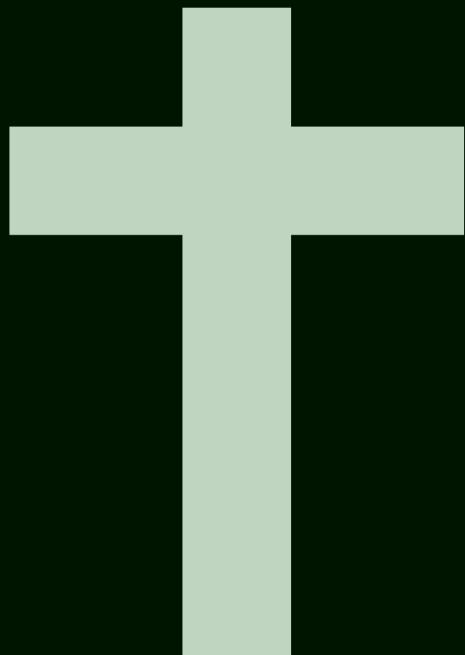

Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

Kisin Kiraan Kitabuna

The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012 Copyright du texte: © 2012—Traducteurs Pionniers de la Bible. Cette création est mise à disposition selon le Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas de Modification 3.0 Unporteddisponible en ligne <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou par courrier postal à Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 Nov 2023 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78

Contents

Dununa Fələn Sora	1
Xərəyaan Sora	53
Saraxaraline Sora	94
Yatəne Sora	123
Sariyane Sora	163
Yosuwe Sora	198
Kitisane Sora	222
Ruti Sora	246
Samuyeli Singen Sora	250
Samuyeli Firinden Sora	280
Mangane Singen Sora	308
Mangane Firinden Sora	341
Taruxune Singen Sora	372
Taruxune Firinden Sora	403
Esirasi Sora	439
Neyemi Sora	450
Esita Sora	466
Yuba Sora	474
Yaburin Sora	508
Sandane Sora	591
Karaməxən Sora	625
Marafanna Falane Sora	634
Nabi Esayi Sora	641
Nabi Yeremi Sora	713
Mawuga Xuine Sora	781
Nabi Esekiyeli Sora	788
Nabi Daniyeli Sora	844
Nabi Hose Sora	861
Nabi Yowəli Sora	872
Nabi Amosi Sora	877
Nabi Abadi Sora	886
Nabi Yunusa Sora	888
Nabi Mike Sora	891
Nabi Nahun Sora	898
Nabi Xabakuki Sora	901
Nabi Sofoni Sora	905
Nabi Xage Sora	909
Nabi Sakari Sora	911
Nabi Malaki Sora	921
NT	
Matiyu Sora	924
Maraka Sora	964
Luka Sora	989
Yoni Sora	1031
Kewanle Sora	1061
Romi Kaane Sora	1098
Kərenti Singen Sora	1115
Kərenti Firinden Sora	1132
Galati Kaane Sora	1143
Efesi Kaane Sora	1150
Filipi Kaane Sora	1156
Kələsi Kaane Sora	1161
Tesaloniki Singen Sora	1165
Tesaloniki Firinden Sora	1169
Timəte Singen Sora	1172
Timəte Firinden Sora	1177
Tito Sora	1181
Filemən Sora	1184
Heburune Sora	1186
Yaki Sora	1199
Piyəri Singen Sora	1204
Piyəri Firinden Sora	1209
Yoni Singen Sora	1212
Yoni Firinden Sora	1217
Yoni Saxanden Sora	1218
Yudi Sora	1219
Lankənəmayaan Sora	1221

Dunuja Fələn Nabi Musa Alaa Falan Naxan Səbə

Tawureta Musaa Kitabun yire singen naxan səbə, na xili “Dunuja Fələn.” Sora tonge suulun nan na ra. Ne yitaxunxi nən dəxəde naanin:

Keli sora 1 ma han 11: Dunuja daan nun N Benba Adama nun Nmahawaa fe taruxun nun Nabi Nuhan ma fe taruxuna

Keli sora 12 ma han 25: Nabi Iburahimaa fe taruxuna

Keli sora 26 ma han 36: Nabi Isiyaga nun Nabi Yaxubaa fe taruxuna

Keli sora 37 ma han 50: Nabi Yusufu a fe taruxuna

En nəe xaxili gbeen sətə nən Kitabun yireni ito barakani. Ala a yətə kəjaan nan makənənxi taruxuni itoe kui. A waxi a xən ma adamadiine xa tinxin nən. Koni adamadiine to yulubin nun haken ligə, Ala yi dunuja raxədəxə e ma alogo e xa e sənnə lu na. Fe naxin mi rafan a ma feu! A mi muxu yo tima fe naxin na. Muxun birin a yətə dəntəgəma nən Ala xa lan a kəwanle ma. Ala mən yulubi kanne yalagima nən. Koni Ala mi wama a xən adamadiine xa halagi. A waxi e mali feni alogo e xa tubi, e yi kisi a hinanna barakani.

Dunuja Fələn

¹ A fələni, Ala yi kore xənna nun bəxə xənna da. ² Dunuja mi yi yitənxi nun. A magenla nan yi a ra. Dimin nan yi na fufaan xun ma, koni Alaa Nii Sarıjanxin yi a masigama igen xun ma.

³ Ala yi a fala, a naxa, “Kənənna xa mini.” Kənənna yi mini. ⁴ Ala yi a mato, na kənənna fanxi. Ala yi kənənna nun dimini taxun. ⁵ Ala yi kənənna xili sa “yanyina.” A yi dimin xili sa “kənəna.” Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə singen nan na ra.

⁶ Ala yi a fala, a naxa, “Kore walaxan xa lu bəxə igen nun kore igen tagi.” ⁷ Na yi findi naninna ra bəxə igen nun kore igen tagi. A ligə na kii nin. ⁸ Ala yi naninni ito xili sa “kore xənna.” Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə firinden nan na ra.

⁹ Ala yi a fala, a naxa, “Bəxə igen xa a malan yire kedenni. Xaren xa maba.” A

liga na kii nin. ¹⁰ Ala yi na xaren xili sa “bəxəna.” A yi na bəxə igen xili sa “baana.” Ala yi a mato, na fanxi. ¹¹ Ala yi a fala, a naxa, “Soli seene xa mini bəxən ma. Sansiin birin xa soli, naxan yo naxan, bənsən kedenni. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a solima nən birin nun a bənsənna.” A ligə na kii nin. ¹² Ala yi sansiin birin nasoli bəxən fari. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a yi soli e nun a bənsənna. Ala yi a mato, na fanxi. ¹³ Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə saxanden nan na ra.

¹⁴ Ala yi a fala, a naxa, “Yanban seene xa lu koren ma, yanyin nun kəeən taxun feen na. Waxatin birin kolonma yanban seene sabun nan na. Xii yo xii, jəe yo jəe a kolonma yanban seene sabun nan na. ¹⁵ E xa dege koren ma, e bəxəni yalan.” A ligə na kii nin. ¹⁶ Ala yi nayiyalanse xungbe firin nafala. Naxan xungbo han, na xa yanyin yamarin naba. Naxan xurun, na xa kəeən yamarin naba. A yi sarene fan nafala. ¹⁷ Ala yi yanban seene sa koren ma alogo e xa bəxəni yalan, ¹⁸ e yi yanyin nun kəeən yamarin naba, e yi dimin nun kənənni taxun. Ala yi a mato, a fanxi. ¹⁹ Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə naaninden nan na ra.

²⁰ Ala yi a fala, a naxa, “Igen xa yimaxa niimaseene ra. Xəline xa tugan kore.”

²¹ Ala yi yəxə xungbenə da e nun niimaseen birin igeni, naxan yo naxan bənsən kedenni. A yi xəline fan da, naxan yo naxan bənsən keden. Ala yi a mato, a fanxi. ²² Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ə xa wuya, ə yi yiriwa alogo yəxəne xa baan nafe. Xəline fan xa gbo bəxən ma.” ²³ Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə suulunden nan na ra.

²⁴ Ala yi a fala, a naxa, “Niimaseene xa lu bəxən ma. Birin xa lu e nun a bənsənna. Xuruseene nun bubuseene nun burunna subene, e birin xa lu e nun e bənsənna.” A ligə na kii nin. ²⁵ Ala yi burunna subene da naxan yo naxan bənsən keden. A yi xuruseene da naxan yo naxan bənsən keden. A yi bubuseene da naxan yo naxan bənsən keden. Ala yi a mato, a fanxi.

²⁶ Ala yi a fala, a naxa, “En xa adaman da en yətə misaala ra en maligan na. A

xa sənbən sətə yəxəne nun xəline nun xuruseene nun bəxən nun bubuseene xun na.”

²⁷ Ala yi adaman da a yətə misaala ra.
A e daxi Ala misaala nan na,
a e da xəmən nun naxanla.

²⁸ Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ə wuya ayi, ə yi yiriwa alogo bəxən xa rafe. Ə sənbən sətə bəxən nun yəxəne nun xəline nun bubuseene xun na.” ²⁹ Ala yi a fala, a naxa, “N bata sənsiin birin nun sənsi bogin birin fi ə ma balon na. ³⁰ N bata sənsiin birin fi subene ma naxanye bəxən ma, e nun xəline nun bubuseene nun niimaseene, naxan yo yengima. Sənsiin birin bata findi e balon na.” A ligə na kii nin. ³¹ Ala yi a daliseene birin mato, a fanxi han! Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə senninden nan na ra.

2

¹ Kore xənna nun bəxə xənna daxi na kiini e nun e kui seen birin. ² Ləxə soloferedeni Ala wanla yi kamali. A yi a matabu. ³ Ala yi barakan sa na ləxə soloferedeni fe yi, a xa findi ləxə səriñanxin na bayo a matabuxi na ləxən nin. A wanla kamalixi na ləxən nin.

N Benba Adama nun Nmahawa fe

⁴ Kore xənna nun bəxə xənna taruxun ni i ra, e daxi waxatin naxan yi.

Marigina Alatala bəxən nun koren nafala waxatin naxan yi, ⁵ soli se yo mi yi na. Sənsi yo mi yi na naxan solixi bəxən ma bayo Marigina Alatala munma yi tule igen nagodo singen. Adaman fan mi yi na naxan bəxən nawalima. ⁶ Koni xuyexuyenna yi minima bəxən fari, a bəxəni kun. ⁷ Marigina Alatala yi adaman nafala bəndən na. Na xanbi ra, a yi niin fe a jəeni, adaman yi findi dəjəxən na.

⁸ Na xanbi Marigina Alatala yi nəkə fajin nafala sogeteden mabinni. Na yiren xili Eden. A yi adaman dəxə mənni. ⁹ Marigina Alatala yi wudin siyaan birin nasoli mənni, wudin naxan tofan, wudin naxan bogi donma a fajin na. Na yiren tagi, wudi firin yi na yi. Kedenna xili siimaya wudina. A firinden xili fe fajin nun fe naxin kolon wudina.

* ^{2:23:} Heburu xuiin naxan bunna nəen “xəməna” na maso naxanla xinla ra Heburu xuini.

¹⁰ Xuden yi mini Eden nəkəni soli seene xa, a yi taxun, a findi xude naaninna ra.

¹¹ Na xude singen xili Pison. A danguma Xawila bəxən birin ma, xəmaan dənaxan yi. ¹² Na xəmaan fan. Wudi igen xiri naxumən fan na, e nun gəmə tofajin naxan xili onixin. ¹³ Na xude firinden xili Gihon. A danguma Kusi bəxən birin ma. ¹⁴ Na xude saxanden xili Tigiri. A danguma Asuri bəxən ma a sogeteden binna ra. Na xude naaninden xili Efirati.

¹⁵ Marigina Alatala yi adaman dəxə Eden nəkəni nən alogo a xa na yiren nawali, a yi a kantan. ¹⁶ Marigina Alatala yi yamarin so Adama yii, a naxa, “I nəe wudini itoe bogin birin donjə naxan Eden nəkəni, ¹⁷ koni i nama fe fajin nun fe naxin kolon wudin bogin don, bayo i na a don, i faxama nən.” ¹⁸ Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “A mi lan xəmən xa lu be a kedenna. N na a mali muxu fajin dama nən a xa.”

¹⁹ Burunna subene birin e nun xəline birin Marigina Alatala naxanye rafalaxi bəndən na, a yi e xali adaman fəma a xa e xili sa. Adaman e xili sa kii naxan yi, na yi findi e xinle ra. ²⁰ A yi xuruseene birin nun xəline birin nun burunna subene birin xili sa. Koni na waxatini Adaman munma yi a mali muxu fajin sətə singen. ²¹ Marigina Alatala yi xixənla radangu a ma. A yi a raxi ki fajni. A to xi, Marigina Alatala yi a jənsən xəri keden ba. A yi na ragali. ²² Na xanbi, na jənsən xənna naxan kelixi adaman yi, Marigina Alatala yi na findi naxanla ra, a yi fa a ra adama xən.

²³ Adama yi a fala, a naxa, “Iki, ito fataxi n xənna nan na. A mən fataxi n fatin nin. A xinla falama nən ‘naxanla,’ bayo a minixi xəməni nən.”* ²⁴ Nanara, xəməna a nga nun a fafe bejinma, a yi a maso a naxanla ra, e findi fati bəndə kedenna ra. ²⁵ Xəmən nun a naxanla magenla nan yi a ra nun, koni e mi yi yagima na ra.

3

Yulubi singena

¹ Sajin nan yi kəta Marigina Alatalaa daliseene birin xa. A yi naxanla maxədin, a naxa, “Nəndin na a ra ba, Ala bata a

fala, fa fala wudi binla naxanye birin Eden nakəni, ε nama e begin don?” ² Naxanla yi a yabi, a naxa, “Wudin naxanye Eden nakəni, nxu nəe e begin donje nən, ³ koni wudin naxan Eden nakoən tagiyani, nxu mi nəe na begin donje, nxu mi nəe nxu yiin dinje a ra. Xa na liga nxu faxama nən.” ⁴ Sajin yi a fala naxanla xa, a naxa, “Enen de! I mi faxama. ⁵ Ala a kolon, i na a don, i yeeen nabima nən. I fama fe fajin nun fe naxin kolondeni nən alo Ala yetəna.” ⁶ Naxanla to wudi begin mato, a tofan, a fan doneen na, a fan xaxili sətə seen na, a yi a tongo. A yi a don. A yi nde tongo, a sa a so a xəmen yii, naxan yi a fəma. A fan yi a don. ⁷ Na waxatini e yeeen yi rabi. E yi a kolon, a e magenla nan yi a ra. E yi xədə dəeene gira, e yi e dəgəe dugin na.

⁸ Na xanbi ra, xəmen nun a naxanla yi Marigina Alatala sigati xuiin me nakəni jinbaridəen foye fajini. E yi e luxun wudine tagi. ⁹ Marigina Alatala yi a xili, a naxa, “Adama, i minən yi?” ¹⁰ Adaman yi a ratin, a naxa, “N bata i xuiin me Eden nakəni, koni n bata gaxu, bayo n magenla na a ra. Awa, n bata n luxun.” ¹¹ Ala yi a maxədin, a naxa, “Nde a yitaxi i ra a i magenla na a ra? I bata na wudi begin don ba, n na i yamarixi naxan ma fe ra a i nama a don?” ¹² Adaman yi a yabi, a naxa, “Na naxanla i naxan soxi n yii, na bata na wudi begin so n yii, n yi a don.” ¹³ Na xanbi, Marigina Alatala yi naxanla maxədin, a naxa, “I nanse ligaxi?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Sajin nan n mayendenxi han n na a don.”

¹⁴ Awa, Marigina Alatala yi a fala sajin xa, a naxa, “I to bata ito liga, awa, n fan bata i dangə xuruseene nun burunna subene birin tagi. I findima bubuseen nan na i kuiin xun na. I gbangbanna nan donma i ya dunuja yi gidini. ¹⁵ N bata yaxuyaan naso i tan nun naxanla tagi. N bata a raso i ya diine nun a diine fan tagi. Na naxanla diina i xunni wuruma nən, i fan yi a sanna maxəlo.” ¹⁶ Ala yi a fala naxanla xa, a naxa, “I fan, i tərəma nən i ya dii barideni. Na tərən gboma ayi nən. I birama nən i ya

xəmen fəxə ra. A i yamarima nən.”

¹⁷ Ala yi a fala Adama xa, a naxa, “I bata bira i ya naxanla fəxə ra. I bata na wudin begin don, n na i yamarixi wudin naxan ma fe ra, a i nama na don. Iki n bata bəxən danga i ya fe ra. I tərəma nən balo sətədeni i ya dunuja yi gidini. ¹⁸ N jənle nun tansinne raminima nən bəxən ma, koni i baloma siseene nan xən xəeen ma. ¹⁹ I balon sətəma i kuye wolonna nin han i xətemə bəxəni waxatin naxan yi, bayo i kelixi na bəxən nin. Bəndən ni i ra, i mən xətemə na bəndən nin.”

²⁰ Adaman yi a naxanla xili sa Nmahawa bayo a findima muxun birin nga nan na.

²¹ Marigina Alatala yi dugin kidi daxina nde dəgə Adama nun a naxanla xa. A yi na ragodo e ma. ²² Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “Adamam bata findi alo en tan, bayo a bata fe fajin nun fe naxin kolon. A mi daxa a xa siimaya wudi begin don, xa na mi a ra a mi faxama nun.” ²³ Marigina Alatala yi e rəmini Eden nakəni, a e xa sa bəxən nawali e fataxi naxan na. ²⁴ A to Adama kedi, Ala yi maleka gubugubu kanne ti Eden sogeteden binna ra. A mən yi silanfanna* təc daxin lu mənni naxan a firifirima na longonni kiraan kantan xinla ma siga siimaya wudin yireni.

4

Kayini nun Habilafe

¹ Adama yi Nmahawa kolon naxanla ra. Nmahawa yi fudikan. E yi diin sətə naxan xili Kayini. Nmahawa yi a fala, a naxa, “Alatala bata n mali dii xəmen sətə feen na.”* ² Na xanbi, Nmahawa yi Kayini raburunna sətə dii xəməna, naxan yi xili Habilafe. Habilafe, xuruse rabaan nan yi a ra. Kayini, xəe biin nan yi a ra.

³ Na waxatin to dangu, Kayini yi fa sansi bogina ndee ra, a ne ba saraxan na Alatala xa. ⁴ Koni Habilafe yi fa xuruse dii singen na e nun a turena. Alatala yi Habilafe nun a saraxan nasuxu, ⁵ koni a mi Kayini nun a saraxan nasuxu.

Awa, Kayini yi xələ. A yetəgin yi masara.

⁶ Na xanbi, Alatala yi Kayini maxədin, a naxa, “Nanfera i xələxi? Nanfera i yetəgin

* **3:24:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana. * **4:1:** Kayini maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nəen “Sətəna.”

masaraxi? ⁷ Xa i fe fajin ligə, n na rasuxuma nən, koni xa i fe naxin ligə, yulubina i ya dəen na, a i maməlenma. I kata, i yi a nə.”

⁸ Kayini yi a fala a xunyən xa, a naxa, “En siga xəen ma.” E to so xəen ma, Kayini yi a xunyən Habila suxu. A yi a faxa. ⁹ Na xanbi Alatala yi Kayini maxədin, a naxa, “I xunyən Habila minən yi?” A yi a yabi, a naxa, “N mi a kolon. N tan nan n xunyən kantan muxun na ba?” ¹⁰ Ala yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi? I tuli mati. I xunyən wunla n gbelegbelema bəxəni. ¹¹ N bata i danga bayo i bata i xunyən faxa. N na i kedima nən bəxəni ito ma i xunyən wunla dənaxan yi. ¹² I na bəxən nawali, i mi balon sətəma. I findima sigatiin nan na.”

¹³ Kayini yi a fala Alatala xa, a naxa, “Na həkən goronna gbo n tan xun ma. ¹⁴ Xa i bata n kedi to, n mi i toma sənən. N findima sigatiin nan na. Muxun naxan sa n toma, a n faxama nən.” ¹⁵ Alatala yi a yabi, a naxa, “En-ən, xa muxu yo i faxa, n na i gbeen nəxəma nən dəxəna ma soloferə.” Alatala yi taxamasenna sa Kayini ma alogo xa naxan sa a to, a nama a faxa.

¹⁶ Awa, Kayini yi a makuya Alatala ra. A sa dəxə Nodi bəxəni Eden nakən sogetede binna ra. ¹⁷ Kayini yi a naxanla kolon naxanla ra. A naxanla yi fudikan. A yi diin sətə naxan xili Xənəki. Kayini yi taan ti na yi. A yi a diin xili sa na taan xun ma.

¹⁸ Xənəki nan Yiradi sətə. Yiradi yi Mehuyayeli sətə. Mehuyayeli yi Metusayeli sətə. Metusayeli yi Lameki sətə. ¹⁹ Lameki yi naxalan firin tongo. Kedenna xili Ada. Boden xili Sila. ²⁰ Ada yi Yabali sətə. Yabali, xuruse rabane nun bubu kanne baba nan yi a ra. ²¹ Yabali xunyən xili Yubali. Yubali, konden maxane nun xulen fene baba nan yi a ra.

²² Sila fan yi diin sətə. A xili Tubali-Kayini. A tan, xabun nan yi a ra. A yi waliseen sifan birin nafalama sulana, e nun wurena. Tubali-Kayini xunyən naxalanmaan yi xili Nama.

²³ Lameki yi a fala a naxanle xa, a naxa, “Ada nun Sila, ε tuli mati. Lameki a naxanle, ε ε tuli mati n ma falan na. N bata xəməna nde faxa n gbeen nəxən na. N bata

na banxulanna faxa bayo a bata n maxələ. ²⁴ Xa Kayini daxa a gbeen nəxə dəxəna ma soloferə, Lameki a gbeen nəxəma nən dəxəna ma tongue soloferə e nun soloferə.”

²⁵ Adama yi a naxanla kolon naxanla ra. A yi diin sətə naxan yi xili Seti. A na xili sa bayo Ala bata a diin Habila nəxə so a yii Kayini naxan faxa. [†] ²⁶ Seti fan yi diin sətə naxan xili Enosi. Na waxatini, muxune yi Alatala xinla binya fələ.

5

Adama han Nuhan Taruxune Singen 1.1-4

¹ Adama bənsənna taruxun ni ito ra. Ala to Adama da, a a findi a yətə maligan na, ² a e da xəmən nun naxanla. A e baraka. A e xili sa “Adamana.” ³ Adama to fori jəe kəmə jəe tongue saxan, a yi diin sətə a yətə maligan na naxan maso a ra. A yi a xili sa Seti. ⁴ Seti bari xanbini, Adama yi bu jəe kəmə soloməsəxə. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ⁵ Adama a siimayaan yi siga jəe kəmə solomanaanin jəe tongue saxan. Na xanbi ra, a yi faxa. ⁶ Seti to bu jəe kəmə jəe suulun, a yi Enosi bari. ⁷ Enosi bari xanbini, Seti yi bu jəe kəmə soloməsəxə jəe soloferə. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ⁸ Seti a siimayaan yi siga jəe kəmə solomanaanin jəe fu nun firin. Na xanbi ra, a yi faxa.

⁹ Enosi to bu jəe tongue solomanaanin, a yi Kenan bari. ¹⁰ Kenan bari xanbini, Enosi yi bu jəe kəmə soloməsəxə jəe fu nun suulun. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ¹¹ Enosi a siimayaan yi siga jəe kəmə solomanaanin jəe suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

¹² Kenan to bu jəe tongue soloferə, a yi Mahalaleli bari. ¹³ Mahalaleli bari xanbini, Kenan yi bu jəe kəmə soloməsəxə jəe tongue naanin. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ¹⁴ Kenan ma siimayaan yi siga jəe kəmə solomanaanin jəe fu. Na xanbi ra, a yi faxa. ¹⁵ Mahalaleli to bu jəe tongue sənnin e nun suulun, a yi Yaredi bari. ¹⁶ Yaredi bari xanbini, Mahalaleli yi bu jəe kəmə soloməsəxə jəe tongue saxan. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye

[†] 4:25: Seti maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nəen “A bata a fi.”

sətə. ¹⁷ Mahalaleli a siimayaan yi siga jee kəmə solomasexe jee tongue solomanaanin jee suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

¹⁸ Yaredi to bu jee kəmə jee tongue sennin e nun firin, a yi Xenəki bari. ¹⁹ Xenəki bari xanbini, Yaredi yi bu jee kəmə solomasexe. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ²⁰ Yaredi a siimayaan yi siga jee kəmə solomanaanin jee tongue sennin e nun firin. Na xanbi ra, a yi faxa.

²¹ Xenəki to bu jee tongue sennin jee suulun, a yi Matusela bari. ²² Matusela bari xanbini, Xenəki yi bira Ala fəxə ra jee kəmə saxan. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ²³ Xenəki a siimayaan yi siga jee kəmə saxan jee tongue sennin e nun suulun. ²⁴ Xenəki yi sigan tima e nun Ala. Na xanbi ra, a mi lu na sənən, bayo Ala bata a xali, a mi faxa.

²⁵ Matusela to bu jee kəmə jee tongue solomasexe jee solofer, a yi Lameki bari. ²⁶ Lameki bari xanbini, Matusela yi bu jee kəmə solofer jee tongue solomasexe e nun firin. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ²⁷ Matusela a siimayaan yi siga jee kəmə solomanaanin jee tongue sennin e nun solomanaanin. Na xanbi ra, a yi faxa.

²⁸ Lameki to bu jee kəmə jee tongue solomasexe e nun firin, a yi diin sətə. ²⁹ A yi a xili sa Nuhan. A yi a fala, a naxa, “A tan nan a ligama en jinan en ma tərən nun en ma wanla ra, bayo Alatala bata bəxən danga.”* ³⁰ Nuhan bari xanbini, Lameki yi bu jee kəmə suulun jee tongue solomanaanin jee suulun. A mən yi dii xəmən nun dii təmə gbətəye sətə. ³¹ Lameki a siimayaan yi siga jee kəmə solofer jee tongue solofer e nun solofer. Na xanbi ra, a yi faxa.

³² Nuhan to bu jee kəmə suulun, a yi Semi nun Xami nun Yepeti sətə.

6

Dunuja kala kiina

¹ Muxune wuya fələ bəxən fari waxatin naxan yi, e yi dii təmene bari. ² Dajəxən naxanye fata Ala konna ra, na ndee yi yabu

dii təmene ra, bayo e tofan. E yi ndee yə matongo, e yi e findi e jaxanle ra.

³ Na xanbi ra, Alatala yi a fala, a naxa, “N mi tinqe n ma Niin xa bu adaman fatini habadan, bayo daliseen na a ra. A mi danguma jee kəmə jee məxəjən na.”

⁴ Na waxatini, e nun waxatin naxan fa na xanbi ra, Nefilimi muxu magaxuxine nan yi na dunuja yi. Na dajəxəne nun na dii təmene nan ne barixi. E findi sofa magaxuxine nan na na waxatine yi e nun xili kanne.

⁵ Alatala yi a to adamadina jaxuyaan bata gbo ayi bəxən fari. A miriyane findixi fe kobil nan na waxatin birin. ⁶ Na yi Alatala tərə han a yi nimisa adaman da feen na. Na yi a bəjen tərə. ⁷ Alatala yi a fala, a naxa, “Adaman birin n naxan daxi, n na birin janma nən dunuja yi. Muxu ba, sube ba, bubuse ba, xəliin naxan tugarma kore ba, n na birin naxərima nən dunuja yi, bayo n bata nimisa adaman da feen na.” ⁸ Koni, Nuhan yi rafan Alatala ma.

⁹ Nuhan bənsənna taruxun ni ito ra. Muxu tinxinxin nan yi Nuhan na na waxatini. Fe yo mi yi a ra. A yi biraxi Ala fəxə ra. ¹⁰ Nuhan dii saxan nan sətə: Semi nun Xami nun Yepeti.

Nuhan yi kunki nafala

¹¹ Dunuja bata yi kala Ala yee ra yi. A bata yi rafe fe jaxin na. ¹² Ala yi dunuja to, a kalaxi, muxun birin fe jaxin fəxə ra. ¹³ Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “N waxi adaman birin naxəri feni dunuja yi, bayo dunuja bata rafe fe kobil na. N waxi adaman birin nun bəxən birin kala feni. ¹⁴ Awa, i xa Goferi wudin nafala kunkin na. Konkone xa lu a kui. I doleñ sa a kuiin nun a fanna ma. ¹⁵ I xa a rafala i kiini: A kuyan xa findi nəngənna yə kəmə saxan na, a yigbona tongue suulun, a yitena tongue saxan. ¹⁶ I a xunna soon nafala. A xa dangu nəngənna yəna ma keden na. I a deen ti a deñən ma. I xa kunkin kuini taxun dəxəja ma saxan.”

¹⁷ “N tan igen nadinma nən dunuja yi. A muxun birin halagi. Niimaseen birin faxama nən. ¹⁸ Koni n bata layirin tongo i xa. I so kunkini ito kui, i tan nun i ya diine nun i ya jaxanla, e nun i ya diine

* ^{5:29:} Nuhan maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən “madəndənna.”

naxanle. ¹⁹ I xa fa daliseen sifan birin firin firinna ra, a xəmən nun a giləna alogo e xa kisi. ²⁰ Xəliin bənsənna birin firin firin, suben bənsənna birin firin firin, bubuseen bənsənna birin firin firin, e fama i xən, i yi e rakisi. ²¹ I xa donseen sifan birin xali kunkin kui. I xa sa a mara i tan xa e nun e fan xa.”

²² Nuhan yi a birin liga alo Ala a yamarixi kii naxan yi.

7

Fufa gbeenafe

¹ Alatala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “So kunkin kui, i tan nun i ya denbayaan birin, bayo tinxin muxun nan i ra waxatini ito yi. ² Sube radaxaxi yo sube radaxaxi, i xa na solofera raso kunkin kui, a xəmən nun a giləna. Sube raharamuxi yo sube raharamuxi i xa na firin naso, a xəmən nun a giləna. ³ Xəliin fan sifan birin, solofera tongo, a xəmən nun a giləna, alogo daliseen sifan birin xa lu dunuja yi. ⁴ Xi solofera na dangu, n tulen nagodoma bəxən ma nən, soge tonge naanin, kəe tonge naanin. N niimaseen naxan birin daxi, na birin halagima nən.” ⁵ Nuhan yi na birin liga Alatala a yamari naxan na.

⁶ Fufaan mini waxatin naxan yi, Nuhan ma siimayaan jee kəmə sennin nan yi a ra. ⁷ Nuhan nun a diine nun a naxanla nun a diine naxanle yi keli igen yee ra, e yi so kunkin kui. ⁸ Sube radaxaxine nun sube raharamuxine, xəline nun bubuseene, ⁹ a xəmən nun a giləna, e yi siga Nuhan fəma firin firin. E yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi.

¹⁰ Xii solofera dangu xanbini, na fufaan yi din dunuja ra. ¹¹ Nuhan ma siimayaan yi jee kəmə sennin, kike firin, xi fu nun solofera. Igen naxan bəxəni, na yi te fələ, e nun igen naxan kore, na fan yi godo fələ. ¹² Tulen yi fa bəxən ma soge tonge naanin, kəe tonge naanin.

¹³ Na ləxə yetəni, Nuhan nun a diine, Semi nun Xami nun Yepeti e nun a naxanla nun a dii saxanne naxanle, ne birin yi so kunkin kui. ¹⁴ Burunna suben bənsənna birin nun buruseen bənsənna birin nun bubuseen bənsənna birin nun xəliin bənsənna birin, e yi so kunkin kui. ¹⁵ Daliseen birin naxan

yengima, a firin firin, e yi fa Nuhan fəma. E yi so kunkin kui. ¹⁶ Niimaseen birin, a xəmən nun a giləna, e yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi. Na xanbi ra, Alatala yi dəen balan.

¹⁷ Xi tonge naanin fufaan yi mini. A yi kunkini te. ¹⁸ Igen to gbo bəxən ma, kunkin yi dəxə igen fari. ¹⁹ Igen yi te han a yi sa geyaan birin xun ma dunuja yi. ²⁰ Igen yi sa geyane xun ma han nəngənna yə fu nun naanin. ²¹ Niimaseen naxanye birin yi dunuja yi, ne birin yi halagi: xəli yo, xuruse yo, burunna sube yo, bubuse yo, e nun adamadiin birin. ²² Niimaseen naxanye birin yi xaren na, naxanye yengima, ne birin yi halagi. ²³ Niimaseen naxanye yi bəxə xənna ma, na birin yi raxəri: adamadiine nun subene nun bubuseene e nun xəline, fə Nuhan kedenna, e nun naxanye yi a fəma kunkin kui. ²⁴ Fufaan yi din dunuja ra xii kəmə xii tonge suulun.

8

Fufaanjanfena

¹ Koni Ala yi a xaxili lu Nuhan xən ma, e nun burunna subene, e nun xuruseen naxanye yi a fəma kunkin kui. Ala yi foyen nafa dunuja yi. Igen yi godo fələ. ² Igen naxan yi kelima bəxən bun ma, na yi dan. Igen naxan yi kelima kore, na fan yi dan. ³ Ləxə yo ləxə fə nde ba igen na. Xii kəmə xii tongo suulunna bun ma, igen yi yelin gode. ⁴ Kike soloferen xii fu nun soloferedeni, kunkin yi dəxə geyaan fari, naxan xili Ararati. ⁵ Igen yi lu gode han kike fuden. Kike fuden xii singe ləxəni, geyane xunne yi mini kənənni.

⁶ Xii tonge naanin dangu xanbini, Nuhan yi kunkin foye soden nabi, a bata yi naxan nafala a ma. ⁷ A yi xaxaan bejən. Na yi a firifiri, han igen yi yelin gode. ⁸ Nuhan mən yi ganban bejən, a xa sa igen mato xa a bata godo. ⁹ Koni na ganban mi san tide to, bayo igen yi dinxi dunuja birin na. A yi xətə Nuhan ma kunkin kui. Nuhan yi ganban susu a yiin na, a a raso kunkin kui.

¹⁰ A yi a məmə han xii solofera. A mən yi ganban bejən a firinden. ¹¹ Ninbanna ra ganban yi xətə Nuhan ma, oliwi wudi binla nəxənde xinden suxi a dəe ra. Awa, Nuhan

yi a kolon a igen bata ba dunuja xun ma.
¹² A mən yi a mame xi solofer. A mən yi ganban bejin, koni ganban mi xetə a ma.

¹³ Nuhan ma siimayaan to siga jee keme sennin jee keden, kike keden, xi keden, fufaan yi jan dunuja yi. Nuhan to kunkin xunna ba, a yi a to bəxən maxaraxi. ¹⁴ Kike firin xi məxəjen nun solofer to dangu, bəxən yi xara gben! ¹⁵ Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, ¹⁶ “E mini kunkin kui, i tan nun i ya jaxanla nun i ya diine, e nun i ya diine jaxanle. ¹⁷ I xa niimaseen birin namini kunkin kui: xəline nun subene e nun bubuseene, alogo e xa wuya, e xa yiriwa dunuja yi.” ¹⁸ Awa, Nuhan yi mini, e nun a diine nun a jaxanla nun a diine jaxanle. ¹⁹ Subene fan yi mini e nun bubuseene nun xəline. Niimaseen birin, bənsən yo bənsən, e mini e danna.

²⁰ Na xanbi ra, Nuhan yi saraxa ganden nafala Alatala xinli. A yi sube radaxaxina ndee tongo e nun xəli radaxaxina ndee. A yi ne ba saraxan na, ne yi sa təeni. ²¹ Tutun to te, Alatala yi na gan xirin mə. A yi rafan a ma. A yi a fala a bəjeni, a naxa, “N mi bəxən dangama sənən adamana fe ra, bayo n na a kolon adama bəjen mi fan xabu a dii jəreya waxatini. N mi niimaseen birin halgima sənən alo n na singen ligi kii naxan yi.” ²² Fanni bəxən daxi, xee bi waxatin nun se xaba waxatina, xunbenla nun kuye wolonna, soge furen nun jemena, yanyin nun kəna, ne waxatine mi fa bama e kiini sənən.”

9

Ala yi a layiri tongo Nuhan xa

¹ Na xanbi ra, Ala yi barakan sa Nuhan nun a diine fe yi. A yi a fala e xa, a naxa, “E xa diin bari, e xa wuya, e xa bəxən nafe.

² Suben birin gaxuma e yee ra nən naxanye bəxən ma, xəlii naxanye birin kore, bubuseen birin, yəxən naxan birin baani, e luma nən ne birin xun na. ³ Niimaseen naxan birin yengima e findima nən e balon na. N sansine so e yii kii naxan yi a singeni, iki n bata niimaseen birin fan so e yii na kiini.”

⁴ “Koni e nama sube yifaxin don bayo a niin wunla a yi. ⁵ E dentegen sama n xa niin wunla nan ma fe ra. Suben fan dentegen sama n xa niin wunla nan ma fe ra. Adaman dentegen sama n xa nən a adamian boden niin wunla a fe ra. ⁶ Muxun naxan muxun niin bama, muxun nan a fan niin bama, bayo Ala bata adamian da a misaala ra. ⁷ E xa diin bari, e xa wuya, e xa bəxən nafe e yi yiriwa ayi.”

⁸ Na xanbi ra, Ala yi a fala Nuhan xa e nun a diine, ⁹ a naxa, “N yetəen bata layirin tongo e xa e nun e mamandenne, ¹⁰ e nun niimaseen naxan birin yi e fema kunkin kui: xəline nun xuruseene nun burunna subene e nun niimaseen naxan birin dunuja yi. ¹¹ N bata layirin tongo e xa: fufaan mi niin birin bama sənən. Fufaan mi dunuja birin kalama sənən.”

¹² Ala yi a fala, a naxa, “N bata layirin tongo e nun e mamandenne xa e nun niimaseen birin xa. ¹³ N sengunna yitama nən koren ma, naxan findima layirin taxamasenna ra n tan nun bəxən tagi. ¹⁴ N na tulen sa koren ma, sengunna minima nən. ¹⁵ Na waxatini na layirina fe rabirama n ma nən, n layirin naxan tongoxi e xa e nun niimaseen birin xa. N mi niin birin bama dunuja yi fufaan na sənən. ¹⁶ Sengunna na mini koren ma, n na a to, na layirina fe rabirama n ma nən, layirin naxan luma habadan, n layirin naxan tongoxi e xa e nun niimaseen birin xa naxanye dunuja yi.”

¹⁷ Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “Sengunni ito findixi layiri taxamasenna nan na, n nun niimaseen birin tagi dunuja yi.”

¹⁸ Nuhan ma diin naxanye mini kunkin kui, e xili Semi nun Xami nun Yepeti. Kanan kaane baba nan yi Xami ra. ¹⁹ Muxun naxan birin wuyaxi dunuja yi, a kelixi Nuhan ma dii saxanne nin.

Nuhan yi dangan ti

²⁰ Nuhan xee rawanla nan yi a ra. A yi manpa binla sansiin si langan kui.* ²¹ Na sansiin to bogi, Nuhan yi manpaan nafala, a yi a min, a xunna yi keli. A yi a sa bubun kui a magenla ra. ²² Xami, Kanan kaane baba yi a baba magenla to. A yi na fala

* **9:20:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

a tadane xa. ²³ Semi nun Yepeti yi dugin tongo, e yi siga e xanbiramaan na. E yi dugin sa e baba fari, koni e mi e baba magenla to.

²⁴ Nuhan xunna to dəxə, a keli, a yi a kolon a bolokada naxan ligaxi a ra. ²⁵ Nuhan yi a fala, a naxa, “N bata Kanan[†] danga. A findima konyi dənxən nan na a tadane xa.” ²⁶ A mən yi a fala, a naxa, “N bata barikan bira Alatala xa, Semi a Ala. Kanan xa findi Semi a konyin na. ²⁷ Ala xa Yepeti a bəxən gbo ayi. Yepeti xa lu Semi a bubun kui. Kanan xa findi Yepeti a konyin na.”

²⁸ Fufaan jan xanbini, Nuhan yi *ŋee* keme saxan *ŋee* tongue suulun sətə. ²⁹ Nuhan ma siimayaan yi siga *ŋee* keme solomanaanin *ŋee* tongue suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

Nuhan ma diine, Semi nun Xami nun Yepeti a taruxun nan na ra.

10

Semi nun Xami nun Yepeti yixetene Taruxune Singen 1.5-23

¹ Nuhan ma diine bənsənne taruxun ni i ra, Semi nun Xami nun Yepeti naxanye diine bari fufaan dangu xanbini.

² Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomerē nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Mesəki e nun Tirasi.

³ Gomerē a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.

⁴ Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.

⁵ Muxuni itoe diine yi dəxə fəxə igen də. E na siga dənaxan yi, e xabilayaan fələ mənni. Na xabilane yi findi siya gbətene ra, birin nun e kon xuina.

⁶ Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi* nun Misiran nun Puti nun Kanan.

⁷ Kusi a diine xinle ni itoe ra: Səba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka.

Raama a diine xinle ni itoe ra: Saba e nun Dedan.

⁸ Kusi fan diin sətə nen naxan xili Nimirodi. Na findi yengeso gbeen nan na dunuŋa yi. ⁹ Nimirodi fan, donso gbeen nan yi a ra Alatala yee ra yi. Nanara, muxune a falama, e naxa, “I luxi alo Nimirodi, donso gbeen nan yi a ra Alatala yee ra yi.” ¹⁰ A mangayaan liga nen taani itoe ma singen: Babilən nun Ereki nun Akadi nun Kalene taan naxan Sinari bəxəni. ¹¹ A yikeli Sinari yi, a yi siga Asiriya bəxəni. Mənni, a yi taane ti naxanye xili Niniwa nun Rehoboti nun Iri nun Kala ¹² e nun Resen, taa gbeen naxan Niniwa nun Kala tagi.

¹³ Misiran yi findi muxuni itoe benban na: Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane ¹⁴ nun Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane, Filistine keli dənaxan yi, e nun Kafatoro kaane.

¹⁵ Kanan yi findi muxuni itoe baba ra: Sidən, a dii singena, e nun Xitine ¹⁶ nun Yebusune nun Amorine nun Girigasane ¹⁷ nun Xiwine nun Arakane nun Sini kaane ¹⁸ nun Arawada kaane nun Səmara kaane nun Xamata kaane.

Na xanbi ra, Kanan bənsənne birin yi xuya ayi. ¹⁹ Kanan bəxən naninna yi kelixi Sidən han sa dəxə Gerari taan na, a yi siga han Gasa, a yi dangu Sodoma nun Gomora nun Adamaha nun Seboyimi yi, han sa dəxə Lasa ra.

²⁰ Xami a muxune ni itoe ra, fata e bənsənna nun e xuiin na e nun e bəxəne, e nun e siyane.

²¹ Semi, Yepeti tada fan yi diine sətə. Semi findi Eberi a diine benban nan na.

²² Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun Arami.

²³ Arami a diine xinle ni itoe ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Mesəki.

²⁴ Arapaxadi yi Selaxa sətə. Selaxa yi Eberi sətə.

²⁵ Eberi yi dii firin sətə. Keden xili Pelegi[†] bayo dunuŋa yitaxun a waxatin nin. A xunyən xili Yokatan. ²⁶ Yokatan ma diine

* ^{9:25:} Nuhan a mamandenna Kanan nan danga. A mi a dii yo danga. Semi yixetene nde Yaxuba yixetene nan Kanan yixetene raxəri Isirayila bəxəni, na yi findi dangan bunna ra. Na yengəna fe səbəxi Yosuwe kitabu yiren kui. A mi səbəxi yire yo yi fa fala Kanan yixetene siga nen fati fərəne bəxəni. A yixetene dando naxanye luxi e nii ra yengen xanbi ra, ne yi basan Yaxuba yixetene ra han Kanan muxu yo mi lu. Yanyina nde fati fərēne fe səbəxi Dunuŋa Fələn 10.6 kui. * ^{10:6:} Muxune laxi a ra a Kusi yixetene nde siga nen fati fərēne bəxəni. Yanyina nde fati fərēne benban finde a yixetene nde ra. A fe mən səbəxi Yatene 12.1 nun Esayı 20 nun Sofoni 3.10 kui e nun yire wuyaxi gbətə. Nuhan Kusi xunyən Kanan nan danga. Na feen səbəxi Dunuŋa Fələn 9.25 kui. † ^{10:25:} Pelegi bunna nəen fa fala “Mayitaxunna.”

xinle ni itoe ra: Alomodadi nun Selefə nun Xasaramaweti nun Yera²⁷ nun Hadoran nun Yusali nun Dikila²⁸ nun Obala nun Abimayelete nun Saba²⁹ nun Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Ne birin baba nan yi Yokatan na. ³⁰ E bɔxən yi kelixi Mesa sa dəxə han Sefare, naxan geyaan sogeteden binni.

³¹ Semi a diine ni i ra, fata e bɔnsənne nun e xuine nun e bɔxənne nun e siyane ra.

³² Nuhan ma diine bɔnsənne nan ne ra e siyane yeeen ma. Fufaan dangu xanbini, bɔnsənni itoe yi findi siyane birin na dununa yi.

11

Xuine yitaxun fena

¹ Na waxatini, dunuŋja birin yi xui keden nan falama. ² Muxuna ndee to siga sogeteden binni, e yi dəxə Sinari lanbanni. ³ E yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga, en xa bitikidin bɔnbə, en xa a gan.” E yi bitikidine dəxə gemene yəxəni. E yi dolen findi bitikidi* dəxə seen na. ⁴ Na xanbi ra, e yi a fala, e naxa, “En siga, en xa taan ti en yətə xa, e nun sanganso gbeen naxan tema han kore, alogo en xinla xa gbo ayi. Nanara, en nama xuya ayi dunuŋja xun xən.”

⁵ Koni Alatala yi godo na taan nun sanganso gbeen matodenı muxune naxan ti.

⁶ Alatala yi a fala, a naxa, “Muxuni itoe, naxanye siya keden, xui keden a ra, xa ne bata wanli ito fəlo, wanla birin e waxy naxan ke feni sənən, e na ligama nən. ⁷ En siga, en godo e xuiin basandeni alogo e nama e bode xuiin mə.” ⁸ Alatala yi e raxuya ayi. Na taan ti feen yi dan. ⁹ Na yiren yi xili Babeli,[†] bayo Alatala bata dunuŋja xuine basan e bode ra na yi. Fəlo mənni, Alatala yi e raxuya ayi dunuŋja birin ma.

Semi han Tera Taruxune Singen 1.24-27

¹⁰ Semi bɔnsənna taruxun ni i ra.

Fufaan dangu yeeen firinna, Semi a simayaan yi jee keme sətə. A yi a diin sətə naxan xili Arapaxadi. ¹¹ Arapaxadi bari xanbini, Semi mən yi jee keme suulun sətə. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

* **11:3:** Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.” † **11:9:** Babeli maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən fa fala “Mayibasanna.”

¹² Arapaxadi to jee tongue suulun nun suulun sətə, a yi Selaxa bari. ¹³ A to Selaxa sətə, Arapaxadi yi bu jee keme naanin jee saxan. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

¹⁴ Selaxa to jee tongue saxan sətə, a yi Eberi bari. ¹⁵ A to Eberi sətə, Selaxa yi bu jee keme naanin jee saxan. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

¹⁶ Eberi to jee tongue saxan e nun naanin sətə, a yi Pelegi bari. ¹⁷ A to Pelegi sətə, Eberi yi bu jee keme naanin jee tongue saxan. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

¹⁸ Pelegi to jee tongue saxan sətə, a yi Rewu bari. ¹⁹ A to Rewu sətə, Pelegi yi bu jee keme firin jee solomanaanin. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

²⁰ Rewu to jee tongue saxan nun firin sətə, a yi Serugu bari. ²¹ A to Serugu sətə, Rewu yi bu jee keme firin jee solofera. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

²² Serugu to jee tongue saxan sətə, a yi Nahori bari. ²³ A to Nahori sətə, Serugu yi bu jee keme firin. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

²⁴ Nahori to jee məxəjen nun solomanaanin sətə, a yi Tera bari. ²⁵ A to Tera sətə, Nahori yi bu jee keme jee fu nun solomanaanin. A yi dii xemene nun dii teme gbetene sətə.

²⁶ Tera to jee tongue solofera sətə, a yi Iburama nun Nahori nun Haran bari.

Tera a denbayana

²⁷ Tera bɔnsənna taruxun ni i ra.

Tera yi Iburama nun Nahori nun Haran bari. Haran yi Loti bari. ²⁸ Benun Tera xa faxa, a diin Haran yi faxa Yuru taani Babilən bɔxəni, a barixi dənaxan yi.

²⁹ Iburama nun Nahori yi naxanle futu. Iburama naxanla yi xili Sarayi. Nahori a naxanla xili Milika. Milika baba nan yi Haran na. Haran dii firin nan sətə, Milika nun Isika. ³⁰ Gbantan nan yi Sarayi ra. Dii yo mi yi a yii.

³¹ Tera yi a denbayaan xali, a dii Iburama, e nun a mamandenna Loti, Haran ma diina, e nun a mamandenna Sarayi, Iburamaa naxanla. E birin yi keli Yuru

taani Babilən bəxəni alogo e xa siga Kanan bəxəni. Koni e to Xarani taan li, e yi dəxə mənni.

³² Tera yi bu jee kəmə firin jee suulun. A yi faxa Xarani yi.

12

Alayi Iburama xili

¹ Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, "Keli i ya yamanan nun i xabilan nun i babaa genli. I siga na yamanani n naxan yitama i ra. ² N ni i findima siya gbeen na nən. N na i barakama nən, n ni i findi xili kanna ra. Muxune fan duban sətəma nən i tan barakani. ³ Naxan na duba i xa, n fan na kanna barakama nən. Naxan na i danga, n fan dangan nagidima na kanna ma nən. Dunuja xabilane birin duban sətəma nən i tan barakani."

⁴ Awa, a siin jee tonge solofer e nun suulunna sətə waxatin naxan yi, Iburama yi keli Xarani yi alo Alatala a yitaxi a ra kii naxan yi. Loti fan yi siga Iburama fəxə ra.

⁵ A yi a naxanla Sarayi nun a xunyəna dii Loti nun a sətə seen birin, e nun muxune a naxanye sətəxi Xarani yi, a yi ne birin xali. E yi siga Kanan bəxəni.

⁶ Iburama yi dangu bəxən na han a sa wudi bili gbeen li dənaxan yi xili More, Siken bəxəni. Na waxatini, Kanan kaane yi dəxi mənni nun. ⁷ Koni Alatala yi a yətə yita Iburama ra. A yi a fala, a naxa, "N bəxəni ito nan fima i yixətene ma." Awa, Iburama yi saraxa ganden nafala Alatala xa naxan a yətə yitaxi a ra. ⁸ A yi keli mənni, a siga geyaan ma, geyaan naxan Betəli sogeteden binni. A yi bubun ti mənni. Betəli taan yi lu a sogegododeni. Ayi taan yi lu a sogetedeni. A yi saraxa ganden nafala Alatala xa mənni. A yi Alatala maxandi a xinla ra.

⁹ Na xanbi ra, a yi siga Negewi tonbonna binni.

Iburama yi siga Misiran yi

¹⁰ Na waxatini, fitina kamen yi so bəxəni. Awa, Iburama yi siga Misiran bəxəni bayo donse yo mi yi na. ¹¹ Benun e xa so Misiran bəxəni, Iburama yi a fala a naxanla Sarayi xa, a naxa, "A kolon, naxalan tofajin nan i tan na. ¹² Misiran kaane na i to waxatin naxan yi, e a falama nən a n ma naxanla nan i ra. Na xanbi ra, e n faxama nən, koni

e mi i tan faxə. ¹³ I xa a fala e xa a n xunyən nan i tan na, alogo e xa kininkinin n ma i sabun na. Nayi, e mi n faxama i tan ma fe ra."

¹⁴ Iburama to Misiran li, Misiran kaane yi a to, a Sarayi naxalan tofajin nan a ra.

¹⁵ Misiran Mangana kuntigine yi naxanla ito matəxə Misiran Mangan xa. Misiran Mangan yi a xali a konni. ¹⁶ A yi hinan Iburama ra a naxanla fe ra. Iburama yi xuruse xunxurine nun jingene nun sofanle nun konyine nun jəgəməne sətə.

¹⁷ Koni Alatala yi fure naxin sa Misiran Mangan nun a denbayaan ma Sarayi a fe ra, Iburama naxanla. ¹⁸ Nanara, Misiran Mangan yi Iburama xili. A yi a fala, a naxa, "I nanse ligaxi n na? Nanfera i mi a falaxi n xa i ya naxanla nan a ra. ¹⁹ Nanfera i ya falaxi a i xunyən nan a ra han n tan bata a findi n ma naxanla ra? Awa, hən, i ya naxanla ni i ra. E siga!" ²⁰ Na xanbi, Misiran Mangan yi yamarin fi a sofane ma lan Iburama a fe ma. E yi a ragbəngbən e nun a naxanla, e nun a yii seen birin.

13

Iburama nun Loti

¹ Awa, Iburama yi keli Misiran yamanani. A yi siga Negewi tonbonna mabinni e nun a naxanla nun a seen birin, e nun Loti. ² Iburama bata yi findi nafulu kanna ra nun. Xuruseene nun gbetin nun xəmaan yi a yii. ³ A keli Negewi yi, a yi a masiga han Betəli taan. Yirena nde yi Betəli taan nun Ayi taan longonna ra, Iburama bubun yi tixi mənna nan singe yi. ⁴ A saraxa gande singen fan yi mənna nin nun. Iburama yi Alatala maxandi a xinla ra mənni.

⁵ Loti yi biraxi Iburama fəxə ra, xuruseene nun bubune yi a fan yii nun.

⁶ Iburama a xuruse ganla nun Loti a xuruse ganla yi gbo na bəxən xa. E mi yi nəluyə yire kedenni sənən. ⁷ Sənxə sənxən yi mini Iburama xuruse rabane nun Loti a xuruse rabane tagi. Kanan kaane nun Perisi kaane fan yi mənni na waxatini.

⁸ Nanara, Iburama yi a fala Loti xa, a naxa, "Sənxə sənxən nama bira en tagi e nun en ma xuruse rabane tagi, bayo en tan

ngaxakedenmane nan en na. ⁹ Bəxəni ito birin i yee ra. Awa, en xa fata. Xa i siga komənna ma, n tan yi siga yiifanna ma. Xa i siga yiifanna ma, n tan yi siga komənna ma.”

¹⁰ Loti yi a yeeen nasiga, a yi sa Yurudən məren to. Igen yi na nun a fajin na. Benun Alatala xa Sodoma nun Gomora halagi, na bəxəne yi fan han Soyari binni, alo Misiran bəxəna, alo Alatala a nakə rafalaxina.* ¹¹ Awa, Loti yi Yurudən məren sugandi a yete xa. A yi siga sogeteden mabinni. E yi fata.

¹² Iburama yi lu Kanan bəxəni. Loti yi lu Yurudən məren taane tagini. A yi bubun ti Sodoma fəma. ¹³ Sodoma kaane bata yi kobi ayi a gbegbe, e bata yi findi yulubi kan belebelen na Alatala yee ra yi.

¹⁴ Iburama nun Loti to fata, Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, “I yeeen ti sogeteden na, e nun sogegododen na, e nun yiifanna nun komənna ma. ¹⁵ I bəxən naxan birin toxi, n na a fima i ma nən e nun i bənsənna ma han habadan. ¹⁶ N ni i bənsənna rawuyama ayi nən alo gbangbanna naxan bəxən ma. Xa muxun nəe mənənsinna tengə, awa, a nəe nən i bənsənna yaten kolonjə. ¹⁷ Keli, i bəxəni siga, a kuye yeeen nun a yigbo yeeena, i xa a birin mato bayo n na a fima i tan nan ma.” ¹⁸ Awa, Iburama yi bubun yiren masara. A yi dəxə wudi belebelena nde mabinna ra Mamire nun Xebiron fəma. A yi saraxa ganden nafala mənni Alatala xa.

14

Iburama Loti ratanga fəna

¹ Na waxatini, Manga Amirofeli naxan Babilən bəxən ma yo, Manga Ariyoki naxan Elasari bəxən ma yo, Manga Kədolama naxan Elan bəxən ma yo, Manga Tidali naxan Goyin bəxən ma yo, manga naaninni itoe yi layirin tongo e bode xa manga suulun ni itoe yengə feen na. ² Na manga suulunne nan itoe ra: Bera Sodoma mangan nun Birisa Gomora mangan nun Sinabu Adamaha mangan nun Səməberi Seboyimi mangana e nun Bela mangana. Bela mən xili Soyari. ³ Manga suulunni itoe

yi e malan Sidimi lanbanni, Fəxə Daraan dənaxan yi. ⁴ Xabu jee fu nun firin manga suulunni itoe yi Manga Kədolama bun ma, koni a jee fu nun saxanden na, e yi murute.

⁵ A jee fu nun naanindena, Manga Kədolama nun mangan naxanye yi a fəma, e yi siga yengə sodeni. E yi siyani itoe birin nə yengəni: Refa kaan naxanye yi Asatarəti-Karinayin yi, Susi kaan naxanye yi Xami yi, Emi kaan naxanye yi Sihawə-Kiriyatayimi yi, ⁶ e nun Xori kaan naxanye yi geyaan ma Seyiri binni han Eli-Paran tonbonna fəma. ⁷ Na xanbi e yi xətə, e yi siga En-Misapati, naxan xili Kadesi. E yi Amaləkine nə e nun Amorin naxanye yi dəxi Xasason-Tamari yi.

⁸ Na waxatini, Sodoma mangan nun Gomora mangan nun Adamaha mangan nun Seboyimi mangan nun Bela mangan dənaxan mən xili Soyari, na mangane yi e malan Sidimi lanbanni manga naaninni itoe yengədeni: ⁹ Kədolama Elan mangan nun Tidali Goyin mangan nun Amirofeli Babilən mangan nun Ariyoki Elasari mangana. Na manga naaninna yi manga suulunna yengə. ¹⁰ Awa, yinle yi Sidimi lanbanni, dolena e kui. Sodoma mangan nun Gomora mangan yi e gi. Yengəsona ndee yi bira yinle ra. Ndee yi e gi siga geyaan fari. ¹¹ Na manga naanin naxanye nən sətəxi, ne yi nafunla nun donseene birin tongo Sodoma taan nun Gomora taani. E yi siga. ¹² Eyi Iburama xunyəna dii Loti fan suxu e nun a hərisigən birin, bayo a yi dəxi Sodoma taan kui.

¹³ Muxuna nde yi a gi, a sa na feen birin yəba Iburama Heburu kaan xa. Na waxatini, Iburama yi dəxi wudi bili belebelen bun ma Mamire Amorin konni. Mamire nun a ngaxakedenne, Esikoli nun Aneri, ne bata yi layirin tongo Iburama xa. ¹⁴ Iburama to a mə, muxune bata a xunyəna dii xəmə Loti suxu, a yi yengəsona tongo, muxu kəmə saxan muxu fu nun solomasəxə naxanye barixi a sariyan kui, naxanye fatan yengə sodeni. E yi siga na mangane fəxə ra han taan naxan xili Dan. ¹⁵ Kəeeen na, Iburama yi a yengəsona yitaxun, e yi na mangane ratərəna yengə

* **13:10:** Na feen mən sebəxi Dunuja Fələn 2.8-10 kui.

na. E nun a yengesone yi nə na mangane matuntunjə han Xoba, Damasi taan kəmənna ma. ¹⁶ A yi fa e hərisigen birin na, a yi fa a xunyəna diin Loti fan na, e nun a sətə seen birin, sa paxanle fari e nun yamaan birin.

Iburama nun Melikisedeki

¹⁷ Iburama to xətə xunna kenla kui, keli Manga Kədolama yengədeni e nun mangan naxanye yi a fəma, Sodoma mangan yi siga Iburama ralandeni Sihawe lanbanni. Mənna xili “Mangana Lanbanna.”

¹⁸ Na xanbi, Melikisedeki,* Salemi mangan yi fa burun nun wudi bogi igen na Iburama xa alo manpana. Kore Xənna Ala a saraxaraliin nan yi Melikisedeki ra. ¹⁹ A yi duba Iburama xa, a naxa, “Kore Xənna Ala naxan koren nun bəxən daxi, na xa Iburama barayı. ²⁰ Tantunna Kore Xənna Ala xa, naxan i yaxune rayarabixi i xa.” Na waxatini, Iburama yi a se tongoxine birin yaganna fi Melikisedeki ma.

²¹ Sodoma mangan yi a fala Iburama xa, a naxa, “N ma muxune raxetə n ma, koni nafunla xa lu i tan xa.” ²² Koni Iburama yi a fala Sodoma mangan xa, a naxa, “N bata n kələ Alatala yi, Kore Xənna Ala naxan koren nun bəxən daxi, ²³ n mi sese tongə naxan findixi i gbeen na, hali lutidina, xa na mi a ra sankidi lutina, alogo i nama a fala sənən fa fala ‘N tan nan Iburama findi nafulu kanna ra.’ ²⁴ N mi sese tongə, fə n ma yengesone naxan donxi e nun naxan findixi e gbeen na. Aneri nun Esikoli nun Mamire e gbeen tongoma nən.”

15

Ala yi layirin tong Iburama xa

¹ Na xanbi, Iburama yi fe toon ti alo xiyena, Alatala yi fa a ma, a yi a fala a xa, a naxa, “Iburama i nama gaxu, n tan nan i kantanma. I saran gbeen sətəma nən.”

² Iburama yi a yabi, a naxa, “Marigina Alatala, i nanse jənigexi i naxan soma n yii? Bayo dii yo mi n yii. N mi dii sətəxi naxan n keən tongoma fə n ma walikəna, Eliyeseri Damasi kaana. ³ I mi dii yo fixi n tan ma. Nanara, n ma walikəen naxan

barixi n konni, na nan findima n keə tongon na.” ⁴ Alatala yi a yabi, a naxa, “Enən, i ya walikeən mi findima i keə tongon na de! I bari diin yatin nan fama findideni i keə tongon na.” ⁵ Ala yi Iburama ramini a bubun bun ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I yəen nate kore. I sarene təngə xa i nəe a yaten kolonjə.” A mən yi a fala a xa, a naxa, “I ne toxi kii naxan yi kuyen ma, i bənsənna fan wuyama ayi na kiini nən, i mi nəe a yaten kolonjə.”

⁶ Iburama yi dənkeleya Alatala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa. ⁷ Ala yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra naxan i raminixi Yuru taani Babilən bəxən. N na i xali bəxən ma n dənaxan fima i ma.” ⁸ Iburama yi a maxədin, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolonma di, fa fala n fama na bəxən sətədeni nən.”

Alatala layirin xidi fena

⁹ Ala yi a fala a xa, a naxa, “Fa jninge gilən nun sii gilən na, e nun yəxəə kontonna naxanye bata jəeə saxan saxan ti, e nun ganba gilən nun kolokonde diina. I yi e fi n ma.” ¹⁰ Iburama yi fa na subene ra. A yi jninge nun sii gilən nun yəxəə kontonni sənən a tagi. A yi na sube dungine sa e dan na, koni a mi xəline tan yixaba. ¹¹ Səgəne yi fa, e godo na sube faxaxine ma. Iburama yi e birin kedi. ¹² Sogen godomatəna, xixənla yi Iburama suxu katı! Kuyen yi yidimi, dimi magaxuxin yi so.

¹³ Ala yi a fala a xa, a naxa, “A kolon yati, i bənsənna dəxəma nən yamana gbətə yi, e konna mi dənaxan na. E findima nən konyin na na bəxən. E fe xələn siyaan birin sətəma nən jəeə kəmə naaninna bun ma muxu yiini. ¹⁴ Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nən. Na xanbi ra, e nəen minima na yamanani, e se fəjin gbegbe xalima nən. ¹⁵ I tan fama nən bəjəe xunbenla sətədeni, i mən siimaya xunkuyen sətəma nən, han i sa laxiraya waxatin naxan yi. ¹⁶ I yixətən naaninden xətəma nən na bəxən, bayo fə Amorine e haken na gbo ayi waxatin naxan yi.”

¹⁷ Sogen to godo, dimin yi so. Na waxatini təe kə seen naxan yi tutin naminima e nun təe dəgena, a yi dangu sube dungine

* **14:18:** Melikisedeki bunna nən fa fala “Manga tinxinxina.”

saden tagi. ¹⁸ Taxamasenna nan na ra, Alatala yi layirin naxan tongoxi a tan nun Iburama tagi na ləxə yetəni. A yi a fala a xa, a naxa, “N bata yamanani ito fi i bənsənna ma, keli Misiran baan ma han sa dəxə Efirati baa belebelen na.” ¹⁹ Siya dəxə wuyaxin nan yi na: Kenine nun Kenisine nun Kadimonne ²⁰ nun Xitine nun Perisine nun Refane ²¹ nun Amorine nun Kanan kaane nun Girigasane e nun Yebusu kaane.

16

Sumayila bari ləxəna

¹ Sarayı, Iburama a naxanla munma yi dii yo bari a xa. Konyi gile Misiran kaana nde yi walima a yii naxan yi xili Hagara. ² Sarayı yi a fala a xəmən xa, a naxa, “I bata a to, Alatala mi dii bari feen nagidixi n tan ma. Koni yanyina nde n nəe diin sətə i xa nən n ma konyi gilən sabun na. E birin nan lan ε xa xi to.” Iburama yi tin Sarayı a falan ma a naxan falaxi a xa. ³ Sarayı yi a konyi gilən Hagara Misiran kaan tongo, a yi a so a xəməna Iburama yii, a xa findi a naxanla ra. Iburama bata yi nəe fu ti Kanan bəxən ma.

⁴ Iburama nun Hagara yi xi yire kedenni, Hagara yi fudikan. Hagara to la a ra fa fala a bata fudikan, a yi yo a kanna ma, a yi a mato a kobil na. ⁵ Sarayı yi a fala Iburama xa, a naxa, “Konbini ito, n na raxetəma i tan nan ma Hagara naxan saxi n fari! Bayo, n tan nan n ma konyi gilən fixi i ma a xa findi i ya naxanla ra. Xabu a la a ra a fudikanna na a ra, a fa fe kobil nan tun yilanma n na. Alatala xa en tan firinna makiti.” ⁶ Iburama yi a naxanla yabi, a naxa, “I ya konyi gilən nan a ra. A walima i tan nan yii. I waxi feen naxan birin xən ma, a birin liga a ra.” Na waxatini, Sarayı fe kobil birin naxan nafan a ma, a yi a liga Hagara ra. Hagara yi a gi a bun.

⁷ Alatalaa malekan yi naralan Hagara ra xude xunna fəma Suru kiraan xən ma tonbon yireni. ⁸ Malekan yi Hagara maxədin, a naxa, “Sarayı a konyi gilən Hagara, i kelixi minən yi? I sigama minən yi?” Hagara yi malekan yabi, a naxa, “N nan n gixi n kanna nan bun ma.” ⁹ Alatalaa malekan yi

a fala Hagara xa, a naxa, “I mən xa xətə i kelixi dənaxan yi. I mən xa i xuru a ma.” ¹⁰ Alatala a malekan yi a fala a xa, a naxa, “N fama bənsən wuyaxi fideni nən i ma, i mi nəe naxan yaten kolonjə.” ¹¹ Alatalaa malekan mən yi a fala a xa, a naxa, “I fudikanna na a ra iki. I fama diin sətədeni. I na diin xili sama nən Sumayila.* Bayo Ala bata i ya tərə xuiin mə marayarabin naxan sama i fari. ¹² I ya diin luma nən alo burunna sofanla. A birin yəngəma nən, birin a fan yəngəma nən. E nun a xunyəne birin luma nən fataxi.”

¹³ Hagara yi xili sa Alatala xən, naxan falan tixi a xa, a naxa, “Ala Naxan N Toma.” A yi a fala, a naxa, “N bata na kanna to, naxan n toma.” ¹⁴ Na nan a toxi e na xəjnинna xinla falama, e naxa, “Niin Kanna Naxan N Toxi.” Na xəjnинna Kadesi nun Bereda nan tagi. ¹⁵ Hagara yi diin sətə Iburama xa. Iburama yi a xili sa Sumayila. ¹⁶ Iburama bata yi nəe tongue solomasexə e nun nəe sennin ti siimayaan na, Hagara yi fa na diin sətə a xa.

17

Iburama xinla maxətə fena

¹ Iburama to nəe tongue solomanaanin nəe solomanaanin ti siimayaan na, Alatala yi mini a xa, a fa ito fala a xa, a naxa, “Ala Sənbə Kanna nan n tan na. I sigati kiin xa kamali n yee ra yi. ² N fama layirin tongodeni i tan nun n tan tagi. N mən fama nən bənsən gbeen fideni i ma.” ³ Iburama yi bira, a a yətagin lan bəxən ma. ⁴ Ala yi a fala a xa, a naxa, “N ma layirin ni i ra n naxan tongoxi i tan nun n tan tagi. I findima nən siya wuyaxine benban na. ⁵ I xinla mi falama sənən Iburama,* i xinla falama nən fa fala Iburahima, bayo n na i findima nən siya wuyaxine benban na. ⁶ N na i findima nən yama gbeen benban na. I diine sətəma nən naxanye findima siya wuyaxine ra. Mangane fan minima nən i ya diine tagi. ⁷ N nan n ma layirin nakamalima nən i tan nun n tan tagi, hali i dangu xanbini, e nun i bənsənne fan yixəten fan bənsən bənsən. A findima habadan layirin nan na. Nayi, n

* **16:11:** Sumayila bunna nən fa fala “Ala fe məma.” Iburahima bunna nən fa fala “Yama gbeen fafe.”

* **17:5:** Iburama bunna nən fa fala “Fafa binyena.”

tan nan i ya Ala ra, e nun i bənsənna hali i dangu xanbini. ⁸ I tan nun i bənsənna, n fama nən bəxən fidiñi ε ma, i findixi xəjən na dənaxan yi iki. Kanan bəxən birin findima nən e gbeen na habadan! N tan nan e Ala ra.”

⁹ Ala mən yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I tan nun i bənsənna fan yixətən bənsən bənsənna, ε lan nən ε xa n ma layirin nakamali. ¹⁰ En ma layirin ni i ra, n naxan saxi ε ma, ε lan ε xa naxan nakamali, i tan nun i bənsənne: Naxan birin findixi xəmən na ε tagi, ε birin lan nən ε xa banxulan. ¹¹ ε xa na banxulanna findi layiri taxamasenna ra ε tan nun n tan tagi. ¹² Keli ε tan ma, sa dəxə ε bənsən bənsənna ra, a birin lan nən, naxan yo barin nəma fa xii solomaseχεti, a xa banxulan. Na sariyan lan nən a xa sa ε konyine fan ma naxanye ε yii, naxanye barixi ε konni, e nun konyin naxanye saraxi bəxə gbeitəni, hali a mi fa i bənsənni. ¹³ Na kui, konyin naxanye barixi i konni e nun i naxan fan saraxi, e birin lan nən ε xa banxulan, alogo n ma layirin taxamasenna xa lu ε fatin ma habadan! ¹⁴ Xəmən naxan na lu a fatin mi banxulanxi, a fama nən naminideni ε bənsənni, bayo a mi layirin nakamalixi.”

¹⁵ Na xanbi, Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I nama i ya naxanla xinla fala sənən de, ‘Sarayi,’ a fa xili nən ‘Saran.’ ¹⁶ N na a barakama nən, a fama dii xəmən barideni nən i xa. N na a barakama nən, a fama findideni nən siya gbeen benban na. Yamana wuyaxin mangane fama minideni nən a diine yi.” ¹⁷ Iburahima yi bira, a yi a yetagin lan bəxən ma, a yi gele. A yi a fala a bəjəni, a naxa, “N tan naxan bata jəee kəmə ti siimayaan na, n mən nəe diin sətə ba? Saran naxan fan bata jəee tonge solomanaanin ti siimayaan na, a fa nəe diin bare ba?” ¹⁸ A yi a fala Ala xa, a naxa, “I jəxə lu Sumayila xən ma tun!” ¹⁹ Ala yi a fala, a naxa, “En-ən! I ya naxanla Saran fama dii xəmən barideni nən i xa, i naxan xili sama Isiyaga.[†] N nan n ma layirin nakamalima nən n tan nun a tan tagi ε nun a bənsənna hali a faxa xanbini. Layirin naxan mi kalama habadan! ²⁰ Na xanbi, n bata i ya maxandin nasuxu Sumayila fe ra.

[†] 17:19: Isiyaga bunna nən fa fala “A gelema.”

N na barakama nən, n mən dii gbegbe bari feen nagidima a ma nən, n bənsən wuyaxin fima nən a ma. A findima nən manga dii fu nun firinne baba ra, e nun siya xungbe kanna ra. ²¹ Koni, naxan findixi n ma layirin na, n fama na rakamalideni n tan nun Isiyaga nan tagi. Saran fama nən dii xəmən barideni i xa i jəxən waxati faraxi.” ²² Ala to yelin na falə, a yi keli Iburahima xun ma.

²³ Iburahima yi a diin Sumayila tongo e nun a konyin naxanye barixi a konni, e nun a naxanye saraxi. Xəmən naxanye birin a banxini, a yi e birin banxulan na ləxəni alo Ala a yamari kii naxan yi.

²⁴ Iburahima siin jəee tongue solomanaanin jəee solomanaanin nan yi a ra, ²⁵ a dii Sumayila tan bata yi jəee fu nun saxanti, e banxulanxi waxatin naxan yi. ²⁶ E yi e birin banxulan ləxə keden ²⁷ e nun xəmən naxanye birin yi Iburahimaa banxini, konyin naxanye barixi a konni, e nun a naxanye fan saraxi keli yamana gbeitəyi.

18

Xəjə saxanna fe

¹ Alatala yi mini Iburahima xa Mamire wudi bili gbeen dənaxan yi. Na waxatini, Iburahima yi dəxi a bubun so dəen na, kuye wolon waxatini yanyin na. ² A yi xəmə saxan to tixi a yətagi. A yi keli bubun so dəen na, a siga mafuren, a sa na xəmə saxanna ralan. A yi a xinbi sin. ³ A yi a fala muxu keden xa e tagi, a naxa, “N kanna, yandi ε nama dangu singe, ε xa ε madigan n konni. ⁴ N xa fa igen na ε xa alogo ε xa ε sanne maxa. Ε mən xa ε matabu wudini ito bun ma. ⁵ N xa fa donseen na ε xa alogo ε xa fangan sətə. Na xanbi, ε fa siga ε sigatini. Amasətə, ε danguma ε walikəen konna nin.” Na xəjəne yi a yabi, e naxa, “Awa, i naxan falaxi, a raba.”

⁶ Nanara, Iburahima yi xətə a mafuraxin na a bubun kui. A yi a fala a naxanla Saran xa, a naxa, “I xədəxə. I murutu fuji fajin debedin yə saxan nafala burun na.” ⁷ Na xanbi, a yi a gi, a siga jəinge sansanni, a sa jəinge dii turaxi keden tongo. A yi na jəinge dii so a walikəen yii alogo a xa a faxa, a

xa a rafala donseen na. ⁸ Na suben to yelin ninjə, Iburaḥima yi a tongo, a a so xəjnəne yii, e nun nənə kəndəna sa nənə xixin fari. E na donseen donma, Iburaḥima yi ti e fəma wudin bun ma.

⁹ Na xəjnəne yi Iburaḥima maxədin, e naxa, “I ya naxanla Saran minən yi?” A yi e yabi, a naxa, “A na yi bubun bun ma.” ¹⁰ Na xəjnən muxu keden yi a fala Iburaḥima xa, a naxa, “N mən xətəma be i jəxən waxati faraxi. Na waxatini i ya naxanla dii xəmən barima nən i xa.” Saran yi tixi Iburaḥima xanbi ra bubun so dəen na, a tuli matixi e falan ti xuiin na. ¹¹ Iburaḥima nun Saran bata yi yelin forideni nun. Saran mi yi nəe diin bare. ¹² A yi gele a yətə ma, a naxa, “N tan na sətə, n bata yelin forə? N kanna fan bata findi xəmə fonna ra. N fan səwama nən dii sətədeni ba?”

¹³ Alatala yi a fala Iburaḥima xa, a naxa, “Nanfera Saran gelexi? Nanfera a a falaxi, a tan mi nəe diin bare sənən, bayo a bata fori? ¹⁴ Nanse na Alatala mi nəe naxan ligə? N fama nən waxati saxini faraxi, Saran yi dii xəmən bari.” ¹⁵ Saran yi gaxu, a yi wulen fala, a naxa, “N mi gelexi de!” A yi a fala a xa, a naxa, “Di! I gelexi nən.” ¹⁶ Na xəjnəne yi ti kiraan xən ma, e yi e xun sa Sodoma taan ma. Iburaḥima yi siga e tidi kira yi.

¹⁷ Alatala yi a fala, a naxa, “N naxan ligama, n nama na luxun Iburaḥima ma. ¹⁸ A fama nən findideni siya belebele sənbəmaan na. Dunuja siyane birin duban sətəma nən a tan barakani. ¹⁹ N na a sugandixi nən, alogo a xa a diine nun a bənsənna muxune birin yamari a e xa kiti kəndən sa tinxinni. Na waxatini, n tan Alatala, n fama nən n ma layirin naka-malideni n naxan tongoxi Iburaḥima xa.”

²⁰ Alatala yi a fala Iburaḥima xa, a naxa, “Feen naxan falaxi Sodoma kaane nun Gomora kaane xun ma, fe magaxuxin na a ra. E yulubin bata gbo ayi han, ²¹ n fama gododenı nən, n sa a mato feen naxanye birin falaxi e xun ma, xa a na kiini. Xa e birin na feene fari, n fama a kolondenı nən na waxatini.”

²² Xəjə firin yi keli e yi dənaxan yi, e yi siga Sodoma taani. Koni Alatala nun Iburaḥima yi lu yire kedenni. ²³ Iburaḥima yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I

muxu jaxine nun tinxin muxune halagə e bode xən ba? ²⁴ Yanyina nde tinxin muxu tonge suulun Sodoma kaane tagi. I na taan kalama nən? I mi dijama Sodoma yamaan ma na tinxin muxu tonge suulunna fe ra ba? ²⁵ En-ən, a mi lanma i xa na liga! A mi lan i xa muxu jaxin nun tinxin muxun faxa kii kedenni. A mi lan kiti kedenna xa sa muxu jaxin nun tinxin muxun ma. A mi lan i xa na liga. Naxan dunuja birin makitima, a mi a ligama tinxinna kiraan xən ma ba?” ²⁶ Alatala yi yabin ti, a naxa, “Xa n tinxin muxu tonge suulun li Sodoma taan kui, n dijama nən Sodoma kaane birin ma na muxu tonge suulunna fe ra.”

²⁷ Iburaḥima mən yi falan tongo, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi i xa dija n xa, n xa falani ito ti i xa, bayo n tan kelixi gbangbanna nun bəndən nin. ²⁸ Xa i sa a li, tinxin muxu tonge suulun mi na yi, yanyina nde fə muxu tonge naanin e nun suulun nan na. I na taan kale bayo muxu suulun bata dasa a ra?” Ala yi a fala, a naxa, “N mi a kalama xa n tinxin muxu tonge naanin e nun suulun li na.”

²⁹ Iburaḥima mən yi a fala a xa, a naxa, “Yanyina nde, i muxu tonge naanin nan lima na yi.” A yi a fala, a naxa, “N mi na kalama na muxu tonge naaninna fe ra.”

³⁰ Iburaḥima yi a fala, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi, i nama xələ xa n mən falana nde ti i xa. Yanyina nde, i muxu tonge saxan nan lima na yi.” Ala yi a fala a xa, a naxa, “N mi na kalama xa n tinxin muxu tonge saxan li na yi.”

³¹ Iburaḥima yi a fala, a naxa, “Marigina, i hake lu n xa. Yanyina nde, i muxu məxəjənə nan lima na.” Ala yi a fala, a naxa, “N mi na taan kalama na muxu məxəjənəna fe ra.”

³² Iburaḥima mən yi a fala, a naxa, “Marigina, yandi, i nama xələ. N ma maxədin dənxən ni ito ra. Yanyina nde, i muxu fu nan lima na.” Ala yi a fala Iburaḥima xa, a naxa, “N mi na taan kalama na muxu fuuna fe ra.” ³³ A to yelin falan tiye e nun Iburaḥima, Alatala yi siga, Iburaḥima fan yi xətə a konni.

¹ Ninbari waxatini, maleka firin yi so Sodoma taani. Na waxatini, Loti yi dəxi na taan so dəen na. A to malekane to fe, a yi keli, a sa e ralan kiraan xən ma. A yi a xinbi sin, a yətagin yi lan bəxən ma. ² Loti yi a fala e xa, a naxa, “N kanne, yandi, ε xa so n konni. ε xa ε sanne maxa, ε mən xa xi be to. Na xanbi, tila xətənni ε nəe sigε ε sigatini.” Malekane yi a fala, e naxa, “En-εn! Fə nxu xa xi taan tagini to kəeeen na.”

³ Koni Loti yi a yixədəxə han e yi siga a konni. A yi donse fajin nafala e xa, a yi buru ratetaren gan e xa. E yi e dəge. ⁴ Sa waxatin mi yi a lixi nun, Sodoma kaane yi Loti a banxin nabilin. Keli banxulanne ma, sa dəxə xəmə fonne ra, e birin yi na nun. ⁵ E yi Loti xili, e a maxədin, e naxa, “Na muxune minen yi, naxanye soxi i konni to jinbanna ra. E ramini nxu ma, nxu xa nxu makoon naba e ra alo naxanla.” ⁶ Loti yi mini a banxin kui a ti dəen na, a yi na dəen nagali. ⁷ A yi a fala e xa, a naxa, “En-εn! Ngaxakedenne, ε nama fe naxin liga. ⁸ N ma dii təmə firin be naxanye mi xəmə feen kolon. N bata tin a ma, n xa ne sa ε sagoni, ε xa feen birin liga e ra ε waxi naxan xən ma, alogo ε nama sese liga n ma xənene ra, bayo n tan bata findi e yatigin na.” ⁹ Na muxune yi a fala Loti xa, e naxa, “Mini i ya xənene nan na nxu yətagi. I mi nəe kitin se nxu konni. Xa i mi i kata, nxu fama fe xəlen dəxədeni i ra nən dangu e tan na.” E yi sənsən Loti ra, alogo e xa dəen kala. ¹⁰ Na maleka firinna yi Loti suxu, e yi a raso banxin kui, e dəen balan e xun ma. ¹¹ Malekan yi ganla xunna kala, naxanye yi tixi dəen na, e birin yi findi danxutəne ra, keli banxulanne ma sa dəxə xəmə fonne ra han e mi yi sese toma fa. Kiraan yi yifu e ma.

¹² Na maleka firinna yi Loti maxədin, e naxa, “Muxuna nde i xa be? Hali a findixi i bitanna nan na, i ya dii xəməne nun i ya dii təməne, e nun i ya muxune birin, i xa e birin namini taani ito kui ¹³ bayo nxu fama a halagideni. Alatala bata maxandi xui gbegbe mə taa yi kaani itoe wali kobine fe ra. Alatala yi nxu rafa, a nxu xa fa taani ito halagi.” ¹⁴ Loti yi siga, a a fala a bitanne xa,

a naxa, “Ε keli be mafuren! Alatala fama be kaladeni iki sa.” E yi a miri a sabaan nan na. ¹⁵ Na subaxan ma, malekane yi digi Loti ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I ya naxanla tongo, e nun i ya dii təmə firinna naxanye be. Ε xa keli be alogo ε nama halagi ε nun taani ito hake kanne.” ¹⁶ A to wa a madigan feni nun, malekan yi Loti suxu a yiin ma, e nun a naxanla, sa a dii təmə firinna fari. E yi e ramini taan kui, bayo Alatala bata yi kininkinin e ma.

¹⁷ Malekan to e ramini, keden yi a fala Loti xa, a naxa, “I gi, alogo i niin xa ratanga. I nama i xanbi rato de! I nama i mati taani ito rabilinna yire yo yi. Xa i mi waxi a xən i xa halagi, siga na geyane yireni.” ¹⁸ Loti yi a fala, a naxa, “En-εn, n Marigina, n bata i maxandi, n mi nəe na ligε. ¹⁹ N na a kolon, i bata hinan n tan i ya walikeen na. I bata kininkinin n ma han! I bata n niin natanga. Koni, n tan mi nəe n giyε han geyaan ma, xa na mi a ra n faxama nən. ²⁰ Yandi, i bata taa xurudini ito to? Na nan masoxi n na. Tin, n xa siga, n xa sa lu na. A lu, n xa siga mənni, taa xurudidin na a ra! N niin xa ratanga!” ²¹ Malekan yi a fala, a naxa, “N bata tin na birin ma. N mi na taan kale. ²² Siga mafuren, bayo han i sa soma waxatin naxan yi, n mi nəe fefe ligε.” Na nan a toxi, na taan xili saxi Soyari.* ²³ Sogen yi tema waxatin naxan yi, Loti yi so Soyari taan kui.

²⁴ Na waxatini, Alatala yi dole təen nagodo Sodoma taan nun Gomora taan ma. ²⁵ A yi na taane halagi e nun na lanbanna birin, fələ sansine ma, sa dəxə muxune ra naxanye birin dəxi na taane kui. ²⁶ Loti a naxanla yi a yəen naxəte a xanbi ra, a yi findi fəxə gəmə tixin na.

²⁷ Na subaxan ma, Iburahima yi keli, a a xunsa na yiren ma e nun Alatala e bode to dənaxan yi. ²⁸ A to a yəen nasiga Sodoma taan nun Gomora taan ma, e nun na taane rabilinna birin, a yi tuti gbeen to, a tema na yi alo sulun təen† tutina. ²⁹ Ala to yi na taane kalama nun, a yi mirixi Iburahimaa fe ma. Na nan a toxi, Ala yi Loti ratanga na gbalon ma, a yi na taane kalama waxatin naxan yi, Loti yi dəxi dənaxan yi.

* **19:22:** Soyari bunna nəen fa fala “A xurina.” † **19:28:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.”

Loti nun a dii təmə firinna

³⁰ Loti bata yi gaxu lu feen na Soyari taan kui. A yi keli na, a siga geyaan fari a sa dəxəo mənni e nun a dii təmə firinna faran yinla kui.

³¹ Ləxəna nde, a dii təmə singen yi a fala a xunyən xa, a naxa, “En baba bata fori. En dənaxan yi, xəmə yo mi be en dəxəma naxan xən ma alo adaman darixi kii naxan yi.” ³² Fa be, en xa dələn so en baba yii han a xunna yi keli alogo en xa xi a xən ma, alogo en xa diin sətə. Na xa findi a bənsənna ra.” ³³ Na kəeən na, e yi dələn fi e baba ma, a dii təmə singen yi xi a baba xən ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina hanma a keli waxatina. ³⁴ Kuye to yiba, a dii təmə singen yi a fala a xunyən xa, a naxa, “A bata jan, n tan nun n baba bata xi yire kedenni to. To kəeən na, i tan nan nun n baba xima yire kedenni. Na yanyini en nəe bənsənna fiyə a ma.” ³⁵ Na kəeən mən na, e yi dələn fi e baba ma, a xunyən fan yi xi a baba xən ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina, e nun a keli waxatina.

³⁶ Loti a dii təmə firinna yi fudikan e baba a diin na. ³⁷ Na dii təmə singen to diin bari, a a xili sa “Moyaba.” Na nan findi Moyaba kaane birin benban na. Han iki e na yi. ³⁸ A dii təmə firinden fan yi diin bari, a a xili sa “Bən-Ami.” Na nan findi Amonine birin benban na. Han iki e na yi.

20

Iburahima nun Abimeleki

¹ Iburahima yi siga Negewi yamanani. A yi dəxə Kadesi nun Suru tagi. Na xanbi ra, a yi siga Gerari taani, a yi waxati ti mənni. ² Iburahima yi a naxanla Saran ma fe fala, a naxa, “N xunyən naxalanmaan nan a ra.” Abimeleki, Gerari mangan yi Saran tongo.

³ Kəeən to so, Abimeleki xima, Ala yi a yetə yita a ra xiyeni, a naxa, “I faxama nən naxanli ito a fe ra, i naxan tongoxi, bayo xəmə taa ra dəxən na a ra.” ⁴ Na waxatini, Abimeleki munma yi a maso a ra. A yi a yabi, a naxa, “N Marigina, i bənsən tinixin kalama nən?” ⁵ Iburahima a fala nən n xa, fa fala naxanli ito a xunyən naxalanmaan nan a ra. Naxanla fan yi a fala n xa, a tada nan Iburahima ra. N naxan ligaxi, n na ligaxi n bəjə fixən nan na.” ⁶ Na

xiyeni Ala mən yi a fala a xa, a naxa, “N tan yati, n na a kolon i feen naxan ligaxi, fe kobi xa mi a ra. N tan nan a ligaxi, i mi nəxi yulubi ligə n na. Na nan a toxi n mi a luxi i xa a findi i ya naxanla ra.” ⁷ Iki, naxanli ito raxətə a xəmən ma. Nabiin nan a ra. A Ala maxandima i xa nən alogo i niin xa ratanga. Koni xa i mi a raxətə a xəmən ma, a kolon, i faxama nən i tan nun i ya muxune birin.”

⁸ Abimeleki yi keli sinma, a yi a kuntigine birin malan. Feen naxan birin danguxi, a yi a yeba e xa. E yi gaxu han a dangu ayi.

⁹ Abimeleki yi Iburahima xili a konni. A yi a maxədin, a naxa, “N haken mundun ligaxi i ra, i xa n tan nun n ma yamaan findi yulubi kanne ra? I bata fe liga n na, feen naxan mi lan a xa liga.” ¹⁰ Nanfe a ligaxi i xa na raba?” ¹¹ Iburahima yi a fala, a naxa, “N na falaxi nən, a be kaane mi gaxuxi Ala yee ra. E n faxama nən n ma naxanla fe ra.” ¹² Nəndin nan a ra, n xunyən na a ra. Nxu birin baba keden, koni nxu nga keden mi a ra. A mən findixi n ma naxanla ra.” ¹³ Ala to n namini n baba konni, n yi a fala n ma naxanla xa, n naxa, ‘I hinanna yitama n na ikiini: En na siga dədə, i xa a fala a n xunyən nan i tan na.’”

¹⁴ Abimeleki yi yəxəne nun siine nun ningene nun konyi xəməne nun konyi gilene tongo, a yi e birin so Iburahima yi.

A mən yi a naxanla Saran naxətə a ma.” ¹⁵ A yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N ma bəxən dəen bata rabi i xa. I na wa lu feni dədə bəxəni ito ma, lu mənni.”

¹⁶ A yi a fala Saran xa, a naxa, “N bata gbeti gbanan wuli keden so i tada yii i solona seen na i tan nun i sigati boden birin yee xəri alogo i xa xunna kenla sətə.” ¹⁷ Iburahima yi Ala maxandi, na waxatini Ala yi Abimeleki rakəndəya alogo a naxanla nun a konyi gilene xa nən diin barideni.” ¹⁸ Alatala bata yi dii baritareyaan nagidi nun Abimeleki a muxune ma Iburahima a naxanla Saran ma fe ra.

21

Isiyaga bari ləxəna

¹ Alatala yi hinan Saran na, a a falan nakamali. ² Saran yi fudikan. A yi diin bari Iburahima xa a foriyani Ala waxatin

naxan fala a xa. ³ Iburahima yi a diin xili sa Isiyaga, Saran naxan sotəxi a xa.

⁴ A yi a dii Isiyaga banxulan a xii solo-masexede ləxəni alo Ala a yamari kii naxan yi. ⁵ Iburahima bata yi jee keme sotə si-imayaan na, Isiyaga bari waxatin naxan yi. ⁶ Saran yi a fala, a naxa, “Ala bata n nagele sewani. Muxun naxanye na n ma dii Isiyaga bari feen me, en birin sewama nən.”* ⁷ A mən yi a fala, a naxa, “Nde yi nəe a fale Iburahima xa a ləxəna nde fama a lideni, Saran findima dii ngan na nən? Koni n tan bata diin bari a xa a xəmə foriyani.”

Iburahima yi Hagara kedi

⁸ Diin to gbo, e yi a dəen ba xijən na. Iburahima yi sewa sumunna belebele yitən, a dii Isiyaga dəe ba ləxəni. ⁹ Misiran kaan Hagara diin naxan barixi Iburahima xa, Saran yi na diin to gele. ¹⁰ A yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Konyi jaxanli ito nun a diin kedi. E nun n ma dii Isiyaga nama lu kəe kedenni.” ¹¹ Na falan mi rafan Iburahima ma a diina fe ra. ¹² Koni Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I nama xələ i ya diina fe ra e nun i ya konyi jaxanla. Saran na feen naxan birin maxədin i ma, a birin ligə a xa, bayo naxanye yatəma i bənsənna ra, ne minima Isiyaga bənsənna nin. ¹³ N siyana nde fan naminima nən i ya konyi jaxanla diini, bayo i ya diin nan a fan na.” ¹⁴ Iburahima yi keli subaxan ma. A yi burun nun kidi sagbaan tongo igen yi naxan kui. A yi na birin nate Hagara xun ma, a yi diin so a yii, a yi e birin kedi. Hagara yi a xun ti tonbon yiren na dənaxan xili “Beriseba.”

¹⁵ Igen to jan a kidi sagbaan kui, a yi a diin sa wudidin bun ma. ¹⁶ A yi siga, a sa dəxə a danna xalimakuli wolide keden jəxəndən yi. A yi a fala, a naxa, “N mi nəe n yee n tye n ma diin faxamatən na.” A yi siga, a sa dəxə a danna, a yi lu te a ma, a wuga. ¹⁷ Ala yi diin wuga xuiin me kore. Alaa malekan yi Hagara xili, a yi a maxədin, a naxa, “Hagara nanse i sotəxi? I nama gaxu bayo Ala bata diin wuga xuiin me kore. ¹⁸ Keli i ti! I ya diin tongo i yii

firinna ra, i xa a suxu, bayo n na a findima siya gbee kannan na.”

¹⁹ Ala yi Hagara yee nabi, a yi xəjinna to, igena a kui. A yi na kidi sagbaan tongo, a sa igen sa a kui. A yi igen fi a diin ma.

²⁰ Ala yi a yengi lu diin xən ma han a yi gbo. A yi siga a sa dəxə tonbonni. A yi findi xalimakuli wonla ra. ²¹ A yi dəxə Paran tonbonni. A nga yi Misiran kaa jaxalan keden fen a xa.

Iburahima layirin naxan xidi e nun Abimeleki tagi

²² Na waxatini, Abimeleki nun a sofa mangana Pikoli, ne yi fa Iburahima li, e a fala a xa, e naxa, “Ala luxi i xən ma i ya feen birin yi. ²³ I kələ n xa Ala xinli, fa fala i mi n yanfə, i mi n ma diine yanfə, i mi n mamandenne fan yanfə. I xa hinan n na e nun bəxəni ito muxune, i dənaxan yi, alo n na a ligə i xa kii naxan yi.” ²⁴ Iburahima yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ Ala yi.”

²⁵ Iburahima yi a mawuga Abimeleki xa, a walikəne bata a xəjinna ba a yii.

²⁶ Abimeleki yi a yabi, a naxa, “N ma kolon naxan na feen ligaxi i ra. I mi dəntəgeni ito saxi n xa, fə to n tan yi fa a kolon.”

²⁷ Iburahima yi yexəne nun siine nun jingene tongo, a yi e so Abimeleki yii. E yi layirin tongo e bode xa. ²⁸ Iburahima yi yexəe dii soloferere tongo, a yi e sa e danna. ²⁹ Abimeleki yi a maxədin, a naxa, “Nanfera, i na yexəe dii soloferene saxi e danna?”

³⁰ Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ne soma nən i yii, alogo i xa a kolon, a n tan nan xəjinni ito gexi.”

³¹ Nanara, mənna xili saxi Beriseba, bayo e firinna birin e kələ mənna nin.† ³² E yi layirin tongo e bode xa Beriseba. Na dangu xanbini, Abimeleki nun a sofa mangana Pikoli, e yi ti kiraan xən ma xətə Filisiti bəxəni. ³³ Iburahima yi tamaro wudi bili keden si Beriseba bəxən ma. A yi Alatala maxandi a xinla ra, Habadan Ala. ³⁴ Iburahima jee wuyaxi ti nən Filisiti bəxəni.

22

Iburahimaa saraxana

* ^{21:6:} Isiyaga bunna nən fa fala “A gelema.” † ^{21:31:} Beriseba bunna nən fa fala “Marakələ xəjinna.”

¹ Na feene dangu xambini, Ala yi Iburahima kejaan fesefese. A yi a xili, a naxa, “Iburahima.” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

² Ala yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin tongo, Isiyaga, i ya dii keden peena, naxan nafan i ma, i xa a xali Moriya yamanani geyaan fari, n na dənaxan yita i ra. I xa a ba n xa saraxa gan dixin na.”

³ Subaxan ma, Iburahima yi keli, a yi dəxə seni tən a sofanla fari. A yi a walike firin tongo e nun Isiyaga, a diina. Iburahima yi yegeni bə naxan findima təe yitən seen na saraxa badeni. A yi siga yireni Ala dənaxan yitaxi a ra. ⁴ Na xii saxande ləxəni, Iburahima yeeen yiti na yire makuyen na, a sigama dənaxan yi. ⁵ A yi a fala a walike firinna xa, a naxa, “E tan nun sofanla xa lu be. Nxu nun n ma diin sigama geyaan fari Ala batuden. Na waxatini nxu mən xətema han be.”

⁶ Iburahima yi na yegen dəxə Isiyaga xun ma, a diina. A mən yi təe wolonna nun filən xali. E sigan tima e firinna. ⁷ Isiyaga yi a baba Iburahima xili, a naxa, “N baba.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n ma diina.” Isiyaga yi a baba maxədin, a naxa, “N bata a to yegen nun təe wolonna en yii, koni yexəe diin minən yi en naxan bama saraxan na?”

⁸ Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ma diina, Ala yatin nan yexəe diin fima en ma, en naxan bama saraxa gan dixin na.” E sigan tima e firinna.

⁹ E to e soden li, Ala dənaxan yitaxi a ra, Iburahima yi saraxa ganden nafala mənni, a yi yegen sa na. A yi a diin xidi, Isiyaga. A yi a rate na saraxa ganden fari, a yi a dəxə yegen fari. ¹⁰ Na xanbi ra, a yi filən tongo, a yi a yiini bandun, a xa a diin kəe raxaba, ¹¹ koni Alatalaa malekan yi a xili kore, a naxa, “Iburahima hə, Iburahima hə!” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

¹² Malekan yi a fala, a naxa, “Banxulanni ito lu na. I nama fe jaxi yo liga a ra. N bata a kolon i gaxuxi Ala yee ra. N mən bata la a ra, i mi tondixi i ya dii kedenna fideni n ma saraxan na.”

¹³ Iburahima yi a yeeen naxəte a xanbi ra, a yi yexəe kontonna to fətənna yii ra, a

feri firinna kankanxi jansanni. A yi sa na yexəe kontonna tongo, a fa a ra. A yi na ba saraxan na a diin jəxən na. ¹⁴ Iburahima yi na yiren xili sa “Alatala nan fama a ra.” Nanara, han iki a falama “Alatala nan fama a ra a geyaan fari.”

¹⁵ Alatalaa malekan mən yi Iburahima xili kore. ¹⁶ A yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ n yəteni, Alatalaa falan ni ito ra. Bayo i bata ito liga, i mi tondi i ya dii kedenna ma n xa, ¹⁷ n na i barakama nən han! I bənsənna wuyama ayi nən alo sareñ naxanye koren ma, xa na mi a ra e wuyama ayi nən alo menjensinna naxan malanxi baa dəen na. I bənsənna e yaxune nəma nən. ¹⁸ Dunuña siyane birin duban sətəma nən i tan bənsənna barakani, bayo i bata n xuiin suxu.”

¹⁹ Iburahima yi xəte a walikəne yireni. E birin yi siga Beriseba, bayo Iburahima yi dəxə mənna nin.

²⁰ Na feene birin to dangu, Iburahima yi a mə, a Milika bata diini itoe bari a xunyen Nahori xa: ²¹ A dii singena Yusu nun na xanbiratəna Busi nun Arami baba Kemuyeli ²² nun Kesede nun Xaso nun Pildasi nun Yidilafi e nun Betuyeli. ²³ Betuyeli Rebeka nan sətə. Milika nan na dii solo-masəxən bari Iburahima xunye Nahori xa. ²⁴ Nahori a konyi jaxanla, na yi xili nən Reyuma. A yi diine bari. Na diine yi xili nən: Teba nun Gaxami nun Tahaka e nun Maka.

23

Iburahimaa muxu maluxundena

¹ Saran jee kəmə jee məxəjən nun soloferə nan sətə siimayaan na. ² A yi faxa Kiriyati-Aruba yi, naxan mən xili “Xebiron,” Kanan bəxəni. Iburahima yi a jaxanla saya feen liga, a yi a wuga.

³ Iburahima yi keli, a jaxalan binbin saxi dənaxan yi, a yi siga Xitine fəma. A yi sa falani ito ti e xa, a naxa, ⁴ “Xəjən nan n tan na ε tagi be. N bata ε maxandi, ε gaburu yiren fi n ma, n nəe n ma jaxanla maluxunjə dənaxan yi.”

⁵ Xitine yi a yabi, ⁶ e naxa, “Nxu kanna, i tuli mati nxu ra a fəjin na! Alaa muxu gbeen nan i ra nxu tagi. I na wa i ya jaxanla maluxun feni nxə gaburu yire yo

yi, i sagoon na a ra. Nxu tan tagi be, muxu yo mi na naxan nəe tondə i xa, i ya naxanla maluxundeni a gaburu yireni.”

⁷ Iburahima yi keli. A yi a xinbi sin mən kaane xa, Xiti bənsənna. ⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε bata tin, n xa nə n ma naxanla maluxundeni ε gaburu yireni, n fan bata ε maxandi ε xa nə n ma maxandin nadanguden, Soxara a dii Eferon ma ⁹ alogo a xa Makipela faranna so n yii. Bayo, n na a kolon a tan nan gbee mənna ra, na mən a xəen nan dəxən. A xa na sara n ma ε yee xəri, alogo birin xa a kolon, na bəxən bata findi n ma muxu maluxunden na.”

¹⁰ Eferon Xiti kaan yi tixi a yamaan tagi. A yi Iburahima yabi a xuini texin na alogo Xitine nun muxun naxanye birin yi malanxi taan so dəen na, e xa nə a falan namedeni. ¹¹ “Nba, n bata i maxandi, n kanna, i tuli mati n na. Ən-ən, n bata xəen nun faranni ito fi i ma n bənsənna yee xəri. I ya naxanla maluxun mənni.”

¹² Iburahima mən yi a xinbi sin, yamaan birin yee xəri. ¹³ A yi falan ti Eferon xa, a naxa, “I fan xa i tuli mati n na. N ni i ya xəen saref fima nən. A rasuxu, yandi, n gbetin naxan soma i yii alogo n xa nə n ma naxanla maluxundeni mənni.”

¹⁴ Eferon mən yi falan tongo, ¹⁵ a naxa, “Nba, i tuli mati n na a fajin na. Bəxən naxan saref lanma gbeti gbanan kəmə naanin ma, sese mi na ra, i tan nun n tan tagi. I ya naxanla maluxun na.”

¹⁶ Iburahima yi tin Eferon ma falan ma. A yi gbetin tengə, a naxan ma fe fala a bodene yee xəri, Xitine, na gbeti gbanan kəmə naanin yi maliga alo yulane yi darixi a ligə kii naxan yi na waxatini. ¹⁷ Eferon ma xəen naxan yi Makipela yi, Mamire sogetede binna e nun faranna naxan na, e nun wudi binla naxanye birin sixi xəen danne ra, ¹⁸ ne birin yi findi Iburahima gbeen na. Na Xitine nun muxun naxanye birin yi malanxi taan so dəen na, e birin yi findi na fe serene ra.

¹⁹ Na birin dangu xanbini, Iburahima yi a naxanla Saran maluxun na faranna ra Makipela xəen ma, naxan Mamire yetagi, Xebiron yi, Kanan bəxən. ²⁰ Na xəen nun

na faranna yi ba Xitine gbeeyani, a findi Iburahima gbeen na alogo a xa nə a muxu faxaxine maluxundeni mənni.

24

Isiyaga nun Rebeka futu xidina

¹ Iburahima bata yi fori. Alatala yi Iburahima baraka kirayaan sifan birin xən ma. ² A walikeen naxan fori dangu a walikeen birin na, naxan yengi luxi a yii seen birin xən ma, Iburahima yi a fala na xa, a naxa, “I yiin naso n danban bun ma.”

³ N fama i rakələdeni Alatala yi, kore xənna nun bəxənna Ala, alogo i nama naxanla fen n ma diin xa naxan fində Kanan kaan na n dəxi dənaxan yi. ⁴ I sigama n bari bəxən nan ma, n bənsənna, i mənna naxalan keden fen Isiyaga xa, n ma diina.”

⁵ A walikeen yi a yabi, a naxa, “Yanyina nde, na naxanla mi bire n fəxə ra fa bəxəni ito yi. Fə n xa i ya diin xali mənni, i ya bəxəni, i kelixi dənaxan yi ba?”

⁶ Iburahima yi a yabi, a naxa, “I nama n ma diin naxetə n kelideni de! ⁷ Alatala, Ala Naxan Kore, naxan n tongoxi n bari muxune tagi e nun n bənsənna, naxan falan tixi n xa, naxan a kələxi a bəxəni ito soma nən n bənsənna yii, a tan yatina a malekan nasigama i yee ra nən alogo i xa nə naxanla sətədeni n ma diin xa mənni. ⁸ Xa naxanla mi fa sa tin bire i fəxə ra, i fama nən natangadeni n ma kələn ma, i naxan tongoxi n xa. Koni i nama xətə n ma diin na mənni.”

⁹ Walikeen yi a yiin naso a kanna Iburahima danban bun ma, a yi a kələ na ma. ¹⁰ Walikeen yi nəgəmə fu tongo Iburahima a nəgəməne tagi e nun se fajni gbegbe. A yi keli, a yi siga Nahori a taani, Mesopotamiya yamanan kəmən fəxəni.

¹¹ Ninbari waxatini, a yi xəjirinna li naxan gəxi taan fari ma. A yi nəgəməne rafelen mənni. Naxanle yi fama ige badeni na xəjirinna nan na.

¹² A yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i maxandi alogo n ma sigatiñ xa findi xunna kenla ra n xa to. I xa hinan n kanna Iburahima ra. ¹³ I bata n to xəjirinna dəxən ma, taan sungutunne fama ige badeni dənaxan yi.

* ^{24:2:} Mən kaane yi na nan ligama e na muxun nakələ waxatin naxan yi.

¹⁴ N sungutunna nde maxədinma nən, a xa a ige ba seen so n yii, n yi igen min. Xa a li, a n yabi iki, a naxa, ‘I xa igen min, n mən xa igen so i ya nəgəməne fan yii,’ n na a kolonma nən na waxatini, i ya naxalan sugandixin yatin nan na ra Isiyaga xa, i ya walikəna. Na waxatini n na a kolonma nən, a i bata hinan n kanna ra.”

¹⁵ Benun a xa yelin na falan tiyε, Rebeka yi fa, Betuyeli a dii təməna, Nahori nun Milika mamandenna. Nahori, Iburahima xunyen nan a ra. A fejən yi dəxi a tungunna fari. ¹⁶ Sungutun tofajin nan yi a ra, naxan mi yi xəmə feen kolon. A yi godo xəjin dəen na, a yi a fejən nafe igen na, a mən yi te. ¹⁷ Iburahimaa walikəen yi a gi, a sa a ralan. A yi a fala a xa, a naxa, “Yandi, a lu n xa igena nde min, naxan i ya fejən kui.” ¹⁸ A yi a yabi, a naxa, “Nba, igen min.” A yi a fejən nagodo a tungunna fari, a yi igen so a yii. ¹⁹ A to yelin igen soe a yii, a yi a fala a xa, a naxa, “N ni igen bama nən i ya nəgəməne fan xa alogo e birin xa wasa igen na.”

²⁰ A yi igen sa xuruse minden, a mən yi siga a giye a sa ige gbətə sege. Nəgəməne birin yi wasa igen na. ²¹ Xəməni ito yi a dundu, a yi a miri, yanyina nde, Alatala bata n ma sigatiin nasənəya n xa. ²² Nəgəməne to yelin igen minjə, xəməni ito yi xəma wuredin so sungutunna yii naxan sama nəeən na, na garamu sennin liyε, e nun xəma yiikəeraso firin, naxan garamu kəmə liyε. ²³ A yi a maxədin, a naxa, “Nde a dii i tan na? Yandi, a fala n xa, xa yigiyana nde i baba konni, nxu xa xi na to kəeən na?”

²⁴ A yi a fala a xa, a naxa, “Betuyeli a diin nan n na, Milika nun Nahori mandenna nan n na.” ²⁵ Naxanli ito mən yi a fala, a naxa, “Nxu konni sexən nun nəxəndədə gbegbeen na, yigiyaden fan na ε luma dənaxan yi.” ²⁶ Xəməni ito yi a xinbi sin Alatala yətagi. ²⁷ A yi a fala, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i tantun. I hinanma n kanna Iburahima ra waxatini birin. I ya lannayaan mi kale. N ma sigatini, Alatala, n xunna tixi yiren nan na, dənaxan findixi n kanna Iburahima xunyen konna ra.”

²⁸ Sungutunni ito yi a gi siga a konni, a sa xəjəni ito a fe fala a nga xa. ²⁹ Rebeka tadana nde yi na naxan xili Laban. A

yi mini mafuren, a yi siga xəjin dəen na xəmən tixi dənaxan yi. ³⁰ A bata yi nəerasoon nun yiikəerasoon to a xunyen naxalanmaan yii. A mən bata yi a xunyen dəntegə xuiin mə xəməna falana fe ra. A yi siga xəməni ito yireni a tixi xəjinna fəma e nun nəgəməne.

³¹ A yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, Alatala barakan fixi naxan ma. Nanfera i tixi tandeni? N bata banxini tən i yigiyadəna e nun nəgəməne lan e xa lu dənaxan yi.”

³² Xəməni ito yi so Laban konni. Laban yi goronna ragodo nəgəməne fari. A sexən so e yii e nun nəxəndədəna e naxan donma. A yi igen fan so xəməni ito yii, e nun muxun naxanye birin biraxi a fəxə ra, alogo e xa e sanne maxa. ³³ A yi fa donseen na e xa, koni a yi a fala, a naxa, “N mi n dəgema singe, fə n xa falan ti ε xa, n lanma n xa naxan yita ε ra.” Laban yi a fala a xa, a naxa, “Falan ti xε.”

³⁴ Xəməni ito yi a fala, a naxa, “N tan Iburahimaa walikəen nan n na. ³⁵ Alatala bata baraka gbegbeen nagidi n kanna Iburahima ma. A bata findi nafulu kanna ra, bayo Ala bata xuruseen sifan birin fi a ma e nun gbetin nun xəmaan nun walikə xəməne nun walike naxanle nun nəgəməne nun sofanle. Ala bata na birin fi a ma. ³⁶ N kanna Iburahima a naxanla Saran, hali a to yi forixi, a yi diin bari a ma. A keən birin soxi diini ito nan yii.”

³⁷ “Iburahima n nakələxi nən, a naxa, ‘I nama naxanla tongo n ma diin xa naxan finde Kanan kaan na n dəxi dənaxan yi.’

³⁸ I xa siga n baba denbayani n bənsənni alogo i xa naxanla fen n ma diin xa mənni.”

³⁹ Na waxatini, n yi n kanna maxədin, n naxa, ‘Xa na naxanla fa tondi biradeni n fəxə ra go?’ ⁴⁰ A yi n yabi, a naxa, ‘N sigan tima Alatala naxan yətagi, na fama nən a malekan biradeni i fəxə ra alogo i ya sigatiin xa sənəya. I fama nən naxanla tongodenin ma diin xa n bənsənni, n baba denbayani. ⁴¹ Na waxatini i na siga n bənsənnə tagi, xa e mi fa sa sungutunna so i yii, i bata ratanga n ma marakələn ma.’”

⁴² “N to xəjinna yiren li, n yi maxandin ti, n naxa, ‘Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, xa i bata a nənige n xa, i xa n ma sigatiin nasənəya, ⁴³ i yəen ti n na xəjinna

dəxən ma. N fama nən sungutunna nde maxədindeni naxan fama ige badeni, a a xa igen so n yii naxan a fejən kui alogo n xa n min. ⁴⁴ Xa a n yabi, a naxa, “Igen min, n na igen bama nən i ya nəgəməne fan xa, e min,” n na a kolonma nən na waxatini, Alatalaa sungutun sugandixin yatin nan na ra n kanna Iburahima a diin xa.”

⁴⁵ “Benun n xa yelin na falan tiyə n yetə ma, Rebeka yi fa, fejən dəxi a tungunna fari. A yi godo xəjin dəen na, a yi igen ba. N yi a maxədin, n naxa, ‘Yandi igen so n yii, n xa n min.’ ⁴⁶ A yi a fejən nagodo mafurən a tungunna fari, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Igen min, i na yelin igen minjə, n na igen soma nən i ya nəgəməne fan yii.’ N yi n min, a mən yi igen so nəgəməne yii. ⁴⁷ N yi a maxədin, n naxa, ‘Nde a dii i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Betuyeli a diin nan n na, Nahori nun Milika mamandenna nan n na.’ N yi xəma wuredin so a nəeən na, n mən yi xəma yiirasone so a yii kəeən na. ⁴⁸ N yi n xinbi sin Alatala yətagi. N yi Alatala tantun, n kanna Iburahimaa Ala, bayo a bata n ti kira fajin xən ma alogo n xa n kanna xunyəna dii naxalanmaan tongo a diin xa. ⁴⁹ Iki, a fala n xa, xa i hinanma n kanna ra lannayani. Xa na mi a ra, n sigama nən yire gbətə yi.”

⁵⁰ Laban nun Betuyeli yi a yabi, a naxa, “Alatala nan feni itoe ragidixi. Nxu mi na matande. ⁵¹ Rebeka nan tixi i yətagi ito ra. A xali i yii, alogo a xa findi i kanna diina naxanla ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.”

⁵² Iburahimaa walikəen to na fala xuine mə, a yi a xinbi sin Alatala yətagi. ⁵³ Na xanbi ra, a yi muran gbeti daxin nun xəma daxin nun dugine ramini a goronne yə, a e so Rebeka yii. A yi Rebeka nga nun a tada fan ki. ⁵⁴ Iburahima a walikəen nun a fəxərabirane, e birin yi e dəge, e igen min, e yi so e sadeni.

E to keli xətonni, Iburahimaa walikəen yi a fala Rebeka nga nun a tada xa, a naxa, “Ə a lu fa n xa xətə n kanna konni.” ⁵⁵ E yi a fala, e naxa, “Sungutunni ito xa lu be singen, a xa xii fu nəxən ligə be waxatini ito yi, na xanbi ra, i siga.” ⁵⁶ Walikəen mən yi e yabi, a naxa, “Ə nama n makankan be. Alatala bata n ma sigatiin findi n ma xunna kenla ra. Ə a lu fa n xa xətə n kanna konni.”

⁵⁷ E yi a fala, e naxa, “En sungutunni ito xili ba, en na a maxədin, en xa a nənigen kolon.” ⁵⁸ E yi Rebeka xili, e yi a maxədin, e naxa, “I waxi siga feni ba, ə nun xəməni ito?” Rebeka yi a yabi, a naxa, “Ən, n waxi siga feni.” ⁵⁹ E yi e xunyən Rebeka so e yii e nun naxanla naxan yi a maxuruma. E nun Iburahima walikəen nun a muxune yi siga.

⁶⁰ E yi duba Rebeka xa, e naxa, “I tan nxu xunyəna. Ala xa i yixətene rawuya ayi han wuli wuli wuyaxi, e nəən sətə e yaxune xun na.” ⁶¹ Rebeka nun a walikə naxanle yi dəxə nəgəməne fari, e yi bira Iburahima a walikəen fəxə ra, e birin yi siga.

⁶² Isiyaga bata yi keli Lahayı Royi xəjinna yireni. A yi siga Negewi bəxəni, a sa dəxə na. ⁶³ Ninbanna nde ra, a minixi a masigadeni, a yi nəgəməne to fe. ⁶⁴ Rebeka to Isiyaga to, a yi tugan nəgəməne fari, a godo bəxəni. ⁶⁵ A yi walikəen maxədin, a naxa, “Muxun mundun ito ra naxan fama en nalandeni xəən ma?” ⁶⁶ Iburahima a walikəen yi a yabi, a naxa, “N kanna nan na ra.” Nayi, a yi dugin so a yetagin xun na.

Walikəni ito yi a fala Isiyaga xa, a feen naxanye birin ligaxi. ⁶⁷ Na xanbi ra, Isiyaga yi Rebeka tongo, a yi a xali bubuna nde kui, a nga Saran yi dəxi dənaxan yi nun. Rebeka yi findi a naxanla ra. A yi a xanu. Isiyaga nga faxa sunun yi ba a ma Rebekaa fe ra.

25

Iburahima faxa fena Taruxune Singen 1.32,33

¹ Iburahima mən yi naxalan gbetən tongo naxan xili Kətura. ² Na naxanla yi diine bari a xa. Na diine yi xili: Simiran nun Yokañ nun Medan nun Midiyən nun Yisebaki e nun Suwa. ³ Yokañ yi Saba nun Dədan bari. Dədan yixətene findixi Asuri kaane nan na, e nun Letusin kaane nun Leyumin kaane. ⁴ Midiyən ma diine nan Efa nun Efere nun Xanəki nun Abida nun Elida ra. Kəturaa diine nan e birin na.

⁵ Seen naxan birin findi Iburahima gbeen na, a yi a birin so Isiyaga yii.

⁶ Naxanye findi a konyi naxanle diine ra, a yi e ki a siimayani. A yi e rasiga yireni, dənaxan makuya a dii Isiyaga ra sogetede mabinni.

⁷ Iburahima a siimayaan yi siga han jee keme jee tongue solofer e nun suulun. ⁸ A to siimaya xunkuyen soto, a fori ki faji, a yi faxa, a yi siga laxira yi. ⁹ A diine Isiyaga nun Sumayila yi a maluxun faranna ra, Makipela, denaxan yi Eferon ma xeen ma, Soxara a diina, Xiti kaana, Mamire fema. ¹⁰ Iburahima na xeen sara Xitine bensonna nan ma. E nun a naxanla Saran, e birin maluxunxi menna nin. ¹¹ Iburahima to faxa, Ala yi a dii Isiyaga baraka naxan doxo Lahayi Royi xejinna fema.

Sumayilaa taruxuna Taruxune Singen 1.28-31

¹² Sumayila bensonne xinle nan itoe ra. Saran bata yi a konyi naxanla Misiran kaa Hagara fi Iburahima ma. Hagara yi Sumayila soto. ¹³ Sumayilaa diine xinle ni itoe ra: Nebayoti Sumayilaa dii singen nun Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun ¹⁴ Misema nun Duma nun Masa nun ¹⁵ Xadada nun Tema nun Yeturi nun Nafisi e nun Kedema. Na dii fu nun firinna findi Sumayilaa diine nan na. ¹⁶ Na muxu keden kedenna, ne findi bəxə mangane nan na. E yi e xinle sa e taane xun ma e nun e muxune. ¹⁷ Sumayilaa siimayaan yi dan jee keme jee tongue saxan nun solofer e nin. A yi faxa, a siga laxira yi. ¹⁸ Sumayila bensonna yi doxə na bəxəni denaxan yi Xawila nun Suru tagi. Suru yeen nafindixi Misiran nan ma Asuri kiraan na. E yi doxi e ngaxakedenne nan dəxən ma.

Esayu nun Yaxuba

¹⁹ Isiyaga bensonne taruxun ni i ra. Isiyaga findi Iburahima a diin nan na. ²⁰ Isiyaga to jee tongue naanin soto siimayaan na, a yi Rebeka doxə, Laban xunye naxalanmana, Betuyeli a dii temena. Arami kaane nan e ra, e kelixi Padan-Arami nen. ²¹ Koni Rebeka mi no diin bare a xa. Isiyaga yi Alatala maxandi a naxanla fe ra a xa no dii barideni. Alatala yi a maxandin nasuxu, Rebeka yi fudikan. ²² Na diine yi lu yengə e nga kui. A yi a fala, a naxa, "Nanfera n kuina n tərəma?" A yi Alatala maxdin. ²³ Alatala yi a yabi,

a naxa, "Siya doxode firin nan i kuini. Kedenna senben gboma nen boden xa. Tadan luma nen a xunyena noen bun ma."

²⁴ A diin bari waxatin to a li, e yi a to a gulunne nan yi Rebeka kui. ²⁵ Diin naxan singe bari muxu gbeela nan yi a ra. Fati ma xabe gbegbe kanna nan yi a ra. E yi a xili sa Esayu. ²⁶ Na xanbi ra, a xunyen fan yi bari. A yiin naxutuxi a tada Esayu santinban ma. E yi a xili sa Yaxuba.* Rebeka na diine barima waxatin naxan yi, Isiyaga jee tongue sennin nan yi a ra.

²⁷ Na dii xemə firinna yi gbo. Esayu yi findi donso fajin na naxan yi wulani sigama. Yaxuba findi muxu maxunbelixin nan na, a tan yi luma bubun nan bun ma.

²⁸ Esayu nan yi rafan Isiyaga ma, a sube faxaxine fe ra, koni Yaxuba nan yi rafan Rebeka ma.

²⁹ Ləxəna nde Yaxuba yi pərin nafala. Esayu to so, a xadanxi keli donsoyani. ³⁰ A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "N mi no fefe ra iki. A lu n xa pəri gbeeli ito nde kən." Na nan toxi a yi xili sa, Edən.† ³¹ Yaxuba yi a yabi, a naxa, "I ya foriyaan tiden fi n ma singen." ³² Esayu yi a fala, a naxa, "N faxa feni kamen nan ma iki. Na foriya tiden nanse fanma n ma?" ³³ Yaxuba mən yi a fala, a naxa, "Fə i xa i kələ." Esayu yi a kələ, a bata a foriya tiden fi a ma. ³⁴ Yaxuba yi burun nun pərin toge daxi so a yii. Esayu yi ne don, a yi a min. A yi siga. Nanara, Esayu mi a foriya tiden yate sese ra.

26

Isiyaga nun Abimeleki

¹ Kamən yi so bəxəni, ba a singen na naxan so Iburahima waxatini. Isiyaga yi siga Gerari yi, Filisiti manga Abimeleki konni. ² Alatala yi mini Isiyaga xa. A yi a fala a xa, a naxa, "I nama siga Misiran bəxəni de! Lu na bəxəni n na denaxan yita i ra. ³ I lu na. En birin na a ra. N ni i barakama nen, bayo n fama bəxəni ito fideni i tan nun i bensonne nan ma. N layirin naxan tongo i baba Iburahima xa, n na rakamalima nen. ⁴ N na i bensonna rawuyama ayi nen alo sare naxanye kore.

* **25:26:** Heburu xuini, Yaxuba xinla maliga xuina nde ra naxan bunna neen fa fala "Santinbana." † **25:30:** Heburu xuini, Edən bunna neen fa fala "A gbeeli."

N bəxəni ito firma nən i bənsənna ma. Dunuja siyane birin duban sətəma nən i tan bənsənna barakan nin, ⁵ bayo Iburahima n xuiin name nən, a yi n gelene nun n ma yamarine nun n ma tənne nun n ma sariyane suxu.”

⁶ Isiyaga yi dəxə Gerari yi. ⁷ Muxun naxanye dəxi mənni, ne yi a maxədin a naxanla fe ma. A yi e yabi, a xunyən naxalanmaan nan a ra. A mi yi susue a fale e xa, a naxanla nan Rebeka ra alogo mən kaane nama a faxa. A gaxu a fale a naxanla na a ra bayo Rebeka naxalan tofajin nan yi a ra.

⁸ Isiyaga to bu na, ləxəna nde Abimeleki, Filisitine mangana, na yi a yəen namini banxin foye soden na. A yi a to Isiyaga Rebeka masugusuguma. ⁹ Abimeleki yi a xili a konni. A yi a fala a xa, a naxa, “I ya naxanla yatin nan ito ra! Nanfera i a falaxi nxu xa, a i xunyə naxalanmaan nan a ra?” Isiyaga yi a yabi, a naxa, “N yi gaxuxi nən alogo ε nama n faxa. Na nan a to, n yi na fala.” ¹⁰ Abimeleki mən yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi nxu ra? Xa muxuna nde fa mini n ma yamaan tagi go, a yi i ya naxanla kolon naxanla ra? Na waxatini i bata nxu findi yulubi tongone ra.” ¹¹ Abimeleki yi yamarin fi a yamaan birin ma, a naxa, “Muxu yo na maxa xəməni ito nun naxanla ito ra, n na kanna faxama nən.”

¹² Na jəen na, Isiyaga yi xəen bi bəxəni ito ma. A to na xəen xaba, a yi na jəxəndən kəmə sətə, bayo Alatala bata a baraka. ¹³ A hərin yi lu xun məsə, a yi findi nafulu kanna ra. ¹⁴ A yi findi yəxəə gbegbe kanna ra e nun siine nun jingene nun konyi wuyaxi kanna. Filisitine yi Isiyaga maxəxələn.

Isiyagaa layirina e nun Abimeleki

¹⁵ Filisitine yi xəjинне birin nafe bəndən na, Isiyaga baba Iburahimaa konyine naxanye ge Iburahima waxatini. ¹⁶ Abimeleki yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “I bata sənbən sətə be dangu nxu tan na. Fə i xa keli be.”

¹⁷ Isiyaga yi keli na, a siga Gerari lanbanni. A sa dəxə mənni. ¹⁸ Isiyaga yi xəjинне yiba, naxanye yi gəxi a baba waxatini. Filisitine

na xəjинне dutun nən Iburahima faxa xənbini. A baba yi na xəjинне xinle falama kii naxan yi, Isiyaga mən yi ne xinle fala e xun ma na kiini. ¹⁹ Isiyagaa konyine mən yi xəjин gətə ge na lanbanni. E yi tigin li a kui. ²⁰ Xuruse rabaan naxanye yi Gerari lanbanni, ne nun Isiyagaa xuruse rabane yi sənxə na xəjинна fe ra. E birin yi a fala, e naxa, “Nxu tan nan gbeen xəjинна ra.” Isiyaga yi xəjинни ito xili sa Eseki, bayo sənxən bata bira a fe yi.* ²¹ A konyine mən yi xəjин gətə ge, sənxən mən yi bira na fan ma fe yi. E yi a xili sa Sitina.† ²² A yi keli na, a sa xəjинна ge yire gətə yi. Na xəjинна to ge, sənxən mi bira na tan ma fe yi. E yi na xəjинна xili sa, Rehoboti,‡ bayo e naxa, “Alatala bata dəxəde gbeen fi en ma. En ma feen bata fan bəxəni ito ma.”

²³ E yi keli mənni, e siga Beriseba. ²⁴ Alatala yi mini a xa kəee na. A yi a fala a xa, a naxa, “I fafe Iburahimaa Ala nan n tan na. I nama gaxu fefe ra, en tan na a ra yiren birin yi. N mən i barakama nən. N ni i bənsənna rawuyama ayi nən Iburahima fe ra, n ma walikəna.” ²⁵ Isiyaga yi saraxa ganden nafala mənni, a yi fa Alatala maxandi a xinla ra. A yi a bubuni tən mənni. A konyine mən yi xəjинна ge na.

²⁶ Abimeleki yi keli Gerari yi, a yi fa, a e xa e bode to. Axusati yi biraxi a fəxə ra, a maxadi tina, e nun Pikoli, a sofa mangana. ²⁷ Isiyaga yi a maxədin, a naxa, “Ə faxi n todeni nanfera? Ə bata n naxaxu han ə bata n kedi ε konni.” ²⁸ E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon yati a Alatala luxi i xən. Nxu mən bata a miri, fə en xa layirin tongo en bode xa marakələni. ²⁹ I kələ nxu xa, a i mi fama fe xələn ligadəni nxu ra, bayo nxu fan mi fe kobi yo ligaxi i ra. Fə nxu to fe fəjin nan tun ligaxi i xa. Nxu mən yi i lu, i xa siga bəjə xunbenli. Waxatini ito yi, Alatala bata i baraka.” ³⁰ Isiyaga yi donse gbegbeen nafala e xa. E birin yi e dəge, e yi e min. ³¹ Kuye to yiba, e yi e kələ e bode xa. Isiyaga yi a jəngu e ma, e yi fata lənni.

³² Na ləxəni, Isiyagaa konyine yi fa xəjинни ito a fe dəntəgen sadeni a xa e naxan gəxi, e naxa, “Nxu bata igen li

* ^{26:20:} Eseki bunna nəen fa fala “Fe matandina.” † ^{26:21:} Sitina bunna nəen fa fala “Təjnəgena.” ‡ ^{26:22:} Rehoboti bunna nəen fa fala “Yire yigbeena.”

xəjinni ito ra.” ³³ Isiyaga yi na xəjinna xili sa Siba. [§] Nanara, han to taani ito xinla falama Beriseba.*

Esayu a jaxanla dəxəna

³⁴ Esayu to jee tongue naanin sətə, a yi Yudita dəxə, Beeri a dii temena, e nun Basamati, Elon ma dii temena. Ne firima Xiti kaan nan e ra. ³⁵ E yi Isiyaga nun Rebeka nii yijaxu e ma.

27

Isiyaga yi duba Yaxuba xa

¹ Isiyaga bata yi fori, a yeeene bata yi rafərə. A mi yi fa nəe sese toe. A yi a dii forimana, Esayu, xili, a naxa, “N ma diina.” Esayu yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.” ² Isiyaga yi a fala, a naxa, “I bata a to, n bata fori. N mi a kolon, n faxama waxatin naxan yi. ³ I ya sube faxa seene tongo e nun i ya sagbaan nun i ya xanla. I siga donsoyaan na. I sa fa burunna suben na n xa. ⁴ I xa na suben jin n xa a fajin na alo a rafan n ma kii naxan yi, i fa a ra n xən alogo n xa duba i xa benun n xa faxa.” ⁵ Na waxatini, Rebeka yi tuli matixi Isiyaga ra, a falatini Esayu xa. Esayu yi siga burunna ra sube faxadeni a baba xa.

⁶ Rebeka yi a fala a diin Yaxuba xa, a naxa, “N bata i baba xuiin mə a falani ito tima Esayu xa, ⁷ a naxa, ‘Sa suben bun n xa, i fa a ra, i yi a jin n xa, n xa a don. N na na suben don, n dubama i xa nən Alatala yetagi benun n xa faxa.’ ⁸ Iki, n ma diina, i tuli mati n na ki faj. N ni i yamarima naxan na, i xa na liga. ⁹ Siga xuruseene denaxan yi, i sa fa sii dii fajin firin na n xa. N xa na rafala a fajin na alo i baba waxyi a xən ma kii naxan yi. ¹⁰ I xa a xali i baba xa alogo a xa duba i tan nan xa benun a xa faxa.”

¹¹ Yaxuba yi a nga Rebeka yabi, a naxa, “Koni, fati ma xaben kanna nan Esayu ra. N tan fati ma xaben mi n ma. ¹² N baba na n masuxu, a kolonma nən Esayu xa mi a ra. N findima wule falan nan na a tan yi. Benun n xa duban sətə, n fama dangan nan sətədeyi na waxatini.” ¹³ A nga yi a fala, a naxa, “En-ən, na dangan fama xətədeni n tan nan ma n ma diina. I naxan ligama, i

tuli mati n na. Siga i sa fa na sii dii firinne ra n xa.”

¹⁴ Yaxuba yi siga, a sa fa sii dii firinne ra a nga fəma. A nga yi na donseen nafala alo a rafan Isiyaga ma kii naxan yi. ¹⁵ Na xanbi ra, Rebeka yi Esayu, a dii singena domaan tongo, domaan naxan fan a dugine yε. A yi na ragodo Yaxuba ma, a dii firindena. ¹⁶ A yi sii kidine tongo, a yi a diin yiine maxidi e ra e nun a kəəna bayo fati ma xabe mi yi a ma. ¹⁷ A yi na donseen so a diin Yaxuba yii, e nun buruna a naxan nafalaxi.

¹⁸ A yi siga a baba fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “N baba, n tan ni i ra.” A yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na, n ma diina?” ¹⁹ Yaxuba yi a baba yabi, a naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana. I naxan maxədinxi n na, n bata fa a ra. Yandi, keli, i dəxə, i n ma sube rafalaxin don, alogo i xa duba n xa.” ²⁰ Isiyaga yi a fala a diin xa, a naxa, “I subeni ito toxi minen yi xulen, n ma diina?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Alatala i ya Ala nan a fixi n ma.”

²¹ Isiyaga yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I maso n na, n xa i masuxu, n ma diina alogo n xa la a ra a Esayu nan yati i ra, n ma diina.” ²² Yaxuba yi a maso a baba ra. Isiyaga yi a fatin masuxu. A yi a fala, a naxa, “I xuiin maliga Yaxuba xuiin na, koni i yiine tan Esayu yiine nan e ra.” ²³ A mi yi nəe Yaxuba kolonjə bayo a yiine xaben yi e ma, alo a tada Esayu yi kii naxan yi. A yi duba a xa.

²⁴ A mən yi a maxədin, a naxa, “N ma diina Esayu yatin nan i ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Ən.” ²⁵ Isiyaga yi a fala, a naxa, “Fa donseen na, i naxan nafalaxi, n xa a don. N yi duba i xa.” Yaxuba yi donseen so a baba yii. Isiyaga yi a don. A yi wudi bogi igen fan so a yii alo manpana, a yi na fan min. ²⁶ Na xanbi ra, a baba Isiyaga yi a fala a xa, a naxa, “I maso n na, i n sunbu, n ma diina.” ²⁷ Yaxuba yi a maso a ra, a yi a sunbu. Isiyaga yi a dugine xirin mə. Awa, na xanbi ra, a yi duba a xa, a naxa,

“Yə! N ma diin xirin luxi nən
alo xəəna

Alatala barakan saxi naxan yi.

28 Ala xa xiila fi i ma
naxan kelima kore.
Ala xa dahamu bəxən fi i ma.
Ala xa barakan sa i ya xəeni.
Ala xa wudi bogi igen fi i ma.
29 Ala xa i dəxə siyane xun na.
Ala xa siyane magodo i xa.
I xa findi i ngaxakedenne yεεratiin na.
E birin xa e magodo i bun ma.

Muxu yo na i danga,
na dangan xa xətə a kanna ma.
Muxu yo na duba i xa,
na kanna fan xa duban sətə.”

30 Isiyaga to yelin dubadeni Yaxuba xa, a yi mini. A mi bu, Yaxuba tada Esayu fan yi so, sa keli sube bundeni. **31** A fan yi na suben nafala ki fajni alo a baba waxi a xən ma kii naxan yi. A yi fa a ra a baba xa. A yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba, keli, i dəxə, i suben don n naxan nafalaxi i xa alogo i xa duba n xa.” **32** A baba Isiyaga yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na?” Esayu yi a yabi, a naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana.” **33** Na feen yi Isiyaga yifū ki fajni. A fatin birin yi xuruxurun a ma. A yi maxədininna ti, a naxa, “Koni nde tan faxi suben nafalaxin na n xa, n naxan donxi iki benun i tan xa fa? N bata duba na kanna xa. A tan nan fama duba sətədeni.”

34 Esayu to a baba falan mε, a bəjən yi mini, a yi sənxə gbegbeen nate. A yi a baba mafan, a naxa, “Duba n fan xa, n baba.”

35 Isiyaga yi a yabi, a naxa, “I xunyen bata n mayenden. A tan bata i ya duban sətə.”

36 Esayu yi a fala, a naxa, “A xinla yatina a xun ma, Yaxuba.* A sanja yi firinden ni i ra a n yanfama. A bata n ma foriya tiden tongo. Iki a bata n ma duban fan tongo.” Esayu mən yi a fala, a naxa, “Duba yo mi fa i yii sənən, i lan i xa naxan ti n tan xa?”

37 Isiyaga yi Esayu yabi, a naxa, “N bata a tan findi i xunna ra, n mən bata a ngaxakedenne fan birin so a yii e xa lu a bun ma. N bata baraka gbegbeen fi a ma, e nun wudi bogi ige fajina. N nəe nanfe ligə i tan xa, n ma diina?” **38** Esayu yi a fala a baba xa, a naxa, “N ba, duba keden peen nan i yii ba? N baba, duba n fan xa.” A yi wuga a xuini texin na. **39** A baba Isiyaga yi a yabi, a naxa, “A kolon,

i mi fama bəxə fajni sətədeni,
hanma xiila naxan kelima kore.
40 I ya silanfanna nan fama i balodeni.
I fama walideni i xunyen nan bun ma,
koni i fama nən i yetə sətədeni.
A nən naxan sama i ma,
i murutəma nən na bun.”

Yaxuba a giina

41 Esayu yi a xunyen Yaxuba rafen yəngən na a duban sətə feen na e baba ra. Esayu yi a fala a bəjən, a naxa, “N baba na faxa waxatin naxan yi, n Yaxuba faxama nən.” **42** Rebeka to a dii singen Esayu a natan kolon, a yi a dii firinden Yaxuba xili. A yi a fala a xa, a naxa, “I bata a to, i tada Esayu waxi a gbeen jəxə feni i ma, a i faxa.” **43** Iki i tuli mati n na ki fajni, n ma diina. Keli be, i siga Xarani yi, n tada Laban konni. **44** I sa lu a konni waxatini ito yi han i tada bəjən yi godo. **45** I tada bəjən na godo i ya fe ra waxatin naxan yi, a na jənin i liga fəxən na, n na n jənugue, i fa. N mi waxi fula feni ε firinna birin na ləxə kedenni.”

46 Rebeka yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “N niin bata yijaxu n ma Xiti kaa jəxanle fe ra. Xa a sa a li, Yaxuba fan jəxanla tongo bəxəni ito ma, na waxatini n ma siimayaan tənən nanse ra?”

28

1 Isiyaga yi Yaxuba xili. A yi duba a xa. A yi yamarini ito so a yii, a naxa, “I nama jəxanla dəxə naxan findixi Kanan kaan na de! **2** Keli, i siga Padan-Arami yi, i nga baba Betuyeli konni. I sa mənna jəxanla nde dəxə naxan finde Laban ma dii temen na, i nga tada xəməmana. **3** Ala Sənbə Kanna xa i baraka, Ala xa dii gbegbe fi i ma, alogo i xa findi siya gbegbeen benban na. **4** Ala xa Iburahima a duban yabi i ma e nun i bənsənna, alogo bəxəni ito xa findi i gbeen na i waxati rabə dənaxan yi, Ala bəxən naxan fi Iburahima ma.” **5** Isiyaga yi Yaxuba rasiga Padan-Arami yi, Laban konni, Betuyeli a diina Arami kaana. La- ban, Rebeka tada xəməmaan nan yi a ra. Yaxuba nun Esayu nga nan yi Rebeka ra.

6 Esayu yi a kolon a baba bata duba Yaxuba xa, a a rasiga Padan-Arami yi, a

* **27:36:** Yaxuba bunna nən, “A muxun santinban suxuma” hanma “yanfantenna.”

xa sa mənna naxanla dəxə. A mən yi a mə, a baba Isiyaga bata a yamari, a nama naxanla dəxə naxan finde Kanan kaan na. ⁷ Yaxuba yi a baba nun a nga xuin binya. A yi siga Padan-Arami yi. ⁸ Esayu yi a kolon na waxatini Kanan kaa naxanle mi rafan a baba Isiyaga ma. ⁹ Awa, Esayu yi siga Sumayila konni, Iburahima diina. A yi Sumayilaa dii təmən Mahalati dəxə, Nebayoti xunyə naxalanmana.

Yaxubaa xiyena

¹⁰ Yaxuba to keli Beriseba yi, siga Xarani yi, ¹¹ kəna a li dənaxan yi, a yi xi mənni. A yi gəmə keden tongo, a yi a raso a xunna bun ma. A yi a sa mənni. ¹² A yi xiye sa, sangalanna tixi bəxən fari a xunna texi han kore. Alaa malekane yi teen nun godoni sangalanna ma. ¹³ Alatala yi tixi e xun ma. A yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra, i taje Iburahima nun Isiyagaa Ala. I saxi bəxən naxan fari ito ra, n ni ito fima i ma nən ε nun i bənsənna. ¹⁴ I bənsənna fama wuyadeni nən alo gbang-banna. Ε bəxən fama nən gbodeni ayi keli sogeteden ma han sa dəxə sogegododen na, keli kəmenna ma sa dəxə yiifanna ra. Dunuja siyane birin duban sətəma i tan nun i bənsənna sabun nan na. ¹⁵ En birin na a ra i na siga dədə. N ni i kantanma nən i na siga dənaxan yi, n ni i raxətəma nən bəxəni ito ma. N mi i rabəjənje. N feen naxan birin layiri tongoxi i xa, n na a birin ligama nən.”

¹⁶ Yaxuba yi xulun xixənli, a yi a fala, a naxa, “N bata yelin a kolonje yati, Alatala be yi, koni n mi yi a kolon.” ¹⁷ A yi gaxu, a yi a fala, a naxa, “Yire magaxuxin nan be ra. Sese mi a ra fə Alaa banxina, e nun kore xənna so dəəna.” ¹⁸ A yi keli xətən xətən, a gəmən tongo naxan yi rasoxi a xunna bun ma. A yi a ti taxamasenna ra, a yi turen maso gəmən xunna ma. ¹⁹ A yi na yiren xili sa Beteli.* Benun na xa liga, na yiren yi xili nən Lusi. ²⁰ Yaxuba yi a də ti Ala xa, a naxa, “Xa nxu nun Ala na a ra, a tan nan mən n kantanma kiraan xən ma n sigama dənaxan yi, a yi donseen so n yii n naxan donma, a mən yi maxidi seen so n yii n naxan soma n ma, ²¹ xa n xətə

bəjəe xunbenli n baba konni, nayi Alatala findima nən n ma Ala ra. ²² Gəməni ito, n naxan tixi taxamasenna ra, a findima Alaa banxin nan na. I seen naxan birin fima n ma, n na a yaganna bama nən, n na fi i ma.”

29

Yaxuba nun Rakeli

1 Yaxuba to ti kiraan xən ma siga sogeteden bəxən mabinni, ² a yi xəjinna to burunna ra. Yəxəen nun sii kuru saxan yi saxi na xəjinna fema e igen minma dənaxan yi. Gəmə xungbeen nan yi saxi xəjinna də ra. ³ Na waxatini, e yi darixi xuruseene malanje na yiren nin. E malanxina, xuruse rabane yi gəmən makutukutu naxan yi saxi xəjinna də ra. Xuruseene to yelin ige minden, e mən yi gəmən naxətə xəjinna də ra. ⁴ Yaxuba yi xuruse rabane maxədin, a naxa, “Ngaxakedenne, ε kelixi minən yi?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu kelixi Xarani taan nin.” ⁵ A mən yi e maxədin, a naxa, “Ε Laban kolon, Nahori a dii xəməna?” E yi a yabi, e naxa, “On, nxu a kolon.” ⁶ A yi e maxədin, a naxa, “A di na?” E yi a yabi, e naxa, “Sese mi a toxi. A dii teməna Rakeli nan fama na ra e nun xuruseene.” ⁷ A yi a fala e xa, a naxa, “En yanyin nin iki. Xuruseene malan waxatin xa mi a ra iki ba? E igen fi xuruseene ma mafuren, ε mən yi xətə e ra e rabadeni.” ⁸ E yi a fala, e naxa, “Nxu mi nəε fefe ligə iki, fə xuruseene birin na malan. Na waxatini, nxu fa gəmən ba xəjinna də ra a dəən yi balanxi naxan na, nxu fa igen fi xuruseene birin ma.”

⁹ Yaxuba to yi na falama e xa, Rakeli fan yi fa a babaa xuruseene ra, bayo xuruse rabaan nan yi a ra. ¹⁰ Yaxuba to Rakeli to fə, Yaxuba nga tada dii teməna, e nun Laban ma xuruseene, a yi a maso xəjinna dəxən. A yi gəmən ba xəjinna də ra, a yi igen fi Laban ma xuruseene ma. ¹¹ Yaxuba yi Rakeli sunbu, a yi wuga, a gbelegbele. ¹² A yi a fala Rakeli xa, a a baba bari boden nan a ra, Rebekaa dii xəməna. Rakeli yi giin nakə ayi, a sa na yəba a baba xa. ¹³ Laban to Yaxuba fe mə a xunyən naxalanmana diina, a yi siga, a sa a ralan. A yi a sunbu, a a xali banxini. Feen naxan birin Yaxuba

* **28:19:** Beteli bunna nəen fa fala “Alaa banxina.”

sətə, a yi na yeba Laban xa. ¹⁴ Laban yi a fala a xa, a naxa, “En birin wuli keden fasa keden.” Yaxuba yi kike keden naba Laban konni.

¹⁵ Ləxəna nde, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “N bari boden nan i ra, koni sariya yo mi a falaxi i xa wali n xa, a fa lu n mi i sareni fi. A fala n xa, a lan n xa i sareni fi naxan na.” ¹⁶ Awa, dii təmə firin nan yi Laban yii. A dii təmə singen xili nən Leya, a firindena Rakeli. ¹⁷ Leya yəne mi yi rayabu, koni Rakeli tan jaxalan tofajin nan yi a ra. ¹⁸ Rakeli nan yi rafan Yaxuba ma ki fani. A yi a fala Laban xa, a naxa, “N jee soloferen nan walima i xa, alogo i xa i ya dii təmən firinden Rakeli fi n ma.” ¹⁹ Laban yi a fala, a naxa, “Benun n xa n ma dii fi muxu gbətən ma, n lan n xa a fi i tan nan ma. Lu n konni be.” ²⁰ Yaxuba yi jee soloferen wanla ke Laban yii Rakeli a fe ra. Koni na jee soloferen lu nən a xa alo xii dando gbansan, bayo a bata yi a xanu.

²¹ Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “N ma waxatin bata jan. N ma jaxanla so n yii fa, n xa a findi n yətə gbeen na.” ²² Laban yi mən kaane birin xili, a e xa fa e dəgedeni, e səwa sumunna raba.

²³ Ninbanna ra, a yi Leya tongo, a dii təmə singena, a yi a so Yaxuba yii. Yaxuba yi a findi a yətə gbeen na. ²⁴ Laban yi Silipa so a dii Leya yii, a xa findi a konyin na. ²⁵ Kuye to yiba, Yaxuba yi a to Leya na a ra. A yi a fala Laban xa, a naxa, “I nanse ligaxi n na ito ra? N mi walixi i xa Rakeli xan ma fe ra ba? Nanfera i n mayendenxi?” ²⁶ Laban yi a yabi, a naxa, “Nxu tan ma namunna mi tinjə dii təmə firinden xa dəxə xəmə taa ra, a singen mi xəmə sətəxi. ²⁷ Xunsagini ito ligi singen ε nun Leya. Xa i tin i mən xa jee soloferen wanla ke n xa, n nan n ma dii təmə firinden fan fima nən i ma, a findi i ya jaxanla ra.”

²⁸ Yaxuba yi na ligi. E nun Leya to xunsagin naba yire kedenni, Laban yi Rakeli fan fi a ma. ²⁹ A yi Bila tongo a a so Rakeli yii a xa findi a konyin na. ³⁰ Yaxuba mən

yi Rakeli findi a gbeen na, a yi Rakeli xanu dangu Leya ra. A mən yi jee soloferen wanla ke Laban yii.

Yaxubaa diine

³¹ Alatala to a to Leya mi rafanxi Yaxuba ma alo Rakeli, a yi a findi dii barin na. Na waxatini Rakeli tan yi findi gbantan na. ³² Leya to fudikan, a yi dii bari. Na dii yi xili sa Rubən. A yi a fala, a naxa, “Alatala bata n ma marayarabin to. Iki n fa rafanma nən n ma xəmən ma.”* ³³ A mən yi fudikan dii firinden na. A to na dii bari, a yi a fala, a naxa, “Alatala fan yatina a kolon, a n mi rafan n ma xəmən ma. Na nan a toxi a dii firinden ito fan fixi n ma.” A yi na dii xili sa Simeyən.† ³⁴ A mən yi fudikan dii saxanden na. A to a bari, a mən yi a fala, a naxa, “Awa, iki, fo n ma xəmən xa kankan nən n ma sənən, bayo n bata dii saxan sətə a xa.” Na na a to, e yi a xili sa Lewi.‡ ³⁵ A yi fudikan dii naaninden na. A to na fan bari, a yi a fala, a naxa, “Awa, iki n na Alatala tantunma nən.” A yi na dii xili sa Yuda.§ A dii barin yi dan na dii muxu naaninna ma.

30

Rakeli a dii bari fena

¹ Rakeli to a to, a mi dii barima, a yi a tada maxəxələn. A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Diin fi n fan ma, xa na mi a ra n faxama nən.” ² Yaxuba yi xələ a falan na. A yi a fala, a naxa, “I a mirixi nən a Ala nan n tan na? Ala nan a ligaxi i mi dii barima!” ³ Rakeli yi a yabi, a naxa, “N ma konyi jaxanla Bila tongo alogo a xa diine bari n xa. Na waxatini na tan finde n xa sabun na n dii sətə i xa.”

⁴ A yi a konyi jaxanla Bila tongo, a a so a xəmən Yaxuba yii. Yaxuba yi na kolon jaxanla ra. ⁵ Bila yi fudikan, a yi dii xəmən bari Yaxuba xa. ⁶ Rakeli yi a fala, a naxa, “Ala bata n ma kitin sa. A bata n ma falan mə. Na nan a toxi a dii fixi n ma.” A yi na dii xili sa Dan.*

* **29:32:** Rubən masoxi xuina nde nan na Heburu xuini naxan bunna nən “A bata n ma tərəyaan to.” † **29:33:** Simeyən maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən “Naxan fe məma.” ‡ **29:34:** Lewi maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən “A kankanxi a ma.” § **29:35:** Yuda maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən “Tantunna.” * **30:6:** Dan bunna nən fa fala, “A bata a xun mayəngə kitin sa.”

⁷ Rakeli a konyi naxanla Bila mən yi fudikan. A yi dii xəmə firinden bari Yaxuba xa. ⁸ Rakeli yi a fala, a naxa, “N bata n tada yəngə n səbəən birin na, n yi nəən sətə.” A yi a diin xili sa Nafatali.[†]

⁹ Leya to a kolon a mi fa dii barima, a yi a konyi naxanla Silipa tongo, a yi a so Yaxuba yii, a xa findi a naxanla ra. ¹⁰ Leyaa konyin Silipa yi dii xəmən bari Yaxuba xa. ¹¹ Leya yi a fala, a naxa, “Hərin bata fa n ma.” A yi na diin xili sa Gadi.[‡]

¹² Leyaa konyin Silipa yi dii firinden sətə Yaxuba xa. ¹³ Leya yi a fala, a naxa, “N bata səwa. Iki, naxanle birin a falama nən a n bata səwa.” A yi a xili sa Aseri.[§]

¹⁴ Murutu xaba waxatin to a li, Rubən yi siga xəeən ma. A yi bogisena nde li na, naxan xili marafanna bogisena. A yi fa a ra a nga xa. Nanara, Rakeli yi a fala Leya xa, a naxa, “N bata i maxandi, i ya diina marafan bogisena nde so n yii.” ¹⁵ Leya yi a yabi, a naxa, “I bata n ma xəmən ba n yii. Na mi i wasaxi? I mən waxi n ma diina marafan bogiseen nan tongo fe yi?” Rakeli yi a fala, a naxa, “To kəeən na, ε nun Yaxuba nan fama xideni i ya diina marafan bogiseen nəxən na.” ¹⁶ Yaxuba to so nənbanna, sa keli xəeən ma, Leya yi a ralan. A yi a fala a xa, a naxa, “I xima n tan nan xən ma to kəeən na. N bata to kəeən saren fi n ma diina marafan bogiseen na.” Yaxuba mən yi Leya kolon naxanla ra na kəeən na.

¹⁷ Ala yi tin Leyaa maxandin ma, a yi fudikan. Na yi findi a dii suulunden na Yaxuba xa. ¹⁸ Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n saren fi n ma konyi naxanla so feen na n ma xəmən yii.” A yi a diin xili sa Isakari.* ¹⁹ Leya mən yi fudikan dii senninden na. A yi na diin bari Yaxuba xa. ²⁰ Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n ki. Awa, iki n ma xəməna n binyama nən, bayo n bata dii sennin bari a xa.” A yi na diin xili sa Sabulon.[†] ²¹ Na xanbi ra, a mən yi dii təmən bari. A yi a xili sa Dina.

²² Ala yi a yengin nasiga Rakeli ma. A yi a maxandi xuiin name, a yi a findi dii barin

na. ²³ A yi fudikan, a yi diin bari. A yi a fala, a naxa, “Ala bata n namini yagini ito yi.” ²⁴ A yi na diin xili sa Yusufu.[‡] A yi falani ito ti, a naxa, “Alatala mən xa dii xəmə gətə fan fi n ma.”

Yaxubaa nafunle fe

²⁵ Yusufu to bari, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “A lu n xa xətə n kon bəxən ma.

²⁶ A lu n xa n ma naxanle xali e nun n ma diine, n walixi i xa naxanye fe ra. I a kolon n wanla naxan yaten ligaxi i xa.” ²⁷ Laban yi a fala a xa, a naxa, “Dija. N bata a kolon yiimatoon xən, Alatala barakan saxi n ma fe yi i tan nan sabu ra. ²⁸ A fala n xa n lan n xa i sareni fi naxan na. N na a soma i yii nən.”

²⁹ Yaxuba yi a fala a xa, a naxa, “I tan yatina a kolon n walixi i xa kii naxan yi han i ya xuruseene bata wuya ayi n tan barakani. ³⁰ Ndədi nan yi i yii nun benun n xa fa, koni iki, a gbegbe bata sa na fari. Alatala bata barakan sa i ya fe yi xabu n so i konni. N fa wanla nde kəma n ma denbayaan fan xa waxatin mundun yi?”

³¹ Laban yi a fala, a naxa, “A lan n xa yoli fi i ma?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “I nama sese fi n ma. Xa i bata tin n feen naxan falaxi i xa, na liga, n fan bata tin n yengi se i ya xuruseene xən ma. ³² N sigama nən to, n sa i ya xuruseene birin mato. Yəxəən nun sii makatunxin birin ti e danna e nun naxanye birin fərə makənənxi. N saren findima ne nan na. ³³ N ma tinx-inna fama makənəndeni nən i na fa xuruse matodeni waxatin naxan yi. Siin naxanye birin mi makatunxi e nun yəxəə diin birin fərə makənənxi mi naxanye ma, na bata findi mujan na n mabinni.”

³⁴ Laban yi a fala, a naxa, “N bata tin na ma. I naxan falaxi, en bata lan na ma.” ³⁵ Na ləxən yetəni Laban yi sii kətə majingixine nun a makatunxine yəba. Sii gilene fərə fəredine naxanye ma e nun fərə xungbene yi naxanye ma e nun yəxəə fixə makadanxine, a mən yi ne birin yəba. A yi na xuruseene birin taxu a diine ra. ³⁶ Na xanbi ra, a yi ne xali yirena nde yi xii saxan

* 30:8: Nafatali bunna nən fa fala, “N ma yəngəna.”

Aseri bunna nən fa fala, “Səwana.” * 30:18: Isakari maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən fa fala, “Saranna.” † 30:20: Sabulon bunna nən fa fala “Binyena.” ‡ 30:24: Yusufu bunna nən fa fala “A xa a fari sa.”

‡ 30:11: Gadi bunna nən fa fala, “Hərina.” § 30:13:

sigatiin tiyə dənaxan yi e nun Yaxuba tagi. Yaxuba yi fa Laban ma xuruse dənxeñe raba.

³⁷ Yaxuba yi wudi bili sifa saxan yii xindene gira. A yi e lutine ba e ma alogo majingi fixən xa makenən. ³⁸ A yi wudi yiine sa xuruseene mindeni xuruseene yetagi bayo e tema e bode ra nən e na fa ige minden. ³⁹ Xuruseene yi te e bode ma wudi yiine yireni, e yi diine xali majingi fixən nun fərə fəredine nun fərə xungbeni saxi e ma. ⁴⁰ Yaxuba yi xuruse diine yi taxun alogo e xa ti Laban ma xuruseene yetagi majingin nun jingin makenenxin naxanye ma. Nayi, a yi xuruseene malan a yetə xa a mi naxanye basan Laban gbeene ra. ⁴¹ Waxatin birin xuruse sənbəmane nəma tə a gilene ra, Yaxuba yi wudi yiine sama nən xuruse mindeni alogo e xa te a gilene ra wudi yiine yireni. ⁴² Yaxuba mi yi na ligama xuruse xunxurine ra. Na nan a liga xuruse xurine yi findi Laban gbeen na, a sənbəmane yi findi Yaxuba gbeen na. ⁴³ Yaxuba yi findi nafulu kan gbeen na. A yi xuruse gbegbe sətə. Konyi xəməne nun konyi gilene nun nəgəməne nun sofanle yi lu a yii.

31

Yaxuba yi siga Kanan yamanani

¹ Na waxatini Yaxuba bata yi Laban ma diine xuiin mə e yi naxan falama, e naxa, “Seen naxan birin findixi en baba gbeen na, Yaxuba bata e birin tongo. Na nan a toxi a bata findi nafulu kannra.” ² Yaxuba yatin yi a kolon, a a marafanna mi fa Laban yi sənən alo a fələni.

³ Alatala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Xətə i baba nun i bari bodene bəxəni i kelixi dənaxan yi. N luma nən i xən.” ⁴ Yaxuba yi Rakeli nun Leya xili. E yi a xuruseene rabama. ⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon n ma marafanna mi fa ε baba yi sənən alo a fələni, koni n babaa Ala bata lu n xən. ⁶ ε a kolon yati, n bata wali ε baba xa n fangan birin na. ⁷ A bata n mayenden a n saranna maxetə sanja yi fu, koni Ala mi tin a fe naxin liga n na. ⁸ Xa ε baba fa a fala, a naxa, ‘Fərə fərəne xuruseen naxanye ma, ne nan findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi diin xalima”

nən fərə fərēne naxanye ma. Xa ε baba fa a fala, a naxa, ‘Majingin xuruseen naxanye ma, ne nan findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi dii majingixin nan xalima. ⁹ Ala bata ε babaa xuruseene ba a yii, a yi e fi n tan ma.”

¹⁰ “Xuruseene yi tema e bode ra waxatin naxan yi, n bata a to xiyeñi, xuruse xəmən naxanye texi xuruse gilene ra, ne majingixi, e mafərə fərəxi e nun e makatun katunxi. ¹¹ N ma xiyeñi, Ala a malekan yi n xili, a naxa, ‘Yaxuba.’ N yi a ratin, n naxa, ‘N tan ni i ra.’ ¹² A yi a fala, a naxa, ‘I xunna rakeli, a mato. Xuruse xəmən naxanye birin texi xuruse gilene ra, ne majingixi, e mafərə fərəxi e nun e makatun katunxi, bayo Laban naxan birin ligaxi i ra, n na toxi. ¹³ N tan nən Ala ra naxan fa i ma Beteli yi, i gəmən tixi taxamasenna ra dənaxan yi i layirin tongoxi n xa dənaxan yi. Iki, keli bəxəni ito ma. I siga na bəxəni i barixi dənaxan yi.”

¹⁴ Rakeli nun Leya yi Yaxuba yabi, e naxa, “Nxu baba mi kəe yo luxi nxu tan xa! ¹⁵ Xəjənən xa mi nxu ra nxu baba konni? A bata nxu mati, a mən bata nxə gbetin fan don. ¹⁶ Ala herisigen naxan birin baxi nxu baba yii, a xətemə nən nxu ma e nun nxə diine. Iki Ala feen naxan birin falaxi i xa, na birin liga.”

¹⁷ Yaxuba yi a naxanle nun a diine rate nəgəməne fari. ¹⁸ A xuruseen nun herisigen naxan birin sətə Padan-Arami yi, a yi keli, a yi e birin xali a baba Isiyaga konni Kanan bəxəni. ¹⁹ Laban yi a xuruseene xabene maxabama e ma waxatin naxan yi, Rakeli yi a babaa suturene muja.

²⁰ Yaxuba yi Arami kaan Laban mayenden. A siga a mi sese fala a xa. ²¹ A yi a gi, e nun seen naxan birin findi a gbeen na. A yi Efirati baani gidi. Na xanbi ra, a yi siga Galadi geyaan mabinni.

²² A xii saxande ləxəni, muxuna nde yi a fala Laban xa fa fala Yaxuba bata a gi. ²³ Laban yi a ngaxakedenne tongo, e yi mini Yaxuba fəndeni xii soloferen bun ma. E yi e li Galadi geyane binna ra. ²⁴ Koni kəeñ na, Ala yi a yetə yita Arami kaan Laban na xiyeñi. A yi a fala a xa, a naxa, “I yetə ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma.”

²⁵ Laban yi Yaxuba li. A bubun tix geyaan fari. Laban nun a ngaxakedenne fan yi e gbeen ti Galadi geyaan fari. ²⁶ Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I nanse ligaxi ito ra? Nanfera i n mayendenxi? I bata n ma diine xali alo muxu suxine yengeni. ²⁷ Nanfera i gixi luxunni? I bata yanfantenyaa liga n na. I mi sese falaxi n xa. Xa i yi n nakolon nun, n yi i matima nən sewa sigine yi, tanbanna nun konden xuiin na. ²⁸ Koni i mi a lu yati n xa n ma diine nun n mamandenue sunbu, n yi n pungu e ma. I bata feen liga alo xaxilitarena. ²⁹ N yi nəe fe kobil lige ε ra nən, koni i babaa Ala bata a fala n xa to kəeən na, a naxa, ‘I yεtε ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma.’ ³⁰ Na bata lan, i sigaxi nən bayo i yi kunfaxyi siga feen na i baba konni, koni nanfera i n ma suxurene muñaxi n ma?’

³¹ Yaxuba yi Laban yabi, a naxa, “N gaxu nən n miriyani alogo i nama i ya diine rasuxu n na. ³² Koni i na i ya suxurene to n ma muxu yo yii, n na kanna faxama nən. Ngaxakedenne birin yee xəri, n ma goronna birin mato. Naxan birin findixi i gbeen na, i xa a xali.” Na waxatini Yaxuba mi yi a kolon xa Rakeli a babaa suxurene tongoxi.

³³ Laban yi Yaxubaa bubune kui to e nun Leya konni e nun konyi firinne konni, koni a mi sese to. A to mini Leyaa bubuni, a yi so Rakeli fan konni. ³⁴ Rakeli nan yati suxureni itoe tongoxi. A yi e luxun kirixan bun ma naxan sama nəgəmən fari, a fa dəxə a fari. Laban yi bubun kui to, a mi sese to na kui. ³⁵ Rakeli yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba i nama xəlo n ma xa n mi fa keli i yətagi. N kike wanla nin.” Laban fenna sifan birin ti nən, koni a mi suxurene to.

³⁶ Yaxuba yi xəlo, a yi fala xəlen ti Laban ma. A yi a fala, a naxa, “N gbalon mundun ligaxi, n haken mundun ligaxi naxan a ligama i xa mini n fendeni kiini ito yi? ³⁷ I bata n ma goronna birin kui to. I gbee seen mundun toxi e kui? A yita n na ngaxakedenne yee xəri e nun i fan ngaxakedenne yee xəri alogo e xa kitin sa en tagi. ³⁸ N jee məxəjəe nan tixi i konni, koni i ya yəxəen

nun sii dii keden mi diin xalixi a faxa n yii. N mən mi i ya xuruse yo donxi. ³⁹ N mi faxi xuruse ra i fəma burunna subene naxan faxaxi. Naxanye yi muñama kəeən nun yanyin na, ne bənən yi luma n tan nan xa bayo i yi e nəkən maxilima n na. ⁴⁰ Ləxə yo ləxə kuye wolonna yi n tərəma nən yanyin na, xunbenla yi n tərə kəeən na, n yətəen mi yi nəe xiye. ⁴¹ N bata jee məxəjəe ti i yii. N jee fu nun naanin wanla kəxi nən alogo n xa i ya dii təmə firinne dəxə. N mən yi jee sennin fan sa a fari i ya xuruseene kantandeni. Koni i bata n saranna maxetə dəxəna ma fu. ⁴² Xa n taje Iburahimaa Ala, n baba Isiyaga gaxun naxan yee ra, xa na mi yi a ra nun, n yi kelima nən be n yii genla. Koni Ala bata n ma marayarabin to, e nun n yi wali xədəxən naxanye ligama, kəe danguxini ito yi, a bata n ma kitin sa.”

⁴³ Laban yi Yaxuba yabi, a naxa, “I ya jaxanle, n ma diine nan ne ra. E diine, n gbeen nan ne ra. Xuruseni itoe n gbeen nan e ra, n naxan birin toma ito ra, n tan nan gbee e ra. Koni to xanbi ra, n nəe nanse lige n ma diine nun n mamandenue xa? ⁴⁴ Iki, en xa layiri tongo. Sereyaan xa lu en tagi.” ⁴⁵ Yaxuba yi gəmən tongo, a yi a ti taxamasenna ra.

⁴⁶ Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala a ngaxakedenne xa, a e xa gəməne matongo. E yi e matongo, e e malan yire kedenni. E yi e dege na gəmə malanxine fari. ⁴⁷ Laban yi na mənna xili sa Yegara-Sahaduta. Yaxuba yi mən xili sa Galadi.* ⁴⁸ Laban yi a fala, a naxa, “Gəmə malanxini itoe findixi seren nan na i tan nun n tan tagi.” Na nan a toxi mənna xili saxi Galadi. ⁴⁹ Mən mən xili nən “Misipa.”† Laban mən yi a fala, a naxa, “Alatala xa a yengi dəxə en tan firinna a fe xən ma, hali en fata xanbini. ⁵⁰ Xa i n ma diine tərə, xa na mi a ra i naxalan gətə dəxə, i lanma i xa xaxinla sətə, bayo muxun xa mi en tagi seren na. Ala nan yati en firinna seren na.”

⁵¹ Na xanbi ra, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I yee ti gəmə malanxini itoe ra. Taxamaseri gəməni ito mato n naxan tixi en tagi. ⁵² Gəmə malanxini itoe nun taxamaseri gəməni ito findixi serene nan

* **31:47:** Yegara Sahaduta nun Galadi bunna nən fa fala “Sere Se Malanxine.” † **31:49:** Misipa bunna nən fa fala “Gbengbena.”

na. N mi lan n xa dangu be ra i ya fe jaxina n kui. I fan mi lan i xa dangu gəmə malanxini itoe nun taxamaseri gəməni ito ra n ma fe jaxina i kui. ⁵³ Iburahimaa Ala nun Nahori a Ala xa findi en tan firinna makitimaan na.” Na waxatini Yaxuba yi a kələ Ala yi a baba Isiyaga gaxun naxan yee ra. ⁵⁴ Yaxuba yi saraxan ba geyaan fari. A yi a ngaxakedenne birin xili, e xa sa e dəge. E to yelin e dəge, e yi xi geyaan fari.

32

Yaxuba yi siga Esayu fəma

¹ Laban to keli subaxan ma, a yi a jnungu a diine ma, e nun a mamandenner. A yi duba e xa. Na xanbi, Laban yi xətə a konni. ² Yaxuba yi sigama kiraan xən waxatin naxan yi, Alaa malekane yi fa a ma. ³ Yaxuba to e to, a naxa, “Alaa ganla daaxaden nan ito ra.” A yi na yiren xili sa Maxanayin.*

⁴ Yaxuba yi xərane rasiga a tada Esayu ma Edən banxideen na, Seyiri bəxəni. ⁵ A yi yamarin fi e ma, a naxa, “Ə ito nan falama n kanna Esayu xa, ε naxa, ‘I ya konyi Yaxuba naxa, n bata lu Laban konni. N bata bu gbeen ti na yi. ⁶ Ninge gbegbe nan n yii e nun sofali nun yəxəne nun siine. Konyi xəməne nun konyi giləne n yii. Iki, n xərane rasigama i ma alogo i xa marasəne fajin fi n ma.’”

⁷ Xərane yi xətə, e yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “N xu bata siga. Nxu sa i tada Esayu li na. A fama i ralandeni e nun a banxulan muxu kəmə naanin.” ⁸ Gaxu gbeen yi Yaxuba suxu, a kuisan. Yamaan naxan yi a fəxə ra, a yi e taxun dəxəde firin. A yi yəxəne nun siine yitaxun dəxə firin, e nun jingene, e nun jəgəməne. ⁹ A yi a fala, a naxa, “Xa Esayu yama keden yəngə, yamaan boden xa a gi.”

¹⁰ Na xanbi Yaxuba yi Ala maxandi, a naxa, “N taje Iburahimaa Ala nun n baba Isiyagaa Ala, i bata a fala n xa, i tan Alatala, i naxa ‘Xətə i ya bəxəni, i kon kaane dənaxan yi. I na siga, n fe fajin ligama nən i xa.’ ¹¹ N tan xurun. N mi daxa n hinanna nun lannayaan birin sətə, i naxan nagidixi n ma, i ya walikəna. N ma dunganna

gbansanna nan yi suxi n yii n Yurudən baani gidi waxatin naxan yi, koni iki nxu nun yama firin nan xətəma. ¹² N natanga n tada Esayu ma, bayo n bata gaxu a yee ra. N sikəxi, a nama fa n faxa, e nun jaxanle nun diine. ¹³ I bata a fala n xa, i naxa, ‘N fe fajin ligama nən i xa. N ni i bənsənna rawuyama ayi nən alo fəxə igen məjənsinna naxan mi yate.’”

¹⁴ Yaxuba yi kəeən nadangu na. Seen naxan birin yi a yii, a yi sanba seen yə mato a naxan soma a tada Esayu yii: ¹⁵ Sii kəmə firin nun kətə məxəjə e nun yəxəe kəmə firin nun konton məxəjə e nun ¹⁶ jəgəmə gile tonge saxan nun e diine nun jninge tonge naanin nun tura fu nun sofali gile məxəjə e nun sofali xəmə fu. ¹⁷ A yi xuruseni itoe yitaxun kuru keden keden yəen ma, a nde so a konyine yii. A yi a fala e xa, a naxa, “Ə dangu yəen na. Ə xa sagaran lu kurune tagi.”

¹⁸ A yi a konyi singen yamari, a naxa, “Ə nun n tada Esayu na naralan, a fama i maxədindeni nən, a naxa, ‘Ə nun nde a ra? I sigan minən yi? Nde gbee xuruseni itoe ra naxanye tixi i yee ra?’ ¹⁹ I ya a yabima nən, i naxa, ‘I ya konyin Yaxuba nan gbee e ra. A i sanbaxi itoe nan na, n kanna Esayu. A fan nxu fəxə ra.’” ²⁰ A yi na yamarin fi a firinde fan ma, e nun a saxandena, e nun muxun naxanye biraxi xuruseene fəxə ra, a naxa, “Xa ε nun Esayu naralan waxatin naxan yi, ε na nan falama a xa. ²¹ Ə ito nan sama a fari, ε naxa, ‘I ya konyina Yaxuba fama nxu xanbi ra.’” Yaxuba yi a fala, a naxa, “Iki n na a bəjən magodoma seni itoe nan na. Na xanbi n na fa a ma, yanyina nde a n nasənəma nən a fajin na.” ²² Yaxubaa sanba seene yi ti a yee ra, a tan yi kəeən nadangu daaxadeni.

Yaxuba nun Alaa malekana

²³ Kəeən na, Yaxuba yi keli. A yi a jaxalan firinne tongo e nun e konyi firinne nun a dii fu nun kedenna. E yi Yaboko xuden gidi. ²⁴ A yi e ragidi Yaboko xuden na e nun a yii seen birin. ²⁵ A keden peen yi lu. Na waxatini, xəməna nde yi mini a ma, e yi gerenna so han kuye yiba waxatini. ²⁶ A to a to a mi nə sətəma Yaxuba ma e

* ^{32:3:} Maxanayin bunna nən fa fala “Daaxade firinne.”

gerenni, a yi a garin a wotegelen ma. A wotegelen yi te a kui.”²⁷ Xəmən yi a fala, a naxa, “A lu n xa siga, bayo kuye bata yiba.” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N mi i bejinma, fə i duba n xa.”²⁸ Xəmən yi a maxədin, a naxa, “I xili di?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Yaxuba.”²⁹ Xəmən yi a fala, a naxa, “I xili mi falama sənən Yaxuba. A fa falama nən Isirayila, bayo e nun Ala nan gerenna soxi, e nun muxune, i yi nən sətə.”[†] ³⁰ Yaxuba yi maxədinna ti, a naxa, “I xili di?” Boden yi a fala, a naxa, “Nanfera i n maxədinma n xinla ma?” Na xanbi, a yi duba Yaxuba xa.

³¹ Yaxuba yi na yiren xili sa Penuyəli,[‡] bayo Yaxuba a fala nən, a naxa, “N bata Ala to yee nun yee, a tin n niin yi kisi.”³² Sogen tema waxatin naxan yi, Yaxuba bata yi dangu Penuyəli ra. A godoma a wotegeleen ma. ³³ Na nan a toxi han iki Isirayila kaane mi fasan donma naxan wotegelen ma, bayo Ala Yaxuba masətəxi a wotegelen fasan nan ma.

33

Yaxuba nun Esayu a layirina

¹ Yaxuba yi Esayu to fe e nun banxulanna muxu kəmə naanin. A yi diine yitaxun Leya nun Rakeli ra e nun konyi gile firinne. ² A yi konyi gile firinne ti yee na, e nun e diine. Leya fan yi ti ne xanbi ra e nun a diine. Rakeli nun Yusufu yi lu dənxən na. ³ A tan yi dangu ne yee ra, a xinbi sin sanja ma soloferə benun a xa a tada li. ⁴ Koni Esayu yi a gi a sa Yaxuba ralan. A yi dutun a ma, a fa a sunbu. E birin yi wuga. ⁵ Esayu to naxanle nun diine to, a yi maxədinna ti, a naxa, “Nde ne ra naxanye biraxi i fəxə ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Ala diin naxanye fixi i ya konyin ma a nəmaan xən ma.”⁶ Konyi gilene yi e maso e nun e diine, e yi e xinbi sin. ⁷ Leya fan nun a diine yi e maso, e fan yi e xinbi sin. Na xanbi Yusufu fan nun Rakeli yi na liga.

⁸ Esayu yi maxədinna ti, a naxa, “I nanse ligama xuruseni ito birin na, n naralanxi naxanye ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N waxi nən, n kanna xa n nafan.”⁹ Esayu yi a fala, a naxa, “N xunyəna, hərisigə gbegbe

n fan yii. I gbeen mara.”¹⁰ Yaxuba yi a fala, a naxa, “En-ən, n bata i maxandi, xa i bata n nafan, n na i sanbaxi seen naxanye birin yi, i xa ne rasuxu. N bata i yətagin to. Na luxi nən n yi alo n na Ala yətagi nan toma, bayo i bata n nasənə ki fəpi.”¹¹ N seen naxanye sanbaxi i ma, e rasuxu. Ala bata hinan n na, a n makoon birin fan.” Yaxuba yi a yixədəxə han Esayu yi tin.

¹² Esayu yi a fala, a naxa, “En siga kiraan xən ma, n xa sa i mati.”¹³ Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N kanna, a kolon diine fe xədəxə. Yəxəe gilene nun jinge gilene xijən fima e diine ma. Xa en gətən e ra ləxə kedenni, ne birin faxama nən.”¹⁴ N kanna, i tan xa ti yee na. N tan xa bira n ma xuruseene fəxə ra ndedi ndedi. N xa siga n yeren ma, nxu nun n ma diine han nxu soma i konni waxatin naxan yi Seyiri bəxəni.”¹⁵ Esayu yi a fala, a naxa, “N xa n ma muxuna nde lu i yee be.” Yaxuba yi a fala, a naxa, “Nanfera? N kanna, n tan waxi naxan xən, n xa rafan i ma gbansan.”¹⁶ Na ləxəni, Esayu yi ti Seyiri kiraan xən ma.

¹⁷ Yaxuba tan yi siga Sukəti yi. A yi banxi keden ti a yətə xa, a kulane ti a xuruseene xa. Nanara na yiren xili nən Sukəti.*¹⁸ Yaxuba to keli Padan-Arami yi, a yi so kendeyani Siken taani Kanan bəxəni. A yi daaxadeni tən taan xanbi ra.¹⁹ A bubun yi tixi dənaxan yi, a yi bəxən sara Xamori a diine ma, Siken Baba, naxanye singe dəxə Siken yi. A yi na sara gbeti gbanan kəmə ra.²⁰ A yi saraxa ganden nafala mənni. A yi na xili sa “Isirayilaa Ala.”

34

Dinaa marayaginə

¹ Yaxubaa dii təmən Dina, Leya naxan barixi Yaxuba xa, na yi siga Siken naxanle xəntəndeni. ² Xamori a dii xəmən Siken, Xiwin naxan findixi na yamanan mangan na, na to Dina to, a yi fu a ma a yi a rayagi.

³ Yaxubaa dii təmən Dinaa xanunteyaan yi lu Siken fatini. A yi fala naxuməne ti a xa. ⁴ A yi a fala a baba Xamori xa, a naxa, “Dii təməni ito maxandi n xa alogo n xa a dəxə.”⁵ Yaxuba yi a mə, a bata a dii təmən

* 32:29: Isirayila bunna nən fa fala “E nun Ala gerenna soma.” † 32:31: Penuyəli bunna nən fa fala “Ala yətagina.” * 33:17: Sukəti bunna nən fa fala “Bubune.”

Dina rayagi. Na waxatini, a diine yi sa xeeñ ma xuruseene fəxə ra. A mi sese fala han ne so waxatini.

⁶ Siken baba Xamori yi siga Yaxuba konni a xa sa falan ti a xa. ⁷ Yaxuba a diine to keli xeeñ ma, e yi na feen me naxan danguxi. E yi e yomayaan to, e bəjən yi te ki fajin bayo Siken bata yi fu Yaxuba a dii temen ma, a mi lan a xa naxan liga Isirayila bəxəni.

⁸ Xamori yi a fala e xa, a naxa, “Dii temeni ito rafanxi n ma dii xemən Siken nan ma a səndəmen birin na. Yandi, ε xa a fi a ma, a xa findi a naxanla ra. ⁹ En findi bitanmane ra. Ε xa ε dii temene fi nxu ma alogo nxu xa e dəxə. Nayi, ε fan nəe nən nxu gbeene dəxə. ¹⁰ Ε fama nən ludeni nxu dəxən ma, bəxəni ito yi rabi ε xa. Ε nəe dəxə nən be, ε yulayaan liga alogo ε xa hərisigen sətə.”

¹¹ Siken yi a fala Dina baba nun a tada xa, a naxa, “Ε dija n ma, ε jənige fajin ti n xa. Ε wama seen naxan xən, ε xa na fala n xa, n xa a so ε yii. ¹² Ε nəe futu se gbegbe maxədinjə nən n ma e nun kiseene. Ε na seen naxan birin maxədin n ma, n nəe a birin soε ε yii nən alogo n xa dii temeni ito dəxə.” ¹³ Yaxubaa diine yi yanfa falan ti Siken nun a baba Xamori xa, bayo Siken bata yi e xunyen Dina rayagi. ¹⁴ E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu mi nəe nxu xunye naxalanmaan fiyε muxun ma naxan mi banxulanxi. A findima yagin nan na nxu xa. ¹⁵ Xa nxu fa nxu xuiin soma ε yii, fə en lan ito ma. Xemən naxan birin ε konni, e lan nən e xa banxulan alo nxu tan. ¹⁶ Na waxatini nxu nəe nxə dii temene fiyε ε ma nən, ε yi e dəxə. Nxu fan ε gbeene dəxəma nən, nxu luma ε dəxən ma na waxatini, en birin yi findi yama kedenna ra. ¹⁷ Koni xa ε mi fa sa tin ε banxulandeni, nxu nxu xunye naxalanmaan nasuxuma nən, nxu fa keli be.” ¹⁸ Xamori nun a dii Siken yi tin falani ito ma. ¹⁹ Na xemən mi bu a na feen liga, bayo Yaxuba a dii temen bata rafan a ma. A tan nan yi binyaxi dangu a ngaxakedenne birin na.

²⁰ Xamori nun Siken yi siga yamaan malandeni taan so dəen na. E yi a fala e yamaan xa, e naxa, ²¹ “Muxuni itoe, en ma fe fajina e kui. E xa lu bəxəni ito ma, e yulayaan liga, bayo en ma bəxən gbo. En nəe nən e dii temene dəxε, en fan en ma dii

temene fima e ma nən. ²² Muxuni itoe mi dəxəma be, en xa findi yama kedenna ra, fə xemən naxan birin en konni be yi, ne xa banxulan alo e kiinde. ²³ Xa en bata tin e falan ma, na waxatini e dəxəma en konni nən. Exuruseene nun e yii seen birin findima en birin gbeen na nən.” ²⁴ Muxun naxan birin yi na taan so dəen na na ləxəni, e birin yi tin Xamori nun a dii Siken ma falan ma. Xemən naxan birin yi na taan kui, e birin yi banxulan.

²⁵ A xii saxande ləxəni, xemene fatine to yi e xələma, Yaxubaa dii xeməne firinna Simeyən nun Lewi, Dina tada xeməmane, e yi e degemanne tongo. E yi fu taan ma muxu yo mi sogen e ma, e yi xemən birin faxa. ²⁶ E yi Xamori nun a dii Siken fan faxa. E yi Dina tongo Siken konni, e yi fa a ra. ²⁷ Yaxubaa diine yi seen birin tongo faxa muxune xun ma, bayo e bata yi e xunye naxalanmaan nayagi. ²⁸ E yi e yəxəeñe tongo e nun e siine nun e jingene nun e sofanle, naxanye yi taan kui e nun xeeñ ma. ²⁹ Nafunla naxan birin yi na, e yi a birin xali. E yi dii temene nun naxanle xali. E banxin birin kui geli.

³⁰ Yaxuba yi a fala Simeyən nun Lewi xa, a naxa, “Ε bata lanbaranna ti n ma. Ε bata en naxan Kanan kaane nun Perisi kaane ma alo se kunxin xirina. Muxu wuyaxi mi n yii. E e malanma nən n xili ma, e n yənge, n xabilan birin yi halagi.” ³¹ E yi a yabi, e naxa, “A mi lan a xa en xunye naxalanmaan findi yalunden na.”

35

Yaxuba yi siga Beteli yi

¹ Ala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Keli, i sa dəxə Beteli yi. I saraxa ganden nafala n xa mənni, n bata yi n yətə yita i ra dənaxan yi, i yi i gima i tada Esayu bun ma waxatin naxan yi.” ² Yaxuba yi a fala a denbayaan xa e nun muxun naxanye yi a fəma, a naxa, “Ε xəjəne suxurene yiba, ε ε yətə sarijan, ε ε dugine fan masara ε ma. ³ Ε fa, en siga Beteli yi. N xa saraxa ganden nafala Ala xa, naxan n malixi n yilanbaranni waxatin naxan yi. A yi a yengi lu n xən ma n ma sigatini.”

⁴ Na waxatini e yi e susurene birin so Yaxuba yi e nun e tunla soone. Yaxuba yi e birin bitin konden bun ma naxan Siken dəxən ma. ⁵ Yaxuba nun a diine to keli sigadeni, Ala yi gaxun lu e rabilin taane birin muxune bəjəni, muxu yo mi susu bire e fəxə ra. ⁶ Yaxuba nun a fəxərabirane yi siga Lusi yi, naxan mən xili Beteli, Kanan bəxəni. ⁷ A yi saraxa ganden nafala mənni. A yi na saraxa ganden xili sa “Beteli a Ala,” bayo Ala a yətə yita a ra mənni nən, a yi a gima a tada bun waxatin naxan yi. ⁸ Rebeka a dii masuxun Debora to faxa, e yi a maluxun Beteli mabinni wariin dənaxan yi. Na wariin xili nən “wugadena.”

⁹ Ala mən yi mini Yaxuba xa, a xətə xanbini Padan-Arami yi. A yi barakan nagidi a ma. ¹⁰ Ala yi a fala a xa, a naxa, “I xili nən Yaxuba, koni a mi falama na kiini sənən. To xanbi ra, i xinla fa falama nən Isirayila.” Awa, Ala yi a xili sa Isirayila. ¹¹ A mən yi a fala a xa, a naxa, “Ala Sənbə Kanna nan n na. I xa wuya, i yiriwa alogo i xa findi siyana nde benban na. I mən findima nən siya wuyaxine benban na. Mangane minima nən i bənsənni. ¹² N bəxən naxan fi Iburahima nun Isiyaga ma, n na a fi i fan ma. Na dangu xanbini, n na a fima i bənsənnna fan ma nən.”

¹³ Ala yi keli na, a falan ti Yaxuba xa dənaxan yi. ¹⁴ Yaxuba yi gəmə taxamasenna ti na, a yi turen nun min seen bəxən a ma saraxan na. ¹⁵ A yi yireni ito xili sa Beteli, Ala falan ti a xa dənaxan yi.*

Rakeli faxa fena

¹⁶ Yaxuba nun a denbayaan to keli Beteli yi, e mən makuya Efarata ra, Rakeli yi diin sətə. Na dii bari feen yi xədəxə ayi. ¹⁷ Rakeli yi diin barima waxatin naxan yi xələni, dii rasuxun yi a fala a xa, a naxa, “Hali i mi gaxu, i mən xəmən nan barixi.”

¹⁸ Rakeli bata yi lu alo faxa muxuna. A yi a niin makakama waxatin naxan yi, a yi a diin xili sa Benoni.[†] Koni a baba tan yi a xili sa Bunyamin.[‡] ¹⁹ Rakeli to faxa, e yi a maluxun Efarata kiraan dəxən ma. Na yiren xili nən iki Beteləmi. ²⁰ Yaxuba yi gəmən sa taxamasenna ra a gaburun

fari. Han to na gəmən na Rakeli gaburun taxamasenna ra.

Taruxune Singena 2.1-2

²¹ Isirayila yi sa a bubun ti Migidali-Ederi xanbi ra. ²² Isirayila to yi dəxi na taani, Ruben nun Bila yi sa e sa, a baba konyi naxanla. Isirayila yi a kolon.

Isirayila dii xəmən fu nun firinna naxanye sətə: ²³ Leya yi Ruben bari dii saran na, na xanbi ra Simeyən nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Sabulon. ²⁴ Rakeli yi Yusufu nun Bunyamin bari. ²⁵ Rakeli a konyin Bila yi Nafatali nun Dan bari. ²⁶ Leyaa konyin Silipa yi Gadi nun Aseri bari. Ne birin findixi Yaxubaa diine nan na, a naxanye sətə Padan-Arami yi.

²⁷ Yaxuba yi siga a baba Isiyaga konni Mamire, Kiriyati-Aruba mabinni. Mən xili nən Xebiron, Iburahima nun Isiyaga dəxəde fonna. ²⁸ Isiyaga a siimayaan yi siga jəe kəmə jəe tonge solomasəxə. ²⁹ A to faxa, a bata yi siimaya xunkuye sətə, a yi faxa, a siga laxira yi. A dii Esayu nun Yaxuba yi a maluxun.

36

Esayu bənsənnna

Taruxune Singena 1.34-37

¹ Esayu, naxan mən xili Edən, a bənsənnna taruxun ni i ra. ² Esayu Kanan naxanle dəxə nən: Ada findi Elon ma diin nan na, Xiti kaana, e nun Yoholibama, Anaa dii təməna, Sibeyon Xiwin mamandenna nan a ra. ³ A yi Sumayila a dii təmən Basamati fan dəxə, Nebayoti xunye naxalanmana.

⁴ Ada nan Elifasi sətə Esayu xa. Reyuli findi Basamati a diin nan na. ⁵ Yoholibama dii xəmə saxan nan bari: Yewusi nun Yalami e nun Kora. Ne birin findi Esayu a diine nan na naxanye barixi Kanan bəxəni. ⁶ Esayu yi a naxanle nun a dii təməne nun a dii xəməne nun a muxune birin tongo, e nun a xuruseene birin e nun a hərisigən naxan birin sətə Kanan bəxəni. A yi a birin xali bəxə għebten ma dənaxan makuya a xunye Yaxuba ra, ⁷ bayo e hərisigən bata yi għo ayi. E mi yi nəe luyə e bode dəxən ma. E yi dənaxan yi e xuruseene birin mi yi nəe balo sətə mənni. ⁸ Na nan a to Esayu, naxan mən

* ^{35:15:} Beteli bunna nən fa fala “Alaa banxina.” † ^{35:18:} Benoni bunna nən fa fala “Nimisa diina.” ‡ ^{35:18:} Bunyamin bunna nən fa fala “N yiifanna diina.”

xili Edən, na yi siga a sa dəxə Seyiri geysireni.

⁹ Edən kaane benba Esayu bənsənna xinle ni itoe ra naxanye yi dəxi Seyiri geysireni: ¹⁰ Esayu a diine ni i ra:
Elifasi, Ada a dii xəməne,
Reyuli, Basamati a dii xəməne.

¹¹ Elifasi a diine ni itoe ra:
Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami e
nun Kenasi.

¹² Timina nan yi Elifasi a konyi naxanla ra.
Na Amaleki bari nən Elifasi xa.
Esayu nun a naxanla Ada mamandenne ni
ito ra.

¹³ Reyuli a diine ni i ra:
Naxati nun Sera nun Sama e nun Misa.
Ne findi Esayu nun a naxanla Basamati
mamandenne nan na.

¹⁴ Esayu a naxanla Yoholibama a diine ni
i ra:
Yewusi nun Yalami e nun Kora.
Yoholibama findi Anaa dii temen nan na.
Ana findi Sibeyon ma dii temen nan na.

¹⁵ Mangan naxanye keli Esayu bənsənni,
ne ni i ra:
Elifasi, Esayu a dii singena, na diine ni itoe
ra:
Manga Teman nun Manga Omaru nun
Manga Sefo nun Manga Kenasi
¹⁶ nun Manga Kora nun Manga Gatami nun
Manga Amaleki.

Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Eli-
fasi ra Edən yamanani,
Ada mamandenne nan e ra.

¹⁷ Reyuli, Esayu a diina, a diine ni i ra:
Manga Naxati nun Manga Sera nun Manga
Sama e nun Manga Misa.
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi
Reyuli ra Edən yamanani,
Basamati mamandenne nan e ra.

¹⁸ Yoholibama, Esayu a naxanla, a diine
ni itoe ra:
Manga Yewusi nun Manga Yalami nun
Manga Kora.

Mangane ni itoe ra naxanye fataxi
Yoholibama ra, Esayu a naxanla:
Yoholibama findi Anaa diin nan na.

¹⁹ Esayu, naxan mən xili Edən, na a diine
nan ne ra.
Mangan naxanye keli Esayu bənsənni, ne
nan ne ra.

Taruxune Singen 1.38-42

²⁰ Seyiri Xori kaana diine ni itoe ra nax-
anye yi dəxi na yamanani:

Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana
²¹ nun Dison nun Eseri e nun Disan.
Seyiri a diine yi findi Xori mangane ra Edən
yamanani.

²² Lotan ma dii xəmene ni itoe ra:
Xori nun Heman.
Timina findi Lotan xunye dii təmən nan na.

²³ Sobali a dii xəmene ni itoe ra:
Aliban nun Manaxati nun Ebali nun Sefo e
nun Onan.

²⁴ Sibeyon ma dii xəmene ni itoe ra:
Aya nun Ana,
Ana nan tigi wolonxine to tonbon yireni
a to yi Sibeyon ma sofanle rabama.

²⁵ Ana a diine ni itoe ra:
Dison nun Yoholibama,
Ana a dii temen.

²⁶ Dison ma dii xəmene ni itoe ra:
Xemadan nun Eseban nun Itiran e nun
Keran.

²⁷ Eseri a dii xəmene ni itoe ra:
Bilihan nun Saawan e nun Akan.

²⁸ Disan ma dii xəmene ni itoe ra:
Yusu nun Aran.
²⁹ Xori kaane mangane ni i ra:
Manga Lotan nun Manga Sobali
nun Manga Sibeyon nun Manga Ana
³⁰ nun Manga Dison nun Manga Eseri
e nun Manga Disan.
Xori kaane Mangane findi ne nan na e
bənsən yəen ma Seyiri bəxəni.

Edən Mangane Taruxune Singen 1.43-54

³¹ Mangane nan itoe ra naxanye yi Edən
yamanan xun na benun Isirayila kaane xa
mangan dəxə waxatin naxan yi: ³² Beyori
a diin Bela yi findi Edən manga singen na,
naxan ma taan yi xili Dinhaba. ³³ Bela
to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan
yi findi mangan na. ³⁴ Yobabo to faxa,
Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani,
na yi findi mangan na. ³⁵ Xusama to
faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan
na. A tan nan Midyan kaane nə Moyaba
bəxəni. A taan yi xili nən Abiti. ³⁶ Xadada to
faxa, Samala Masareka kaan yi findi man-
gan na. ³⁷ Samala to faxa, Sayuli naxan yi
kelixi Rehoboti taani baan də, na yi findi
mangan na. ³⁸ Sayuli to faxa, Akibori a diin
Baali-Xanan yi findi mangan na. ³⁹ Baali-
Xanan, Akibori a diin to faxa, Xadada yi
findi mangan na. A taan yi xili nən Pawu.

A naxanla yi xili nən Mehetabeli, Matirədi a dii təməna, Mesahabi mamandenna.

⁴⁰ Mangane ni i ra naxanye kelixi Esayu bənsənni, e bənsənna nun e yamanan yeeen ma.

Manga Timina nun Manga Aliwa nun
Manga Yeteti

⁴¹ nun Manga Yoholibama nun Manga Ela
nun Manga Pinon

⁴² nun Manga Kenasi nun Manga Teman
nun Manga Mibisari

⁴³ nun Manga Magadiyeli nun Manga
Irami.

Ne nan yi Edən mangane ra e nun e
bəxəna e yi dəxi dənaxan yi.

Esayu a feen nan na ra naxan findixi
Edən kaane benban na.

37

Yusufu a xiye

¹ Yaxuba dəxə nən Kanan yamanani, a
baba yi dənaxan yi. ² Yaxuba bənsənnne
taruxun ni ito ra. Yusufu a dii jəreyaan
jəe fu nun soloferə nan yi a ra. A tan
nun a tadane yi xuruseene nan kantanma,
naxanye nga yi Bila nun Silipa ra, a babaa
naxanle. A yi e fe naxine dəntəgen sama a
baba xa. ³ Yusufu nan yi rafan Isirayila ma
dangu a diine birin na, bayo a tan nan sətə
a xəmə foriyani. A yi doma kuye tofajin so
a yii. ⁴ Yusufu tadane to na feen to, a a tan
nan nafan e baba ma dangu e birin na, e yi
a rajaxu. Fala fajı yo mi yi e tagi sənən.

⁵ Yusufu yi xiye sa, a yi a yeba a tadane
xa. E yi a rajaxu dangu a fələn na. ⁶ A
yi a fala e xa, a naxa, “Ə tuli mati n ma
xiyen na, n naxan saxi. ⁷ En birin yi xəen
ma malo raxididi. Nanunna, n ma malo
xidin yi keli, a ti. Ə gbee malo xidine yi lu
bilinxi n gbee xidin na, e birin yi e xinbi
sin n ma malo xidin bun.” ⁸ A tadane yi a
maxədin, e naxa, “Ee! I waxi findi feni nxo
mangan nan na alogo i xa nxu yamari?” E
yi a rajaxu dangu a fələn na a xiye fe ra
e nun a falana.

⁹ Yusufu mən yi xiye gbətə sa, a yi na fan
yeba a tadane xa. A yi a fala, a naxa, “Ə tuli
mati, n mən bata xiye sa. Sogen nun kiken
nun sare fu nun keden yi e xinbi sinma n
bun ma.” ¹⁰ A yi xiye ito yeba a baba nun
a tadane xa. A baba yi a kənkə a ma, a fa

a fala a xa, a naxa, “I xiye naxan saxi iki,
nanse na ra? I nga nun i tadane nun n tan,
nxu birin fama nxu xinbi sindeni i yetagi?”

¹¹ A tadane yi lu a maxəxələnje, koni a baba
yi a yengi lu a xiye xən ma.

Yusufu tadane yi a mati

¹² Yusufu tadane yi siga Siken yi e babaa
xurusene rabadeni. ¹³ Isirayila yi a fala
Yusufu xa, a naxa, “I tadane bata siga xu-
ruse rabadeni Siken yi. Fa be, n xa i xə e
ma.” A yi a yabi, a naxa, “Awa.” ¹⁴ Isirayila
yi a fala a xa, a naxa, “Siga mafuren, i sa a
mato xa i tadane kəndə, xa se mi xuruseene
fan toxi, i yi fa na dəntəgen sa n xa.” A yi
a xə keli Xebiron lanbanni siga Siken yi.

¹⁵ Xəməna nde yi a to xəeñe xun xən. Xəmən
yi a maxədin, a naxa, “I nanse fenma?”
¹⁶ A yi a yabi, a naxa, “N na n tadane nan
fenma. A fala n xa, yandi, e xuruseene
rabama dənaxan yi.” ¹⁷ Xəmən yi a fala a
xa, a naxa, “E bata keli be, bayo n na e xuiin
me nən, e yi a falama, a e xa siga Dotan yi.”
Yusufu yi bira a tadane funfu xən han a sa
a tadane li Dotan yi.

¹⁸ E to a to wulani, benun a xa maso e ra,
e lan a ma, a e xa a faxa. ¹⁹ E yi a fala e
bode xa, e naxa, “Na xiye saan nan fama
iki. ²⁰ Ə fa be, en na a faxa, en na a woli
xəjinna ra. Nayi, en na keli, en na a falama
nən, a sube naxin bata a don. Na waxatini
en fama a kolondeni nən a xiye findima a
xa feen naxan na.”

²¹ Rubən yi na feen me. A yi kata a xa a
xunba, a naxa, “En nama a faxa.” ²² Rubən
mən yi a fala, a naxa, “Ə nama a wunla
ramini de! Ə a woli xəjinna ito ra naxan
tonbon yireni ito yi. Muxu yo nama a yiin
din a ra.” A yi wama a xunba feni alogo a
xa nə a xalideni a baba fəma.

²³ Yusufu to so a tadane yireni, a doma
kuye tofajin naxan yi ragodoxi a ma, e yi
na rate a ma. ²⁴ E yi Yusufu tongo, e a woli
xəjinna ra, ige mi naxan kui.

²⁵ Na xanbi, e yi dəxə donse dondoni. E
to e yeeen nakeli, e yi Sumayila bənsənna
yulane to fe. E yi kelixi Galadi yi, wusu-
lanna nun senna nun latikənənna yi e
jəgəməne fari siga Misiran yi. ²⁶ Yuda yi
a fala a xunyəne xa, a naxa, “Xa en na en
xunyən faxa, en yi a wunla luxun, na tənən

mundun en tan ma? ²⁷ E fa, en na a mati Sumayila bənsənna muxune ma, koni en nama en yiin din a ra de! Bayo en xunyən na a ra, en wuli keden fasa keden.” A xunyəne birin yi tin a falan ma.

²⁸ Na xanbi, Midiyən yulane danguma, e yi Yusufu rate xəjinnə ra. E yi Yusufu mati gbeti gbanan məxənə ra Sumayila bənsənna muxune ma. E yi a xali Misiran yi.

²⁹ Rubən to xətə xəjinnə yireni, a mi Yusufu li na sənən. A yi a domaan birin yibə sununi. ³⁰ A yi xətə a xunyəne fəma, a yi a fala, a naxa, “Diidin mi fa na! N tan fa nanse ligama sənən?” ³¹ E yi kətə keden faxa, e yi Yusufu a doma kuye tofajin maturuxun na sube wunli. ³² Na xanbi, e yi na doma kuye tofajin xali e baba fəma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata ito to. Domani ito mato ba, xa i ya diin gbeen na a ra.” ³³ Yaxuba yi domaan kolon. A yi a fala, a naxa, “N ma diina domaan na a ra! Sube xəjəna nde bata a faxa! A bata Yusufu yibə!” ³⁴ Yaxuba yi a dugine yibə sununi, a mən yi kasa dugin nagodo a ma. A yi a diin jan feen liga xii wuyaxi. ³⁵ A dii xəməne nun dii təməne yi siga a madəndəndəni, koni a mi tin na ma. A yi a fala, a naxa, “N nan n ma diin saya feen ligama nən han n sa a li laxira yi.” A yi lu wuge a diina fe ra.

³⁶ Midiyən kaane yi Yusufu mati Potifari ma Misiran yi, Misiran Mangana kuntigina nde naxan a kantan tiine xunna.

38

Yuda nun Tamari

¹ Na waxatini, Yuda yi keli a ngaxakedenne xun ma, a siga Adulan kaana nde konni naxan xili Xira. ² Yuda yi Suya Kanan kaana dii təmən to mənni. A yi a findi a naxanla ra. E yi lu e bode xən. ³ A yi fudikan, a yi dii xəmən bari. E yi na diin xili sa Eri. ⁴ A mən yi fudikan dii firinden na, a yi dii xəmən bari. E yi na diin xili sa Onan. ⁵ Na xanbi, a mən yi dii xəmə gbetə bari, a yi na xili sa Selaxa. Yuda yi Kesibe taan nin a naxanla yi diin barima waxatin naxan yi.

⁶ Yuda yi naxanla fen, a a so a dii singen Eri yii. Na naxanla xili Tamari. ⁷ Muxu

naxin nan yi Yudaa dii singen Eri ra Alatala yee ra yi. Alatala yi a faxa. ⁸ Na xanbi Yuda yi a fala Onan xa, a naxa, “I tadaa naxanla tongo, a xa findi i ya naxanla ra. I a xəmə xuriya wanla liga alogo i xa diin fi i tada faxa muxun ma.” ⁹ Koni Onan yi a kolon, a na diin mi yi finde a gbeen na. Na nan a liga, a to yi a tada naxanla kolonma naxanla ra, igen naxan minima a fatini, a yi na makala bəxən ma alogo a nama diin bari a tada xa. ¹⁰ A yi naxan ligama, na mi yi rafan Alatala ma. Nanara, a yi a faxa.

¹¹ Awa, Yuda yi a fala a mamuxun Tamari xa, a naxa, “Lu kajayani i baba konni benun n ma dii Selaxa xa gbo waxatin naxan yi.” A yi mirixi nən yanyina nde Selaxa fan faxama nən alo a tadane faxaxi kii naxan yi. Tamari yi siga a sa lu a baba konni. ¹² A mi bu Suya a dii təməna, Yudaa naxanla yi faxa. Nan feen to ba a ra, Yuda yi siga Timana yi e nun a lanfaan Xira Adulan kaana. E yi siga Yuda xuruse yireni, e yi e xabene maxabama dənaxan yi.

¹³ Muxuna nde yi a fala Tamari xa, a naxa, “I tajne sigama Timana taani a xurusene xabene maxabadeni.” ¹⁴ A yi a kaja dugine ba a ma, a yi dugin so a yetagin xun na, a sa dəxə Enayin taan so dəen na Timana kiraan xən. A bata yi a to Selaxa bata findi banxulanna ra, koni e mi a fi a ma a xa findi a naxanla ra.

¹⁵ Yuda to a to a dugin soxi a yetagin xun na, a yi a miri a yalunden na a ra. ¹⁶ A yi a fala a xa kiraan na, a naxa, “En siga, en sa kafu.” A mi yi a kolon a mamuxun na a ra. Koni, Tamari yi Yuda maxədin, a naxa, “I nanse fima n ma en na kafu?” ¹⁷ A yi a yabi, a naxa, “N sii keden nan tongoma n ma xuruseene tagi, n fa a ra i yee ra.” A yi a yabi, a naxa, “Awa, tolimana nde lu n yii be singe benun i xa fa siin na waxatin naxan yi.” ¹⁸ A yi a maxədin, a naxa, “I wama n xa nanse so i yii tolimaan na?” Tamari yi a yabi, a naxa, “I ya taxamasenna nun a lutin nun i ya dunganna so n yii.” A yi na seene so a yii, e fa kafu. Tamari yi fudikan a diin na. ¹⁹ A yi xətə a konni. A yi dugin ba a yetagin xun na, a mən yi a kaja domaan nagodo a ma.

²⁰ Yuda yi a lanfa Adulan kaan xə sii diin

tideni naxanla ma alogo a xa fa seene ra a naxanye so naxanla yii tolimaan na. Koni a mi naxanla to. ²¹ A yi mən kaane maxədin, a naxa, "Yalunde naxanla naxan yi kiraan de Enayin taani, na minen yi?" Eyi a yabi, e naxa, "Yalunde yo mi be." ²² A yi xətə Yuda yireni, a fa a fala, a naxa, "N mi a lixi na. Mən kaane mən bata a fala n xa a yalunde yo mi na e tan konni." ²³ Yuda yi a fala, a naxa, "A xa na seene mara. En fan nama en yətə rayagi. N bata sii diin nasanba a ma, koni i mi a lixi na."

²⁴ Kike saxan dangu xanbi, muxuna nde yi a fala Yuda xa, a naxa, "I mamuxun Tamari bata findi yalunden na, a bata fudikan a yalunyani." Yuda yi a fala, a naxa, "E a ramin, a gan." ²⁵ E yi fama a ra waxatin naxan yi, a yi xəraan nasiga a taje ma, a naxa, "Seni itoe mato naxanye n yii. Taxamasenni ito nun a lutin nun dunganni ito na findi muxun naxan gbee ra na nan n nafudikanxi. I lan nən i xa a kanna kolon." ²⁶ Yuda yi na feene kolon. A yi a fala, a naxa, "A tinxin dangu n tan na bayo n mi a fixi n ma dii Selaxa ma." Na xanbi ra, e mi fa kafu.

²⁷ A yi diin barima waxatin naxan yi, e yi a kolon a gulunne nan a kui. ²⁸ Diin bari waxatini, keden yi a yiin namini. Dii rasuxun yi a yiin suxu, a gari gbeela xidi a yiin na. A fa a fala, a naxa, "Ito nan singe barixi." ²⁹ Koni na diin yi a yiin neso, a xunyen yi bari. Dii rasuxun yi a fala, a naxa, "I yətə raminixi fangan mundun na iki?" A yi a xili sa Peresi.* ³⁰ Na xanbi boden fan yi bari gari gbeela xidixi a yiin na. Yuda yi a xili sa Sera.

39

Yusufu Potifari konni

¹ Sumayila bənsənna muxune yi siga Yusufu ra Misiran yamanani. Potifari, Misiran Mangan kantan tiine xunna yi a sara. ² Alatala yi Yusufu xən. A yi feen naxanye birin suxuma, ayi birin gasama. A yi lu a kanna Misiran kaan konni. ³ A kanna yi a kolon, a Alatala yi Yusufu xən, bayo Alatala bata yi a feen birin nəsənəya. ⁴ Yusufu yi rafan a kanna ma, a yi a findi a

banxi xunna ra. A yi a hərisigen birin taxu a ra.

⁵ Na xanbi Yusufu to findi a banxi xunna ra e nun a yii seene birin, Alatala yi barakan sa Misiran kaana denbayani Yusufu a fe ra. Alatala yi barakan sa a yii seene birin yi, e nun a banxin nun a xəsne. ⁶ Nanara, seen naxanye birin yi Potifari yii, a yi a birin nabejin Yusufu yii. A tan mi yi fa a yengi saxi fefe xən ma fə a yi donseen naxan donma.

Yusufu yi tofan han. ⁷ Na feene danguxina, a kanna naxanla yi a yəsən ti Yusufu ra. A yi a fala a xa, a naxa, "Fa be, en fa kafu."

⁸ Yusufu yi tondi, a a fala a kanna naxanla xa, a naxa, "Xabu n fa n kanna konni a mi a yengi luxi fefe xən ma sənən a banxini. A bata a yii seene birin taxu n na. ⁹ A banxin kui be, n tan nan dangu muxun birin na. A mi sese rafisaxi n xa, fə i kedenna, bayo i tan bata findi a naxanla ra. Iki, n fe naxi gbee sifani ito ligama nanfera naxan finde yulubi feen na Ala yii?" ¹⁰ Na naxanla yi na falama Yusufu xa ləxə yo ləxə. Koni hali na, Yusufu mi yi a tuli matima e kafu feen miriyaan na.

¹¹ Ləxəna nde, Yusufu yi so banxini wali kədeni. Banxi kui konyi yo mi yi na na waxatini. ¹² Na naxanla yi dutun a domaan ma. A yi a fala a xa, a naxa, "En kafu!" Yusufu yi a ba a domani, a yi a lu naxanla yii. A yi mini a giyə tandemı.

¹³ Naxanla to a to a bata a gi, a a domaan lu a yii, a mini tandemı, ¹⁴ a yi a banxi kui konyine xili, a fa a fala e xa, a naxa, "E ito mato, n ma xəmən faxi Heburu nan na a xa fa sabaan so en na. A faxi nən n fəma a nxu xa kafu, koni n yi sənənə nate. ¹⁵ A to n sənənə xuiin me, a yi a gi, a a domaan lu n dəxən ma. A yi mini a giyə tandemı."

¹⁶ A yi Yusufu a domaan namara han a kanna fa waxatin naxan yi. ¹⁷ A yi feni ito yəba a xa, a naxa, "I faxi Heburu konyi xəmən naxan na, a faxi nən a xa sabaan so n na. ¹⁸ Koni n to sənənə nate, a yi a domaan lu n yii, a yi mini a giyə tandemı." ¹⁹ Yusufu kanna to a naxanla falan me, a yi naxan falama a xa iki, a naxa, "A mato, i ya konyin naxan nabaxi n na," ²⁰ a bənən yi te, a xəlo.

* **38:29:** Peresi bunna nənən fa fala "A rabi fena."

A yi Yusufu balan mangana kasorasane yi dənaxan yi.

Koni kasoon na, ²¹ Alatala yi lu Yusufu xən ma, a hinan a ra. A yi a ragidi Yusufu ma e nun kaso mangan yi də fan. ²² Kaso mangan yi kasorasaan birin taxu Yusufu ra. Feen naxan birin yi ligama a yi danguma a tan nan yii. ²³ Kaso mangan mi yi Yusufu a wanla xun matoma a ra, bayo Alatala yi Yusufu xən ma. A bata yi a feen birin nasənəya.

40

Yusufu kasoon na

¹ Na xanbi, Misiran Mangana muxun naxan yengi dəxi a minseen xən ma, na nun a buru ganna yi e kanna Misiran Mangan haken tongo. ² Misiran Mangan yi xələ a banxi kui konyin firinne ma, naxan yengi saxi a minseen xən ma e nun naxan a burun ganma. ³ A yi e suxu, a e balan sofane mangana kaso banxini, Yusufu yi dənaxan yi. ⁴ Sofane mangan yi e taxu Yusufu ra, naxan yi walima e yii.

E to waxati ti kasoon na, ⁵ naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, e nun naxan burun ganma Misiran mangan xa, e yi xiye sa kasoni kəena nde ra. Na xiye firinna birin nun a bun. ⁶ Yusufu yi fa e matodeni xətənni, a yi e li kuisanxi. ⁷ A yi Misiran Mangana banxi kui konyini itoe maxədin naxanye fan yi kasoni, a naxa, “Nanfera ε kuisanxi to?” ⁸ E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata xiyea nde nan sa, koni muxu yo mi be naxan nəε na yεbe.” Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Ε mi a kolon Ala nan xiye bunne kanna ra? Ε ε xiye fala n xa.”

⁹ Naxan yengi yi saxi mangana minseen xən ma, na yi a xiye fala Yusufu xa, a naxa, “N tan ma xiye, n manpa binla* nan to, a tixi n yətagi alo naxundan binla, ¹⁰ a yii saxan tixi a ma. A to fuga, a fugen yi bogi məxine ramini alo naxundan tənsənne. ¹¹ Misiran Mangana igelengenna suxi n yii. N yi manpa bogi məxine ba, n yi e bundu Misiran Mangana igelengenna kui, n fa a so a yii.” ¹² Yusufu

yi a fala a xa, a naxa, “A bunna ni ito ra: Na yii saxanna naxanye na kiini a xii saxan nan yitaxi. ¹³ Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunnakelima nən, a mən yi i raxətə i ya walide fonni. I mən fama nən igelengenna sodeni Misiran Mangan yii alo i darixi a ra kii naxan yi. ¹⁴ Koni i jəxəlu n xən ma i na hərin sətə waxatin naxan yi. I xa hinan n na, i xa n ma fe fala Misiran Mangan xa alogo n xa mini kasoni. ¹⁵ Bayo e n tongoxi fangan nan na Heburu bəxəni. Be fan, n mi fefe ligaxi naxan a lige n xa kasoon sətə.”

¹⁶ Naxan burun ganma mangan xa, a to a to fa fala xiye bunna fan, a yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N tan fan xiye saxi nən. Debe saxan dəxi n xun ma buru fixəna e kui. ¹⁷ Deben naxan dəxi a fari, buru ganna donseen naxan birin nafalama Misiran Mangan xa, ne a kui. Koni xəline yi fa na donseen donjə naxan dəxi n xun ma.” ¹⁸ Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “Xiye bunna ni ito ra: Na debe saxanna naxan na kiini, e xii saxan nan yitaxi. ¹⁹ Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunna səgəma nən i de. A i singanma nən wudin na, xəline yi i suben don.”

²⁰ Xii saxande ləxəni, Misiran Mangan bari ləxəni, a yi sumun belebele yitən a kuntigine xa. Naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, e nun a buru ganna, Misiran Mangan yi e ramini kasoon na, a fa e ra kuntigine yətagi. ²¹ Naxan yengi saxi minseen xən ma, a yi na raxətə a walide fonni alogo a mən xa minseen so a yii. ²² Koni a yi a buru ganna singan wudin na alo Yusufu bata yi a yəba kii naxan yi. ²³ Naxan yengi saxi minse feen xən ma, Yusufu a fe mi rabira na ma. A yi jinian a xən ma.

41

Misiran Mangan yi xiye sa

¹ Nee firin dangu xanbi, Misiran Mangan yi xiye sa. A tixi xude dəni. ² A yi jinge to fani tuyanxi solofera to kele xuden kui, e e dəgema məreni. ³ Na xanbi, jinge solofera gbətə, naxanye to jaxu, e doyenxi, ne fan yi keli xuden kui jingen bonne dəxən ma.

* **40:9:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

⁴ Ningē to naxi doyenxi solofereni itoe yi ningē to fajī tuyanxi solofereni itoe don. Nayi, Misiran Mangan yi xulun.

⁵ A mən yi xi, a xiye gbətə sa. ⁶ Tənsən soloferē fajī rafexine tixi bili kedenna ma.

⁷ Na xanbi, tənsən soloferē gbətə, naxanye xurun, foyen bata e rafofo ayi, ne tixi tənsənna bodene dəxən ma. Tənsən xurunni itoe yi tənsən nafexi fajine gerun. Nayi, Misiran Mangan yi xulun. Xiyen nan yi a ra.

⁸ Xətənni Misiran Mangan bəjən yi mini. A yi woyimene nun fekolonne birin xili naxanye Misiran yi. A yi xiyeni itoe fala e xa, koni muxu yo mi nə xiyene yəbə a xa. ⁹ Na waxatini, naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, na yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N ma kala fonne bata rabira n ma to. ¹⁰ Misiran Mangan xələ nən a konyine ma waxatina nde yi. A yi n suxu, a n balan sofa mangana kasoon na, nxu nun naxan yi burun ganma mangan xa. ¹¹ A tan nun n tan, nxu birin xiye sa nən kəe kedenna ra, xiye firinna birin nun a bun. ¹² Kasoni, nxu nun sofa mangana konyina, Heburu banxulanna nan yi na yi. Nxu yi xiyeni itoe fala a xa, a yi e birin bunna fala nxu xa. Nxu xiyen naxanye saxi, a yi e bunne fala nxu xa. ¹³ A xiyen yəba nxu xa kii naxan yi, a mən birin ligaxi na kiini nən. Misiran Mangan bata n naxətə n walide fonni. A yi boden fan singan wudin na.”

¹⁴ Misiran Mangan yi Yusufu xili. E yi a ramini kasoni mafuren! A yi a xunna bi, a maraberi baane yi masara a ma. A fa siga Misiran Mangan fəma. ¹⁵ Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N bata xiye sa. Muxu yo mi nəxi a yəbadeni, koni n bata a mə a i tan nəx xiyen bunna falə, naxan na fala i xa.” ¹⁶ Yusufu yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N tan mi a ra, Ala nan Misiran Mangana a xiyen bun fajin fima a ma.” ¹⁷ Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N xiyeni, n yi tixi xude dəen nin. ¹⁸ N yi ningē to fajī tuyanxi soloferē to kelə xuden kui, e e dəgema məreni. ¹⁹ Nayi, ningē soloferē gbətəye yi te e xanbi ra, e doyenxi, e to naxu, e xəsixi. Han to n munma yi na ningē to naxi sifan to Misiran

bəxən birin ma singen. ²⁰ Ningē xəsixi to naxine yi ningē tuyanxi soloferē singene don. ²¹ Koni na xanbi, muxu yo mi nə a kolonjə xe e bata e don, masətə e doyen kiin ma mən. Nayi, n yi xulun.”

²² “N mən yi xiye gbətə sa. Tənsən nafexi fajī soloferē tixi bili kedenna ma. ²³ Na xanbi tənsən soloferē gbətəye naxanye xurun, foyen naxanye rafofoxi ayi, ne yi te bodene dəxən ma. ²⁴ Tənsən fofone yi tənsən fajī soloferene gerun. N bata a fala woyimene xa, koni muxu yo mi nəxi a yəbadeni n xa.”

²⁵ Yusufu yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “I ya xiye firinna birin fe kedenna nan yitaxi. Ala bata i rakolon feen ma a fama naxan ligadeni. ²⁶ Na ningē to fajī soloferene nun tənsən fajī soloferene, ne nəe soloferē nan yitaxi na kiini. Xiye keden nan a ra. ²⁷ Ningē xəsixi to naxi soloferēne nun tənsən fofon soloferene foyen naxanye rafofoxi ayi, ne fan nəe soloferē fitina kamən nan yitaxi. ²⁸ N na a falaxi i xa kii naxan yi, Ala bata na feene yita Misiran Mangan na a fama naxanye ligadeni. ²⁹ Nəe soloferen naxanye fama iki, a findima lugo nəene nan na Misiran bəxən xa. ³⁰ Na xanbi, nəe soloferē kamən fama nən, en jinanma nən na lugon birin na. Kamən Misiran bəxən halagima nən. ³¹ Fitina kamən findima fe magaxuxin nan na, han muxune birin yi jinan lugo nəene xən bəxəni ito yi.”

³² “I xiyeni ito saxi nən dəxənja yi firin bayo Ala bata a feen nagidi, a mən mi buma a ligadeni. ³³ Iki mangana, xaxilimaan fen, fe kolonna, i yi a dəxə Misiran bəxən xun na. ³⁴ Mangana, i xa muxune sugandi naxanye dəxəma na wanla xun na lugo nəe soloferen bun ma. Se xaba waxatin na a li, naxan yo na maala xidi naanin xaba, a suulundena, a xa fa na ra, a ramara. ³⁵ E xa donseene birin malan lugo nəe soloferē famatən bun, e xa a ramara taane kui, Misiran Mangana nəən bun ma. ³⁶ Donse maraxini ito fama Misiran bəxən natangadeni kamən ma nən naxan fama nəe soloferen bun ma.”

³⁷ Falani ito yi rafan Misiran Mangan nun a kuntigine birin ma. ³⁸ Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, “En nəe mux-

una nde sətə naxan ligaxi alo ito, Alaa Nii Sarıjanxin naxan yi?"³⁹ Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, "Bayo Ala bata na feen birin yita i ra, muxu yo mi na naxan xaxili fan alo i tan, naxan fe kolon dangu i ra."⁴⁰ I tan nan fama findideni n ma banxi xunna ra. N ma yamaan fama biradeni i ya yamarin nan fəxə ra. N ma manga gbədən nan tun luma i xun na."⁴¹ Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, "A mato, n bata nəən so i yii Misiran bəxən birin xunna."⁴² A yi a gbeti wuredin ba a yiin na, a yi a so Yusufu yiin na. A yi a maraberi ba taa dugi fajin na. A yi xəma jərən bira a kəe ra.⁴³ A yi a rate sofa wontoron kui, naxan Misiran Mangan wontoron xanbi ra. E yi lu sarinjə a yəe ra, e naxa, "Ə xinbi sin!" Misiran mangana a mangayaan taxu a ra na kii nin.

⁴⁴ Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, "N tan nan mangan na. Xa i mi yamarin fi naxan ma, fefe mi ligə Misiran bəxə yo ma."⁴⁵ Misiran Mangan yi Yusufu xili sa Safanati-Paniya. A yi Potifari a dii teməna Asenati fi a ma a naxanla ra. Hon taana saraxaraliin nan yi Potifari ra. Yusufu yi xun matoon fələ Misiran bəxən ma.⁴⁶ Yusufu barin bata yi jəe tonge saxan ti nun a fa Misiran Mangan yətagi waxatin naxan yi, Misiran mangana. A yi keli Misiran Mangan fəma, a yi bəxən birin yisiga.

⁴⁷ Lugo jəe soloferen bun ma, bəxən birin yi rawali ki fajni.⁴⁸ Yusufu yi donseen birin malan naxan sətəxi jəe solofereni ito bun ma Misiran bəxən ma. Donseen naxanye sətəxi banxidene yi, a yi ne ramara taa gbeene kui.⁴⁹ Yusufu yi donse xəri gbegbe malan alo baa xən mejənsinna. A yi gbo ayi, han e fata a tengən ma bayo a mi yi gasə.

⁵⁰ Benun kamən jəe singen xa a li, Yusufu a naxanla Asenati, Hon taana saraxaraliin Potifari a dii teməna, na yi dii firin bari.

⁵¹ Yusufu yi dii singen xili sa Manase, a naxa, "Bayo Ala bata a ligə n jinan n ma tərəyaan birin xən, e nun n baba a denbayana."^{*}⁵² A yi dii firinden xili sa

Efirami, a naxa, "Bayo Ala bata n findi wuyalaan na n nayarabi bəxən ma."[†]

⁵³ Lugo jəe soloferen yi dangu Misiran bəxən ma.⁵⁴ Kame jəe soloferen yi a li fələ alo Yusufu a yeba kii naxan yi. Kamən yi so bəxəne birin yi, koni burun yi na Misiran bəxən birin ma.⁵⁵ Kamən to Misiran bəxən birin suxu, yamaan yi sənəxən nate Misiran Mangan ma donse feen na. Misiran Mangan yi a fala Misiran kaane birin xa, a naxa, "Ə sa a fala Yusufu xa, a na feen naxan fala ə xa, ə na liga."⁵⁶ Kamən yi din bəxən birin na. Yusufu yi donse ramaradene rabi, a yi donseen sara Misiran kaane ma. Kamən yi sənbən sətə Misiran bəxən birin ma.⁵⁷ Muxune yi fa, sa keli yamanane birin yi, e fa donseen sara Yusufu ma Misiran bəxəni, bayo kamən bata yi sənbən sətə yamanane birin yi.

42

Yaxubaa diine yi siga Misiran yi

¹ Yaxuba to a mə a murutun Misiran yi, a yi a fala a diine xa, a naxa, "Nanfera ə dəxi tun?"² N bata a mə a murutun Misiran yi. Ə siga, ə sa murutun sara en xa alogo en xa balo, en nama faxa."³ Yusufu tadan muxu fu yi siga donse xəri saradeni Misiran yi.⁴ Yaxuba mi tin Bunyamin xa bira e fəxə ra, Yusufu xunyəna. A yi a fala, a naxa, "N bata gaxu fe jaxin nama fa a sətə."⁵ Isirayilaa diine yi siga murutu saradeni, e nun muxu gətən naxanye yi waxy murutun xən, bayo kamən bata yi din Kanan bəxən birin na.

⁶ Yusufu nan yi yamana kanna ra bəxən xun na. A tan nan yi murutun matima yamaan birin ma yamanani. Yusufu tadane yi fa e xinbi sin a bun, e e yətagine lan bəxən ma.⁷ Yusufu to a tadane to, a yi e kolon, koni a yi a yəte rasan e ma. A yi falan ti e xa a xədexən na, a fala e xa, a naxa, "Ə kelixi minən yi?" E yi a yabi, e naxa, "Nxu kelixi Kanan bəxən nan ma fa donse saradeni."⁸ Yusufu yi a tadane kolon, koni e tan mi a kolon.⁹ Yusufu a xiyene fe yi rabira a ma a naxanye sa e fe yi. A yi a fala e xa, a naxa, "Yaxune nan ə ra. Ə faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi."

* ^{41:51:} Manase bunna nəən "A bata jinan." † ^{41:52:}

Efirami bunna nəən "A bata n findi wuyalaan na."

¹⁰ E yi a yabi, e naxa, “Ən-ən, nxu kannā, nxu tan i ya konyine faxi donse saraden nin. ¹¹ Xəmə kedenna diine nan nxu ra. Nxu tinxin. Nxu tan i ya konyine, yire mato mi nxu ra.” ¹² A yi a fala e xa, a naxa, “Ə wule. Ə faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi.” ¹³ E yi a yabi, e naxa, “Nxu tan, i ya konyine, xəmə kedenna dii muxu fu nun firin nan nxu ra Kanan bəxəni. Iki nxu birin ma bolokada nxu baba dəxən. Keden mi fa na.” ¹⁴ Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “N yi na nan falama ə xa, a yire matone nan ə ra.” ¹⁵ N na ə keşəan fəsəfəsəma ito nan na. N bata n kələ Misiran Mangan siini, ə mi minima be xa ə bolokadaan mi fa. ¹⁶ Ə muxu keden nasiga ə yə, a xa sa fa ə bolokadaan na. Ə tan dənxəne sigama kasoon nin. Ə falane matoma nən, n na a kolonjə xe ə nəndin falama, xanamu n bata n kələ Misiran Mangan siini, yire matone nan ə ra.” ¹⁷ A yi e birin suxu han xii saxan.

¹⁸ Xii saxande ləxəni, Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Ə ito liga alogo ə xa kisi. N gaxuma Ala yee ra. ¹⁹ Xa tinxin muxun nan ə ra, ə muxu keden lu kasoon na. Bodene xa donseen xali ə denbaya kamətəne xa. ²⁰ Ə sa fa ə bolokadaan na n xən alogo n xa a kolon xa nəndi falan nan ə ra, alogo ə nama faxa.” ²¹ E yi tin na falan ma, koni e bode tagi e naxa, “En tan nan yati findixi sənmaan na en xunyəna a fe ra, bayo en bata a niina atərəyaan to, a to yi en mafanma kininkininni koni en mi en tuli mati a ra. Na nan a toxi tərəyani ito en lixi.”

²² Rubən yi ito sa a fari, a naxa, “N mi yi a fala ə xa, ə nama fe nəxin naba diidini ito ra. Koni ə mi ə tuli ti. Iki en fa a faxan sareen nan firma.” ²³ E mi yi a kolon xa Yusufu a məma, bayo xui maxətən yi e tagi. ²⁴ Yusufu yi a makuya e ra, a wuga. Na xanbi, a yi fa falan tiyə e xa. A yi Simeyən tongo e tagi, a yi a sa kasoon na e yee xəri.

²⁵ Yusufu yi yamarin fi, a muxune xa a tadane bənbənle rafe donse xənna ra, e mən xa e keden kedenna birin ma gbeti sa a bənbənla kui sa fandana ndee fari e naxanye donjə kira yi. Na yi liga e xa. ²⁶ E yi e murutu goronne sa e sofənle fari, e yi siga. ²⁷ E kəeən nadangu dənaxan yi, keden yi a bənbənla rabi alogo a xa balon so a sofənla yii. A yi a gbetin to a bənbənla dəə

ra. ²⁸ A yi a fala a ngaxakedenne xa, a naxa, “N ma gbetin bata xətə n ma. I mi a to n ma bənbənla kui mən?” E bənənən yi mini. Birin yi a kuisan feen fala a boden xa e naxa, “Ala nanfe ligaxi en na?”

²⁹ E to so e baba Yaxuba konni Kanan bəxəni, feen naxanye birin e li, e yi a birin yəba a xa. ³⁰ E yi a fala, e naxa, “Xəmən naxan na yamana kanna ra, a falan tixi nxu xa a xədəxən nan na, a nxu kansun a yire mato nan nxu ra.” ³¹ Nxu yi a fala a xa, nxu naxa, ‘Nxu tinxin, yire matone mi nxu ra.’ ³² Nxu dii fu nun firin na a ra, nxu birin baba keden. Keden mi fa na, nxə bolokadana nxu baba fəma Kanan bəxəni.’ ³³ Xəməni ito naxan yamana kanna ra, na yi a fala nxu xa, a naxa, ‘Ə mi a to, a kolonma kii naxan yi a ə tinxin. Ə muxu keden lu n fəma. Naxan daxa ə denbaya kamətən xa, ə na xali.’ ³⁴ Ə siga, ə sa fa ə bolokada ra n xa. N na a kolonma nən nayi fa fala yire mato mi ə ra, ə tinxin. Na waxatini, n na ə xunyən soma ə yii nən, ə yulayaan liga bəxəni ito ma.’ ³⁵ E to yi e bənbənle yixəlema, birin ma sare so gbetin yi a bənbənla kui. E tan nun e baba yi gbetine to, e birin yi gaxu.

³⁶ E baba Yaxuba yi a fala e xa, a naxa, “Ə bata n nafula n ma diine ra. Yusufu mi fa na, Simeyən fan mi na. Ə mən waxi Bunyamin nan fan tongo fe yi iki. Na goronna ngaan sama n tan nan xun ma.” ³⁷ Rubən yi a fala a baba xa, a naxa, “Xa n mi fa Bunyamin na, i xa n ma dii firinne faxa. A so n yii, n fama a ra nən i xa.” ³⁸ Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N ma diin mi sigama ə fəxə ra, bayo a tada bata faxa, a kedenna nan fa luxi. Xa fena nde fa a sətə ə sigatini, ə n nagodoma nən səxəleni laxira yi, nxu nun n fuge fixəne.”

43

Yaxubaa diine sigatiin firindena

¹ Kamən yi fa gbo ayi bəxəni. ² E to yelin na murutun birin donjə e fa naxan na sa keli Misiran yi, Yaxuba yi a fala a diine xa, a naxa, “Ə mən xa siga ə sa dənsəna nde sara en xa.” ³ Yuda yi a yabi, a naxa, “Na xəməna nxu rakolonxi nən a fəjin na, a naxa, ‘Ə mi fa n yetəgin toma nən sənən fə ə bolokadaan na taran ə yə.’” ⁴ Xa i bata tin nxu nun Bunyamin birin xa siga, nxu sige,

nxu sa donseen sara i xa. ⁵ Koni xa i mi tin na ma, nxu mi sige, bayo na xemena a fala nən nxu xa, a naxa, ‘E mi fa n yetagin toma fə e bolokadaan taran e ye.’ ”

⁶ Na waxatini Isirayila yi a fala, a naxa, “Nanfera e fe jaxini ito ligaxi n na, e a fala na xemēn xa a e ngaxakedenna nde mən na yi?” ⁷ E yi a yabi, e naxa, “Xemēni ito nxu maxədinxi nən a gbengbenna ra e nun nxu bari kiin ma. A yi fa a fala, a naxa, ‘E baba mən barixi? E xunyəna nde na?’ Nxu fan yi a maxədinna birin yabi. Nxu yi a kolonjə ba, a a fale, a naxa, ‘E fa e xunyən na?’ ”

⁸ Yuda yi a fala a baba Isirayila xa, a naxa, “A lu nxu nun diin xa siga. Nxu kelima nən, nxu siga, nayi en balon sətəma nən en mi faxe, i tan nun nxə diine, e nun nxu tan. ⁹ N tan nan findixi tolimaan na a funfuni. I fama a maxədindeni n tan nan na. Xa n mi fa a ra, n fa a ti i yetagi, n bata findi sənmaan na i mabinni. ¹⁰ Anu, xa en mi yi buxi, nxu bata yi siga nun dəxəja yi firin.”

¹¹ E baba Isirayila yi a fala e xa, a naxa, “Bayo na kiin na a ra, e ito liga: E yamanan wali xənna nde sa e benbenle kui sanban na xemēni ito xa, wudi dole senna nde nun kumin nun ture xiri jaxumene nun latikənne nun wudi kəsene nun a tinna nde. ¹² E xa gbetin dəxəde firin tongo. E siga na gbetin na e naxan sa e benbenle de ra. Yanyina nde tantanna na a ra. ¹³ E e xunyən tongo, e xəte xemēni ito fema. ¹⁴ Ala Senbe Kanna xa a liga, xemēni ito yi kininkinin e ma, a e xunyən so e yii e nun Bunyamin. N tan fan, xa n fulama n ma diine ra nən, n xa fula.”

¹⁵ Xemēni itoe yi sanbane yitən, e yi gbetin dəxəde firin tongo e nun Bunyamin. E yi keli e siga Misiran yi, e sa e yetə yita Yusufu ra. ¹⁶ Yusufu to e to e nun Bunyamin, a yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, “Xemēni itoe raso banxini. Suben faxa, i yi a yitən bayo nxu nun xemēni itoe nan nxu degema to yanyin na.” ¹⁷ Yusufu feen naxanye fala a banxi xunna xa, a ne liga. A yi xemēni itoe mati Yusufu a banxini. ¹⁸ Gaxun yi e suxu e sa e mati Yusufu a banxini waxatin naxan yi. E yi fa a fala, e naxa, “E faxi en na gbetin nan ma fe ra e naxan sa en ma benbenle kui a fələni. E fama sodeni en xunna, e fa en suxu, e yi en

findi konyine ra en nun en ma sofanle.”

¹⁹ E yi e maso Yusufu a banxi xunna ra, e yi falan ti a xa banxin so dəen na. ²⁰ E yi a fala, e naxa, “Yandi n kanna, nxu bata yi siga a singeni donse saradeni. ²¹ Na xanbi, nxu to ti kəeən na, nxu yi benbenle rafulun. Nxu keden kedenna ngaan yi gbetin to nxə benbenle kui, nxə balon saraxi gbetin naxanye yetə ra. Iki nxu mən bata fa na ra. ²² Nxu mən bata fa gbeti gbətə ra alogo nxu xa donse gbətə sara. Nxu mi a kolon naxan gbetin sa nxə benbenle kui.”

²³ A yi e yabi, a naxa, “E bəjən xa xunbeli, e nama gaxu. E Ala na a ra, e babaa Ala nan hərisigen fixi e ma e benbenle kui. E gbetin soxi n yii nən.” A yi Simeyən namini e ma. ²⁴ Xemēni ito yi e raso Yusufu a banxin kui. A yi igen so e yii, e yi e sanne maxa, a yi balon so e sofanle yii. ²⁵ E yi sanba seni tən benun Yusufu xa so waxatin naxan yi yanyi tagini, bayo e bata yi a mə e e degema mənna nin.

²⁶ Yusufu to so banxini, e yi sanba seene so a yii, e e xinbi sin a yetagi. ²⁷ Yusufu yi e maxədin e kendəyaan ma. A yi a fala, a naxa, “E e baba forixin naxan ma fe fala, tana mi a ma? A mən barixi?” ²⁸ E yi a yabi, e naxa, “I ya konyina, nxu baba, tana yo mi a ma. A mən barixi.” E mən yi e xinbi sin a bun. ²⁹ Yusufu yi a yeeən nakeli, a yi a xunyən Bunyamin to, a nga a diina. A yi a fala, a naxa, “Ito nan e xunyən na e naxan ma fe fala n xa?” A mən yi a fala, a naxa, “Ala xa hinan i ra, n ma diina.” ³⁰ A xunyən hinanna yi so Yusufu yi, a yi wa wuga feni. A yi keli, a so a xideni, a wuga.

³¹ A to a yeeən naxa, a yi mini. A yi a yixədəxə alogo a xa a yetə no. A yi a fala, a naxa, “E donseni taxun.” ³² E yi a gbeen sa a danna, a tadane fan yi dəxə e danna. Misiran kaan naxanye yi e degema a xən ma ne fan yi lu e danna, bayo Misiran kaane nun Heburu muxune mi yi e degə yire kedenni. Misiran kaane e namunna mi yi tinjə na ma feu. ³³ Yusufu tadane yi radəxə a yetagi e bari yeeən ma, fələ saran ma han bolokadana. E lu e bode matoə xamixin na. ³⁴ Yusufu yi e donseene so e yii. Bunyamin ma donseen yi dangu a

tadane gbeen na dəxəŋa ma suulun. E birin yi e dəge, e e min, han e yi wasa.

44

Yusufu yi a tadane mato

¹ Yusufu yi yamarini ito so a banxi xunna yi, a naxa, "Muxuni itoe e bənbənle rafe donseen na han e nəe yaten naxan xale. I mən xa e gbetin sa e bənbənle də ra. ² I n ma igelengenna gbeti dixin fan sa e bolokadana bənbənla də ra, e nun a murutu sara gbetina." Yusufu feen naxan birin fala a banxi xunna xa, a yi na birin liga.

³ Kuye to yiba e yi muxuni itoe yiiba. E yi siga e nun e sofanle. ⁴ E yi mini taani. Koni e mi yi makuyaxi, Yusufu yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, "Keli, i siga muxuni itoe fəxə ra, i yi e suxu, i yi a fala e xa, i naxa, 'Nanfera ε fe fajin jəxəxi fe kobil na? ⁵ Nanfera ε n kanna igelengenna mujaxi a a minma naxan yi, a yiimato sena? E bata fe jaxin liga na yi!'" ⁶ Banxi xunna to e yiren li, a yi xətə falani ito ma e xa. ⁷ E yi a yabi, e naxa, "Nanfera nxu kanna fala sifani itoe tima? Nxu tan, i ya konyine mi nəe na fe sifan lige. ⁸ Nxu gbetin naxan to bənbənle kui Kanan yi, nxu bata fa a ra. Nayi, nxu gbetin nun xəmaan mujama i kanna banxini di? ⁹ I na se keden peen to i ya konyi kedenna naxan yi, a xa faxa. Nxu tan fan yi findi mangana konyine ra."

¹⁰ Mangana a banxi xunna yi a fala, a naxa, "Na bata fan, ε naxan falaxi na ra, n fan bata tin na ma. N na se keden peen to muxun naxan yi, na tan bata findi n ma konyin na, ε tan dənxəne yi yiiba." ¹¹ E birin yi e bənbənle ragodo mafurən, e yi e rafulun. ¹² Banxi xunna yi e kui to, fələ dii saran ma sa dəxə bolokadaan na. Igelengenna yi to Bunyamin ma bənbənla kui. ¹³ E yi e domane yibə. E birin yi e goronne rate sofanle fari, e mən yi xətə taani.

¹⁴ Yuda nun a xunyəne yi xətə Yusufu a banxini, a mən yi dənaxan yi. E bira bəxəni a yətagi, e yətagin yi lan bəxən ma. ¹⁵ Yusufu yi a fala e xa, a naxa, "Nanfera ε ito ligaxi? E mi a kolon, a n tan muxu sifan nəe feene kolonjə nən yiimatoon xən?" ¹⁶ Yuda yi a yabi, a naxa, "N

nanse falama n kanna xa? N lan n xa nanse fala? Nxu nəe fixə di? Ala bata nxu tan i ya konyine to haken xun ma. Nxu bata findi n kanna konyine ra, nxu nun igelengenna toxi muxun naxan yii." ¹⁷ Yusufu yi a fala, a naxa, "N mi nəe na fe sifan lige! Igelengenna toxi muxun naxan yii, na nan n ma konyin na, koni ε tan, ε xətə bəjəe xunbenli ε baba fəma."

¹⁸ Na xanbi ra, Yuda yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, "N bata i mafan n kanna, a lu n tan i ya konyin xa falan ti n kanna xa. I bəjən nama te i ya konyin xili ma, bayo i luxi nən alo Misiran Mangana.

¹⁹ N kanna bata yi nxu tan i ya konyine maxədin, a a fala, a naxa, 'E baba na yi, xanamu ε xunyəna?' ²⁰ Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, 'Nxu baba forixin na yi, e nun nxu xunyəna, a naxan sətəxi xəmə foriyani. A tada bata faxa, a kedenna nan fa luxi a nga a diin na, a rafan a baba ma.'

²¹ "I bata a fala i ya konyine xa, i naxa, 'E fa a ra n fəma alogo n xa a to n yəeen na.' ²² Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, 'Dii jəreni ito mi kele a baba dəxən ma, xa a keli na, a baba faxama nən.' ²³ Koni, i yi a fala i ya konyine xa, i naxa, 'Xa ε nun ε xunyən birin mi fa, ε mi n yətagin toε sənən.' ²⁴ Nxu to siga n baba konni, i ya konyina, nxu yi i tan n kanna dəntəgen sa a xa."

²⁵ "Nxu baba yi a fala, a naxa, 'E siga ε sa donsena nde sara en xa.' ²⁶ Nxu yi a yabi, nxu naxa, 'Nxu mi nəe sigə xa nxu nun nxu xunyən birin mi a ra. Nxu sigə nən xa nxu birin na a ra. Xa na mi a ra nxu mi nəe xəməni ito yətagin toε.' ²⁷ I ya konyina, nxu baba a fala nən nxu xa, a naxa, 'E a kolon n ma naxanla dii xəmə firin nan barixi n xa.' ²⁸ Kedenna kelixi nən n xun ma, n mirixi a ma yanyina nde suben bata a yibə, bayo han iki n munma a to. ²⁹ Xa ε ito fan tongo n xun ma, fe jaxina nde yi a sətə, ε n nagodoma səxəleni nən laxira yi nxu nun n ma fuge fixəne.'

³⁰ "Iki xa n xətə n baba yireni, i ya konyina, xa nxu nun diidini ito mi a ra, ³¹ n baba faxama nən bayo a nii lutin nan a diin na, Bunyamin. A na a to diidini ito mi faxi, i ya konyine bata e baba ragodo nayi səxəleni laxira yi e nun a fuge fixəne. ³² Bayo, n

tan, i ya konyina a yetə dəxi nən tolimani diidini ito a fe ra. N bata yi a fala n baba xa, n naxa, ‘Xa n mi xətə a ra i yireni, n findima sənmaan nan na n baba mabinni habadan.’”

³³ “Iki n bata i mafan, i ya konyin xa lu diidini ito nəxəni alo n kanna a konyina, alogo diidini ito nun a tadane birin xa siga. ³⁴ N nəe sigə n baba yireni di, xa nxu nun diidini ito birin mi a ra? N mi nəe n yəen tiyə na sunun na naxan n baba suxə.”

45

Yusufu yi a yetə yita

¹ Yusufu mi yi nəe a yetə yisuxə a walikəne yətagi. A yi sənxa, a naxa, “Ə birin xa mini n xun ma!” Yusufu a yetə yitama a tadane ra waxatin naxan yi, muxu yo mi yi a fəma. ² A yi wuga səbəen na. Misiran kaane yi a xuiin mə, Misiran Mangana banxin muxune yi a feen mə. ³ Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N tan nan Yusufu ra! N baba mən na?” Koni a tadane mi nə a yabideni bayo e bata də xara, e yigitəgə a yee ra.

⁴ Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N bata ə maxandi, ə ə maso n na.” E yi e maso a ra. A yi a fala, a naxa, “N tan nan Yusufu ra, ə xunyəna, ə naxan mati Misiran kaane ma konyin na. ⁵ Iki, ə bəjənən nama mini, ə mən nama gaxu n mati feen ma, bayo Ala n xəxi nən ə yee ra alogo n xa ə nii ratanga. ⁶ Ə bata a to, xabu jəe firin kamən waraxi bəxəni, jəe suulun mən luxi, bəxəni mi nəe rawale, sansiin mi nəe xabə. ⁷ Ala n nasanbaxi nən ə yee ra alogo ə nun ə yixətəne xa kisi dunuja yi, maratanga gbeen barakani. ⁸ Nayi, ə tan xa mi faxi n na be, koni Ala na a ra. A yi n findi Misiran Mangana baba ra, a banxi mangana, e nun Misiran bəxəni birin yamana kanna.”

⁹ “Ə xulun, ə siga n baba yireni. Ə a fala a xa, ə naxa, ‘I ya diin Yusufu ito nan falaxi, Ala bata n findi Misiran bəxəni birin mangana. Fa n fəma, i nama bu. ¹⁰ I luma Gosen bəxəni nan ma. I luma n fəma nən, i tan nun i ya diine nun i mamandenne nun i ya xuruse kurun birin, e nun i yii seen birin. ¹¹ Mənni n ni i makoon birin fanma nən, bayo jəe suulun kamən mən luxi. Xa na mi a ra i fama nən halagideni ə nun i ya denbayana, e nun i yii seen birin.’”

¹² “Ə bata a to ə yeeen na, n xunyən Bunyamin fan bata a to a yeeen na, a n tan nan falan tixi ə xa. ¹³ Ə xa n ma mangaya nərən yəba n baba xa n naxan yi Misiran bəxəni, e nun ə feen naxan birin toxi. Ə xulun, ə fa n baba ra han be.” ¹⁴ A yi dutun a xunyən Bunyamin ma, a yi wuga. Bunyamin fan yi wuga. ¹⁵ A yi a tadane birin sunbu, a wugama. Na birin to ənan, e nun a tadane yi batu.

¹⁶ Na feen xibarun yi Misiran Mangana banxin li, a Yusufu tadane bata fa. Na yi rafan Misiran Mangan ma e nun a kuntigine birin. ¹⁷ Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “A fala i tadane xa, i naxa, ‘Ə goronne rate ə sofanle fari. Ə keli, ə siga Kanan bəxəni. ¹⁸ Ə sa ə baba tongo e nun ə denbayane, ə fa n fəma. Se fajin naxan birin Misiran bəxəni, n na a soə ə yii, ə mən yi bəxən donse fajine don.’ ¹⁹ N bata i yamari, a fala i tadane xa, i naxa, ‘Ə wontorone tongo Misiran bəxəni, ə diine nun ə naxanle xa. Ə ə baba fan nate, ə birin yi fa. ²⁰ Hali ə nama mənə ə yii seene fe ra, bayo se fajin naxanye birin Misiran bəxəni, a findima nən ə gbeen na.’”

²¹ Isirayila a diine yi na ligə. Yusufu yi wontorone so e yii alo Misiran Mangana a fala a xa kii naxan yi. E yi fandan so e yii e naxan donma kira yi. ²² A yi domane so e birin yii. A gbeti gbananna kəmə saxan fan so Bunyamin yii e nun doma suulun. ²³ Se fajin naxan birin Misiran bəxəni, a na ndee rate sofali fu fari, a e sanba a baba ma e nun donse xənna nun burun nun fandan birin a baba naxan donjə kira yi, na yi rate sofali gile fu fari. ²⁴ Na xanbi ra, a yi a tadane yiiba, e yi siga. A yi a fala e xa, a naxa, “Ə nama sənxa kira yi de!”

²⁵ E yi keli Misiran yi, e te Kanan bəxəni ma e baba Yaxuba yireni. ²⁶ E yi a fala a xa, e naxa, “Yusufu mən barixi, a tan nan Misiran bəxəni birin yamarima.” Koni Yaxuba bəjənən mi səwa, bayo a mi laxi e ra. ²⁷ Yusufu falan naxanye birin ti e xa, e yi na birin yəba a xa. Yaxuba yi wontorone to Yusufu naxanye rasanbaxi a ma a xali feen na. Na yi a ligə e baba Yaxuba niin yi səwa. ²⁸ Isirayila yi a fala, a naxa, “N bata səwa, n ma diin Yusufu mən na. Benun n xa faxa, n sa a toma nən.”

46

Yaxuba yi siga Misiran yi

¹ Seen naxan birin yi findixi Isirayila gbeen na, a yi na birin xali a yii. A to Beriseba li, a yi saraxan ba a baba Isiyagaa Ala xa. ² Isirayila yi fe toon ti kœen na alo xiyena, Ala yi a fala a xa, a naxa, "Yaxuba, Yaxuba!" Isirayila yi a ratin, a naxa, "N tan ni i ra!" ³ Ala yi a fala, a naxa, "N tan nan Ala ra, i babaa Ala. Hali i nama gaxu siga feen na Misiran yi, bayo n ni i findima siya gbeen nan na mənni. ⁴ En birin nan sigama Misiran yi, n tan nan mən fama i raxetedeni. Yusufu nan i yεene raxima, i na faxa waxatin naxan yi."

⁵ Yaxuba yi keli Beriseba yi. Isirayila diine yi e baba Yaxuba nun e diine nun e naxanle xali wontorone kui Misiran Mangan naxanye rasamba e ma. ⁶ E yi e xuruseene tongo e nun e seen naxanye birin sətə Kanan bəxən ma. Yaxuba yi siga Misiran yi e nun a bənsənna birin. ⁷ A yi a dii xəmene xali a yii Misiran yamanani e nun a mamanden xəmene nun a dii temene nun a mamanden naxalanmane, e nun a bənsənna birin.

Yaxubaa denbayana

⁸ Isirayilaa diine xinle ni itoe ra naxanye siga Misiran yi Yaxuba nun a dii xəmene: Yaxuba a dii singen nan Rubən na.

⁹ Rubən ma diine: Xanəki nun Palu nun Xesirən e nun Karimi.

¹⁰ Simeyən ma diine: Yemuyeli nun Yamin nun Ohadi nun Yakin nun Soxara, e nun Sayuli. Sayuli findi Kanan naxanla dii nan na.

¹¹ Lewi a diine: Gerisən nun Kehati e nun Merari.

¹² Yudaa diine: Eri nun Onan nun Selaxa nun Peresi e nun Sera. Koni Eri nun Onan faxa Kanan bəxən nin. Peresi a diine findi Xesirən nun Xamuli nan na.

¹³ Isakari a diine: Tola nun Puwa nun Yobo e nun Simiron.

¹⁴ Sabulon ma diine: Seredi nun Elon e nun Yalele.

¹⁵ Diine nan ne ra, Leya naxanye bari Yaxuba xa Padan-Arami yi, e nun a dii temen Dina. A dii xəmene nun dii temene yaten birin malanxina, muxu tonge saxan muxu saxan.

¹⁶ Gadi a diine: Sifiyən nun Xagi nun Suni nun Esibon nun Eriya nun Arodi e nun Areli.

¹⁷ Aseri a diine: Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya e nun e magilen Sera. Beriya a diine findi Xeberi nun Malikili nan na.

¹⁸ Silipa, Laban naxan so a dii temen Leya yii, na diin naxanye bari Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin malanxi muxu fu nun sennin.

¹⁹ Rakeli a diine, Yaxuba a naxanla: Yusufu nun Bunyamin. ²⁰ Asenati yi dii firin sətə Yusufu xa Misiran bəxən: Manase nun Efirami. Asenati findi Hon taan saraxaralina dii temen nan na, naxan xili Potifari.

²¹ Bunyamin ma diine: Bela nun Bekeri nun Asibeli nun Gera nun Naman nun Exi nun Roxi nun Mupin nun Xupimi e nun Arade.

²² Rakeli diin naxanye bari Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin malanxina, muxu fu nun naanin.

²³ Dan ma diina: Xusimi.

²⁴ Nafatali a diine: Yaseli nun Guni nun Yeseri e nun Silen.

²⁵ Bila, Laban naxan so a dii temen Rakeli yii, a diin naxanye bari Yaxuba xa ne ni itoe ra. E birin malanxina, muxu soloferere.

²⁶ Yaxuba nun muxun naxanye birin siga Misiran yi, a bənsənna birin malanxina, muxu tonge sennin e nun sennin, ba a diine e naxanle ra. ²⁷ Yusufu dii xəmə firin nan bari Misiran yi. Yaxuba xabilan muxune yaten birin malanxina, naxanye siga Misiran bəxən ma, e muxu tonge soloferere nan yi a ra.

²⁸ Yaxuba yi Yuda xə a yεe ra Yusufu fəma alogo e birin xa siga Gosen yi. E yi so Gosen bəxən ma. ²⁹ Yusufu yi a yengeso wontoron tongo, a yi siga Gosen yi a baba Isirayila ralandeni. A to a li, a yi filinfilin a ma, a yi bu wuge a kœen xən. ³⁰ Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, "Hali n faxa fa, bayo n bata i yetagin to, i mən yengima!"

³¹ Yusufu yi a fala a tadane xa, e nun a babaa denbayana, a naxa, "N xa siga, n xa sa a fala Misiran Mangan xa, n naxa, 'N tadane nun n babaa denbayaan naxanye yi dəxi Kanan bəxən, e birin bata fa n fəma.

³² Muxuni itoe xuruse kantanne nan ne ra. E xuruseene rabama. E bata fa e xuruse kurune ra, siine nun yεxεne nun jingene e nun e yii seen birin.’ ³³ Misiran Mangan na ε xili waxatin naxan yi, a ε maxədinma nən a ε wanla nanse a ra. ³⁴ E a yabima nən, ε naxa, ‘Nxu tan i ya konyine xuruse rabaan nan nxu ra, xabu nxu dii jərēne han iki, alo nxu baba yi a ma kii naxan yi.’ Na kiini, ε fama ludeni Gosen bəxən nan ma, bayo xuruse rabane ranaxu Misiran kaane ma.’

47

¹ Yusufu yi siga, a sa a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N baba nun n fafaxakedenne bata fa sa keli Kanan bəxən ma, e nun e xuruseene birin nun e yii seene birin. E na yi iki Gosen bəxən.” ² A yi a tada suulun yita Misiran Mangan na. ³ Misiran Mangan yi Yusufu tadane maxədin, a naxa, “E wanla mundun maxaranxi?” E yi Misiran Mangan yabi, e naxa, “Nxu tan i ya konyine xuruse rabane nan nxu ra alo nxu benbane yi a ma kii naxan yi.” ⁴ E mən yi a fala Misiran Mangan xa, e naxa, “Nxu faxi nən nxu xa lu bəxən i to ma singen, bayo xuruseene rabade mi i ya konyine yii sənən. Kamen bata gbo ayi Kanan bəxən ma. I ya konyine sago sa e xa lu Gosen bəxən.”

⁵ Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I baba nun i tadane bata fa i fəxə ra.

⁶ Misiran bəxəna i sagoni. Yire fajin fen bəxən i to ma, i baba nun i fafaxakedenne luyε dənaxan yi. E xa lu Gosen bəxən. Xa i muxu fajine kolon e yε, e findi n ma xuruse kantanne ra.” ⁷ Yusufu yi fa a baba ra, a yi a yita Misiran Mangan na. Yaxuba yi duba Misiran Mangan xa. ⁸ Misiran Mangan yi Yaxuba maxədin, a naxa, “I ya siimayaan jəe yoli a ra iki?” ⁹ Yaxuba yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N ma siimayaan jəe kəmə jəe tongue saxan na a ra iki. N siimaya dungi naxasixin nan sətəxi. A yətə mi masoxi n benbane siimayaan yaten na.”

¹⁰ Yaxuba mən yi duba Misiran Mangan xa, a fa siga.

¹¹ Yusufu yi bəxə fajin fi a baba nun a tadane ma alo Misiran Mangana a yamari kii naxan yi. E bəxən naxan sətə, na fan Misiran bəxən birin xa. A xili Ramisesi.

¹² A yi ti a baba nun a tadane nun a babaa denbayaan birin bun ma.

Yusufu a mangayana

¹³ Kamen yi jaxu ayi, donseen mi yi toma bəxə yo yi, keli Misiran ma dəxə Kanan na. Yamaan yi doyen kamen ma.

¹⁴ Gbetin naxan birin yi na Misiran nun Kanan bəxəni, e yi a birin sara murutun na. Yusufu yi na gbetin namara Misiran Mangana banxini. ¹⁵ Misiran bəxən gbetin nun Kanan bəxən gbetin to jən, Misiran kaane yi fa Yusufu fəma, e yi a fala, e naxa, “Burun so nxu yii! Fə nxu faxa i yε xəri bayo gbeti mi fa nxu yii sənən?” ¹⁶ Yusufu yi a fala, a naxa, “E fa ε xuruseene ra, en ja a masara burun na bayo gbeti mi fa ε yii.”

¹⁷ E yi fa e xuruseene ra Yusufu ma. A fan yi donseen so e yii e soone nun siine nun yεxεne nun jingene nun sofanle jəxən na. A yi burun taxun e ra e xuruseene masaran na.

¹⁸ Na jəeñ to dangu, e yi fa a fəma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi nəe a luxunjə nxə mangan ma. Gbeti yo mi nxu yii. Nxə xuruseen fan birin nxə mangan yii. Nxu gbindine nun nxə bəxəne gbansanna nan luxi nxə mangan xa. ¹⁹ Fə nxu xa faxa i yε xəri, nxu tan nun nxə bəxəne? Nxu tan nun nxə bəxəne masara burun na, nxu xa findi Misiran Mangana konyine ra, nxu nun nxə bəxəne. Sansiin so nxu yii, nxu xa a rawali, nxu xa balo alogo nxu nama faxa, bəxən nama rabejin.”

²⁰ Yusufu yi Misiran bəxən birin sara Misiran Mangan xa, bayo Misiran kaane birin e bəxəne mati nən. Kamen bata yi dəxə e yi. Bəxən yi findi Misiran Mangan gbeen na. ²¹ A yi yamaan findi konyine ra, keli Misiran yamanan bode fəxən ma sa dəxə a naninna boden na. ²² Hali na birin to ligi, a mi saraxaraline bəxən sara bayo Misiran Mangan bata yi sariya fajin tongo e fe ra. E mi e bəxəne mati bayo Misiran Mangan yi burun taxunma e ra.

²³ Yusufu yi a fala yamaan xa, a naxa, “N bata ε sara to. E nun ε bəxəne luma nən Misiran Mangan xa. E sansine ni itoe ra, ε xa bəxəne rawali. ²⁴ Se xaba waxatini, naxan yo na maala xaba xidi naanin, a suulunden nan soma Misiran Mangan yii. Xidi naaninna, na xa findi sansiin na e nun

ε balona, ε tan nun ε diine nun muxun naxanye birin ε yii banxine kui.” ²⁵ E yi a fala, e naxa, “I bata nxu ratanga! Nxu bata nxo mangana a fe fapin to a naxan ligaxi nxu xa. Nxu findima Misiran Mangana konyine nan na.” ²⁶ Yusufu yi na findi sariyan na, na nan nakamalixi han to. Misiran bəxəni, se xabaxine xidi suulunden findin Misiran Mangan nan gbee ra, fo saraxaraline bəxjone. Ne mi findixi Misiran Mangan gbeen na.

Yaxuba waxən fe dənxene

²⁷ Isirayila yi dəxə Misiran bəxəni Gosen binni. Na bəxən yi findi e gbeen na. E yi findi dii barine ra, e yi wuya ayi. ²⁸ Yaxuba jəe fu nun solofera nan liga Misiran bəxəni. Yaxuba a siimayaan jəe kəmə jəe tongue naanin e nun solofera nan sətə. ²⁹ Isirayilaa siimayaan fa jan feni, a yi a dii Yusufu xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa i wama n nafan feen liga feni, n bata i mafan i yiin naso n danban bun ma,” * i xa i kəlo n xa. I xa hinan n na lannayani. N bata i maxandi i nama n maluxun Misiran bəxəni. ³⁰ N na laxiraya waxatin naxan yi, i n naminima nən Misiran yi, i sa n maluxun n baba gaburun yireni.” Yusufu yi a yabi, a naxa, “I naxan falaxi n xa, n na a ligama nən.” ³¹ Isirayila yi a fala, a naxa, “I kəlo n xa.” Yusufu yi a kəlo a xa. Na xanbi, Isirayila yi a xinbi sin Ala yetagi a saden xunsaden na.

48

Manase nun Efirami

¹ Na feen birin to dangu, e yi a fala Yusufu xa, e naxa, “I bata a to, i baba mi yalan.” A yi siga e nun a dii xəmə firinna, Manase nun Efirami. ² E yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “I ya dii Yusufu fama i fəma.” Isirayila yi fangan sətə, a keli, a dəxə a saden ma. ³ Yaxuba yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Ala Senbe Kanna fa nən n ma Lusi yi, Kanan bəxəni. A yi barakan nagidi n ma. ⁴ A yi a fala n xa, a naxa, ‘N tan ni i ra. I findima dii barin na nən. N na i rawuyama ayi nən, siya wuyaxi yi mini i yi. N bəxəni ito firma nən i bənsənna ma, hali i dangu xanbini. A findi e gbeen na habadan.’ ”

* **47:29:** Men kaane yi na nan ligama e na muxun nakəlo waxatin naxan yi.

⁵ “Dii firinni itoe i naxanye barixi Misiran yi benun n tan xa fa, n bata e findi n ma diine ra. Efirami nun Manase findima n tan nan gbee ra, alo Rubən nun Simeyən. ⁶ Koni i diin naxanye barixi ne xanbi ra, i gbeen nan ne ra. E fama nən ludeni e tadane bun ma e kəəna a fe ra. ⁷ N to keli Padan yi, Rakeli yi faxa n yii kira yi Kanan bəxəni. Na mi yi makuya Efarata ra. N yi a maluxun mənni Efarata kiraan na, dənaxan xili Bətelemi.”

⁸ Isirayila yi Yusufu a diine mato, a a fala, a naxa, “Nde ne ra?” ⁹ Yusufu yi a baba yabi, a naxa, “N ma dii xəməne nan e ra Ala naxanye fixi n ma be.” Isirayila naxa, “N bata i mafan, e maso n na alogo n xa duba e xa.” ¹⁰ Yaxuba bata yi yelin fore, a yəeñe mi yi seni gbəma. A mi yi seen toma kí fani. Yusufu yi a diine maso a ra. Isirayila yi a yiin filinfilin e ma, a e sunbu. ¹¹ Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N mi yi laxi a ra xa n ni i yetagin toə sənən, koni Ala bata a ragidi n bata i ya diine fan to.” ¹² Yusufu yi a diine tongo a baba sanna fari, a a xinbi sin a bun ma, a yetagin yi lan bəxən ma.

¹³ Na xanbi ra, Yusufu yi a dii firinna suxu e yiine ma. A yi Efirami suxu a yiifanna ra, Isirayila kəmənna mabinni. A yi Manase suxu a kəmənna ra, Isirayila yiifanna mabinni. A yi e maso a ra. ¹⁴ Koni Yaxuba yi a yiifanna sa Efirami xunna fari naxan yi dii jərən na. A yi a kəmənna sa Manase xunna fari naxan yi dii singen na. A yiine gindingalan. ¹⁵ A yi duba Yusufu xa, a naxa,

“Ala, n fafane Iburaḥima
nun Isiyaga sigan ti naxan yəe xəri,
Ala naxan n kantanma xabu n bari ləxəni
han to,

¹⁶ malekan naxan n natangaxi fe xədəxən
ma,
na xa dii jərəni itoe baraka.
N xinla xa fala e xun ma,
e nun n baba Iburaḥima nun Isiyaga.
E xa wuya ayi bəxəni.”

¹⁷ Yusufu yi a to a baba bata a yiifanna sa Efirami xun ma. Na feen yi rajaxu a ma. A yi a baba yiin suxu, a a ba Efirami xun ma a yi a sa Manase xun ma. ¹⁸ Yusufu yi a fala a baba xa, a naxa, “Na kiin xa mi a

ra, baba, bayo ito nan fonna ra. I yiifanna sa ito nan xun ma.” ¹⁹ A baba yi tondi, a a fala, a naxa, “N na a kolon, n ma diina, n na a kolon. A fan findima nən siya gbeen na, koni a xunyen nan fama wuyadeni dangu a ra. A xunyen bənsənna findima nən siya wuyaxin na.”

²⁰ A yi duba e xa na ləxəni, a a fala, a naxa, “Isirayila kaane Ala maxandin ligama ε xinle ra nən. E fama a faladeni nən, e naxa, ‘Ala xa i lu alo Efirami nun Manase.’ ” Na kiini, a yi Efirami rafisa Manase xa.

²¹ Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I bata a to, n fa faxama nən, koni Ala luma nən ε xən, a fama i raxətədeni nən i benbane bəxən ma. ²² N kəe keden fima nən i ma dangu i tadane ra, n Siken yamanan nan fima i ma n naxan tongo Amorine yii n ma silanfanna nun n ma xanla ra.”

49

Yaxuba a dubana

¹ Yaxuba yi a diine xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε malan, n xa feene fala naxanye fama ligadeni ε xa waxati famatəne yi. ² Ε maso, ε tuli mati n na Yaxubaa diine. Ε tuli mati ε baba Isirayila ra.”

³ “Rubən, i tan, n ma dii singena, i tan nan n fangan na, naxan singe n sənbən mayitaxi. I xunnayeren dangu bodene ra i sənbən gbo.

⁴ I yε yifuxi alo fufana, i mi fisamantyaan sətəma bayo i bata i sa i baba a saden ma, i yi a xəsi.”

⁵ “Simeyən nun Lewi ngaxakedenmaan nan e ra. E silanfanna nan e yəngəso seen na.

⁶ N xaxinla nama lu e maxadini, n miriyaan nama lu e malanni, bayo e bata muxune faxa e bəjəe teeni, e bata turane fasane bolon e naxuni.

⁷ N bata e xələn danga, bayo e yəngən gidima. N bata e fitinaxin danga, bayo e yε yixara.

N na e raxuyama ayi nən Yaxuba bənsənne ye, n mən yi e rayensen Isirayila yi.”

⁸ “Yuda, i xunyəne i tan nan tantunma. I nəən sətəma nən i yaxune xun na. I babaa dii xəməne e xinbi sima nən i xa.

⁹ Yuda, yata sənbəmaan nan i ra. N ma diina, i baloma suben nan na. I xinbine yidəxəma nən, i sa alo yatana, alo yata giləna, nde susue i raket?

¹⁰ Manga dunganna mi bama Yuda yii. Muxu yo mi manga taxamasenna bama a yii.

Han taxamaseri kanna fa waxatin naxan yi, siyane yi xuru a xa.

¹¹ A a sofanla xidima manpa binla* nan na, a a sofali diin xidima manpa bili fajin yiin nan na.

A a domaan xama wudi bogi igen nan na alo manpana, a a doma gbeen fan xama bogi se ige gbeela nan na alo wunla.

¹² A yε yε fərə wudi bogi ige gbeela xa, A jinna fixa nənən xa.”

¹³ “Sabulon fama dəxədeni baan nan dε. A bəxən findima kunki yigiyaden nan na. A naninna Sidən dəxənna nan na.”

¹⁴ “Isakari sənbən luxi nən alo sofanla, naxan a sama a goron bənbəli firinna tagi.

¹⁵ A saxi bəxən naxan ma, a na yire fajiyaa to, a tungunni godoma nən goronna bun ma, a xuru konyiya wanla bun.”

¹⁶ “Dan, a a yamaan makitima nən, alo Isirayila bənsənna bonne.

¹⁷ Dan luma nən alo sajina kiraan xən ma, alo kosona san ma kiraan dε. A yi soon santinban xin, soo ragiin yi bira a fari.

¹⁸ Alatala, n xaxili tixi i ya kisin na!”

¹⁹ “Gadi, yəngəsone a yəngəma nən, koni a tan nan e rabodonma ayi e san xanbi ra.”

²⁰ “Aseri findima donse xəri kanna nan na

* **49:11:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

naxan kamalixi mangan dəge seen na.”

²¹ “Nafatali luma nən
alo xəli gilən naxan a gima,
a fala fajine tima.”

²² “Yusufu luma nən
alo wudi bogilana
naxan tixi xuden də.
A yiine yibandunxi taan nabilinna yinna
nan xun ma.

²³ Xalimakuli wonle yi yəngən gidi a ma
xələni,

e xalimakunle woli a ma xənnantenyani.

²⁴ Koni a fan yi a xanla suxu ken,
a yii rafan

Yaxubaa Ala Sənbəmaan barakani,
Isirayila kantanmana, a kantan fanyena,

²⁵ naxan findixi i fafe a Ala ra,
naxan i ratangama, Ala Sənbə Kanna,
naxan i barakama,
naxan koren dubane fima i ma,
naxan bəxən dubane fima i ma,
naxan dii bari dubane ragidima i ma.

²⁶ I babaa dubane baraka dangu baraka
feene ra
naxanye sətəma geysa fonne xəeñe ma,
e dangu habadan geyane se fajine ra.
Ala xa na birin lu Yusufu xun ma,
naxan findima a fafaxakedenne yəratiin
na.”

²⁷ “Bunyamin luma nən alo kankona.
Xətən yo xətən fə a subena nde suxu, a a
don,
jinbanna ra a a se susxine yitaxun.”

²⁸ Isirayila bənsən fu nun firinne nan ne
ra. E babaa duban nan na ra a naxan fala e
xa. A duba birin xa, birin nun a duba.

Yaxubaa sayana

²⁹ Na xanbi, a yi a jəngu a diine ma, a
naxa, “N fa sigama nən laxira yi. N na faxa,
e n maluxun n baba yireni, gaburun naxan
Eferon Xiti kaana xəen ma, ³⁰ Makipelaa
xəen faranna ra, Mamire fəma, Kanan
bəxəni. Iburahima na xəen saraxi Eferon
Xiti kaan nan ma alogo na xa findi a muxu
maluxunden na. ³¹ Iburahima maluxunxi
mənna nin, e nun a naxanla Saran. Isiyaga
fan maluxunxi mənni e nun a naxanla Re
bekə. N tan fan Leya maluxunxi mənni.
³² Na xəen nun na faran yinla naxan na yi,
e saraxi Xitine nan ma.” ³³ Yaxuba to yelin

yamarine fiyə a diine ma, a yi a sa saden
ma. A yi faxa, a siga laxira yi.

50

Yaxubaa sayana

¹ Yusufu yi a yiin bira a baba kəe, a a
sunbu, a wuga. ² Na xanbi Yusufu yi ya
marin fi seribane ma a e xa senna raso a
baba fatini alogo a nama kun. E yi na lig
Isirayila ra ³ xii tonge naanin e namunna
kiini. Misiran kaane yi a saya feen lig a xii
tonge solofera bun.

⁴ Saya feen to ba a ra, Yusufu yi a fala
Misiran Mangana yamaan xa, a naxa, “Xa
n nəe maxandini ito sətədeni ε sabun na,
n bata ε maxandi ε n ma falan nadangu
Misiran Mangan ma. ⁵ N baba n nakələ nən,
a yi a fala, a naxa, ‘N fa faxama nən. I n
maluxunma gaburun nan na n naxan gəxi
Kanan bəxəni.’ N waxi siga feni n xa sa n
baba maluxun. Na waxatini n fama.”

⁶ Misiran Mangan yi a yabi, a naxa, “Siga,
i sa i baba maluxun alo a i rakələxi kii
naxan yi.” ⁷ Yusufu yi siga a baba malux
undeni e nun Misiran Mangan bundəxəne
nun Misiran kuntigine ⁸ nun Yusufu a den
bayaan nun a fafaxakedenne nun a babaa
denbayana. Dii jərəne nun xuruseene
gbansan yi lu Gosen bəxəni. ⁹ Yusufu nun
wontorone nun e ragi muxune birin yi
siga. Na yamaan yi gbo han!

¹⁰ E to Atadi lonna yiren li, Yurudən xu
den kidi ma, e yi wuga gbeen ti e yi saya
feene raba səxəleni. Yusufu yi sunu a baba
jan feen na han xii solofera. ¹¹ Kanan
kaane yi na saya feen to naxan ligaxi Atadi
lonna ma. E yi a fala, e naxa, “Misiran
kaane saya fe gbeen nan ligama.” Nanara,
e yi na yiren xili sa “Misiran Saya Fena”
Yurudən baan kidi ma.

¹² Yaxuba feen naxan yamari a diine ma,
e yi na lig. ¹³ A diine yi a xali Kanan
bəxəni, e sa a maluxun Makipelaa xəen
faran yinla ra, Iburahima xəen naxan sara
Eferon Xiti kaan ma alogo na xa findi muxu
maluxunden na Mamire dəxən ma. ¹⁴ E
to yelin a baba maluxunjə, Yusufu nun a
tadane nun muxun naxanye birin siga a
matideni a baba maluxundeni, ne yi xətə
Misiran bəxən ma.

¹⁵ Yusufu tadane to a to e baba bata faxa, e yi a fala, e naxa, “Xa Yusufu fa keli en xili ma, en fe ḥaxin naxan birin ligaxi a ra, a a gbeen ḥəxəma nən en na.” ¹⁶ Na waxatini e yi siga a faladeni Yusufu xa, e naxa, “I baba yamarini ito nan fi nxu ma benun a xa faxa, ¹⁷ a naxa, ‘E ito fala Yusufu xa: N bata i maxandi, dija i tadane gbalō feen ma e nun e hakəna, bayo e bata fe ḥaxin liga i ra. N bata i maxandi, iki nxu tan i fafe a Ala a walikəne hakəne mafelu.’ ” E to na falane ti Yusufu xa, a yi wuga. ¹⁸ A tadane yi bira a bun ma, e a fala, e naxa, “Nxu tan ni i ra i ya konyine.”

¹⁹ Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Hali ε nama gaxu. N tan xa mi Ala ra. ²⁰ E lanxi a ma nən ε xa fe ḥaxin liga n na, koni Ala yi a maxətε fe fajin na alogo feene xa rakamali, nii wuyaxin yi ratanga. ²¹ Iki hali ε mi gaxu. N na ε makoon birin fanma nən e nun ε diine.” A fala kəndəne yi e bəjən sa.

Yusufu faxa fena

²² Yusufu yi dəxə Misiran yi, a tan nun a denbayana. A yi jee kəmə jee fu sətə siimayaan na. ²³ Yusufu Efirami a diine to nən. A yi a yixəten naaninden to. Manase a dii Makiri a diine, ne birin yi sa a sanna fari e bari waxatin naxan yi. ²⁴ Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N fan fa faxama nən, koni Ala ε malima nən yati! A fama nən ε tongodenı Misiran yi, a ε xali na bəxəni a denaxan layirin tongo Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.” ²⁵ Yusufu yi Isirayila a diine rakələ, a a fala, a naxa, “Ala ε malima nən yati! Na waxatini, ε nəma kelə be, ε n xənne xali.”

²⁶ Yusufu faxa a jee kəmə jee fuun nan ma. E yi a senna raso a fatini alogo a nama kun, e yi a binbin sa gəmə kankiraan kui Misiran yamanani.

Xərçyaan

Nabi Musa Alaa Falan Naxan Səbə

Tawureta Musa yire firinden ni i ra. A Isirayila kaane konyiyaan nun e xərçyaan nan ma fe yəbama Misiran yamanani. Ala nan e xərçya alogo e xa mini Misiran yamanani. A tan nan e xunba, nanara, e findi a gbeen na, a yi a sariyane fi e ma. Ala naxan Isirayila yamaan xunba a xanuntenyani, na nan a falaxi yamaan xa a e xa e gbee xanuntenyaan yita a ra a sariyane suxun xən.

Isirayila kaane yelin xanbini dəxəden sətə Misiran yi, nəe wuyaxi danguxina, e yi findi yama gbeen na. Koni e findi nən Misiran mangana konyine ra. Ala mi a xun xanbi so Isirayila kaane konyiyaan tərəni, a yi muxuna nde sugandi e yə naxan yi xili Musa alogo a xa ti e yee ra. Ala yi Misiran kaane karahan a sənbən xən ma alogo e xa xərçyaan fi Isirayila kaane ma, e yi e bejin e siga. Musa yi ti e yee ra, a siga e ra Sinayi geyaan ma tonbonni. Ala yi Isirayila findi a yamaan na, a yi layirin xidi e tagi Sinayi geyaan fari. A yi a sariyane fala e xa. Musa yi geyaan fari sariyane ramədeni waxatin naxan yi, lan yire sarıhanxin ti feen ma. Kitabun yireni ito rəjanxi yire sarıhanxin ti feen nan ma, Ala fa a yətə makenənma denaxan yi.

Isirayilaa tərəna

¹ Isirayilaa diin naxanye fa Yaxuba fəxəra Misiran yi, ne xinle ni itoe ra e nun e denbayane: ² Rubən nun Simeyən nun Lewi nun Yuda ³ nun Isakari nun Sabulon nun Bunyamin ⁴ nun Dan nun Nafatali nun Gadi e nun Aseri. ⁵ Muxu tonge soloferne nan mini Yaxuba yi. Yusufu tan yi Misiran yi nun.

⁶ Yusufu yi faxa, e nun a ngaxakedenne nun na waxatin muxune birin. ⁷ Isirayilaa diine yi diine bari, e wuya ayi, e yi yamanan nafe.

⁸ Manga nənəna nde yi dəxə Misiran yi, naxan mi yi Yusufu a fe kolon. ⁹ A yi

a fala a yamaan xa, a naxa, “Ə a mato, Isirayila yamaan wuyama ayi, e sənbən gboma ayi en xa. ¹⁰ En xa a ligə xaxinla ra, alogo e nama wuya naxi ra, alogo xa yəngən keli, e nama sa en yaxune fari, e yi en yəngə, e e gi yamanani.” ¹¹ Nayi, e yi wa-like kuntigine dəxə e xunna, e xa e xunna kala wanla tərən bun ma. E Pitomi nun Ramisesi taane ti, alogo e xa findi se ramaradene ra Misiran mangan xa. ¹² Koni e nəma e naxankatama, e wuyama ayi, e gbo ayi. Nayi, Misiran kaane yi gaxu Isirayila bənsənne yee ra, ¹³ e yi e naxankata wanle yi. ¹⁴ E yi e xunna kala konyiya wanle ra boro yibodonna nun bitikidi bənbəna.*

¹⁵ Misiran Mangan yi falan ti Sifira nun Puwa xa, Heburune dii rasuxune, ¹⁶ a naxa, “Ə na Heburu naxanle mali dii bərdəni, xa xəmən nan a ra, ε xa a faxa. Xa naxanla nan a ra, ε yi a lu a nii ra.” ¹⁷ Koni dii rasuxune yi gaxu Ala yee ra. Misiran Mangan naxan falaxi e xa, e mi tin na ligə, e yi dii xəməne lu e nii ra. ¹⁸ Misiran Mangan yi dii rasuxune xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ε ito ligaxi, ε yi dii xəməne lu e nii ra?” ¹⁹ Dii rasuxune yi Misiran mangan yabi, e naxa, “Heburu naxanle mi ligə alo Misiran kaane, e yixədəxə, e diin barima nən benun dii rasuxune xa fa.” ²⁰ Ala yi hinan dii rasuxune ra, yamaan yi wuya ayi, a gbo ayi. ²¹ Amasətə dii rasuxune gaxu nən Ala yee ra, Ala yi e denbayane rawuya ayi.

²² Nayi, Misiran mangan yi yamarini ito fi a yamaan birin ma: Xəmən naxan birin barima, ε e woli Nila baani. Ε naxanle lu e nii ra.

2

Nabi Musa bərifena

¹ Xəməna nde yi Lewi bənsənni, na yi Lewi bənsənna nde tongo a naxanla ra.

² Na yi fudikan, a yi dii xəmən bari. A to a to, a diin tofan, a yi a luxun kike saxan. ³ A mi yi fa nəe a luxunŋə, a yi tanbin deben tongo, a dolen so a ma, a yi a diin sa a kui, a yi sa a dəxə Nila baa igen xun ma gbalan xərə ra.

⁴ Diin tadan naxalanmaan yi sa ti wulani, a

* ^{1:14:} Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

lu diin matoe alogo a xa a kolon feen naxan a sotoma.

⁵ Misiran mangana dii temen yi godo baani a maxadeni, a foxərabirane yi e masiga tima Nila baan də. A yi deben to gbalan xəre ra, a yi a konyi gilən nasiga a tongodeni. ⁶ Misiran mangana dii temen yi a rabi, a yi a to a dii xemən nan yi a ra. A wugama. A yi kininkinin a ma. A yi a fala, a naxa, “Heburu kaane diina nde ni ito ra!” ⁷ Nayi, diin tadan naxalanmaan yi a fala Misiran mangana dii temen xa, a naxa, “I waxi n xa sa dii ngana nde fen i xa Heburu naxanle yε, alogo a xa xijen fi diini ito ma?” ⁸ Misiran mangana dii temen yi a yabi, a naxa, “Awa, siga.” Diin tada yi sa diina nga yeteeen xili. ⁹ Misiran mangana dii temen yi a fala a xa, a naxa, “Diini ito xali, i xijen fi a ma n xa, n ni i saranna fiyε.” Naxanla yi diin tongo, a xijen fi a ma.

¹⁰ Diin to gbo, a yi a xali Misiran mangana dii temen xən, a yi findi a diin na. A yi a xili sa, “Musa” bayo a naxa, “N na a tongoxi igen nan xun ma.”

Nabi Musayi a gi

¹¹ Ləxəna nde, Musa bata yi kəxə, a siga a ngaxakedenne fəma, a yi e wali xədexən to. A yi Misiran kaana nde to Heburu kaana nde bənbə a ngaxakedenne yε. ¹² A yi a yεe rakojin a rabilinni. A to a to muxu yo mi yi na, a yi Misiran kaan faxa. A yi a maluxun jəmənsinni. ¹³ Na xətən bode, a yi mini, a yi Heburu kaa firin to yəngε. Yoo mi yi naxan xa, a a fala na xa, a naxa, “Nanfera i i lanfaan yəngəma?” ¹⁴ Na yi a yabi, a naxa, “Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na? I mirixi n faxa feen nañ ma, alo i Misiran kaan faxaxi kii naxan yi ba?” Musa yi gaxu, a naxa, “Muxune bata n ma faxa ti feen kolon!” ¹⁵ Misiran mangan to na feen mε, a yi kata Musa faxa feen na. Koni Musa yi a gi mangan bun, a siga Midyan yamanani, a sa a matabu xəjinnadəxən.

¹⁶ Dii teme soloferi yi Midyan saraxaraliin yii. Ne yi fa ige badeni, e yi goronne rafe alogo e xa sa e babaa xuruse kurune ramin. ¹⁷ Xuruse raba gbətəye yi fa, ne yi e kedi. Nayi, Musa yi keli, a e xun mayəngε, a yi igen fi e xuruseene ma. ¹⁸ E to xətə

e baba Reyuli konni, a yi e maxədin, a naxa, “Nanfera ε xətəxi sinma to?” ¹⁹ E yi a yabi, e naxa, “Misiran kaana nde nan nxu ratangaxi xuruse rabane ma, a yeteeen yi igen ba nxu xa, a xuruseene ramin.” ²⁰ A yi a fala a dii temene xa, a naxa, “A sa minen yi? Nanfera ε xemən na luxi na yi? ε sa a xili alogo a xa fa a dege.”

²¹ Musa yi tin, a xa lu na xemən konni. Na yi a dii Sefora fi Musa ma a naxanla ra.

²² A dii xemə keden bari a xa, a yi a xili sa Gerisəmi, bayo a naxa, “N bata findi xəjən na yamana gbətəni.”

²³ Waxati xunkuye to dangu, Misiran Mangan yi faxa. Isirayila bənsənne mən yi wugama konyiyaan bun ma, e yi gbeleg-belema malina fe ra. E mawuga xuiin yi Ala li. ²⁴ Ala yi e wuga xuiin mε, a yi a xaxili ti a layirin na a naxan xidi Iburaḥima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. ²⁵ Ala yi Isirayila kaane mato, a a nəxə lu e xən.

3

Ala yi Nabi Musa xili

¹ Musa yi findi a bitanna Midyan saraxarali Yetiro a xuruse rabaan na. A yi xuruseene xali tonbon yiren xanbi ra, a fa Alaa geyaan ma, Horebe yi. ² Alatala malekan yi mini a xa təen yi yiani, fətəndin tagi. Musa yi a mato, təen yi fətənni yiren birin yi, koni a mi yi a ganma mume! ³ Musa yi a fala, a naxa, “N xa siga menni alogo n xa kabanako feen mato, feen naxan a ligama fətəndin mi ganma.” ⁴ Alatala to a to, a a sigama a yigbədeni, Ala yi a xili fətənni, a naxa, “Musa! Musa!” Musa yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra!” ⁵ Ala yi a fala, a naxa, “I nama i maso be ra, i ya sankidine ba i sanni, amasətə i tixi dənaxan yi, bəxə sarijanxin na a ra.” ⁶ A mən yi a fala, a naxa, “I benbane Ala nan n na, Iburaḥimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.” Musa yi a yetəgin luxun, bayo a yi gaxuxi Ala to feen na.

⁷ Alatala yi a fala, a naxa, “N bata n ma yamana tərən to naxan Misiran yi. N bata e wuga xuiin mε, e nun muxune e naxankatama kii naxan yi, amasətə n na e səxələne kolon.” ⁸ Nayi, n bata godo alogo n xa e ba Misiran kaane yii. N yi e

ba na yamanani, n yi e xali bəxə fajina
nde yi naxan gbo, nənən nun kumin gbo
bəxən naxan yi, Kanan kaane dəxi dənaxan
yi, Xitine nun Amorine nun Perisine nun
Xiwine e nun Yebusune. ⁹ Iki Isirayila
wuga xuiin bata n li, n bata a to Misiran
kaane e tərən kii naxan yi. ¹⁰ Nanara, iki,
siga! N bata i xə Firawona ma alogo i xa
Isirayila bənsənne ramini Misiran yi, n ma
yamana.”*

¹¹ Koni, Musa yi a fala Ala xa, a naxa,
“Nde n tan na? N xa siga Firawona fəma
di, alogo n xa Isirayila bənsənne ramini
Misiran yi?” ¹² Ala yi a fala, a naxa, “N luma
nən i xən. Ito findima nən taxamasenna ra
alogo i xa a kolon, a n tan nan i rasigaxi.
I na yamaan namin Misiran yi, ε fama n
batudeni geyani ito nan fari.”

¹³ Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Awa,
n sigə Isirayila kaane fəma, koni n na a
fale e xa, n naxa, ‘Ε benbane Ala nan n
nafaxi ε fəma,’ xa e n maxədin fa fala, ‘A
xili di?’ n na e yabima di na yi?” ¹⁴ Ala
yi a fala Musa xa, a naxa, “N tan na a ra,
Ala naxan na yi. I xa Isirayila kaane yabi
na kii nin, i naxa, ‘Naxan xili “N Na Yi,”
na nan n nafaxi ε fəma.’” ¹⁵ Ala mən yi
a fala Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila
kaane xa, a n tan, Alatala, e benbane Ala,
e nun Iburahimaa Ala, e nun Isiyagaa Ala
e nun Yaxubaa Ala, n nan i rafaxi e fəma.
N xinla ni ito ra habadan! E n xili bama
ikii nin waxati famatəne birin yi. ¹⁶ Siga,
i sa Isirayila fonne malan, i yi a fala e xa, a
n tan, Alatala, e benbane Ala, Iburahimaa
Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala, n
tan bata mini i xa. N naxa, ‘N bata n
nəxə lu ε xən yati! N bata a to e naxan
ligaxi ε ra Misiran yi. ¹⁷ N bata a ragidi,
n na ε raminima nən Misiran yi, ε tərəma
dənaxan yi. N yi ε xali Kanan kaane bəxəni,
Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xi-
wine e nun Yebusune. Bəxən nan na ra
nənən nun kumin gbo dənaxan yi.’ ¹⁸ E i
xuiin naməma nən. Nayi, ε nun Isirayila
fonne sigama nən Misiran Mangan fəma,
ε yi a fala a xa, ε naxa, ‘Alatala, Heburu
kaane Ala, na bata mini nxu xa. Tin, nxu
xa xii saxan siga ti tonbonni, alogo nxu xa

saraxane ba Alatala xa, nxə Ala.’ ¹⁹ N na a
kolon Misiran Mangan mi tinjə ε yi siga, fə
sənbəmaan na a karahan. ²⁰ Nanara, n na
n yiini bandunma nən, n Misiran yamanan
tərə kabankone ra n naxanye ligama e ra.
Na xanbi ra, a tinma nən ε yi siga. ²¹ N
na a ligama nən ε yi rafan Misiran kaane
ma alogo ε yii genla nama siga. ²² Isirayila
naxanle birin e dəxə bode Misiran kaane
maxədinma nən e nun Misiran naxanla
naxanye banxin kui a e xa gbeti nun xəma
muranne so e yii, e nun dugine, ε naxanye
ragodoma ε diine ma. Nayi, ε Misiran
kaane yii gelima nən.”

4

Nabi Musaa matandina

¹ Musa yi a yabi, a naxa, “Waxatina nde,
e mi lama n na, e mi n xuiin suxuma. E a
falama n xa nən, e naxa, ‘Alatala mi minixi i
xa.’” ² Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nanse
i yiii?” A yi a yabi, a naxa, “Dunganna.” ³ Ala
yi a fala, a naxa, “A bira bəxəni.” A yi a bira
bəxəni, a yi findi sajin na. Musa yi a gi a
bun. ⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I
yiini bandun, i yi a suxu a xunla ma.” A yi
a yiini bandun, a yi a suxu a xunla ma. A
mən yi findi dunganna ra a yiii. ⁵ Alatala yi
a fala, a naxa, “I na nan ligama, alogo e xa
la a ra a Alatala e benbane Ala bata mini i
xa Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala e nun
Yaxubaa Ala.”

⁶ Alatala mən yi a fala, a naxa, “I yiin
naso i ya domaan bun.” A yi a yiin naso a
domaan bun, a mən yi a ba na. A to a ba, a
yi a to fure naxin bata mini a yiin ma, a yi
fixaxi alo balanbalan kesena. ⁷ Ala yi a fala,
a naxa, “I mən xa i yiin naso i ya domaan
bun.” A yi a yiin naso a domaan bun. A to a
ba, a yiin mən yi xətə a kiini. ⁸ Ala yi a fala,
a naxa, “Xa e mi la i ra, e mi i xuiin name
taxamaseri singena fe ra, e lama nən taxamaseri
firinden na. ⁹ Xa e mi la taxamaseri
firinne ra, e mi i xuiin name, i igen səgə Nila
baani, i yi a bəxən. I igen naxan tongoma
Nila baani, na findima wunla nan na bəxən
ma.”

* **3:10:** Muxune yi a falama Misiran mangane birin ma fa fala “Firawona” hali ba muxuni ito ra bayo “Firawona”
bunna nən fa fala “Misiran Mangana.”

¹⁰ Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Marigina, n mi dε bolon. N mi yi dε bolon be-nun i xa falan ti n xa, hali iki n dεen mi falan tima ki faji. N mi dε mafura falan tiyε mux-unε xa.” ¹¹ Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxun dεen nafalaxi? Nde muxun findima bobon na, hanma tuli xorina? Nde a findima yεe kanna ra, hanma danxutəna? N tan Alatala mi a ra ba?” ¹² Nayi, siga, n na i malima nεn fala tideni. I naxan falama, n ni xaran na ma.”

¹³ Musa yi a fala, a naxa, “Marigina, i muxu gbεtε rasiga.” ¹⁴ Nayi, Alatala yi xεlɔ Musa ma han! A yi a fala, a naxa, “Itada mi na ba, Haruna, Lewi bənsənna muxuna? N na a kolon, a fatan falan tiyε. A tan yεtεen kira yi, a fama i ralandeni. A na i to, a səwama nεn. ¹⁵ I falan tima nεn a xa, a fan yi a rali yamaan ma. N tan ε firinna birin malima nεn falatideni. ε lan ε xa naxan liga, n yi ε xaran na ma.” ¹⁶ A i ya falan nalima nεn yamaan ma. A tan yi findi i dεen na, i tan yi lu Ala funfuni a tan xa.

¹⁷ Koni dunganni ito suxu i yii, alogo i xa kabanako feene liga a xən.”

Nabi Musa yi xεtε Misiran yi

¹⁸ Musa yi xεtε Yetiro fεma, a bitanna, a yi a fala a xa, a naxa, “A lu n xa siga ngaxakedenne fεma naxanye Misiran yi, alogo n xa a to xa e mən e nii ra.” Yetiro yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga bəjε xunbenli.” ¹⁹ Alatala yi a fala Musa xa Midiyān yi, a naxa, “Siga, xεtε Misiran yi, amasətə naxanye birin yi wama i faxa feni, e bata faxa.” ²⁰ Musa yi a jaxanla nun a diine rate sofanle fari, a xεtε Misiran yamanani. Alaa dunganna yi susi a yii.

²¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I na xεtε Misiran yi, n kabanako feen naxanye birin soxi i yii, i xa e liga Firawona yεtagi. Koni, n tan Firawona bəjεni xədəxəma nεn, a mi tinma yamaan yi siga mume!” ²² I yi a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N ma diin nan Isirayila bənsənna ra, n ma dii singena.’ ²³ N na a falama i xa, n ma diine yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. Xa i tondi, n na i ya dii singen faxama nεn.’”

²⁴ E yi sigatini, e yi yigiya yirena nde yi. Alatala yi fa Musa ralan. A yi wama a faxa feni. ²⁵ Sefora yi gεmε xεnxεn tongo, a yi a diin banxulan, a yi a kidin din Musa sanna ra, a naxa, “Wunla ito bata i makantan, n ma xεmεna!”

²⁶ Nayi, Ala yi a lu na. A a fala na banxulan feen nan ma, fa fala “Wunla ito bata i makantan, n ma xεmεna.”

²⁷ Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Siga tonbonni Musa ralandeni.” Haruna yi siga, a yi naralan Musa ra Alaa geyaan ma, a yi a sunbu. ²⁸ Alatala Musa xεxi falan naxan birin nalideni, a na birin ma fe fala Haruna xa, e nun kabanako feen naxanye yi yamarixi. ²⁹ Musa nun Haruna yi siga, e yi Isirayila fonne birin malan. ³⁰ Alatala falan naxan ti Musa xa Haruna yi na birin yεba, a yi kabanakone liga yamaan yεtagi. ³¹ Yamaan yi la a ra. E to a mε a Alatala bata a jəxə lu Isirayila kaane xən, a bata yi e tərən to, e yi e xinbi sin, e Ala batu.

5

Firawonaa tondina

¹ Na xanbi ra, Musa nun Haruna yi siga Firawona fεma, e a fala a xa, e naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa sanla raba n batu xinla ma tonbonni.’” ² Firawona yi e yabi, a naxa, “Nde Alatala ra, n naxan xui sxumma, n yi Isirayila yamaan lu e siga? N mi Alatala kolon. N mi Isirayila yamaan yiibε e siga mume!” ³ E yi a fala, e naxa, “Heburune Ala bata mini nxu xa. Tin nxu xa xii saxan siga ti tonbonni. Nxu xa saraxane ba Alatala nxə Ala xa, alogo a nama nxu faxa furen na hanma silanfanna ra.”*

⁴ Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Musa nun Haruna, nanfera ε yamaan bama e wanla ra? ε siga ε wanle ra!” ⁵ Iki yamanani ito bata gbo ayi yamanani, ε a wanli kalama a ma!”

⁶ Na ləxən yεtεni Firawona yi yamarini ito fi konyi rawanle nun kuntigine ma, a naxa, ⁷ “E nama fa səxεn so yamaan yii alo a fələni e yi bitikidin bənbə, koni e tan yεtεen xa siga səxε fendeni.” ⁸ E mən yi bitikidin xasabin naxan bənbəma a fələni, ε nama

* ^{5:3:} Silanfanna: Sofane yεngεso dεgεmāna. † ^{5:7:} Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

tin e nde ba na ra. Bayo salantenne nan e ra, nanara e sənxəma, e naxa, ‘Tin, nxu xa sa saraxane ba nxo Ala xa!’⁹ Wanla xa fari sa muxuni itoe yii, alogo e xa lu wale. Nayi, e mi fa wule falani itoe xuiin naməma.’

¹⁰ Konyi rawanle nun kuntigine yi a fala yamaan xa, e naxa, ‘Firawona naxa, ‘Nxu mi fa sexə soma ε yii. ¹¹ Ε yetəen xa sa sexən fen ε a toe dənaxan yi, koni sese mi bama ε wanla ra.’’ ¹² Yamaan yi xuya ayi Misiran yamanan birin yi se gbaxa fendeni naxan se sexən jəxəni. ¹³ Konyi rawanle yi gbətənxi e ra, e naxa, “Ε xa ε soge keden wanla rajan, alo ε yi a ligama kii naxan yi nxu yi fama sexən na waxatin naxan yi.”

¹⁴ Firawona konyi rawanle yi Isirayila kuntigine bənbə, e naxanye dəxi, e naxa, “Nanfera ε mi bitikidin xasabin bənbəxi xoro nun to yi, alo a fələni?” ¹⁵ Isirayila kuntigine yi sa e mawuga Firawona xa, e a fala a xa, e naxa, “Nanfera i ya walikəne suxuma iki? ¹⁶ E mi fa sexən soma i ya walikəne yii, koni e a falama nxu xa, e naxa, ‘Ε bitikidine bənbə! Muxune nxu tan bulanma i ya walikəne, anu ε muxune nan kalan tima.’’ ¹⁷ Firawona yi e yabi, a naxa, “Salayana! Salantenne nan ε ra! Nanara, ε a falama, ‘Tin, nxu xa sa saraxane ba Alatala xa!’ ¹⁸ Awa iki, ε sa wali, e mi fa sexə soma ε yii, anu se mi bama bitikidi xasabi falaxin na.”

¹⁹ Isirayila kuntigine yi a kolon nayi, a e tərəma nən, e to a mə fa fala, “Ε mi sese bama ε soge keden bitikidin xasabin na.” ²⁰ E minimatən Firawona konni, e yi naralan Musa nun Haruna ra naxanye yi e maməma. ²¹ Eyi a fala e xa, e naxa, “Alatala xa ε kəwanle mato, a ε makiti! Ε bata nxu rajaxu Firawona ma e nun a kuntigine alo se kunxin xirina. Ε bata silanfanna so e yii e xa nxu faxa.” ²² Musa yi xətə Alatala fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nanfera i fe jənaxin ligaxi yamani ito ra? Nanfera i n nafaxi? ²³ Xabu n siga Firawona fəma fala tideni i xinla ra, a yamani ito tərəma. I munma i ya yamaan xunba, han to!”

6

Alayi Nabi Musa senbe so

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I ya a toma nən sənən n naxan ligama Firawona

ra. N na a karahan, a e yiibama nən alogo e xa siga. N na a karahan, a e kedima nən a yamanani.” ² Ala mən yi falan ti Musa xa, a naxa, “Alatala nan n tan na. ³ N mini nən Iburaḥima nun Yaxuba nun Isiyaga xa, n yi n xinla falama e xa nən, n naxa, ‘Ala Sənbə Kanna,’ koni n mi yi n xinla falama e xa, a ‘Alatala.’ ⁴ N mən yi layirin xidi nxu tagi, alogo n xa Kanan yamanan so e yii, e yi xəjəyani dənaxan yi. ⁵ N bata Isirayila kaane wuga xuiin mə, Misiran kaane naxanye suxi konyiyani, n bata n xaxili lu n ma layirin xən ma. ⁶ Nanara, a fala Isirayila kaane xa, fa fala, ‘Alatala nan n tan na, n na ε raminima nən Misiran kaane yamarin bun. N na ε xərəyama nən e konyiyaan ma, n yi ε xunba n sənbə gbeeni naxankata magaxuxine xən Misiran kaane xili ma. ⁷ N na ε findima nən n ma yamaan na. N findi ε Ala ra, ε yi a kolon a Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε raminima Misiran kaane yamarin bun ma. ⁸ N na ε xalima nən na bəxəni, n yi a so ε yii ε gbeen na, n na n kələ bəxən naxan ma fe ra, a n na a soma nən Iburaḥima nun Isiyaga nun Yaxuba yii, n tan Alatala.’”

⁹ Musa yi na falan nali Isirayila kaane ma, koni tərən nun konyiya xədəxən mi tin e Musa xuiin namə. ¹⁰ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹¹ “Siga, i sa falan ti Firawona xa, Misiran mangana, alogo a xa Isirayila kaane bejən, e mini a yamanani.”

¹² Musa yi Alatala yabi, a naxa, “Xa Isirayila kaane mi n xuiin naməxi, Firawona n xuiin naməma di, n tan naxan mi də bolon?”

¹³ Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a yi yamarine so e yii Isirayila kaane fe yi e nun Firawona fe yi, Misiran mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran yamanani.

Nabi Musa benbane fe

¹⁴ Isirayila denbaya kanne xinle ni itoe ra:

Isirayilaa dii singena Rubən, a tan ma diine ni i ra: Xanəki, Palu, Xesirən e nun Karimi. Ne findixi Rubən xabila naaninne benbane nan na.

¹⁵ Simeyən ma diine ni i ra: Yemuyeli, Yamin, Ohadi, Yakin, Soxara, e nun Kanan

kaa gilena dii xeme Sayuli. Ne findixi Simeyon xabila senninne benbane nan na.

¹⁶ Lewi a diine xinle ni itoe ra e nun e yixetene: Gerison, Kehati e nun Merari. Lewi jee keme tongue saxan e nun solofero soto nen siimayaan na.

¹⁷ Gerison ma diine yi findi xabila firin benbane ra: Libini nun Simeyi.

¹⁸ Kehati a diine ni i ra: Amirama, Yisehari, Xebiron e nun Yusiyeli. Kehati jee keme jee tongue saxan e nun saxan soto nen siimayaan na.

¹⁹ Merari a diine ni i ra: Maxali nun Musi. Lewi xabilane benbane nan ne ra mayixete yeen ma. ²⁰ Amirama yi a baba magile Yokebedi tongo a naxanla ra, a yi Haruna nun Musa bari a xa. Amirama yi jee keme tongue saxan e nun saxan soto siimayaan na.

²¹ Yisehari a diine ni i ra: Kora, Nefegi e nun Sikiri.

²² Yusiyeli a diine ni i ra: Mikayeli, Elisafan e nun Sitiri.

²³ Haruna yi Aminadabo a dii teme Eliseba tongo a naxanla ra. Naxason magilen nan yi Eliseba ra. Ayi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara bari a xa.

²⁴ Kora diine ni i ra: Asiri, Elikana e nun Abiyasafa. Kora xabila saxanne benbane nan ne ra.

²⁵ Harunaa dii Eleyasari yi Putiyeli a dii temen tongo a naxanla ra, a yi Finexasi bari a xa. Lewi bensonna denbaya xunne nan ne ra, e xabila yeen ma. ²⁶ E tan ni i ra Haruna nun Musa, Alatala a fala ne nan xa, a naxa, “E Isirayila kaane ganle ramini Misiran yi.”

²⁷ E tan nan falan ti Firawona xa, Misiran Mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran yi. Na Musa nun Haruna nan itoe ra. ²⁸ Alatala falan ti nen Musa xa Misiran yamanani, ²⁹ a naxa, “N tan nan Alatala ra. A fala Firawona xa, Misiran Mangana, n naxan birin falama i xa.” ³⁰ Koni Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Bayo n deen mi fatan fala fajine tiye a xa, Firawona n xuiin namema di?”

7

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A mato, n ni i findima nen Ala ra Firawona xa, i tada Haruna luma nen alo i ya nabina.

² N na i yamari naxan na, i na fala, i tada Haruna yi falan ti Firawona xa, alogo a xa tin Isirayila kaane yi mini a yamanani. ³ Koni, n tan Firawona bojeni xodexoma nen, n yi n ma taxamasenne nun kabanakone rawuya ayi Misiran yamanani. ⁴ Firawona mi e xuiin namema mume! N na n senben yitama nen Misiran na naxankata magaxuxine yi, n yi n ma ganla ramini Misiran yamanani, Isirayila, n ma yamana. ⁵ Misiran kaane a kolonma nen a n tan nan Alatala ra, n na n yiini bandun Misiran kaane xili ma, n yi Isirayila kaane ramini na yi.” ⁶ Alatala naxan yamari, Musa nun Haruna yi na birin ligi. ⁷ Musa siimayaan yi jee tongue solomasex, Haruna siimayaan yi jee tongue solomasex e nun saxan, e falan ti Firawona xa waxatin naxan yi.

Dunganna yi maxete sajin na

⁸ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ⁹ “Xa Firawona a fala e xa, a naxa, ‘E kabanako fena nde ligal’ Nayi, i yi a fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganna tongo, i yi a bira Firawona yetagi.’ A findima nen sajin na.” ¹⁰ Musa nun Haruna yi siga Firawona fema, Alatala yamarin naxan soxi e yii, e na ligi. Haruna yi a dunganna bira Firawona nun a kuntigine yetagi, a findi sajin na. ¹¹ Koni Firawona fan yi fekolonne nun seri kanne nun Misiran woyimene xili, ne fan yi na fe sifan ligi e dalili feene xon. ¹² E birin yi e dunganne bira, e findi sajne ra. Koni Harunaa dunganna yi e dunganne gerun. ¹³ Firawona bojeni yi xodex, a mi Musa nun Harunaa falan name alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Fitina fe singena: Igen yi maxete wunla ra

¹⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Firawona bojeni xodexoxi, a tondixi yamaan bejinden i siga. ¹⁵ Siga Firawona fema xotonni. A na siga Nila baan de, i siga a ralandeni. Dunganna naxan maxete sajin na i na suxu i yii. ¹⁶ I xa a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala, Heburune Ala, na bata n nafa i fema a n xa a fala, a i xa a yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa a batu tonbonni koni han to i munma i tuli mati. ¹⁷ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ifama a kolondeni n

ma wanla nan xən a Alatala nan n tan na.” Dunganna naxan n yi, n Nila baa igen garinma nən na ra, a maxətə wunla ra. ¹⁸ Yəxən naxanye Nila baani, ne faxama nən. Igeni ləxəma nən. Misiran kaane mi fa nəe a igen minjəne.’” ¹⁹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa: i ya dunganna tongo, i yi iyiini bandun Misiran igene xun ma: Baane, xudene, darane, e nun tigine birin. E findima nən wunla ra. Wunla luma nən Misiran yamanan yiren birin yi, hali ige sase wudi daxine nun fejnene kui.”

²⁰ Alatala yamarin naxan fi Musa nun Haruna ma, e yi na ligi. Haruna yi a dunganni te Nila baan xun ma, a yi igen garin Firawona nun a kuntigine yetagi. Igen birin yi maxətə wunla ra. ²¹ Yəxən naxanye yi Nila baani, ne yi faxa. Igen yi ləxə han Misiran kaane mi yi fa nəe baa igen minjəne. Wunla yi lu Misiran yamanan yiren birin yi. ²² Koni Misiran woyimene fan yi na fe sifane liga e dalili feene xən. Firawona bəjen yi xədəxə, a mi Musa nun Haruna xuiin name alo Alatala a fala kii naxan yi. ²³ Firawona yi xətə, a siga a banxini, a mi a yengi lu na feene xən.

²⁴ Misiran kaane birin yi yinle ge Nila baan dəxənni alogo e xa e min, amasətə e mi yi nəe baa igen minjəne.

²⁵ Alatala yelin Nila baan finde wunla ra waxatin naxan yi, xii soloferi yi dangu na xanbi ra.

Fitina fe firindena: Xunjəne

²⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fəma, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma yamaan yiiba, a xa siga alogo e xa sa n batu.

²⁷ Xa i tondi e bejinjəne, n na i ya yamanan birin naxankatama nən, n xunjəne radin a ma. ²⁸ Nila baan nafema nən xunjəne ra. E tema nən, e so i ya manga banxin kui, i xideni, i ya sadeni, i ya kuntigine banxine kui, i ya yamana banxine kui, i ya buru gandene yi, e nun i ya buru bənbədene kui. ²⁹ Xunjəne tema nən i tan nun i ya yamaan nun i ya kuntigine ma.”

8

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganni bandun, i bəxəni garin. Gbangbanna maxətemə nən sosone ra Misiran yamanan birin yi.’” ¹³ E yi na ligi. Haruna yi a dunganni bandun a yii, a bəxən gbangbanni garin, sosone yi fa muxune nun subene xili ma. Bəxən gbangbanna birin yi maxətə sosone ra Misiran yamanan birin yi. ¹⁴ Koni, woyimene to kata e xa sosone rəmini e dalili feene xən, e mi nə. Sosone yi muxune nun subene ma. ¹⁵ Woyimene

baane nun xudene nun darane xun ma, i yi xunjəne rate Misiran yamanan.’” ² Haruna yi a yiini bandun Misiran igene xun ma, xunjəne yi te Misiran yamanan birin yi.

³ Koni Misiran woyimene fan yi na fe sifane liga e dalili feene xən. E fan yi xunjəne rate Misiran yamanan. ⁴ Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “E Alatala maxandi n xa alogo a xa xunjəne masiga n na, e nun n ma yamaan na. N na i ya yamaan bejinjəne, e siga, alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa.” ⁵ Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, “Na binyen xa lu i tan xa, i yi a fala, n lan n xa maxandin ti ε nun i ya kuntigine xa waxatin naxan yi, e nun i ya yamaan xa, alogo Ala xa xunjəne masiga ε nun ε banxine ra. E yi siga Nila baa igeni.” ⁶ A yi yabin ti, a naxa, “Tila.” Musa yi a fala, a naxa, “A ligama nən na kiini alogo i xa a kolon a muxu yo mi maliga Alatala ra, nxə Ala. ⁷ Xunjəne e masigama nən i ra e nun i ya banxine nun i ya kuntigine nun i ya yamana. E yi lu Nila baani.”

⁸ Musa nun Haruna yi mini Firawona fəma. Musa yi a xuiini te Alatala ma xunjəne fe ra, Ala naxanye rafa Firawona ma. ⁹ Musa yi naxan maxədinma, Alatala yi na ligi. Xunjəne yi faxa banxine kui e nun tandene nun xəene ma. ¹⁰ E yi e makə, e e sa e bode fari, yamanan xirin yi mini e fe ra.

¹¹ Firawona to a to a feene bata mafisa, a bəjen mən yi xədəxə. A mi Musa nun Haruna xuiin name, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Fitina fe saxandena: Sosone

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganni bandun, i bəxəni garin. Gbangbanna maxətemə nən sosone ra Misiran yamanan birin yi.’” ¹³ E yi na ligi. Haruna yi a dunganni bandun a yii, a bəxən gbangbanni garin, sosone yi fa muxune nun subene xili ma. Bəxən gbangbanna birin yi maxətə sosone ra Misiran yamanan birin yi. ¹⁴ Koni, woyimene to kata e xa sosone rəmini e dalili feene xən, e mi nə. Sosone yi muxune nun subene ma. ¹⁵ Woyimene

yi a fala Firawona xa, e naxa, “Ala senben nan ito ra!” Koni Firawona bɔjən yi xədəxə, a mi a tuli mati Musa nun Haruna ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.

Fitina fe naanindena: Xenne

¹⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Keli xətən, i siga Firawona ralandeni. A sigama nən xude dəni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma yamaan bejin, e xa siga alogo e xa sa n batu. ¹⁷ Xa i mi tin n ma yamaan yiibə e siga, n xənne rafama nən i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan xili ma, e nun i ya banxine kui. Misiran kaane banxine rafema nən xənne ra, bɔxən yi rafe. ¹⁸ Koni na ləxəni, n Gosen yamanan luma nən a danna n ma yamaan dəanaxan yi. Xənne mi fama mənni, alogo i xa a kolon a n tan Alatala walima yamanani ito yi. ¹⁹ N tagi rabaan luma nən n ma yamaan nun i ya yamaan tagi. Na kabanako fe taxamasenna ligama nən tila.’ ” ²⁰ Alatala yi na liga. Xəri wuyaxi yi so Firawona banxini e nun a kuntigine banxine yi. Misiran yamanan birin yi kala xənne ra.

²¹ Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Ə siga, ə sa saraxane ba ə Ala xa yamanani ito yi.” ²² Musa yi a yabi, a naxa, “A mi lan a xa liga na ki. Amasotə nxu saraxan naxanye bama Alatala xa, nxə Ala, ne finde fe haramuxin na Misiran kaane yee ra yi. Xa nxu saraxa haramuxin ba Misiran kaane yee xəri, e mi nxu magələnje ba? ²³ Nxu xii saxan sigan nan tima tonbonni, nxu yi saraxane ba Alatala xa, nxə Ala, alo a nxu yamari kii naxan yi.” ²⁴ Firawona yi a fala, a naxa, “N na ə yiibama nən alogo ə xa siga, ə yi saraxane ba Alatala xa, ə Ala, tonbonni. Koni ə nama ə makuya. Awa, ə xa Ala maxandi n xa.” ²⁵ Musa yi a yabi, a naxa, “N kelima nən i fəma, n na Alatala maxandi. Tila, xənne masigama nən Firawona nun a kuntigine nun a yamaan na. Koni Firawona nama fa yanfan ti, a tondi yamaan yiibə siga saraxane badeni Alatala xa.” ²⁶ Musa yi keli Firawona fəma, a yi Alatala maxandi. ²⁷ Musa naxan maxədin,

Alatala yi na liga. Xənne yi e masiga Firawona ra e nun a kuntigine nun a yamaan na. Keden mi lu.

²⁸ Koni Firawona mən yi a bɔjəni xədəxə, a mi tin yamaan yiibə.

9

Fitina feen suulundena: Xuruseene faxa fena

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fəma, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala, Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, “N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu.” ² Xa i tondi e bejinjə e xa siga, xa i lu tondə, ³ Alatala fitina furen nafama nən i ya xuruseene ma naxanye xəeñe ma, soone, sofanle, nəgəmənə, ningene, yəxəeñe e nun siine. ⁴ Koni Alatala Isirayila xuruseene nun Misiran xuruseene tagi rabama nən, alogo Isirayila kaane gbeene sese nama faxa.’ ” ⁵ Alatala bata yi waxatin sa, a naxa, “N na ligama nən yamanani ito yi tila.”

⁶ Na xətən bode Alatala yi na liga. Misiran kaane xuruseene birin yi faxa. Koni, Isirayila kaane xuruse keden mi faxa. ⁷ Firawona yi xərane rasiga, e fa a to a Isirayila xuruse yo mi faxaxi. Koni Firawona bɔjən yi siga xədəxə, a mi yamaan yiiba mumə, e siga.

Fitina fe sennindena: Sete Furena

⁸ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Ə yiine rafe sulun təen* xuben, Musa xa a woli kore Firawona yetagi. ⁹ A xuyama ayi nən Misiran yamanan birin xun ma, a finde sete furen na Misiran yamanan muxune nun a subene birin ma.” ¹⁰ E yi sulun təen xuben tongo, e siga Firawona fəma. Musa yi a woli kore, sete furen yi fa yamanan muxune nun a subene birin ma. ¹¹ Koni woyimənə mi yi nəc tiyə Musa yetagi, bayo setene yi e ma alo Misiran kaane birin. ¹² Koni, Alatala yi Firawona bɔjəni xədəxə, a mi Musa nun Haruna xuiin name mumə, alo Alatala naxan fala Musa xa.

Fitina fe soloferedena: Balabalan kəsəna

* ^{9:8:} Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təəna.”

¹³ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Keli xətən, i siga Firawona fəma. I yi a fala a xa fa fala Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan yiiba, e xa siga alogo e xa sa n batu. ¹⁴ Xanamu, n nan n ma fitina feene sənbə soma nən i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan xili ma, alogo i xa a kolon a n jəxən mi na bəxən fari. ¹⁵ Xa n yi n yiini bandun i ma nun, n yi fitina furen nasigama nən i ma nun, i tan nun i ya yamaan birin yi raxərima nən bəxə xənna fari. ¹⁶ Koni n bata i lu i nii ra, alogo i xa n sənbən to, n xinla yi rali dununa yiren birin yi. ¹⁷ Xa i mən n ma yamaan makankan, i mi tin e siga, ¹⁸ i yanyi tila n balabalan kəsən nagodoma nən, naxan jəxən munma fa Misiran yi xabu a maseğə ləxəni han to. ¹⁹ Nayi, i ya xuruseene nun i yii seene birin naxanye xəen ma, i xa ne ramara. Bayo balabalan kəsən fama nən muxune nun subene birin ma naxanye xəen ma. Naxanye mi rasoxi banxine yi, ne faxama nən.”

²⁰ Firawona kuntigin naxanye gaxu Alatalaa falan yee ra, ne yi e konyine nun e xuruseene raso banxine kui. ²¹ Koni naxanye mi e yengi lu Alatalaa falan xən, ne yi e walikəne nun e xuruseene lu xəene ma.

²² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, balabalan kəsən xa godo Misiran yamanan yiren birin yi muxune nun subene ma, e nun siseene birin ma Misiran xəene birin yi.” ²³ Musa yi a dunganni te kore, Alatala yi galanna nun balabalan kəsən nafa, kuye sarinna yi bəxən li. Awa, Alatala yi balabalan kəsən nafa Misiran yamanani. ²⁴ Balabalan kəsən yi fa, kuyen yi sarin, a sənbən yi gbo ayi, a jəxən munma yi fa Misiran yi xabu a findi yamanan na. ²⁵ Balabalan kəsəne yi muxune nun subene birin magələn xəene ma, a yi siseene birin kala, a wudine birin yi gira Misiran yamanan birin yi. ²⁶ Gosen yamanani, Isirayila kaane yi dənaxan yi, balabalan kəsə mi fa mənni.

²⁷ Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Iki, n bata yulubin liga, Alatala nan tinxin, n tan nun n ma yamaan sənna na a ra. ²⁸ E Alatala maxandi, nxu bata wasa galanna nun balabalan kəsən na. N na ε

yiibə ε siga. E mi fa makankanma mumə!”

²⁹ Musa yi a fala a xa, a naxa, “N na mini taani, n nan n yiine tiyε Alatala xa, galanna nun balabalan kəsən yi dan, alogo i xa a kolon a Alatala nan gbee bəxən na. ³⁰ Koni n na a kolon i tan nun i ya kuntigine, ε mən mi gaxuma Marigina Alatala yee ra.”

³¹ Gesən nun fundenna nan kala, bayo fundenna yi sabatixi, gesən yi fugaxi.

³² Maala nun murutun mi kala bayo e mi a liin sinma.

³³ Musa yi keli Firawona fəma, a mini taani, a a yiine ti Alatala xa. Galanna nun balabalan kəsən yi dan, tulen mi fa fa bəxən fari.

³⁴ Firawona to a to a tulen nun balabalan kəsən nun galanna bata dan, a mən yi yulubin liga. A yi a bəjəni xədəxə, e nun a kuntigine. ³⁵ Firawona bəjən yi xədəxə, a mi tin Isirayila kaane yi siga, alo Alatala a fala yamaan xa kii naxan yi fata Musa ra.

10

Fitina fe solomasəxədena: Tuguminne

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fəma, amasətə n na a bəjən xədəxəma e nun a kuntigine, alogo n xa n ma kabanako feene liga e tagi, ² alogo i xa a fala i ya diine nun mamandenne xa n Misiran kaane jəxənkata kii naxan yi, n kabanako feene liga e tagi. E yi a kolon a Alatala nan n tan na.” ³ Musa nun Haruna yi siga Firawona fəma, e yi a fala a xa, e naxa, “Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tondə i magode n yətagi han waxatin mundun yi? N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. ⁴ Xa i tondi n ma yamaan bejənje e xa siga, tila n tuguminne rafama nən i ya yamanan yiren birin yi.

⁵ E dəxəma nən bəxən birin fari, bəxən mi fa nəe toε. Balabalan kəsən naxan luxi ε yii, e na nan donma hali wudin naxanye birin xəene ma. ⁶ E i ya banxine rafema nən, e nun i ya kuntigine banxine, e nun Misiran kaane birin ma banxine. I fafane nun ne benbane munma a jəxən to xabu e dəxə yamanani ito yi han to.’” Musa yi siga, a keli Firawona fəma. ⁷ Firawona kuntigine yi a fala a xa, e naxa, “Xəməni ito luyε alo luti ratixina en yee ra han waxatin mundun yi? Muxuni itoe yiiba, e xa siga,

e xa sa Alatala batu, e Ala. I mən mi a to Misiran kala feni?"

⁸ E yi Musa nun Haruna xili Firawona fəma. A yi a fala, a naxa, "Ε siga Alatala batudeni, ε Ala. Koni, nde sigama?" ⁹ Musa yi a yabi, a naxa, "Nxu nun nxə diine nun nxə fonne nan sigama, dii xəmene nun dii təmene, xuruse xunxurine nun a xung-bene, amasətə nxu sa sanla nan nabama Alatalaa binyeni." ¹⁰ Firawona yi a fala e xa, a naxa, "Xa n tin, ε nun ε diine yi siga, fə n xa n jnunu ε ma jnε? Bayo ε mi fa fama. Ε fe jnaxin nan fəxə ra yati! ¹¹ En-εn de! Ε tan xəmene gbansanna xa siga, ε Alatala batu, bayo ε na nan maxədinxı." E yi e kedi Firawona yetagi.

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "I yiini bandun Misiran yamanan xun ma alogo tuguminne xa te Misiran yamanani, e yi siseene birin don xəene ma, balabalan kesen naxanye birin luxi." ¹³ Musa yi a dunganni bandun Misiran yamanan xun ma. Alatala yi foyen nafa na yanyin nun kəeεn birin na keli sogeteden binni. Benun xətonni, foyen bata fa tuguminne ra.

¹⁴ Tuguminne yi te Misiran yamanan birin yi, e wara ayi yiren birin yi. A jəxən munma yi liga nun, a mən mi fa ligama sənən! ¹⁵ E yi lu bəxən birin ma han e na yifərə. E siseene nun se bogine birin don xəene ma, balabalan kesen naxanye lu. Ningi yo mi lu wudine nun siseene ma Misiran yamanan birin yi.

¹⁶ Firawona yi Musa nun Haruna xili mafuren! A yi a fala e xa, a naxa, "N bata yulubin liga Alatala ra, ε Ala, e nun ε tan. ¹⁷ Iki, ε mən xa n mafelu yulubini ito a fe ra, ε Alatala maxandi, ε Ala alogo a xa naxankata faxa tiini ito masiga n na."

¹⁸ Musa yi mini Firawona konni, a Alatala maxandi. ¹⁹ Alatala yi foye gbeen nafa keli sogegododen binni, naxan tuguminne xali, a e woli Gbala Baani, hali tugumin keden mi lu Misiran bəxən ma. ²⁰ Alatala yi Firawona bəjən xədəxə, a mi tin Isirayila kaane bejinjə.

Fitina fe solomanaanindena: Dimin Misiran yi

²¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "I yiini te kore, dimi gbeen xa sin Misiran

yamanan birin yi, han muxune yəeñe yi rafərə ayi." ²² Musa yi a yiini te kore, dimi gbeen yi so Misiran yamanan birin yi, xii saxan. ²³ Muxu yo mi yi fa a bode toma, muxu yo mi yi kelima a konni na xii saxanna bun ma. Koni kənənna yi Isirayila kaane konne yi.

²⁴ Firawona yi Musa xili, a yi a fala a xa, a naxa, "Ε siga ε Alatala batu. Ε diine xa siga ε fəxə ra. Xuruseene nan tun luma be." ²⁵ Musa yi a yabi, a naxa, "Na mi a ra! Nxu naxan bama saraxan nun saraxa gan dixin na Alatala xa, nxə Ala, fə i xa na xuruseene so nxu yii. ²⁶ Nxə xuruseene fan sigama nən, keden mi luun be, amasətə nxu makoon ne nan ma nxu nəma Alatala batue, nxə Ala. Benun nxu xa so, nxu mi a kolon nxu naxan nawalima Alatala batudeni." ²⁷ Alatala yi Firawona bəjən xədəxə, a mi tin e bejinjə e yi siga.

²⁸ Firawona yi a fala Musa xa, a naxa, "Mini n konni! I yetə ratanga i fa feen ma n yetagi sənən! I na fa n yetagi ləxən naxan yi, i faxama nən." ²⁹ Musa yi a yabi, a naxa, "I bata a fala! N mi fa fama i yetagi sənən!"

11

Fitina fe dənxənəfe

¹ Awa, Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, "N mən fitina fe keden nafama nən Firawona ma e nun Misiran yamanana. Na xanbi ra, a ε yiibama nən alogo ε xa keli be. A na tin fa, a yetəna ε kedima nən be. ² Falan ti yamaan xa alogo xəmene nun jaxanle birin xa e dəxə bodene xandi gbeti nun xəma muranne yi." ³ Alatala bata yi a liga a Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma. Firawona kuntigine nun a yamaan bata yi Musa yetəen binya Misiran yamanani.

⁴ Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Kəe tagini, n danguma nən Misiran birin yi. ⁵ Dii singene birin faxama nən Misiran yamanani, keli Firawona dii singen ma naxan dəxi mangayani, han konyi giləna dii singen naxan seen dinma, e nun subene birin ma dii singene. ⁶ Wuga xui gbeen tema nən Misiran yamanan birin yi, a jəxən munma yi liga nun, a mən mi fa ligama sənən. ⁷ Koni Isirayila kaane yε, hali bareni mi

wonwonye muxun ma hanma suben ma.' Nayi, ε a kolonma nən a Alatala Misiran nun Isirayila tagi rabaxi. ⁸ Nayi, i ya kuntigini itoe birin fama nən n fəma, e xinbi sin n yətagi, e yi a fala, e naxa, 'Siga, i tan nun yamaan naxan biraxi i fəxə ra!' Na xanbi ra, n sigama nən." Musa xələxi gbeen yi keli Firawona fəma.

⁹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Firawona mi i xuiin naməma, alogo n ma kabanako feene xa wuya ayi Misiran yamanani." ¹⁰ Musa nun Haruna yi kabanakoni itoe birin liga Firawona yətagi, koni Alatala yi Firawona bəjen xədəxə a mi tin Isirayila kaane bejinqe e xa mini a yamanani.

12

*Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla
Saraxaraline 23.4-8 nun Yatene 28.16-25
nun Sariyane 16.1-8*

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Misiran yamanani, a naxa, ² "Kikeni ito findima ε xa jəen kike singen nan na. ³ ε xa a fala Isirayila yamaan xa, a kikeni ito xii fude ləxəni, denbaya kanna birin xa yəxəe dii keden tongo a denbayaan xa, denbaya yo denbaya yəxəe dii keden. ⁴ Denbayaan naxan muxuye mi wuya, e mi nəe yəxəe dii kedenna jənqe, e nun e dəxə boden xa yəxəe diina nde yitaxun alogo yamaan naxan donqe, birin ma denbayaan xa na sətə. ⁵ ε xa kontonna jəe kedenna sugandi fe mi naxan na hanma kətəna. ⁶ ε xa a ramara han kikeni ito xii fu nun naaninde ləxəni, Isirayila kaan birin xa a gbee xuruseen kəe raxaba jinbanna ra. ⁷ E yi a wunla tongo, e yi a susan banxine dəeñe xun ma wudin ma e nun dəen wudi firinne ma e a donma banxin naxan kui. ⁸ Na kəe yətəen na, e xa a suben gan, e yi a don e nun jəxənde de xələne nun burun natetarena. ⁹ ε nama a suben don a xinden na hanma a jinxina, koni a xa gan e nun a xunna nun a sanne nun a kui seene. ¹⁰ ε nama sese lu han xətənni. Xa nde lu, xətənni ε xa a dənxən sa təeni. ¹¹ ε xa a don ikiini: ε xa ε maxidi, ε yi ε sankidine so ε sanni, ε dunganna suxu ε yii, ε yi a don mafuren! Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla na a ra Alatala xa.

¹² Na kəeən na, n danguma nən Misiran yamanani, n dii singene birin faxama nən, muxun nun subena. N Misiran kaane gbee alane birin jaxankatama nən. Alatala nan n tan na. ¹³ Wunla naxan banxin ma, na findima taxamasenna nan na ε xa. N na wunla to, n danguma nən ε xun ma. Fitina fe mi ε liyε, n na Misiran yamanan jaxankata waxatin naxan yi."

¹⁴ "Nəe yo jəe sanli ito na feene rabi-rama ε ma nən waxati famatəne yi. ε na sanla rabama nən Alatala xa alo habadan sariyana. ¹⁵ Xii soloferen bun ma, ε buru ratetaren donma nən. Xii singen na a li, ε buru rate seen* bama nən ε banxine kui. Amasətə naxan na seen don burun nate seen naxan yi, keli xii singen ma han xii soloferede ləxəni, n na a kedima nən Isirayila yamaan ye. ¹⁶ Ləxə singeni, ε malan sarijanxin tima nən. ε nde fan tima nən a xii soloferede ləxəni. ε nama wali yo ke ləxəni itoe ma fə kudi soona yamaan xa, alogo ε xa ε dəge. ε nəe na nan tun ligə. ¹⁷ ε xa Buru Ratetaren Sanla raba, amasətə n na ε ganle raminixi Misiran yi na ləxən yətəni. ε xa na ləxən sanla raba alo habadan sariyana ε yixətəne birin xa waxati famatəne yi. ¹⁸ Nəen kike singeni, ε burun natetaren donma nən kiken xii fu nun naaninde ləxən jinbanna ra, han xii məxənən nun kedende ləxən jinbanna ra. ¹⁹ Buru rate seen mi luma ε banxine kui xii soloferen bun ma. Naxan na seen don buru rate seen naxan yi, na kedima nən Isirayila yamaan ye, xa a findi xəjən na hanma Isirayila kaana. ²⁰ ε nama sese don buru rate seen naxan yi. ε banxine yi, ε buru ratetaren nan donma."

²¹ Musa yi Isirayila fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, "Ε siga, ε yəxəen hanma siin tongo ε denbayane xa, ε a faxa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. ²² Na xanbi ra, ε hisopi wudi yiin tongo, ε a sin wunli, ε a susan dəen xun ma wudin nun dəen wudi firinne ma. ε sese nama mini ε banxine kui han xətənni. ²³ Alatala na dangu yamanani Misiran kaane faxadeni, xa a wunla to dəen xun ma nun a dəxənne ma, Alatala danguma nən na banxin xun ma. A mi tinma halagi tiin yi so ε banxini ε faxadeni."

* **12:15:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

²⁴ “Ε yamarini itoe suxuma nən alo habadan sariyana ε yetε xa e nun ε yixεtene. ²⁵ Alatala bɔxɔn naxan soma ε yii, a naxan falaxi, ε na so mənni, ε sanli ito raba. ²⁶ Ε diine na ε maxədin, e naxa, ‘Sariyani ito bunna nanse ra ε tan xa?’ ²⁷ Ε xa e yabi, ε naxa, ‘Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na a ra Alatala xa, naxan dangu Isirayila kaane banxine xun ma Misiran yi. A to yi Misiran kaane faxama, a yi nxɔ banxine ratanga.’” Na xanbi ra, yamaan yi e xinbi sin, e Ala batu. ²⁸ Isirayila kaane yi a ligalo Alatala Musa nun Haruna yamari kii naxan yi.

Fitina feen fudena: Misiran dii singeneyi faya

²⁹ Kœ tagini, Alatala yi dii singene birin faya Misiran yi, keli Firawona dii singen ma naxan dɔxi mangayani han kasorasane dii singene kaso banxini, e nun subene dii singene. ³⁰ Firawona nun a kuntigine birin yi keli kœen na, e nun Misiran kaane birin. Wuga xui gbeen yi te Misiran yi, bayo faxan bata yi ti banxin birin yi.

³¹ Na kœen yetεen na, Firawona yi Musa nun Haruna xili, a fala e xa, a naxa, “Ε keli, ε mini n ma yamanani, ε tan nun Isirayila kaane! Ε siga, ε Alatala batu, alo ε a falaxi kii naxan yi. ³² Ε xuruse xunxurine nun a xungbene tongo, alo ε a falaxi kii naxan yi. Ε siga. Ε duba n fan xa.” ³³ Misiran kaane yi Isirayila yamaan nagbengben, e yi e kedi yamanani mafuren, bayo e yi a falama nən, e naxa, “Nxu birin faxama.”

³⁴ Isirayila yamaan yi e burun xali benun a xa gan, benun a rate seen xa sa. E buru bɔnbɔ seene mafilin e dugine yi, e e sa e kœ ma, e siga a xale. ³⁵ Musa naxan fala, Isirayila kaane yi na lig, e yi Misiran kaane xandi gbetin nun xəma muranne yi e nun dugine. ³⁶ Alatala yi a ligal Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma, e naxan maxədin e na so e yii. E yi Misiran kaane yii geli.

Isirayila kaane yi keli Misiran yi

³⁷ Isirayila xəmə wuli kəmə sennin yi keli e sanna ma Ramisesi taani, siga Sukɔti taani, ba jaxanle nun diidine ra. ³⁸ Siya gbete wuyaxi fan yi siga e fɔxɔ ra. Xuruse

kuru gbeen yi e yii a xunxurin nun a xungbene. ³⁹ E yi burudine gan buru ratese mi yi naxanye yi, e keli naxan na Misiran yi, bayo e kedi nən Misiran yi. E mi fərən sətə, e fandane tongo e yetε xa. ⁴⁰ Isirayila kaane jee kəmə naanin jee tongue saxan nan ti Misiran yi. ⁴¹ Nee kəmə naanin jee tongue saxanden to a li, na lɔxɔ yetεni, Alatala yamaan birin yi mini Misiran yamanani. ⁴² Kœni ito ra waxati famatone yi, Isirayila kaane birin xa xi Alatala batue, bayo a e raminixi Misiran yamanani kœen nan na.

⁴³ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Tənne ni i ra Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe yi: Xəjə yo nama a don.

⁴⁴ Konyin naxan saraxi, i na na banxulan, ε nun na a donjε nən. ⁴⁵ I ya walikeen naxan sare fixi hanma xəjəna, ne nama a don. ⁴⁶ A donma banxi kedenna nan kui. Ε nama a suben namini banxini. Ε nama a xɔri yo gira. ⁴⁷ Isirayila yamaan birin xa sanli ito lig. ⁴⁸ Xa xəjəna nde i konni naxan wama Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba feni Alatala xa, a denbayaan xəmene birin xa banxulan. Nayi, a nəe a ligε nən alo Isirayila kaana. Koni banxulantare yo nama a don. ⁴⁹ A tan sariya kedenna na a ra Isirayila kaan nun xəjən xa ε tagi.”

⁵⁰ Alatala naxan yamari Musa nun Haruna ma, Isirayila kaane birin yi na ligal na kiini. ⁵¹ Na lɔxɔn yetεni Alatala yi Isirayila ganla ramini Misiran yamanani e bɔnsɔn yeeen ma.

13

Dii singene rasarijan fena

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Dii xəmə singene birin nasarijan n xa. N gbeen nan dii singene birin na Isirayila kaane yeε, muxune nun subene.”

³ Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Lɔxɔni ito xa rabira ε ma, ε mini lɔxɔni Misiran yi konyiyani! Amasətə Alatala ε raminixi a sənbən nan na. Ε nama buru ratexin don. ⁴ Ε minima nən to, Abiba kiken na. ⁵ Alatala na ε rafə Kanan kaane bɔxɔn ma, Xitine nun Amorine nun Xiwine e nun Yebusune yamanana, a bata yi a kɔlɔ bɔxɔn naxan ma fe ra ε benbane xa, a xa a so ε yii, kumin nun nənən gbo bɔxɔn naxan yi, ε na

so mənni, ε sanli ito rabama nən Alatala xa kikeni ito ra. ⁶ Buru ratetaren donma nən xii soloferere bun ma, xii soloferede ləxəni, sanla yi raba Alatala xa. ⁷ E buru ratetaren donma nən xii soloferere bun ma, donse nama taran ε yii buru rate seen* naxan yi. Buru rate se yo nama taran ε yamanani mume!"

⁸ "E na yebama nən ε diine xa na ləxəni, ε naxa, 'Alatala naxan ligaxi en xa, a en namini Misiran yamanani, na nan ma fe a ra.' ⁹ Sanli ito na nan ma fe rabirama ε ma, alo ε na taxamasenna xidi ε yiin na hanma ε sa ε tigi ra, alogo Alatalaa sariyan xa lu ε dε. Bayo Alatala nan ε raminixi Misiran yi a sənbəni. ¹⁰ E xa yamarini ito suxu a waxatini nəe yo nəe."

¹¹ "Alatala na ε raso Kanan bəxəni, a a so ε yii alo a kələ ε xa kii naxan yi e nun ε benbane, ¹² ε xa dii singene birin nasarijan Alatala xa saraxana nde ra. Xuruseene dii xəmə singene birin, Alatala nan gbeen ne ra. ¹³ Xa sofanla dii xəmə singen na a ra, ε xa a xunba yəxəe diin na hanma sii dina. Koni, xa ε mi a xunba, ε xa a kəeən gira, ε a faxa. E mən xa ε dii xəmə singene birin xunba saraxana nde ra. ¹⁴ E diine na ε maxədin waxati famatəne yi, e naxa, 'Ito bunna nanse ra?' E xa e yabi, ε naxa, 'Alatala sənbən nan en naminixi Misiran yi konyiyani. ¹⁵ Bayo Firawona yi tondixi en bejinjə en siga, koni Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yamanani, muxun nun subena. Nanara, en xuruse dii xəmə singene birin bama saraxan na Alatala xa, en yi en ma dii xəmə singene birin xunba.' ¹⁶ A luma nən alo i na taxamasenna xidi i yiin na hanma i tigi ra, amasətə Alatala sənbən nan en naminixi Misiran yi."

Sigatiin dəsuxuna

¹⁷ Firawona to tin yamaan xa siga, Ala mi e ramini Filisitine yamanan kira yisoxin xən, bayo Ala a fala nən, a naxa, "E na yəngən to, e nəe e miriyane maxəte nən, e xətə Misiran yi." ¹⁸ Koni Ala yi ti yamaan yəe ra tonbon yi kiraan xən, Gbala Baan binni. Isirayila kaane yi keli Misiran yi, e yitənxi yəngə so xinla ma.

* **13:7:** buru rate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

¹⁹ Musa yi Yusufu xənne tongo, bayo Yusufu bata yi Isirayila kaane rakələ, a naxa, "Ala a jəxə luma ε xən nən yati! E na keli be, ε n xənne xali."

²⁰ E yi keli Sukəti taani, e yi sa daaxadeni tən Etama yi tonbonna danna ra. ²¹ Alatala yi tima nən e yəe ra yanyin na kunda iyiani naxan yi kiraan yitama e ra. Kəeən na, a ti e yəe ra təe dəgen iyiani a e kirani yalan, alogo e xa sigan ti kəeən nun yanyin na. ²² Kundana, xanamu, təe dəgen mi yi kelima yamaan yəe ra yanyin nun kəeən na.

14

Baani gidi fena

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² "A fala Isirayila kaane xa, e xa xətə, e daaxadeni tən Pihahiroti dəxən, Migidoli nun baan tagi. E xa daaxadeni tən baan də Baali-Sefən yətagi. ³ Nayi, Firawona a falama nən lan Isirayila kaane ma, a naxa, 'E bata lə ayi yamanani, tonbonna e rabilinxi.' ⁴ N Firawona bəjəni xədəxəma nən, a bira ε fəxə ra. Koni n binyen sətəma Firawona nun a ganla birin xən ma nən, Misiran kaane yi a kolon a n tan nan Alatala ra." Isirayila kaane yi na ligi.

⁵ Misiran Mangan to a mə a yamaan bata a gi. Nayi, Firawona nun a bundəxəne miriyaan yi maxətə. E yi a fala, e naxa, "En nanse ligaxi? En bata Isirayila kaane bejin e xa siga, e mi fa walima en xa sənən!"

⁶ Firawona yi a yəngə so wontoroni tən, a ganla yi bira a fəxə ra. ⁷ A yi a yəngə so wontoro yəbaxi kəmə sənnin tongo, e nun Misiran wontorone birin. Sofa kuntigine yi ne birin kui. ⁸ Alatala yi Firawona bəjəni xədəxə, Misiran Mangana. A yi Isirayila kaane sagatan naxanye yi minima xunna kenli. ⁹ Misiran kaane yi e sagatan, Firawona soone birin nun yəngə so wontorone nun soo ragine, e nun a ganla, e yi Isirayila kaane li malanxi baan də, Pihahiroti binni, Baali-Sefən yətagi.

¹⁰ Firawona yi a masoma, Isirayila kaane yi e yəen nasiga, e Misiran kaane to fə e fəxə ra. E yi gaxu han! E e xuini te Alatala ma. ¹¹ E a fala Musa xa, e naxa, "Nanfera i faxi nxu ra tonbonni, nxu xa fa faxa be?"

Gaburu mi yi Misiran yi ba? I nanse dəxi nxu ra i to nxu baxi Misiran yi? ¹² Nxu mi ito xan falaxi i xa Misiran yi, ‘A lu nxu xa wali Misiran kaane xa?’ A yi fisa nun nxu xa wali Misiran kaane xa benun nxu xa fa faxa tonbonni.’ ¹³ Musa yi yamaan yabi, a naxa, “E nama gaxu. E ε raxara, ε yi a to Alatala ε xunbama kii naxan yi to. Amasətə ε Misiran kaan naxanye toma to, ε mi fa ne toma sənən! ¹⁴ Alatala yəngən soma nən ε xa, ε raxara tun!”

¹⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ε mən n maxandima be nanfera? A fala Isirayila kaane xa, a e xa siga. ¹⁶ I tan xa i ya dunganni te, i yiini bandun baan xun ma, a xa yitaxun firinna ra, alogo Isirayila kaane xa baani gidi a yixaraxina. ¹⁷ N tan Misiran kaane bəjəni xədəxəma nən, alogo e xa godo ε fəxə ra. N binyen sətəma nən Firawona nun a ganla birin xən ma, e nun a wontorone nun a soo ragine. ¹⁸ Misiran kaane a kolonma nən a n tan nan Alatala ra. N na nə Firawona nun a wontorone nun a soo ragine ra, n binyen sətəma nən.”

¹⁹ Ala malekan naxan yi tixi Isirayila ganla yee ra, na yi siga e xanbi ra. Kundaan naxan yi tixi e yee ra, na yi sa ti e xanbi ra. ²⁰ A yi ti Misiran nun Isirayila ganle tagi. Kundaan fəxə kedenna yi dimixi, a fəxə kedenna yi kəeni yalanma. Nanara, gali firinne mi yi masoma e bode ra kəeən birin kui.

²¹ Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Na kəeən birin na, Alatala yi baa igen naxətə foye gbeen na keli sogetedeni, a yi baani xara. Igen yi bolon. ²² Isirayila kaane yi gidi baani xare yireni. Igen yi malanxi alo banxi tunbulunna e yiifanna nun e kəmenna ma. ²³ Misiran kaane yi e sagatan. Firawona soone birin nun a yəngə so wontorone nun a soo ragine yi bira e fəxə ra baani. ²⁴ Subaxa, Alatala yi Misiran ganla mato keli kundaan nun təə deęen xun ma, a yi e yifu han! ²⁵ A yi e wontorone sanne ba e bun ma, a yi e sigati raxələ ayi. Nayi, Misiran kaane yi a fala, e naxa, “En na en gi Isirayila kaane yee ra, amasətə Alatala Misiran yəngəma e xa.”

²⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun baan xun ma alogo igen xa

sa Misiran kaane xun ma, e nun e wontorone nun e soo ragine.” ²⁷ Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Kuye yibani, baan mən yi xətə a kiini. Misiran kaane yi e gima a famatəən yee ra, koni Alatala yi e radin baani. ²⁸ Igen yi xətə, a sa wontorone nun soo ragine nun Firawona ganla birin xun ma, naxanye godo baani Isirayila kaane fəxə ra. Hali keden mi lu. ²⁹ Koni Isirayila kaane sigan ti nən igen xare yireni, igen yi malanxi e yiifanna nun e kəmenna ma. ³⁰ Na ləxəni, Alatala yi Isirayila xunba Misiran kaane yee. Isirayila yi Misiran kaane binbine to baan də. ³¹ Isirayila kaane to Alatala sənbə gbeen to Misiran kaane xili ma, yamaan yi gaxu Alatala yee ra, e la a ra, e nun Musa a walikəna.

15

Nabi Musaa bətina

¹ Nayi, Musa nun Isirayila kaane yi bətini ito ba Alatala xa. E naxa:

N bətin bama Alatala xa,
amasətə a gbo mume!

A bata soone nun soo ragine radin baani.

² Alatala nan n fangan na,

n bətin bama naxan xa,
a mən bata findi n nakisimaan na.

N ma Ala nan a ra,

n na a tantunma nən,

n fafe a Ala nan a ra,

n na a matəxəma nən.

³ Yəngə soon nan Alatala ra,
a xili nən “Alatala.”

⁴ A bata Firawona wontorone nun a ganla woli baani,

Firawona sofa yəbaxine bata e mamin Gbala Baani.

⁵ E bata godo tilinna ma alo gemene.

Fufaan yi sa e xun ma.

⁶ Alatala! I bata i sənbən yita!

Alatala! I yiifanna bata yaxune faxa.

⁷ I bata yaxune rabira i ya gboon nun nərəni.

I bata i ya xələ gbeen nagodo alo təəna
a yi e gan alo səxə xarena.

⁸ I jəə foyen bata igene malan,

walanne yi raxara alo banxi kankena.

Igene yi raxara baan tilinna xənna ma.

⁹ Yaxune yi a falama, e naxa,

“N sagatanna tima nən,

n yi e suxu.
 N se tongoxine yitaxun,
 han n wasa e ra,
 han a dangu ayi.
 N silanfanna botinma nən ayi,
 n yiin yi e halagi.”
 10 Koni, i bata i de foyen nafa
 baa igen bata sa e xun ma.
 E bata godo ige gbeen bun ma
 alo wure binyena.
 11 Alane yε, nde luxi alo i tan, Alatala?
 Nde luxi alo i tan?
 I gbee nərən sarijan!
 I magaxu!
 Tantunna i tan nan xa!
 I kabanakone ligama!
 12 I bata i yiini bandun,
 bəxən yi nxu yaxune gerun.
 13 I bata ti i ya yama xunbaxin yεε ra i ya
 hinanni.
 I e rasigama nən
 i dəxəde sarijanxini i sənbəni.
 14 Siyane a məma nən,
 e xuruxurun.
 Kuisanna Filisitine sxuxuma nən.
 15 Edən kuntigine gaxuma nən.
 Gaxun Moyaba muxu gbeene sxuxuma nən.
 Kanan kaane birin sənbən bata jan.
 16 Gaxun nun kuisanna e sxuxuma nən,
 e e raxara alo gəməna i sənbən bun,
 han i ya yamaan yi dangu, Alatala!
 Han i ya muxune yi dangu.
 17 I e xalima nən,
 i yi e dəxə geyaan fari
 i naxan findima e kəen na,
 i tan Alatala luma dənaxan yi,
 i tan Marigin dənaxan nafalaxi yire
 sarijanxin na.
 18 Alatala luma nən mangayani habadan
 han habadan!

Mariyama bətina

19 Firawona soone nun a wontorone nun
 a soo ragine to godo baani, Alatala baa
 igen naxətə nən e xun ma, koni Isirayila
 kaane yi sigan ti, e baani gidi a yixarena.
 20 Nayi, Haruna xunyen Mariyama, nabi
 naxalanmana, na yi tanbanna sxuxu a yii.
 Naxanle birin yi bira a fəxə ra, tanbanne e
 yii, e bodonma.

* 15:23: Mara bunna nən fa fala “Xələna.”

21 Mariyama yi bətini ito bama Isirayila
 naxanle xa,
 E bətin ba Alatala xa,
 amasətə a gbo han!
 A bata soone nun soo ragine woli baani!

Isirayila kaane tonbonni

22 Musa yi ti Isirayila kaane yεε ra keli
 Gbala Baani siga Suru tonbonni. Xii sax-
 anna bun ma, e sigan tima tonbonni, e mi
 ige to.

23 E yi so Mara yi, koni e mi nə Mara
 igen minjə, amasətə a yi xələ. Nanara,
 na yiren yi xili sa “Mara.”* 24 Yamaan yi
 lu Musa mafale, e naxa, “Nxu xa nanse
 min?” 25 Musa yi Alatala maxandi, Alatala
 yi wudina nde yita a ra, a naxan woli igeni.
 Igen yi naxunjə ayi. Alatala tənna nun
 sariyan soxi yamaan yii mənna nin, a e
 kəjaan fəsəfəsə.

26 A yi a fala, a naxa, “Xa ε Alatala xuiin
 name ki fajı, ε Ala, ε yi tinixinna ligə a yεε ra
 yi, xa ε a yamarine nun tənne birin sxuxu, n
 mi fitina fe yo rafe ε ma, n Misiran kaane
 naxankataxi naxanye ra, amasətə Alatala
 nan n tan na, naxan ε rakəndəyama.” 27 E
 yi so Elimi yi, tigi fu nun firin yi dənaxan
 yi e nun tugu bili tonge solofer. E yi
 daaxadeni tən mənni, igen dəxən.

16

Donseen yi keli kore

1 Isirayila yamaan birin yi keli Elimi
 yi, e minin kike firinden xii fu nun suu-
 lunde ləxəni Misiran yamanani, e fa Sin
 tonbonni, dənaxan Elimi nun Sinayı tagi.

2 Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun
 Haruna mafale tonbonni. 3 Isirayila kaane
 yi a fala e xa, e naxa, “Hali Alatala yi nxu
 faxa Misiran yi nun! Nxu yi dəxəma sube
 tundene fəma nxu yi donseene don han
 nxu lugo! Koni ε bata fa nxu ra tonbonni
 be alogo nxu birin xa faxa kamən ma.”

4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Awa,
 n na a ligama nən donseen yi godo ε ma keli
 kore. Yamaan yi mini ləxə yo ləxə. E naxan
 donjə ləxən kui, e na yaten matongo. N na
 e kəjaan fəsəfəsəma na kii nin, n xa a to xa e
 n ma sariyane sxux. 5 Xii senninde ləxəni, e

xa a matongo e naxan donje xii firinna kui, e na rafala burun na.”

⁶ Musa nun Haruna yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, “To jinbanna ra, e a kolonma nen a Alatala nan e raminixi Misiran yamanani. ⁷ Xətənni, e Alatala binyen toma nen, amasto a bata e xuiin me, e Alatala nan mafalama. Nanse nxu tan na e to nxu mafalama?” ⁸ Musa yi a fala, a naxa, “Alatala suben don dixin soma e yii nen to jinbanna ra. Xətənni, a burun so e yii han e lugo. Amasto Alatala bata a mafala xuiin me e xən ma. Nanse nxu tan na? E mi nxu tan gbansanna mafalama, fo Alatala.”

⁹ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan birin xa, i naxa, ‘E fa Alatala yetagi, amasto a bata a mafala xuiin me e xən ma.’” ¹⁰ Haruna to yi falan tima Isirayila yamaan birin xa, e yi e firifiri tonbonna binni, Alatalaa nərən yi mini kənənni kundani.

¹¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹² “N bata Isirayila kaane xuiin me. E n mafalama. A fala e xa, i naxa, ‘Ninbanna ra, e suben donma nen. Xətənni e lugo burun na. Nayi, e a kolonje a Alatala nan n tan na, e Ala.’”

¹³ Ninbanna ra, dəməne yi fa e dəxo yamaan daaxaden yiren birin yi. Xətənni, xiila yi saxi yamaan daaxaden nabilinna birin yi. ¹⁴ Xiila to yolon, sena nde yi lu malanxi bəxən fari alo bogi seen xənna. ¹⁵ Isirayila kaane to a mato, e a fala e bode xa, e naxa, “Nanse ito ra?” Bayo, e mi yi a kolon naxan a ra. Musa yi a fala e xa, a naxa, “Donseen na a ra Alatala naxan soxi e yii e xa a don.” ¹⁶ Alatala ito nan yamarixi, a naxa, “Birin nəe naxan donje a xa na nan matongo. E xa ligase ye keden keden matongo muxune xa naxanye e konne yi.”

¹⁷ Isirayila kaane yi a ligə na kiini, nde yi a gbegbe matongo, nde yi ndedi matongo.

¹⁸ E yi a maliga ligə seen kui. Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma. Birin yi a matongoma a makoon naxan ma.

¹⁹ Musa yi a fala e xa, a naxa, “Muxu yo nama a dənxən namara han xətənni.”

²⁰ Koni, ndee mi e tuli mati Musa ra. Ne yi

a ramara han xətənni. Koni kunle yi bira a birin yi, a xirin yi mini fələ. Nanara, Musa yi xələ ne ma.

²¹ Xətən yo xətən birin yi a matongoma naxan e makoon liye. Sogen na xələ, donseen yi xulunje ayi.

²² Xii senninde ləxəni, e yi ləxə firin daxi matongo, birin ligə seen ye firin. Yamaan kuntigine birin yi na feen dəntəge Musa xa. ²³ Musa yi a fala e xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Matabu Ləxən nan tila ra. Matabu sarijanxin na a ra Alatala xa. Nanara, e lan e xa donseen naxan gan, e na gan. E lan e xa naxan jin, e na jin. Naxanye na lu e ne ramara han xətənni.”

²⁴ E yi a ramara han xətənni, alo Musa a yamari kii naxan yi. A xirin mi mini, kuli mi bira a yi. ²⁵ Musa yi a fala, a naxa, “E ito don to, amasto Alatalaa Matabu Ləxən nan to ra. To e mi se toma a matongo dixin na. ²⁶ E a matongoma nen xii sennin, koni xii soloferede ləxəni, naxan findin Matabu Ləxən na, se mi taranma na mume!”

²⁷ Xii soloferede ləxəni, yamaan muxuna ndee yi mini a matongoden, e mi sese to.

²⁸ Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “E tondima n ma yamarine nun sariyane suxe han waxatin mundun yi? ²⁹ E a kolon a Alatala bata Matabu Ləxən so e yii. Nanara, xii senninde ləxəni, a donse ləxə firin daxin soma e yii. Birin xa a raxara xii soloferede ləxəna fe ra. Muxu yo nama mini a konni.” ³⁰ Yamaan yi a matabu xii soloferede ləxəni.

³¹ Isirayila kaane yi na donseen xili sa “Manna donsena.”* A yi luxi alo se xəri fixəna. A yi naxun alo kumina.

³² Musa yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Manna donseen ligase ye keden xa ramara e yixətəne xa, alogo e xa a to n na e baloxi burun naxan na tonbonni, n na e ramini xanbini Misiran yamanani.”

³³ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Goron keden tongo, i yi a rafe Manna donseen ligase keden na, i yi a sa Alatala yetagi, alogo a xa ramara e yixətəne xa.” ³⁴ Haruna yi na Manna donseen sa Layiri Kankiraan[†] yetagi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi, alogo a xa ramara.

* ^{16:31:} Manna bunna nen fa fala “Nanse a ra?” † ^{16:34:} 16.34 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

³⁵ Isirayila kaane yi Manna donseen don jne tonge naanin, han e yi so yamanani muxune yi dəxi dənaxan yi. E yi Manna donseen don han e yi Kanan yamanan danna li. ³⁶ Na waxatin liga seen ye fu yi lanxi Efa liga seen ye kedenna nan ma.

17

Igen yi mini Horebe fanyeni Yatene 20.1-13

¹ Isirayila kaane yamaan birin yi keli Sin tonbonni, e sigan ti yirene yi alo Alatala e yamari kii naxan yi. E yi daaxadeni tən Refidimi yi, koni yamaan mi ige min daxi to na yi. ² Nanara, yamaan yi yengen fen Musa ra. E yi a fala, e naxa, “Ige min dixin so nxu yii!” Musa yi e yabi, a naxa, “Nanfera ε n nafenma yengen na? Nanfera ε Alatala matoma bunbani?” ³ Min xənla nan yi yamaan na mənni, e yi lu Musa mafalε. E naxa, “Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, alogo nxu nun nxə diine nun nxə xuruseene xa fa faxa be min xənla ra?” ⁴ Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, “N nanse ligama yamani ito xa? A luxi ndedi, e xa n magələn.” ⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dangu yamaan yee ra. Ε nun Isirayila fonna ndee xa siga. I xa dunganna susu i yii i Nila baan garin naxan na. ⁶ N tima nən i yee ra Horebe fanyen ma. I xa fanyen garin, igen minima nən, yamaan yi a min.” Musa yi na liga, Isirayila fonne yee xəri. ⁷ A yi mən xili sa “Masa” e nun “Meriba.”* Amasətə Isirayila kaane bata yi matandina ti, e bata yi Alatala mato bunbani, e naxa, “Alatala en ye ba? Xa a mi en ye?”

Isirayila yi Amaleki no

⁸ Amalekine yi fa Isirayila yengedeni Refidimi yi. ⁹ Nayi, Musa yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Xemena ndee sugandi, i sa Amalekine yengε. Tila, n tima nən geyaan xuntagi, Alaa dunganna n yii.” ¹⁰ Yosuwe yi Amalekine yengε alo Musa a fala kii naxan yi. Musa, Haruna, e nun Xuru yi te geyaan xuntagi. ¹¹ Musa nəma a yiini tema, Isirayila yi noon tima. Koni xa a a yiini godo, Amalekine yi noon ti. ¹² Musa

yiine bata yi xadan. E yi gemen tongo, e na dəxə. Musa yi dəxə a fari. Haruna nun Xuru yi a yiine bun tima, boden fəxə kedenni, boden bode fəxəni. A yiine yi kore han kəe yi so. ¹³ Yosuwe yi Amalekine ganla no silanfanna ra.

¹⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ito səbə kədin kui, alogo jinan nama ti a xən. I yi a yeba Yosuwe xa, bayo n Amalekine bama nən dunuña yi fefe! Ninan yi ti e xən.”

¹⁵ Musa yi saraxa ganden nafala, a yi a xili sa, “Alatala nan n ma yengε so taxamaseri dugin na.” ¹⁶ A mən yi a fala, a naxa, “Amasətə muxune kelixi nən Alatala manga gbeden xili ma, Alatala luma Amalekine yengε nən, han mayixətən nun mayixətən.”

18

Nabi Musa bitanna

¹ Musa bitanna Yetiro, Midiyān saraxaralina, na yi a mə Ala naxan birin ligaxi Musa nun Isirayila xa, a yamana. A a mə a Alatala bata yi Isirayila ramini Misiran yi.

² Musa bitanna Yetiro yi fa Musaa naxanla Sefora ra, a bata yi naxan lu a yee ³ e nun a dii firinne. Kedenna xili Gərisəmi, bayo Musa bata yi a fala, a naxa, “N bata findi xəjən na yamana gbətə yi.” ⁴ Boden yi xili Eliyeseri,* bayo a bata yi a fala, a naxa, “N babaa Ala bata n mali, a n natanga Firawona silanfanna ma.”

⁵ Musa bitanna Yetiro nun Musaa diine nun a naxanla yi fa Musa fəma tonbonni, a yi dəxi dənaxan yi Alaa geyaan dəxən ma.

⁶ A bata yi a fe xibarun nasiga Musa ma, a naxa, “N tan, i bitanna Yetiro, n fama i fəma, nxu nun i ya naxanla nun a dii firinne.” ⁷ Musa yi mini a bitanna ralanden, a yi a xinbi sin, a yi a sunbu. E yi e bode xəntən, e so Musaa bubun kui. ⁸ Musa yi a yeba a bitanna xa Alatala naxan ligaxi Firawona nun Misiran kaane ra Isirayila fe ra, e nun tərən naxan birin e sətə kira yi, e nun Alatala e xunba kii naxan yi.

⁹ Alatala naxan birin ligaxi Isirayila xa a to a xunba Misiran kaane yii, Yetiro yi səwa ne ra. ¹⁰ Yetiro yi a fala, a naxa, “N bata barika bira Alatala xa, naxan ε xunbaxi

* **17:7:** Masa bunna nəen fa fala “bunbana.” Meriba bunna nəen fa fala “Fe matandina.” * **18:4:** Eliyeseri bunna nəen fa fala “Ala nan n mali tiin na.”

Misiran kaane nun Firawona yii, naxan yamaan baxi Misiran kaane sənbən bun! ¹¹ Iki, n bata a kolon a Alatala sənbən gbo alane birin xa, amasotə a bata ito liga ne ra naxanye yi wasoxi Isirayila xili ma.”

¹² Musa bitanna Yetiro yi saraxa gan daxin nun saraxa gbətəne ba Ala xa. Haruna nun Isirayila fonne birin yi fa buru dondoni Musa bitanna fəma, Ala yetagi.

Sariyane 1.9-18

¹³ Na xətən bode, Musa yi dəxə yamaan makitidi. Yamaan yi ti a yetagi keli xətənnə ma han jinbanna ra. ¹⁴ Musa yi naxan birin ligama yamaan xa, a bitanna to na to, a yi a fala, a naxa, “Nanfe ito ra, i naxan ligama yamaan xa? Nanfera i kedenna kitin sama, yamaan birin yi ti i yetagi, keli xətənni han jinbanna ra?” ¹⁵ Musa yi a bitanna yabi, a naxa, “Bayo yamaan fama n fəma Ala sagoon nan maxədinde yi. ¹⁶ Xa fena nde e tagi, e fama nən n fəma, n yi kitin sa, n Alaa tənne nun a sariyane yeba e xa.”

¹⁷ Musa bitanna yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na mi fan. ¹⁸ E nun yamani ito ε bode raxadanma nən, bayo goronni ito gbo i sənbən xa, i kedenna mi a gase.

¹⁹ Iki, i tuli mati n xuiin na, n xa i kawandi. Ala xa lu i xən! A lan i xa ti Ala yetagi yamaan funfuni, i yi Ala maxədin e bode matandine fe ra. ²⁰ I xa e xaran tənne nun sariyane ma. I kiraan yita e ra e biran naxan fəxə ra, e nun wanle e naxan ke. ²¹ Koni i xa muxu kəndəne sugandi yamaan yε, naxanye gaxuma Ala yε ra, lannaya muxune, mayifu mi naxanye yi. I yi e findi muxu wuli keden kuntigine ra, hanma muxu kəmə kuntigine, e nun muxu tonge suulun kuntigine, e nun muxu fu kuntigine. ²² E xa yamaan makiti waxatin birin, e yi fa fe xədəxəne ra i fəma. Koni feen naxanye mi xədəxə, e tan xa ne makiti. Na nde bama nən i ya goronna ra, bayo e fan nde tongoma nən. ²³ Xa i na liga, Alaa tinni, i nəe a gase nən. Yamani ito birin sigama nən e konne yi bəjəe xunbenli.”

²⁴ Musa yi a bitanna xuiin name, a naxan fala, a na liga. ²⁵ A muxu kəndəne sugandi Isirayila yi, a yi e findi yama xunne ra, muxu wuli keden kuntigine, muxu kəmə

kuntigine, muxu tonge suulun kuntigine, e nun muxu fu kuntigine. ²⁶ E yi yamaan makitima waxatin birin. E yi fama fe xədəxəne ra Musa fəma, koni naxanye mi yi xədəxə, e tan yetəen yi ne makitima nən.

²⁷ Musa yi tin, a bitanna yi siga a konni.

19

Layiri xidin Sinayı geyaanfari

¹ Kike saxan to dangu, xabu e mini Misiran yi, na ləxə yetəni, Isirayila kaane yi Sinayı tonbonna li. ² E to keli Refidimi yi, e yi fa Sinayı tonbonni. Isirayila kaane yi daaxadeni tən tonbonni, geyaan san bun.

³ Musa yi te Ala fəma. Alatala yi Musa xili geyaan xuntagi, a naxa, “Ito fala Yaxuba bənsənne xa, Isirayila kaane, ⁴ ‘E yetəen bata a to n naxan ligaxi Misiran na, n yi ε xali n fəma alo singbinna soma a diine bun kii naxan yi. ⁵ Iki, xa ε n xuiin susu ki fəpi, xa ε n ma layirin susu, ε findima nən n ma yamaan na siyane birin yε. N gbeen nan bəxən birin na, ⁶ koni ε findima n xa saraxarali yamaan nan na e nun siya sarijanxina.’ I falani itoe nan tima Isirayila kaane xa.”

⁷ Musa yi xətə, a fonne birin xili, a falani itoe birin yeba e xa, alo Alatala a yamari kii naxan yi. ⁸ Yamaan birin yi a fala, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu na ligama nən.” Musa yi sa e falane rali Alatala ma.

⁹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N fama nən i ma kunda iyiani, alogo n nəma falan naxan tiyε i xa, yamaan xa a mε. Nanara, e le i ra waxatin birin yi.” Musa yi yamana falane radangu Alatala ma.

¹⁰ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga yamaan fəma, e rasarijan to nun tila yi. E xa e dugine xa. ¹¹ E xa e yitən xii saxanda fe ra, bayo na ləxəni Alatala godoma nən Sinayı geyaan fari, yamaan birin yε xəri. ¹² I xa danne sa yamaan xa geyaan nabilinni, i yi a fala, i naxa, ‘E yetə masuxu te feen na geyaan fari, ε nama maso a san bunna ra. Naxan yo na a sanna ti geyaan ma, ε xa na kanna faxa. ¹³ E nama ε yiin din a ra, koni ε a magələnma nən, hanma ε a bun xalimakunle ra. Muxu ba, sube ba, a mi kisima.’ Xətaan xuiin na mini, muxune yi te geyaan fari.”

¹⁴ Musa yi godo yamaan fəma keli geyaan fari, a yi yamaan nasarijan, e yi e dugine xa. ¹⁵ A yi a fala yamaan xa, a naxa, “E yitən xii saxandena fe ra. E nama ε maso naxalan yo ra.”

¹⁶ Xii saxande ləxən xətənni, kuye sarinne yi mini, galanne yi godo, kundaan yi sa geyaan xun ma. Xətaan xuiin yi mini han! Yamaan birin yi gaxu.

¹⁷ Musa yi yamaan namini e daaxadeni Ala ralandeni, e yi e malan geyaan san bun ma. ¹⁸ Tutun yi Sinayi geyaan birin xun ma, amasətə Alatala bata yi godo a ma təe dəgeni. Na tutin yi tema alo sulun təen* tutina, geyaan birin yi xuruxurunma a naxin na. ¹⁹ Xətaan xuiin yi gboma ayi tun! Musa yi falan ti, Ala yi a yabi a xuini texin na. ²⁰ Alatala yi godo Sinayi geyaan fari, a yi Musa xili geyaan xuntagi. Musa yi te.

²¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “God, a fala yamaan xa e nama kata fa feen na n matodeni, xa na mi a ra e wuyaxi faxama nən. ²² Hali saraxaraliin naxanye e masoma Alatala ra, ne xa e yətə rasarijan, alogo Alatala nama e faxa.” ²³ Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Yamaan mi nəe te Sinayi geyaan fari. Amasətə i bata nxu rakolon, i yi a fala, i naxa, ‘E danne sa geyaan nabilinni, ε xa a rasarijan.’” ²⁴ Alatala yi a fala a xa, a naxa, “God, i mən yi te ε nun Haruna. Koni saraxaraline nun yamaan nama kata te feen na Alatala fəma, alogo n nama e faxa.” ²⁵ Musa yi godo yamaan fəma, a feni itoe fala e xa.

20

Yamari fune fe Sariyane 5.6-21

¹ Ala yi falani itoe birin ti, a naxa,
² “Alatala nan n tan na, i ya Ala, naxan i raminixi konyiyani Misiran yi.”

Yamari Singena

³ “I nama ala gbətə batu fə n tan.”

Yamari Firindena

* **19:18:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.” * **20:5:** Ala xəxələn, bayo e nun a yamaan layirin nan xidima alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xəməna a naxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bir se gbətə fəxə ra a batu xinla ma.

⁴ “I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore, naxan bəxən ma hanma naxan igeni. ⁵ I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasətə n tan, Alatala, i ya Ala, n xəxələn.* Naxanye na n naxaxu, n ne haken saranma e diine ra nən han mayixətə saxan hanma naanin. ⁶ Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nən han mayixətə wuli keden.”

Yamari Saxandena

⁷ “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasətə Alatala na kanna naxankatama nən.”

Yamari Naanindena

⁸ “I xa Matabu Ləxən binya, i yi a rasarijan. ⁹ I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin ke. ¹⁰ Koni xii soloferede ləxəni, Alatala i ya Alaa Matabu Ləxən nan na ra. I nama wali yo ke, i tan ba, i ya dii xəmən ba, i ya dii temən ba, i ya konyin ba, i ya xuruse ba, hanma hali xəjən naxan i konni. ¹¹ Amasətə Alatala koren nun bəxən nun igen daxi xii sennin nan bun, e nun naxan birin e yi. Koni a a matabu nən xii soloferedeni. Nanara, Alatala yi barakan sa Matabu Ləxəna fe yi, a yi a rasarijan.”

Yamari Suulundena

¹² “I baba nun i nga binya, alogo i xa siimaya xunkuyen sətə bəxəni, Alatala i ya Ala naxan fima i ma.”

Yamari Sennindena

¹³ “I nama faxan ti.”

Yamari Soloferedena

¹⁴ “I nama yalunyaan liga.”

Yamari Solomasəxədena

¹⁵ “I nama mujan ti.”

Yamari Solomanaanindena

¹⁶ “I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma.”

Yamari Fudena

¹⁷ “I nama mila i bodena banxin xən hanma i bodena naxanla, hanma a konyina, a jingena, a sofanla, hanma i adamadi boden gbee seen naxan birin na.”

Sariyane 5.22-33

¹⁸ Yamaan birin yi galanna nun x̄taan xuiin m̄ma, e yi tutin toma t̄e. Yamaan yi gaxu e xuruxurun, e yi e makuya. ¹⁹ E yi a fala Musa xa, e naxa, “I tan yet̄en xa falan ti nxu xa, nxu nxu tuli matima n̄en i ra, koni Ala nama falan ti nxu xa alogo nxu nama faxa.” ²⁰ Musa yi a fala yamaan xa, e naxa, “E nama gaxu. Ala bata fa ε k̄jaan f̄esef̄esedeni, alogo ε xa gaxu a yee ra, alogo ε nama yulubin liga.” ²¹ Yamaan yi lu tixi yire makuyeni, koni Musa yi a maso kundaan na Ala yi d̄enaxan yi.

Sariyane saraxa gandene fe yi

²² Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “E bata a to a n̄ bata falan ti ε xa keli kore. ²³ E nama suxurene rafala, ε yi nxu nun ne batu nxu bode x̄n. E nama gbetin nun x̄ma suxurene rafala. ²⁴ I xa saraxa gande b̄ende daxini t̄n n̄ xa, i yi saraxa gan daxine nun b̄j̄ne xunbeli saraxane nun xuruse xunxurine nun a xungbene ba a fari. N na d̄enaxan findi n̄ xinla binyaden na, n̄ fama n̄en i ma m̄nni, n̄ yi i baraka. ²⁵ Xa i saraxa gande ḡme daxini t̄n n̄ xa, i nama a yit̄n ḡme masolixin na. Amas̄t̄ i ya a masolima waliseen naxan na, na saraxa ganden nax̄sima n̄en. ²⁶ I nama saraxa gande matexin nafala n̄ xa, i yi te te seene ma, alogo i ragenla nama to.”

21

Sariyane konyine feyi

*Sariyane 15.12-18 nun Saraxaraline
25,39-55*

¹ “I sariyani itoe nan yebama e xa. ² Xa i Heburu konyina nde sara, a walima n̄en j̄ee sennin. Koni j̄ee soloferedeni, a x̄r̄yama n̄en, a mi sese firma. ³ Xa a kedenna nan soxi i konni, a kedenna nan sigama. Xa jaxanla yi a yii a so waxatini, e nun a jaxanla yi siga. ⁴ Xa a kanna nan jaxanla so a yii, xa a bata dii x̄menne bari hanma dii temene, a kanna nan gbee a jaxanla nun a diine ra. A kedenna yi siga. ⁵ Xa konyina a fala, a naxa, ‘N kanna rafan n̄ ma, e nun n̄ ma jaxanla nun n̄ ma diine, n̄ mi waxi x̄r̄ya feni,’ ⁶ nayi a kanna xa a xali Alaa kitisane yet̄agi. A yi a maso deen na hanma senbetenna. A kanna yi a tunla

s̄x̄on wuren na. Konyin yi lu a wanla ra tolon!”

⁷ “Xa muxuna nde a dii temen mati alo konyina, a mi x̄r̄yama alo konyi x̄menne. ⁸ Xa a rajaxu a kanna ma, naxan yi waxi a tongo feni a jaxanla ra, a kanna xa tin a baba xa a xunba. A kanna nama a yanfa, a a mati x̄j̄ene ma. ⁹ Xa a fixi a dii x̄men nan ma a jaxanla ra, a kanna a suxuma n̄en alo a gbee dii temene. ¹⁰ Xa a jaxalan gb̄ete tongo, a nama sese ba a singe ra xiina donseen na, hanma a dugin na, hanma x̄me taa sariyana. ¹¹ Xa a mi na fe saxanne liga a xa, a n̄e sige n̄en, a mi gbeti yo fi.”

Sariyane lan masibo feene ma

¹² “Naxan na muxuna nde b̄nb̄o, a a faxa, ε xa na kanna faxa. ¹³ Xa a mi yi kataxi a faxa feen na, koni Ala yi a ragidi na kiini, a xa a gi han n̄ yiren naxan yite i ra a n̄e luyε d̄enaxan yi. ¹⁴ Koni xa muxuna nde a boden faxa feni t̄n a yi a faxa, hali a sa a singan n̄ ma saraxa ganden na, ε xa a ba na, ε yi a faxa.”

¹⁵ “Naxan na a baba b̄nb̄o hanma a nga, ε xa na kanna faxa.”

¹⁶ “Naxan na muxuna nde suxu, a sa a mati hanma muxune yi a to a yii, ε xa na kanna faxa.”

¹⁷ “Naxan na a baba danga hanma a nga, ε xa na kanna faxa.”

¹⁸ “Xa muxune yengε, keden yi ḡmen sin a boden ma hanma waliseni nde, a mi a faxa, koni a yi a rasa, ¹⁹ nayi naxan b̄nb̄on tixi, na mi jaxankatama xa boden keli, a yi a masiga ti dunganna ra. Koni a xa a walitareya yikalan sareen fi. A yi a dandan han a yi yalan.”

²⁰ “Xa muxuna nde a konyi x̄men hanma a konyi gileñ b̄nb̄o wudin na, konyin yi faxa a yii, a kanna hak̄en saranma a ra n̄en. ²¹ Koni xa a konyin bata keli xii keden hanma firin na xanbi ra, a kanna hak̄en mi fa saranma a ra. A bata a yet̄e nan b̄nɔ.”

²² “Xa muxune yengε, ε jaxalan fudikanna li, a diin bari benun a waxatin xa a li, koni fe jaxi gb̄ete mi bira ayi, nayi na jaxanla x̄men na seen naxan max̄din, kitisane na tin naxan ma, fe kalan xa na fi. ²³ Koni xa jaxanla max̄lɔxi, niin j̄ox̄on xa fi niin na, ²⁴ yeeñ yi j̄ox̄o yeeñ na, j̄inna

yi jəxə jinna ra, yiin yi jəxə yiin na, sanna yi jəxə sanna ra, ²⁵ ganna yi jəxə ganna ra, maxələn yi jəxə maxələn na, bənbən yi jəxə bənbən na.”

²⁶ “Xa muxuna nde a konyi xəmən hanma a konyi gilən yəen garin, a yi a kala, a xərəyama nən a yəen sarena. ²⁷ Xa a konyi xəməna hanma a konyi gilən jin keden gira, a xərəyama nən a jinna sarena.”

²⁸ “Xa jingena nde xəməna hanma naxanla soxən a fenna ra, a yi faxa, jingen magələnma nən han a faxa, a suben nama don. Koni jinge kanna haken mi saranma a ra. ²⁹ Koni xa jingen dari feen nan yi a ra, a kanna bata yi rakolon, koni a mi a xidi, jingen yi xəmən hanma naxanla faxa, nayı jingen magələnma nən, ε yi a kanna fan faxa. ³⁰ Koni, xa muxune tinxi a ma, jinge kanna xa a niin xunbaan fi, e na naxan yo maxədin. ³¹ Sariya keden mən sama xa jingen bata banxulanna hanma sungutunna faxa. ³² Koni xa jingen bata konyi xəmən hanma konyi gilən faxa, jinge kanna xa gbeti gbanan tonge saxan nan so konyi kanna yii, jingen yi magələn.”

³³ “Xa muxuna nde xəjinnə de raba, hanma a nde ge, a mi a de ragali, xa jingena nde bira na ra hanma sofanla, ³⁴ xəjiin kanna xa jingen sareni fi, a jinge faxaxin tongo.”

³⁵ “Xa muxu jingen jinge gbetə soxən, a yi faxa, e xa jinge nəjen mati e a sareni taxun, e jinge faxaxin fan taxun. ³⁶ Koni xa a kolonxi a a jingen dari feen nan yi a ra, a kanna mi a xidi, na kanna xa jingen jəxən fi jingen na, a jinge faxaxin tongo a gbeen na.”

Sariyana lan kala feene ma

³⁷ “Xa muxuna nde jingen muja hanma yəxəena, a a kəe raxaba hanma a a mati, a jinge suulun nan fima jingen jəxən na, a yəxənaanin fi yəxəen jəxən na.”

22

¹ “Xa mujaden natərena muja tideni, e yi a bənbə, a yi faxa, na mi yatəma faxa tiin na. ² Koni xa kuyen bata yiba, na yatəma faxa tiin na na.”

“Mujaden xa a se mujaxine jəxə, xa sese mi a yii, a yetəen xa mati konyin na. ³ A naxan mujaxi, jingena, yəxəena, hanma sofanla, xa muxune na li a yii, a xa a jəxən naxətə dəxəde firin.”

⁴ “Xa muxuna nde a xuruseene lu e kalan ti xəena nde ma hanma manpa bili nakəna nde kui, a xa se kalaxine jəxə a gbee se xabaxi fajine ra.”

⁵ “Xa təen keli, a sexən li, a sa malo xidine hanma a tixin gan, hanma xəen birin yi gan, naxan təen soxi a xa se kalaxine jəxən fi.”

⁶ “Xa muxuna nde gbetina hanma a yii sena nde taxu a lanfaan na a xa ramara, e yi a muja na kanna ma, mujaden xa a jəxən naxətə dəxə firin, xa a to. ⁷ Xa mujade mi to, banxi kanna xa siga Ala batu yireni, a a kələ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi.”

⁸ “Matandin naxan keli jinge feen ma, sofali fena, yəxəe fena, dugi fena, hanma seen naxan ləxi ayi, muxune a falama naxan ma fe yi, e naxa, ‘N gbeen na a ra!’ Se kari dəxə firinne xa siga han Ala batudena. Ala na naxan yalagi, na xa a lanfaan gbeen jəxən naxətə dəxə firin.”

⁹ “Xa muxuna nde sofanla, jingena, yəxəena, hanma suben siya gbetə taxu a lanfaan na, na suben yi faxa, hanma a maxələ, hanma a muja, muxu yo mi a to, ¹⁰ marakələn xa ti Alatala yi na muxu firinne tagi. Naxan suben namaraxi, na xa a kələ fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi. Sube kanna xa tin na kələn ma, hali boden mi a jəxən fi. ¹¹ Koni xa suben mujaxi a konna nin, a lanma nən a yi a kanna gbeen jəxən naxətə a ma. ¹² Xa burunna subene bata a subeni bə, a xa fa a dənxən na seren na, naxan faxaxi na jəxən nama raxətə. ¹³ Xa muxuna nde suben xandi a lanfaan ma, suben yi maxələ hanma a faxa a kanna xanbi, a jəxən naxətəma nən. ¹⁴ Xa a kanna yi a dəxən na waxatini, a mi a jəxə raxətəma. Xa a a yii toliman nin, naxan a xun yi, a sareni na na ra.”

Sariyane

¹⁵ “Xa muxuna nde sungutun nasələnxin nakunfa naxan mi futuxi, a yi a kolon naxanla ra, a xa a futu seen fi a yi a tongo

a naxanla ra. ¹⁶ Xa a baba tondi a soe a yii, a xa sungutun nasələnxine futu seen xasabin fi gbetin na a baba ma.”

¹⁷ “I nama yiimatoon lu a nii ra.”

¹⁸ “Naxan yo nun suben na kafu i xa a faxa.”

¹⁹ “Naxan yo na saraxan ba ala gbətəne xa, ba Alatala kedenna ra, i xa a faxa.”

²⁰ “I nama xəjənən tərə, i nama naxu a ra, amasətə xəjənən nan yi ε ra Misiran yamanani.”

²¹ “I nama naxu kaja gilən na, hanma kiridina. ²² Xa i naxu e ra, e yi e xuini te n ma, n na e xuiin naməma nən yati! ²³ N xələma nən, n yi i faxa silanfanna ra, i ya naxanle yi findi kaja giləne ra, ε diine yi findi kiridine ra.”

²⁴ “Xa i gbetin doli yiigelitəna nde ma n ma yamani, i nama findi doli maxinla ra, i nama tənə yo fen a ra. ²⁵ Xa i i bodena domaan suxu tolimani, i xa a raxətə a ma benun sogen xa bira. ²⁶ Amasətə xa a sa li, a domaan nan a bitinganna ra, a naxan felenma a ma xunbenli, a xa a sa nanse ma? Xa a n maxandi, n na a xuiin naməma nən. Amasətə n tan kininkinin.”

²⁷ “I nama Ala rayelefu, i nama i ya yamaan mangan danga.”

²⁸ “N gbee naxan i ya se xabaxine nun i ya turen fari i nama bu na fideni n ma. I xa i ya dii xəmə singen so n yii. ²⁹ I mən yi i ya ningen dii singen so n yii e nun i ya yəxəəna. A xa lu a nga bun xii sennin, a xii soloferedeni, i yi a so n yii.”

³⁰ “N ma muxu sarıjanxine nan ε tan na. Nanara, ε nama sube yo don burunna subene naxan faxaxi. Ε xa a woli barene bun.”

23

¹ “I nama wule falane rali muxune ma. I nama kafu fe naxi rabane ma wule seren badeni. ² I nama bira yamaan fəxə ra fe naxi rabadeni. I nama sa yamaan fari, i wule seren ba alogo kitin nama sa tinxinni. ³ I nama yiigelitən nafisa bonne xa kitini.”

⁴ “Xa i naralan i yaxuna jinge tununxin na hanma a sofanta, i xa fa a ra a yə ra. ⁵ Xa i i yaxuna sofanta to, a biraxi a goronna bun, i nama a lu na kiini. I xa a mali.”

⁶ “Inama tondi kitikendən se tərə muxun xa a kitini. ⁷ I xa fata wulen birin ma. I nama səntaren hanma tinxin muxun yalagi, a yi faxa. Amasətə n muxu naxine yalagima nən. ⁸ I nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, amasətə finmase sifani itoe muxune yəeñe raxima, e tinxin muxune falane maxətə.”

⁹ “I nama naxu xəjənəne ra, bayo i ya a kolon xəjənəne tərəyaan naxan yi, amasətə i findi nən xəjənən na Misiran yamanani.”

Yamanan sanle

¹⁰ “I ya xəeñe bi jee sennin bun ma, i yi sii seene xaba. ¹¹ Koni i nama xəen bi i ya bəxəni jee solofereden ma. A xa lu a yətə ma. Tərə muxune yi seen sətə a xənni nayi, naxan na lu burunna subene yi na don. I xa na fan ligə i ya manpa bili nakəne nun Oliwi binle ra.”

¹² “I ya wanla ke xii sennin bun. Koni i xa i matabu xii soloferedeni, alogo i ya ningen nun i ya sofanta xa e matabu, alogo i ya konyin nun i ya xəjənən xa e matabu.”

¹³ “N naxan birin falaxi, i xa ne suxu ki fəjə! I nama ala gbətəne xinla fala. A nama mini i de mumə!”

Xərəyaan 34.18-26 nun Sarıyanə 16.1-17

¹⁴ “Dəxə saxan jeeen bun, i xa sanle ligə nxa. ¹⁵ I xa Buru Tetaren Sanla raba. I xa burun tetaren don xii soloferen bun, alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito ligə a waxatini Abiba kiken na, amasətə i minixi Misiran yi na kiken nan na. Muxu yo nama fa n yətagi n kise mi a yii.”

¹⁶ “I xa Se Xaba Singen sanla raba, i na i ya se bixinə xaban fələ xəen ma waxatin naxan yi. I mən xa Se Xaba Dənxən sanla raba jee rajanni, i ya bogiseene malanma waxatin naxan yi keli xəen ma. ¹⁷ Muxune birin fama nən Marigina Alatala yətagi dəxəja ma saxan jeeen bun.”

¹⁸ “I na saraxan wunla rali n ma, i nama donse gbətə sa a fari burun nate seen* naxan yi. I nama n ma sanla saraxa subene turen namara han xətənni. ¹⁹ I xa fa i ya xəen bogise singe fajine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.”

“I nama sii diin jin a nga xijə igen na.”

Yamarine Kanan bəxəna fe yi

* **23:18:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

²⁰ “N malekan xəma nən i yee ra, a i kantan kira yi, a i rafa na yireni n dənaxan yitənxi. ²¹ A liga i yeren ma, i yi a xuiin suxu. I nama murutə a ma, amasətə a mi dijama i ya matandine ma, bayo n na a xəxi n xinla nin. ²² Koni xa i ya a xuiin name, n naxan birin falama i xa i na liga, n findima nən i yaxune yaxun na, e nun i yəngəfane yəngəfana. ²³ N ma malekan tima nən i yee ra, a i xali Amorine nun Xitine nun Perisine nun Kanan kaane nun Xiwine nun Yebusune bəxən ma, n yi e raxəri.”

²⁴ “I nama i xinbi sin e alane bun ma, i nama e batu, i nama bira e namunne fəxərə. Koni i xa e kala, i yi e kide gəməne yibə. ²⁵ Ε xa Alatala batu, ε Ala. A barakan sama ε donseene nun ε igene yi nən. N furen masiga ε ra. ²⁶ Naxalan yo kui mi kalama i ya yamanani, naxalan yo mi finde gbantan na. N ni i ya siimayaan xənkuyama ayi nən.”

²⁷ “N na n ma yəeragaxun nasigama nən ε yee ra. I na so yamanan naxan yi, n na muxune yifuma nən. N na ε yaxune birin xun xanbi soma nən ε yətagi, e yi e gi ε bun. ²⁸ Njurune rasigama nən, e yi Xiwine, Kanan kaane, nun Xitine kedi i yee ra pon! ²⁹ N mi e birin kedima ε yee ra jəeε kedenni, xanamu, yamanani gelima nən, burunna subene yi wuya ε xa. ³⁰ N na e kedima nən ε yətagi ndedi ndedi, han ε wuya ayi, yamanan yi findi ε gbeen na.”

³¹ “N na ε yamanan danne sama nən keli Gbala Baani han Filisitine baani, keli tonbonni han Efirati baani. Amasətə n yamanan muxune sama nən i sagoni alogo i xa e kedi i yee ra. ³² Ε nun ne nama layirin xidi, e nun e alane fan. ³³ E nama dəxə i ya bəxəni, alogo e nama i ti yulubin ma. Amasətə i ye e susurene batuma nən, e susurene yi lu alo luti ratixina i yee ra.”

24

Layiri xidina Sinayi geyaan fari

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te n fəma, i tan nun Haruna, Nadaba, Abihu nun Isirayila fonna tonge solofer, ε yi ε xinbi sin wulani. ² Musa kedenna nan a masoma Alatala ra, bonne nama e maso, yamaan nama te a fəxərə. ³ Musa yi Alatalaa falane birin yəba yamaan xa e nun a

sariyane birin. Yamaan birin yi a yabi fala kedenna xən, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu a ligə.” ⁴ Musa yi Alatalaa falane birin səbə. Na xanbi ra, a keli xətən, a yi saraxa gandena nde rafala geyaan san bun, a yi gəmə fu nun firin dəxə Isirayila bənsən fu nun firinne taxamasenna ra. ⁵ A yi Isirayila banxulanna ndee rasiga, e xa saraxa gan daxine ba, e yi tura bulanne ba bəjəe xunbeli saraxan na Alatala xa. ⁶ Musa yi wunla fəxərə kedenna sa goronne kui, a fəxərə kedenna xuya saraxa ganden ma. ⁷ A yi Layiri Kədin tongo, a a xaran Isirayila birin yee xəri. E yi a fala, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu a ligə, nxu yi a suxu.” ⁸ Musa yi wunla tongo, a a xuya yamaan ma, a naxa, “Wunli ito nan layiri xidi seen na, Alatala to yamarini itoe fi.”

⁹ Musa nun Haruna nun Nadaba nun Abihu nun Isirayila fori tonge soloferene yi te. ¹⁰ E yi Isirayilaa Ala to tixi gəmə walaxan fari, naxan yi rafalaxi safiri gəməne ra, naxan yi sarijan alo kore xənna. ¹¹ Koni, Ala mi fe liga Isirayila yəeratini itoe ra. E yi Ala mato, e yi e dəge, e yi e min.

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te geyaan fari, i lu n fəma. N gəmə walaxane soma i yii nən, n sariyane nun yamarine səbə e ma yamaan xaran feen na.” ¹³ Musa yi keli, e nun a mali muxun Yosuwe, e yi te Alaa geyaan fari. ¹⁴ A yi a fala fonne xa, a naxa, “Ε nxu mame be han nxu yi fa ε fəma. Haruna nun Xuru luma nən ε fəma. Xa fena nde sa bira ayi, ε a fala e xa.” ¹⁵ Musa yi te geyaan fari, kundaan yi so geyaan xun na. ¹⁶ Alaa nərən yi godo Sinayi geyaan ma. Kundaan yi so geyaan xun na xii sennin. Xi soloferede ləxəni, Alatala yi Musa xili kundani. ¹⁷ Alatalaa nərən yi lu Isirayila kaane yee ra yi alo halagi ti təen nan dəgəma geyaan fari. ¹⁸ Musa yi so kundani, a te geyaan fari. Musa yi lu geyaan fari xii tonge naanin kəe tonge naanin.

25

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma

Xərəyaan 35.4-9

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “A fala Isirayila kaane xa a e xa fa yii malan

seenē ra n xən. Muxune birin xa fa a ra e
jenige fajin nan na, i yi a rasuxu n xa. ³ I
kiseni itoe nan nasuxuma e ra: Xəmāna,
gbetina, sulana, ⁴ gari mamiloxin nun a
gbeela, taa dugi fajin nun sii xabe dugine,
⁵ konton kidi magbelixine, sube kidine,
kasiya wudina, ⁶ lənpu turena, e nun se
xiri naxumen naxanye sama se masusan
tureni, e nun wusulanna, ⁷ onixin gəmə
tofajine nun gəmə tofajin gətəye saraxar-
ali domaan nun a kanke masaan nayabuxi
naxanye ra. ⁸ E xa yire sarijanxin nafala n
xa, n luma nən e tagi. ⁹ E xa Ala Batu Bubun
nafala e nun a waliseene birin alo n na a
yitama i ra kii naxan yi.”

Layiri Kankirana fe

Xərəyaan 37.1-9

¹⁰ “E xa kasiya wudi kankiraan nafala:
A kuyana nəngənna yə firin e nun a tagi, a
yigbona nəngənna yə keden e nun a tagi, a
yitenə nəngənna yə keden e nun a tagi. ¹¹ I
xəma fajin sa a ma. I xa a sa a kuiin nun a
fanna ma. I xa a də kinkin nabilin xəmaan
na. ¹² I xa a tongo tamine so yili naaninne
rafala xəmaan na a san naaninne ma, firin
fəxə kedenni, firin bode fəxəni. ¹³ I xa
kasiya tamine rafala, i xəmaan sa e ma.
¹⁴ I tamine raso xəma yinle ra kankiraan
dəxənne yi, alogo e xa findi kankiraan xali
seen na. ¹⁵ Tamine xa lu kankiraan so yinle
ra, e nama ba na. ¹⁶ I xa Layiri Sereyaan
sa kankiraan kui, n naxan soma i yii. ¹⁷ I
xa xəma dəraganla rafala kankiraan ma n
solonaden na, a kuyana nəngənna yə firin
e nun a tagi, a yigbona nəngənna yə keden
e nun a tagi. ¹⁸ I xa maleka gubugubu kan
sawura firin nafala xəma bənbəxi na, e xa
ti kankiraan dəraganla fəxə firinne ma. ¹⁹ I
xa maleka sawura keden ti fəxə kedenni, i
yi a firinden ti bode fəxəni. Maleka sawu-
rane nun kankiraan dəraganla xa findi se
kedenna ra. ²⁰ Maleka sawurane xa e
gubugubune yibandun e xun ma, e yi e
felen kankiraan dəraganla ma. Maleka sawu-
rane xa e yee rafindi e bode ma e xun
sinxina kankiraan dəraganla ma. ²¹ I na
Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, i xa a
dəraganla sa a də ra. ²² N na n yitama
i ra mənna nin, Layiri Sereyaan Kankiraan
dəraganla xun ma, maleka gubugubu kan

firinne sawurane longonna ra. N na n
ma yamarine birin soma i yii mənna nin
Isirayila kaane xa.”

Buru Rali Tabanla

Xərəyaan 37.10-16

²³ “I xa kasiya wudin tabanla rafala:
a kuyana nəngənna yə firin, a yigbona
nəngənna yə keden, a yitenə nəngənna yə
keden e nun a tagi. ²⁴ I xa xəma fajin sa
a ma, i yi a də kinkin nabilin xəmaan na.
²⁵ I xa farinna sa tabanla jinginna ma a
rabilinni. Farinni gboon xa lan muxun
yii kuiin ma. I yi xəmaan sa farinna də
kinkine ra. ²⁶ I xa a tongo tamine so yili
naaninne rafala xəmaan na tabanla ton-
gon naaninne ma a sanne ma. ²⁷ Tamine
so yinle luma a də kinkine nan ma, tamine
soon naxanye ra tabanla maxali seen na.
²⁸ I xa kasiya tamine rafala, i yi xəmaan
sa e ma, e findi tabanla xali seen na. ²⁹ I
xa a goronne nun muranne rafala xəma
fajin na, e nun a igelengenne, saraxa ige
rabəxən goronne. ³⁰ Buru Ralixine xa lu
tabanli ito fari n yətagi waxatin birin.”

Lənpune dəxə sena

Xərəyaan 37.17-24

³¹ “I xa lənpu dəxə seen nafala xəma
bənbəxi fajin na. A sanna nun a yiine xa
rayabu se fuge sawurane ra e birin yi findi
se kedenna ra. ³² Yii sennin xa ti a fəxə
firinne ma, lənpu dəxəden yire saxan yi lu
a fəxə kedenni, a yire saxan a fəxə bodeni.
³³ Amandi wudi fuge sawura saxan saxan
xa lu a yii senninna birin ma a rayabu
seen na. ³⁴ Se fuge sawura naanin xa lu
a binla fan ma. ³⁵ Keden xa lu a tangbaxi
singen bun ma. Keden yi lu a firinden
bun ma, keden yi lu a saxanden bun ma.
³⁶ A fugene, a yiine, nun a binla birin xa
findi se kedenna ra. A birin xa rafala xəma
bənbəxi fajin na. ³⁷ I xa lənpu soloferə
rafala, i yi ne dəxə e dəxədene yi alogo e xa
a yətagini yalan. ³⁸ A waliseene nun xube
kö seene fan xa rafala xəma fajin na. ³⁹ I
xa lənpu dəxə seen nun a waliseene rafala
xəma fajin kilo tonge saxan na.”

⁴⁰ “A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na
misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi.”

26

*Ala Batu Bubuna fe
Xərəyaan 36.8-38*

¹ “I xa Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye fajni fu ra, dugi mamiloxin nun a gbeela. E yi rayabu Maleka gubugubu kan sawura səxənxine ra. ² Dugine birin kuyan nun a yigboon xa lan: a kuyana nəngənna yε məxəjnən nun solomasəxε, a yigbona nəngənna yε naanin. ³ I xa dugi suulun dəgə e bode ra, dugi suulunna bonne fan dəgə e bode ra. ⁴ I xa luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin də kinkin na. I mən yi na ligi a ratugunxin dənxə ra xiin na. ⁵ I xa luti tongue suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin na, i mən yi luti tongue suulun ti dugi ratugunxin bonne dənxə ra xiin fan na. Lutine xa lan e bode ma. ⁶ I xa suxu se xəma daxin tongue suulun nafala i yi dugi ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Nayi, Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra.”

⁷ “I xa dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na. ⁸ Dugi fu nun kedenne birin xa lan: e kuyan xa findi nəngənna yε tongue saxan na, e yigbona nəngənna yε naanin. ⁹ I xa dugi suulun dəgə e bode ra e danna, i senninna bonne fan dəgə e bode ra. I xa a sennindeni sa firinna ra bubun yətagi. ¹⁰ I xa luti tongue suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin də kinkine ra, i mən yi luti tongue suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dənxə ra xiin də kinkine ra. ¹¹ I xa suxu se sula daxi tongue suulun nafala, i yi lutine ti suxu seene ra. Nayi, i yi bubun findi kedenna ra. ¹² Na dugin tagin naxan minixi bonne xa, na xa singan Ala Batu Bubun xanbi ra. ¹³ Dugi nəngənna yε keden naxan minixi Ala Batu Bubun dəxənne yi, na xa singan a dəxənne ra a xunna soon na.”

¹⁴ “I xa konton kidi magbelixine dəgə e bode ra, i yi e sa bubun birin fari. I mən yi sube kidi fajni gbətəye fan sa na fari.”

¹⁵ “I xa bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudine ra. ¹⁶ Bun tiine xa kuya ayi nəngənna yε fu, e yi gbo ayi nəngənna yε keden e nun a tagi. ¹⁷ Bun ti kedenna kui, a xa ti farin firinna ra e bode

yətagi. I xa bubun bun tiine birin ti na kiini. ¹⁸ I xa bun ti məxəjnə rafala bubun yiifari fəxən ma. ¹⁹ I xa bundəxə gbeti daxi tongue naanin nafala. Bun ti yo bun ti, bundəxə firin. Farin firinne xa səti bundəxəne kui. ²⁰ I xa bun ti məxəjnə ti bubun kəmen fəxəni, ²¹ e nun bundəxə gbeti daxi tongue naanin, bun ti yo bun ti, bundəxə firin. ²² I xa bun ti sennin ti bubun xanbi binni, sogegododen binni. ²³ I xa bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma. ²⁴ Bun ti firin xa ti e bode xən mənni. E xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi. Bubun tongon firinne birin xa ti na kiini. ²⁵ E birin malanxina, bun ti solomasəxε e nun bundəxə fu nun sennin. Bun dəxə firin bun tiine birin bun. ²⁶ I xa kasiya wudi gaalane* rafala. Suulun xa lu bubun fəxə kedenna bun tiine suxu seen na, ²⁷ suulun xa lu bode fəxən ma, suulun xa lu bubun xanbi binna ra, sogegododen binni. ²⁸ Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na xa keli bubun fəxə kedenni siga han bubun bode fəxəna. ²⁹ I xa xəmaan sa bun tiine ma. I xa gaalane so yinle rafala xəmaan na. I xəmaan sa gaalane ma.”

³⁰ “I xa Ala Batu Bubun ti alo a yitaxi i ra kii naxan yi geyaan fari.”

³¹ “I xa kankiraan yε masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, a xa rayabu maleka gubugubu kan sawura səxənxine ra. ³² I xa a singan kasiya sənbətən naanin na xəma yilənlənxine saxi naxanye ma, singan se xəma daxi naxanye ma. E xa ti bundəxə gbeti daxi naanin kui. ³³ I xa yε masansan dugin singan, i Layiri Sereya Kankiraan nasoon mənnin. Yε masansan dugin findima tagi saan nan na yire sarijanxin nun yire sarijanxi fisamantenna tagi.”

³⁴ “I xa dəraganla sa Layiri Sereya Kankiraan də ra n solonaden na yire sarijanxi fisamantenna kui. ³⁵ I xa tabanla ti yε masansan dugin yətagi, bubun kəmen fəxəni. Lenpu dəxə seen xa ti tabanla yətagi, bubun yiifari fəxən ma.”

³⁶ “Dugi səxənna xa taa dugi mamiloxin nun a gbeela səxən, i yi a singan Ala batu bubun də ra. ³⁷ I xa singan se xəma daxin nafala dugini ito xa e nun kasiya sənbətən

* **26:26:** Nde a falama a “galalenne.”

suulun, i xema yilenlenxine sa e ma, i yi bundəxə sula daxin suulun naxulun e xa.”

27

Saraxa gan dixin badena

Xoroyaan 38.1-7

¹ “I xa saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyan xa lan nəngənna ye suulun ma, a yigbona nəngənna ye suulun, a yitena nəngənna ye saxan. ² I xa feri keden keden nafala a tongon naaninne ma, e nun a fenne xa findi se kedenna ra i yi sulan sa e ma. ³ I xa a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kə seene nun wuli xuya goronne nun sube tongo seene e nun təe kə seene. ⁴ I xa wure masəxənxin nafala, xuben minin naxan na. I yi tamin so yili naanin nafala sulan na wure masəxənxin tongon naaninne ma. ⁵ I xa wure masəxənxin sa saraxa ganden də kinkine bun ma a yiteen tagini. ⁶ I xa kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, i yi sulan sa e ma. ⁷ I xa tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fəxə firinne ma, a xali seen na. ⁸ I xa saraxa ganden nafala farinne ra, a kui genla yi lu. A xa rafala alo n na a yitaxi i ra kii naxan yi geayaan fari.”

Dugi sansanna fe

Xoroyaan 38.9-20

⁹ “I xa Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yiifari fəxən xa kuya han nəngənna ye kəmə, a ti taa dugi fajine ra. ¹⁰ Sula senbeten məxəjə xe ti sula bundəxə məxəjə kui, e nun dugi singan se gbeti daxine xa singan gbeti gaalane* ra senbetenne longonne ra. ¹¹ Kəmən fəxən sansanna fan xa kuya ayi han nəngənna ye kəmə, a fan yi ti taa dugi fajine ra e nun sula senbeten məxəjə, sula bundəxə məxəjə e nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane senbetenne longonne ra. ¹² Sogegododen binni, sansanna xa kuya ayi han nəngənna ye tongue suulun, a xa ti dugine ra e nun senbeten fu, e nun bundəxə fu. ¹³ A sogeteden binni, soden dənaxan yi, sansanna mən xa kuya ayi han nəngənna ye tongue suulun. ¹⁴ Koni dugine xa singan soden fəxə kedenni, e nun senbeten saxan nun

bundəxə saxan han nəngənna ye fu nun suulun. ¹⁵ Dugine xa singan soden fəxə bodeni, e nun senbeten saxan e nun e bundəxə saxan han nəngənna fu nun suulun. ¹⁶ I xa də raxidi dugin singan sansanna so dəen na, naxan kuya han nəngənna ye məxəjə. Dugi səxənne xa a rafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. Senbeten naanin nun bundəxə naanin fan xa ti mənni. ¹⁷ Sansanna senbetenne birin xa ti sula bundəxəne kui, e xa tugun e bode ra gaalan gbeti daxine ra dugi singan se gbeti daxine yi singan ne ra. ¹⁸ Sansanna kuyan xa findi nəngənna ye kəmə, a yigbona nəngənna ye tongue suulun, a taa dugi fajine yitena nəngənna ye suulun. Sansanna bundəxəne findima sulan nan na.”

¹⁹ “Se yo naxan nawalima Ala Batu Bubun wanle yi, e nun tamin naxanye gbangbanma bəxəni bubun bun tiine xidi seen na, hanma sansanna xidi seen na, ne birin xa rafala sulan na.”

Lənpu turena

Saraxaraline 24.1-3

²⁰ “I xa Isirayila kaane yamari e xa fa oliwi ture fajin na i xən, alogo lənpune xa dəgə waxatin birin. ²¹ Haruna nun a diine xa lənpune dəxə Layiri Kankiraan ye masansan dugin yetagi Naralan Bubun kui. A xa dəgə jinbanna ra han xətənni Alatala yetagi. Habadan sariyan nan na ra Isirayila yixətən muxune birin xa.”

28

Saraxaraline dugine

Xoroyaan 39.1-7

¹ “I xa i tada Haruna xili e nun a diine Nadaba nun Abihu nun Eleyasari e nun Itamara, e xa wali n xa Isirayila kaane tagi alo saraxaraline. ² I xa dugi sarijanxine dəgə i tada Haruna xa alogo a xa binyen nun xunnayerenna sətə. ³ I xa falan ti walikən birin xa naxanye fatan, n bata xaxili fajin fi naxanye ma fe sifani itoe fe ra. E xa Harunaa dugine dəgə, alogo a xa sarijan, a yi saraxarali wanle kə n xa. ⁴ E xa maraberiba sifani itoe nan dəgə: Kanke masaan nun saraxarali domaan nun gubaan nun a doma bun bira

* **27:10:** Nde a falama a “galallenne.”

fajin nun namuna e nun tagixidina. E xa maraberiba sarijanxini itoe dəgə i tada Haruna nun a diine xa, alogo e xa saraxarali wanle kən xa.⁵ Dugi səxənne xa xəmaan nawali, e nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajina.”

Saraxarali domana

Xərəyaan 39.2-7

⁶ “E xa saraxarali domaan xəma daxin dəgə gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina, a findi wali fajin na.⁷ E xa a tungunne dəgə, e lutine ti e xun firinne ma a xidi seen na.⁸ A tagixidi fajin fan dəgəma na kii nin: E nun saraxarali domaan xa findi kedenna ra. A rafalama xəmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin nan na.⁹ I xa onixi gəmə firin tongo, i yi Isirayilaa diine xinle kərendən e ma.¹⁰ Xili sennin xa lu gəmə kedenna ma, xili sennin yi lu gəmən boden ma, fata e bari yəen ma.¹¹ I xa Isirayila kaane xinle kərendən gəmə firinne ma, alo taxamasenna kərendənma kii naxan yi, i yi e sa gəmə suxu se xəma daxine kui.¹² I xa na gəmə firinne ti saraxarali domaan tungunne ma, alo jəxə lu gəməne Isirayilaa diine xən. Haruna e xinle xalima nən a tungunne ma Alatala fəma jəxə lu feen na e xən.¹³ I xa gəməne suxu seene rafala xəmaan na,¹⁴ i yi xəma fajin yələnxəndi firin singan e ra, naxanye dənbəxi alo luti firin.”

Kanke masana

Xərəyaan 39.8-21

¹⁵ “I xa kanke masaan dəgə, kitisa sena. A xa findi wali fajin na. I xa a rafala alo saraxarali domana. A rafala xəmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin na.¹⁶ A xa rafala tongon naaninna ra. A xa yisa firinna ra, a kuyan nun a yigbona nəngənna tagi.¹⁷ I xa a rayabu gəmə fajin kira naanin na. I xa gəmeni itoe nan sa a kira singen ma: saridon gəmən nun topasi gəmən nun emerodi gəməna.¹⁸ A kira firindena: esikaribukili gəmən nun safiri gəmən nun dayimu gəməna.¹⁹ Kira saxandena: opali gəmən nun agati gəmən nun ametisi gəməna.²⁰ Kira naanindena: kirisoliti gəmən nun onixi gəmən nun yasipi gəməna. Gəmeni itoe xa sa

gəmə suxu se xəma daxine kui.²¹ Gəmə fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gəmə yo gəmə, i xa Isirayila bənsən keden xinla kərendən a ma taxamasenna ra.²² I xa xəma yələnxəndine rafala kanke masaan xa, naxanye dənbəxi alo lutina.²³ I xa wuredi digilinxı xəma daxin firin nafala i yi e so kanke masaan xunne ra.²⁴ I xa yələnxəndine xidi wuredine ra kanke masaan xunne ma,²⁵ i yi e so suxu se xəma daxine ra, e yi singan saraxarali domaan tungun firinne ra a kanke ra.²⁶ I mən xa xəma wuredi digilinxı firin nafala i naxanye singanma kanke masaan sanna bun ma a kui.²⁷ I mən xa xəma wuredi digilinxı firin nafala i yi e singan saraxarali domaan tungun firinne laben na, a tagixidin faxa ra.²⁸ I xa kanke masaan wuredine nun saraxarali domaan wuredine xidi e bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domaan bejin.²⁹ Haruna na so yire sarijanxini waxatin naxan yi, a Isirayila diine xinle xalima nən a kanke ra kitisa seen ma, kanke masana. Nəxə lu feen nan na ra Alatala yətagi Isirayila diine xən waxatin birin.³⁰ I xa məsənən ti seene, Yurima nun Tumin sa kanke masaan yibaan kui. E xa lu Haruna kanke ra a na fa Alatala yətagi waxatin naxan yi. Nayi, Haruna Ala sagoon kolon seene xalima nən a kanke ra Isirayila kaane xa waxatin birin Alatala yətagi.”

Saraxarali dugi gətə

Xərəyaan 39.22-31

³¹ “I xa dugi mamiloxin dəgə gubaan na naxan soma saraxarali domaan fari.³² A kəeən xa lu a tagini, i yi dugina nde dəgə a rabilinni alogo a nama bo.³³ I xa girenada wudi bogi sawurane dəgə gari mamiloxin nun a gbeela ra a lenbene ma, i yi xəma talandine singan e longori ra.³⁴ Xəma talanne xa singan girenada wudi bogi sawurane longori ra gubaan lenben nabilinna birin yi.³⁵ Haruna xa gubaan so a nəma wale waxatin naxan yi alogo a nama faxa. Talanne xuiin minima nən a na so yire sarijanxini waxatin naxan yi Alatala yətagi hanma a na mini.”

³⁶ “I xa xəma walaxadin nafala, i yi taxamasenni ito kərendən a ma fa fala, ‘Muxu Sarijanxina Alatala Xa.’³⁷ I yi a xidi luti

mamiloxin na namun ma a tigi ra. ³⁸ A luma nən Haruna tigi ra, Isirayila kaane hakə goronne yi lu Haruna xun ma e naxanye tongoxi saraxa sarijanxine badeni. A luma nən a tigi ra waxatin birin yi alogo e xa rafan Alatala ma.”

³⁹ “I xa taa dugi fajin dəgə doma bun biran na. I yi taa dugi fajin nafala namun na. Dugi səxənna xa tagixidin nafala.”

⁴⁰ “I xa dugine dəgə Harunaa diine xa, i yi tagixidine rafala e xa, i yi xun tagixidine rafala e xa alogo e xa binyen nun xunnayerenna sətə. ⁴¹ I xa i tada Haruna maxidi e nun a diine. I xa e xunne masusan turen na, i yi e findi saraxaraline ra, i yi e rasarijan alogo e xa saraxarali wanla kə n xa. ⁴² I xa wantanne dəgə e xa, e ragenla nama lu, keli e tagiin ma han e danbane. ⁴³ Haruna nun a diine xa e so benun e xa siga Naralan Bubun kui, hanma e nəma maso saraxa ganden na walideni yire sarijanxini. Nayi, e mi yulubin tongoma e faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna xa e nun a yixətəne birin.”

29

Saraxaraline rasarijan fena

Saraxaraline 8.1-36

¹ “I xa saraxaraline rasarijan ikii nin alogo e xa wanla kə n xa: Tura bulan keden tongo e nun konton firin fə mi naxanye ra. ² I xa burun gan murutu fuji fajin na, buru rate se* mi naxan yi, i mən yi nde gan turen naxan yi e nun buru yilənlənxine turen saxi naxanye ma. ³ I xa e sa deben kui i yi e rali n ma, e nun turaan nun kontonne. ⁴ I xa Haruna nun a diine ti Naralan Bubun dəra, i yi e maxa. ⁵ I xa dugine tongo, i yi doma bun biran nun gubaan nun saraxarali domaan nun kanke masaan nagodo Haruna ma. Saraxarali domaan xidi a tagi, a tagixidi fajin na. ⁶ I xa namun so a xun na, i yi taxamaseri sarijanxin xidi namun na. ⁷ I xa masusan turen tongo, i yi a sa Haruna xunni, a sugandi feen na. ⁸ I yi a diine fan nafa, i yi dugine ragodo e ma. ⁹ I xa e tagi xidi tagixidin na, i yi e xun tagixidine xidi. Habadan sariyan na a ra, saraxaraliyan

bata findi e gbeen na. Na kiini, i xa Haruna nun a diine dəxə saraxaraliyanı.”

¹⁰ “I xa turaan ti Naralan Bubun yetagi, Haruna nun a diine xa e yiine sa turaan xunna fari. ¹¹ I xa turaan kəe raxaba Alatala yetagi Naralan Bubun so dəen na. ¹² I xa turaan wunla tongo, i yi a sa saraxa ganden tongonne fenne ma i yii sonla ra. I xa wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən ma. ¹³ Ningən turen naxan birin a fatini e nun farafaran naxan a bəjnən ma e nun a gbingi ra xəle firinne nun e turene, i yi ne sa təeni saraxa ganden fari.”

¹⁴ “Koni i xa turaan suben nun a kidin nun a gbiin woli təeni yamaan daaxaden fari ma. Yulubi xafari saraxan na a ra. ¹⁵ I xa konton keden tongo. Haruna nun a diine xa e yiine sa kontonna xunna ma. ¹⁶ I xa a kəe raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a so saraxa ganden dəxənne birin ma. ¹⁷ I xa kontonni bolon dungi dungin na, i yi a kui seene nun a sanne maxa, i ne sa a sube dungine nun a xunna fari. ¹⁸ I xa kontonna birin sa təeni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra Alatala xa, naxan xiri rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma təen nan na.”

¹⁹ “I xa kontonna firinden tongo, Haruna nun a diine xa e yiine sa kontonna xunna ma. ²⁰ I xa a kəe raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a sa Haruna nun a diine yiifari ma tunle ra, e nun e yiifari ma yii konkoribane ra e nun e yiifari ma san konkoribane ra. I yi wunla so saraxa ganden dəxənne birin ma. ²¹ I xa wunla nde tongo saraxa ganden fari, e nun masusan turena, i yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine ma. Nayi, Haruna nun a diine nun e dugine sarijanma nən. ²² I xa kontonna turen tongo, e nun a xunla nun turen naxan a kui seene ma e nun farafaran naxan a bəjnən ma e nun a gbingi ra xəle firinne nun e turena, e nun a yiifari ma danbana. Amasətə saraxaraliin dəxə kontonna na a ra. ²³ I mən xa burun natetarena ndee tongo deben kui naxan Alatala yetagi: buru xun keden, buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden. ²⁴ I xa ne birin so Haruna nun a diine yii, e yi e mayita Alatala ra kise

* **29:2:** burun nate sena: Lebənna na a ra naxan burun nagboma ayi.

ralixin na. ²⁵ Na xanbi ra, i yi e ba e yii, i yi e sa t̄en̄i saraxa ganden fari, e nun saraxa gan daxina. A xirin yi rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma t̄en̄ nan na. ²⁶ I xa na kontonna firinden kanken tongo i yi a mayita Alatala ra kise ralixin na. Na yi findi i gbeen na. ²⁷ I xa kontonna kanken nun a danban nasarijan Haruna nun a diine xa, i naxanye ralixi n ma. ²⁸ Nanara, Isirayila kaane sube dungini itoe nan soma Haruna nun a yixetene yii, e na bɔj̄e xunbeli saraxan ba waxatin naxan yi. Na nan luma Alatala xa.”

²⁹ “Haruna na faxa, a dugi rasarijanxine findima a diine nan gbee ra, alogo ne fan xa e so, e fan yi masusan, e dɔxɔ saraxaraliyani. ³⁰ Saraxaraliin naxan fama Haruna dangu xanbini, na a dugine soma n̄en xii solofera, benun a xa so Naralan Bubun kui walideni yire sarijanxini.”

³¹ “I xa saraxaraliin dɔxɔ kontonna tongo, i yi a suben jin yire sarijanxina nde yi. ³² Haruna nun a diine yi a don Naralan Bubun so d̄en̄ na, e nun burun naxan deben kui. ³³ E tan nan se ralixini itoe donma naxanye bata rawali Ala solona feen nun e dɔxɔ feen nun e rasarijan feen na. Muxu gb̄et̄e nama e don, amasot̄ e sarijan. ³⁴ Xa sube d̄onxen lu hanma buruna han x̄ot̄nni, i xa a woli t̄en̄. A mi donma, amasot̄ a sarijan. ³⁵ I xa a ligia Haruna nun a diine xa alo n ni i yamarixi kii naxan yi. I xa xii solofera ti e dɔxɔ feen na. ³⁶ I xa tura keden ba Ala solona seen na lɔxɔ yo lɔxɔ. Na nan saraxa ganden nasarijanma, i m̄n yi a masusan turen na alogo i xa a rasarijan. ³⁷ I xa Ala solona xii solofera bun ma. Na xanbi ra, saraxa ganden sarijanma n̄en fefe! Naxan yo n̄ema a yiin dinj̄e saraxa ganden na fɔ na xa sarijan.”

Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxanafe Yatene 28.1-8

³⁸ “Ito nan bama saraxa ganden fari lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin birin: yexee dii firin, j̄ee keden kedenna. ³⁹ Kedenna xa ba x̄ot̄nni, bona jinbanna ra. ⁴⁰ Yexee singen xa ba e nun murutu fuji fajin kilo saxan naxan basanxi oliwi ture fajin litiri keden nun a tagi ra. Wudi bogi igena alo manpana, na litiri keden nun a tagi fan xa bɔxɔn saraxan

na. ⁴¹ Yexee firinden xa ba jinbanna ra e nun bogise saraxan nun minse saraxana alo a bama x̄ot̄nni kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma. A ralima Alatala ma t̄en̄ nan na. ⁴² Mayixet̄e famat̄one xa saraxa gan daxini ito ba waxatin birin Naralan Bubun so d̄en̄ na Alatala yetaḡi. N naralanma ε ra m̄enna nin n yi falan ti ε xa. ⁴³ N naralanma Isirayila kaane ra m̄enna nin, na yiren yi sarijan n ma n̄or̄on x̄en̄. ⁴⁴ N Naralan Bubun nasarijanma n̄en e nun saraxa gandena. N yi Haruna nun a diine rasarijan alogo e xa saraxarali wanla kε n xa. ⁴⁵ N luma n̄en Isirayila kaane tagi, n findi e tan ma Ala ra. ⁴⁶ E a kolonma n̄en a Alatala nan n tan na, e Ala, naxan e raminixi Misiran yi, alogo n xa lu e tagi. Alatala nan n tan na, e Ala.”

30

Wusulan gandena fe Xoroyaan 37.25-28

¹ “I xa wusulan ganden nafala kasiya wudin na. ² A xa kuya yi n̄ongonna yε keden, a yigbona n̄ongonna yε keden, a yitena n̄ongonna yε firin. I xa feri keden nafala a tongon naaninne ma, e nun wusulan ganden yi findi se kedenna ra. ³ I xa x̄ema fajin sa a fanna nun a d̄exonne nun a fenne ma, i yi x̄emaan sa a rabilinni a jinginne ma. ⁴ I xa tami raso yinla x̄ema daxin firin nafala wusulan ganden jinginne bun ma alogo a tongo tamine xa raso a fɔxɔ firinne ra. ⁵ I xa kasiya wudin nafala tamine ra, i yi x̄emaan sa e ma. ⁶ I xa wusulan ganden ti dugin yetaḡi Layiri Sereya Kankiraan yε masansanxi naxan na, n solonama d̄enaxan yi, n naralanma i ra d̄enaxan yi. ⁷ Haruna xa wusulanna gan x̄ot̄n yo x̄ot̄n, a n̄ema l̄epune yit̄en̄je waxatin naxan yi. ⁸ A m̄n xa a gan jinbari yo jinbari, a n̄ema l̄epune radeḡe waxatin naxan yi. Nayi, wusulanna ganma n̄en Alatala yetaḡi waxati famat̄one birin yi. ⁹ Σ nama wusulanna radaxataren gan saraxa ganden fari, hanma ε saraxa gan daxin ba, hanma bogise saraxana, hanma ε minse saraxan nabɔxɔn a fari. ¹⁰ Sanja yi keden j̄ee bun ma, Haruna xa yulubi xafari saraxan wunla xuya a fenne ma. Nayi, a a

rasarijan nee yo nee waxati famatone yi. A sarijan Alatala yee ra yi han!"

Yamaan yaten nun niin xunbana

¹¹ Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa, ¹² "I na Isirayila kaane matenge waxatin naxan yi, birin xa a niin xunba sareen fi Alatala ma, a nema tengen waxatin naxan yi. Nayi, fitina furen mi yamaan suxe. ¹³ Naxan yo na tengen, na xa gbeti gbanan keden fi naxan lanxi sekelle tagiin ma, wure gbeti fixeni ligaseen naxan nawalima yire sarijanxini, naxan lanxi garamu suulun ma. Gbeti gbananni itoe luma Alatala nan xa. ¹⁴ Isirayila kaan naxanye bata nee moxene soto, ne birin xa ito fi Alatala ma. ¹⁵ Se kanna nama nde sa a fari, yiigelitoon nama nde ba gbeti gbanan kedenna ra, bayo ε niin xunba sareen nan firma Alatala ma. ¹⁶ I xa xunba gbetini itoe rasuxu Isirayila kaane yii, i yi a rawali Naralan Bubun wanli. Na findima neox lu seen nan na Isirayila kaane xon Alatala yetagi, a yi e niin xunba."

Ige ramara sena

¹⁷ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁸ "Ige ramara se sula dixin nafala maxaden na e nun a bundexon sula dixin naxan tima a bun. I xa a ti Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, i yi igen sa a kui. ¹⁹ Haruna nun a diine e yiine nun e sanne maxama na igen nan na. ²⁰ E na so Naralan Bubun kui waxatin naxan yi, e xa e maxa, alogo e nama faxa. E na e maso saraxa ganden na saraxa ralideni Alatala ma teen na, ²¹ e xa e yiine nun e sanne maxa, alogo e nama faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna nun a yixetene xa waxati famatone yi."

Ture sarijanxina

²² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²³ "Wudi se xiri jaxumeni itoe tongo: mirihi latiknonna kilo suulun, sinamon wudi xiri jaxumen kilo firin e nun a tagi, xaye xiri jaxumen kilo firin e nun a tagi, ²⁴ sinamon fuge xaren kilo suulun, e nun oliwi turen litiri sennin. ε xa ne maliga liga seene ra naxanye rawalima yire sarijanxini. ²⁵ ε itoe birin basan latiknonna rafala fena, e findi masusan ture sarijanxin na naxan xirin jaxun."

²⁶ "Ixa Naralan Bubun nun Layiri Sereya Kankiraan masusan na ra, ²⁷ e nun tabanla nun a waliseene, e nun lenpu dox seen nun a waliseene e nun wusulan gandena, ²⁸ e nun saraxa gan dixin baden nun a waliseene, e nun ige ramara seen nun a bundexona. ²⁹ Ixa ne rasarijan alogo e xa sarijan fefe! Naxan yo nema a yiin dinje e ra, fo a xa sarijan nen. ³⁰ Ixa Haruna nun a diine masusan, i yi e rasarijan alogo e xa saraxarali wanla ke n xa."

³¹ Ixa a fala Isirayila kaane xa, i naxa, "A findima n ma masusan ture sarijanxin nan na waxati famatone birin yi. ³² Muxu yo nama a sugusugu a fatin ma. Muxu yo nama a sifan nafala. A sarijan, ε xa a yate se sarijanxin na. ³³ Naxan yo na a sifan nafala hanma a a sa muxu gbete ma ba saraxaraline ra, a kedima nen yamaan tagi."

Wusulanna

³⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Se xiri jaxumene tongo: mirihi latiknonna xaraxin nun onixi geme fujina e nun galibun salenna. I mon yi wusulan fajin sa a fari. ³⁵ Latiknonna nafalan xa e basan, a findi wusulan xiri jaxumen na. Fokon xa sa ayi alogo a xa ramara, a lu sarijanxi. ³⁶ Ixa na nde findi a fujin na, i yi a sa Layiri Kankiraan yetagi Naralan Bubuni, n naralanma i ra denaxan yi. A findima ε xa se sarijanxin nan na naxan sarijan han! ³⁷ Ε nama wusulanni ito neox nafala ε yetε xa. ε xa a yate se sarijanxin na Alatala xa. ³⁸ Xa muxuna nde wusulan sifani ito rafala alogo a xa a xirin me, a kedima nen yamaan tagi."

31

Batu bubun walikenfe

Xoroyaan 35.30-35

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² "A mato, n bata Yuri a diin Besaleli sugandi, Xuru mamandenna Yuda bonsanni. ³ N bata a ralugo Alaa Nii Sarijanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra alogo a xa fatan wali wuyaxi ke, ⁴ alogo a xa no wali gbeene rakamalideni, a xemaan nawali, e nun gbetin nun sulana, ⁵ a geme fajine masoli

a yi e suxu seene yitən, a wudin nawali, alogo a xa wali tofajine ke. ⁶ N mən bata Dan bənsənna Axisamaki a dii Oholiyabi so a yii a mali muxun na. N mən bata a ragidi wa likəne birin xa fatan wanle ra n bata ε yamarı naxan ma: ⁷ Naralan Bubuna, Layiri Sereya Kankirana Ala solonama dənaxan yi, e nun bubun kui seene birin, ⁸ tabanla nun a waliseene, lənpu dəxə se xəma daxin nun a waliseene birin, wusulan gandena, ⁹ saraxa gan daxin baden nun a waliseene birin, ige ramara seen nun a bundəxəna, ¹⁰ taa dugine, dugi rasarijanxine saraxarali Haruna xa, e nun dugine a diine xa saraxarali wanli, ¹¹ masusan turena, e nun wusulan xırıñaxuməna yire sarijanxin xa. E xa ne birin nafala alo n na e yamarixi i ma kii naxan yi.”

Matabu Ləxənafe

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹³ “A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Ε Matabu Ləxəne suxu. E findima nən taxamasenna ra n tan nun ε tan tagi waxati famatəne muxune xa, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan ε rasarijanma. ¹⁴ Ε xa Matabu Ləxən suxu, amasətə a sarijan ε tan yii. Xa naxan mi a suxu, a wali na ləxəni, a kedima nən a yamani, ε yi a faxa. ¹⁵ I walima nən xii sennin, koni xii soloferede ləxən findima Matabu Ləxən nan na, naxan sarijan Alatala yetagi. Muxu yo na wali Matabu Ləxəni ε xa a faxa. ¹⁶ Isirayila kaane xa Matabu Ləxən suxu, e yixətəne birin xa Matabu Ləxən sanla raba. Habadan layirin na a ra. ¹⁷ A findima taxamasenna nan na n tan nun Isirayila tagi habadan! Amasətə Alatala bəxən nun koren daxi xii senninna bun, xii soloferede ləxəni a yi wanla dan, a yi a matabu.’”

Sariya walaxanafe

¹⁸ Ala to yelin falan tiyε Musa xa Sinayı geyaan fari, a yi Layirin Sereya walaxa firinne so a yii, gəmə walaxane Ala naxanye kərendənxi a yiin na.

32

Ninge dii sawurana Sariyane 9.6-29

¹ Yamaan to a to a Musa yi buma gododenı geyaan fari, e yi e malan Haruna

fema. E yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I yi ala gbətəne rafala en xa naxanye tima en yee ra! Musa ito, xəmən naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sətxi.” ² Haruna yi a fala e xa, a naxa, “Ε xəmaan tunla soone ba ε tunle ra, e nun ε naxanle tunle ra, e nun ε dii xəməne nun ε dii təməne, ε fa e ra n fəma.” ³ E yi e xəmaan tunla soone birin ba, e fa e ra Haruna fəma. ⁴ A yi e rasuxu e ra, a xəmane raxulun, a yi e igen nafala jingə dii sawuran na kulunden na. E yi a fala, e naxa, “Isirayila! Ε gbee alane ni i ra, naxan i raminixi Misiran yamanani!” ⁵ Haruna to na to, a yi saraxa ganden nafala jingə dii sawuran yetagi. A a rali e ma, a naxa, “Tila, sanla rabama nən Alatala xa!”

⁶ Na xətən bode, e keli sinma, e yi saraxa gan daxine nun bəjəne xunbeli saraxane ba. Yamaan yi dəxə e dəgeden nun e minden, e lu kelə, e sabaan so.

⁷ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga! Godo! Amasətə i ya yamana, i naxan naminixi Misiran yamanani, e bata kala.

⁸ E bata kiraan fata xulen, n na e yamarixi naxan ma! E bata xəma raxulunxin nafala jingə dii sawura suxuren na, e yi e xinbi sin a bun. E bata saraxane ba a xa, e yi a fala, e naxa, ‘Isirayila! Ε gbee alane ni i ra, naxanye i raminixi Misiran yamanani.’” ⁹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N bata yamani ito to, yama murutəxin na a ra. ¹⁰ Iki i xa i masiga n na. N ma xələn xa keli e xili ma, n xa e raxəri. N ni i tan nan bənsən findima siya gbeen na.”

¹¹ Musa yi Alatala mafan, a Ala, a naxa, “Ee! Alatala! I ya xələn kelima i ya yamaan xili ma nanfera, i naxan naminixi Misiran yamanani i sənbə gbeen nun i yii barakaxin na? ¹² Xa i ito ligə, Misiran kaane a fale nən, e naxa, ‘A e raminixi Misiran yi miriya ñaxin nan ma, alogo a xa sa e faxa geyane ma, a yi e þan bəxən fari.’ I ya xələ gbeen lu! I dija! I nama yihadin nagodo i ya yamaan ma! ¹³ Ibrahima fe xa rabira i ma, e nun Isiyaga nun Isirayila, i ya walikəne. I kələ nən i yətə yi, i naxa, ‘N na ε bənsənna rawuyama ayi nən alo sare naxanye kore. N bəxəni ito birin soma i bənsənna yii nən n ni i tuli saxi naxan na, a findi e kəen na habadan!’” ¹⁴ Alatala yi

dina, a mi yihadin nagodo a yamaan ma, a feen naxan falaxi.

¹⁵ Musa yi xete keli geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yii. Walaxane foxy firinne birin yi sebexi. ¹⁶ Ala nan na walaxane rafala. Ala nan yi sebenla ne tixi, naxanye yi kerendexi walaxane ma. ¹⁷ Yosuwe to yamaan sonxo xuiin me, a yi a fala Musa xa, a naxa, "Yenge so sonxon tema yamaan daaxadeni!" ¹⁸ Musa yi a yabi,

"Nō tiine sonxo xui mi ito ra.

Muxu bɔnbɔxine sonxo xui mi ito ra.
N tan sigi sa xuiin nan mema."

¹⁹ E to maso yamaan daaxaden na, e yi jinge dii sawuran to e nun bodonlane. Musa yi xel han! Walaxan naxanye yi a yii, a yi ne woli ayi, a yi e yib geyaan san bun. ²⁰ E jinge diin naxan nafala, a na tongo, a yi a gan. A yi a findi a fujin na, a yi a xuya igen xun ma, a yi Isirayila kaane karahan, e yi a min.

²¹ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "Yamani ito nanse ligaxi i ra, alogo i xa ti e yee ra yulubi gbeeni ito ligadeni?" ²² Haruna yi a yabi, a naxa, "N kannama xel! I tan yetena a kolon, yamani ito naxu. ²³ E a falaxi n xa nen, e naxa, 'Alane rafala en xa naxanye tima en yee ra. Musa ito, xemn naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sotxi.' ²⁴ N yi a fala e xa, n naxa, 'Maxidi se xemaan naxanye yii, ne xa e ba!' E yi e so n yii, n yi e woli teeni, jinge diini ito yi mini!" ²⁵ Musa yi a to a yamaan mi yi yagima, a Haruna bata yi tin yamana yete suxutareyaan ma, e yi findi magele seen na e yaxune xa. ²⁶ Musa yi ti yamaan daaxaden so deen na, a naxa, "Naxanye Alatala xa, ne xa fa n fema!" Lewi bɔnsɔnna birin yi e malan a fema. ²⁷ A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayila Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Birin xa a silan-fanna xidi a tagi. E yamaan daaxadeni siga, keli foxy boden ma han bodena, birin xa a ngaxakedenna faxa e nun a lanfaan nun a dɔxɔ bodena.' " ²⁸ Lewi bɔnsɔnna yi Musaa yamarin suxu, na lɔxɔni muxu wuli saxan yi faxa yamaan na. ²⁹ Musa yi a fala, a naxa, "E bata rasarijan Alatala xa to, bayo ε kelixi ε diine nun ε ngaxakedenne nan xili ma. A bata ε baraka to."

³⁰ Na xetən bode, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, "E bata yulubi gbeen liga. Iki n xa te Alatala fema. Waxatina nde n na solonama ε xa nen ε yulubine fe ra." ³¹ Musa yi xete Alatala fema, a naxa, "Yamani ito bata yulubi gbeen liga! E bata xemaan nafala suxurene ra. ³² Dija e yulubine ma! Xa na mi a ra, i xa n tan fan xinla ba i ya kitabu sebexin kui." ³³ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Naxan yulubin ligaxi n na, n na nan xili bama n ma kitabun kui. ³⁴ Iki siga, i yamaan xali menni n denaxan falaxi. N ma malekan tima nen i yee ra. Koni a waxatin na a li, n na e naxankatama nen e yulubine fe ra." ³⁵ Alatala yi yamaan naxankata fitina furen na, amasot e bata yi jinge dii sawuran nafala, Haruna naxan nafala.

33

Ala mifa ayamaan matima

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga, keli be, i tan nun yamani ito, i naxan naminixi Misiran yamanani. E te na bɔxɔni n na n de ti naxan ma fe ra, a n na a soma nen Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii. N naxa, 'N na a soma nen i bɔnsɔnna yii.' ² N malekan nasigama nen i yee ra, alogo a xa Kanan kaane nun Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedi i yee ra. ³ E xa te na bɔxɔni kumin nun nonen gbo denaxan yi. Koni n mi sigama ε foxy ra alogo n nama ε faxa kira yi. Amasot yama murutxin nan ε ra."

⁴ Yamaan to fala xɔdɛxɛni itoe me, e yi sunu, muxu yo mi a maxidi seene so. ⁵ Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, "A fala Isirayila yamaan xa, i naxa, 'Yama murutxin nan ε ra! Xa en birin siga waxatidi tun, n na ε raxɔrima nen. Iki, ε ε maxidi seene ba, n xa a ragidi n naxan ligama ε ra.' " ⁶ Isirayila kaane to yi kelima Horebe geyaan ma, e yi e maxidi seene ba.

Naralan Bubu singena

⁷ Musa yi darixi bubun tiye yamaan daaxaden nan fari ma wulani, a yi a xili sa "Naralan Bubuna." Naxanye birin yi wama Alatala maxdin feni, ne yi sigama Naralan bubun nin, naxan yi yamaan daaxaden fari ma. ⁸ Musa nema yi sigε

bubuni, yamaan birin yi kelima nən, e ti e bubune də ra, e yeeen bira Musa fəxə ra han a so bubuni. ⁹ Musa nəma yi soe bubuni, kundaan yi godoma nən, a ti bubun so dəen na Ala nəma yi falan tiyə Musa xa waxatin naxan yi. ¹⁰ Yamaan na yi kundaan to bubun so dəen na, e yi kelima nən, e Ala batu e bubune so dəen na. ¹¹ Alatala yi falan tima Musa xa nən yee nun yee, alo muxun falan tima a lanfaan xa kii naxan yi. Na xanbi ra, Musa yi xətema nən yamaan daaxadeni, koni Nunu a dii banxulanna naxan yi Musa malima, Yosuwe, na mi yi kelima bubun kui.

Nabi Musa yi Alatala mafan

¹² Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “I a falama n xa, i naxa, ‘Ti yamani ito yee ra!’ Koni i munma a yita n na i naxan nasigama n fəxə ra. I bata a fala, i naxa, ‘N ni i xinla kolon, i bata n kənən.’ ¹³ Iki, xa n bata i kənən, i xa n xaran i ya kirane ma. Nayi, n ni i kolonjə, n yi lu i kənənje. A mato, i gbee siyaan nan yamani ito ra.”

¹⁴ Ala yi a yabi, a naxa, “N tan yetəen nan i matima, n yi bəjəe xunbenla fi i ma.”

¹⁵ Musa yi a fala a xa, a naxa, “Xa en birin mi sigama, i nama nxu rakeli be. ¹⁶ A kolonma di nayi, a nxu nun i ya yamaan bata i kənən, xa en birin mi sigama? I ya yamaan nun bonne tagi rabama di, naxanye birin bəxəni fari?”

¹⁷ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I naxan maxədinxi n ma, n na a ligama nən, amasətə i bata n kənən, e nun n ni i xinla kolon.”

¹⁸ Musa yi a fala, a naxa, “Awa, i ya nərən yita n na!”

¹⁹ Alatala yi a yabi, a naxa, “N na n ma nəmaan birin nadanguma nən i yetəgi, n yi n xinla fala, ‘Alatala.’ N hinanjə naxan na, n hinanma nən na ra, n kininkininjə naxan ma, n kininkininma nən na ma. ²⁰ Koni, i mi nəe n yetəgin toə, amasətə muxun mi nəe a toə, a lu a nii ra.”

²¹ Alatala yi a fala, a naxa, “I tima nən gəmen fari yirena nde yi be. ²² N nərən nəma dangue, n na i rasoma nən gəmə yinla ra, n yi n yiin sansan i ma han n dangu. ²³ N na n yiin ba na, i n xanbin toma nən, koni n yetəgin mi nəe toə.”

34

Alatala xinla Sariyane 10.1-5

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Gəmə walaxa firin masoli alo a singene, i naxanye yibəxi. N falane sebəma e ma nən naxanye yi bonne ma. ² I xa i yitən xətənni. I te Sinayi geyaan fari. I fa n nalan mənni geyaan xuntagi. ³ Muxu yo nama bira i fəxə ra. Muxu yo nama lu geyaan muməen fari. Hali xuruse kurune nama dangu geyaan san bun.”

⁴ Musa yi gəmə walaxa firin masoli alo a singene, a kurun te Sinayi geyaan fari, alo Alatala a yamari kii naxan yi. Gəmə walaxa firinne yi suxi a yii. ⁵ Alatala yi godo kunda yiyanı, a ti mənni a fəma, a yi a xinla fala, Alatala. ⁶ A yi dangu Musa yetəgi, a naxa, “Alatala! Alatala! Ala naxan kininkinin, a mən dija. A mi xələn xulən, a hinanna nun a tinxinna gbo. ⁷ A hinanma nən han mayixətə wuli keden, a dija haken nun matandin nun yulubin ma. Koni, a mi yulubi kanna yatəma tinxinden na mume! A fafane haken saranma nən e diine ra han mayixətə saxan hanma naanin.” ⁸ Musa yi a xinbi sin bəxəni mafuren! A Ala batu.

⁹ A yi a fala, a naxa, “Marigina, xa n bata i kənən, en birin xa siga. Hali yama murutəxin na a ra, i xa nxu mafelu nxə hakəne nun yulubine ra, i nxu findi i gbeen na.”

Xərəyaan 23.14-19 nun Sariyane 7.1-5 nun 16.1-7

¹⁰ Alatala yi a yabi, a naxa, “N layirin xidima nən en tagi. N kabanakone ligama nən Isirayila yamaan birin yee xəri naxanye munma liga yamana yo yi dununa yi. Siyaan naxanye birin i rabilinxi, ne n ma kabanako wanla toma nən n naxan ligama ε xa.”

¹¹ “N na i yamarima naxan ma to, i xa na susu. N Amorine nun Kanan kaane nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusine kedima nən i yee ra. ¹² Ε soma yamanan naxan yi, ε nun men kaane nama layiri yo xidi alogo e nama ε raso tantanni.

¹³ Ε xa e saraxa gandene nun e kide gəməne birin kala. Ε yi e Asera kide gbindonne sege, ε yi e susurene birin gan.”

¹⁴ Ε nama ala gbətə batu, amasətə Alatala xəxələn, a xili nən “Ala xəxələnxina.”

¹⁵ E nun yamanani ito muxune nama layiri yo xidi, alogo e nəma e yetə xəsimə e alane fəma, e saraxane ba e xa, e nama e xili. E nama e saraxane don.

¹⁶ E nama e dii təməne tongo e dii xəməne xa e naxanle ra, alogo e dii təməne nəma e yetə raxəsimə e alane fəma, e nama e dii maxaran e yi bira e fəxə ra.

¹⁷ I nama suxurene rafala wure raxulunxin na.

¹⁸ I xa Buru Tetaren Sanla raba. Xii solofered bun ma, i xa buru ratetaren don alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito ligə a waxatini Abiba kiken na, amasətə i minixi Misiran yi na kiken nan na. ¹⁹ N gbeen nan dii singene birin na e nun xuruseene dii xəmə singene birin, yəxəne nun siine nun jingene.

²⁰ Xa sofali dii xəmə singen na a ra, i xa a xunba yəxəe diin na hanma sii diina. Koni, xa i mi a xunba, i xa a kəeən gira, i yi a faxa. I mən xa i ya dii xəmə singene birin xunba. Muxu yo nama fa n yetagi n kise mi a yi.

²¹ I walima nən xii sennin, i yi i matabu xii soloferede ləxəni. I xa i matabu, hali xəe bi waxatin nun se xaba waxatini. ²² I xa Xunsagine Sanla raba, i na se xaban fələ waxatin naxan yi. I xa Se Xaba Dənxən sanla raba jəe rajanni. ²³ Yamaan birin xa fa Marigina Alatala yetagi dəxə saxan jəeən bun ma, Isirayilaa Ala. ²⁴ Amasətə n siyane kedima nən i yəe ra, n yi i ya bəxən nagbo ayi alogo muxu yo nama i ya yamanan yənge, i nəma sigə Alatala i ya Ala yetagi waxatin naxan yi, han dəxə saxan jəeən bun ma.

²⁵ I nama buru ratexin sa saraxa yo fari i naxan bama n xa. I mən nama Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan namara han xətonni.

²⁶ I xa fa i ya xəen bogise singe fajine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.

I nama sii diin jin a nga xijə igen na.

²⁷ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Falani itoe səbə, amasətə n layirin xidima en tagi falani itoe nan xən e nun Isirayila kaane." ²⁸ Musa yi lu Alatala fəma soğe tonge naanin nun kəe tonge naanin. A mi donse don, a mi ige min. Alatala yi layirin falane səbə walaxane ma, Yamari Fu.

Nabi Musa yetagin norəna

²⁹ Musa to godo Sinayi geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yi, a mi yi a kolon xa a yetagin mayilenma, amasətə a bata yi falan ti Ala xa. ³⁰ Haruna nun Isirayila kaane birin yi Musa toma, a yetagin yi mayilenma. E yi gaxu e masoə a ra. ³¹ Musa yi e xili. Nanara, Haruna nun yamaan kuntigine birin yi fa a fəma, a falan ti e xa. ³² Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi e maso Musa ra, a yamarine birin so e yi Alatala naxanye fixi a ma Sinayi geyaan fari. ³³ Musa to yelin falan tiyə e xa, a yi dugi yalanxin so a yetagin xun na. ³⁴ Musa nəma yi fe Alatala yetagi falatideni a xa, a yi dugin bama nən han a yi mini. A to yi minima, a yi a falama nən Isirayila kaane xa naxan yi yamarixi. ³⁵ Isirayila kaane yi a toma a a yetagin mayilenma. Musa yi dugi yalanxin sama nən a yetagin ma han a yi so falatideni Ala xa.

35

Matabu Ləxəna

¹ Musa yi Isirayila yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, "Alatalaa yamarine nan itoe ra: ² Xii sennin bun ma, ε xa wanla kə, koni xii soloferede ləxən sarijan. Matabu Ləxən na a ra naxan nasarijanxi Alatala xa. Muxu yo na wali na ləxəni ε xa a faxa. ³ E nama təən nadəgə ε konne yi Matabu Ləxəni."

Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma

Xərəyaan 25.1-7 nun 39.32-41

⁴ Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Alatala ito nan yamarixi: ⁵ E xa fa yi malan seene ra Alatala xa ε jənige fajin na: xəmanə, gbetina, sulana, ⁶ gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi fajina, e nun sii xabe dugine, ⁷ konton kidi magbelixine, sube kidine, kasiya wudina, ⁸ lənpu turena, se xiri jəxuməne naxan sama se masusan tureni, e nun wusulan xiri jəxuməna, ⁹ onixi gəmə tofajine, e nun gəmə tofajin gətəne saraxarali domaan nun a kanke masaan nayabu seen na."

Xərəyaan 39.32-43

¹⁰ "Naxanye birin fatan walideni ε yə, ne xa fa seni itoe rafaladeni Alatala naxanye yamarixi: ¹¹ Ala Batu Bubun nun a xunna

sona, a suxu seene, a bun tiine, a gaalane,* a sənbətənne, e nun a bundəxəne; ¹² Layiri Kankirana, a tongo tamine, a dəraganla, e nun a yε masansan dugina; ¹³ tabanla nun a tongo tamine, a waliseene birin, e nun buru ralixina; ¹⁴ lənpu dəxə seen nun a waliseene, a lənpune, e nun a turen naxan bubuni yalanma; ¹⁵ wusulan ganden nun a tongo tamine, masusan turena, wusulan xiri naxuməna, dugin naxan singanxi Ala Batu bubun so dəen na; ¹⁶ saraxa gan daxi baden nun a wure masxənxina, a tongo tamine, e nun a waliseene birin; ige sa se sula dixin nun a bundəxəna; ¹⁷ sansan dugine, a sənbətənne, e bundəxəne, e nun dugin naxan singanxi sansanna so dəen na; ¹⁸ tamin naxanye gbangbanma bəxəni Ala Batu Bubun xidi seen na, e nun sansanna gbeene nun e lutine; ¹⁹ taa dugi naxan soma walideni yire sarijanxin, dugi rasarijanxine saraxarali Haruna xa, e nun a diine gbeen naxanye soma saraxa ralideni.”

²⁰ Isirayila yamaan birin yi keli Musa fəma. ²¹ Naxanye birin a jənige, ne yi fa kiseene ra Alatala xa, Naralan Bubun wanla fe ra, e nun dugi rasarijanxine rafala fena. ²² Xəmen nun naxanla, naxanye jənigen yi fan, ne yi fa xəma maxidi seen sifan birin na, tunla soone, wuredine, jərəne, e yi e fi Alatala ma kise ralixin na. ²³ Gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi fajina, sii xabe dugine, konton kidi magbelixine e nun sube kidine yi naxanye yii, e yi fa ne ra. ²⁴ Naxanye yi fama gbetin nun sulan na, ne yi na findi kiseen na Alatala xa. Kasiya wudin yi naxanye yii, ne yi fa ne ra walideni. ²⁵ Naxalan walikəne birin yi garini tən e fa a ra, a mamiloxin nun a gbeela, hanma taa dugina, e naxanye wurundun. ²⁶ Naxalan walikə gbeteye yi sii xabe dugin wurundun naxanye yi wama a ligə feni e nun naxanye fatan. ²⁷ Yamaan kuntigine yi fa onixi gəməne ra e nun gəmə tofajı gbeteye saraxarali domaan nun kanke masaan nayabu seene ra. ²⁸ E yi fa se xiri naxuməna nun oliwi turen na lənpun nun masusan turena fe ra e nun wusulan xiri naxuməna. ²⁹ Isirayila kaa

jənige fajine birin, xəmen nun naxanla, e birin yi fa e kiseen na Alatala xən wanle ke feen na Alatala naxanye yamarixi e ma fata Musa ra.

Batu bubun walikəne Xərəyaan 31.2-6

³⁰ Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ə a mato, Alatala bata Yuri a dii Besaleli sugandi, Xuru mamandenna, Yuda bənsənni. ³¹ A bata a ralugo Alaa Nii Sarijanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra, alogo a xa fatan wali wuyaxi ke, ³² alogo a xa nə wali gbeene rakamalideni, a xəmaan nawali, e nun gbetin nun sulana, ³³ a gəmə fajine masoli, a yi e suxu seene yitən, a wudin nawali, alogo a xa wali tofajine ke. ³⁴ Ala mən bata tin a xa fatan xaranna tiyə, e nun Axisamaki a dii Oholiyabi, Dan bənsənni. ³⁵ Ala bata tin e fatan wanla sifan birin na, e geməne masoli, e wanle yəba, e dugine səxən, a mamiloxin nun a gbeela, e nun taa dugi fajina. E fatan wanla sifan birin yəbadeni.”

36

¹ “Besaleli nun Oholiyabi, e nun walikəne birin, Alatala xaxilimayaan nun kolonna fi naxanye ma alogo e xa nə yire sarijanxin wanle birin kədeni, e xa wanla fələ alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”

² Musa yi Besaleli nun Oholiyabi xili, e nun walikəne birin Alatala xaxilimayaan fi naxanye ma, e nun naxanye yi waxi wanle ke feni. ³ Isirayila kaane fa kiseen naxanye ra yire sarijanxin ti feen na, Musa yi ne birin taxu walikəne ra. Muxune mən yi fama kiseene ra Musa fəma xətən yo xətən. ⁴ Nayi, muxun naxanye birin yi yire sarijanxin wanla kəma, ne birin yi e wanle bejin e siga, ⁵ e fa a fala Musa xa, e naxa, “Yamaan fama se wuyaxi ra. E bata a radangu ayi. Alatala naxan yamarixi wanla ke feen na, a bata gbo na xa.” ⁶ Musa yi yamarin fi mafuren, a xa fala yamaan daaxaden birin yi, a naxa, “Xəmen nun naxanla, muxu yo nama fa kiseene ra yire sarijanxin wali feen na.” Nayi, e yi ba fə

* ^{35:11:} Nde a falama a “galalenne.”

kiseene ra. ⁷ Amasətə kiseen naxanye bata yi sətə ne yi wanla rajañne nən.

Ala Batu Bubun ti fena

Xərəyaan 26.1-37

⁸ Walikə xaxilimane yi Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye fani fu ra, a mamiloxin nun a gbeela. E yi a rayabu maleka gubugubu kan sawura səxənxine ra. ⁹ Dugine birin yi lan: a kuyan nəngənna yə məxəjənən nun solomasəxə, a yigbona nəngənna yə naanin. ¹⁰ E yi dugi suulun dəgə e bode ra, dugi suulunna bonne fan yi dəgə e bode ra. ¹¹ E yi luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin də kinkin na. E mən yi na ligə a ratugunxin bonne dənxə ra xiin na. ¹² E yi luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine singe ra xiin na, e mən yi luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine firinden dənxə ra xiin na, lutine yi lanxi e bode ma. ¹³ E yi a suxu seen xəma daxin tonge suulun nafala, e yi dugi ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra.

¹⁴ E yi dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na. ¹⁵ Dugi fu nun kedenne birin yi lan. Keden kuya yi nəngənna yə tonge saxan. Keden yi gbo nəngənna yə naanin. ¹⁶ E yi dugi suulun dəgə e bode ra e danna, e dugi senninna bonne fan dəgə e bode ra. ¹⁷ E yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin də kinkine ra, e mən yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dənxə ra xiin də kinkine ra. ¹⁸ E yi suxu se sula daxin tonge suulun nafala alogo e xa bubun xidi, a findi kedenna ra. ¹⁹ E yi konton kidi magbelixine dəgə e bode ra, e yi e sa bubun birin fari. E mən yi sube kidi fani gbətəye fan sa na fari.

²⁰ E yi bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudin na. ²¹ Bun tiine yi kuya nəngənna yə fu, e yigbona nəngənna yə keden e nun a tagi. ²² Bun tiin yi findi farin firinna ra e bode yetagi. E yi bubun bun tiine birin ti na kiini. ²³ E yi bun ti məxəjənə rafala bubun yiifari fəxən ma. ²⁴ E yi bundəxə gbeti daxin tonge naanin nafala bun tiine xa. Bun ti yo bun ti, bundəxə

firin. Farin firinne yi səti bundəxəne kui. ²⁵ E yi bun ti məxəjənə ti Ala Batu Bubun kəmən fəxəni, ²⁶ e nun bundəxə gbeti daxin tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundəxə firin. ²⁷ E yi bun ti sennin ti bubun xanbin na sogegododen binni. ²⁸ E mən yi bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma. ²⁹ Bun ti firin yi ti e bode xən mənni. E yi xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi. Tongon firinne birin yi ti na kiini. ³⁰ Nayi, bun ti solomasəxə yi ti na e nun bundəxə fu nun sennin. Bun dəxə firin yi lu bun tiine birin bun.

³¹ E yi kasiya wudi gaalane* rafala: suulun yi lu bubun fəxə kedenna bun tiine suxu seen na, ³² suulun yi lu bode fəxən ma, suulun yi lu bubun xanbi binna ma sogegododen binni. ³³ Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na yi rafala gaalan kedenna ra alogo a xa keli bubun fəxə kedenni siga han bubun bode fəxəna. ³⁴ E yi xəma yilənlənxine sa bun tiine ma. E yi gaalane so yinle rafala xəmaan na. E yi xəma yilənlənxine sa gaalane ma.

³⁵ E yi kankiraan yə masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e yi a rayabu maleka sawura səxənxine ra. ³⁶ E yi a singan kasiya sənbətən naanin na xəma yilənlənxine yi saxi naxanye ma. E yi xəma singan seene ti e ma. E yi sənbətənne ti bundəxə gbeti daxi naanin kui. ³⁷ Dugi səxənne yi də raxidi taa dugin nafala bubun so dəen na gari mamiloxin nun a gbeela ra. ³⁸ E yi sənbətən suulun gbətəye rafala dugin xa e nun a singan seene. E yi xəma yilənlənxine sa sənbətənne xuntagine ma, e bundəxə sula daxi suulun nafala e xa.

37

Layiri Kankirana fe

Xərəyaan 25.10-20

¹ Besaleli yi kasiya wudi kankiraan nafala: A kuyana nəngənna yə firin e nun a tagi, a yigbona nəngənna yə keden e nun a tagi, a yitena nəngənna yə keden e nun a tagi. ² A yi xəma fani yilənlənxine sa a fanna nun a kuiin ma, a yi a də kinkin fan nabilin xəmaan na. ³ A yi a tongo tamine

* **36:31:** Nde a falama a “galalenne.”

so yili naaninne rafala xəmaan na a san naaninne ma, firin fəxə kedenni, firin bode fəxəni. ⁴ A yi kasiya tami firin nafala, a yi xəma yilənlənxine sa e ma. ⁵ A yi tamine raso xəma yinle ra kankiraan dəxənne yi, alogo e xa findi kankiraan xali seen na. ⁶ A yi xəma dəraganla rafala kankiraan ma, Ala solonadena. A yi kuya nəngənna yə firin e nun a tagi, a yi gbo nəngənna yə keden e nun a tagi. ⁷ A yi maleka gubugubu kan sawura firin nafala xəma bənbəxin na, e ti kankiraan dəraganla fəxə firinne ma. ⁸ A maleka sawura keden ti fəxə kedenni, a yi a firinden ti bode fəxəni. Maleka sawurane nun kankiraan dəraganla yi findi se kedenna ra. ⁹ Maleka sawurane gubugubune yi bandunxi e xun ma, e yi felenxi kankiraan dəraganla ma. Maleka sawurane yee rafindixi e bode ma, e xun sinxi kankiraan dəraganla ma.

Buru Rali Tabanla fe Xərəyaan 25.23-29

¹⁰ E yi kasiya wudin tabanla rafala: a kuyana nəngənna yə firin, a yigbona nəngənna yə keden, a yitena nəngənna yə keden e nun a tagi. ¹¹ E yi xəma fəjə yilənlənxine sa a ma, e a də kinkin nabiliñ xəmaan na. ¹² E yi farinna sa tabanla jinginna ma a rabilinni. Farinni gboon yi lanxi muxun yii kuiñ nan ma. E yi xəmaan sa farinna də kinkine ma. ¹³ E yi a tongo tamine so yili naaninne rafala xəmaan na tabanla tongon naaninne ma a sanne ma. ¹⁴ Tamine so yinle yi lu a də kinkine ra, tamine soon naxanye ra tabanla xali seen na. ¹⁵ E yi kasiya tamine rafala, e yi xəma yilənlənxine sa e ma, e findi tabanla xali seen na. ¹⁶ E yi a goronne nun waliseene rafala xəma fəjin na, e nun a igelengenne minse saraxane rabəxənma naxanye ra.

Lənpune dəxə sena Xərəyaan 25.31-39

¹⁷ E yi lənpun dəxə seen nafala xəma bənbəxi fəjin na. A sanna nun a yiine yi rayabu se fuge sawurane ra. Se kedenna nan yi e birin na. ¹⁸ Yii sennin nan yi tixi a fəxə firinne ma: lənpu dəxəde yire saxan yi lu a fəxə kedenni, yire saxan a fəxə bodeni. ¹⁹ Amandi wudi fuge sawura saxan saxan yi rafala a yii senninna birin

ma a rayabu seen na. ²⁰ Amandi wudi fuge sawura naanin yi rafala a binla fan ma. ²¹ Keden yi rafala a tangbaxi singen bun ma, keden a firinden fan bun ma, e nun keden a saxanden bun. E birin malanxina yii sennin. ²² Se kedenna nan yi a se fuge sawurane nun a yiine ra, e birin yi rafalaxi xəma fəjə bənbəxin nan na. ²³ E yi lənpu solofera rafala xəma fəjin na, e nun e waliseene nun xube kə seene. ²⁴ E lənpun dəxə seen nun a waliseene rafala xəma fəjin kilo tongue saxan nan na.

Wusulan gandena Xərəyaan 30.1-5

²⁵ E yi wusulan ganden nafala kasiya wudin na. A kuyana nəngənna yə keden, a yigbona nəngənna yə keden, a yitena nəngənna yə firin. E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. E yi findi se kedenna ra. ²⁶ E yi xəma fəjə yilənlənxine sa a fanna nun a dəxənne nun a fenne ma. E yi xəmaan sa a rabilinni a jinginna ma. ²⁷ E yi tami raso yinla xəma daxin firin firin nafala wusulan ganden jinginna bun ma alogo a tongo tamine xa raso a fəxə firinne ra. ²⁸ E yi kasiya wudin nafala tamine ra, e yi xəma yilənlənxine sa e ma.

Xərəyaan 30.22-38

²⁹ Wusulan nafalane yi masusan ture sarijanxin nun wusulan xiri jaxumən nafala.

38

Saraxa gan daxin badena Xərəyaan 27.1-8

¹ E yi saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyana nəngənna yə suulun, a yigbona nəngənna yə suulun, a yitena nəngənna yə saxan. ² E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. Saraxa ganden nun a fenne yi findi se kedenna ra, e sula yilənlənxine sa e ma. ³ E yi a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kə seene nun wuli xuya goronne nun sube tongo seene, e nun təe kə seene. ⁴ E yi wure masəxənixin nafala xuben minin naxan na. A yi lu saraxa ganden də kinkine bun ma saraxa gandeni teen tagini. ⁵ E yi tamin so yili naanin nafala sulan na a wure masəxənixin tongon naaninne ma. ⁶ E yi

kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, e sula yilənlənxine sa e ma. ⁷ E yi tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fəxə firinne ma a xali seen na. E yi a rafala farinne ra, a kui genla yi lu.

Ige ramara sena

⁸ Walikə naxanla naxanye yi Naralan Bubun so dəen na, ne yi e mato kikene so e yii, e yi ige ramara seen nun a bundəxən nafala ne sulan na.

Dugi sansanna

Xərəyaan 27.9-19

⁹ E yi Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yiifari fəxən yi kuya ayi han nəngənna yə kəmə, a ti taa dugi fajine ra.

¹⁰ Sula sənbətən məxəjən yi ti sula bundəxə məxəjən kui. Dugi singan se gbeti daxine yi singan gbeti gaalane* ra sənbətənne longonne ra. ¹¹ Kəmən fəxən sansanna fan yi kuya ayi han nəngənna yə kəmə, a fan yi ti

sula sənbətən məxəjən e nun sula bundəxə məxəjən e nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane sənbətənne longonne ra.

¹² Sansanna yi kuya ayi sogegododen binni han nəngənna yə tongue suulun. A yi ti dugine ra e nun sənbətən fu nun bundəxə fu nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane. ¹³ Sansanna yi kuya ayi a sogeteden binni soden dənaxan yi, han nəngənna yə tongue suulun. ¹⁴ Dugine yi singan soden fəxə kedenni, e nun sənbətən saxan nun e bundəxə saxan han nəngənna yə fu nun suulun. ¹⁵ Dugine yi singan soden bode fəxəni, e nun sənbətən saxan e nun bundəxə saxan han nəngənna yə fu nun suulun.

¹⁶ Bubun sansanna dugine birin yi rafalaxi taa dugi fajin nan na. ¹⁷ Sənbətənne bundəxəne birin yi rafalaxi sulan nan na. E dugi singan seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilənlənxine yi saxi sənbətənne fan xuntagine ma. Sansanna sənbətənne birin yi tugunxi e bode ra gbeti gaalane nan na. ¹⁸ Dugi səxənne yi so dəen de raxidi dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. A yi kuya han nəngənna yə məxəjə. A yi mate han nəngənna yə suulun alo sansanna dugin bonne. ¹⁹ Sənbətən naanin nun bundəxə

naanin fan yi ti mənni. E dugi singan seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilənlənxine yi saxi e xuntagine ma. ²⁰ Tami dungin naxanye yi gbangbanma bəxəni bubun bun tiine nun sansanna sənbətənne xidi seene ra, ne birin yi rafalaxi sulan nan na.

²¹ Waliseene yatene nan itoe ra naxanye rawali Ala Bubun tideni, Layirin Sereyaan bubun naxan kui. Musa nan Lewi bənsənna muxune yamari, e yi e səbə saraxarali Harunaa dii Itamara xun mattoon bun ma. ²² Yuri a dii Besaleli, Xuru mamandenna Yuda bənsənni, na yi seen birin nafala Alatala Musa yamari naxanye ma. ²³ E nun Oholiyabi nan yi a ra, Ax-isamaki a diina, Dan bənsənni. Walikən nan yi a ra naxan fatan wanle yəbadeni. Dugi səxənna nan mən yi a ra naxan yi gari mamiloxin nun a gbeela rawalima e nun taa dugi fajina.

²⁴ Xəma kise ralixin naxanye birin yi rawalima yire sarijanxin tideni, ne yi lanxi kilo kəmə solomasəxə kilo tongue soloferə kilo soloferə garamu kəmə saxan nan ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na. ²⁵ Yamaan fa gbetin naxan na, na to təngə, na lan kilo wuli saxan kilo fu nun soloferə garamu kəmə soloferə nun tongue suulun nan ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na. ²⁶ Xəmən naxanye barin bata yi jəe məxəjə ti, ne to təngə, e birin gbeti gbanan keden keden nan fi gbeti gbanan naxan lan garamu suulun ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na. Xəmə wuli kəmə sənnin wuli saxan kəmə suulun tongue suulun nan təngə. ²⁷ E gbetin kilo wuli saxan nan naxulun gbeti bundəxə kəməne rafala seen na yire sarijanxin nun a yə masansan dugin xa, kilo tongue saxan saxan. ²⁸ Na gbeti kilo fu nun soloferə garamu kəmə soloferə tongue suulunna naxan lu, e dugi singan seene nun gaalane rafala na ra, e mən yi gbetin sa sənbətənne xuntagine ma. ²⁹ Sula kise ralixine lan kilo wuli firin kəmə məxəjən nun naanin nan ma. ³⁰ E yi bundəxəne rafala na ra Naralan Bubun soden xa e nun sula saraxa ganden nun a wure masəxənxiñ nun a goronne

* **38:10:** Nde a falama a “galalenne.”

birin, ³¹ sansanna bundəxəne, a soden fan gbeene, e nun bubun nun sansanna xidi seen gbangban daxine.

39

Saraxaraline dugine

¹ E gari mamiloxin nun a gbeela naxanye sötə, e dugine rafala ne nan na wali kə seen na yire sarıjanxini. E mən yi doma rasarıjanxine rafala Haruna xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Saraxarali domana

Xərəyaan 28.6-14

² E yi saraxarali doma xəma dixin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. ³ E yi xəmaan bənbə han a dənfətən. E yi a yibolon luti xunxurine ra alogo a xa basan gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina, a findi wali tofajin na. ⁴ E yi a tungunne dəgə, e lutine ti e xun firinne ra a xidi seen na. ⁵ A tagixidi fajin fan yi dəgə na kiini. E nun saraxarali domaan yi findi se kedenna ra. A rafala xəmaan na, e nun gari mamiloxin nun a gbeela, e nun taa dugi fajina alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ⁶ E yi onixi gəməne ti gəmə suxu seen xəma daxine ra, e Isirayilaa diine xinle kərəndən onixi gəməne ma a fajin na. ⁷ E yi na gəməne ti saraxarali domaan tungunne ma jənxə lu feen na Isirayilaa diine xən alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Kanke masana

Xərəyaan 28.15-28

⁸ E yi kanke masaan dəgə, kitisa sena. A yi findi wali fajin na. E yi a dəgə alo saraxarali domana, e a rafala xəmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin na. ⁹ A rafalaxi tongon naaninna ra, alogo a xa yisa firinna ra, a kuyan nun a yigbona nəngənna tagi. ¹⁰ E yi a rayabu gəmə fajin kira naanin na. E gəmeni itoe nan sa a kira singen ma: saridon gəmen nun topasi gəmen nun emerodi gəmena. ¹¹ A kiraan firindena: esikaribukili gəmen nun safiri gəmen nun dayimu gəmena. ¹² Kiraan saxandena: opali gəmen nun agati gəmen nun ametisi gəmena. ¹³ Kiraan naanindena: kirisoliti gəmen nun onixi gəmen nun yasipi gəmena. Gəmeni itoe xa sa suxu

se xəma daxine kui. ¹⁴ Na gəmə fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gəmə yo gəmə, Isirayila bənsən keden xinla yi kərəndən a ma taxamasenna ra. ¹⁵ E yi xəma yələnxəndine rafala kanke masaan na, naxanye dənbəxi alo lutina. ¹⁶ E yi xidi se xəma daxi firin nun xəma wuredi digilinxı firin nafala, e yi wuredine so kanke masaan xunne ra. ¹⁷ E yi yələnxəndine xidi wuredine ra kanke masaan tungunne ma, ¹⁸ yələnxəndine yi ti xidi se firinne ra alogo e xa tugun saraxarali domaan tungunne ra a kanke ra. ¹⁹ E mən yi xəma wuredi digilinxı firin nafala e naxanye singan kanke masaan san bun ma, kanke masaan də kinkin kui. ²⁰ E yi xəma wuredi firin nafala, e yi e xidi saraxarali domaan tungun firinne laben na, a tagixidin faxa ra. ²¹ E yi kanke masaan wuredine nun saraxarali domaan wuredine xidi e bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domaan beñin alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Saraxarali dugi gətə

Xərəyaan 28.31-43

²² Dugi səxənna nde yi saraxarali domaan gubaan dəgə dugi mamiloxin na. ²³ A kəeən yi lu a tagi, e yi dugina nde dəgə a kəeən nabilinni alogo a nama bə. ²⁴ E yi girenada wudi bogi sawurane dəgə a lenbene ma gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. ²⁵ E yi xəma talandine rafala, e yi e xidi a lenbene ma girenada wudi bogine longori ra. ²⁶ Xəma talanne yi xidi girenada bogi sawurane longori ra gubaan lenben nabilinni. A yi na nan soma a nəma yi walə waxatin naxan yi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²⁷ Dugi səxənna nde yi doma bunbirane dəgə taa dugi fajin na Haruna nun a diine xa, ²⁸ e nun taa dugi namu fajin nun taa dugi xuntagi xidine nun taa dugi wantan fajine. ²⁹ Dugi səxənna nde yi taa dugi fajin nafala tagi xidin na e nun gari mamiloxin nun a gbeela alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ³⁰ E yi xəma walaxa xurudin nafala taxamaseri rasarıjanxin na, e yi a səbə a fari alo taxamasenna fa fala, "Muxu Sarıjanxina Alatala

Xa.” ³¹ E yi a xidi luti mamiloxin na namun tigi ra alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Nabi Musa yi Batu Bubun mato

Xərəyaan 35.10-19

³² Naralan Bubuna Ala batuma dənaxan yi, na wanla birin yi kamali. Isirayila kaane yi a birin kε alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ³³ E yi fa bubun na Musa fəma: bubun nun a waliseene birin, a dugi singan seene nun a bun tiine nun a gaalane nun a senbetenne nun a bundəxəne ³⁴ nun a xunna soon naxan nafala konton sube kidi magbelixine ra, e nun na fan xunna soon naxan nafala kidi fajine ra nun a yε masansan dugin ³⁵ nun Layiri Sereya Kankiraan nun a tongo tamine nun a dəraganla Ala solonama dənaxan yi ³⁶ nun tabanla nun a goronne birin nun Buru Ralixin ³⁷ nun xəma lənpu dəxə seen nun a lənpune nun a waliseene nun turen naxan sama a kui ³⁸ nun saraxa gande xəma daxin nun masusan turen nun wusulan xiri naxumən nun bubun soden də raxidi dugin ³⁹ nun saraxa gande sula daxin nun a wure masəxənxin nun a tongo tamine nun a goronne nun ige ramaraden nun a bundəxən ⁴⁰ nun sansan dugine nun a senbetenne nun bundəxəne nun a soden də raxidi dugin nun sansanna lutine nun xidi seen gbangban tamine nun Naralan Bubuna waliseene birin Ala batuma dənaxan yi ⁴¹ e nun taa dugi domane saraxaraline xa e nəma wale yire sarijanxini waxatin naxan yi, saraxarali Harunaa doma rasarijanxine, e nun a diine gbeene e naxanye soma e nəma wale waxatin naxan yi. ⁴² Isirayila kaane bata yi wanla birin kε alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ⁴³ Musa yi na wanla mato, a yi a to fa fala e a kəxi nən alo Alatala a yamari kii naxan yi. Nanara, Musa yi duba e xa.

40

Eyi Ala Batu Bubun ti

¹ Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa, ² “Kike singen xii singena, i xa Ala Batu Bubun ti, Naralan Bubuna. ³ I xa Layiri Sereya Kankiraan dəxə a kui, ε yi a yε

masansan dugin na. ⁴ I xa tabanla xali i yi a dəxə. I xa lənpu dəxə seen xali, i yi a lənpune yitən. ⁵ I xa wusulan saraxa gande xəma daxin dəxə Layiri Sereya Kankiraan yetagi, i yi dugin singan Ala Batu Bubun soden də ra. ⁶ I xa saraxa gan daxin baden lu Ala Batu Bubun soden yetagi, Naralan Bubuna. ⁷ I xa ige ramaraden dəxə saraxa ganden nun Naralan Bubun tagi, i yi igen sa a kui. ⁸ I xa bubun nabilin sansanna ra, i yi dugin singan sansanna soden dəen na. ⁹ I xa masusan turen tongo, i yi Ala Batu Bubun masusan e nun a yi seen birin. I xa a rasarijan e nun a waliseene birin, nayı a sarijanma nən. ¹⁰ I xa saraxa gan daxin baden masusan e nun a waliseene birin. I xa saraxa ganden nasarijan, nayı a sarijanma nən fefe! ¹¹ I xa ige ramaraden masusan e nun a bundəxəna, i yi a rasarijan. ¹² I xa fa Haruna nun a dii xəməne ra Naralan Bubun dəen na, i yi e maxa. ¹³ I dugi rasarijanxine ragodo Haruna ma, i yi a masusan, i yi a rasarijan, alogo a xa saraxarali wanla kε. ¹⁴ I yi fa a dii xəməne ra, i yi e maxidi dugine yi. ¹⁵ I yi e masusan alo i e baba masusan kii naxan yi, alogo e xa saraxarali wanla kε n xa. Ne masusanma e so feen nan na saraxaraliyani naxan luma e yixətəne birin xa habadan.” ¹⁶ Musa yi Alatalaa yamarine birin liga.

¹⁷ Nee firinden kike singena, kiken xii singena, Ala Batu Bubun yi ti. ¹⁸ Musa to Ala Batu Bubun ti, a yi a bundəxəne dəxə, a yi a buntine ti e kui, a yi gaalane so e yinle ra, a yi a senbetenne ti. ¹⁹ A yi kidine sa bubun fari a xunna soon na. A na fan xunna soon so a xun na alo Alatala Musa yamari kii naxan yi. ²⁰ A yi Layiri Sereya gəmə walaxane tongo a e sa Layiri Kankiraan kui. A yi a tongo tamine so yinle ra Layiri Kankiraan ma. A yi kankiraan dəraganla sa a də ra Ala solonama dənaxan yi. ²¹ A yi Layiri Sereya Kankiraan xali Ala Batu Bubun kui, a yi a yε masansan dugin singan, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²² A yi tabanla ti Naralan Bubun kui, Ala Batu Bubun kəmən fəxəni, kankiraan yε masansan dugin fari ma. ²³ A yi burune sa tabanla fari Alatala yətagi, alo Alatala a

yamari Musa ma kii naxan yi.

²⁴ A yi lənpu dəxə seen dəxə Naralan Bubun kui tabanla yetagi Ala Batu Bubun yiifari fəxən ma. ²⁵ A yi lənpune yitən Alatala yetagi, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²⁶ A yi wusulan gande xəma dixin dəxə Naralan Bubun kui, dugin yetagi. ²⁷ A yi wusulan xiri jaxumən gan a fari alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²⁸ A yi dugin singan Ala Batu Bubun dəen na. ²⁹ A yi saraxa gan dixin baden dəxə Ala Batu Bubun soden dəxən, Naralan Bubuna. A saraxa gan daxine ba na fari, e nun bogise saraxane, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

³⁰ A yi ige sa seen dəxə Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, a yi maxa igen sa a kui. ³¹ Musa nun Haruna nun a dij xəməne yi e yiine nun e sanne maxama na igen nan na. ³² E nəma yi soe Naralan Bubun kui, hanma e nəma e masoe saraxa ganden na, e yi e maxama nən, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

³³ A yi sansanna ti Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, a yi dugin singan sansanna dəen na. Musa yi wanla rajan na kiini.

*Ala norəna
Yatne 9.15-23*

³⁴ Nayi, kundaan yi so Naralan Bubun xun na, Alatalaa norən yi Ala Batu Bubun nafe. ³⁵ Musa mi yi nəe soe Naralan Bubuni, bayo kundaan yi a fari, e nun Alatalaa norən yi Ala Batu Bubun nafexi. ³⁶ Na kundaan nəma yi kelə Ala Batu Bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane birin yi sigama nən a fəxə ra. ³⁷ Koni xa kundaan mi yi bama na, e fan mi yi sigama han a yi ba ləxən naxan yi. ³⁸ Alatalaa kundaan nan yi Ala Batu Bubun xun ma yanyin na, təen nan yi basanxi a ra kəeən na. Isirayila yamaan birin yi a to e sigatiin birin yi.

Saraxaraline Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sεbε

Tawureta Musa yire saxanden ni i ra. Ala a falama Kitabun yireni ito kui, Isirayila kaane yulubi xafarin sotoma kii naxan yi saraxane xon.

Kitabun yireni ito fala tide singeni, Ala nan Musa xilima Naralan Bubun kui yire sarijanxini alogo a xa falan ti a xa. Kitabun yireni ito birin, Ala sariyane nan falama Musa xa lan Isirayila kaane ma, a yi e tuli sa, a naxa, "Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sotoma nen e xon." (Saraxaraline 18.5) A yisoxina, Ala a yebama Isirayila kaane xa e lan e xa fe naxin naxanye ba e tagi alogo e nun Ala yi lan. A a yeba e xa, e lan e xa naxan lig alogo e yire sarijanxin xa findi e nun Ala naralanden na. Nayi, naxanye saraxan bama, fo ne xa a liga nen alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Saraxaraline lan e xa binya, e yi e yete suxu binyeni. Yamanan muxune birin lan e yi fati benden fe xɔsixine matanga e nun yulubi feene.

Ala sarijanxina, xanuntenyana Ala, na wama a yamaan xa lu a sarijanni alogo xanuntenyaan xa lu en fan yi. Nanara, a habadan sariyan soxi Isirayila kaane yii, naxan maknenxi Marigi Yesu xon, a naxa, "I adamadi boden xanu alo i yetena." (Saraxaraline 19.18, na mon sebexi Matiyu 22.39 kui).

Ala bata saraxan naxanye birin yeba Kitabun yireni ito kui, ne en malima nen, en yi a famu Marigi Yesu noe muxune yulubin xafare kii naxan yi. Ala a fala nen Nabi Musa xa Kitabun yireni ito kui, a naxa, "Ntan bata wunla findi n solona seen na ε niine xa, naxan sama saraxa ganden ma. Amasoto wunla nan n solonama bayo niina a yi." (Saraxaraline 17.11-12) Na nan findixi Marigi Yesu fan faxa feen na. A tinxi faxan ma nen alogo a wunla xa findi Ala solona seen na yamaan xa. Naxan na yulubin liga, na bata findi muxu halagi dixin na Ala yee ra yi, na lan a xa a niin fi na yulubina fe ra. Na nan a ligaxi, muxune e yiin sama suben xunna ma, e nema a

be saraxan na. Na bunna neen fa fala, "Naxan yi lan nun a xa liga n tan yulubi kanna ra, na xa liga subeni ito ra." Marigi Yesu findixi na saraxa kamalixin nan na yamaan xa. Naxan yi lan nun a xa liga adamadi yulubi kanne ra, na liga Yesu nan na naxan mi yulubi ligaxi.

Saraxan naxanye fe sebexi Kitabun yireni ito kui, ne keden kedenna birin findixi Marigi Yesu a fena nde misaala nan na. En noe Marigi Yesu a dunuja yi gidin bunna kolonje nen en na saraxani itoe bunne fesefese.

Sariyane nun Saraxane

¹ Alatala yi Musa xili Naralan Bubuni, a yi a fala a xa ² a a xa falani ito rali Isirayila kaane ma, a naxa,

"Xa ε tan nde fama saraxan na Alatala xa, a xa findi jingen na hanma yexεena hanma siina."

³ "Xa a jingen nan bama saraxa gan dixin na, a xa turaan nan ba fe mi naxan na. Na kanna xa fa a ra Naralan Bubun so deen na alogo Alatala xa a rasuxu. ⁴ A xa a yiin sa saraxa jingen xunna ma. Ala a rasuxuma nen, a findi a solona seen na na kanna xa. ⁵ A xa tura bulanna koe raxaba Alatala yetagi. Saraxaraline xa fa a wunla ra, Harunaa diine. Ne yi a so saraxa ganden dexonne ma Naralan Bubun so deen na. ⁶ Na kanna xa jingen budo, a yi a yisegε dungi dungin na. ⁷ Saraxarali Harunaa diine xa teen sa saraxa ganden fari, e yegen sa teen na. ⁸ Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari teeni saraxa ganden fari. ⁹ Na kanna xa jingen kui seene nun a sanne yixa, saraxaraliin yi e birin sa teeni saraxa ganden fari. Saraxa gan dixin na a ra naxan nalima teen na. A xirin nafan Alatala ma."

¹⁰ "Xa na kanna saraxan findixi yexεen nan na hanma siina, a xa kontonna ba fe mi naxan na hanma kota. ¹¹ A xa a koe raxaba saraxa ganden komen foxoni Alatala yetagi. Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a wunla so saraxa ganden dexonne ma.

¹² Na kanna xa a yisegε a dungi dungin na. Saraxaraliin xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari teeni, saraxa ganden fari. ¹³ Na kanna xa a kui seene

¹⁴ “Xa na kanna saraxan findixi xəliin nan na naxan bama saraxa gan dixin na Alatala xa, a xa ganban nan ba hanma kolokonde diina. ¹⁵ Saraxaraliin xa xəliin xali saraxa ganden fari, a xa a xunna bolonje a ra, a yi a sa təeni saraxa ganden fari. A yi a wunla rabəxən saraxa ganden dəxənna ma. ¹⁶ A xa a xəsən ba e nun a yi seene, a yi e woli saraxa ganden dəxən, sogeteden binni, xube bəxəndeni. ¹⁷ A xa a yibə a gabutəne tagi, hali a mi e ba e bode ra. Saraxaraliin yi a sa yegene fari təeni saraxa ganden fari. Saraxa gan dixin na a ra naxan nalima təen na. A xirin nafan Alatala ma.”

2

Bogise fi daxine Ala ma

¹ “Xa muxuna nde waxi bogise saraxan fi feni Alatala ma, a xa fa murutu fujin nan na. A yi turen sa a yi, a wusulanna sa a fari. ² A xa a xali saraxaraline fəma, Harunaa diine. A yi a yiin yə keden tongo murutu fujini, turen saxi naxan yi e nun wusulanna birin. Saraxaraliin xa na sa təen i saraxa ganden fari jnɔxə lu seen na Ala xən. Bogise saraxan nan na ra naxan nalima təen na. A xirin nafan Alatala ma. ³ Haruna nun a diine nan gbee bogise saraxan dənxən na. A sarijan han! Amasotə a baxi saraxane nan na naxanye ralixi təen na Alatala ma.”

⁴ “Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi
buru ganden, a xa findi murutu fupi fajin
nan na, a rafala buru xunne ra naxanye
bɔnbɔxi turen na hanma buru yilənlenxine
turen saxi naxanye ma. Buru rate seen*
nama sa ne yi.”

⁵ “Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi tunde dutunna ma, a lan a xa findi murutu fuji fajin nan na naxan bənbəxi turen na. Buru rate seen nama sa a yi. ⁶ I xa a yibolon, i turen sa a yi. Bogise saraxan na a ra.”

⁷ “Xa i ya bogise saraxan gilinxin na a ra,
a xa findi murutu fuŋi fajin nan na naxan
bənbəxi turen na.”

⁸ “Bogise saraxan naxan nafalaxi na
seeni ra, i xa fa na ra Alatala fəma, i yi a
so saraxaraliin yii, a yi a xali saraxa gan-
den dəxən. ⁹ A nde bama bogise saraxan
na nən nəxə lu seen na Ala xən, a na sa
təeni saraxa ganden fari. Saraxan na a
ra naxan nalima təen na. A xirin nafan
Alatala ma. ¹⁰ Haruna nun a diine nan
gbee bogise saraxan dənxən na. A sarijan
han! Amasətə a baxi saraxane nan na
naxanye ralixi təen na Alatala ma.”

14 “Xa i fa i ya bəxən bogise singene
ra Alatala xa bogise saraxan na, i xa se
xəri kəndəne nan fi a ma naxanye dinxi, e
ganxi. **15** I xa turen nun wusulanna sa a
fari. Bogise saraxan na a ra. **16** Saraxaraliin
xa nde ba se xəri dinxine nun turen na, a
a sa təen i lu seen na Ala xən e nun
wusulanna birin. Saraxan na a ra naxan
nalima Alatala ma təen na.”

3

Bərə xunbeli saraxane

¹ “Xa muxuna nde a jingen bama bɔŋɛ xunbeli saraxan na, a xəmɛna hanma a gilena, a xa fa jingen na Alatala yetagɪ fɛ mi naxan na. ² A xa a yiin sa jingen xunna ma, a yi a kɔ̄e raxaba Naralan Bubun so dɛen na. Saraxaraline, Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma. ³ A xa a subeni itoe ba a ra, a ne rali Alatala ma tɛen na: turen naxanye buru subene ma, e nun naxanye singanxi e ra, ⁴ a gbingi ra xɛlɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a

* **2:4:** burun nate sena: Lébənna na a ra naxan burun nagboma ayi.

gbingini, farafaran naxan bɔjɛn ma naxan nun gbingi ra xelene bama. ⁵ Harunaa diine xa ne sa t̄eeni saraxa ganden fari, e nun saraxa gan dixin naxanye yegene fari t̄eeni. Saraxan nan na ra naxan nalima t̄een na. A xirin nafan Alatala ma.”

⁶ “Xa a xuruse xunxurin nan bama bɔjɛn xunbeli saraxan na Alatala xa, a xa a xem̄en hanma a gileen ba f̄e mi naxan na. ⁷ Xa a yex̄en ba, a xa a xali Alatala yetagi. ⁸ A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔe raxaba Naralan Bubun so deen na. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dex̄onne birin ma. ⁹ A xa a subeni itoe tongo bɔjɛn xunbeli saraxan na, a ne rali Alatala ma t̄een na: a turena, a xunla nun a turene birin, naxan baxi a gbingi xon̄na ma, a turen naxanye birin a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra, ¹⁰ a gbingi ra xel̄e firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔjɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xelene. ¹¹ Saraxaraliin ne sama n̄en t̄eeni saraxa ganden fari. Donseen nan na ra naxan nalixi Alatala ma t̄een na.”

¹² “Xa a siin nan bama, a xa a xali Alatala yetagi. ¹³ A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔe raxaba Naralan Bubun yetagi. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dex̄onne ma. ¹⁴ A xa a subeni itoe tongo, a ne rali Alatala ma t̄een na: a turen birin naxanye a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra, ¹⁵ a gbingi ra xel̄e firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔjɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xelene. ¹⁶ Saraxaraliin xa ne birin sa t̄eeni saraxa ganden fari. Donseen na a ra naxan nalima t̄een na. A xirin nafan Alatala ma. Alatala nan gbee a turen birin na.”

¹⁷ “Habidan sariyan na a ra waxati famat̄one birin yi, ε na dɔxɔ d̄ed̄ε yi: Ε nama suben turen don, ε nama suben wunla don.”

4

Yulubi xafari saraxana

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Naxan na tantan a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a xa ito liga: ³ Xa saraxaraliin nan yulubin ligaxi naxan masusanxi

turen na a findi saraxarali kuntigin na, a yamaan findi yulubi tongon na, a xa fa tura bulanna ra f̄e mi naxan na, a na ba a yulubi xafari saraxan na Alatala xa. ⁴ A xa turaan xali Naralan Bubun deen na Alatala yetagi. A xa a yiin sa turaan xunna fari, a yi turaan kɔe raxaba Alatala yetagi. ⁵ A yi a wunla nde tongo, a a xali Naralan Bubun kui. ⁶ A xa a yii sonla sin wunli, a a xuya Alatala yetagi dɔxɔna ma solofera yire sarjanxin yε masansan dugin yetagi. ⁷ Saraxaraliin xa wunla nde sa wusulan ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yetagi Naralan Bubun kui alogo na wunla xa rali Ala ma. A xa turaan wuli dɔnxen nabɔxɔn saraxa gan dixin baden san bunna dex̄ɔn ma Naralan Bubun deen f̄ema. ⁸ A xa turani ito turen birin ba, turen naxanye a buru subene ma hanma naxanye singanxi e ra, ⁹ a gbingi ra xel̄e firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔjɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xelene. ¹⁰ A turen bama n̄en alo turen naxanye bama bɔjɛn xunbeli saraxana turani. Saraxaraliin xa e sa t̄eeni saraxa ganden fari. ¹¹ Koni turaan kidin nun a suben nun a xunna nun a sanne nun a kui seene nun a gbiine, ¹² e nun a gbindin dɔnxen birin, a xa ne xali yamaan daaxaden fari ma xube bɔxɔndeni d̄enaxan sarijan. A yi e sa yegene fari t̄eeni, a e gan xube malanxin fari.”

¹³ “Xa Isirayila yamaan birin nan Alatalaa yamarina nde kala tantanni, e mi a kolon, e bata findi yulubi tongone ra na yi. ¹⁴ E na a kolon a e bata yulubin liga, yamaan xa fa tura bulanna ra, e na ba yulubi xafari saraxan na. E na xalima n̄en Naralan Bubun yetagi. ¹⁵ Yamaan fonne xa e yiine sa turaan xunna ma Alatala yetagi, e turaan kɔe raxaba. ¹⁶ Saraxarali gbeen xa a wunla nde xali Naralan Bubun kui. ¹⁷ A xa a yii sonla sin wunli a a xuya Alatala yetagi dɔxɔna ma solofera yire sarjanxin yε masansan dugin yetagi. ¹⁸ Saraxaraliin xa a wunla nde sa saraxa ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yetagi Naralan Bubun kui. A xa a wuli dɔnxen nabɔxɔn saraxa gan daxi baden dex̄ɔn ma Naralan Bubun deen f̄ema. ¹⁹ A xa a turene birin ba, a a sa t̄eeni saraxa ganden fari. ²⁰ A xa

na turaan liga alo turaan naxan ba a yεtεen yulubi xafari saraxan na. Saraxaraliin xa Ala solona e xa na kiini, Ala yi e mafel. ²¹ A xa turaan xali yamaan daaxaden fari ma, a yi a sa tεeni alo a tura singen liga kii naxan yi. Yamaan yulubi xafari saraxan na ra.”

²² “Mangan na yulubin liga tantanni, a Alatalaa yamarin kala, a Ala. A bata findi yulubi tongon na. ²³ A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa kötən na saraxan na, fe mi naxan na. ²⁴ A xa a yiin sa kötən xunna ma, a yi a kœ raxaba, saraxa gan daxine kœ raxaban denaxan yi Alatala yetagi. Yulubi xafari saraxan na a ra. ²⁵ Saraxaraliin xa a yii sonla sin na wunli, a yi nde sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən ma. ²⁶ A xa a turen birin sa tεeni saraxa ganden fari, alo bəjəe xunbeli saraxan turen liga kiinde. Saraxaraliin xa Ala solona mangan yulubina fe ra na kiini, Ala yi a mafel.”

²⁷ “Xa muxuna nde tantan yamaan yε, a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a bata findi yulubi tongon na. ²⁸ A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa sii gilen na saraxan na fe mi naxan na a yulubina fe ra. ²⁹ A xa a yiin sa siin xunna fari naxan bama yulubi xafari saraxan na. A xa a kœ raxaba saraxa gan daxine bama denaxan yi. ³⁰ Saraxaraliin xa na wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən. ³¹ A xa a turene birin ba, alo bəjəe xunbeli saraxan turen ba kii naxan yi. A yi a sa tεeni saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini, Ala yi na kanna mafel.”

³² “Xa a fa yεxεe diin nan na a yulubi xafari saraxan na, a lan a xa a gileen nan ba, fe mi naxan na. ³³ A xa a yiin sa a xunna fari. A xa a kœ raxaba yulubi xafari saraxan na saraxa gan daxine kœ raxaban denaxan yi. ³⁴ Saraxaraliin xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxin baden tongonna fenne ma, a yi wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən ma. ³⁵ A xa a turene birin ba, alo yεxεen naxan ba bəjəe xunbeli saraxan

na. Saraxaraliin yi a sa saraxan bonne fari naxanye ralima Alatala ma tεeni saraxa ganden fari. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna xa a yulubi ligaxine fe ra, Ala yi a mafel.”

5

Yulubin misaale

¹ “Xa yamaan xilixi sereya badeni e yi e rakələ, xa muxuna nde feen naxan toxi hanma a a kolon, xa a mi sereyaan ba na ma, a bata yulubin liga. A na haken goronna tongoma nən. ² Xa muxuna nde a din se haramuxina nde ra, xa a findi sube haramuxi faxaxin na, hanma xuruse haramuxina nde, hanma bubuse haramuxina nde, hali a mi a kolon, a fan mi fa sarijanxi, a bata yulubin tongo. ³ Xa muxuna nde a din se xəsixina nde ra naxan fataxi adamadiine ra, hali a mi yi a kolon, a na a kolon, a bata findi yulubi tongon na. ⁴ Xa muxuna nde mi a miri, a a kələ wulen fari, fa fala a fena nde rabama nən. Xa a mi a raba, a bata findi yulubi tongon na.”

⁵ “Naxan na findi yulubi tongon na na feene yi, na xa a ti a yulubi ligaxin na.

⁶ Na xanbi ra, a xa fa yεxεe gilen na hanma sii gilena, a a ba saraxan na Alatala xa a yanginna ra. Nayi, saraxaraliin xa Ala solona a yulubina fe ra.”

⁷ “Xa fərε mi a xa a xuruseen sōtə, a xa fa ganba firin hanma kolokonde firin na, a ne ba saraxan na a yanginna ra Alatala xa, keden yulubi xafarin na, keden saraxa gan dixin na. ⁸ A xa e xali saraxaraliin fəma. A xa yulubi xafari saraxan nan singe ba. A xa a kœen gira, koni a nama a xunna bolonjε a ra. ⁹ A xa a wunla nde xuya saraxa ganden dəxənna ma, a wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən. Yulubi xafari saraxan na a ra. ¹⁰ A xa xəliin boden ba saraxa gan dixin na alo sariyana a falaxi kii naxan yi, a yi Ala solona na kanna yulubina fe ra. Ala a mafeluma nən.”

¹¹ “Xa fərε mi a xa a ganba firin hanma kolokonde firin sōtə, a nəf murutu fujin kilo naanin na nən yulubi xafari saraxan na. Koni a nama turen hanma wusulanna sa a yi, bayo yulubi xafari saraxan na a ra. ¹² A xa a xali saraxaraliin fəma, na yi a yiin yε keden ba a ra jəxəlu seen na Ala xən, a yi

a sa saraxane fari naxanye ralima Alatala ma tε̄eni saraxa ganden fari. Yulubi xafari saraxan na a ra. ¹³ Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna yulubi ligaxine fe ra, Ala yi a mafelu. Saraxaraliin nan gbee saraxan dənxen na alo a ligan bogise saraxan na kii naxan yi.”

Yangin saraxana

¹⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁵ “Xa muxuna nde tinxintareyaan liga, a yulubin liga tantanni a mi Alatala gbee se sarijanxine fi a ma. A xa fa kontonna ra e nun naxan yelan a yanginna ra Alatala xa, fe mi naxan na, naxan saren lanxi kala tixin ma, fata yire sarijanxin gbeti liga seen na. Yangin saraxan nan na ra. ¹⁶ A mi se sarijanxin naxan fixi, a xa a nəxən fi, a yi a saren yaganna dəxəna ma firin sa a fari, a yi a birin so saraxaraliin yii. Saraxaralina Ala solonama nən na kanna xa kontonna ra, a naxan bama yangin saraxan na, Ala yi a mafelu.”

¹⁷ “Xa muxuna nde yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, hali a mi a kolon, a bata findi yulubi tongon na. A a hakən goronna tongoma nən. ¹⁸ A xa fa kontonna ra saraxaraliin fəma fe mi naxan na yangin saraxan na. A saren xa lan a kala tixin saren ma fata sariyan na saraxaraliin miriyani. Nayi, saraxaralina Ala solonama nən a tantanna fe ra, Ala yi a mafelu. ¹⁹ Yangin saraxan na a ra, bayo na kanna findixi yulubi tongon nan na Alatala mabinni.”

Sariyana lan yangin saraxan ma

²⁰ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²¹ “Xa muxuna nde yulubin liga, a yi tinxintareyaan liga Alatala ra, a wulen fala a boden xa a yii sena nde a fe ra, naxan taxuxi a ra hanma a a muja, hanma a a kansun, ²² hanma a a de yixalan sena nde a fe ra naxan ləxi ayi, a yi a to, hanma a a kələ wuleni, hanma a yulubina nde liga alo adaman dari fena, ²³ a na na sifan liga, a bata findi yulubi tongon na. A xa na se mujaxin naxətə, hanma a naxan kansunxi, hanma naxan yi taxuxi a ra, hanma a seen naxan toxi naxan yi ləxi ayi, ²⁴ hanma a

wulen falaxi seen naxan ma fe ra. A xa na nəxən fi, a yi yaganna dəxəna ma firin sa a fari, a yi a so a kanna yii na ləxən yetəni a na yangin saraxan ba ləxən naxan yi. ²⁵ A xa fa kontonna ra saraxaraliin fəma fe mi naxan na yangin saraxan na Alatala xa. Na kontonna saren nun kala tixin saren xa lan. ²⁶ Saraxaralina Alatala solonama nən, a yi a mafelu na feen na, naxan a findixi yulubi tongon na.”

6

Sariyan saraxa gan daxine fe yi

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa yamarini ito fi Haruna nun a diine ma, a naxa, “Sariyan ni i ra saraxa gan daxine fe ra. Saraxa gan daxin xa lu ganjə saraxa ganden fari kəeən birin na han xətənni. Tə̄en nama tu saraxa ganden fari. ³ Na xanbi ra, saraxaraliin xa a maxidi taa dugi gubani e nun a taa dugi bunbirana, a saraxan xuben ba saraxa ganden fari tə̄en naxanye ganxi, a yi e sa saraxa ganden dəxən. ⁴ Na xanbi ra, a a dugine masara, a xuben xali yamaan daaxaden fari ma yirena nde yi naxan sarijan. ⁵ Tə̄en naxan dəgəma saraxa ganden fari, na nama tu. Xətən yo xətən, saraxaraliin xa yegene fari sa, a yi saraxa gan daxini tə̄n tə̄ni, a bəjə xunbeli saraxane turen sa a fari. ⁶ Tə̄en xa lu dəgə saraxa ganden fari waxatin birin. A nama tu.”

Sariyan bogise saraxane fe yi

⁷ “Sariyan ni i ra bogise saraxana fe ra: Harunaa diine xa fa a ra Alatala yetəgi, saraxa ganden yetəgi. ⁸ Saraxaraliin xa murutu fujin nun turen yiin yənayi keden tongo, e nun wusulanna birin naxan saxi bogise saraxan fari. A yi na sa tə̄ni nəxə lu seen na Ala xən saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma. ⁹ Haruna nun a diine xa na bogise saraxan dənxen don. E xa a don yirena nde yi naxan sarijan Naralan Bubun sansanna kui. Buru rate se* nama sa a yi. ¹⁰ A mi ganma buru rate seen na. N na nan soxi e yii e gbeen na fata ne saraxane ra naxanye ralima n ma tə̄en na. A sarijan han! A sarijan alo yulubi xafari saraxan nun yangin saraxan

* 6:9: burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

sarijan kii naxan yi. ¹¹ Haruna bənsənna xəməne birin daxa e xa a don. E gbeen na a ra fata saraxane ra naxanye ralima Alatala ma təen na waxati famatəne birin yi. Naxan yo nəma a yiin dinjəe a ra fə a xa sarijan.”

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹³ “Haruna nun a diine na masusan ləxən naxan yi e yi findi saraxaraline ra, e xa murutu fujin kilo saxan ba bogise saraxan na Alatala xa, a tagina xətənni, a tagiin bonna jinbanna ra. ¹⁴ Murutu fujin lan a bənbə turen na, na yi gan tunde dutunna ma. Na xanbi ra, na burudin xa yigira dungi dungin na, a rali bogise saraxan na naxan xiri rafan Alatala ma. ¹⁵ Haruna bənsənna naxan findima saraxarali kungin na, na xa saraxani ito ba. Həbadan sariyan na a ra Alatala yətagi, a ganma nən fefe! ¹⁶ Saraxaraliin na fa bogise saraxan naxan na, a ganma nən fefe, a nama don.”

Yulubi xafari saraxan sariyana

¹⁷ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁸ a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “Sariyan ni i ra yulubi xafari saraxana fe ra. Yulubi xafari saraxan xa faxa Alatala yətagi saraxa gan dixin kəe raxaban dənaxan yi. A sarijan han! ¹⁹ Saraxaraliin naxan a ralima, na nan a donma. A xa a don Naralan Bubun sansanna kui yirena nde yi naxan sarijan. ²⁰ Naxan yo nəma a yiin dinjəe a suben na fə a xa sarijan nən. Xa a wunla xuya dugina nde ma, i xa na dugin xa yire sarijanxina nde yi. ²¹ A na jin fəjən naxan kui, i xa na kala. Koni xa a jin sula goronna nan kui, a xa maxa, a malinsaxun. ²² Xəmen naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don. A sarijan han! ²³ Koni yulubi xafari saraxan naxan wunla bata xali Naralan Bubun yire sarijanxin kui Ala solona seen na, na nama don. Na xa sa təeni.”

7

Yangin saraxan sariyana

¹ “Sariyan ni i ra yangin saraxana fe ra. A sarijan han! ² Yangin saraxan xa faxa saraxa gan dixin kəe raxaban dənaxan yi. A wunla yi so saraxa ganden dəxənne birin ma. ³ A turen birin xa ba saraxan na, a xuli turen nun a turen naxanye a buru subene

ma, ⁴ a gbingi ra xəle firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bəjen ma naxan bama e nun gbingi ra xələnə. ⁵ Saraxaraliin xa ne rali Alatala ma təni saraxa ganden fari. Yangin saraxan na a ra. ⁶ Xəmen naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don, koni fə a xa don yire sarijanxina nde yi, bayo a sarijan han! ⁷ Yangin saraxan nun yulubi xafari saraxan lanxi sariya kedenni ito nan ma: saraxaraliin naxan Ala solonama, a tan nan gbee suben na.”

⁸ “Saraxaraliin naxan saraxa gan daxin bama muxuna nde xa, a tan nan gbee na kidin na.”

⁹ “Bogise saraxan naxan birin ganxi buru ganden, naxan nafalaxi tunde dutunna ma hanma naxan gilixi, saraxaraliin nan gbee ne ra, naxan saraxan nalixi. ¹⁰ Bogise saraxan birin naxan basanxi turen na hanma a xarena, Haruna bənsənne birin nan gbee ne ra.”

Bəjəe xunbeli saraxan sariyana

¹¹ “Sariyan ni i ra bəjəe xunbeli saraxana fe ra naxan bama Alatala xa. ¹² Xa muxuna nde xuruseen bama barika bira seen na, a xa a ba e nun buru xunne buru rate se mi naxanye yi naxanye bənbəxi turen na e nun burudine turen saxi naxanye ma buru rate se mi naxanye yi, e nun buru yilənlənxin naxanye rafalaxi murutu fujin fajin na naxanye bənbəxi turen na. ¹³ Buru rate seen buru xunna naxanye yi, na ndee xa sa bəjəe xunbeli saraxan fari naxan bama barika bira seen na. ¹⁴ A xa nde ba ne kedən kedenna ra, a na fi Alatala ma. Na findima saraxaraliin nən gbee ra naxan bəjəe xunbeli saraxan wunla xuyaxi. ¹⁵ Bəjəe xunbeli saraxan naxan bama barika bira seen na, na suben xa don a ba ləxən nin. Na sese nama ramara han xətənni.”

¹⁶ “Koni, xa muxuna nde bəjəe xunbeli saraxan bama alogo a xa a də xuii naka-mali hanma a a ba jənige ma saraxan na, saraxa suben xa don a ba ləxən nin, koni naxan na lu, a nəe na donjəe nən na xətən bode. ¹⁷ Saraxan suben dənxən naxan na lu a xii saxandeni na xa sa təeni. ¹⁸ Xa muxuna nde susu a bəjəe xunbeli saraxan suben don a xii saxande ləxəni, saraxan mi rasuxuma. Ala mi a yatəma sese ra, a

ba muxun xa bayo a haramuxi. Naxan na a don, a na hakən goronna tongoma nən.
19 Suben naxan na din se haramuxin na, na nama don, a xa sa təeni. Muxun naxan sarijan, na kanna daxa a saraxa suben don, **20** koni naxan mi sarijanxi, a yi bəŋe xunbeli saraxa subena nde don Alatala gbeen naxan na, na kedima nən a yamani.
21 Naxan na a din se haramuxina nde ra, fata adaman na hanma sube haramuxina, hanma xəsi se haramuxina nde, a yi bəŋe xunbeli saraxa suben don Alatala gbeen naxan na, na kanna kedima nən a yamani.”

22 Alatala yi a fala Musa xa, **23** a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ə nama jingen turen don, hanma yexəəna, hanma siina.
24 I na suben to, a faxaxi hanma burunna subene a yibəxi, ne turen nəe rawale nən se gbətə ra, koni i nama a don. **25** Naxan na na sube sifane turen don naxanye nəe raliye Alatala ma təen na, na kedima nən a yamani. **26** Ə nama xəliin wunla don hanma suben wunla, ə nəma dəxi dəde yi.
27 Naxan na wunla nde don, na kedima nən a yamani.”

28 Alatala yi a fala Musa xa, **29** a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Naxan na bəŋe xunbeli saraxan ba, a xa fa a fəxə kedenna ra, a na ba saraxan na Alatala xa.
30 A yetəen xa fa na kiseen na naxan nalima Alatala ma təen na. A xa fa suben turen nun a kanken na. A xa a kanken yita Alatala ra alo se ralixina. **31** Saraxaraliin xa turen sa təeni saraxa ganden fari, koni a kanken xa lu Haruna nun a diine xa. **32** I xa bəŋe xunbeli saraxan yiifari ma danban fi saraxaraliin ma kiseen na. **33** Haruna bənsənna naxan bəŋe xunbeli saraxan wunla nun turen nalixi, na nan gbee a yiifari ma danban na. **34** Amasətə Isirayila kaane bəŋe xunbeli saraxan naxanye bama, a kanke ralixin nun a danban naxan fixi, n bata ne so Haruna nun a diine yii, saraxaraline. Isirayila kaane na subene nan soma e yii habadan.”

35 “Ito nan findi Haruna nun a diine gbeen na e Alatalaa saraxarali wanla fələ ləxən naxan yi. A bama ne saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma təen na.

36 Alatala na nan yamarixi Isirayila kaane ma, e to masusan ləxən naxan yi. Habadan sariyan na a ra e yixətəne birin xa.

37 Sariyane nan ne ra saraxani itoe fe ra: saraxa gan daxina, bogise saraxana, yulubi xafari saraxana, yangin saraxana, saraxaraliin dəxə saraxana e nun bəŋe xunbeli saraxana. **38** Alatala na sariyan so Musa yii Sinayi geyaan nan fari, a Isirayila kaane yamari ləxən naxan yi Sinayi tonbonni, a e xa fa e saraxane ra Alatala xa.”

8

Saraxaraline dəxəfeen saraxana Xərəyaan 29.1-37

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
2 “Haruna nun a diine xili Naralan Bubun so dəen na. I xa fa e dugine nun masusan turen na, e nun turaan naxan bama yulubi xafari saraxan na, e nun konton firin e nun debena buru ratetarene naxan kui.
3 I xa Isirayila yamaan birin malan Naralan Bubun so dəen na.” **4** Alatala yamarin naxan fi, Musa yi na ligə, yamaan yi e malan Naralan Bubun so dəen na.

5 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi.” **6** Musa yi Haruna nun a diine maso, a yi e maxa.

7 A yi dugin nagodo Haruna ma, a yi a tagi xidi tagixidin na, a gubaan nagodo a ma, a saraxarali domaan nagodo a ma, a saraxarali domaan tagi xidi tagixidi fajin na. **8** A yi kanke masaan bira a kəe, a masənən ti seene, Yurima nun Tumin sa na kui. **9** A yi namun so Haruna xun na, a yi xəma walaxadin sa a tigi yəə ra taxamaseri sarijanxin na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

10 Musa yi masusan turen tongo, a Ala batu bubun masusan e nun a yi seen birin. A ne birin nasarijan. **11** A yi na turena nde xuya saraxa ganden ma dəxəna ma soloferə, a saraxa ganden masusan e nun a goronne birin, e nun ige sa seen nun a dəxə sena, alogo a xa ne rasarijan. **12** A mən yi turen sa Haruna xunni, a a masusan, alogo a xa a rasarijan. **13** A yi Harunaa diine maso. A yi e dugine ragodo e ma, e nun tagi xidine nun xun tagi xidine, alo Alatala yamarin naxan so Musa yii.

14 A yi fa turaan na yulubi xafari saraxan na, Haruna nun a diine yi e yiine sa turaan xunna fari. **15** Musa yi a kəe raxaba, a a

wunla nde tongo, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma a yii sonla ra, alogo a xa saraxa ganden nasarijan. A yi wuli dənxən nabəxən saraxa ganden dəxən ma. A saraxa ganden nasarijan na kiini alogo a xa Ala solona mənni. ¹⁶ Musa mən yi turen tongo naxanye yi jingen buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan yi bəjən fari, e nun a gbingi ra xələ firinne nun e turene. A yi na birin sa təen i saraxa ganden fari. ¹⁷ Koni a yi jingen gbindin nun a kidin nun a suben nun a gbiine woli təen i yamaan daaxaden fari ma, alo Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi.

¹⁸ Na xanbi ra, a yi fa kontonna ra saraxa gan daxin na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma. ¹⁹ Musa yi a kəe raxaba, a a wunla nde so saraxa ganden dəxənne ma. ²⁰ A yi a yixaba dungi dungin na, a a xunna sa təen i, e nun a dungine nun a turena. ²¹ A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi kontonna gbindin birin sa təen i saraxa ganden fari saraxa gan daxin na, naxan nalixi Alatala ma təen na alo a yamarin Musa ma kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma.

²² Na xanbi ra, a yi fa kontonna firinden na saraxarali dəxən saraxan na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma. ²³ Musa yi a kəe raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa Haruna yiifari ma tunla ma. A nde sa a yiifari ma yii konkoribaan nun a san konkoribaan ma. ²⁴ A yi Harunaa diine fan maso, a a wunla nde sa e yiifari ma tunle ma e nun e yiifari ma yii konkoribaan nun san konkoribane. A yi a wunla nde so saraxa ganden dəxənne ma. ²⁵ A a turen tongo, e nun a xuli turena, e nun turen naxanye a buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan a bəjən fari, e nun a gbingi ra xələ firinne nun e turene, e nun a yiifari ma danbana.

²⁶ A deben tongo buru ratetaren naxan kui, naxan yi Alatala yetagi. A yi buru xun keden tongo, e nun buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden. A yi e sa suben turene nun yiifari ma danban fari. ²⁷ A yi e birin so Haruna nun a diine yii, a yi e yite Alatala yetagi se ralixin na. ²⁸ Na xanbi ra, Musa yi e rasuxu e ra, a yi

e sa təen i saraxa ganden fari saraxa gan daxine fari. Saraxarali dəxən saraxan na a ra, naxan xiri rafan Ala ma. A ralima Alatala ma təen nan na.

²⁹ Musa yi kontonna kanken tongo a yi a yite Alatala yetagi se ralixin na. Na yi findi Musa gbeen na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

³⁰ Musa yi masusan turena nde tongo e nun wunla nde naxan yi saraxa ganden fari, a yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine. Nayi, a yi Haruna nun a dugine rasarijan, e nun a diine nun e dugine.

³¹ Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “E suben jin Naralan Bubun de ra, ε yi a don na, e nun burun naxan deben kui saraxarali dəxən saraxan na, alo n na a yamari kii naxan yi. N naxa, ‘Haruna nun a diine xa a don.’ ³² E xa burun nun sube dənxən woli təen i. ³³ E nama keli Naralan Bubun de ra xii solofera, han ε dəxən fe ləxəne yi jan bayo ε dəxən feene buma nən xii solofera. ³⁴ Alatala to feene yamarixi nən alogo a xa solona ε xa. ³⁵ Nanara, ε xa lu Naralan Bubun deen na xii solofera, kəeən nun yanyin na, ε yi Alatalaa yamarin suxu, alogo ε nama faxa, amasətə na nan yamarixi n ma.” ³⁶ Alatalaa yamarin naxanye birin fi e ma fata Musa ra, Haruna nun a diine yi ne birin ligi.

9

Haruna nun a diine yi wanla fələ

¹ Xii solomasəxəde ləxəni, Musa yi Haruna nun a diine xili, e nun Isirayila fonne. ² A yi a fala Haruna xa, a naxa, “Turaan dii keden tongo i yulubi xafari saraxan na e nun konton keden saraxa gan daxin na, fe mi naxanye ra, i fa e ra Alatala yetagi. ³ I yi a fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘E xa kətən tongo yulubi xafari saraxan na, e nun turaan diiin nun yəxəə diina jəe keden kedenne, fe mi naxanye ra saraxa gan daxin na, ⁴ e nun turana e nun kontonna bəjən xunbeli saraxan na, alogo e xa ba saraxan na Alatala yetagi, e nun bogise saraxan naxan basanxi turen na. Amasətə Alatala a nərən yitama ε ra nən to.’”

⁵ Musa naxan yamari, e na xali Naralan Bubun yetagi. Yamaan birin yi e maso, e ti Alatala yetagi. ⁶ Musa yi a fala, a naxa, "Alatalaa yamarin ni i ra ε naxan ligama alogo ε xa a nɔrɔn to."

⁷ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "I maso saraxa ganden na. I yi i yulubi xafari saraxan nun saraxa gan dixin ba, i Ala solona i yεtεn nun yamaan xa. I xa saraxan ba yamaan fan xa alogo i xa Ala solona e xa, alo Alatala a yamarixi kii naxan yi."

⁸ Haruna yi a maso saraxa ganden na, a yi turaan diin kɔe raxaba a yεtε yulubi xafari saraxan na. ⁹ A diine yi fa a wunla ra a xɔn, a yi a yii sonla sin wunli, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma. A yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dεxɔn ma. ¹⁰ A yi a turen sa tεeni saraxa ganden fari, e nun a gbingi ra xεlεne nun farafaran naxan a bɔjɛn fari, e naxanye baxi yulubi xafari saraxani, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ¹¹ Koni a yi a suben nun a kidin sa tεeni yamaan daaxaden fari ma. ¹² A yi saraxa gan dixin kɔe raxaba. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dεxɔnne ma. ¹³ E yi saraxan dungi keden keden so a yii e nun a xunna, a yi e sa tεeni saraxa ganden fari. ¹⁴ A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi e sa saraxa gan dixin fari tεeni saraxa ganden fari. ¹⁵ Na xanbi ra, Haruna yi fa yamana saraxan na. A yi yamana yulubi xafari saraxa kɔtɔn tongo, a yi a kɔe raxaba. A na ba yulubi xafari saraxan na alo a singen ba kii naxan yi. ¹⁶ A yi fa saraxa gan dixin na, a na ba alo sariyana a falaxi kii naxan yi. ¹⁷ A yi fa bogise saraxan na, a yi a yiin yε keden ba a ra, a yi na sa tεeni saraxa ganden fari, sa xɔtɔn ma saraxan gan dixin fari. ¹⁸ A yi turaan nun kontonna kɔe raxaba yamana bɔjɛ xunbeli saraxan na. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dεxɔnne ma. ¹⁹ E yi turaan nun kontonna turen tongo, e nun a xuli turena, a ture yirene, a gbingi ra xεlεne, e nun farafaran naxan a bɔjɛn fari, ²⁰ e yi ne sa subene kankene fari. Haruna yi turene sa tεeni saraxa ganden fari. ²¹ Haruna yi subene kankene nun e yiifari ma danbane

yite Alatala yetagi, se ralixin na alo Musa a yamari kii naxan yi.

²² Haruna yi a yiine yite yamaan binni, a duba e xa. A to yulubi xafari saraxan nun saraxa gan dixin nun bɔjɛ xunbeli saraxan ba, a yi godo. ²³ Musa nun Haruna yi so Naralan Bubun kui. E to mini, e duba yamaan xa. Alatalaa nɔrɔn yi godo saraxa ganden yamaan yetagi. ²⁴ Tεen yi mini Alatala yetagi, a saraxan nun turen gan saraxa ganden fari. Yamaan to na to, e sɔnxɔ sεwani, e yi e xinbi sin, e yetagin lan bɔxɔn ma.

10

Haruna dii firin yi gan

¹ Haruna dii firinne, Nadaba nun Abihu, ne yi e wusulan gan seene tongo, e tεen sa e kui, e wusulanna sa a fari. E yi fa tεen na Alatala yetagi, naxan mi yi lan, a mi yi naxan yamarixi. ² Nayi, tεen yi mini Alatala yetagi, a yi e gan, e faxa Alatala yetagi.

³ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "Alatala ε rakolonxi nεn ito ra, a to a fala, a naxa, 'N na n ma sarijanna mayitama nεn n batu muxune tagi. N binyama nεn yamaan yetagi.' "

Haruna yi lu dunduxi.

⁴ Musa yi Mikayeli nun Elisafan xili, Haruna sɔxɔ Yusiyeli a diine, a yi a fala e xa, a naxa, "Ε xa ε ngaxakedenne binbine xali yamaan daaxaden fari ma, keli yire sarijanxin yetagi." ⁵ E yi fa, e yi e xali yamaan daaxaden fari ma, alo Musa e yamari kii naxan yi. Dugine mɔn yi e binbine ma.

⁶ Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, Eleyasari nun Itamara, a naxa, "Ε nama ε xunna lu a yitɔntaren na, ε to sunuxi. Ε nama ε dugine yibɔ, alogo ε nama faxa, ε yi Alatalaa xɔlɔn nafa yamaan birin ma. Alatala ε kon kaan naxanye faxaxi tεen na, Isirayila yamaan birin nan ne wugama. ⁷ Ε nama keli Naralan Bubun so dεen na, alogo ε nama faxa, amasɔtɔ Alatalaa masusan turen nan ε ma." Musa naxan fala, e na liga.

⁸ Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, ⁹ "I na so Naralan Bubun kui, i nama manpaan min, i nama na minse sifan min, i

tan nun i ya diine, alogo ε nama faxa. A findima habadan sariyan nan na i yixetene xa waxati famatøne yi. ¹⁰ Ε xa se sarijanxin nun a haramuxin tagi raba, naxan mi daxa e nun naxan daxa. ¹¹ Ε xa Isirayila kaane xaran tønne ma Alatala naxanye fixi e ma fata Musa ra.”

¹² Musa yi a fala Haruna nun a diine xa naxanye yi fa luxi, Eleyasari nun Itamara, a naxa, “Bogise saraxan naxan luxi, naxan mi ralixi Alatala ma tœen na, ε xa na tongo, ε yi a don saraxa ganden fœma. A nama basan buru rate seen* na. A sarijan fefe! ¹³ Ε xa a don yirena nde yi naxan sarijan, amasøtø i gbeen na a ra ε nun i ya diine, fata na saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tœen na, bayo na nan yamarixin n ma. ¹⁴ Koni suben kanken naxan nalixi e nun danban naxan yitexi Ala xa, ε nun i ya dii xemene nun i ya dii temene xa ne don yirena nde yi naxan sarijan. Amasøtø e bata so ε yii ε gbeen na, naxanye baxi Isirayila kaane bøjøe xunbeli saraxane ra. ¹⁵ Isirayila kaane lan e xa fa danban na naxan yitexi e nun kanken naxan nalixi Ala ma, sa turene fari naxanye sama tœeni, alogo e xa yite Alatala yetagi se ralixin na. Habadan sariyan na a ra: I gbeen nan e ra, ε nun i ya diine alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”

¹⁶ Musa yi kœtøna fe maxødin, naxan baxi yulubi xafari saraxan na. A yi a mœ a e bata yi a birin sa tœeni. Nayi, a yi xølø Eleyasari nun Itamara ma, Harunaa dii naxanye lu, a naxa, ¹⁷ “Nanfera ε mi saraxani ito suben donxi yire sarijanxini? A sarijan han! Alatala subeni ito soxi ε yii nœn alogo Isirayila yamana haken xa ba a ma, ε yi Alatala solona e xa. ¹⁸ Amasøtø subeni ito wunla to mi soxi yire sarijanxin kui, nayi ε lan nœn ε kœtøn suben don yire sarijanxini, alo n na a yamari kii naxan yi.” ¹⁹ Haruna yi a fala Musa xa, a naxa, “I tuli mati. E bata yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin ba Alatala yetagi to løxøni, na kui, i mi a to fe sifan naxan n masøtøxi. Na yi Alatala kœnenjøe ba, xa n fa yulubi xafari saraxa suben don to?” ²⁰ Musa to na mœ, na yi a kœnen.

* **10:12:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

11

*Sube radaxaxine nun a haramuxine
Sariyane 14.3-21*

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, ² a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “Bøxøn subene birin yε, ε lan ε xa itoe nan don: ³ Sube toro kanna naxanye mœn doneen laxunma, ε nœ ne birin donjøe nen fœ naxanye toro mi bøxi jaxi ra.”

⁴ “Koni ndee na naxanye doneen laxunma tun, hanma naxanye toro bøxi tun, ne haramuxin na a ra ε tan xa. Nøgømøna, na haramuxi bayo a doneen laxunma, koni a toro mi bøxi jaxi ra. ⁵ Fanyerasiin doneen laxunma, koni a toro mi bøxi jaxi ra. A haramuxin na a ra ε tan xa. ⁶ Neren doneen laxunma, koni a toro mi bøxi jaxi ra, a haramuxin na a ra ε tan xa. ⁷ Xøsen toron bøxi, koni a mi donee laxunma, a haramuxin na a ra ε tan xa. ⁸ Ε nama e suben don, ε nama ε yiin din e faxaxin na. E haramuxin na a ra ε tan xa.”

⁹ “Niimaseen naxanye igeni, ε lan ε xa xali yøxene don naxanye e bama, føxø igeni hanma baani. ¹⁰ Koni niimase xunxuri naxanye føxø igeni hanma baani, e mi e bama, e xali mi e ma, ε nama ne don. E xøsixin na a ra ε tan xa. ¹¹ Se xøsixin nan ne ra ε tan xa, ε nama e suben don. Ε xa e faxaxin yate alo xøsina. ¹² Naxanye birin igeni, e mi e bama, e xali mi e ma, se xøsixin nan ne ra ε tan xa.”

¹³ “Ε xa xøliini itoe yate alo se xøsixina, ε nama ne don: singbinna nun dugan nun xølimangan ¹⁴ nun bangaan nun sœgen siyaan birin ¹⁵ e nun xaxaan siyaan birin ¹⁶ nun dangaranfulen nun kutunxunban nun føxø ige ma xøliin nun tøxødi tongon siyaan birin, ¹⁷ e nun kunkutunna nun jønnaxan nun føtønbunsamuran ¹⁸ nun toxoroon nun yøxø suxu kankon nun kankanna, ¹⁹ e nun yaya xønla nun sajøi xønla siyaan birin, e nun sarasima xønla nun tuyøna.”

²⁰ “Gabuteen nun sanne niimase xunxurin naxanye ma, ba xøline ra, ne xøsixin na a ra ε tan xa. ²¹ Koni, xa na niimase xunxurin sifana nde sanna a ligø a tugan, ε nœ na donjøe nen. ²² Ε nœ itoe nan donjøe ne yε: sujøn siyaan birin nun xoxorone nun

songolonbalane e nun tuguminne. ²³ Koni, gabuteen nun sanne niimase xunxuri gbete naxanye ma, ε xa ne yate se xəsixine ra. ²⁴ Ne ε raxəsima nən. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ²⁵ Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa. A mi fa sarijanxi han jinbanna ra.”

²⁶ “Suben naxan birin toro mi bəxi jaxi ra hanma a mi donseen laxunma, ne haramuxin na ra ε tan xa. Naxan na a yiin din e faxaxin na, na mi fa sarijanxi. ²⁷ Sube san naaninna naxanye birin sanna xunduxi, e haramuxin na a ra ε tan xa. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ²⁸ Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra. E haramuxin na a ra ε tan xa.”

²⁹ “Yili ra seen naxanye bəxən ma, itoe nan haramuxi ε tan xa: sulumen nun yəlen nun dangen siyaan birin, ³⁰ e nun lennakənsaan nun sagadin nun kendemelexaan nun mululuna e nun kolona. ³¹ Ne nan haramuxi ε xa yili ra seene yε bəxən ma. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ³² E faxaxin na bira se yo ma, na xəsima nən, xa a findi wudi daxin na, hanma dugina, hanma kidina, hanma bənbənla. Goron yo naxan nawale wali yo yi, a sama nən igeni. A mi fa sarijanxi han jinbanna ra. Na xanbi ra, a yi sarijan. ³³ Xa na niimasena nde keden bira fejəna nde kui, a xəsima nən. ε xa na fejən kala. ³⁴ Donseen naxan lan a xa don, koni xa na fejə kui igen sa a ma, a xəsima nən. Minse yo na min na fejən kui, a xəsixin na a ra. ³⁵ E faxaxin na bira se yo ma, na xəsima nən. Xa buru ganden na a ra hanma təε yinla fə ε xa a kala, bayo a xəsixi. ε xa a yate alo se haramuxina. ³⁶ Koni xa a faxaxin bira tigini hanma ige ramaradeni, ne mi xəsixi. Koni naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa sarijanxi. ³⁷ Xa a faxaxin bira sansiin ma naxan lan a si, a mi xəsixi. ³⁸ Koni xa igen bata sa sansiin ma, a faxaxin yi bira a yi, na sansiin bata haramu ε xa.”

³⁹ “Suben naxan lan a xa don, xa na faxa a yete ma, naxan na a yiin din a faxaxin

na, na mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ⁴⁰ Naxan na a suben don, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra. Naxan yo na e faxaxin maxali na lan a xa a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ⁴¹ ε nama niimase xunxuridine don, naxanye bəxən ma. Ne xəsixin na a ra. ⁴² Niimase xunxurin naxanye birin e bubuma bəxən ma, ε nama ne sese don. Xa a bubuma a kuiin ma hanma a sigan tima a san naaninne ra hanma a san wuyaxi, a xəsixin na a ra. ⁴³ Nayi, ε nama ε yete raxəsi na niimase xunxurine xən. ε nama ε yete raxəsi e xən de! ⁴⁴ Alatala nan n tan na, ε Ala. ε xa ε yete suxu sarijan, bayo n tan sarijan. ε nama ε yete raxəsi niimase xunxuri yo xən naxanye e bubun bəxən ma.”

⁴⁵ “N tan nan Alatala ra naxan ε raminixi Misiran yi alogo n xa findi ε Ala ra. Nanara, ε xa sarijan, amasətə n tan sarijan. ⁴⁶ Sariyan nan na ra naxan lanxi subene ma, e nun xəline, e nun niimaseen naxanye birin igeni e nun naxanye bəxən ma. ⁴⁷ ε xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagiraba, naxanye lan e don e nun naxanye mi lan e don.”

12

Naxanla rasarijananna diin bari xanbini

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa jaxanla nde fudikan, a dii xəmen bari, a mi fa sarijanxi na feen ma han xii soloferere, alo a nəma a kike wanli. ³ Xii solofereden ləxəni, diin yi banxulan. ⁴ A mən mi sarijanxi xii tonge saxan nun saxan benun a xa sarijan wunla ma naxan minixi a ma dij bari waxatini. A nama a yiin din se sarijanxi yo ra, a nama siga yire sarijanxini, han a marasarijan ləxəne yi kamali. ⁵ Xa a dii temen bari, a mi fa sarijanxi xunsagi firin, alo a nəma a kike wanli bayo wunla bata mini a ma. A xa a marasarijanna legeden xii tonge sennin nun sennin. ⁶ A marasarijan ləxəne na kamali a dii xəmen xa hanma a dii temena, a xa yəxəe diin jəe kedenna saraxa gan daxin xali saraxaraliin fəma Naralan Bubun deen na, e nun kolokonde diina hanma ganbana, yulubi xafari saraxan na. ⁷ Saraxaraliin xa na

saraxane ba Alatala xa, a yi Ala solona na naxanla xa. A sarijanma nən a wunla ma. Sariyan nan na ra naxanla xa naxan na dii xəmən bari hanma dii təmənə. ⁸ Xa a mi nə yəxəen sətə, a nəe ganba firin hanma kolokonde dii firin xale nən, kedenna xa ba saraxa gan daxin na, bona yulubi xafari saraxana. Saraxaraliin xa Ala solona a xa, a sarijanma nən.”

13

Furene muxune fatine ma

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ² “Xa muxun fatin yirena nde kusinxı, hanma kafanla a ma hanma fure dəna nde a fatin ma naxan nəe fində fure naxin na dangu muxu gətə ma, na xa xali saraxarali Haruna fəma hanma a diina nde. ³ Furen naxan a fatin ma, saraxaraliin xa na mato. Xa furen yiren xabene bata fixa, a dəen yi tilinjə ayi, fure naxin na na ra. A na yelin a matoe, saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sarijan. ⁴ Xa fure də fixəna a fatin ma, koni a mi tilin, a fati ma xabe mi fixaxi, saraxaraliin xa furemaan lu a danna xunsagi keden. ⁵ A xii soloferede ləxəni, a yi a mato. Xa a to furen dəen mi masaraxi, a mi gboxi ayi a fatin ma, a mən xa furemaan lu a danna xunsagi keden. ⁶ Saraxaraliin xa a mato a xunsagi firinden xii soloferede ləxəni. Xa furen bata fisə a mi gboxi ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala, a na kanna bata sarijan. Kafanla nan tun na a ra. A xa a dugine xa, a sarijanma nən. ⁷ Koni saraxaraliin yelin xənbini a fale a sarijanxi, xa kafanla fa gbo ayi a fatin ma, na kanna mən xa xətə saraxaraliin fəma. ⁸ Saraxaraliin mən xa a mato. Xa a to kafanla bata gbo ayi a fatin ma, a xa a fala, a na kanna mi sarijanxi, fure naxin na a ra.”

⁹ “Xa fure naxin bata lu muxuna nde fatin ma, e xa a xali saraxaraliin fəma. ¹⁰ A xa a mato. Xa kusindena nde a ma naxan də bata fixa, xa na kusinden bata fati ma xaben fixa, a suben minixi kənenni, ¹¹ nayi fure naxi kəxəxin nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sarijanxi. A nama lu a danna matoni, bayo a bata a kolon a mi sarijanxi. ¹² Xa saraxaraliin bata a to a na fure naxin bata gasin namini

a fatin birin ma, keli a sanne ma han a xunna, ¹³ a xa a mato ki fəpi, bayo xa na furena a fatin birin ma, a xa a fala furemaan ma, a sarijan bayo furen bata yelin xare. ¹⁴ Koni furen dəen na mini a ma ləxən naxan yi, a mi sarijanxi. ¹⁵ Saraxaraliin na furen dəen to a ma, a xa a fala a ma, a mi sarijanxi. Fure naxin nan na ra. ¹⁶ Xa furen dəen xara, na kanna xa siga saraxaraliin fəma. ¹⁷ A xa a mato. Xa furen bata xara, saraxaraliin xa a fala furemaan ma, a bata sarijan. ¹⁸ Xa seteen te muxuna nde ma, a yalan, ¹⁹ a funfun yi kusin, a fixa hanma a gbeeli, na muxun xa siga saraxaraliin fəma. ²⁰ Saraxaraliin xa a mato. Xa furen funfun tilin, a fati ma xabe bata fixa, saraxaraliin xa a fala, a na kanna mi sarijanxi. Fure naxin na a ra, naxan minixi seteen funfuni. ²¹ Koni saraxaraliin na a mato, xa a mi fati ma xabe fixə to, xa furen funfun mi tilin, a xaraxi, a xa furemaan lu a danna xunsagi keden. ²² Xa furen bata gbo ayi fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sarijanxi. Fure naxina nde na a ra. ²³ Koni xa furen funfun mi masaraxi a mi gboxi ayi, nayi larun nan tun a ra. Saraxaraliin xa a fala na kanna ma a sarijanxi.”

²⁴ “Xa muxuna nde fatin ganxi, xa furen dəen fixa hanma a gbeeli, ²⁵ saraxaraliin xa a mato. Xa a fati ma xabene fixa, furen dəen tilin, fure naxina nde nan na ra, naxan bata mini ganden ma. Nayi, saraxaraliin xa a fala na kanna ma a mi sarijanxi bayo fure naxin na a ra. ²⁶ Koni a na a mato, xa saraxaraliin mi fati ma xabe fixə to furen yə, a dəen mi tilin, a bata xara, saraxaraliin xa na kanna lu a danna xunsagi keden. ²⁷ Saraxaraliin xa a mato xii soloferede ləxəni. Xa furen bata gbo ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sarijanxi. Fure naxin na a ra. ²⁸ Koni xa furen mi masaraxi, a mi gboxi ayi, a bata xara, gande funfun nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kanna sarijanxi. Gande larun nan na ra.”

²⁹ “Xa furen lu xəmena nde hanma naxanla nde xunna ma hanma a kenkenna ma, ³⁰ saraxaraliin xa furen mato. Xa a tilin, a xunsexən hanma a də xaben gbeeli, a xunxurun, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a mi sarijanxi. Fure naxin na

a ra, daxana, naxan a suxi a xunna ma hanma a kenkenna ma. ³¹ Xa saraxaralina a to furen mi tilin, koni a xunsexε fɔrε munma mini, furemaan xa lu a danna xii soloferere. ³² Saraxaraliin xa a furen mato xii soloferede lɔxɔni. Xa daxaan mi gboxi ayi, a mi tilin, a xunsexε mi gbeeli, ³³ na kanna xa a xunna bi, fɔ furen denaxan ma. Saraxaraliin mɔn xa a lu a danna xunsagi keden. ³⁴ Saraxaraliin xa daxaan mato xii soloferede lɔxɔni. Xa a mi gboxi ayi, a mi tilin, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a a sarijanxi. A xa a dugine xa, a sarijanma nɛn. ³⁵ Koni xa daxaan gbo ayi fatin ma, saraxaraliin yelin xanbini a fale a a sarijanxi, ³⁶ saraxaraliin xa a mato. Xa daxaan bata gbo ayi, hali saraxaraliin mi fa a xunsexε mato, a mi sarijanxi. ³⁷ Koni xa a mi gboxi ayi, xa fati ma xabe fɔrεne bata mini, daxaan bata yalan. A bata sarijan. Saraxaraliin xa a fala, a sarijanxi.”

³⁸ “Xemena hanma naxanla, xa fixε fixεne a fatin ma, ³⁹ saraxaraliin xa a mato. Xa e mi mɔxi, gasin nan tun na ra. A sarijan.”

⁴⁰ “Xa muxuna nde xun sexε mi na, teeli kanna na a ra, a sarijan. ⁴¹ Xa xunsexε mi a tigi ra, teeli kanna na a ra, a sarijan. ⁴² Koni xa furena a teeli hanma a tigi ra naxan fixa hanma a gbeeli, fure naxin nan minixi a ma. ⁴³ Saraxaraliin xa a mato. Xa a kusinden to teeli hanma a tigi ra naxan fixa hanma a gbeeli alo fure naxin kii naxan yi, ⁴⁴ furemaan nan na kanna ra, a mi sarijanxi. Saraxaraliin xa a fala, a mi sarijanxi bayo furena a xunna ma.”

⁴⁵ “Awa, xa fure naxin naxan ma, na kanna xa dugi yibɔxine ragodo a ma, a xunni tɔntaren yi lu, a a dεen yε maluxun, a yi gbelegbele. Sarijanantarena! Sarijanantarena! ⁴⁶ Furen nɛma a ma, a mi sarijanxi. Nayi, a lan a lu a danna, a xa lu yamaan daaxaden fari ma.”

Dugifunduxine

⁴⁷ “Xa dugina nde bata fundu, xuruse xabe dugina hanma taa dugina, ⁴⁸ a na findi dugi sɔxɔnxin sifa yo ra hanma xuruse xabe dugine hanma se kidine, ⁴⁹ xa funduden fɔrɔ hanma a gbeeli dugin ma hanma kidin ma hanma dugi sɔxɔnxin ma hanma se kidina nde ma, funε naxin na a

ra naxan seen kalama. Saraxaraliin xa a mato. ⁵⁰ Funεn seen naxan ma, saraxaraliin xa na ramara matoni xii soloferere. ⁵¹ Xii soloferede lɔxɔni saraxaraliin xa a mato. Xa funεn bata gbo ayi na dugin ma hanma dugi sɔxɔnxin ma, hanma se kidin ma, a na rawali kii yo yi, funε naxin nan na ra naxan seen kalama, na seen xɔsisi. ⁵² Nayi, saraxaraliin xa na dugin gan, hanma dugi sɔxɔnxina hanma xuruse xabe dugina hanma se kidina, funε funfun naxan ma. Amasɔtɔ funε naxin na a ra naxan seen kalama. Na seen xa gan. ⁵³ Koni xa saraxaralina a mato, xa funεn mi gboxi ayi na seen ma, ⁵⁴ funεn naxan ma, a xa yamarin fi e ma, a e xa na dugin xa. A mɔn yi a ramara xii soloferere. ⁵⁵ E na a xa, saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa a to funεn mi maxetεxi, a mi gboxi ayi, na seen xɔsisi. Xa funεn bata dugin suxu a yε fajin ma hanma a yε naxin ma, a gan dixin na a ra. ⁵⁶ Xa saraxaralina a to funεn bata ba fɔlɔ, dugin xa xanbini, a xa na funε yiren bɔ dugin na, hanma kidina, hanma dugi sɔxɔnxina. ⁵⁷ Koni, xa a mɔn sa dugi sɔxɔnxin suxu hanma se kidina, funεn nan na ra naxan seen kalama. Nayi, funεn seen naxan ma, na xa gan. ⁵⁸ Funεn seen naxan suxi, dugina, hanma dugi sɔxɔnxina, hanma se kidina, koni funεn funfun bata lɔ ayi, na mɔn xa xa alogo a xa sarijan.”

⁵⁹ Funεn bata xuruse xabe dugin naxan suxu hanma taa dugina, hanma dugi gbεtε, hanma se kidina, sariyan nan na ra ne fe yi naxan a yitama a e sarijan hanma e mi sarijanxi.

14

Furetɔɔn nasarijan sariyane

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Fure naxin muxun naxan ma, na rasarijanma ikiini: A xa a yita saraxaraliin na. ³ Nayi, saraxaraliin xa mini yamaan daaxaden fari ma na kanna matoden. Xa furemaan bata yiylan, ⁴ saraxaraliin xa yamarin fi, e xa fa xɔli nεjε radaxaxi firin na, e nun suman wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina nde. ⁵ Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa xɔliin keden kɔε raxaba fejena nde xun ma, tigi igen naxan kui. ⁶ A xa

xəli nəjen tongo, e nun suman wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina, a yi e rafu xəlii kəe raxabaxin wunli. ⁷ A yi a xuya na kanna ma sanja ma solofera naxan nasarijanma fure naxin ma. A yi a fala na kanna ma a a bata sarijan. A yi xəli nəjen bejin burunna ra.”

⁸ “Naxan nasarijanma, na kanna xa a dugine xa, a a fati ma xabene bi, a yi a maxa. Na xanbi ra, a sarijanma nən. Nayi, a nəe soe nən yamaan daaxadeni, koni a luma nən a bubun fari ma xii solofera. ⁹ Xii soloferede ləxəni, a mən yi a xunsexene bi, e nun a de xabene, a ye gilingilinna xabene, e nun a fati ma xabene birin. A mən yi a dugine xa, a a fatin maxa. Na xanbi ra, a sarijanma nən. ¹⁰ Xii solomasexədeni, a xa konton firin tongo e nun yexee gileña, nəe keden kedenne, fe mi naxanye ra. A mən xa murutu fuji fajin kilo solomanaanin tongo bogise saraxan na turen naxan yi, a turen litiri tagin sa a fari. ¹¹ Saraxaraliin naxan na kanna rasarijanma, na xa e nun a kiseene ti Alatala yetagi Naralan Bubun de ra. ¹² A xa konton keden tongo, a a ba yangin saraxan na, e nun turen litiri tagi. A xa ne yita Alatala ra saraxa ralixin na. ¹³ A xa a kontonna kəe raxaba na yire sarijanxini muxune yulubi xafari saraxane nun saraxa gan daxine kəe raxabama denaxan yi. Saraxaraliin nan gbee yangin saraxan na alo yulubi xafari saraxana. A sarijan han! ¹⁴ Saraxaraliin xa yangin saraxan wunla nde tongo, a yi a sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkribaan nun a yiifari ma san konkribana. ¹⁵ Na xanbi ra, a mən xa saraxa turena nde tongo, a yi a sa a yeteeen kəmen ma yiini. ¹⁶ A xa a yiifari ma yii soli keden sin tureni, a yi a xuya Alatala yetagi dəxəna ma solofera. ¹⁷ A mən yi ndedi sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkribana. A yangin saraxan wunla saxi dənaxan yi. ¹⁸ Ture dənxən naxan luxi saraxaraliin yii, a xa na sa na kanna xunni, saraxaraliin yi Alatala solona a xa. ¹⁹ Saraxaraliin xa yulubi xafari saraxan ba, a Ala solona na kanna xa naxan nasarijanma. Na xanbi ra, a yi

saraxa gan daxin kəe raxaba. ²⁰ A yi saraxa gan daxin nun bogise saraxan nali saraxa ganden fari. A yi Ala solona na kanna xa, a yi sarijan.”

²¹ “Xa yiigelitoon nan na kanna ra, a mi nəe saraxane səte, a xa konton keden tongo yangin saraxan na, naxan yitama Ala ra solona seen na a xa, e nun murutu fuji fajin bogise saraxan kilo saxan, turen naxan yi, e nun turen litiri tagi, ²² e nun ganba firin hanma kolokonde dii firin, a nəe naxan səte. Keden xa findi yulubi xafari saraxan na, bona saraxa gan daxina. ²³ Xii solomasexəde ləxəni, a xa fa e ra saraxaraliin fəma Naralan Bubun deen na Alatala yetagi alogo a xa rasarijan. ²⁴ Saraxaraliin xa yangin saraxa yexee nun turen litiri tagin tongo, a yi e yita Alatala ra saraxa ralixin na. ²⁵ A xa yexee kəe raxaba yangin saraxan na. A yi a wunla nde tongo, a a sa na kanna yiifari ma tunla nun a yiifari ma yiin konkribaan nun a yiifari ma san konkribaan ma. ²⁶ A yi turena nde sa a yeteeen kəmen ma yiini. ²⁷ A xa na turena nde xuya Alatala yetagi a yiifari ma yii sonla ra sanja ma solofera. ²⁸ Turen naxan a yiin kui, a xa na ndedi tongo, a yi a sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkribaan nun a yiifari ma san konkribana. A bata yi yangin saraxan wunla sa dənaxan yi. ²⁹ Turen naxan luxi a yiin kui, a xa na sa na kanna xunni, a yi Alatala solona a xa. ³⁰ Saraxaraliin xa ganba keden tongo hanma kolokonde diina, na kanna naxan sətxi, ³¹ a yi a ba yulubi xafari saraxan na, a yi xəlii boden ba saraxa gan daxin na, e nun bogise saraxana. Nayi, a yi Alatala solona na kanna xa.”

³² Sariyan nan na ra na kanna xa, fure naxin naxan fatin ma, naxan mi nəe saraxa kamalixin səte.

Banxi ma funena

³³ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ³⁴ “E na so Kanan yamanani, n naxan soma ε yii ε keen na, xa n funen sa banxina nde ma na yamanani, ³⁵ banxi kanna xa sa a fala saraxaraliin xa, a naxa, ‘N bata funen to n ma banxin ma.’ ³⁶ Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa seene

ramini banxini benun a xa siga funen matoden, alogo sese nama lu banxini a yi yate se xɔsixin na. Na xanbi ra, saraxaraliin xa so banxini a matoden.”

³⁷ “A xa funen mato. Xa funen fɔrɔ hanma a gbeeli, xa yildine banxin ma, ³⁸ saraxaraliin xa mini banxini, a banxin dɛen balan xunsagi keden. ³⁹ Xii soloferede lɔxɔni, saraxaraliin mɔn xa fa a mato. Xa funen bata gbo ayi banxi ma, ⁴⁰ saraxaraliin xa yamarin fi, a funen g̊emēn naxanye ma, e xa ne ba na, e yi e woli yirena nde yi taan fari ma naxan mi sarijan. ⁴¹ A xa banxin kuiin birin maxɔlin, e yi a lɔxɔn woli ayi yirena nde yi taan fari ma naxan mi sarijan. ⁴² Na xanbi ra, e xa g̊emē gb̊eteye tongo. E yi na g̊emēne masara. E maso se gb̊eteye tongo, e mɔn yi banxin maso.”

⁴³ “E na a g̊emē kalaxine ba na, e banxin maxɔlin, a kankene mɔn yi maso, xa funen mɔn mini banxin ma, ⁴⁴ saraxaraliin xa sa a mato. Xa a to funen bata gbo ayi banxini, na nan na ra funε naxin na a ra naxan seen kalama. Banxin mi sarijanxi. ⁴⁵ Banxin xa rabira, a g̊emēne nun a wudine nun a maso b̊endene yi maxali taan fari ma yirena nde yi naxan mi sarijanxi. ⁴⁶ Naxan yo na so banxini a balanxi lɔxɔn naxanye yi, na mi fa sarijanxi han jinbanna ra. ⁴⁷ Naxan na a sa hanma a a dege na banxini, a xa a dugine xa.”

⁴⁸ “Xa saraxaralina a mato, funen mi gboxi ayi banxin ma a maso xanbini, a xa a fala a banxin bata sarijan, amasotə funen bata jan na.”

⁴⁹ “Na kanna xa xɔli firin tongo e nun suman wudina nde nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina nde. ⁵⁰ A xa xɔliin keden kɔe raxaba fejɛna nde xun ma tigi igen naxan kui. ⁵¹ A yi suman wudin tongo, e nun hisopi wudi yiin nun gari gbeela e nun xɔli jɛjɛna, a ne sin xɔli kɔe raxabaxin wunla nun tigi igeni. A yi a xuya banxin ma sanja ma soloferere. ⁵² A yi banxin nasarijan xɔliin wunla ra, e nun tigi igen nun xɔli jɛjɛna nun suman wudin nun hisopi wudina e nun gari gbeela. ⁵³ A xa xɔli jɛjɛna bejin taan fari ma burunna ra. Nayi, na banxina fe naxin bata jan, a yi sarijan.”

⁵⁴ Sariyane nan ne ra fure naxine fe yi hanma daxana naxanye minin muxun fatin ma, ⁵⁵ e nun funen naxan minin dugin ma hanma banxin ma, ⁵⁶ kusindene, g̊asine, e nun larune, ⁵⁷ alogo a xa kolon xa sena nde sarijan hanma xa a mi sarijanxi. Sariyan na a ra fure naxin nun funε naxina fe yi.

15

Muxun xɔsimā kiinde a bari boden xɔn

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, ² a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “Xa furen x̊emēna nde bari boden ma, faxunna naxan minima xɔsin nan na ra. ³ Xa a minima hanma a mi tin minε, na faxunna bata na kanna xɔsi. ⁴ Nayi, x̊emēn na a sa saden naxan ma, na xɔsisi. A na dɔxɔ g̊beden naxan ma, na xɔsisi. ⁵ Naxan na a yiin din a saden na, na kanna xa a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna. ⁶ Furemaan bata dɔxɔ g̊beden naxan ma, naxan yo dɔxɔ na ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ⁷ Naxan na a yiin din furemaan na, na kanna lan a xa a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna. ⁸ Xa furemaan d̊igen namini muxu sarijanxina nde ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna. ⁹ Furemaan na dɔxɔ sese fari a siga sigatini, na mi fa sarijanxi. ¹⁰ Furemaan bata dɔxɔ sese ma, naxan yo na a yiin din na ra, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna. Naxan yo na se sifan tongo, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ¹¹ Xa furemaan mi a yiin naxa, a na a yiin din muxu yo ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna. ¹² Furemaan na a yiin din fejɛ yo ra, na lan a kala. Xa goronna wudi daxin na a ra, a lan a maxa.”

¹³ “Furemaan na yiylan, na kanna lan a legedenna ti xunsagi keden benun a xa rasarijan. A xa a dugine xa, a yi a maxa tigi igen na. A sarijanma n̊en na yi. ¹⁴ Xii solomasɛxede lɔxɔni, a xa ganba firin tongo hanma kolokonde dii firin, a

sa e so saraxaraliin yii Alatala yetagi Naralan Bubun deen na. ¹⁵ Saraxaraliin xa xeli keden ba yulubi xafari saraxan na, bona saraxa gan daxina. Nayi, a yi na kanna rasarijan Alatala yetagi faxunna ma naxan minixi a ma. ¹⁶ Xa xemen bari bodeni igen mini, na kanna lan a a gbindin birin maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ¹⁷ Xa na ige sifan sa dugin ma hanma se kidin ma, na lan a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna. ¹⁸ Xa xemen nun naxanla kafu, e firinna birin lan e e maxa, e mi fa sarijanxi han jinbanna.”

¹⁹ “Xa naxanla a kike wanli, wunla minima a ma, a mi fa sarijanxi xunsagi keden. Naxan na a yiin din a ra, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ²⁰ A nema a kike wanli, xa a a sa saden ma hanma a doxo gbeden ma, na mi fa sarijanxi. ²¹ Naxan na a yiin din a saden na, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ²² A na doxo gbeden naxan ma, naxan na a yiin din na ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ²³ Xa sena nde saxi na saden ma hanma gbeden ma, a yi doxi naxan ma, naxan yo na a yiin din na seen na, a mi fa sarijanxi han jinbanna. ²⁴ Xa e nun xemena nde kafu, a wunla yi sa xemen ma, a fan mi sarijanxi xunsagi keden. A na a sa sade yo ma na xesixi.”

²⁵ “Xa wunla lu minin naxanla ma, naxan mi findixi a kike wanla ra, hanma a kike wali waxatin yi xonkuya ayi, a mi fa sarijanxi han wunla yi jan alo a nema a kike wanli. ²⁶ A na a sa saden naxan ma hanma a doxo gbeden naxan ma, na mi sarijanxi, alo a nema a kike wanli. ²⁷ Naxan na a yiin din na saden na hanma a doxo na gbeden ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi sarijanxi han jinbanna. ²⁸ Wuli minin na jan, na naxanla lan a legedenna ti xunsagi keden, a sarijanma nen na yi. ²⁹ Xii soloferede loxoni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin tongo, a e xali saraxaraliin fema Naralan Bubun deen na. ³⁰ Saraxaraliin xa xeliin boden ba yulubi xafari saraxan na, bona saraxa gan daxina. Na xanbi

ra, naxanla wuli minin xesin janma nen Alatala yee ra yi.”

³¹ “E xa Isirayila kaane ratanga na feene ma naxanye e xesima, alogo e nama n batu bubun naxesi naxan e tagi, e yi faxa e xesina fe ra.”

³² Sariyane nan ne ra feni itoe ma: faxunna na mini xemen bari boden ma, igen na mini xemen xemeyani a yi a xesi, ³³ naxanla nema a kike wanli, igena nde na mini xemen hanma naxanla bari boden, e nun xemen naxan kafuma naxanla ma a kike wali waxatini.

16

Ala solona loxona

¹ Harunaa dii firinna naxanye siga Alatala yetagi, ne faxa xanbini, Alatala yi falan ti Musa xa. ² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala i tada Haruna xa, a a nama so yire sarijanxi fisamantenni ye yo ye, ye masansan dugin xanbi ra Layiri Kankiraan yetagi, Ala solonama denaxan yi. Xa a na liga, n minima a ma nen kundaan iyiani Layiri Kankiraan deraganla xun ma, a yi faxa.”*

³ “Haruna xa feni itoe nan liga alogo a xa so yire sarijanxi fisamantenni: A lan a tura bulanna ba yulubi xafari saraxan na, e nun kontonna saraxa gan daxin na. ⁴ A lan a yi taa dugi guba sarijanxin nagodo a ma, a yi a taa dugi wantanna so. A xa a tagi xidi taa dugi tagixidin na, a yi taa dugi namun so. Nadugine sarijan, nanara a lan a yi a maxa benun a xa e so. ⁵ Isirayila yamaan lan e koto firin so a yii yulubi xafari saraxan na, e nun konton keden saraxa gan daxin na. ⁶ Haruna xa turaan ba a yetena yulubi xafari saraxan na alogo a xa Ala solona a yete xa e nun a denbayana. ⁷ Na xanbi ra, a yi koto firinne xali Alatala yetagi, Naralan Bubun deen na. ⁸ A xa koto masense alogo a xa a kolon naxan lan a findi Alatala gbeen na e nun naxan sigan yire jaxini. ⁹ Masenseenna na koto naxan suxu Alatala gbeen na, Haruna xa fa na ra, a a ba yulubi xafari saraxan na. ¹⁰ Masenseenna na koto naxan suxu yire jaxin gbeen na, a nejen nan nalima

* **16:2:** 16.2 Layiri Kankirana fe mon sebexi Xoroyaan 25.10-22 kui.

Alatala ma a solona seen na, e sa a bejin yire jaxini burunna ra. ¹¹ Haruna xa fa turaan na, a a ba a yetena yulubi xafari saraxan na, a Ala solona a yete xa e nun a denbayana. A xa na turaan koe raxaba a yetena yulubi xafari saraxan na. ¹² A xa tee koe seen nefe tee wolonna ra naxan tongoxi saraxa ganden fari Alatala yetagi. A yi wusulan fujin yiin ye firin tongo, a yi e xali ye masansan dugin xanbi ra, yire sarijanxi fisamantenni. ¹³ A xa wusulanna sa teen na Alatala yetagi, alogo tutin naxan tema, na xa Layiri Kankiraan deraganla luxun alogo a nama faxa. ¹⁴ A xa turaan wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Layiri Kankiraan deraganla yetagin ma. A mon yi a xuya Layiri Kankiraan yetagi dexoja ma solofera. ¹⁵ Na xanbi ra, a xa koto koe raxaba yamaan yulubi xafari saraxan na, a yi a wunla xali ye masansan dugin xanbi ra, a yi a liga alo turaan wunla, a a xuya Layiri Kankiraan ma e nun a yetagi.

¹⁶ “Na kiini, a xa Ala solona yire sarijanxi fisamantenna xa alogo a xa rasarijan Isirayila kaane xosi feene nun e murute feene nun e yulubine birin ma. A mon xa a liga na kiini Naralan Bubun xa, naxan tixi Isirayila kaa xosixine tagi. ¹⁷ Muxu yo nama lu Naralan Bubun kui a na so Ala solonadeni yire sarijanxi fisamantenni, han a yi mini. A xa Ala solona a yeteen xa e nun a denbayaan nun Isirayila yamaan birin.”

¹⁸ “Na xanbi ra, a yi mini, siga saraxa ganden yireni denaxan Alatala yetagi. A yi na fan nasarijan, a turaan nun koto wunla sa saraxa ganden tongonna fenne birin ma. ¹⁹ A xa wunla xuya a yii sonla ra dexo solofera saraxa ganden ma, alogo a xa a rasarijan Isirayila kaane xosine ma.”

²⁰ “Haruna na yelin xosine be yire sarijanxi fisamantenna ma, e nun Naralan Bubuna, e nun saraxa gandena, a xa koto nejen fan maso. ²¹ Haruna xa a yii firinne sa koto nejen xunna fari, a yi Isirayila kaane hakene nun murute feene nun yulubine birin fala a ma, a yi e sa koto xunna fari. A yi muxuna nde xe, alogo a xa sa koto bejin burunna ra, ²² a yi e hakene

birin xali wulani. A xa koto kedi, a siga burunna ra.”

²³ “Na xanbi ra, Haruna xa so Naralan Bubun kui, a yi taa dugine ba a ma, a naxanye so benun a xa so yire sarijanxini. A xa ne lu na. ²⁴ A xa a maxa yire sarijanxina nde yi, a yi a dugin bonne ragodo a ma. Na xanbi ra, a xa sa saraxa gan daxi firinna bonne ba a yete xa e nun yamaan xa, a Ala solona a yete xa e nun yamaan xa. ²⁵ A mon xa yulubi xafari saraxan turene sa teeni saraxa ganden fari.”

²⁶ “Naxan koto bejinxi yire jaxini, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a fa fa yamaan daaxadeni. ²⁷ Turaan nun koto naxanye baxi yulubi xafari saraxan na, naxanye wuli rawalixi yire sarijanxini Ala solona seen na, ne lan e xali yamaan daaxadeni fari ma, e kidine nun e suben nun e gbiine yi sa teeni. ²⁸ Naxan na e gan, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa. Na xanbi ra, a yi so yamaan daaxadeni.”

²⁹ “Habidan sariyan na a ra e xa. Kike solofereden xii fuden loxoni, e xa sunna suxu, e tan Isirayila kaane ba, xojen naxanye daxi e konni ba, e xa wanla birin bejin. ³⁰ Amasotj Ala solonama e xa na loxon nin, alogo e xa sarijan. Nayi, e sarijanma nen e yulubine birin ma Alatala yee ra yi. ³¹ A xa findi Matabu Loxon nun sanla ra. E xa sunna suxu na loxoni. Habidan sariyan na a ra.”

³² “Saraxaraliin naxan bata masusan a sugandi feen na, a dexo saraxaraliyani a baba funfuni, na nan Ala solonama. A tan nan taa dugi doma rasarijanxine soma, ³³ a Ala solona yire sarijanxin nun Naralan Bubun nun saraxa ganden nun saraxaraline nun Isirayila yamaan birin xa. ³⁴ Habidan sariyan na a ra e xa. Ala solonama Isirayila kaane yulubine birin ma fe ra loxo kedenni neen bun ma.”

E yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

17

Isirayila kaane xa sarijan

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a a xa a fala Haruna xa, e nun a diine nun Isirayila kaane birin, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. ³ Isirayila kaan naxan na a jingen

ba saraxan na, hanma yexxena hanma siina, yamaan daaxadeni hanma a fari ma, ⁴ a mi a xali Naralan Bubun so d̄en na alogo a xa a rali Alatala ma kiseen na Alatala Batu Bubun yetagi, na kanna yat̄ma n̄en alo faxa tiina. A bata wunla ramini, na kanna kedima n̄en a yamani. ⁵ Na ma, Isirayila kaane bama n̄en saraxan b̄e burunna ra, e fa e saraxane ra saraxaraliin fema Alatala yetagi Naralan Bubun d̄en na, a yi e ba b̄oje xunbeli saraxan na Alatala xa. ⁶ Saraxaraliin xa a wunla xuya Alatalaa saraxa ganden d̄exonna ma Naralan Bubun d̄en na, a yi a turene sa t̄eni, a xirin yi rafan Alatala ma. ⁷ Nayi, Isirayila kaane nama fa susure k̄t̄one ki, e tinxintareyaan liga Ala ra naxanye x̄on. Habadan sariyan na a ra e tan xa e nun e yixetene birin.”

⁸ A m̄n xa a fala, a naxa, “Isirayila kaan hanma x̄ojeten naxan d̄oxi e tagi, a na saraxa gan daxin ba hanma saraxa gb̄ete, ⁹ xa a mi a xali Naralan Bubun d̄en na alogo a xa ba Alatala xa, a kedima n̄en a yamaan ye.”

Wunla nama don

¹⁰ “Isirayila kaan hanma x̄ojeten naxan d̄oxi e tagi, naxan na wunla don, n kelima n̄en na kanna xili ma, n yi a kedi a yamaan ye. ¹¹ Amasot̄o fati b̄end̄en niina a wunla nin. N tan bata wunla findi n solona seen na ε niine xa, naxan sama saraxa ganden fari. Amasot̄o wunla nan n solonama bayo niina a yi. ¹² Nanara, n na falama ε tan Isirayila kaane xa, ε tan sese nama wunla don. X̄ojeten yo naxan d̄oxi ε tagi, e nama wunla don. ¹³ Isirayila kaan hanma x̄ojeten naxan ε tagi, naxan na suben hanma x̄oliin faxa donsoyani naxan daxa a don, a xa a wunla dindin b̄oxoni a b̄end̄en sa a ye ma. ¹⁴ Amasot̄o suben birin niina a wunla nin. Nanara, n bata a fala Isirayila kaane xa, n naxa, ‘Ε nama sube yo wunla don, amasot̄o suben birin niina a wunla nin. Naxan yo a don, na kedima n̄en Isirayila yamani.’”

¹⁵ “Naxan na suben don naxan faxaxi a yet̄e ma hanma sube gb̄ete naxan faxaxi, a na findi Isirayila bari diin na hanma x̄ojetena, na kanna lan a yi a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han j̄inbanna, na xanbi ra a yi sarijan. ¹⁶ Xa a mi a dugine xa, xa a mi a maxa, a na hak̄en goronna tongoma n̄en.”

18

Kafu feen sariyane

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa ito nan fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala nan n tan na, ε Ala. ³ Ε nama Misiran kaane namunne liga, ε yi d̄oxi d̄enaxan yi, hanma Kanan yamanan namunne, n na ε xalima d̄enaxan yi. Ε nama e namunne suxu de! ⁴ Ε xa n ma sariyane nun n ma t̄onne suxu bayo Alatala nan n tan na, ε Ala.”

⁵ “Ε xa n ma t̄onne nun n ma sariyane suxu bayo naxan na e suxu, na kanna nii rakisin s̄ot̄ma n̄en e x̄on. Alatala nan n tan na.”

⁶ “Muxu yo nun a bari boden nama kafu. Alatala nan n tan na.”

⁷ “I nama i baba rayagi, ε nun i nga yi kafu. I nga na a ra. Ε nama kafu.”

⁸ “Ε nun i baba jaxalan gb̄ete nama kafu, na i baba rayage n̄en.”

⁹ “Ε nun i magilen nama kafu, i baba dii temena hanma i nga dii temena, hali ε mi maxuruxi tandem kedenna ma.”

¹⁰ “Ε nun i mamandenna nama kafu i ya dii x̄emena dii temena hanma i ya dii temena dii temena. Amasot̄o na i tan yagε n̄en.”

¹¹ “Ε nun i baba jaxalan gb̄ete a dii temen nama kafu, a naxan barixi i baba ma. I magilen na a ra.”

¹² “Ε nun i baba magilen nama kafu. I baba bari boden na a ra.”

¹³ “Ε nun i nga ngaxakeden jaxalanmaan nama kafu. I nga bari boden na a ra.”

¹⁴ “I nama i baba ngaxakedenna rayagi. Ε nun a jaxanla yi kafu. I nga xurin na a ra.”

¹⁵ “Ε nun i mamuxun nama kafu. I ya diina jaxanla na a ra. Ε nama kafu.”

¹⁶ “Ε nun i ngaxakedenna jaxanla nama kafu. Na i ngaxakedenna rayage n̄en.”

¹⁷ “Ε nun jaxanla nde nama kafu, ε nun a dii temen fan yi kafu. Ε nun a mamandenna nama kafu, a dii x̄emena dii temena hanma a dii temena dii temena. I bari boden nan ne ra. Na mi daxa.”

¹⁸ “I nama i ya jaxanla bari boden tongo i ya jaxanla ra, i ya jaxanla m̄n nej̄e, alogo i nama yengen naso e tagi.”

¹⁹ “Ε nun jaxanla nama kafu a n̄ema a kike wanli, amasot̄o a mi sarijanxi.”

20 “Σ nun i lanfana naxanla nama kafu, i yi i yete xəsi a xən.”

21 “I nama i ya dii yo ba saraxan na Mələkə suxure kideni, i yi i ya Ala xili kala. Alatala nan n tan na.”

22 “Σ nun xəmen nama kafu alo naxanla. Xəsi feen nan na ra.”

23 “Σ nun suben nama kafu, i yi i yete xəsi a xən. Naxanla nama a maso suben na e kafu. Fe haramuxin nan na ra.”

24 “Σ nama ε xəsi na kewali yo xən. Amasətən siyaan naxanye kedima ε yee ra, ne e yete xəsi na feene nan xən. **25** E kewanle bəxə yeteeen xəsi nən. Nanara, n yi e hakene saran e ra, bəxən yi a mə e ra. **26** Nayi, ε tan Isirayila kaane nun xəjən naxanye ε tagi, ε xa n ma tənne nun sariyane suxu. Σ nama xəsi feni itoe liga de! **27** Amasətən naxanye yi dəxi bəxəni ito yi benun ε tan, ne yi feni itoe birin ligama, e bəxən naxəsi. **28** Na bəxən nama a mə ε fan na ε xəsina fe ra, alo siyaan naxanye yi na benun ε tan. **29** Nanara, naxan yo na xəsi feni ito nde liga, na kedima nən a yamani. **30** Σ xa n ma yamarine suxu, ε nama namun xəsidi yo liga naxanye yi ligama mənni benun ε tan. Σ nama ε yete xəsi e xən. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

19

Yamaan nasarijan fena

1 Alatala yi a fala Musa xa, **2** a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Σ xa sarijan, amasətən tan sarijan, n tan, Alatala, ε Ala.”

3 Birin xa a nga nun a baba binya, a yi Matabu Ləxəne suxu. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

4 “Σ nama suxurene batu, ε nama wure raxulunxin nafala ala maligane ra. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

5 “Σ na bəjəe xunbeli saraxan ba Alatala xa, ε xa a ba a fajin na alogo a xa a rasuxu. **6** Saraxan suben xa don a faxa ləxəni hanma na xətən bode. Naxan na lu han a xii saxande ləxəni, ε xa na sa təeni. **7** Xa ε nde don xii saxande ləxəni, na haramuxi, na mi rasuxuma. **8** Naxan na a don, na a hakən goronna tongoma nən. Amasətə a bata Alatalaa se rasarijanxin naharamu. Na kanna kedima nən a yamani.”

9 “Σ na malo xaban fələ, ε nama maala xaba han xəen xədəen xən. Σ nama

tənsənne makentun naxanye na lu a xəri ma. **10** I nama sansi bogi dənxəne bolon langani, i nama xənne makə naxanye yolonxi. I xa ne lu yiigelitəne nun xəjənne xa. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

11 “Σ nama mujan ti. Σ nama wulen fala. Σ nama ε bode yanfa. **12** Σ nama ε kələ n xinli wulen fari, amasətə i ya Ala nan xili kalama. Alatala nan n tan na.”

13 “I nama i muxun boden yii seene tongo yanfan xən, i yi a naxankata. I nama waliyəen saranna ramara i konni han na xətən bode.”

14 “I nama tuli xərin konbi, i nama sese sa danxutəən yee ra naxan a rabire, koni i xa gaxu Ala yee ra. Alatala nan n tan na.”

15 “Σ nama tinxitareya liga kitə sadeni. I nama yiigelitəən nafisa, i nama nafulu kanna rafisa, koni i xa i adamadi boden makiti tinxinni. **16** I nama i adamadi boden mafala yamaan tagi. I nama i adamadi boden tənejə alogo a xa faxa. Alatala nan n tan na. **17** I nama i ngaxakedenna rajaxu, koni i xa i adamadi boden maxadi, alogo i nama yulubin tongo a fe ra. **18** I nama i gbeen jəxə. I nama yamaan muxuna nde fe xənnantyaan namara i kui. I adamadi boden xanu alo i yetena. Alatala nan n tan na.”

19 “Σ xa n ma tənne suxu. I nama sube siya firinne rakafu. I nama sansi siya firinna si xəen ma. I nama gəsə siya firinna dugi səxənxin so.”

20 “Xa xəməna nde nun konyi giləna nde kafu, muxu gbətə naxan masuxi a naxanla ra, naxan munma xunba hanma a xərəya, e kala tixin saranma e ra nən. Kon i mi faxama, amasətə a munma yi xunba nən.”

21 Xəməna lan a kontonna xali Alatala yetagi Naralan Bubun dəen na a yangin saraxan na. **22** Saraxaraliin xa yangin saraxa kontonna findi Alatala solona seen na a yulubi ligaxina fe ra, a yulubin yi xafari.”

23 “Σ na so na yamanani, n na ε xalima dənaxan yi, ε yi bogiseen siyaan birin si, ε xa tənna dəxə e bogine ra. E haramuxi nən ε tan xa jəe saxan, ε nama e don.”

24 Nəen naanindeni, bəxən bogine birin

nasarijanma nən Alatala tantun seen na.

25 Nəen suulundeni, ε nəe e bogine donjə

nən. Nayi, ε bogi se sətəxine sigan gbo ayi nən. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

²⁶ “Ε nama sese don wunla naxan yi. Ε nama ε yiimato, ε nama kœrayaan liga. ²⁷ Ε nama ε xunna d e bi a radigilinxin na. I nama i d e xaben d e xənne bi. ²⁸ Ε nama ε fatin mab o faxa feen sunun taxamasenna ra. Ε nama taxaraan te ε fatin ma. Alatala nan n tan na.”

²⁹ “I nama i ya dii t emen nayagi i a findi yalunden na, alogo yamanan nama bira yalunyaan f oxo ra, a yi rafe fe naxin na. ³⁰ Ε xa Matabu Loxone suxu, ε yi n ma yire sarijanxin binya. Alatala nan n tan na.”

³¹ “Ε nama siga koron bənbəne nun yiimatone f ema, alogo e nama ε raxosi. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

³² “I xa keli fonna bun binyeni. I xa fonne binya, i yi gaxu i ya Ala yee ra. Alatala nan n tan na.”

³³ “Xa xojen fa d oxo ε yamanani, ε nama naxu a ra, ³⁴ koni ε xa a yisuxu alo yamanan bari diina ε tagi. I xa a xanu alo i yetena, amasot o ε findi xojen na nən Misiran yamanani. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

³⁵ “Ε nama tinxintareya liga kiti sadeni, hanma se maligadeni, hanma se binyeni ligadeni, hanma se yiligadeni. ³⁶ Ε sikeela xa tinxin. Ε nema sese malige, ε xa ligase kamalixin nawali. Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε ramini Misiran yamanani.”

³⁷ “Ε xa n ma tonne nun sariyane birin suxu. Alatala nan n tan na.”

20

Sariya kalane saranna fe

¹ Alatala yi a fala Musa xa ² a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa,

“Isirayila kaan hanma xojen naxan d oxi Isirayila b oxoni, xa na nde a diin ba saraxan na M elk o suxure kideni, yamaan xa a magjlon a faxa. ³ N tan yeteen kelima nən a xili ma, n yi a kedi Isirayila yamani. Amasot o a to a diin ba saraxan na M elk o suxuren xa, a bata n ma yire sarijanxin naxosi, a yi n xili sarijanxin kala. ⁴ Xa yamaan bata e yee raxi na feen ma, e tondi na kanna faxe, naxan a diin baxi saraxan na M elk o xa, ⁵ n tan yeteen kelima nən a xili ma e nun a denbayana. N na a kedima nən Isirayila yamani e nun naxanye birin

biraxi a f oxo ra e n yanfa M elk o suxure kideni.”

⁶ “Xa muxuna nde n yanfa, a bira koron bənbəne nun yiimatone f oxo ra, n kelima nən a xili ma, n yi a kedi a yamani. ⁷ Ε xa ε yete suxu sarijanni, alogo ε xa sarijan amasot o Alatala nan n tan na, ε Ala.”

⁸ “Ε xa n ma tonne suxu, ε yi e liga. Alatala nan n tan na, naxan ε rasarijanma.”

⁹ “Naxan yo na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa. A tan nan a faxa feen nagidixi, bayo a bata a baba danga hanma a nga.”

¹⁰ “Xa xemena nde yalunya liga e nun xeme gbete a naxanla, a lanfana naxanla, ε xa xeme yalunxin nun naxalan yalunxin firinne birin faxa.”

¹¹ “Xa xemena nde nun a baba naxanla kafu, a bata a baba rayagi. Ε xa xem en nun naxanla firinne birin faxa. E tan yeteen nan e faxa feen nagidixi. ¹² Xa xemena nde nun a mamuxun kafu, ε xa e firinne birin faxa. Amasot o e bata fe naxin liga. E tan nan e faxa feen nagidixi.”

¹³ “Xa xemena nde kafu xem en ma alo muxun kafun naxanla ma kii naxan yi, ε firinna birin bata xosi feen liga. Ε xa e firinna birin faxa. E tan nan e faxa feen nagidixi.”

¹⁴ “Xa xemena nde dii temen nun a nga fen a naxanla ra, fe naxin nan na ra. Xem en nun naxanle birin xa gan, alogo na fe naxin nama lu ε tagi.”

¹⁵ “Xa xemena nde kafu suben ma, ε xa a faxa, ε yi suben faxa.”

¹⁶ “Xa naxanla nde a maso suben na e yi kafu, ε xa naxanla nun suben faxa. E xa faxa, e tan nan e faxa feen nagidixi.”

¹⁷ “Xa muxuna nde a magilen tongo a naxanla ra, a baba a dii temena hanma a nga a dii temena, ε yi kafu, yagin nan na ra. E xa kedi yamaan yee. Xem en bata kafu a magilen ma, a tan nan a haken goronna tongoma.”

¹⁸ “Xa xemena nde kafu naxanla ma a nema a kike wanli, ε firinne birin xa kedi yamani bayo e lanxi ε yagi feen ma nən.”

¹⁹ “Ε nun i nga ngaxakedenna hanma i tenen nama kafu, bayo na i bari boden nayagima nən. Ε firinna birin ε haken goronna tongoma nən.”

20 “Xa xemena nde nun a səxə naxanla kafu, a bata a səxə rayagi. E firinna nan e haken goronna tongoma, e faxama nən e mi dii bari.”

21 “Xa xemena nde a ngaxakedenna naxanla tongo a naxanla ra, xəsin nan na ra. A bata a ngaxakedenna rayagi. E mi dii barima.”

22 “Ε xa n ma tənne nun n ma sariyane birin suxu, ε yi e liga, alogo na bəxən nama a me ε ra, n na ε xalima bəxən naxan yi dəxədeni. **23** N siyaan naxanye kedima ε yee ra, ε nama bira ne namunne fəxə ra. Amasətə e feni itoe birin ligaxi nən e yi rajaxu n ma. **24** Koni n na a fala nən ε xa, n naxa, ‘E bəxən soma ε tan nan yii. N na bəxən fima ε ma nən ε keen na, kumin nun nənən gbo dənaxan yi.’ Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε sugandixi siyane tagi. **25** Nanara, ε xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, e nun xəli haramuxine nun a daxaxine. Ε nama ε yetə xəsi subeni itoe xən, hanma xəline xən, hanma niimaseen naxanye e masigama bəxən ma, n tənna saxi naxanye ra a e haramuxi.”

26 “Nayi, ε findima n ma yama sarijanxin na nən, amasətə n tan Alatala sarijan. N bata ε sugandi siyane tagi, alogo ε xa findi n gbeen na.”

27 “Xemən hanma naxanla naxan ε tagi, xa a findi koron bənbən na hanma yiimatoon na, ε xa a magələn a faxa. A tan nan a faxa feen nagidixi.”

21

Saraxaraline sarijanna

1 Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala saraxaraline xa, Harunaa diine, a naxa, “Saraxaraliin nama a yetə xəsi a muxuna nde jandeni, a a maso a binbin na. **2** Fə a muxu kendene alo itoe: a nga, a baba, a diina, a dii temena, a tada hanma a xunyəna, **3** hanma a magilən naxan munma futu, naxan dəxi a konni bayo xemən mi a yii. A nəe a yetə xəse nən e jandeni. **4** Koni, saraxaraliin naxan tixi yamaan yee ra, na nama a yetə xəsi, a yetə rayagi. **5** Xa sayaan ti, saraxaraline mi lan e e xunne bi, hanma e e de xabene dəxən bi, hanma e e fatin məbə. **6** E xa sarijan e Ala yetətagi, e nama e Ala xili kala, amasətə e tan nan saraxane

ralima Alatala ma təen na, naxanye luxi alo e Ala donsena. Nayi, e xa sarijan. **7** E nama yalunden futu hanma naxanla naxan xəmə feen kolon hanma naxanla naxan ma xəmə a mexi a ra. Amasətə e rasarijanxin na a ra Ala xa. **8** I xa a yetə muxu sarijanxina, amasətə a tan nan saraxane fima Ala ma naxanye luxi alo a donsena. Nanara, ε xa a kolon a sarijan, amasətə n tan Alatala sarijan, n tan nan ε rasarijanma. **9** Xa saraxaralina diina nde a yetə rayagi a findi yalunden na, a a baba nan nayagixi. A xa gan.”

10 “Saraxarali kuntigin naxan bata masusan, a sugandi a ngaxakedenne tagi alogo a xa nə dugi rasarijanxine sodeni, na nama a xunsexən lu a yitəntaren na hanma a yi a dugine yibə jandeni. **11** A nama so binbin xun ma. A nama a yetə xəsi hali a baba na a ra hanma a nga. **12** A nama mini yire sarijanxin kui, hanma a yetə xəsi, amasətə a rasarijanxi Alaa masusan turen nan na. Alatala nan n tan na. **13** A xa sungutun nasələnxin tongo a naxanla ra. **14** A nama kaja gilən tongo, hanma naxanla bejinxina hanma yalunde xəsixina, koni a xa sungutun nasələnxin tongo a yamani, **15** alogo a nama a yixətene rayagi a yamaan tagi. Alatala nan n tan na naxan a rasarijanma.”

16 Alatala yi a fala Musa xa, **17** a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I yixətən muxu madənxi yo nama wali saraxa rabadeni, a Ala donseen nali a ma. **18** Madəntə yo mi daxa a a maso: danxutəna, lebutənna, naxan yetətagi madənxi, hanma naxan salen se madənxi, **19** sankalatəna hanma yiikalatəna, **20** dantəna hanma tongona, teeli kanna, hanma kafanla muxun naxan ma, hanma naxan tegənxi. **21** Saraxarali Haruna yixətən madənxi yo nama a maso, a yi saraxane rali Alatala ma təen na. Madəntən na a ra, a mi lan a a maso, a Ala donseen nali a ma. **22** A nəe Alaa donse sarijanxin sifan birin donje nən, hali naxanye sarijan han. **23** Koni a madəntəyana fe ra, a mi lan a yi a maso yire sarijanxin ye masansan dugin na hanma saraxa gandena. A nama n ma yire sarijanxina fe kala. Alatala nan n tan na, naxan saraxaraline rasarijanma.”

²⁴ Musa yi na falane rali Haruna nun a diine ma, e nun Isirayila kaane birin.

22

Saraxane sarijananna

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Haruna nun a diine xa, a Isirayila kaane na saraxa sarijanxin naxanye fi n ma, e xa ne suxu ki faji e don kiin ma alogo e nama n xili sarijanxin kala. Alatala nan n tan na.

³ A fala e xa, i naxa, “Xa ε yixεtε yo mi sarijan waxati famatōne yi, a a maso Isirayila kaane saraxane ra e naxanye ralima Alatala ma, na kanna kedima nēn n yetagī. Alatala nan n tan na.”

⁴ “Xa fure naxin bata mini Haruna yixεtēna nde fatin ma, hanma furen yi a bari boden suxu, na mi lan a saraxa sarijanxine don benun a xa rasarijan. A mən mi sarijanxi xa a bata a yiin din sena nde ra naxan bata din muxun binbin na, hanma igen sifana nde naxan minixi muxun xemeyani, ⁵ hanma a na a yiin din bubu seen na hanma muxun naxan mi sarijan, hanma a findi se xəsidi yo ra. ⁶ Naxan na a yiin din na se sifan na, na mi fa sarijanxi hanjinbanna. A nama saraxa sarijanxine don, han a yi a fatin birin maxa. ⁷ Sogen na godo, a bata sarijan. Na xanbi ra, a nəe saraxa sarijanxine donjē sənən, amasotə a balon na a ra. ⁸ A nama suben don naxan faxaxi a yεtε ma hanma burunna subene naxan yibəxi, alogo a nama a yεtε xəsi a xən. Alatala nan n tan na.”

⁹ “Saraxaraline xa n ma yamarine suxu alogo e nama yulubin tongo, e faxa e kalane fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasarijanma. ¹⁰ Muxu yo nama saraxa sarijanxin don xa a mi saraxaralina denbayani. Hali saraxaralina muxu xilixina hanma a walikēen mi daxa a a don. ¹¹ Koni xa saraxaraliin bata konyina nde sara, hanma naxan barixi a konni, na nəe a donjē nēn. ¹² Xa muxuna nde saraxaralina dii temen dəxə a naxanla ra, saraxarali mi a tan na, dii temen nama fa saraxa sarijanxine don. ¹³ Koni xa saraxaralina dii temen findi kaja gilən na hanma a futun yi kala, dii mi a yii, a xεtε a baba konni alo a to yi dii nəreyani, a nəe a

baba donseen donjē nēn. Koni naxan mi saraxaralina denbayani, na nama a don.

¹⁴ Xa muxuna nde a saraxa sarijanxin don tantanni, a lan a yi a nəxən fi, a mən yi yaganna dəxəja ma firin sa a fari a yanginna ra. ¹⁵ Saraxaraline nama Isirayila kaane saraxa sarijanxine kala e naxan bama Alatala xa. ¹⁶ Xa e tin yamaan yi saraxa sarijanxine don, e bata e findi yulubi tongone ra, yanginna fima naxan ma fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasarijanma.”

¹⁷ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁸ a xa a fala Haruna nun a diine nun Isirayila kaane birin xa, a naxa, “Isirayila kaan birin hanma xəjēne Isirayila yi, naxan saraxa gan daxin bama Alatala xa, de tiin nakamalina fe ra, hanma jənige ma saraxana, ¹⁹ a lan a yi fa turaan na hanma kontonna, hanma kətəna fe mi naxan na. ²⁰ Fəen xuruseen naxan na, a mi lan ε yi fa na ra, amasotə a mi rasuxuma ε xa. ²¹ Xa muxuna nde fa xuruse gbeen na hanma a xunxurina, bəjəe xunbeli saraxan na Alatala xa, hanma de tiin nakamali saraxana hanma jənige ma saraxana, fe yo nama lu a ra alogo a xa rasuxu. ²² Nayi, ε nama fa xuruse yεtaren na, ε a rali Alatala ma təen na n ma saraxa ganden fari, hanma naxan madənxi, hanma a maxələxi, hanma furen naxan fatin ma hanma kaban naxan ma. ²³ Ningena hanma yεxεena naxan salen se kuya hanma a dungi, i nəe na be nən jənige ma saraxan na, koni a mi rasuxe de tiin nakamali saraxan na. ²⁴ Ε nama fa xuruseen na Alatala xən naxan təgənxi, a delane kalaxi, hanma e baxi na. Ε nama na ba saraxan na ε yamanani. ²⁵ Ε nama na xuruse sifan nasuxu xəjēne yii, ε a ba donse saraxan na ε Ala xa. Amasotə e təgənxi. Fəna e ra. E mi rasuxε ε xa.”

²⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²⁷ “Ningena, yεxεena hanma siin na bari, a xa lu a nga bun xii solofer. Xii solo-masəxəde ləxəni e nun na xanbi ra, a rasuxε nən saraxan na, naxan nalima Alatala ma təen na. ²⁸ Ningena hanma yεxεena, ε nama e nun a diin kəe raxaba ləxə kedenni. ²⁹ Xa ε barika bira saraxan ba Alatala xa, ε xa a ba ki faji alogo a xa rasuxu. ³⁰ A donna na ləxən yεtəen nin. Ε nama sese lu han xətənni. Alatala nan n tan na.”

³¹ “Ε n ma yamarine suxu ε yi e liga. Alatala nan n tan na.”

³² “Ε nama n xili sarijanxin kala, alogo n xa lu sarijanni ε tagi, ε tan Isirayila kaane. Alatala nan n tan na, naxan ε rasarijanma.

³³ N tan nan ε ramini Misiran yamanani, n yi findi ε Ala ra. Alatala nan n tan na.”

23

Isirayila yamana sali ləxəne

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Sali ləxəne ni itoe ra Alatala xa, ε yamaan xilima malan sarijanxini waxatin naxan yi. Sali ləxəne ni itoe ra n xa. ³ Ε xa wali xii sennin, koni xii soloferede ləxən findixi Matabu Ləxən nan na, malan sarijanxin tima ləxən naxan ma. Ε nama wali yo ke. Ε xa Matabu Ləxən findi Alatala gbeen na ε nəma dəxi dəde yi.”

Yatene 28.16-25

⁴ “Sali ləxən bonne ni i ra Alatala xa. Ε xa yamaan xili malan sarijanxini waxatini itoe yi: ⁵ Kike singen xii fu nun naaninna, fitirin ma, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla nan na ra Alatala xa. ⁶ Na kiken xii fu nun suulundena, Buru Tetaren Sanla nan na ra Alatala xa. Ε xa buru ratetarene don xii soloferere. ⁷ Xii singeni, ε xa malan sarijanxin maxili. Na ləxəni, ε nama ε wanle ke. ⁸ Ε xa saraxane rali Alatala ma təen na xii soloferere. Xii soloferede ləxəni, ε mən yi malan sarijanxin maxili. Na ləxəni, ε nama ε wanle ke.”

⁹ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁰ a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “N bəxən naxan soma ε yii, ε na so menni, ε se xaban fələ, ε xa fa ε bogise singen xidin na saraxaraliin fema. ¹¹ Saraxaraliin xa a yita Alatala ra Matabu Ləxən xətən bode, alogo a xa a rasuxu ε yii. ¹² Ε se xidin yitama Ala ra ləxə naxan yi, ε xa yəxən jəeε kedenna ba saraxa gan daxin na Alatala xa, fe mi naxan na, ¹³ ε nun bogise saraxana, murutu fujin kilo sennin naxan basanxi turen na. Na xa rali Alatala ma təen na, naxan xiri rafan a ma, ε nun minse saraxan wudi bogi igen litiri keden ε nun a tagi. ¹⁴ Burun ba, tənsən ganxine ba, a xindene ba, ε nama se xabaxi yo don benun ε xa fa na saraxane ra ε Ala

xa. Habadan sariyan nan na ra ε yixətəne birin xa, ε na dəxə dəde yi.”

Yatene 28.26-31

¹⁵ “Keli Matabu Ləxən xətən bode, ε malo xidin yitama Ala ra ləxən naxan yi, xunsagi soloferere xa dangu. ¹⁶ Xii tonge suulundeni, Matabu Ləxə solofereden xətən bode, ε mən xa bogise xaba nənen fi Alatala ma bogise saraxan na. ¹⁷ Ε xa murutu fujin kilo saxan nafala buru ratexin na, ε fa na buru xun firin na bogise singe saraxa ralixin na Alatala xa. ¹⁸ Yamaan mən xa kontondi soloferere ba saraxan na jəeε keden kedenne fe mi naxanye ra, ε nun tura bulan keden nun konton firin, sa bogise saraxa burune fari ε nun bogise saraxane nun minse saraxan naxanye daxa. Saraxa gan daxin nan ne ra, naxanye ralima Alatala ma təen na, ε xirin yi rafan a ma. ¹⁹ Ε mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, ε nun yəxəeñ jəeε keden kedenna firin bəjəe xunbeli saraxan na. ²⁰ Saraxaraliin xa yəxəe firin nun bogise singen burun yita n na se ralixin na. E rasarijanma Alatala xa nən, ε yi so saraxaraliin yii. ²¹ Na ləxən yetəni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. Ε nama ε wanle ke na ləxəni. Habadan sariyan na a ra ε yixətəne birin xa, ε na dəxə dəde yi. ²² Ε na malo xaban fələ, ε nama maala xaba han xəeñ xədəeñ xən, ε nama tənsənne makentun naxanye na lu a xəri ma. I xa ne lu yiigelitəne xa ε nun xəjəne. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

Yatene 29.1-6

²³ Alatala yi a fala Musa xa, ²⁴ a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Kike solofereden xii singeni, ε xa ε matabu na ləxəni ε yi a binya, ε xətaan fe, ε yamaan xili malan sarijanxini. ²⁵ Ε nama ε wanle ke na ləxəni, ε xa saraxane rali Alatala ma təen na.”

Ala Solona ləxəna

Yatene 29.7-11

²⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²⁷ “Kike solofereden xii fuden xa findi Ala Solona Ləxən na. Ε xa malan sarijanxin ti, ε yi sunna suxu, ε yi saraxane rali Alatala ma təen na. ²⁸ Ε nama ε wali yo ke na ləxəni, amasətə Ala Solona Ləxən na a ra. Alatala solonama ε xa na ləxən nin, ε Ala. ²⁹ Xa naxan yo mi sunna suxu na ləxəni, na kedima nən a yamani. ³⁰ Xa naxan

yo wali na ləxəni, n na a raxərima nən a yamaan ye. ³¹ E nama wali yo kε. Habadan sariyan na a ra ε yixətene birin xa, ε na dəxə dəde yi. ³² Matabu Ləxən na a ra ε xa e nun sali ləxəna. E xa sunna suxu. E xa matabu sanla raba keli kiken xii solo-manaaninden jinbanna ma han na xətən bode jinbanna.”

Bubu Kui Sanla Yatene 29.12-40

³³ Alatala yi a fala Musa xa, ³⁴ a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Kike solofereden xii fu nun suulundeni, Bubu Kui Sanla na ra Alatala xinli, han xii soloferere. ³⁵ Sanla xii singeni, malan sarijanxin tima nən, ε nama ε wali yo kε. ³⁶ Xii soloferere, ε xa saraxane rali Alatala ma təen na. Xii solomasexede ləxəni, ε mən xa malan sarijanxin ti, ε mən yi saraxane rali Alatala ma təen na. Malan sarijanxin na a ra, ε nama ε wali yo kε. ³⁷ Sali ləxəne nan ne ra Alatala xa, ε yamaan xilima malan sarijanxini ləxən naxanye yi, alogo ε xa saraxane rali Alatala ma təen na, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbətəye, e nun minse saraxane, naxanye daxa sali ləxəne yi. ³⁸ Saraxani itoe sama Alatalaa Matabu Ləxəne saraxane fari nən, e nun ε kiseene nun ε dətiin nakamali saraxane, e nun ε jənige ma saraxane ε naxanye birin fima Alatala ma.”

³⁹ “Kike solofereden xii fu nun suulunde ləxəni, ε na yelin bogi seene malandenixəen ma, ε xa sanla raba Alatala xa xii soloferere. Xii singen nun xii solomasexeden findin Matabu Ləxəne nan na. ⁴⁰ Xii singe ləxəni, ε xa bogise fajine ba wudine kəe ra, e nun tugu yiine, e nun jəxəndene, e nun wudi yii gbətəye, ε yi səwa Alatala yetəgi ε Ala han xii soloferere. ⁴¹ E xa sanli ito raba Alatala xa jəe yo jəe, xii soloferere. Habadan sariyan na a ra ε yixətene birin xa. E sanla raba jəen kike soloferedeni. ⁴² E xa dəxə bubune kui xii soloferere. Isirayila bari diine birin xa lu bubune kui, ⁴³ alogo ε yixətene xa a kolon fa fala n na e benbane radəxə nən bubune kui, n to ε ramini Misiran bəxəni. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

⁴⁴ Musa Alatalaa sali ləxəne fala na kii nin Isirayila kaane xa.

24

Yire sarijanxin lenpu dəxə sena Xərəyaan 27.20,21

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “A yamari Isirayila kaane ma a e xa fa oliwi ture fajin na i xən, alogo lenpune xa dəgə waxatin birin. ³ Haruna xa a yengi lu lenpune xən Layiri Kankiraan ye masansan dugin fari ma Naralan Bubun kui, alogo e xa dəgə Alatala yetəgi keli jinbanna ma han xətonni waxatin birin. Habadan sariyan na a ra ε yixətene birin xa. ⁴ Haruna xa a yengi lu lenpune xən kəeən birin na naxanye dəxi lenpu dəxə se xəma daxin fari Alatala yetəgi.”

⁵ “Murutu fujin tongo i yi buru fu nun firin nafala. Burune keden kedenna birin binyen xa kilo sennin li. ⁶ I xa e dəxə yəlan firin nin xəma tabanla fari Alatala yetəgi, sennin sennin ye ma. ⁷ I xa wusulan fajin sa burune birin fari, naxan nalima Alatala ma təen na burun jəxən na jəxə lu seen na Ala xən. ⁸ Buruni itoe xa dəxə Alatala yetəgi Matabu Ləxən birin yi. Habadan layirin na a ra Isirayila kaane xa. ⁹ Burune xa raxətə Haruna nun a diine ma, e yi e don yire sarijanxini. Amasətə se sarijanxin na a ra na saraxane ye, naxanye ralima Alatala ma təen na, naxanye so saraxaraline yii. Habadan sariyan na a ra.”

Ala rayelefun nun gbalona

¹⁰ Ləxəna nde muxuna nde yi mini Isirayila kaane ye, a nga Isirayila kaa, a baba Misiran kaa. Na kanna nun Isirayila kaana nde yi yəngə yamaan daaxadeni. ¹¹ Isirayila jaxanla diin yi Ala xinla rayelefu, a yi a konbi. A nga yi xili nen Selomiti, Dibiri a dii təməna Dan bənsənni. Mafuren e yi a xali Musa fema. ¹² E yi a ramara a fajin na han Alatala yetəen yi a fe yəba e xa.

¹³ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁴ “Naxan konbin tixi, na ramini yamaan daaxaden fari ma. Naxanye birin a xuiin məxi, ne birin xa e yiine ti a xunna ma, yamaan birin yi a magələn han a faxa. ¹⁵ I xa a fala Isirayila kaane xa iki, i naxa, ‘Naxan na Ala konbi, a lan a yi a yulubin goronna tongo. ¹⁶ Naxan na Alatala xinla rayelefu, na xa faxa, yamaan birin xa a

magələn. Xa a findi xəjən na hanma Isirayila kaana, a na Alatala xinla rayelefu, a faxama nən. ¹⁷ Naxan na muxuna nde faxa, ε xa na kanna faxa. ¹⁸ Naxan na muxuna nde a suben faxa, a lan a yi a jəxən so a yii. Niin jəxən xa fi niin na. ¹⁹ Naxan na a boden maxələ, a fan xa maxələ na kiini. ²⁰ Maxələn jəxən nan maxələn na, yəen jəxən nan yəen na, jinna jəxən nan jinna ra. A xa maxələ alo a a ligaxi boden na kii naxan yi. ²¹ Naxan na suben faxa a lan a yi a jəxən fi, koni naxan na muxun faxa a lan a yi faxa. ²² Sariya kedenna na a ra ε birin xa, xəjəna hanma Isirayila kaana. Alatala nan n tan na, ε Ala.’”

²³ Musa yi falan ti Isirayila kaane xa. Xəmən naxan konbin tixi, e yi na xali yamaan daaxaden fari ma, e yi a magələn, a faxa. Isirayila kaane yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

25

Matabu jəeəna Sariyane 15.1-11

¹ Alatala yi a fala Musa xa Sinayi geyaan fari, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ε na so na bəxəni n naxan soma ε yii, bəxən yetəen xa a matabu Alatala xinli. ³ Ε nəe ε xəene biyε nən jee sennin, ε manpa bili nakəne wali, ε yi e bogine malan. ⁴ Koni jee solofereden findin matabu jeeen nan na Alatala xinli. Ε nama ε xəene bi hanma ε yi ε manpa bili nakəne wali. ⁵ Sansi bogin naxanye na soli e yetə ma, i tan nama e malan i yetə xa. I tan nama manpa tənsən məxine malan naxanye bogixi e yetə ma. Amasətə matabu jeeen na ra bəxən xa. ⁶ Koni bəxən na naxan namini matabu jeeen kui, ε birin xa na don, i tan, i ya konyi xəmena, i ya konyi giləna, i ya walikəna, xəjən naxan luma i konni, ⁷ e nun i ya xuruseene, e nun hali burunna suben naxanye i ya bəxəni. Bəxən na naxan namini, na birin nəe donjən nən.”

Xərəya jəeəna

⁸ “Ε xa matabu jee soloferə təngə, jee soloferə dəxə soloferə, alogo matabu jee soloferene xa lan jee tongue naanin e nun solomanaaninna ma. ⁹ Kike solofereden xii fuden, Ala Solona Ləxəna, ε xa xətane fe

yamanan birin yi. ¹⁰ Ε jee tongue suulunden nasarijanma nən, ε yi a rali yiren birin yi a yamanan muxune birin bata xərəya. Xərəya Neeen na a ra ε xa, ε birin yi xətə ε denbayana bəxən ma ε bənsənne yi. ¹¹ Nee tongue suulunden findima Xərəya Neeen nan na ε xa. Ε nama ε xəene bi, ε nama sansi bogine malan naxanye solima e yetə ma. Ε nama manpa bogi tənsənne malan naxanye bogima e yetə ma. ¹² Amasətə Xərəya Neeen nan na ra. A sarijan ε xa. Ε na donseen naxan to xəene ma, ε xa na don.”

¹³ “Na Xərəya Neeena, birin xa xətə a gbee bəxən ma. ¹⁴ Xa ε bəxəna nde mati hanma ε a sara muxuna nde ma, ε nama jaxu ε bode ra. ¹⁵ I a sareen naxan soma i kon kaan yii, na xa lan na jeeene yaten ma naxan luxi benun Xərəya Neeen xa a li. A xa a sareen nasuxu i yii naxan lanjə se xaba waxatine yaten ma naxanye luxi. ¹⁶ Xa jee wuyaxi luxi, a sareen xa mate na kiini. Xa jee dando nan luxi a xa a sareen magodo. Amasətə a mi bəxən matima, fə se xaba waxatine. ¹⁷ Ε nama jaxu ε bode ra, koni ε xa gaxu ε Ala yee ra. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

¹⁸ “Ε xa n ma tənne nun sariyane suxu. Nayi, ε luma nən yamanani bəjəe xunbenli. ¹⁹ Bəxən yi bogi seene fi, ε yi ε dege han ε lugo, ε lu bəjəe xunbenli. ²⁰ Waxatina nde ε a falama nən, ε naxa, ‘En nanse donma jee soloferedeni, xa en mi xəen bi, en mi seen xaba?’ ²¹ N barakan sama nən ε feene yi jee senninden, alogo ε se xabaxin xa ε makone birin fan han jee saxan. ²² Nee solomasəxədeni, ε nəma ε xəene bima, ε donse ramaraxin nan donma. Ε luma a donjə nən han jeeen solomanaaninden se xaba waxatini.”

²³ “Ε nama bəxən mati habadanni mumε, amasətə n tan nan gbee bəxən na. Ε tan luxi nən alo xəjən naxanye yigiyaxi n konni. ²⁴ Nanara, ε na yamanan sətə, ε xa sariyan dəxə alogo bəxə matixin xa xunba.”

²⁵ “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitən na, a yi a bəxəna nde mati, a bari bodena nde xa fa a bəxə matixin xunba. ²⁶ Xa a bari bode mi na naxan daxa a a xunba, xa a tan yetəen bata a xunba fəren sətə, ²⁷ a xa jeeene yate keli a saran ma, a yi na jəxən naxetə a sara muxun ma. Na xanbi, a nəe xətə nən a bəxəni. ²⁸ Koni, xa a mi a jəxə raxetə se sətə, bəxən xa lu a sara muxun yii han Xərəya

Neeena. Na waxatini a kari singen mən xa xete a bəxəni. ²⁹ Xa muxuna nde a banxin mati taa gbeeni yinna soxi naxan ma, a nəe a xunbe nən han jee keden a sara xanbini. ³⁰ Koni xa banxin mi xunba benun jee keden, a luma nən a sara muxun gbeeyani sənən e nun a yixetene. A mi a raxetema Xərəya Neeeni. ³¹ Koni banxin naxanye taa xunxurine yi naxanye mi rabilinxı yinna ra, ne luma nən alo bəxəna. E nəe xunbe nən, e mən yi raxetə e kari singen ma Xərəya Neeeni.”

³² “Lewi bənsənna taane kui, Lewine nəe e banxine xunbe nən waxatin birin. ³³ Naxan na Lewi kaana nde a banxin sara, a minima nən banxi saraxin nun na taani Xərəya Neeeni. Amasətə banxin naxanye Lewi taane yi, ne findixi Lewine nan gbansan gbee ra Isirayila yamanani. ³⁴ Koni xəen naxanye e taane rabilinni, ne mi lan e mati, amasətə Lewine nan gbee e ra habadan!”

Donla feen sariyane

³⁵ “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitəon na, naxan dəxi i fəma, fəren mi fa a yii a balo, i lan i yi a maso i ra alo xəjəna alogo a xa lu i fəma. ³⁶ I nama tənə yo maxədin a ma koni i xa gaxu i ya Ala yee ra, i ngaxakedenna yi lu i fəma. ³⁷ Xa i a doli gbetini, i nama tənə sa a fari. Xa i donseen mati a ma, i nama tənən sətə a xən.”

³⁸ “Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε raminixi Misiran bəxəni alogo n xa Kanan bəxən so ε yii, n yi findi ε Ala ra.”

Muxun xunba sariyana fe

³⁹ “Xa muxuna nde findi yiigelitəon na i dəxən, a yi a yetə mati i ma, i nama a ti konyi wanla ra. ⁴⁰ A xa masuxu i konni alo walikəna hanma xəjəna. A xa lu i ya wanla ra han Xərəya Neeena. ⁴¹ Na waxatini, e nun a diine yi xərəya, a yi xete a xabilani, e nun a benbanə bəxəni. ⁴² Amasətə n ma walikəne nan Isirayila kaane ra, n naxanye raminixi Misiran yamanani. E nama mati konyiyani. ⁴³ I nama e jaxankata, fə i xa gaxu i ya Ala yee ra.”

⁴⁴ “Xa ε konyi xəmən hanma konyi gilən sara, a xa keli siya gbetene ye naxanye ε rabilinxı. ⁴⁵ E mən nəe xəjəna ndee sare nən naxanye dəxi ε ye, e nun e xabilan muxuna

nde naxanye barixi ε yamanani. E yi findi ε gbeen na. ⁴⁶ E mən nəe e luyε ε diine yii nən ε kəen na, alogo e xa lu konyiyani habadan. Koni ε ngaxakedenne, Isirayila kaane, ε tan sese nama nəən sətə a ngaxakedenna xun na, a a jaxankata.”

⁴⁷ “Xa xəjən findi nafulu kanna ra naxan dəxi ε konni, ε ngaxakedenna nde yi findi yiigelitəon na, a a yetə mati xəjən ma, hanma xəjən xabila muxu gbətə ma, ⁴⁸ a nəe xunbe nən a mati xanbini. A ngaxakedenna nde nəe a xunbe nən, ⁴⁹ hanma a səxəna, hanma a dunbode, hanma a bari bodena nde a xabilani, na nəe a ligə nən. A tan yetəen nəe a yetə xunbe nən, xa a fəren sətə. ⁵⁰ Nayi, e nun a sara muxun xa jeeene yate keli a sara jeeen ma han Xərəya Neeena. A xa a jəxən fi alo walikəen nəe saranna yaten naxan sətə na jeeene bun. ⁵¹ Nəen dənxən naxanye luxi, xa ne mən gbo, a xa ne xasabin gbetin naxetə nafulu kanna ma a xunba sarena. ⁵² Nəen naxanye luxi benun Xərəya Nəen yi a li, xa ne mi fa gbo, a xa na fan xasabin gbetin naxetə a xunba sarena. ⁵³ A yisuxuma nən a kanna konni alo walikəen naxan sare fixi, a nama a jaxankata. ⁵⁴ Xa a mi xunba na kii yo yi, e nun a diine xa xərəya Xərəya Neeeni. ⁵⁵ Amasətə n ma walikəne nan Isirayila kaane ra. N gbee walikəne nan e ra, n naxanye raminixi Misiran bəxəni. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

26

Barakan nun dangana Sariyane 7.12-24 nun 28.1-14

¹ “E nama susurene rafala. E nama alana nde sawuran nafala. E nama gəmən dəxə, ε yi a batu. E nama gəmə masolixin ti ε yamanani ε yi a batu. Amasətə Alatala nan n tan na, ε Ala.”

² “E xa n ma Matabu Ləxəne susu, ε yi n ma yire sarijanxin binya. Alatala nan n tan na.”

³ “Xa ε n ma tənne nun yamarine susu, ⁴ n tulen nafama nən ε ma a waxatini, bəxən yi balon fi, wudine yi bogi xəene ma. ⁵ Se bənbə waxatin buma nən han bogise bolon waxatina. Bogi seene yi lu bolonjə han xəe bi waxatina. E degema nən han ε lugə, ε yi lu ε bəxəni bəjəe xunbenli. ⁶ N tinma

nən yamanan yi lu herini. Ε na ε sa, sese mi ε tərε. N burunna sube xajene bama nən ε yamanani, yengen mi soε ε konni. ⁷ Ε ε yaxune kedima nən, e yi bira ε bun yengeni. ⁸ Ε tan muxu suulun fama nən ε yaxun muxu kəmə kedideni. Ε tan muxu kəmə yi ε yaxun wuli fu kedi. Ε yaxune birama nən ε bun yengeni. ⁹ N fanma nən ε ra. N yi dii wuyaxi fi ε ma, ε wuya ayi. N na n ma layirin nakamalima nən en tagi. ¹⁰ Ε yala malo ramaraxine donma nən han malo xaba waxatin mən yi a li, ε yi a fonna dənxən woli ayi alogo a nənen xa ramara. ¹¹ N luma nən ε ye, n mi n mə ε ra mumē! ¹² N na n masiga tima nən ε tagi, n findi ε Ala ra. Ε yi findi n ma yamaan na. ¹³ Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε ramini Misiran bəxəni alogo ε xa ba Misiran kaane yii. N Misiran konyiyaan goronna ba nən ε ma, alogo ε xa nə sigan tiyε xunna kenli.”

Sariyane 28.15-68

¹⁴ “Koni, xa ε mi n xuiin name, ε yamarini itoe birin suxu, ¹⁵ xa ε n ma tənne kala, ε yi ε mə n ma sariyane ra, ε mi n ma yamarine birin ligi, ε n ma layirin kala, ¹⁶ nayi, n ni ito nan ligama ε ra: N yihadin nagodoma nən ε ma, e nun fitina furene nun fati mawolonna, naxanye ε yeεne kalama, e yi ε niin ba. Ε sansine sima fuuni bayo ε yaxune nan e donma. ¹⁷ N kelima nən ε xili ma, alogo ε yaxune xa ε nə. Naxanye ε rajaxuxi, ne yi nən sətə ε xun na. Ε ε giyε hali muxu yo mi ε fəxə ra.”

¹⁸ “Na birin xanbi ra, xa ε mi n xuiin name, n na ε yulubine saranma ε ra nən dəxəna ma solofera. ¹⁹ N yi ε wason kala, n yi kuyeni xara alo wurena, e nun bəxəna alo sulana. ²⁰ Ε sənbən yi jan fuuni, bayo ε bəxən mi bogi seene fiyε, yamanan wudine mi bogima.”

²¹ “Xa ε murute n ma, ε tondi n xuiin name, n na ε tərəne rawuyama ayi nən dəxə solofera naxan lanxi ε yulubine ma. ²² N burunna subene rafama nən ε xili ma naxanye ε diine faxama, e yi ε xuruseene raxəri. E yi ε xurunye ayi han ε kirane yi yigeli.”

²³ “Xa hali na birin ε mi xuru n ma, ε lu murutəxi n ma, ²⁴ n yetəen kelima nən

ε xili ma, n mən yi ε tərəne rawuya ayi dəxə solofera. ²⁵ N yengen nakelima nən ε tan xili ma, n yi ε yulubine saran ε ra n ma layirin kala feen na. Ε na ε luxun ε taa ratangaxine yi, n fitina furen nafama nən, ε yi lu ε yaxune yiini. ²⁶ N yi ε kuma donseen na, naxalan fu yamaan birin ma burun ganma nən buru gande kedenni, e yi ε buruni taxun ligase xurudin na, ε yi a don koni ε mi lugo.”

²⁷ “Xa hali na birin, ε mi n xuiin name, ε yi lu murutəxi n ma, ²⁸ nayi, n kelima nən ε xili ma, n yi ε yulubine saran ε ra dəxəna ma solofera. ²⁹ Ε ε diine suben donma nən. ³⁰ N yi ε taan kidene kala, n yi ε wusulan gandene rabira. ³¹ N yi ε taane findi xərinxərinna ra, ε yire sarıjanxine yi raxəri. Nayi, ε saraxane mi fa rafanma n ma. ³² N na ε yamanan kalama nən. Ε yaxune na fa dəxədeni ε konne yi, e kabəma nən a kalaxin ma. ³³ N na ε raxuyama ayi nən yamanane yi, n yi bira ε fəxə ra silanfanna ra, n yi ε sagatan.* Ε yamanani gelima nən, a yi findi taa xənne ra.”

³⁴ “Nayi, ε nəma ε yaxune yii e konni waxatin naxan yi, ε yamanani genla yi lu, ε bəxən luma nən matabuni, matabu waxatine jəxən na ε mi naxanye suxu. ³⁵ A nəma rabejinxı, a matabun sətəma nən, ε mi tin naxanye ma ε yi dəxi a yi waxatin naxan yi. ³⁶ Naxanye na lu e nii ra ε ye, n na e tunnaxələma e ma nən e yaxune yamanani, han e yi e gi jəxənden gbansanna bira xuiin bun alo silanfanna, e bira hali muxe mi e fəxə ra. ³⁷ E birama nən e bode fari alo e nəma e giyε silanfanna bun, anu muxu yo mi e fəxə ra. Ε mi nətə tiyε ε yaxune yeε ra. ³⁸ Ε faxama nən siya gətəne tagi, ε yaxune yamanan yi ε don. ³⁹ Naxanye na lu ε tan ye, ne doyenma nən han e faxa e yaxune yamanane yi e tan nun e benbane hakəne fe ra.”

⁴⁰ “Koni e na e ti e hakəne ra e nun e benbane gbeene nun e tinxintareyaan nun e murutəna, ⁴¹ feen naxanye a ligaxi, n yi keli e xili ma, n yi e rasiga e yaxune yamanani, nayi e Ala kolontare bəjnəne na xuru, e yi e hakəne yanginna fi, ⁴² n na n mirima nən layirina feen ma nxu nun Yax-

* 26:33: Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

uba tagi, e nun nxu nun Isiyaga, e nun nxu nun Iburahima, n yi n miri yamanana fe ma. ⁴³ Koni, fō yamanan nabejinxin xa lu singe, a yi a matabu e mi na waxatin naxan yi. E e hakene yanginna fima nēn amasōtō e bata e me n ma sariyane nun tōnne ra. ⁴⁴ Koni, hali e lu e yaxune yamanani, n mi e rabejnjie han e yi raxōri, n yi n ma layirin kala. Amasōtō Alatala nan n tan na, e Ala. ⁴⁵ N na n mirima nēn n ma layirin ma, naxan nxu nun e benbane tagi, n naxanye ramini Misiran bōxōni siyane yētagi, alogo n xa findi e Ala. Alatala nan n tan na.”

⁴⁶ Alatala tōnne nun yamarine nun sariyane nan ne ra, a naxanye falaxi Isirayila kaane xa fata Musa ra Sinayi geyaan fari.

27

Muxun naxanye fixi Ala ma

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa muxuna nde bata a dē ti, a muxuna nde fi Alatala ma, a xunbama gbetin nan na naxan lanxi a yaten ma. ³ Xa xemēn na a ra naxan barin bata jēe mōxōjē ti han jēe tongue sennin, i xa a saren yate gbeti gbanan tongue suulun na, gbeti gbananna naxanye rawalima yire sarijanxini. ⁴ Xa naxanla na a ra, gbeti gbanan tongue saxan. ⁵ Dii xemēn naxan barin bata jēe suulun ti han jēe mōxōjē, na lanma gbeti gbanan mōxōjē nan ma. Dii temēna, gbeti gbanan fu. ⁶ Dii xemēn naxan barin bata kike kedenna ti han jēe suulun, na lanma gbeti gbanan suulun nan ma. Dii temēna, gbeti gbanan saxan. ⁷ Xemēn naxan bata dangu jēe tongue senninna ra, na lanma gbeti gbanan fu nun suulun ma. Naxanla, gbeti gbanan fu. ⁸ Naxan bata a dē ti, xa yiigelitōn na a ra, a mi nōe na gbetin yaten fiyē, a lan a yi na muxun xali saraxaraliin fēma. Na nōe gbetin xasabina nde fale nēn a nōe naxan fiyē.”

⁹ “Xa muxuna nde bata a dē ti xurusena fe ra naxan nōe bē saraxan na Alatala xa, na xuruse sifan na fi Alatala ma, a bata rasarijan. ¹⁰ A mi masare gbēte ra. A fajin mi masare a kobil na, a kobil mi masare a fajin na. Xa a kanna xuruseen masara gbēte ra, e firinna birin bata rasarijan. ¹¹ Xa suben na a ra naxan haramuxi, naxan

mi bē saraxan na Alatala xa, a xa xali saraxaraliin fēma. ¹² Saraxaraliin xa a saren fala, xa suben fan, hanma a mi fan. A na saren naxan fala, a bata lu na ma. ¹³ Xa a kanna waxi suben xunba feni, a xa a jōxōn fi a yi yaganna dōxōna ma firin sa a fari.”

¹⁴ “Xa muxuna nde a banxin fi Alatala ma, saraxaraliin xa a saren fala, xa a fan hanma a mi fan. A na naxan fala, a bata lu na ma. ¹⁵ Xa a kanna waxi a xunba feni, a xa a jōxōn fi a yi yaganna dōxōna ma firin sa a fari. Banxin yi xēte a kanna ma.”

¹⁶ “Xa muxuna nde a xēen fi Alatala ma, a saren xa fala fata sansiin yaten na naxan xuyē a ma. Malo bēnbēli gbee saxan xuyē bōxōn naxan ma, na lanma gbeti gbanan tongue suulun nan ma. ¹⁷ Xa xēen fixi Xōrōya Nēen nin, a saren luma na kii nin. ¹⁸ Xa xēen fixi Xōrōya Nēen xanbin nin, saraxaraliin xa jēene yate naxan luxi benun Xōrōya Nēe famatōna, a yi nde ba xēen saren na. ¹⁹ Xa xēe kanna waxi a xunba feni, a xa a jōxōn fi, a yi yaganna dōxōna ma firin sa a fari, xēen yi xēte a kanna ma. ²⁰ Xa a mi xēen xunba, a yi a mati muxu gbēte ma, a mi fa nōe a xunbe. ²¹ Xēen na yēba Xōrōya Nēeni, a bata rasarijan, a so Alatala yii kiseen na habadan! A findima saraxaraline gbeen nan na. ²² Xa muxuna nde xēen fi Alatala ma a naxan saraxi, naxan mi yi a kēeni, ²³ saraxaraliin xa a saren fala fata jēene yaten na naxanye luxi benun Xōrōya Nēena. Na kanna xa a saren fi na lōxō yetēni. A sarijan Alatala yētagi. ²⁴ Xēen naxētema a kari singen ma nēn Xōrōya Nēeni, a sara naxan ma, naxan gbee yi a ra nun. ²⁵ Na sarene birin falama nēn fata yire sarijanxin gbeti gbananna ra, naxan lanxi garamu fu ma.”

²⁶ “Muxu yo nama a xuruse dii singen fi Alatala ma na kiini, amasōtō Alatala nan gbee dii singene birin na hali ba na feen na. Ning ba, yēxēe ba, Alatala nan gbee e birin na. ²⁷ Xa a findi sube haramuxin dii singen na, a kanna nōe a xunbe nēn. A xa a jōxōn fi, a yi yaganna dōxōna ma firin sa a fari. Xa a mi a xunba, a xa a mati a sare falaxin na.”

²⁸ “Koni, muxun na sese fi Alatala ma habadanni, muxu ba, xuruse ba, a kēe xēen ba, na sese mi sare, a mi xunbe. Naxan yo na fi a ma habadanni, na bata sarijan a xa

fefe. ²⁹ Hali a findi muxun na naxan fixi Ala ma habadanni, a mi nœ xunbε, ε xa a faxa.”

³⁰ “Alatala nan gbee bɔxɔn bogiseene birin yaganna ra. A na keli xœen ma hanma langan kui, a sarijan Alatala yetag. ³¹ Xa muxuna nde waxi a yaganna yirena nde xunba feni, fɔ a xa a jœxɔn fi, a yi na yiren yaganna dœxɔna ma firin sa a fari. ³² Alatala nan gbee xuruseene birin yaganna ra, a xurin nun a xungbena. Xuruseene na yate, Alatala nan gbee e fudene ra. ³³ Xuruseene mi yebama a fajin nun a kobin na. Xuruseen nama masara gbɛtε ra. Xa a na ligi e firinna birin nasarijanma nœn, e mi nœ xunbε.”

³⁴ Alatala na yamarine nan so Musa yii Isirayila kaane xa Sinayi geyaan fari.

Yatene Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sεbε

Tawureta Musa yire naaninden ni i ra. Isirayila kaane to keli Misiran yamanani, siga Kanan bəxəni, e feen naxanye liga kira yi, ne nan səbəxi Kitabun yireni ito kui. A xili saxi na kiini nən bayo Isirayila kaane yaten nan səbəxi a kui naxan findixi dəxəde wuyaxi ra.

Isirayila kaane yelin xanbini sariyane birin sətə Musa ra Ala naxanye fala a xa Sinayi geyaan fari e mini xanbini Misiran yamanani, e yi e yitən siga na yamanani Ala naxan nagidixi e ma. E yi siga singen han Kadesi-Barineya yi, Isirayila yamanan so dəna. Koni e yi gaxu soe. Nayi, e yi lutonbonni jəee tongue naarin. Dənxən na, e yi tərə wuyaxi sətə, e yi siga yiifanna ma alogo e xa Moyaba yamanan masətə Fəxə Daraan sogeteden binni. Kitabun yireni ito sora dənxəne fe wuyaxi gbətəye nan falama naxan liga Moyaba yamanani. Isirayila kaane lu mən nin han e yi so Kanan yamanani.

Kitabun yireni ito Alaa yamaan muxuyaan nan yitama en na. Waxatina nde e lannayaan liga, waxatina nde sikəna. Waxatina nde e xaxili ragidixi, waxati gbətə, e yigitəgəxi. Koni, hali Alaa yamaan mi tinxin waxatin birin, Alaa tinxinna mi janjə.

Isirayila kaane xili səbəna

¹ Alatala yi falan ti Musa xa Naralan Bubun kui, Sinayi tonbonni, kike firinden ləxə singeni, e minin jəee firindeni Misiran bəxəni. A yi a fala, a naxa, ²“Ə nun Haruna xa Isirayila yamaan birin tengə, e xəməne birin xinle səbə xabila yəen nun denbaya yəen ma. ³Ə xa Isirayila xəməne birin tengə fata e ganle ra naxanye barin bata dangu jəee məxəjən na, naxanye nəe sofa wanla ke. ⁴Bənsən yo bənsən, xabila manga keden xa ə mali.” ⁵Na mali muxune xinle ni itoe ra:

Keli Rubən bənsənni, Sedewuri a dii Elisuri.

⁶ Keli Simeyən bənsənni, Surisadayi a dii Selumiyəli.

⁷ Keli Yuda bənsənni, Aminadabo a dii Naxason.

⁸ Keli Isakari bənsənni, Suwari a dii Nataneli.

⁹ Keli Sabulon bənsənni, Xelən ma dii Eliyabi.

¹⁰ Yusufu a diine bənsənne: Keli Efirami bənsənni, Amixudi a dii Elisama.

Keli Manase bənsənni, Pedasuri a dii Gamaliyəli.

¹¹ Keli Bunyamin bənsənni, Gidewoni a dii Abidan.

¹² Keli Dan bənsənni, Amisadayi a dii Axiyeseri.

¹³ Keli Aseri bənsənni, Okiran ma dii Pagiyəli.

¹⁴ Keli Gadi bənsənni, Dewuyəli a dii Eliyasafi.

¹⁵ Keli Nafatali bənsənni, Enan ma dii Axira.

¹⁶ Bənsən mangani itoe nan yi xilixi yamaan ye. Ne yi findixi Isirayila gali kuntigine nan na. ¹⁷Musa nun Haruna yi muxuni itoe tongo naxanye xinle yəbaxi. ¹⁸E yi yamaan birin malan kike firinden xii singen ma. Xəmən naxanye birin barin bata yi dangu jəee məxəjən na, e yi ne birin xinle səbə keden keden ye ma kədin ma, xabila yəen nun denbaya yəen ma, ¹⁹alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. A yi e tengə Sinayi tonbonni.

²⁰ E yi xəməne birin xinle səbə keden keden ye ma Isirayila a dii singe Rubən bənsənni xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəee məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

²¹ E muxu wuli tongue naanin wuli sennin kəmə suulun tengə Rubən bənsənni. ²²E yi Simeyən bənsənna xəməne birin xinle səbə keden keden ye ma, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəee məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla ke. ²³E muxu wuli tongue suulun wuli solomanaanin kəmə saxan tengə Simeyən bənsənni.

²⁴ E yi Gadi bənsənna xəməne birin xinle səbə, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəee məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla ke. ²⁵E muxu wuli tongue naanin wuli suulun kəmə sennin tongue suulun tengə Gadi bənsənni.

²⁶ E yi Yuda bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ²⁷ E muxu wuli tongue solofer wuli naanin kəməe sennin tengə Yuda bənsənni.

²⁸ E yi Isakari bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ²⁹ E muxu wuli tongue suulun wuli naanin kəməe naanin tengə Isakari bənsənni.

³⁰ E yi Sabulon bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ³¹ E yi muxu wuli tongue suulun wuli solofer kəməe naanin tengə Sabulon bənsənni.

³² Yusufu a diine bənsənne yə: E yi Efiramibənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ³³ E muxu wuli tongue naanin kəməe suulun tengə Efiramibənsənni.

³⁴ E yi Manase bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ³⁵ E muxu wuli tongue saxan wuli firin kəməe firin tengə Manase bənsənni.

³⁶ E yi Bunyamin bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ³⁷ E muxu wuli tongue saxan wuli suulun kəməe naanin tengə Bunyamin bənsənni.

³⁸ E yi Dan bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ³⁹ E muxu wuli tongue sennin wuli firin kəməe solofer tengə Dan bənsənni.

⁴⁰ E yi Aseri bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ⁴¹ E muxu wuli tongue naanin e nun keden kəməe suulun tengə Aseri bənsənni.

⁴² E yi Nafatali bənsənna xəməne birin xinle səbe, xabila yəen nun denbaya yəen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə. ⁴³ E yi muxu wuli tongue suulun wuli saxan kəməe naanin tengə Nafatali bənsənni.

⁴⁴ Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan manga fu nun firinna ne xasabin nan yate, bənsən keden manga keden.

⁴⁵ Isirayila kaane birin yatexin denbaya yəen ma, naxanye barin bata yi dangu jəeə məxəjən na, naxanye yi nəe sofa wanla kə,

⁴⁶ ne birin malanxina, muxu wuli kəməe sennin wuli saxan kəməe suulun tongue suulun nan yi a ra.

Lewi bənsənna a wanla

⁴⁷ Lewi bənsənna denbayane tan mi yi tengəxi alo bonne.

⁴⁸ Alatala a fala nən Musa xa, a naxa,

⁴⁹ “I nama Lewi bənsənna nun Isirayila kaan bonne tengə e bode xən. ⁵⁰ I xa layiri sereyaan Bubun taxu Lewi bənsənna muxune ra e nun a muranne nun a seene birin. E xa batu bubun nun a muranne xali. E yi e jəxə lu e xən, e yi e yamaan daaxadeni tən a rabilinni. ⁵¹ E na keli sigatini, Lewi bənsənna muxune nan Ala Batu Bubun wayanma, e mən yi a yitən ε na dəxə daaxaden naxan yi. Xa muxu gbətə a maso a ra, ε xa a faxa. ⁵² Isirayila kaane birin xa e malan e daaxadeni, birin yi dəxə gali yəen ma a taxamasenna bun. ⁵³ Lewi bənsənna muxune tan xa e bubune ti layiri sereyaan bubun nabilinni, e yi e jəxə lu a xən alogo n ma xələn nama godo Isirayila yamaan ma.” ⁵⁴ Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi, Isirayila kaane yi na birin liga.

2

Bənsənne dəxə kiina yamaan daaxadeni

¹ Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a naxa, ² “Isirayila kaane birin xa yamaan daaxadeni tən Naralan Bubun nabilinni, koni e nama a yigbetən. E xa dəxə e bənsənna nun e denbayaan taxamasenne bun.”

³ “Yuda bənsənna nun a ganle xa e daaxadeni tən sogeteden binni e taxamasenna bun ma. Aminadabo a dii Naxason nan Yuda mangan na. ⁴ Muxu wuli tongue

solofera wuli naanin keme sennin nan a ganli. ⁵ Isakari bonsonna xa e daaxadeni ton e dexon ma. Suwari a dii Nataneli nan Isakari bonsonna mangan na. ⁶ Muxu wuli tongue suulun wuli naanin keme naanin nan a ganli. ⁷ Sabulon bonsonna xa daaxa e fan dexon ma. Xelon ma dii Eliyabi nan Sabulon bonsonna mangan na. ⁸ Muxu wuli tongue suulun wuli solofera keme naanin nan a ganli. ⁹ Nayi, xemen naxanye Yuda yamaan daaxaden ganli, ne birin malanxina, muxu wuli keme wuli tongue solomasexe e nun sennin keme naanin. Yamaan na keli, e singen nan sigama.”

¹⁰ “Ruben bonsonna nun a ganle xa e daaxadeni ton yiifari foxoni e taxamasenna bun ma. Sedewuri a dii Elisuri nan Ruben bonsonna mangan na. ¹¹ Muxu wuli tongue naanin wuli sennin keme suulun nan a ganli. ¹² Simeyon bonsonna xa e daaxadeni ton a dexon ma. Surisadayi a dii Selumiyeli nan Simeyon bonsonna mangan na. ¹³ Muxu wuli tongue suulun wuli solomanaanin keme saxan nan a ganli. ¹⁴ Gadi bonsonna xa daaxa na fan dexon ma. Reyuli a dii Eliyasafi nan Gadi bonsonna mangan na. ¹⁵ Muxu wuli tongue naanin wuli suulun keme sennin tongue suulun nan a ganli. ¹⁶ Nayi, xemen naxanye Ruben yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli tongue suulun e nun keden keme naanin tongue suulun. Ne nan sigama a firindeni.”

¹⁷ “Na xanbi ra, Lewi bonsonna muxune yi siga ganla bonne tagi, e nun Naralan Bubuna. E birin sigama e daaxa yeen nan ma, muxun birin nun a tidena, a bonsonna taxamasenna bun ma.”

¹⁸ “Efirami bonsonna nun a ganle xa e daaxadeni ton sogegododen i e taxamasenna bun ma. Amixudi a dii Elisama nan Efirami bonsonna mangan na. ¹⁹ Muxu wuli tongue naanin keme suulun nan a ganli. ²⁰ Manase bonsonna xa daaxa a dexon ma. Pedasuri a dii Gamaliyeli nan Manase bonsonna mangan na. ²¹ Muxu wuli tongue saxan wuli firin keme firin nan a ganli. ²² Bunyamin bonsonna xa daaxa na fan dexon ma. Gidewoni a dii Abidan nan Bunyamin bonsonna mangan na. ²³ Muxu wuli tongue saxan wuli suulun keme naanin nan a ganli. ²⁴ Nayi, xemen

naxanye Efirami yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli solomasexe muxu keme. E tan nan sigama a saxanden.”

²⁵ “Dan bonsonna nun a ganle xa e daaxadeni ton komen foxoni e taxamasenna bun ma. Amisadayi a dii Axiyeseri nan Dan bonsonna mangan na. ²⁶ Muxu wuli tongue sennin wuli firin keme solofera nan a ganli. ²⁷ Aseri bonsonna xa e daaxadeni ton a dexon ma. Okiran ma dii Pagiyeli nan Aseri bonsonna mangan na. ²⁸ Muxu wuli tongue naanin e nun keden keme suulun nan a ganli. ²⁹ Nafatali bonsonna xa daaxa na fan dexon ma. Enan ma dii Axira nan Nafatali bonsonna mangan na. ³⁰ Muxu wuli tongue suulun wuli saxan keme naanin nan a ganli. ³¹ Nayi, xemen naxanye Dan ma yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli tongue suulun e nun solofera keme sennin. Ne nan sigan donxen na, e taxamasenna bun ma.”

³² Isirayila kaane nan ne ra naxanye tenge denbaya yeen ma. Gali daaxadene birin malanxina, muxu wuli keme sennin wuli saxan keme suulun tongue suulun. ³³ Lewi bonsonna muxune mi tenge Isirayila kaan bonne ye, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

³⁴ Alatala yamarin naxanye birin fi Musa ma Isirayila kaane yi ne birin liga. E yi e daaxaden yeba e taxamasenne bun ma na kiini, e mon yi sigama na kii nin, xabila yeen nun denbaya yeen ma.

3

Lewi bonsonna wanle

¹ Haruna nun Musaa denbayaan muxune ni ira, Alatala falan ti Musa xa waxatin naxan yi Sinayi geyaan fari.

² Harunaa diine xinle ni itoe ra: a dii singena Nadaba, Abihu, Eleyasari nun Itamara. ³ Ne nan yi Harunaa diine ra naxanye masusan alogo e xa dexo saraxaraliyani, e yi na wanla ke. ⁴ Koni Nadaba nun Abihu faxa nen Alatala yetagi Sinayi tonbonni, e to fa tee daxataren na a xa. Dii mi yi e yii, nanara, Eleyasari nun Itamara nan lu saraxarali wanla ke e baba Haruna bun ma.

⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ⁶ “Lewi bonsonna maso, i yi e lu saraxarali Haruna

sagoni, e lu a wanla ra. ⁷ E xa Haruna nun yamana wanla kε Naralan Bubuni, e Ala Batu bubun wanle kε. ⁸ E yengi dəxəma nən Naralan Bubun muranne xən, e yi Ala Batu Bubun wanle rakamali Isirayila kaane xa.

⁹ I xa Lewi bənsənna muxune lu Haruna nun a diine sagoni. E tan nan fima n ma Isirayila kaane yε habadan! ¹⁰ I xa Haruna nun a diine dəxə saraxaraliyani. Muxu gbətə na a maso yire sarijanxin na, ε xa a faxa.”

¹¹ Alatala mən yi a fala Musa xa, a naxa, ¹² “N tan yεtəen bata Lewi bənsənna muxune sugandi Isirayila kaane yε, e findi n gbeen na Isirayila dii singene nəxən na. ¹³ Amasətə n gbeen nan dii singene birin na. N Misiran dii singene birin faxa ləxəni, n yi dii singene birin nasarijan n yεtə xa Isirayila yi. Muxu ba, xuruse ba, n gbeen nan e ra. Alatala nan n tan na.”

Lewi bənsənna xili səbə singena

¹⁴ Alatala yi a fala Musa xa Sinayi tonbonni, a naxa, ¹⁵ “I xa Lewi bənsənna muxune təngə, denbaya yεen nun xabila yεen ma. I xa xəməne birin təngə naxanye barin bata dangu kike kedenna ra.”

¹⁶ Musa yi e təngə alo Alatala a yamar iki naxan yi.

¹⁷ Lewi a diine xinle ni itoe ra: Gerisən, Kehati e nun Merari. ¹⁸ Gerisən ma diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Libini nun Simeyi. ¹⁹ Kehati a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Amirama, Yisehari, Xebiron e nun Yusiyeli. ²⁰ Merari a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Maxali nun Musi. Lewi xabilane nan ne ra e nun e denbayane benbane.

²¹ Gerisən findixi Libini nun Simayi xabilane benban nan na. Ne nan Gerisən xabilane ra. ²² E xəmən naxanye təngə naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli soloferə kəmə suulun.

²³ Gerisən xabilane yi e daaxadeni tənma Ala Batu Bubun nan xanbi ra, sogegodode binni. ²⁴ Eliyasafi nan yi Gerisən xabilane mangan na, Layeli a diina. ²⁵ Gerisən xabilane yi e yengi lu Naralan Bubun yireni itoe xən: bubun nun a xunna soon kuiin

nun a fanna, a so dəen yε masansan dugina, ²⁶ sansanna taa dugine naxan Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin naxan singanxi sansanna dəen na, e nun lutine nun e ti seene birin.

²⁷ Kehati findixi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli xabilane benban nan na. Ne nan Kehati xabilane ra. ²⁸ E xəmən naxanye təngə naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli solomasəxə kəmə sennin. E tan nan e yengi lu yire sarijanxin xən. ²⁹ Kehati xabilane yi e daaxadeni tənma Ala Batu Bubun yiifari fəxən nan ma. ³⁰ Elisafan nan yi Kehati xabilane mangan na, Yusiyeli a diina. ³¹ Kehati xabilane yi e yengi lu muranni itoe xən, Layiri Kankirana,* tabanla, lenpu dəxə sena, saraxa gandene, goronna naxanye rawalima yire sarijanxini, yε masansan dugina, e nun e rawali seene birin.

³² Saraxarali Harunaa dii Eleyasari nan yi Lewi bənsənna muxune birin mangan na. A tan nan yi dəxi ne xun na naxanye yi e yengi luxi yire sarijanxin xən ma.

³³ Merari findixi Maxali nun Musi xabilane benban nan na. Ne nan Merari xabilane ra. ³⁴ E xəmən naxanye təngə naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli sennin kəmə firin.

³⁵ Suriyeli nan yi Merari xabilane mangan na, Abixali a diina. E yi e daaxadeni tənma Ala Batu Bubun kəmən fəxən nan ma. ³⁶ Merari xabilane yi e yengi lu Ala Batu Bubun buntine nun gaalane† nun sənbətənne nun bundəxəne nun muranne xən e nun e ti seene birin, ³⁷ e nun a sansanna sənbətənna naxanye a rabilinni nun e bundəxəne nun e gbangban seene nun e lutine.

³⁸ Musa nun Haruna nun a diine yi e daaxadeni tənma Naralan Bubun so dəen nan yətagi, sogeteden binni. E yi yire sarijanxin wanle xun matoma a ra Isirayila kaane xa. Xa muxu gbətə yi a maso yire sarijanxin na, a yi faxama nən.

³⁹ Lewi bənsənna muxune birin Musa nun Haruna naxanye təngə xabila yεen ma fata Alatalaa yamarin na, xəmən naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e malanxina, muxu wuli məxəjən nun firin.

* **3:31:** 3.31Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui. † **3:36:** Nde a falama a “galallenne.”

⁴⁰ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dii xemē singene birin tēngē Isirayila kaane yε, naxanye barin bata dangu kike kedenna ra, i yi e xinle sεbe kedin ma. ⁴¹ Lewi bənsənna muxune so n yii e jəxən na e nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii singene jəxən na. Alatala nan n tan na.” ⁴² Musa yi Isirayila kaane dii singene birin tēngē, alo Alatala a yamari kii naxan yi. ⁴³ Dii xemē singen naxanye birin bata yi dangu kike kedenna ra, ne xinle sεbexin lan muxu wuli məxəjən nun firin kəmē firin tongue solofer e nun saxan nan ma.

⁴⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ⁴⁵ “Lewi bənsənna muxune tongo Isirayila kaane dii singene jəxən na e nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii singene jəxən na. Lewi bənsənna muxune xa findi n gbeen na. Alatala nan n tan na. ⁴⁶ Bayo Isirayila dii singene wuya Lewi bənsənna muxune xa han muxu kəmē firin tongue solofer e nun saxan, ne xunba dixin na a ra. ⁴⁷ Muxu kedenna xunba gbeti gbanan suulun na, gbeti gbananna naxan nawalima yire sarijanxini, naxan lanxi garamu fu ma. ⁴⁸ I xa na gbetin so Haruna nun a diine yii dii singene xunba seen na naxanye yi wuyaxi ayi.”

⁴⁹ Naxanye mi yi jəxə yibiraxi Lewi bənsənna muxune ra, Musa yi ne xunba gbetin tongo. ⁵⁰ A yi Isirayila dii singene gbetin tongo han gbeti gbanan wuli keden kəmē saxan tongue sennin e nun suulun, gbeti gbananna naxan nawalima yire sarijanxini. ⁵¹ Nayi, Musa yi xunba gbetin so Haruna nun a diine yii, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

4

Lewi bənsənna wanle

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ² “Ε Kehati xabilan muxune tēngē Lewi yixetene ye xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ³ Ε xemēne tēngē keli jee tongue saxanna ma han jee tongue suulun, naxanye birin nōe wanla ke Naralan Bubuni.”

⁴ “Kehati xabilan muxune xa wanli ito nan ke Naralan Bubuni: E xa e yengi lu se sarijanxi fisamantenne xən. ⁵ Yamaan na keli sigadeni, Haruna nun a diine xa yε

masansan dugin ba, e yi a sa Layiri Sereya Kankiraan fari. ⁶ E yi sube kidi fajine sa a fari, e mən yi dugi mamiloxini bandun ne fan fari. E yi Kankiraan tongo tamine yitən. ⁷ E xa dugi mamiloxi gbətə sa Buru Rali Tabanla fari, e yi a goronne nun igelengenne nun minse saraxa saseene dəxəna. Buru Ralixin naxanye na waxatin birin, ne xa lu tabanla fari. ⁸ E xa dugi gbeela so seene birin xunna, e yi sube kidi fajine so e birin xunna, e mən yi tabanla tongo tamine yitən. ⁹ E xa dugi mamiloxin so lənpu dəxə seen nun lənpune nun e rawali seene nun təe kə seene nun e radəgə turen xun na. ¹⁰ E xa ne birin mafilin sube kidi fají bitinganni, e mən yi e sa e xali wudin fari. ¹¹ E xa dugi mamiloxin so saraxa gande xəma dixin xun na, e yi sube kidi fají bitinganna so na fan xun na. E mən yi a tongo tamine yitən. ¹² Muranna naxanye birin nawalima yire sarijanxini e xa ne malan, e yi e raxidi dugi mamiloxini, e yi kidi fají bitinganna so e xun na, e yi e sa e xali wudin fari. ¹³ E xa xuben ba saraxa gande sula dixin fari, e yi dugi mamiloxin so a xun na. ¹⁴ E xa a saraxa waliseene birin dəxə na fari: xube sa seene, suben tongo seene, xube kə seene, e nun wuli xuya goronne. E xa sube kidi fají bitinganna so e xun na, e mən yi saraxa ganden tongo tamine yitən. ¹⁵ Haruna nun a diine na yelin muranne nun goron sarijanxine xunna soε, yamaan na keli sigadeni, Kehati xabilan muxune xa fa, e yi e xali. Koni e nama e yiin din se sarijanxine ra, alogo e nama faxa. Kehati xabilan muxune xa na seene xali naxanye Naralan Bubun kui. ¹⁶ Saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa a yengi lu lənpu turen nun wusulanna nun bogise saraxane nun masusan turen xən ma. A yi a yengi lu Ala Batu Bubun yiren birin xən ma e nun a kui seene nun muran sarijanxine nun a goronne birin.”

¹⁷ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ¹⁸ “Ε Kehati xabilan muxune ratanga alogo e nama raxəri Lewi bənsənna yε. ¹⁹ Ε ito nan liga e xa alogo e nama faxa e na e maso se sarijanxi fisamantenne ra waxatin naxan yi: Haruna nun a diine singe xa so yire

sarijanxini, e yi birin ti a wali ra, e nun a lan a xa naxan xali. ²⁰ Konj Kehati xabilan muxune nama so yire sarijanxini, e se sarijanxi fisamantenne to, hali ndedi, alogo e nama faxa.”

²¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²² “Gerisən yixetene fan tengə, xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ²³ I xa xemene tengə keli jee tongue saxanna ma han jee tongue suulun, naxanye noe wanla ke Naralan Bubuni. ²⁴ Gerisən yixetene xabilane wanle ni i ra e nun e lan e xa goronna naxanye xali: ²⁵ E xa Ala Batu Bubun dugine maxali, e nun Naralan Bubuna, a xunna soona, a kidi fajin naxanye sama a fari, dugin naxanye singanma Naralan Bubun so deen na, ²⁶ a sansanna dugin naxanye Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin naxan singanxi a so deen na, e nun e lutine nun e singan seene birin. ²⁷ Gerisən xabilan muxune xa wali Haruna nun a diine yamarin bun. E tan nan a falama e xa e lan e xa naxan xali. ²⁸ Gerisən xabilan muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni. E xa wali saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”

²⁹ “I xa Merari bənsənna muxune tengə xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ³⁰ I xemene birin tengə keli jee tongue saxanna ma han jee tongue suulunna, naxanye noe wanla ke Naralan Bubuni.”

³¹ “E wanla ni i ra Naralan Bubuni: E xa Ala Batu Bubun bun tiine xali, a gaalane,* a senbetenne, a bundəxəne, ³² sansanna senbetenne naxan bubun nabilinni, e bundəxəne, e gbangban wudine nun e lutine, e nun waliseene birin. E xa xemən birin goronna so a yii a naxan xalima.

³³ Merari bənsənna muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni, saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”

³⁴ Musa nun Haruna nun yamaan mangane yi Kehati xabilan muxune tengə xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ³⁵ Xemən naxanye birin bata yi jee tongue saxanna sətə han jee tongue suulunna, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni, ³⁶ ne yi tengə xabila yeeen ma, e lan muxu wuli firin keme solofera tongue suulun nan ma. ³⁷ Kehati xabila xemene yaten nan na ra,

naxanye yi walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi e birin tengə alo Alatala a yamari e ma fata Musa ra kii naxan yi.

³⁸ Gerisən yixetene fan yi tengə xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ³⁹ Xemən naxanye birin bata yi jee tongue saxanna sətə han jee tongue suulun, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni, ⁴⁰ ne yi tengə xabila yeeen ma, e lan muxu wuli firin keme sennin tongue saxan nan ma. ⁴¹ Gerisən yixetene yaten nan na ra, naxanye yi walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi e birin tengə alo Alatala a yamari kii naxan yi.

⁴² Merari yixetene fan yi tengə xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ⁴³ Xemən naxanye birin bata yi jee tongue saxanna sətə han jee tongue suulunna, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni, ⁴⁴ ne yi tengə xabila yeeen ma, e lan muxu wuli saxan keme firin nan ma. ⁴⁵ Merari yixetene yaten nan na ra. Musa nun Haruna yi e birin tengə alo Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra.

⁴⁶ Musa nun Haruna nun Isirayila mangane yi Lewi bənsənna muxune birin tengə xabila yeeen nun denbaya yeeen ma. ⁴⁷ Xemən naxanye birin bata yi jee tongue saxanna sətə han jee tongue suulun, naxanye birin yi Naralan Bubun wanla kema, e mən yi a xali, ⁴⁸ e malanxin lan muxu wuli solomasexə keme suulun tongue solomasexə nan ma. ⁴⁹ E yi e tengə alo Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra. Birin yi ti a wanla ra, e nun a lan a xa goronna naxan maxali, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

5

Muxu sarijanxarene fe

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Isirayila kaane yamari a e xa na kanna ramini yamaan daaxaden fari ma fure naxin naxan fatin ma hanma faxunna minima muxun naxan bari boden ma hanma naxanye xəsidi binbin xən. ³ Xa xemən na a ra hanma naxanla, e xa e ramini yamaan daaxaden fari ma, alogo e nama daaxaden naxəsi, n luma e tagi denaxan yi.” ⁴ Isirayila

* ^{4:31:} Nde a falama a “galallenne.”

kaane yi na ligi, e yi e ramini yamaan daaxaden fari ma, e yi a ligi alo Alatala a fala Musa xa kii naxan yi.

Kala tixine xa yitən

⁵ Alatala yi a fala Musa xa, ⁶ a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xemena nde hanma naxanla nde hake yo ligi muxu gbete ra, a bata tinxintareyaan ligi Alatala ra. Na kanna bata findi yulubi tongon na. ⁷ Fø a xa a ti a haken na nən, a yi a se kalaxin jəxən naxete a kanna ma, a yi a se kalaxin sareni yaganna dəxəde firin sa a fari. ⁸ Xa se kanna faxa, a bari bode mi na naxan na gbetin nasuxə, na seen lan a xete Alatala ma, a so saraxaraliin yii, sa kontonna fari Ala solona seen na a xa. ⁹ Isirayila kaane fama saraxa sarijanxin naxanye ra, saraxaraliin nan gbee ne ra. ¹⁰ Muxun na naxan nasarijan, a na ligaxi a yete nan xa. Muxun na naxan so saraxaraliin yii, na luma a tan nan yii.”

Sariyana lan xəxələnna ma

¹¹ Alatala yi a fala Musa xa, ¹² a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xemena nde a naxanla mi tinxin, a a xemən yanfa, ¹³ e nun xemən gbete yi kafu, xa a xemən mi a to, naxanla yi a yete raxəsi wundoni, koni xa a li sere mi na, a mi suxu na feen xun na, ¹⁴ xa xəxələn xaxinla so na xeməni, a sike a naxanla ma, xa a li a xəsxi hanma a mi a ligaxi, ¹⁵ nayi, na xemən xa a naxanla xali saraxaraliin fema. A xa murutu fujin kilo saxan xali bogise saraxan na. A nama ture sa na murutuni, a nama wusulan sa a fari, amasətə xəxələnna bogise saraxan na a ra. Marabira seen na a ra hake tongoxin ma. ¹⁶ Saraxaraliin xa naxanla maso, alogo a xa ti Alatala yetagi. ¹⁷ A xa ige rasarijanxin tongo fejena nde kui, a yi Ala Batu Bubun burunburunna sa a yi. ¹⁸ Naxanla naxan tima Alatala yetagi, a xa na labaranna ba, a yi bogise saraxan so a yii jəxə lu seen na a haken xən xəxələnna bogise saraxan na. Saraxaraliin xa na ige ləxən suxu a yii, naxan fama dangan na. ¹⁹ A xa naxanla rakələ, a naxa, ‘Xa ε nun xemən gbete mi kafuxi, i mi i ya xemən yanfaxi, i mi xəsi fe rabaxi xabu i dəxə xemə taa ra, i xa

ratanga dangani ito ma ige ləxəni ito fama naxan na. ²⁰ Koni xa i bata i ya xemən yanfa, i yi i yete raxəsi, xa ε nun xemən gbete bata kafu xabu i dəxə xemə taa ra,’ ²¹ nayi, saraxaraliin xa naxanla rakələ dangani ito ra, ‘Alatala xa a ligi, i doyen, i kuiin yi mate i ra, yamaan yi i danga, e yi i mafala. ²² Igeni ito naxan fama dangan na, na xa so i fatini, a yi i kuiin mate i ra, i yi doyen.’ Naxanla xa a ratin, a naxa, ‘Amina, amina!’”

²³ “Saraxaraliin xa dangani itoe səbə walaxana nde ma, a yi e xa ige yiləxin na. ²⁴ A xa ige xəlen so naxanla yii naxan fama dangan na, a a min, alogo a xa so a fatin xən, a xələ ayi. ²⁵ Saraxaraliin xa xəxələnna bogise saraxan tongo naxanla yii, a a yita Alatala ra a yii, a yi a xali saraxa ganden dəxən. ²⁶ A xa a yiin yε keden ba a ra, jəxə lu seen na Ala xən, a yi a sa teeni saraxa ganden fari. Na xanbi ra, naxanla yi igen min. ²⁷ Xa a bata a yete xəsi, a a xemən yanfa, a na igen min naxan fama dangan na, na a tərəma nən, a a kuiin mate a ra, a yi doyen. Na naxanla findima nən danga muxun na yamaan tagi. ²⁸ Koni, xa na naxanla mi a yete xəsxi, a sarijan, fefe mi a sətəma, a mən nəe diine bare nən. ²⁹ Xəxələnna sariyan nan na ra naxanla xa naxan bata a xemən yanfa, a a yete xəsi, ³⁰ hanma xəxələn xaxinla na so xemən naxan yi, a na sogin a naxanla ma. A xa ti Alatala yetagi, saraxaraliin yi sariya səbəxini itoe birin nakamali a ma. ³¹ Xemən mi hake yo tongoxi, koni naxanla a hakən goronna tongoma nən.”

6

Nasiri de ti fena

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xemena nde hanma naxanla nde a de ti, a a xa lu Alatalaa wanla ra Nasiri muxun na, ³ na kanna xa a me dələn na e nun na minse sifane, hali manpa muluxunxina. A nama minse yo min naxan nafalaxi manpa bogin na, a nama manpa bogi xinden hanma a xaraxin don. ⁴ A nəma a Nasiri de tiin nakamalima, a nama sese don naxan kelixi

* **6:4:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

manpa binle^{*} yi, hali a xonne hanma a dagina. ⁵ A nema a Nasiri dē tiin nakamalima, biden nama a xunna li. A xa lu Alatalaa wanla ra han na waxati falaxin yi kamali. A xa sarijan, a xa a xunsexen lu kuyε ayi. ⁶ A nema Alatalaa wanla ra, a nama a maso binbin na. ⁷ Hali a baba hanma a nga hanma a ngaxakedenna nde faxa, a nama a yεte xəsi, a so binbin xun ma. Amasōtō a xunsexen findixi taxamasenna nan na, a a tan bata lu Alaa wanla ra. ⁸ A nema Alaa wanla ra waxatin naxan birin yi, a sarijan Alatala yetagī.

⁹ “Xa muxuna nde faxa a fēma, a xunsexen ralixin bata raharamu. A xa a xunna bi a rasarijan ləxəni, xii soloferede ləxəni. ¹⁰ Xii solomasexede ləxəni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin xali saraxaraliin fēma Naralan Bubun so dēen na. ¹¹ Saraxaraliin xa keden faxa yulubi xfari saraxan na, bona saraxa gan daxin na, a Ala solona a xa. Amasōtō a bata lu binbin fēma. Na ləxəni, a mōn xa a xunna rasarijan. ¹² Nayi, na kannā mōn xa a dē ti waxatin dē suxu, a yi kontonna jnēe kedenna ba yangin saraxan na Alatala xa. Waxatin naxan bata yi dangū, na mi a kui, amasōtō a xəsi nēn benun a dē tiin xa kamali.”

¹³ “Sariyan ni ito ra Nasiri dē tiin ma. A waxati saxin na kamali, e xa fa a ra Naralan Bubun so dēen na. ¹⁴ A xa fa kiseni itoe ra Alatala yetagī: kontonna jnēe kedenna fē mi naxan na saraxa gan daxin na, yεxεe gilen jnēe kedenna fē mi naxan na yulubi xfari saraxan na, e nun konton keden fē mi naxan na bəjē xunbeli saraxan na. ¹⁵ A mōn yi fa na saraxane bogise nun minse saraxane ra e nun burun sangatanna yε kedden buru rate seen[†] mi naxan yi, e nun buru xunne naxan nafalaxi murutu fujī fajin na naxan basanxi turen na, e nun buru yilənlənxine turen saxi naxanye ma. ¹⁶ Saraxaraliin xa ne yita Alatala ra, a yi yulubi xfari saraxan ba e nun saraxa gan daxina. ¹⁷ A mōn xa kontonna ba bəjē xunbeli saraxan na Alatala xa, e nun buru ratetaren naxanye sangatanna kui e nun bogise saraxane nun minse saraxane. ¹⁸ Na waxatini, Nasiri muxun xa a xunna bi Naralan Bubun so dēen na bayo a bata

yi a xunna fi Ala ma. A yi a xun sexen sa tēni naxan bəjē xunbeli saraxan bun. ¹⁹ Nasiri muxun na a xunna bi, saraxaraliin xa kontonna balaxa jinxin so a yii, e nun buru xun keden nun burudi keden keli sangatanna kui, buru rate se mi naxanye yi. ²⁰ Saraxaraliin xa e yita Alatala ra se ralixin na. E sarijan. Saraxaraliin nan gbee e ra, sa danban nun a kanken fari naxanye daxa e yita Ala ra. Na xanbi ra, Nasiri muxun nōe manpaan minjē nēn.”

²¹ “Sariyan nan na ra lan Nasiri muxuna kiseen ma bayo a bata a dē ti a a xa lu Alatalaa wanla ra. Xa ferēna a xa, a mōn nōe nde se a fari. A xa a dē tiin nakamali alo Nasiri muxuna sariyana a falaxi kii naxan yi.”

Saraxaraliin dubana

²² Alatala yi a fala Musa xa, ²³ a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a e xa duba Isirayila kaane xa ikimaan na:

²⁴ Alatala xa i baraka,
a i kantan!

²⁵ Alatala nōrōn xa godo i ma,
a kininkinin i ma!

²⁶ Alatala xa a yengi dōxō i xōn,
a bəjē xunbenla fi i ma!

²⁷ E na duba Isirayila kaane xa n xinli, n tan e barakama nēn.

7

Isirayila mangane kiseene fe

¹ Musa yelin Ala Batu Bubun tiye ləxən naxan yi, a yi a masusan turen na a rasarijan xinla ma e nun a muranne birin. A mōn yi saraxa ganden nun a goronne masusan, a e rasarijan. ² Nayi, Isirayila mangane yi fa kiseene ra. Denbaya xunne nan yi ne ra naxanye yamaan tengē, bōnsōn mangane. ³ E yi fa e kiseene ra Alatala yetagī: Wontoro xunna soxin sennin e nun jnige fu nun firin. Manga firin, wontoro keden, manga keden jnige keden. E yi fa ne ra Ala Batu Bubun yetagī.

⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

⁵ “Kiseene rasuxu e yii alogo e xa Naralan Bubun wanla kē. E xa yitaxun Lewi bōnsōnna ra, naxan lanjē e wanle ma.”

⁶ Nayi, Musa yi wontorone nun jnigene

[†] 6:15: burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

rasuxu, a yi e yitaxun Lewi bənsənna ra. ⁷ A yi jinge naanin nun wontoro firin so Gerisən xabilan yii, alogo e wanla xa sənəya. ⁸ A yi jinge solomasexe nun wontoro naanin so Merari xabilan yii, alogo e wanla xa sənəya. E birin yi walima Itamaraa yamarin bun, saraxarali Harunaa diina. ⁹ Koni, a mi se so Kehati xabilan yii, amasətə e yi tixi se sarijanxi fisaman-tenne maxanla nan na, naxanye tongoma tungunna ma.

¹⁰ Saraxa ganden masusan ləxən naxan yi turen na alogo a wanla xa fələ, mangane yi e kiseene xali saraxa ganden yətagi. ¹¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ləxə yo ləxə manga keden xa fa a kiseene ra, alogo wanla xa fələ saraxa ganden yətagi.”

¹² Aminadabo a dii Naxason yi fa Yuda bənsənna kiseene ra xii singe ləxəni. ¹³ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan binyen yi lanxi garamu wuli keden kəmə saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin keden naxan binyen lanxi garamu kəmə solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ¹⁴ xəma goronna naxan lanxi garamu kəmə ma, a rafexi wusulanna ra, ¹⁵ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jəe kedenna saraxa gan dixin na, ¹⁶ kətə keden yulubi xafari saraxan na, ¹⁷ jinge firin e nun konton suulun nun kətə suulun, e nun yəxəen jəe keden kedenna suulun, bəjəe xunbeli saraxan na. Ne nan findi Aminadabo a dii Naxason ma kiseene ra.

¹⁸ Suwari a dii Nataneli, Isakari bənsənna mangana, na yi fa a kiseene ra xii firinde ləxəni. ¹⁹ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kəmə saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kəmə solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ²⁰ xəma goronna naxan lanxi garamu kəmə ma, a rafexi wusulanna ra, ²¹ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jəe kedenna saraxa gan dixin na, ²² kətə keden yulubi xafari saraxan na, ²³ jinge

firin e nun konton suulun nun kətə suulun, e nun yəxəen jəe keden kedenna suulun, bəjəe xunbeli saraxan na. Ne nan findi Suwari a dii Nataneli a kiseene ra.

²⁴ Xelən ma dii Eliyabi, Sabulon bənsənna mangana, na yi fa a kiseene ra xii saxande ləxəni. ²⁵ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kəmə saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kəmə solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ²⁶ xəma goronna naxan lanxi garamu kəmə ma, a rafexi wusulanna ra, ²⁷ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jəe kedenna saraxa gan dixin na, ²⁸ kətə keden yulubi xafari saraxan na, ²⁹ jinge firin e nun konton suulun nun kətə suulun, e nun yəxəen jəe keden kedenna suulun, bəjəe xunbeli saraxan na. Ne nan findi Xelən ma dii Eliyabi a kiseene ra.

³⁰ Sedewuri a dii Elisuri, Rubən bənsənna mangana, na yi fa a kiseene ra xii naaninde ləxəni. ³¹ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kəmə saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kəmə solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ³² xəma goronna naxan lanxi garamu kəmə ma, a rafexi wusulanna ra, ³³ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jəe kedenna saraxa gan dixin na, ³⁴ kətə keden yulubi xafari saraxan na, ³⁵ jinge firin e nun konton suulun nun kətə suulun, e nun yəxəen jəe keden kedenna suulun, bəjəe xunbeli saraxan na. Ne nan findi Sedewuri a dii Elisuri a kiseene ra.

³⁶ Surisadayi a dii Selumiyeли, Simeyən bənsənna mangana, na yi fa a kiseene ra xii suulunde ləxəni. ³⁷ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kəmə saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kəmə solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namu-

lanxi turen na bogise saraxan na, ³⁸ xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ³⁹ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁴⁰ koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁴¹ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na. Ne nan findi Surisadayi a dii Selumiyeli a kiseene ra.

⁴² Dewuyeli a dii Eliyasafi, Gadi bonsenna mangana, na yi fa a kiseene ra xii senninde loxoni. ⁴³ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu keme solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁴⁴ xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ⁴⁵ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁴⁶ koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁴⁷ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na. Ne nan findi Dewuyeli a dii Eliyasafi a kiseene ra.

⁴⁸ Amixudi a dii Elisama, Efirami bonsenna mangana, na yi fa a kiseene ra xii soloferede loxoni. ⁴⁹ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu keme solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁵⁰ xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ⁵¹ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁵² koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁵³ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na. Ne nan findi Amixudi a dii Elisama kiseene ra.

⁵⁴ Pedasuri a dii Gamaliyeli, Manase bonsenna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomasexede loxoni. ⁵⁵ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan

lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu keme solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁵⁶ xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ⁵⁷ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁵⁸ koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁵⁹ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na. Ne nan findi Pedasuri a dii Gamaliyeli a kiseene ra.

⁶⁰ Gidewoni a dii Abidan, Bunyamin bonsenna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomanaaninde loxoni. ⁶¹ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu keme solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁶² xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ⁶³ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁶⁴ koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁶⁵ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na. Ne nan findi Gidewoni a dii Abidan ma kiseene ra.

⁶⁶ Amisadayi a dii Axiyeseri, Dan bonsenna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fude loxoni. ⁶⁷ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu keme solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁶⁸ xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra, ⁶⁹ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan dixin na, ⁷⁰ koto keden yulubi xafari saraxan na, ⁷¹ ninge firin e nun konton suulun nun koto suulun, e nun yexeen jee kedenna saraxan na.

bɔ̄ne xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amisaday a dii Axienteseri a kiseene ra.

⁷² Okiran ma dii Pagiyeli, Aseri bɔ̄nsɔ̄nna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun kedende lɔ̄xɔ̄ni. ⁷³ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁷⁴ xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra, ⁷⁵ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenne saraxa gan dixin na, ⁷⁶ kɔ̄tɔ̄ keden yulubi xafari saraxan na, ⁷⁷ jinge firin e nun konton suulun nun kɔ̄tɔ̄ suulun, e nun yɛxɛen jee keden kedenna suulun, bɔ̄ne xunbeli saraxan na. Ne nan findi Okiran ma dii Pagiyeli a kiseene ra.

⁷⁸ Enan ma dii Axira, Nafatali bɔ̄nsɔ̄nna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun firinde lɔ̄xɔ̄ni. ⁷⁹ A kiseene ni i ra: goronna gbeti dixin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti dixin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofera ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na, ⁸⁰ xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra, ⁸¹ tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenne saraxa gan dixin na, ⁸² kɔ̄tɔ̄ keden yulubi xafari saraxan na, ⁸³ jinge firin e nun konton suulun nun kɔ̄tɔ̄ suulun, e nun yɛxɛen jee keden kedenna suulun, bɔ̄ne xunbeli saraxan na. Ne nan findi Enan ma dii Axira a kiseene ra.

⁸⁴ Isirayila denbaya xunne birin ma kiseene ni i ra, e naxanye fi saraxa ganden masusan lɔ̄xɔ̄ni alogo a wanla xa fɔ̄lɔ̄: goronna gbeti dixin fu nun firin, wuli xuya goronna gbeti dixin fu nun firin, xɛma goronna fu nun firin. ⁸⁵ Goronna gbeti dixin keden kedenne birin yi lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronne fan, garamu kɛmɛ solofera. Na seene birin malanxin lanxi gbeti kilo mɔ̄xɔ̄jen nun naanin nan ma naxan nun

yire sarijanxin liga seen binyen lan.

⁸⁶ Goronna xɛma dixin keden kedenne birin yi lanxi garamu kɛmɛ nan ma. E fu nun firinne malanxina, garamu wuli keden kɛmɛ firin. E yi rafexi wusulanna ra. ⁸⁷ E fa xuruseen naxanye ra saraxa gan dixin na: tura bulan fu nun firin, konton fu nun firin, yɛxɛen jee kedenne fu nun firin, e nun e bogise saraxane. E yi fa kɔ̄tɔ̄ fu nun firin na yulubi xafari saraxan na.

⁸⁸ E fa xuruseen naxanye ra bɔ̄ne xunbeli saraxan na: tura mɔ̄xɔ̄jen nun naanin, konton tongue sennin, kɔ̄tɔ̄ tongue sennin e nun yɛxɛen jee keden kedenne tongue sennin. Ne nan findi kiseene ra alogo saraxa ganden wanla xa fɔ̄lɔ̄ a masusan xanbini.

⁸⁹ Musa nɛma yi soe Naralan Bubuni falatideni Ala xa, a yi Ala xuiin mɛma maleka gubugubu kan sawura firinne nan longori ra Layiri Sereya Kankiraan dəraganla xun ma, Ala solonadena. A yi falan tima a xa.

8

Lənpune dəxəsenafe

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I na lənpu soloferene dəxə waxatin naxan yi, e lan e yi lənpu dəxə seen yətagini yalan.” ³ Haruna yi na liga. A lənpune dəxə alogo e xa e dəxə seen yətagini yalan alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ⁴ Lənpune dəxə seen yi rafalaxi xɛma bɔ̄nbɔ̄xin nan na, keli a sanna ma han a fuge sawurane, alo Alatala a yita Musa ra kii naxan yi.

Lewi bɔ̄nsɔ̄nna muxune rasarijananna

⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ⁶ “Lewi bɔ̄nsɔ̄nna muxune ba Isirayila kaan bonne yɛ, i yi e rasarijan. ⁷ I xa e rasarijan ikiini: I xa marasarijan igen xuya e ma, na xanbi ra e xa e fati ma xabene birin bi, e yi e dugine xa, alogo e xa sarijan. ⁸ E xa tura bulan keden tongo, e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na a bogise saraxan na, i yi tura bulan gbete tongo yulubi xafari saraxan na. ⁹ I yi Isirayila yamaan birin malan, i yi Lewi bɔ̄nsɔ̄nna muxune xili Naralan Bubun yetagi. ¹⁰ I xa Lewi bɔ̄nsɔ̄nna muxune maso Alatala

yetagī, Isirayila kaane yi e yiine sa e fari. ¹¹ Haruna xa Lewi bənsənna muxune yita Alatala ra se ralixin na Isirayila kaane tagi alogo e xa Alatala wanla fələ. ¹² Na xanbi ra, Lewi bənsənna muxune xa e yiine sa tura firinna xunne fari. Na keden xa ba Alatala xa yulubi xafari saraxan na, bona saraxa gan daxin na, Ala solona seen na Lewi bənsənna muxune xa. ¹³ I xa Lewi bənsənna muxune ti Haruna nun a diine yetagi, e yi e yita Alatala ra se ralixin na. ¹⁴ Na kiini, i xa Lewi bənsənna muxune ba Isirayila kaan bonne tagi, Lewi bənsənna muxune yi findi n gbeen na. ¹⁵ I na Lewi bənsənna muxune rasarjan i yi e yita n na se ralixin na, e xa fa e wanle kε Naralan Bubuni. ¹⁶ Amasətə e bata findi n gbeen na mumε! N bata e tongo n gbeen na Isirayila dii xəmə singene birin nəxən na. ¹⁷ Amasətə n gbeen nan Isirayila dii xəmə singene birin na, a muxune nun a subene. Xabu n Misiran yamanan dii singene faxa ləxəni, n bata Isirayila dii singene ramara n yetə xa. ¹⁸ Koni n Lewi bənsənna muxune nan tongoxi alogo e xa Isirayila dii xəmə singene nəxə yibira. ¹⁹ N ne nan soma Haruna nun a diine yii Isirayila kaane tagi, alogo e xa Naralan Bubun wanle kε Isirayila kaane xa, e yi Ala solona e xa. Nayi, fitina fe mi Isirayila kaane sətəma, e na e maso yire sarijanxin na.”

²⁰ Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan birin yi na ligi Lewi bənsənna muxune xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ²¹ Lewi bənsənna muxune yi e yetə rasarjan, e e dugine xa. Haruna yi e yita Alatala ra se ralixin na, a yi Ala solona e xa alogo e xa sarijan. ²² Na xanbi ra, Lewi bənsənna muxune yi fa e wanla fələ Naralan Bubuni, Haruna nun a diine yamarin bun. E yi a ligi Lewi bənsənna muxune xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²³ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²⁴ “Lewi bənsənna muxune luma ikiini: Xəmən naxanye barin bata dangu nəe məxənən nun suulunna ra, ne xa fa walideni Naralan Bubuni. ²⁵ Koni, e na nəe tongue suulunna sətə siimayaan na, e xa wanla dan. ²⁶ E nəe e ngaxakedenne maliyə nən walideni Naralan Bubuni, koni

e yetəen nama a wanla kε. I xa wanle taxu Lewi bənsənna muxune ra na kiini.”

9

Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla

¹ Alatala yi falan ti Musa xa Sinayi tonbonni, e minin nəen firinden kike singeni Misiran yamanani. A yi a fala, a naxa, ² “Isirayila kaane xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba a waxatini. ³ E xa a ligi kikeni ito xii fu nun naaninde ləxən ninbanna ra, alo a fe yamarine nun a sariyane kii naxan yi.”

⁴ Musa yi na rali Isirayila kaane ma, a e xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba. ⁵ E yi na ligi kike singen xii fu nun naaninde ninbanna ra, Sinayi tonbonni. E yi a birin ligi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

⁶ Koni, muxuna nde yi na naxanye bata yi e yiin din binbin na. E yi xəsxi na ləxəni, e mi yi nəe Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla rabə. E yi siga Musa nun Haruna fema, ⁷ e yi a fala Musa xa, e naxa, “Nxu bata xəsi binbin xən. Koni, nanfera nxu mi nəe nxə saraxane bə Alatala xa alo Isirayila kaan bonne a waxatini?” ⁸ Musa yi e yabi, a naxa, “E dija han n xa a kolon Alatala naxan yamarima ε fe yi.” ⁹ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁰ a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa ε tan nde hanma ε yixətəna nde xəsxi binbin xən, hanma xa e sa sigatini, a mən nəe Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla rabə nən Alatala xa. ¹¹ E xa sanla raba kike firinden xii fu nun naaninde ləxən ninbanna ra. E yəxəe diin don e nun buru ratetarene nun nəxənde xələne. ¹² E nama sese lu han xətənni, e nama a xənne yigira. E na Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba, e xa a yamarine birin suxu. ¹³ Koni xa muxuna nde tondi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla rabə a waxatini, anu a mi xəsxi, a mi sigatini, a kedima nən Isirayila yamani, a to mi saraxan baxi Alatala xa a waxatini. Na kanna a yulubin goronna tongoma nən. ¹⁴ Xənən naxanye dəxi ε tagi, xa ne wa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba feni Alatala xa, e lan e yi a sariyane nun a yamarine suxu. Sariyane lan birin xa, Isirayila kaan nun xənəna.”

*Alatala norona
Xorayaan 40.34-38*

¹⁵ Ala Batu Bubun ti ləxən naxan yi, Layiri Sereya Bubuna, kundaan yi so a xun na. Keli jinbanna ma han xətənni, na kundaan yi dəgəma nən alo teəna. ¹⁶ Kundaan yi lu a xun ma, koni kœen na, a yi lu alo teəna. ¹⁷ Na kundaan na yi ba bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane yi kelima nən sigadeni. Kundaan na ti dənaxan yi, Isirayila kaane yi e daaxadeni tən mənni. ¹⁸ Isirayila kaane yi sigama Alatalaa yamarin nan ma, e mən yi e daaxadeni tənma Alatalaa yamarin nan ma. Fanni kundaan yi Ala Batu Bubun xun ma, e yi luma daaxadeni nən. ¹⁹ Xa kundaan yi lu Ala Batu Bubun xun ma waxati xunkuye, Isirayila kaane yi Alatalaa yamarin suxuma nən. E mi yi sigama. ²⁰ Waxatina nde, kundaan yi luma nən Ala Batu Bubun xun ma xii dando. E yi luma daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma, e yi sigama a yamarin nan ma. ²¹ Waxatina nde kundaan yi luma nən yire kedenni keli jinbanna ma han na xətən bode, koni a na yi ba xətənni tun, e yi sigama nən. Kœen nun yanyina, kundaan na yi ba, e fan yi kelima nən. ²² Xa a lu Ala batu bubun xun ma xii firin hanma kike keden, hanma jee keden, Isirayila kaane yi luma nən daaxadeni. E mi sige mumə, fə a na ba waxatin naxan yi. ²³ Isirayila kaane yi daaxama hanma e yi kelima daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma. E yi Alatalaa yamarine suxuma, a naxanye fi e ma fata Musa ra.

10

Gbeti Xətane

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Xəta firin nafala gbeti bənbəxin na yamaan xili sena malanni e nun yamaan nakeli sena sigadeni. ³ Na xəta firinne na fe waxatin naxan yi, yamaan birin xa e malan i fəma Naralan Bubun so dəen na. ⁴ Xa xəta keden nan fe, mangane nan gbansan xa e malan i fəma, Isirayila xabila xunne. ⁵ Xa xətaan bata fe, bənsənna naxanye dəxi Naralan Bubun sogetedeni, ne xa keli sigadeni. ⁶ Xətaan na fe a firinden, naxanye dəxi yamaan daaxaden yiifari fəxəni, ne xa keli sigadeni. Xəta xuiin nan yamaan nakelima

sigadeni. ⁷ Xətaan xa fe kii gbeče yi alogo yamaan xa e malan.”

⁸ “Saraxarali Harunaa diine nan lan e xətaan fe. Habadan sariyan nan na ra ε yixetene birin xa.”

⁹ “Ε na keli ε yaxune yengədeni naxanye ε naxankatama ε yamanani, ε xa xətane fe. Alatala a yengi luma nən ε xən ma, ε Ala, a yi ε rakisi ε yaxune ma. ¹⁰ Ε xa xətaan fe naxanaxa waxatine nun sali ləxəne nun kike nənε sanle birin yi, ε nəma saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane bε waxatin naxan yi. N yi n yengi lu ε xən. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

E yi keli Sinayi tonbonni

¹¹ Kike firinden xii məxəjədeni, e minin jee firindeni Misiran bəxəni, kundaan yi ba Layiri Sereya Bubun xun ma. ¹² Isirayila kaane yi kiraan suxu, e keli Sinayi tonbonni. Kundaan yi siga han a sa ti Paran tonbonni. ¹³ E keli singen nan yi na ra Alatalaa yamarin ma fata Musa ra. ¹⁴ Yuda bənsənna ganle nan singe kiraan suxu, e taxamasenna bun. E ganle yi Aminadabo a dii Naxason ma yamarin nan bun. ¹⁵ Isakari bənsənna ganla yi Suwari a dii Nataneli a yamarin nan bun. ¹⁶ Sabulon bənsənna ganla yi Xelən ma dii Eliyabi a yamarin nan bun.

¹⁷ Ala Batu Bubun yi wayan, Gərisən yixetene nun Merari yixetene yi a xali e yii.

¹⁸ Rubən bənsənna ganle yi siga e taxamasenna bun Sedewuri a dii Elisuri a yamarin bun. ¹⁹ Simeyən bənsənna ganla yi Surisadayi a dii Selumiyəli a yamarin nan bun. ²⁰ Gadi bənsənna ganla yi Dewuyəli a dii Eliyasafi a yamarin nan bun.

²¹ Kehati xabilan muxune yi siga se sarijanxine xale Lewi bənsənna muxun bonne fəxə ra alogo e xa Ala Batu Bubun ti benun se sarijanxine xa yamaan daaxaden li. ²² Efirami bənsənna ganle yi siga e taxamasenna bun Amixudi a dii Elisama yamarin nan bun. ²³ Manase bənsənna ganla yi Pedasuri a dii Gamaliyəli a yamarin nan bun. ²⁴ Bunyamin bənsənna ganla yi Gidewoni a dii Abidan ma yamarin nan bun.

²⁵ Dənxən na, Dan bənsənna ganle yi siga ganla bonne fəxə rakantanjne e taxamasenna bun, Amisadayi a dii Axiyeseri a yamarin bun. ²⁶ Aseri bənsənna ganle yi Okiran ma dii Pagiyeli a yamarin nan bun.

²⁷ Nafatali bənsənna ganla yi Enan ma dii Axira yamarin nan bun. ²⁸ Isirayila ganle yi yəbama na kii nin sigatini.

²⁹ Musa yi a fala Reyuli a dii Xobabi xa, Midiyā kaana, Musa bitanna, a naxa, “N xu sigan yireni Alatala naxan fixi nxu ma. Fa nxu fəxə ra, nxu fe fajin ligə i xa, amasətə Alatala bata fe fajine ragidi Isirayila ma.” ³⁰ Hobabi yi a yabi, a naxa, “En-en. N xətema n konna nin n ma yamaan dənaxan yi.” ³¹ Musa mən yi a fala, a naxa, “Yandi, i nama keli nxu fəma. I daaxade fajine kolon tonbonni. I luyə alo nxu yeeṇa. ³² Xa i nxu mati, en birin nan Alatalaa se fajine sətəma.”

³³ Isirayila kaane yi keli Alatalaa geyani, e sigan ti xii saxan. Alatalaa Layiri Kankiraan yi tixi e yee ra alogo a xa matabu yirena nde fen e xa. ³⁴ Alatalaa kundaan yi e xun ma yanyin na, e to yi kelima daaxadeni.

³⁵ Layiri Kankiraan na yi keli sigadeni waxati yo yi, Musa yi a falama nən, a naxa, “Alatala, keli, i xa i yaxune raxuya ayi, i rajaxu muxune yi e gi i yee ra!” ³⁶ Layiri Kankiraan yi tima waxatin naxan yi, Musa yi a falama nən, a naxa, “Alatala, fa Isirayila kaa wuli wuli wuyaxine tagi!”

11

Alatalaa təen

¹ Ləxəna nde yamaan yi lu e mawuge e tərəne fe ra. Alatala to na mə, a yi xələ, a yi təen nafa e tagi naxan yamaan daaxadeni de kinkina ndee gan. ² Yamaan yi sənxa Musa ra. Musa yi Alatala maxandi, təen yi tu. ³ E yi mənna xili sa Tabera,* amasətə Alatalaa təen nagodo nən mənni.

Xəyin yi yamaan suxu

⁴ Ləxəna nde xəyin yi muxu kobine suxu yamaan ye. Isirayila kaane yətəen yi lu wuge, e naxa, “En suben don daxin sətə di?

⁵ Nxu nxu mirima yəxəne ma nxu naxanye

don Misiran yi naxanye sare mi yi fima e nun kəkunbane nun jənle nun sabi dəeñe nun yabane nun sabi gbetene. ⁶ Iki nxu niin bata yijaxu nxu ma, donse yo mi toma fə Manna donseni ito!”†

⁷ Manna donseen yi luxi alo se xəri xunxurin naxanye yee rafixa alo wudi igena. ⁸ Yamaan yi minima na nan makədeyi, e yi a kunba gəmen ma hanma e a din wunla kui. Na xanbi ra, e mən yi nəe a jinjənən hanma e yi a gan burudine ra. A yi jaxun alo burun naxan gilinxi turen na. ⁹ Manna donseen yi godoma kəeən nan na xiila godo waxatini.

¹⁰ Musa yi Isirayila kaane mawuga xuiin mə, e yi malanxi denbaya yeeen ma e bubune so dəeñe ra. Alatala yi xələ han! Musa fan yi kəntəfili, ¹¹ a yi a fala Alatala xa, a naxa, “I n tərəma nanfera? Nanfera n mi fa rafan i ma? Nanfera i yamani ito goronna dəxi n tan xun ma? ¹² N tan nan fudi tongoxi yamani ito ra ba? N tan nan e barixi ba? Nanfera i naxa a n xa itoe banba alo dii ngana, han na yamanani i bata e benbane tuli sa naxan na? ¹³ N suben sətən minən yi yamani ito birin xa? E wugama n fəxə ra, e naxa, ‘Suben so nxu yii!’ ¹⁴ N kedenna mi nəe yamani ito goronna tonge. A gbo n ma. ¹⁵ Benun i xa ito ligə n na, n faxa keden na! Xa n nafan i ma, i nama tin n xa n ma tərən to.”

¹⁶ Alatala yi Musa yabi, a naxa, “Isirayila fonna muxu tongue solofera malan, i naxanye kolon Isirayila yamaan fonne nun kuntigine ra. I fa e ra Naralan Bubuni, alogo e xa ti i dəxən mənni. ¹⁷ N godoma nən i fəma mənni n falan ti i xa. N na n ma Nii Sarıhanxina ndedi bama nən i yi, n yi a sa e yi. Nayi, e nəe i maliyə nən yamani ito goronna tongodenli alogo i kedenna nama fa a tongo. ¹⁸ I xa a fala yamaan xa, i naxa, ‘E yətə rasarijan tilaa fe ra ε suben donma waxatin naxan yi. Alatala bata ε mawuga xuine mə ε to a fala, ε naxa, “En suben sətə di? Misiran yamanan nan fisa!” Iki, Alatala suben soma nən ε yii. ε fan a donma nən. ¹⁹ ε mi ləxə keden hanma firin daxin sətə, hali xi suulun, xii fu, hanma xii məxəjə, ²⁰ koni ε suben donma nən kike keden, han a mini ε nəeni, a rajaxu ε ma.

* ^{11:3:} Tabera bunna nəen fa fala “Təen.” † ^{11:6:} Manna donsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

Amasətə ε bata ε mə Alatala ra naxan ε tagi, ε to wuga a yetagi, ε naxa: Nanfera nxu minixi Misiran yi?" "

²¹ Musa yi a fala, a naxa, "N tan be xəmə wuli kəmə sennin tagi naxanye sigatini e sanni, anu, i a falama, a i suben soma e yii nen kike keden! ²² Xa nxu yəxəen nun siin nun jnige kurune birin faxa, ne a liyə ba? Xa nxu baan yəxəne birin suxu, ne a liyə ba?" ²³ Alatala yi a yabi, a naxa, "N sənbən go, na mi a liyə? I fama a todeni n naxan falaxi xa a ligə."

Alaa Nii Sarijanxin nun fonne

²⁴ Musa yi mini, a yi a fala yamaan xa Alatala naxan falaxi. A yi Isirayila fonna muxu tonge soloferere malan Naralan Bubun nabilinni. ²⁵ Alatala yi godo kundaan yiyanı, e nun Musa yi falan ti. A yi a Nii Sarijanxin ndedi ba Musa yi, a yi a ragodo fori tonge soloferene ma. Alaa Nii Sarijanxin to godo e ma, e yi waliyiya falane ti fələ, koni e mi yanfan.

²⁶ Muxu firin, Elidadi nun Medadi, ne yi daaxadeni. E yi yatexi fonne ra, koni e mi siga Ala Batu Bubuni. Koni, Alaa Nii Sarijanxin yi godo e fan ma, e yi waliyiya falane ti fələ daaxadeni. ²⁷ Banxulanna nde yi siga, a a fala Musa xa, a naxa, "Elidadi nun Medadi nabiya falane tima daaxadeni!" ²⁸ Nunu a dii Yosuwe naxan yi Musa malima xabu a dii jəreyani, na yi a xuini te, a naxa, "Musa, n kann, e rati!" ²⁹ Musa yi a yabi, a naxa, "I e maxəxələnma n xa nən ba? Alatala xa yamaan birin findi nabine ra! Ala xa a Nii Sarijanxin nagodo e birin ma!" ³⁰ Nayi, Musa nun Isirayila fonne yi siga daaxadeni.

Dəməne fe

³¹ Alatala yi foyen nafa keli baani, naxan fa dəməne ra daaxadeni. E yi godo e sa e bode fari e mate ayi han nəngənna yə firin, e siga se daaxaden nabilinni han yanyi keden sigati. ³² Yamaan yi ferijən e suxə, e xi e suxə. Na xətən bode e mən yi ferijən dəməne suxə han birin yi e suxu han kilo wuli keden. E yi e sa daaxaden nabilinni alogo e xa xara. ³³ Koni suben mən yi Isirayila kaane də, benun e xa a ragerun,

Alatala yi xələ e ma, a yi fitina furen nagodo e ma. ³⁴ Nanara, e yi mənna xili sa Kibiroti-Hatawa.‡ Amasətə xəoyidene maluxun mənna nin.

³⁵ Isirayila kaane yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e yi siga Xaserəti yi.

12

Mariyama nun Harunaa mawugana

¹ Musa bata yi Kusi jnaxanla dəxə. Mariyama nun Haruna yi Musa mafala fələ a jnaxanla fe ra. ² E yi a fala, e naxa, "Alatala falan tiin Musa nan gbansan xən ba? A mi falan tima en fan xən ba?" Alatala yi e xuiin mə. ³ Anu Musa yi findixi muxu yətə magodoxin nan na, a yətə magodoxi dangu birin na bəxə xənna fari.

⁴ Alatala yi a fala Musa nun Haruna nun Mariyama xa, a naxa, "E saxanna birin xa siga Naralan Bubuni!" E birin yi siga.

⁵ Alatala yi godo kundaan yiyanı, a yi ti Naralan Bubun so deen na, a yi Haruna nun Mariyama xili. E birin yi fa. ⁶ Alatala yi a fala e xa, a naxa, "E tuli mati n xuiin na. Xa n ma nabina nde ε tagi, n na n yətə yitama a ra nən fe toone yi alo xiye. N yi falan ti a xa xiyene yi. ⁷ Koni na kii mi a ra n ma walikən Musa xən. A tan nan təgəndiyaxi n ma yamaan birin tagi. ⁸ N falan fixən tima a xa nən kənən nun kənən! Sandan mi a ra! A tan bata Alatala misaala to. Nayi, nanfera ε mi gaxuma n ma walikən Musa mafalə?"

⁹ Alatala xələxin yi siga. ¹⁰ Kundaan bama Naralan Bubun xun ma waxatin naxan yi, Mariyama bata yi mafixa gasi fure jnaxine ra. Haruna yi a mato, furen jnaxin bata mini a fatin ma. ¹¹ A yi a fala Musa xa, a naxa, "N kann, yandi, dija nxu haken ma nxu naxan ligaxi xaxilitareyani!"

¹² Mariyama nama lu alo diin naxan faxaxi barixi, naxan fatin bata kun fələ a nga fatini." ¹³ Nayi, Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, "E Ala! Yandi, a rakəndeyə!"

¹⁴ Alatala yi a yabi, a naxa, "Xa a baba yi a də igen xuya a yetagi nun, a mi yi yagə xunsagi keden ba? A xa ramini daaxaden fari ma xii soloferere. Na xanbi ra, a mən nəxətə nən." ¹⁵ Nayi, e yi Mariyama ramini daaxaden fari ma xunsagi keden. Isirayila

‡ 11:34: Kibiroti-Hatawa bunna nən fa fala "Xəoyidene gaburuna."

kaane mi siga han a mən yi rasuxu. ¹⁶ Na xanbi ra, e yi keli Xaserəti yi, e yi daaxa Paran tonbonni.

13

Fe rakərəsi fu nun firinne fe Sariyane 1.19-33

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Fe rakərəsine rasiga Kanan yamanan matodeni n naxan soma Isirayila kaane yii. Bənsən yo bənsən, manga keden xa siga.” ³ Musa yi e rasiga Alatalaa yamarin ma, keli Paran tonbonni. Isirayila yεəratine nan yi e birin na. ⁴ E xinle ni itoe ra,

Ruben bənsənna: Sakuru a diin Samuwa.

⁵ Simeyən bənsənna: Xori a diin Safati.

⁶ Yuda bənsənna: Yefune a diin Kalebi.

⁷ Isakari bənsənna: Yusufu a diin Yigali.

⁸ Efirami bənsənna: Nunu a diin Hoseya.

⁹ Bunyamin bənsənna: Rafu a diin Paliti.

¹⁰ Sabulon bənsənna: Sodi a diin Gadiyeli.

¹¹ Yusufu a dii Manase bənsənna: Susi a diin Gadi.

¹² Dan bənsənna: Gemali a diina Amiyeli.

¹³ Aseri bənsənna: Mikeli a diin Seturi.

¹⁴ Nafatali bənsənna: Fofisi a diin Naxabi.

¹⁵ Gadi bənsənna: Make a diin Geweli.

¹⁶ Muxune xinle nan ne ra, Musa naxanye xε Kanan yamanan matodeni. Musa yi Nunu a dii Hoseya xili sa “Yosuwe.”

¹⁷ Musa to yi e rasigama Kanan yamanan matodeni, a yi a fala e xa, a naxa, “E mini Negewi nin, siga geya yireni. ¹⁸ E xa yamanan mato. E a mato xa muxune sənben gbo, xa a mi gbo, xa e wuya, xa e mi wuya. ¹⁹ E a mato xa e yamanan fan hanma xa a mi fan, xa e taane findixi banxidəne nan na hanma xa yinne soxi e ma. ²⁰ E a mato xa boxən fan, xa a mi fan, xa wudine na, xa e mi na. E yixədəxə, ε fa yamanan wudi bogine ra.” Manpa bili bogi singene waxatin nan yi a ra. ²¹ Nayi, e yi siga yamanan matodeni, keli Sini tonbonni siga han Rexobo yi, Lebo-Xamata dəxən. ²² E yi so Negevi yi, e siga han Xebiron yi, Anaki bənsənna muxune yi dəxi dənaxan yi, Aximan, Sesayi, e nun Talamayi. Xebiron bata yi ti jee solofera benun Soyán xa ti Misiran yamanani. ²³ E yi siga han

Esikoli lanbanni, e manpa bili yiin səgə tənsən keden yi singanxi naxan na. E na singan tami kuyen na alogo muxu firin xa a xali e nun girenada nun xəde bogina ndee.

²⁴ E yi mənna xili sa “Esikoli lanbanna”* tənsənna fe ra Isirayila kaane naxan səgə.

²⁵ Xii tongue naanin to dangu, e yi e xun xətə, sa keli yamana matoni.

²⁶ E yi xətə Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan fəma Kadesi yi, Paran tonbonni. E yi e dəntəgə yamaan xa, e mən yi yamanan wudi bogine yita e ra. ²⁷ E dəntəgeni ito nan sa Musa xa, e naxa, “Nxu bata siga yamanani i nxu rasiga dənaxan yi. Nəndi na a ra, nənən nun kumin gbo mənni! A bogina ndee ni i ra. ²⁸ Koni mən kaane sənben gbo! Yinne soxi e taane ma, e gbo mumə! Nxu yetəna Anaki bənsənna muxune toxi nən. ²⁹ Amaləkine dəxi Negewi yi. Xitine nun Yebusune nun Amorine dəxi geya yireni. Kanan kaane dəxi fəxə igen də e nun Yuruden baan xən.”

³⁰ Kalebi yi yamaan masabari Musa xa. A yi a fala, a naxa, “En siga yamanan suxudeni, amasətə en nəe nən yati!”

³¹ Koni fe rakərəsi bonne yi a fala, e naxa, “En mi nəe siyani itoe yəngə, amasətə e sənben gbo en xa.” ³² E yamanan naxan mato e na mafala fələ Isirayila kaane yε, e naxa, “Nxu fitina yamanan nan toxi! Mən kaane gbo mumə! ³³ Nxu Nefilimi muxu magaxuxine nan toxi na! Nxu yi luxi nxu yətə yε ra yi alo sujəne. E fan nxu toxi na kii nin!” E na falaxi nən bayo Anaki bənsənna fataxi Nefilimi nan na.

14

Yamaanyi tondi sigə

¹ Isirayila kaane yi gbelegbele, e xi wugə.

² E birin yi Musa nun Haruna mafala, yamaan birin yi a fala e xa, e naxa, “A fisa nxu yi faxa Misiran yi hanma tonbonni ito yi!

³ Nanfera Alatala faxi nxu ra yamanani ito yi alogo nxu xa faxa yəngəni? Nxənaxanle nun nxə diine fama nən suxudeni yəngəni. A mi fisa en xa xətə Misiran yamanani ba?”

⁴ E yi lu a fale e bode xa, e naxa, “En yεərati gbətə sugandi, en yi xətə Misiran yi!”

* **13:24:** Esikoli bunna nən fa fala “Tənsənna.”

⁵ Musa nun Haruna yi e yetagin lan bɔxɔn ma Isirayila yamaan birin yetagi. ⁶ Nunu a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi, naxanye yi xexi fe rakɔrɔsine yε, ne yi e dugine yibɔ e ma sununi. ⁷ E yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, “Nxu yamanan naxan matoxi, a fan han! ⁸ Xa Alatala satin, a tiye nɛn en yεe ra siga na yamanani kumin nun nənən gbo dənaxan yi, a yi a so en yii! ⁹ Koni ε nama murute Alatala xili ma tun! ε nama gaxu mɛn kaane yεe ra, amasɔtɔ en fama e nədeni nɛn fefe! E kantan seen bata e rabejin, anu Alatala en tan xɔn. Nayi, ε nama gaxu e yεe ra.”

¹⁰ Koni, yamaan birin yi a falama a e xa e magɔlɔn e yi e faxa. Nanunna, Alatala nɔrɔn yi godo Naralan Bubuni Isirayila kaane birin yetagi. ¹¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Yamani ito luma n nanaxue han waxatin mundun? E tondima dənkeleye n ma han waxatin mundun yi, hali n to bata kabanako fe wuyaxi ligae tagi? ¹² N fitina furen nafama nɛn e ma, n yi e raxɔri. Koni n ni i tan findima nɛn siya gbeen na, naxan sɛnbɛn gbo e xa.” ¹³ Musa yi Alatala yabi, a naxa, “Koni Misiran kaane a fe mɛma nɛn, bayo i yamani ito raminixi e tagi i sɛnbɛn nan xɔn. ¹⁴ E fama nɛn na faladeni be kaane xa. E bata yi a mɛ nun, a i tan, Alatala, i yamani ito xɔn. E bata a kolon a yamani ito i toma yεe nun yεe bayo i nɔrɔn luma e xun ma alo kundaan yiyan. Yanyin na, i ti e yεe ra kundani. Kɔen na, i ti alo tεena. ¹⁵ Xa i yamani ito raxɔri sanja yi kedenni, siya gbɛtɛn naxanye birin a fe mɛma, ne a falama nɛn, e naxa, ¹⁶ ‘Alatala e tuli sa bɔxɔn naxan na, a mi nɔxi e xale mɛnni, na nan a ligaxi a e faxaxi burunna ra.’ ¹⁷ Nayi, Marigina, i sɛnbɛ gbeen mayita alo i bata naxan fala nxu xa, i naxa, ¹⁸ fa fala Alatala mi xɔlɔn xulen, a hinanna gbo, a dijñan haken nun matandin bun. Koni, a mi yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ! A fafane haken saranma nɛn e diine ra han mayixɛtɛ saxan hanma naanin. ¹⁹ Ala, bayo i ya hinanna gbo, i mɔn xa dijñi i ya yamaan haken ma, alo i e mafeluxi kii naxan yi xabu e sa mini Misiran yamanani han iki.” ²⁰ Alatala yi a fala, a naxa, “N bata e mafelu alo i a falaxi kii naxan yi. ²¹ Koni,

habadan Alatala nan n na, n nɔrɔn bɔxɔn birin nafexi, nayi, n bata n kɔlɔ n yeteni: ²² Naxanye birin bata n tan nɔrɔn nun n ma kabanako feene to Misiran yi e nun tonbonni, naxanye birin bata n mato bunbani sanja yi fu, e tondi n xuiin mε, ²³ ne sese mi na bɔxɔn toma n na e benbane tuli saxi naxan na. Ne sese mi a toe naxanye bata n najaxu. ²⁴ Koni bayo xaxili gbɛtɛ luxi nɛn n ma walikɛn Kalebi yi, a n fɔxɔ ra waxatin birin, n na a xalima nɛn na yamanani, a sigaxi naxan matoden'i, n yi a so a yixetene yii e kεen na. ²⁵ Bayo Amalekine nun Kanan kaane dɔxi lanbanne yi, nayi tila ε xɛtɛ, ε siga Gbala Baan kiraan xɔn tonbonna binni.”

²⁶ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ²⁷ “Yama naxini ito luma n mafalɛ han waxatin mundun yi? N bata Isirayila kaane mawuga xuiin mε, e n mafala. ²⁸ A fala e xa, i naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra. Habadan Ala nan n tan na. N bata n kɔlɔ n yeteni, n na a rabama ε ra nɛn alo n na a mexi ε ra kii naxan yi. ²⁹ Naxanye birin barin bata dangu jee məxɔjɛn na, naxanye tɛngɛ, naxanye birin bata n mafala, ε faxama nɛn tonbonni ito yi. ³⁰ E sese mi soma yamanani, n bata yi ε tuli sa naxan na nun, a ε dɔxɔma nɛn na, fɔ Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe. ³¹ E diine tan, ε a falaxi naxanye ma, a e suxuma nɛn yɛngeni, n ne nan xalima na yamanani ε ε mexi naxan na, e yi dɔxɔ na. ³² Koni ε tan faxama nɛn tonbonni ito yi. ³³ E diine e xuruseene rabama nɛn jee tonge naanin tonbonni, e yi ε tinxintareyaan goronna tongo, han ε birin yi findi binbine ra tonbonni. ³⁴ E xii tonge naanin nan tixi yamanani ito matoden'i. Nayi, ε jee tonge naanin nan tima ε yulubine goronna bun, lɔxɔ keden, jee keden. Nayi, ε a kolonma nɛn a n bata keli ε xili ma.’ ³⁵ N bata falan ti, n tan Alatala. N fama na nan ligadeni yama naxini ito ra, naxan murutɛxi n xili ma. E birin jɔnma nɛn tonbonni ito yi, e faxa.”

³⁶ Musa muxun naxanye rasiga yamanan matoden'i, naxanye yamanan mafala jaxi ra, e yamaan nadin a xili ma, ³⁷ ne yi faxa. Alatala nan e faxa furen na, bayo e fala jaxin ti lan yamanana fe ma. ³⁸ Naxanye siga yamanan matoden'i, Nunu

a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi nan tun lu e nii ra.

*Yamaan mɔn yi matandin ti
Sariyane 1.41-46*

³⁹ Musa to Alaa falane birin nali Isirayila kaane ma, e yi nimisa sɔxələni. ⁴⁰ Nanara, na xətən bode, subaxa, e yi kiraan suxu siga geya yireni, e yi a falɛ, e naxa, “En bata keli. En siga na yireni Alatala naxan ma fe falaxi. En bata yulubin liga!” ⁴¹ Musa yi e maxədin, a naxa, “Nanfera ε Alatalaa yamarin matandima? Feni ito mi sənɔyama! ⁴² Alatala mi luma ε xən, nayi ε nama siga. Ε yaxune nama ε nə. ⁴³ Amasɔtɔ Amalekine nun Kanan kaane ε yee ra, e fama nən ε faxadeni yengəni. Ε bata ε xun xanbi so Alatala yi, a mi luye ε xən.” ⁴⁴ E yi kankan na ma, e yi te geya yireni, koni Alatalaa Layiri Kankiraan nun Musa lu nən daaxadeni. ⁴⁵ Na xanbi ra, Amalekine nun Kanan kaane yi godo geyane fari e yi dəxi dənaxanye yi. E yi Isirayila kaane nə, e siga e faxe han Xoroma yi.

15

Saraxa gbətəye sariyane

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “N yamanan naxan soxi ε yii, ε na dəxə menni, ³ ε yi jingene hanma siine hanma yəxəeñe rali Alatala ma təen na, saraxa gan dixin na hanma naxan de tiin nakamalima hanma nənige ma saraxane, hanma sali ləxəne gbeene, a xirin nafanma nən Alatala ma.

⁴ Naxan na fa a saraxan na Alatala yətagi, a xa fa bogise saraxan fan na: murutu fuji kilo saxan naxan namulanxi turen litiri keden nun a tagi ra. ⁵ Xa i fa yəxəe diin na saraxa gan dixin na hanma saraxa gbətə, i xa wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi ba minse saraxan na. ⁶ Xa kontonna na a ra, murutu fuji kilo sennin naxan namulanxi ture litiri firinna ra, na nan bogise saraxan na, ⁷ e nun wudi bogi igen litiri firin minse saraxan na. A ba alogo a xirin xa rafan n tan Alatala ma. ⁸ Xa tura bulanna nan bama n xa saraxa gan dixin na hanma saraxan naxan de tiin nakamalima, hanma bəjəe xunbeli saraxana Alatala xa, ⁹ murutu fuji kilo solomanaanin namulanxin turen litiri saxanna, na nan bogise

saraxan na. ¹⁰ I mən xa fa wudi bogi igen litiri saxan na minse saraxan na. Saraxan na a ra naxan nalima Alatala ma təen na, a xirin nafan a ma.”

¹¹ “Ningene hanma kontonne hanma yəxəeñe hanma sii diine, e bama na kii nin. ¹² Xuruseene na wuya kiki, e keden kedenna birin lan nən e ba e nun bogise saraxane. ¹³ Isirayila bari diine birin xa a ligi na kii nin, e nəma saraxane raliyε təen na, naxanye xirin nafan Alatala ma. ¹⁴ Xəjən naxanye dəxi yamanani hanma naxanye danguma ε konni hanma naxanye denbaya bata bu na, ne fan na keli saraxa ralideni Alatala ma təen na naxan xiri rafan a ma, e xa a ligi na kii kedenni. ¹⁵ Sariyane lan yamaan muxune birin xa, ε tan Isirayila bari diine alo xəjəne. Habadan sariyan na a ra ε yixətəne birin xa. Ε nun xəjəne birin keden Alatala yee ra yi. ¹⁶ Sariyane nun yamarine birin lan ε nun xəjəne birin xa, naxanye dəxi ε tagi.”

Se xaba singene nun tantanne

¹⁷ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁸ a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ε na so yamanani, n na ε xalin dənaxan yi, ¹⁹ ε nəma na yamanan donseen donjə, ε xa saraxan ba a ra Alatala xa. ²⁰ Ε na ε murutu singene din, ε yi burudi singen nafala, ε na rali n ma saraxan na keli lonna ma. ²¹ Nayi, ε xa burudi singen nali Alatala ma saraxan na waxati famatəne birin yi.”

²² “Xa ε tantan, ε mi yamarini ito nde ligi, Alatala naxan falaxi Musa xa, ²³ a na findi Alatala yamari yo ra a naxan fixi ε ma fata Musa ra, fələ na ləxən ma a fixi naxan yi han waxati famatəne yi, ²⁴ xa ε a ligaxi tantanna nin, yamaan mi a kolon, nayi yamaan birin xa tura bulanna ba saraxa gan dixin na, naxan xiri rafan n tan Alatala ma, e nun bogise saraxan nun minse saraxan naxan lanjə sariyan ma, e nun kətə keden yulubi xafari saraxan na. ²⁵ Saraxaraliin xa Ala solona Isirayila yamaan birin xa, e yi mafelu. Amasɔtɔ tantanna nan yi a ra, e mən bata saraxan nali Alatala ma təen na, e nun yulubi xafari saraxan na e tantanna fe ra. ²⁶ Isirayila yamaan nun xəjən naxanye e tagi, e birin

mafeluma nən, amasətə e birin yi na tantanna kui.”

²⁷ “Xa muxu kedenna nan yulubin ligaxi tantanni, a xa sii gilən jee kedenna ba yulubi xafari saraxan na. ²⁸ Saraxaraliin xa Alatala solona na kanna xa naxan yulubin ligaxi tantanni, a mafeluma nən. ²⁹ Isirayila bari diine nun xəjənə naxanye e tagi, naxan na yulubin liga tantanni, na sariya kedenna lan ne birin xa. ³⁰ Koni xa Isirayila bari diin hanma xəjənə a rakeli a ma, a yulubin liga, na bata Alatala rayelefu, a kedima nən yamani. ³¹ A bata Alatalaa falan najaxu, a a yamarine kala. A xa kedi yamani, a yulubin goronna luma a tan nan ma.”

Matabu Ləxən kalana

³² Isirayila kaane yi tonbonni waxatin naxan yi, e muxuna nde to yege fenni Matabu Ləxəni. ³³ E yi a xali Musa nun Haruna fəma, e nun yamaan birin. ³⁴ E yi a ramara ki fəni, alogo sariyan xa sa a yulubin saran feen na a ra. ³⁵ Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Muxuni ito xa faxa. Yamaan birin xa a magələn gəmən na daaxaden fari ma.” ³⁶ E yi na kanna xali daaxaden fari ma, e yi a magələn han a faxa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Luti dənbəxine nun dugine

³⁷ Alatala yi a fala Musa xa, ³⁸ a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ə ə domane rayabu luti dənbəxine ra, ə yi e singan ə domane də kinkine ra gari mamiloxine ra waxati famatəne birin yi. ³⁹ Ə na luti dənbəxine to, Alatalaa yamarine birin nabirama ə ma nən, ə yi e liga. Nayi, ə mi bire ə bəjənən nun ə yeeñe kunfa feene fəxə ra, naxanye tinxintareyaan liga Ala ra. ⁴⁰ Nayi, ə xaxili luma nən n ma yamarine birin xən, ə yi e suxu, ə yi sarijan ə Ala yetəgi. ⁴¹ Alatala nan n tan na, ə Ala, naxan ə raminixi Misiran yamanani alogo n xa findi ə Ala ra. Alatala nan n tan na, ə Ala.”

16

Murute għet-ə mon

¹ Xəməna nde yi keli naxan yi xili Kora, Yisehari a diina. Lewi a dii Kehati mambenna. E nun Ruben bənsənna muxuna ndee nan yi a ra naxanye yi xili Datan nun

Abirami, Eliyabi a diine, e nun Hon, Peleti a diina. ² E nun Isirayila kaan muxu kəmə firin tonge suulun yi keli Musa xili ma, e birin xili kan yamaan fonne tagi. ³ E yi e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi a fala e xa, e naxa, “Ə bata a radangu ayi! Yamaan muxune birin sarijan. Alatala e birin tagi. Nanfera ə yetə yitema Alatala yamaan ma?”

⁴ Musa to na falane me, a yi a yetəgin lan bəxən ma. ⁵ A yi a fala Kora nun a muxune xa, a naxa, “Tila xətənni, Alatala a yitama nən, a gbeen naxan na e nun naxan sarijan, naxan lan a siga a fəma. A naxan sugandixi, a na kanna luma nən, a yi a maso a ra. ⁶ Nayi, Kora, ə nun i ya muxune birin xa ito liga: ə wusulan gan seene tongo. ⁷ Tila ə təen sa e kui, ə wusulanna sa a fari Alatala yetəgi. Alatala na naxan sugandi, na nan sarijan. Ə tan Lewi bənsənna muxune bata a radangu ayi!”

⁸ Musa mən yi a fala Kora xa, a naxa, “Ə tuli mati, ə tan Lewi bənsənna muxune! ⁹ Na mi ə wasə a Isirayilaa Ala bata ə sugandi Isirayila kaan bonne tagi, a yi ə maso a ra, alogo ə xa wali a xa Alatala batu bubuni, ə yi ti Isirayila yamaan yee ra ə yi e mali Ala batu feen na? ¹⁰ A bata ə maso a ra, ə nun Lewi bənsənna muxune birin. Koni, ə mən kataxi, a xa ə findi saraxaraline ra! ¹¹ Ə nun i ya muxune bata ə malan Alatala xili ma. Nde Haruna ra feni ito yi ə to a mafalama?”

¹² Na xanbi ra, Musa yi muxuna nde rasiga Datan nun Abirami xilideni, Eliyabi a diine, koni e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi fama! ¹³ Na mi i wasaxi ba, i to bata nxu ramini Misiran yamanani kumin nun nənən gbo dənaxan yi alogo i xa nxu faxa tonbonni? I mən waxi nxu jaxankata feen nin ba? ¹⁴ I mi faxi nxu ra bəxə fəni yi, kumin nun nənən gbo dənaxan yi! I mi xəene nun manpa bili nakəne soxi nxu yii nxu kəen na mume! I yengi a ma a i nxu mayendenma nən alo danxutəne ba? Nxu mi fama!” ¹⁵ Na yabin yi Musa xələ kat, a yi a fala Alatala xa, a naxa, “I nama tin e saraxane ra! Hali sofanla n mi a tongoxi e yii, n munma muxu yo hakə tongo e yee.”

¹⁶ Musa yi a fala Kora xa, a naxa, “E nun i ya muxune birin xa fa Alatala yetagi tila e nun Haruna. ¹⁷ E birin xa wusulan gan seene tongo, e yi wusulanna sa e kui, e yi a yita Alatala ra. E birin malanxina, wusulan gan seen kemē firin tonge suulun. I tan nun Haruna fan xa ε wusulan gan seen yita Ala ra.” ¹⁸ E birin yi e wusulan gan seene tongo, e tēn nun wusulanna sa e kui, e ti Naralan Bubun so dēn na, Musa nun Haruna fēma. ¹⁹ Kora to a fōxōrabirane birin malan e xili ma Naralan Bubun so dēn na, Alatala nōrōn yi godo yamaan birin yetagi.

²⁰ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ²¹ “E masiga yamani ito ra, alogo n xa e halagi iki sa!” ²² Musa nun Haruna yi bira, e yi e yetagin lan bōxōn ma, e yi a fala, e naxa, “Ala, i tan nan niin saxi muxune birin yi, i xōlōma nēn yamaan birin ma ba, anu muxu keden peen nan yulubin ligaxi?”

²³ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²⁴ “A fala yamaan xa, a e xa e masiga Kora nun Datān nun Abirami bubune ra.” ²⁵ Musa yi keli, a siga Datān nun Abirami binni, Isirayila fonne biraxi a fōxō ra. ²⁶ A yi a fala yamaan xa, a naxa, “E masiga yulubi kanni itoe bubune ra! E nama ε yiin din e yii se yo ra, alogo ε fan nama raxōri e yulubine fe ra.” ²⁷ Nayi, yamaan yi e masiga Kora nun Datān nun Abirami bubune ra. Datān nun Abirami yi mini e bubune kui, e ti e dē ra, e nun e naxanle nun e diine birin.

²⁸ Musa yi a fala, a naxa, “E fama a kolondeni a Alatala nan n nafaxi feni itoe birin ligadeni. N tan mi a ra. ²⁹ Xa muxuni itoe faxa alo muxune birin faxan kii naxan yi, xa e dunuja yi gidin lu alo adamane dari fena, nayi Alatala xa mi n nafaxi. ³⁰ Koni xa Alatala kabanako feen liga, xa bōxōni bō, a yi e nun e yii seene birin gerun, xa e nēnēn siga laxira yi, ε a kolonma nēn nayi fa fala muxuni itoe bata Alatala rajaxu.”

³¹ Musa to yelin falan tiyε tun, bōxōn yi rabi e bun. ³² A yi a raxutu e ma e nun e denbayane, e nun muxun naxanye birin yi Kora fōxō ra e nun e yii seene birin. ³³ E nēnēn yi siga laxira yi e nun e yii seene birin. Bōxōn yi e yε maluxun, e lo ayi Isirayila yamaan ma. ³⁴ E to e gbelegbele xuiin mε, Isirayila kaan naxanye birin yi e

rabilinni, ne yi e gi, e naxa, “Bōxōn nama en fan gerun de!” ³⁵ Alatala yi tēn nagodo, a yi na muxu kemē firin tonge suulunne birin gan, naxanye fa wusulanna ra.

17

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “A fala saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa, a a xa wusulan gan seene matongo tēe wolonni, a yi tēe wolonne woli ayi yire makuyeni. Amasōtōna wusulan gan seene bata rasarijan. ³ Ne yulubitō faxaxine gbee wusulan gan wurene xa findi wure dēnfētēnxine ra e sa saraxa ganden ma bayo e bata rali Alatala ma e yi findi se rasarijanxin na. E findima taxamasenna nan na Isirayila kaane xa.” ⁴ Muxun naxanye faxa tēni, saraxaralina Eleyasari yi ne gbee sulan wurene malan, a yi e bōnbō han e dēnfētēn, a e sa saraxa ganden ma. ⁵ Na taxamasenna yi na feen nabirama nēn Isirayila kaane ma alogo muxu yo nama wusulanna gan Alatala yetagi fō Haruna yixētena nde alogo e nama liga alo Kora nun a muxune. A yi liga alo Alatala a fala e xa fata Musa ra kii naxan yi.

⁶ Na xōtōn bode, Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafalε, e naxa, “E bata Alatala yamaan faxa.” ⁷ Koni, Isirayila kaane to e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi Naralan Bubun binna mato, nanunna, kundaan yi godo a ma, Alatala nōrōn yi mini kēnenni. ⁸ Musa nun Haruna yi fa Naralan Bubun yetagi. ⁹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁰ “E masiga yamani ito ra alogo n xa e raxōri keden na.” Musa nun Haruna yi bira, e yi e yetagin lan bōxōn ma. ¹¹ Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “I ya wusulan gan seen tongo, i wusulanna sa a kui e nun tēe wolonna keli saraxa ganden ma. I i mafura, i siga Ala solonadeni yamaan xa. Alatala xōlōn bata yihadin nafa. Fitina furen bata fōlō.” ¹² Musa naxan fala Haruna yi na liga, a yi a gi yamaan tagi, fitina furen bata yi fōlō dēnaxan yi. A yi wusulanna gan, a Ala solona e xa. ¹³ A yi ti faxa muxune nun a nēnēn tagi. Nayi, fitina furen yi dan. ¹⁴ Muxu wuli fu nun naanin kemē solofera yi faxa, e sa Kora a muxu faxaxine yaten fari. ¹⁵ Yihadin to

jan, Haruna yi xete Musa fēma Naralan Bubun so dēen na.

Harunaa dunganna fe

¹⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁷ “Falani ti Isirayila kaane birin xa, bōnsōnne mangane birin xa dungan keden so i yii. I dungan fu nun firin nan tongoma. Birin xinla xa sebe a dunganna ma. ¹⁸ Fō Lewi bōnsōnna, i xa Haruna xinla sebe na ma. Nayi, dungan keden bōnsōn manga keden. ¹⁹ I xa na dunganne sa Naralan Bubuni, Layiri Kankiraan yētagi n naralanma ε ra dēnaxan yi. ²⁰ N naxan sugandixi, na dunganna jingine minima a ma nēn. Nayi, Isirayila kaane mafalan naxan tima ε xili ma, n yi na dan.”

²¹ Musa yi falan ti Isirayila kaane xa, bōnsōn mangane birin yi dungan keden keden so a yii, dungan fu nun firin. Haruna gbeen yi na ye. ²² Musa yi e sa Alatala yētagi Layiri Sereya Bubun kui. ²³ Na xōtōn bode, Musa to siga Layiri Sereya Bubuni, e yi a to a Haruna dunganna nan jingiye minixi, Lewi bōnsōnna gbeena, a mōn fugaxi, a yi Amandi bogi mōxine ramini! ²⁴ Musa yi dunganne birin tongo Alatala fēma bubuni a e yita Isirayila kaane ra. Birin yi e to, birin yi a gbeen tongo.

²⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Harunaa dunganna xali Layiri Kankiraan yētagi. A xa lu mēnni taxamasenna ra muxu murutexine xa alogo e mafalane xa dan n yētagi alogo e nama faxa.” ²⁶ Musa yi a ligalo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

²⁷ Isirayila kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “I mi a to, nxu faxamatōn na a ra! Nxu halagima nēn! Nxu birin halagima nēn! ²⁸ Naxan yo na a maso Alatala Batu Bubun na, na kanna faxama nēn! Nxu birin faxama nēn ba?”

18

Saraxaraline nun Lewi bōnsōnna wanle

¹ Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Xa yire sarijanxin wanla kala, i tan nun i ya diine nun Lewi bōnsōnna muxune, ε tan nan a yulubin goronna tongoma. Koni xa saraxarali wanla nan kala, ε nun i ya diine nan gbansanna na yulubin goronna

tongoma. ² Ingaxakedenne maso i ra, Lewi bōnsōnna muxune, alogo e xa sa ε fari, e ε mali, ε nun i ya diine nēma ε saraxarali wanla kēma Layiri Sereya Bubun yētagi waxatin naxan yi. ³ E xa ε yamarine suxu, e yi e yengi lu bubun wanle birin xōn. Koni e nama e maso yire sarijanxin muranne ra hanma saraxa gandena, alogo ε birin nama faxa ε bode xōn. ⁴ E sama ε fari nēn walideni, e yi e yengi lu Naralan Bubun xōn e nun a wanle birin. Muxu gbēte yo nama sa ε fari. ⁵ Ε tan yētēen nan ε yengi dōxōma yire sarijanxin nun saraxa ganden xōn alogo Isirayila kaane xa ratangan ma xōlōn ma. ⁶ Ε mato, n bata ε ngaxakeden Lewi bōnsōnna muxune sugandi Isirayila kaan bonne ye n tan Alatala gbeen na. N bata e taxu ε ra alogo e xa Naralan Bubun wanle ke. ⁷ Koni i tan Haruna nun i yixētēne, ε tan nan gbansan na saraxarali wanla kēma saraxa ganden yētagi e nun yire sarijanxiye ε masansan dugin xanbi ra. N tan nan na wanla soxi ε yii. Xa muxu gbēte a maso yire sarijanxin na, ε xa a faxa.”

Saraxaraline gbeen naxanye ra

⁸ Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “N bata Isirayila kaane saraxane fi ε ma, ε naxanye ralima n ma. N bata e so i yii i gbeen na e nun i yixētēne birin han habadan. ⁹ Naxan yo mi sama tēeni saraxa sarijanxi fisamantenne ye, ε gbeen nan ne ra. Isirayila kaane fama naxan birin na, ε nun i ya diine gbeen nan ne ra: bogise saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane. ¹⁰ Ε e don alo se sarijanxi fisamantenne. Xēmēne nan e donma. Ε xa e yate se sarijanxiye ra.”

¹¹ “Naxanye bama Isirayila kaane se ralixine ra ε xa, ε gbeen nan ne fan na. N bata na so ε nun i ya dii xēmēne nun i ya dii tēmēne yii habadan! Ε denbayaan muxun naxanye mi xōsxi sena nde xōn, ne nōe a donjē nēn. ¹² N mōn bata bōxōn bogise singene so ε yii: oliwi ture fajin nun manpa faji nēnēne nun bogise gbētēye, Isirayila kaane naxanye fima n tan Alatala ma. ¹³ E fama bōxōn bogise singen naxanye ra Alatala xa, ne findima nēn ε gbeene ra. Ε denbayaan muxun naxanye mi

xəsixi sena nde xən, e nəe a donjə nən. ¹⁴ Isirayila kaane na naxanye birin nali Ala ma kiseen na, ne yi findi ε gbeen na. ¹⁵ Dii singen naxanye birin fixi Alatala ma, muxune nun subene, ε gbeen nan ne ra. Koni ε xa tin muxune nun sube haramuxine dii singene birin xa xunba gbetin na. ¹⁶ Dii xəmen kike kedenna xunba sareñ lanma gbeti gbanan suulun nan ma, naxan lanjə yire sarijanxin gbananna ma, naxan binya garamu fu. ¹⁷ Koni, jingena, yəxəεna, hanma siin dii singen mi xunbama bayo e sarijan. ε xa e wunla xuya saraxa ganden fari, ε yi e ture yirene rali Alatala ma təen na, naxan xiri rafan a ma. ¹⁸ Na xanbi ra, ε gbeen nan e subene ra, alo se ralixine kankene nun e yiifari ma danbane findixi ε gbeen na kii naxan yi bəjəe xunbeli saraxani. ¹⁹ Nayi, Isirayila kaane saraxa sarijanxin naxanye ralixi Alatala ma, n bata ne birin so ε nun i ya dii xəməne nun dii teməne yii ε gbeen na waxatin birin. Habadan layirin na a ra Alatala yetagi, ε nun ε yixətəne birin xa.”

²⁰ Alatala mən yi a fala Haruna xa, a naxa, “N yamanan naxan soxi Isirayila kaane yii, i mi bəxə sətəma na yi. N tan nan findima i gbeen na nafunla funfuni.”

²¹ Ala mən yi a fala, a naxa, “N bata Isirayila birin yaganne so Lewi bənsənna muxune yii e keen na, e wali saranna ra, e naxan kəma Naralan Bubuni. ²² Isirayila kaan bonne nama fa e maso Naralan Bubun na, alogo e nama findi yulubi tongon na, e yi faxa. ²³ Lewi bənsənna muxune nan tun wanle kəma Naralan Bubuni. Xa wanla kala, e tan nan a yulubin goronna tongoma. Habadan sariyan na a ra ε yixətəne birin xa. Lewi bənsənna muxune mi bəxə sətəma alo Isirayila bənsənna bonne. ²⁴ Koni Isirayila kaane na yaganna naxanye fi Alatala ma, n na soma nən Lewi bənsənna muxune yii. Nanara, n na falaxi a e mi bəxə sətəma alo bənsənna bonne.”

²⁵ Alatala yi a fala Musa xa, ²⁶ a xa a fala Lewi bənsənna muxune xa, a naxa, “Isirayila kaane na fa yaganne ra ε xən, n naxan soxi ε yii ε keen na, ε fan xa na seene yaganna ba, ε yi a fi Alatala ma ε yaganna ra. ²⁷ Na luxi nən ε yii alo xəe biin naxan bama a se xabaxine ra hanma a

manpa nənene. ²⁸ Nayi, ε fan bata saraxan ba Alatala xa fata Isirayila kaane yaganne ra. ε xa Alatala gbeen ba yaganne ra, ε yi a so saraxarali Haruna yii. ²⁹ Yagan sətəxin naxan fan dangu a birin na, ε na nan fima Alatala ma a gbeen na. ³⁰ ε na a fani yiren fi, na yatəma ε xa nən alo bonne naxan fima fata ε se xabaxine ra hanma ε manpa nənene. ³¹ ε nun ε denbayane nəe a dənxəne donjə nən dənaxan na ε kənen. Amasjə ε saranna na ra Naralan Bubun wanla kədeni. ³² ε a fani yiren fi, alogo ε nama Isirayila kaane saraxa sarijanxine raxəsi n yee ra yi, alogo ε nama faxa.”

19

Marasarajan igena fe

¹ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, ² “Ito nan daxa sariyan xən Alatala naxan yamarixi: A fala Isirayila kaane xa, a e xa fa jinge gile gbeela ra i fəma fə mi naxan na, xun xidi yegen munma xidi naxan xunna ma. ³ I xa a so saraxarali Eleyasari yii. A xa a xali daaxaden fari ma, e yi a kəe raxaba a yee xəri. ⁴ Eleyasari xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Naralan Bubun yetagi bəxəni dəxəna ma solofer. ⁵ E xa jinge gilən gbindin birin sa təeni a yee xəri e nun a kidin nun a suben nun a wunla e nun a gbiine. ⁶ Saraxaraliin xa suman wudin nun hisopi wudin nun yəxəe xabe gari gbeela woli təeni jinge gilən fari. ⁷ Na xanbi ra, saraxaraliin xa a dugine xa, a yi a maxa benun a xa siga daaxadeni, koni a luma nən xəsixi han jinbanna. ⁸ Naxan jinge gilən sama təeni na fan lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a luma nən xəsixi han jinbanna. ⁹ Muxun naxan mi xəsixi, na xa jinge gilən xuben malan, a yi a sa yire sarijanxina nde yi daaxaden fari ma. Isirayila yamaan xa a xuben namara marasarajan igen nafala seen na. Yulubi xafari seen na a ra. ¹⁰ Naxan na jinge gilən xuben makə, na fan lan a yi a dugine xa, a luma nən xəsixi han jinbanna. A findima habadan sariyan nan na Isirayila kaane xa e nun xəjen naxanye dəxi e tagi.”

¹¹ “Naxan yo na a yiin din faxa muxun na, a xəsixi han xunsagi keden. ¹² Xii

saxanden nun xii soloferedeni, a xa a yete rasarijan na igen nan na, a yi sarijan. Koni xa a mi a yete rasarijan xii saxanden nun xii soloferedeni, a mi sarijanma. ¹³ Naxan na a yiin din faxa muxun na, a tondi a yete rasarijanje, a bata Alatala Batu Bubun naxosi. Na kanna kedima nən Isirayila yi. Bayo marasarijan igen mi xuyaxi a ma. A xɔsina a ma.”

¹⁴ “Sariyan ni i ra xa muxun faxa bubuna nde kui: Naxan na so na bubuni e nun naxanye yi na, ne xɔsixi xunsagi keden. ¹⁵ Xa goronna nde na naxan də mi ragalixi a fajin na, a kui seene haramuxi. ¹⁶ Naxan yo a yiin din muxu binbin na burunna ra, naxan faxaxi silanfanna ra* hanma a faxa a yete ma, hanma naxan yo a yiin din muxun xənne ra hanma gaburuna, na kanna luma nən xɔsixi han xii soloferere. ¹⁷ Muxu xɔsixin xa rasarijan ikiini: jinge gilən naxan baxi yulubi xafarin na, na xubena nde nan tongoma, a yi sa igeni goronna kui. ¹⁸ Muxu sarijanxina nde xa hisopi wudi yiin tongo, a yi a sin igeni, a yi a xuya bubun ma muxun faxa dənaxan yi, e nun a kuiin birin e nun muxun naxanye yi a kui. A mən xa xuya na kanna ma naxan a yiin dinxi muxun xənne ra, hanma e muxun naxan faxaxi hanma naxan faxaxi a yete ma hanma gaburuna. ¹⁹ Muxun naxan sarijan, na xa na igen xuya muxu xɔsixin ma xii saxande ləxən nun xii soloferede ləxəni. A yi a rasarijan xii soloferede ləxəni. A xa a dugine xa, a yi a maxa, jinbanna ra, a yi sarijan. ²⁰ Koni xa muxun naxan xɔsixi, xa na tondi a rasarijanje, a kedima nən Isirayila yamaan ye. Amasətə a bata Alatala yire sarijanxin naxosi. Amasətə marasarijan igen mi xuyaxi a ma, a luma nən xɔsixi. ²¹ Habadan sariyan nan na ra e xa. Naxan na marasarijan igen xuya gbətə ma, na kanna lan a yi a dugine xa. Naxan na a yiin din marasarijan igen na a xɔsixi han jinbanna. ²² Muxu xɔsixin na a yiin din sese ra, na haramuma nən. Naxan yo na a yiin din na se haramuxin na, na fan yetəen xɔsixi han jinbanna.”

* **19:16:** Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

20

Meriba igena Xɔrɔyaan 17.1-7

¹ Isirayila yamaan birin yi fa Sini tonbonni kike singen na, e dəxə Kadesi yi. Mariyama faxa mənna nin, e yi a maluxun. ² Bayo igen bata yi jan yamaan yii, e yi e malan Musa nun Haruna xili ma.

³ E yi yəgen fen Musa ra e naxa, “A yi fisa nun Alatala xa nxu fan faxa alo nxu lanfan! ⁴ Nanfera i faxi nxu ra tonbonni alogo nxu nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be, nxu tan Alatalaa yamana? ⁵ Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, i fa nxu ra yire xədexəni ito yi? Malo ba, xədə bili ba, manpa bili ba, girenada bogi ba, sese mi be. Hali igen min daxin yatigina, a mi be!” ⁶ Musa nun Haruna yi keli yamaan fəma, e yi siga Naralan Bubun so dəen na, e bira, e yi e yetagin lan bəxən ma. Alatala nərən yi godo e fəma.

⁷ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ⁸ “I ya dunganna tongo. Ε nun i tada Haruna xa yamaan malan. Ε xa falan ti fanyeni ito xa e yee xəri, a igen naminima nən. I igen naminima nən yamaan xa fanyeni ito yi alogo e nun e xuruseene xa e min.”

⁹ Musa yi dunganna tongo Alatalaa yire sarijanxini, alo Ala a yamari kii naxan yi.

¹⁰ E nun Haruna yi yamaan malan fanyen dəxən, Musa yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan murutədene, ε tuli mati! Fə nxu xa igen namini ε xa fanyeni ito yi ba?” ¹¹ Musa yi a yiini te, a fanyen garin a dunganna ra sanja ma firin. Ige gbeen yi mini mafureñ! Yamaan yi e min e nun e xuruseene.

¹² Koni Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Bayo ε mi laxi n na, ε mi n binyaxi n ma sarijanni Isirayila kaane yetagi, nanara, ε tan xa mi yamanai ito xalima yamanani n naxan soxi e yii.”

¹³ Meriba igene yi dənaxan yi, Isirayila kaane Alatala matandi nən mənni, e yi a kolon fa fala a sarijan.

*Edən mangan yi tondi a Isirayila kaane
xa dangu*

¹⁴ Musa yi xərane rasiga Edən yi keli Kadesi yi, e naxa, “I ngaxakedenne, Isirayila kaane naxa, ‘Ε bata a kolon tərən

naxanye birin nxu lixi. ¹⁵ Nxu benbane godo nən Misiran yi, nxu yi dəxə na waxati xunkuye. Misiran kaane yi nxu tərə e nun nxu benbane. ¹⁶ Koni nxu to Alatala maxandi, a yi nxu xuiin name. A yi malekan nafa, a yi nxu raminī Misiran yi. Nxu bata fa Kadesi yi, taan naxan i ya bəxən dəxən. ¹⁷ Tin nxu xa i ya yamanani gidi. Nxu mi danguma xee bixinē yi hanma manpa bili nakəne yi. Nxu mi xəjin ige minjə. Nxu birama kira gbeen nan fəxə ra, nxu mi a fatama nxu yiifanna ma hanma nxu kəmenna ma, han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.’ ” ¹⁸ Edən kaane yi a yabi, e naxa, “Ə nama dangu nxu konni. Xa ε a liga, nxu ε yengəma nən.” ¹⁹ Isirayila kaane mən yi a yabi, e naxa, “Nxu tema kira gbeen nan xən! Xa nxu nun nxə xuruseene igena nde min ε konni, nxu a sareñ fiyə. Nxu waxi a xən ma nən, a nxu xa dangu nxu sanni ε konni gbansan!” ²⁰ E mən yi a fala, e naxa, “Ə mi danguma!” Edən kaane yi mini ε ralandeni e nun gali gbee sənbəmana. ²¹ Nayi, Edən kaane mi tin a Isirayila kaane xa dangu e yamanani. Isirayila kaane yi kira gbeťe suxu.

Haruna faxa fena

²² Isirayila yamaan birin yi keli Kadesi yi, siga Horo geyaan ma. ²³ Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Horo geyaan ma Edən yamanan danna ra, a naxa, ²⁴ “Haruna sigamatən na a ra laxira yi. N yamanan naxan soxi Isirayila kaane yii, a mi soma na, amasətə ε murutə nən n ma yamarin ma Meriba igene yi. ²⁵ Nayi, Musa, i xa fa Haruna nun a dii Eleyasari ra Horo geyaan xuntagi. ²⁶ I xa Harunaa saraxarali dugine ba a ma, i yi e ragodo a dii Eleyasari ma, bayo Haruna laxirayama mənna nin.” ²⁷ Musa yi Alatalaa yamarin suxu. E saxanna birin yi te Horo geyaan fari yamaan yetagi. ²⁸ Musa yi Harunaa dugine tongo, a yi e ragodo Eleyasari ma. Haruna yi faxa mənni, geyaan xuntagi. Na xanbi ra, Musa nun Eleyasari yi godo geyaan ma. ²⁹ Isirayila yamaan to a kolon a Haruna bata yi faxa, e birin yi Haruna wuga xii tonge saxan.

* ^{21:3:} Horoma bunna nən fa fala “Kalana.”

21

Isirayila yi Kanan kaane nə

¹ Kanan Manga Aradi naxan yi dəxi Negewi yi, na yi a mə a Isirayila fama Atarimi kiraan xən. A yi Isirayila yəngə, a yi muxuna ndee suxu. ² Nayi, Isirayila kaane yi de xuini ito tongo Alatala xa, e naxa, “Xa i nən fi nxu ma siyani ito xun na, nxu e taan birin naxərima nən fefe!” ³ Alatala yi Isirayila kaane xuiin name, a yi Kanan kaane lu e nən bun ma. Isirayila kaane yi e faxa, e yi e taane kala. E yi mənna xili sa Xoroma.*

⁴ Isirayila kaane yi keli Horo geyaan ma, e yi siga Gbala Baan kiraan xən alogo e xa Edən yamanan mabilin. Koni yamaan yi tondi kira yi. ⁵ E yi lu Ala nun Musa mafalə e naxa, “Nanfera i nxu raminixi Misiran yamanan alogo nxu xa fa faxa tonbonni ito yi? Donse mi be! Ige mi be! Nxu mi fa tərə donseni ito xən!” ⁶ Nayi, Alatala yi sañi xələne rasiga e xili ma, e Isirayila kaa wuyaxi xin, e faxa. ⁷ Yamaan yi siga Musa fəma, e yi a fala, e naxa, “Nxu bata yulubin liga nxu to ε mafala, i tan nun Alatala! Nayi, i xa Alatala maxandi a xa sañi xələni itoe masiga nxu ra.” Musa yi Alatala maxandi yamaan xa. ⁸ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Sañi sawurana nde rafala, i yi a singan tami kuyena nde ra. Naxan yo xinxı, xa a na mato, a kisima nən.” ⁹ Nayi, Musa yi sulan sañin nafala, a yi a singan tami kuyen na. Nayi, sañin muxun naxan xinxı, xa na kanna yi sulan sañin mato, a kisima nən.

Isirayila Moyaba yamanani

¹⁰ Isirayila kaane yi siga, e sa dəxə Oboti yi. ¹¹ E yi keli Oboti yi, e sa dəxə Ye-Abarimi taa xənni tonbonni naxan Moyaba yetagi, a sogeteden binni. ¹² E yi keli mənni, e sa dəxə Serede lanbanni. ¹³ E yi keli mənni, e sa dəxə Arinon baan də, naxan danguma tonbonni Amorine konni. Arinon baan findixi Moyaba danna nan na, Moyaba nun Amorine tagi. ¹⁴ Nanara, a səbəxi Alatalaa Yəngəne Bukun kui, a naxa, “Wahebi taan naxan Sufa yamanani, e nun xudene, Arinon baana, ¹⁵ e nun a xudedine

naxan tema Ari binni, na findixi Moyaba danna nan na.”

¹⁶ E yi keli mənni, e siga xəjin yireni. Alatala yi a fala Musa xa mənni, a naxa, “Yamaan malan n xa igen so e yii.” ¹⁷ Awa, Isirayila kaane sigini ito sa mənna nin: Xəjinna, igen namini.

En na a signin nasuxu!

¹⁸ Mangane bata xəjinna ge, yamaan yəeratine bata a raba e sənbən nun e mangaya dunganna ra!

E yi keli tonbonni, e siga Matana yi,

¹⁹ E yi keli mənni, e siga Naxaliyeli yi. E mən yi keli mənni, e siga Bamoti yi. ²⁰ E yi keli Bamoti yi, e siga Pisiga geyaan lanbanni Moyaba yamanani tonbonna binni.

Manga Sixən nun Manga Ogo

Sariyane 2.26-3.11

²¹ Isirayila kaane yi xərane rasiga a faladeni Sixən xa, Amorine Mangana, e naxa, ²² “Nxu waxi yamanani gidi feni. Nxu mi kiraan fatama, nxu siga xəxne yi hanma manpa bili nakəne. Nxu mi xəjin ige minjə. Nxu luun kira gbeen nan xən han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.”

²³ Koni, Sixən mi tin e xa dangu a yamanani. A yi a sofane birin malan, e fa Isirayila kaane ralandeni tonbonni. E yi Isirayila yəngə Yahasi yi. ²⁴ Isirayila kaane yi e nə, e yi e yamanan tongo, keli Arinon baani han Yaboko xudena siga han Amonine yamanan danna bayo Amonine yamanan danna yi makantanxi ki fajı. ²⁵ Isirayila yi Amorine taane birin tongo, e dəxə e yi, e nun Xəsibən taan nun a banxidəne. ²⁶ Amasətə Xəsibən yi findixi Amorine manga Sixən ma taan nan na, xabu a Moyaba manga fonna yəngə, a yi a bəxən birin tongo a yii han Arinon baana.

²⁷ Nanara, yenle naxa,
E fa Xəsibən yi! A mən xa ti.
Sixən taan mən xa yitən!

²⁸ Amasətə təen bata mini Xəsibən yi, Sixən taan bata təe dəgen nafa, a yi Ari taan gan Moyaba yi, e nun mangane Arinon baan faxan na.

²⁹ Gbalona i xa Moyaba bəxəna!
E bata halagi,
Kemosi susure batune!
E banxulanne bata e gi,

ε dii temene bata findi suxu muxune ra, Amorine Manga Sixən yii.

³⁰ Koni en tan bata e bənbo. Xəsibən bata kala siga han Dibon yi. En bata halagin ti siga han Nofa yi, siga han Medeba yi.

³¹ Isirayila kaane yi dəxə Amorine yamanani. ³² Musa yi xərane rasiga Yaasəri taan nakərəsideni wundoni. Isirayila kaane yi na taan suxu e nun a banxidəne, e yi Amorine kedi na.

³³ Na xanbi ra, e yi e firifiri, e siga Basan kiraan xən. Basan manga Ogo nun a sofa ganla birin yi mini e ralandeni alogo e xa e yəngə Edere yi. ³⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I nama gaxu a yee ra! N na a soma nən i yii, e nun a sofa ganla birin nun a yamanana. I xa a liga alo i Sixən liga kii naxan yi, Amorine mangan naxan yi dəxi Xəsibən yi.” ³⁵ Isirayila kaane yi Ogo faxa, e nun a diine nun a sofa ganla birin. E mi muxu yo lu a nii ra. E yi dəxə a yamanani.

22

Moyaba mangan yi Balami xili

¹ Isirayila kaane yi siga, e sa dəxə Moyaba mərəmərəne yi, Yuruden baan kidi ma Yeriko yətagi. ² Siporo a dii Balaki yi a to Isirayila kaane naxan birin ligaxi Amorine ra. ³ Moyaba kaane yi gaxu Isirayila ganla yee ra, e yigitəgə bayo e yi wuya han!

⁴ Moyaba kaane yi a fala Midiyən fonne xa, e naxa, “Yamani ito fama en nabilinna yamanane birin halagideni nən alo ningen səxən jənma kii naxan yi.” Siporo a dii Balaki nan yi Moyaba mangan na na waxatini. ⁵ A yi xərane rasiga Beyori a dii Balami xilideni Petori yi, Baa Gbeen dəxən, a konna yi dənaxan na. E xa sa a fala a xa iki, e naxa, “Siyana nde bata mini Misiran yi, e bata wuya han e bəxən nafe. E bata dəxə n dəxən.” ⁶ Yandi, fa, i fa siyani ito danga n xa, amasətə e sənbən gbo n xa. Nayi, waxatina nde n nəe e yəngə nən, n yi e kedi n ma yamanani. Amasətə n na a kolon, i na duba naxan xa, na duban sətəma nən. I na naxan danga, na dangan sətəma nən.”

⁷ Moyaba fonne nun Midiyən fonne yi siga e yi yiimatoon saranna xali e yii. E sa Balami fəman li, e yi Balaki a falane yəba a

xa. ⁸ A yi e yabi, a naxa, “Ε xi be kœni ito ra, n yi ε yabi xœtønni alo Alatalaa na a fala n xa kii naxan yi.” Moyaba kuntigine yi lu Balami konni.

⁹ Ala yi fa Balami fœma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxuni itoe ra naxanye i konni?” ¹⁰ Balami yi Ala yabi, a naxa, “Siporo a dii Balaki Moyaba mangan nan e rafaxi a faladeni n xa, a naxa, ¹¹ ‘Siyana nde bata keli Misiran yi, e bata wuya han e bœxœn nafe. Nayi, yandi, fa n mali, i yi e danga n xa. Waxatina nde n nœ e yengœ nœn, n yi e kedi.’ ” ¹² Ala yi a fala Balami xa, a naxa, “I nama siga e fœxœ ra. I nama siyani ito danga, amasœtœ n bata barakan sa e fe yi.” ¹³ Balami to keli xœtønni, a yi a fala Balaki a kuntigine xa, a naxa, “Ε xœte ε konni, amasœtœ Alatalaa mi tinxi n xa siga ε fœxœ ra.” ¹⁴ Moyaba kuntigine yi keli, e xœte Balaki fœma, e yi a fala, e naxa, “Balami mi tinxi fœ nxu fœxœ ra.”

¹⁵ Balaki mœn yi kuntigi gbœtœye rasiga naxanye yi wuya bonne xa, e binyen mœn yi gbo e xa. ¹⁶ E yi sa Balami fœman li. E yi a fala a xa, e naxa, “Siporo a dii Balaki naxa iki: ‘I nama tondi fœ n konni de! ¹⁷ Amasœtœ n ni i binyama nœn han! I na naxan fala n na ligama nœn. Yandi fa, i yi fa siyani ito danga n xa.’ ” ¹⁸ Balami yi Balaki a kuntigine yabi, a naxa, “Hali Balaki a banxin fi n ma naxan nafexi gbetin nun xœmaan na, n mi nœ Alatalaa yamarin matandœ fefe ma, n ma Ala. ¹⁹ Iki yandi, ε fan xa xi be to kœni ito ra, n na a kolonjœ Alatalaa mœn naxan falama n xa.” ²⁰ Ala yi fa Balami fœma kœœn na. A yi a fala a xa, a naxa, “Bayo muxuni itoe faxi i xiliden nin, keli, i yi siga e fœxœ ra. Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan liga de!” ²¹ Xœtønni Balami yi keli, a yi a sofali gileñi tœn, e nun Moyaba kuntigine birin yi siga.

²² Koni, Alaa xœlœn yi gbo ayi, amasœtœ a bata siga. Alatalaa malekan yi ti kiraan na alogo a xa a rati. Balami yi dœxi a sofali gileñi fari, a walikœ firinne yi a fœxœ ra. ²³ Sofanla yi Alatalaa malekan to tixi kiraan xœn, a silanfanna suxi a yii. Sofanla yi kiraan fata a so burunna ra. Balami yi sofanla bœnbœ alogo a xa fa kiraan xœn. ²⁴ Alatalaa malekan mœn yi sa ti kiradin

xœn manpa bili nakœ firinne longonna ra. Sansanna yi kiraan fœxœ firinne birin yi. ²⁵ Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a dœndœn sansanna ra, a yi Balami sanna gberexœn sansanna ma. Balami mœn yi a bœnbœ. ²⁶ Alatalaa malekan mœn yi siga yœen na pon! A sa ti yire yigbetœnxini, dangude mi yi dœnaxan kœmenna ma, a mi yi yiifanna ma. ²⁷ Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a yigodo Balami bun ma. Balami yi xœlœ, a yi sofanla bœnbœ a dunganna ra. ²⁸ Alatalaa yi sofanla dœen fulun, sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “N nanse ligaxi i ra, alogo i xa n bœnbœ han sanja ma saxan?” ²⁹ Balami yi sofanla yabi, a naxa, “Amasœtœ i bata n matandi! Xa silanfanna yi n yii nun, n yi i faxama nœn iki sa!” ³⁰ Sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “I ya sofanla xa mi n tan na ba, i darixi dœxœ naxan fari han to? N darixi ito ligœ i ra ba?” A yi a yabi, a naxa, “Εn-εn.”

³¹ Alatalaa yi Balami yœne rabi, a yi Alatalaa malekan to tixi kiraan na, a silanfanna a yii. Balami yi a xinbi sin, a yi a yœtagin lan bœxœn ma. ³² Alatalaa malekan yi a maxœdin, a naxa, “Nanfera i i ya sofanla bœnbœxi sanja ma saxan? N bata fa, n xa i rati, amasœtœ kirani ito i xalin gbalon nin. ³³ Sofanla bata n to, a yi n dœ masara sanja ma saxan. Xa na mi yi a ra nun, n bata yi i faxa nun, koni n yi a tan luma nœn a nii ra.” ³⁴ Balami yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N mi yi a kolon a i tixi n yœe ra kiraan na. Iki, xa sigatini ito mi rafan i ma, n xa xœte.” ³⁵ Alatalaa malekan yi a fala Balami xa, a naxa, “Siga muxuni itoe fœxœ ra. Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan fala tun!” Balami nun Balaki a kuntigine yi siga.

³⁶ Balaki to a mœ a Balami bata fa, a yi siga a ralandeni Moyaba taana nde yi naxan Arinon baan dœ, a yamanan danna ra. ³⁷ Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “N mi yi i xilima ba? Nanfera i mi fa n fœma? I yi mirixi nœn a n mi nœ i binyœ ba?” ³⁸ Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “I mi n to? N bata fa. Koni n nœ nanse fale i xa? Ala na naxan fala n xa, fœ n xa na nan fala.” ³⁹ Balami nun Balaki yi siga Kiriyati-Husoti yi. ⁴⁰ Balaki yi jingene nun yœxœne ba saraxan na, a yi a subena nde so Balami

nun kuntigine yii naxanye yi a fɔxɔ ra.

⁴¹ Xətənni, Balaki yi Balami tongo a yi te a ra Bamoti-Baali geyaan fari, a yamaan fɔxɔ kedenna toε denaxan yi.

23

¹ Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, "Saraxa grande solofera rafala n xa be, i yi tura solofera nun konton solofera yitən n xa." ² Balami naxan fala, Balaki yi na ligi. Balaki nun Balami yi tura keden nun konton keden ba saraxan na saraxa gandene birin fari. ³ Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, "Ti i ya saraxa gan daxine fəma be. N tan xa n masiga i ra. Waxatina nde Alatala fama nən n fəma. A na naxan yita n na, n na a ralima i ma nən." A yi siga geyana nde xuntagi. ⁴ Ala yi fa Balami ralan. Balami yi a fala a xa, a naxa, "N bata saraxa grande solofera rafala, n bata tura keden nun konton keden ba saraxan na e birin fari." ⁵ Alatala yi falan so Balami de, a naxa, "Xətə Balaki fəma, i yi ito fala a xa." ⁶ A yi xətə a fəma. A yi tixi a saraxa gan daxine dəxən e nun Moyaba kuntigine birin. ⁷ Balami yi waliyya falane ti, a naxa, Balaki bata n nafa
sa keli Arami yi,

Moyaba mangan bata n nafa
sa keli sogeteden geyane ma.

A yi a fala, a naxa,
"Fa, i fa Yaxuba bənsənna danga n xa!"

I fa gbalo falane ti Isirayila bənsənna xili
ma!"

⁸ Koni, n tan xa ne danga di,
Ala mi naxanye dangaxi?

N tan xa gbalo falane ti ne xili ma di,
Alatala mi gbalon nagidixi naxanye ma?

⁹ N tixi geməne xuntagi,
n na e toma.

N tixi geyane fari,
n na e matoma.

Yamani ito a danna,
a mi siyaan bonne ye.

¹⁰ Yaxuba bənsənna gbo
alo gbangbanna,

nde nəe Isirayila kaane fɔxɔ kedenna
naaninden yate?

N fan xa faxa tinxin muxune ye,
N najanna xa liga alo e gbeena!

¹¹ Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, "I nanse ligaxi n na? N faxi i ra nən alogo i

xa n yaxune danga, koni i dubama e xa nən tun!" ¹² A yi a yabi, a naxa, "Alatala naxan soxi n de, n mi lan n na fala ba?" ¹³ Balaki yi a fala a xa, a naxa, "En siga yire gbətə yi, i mən sa e toe denaxan yi. I e fɔxɔ kedenna toma nən. I mi a birin toε. I yi e danga n xa mənni."

¹⁴ A yi a xali Sofimi a xəen ma Pisiga geyaan xuntagi. Ayi saraxa grande solofera rafala mənni, a yi tura keden nun konton keden ba saraxa gandene birin fari.

¹⁵ Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, "Ti i ya saraxa gan daxine dəxən be, n tan xa siga Ala ralandeni mənni." ¹⁶ Alatala yi fa

Balami yetagi, a yi falan so a de, a naxa, "Xətə Balaki fəma, i yi ito fala a xa." ¹⁷ A yi xətə a fəma, a yi tixi a saraxa gan daxine dəxən e nun Moyaba kuntigine. Balaki yi a maxədin, a naxa, "Alatala nanse falaxi?"

¹⁸ Balami yi waliyya falane ti, a naxa, Balaki keli, i n xuiin me!
I tuli mati n na Siporo a dii xəməna!

¹⁹ Muxu mi Ala ra, a wulen fala,
Adamadi mi a ra, a nimisa.

A naxan falaxi, a mi na ligə ba?
A na falan naxan ti,
a mi na rakamale ba?

²⁰ A duban nan soxi n yii lan e ma.
A barakan sa e yi.
N mi nəe na maxətə.

²¹ A mi fe jaxin toma Yaxuba bənsənna.
A mi fe xələn toma Isirayila yi.

Alatala, e Ala e tagi.
E fan a mangayaan matəxəma.

²² Ala nan faxi e ra
sa keli Misiran yi,

a nən tima e xa
alo burunna jningena.

²³ Kərərayaan mi sese nəe Yaxuba bənsənna
xili ma.

Serikariyaan mi nəe sese ra Isirayila xili
ma.

A falama nən e ma na waxatini,
"A mato, Ala naxan ligama!"

²⁴ Siyani ito kelima nən
alo yatana.

E bata e yitən alo yatana
naxan mi a sama

fə a na xəyī seen don,
fə a na sube susxine wunla min.

²⁵ Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, "Xa i mi a dangama, hali i nama duba a xa de!"

²⁶ Balami yi Balaki yabi, a naxa, “N mi yi a fala i xa ba, n naxa, ‘Alatala na naxan fala, n na nan ligama?’”

²⁷ Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “En siga yire gbetε yi. Yanyina nde Ala tinma nεn i xa e danga n xa mεnni.”

²⁸ Balaki yi Balami xali Peyori geyaan xuntagi, dεnaxan yεε rafindixi tonbonna ma. ²⁹ Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Saraxa grande solofera rafala n xa be, i yi tura keden nun konton keden yitεn n xa.” ³⁰ Balami naxan fala, Balaki yi na liga. A yi turaan nun kontonna ba saraxan na saraxa gandene birin fari.

24

¹ Balami yi a to fa fala a yi rafan Alatala ma a xa duba Isirayila xa. Nayi, a mi kεraya feene rawali alo waxatin danguxine yi. Koni a yi a yεε rafindi tonbonna binni. ² Balami to a yεεne rakeli, a yi Isirayila kaane to malanxi bεnsεn yεεn ma. Nayi, Alaa Nii Sarijhanxin yi godo a ma. ³ Balami yi waliyiya falane ti, a naxa, N tan Balami, Beyori a dii xεmεna, n tan naxan feene fixεn toma, n ma falan ni i ra:

⁴ N ni ito nan falama, n tan naxan Alaa falane mεma, naxan fe toon tima alo xiyene fata Ala Sεnbε Kanna ra, naxan a xinbi sinma, a yεεne yi rabi.

⁵ Yaxuba bεnsεnna, ε tan Isirayila kaane! ε dεxεdene tofan!

⁶ E wuya bεxεn fari alo baane, alo nakεne baan dε, alo Alatala sansi xiri fajin naxanye sixi, alo suman wudine igene dε.

⁷ E ige ramaradene rafema nεn ken! E sansine ige sa a fajin na! E mangan gboma nεn Manga Agaga xa, a mangayaan sεnbεn gboma ayi nεn.

⁸ Ala nan faxi e ra sa keli Misiran yi, a nεn tima e xa alo burunna jingena. E siyane nεma nεn naxanye e yεngεma, e yi e bun e xalimakunle ra, e yi e xεnne yigira.

⁹ E e sama nεn alo yatane. Nde susue e rakelε? Naxan na duba i xa, Ala xa na kanna baraka! Naxan na i danga, Ala xa na kanna danga!

¹⁰ Balaki yi xεlε Balami ma han! A yi a yiine bεnbε, a yi a fala Balami xa, a naxa, “N ni i xilixi nεn alogo i xa n yaxune danga, koni i tan bata duba e xa sanja ma saxan. ¹¹ Iki keli be, siga i konni. N yi a ragidixi nεn n xa i saref fi han, koni Alatala bata i kuma!” ¹² Balami yi Balaki yabi, a naxa, “Anu, n na a fala nεn i ya xεrane xa, n naxa, ¹³ ‘Hali Balaki a banxin so n yii naxan nafexi gbetin nun xεmaan na, n mi nεe Alatalaa yamarin matande fefe ma. Alatala na naxan fala, fε n xa na nan fala.’ ¹⁴ Awa iki, n bata siga n kon kaane fεma. Koni ε tuli mati. N xa i rakolon siyani ito naxan ligama i ya yamaan na waxati famatoni.”

¹⁵ Balami yi waliyiya falane ti, a naxa: N tan Balami, Beyori a dii xεmεna, n tan naxan feene fixεn toma, n ma falan ni i ra:

¹⁶ N ni ito nan falama, n tan naxan Alaa falane mεma, naxan Kore Xonna Ala wundo feene kolon, naxan fe toon tima alo xiyena fata Ala Sεnbε Kanna ra, naxan a xinbi sinma, a yεεne yi rabi.

¹⁷ N na a toma, koni iki mi a ra. N na a toma, koni a mεn makuya. Sarena nde minima nεn Yaxuba bεnsεnna, mangan kelima nεn Isirayila yamanani. A Moyaba yamanan mangane yεngεma nεn, a Seti bεnsεnna nε.

¹⁸ A Edεn yamanan tongoma nεn, e nun Seyiri yamanana, a yaxuna. Koni Isirayila sεnbεn gboma ayi nεn.

¹⁹ Nε tiin minima nεn Yaxuba bεnsεnna, a yi e taane muxu dεnxεnε raxεri.

²⁰ Balami yi Amalekine to. A yi waliyiya falan ti, a naxa: Amaleki nan yi yamana singen na dunujia yi, koni dεnxεn na, a tununma nεn habadan!

²¹ A mən yi Keni kaane to. A yi waliyya falan ti, a naxa:
I dəxəden natangaxi,
alo xəliin naxan a təen saxi faranna ra.

²² Koni Asuri na ε suxu konyiyani,
Kenine janma nən.

²³ A mən yi waliyya falan ti, a naxa:
Ee! Ala na ito liga,
nde luyε a nii ra?

²⁴ Kunkine kelima nən Sipiri yi,
e yi Asuri rayarabi, e nun Eberi.
Koni e fan faxama nən.

²⁵ Balami yi keli, a xətə a konni. Balaki fan yi siga.

25

Isirayila kaane yi suturene batu

¹ Isirayila kaane yi dəxi Sitimi yi waxatin naxan yi, xəmene yi lu yalunyaan ligε e nun Moyaba jaxanle. ² E yi xəmene xilima e suture kideni. Yamaan yi e dege, e yi e xinbi sin e suturene bun ma. ³ Nayi, Isirayila kaane yi Baali-Peyori batu. Nanara, Alatala yi xələ e ma han!

⁴ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Yamaan yəeratine birin suxu, i yi e faxa, i yi e singan Alatala yətagi sogen na, alogo Alatala xa ba xəlxı Isirayila ma.” ⁵ Musa yi a fala Isirayila kitisane xa, a naxa, “Ε birin xa muxune faxa naxanye Baali-Peyori batuxi.”

⁶ Isirayila xəmene nde yi fa Midian jaxanla nde ra a konni, Musa nun Isirayila yamaan birin yətagi. Yamaan birin yi wugama Naralan Bubun so dəen na.

⁷ Na ma, Finexasi, Eleyasari a dii xəmene, saraxarali Harunaa dii xəmene, na yi keli yamaan yε, a yi tanban tongo. ⁸ A yi siga Isirayila kaan fəxə ra a bubuni. A yi e firinna səxən tanban na sanja ma kedenni e kuini. Fitina furen naxan yi Isirayila yi, na yi dan. ⁹ Muxu wuli məxəjən nən naanin nan faxa na furen ma.

¹⁰ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹¹ “Finexasi, Eleyasari a dii xəmene, saraxarali Harunaa dii xəmene, na bata n ma xələn ba Isirayila ma. Amasətə n ma xəxələnna nan soxi a yi. Na ma, n mi Isirayila kaane raxərima xəxələnni. ¹² Nanara, i xa a fala a xa, n bata tin bəjən

xunbenla layirin tongε a xa. ¹³ Na layirin luma a tan xa nən e nun a yixətəne, n yi e findi saraxaraline ra habadan. Amasətə a kunfa nən a Ala xən, a yi n solona Isirayila xa.”

¹⁴ Isirayila xəmən naxan nun Midian jaxanla faxa, a yi xili nən Simiri, Salu a dii xəməna. Simeyən bənsənna denbayana nde kuntigin nan yi a ra. ¹⁵ Midian jaxanla naxan faxa, a yi xili nən Kosibi, Suru a dii təməna. Midian xabilana ndee mangana nde a dii təməna, ε naxan faxa, na feen to fitina furen nafa.” ¹⁶ Na fitina furen yi dangu.

¹⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁷ “Ε xa Midian kaane yate ε yaxune ra, ε yi e yengε. ¹⁸ Amasətə e bata findi ε yaxune ra e to ε yanfa Peyori yi, Kosibi a fe yi, e xabila mangana nde a dii təməna, ε naxan faxa, na feen to fitina furen nafa.” ¹⁹ Na fitina furen yi dangu.

26

¹ A to dangu, Alatala yi a fala Musa nun Haruna dii Eleyasari xa, a naxa, ² “Ε Isirayila yamaan tengε naxanye barin bata dangu jəee məxəjən na, e denbaya yəen ma, naxanye birin nəe yəngən soε.” ³ Musa nun saraxarali Eleyasari yi falan tie xa Moyaba mərəməreni Yurudən baan də Yeriko taan yətagi. E naxa, ⁴ “Xəmene xa tengε naxanye barin bata dangu jəee məxəjən na, alo Alatala a yamarixi Musa ma kii naxan yi.”

Isirayila kaan naxanye minixi Misiran yamanani, ne ni itoe ra:

⁵ Isirayila dii singe Rubən yixətəne ni i ra: Xənəki xabilana, Xənəki yixətəne; Palu xabilana, Palu yixətəne; ⁶ Xesirən xabilana, Xesirən yixətəne; e nun Karimi xabilana, Karimi yixətəne. ⁷ Rubən xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin e nun saxan kəmə solofer tonge saxan. ⁸ Eliyabi nan yi Palu a dii xəmən na. ⁹ Eliyabi a dii xəmene nan itoe ra: Nemuweli, Datan e nun Abirami. Datan nun Abirami yi findixi yamaan kuntigine nan na naxanye murutə Musa nun Haruna xili ma, e sa Kora muxune fari, e to murutə Alatala xili ma. ¹⁰ Bəxən yi rabi, a yi e nun Kora gerun e bode xən. Təen yi a fəxə ra birane muxu kəmə firin tonge suulun gan. Na yi findi misaala ra yamaan xa. ¹¹ Koni, Kora yixətəne birin mi faxa.

¹² Simeyən yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Nemuweli xabilana, Nemuweli yixətəne; Yamin xabilana, Yamin yixətəne; Yakin xabilana, Yakin yixətəne; ¹³ Sera xabilana, Sera yixətəne; e nun Sayuli xabilana, Sayuli yixətəne. ¹⁴ Simeyən xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli firin kəmə sennin.

¹⁵ Gadi yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Sefən xabilana, Sefən yixətəne; Xagi xabilana, Xagi yixətəne; Suni xabilana, Suni yixətəne; ¹⁶ Osini xabilana, Osini yixətəne; Eriya xabilana, Eriya yixətəne; ¹⁷ Arodi xabilana, Arodi yixətəne; e nun Areli xabilana, Areli yixətəne. ¹⁸ Gadi xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue naanin kəmə suulun.

¹⁹ Eri nun Onan nan yi Yuda a dii xəməne ra, koni Eri nun Onan bata yi faxa Kanan yamanani. ²⁰ Yuda yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Selaxa xabilana, Selaxa yixətəne; Peresi xabilana, Peresi yixətəne; e nun Sera xabilana, Sera yixətəne. ²¹ Peresi yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Xesirən xabilana, Xesirən yixətəne; e nun Xamuli xabilana, Xamuli yixətəne. ²² Yuda xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue solofera wuli sennin kəmə suulun.

²³ Isakari yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Tola xabilana, Tola yixətəne; Puwa xabilana, Puwa yixətəne; ²⁴ Yasubu xabilana, Yasubu yixətəne; e nun Simiron xabilana, Simiron yixətəne. ²⁵ Isakari xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue sennin wuli naanin kəmə saxan.

²⁶ Sabulon yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Seredi xabilana, Seredi yixətəne; Elon xabilana, Elon yixətəne; e nun Yalele xabilana, Yalele yixətəne. ²⁷ Sabulon xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue sennin kəmə suulun.

²⁸ Yusufu yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Manase nun Efirami. ²⁹ Manase yixətəne ni i ra: Makiri xabilana, Makiri yixətəne. Makiri nan Galadi sətə. E nun Galadi xabilana, Galadi yixətəne. ³⁰ Galadi yixətəne ni i ra: Yeseri xabilana, Yeseri yixətəne; Xeleki xabilana, Xeleki yixətəne; ³¹ Asireli xabilana, Asireli yixətəne; Siken xabilana, Siken yixətəne; ³² Səmida xabilana, Səmida yixətəne; e nun Xeferi xabilana, Xeferi

yixətəne. ³³ Selofexadi, Xeferi a dii xəmən mi dii xəmə sətə, koni a dii təməne sətə nən. Selofexadi a dii təməne xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xəgala, Milika e nun Tirisa. ³⁴ Manase xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue suulun wuli firin kəmə solofera.

³⁵ Efirami yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Sutela xabilana, Sutela yixətəne; Bekerı xabilana, Bekerı yixətəne; e nun Taxani xabilana, Taxani yixətəne. ³⁶ Sutela yixətəne ni i ra: Eran xabilana, Eran yixətəne. ³⁷ Efirami xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue saxan wuli firin kəmə suulun. Yusufu yixətəne nan ne ra xabila yəen ma.

³⁸ Bunyamin yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Bela xabilana, Bela yixətəne; Asibeli xabilana, Asibeli yixətəne; Axirami xabilana, Axirami yixətəne; ³⁹ Sufami xabilana, Sufami yixətəne; e nun Xufami xabilana, Xufami yixətəne. ⁴⁰ Bela yixətəne ni i ra: Arade nun Naman. Arade xabilana, Arade yixətəne; e nun Naman xabilana, Naman yixətəne. ⁴¹ Bunyamin xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue naanin wuli suulun kəmə sennin.

⁴² Dan yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Suxami xabilana, Suxami yixətəne. Dan xabila keden nan yi na ra. ⁴³ Suxami xabilan nan na ra, e malanxina muxu wuli tongue sennin wuli naanin kəmə naanin.

⁴⁴ Aseri yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Yimina xabilana, Yimina yixətəne; Yisiwi xabilana, Yisiwi yixətəne; e nun Beriya xabilana, Beriya yixətəne. ⁴⁵ Beriya yixətəne ni i ra: Xeberi xabilana, Xeberi yixətəne; e nun Malikili xabilana, Malikili yixətəne. ⁴⁶ Aseri a dii təmən yi xili nən Sera. ⁴⁷ Aseri xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue suulun wuli saxan kəmə naanin.

⁴⁸ Nafatalı yixətəne ni i ra xabila yəen ma: Yaseli xabilana, Yaseli yixətəne; Guni xabilana, Guni yixətəne; ⁴⁹ Yeseri xabilana, Yeseri yixətəne; e nun Silen xabilana, Silen yixətəne. ⁵⁰ Nafatalı xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tongue naanin wuli suulun kəmə naanin.

⁵¹ Isirayila xəmən naxanye yate, muxu wuli kəmə sennin e nun keden kəmə solofera tongue saxan.

⁵² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
⁵³ Yamanani taxunma nən e tagi e kəen na,
 fata muxune yaten na. ⁵⁴ Naxanye wuya, i
 xa kəe gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya,
 i xa kəe xurin so ne yii. Birin kəen xa lan
 muxune yaten ma. ⁵⁵ Koni yamanan xa yi-
 taxun masenseenna nan xən. E a sətəma nən
 e kəen na fata e benbane bənsənne xinle ra.
⁵⁶ Birin kəe bəxəni taxunma masenseenna
 nan xən, bənsən gbeene nun bənsən xurine
 yə.

⁵⁷ Lewi bənsənna muxuni itoe nan
 tengə e xabila yəen ma: Gerisən xabilana,
 Gerisən yixətəne; Kehati xabilana, Kehati
 yixətəne; e nun Merari xabilana, Merari
 yixətəne. ⁵⁸ Lewi bənsənna xabila għet-

ni i ra: Libini xabilana, Xebiron xabilana,

Maxali xabilana, Musi xabilana, e nun

Kora xabilana. Kehati nan Amirama

sətə. ⁵⁹ Amirama a naxanla yi xili nən

“Yokebedi,” Lewi a dii teməne, naxan

bari Misiran yi. E nun Amirama nan

Haruna nun Musa sətə, e nun Mariyama,

e magilena. ⁶⁰ Haruna nan Nadaba nun

Abihu nun Eleyasari nun Itamara sətə.

⁶¹ Koni Nadaba nun Abihu faxa nən, e to

təe daxataren xali Alatala yətagi.

⁶² E Lewi xəmən naxanye tengə, naxanye
 barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne
 lan muxu wuli məxəjən nun saxan nan
 ma. E mi tengə Isirayila kaan bonne yə,
 amasətə e mi yi lan e xa kəe bəxən sətə e
 yə. ⁶³ Musa nun saraxarali Eleyasari ne
 nan tengə Moyaba mərəmərəne yi Yuruden
 baan de Yeriko taan yətagi. ⁶⁴ Musa nun
 saraxarali Haruna Isirayila kaan naxanye
 tengə Sinayi tonbonni, na sese mi yi itoe
 yə. ⁶⁵ Amasətə Alatala bata yi a fala ne ma,
 a e faxama nən tonbonni. Keden mi lu fo
 Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.

27

Kee fena sariyan dii teməne xa

¹ Awa, Selofexadi a dii teməne yi fa, Xe-
 feri a dii xəməna, Galadi mamandenna.
 Manase a dii Makiri nan Galadi sətə Man-
 ase bənsənni, Yusufu a dii xəməna. E xinle
 ni itoe ra: Maxala nun Noha nun Xəgala
 nun Milika e nun Tirisa. ² E yi fa Naralan
 Bubun so deen na Musa nun saraxarali
 Eleyasari nun mangane nun yamaan birin
 yətagi. E naxa, ³ “N Xu baba bata faxa

tonbonni. A mi yi Kora ganla yə naxanye
 yi murutəxi Alatala xili ma, koni a faxaxi
 a yətəen yulubin nan ma, dii xəmə mi yi
 a yii. ⁴ Nanfera nxu baba xinla ləyə ayi a
 xabilani, bayo dii xəmə to mi a yii ba? ⁵ E
 kəena nde so nxu yii nxu baba ngaxake-
 denne tagi.”

⁵ Musa yi siga e kiti feen maxədinna
 tideni Alatala ma.

⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
⁷ “Selofexadi a dii teməne nəndi. Kee bəxəna
 nde so e yii e baba ngaxakedenne tagi. I lan
 i yi e baba kəen so e yii. ⁸ A fala Isirayila
 kaane xa, i naxa, ‘Xa muxuna nde faxa a
 mi dii xəmə lu, ε xa a kəen so a dii temən yii.
⁹ Xa dii temə mi a yii, ε xa a kəen so a ngax-
 akeden xəməmane yii. ¹⁰ Xa a ngaxakeden
 mi na, ε xa a kəen so a baba ngaxakeden
 xəməmane yii. ¹¹ Xa a baba ngaxakeden mi
 na, ε xa a kəen so a bari bodena nde yii a
 xabilani, a yi findi a gbeen na. A findima
 kiti sa sariyan nan na Isirayila kaane xa,
 Alatala naxan yamarixi Musa ma.’”

Yosuwe yi sugandi yamaan yəeratiin na Sariyane 31.1-8

¹² Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te
 Abarimi geyani ito fari, i yi bəxən mato n
 naxan so Isirayila yii. ¹³ I na a mato, i laxi-
 rayama nən, alo i tada Haruna. ¹⁴ Amasətə
 bata n ma yamarin matandi, yamaan mu-
 rute waxatin naxan yi Sini tonbonni igen
 de. I mi n ma sarijanna binya e yətagi, e to
 yi igen maxədinma.” Meriba igene nan yi
 ne ra Kadesi yi Sini tonbonni.

¹⁵ Musa yi a fala Alatala xa, a naxa,
¹⁶ “Alatala, Ala naxan niin biraxi adamadi-
 ine birin yi, i xa muxuna nde ti yamani
 ito xun na ¹⁷ naxan nəe tiye a yəe ra a feen
 birin yi. Alatalaa yamaan nama lu alo
 xuruseene xuruse raba mi naxanye xun
 na.”

¹⁸ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,
 “Nunu a dii Yosuwe tongo, n ma Nii
 Sarijanxin naxan yi, i yi iyii sa a fari. ¹⁹ I yi
 a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin
 yətagi, i yi a findi yəeratiin na e yəe xəri. ²⁰ I
 yi i sənbəna nde so a yii, alogo Isirayila ya-
 maan birin xa a xuiin suxu. ²¹ A ti saraxar-
 ali Eleyasari yətagi, alogo a xa kiti sa feen
 maxədinne ti a xa, Yurima masenseen ti

seen na Alatala yetagi.* Yosuwe nun Isirayila yamaan birin Eleyasari a yamarine suxuma nən e feene birin yi.” ²² Musa yi a liga alo Alatala a yamari kii naxan yi. A yi Yosuwe tongo, a yi a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin yetagi. ²³ A yi a yiine sa a fari, a yi a findi yeeratiin na, alo Alatala a fala e xa kii naxan yi fata Musa ra.

28

Sanle nun waxatine saraxane Xərəyaan 29.38-46

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Yamarini ito fi Isirayila kaane ma, i naxa, ‘E fa n kise donseene ra e waxati saxine yi, naxanye ralima n ma teen na naxanye xirin nafan n ma.’ ³ Ito fala e xa, i naxa, ‘Ləxə yo ləxə, ε fa yəxəen jəe kedenfirin na Alatala xən, fe mi naxanye ra saraxa gan dixin na naxan nalima a ma təen na waxatin birin. ⁴ Yəxəe keden xa ba xətənni, a firindena fitirin ma. ⁵ Abama nən e nun a bogise saraxana, murutu fujin kilo saxan naxan namulanxi oliwi bogi dinxine turen litiri keden nun a tagiin na. ⁶ Saraxa gan daxini ito bama nən waxatin birin alo a liga Sinayi geyaan fari kii naxan yi. A ralima Alatala ma təen nan na, a xirin yi rafan a ma. ⁷ Yəxəen bama nən e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi. I xa minse saraxan bəxən Alatala xa yire sarijanxini. ⁸ Yəxəen firinden bama fitirin nan ma, e nun a bogise saraxana e nun a minse saraxana alo i naxan bama xətənni. A ralima Alatala ma təen nan na, a xirin yi rafan a ma.’”

⁹ “ ‘Matabu Ləxəni, yəxəen jəe kedenfirin xa ba saraxan na, fe mi naxanye ra, e nun e bogise saraxane, murutu fujin kilo sennin naxan namulanxi turen na e nun e minse saraxana. ¹⁰ Na saraxa gan daxine xa ba Matabu Ləxəne birin yi, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun a minse saraxana.’”

¹¹ “ ‘Kike nənen fələna, ε xa tura bulan firin ba saraxa gan dixin na Alatala xa, e nun konton keden nun yəxəen jəe keden kedenfirin, fe mi naxanye ra.

¹² Xuruseene birin bama nən e nun murutu fujina naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ning keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin. ¹³ Konton bulanna, kilo saxan naxan namulanxi turen na bogise saraxan na. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima Alatala ma təen na, a xirin yi rafan a ma. ¹⁴ Ning keden bama nən e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri saxan. Kontonna gbeena, litiri firin. Yəxəe diina, litiri keden nun a tagi. Saraxa gan daxin na a ra naxan bama kike nənen birin na jəe bun. ¹⁵ E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na Alatala xa, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun e minse saraxane.’”

Saraxaraline 23.5-14

¹⁶ “ ‘Nəen kike singen xii fu nun naaninna, ε xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba Alatala xa.’”

¹⁷ “ ‘Kikeni ito xii fu nun suulunde ləxəni, sanla yi fələ. E xa buru ratetaren don xii soloferere. ¹⁸ Sanla xii singe ləxəni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. E nama ε wanle ke na ləxəni. ¹⁹ E xa tura bulan firin nun konton keden nun yəxəen jəe keden kedenfirin ba saraxa gan daxin na fe mi naxanye ra. E rali Alatala ma təen nan na. ²⁰ Xuruseene bama nən e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ning keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin. ²¹ Yəxəe soloferene, kilo saxan saxan. ²² E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa. ²³ Na birin sama ləxə yo ləxə saraxan nan fari naxan bama xətənni. ²⁴ Sanla xii soloferene birin yi, ε xa na kise donseene nan nali təen na, e xirin yi rafan Alatala ma, sa ləxə yo ləxə saraxane nun minse saraxane fari. ²⁵ Xii soloferede ləxəni, ε mən yi yamaan xili malan sarijanxini. E nama ε wanle ke na ləxəni.’”

Saraxaraline 23.15-22

²⁶ “ ‘Se Xaba Singen sali ləxəni, ε na fa bogise singene saraxane ra Alatala xən Xunsagine Sanla waxatini, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. E nama ε wanle ke. ²⁷ E xa tura bulan firin nun konton keden

* **27:21:** Yurima nun Tumin masənsən ti seene fe səbəxi Xərəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masənsənna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

nun yεxεen jee keden kedenna soloferere ba saraxa gan dixin na, a xirin yi rafan Alatala ma. ²⁸ Xuruseene bama nεn e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin. ²⁹ Yεxεe soloferene, kilo saxan saxan. ³⁰ E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa. ³¹ Na saraxane bama nεn e nun e minse saraxane. E sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine nun e bogise saraxane fari. E xa xuruseene ba fe mi naxanye ra e nun e minse saraxane.’’

29

Saraxane Xɔtane Sanli Saraxaraline 23.23-25

¹ ‘‘Kike solofereden xi singe lɔxɔni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. E nama ε wanle ke, koni ε xa xɔtane fe na lɔxɔni. ² E xa tura bulan keden nun konton keden nun yεxεen jee keden kedenna soloferere ba saraxa gan dixin na, fe mi naxanye ra. A xirin yi rafan Alatala ma. ³ Xuruseene bama nεn e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin. ⁴ Yεxεe soloferene, kilo saxan saxan. ⁵ E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa. ⁶ Saraxan ne sama kike nεnen saraxane nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxane nan fari e nun e bogise saraxane nun minse saraxane naxan falaxi sariyani. Saraxane nan ne ra naxanye nalima Alatala ma tεen na, e xirin yi rafan a ma.’’

Ala solona lɔxɔn saraxane Saraxaraline 23.26-32

⁷ ‘‘Kike solofereden xii fude lɔxɔni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. E yi sun. E nama wali yo ke. ⁸ E xa tura bulan keden nun konton keden nun yεxεen jee keden kedenna soloferere ba saraxa gan dixin na Alatala xa fe mi naxanye ra, a xirin yi rafan a ma. ⁹ Xuruseene bama nεn e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin. ¹⁰ Yεxεe soloferene, kilo saxan saxan. ¹¹ E mən xa kɔtɔ keden

ba yulubi xafari saraxan na, sa Ala solona saraxan fari e nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’’

Bubu Kui Sanla Saraxaraline 23.33-44

¹² ‘‘Kike solofereden xii fu nun suulunde lɔxɔni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. E nama ε wanle ke. E xa sanla raba Alatala xa xii soloferere. ¹³ Xii singe lɔxɔni, ε xa tura bulan fu nun saxan nun konton firin nun yεxεen jee keden kedenna fu nun naanin ba saraxa gan dixin na Alatala xa, fe mi naxanye ra. A ralima a ma tεen na, a xirin yi rafan a ma. ¹⁴ E bama nεn e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na bogise saraxana. Ninge keden kilo solomanaanin, kontonna kilo sennin. ¹⁵ Yεxεe fu nun naanin, kilo saxan saxan. ¹⁶ E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’’

¹⁷ ‘‘Xii firinde lɔxɔni, ε xa tura bulan fu nun firin nun konton firin nun yεxεen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ¹⁸ E bama nεn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yεxεene yaten ma. ¹⁹ E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’’

²⁰ ‘‘Xii saxande lɔxɔni, ε xa tura bulan fu nun keden nun konton firin nun yεxεen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ²¹ E bama nεn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yεxεene yaten ma. ²² E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’’

²³ ‘‘Xii naaninde lɔxɔni, ε xa tura bulan fu nun konton firin nun yεxεen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ²⁴ E bama nεn e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yεxεene yaten ma. ²⁵ E mən xa kɔtɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa

gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’”

²⁶ “ ‘Xii suulunde ləxəni, ε xa tura bulan solomanaanin nun konton firin nun yəxəen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ²⁷ E bama nən e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yəxəene yaten ma. ²⁸ E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’”

²⁹ “ ‘Xii senninde ləxəni, ε xa tura bulan solomasəxəe nun konton firin nun yəxəen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ³⁰ E bama nən e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yəxəene yaten ma. ³¹ E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’”

³² “ ‘Xii soloferede ləxəni, ε xa tura bulan soloferede nun konton firin nun yəxəen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra. ³³ E bama nən e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yəxəene yaten ma. ³⁴ E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’”

³⁵ “ ‘Xii solomasəxəede ləxəni, ε xa ε malan. E nama ε wanla ke. ³⁶ E xa tura keden nun konton keden nun yəxəen jee keden kedenna soloferede ba saraxa gan daxin na fe mi naxanye ra. E xa rali Alatala ma təen na, naxan xiri rafan a ma. ³⁷ E bama nən e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yəxəene yaten ma. ³⁸ E mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, sa ləxə yo ləxə saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’”

³⁹ “ ‘Saraxane nan ne ra ε lan ε xa naxanye ba Alatala xa sali ləxəne yi. E sama nən ε saraxa gan daxine fari, e nun ε bogise saraxane nun ε minse saraxane nun ε bəjəe xunbeli saraxane, ε naxanye ba de tiina fe ra hanma ε jənige ma saraxane.’”

30

De tiine sariyana

¹ Alatala Musa yamarai naxanye birin ma, a yi ne birin fala Isirayila kaane xa.

² Musa yi falan ti Isirayila bənsənne mangane xa, a naxa, “Alatalaa yamarini ito nan fixi: ³ Xa xəməna nde a kələ hanma a a de ti a a xa saraxan ba Alatala xa hanma a xa fena nde raba, a nama a falan kala. A naxan birin falaxi, a xa na raba.”

⁴ “Xa sungutunna nde a kələ hanma a a de ti a a saraxan bama Alatala xa, hanma a fena nde rabama nən, a mən a baba konni, ⁵ a baba na a me waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kələne nun a de ti xuine birin nakamali. ⁶ Koni a baba na a me waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a kələne nun a de ti xuine rakamali. Alatala dijama nən a ma, bayo a baba mi tinxi.”

⁷ “Xa sungutunna nde a kələ hanma a a de ti xaxilitareyani, na xanbi ra a yi futu, ⁸ a xəmən na a me waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kələne nun a de ti xuine rakamali. ⁹ A xəmən na a me waxatin naxan yi, xa a mi tin, a xa a kələne nun a xaxilitareya de xuine yikala. Alatala dijama nən naxanla ma.”

¹⁰ “Kaja gileen hanma naxanla naxan xəmən bata a me a ra, xa na nde a kələ hanma a a de ti a fena nde rabama nən, a lan a yi na birin nakamali.”

¹¹ “Xa naxanla bata dəxə xəmə taa ra, a a kələ hanma a a de ti a fena nde rabama nən, ¹² a xəmən na a me, xa a mi sese fala a mi tondi, a lan a yi a kələne nun de ti xuine birin nakamali. ¹³ Koni a xəmən na a me waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a kələne nun de ti xuine rakamali. Alatala dijama nən a ma, amasətə a xəmən bata a kala. ¹⁴ Nayi, a xəmən nəe tinje nən hanma a tondi a kələne nun a de ti xuine ma. ¹⁵ A na a me, xa a xəmən mi sese fala a naxanla xa, a bata tin a kələne nun de ti xuine birin ma a dunduni. ¹⁶ Koni xa ləxən bata dangu a xəməna a fe mexi naxan yi, a yi fa a naxanla de ti xuine kala, xəməna a naxanla haken goronna tongoma nən.”

¹⁷ Alatala na sariyane nan falaxi Musa xa de tiina fe yi naxalan futuxina fe yi hanma dii temən naxan a baba konni.

31

Midiyan kaane yi jaxankata

¹ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ² “Midiyan kaane fe jaxin saran e ra, e naxan ligaxi Isirayila kaane ra. Na xanbi ra, i laxirayama nən.” ³ Nayi, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxuna ndee xa e yitən yengə so xinla ma ε ye. E sigama Midiyan kaane nan yengedeyi, al-ogo Alatala xa e fe jaxine saran e ra. ⁴ Nayi, ε xa yengə soon muxu wuli keden keden tongo Isirayila bənsənne birin yi.”

⁵ E yi muxu wuli fu nun firin tongo Isirayila ganle ye yengə so xinla ma. Bənsən keden, wuli keden. ⁶ Musa yi e rasiga yengəni, bənsən yo bənsən muxu wuli keden, e nun Finexasi, saraxarali Eleyasari a dii xəməna, naxan se rasarijanxina ndee xali e nun xətaan naxanye fema yengəni.

⁷ E yi siga Midiyan yamanan yengedeni alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. E yi xəməne birin faxa. ⁸ E Midiyan manga suulun fan faxa, Efi nun Rekemi nun Suru nun Xuru nun Reba. E Beyori a dii Balami fan faxa silanfanna ra. ⁹ E yi Midiyan naxanle nun e diine tongo, e nun e xuruseene nun e yii seene birin. ¹⁰ E yi e taane nun e dəxədene birin gan. ¹¹ E yi se tongoxine birin xali e nun muxune nun xuruseene. ¹² E yi fa suxu muxune nun se tongoxine ra Musa nun saraxarali Eleyasari nun Isirayila yamaan fema daaxadeni Moyaba mərəmerəni Yurudən baan dəxən Yeriko yətagi.

¹³ Musa nun saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane yi siga e ralandeni daaxaden fari ma. ¹⁴ Musa yi xələ gali kuntigine ma naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu kəmə xun na naxanye yi kelima na yengəni. ¹⁵ Musa yi e maxədin, a naxa, “Nanfera ε jaxanle luxi e nii ra? ¹⁶ E tan nan Balami a kawandin name, e Isirayila kaane bira tinxintareyani Alatala ra Peyori yi, fitina furen yi so Alatala yamanı. ¹⁷ Iki ε dii xəməne birin faxa, e nun jaxanla naxanye xəmə feen kolon. ¹⁸ Koni ε nəe sungutun nasələnxine ramare nən ε yətə xe. ¹⁹ Naxanye birin faxan tixi ε ye hanma e yiin din muxu faxaxin na, ne xa lu daaxaden fari ma xii soloferere.

lan ε yi ε rasarijan xii saxanden nun xii soloferede ləxəni e nun ε suxu muxune. ²⁰ ε mən xa dugine rasarijan, e nun seen naxanye rafalaxi kidin na hanma sii xaben na hanma wudin na.”

²¹ Sofaan naxanye keli yengəni, saraxarali Eleyasari yi a fala ne xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi Musa ma a sariyani: ²² Xəmaan nun gbetin nun sulan nun wuren nun yəxəna, ²³ e nun təen mi naxanye birin ganma, ε xa ne rasarijan təen nan na. Na xanbi ra, ε yi e rasin marasarijan igeni. Naxanye ganma, ε ne rasin marasarijan igeni gbansan. ²⁴ ε na ε dugine xa xii soloferede ləxəni, ε sarijanma nən. Nayi, ε nəe soe nən daaxadeni.”

²⁵ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ²⁶ “I tan nun saraxarali Eleyasari nun yamaan xabila mangane, ε muxune nun xuruseene birin təngə naxanye tongoxi yengəni. ²⁷ Na xanbi ra, i xa e yitaxun firinna ra, fəxə kedenna sofane nan gbeen na ra naxanye siga yengəni, fəxə kedenna yamaan dənxən nan gbeen na ra. ²⁸ I xa ndedi ba sofane gbeen na mudun na Alatala xa: i muxu keden ba muxu kəmə suulunna ra hanma xuruse kəmə suulun e nun jingene nun sofanie nun yəxəne nun siine birin. ²⁹ I xa muduni ito ba e gbeen na, i yi a so saraxarali Eleyasari yi Alatala gbeen na. ³⁰ Isirayila yamaan dənxən gbeen tan, i xa muxu keden ba muxu tonge suulunna ra, hanma xuruse tonge suulun e nun jingene nun sofanie nun yəxəne nun siine birin. I yi e so Lewi bənsənna muxune yii, Alatala Batu Bubun taxuxi naxanye ra.” ³¹ Musa nun saraxarali Eleyasari yi a ligə alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. ³² Sofane seen naxanye tongo yengəni, itoe nan lu yəgen xanbini: xuruse xunxuri wuli kəmə sennin wuli tonge soloferere wuli suulun, ³³ jinge wuli tonge soloferere wuli firin, ³⁴ sofali wuli tonge sennin wuli keden, ³⁵ e nun sungutun nasələnxie wuli tonge saxan wuli firin.

³⁶ Naxan yitaxun yengesone ra na ni i ra: xuruse xunxuri wuli kəmə saxan wuli tonge saxan e nun soloferere kəmə suulun, ³⁷ xuruse xunxurin kəmə sennin tonge soloferere e nun suulun yi ba a ra mudun

na Alatala xa, ³⁸ e nun jinge wuli tongue saxan wuli senninne, jinge tongue solofer e nun firin yi ba a ra mudun na Alatala xa, ³⁹ e nun sofali wuli tongue saxan keme suulunna, sofali tongue sennin e nun keden yi ba a ra mudun na Alatala xa, ⁴⁰ e nun muxu wuli fu nun senninna, muxu tongue saxan e nun firin yi ba a ra mudun na Alatala xa. ⁴¹ Musa yi na mudun so saraxarali Eleyasari yii Alatala gbeen na, alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

⁴² Isirayila yamaan gbeen ni i ra Musa naxan dəxə a danna. ⁴³ Yamaan gbeena: xuruse xunxuri wuli keme saxan wuli tongue saxan wuli solofer keme suulun, ⁴⁴ e nun jinge wuli tongue saxan wuli sennin, ⁴⁵ e nun sofali wuli tongue saxan keme suulun, ⁴⁶ e nun muxu wuli fu nun sennin. ⁴⁷ Naxan soxi Isirayila kaane yii, Musa yi muxu keden ba muxu tongue suulunna ra, a xuruse keden ba xuruse tongue suulunna ra, alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi. A yi e so Lewi bənsənna muxune yii, Ala Batu Bubun yi taxuxi naxanye ra.

⁴⁸ Ganla kuntigine yi siga Musa fəma naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu keme xun na. ⁴⁹ E yi a fala a xa, e naxa, “Sofaan naxanye nxə yamarine bun, nxu bata ne tengə. Hali keden mi baxi nxu ra. ⁵⁰ Nanara, nxu xəma seen naxanye sətəxi, nxu bata fa ne ra Alatala xən a kiseen na nxu niin xunba saranna ra: kəe birane, yii kəe rasone, yii soli rasone, tunla sone, e nun jərəne.” ⁵¹ Musa nun saraxarali Eleyasari yi na xəma muranne birin nasuxu e ra. ⁵² Kuntigin naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu keme xun na, ne xəma seene binyan yi sigə han kilo keme tongue solofer, e naxanye fi Alatala ma. ⁵³ Sofane tan yi e se tongoxine ramara e yii. ⁵⁴ Musa nun saraxarali Eleyasari yi kuntigine xəmaan tongo, e yi a xali Naralan Bubuni, alogo Alatala xa a jəxə lu Isirayila kaane xən.

32

*Isirayila kaana ndee yi dəxə Yuruden sōgeteden binni
Sariyane 3.12-22*

¹ Kuruse wuyaxi yi Ruben nun Gadi bənsənne yii. E yi a to a Yaaseri nun Galadi bəxən yi fan e xuruseene xa. ² Nayi, Gadi kaane nun Ruben kaane yi fa Musa nun saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane fəma, e yi a fala, e naxa, ³ “Alatala yamanan naxanye nəxi Isirayila yamaan xa, Ataroti nun Dibon nun Yaaseri nun Nimira nun Xəsibən nun Eleyale nun Sebami nun Nebo nun Bewoni, ⁴ na yamanane fan xuruseene xa, anu xuruseene nxu tan yii han, nxu tan ε walikene.” ⁵ E yi a fala, e naxa, “Xa ε tinjə nxə falan ma, na bəxən xa so nxu yii, ε nama nxu xali Yuruden baan kidi ma.”

⁶ Musa yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan dəxən nən be ba, ε ngaxakedenne yi siga yenge sodeni? ⁷ Nanfera ε Isirayila kaane tunnaxələma sigadeni yamanani Alatala naxan soxi e yii? ⁸ Εfafane fan na nan ligabonni, n to e rasiga yamanan matodeni keli Kadesi-Barineya yi. ⁹ E te nən han Esikoli mərəməreni. E to yelin yamanan matoε, e yi Isirayila kaane tunnaxələma e ma alogo e nama siga yamanani Alatala naxan soxi e yii. ¹⁰ Na ləxəni Alatala yi xələ, a yi a kələ, a naxa, ¹¹ ‘Muxuni itoe naxan minixi Misiran yi, naxanye barin bata dangu jəeə məxəjən na, ne mi bəxən toma n na n kələxi naxan so fe ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii, amasətə e mi luxi n fəxə ra ki fəpi. ¹² Fə Yefune a dii Kalebi, Kenisi kaana, e nun Nunu a dii Yosuwe, bayo e lu nən Alatala fəxə ra ki fəpi.’ ¹³ Alatalaa xələ gbeen keli nən Isirayila kaane xili ma, a yi e rasiga tonbonna xun xən jəeə tongue naanin, han na waxatin muxune birin yi jən naxanye fe jəxin ligə Alatala yətagi. ¹⁴ Iki ε tan yulubi kanne, ε faxi εfafane nan ma. Ε Alatala raxələma nən Isirayila xili ma dangu e ra. ¹⁵ Anu, xa ε xətə a fəxə ra, a mən yamani ito birin luma nən tonbonni, ε yi findi yamaan birin halagi xunna ra.”

¹⁶ Na muxune mən yi e maso Musa ra e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu waxi sansanne sa feni be nxə xuruseene xa nxu yi taane ti nxə denbayane xa. ¹⁷ Na xanbi ra, nxu yenge so seene tongue, nxu yi ti Isirayila kaan bonne yəe ra, nxu yi e xali e yirene yi. Nayi, nxə denbayane luma nən taa makantaxine kui, e ratanga yamanani ito

muxune ma. ¹⁸ Nxu mi xete nxu konne yi, fɔ Isirayila kaane birin na dəxə e bəxəne yi. ¹⁹ Nxu mi bəxən sətəma Yurudən baan fəxə kedenni alo e tan, bayo nxu bata nxə bəxən sətə be binni baan sogeteden binni.”

²⁰ Musa yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε falani ito liga, xa ε yengε so seene tongo Alatala xa, ²¹ xa ε sofane birin Yurudən baan gidi Alatala yetagi han a yi a yaxune birin kedi, ²² xa yamanan lu Alatala nəən bun, nayı Alatala nun Isirayila tinma nən ε yi xete be. Nayi, yamanani ito findima nən ε gbeen na Alatala yetagi. ²³ Koni xa ε mi na liga, ε bata yulubin liga Alatala ra. ε xa a kolon, fa fala ε yulubin saranna ε lima nən. ²⁴ Awa, ε xa taane ti ε denbayane xa, e nun sansanne ε xuruse kurune xa, koni ε xa ε dε ti xuine rakamali de!”

²⁵ Gadi kaane nun Ruben kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “Nxu tan, i ya walikene a ligama nən alo i a yamarixi kii naxan yi. ²⁶ Nxə diine nun nxə naxanle nun nxə xuruseene birin luma nən Galadi taane yi. ²⁷ Koni nxu tan i ya walikene birin yengε so seene tongoma nən, nxu siga yengε sodeni Alatala yetagi, alo nxu kanna a falaxi kii naxan yi.”

²⁸ Musa yi yamarin fi saraxarali Eleyasari ma e nun Nunu a dii Yosuwe ma, e nun Isirayila bənsən mangane ma e fe ra. ²⁹ Musa yi a fala e xa, a naxa, “Xa Gadi kaane nun Ruben kaane Yurudən baan gidi ε fəxə ra, e birin yi yengε so seene tongo Alatala xa, nayı yamanan na lu ε nəən bun, ε Galadi yamanan so e yii e gbeen na. ³⁰ Koni xa e birin mi gidi ε fəxə ra yengε so seene ra e yii, e xa dəxə ε tagi Kanan bəxəni.”

³¹ Gadi kaane nun Ruben kaane yi a fala, e naxa, “Alatala bata naxan fala, nxu tan i ya walikene na ligama nən. ³² Nxu gidima nən Kanan yamanani Alatala xa yengε so seene ra nxu yii, koni nxu kεə bəxən sətəma nən Yurudən baan be binni.”

³³ Musa yi Amorine manga Sixən ma yamanan nun Basan manga Ogo a yamanan so Gadi kaane nun Ruben kaane nun Yusufu a dii Manase bənsənna fəxə kedenna yii, e nun e taane nun bəxən naxanye e rabilinni.

³⁴ Gadi kaane yi Dibon nun Ataroti nun Aroyeri nun ³⁵ Atiroti-Sofani nun Yaaseri nun Yogboha nun ³⁶ Beti-Nimira nun Beti-Haran ti taa makantaxine ra, e yi xuruse sansanne sa.

³⁷ Ruben kaane yi Xesibən ti, e nun Eleyale nun Kiriyatayimi nun ³⁸ Nebo nun Baali-Meyən, e naxanye xiliye masara, e nun Sibima. E taan naxanye ti e yi ne xili sa.

³⁹ Manase a dii Makiri yixetene yi siga Galadi yi, e yi a suxu, e yi Amorine kedi naxanye yi dəxi na. ⁴⁰ Nayi, Musa yi Galadi so e yii alogo e xa dəxə na. ⁴¹ Yayiri, Manase yixetene nde yi siga, a yi taadina ndee suxu, a yi e xili sa “Yayiriya.” ⁴² Noba yi siga, a yi Kenata suxu e nun a banxidəne, a yi a xili sa “Nobaya.”

33

Isirayila kaane sigatina

¹ Isirayila kaane sigadene ni i ra e to mini Misiran yi e gali yeeen ma, Musa nun Haruna yamarin bun. ² Musa yi tidene səbəma Alatalaa yamarin nan ma. E sigadene ni i ra, e tide yeeen ma.

³ E keli Ramisesi yi kike singen xii fu nun suulundeni Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla kuye baani. Isirayila kaane xərəyaxin yi mini Misiran kaane birin yetagi, ⁴ Misiran kaane yi e dii singene binbine maluxunma waxatin naxan yi Alatala naxanye faxa e yε. Amasətə Alatala e alane yalagi nən.

⁵ Isirayila kaane yi keli Ramisesi yi, e sa daaxa Sukəti yi. ⁶ E yi keli Sukəti yi, e sa daaxa Etama yi tonbonna danna ra. ⁷ E yi keli Etama yi, e yi xete han Pihahiroti yi, Baali-Sefən yetagi, e yi sa daaxa Migidoli dəxən. ⁸ E yi keli Pihahiroti yi, e yi baan gidi tonbonna binni, e yi xii saxan siga ti Etama tonbonni, e yi sa daaxa Mara yi. ⁹ E yi keli Mara yi, e siga Elimi yi, tigi fu nun firin e nun tugu bili tonge solofera yi dəanaxan yi. E yi daaxa mənni. ¹⁰ E yi keli Elimi yi, e sa daaxa Gbala Baan dəxən. ¹¹ E yi keli Gbala Baani, e sa daaxa Sin tonbonni. ¹² E yi keli Sin tonbonni, e sa daaxa Dofika yi. ¹³ E yi keli Dofika yi, e sa daaxa Alusi yi. ¹⁴ E yi keli Alusi yi, e sa daaxa Refidimi yi, yamaan

mi min igen soto dñaxan yi. ¹⁵ E yi keli Refidimi yi, e sa daaxa Sinayi tonbonni.

¹⁶ E yi keli Sinayi tonbonni, e sa daaxa Kibiroti-Hatawa yi. ¹⁷ E yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e sa daaxa Xaseroti yi. ¹⁸ E yi keli Xaseroti yi, e sa daaxa Ritima yi. ¹⁹ E yi keli Ritima yi, e sa daaxa Rimon-Peresi yi. ²⁰ E yi keli Rimon-Peresi yi, e sa daaxa Libina yi. ²¹ E yi keli Libina yi, e sa daaxa Risa yi. ²² E yi keli Risa yi, e sa daaxa Kehelata yi. ²³ E yi keli Kehelata yi, e sa daaxa Saferi geyaan ma. ²⁴ E yi keli Saferi geyaan ma, e sa daaxa Harada yi. ²⁵ E yi keli Harada yi, e sa daaxa Makeloti yi. ²⁶ E yi keli Makeloti yi, e sa daaxa Taxati yi. ²⁷ E yi keli Taxati yi, e sa daaxa Tera yi. ²⁸ E yi keli Tera yi, e sa daaxa Mitika yi. ²⁹ E yi keli Mitika yi, e sa daaxa Hasimona yi. ³⁰ E yi keli Hasimona yi, e sa daaxa Moseroti yi.

³¹ E yi keli Moseroti yi, e sa daaxa Bene-Yakani yi. ³² E yi keli Bene-Yakani yi, e sa daaxa Horo-Gidigadi yi. ³³ E yi keli Horo-Gidigadi yi, e sa daaxa Yotobata yi. ³⁴ E yi keli Yotobata yi, e sa daaxa Abirona yi. ³⁵ E yi keli Abirona yi, e sa daaxa Esiyon-Gebere yi. ³⁶ E yi keli Esiyon-Gebere yi, e sa daaxa Kadesi yi Sini tonbonni. ³⁷ E yi keli Kadesi yi, e sa daaxa Horo geyaan ma, Edon yamanan danna.

³⁸ Saraxarali Haruna yi te Horo geyaan ma, Alatalaa yamarin ma. A sa faxa menni, Isirayila kaane minin nee tonge naaninden Misiran yi a kike suulunden xii singeni. ³⁹ Haruna bata yi nee kemem mækjøen nun saxan soto siimayaan na a faxa waxatin naxan yi Horo geyaan fari.

⁴⁰ Kanan Manga Aradi naxan yi døxi Negewi yi Kanan yamanani, na yi Isirayila kaane fa feen me.

⁴¹ E yi keli Horo geyaan ma, e sa daaxa Salimona yi. ⁴² E yi keli Salimona yi, e sa daaxa Punon yi. ⁴³ E yi keli Punon yi, e sa daaxa Oboti yi. ⁴⁴ E yi keli Oboti yi, e sa daaxa Ye-Abarimi yi Moyaba danna ra.

⁴⁵ E yi keli Iyimi yi, e sa daaxa Dibon-Gadi yi. ⁴⁶ E yi keli Dibon-Gadi yi, e sa daaxa Alamon-Dibilatayimi yi. ⁴⁷ E yi keli Alamon-Dibilatayimi yi, e sa daaxa Abarimi geyane yi Nebo yetagi. ⁴⁸ E yi

keli Abarimi geyane yi, e sa daaxa Moyaba meremereyi, Yuruden baan døxøn, Yeriko yetagi. ⁴⁹ E yi daaxa Yuruden baan døxøn Moyaba meremereyi, keli Beti-Yesimoti yi han Abeli-Sitimi.

⁵⁰ Alatala yi a fala Musa xa Moyaba meremereyi Yuruden baan døxøn Yeriko yetagi, ⁵¹ a Musa xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E na Yuruden baan gidi, ε so Kanan yamanani, ⁵² ε xa yamanan muxune birin kedi. ε e susure gemene nun susure wurene kala, e nun e taane kidene. ⁵³ E e yamanan tongo ε yi døxø na, amasøtøn bata a so ε yii ε gbeen na. ⁵⁴ E masensenta, ε yamanani taxun bønsønne ra. Naxanye wuya, ε kεe bøxø gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya ε xa a xurin so ne yii. E na naxan soto masensenta xøn, e gbeen nan na ra. Kεe bøxøne yitaxunma εfafane bønsøn yεen nan ma. ⁵⁵ Koni xa ε mi yamanan muxune birin kedi, ε na naxanye lu na, ne ε tørøma nøn alo tansinna ε yεene xøn hanma jønla naxanye ε fatin masøxønma. E ε tørøma nøn yamanani ε døxøma dñaxan yi. ⁵⁶ Nayi, n naxan nagidixi e ma, na ligama ε tan nan na.”

34

Kanan bøxøn danna

¹ Alatala yi a fala Musa xa, ² a a xa a yamari Isirayila kaane ma, a naxa, “E na so Kanan yamanani, n bøxøn naxan soma ε yii ε kεen na, na danne ni i ra: ³ E yamanan yiifari føxøn danna findima Sini tonbonna nan na, Edøn yamanan danna ra. Na danna føløma Føxø Daraan yiifari føxøn nin sogeteden binni. ⁴ A bilinma nøn Akaribimi geyaan yiifari føxøni, siga Sini binni, dangu Kadesi-Barineya yiifari føxøn ma han Xasari-Adari han Asimon. ⁵ Keli Asimon yi, danna møn danguma nøn sa døxø Misiran xuden na, a sa døxø føxø igen na. ⁶ Sogegodode binni, danna findima føxø ige gbeen nan na. ⁷ Komenna ma, ε xa danna sa føxø ige gbeen nun Horo geyaan tagi. ⁸ Keli Horo geyaan ma, ε yi a radangu Lebo-Xamata han Sedadi yi. ⁹ A yi siga han Sifiron, sa døxø Xasari-Enan na. ε komøn ma danna nan na ra. ¹⁰ Sogeteden binni, ε xa danna sa keli Xasari-Enan yi siga Sefami binni. ¹¹ Keli menni, a yi siga Ribila binni,

Ayin sogeteden binni, sa dəxə tintin yiren na Kinəreti Daraan sogetedeni. ¹² Danna yi sa dəxə Yurudən Baan na siga Fəxə Darani. Ε yamanan danne findin ne nan na.”

¹³ Musa yi na yamarine rali Isirayila kaane ma. A mən yi a fala e xa, a naxa, “Alatala yamanani ito nan yitax-unma bənsən solomanaanin nun a tagiin na masensenna xən. ¹⁴ Amasətə Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna bata yi e kəe bəxən sətə. ¹⁵ Bənsən firin nun a tagini ito bata e kəe bəxən sətə Yurudən Baan sogeteden binni, Yeriko yətagi.”

Yəeratine xa bəxəni taxun

¹⁶ Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ¹⁷ “Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe xa yamanani taxun. ¹⁸ I mən xa bənsən manga keden keden sa e fari e malideni.”

¹⁹ E xinle ni itoe ra: Yefune a dii Kalebi Yuda bənsənni,

²⁰ Amixudi a dii Semuyeli Simeyən bənsənni,

²¹ Kisilon ma dii Elidadi Bunyamin bənsənni,

²² Yogili a dii Buki, Dan bənsən mangana,

²³ Efodi a dii Xaniyeli, Yusufu a dii Manase bənsən mangana,

²⁴ Sifitan ma dii Kəmuyeli, Yusufu a dii Efirami bənsən mangana,

²⁵ Parinaki a dii Elisafan, Sabulon bənsən mangana,

²⁶ Asan ma dii Palitiyeli, Isakari bənsən mangana,

²⁷ Selomi a dii Axixudi, Aseri bənsən mangana,

²⁸ e nun Amixudi a dii Pedaheli Nafatali bənsən mangana.

²⁹ Alatala ne nan yamarixi e xa Kanan yamani taxun Isirayila kaane ra.

35

Lewi a taane

¹ Alatala yi a fala Musa xa Moyaba mərəmərəne yi Yurudən Baan dəxən Yeriko yətagi, a naxa, ² “Isirayila kaane yamari a e xa taane ba e kəe bəxəne ra e yi e fi Lewi bənsənna muxune ma, alogo e xa dəxə na. E mən yi na taane rabilin xəene so e yii. ³ Nayi, Lewi bənsənna muxune taane

sətəma nən e dəxədene ra, e yi bəxəne sətə e rabilinni e jingene nun e seene nun e xu-ruseene xa. ⁴ Ε bəxən naxanye soma Lewi bənsənna muxune yii, ne danne nun taane yinne xa makuya e bode ra han nəngənna yə wuli keden. ⁵ Taan fəxə naaninne kuyan xa lan, nəngənna yə wuli firin sogeteden binni, nəngənna yə wuli firin yiifari fəxəni, nəngənna yə wuli firin sogegododen binni, e nun nəngənna yə wuli firin kəmenna ma. Taan xa lu a tagini. E xəene danne sama na kii nin. ⁶ Ε taan naxanye soma Lewi bənsənna muxune yii, ε xa sennin sugandi ne yə marakisi taane ra alogo muxun naxan na faxan ti, a xa a gi, a siga mənna nde yi. Ε mən xa taa tonge naanin nun firin gbeteye so e yii. ⁷ A malanxina, ε taa tonge naanin nun solomasəxə nan soma Lewi bənsənna muxune yii e nun e rabilinne xəene. ⁸ Isirayila bənsənna birin xa taana ndee so e yii naxan nun a bənsənna lan. Taa gbegbe xa ba bənsən gbeene bəxəne ra, ndedi yi ba bənsən xurine bəxəne ra.”

Marakisi taane

*Sariyane 4.40-43 nun 19.1-13 nun
Yosuwe 20.1-9*

⁹ Alatala yi a fala Musa xa, ¹⁰ a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ε na Yurudən baan gidi ε so Kanan yamanani, ¹¹ ε xa taana ndee sugandi marakisi taane ra. Naxan na faxan ti a mi a rakelixi a ma, a a gima nən a siga mənna nde yi. ¹² A yi ratanga faxa muxun gbeejəxə muxun ma mənni, alogo a nama faxa benun yamaan yi a makiti. ¹³ Ε taan naxanye soma e yii, taa sennin nan findima marakisi taane ra ne yε. ¹⁴ Marakisi taa saxan xa lu Yurudən baan sogeteden binni, saxan Kanan yamanani. ¹⁵ Muxune ratangama nən taa senninni itoe yi, Isirayila kaana hanma xəjən naxan dəxi Isirayila kaane yε. Naxan na faxan ti, a mi a rakeli a ma, fə a xa a gi, a siga mənna nde yi.”

¹⁶ “Xa muxuna nde faxan ti wure ma seen na, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa. ¹⁷ Xa a gəmən tongo naxan muxun faxə, a muxuna nde gələn a ra, a yi a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa. ¹⁸ Xa a wudin tongo naxan muxun faxə, a yi muxuna nde bənbə a ra, a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.

¹⁹ Faya muxun gbeeñoxo muxun nan faya tiin faxama. A na a to, a xa a faya. ²⁰ Xa muxuna nde a boden nabira, a bata yi a yitən xənnantenyani, hanma a a rakeli a ma, a yi a gólon, a yi a faya, ²¹ hanma a yi a bənbə xənnantenyani, a yi a faya, faya tiin nan na kanna ra. A lan a yi faya. Faya muxun gbeeñoxo muxun na a to, a xa a faya.”

²² “Koni xa muxuna nde a boden nabira tantanni, xənnantenyaa mi a ra, hanma a a gólon, a mi a rakeli a ma, ²³ hanma a mi a toxi, a yi gəmen nabira a ma naxan a faxə, a yi faya, nayi bayo a yaxu mi a ra, a mi yi waxi fe jaxin liga feni a ra, ²⁴ yamaan xa faya tiin nun faya muxun gbeeñoxo muxun makiti na sariyane xən. ²⁵ Yamaan xa faya tiin xun mafala faya muxun gbeeñoxo muxun xən, e mən yi a xali marakisi taani a yi dənaxan yi. Faya tiin xa lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faya, naxan masusan ture sarijanxin na. ²⁶ Koni xa faya tiin mini marakisi taan danna ra, a yi dənaxan yi ²⁷ faya muxun gbeeñoxo muxun yi a to marakisi taan bəxən fari ma, faya muxun gbeeñoxo muxun nəe nən a faxadeni, a mi yatema faya tiin na. ²⁸ Amasətə faya tiin lan nən a lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faya. Fə na na faya a yi nə xəte a bəxəne yi.”

²⁹ “Ə sariyane nan ne ra waxati famatəne birin yi, ə nəma dəxi dədə yi. ³⁰ Naxan na muxun faya, e xa a faya xa sereyane sereyaan ba a a funfun na a ra. Koni ə nama muxu yo faya sereya kedenna fala xuiin ma.”

³¹ “Ə nama gbetin nasuxu faya tiin xunba sareen na naxan lan a faya. Ə xa a faya. ³² Ə nama gbetin nasuxu muxun yii naxan bata a gi, a siga marakisi taani, alogo a mən xa xəte, a dəxə a bəxəni benun saraxarali kuntigin xa faya. ³³ Ə nama yamanan naxəsi ə dəxi dənaxan yi. Anu, muxu faxan yamanan xəsimə nən. Bəxən mi rasarijanma faya tixin ma fə faya tiin na faya. ³⁴ Ə nama yamanan naxəsi ə dəxi dənaxan yi, e nun n tan fan dəxi dənaxan yi. Amasətə Alatala nan n tan na, naxan dəxi Isirayila kaane tagi.”

Kəena fe sariyan dii temene xa

¹ Denbaya xunna ndee yi fa fala tideni Musa nun Isirayila bənsənne yəeratine xa keli Makiri a dii Galadi bənsənni, Manase mamandenna, Yusufu yixətəne xabilane.

² E yi a fala, e naxa, “Alatala to a yamari nxu kanna Musa ma a a xa kəe bəxəne yitaxun Isirayila kaane ra masensenna xən, a mən a yamarixi a ma nən a a xa nxu ngaxakedenna Selofexadi kəen so a dii temene yii. ³ Iki xa Isirayila bənsən gbətə xəməna e futu, e kəe bəxən bama nən nxu bənsənna gbeen na, a sa e bənsən nənenə bəxən fari. Nayi, kəe bəxən naxan soxi nxu bənsənna yii masensenna xən, na nde bama a ra nən.

⁴ Nayi, Isirayila Xərəya Nəen na a li, e kəe bəxən bama nən nxə bənsənna gbeen na, a sa e bənsən nənenə gbeen fari.”

⁵ Musa yi Alatalaa yamarine rali Isirayila kaane ma, a naxa, “Yusufu a diine bənsənna muxune jəndi. ⁶ Alatalaa yamarin ni i ra Selofexadi a dii temene fe yi: Xəmən naxan na e kənən e xa dəxəna xən, koni a xa findi e baba bənsənna xabilan muxuna nde nan na, ⁷ alogo Isirayila kəe bəxəne nama keli bənsən gbətə yi siga bənsən gbətə yi. Isirayila kaane birin xa e benbane bənsənna kəe bəxən nan sətə. ⁸ Xa jaxalan yo bəxən sətə kəen na Isirayila bənsənna nde yi, a xa dəxə a baba bənsənna xabilan muxuna nde xən, alogo Isirayila kaane birin xa e benbane kəe bəxən sətə. ⁹ Isirayila kəe bəxəne nama keli bənsən gbətə yi siga bənsən gbətə yi, Isirayila bənsənne birin kəe bəxəne xa lu e yii.”

¹⁰ Selofexadi a dii temene yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

¹¹ Maxala nun Tirisa nun Xəgala nun Milika nun Noha nan Selofexadi a dii temene ra. E yi dəxə e baba ngaxakedenne dii xəməne xən. ¹² E dəxə nən e baba Yusufu a dii Manase bənsənna xabilane muxuna ndee xən. Na ma, e kəe bəxəne yi lu e baba bənsənna xabilani.

¹³ Yamarine nun sariyane nan ne ra Alatala naxanye fala Isirayila kaane xa fata Musa ra Moyaba mərəmərəne yi Yurudən baan dəxən Yeriko yətagi.

Sariyane Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sεbε

Tawureta Musa yire suulunden ni i ra. Isirayila kaane bata yi findi konyine ra Misiran yamanani. Na konyiyaan bata yi bu han Ala Nabi Musa xe waxatin naxan yi. Ala yi a mali a xa Isirayila kaane raxərəya. E yi mini Misiran yamanani Ala sənben barakani. Na xanbi ra, Ala yi e xun ti Kanan yamanan na, a dənaxan fixi e ma. E yi kira yi, Ala yi mini e xa Sinayi geyaan fari. A yi a sariyan fi Nabi Musa ma alogo yamaan xa lu e Marigin sagoon ligε. Koni yamaan yi Ala matandi sanja yi wuyaxi tonbonni. Na taruxun birin səbəxi Tawureta Musa yiren bonne kui.

Benun e xa Kanan bəxən sətə, Nabi Musa yi Isirayila kaane malan. A yi taruxuni ito birin nabira e ma. A mən yi xətə Alaa sariyan birin ma alogo e nama piñan a xən Kanan bəxəni. Na kawandin nan səbəxi Kitabun yireni ito kui.

Isirayila kaane somatəna Kanan bəxəni, Musa yi kawandi saxan ba Isirayila kaane xa. A singen səbəxi keli Sariyane sora 1 ma han a sora 4.43. A firinden səbəxi keli Sariyane 4.44 ma han a sora 28.68. A saxanden səbəxi keli Sariyane 28.69 ma han a sora 30.20.

Musa Ala kəwanle nan ma fe rabirama en ma, a naxanye rakamalixi a xanuntenya gbeeni a yamaan xa: a bata yi layirin xidi e tagi, a yi ti e yee ra jee tongue naanin bun ma tonbonni, a yi e ratanga e yaxune ma, a yi a sariyanen nun yamarine fala e xa e nun a de xuine. Koni Kitabun yireni ito mi findixi kawandin xan gbansan na, hanma sariyan naxanye bata yi kolon nun Kitabun yire singene xən. Musa falan tima nən be alo kawandi ba kendena, naxan a ramə muxune xilima sənben na alogo e xa e xaxili lu Alaa tinxinyaan xən ma. Nayi, e yi kisi feen lanna raso e nun a tan Ala keden peen tagi. Musa yi a fala, a naxa, "Isirayila kaane, ε tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra. I xa Alatala i ya Ala xanu i bəjən birin na e nun i niin birin na e nun i sənben birin na." (Sariyane 6.4-5) Falani ito

findixi Isirayila kaane tubi xuiin nan na e naxan falama ləxə yo ləxə e dənkəleyana fe ra.

A sora naanin dənxəne, ne findixi fala jaxumε firin nun taruxu firin nan na: a singen feene nan falama naxanye a ytama Yosuwe sugandi kii naxan yi Musa jəxəni alogo a xa ti Isirayila yamaan yee ra, siga na yamanani Ala yi naxan fima e ma (Sariyane 31). A mən bətin ytama naxan xili "Musaa bətina" (Sariyane 32). A mən Musaa dubana fe yəbama Isirayila kaane xa (Sariyane 33), a yi Musa faxa feen fala (Sariyane 34).

E sariya kədin naxan to Yerusalən taani Ala Batu Banxini Manga Yosiya waxatini, na nəe finde Kitabun yireni ito nan na (A mato Mangane Firinden sora 22 kui). Kitabun yireni ito a feene mən falama kitabu gbətə yire wuyaxi kui alo Mangane nun Nabi Yeremi a Kitabun yirena han sa dəxə Yesu waxatin na. Misaala ra, Matiyu 4.4 hanma Matiyu 10 e nun Maraka 12.32.

Nabi Musaa kawandi baana

¹ Falane ni itoe ra, Nabi Musa naxanye fala Isirayila kaane birin xa. Na waxatini, a yi Yurudən sogetede mabinna nin, Araba tonbonni Sufi yətagi, Paran, Tofeli, Laban, Xaserəti, nun Disahabi longonne ra. ² Keli Horebe geyaan ma siga Kadesi-Barineya, xii fu nun keden sigatiin na a ra kiraan xən ma naxan danguma Seyiri geyane binni.

³ E minin jee tongue naaninden kike fu nun kedenden xii singe ləxəni Misiran bəxəni, Nabi Musa yi Alatalaa yamarine birin nali Isirayila kaane ma. ⁴ Na waxatini, Musa bata yi Amorine manga Sixən nə yengeni naxan yi dəxi Xəsibən yi, e nun Manga Ogo, Basan mangana, naxan yi dəxi Asatarəti nun Edere yi. ⁵ Yurudən sogeteden mabinni, Moyaba bəxəni, Nabi Musa yi Alaa sariyan yeba e xa, a naxa:

⁶ Alatala en ma Ala ito nan falaxi en xa, Horebe geyaan ma, a naxa, "Ε bata bu geyani ito ma. ⁷ Ε keli, ε siga geyane ma Amorine dənaxan yi, mənna longonna birin, Araba bəxəni, geyane fari, Sefela nun Negewi binni, fəxə ige dəen na, han Kanan bəxəni, han Liban yi, sa dəxə Efrati baa gbeen na. ⁸ Ε xa na bəxən mato, n

naxan fixi ε ma. Ε siga, ε xa na tongo, bayo n tan Alatala yati nan n kələ ε benbane xa, Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba, e nun e bənsənna birin hali e dangu xanbini, a n na bəxən nan soma e yii.”

*Nabi Musa yi kitisane dəxə
Xərəyaan 18.13-27*

⁹ Na waxatini, n ni ito nan fala ε xa, n naxa, “N tan kedenna mi nəε ε goronna tonge. ¹⁰ Alatala ε Ala bata ε rawuya ayi. Iki ε bata wuya ayi alo sarene kore. ¹¹ Alatala ε benbane Ala xa ε rawuya ayi han wuli wuli. A xa ε baraka alo a a falaxi kii naxan yi. ¹² Koni, n tan kedenna nəε ε birin goronna tonge di, n yi ε kitine birin sa? ¹³ Ε xa xəməne sugandi ε bənsənne yi, naxanye xaxili fan, e feene yεε toma, e binyaxi. N ne nan tima yamaan xun na.” ¹⁴ Ε yi n yabi, a n ma falan lanxi. ¹⁵ Nayi, n yi ε yεeratine tongo, xəməne xaxilimaan naxanye binyaxi ε bənsənne yε. N yi e dəxə muxu wuli xun na hanma muxu kəmə hanma muxu tonge suulun hanma muxu fu. E findi kuntigine ra ε bənsənne tagi. ¹⁶ Na waxatini, n yi yamarini ito so ε kitisane yii. N naxa, “Ε xa ε tuli mati ε bari bodene ra. Ε yi ε birin makiti tinxinni, ε ngaxakedenne tagi e nun e tan nun xəjəne tagi. ¹⁷ Ε nama muxu yo rafisa bonne xa kiti sadeni. Ε ε tuli mati sənbə kannanun sənbətaren fan na. Ε nama gaxu muxu yo yεε ra, bayo Ala nan kitisaan na. Xa kitin xədəxə ε yii, ε xa a fala n xa, n tan yi kitin sa.” ¹⁸ Na kiini n bata yamarine birin yεba ε xa, a lan ε xa naxan liga.

*Muruten Kadesi yi
Yatene 13.1-33*

¹⁹ Na to dangu, en bata keli Horebe geyaan ma, en yi dangu tonbon magax-uxin na ε dənaxan toxi. En yi ti kiraan xən siga Amori geyane ma, alo Alatala en ma Ala a yamari en ma kii naxan yi. En yi so Kadesi-Barineya yi. ²⁰ N yi a fala ε xa, n naxa, “Ε bata Amori geyane li, Alatala en ma Ala dənaxan fixi en ma. ²¹ A mato, Alatala ε Ala bata bəxəni ito dəxə en yεε ra. Ε siga, ε xa na tongo alo Alatala ε benbane Ala a falaxi ε xa kii naxan yi. Ε nama gaxu, ε nama kuisan.”

²² Na waxatini, ε birin yi fa n fəma, ε yi a fala n xa, ε naxa, “En xa xərane rasiga, e xa sa bəxəni ito feene rakərəsi. E fa dəntəgen sa en xa, en lan en xa sigan ti kiraan naxan xən e nun en sigama taan naxanye yi.” ²³ Ε miriyaan yi rafan n ma. Nanara, n yi xəmə fu nun firin yεba ε bənsən keden kedenne tagi. ²⁴ E yi siga geyane yi han e sa Esikoli lanbanna li. E yi na yirene rakərəsi. ²⁵ E yi na bəxən bogi seene ba, e yi fa e yita en na. E yi dentəgen sa en xa, e naxa, “Alatala en ma Ala bəxə fajin nan fixi en ma.” ²⁶ Koni ε mi tinxi sige, ε murutə nən Alatala ε Alaa yamarin bun ma. ²⁷ Ε yi lu tondi falane tiyε ε bubune kui. Ε naxa, “Alatala en nənaxuxi, nanara a en naminixi Misiran yi alogo a xa en so Amorine yii e yi en halagi. ²⁸ En sigan minən? En ngaxakedenne bata en tunnaxələ, e naxa, ‘Mən kaane fangan gbo en xa! E mən kuya en xa. Na taane gbo. Yonna naxanye e rabilinni, ne texi han kore. Nxu bata Anakine yati to na yi.’”

²⁹ N yi a fala ε xa, n naxa, “Ε nama kuisan. Ε nama gaxu e yεε ra de! ³⁰ Alatala ε Ala naxan tima ε yεε ra, a tan nan yəngən soma ε xa alo a a ligə ε yεε xəri kii naxan yi Misiran yi han tonbonni. ³¹ Ε bata a to nayi, Alatala ε Ala faxi ε ra nən alo muxuna a diin xalima kii naxan yi ε sigatiin birin yi han ε yi fa be li.” ³² Koni na birin yi, ε mi yi laxi Alatala ε Ala ra. ³³ A tan nan yi tima ε yεε ra kiraan xən, a daaxadene fen ε xa ε luma dənaxanye yi. Kəeən na, a kirani yalan təeən na. Yanyin fan na, kundaan yi ti ε yεε ra.

Yatene 14.20-45

³⁴ Alatala to ε falan mə, a xələ, a yi a kələ, ³⁵ “Muxu kobini ito yo mi soε bəxə fajini ito yi, n naxan layirin tongo ε benbane xa ³⁶ fə Yefune a dii Kəlebi, na nan a toma. N na bəxən soma a yi nən a naxan yisigaxi e nun a bənsənna, bayo a lu nən Alatalaa kiraan xən ken!”

³⁷ Alatala bata xələ n fan ma ε tan ma fe ra. A yi a fala, a naxa, “I tan yetəən mi soma bəxəni ito yi. ³⁸ Nunu a dii Yosuwe, i mali muxun nan fama sodeni. I xa a sənbə so, bayo a tan nan tima Isirayila yεε ra, e bəxəni ito sətə e kəeən na. ³⁹ Ε diine, ε a falaxi naxanye ma a e findima nən muxu susine ra, e tan naxanye munma fe kobi nun fe fajin tagi rabaan kolon, e tan nan soma na

bɔxəni. N na fima e tan nan ma. E tan nan a sotəma e kæen na. ⁴⁰ Koni ε tan, ε mɔn xa xetε, ε siga tonbonni, siga Gbala Baan kiraan xɔn.”

⁴¹ ε yi a yabi, ε naxa, “Nxu bata findi yulubi kanne ra Alatala yee ra yi, koni iki nxu xa siga yengε sodeni, alo Alatala en ma Ala a yamarixi nxu ma kii naxan yi.” ε birin yi ε yengeso seene tongo, bayo ε a mirixi nɛn a geya bɔxəni ito masətən mi xɔdəxɔ. ⁴² Koni Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A fala e xa, i naxa, ‘Ε nama siga yengε sodeni de! N mi luma ε xɔn. Ε yaxune ε nɔma nɛn.’” ⁴³ N yi ε maxadi na kiini, koni ε mi ε tuli mati n na. Ε yi murute Alatalaa yamarin ma, ε yi siga geya yireni wasoni. ⁴⁴ Amorin naxanye yi dɔxi geyane yi, ne yi mini ε yengedeni alo kumi jɛnjene dinma muxun na kii naxan yi. E yi ε kedi, e yi ε bɔnbɔ keli Seyiri han Xoroma. ⁴⁵ Ε to xetε, ε yi wuga Alatala yetagi han! Koni Alatala mi ε xuiin name, a mi a tuli mati ε xuiin na. ⁴⁶ Ε mɔn yi lu Kadesi yi alo ε bu na kii naxan yi a singeni.

2

¹ Na xanbi ra, nxu yi xetε tonbonni nxu kiraan suxu naxan danguma Gbala Baani, alo Alatala a fala n xa kii naxan yi. Nxu yi Seyiri geyane mabilin xii wuyaxi bun.

Isirayila kaane siga tiina

² Alatala yi a fala n xa, a naxa, ³ “Ε bata bu geyani ito rabilinni. Ε firifiri kɔmennna ma.” ⁴ A yi a fala n xa a n xa yamarini ito fi ε ma. Ε danguma nɛn Seyiri bɔxəni, ε ngaxakedenne denaxan yi, Esayu bɔnsənna. E gaxuma nɛn ε yee ra, koni ε xa a ligə ε yeren ma, ⁵ ε nama yengen gidi e ma, bayo n mi sese soma ε yii fata e bɔxən na, hali san tidena. N bata Seyiri geyane fi Esayu ma. ⁶ Ε na donseen nun igen naxan tongo fɔ ε xa a sareni fi nɛn gbetin na. ⁷ Alatala ε Ala bata barakan sa ε kewanli. A yi a jɔxə lu ε sigatiin xɔn ma ε yi tonbonni ito yi waxatin naxan yi. Nee tonge naaninni ito bun ma, Alatala ε Ala nan yi ε xɔn. Sese mi dasaxi ε ma.

⁸ Nanara, en yi dangu en ngaxakedenne bɔxən dəxən Esayu bɔnsənna naxanye dɔxi Seyiri bɔxəni. En mɔn yi Araba kiraan

suxu, naxan kelima Elati nun Esiyon-Gebere yi. Na xanbi ra, en yi en maxetε, en yi dangu Moyaba tonbon kiraan xɔn.

⁹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Ε nama yengen gidi Moyaba kaane ma de! Ε nama e fen yengen na de, bayo n mi e bɔxə yo soma ε yii e konni. N bata Ari bɔxən fi Loti bɔnsənna ma. ¹⁰ Emi kaane nan yi Ari bɔxəni nun. Siya sənbəmaan nan yi ne ra. E yi wuya, e kuya alo Anaki bɔnsənna muxune. ¹¹ Muxuna nde yi e yatema Refa kaane nan na, alo Anaki bɔnsənna muxune, koni Moyaba kaane yi a falama e ma nɛn a ‘Emi kaane.’ ¹² Xori kaane nan yi dɔxi Seyiri bɔxəni a singeni. Koni Esayu bɔnsənna muxune yi e kedi, e yi e raxɔri. E tan yi dɔxɔ na yi, alo Isirayila kaane fan naxan ligə na bɔxəni Alatala dənaxan fi e ma. ¹³ Iki, ε keli, ε yi Serede xuden gidi.” Nayi, en yi na gidi. ¹⁴ Nee tonge saxan nun solomasexε nan dangu xabu en keli Kadesi-Barineya yi, han en Serede xuden gidi waxatin naxan yi. Na lixi, yengeson naxanye birin yi na na waxati danguxini nun, ne birin bata yi faxa alo Alatala a kɔlɔ e xa kii naxan yi. ¹⁵ Alatala yi keli e xili ma han e birin yi jān daaxadeni.

¹⁶ Na yengesone to jān yamaan yε, e faxa, ¹⁷ Alatala yi a fala n xa, a naxa, ¹⁸ “To, ε danguma nɛn Moyaba danna ra, siga Ari bɔxəni. ¹⁹ Ε Amonine lima nɛn na. Ε nama yengen gidi e ma de! Ε nama e fen yengen na, bayo n mi e bɔxə yo soma ε yii. N na fixi Loti bɔnsənna nan ma.”

²⁰ Na bɔxən fan yi yatəxi Refa kaane gbeen nan na, bayo Refa kaane yi dɔxi na nun. Amonine yi a falama e ma nɛn a “Samisumi kaane.” ²¹ Siya sənbəmaan nan yi e ra, e yi wuya, e kuya alo Anaki bɔnsənna muxune. Koni Alatala yi e halagi Amoni kaane xɔn. Amoni kaane yi e kedi, e yi dɔxɔ e bɔxəni. ²² Ala bata yi na fe sifan ligə Esayu a diine xa naxanye yi dɔxi Seyiri bɔxəni, a to yi Xori kaane halagima e xɔn. E e kedi nɛn e yi dɔxɔ e funfuni. E dɔxi mənni han iki. ²³ Awi kaane tan, naxanye yi dɔxi taane kui han Gasa, Kafatoro kaane nan ne halagi e to fa keli Kafatoro yi. E yi dɔxɔ e funfuni.

²⁴ Ala yi a fala en xa, a naxa, “Ε ti kiraan xɔn, ε xa Arinon xuden gidi. A mato, n bata

Xesibon manga Sixon, Amorin so ε yii, e nun a bəxəna. Iki, ε xa na tongo. Ε xa na yengen nakeli. ²⁵ To, n na ε yeeragaxun luma nən dunuŋa siyane birin yi. E na ε xinla mε, e xuruxurunma nən gaxuni gbirigbiri!"

*Eyi Manga Sixon nə
Yatene 21.21-30*

²⁶ N yi xərane rasiga bəjε xunbeli falane tideni Xesibon manga Sixon xa, keli Kedemoti tonbonni. N naxa, ²⁷ "Nxu wama i ya bəxəni gidi feni. Nxu sigama kira gbeen nan tun xən. Nxu mi sigε kəmənna ma, nxu mi sigε yiifanna ma. ²⁸ Nxu na donseen nun igen naxan tongo, nxu a birin sarefima nən gbetin na. A lu nxu xa dangu nxu sanni i ya bəxəni. ²⁹ Esayu bənsənna naxanye dəxi Seyiri bəxəni e nun Moyaba kaan naxanye dəxi Ari bəxəni, ne bata yi nxu sago sa a nxu xa dangu e bəxəne yi. I fan xa n sago sa alogo nxu xa Yuruden baan gidi, nxu yi so bəxəni Alatala nxə Ala dənaxan fixi nxu ma." ³⁰ Koni Xesibon manga Sixon yi tondi nxu dangu feen ma a bəxəni, bayo Alatala ε Ala bata yi a xaxinla xədəxə ayi. A yi a bəjən balan alogo a xa a so ε yii alo a kii naxan yi to.

³¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A mato, n bata Sixon nun a bəxən so ε yii. Ε xa sa na tongo ε gbeen na." ³² Sixon nun a yamaan birin yi fa en yengedeni Yahasi yi. ³³ Alatala en ma Ala yi Sixon so en yii, en yi a nə, e nun a diine nun a yamaan birin. ³⁴ En yi na taane birin suxu, en yi e birin kala. En mən yi xəməne nun naxanle nun diine birin faxa. En mi muxu yo lu a nii ra. ³⁵ En mi sese tongo fə xuruseene nun se kəndən naxanye yi na taane kui. ³⁶ Keli Aroyeri Arinon xuden dε, e nun taan naxan na mərəmərəni, siga han Galadi, taa yo mi nə sətə en ma. Alatala en ma Ala e birin so nən en yii. ³⁷ Koni ε mi ε masoxi Amonine bəxən na, hanma Yaboko xuden dε, hanma taan naxanye na geyane ma alo Alatala a yamari ε ma kii naxan yi.

3

*Eyi Basan yamanan masətə
Yatene 21.31-35*

¹ En yi en maxətε, en yi te Basan kiraan xən. Basan manga Ogo yi mini en

yəngədeni Edere yi, e nun a ganla birin. ² Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Inama gaxu a yee ra, bayo n na soma i yii nən e nun a ganla birin e nun a bəxəna. I bata naxan ligi Sixon na, Amorine mangana, naxan yi dəxi Xesibon, i na nan ligama a fan na." ³ Alatala en ma Ala yi Basan manga Ogo so en yii, e nun a ganla birin. En yi e birin faxa, muxu nəjən yo mi lu. ⁴ Na waxatini, en yi a taane birin suxu. Na taa yo mi lu en mi dənaxan suxu. Taa tongue sennin nan yi e ra naxanye yi Arigobi rabilinni Basan manga Ogo a mangayaan bun. ⁵ Na taane birin yi rabilinxi yin matexine nan na. E yi balanxi dε wure daxine nan na. Banxide wuyaxi fan yi na naxanye mi yi rabilinxi yinne ra. ⁶ En yi na taane birin kala fefe, alo en na a ligi Xesibon manga Sixon ma bəxən na kii naxan yi. En yi xəməne nun naxanle nun diine birin faxa taane birin yi. ⁷ En yi seene birin kala fə xuruseene nun se kəndəne, en naxanye tongo.

⁸ Na waxatini, en yi bəxəne birin tongo Yuruden sogeteden binni, e ba Amorine manga firinne yii, keli Arinon xuden han Xerimon geyana. ⁹ Sidən kaane a falama na geyaan ma nən a "Siriyon." Amorine tan naxa a "Seniri." ¹⁰ En yi na taane birin tongo na fili yireni e nun Galadi bəxəna e nun Basan bəxən birin, sa dəxə Salaka nun Edere ra. Na taane birin yi Ogo a mangayaan nan bun Basan bəxəni. ¹¹ Basan manga Ogo nan keden mi faxa Refa kaane yε. A wure saden mən Rabaha yi, Amonine manga taana. A kuyana, nəngənna yε solo-manaanin, a yigbona nəngənna yε naanin.

*Galadi nun Basan bəxəyitaxunna
Yatene 32.1-42*

¹² Na waxatini, en yi na bəxən tongo. Keli Aroyeri yi, sa dəxə Arinon xude dəen na e nun Galadi geyaan fəxə kedenna e nun na taane, n yi na birin so Ruben nun Gadi bənsənna yii. ¹³ N yi Galadi fəxə boden nun Basan manga Ogo bəxən so Manase bənsənna fəxə kedenna yii. Arigobi rabilinna bəxən nun Basan bəxən yi yatexi Refa kaane bəxən nan na. ¹⁴ Manase a dii Yayiri yi Arigobi bəxən findi a gbeen na han Gesuri kaane nun Maka kaane bəxəne danne. E yi Yayiri xili sa Basan bəxən xun

ma. Han iki e a falama Basan bəxən ma nən a "Yayiri taana." ¹⁵ N yi Galadi so Makiri yii. ¹⁶ N yi Galadi fəxə kedenna so Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna yii han Arinon xudena. Xude wunla nan na danna ra, sa dəxə Yaboko xuden na, Amonine bəxən danna. ¹⁷ N mən yi Araba bəxən fan so e yii naxan danna lanxi Yurudən baan ma keli Kinərəti Darani, sa dəxə Araba Fəxə Ige Daraan na, Pisiga geyaan lanbanni, sogeteden binni.

¹⁸ Na waxatini n yi yamarini ito fi ε ma. N naxa, "Alatala ε Ala bata bəxəni ito fi ε ma alogo a xa findi ε gbeen na. Koni ε xəmə kendəne birin xa e yitən e siga e ngaxakedenne Isirayila kaane yee ra yengə sodeni. ¹⁹ ε naxanle nun ε diine nun ε xuruseene nan tun luma taane kui n naxan soxi ε yii. N na a kolon xuruse wuyaxi ε yii. ²⁰ ε luma nən sofayani han Alatala ε Ala yi matabun fi ε ngaxakedenne fan ma. Alatala ε Ala bəxən fima e ma nən Yurudən kidi ma. Na waxatini, ε birin nəe xətə nən ε gbee bəxəni n naxan soxi ε yii."

²¹ Na waxatini, n yi yamarin so Yosuwe yii. N yi a fala a xa, n naxa, "I bata feene birin to i yee na Alatala ε Ala naxan ligaxi manga firinni itoe ra. Alatala na ligama nən yamanan birin na, i na dangu dənaxan yi. ²² I nama gaxu e yee ra, bayo Alatala ε Ala nan e yengəma ε xa."

Nabi Musa mi soma Kanan bəxəni

²³ Na waxatini, n yi Alatala maxandi, n naxa, ²⁴ "Marigina Alatala, i bata i ya fisamantyaan nun i sənbən yita i ya waliqəen na. Ala gbətə yo mi kore xənna ma hanma bəxən ma naxan nəe i ya wanle nun i ya kabanakone ligə. ²⁵ Yandi, tin n xa Yurudən baan gidi alogo n xa na bəxə fəjin to naxan a kidi ma, e nun a geya yire fəjina, e nun Liban bəxəna." ²⁶ Koni Alatala bata yi xələ n ma ε tan ma fe ra. A mi n xuiin namexi. Alatala yi a fala n xa, a naxa, "A lu na ki, i nama fa feni ito fala n xa sənən. ²⁷ Te Pisiga geyaan xuntagi, i yi sogegododen binna mato e nun kəmən fəxən binni, e nun yiifari fəxən binni, e nun sogeteden binni. I xa a mato i yətə yee na. Koni i xa a kolon a fəjin na, i mi Yurudən baan gidima. ²⁸ Yamarin fi Yosuwe ma, i limaniyaan nun sənbən fi a ma, bayo a

tan nan tima yamaan yee ra Yurudən baan gidideni. I bəxən naxan toma, a tan nan a ligama Isirayila yi na bəxən sətə e kəe bəxən na." ²⁹ Nayi, en yi lu lanbanni Beti-Peyori yetagi.

4

Alaa sariyan suxufena

¹ Iki, Isirayila, ε tuli mati. ε xa tənne nun sariyane suxu, n na ε xaranma naxanye ma iki, alogo ε xa siimayaan sətə, ε mən xa bəxən sətə Alatala ε benbane Ala naxan fixi ε ma. ² ε nama sese sa n ma yamarin fari, n naxan falaxi ε xa. ε mən nama sese ba a ra. ε xa Alatala ε Ala yamarine suxu alo n na falama ε xa kii naxan yi.

³ ε bata a to ε yee ra Alatala naxan ligaxi Baali-Peyori yi. Alatala ε Ala bata muxun birin faxa naxanye Baali suxuren batuxi Peyori yi. ⁴ Koni ε tan naxanye biraxi Alatala ε Ala fəxə ra, ε birin mən ε nii ra han to.

⁵ ε a kolon, n bata ε xaran tənne nun sariyane ma alo Alatala n ma Ala a yamarixi n ma kii naxan yi, alogo ε xa e suxu na bəxəni dənaxan findima ε gbeen na. ⁶ ε xa e suxu ki fəji, alogo a xa findi lənnin na ε xa, e nun xaxili fəjin na siya gbətəne yee ra yi. Siya gbətəne na sariyan itoe e fe me, e a falama nən, e naxa, "Siya gbeeni ito lənnixi, e xaxinla fan." ⁷ Siyaan mundun ma ala masoxi a ra alo Alatala en ma Ala masoxi en na kii naxan yi, en na a maxandi waxatin naxan yi? ⁸ Siya gbeen mundun na alo en tan tənne nun sariya tinxinxine naxan yii alo n sariyan naxan soma ε yii to? ⁹ ε a liga ε yeren ma ε siimayaan birin yi, ε yi ε yətə ratanga alogo ε nama jinən na feene xən ε naxanye toxi. Ne nama ba ε bəjəni. ε xa ε diine xaran ne ma e nun e fan yixətəne.

¹⁰ ε miri na ləxən ma ε ti Alatala ε Ala yetagi waxatin naxan yi Horebe geyaan ma. Na ləxəni Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Yamaan birin xa malan n yetagi. N xa n ma sariyan fala e xa alogo e xa gaxu n yee ra e dunuya yi gidini. E mən xa e diine fan xaran ne ma." ¹¹ ε yi ε maso ε ti geyaan san bun. Teen bata yi geyaan birin suxu, te han kore. Dimin nun tutin nun kundaan yi godo. ¹² Alatala yi falan ti ε xa təen tagi. ε

yi a xuiin me falan tiye, koni e mi a gbindin to. E yi a xuiin nan tun mema. ¹³ A yi a layirin nali e ma, yamari fune, a naxanye yamarixi e ma a e xa e suxu. A yi ne sebe geme walaxa firinne ma. ¹⁴ Na waxatini, Alatala yi n yamari, a n xa e xaran tønne nun sariyane ma, alogo e xa e suxu bøxøni naxan findima e gbeen na, e na Yuruden baan gidi.

¹⁵ Alatala falan ti e xa waxatin naxan yi Horebe geyaan fari, teen tagi, e mi a gbindin to. Nayi, e xa e yete ratanga, ¹⁶ e nama findi fe kalane ra, e suxuren nafala sena nde sawuran na naxan nun xemena hanma jaxanla maliga, ¹⁷ hanma subena naxan bøxøn ma, hanma xøliin naxan kore, ¹⁸ hanma bubusena hanma yexene igeni. ¹⁹ E nama e yee rate kore e sogen batu, hanma kikena, hanma sarene. Seen naxanye birin kore, e nama e yigodo ne xa, e nama e batu. Alatala e Ala nan ne soxi siyane birin yii naxanye dunuja yi. ²⁰ Koni e tan, Alatala bata e ramini Misiran yamanani alo wuren bama sulun teeni* kii naxan yi, alogo e xa findi a gbee yamaan na, alo e kii naxan yi to.

²¹ Alatala yi xølo n ma e fe ra. A yi a kølo, a n mi Yuruden baan gidima, n so bøxø fajini ito yi Alatala e Ala naxan fi e ma e keen na. ²² N tan, n faxama bøxøni ito nin. N mi Yuruden baan gidima. Koni e tan a gidima nen, e yi na bøxø fajin tongo e gbeen na. ²³ E a ligi e yeren ma alogo e nama jinan Alatala e Alaa layirin xøn a naxan tongoxi e xa. E nama se maliga suxure yo rafala Alatala e Ala tønna saxi naxan na, ²⁴ bayo Alatala e Ala xøxøløn, a luxi nen alo teen naxan halagin tima.

²⁵ E na diine nun mamandenre sotø waxatin naxan yi, e na bu na bøxøni, xa e kalan ti, e suxuren nafala sena nde maligan na, e fe jaxin ligi Alatala e Ala yetagi naxan a raxøløma, ²⁶ koren nun bøxøn nan en serene ra to, e jnanma nen bøxøni mafuren naxan findima e gbeen na Yuruden kidima. E mi siimaya sotøma. E halagima nen. ²⁷ Alatala e raxuyama ayi nen siya gbetene tagi. E xurunjø ayi ne ye Alatala na e xali denaxan yi. ²⁸ E suxurene batuma nen menni, muxune naxanye rafalama wudin

na, hanma gemen na, suxuren naxanye mi noe seen toe, e mi fe mema, e mi e degema, e mi se xirin mema. ²⁹ E fama nen Alatala e Ala fendeni menni. E mon a toma nen, xa e a fen e bojen birin na e nun e niin birin yi. ³⁰ E tørøma waxatin naxan yi, na feene birin e lima nen. Na waxatini e xetema nen Alatala e Ala ma, e yi a xuiin name. ³¹ Bayo Alatala e Ala, Ala na a ra naxan kininkinin, naxan mi e rabejinma, naxan mi e halagima. A mi jinanje layirin xøn, a a kølo naxan ma e benbane xa.

³² E miri fe fonne ma naxanye bata dangu, e nun naxanye bata ligi xabu Ala Adama daxi bøxøn fari waxatin naxan yi. E miri bøxøn yiren birin ma. Fe gbete bata ligi naxan gbo ito xa ba? E bata na jøxønna me ba? ³³ Siya gbeten na ba naxan bata Ala fala xuiin me teen tagi, a mon yi lu a nii ra alo e tan? ³⁴ Ala mundun bata siyana nde ba siya gbeten yii misaale nun taxam-asenne nun kabanakone nun yengene nun senbe gbeen nun noøn nun fe magaxuxine xøn, alo Alatala e Ala feen naxanye birin ligi e xa Misiran yamanani e yee xøri? ³⁵ Na bata fixa e xa alogo e xa la a ra, a Alatala keden peen nan Ala ra, gbete mi na fo a tan.

³⁶ E bata a xuiin name keli kore alogo a xa e maxuru. A te gbeen yita e ra bøxøn ma, e mon yi a xuiin name teen tagi. ³⁷ A e benbane xanu nen, a yi e bønsønna fan sugandi hali e dangu xanbini. Na nan a toxi a yi e ramini senben na Misiran yamanani. ³⁸ A yi siyane kedi e xa naxanye senben yi gbo e tan xa. A yi e bøxøn so e yii e keen na alo a kii naxan yi to. ³⁹ E xa a kolon e bojeni to, a Alatala keden peen nan Ala ra kore xønna ma e nun bøxøn ma. Gbete mi na. ⁴⁰ E xa a tønne nun a yamarine suxu, n naxanye soma e yii to, alogo e xa herin sotø e tan nun e yixetene hali e dangu xanbini, alogo e xa siimaya xunkuyen sotø bøxøni Alatala e Ala denaxan firma e ma han habadan.

Marakisi taane

Yatene 35.6-34 nun Sariyane 19.1-13 nun
Yosuwe 20.1-9

⁴¹ Nabi Musa yi taa saxan sugandi Yuruden sogeteden binni. ⁴² Ne yi findi marakisi taane ra faxa tiine xa naxanye e boden faxama koni e mi a rakelixi a ma,

* **4:20:** Sulun teen mon falama yirena nde yi fa fala "Furu teena."

e mi a yitenxi xənnantenyani. Na kanna nəma ludeni taani itoe nde keden yi nən alogo a niin xa ratanga gbeeñoxəyaan ma. ⁴³ Na taane ni i ra: Beseri taan naxan tonbonni fiili yireni Ruben bənsənna konni, Ramoti taan naxan Galadi bəxəni, Gadi bənsənna konni, e nun Golan taan naxan Basan bəxəni Manase bənsənna konni.

Musaa kawandi baan firindena

⁴⁴ Alaa sariyan ni i ra, Nabi Musa naxan nali Isirayila kaane ma. ⁴⁵ Maxadi xuine nun tənne nun sariyane ni i ra, Nabi Musa naxan fala Isirayila kaane xa e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan yi. ⁴⁶ E yi Yuruden kidima məremərəne yi Beti-Peyori yetagi, Manga Sixən ma bəxən ma, Amorine mangana, naxan yi dəxi Xəsibən yi. Nabi Musa nun Isirayila kaane yi a nə e yi minima Misiran bəxəni waxatin naxan yi. ⁴⁷ E yi a bəxən tongo, e nun Ogo a bəxəna, Basan mangana. Amorine manga firinne nan yi ne ra Yuruden kidima, a sogeteden binni. ⁴⁸ Na bəxən danne ni i ra: Keli Aroyeri yi han Arinon xuden de sa dəxə Xerimon geyaan na, naxan xili Siyon, ⁴⁹ e nun Araba bəxən birin Yuruden kidima a sogeteden binni, a sa dəxə Fəxə Ige Daraan na Pisiga geyaan san bun.

5

Yamari fune fe

Xərəyaan 20.1-17

¹ Nabi Musa yi Isirayila yamaan maxili, a yi a fala e xa, a naxa, "Isirayila kaane, ε tuli mati tənne nun sariyane ra, n naxanye falama ε xa to. Ε xa e xaran, ε yi e susu ki fəni. ² Alatala en ma Ala bata layirin tongo en xa Horebe geyaan ma. ³ Alatala nun en benbane xa mi layirini ito xidixi. A xidixi en tan nan birin tagi en tan naxan mən en nii ra to. ⁴ Alatala falan ti nən ε xa keli təen tagi geyaan ma yee nun yee. ⁵ Na waxatini n tan nan yi tima ε nun Alatala tagi alogo n xa Alatalaa falane rali ε ma, bayo ε yi gaxuxi təen yee ra. Ε mi te geyaan fari." A yi a fala, a naxa, ⁶ "Alatala nan n tan na i ya Ala naxan i raminixi konyiyani Misiran yi."

Yamari singena

⁷ "I nama ala gbətə batu fə n tan."

Yamari firindena

⁸ "I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore, naxan bəxən ma hanma naxan igeni. ⁹ I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasətə n tan, Alatala, i ya Ala, n xəxələn. Naxanye na n najaxu, n ne hakene saranma e diine ra nən han mayixətə saxan hanma naanin. ¹⁰ Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nən han mayixətə wuli keden."

Yamari saxandena

¹¹ "I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasətə Alatala na kanna naxankatama nən."

Yamari naanindena

¹² "I xa Matabu Ləxən binya, i yi a rasarijan alo Alatala i ya Ala a yamarixi i ma kii naxan yi. ¹³ I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin ke. ¹⁴ Koni xii soloferede ləxəni, Alatala i ya Alaa Matabu Ləxən nan na ra. I nama wali yo ke, i tan ba, i ya dii xəmen ba, i ya dii temen ba, i ya konyin ba, i ya ningən ba, i ya sofənla ba, i ya xuruseen birin ba hanma hali xəjən naxan i konni, alogo i ya walikəne fan xa e matabu alo i tan. ¹⁵ I nama jinian a konyin nan yi i ra Misiran yi. Alatala i ya Ala yi i ramini konyiyani a sənbən nun nəən na. Na nan a toxi n na falaxi i xa, i xa Matabu Ləxən binya."

Yamari suulundena

¹⁶ "I baba nun i nga binya alo Alatala i ya Ala a yamarixi i ma kii naxan yi, alogo i xa siimaya xunkuyen nun hərin sətə bəxəni Alatala i ya Ala naxan fima i ma."

Yamari sennindena

¹⁷ "I nama faxan ti."

Yamari soloferedenə

¹⁸ "I nama yalunyaan liga."

Yamari solomasəxədenə

¹⁹ "I nama muğan ti."

Yamari solomanaanindena

²⁰ "I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma."

Yamari fudena

²¹ "I nama mila i bodena naxanla xən hanma a banxina hanma a xəxəna hanma a konyina hanma a ningəna hanma a sofənla

hanma i adamadi boden gbee seen naxan birin na.”

²² Alatala na feene nan falaxi ε birin malanxin yεε xəri, a xui yitexin na, geyaan fari, keli tεen nun dimin nun kundani. A mi sese sa a fari. A yi e sebe walaxa gεmε daxi firin ma, a yi e so n yi.

Xərəyaan 20.18-21

²³ ε xuini ito mexi waxatin naxan yi keli dimini tεen tagi geyaan fari, ε nun ε mangane nun fonne yi fa n fema. ²⁴ ε yi a fala n xa, ε naxa, “Alatala en ma Ala bata a nərən yita en na e nun a gbona. En bata a xuiin name falan tiyε tεen tagi. Nxu bata a kolon to, a Ala nəe falan tiyε nən muxun na, na kanna mən yi lu a nii ra.

²⁵ Iki, nanfera en na en masoma faxan na? Tεen i to en faxama nən. Xa en mən en tuli mati Alatala en ma Ala xuiin na, en faxama nən. ²⁶ Adamadiin mundun luxi alo en tan naxan bata habadan Ala xuiin me falan tiyε tεen tagi, a mən yi lu a nii ra? ²⁷ I tan Musa, i maso Alatala en ma Ala ra, i yi i tuli mati a ra. A naxan falama, i xa na radangu nxu ma. Nxu nxu tuli matima i ra nən. Nxu mən yi a liga.”

²⁸ Alatala yi ε falan me, ε naxan falaxi n xa. A yi a fala n xa, a naxa, “N bata yamaan xuiin me, e naxan falaxi i xa. Nəndin na a ra. ²⁹ A yi lan nun n yεeragaxun xa lu e bəjəni waxatin birin, e yi n ma yamarine suxu, alogo e tan nun e bənsənna xa hərin sətə habadan! ³⁰ Siga, i xa sa a fala e xa, a e xa so e bubune kui. ³¹ Koni i tan xa lu n fema be. N xa n ma yamarine nun tənne nun sariyane birin fala i xa, i lan i xa e xaran naxanye ma, alogo e xa ne suxu e na so bəxəni n dənaxan fima e ma.” ³² Alatala ε Ala naxan yamarixi ε ma, ε xa na liga ki fani. ε nama siga kəmen ma, ε nama siga yiifanna ma. ³³ ε xa bira kirani ito nan fəxəra Alatala en ma Ala naxan yamarixi, alogo ε xa lu ε nii ra, ε sabati, ε siimaya xunkuyen sətə bəxəni ε dənaxan sətəma.

6

Ixa Ala xanu

¹ Yamarine nun tənne nun sariyane ni i ra, Alatala ε Ala naxan yamarixi n ma alogo n xa ε xaran e ma, alogo ε xa e suxu bəxəni ε Yurudən gidima naxan sətədeni. ² ε xa gaxu Alatala en ma Ala yεε ra. ε xa tənne

nun yamarine birin suxu ε siimayaan birin yi, n naxanye soxi ε yii, ε tan, ε diine, e nun ε mamandenne, alogo ε xa siimaya xunkuyen sətə. ³ Isirayila kaane, ε xa ε tuli mati falani itoe ra ε yi e suxu ki fani, alogo ε xa hərin sətə, ε yi wuya ayi na bəxəni nənən nun kumin gbo dənaxan yi, alo Alatala ε benbane Ala a falaxi ε xa kii naxan yi.

⁴ Isirayila kaane, ε tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra. ⁵ I xa Alatala i ya Ala xanu i bəjən birin na e nun i niin birin na e nun i sənbən birin na. ⁶ N yamarini itoe naxan fixi i ma iki, e xa lu i bəjəni. ⁷ I xa i ya diine xaran ne ma waxatin birin. I xa e fe fala i nəma banxini, i nəma sigatini, i nəma i se e nun i nəma kelə. ⁸ I xa na falane xidi i yiin na, e nun i tigi ra alogo i nama jinān e xən. ⁹ I xa e sebe i ya banxin sənbətənne ma e nun dəeñe ma.

¹⁰ Alatala ε Ala na ε xali bəxəni a dənaxan soma ε yii, alo a a kələ ε benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi, taa belebele tofajine dənaxan yi ε mi naxanye tixi, ¹¹ e nun banxi rafexine hərisigen sifan birin na ε mi naxanye fenxi, e nun xəjənne ε mi naxanye gexi, e nun manpa bili langane nun oliwi bili langane ε mi naxanye sixi, ¹² ε na ε dege han ε yi wasa, ε nama jinān Alatala ε Ala xən de, naxan ε raminixi konyiyani Misiran yi. ¹³ ε xa Alatala binya ε Ala, ε yi a keden peen batu. ε xa ε kələ a tan nin. ¹⁴ ε nama ala gbətəye batu de, ε rabilinna muxune naxanye batuma, ¹⁵ bayo Alatala ε Ala naxan ε tagi, na xəxələn. Xa na mi a ra a xələma nən ε ma, a mən yi ε faxa. ¹⁶ ε nama Alatala ε Ala mato bumbani de, alo ε naxan liga Masa yi. ¹⁷ Koni ε xa Alatala ε Alaa yamarine suxu ki fani, e nun a maxadi xuine e nun a tənne a naxanye yamarixi ε ma. ¹⁸ ε xa tinxinyaan nun fe fajine liga Alatala yεε ra yi, alogo ε xa hərin sətə, ε yi bəxə fajin sətə Alatala a kələ naxan na ε benbane xa. ¹⁹ ε ε yaxune kedima nən alo Alatala a fala kii naxan yi.

²⁰ ε diine na ε maxədin waxatin naxan yi, e naxa, “Maxadi xuine nun tənne nun yamarini itoe bunna nanse ra, Alatala en ma Ala naxan yamarixi en ma?” ²¹ ε e yabima nən, ε naxa, “Nxu yi findixi Firawonaa konyine nan na Misiran yamanani, koni Alatala yi nxu ramini Misiran yi a

senben xən. ²² Alatala yi taxamasenne nun kabanako belebele magaxuxine ligu nxu yee xəri Misiran kaane ra, e nun Firawona nun a denbayaan birin. ²³ A yi nxu ramini Misiran yi alogo a xa nxu xali bəxəni, a a kələ dənaxan ma fe ra en benbane xa, a a soma en yii. ²⁴ Alatala yi nxu yamarini, a nxu xa sariyani itoe birin suxu nxu yi gaxu Alatala en ma Ala yee ra alogo nxu xa herin sətə waxatin birin, nxu yi siimaya fajin sətə alo en kii naxan yi iki. ²⁵ Xa en yamarini itoe birin suxu ki fajin Alatala en ma Ala naxanye yamarixi en ma, na findima en ma tinxinyaan nan na.”

7

Isirayila nun Kanan kaane fe Xərəyaan 34.11-16

¹ Alatala ε Ala na ε xali bəxəni waxatin naxan yi, a dənaxan fima ε ma, a siya solofera kedima nən: Xitine nun Girigasane nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine, e nun Yebusune, siya solofera naxanye wuya ε xa, e senben mən gbo ε xa. ² Alatala ε Ala na e lu ε sagoni waxatin naxan yi, ε yi e nə, ε xa e halagi fefe! Ε nama layiri yo xidi, ε mən nama kininkinin e ma. ³ Futun nama so ε tagi. Ε nama ε dii təməne fi e dii xəməne ma. Ε nama jaxanle fen e yee ε dii xəməne jaxanle ra. ⁴ Xa na mi a ra xəjəni itoe ε diine ratantanma nən, e yi se gbətəye batu, Alatala yi xələ ε ma, a yi ε halagi mafuren! ⁵ Ε xa ito nan liga e ra: Ε xa e saraxa gandene nun e kide gəməne birin kala. Ε yi e Asera kide gbindonne sege, ε yi e suxurene birin gan.

⁶ Bayo ε bata findi yama rasarijanxin na Alatala ε Ala xa. Alatala ε Ala bata ε tan nan sugandi bəxən siyane birin yee alogo ε xa findi a gbee yamaan na. ⁷ Alatala mi biraxi ε fəxə ra, a yi ε sugandi, bayo ε tan gbo yamaan birin xa. Ε tan yi xurun yamaan birin xa. ⁸ Koni Alatala ε tan nan xanuxi. A yi a layirin nakamali a naxan tongo, a a kələ naxan ma ε benbane xa. Na nan a toxi a ε ramini a senben na konyiyani. A yi ε xunba Firawona yii, Misiran mangana. ⁹ Nanara, ε xa a kolon, a Alatala ε Ala, a tan keden peen nan Ala ra. A tinxin. Naxanye na a xanu, e a yamarin suxu, a a layirin nakamalima ne xa nən a hinanni

han mayixəte wuli keden. ¹⁰ Naxanye na a xənnantenyə, a ne fan saranna fima nən, a yi e halagi. Ala na xənnantenyəan saranma nən keden na. ¹¹ Nayi, i xa n ma yamarine nun tənne nun sariyane suxu ki fajin, n ni yamarixi naxan na to.

Sariyane 28.1-14

¹² Xa i yamarini itoe rame, i yi e suxu ki fajin, Alatala i ya Alaa layirin nakamalima i xa nən a hinanni, alo a a kələ i benbane xa kii naxan yi. ¹³ A i xanuma nən, a barakan sa i ya fe yi, a mən yi i wuya ayi. A barakan sama nən i ya dii barini e nun i ya xəne bogiseene, maala nun manpa nənen nun turena, e nun i ya jinge dii nun yexəe dii naxanye xalin kuruni, na bəxəni, a a kələ naxan ma ε benbane xa, a a soma ε yii. ¹⁴ A ε barakama nən dangu siyane birin na. Dii baritaren mi luyε ε tagi, xəmən ba, naxanla ba, hali xuruseene. ¹⁵ Alatala ε ratangama nən furen sifan birin ma. A mi fitina fure yo ragidε ε ma alo ε naxanye toxi Misiran yi. Koni a ne rasanbama muxune ma nən naxanye na ε xən. ¹⁶ Ε lan nən ε xa muxune birin faxa, Alatala ε Ala naxanye soma ε yii. Ε nama kininkinin e ma, ε mən nama e gbee alane batu, alogo ε nama ε ratantan.

¹⁷ Ε a mirima nən ε bəjəni, “Siyani itoe gbo en tan xa. Nxu tan e nəən di?” ¹⁸ Koni, ε nama gaxu e yee ra. Alatala ε Ala naxan ligaxi Firawona nun Misiran bəxən birin na, na xa rabira ε ma. ¹⁹ Ε bata fe xədəxəne to naxanye dəxi e ra, e nun taxamasenne nun kabanakoon naxanye ligaxi. Ε bata Alatala ε Ala senben nun nəən to a ε ramini naxan na Misiran bəxəni. Alatala ε Ala na fe sifan ligama nən yamanane birin na ε gaxuxi naxanye yee ra. ²⁰ Alatala ε Ala ε luma nən alo purun naxanye ε yaxune kedima han hali naxanye e luxunxi ε ma, ne fan yi halagi. ²¹ Ε nama gaxu e yee ra, bayo Alatala ε Ala nan ε tagi, a gbo, a magaxu. ²² Alatala ε Ala siyani itoe kedima nən ε yee ra xunxuri yee ma, ε mi nəε e birin faxə sanja yi kedenni, alogo burunna subene nama wuya ayi, e ε tərə. ²³ Alatala ε Ala ε soma nən ε yii. A yi e yifu han, e halagi. ²⁴ A e mangane soma nən ε yii, ε yi e xinle ralə ayi dunuŋa yi. Muxu yo mi nəε tiyε ε kanke. Ε e birin halagima nən. ²⁵ Ε xa ε ala sawurane gan. Ε nama mila xəmaan

nun gbetin xən naxan na suxurene ma. Ε nama ne tongo ε gbeen na alogo a nama findi luti ratixin na ε fan yee ra. Amasətə se xəsixin nan na ra Alatala ε Ala yee ra yi. ²⁶ Ε nama na suxure sifan naso ε banxine yi de, alogo ε fan nama halagi alo e tan. Ε xa ne rajaxu bayo e haramuxi.

8

Ε nama jinan Alatala xən

¹ Ε xa yamarini itoe birin suxu n naxanye yamarima ε ma to alogo ε xa siimaya fajin sətə, ε yi wuya ayi. Ε yi na bəxən sətə Alatala a kələxi naxan ma fe ra, a a soma nən ε benbane yii. ² Ε ε miri sigati xunkuyen ma Alatala ε Ala naxan nagidi ε ma tonbonni jee tongue naanin bun alogo a xa ε findi muxu yete magodoxine ra. A mən xa ε kejaan fesefesε, alogo a xa a kolon feen naxan ε səndəmeni, xa ε a yamarine suxε, hanma xa ε mi e suxε. ³ A ε findi muxu yete magodoxine ra nən, a yi ε rakame. A mən yi Manna donseen* so ε yii, ε nun ε benbane mi yi donseen naxan kolon. Na birin alogo a xa a yita ε ra, a muxun mi balon donseen xan gbansan na, fə Alatala falan naxanye birin tima. ⁴ Nee tongue naaninni itoe bun, ε domane mi kalaxi, ε sanne mi kusinxı. ⁵ Ε xa a kolon a Alatala ε Ala ε maxuruma nən alo diin fafe a maxuruma kii naxan yi. ⁶ Ε xa Alatala ε Alaa yamarine birin suxu, ε bira a kirane fəxə ra, ε mən yi gaxu a yee ra.

⁷ Alatala ε Ala ε xalima nən bəxə fajini xudene nun darane dənaxan yi. Tigi ige gbeen minima na bəxə lanbanne nun a geyane yi. ⁸ Murutun nun fundenna nun manpa binle[†] nun xədə binle nun girenada binle nun oliwi turene nun kumin gbo na bəxəni. ⁹ Burun mi janma na bəxəni, sese mi fa dasama ε ma. Ε nəe wuren be nən gəmeni, wure gbeela fan yi sətə geyane yi.

¹⁰ Ε na ε dəge han ε yi lugo, ε xa barika bira Alatala ε Ala xa bəxə fajini ito a fe ra.

¹¹ Ε a ligi ε yeren ma de! Ε nama jinan Alatala ε Ala xən, ε yi tondi a yamarine nun sariyane nun tənne suxε, n naxanye yamarima ε ma to. ¹² Ε na ε dəge han ε yi lugo, ε na banxi fajine ti, ε yi dəxə

mənni, ¹³ ε ningene nun siine nun yəxəne na wuya ayi, ε gbetin nun ε xəmaan na gbo ayi, ε herisigen birin na gbo, ¹⁴ ε xa a ligi ε yeren ma alogo ε nama waso han ε yi jinan Alatala ε Ala xən, naxan ε ramini konyiyani Misiran bəxəni. ¹⁵ A bata ε radangu tonbon gbee magaxuxin na, saji xəlene nun tanle dənaxan yi, igen mi bəxən naxan yi. A yi igen namini fanyeni ε xa. ¹⁶ A yi Manna donseen so ε yii tonbonni ε benbane mi yi donseen naxan kolon, alogo a xa ε findi muxu yete magodoxine ra, a yi ε kejaan fesefesε, a yi nə fe fajni ligadeni ε xa. ¹⁷ Ε nama a miri, a ε herisigeni ito sətəxi ε sənbən nun ε fangan nan xən. ¹⁸ Ε xaxili lu Alatala ε Ala xən, bayo a tan nan sənbəni ito fima ε ma alogo ε xa na herisigen birin sətə. A a layirin nakamalima iki alo a a kələ ε benbane xa kii naxan yi. ¹⁹ Xa ε jinan Alatala ε Ala xən, xa ε bira ala gbəteye fəxə ra, xa ε ε xinbi sin e xa, ε yi e batu, n xa a fala ε xa to, ε halagima nən. ²⁰ Ε halagima nən alo Alatala siya gbətene halagima ε yee ra kii naxan yi iki, bayo ε mi ε tuli matixi Alatala ε Ala a xuiin na.

9

Isirayila kaane Ala matandina

¹ Isirayila kaane, ε tuli mati. Iki, ε Yuruden baan gidima nən. Ε siyane kedima nən naxanye gbo ε xa, ε sənbən dangi ε ra. Ε yi e taane tongo naxanye yinne mate han kore. ² Men kaane gbo, ε kuya. Anaki bənsənna muxune nan ne ra, ε naxanye fe kolon. Ε bata a mə, muxune naxa, “Nde nəe tiyε Anaki bənsənna kanke?” ³ Ε xa a kolon iki, a Alatala ε Ala nan tima ε yee ra, alo təen naxan seen birin ganma. A tan nan e halagima, a e yarabima nən ε xa. Ε yi e kedi, ε yi e jan mafuren alo Alatala ε Ala a fala ε xa kii naxan yi. ⁴ Alatala ε Ala na e kedi ε yee ra waxatin naxan yi, ε nama ε yete matəxə fa fala, “Alatala n nafaxi be bəxəni ito masətəden ni bayo n tinxin.” Na mi a ra. Alatala siya gbətene kedima ε yee ra e kewali janine nan ma fe ra. ⁵ Ε nama a miri, a ε fama e bəxən sətədeni ε tinxinna nun ε lannayaan nan

* **8:3:** Manna donsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. † **8:8:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

ma. Alatala siyani itoe kedima ε yee ra e kewali jaxine nan ma, alogo a xa a kelo xuiin nakamali, a naxan fala ε benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. ⁶ Ε xa a kolon, a Alatala ε Ala mi bəxə fajini ito soxi ε yii ε gbeen na ε tinxinna xan ma fe ra. Amasətə yama murutəxin nan ε ra.

⁷ Na feen xa rabira ε ma ε Alatala ε Ala raxələ kii naxan yi tonbonni. Ε nama jinan na xən de! Xabu ε keli Misiran yi, han ε so be, ε yi murutəma Alatala ε Ala xili ma. ⁸ Ε Alatala raxələ nən Horebe geyaan fari han a yi wa ε faxa feni. ⁹ N to te geyaan fari alogo n xa walaxa gəmə daxine tongo naxan findixi layirin na en nun Alatala tagi, n yi yanyi tongue naanin nun kəe tongue naanin ti geyaan fari, n mi donseen don, n mi igen fan min. ¹⁰ Alatala yi walaxa gəmə daxi firin so n yii, a naxan səbə a yetə yiin na. Alatala yamarin naxanye fala ε xa təen tagi ε yi malanxi waxatin naxan yi geyaan fari, ne birin yi səbəxi walaxane ma. ¹¹ Yanyi tongue naanin nun kəe tongue naanin to dəfe, Alatala yi walaxa gəmə daxi firinne so n yii a layirin na. ¹² Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i xa godo mafureñ bayo i yamaan naxan naminixi Misiran yi, e bata findi fe kalane ra. E bata kiraan fata, n na e yamarixi naxan na, e wure raxulunxin nafala suxuren na.” ¹³ Alatala mən yi a fala n xa, a naxa, “N bata a to, a yama murutəxini ito ra. ¹⁴ I masiga n na alogo n xa e halagi, n xa e xinla ralə ayi dunuja yi. N ni i tan nan bənsənna muxune findima siya gbeen na naxan sənbən gbo, e mən wuya dangu siyani ito ra.” ¹⁵ N yi godo geyaan ma, təen yi naxan ma. Na layiri walaxa gəmə daxi firinne yi suxi n yii. ¹⁶ Na waxatini, n yi a to, a ε bata yulubin liga Alatala ε Ala ra. Ε bata wure raxulunxin nafala jinge sawuran na. Ε bata kiraan fata Alatala naxan yamari ε ma. ¹⁷ N yi walaxa gəmə daxi firinne tongo, n yi e woli ayi, e yi yibə ε yee xəri. ¹⁸ N mən yi bira bəxəni Alatala yetagi, n lu na yanyi tongue naanin nun kəe tongue naanin. N mi donseen don, n mi igen fan min. N na birin liga ε yulubine nan ma fe ra, ε fe jaxin naxan nabaxi Alatalaa xələn na bayo a xələxi ε ma han a yi wa ε halagi feni. Koni Alatala mən

yi n ma maxandin name. ²⁰ Alatala bəjen yi texi Haruna ma han a yi wa a halagi feni, koni n mən yi Ala maxandi Haruna fan xa. ²¹ N mən yi jinge sawuran tongo ε naxan nafalaxi ε yulubine yi, n yi a woli təen, n yi a yiwuru han a findi a fujin na. N yi na fujin woli xudeni naxan kelima geyaan fari.

²² Ε mən Alatala raxələ nən Tabera taan nun Masa nun Kibiroti-Hatawa yi. ²³ Alatala to ε xε keli Kadesi-Barineya yi, a yi a fala ε xa, a naxa, “Ε siga, ε xa bəxən tongo n naxan soxi ε yii.” Koni ε yi Alatala ε Alaa yamarin matandi. Ε mi la a ra, ε mən mi a xuiin name. ²⁴ Xabu n na ε kolon waxatin naxan yi, ε murutəxin na a ra Alatala xili ma. ²⁵ Alatala to wa ε faxa feni, n yi bira bəxəni a yetagi, n yi lu na yanyi tongue naanin nun kəe tongue naanin. ²⁶ N yi Alatala maxandi, n naxa, “Marigina Alatala, i nama i ya yamaan halagi i gbeen naxan na, i yamaan naxan xunba i fangan na, i naxan naminixi Misiran bəxəni i sənbən na. ²⁷ I jəxə lu i ya walikəne xən ma, Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba. I xa dija yamani ito a xaxili xədəxən nun a fe naxin nun a yulubin ma, ²⁸ alogo Misiran kaane nama a fala, e naxa, ‘Alatala mi nəxi e xalideni bəxəni a naxan ma fe falaxi ε xa. A e rajaxuxi nən. A bata e ramini alogo a xa sa e faxa tonbonni.’ ²⁹ Koni Ala, i ya yamaan nan e ra, i gbee yamana, i naxan namin i sənbən nun i ya nəɔn xən.”

10

Alaa dinana Xərəyaan 34.1-10

¹ Na xanbi, Alatala yi yamarin fi n ma, a naxa, “Walaxa gəmən daxi firin nafala alo a singene. I mən xa wudi kankiraan nafala. I yi te n fəma geyaan fari. ² N mən xa yamarine səbə naxanye yi walaxan bonne ma i naxanye kalaxi. I xa e sa na kankiraan nan kui.” ³ N yi kankiraan nafala kasiya wudin na. N yi walaxa gəmə daxi firin fan nafala alo bonne. N yi te e ra geyaan fari. ⁴ Alatala yi səbənla ti walaxa nəneni itoe ma, alo naxan yi səbəxi bonne ma, yamari fune, a naxan falaxi ε xa geyaan ma təen tagi ε yi malanxi waxatin naxan yi. Alatala yi e so n yii. ⁵ N yi godo geyaan fari, n

yi walaxane sa kankiraan kui, n naxan nafalaxi. E yi lu na alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.

⁶ Isirayila kaane yi keli Yakani a diine xɔjnne yireni, siga Mosera yi. Haruna faxa mənna nin, a yi maluxun na. A dii Eleyasari yi findi saraxaraliin na a fun-funi. ⁷ Na xanbi ra, Isirayila kaane yi siga Gudugoda yi. E to keli Gudugoda yi, e yi siga Yotobata yi, xude wuyaxi yi bɔxɔn naxan yi. ⁸ Na waxatini, Alatala yi wanla taxu Lewi bɔnsɔnna ra, a e xa findi Alatalaa Layiri Kankiraan maxali muxune ra.* E mɔn xa ti Alatala yetagi e a wanle ke. E yi duba yamaan xa Alatala xinli. Na nan ligama han to. ⁹ Nanara, Lewi bɔnsɔnna muxune mi kɛen sɔtɔxi e ngaxakedenne ye. Alatala nan luxi e xa alo e kɛena alo a a fala e xa kii naxan yi.

¹⁰ N lu nɛn geyaan fari yanyi tonge naanin nun kɔe tonge naanin alo n naxan liga a fɔlɔni. Alatala mɔn yin ma maxandin name, bayo a mi ε faxa feen nagidixi. ¹¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i ti yamaan yeε ra. E xa so bɔxɔni n na n kɔlɔxi naxan ma fe ra e benbane xa, a n na soma nɛn e yii.”

Alaa xanuntenyana

¹² Iki, Isirayila kaane, Alatala ε Ala wama ε xa nanse liga? A wama nɛn ε xa gaxu Alatala ε Ala yeε ra alogo ε xa sigan ti a kiraan xɔn, ε yi a xanu, ε yi wali Alatala ε Ala xa ε bɔjɛn birin na e nun ε niin birin na. ¹³ E mɔn xa Alatalaa yamarine nun tønne suxu ε Ala, n naxan soxi ε yii to alogo ε siimayaan xa fan. ¹⁴ Alatala ε Ala nan gbee kore xɔnna birin na. E nun bɔxɔ xɔnna nun a yi seene birin. ¹⁵ Koni Alatala ε benbane nan xanu. Iki ε tan nan e bɔnsɔnna ra, a ε tan nan sugandixi siyaan bonne ye, alo ε kii naxan yi to.

¹⁶ Nayi, ε xa ε bɔjɛnne rasarijan, ε nama fa murutε sɔnɔn. ¹⁷ Bayo Alatala ε Ala nan alane Ala ra e nun mangane mangana, Ala naxan sɛnbɛn gbo, a magaxu. A mi muxune rafisama e bode xa, a mi dimi yi seene rasuxuma kitit sadeni. ¹⁸ A tan nan kiridine nun kajna gilɛne xun mayɛngɛn na. Xɔjɛn nafan a ma, a donseen nun maraberi

baan soma e yii. ¹⁹ E fan xa xɔjɛnne rafan naxanye ε tagi bayo xɔjɛnne nan yi ε tan fan na Misiran yi. ²⁰ E xa gaxu Alatala ε Ala yeε ra, ε yi a batu. E xa kankan a ma, ε mɔn xa ε kɔlɔ a tan nan xili yi. ²¹ E xa a tan nan tantun. A tan nan ε Ala ra, naxan kabanakone nun fe magaxuxine ligaxi ε yeε xɔri. ²² E benbane yi soma Misiran yi waxatin naxan yi, e mi yi danguxi muxu tongue solofera ra. Iki Alatala ε Ala bata ε rawuya ayi dangu sarene ra kore.

11

Alaa wanle Isirayila xa

¹ E xa Alatala ε Ala xanu, ε yi a gelene nun tønne nun sariyane nun yamarine suxu waxatin birin. ² E xa a kolon to, a ε diine mi a toxi, Alatala ε Ala ε maxuru kii naxan yi a gboon nun a sɛnbɛn nun a nɔnɔn nun ³ a kabanakone nun a wanle xɔn, a naxanye ligaxi Misiran bɔxɔni Firawona ra e nun a bɔxɔn birin na. ⁴ E mɔn mi a toxi a naxan ligaxi Misiran sofa ganla ra, e nun e soone nun e yɛngɛ so wontorone. E mi a kolon Ala Gbala Baa igen sa sofane xun ma kii naxan yi, e yi ε sagatanma waxatin naxan yi. Alatala yi e birin nalgayi habadan! ⁵ E diine mɔn mi a toxi a naxan ligaxi tonbonni benun ε xa be li. ⁶ E nun a naxan liga Datan nun Abirami ra, Eliyabi a dii xɛmɛne, Ruben bɔnsɔnna. Bɔxɔn yi yibɔ Isirayila kaane birin yeε xɔri, a yi a raxutu e nun e denbayane nun e bubune nun e fɔxɔrabirane birin ma. ⁷ E tan nan fe gbeeni itoe to ε yɛen na Alatala naxanye ligaxi.

⁸ Nanara, ε xa yamarini itoe birin suxu, n naxanye yamarima ε ma to, alogo ε xa sɛnbɛn sɔtɔ ε yi bɔxɔni ito masɔtɔ Yurudɛn baan kidi ma, ε sigama dɛnaxan yi. ⁹ E xa e suxu alogo ε xa siimaya xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra ε benbane xa e nun e bɔnsɔnna, nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi. ¹⁰ E bɔxɔn naxan sɔtɔma a mi luxi alo Misiran bɔxɔna, ε kelixi dɛnaxan yi. Menni, xɛɛ biin na jɔn, fɔ ε xa igen maxali a ma nɛn ε sanni alo nakɔna. ¹¹ E bɔxɔn naxan sɔtɔma Yurudɛn baan kidi ma, geya yireni nun lanban yireni na a ra. Tule igen nan sama a ma. ¹² Bɔxɔn na a ra

* **10:8:** 10.8Layiri Kankirana fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

Alatala ε Ala a jəxə luxi dənaxan xən. A tan nan a xun matoma a ra, keli jəen fələn na han a rajanna.

Alaa layirina

¹³ Xa ε yamarini itoe suxu a fajin na n naxanye yamarima ε ma to, xa ε Alatala ε Ala xanu, ε yi a batu ε bəjən birin na e nun ε niin birin na, ¹⁴ n tulen nafama nən ε bəxən ma a waxatini, jəmen nun sogefuren na, alogo ε xa hərisigen sətə, murutuna, manpa nənəna, e nun turena. ¹⁵ N mən sexən fan nasabatima nən ε bəxən i xuruseene balon na. ε degema nən han ε wasa. ¹⁶ ε a liga ε yeren ma alogo sese nama ε rakunfa, ε yi ε xun xətə, ε yi ε xinbi sin ala gbətəye bun, ε e batu. ¹⁷ Xa ε na liga, Alatala xələma nən ε ma han! A yi tulen dan alogo sansi yo nama fa sabati bəxən i sənən, ε yi jən bəxən i ito yi mafuren Alatala naxan soma ε yii.

¹⁸ ε xa falani itoe lu ε niini e nun ε bəjəni. ε xidi ε yiin na e nun ε tigi ra alogo ε nama jənan e xən. ¹⁹ ε xa ε diine xaran ne ma, ε xa e fe fala ε nəma dəxi banxini, ε nəma sigatini, ε nəma saxi, ε nəma kelima. ²⁰ ε xa e səbə ε banxine sənbətənne nun e dəeñe ma, ²¹ alogo Alatala a kələ bəxən naxan ma fe ra, a a soma ε benbane yii nən, ε nun ε yixətəne xa lu mənni, fanni kuyen mən bəxən xun ma. ²² Xa ε yamarini itoe suxu ki fajin, n na ε yamarima naxanye ra, xa ε Alatala ε Ala xanu, xa ε sigan ti a kirane xən, xa ε kankan a ma, ²³ nəyi Alatala siyani itoe birin kedima nən ε yee ra. ε yi siyani itoe bəxən findi ε gbeen na, hali e maxədəxə ε xa, e sənbən gbo ε xa. ²⁴ ε na ε sanna ti dənaxan birin yi, na findima ε gbeen nan na. ε bəxən danna kelima nən tonbonni sa dəxə Liban bəxən na, keli Efirati baan na sa dəxə fəxə igen na sogegododen binni. ²⁵ Muxu yo mi tiyε ε yee ra. ε na siga dədə yi, Alatala ε Ala ε yee ragaxun sama nən mən kaane yi e kuisan, alo a a fala ε xa kii naxan yi.

²⁶ ε a mato, n bata barakan nun dangan sa ε yetagi to. ²⁷ Xa ε Alatala ε Alaa yamarine suxu, n na ε yamarima naxanye ra to, ε barakan sətəma nən. ²⁸ Koni xa ε mi Alatala ε Alaa yamarine suxu, xa ε kiraan fata n na ε yamarima naxan na to, ε bira ala gbətəne fəxə ra ε mi naxanye kolon, ε dangan nan sətəma.

²⁹ Alatala ε Ala na ε xali bəxən i waxatin naxan yi a dənaxan soma ε yii, ε xa duba falani itoe ti Garisimi geyaan fari, ε yi danga falane ti Ebali geyaan fari. ³⁰ Na geyane nəyi Yurudən kidi ma, sogegododen kiraan xanbi ra, Kanan kaane bəxən i, Araba yi, Giligali yetagi, More wudi gbeene dənaxan yi. ³¹ ε Yurudən baan gidima iki, siga na bəxən i Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii, a findi ε gbeen na, ε mən yi dəxə na. ³² Nanara, ε xa tənne nun yamarine birin suxu ki fajin, n naxanye soma ε yii to.

12

Ala batu yire kedenna fe yi

¹ ε xa tənni itoe nun yamarine suxu ki fajin na bəxən i, Alatala ε benbane Ala dənaxan soma ε yii. ² ε siyaan naxanye kedima, ε xa ne suxure batudene birin kala, geyane fari e nun fətənne bun. ³ ε xa e saraxa gandene kala, ε yi e kide geməne yibə, ε yi e Asera kide gbindonne gan, ε yi e ala sawurane rabira, ε yi e xinle jən na yirene yi.

⁴ ε nama Alatala ε Ala batu na kiini. ⁵ Koni ε xa Alatala fen yire kedenni, a na dənaxan sugandi ε bənsənne tagi, alogo a xa lu mənni, a xinla matəxəma dənaxan yi. ε xa siga mənna nin, ⁶ ε yi ε saraxa gan daxine ba e nun ε saraxane nun ε yaganne nun ε kiseene nun ε de tiin nakamali saraxane nun ε jənige ma saraxane, e nun ε xuruseene dii singene. ⁷ ε xa ε saraxane don mənni Alatala ε Ala yetagi, ε tan nun ε denbayane. ε xa sewa herin na Alatala ε Ala naxan fixi ε ma.

⁸ Na bəxən i, ε nama Ala batu alo en naxan nabama iki, birin nun a rafan fe. ⁹ En na rabama bayo ε munma so ε matabu yireni singen, Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma. ¹⁰ Koni ε Yurudən baan gidima nən, ε yi dəxə na bəxən i Alatala dənaxan soma ε yii. A ε ratangama nən ε yaxune birin ma naxanye ε rabilinni alogo ε xa dəxə bəjən xunbenli. ¹¹ Alatala ε Ala yirena nde sugandima nən mənni, a xinla matəxən dənaxan yi. ε xa fa ε kiseene ra mənni n naxanye yamarixi ε ma: ε saraxa gan daxine, ε saraxane, ε yaganne, ε kiseene, e nun ε se fajin naxanye fima Ala ma de tiini. ¹² ε sewama nən mənni Alatala ε Ala

yetagī, ε tan, ε diine, ε konyine, e nun Lewi bōnsōnna muxun naxanye ε konni bayo bōxōn mi soma e yii e kεe bōxōn na.

¹³ Ε nama ε saraxa gan daxine ba ε waxōn yirene yi de! ¹⁴ Ε xa e ba Alatala ε Alaa yire sugandixin nin Isirayila bōnsōn keden konni. N naxan birin yamarixi ε ma, ε xa na birin liga mēnni. ¹⁵ Koni i nōe nēn suben don daxin faxε yiren birin yi, Alatala naxan fixi i ma, i na dōxō dēnaxan yi. Muxu sarijanxin nun a sarijantaren nōe a donjē nēn, alo xēnla hanma bolena. ¹⁶ Koni ε nama suben don e nun a wunla, ε xa a wunla bōxōn alo igena.

¹⁷ Ε mi lan ε murutun hanma manpa nēnen hanma turen don ε konni naxan finde yaganna ra, hanma ε xuruseene dii singene hanma ε saraxan naxanye bama dē tiin ma, hanma ε jēnige ma saraxane hanma ε kiseene. ¹⁸ Ε xa nē don Alatala ε Ala yetagi, a dēnaxan sugandima, ε tan nun ε diine nun ε konyine, e nun Lewi bōnsōnna muxun naxanye ε konni. Ε xa sēwa herin na Alatala ε Ala yetagi, a naxan fixi ε ma. ¹⁹ Ε a liga ε yeren ma, ε nama jinian Lewine xōn ε nēma na bōxōni.

²⁰ Alatala ε Ala na ε bōxōn nagbo ayi waxatin naxan yi, alo a falaxi ε xa kii naxan yi, xa suben xōnla ε suxu, ε xa na don alo ε wama a xōn kii naxan yi. ²¹ Xa ε dōxōden makuya Alatala ε Alaa yire sugandixin na, ε nōe xuruseene faxε nēn Alatala naxanye fixi ε ma alo n na a yamarixi ε ma kii naxan yi. ²² Ε nōe na subene donjē nēn ε taane yi alo ε wama a xōn kii naxan yi. ²³ Muxu sarijanxin nun a sarijantaren nōe a donjē nēn alo xēnla hanma bolena. ²⁴ Koni ε nama suben don e nun a wunla, bayo wunla luxi nēn alo a niina. A mi lan ε xa suben nun a niin don. ²⁵ Ε nama suben don e nun a wunla, ε xa a bōxōn alo igena. ²⁶ Ε nama a don alogo ε xa herin sōtō, ε tan, e nun ε diine hali ε dangu xanbini. Amasōtō ε fe tinixinxine ligama Alatala yēe ra yi.

²⁷ Koni naxan yo rasarijanxi Ala xa hanma i dē ti naxan ma fe ra, a i a soma Ala yii nēn, i xa ne xali Alatalaa yire sugandixin. ²⁸ Ε xa ε saraxa gan daxine ba Alatala ε Alaa saraxa ganden fari, suben nun a wunla. Ε xa saraxa gbētēne wunla bōxōn

Alatala ε Ala a saraxa ganden fari, ε yi a suben don.

²⁸ Ε xa feni itoe birin name ε yi e liga n naxanye yamarima ε ma, alogo ε xa herin sōtō, ε tan nun ε diine hali ε dangu xanbini, han habadan. Amasōtō fe fajin na a ra naxan nafan Alatala ε Ala ma.

²⁹ Alatala ε Ala na siyane halagi ε yēe ra, ε naxanye bōxōn masōtōma, ε na dōxō e bōxōni, ³⁰ ε xa ε yēte ratanga e fe jnaxi ligan ma e halagi xanbini. Ε nama e alane feen maxōdin, ε naxa, “Siyani itoe yi e alane batuma di? En fan xa na nan liga.” ³¹ Ε nama na fe sifan liga Alatala ε Ala ra, bayo e yi fe xōsixin sifan birin ligama e alane xa naxanye rajaxu Alatala ma. E yi e dii xēmēne nun dii temēne nan gamma e susurene kideni.

13

Suxure batuna

¹ Ε xa feni itoe birin liga n naxanye yamarima ε ma. Ε nama sese ba a ra, ε mōn nama sese sa a fari. ² Xa nabina nde hanma sayibana nde keli ε tagi, a yi taxamasenna hanma kabanako fe famatōon fala ε xa, ³ na yi rakamali, a mōn yi a fala ε xa, a naxa, “En bira susurene batu feen fōxō ra,” ε tan mi alan naxanye kolon, ⁴ ε nama ε tuli mati na nabiin na hanma na sayibana. Alatala ε Ala nan ε kējaan fēsēfēsēma alogo a xa a kolon xa ε a xanuxi ε bōjēn birin na e nun ε niin birin yi. ⁵ Ε xa bira Alatala ε Ala nan keden fōxō ra, ε yi gaxu a yēe ra. Ε yi a yamarine nun a falane suxu, ε yi a keden peen batu, ε yi kankan a ma. ⁶ Koni ε xa nabiin hanma sayiban tan faxa, bayo a yi wama ε ramurute feni Alatala ε Ala xili ma naxan ε raminixi Misiran yi a ε xunba konyiyani. A bata kata a xa ε ba kiraan xōn Alatala ε yamarixi naxan na. Fō ε xa fe jnaxin birin ba ε tagi. ⁷ I ngax-akedenna hanma i ya diina hanma i ya naxanla i naxan xanuxi hanma i lanfaan naxan nafan i ma alo i yetena, xa na nde i rakunfa wundoni alogo ε xa alana nde batu, i mi naxan kolon, ε benbane fan mi yi naxan kolon, ⁸ ε rabilinna siyana ndee susurena, naxanye makuya ε ra hanma naxanye maso, keli bōxōn danna boden ma sa ti boden na, ⁹ i nama tin a falan ma. I

nama i tuli mati a ra. I nama kininkin in a ma. I nama a ratanga. I nama a luxun. ¹⁰ I xa na kanna faxa, i tan nan singe xa a gələn gəmen na, yamaan fan yi a magələn. ¹¹ ε xa a magələn han a yi faxa, bayo a bata kata a xa i raxete Alatala i ya Ala fəxə ra naxan i raminixi konyiyani Misiran bəxəni. ¹² Isirayila kaane birin na feen məma nən, e yi gaxu. Nayi, na fe naxi sifan mi fa ligama ε tagi sənən.

¹³ Xa ε falana nde mə taana nde a fe ra, Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii, ¹⁴ fa fala muxu naxina nde bata keli mənni naxan a falama bonne xa, a naxa, “En xa suxurena ndee batu, ε mi naxanye kolon,” ¹⁵ nayi ε xa na feen xənfen ki fajı ε yi nəndin fen. ε xa a kolon xa na fe naxin ligaxi ε tagi. ¹⁶ ε xa na taa kaane birin faxa silanfanna ra.* ε xa na taan nun a muxune nun a xuruseene birin naxəri. ¹⁷ ε xa e herisigen birin malan taa tagini, ε təen sa a ra, ε taan birin gan Alatala ε Ala yetagi. Na findima bəxə rabejinxin nan na habadan. A mi fa tima sənən. ¹⁸ ε nama na sena ndee findi ε gbeen na ε naxanye ganma alogo Alatala nama xələ ε ma. A kininkininma ε ma nən, a yi ε rawuya ayi alo a a kələ kii naxan yi ε benbane xa. ¹⁹ Na ma, ε xa Alatala ε Ala xuiin name, ε yi a yamarine suxu, n naxanye yamarima ε ma to, ε yi fe tinxixin liga Alatala ε Ala yee ra yi.

14

Namun natənxine

¹ Alatala ε Alaa diine nan ε tan na. Xa sayaan ti, ε nama ε yetə maxaba. ε nama ε xunna də bi. ² Yama rasarijanxin nan ε tan na Alatala ε Ala xa. A ε tan nan sugandixi bəxən siyane birin tagi, a ε xa findi a gbeen na.

Sube radaxaxine Saraxaraline 11.1-23

³ ε nama se xəsixi yo don. ⁴ Subene ni i ra, ε nəe naxanye donjə: jingen nun yexəen nun siin ⁵ nun xənla nun təken nun bolen nun geya ma siin nun wonden nun yaleen e nun burunna yexəena. ⁶ Sube toro kanna naxan toro bəxi naxi ra, a mən donseen laxunma, ε nəe ne donjə nən.

* **13:16:** Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

⁷ Koni na subene tagi, naxanye toro bəxi naxi ra, hanma naxanye donseen laxunma, ndee e ye ε nama ne don alo nəgəməna hanma nərena hanma fanyerasina. E findixi sube haramuxine nan na ε xa, bayo e donseen laxunma, koni e toro mi bəxi naxi ra. ⁸ Xəsen toron bəxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ε tan xa. ε nama na suben don, ε mən nama ε yin din a faxaxin na.

⁹ Niimaseen naxanye igeni, ε lan ε xa xali yexəne don naxanye e bama. ¹⁰ Koni naxanye mi e bama, e xali mi e ma, ε nama ne don. E mi sarijan ε xa.

¹¹ ε nəe xəli radaxaxine birin donjə nən. ¹² Koni ε nama itoe don: singbinna nun dugana e nun xəlimangan ¹³ nun bangaan nun səgen siyaan birin, ¹⁴ e nun xaxaan siyaan birin ¹⁵ nun dangaranfulen nun kutunxunban nun fəxə ige ma xəlina, e nun təxədi tongon siyaan birin, ¹⁶ e nun kunkutunna nun fətənbunsamuran nun toxoroon ¹⁷ nun yexə suxu kankon nun kankanna nun jinjəanax ¹⁸ nun yaya xənla nun saji xənla siyaan birin, e nun sarasima xənla nun tuyəna. ¹⁹ Niimase xunxuri gabute kanna birin haramuxin na a ra ε xa. ε nama e don. ²⁰ Koni ε nəe niimase xunxuri gabute kanna ndee donjə nən naxanye radaxaxi.

²¹ ε nama suben don naxan faxaxi a yetə ma. ε nəe a soe xəjən yii nən naxan dəxi ε konni, a yi a don, hanma ε a sara xəjə gbetene ma. Koni yama rasarijanxin nan ε tan na Alatala ε Ala xa.

I nama sii diin jin a nga xijə igen na.

Yaganna fe

²² ε na naxan birin sətə xəen ma, ε xa na yaganna ba a ra jəe yo jəe. ²³ ε xa ε murutun nun ε manpa nənən nun ε turen yaganna don Alatala ε Ala yetagi a na dənaxan sugandi a xinla matəxəden na alogo ε xa gaxu Alatala ε Ala yee ra waxatin birin. ²⁴ Xa na yiren makuya i ra naxi ra, xa Ala bata i baraka han i mi nəe na yaganna maxale bayo Alatala a yire sugandixi makuya i ra a xinla matəxəma dənaxan yi, ²⁵ nayi i xa i ya yaganna masara gbetin na. I na gbetin xali Alatala

i ya Ala yire sugandixini. ²⁶ Menni i xa na gbetin masara sena ndee ra naxan na i kənən, j̄ingene hanma yεχεεne hanma manpana, naxanye birin nafan i ma. E nun i ya denbayaan yi ε d̄ege Alatala ε Ala yetagi, ε yi sewa. ²⁷ E nama j̄inan Lewi b̄ənsənna muxune xən naxanye d̄əxi ε konne yi, bayo e mi k̄ee b̄əxən sətəxi e gbeen na.

²⁸ Nee saxan yo j̄ee saxan ε xa ε yaganna birin namara ε taane yi. ²⁹ Lewi b̄ənsənna muxune keen mi na naxanye xa e nun xəj̄ene nun kiridine nun kaja gilən naxanye ε tagi, ne birin xa fa e d̄egedeni han e yi lugo. Nayi, Alatala ε Ala barakan sama nən ε kewanle yi ε naxanye birin ligama.

15

Xərəya j̄eeena Saraxaraline 25.8-38

¹ Nee solofero yo j̄ee solofero ε xa dija donle ma. ² A xa liga ikiini: muxun naxanye birin bata e ngaxakedenna Isirayila kaana nde doli, e xa dija na donla ma. E nama ε ngaxakedenna Isirayila kaane karahan doli fi feen na bayo Alatalaa waxati saxon na a ra alogo yamaan yi dija donle ma. ³ E nəe xəj̄en tan karahanj̄e nən, a yi ε donla fi, koni ε naxan dolixi ε ngaxakedenna ma, ε xa dija na ma. ⁴ Anu, tərə muxun mi luma ε ye, bayo Alatala baraka gbeen sama nən ε fe yi na b̄əxəni Alatala ε Ala d̄ənaxan soma ε yii ε keen na. ⁵ A na ligama nən xa ε Alatala ε Ala xuiin name ε yi a yamarine birin suxu ki fajı, n naxan falama ε xa to. ⁶ Alatala, ε Ala barakan sama nən ε fe yi alo a a fala ε xa kii naxan yi. Siya wuyaxine fama nən ε dolideni, koni ε tan mi donla tongoma. E nəən sətəma nən siya wuyaxine xun na, koni muxe mi nəən sətəma ε tan xun na.

⁷ Xa tərə muxuna nde i ngaxakedenne ye i konni Alatala i ya Ala d̄ənaxan fima i ma, i nama j̄enige j̄axiyaan liga a ra, i tondi a dole. ⁸ A makoon naxan ma, i xa na doli a ma fonisireyani. ⁹ I xa i yεtε ratanga miriya j̄axini ito ma, i naxa, “A gbee mi luxi j̄ee soloferen xa a li, yamaan dijama donle ma j̄ee naxan na.” I nama ye xədəxə ayi i ngaxakeden tərə muxune ma i tondi seen soe ε yii. Nayi, a a mawugama nən

Alatala xa i xili ma, i yi findi yulubi tongon na. ¹⁰ I xa a ki fonisireyani hali i mi nimisa i bəj̄eni. Nayi, Alatala ε Ala barakan sama nən ε kewanle birin yi. ¹¹ Yiigelitəən mi nanma ε yamanani habadan, nanara, n na a yamarixi ε ma ε xa hinan ε ngaxakedenne ra, tərə muxun nun yiigelitəən naxanye ε konni.

Konyine xərəya fena

Xərəyaan 21.2-6 nun Saraxaraline 25.38-55

¹² Xa ε ngaxakedenna Heburu xəməna nde hanma naxanla a yεtε mati ε ma konyin na, a walima nən ε xa j̄ee sennin. A j̄ee soloferedeni ε xa a xərəya. ¹³ Koni ε nama a yii genla yiba. ¹⁴ Alatala, ε Ala seen naxanye birin fixi ε ma barakan alo yεχεən nun siin nun murutuna, e nun manpana, ε xa a ki na nde yi. ¹⁵ E nama j̄inan a konyine nan yi ε ra Misiran yi. Alatala ε Ala nan ε xunbaxi. Nanara, n yamarini ito soma ε yii to.

¹⁶ Xa i ya konyina a fala i xa, a a mi kelima i konni bayo ε nun i ya denbayaan nafan a ma, a a lan i konni, ¹⁷ nayi, i xa səxən seen tongo, i yi a tunla maso banxin d̄əwudin na, i yi a tunla səxən. Nayi, a findima nən i ya konyin na a siin birin yi. I na nan ligama i ya konyi gilən fan na. ¹⁸ E nama sunu konyin xərəya feen na. Amasətə a j̄ee sennin wanla tənən gbo dangu walikəən gbeen na dəxə firin. Na ma, Alatala, ε Ala barakan sama nən ε kewanle birin yi.

Xuruseene dii singene fe

¹⁹ E j̄ingen nun yεχεən nun siin dii xəmə singene birin naxanye xalima, ne birin findima Alatala ε Ala nan gbee ra. E mi lan ε turaan nawali xa dii singen na a ra, hanma ε yεχεə diiñ xaben maxaba a ma xa dii singen na a ra. ²⁰ Nee yo j̄ee ε tan nun ε denbayaan xa ne don Alatala ε Ala yetagi a yire sugandixini. ²¹ Xa feen xuruseen na, xa a yεən kalaxi hanma a sanna, hanma fe gbeε, ε nama na ba saraxan na Alatala ε Ala xa. ²² E a donma ε konni nən, ε nun muxu sarijanxin nun muxu sarijantarene. E birin lan nən ε xa a don alo ε xənla nun bolen donma kii naxan yi. ²³ Koni ε nama suben wunla don de! E xa a rabəxən alo igena.

16

*Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla
Xərəyaan 12.14-20 nun Saraxaraline
23.4-8 nun Yatene 28.16-25*

¹ Abiba kiken na, ε xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba Alatala ε Ala binya feen na, bayo Alatala, ε Ala ε ramini na kiken nan na Misiran yi kœen na. ² Ε xa yexœen hanma siin hanma jingen ba saraxan na Alatala ε Ala xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sali ləxəni. Ε na saraxan bama Alatalaa yire sugandixini a xinla binyama dənaxan yi. ³ Sali ləxəni, ε nama burun don buru rate seen* saxi naxan yi. Ε xa buru ratetaren don xii soloferere naxan findixi sunun taxamaseri burun na. Na nan a rabirama, ε ma a ε mafuraxin nan keli Misiran yi. Na ma, ε mijinanjε ε mini ləxən xən ε siin birin yi Misiran bəxəni. ⁴ Na xii soloferen bun, a mi lan buru ratese yo xa to ε konne yi, ε bəxən birin yi. Ε saraxan naxan bama xii singe ləxən jinbanna ra, na sese nama lu han xətənni. ⁵ Na Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan mi lan a xa ba yiren birin yi, Alatala ε Ala naxan fima ε ma. ⁶ Ε a bama yire keden peen nin, Alatala ε Ala na dənaxan sugandi a xinla binyama dənaxan yi. Na saraxan bama jinbanna nan na sogen godo waxatini, ε mini waxatin naxan yi Misiran yi. ⁷ Ε suben jinma nən, ε yi a don na yireni Alatala ε Ala dənaxan sugandima. Na kuye yibani, ε yi siga ε konne yi. ⁸ Ε xa buru ratetaren don xii sennin. A xii soloferede ləxəni, ε malanna ti Alatala ε Ala xa. Ε nama wali yo ke na ləxəni.

*Xunsagine sanla
Saraxaraline 23.15-22 nun Yatene 28.26-31*

⁹ Ε na murutu xaban fələ, ε xa xunsagi soloferere tengε, ¹⁰ ε yi Xunsagine Sanla raba Alatala ε Ala xa. Ε yi jenige ma saraxan ba naxan na lan herisigen yaten ma Alatala ε Ala naxan fixi ε ma. ¹¹ Ε sewama nən Alatala ε Ala ra na yireni a dənaxan sugandima a xinla binyan dənaxan yi, ε tan nun ε diine nun ε konyine, e nun Lewi bənsənna muxun naxanye ε konni e nun xəjəne nun kiridine nun kaja gilene. ¹² Ε

* **16:3:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

nama jinan a konyine nan yi ε ra Misiran yi. Ε xa yamarini itoe suxu ki fajni.

*Bubu Kui Sanla
Saraxaraline 23.33-43 nun Yatene 29.12-39*

¹³ Ε na yelin ε sansine bənbədeni lonne ma ε yi e malan, ε yi ε wudi bogi igene fan ba, ε xa Bubu Kui Sanla raba xii soloferere. ¹⁴ Ε xa sewa na sanli, ε tan nun ε diine nun ε konyine nun Lewi bənsənna muxune nun xəjəne nun kiridine nun kaja gilən naxanye ε konni. ¹⁵ Ε sanli ito rabama nən xii soloferere Alatala ε Ala xa, a na dənaxan sugandi. Amasətə Alatala ε Ala barakan sama nən ε se xaban nun ε wanla birin yi. Ε yi sewa han!

¹⁶ Nee yo nee, Isirayila xəmene birin xa ti Alatala ε Ala yetagi sanja ma saxan a na dənaxan sugandi: Buru Tetaren Sanla nun Xunsagine sanla nun Bubu Kui Sanla. Ε mi lan ε xa siga Alatala yetagi ε yii genla ra. ¹⁷ Ε birin xa fa a kiseen na ε nəe naxan na, naxan na lan herisigen ma Alatala ε Ala naxan fixi ε ma.

Sariyan sa kiina

¹⁸ Taane birin kui, Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma, bənsən yo bənsən, ε xa kitisane sugandi, e yamaan makiti tinxinni. ¹⁹ Ε nama kitin sa təjənegeni de! Ε mən nama muxune rafisa e bode xa. Ε nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, bayo kiseene nəe fe kolonna yəene raxiye nən, a tinxin muxuna falane yifu. ²⁰ Ε lu tinxinna fəxə ra, alogo ε xa siimaya fajin sətə, ε mən yi nə bəxən sətə Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma.

Suxure batuna fe

²¹ Ε nama Asera kide gbindonna ti saraxa ganden dəxən ma, ε naxan nafala Alatala ε Ala xa. ²² Ε nama suxure gəmən ti, bayo Alatala ε Ala na fe sifan najaxuxi.

17

Sariyana saraxana fe yi

¹ Ε nama jingen hanma yexœen ba saraxan na Alatala ε Ala xa, fe naxan na, hanma naxan madənxi, bayo Alatala ε Ala na fe sifan najaxuxi.

² Xa xəmene nde hanma naxanla nde dəxi ε taana nde yi Alatala ε Ala naxan fima

ε ma, a fa fe naxin ligə naxan mi rafan Alatala ε Ala ma, nayi, a bata Alaa layirin matandi. ³ Xa a mi n ma yamarin suxu, a ala gbetene batu, hanma sogena hanma kikena hanma sarene, ⁴ ε yi na mε, ε xa a feen xənfen ki fajı. ε na a kolon na fe naxin bata ligə Isirayila yi, ⁵ a na findi xemən na hanma naxanla, ε xa na kanna xali taan so deen na, ε yi a magələn han a faxa.

⁶ Muxun naxan lan a xa faxa, a mi faxe singen fə muxu firin hanma saxan na sereyaan ba. A mi lan a xa faxa sereya kedenna gbansanna xuiin ma. ⁷ Naxanye sereyaan baxi, ne nan singe xa gəmən woli a ma a faxa feen na. Yama dənxən fan yi a magələn. ε fe naxin janma ε tagi na kiini nən.

Kitine fe

⁸ Xa faxa kitin bata fa hanma matandina hanma maxələna naxan findixi kitixədəxən na ε taani, ε xa siga na yireni Alatala ε Ala dənaxan sugandima. ⁹ ε sigama Lewi bənsənna muxune nan fəma, saraxaraline, e nun kitisaan naxan dəxi na waxatini, ε a yeba e xa. Nayi, e a falama nən ε xa, a lan kitin xa sa kii naxan yi. ¹⁰ E na naxan fala ε xa na yireni Alatala ε Ala dənaxan sugandima, ε kitin bolonma na nan ma. E na naxan fala ε xa, ε xa na suxu ki fajı. ¹¹ E na sariyan naxan birin fala ε xa, ε xa na liga. ε nama fata a ma yiifanna ma, hanma kəmənna ma. ¹² Xa muxuna nde waso, a mi a tuli mati saraxaraliin na naxan bata dəxə Alatala ε Alaa wanla xun na hanma kitisana, na kanna lanma nən a xa faxa. ε fe naxin janma na kii nin Isirayila yi. ¹³ Yamaan na na feen mε, ε gaxuma nən e wason yiba.

Mangayana

¹⁴ ε na so bəxəni waxatin naxan yi, Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma, ε na dəxəna, yanyina nde ε a mirima nən, a ε fan xa ε gbee mangan sətə alo ε rabilinna siyane. ¹⁵ Alatala ε Ala na muxun naxan sugandi, na nan findima ε mangan na. ε nama tin xəjənxa findi ε mangan na, naxan mi findixi ε ngaxakeden Isirayila kaana nde ra. ¹⁶ A mi lan ε mangan xa soo wuyaxi sətə. A mi lan a xa muxune rasiga Misiran yi soone saradeni, bayo Alatala a falaxi nən ε xa, a ε nama siga na bəxəni sənən.

¹⁷ A mi lan a yi naxalan wuyaxi dəxə. Na feene nan a bəjənən naxətəma Ala fəxə ra. A mi lan a yi gbeti gbeen nun xəma wuyaxi sətə. ¹⁸ Mangan na dəxə a manga gbedəni waxatin naxan yi, sariya kitabun naxan namaraxi Lewine yii, saraxaraline, a xa na səbə a yetə xa. ¹⁹ Na kitabun luma nən a dəxən. A xa a xaran ləxən birin a siimayani, alogo a xa gaxu Alatala a Ala yee ra, a mən yi nə a sariyan nun a tənne suxudeni naxanye səbəxi a kui. ²⁰ Na nan a ligama, a mi a yetə rafisama a ngaxakedenne xa, a fata sariyan ma yiifanna ma hanma kəmənna ma. Nayi, a mangaya xunkuyen sətəma nən, a tan nun a diine Isirayila yamaan tagi.

18

Saraxaraline wanla

¹ Saraxaraline, Lewi bənsənna muxune, ne mi bəxə yitaxun daxin sətəma e kəen na alo Isirayila muxu gbeteye. E baloma saraxane nan na naxan nalima Alatala ma təen na. Na nan findixi e kəen na. ² E mi kəe sətəma e ngaxakedenne tagi. Alatala nan findima e kəen na alo a a fala e xa kii naxan yi. ³ Isirayila kaane na fa jingen na hanma yəxəena saraxa badeni, ito nan findima Lewi kaa saraxaraline gbeen na: suben balaxana, a gbegbəna, e nun a buru subene. ⁴ E mən xa ε bogise singe saraxane so e yii: murutuna, manpa nənəna, turena, e nun ε yəxəe xaben naxan singe maxabaxi. ⁵ Alatala ε Ala Lewi bənsənna nan sugandixi bənsənna birin tagi alogo e tan nun e diine xa wali Alatala xinla binyadəni waxatin birin.

⁶ Xa Lewi bənsənna muxuna nde keli Isirayila taana nde yi a dəxi dənaxan yi, a siga na yireni Alatala dənaxan sugandima, ⁷ mənni, a lanma a xa wali Alatala a Ala xinla a fe ra, a ngaxakeden Lewine dəxən naxanye walima Alatala yetagi. ⁸ A lan nən a yi balon sətə alo saraxaraliin bonne, hali a to a yee seene matixi, a gbeti sətə.

Yiimatone nun kəəramuxune fe

⁹ ε na so bəxəni Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma, ε nama so kəwali xəsixine yi mən kaane naxanye ligama. ¹⁰ Muxun nama lu ε yə naxan a diin ganma saraxan na hanma yiimatona hanma koron bənbəna

hanma seri kannha hanma kœramuxuna,
¹¹ hanma tirin tiina hanma naxan barinne
 maxœdinma hanma jinan kanne, hanma
 barin kiine. ¹² Na muxu sifan mi rafan
 Alatala ε Ala ma. Alatala ε Ala siyani itoe
 kedima nœn ε yœe ra na kœwali xœsixine fe
 ra. ¹³ Ε kœwanle xa kamali Alatala ε Ala
 yœe ra yi. ¹⁴ Ε siyaan naxanye kedima, ne
 biraxi yiimatoon nun koron bœnbœn xuiin
 nan fœxœ ra, koni Alatala ε Ala mi tinjœ ε tan
 yi na liga.

Ala nabine rafama nœn

¹⁵ Alatala ε Ala nabina nde raminima nœn
 ε yœ naxan luma alo n tan. Ε xa ε tuli mati
 a ra. ¹⁶ Ε naxan maxœdin Alatala ε Ala ma,
 ε yi malanxi lœxœn naxan yi Horebe geyaan
 fari. Ε yi a fala, ε naxa, “N mi waxi Alatala
 n ma Ala xuiin name feni sœnœn. N mi
 waxi tœe gbeeni ito fan to feni sœnœn alogo
 n nama faxa.” ¹⁷ Alatala yi a fala n xa, a
 naxa, “E naxan falaxi, na fan. ¹⁸ N nabiin
 naminima nœn e yœ, naxan luxi alo i tan.
 N nan n ma falan nalima a ma nœn, a yi
 na yœba e xa, n na a yamarin naxan na.
¹⁹ Xa muxu yo mi a tuli mati falan na nabiin
 naxan nalima n xinli, n tan yœtœen na kanna
 makitima nœn. ²⁰ Koni xa nabina nde susu,
 a falan ti n xinli, n mi naxan yamarixi a
 ma, hanma a yi falan ti ala gbœtœye xinli, ε
 xa na kanna faxa.” ²¹ Yanyina nde, ε ε yœtœ
 maxœdinma nœn, ε naxa, “En nœ a kolonyœ
 di, a Alatala a falan mi a ra?” ²² Xa nabiin
 falan ti Alatala xinli, a falan mi kamali,
 Alatala mi na falaxi. Nabiin nan na falaxi
 a wasoni. Hali ε mi gaxu a yœe ra.

19

Marakisi taane

Yatœne 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun

Yosuwe 20.1-9

¹ Alatala ε Ala na siyane halagi, a nax-
 anye bœxœn soma ε yœ, ε e kedima nœn, ε
 yi dœxœ e taane nun e banxine kui. ² Na
 na dangu, ε xa taa saxan sugandi bœxœni,
 Alatala ε Ala naxan fi ε ma. ³ Ε xa kirane
 rafala siga mœnne yi, ε yi yamanani taxun
 dœxœde saxan, Alatala ε Ala naxan fima ε
 ma ε keen na, alogo, faxa tiine birin xa
 siga na taane yi, e niin yi rakisi. ⁴ Naxan
 na faxan ti, a li, a mi a rakelixi a ma, a
 mi a yitœnxi xœnnantenyani, na kanna nœ
 sige nœn na taana nde yi, a niin yi ratanga.

Misaala ra, muxun naxan siga fœtœnni wudi
 sœgedeni e nun a lanfana, ⁵ a wudin sœgœma,
 bunbin yi koren, a yi a lanfaan li, na yi faxa.
 Na faxa tiin sifan nœlœ luyœ nœn na taana
 nde yi alogo a niin xa rakisi. ⁶ Xa kirani
 kuya, faxa muxun gbeejœxœ muxun faxa
 tiin sagatanma nœn a xœlœni han a yi a li, a
 yi a faxa, hali a mi yi lan a yi faxa bayo a mi
 a lanfaan faxa feni tœnxi xœnnantenyani.
⁷ N yamarini ito fixi ε ma na nan ma. Ε xa
 taa saxan sugandi marakisi taane ra. ⁸ Xa
 Alatala ε Ala ε bœxœn nagbo ayi alo a a kœlœ
 ε benbane xa kii naxan yi, xa a bœxœni ito
 birin so ε yœi a ε benbane tuli sa naxan na,
⁹ xa ε yamarini itoe birin suxu a fajin na, n
 naxanye falama ε xa to, a ε xa Alatala ε Ala
 xanu, ε yi bira a kirane fœxœ ra, nayi ε mon
 xa taa saxan sugandi, ε yi e sa taa saxanna
 bonne fari. ¹⁰ Nayi, Alatala ε Ala dœnaxan
 fima ε ma ε keen na, ε mi tœngetœn faxœ na
 bœxœni.

¹¹ Koni xa muxuna nde a boden
 najaxuxi, a a mœlen, a yi a faxa, xa na
 kanna siga na taana nde yi, ¹² na taan
 fonne lan nœn e xa a suxu, e yi a xali faxa
 muxun gbeejœxœ muxun fœma alogo a xa
 a faxa. ¹³ Ε nama kininkinin na kanna
 ma de! Ε xa na faxa ti sifan jœn Isirayila
 bœxœni, ε yi herin sœtœ.

Bœxœne danne nun wule sereyane

¹⁴ Ε na dœxœ bœxœni Alatala ε Ala naxan
 fima ε ma ε keen na, ε nama ε lanfana
 bœxœn danna taxamasenne masiga ε ben-
 bane naxanye dœxœ. ¹⁵ Muxun naxan bata
 hakœn liga hanma gbalona hanma yulub-
 ina, na kanna mi lan a xa kiti muxu
 kedenna sereya baxin xœn. Na fe sifan
 makitima sereya firin hanma saxan fala
 xuiin nan xœn.

¹⁶ Xa sere jœxin sereyaan ba, a yi muxun
 tœngetœ gbalona nde a fe ma, ¹⁷ yœngœ fa
 firinni itoe lan nœn e xa siga Alatala batu
 yireni saraxaraline nun kitisane fœma nax-
 anye walima na waxatini. ¹⁸ Kitisane a
 feen fœsœfœsœma nœn. E na a kolon a seren
 bata wule sereyaan ba, a a ngaxakedenna
 tœngetœ, ¹⁹ nayi ε xa a liga na kanna ra alo
 a tan yi a ligama a ngaxakedenna ra kii
 naxan yi nun. Ε xa fe jœxin jœn ε tagi.
²⁰ Muxu gbœtœne na feen mœma nœn, e yi
 gaxu. Nayi, e mi fa susue na fe jœxin sifan

ligadeni sənən. ²¹ E nama kininkinin na muxu sifan ma: Niin jəxən xa fi niin na, yeeen yi jəxə yeeen na, jinna yi jəxə jinna ra, yiin yi jəxə yiin na, sanna yi jəxə sanna ra.

20

Yengen sariyana

¹ E na siga e yaxune yengedeni, e na soo wuyaxi to e nun yengeso seene nun sofa wuyaxi naxanye wuya dangu e ra, hali e mi gaxu. Alatala e Ala naxan e raminixi Misiran bəxəni, na luma nən e xən. ² E nəma e yitənma waxatin naxan yi yenge so xinla ma, saraxaraliin xa ti, a falan ti yamaan xa, a naxa, ³ “Isirayila kaane, e tuli mat! To, e sigama e yaxune nan yengedeyi. E nama tunnaxələ e ma, e nama gaxu, e nama kuisan, e bəjən naming mini, ⁴ bayo Alatala e Ala luma nən e xən e yaxune yengedeni. A e yengema nən e xa, a yi e rakisi.”

⁵ Na waxatini sofa kuntigine fan falan tima nən ganla xa. E naxa, “Muxuna nde e ye be ba, naxan bata yelin banxi tideni koni a munma so a kui singen? Na kanna xa xətə a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nəe faxə nən, muxu gbətə yi so a banxini. ⁶ Muxuna nde e ye be ba, naxan bata manpa binle si, koni a munma e bogine bolon singen? Na kanna xa xətə a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nəe faxə nən, muxu gbətə yi a tənən sətə. ⁷ Muxuna nde e ye be ba, naxan bata naxalandina nde masuxu, koni naxanla munma siga a konni singen? Na kanna xa xətə a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nəe faxə nən yengeni, muxu gbətə yi a naxanla dəxə.” ⁸ Sofa kuntigine mən sofane maxədinma nən, e naxa, “Muxuna nde e ye be ba, naxan mi fa susue, a gaxuxi? Na kanna xa xətə a konni alogo a lanfane fan nama tunnaxələ e ma.” ⁹ Sofa kuntigini itoe na yelin falan tiye yamaan xa, e yi sofana ndee findi gali mangane ra.

¹⁰ E na siga taana nde yi yenge sodeni, e xa men kaane maxədin singen, a e xa e yetə raxətə e ma. ¹¹ Xa e tin na ma, e yi taan nabilin yinna rabi e xa, e birin luma nən e yamarin bun, e yi mudun fi. ¹² Koni xa e mi tin na ma, e yi e yenge, nayi e xa na taan bilin. ¹³ Alatala e Ala na taan soma nən e yii, e xəməne birin faxa silanfanna ra.

¹⁴ Koni naxanle nun diine nun xuruseene nun nafunla naxanye birin na taan kui, ne birin findima nən e gbeen na. E yi e yaxune herisigən birin don, Alatala e Ala naxan fixi e ma.

¹⁵ E na nan ligama taane ra naxanye makuya, naxanye mi na taane ye e dəxəma naxanye yi. ¹⁶ Koni a na findi taane ra Alatala e Ala dənaxanye fima e ma e keən na, e mi sese luma a nii ra mənni. ¹⁷ E Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusine birin halagima nən alo Alatala e Ala a yamarixi e ma kii naxan yi, ¹⁸ alogo e nama e xaran na fe naxine ma e naxanye ligama e suxure batudeni. E yi Alatala e Ala yulubin tongo.

¹⁹ Xa e bata taana nde bilin men kaane yenge xinla ma, e mi lan e yi na wudine səgə naxanye bogima. E bogine findima e balon nan na. Na wudi sixine mi findixi e yengefane ra. ²⁰ Koni wudi binla naxanye bogin mi donma, e nəe ne səgə nən alogo e xa findi yengeso seene ra e xa, e ne rawali na taan yengedeni han e yi a masətə.

21

Faxan naxan kari mi kolonxi

¹ E na so bəxəni Alatala e Ala dənaxan fima e ma, xa e muxu faxaxina nde to burunna ra, a a li a faxa muxun mi kolonxi, ² e fonne nun e kitisane sigama nən. Keli binbin yireni han taan naxanye mənna rabilinni, e ne yikuyene maliga. ³ E na a kolon taan naxan maso na ra, na taan fonne jinge gilən nan tongoma naxan munma wali, xun xidi yegen munma xidi naxan xunna ma. ⁴ Na taan fonne jinge gilən xalima nən xudeni naxan mi xərima, sansiin munma rawali dənaxan yi. E yi a kəən gira mənni, a faxa. ⁵ Lewi yixətəne, saraxaraline fan fama nən, bayo Alatala e Ala ne nan sugandixi a e xa wali a xa, e mən yi dubane ti Alatala xinli, e mən yi matandi feene nun muxu maxələne makiti. ⁶ Taan naxan maso binbin yiren na, na fonne xa e yiine raxa jinge gilən xun ma, e naxan faxaxi xudeni. ⁷ E yi a fala, e naxa, “Nxu tan xa mi faxan tixi, nxu mi a toxi ligə. ⁸ Alatala, i xa ito rasuxu i solona seen na Isirayila yamaan xa, i naxan xunbaxi. Yandi, i nama i ya yamaan yate sənmane ra na faxa tixina fe yi.” Nayi, Alatala na

solona seen nasuxuma nən faxa tixina fe yi. ⁹ Ε na yulubi tongoxin bama yamaan ma, bayo ε bata na feen liga naxan tinxin Alatala yee ra yi.

Muxu suxine yengeni

¹⁰ Ε na siga ε yaxune yengedeni, xa Alatala ε Ala e sa ε sagoni, ε yi e findi ε muxu suxine ra, ¹¹ yanyina nde muxuna nde a yee tima nən suxu muxu naxalan tofajina nde ra. Xa na kanna wama a doxø feni a naxanla ra, ¹² nayi a noε a xale nən a konni. Na naxanla a xunna bima nən, a yi a yii xanle fan maxaba, ¹³ a yi a domaan fan masara. A luma nən banxin kui, a yi a fafe nun a nga jian feen liga kike keden. Na xanbi ra, xemən noε a finde a gbeen na nən, a findi a naxanla ra. ¹⁴ Xa a fe rajaxu xemən ma, a noε a bejinje nən, a siga denaxan na a kenən. A mi lan sənən a xa a mati gbetin na, a mən mi noε a finde a konyin na sənən bayo a bata yi a kolon a naxanla ra.

Dii forimaan tidenā

¹⁵ Xa naxalan firin xeməna nde yee, keden yi rafan a ma dangu boden na, na naxalan firinne yi dii xemən keden keden bari, koni dii singen yi findi naxanla diin na naxan mi rafan xemən ma, ¹⁶ a na wa a keenī taxun feni a diine ra, diin forimaan lan a xa keen naxan sətə, a mi lan xemən xa na so a batəna diin yee, a dii singen yi fula a tiden na. ¹⁷ A xa a kolon naxanla naxan na naxuxi a ma, na nan ma dii findixi a dii singen na. A herisigen doxøde firin nan soma dii forimaan yee, bayo na nan singen xemən senben yitaxi. A tan nan lan a dii forimaan tiden sətə.

Dii murutexina

¹⁸ Xa xemēna nde dii xemē xalabanten murutexin sətə, a yi a li a mi a tuli matima a fafe nun a nga xuiin na, e bata kata e xa a xuru koni a mi e xuiin suxi, ¹⁹ a fafe nun a nga xa a susu, e yi a xali taan fonne fema taan so deen na. ²⁰ E yi a fala e xa, e naxa, “Nxø diini i ra, a xalabanten, a mən murutexi. A mi nxu xuiin suxuma. Sabaan nun dələn nan nafan a ma.” ²¹ Nayi, taan xemēne birin a magolənma nən han a faxa. Ε xa fe naxin jian ε tagi. Isirayila kaane na feen mema nən, e gaxu.

Muxu binbin singanxina

²² Xa ε muxun faxa, naxan bata gbalo feen liga, a lan a xa faxa naxan ma, ε mən yi a binbin singan wudin na, ²³ a binbin mi lan a xa xi singanxi han xətonni. A lan nən a xa maluxun na ləxəni, bayo Ala bata na muxu singanxin danga. Ε nama na binbi singanxina dangan lu yamanani, Alatala ε Ala denaxan fima ε ma ε keen na.

22

I muxu boden yee seene masuxu

¹ Ε na ε ngaxakedenna jingen hanma a yəxəen to, a sigama burunna xun xən, ε nama ε xun xanbi so a yi. Ε lan nən ε xa a xali a kanna fema. ² Xa ε ngaxakedenna konna makuya, hanma ε mi a yire kolon, ε xa xuruseen xali ε konni. Ε yi a ramara han ε a kanna to waxatin naxan yi, ε yi a so a yee. ³ Ε na nan ligama a sofanla fan na, a domana, e nun a seen naxan birin ləxi ayi. Ε mi lan ε xa ε xun xanbi so ne yi. ⁴ Xa ε ngaxakedenna sofanla hanma a jingen to biraxi kiraan xən, ε nama ε xun xanbi so a yi. Ε lan nən, ε xa a mali a rakel.

Xemēn nun naxalan domane

⁵ Naxanla mi lan a yi xemē domaan nagodo a ma. Xemēn fan mi lan a naxalan domaan nagodo a ma. Muxun naxanye na fe sifan ligama, na kanne mi rafan Alatala ε Ala ma.

Daliseen masuxu kiina

⁶ Ε na a to kiraan xən ma, xəliin bata a təen sa wudin kəe ra, xa na mi a ra bəxən ma, a nga felenxi a xəlene ma, xa na mi a ra a diine ma, ε mi lan ε xa a nga nun a diine tongo e bode xən. ⁷ Ε xa a nga bejin, a xa siga. Ε yi a diine tan tongo. Nayi, ε siimaya xunkuyen nun herin sətəma nən.

Muxune xa ratanga

⁸ Xa i banxi nənen ti, i yi foye suxudeni tən banxin kəe ra alo kore banxina, i xa a rabilin sansandin na alogo muxuna nde nama bira ləxəna nde, a faxa, fata i ya banxin ti kiin na.

Fe yibasanna fe

⁹ I nama sansi siya firinna si i ya manpa bili nakəni, xa na mi a ra a bogin findima se haramuxin nan na. ¹⁰ I nama xun xidi yegen xidi jingen nun sofanla xunne

ma e bode xən i yi xəen bi. ¹¹ I nama domaan nagodo i ma naxan səxənxi yəxəe xabe garin nun gəse futu garin basanxin na.

Gubana

¹² I xa luti dənbəxine singan i ya gubaan tongon naaninne ra.

Kiti xədexene naxanla fe yi

¹³ Xa xəməna nde jaxanla dəxə, e yi kafu, a feen yi rajaxu xəmən ma, ¹⁴ a yi a xili kala fələ, a naxa, “N bata jaxanli ito dəxə, koni nxu to kafu, n yi a li, a mi yi Alaa kiraan xən.” ¹⁵ Na na ligi, sungutunna fafe nun a nga sereya seen xalima nən taan fonne fəma taan so dəen na, naxan a yitama a sungutun nasəlonxin nan yi a ra. ¹⁶ A fafe ito nan falama, a naxa, “N bata n ma dii temen fi xəməni ito ma, koni a mi rafan a ma sənən. ¹⁷ A bata wulen sa a xun ma, a sungutun nasəlonxin mi yi a ra.” Sungutunna sətə muxune xa na futun nasənəya sereya dugin sa taan fonne yetagi. ¹⁸ Taan fonne na xəmən suxuma nən, e yi a fe jaxin saran a ra. ¹⁹ E na a makiti, e xa a yangin, a gbeti gbanan kəmə so sungutunna fafe yii, bayo a bata Isirayila jaxanla nde xili kala. Na xanbi a lanma nən jaxanla mən xa xətə xəmən konni. A nəma a siimayani, a mi nəe a mə na jaxanla ra.

²⁰ Koni, xa jəndin nan na feen na, sereya se yo mi na naxan a yitama a bata futun nasənəya, ²¹ na jaxanla xalima nən a fafe a banxin dəen na. Taa yi kaane yi a magələn han a faxa, bayo a bata yagi feen ligi, jaxanla mi lan a xa naxan ligi Isirayila bəxəni. A bata xəmə feen kolon a a fafe konni waxatin naxan yi. E xa fe jaxin nən ε tagi.

²² Xa ε xəmən nun jaxanla suxu naxan findixi xəmə gətə a jaxanla ra, e saxi, na fe naxi raba firinne lan nən e xa faxa, jaxanla nun xəməna. E xa fe jaxin nən Isirayila bəxəni.

²³ Xa xəmən naralan sungutunna nde ra taan kui, naxan bata masuxu, e yi kafu, ²⁴ ε xa na muxu firinne xali taan so dəen na, ε yi e magələn han e faxa. Sungutunna faxama nən bayo a mi sənən natexi taan kui. Xəmən fan faxama nən bayo a bata

naxalan masuxin futun kala. E xa fe jaxin nən ε tagi.

²⁵ Koni xa xəmən naralan sungutunna ra burunna ra, naxan bata masuxu, a yi fu a ma, na xəmə nan gbansan faxama. ²⁶ E nama fefe ligi sungutunna ra bayo a mi fe jaxi yo ligaxi a lan a xa faxa naxan ma. Na feen luxi nən alo xəmən naxan fu a boden ma alogo a xa a faxa. ²⁷ Amasətə xəmən naralanxi sungutunna ra burunna nan na. Hali sungutunna xəmə kanni ito sənən nate, muxu yo mi yi na naxan yi a ratangə.

²⁸ Xa xəmən naralan sungutunna ra naxan munma masuxu, a yi fu a ma, muxuna nde yi e to na feen xun na, ²⁹ na xəmən xa gbeti gbanan tongue suulun so sungutunna fafe yii, a yi sungutunna dəxə a jaxanla ra, bayo a bata a futun kala. A nəma a siimayani, a mi nəe a mə na jaxanla ra.

23

¹ Xəmən nun a fafe a jaxanla nama kafu, alogo a nama a fafe rayagi.

Muxun naxanye mi lan Alaa yamaan malanni

² Muxun naxan təgenxi, hanma a bari seen bolonxi, na kanna mi lan a siga Alatalaa yamaan malanni. ³ Naxanye na kafu sariyatayani, e diin bari, na diin fan mi daxa a siga Alatalaa yamaan malanni han a yixətə fudena.

⁴ Amonine nun Moyaba kaane mi sigə Alatalaa yamaan malanni hali e yixətə fudena. ⁵ A ligama na kiini habadan bayo siyani itoe mi faxi ε ralandeni burun nun igen na e yii, ε yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi. E Beyori a dii Balami sareñ fi nən ε xili ma keli Petori taani Mesopotamiya yamanani alogo a xa ε danga. ⁶ Koni Alatalaa ε Ala mi tin a tuli matiyə Balami ra. A bata dangan masara barakan na bayo ε rafan Alatalaa ε Ala ma. ⁷ E nama e mali bəjəe xunbenla nun herin sətə feen na ε siin birin yi.

⁸ E nama Edən kaane rajaxu bayo ε ngax-akedenna nan e ra. E nama Misiran kaane rajaxu bayo ε waxatina nde ti nən e bəxəni.

⁹ E yixətə saxanden nəe soe nən Alatalaa yamaan malanni.

Daaxaden sarijanna fe

¹⁰ Ε na siga ε yaxune yengedeni, ε yi daaxa yirena nde yi, ε lan nən ε xa ε yete ratanga fe jaxin birin ma. ¹¹ Xa xemena nde ε yə naxan mi sarijanxi, igen bata mini a xemeyani koeen na, a xa mini daaxaden fari ma. ¹² Ninbanna ra, a xa a maxa. Sogen na godo waxatin naxan yi a noε soε nən daaxadeni.

¹³ Ε xa yirena nde sugandi daaxaden fari ma, na yi findi xandaan na. ¹⁴ Wali sena nde xa lu ε goronne ye, alogo ε na siga xandani, ε xa yinla ge, ε yi ε makoon naba, ε benden naxete a ye ma. ¹⁵ Ε daaxaden lan nən a xa sarijan, bayo Alatala ε Ala masiga tiden na a ra ε kantan feen na, a yi ε yaxune sa ε sagoni. Xa a fe jaxin li daaxadeni, a a makuyama ε ra nən.

Konyi sariyana

¹⁶ Xa konyina nde a gi a kanna ma, a yi a yigiyi ε konni, ε nama a xali a kanna femade! ¹⁷ A lan nən a xa dəxə ε dəxən taani, a na wa lu feni dənaxan yi. ε nama jaxu a ra.

Yalunyana fe

¹⁸ Isirayila xemena hanma jaxanla nama findi yalunden na. ¹⁹ Yalunde gilen sarena, hanma yalunde xemén sarena, na mi lan a xa so Alatala ε Ala banxini ε de xui yo rakamali feen na, bayo Alatala ε Ala na fe sifan najaxuxi.

Donla nun de xuina

²⁰ Ε na sena nde doli ε ngaxakedenna ma, gbetina, donsena, xa na mi a ra se gbete, ε nama tənə yo sa a fari. ²¹ Ε noε tənən fenje nən xəjen na, koni ε ngaxakedenna tan mi a ra de. Ε xa na sariyan suxu ε bəxəni, ε dənaxan sətəma, alogo Alatala ε Ala xa barakan sa ε kewanle birin yi.

²² I na de xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i nama i madigan a rakamali feen na, xanamu Alatala i ya Ala a maxədinma nən i ma, i yi findi yulubi tongon na. ²³ Xa i mi de xui tongo, yulubi fe mi a ra. ²⁴ Koni xa i de xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i lan nən i xa a rakamali ki fajni alo i a jənige kii naxan yi.

²⁵ I noε manpa bogina nde bə nən i gbeen mi naxan na, i yi a don, han i lugo, koni i nama nde sa i ya goronni. ²⁶ I na so murutu

xəen na, i gbee mi naxan na, i noε tənsənna ndee bolonje nən i yiin na, koni i nama i ngaxakedenna a murutun xaba wəlitən na.

24

Futu kalana fe

¹ Xa xemena nde jaxanla dəxə, a fe yi rajaxu a ma, nayi, a e futu kala kədin nan səbəma, a a so a yii, a yi a rasiga a konni.

² Naxanla to bata keli xemén konni, a noε dəxə nən xemə gbeitə xən. ³ Xa a fe sa rajaxu na xemén fan ma, a e taxun kədin səbə, a yi a so a yii, a yi a rasiga a konni, hanma xa na xemén sa faxa, ⁴ xemə singen naxan a məxi a ra, na mi lan a yi a tongo sənən, a findi a jaxanla ra, bayo a bata haramuya a ma. Alatala na fe sifan najaxuxi. ε mi lan ε xa na yulubi sifan ligaxi Mariyama ra ε keli xanbini Misiran yi, ε xa ε miri na ma.

Muxufeen sariyana

⁵ Xemén naxan baxi jaxanla dəxədeni, a mi lan a xa so sofayani. Kəntəfili gbeitə yo milan a xa lu a ma han jee keden alogo a xa a jaxanla masuxu a naxan dəxi, a a rasewa.

⁶ Ε mi lan ε xa wuli ngaan nun wuli diin dəxə tolimani, xa na mi a ra wulin diin gbansanna, bayo na findima balotareyaan nan na.

⁷ Xa Isirayila kaana nde a ngaxakedenna suxu nən, a yi a findi konyin na, hanma a a mati, a lan nən na kanna xa faxa. Ε fe jaxin jənma ε tagi na kiini.

⁸ Xa fure jaxin bata mini muxuna nde fatin ma ε xa a ligə alo Lewi yixətən saraxaraline a fala ε xa kii naxan yi. N na e yamari naxan na, ε xa na birin suxu ki fajni.

⁹ Alatala ε Ala naxan ligaxi Mariyama ra ε keli xanbini Misiran yi, ε xa ε miri na ma.

¹⁰ Xa ε ngaxakedenna nde sena nde dəxə ε ma tolimani, ε nama so a banxini na tolima seen tongoden. ¹¹ Ε xa lu tandem na, na kanna xa mini na tolima seen na.

¹² Xa yiigelitən na a ra, a yi a gubaan so i yii tolimaan na, i nama a ramara han koeen na. ¹³ I xa a raxete a ma sogen godo waxatini, alogo a xa xi a yi, a barikan bira i xa. Na yatema nən tinxinna ra Alatala i ya Ala yee ra yi.

¹⁴ I nama jaxu yiigelitə walike tərəxine ra, a na findi i ngaxakeden Isirayila kaan

na hanma xəjən na naxan dəxi i konni. ¹⁵ I xa a wanla saranna so a yii ləxə yo ləxə benun sogen xa godo, bayo yiigeliteən nan a ra, a xaxili tixi a saranna nan na. Xa a mawuga Alatala xa i ya fe yi, i findima nən yulubi tongon na.

¹⁶ Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxamafafane funfuni, koni birin faxama a yətə yulubin nan ma fe ra.

¹⁷ I nama kiti kobil sa xəjən ma hanma kiridina. I nama kaja gilena a gubaan nasuxu tolimaan na. ¹⁸ I nama jinan, a i findi nən konyin na Misiran yi, Alatala i ya Ala nan i xunba. Na feen na a toxi n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

¹⁹ I na seen xaba xəen ma, tənsənna naxanye na lu e xəri ma, i nama ne matongo. I xa e lu na xəjəne nun kiridine nun kaja gilene xa. Nanara, Alatala i ya Ala i barakama nən i ya wanle birin yi. ²⁰ I na i ya oliwi binle bogine malan, e begin naxanye na lu e kəe ra, i mi lan i xa xətə ne badeni. I xa e lu na xəjəne nun kiridine nun kaja gilene xa. ²¹ I na i ya manpa bogine fan ba, e begin naxanye na lu e ra, i mi lan i xa xətə ne badeni. I xa e lu na xəjəne nun kiridine nun kaja gilene xa. ²² I nama jinan, a i findi nən konyin na Misiran yi. Na feen na a toxi n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

25

Bosa rabənbəna

¹ Xa xəmə firin yəngə, e na siga kitisane fəma alogo e xa e makiti, kitisanə xa yoon fi jəndi kanna ma, wule falana kala tixin yi saran a ra. ² Xa wule falan lanma a xa bənbə, kitisanə xa a rasa bəxəni, e yi a bənbə a yəe xəri bosaan yə yaten na a lan a xa naxan sətə fata sariyan na. ³ Na kui, ε mi lan ε xa dangu bosaan yə tongue naanin na. Xa ε nde sa na fari, ε bata ε ngaxakedenna rayagi.

Ningena wanla

⁴ I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a dəen xidi.

Kaya gile diitare kannafe

⁵ Xa ngaxakeden ma xəmə firinne dəxi yire kedenni, keden yi faxa a mi dii bari, na naxanla mi lan a xa dəxə xəmə gbətə xən

ma denbayaan fari ma. A lan a xa dəxə a xəməna ngaxakedenna nde nan xən, a findi a naxanla ra. ⁶ A dii singen naxan barima, na lan a xili sa faxa muxun xun ma, alogo a xinla nama lo ayi Isirayila bəxəni. ⁷ Xa xəmən tondi a ngaxakedenna a naxanla dəxə, kaja gilən xa siga taan so dəen na taan fonne dənaxan yi, a a yəba e xa, a naxa, “N ma xəməna ngaxakedenna mi tinxi n ma fe ma. A bata tondi dii fideni a ngaxakedenna ma Isirayila bənsənne yə, naxan lan a xili sa a xun ma.” ⁸ Taan fonne xəmən xilima nən, e yi a maxədin. Xa a tondi a ngaxakedenna a naxanla dəxə, ⁹ kaja gilena a masoma nən a ra taan fonne yəe xəri, a sankidin ba a xəməna ngaxakedenna sanni, a yi a də igen puru a yətagi. A yi a fala, a naxa, “Ito nan ligama xəmən na naxan tondima mayixəten fideni a ngaxakedenna ma.” ¹⁰ Nayi, na xəməna a denbayaan xili bama Isirayila yi ikiini, “Sankidi ba denbayana.”

Naxan mi daxa yəngəni

¹¹ Xa xəmə firin yəngəma, na nde keden ma naxanla yi siga a xəmən badeni boden yii, xa a boden xəməya yiren suxu, ¹² ε nama kininkinin na naxanla ma. ε xa a yiin bolon a ra.

Tinxinna yulayani

¹³ ε nama kilo firin xali ε sagbaan kui naxan mi kamalixi, keden binya, boden yelefū. ¹⁴ ε nama ligə se firin fan lu ε konni naxan mi kamalixi, keden xungbo, boden xurun. ¹⁵ Kilo kamalixin nun ligə se kamalixin nan lan a xa lu ε yii. Nayi, ε siimaya xunkuyen sətəma nən bəxəni Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii. ¹⁶ Naxan yo na na ligə, a mayifuun ti, na muxu sifan mi rafan Alatala ε Ala ma.

Amalekine yaxuya fena

¹⁷ ε nama jinan Amalekine naxan ligə ε ra ε to yi keli Misiran yi. ¹⁸ E mini nən ε ma kiraan xən, e yi xanbiralune yəe rasa. Na waxatini, ε yi xadanxi han! Ala yəe ragaxu yo mi yi e yi. ¹⁹ Iki, Alatala ε Ala na ε rasabati ε rabilinna yaxune yəe xəri na bəxəni a dənaxan soma ε yii, ε xa Amalekine raxəri han e xinla yi tunun dunuña yi. ε nama jinan na xən!

26

Bogi se singene nun yaganna fe

¹ Ε na so bɔxɔni Alatala ε Ala naxan fima ε ma ε keen na, a yi findi ε gbeen na, ε na dɔxɔ mənni waxatin naxan yi, ² ε birin nde bama nen ε bɔxɔn bogi se singene ra, na bɔxɔni Alatala ε Ala dənaxan fima ε ma. ε xa a sa deben kui, ε yi a xali na yireni Alatala ε Ala dənaxan sugandima a xinla matɔxɔn dənaxan yi. ³ ε sigan saraxaraline nan fəma naxanye walima na waxatini. ε yi a fala e xa, ε naxa, “N na a falama to Alatala en ma Ala xa, a n bata so na bɔxɔni, a a kɔlo naxan ma fe ra a a soma en benbane yii.”

⁴ Saraxaraliin deben nasuxuma nən ε yii, a a dɔxɔ Alatala ε Alaa saraxa ganden yetagi. ⁵ ε falani ito nan tima Alatala ε Ala xa, ε naxa, “N benban findixi Arami kaan nan na, sigatiina. A siga nən Misiran yi, e nun a muxune. E yi dɔxɔ na. E yi findi siya gbee sənbəmaan na, muxu wuyaxi. ⁶ Koni Misiran kaane nxu naxankata nən, e nxu tɔrɔ, e konyiya xɔdəxən sa nxu ma. ⁷ Nxu yi Alatala maxandi, nxu benbane Ala. A yi nxɔ maxandi xuiin name, a mən yi nxɔ mantɔrɔne to, e yi fe naxine nun fe xɔdəxən naxanye dɔxɔma nxu ra. ⁸ Alatala yi nxu ramini a sənbən nun nən nun fe magax-uxine nun taxamasenne nun kabanakone ra Misiran yi. ⁹ A yi fa nxu ra han be, a yi bɔxɔni ito so nxu yii, nənən nun kumin gbo dənaxan yi. ¹⁰ Na nan a toxi, iki, Alatala, n faxi bɔxɔn bogi se singeni itoe ra i tan fəma, i naxanye fixi n ma.”

Ε deben dɔxɔma nən Alatala ε Ala yetagi, ε yi ε xinbi sin a xa. ¹¹ ε tan nun Lewine nun xɔjən naxanye ε tagi, ε birin yi sewa ε bode xɔn ma se fajine fe ra Alatala ε Ala naxan fixi ε ma e nun ε denbayana.

¹² Nee saxandene findixi yagan jeeene nan na. ε na yelin yaganna malanjε, ε xa a so Lewine nun xɔjən naxanye ε taane yi. Ne fan yi e dəge, e yi lugo. ¹³ Na waxatini, ε falani ito nan tima Alatala ε Ala xa, ε naxa, “Naxan findixi i gbeen na, n bata a birin namini n konni. N bata a so Lewine nun xɔjən naxanye ε taane yi. Ne fan yi e dəge, e yi lugo. ¹⁴ Hali sayaan to so n ma n mi i ya yaganna

siyadin don, hanma n yi a xunnakala fe haramuxini, hanma n yi barinne ki nde ra. N bata i xuiin suxu, Alatala n ma Ala. I naxan yamarixi n ma, n bata na birin liga. ¹⁵ I xa i miri nxu ma ariyanna yi, i dəxɔde sarijanxini. I yi Isirayila baraka, i ya yamana e nun i bɔxɔn naxan fixi nxu ma, i i kɔlo naxan ma fe ra nxu benbane xa, nənən nun kumin gbo dənaxan yi.”

Fala rananna sariyana fe yi

¹⁶ Alatala ε Ala bata ε yamari to, a ε xa a tənne nun a sariyane suxu ki faji! ε xa ε nəxɔ lu e xɔn ma ε bɔjən birin na e nun ε niin birin yi. ¹⁷ ε bata ε də ti Alatala xa to, a a tan nan ε Ala ra, a ε birama nən a kirane fɔxɔ ra, a ε a tənne nun a yamarine nun a sariyane suxuma nən. ¹⁸ Alatala fan bata a də ti, a ε tan findima a gbee yamaan na, alo a a falaxi ε xa kii naxan yi. ε xa a yamarine suxu, ¹⁹ alogo a xa ε rafisa a siya daxine birin xa. ε nərən nun ε xinla nun ε sənbən danguma nən e birin na. ε mən yi findi yama rasarijanxin na Alatala ε Ala xa, alo a a fala kii naxan yi.

27

Duban nun dangana fe

¹ Nabi Musa yi yamarini ito fi Isirayila kaane ma fonne yee xɔri, a naxa, “Ε xa yamarini itoe birin suxu n naxanye fiin to. ² ε nəma Yurudən baan gidin waxatin naxan yi, siga na bɔxɔni Alatala ε Ala naxan soxi ε yii, ε xa gəmə gbeene ti, ε e mafixa. ³ ε yi sariya falani itoe birin səbə e ma, ε na gidi waxatin naxan yi, ε so na bɔxɔni Alatala ε Ala naxan soma ε yii, nənən nun kumin gbo dənaxan yi alo Alatala ε benbane Ala a fala ε xa kii naxan yi. ⁴ Ε na yelin Yurudən baan gide, ε xa gəməni itoe ti Ebali geyaan fari, ε yi e mafixa, alo n na yamarima ε ma kii naxan yi to. ⁵ ε xa gəməne malan Alatala ε Ala xa saraxa ganden na mənni, wure walise mi dinxi gəmən naxanye ra. ⁶ ε gəməne nan matongoma, ε yi Alatala ε Alaa saraxa ganden nafala. ε yi saraxa gan daxine ba Alatala ε Ala xa na fari. ⁷ ε mən xa bɔjən xunbeli saraxane fan ba mənni, ε e don, ε sewa Alatala ε Ala yetagi. ⁸ ε gəmən naxanye tixi, ε xa Alaa sariya falane səbə ne ma, ε yi e kerendən ki faji.”

⁹ Musa nun saraxaraline, Lewine mən yi falan ti yamaan xa, e naxa, “Isirayila yamana, ε sabari. Ε yi ε tuli mati. Ε bata findi Alatala ε Alaa yamaan na to. ¹⁰ Ε xa Alatala ε Alaa falan name. Ε xa a yamarine nun a tønne suxu, n naxanye yamarima ε ma to.”

¹¹ Na ləxə kedenni, Musa mən yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa, ¹² “Ε na Yuruden baan gidi waxatin naxan yi, bɔnsɔnni itoe xa ti Garisimi geyaan fari, e duba yamaan xa: Simeyən nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Yusufu e nun Bunyamin. ¹³ Bɔnsɔnni itoe xa ti Ebali geyaan nan fari, e dangan ti: Ruben nun Gadi nun Aseri nun Sabulon nun Dan e nun Nafatali. ¹⁴ Lewine falan tima nən Isirayila birin xa e xui yitexin na.”

¹⁵ E naxa, “Ala xa na kanna danga naxan na susuren nafala, hanma se gbɛtε rafalaxi wure raxulunxin na, a yi a batu wundoni. Na se sifan naŋaxu Alatala ma.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

¹⁶ “Ala xa na kanna danga naxan na a fafe nun a nga rayagi.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

¹⁷ “Ala xa na kanna danga naxan na a bōdena bɔxən danne taxamasenne masiga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

¹⁸ “Ala xa na kanna danga naxan na danxutɔɔn ti kira naŋxin xən.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

¹⁹ “Ala xa na kanna danga naxan na kitinaxin sa xəŋjen ma hanma kiridina hanma kaja gilena.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²⁰ “Ala xa na kanna danga naxan nun a fafe a naŋxanla kafuma, bayo a bata a fafe rayagi.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²¹ “Ala xa na kanna danga naxan na yεnεyaan liga suben xən.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²² “Ala xa na kanna danga naxan nun a magilen kafuma, a fafe a dii temena, hanma a nga a dii temena.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²³ “Ala xa na kanna danga naxan nun a bitan naŋxanla kafuma.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²⁴ “Ala xa na kanna danga naxan na a boden faxa wundoni.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²⁵ “Ala xa na kanna danga naxan na dimi yi seene rasuxu tɔŋegeden faxa feen na.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

²⁶ “Naxan mi sariya falani itoe suxuma a yi e liga, Ala xa na kanna danga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

28

Dubane fe

Saraxaraline 26.3-13 nun Sariyane 7.12-

²⁴

¹ Xa ε Alatala ε Ala xuiin suxu ki faji, ε yi yamarini itoe suxu n naxanye soxi ε yii to, nayı Alatala ε rafisama nən bɔxən siyane birin xa. ² Ε baraka feni itoe nan sɔtɔma, xa ε Alatala ε Ala xuiin suxu:

³ A barakan sama nən ε fe yi taan kui e nun xεeŋne ma. ⁴ A barakan sa ε dii barin nun ε bɔxən bogi seene nun ε xuruse kurune nun jingene nun yεxεeŋne yi. ⁵ A yi barakan sa ε donse sagane nun ε donse rafaladene yi.

⁶ A yi ε baraka ε somatɔɔn nun ε minimatɔɔn na. ⁷ Ε yaxune na keli ε yεngedeni, Alatala e kedima nən ε yεe ra. Xa e so kira keden nan xən, e e gima nən ε yεe ra kira solofer xən. ⁸ Alatala ε Ala barakan sama nən ε gbengbene yi, e nun ε wanle birin yi. A barakan sama ε fe yi na bɔxəni a dənaxan fima ε ma. ⁹ Xa ε Alatala ε Ala yamarine suxu, ε mən yi bira a kirane fɔxə ra, a ε findima a yamaan na nən alo a a kɔlɔ ε xa kii naxan yi. ¹⁰ Bɔxən siyane birin a kolonma nən nayı, a Alatala xinla bata fala ε xun ma, e gaxu ε yεe ra.

¹¹ Alatala ε hεrisigen fari sama nən na bɔxəni a a kɔlɔ ε benbane xa naxan ma fe ra a a soma ε yii. Ε dii wuyaxi barima nən, ε xuruseene dii wuyaxi xalima nən, a mən yi barikan sa ε bɔxən bogi seene yi. ¹² Alatala koren nabima nən ε xa, a igen namaraxi dənaxan yi, alogo a xa tulen nafa ε bɔxəne ma a waxatini, a ε wanle birin nasənɔya. Siya wuyaxine fama ε dolideni nən, koni ε tan mi donla tongoma. ¹³ Alatala ε tima nən yεen na. Ε mi luye dənxeŋ na mume! Xa ε Alatala ε Ala yamarine suxu, n naxanye falama ε xa to, a ε yitema nən bonne xa, ε

mi luyε e bun mumε! ¹⁴ Ε nama yamarini itoe bejin n naxanye falaxi ε xa, ε siga yiifanna ma hanma kōmenna ma, ε yi bira ala gbetene fōxɔ ra, ε yi e batu.

Dangane fe

Saraxaraline 26.14-46

¹⁵ Xa ε tondi Alatala ε Ala xuiin suxε, xa ε tondi a yamarine nun a tōnne suxε, n naxanye falama ε xa to, nayi dangani itoe nan fama ε ma, e yi ε suxu. ¹⁶ Ala ε dangama nēn taani e nun xεεne ma. ¹⁷ A dangan sama nēn ε donse sagane nun ε donse rafaladene yi. ¹⁸ A dangan sa ε dii barin nun ε bōxən bogi seene nun ε xuruse kurune nun jingene nun yεxεεne yi. ¹⁹ A yi ε danga ε somatōn nun ε minimatōn na.

²⁰ Alatala dangan nun mayifuun nun fe magaxuxin nafama ε ma nēn ε wanle birin yi han ε sa halagi, bayo ε bata fe naxin liga, ε to xεtε a fōxɔ ra.

²¹ Alatala fitina furen nadinma ε ma nēn han ε birin yi jan na bōxəni ε sigama denaxan masōtōdeni. ²² Alatala ε doyenma nēn furen na, e nun fati mawolonna nun fati makusinna. A fama nēn kuye wolonna ra, e nun furuna, sansine funduma nēn hanma e kun. Feni itoe ε tōrōma nēn han ε halagi. ²³ Kuyen xarama nēn, bōxən fan yi xədəxə ayi alo wurena. ²⁴ Alatala yi ε tulen masara gbangbanna ra keli kore, godo xεεne ma, han ε birin yi halagi. ²⁵ Alatala a ligama nēn, ε yi halagi ε yaxune yεtagi. Xa ε siga e yεngedeni kira keden nan xən, ε gima nēn e yεε ra kira solofera xən. Dunuja muxune birin kabεma nēn ε kalana fe ra. ²⁶ Xəline nun burunna subene ε binbine donma nēn. Muxu yo mi e kedi.

²⁷ Alatala ε tōrōma nēn setene ra alo a naxan liga Misiran kaane ra. A ε tōrō bontenbandunna nun gasine ra, e nun maxεnxεnna naxan mi danma. ²⁸ Alatala ε findima nēn danxutōne ra, a faan naso ε yi, ε yi findi fatōne ra. ²⁹ Yanyin na ε sigati kiin yi ε yifu alo danxutōne. Ε wali yo mi lanjε. Ε lu tōrε, e yi ε yii geli. Muxu yo mi nōe ε be ε yii. ³⁰ Ε na naxalandin masuxu, xεmε gbete fuma a ma nēn. Ε na banxin ti, ε mi soe a kui. Ε na manpa binle si, ε mi nōe ε bogine donjε. ³¹ Ε jingene kōe raxabama nēn ε yεε xəri, ε mi e suben donjε. E ε sofanla bama nēn ε yii, ε mi a masōtε. Ε yεxεεne soma

nēn ε yaxune yii, muxu yo mi ε maliyε. ³² Ε dii xεmēne nun dii tēmēne soma nēn siya gbetēn yii alo konyine ε yεε xəri. Ε xadanma nēn e yεε ra kira yitodeni, koni fεre yo mi luyε ε xa, ε yi e mali. ³³ Xəjēne baloma ε sansine nan na. Ε wanla naxan birin kēma, a tōnēn findima e gbeen nan na. E ε rayarabima nēn, e yi ε naxankata ε siin birin yi. ³⁴ Ε na feni itoe birin to, ε luma nēn alo fatōne.

³⁵ Alatala sete naxine ratema nēn ε sanne nun ε xinbine ma naxan mi yalanjε. E yi din ε fatin birin na, keli ε xunna ma han ε sanne. ³⁶ Alatala ε nun ε mangan kedima nēn, ε na naxan dōxə ε xun na, siga bōxəni ε tan nun ε benbane mi naxan kolon. Mənni ε ala xəjēne batuma nēn naxanye rafalaxi wudin na, hanma gemena. ³⁷ Alatala ε xalima siyaan naxanye konni, ne kabεma nēn ε fe ma, e yi ε magele, e yi ε rayelefu.

³⁸ Ε sansi gbegbe wolima nēn ε xεεne ma, koni ε ndedi nan tun xabama, bayo tuguminne dinma nēn a birin na. ³⁹ Ε manpa binle sima nēn, ε yi e masuxu ki fajī, koni ε mi e igen minjε, ε mi e bogine malanjε bayo kunle soma e yi nēn. ⁴⁰ Oliwi binle luma nēn bōxən birin yi, koni ε mi e turen soma ε ma, bayo oliwi bogine yolonma nēn. ⁴¹ Ε diine barima nēn, koni e mi luyε ε yii, bayo ε yaxune ε xalima nēn. ⁴² Ε wudine nun bōxən bogi seene findima tuguminne nan gbee ra. ⁴³ Xəjēn naxanye dōxi ε yε, ne fe matema nēn ε xa pon! Konī ε tan ma fe magodoma nēn han! ⁴⁴ Ε sigama nēn ε dolideni, koni e tan mi fe ε dole mume! Ala e tima nēn yεen na. Ε yi lu dōnxēn na.

⁴⁵ Dangani itoe birin fama nēn ε fōxɔ ra, e yi ε sagatan, e yi ε suxu han ε birin yi halagi, bayo ε bata tondi Alatala ε Ala xuiin suxε. Ε mi a yamarine nun a tōnne suxi a naxanye soxi ε yii. ⁴⁶ Na findima taxamasenna nun kabanakoon nan na ε tan nun ε yixetēne xa habadan!

⁴⁷ Bayo ε mi tin walε Alatala ε Ala xa səwan nun jənige fajīni, ε yi hərini waxatin naxan yi, ⁴⁸ nayi ε walima nēn ε yaxune xa Alatala naxanye rafama ε xili ma. Kamēn nun min xənla ε suxuma nēn. Ε magenla luma nēn tōrōni. E yi wuren xidi ε kōe xanbi ra ε goronna tongo, han ε yi halagi. ⁴⁹ Alatala fama nēn siyana nde ra, keli yire

makuyeni bəxən danna ra. A godoma nən ε ma alo singbinna. Ε mi a xuiin məma. **50** E findima muxu yε xədəxəne nan na, naxanye mi xəmə fonne binyama, e mən mi kininkininjε diine ma. **51** E ε xuruseene nun ε bəxən bogi seene tongoma nən, ε yi halagi. E mi ε murutun hanma manpana hanma turen naluma ε yii. E ε jinge diine nun yəxəε diine nun siine xalima nən han ε yi halagi.

52 E ε taane birin nabilinma nən yəngəni, na bəxəni Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii. E ε yəngəma nən han ε taan yinna naxanye mate, ε laxi naxanye ra, ne yi bira.

53 Yəngəni ito yi, ε yaxune ε rakaməma nən han ε yi ε diine don, Alatala ε Ala naxanye fixi ε ma. **54** Hali xəmə fəni hinantəna ε tagi, a mi kininkininjε a ngaxakedenne ma hanma a naxanla hanma a dii jəjnəne. **55** A mi tinjε a diin subeni taxunjε e ra, bayo na findixi a balo dənxən nan na. E yaxune ε rayarabima na kii nin ε taan birin yi. **56** Hali naxalan fəni hinantəna ε tagi, naxan mi susue a sanna tiye bəxən ma, a tan fan mi kininkininjε a rafan xəmən ma hanma a diina. **57** A mi tinjε a dii barixin subeni taxunjε e ra e nun a diin xunyəna, bayo a wama ne don feni wundoni. E yaxune na ε rabilin yəngəni e fama nən na tərə sifan na ε konni.

58 Xa ε mi sariya falani itoe suxu a fəjin na naxanye səbəxi kitabuni ito kui, xa ε mi gaxu Alatala ε Ala xili gbee magaxuxin yəε ra, **59** Alatala fitina furene nun fure naxine dəxəma nən ε tan nun ε yixətəne ma naxan magaxu, e mən mi yalanjε xulən. **60** A fitina furene birin nafama nən ε ma, ε yi gaxuxi naxanye yəε ra Misiran bəxəni. Na furene yi ε suxu, e yi ε nə. **61** Alatala furen sifan birin sanbama ε ma nən e nun yihadin birin hali ba naxanye səbəxi kitabuni ito kui, han ε birin yi halagi. **62** E tan naxanye yi wuya dangu sarene ra kore, ε yatən xurunma ayi nən bayo ε bata Alatala ε Ala xuiin matandi. **63** Alatala fe fəjin ligaxi ε xa kii naxan yi, a ε rawuya ayi kii naxan yi, a mən ε halagima na kii nin, a yi ε faxa. A ε bama nən na bəxəni ε fama naxan masətədeni. **64** Alatala yi ε raxuya ayi siyane birin yε, keli dunuña fələn ma han a danna. E ala gbətəne batuma nən,

naxanye rafalaxi wudin nun gəmen na, ε tan nun ε benbane mi naxanye kolon.

65 Na siyane tagi, ε mi matabu yo sətəma, ε mi yire yo sətəma ε dəxəma dənaxan yi. Alatala ε bəjəne wolonma nən, a ε yəeñe raxadan xi xənla ra, a ε niine yijaxu ε ma. **66** E siimayaan findima kəntəfinle nan na, gaxuna ε raxuruxurunma nən kəeeñ nun yanyin na. E sikəma nən ε niin yetəna fe ra. **67** E na na feene to waxatin naxan yi naxanye ligama, gaxun soma nən ε bəjəni. Xətənni, ε yi a fala, ε naxa, “Xa jinbanna nan yi a ra nun!” Ninbanna ra, ε yi a fala, ε naxa, “Xa xətənni nan yi a ra nun!”

68 Alatala ε xalima nən kunkine kui Misiran yi, n na a fala dənaxan ma, a ε mi mənna toma sənən. Mənni, xəməne nun naxanle, ε katama nən ε xa ε yetə mati ε yaxune ma konyine ra, koni muxu yo mi ε sarama.

69 Alatala falani itoe nan ti a layirin na a naxan yamari Musa ma, a xa a xidi e nun Isirayila kaane tagi, Moyaba bəxəni, ba layirin na e naxan xidi Horebe geayaan fari.

29

Nabi Musaa kawandi dənxəna

1 Nabi Musa yi Isirayila yamaan birin maxili, a yi a fala e xa, a naxa:

Ε yi Misiran yi waxatin naxan yi, ε a to nən Alatala naxan liga Firawona nun a kuntigine nun a yamanan birin na. **2** E bata fe xədəxəne to, e nun taxamasenne nun kabanakone a naxanye liga e ra, **3** koni han to Alatala munma xaxinla fi ε ma naxan nəε feni itoe kolonjε. E yəeñe mi a toma, ε tunle fan mi a məma. **4** N ti nən ε yəε ra tonbonni nəε tongo naanin. E domane nun ε sankidine mi kala, **5** ε mi burun don, ε mi manpaan min. Alatala na liga nən alogo ε xa a kolon, a a tan nan ε Ala ra. **6** E to so be, Sixən, Xəsibən mangana, e nun Ogo, Basan mangana, ne yi fa en yəngədeni, koni en yi e nə. **7** E yi e bəxəne tongo, ε e yitaxun Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna muxune ra, e nun Manase bənsənna fəxə kedenna. **8** Nanara, ε lanma ε xa layiri falani itoe suxu ki fəni, alogo ε wanle birin xa sənəya.

⁹ Isirayila kaane, ε malanxi to Alatala ε Ala yetag. Ε birin be, ε mangane nun ε yεeratine nun ε fonne nun ε kuntigine, ¹⁰ e nun ε naxanle nun ε diine nun xɔjɛn naxanye wudin sɛgema e nun naxanye igen bama ε xa. ¹¹ Ε be to alogo Alatala ε Ala xa layirin xidi e nun ε tan tagi, a yi a kɔlɔ. ¹² A ε tan nan a yamaan na, a a tan nan ε Ala ra, alo a a fala ε xa kii naxan yi, e nun a mɔn a kɔlɔ ε benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi. ¹³ N mi layirini ito xidima ε tan xan gbansan xa marakɔlɔn xɔn, ¹⁴ ε tan naxanye tixi be Alatala en ma Ala yetag. N na a xidima ε nun ε yixetene nan fan xa naxanye munma bari singen. ¹⁵ Ε a kolon en bu Misiran yi kii naxan yi, e nun en mɔn dangu yamanane ra kii naxan yi kira yi be. ¹⁶ Ε bata siyani itoe suxure naxine to: a wudi daxine, a gɛmɛn daxine, a gbeti daxine, e nun a xɛma daxine. ¹⁷ Xɛmɛ ba, naxalan ba, bɔnsɔn ba, xabila ba, ε sese nama xɛtɛ Alatala ε Ala fɔxɔ ra, ε siga na siyane alane batuden. Ε a ligaki fajni alogo suxure batu yo nama lu ε yε alo sansi salen xɔlɛna. ¹⁸ Na muxu sifan na kɔlɔni ito mɛ, a dubama a yɛtɛ xa nɛn a bɔjɛni, a naxa, “N bɔjɛ xunbenla sɔtɔma nɛn hali n to kankanxi n kɛnɔan ma.” Na yi yamana feen birin kala. ¹⁹ Alatala mi djiɛ na kanna ma. Alaa xɔlɔn nun a kunfa sarijanxin kelima nɛn na kanna xili ma. A dangane birin sa a fari naxanye sɛbɛxi kitabuni ito kui. A xinla yi lɔ ayi dunuya yi. ²⁰ Alatala na kanna luma nɛn a danna Isirayila yamaan yε alogo yihadin xa a li naxan findixi layirin dangane ra, naxanye sɛbɛxi sariya kitabuni ito kui.

²¹ Ε yixetɛn naxanye fama ε xanbi ra, e nun xɔjɛn naxanye kelima bɔxɔ makuyene yi, ne fitina feene nun fe xɔdɛxɛne toma nɛn, Alatala naxanye dɔxɛma ε bɔxɔn na. ²² Dolen nun fɔxɔn luma nɛn bɔxɔn fari. Sese mi nɔɛ siyε, sansi yo mi nɔɛ sole, hali jɔxɔnde keden miluye. Yamanan luma nɛn alo Sodoma nun Gomora nun Adamaha nun Seboyimi, Alatala taan naxanye kala a xɔlɔni. ²³ Nayi, siya gbetene maxɔdinna tima nɛn, e naxa, “Nanfera Alatala ito rabaxi a bɔxɔn na? A xɔlɔxi nanfera na kiini?” ²⁴ E yabima nɛn, e naxa, “Feni itoe ligaxi nɛn bayo yamani ito bata Alatala

layirin kala, e benbane Ala naxan xidi e xa, a to e ramini Misiran yi. ²⁵ E bata suxurene batu, e yi e xinbi sin e xa, e mi yi naxanye kolon, Ala mi tinxi naxanye ra. ²⁶ Nanara, Alatala naxankatani ito birin dɔxi bɔxɔni ito ra a xɔlɔni alo a sɛbɛ kitabuni ito kui kii naxan yi. ²⁷ Alatala bata a xɔlɔ gbeen dɔxɔ a yamaan na, a yi e ba e bɔxɔni, a yi e rasiga bɔxɔn gbɛtɛni, e dɛanaxan yi iki.”

²⁸ Alatala en ma Ala nan gbee wundo feene ra. Koni feen naxanye makɛnɛnxi en xa, en nun en ma diine nan gbee ne ra habadan! A lan nɛn en xa sariya falani itoe birin suxu.

30

Alaa layirina

¹ N feen naxanye birin falaxi ε xa, dubane nun dangane, ne birin kamalima nɛn. Alatala ε Ala na ε raxuya ayi waxatin naxan yi siya gbɛtɛne yε, ε mirima nɛn feni itoe ma. ² Ε yi xɛtɛ Alatala ε Ala ma, ε mɔn yi a xuiin suxu ε bɔjɛn birin na e nun ε niin birin yi, ε tan nun ε diine alo n na yamarima ε ma kii naxan yi to. ³ Nayi, Alatala ε Ala kininkininma ε ma nɛn, a ε ba konyiyani, a yi ε malan keli siyane yε a ε raxuya ayi naxanye yε. ⁴ Hali ε kedixin sa dɔxi han bɔxɔn danna ra, Alatala ε Ala ε tongoma nɛn mɛnni, a mɔn yi ε malan.

⁵ Alatala ε Ala mɔn ε xalima nɛn ε benbane bɔxɔni alogo ε xa na masɔtɔ, a yi ε rasabati, a ε rawuya ayi dangu ε benbane ra. ⁶ Alatala ε Ala nan ε nun ε yixetene bɔjɛne rasarijanma alogo ε xa Alatala ε Ala xanu ε bɔjɛn ma e nun ε niin birin yi, ε yi siimaya fajin sɔtɔ. ⁷ N tan Alatala, ε Ala danga sɛbɛxini itoe birin dɔxɔma nɛn ε yaxune ra naxanye ε rajaxuxi. ⁸ Nayi, ε mɔn birama nɛn Alatala fɔxɔ ra, ε a yamarine birin suxu n naxanye fima ε ma to. ⁹ Alatala, ε Ala baraka gbeen sama nɛn ε wanle birin yi. Ε yi dii wuyaxi sɔtɔ, e nun xuruseene nun hɛrisigɛ gbeena, xa ε Alatala kɛnɛn alo ε benbane ¹⁰ ε yi Alatala ε Ala xuiin suxu, ε yi a yamarine nun tɔnne suxu naxanye sɛbɛxi sariya kitabuni ito kui, ε yi xɛtɛ a ma ε bɔjɛn birin na e nun ε niin birin yi.

Alaa sariyana

¹¹ N yamarin naxan fima ε ma to, fe xədəxε mi a ra ε tan xa. ¹² A mi kore, alogo i xa a fala, i naxa, “Nde nœ te kore, a xa sa fa a ra en xa, a a rali en ma alogo en xa a liga?” ¹³ A mi sa fəxə igen fan kidima, alogo i xa a fala, i naxa, “Nde nœ fəxə igen gide, a xa sa fa a ra en xa, a yi a rali en ma alogo en xa a liga?” ¹⁴ En-en-en, Alaa falana i dəxən ma, a i dəen kui, a i bəjəni alogo i xa a liga.

Nii rakisin sugandi fena

¹⁵ N bata fa siimayaan nun faxan na to e nun fe fajin nun a naxina. ε a mato ε keden sugandi. ¹⁶ N bata ε yamari to, ε xa Alatala ε Ala xanu, ε xa sigan ti a kirane xən, ε xa a yamarine nun a tənne nun a sariyane suxu, alogo ε xa siimaya fajin sətə, ε yi wuya ayi, Alatala ε Ala yi ε baraka na bəxəni ε fama dənaxan masətədeyi. ¹⁷ Koni xa ε xəte a fəxə ra, ε a matandi, ε bira suxure batu feen fəxə ra, ¹⁸ n xa a fala ε xa to, ε halagima nən feu! ε mi buma na bəxəni ε dənaxan sətəma Yurudən kidima. ¹⁹ Kore xənna nun bəxə xənna nan n serene ra to, fa fala a n bata fa siimayaan nun faxan na e nun duban nun dangana. ε xa siimayaan nan sugandi, ε tan nun ε yixətene. ²⁰ ε xa Alatala ε Ala xanu, ε yi a xuiin suxu, ε yi lu a fəxə ra. Amasətə Alatala nan ε nii rakisin na. A siimaya xunkuyen fima ε ma nən na bəxəni, Alatala a kələ naxan ma fe ra, a a soma nən ε benba Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii.

31

Yosuwe findi fena yee ratiin na

¹ Nabi Musa yi a fala Isirayila kaane birin xa, ² a naxa, “N bata nœ kəmə nœ məxənə sətə iki, n mi fa nœ tiyε ε yee ra. Alatala bata a fala n xa, a n mi Yurudən baan gidima. ³ Alatala ε Ala nan tima ε yee ra, a men kaane birin halagi alogo ε xa e bəxəne masətə. Yosuwe fan tima nən ε yee ra, alo Alatala a fala kii naxan yi. ⁴ Alatala siyani itoe halagima nən alo a Sixən nun Ogo, Amorine mangane halagi kii naxan yi, e nun e yamanane. ⁵ Alatala yi e sa ε sagoni. ε xa a liga e ra alo n bata a yamari ε ma kii naxan yi. ⁶ ε sənbə so, ε wəkile! ε nama kuisan, ε nama gaxu e yee ra, bayo ε nun

Alatala ε Ala nan sigama. A mi kelə i dəxən mumε, a mi ε rabəjənje fefe ma.”

⁷ Nabi Musa yi Yosuwe xili, a yi falan ti a xa Isirayila kaane birin malanxin yee xəri, a naxa, “I sənbə so, i wəkile, bayo i tan nan tima Isirayila kaane yee ra siga na bəxəni Alatala a kələ naxan ma fe ra a a soma ε benbane yii nən. I tan xa e kəe bəxəne yitaxun e ra. ⁸ Alatala tima nən i yee ra, a lu i xən, a mi kele i dəxən, a mi i rabəjənje fefe ma. I nama kuisan, i nama gaxu.”

⁹ Musa to sariyani ito səbə, a yi a taxu saraxaraline ra, Lewi yixətən naxanye Alatalaa Layiri Kankiraan xalima, e nun Isirayila fonne. ¹⁰ Musa yi yamarini ito fi e ma, a naxa, “Nee solofer yo nəe solofer, yamaan dihama donle ma nəen naxan na, Bubu Kui Sanla waxatini, ¹¹ ε xa sariyani ito xaran ε xui yitexin na Isirayila kaane birin xa, naxanye fama e malanden Alatala ε Ala yətagi, a yire sugandixini. ¹² ε yamaan birin malanma nən mənni, xəməne nun naxanle nun diine e nun xəjənə naxanye dəxi ε taane yi, alogo e xa a mə, e yi fatan Alatala ε Ala binyadeni, e sariyani ito a falane birin suxu ki fəji. ¹³ E diin naxanye mi sariyan kolonxi singen, ne fan a məma nən. E yi fatan Alatala ε Ala binyadeni fanni ε dəxi na bəxəni ε Yurudən baan gidima naxan masətədeni.”

¹⁴ Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxa waxatin bata maso, Yosuwe xili, ε birin yi siga Naralan Bubuni alogo n xa n ma yamarine fi a ma mənni.” Nabi Musa nun Yosuwe yi siga Naralan Bubuni.

¹⁵ Alatala yi mini e xa kundani naxan yi tema bubun so dəen xun ma. ¹⁶ Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxamatən na a ra. I faxa xənbini, yamani ito xəjənə suxurene batuma nən na bəxəni ε sigama dənaxan yi. E e məma n na nən, e yi layirin kala n naxan xidixi e xa. ¹⁷ Na waxatini, n xələma nən e ma han n yi n mə e ra. N na n yətagin luxunma nən e ma. Siya gətəne ε halagima nən. Tərə wuyaxi nun fe xədəxəne yi so e xun na. E a kolonma nən na waxatini, a tərəni itoe e lixi nən bayo n tan, e Ala, mi fa e yə sənən. ¹⁸ N na n yətagin luxunma nən e ma na waxatini bayo e bata fe naxin liga ε suxurene batu. ¹⁹ Iki, i xa bətini ito səbə. Musa, i xa a xaran

Isirayila kaane xa, e yi lu a be, alogo a xa findi seren na n tan nun Isirayila kaane tagi. ²⁰ N yamani ito xalima nən na bəxəni, nənən nun kumin gbo dənaxan yi, alo n nan n kələ e benbane xa kii naxan yi. E na e dege, e lugo han e gbo, e birama nən ala gbətene fəxə ra, e yi e batu, e n ma layirin kala. ²¹ Tərəne nun fe xədəxəne na fa e ma, bətini ito findima seren nan na e xili ma. E yixətene mi jinanjə a xən. N yamani ito kui feene kolon hali benun e xa so na bəxəni n na n kələ e xa naxan ma fe ra.” ²² Na ləxəni, Nabi Musa yi na bətin səbe, Ala naxan falaxi. A yi a xaran Isirayila kaane xa.

²³ Ala yi yamarini ito so Nunu a dii Yosuwe yii. A yi a fala a xa, a naxa, “I sənbə so, i wəkile! I tan nan Isirayila kaane xalima na bəxəni n na n kələ e xa naxan ma fe ra. N tan yətəen luma nən i xən.”

²⁴ Nabi Musa yi sariya falani itoe birin səbe Kitabun kui. ²⁵ A to yelin, a yi yamarini ito fi Lewine ma, naxanye Alatalaa Layiri Kankiraan xalima. A yi a fala e xa, a naxa, ²⁶ “E kitabuni ito tongo, Alaa sariyan səbəxi naxan kui, ε xa a sa Alatala ε Alaa Layiri Kankiraan dəxən ma. A xa lu mənni seren na Isirayila kaane xili ma, ²⁷ bayo n na kolon a matandi tiine nun yama murutəxin nan ε ra. Xa ε Alatala matandima n mən ε yε waxatin naxan yi, n na faxa, ε mən a matandima nən dangu na ra. ²⁸ Iki, ε ε malan n fema, ε nun ε fonne nun ε bənsənne yəeratine, alogo n xa falani itoe ti ε yetagi. Kore xənna nun bəxə xənna nan findima serene ra ε xili ma. ²⁹ N na a kolon, a n na faxa, ε kala gbeen tima nən, ε yi xətə kiraan fəxə ra n na ε yamarixi naxan na. Waxati famatəne yi, ε fe jəxin ligama nən Alatala yəe ra yi, a yi xələ ε ma ε kewanle fe ra, yihadin yi ε li.”

³⁰ Nabi Musa yi bətini ito birin xaran Isirayila yamaan xa.

32

Nabi Musaa bətina

¹ Kore xənna, i tuli mati n ma falan na. Bəxə xənna, n fala xuiin name.

² N ma xaranna xa godo yamaan ma alo tule igena.

N ma falan xa lu alo xiila səxən na.

³ N na Alatala xinla nan nalima. ε xa en ma Ala tantun, a gbo!

⁴ En kantan fanyen nan a ra, a wanle kamalixi. A kirane birin tinxin. Nəndina Ala na a ra, naxan mi yifu.

A tan nan tinxin, a fan!

⁵ Koni yamaan bata kala a yee ra yi, a dii mi fa e ra! Yagina e xa, yama yifuxin naxan mi tinxin.

⁶ Yama daxu xaxilitarena, ε lan ε xa na fe sifan liga Alatala ra ba? ε Fafe xa mi a tan na, ε da mangana, naxan ε findixi a yamaan na?

⁷ ε miri ləxə danguxine ma. ε yi ε xaxili lu waxati gbətene xən. ε ε fafane maxədin e nun fonne. E xa fe danguxine yəba ε xa.

⁸ Kore Xənna Ala to yi bəxəni taxunma siyane ra, a to yi adamadiine bama e bode ra, a yi yamanane danne sa fata Isirayila kaane yaten na.

⁹ Bayo Alatala gbeen findixi a yamaan nan na. A gbeen nan Yaxuba bənsənna ra.

¹⁰ A Isirayila toxi tonbonna nin, tərə bəxə xarena. A yi a ratanga, a yi a jəxə lu a xən alo a yətəen yəena.

¹¹ A luxi alo singbinna naxan a diine maxaranma tuganden. A gubugubune dəxə e bun alogo e nama bira, a yi e yite a gubugubune ra.

¹² Alatala kedenna nan tixi a yamaan yee ra. Ala gbətə yo mi a malixi.

¹³ A yi e rasabati geyane fari. A yi e balo xəne bogi seene ra. A yi kumin ba e xa geməne yi a turen ba fanyen ma.

¹⁴ Ningene nun yəxəne yi nənən fi ε ma. Yəxəe dii turaxine nun kətəne, ε nun kontonna naxanye kelixi Basan yi, ε yi ne suben don.

Ɛ yi murutu kɛsɛ fajine don,
Ɛ yi manpa hagigene min.

¹⁵ Isirayila tinxinxin yi gbo ayi,
a yi tondi,
turen yi gbo a fatini,
a fatin yi fanjɛ ayi,
a yi xɛtɛ Ala fɔxɔ ra,
a da mangana,
a yi a mɛ Ala ra,
a kantan fanyena,
naxan a rakisima.

¹⁶ Isirayila yi Ala raxəxələnŋɛ ayi,
e bira ala gbetene fɔxɔ ra,
e suxurene ki.

¹⁷ E yi jinanne ki,
Ala mi naxanye ra,
e mi yi naxanye kolon,
e benbane mi yi naxanye kolon.
¹⁸ Ɛ bata jinan Ala xɔn,
naxan ɛ ratanga alo fanyena
naxan ɛ ramini dunuja yi,
a siimayaan fi ɛ ma.

¹⁹ Alatala to a diine kɛnaan to,
a yi xɔlɔ e ma, a yi a mɛ e ra.

²⁰ A yi a fala, a naxa,
“N xa n yetagi luxun e ma,
n yi a mato feen naxan e lima.
Amasətə yama xaxilitaren nan e ra.
Dii yanfantenne nan e ra.

²¹ E bata n naxəxələnŋɛ ayi wule alane xɔn.
E bata n naxjɔlɔ suxure fufafune fe ra.
N tan fan e raxəxələnma ayi nɛn muxune
yama fajin mi naxanye ra.

N yi e raxjɔlɔ siya xaxilitaren xɔn.

²² On, n ma xɔlɔn bata gbo ayi,
a wolon han a barinne yimaxa laxira yi.
A luma nɛn alo tɛen naxan bɔxɔn ganma.
A gan han a sa geyane bunne li.”

²³ “N fitina feene gboma ayi e ma,
n nan n ma xanle birin wolima nɛn.

²⁴ N fitina kamɛn nagodoma e xili ma nɛn,
n fitina furen nafa e ma,
n burunna sube xajɛne rafa e ma,
e nun saji xɔlɛne.

²⁵ Naxanye tandem ma,
silanfanna nan e diine faxama.
Naxanye banxini,
gaxun yi ne faxa!

E birin faxama nɛn,
xemɛn nun jaxanla,
dii jɔrɛn nun fonna.

²⁶ N yi wama nɛn e birin naxuya feni ayi,
e xinle yi tunun dunuja yi.

²⁷ Koni n mi tin
yaxune yi n magele.

N mi wama a xɔn
a e xa e miri
a e tan nan e nɔxi,
a Alatala funfun mi a ra.

²⁸ Siya xaxilima mi ne ra.

E mi lɔnnixi.

²⁹ Xa fe kolonna nan yi e ra nun,
e yi a kolonma nɛn
e sigan dənaxan yi.

³⁰ Yaxu keden nɔɛ
Isirayila kaa wuli keden kedɛ di?
Yaxu firin nɔɛ muxu wuli fu kedɛ di?
Na mi ligɛ

fɔ Alatala na e sa yaxune sagoni
a tan naxan luxi
alo e kantan fanyena.

³¹ Yaxune yati a kolon,
a e kantan se mi dangu en kantan fanyen
na, Ala.”

³² “E feene fɔlɔxi Sodoma nun Gomora nin.
E luxi nɛn alo manpa binla
naxan salenne bitinxí bɔxɔ jaxini,
a bogi xɔlɛne ramini,

³³ naxan igen luxi alo sajin xɔlɛna.

³⁴ Na feene birin namaraxi n yii wundoni.

³⁵ N tan nan gbeeŋɔxɔ tiin na.

N feene saramma nɛn e jɔxɔne ra,
na muxune yi dagalanŋɛ ayi a waxatini.

A gbee mi luxi,
yihadin yi e li,
e yigitɛge lɔxɔn bata maso.”

³⁶ Alatalaa yamaan makitima nɛn,
koni a mɔn kininkininma e ma nɛn,
bayo e sɛnbɛ yo mi fa na.

Muxu yo mi na naxan e maliyɛ.

³⁷ Ala e maxədinma nɛn, a naxa,
“ɛ alane minɛn

naxanye yi ɛ kantanma,

³⁸ ɛ yi naxanye kima sube tureni,
naxanye yi ɛ manpaan minma?

E xa keli ɛ malideni,
e xa ɛ ratanga.

³⁹ Iki ɛ xa a kolon,
a n tan keden peen na a ra.

Ala gbete mi na fo n tan.
 N tan nan muxun faxama,
 n mən yi a rakeli.
 N tan nan muxun maxələma,
 n mən yi a yiylan.
 Nde gbete noe muxuna nde be n yii?
⁴⁰ Habadan Ala nan n tan na,
 n bata n yiini te kore,
 n yi n kələ n yətəni:
⁴¹ N na n ma silanfanna raxanxan,
 n yi a suxu n yii,
 n nan n gbeen noxəma nən n yaxune ra,
 n na e saref fima nən,
 naxanye n najaxuxi.
⁴² N na n ma xanle sinma nən wunli,
 n ma silanfanna yi suben don.
 Yengesone nun muxu suxine
 nun gali mangane birin faxama nən.”
⁴³ Siyane, ε nun Alaa yamaan xa sewa ε
 bode xən.
 Ala a walikene faxan noxəma nən.
 A e gbeen noxəma nən a yaxune ra.
 A yi a yamaan nun e yamanan yulubine
 xafari.

⁴⁴ Musa nun Nunu a dii Yosuwe yi bətini
 ito birin xaran yamaan xa e xuini texin na.

⁴⁵ Musa to yelin falani itoe tideni Isirayila kaane xa, ⁴⁶ a yi a fala e xa, a naxa,
 “Ε xa falani itoe birin suxu ken n naxanye ralixi ε ma to. Ε xa e yamari ε diine ma alogo e xa sariya falani itoe birin suxu ki faji. ⁴⁷ Fufafu falan mi itoe ra. Ε niin nakisi feen yətəen nan e ra. Ε siimaya xunkuyen sətəma nən e xən, na bəxəni ε denaxan sətəma Yurudən kidima.”

Nabi Musaa sayəfəna

⁴⁸ Na ləxəni, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, ⁴⁹ “Siga Abarimi bəxəni, Nebo geyaan fari, naxan Moyaba yi, Yeriko taan yətagi. I xa Kanan bəxən mato mənni, n naxan fima Isirayila kaane ma e keən na. ⁵⁰ I na te geyaan fari, i faxama nən. I yi siga i benbane fəxəra laxira yi alo i tada Haruna faxa Horo geyaan fari kii naxan yi, a yi siga a benbane fəxəra laxira yi. ⁵¹ Na birin bayo, ε mi tinxinya ligaxi Isirayila kaane yətagi Kadesi yi, Meriba igene denaxan yi, Sini tonbonni. Ε mi n ma sarijanna binyaxi yamaan tagi. ⁵² Nanara, i bəxən toma nən

wulani, n naxan fima Isirayila kaane ma, koni i tan gbindin mi soe na.”

33

Nabi Musa dubana Isirayila xa

¹ Benun Musa xa faxa, Alaa muxuna, a yi duba Isirayila kaane xa, a naxa:

² Alatala fa nən

keli Sinayi geyaan fari alo sogena.

A yi te Seyiri bəxəni

Isirayila kaane yi dənaxan yi.

A nərən yi godo a yamaan ma

keli Paran geyaan fari,

maleka wuli wuyaxi yi biraxi a fəxə ra.

³ Ala Isirayila bənsənna xanuxi yati!

A a muxu sarijənxine kantanma,

naxanye e xinbi sinma a bun,

e yi a xaranna rame.

⁴ Musa bata sariyan fi en ma,

alo nafunla Yaxubaa yamaan xa.

⁵ Ala findi nən Isirayila Mangan na,

yamaan yəeratine malanni,

e nun Isirayila bənsənne birin.

⁶ Ala xa siin fi Rubən bənsənna ma,
 Ala xa siimayaan fi Rubən yixətəne ma,
 a yamaan yi wuya ayi.

⁷ Musa falani ito nan ti Yuda bənsənna fe yi, a naxa,

“Alatala xa Yuda xuiin namε,

alogeo a xa fa a yamaan ma,

Yuda yi a yətə xun mayəngε.

Ala xa a mali a yaxune yəngədeni.”

⁸ Musa falani ito nan ti Lewi bənsənna fe yi, a naxa,

“Ala, i bata Yurima nun Tumin* so Lewi bənsənna yii i sagoon kolon feen na.

I rafan muxune nan e ra,

i naxanye kəjaan fəsəfəsə Masa yi,

i naxanye makiti Meriba igene fe ra.

⁹ E mi bira e fafe nun e nga sagoon fəxə ra, xanamu e ngaxakedenne hanma e diine,

koni e bira nən i ya fala gbansanna fəxə ra,

e yi i ya layirin kantan.

¹⁰ E tan nan Yaxuba bənsənna xaranma

i ya yamarine ma,

e yi Isirayila kaane xaran i ya sariyan ma.

E wusulanna gan,

* **33:8:** Yurima nun Tumin masənsən ti seene fe sebəxi Xərəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masənsənna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

e saraxa gan daxine ba i ya saraxa ganden
fari.

¹¹ Alatala xa e baraka.

Ala xa barakan sa e kewanle birin yi.

Ala xa e yengefane senben jan.

Ala xa e yaxune rabira
alogo e nama fa nə kele sonon."

¹² Musa falani ito nan ti Bunyamin
bonsenna fe yi, a naxa,
"Alatala xanuntenne nan ne ra.
E luma nən Ala fəma bəjəe xunbenli,
bayo a e ratangama nən waxatin birin,
a mən yi lu e xən."

¹³ Musa falani ito nan ti Yusufu bonsenna
fe yi, a naxa,

"Alatala xa barakan sa e bəxəni.

Ala xa xiila ragodo a ma keli kore.

Ala xa tigi igen namin a ma keli bəxəni.

¹⁴ Ala xa sogen xa fan e sansine ra,
kike yo kike e bogine yi mo.

¹⁵ Ala xa e xəne rasabati
geya bəxə fajine ma.

¹⁶ Ala xa e bəxən bogi seene fan.

Ala naxan falan ti fətəndini,
a xa hinan Yusufu ra,
a naxan sugandixi mangan na
a ngaxakedenne tagi.

¹⁷ Xunna kenla Yusufu xa.

A senben gbo
alo jingen dii tura singena,
a fenne nan a yengeso seene ra
alo burunna jingena.

A siyane birin nəma nən
han bəxən danne.

Efirami bonsenna wuli fu ganle nan ne ra.
Manase bonsenna wuli wuli ganle nan ne
ra."

¹⁸ Musa falani ito nan ti Sabulon
bonsenna fe yi, a naxa,
"Sabulon bonsenna, ε sewa yulayani.
Isakari bonsenna, ε sewa ε bubune kui.

¹⁹ ε siyane xilima nən geyaan fari,
ε saraxa tinixinxine ba.
Amasətə ε ε balon sətəma nən fəxə igen
nafunli,
ε nun hərisigen naxan fəxə igen de."

²⁰ Musa falani ito nan ti Gadi bonsenna a
fe yi, a naxa,
"Ala xa na kanna baraka
naxan Gadi a bəxən nagboma ayi.
Gadi dəxi mənni alo yatan
naxan suben suxu a a sanna nun a xunni
bə.

²¹ Gadi bata dahamu bəxən findi a gbeen na
alo mangan naxan tixi yamaan yee ra.
A bata Alatala fe ragidixin nakamali,
a mən bata Alaa kitin sa Isirayila ma."

²² Musa falani ito nan ti Dan bənsənna fe
yi, a naxa,
"Dan luxi nən alo yata senbəmaan naxan
kelima Basan bəxəni a tugan."

²³ Musa falani ito nan ti Nafatali
bonsenna fe yi, a naxa,
"Nafatali rafan Ala ma han!
Alatala barakan saxi a fe yi kat!

Ala xa a bəxən nagbo ayi sogegododen

e nun yiifanna ma."

²⁴ Musa falani ito nan ti Aseri bənsənna
fe yi, a naxa,
"Ala xa Aseri baraka Yaxuba a diine ye.
A ngaxakedenne xa hinan a ra.

A turen xa gbo ayi

han a yi a sanna maxa a ra.

²⁵ Ala xa ε taan so dəen findi wuren nun
sulan na.
Ala xa kəndəyaan fi ε ma ε siimayaan birin
yi."

²⁶ Musa mən yi a fala,
"Isirayila Ala maliga yo mi na.

A kelima kore, a fa i mali.

A kundani gidima a nərəni.

²⁷ Habadan Ala nan i yigiyaden na,
a habadan yiine nan nasoxi i bun.

A i yaxune kedima nən i yee ra,
a naxa, 'E halagi!'

²⁸ Isirayila dəxəma nən bəjəe xunbenli.
Ala Yaxuba bonsenna luma nən a danna,
murutun nun manpa nənən yi gbo a
bəxəni,
xiila fan yi sa keli kore.

²⁹ Səwana ε xa, Isirayila kaane.
ε maliga yo mi na siyane ye,

Alatala naxan nakisima.

A tan nan ε ye masansan wure lefaan na,
ε mali tiina,

a tan nan findixi ε nə ti silanfanna ra.

ε yaxune ε mafelenma nən ε yətagi,
ε fan yi ε taane kidene kala."

34

Nabi Musa yi faxa

¹ Nabi Musa yi te Nebo geyaan fari, Moyaba məreməreni, han Pisiga geyana, naxan Yeriko taan yətagi. Alatala yi yamanan yiren birin yita a ra mənni, keli Galadi ma

han sa dəxə Dan yamanan na, ² e nun Nafatali a bəxən birin, e nun Efirami nun Manasse a bəxəna, e nun Yuda a bəxəna han fəxə igen naxan sogegododeni, ³ e nun Negewi bəxəna, e nun Yurudən mərəmərəna, e nun Yeriko taan lanbanna, tugu bili taana, han sa dəxə Soyari ra. ⁴ Alatala yi a fala a xa, a naxa, “I yeeen ti bəxən na n na n kələ naxan ma fe ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. N naxa, ‘N bəxəni ito fima ε yixetene ma nən.’ N bata a yita i ra, koni i mi soon na.”

⁵ Musa, Alatalaa walikeen yi faxa mənni, Moyaba bəxəni, alo Alatala a fala kii naxan yi. ⁶ Ala yi a maluxun mərəmərəni, Moyaba bəxəni Beti-Peyori yetagi. Muxu yo mi a kolon a gaburun dənaxan yi han to. ⁷ Nabi Musa faxaxi a jee kəmə jee məxəjə nan ma. Koni, a mən yi seen toma a fəjin na, a sənbən fan mi yi janxi. ⁸ Isirayila kaane yi Musa wuga Moyaba mərəmərəni xii tonge saxan han e yi yelin a jan feen ligə.

⁹ Nunu a dii Yosuwe yi lugoxi fe kolonna niin na bayo Musa bata yi a yiin sa a ma. Isirayila kaane yi a xuiin suxu, e mən yi Musa yamarine suxu Alatala naxanye fixi a ma.

¹⁰ Nabi gbətə yo munma mini Isirayila yamanani naxan maliga Nabi Musa ra. A yi falan tima Alatala xa yee nun yee. ¹¹ Alatala a xəxi Misiran yamanani taxam-asenne nun kabankone nan ligadeyi Fırawona nun a kuntigine nun a yamanan birin yee xəri. ¹² Nabi Musa walixi sənbə magaxuxin nin Isirayila kaane birin yee xəri.

Yosuwe Yosuwe a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito naxan xili Yosuwe, a Kanan yamanan yengε feen nan yebama en xa e nun Isirayila kaane dəxə Kanan yamanani kii naxan yi Yosuwe a mangayaan waxatini. Yosuwe nan dəxə mangayani Musa funfuni. A fe dəxəde saxan nan yebama en xa.

- Kanan yamanan yengε fena (keli Yosuwe 1 ma han 12)
- Yamanani taxun fena (keli Yosuwe 13 ma han 21)
- E nun Yosuwe a siimayaan danna (keli Yosuwe 22 ma han 23).

Ala layirin naxan tongo Isirayila benbane xa Kanan bəxən so feen na e yii, a mən naxan ma fe fala Musa xa, na rakamalixi taruxuni ito kui, a yi bəxən so Isirayila yamaan yi. Kanan yamanan yengε feen taruxun tiden gbo alo Isirayila mini fena Misiran yi. Taruxuni ito fan a yitaxi a Ala barakan sama a yamana fe yi nən, a nən nun xunna kenla fi e ma.

Kanan yamanan tongo feen nun a yitaxun feen nan toma taruxuni ito yi. Kitabun yireni ito Ala tinxinyaan nan yitama bayo Alaa tuli saan nakamalima nən. Ala to tinxin, a yamaan fan lan e xa e səbe so a fe ma. Ala a fala nən Isirayila kaane xa a e xa Kanan kaane birin faxa alogo Kanan kaane nama e ti susure batun ma. Nanara, Yosuwe mən yi sariya layirina fe rabira yamaan ma, e yi də xuiin tongo kənenni, a yi e rawəkile alogo e nama bira tantanni. Taruxun naajanxi na nan ma a sora məxəjənun nun naanindeni. Yamaan yi bira Ala fəxə ra.

Na kiini, Isirayila kaane taruxu xunkuyen yi fələ e bəxəni. A yi findi maxədinna ra yeyε, xa Ala tinjε na bəxən mən yi lu e yii. Fə e keden kedenna birin xa lu Ala fəxə ra, bəxən yi lu bəjε xunbenli.

Yosuwe yi findi yamaan yee ratiin na

¹ Alatalaa walikəen Musa faxa xanbini, Alatala yi a fala Nunu a dii Yosuwe xa, Musa mali muxuna, a naxa, ² “N ma walikəen Musa bata faxa. Iki, keli, i Yuruden baani gidi, i tan nun yamani ito birin.

Ə siga na bəxəni n dənaxan soma Isirayila kaane yii. ³ Ə na ε sanna ti dənaxan birin yi, n mənna soma nən ε yii, alo n na a fala Musa xa kii naxan yi. ⁴ Ə bəxən danne fələma tonbon yiren nin, sa dəxə Liban geyane ra, siga Efirati baa belebelən ma, na bunna nəen, Xitine bəxən birin sa dəxə Fəxə Ige Gbeen na naxan sogegoden binni. ⁵ Muxu yo mi nəe i yee ratiyε i ya siimayani. N luma nən i xən alo n yi Musa xən kii naxan yi. N mi i rabejinjə, n mi n mə i ra. ⁶ I wəkile, i sənbə so! Amasətən na n kələxi yamanan naxan so fe ra ε benbane yii, na findima yamani ito kəeən na i tan nan baraka yi. ⁷ I wəkile, i sənbə so han! I yengi dəxə sariyanı ito birin xən ma. N ma walikəen Musa sariyan naxan birin yamarixi i ma, i xa ne suxu. I nama a fata a ma yiifanna ma, hanma kəmənna ma alogo i xa nən sətə i na siga dədə. ⁸ Sariya kitabuni ito fala xuiin nama ba i də. I yengi dəxə a xən ma kəeən nun yanyina alogo i xa a birin suxu. Naxan birin səbəxi a kui, i xa na liga, alogo i ya feen birin xa sənəya, i nən sətə. ⁹ I nama jinan n ma yamarin xən: I wəkile, i sənbə so! I nama kuisan, i nama gaxu, bayo i na siga dədə, Alatala i ya Ala luma i xən nən.”

¹⁰ Yosuwe yi yamarini ito so yamaan xunne yii, a naxa, ¹¹ “Ə daaxaden birin yisiga, ε sa yamarini ito rali yamaan ma, ε naxa, ‘Ə fandane yitən bayo xii saxan na dangu ε Yuruden baani gidima nən alogo ε xa na bəxən masətə Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii.’”

¹² Yosuwe yi a fala Rubən bənsənna muxune nun Gadi bənsənna muxune nun Manase bənsənna fəxə kedenna xa, a naxa, ¹³ “Alatalaa walikəen Musa yamarin naxan so ε yii, na fe xa rabira ε ma, a to a fala, a naxa, ‘Alatala, ε Ala bata matabun fi ε ma. A bata bəxəni ito so ε yii.’ ¹⁴ Ə naxanle nun ε diine nun ε xuruseene luma nən na bəxəni Musa dənaxan soxi ε yii Yuruden baan kidi ma. Koni ε tan sofane tima nən ε ngaxakedenne yee ra ε nun ε yengε so seene, ε yi e mali yengε sodeni ¹⁵ han Alatala yi matabun fi ε ngaxakedenne fan ma alo ε tan, han e fan bəxən masətə waxatin naxan yi Alatala dənaxan soma ε yii, ε Ala. Na xanbi ra, ε mən yi xətə ε bəxəni dənaxan

findixi ε konna ra Alatalaa walikεen Musa naxan soxi ε yii Yurudεn kidi ma, sogeteden binni.”

¹⁶ E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I nxu yamarixi feen naxan birin na, nxu a birin ligama nεn. I na nxu xε dεdε yi, nxu sigε. ¹⁷ Nxu i xuiin suxuma nεn feen birin yi alo nxu Musa xuiin suxu kii naxan yi. Alatala i ya Ala xa lu i xən alo a lu Musa xən kii naxan yi. ¹⁸ Muxu yo murute i xuiin ma, a mi i ya falan suxu, i feen naxan birin yamarima, na kanna faxama nεn. I tan xa i wεkile tun, i yi i sεnbε so!”

2

Xεra firinne fe Yeriko taani

¹ Nunu a dii Yosuwe yi xεra firin nasiga keli Sitimi siga Yeriko taani, a e xa sa taan nakərəsi wundoni. A yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga Yeriko taan nun a rabilinna matodeni.” E yi siga, e sa so yalunde naxanla nde konni naxan yi xili Raxabi. E yi yigiya na. ² Muxune yi sa a fala Yeriko taan mangan xa, e naxa, “I bata a to, Isirayila kaana ndee bata fa kɔεen na bɔxəni ito rakərəsideni.” ³ Nayi, Yeriko taan mangan yi xεraan nasiga a faladeni Raxabi xa, a naxa, “Xεmεn naxanye soxi i konni, ne ramini, bayo e faxi yamanan birin nan nakərəsideyi.” ⁴ Koni naxanla bata yi na xεmε firinne luxun. A fa a fala mangana xεrane xa, a naxa, “Nəndin nan a ra, na xεmεne fa nεn n konni, koni n mi yi e keliden kolon. ⁵ E siga nεn jinbanna ra, taan so dεen balan waxatini. E sigaxi dεdε, n mi a kolon. Ε e sagatan xulen, ε e suxuma nεn.” ⁶ Raxabi bata yi sa e luxun gεsε bili xarene bun kore banxin xuntagi. ⁷ Sagatan tiine yi siga e fɔxɔ ra Yurudεn baan kiraan xən han baan gidideni. Sagatan tiine mini nεn tun, e yi taan so dεen balan.

⁸ Benun xεrane xa sa e sa, Raxabi yi te banxin fari e fεma. ⁹ A yi a fala e xa, a naxa, “N na a kolon a Alatala bata nxo bɔxən so ε yii. Ε yεeragaxu gbeen bata nxu suxu! Yamanan muxune birin bata yilanyilan ε yεε ra, ¹⁰ bayo nxu bata a mε a Alatala Gbala Baani xara nεn ε yεε ra, ε yi minima Misiran yi waxatin naxan yi. Nxu mən bata a mε ε feen naxan liga Amorine manga firinne ra, naxanye yi Yurudεn kidi ma, Sixən nun

Ogo. Ε yi e raxɔri. ¹¹ Nxu to na feen mε, nxu bɔjən yi kala. Limaniyaan yi ba birin yii ε fe ra, bayo Alatala ε Ala nan Ala ra kore xənna ma dεnaxan yite, e nun bɔxɔ xənna ma dεnaxan yigodo. ¹² Iki, ε ε kələ n xa Alatala yi fa fala a ε n ma denbayani suxuma nεn hinanni alo n na ε yisuxi kii naxan yi. Ε taxamasenna so n yii naxan mi kale ¹³ alogo ε xa n fafe nun n nga nun n xunyεne nun n tadane lu e nii ra e nun e muxune birin, ε yi nxu ratanga faxan ma.” ¹⁴ Na xεmε firinne yi a fala Raxabi xa, e naxa, “Nxu bata nxu kələ nxu niini i xa, koni i nama feni ito fala muxe xa de! Alatala na bɔxəni ito so nxu yii waxatin naxan yi, nxu fan ε yisuxuma nεn hinanna nun lannayani.” ¹⁵ Raxabi yi na xεmε firinne ragodo lutin ma banxin foye soden na, bayo a banxin foye soden yi minixi taan nabilinna yinna fari ma. ¹⁶ Raxabi yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga geyaan binni, ε sa ε luxun mεnni han xii saxan han ε sagatan muxune yi xεtε, xanamu e ε toma nεn. Na xanbi ra, ε yi ε kiraan suxu.” ¹⁷ Na xεmεne yi a fala Raxabi xa, e naxa, “I nxu rakələxi naxan na, nxu fan bata tin na ma. ¹⁸ Koni, nxu na so ε yamanani, fɔ i xa luti gbeeli ito xidi banxin foye soden na, i nxu raminixi dεnaxan na. E nun mən, fɔ i xa i ya denbayaan malan i fεma i ya banxin kui, i fafe nun i nga nun i tadane nun i xunyεne. ¹⁹ Xa naxan mini i ya banxin kui, a faxa feen goronna luma a tan nan xun ma, na mi nxu tan ma. Koni xa nxo muxuna nde a yiin din i ya muxuna nde ra i fεma banxin kui, xa na kanna faxa, na goronna nxu tan nan xun ma. ²⁰ Koni xa i nxo fe fala muxuna nde xa, nayi, i nxu rakələxi feen naxan na, nxu mi na ligān de!” ²¹ Raxabi yi a fala, a naxa, “Ala xa ε falan nakamali.” A yi xεmεne bejin, e yi siga. A yi luti gbeela xidi banxin foye soden na.

²² E yi siga, e sa geyaan li, e yi e luxun mεnni xii saxan, han sagatan tiine yi xεtε. E sagatan muxune yi e fen kiraan xən han, koni e mi e to. ²³ Xεmε firinne yi fa godo geyaan fari, e yi baani gidi, e sa Nunu a dii Yosuwe li. Feen naxan birin e sɔtɔ, e yi ne yεba a xa. ²⁴ E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Alatala bata na bɔxən birin so en yii yati! Mεn kaane birin yilanyilanxi en yεε ra.”

3

Yuruden baani gidi fena

¹ Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi kuruun kelε Sitimi yi, e sa Yuruden baan li. E yi xi mεnni benun e xa gidi waxatin naxan yi. ² Xii saxande lɔxɔni, kuntigine yi yamaan daaxaden birin yisiga. ³ E yi yamarini ito rali yamaan ma, e naxa, “Ε na Alatala ε Alaa Layiri Kankiraan* to waxatin naxan yi, e nun saraxaraliin naxanye a maxalima naxanye kelixi Lewi bɔnsɔnni, ε keli, ε yi bira a fɔxɔ ra. ⁴ Nayi, ε siga kiraan kolonma nεn, bayo ε munma yi dangu na kiraan xɔn singen. Koni nɔngɔnna ye wuli firin jɔxɔn xa lu ε tan nun kankiraan tagi. Ε nama ε maso a ra.” ⁵ Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε ε yetε rasarijan, bayo tila Alatala kabanako feene ligama nεn ε tagi.” ⁶ Yosuwe yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Ε Layiri Kankiraan tongo, ε dangu yamaan yεε ra.” E yi Layiri Kankiraan tongo, e ti yamaan yεε ra.

⁷ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N na i findi fɔlɔma nεn muxu gbeen na to Isirayila kaane birin yetagi, alogo e xa a kolon a en birin na a ra alo nxu nun Musa yi a ra kii naxan yi. ⁸ I tan xa yamarini ito so saraxaraline yii naxanye Layiri Kankiraan xalima, i naxa, ‘Ε na Yuruden baa deen li, ε godo, ε ti a xɔrε ra.’” ⁹ Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Ε maso be, ε yi ε tuli mati Alatalaa falan na, ε Ala.” ¹⁰ Yosuwe mɔn naxa, “Feni ito nan ligama alogo ε xa a kolon habadan Ala ε tagi. A tan nan Kanan kaane nun Xitine nun Xiwine nun Perisine nun Girigasane nun Amorine nun Yebusune kedima ε yεε ra. ¹¹ Ε bata a to, dunuja birin Marigina Layiri Kankiraan nan tixi ε yεε ra Yuruden baani gidideni. ¹² Iki ε xεme fu nun firin sugandi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne tagi. Bɔnsɔn keden, muxu keden. ¹³ Saraxaraliin naxanye dunuja birin Marigina Alatalaa Kankiraan xalima, ne nεen fa e sanne ti Yuruden baa igeni tun, Yuruden igen bolonma nεn a tagi. Igen naxan yi godoma, na yi lu malanjε yire kedenni.”

* 3:3: 3.3 Layiri Kankirana fe mɔn sebəxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

¹⁴ Yamaan to mini e bubune kui alogo e xa Yuruden baani gidi, saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi ti yamaan yεε ra. ¹⁵ Yuruden baan yi fema nεn se xaba waxatine birin yi. Saraxaraliin naxanye yi kankiraan xalima, ne to Yuruden baan li, e sanne ti igeni, ¹⁶ igen naxan yi godoma, na yi dan, a lu malanjε yire kedenni wulani Adama taani naxan Saratan fema. Igen naxan yi godoma Fɔxɔ Ige Darani, daraan naxan mɔn xili Araba Darana, na birin yi xara. Yamaan yi gidi Yeriko taan yetagi. ¹⁷ Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne yi lu tixi baan xude wuli yi xareni Yuruden tagi. Isirayila birin yi gidi xaren na, han Isirayila bɔnsɔnna birin yi yelin baani gide.

4

Geme fu nun firinne fe

¹ Yamaan birin to yelin Yuruden baan gide, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, ² “Ε xεme fu nun firin tongo yamaan yε, bɔnsɔn keden, muxu keden. ³ Ε xa e yamari e xa gεme fu nun firin tongo Yuruden baan xude wunla ra saraxaraline yi tixi denaxan yi. Ε e xali, ε sa e sa ε to xideni.”

⁴ Yosuwe yi xεme fu nun firin xili a bata yi naxanye sugandi Isirayila yamaan yε, bɔnsɔn keden, muxu keden. ⁵ Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “Ε dangu Alatala ε Alaa Layiri Kankiraan yetagi, ε siga Yuruden baan tagini. Ε tan muxu keden kedenna birin xa gεme keden keden tongo ε tungunna fari lan Isirayila kaane bɔnsɔnne xasabin ma, ⁶ alogo na xa findi taxamasenna ra ε tagi. Ε diine fama ε maxεdindeni nεn tila, e naxa, ‘Gemeni itoe findixi nanse ra ε tan xa?’ ⁷ Ε a falama nεn e xa, ε naxa, ‘Ito nan a yitaxi a Yuruden igen bolon nεn Alatalaa Layiri Kankiraan yεε ra. A to Yuruden baan gidi, baa igen birin yi bolon. Gemeni itoe na feen nan nabirama Isirayila kaane ma han habadan.’”

⁸ Yosuwe naxan yamari Isirayila kaane ma, e yi na liga. E yi gεme fu nun firinne tongo Yuruden baan tagi, alo Alatala a fala Yosuwe xa kii naxan yi, naxan yi lanxi Isirayila bɔnsɔnne xasabin ma. E yi e

xali yamaan daaxadeni, e sa e sa menni. ⁹ Yosuwe mən yi gəmə fu nun firin dəxə Yurudən baan xude wunla ra Layiri Kankiraan maxali muxune yi tixi dənaxan yi. E mən na yi han to. ¹⁰ Saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi lu tixi Yurudən baan xude wunla ra han yamaan yi yelin Alatalaa yamarine birin nakamale Yosuwe bata yi naxanye fala e xa alo Musa fan Yosuwe yamari naxanye ra. Yamaan yi e mafura gide. ¹¹ Yamaan birin to yelin dangue, Alatalaa Layiri Kankiraan nun saraxaraline yi dangu yamaan yətagi. ¹² Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi dangu Isirayila yamaan yəe ra e nun e yəngə so seene alo Musa a fala e xa kii naxan yi. ¹³ Fayida sofa wuli tongue naanin jəxəndən yi dangu Alatala yətagi yəngəso xinla ma, siga Yeriko mərəmərəne binni.

¹⁴ Na ləxəni, Alatala yi Yosuwe findi muxu gbeen na Isirayila kaane birin yətagi. E yi a binya a siimayaan birin yi alo e Musa binya kii naxan yi.

¹⁵ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, ¹⁶ “Saraxaraliin naxanye Layiri Sereya Kankiraan xalima, ne yamari, e xa te Yurudən baani.” ¹⁷ Yosuwe yi saraxaraline yamari, a naxa, “E te Yurudən baani.” ¹⁸ Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne to te Yurudən baani, e yi e sanna bama igeni waxatin naxan yi te xaren na, baa igen mən yi xətə a kiini, a mən yi dangu fələ alo a singeni. Yurudən baan birin mən yi findi fufaan na.

¹⁹ Yamaan te Yurudən baani jəen kike singen xii fuden nan ma. E yi sa e daaxadeni tən Giligali taani, Yeriko sogeteden binni.

²⁰ E gəmə fu nun firinna naxanye tongo Yurudən baani, Yosuwe yi ne dəxə Giligali taani. ²¹ A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa ε diine ε maxədin waxati famatəni, e naxa, ‘Nanse gəməni itoe ra?’ ²² ε e xaranma ito nan ma, ε naxa, ‘Isirayila kaane Yurudən baani gidi nən a yixaraxin na.’ ²³ Amasətə Alatala ε Ala Yurudən baani ito xəri nən ε yəe ra, han ε yi gidi alo Alatala

ε Ala Gbala Baan ligi kii naxan yi, a yi a xəri en yəe ra han en yi gidi. ²⁴ A na feen ligaxi nən alogo dunuña siyane birin xa a kolon a Alatala sənbən gbo. E nun mən ε xa gaxu Alatala ε Ala yəe ra habadan.”

5

Gaan tiin nun Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe

¹ Amorine mangan naxanye yi Yurudən kidi ma sogegododen binni, e nun Kanan kaane mangan naxanye birin fəxə igen də, ne to a mə, Alatala bata Yurudən baani xara Isirayila kaane yəe ra han e birin yi gidi, e bənən yi kala, e yilanyilan Isirayila kaane yəe ra. ² Na waxatini, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Gəmən nafala filene ra, i Isirayila xəməne banxulan.”

³ Yosuwe yi gəmən nafala filene ra, a yi Isirayila xəməne banxulan. E yi na geyaan xili sa banxulan tidena. ⁴ Yosuwe na ligi feni ito nan ma. Xəmən naxanye birin keli Misiran yamanani, sofane birin, ne faxa nən tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi. ⁵ Xəmən naxanye birin keli Misiran yi, ne birin yi banxulanxi, koni naxanye birin bari tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi, ne sese mi yi banxulanxi. ⁶ Isirayila kaane lu nən tonbonni jəee tongue naanin sigatini, han na xəməne birin yi yelin faxə naxanye yi nəe yəngən soe e mini Misiran yamanani waxatin naxan yi, naxanye tondi Alatala xuiin name. Alatala yi a kələ, a e mi fa na bəxən toə Alatala bata yi a kələ e fafane xa naxan ma fe ra a xa a so en yii, kumin nun nənən gbo bəxən naxan yi. ⁷ Ala yi e diine tongo e funfuni. Yosuwe ne nan banxulan, bayo e mi yi banxulanxi kira yi. ⁸ Yamaan xəməne birin yelin xanbini banxulanje, e yi e raxara daaxadeni han e yi kendeyə.

⁹ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N bata Misiran kaane marayagin masiga ε ra.” Nanara, e yi mənna xili sa Giligali han to.

¹⁰ Isirayila kaane yi daaxa Giligali, e Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla* raba mənni

* **5:10:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

kiken xi fu nun naaninde ləxən jinbanna ra Yeriko meremere ma. ¹¹ Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla kuyebaan yətəni, e yi yamanan sansi bogine don, buru ratetaren nun sansi xəri gilinxine. ¹² E to yamanan bogi seene don, na kuye bani, Isirayila kaane mi fa Manna dōnseent[†] don daxi yo sətə sənən. Eyi Kanan bəxən bogi seene don na jəen na.

Malekan yi mini Yosuwe xa

¹³ Yosuwe to Yeriko taan li, a yi a yeeen nakeli, a yi xəməna nde to tixi a yetagi, a silanfanna suxi a yii.[‡] Yosuwe yi a ralan, a a maxədin, a naxa, “I nxu tan nan xa ba, hanma nxu yaxune?” ¹⁴ A yi Yosuwe yabi, a naxa, “Muxu yo. Alatalaa gali xunna nan n na. N bata fa.” Yosuwe yi bira, a yi a yetagin lan bəxən ma a binya feen na, a fa a fala a xa, a naxa, “N kanna nanse falama a walikeen xa?” ¹⁵ Alatalaa gali xunna yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I ya sankidine ba i sanni, bayo i tixi yire sarijanxin nin.” Yosuwe yi na ligi.

6

Yosuwe yi Yeriko taan suxu

¹ Yeriko taan sodene birin balanxin nan yi a ra Isirayila kaane fe ra. Muxi mi yi minima, muxi mi yi soma. ² Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata Yeriko taan nun a mangan nun a sofa fangamane so i yii. ³ E nun i ya so-fane xa taan nabilin sanja ma keden ləxə keden. E xa na ligi xii sennin bun ma. ⁴ Saraxaraliin muxu solofera xa konton feri solofera tongo xətane ra, e yi ti Layiri Kankiraan yee ra. A xii soloferede ləxəni, ε taan nabilin sanja ma solofera, saraxaraliine xa lu xətane fe. ⁵ E na xətane fe waxatin naxan yi, ε yi a xuiin me, yamaan birin xa sənxə gbeen nate. Nayi, yinna naxan taan nabilinxi, na birama nən a yetə ra, yamaan birin yi e tinxi taan na e so keden na.”

⁶ Nunu a dii Yosuwe yi saraxaraliine xili, a a fala e xa, a naxa, “E Layiri Kankiraan tongo. E saraxarali solofera ti Alatalaa Kankiraan yee ra konton feri solofera suxi

naxanye yii xətane ra.” ⁷ A yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε siga, ε sa sigan ti taan nabilinni. Kantan muxuna ndee xa dangu Alatalaa Kankiraan yee ra.” ⁸ Yosuwe a fala yamaan xa kii naxan yi, e yi a ligi na kiini. Saraxarali soloferene yi siga xəta soloferene fe Alatala yetagi. Alatalaa Layiri Kankiraan maxali muxune yi bira e fəxə ra. ⁹ Kantan muxun yee ra xiine yi sigan tima saraxaraliine yee ra naxanye yi xətane fema. Kantan ti dənxəne yi bira kankiraan maxali muxune fəxə ra. Eyi sigan tima xəta xuiin nan ma. ¹⁰ Yosuwe bata yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa, “Ε nama sənxən nate, ε nama ε xuini te, ε nama fala yo ti fə n na a fala ε xa ləxən naxan yi. Na waxatini, ε sənxən nate!” ¹¹ E yi taan nabilin Alatalaa Kankiraan na sanja ma keden. Na xanbi ra, e yi xətə yamaan daaxadeni, e yi xi mənni.

¹² Yosuwe yi keli subaxa, saraxaraliine yi Alatalaa Kankiraan tongo. ¹³ Saraxarali soloferene yi siga xəta soloferene fe Alatalaa Kankiraan yee ra. Kantan muxun yee ra xiine yi tixi e yee ra. Kantan ti dənxəne fan yi biraxi Alatalaa Kankiraan maxali muxune fəxə ra. Eyi sigan tima xəta xuiin nan ma. ¹⁴ Eyi taan nabilin dəxəna keden a xi firinde ləxən fan yi. Na xanbi ra, e yi xətə yamaan daaxadeni. Eyi na ligi xii sennin.

¹⁵ A xii soloferede ləxəni, e yi keli subaxani, e mən yi taan nabilin na kiini dəxəna ma solofera. E taan nabilin na ləxə keden peen nin sanja ma solofera. ¹⁶ Nayi, e to a rabilin a dəxəde soloferedeni, saraxaraliine yi xətane fe. Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε sənxən nate, bayo Alatala bata taan so ε yii. ¹⁷ Alatala bata halagin nagidi taani ito nun a yi seene birin ma, fə Raxabi keden peena, yalunde naxanla, na nan kisima e nun muxun naxanye birin sa luma a banxin kui, bayo a en ma xərane yigiya nən en naxanye xε. ¹⁸ Koni ε a ligi ε yeren ma. E yetə ratanga se halagi daxine ma alogo ε nama na sese xali, xanamu, ε halagin nun gbalon nafama Isirayila yamaan daaxadeni nən. ¹⁹ Gbetin nun xəmaan nun muran sula daxine nun wure muranne birin nasarijanxi Alatala

[†] 5:12: Manna dōnsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. [‡] 5:13: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

nan xa, fō e xa ramara a nafulu ramaraden nin.”

²⁰ Yamaan yi sōnxōn nate. Saraxaraline yi xōtane fe. Yamaan to xōta xuiin mē, e yi sōnxō gbeen nate, taan nabilinna yinna yi bira a yētē ra. Yamaan yi e tinxin taan na, e so keden na. E yi taan suxu. ²¹ E yi taan halagi Ala xa, e mēn kaane birin faxa silanfanna ra, xēmēn nun naxanla, dii jōren nun fonna, hali jingene nun yēxēene nun sofanle. ²² Xēmē firinna naxanye siga yamanan nakōrōsideni, Yosuwe bata yi a fala ne xa, a naxa, “E siga na yalunde naxanla banxini. E sa a ramini e nun a muxune birin, alo ε ε kōlō a xa kii naxan yi.” ²³ Banxulan firinna naxanye yamanan nakōrōsi wundoni, ne yi siga, e sa Raxabi ramini banxini e nun a fafe nun a nga nun a tadane nun a xunyēne nun a muxune birin e nun a xabilan birin, e yi e ramini, e e radōxō Isirayila yamaan daaxaden dēxōn. ²⁴ Isirayila kaane yi taan gan e nun a yi seene birin, fō gbeti nun xēmaan nun murān sula daxine nun wure muranne. Ne yi ramara Alatalaa banxin nafulu ramaradeni. ²⁵ Yosuwe yi yalunde naxanla Raxabi ratanga, e nun a denbayaan nun a muxune birin amasōtō Yosuwe xēraan naxanye rasiga Yeriko taan nakōrōsideni, a ne yigiyā nēn. A mēn dōxi Isirayila kaane tagi han iki.

²⁶ Na waxatini, Yosuwe yi a kōlō falani ito ma, a naxa, “Dangan na kanna xa Alatala yetagi naxan na Yeriko taan ti. Na kanna na a ti fōlō, a bōnōma a dii singeni nēn. A na taan so dēen ti, a bōnō a bolokadani.”

²⁷ Alatala yi lu Yosuwe xōn. A xinla yi yamanan birin suxu.

7

Akan yulubin naxan liga

¹ Isirayila kaane tinxintareyaan liga nēn Ala ra, e yi se halagi daxine tongo. Karimi a dii xēmē Akan nan na sena ndee tongo Ala tōnna dōxō naxanye tongo fe ra. Sabidi nan Karimi sōtō. Sera nan Sabidi sōtō. Sera keli Yuda bōnsōnna nin. Alatala yi xōlō Isirayila kaane ma han!

² Yosuwe yi xērane rasiga keli Yeriko siga Ayi taani, taan naxan Beti-Aweni dēxōn ma, Beteli taan sogeteden binni. A yi a

fala e xa, a naxa, “E siga, ε sa yamanan nakōrōsi.” Na xēmēne yi siga Ayi taana fe rakōrōsideni. ³ E yi xētē Yosuwe fēma, e yi a fala, e naxa, “Hali yamaan birin mi siga Ayi taan yēngēdeni, fō muxu wuli firin hanma muxu wuli saxan jōxōn gbansan. Ne Ayi kaane nōe nēn. Hali i mi yamaan birin naxadan, bayo en yaxune mī wuya.” ⁴ Nayi, muxu wuli saxan yatē yi siga, koni e yi sa e gi Ayi kaane bun yēngēni. ⁵ Ayi kaane yi muxu tongue saxan e nun sennin faxa e yē. Ayi kaane yi e kedi keli taan so dēen na han Sebarimi. E yi siga e faxē geaya godon na. Isirayila yamaan bōjēn yi kala, e yigitegē.

⁶ Yosuwe yi a dugine yibō a ma, a biria, a yi a yētagin lan bōxōn ma Alatalaa Kankiraan yētagi han jinbanna ra, e nun Isirayila fonne. E yi burunburunna sa e xunni sununi. ⁷ Yosuwe yi a fala, a naxa, “N Marigina Alatala, nanfera i a ragidixi yamani ito xa Yurudēn baani gidi, i yi nxu so Amorine yii alogo i xa nxu halagi? Hali nxu yi lu Yurudēn baan mēn binni nun! ⁸ N Marigina, n fa nanse falama iki, Isirayila kaane to bata e gi e yaxune yēe ra?” ⁹ Kanan kaane nun yamanan muxun bonne feni ito mēma nēn, e yi nxu rabilin, e nxu xinla jan bōxō xōnni ito ma. Nayi, i tan fa nanse ligama i xili binyena fe ra?”

¹⁰ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Keli, i yētagin lanxi bōxōn ma nanfera?”

¹¹ Isirayila bata yulubin liga. E bata layirin kala n na e yamari naxan na. E bata se halagi daxina ndee tongo. E bata mujan ti, e a feen luxun, e seene luxun e goronne kui. ¹² Nanara, Isirayila kaane mi fa nōe tiyē e yaxune yēe ra. E e gima nēn e yēe ra, bayo e fan yētēn bata findi muxu halagi daxine ra. N mi fa luyē ε xōn, xa ε mi se halagi daxine raxōri ε tagi. ¹³ Keli, i yamaan nasarijan. I yi a fala, i naxa, ‘E yētē rasarijan tila fe ra. Amasōtō Alatala Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Se halagi daxine ε tagi. Isirayila kaane, ε mi nōe tiyē ε yaxune yēe ra, fanni ε mi na seene ba ε tagi. ¹⁴ Xōtōnni ε fa n yētagi bōnsōn yēen ma. Alatala na bōnsōnna naxan yita, ne yi e maso xabila yēen ma. Alatala na xabilan naxan yita, ne yi e maso denbaya

¹⁶ Xətən xətən, Yosuwe yi keli, a yi Isirayila kaane maso bənsən yeeñ ma. Məsənənənna yi Yuda bənsənna suxu. ¹⁷ A yi Yuda xabilane muxune maso, məsənənənna yi Sera xabilan suxu. A yi Sera xabilan muxune maso denbaya yeeñ ma, məsənənənna yi Sabidi suxu. ¹⁸ A yi Sabidi a denbaya xunne maso, a yi Akan suxu, Karimi a dii xəməna. Sabidi nan Karimi sətə. Sera yi Sabidi sətə keli Yuda bənsənni.

¹⁹ Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, "Nma diina, nəndin fala Alatalaa binyena fe ra, Isirayilaa Ala. I yi a tantun. I naxan ligaxi, a fala n xa. I nama a luxun n ma."

²⁰ Akan yi Yosuwe yabi, a naxa, "Nəndin na a ra. N tan nan yulubin ligaxi Alatala ra, Isirayilaa Ala. N ni ito nan ligaxi: ²¹ N Sinari kaane doma gbeena nde to nən se suxine yε, naxan yi tofan han, e nun gbeti gbanan kəmε firin, e nun xəmaan kilo tagi. E xənla yi n suxu, n yi e tongo. E sa bit-inxi n ma bubun kui. Gbetin saxi bonne bun ma." ²² Yosuwe yi xərane rasiga e

giye bubun kui, e yi sa seene li luxunxi, gbetin yi saxi seen bonne bun ma. ²³ E yi a birin tongo bubuni, e siga e ra Yosuwe nun Isirayila kaane fema. E yi e sa Alatala yetagi. ²⁴ Yosuwe nun Isirayila birin yi Sera a dii Akan tongo e nun gbetin nun doma gbeen nun x̄emaan nun a dii x̄emene nun a dii temene nun a jingene nun a sofanle nun a xuruseene nun a bubun nun a vii seen birin, e siga e ra Akori lanbanni.

²⁵ Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, "I bata jaxankatan nafa nxu ma, Alatala i fan jaxankatama nən to." Isirayila kaane birin yi a magələn, e nun bonne, e yi e gan. ²⁶ E yi gəməe gbegbe malan Akan fari. Han to na gəməne malanxi na. Alatala yi xətə a xələn fəxə ra. Nanara, mənna xili nən Akori lanbanna han to.*

Isirayila kaane yi Ayi taan tongo

¹ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "Hali i nama gaxu, i nama yigitęgę. Ganla birin tongo, i sa Ayi taan yęngę. A mato, n bata Ayi mangan so i yii e nun a yamaan birin nun a taan nun a bɔxɔna. ² I Ayi taan nun a mangana feen ligama nęn alo Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. Koni iki, ε nɔe e yii seene nun e xuruseene tongę nęn. Marateręna yęngęni tɔn taa xanbin na." ³ Yosuwe nun ganla birin yi keli, e siga Ayi taan yęngędeni. Yosuwe yi sofa yębaxin muxu wuli tongue saxan sugandi, a yi e rasiga kɔęen na. ⁴ A yi yamarini ito so e yii, a naxa, "Nba, ε sa ε luxun taa xanbin na ε marateręna yęngęni tɔn. ε nama ε makuya taan na. ε yitɔnxin xa lu menni. ⁵ Nxu nun ganla nxu masoma nęn taan na. Taan muxune na mini waxatin naxan yi nxu yęngędeni, nxu yi nxu gi e bun alo naxan liga a singeni. ⁶ E sigama nęn nxu kedę han nxu makuya taan na. Nayi, e mirima nęn, a nxu nxu gima e bun nęn alo a fɔłɔni. ⁷ Nayi, ε yi mini ε luxundeni, ε yi din taan na. Alatala, ε Ala a soma nęn ε yii. ⁸ ε na taan suxu, ε tęen so a ra. ε na birin liga alo Alatala a falaxi kii naxan yi. N bata na yamari ε ma."

⁹ Yosuwe yi e rasiga, e sa e luxun Ayi taan nun Beteli taan longonna ra, Ayi taan sogegododen binni a yengé xinla ma. Yosuwe tan yi xi yamaan tagi. ¹⁰ Yosuwe yi keli subaxa, a yi a sofane mato. E nun Isirayila fonne birin yi ti yamaan yee ra, siga Ayi taani. ¹¹ A ganla birin yi siga, han e sa taan li. E yi daaxadeni ton Ayi kamen foxoni, lanbanna yi lu e nun Ayi taan tagi. ¹² Yosuwe yi sofa wuli suulun joxon tongo, a yi e yamari a e xa sa e luxun Ayi taan nun Beteli taan longonna ra, taan sogegododen binni yengé so xinla ma. ¹³ Yamaan yi e ti kiini ton, naxanye yi daaxadeni, ne yi lu taan kamen foxoni, bonne yi lu taan sogegodode binni yengé so xinla ma. Na koeen na, Yosuwe nun gali donxen yi godo lanbanni.

¹⁴ Ayi taan mangan to na to, e nun taan xemene birin yi keli mafureñ, e yi siga Isir-ayila kaane yengedeni Araba tonbonna d ε .

Koni e mi yi a kolon xa muxune luxunxi e xili ma taa xanbin na. ¹⁵ Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi tin Ayi muxune xa e kedi, e yi e gi e bun siga tonbon kiraan xən. ¹⁶ Ayi taan muxune birin yi keli e sagatan xinla ma. E yi bira Yosuwe fəxə ra han e yi makuya taan na pon! ¹⁷ Xəmə yo mi lu Ayi taan nun Beteli taani. E birin yi siga Isirayila kaane sagatandeni. E yi taan so dəen lu rabixi siga Isirayila kaane fəxə ra. ¹⁸ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Tanban naxan suxi i yii, na ti Ayi taan xa, bayo n taan soma nən i yii.” Yosuwe yi a tanban ti taan xa. ¹⁹ Yosuwe a yiini bandun waxatin naxan yi, xəmən naxanye yi luxunxi maraterəna yengen xinla ma, ne yi mini e luxundene yi mafuren, e yi e gi so taani, e na suxu, e təen so a ra mafuren. ²⁰ Ayi xəməne to e yee raxətə, e yi təe tutin to tə kore e taani. Kira yo mi yi fa e xa, bayo e yi naxanye sagatanma tonbonni, ne bata yi xətə e kanke. ²¹ Yosuwe nun Isirayila ganla birin yi a kolon, a sofaan naxanye yi luxunxi taan natərenadeni yengeni, ne bata yi taan suxu, taan tutin yi tema. E yi e xun xətə Ayi kaane xili ma. ²² Isirayila kaan naxanye yi Ayi taani, ne fan yi mini taani e yengədeni. Na nan a ligə sigade mi lu Ayi kaane xa, e to yi Isirayila ganle tagi. E yi e birin faxa. E sese mi lu e nii ra. Muxu yo mi nə a giyə. ²³ Koni e yi Ayi mangan tan suxu, e siga a ra Yosuwe fəma. ²⁴ Isirayila kaane to yelin Ayi kaane birin faxə xəne ma e nun burunna ra e siga e dinjə e ra dənaxan yi, e yi so taan kui, e na kaane birin faxa silanfanna ra. ²⁵ Ayi kaan xəmən nun jaxanla naxan faxa na ləxəni, e sigə han muxu wuli fu nun firin yate. ²⁶ Yosuwe a tanban yi lu tixi Ayi taan xa han a muxune birin yi halagi. ²⁷ Isirayila kaane yi mən kaane yii seeñe tongo e gbeen na alo xuruseene nun se gbətəye, alo Alatala a yamari Yosuwe ma kii naxan yi. ²⁸ Yosuwe yi Ayi taan gan, han to taa xəri rabəjinxin na a ra. ²⁹ Ayi mangan tan, e na singan wudin kəe ra han jinbanna ra. Sogen to godo, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa a binbin nagodo wudin kəe ra. E yi a woli ayi taan so dəen na, e yi gemə wuyaxi malan a fari. Han to, na mən

na kiini.

Saraxa gandenə Ebali geyaan fari

³⁰ Nayi, Yosuwe yi saraxa ganden nafala Alatala xa Ebali geyaan fari, Isirayilaa Ala, ³¹ alo Musa Alatalaa walikəna a yamari Isirayila kaane ma kii naxan yi. E yi saraxa ganden nafala geməne ra, naxanye mi yi solixi, wuren mi yi dinxi naxanye ra, alo a sebəxi Musaa Sariya kitabun kui kii naxan yi. E yi saraxan gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ba Alatala xa. ³² Musa sariyan naxanye sebə, Yosuwe mən yi na jəxən sebə geməne ma Isirayila kaane birin yee xəri mənni. ³³ Isirayila kaane birin, a fonne nun e kuntigine nun e kitisane birin xəjən nun dugurenne, ne birin yi ti kankiraan fəxə firinni e yee rafindixi Lewi bənsənna saraxaraline ma, naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima. Yamaan fəxə kedenna yi siga Garisimi geyaan fari, a bode fəxən fan yi ti Ebali geyaan fari, alo Alatalaa walikəen Musa bata yi a yamari e ma kii naxan yi, fa fala e xa duba Isirayila yamaan xa. ³⁴ Na xanbi ra, Yosuwe yi sariyan falane birin xaran, a dubane nun a dangane, alo a sebəxi Sariya Kitabun kui kii naxan yi. ³⁵ Musa naxan birin yamari, na fala keden mi lu Yosuwe mi naxan xaran Isirayila yamaan malanxin xa, hali jaxanle nun diidine, e nun xəjən naxanye yi e ye.

9

Gabayon kaane layirina fe

¹ Mangan naxanye Yuruden baan sogegododen binni, ne birin yi yengəni ito a fe mə, naxanye geyane fari e nun Sefela geya yirene nun Fəxə Ige dəen nun Liban dəxən ma, e nun Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune. ² E yi e malan Yosuwe nun Isirayila yamaan yengə xinla ma.

³ Gabayon kaane fan yi a mə Yosuwe Yeriko taan nun Ayi taan ligə kii naxan yi. ⁴ E yi kata Isirayila kaane mayenden-deni. E yi e yətə findi xərane ra keli yire makuyen, e bənbəli kobine nun manpa sase madəgəxine sa sofanle fari. ⁵ E yi sankidi fori madəgəxine so e sanni, e doma kobi jaxine ragodo e ma. E yi buru dungi

xaraxine tongo e fandan na naxanye bata yi xunxurunjε ayi.

⁶ E yi sa Yosuwe nun Isirayila kaane li Giligali taani yamaan daaxadeni. E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu sa kelixi yamana makuyen nin, fa be yi alogo en xa layirin xidi en tagi.” ⁷ Isirayila kaane yi e yabi, e naxa, “Yanyina nde, ε dəxi nxu dəxən ma nən. Nxu tan nəe layirin xidε en tagi di?” ⁸ E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “I ya walikεne nan nxu ra.” Yosuwe yi e maxədin, a naxa, “Nde ε tan na? ε kelixi minən?” ⁹ E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I ya walikεne kelixi yamana makuyen nin Alatala xinla a fe ra, i ya Ala. Amasətə nxu bata a xinla me a naxan birin ligaxi Misiran yamanani, ¹⁰ e nun a naxan birin liga Amori manga firinne ra Yurudən baan sogeteden binni, Xəsibən taan manga Sixən nun Basan yamanan manga Ogo, naxan yi dəxi Asatarəti taani.”

¹¹ “Nxəfonne nun nxu kon kaane birin a fala nən nxu xa, e naxa, ‘Ε fandane tongo ε naxan donna kira yi. Ε siga Isirayila kaane ralandeni. Ε yi a fala e xa, ε naxa, ε walikεne nan nxu ra.’ Iki, en xa layirin xidi en bode tagi. ¹² Nxə burune ni i ra. Nxu yi e tongoma nxu fandan na waxatin naxan yi nxu konni fa be yi, e mən yi wolonxi. Koni, iki e bata xara ayi, e xunxurunjε ayi. ¹³ Nxu yi nxə manpa saseni itoe rafema waxatin naxan yi, e nənəne nan yi a ra, koni iki e bata yibə. Nxə dugine nun nxə sankidine mato. E yətəen bata kala fefe sigatini.” ¹⁴ Isirayila kaane yi e fandane mato, koni e mi Alatala maxədin. ¹⁵ Yosuwe yi lanna raso e tagi, a layirin xidi, a xa e lu e nii ra, yamaan yεeratine yi e kələ na fari.

¹⁶ E yelin xanbini layirin xidε e tagi, xii saxan danguxina, Isirayila kaane yi a mə a e dəxə bodene nan yi ne ra. ¹⁷ Isirayila kaane yi keli, siga Gabayon kaane taani itoe yi, e sa so e kenla xii saxande ləxəni. Na taane ni i ra: Gabayon, Kefira, Beroti, e nun Kiriyati-Yeyarin. ¹⁸ Isirayila kaane mi e faxa bayo yamaan yεeratine bata yi e kələ e xa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Koni yamaan birin yi e yεeratine mafalama. ¹⁹ Yεeratine yi a fala yamaan xa, e naxa, “Nxu bata nxu kələ Alatala yi, Isirayilaa Ala. Iki, en mi fa

nəe en yiin dinjε e ra. ²⁰ Nayi, en na e fe suxuma ikiini. En na e luma e nii ra nən bayo en bata en kələ e xa. Xanamu en Alaa xələn nafama nən en xili ma.” ²¹ Yεeratine yi a fala e xa, e naxa, “E xa lu e nii ra, koni e xa findi wudi segene nun ige baane ra yamaan birin xa.” Yεeratine na nan fala. ²² Yosuwe yi Gabayon kaane xili, a falan ti e xa, a naxa, “Nanfera ε nxu mayendenxi, ε naxa, a ε sa kelixi yamana makuyen nin, anu ε dəxi nxu dəxən ma nən? ²³ Iki, ε bata danga. ε tan birin luma nən konyiyani ε findi wudi segene nun ige baane ra n ma Alaa banxin xa.” ²⁴ E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Muxune bata a yəba nxu tan i ya walikεne xa ki fajı Alatala i ya Ala a yamari a walikεen Musa ma kii naxan yi, a xa bəxəni ito birin so ε yii, a be kaane raxəri ε yee ra. Nanara, nxu gaxuxi nxu niin na, nxu yi na liga. ²⁵ Iki nxu fa i tan nan yii. Naxan na i kənən, naxan nafan i ma, na liga nxu ra.” ²⁶ Yosuwe na nan liga, a yi e ratanga Isirayila kaane ma alogo e nama e faxa. ²⁷ Yosuwe yi e findi wudi segene nun ige baane ra yamaan xa na ləxəni, e nun Alatalaa saraxa ganden xa, a dənaxan sugandima. Han to e mən na wanli.

10

Yengəna Gabayon kaane xili ma

¹ Yerusalən mangana Adoni-Sedeki yi a mə a Yosuwe bata Ayi taan suxu, a yi na raxəri, a mən yi Ayi taan nun a mangan liga alo a Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. A mən yi a mə a Gabayon kaane nun Isirayila kaane bata lanna raso e bode tagi e layirin xidi, a Gabayon kaane dəxi e yε. ² Na yi a gaxu ki fajı, bayo taa gbeen nan yi Gabayon na, alo manga taana nde. A yi gbo Ayi taan xa, a muxune birin sofa. ³ Yerusalən mangana Adoni-Sedeki yi xəraan nasiga a faladeni Xebiron manga Hohami nun Yaramuti manga Pirrami nun Lakisi manga Yafiya nun Egilon manga Debiri xa, a naxa, ⁴ “Ε fa n fəma, ε fa n mali Gabayon yəngədeni, bayo e tan bata lanna raso e nun Yosuwe nun Isirayila kaane tagi.” ⁵ Amorine manga suulunne yi e malan: Yerusalən mangana nun Xebiron mangana nun Yaramuti mangana nun Lakisi

mangana e nun Egilon mangana. Ne nun e ganle yi siga, e sa e daaxadene yitən Gabayon taan yətagi. E yi na yəngə fələ.

⁶ Gabayon kaane yi xəraan nasiga a faladeni Yosuwe xa Giligali taani yamaan daaxadeni, a naxa, “I nama i ya konyine rabenin. Fa nxu rakisi mafuren! Nxu mali, bayo Amorine mangan birin naxanye dəxi geyane fari, ne bata e malan nxu xili ma!”
⁷ Yosuwe nun a ganla birin yi keli Giligali taani, e nun a sofa yəbaxine.

⁸ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I nama gaxu e yəe ra, bayo n bata e so i yii. E sese mi tiyə i yəe ra.” ⁹ Yosuwe yi sigan ti kəeən birin na keli Giligali taani, a fa e ratərəna. ¹⁰ Alatala yi e kedi Isirayila yəe ra, Isirayila kaane yi sa e no Gabayon taani han! E yi siga e dinjəe e ra Beti-Xoron kiraan xən, e siga e faxə han Aseka taan nun Makeda taani. ¹¹ E yi e gima Isirayila kaane yəe ra waxatin naxan yi, godo Beti-Xoron geyaan na, ito nan liga e ra: Alatala yi siga balabalan kəsə xungbene rayolonjəe e fari han Aseka taani. E yi raxəri. Balabalan kəsən muxun naxanye faxa, ne yi wuya dangu na muxune ra Isirayila kaane naxanye faxa silanfanna ra. ¹² Alatala Amorine so Isirayila kaane yii ləxən naxan yi, Yosuwe yi falan ti Alatala xa Isirayila kaane yətagi, a naxa,

“Sogena, i raxara Gabayon xun ma.

I tan kiken fan xa i raxara Ayalən mərəmərən xun ma.”

¹³ Sogen nun kiken yi e raxara han Isirayila yamaan yi e yaxune no. Feni ito səbəxi Yasari a kədin fan kui. Sogen yi a raxara kuyen tagiyani, a mi bira sinma, a lu raxaraxi mənni fayida fərijən keden jəxən. ¹⁴ Xabu a fələni han to, ləxə yo munma a liga alo na ləxəna, Alatala muxuna nde a maxandin nasuxu na kii nin amasətə Alatala nan yi yəngən soma Isirayila xa. ¹⁵ Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xətə Giligali taani yamaan daaxadeni.

¹⁶ Na manga suulunne yi e gi, e sa e luxun faranna ra Makeda taan dəxən. ¹⁷ Muxune yi sa na fala Yosuwe xa manga suulunne yi dənaxan yi, a e luxunxi faranna ra Makeda taan dəxən. ¹⁸ Yosuwe yi a fala, a naxa, “E gəmə gbeene makutukutu, ε sa e dəxə

faranna de ra. E kantan tiine dəxə na. ¹⁹ Koni ε tan nama dan mənni de! E en yaxune sagatan, ε kiraan bolon e ma. E nama so e taani de! Bayo Alatala ε Ala bata e so ε yii.” ²⁰ Yosuwe nun Isirayila kaane yi gbalo gbeen nagodo e ma, fayida e yi e raxəri fə muxu gixi keden kedenna naxanye sa so taa makantaxine yi. ²¹ Ganla birin yi xətə bəjəe xunbenli Yosuwe fəma Makeda dəxən yamaan daaxadeni. Muxu yo mi susu falan tiyə Isirayila kaane xili ma.

²² Yosuwe yi a fala, a naxa, “E gəməne ba faranna de ra, ε manga suulunne ramini na ra.” ²³ E yi manga suulunne ramini faranna ra, Yerusalən mangan nun Xebiron mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi mangana, e nun Egilon mangana. ²⁴ E to fa mangane ra Yosuwe fəma, Yosuwe yi Isirayila xəməne birin xili. Sofa kuntigin naxanye siga yəngəni, a yi a fala ne xa, a naxa, “E maso, ε yi ε sanne ti mangani itoe kəeən fari.” E yi e maso, e yi e sanne ti e kəene fari. ²⁵ Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “E nama kuisan, ε nama gaxu, ε wəkile, ε yi ε senbe so! Amasətə ε yaxun naxanye birin yəngəma, Alatala ito nan ligama e ra ε xa.”

²⁶ Yosuwe yi e faxa. A yi e singan wudi suulun kəe ra, e yi lu singanxi mənni han jənbanna ra. ²⁷ Sogen bira waxatini, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa e binbine ragodo wudin kəe ra. E yi luxunxi faranna naxan na, e yi sa e bira mənni. E yi gəmə gbeene dəxə faranna de ra. Han to e mən mənni.

²⁸ Yosuwe yi Makeda taan fan suxu na ləxə yətəni. E yi taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra. A yi na muxune birin halagi, muxu yo mi lu a nii ra. A yi Makeda taan mangan liga alo a Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.

²⁹ Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Makeda taani e siga Libina taani. E yi na yəngə fələ. ³⁰ Alatala yi na taan fan so e yii, e nun a mangana. Isirayila kaane yi taan muxune birin faxa silanfanna ra e nun muxun naxanye birin yi a kui. E mi muxu yo lu a nii ra mənni. E yi na mangan liga alo e Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.

³¹ Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Libina taani, e siga Lakisi taani. E yi daaxadeni tōn na yētagi, e na yēngē fōlō.

³² Alatala yi Lakisi taan so Isirayila kaane yii. Yēngēn xii firinde lōxōni, e yi taan nō, e taan muxune faxa silanfanna ra, e nun naxanye birin yi a kui, alo e Libina taan liga kii naxan yi. ³³ Nayi, Geseri taan mangana, Horami yi siga Lakisi taan malideni. Yosuwe yi e nun a ganla faxa, a mi muxu yo lu a nii ra.

³⁴ Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Lakisi taani e siga Egilon taani. E yi e daaxadeni tōn na yētagi, e yi na fan yēngē fōlō. ³⁵ E yi na nō na lōxō yēteni, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e nun muxun naxanye birin yi a kui. Yosuwe yi na raxōri na lōxō yēteni alo a Lakisi taan liga kii naxan yi.

³⁶ Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Egilon taani, e siga Xebiron taani, e yi na yēngē fōlō. ³⁷ E yi na nō, e taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra, e nun a rabilinna taane nun muxun naxanye birin yi ne kui. E mi muxu yo lu a nii ra alo e naxan liga Egilon taani. Yosuwe yi na taan naxōri fefe, e nun naxanye yi a kui.

³⁸ Yosuwe nun Isirayila kaane yi xētē, e Debiri taan yēngē fōlō. ³⁹ E yi taan nun a mangan nō, e nun taan naxanye na rabilinni. E yi e faxa silanfanna ra. Muxun naxanye birin na taane yi, e yi ne raxōri, e mi muxu yo lu a nii ra. Yosuwe yi Debiri taan nun a mangan liga alo a Xebiron taan nun Libina taan nun a mangan liga kii naxan yi.

⁴⁰ Yosuwe yi na yamanan birin nō, geya yirene nun Negewi tonbonna nun Sefela geya yiren nun e mangane birin. A yi muxune birin naxōri, naxanye birin yi yengima a mi muxu yo lu a nii ra alo Alatala Isirayilaa Ala a yamari kii naxan yi. ⁴¹ Yosuwe yi e yēngē keli Kadesi-Barineya taani han Gasa taana, e nun Gosen yamanan birin, sa dōxō Gabayon taan na. ⁴² Yosuwe yi na taane nun e mangane nō sanja ma kedenni, bayo Alatala Isirayilaa Ala nan yi yēngēn soma Isirayila xa. ⁴³ Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xētē Giligali taani yamaan daaxadeni.

11

Yēngē gbeen Meromi xuden dē

¹ Xasori taa mangan Yabin to na mē, a yi xēraan nasiga Madon taa mangan Yobabo nun Simiron taan mangan nun Akisafa taa mangan ma, ² e nun mangan naxanye yi dōxi geya yireni sogetede kōmen fōxōni, e nun naxanye yi Yurudēn mērēmērēne ma Kinērēti Daraan yiifari fōxōni e nun naxanye yi Sefela geya yireni, e nun naxanye yi Dōrō yamanan birin yi sogegoden binni, ³ e nun Kanan kaane ma naxanye sogeteden nun sogegoden binni, e nun Amorine nun Xitine nun Perisine nun Yebusun naxanye geyaan fari, e nun Xiwin naxanye Xerimon geyaan lanbanni Misipa yamanani. ⁴ E nun e ganle birin yi mini, e findi yama gbeen na, alo baa xōn jēmēnsinna. E soone nun yēngē so wontorone fan yi wuya han! ⁵ Mangani itoe birin yi fa e malan, e yi e yamaan daaxadeni tōn Meromi xuden dēxōn ma, Isirayila kaane yēngē xinla ma.

⁶ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I nama gaxu e yēe ra de, bayo i yanyi tila, n ne birin soma nēn i yii, e faxaxin yi lu Isirayila kaane yētagi. I yi e soone san fasane bolon. I yi e yēngēso wontorone fan gan.”

⁷ Yosuwe nun a ganla birin yi fa e raterēna Meromi xuden dē, e yi e yēngē.

⁸ Alatala yi e so Isirayila kaane yii. E yi e nō, e yi siga e makedē han Sidōn taa gbeeni, han Misirefoti-Mayimi yi, han Misipe mērēmērēni sogeteden binni. E yi e birin faxa, e mi muxu yo lu a nii ra. ⁹ Yosuwe yi a liga alo Alatala a fala a xa kii naxan yi. A yi e soone san fasane bolon. A yi e yēngē so wontorone fan gan.

¹⁰ Na waxatini, Yosuwe xētēmatōn yi Xasori taan yēngē, a yi a mangan faxa silanfanna ra. Xasori taan nan yi yamanani itoe birin manga taan na. ¹¹ E yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e yi e raxōri fefe. E mi muxu yo lu a nii ra. E yi Xasori taan gan. ¹² Yosuwe yi na manga taane birin yēngē, a yi e mangane suxu. E yi e birin faxa silanfanna ra, e raxōri, alo Alatala a walikēn Musa a yamari e ma kii naxan yi.

¹³ Koni taan naxanye yi geyane fari, Isirayila kaane mi ne sese gan ba Xasori taan na Yosuwe naxan gan. ¹⁴ Seen naxan birin yi taane yi e nun e xuruseene, Isirayila kaane yi ne birin tongo. Koni e yi muxune birin faxa silanfanna ra, e raxɔri, e mi muxu yo lu a nii ra. ¹⁵ Alatala naxan yamari a walikeen Musa ma, Musa fan yi na yamari Yosuwe ma. Yosuwe fan yi na rakamali. A mi ninan yamari yo xɔn Alatala naxan so Musa yii.

¹⁶ Yosuwe yi yamanani itoe birin tongo: geya yiren nun Negewi tonbonna nun Gosen yamanan birin nun Sefela geya yiren nun Yuruden baan meremere ne nun Isirayila bɔxɔn geyane han sa dɔxɔ Se-fela ra. ¹⁷ Keli Xalaka geyaan ma naxan tema Seyiri geyane binni, han Baali-Gadi yi Liban meremere ne yi Xerimon geyaan lanbanni, a yi na mangane birin suxu. A yi e faxa. ¹⁸ Yosuwe bu nɛn mangani itoe yɛngɛ han! ¹⁹ Taa yo mi yi na naxan lanna raso e nun Isirayila kaane tagi, e layirin xidi, fɔ Xiwin naxanye yi dɔxi Gabayon nabilinni. E taan bonne birin suxu nɛn yɛngeni. ²⁰ Amasətə Alatala nan yi Kanan kaane bɔjene yixədəxəma alogo e xa Isirayila kaane yɛngɛ, Ala yi e halagi. E mi kininkinin e ma, e yi e raxɔri alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

²¹ Na waxatini, Yosuwe yi siga. A yi Anakine yɛngɛ naxanye kelixi Xebiron geya yiren nun Debiri taan nun Anaba taan nun Yuda nun Isirayila geyane birin yi. Yosuwe yi e birin halagi e nun e taane. ²² Anaki bɔnsɔnna muxu yo mi fa lu Isirayila yamanani. E fa lu Gasa taan nun Gati taan nun Asadodi taane nin. ²³ Nayi, Yosuwe yi bɔxɔn birin tongo alo Alatala a fala Musa xa kii naxan yi. Yosuwe yi na bɔxɔn so Isirayila kaane yii e keen na, a yitaxun Isirayila bɔnsɔnne ra. Na xanbi ra, bɔjɛ xunbenla yi lu yamanani, yɛngɛn yi jān.

12

E mangan naxanye nɔ

¹ Mangane ni i ra Isirayila kaane naxanye nɔ, e yi e yamanane tongo Yuruden baan sogeteden binni, keli Arinon xuden

ma han sa dɔxɔ Xerimon geyaan na, sa Yuruden meremere ne fari sogeteden binni. E itoe nan nɔ:

² Amorine mangan Sixɔn naxan yi dɔxi Xesibɔn yi. A tan nan ma mangaya yi kelima Arinon xude wunla ma, Aroyeri taan yi denaxan yi siga han Yaboko xudena Amoni yamanan danna. Galadi yamanan fɔxɔ kedenna fan yi na nan kui. ³ A tan nan mɔn yi Yuruden sogeteden binna meremere xun na, keli Kinereti Daraan ma han Araba Daraan naxan xili Fɔxɔ Ige Darana, sa dɔxɔ Beti-Yesimoti taan na, han Pisiga geyaan san bun yiifari fɔxɔn binni.

⁴ E mɔn yi Ogo fan nɔ, Basan mangana, Refa bɔnsɔnna muxu dənxəna nde. A yi dɔxi Asatarɔti nun Edere taane nin. ⁵ A tan nan yi mangayani keli Xerimon geyaan nun Salaka nun Basan yamanan birin yi siga han Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan danne nun Galadi yamanan bode fɔxɔna, siga han Manga Sixɔn ma mangayaan fɔlɔdena, Xesibɔn taan mangana.

⁶ Musa Alatalaa walikeen nun Isirayila kaane yi na mangane birin nɔ. Alatalaa walikeen Musa yi e yamanan so Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii, mɛnna yi findi e gbeen na.

⁷ Mangane ni i ra Yosuwe nun Isirayila kaane naxanye nɔ Yuruden baan soge-gododen binni, keli Baali-Gadi taani Liban lanbanni han sa dɔxɔ Xalaka geyaan na naxan tema Seyiri geyane binni. Yosuwe yi bɔxɔni itoe birin so Isirayila bɔnsɔnne yii, a bɔnsɔnne birin yi e gbee keen sətɔ: ⁸ geya yamanan nun Sefela geya yiren nun Yuruden meremere ne nun geyane lanban yirene nun tonbon yirene nun Negewi tonbonna. Siyani itoe nan yi dɔxi na yirene yi: Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune.

⁹ E taa mangan naxanye nɔ, ne xinle ni itoe ra:

Yeriko mangana,

Ayi taan mangan naxan yi Beteli fəma,

¹⁰ Yerusalen mangana,

Xebiron mangana,

¹¹ Yaramuti mangana, Lakisi mangana,

¹² Egilon mangana, Geseri mangana,

¹³ Debiri mangana, Gederi mangana,

14 Xoroma mangana, Aradi mangana,
 15 Libina mangana, Adulan mangana,
 16 Makeda mangana, Beteli mangana,
 17 Tapuwa mangana, Xeferi mangana,
 18 Afeki mangana, Lasarən mangana,
 19 Madon mangana, Xasori mangana,
 20 Simiron Meron mangana,
 Akisafa mangana,
 21 Taanaki mangana, Megido mangana,
 22 Kedesi mangana,
 Yukanayimi mangan naxan yi Karemeli yi,
 23 Dərə mangan naxan yi Dərə yamanani,
 Goyin mangan naxan yi Giligali yi,
 24 e nun Tirisa mangana.
 Na taane birin taa keden manga keden.
 E malanxina, manga tonge saxan e nun
 keden.

13

Taan naxanye lu e tongo daxina

1 Yosuwe bata yi fori ki faji. A siimayaan bata yi xənkuya, Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I bata fori ki faji, anu yamanan dənaxan masətətare luxi, mənna mən gbo. 2 Filisitine nun Gesuri kaane bəxəne birin luxi, 3 keli Sixori xuden ma Misiran sogeteden binni, siga han Ekirən taana, sogetede kəmenna ma. Na birin yatexi Kanan kaane gbeen nan na. Filisitine manga suulunne nan mangayani mənni Awı kaan naxanye Gasa taan nun Asadodi taan nun Asikalən taan nun Gati taan nun Ekirən taani. 4 Kanan kaane bəxəne fan luxi, keli Meyara taan ma Sidən kaane dənaxan yi, han Afeki taani han Amorine danna. 5 Gebala kaane bəxəne luxi e nun Liban bəxən birin naxan sogeteden binni, keli Baali-Gadi taan ma, naxan Xerimon geyaan san bunni, han Lebo-Xamata taana. 6 E nun Sidən kaan naxanye birin geyane fari, keli Liban yi han Misirefoti-Mayimi. N yətəen na yamanane muxune kedima nən Isirayila kaane yee ra. I xa na birin yitaxun Isirayila kaane ra e keen na, alo n na i yamarixi kii naxan yi. 7 Yamanani ito yitaxun Isirayila bənsən solomanaaninne ra, e nun Manase bənsənna fəxə kedenna."

Musa bəxən naxanye yitaxun Yurudən sogeteden binni

8 Manase bənsənna fəxə kedenna nun Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna, ne bata yi e gbee keen sətə, Alatalaa walikeyen Musa naxan fixi e ma Yurudən kidi ma sogeteden mabinni. 9 E bəxən fələxi Aroyeri taan nan ma Arinon xuden də, e nun taan naxan lanbanni, siga Medeba taan mabinna lanta yiren birin yi, han Dibon taana, 10 e nun Amori mangan Sixən ma taane birin naxan yi dəxi Xəsibən taani, siga han Amonine bəxən danne, 11 e nun Galadi taan nun Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan nun Xerimon geyaan birin, e nun Basan yamanan birin siga han Salaka. 12 E nun Basan manga Ogo a yamanan fan yi findi e gbeen na, naxan dəxə Asatarəti taan nun Edere taani, naxan findi Refa bənsənna muxu dənəxəna nde ra. Musa bata yi na mangane nə a e yamanane tongo. 13 Koni Isirayila kaane mi Gesuri kaane nun Maka kaane kedi. Han to e dəxi Isirayila kaane tagi.

Lewi bənsənna keena

14 Musa mi bəxən yo fi Lewi bənsənna ma, bayo saraxan naxanye ralima Alatala ma təen na, Isirayilaa Ala, ne nan findi e tan gbee keen na alo a fala e xa kii naxan yi.

Rubən bənsənna bəxəna

15 Musa bata yi bəxəni itoe fi Rubən bənsənna ma, e yi yitaxun e xabilane ra: 16 Fələ Aroyeri taan ma Arinon xuden də, e nun taan naxan na lanbanni, siga han Medeba taan mabinna lanta yirene, 17 han Xəsibən nun a rabilinna taan naxanye birin lanta yirene yi. Na taane xinle ni itoe ra: Dibon, Bamoti-Baali, Beti-Baali-Meyən, 18 Yahasi, Kedemoti, Mefaati, 19 Kiriyatayimi, Sibima, Sereti-Saxari geyaan fari mərəmərəne tagi, 20 Beti-Peyori, Pisiga tintin yirene, Beti-Yəsimoti, 21 taan naxanye birin lanta yireni e nun Amori Manga Sixən naxan yi dəxi Xəsibən, na yamanan birin. Musa bata yi na mangan nə, e nun Midian mangani itoe: Efi, Rekemi, Suru, Xuru, e nun Reba. E yi dəxi Sixən ma yamanan nin a mangayaan bun. 22 E yi bonne faxama waxatin naxan yi, Isirayila kaane yi Beyori a dii xəmə yiimatoon Balami fan faxa silanfanna ra. 23 Yurudən baan nan findixi Rubən bənsənna bəxən danna ra sogegododen

mabinni. Na taane nun banxidene nan findixi Ruben bənsənna kəen na, e yi yitaxun e xabilane ra.

Gadi bənsənna bəxəna

²⁴ Musa bata yi bəxəni itoe fi Gadi bənsənna ma, e yi yitaxun e xabilane ra: ²⁵ Yaaseri yamanan nun Galadi rabilinna taan birin nun Amoni yamanan fəxə kedenna siga han Aroyeri taan Rabaha taan yətagi, ²⁶ keli Xəsibən ma han Ramati Misipe taan nun Betonimi taana, e nun keli Maxanayin taan ma siga han Debiri danna, ²⁷ e nun Beti-Harama taan nun Beti-Nimira taan nun Sukəti taana, e nun Safon taan Yuruden baan de, e nun Xəsibən manga Sixən ma yamanan dənxəna, e nun yamanan naxan Yuruden baan sogeteden binni han Kinəreti Daraan bode fəxəna. ²⁸ Na taane nun e rabilinna taa xurine yi findi Gadi bənsənna kəen na, e yi e yitaxun e xabilane ra.

Manase bənsənna fəxə kedenna

²⁹ Musa yi bəxəni itoe fi Manase bənsənna fəxə kedenna ma, Manase a diine fəxə kedenna, e yi e yitaxun e xabilane ra: ³⁰ Basan bəxən naxan birin yi Basan manga Ogo a yamanani, fələ Maxanayin taan ma han Yayiri taan nabilinne, taa tonge sennin, ³¹ e nun Galadi yamanan fəxə kedenna nun Asatarötü taan nun Edere taan naxanye findi Basan manga Ogo a manga taane ra. Ne birin yi yitaxun Manase a diine fəxə kedenna ra xabila yəen ma.

³² Musa bata yi na kəen bəxəne fi Isirayila kaane ma a yi Moyaba mərəmərəne ma waxatin naxan yi, Yuruden baan kidi ma Yeriko taan sogeteden binni. ³³ Koni Musa mi bəxə yo fi Lewi bənsənna ma. Alatala Isirayilaa Ala yi findi e kəen na alo a fala kii naxan yi.

14

Isirayila bənsənna bonne bəxəne

¹ Nunu a dii Yosuwe nun saraxarali Eleyasari nun xabila xunne yi Kanan bəxəni taxun Isirayila kaane ra e kəen na ikii nin. ² Bəxən yi yitaxun Isirayila bənsən solomanaaninne nun bənsənna fuden fəxə kedenna ra masənseenna xən, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan

yi. ³ Bəxən naxan tan yi Yuruden baan sogeteden mabinni, Musa bata yi na fi bənsən firin dənxəne nun bənsən fuden fəxə kedenna ma, koni a mi bəxə yo fi Lewi bənsənna ma yamaan ye. ⁴ Yusufu bənsənna bata yi yitaxun a findi bənsən firinna ra, Manase nun Efirami. Lewi bənsənna mi kəe yo sətə yamanani, fətaana ndee, e dəxə dənaxanye yi e nun e rabilinne xuruseene xa. ⁵ Isirayila kaane yi na yamanani taxun alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

Kalebi yi Xebiron bəxən sətə

⁶ Yuda bənsənna muxune yi siga Yosuwe fema Giligali yi. Yefune Kenisi kaana dii Kalebi yi ne ye. Na yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "Alatala naxan falaxi a muxu fəjəni Musa xa en firinna fe yi Kadesi-Barineya yi, i na kolon. ⁷ N bata yi jəe tonge naanin sətə, Alatalaa walikeen Musa yi n xə keli Kadesi-Barineya yi siga Kanan yamanani, a n xa sa mənna rakərəsi. N to yelin na ra, n yi dəntəgə tinixinxin sa a xa. ⁸ Koni ngaxakedenna naxanye siga n fəxə ra na, ne yi yamaan tunnaxələ e ma, koni n tan lu Alatala nan tun fəxə ra, n ma Ala. ⁹ Na ləxəni, Musa yi a kələ ito ra, a naxa, 'I sanna tixi dənaxanye birin yi, mənne findima nən i tan nun i ya diine kəen na waxatin birin, bayo i luxi Alatala nan tun fəxə ra, n ma Ala.' ¹⁰ Awa, a jəe tonge naanin nun suulunna ni i ra xabu Alatala sa na fala Musa xa, en yi sigatini tonbonni waxatin naxan yi. To, n tan ni i ra, Alatala bata n ma si-imayaan nasiga han jəe tonge solomasəxə e nun suulun. ¹¹ Anu, to n mən kəndə ken alo Musa n xə ləxəni. Fangan mən n na iki, n yəngən so alo na waxatini. ¹² Nayi, i xa geysa yireni ito fi n ma alo Alatala a falaxi n xa kii naxan yi na ləxəni. I a mə nən na ləxəni fa fala Anaki bənsənna nan mənni, e taane mən gbo, e makantanxi a fajin na. Alatala gbansan xa lu n xən, n na e kedima nən alo Alatala a fala kii naxan yi.'

¹³ Yosuwe yi duba Yefune a dii Kalebi xa, a Xebiron fi a ma a kəen na. ¹⁴ Na taan mən a diine yii han to, bayo Yefune Kenisi kaana dii Kalebi bira Alatala nan fəxə ra, Isirayilaa Ala. ¹⁵ A fələni nun, Xebiron yi xili nən "Kiriyati-Aruba" bayo Araba nan yi

xili kanna ra Anaki bənsənna muxune tagi. Na xanbi ra, bəŋe xunbenla yi lu yamanani, yəngən yi jan.

15

Yuda bənsənna kəə bəxəna

¹ E bəxən naxan yitaxun Yuda bənsənna ra e xabila yəen ma, na yi sigə han Edən yamanan naninna binna Sini tonbonni, yamanan yiifanna binni pon! ² Yuda bənsənna bəxən yiifanna naninna fələxi Fəxə Ige Daraan yiifanna dəen nan na naxan yee rafindixi Negewi tonbonna ma, ³ dangu Tali Geyaan yiifanna ma, dangu Sini tonbonni, te Kadesi-Barineya yiifanna ma, dangu Xesirən yi, te Adari yi, siga Karaka binni, ⁴ dangu Asimon yi, siga Misiran xuden ma a sa dan fəxə igen də. E bəxən naninna nan na ra a yiifanna mabinni.

⁵ Sogeteden binni, Yuda bəxən naninna findixi Fəxə Igen Daraan dəen nan na, siga han Yurudən baan sa birama darani dənaxan yi.

A kəmənna ma, a naninna fələma Yurudən baan biraden nan ma Fəxə Ige Daraan ma, ⁶ te Beti-Xogala mabinni, dangu Beti-Araba kəmənna ma, te han Rubən a dii Bohan ma gəmə yirena. ⁷ Na naninna yi sigaxi han Debiri taana, dangu Akori lanbanni, siga kəmənna ma Giligali binni, dənaxan Adumimi geya teden yetagi, xuden yiifanna ma. A dangu En-Semesi igene dəxən ma sa mini En-Rogeli ma. ⁸ Na naninna yi texi han Ben-Hinən lanbanna, Yebusune taan yiifanna ma. Na taan findixi Yerusalən nan na. A mən yi texi han geyaan xuntagi, naxan Hinən lanbanna yetagi a sogegododen binni Refa lanbanna xunna ra a kəmənna binni. ⁹ Keli na geyaan fari, na naninna yi sigaxi han Nefetowa ige xunna ra, siga han taan naxanye Eferon geyaan fari, dangu Baala taan binni, dənaxan xili Kiriyati-Yeyarin. ¹⁰ Keli mənni siga sogegododen binni han Seyiri geyane binna, dangu Yeyarin geya dəxən ma a kəmən fəxəni, dənaxan xili Kesalən, godo Beti-Semesi yi, dangu Timana yi. ¹¹ Na naninna yi sigaxi han Ekirən taan geyaan kəmən fəxəna, siga

Sikirən taan binni, dangu Baala geyaan ma, sa dəxə Yabaneeli ra, sa mini baan ma.

¹² Sogegododen binna, Fəxə Ige Gbeen nan findixi na naninna ra. Yuda bənsənna bəxən danne nan na ra naxan yitaxun xabila yəen ma.

Kalebi a bəxəna

Kitisane 1.11-15

¹³ Yosuwe yi Yuda bənsənna bəxəna nde fi Yefune a dii Kalebi ma, alo Alatala a yamari kii naxan yi. A taa singen findi Kiriyati-Aruba taan na, naxan xili Xebiron. Araba yi findixi Anaki muxune benban nan na. ¹⁴ Kalebi yi Anaki bənsənna muxu saxanne kedi. E yi xili Sesayi nun Aximan e nun Talamayi. ¹⁵ Na xanbi ra, Kalebi yi te Debiri taan xili ma, dənaxan yi xili a singeni, Kiriyati-Seferi. ¹⁶ Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yəngə, a a nə, n nan n ma dii təmə Akasa fima nən na kanna ma.” ¹⁷ Kalebi xunye Kenasi a dii xəmə Otiniyəli yi Seferi taan yəngə, a yi a nə. Kalebi yi a dii təmə Akasa fi a ma a naxanla ra. ¹⁸ Akasa to dəxə xəmə taa ra Otiniyəli konni, a yi a radin a xa xəe gbətə maxədin a fafe ma. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a maxədin, a naxa, “Nanfe ligaxi?” ¹⁹ A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasətə i bata bəxən fi n ma naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki i mən xa tigi yiren fi n ma.” Awa, a fafe yi geya fari tigine nun lanban yi tigine fi a ma.

Yuda bəxəna

²⁰ Yuda bənsənna kəə bəxəne ni i ra, e xabila yəen ma: ²¹ Taan naxanye yi Yuda bəxən yiifari fəxəni Negewi tonbonni, Edən yamanan danna dəxən, ne xinle ni itoe ra: Kabaseeli, Ederi, Yaguru, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kedesi, Xasori, Yitinan, ²⁴ Sifi, Telemi, Beyaloti, ²⁵ Xasori-Xadata, Kəriyoti-Xesirən, naxan findixi Xasori ra, ²⁶ Amama, Sema, Molada, ²⁷ Xasari-Gada, Xesimon, Beti-Peləti, ²⁸ Xasari-Suwali, Beriseba, Bisiyoteya ²⁹ Baala, Iyimi, Esemi, ³⁰ Elitoladi, Kesili, Xoroma, ³¹ Sikilaga, Madamanna, Sansanna, ³² Lebayoti, Siliximi, Ayin, e nun Rimən. E birin malanxina, taa məxəjən nun solomanaanin, sa e banxidəne fari.

³³ Taan naxanye yi Sefela geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Esetayoli, Sora, Asena, ³⁴ Sanowa, En-Ganimi, Tapuwa, Enama, ³⁵ Yaramuti, Adulan, Soko, Aseka, ³⁶ Saarayimi, Aditayimi, Gedera, e nun Gederotayimi. E birin malanxina taa fu nun naanin, e nun e banxidene.

³⁷ Senan, Xadasa, Migidali-Gadi, ³⁸ Dileyan, Misipe, Yokatili, ³⁹ Lakisi, Bɔsikati, Egilon, ⁴⁰ Kabən, Laxamasi, Kitilisi, ⁴¹ Gedirəti, Beti-Dagən, Nama, e nun Makeda. E birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e banxidene.

⁴² Libina, Eteri, Asan, ⁴³ Yifita, Asena, Nesibi, ⁴⁴ Keyila, Akisibu, e nun Maresa. E birin malanxina taa solomanaanin, e nun e banxidene.

⁴⁵ Ekirən e nun a rabilinna taane nun banxidene, ⁴⁶ keli Ekirən taan nun a sogeteden binna ma han taan naxanye Asadodi dəxən ma e nun e rabilinna taadine, ⁴⁷ Asadodi taan nun a rabilinna taane nun banxidene, Gasa taan nun a rabilinna taane nun banxidene, han na yirena Misiran xuden nun Fəxə Ige Gbeen birama e bode ma dənaxan yi.

⁴⁸ Taan naxanye yi geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Samiri, Yatiri, Soko, ⁴⁹ Danna, Kiriyyati-Sanna naxan mən xili Debiri, ⁵⁰ Anaba, Esitemowa, Anima, ⁵¹ Gosen, Xolon, e nun Giloha. E birin malanxina taa fu nun keden, e nun e banxidene.

⁵² Arabu, Ruma, Eseyan, ⁵³ Yanimi, Beti-Tapuwa, Afeka, ⁵⁴ Xumeta, Kiriyyati-Aruba naxan mən xili Xebiron, e nun Siyoro. E birin malanxina taa solomanaanin, e nun e banxidene.

⁵⁵ Mayon, Karemelle, Sifi, Yuta, ⁵⁶ Yesereli, Yokodeyan, Sanowa, ⁵⁷ Kayin, Gibeya, e nun Timana. E birin malanxina, taa fu, e nun e banxidene.

⁵⁸ Xalixuli, Beti-Suru, Gedori, ⁵⁹ Maarati, Beti-Anoti, e nun Elitekon. E birin malanxina, taa sennin, e nun e banxidene.

⁶⁰ Kiriyyati-Baali naxan mən xili Kiriyyati-Yeyarin, e nun Rabaha. E birin malanxina, taa firin, e nun e banxidene.

⁶¹ Taan naxanye yi tonbonni, e xinle ni itoe ra: Beti-Araba, Midin, Sekaka, ⁶² Nibisan, Fəxə taana, e nun En-Gedi. E birin malanxina taa sennin, e nun e banxidene.

⁶³ Yuda bənsənna mi nə Yebusune kedə naxanye yi dəxi Yerusalən taani. Han to Yebusune dəxi nayı Yuda bənsənna tagi.

16

Efirami nun Manase bənsənna kəe bəxəna

¹ E bəxən naxan yitaxun Yusufu bənsənna ra, na danna yi fələxi Yurudən baan nan ma Yeriko taan sogeteden binni, Yeriko tigine dənaxan yi. Na naninna yi danguxi tonbonni naxan Yeriko taan faxan na, siga Betəli geya yireni. ² A yi keli Betəli yi, siga Lusi, dangu Ataroti taani, Arakane yamanan dənaxan yi. ³ Godo sogegodode binna ra Yefeletine yamanan danna ra siga han Beti-Xoron taan lanbanna rabilinna bəxəna, siga han Geseri yi, sa mini fəxə igen ma. ⁴ Yusufu a diine Manase nun Efirami bənsənna nan na bəxən sətə e keen na.

⁵ Efirami a bəxən ni i ra e naxan yitaxun xabila yəen ma: E kəe bəxən danna yi sigaxi han Ataroti-Adari sogeteden binna, siga han Beti-Xoron taan faxa binna, ⁶ siga han fəxə igena, siga Mikimetati binna ra kəmənna ma, siga sogeteden binni Taanati-Silo yi, dangu Yanowa yi. ⁷ Keli mənni godo han Ataroti nun Nara yi sa dəxə Yeriko ra, sa mini Yurudən baan ma. ⁸ Keli Tapuwa, siga sogegododen binni han Kanna xudena, sa mini fəxə igen ma. Efirami bənsən kəe bəxən nan na ra e xabila yəen ma. ⁹ Efirami bənsənna yi taana ndee fan sətə Manase bənsənna bəxəni e nun e banxidene. ¹⁰ Efirami bənsənna mi Kanan kaane kedi Geseri yi. Han to ne fan dəxi Efirami bənsənna tagi, koni e findixi konyine nan na.

17

Manase bənsənna kəe bəxəna

¹ E bəxən naxan yitaxun Yusufu a dii xəmə singen Manase bənsənna muxune ra e keen na na ni ito ra. Anu, Manase a dii xəmə singen Makiri naxan findi Galadi kaane benban na, na bata yi Galadi nun Basan bəxən sətə nun bayo sofa fajin nan yi a ra. ² Manase bənsənna muxu dənxəne fan yi keen sətə xabila yəen ma. Ne xinle ni itoe ra: Abiyeleri, Xeleki, Asireli, Siken, Xeferi, e nun Semida. Yusufu a dii xəmen Manase a diine nan ne ra xabila yəen ma.

³ Galadi a dii xemēn Xeferi a dii xemēn Selofexadi mi dii xemē yo sotō, koni a dii temene sotō nēn. Manase a dii xemē Makiri nan Galadi sotō. Selofexadi a dii temene xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xəgala, Milika, e nun Tirisa. ⁴ E yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun kuntigine fēma, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala a yamari nēn Musa ma, a xa kēen fi nxu ma nxu kon kaane ye.” Awa, e yi e kēen fi e ma alo a liga e fafe ngaxakedenne xa kii naxan yi alo Alatala a yamari kii naxan yi. ⁵ Nayi, Manase bōnsōnna yi yire fu sotō, ba Galadi nun Basan na, naxan yi Yuruden baan kidi ma. ⁶ Manase a dii temene kēen sotō na kii nin alo a dii xemene. Galadi yamanan yi findi Manase a dii xemēn bonne gbeen na. ⁷ Manase a bōxōn yi fōlō Aseri bōxōn danna ma siga han Mikimetati taana Siken taan sogeteden binni, siga han Yamin, En-Tapuwa kaane dōxōdene binni. ⁸ Manase bōnsōnna nan gbee yi En-Tapuwa bōxōn na, koni Tapuwa taan yi findixi Manase bōnsōnna danna nan na. Efirami bōnsōnna nan gbee yi na ra. ⁹ Na danna yi sigaxi yiifanna mabinni han Kanna xudena. Manase a bōxōn danna yi findixi Kanna xuden kōmen fōxōn nan na han sa mini fōxō igen ma, koni Efirami a taana ndee yi luxi Manase a taane tagi. ¹⁰ Efirami a bōxōn yi Kanna xuden yiifanna nan ma. Manase gbeen yi kōmenna ma. Manase a bōxōn yi danxi fōxō igen ma, Aseri a bōxōn yi lu a kōmenna ma, Isakari a bōxōn yi lu a sogeteden binni. ¹¹ Manase bōnsōnna yi taana ndee sotō Isakari nun Aseri a bōxōn ye. E xinle ni itoe ra: Beti-Seyan, Yibeleyami, Dōrō, En-Dōri, Taanaki, e nun Megido nun e rabilinna banxidene. Yamana saxan nan na ra. ¹² Koni, Manase bōnsōnna mi nō na taane tonge bayo Kanan kaane yi a ragidixi e xa lu dōxi na yamanani. ¹³ Koni Isirayila kaane to sēnbēn sotō, e yi Kanan kaane ti konyi wanle ra, koni e mi nō e kedideni.

¹⁴ Yusufu bōnsōnna muxune yi Yosuwe maxōdin, e naxa, “Nanfera i yamanan yire kedenni ito yitaxunxi nxu ra nxu kēen na? Nxō muxune wuya, bayo Alatala bata barakan sa nxō fe yi han iki.” ¹⁵ Yosuwe yi e yabi, a naxa, “Xa ε wuya Efirami geya

yiren xa, ε sa fōtōn yirena nde masēge ε ye te xa Perisine nun Refa kaane yamanani.” ¹⁶ Yusufu bōnsōnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “Geya yireni ito xurun nxu ma. Anu, yēngē so wontoro wure daxine Kanan kaane birin yii, naxanye dōxi lanbanni e nun naxanye dōxi Beti-Seyan nun a banxidene, e nun naxanye Yesereli lanbanni.” ¹⁷ Yosuwe yi Yusufu bōnsōnna yabi, a naxa, “Efirami kaane nun Manase kaane, yama gbeen nan ε ra, ε sēnbēn fan gbo. ε mi kēe bōxō yire keden xan tun sotōma, ¹⁸ koni ε fōtōnna fan sotōma nēn geya yireni. ε na masēge, ε yi na tōnōn sotō. ε nōe Kanan kaane kedē nēn hali yengeso wontoro wure daxine to e yii e sēnbēn fan gbo.”

18

Bōnsōn soloferen bonne bōxōne

¹ Isirayila yamaan yi e malan Silo taani. E yi Naralan Bubun ti mēnni. Yamanan yi lu e sēnbēn bun ma. ² Na waxatini, Isirayila bōnsōn soloferen yi na, naxanye munma yi e kēe bōxōn sotō singen. ³ Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, ε fafane Ala bōxōn naxan soxi ε yii, ε na tongo feen bōtē rabama han waxatin mundun yi? ⁴ muxu saxan saxan sugandi bōnsōn yēen ma. N xa e rasiga yamanan matodeni. E xa e bōnsōnne kēe bōxōne kiin sēbe, e yi fa na dentegē n xa. ⁵ E xa yamanani taxun dōxōde soloferen na. Yuda bōnsōnna xa lu a bōxōni yiifanna ma, Yusufu bōnsōnna yi lu a bōxōni kōmen fōxōni. ⁶ ε na yelin na yamanani taxunje soloferen na, a sēbe, ε fa na yita n na, n yi masēnsenna ti Alatala en ma Ala yetagi, ne yi yitaxun ε ra. ⁷ Koni Lewi bōnsōnna mi bōxō yo sotōma ε tagi, bayo e gbee kēen findixi Alatalaa saraxa rali wanla nan na. Gadi bōnsōnna nun Ruben bōnsōnna nun Manase bōnsōnna fōxō kedenna, ne fan bata yi e gbeen sotō Yuruden baan sogeteden binni alo Alatalaa walikēen Musa a fi e ma kii naxan yi.” ⁸ Na muxune yi keli, e siga. Yosuwe bata yi e yamari, a naxa, “ε siga, ε yamanan mato, ε yi a kiin sēbe. Na xanbi ra, ε fa be Silo yi, n xa masēnsenna ti Alatala yetagi

na yamanani taxun feen na.” ⁹ Na muxune yi keli, e yi yamanani siga. E yi na yamanan taane kiin səbe, e yi ne yitaxun yire soloferen na, e yi xətc Yosuwe fəma Silo daaxadeni. ¹⁰ Yosuwe yi masensenna ti Silo yi Alatala yetagi. A yi na yamanan birin yitaxun Isirayila bənsənne ra.

Bunyamin bənsənna kəe bəxəna

¹¹ Bunyamin nan singe bəxən sətə masensenna xən e naxan yitaxun xabila yəen ma. E bəxən yi lu Yuda bənsənna gbeen nun Yusufu a diine bənsənne gbeene longonna ra. ¹² Kəmen fəxəni, e bəxən danna yi fələxi Yurudən baan nan ma, dangu Yeriko ra kəmen fəxəni, te geyaan ma sogegododen binni, sa mini Beti-Aweni tonbonna ma. ¹³ Danna yi kelixi mənnanin, sa dangu Lusi ra yiifari fəxən binni, dənaxan xili Betəli, godo Ataroti-Adari yi, te geyaan fari, naxan Beti-Xoron taan lanban yiren yiifanna ma. ¹⁴ E bəxən sogegododen danna ni ito ra, keli geyaan ma Beti-Xoron yetagi, siga yiifanna binni sa mini Kiriyati-Baali ma, dənaxan mən xili Kiriyati-Yeyarin. Na taan findi Yuda bənsənne nan gbee ra. E bəxən danna nan na ra a sogegododen binni. ¹⁵ E bəxən yiifari fəxən danna yi fələxi Kiriyati-Yeyarin nin, siga sogegododen binni sa mini tigi yiren ma Nefetowa ige xunna. ¹⁶ Na danna yi danguxi geyaan san bunni Ben-Hinən lanbanna yetagi, Refa kaane lanbanna kəmenna ma. Godo Ben-Hinən lanbanni Yebusune fəma yiifanna ma, godo En-Rogeli yi. ¹⁷ Na danna yi sigaxi han kəmenna binni, dangu En-Semesi yi, dangu Geliloti yi, Adumimi tintin yiren yetagi, godo han gəmen naxan xili Bohan, Rubən a dii xəməna nde nan xili yi na ra. ¹⁸ A mən yi danguxi na geyaan kəmen fəxəni Araba yetagi, godo Araba kui, ¹⁹ dangu Beti-Xogala ra kəmenna binni, sa mini Yurudən baan biraden ma Fəxə Igen Daraan ma. Na bəxən yiifanna danna nan na ra. ²⁰ Yurudən baan findixi Bunyamin xabilane bəxən danna nan na sogeteden binni. Bunyamin bənsənna bəxən danne birin nan na ra.

²¹ Taan naxanye fi Bunyamin bənsənna xabilane ma, ne ni i ra: Yeriko, Beti-

Xogala, Emeki-Kesisi, ²² Beti-Araba, Semarayin, Betəli, ²³ Awi, Para, Ofara, ²⁴ Kefara-Hamoni, Ofini, e nun Geba. Ne birin malanxina, taa fu nun firin e nun e banxidəne. ²⁵ Gabayon, Rama, Beroti, ²⁶ Misipe, Kefira, Mosa, ²⁷ Rekemi, Yiripeceli, Tarala, ²⁸ Sela, Elefi, Yebusu taan naxan mən xili Yerusalən, Gibeya, e nun Kiriyati. Ne birin malanxina, taa fu nun naanin e nun e banxidəne. Bunyamin bənsənna xabilane kəe nan na ra.

19

Simeyən bənsənna kəe bəxəna

Taruxune Singen 4.28-33

¹ Bəxən firindeni ito yi findi Simeyən bənsənna gbeen na masensenna xən, a yitaxun xabila yəen ma. E kəe bəxən yi Yuda bənsənna bəxən nan tagi. ² Taan naxanye fixi Simeyən bənsənna ma, ne ni i ra: Beriseba, Seeba, Molada, ³ Xasari-Suwali, Bala, Esemi, ⁴ Elitoladi, Betuli, Xoroma, ⁵ Sikilaga, Beti-Marakaboti, Xasari-Susa, ⁶ Beti-Lebayoti, e nun Saruxən. Ne birin malanxina, taa fu nun saxan, e nun e banxidəne. ⁷ Ayin, Rimən, Eteri, e nun Asan, ne birin malanxina taa naanin, e nun e banxidəne, ⁸ sa e rabilinna taane fari siga han Baalati-Beeri, dənaxan mən xili Rama-Negewi. Simeyən bənsənna xabilane kəe bəxən nan na ra. ⁹ Simeyən kəe bəxən ba Yuda bənsənna bəxən nan na, bayo Yuda bənsənna kəe bəxən yi gbo a xa. Na nan a ligi, Simeyən bənsənna yi kəe bəxən sətə Yuda bənsənna kəe bəxəni.

Sabulon bənsənna kəe bəxəna

¹⁰ Bəxən saxandeni ito yi findi Sabulon bənsənna gbeen na masensenna xən a yitaxun xabila yəen ma. E kəe bəxən danna yi sigaxi han Saridi yi, ¹¹ dangu Marala yi sogegodode binni, sa dəxə Dabeseti ra, siga xude dəni Yokanayimi yetagi. ¹² Keli Saridi yi, siga sogeteden binni siga han Kisiloti-Taboro bəxəna, sa dəxə Daberati ra, siga Yafiya yi. ¹³ Keli mənni, dangu sogeteden binni, siga Gati-Xeferi yi e nun Eta-Kasin yi, sa mini Rimən ma, bilin Neya ma. ¹⁴ Na danna mən yi sigaxi han Xanatən kəmən fəxəna, sa mini Yifta-Eli xuden ma. ¹⁵ E mən yi Katati nun Nahalali nun Simiron nun Yidala nun Betəleme sətə. Ne

birin malanxina taa fu nun firin, e nun e banxidene. ¹⁶ Sabulon bənsənna xabilane kəen nan na ra, e taane nun e banxidene.

Isakari bənsənna kəe bəxəna

¹⁷ Bəxən naanindeni ito yi findi Isakari bənsənna gbeen na masenseenna xən a yitaxun xabila yəen ma. ¹⁸ E bəxən danna yi sigaxi han taani itoe birin: Yesereli, Kesuloti, Sunemi, ¹⁹ Xafarayimi, Siyən, Anaxarati, ²⁰ Rabiti, Kisiyon, Abesi, ²¹ Remeti, En-Ganimi, En-Xada, e nun Beti-Pasəsi. ²² Sa dəxə Taboro nun Saxasima nun Beti-Semesi ra, sa mini Yuruden baan ma. Ne birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e banxidene. ²³ Isakari bənsənna xabilane kəe nan na ra, e taane nun e banxidene.

Aseri bənsənna kəe bəxəna

²⁴ Bəxən suulundeni ito yi findi Aseri bənsənna gbeen na masenseenna xən a yitaxun xabila yəen ma. ²⁵ E danne yi sigaxi han taani itoe: Xəlekati, Xali, Beten, Akisafa, ²⁶ Alameleki, Amada, Misala, sa dəxə Karemeli geyaan nun Sixori-Libanati xuden na sogegododen binni. ²⁷ Danna yi sigaxi sogeteden binni, Beti-Dagən yi, sa dəxə Sabulon bənsənna bəxən nun Yifita-Eli lanbanna ra, siga kəmən fəxəni sa dəxə Beti-Emeki nun Neyeli ra, dangu Kabulu yi kəmən fəxəni, ²⁸ siga han taani itoe: Abadon nun Rexobo nun Xamən e nun Kanna, siga han Sidən taa gbeena. ²⁹ Keli mənni, danna mən yi sigaxi han Rama nun Tire, taa makantinxina, siga Xosa binni, sa mini Fəxə Igen ma Akisibu yamanani, ³⁰ sa Yuma nun Afeki nun Rexobo fari. Ne birin malanxina, taa məxjən nun firin, e nun e banxidene. ³¹ Taani itoe nun e banxidene birin findixi Aseri bənsənna xabilane kəe bəxən nan na.

Nafatali bənsənna kəe bəxəna

³² Bəxən sennindeni ito yi findi Nafatali bənsənna gbeen na masenseenna xən a yitaxun xabila yəen ma. ³³ Na bəxən danna yi fəloxi Xelefa taani, siga Saananimi taani wudi gbeen binni, dangu Adami-Nekebi nun Yabaneeli yi, siga Lakuma yi, sa mini Yuruden baan ma. ³⁴ Na danna yi sigaxi sogegododen binni han Asanot-Taboro, sa mini Xukəku taan ma, sa dəxə Sabulon bənsənna bəxən na yiifanna ma,

e nun Aseri bənsənna bəxəna sogegododen binni e nun Yuda bənsənna bəxəna, Yuruden baan yi lu a sogeteden binni. ³⁵ E taa makantinxine xinle ni itoe ra: Sidima, Sere, Xamati, Rakati, Kinəreti, ³⁶ Adama, Rama, Xasori, ³⁷ Kedesi, Edere, En-Xasori, ³⁸ Yırən, Migidali-Eli, Xoremi, Beti-Anata, Beti-Semesi. Ne birin malanxina, taa fu nun solomanaanin, e nun e banxidene. ³⁹ Nafatali bənsənna xabilane kəen nan na ra, e taane nun e banxidene.

Dan bənsənna kəe bəxəna

⁴⁰ Bəxən soloferedeni ito yi findi Dan bənsənna gbeen na masenseenna xən a yitaxun xabila yəen ma. ⁴¹ E kəe bəxən danne yi sigaxi han taane itoe: Sora, Estayoli, Iri-Semesi, ⁴² Saalabin, Ayalən, Yitila, ⁴³ Elon, Timana, Ekirən, ⁴⁴ Eliteke, Gibetən, Baalati, ⁴⁵ Yehudu, Bene-Beraki, Gati-Rimən, ⁴⁶ Yarakən tigine, Rakən e nun bəxən naxan Yafa yətagi. ⁴⁷ Koni Dan bənsənna muxune mi nə e bəxən masətədeni. Nayi, Dan bənsənna yi siga Lesemi yi, e sa mən kaane yəngc, e yi e faxa. E yi dəxə na, e na taan xili sa Dan, e benban xinla. ⁴⁸ Na taane nun e banxidene birin yi findi Dan bənsənna xabilane kəe bəxən na.

Yosuwe kəe bəxəna

⁴⁹ E to yelin yamanani taxunjə e kəen na, Isirayila kaane yi Nunu a dii Yosuwe kəen so a yi e tagi, ⁵⁰ alo Alatala a yamari kii naxan yi. Yosuwe taan naxan maxədin e ma, Timanati-Sera, e yi na so a yii Efirami geya yireni. Yosuwe mən yi taan ti, a dəxə na. ⁵¹ Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun Isirayila bənsənne xabila kuntigine yi yamanan yireni itoe yitaxun masenseenna xən Alatala yətagi, Naralan Bubun so deen na, Silo yi. E yi yelin yamanani taxunjə.

20

Marakisi taane

Yatene 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun 19.1-14

¹ Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, ² “A fala Isirayila kaane xa, e xa taana ndee sugandi marakisi taane ra, alo n na a fala i xa kii naxan yi fata Musa ra. ³ Xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a ma, a mi yi waxi faxa ti feni, na kanna nəe a giyə nən, a

siga mənna nde yi, a ratangə faxa muxun gbeeŋəxə muxun ma dənaxan yi. ⁴ A na a gi, a na taana nde li, a xa sa ti taan so dəen na, a yi a sənna dəntəgə taan fonne xa. E yi a rasuxu taani, e a yigiya. ⁵ Xa faxa muxun gbeeŋəxə muxun siga faxa tiin fəxə ra, e mi a soma a yii, bayo a mi a rakelixi a ma, a mi a faxa feni tənxi xənnantenyani. ⁶ A xa lu na taani han a yi makiti yamaan yətagi, e nun han saraxarali kuntigin naxan walima na waxatini, na yi faxa. Na xanbi ra, faxa tiin nəe xəte nən a banxini a konni, a kelixi dənaxan yi.”

⁷ E yi taani itoe sugandi: Kedesi taan Galile yamanani Nafatali geya yireni, e nun Siken taana Efirami geya yireni, e nun Kiriyati-Aruba taan dənaxan mən xili Xebiron, Yuda geya yireni. ⁸ E yi taa gbətəne sugandi Yurudən baan kidi ma Yeriko sogeteden binni: Beseri taan naxan Ruben tonbonna lanta yireni, Ramoti taan naxan Galadi bəxəni, Gadi bənsənna dənaxan yi, e nun Golan taan naxan Basan bəxəni, Manase bənsənna dənaxan yi. ⁹ Na taane nan sugandi Isirayila kaane nun xəjəne xa, alogo xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a ma, na xa a gi, siga mənni, a ratanga faxa muxun gbeeŋəxə muxun ma. Na kui, faxa muxun gbeeŋəxə muxun mi a faxə benun yamaan xa a makiti.

21

Lewi bənsənna taane Taruxune Singen 6.54-80

¹ Lewi bənsənna denbaya xunne yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun Isirayila bənsənna xabilane kuntigine fəma ² Silo yi Kanan yamanani, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala bata yi yamarin fi nun fata Musa ra, a nxu xa taane sətə nxu dəxəma dənaxanye yi, e nun e rabilinna bəxəne nxəxuruseene xa.” ³ Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe ba e gbee kəe bəxən na. Taan ne nun e rabilinna bəxəne yi fi Lewi bənsənna ma alo Alatala a yamari kii naxan yi. ⁴ E to masənseṇna ti, a yi Kehati yixətəne xabilane singe suxu. Saraxarali Haruna yixətəne yi taa fu nun saxan sətə Yuda bənsənna nun Simeyən bənsənna nun Bunyamin bənsənna bəxəne

tagi. ⁵ Kehati yixətəne bonne yi taa fu sətə Efirami bənsənna nun Dan bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəne tagi. ⁶ Gerisən yixətəne xabilane yi taa fu nun saxan sətə Isakari bənsənna nun Aseri bənsənna nun Nafatali bənsənna bəxəne tagi e nun Manase bənsənna fəxə kedenna bəxən tagi Basan yamanani. ⁷ Merari yixətəne xabilane yi taa fu nun firin sətə Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Sabulon bənsənna bəxəne tagi. ⁸ Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe nun e rabilinna bəxəne fi Lewi bənsənna ma alo Alatala a yamari kii naxan yi fata Musa ra. ⁹ Taan naxanye fi e ma Yuda bənsənna nun Simeyən bənsənna bəxəne tagi, ne xinle ni itoe ra: ¹⁰ Kehati xabilani, Lewine yε, Haruna yixətəne yi taani itoe sətə bayo masənseṇna e tan nan singe suxi: ¹¹ Kiriyati-Aruba, dənaxan mən xili Xebiron, e nun a rabilinna bəxəne Yuda geya yireni. Araba yi findixi Anaki benban nan na. ¹² Koni xəeṇe nun banxideen naxanye taan nabilinni, ne bata yi so Yefune a dii Kalebi yii a keen na. ¹³ E taan naxanye fi saraxarali Haruna yixətəne ma, ne ni i ra: Xebiron, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Libina, ¹⁴ Yatiri, Esitemowa, ¹⁵ Xolon, Debiri, ¹⁶ Ayin, Yuta, e nun Beti-Semesi, e nun e rabilinna. Ne birin malanxina, taa solomanaanin fata bənsən firinni itoe bəxəne ra. ¹⁷ E yi taani itoe sətə Bunyamin bənsənna bəxəni: Gabayon, Geba, ¹⁸ Anatəti, Alamən, e nun e rabilinna. Ne birin malanxina taa naanin. ¹⁹ Haruna yixətəne, saraxaraline taan naxanye sətə, ne malanxina taa fu nun saxan nan yi e ra e nun e rabilinna.

²⁰ Lewi bənsənna muxun naxanye yi kelixi Kehati yixətəne xabilan bonne yi, ne yi taane sətə Efirami bənsənna bəxəni. ²¹ Ne ni i ra: Siken taana Efirami geya yireni, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Geseri, ²² Kibisayimi, Beti-Xoron, e nun e rabilinna. Ne birin malanxina, taa naanin. ²³ E naxanye sətə Dan bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Eliteke, Gibetən, ²⁴ Ayalən, Gati-Rimən, e nun e rabilinna. Ne birin malanxina taa naanin. ²⁵ E naxanye sətə Manase bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Taanaki, Gati-

Rimən, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin. ²⁶ Na taa fune nun e rabilinne yi findi Kehati yixetene xabilan bonne gbeen na.

²⁷ Lewine ye, Gərisən yixetene xabilane yi taani itoe sətə Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəni: e Golan sətə Basan yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, e nun Besetəra, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin. ²⁸ E naxanye sətə Isakari bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kisiyon, Daberati, ²⁹ Yaramuti, En-Ganimi, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin. ³⁰ E naxanye sətə Aseri bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Misala, Abadon, ³¹ Xeləkati, Rexobo, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin. ³² E naxanye sətə Nafatali bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kedesi Galile yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Xaməti-Dərə, Karatan, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa saxan. ³³ Gərisən yixetene xabilane taa fu nun saxan sətə nen e nun e rabilinne. ³⁴ Lewin naxanye luxi, Merari yixetene xabilane, ne naxanye sətə Sabulon bənsənna bəxən tagi, ne ni i ra: Yukanayimi, Karata, ³⁵ Dimina, Nahalali, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin. ³⁶ E naxanye sətə Rubən bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Beseri, Yəhasi, ³⁷ Kedemoti, Mefaati, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin. ³⁸ E naxanye sətə Gadi bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Ramoti naxan Galadi yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan magixi faxa ti feen na, Maxanayin, ³⁹ Xəsibən, Yaaseri, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin. ⁴⁰ Taan naxanye birin fi Lewi bənsənna muxu dənxəne ma, Merari yixetene xabilane yi, ne findi taa fu nun firin nan na. ⁴¹ Taan naxanye birin fi Lewi bənsənna muxune ma Isirayila kaane bəxəni, ne birin malanxina taa tonge naanin e nun solomasəxə, e nun e rabilinne. ⁴² E taani itoe nun e rabilinne bəxəne nan sətə.

⁴³ Alatala a kələ yamanan naxan so feen na e benbane yii, a yi na birin fi Isirayila kaane ma. E yi na findi e gbeen na, e yi dəxə na. ⁴⁴ Alatala yi bəjəne xunbenla fi e ma e rabilinna birin yi, alo a a kələ e benbane

xa kii naxan yi. Hali e yaxu yo mi nə tiyə e yee ra, Alatala yi e yaxune birin lu e sagoni. ⁴⁵ Alatala bata yi fala fajin naxanye birin ti Isirayila yamaan xa, na birin yi kamali, sese mi lu a ligataren na.

22

Saraxa ganden nafala fena Yuruden kidi ma

¹ Nayi, Yosuwe yi Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna xili. ² A yi a fala e xa, a naxa, “Alatalaa walikeen Musa feen naxan birin yamari ε ma, ε bata na birin naba. Ε bata n fan ma yamarine birin suxu. ³ Ε mi ε ngaxakedenne rabejinxi waxati xunkuyeni ito yi han to. Alatala ε Ala yamarin naxan so ε yii, ε bata na rakamali. ⁴ Iki Alatala ε Ala bata bəjəne xunbenla fi ε ngaxakedenne ma, alo a fala e xa kii naxan yi. Iki ε siga ε konni, ε sa lu na yamanani Alatalaa walikeen Musa naxan soxi ε yii Yuruden kidi ma. ⁵ Nayi, ε a liga ε yeren ma, ε yamarin nun sariyan suxu, Alatalaa walikeen Musa naxanye soxi ε yii, ε yi Alatala ε Ala xanu, ε sigan ti a kirane birin xən, ε yi a yamarine suxu, ε yi bira a fəxə ra, ε a batu ε bəjən nun ε niin birin yi.” ⁶ Yosuwe yi duba e xa, a yi a lu e siga e konne yi. ⁷ Musa bata yi kee bəxən so Manase bənsənna fəxə kedenna yii Basan yamanani. Yosuwe fan yi kee bəxən gbətə so Manase bənsənna bode fəxən yii Isirayila kaan bonne fəma Yuruden sogegododen binni. Yosuwe to duba e xa, a yi e rasiga e konne yi. ⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Ε xətə ε konne yi ε nun nafulu gbeena, e nun xuruse wuyaxin nun gbeti gbegbe nun xəmaan nun sulan nun wurena e nun dugine. Ε nun ε ngaxakedenne xa sa ε yaxune se tongoxine yitaxun.”

⁹ Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi xətə, e keli Isirayila kaane fəma Silo yi, Kanan yamanani, e yi siga Galadi yamanani, Alatala yamanan naxan nagidi e ma fata Musa ra. ¹⁰ E to maso Yuruden baan na Kanan yamanani, Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi saraxa ganden nafala Yuruden baan de. Na saraxa ganden yi gbo han!

¹¹ Isirayila kaane to na feen me, e yi a fala, e naxa, “E mi a to, Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna bata saraxa ganden nafala Kanan bəxən danna ra, Yurudən baan dəxən Isirayila kaane binni.” ¹² Isirayila kaane to na me, e birin yi e malan Silo yi e yengə xinla ma. ¹³ Isirayila kaane yi saraxarali Eleyasari a dii Finexasi xə Galadi yamanani Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna fəma. ¹⁴ Manga fu yi biraxi a fəxə ra, Isirayila bənsən yo bənsən manga keden. Denbaya xunne nan yi ne birin na Isirayila kaane xabilane yi. ¹⁵ E yi siga Galadi yamanani Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəma. E yi a fala e xa, e naxa, ¹⁶ “Alatalaa yamaan birin ito nan falaxi, ‘Nanfera ε tinxintareyaan ligaxi Isirayilaa Ala ra? Nanfera ε bata xətə Alatala fəxə ra to? Nanfera ε bata saraxa ganden nafala, ε murutə Alatala xili ma to? ¹⁷ En bata yi kalan naxan ti Peyori yi, na xurun ba? Anu, han to en munma yelin tərə na yulubin xafari feen ma hali Alatala to fitina furen sa a yamaan birin fari. ¹⁸ Anu, ε bata xətə Alatala fəxə ra to, ε Ala! Xa ε murutə Alatala xili ma to, tila a xələma nən Isirayila yamaan birin ma. ¹⁹ Nayi, xa ε yamanan mi sarijanxi, ε xətə Alatala yamanani, Alatala batuden tixi dənaxan yi, ε yi bəxə gbətə tongo nxu tagi. Koni ε nama murutə Alatala xili ma hanma nxu tan xili ma, ε yi saraxa gande gbətə rafala, ba Alatalaa saraxa ganden na, en ma Ala. ²⁰ Sera a dii Akan to tinxintareyaan liga, a seene tongo tənna yi dəxi naxanye tongo fe ma, Alaa xələn godo Isirayila yamaan birin nan ma. A keden xa mi halagi a fe kalaxina fe ra.” ”

²¹ Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna yi Isirayila xabilane mangane yabi, e naxa, ²² “Marigma Ala, Alatala nan keden a kolon! Marigma Ala, Alatala! Isirayila yamaan birin fan fama nən a kolonden! Xa nxu feni ito ligaxi murutə nin hanma tinxintareyani Alatala xili ma, nxu nama kisi to ləxəni. ²³ Xa nxu saraxa ganden nafalaxi nən alogo nxu xa xətə Alatala fəxə ra, nxu yi saraxa gan daxine ba a fari

hanma bogise saraxane hanma bəjəe xunbeli saraxane, Alatala yətəen xa nxu makiti! ²⁴ Koni na mi a ra de! Nxu ito ligaxi nən bayo nxu yi xaminxi alogo tila ε diine nama a fala nxə diine ma, e naxa, ‘Nanse ε tan nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala? ²⁵ Alatala bata Yurudən baan findi en tagi danna ra. Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna muxune, sese mi fa ε tan xa Alatala yii! ε diine a ligə nən nayi a nxə diine yi ba Alatala yəeragaxuni. ²⁶ Nanara, nxu yi a fala, nxu naxa, ‘En keli, en xa saraxa ganden nafala. Koni saraxa gan daxine nun saraxa gbətəye fe mi a ra.’ ²⁷ Na xa findi sereyaan nan na ε tan nun nxu tan tagi, e nun en yixetəne hali en tan xanbi, fa fala nxu Alatala batuma nən nxə saraxa gan daxine nun nxə saraxane nun nxə bəjəe xunbeli saraxane ra a batuden yətəni. Nayi, ε diine mi fa a fale nxə diine ma, e naxa, ‘Sese mi fa ε tan xa Alatala yii.’ ²⁸ Nxu yi a fala, nxu naxa, xa e falani ito ti nxu xa tila, hanma nxə diine xa, nxu e yabima nən, nxu naxa, ‘ε Alatalaa saraxa ganden maligan mato. Nxu fafane mi a rafalaxi saraxa gan daxine nun saraxa gbətəye xan ma fe ra, koni alo sereyana ε tan nun nxu tan tagi.’ ²⁹ Nxu tan mi murutə Alatala xili ma mumə! Nxu mi xətə a fəxə ra to, nxu yi saraxa gande gbətə rafala saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbətəye fe ra, ba Alatalaa saraxa ganden na, naxan nafalaxi en ma Ala batu bubun yətagi.” ³⁰ Saraxarali Finexasi nun yamaan mangane nun Isirayila xabila xunne to falani ito me, Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna saraxa ganden naxan nafalaxi, na yi rafan e ma kati! ³¹ Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi yi a fala Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna xa, a naxa, “Nxu bata a kolon to a Alatala en tagi, bayo ε mi tinxintareyaan ligaxi Alatala ra. ε bata Isirayila kaane ratanga Alatalaa xələn ma.” ³² Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi nun mangane yi keli Galadi yi, Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna yi dənaxan yi, e xətə Kanan yamanani, e yi dəntəgen sa Isirayila kaane xa. ³³ Dəntəgeni ito yi rafan Isirayila kaane ma, e yi barikan bira Ala xa. Ruben bənsənna

nun Gadi bənsənna yengə feen naxan yi e xunni, e yi e yamanan kala, e mi fa na fe fala sənən. ³⁴ Ruben bənsənna nun Gadi bənsənna yi saraxa ganden xili sa, e naxa, Sereyana En Tagi Fa Fala A Alatala Nan Ala Ra.

23

Yosuwe a kawandi dənxəna

¹ Alatala bata yi bəjəe xunbenla fi Isirayila yamaan ma a e xunba e yaxune ma e rabilinni, waxati xunkuye yi dangu na xanbi ra. Yosuwe yi fori, a siimayaan yi xunkuya ayi han! ² Na waxatini, Yosuwe yi Isirayila kaane birin maxili, fonne nun mangane nun kitisane nun kuntigine. A yi a fala e xa, a naxa, “N bata fori. N ma siimayaan bata xunkuya ayi han! ³ E yeteen bata a to Alatala ε Ala feen naxanye birin ligaxi siyani itoe ra ε fe ra. Alatala ε Ala nan ε yengen soxi.”

⁴ “E a mato, n yamanan naxanye yengexi, n yi e no, e nun siyaan naxanye mən luxi yamanani, n bata ne bəxəne birin yitaxun ε bənsənne ra ε kəen na masənsənna xən keli Yuruden baani han Fəxə Ige Gbeena sogegododen binni. ⁵ Alatala ε Ala e kedima nən ε yee ra, a e ramini yamanani, ε yi dəxə e yamanani alo Alatala ε Ala a fala ε xa kii naxan yi.”

⁶ “E senbe so han! Feen naxan birin sebəxi Musaa sariya kitabun kui ε xa ne birin suxu. E nama na kiraan fata yiifanna ma hanma kəmenna ma. ⁷ E nama basan na siyane ra, naxanye luxi ε tagi. E nama e alane xinle maxandi, ε nama ε kələ e yi. E nama e batu, ε nama ε xinbi sin e xa. ⁸ Koni ε tan xa lu Alatala ε Alaa fe yi ken, alo ε bata a liga kii naxan yi han to.”

⁹ “Alatala bata siya gbeene nun senbəmane kedi ε yee ra. Anu, han to muxu yo mi nəxi tiye ε yee ra. ¹⁰ E tan muxu keden yi muxu wuli nan kedima, bayo Alatala ε Ala nan yi yengen soma ε xa alo a fala ε xa kii naxan yi. ¹¹ Nayi, ε a liga ε yeren ma, ε yi Alatala xanu ε Ala.”

¹² “Koni xa ε ε xun xanbin so Ala yi, ε yi bira siyani itoe fəxə ra naxanye luxi ε tagi, ε nun ne yi ε bode a dii temene futu, ε yi basan e ra, ¹³ ε xa a kolon Alatala ε Ala bama nən siyani itoe ragiyε ε bun. Koni

e findima nən luti ratixine nun wosone ra ε bun, e nun bosana ε fari, e nun panle naxanye ε yee səxənma ayi, han ε yi halagi bəxə fajini itoe yi Alatala ε Ala naxanye soxi ε yii.”

¹⁴ “Dununa muxune birin sigama dənaxan yi, n sigamaan ni i ra mənni. E a kolon ε bəjənə nun ε niin birin yi, fa fala Alatala ε Alaa fala fajin naxanye tixi ε xa, na sese mi luxi a kamalitaren na. A falan birin bata kamali, keden mi kalaxi. ¹⁵ Koni Alatala ε Alaa fala fajine rakamalixi kii naxan yi, a mən fama nən a falane rakamalideni naxankatane ra, a ε rakolonxi naxanye ra, han a yi ε halagi bəxə fajini ito yi, a dənaxan fixi ε ma. ¹⁶ Xa ε layirin kala Alatala ε Ala naxan yamarixi ε ma, ε yi siga ala gbətəne batudeni, ε yi ε xinbi sin e xa, Alatala xələma nən ε ma, ε yi halagi sinma bəxə fajini ito yi, a dənaxan fixi ε ma.”

24

Yosuwe yi yamaan kawandi

¹ Yosuwe yi Isirayila bənsənne birin maxili a e xa malan Siken yi, fonne nun mangane nun kitisane nun kuntigine, e birin yi fa Ala yetagi. ² Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Alatala, Isirayila Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘A fələni nun, ε benbane Tera nun a diine Iburahima nun Nahori, ne yi dəxi Efirati Baan bode fəxən nan na, e yi ala gbətəne nan batuma. ³ N yi ε fafe Iburahima tongo baan bode fəxən na, n yi ti a yee ra siga Kanan yamanan birin yi. N yi a yixetəne rawuya ayi, n Isiyaga fi a ma. ⁴ N yi Yaxuba nun Esayu fi Isiyaga ma. N yi Seyiri geya yiren fi Esayu ma, koni Yaxuba nun a diine tan yi godo Misiran yamanani. ⁵ N yi Musa nun Haruna rasiga, n yi naxankata wuyaxi dəxə Misiran kaane ma. Na xanbi ra, n yi ε ramini Misiran yamanani. ⁶ N to ε benbane ramini Misiran yamanani, Misiran kaane yi ε benbane sagatan wontorone nun soone fari han Gbala Baani. ⁷ E benbane yi e xui ramini Alatala ma, a yi dimin naso ε nun Misiran kaane tagi. A yi baa igen nadin Misiran kaane xun ma. N naxan liga Misiran kaane ra, ε bata na to ε yee na. E mən yi waxati xunkuye ti tonbonni.’ ”

⁸ “Ny i ε xali Amorine yamanani Yuruden sogeteden binni. E yi ε yεngε, koni n yi e lu ε sagoni. Ε yi e yamanan tongo, n yi e halagi ε yεε ra. ⁹ Siporo a dii Balaki, Moyaba mangan fan yi keli, a yi Isirayila yεngε. E yi Balami xili, Beyori a dii xεmεna, alogo a xa fa ε danga. ¹⁰ Koni n mi tin Balami xuiin name, a falan yi findi duban na ε xa. N yi ε ba Balaki yii. ¹¹ Ε yi Yuruden baani gidi, ε fa Yeriko taani. Yeriko kaane yi ε yεngε. Amorine nun Perisine nun Kanan kaane nun Xitine nun Girigasane nun Xiwine nun Yebusune fan yi ε yεngε, koni n yi e sa ε sagoni. ¹² A luxi alo n yi jurine nan nadinma e ma naxanye yi e kedima ε yεε ra e nun Amorine manga firinne. Ε silanfanne nun ε xanle xa mi na ligaxi. ¹³ N yi yamanan so ε yii ε mi naxan masegεxi, e nun taane ε mi naxanye tixi, ε dɔxi dεnaxan yi iki. Manpa bogi binle nun oliwi binle, ε mi naxanye sixi, ε ne nan donma iki.”

¹⁴ “Nayi, iki ε gaxu Alatala yεε ra, ε yi a batu fεtareyaan nun lannayani. Ε benbane yi alan naxanye batuma Baa Gbeen kidi ma e nun Misiran yamanani, ε me ne ra, ε yi Alatala batu. ¹⁵ Koni xa a mi rafanje ε ma ε Alatala batu, ε waxi naxan batu feni, ε xa na sugandi to: Ε benbane alan naxanye batuxi Baa Gbeen bode fɔxɔn na ba, hanma Amorine alane ε dɔxi naxanye yamana yi ba. Koni nxu nun n ma denbayana, nxu tan Alatala nan batuma.”

¹⁶ Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu mi nxu me Alatala ra mumε, nxu yi ala gbεtεne batu! ¹⁷ Amasətə Alatala nan en ma Ala ra. A tan nan en naminxi Misiran yamanani konyiyani, en tan nun en benbane. A tan nan kabanako fe gbeene liga en yεε xɔri, a yi en kantan en ma sigatiin birin yi, e nun siyane yε en yi danguma naxanye yamanaye yi. ¹⁸ Alatala bata siyane birin kedi en yεε ra, hali Amorin naxanye yi dɔxi yamanani. Nxu fan Alatala nan batuma, bayo a tan nan en ma Ala ra.” ¹⁹ Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε mi nɔε Alatala batue, bayo Ala sarijanxin na a ra, Ala xɔxɔlənxin na a ra. A mi dijε ε matandine nun ε yulubine ma. ²⁰ Xa ε me Alatala ra waxatin naxan yi, ε yi ala gbεtεne batu, a kelima nεn ε xili ma, a yi gbalon nafa ε ma, a yi ε birin naxɔri, hali a to fe fajin ligaxi

ε xa.” ²¹ Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “En-εn de! Nxu Alatala nan batuma.” ²² Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε bata findi ε yεtε sereyaan na fa fala ε tan nan Alatala sugandixi alogo ε xa a batu.” E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Nxu bata findi nxu serene ra.” ²³ Yosuwe mən yi a fala e xa, a naxa, “Iki ε ala gbεtεne ba ε tagi. Ε yi ε bɔjεnε lu Alatala xa, Isirayilaa Ala.” ²⁴ Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Nxu Alatala nan batuma en ma Ala, nxu yi a xuiin susu.”

²⁵ Na ləxɔni, Yosuwe nun yamaan yi layirin xidi. A yi tønne nun sariyane so e yii Siken yi. ²⁶ Yosuwe yi na feene birin sεbε Ala Sariya Kitabun kui. A yi gεmε gbeen tongo, a yi a dɔxɔ wariin bun ma Alatala yire sarijanxin dεnaxan yi. ²⁷ Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Ε bata gεmεni ito to? A findima sereyaan nan na en xili ma, bayo a luxi alo a bata falan birin me, Alatala naxan falaxi en xa. A findima sereyaan na ε xili ma, alogo ε nama ε me ε Ala ra.” ²⁸ Na xanbi ra, Yosuwe yi yamaan bejin, birin yi siga e kεε bɔxɔne yi.

Yosuwe a sayana

Kitisan 2.6-9

²⁹ Na to dangu, Nunu a dii Yosuwe, Alatalaa walikeεn yi faxa a jεε kεmε jεε fuun ma.

³⁰ E yi a maluxun a kεε bɔxɔni Timanati-Sera yi Efirami geya yireni, Gaasa geyaan kɔmεn fɔxɔni. ³¹ Isirayila yamaan yi Alatala batuma Yosuwe a siimayaan waxatin birin yi, e nun fonne siimayaan waxatin birin, naxanye luxi Yosuwe faxan xanbini, naxanye bata yi na wanle birin kolon Alatala naxan liga Isirayila kaane xa.

³² Isirayila kaane bata yi Yusufu xɔnna naxanye xali keli Misiran yi, e yi sa ne maluxun Siken yi Yaxuba dεnaxan sara Xamori a diine ma, Siken fafe, gbeti gbanan kεmε ra. Na yi findi Yusufu bɔnsɔnna keen na. ³³ Harunaa dii Eleyasari yi faxa. E yi a maluxun Gibeya yi a dii xεmεn Finexasi a geyaan fari dεnaxan so a yii Efirami geya yireni.

Kitisane Kitisane Fe Taruxuna

Benun manga singen xa dəxə Isirayila kaane xun na, kitisane nan yi tima Isirayila kaane yee ra. Na waxatini, yaxune na yi e yigbəten, Ala yi muxu kəndəna nde rakerlima nən alogo a xa Alaa yamaan nakisi. Na kanna mən yi mangayaan ligama nən Alaa yamaan xun na han waxati. Kitisani itoe taruxune nan yebaxi Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito yitaxunxi nən dəxəde saxan: A singen feene nan falama lan Isirayila kaane dəxə feen ma Kanan yamanani han Yosuwe faxa waxatina (Keli Kitisane sora 1.1 ma han 2.10). A firinden kui, Alaa yamaan luma tinxintareyaan nan ligə Ala ra han Ala yi e so e yaxune yii. Na xanbi ra, e yi Ala maxandi malina fe ra, a yi muxuna nde sugandi, naxan finde e xunba muxun na. Na yee ratine yi xili nən fa fala a kitisane. (Keli Kitisane sora 2.11 ma han 16.31). A saxanden taruxu firin nan yebama naxan a yitama fa fala Isirayila kaane bata e makuya Alaa sariyan na pon! (Keli Kitisane 17 ma han 21). Na yire saxandena a yitama a Alaa yamaan yi waxy lu feni mangana nde bun benun e xa lu e yete ma, e lu makuyə Ala ra.

Isirayila kaane yi dəxə Kanan yi

¹ Yosuwe faxa xanbini, Isirayila kaane yi Alatala maxədin, e naxa, “Nde singe kelima nxu yee be, siga Kanan kaane yengedeni?” ² Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda bənsənna muxune lan e siga, n bata yamanan so e yii.” ³ Yuda bənsənna muxune yi a fala e ngaxakedenne, Simeyən bənsənna muxune xa, e naxa, “Dənaxan soxi nxu yii, en birin xa siga mənni, en sa Kanan kaane yengə. Na xanbi ra, en birin mən sigə ε konni dənaxan soxi ε yii.” Nayi, e nun Simeyən bənsənna muxune yi siga. ⁴ Yuda bənsənna muxune yi siga yengə sodeni, Alatala yi Kanan kaane nun Perisine sa e sagoni, e yi muxu wuli fu faxa Beseki taani. ⁵ E sa Adoni-Beseki li Beseki taani,

e yi a yengə. Nayi, e yi Kanan kaane nun Perisine nə. ⁶ Adoni-Beseki yi a gi, koni e yi a sagatan, e sa a suxu, e yi a yii konkoribaan nun a san konkoribaan səge a ra.

⁷ Adoni-Beseki yi a fala, a naxa, “Manga yii konkoribaan bolonxin nun san konkoribaan bolonxi tonge solofera nan yi n ma donse dənəxən donma n ma tabanla bun nun, koni iki Ala bata n sareñ fi n kewanla ra.” E yi siga a ra Yerusalən yi, a sa faxa mənni.

⁸ Yuda bənsənna muxune yi siga Yerusalən taan xili ma, e yi na tongo, e yi a muxune faxa silanfanna ra, e təen so taan na.* ⁹ Yuda bənsənna muxune mən yi siga Kanan kaane fan yengedeni naxanye yi dəxi geysa yiren nun Negewi tonbon yiren nun geyadi yireni sogegododen binni.

¹⁰ Yuda bənsənna muxune yi siga Kanan kaane xili ma naxanye yi dəxi Xebiron taani, dənaxan yi xili nun Kiriyati-Aruba. E yi Sesayi nun Aximan nun Talamayi bənsənne muxune nə. ¹¹ E yi keli mənni, e yi siga Debiri kaane fan xili ma. Debiri taan yi xili nən nun Kiriyati-Seferi.

¹² Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yengə, a yi a nə, n nan n ma dii temena Akasa fima nən na kanna ma.” ¹³ Kalebi xunyen Kenasi a dii xemena Otiniyeli yi taan yengə, a yi a nə. Kalebi yi a dii temena Akasa fi a ma a naxanla ra.

¹⁴ Akasa to dəxə Otiniyeli xən, a yi Otiniyeli radin alogo a xa a fala Akasaa fafe xa a xa xee bəxəna nde so a yii. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a maxədin, a naxa, “Nanse xəli i ma?” ¹⁵ A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasətə i bata bəxə xaren fi n ma naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki, i mən xa tigine fi n ma.” Kalebi yi tigi yirene so a yii, ndee laben na ndee faxan na.

¹⁶ Musa bitanna Keni bənsənna muxune yi keli Tugu Taani, e nun Yuda bənsənna muxune. E birin yi sa dəxə Yuda tonbonni Aradi taan yiifari fəxəni yama gbətəye tagi.

¹⁷ Yuda bənsənna muxune nun e ngaxakedenne Simeyən bənsənna muxune yi siga Kanan kaane yengedeni Sefata taani. E yi na taan naxəri, e yi mənna xili sa

* ^{1:8:} Silanfanna: Sofane yengeso dəgəmana. † ^{1:17:} Xoroma, e kon xuini, na bunna nən fa fala “Halagina.”

Xoroma.[†] ¹⁸ Yuda bənsənna muxune mən yi Gasa taan nun a rabilinne nə, e nun Asikalən taan nun a rabilinne nun Ekirən taan nun a rabilinne. ¹⁹ Alatala yi Yuda bənsənna muxune mali, e yi na geya yiren findi e gbeen na, koni e mi muxune nə naxanye yi dəxi lanbanni, bayo yəngə so wontoron wure daxine nan yi ne yii.

²⁰ E yi Xebiron taan so Kalebi yii alo Musa a fala kii naxan yi. A yi Anaki a dii saxanne taane ba e yii.

²¹ Yebusu kaan naxanye yi dəxi Yerusalən yi, Bunyamin bənsənna muxune mi bəxən ba ne yii. Yebusu kaane dəxi Yerusalən yi Bunyamin bənsənna muxune tagi han to.

²² Yusufu bənsənna muxune fan yi siga Betəli taan yəngədeni, Alatala yi lu e xən. ²³ E xərane nan nasiga Betəli taan nakərəsideni singen. Betəli taan yi xili nən nun Lusi. ²⁴ Xərane yi xəməna nde to kele taani, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu nəe soe taani kii naxan yi, na yita nxu ra. Nxu hinanma i ra nən.” ²⁵ A yi na yita e ra. Nayi, Yusufu bənsənna muxune yi sa taan muxune birin faxa silanfanna ra, koni e yi na xəmen nun a denbayaan lu e nii ra. ²⁶ Na xanbi ra, na xəmen yi siga Xiti kaane yamanani. A sa taana nde ti mənni, a yi na xili sa Lusi, na xinla mən mənna xun ma han to.

²⁷ Manase bənsənna muxune mi Beti-Seyan kaane nun e rabilinna muxune kedi, e nun Taanaki kaane nun Dərə kaane nun Yibeleyami kaane nun Megido kaane nun e rabilinne. Kanan kaane yi lu yamanani.

²⁸ Isirayila kaane to sənbə sətə, e Kanan kaane findi e konyine ra, koni e mi e kedi mumə. ²⁹ Efirami bənsənna muxune mi Kanan kaane kedi naxanye yi dəxi Geseri taani. Kanan kaane mən dəxi Efirami bənsənna muxune tagi Geseri taani. ³⁰ Sabulon bənsənna muxune mi Kitiron kaane kedi, e nun Nahaloli kaane. Kanan kaane yi lu Sabulon bənsənna muxune tagi, koni e yi lu konyiyani.

³¹ Aseri bənsənna muxune mi Ako kaane kedi, e nun Sidən muxune nun Axalaba kaane nun Akisibu kaane nun Xeleba kaane nun Afiki kaane nun Rexobo kaane.

³² Nanara, Aseri bənsənna muxune yi dəxə Kanan kaane tagi yamanani.

³³ Nafatali bənsənna muxune mi Beti-Seməsi kaane kedi, e mi Beti-Anata kaane kedi, e lu dəxi Kanan yamanan muxune yə, koni Beti-Seməsi kaane nun Beti-Anata kaane yi lu konyiyani.

³⁴ Amorine yi Dan bənsənna muxune lu geya yirene yi, e mi tin e xa godo lanbanni.

³⁵ Amorine yi wa lu feni Xeresi geyaan fari e nun Ayalən taan nun Salabimi taani. Koni na xanbi ra, Yusufu bənsənna muxune yi sənbən sətə, e yi e nə, e findi e konyine ra. ³⁶ Amorine yamanan danna yi fələxi Tali Geyaan nan ma siga han Sela taan xanbi ra.

2

Yama tinxintarena fe

¹ Alatalaa malekan yi keli Giligali yi, siga Bokin yi, a yi a fala, a naxa, “N bata ε ramini Misiran yi. N yi siga ε ra yamanani n na ε benbane tuli sa naxan na, n naxa, ‘N mi n ma layirin kale en tagi mumə. ² Koni, ε tan nama layirin xidi ε nun yamanani ito muxune tagi, ε yi e saraxa gandene kala.’ Koni, ε mi ε tuli mati n na. Nanfera ε ito ligaxi? ³ Nayi, n xa a fala ε xa, a n mi fa e kedima ε bun. E luma nən ε fema, e alane yi lu alo luti ratixine ε yee ra.” ⁴ Alatalaa malekan to yelin falani itoe tiyε Isirayila kaane xa, yamaan yi gbelegbele fələ sununi. ⁵ E yi mənna xili sa “Bokin,”* e yi saraxane ba Alatala xa mənni.

Yosuwe a sayafeña

⁶ Yosuwe yi yamaan naxətə, Isirayila bənsənne muxune birin yi sa e ke bəxən tongo. ⁷ Yamaan wali nən Alatala xa Yosuwe a siimayaan birin yi, e nun fonne siimayane yi naxanye luxi Yosuwe xanbini, naxanye Alatala wali xənne to Isirayila bənsənne muxune xa. ⁸ Nunu a dii xəmen Yosuwe, Alatalaa walikeen faxa a jee kəmə jee məxəjən nan ma. ⁹ E yi a maluxun a ke bəxəni Timanati-Xeresi yi, Efirami geya yireni, Gaasa geyaan kəmənna ma. ¹⁰ A waxatin muxune birin yi faxa, mayixətə gətətəye yi mini naxanye

* **2:5:** Bokin, e kon xuini, na bunna nən fa fala “Wugalane.”

mi yi Alatala kolon, e nun a feen naxanye liga Isirayila bənsənne muxune xa.

¹¹ Nayi, Isirayila bənsənne muxune yi fe naxin liga Alatala yee ra yi, e yi Baali sawurane batu. ¹² E yi e me Alatala ra, e benbane Ala naxan e ramini Misiran yi, e bira e rabilinna muxune alane fəxə ra, e yi e xinbi sin ne bun, e yi Alatala raxələ. ¹³ E yi e me Alatala ra, e yi Baali batu e nun Asitarate suturene.

¹⁴ Alatala yi xələ Isirayila bənsənne muxune ma. A yi e sa kala tiine sagoni, a yi e so e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi, e mi fa e yaxune nə sənən. ¹⁵ E na yi siga yəngəni waxati yo yi, Alatala mi yi nə fima e ma, alo Alatala a kələ e xa kii naxan yi. E yi lu sununi. ¹⁶ Nayi, Alatala yi kitisane rasiga e ma, naxanye e ba kala tiine yii. ¹⁷ Koni, e mi e tuli mati e kitisane ra, e lu Ala yanfə ala gbetəne batun xən naxan yi luxi alo yalunyana Ala yətagi,† e yi e xinbi sin e bun. E yi xətə e benbane kiraan fəxə ra mafureñ naxanye yi Alatalaa yamarine suxi. ¹⁸ Alatala na yi kitisana nde rasiga e ma waxati yo yi, Alatala yi luma nən na kitisaan xən. Ala yi e ba e yaxune sagoni na kitisana siimayaan birin yi, bayo e kininkininna yi Alatala suxuma nən e yaxune fe ra, naxanye yi e naxankataxi. ¹⁹ Koni, kitisaan to faxa, yamaan mən yi tantan dangu e benbane ra, e yi bira ala gbetəne fəxə ra, e yi ne batu, e yi e xinbi sin e bun, e mi tin xətə e fe naxine nun bəjənə xədəxən fəxə ra.

²⁰ Nayi, Alatala yi xələ Isirayila bənsənne muxune ma, a naxa, “Bayo siyani ito bata n ma layirin kala, n naxan tongo e benbane xa, bayo e mi n xuiin suxi, ²¹ n fan mi fa siya yo kedima e yee ra sənən Yosuwe naxanye lu benun a xa faxa. ²² N na Isirayila bənsənne muxune kejaan fəsəfəsəma na kii nin, alogo n xa a kolon xa e n tan Alatala sagoon ligə, alo e benbane a liga kii naxan yi.” ²³ Nayi, Alatala yi siyane lu yamanani Yosuwe naxanye lu na benun a xa faxa, a mi ne kedi sasani.

3

¹ Alatala siyani itoe nan lu dəxi ya-

manani alogo Ala xa Isirayila bənsənne muxune kejaan fəsəfəsə naxanye mi yi na Isirayila kaane Kanan kaane yəngə waxatin naxan yi. ² Ala yi waxi nən, mayixətə nənən naxanye munma yi yəngən so singen, ne xa e maxaran yəngə sodeni. ³ Siyani itoe nan lu yamanani: Kuntigi suulunna naxanye yi Filisitine xun na nun Kanan kaane nun Sidən kaane nun Xiwin naxanye yi dəxi Liban geya yireni, keli Baali-Xerimon geya yiren ma siga han Lebo-Xamata taana.

⁴ Alatala Isirayila bənsənne muxune fəsəfəsə ne nan xən, alogo a xa a kolon xa e Alatalaa yamarine suxə, a naxanye yamari e benbane ma fata Musa ra. ⁵ Isirayila bənsənne muxune yi lu dəxi Kanan kaane nun Xiti kaane nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusu kaane tagi. ⁶ E yi e dii teməne tongo e naxanle ra, e yi e dii teməne fi e ma, e yi e alane batu.

Isirayila kitisana, Otiniyəli

⁷ Naxan naxu Alatala yee ra yi, Isirayila kaane yi na liga, e yi ninan Alatala xən, e Ala, e yi Baali nun Asera batu.

⁸ Alatala yi xələ Isirayila kaane ma, a yi e lu Mesopotamiya kaane mangan Kusan-Risatayin sagoni. E yi lu Kusan-Risatayin bun ma nəe solomasəxə. ⁹ Isirayila kaane yi e xuiin namini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde fi Isirayila kaane ma naxan e rakisi, Kenasi a dii xəməna Otiniyəli, Kalebi xunyəna. ¹⁰ Alatalaa Nii Sarıjanxin yi godo a ma. A yi findi Isirayila kitisaan na. A yi siga yəngəni. Alatala yi Mesopotamiya mangan Kusan-Risatayin sa Otiniyəli sagoni, a yi Kusan-Risatayin nə. ¹¹ Nəe tonge naanin, bəjənə xunbenla yi lu yamanani han Kenasi a dii xəməna Otiniyəli yi faxa.

Isirayila kitisana, Ehudu

¹² Isirayila kaane mən yi fe naxin liga Alatala yee ra yi. Nanara, Alatala yi Moyaba mangana Egilon sənbe so Isirayila kaane xili ma. ¹³ Egilon nun Amonine nun Amalekine yi e malan siga Isirayila kaane yəngədeni, e sa Tugu Taan suxu. ¹⁴ Nəe fu

† 2:17: Na yanfan luxi nən alo yalunyana Ala yee ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo naxanla lan a xa tinxin a xəmən xa kii naxan yi.

nun solomasexε, Isirayila kaane dəxi Moyaba mangana Egilon ma nəən bun.

¹⁵ Isirayila kaane mən yi e xui ramini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde so e yii, Geraa dii xemena Ehudu, Bunyamin bənsənni. Kəmenmaan nan yi a ra. Isirayila kaane yi finma sena ndee so a yii alogo a xa sa a so Moyaba mangana Egilon yii. ¹⁶ Ehudu yi silanfanna də firin kanna nde rafala a yεtε xa, a kuyana nongonna yε keden, a yi a xidi a yiifari ma danban ma wantanna bun ma. ¹⁷ A sa na finma seene so Moyaba mangana Egilon yii. Egilon yi findixi muxu fatibendε gbeen nan na. ¹⁸ Na finma seene yi muxun naxanye xun ma, Ehudu to yelin na soε mangan yii, a yi ne raxεtε. ¹⁹ Koni, e to suturene yiren li Giligali yi, a tan yi xεtε, a naxa, “Mangan! Wundo xεrayana nde n yii i xa.” Mangan yi a fala a muxune xa, a naxa, “E dundu!” Muxun naxanye birin yi a fəma, ne birin yi mini. ²⁰ Nayi, Ehudu yi a maso mangan na, a dəxi kore banxin kui, foye fajin yi dənaxan yi a kedenna xili yi. Ehudu yi a fala, a naxa, “Alaa falana n xən lan i ma.” Egilon yi keli a dəxədeni. ²¹ Nayi, Ehudu yi silanfanna botin a kəmenna ra a yiifari ma danban ma, a yi Egilon kuiin səxən. ²² Silanfanna feen yεtεen yi so, Egilon fatin turen yi so silanfanna ma, bayo a mi silanfanna botin a kuini.

²³ Nayi, Ehudu yi dəen səxən a xun ma, a yi mini xanbi binni. ²⁴ A siga xanbini, mangana walikεne yi fa Egilon matoden, e yi a to a kore banxin dəne yi səxənxi. E yengi yi a ma a mangan yi a yεtε nan suturama banxini. ²⁵ E yi bu han, bayo mangan mi yi dəen nabima, e yi dəjinna tongo, e na rabi. E yi e mangan faxaxin li saxi bəxəni. ²⁶ E yi tixi waxatin naxan yi, Ehudu tan yi yanfanma tun, a dangu suturene yiren na, a siga a giyε Seyira taani. ²⁷ A to so mənni, a xətaan fe Efirami geyane yi. Isirayila kaane yi e malan a fəma geyane ma, a yi findi e xunna ra. ²⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “E bira n fəxə ra, bayo Alatala bata Moyaba kaane sa ε sagoni, ε yaxune.” Na ma, e yi bira a fəxə ra, e yi Yuruden baan kirane suxu siga Moyaba binni, e mi fa tin muxu yo xa dangu. ²⁹ Na

ləxəni, e yi Moyaba sənbəmaan muxu wuli fu faxa. Muxu yo mi a yimini. ³⁰ Moyaba kaane lu fələ Isirayila kaane nəən bun ma na ləxən nin. Na xanbi ra, yamanan yi lu bənəe xunbenli jee tongue solomasexε.

Isirayila kitisana, Samagara

³¹ Ehudu danguxina, Anataa dii xemən Samagara nan fa. A yi Filisitine muxu kəmə sennin faxa jingē gbəngbən wuren na. Na fan yi Isirayila rakisi.

4

Kitisa jaxanla Debora fe

¹ Ehudu faxa xanbini, Isirayila kaane mən yi fe jaxin liga Alatala yεtε ra yi. ² Alatala yi e sa Kanan mangan Yabin sagoni, naxan yi mangayani Xasori taani. A sofa kuntigin yi xili nən Sisera. A yi dəxi Xaroseti-Hagoyin taan nin. ³ Isirayila kaane yi e xui ramini Alatala ma, amasətə yεngε so wontoron wure daxin kəmə solo-manaanin nan yi Yabin yii. Xabu jee məxənje, a Isirayila kaane jaxankatama.

⁴ Na waxatini, Lapidoto a jaxanla Debora, nabi jaxanla nan yi kitin sama Isirayila yamanani. ⁵ A yi dəxi tugu binla nde nan bun Rama taan nun Betəli taan tagi Efirami geya yireni. E yi na yiren xili sa a Debora Tuguna. Isirayila kaane yi sigama nən a fəma kitisadeni. ⁶ Ləxəna nde, a yi

Abinowan ma dii xemən Baraka xili, naxan yi kelixi Kedesi taani Nafatali yamanani. A yi a fala a xa, a naxa, “Alatala yamarini ito nan fixi i ma, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘Siga Taboro geya yireni, ε nun muxu wuli fu Nafatali bənsənni e nun Sabulon bənsənni. ⁷ N Yabin ma sofa kuntigin Sisera radinma nən i ma Kison baan də e nun a wontorone nun a ganla, n yi e sa i sagoni.’ ” ⁸ Baraka yi a fala Debora xa, a naxa, “Xa en birin na a ra, n sigε. Koni, xa en birin mi a ra, n mi sigama.” ⁹ A yi a yabi, a naxa, “En birin sigε, koni i mi binye sətəma na yεngeni, amasətə Alatala fama Sisera sadeni jaxanla nan sago yi.” Debora yi keli, e nun Baraka yi siga Kedesi taani. ¹⁰ Baraka yi Sabulon bənsənna muxune nun Nafatali bənsənna muxune maxili Kedesi yi, muxu wuli fu yi bira a fəxə ra. Debora fan yεtεen yi siga a fəxə ra.

¹¹ Nba, Keni kaan Xeberi bata yi keli Keni kaan bonne fēma, Musa bitanna Xobabi bōnsōnna, a bata yi sa a bubun ti wudi gbeen bun Saananimi yi Kedesi taan fēma.

¹² Abinowan ma dii xēmēn Sisera yi a mē a Baraka bata fa Taboro geyaan ma. ¹³ Sisera yi yēngē so wontoron wure daxin kēmē solomanaanin nun a sofane birin malan Xaroseti-Hagoyin yi, e yi siga Kison baan dē. ¹⁴ Nayi, Debora yi a fala Baraka xa, a naxa, “Keli, bayo Alatala Sisera sama nēn i sagoni to. Alatala tixi i yēe ra.” Baraka yi godo Taboro geyaan ma, muxu wuli fu biraxi a fōxō ra. ¹⁵ A yi sa Sisera yēngē, Alatala yi Sisera ragi Baraka yēe ra, a yi a wontorone nun a ganla birin halagi silan-fanna ra. Sisera yi godo a wontoron kui, a yi a gi a sanni. ¹⁶ Baraka yi wontorone nun ganla kedi han Xaroseti-Hagoyin yi. Siseraa ganla birin yi faxa silanfanna ra, hali muxu kedenna a mi lu.

¹⁷ Koni, Sisera yi a gi a sanni, a siga Keni kaan Xeberi a naxanla Yayeli a bubuni, bayo bōne xunbenla yi Xasori mangan Yabin nun Keni kaan Xeberi a denbayaan tagi. ¹⁸ Yayeli yi mini Sisera yēe ra, a yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, so be, so n konni, hali i mi gaxu.” A yi so a bubuni, Yayeli yi a luxun bitinganna bun. ¹⁹ A yi a fala naxanla xa, a naxa, “Yandi, n ki igeni, min xānla n na.” A yi nōnō kundin nabi, a yi a ki nōnōni, a mōn yi a xunna so. ²⁰ Sisera mōn yi a fala naxanla xa, a naxa, “Siga i ya bubun dē ra. Xa muxuna nde fa i maxōdin, a naxa, ‘Muxuna nde be ba?’ I xa na kanna yabi, i naxa, ‘En-en.’ ” ²¹ Koni, Xeberi a naxanla Yayeli yi bubun wudi ralemunxina* nde tongo e nun dēeramana, a yi a maso a ra, a yi wudin gbangban a xunni, a sa mini bōxōni. Sisera xadanxin yi saxi, a xima, a yi a faxa. ²² Bayo Baraka yi Sisera sagatanma, Yayeli yi mini a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, i xēmēn naxan fenma, n xa fa a yita i ra.” A yi so a konni, a sa Sisera faxaxin li saxi na, wudin sōtixi a xunni.

²³ Na lōxōni, Ala yi Kanan mangan Yabin nayarabi Isirayila kaane yēe ra. ²⁴ Isirayila

kaane yi sēnben sōtō Kanan mangan Yabin fari han e yi a raxōri.

5

Deboraab etina

¹ Na lōxōni, Debora nun Baraka, Abinowan ma dii xēmēn yi bētin ba e bode xōn, e naxa,

² “Sofane yitōnxi yēngē so xinla ma Isirayila yi,

yamaan tinxi e xa siga yēngēni, tantunna xa fi Alatala ma!

³ Ε tan mangane! Ε tan kuntigine, ε tuli mati!

N bētin bama nēn,

n bētin bama nēn Alatala xa.

N na Alatala tantunma nēn bētini, Isirayila Ala.

⁴ Alatala, i to keli Seyiri yi, i to keli Edōn yamanani, bōxōn yi xuruxurun, kundaan yi findi igen na, tule gbeen yi fa.

⁵ Geyane yi xuruxurun Alatala yētagi, Sinayi geyana Alatala yētagi, Isirayila Ala.

⁶ Anataa dii xēmēn Samagara waxatini, Yayeli waxatini, kira gbeene bata yi rabējin, sigatine yi sigama kiradine nan xōn.

⁷ Taane bata yi rabējin Isirayila yi.

E yi kalaxi han n tan Debora fa waxatin naxan yi, n yi fa findi Isirayila kaane nga ra.

⁸ E bata yi ala gbētēne sugandi.

Nayi, yēngēn yi keli e taane yi, koni, yē masansan wure lefana hanma tanban mi yi toē muxu kedenna yii muxu wuli tongue naaninna yē Isirayila yi.”

⁹ “N bōjēna Isirayila sofa kuntigine fōxō ra, e nun muxun naxanye tinxi e xa siga yēngēni.

Tantunna Alatala xa!

¹⁰ Ε tan naxanye ε masiga tima sofali fixēne fari,

ε tan naxanye dōxi dagine ma,

ε tan naxanye sigan tima kirane xōn,

ε tuli mati ¹¹ ige maxanle xuiin na

ige ramaradene yi.

* ^{4:21:} Bubun wudi ralemunxin sifani ito findixi tami dungin nan na naxan yi gbangbanma bōxōni bubun bun tiine xidi seene ra.

E Alatalaa tinxinyana fe falama,
a wali fajine Isirayila kuntigine xa!
Nayi, Alatalaa yamaan bata sa dəxə taane
so dəeñe ra.
12 E yi a fala, e naxa,
'Xulun, xulun!
Debora, xulun!
Xulun, xulun! I bətin ba!
Xulun! Baraka, xulun!
Abinowan ma dii xəməna,
i sa fa i ya kasorasane ra!'
13 Nayi, naxanye lu e nii ra,
ne yi siga kuntigine fəxə ra,
Alatalaa yamaan yi e malan n fəma,
siga sofa kəndəne xili ma.
14 Efirami bənsənna muxuna ndee yi fa
naxanye Amalekine nə.
Bunyamin bənsənna muxune fan yi biraxi
i fəxə ra.
Kuntigine yi keli Makiri yi siga yəngəni.
Sofa kuntigine yi fa sa keli Sabulon
bənsənni.
15 Isakari kuntigine yi bira Debora fəxə ra,
Isakari bənsənna muxune yi biraxi Baraka
nan fəxə ra,
e godo lanbanni mafuren!
Koni, matandi gbeen yi lu Ruben bənsənni.
16 Nanfera i luxi sansanne kui
i lu xuruseene wuga xuiin name?
Matandi gbeen yi lu Ruben bənsənni.
17 Galadi kaane yi lu Yuruden baan kidi
ma!
Nanfera Dan kaane luxi kunkine dəxən?
Aseri kaane yi lu dəxi baan də,
e lu dəxi kunki tideni so dəeñe ra.
18 Sabulon bənsənna muxune tan yi tin
sayaan ma yəngəni,
Nafatali bənsənna muxune fan na kiini
xəeñe ma."
19 "Mangane fa nən,
e yi yəngən so.
Nayi, Kanan mangane yi yəngən so
Taanaki yi,
Megido tigine dəxən,
koni, e mi gbeti yo tongo,
e mi sese sətə yəngəni.
20 Sarene yi yəngən so kore xənna ma,
e yi Sisera yəngə e funfuni.
21 Kison baa igen yi en yaxune xali,
Kison baa igen naxan yi minima
xabu a fələni.
I wəkile! En siga yəngəni!

22 Nayi, soone torone xuiin yi mini,
e danguma e giye,
e tuganma alo soo sənbəmane.
23 Alatalaa malekana nde yi a fala, a naxa,
'Dangan Meroso taan xa,
e a muxune danga,
bayo e mi fa walixi Alatalaa fe ra,
e mi fa Alatalaa sofa kəndəne malixi.'
24 Duban Yayeli xa dangu naxanle birin na
Xeberi a naxanla, Keni kaana!
Dubana a xa naxanle tagi
naxanye dəxi bubune kui!
25 Sisera bata igen maxədin,
a yi nənən so a yii!
A yi fenən so a yii igelengen fajin kui.
26 A yi wudi ralemunxin suxu a kəmənna
ra,
a yi a gbangban dəeramaan na a yiifanna
ra,
a yi Sisera garin,
a yi a xunna səxən,
a yi a xunni koren,
a yi a yibə.
27 A yi bira a san bun,
a yi bira, a lu saxi a bun,
a yi bira a san bun,
a salaxun dənaxan yi a bira,
a lu mənna nin a faxa."

28 "Sisera nga yi a yəen namini banxin foye
soden na,
a yi a fala, a naxa,
'Nanfera, a yəngə so wontoron bata bu,
a mi fama?
Nanfera a wontorone bata madiganjə ayi?'
29 A kuntigi naxalan xaxilimane yi a yabi
ito ra
hali a tan fan yətəen yi naxan mirixi, e
naxa,
30 'Sofane seene nan tongoxi yəngəni,
yanyina nde e ne nan taxunma,
sofa keden, sungutun keden hanma firin.
E dugi kəndəne nan tongoxi Sisera xa,
dugi fajı səxənxine,
kəe maflin fajı səxənxine Sisera xa.' ”

31 "Alatala, a yi lan nun,
i yaxune birin xa faxa
alo Sisera faxaxi kii naxan yi.
Koni, i rafan naxanye ma
ne xa lu alo sogen na te sənbəni."

Yamanan yi lu bønø xunbenli jøe tongue naanin.

6

Gedeyøn

¹ Isirayila kaane møn yi fe naxin liga Alatala yøe ra yi. Nayi, Alatala yi e sa Midyan kaane sagoni jøe solofer. ² Midyan kaane yi Isirayila kaane naxankata. Na yi a liga Isirayila kaane yi sa døxø geya longonne nun faranne ra. ³ Isirayila kaane na yi sansine si waxati yo yi, Midyan kaane nun Amalékine nun sogeteden binna xuruse rabane yi sa e yøngøma nøn. ⁴ E yi fa døxø Isirayila yamanani, e yi e bøxøn sansine birin kala siga han Gasa taani, donseen nun yøxøne nun jøngene nun sofanle, e mi sese luyø Isirayila yi. ⁵ E nøma yi e xuruseene nun e bubune xale Isirayila yi, e yi wuyama ayi nøn alo tuguminne, e jøgømøne yi wuya han e yaten mi kolon, e yi fama nøn yamanani, e kalan ti.

⁶ Midyan kaane yi Isirayila findi yi igelitøne ra, Isirayila kaane yi e xui ramin Alatala ma. ⁷ E to e xui ramin Alatala ma lan Midyan kaane ma, ⁸ Alatala yi nabina nde rasiga e ma. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N tan nan ε raminixi Misiran yi, n yi ε ba konyiyani. ⁹ N tan nan ε baxi Misiran kaane nøøn bun, e nun naxanye birin yi ε naxankatama, n yi e kedi ε yøe ra, n yi e yamanan so ε yii. ¹⁰ N yi a fala ε xa, n naxa, 'N tan nan Alatala ra, ε Ala. ε nama Amorine alane batu yamanani ε døxi dønaxan yi.' Koni, ε mi ε tuli mati n na."

¹¹ Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi fa, a yi døxø konden bun Ofara taani, Yosa gbeen yi dønaxan na, Abiyeseri xabilan muxuna. A dii xømen Gedeyøn yi murutun bønbøma manpa ige baden yinla ra, alogo Midyan kaane nama a to. ¹² Alatalaa malekan yi mini a xa, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala i tan sofa kendøn xøn!" ¹³ Gedeyøn yi a yabi, a naxa, "N kanna, xa Alatala n xøn, nanfera ito ligama nxu ra? A wanle minen nxu benbane naxanye fe fala nxu xa, e to yi a falama, e naxa, 'Alatala xa mi nxu raminixi Misiran yi ba?' Iki, Alatala

bata nxu rabepin, a nxu sa Midyan kaane sagoni!"

¹⁴ Alatala yi a yøe rafindi a ma, a naxa, "Senben naxan i ra, ε nun na xa siga, i sa Isirayila kaane ba Midyan kaane yii, n tan xa mi i rasigama ba?" ¹⁵ A yi a yabi, a naxa, "N Marigina, n na Isirayila rakisima di? N xabilan naxan yi, na xurun Manase bønsønna yø, n tan nan møn dii dønxøn na n baba a denbayani." ¹⁶ Alatala yi a yabi, a naxa, "N luma nøn i føxø ra, i yi Midyan kaane birin faxa alo muxu kedenna." ¹⁷ Gedeyøn yi a yabi, a naxa, "Taxamasenna yita n na naxan a yitama a i tan nan falan tixi n xa. ¹⁸ N bata i mafan, i nama i masiga be ra han n møn yi fa i føma, n fa n ma saraxan sa i yøtagi." Ala yi a fala, a naxa, "N luma nøn han i yi fa."

¹⁹ Gedeyøn yi sa sii diina nde faxa, a yi murutun kilo tongue saxan gan buru tetaren na. A yi suben sa sangatanna kui, a yi sube igen sa igelengenna kui, a fa e yita malekan na konden bun ma. ²⁰ Alaa malekan yi a fala a xa, a naxa, "Suben nun buru tetaren sa gømen fari, i sube igen bøxøn e fari." Gedeyøn yi na liga. ²¹ Alatalaa malekan yi dunganna xunna sin suben nun buru tetarene yi gømen fari. Tøen yi mini gømeni a yi suben nun buru tetaren gan. Alatalaa malekan yi tunun a ma. ²² Gedeyøn yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra. Gedeyøn yi gbeleg-bele, a naxa, "Marigina, Alatala! N bata Alatalaa malekan to n yøtagi!" ²³ Alatala yi a fala a xa, a naxa, "Lu bønø xunbenli, i nama gaxu, i mi fa faxama." ²⁴ Gedeyøn yi saraxa ganden nafala Alatala xa mènni, a yi na xili sa a "Alatala Nan Bønø Xunbenla Ra." Na møn Ofara yi han to, Abiyeseri xabilan muxune taana.

²⁵ Na køøn yøteøn na, Alatala yi a fala Gedeyøn xa, a naxa, "I fafe a turaan firinden tongo naxan jøe solofer a ra. I yi Baali susure saraxa ganden kala, i fafe gbeen dønaxan na. Asera gbindonna naxan a føma, i yi na rabira. ²⁶ I yi saraxa gande fajin ti Alatala xa geyani ito xntagøi, i ya Ala. I yi turaan tongo, i teøn so Asera gbindonna ra, i naxan nabiraxi, i yi turaan suben sa teøni, a ba saraxan na."

²⁷ Gedeyən yi muxu fu tongo walikene ye, Alatala naxan falaxi, a yi na ligi. Koni, bayo a yi gaxuxi a fafe a denbayaan yee ra e nun taan muxune, a mi tin a ligi yanyin na, fo koeen na. ²⁸ Taan muxune to keli xetenni, e yi a to Baali suture saraxa ganden kalaxi, Asera gbindonna mi na naxan yi tixi a fema, turaan firinden fan bata yi ba saraxa gan daxin na saraxa ganden fari, denaxan ti. ²⁹ E yi a fala e bode xa, e naxa, “Nde ito ligaxi?” E yi maxodinna ti, e fe xonfenna ti. E yi a fala e xa, e naxa, “Yosaa dii xemmen Gedeyən nan a ligaxi.” ³⁰ Nayi, taan muxune yi a fala Yosa xa, e naxa, “I ya dii xemmen namin, nxu xa a faxa, bayo a bata Baali suture kiden nabira, a yi Asera gbindonna rabira naxan yi tixi a fema.” ³¹ Muxun naxanye yi tixi Yosa fema, a yi ne yabi, a naxa, “E tan nan Baali malima ba? Naxan yo na Baali mali, na kanna faxama nen benun xetenni. Xa ala nan Baali ra, a xa a yete mali, bayo a batuden bata rabira.” ³² Na loxoni, e yi Gedeyən xili sa a Yerubali, e naxa, “Baali yeteen xa a yenge.” E na fala nen bayo a bata Baali kiden nabira.*

Gedeyən yi Ala maxandi

³³ Midian kaane nun Amalekine nun sogeteden binna xuruse rabane birin yi e malan, e gidi Yuruden baan kidi ma, e sa e malan Yesereli lanbanni. ³⁴ Alatalaa Nii Sarjanxin yi godo Gedeyən ma, a yi xetaan fe, Abiyeseri xabilan yi fa, e bira a foxa ra. ³⁵ A yi xerane rasiga Manase yamanan birin yi, alogo na muxune fan xa fa a foxa ra. A mon yi xerane rasiga Aseri nun Sabulon nun Nafatali yamanane yi, ne fan muxune yi siga e ralandeni.

³⁶ Gedeyən yi a fala Ala xa, a naxa, “I waxi Isirayila rakisi feni n tan nan xon, alo i a falaxi kii naxan yi.” ³⁷ Awa, n xa yexee kidi xabe daxina nde sa lonna ma. Xa xiila sa kidin nan tun na, boxen yi lu xaraxi, nayi n na a kolonma nen a i Isirayila rakisima nen n xon, alo i a falaxi kii naxan yi.” ³⁸ A yi na ligi. Na xetenni bode, a yi keli xetenni, a yi kidini bundu, xiila naxan mini kidini, igelengenna ye keden. ³⁹ Gedeyən yi a fala Ala xa, a naxa, “I nama xelə n ma, koni n mon waxi a kolon feni kidin nan xon. Iki,

kidin xa lu yixaraxi, xiila yi boxoni kun.” ⁴⁰ Ala mon yi na ligi na koeen na. Kidin gbansanna yi lu yixaraxi, boxen yi yikun.

7

Gedeyən yi Midian kaane no

¹ Gedeyən naxan mon yi xili Yerubali, na nun yamaan naxan birin yi a foxa ra, e birin yi keli xetenni xetenni, e sa e malan Hardi tigin yireni. Midian kaane yi malanxi komenna ma lanbanni More geyaan dexon.

² Alatala yi a fala Gedeyən xa, a naxa, “I ya muxune wuya. Na ma, n mi waxi Midian kaane sa feni i sagoni, xanamu Isirayila kaane e yete matoxoma nen, e naxa, ‘Nxu tan nan nxu yete rakisixi.’ ³ Nayi, sa ito fala i ya yamaan xa, i naxa, ‘Xa naxan gaxuxi, a xuruxurunma, na kanna xa yete, a keli Galadi geyani keden na.’ ” Muxu wuli moxjenen nun firin yi yete, a yi lu muxu wuli fu ma.

⁴ Alatala yi a fala Gedeyən xa, a naxa, “Yamaan mon gbo. E xali igen de, n xa sa muxune sugandi i xa menni, n na naxanye yita i ra, e nun ne yi siga. N na a fala naxan yo ma a nama siga, hali na kanna mi siga i foxa ra.” ⁵ Nayi, Gedeyən yi yamaan xali baan de. Alatala yi a fala Gedeyən xa menni, a naxa, “Naxanye birin e felenma igen ma, e yi e min alo barena, ne lu e danna, naxanye birin e xinbi sinma e yi e min, i yi ne fan lu e danna.” ⁶ Muxu kemee saxan yi e min e yiine ra, yamaan donxen yi e xinbi sin, e yi e min. ⁷ Alatala yi a fala Gedeyən xa, a naxa, “N na e rakisima na muxu kemee saxanne nan xon naxanye e minxi e yiine ra, n yi Midian kaane sa i sagoni. Muxu donxene xa siga e konne yi.” ⁸ Gedeyən yi Isirayila muxu donxene fandane nun e xetane ba e yi, a yi e rasiga e konne yi. Koni, a yi na muxu kemee saxanne lu a fema.

Midian kaane yi malanxi e labe ra nen.

⁹ Alatala yi a fala Gedeyən xa na koeen na, a naxa, “Keli, i godo gali malanden, bayo n na a sama nen i sagoni. ¹⁰ Xa i gaxu gode, e nun i ya walikeen Pura xa siga gali malanden. ¹¹ I yi i tuli mati e ra. Na xanbi ra, i wekilema nen, i sa e yenge.” Nayi, e nun a

* **6:32:** Yerubali, e kon xuini, na bunna neen fa fala, “Baali xa a yenge.”

walikeen Pura yi siga han daaxaden so deen na. ¹² Midyan kaane nun Amalekine nun sogeteden binna xuruse rabane bata yi e malan lanbanni, e wuya alo tuguminne, e nɔgɔmene yi wuya alo nemensinna fɔxɔ igen dε. ¹³ Gedeyon yi fa, a yi xemena nde xuiin me xiyen yεbe a lanfaan xa, a naxa, “N funde burun nan toxi a firifire Midyan kaane daaxaden tagi xiyeni, a yi fa han a fa din bubun na, bubun yi maxete, a bira.” ¹⁴ A lanfaan yi a yabi, a naxa, “Gedeyon ma yengen nan na ra, Yosaa dii xemena, Isirayila kaana. Ala bata Midyan kaane sa a sagoni e nun gali malanden birin.” ¹⁵ Gedeyon to na xiyen nun a bunna ramε, a yi Ala batu, a yi xεte Isirayila kaane gali daaxadeni, a naxa, “E keli, bayo Alatala bata Midyan kaane gali daaxaden sa en sagoni.”

¹⁶ A yi na muxu kemε saxanne yitaxun dɔxɔde saxanna ra, a yi xɔtane so e birin yii e nun fejne yigenle nun xaye xidi degene, fejnen sa soma naxanye xun na. ¹⁷ A yi a fala e xa, a naxa, “E yεen tima n na nen, n na naxan liga, ε fan yi na liga. N neen fa ganla daaxaden li tun, n na naxan liga, ε na liga. ¹⁸ N na xɔtaan fe waxatin naxan yi, muxun naxanye birin n fɔxɔ ra, ne birin yi xɔtaan fe ganla daaxaden nabilinni, ε sɔnxɔ, ε naxa, ‘Nxu yengen soma Alatala nun Gedeyon nan xa!’ ”

¹⁹ Muxu kemε naxanye lu Gedeyon fema, e nun ne yi maso gali daaxaden na kɔe tagini, kantan tiine masara waxatini. E yi xɔtane fe, fejnen naxanye yi e yii, e yi ne yibɔ. ²⁰ Muxu kemε saxanne birin yi xɔtane fe daaxaden nabilinni, e yi fejne yibɔ, e yi xaye xidi degene suxu e kɔmenne ra, xɔtane e yiifanne yi alogo e xa e fe, e yi sɔnxɔ, e naxa, “Nxu yengen soma Alatala nun Gedeyon nan xa!” ²¹ E birin yi lu e funfuni gali malanden nabilinni, gali malanden muxune birin yi e gi fɔlo, e gbelegbele, e yi e gi. ²² Nayi, muxu kemε saxanne birin yi xɔtane fe, Alatala yi muxune radin e bode ma gali daaxadeni, e yi e bode yεngε. Midyan kaane yi e gi Beti-Sita taani, Serera taan binni, siga han Abeli-Mehola taani, Tabata taan dexɔn.

²³ Isirayila kaane yi e malan, Nafa-

tali kaane nun Aseri kaane nun Manase kaane birin yi Midyan kaane sagatan. ²⁴ Gedeyon yi xεrane rasiga Efirami geya yiren birin yi a faladeni, a naxa, “E godo Midyan kaane ralandeni, ε yi kiraan suxu Midyan kaane yεe ra keli baan de siga han Beti-Bara.” Efirami kaane yi e malan e yi Yuruden baan xɔnna birin suxu siga han Beti-Bara. ²⁵ E yi Midyan kaane kuntigi firinne suxu, Orebi nun Sebi, e yi Orebi faxa Orebi Gεmen fari, e yi Sebi faxa Sebi a Manpa Ige Badeni. E mɔn yi lu Midyan kaane sagatanje. E yi siga Orebi nun Sebi xunne ra Gedeyon xɔn Yuruden baan kidi ma.

8

Efirami kaane yi xεlo

¹ Efirami kaane yi a fala Gedeyon xa, e naxa, “Nanfera i ito ligaxi nxu ra? Nanfera i mi nxu xilixi Midyan kaane yεngεdeni?” E yi a mafala. ² A yi e yabi, a naxa, “N nanse ligaxi naxan maliga ε kewanle ra? Bogi seen naxanye luxi bɔxɔne yi Efirami bɔnsɔnna muxune xa, na mi gbo dangu Abiyeseri xabilan muxune se xabane birin na ba? ³ Ala bata yi Midyan kaane kuntigine Orebi nun Sebi sa ε sagoni. N nɔε nanse ligε nayi naxan dangu ε gbeen na?” Gedeyon to na fala Efirami kaane xa, nde yi ba e xɔlɔn na.

Gedeyon Yuruden baan kidi ma

⁴ Gedeyon nun a fɔxɔrabira muxu kemε saxanne to Yuruden baan li, e yi baani gidi, e bata yi xadan, koni e mɔn yi lu sagatanna tiyε. ⁵ A yi a fala Sukɔti kaane xa, a naxa, “N bata ε mafan ε donseen so yamaan yii naxan biraxi n fɔxɔ ra, amasɔtɔ e xadanxi, anu n mɔn Midyan mangane sagatanma Sebaxa nun Salamuna.” ⁶ Sukɔti kuntigine yi a yabi, e naxa, “Sebaxa nun Salamuna bata sa i sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya ganla yii nanfera?” ⁷ Nayi, Gedeyon yi e yabi, a naxa, “Nba, Alatala na Sebaxa nun Salamuna sa n sagoni waxatin naxan yi, n na ε naxankatama nε tonbonna wudi yii nali kanne ra.” ⁸ A keli mεnni, a siga Penuyeli taani, a sa na maxandi kedenna ti Penuyeli kaane fan ma. Penuyeli kaane yi a yabi alo Sukɔti kaane a yabi kii naxan yi.

⁹ A fan yi a fala Penuyeli kaane xa, a naxa, “N na nɔɔn sɔtɔ yengeni, n xetε, n na ε taan sanganso makantanxin nabirama nɛn.”

¹⁰ Sebaxa nun Salamuna nun e ganla yi Karakoro taani, fɔ muxu wuli fu nun suulun nɔxɔn. Ne nan tun yi fa luxi sogeteden binna xuruse rabane sofa ganla ra. Bayo, muxu wuli kεmε mɔxɔjε bata yi faxa e ra yengeni. ¹¹ Gedeyɔn yi siga xuruse rabane kiraan xɔn, Nobaya taan nun Yogboha taan sogeteden binni, a yi na sofa ganla raterεna, a yi e yεngε. ¹² Sebaxa nun Salamuna yi e gi. Gedeyɔn yi e sagatan, a Midyan kaane manga firinne suxu, sofa ganla birin yi xuya ayi.

¹³ Yosaa dii xεmen Gedeyɔn yi fa sa keli yengeni mini Xeresi geya ma kiraan xɔn. ¹⁴ A Sukɔti banxulanna nde suxu, a yi a maxɔdin, na yi Sukɔti kuntigine nun fonne xinle sεbe, muxu tonge solofera muxu solofera. ¹⁵ Na xanbi ra, a fa Sukɔti kaane fεma, a naxa, “E n konbi naxanye fe ra, ε naxa, ‘Sebaxa nun Salamuna bata sa i sagoni ba? N xu xa donseen so i ya muxu xadanxine yii nanfera?’ Nba, iki, Sebaxa nun Salamuna ni i ra.” ¹⁶ Nayi, a yi Sukɔti taan fonne suxu, a siga e ra tonbonni. A sa e bɔnbɔ wudi yii majalixine ra, a Sukɔti kaane kewanla saran e ra. ¹⁷ A mɔn yi Penuyeli taan sanganso makantanxin nabira, a yi taan muxune faxa.

¹⁸ Na xanbi ra, Gedeyɔn yi a fala Sebaxa nun Salamuna xa, a naxa, “E muxun naxanye faxa Taboro yi, ne yi di?” E yi a yabi, e naxa, “E yi luxi nɛn alo i tan, e birin yi maligaxi manga diine nan na.” ¹⁹ A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne nan yi e ra, ngaa diine. N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi. Xa ε yi e lu e nii ra nun, n mi yi ε faxama nun.” ²⁰ A yi a fala a dii singen Yeteri xa, a naxa, “Keli, i yi itoe faxa!” Koni Yeteri mi a silanfanna botin, amasɔtɔ a yi gaxuxi, bayo banxulanna nan mɔn yi a ra. ²¹ Sebaxa nun Salamuna yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “I tan yetεen xa keli, i yi nxu faxa! Bayo ‘xεmen nan tun na ligε.’” Nayi, Gedeyɔn yi keli, a yi Sebaxa nun Salamuna faxa. Se

fajin naxanye yi e nɔgɔmene fari, a yi ne fan tongo.

Gedeyɔn faxa fena

²² Isirayila kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “Lu nxu xun na ε nun i ya diin nun i mamandenna, bayo i bata nxu rakisi Midyan kaane ma.” ²³ Gedeyɔn yi a fala e xa, a naxa, “N mi luyε ε xun na, n mi n ma diin luyε ε xun na. Alatala nan luma ε xun na.”

²⁴ Gedeyɔn mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N waxi sena nde maxɔdin feni ε ra. E birin xa tunlaso keden keden so n yii ε se tongoxine yi yengeni.” Tunlaso xεma daxine nan yi Midyan kaane tunle ra, bayo Sumayila bɔnsɔnna muxune nan yi e ra. ²⁵ E yi a yabi, e naxa, “Nxu e fiye i ma nɛn.” E yi dugini sa bɔxɔni, e birin yi tunlaso keden keden woli dugin fari e naxan tongo yengeni.

²⁶ Tunlaso xεma daxine binyen yi sigε han kilo mɔxɔjε, Gedeyɔn naxan maxɔdin. A mɔn yi nεrεne nun se fajine sɔtɔ e nun Midyan kaane mangane dugi fajine nun kɔε filin fajin naxanye yi e nɔgɔmene kɔε.

²⁷ Gedeyɔn yi na xεmaan nafala saraxarali domana nde ra, a yi a lu Ofara taani. Isirayila kaane birin yi fama mɛnna nin na batudeni naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi,* na yi findi maratantan seen na Gedeyɔn nun a denbayaan xa.

²⁸ Midyan kaane yi yarabi Isirayila kaane yεε ra, e mi fa e xunna rakeli sɔnɔn. Yamanan yi lu bɔjε xunbenli nεε tonge naanin Gedeyɔn ma siimayaan birin yi.

²⁹ Yosaa dii xεmen Yerubali yi xεtε, a dɔxɔ a konni. ³⁰ Gedeyɔn dii tonge solofera nan sɔtɔ, bayo naxalan wuyaxi nan yi a yii. ³¹ A konyi naxanla[†] naxan yi Siken taani, na fan yi dii keden sɔtɔ a xa, a yi na diin xili sa Abimeleki. ³² Yosaa dii xεmen Gedeyɔn faxa foriya fajin nin, e yi a maluxun a fafe Yowasa gaburun na Ofara taani, dɛnaxan yi findixi Abiyeseri xabilan gbeen na.

³³ Gedeyɔn to faxa, Isirayila kaane mɔn yi Ala yanfa Baali susurene xɔn naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi, e yi Baali-Beriti findi e ala ra. ³⁴ Isirayila kaane mi

* ^{8:27:} Na luxi nɛn alo yalunyana Ala yεε ra yi bayo Ala waxi nɛn a yamaan xa tinxin a xa alo naxanla lan a xa tinxin a xεmen xa kii naxan yi. † ^{8:31:} Konyi naxanle sariyan sεbe xi Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra naxan sɔtɔxi a naxanla ra.

bira Alatala fɔxɔ ra, e Ala naxan e ba e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi. ³⁵ E mi hinanna yita Gedeyən ma denbayaan na naxan mən xili Yerubali, hali a to fe fani wuyaxi raba Isirayila xa.

9

Abimeleki yi findi mangan na

¹ Yerubali a dii xəməna Abimeleki yi siga Siken taani a nga xunyen nun a xabilan muxune birin fəma, a yi a fala e xa, a naxa, ² “N bata ε mafan, ε sa a fala Siken taan fonne birin xa, ε naxa, ‘Ε waxi nən Yerubali a dii tongue soloferene birin xa findi mangan na ε xunna ba, hanma muxu keden?’ ε xa a kolon a ε xabilan muxuna nde nan n na.” ³ A nga xunyene yi a falane birin nali Siken fonne ma, e yi tin birε Abimeleki fɔxɔ ra, bayo e xabilan muxuna nde nan yi a ra. ⁴ E Baali-Beriti batu banxin gbeti gbanan tongue soloferere so a yii. Abimeleki yi fuyantenne nun mafu tiine saran na gbetin na, e bira a fɔxɔ ra. ⁵ A yi siga a fafe a banxini Ofara taani, a yi a tadane nun a xunyene faxa, Yerubali a dii tongue soloferene birin gəmə kedenna fari. Yerubali a dii dənxən Yotami nan tun lu, amasətə na bata yi a luxun. ⁶ Siken kaane nun Beti-Milo kaane birin yi e malan wudi gbeen dəxən gəmen dəxən naxan dəxi Siken yi. E yi sa Abimeleki dəxə mangan na mənni.

Yotami a sandana

⁷ Yotami yi na mε. A yi sa ti Garisimi geyaan xuntagi, a gbelegbele, a naxa, ‘Siken fonne, ε tuli mati n na, xa ε waxi Ala xa ε ramε. ⁸ Ləxəna nde, wudine siga nən a e xa sa e mangan dəxə. E yi a fala Oliwi bili gbeen xa, e naxa, ‘Findi nxə mangan na.’ ⁹ Koni, Oliwi bili gbeen yi e yabi, a naxa, ‘N xa n mε n turen na ba, naxan nafan Ala nun muxune ma, n sa dəxə wudin bonne xun na?’ ¹⁰ Nayi, wudine yi a fala manpa binla xa,* e naxa, ‘Fa, i fa dəxə nxu xun na.’ ¹¹ Koni, manpa binla yi e yabi, a naxa, ‘Fa, i fa dəxə nxu xun na.’ ¹² Nayi, wudine yi a fala manpa binla xa,* e naxa, ‘Fa, i fa dəxə nxu xun na.’ ¹³ Koni, manpa binla yi e yabi, a naxa, ‘N xa n mε n igen na naxan findixi

Ala nun muxune rasewa seen na, n sa dəxə wudin bonne xun na?’ ¹⁴ Nayi, wudine birin yi a fala kəjənən xa, e naxa, ‘Fa, i fa dəxə nxu xun na.’ ¹⁵ Kəjənən yi wudine yabi, a naxa, ‘Xa ε waxi n dəxə feni mangan na ε xun na, ε fa girindin n nininna ra. Xanamu, təen minima nən kəjənəni a yi Liban warine gan.’ ”

¹⁶ “Nba, ε Abimeleki dəxi mangan na lannayaan nun fətareyaan nin ba? ε fan nən Yerubali nun a denbayaan na ba? ε a wali fani kolonxi ba? ¹⁷ N fafe yəngən so nən ε xa, a yi lu sayaan dε, a yi ε ba Midiyān kaane yii. ¹⁸ ε tan bata keli n fafe a denbayaan xili ma to, ε yi a dii tongue soloferene faxa gəmə kedenna fari, ε yi a konyi giləna dii xəməna Abimeleki dəxə mangan na Siken kaane xun na, bayo ε ngaxakedenna nan a ra. ¹⁹ Xa ε lannayaan nan ligān Yerubali nun a denbayaan na to fətareyani, Abimeleki xa findi ε səwan na, ε fan yi findi a səwan na. ²⁰ Xanamu, təen xa mini Abimeleki yi, a yi Siken kaane gan e nun Beti-Milo kaane, təen yi mini Siken nun Beti-Milo kaane yi, a yi Abimeleki gan!” ²¹ Na xanbi ra, Yotami yi a gi, a siga Bəri taani, a sa lu dənaxan yi, a yi a masiga a tada Abimeleki ra.

Siken kaane yi murutε

²² Abimeleki yi lu mangayani Isirayila xun na jee saxan. ²³ Nayi, Ala yi xaxili naxin naso Abimeleki nun Siken kaane tagi, Siken kaane yi Abimeleki yanfa. ²⁴ E fe naxin naxan liga Yerubali a dii tongue soloferene ra, na yi xətə e ma, e faxa feen goronna yi lu e ngaxakedenna Abimeleki xun ma naxan e faxa, e nun Siken kaane, naxanye a mali a tadane nun a xunyene faxa. ²⁵ Siken kaane yi muxune ti geyane fari a xili ma, na muxune yi sigatine goronne birin bama nən e yii kira yi. Abimeleki yi na mε.

²⁶ Ləxəna nde, Ebedi a dii xəmən Gaala nun a tadane yi fa Siken taani. Siken kaane yi e lannayaan sa a yi. ²⁷ E yi siga e manpa bili nakənən yi, e yi sa e manpa bogine bolon, e yi naxanaxan naba. E yi so e gbee ala batu banxin kui, e yi donseen don, e yi e min, e yi lu Abimeleki dangε. ²⁸ Ebedi

* ^{9:12}: Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

a dii xemēn Gaala yi a fala, a naxa, “Nde Abimeleki ra, nde Siken kaane ra naxan a ligε en xa wali Abimeleki xa? Yerubali a dii xemēn xa mi a ra ba? A yamana kanna xa mi Sebulu ra ba? E bira Xamori xabilan muxune fōxō ra, bayo Xamori nan Siken masēgexi. En walima Abimeleki xa nanfera? ²⁹ Xa n tan nan yi Siken kaane xun na nun, n yi Abimeleki kedima nēn. N yi a falama nēn Abimeleki xa, n naxa, ‘I ya ganla fari sa, en yēngε.’”

³⁰ Ebedi a dii xemēn Gaala naxan falaxi, yamana kanna Sebulu yi na mē, a yi xōlo. ³¹ A yi xērane rasiga wundoni Abimeleki ma a faladeni a xa, a naxa, “Ebedi a dii xemēn Gaala nun a ngaxakedenne bata fa Siken yi, e taan muxune radinma i xili ma. ³² Nayi, keli kōeeen na, e nun yamaan naxan i fōxō ra, ε sa ε luxun burunna ra. ³³ Xōtōnni, sogen na te, i fan yi keli, i yi taan yēngε. Gaala nun a muxune na mini ε xili ma, naxan na i kēnen, i na ligā e ra.”

³⁴ Abimeleki yi keli kōeeen na e nun yamaan naxan birin yi a fōxō ra, e sa e luxun Siken dēxōn, e yitaxunxi dōxōde naanin. ³⁵ Ebedi a dii xemēn Gaala yi mini, a ti taan so dēen na. Nayi, Abimeleki nun a yamaan yi mini e luxundene yi. ³⁶ Gaala to yamaan to, a yi a fala Sebulu xa, a naxa, “Yamaan godoma keli geyane ma.” Sebulu yi a yabi, a naxa, “Geyane nininne na a ra, muxune mi a ra.” ³⁷ Gaala mōn yi falan tongo, a naxa, “Yamana nde yati godomatoon na a ra geyane ma, ganla bona fama sa keli yi-imato wudi gbeen kiraan binni.” ³⁸ Sebulu yi a yabi, a naxa, “I ya fala jaxumēne minēn, i tan naxan yi a falama, i naxa, ‘Nde Abimeleki ra, alogo en xa wali a xa?’ I mi muxuni itoe xan naxaxu ba? Nba, siga, i sa yēngēn so!” ³⁹ Gaala yi ti Siken kaane yēε ra, a siga Abimeleki yēngēdeni. ⁴⁰ Abimeleki yi a kedi, muxu wuyaxi maxəlōxin yi lu taan so dēen na. ⁴¹ Abimeleki yi sa ti Aruma taani. Sebulu yi Gaala nun a ngaxakedenne kedi Siken taani.

⁴² Na xōtōn bode, Siken kaane yi mini, e siga e xēne ma. Abimeleki yi na mē. ⁴³ Nayi, a yi a ganla tongo, a yi a yitaxun dōxōde saxanna ra, e yi e luxun burunna ra. A to muxune to mine taani, a yi e yēngε. ⁴⁴ Abimeleki nun ganla dōxōde keden yi

keli e yi e malan taan so dēen na, ganla dōxōde firin yi xēε ma kaane yēngε, e yi e birin faxa. ⁴⁵ Yanyin birin na, Abimeleki taan yēngēma han a yi a nō, a yi taan muxune faxa. A yi taan kala, a yi fōxōn xuya na yiren birin yi. ⁴⁶ Na xibarun to sa Siken sanganso makantanxin muxune li, e yi sa e malan Beriti ala batu banxin yire makantanxini. ⁴⁷ Abimeleki to na mē a ne birin bata e malan, ⁴⁸ a yi te Salamōn geyaan fari, e nun yamaan naxan birin yi a fōxō ra. Abimeleki yi bunbin tongo, a yi wudi yiina nde sēgε, a yi a sa a kōeeen ma. Na xanbi ra, yamaan naxan yi a fōxō ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N naxan ligaxi ε bata na to, ε fan xa na ligā mafureñ!” ⁴⁹ Yamaan birin yi wudi yiine sēgε, e bira Abimeleki fōxō ra. E sa wudi yiine malan yire makantanxin xōn, e yi a gan, e nun seen naxanye birin yi a kui. E yi Siken sanganso makantanxin muxune birin faxa, muxu wuli keden, xemēne nun naxanle.

Abimeleki faxa fena

⁵⁰ Abimeleki yi siga Tebesi taan xili ma. A yi Tebesi kaane yēngε, a yi e nō. ⁵¹ Sanganso makantanxina nde yi taa tagini, xemēne nun jaxanle e gi, e sa e malan dēnaxan yi, e nun taan muxune birin, e yi na balan e xun ma, e te a xuntagi. ⁵² Abimeleki yi fa na yire makantanxin yēngēdeni, a yi a maso dēen na, alogo a xa tēen so banxin na. ⁵³ Nayi, jaxanla nde yi se din gēmē gbeen sin Abimeleki xunni, a yi a xunni bō. ⁵⁴ Banxulanna naxan yi a yēngε so seene maxalima, Abimeleki yi a fala na xa mafureñ, a naxa, “I ya silanfanna botin, i yi n faxa, alogo muxune nama a fala, e naxa, ‘Naxanla nan a faxaxi.’” Banxulanna yi a sōxōn, a yi faxa. ⁵⁵ Isirayila kaane to a to a Abimeleki bata faxa, e birin yi xēte e konne yi.

⁵⁶ Nayi, Ala yi Abimeleki saran a fe jaxine ra, a naxan ligā a fafe ra, a yi a dii tonge soloferene faxa. ⁵⁷ Ala yi Siken kaane saran e fe xōsixine birin na. Yerubali a dii xemēn Yotami a dangan yi e suxu.

¹ Abimeleki faxa xanbini, Isakari bɔnsɔnna muxuna nde Puwaa dii xemén Tola, Dodo mamandenna yi keli a xa Isirayila rakisi. A yi dɔxi Samiri taani Efirami geya yireni. ² A yi findi Isirayila kitisaan na jee mɔxɔjɛn nun saxan. A yi faxa, e yi a maluxun Samiri yi.

Kitisaan Yayiri

³ Tola dangu xanbini, Galadi kaan Yayiri yi ti a jəxɔni. A yi findi Isirayila kitisaan na jee mɔxɔjɛn nun firin. ⁴ Dii xemé tonge saxan nan yi a yii, naxanye yi e masiga tima sofali tonge saxan fari, e yi dɔxi taa tonge saxan nin Galadi yamanani, dənaxanye mən xili Yayiri taane han to. ⁵ Yayiri yi faxa, e yi a maluxun Kamon yi.

Kitisaan Yefeta

⁶ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, Isirayila kaane mən yi na liga. E yi Baali sawurane nun Asitarate susurene batu, e nun Arami kaane nun Sidən kaane nun Moyaba kaane nun Amonine nun Filisitine alone. E yi e mə Alatala ra, e mi fa a batu sənən. ⁷ Alatala yi xələ Isirayila kaane ma, a yi e sa Filisitine nun Amonine sagoni. ⁸ E yi fələ Isirayila kaane jaxankate na jeeen na han jee fu nun solomasexə, e yi Isirayila kaane birin tərə naxanye yi dɔxi Yuruden meremeren sogeteden binni Galadi yi Amorine yamanani. ⁹ Amonine fan yi Yuruden baan gidi Yuda bɔnsɔnna muxune nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Efirami bɔnsɔnna muxune xili ma. Isirayila kaane birin yi jaxankata han. ¹⁰ Nayi, Isirayila kaane yi Alatala maxandi, e naxa, “N xu bata yulubin liga, bayo nxu bata nxu mə nxə Ala ra, nxu yi Baali sawurane batu.” ¹¹ Alatala yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Misiran kaane nun Amorine nun Amonine nun Filisitine ¹² nun Sidən kaane nun Amalékine nun Mayon kaane to ε jaxankata, ε to n mafan, n mi yi ε rakisi ba? ¹³ Koni, ε yi ε mə n na, ε yi ala gbetene batu. Na ma, n mi ε rakise mum! ¹⁴ ε siga, ε bata seen naxanye yate ε alane ra, ε sa ne mafan, ne xa ε rakisi ε jaxankatani.” ¹⁵ Isirayila kaane yi Alatala yabi, e naxa, “N xu bata yulubin tongo. Naxan na i kənən, na liga nxu ra, koni, yandi, tin, i xa nxu rakisi to!” ¹⁶ E yi ala xəjnene ba e tagi, e yi Alatala

batu. Na ma, Ala yi kininkinin Isirayila kaa jaxankataxine ma.

¹⁷ Amonine yi sa e malan daaxadeni Galadi yi, Isirayila kaane yi sa e malan daaxadeni Misipa yi. ¹⁸ Nayi, yamaan nun Galadi kuntigine yi a fala e bode xa, e naxa, “Nde singe Amonine yengε fəlε? Naxan na na liga, na kanna findima nən Galadi kaane mangan na.”

11

Kitisaan Yefeta

¹ Sofa kəndən nan yi Galadi kaan Yefeta ra. Yalunden nan yi a nga ra, a fafe yi xili nən Galadi. ² Galadi a jaxanla dii xemene bari a xa nən. Na jaxanla dii to gbo, e yi Yefeta kedi, e naxa, “I mi nxu fafe keən se sətəma, bayo jaxalan gbətə nan ma dii i tan na.” ³ Nayi, Yefeta yi a gi a ngaxakedenne bun, a yi siga Tobo yamanani. Fuyantenna ndee yi e malan Yefeta fəma, e yi bira a fəxəra.

⁴ Waxatidi to dangu, Amonine yi Isirayila kaane yengε. ⁵ Na ma, Galadi fonne yi siga Yefeta fədeni Tobo yamanani. ⁶ E yi a fala Yefeta xa, e naxa, “Fa, i fa findi nxə mangan na, en yi Amonine yengε.” ⁷ Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “Ε tan xa mi n najaxu ba, ε yi n kedi n fafe konni? Nanfera ε fama n fəxəra iki a ε kəntəfilixi?”

⁸ Galadi fonne yi a fala Yefeta xa, e naxa, “N xu faxi i fəma na nan yatigi ra, alogo en birin xa siga, i sa Amonine yengε, i findi nxə mangan na, e nun Galadi kaane birin.”

⁹ Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “Xa en birin siga Amonine yengədeni, Alatala yi sa e sa n sagoni, n tan nan findima ε mangan na na yi.” ¹⁰ Galadi fonne yi Yefeta yabi, e naxa, “Alatala nan en seren na! Nxu na ligama nən.” ¹¹ Yefeta yi bira Galadi fonne fəxəra, e yi siga. Yamaan yi a findi sofa kuntigin na. Yefeta mən yi xətə falane birin ma Alatala yətagi Misipa yi.

Yefeta yi xərane rasiga

¹² Yefeta yi xərane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa, “Nanse xəli i ma nxu xa, i to fama nxə yamanan yengədeni?”

¹³ Amonine mangan yi Yefeta yabi, a naxa, “Isirayila kaane to mini Misiran yi

konyiyani, e yi n ma bəxən tongo, keli Arinon baan ma siga Yaboko xuden ma han Yurudən baana. Iki, ε ne raxetə nxu ma bəjəe xunbenli.”

¹⁴ Yefeta mən yi xərane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa, ¹⁵ “Isirayila kaane mi Moyaba bəxən tongoxi, e mi Amonine yamanan tongoxi. ¹⁶ E to yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi, e mini tonbon yiren nin siga han Gbala Baana siga Kadesi yi. ¹⁷ Nayi, Isirayila kaane yi xərane rasiga a faladeni Edən mangan xa, e naxa, ‘Tin nxu xa dangu i ya yamanani.’ Koni, Edən mangan mi tin. A fan yi xərane rasiga Moyaba mangan ma, na fan yi tondi, Isirayila kaane yi lu Kadesi yi. ¹⁸ Na xanbi ra, e yi siga tonbon kiraan xən. E yi Edən nun Moyaba yamanane mabilin, e sa lu Arinon baan dəxən, e mi so Moyaba yamanani, bayo Arinon yi findixi Moyaba danna nan na. ¹⁹ Isirayila kaane yi xərane rasiga Amorine mangan Sixən ma naxan yi mangayani Xəsibən taani. Isirayila kaane yi a fala a xa, e naxa, ‘A lu nxu xa dangu i ya yamanani siga nxə yamanani.’ ²⁰ Koni, Sixən mi tin, a yi a ganla birin malan yəngə so xinla ma, e yi sa e malan Yahasi yi, e sa Isirayila kaane yəngə. ²¹ Alatala, Isirayilaa Ala yi Sixən nun a ganla birin sa Isirayila kaane sagoni, e yi e nə. Amorine yi dəxi bəxən naxanye birin yi, Isirayila kaane yi ne birin tongo, ²² keli Arinon baan ma siga han Yaboko xudena, keli tonbonni siga han Yurudən baana. ²³ Alatala, Isirayilaa Ala bata Amorine bəxən so Isirayila kaane yii, a yamana, i tan waxy na nan ba fe yi nxu yii ba? ²⁴ I ya ala Kemosi bəxən naxan soxi i yii, na i yii. Nayi, Alatala, nxə Ala bəxən naxan soxi nxu yii, na luma nən nxu yii. ²⁵ I mirixi a ma a i sənbən gbo Balaki xa ba, Siporo a dii xəməna, Moyaba mangana? Anu, a tan mi yəngə gidixi Isirayila kaane ma! ²⁶ Xabu jəee kəmə saxan, Isirayila kaane dəxi Xəsibən nun a rabilinna taane yi, e nun Aroyeri nun a rabilinna taane, e nun taan naxanye birin Arinon baan də. Nanfera nayi han to ε mi ne xunba? ²⁷ N tan xa mi haken ligaxi i ra, i tan nan fe jəxin ligaxi n tan na, i yi n yəngə. Alatala xa kitin sa Isirayila kaane nun Amonine tagi.”

²⁸ Amonine mangan mi a tuli mati Yefeta a falane ra.

Yefeta a kələna

²⁹ Nayi, Alatalaa Nii Sarıjanxin yi godo Yefeta ma, a yi Galadi nun Manase yamanane yisiga, dangu Misipe taani Galadi yamanani, siga Amonine xili ma. ³⁰ Yefeta yi də xuiin tongo Alatala xa, a naxa, “Xa i Amonine sa n sagoni, ³¹ naxan yo mini n ma banxini a fa n nalandeni, n na xətə n konni xunna kenli sa keli Amonine yəngədeni, n na firma nən Alatala ma, n yi a gan saraxan na.”

³² Yefeta yi siga Amonine yəngədeni, Alatala yi e sa a sagoni. ³³ A yi taa məxəjəne kala, fələ Aroyeri taan ma siga han Miniti taana, siga Abeli-Keramin ma. Ala yi Amonine rayarabi Isirayila kaane xa.

Yefetaa dii temenafe

³⁴ Yefeta yi so a konni Misipa yi. A dii temən yi mini a bodonjə a ralandeni tanban xuiin ma. Na dii kedenna nan tun yi a yii, ba na ra, dii temən gbətə mi yi na, dii xəmən yo mi yi na. ³⁵ A to a to, a yi a domani bə, a naxa, “N bata yigitegə! I tan nan n tixi tərən ma. N bata də xuiin tongo Alatala xa, n mi na kale mumə.” ³⁶ A diin yi a fala a xa, a naxa, “Baba, i bata də xuiin tongo Alatala xa, a yi i yaxune Amonine sa i sagoni, na ma, a ligə n na alo i də xuiin naxan tongoxi.” ³⁷ A mən yi a fala a fafe xa, a naxa, “Kike firin fi n ma alogo nxu nun n lanfane xa siga geyane fari, nxu sa wuga mənni bayo n faxama nən, n mi dəxən xəmən taa ra.” ³⁸ A yi a yabi, a naxa, “Siga!” A yi kike firin fi a ma. E nun a lanfane yi sa wuga a fe ra geyane fari bayo a faxama nən a mi dəxən xəmən taa ra. ³⁹ Na kike firinne nanxin na, a mən yi fa a fafe fəma, a yi a də xuiin nakamali a fari. A munma yi xəmen kolon.

Xabu na ləxəni, ito yi findi namunna ra Isirayila yi: ⁴⁰ Nee yo jəee, Isirayila sungutunne sa Yefeta, Galadi kaana dii temən wugama nən xi naanin.

12

Yefeta nun Efirami kaane fe

¹ Efirami kaane yi e malan e siga Safon taani a faladeni Yefeta xa, e naxa, “Nanfera

i danguxi, i siga Amonine yengedeni i mi a fala nxu xa en birin yi siga? Nxu waxi ε nun i ya banxin gan feni.” ² Yefeta yi e yabi, a naxa, “Yenge gbeen so nεn nxu nun n ma yamaan nun Amonine tagi, koni n to ε xili, ε mi n mali. ³ N to a to ε mi fama n malideni, n yi tin sayaan ma, n sa Amonine yenge. Alatala yi e sa n sagoni. Nanfera nayi ε fa fama n xili ma to?”

⁴ Yefeta yi Galadi kaane birin malan Efirami kaane yenge xinla ma. Galadi kaane yi Efirami kaane faxa yengeni, ne naxanye yi a falama, e naxa, “Ε tan Galadi kaane, ε findixi muxu gixine nan na Efirami bənsənni siga Manase bənsənni!” ⁵ Na xanbi ra, Galadi kaane yi Yuruden baan kirane birin suxu Efirami kaane yee ra. Xa Efirami muxu gixina nde yi wa dangu feni, Galadi kaane yi a falama nεn, e naxa, “Efirami kaan nan i tan na ba?” Na kanna yi e yabima nεn, a naxa, “Εn-εn.” ⁶ Nayi, e yi a falama a xa nεn, e naxa, “Xuini ito fala: Xiboleti.” Koni, na kanna fan yi a falama nεn, a naxa, “Siboleti” bayo a mi yi nεe a fale a kiini. Nayi, Galadi kaane yi a susuma nεn, e yi a kεe raxaba Yuruden baan de. Na waxatini, e yi muxu wuli tongue naanin muxu wuli firin naxəri Efirami yi.

⁷ Yefeta lu nεn kitisani Isirayila yi jee sennin. Na xanbi ra, Yefeta Galadi kaan yi faxa, e yi a maluxun Galadi taana nde yi.

Ibisian nun Elon nun Abadon

⁸ Yefeta dangu xanbini, Betelemi kaana Ibisian yi findi kitisaan na Isirayila yi. ⁹ A dii xεmε tongue saxan e nun dii tεmε tongue saxan nan sətə, a yi a dii tεmε tongue saxan fi bənsən gbεtεye yi, a yi jaxalan tongue saxan fen a dii xεmεne xa bənsən gbεtεye yi. A lu nεn kitisani Isirayila yi jee solofera. ¹⁰ Ibisian yi faxa, e yi a maluxun Betelemi yi.

¹¹ A tan danguxina, Elon Sabulon kaan yi findi kitisaan na Isirayila yi. A lu nεn kitisani jee fu. ¹² Sabulon kaana Elon yi faxa, e yi a maluxun Ayalən taani Sabulon yamanani.

¹³ Na danguxina, Piraton kaan Hileli a dii xεmεna Abadon yi findi kitisaan na Isirayila yi. ¹⁴ A yi dii xεmε tongue naanin nun mamanden tongue saxan sətə naxanye yi e masiga tima sofali tongue solofera fari. A

lu nεn kitisani Isirayila yi jee solomasəxε. ¹⁵ Hileli a diina Abadon yi faxa, e yi a maluxun Piraton yi Efirami yamanani Amalekine geya yireni.

13

Samison bari fena

¹ Isirayila kaane mən yi fe jaxin liga Alatala yee ra yi. Alatala yi e sa Filisitine sagoni jee tongue naanin.

² Xεmεna nde yi Sora taani Dan bənsənni, a yi xili Manowa. Gbantan nan yi a jaxanla ra, dii yo mi yi a yii. ³ Alatalaa malekan yi mini a jaxanla xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Gbantan nan i ra, dii mi i yii, koni, i fudikanma nεn, i yi dii xεmεn bari. ⁴ Fələ iki ma, i yεtε suxu, i nama dələn min, i nama manpaan min, i nama se haramuxi yo don, ⁵ bayo i fudikanma nεn, i dii xεmεn bari. A xunna mi bima, bayo i diin naxan barima, na rasarijanma nεn Ala xa benun a xa bari waxatin naxan yi, a tan nan Isirayila xunbama Filisitine yii.” ⁶ Naxanla yi sa na fala a xεmεn xa, a naxa, “Alaa muxuna nde bata fa n fəma, a yi luxi alo Alaa malekana nde, a yi magaxu han. N mi a maxədin a keliden ma, a mi a xinla fan fala n xa. ⁷ Koni, a fala n xa nεn, a naxa, ‘I fudikanma nεn, i dii xεmεn bari. Nayi, fələ iki ma, i nama dələn min, i nama manpaan min, i nama se haramuxi yo don, bayo i diin naxan barima, na rasarijanma nεn Ala xa, benun a xa bari waxatin naxan yi han a faxa ləxəna.’ ”

⁸ Nayi, Manowa yi Alatala maxandi, a naxa, “Marigina, i Alaa muxun naxan nafaxi, i mən xa a rafa n ma alogo a xa a yita nxu ra nxu lan nxu xa naxan liga diin xa naxan fama barideni.” ⁹ Ala yi Manowa xuiin name, Alaa malekan mən yi fa jaxanla fəma, a yi sa a li xεen ma, a xεmεn Manowa mi yi a fəma. ¹⁰ A yi a gi mafuren, a sa a fala a xεmεn xa, a naxa, “Xεmεn naxan fa n fəma na ləxəni, a mən bata fa!” ¹¹ Manowa yi keli, a bira a jaxanla fəxə ra, e siga xεmεn fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan nan falan ti jaxanli ito xa ba?” Malekan yi a yabi, a naxa, “On, n tan nan yi a ra.” ¹² Manowa yi a fala a xa, a naxa, “I ya falane na

kamali waxatin naxan yi, nxu lan nxu xa bira sariyan mundun fɔxə ra lan diin ma?” ¹³ Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “N naxan birin falaxi i ya naxanla xa, a xa na liga.” ¹⁴ A nama manpa bogi yo don, a nama dələn min, a nama manpaan min, a nama donse haramuxi yo don, a xa n ma yamarine suxu ki faji.” ¹⁵ Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “Tin, nxu xa sii dii suben jin i xa.” ¹⁶ Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “Xa i kankan n ma, n mi i ya donseen donma, koni xa i wa saraxa gan dixin ba feni Alatala xa, i na ligε nən!” Manowa mi yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra. ¹⁷ Nayi, Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “I xili di, alogo nxu xa i binya, i ya falan na kamali waxatin naxan yi?” ¹⁸ Alatalaa malekan yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n xinla maxədinma? Wundon nan na ra.” ¹⁹ Nayi, Manowa yi sii diin nun bogise saraxan tongo, a yi saraxa gan dixin ba Alatala xa geməna nde fari. Kabanako fena nde yi liga Manowa nun a naxanla yetagi. ²⁰ Tee dəgen yi tema waxatin naxan yi, Alatalaa malekan yi te tee dəgeni. Nayi, Manowa nun a naxanla yi bira, e yi e yetagin lan bɔxən ma. ²¹ Alatalaa malekan mi fa a yete makenen Manowa nun a naxanla xa. Nayi, Manowa yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra. ²² Manowa yi a fala a naxanla xa, a naxa, “En faxama nən! En bata Ala to!” ²³ A naxanla yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala yi waxy en faxa feni, a mi yi en ma saraxa gan dixin nun en ma bogise saraxan nasuxuma nun, a mən mi yi feni itoe birin yitama en na nun, a mən mi yi tinjε en yi fe sifani itoe mε.”

²⁴ Naxanla yi a dii xəmən bari, a yi a xili sa Samison. Diin yi gbo, Alatala yi barakan sa a fe yi. ²⁵ A to dəxə daaxadeni Dan yamanani Sora taan nun Esetayoli taan tagini, Alatalaa Nii Sarjanxin yi a wanla ke fələ a dunuya yi gidini.

14

Samison yi Filisiti naxanla dəxə

¹ Samison yi siga Timana taani, a yi sa naxanla nde to Filisiti sungutunne yε. ² A to xətε, a yi a fala a fafe nun a nga xa, a naxa,

“N bata naxanla nde to Timana yi Filisiti sungutunne yε, ε a fen n xa n ma naxanla ra.” ³ A fafe nun a nga yi a yabi, e naxa, “Naxalan yo mi i ngaxakedenne dii təməne yε en ma yamani ba, fɔ i siga han Filisitine konni, Ala kolontarene, i sa naxanla tongo mənni?” Samison yi a fala a fafe xa, a naxa, “A fen n xa n ma naxanla ra, bayo a tan nan nafan n ma.” ⁴ A fafe nun a nga mi yi a kolon a na yi kelixi Alatala nan ma. Bayo Samison yi yengen nan fenma Filisitine ra. Na waxatini, Filisitine yi Isirayila kaane xun na.

⁵ Samison nun a fafe nun a nga yi siga Timana yi. E to sa Timana manpa bili nakəən li, yata senbəmana nde yi mini Samison ma, a wurundunma. ⁶ Alatalaa Nii Sarjanxin yi godo Samison ma, a yi-igenla yi yatan bɔ alo sii diin nan yi a ra. Koni, a mi na fala a fafe nun a nga xa. ⁷ Nayi, a siga, e nun naxanla yi sa falan ti, a yi rafan a ma.

⁸ Waxatidi to dangu, Samison mən yi keli, a xa siga Timana yi a naxanla tongodeni, a yi dangu yatan binbin matoε kira yi, a yi kumi jəjəne li soε yatan binbini, e bata yi e turen sa. ⁹ A yi nde tongo, a siga a donjε kira yi. Na xanbi ra, a to a fafe nun a nga fəman li, a yi nde so e yii, e yi a don. Koni, a mi a fala e xa a na kumin baxi yatan binbini.

¹⁰ Samison fafe yi siga naxanla konni. Samison yi sewa bandena nde yiton mənni, bayo banxulanne yi na nan ligama. ¹¹ Filisitine to a to, e yi muxu tonge saxan sugandi siga a matideni. ¹² Samison yi a fala e xa, a naxa, “N xa sandana nde sa ε xa. Xa ε a bunna fala n xa xi solofera sewa bande donni ito bun, n doma faji tonge saxan soε ε yii, e nun tonge saxan gbətεye. ¹³ Koni, xa ε mi nə a bunna falε, ε tan nan doma faji tonge saxan soma n yii, e nun tonge saxan gbətεye.” E yi a yabi, e naxa, “I ya sandan sa, nxu tuli matixi i ra.” ¹⁴ A yi a fala e xa, a naxa,

“Naxan seen donma,
donseen minixi na nin,
naxan senbə gbo,
naxunna yi mini na yi.
Nanse na ra?”

Xi saxon, e mi n̄ a bunna fale. ¹⁵ Xi soloferede l̄x̄ni, e yi a fala Samis̄on ma jaxanla xa, e naxa, “I ya x̄m̄en nadin, a xa sandan bunna fala nxu xa. Xanamu, nxu i ganma n̄en, ε nun i fafe a denbayaan birin. Ε nxu xilixi n̄en alogo ε xa fa nxu yii geli?” ¹⁶ Samis̄on ma jaxanla yi siga wuge, a sa a fala a xa, a naxa, “N mi rafan i ma, i mi n̄ xanuxi, i bata sandan sa n̄ kon kaane bun, koni i mi a bunna falaxi n̄ tan xa.” A yi a yabi, a naxa, “N mi a bunna falaxi n̄ fafe xa, n̄ mi a falaxi nga xa, n̄ xa na fala i tan nan xa ba?” ¹⁷ A yi lu wuge na xi soloferere donse donna bun. Xi soloferede l̄x̄ni, Samis̄on yi a bunna fala a xa, bayo a bata yi a xaxinla yε so, a sa a fala a kon kaane xa. ¹⁸ Taan muxune yi a fala Samis̄on xa xi soloferede l̄x̄ni benun sogen xa bira, e naxa,

“Nanse jaxun kumin xa,
nanse senbe gbo yatan xa?”

A yi a fala e xa, a naxa,
“Xa ε mi yi x̄eεn bi n̄ ma j̄inge sungutunna
ra nun,
ε mi yi sandan bunna kolonma nun.”

¹⁹ Alatalaa Nii Sarjanxin yi godo a ma, a yi siga Asikal̄n taani. A sa muxu tonge saxan faxa m̄enni, a yi e dugine tongo, a yi e so muxune yii naxanye sandan bunna fala. A x̄el̄xin yi x̄et̄e a fafe konni. ²⁰ E yi Samis̄on ma jaxanla so banxulanna yii naxan bata yi Samis̄on mati.

15

Samis̄on yi a gbeen j̄ox̄o

¹ Waxatidi to dangu, murutu xaba waxatini, Samis̄on yi siga a jaxanla x̄on, yεxεε diina a yii. A yi a fala, a naxa, “N xa so n̄ ma jaxanla banxini.” Koni, a jaxanla fafe mi tin a so. ² A yi a fala Samis̄on xa, a naxa, “N yengi yi a ma a mi rafan i ma, n̄ bata a so i lanfaan yii. Koni, a xunyεn be, xa i na x̄on, i na tongo a j̄ox̄on na.” ³ Samis̄on yi a fala, a naxa, “Muxu yo mi n̄ yate kala tiin na iki, xa n̄ fe j̄axin ligi Filisitine ra.”

⁴ Samis̄on yi siga. A yi sa xulumase k̄em̄e saxan suxu, a yi e xunle xidi e bode ra, a yi xaye xidin xidi e xunle ra. ⁵ A yi e radεgε, a yi xulumaseene bej̄in Filisitine murutu x̄eεne yi, e yi murutu t̄ons̄onne birin gan e

nun e manpa bili nakōne siga han oliwi bili x̄eεne.

⁶ Filisitine yi muxune max̄din, e naxa, “Nde ito ligaxi?” E yi e yabi, e naxa, “Samis̄on, Timana kaan bitanna, bayo a bata a jaxanla ba a yii, a yi a so a lanfaan yii.” Filisitine yi siga e sa na jaxanla nun a fafe gan. ⁷ Samis̄on yi a fala e xa, a naxa, “Bayo ε tan a ligama i kii nin, n̄ mi dij̄e f̄o n̄ nan n̄ gbeen j̄ox̄o.” ⁸ A yi e yengε ki faj̄i, a yi muxu wuyaxi faxa. Na xanbi ra, a sa d̄ox̄ Etami faranna ra.

Samis̄on yi muxu wuli keden faxa

⁹ Nayi, Filisitine yi sa e malan Yuda kaane xili ma, e yi e sofa ganla ti Lehi rabilinni. ¹⁰ Yuda kaane yi e max̄din, e naxa, “Nanfera ε faxi nxu xili ma?” E yi e yabi, e naxa, “Nxu faxi Samis̄on nan xidideyi, alogo a naxan ligaxi nxu ra, nxu fan xa na liga a ra.” ¹¹ Nayi, Yuda kaan muxu wuli saxan yi siga Etami faran d̄εen na, e sa a fala Samis̄on xa, e naxa, “I mi a kolon a Filisitine fangan gbo en xa? I nanse ligaxi en na ito ra?” A yi e yabi, a naxa, “E naxan ligaxi n̄ na, n̄ fan na nan ligaxi e ra.” ¹² E a fala a xa, e naxa, “Nxu faxi i xididen nin, alogo nxu xa i so Filisitine yii.” Samis̄on yi a fala e xa, a naxa, “Ε k̄el̄o n̄ xa a ε mi n̄ faxama.” ¹³ E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi i faxama, nxu waxy i xidi feen nan tun yi, nxu yi i so e yii.” E yi a xidi lutin n̄εne firin na, e yi a ramini faranna ra.

¹⁴ Samis̄on to so Lehi yi, Filisitine yi gbelegbele a xili ma. Nayi, Alatalaa Nii Sarjanxin yi godo a ma. Lutin naxanye yi a yiine ma, ne yi lu alo e ganxin nan yi a ra, e yolon a yiine ra. ¹⁵ A yi sofanla nde faxaxin gbεgbε x̄ori xinden to biraxi, a yi a tongo, a yi muxu wuli keden faxa na ra.

¹⁶ Samis̄on yi a fala, a naxa,
“N na e faxa alo sofanle
sofanla gbεgbε x̄onna ra.
N bata muxu wuli keden faxa
sofanla gbεgbε x̄onna ra.”

¹⁷ A to yelin falan tiyε, a yi na gbεgbε x̄onna rawoli ayi. E yi m̄enna xili sa gbεgbε x̄ori geyana.

¹⁸ Min x̄onla yi Samis̄on suxu, a yi Alatala maxandi, a naxa, “I tan nan kisi gbeeni ito fixi i ya walikeεn ma. Iki, n̄ fa faxama ige x̄onla nan ma, n̄ faxε Ala kolontarene yii

ba?" ¹⁹ Nayi, fanyen naxan yi Lehi yi, Ala yi na bɔ, igen yi mini. Samisɔn yi a min, a niin mɔn yi yifan a ma. E yi mɛnna xili sa, a En-Hakore*, mɛnna mɔn Lehi yi han to. ²⁰ Samisɔn yi kitin sa Isirayila yi Filisitine waxatini jee tɔxɔŋe.

16

Samisɔn Gasa taani

¹ Samisɔn yi siga Gasa taani, a sa naxalan yalunxina nde to mɛnni, a so a konni. ² Gasa kaane yi a mɛ a Samisɔn bata fa na yi. E yi na rabilin, e yi dɔxɔ a yee ra kɔena ngaan na taan nabilinna yinna so dɛen na. E lu a fale e bode xa, e naxa, "Subaxani, en yi a faxa." ³ Koni, Samisɔn yi lu saxi han kɔe tagin yi maso. Kɔe tagin to a li, a yi keli, a yi taan so de balanxin suxu e nun a sɛnbɛtɛnne, a yi e nun e balan wurene tala bɔxɔni, a yi e sa a kɔe ma, a siga e ra Xebiron geyaan xuntagi.

Dalilaa yanfantenyana

⁴ Na danguxina, naxanla nde yi rafan Samisɔn ma Soreki lanbanni, na naxanla yi xili nɛn Dalila. ⁵ Filisitine kuntigi suulunne yi siga na naxanla fɛma, e sa a fala a xa, e naxa, "A rakunfa i ma, alogo i xa a kolon naxan a sɛnbɛn nagboxi ayi, alogo nxu xa nɔ a suxe kii naxan yi, nxu yi a xidi, nxu yi a sɛnbɛn ba a yi, nxu keden kedenna birin gbeti gbanan wuli keden kɛmɛ soe i yiii." ⁶ Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, "N bata i mafan, a fala n xa i sɛnbɛ gbeen fataxi nanse ra e nun mɔn i xide naxan na, i sɛnbɛn yi jan." ⁷ Samisɔn yi a yabi, a naxa, "Xa muxune n xidi luti nɛnen kidi daxi solofera ra, naxanye munma xara singen, n sɛnbɛn jɔnma nɛn, n lu alo muxun bonne." ⁸ Nayi, Filisitine kuntigine yi fa lutti nɛnen kidi daxi solofera ra Dalila xɔn, naxanye munma yi xara singen. Dalila yi a xidi ne ra. ⁹ Anu, muxune yi malanxi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa, "Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!" A yi lutine bolon, alo tɛen lutin bolonma kii naxan yi. Nayi, a sɛnbɛn binla mi kolon.

¹⁰ Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, "I bata n mayenden, i bata wulen fala n xa. Iki, n bata i mafan a fala n xa i

xide kii naxan yi." ¹¹ A yi a fala a xa, a naxa, "Xa muxune n xidi luti nɛnen ra naxanye munma rawali singen, n sɛnbɛn jɔnma nɛn nayi, n yi lu alo muxun bonne." ¹² Dalila yi luti nɛnen tongo, a yi a xidi ne ra. Muxune mɔn yi tixi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa, "Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!" A yi lutine bolon alo garin nan yi a yiine ma.

¹³ Dalila yi a fala Samisɔn xa, a naxa, "Han to i n mayendenma, i wulen falama n xa. A fala i xide kii naxan yi." A yi a fala a xa, a naxa, "I xa n xun sɛxɛn dɛnbɛxin kira soloferene dɛgɛ gesɛ sɔxɔn wudin na."

¹⁴ Nayi, Dalila yi na ligi, a yi e xidi wudin na. Na xanbi ra, a yi gbelegbele, a naxa, "Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!" Samisɔn yi xulun, a yi gesɛ sɔxɔn wudin tala. ¹⁵ Dalila yi a fala a xa, a naxa, "Nanferra i a falaxi, i naxa, 'I rafan n ma!' Anu, i mi laxi n na? I bata n mayenden sanja ma saxan, i mi tin i sɛnbɛ gbeen binla fale n xa." ¹⁶ Dalila yi lu a tɔrɛ na fala kedenna ra lɔxɔ yo lɔxɔ, a mi yi a danma han Samisɔn niin yi rajaxu a ma. ¹⁷ Nayi, Samisɔn yi a wundon fala a xa, a naxa, "Han to n xunna mi bi, bayo n tan nasarijanxin na a ra Ala xa benun n xa bari waxatin naxan yi. Xa n xunna bi, n sɛnbɛn jɔnma nɛn, n lu alo muxun bonne."

¹⁸ Dalila to a kolon a Samisɔn bata a wundon fala a xa, a yi sa na fala Filisitine kuntigine xa, a naxa, "Iki, ε fa, bayo Samisɔn bata a wundon fala n xa." E yi siga gbetin na e yiii a konni e naxan ma fe fala a xa. ¹⁹ Dalila yi Samisɔn naxi a sanne fari, a yi muxune xili, e yi a xun sɛxɛn dɛnbɛxin kira soloferene bi, e yi a sɛnbɛn ba fɔlɔ a yi.

²⁰ Dalila yi a fala a xa, a naxa, "Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!" A to xulun, a mirixi a ma, a naxa, "N na n sɔtɔma nɛn ito ra alo n darixi a ra kii naxan yi." Koni, a mi yi a kolon a Alatala bata yi a masiga a ra. ²¹ Filisitine yi Samisɔn suxu, e yi a yeeɛne rate a kui, e yi siga a ra Gasa taani, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra. E yi Samisɔn karahan a xa lu se din gɛmɛn firifire kaso banxini.

Samisɔn faxa fena

* **15:19:** En-Hakore: a bunna nɛen fa fala "Tigin muxun xa naxan Ala maxandi."

²² Na waxatini, xabu a xunna bi, a xun səxəne bata yi mini fəlo. ²³ Ləxəna nde, Filisitine kuntigine yi e malan alogo e xa e nə sətən sewan naba, e yi saraxa gbeen ba Dagən xa, e ala. E sigin sama, e naxa, “Nxə ala bata Samisən fi nxu ma Filisitine yaxuna.”

²⁴ Yamaan to na to, elu e ala matəxε, e naxa, “Nxə ala bata nxu yaxun sa nxu sagoni, naxan yi nxə yamanan tərəma, a yi nxu faxa.” ²⁵ Bayo e yi sewaxi e lu a fale, e naxa, “En Samisən xili, a xa fa en yee ramaxa ayi!” E Samisən namini kasoon na, a lu sabaan soε e yetagi alogo e xa gele a ma. E sa a dəxə senbeten firinne longonna ra.

²⁶ Banxulanna naxan yi Samisən yii rasuxuma, Samisən yi a fala na xa, a naxa, “N xali senbeten firinne dəxən banxini ito tixi naxanye xunna, alogo n xa n digan e yi.”

²⁷ Banxin yi rafexi xemene nun jaxanle ra, Filisitine kuntigine birin yi na. Muxu wuli saxan jəxən mən yi banxin xuntagi, xemēn nun jaxanla, naxanye yi Samisən matoma a sabaan soma waxatin naxan yi.

²⁸ Nayi, Samisən yi Alatala mafan, a naxa, “N Marigma Alatala! N bata i mafan, i miri n ma. Ala! Sənbən fi n ma ito keden peeni, n xa n yee firinne jəxən fi Filisitine ra!” ²⁹ Banxin yi tixi senbeten firinna naxanye xunna, Samisən yi a kəmenna dəten keden fari, a yi a yiifanna dəten keden fari. ³⁰ Samisən yi a fala, a naxa, “Nxu nun Filisitine xa faxa!” A yi senbetenne tuntun a senben birin na, banxin yi bira kuntigine nun muxune fari naxanye yi na. E nun naxanye faxa e bode xən, ne yi wuya muxune xa dangu a bata yi naxanye faxa nun.

³¹ A ngaxakedenne nun a fafe a denbayaan birin yi siga a binbin tongoden. E to siga a ra, e sa a maluxun Sora nun Esetayoli tagi Manowa gaburun na, a fafe. A findi nən kitisaan na Isirayila yi yee məxənə.

17

Mike a susure sawurane

¹ Xemēna nde yi Efirami geya yireni nun, a yi xili nən Mike. ² Ləxəna nde, a yi a fala a nga xa, a naxa, “Muxuna nde i ya gbeti gbanan wuli keden kəmen tongo nən, i yi na kanna dangi n yee xəri, n tan nan a tongo, a n yii.” A nga yi a fala a xa, a naxa,

“Alatala xa barakan sa n ma dii xemēna fe yi.” ³ A yi na gbetin naxete a nga ma. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N waxi gbetini ito dəntəgə feni Alatala xa, alogo sawurana nde xa rafala i xa gbeti raxulunxi igen na. Iki, n bata a so i yii.” ⁴ A gbetin so a nga yii, a nga yi gbetin gbanan kəmə firin tongo, a yi gbetin so wure raxulunna yii. Na yi sawurana nde rafala gbeti raxulunxin na. A yi sa a ti Mike a banxini. ⁵ Kidena nde yi Mike konni. A bata yi batu sena nde rafala e nun susure gbeteye, a yi a dii xemē keden findi e ki muxun na.

⁶ Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kənən feen nan ligama. ⁷ Lewi bənsənna banxulanna nde yi Bətələmi taani Yuda yamanani. ⁸ Na xemēn yi keli Bətələmi yi Yuda yamanani, alogo a xa sa dəxə yire gbetə yi. A to yi sigama, a yi sa Efirami geya yiren li, siga han Mike a banxina. ⁹ Mike yi a fala a xa, a naxa, “I kelixi minən?” A yi a yabi, a naxa, “Lewi bənsənna muxun nan n na, keli Bətələmi taani Yuda yi, n dəxəde fenna nin.” ¹⁰ Mike yi a fala a xa, a naxa, “Lu n konni, i findi n ma denbayana saraxaraliin na, n na i saref fiye gbeti gbanan fu ra yee n ma, e nun dugina ndee nun dōnsena.” Lewi bənsənna muxun na yi so a konni. ¹¹ A yi tin luyə Mike konni, naxan a yengi dəxə a xən alo a diina. ¹² Na banxulanna yi yigiya Mike konni, a findi a saraxaraliin na. ¹³ Mike yi a fala, a naxa, “Waxatina nde Alatala fa hinanma nən n na bayo Lewi bənsənna muxuna nde n konni saraxaraliyani.”

18

Dan bənsənna muxune Layisi yi

¹ Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi nun. Na waxatini mən, Dan bənsənna muxune yi kə bəxə fenni e dəxə dənaxan yi, bayo han na waxatini, kə bəxə mi yi e tan yii alo bənsənna bonne Isirayila yi. ² Dan bənsənna muxune yi xemē kəndə suulun sugandi e yee, e yi e rasiga Sora nun Esetayoli yi yamanane matoden, alogo e xa e rakərəsi. Na muxune yi sa Efirami geya yiren li siga han Mike konni, e yi xi mənni. ³ E to maso Mike a banxin na, e yi Lewi bənsənna banxulanna xuiin mə, e xətə e sa

a fala a xa, e naxa, "Nde faxi i ra be? I nanse ligan be? I nanse yi be?" ⁴ A yi e yabi, a naxa, "Mike bata ito nun ito raba n xa, a n saren fima, n mən bata findi a saraxaraliin na." ⁵ E yi a fala a xa, e naxa, "Ala maxədin, alogo nxu xa a kolon nxu sigatiin naxan yi, xa na sənøyama nən." ⁶ Saraxaraliin yi e yabi, a naxa, "E siga bɔjə xunbenli, Alatala ε fɔxə ra ε sigatini."

⁷ Na xəmə suulunne yi siga, e sa Layisi taan li. E sa muxune li mənni naxanye yi bɔjə xunbenla nun makantanni, alo Sidən kaane yi kii naxan yi. Muxu yo mi yi kuntigin mafalama e yamanani. Na muxune yi makuya Sidən kaane ra, e hayu mi yi muxu yo ma. ⁸ Na muxu suulunne yi siga e ngaxakedenne fəma Sora nun Esetayoli yi, e ngaxakedenne yi e maxədin, e naxa, "E nanse toxi?" ⁹ E yi e yabi, e naxa, "E fa be! En sa Layisi kaane yəngə. Nxu bata a to, e yamanan fan. E nama lu be ε mi sese ligama, ε mafura sigə na yamanan yəngədeni! ¹⁰ E na na li, ε yama fajin toma nən na, e dəxi bɔxə fajini. Ala na bɔxən soma ε yii nən, sese mi dasama dənaxan yi bɔxə xənna fari."

¹¹ Nayi, Dan bənsənna muxu kəmə sennin yi keli Sora nun Esetayoli yi, e siga e yəngə so seene ra e yii. ¹² E yi sa e malan Kiriyati-Yeyarin yi Yuda yi. Nanara, dənaxan Kiriyati-Yeyarin xanbi ra, e mənna xili sa, a Mahane-Dan* han to. ¹³ E to keli mənni, e yi siga Efirami geya yireni, siga han Mike a banxina. ¹⁴ Nayi, na xəmə suulunna naxanye siga Layisi yamanan matodeni, ne yi a fala e ngaxakedenne xa, e naxa, "E xa a kolon fa fala batu sena nde banxini ito kui, e nun sawurane nun susure gbətə naxan nafalaxi wure raxulunxin na. Iki, ε tan nan a kolon ε naxan ligama." ¹⁵ E mən yi xətə mənni, e so Lewi bənsənna banxulanna banxini, Mike konni, e yi a xəntən. ¹⁶ Dan bənsənna muxu kəmə senninne yi tixi banxin so dəen na, e yəngə so seene suxi e yii. ¹⁷ Xəmə suulunna naxanye siga yamanan matodeni, ne yi so. E yi sawuran tongo, e nun batu seen nun susure gbətəye nun susure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin nun muxu kəmə sen-

ninne yi tixi dəen na. ¹⁸ A to bodene to soε Mike a banxini, a yi e to sawuran tongə, e nun batu seen nun susure gbətəye nun susure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin yi e maxədin, a naxa, "E nanse ligan be?" ¹⁹ E yi a yabi, e naxa, "Dundu! I nama fala ti, i bira nxu fɔxə ra, i findi nxə xabilan saraxaraliin na. Nanse rafan i ma, i findi saraxaraliin na muxu kedenna xa hanma Isirayila bənsənna nde xa?" ²⁰ Saraxaraliin yi sewa, a yi batu seen nun susurene nun sawurane rasuxu, a bira yamaan fɔxə ra.

²¹ Dan bənsənna muxune yi kiraan susu, e diidine nun e xuruseene nun e goronne tixi e yee ra. ²² E bata yi makuya Mike a banxin na, Mike nun a dəxə bodene yi e malan, e yi e sagatan. ²³ E yi gbelegbelema Dan bənsənna muxune fɔxə ra, ne yi xətə, e yi Mike maxədin, e naxa, "Nanse ligaxi? Ganli ito be nanfera?" ²⁴ A yi e yabi, a naxa, "N tan alan naxanye rafalaxi, ε bata ne nun n ma saraxaraliin tongo, ε yi fa e ra ε yii. Nanse fa luma n yii? Nanfera nayi ε n maxədinma, ε naxa, 'Nanse ligaxi?'" ²⁵ Dan bənsənna muxune yi a fala a xa, e naxa, "I nama nxu tərə, xanamu muxuna ndee nxu yə, ne xələma nən i ma, e yi i yəngə. Nayi, ε nun i ya denbayaan yi faxa." ²⁶ Na xanbi ra, Dan bənsənna muxune mən yi e sigatiin fələ. Mike to a to a e sənbən yi gbo, a yi xətə a konni.

Dan nun a yire sarıpanxina fe

²⁷ Nayi, Dan bənsənna muxune yi siga Mike a seene ra, a naxanye rafala, e nun saraxaraliin naxan yi a yii. E yi sa Layisi yəngə, e yi na yama bɔjə xunbelixin yəngə, e yi e taan gan. ²⁸ Layisi taan yi Beti-Rexobo lanbanna nin, a yi makuya Sidən na, fefe mi yi e nun muxu yo tagi. Nanara, muxu yo mi fa e malideni. Dan bənsənna muxune mən yi taan ti, e dəxə na. ²⁹ E yi taan xili sa, a Dan taana, alo Dan xinla yi kii naxan yi, e benban naxan bari Isirayila yi. Koni taan yi xili nən a singeni Layisi. ³⁰ Dan bənsənna muxune yi Mike a susure sawurane ti e yətə xa. Yonatan, Gərisəmi a dii xəməna, Musa mamandenna nun Yonatan ma dii xəməne yi findi saraxaraline ra Dan bənsənna xa han yaxune yamanan susu

* **18:12:** Mahane-Dan, e kon xuini, na bunna nən fa fala "Dan dəxədena."

waxatin naxan yi. ³¹ Mike sawuran naxanye rafala, e yi ne ti e yetε xa, e lu e batue Ala Batu Banxin waxatin naxan birin naba Silo yi.

19

Bunyamin kaane yulubina

¹ Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi. Lewi bənsənna muxuna nde yi dəxə Efirami geya yiren danna ra, na yi naxanla nde tongo a konyi naxanla ra* naxan yi kelixi Bətelemi taani Yuda yamanani. ² Koni, na konyi naxanla yi tinxintareyaan liga, a yi keli a xən, a siga a fafe konni Bətelemi taani Yuda yamanani. A sa lu mənni kike naanin, ³ a xəmən yi keli a siga a fəxə ra alogo e xa sa lan a xətε a ra. A walike banxulanna nun sofali firin yi biraxi a fəxə ra. Naxanla yi a rasənə a fafe a banxini, a fafe to a to, a yi a rasənə sewani. ⁴ A bitanna, sungutunna fafe yi a makankan, a yi lu a konni xi saxan. E yi e dəge, e yi e min, e yi xi dando ti na.

⁵ Xi naaninde ləxəni, e yi keli xətən, Lewi bənsənna muxun yi wa siga feni. Koni, sungutunna fafe yi a fala a bitanna xa, a naxa, “I dəba buru dungina nde ra, na xanbi ra, i yi siga.” ⁶ E yi dəxə, e yi e dəge, e birin yi e min. Na xanbi ra, sungutunna fafe yi a fala xəmən xa, a naxa, “Tin, i xi be, i sewa.” ⁷ Xəmən yi keli a xa siga, koni bayo a bitanna yi kankanxi a ma, a mən yi xi na.

⁸ Xi suulunde ləxəni, xəmən yi keli xətən a xa siga. Nayi, sungutunna fafe yi a fala a xa, a naxa, “Yandi, i dəba, i yi nənbanna məmə.” E birin yi e dəge. ⁹ Xəmən yi keli a xa siga e nun a konyi naxanla nun a walike banxulanna. Sungutunna fafe yi a fala a xa, a naxa, “Kəe bata so, xi be, i sewa. Tila xətənni ε siga, i sa so i konni.” ¹⁰ Koni, xəmən mi wa xi feni, a keli, a siga. A yi sa Yebusu taan li dənaxan mən xili Yerusalən, e nun a sofali firinne nun a goronne nun a konyi naxanla. ¹¹ E masoe Yebusu taan na, yanyin bata yi yanfan, banxulanna yi a fala a kanna xa, a naxa, “En so Yebusu kaane taani, en sa xi na.” ¹² A kanna yi a yabi, a naxa, “En mi soma taa gətε yi, Isirayila kaane mi dənaxan yi, en sa

xima Gibeya nin.” ¹³ A mən yi a fala a walike banxulanna xa, a naxa, “En maso yirena nde ra, Gibeya hanma Rama en sa xi mənni.” ¹⁴ E mən yi lu sige, sogen bire, e bata yi maso Gibeya taan na, Bunyamin bənsənna muxune yamanana. ¹⁵ Nayi, e yi siga mənni alogo e xa sa xi Gibeya yi. E yi so taani, e yi sa ti taan yama malanden. Koni, muxu yo mi e rasənə a banxini alogo e xa xi na.

¹⁶ Xəmə fonna nde yi fama sa keli a xəen ma. Efirami geya yiren muxuna nde nan yi na ra, a yi dəxi Gibeya nin, anu Bunyamin kaan nan mənnna muxune ra. ¹⁷ Na yi xərən to tixi taan yama malanden. Xəmə fonna yi a fala a xa, a naxa, “I sigan minən, i kelixi minən?” ¹⁸ A yi a yabi, a naxa, “Nxu sa kelixi Bətelemi taan nin Yuda yamanani. Nxu sigama fə Efirami geya yiren danna ra, n konna dənaxan yi. N kelixi Bətelemi taan nin Yuda yamanani, iki n sigama Alatala Batu Banxini. Koni muxu yo mi n nasənəxi a konni. ¹⁹ Anu, nxə sofanie balo sexən nun murutuna nxu yii, burun nun minseen fan nxu yii, n tan nun n ma naxanla nun n ma walike banxulanna xa. Sese mi dasaxi nxu ma.” ²⁰ Xəmə fonna yi a fala, a naxa, “Bəjə xunbenla xa taran i xən! Naxan na dasa i ma, n na soe i yii, i mi xima taan yama malanden be.” ²¹ A yi e raso a banxini, a yi donseen sa sofanie bun. Sigatine yi e sanne maxa, na xanbi ra, e yi e dəge, e yi e min.

²² E yi naxanaxani waxatin naxan yi, taan muxuna ndee, fe nəxi rabane yi banxin nabilin, e lu dəen makənkən han! E yi a fala xəmə fonna xa, e naxa, “Banxi kanna! Xəmən naxan soxi be, a ramini alogo nxu xa nxu makoon naba a ra alo naxanla.” ²³ Banxi kanna yi mini e fəma, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, na mi lanjə! Yandi ε nama fe xəsixin liga, bayo xəməni ito bata so n ma banxini, ε nama fe nəxini ito liga. ²⁴ N ma sungutun nasələnxin be, e nun xəməna konyi naxanla, n xa ne ramini ε ma. Naxan na ε kənen, ε yi na liga ne ra. Koni, ε nama sese nəxi liga xəmən na.” ²⁵ Koni, na muxune mi wa e tuli mati feni a ra. Nayi, Lewi bənsənna muxun yi a konyi naxanla

* ^{19:1:} Konyi naxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sətə a naxanla ra.

suxu, a yi a ramini e ma tandem. Na yi lu e yii kœna ngaan na, e yi na karahan e kafu a xœn han subaxani. Xœtonni, e yi a raxæte.

²⁶ Xœtonna to maso, naxanla a xœmen yi yigiyaxi xœme fonna naxan kon yi, naxanla yi sa bira na dœen na, han kuye yi ba.

²⁷ Xœtonni, a kanna yi keli, a banxin dœen nabi, alogo a xa siga. A yi a konyi naxanla to biraxi dœen na, a yiine saxi dœen binni.

²⁸ A yi a fala a xa, a naxa, “Keli, en siga.” Koni, a mi a yabi. Nayi, xœmen yi a binbin sa a sofanla fari, a siga a konni. ²⁹ A

to so a konni, a filen tongo, a yi a konyi naxanli bolon dungi dungin na dœxœ fu nun firin, a yi a rasiga Isirayila bœxœn birin yi. ³⁰ Naxanye birin na to, ne yi a fala, e naxa, “Han to ito nœxœnna munma ligasingen xabu Isirayila kaane keli Misiran yamanani. En na en miri feni ito ma, en falan ti en bode xa.”

20

Yengen Bunyamin kaane xili ma

¹ Isirayila kaane birin yi e malan, keli Dan ma siga han Beriseba han Galadi yamanani, yamaan yi e malan alo muxu kedenna Alatala yetagi Misipa yi. ² Yama kuntigine Isirayila bœnsœnne birin yi, ne yi ti Alaa yamaan yetagi, sofaan muxu wuli kœme naanin fan yi na naxanye yi e sanni, silanfanne yi naxanye yii. ³ Bunyamin bœnsœnna muxune yi a mœ a Isirayila kaane bata siga Misipa yi. Nayi, Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “E a fala, gbaloni ito ε sœtaxi di?” ⁴ Nayi, Lewi bœnsœnna muxun naxan ma naxanla faxa, na xœmen yi falan tongo, a naxa, “Nxu nun n ma konyi naxanla nan fa Gibeya taani Bunyamin yamanani, alogo nxu xa xi na. ⁵ Gibeya kaane yi keli n xili ma, n yi banxin naxan kui, e yi na rabilin kœen na. E yi waxi n tan nan faxa fe yi, koni e sa dutunxi n ma konyi naxanla nan ma, e yi a faxa. ⁶ Nayi, n yi n ma konyi naxanla tongo, n yi a yisœge dungi dungin na, n yi a rasiga Isirayila bœnsœnne birin yi, bayo e bata fe xœsixin liga Isirayila yi. ⁷ Iki, Isirayila kaane birin xa e bode to, ε yi fena nde ragidi.”

⁸ Yamaan birin yi keli alo muxu kedenna, e naxa, “En tan sese mi sigama a konni.

⁹ En na ito nan ligama Gibeya taan na: En kelima nœn a xili ma, en masensœnna ti.

¹⁰ Bœnsœn yo bœnsœn, xa muxu kœme na, en muxu fu tongoma nœn, xa wuli keden na, en yi kœme tongo, xa wuli fu na, en wuli keden tongoma nœn, e sa fandane fen sofane xa naxanye sa Gibeya taan yengœma Bunyamin yamanani alogo na taan xa raxœri alo a lan e kœwali naxin ma kii naxan yi, e naxan liga Isirayila yi.” ¹¹ Nayi, Isirayila kaane birin yi e malan alo muxu kedenna siga Gibeya xili ma.

¹² Isirayila bœnsœnne yi xœrane rasiga a faladeni Bunyamin bœnsœnna muxune birin xa, e naxa, “Gbaloni ito faxi ε tagi di? ¹³ Fe naxi rabaan naxanye Gibeya yi, ε ne so nxu yii, nxu xa e faxa alogo gbalon naxan Isirayila yamani, na xa nœn.” Koni, Bunyamin bœnsœnna muxune mi e ngaxakedenne xuiin suxu.

¹⁴ Bunyamin bœnsœnna muxune yi mini e taani, e sa e malan Gibeya yi alogo e xa Isirayila kaane yengœ. ¹⁵ Bunyamin bœnsœnna muxun naxanye tengœ na lœxœni, naxanye mini e taane yi, muxu wuli mœxœjœn nun sennin, silanfanna yi naxanye yii, Gibeya muxune mi yi ne yε, naxanye yaten yi sigœ han sofa kœme solofer. ¹⁶ Na ganla yε, sofa yœbaxi kœme solofer yi e yε kœmenmaan yi naxanye ra, ne birin yi nœ lantanna wœlœ nœn hali xun sexœ kedenna ma, e mi fula a ra. ¹⁷ E mœn yi Isirayila bœnsœnna bonne yate, ba Bunyamin bœnsœnna muxune ra, e yaten: Muxu wuli kœme naanin, silanfanna yi naxanye yii, e birin sofa. ¹⁸ Isirayila kaane yi keli, e siga Beteli yi, e sa Ala maxœdin, e naxa, “Nxu nde singe rasige a xa sa Bunyamin bœnsœnna muxune yengœ?” Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda kaane nan singe sigama.”

¹⁹ Na xœton bode, Isirayila kaane yi sa e malan e daaxadeni Gibeya binni.

²⁰ Na xanbi ra, e mœn yi siga Bunyamin kaane yengœdeni, e yi sa ti yengœ so xinla ma Gibeya yetagi. ²¹ Bunyamin kaane yi mini Gibeya taani. Na lœxœni, e yi Isirayila kaan muxu wuli mœxœjœn nun firin faxa. ²² Isirayila yamaan mœn yi e wœkile, e sa ti yengœ so xinla ma na yireni e yi sa tixi dœnaxan yi lœxœ sin-

geni. ²³ Isirayila kaane yi siga, e sa wuga Alatala yetagi han jinbanna. E yi Alatala maxodin, e naxa, “N xu mən lan nxu sa Bunyamin kaane yengə ba, nxu ngaxakedenne?” Alatala yi e yabi, a naxa, “E sa e yengə.” ²⁴ Isirayila kaane mən yi siga Bunyamin kaane yengedeni ləxə firindeni. ²⁵ Na ləxə firindeni, Bunyamin kaane yi mini Gibeya yi, e yi muxu wuli fu nun solomasexə faxa Isirayila kaane ra, silanfanna yi naxanye yii. ²⁶ Nayi, Isirayila yamaan birin yi siga Beteli yi. E sa wuga mənni, e lu Alatala yetagi, e sun na ləxəni han jinbanna, e saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ba Alatala yetagi. ²⁷ Isirayila kaane yi Alatala maxodin. Na waxatini, Alaa Layiri Kankiraan yi mənnanin, ²⁸ Haruna mamandenna, Eleyasari a dii xəmən Finexasi nan yi tixi Alatala yetagi. E yi a fala, e naxa, “N xu mən nəe Bunyamin kaane, nxu ngaxakedenne yengə ba, hanma nxu xa a lu na kiini?” Alatala yi e yabi, a naxa, “E siga, bayo n na e sama nən e sagoni tila.”

²⁹ Nayi, Isirayila kaane yi sofane luxun Gibeya rabilinni. ³⁰ Isirayila kaane yi siga Bunyamin kaane xili ma xi saxande ləxəni, e sa ti yengə so xinla ma Gibeya yi alo e yi darixi a ra kii naxan yi. ³¹ Bunyamin kaane yi mini yamaan yengedeni, e yi e masiga taan na, alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi Isirayila sofane faxa fələ, e muxu tonge saxan faxa burunna ra Beteli nun Gibeya kiraan xən.

³² E yengi yi a ma a e bata Isirayila kaane nə alo e darixi a ra kii naxan yi. Koni Isirayila kaane yi a falama nən, e naxa, “En na en gi, en yi Bunyamin kaane mabandun burunna binni, en yi e makuya Gibeya ra.”

³³ Isirayila sofane birin yi keli e tidene yi, e sa ti Baali-Tamara yi. Isirayila kaan naxanye yi luxunxi Geba binni, ne yi mini Bunyamin kaane xanbi ra e yengedeni Gibeya lanbanni. ³⁴ Isirayila sofa kendən wuli fuun yi siga Gibeya taan xili ma. Yengen yi jaxu ayi, koni Bunyamin kaane mi yi a kolon a na gbalona e sətə. ³⁵ Alatala yi Bunyamin kaane rayarabi Isirayila kaane xa, e yi sofa wuli məxəjən nun suulun sofa kəmə faxa na ləxəni.

³⁶ Bunyamin kaane yi a kolon a e bata nə. Anu, Isirayila kaane e gi nən Bunyamin kaane yee ra, bayo e yi laxi e sofa luxunxine ra Gibeya taan xili ma. ³⁷ Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi so Gibeya taani mafuren, e taan yiren birin suxu, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra. ³⁸ E nun Isirayila sofaan bonne yi lanxi taxamasenna nde nan ma. Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi lanma e xa tutin nate taan xun ma. ³⁹ Isirayila sofane to xətə e xanbi ra yengəni, Bunyamin kaane yi e muxu tonge saxan faxa, e yengi yi a ma, a e bata e nə alo e darixi a ra kii naxan yi. ⁴⁰ Koni na waxatini, tutin naxan yi findixi taxamasenna ra, na yi te fələ Gibeya taan xun ma. Bunyamin kaane yi e yee raxətə, e tutin to tə taan xun ma. ⁴¹ Isirayila kaane yi xətə Bunyamin kaane xili ma. Bunyamin kaane yi gaxu, bayo e bata yi gbalon to fe e ma. ⁴² E yi e gi Isirayila kaane bun, e siga tonbonna binni, koni e mi tanga yengen ma. Bunyamin kaan naxanye yi fama taane binni, Isirayila kaan naxanye yi taane yi, ne yi ne faxa. ⁴³ Isirayila kaane yi Bunyamin kaane rabilin, e lu e kedə, e lu e faxə kira yi, e mi tin e yi e matabu han Gibeya sogeteden binni. ⁴⁴ Bunyamin sofa wuli fu nun solomasexə yi faxa. ⁴⁵ Bunyamin kaan bonne yi e gi siga tonbonna binni, siga Rimən fanyen binni. Ne muxu wuli suulun yi faxa kira yi, e yi a dənxəne kedi han Gidomi yi, e mən yi muxu wuli firin faxa e ra.

⁴⁶ Bunyamin kaan naxanye faxa na ləxəni, sofa wuli məxəjən nun suulun, sofa kendən gbansanna. ⁴⁷ Koni muxun naxanye e gi siga tonbonne binni, muxu kəmə sennin kisi nən ne ye e sa so Rimən fanyen yireni, e lu mənni han kike naanin. ⁴⁸ Isirayila kaane yi xətə Bunyamin yamanani, e yi e muxune faxa silanfanna ra e nun xuruseen naxanye birin yi na. E yi təen so taane birin na.

21

Naxanye Bunyamin bənsənna xa

¹ Isirayila kaane e malanjə Misipa yi, e bata yi e kələ nun, e naxa, “Isirayila kaa yo nama a dii təmən fi Bunyamin bənsənna muxuna nde ma.” ² Yamaan yi fa Beteli yi

e lu Ala yetagi han jinbanna. E wuga, e yi e xuini te,³ e naxa, “Alatala, Isirayila Ala, nanfera ito ligama Isirayila yi to, Isirayila bənsənna nde yi tunun?”⁴ Na xətən bode, yamaan yi keli xətən, e yi saraxa gandena nde yitən mənni, e yi saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ba.⁵ Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Isirayila bənsənne muxun mundun mi faxi Alatala yetagi be Isirayila bənsənne birin ye?” E bata yi e kələ fa fala, naxan yo mi fa Alatala yetagi Misipa yi, e na kanna faxama nən.⁶ Bunyamin kaane kininkininna yi Isirayila kaane suxu, e ngaxakedenne, e yi a fala, e naxa, “Bənsənna nde bata ba Isirayila ra to.⁷ En nanse ligama Bunyamin kaane xa naxanye luxi, bayo en bata en kələ Alatala yi a en nama en ma dii təməne fi e ma e naxanla ra?”⁸ Nayi, e yi maxədinna ti, e naxa, “Muxuna ndee Isirayila bənsənne muxune ye ba naxan mi faxi Alatala yetagi Misipa yi?” E yi a kolon a Yabəsi-Galadi kaan muxu yo mi yi faxi yamaan daaxadeni.⁹ E yi yamaan yate, e yi a to Yabəsi-Galadi muxu yo mi yi na.¹⁰ Nayi, yamaan yi xəmə kəndə wuli fu nun firin nasiga, e yi yamarini ito so e yii, e naxa, “E siga ε sa Yabəsi kaane birin faxa silanfanna ra Galadi yi, xəməne nun jaxanle nun diidine.¹¹ E xəməne birin faxa, e nun jaxanla naxanye bata dəxə xəmen xən.”¹² E yi sa sungutun nasələnxin muxu kəmə naanin li Yabəsi-Galadi yi naxanye munma yi xəmen kolon singen, e yi siga e ra daaxadeni Silo yi Kanan yamanani.

¹³ Yamaan birin yi xərane rasiga lanna fe faladeni Bunyamin bənsənna muxune xa naxanye yi dəxi Rimən fanye yireni.¹⁴ Na waxatini, Bunyamin bənsənna muxune yi xətə, Isirayila kaane yi jaxanle so e yii e naxanye lu e nii ra Yabəsi-Galadi yi. Koni, e birin mi jaxanla sətə.

¹⁵ Isirayila kaane yi kininkinin Bunyamin bənsənna muxune ma, bayo Alatala bata yi gbalon nagodo Isirayila bənsənne muxune ma.¹⁶ Yamaan kuntigine yi a fala, e naxa, “Naxalan mi fa Bunyamin bənsənni. En nanse ligama, alogo xəmen naxanye mi faxaxi ne xa jaxanle sətə?¹⁷ Bunyamin bənsənna muxu dənxəne xa yiwuya al-

ogo bənsənna nde nama raxəri Isirayila yi.¹⁸ Koni, en mi nəε en ma dii təmən soε e yii e jaxanle ra, bayo Isirayila kaane bata yi e kələ, e naxa, ‘Dangan na kanna xa naxan na a dii təmən fi Bunyamin kaana nde ma!’ ”¹⁹ Nayi, e yi a fala, e naxa, “Sanla nde Alatala xa Silo taani nəε yo nəε Betəli taan kəmənna binni, kiraan sogeteden binni naxan Betəli nun Siken tagi, Lebona taan yiifanna ma.”²⁰ Na xanbi ra, e yi yamarini ito fi Bunyamin kaane ma, e naxa, “E sa ε luxun manpa bili nakəne yi.²¹ E yi lu ε yəε rakojinjə, nayi, Silo sungutunne na mini, siga e bodondeni, ε mini manpa binle bun, ε keden kedenna birin yi Silo sungutunna nde tongo, ε yi e findi ε jaxanle ra, ε siga Bunyamin yamanani.²² Xa efafane hanma e ngaxakedenne fa e mawuga nxu fəma, nxu a fale e xa, nxu naxa, ‘E kininkinin e ma, bayo nxu mi jaxalan fenxi e xa yəngəni. E tan xa mi e soxi e yii. Nayi, ε mi findixi fe kalane ra.’ ”²³ Bunyamin kaane yi na kawandi xuiin suxu, e yi jaxalan wuyaxi sətə sungutunne ye naxanye yi sigama e bodondeni Silo yi. Na xanbi ra, e yi xətə e yamanani, e mən yi sa e taane ti, e dəxə na.²⁴ Na waxatini, Isirayila kaan bonne yi keli yamani, e xətə e bənsənne nun e xabilane yi, e sa dəxə e bəxçəne yi.

²⁵ Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kənən feen nan ligama.

Ruti Ruti a Fe Taruxuna

Ruti Moyaba kaana a fe taruxun nan ito ra. Ruti a fe taruxu ligaxi waxatin naxan yi, kitisane nan yi Isirayila yεεratine ra. Ruti yi a mame Nowεmi fεma. A siga nεn Nowεmi fεxε ra a konni Isirayila yamanani. Ruti nun a mame Nowεmi yi na waxatin naxan yi, a dεxε nεn a xεmε singen xabilan muxuna nde xεn ma. Ala yi a baraka, a dii xεmena nde sεtε naxan yi xili Obedi. Taruxuni ito bata a yita en na fa fala Ala hinanma siyane birin muxune ra naxan na fa a ma, a findi a muxun na. Ruti findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbana nde sεtε muxun nan na. Amasεtε Obedi nan Yese sεtε. Yese yi Manga Dawuda sεtε. Yesu nga kelixi Manga Dawuda bεnsεnna nin (Matiyu 1:5).

Elimεeki Moyaba yamanani

¹ Kitisane yi Isirayila yamanani waxatin naxan yi, kamε gbeen yi so yamanani. Nayi, xεmena nde yi keli Betεlemei taani, Yuda yamanani e nun a jaxanla nun a dii xεmε firinne, e yi sa dεxε Moyaba yamanani. ² Na xεmen yi xili nεn Elimεeki. A jaxanla fan yi xili nεn Nowεmi. A dii xεmε firinne fan xinle nan itoe ra, Malɔn nun Kiliyon. Efarata bεnsεnna nan yi e ra, Betεlemei kaane Yuda yamanani. Elimεeki nun a denbayaan yi siga Moyaba yamanani. E yi dεxi Moyaba yamanani waxatin naxan yi, ³ Elimεeki yi faxa. Nowεmi yi findi kaja gileñ na e nun a dii xεmε firinne yi lu. ⁴ Nowεmi a dii xεmen yi Moyaba jaxanle futu. Naxanla boden yi xili Oropa, boden fan yi xili Ruti. Nba, e yi lu mεnni han nεe fu nεxεn. ⁵ Na xanbi ra, a dii xεmε firinne, Malɔn nun Kiliyon fan yi faxa. Nowεmi keden peen yi lu amasεtε a xεmen nun a dii xεmεne bata yi faxa.

Ruti yi bira Nowεmi fεxε ra

⁶ Nowεmi yi a mε fa fala a Alatala bata a yamaan baraka Isirayila yamanani. Marigin bata balon so Isirayila kaane yii ki fajin. Nanara, Nowεmi yi a yitɔn a keli

Moyaba e nun a mamuxune. ⁷ Nowεmi yi dεxi dεnaxan yi a keli mεnni, a mamuxu firinne biraxi a fεxε ra, e yi kiraan suxu xεtε Yuda yamanani. Koni e kira yi, ⁸ Nowεmi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “Ε xεtε, birin xa siga a nga konni. Alatala xa hinan ε fan na alo ε bata hinan n tan nun n ma diine ra kii naxan yi naxanye faxaxi. ⁹ Alatala xa xεmε fajin fi ε ma e nun bεnε xunbenla ε banxine kui.”

Awa, Nowεmi yi a jngu a mamuxune ma, koni e lu wugε e mame a fe ra. ¹⁰ E yi a fala e mame xa, e naxa, “En-εn, en birin xa siga i kon kaane fεma.”

¹¹ Nowεmi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “N mamuxune, a lan ε xa xεtε ε konni. Nanfera ε waxi a xεn ma en birin xa siga? Ε yengi a ma fa fala a n mεn nεe dii xεmena nde bare nεn naxanye ε fute ba? ¹² Ε xεtε ε konni amasεtε n tan bata fori xεmε taa ra dεxεn ma. Hali n na a fala n naxa n xεmε gβεtε sεtε to kεεn na, n dii xεmεne bari, ¹³ ε nε dεxε han ne yi gbo ba? En-εn, n mamuxune, ε a kolon a na mi lige. Alatala bata n tan, Nowεmi a dunuja ragidin xεdεxε ayi dangu ε gbeen na.”

¹⁴ Nba, Oropa nun Ruti mεn yi wuga fεlɔ. Awa, Oropa yi a jngu a mame ma, a xεtε a konni, koni Ruti tan mi tin xεtε. ¹⁵ Nanara, Nowεmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “Ruti, Oropa bata siga a muxune fεma e nun a gbee alane. I fan xa siga a fεxε ra ε konni.”

¹⁶ Koni Ruti yi Nowεmi yabi, a naxa, “I nama a fala a n xa xεtε i fεxε ra. N mame, en birin xa siga. I na siga yire yo yi, en birin nan sigama na yi. I dεxε yire yo yi, n fan dεxεn na nin. I ya muxune yi findi n ma muxune ra, i ya Ala yi findi n ma Ala ra. ¹⁷ I na faxa yire yo yi, n fan faxan mεnna nin, n maluxun mεnni. Xa sese en tan firinna fata, xa sayaan mi a ra, Alatala a tεrɔn naxan jaxu dangu tεrɔn birin na, na xa n li.”

¹⁸ Nba, Nowεmi to a to a Ruti bata kankan a ma, a fε e firinna birin xa siga, Nowεmi mi fa fala yo ti sεnεn.

¹⁹ E firinna birin yi siga han Betεlemei taani. E soxina, taan birin yi kabε e fe ra, naxanle yi lu a falε, e naxa, “Nowεmi nan yati ito ra ba?”

²⁰ Nowəmi yi e yabi, a naxa, “Ε nama n xili Nowəmi, koni ε n xili ba ‘Səxəletəna’ amasətə Ala Sənbə Kanna bata tərən nafa n tan ma. ²¹ Nba, n tan Nowəmi kelima be waxatin naxan yi, se wuyaxi yi n yii nun. Koni Alatala bata n naxətə be yi sese mi fa n yii sənən. Nanfera ε tan naxanle n xilima a Nowəmi.* Alatala bata yelin n yalagə, Ala Sənbə Kanna bata tərən nafa n ma.”

²² Nba, Nowəmi nun a mamuxun Ruti fa kii nan na ra sa keli Moyaba yamanani fa Bəteləmi yi malo xaba waxatini.

2

Ruti yi siga Boosu a xəen ma

¹ Xəməna nde yi Nowəmi a xəmən xabili a xili Boosu. Muxu kəndən nan yi a ra e nun nafulu kannə. E nun Elimələki yi xabila kedenna nin. ² Ləxəna nde, Ruti Moyaba kaan yi a fala a mame Nowəmi xa, a naxa, “N xa siga malo xəri yikentundeni. Waxatina nde, muxuna nde tinma nən n yi na liga.” Nowəmi yi a yabi, a naxa, “N mamuxuna, awa siga.”

³ Nayi, Ruti yi siga xəena nde ma malo xəri makentundeni walikəne fəxə ra. Boosu nan ma xəe yi na ra Elimələki xabila yi muxuna nde. ⁴ Ndədi ligaxina, Boosu fan yətəen yi fa keli Bəteləmi yi, a yi a fala walikəne xa, a naxa, “Alatala xa lu ε xən.” E yi a yabi, e naxa, “Alatala xa i fan baraka.”

⁵ Boosu yi a walikə kuntigin maxədin, a naxa, “Naxalan sungutunna mundun ito ra?”

⁶ Kuntigin yi Boosu yabi, a naxa, “Naxalan xəjən nan a ra naxan kelixi Moyaba yamanani, a faxi Nowəmi nan fəxə ra. ⁷ A n maxədin nən a xa bira n ma walikəne fəxə ra, alogo a xa e xəri makentun. A wanla fələxi nən xabu xətənni, a baxi sigadeni nən iki a matabudeni gageni.”

⁸ Awa, Boosu yi siga Ruti fəma, a naxa, “N xa a fala i xa, i nama fa siga malo xəri yikentundeni dədə yi sənən fə n ma xəen ma be. Ε nun naxanli itoe xa lu wale be.

⁹ Bira walikəne fəxə ra, e nəma yire yo xabə, i siga e fəxə ra mənni. N bata yamarin fi n ma muxune ma a e nama i tərə. Awa, min xənla na i suxu waxati yo yi, i siga, i sa i min walikəne min seen na.”

¹⁰ Ruti yi a xinbi sin Boosu bun ma, a yi a yətagin lan bəxən ma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i xaminxi n ma fe ra? Nanfera i hinanxi n tan xəjən na?”

¹¹ Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “N bata na feene birin mə i naxan nabaxi i mame xə abu i ya xəmen faxa. N bata a kolon fa fala i bata i nga nun i fafe nun i ya yamanan bejin, i fa be yi, i fa so n ma muxune yε, i mi yi naxanye kolon a fələni. ¹² Ruti, i bata naxan liga, Alatala xa i barayi. I yi duba kamalixin sətə keli Alatala Isirayilaa Ala yii i faxi naxan fəma i ratanga feen na.”

¹³ Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, i fan n tan xa, i bata n bəjən xunbeli fala fajin na i naxan tixi n xa, amasətə hali i ya walikə keden peena a fisa n tan xa.”

¹⁴ Awa, dəge waxatina a lixina, Boosu yi Ruti xili, a naxa, “Fa be, en birin xa fa en dəge. Buruna nde tongo i yi a sin sabini.” Nba, Ruti nun walikəne yi sa dəxə e nun Boosu. Boosu mən yi donse ganxina nde radangu Ruti ma. Ruti yi a dəge han a lugo, a donse dənxən mən yi lu a yii. ¹⁵ Nba, Ruti mən sigaxi na malo xəri makentundeni, Boosu yi yamarin fi a walikəne ma, a naxa, “Ruti xa a xaba han xidine saxi dənaxan yi. Ε nama a rayagi fe yo raba. ¹⁶ Na na dangu, ε mən xa maala nde ba xidine ra, ε yi e rabejən bəxən ma, a yi e tongo. Ε nama fala yo ti a xili ma.”

¹⁷ Awa, Ruti yi feriñən maala malanjə han jənbanna ra. A yi a maala bənbə, a yi a liga fayida barama xungbeen yε firin jəxən. ¹⁸ Ruti yi maali ito tongo, a siga a ra taani. A bata naxan birin malan, a sa na yita a mame ra. Ruti mən yi a donse dənxəne so a mame yii. ¹⁹ Nowəmi yi Ruti maxədin, a naxa, “I sa maala nun donseni itoe birin malanxi minən yi? I yi walima nde a xəe ma nun? Muxun naxan yi yengi dəxə i xən ma, Ala xa na kanna baraka!”

Awa, Ruti yi a fala a mame Nowəmi xa, a naxa, “N yi sa walima na xəmən nan ma xəe ma naxan xili Boosu.”

²⁰ Nowəmi yi kabə, a naxa, “Alatala naxan ma hinan mi jənəfə faxa muxune nun niiramane xa, na xa Boosu baraka.” Nowəmi mən yi a fala Ruti xa, a naxa, “Na xəməna, nxu bari boden na ra naxan en

* **1:21:** Nowəmi bunna nən fa fala “Səwa muxuna.”

goronna tonge, a yi a yengi dəxə en xən ma.”

²¹ Nanara, Ruti Moyaba kaan yi a fala Nowəmi xa, a naxa, “Naxan dangu a birin na, Boosu mən yi a fala n xa a nxu nun a walikəne xa lu maala nde xabə han e yelin waxatin naxan yi.”

²² Nowəmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, a lan ε nun naxanle xa lu wale Boosu a xəen ma. Xa i sa wali muxu gbetēne xəen ma, waxatina nde i tərəma nən.” ²³ Awa, Ruti yi siga xəen ma, a lu wale Boosu walike naxanle fəxə ra han e yelin maala nun murutun birin malanjə. Ruti mən yi lu a mame fəma.

3

Ruti a xəmə sətəfəna

¹ Ləxəna nde, Nowəmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, n xa xəmən fen i xa alogo i xa səwa. ² I a kolon, na Boosu naxan tinxi ε nun a walike naxanle yi wali, en nun na barixi nən. To ninbanna ra, Boosu sa a maala bənbəma nən. ³ Awa, Ruti, sa i maxa, i latikənənna nde so i ma. I yi i ya dugi fəjine tongo, i yi i yitən. Na na dangu, i siga Boosu a malo bənbədeni. Koni a nama a kolon de a i na yi han a yelin a dəgedeni.

⁴ Awa, a sa xima dənaxan yi, i xaxili lu mənna xən ma. Boosu na xi waxatin naxan yi, i siga, i sa a mafelenni te, i yi i sa a san laben na. I lan i xa naxan ligə, a tan yətəen na falama i xa nən.”

⁵ Awa, Ruti yi Nowəmi yabi, a naxa, “I naxan yo fala n xa, n na nan ligama.”

⁶ Nba, Ruti yi siga malo bənbədeni, a yi a ligə alo a mame a yamarixi kii naxan yi.

⁷ Boosu yelixina a dəgedeni, a niin yi fan a ma. A sa a sa maala dəxən, a xi. Ruti yi siga na yi dəjin, a yi Boosu a mafelenni te, a yi a sa a san laben na. ⁸ Kəe tagini, Boosu yi matugan, a xulun, a yi a maxətə, a yi a təreña naxanla saxin na a san laben na. ⁹ Boosu yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na?”

Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, n tan na a ra. I yengi dəxə n xən ma, i yi n goronna tongo, bayo ε nun Nowəmi barixi nən. Nayi, yandi, n futu.”

¹⁰ Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “Alatala xa i baraka. I naxan ligaxi iki, na bata a

yita n na fa fala i bata nxə xabilan binya. Na binyen gbo dangu i mame gbeen na i bata naxan ligə a xa. I nəe banxulan nərena nde fenjə hali a findi se kanna ra hanma yiigelitəna, koni i mi tinxi na ma. ¹¹ Awa Ruti iki, i nama xamin, i na wa sese xən ma a fala n xa, n na a ligə i xa amasətə muxun birin i ya naxalan fəjiyaan kolon taan kui. ¹² Nəndin na a ra, fa fala nxu nun Nowəmi barixin na a ra, koni xəmə keden na, na nun Nowəmi tagi so dangu n tan na. ¹³ Xi be to han tila xətənni, en na a matoε xa a tinjə i goronna tonge. Xa a tin, na lan. Koni xa a mi tin, n bata n kələ habadan Alatala yi fa fala n tan, Boosu, i goronna birin tonge. Ruti, i sa han xətənni.” ¹⁴ Nanara, a yi a sa Boosu san laben na han xətənni. Koni a yi keli subaxani amasətə Boosu mi yi waxi a xən ma a muxe xa a kolon fa fala a yi na yi nun. ¹⁵ Benun Ruti xa siga, Boosu yi a fala a xa, a naxa, “I ya xunbeli domaan ba i ma, i yi a yifulun be yi.” Ruti yi a xunbeli domani sa. Boosu yi maala ligaseen yε tonge naanin ε nun naanin jəxən sa Ruti a xunbeli domani. Boosu yi Ruti rate a ma. A yi siga a ra taani. ¹⁶ Ruti a konna lixina, a mame yi a maxədin, a naxa, “N mamuxuna, nanse danguxi na?”

Ruti yi na feene birin yεba a xa Boosu naxan ligaxi a xa. ¹⁷ Ruti mən yi a fala a mame xa, a naxa, “Boosu maali ito soxi n yii nən, a n yii genla nama fa i fəma.”

¹⁸ Awa, Nowəmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “Iki, dija han i yi a to a rəjanma kii naxan yi. Boosu mi dəxə fə a feni itoe birin yitən.”

4

Boosu yi Ruti futu

¹ Boosu yi siga taan so dəen na, a sa dəxə na. A yi na waxatin naxan yi, Eliməleki bari boden yətəen yi fa, Boosu bata yi naxan ma fe fala Ruti xa nun. Boosu yi xəmən xili, a naxa, “N xəyina, fa, i fa dəxə be.” A yi siga na yi a sa dəxə. ² Awa, Boosu yi taan fori muxu fu xili alogo e fan xa fa dəxə a fəma. E to fa dəxi na, ³ Boosu yi a fala a bari boden xa, a naxa, “Iki, Nowəmi mən bata fa sa keli Moyaba yamanani, a waxi Eliməleki a bəxən mati feni, en bari bodena. ⁴ A lan i xa feni itoe kolon. Awa, xa i waxi a sara

feni, a sara fonni itoe yee xori. Koni xa i mi waxi a xon ma, i na fala n tan Boosu xa amasotxa i mi a sarama, a lan n tan yi a sara.” Na xemen yi Boosu yabi, a naxa, “N tan a sarama nen.”

⁵ Boosu yi xemen yabi, a naxa, “Nba, na lanxi. Koni xa i bokoni ito sara Nowemi ma, i Moyaba naxanla Ruti fan dodoxma nen i ya naxanla ra alogo bokon xa lu a xemen keen naxan faxaxi.”

⁶ Xemen yi Boosu yabi, a naxa, “N tinma nen nayi, i yi na xeen sara amasotxa n na tongo, a mi noe finde n keen na n ma diine xa. I tan xa a sara amasotxa mi lan n tan yi a sara.”

⁷ Nba, na waxatini benun muxune xa yelin sare sodeni hanma benun e xa e yii seene masara e bode yi, keden yi a sankidin bama nen a sanni yamaan tagi, a yi a so boden yii naxan a seen sarama a ma. Na waxatini Isirayila kaane yi a yitama nen nayi fa fala feen birin bata jan e tagi.

⁸ Nanara xemeni ito yi a fala Boosu xa, a naxa, “I tan xa bokon sara.” Xemen yi a sankidin ba a sanni, a yi a so Boosu yii. ⁹ Awa, Boosu yi a fala yamaan fonne birin xa e nun muxun naxanye yi na yi, a naxa, “E birin bata findi seren na to fa fala a n bata Elimelki nun Kiliyon nun Malon ma seene birin sara naxanye Nowemi yii. ¹⁰ Naxan saxi na fari, Ruti Moyaba kaana, Malon ma kajna gilen bata findi n ma naxanla ra. Nayi, faxa muxun kon kaane mi fulama a keen na. A xabilana fe sigama nen yeen na a muxun bonne ye e taani. E tan fonne bata findi seren na feni itoe yi.”

¹¹ Awa, kuntigine nun muxun bonne yi Boosu yabi, e naxa, “Awa, nxu bata findi seren na. Alatala xa i ya naxanla ligalo Rakeli nun Leya naxanye dii wuyaxine bari, ne yi findi Isirayila yamaan na. Ala xa i findi se kanna ra Efarata bonsonna ye. I mon yi findi xili kan gbeen na Betelemi taani. ¹² Alatala xa dii wuyaxi fi i ma fata na sungutunna Ruti ra, i xabilan yi gbo ayi alo Peresi mamandenne kii naxan yi Tamari naxan bari Yuda ma.”

Boosu nun a mamandenne

¹³ Awa, Boosu yi Ruti tongo, a findi a naxanla ra. Alatala yi Ruti baraka, a

yi fudikan, a yi dii xemen sot. ¹⁴ Nayi, naxanle yi a fala Nowemi xa, e naxa, “En xa Alatala tantun amasotxa bata mamandenna fi i ma to naxan a yengi dodoxma i xon ma. Ala xa diidini ito findi xili kan gbeen na Isirayila yamanani. ¹⁵ I rafan i mamuxun ma. Ruti mon bata fe fajin ligi i xa hali dangi dii xeme solofera ra. Iki, Ruti bata mamandenna nde so i yii naxan i nii yifanma i ma, a yi i mali i ya foriyani.” ¹⁶ Awa, Nowemi yi diin tongo, a yi a maso a ra, a yi a yengi dodoxa xon ma.

¹⁷ E dodoxa bode naxanle yi Ruti a dii xemen xili sa Obedi. E yi a fala muxun birin xa, e naxa, “Nowemi bata mamandenna sot, dii xemen na a ra.” Awa, Obedi yi Yese sot. Yese fan yi Manga Dawuda sot.

¹⁸ E bonsonna muxune xinle ni itoe ra, keli Peresi ma han sa dodoxa Manga Dawuda ra.

Peresi nan Xesiron sot.

¹⁹ Xesiron yi Rami sot.

Rami yi Aminadabo sot.

²⁰ Aminadabo yi Naxason sot.

Naxason yi Salimon sot.

²¹ Salimon yi Boosu sot.

Boosu yi Obedi sot.

²² Obedi yi Yese sot.

Yese yi Dawuda sot.

Samuyeli Singena Nabi Samuyeli nun Səli nun Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito xili saxi Nabi Samuyeli nan xun ma, naxan findi kitisa dənxən na benun mangane xa dəxə Isirayila yi. Ala a findi nən a yamaan xunbaan na waxati xədexəne yi. A findi nən nabiin na, a mən yi mangayaan naba Isirayila yi. Isirayila kaane mi yi fa e wasa soma kitisane yi, e yi wa a Ala xa manga keden dəxə Isirayila yi kitisane funfuni. Hali Samuyeli to yi tondima, a yi yamaan waxən feen liga fata Alaa yamarin na, a mangan dəxə naxan yi findixi Səli ra. Anu mafuren, Səli yi fe naxine liga fələ lan Ala ma han Ala yi ba a maliyə. Nayi, Ala yi foningen Dawuda sugandi, naxan tima Səli funfuni. Dawuda yi findi Səli a walikəen na, na yi a xaran mangayaan wanle ma benun a xa findi mangan na. Koni, a yi a gi Səli bun ma naxan yi wama a faxa feni. Keli Samuyeli Singen sora 16 ma han a sora 30, Səli sənbən yi janma, koni Dawuda tan yi sənbən sətəma. Kitabun yireni ito rajanma Səli faxa feen falan nan ma e nun a dii xəməne.

Kitabun yireni ito a yitama en na nən fa fala a Ala nan keden a yamaan mangan na. Yamanani, muxu yo mi nəe mangaya tinxinxin ligə xa a mi a magodo Sənbən Birin Kanna Alaa mangayaan bun a kiin yetəni.

Xanaa Ala Maxandina

¹ Xəməna nde yi na naxan yi kelixi Ramatayin-Sofimi yi, Efirami yamanan geya yirena. A yi xili nən Elikana, Yeroxamāa diina. Elihu nan Yeroxama sətə. Toxu nan Elihu sətə. Sufi Efirami kaan nan Toxu sətə. ² Naxalan firin yi Elikana yii, boden xili Xana, a firinden xili Peninna. Peninna bata yi diine bari, koni dii yo mi yi Xana yii.

³ Nee yo nee Elikana yi kelima nən a konni, a siga Alatala Sənbən Birin Kanna batuden Silo taani, a mən yi saraxan bama a xa. Heli

a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi mənna nin, Alatalaa saraxaraline nan yi e ra.

⁴ Elikana na yi saraxan ba ləxən naxan yi, a yi nde fima a naxanla Peninna ma nən e nun a dii xəməne nun a dii teməne birin.

⁵ Koni a yi dəxəde firin nan soma Xana yii, bayo a yi rafan a ma, hali Alatala to a findi gbantan na. ⁶ Naxanla boden yi yəngən gidima a ma nən waxatin birin, alogo a xa xələ bayo Alatala bata a findi gbantan na.

⁷ Nee yo nee Xana na yi siga Alatalaa banxini, na fe kedenna yi ligama nən. A yəngən gidi Xana ma han a wuga, a mən mi yi sese donma. ⁸ Elikana a xəmən yi a maxədin, a naxa, “Xana, nanfera i wugama, i mən mi i dəgema? Nanfera i xələxi? N tan mi fisa dii fu xa i tan yii ba?” ⁹ Ləxəna nde e yi Silo yi, donse donna to ba a ra, Xana yi siga Alatala Batu Banxin deen na Saraxarali Heli yi dəxi dənaxan yi. ¹⁰ A bəjən yi xələxi, a Alatala maxandi, a wuga han! ¹¹ A a də ti, a naxa, “Alatala Sənbən Birin Kanna, xa i yəen ti i ya walikəna marayarabin na, xa n ma fe rabira i ma, i yi kininkinin n ma, i dii keden fi n ma, n na a fima i ma nən i ya walikəen na a siin birin yi, a xunna mi biyə mumə!” ¹² Xana yi Alatala maxandi waxati xunkuye, Heli yi a deen matoma. ¹³ Xana yi falan tima a bəjəni, a deen yi ramaxama koni sese mi yi məma. Heli yi a miri a dələn nan a xunni. ¹⁴ A yi a fala a xa, a naxa, “I luma nən dələ minni han waxatin mundun? Siga, i ba dələn minjə.” ¹⁵ Xana yi a yabi, a naxa, “En-ən n kanna, naxalan tərəxin nan n na. N mi dələ minxi. N be yi n ma kəntəfinla nan taxudeyi Alatala ra.

¹⁶ I nama n miri naxalan naxin na. N bata bu Ala maxandə, bayo n tərən nun sunun nin.” ¹⁷ Nayi, Heli yi a fala, a naxa, “Siga bəjən xunbenli, Isirayilaa Ala xa na so i yii i naxan maxədinxi.” ¹⁸ Xana yi a fala, a naxa, “I ya konyin xa i ya fanna sətə.” Xana yi siga, a a dəge. Xələn yi jan a yetəgi. ¹⁹ Xətən xətən, Elikana nun a denbayaan yi keli, e e xinbi sin Alatala yetəgi, e mən yi xətə e konni Rama yi.

Samuyeli a dii nəreyana

Elikana yi a naxanla Xana kolon naxanla ra, Alatala yi a maxandin yabi. ²⁰ Na waxatini, Xana yi fudikan, a diin bari, a yi a

xili sa Samuyeli, bayo a tan naxa, “N na a maxɔdinxi Alatala nan na.” ²¹ Na xanbi ra, Elikana mən yi siga Silo yi e nun a denbayana alogo e xa sa neen saraxan ba Alatala xa e nun a xa a də tiin nakamali. ²² Koni Xana mi siga, bayo a a fala nən a xemən xa, a naxa, “Diin na də ba waxatin naxan yi, n yi a xali alogo n xa a yita Alatala ra, a yi lu na yi waxatin birin.” ²³ A xeməna Elikana yi a yabi, a naxa, “A liga alo a rafan i ma kii naxan yi. Lu be han a yi də ba. Alatala xa a falan nakamali.” Nayi, Xana yi lu Rama yi a diin namindeni.

²⁴ A to a də ba, hali a to yi xurun, a siga a ra Alatalaa banxini Silo yi e nun tura jee saxan nun murutu fujin bənbəli keden nun minse kundi keden. ²⁵ E turaan kəe raxaba, e diin xali Heli fema. ²⁶ Xana yi a fala Heli xa, a naxa, “Naxanli ito fe rabiraxi i ma ba naxan yi tixi be loxəna nde Alatala maxandideni? Nəndin na a ra yati, n tan nan yi a ra. ²⁷ N yi diin naxan maxɔdinma Alatala ma, a tan ni i ra. ²⁸ N fan wama a fi feni Alatala ma a siin birin yi, Alatala nan gbee a ra.” E yi e xinbi sin Alatala bun ma.

2

Xana yi barikan bira Ala xa

¹ Xana yi Alatala maxandi, a naxa, Sewana n bəjəni Alatalaa fe ra. Alatala nan n xunnakelixi, n nəe gele n yaxune ma nən, bayo n sewaxi i ya kisina fe yi.

² Muxu yo mi sarijan alo Alatala. En ma Ala keden peen nan en kantan fanyen na.

Ala gbete mi na, ba i tan na.

³ E nama waso falane ti. E nama konbin ti, bayo Alatala, Ala na a ra naxan feen birin kolon, a muxune kewanle birin makitima nən.

⁴ Sofa senbəmane xanle bata kala, koni naxanye fanga mi gbo ne bata senbən sətə.

⁵ Naxanye yi lugoxi nun ne donseen fenma, koni kamən yi naxanye ma nun ne mako mi fa wanla ma. Naxalan gbantan bata dii solofera bari,

koni naxan bata yi dii xəmə wuyaxi bari, na bata a kui jnan.

⁶ Alatala faxan tima, a kisin tima, a muxun nasigə laxira yi, a a bə na.

⁷ Alatala muxun fuxare, a a bannə, a nde ragodə, a nde yite.

⁸ A fangatarene rakelə nən burunburunni, a tərə muxun nakeli xubeni. A e nun kuntigine radəxə yire kedenni manga gbədəne ma.

Alatala nan bəxə xənna betən saxi, a tan nan a dəxə a funfuni.

⁹ A muxu təgəndiyaxine yisuxuma nən koni jaxudene ləma ayi nən dimini, bayo muxun mi nəən sətəma fangani.

¹⁰ Alatala na galanna xuiin namini a yaxune raxuyama ayi nən. A tan nan kitisa gbeen na han bəxən danna.

A a yamaan mangan senbən gboma ayi nən, a a manga sugandixin fangan xun masama nən.

¹¹ Na xanbi ra, Elikana yi xətə a konni Rama yi, koni Samuyeli yi lu walideni Alatala xa, saraxarali Heli bun ma.

Heli a diine

¹² Fuyantenna nan yi Heli a diine ra, e mi yi Alatala kolon. ¹³ Saraxaraline namunna nan yi ito ra lan yamaan ma: Xa muxuna nde saraxan ba, saraxaralina walikəen yi a masoma nən suben jinmatən na, wure binga də saxanna a yii. ¹⁴ A yi a rasin goronna kui hanma tundena hanma gbete. Wure bingaan na yi naxan birin səxən, na yi findima saraxaraliin nan gbee ra. Isirayila kaan naxanye birin yi fama Silo batu banxini, na nan yi ligama.

¹⁵ Koni, waxatina nde, benun e xa turen gan, saraxaralina walikəen yi fama nən a a fala saraxa baan xa, a naxa, “Fa suben gilin daxin na saraxaraliin xa. A mi tinqə i ya sube jinxin na, fə sube xindena.” ¹⁶ Xa na kanna a fala a xa, a naxa, “Sube turen xa gan singen, na xanbi ra, naxan na i kənən, i na tongo,” walikəen yi a yabima nən, a

naxa, “En-en, a so n yii iki, hanma n xa a tongo fangan na.”

¹⁷ Nayi, Heli a diine yi yulubi naxin nan tongoma Alatala mabinni, bayo saraxan naxan yi bama Alatala xa e mi yi binye yo saxi na ma. ¹⁸ Koni Samuyeli tan yi walima Alatala yetagi a banxulan nɔreyani, a maxidixi taa dugi saraxarali domani.

Samuyeli a denbayana fe

¹⁹ Nee yo nee, Samuyeli nga yi domadina nde degema nen, a a xali a diin yee ra, e nun a xemen na yi siga Silo yi neen saraxan badeni waxatin naxan yi. ²⁰ Heli yi dubama Elikana nun a naxanla xa iki, a naxa, “Alatala xa mamandenne fi i ma fata naxanli ito ra, naxan luye na diin nɔxɔni a naxan maxdin, a yi a fi Alatala ma.” Na xanbi ra, e yi xete e konni.

²¹ Alatala yi Xana ki, a yi dii xeme saxan bari e nun dii teme firin. Banxulan nɔren Samuyeli yi gboma Alatala yetagi.

²² Heli naxan bata yi fori, na yi a kolon, a diine yi naxan ligama Isirayila kaane ra, a mɔn yi a kolon fa fala e nun naxanle yi kfuma naxanye yi walima Naralan Bubun deen na. ²³ A yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ε fe sifani itoe ligama? Bayo n na ε kewali naxina fe mema yamaan birin na. ²⁴ ε lu n ma diine. N naxan mema ε xun ma Alatala a yamaan xɔn, na magaxu. ²⁵ Xa muxuna nde a boden haken tongo, Ala nɔe na kitin se nen, koni xa muxun yulubin ligia Alatala ra, nde fa kitima?” Koni e mi e baba maxadi xuiin name bayo Alatala yi wama e faxa feni.

²⁶ Banxulan nɔren Samuyeli yi gboma nen tun, a yi rafan Alatala nun muxune ma.

²⁷ Sayibana nde yi fa Heli fema a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I benbane to yi konyiyani Misiran yi Firawona yii, n na n yete makenen nen e xa. ²⁸ Isirayila bɔnsɔnnne birin tagi, n na i benba Haruna nan tongo alogo a xa findi saraxaraliin na, a wanla ke n ma saraxa ganden dexɔn, a wusulanna gan, a yi saraxarali domaan so n yetagi. Saraxane Isirayila kaane naxanye ralima n ma teen na, n ne birin so nen i benbane denbayaan yii. ²⁹ Awa, nanfera ε yoxi n ma saraxane nun kiseene ma n naxanye yamarixi

n ma banxini? Nanfera i bata i ya diine binya dangu n tan na, ε yi ε yete ratura sube dungi fajine ra Isirayila kaane fama naxan na n xɔn, n ma yamana?’ ³⁰ Bayo a na kii nin, n tan Alatalaa falan ni ito ra, Isirayilaa Ala, n naxa, ‘N bata yi a fala i ya denbayaan xa, i bɔnsɔnnna xa, han habadan ε findima nen n ma saraxaraline ra. Koni iki n na falama kεnenni, na fe mi fa a ra. N ne binyama nen naxanye na n binya, koni naxanye na n najaxu, n ne rajaxuma nen. Alatalaa falan nan na ra. ³¹ A mi fa buma, n yi i ya denbayaan kala, e nun i bɔnsɔnnna birin alogo fori nama lu. ³² I tɔrɔn toma nen n ma banxini, feen birin yi liga ki faji Isirayila yamaan xa, koni fori yo mi luye i ya denbayani. ³³ Xa n mi naxan ba n batuden dexɔn ma ε tan tagi, na luma nen alogo a xa xadan wugadeni e nun sɔxɔleni, koni i yixetene birin faxama nen benun ε xa fori. ³⁴ I taxamasenna toma nen naxan ligama i ya dii firinne ra, Xofini nun Finexasi. E firinna birin faxama nen lɔxɔ kedenni. ³⁵ Na xanbi ra, n saraxarali tɔgɔndiyaxin fenje, naxan n waxɔnnna ligε. N yi a denbayaan nasabati. Ati n ma muxu sugandixin yee ra waxatin birin yi. ³⁶ Muxu yo na lu i ya denbayani na fama nen a xinbin sindeni a bun ma alogo a xa gbetina nde sɔtɔ e nun buru dungina. A mɔn yi a fala, a naxa, Yandi, i xa tidena nde so n yii saraxaraline fema alogo n xa nɔ balon sɔtɔdeni.’ ”

3

Alatala yi makenen Samuyeli xa

¹ Foningen Samuyeli yi walima Alatala xa Heli fema, Alatala yi falan tima nen na waxatini keden keden, fe toone alo xiye, ne mi yi wuya. ² Na waxatini Heli yi saxi a konni, a yeene bata yi susu folɔ a ra, a mi yi nɔe se toe. ³ Samuyeli fan yi xima, a yi saxi Alatala Batu Banxini Alaa Kankiraan fema. Benun subaxani, yire sarijanxin lenpun mɔn yi degema waxatin naxan yi, ⁴ Alatala yi Samuyeli xili. A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.” ⁵ A a gi, a siga Heli fema, a naxa, “N tan ni i ra, bayo i bata n xili.” Heli yi a yabi, a naxa, “N mi i xilixi, xete i si i sa.” Samuyeli mɔn yi sa a sa.

⁶ Alatala mən yi Samuyeli xili, a naxa, "Samuyeli!" Samuyeli mən yi keli a siga Heli fəma a yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra, bayo i bata n xili." Heli yi a yabi, a naxa, "N mi i xilixi n ma diina, si i sa." ⁷ Samuyeli yətəen mi yi Alatala kolon, bayo a munma yi falan ti a xa han to.

⁸ Alatala mən yi Samuyeli xili a saxanden, a mən yi keli a siga Heli fəma, a yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra, bayo i bata n xili." Heli yi a kolon a Alatala nan yi foningen xilima. ⁹ Heli yi a fala Samuyeli xa, a naxa, "Siga, i si i sa. Xa i xili xuiin mə sənən, i xa a fala iki, i naxa, 'Alatala, falan ti bayo i ya walikəen tuli matixi.' " Samuyeli yi sa a sa a funfuni.

¹⁰ Alatala yi fa, a ti na yi, a mən yi xinla ti, a naxa, "Samuyeli, Samuyeli!" Samuyeli yi a ratin, a naxa, "Falan ti, i ya walikəen tuli matixi."

¹¹ Nayi, Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, "A mato, n feen ligama nən Isirayila yi, naxan yo na a mə a tuli madəxəma ayi nen. ¹² Na ləxəni n feene birin nakamalima nen Heli fari n naxan falaxi a xili ma e nun a denbayana. N mi sese luyə. ¹³ N bata yi a fala a xa, n naxa, n na a denbayaan makitima nən habadan! Amasətə a diine hakən liga nən, a tan naxan yi na kolon, a mi e yikala na liga feen ma. ¹⁴ Nanara, n bata n kələ Heli a denbayaan xa, n naxa, 'Saraxa ba, kise ba, sese mi a denbayaan hakən jənənə.' "

¹⁵ Samuyeli yi lu saxi han xətənni. A yi Alatala a banxin dəeñe rabi. Samuyeli yi gaxuma a fe toxin yəbə Heli xa. ¹⁶ Koni Heli yi Samuyeli xili, a naxa, "Samuyeli, n ma diina." A yi a ratin, a naxa, "N tan ni i ra."

¹⁷ Heli yi a maxədin, a naxa, "A falan mundun tixi i xa? Xa i Alaa fala keden peen luxun n ma, n wama nən tərən naxan xədəxə a birin xa, a xa na sa i fari." ¹⁸ Nayi, Samuyeli yi a birin yəba a xa, a mi sese luxun a ma. Heli yi a fala, a naxa, "Alatala na a ra. Naxan nafan a ma a xa na liga."

¹⁹ Samuyeli yi gboma waxatin naxan yi, Alatala yi a xən ma. A yi tin Samuyeli a falan birin xa kamali. ²⁰ Na nan a ligi Isirayila yamanan birin yi a kolon keli Dan han Beriseba, a Alatalaa nabiin nan

yi Samuyeli ra. ²¹ Alatala yi lu a yetə makənənje Silo yi, a mini Samuyeli xa, a falan ti.

4

Alaa Kankiraan yi suxu yəngəni

¹ Samuyeli a falan yi rali Isirayila birin ma.

Isirayila kaane yi mini Filisitine yəngədeni. E yi e malan Ebeni-Eseri dəxən ma, Filisitine yi malanxi Afeki yi. ² Filisitine yi e ganla ti yəngə sodeni Isirayila kaane yetəgi, yəngən yi fələ. Filisitine yi Isirayila kaane nə, e yi muxu wuli naanin faxa na yəngəni. ³ Muxu jənəne so waxatin naxan yi gali malanden, Isirayila fonne yi a fala, e naxa, "Nanfera Alatala bata a lu to Filisitine xa en nə? Awa, en siga! En sa Alatalaa Layiri Kankiraan* tongo Silo yi. En nun na xa mini, a yi en nakisi en yaxune fangan ma." ⁴ Nayi, e yi muxune rasiga Silo yi, ne yi fa Alatalaa Layiri Kankiraan na, Sənben Birin Kanna naxan dəxi maleka gubugubu kanne xun na. Saraxarali Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi Alaa Layiri Kankiraan xali.

⁵ Alatalaa Layiri Kankiraan so gali malanden waxatin naxan yi, Isirayila birin yi sənxə gbeeni te, bəxən yi xuruxurun.

⁶ Filisitine yi na mə e yi maxədinna ti, e naxa, "Nanse sənxə sənxə xui ito ra Heburu kaane malanden?" E to a kolon a Alatalaa Kankiraan bata so, ⁷ Filisitine yi gaxu. E naxa, "Alana nde bata so e gali malanden! Gbalo feen bata en li naxan munma yi liga en na nun! ⁸ Gbalona en xa! Nde en nakise alani itoe ma naxanye Misiran kaane jənənə kaxankataxi kiin birin yi tonbon yireni? ⁹ E səbə so, e findi xəməne ra Filisitine! Xa na mi a ra, e findima nən Heburu kaane konyine ra alo e yi e konyiyani kii naxan yi. E tan xəməne xa yəngən so səbəen na!"

¹⁰ Nayi, Filisitine yi yəngən nakeli, e yi Isirayila kaane nə, birin yi a gi a konni. Na yi findi kala gbeen na. Isirayila sofaan muxu wuli tonge saxan yi faxa. ¹¹ Alaa Kankiraan yi xali, Heli a dii firinne yi faxa, Xofini nun Finexasi.

* 4:3: 4.3 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

Heli sayana fena

¹² Na ləxən yetəni, xəməna nde yi a gi yəngən ma Bunyamin bənsənni Silo yi. A a dugine yibə sununi, a burunburunna sa a xunni. ¹³ A fe, Heli yi dəxi gbədəni kiraan dəxən. A a yee rakojinma bayo a bəjən yi dinma Alaa Kankirana fe ra. Xəmən somatən taani, a yi na feen xibarun nali, taan birin yi gbelegbele. ¹⁴ Heli to na sənxə sənxə xuiin mə, a yi maxədinna ti, a naxa, “Nanse sənxə xui ito ra?” Xəmən yi fa Heli fəma mafuren. ¹⁵ Heli bata yi jee tongue solomanaanin jee solomasəxə sətə, a yeene bata yi danxu fefe. ¹⁶ Xəmən yi a fala Heli xa, a naxa, “N baxi kelideni yəngən nin, n nan n gixi to yetəen nin.” Heli yi a maxədin, a naxa, “Nanse ligaxi n ma diina?”

¹⁷ Xəraan yi yabin ti, a naxa, “Isirayila kaane bata e gi Filisitine yee ra, na findixi kala gbeen nan na en ma ganla ma. Mən, i ya dii firinne, Xofini nun Finexasi bata faxa. Filisitine bata Alaa Kankiraa tongo.”

¹⁸ Xərana Alaa Kankirana fe fala waxatin naxan yi, Heli yi bira a xanbiramaan na taan so deen dəxən. A kəeen yi gira, a faxa, bayo a yi belebele, a mən bata yi fori. A bata yi kitin sa Isirayila yi jee tongue naanin. ¹⁹ A mamuxuna, Finexasi a naxanla fudikanna nan yi a ra. A yi wama a bari feni. A yi Alaa Kankiraa tongo feen mə, e nun a tajne nun a xəmən faxa fena, a yi a felen, a diin bari. Dii barin tərəne yi a no. ²⁰ A yi faxama waxatin naxan yi, naxanla naxanye yi a dəxən ma, ne yi a fala a xa, e naxa, “I nama gaxu amasətə i bata dii xəmən bari.” Koni a mi a mə, a mi sese fala. ²¹ A yi a diin xili sa Ikabodi, a naxa, “Binyen bata jan Isirayila yi.”[†] A na falaxi Alaa Kankiraa tongo feen nan ma e nun a tajne nun a xəmən jan fena. ²² A yi a fala, a naxa, “Binyen bata jan Isirayila yi bayo Alaa Kankiraa bata tongo.”

5

Layiri Kankiraa Filisitine konni

¹ Filisitine yi Alaa Kankiraa xali keli Ebeni-Eseri yi han Asadodi yi. ² E yi Alaa Kankiraa naso e gbee ala Dagən batu

[†] 4:21: Ikabodi bunna nəen fa fala “Binyetareyana.”

banxini, e a dəxə Dagən sawuran fəma. ³ Na xətən bode, Asadodi kaane to keli, e Dagən sawuran li biraxi a yetəgin ma bəxəni. A yi saxi Alatalaa Kankiraa fəma. E mən yi a ti a funfuni. ⁴ Na xətən bode, e keli sinma, e a to a Dagən sawuran mən bata bira bəxəni Alatalaa Kankiraa yetəgi. A gbindin nan gbansan yi fa luxi bayo a xunna nun a yiine bata yi gira a ma. Ne yi saxi so deen na. ⁵ Nanara, han to Dagən ma saraxaraline nun naxanye birin yi soma Dagən batu banxini Asadodi yi, e mi tima so deen yetəen na.

⁶ Alatala yi a yiin nagodo Asadodi kaane xili ma e nun a rabilinna. A yi e tərə a xəxən nagodo e ra. ⁷ Asadodi kaane to na to, e yi a fala, e naxa, “Isirayila Alaa Kankiraa nama lu en konni, bayo a yiin bata godo en xili ma e nun en ma ala, Dagən.” ⁸ E yi Filisitine kuntigine maxili e konni e yi e maxədin, e naxa, “En nanse ligama Isirayila Alaa Kankiraa na?” E yi e yabi, e naxa, “Isirayila Alaa Kankiraa xa xali Gati taani.” A yi xali Gati yi. ⁹ Koni a so nən tun Alatala yi a yiin nagodo na taan muxune xili ma. Magaxu fe gbeen yi liga. Muxune birin, keli fonna ma han dii nərenə, xəxən yi godo e ra. ¹⁰ Nayi, e yi Alaa Kankiraa xali Ekirən yi. Koni e so nən tun, Ekirən kaane yi sənxə gbeenite, e naxa, “E bata fa Isirayila Alaa Kankiraa na en konni, alogo en xa faxa.” ¹¹ E yi Filisiti kuntigine birin malan, e naxa, “E Isirayila Alaa Kankiraa naxətə a yamanani. A nama en faxa, en nun en ma yamana.” Bayo taana ngaani, faxa naxin nun gaxun nan yi a ra, Ala yiin yi naxu e ra. ¹² Muxun naxanye mi faxa, xəxən yi godo ne ra. Taa muxune mawuga xuiin yi te han kore xənna ma.

6

Layiri Kankiraa yi raxətə

¹ Alatalaa Kankiraa to kike soloferə ti Filisitine yamanani, ² Filisitine yi e suxure ki muxune xili e nun e yiimatone, e naxa, “En nanse ligama Alatalaa Kankiraa na? E a fala nxu xa en na ito raxətəma kii naxan yi a funfuni.”

³ Eyi yabinti, e naxa, "Xa ε Isirayilaa Alaa Kankiraan naxεtε, ε nama a kedenna raxεtε tun! ε yangin saraxana nde fi Isirayilaa Ala ma. Nayi, ε yi yalanjε nεn, ε yi a kolon Ala ε tɔrɔma naxan ma."

⁴ Filisitine yi maxɔdinna ti, e naxa, "Nxu yangin saraxan mundun nasigama a ma?" E yi e yabi, e naxa, "Xεxε sawuran xεma dixin suulun, e nun yεlε sawuran xεma daxi suulun lan Filisiti kuntigine xasabin ma. Bayo fure siya kedenna nan ε suxu, ε nun ε kuntigine. ⁵ ε xεxε sawuran nun yεlεne sawuran nafala naxanye ε yamanan kalama, ε yi binyen fi Isirayilaa Ala ma. Waxatina nde a a xələnjanjε nεn ε tan nun ε alane nun ε yamanan ma. ⁶ Nanfera ε bɔjεni xədəxəma, alo Misiran kaane nun Firawona e bɔjεni xədəxə kii naxan yi? Ala to e naxankata, e mi yi Isirayila kaane bejin ba, e siga? ⁷ Awa iki, ε wontoro nεn keden nafala, ε jinge nga firin tongo naxanye bunduma, xun xidi wudin munma xidi naxanye xunna ma. ε jinge ngane xidi wontoron na, ε yi e diine xidi sansanna kui. ⁸ ε Alatalaa Kankiraan tongo, ε a dɔxɔ wontoron kui, ε yi se xεma daxine sa a fεma kankirana nde kui, ε naxanye bama yangin saraxan na a xa. Na xanbi ra, ε yi wontoron bejin a siga. ⁹ ε lu a matoε. Xa jinge gilene Isirayila kiraan suxu, Beti-Semesi binni, na bunna nεn a Ala nan gbaloni ito ragidixi, xanamu en na kolonjε, a a yiin xa mi fureni ito ragidixi en ma, koni a en sɔtɔxi na kii nin tun."

¹⁰ E yi na liga. E yi jinge bundulaan firin tongo, e yi e xidi wontorone ra, e yi e diine raso sansanna kui. ¹¹ E yi Alatalaa Kankiraan dɔxɔ a kui e nun yεlε sawuran nun xεxε sawura xεma daxine yi naxan kui. ¹² Ningé bundulane yi siga e tinxinni Beti-Semesi kiraan xən ma. E yi bira kira kedenna fɔxɔ ra e lu wugε. E mi siga e kɔmennna ma, e mi siga e yiifanna ma. Filisiti kuntigine yi bira wontoron fɔxɔ ra han Beti-Semesi danna ra.

¹³ Beti-Semesi kaane yi lanbanni murutu xabadeni. E to kankiraan to, e jnaxan. ¹⁴ Wontoron yi Yosuwe Beti-Semesi kaana a xεen li, a yi ti gεmε belebelen fεma. Yamaan yi wontoro wudine yibɔ, e jinge bundulane ba saraxa gan dixin na Alatala

xa. ¹⁵ Lewi bɔnsənna muxune yi Alatalaa Kankiraan nagodo e nun xεma seene yi kankiraan naxan kui, e yi e sa gεmε gbeen fari. Na lɔxəni, Beti-Semesi kaane yi saraxa gan daxine nun saraxa gbεtεye ba Alatala xa. ¹⁶ Filisiti kuntigi suulunne to ne birin to, e xεtε Ekirɔn yi na lɔxɔn yetεni.

¹⁷ A tan ni i ra Filisitine xεxε sawura xεma dixin naxanye ba yangin saraxan na Alatala xa: Asadodi taan keden, Gasa keden, Asikalɔn keden, Gati keden, e nun Ekirɔn keden. ¹⁸ Yεlε sawura xεma daxine fan xasabin yi na kii nin, taa keden keden, Filisitine kuntigine dɔxi naxanye xun na, taa makantaxine nun e banxidεne. Na gεmε xungbena, e Alatalaa Kankiraan dɔxɔ naxan fari, a mɔn na yi han to Yosuwe Beti-Semesi kaana a xεen ma.

¹⁹ Koni Marigin yi Beti-Semesi kaana ndee faxa han muxu tonge solofera, bayo e Alatalaa Kankiraan kui to nεn. Yamaan yi sunu, bayo Alatala bata yi e tɔrɔ ki fají. ²⁰ Na xanbi ra, Beti-Semesi kaane yi a fala, e naxa, "Nde nɔε tiyε Alatala yetagi, Ala sarijanxina? En xa a kankiraan xali minen, a xa ba be?" ²¹ E xεrane rasiga Kiriyati-Yeyarin yi, e naxa, "Filisitine bata fa Alatalaa Kankiraan na, ε fa a tongo, ε a xali ε konni."

7

¹ Kiriyati-Yeyarin kaane yi fa, e fa Alatalaa Kankiraan tongo, e a xali Abinadabo a banxini, naxan yi geyaan fari. Na xanbi ra, e yi Abinadabo a dii Eleyasari findi kantan muxuna.

Isirayila yi Filisitine nɔ

² Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɔ xanbin Kiriyati-Yeyarin yi, waxati xunkuye yi dangu, jnεs mɔxjε. Isirayila kaane yi e mawuga xuini te Alatala ma. ³ Nayi, Samuyeli yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, "Xa ε xεtεxi ε bɔjεn birin nan na Alatala fεma, ε ba ala xɔjεne nun Asitarate suturene batuε, ε fa Alatala ma, ε a tan kedenna batu. Nayi, a ε be Filisitine sεnben bun." ⁴ Isirayila kaane yi Baali nun Asitarate suturene ba e tagi, e yi Alatala batu. ⁵ Samuyeli yi a fala, a naxa, "Ε Isirayila birin malan Misipa yi, n na Alatala maxandε ε xa."

⁶ E yi e malan Misipa yi, e igen ba, e yi a raboxən Alatala xa saraxan na. E sunna suxu na ləxəni. E yi e ti a ra, e naxa, “N xu bata Alatala yulubin tongo.” Samuyeli yi findi Isirayila kaane kitisaan na Misipa yi.

⁷ Filisitine to a mε a Isirayila kaane malanxi Misipa yi, e kuntigi suulun yi a ragidi a e xa sa e yengε. Isirayila kaane yi na mε e gaxu Filisitine yεε ra. ⁸ Isirayila kaane yi a fala Samuyeli xa, e naxa, “I nama nxu rabejin. Lu Alatala maxandε, en ma Ala, alogo a xa en nakisi Filisitine ma.” ⁹ Samuyeli yi yεxεε diin ba saraxa gan daxin na Alatala xa. A yi Alatala maxandi Isirayila xa, Alatala yi a yabi. ¹⁰ Samuyeli yi saraxa bani waxatin naxan yi, Filisitine yi fa Isirayila yengedeni. Na ləxəni Alatala yi galan xuiin namini Filisitine xili ma, a e ti kiraan xən, Isirayila kaane yi e nō. ¹¹ Isirayila ganla yi keli Misipa yi, e Filisitine nō, e yi e kedi han Beti-Kari xun ma. ¹² Samuyeli yi gemen tongo, a a dəxə Misipa nun Seni tagi, a a xili sa “Mali Gεmε Na.” A yi a fala, a naxa, “Alatala bata en mali han be.” ¹³ Nayi, Filisitine yi yagi na, e mi fa xεtε Isirayila bəxən ma mumε! Alatala yi Filisitine yengε Samuyeli a siimayaan birin yi. ¹⁴ Filisitine bata yi taan naxanye rasuxu Isirayila kaane yii, ne yi xεtε Isirayila ma e nun e rabilinne, keli Ekiron han Gati yi. Bəjε xunbenla yi lu Amorine nun Isirayila kaane tagi.

¹⁵ Samuyeli yi findi Isirayila kitisaan na a siimayaan birin yi. ¹⁶ Nee yo nee, a yi danguma Beteli yi nən siga Giligali nun Misipa yi, a yi Isirayila makitima mənne birin yi. ¹⁷ A mən yi xεtε a konni Rama yi, a yi kitin sama dənaxan yi Isirayila xa. A bata yi saraxa ganden nafala Alatala xa dənaxan yi.

8

Isirayila yi wa mangan dəxə feni

¹ Samuyeli fori waxatin naxan yi, a a diine dəxə Isirayila kitisane ra. ² A diin forimaan yi xili nən Yoweli, a firinden xili Abiya. E yi kitisani Beriseba nin. ³ Koni e kewanle mi yi ligaxi alo e baba. E yi biraxi gbetin nan fəxə ra sətə kii jaxini. E yi dimi

yi seene rasuxuma mayifuni, e yi kitijaxin sama.

⁴ Nanara, Isirayila fonne birin yi e malan e siga Samuyeli konni Rama yi. ⁵ E yi a fala a xa, e naxa, “A mato, Samuyeli i tan bata fori, i ya diine mi luxi alo i tan. Nayi, mangan dəxə nxu xun na alo a ligama yamanan bonne yi kii naxan yi.” ⁶ Samuyeli yi xələ ki fapi e to a falaxi, e naxa, “Mangan so nxu yii a xa nxu kit.” Samuyeli yi Alatala maxandi. ⁷ Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “Yamaan xuiin name e naxan birin falama i xa, bayo e mi e məxi i tan na. E e məxi n tan nan na alo e mangana. ⁸ Xabu n fa e ra sa keli Misiran yi, e xεtε nən n fəxə ra e ala gbətəne batu. To, e mən na ligama i fan na. ⁹ Nanara, tin e mawuga xuiin ma koni i e rakolon səbəen na, i yi a fala e xa naxan findima mangana sariyan na e fari.”

¹⁰ Samuyeli yi Alatalaa falan birin ti yamaan xa naxanye yi a maxədinma mangan ma, ¹¹ a naxa, “Mangana sariyane findima itoe nan na ε fari: A ε dii xəməne tongoma nən e findi sofane ra, e a yengε so wontorone ragi, e te soone fari xanamu e yi e gi a wontorone yεε ra. ¹² Ndee findima nən kuntigin na sofa wuli keden xun na xanamu sofa tonge suulun xun na. Ndee gbətəye a xεen bima nən, ndee yi a xεen xaba. Ndee yi yengε so seene rafala e nun wontoro wali seene. ¹³ A ε dii təməne tongoma nən latikənən nafalane ra e nun kudi soone xanamu buru ganne. ¹⁴ A ε xεε sensenne rasuxuma nən, ε manpa bili nakəne nun ε oliwi bili xεene, a e so a walikene yii. ¹⁵ A ε siseene nun ε bogi seene yaganna tongoma nən, a yi e so a kuntigine nun a walikene yii. ¹⁶ A ε walikε xəməne nun jaxanle nun ε jingε sensenne nun sofanle tongoma nən, e wanla ke a tan xa. ¹⁷ A ε xuruse kurune yaganna tongoma nən, ε tan yεtεn yi findi a konyine ra. ¹⁸ Na ləxəni ε sənxəma nən ε mangan xili ma ε naxan sugandixi, koni na ləxəni Alatala mi ε yabima.”

¹⁹ Isirayila kaane yi tondi Samuyeli a falan name. E naxa, “En-en! Nxu wama mangana nde xa lu nxu xun na. ²⁰ Nxu fan yi lu alo yamanan bonne, nxə mangan yi sariyan sa, a ti nxu yεε ra nxə yengεne yi.” ²¹ Samuyeli yi Isirayila kaane falan birin

name, a yi a fala Alatala xa. ²² Alatala yi Samuyeli yabi, a naxa, “E xuiin name, i yi mangan dɔxɔ e xun na.” Samuyeli yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E siga ε konne yi.”

9

Səli yi Samuyeli kolon

¹ Muxu kəndəna nde yi Bunyamin bɔnsɔnni, a xili Kisu, Abiyeli a diina. Serori nan Abiyeli sɔtɔ. Bekorati nan Serori sɔtɔ. Bunyamin bɔnsɔnna nde Afiya nan Bekorati sɔtɔ. ² Diina nde yi Kisu yii naxan yi xili Səli. Dii xəmə tofañin nan yi a ra. A jɔxɔ yo mi yi Isirayila yi. A xunna yi yite bonne birin xa.

³ Ləxəna nde Kisu a sofali gilene yi lo ayi. Kisu yi a fala a dii Səli xa, a naxa, “Walikε keden tongo ε sa sofanle fen.” ⁴ A yi Efirami geyane yisiga, a Salisa yamanani siga, e mi e to. E dangu Saalimi mabinni, koni e mi sofanla to. A mən yi dangu Bunyamin ma yamanani e mi sese to. ⁵ E Sufi yamanan li waxatin naxan yi, Səli yi a fala a walikεen xa, a naxa, “En xətə banxini, xanamu n baba jinanma nən sofanle e fe ra, a kəntɔfili fɔlɔ en ma fe ra.”

⁶ Walikεen yi a yabi, a naxa, “A mato, sayibana nde taani ito yi en yee ra, muxu kəndən na a ra. A na naxan fala, a kamalima nən. En siga mənni iki. Waxatina nde a kiraan yitε en na nən en sigε naxan xən.”

⁷ Səli yi a fala a walikεen xa, a naxa, “Koni xa en siga, en nanse xalima na sayiban yee ra? Bayo donse yo mi fa en ma sagbane kui, sese mi en yii en naxan fiye sayiban ma. Nanse en yii?” ⁸ Walikεen yi a fala Səli xa, a naxa, “Wure gbeti fixεn garamu saxan n yii, en na so a yii alogo a xa kiraan yita en na.”

⁹ Waxati danguxini Isirayila yi, xəmən naxan yi sigama Ala maxədindeni a yi a falama nən, a naxa, “E fa, en siga fe toon konni.” Bayo en naxan ma to a “Nabina” a fɔloni e yi a falama nən na ma a “Fe toona.”

¹⁰ Səli yi a fala a walikεen xa, a naxa, “Na lanxi. En siga.” E yi siga taani sayiban yi dənaxan yi. ¹¹ E to yi tema taani, e sungutunne li mənni siga ige badeni. E yi e maxədin, e naxa, “Fe toon be ba?”

¹² E yi e yabi, e naxa, “On, a i yee ra, koni siga iki sa bayo a bata fa taani to amasətɔ saraxa ba daxin na to yamaan xa geyaan ma saraxa badeni. ¹³ E na so taani waxatin naxan yi, ε a toε benun a xa te geyaan ma a dəgedeni saraxa badeni. Yamaan mi e dəge fɔ a na fa bayo a tan nan saraxan dubama. Na xanbi ra, muxu xilixine yi e dəge. E te iki sa! E a lima nən na.” ¹⁴ E yi te taani. E to yi soma taani, Samuyeli yi mini e ralandeni, a tematəɔn geyaan ma saraxa badeni. ¹⁵ Benun na ləxəni, Alatala bata yi Samuyeli rakolon nun, ¹⁶ a naxa, “Waxatini ito yi tila, n Bunyamin kaana nde yitama i ra nən. A masusan a sugandi feen na alogo a xa findi n ma yamana Isirayila yeeṛatiin na. A n ma yamaan nakisima nən Filisitine fangan ma. N bata n ma yamana tɔrən to bayo, e wuga xuiin bata n li.”

¹⁷ Samuyeli to Səli to, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Xəmən ni i ra, n naxan ma fe fala i xa. A tan nan tima n ma yamaan xun na.” ¹⁸ Səli yi a maso Samuyeli ra taan deen na, a naxa, “A fala n xa yandi, fe toona banxin minən yi?”

¹⁹ Samuyeli yi Səli yabi, a naxa, “N tan nan fe toon na. E siga n yee ra geyaan ma saraxa badeni, bayo ε ε dəgema nən n xən to. Tila xətənni n na yelin i ya maxədindina ngaan yabe, n na a luye i siga. ²⁰ I nama kəntɔfili i ya sofali gilene fe ra naxanye ləxi ayi a xii saxanna nan to. E bata to. Koni Isirayila kaane birin waxi nde xən ma, ba i tan nun i babaa denbayaan na?”

²¹ Səli yi yabin ti, a naxa, “Bunyamin bɔnsɔnna xa mi n tan na, Isirayila bɔnsɔn xuridina? Bunyamin xabilan birin mi dangue n ma xabilan na ba? Nayi, nanfera i fe sifani ito falama n ma?”

²² Samuyeli yi Səli nun a walikεen tongo, a e xali donse donden, a yi e dɔxɔ dəxəde xungbeni muxu tongue saxan jəxən yi dənaxan yi. ²³ Samuyeli yi a fala kudi soon xa, a naxa, “Fa suben na n naxan soxi i yii alogo i xa a dɔxɔ muxuna nde yee ra.”

²⁴ Kudi soon yi sa danban nun sube gbete tongo a yi e sa Səli yetagi. Samuyeli yi a fala, a naxa, “Na nan namaraxi i xa. A don bayo a yi dɔxi i tan nan yee ra. N na a falaxi e xa nən, n naxa, ‘Xəjəna nde fama nən n xən.’ ” Nayi, Səli yi a dəge na ləxəni e nun

Samuyeli. ²⁵ E yi godo taani keli geyaan ma saraxa badeni. Samuyeli nun Səli yi falan ti a banxin kœ ra. ²⁶ Na xətən bode e keli subaxa. Samuyeli yi Səli xili, a naxa, “Ε xa ε yitən, n xa sa ε ti kira yi.” Səli to keli, e nun Samuyeli yi mini. ²⁷ E to taan danna li, Samuyeli yi a fala Səli xa, a naxa, “I ya walikeen yamari a xa siga yeeen na.” Na yi siga yeeen na. Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “Ti be singen, n xa Alaa falan nali i ma.”

10

¹ Samuyeli yi ture saseen tongo a turen susan Səli xunni, a yi a sunbu, a naxa, “Alatala yeteēn bata i masusan, a i findi a yamaan yeeratiin na. ² I na keli n fəma to, i xəme firin lima nən Rakeli bilinganna yireni, Selisa taani Bunyamin yamanan danna ra. E ito falama nən i xa, e naxa, ‘I sigaxi sofanla naxanye fendeni, e bata to. I baba mi fa a mirima e ma, koni a kəntəfilixi ε tan nan ma fe ra. A naxa: N xa nanse ligi n ma diina fe ra?’ ³ I na keli mənni, i sigama nən han Taboro wudi gbeena. Mənni i lanma nən xəme saxan na, e sigama Ala batudeni Beteli yi. Na nde keden sii saxan xalima nən, buru saxan taranma nən a firinden yii, manpa kundi keden yi taran a saxanden yii. ⁴ E i xəntənma nən e buru firin so i yii, i yi a rasuxu. ⁵ Na xanbi ra, i soma nən Gibeya-Elohim taani, Filisitine ganla malanxi dənaxan yi. I nəma soma taani, i lanma nən nabigantla ra keli geyaan ma saraxa badeni. Konden maxane nun tanban maxane nun xulen fene nun bələn maxane sigama e yεε ra, nabine yi nabiya falane ti. ⁶ Nayi, Alatalaa Nii Sarıjanxin godoma i ma nən sənbəni, i yi nabiya falane ti e xən. I maxetəma nən, i findi muxu gbeitə ra. ⁷ Na taxamasenne birin na ligi, i na naxan to a ligi daxin na, i xa na ligi bayo Ala i xən. ⁸ I sigama nən n yεε ra Giligali yi, n ni i lima na alogo saraxa gan daxine xa ba e nun bəjəe xunbeli saraxane. Konidən, fə i xa n mame xii solofer, n na fa, n na falə i xa i lan i xa naxan ligi.”

⁹ Səli keli nən Samuyeli fəma tun, Ala yi xaxili gbətə so a yii, taxamasenne itoe birin yi ligi na ləxən yetəni. ¹⁰ Səli nun a walikeen Gibeya li waxatin naxan yi, e yi nabi ganla li na. Alaa Nii Sarıjanxin yi

godo Səli ma, a yi sa e fari e nabiya falane yi. ¹¹ Naxanye birin yi a kolon a fəloni, ne to a to nabine yε, a nabiya falane tima, e yi a fala e bode tagi, e naxa, “Nanse ligaxi Kisu a diin na? Səli fan bata findi nabiin na ba?” ¹² Mənna muxuna nde yi yabin ti, a naxa, “Nde nabine baba ra?” Sandan minixi mənna nin: “Səli fan nabine yε ba?”

¹³ A to yelin nabiya falane tiyε, a siga geyaan ma saraxa badeni. ¹⁴ Səli səxə yi a fala Səli xa e nun a walikəna, a naxa, “Ε yi sigaxi minen yi?” Səli yi a yabi, a naxa, “Sofali giləne fendeni. Koni nxu mi sese to, nxu yi siga Samuyeli fəma.” ¹⁵ Səli səxə yi a fala, a naxa, “A yeba n xa Samuyeli naxan falaxi ε xa.” ¹⁶ Səli yi a yabi, a naxa, “A fala nxu xa nən a sofali giləne bata to.” Koni a mi sese fala a xa a mangayana a fe yi Samuyeli naxan fala.

¹⁷ Samuyeli yi Isirayila yamaan xili Alatala yetagi Misipa yi. ¹⁸ A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, Isirayila Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tan nan Isirayila raminixi Misiran yi. N tan nan ε xunbaxi Misiran kaane yii e nun yamanan bona naxanye yi ε jnaxankataxi.’ ¹⁹ To ε bata ε me ε Ala ra naxan ε rakisi ε tərəne nun ε gbalone birin ma. Ε naxa, ‘Mangan dəxə nxu xun na.’ Awa, ε fa ε yetə yita Alatala ra bənsən yeeen nun xabila yeeen ma.”

²⁰ Samuyeli yi Isirayila bənsənne birin xili, Bunyamin bənsənna yi sugandi.

²¹ Awa, a yi Bunyamin bənsənna birin xili xabila yeeen ma, Matiri a xabilan yi sugandi. Dənxeñ na, Kisu a dii xəmən Səli yi sugandi. E yi a fen, koni e mi a to. ²² E mən yi Alatala maxədin, e naxa, “Xəməni ito bata fa be yi ba?” Alatala yi e yabi, a naxa, “A luxunxi goronne yε.” ²³ E yi e gi, e sa a ba na yi, a yi ti yamaan yε. A xunna yi yite bonne birin xa. ²⁴ Samuyeli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ε a mato, Alatala naxan sugandixi! A jəxən mi yamaan muməen yε.” Yamaan birin yi sənəxə, e naxa, “Ala xa sii xunkuye fi a ma!”

²⁵ Samuyeli yi mangaya sariyan yεba yamaan xa, a a səbə kədin kui, a naxan sa Alatala fəma. Dənxeñ na, a Isirayila kaane birin nasiga e konne yi. ²⁶ Səli fan yi siga a konni Gibeya yi. Muxu kəndəna ndee yi sa a mati Ala bəjəe fajin sa naxanye yi. ²⁷ Koni

fuyantenna ndee yi a fala, e naxa, "Xemene ito nxu rakisima di?" E yi a rajaxu e mi sese fi a ma. Koni Səli yi a dundu.

11

Səli yi Yabəsi taan xunba

¹ Nba, Amonine mangan Naxasi yi fa Yabəsi-Galadi taan nabilin. Yabəsi taan xemene birin yi a fala a xa, e naxa, "Layirin xa xidi en tagi, nxu findi i ya konyine ra." ² Amonin mangan Naxasi yi e yabi, a naxa, "Na bata fan, n bata tin lanna xa so en tagi, koni fə ito xa liga: N xa ε birin yiifari ma yeene səxənje ayi, n yi Isirayila birin nayagi." ³ Yabəsi taan fonne yi a fala a xa, e naxa, "Xii soloferie fi nxu ma, alogo nxu xa xərane rasiga Isirayila bəxən birin yi. Xa muxe mi fa nxu rakisideni, nxu nxu yete so i yii." ⁴ Xərane to siga Gibeya yi, Səli a taani, e feni itoe dəntəgə yamaan xa, birin yi a wuga xuini te.

⁵ Səli yi kelima xəen ma e nun a jingene, a maxədinneni ti, a naxa, "Nanfera yamaan birin wugama?" E yi Yabəsi kaane falan yeba a xa. ⁶ Səli to falani ito me, Alaa Nii Sarıhanxin yi godo a ma sənbəni, a yi xələ kati! ⁷ A yi jinge firin tongo, a yi e yisəgə a dungin dungin na, a xərane rasiga, a e xa ne xali Isirayila bəxən birin yi. E naxa, "Naxan yo mi bira Səli nun Samuyeli fəxə ra na kanna jingene ligama ikiini." Yamaan yi gaxu Alatala yee ra, e yi e malan alo muxu kedenna. ⁸ Səli yi e təngə Beseki yi, Isirayila xemene muxu wuli kəmə saxan, Yuda xemene muxu wuli tonge saxan. ⁹ Xəraan naxanye fa, e yi a fala ne xa, e naxa, "Ε sa ito fala Yabəsi-Galadi muxune xa, ε naxa, 'Benun sogen xa xələ tila ε kisin sətəma nən.' " Xərane to fa na fala Yabəsi muxune xa, e yi jaxan. ¹⁰ E yi a fala Amoni kaane xa, e naxa, "Nxu nxu yete soma nən ε yii tila, ε yi nxu raba ε waxən kiini."

¹¹ Na xətən bode, Səli yi a ganli taxun dəxəde saxan. E so Amoni gali malandenikəe dənxən na. E yi Amonine faxa han sogen yi xələ. Muxu jənəne yi xuya ayi hali muxu firin mi lu e bode fari.

¹² Yamaan yi a fala Samuyeli xa, e naxa, "Nde yi a falama a Səli nama lu en xun na? Fa na muxune ra, nxu xa e faxa!" ¹³ Koni

Səli yi a fala yamaan xa, a naxa, "Muxu yo mi faxama to ləxəni, bayo Alatala bata Isirayila rakisi to."

Səli a mangayana fe

¹⁴ Na xanbi ra, Samuyeli yi a fala yamaan xa, a naxa, "Ε fa be, en siga Giligali yi alogo en mən xa Səli a mangayana fe fala."

¹⁵ Yamaan birin yi siga Giligali yi. E yi Səli findi mangan na Giligali yi Alatala yətagi. E bəjəe xunbeli saraxane ba Alatala yətagi mənni. Səli nun Isirayila yamaan birin yi jaxajaxan gbeen naba.

12

¹ Samuyeli yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, "N bata ε xuiin name ε naxan birin falaxi. N bata mangan dəxə ε xun na. ² Iki mangan ni i ra naxan tima ε yee ra. N tan bata fori n xunsexeñ bata fuga. N ma diine fan be ε tagi. N bata ti ε yee ra keli n dii jəren ma han to. ³ N tan ni i ra, n tixi ε yətagi. Ε n yabi Alatala yətagi e nun a muxu sugandixina. N na nde a jinge tongo? N na nde a sofali tongo? N na nde jaxankata? N na nde tərə? N dimi yi seen nasuxu nde ra alogo n xa n yee naxi a fe jaxin ma? Xa n na nde keden peen tongo nən, n na raxetəma nən." ⁴ E yi a yabi, e naxa, "I mi nxu jaxankataxi. I mi nxu tərəxi. I mi se rasuxi muxu yo yii." ⁵ A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala nan ε seren na, a muxu sugandixin nan ε seren na to ləxəni, a ε mi sese to n yii." E naxa, "Seren nan a tan na."

⁶ Samuyeli mən yi a fala yamaan xa, a naxa, "Alatala nan Musa nun Haruna tongo alogo ε benbane xa mini Misiran yi. ⁷ Awa iki, ε ti kitisadeni Alatala yətagi. Alatala fe fajin naxanye ligaxi ε nun ε benbane xa, n ne rabirama nən ε ma.

⁸ Yaxuba fa xanbini Misiran yi, ε benbane yi Alatala maxandi e mali feen na. Alatala yi Musa nun Haruna rafa, e ε benbane ramini Misiran yi, e yi e radəxə be. ⁹ Koni e yi jinan Alatala xən, e Ala. Nanara, a yi tin e yi so Sisera yamarin bun, Xəsori gali mangana. A mən yi e so Filistinie yii e nun Moyaba mangan yii, naxanye yi e yəngəma.

¹⁰ E mən yi Alatala maxandi, e naxa, 'Nxu bata yulubin liga, bayo nxu bata Alatala rabejin nxu yi Baali

nun Asitarate suxurene batu. Koni iki, nxu xunba nxu yaxune yii fa, nxu i batue.¹¹ Awa, Alatala yi Yerubali rafa e nun Bedani nun Yefeta, dənxən na n tan Samuyeli, alogo ε xa xunba ε yaxune yii naxanye ε rabilinxi. Ε yi lu kantanna kui. ¹² Koni ε to Amonine manga Naxasi to fε ε xili ma, ε yi a fala n xa, ε naxa, ‘N xu wama mangan xən, a xa nxu yamari.’ A yi luxi alo Alatala mi yi ε mangan na. ¹³ Awa, ε bata a sətə ε mangan naxan sugandixi, ε bata naxan maxədin. Alatala bata mangan dəxə ε xun na. ¹⁴ Xa ε gaxu Alatala yεe ra, ε yi a batu, xa ε a xuiin name, xa ε mi murute Alatalaa yamarine ma, nayi ε nun ε mangan xa bira Alatala fəxə ra, ε Ala. ¹⁵ Koni xa ε mi Alatala xuiin name, xa ε murute Alatalaa yamarine bun, nayi Alatala ε yengema nən, alo a ligə ε benbane ra kii naxan yi. ¹⁶ Iki, ε yitən ε yi fe gbeen mato Alatala naxan ligama ε yetagi. ¹⁷ To xa mi murutu xaba waxatin na ba? N na Alatala maxandima nən, a yi galanna nun tulen nagodo. Nayi, ε ε kala fe gbeen kolonma nən Alatala yεe ra yi, ε to mangan dəxə feen maxədinxī.

¹⁸ Samuyeli yi Alatala maxandi. Na ləxən yətəni, Alatala yi galanna nun tulen nafa. Yamaan birin yi gaxu Alatala yεe ra e nun Samuyeli. ¹⁹ Yamaan birin yi a fala Samuyeli xa, e naxa, “Alatala maxandi, i ya Ala, i ya walikəne xa, alogo nxu nama faxa, bayo nxu bata mangan maxədin feen sa nxə yulubine birin fari.” ²⁰ Samuyeli naxa, “Ε nama gaxu. Ε bata fe naxini ito birin ligi, koni ε nama xətə Alatala fəxə ra, ε Alatala batu ε bəjən ma feu! ²¹ Ε nama bira suxurene fəxə ra fuyan! Naxanye mi nəe maliin tiyε, e mi marakisin tiyε, bayo ala fuune nan e tan na. ²² Alatala mi a yamaan nabəjənje a xili gbeena fe ra, bayo a tan yətəen nan tinxī ε findi a yamaan na. ²³ Alatala xa n fan natanga yulubi tongon ma, n tondi a maxandε ε xa! N na ε xaranma nən kira fajin nun tinxinna ma. ²⁴ Ε gaxu Alatala yεe ra tun! Ε a batu lannayani ε bəjən ma feu! A mato, a fe gbeen naxanye ligaxi ε xa. ²⁵ Koni xa ε lu fe naxin ligε, ε raxərima nən, ε tan nun ε mangan na.”

13

Isirayila yi murute Filisitine ma

¹ Səli findi mangan na a jee tongue saxanden nan ma, a yi jee tongue naanin nun firin ti mangayani Isirayila yi. ² Səli yi xəmə wuli saxan sugandi Isirayila kaane ye. Wuli firin yi a fema Mikimasi yi e nun Beteli geyane fari. Wuli keden yi lu Yonatan fema Gibeya yi Bunyamin bəxəni. A yi yama dənxəne rasiga e konne yi. ³ Ləxəna nde Yonatan yi fu Filisitine gali malanden ma naxan yi Geba yi. Filisitine yi na me. Səli yi xətaan fe bəxən yiren birin yi. A yi a fala, a naxa, “Heburune xa a me!” ⁴ Isirayila birin yi a me a Səli bata fu Filisitine gali malanden ma, a yi rajaxu Filisitine ma alo se kunxin xirina. Nayi, muxune birin yi maxili, e yi malan Səli fema Giligali yi. ⁵ Filisitine fan yi e malan Isirayila yengə xinla ma. Yengə so wontoro wuli saxan yi e yii e nun soo ragi wuli sennin, e nun sofaan naxanye yi wuya alo mejensinna naxan baan dε. E fa e malan Mikimasi yi, Beti-Aweni sogeteden binni. ⁶ Isirayila xəməne to a to a e bata yigbətən, e nun feene bata xədəxə e ganla ma, muxune yi siga e luxunjə faranne ra, e nun fətənne yi, e nun gəmə longonne nun yinle ra, e nun ige ramaradene yi. ⁷ Heburuna ndee fan yi Yurudən baani gidima siga Gadi nun Galadi yamanani. Səli mən yi Giligali yi, sofaan naxanye birin yi a fəxə ra ne yi xuruxurunma gaxuni. ⁸ A yi Samuyeli mame xii solofer, han a waxatin naxan falaxi. Koni Samuyeli mi fa Giligali yi. Yamaan yi e makuya fələ a ra, e xuya ayi.

Səli a kalana

⁹ Nayi, Səli yi a fala, a naxa, “Ε fa saraxa gan daxin na e nun bəjən xunbeli saraxane.” A yi saraxa gan daxin ba. ¹⁰ A yi yelinma na saraxan bε waxatin naxan yi, Samuyeli yi fa. Səli yi siga a ralanden aliogo a xa a xəntən. ¹¹ Samuyeli yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi?” Səli yi a yabi, a naxa, “N na a toxi nən a yamana e masigama n na, e nun i fan mi faxi en lanma waxatin ma, Filisitine fan bata yi malan Mikimasi yi, ¹² nanara n yi mirixi, n naxa, ‘Filisitine fama nən n xili ma Giligali yi, n mən munma Alatala maxandi singen,’

na yi n karahan, n y^et^een yi saraxan gan.” ¹³ Samuyeli yi a fala, a naxa, “I bata a liga alo xaxilitarena, i mi Alatalaa yamarin suxu, i ya Ala. Alatala yi a ligama n^en nun i ya mangayaan yi lu Isirayila xun na habadan! ¹⁴ Koni iki, i ya mangayaan mi luma a ra. Alatala bata x^em^ena nde fen naxan b^one luxi alo a b^on^ena, a yi a sugandi a yamaan y^eeratiin na, bayo i mi Alatalaa yamarin suxi.” ¹⁵ Samuyeli yi keli Giligali yi a te Gibeya yi, Bunyamin yamanani. Yamaan naxan yi S^oli f^ox^o ra a ne t^enge. X^em^e k^em^e sennin j^ox^on yi na. ¹⁶ S^oli a dii x^em^en Yonatan nun yamaan naxan yi a f^ox^o ra, ne yi d^ox^o Geba yi, Bunyamin b^ox^on ma. Filisitine yi malanxi Mikimasi yi. ¹⁷ Ganla d^ox^o saxan yi mini Filisitine sofane malanden alogo e xa y^eng^e so. Gali keden yi siga Ofara binni Suwali yamanani. ¹⁸ Ganla boden yi siga Beti-Xoron binni. A saxanden yi siga yamanan danna binna ra Seboyin lanbanna xunna ra, tonbon yiren d^ox^on.

¹⁹ Na waxatini, xabun mi yi toma Isirayila b^ox^o yo ma, bayo Filisitine bata yi a fala, e naxa, “Heburu kaane nama silanfanna nun tanban nafala.”* ²⁰ Isirayila kaan birin yi sigama Filisiti xabun nan f^ema a ninge kenna d^eni t^endeni hanma kenna hanma bunbina, hanma bundena. ²¹ E yi gbeti gbanan keden nan fima ninge kenna d^eni t^en feen na, e nun kenna. Koni a tagiin nan yi fima j^oma malan sena fe ra hanma bunbina hanma ninge gbengben wurena. ²² Nanara, y^eng^e so l^ox^oni, silanfanna nun tanban mi yi S^oli nun Yonatan ma sofane yii. F^o mangan nun a diina. ²³ Filisiti gali keden yi sa Mikimasi kiraan suxu geya longonna ra.

14

Yonatan yi Filisitine y^eng^e

¹ L^ox^ona nde, S^oli a diin Yonatan yi a fala a y^engeso seene maxali banxulanna xa, a naxa, “Fa en gidi han Filisitine gali malanden bode f^ox^oni.” Koni Yonatan mi a baba rakolon.

² S^oli yi Gibeya danna ra girenada wudin bun ma Migiron yi. Sofa k^em^e sennin yi a f^ema. ³ Saraxarali domaan yi Axiya nan yii

na yi, Ikabodi tada Axituba a dii x^em^ena. Finexasi nan Axituba s^ot^o. Heli, Alatalaa saraxaralina Silo yi, na nan Finexasi s^ot^o. Muxu yo mi yi a kolon a Yonatan bata mini.

⁴ Yonatan yi minima geya longonna nan na alogo a xa Filisitine gali malanden mas^ot^o. Na kiraan yi minixi geya tintinxⁱ firinne nan longori ra, na kedenna yi xili Bosesi, boden xili Senne. ⁵ Geya keden k^om^en f^ox^oni Mikimasi binni, boden yiifari f^ox^oni Geba binni.

⁶ Yonatan yi a fala a y^eng^e so se maxanla xa, a naxa, “Fa, en siga han Filisiti Ala kolontarene gali malanden. Waxatina nde Alatala en malima n^en. Sese mi n^oe Alatalaa marakisin y^eee rass^e, hali yama xu-rudin na a ra, hanma a gbeena.” ⁷ Y^eng^e so se maxanla yi a yabi, a naxa, “I mirixi naxan ma, na liga. Siga! N ni i f^ox^o ra. En birin xaxili keden.” ⁸ Yonatan naxa, “Awa, fa en siga han x^em^eni itoe d^enaxan yi, e yi en to. ⁹ Xa e a fala en xa, e naxa, ‘E ti m^enni han nxu yi ε ralan,’ en tima n^en m^enni. En mi tema e f^ema na yi. ¹⁰ Koni, xa e a fala en xa, e naxa, ‘E te nxu f^ema,’ en tema n^en, bayo na findima taxamasenna nan na a Alatala bata e so en yii.”

¹¹ E yi e yita Filisitine ra. Filisitine yi a fala, e naxa, “I y^een ti! Heburune bata mini f^olo yinle ra e luxunxi d^enaxanye yi.” ¹² E yi Yonatan nun a walik^een xili, e naxa, “E te nxu f^ema, nxu xa fena nde yita ε ra.” Yonatan yi a fala a y^eng^e so se maxanla xa, a naxa, “Te n f^ox^o ra, bayo Alatala bata e so Isirayila yii.” ¹³ Yonatan yi te a yiine kafue a sanne ma, a y^eng^e so se maxanla biraxi a f^ox^o ra. Yonatan yi lu Filisitine rabire a bun ma, a y^eng^e so se maxanla yi e faxa. ¹⁴ Na y^eng^e singeni Yonatan nun a y^eng^e so se maxanla yi Filisiti muxu m^ox^one j^ox^ond^on faxa yire kedenni. ¹⁵ Gaxun yi so ganli. Naxan yo yi x^ene ma e nun ganla birin, naxan yo yi gali malande gb^ot^e yi, e nun naxanye yi minixi y^engesodeni, gaxun yi ne birin suxu. B^ox^on yi xuruxurun. Na yi findi gaxun na fata Ala ra.

¹⁶ S^oli a kantan muxun naxanye yi Gibeya yi, Bunyamin b^ox^oni, ne yi ganla to xuy^e ayi yiren birin yi. ¹⁷ S^oli yi a fala

* **13:19:** Silanfanna: Sofane y^engeso d^egemana.

a sofane xa, a naxa, “E sofane maxili, a xa kolon naxan kelixi en ye.” E yi a kolon a Yonatan nun a yengε so se maxanla nan mi yi e ye. ¹⁸ Səli yi a fala Axiya xa, a naxa, “Alaa Kankiraan nafa.” Bayo na waxatini a yi Isirayila kaane nan yii. ¹⁹ Səli yi falan tima saraxaraliin xa waxatin naxan yi, sənxə sənxən mən yi gboma ayi Filisitine malanden. Səli yi a fala saraxaraliin xa, a naxa, “A lu na.” ²⁰ Nayi, ganla naxan birin yi Səli fəxə ra, ne yi malan e mini yengε sodeni. E yi a li Filisitine yi e bode yengema sənxə sənxə gbeeni. ²¹ Heburu naxanye yi Filisitine bun ma a singeni, naxanye yi basanxi e ra e gali malanden, ne yi sa Isirayila fari Səli nun Yonatan mabinni. ²² Isirayila kaan naxanye birin yi luxunxi Efirami geyane yi, ne yi a mə a Filisitine e gima, e fan yi lu e kedε, e yi e yengε. ²³ Alatala yi Isirayila rakisi na ləxəni, yengen yi siga han Beti-Aweni.

Səli a xaxilitareya kələna

²⁴ Isirayila kaane tərə nən na ləxəni bayo Səli bata yi tənni ito fala yamaan xa, a naxa, “Dangan na kanna xa xəmen naxan na donseen don benun jinbanna, benun n yi n gbeen jəxə n yaxune ra.” Nanara, muxu yo munma yi donseen don ganli. ²⁵ E birin yi fətənna li, kumin yi bəxənma dənaxan yi. ²⁶ E soxin fətənni, sofane yi kumin to mine, koni muxu yo mi se raso a də, bayo e birin yi gaxuxi dangan yee ra. ²⁷ Yonatan mi yi a kolon a baba bata yi a kələ yamaan xa. Nanara, dunganna naxan yi a yii, a na xunna rasiga, a yi a dəten kumi dəngbeni, a a don. Nayi, a yeeen yi xən səgə. ²⁸ Sofana nde yi a fala a xa, a naxa, “I baba ganla rakələxi nən ki fəni, a naxa, ‘Xa muxuna nde donseen don to, dangan na kanna xa.’ Nanara, sofane birin xadanxi.” ²⁹ Yonatan naxa, “N baba yamaan tərəma. A mato n fangan sətəxi kii naxan yi xabu n kumini ito don. ³⁰ Xa sofane birin yi donseen donma to, e naxan tongoxi e yaxune konni, en yi Filisitine nəma nən dangu ito ra!”

³¹ E Filisitine nə na ləxəni keli Mikimasi siga han Ayalən yi. Yamaan yi xadanxi han! ³² E yi e yaxune yii seene tongo, e

xuruseene tongo e nun jingene nun jingē diine. E e faxa bəxəni, yamaan yi e nun wunla don. ³³ E yi a rali Səli ma e naxa, “A mato yamana Alatala yulubin tongoma, e suben nun a wunla don.” Səli naxa, “E bata yanfan ti! E gəmə gbeen makutukutu n mabinni iki sa!” ³⁴ A mən yi a fala, a naxa, “E xuya ayi yamani, ε a fala e xa, a birin xa fa a jingen na xanamu a yexəena, a yi a faxa be. Na xanbi ra, ε yi e don alogo ε nama Alatala yulubin tongε, ε suben nun a wunla don.” Kəeeen na, birin yi fa a jingen na alogo a xa a faxa mənni. ³⁵ Səli yi saraxa ganden nafala Alatala xa. Na findi saraxa gande singen nan na a naxan nafala Alatala xa.

³⁶ Səli yi a fala, a naxa, “En godo Filisitine fəxə ra to kəeeen na, en sa e yengε han xətonni. Keden nama lu a nii ra.” E yi a yabi, e naxa, “Naxan nafan i ma, na ligə.” Koni, saraxaraliin naxa, “En na Ala maxədin be.” ³⁷ Səli yi Ala maxədin, a naxa, “N xa godo Filisitine fəxə ra ba? I e soma Isirayila yii ba?” Koni na ləxəni a mi a yabi. ³⁸ Nanara, Səli naxa, “E fa be, ganla yeeratine birin. En xa a kolon yulubin naxan ligaxi to. ³⁹ N bata n kələ habadan Alatala yi, Isirayila Rakisimana, hali xa n ma diin Yonatan nan a xunna ra, a faxama nən.” Muxu yo mi a yabi yamaan ye. ⁴⁰ A yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, “E dangu fəxə kedenni, n tan nun n ma dii Yonatan xa lu fəxə kedenni.” Yamaan yi a fala Səli xa, e naxa, “Naxan nafan i ma, na ligə.” ⁴¹ Səli yi a fala Alatala xa, Isirayilaa Ala, a naxa, “Nəndin yita n na.” Masənsənna yi Yonatan nun Səli suxu, yamaan yi ba a ye.* ⁴² Səli naxa, “E masənsənna ti nxu nun ma diin tagi.” Yonatan yi suxu. ⁴³ Səli yi a fala Yonatan xa, a naxa, “A fala n xa i naxan ligaxi.” Yonatan yi a yabi, a naxa, “N kumi siyadi nan tongoxi n ma dunganna jəeəen na, n na don. Fəj n xa faxa?” ⁴⁴ Səli naxa, “Ala xa tərə naxin sa n ma xa i mi faxa, Yonatan.” ⁴⁵ Koni sofane yi a fala Səli xa, e naxa, “Yonatan lan a xa faxa ba? A tan xa mi a ra, naxan Isirayila rakisi gbeen ti? A mi faxə mume! Nxu bata nxu kələ habadan Alatala yi, hali a xunsexe kedenna, a mi birε

* **14:41:** Yurima nun Tumin masənsən ti seene fe səbəxi Xərəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masənsənna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

bɔxəni, bayo Ala nan a mali a xa nɔɔn sɔtoto!" Nayi, sofane yi Yonatan xunba, a mi faxa. ⁴⁶ Səli yi xətə Filisitine fɔxə ra, ne yi xətə e konni.

⁴⁷ Səli to mangayaan tongo Isirayila yi, a yi e yaxune yəngə a rabilinni, Moyaba nun Amonine nun Edən nun Soba mangane, e nun Filisitine. A na yi a yee rafindi dənaxan ma, a yi nən sətəma nən na ma. ⁴⁸ Ləxəna nde, a yi keli a sənbə gbeeni, a yi Amalekine nə, a Isirayila xunba ne yii, naxanye yi a kalama.

⁴⁹ Səli a dii xəməne nan itoe ra: Yonatan nun Yisiwi nun Maliki-Suwa. A dii təmə singen xili Merabi, a bolokadaan xili Mikali. ⁵⁰ Səli a naxanla yi xili nən Axinowami, Aximaasi a dii təməna. A sofa kuntigin yi xili nən Abineri, Səli səxə Neri a dii xəməna. ⁵¹ Kis, Səli baba, e nun Neri, Abineri baba, Abiyeli a diin nan yi ne ra. ⁵² Yəngə naxin keli nən Filisitine xili ma Səli a mangayaan nəne birin yi. Nanara, a nəma fa sənbəmaan to hanma wəkilədena, a bata a raso a ganli.

15

Isirayila yi Amalekine yəngə

¹ Samuyeli yi a fala Səli xa, a naxa, "Alatala n tan nan xəxi i xunna masusandeni i sugandi xinla ma alo mangana Isirayila xun na, a yamana. Awa, i tuli mati Alatalaa falan na. ² Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, 'Amalekine to kiraan bolon Isirayila kaane yee ra e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan yi, n mi jinanxi na feen xən ma mumə! ³ Awa iki, sa Amalekine yəngə, e gbeen seen naxanye birin na, i yi ne kala fefe! I nama kininkinin, niimaseene birin faxa, xəməne nun naxanle, dii nərəne nun dii futene, ningene nun yəxəne, nəgəməne nun sofanle.' "

⁴ Səli yi ganla maxili, a e təngə Telayimi yi. Sofaan san masiga tiin muxu wuli kəmə firin yi na e nun Yuda xəmə wuli fu. ⁵ Səli yi siga han Amaleki taani, a yi yəngəni tən lanbanni. ⁶ A yi a fala Kenine xa, a naxa, "E ε masiga, ε keli Amalekine yε, alogo n nama ε raxəri e xən. Bayo ε hinan nən Isirayila kaane ra, e to yi minima Misiran yamanani." Kenine yi e masiga Amalekine ra.

⁷ Səli yi Amalekine yəngə keli Xawila yi han Suru, Misiran sogeteden binna. ⁸ A yi Agaga Amalekine mangan nən suxu, a yi a yamaan birin faxa silanfanna ra fefe!

⁹ Səli nun a ganla yi Agaga lu a nii ra e nun a xuruse sensenne nun jingene nun yəxəne nun ninge diine nun yəxəe diine nun sube fajine birin. E mi tin ne faxə. Koni, naxanye mi yi fan, tənə mi yi naxanye ra, e ne faxa.

¹⁰ Nayi, Alatala yi falan ti Samuyeli xa, a naxa, ¹¹ "N nimisaxi Səli dəxə feen na mangayani, bayo a bata a xun xanbi so n tan yi, a mi n ma falane ligama." Samuyeli yi xələ, a xi Alatala maxande kəena ngaan na. ¹² Samuyeli yi keli xətən! A siga Səli ralandeni. E yi a fala a xa a Səli bata yi siga Karemeli yi, alogo a xa sa xunnayeren gəmen dəxə a yətə xa. A mən bata yi kiraan suxu a godo Giligali yi. ¹³ Samuyeli yi sa a li nayi. Səli naxa, "Alatala xa i baraka. N bata Alatalaa falane suxu." ¹⁴ Samuyeli yi a fala, a naxa, "Nayi, yəxəe wuga xuiin mundun məma ito ra? Ningen mundun wuga xui ito ra?" ¹⁵ Səli yi yabin ti, a naxa, "Sofane nan faxi e ra sa keli Amalekine konni. E bata yəxəen nun ninge sensenne ba a yε alogo e xa ba saraxan na Alatala xa, i ya Ala. Koni nxu a dənxəne birin faxa nən."

¹⁶ Samuyeli yi a fala Səli xa, a naxa, "A lu na kiini! N xa a fala i xa Alatala naxan falaxi n xa to kəen na." Səli yi a fala, a naxa, "A fala n xa." ¹⁷ Samuyeli yi a fala, a naxa, "A singeni i yi i yətə mirixi muxu xurin nan na, iki i bata findi Isirayila bənsənne mangan na. Alatala nan i masusanxi, i findi mangan na Isirayila xun na. ¹⁸ Anu, Alatala bata yi i xε fena nde ra, a naxa, 'Sa Amalekine, yulubi kanne raxəri fefe! Sa e yəngə han i yi e nən fefe!' ¹⁹ Nanfera i mi i tuli mati Alatalaa falan na? Nanfera i yəngə yi seene tongo, i fe naxin liga Alatala yətagi?"

²⁰ Səli yi Samuyeli yabi, a naxa, "N na Alatala xuiin name nən ki faji! N bira nən a kiraan fɔxə ra a naxan yita n na, n yi Amalekine raxəri fefe! Fə Agaga, e mangana, n yi fa a ra be. ²¹ Koni, sofane bata yəxəne nun ninge sensenne ba yəngə yi seene yε, naxanye fan e ne ba se kala daxine yε, alogo e xa ba saraxan na Alatala

xa, i ya Ala, Giligali yi be.” ²² Samuyeli yi a fala, a naxa, “Saraxa ganxine nun saraxane Alatala kenenje dangu a xuiin suxun na ba? En-en. Fala suxun dangu saraxane ra, yete magodon dangu konton turene ra. ²³ Awa, murutən fan findixi yulubin nan na alo yiimata, matandin fan jaxu alo suxure batuna. Bayo i bata i mə Alatalaa falan na, a fan fa a mema i ra nən alo mangana.”

²⁴ Nayi, Səli yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N bata Alatalaa falane matandi, e nun i ya falane. N gaxu nən yamaan yee ra, n yi a xuiin name.

²⁵ Iki n bata i mayandi, dija n yulubin ma, en birin xa xete alogo n xa Alatala batu.”

²⁶ Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “N mi fa fama i fəxə ra, bayo i bata i mə Alatalaa falan na, Alatala yi a mə i ra alo Isirayila mangana.” ²⁷ Samuyeli yi a firifiri alogo a xa siga, koni Səli yi a suxu a domaan lenben ma, a bo. ²⁸ Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “Alatala Isirayilaa mangayaan bama i yii na kiini to, a yi a so i ya muxuna nde yii, naxan dangu i tan na. ²⁹ Ala, Isirayila binyen naxan yi, a mi wule, a mi a miriyane maxetəma, bayo adamadi mi a ra.” ³⁰ Səli mən yi a yabi, a naxa, “N bata yulubin liga! Koni yandi, binyen sa n ma, fonne nun Isirayila yamaan yetagi, en birin xa xete n yi Alatala batu i ya Ala.”

³¹ Samuyeli nun Səli yi xete e bode xən, Səli yi Alatala batu. ³² Samuyeli yi a fala, a naxa, “E fa Agaga ra n xa, Amaləkine mangana.” Agaga yi a maso a binni səwani, a yi a falama a yete ma, “Saya xəlen bata jan yati!” ³³ Koni Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “I ya silanfanna bata yi diine ba jaxanle yii. Na kiini i nga a diin bama nən a yii.” Samuyeli yi Agaga yisəgə səgə Alatala yetagi Giligali yi.

³⁴ Samuyeli yi xete Rama yi, Səli yi xete a konni Gibeya yi. ³⁵ Samuyeli mi fa Səli to han a faxa, bayo a yi sunuxi a fe ra. Alatala yi nimisa Səli sugandi feen na mangan na Isirayila xun na.

¹ Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “Han waxatin mundun yi i luyə sunuxi Səli a fe ra? N tan yeteeen bata n mə a ra alo mangana Isirayila xun na. I ya ture sa fenna rafe, n bata i rasiga Yese konni, Betələmi kaana. N bata mangana nde sugandi a dii xemene yə.” ² Samuyeli yi a fala, a naxa, “N sigama di? Səli a feen mema nən, a yi n faxa.” Alatala yi a fala, a naxa, “Ninge gilena nde xali i yii, i yi a fala, i naxa, ‘N faxi saraxa baden nin Alatala xa.’” ³ Yese xili saraxa bani, n na a yite i ra i lan i xa naxan liga. N na naxan yita i ra, i yi na kanna masusan a sugandi feen na mangan na.”

⁴ Alatala naxan fala, Samuyeli yi na liga a siga Betələmi yi. Taan fonne birin yi fa a ralandeni e xuruxurunma gaxuni. E a maxədin, e naxa, “I faxi fe fajin nan na ba?” ⁵ A yi a fala, a naxa, “On, herin na a ra. N faxi saraxa baden nin Alatala xa. E rasarijan, e fa n fəma saraxa badeni. A yi Yese fan nun a diine rasarijan a e xili saraxa bani.”

⁶ Ne fa waxatin naxan yi, Samuyeli to Eliyabi to, a yi a miri, a naxa, “Alatala a tan nan sugandixi yati!” ⁷ Koni Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “I nama i miri a tofanna ma hanma a kuyana, bayo n mi a tan sugandixi. Alatala mi feene yatema adamadiine naxanye yatexi. Adamadiine a yetagin nan matoma, koni Alatala muxun bəjen nan matoma.” ⁸ Yese yi Abinadabo xili a a radangu Samuyeli yetagi. Samuyeli yi a fala, a naxa, “Alatala mi ito sugandixi.” ⁹ Yese yi Sama radangu. Samuyeli yi a fala, a naxa, “Alatala mi ito fan sugandixi.” ¹⁰ Yese a dii soloferene radangu Samuyeli yetagi, koni Samuyeli naxa, “Alatala mi itoe sese sugandixi.”

¹¹ Samuyeli mən yi Yese maxədin, a naxa, “Banxulanna se mi fa be?” Yese yi a yabi, a naxa, “Xurimaan nan luxi, koni a sa xuruse rabadeni.” Nayi, Samuyeli yi a fala Səli xa, a naxa, “A xa sa fen, en mi donse donna fələma a xanbi.” ¹² Yese yi muxuna nde xə, a sa fa a ra. A fatin yi gbeeli, a yetagin yi rayabu, a ti kiin yi fan. Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “Keli, i yi a masusan a sugandi feen na, bayo a tan na a ra.” ¹³ Samuyeli yi ture sa fenna tongo a Dawuda xunna masusan a tadane tagi.

Fələ na ləxəni, Alatalaa Nii Sarıñanxin yi godo Dawuda ma sənbəni. Samuyeli yi keli, a siga Rama yi.

Dawuda yi wali Səli xa

¹⁴ Alatalaa Nii Sarıñanxin bata yi mini Səli yi, yinna naxin yi lu a tərə fata Alatala ra. ¹⁵ Səli a walikəne yi a fala a xa, e naxa, “Ninan naxin nan i tərəma keli Ala ma. ¹⁶ Nxu kannna xa falan ti. I ya walikəne i sagoni. Nxu xəməna nde fenjə naxan fatan kondenna maxə. Ninan naxin na so i yi keli Ala ma, maxaseen yi maxa, na yi i bənən nafan i ma.” ¹⁷ Səli yi yabin ti, a naxa, “Awa, ε maxase maxa fəjina nde fen n xa, ε yi fa a ra.”

¹⁸ Walikə keden yi a fala, a naxa, “N bata Yese Betəleme kaana dii xəmə keden to naxan fatan kondenna maxə. Sofa kəndən na a ra, a wəkile han! A falan tima ki fəj, a mən tofan. Alatala a xən.” ¹⁹ Səli yi xərane rasiga a faladəni Yese xa, a naxa, “I ya dii xəmən Dawuda rafa n ma naxan xuruseene fəxə ra.” ²⁰ Yese yi sofali keden tongo, a burun nate a fari, e nun manpa kundi keden nun sii keden, a yi e birin so Dawuda yii Səli xa. ²¹ Dawuda yi fa a ti Səli yətagi, a rafan a ma han a findi a yəngə so se maxanla nde ra. ²² Səli yi xəraan nasiga Yese ma, a naxa, “Tin, i xa Dawuda lu n yii, bayo a rafan n ma.” ²³ Nayi, yinnan na yi so Səli yi keli Ala ma waxatin naxan yi, Dawuda yi kondenna tongoma nən a a maxa. Na yi Səli mafisama nən, a dundu, yinna naxin yi mini ayi.

17

Filisitine yi keli Isirayila xili ma

¹ Filisitine yi e ganle malan yəngə so xinla ma. E yi e malan Soko yi, naxan Yuda bəxən ma. E yi e ganla malan Soko nun Aseka tagi, Efesi-Damimi yi. ² Səli nun Isirayila muxune fan yi e ganla malan Ela lanbanni. E yi e ganla ti Filisitine yəngə xinla ma. ³ Filisitine yi tixi gəyaan fari fəxə kedenni, Isirayila kaane fan gəyaan fari fəxə kedenni. Lanbanna yi e tagi.

⁴ Fala ralina nde yi mini Filisitine yε, a a maso gali firinne tagi. A yi xili Goliyati, Gati kaan nan yi a ra. A yi kuya fənəngənna yε sənnin nun yiin yε keden. ⁵ Sula kəmətin

yi soxi a xun na, sula domaan xali daxin yi a fatin kantanma naxan kilo tonge sənnin liyε. ⁶ A sanne yi yε masansanxi sulan nan na. Sula silanfanna yi sətixi a fari. ⁷ A tanban fəen yi gbo alo gbindonna. Wuren naxan yi na jəœ ra, a kilo solofera liyε. A yε masansan wure lefaan suxu muxun yi sigan tima a yεe ra. ⁸ A a xuini te, a falan nasiga Isirayila ganla ma, a naxa, “Nanfera ε tixi yəngə so xinla ma? Filisitina nde xa mi n tan na ba? Ε tan, Səli a konyine xa mi ε ra ba? Ε muxu keden yita naxan godə n yəngədeni. ⁹ Xa a nə n bənbə a n faxa, nxu findi ε konyine ra. Xa n na a nə, n yi a faxa, ε findi nxə konyine ra, ε wali nxu xa.” ¹⁰ Filisiti xəmən mən yi a fala, a naxa, “N bata na xinla rasiga Isirayila ganla ma. Xəmə keden xa mini, alogo nxu xa nxu bode yəngə.” ¹¹ Səli nun Isirayila kaane birin yi Filisiti xəməna falane me, gaxu gbeen yi e suxu.

Dawuda yi Goliyati faxa

¹² Yese Efarata bənsənna dii xəmən nan yi Dawuda ra, naxan yi kelixi Betəleme taani Yuda bəxən ma. Dii xəmə solomasəxə yi Yese yii. Səli waxatini, Yese bata yi findi fonna ra yamaan yε. ¹³ Yese a dii xəmə singe saxanne bata yi siga Səli fəxə ra yəngəni. A singen yi xili Eliyabi, a firinden xili Abinadabo, a saxanden xili Sama. ¹⁴ Dawuda nan yi xurimaan na. Fori saxanne yi Səli fəxə ra. ¹⁵ Dawuda yi sigama Səli konni a mən yi xətemə a babaa xuruseene rabadeni Betəleme yi.

¹⁶ Xii tonge naanin, xətənna nun jənbanna, Goliyati Filisiti xəmən yi tima nən e yətagi. ¹⁷ Yese yi a fala a diin Dawuda xa, a naxa, “Donse xəri bənbənla nun buru xun funi itoe tongo, i yi e xali i tadane xən gali malanden. ¹⁸ I mən yi fənə kundi funi itoe sanba e sofa kuntigin ma. I mən yi a mato xa i tadane kəndə, i yi fa taxamasenna nde ra keli e ma. ¹⁹ E Səli fəma Ela lanbanni e nun Isirayila xəməne birin Filisitine yəngədeni.”

²⁰ Dawuda yi keli xətən xətən. A xuruseene taxu xuruse kantanma nde ra, a a goronne tongo, a siga, alo Yese a yamari kii naxan yi. A so gali malandeni waxatin naxan yi, a yi ganla li tixi yəngə so xinla

ma, e yengε sɔnxəni tema. ²¹ Isirayila nun Filisitine yi e ganle ti yengε so xinla ma, kənənni ²² Dawuda yi a goronne taxu goron kantanna ra, ganla yi tixi dənaxan yi a siga a giyε menni. A to so, a a tadane xəntən. ²³ A yi fala tiini e ra waxatin naxan yi, Filisiti sofaan Goliyati Gati kaan yi a mafa a ganla yee ra. A mən yi a xuini te, a xətə a dari fe xinli ito ma. Dawuda yi a me. ²⁴ Isirayila kaane birin yi e masiga e to Goliyati to, bayo e yi gaxuxi a yee ra ki faj. ²⁵ Birin yi a falama, e naxa, “E bata xəməni ito to gode? A godoma Isirayila xili feen nan ma. Naxan na a faxa, mangan nafulu gbeen fiyε a ma nən. A a dii təmən fi a ma futun na, a mudu fin ba a denbayaan xun ma Isirayila yi.”

²⁶ Xəmən naxanye yi Dawuda fəma, a a fala ne xa, a naxa, “Nanfe ligε na kanna xa naxan na Filisitini ito faxa, a yagin ba Isirayila ma? Nde Filisiti Ala kolontareni ito ra naxan susuxi habadan Alaa ganle makonbe?” ²⁷ Yamaan yi xətə falane ma, e naxa, “Ito nan ligama na kanna xa naxan na a faxa.” ²⁸ Eliyabi, a tadan forimaan to e nun sofane to batue, a xələ Dawuda ma han! A yi a fala, a naxa, “Nanfera i faxi be? I ya xuruse kurudin taxuxi nde ra burunna ra? N ni i ya yətə yigboon kolon, e nun i ya bənəjə naxiyana. I faxi yengəni gbəden nin.” ²⁹ Dawuda yi maxədinna ti, a naxa, “N nanse ligaxi a naxin na? N fala tiin nin gbansan!” ³⁰ A a xun xanbi so a tada yi a sofa gbətə maxədin na kii kedenni. Yamaan yi a yabi alo a singena.

³¹ E na falane me Dawuda ra waxatin naxan yi e sa ne dəntəgε Səli xa. Səli yi a xili. ³² Dawuda yi a fala Səli xa, a naxa, “Muxu yo nama yigitəgε Filisitini ito a fe ra. N tan, i ya walikeen sigama nən a yengədeni.” ³³ Səli yi Dawuda yabi, a naxa, “I mi nəe Filisitini ito yengε, bayo banxulan nəren ni i ra, koni a tan, yengε soon na a ra xabu a dii nərena.” ³⁴ Dawuda yi a fala Səli xa, a naxa, “N tan, i ya walikeen yi n baba xuruseene nan nabama. Xa yatana hanma nərīna nde yi fa, a yəxəe keden suxu, ³⁵ n yi n gima a fəxə ra nən, n yi a bənbə, n yəxəen ba a de ra. Xa a fa n xili ma, n yi a suxuma nən a xabene ma, n na a bənbə, a faxa. ³⁶ I ya

walikeen yi yatan nun nərin faxama na kii nən, awa n Filisiti Ala kolontareni ito ligama na kiini nən. Amasətə, a bata habadan Alaa ganle makonbi. ³⁷ Alatala naxan n natangaxi yatan nun nərin yii xanle ma, na mən n bə Filisitini ito yii nən.” Nayi, Səli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga, Alatala xa lu i xən.”

³⁸ Səli yi Dawuda maxidi a yətəna a dugine yi, a a maxidi a makantan domani, a sula kəmətin so a xun na. ³⁹ Dawuda yi Səli a silanfanna singan a tagi xidin na a dugine fari. A yi keli a xa siga. Koni a mi yi darixi e ra. A yi a fala, a naxa, “N mi nəe ito birin nasiga tiyε, n munma fatan singe.” Dawuda yi e ba a ma. ⁴⁰ A dunganna suxu a yii, a gəmə malaxunxin suulun sugandi xuden de. A e sa a yəxəe raba sagbaan kui. A lantanna a yii, a siga Filisiti sofaan xili ma.

⁴¹ Filisiti sofaan yi a maso Dawuda ra ndedi ndedi, a yε masansan wure lefana maxanla fan yi sigama a yee ra. ⁴² A Dawuda mato, a yi a kolon a banxulan nəren nan mən yi Dawuda ra, a fatin yi gbeeli, a yətagin yi tofan. Goliyati yi a rajaxu. ⁴³ Filisiti sofaan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Baredin nan n na ba? I to fama n xili ma ε nun dunganna?” A yi a danga a suxurene yi. ⁴⁴ A yi a fala, a naxa, “Fa be! N ni i suben soma nən xəline nun subene yii!” ⁴⁵ Dawuda yi a fala Filisiti sofaan xa, a naxa, “I fama n xili ma silanfanna nun tanban nun xanla nan na i yii, koni n tan fama i xili ma Alatala Sənben Birin Kanna nan xili yi, Isirayila ganle Ala, i naxan konbixi. ⁴⁶ To, Alatala i soma nən n yii, n yi i nə, n ni i xunna bolonjə a de. To, n Filisitine ganla muxune binbine soma nən xəline nun subene yii, dununa muxune birin yi a kolon a Ala Isirayila yii. ⁴⁷ Yamani ito birin yi a kolon a Alatala mi marakisin tima silanfanna nun tanban barakani. Amasətə, Alatala nan gbee yengən na, a ε tan birin soma nən nxu yii.”

⁴⁸ Goliyati yi lu fe Dawuda binni, Dawuda yi a mafura, a a gi siga Filisiti sofaan nalandeni. ⁴⁹ Dawuda yi a yiin nagodo a sagbani, a gəmən tongo, a a woli lantanna ra, a Filisiti sofaan gələn a tigi ra. Gəmən yi so Filisiti sofaan tigini, a bira a

yetagin ma bɔxɔni. ⁵⁰ Na kiini, Dawuda yi Filisiti sofaan nɔ lantanna nun g̊em̊en na, a a faxa, silanfan mi yi a yii. ⁵¹ Dawuda yi a gi han Filisiti sofaan dɛxɔn, a ti na. A Filisiti sofana silanfanna botin a t̊e̊ni, a yi a faxa, a yi a xunna bolon a d̊e.

Filisitine to a to, a e ẙeng̊e so kuntigin bata faxa, e yi e gi. ⁵² Isirayila nun Yuda sofane yi sɔnxɔni te, e bira e fɔxɔ ra, e e kedi han Gati nun Ekiṛɔn so d̊e̊en na. Filisiti sofane binbine yi biraxi Saarayimi kiraan xɔn han Gati nun Ekiṛɔn. ⁵³ Isirayila kaane to x̊et̊e Filisitine fɔxɔ ra, e e gali malanden seene tongo. ⁵⁴ Dawuda yi Filisiti sofaan xunna tongo, a yi a xali Yerusal̊en taani. A sa Filisiti sofana ẙeng̊e so seene sa a bubuni.

⁵⁵ S̊eli Dawuda to sig̊e waxatin naxan yi Filisiti sofaan nalandeni, a yi Abineri a gali xunna max̊din, a naxa, “Abineri, nde a dii banxulan j̊ɔren ni ito ra?” Abineri yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ i niini, mangana, n mi a kolon.” ⁵⁶ Mangan yi a fala, a naxa, “A ẙe fen, naxan ma dii banxulanni ito ra.” ⁵⁷ Dawuda keli xanbini Filisiti sofaan faxadeni, Abineri yi a tongo a siga a ra S̊eli yetagi. Filisiti sofaan xunna yi suxi Dawuda yii. ⁵⁸ S̊eli yi a fala a xa, a naxa, “Nde a dii i ra, banxulan j̊ɔrena?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “I ya walikeen Yese a diin nan n na, Betel̊emi kaana.”

18

Yonatan nun Dawuda xɔyiyana

¹ S̊eli yelin falan tiẙe Dawuda xa waxatin naxan yi, Yonatan nun Dawuda yi findi xɔyimane ra. Yonatan yi Dawuda xanu alo a yet̊ena. ² Na lɔxɔn yet̊eni S̊eli yi Dawuda makankan a f̊ema, a mi tin a siga a babaa banxini. ³ Yonatan yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, bayo a bata yi a xanu alo a yet̊ena. ⁴ Doma g̊been naxan yi a ma, a na ba, a a so Dawuda yii e nun a ẙeng̊e so domana, e nun a silanfanna nun a xanla nun a tagi xidina. ⁵ S̊eli na yi Dawuda rasiga d̊e̊d̊e, a feen sɔnyama n̊en. S̊eli yi tide matexin fi a ma ẙeng̊esone xun na. Na yi rafan yamaan birin ma, hali S̊eli a kuntigine.

⁶ Ganla x̊et̊emat̊ona, Dawuda to bata yelin Filisiti sofaan faxe, Isirayila taane

birin jaxanle yi mini Manga S̊oli ralanden, e signin sama, e e bodonma tanban xuiin nun maxase gb̊et̊ene xuiin na, e sɔnxɔma sewani. ⁷ Naxanle yi e bode yabima jaxanni, e naxa,
“S̊eli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu.”

⁸ S̊eli yi na feen famu kii jaxini a xɔlɔ kati! A yi a fala, a naxa, “E wuli fu nan soxi Dawuda yii, n tan wuli keden. A mi fa dasaxi sese ra fɔ mangayana.” ⁹ S̊eli yi Dawuda rajaxu, fɔlɔ na lɔxɔn ma.

¹⁰ Na x̊et̊on bode, yinna jaxin yi so S̊eli yi keli Ala ma. A yi waliyya falane ti a banxin tagini. Dawuda yi kondenna maxama a xa alo a dari fena, S̊eli a tanban yi a yii. ¹¹ S̊eli yi a tanban woli, a naxa, “N Dawuda sɔxɔnma n̊en n na a sɔxɔnxi lu banxin kanke.” Koni Dawuda yi keli a bun ma dɔxɔnja ma firin. ¹² S̊eli yi gaxu Dawuda ẙe̊e ra, bayo Alatala bata yi a rabejin a lu Dawuda xɔn. ¹³ Nanara, a yi Dawuda masiga a ra, a a findi sofa wuli fu kuntigin na. Dawuda yi lu sig̊e ẙeng̊eni gali xunna ra. ¹⁴ Dawuda a feene birin yi sɔnyama, bayo Alatala yi a xɔn. ¹⁵ S̊eli to a to a yi nɔɔn sɔt̊oma tun, a gaxu a ẙe̊e ra. ¹⁶ Koni Dawuda yi rafan Isirayila nun Yuda birin ma, bayo a tan nan yi tima e ẙe̊e ra e ẙeng̊ene yi.

¹⁷ S̊eli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N ma dii t̊em̊e singen ni i ra, Merabi. N na a fima n̊en i ma futun na. Koni i ẘekile han! I yi Alatala a ẙeng̊ene so.” S̊eli yi a miri, a naxa, “N mi n yiini tema a xili ma. Filisitine xa na liga!” ¹⁸ Dawuda yi S̊eli yabi, a naxa, “Sese mi n tan na, sese mi n baba a bɔnsɔnna nun a denbayaan na Isirayila yi. Mangan xa findi n bitanna ra di?” ¹⁹ S̊eli a dii t̊em̊e Merabi fi waxatin to a li Dawuda ma, a yi fi Adiriyeli ma, Mehola kaana.

²⁰ Awa, Mikali, S̊eli a dii t̊em̊ena, Dawuda yi rafan a ma. E to na fala S̊eli xa, na yi a k̊en̊en. ²¹ S̊eli yi a fala, a naxa, “N na a fima a ma n̊en, alogo a xa findi a susu fer̊en na, alogo Filisitine xa a faxa.” S̊eli mɔn yi a fala Dawuda xa a firindeni, a naxa, “I findima n̊en n bitanna ra to.”

²² S̊eli yi yamarini ito fi a walikene ma, a naxa, “E falan ti Dawuda xa luxunni. E a fala a xa, ε naxa, ‘A mato i rafan mangan nun a kuntigine birin ma. Tin, i xa findi

mangan bitanna ra.’ ” ²³ E yi na fala Dawuda xa. Koni Dawuda yi yabin ti, a naxa, “Ε tan yεε ra yi fe xurin na a ra ba? N findi mangan bitanna ra? Setaren nan n tan na, tənə mi n na.” ²⁴ Səli a walikene yi sa a yeba a xa Dawuda naxan falaxi. ²⁵ Səli yi e yabi, a naxa, “Ε falan ti Dawuda xa, ε naxa, ‘Mangan mako mi futu se ma, koni a xa sa Filisiti muxu kεmε banxulan a fa e kidin na, alogo a xa a gbeen jəxə a yaxune ra.’ ” Səli a kətəni, Dawuda yi faxama Filisitine barakan nin. ²⁶ Səli a walikene yi sa na falane ti Dawuda xa. Dawuda yi wa a xən a xa findi mangan bitanna ra. Benun waxatin naxan falaxi, ²⁷ Dawuda yi keli e nun a fəxərabirane, a sa Filisiti xεmε kεmε firin faxa. Dawuda yi fa e banxulan kidine ra, a yi a bəreyaan dəfexin so mangan yii, alogo a xa findi mangan bitanna ra. Nayi, Səli yi a dii təmε Mikali fi a ma a jəxanla ra.

²⁸ Səli to a to a Alatala Dawuda xən, Dawuda mən yi rafan a dii Mikali ma, ²⁹ Səli yi gaxu Dawuda yεε ra dangu a fələn na. A yi findi a yaxun na a siin dənxən birin yi. ³⁰ Na waxatini Filisitine kuntigine yi sigama yəngəni Isirayila kaane xili ma. Yε yo yε, Dawuda yi nən sətəma yəngəni dangu Səli a kuntigin bonne ra. A xinla yi te.

19

Yonatan yi Dawuda xun mayəngε

¹ Səli yi a fala a dii Yonatan nun a kuntigine birin xa a Dawuda xa faxa. Koni Dawuda yi rafan Yonatan ma han! ² A yi a rakolon, a naxa, “N baba Səli wama i faxa feni. A ligə i yeren ma tila xətənni. I luxunden fen, i yi lu na yi. ³ N minima nən nxu nun n baba. Nxu tima nən xεen ma i luxunma dənaxan yi. N ni i ya fe falama nən a xa. N na a kui feene kolon, n na a fala i xa.” ⁴ Yonatan yi Dawuda a fonna fala a baba Səli xa, a naxa, “I tan mangan na, i nama i ya walikən Dawuda haken tongo, bayo a munma i hakə tongo. A yetəna a fajin nan ligaxi i xa han!” ⁵ Fayida a niin nan fi Filisiti sofaan Goliyati faxa feni. Na ləxəni, Alatala yi nə gbeen fi Isirayila birin ma, i yi a to, i səwa. Nanfera i haken ligε, i səntaren wunla ramin tənegəni, i Dawuda faxa fufafu?” ⁶ Səli yi Yonatan xuiin name,

a kələ, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Dawuda mi faxama!” ⁷ Yonatan yi Dawuda xili, a na falane yeba a xa. A Dawuda xali Səli fəma, Dawuda mən yi lu a fəma alo a fələni.

⁸ Yəngən mən yi fələ. Dawuda yi siga Filisitine yəngədeni. A e nə fanga gbeen na, e e gi a yεε ra. ⁹ Awa, yinna jəxan yı so Səli yi keli Alatala ma. A yi a konni, a tanban suxi a yii. Dawuda yi konden maxani. ¹⁰ Səli yi kata Dawuda səxən feen na a tanban na, alogo a xa a səxənxi lu banxin kanke, koni Dawuda yi a masiga, tanban yi səti banxin kanke. Dawuda yi a gi na kəeən na.

¹¹ Səli yi sofane rasiga Dawuda a banxin nabilinden aliogə a xa faxa xətənni. Koni Dawuda a jəxanla Mikali yi a rakolon a a fala a xa, a naxa, “Xa i mi i yətə rakisi kəeni ito ra, xətənni i faxama nən.” ¹² A yi a ramin banxin foye soden na. Dawuda yi a gi. A a səlon na kii nin. ¹³ Na xanbi ra, Mikali yi susurena nde tongo a a sa Dawuda a saden ma. A sii kidin sa a xun sade ra, a a sade dugin sa a ma. ¹⁴ Səli a xərane fa waxatin naxan yi Dawuda suxudeni, Mikali yi a fala e xa, a naxa, “A mi yalan.” ¹⁵ Səli mən yi e rasiga a firindeni. A a fala e xa, a naxa, “Ε fa a ra n xən a furema saden ma, alogo n xa a faxa.” ¹⁶ Xərane mən yi xətə, e fa susuren to saden ma, siin kidin nan yi saden xunna ra. ¹⁷ Səli yi a fala Mikali xa, a naxa, “Nanfera i n yanfaxi na kiini, i yi n yaxun lu a siga?” Mikali yi Səli yabi, a naxa, “A a fala n xa nən, a naxa, ‘Tin n xa siga, hanma n ni i faxa.’ ”

¹⁸ Dawuda yi nə a giyε, a siga Samuyeli konni Rama yi. Səli naxan birin ligə a ra a na yeba a xa. Nayi, e birin yi siga e sa dəxə Nayoti yi. ¹⁹ E yi a dəntəgε Səli xa a Dawuda Nayoti yi Rama dəxən. ²⁰ Səli yi sofane rasiga a suxudeni. Koni, ne to nabi ganla nde li nabiya fala tiini, Samuyeli yi tixi e yεε ra, Alaa Nii Sarıjanxin yi godo Səli a xərane ma, e fan yi nabiya falane ti fələ. ²¹ Na yi fala Səli xa, a sofa gətəye rasiga. Ne fan yi waliiyaan fələ. A mən yi sofane xε a saxandeni, ne fan yi waliiyaan fələ. ²² Dənxən na, Səli yetəen yi siga Rama yi. A Seku ige ramaraden li, a maxədinna ti, a naxa, “Samuyeli nun Dawuda minən

yi?" E a yabi, e naxa, "E Nayoti yi Rama dəxən." ²³ Səli yi siga Nayoti binni Rama yi. Koni, Alaa Nii Sarıjanxin yi fa a fan ma, Səli yi siga nabiya falane tiye han a so Nayoti yi. ²⁴ A yi a dugine ba, a nabiya falane ti Samuyeli yetagi. A ragenla yi lu saxi yanyin nun kəena ngaan na. Nanara, yamaan naxa, "Səli fan bata findi nabiin na ba?"

20

Yonatan nun Dawuda

¹ Dawuda yi keli Nayoti yi Rama dəxən a sa Yonatan li. A a maxədin, a naxa, "N nanfe ligaxi hanma n haken mundun ligaxi, hanma n yulubin mundun tongoxi i baba ma? Nanfera a wama n faxa feni?" ² Yonatan yi a yabi, a naxa, "A makuya na ra! I mi faxama! N baba mi fefe ligama a mi naxan falama n xa singen. Nanfera a ito luxunje n ma? Na mi a ra!" ³ Dawuda yi a kələ, a naxa, "I baba a kolon ki faj, a n bata rafan i ma. A a mirima iki, a naxa, 'Yonatan nama ito kolon, a tərəma nən.' Koni n bata n kələ habadan Alatala yi e nun i tan yi, a luxi ndedi n faxa."

⁴ Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Naxan xəli i ma n na ligə i xa." ⁵ Dawuda yi a yabi, a naxa, "Tila, Kike Nənen jaxanaxan na a ra. A yi daxa n xa dəxə mangan fəma nxu yi nxu dəge nxu bode xən. Koni, a lu n xa siga, n yi n luxun xəen ma han tila buda ninbanna ra. ⁶ Xa i baba a kolon a n mi be, i yi a fala, i naxa, 'Dawuda n mayandixi nən a n xa tin a xa siga a taani Bətəlemi yi, bayo jəen saraxan nan sa bama a xabilan birin xa na yi.' ⁷ Xa a a fala, a naxa, 'Na lanxi,' nayi i ya walikəen natangaxi. Koni xa a məne, i xa a kolon a a waxi n tərə feen nin. ⁸ I ya hinanna yita i ya walikəen na, bayo i bata layiri xidi n xa Alatala yetagi. Xa n bata findi hake kanna ra, i tan yetəen xa n faxa. Nanfera i n xalima han i baba fəma?"

⁹ Yonatan yi a yabi, a naxa, "Na mi ligə mumə! Xa n yi la a ra a n baba bata a jənige a xa i faxa, n na a falama nən i xa."

¹⁰ Dawuda yi a fala Yonatan xa, a naxa, "Nde n nakolonma xa i baba yabi jaxin so i yili?" ¹¹ Yonatan yi a fala, a naxa, "Fa be. En siga xəen ma." E mini, e siga e bode

xən. ¹² Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "N bata Alatala, Isirayilaa Ala findi n seren na, waxatini ito yi, tila buda n nan n baba kui feene kolonma nən. Xa i mən nafan a ma, n tan nan na falama i xa. ¹³ Koni xa n baba wama i tərə feni, Alatala xa tərəya jaxin sa n ma xa n mi a fala i xa, n yi i rasiga bəjəe xunbenli. Alatala xa lu i xən alo a lu n baba xən kii naxan yi. ¹⁴ Koni i tan xa Alatalaa hinanna yita n na n siin birin yi, alogo n nama faxa. ¹⁵ I ya hinanna nama dan n bənsənna xa habadan, hali Alatala na i yaxune birin jən bəxə xənna fari." ¹⁶ Nayi, Dawuda nun Yonatan yi layirin xidi, a naxa, "Alatala xa Dawuda gbeen jəxə a yaxune ra." ¹⁷ Yonatan mən yi Dawuda rakələ a xanuntenyana fe ra bayo a yi a xanuxi alo a yetəen niina.

¹⁸ Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Tila, Kike Nənen jaxanaxan na a ra. E a kolonma nən a i mi be, bayo i dəxədeni gelima nən. ¹⁹ Tila buda jənbanna ra, i sigama nən han i sa i luxun dənaxan yi bode ləxəni i yi n legeden Eseli gəmen fəma. ²⁰ N xalimakuli saxan wolima nən gəmen dəxən alo n seen nan matinxinma. ²¹ N banxulanna nde rasigama nən, n yi a fala a xa, n naxa, 'Sa xalimakunle tongo.' Xa n na a fala a xa, n naxa, 'Xalimakunle i bun ma be binni, e tongo!' Nayi, i fa, amasətə bəjəe xunbenla i xa, fefe mi ligama i ra, n bata n kələ habadan Alatala yi. ²² Koni xa n na a fala banxulanna xa, n naxa, 'A mato, xalimakunle makuya pon,' nayi siga, bayo Alatala bata i rasiga. ²³ I nama jənan na feen xən de en naxan falaxi, Alatala nan seren na i tan nun n tan tagi han habadan!"

²⁴ Nayi, Dawuda yi siga a luxunderi burunna ra. Kike Nənen jaxanaxan yi a li, mangan yi dəxə a dəgedeni ²⁵ alo mangan dari fena, a yi dəxə gbedən ma naxan xun xanbi soxi banxini, Yonatan yetagi. Abineri yi dəxə a dəxən, koni Dawuda dəxəden yi gelixi. ²⁶ Na ləxəni Səli mi sese fala, bayo a yi a miri, a naxa, "Dawuda mi nəxi fə fata sarijantareya fena nde ra. Sarijantareyaan nan finde a ra." ²⁷ Koni na xətən bode, kiken xii firinden na, Dawuda dəxəden mən yi gelixi. Səli yi Yonatan maxədin, a naxa, "Nanfera Dawuda mi faxi a dəgedeni to nun xoro yi, Yesə a diina?"

²⁸ Yonatan yi Səli yabi, a naxa, “Dawuda n mayandixi nən a xa siga Bəteləmi yi. ²⁹ A a falaxi nən, a naxa, ‘Yandi, a lu n xa siga, bayo n xabilan saraxa baani taani. N tada bata n xili na yi. Xa də fanna nan en tagi, a lu n xa sa n tadane to.’ Nanara, a mi faxi mangana a donse dondeni.” ³⁰ Nayi, Səli bəjən yi te Yonatan xili ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Dii kalaxi murutexina! N na a kolon a i xəyin nan Yese a dii xəmən na! I yagima nən, i inga fan yi yagi naxan i barixi. ³¹ Amasətə fanni Yese a dii xəmən i ito a nii ra, i ya fe mi sabate, i mən mi nəe finde mangan na! Awa iki, i xa muxune xə, e xa sa fa a ra n xən, amasətə a faxa daxin na a ra!” ³² Yonatan yi Səli yabi, a naxa, “A xa faxa nanfera? A nanfe ligaxi?” ³³ Səli yi a tanban woli a xili ma alogo a xa a faxa. Nayi, Yonatan yi a kolon, fa fala a baba yi wama Dawuda faxa feni. ³⁴ A xələxi gbeen yi keli tabanla ra, a mi donse don na kiken xii firindeni, bayo a yi sunuxi Dawudaa fe ra, a baba naxan nayarabi.

³⁵ Na xətən bode, Yonatan yi siga xəen ma e nun Dawuda lanxi dənaxan ma. Banxulanna nde yi biraxi a fəxə ra. ³⁶ A yi a fala a xa, a naxa, “I i gi yəen na i xalimakunle malan n naxanye wolima.” Banxulanna yi siga a giye, Yonatan yi xalimakuli keden woli alogo a xa dangu banxulanna ra. ³⁷ Banxulanna to Yonatan ma xalimakunla biraden li, Yonatan yi sənxə a xanbi ra, a naxa, “Xalimakunla mi makuya i ra ba?” ³⁸ A mən yi sənxə, a naxa, “I mafura! Siga, iki sa! I nama i yiti de!” Banxulanna yi xalimakunla tongo, a fa a kanna fəma. ³⁹ Banxulanna mi yi sese famuma, Yonatan nun Dawuda nan tun yi na famuma. ⁴⁰ Yonatan yi a yəngə so seene so banxulanna yii, a naxa, “Siga, e xali taani.” ⁴¹ Banxulanna keli xanbini na, Dawuda yi mini a luxunderi gəmən yiifari fəxən ma. A yi a xinbi sin Yonatan yətagi dəxəna ma saxan, a yətagin yi lan bəxən ma. E yi e bode sunbu, e wuga, katarabi Dawuda ma. ⁴² Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga bəjən xunbenli. A kolon, en bata en ma xəyiyaa nakələ Alatala xinli, en yi a fala, ‘Alatala nan seren na, i tan nun n tan tagi e nun n bənsənna nun i bənsənna tagi habadan!’ ”

21

¹ Dawuda yi keli a siga, Yonatan yi xətə taani.

Dawuda yi a gi

² Dawuda yi siga Nobi yi saraxarali Aximeleki konni. Aximeleki yi fa xuruxurunjə gaxuni a ralandeni, a naxa, “Nanfera i keden na a ra? Nanfera muxe mi faxi i matideni?” ³ Dawuda yi saraxarali Aximeleki yabi, a naxa, “Mangan yamarin fixi n ma nən, a naxa, ‘Muxu yo nama feni ito kolon e nun n xəraan naxan soxi i yii.’ Nanara, n yi a fala n sigati bonne xa, a e xa naralan n na yire gbətə yi. ⁴ Awa, nanse i yii be? Buru suulun so nyii hanma i nəe naxan gbətə sətə.”

⁵ Saraxaraliin yi Dawuda yabi, a naxa, “Buru gbətə mi n yii, koni buru ralixin be. Anu a mi nəe donjənxa i ya muxune mi e yətə suxi waxati danguxini ito yi, e mi e maso naxanle ra.”

⁶ Dawuda yi a yabi, a naxa, “On yati, nxu danxin na a ra naxanle ma alo n darixi a ligə kii naxan yi n na siga yəngəni. N fəxərabirane yəngə so seene rasarijanxin na a ra, hali nxu mi Alaa wanla ra. To daxin sarijan dangu na ra pon!” ⁷ Nayi, saraxaraliin yi buru ralixin so Dawuda yi. Amasətə gbətə mi yi na fə Buru Rasarijanxin naxan bata yi fərijən Alatala yətagi a batu banxini, a yi masara buru nənən na.

⁸ Na ləxəni, Səli a yəxəe kantanne kungin naxan yi xili Dowegi Edən kaana, na yi na yi Alatalaa wanla ra.

⁹ Dawuda mən yi a fala Aximeleki xa, a naxa, “Tanba mi i yii be hanma silanfanna? Bayo mangana xərayaan yi mafuraxi han, n mi nəxi waxati sətə n yi n ma silanfanna tongo hanma yəngə so se gbətə.”

¹⁰ Saraxaraliin yi a yabi, a naxa, “Goliyati a silanfanna be, i Filisiti sofaan naxan faxa Ela lanbanni. A saxi saraxarali domaan xanbi ra, a mafilinxi dugina nde yi. A tongo xa i wama a xən, na kedenna nan nxu yii be.” Dawuda yi a yabi, a naxa, “A nəxən mi na. A so n yii.”

Dawuda Gati taani

¹¹ Na ləxəni, Dawuda yi a gi Səli ma. A siga Akisi konni, Gati mangana. ¹² Koni Akisi a walikəne yi a fala a xa, e naxa,

“Yamanan mangan Dawuda xa mi ito ra ba? Naxanle mi yi sigin sama ito xan xili xunna ba, e yi e bodon? E naxa, ‘Soli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu?’ ” ¹³ Dawuda yi falan ne sa a bɔ̄nəni, a gaxu gbeen ti Akisi yee ra Gati mangana. ¹⁴ A yi a yete findi fatɔ̄on na e yetagi. A yi e taani waxatin naxan yi, a yi fatoyaan nan maligama, a sebenle ti dɛ̄ne ma, a a dē igen namini a dē xabene yi. ¹⁵ Akisi yi a fala a walikene xa, a naxa, “E a mato! Xemeni ito xunna mi dɔ̄xi! Nanfera ε faxi a ra n fəma? ¹⁶ Daxune nan dasaxi n ma ba, ε to faxi ito ra n fəma, a yi n findi a daxuyaan sereyaan na? A mi soma n konni de!”

22

Dawuda yi so Adulanfaranna ra

¹ Dawuda yi keli Gati yi, a sa a luxun Adulan faranna ra. A tadane nun a babaa denbayaan to na me, e siga a fɔ̄xɔ̄ ra na yi. ² Muxun naxanye tɔ̄rɔ̄xi, hanma donla naxanye ma, hanma naxanye murutexi, ne birin yi e malan a fəma a findi e yee ratiin na. Na ma, xeme keme naanin pɔ̄xondɔ̄n yi lu a fɔ̄xɔ̄ ra.

³ Dawuda yi keli, a siga Misipe taani, Moyaba yi. A yi a fala Moyaba mangan xa, a naxa, “Tin n baba nun nga xa fa dɔ̄xɔ̄ i konni, han n yi a kolon Ala naxan ligama n na.” ⁴ Dawuda yi e xali Moyaba mangan konni, e lu na fanni Dawuda yi faran makantanxin na waxatin naxan yi.

⁵ Lox̄na nde Nabi Gadi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I nama lu faran makantanxin na. Siga Yuda yamanani.” Nayi, Dawuda yi keli, a siga Xereti fɔ̄tɔ̄nni.

Soli yi Nobi saraxaraline faxa

⁶ Soli yi Dawuda nun a fɔ̄xɔ̄rabirane fe xibarun me. Soli yi dɔ̄xi tamaro wudi binla bun ma, Gibeya yi geyaan fari. A tanban yi suxi a yii, a kuntigine birin yi tixi a fəma. ⁷ Soli yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati, ε tan Bunyamin kaane! Yese a dii xemēn xeeñe nun manpa bili nakone soε ε yii ba? A ε birin finde muxu wuli keden kuntigin na hanma muxu keme kuntigin na ba? ⁸ Awa, nanfera ε birin n mayanfama? Muxu yo mi n nakolonma a n ma dii nun Dawuda bata layiri xidi, Yese a diina. E tan sese mi kontɔ̄filixi n ma fe ra? E mi n nakolonjne fa

fala n ma diin bata n ma walikēn nadin n xili ma, a xa n legeden yanfan, alo a ligama kii naxan yi to?”

⁹ Koni, Dowegi Edon kaan naxan yi Soli a kuntigine ye, na yi a fala, a naxa, “N Yese a dii xemēn to nən fe Nobi yi, Aximeleki fəma, Axituba a dii xemēna. ¹⁰ Aximeleki Alatala maxɔ̄din a xa nən, a fandane so a yii e nun sofaan Goliyati Filisiti kaana silanfanna.”

¹¹ Mangan yi muxune rasiga saraxaralina Aximeleki tongoden Axitubaa diina, e nun a fafe xabilan birin. Ne nan yi saraxaraline ra Nobi yi. E birin yi fa mangan fəma. ¹² Soli yi a fala, a naxa, “Ituli mati, Axitubaa dii xemēna.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n kanna.” ¹³ Soli yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ε yanfan soxi n ma, ε nun Yese a dii xemēna? I donseen so nən a yii e nun silanfanna, i yi Ala maxɔ̄din a xa, alogo a xa keli n xili ma, a n legeden yanfan alo a ligama kii naxan yi to.” ¹⁴ Aximeleki yi mangan yabi, a naxa, “Koni, nde i ya walikene ye naxan lannayaan nabama alo Dawuda, mangan bitanna, mangan kantan tiine kuntigina, e nun muxu binyena mangana a banxini? ¹⁵ A singen mi yi na ra n xa Ala maxɔ̄din a xa. A makuya na ra! Mangan nama n tan i ya walikēn kansun hanma n baba xabilan muxuna nde, bayo n tan i ya walikēn mi fefe kolon feni ito kui mumε!” ¹⁶ Mangan yi a fala, a naxa, “I faxama nən yati, Aximeleki, ε nun ε fafe xabilan birin.” ¹⁷ Mangan yi a kantan tiine yamari, naxanye yi tixi a fəma, a naxa, “E Alatalaa saraxaraline faxa, bayo ne fan Dawuda nan malima. E a kolon nən a Dawuda bata a gi, koni ε mi n nakolon.”

Koni Soli a walike yo mi tin a yiin dinjε Alatalaa saraxaraline ra, a e faxa. ¹⁸ Nayi, mangan yi Dowegi Edon kaan yamari, a naxa, “I tan xa sa saraxaralini itoe faxa.” Dowegi yi a maso, a yi e faxa. Na lox̄ni, a yi muxu tonge solomasexε e nun suulun faxa naxanye lan e xa saraxaralini domaan so. ¹⁹ Soli mən yi fu saraxaraline taan ma, Nobi. A yi yihadin sa xemēne nun naxanle nun diidine nun dii jɔ̄rēne fari e nun jingene nun sofanle nun yexēne birin.

²⁰ Abiyatari, Aximeleki a dii xemēna, Axituba mamandenna, na yi mini. A a gi

siga Dawuda f̄ema. ²¹ A yi a fala Dawuda xa a S̄oli bata Alatalaa saraxaraline faxa. ²² Dawuda yi a fala Abiyatari xa, a naxa, “Na lōxōni, n to Dowegi Edən kaan to na yi, n yi a kolon a a mi yi taganj̄e S̄oli rakolonj̄e a i fafe n malixi. Nayi, n tan nan findixi i baba xabilan birin faxan sabun na! ²³ Lu n fema be, i nama gaxu sese ra, bayo naxan wama i niin xən, na n fan gbeen xən. I rakantanma nən n fema.”

23

Dawuda yi Keyila taan nakisi

¹ Muxune yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Filisitine bata Keyila taan yēngē, e maale mujama lonne ma.” ² Dawuda yi Alatala maxədin, a naxa, “N xa siga Filisitini itoe yēngedeni ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, i Filisitine nōma nən, i yi Keyila raki.” ³ Dawuda f̄oxərabirane yi a fala a xa, e naxa, “A mato, gaxuna nxu yi be Yuda yi. Xa en siga Keyila yi Filisitine ganle yēngedeni, a naxuma ayi nən!” ⁴ Dawuda mən yi Alatala maxədin. Alatala yi a yabi, a naxa, “Keli, i siga Keyila yi, bayo n Filisitine soma nən i yii.” ⁵ Nayi, Dawuda nun a f̄oxərabirane yi siga Keyila yi, e sa Filisitine yēngē. E yi e xuruseene tongo, a kala gbeen sa Filisitine fari. Na kiini, Dawuda yi Keyila kaane raki. ⁶ Abiyatari Aximeleki a dii x̄emēn fa waxatini Dawuda f̄ema Keyila yi, a fa nən saraxarali domaan na Ala maxədin sena.

S̄oli yi bira Dawuda f̄ox̄o ra

⁷ S̄oli yi rakolon Dawuda fa feen ma Keyila yi, a yi a fala, a naxa, “Ala bata a so n yii, bayo a bata fa so taana nde yi yinna soxi naxan ma, naxan so dēne balanxi wuren na.” ⁸ S̄oli yi ganla birin xili yēngēni alogo e xa siga Keyila yi, e Dawuda nun a f̄oxərabirane rabilin. ⁹ Dawuda to a kolon a S̄oli bata kōt̄e jaxini tōn a xili ma, a yi yamarin fi saraxarali Abiyatari ma, a a xa fa saraxarali domaan na alogo Ala xa maxədin. ¹⁰ Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, n bata a m̄e a S̄oli a yitōnma, a xa fa Keyila taan kaladeni n tan ma fe ra. ¹¹ Keyila muxune n soe S̄oli yii ba? S̄oli fama nən taan kaladeni alo n na a m̄exi kii naxan yi ba? Alatala, Isirayilaa Ala, yandi, n yabi.” Alatala yi a yabi, a naxa, “A

fama nən.” ¹² Dawuda mən yi a fala, a naxa, “Keyila muxune nxu nun n f̄oxərabirane soma nən S̄oli yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “On, e a ligama nən.” ¹³ Nayi, Dawuda nun a f̄oxərabirane yi keli Keyila yi, muxu kēmē sennin jəxəndən. E yi siga e xun xən. S̄oli to a m̄e a Dawuda bata a gi taani, a mi fa siga.

¹⁴ Dawuda yi sa dəx̄o Sifi tonbonna geyaan yire makantaxine yi. Ye yo ye, S̄oli yi a fenma nən tun, koni Ala mi tin a soe a yii. ¹⁵ Dawuda yi a toxi yati a S̄oli yi sigama yēngēni alogo a xa a faxa, koni a lu Xoresa, Sifi tonbonni. ¹⁶ Nayi, Yonatan S̄oli a dii x̄emēn yi siga Dawuda f̄ema Xoresa yi a a mali a xa fangan sət̄o Ala yi. ¹⁷ A yi a fala, a naxa, “I nama gaxu sese ra, n baba S̄oli mi nō sət̄oma i suxu feen ma. I tan nan findima mangan na Isirayila yi, n tan yi findi i bundəx̄on na. N baba yetēna a kolon.” ¹⁸ E birin yi layirin xidi Alatala yetagi. Dawuda yi lu Xoresa yi, Yonatan yi x̄et̄e a konni.

¹⁹ Sifi kaane yi keli, e sa S̄oli li Gibeya yi, e yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon a Dawuda luxunxi nxu konni yire makantaxine yi, Xoresa yi, Xakila geyaan fari, Yesimon yiifari f̄ox̄oni? ²⁰ Nayi, fa nxu konni mangana, amasət̄o i rafanna nan na ra. Nxu a soe mangan yii.” ²¹ S̄oli yi a fala, a naxa, “Alatala xa ε baraka, ε to kininkininx i ma. ²² Iki ε mən xa siga fe yitōndeni, ε a fe xibarune kolon. ε yi a kolon a darixi sigε kiraan naxanye xən e nun muxun naxanye a toxi na yi. Bayo n bata a m̄e fa fala a kōta. ²³ ε a luxundene birin nakōrōsi a darixi sigε dənaxan yi. ε mən yi fa xibaru kēndēn na n xən. En birin sigε. Xa a yamanani, n na a fenj̄e Yuda xabilane birin yi.” ²⁴ Sifi muxune yi keli e x̄et̄e e konni S̄oli yee ra. Na waxatini Dawuda nun a f̄oxərabirane yi Mayon tonbonni, Araba yamanani, Yesimon yiifari f̄ox̄oni.

²⁵ S̄oli nun a sofane yi siga Dawuda fēndeni. Dawuda to a m̄e, a yi siga ḡemē yireni, a sa dəx̄o Mayon tonbonni. S̄oli to na m̄e, a bira Dawuda f̄ox̄o ra Mayon tonbonni. ²⁶ S̄oli yi sigama geyaan f̄ox̄o kedenni, Dawuda nun a f̄oxərabirane yi f̄ox̄o kedenni. Dawuda yi a gima a xa keli

Səli bun ma. Səli nun a sofane yi kataxi Dawuda nun a fəxərabirane rabilindeni al-ogo e xa e suxu.²⁷ Koni xəra keden yi fa a fala Səli xa, a naxa, “Fa mafuren! Filisitine bata so bəxəni.”²⁸ Səli yi xətə Dawuda fəxə ra, a siga Filisitine ralandeni. Nanara, mənna yi xili sa, “Mayitaxun Geməna.”

24

Dawuda yi tondi Səli faxə

¹ Dawuda yi keli na yamanani, a sa dəxə marakantan yirene yi En-Gedi yamanani. ² Səli xətə waxatin naxan yi sa keli Filisitine fəxə ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Dawuda En-Gedi tonbonni.”³ ³ Səli yi sofa yəbaxin wuli saxan tongo Isirayila ganla yə, a siga Dawuda nun a fəxərabirane fəndeni, Sii Kətə Geməne dəxən. ⁴ A yi danguma yəxəe kulana ndee dəxən ma, a yi faranna nde to na yi. Səli yi so taa fanna ma mənni. Koni Dawuda nun a fəxərabirane yi luxunxi na faranna kui pon!⁵ Dawudaa muxune yi a fala, e naxa, “Waxati falaxin ni ito ra Alatala xən, a to a fala i xa, a naxa, ‘N ni i yaxun soma nən i yii, i yi i waxən feen liga a ra.’” Nayi, Dawuda yi a maso Səli ra dəjən! A yi a domaan lenben xaba a ra.⁶ Koni a to na liga, a yi nimisa han! Amasətə, a bata yi Səli a doma lenben xaba a ra.⁷ A yi a fala a fəxərabirane xa, a naxa, “Alatala xa n natanga na fe sifan ligadeni n kanna ra, Alatalaa muxu sugandixina. N mi n yiin dinjəe a ra amasətə Alatala nan a sugandixi mangan na.”⁸ Nayi, Dawuda yi a fəxərabirane maxadi alogo e nama Səli suxu. Səli yi mini faranna ra, a kiraan suxu.⁹ Na xanbi ra, Dawuda yi keli a mini faranna ra. A yi lu sənxəe Səli fəxə ra, a naxa, “Mangana, n kanna!” Səli to a xanbi rato, Dawuda yi a xinbi sin a yətagi, a yətagin yi lan bəxən ma.

¹⁰ Dawuda yi a fala Səli xa, a naxa, “Nanfera i tuli matima muxune ra naxanye a falama a n wama i tərə feni?¹¹ I bata a to i yəne ra a Alatala bata yi i so n yii to faranna ra. Ndee a fala nən a n xa i faxa, koni n yi dija i ma, n yi a fala, n naxa, ‘N mi n yiini tema n kanna xili ma, amasətə Alatala nan a sugandixi.’¹² I yəen ti, baba, i ya doma lenben mato n yii. N bata i ya doma lenben xaba, koni n mi

i faxaxi. A kolon, i la a ra, n sənna mi a ra, murutə mi n yi. N mi hake ligaxi i ra. Koni i tan n niin fəxə ra, alogo i xa n faxa.¹³ Alatala xa kitin sa en tagi, Alatala xa n gbeen jəxə i ra, koni n tan mi n yiin dinma i ra.¹⁴ Sandan naxa, ‘Naxun kelima paxulane nan ma.’ Nanara, n tan mi fe paxin ligama i tan na.¹⁵ Isirayila mangan kelixi nde xili ma? I biraxi nde fəxə ra? Bare faxaxin ba? N tan luxi i tan yəe ra yi nən alo dowəna.¹⁶ Alatala xa findi en ma kitin saan na, a kitin bolon i tan nun n tan tagi. A xa n mato, a yi n xun mayəngə, a findi n ma kitisaan na, a n ba i yii.”¹⁷ Dawuda yelin falan tiyə waxatin naxan yi, Səli yi maxədinna ti, “I tan nan yati xui ito ra ba, n ma dii Dawuda?” Səli yi a xuini te a wuga.

¹⁸ A yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tinxin dangu n na, amasətə i bata fe fəjin liga n xa, n tan bata i tərə.¹⁹ I bata fanna yita n na to, i naxan ligaxi n xa. Bayo Alatala bata yi n so i yii koni i mi n faxa.²⁰ Xa muxuna nde a yaxun li, a tinjə a yi siga bəjəe xunbenli ba? Alatala xa i sareñ fi i naxan ligaxi n xa to.²¹ Iki, n na a kolon i mangayaan sətəma nən, Isirayila bəxən birin yi lu i yii.²² Awa, i kələ n xa Alatala yi fa fala n na faxa, i mi n yixətəne faxə. I nama n xinla ba n xabilan muxune yə.”²³ Dawuda yi a kələ Səli xa. Səli mən yi xətə a konni, koni Dawuda nun a fəxərabirane yi te marakantan yireni.

25

Nabali yi tondi Dawuda maliyə

¹ Samuyeli yi faxa, Isirayila birin yi e malan a wugadeni. E a maluxun a dəxədeni Rama yi. Na xanbi ra, Dawuda yi siga Paran tonbonni.

² Nafulu kan gbeena nde yi Mayon taani naxan yi walima Karemele yi. Yəxəe wuli keden e nun sii wuli keden yi a yii, a yi ne nan xabene maxabama Karemele yi.

³ Na xəmən yi xili Nabali, a paxanla xili Abigayili. Na paxanla xaxinla yi fan, a yi tofan, koni a xəmən yi yə xədəxə, a paxu. A yi Kalebi bənsənna nin.⁴ Dawuda yi a mə tonbonni a Nabali a yəxəe xaben maxabama.⁵ A yi banxulan fu rasiga a ma, a a fala ne xa, a naxa, “E siga Nabali fəma

Karemele yi. E a xəntən n xa, ⁶ ε yi ito fala a xa, ε naxa, ‘Ala xa herin fi i ma. Ala xa herin fi i ya denbayaan ma. Ala xa herin lu i yii seene birin yi! ⁷ Dawuda bata a me a yεxεe xabe maxabane i konni. E nun i ya xuruse rabane waxatin naxan birin tixi Karemele yi nxu fēma, nxu mi sese jaxi liga e ra, e sese mi lōxi ayi. ⁸ I nōe i ya walikēne maxədinjε, e a falε i xa. Nanara, Dawuda i maxandima, a naxa, “I ya fanna yita n ma banxulanne ra, amasōtō nxu faxi sali lōxən nan ma fe ra.” Nayi, n bata i maxandi, nxu tan, i ya walikēne ki e nun i ya dii Dawuda, i nōe naxan sōtε.”

⁹ Dawuda fōxərabirane to so, e yi na falane yεba Nabali xa Dawuda xili xunna. Na xanbi ra, e yi e dundu. ¹⁰ Koni Nabali yi Dawuda a walikēne yabi, a naxa, “Nde Dawuda ra? Nde Yese a diin na? Konyi wuyaxi na to naxanye e gima e kanne konna ma. ¹¹ Nanfera n tan n ma burun nun n ma igen nun suben tongε, n naxan nafalaxi n ma yεxεe xabe maxabane xa, n yi a so muxune yii n yεtεen mi naxanye kelide kolon?”

¹² Dawuda fōxərabirane yi xεtε. E to so, e fa Nabali a falane birin dεntεgε. ¹³ Nayi, Dawuda yi a fala a fōxərabirane xa, a naxa, “Birin xa a silanfanna singan a tagi xidin na.” E birin yi silanfanna xidi e tagi. Dawuda fan yi a gbeen tongo. Xεmε kēmε naanin jōxən yi te a fōxə ra. Kēmε firin yi lu goronne fēma.

¹⁴ Nabali a walike keden yi fa a fala Abigayili xa, a kanna a jaxanla, a naxa, “Dawuda bata xεrane rasiga nxu kanna xəntəndeni sa keli tonbonni koni a e makonbixi nēn ki faji! ¹⁵ Anu, muxuni itoe fan nēn nxu ra ki faji, e mi fe jaxi yo liga nxu ra. Nxu waxatin naxan birin naba e dεxən ma burunna ra, nxə sese mi lō ayi. ¹⁶ Nxu waxatin naxan birin naba e fēma xuruse rabadeni, e nxu kantan nēn alo sansanna kōe nun yanyin na. ¹⁷ Awa iki, i miri ki faji i lan i xa naxan liga, bayo tōrən nan nagidixi en kanna ma e nun a denbayaan ngaan ma. Fuyantenna na a ra, falan mi fa nōe tiyε a xa.”

¹⁸ Abigayili yi a mafura, a buru kēmε firin tongo e nun manpa kundi firin, yεxεe yitənxin suulun, se kēsε gilinxin ligaseen yε

suulun, bogise xare xənna ligaseen yε kēmε e nun xədε bogi xaren ligaseen yε kēmε firin. A yi e rate sofanle fari. ¹⁹ A yi a fala a walikēne xa, a naxa, “Ε dangu n yεe ra, n xa bira ε fōxə ra.” Koni, a mi sese fala a xεmεn Nabali xa. ²⁰ A yi dəxi a sofanla fari, a godoma geyana nde lanbanni, Dawuda nun a fōxərabirane yi fa a mabinni, a yi naralan e ra. ²¹ Dawuda bata yi a fala, a naxa, “N bata xεmεni ito yii seene kantan tonbonni fufafu! Sese mi lōxi ayi, koni a bata n ma wali fajin saren fi a jaxin na. ²² Nayi, benun tila xətənni xa n Nabali a banxulanna nde lu a konni, Ala xa tōrə gbeen nagidi n ma!”

²³ Abigayili to Dawuda to, a godo a sofanla fari mafuren, a a xinbi sin Dawuda yεtagi, a yεtagin yi lan bōxən ma. ²⁴ A yi lu a san bun ma, a naxa, “Hakeni ito goronna xa lu n tan nan xun ma n kanna, n keden pe! Yandi tin, n xa falan ti i xa! A rame n naxan falama. ²⁵ N kanna, i nama Nabali fuyantenna rame. A luxi alo a xinla, a xili bunna nēn ‘Koməna,’ seen nan soxi ayi. Koni, n tan i ya walikēna, n mi banxulanne to n kanna naxanye rafa. ²⁶ Iki, n kanna, n bata n kōlō habadan Alatala yi e nun i fan niini, Alatala nan i ratangaxi gbalon ma, alogo i nama faxan ti, i yi i yεtε gbeen jōxə. Ala xa i yaxune birin liga alo Nabali e nun muxun naxanye birin waxi i tōrə feni, n kanna. ²⁷ Tin n ma finmaseene ra n faxi naxanye ra n kanna xa, e xa yitaxun i fōxərabirane ra. ²⁸ N bata i mayandi, dija n ma fe kalaxine ma. N na a kolon a Alatala mangayaan fima nēn i ya denbayaan ma, bayo n kanna Alatala a yεngεne soma. Naxun nama taran i tan yi i siin birin yi. ²⁹ Adamadina nde bata keli i sagatandeni, a xa i faxa, koni Alatala, i ya Ala i kantanma nēn, a i lu kēndε muxune yε. Koni a yaxune niin nawolima ayi nēn pon, alo a nā a woli lantanna ra. ³⁰ Alatala na a fala fajine birin nakamali a naxanye tixi n kanna xa, a i findima nēn Isirayila yεeratiin na. ³¹ Na waxatini n kanna nama nimisa, a tōrə a bōjəni, bayo a bata faxan ti fuyanni, a a yεtε gbeen jōxə. Alatala na a fanna yita n kanna ra, a walike jaxanla a fe xa rabira a ma.”

³² Dawuda yi a fala Abigayili xa, a naxa,

“N barikan birama Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan i rafaxi to n nalandeni.³³ N bata i fan ma xaxilimayaan matəxɔ, n duba i xa. Bayo i tan nan n natanga faxa tiin ma, n mi n yətə gbeen jəoxɔ.³⁴ Koni, n bata n kələ habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan n natangaxi fe jaxin liga feen ma, xa i mi yi fa n nalandeni nun, benun tila xətənni Nabali a banxulanna keden mi yi luye a nii ra.”³⁵ Abigayili fa naxanye ra Dawuda yi tin ne ra, a a fala a xa, a naxa, “Xətə i konni bəjəe xunbenli. A mato, n bata i xuiin name, n yi i ya falan nasuxu.”

³⁶ Abigayili Nabali fəman li waxatin naxan yi, a yi jnaxajnaxan nabama a banxini alo mangane a rabama kii naxan yi. Nabali yi səwaxi, a xunna kelixi dələn na han! Nanara, a mi sese fala a xa han xətənni.³⁷ Koni xətənni, Nabali xunna to dəxɔ, a jnaxanla yi a fala a xa naxan danguxi. Nabali bəjən yi din a fatin yi faxa a ma.³⁸ Xii fu jəoxən to dangu, Alatala yi Nabali bənbə a yi faxa.

³⁹ Dawuda yi a mə a Nabali bata faxa, a yi a fala, a naxa, “N barikan birama Alatala xa naxan n xun mayəngəxi marayarabini Nabali naxan sa n fari. A bata a walikəen natanga jnaxun ma, a Nabali a jnaxun naxətə a yətə ma.” Dawuda yi xəraan naxiga Abigayili ma, a a xa findi a jnaxanla ra.

⁴⁰ Dawudaa walikene to Karemeli li, e a fala Abigayili xa, e naxa, “Dawuda nan nxu rafaxi i fendeni alogo i xa findi a jnaxanla ra.”⁴¹ Abigayili yi a xinbi sin e yətagi, a yətagin yi lan bəxən ma, a naxa, “N tan ni i ra i ya konyi jnaxanla, n yitənxi findideni i ya walikəen na, n yi i ya walikene sanna maxa.”⁴² Abigayili yi keli mafuren, a te sofanla nde fari, sungutun suulun yi biraxi a fəxə ra, e nun Dawudaa xərane yi siga, a findi a jnaxanla ra.

⁴³ Dawuda bata yi Axinowami, Yesereli kaan fan tongo e birin yi findi a jnaxanle ra.⁴⁴ Koni, Dawudaa jnaxalan singen tan, Mikali, Səli a dii temena, a baba bata yi a fi futun na Paliti ma, Layisi Galin kaana a dii xəməna.

26

Dawuda mon yi Səli niin natanga

¹ Sifi kaane yi siga Səli fəma Gibeya yi, e a fala a xa, e naxa, “Dawuda luxunxi Xakila geyaan fari, Yesimon yətagi.”² Səli yi kiraan suxu siga Sifi tonbonni alogo a xa Dawuda fen e nun Isirayila sofa yəbaxi wuli saxan.³ A yi a gali malanden tən kiraan dəxən Xakila geyaan fari, Yesimon yətagi. Dawuda yi dəxī tonbonni. A to a kolon a Səli bata fa a fəxə ra,⁴ a yi tegerenne rasiga alogo e xa Səli a feene rakərəsi. Ne yi a kolon a Səli bata so.⁵ Nayi, Dawuda yi keli, a siga Səli a gali malanden. A yi a to Səli yi saxi dənaxan yi, e nun Abineri, Neri a dii xəməna, a gali xunna. Səli yi xima gali malanden tagini, ganla yi a rabilinni.

⁶ Dawuda yi maxədinna ti, a a fala Xiti kaana Aximeleki nun Abisayi, Seruyaa dii xəməna, Yowaba tada xa, a naxa, “Nde fə n fəxə ra han Səli a gali malanden?” Abisayi yi a yabi, a naxa, “N tan fə i fəxə ra.”⁷ Kəeen na, Dawuda nun Abisayi yi siga gali malanden. E yi Səli li saxi, a xima, a tanban sətixi bəxən i a xun sade ra. Abineri nun sofane yi xima a rabilinni.⁸ Abisayi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “To, Ala bata i yaxun so i yii. A lu n xa a səxən, n na a rakankan bəxən i a xun sade ra. Abineri nun sofane yi xima a rabilinni.”⁹ Koni Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “I nama a faxa. Nde nəe Alatalaa muxu sugandixin faxə, a mi yulubi tongo?”¹⁰ Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi. Alatala yətəen nan a faxama, a siimayaan yi dan, a faxa na kiini hanma a a faxa yəngəni.”¹¹ Koni Alatala xa n natanga a muxu sugandixin faxa feen ma. A tanban gbansanna tongo a xun sade ra e nun min ige sa sena. En siga.”¹² Dawuda yi tanban nun ige sa seen tongo Səli xun sade ra, e siga. Muxu yo mi a to, hanma a fena nde kolon. Muxu yo mi xulun, birin yi xima, bayo Alatala bata yi xixəli gbeen nagodo e ma.

¹³ Dawuda yi dangu bode fəxən na, a ti geya xuntagi yire makuyeni, e tagi kuya ki fəji. ¹⁴ Dawuda yi ganla nun Abineri xili, Neri a diina, a naxa, “Abineri, i mi n yabə ba?” Abineri yi yabin ti, a naxa, “Nde i tan na, i tan naxan sənxəma mangan xilideni?”¹⁵ Dawuda yi a fala Abineri xa, a naxa, “Xəmə mi i ra ba? I jəoxən mi na

Isirayila yi. Nayi, nanfera i mi mangan kantanma, i kanna? Muxuna nde bata fa mangan faxadeni, i kanna. ¹⁶ Inaxan ligaxi ito ra a mi fan. N bata n kelə habadan Alatala yi, i lan i xa faxa, ε to mi ε kanna kantanxi, Alatalaa muxu sugandixina. A mato iki, mangana a tanban nun a ige sa seen minen yi, naxanye yi a xun sade ra?"

¹⁷ Səli yi Dawuda xuiin kolon, a yi a fala, a naxa, "Dawuda, n ma diina, n ni i tan nan xui mema ba?" Dawuda yi a yabi, a naxa, "N tan nan yati a ra mangana, n kanna. ¹⁸ Nanfera n kanna biraxi a walikeen fəxəra? N nanse ligaxi, fe naxin mundun n kewanle yi? ¹⁹ Mangana, n kanna, yandi i ya walikəna a falane rame. Xa Alatala nan i radinma n xili ma, a xa tin saraxan na. Koni xa muxune na a ra, e xa danga Alatala yetagi, bayo e n kedima to, e n masiga Alatalaa bəxən na, e naxa, 'Sa ala xəjne batu.' ²⁰ Koni n tan, n mi waxi faxa feni yireni naxan makuya Alatala batuden na. Isirayila mangan bata siga yəngəni bəxəyi kunla dərənna a fe ra, alo ganban fenje kii naxan yi burunna ra." ²¹ Səli yi a fala, a naxa, "N bata yulubin tongo. N ma dii Dawuda, i mən xa xətə. N mi fa fe naxin ligama i ra, bayo i n niin natangato. N bata a liga alo xaxilitarena yati! N bata tantan gbeen ti." ²² Dawuda yi yabin ti, a naxa, "Mangana a tanban ni i ra. I ya banxulanna keden xa fa a tongo. ²³ Alatala muxun birin ma tinxinyaan nun təgəndiyaan sarefima. To, Alatala i so nən n yii, koni n mi tin Alatalaa muxu sugandixin faxa feen ma. ²⁴ Bayo to, n bata i niin yate, Alatala xa n niin yate, a n xunba tərən birin ma." ²⁵ Səli yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Ala xa i baraka, n ma dii Dawuda. I fe gbeene ligama nən, i nən sətəma nən yati!" Dawuda yi siga a danna, Səli fan yi xətə a konni.

27

Dawuda yi dəxə Filisitine konni

¹ Dawuda yi a miri, a naxa, "Ləxəna nde Səli n faxama nən. A lan n xa n gi, n siga Filisitine yamanani. Nayi, Səli mi n sagatanje Isirayila bəxən birin yi, n mən yi n ba a yii." ² Dawuda yi keli, e nun a fəxərabira kəmə senninna, a siga Akisi konni, Mawoki a dii

xəməna, Gati mangana. ³ E birin yi dəxə Gati yi, Akisi fəma. Birin nun a denbayaan nan yi a ra. Dawudaa naxalan firinne fan yi a fəma, Axinowami Yesereli kaana, e nun Abigayili, Karemele kaana, Nabali a kaja giləna. ⁴ Səli to a mə a Dawuda bata sa a gi Gati yi, a yi ba fenje.

⁵ Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, "Xa n nafan i ma, yirena nde xa so n yii banxidəna nde ra, n dəxə dənaxan yi. Amasətə nanfera i ya walikeen dəxə i fəma manga taani?" ⁶ Na ləxən yetəni, Akisi yi Sikilaga so a yii. Nanara, han to Sikilaga findixi Yuda mangane gbeen na. ⁷ Dawuda yi lu Filisitine yamanani nəe keden kike naanin. ⁸ Dawuda nun a fəxərabirane yi yəngən nakeli Gesuri kaane xili ma, e nun Girisi kaane nun Amalekine. Amasətə, ne siyane yi dəxi na bəxəni Suru binni siga han Misiran yi xabu waxati xunkuye. ⁹ Dawuda yi fuma na yamanana nde ma nən, naxanla nun xəməna, a mi sese lu a nii ra. A yi yəxəne nun jingene nun sofanie nun nəgəməne nun dugine tongoma, a mən yi xətə Akisi fəma. ¹⁰ Akisi yi a maxədinma, a naxa, "E yəngən nakelixi nde xili ma to?" Dawuda yi a yabi, a naxa, "Yuda bəxən yiifari fəxən xili ma" hanma "Yerameeline bəxən yiifari fəxən xili ma," hanma "Ke-nine bəxən yiifari fəxən xili ma." ¹¹ Xəmən nun naxanla, Dawuda mi yi sese luma a nii ra, naxan nəe fe Gati yi, bayo a yi a mirixi, a naxa, "E nəe feene fale nxu xili ma nən, e a fale, 'Dawuda a liga ikiini.'" A yi a ligama na kii nin a waxatin naxan birin ti Filisitine yamanani. ¹² Nanara, Akisi yi laxi Dawuda ra han! Bayo a yi a mirixi nən, a naxa, "Dawuda bata Isirayila kaane raxələ han! Nayi, a findima nən n ma walikeen na habadan!"

28

Səli nun yiimatona

¹ Na waxatini, Filisitine yi e sofane malan a findi gali kedenna ra siga Isirayila yəngədeni. Akisi yi a fala Dawuda xa, a naxa, "A kolon ki fəni a ε nun i fəxərabirane luma nən n ma ganla ye." ² Dawuda yi Akisi yabi, a naxa, "Nayi, i yetəna a toma nən i ya walike naxan ligama." Akisi yi a fala

Dawuda xa, a naxa, “Nayi, n na i tongoma
nen n yetœn kantan muxun na n siin birin
yi.”

³ Samuyeli bata yi faxa, Isirayila birin bata yi a saya feene liga, e yi a maluxun a taani Rama yi. Səli bata yi koron bənbəne nun yiimatone kedi yamananı.

⁴ Filisitine yi e malan e fa kuru Sunemi yi. Səli yi Isirayila birin malan Gilibowa yi. ⁵ Səli Filisitine ganla to waxatin naxan yi, a gaxu, a bɔŋen yi mini. ⁶ Səli yi Alatala maxədin, koni Alatala mi a yabi xiyeni, a mi a yabi saraxaraline masənsən ti seene yi,* a mi a yabi nabine xən.

⁷ Səli yi a fala a walikəen xa, a naxa, “E naxanla nde fen n xa naxan falan tima barinne ra, alogo n xa sa a maxədin.” A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Na nde sa En-Dəri.” ⁸ Səli yi a maxidi alo muxu gbete, a doma gbete so. E nun a fəxərabira firin yi so naxanla konni kəeən na. A yi a fala a xa, a naxa, “N wama nən i xa barinna nde maxədin n xa. N na naxan mataxamaseri i xa, i na ramini.” ⁹ Koni naxanla yi a yabi, a naxa, “I a kolon ki fajı Səli naxan ligaxi. A bata koron bənbəne nun yiimatone jan yamanani. I katama n mayenden feen nan na alogo n fan xa faxa ba?” ¹⁰ Səli yi a kələ Alatala yi, a naxa, “N bata n kələ i xa habadan Alatala yi, fefe mi i sotə feni ito yi.” ¹¹ Naxanla yi a fala, a naxa, “I waxi n xa nde yita i ra?” A yi a yabi, a naxa, “Samuyeli yita n na.”

¹² Naxanla Samuyeli to waxatin naxan, a yi gbelegbele, a yi a fala Sɔli xa, a naxa, “Nanfera i n yanfaxi? I tan nan Sɔli ra!”

¹³ Mangan yi a fala a xa, a naxa, "I nama gaxu, koni i nanse toma?" Naxanla yi a fala Səli xa, a naxa, "N barinna nde nan toma mine bəxən bun." ¹⁴ A yi a fala a xa, a naxa, "A yetagin di?" A yi a yabi, a naxa, "Xəmə fonna nan tema a mafilinxı dugini." Səli yi a kolon a Samuyəli nan yi a ra, a xinbi sin, a yetagin yi lan bəxən ma. ¹⁵ Samuyəli yi a fala Səli xa, a naxa, "Nanfera i n ma matabuni kalaxi n ma? Nanfera i n xilixi, n te?" Səli yi a yabi, a naxa, "N tərəxi han! Filisitine n yəngəma, Ala bata n nabənin. A mi

fa n yabima nabi yi, a mi n yabima xiye yi. N na i xilixi na nan ma alogo i xa fa a fala, n lan n xa naxan liga.” ¹⁶ Samuyeli yi a fala, a naxa, “Nanfera i n maxədinma? Bayo Alatala bata i rabejin, a findi i yaxun na. ¹⁷ Alatala bata n ma falan nakamali i ma. A bata mangayaan ba i yii, a so Dawuda yii. ¹⁸ Bayo i mi Alatala xuiin name, i tondi Amalekine raxore, nanara Alatala ito ligaxi i ra to. ¹⁹ Alatala i tan nun Isirayila soma nən Filisitine yii. Tila, i tan nun i ya dii xəməne fama nən be n dənaxan yi, Alatala yi Isirayila ganla so Filisitine yii.” ²⁰ Səli yi bira, a a yibandun bəxəni, gaxu gbeen yi a suxu Samuyeli a falane fe ra. Fangan yi nən a yi, bayo a mi yi donse yo donma yanyin nun kəeen na.

²¹ Naxanla yi fa Səli fəma, a a to fa fala a gaxuxi han! A yi a fala a xa, a naxa, “A mato, i ya walikəen bata i xuiin name. Fayida, n na n niin fi nən i ya falane suxudeni. ²² Iki, i fan xa i tuli mati n na. N xa fa donseen na i xən, i yi a don alogo i fangan sətə benun i xa kiraan suxu.” ²³ Koni a tondi, a yi a fala, a naxa, “N mi sese donma.” A fəxərabirane nun naxanla yi kankan a ma, a yi e xuiin name. A keli bəxəni a dəxə saden ma. ²⁴ Naxanla yi ninge dii raturaxin faxa mafuren naxan yi ramaraxi a yii. A murutu fujin tongo, a a bənbə, a burun gan a rate setareyani. ²⁵ A yi ne so Səli nun a fəxərabirane yii, e yi e dəge. E yi keli na kəeən na, e siga.

29

Filisitine yi Dawuda raxete

¹ Filisitine yi e ganla birin malan Afeki yi. Isirayila kaane tan yi e malan tigin dəxən Yəsəreli yi. ² Filisitine mangane yi e ganla yəba sofa kəmə kəmə nun sofa wuli wuli yəen ma, siga yəngədeni. Dawuda nun a fəxərabirane yi Manga Akisi matima, ne yi sigan ti xanbin na. ³ Filisitine kuntigine yi a fala, e naxa, “Nde Heburuni itoe ra?” Akisi yi Filisitine mangane yabi, a naxa, “Dawuda na a ra, Səli a kuntigina nde, Isirayila mangana. A n fəma xabu to mi a ra. N mi fə yo toxi a ra sa keli a fa ləxən ma han

* **28:6:** Yurima nun Tumin masenseñ ti seene fe səbəxi Xoroyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masenseñna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

to.” ⁴ Filisitine kuntigine yi xələ Akisi ma e yi a fala a xa, e naxa, “Ε xəməni ito raxətə, a xa xətə taani i tinxi a xa dəxə dənaxan yi. A nama siga en ma yəngəni, bayo a nəe maxətə nən en xili ma yəngəni. Xəməni ito a kanna dijan sətəma di, xa a mi en ma sofane xunne so a yii? ⁵ En nama jinan a naxanle yi Dawuda ito nan xili sama sigini e bodon waxatin naxan yi, e naxa, ‘Səli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu.’”

⁶ Akisi yi Dawuda xili a a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, xəmə fəjin nan i tan na, a yi rafanje n ma xa i lu n ma ganla yε. Bayo n mi fε yo toxi i ra keli i fa ləxən ma han to. Koni i rajaxu mangane ma. ⁷ Nayi, xətə i konni bəjənə xunbenli, alogo i nama fefe liga naxan naxan mangane ma.” ⁸ Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, “Koni n nanse ligaxi? I feen mundun toxi i ya walikeen na keli n fa ləxən ma han to, alogo n nama siga mangana, n kanna yaxune yəngədeni?” ⁹ Akisi yi Dawuda yabi, a naxa, “N na a kolon, a i rafan n ma alo Alaa malekana, koni Filisitine kuntigine bata a fala iki, a naxa, ‘A nama te nxu fəxə ra yəngəni.’ ¹⁰ Keli sinma tila e nun naxanye faxi i fəxə ra. Ε siga xətənni kuye nəma yiba.”

¹¹ Na xətən bode, Dawuda nun a fəxərabirane yi keli sinma alogo e xa xətə Filisitine yamanani. Filisitine tan yi siga Yəsəreli yi.

30

Dawuda yi Amalekine sagatan

¹ Xi saxande ləxəni, Dawuda nun a fəxərabirane yi sa Sikilaga li. A yi a li Amalekine bata yi yəngən nakeli Yuda yi-ifari fəxəni e nun Sikilaga xili ma. E bata yi Sikilaga taan kala, e a gan. ² E bata yi naxanle suxu e nun naxanye birin yi taani, muxudin nun muxu gbeena. E mi muxu yo faxa, koni e bata yi e birin xali, e kiraan suxu. ³ Dawuda nun a fəxərabirane to Sikilaga taan li, e yi a ganxin to. E naxanle nun e dii xəməne nun e dii təməne bata yi suxu. ⁴ Nayi, Dawuda nun a fəxərabirane birin yi lu wuge xui yitexin na han fanga mi lu e ra sənən e wuga. ⁵ Dawudaa naxalan firinne bata yi xali, Axinowami Yəsəreli kaana e

nun Abigayili Karemele kaana, Nabali a kaja giləna.

⁶ Dawuda yi lu səxəleni, bayo a fəxərabirane yi a magələn feen falama. Xələn yi birin niini, birin ma dii naxanle nun e dii xəməne e fe ra. Koni Dawuda yi fangan sətə Alatala yi, a Ala. ⁷ Dawuda yi a fala saraxarali Abiyatari xa, Aximeleki a dii xəməna, a naxa, “Fa saraxarali domaan na n xən ma. Ala xa maxədin.” Abiyatari yi fa a ra. ⁸ Dawuda yi Alatala maxədin, a naxa, “N bire ganli ito fəxə ra ba? N na a suxə ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Bira a fəxə ra, i e suxuma nən yati, i yi muxu suxine xunba.” ⁹ Dawuda nun a fəxərabira kəmən sənnin yi kiraan suxu. E Besori Baan li waxatin naxan yi, nde yi lu xanbin na mənni. ¹⁰ Bayo muxu kəmə firin yi taganxi naxanye mi yi nəe Besori xudenidide. Dawuda nun muxu kəmə naaninna yi sagatanna ti.

¹¹ E Misiran kaana nde li xəen ma, e a xali Dawuda fəma. E donseen so a yii e nun igena. ¹² E yi xədə xarena nde so a yii e nun naxundan xaren tənsən firin. A to yelin ne donje, a xaxili sətə, bayo a bata yi yanyi saxan kəe saxan ti a mi ige min a mi donse don. ¹³ Dawuda yi a maxədin, a naxa, “I kanna nde ra, i kelixi minən yi?” A yi a yabi, a naxa, “Misiran kaan nan n na, Amalekina nde a konyina. N kanna bata n furaxin nabejin a xii saxanna nan to. ¹⁴ Nxu bata yi fu Keretine bəxən yiifari fəxən ma, e nun Yuda bəxəna, e nun Kalebi bəxən yiifari fəxəna. Nxu yi Sikilaga taan gan.” ¹⁵ Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nəe n xalə ganla yireni?” A yi a yabi, a naxa, “I na i kələ n xa Ala yi a i mi n faxə e nun i mi n soe n kanna yii, n na e yiren yite i ra nən.” ¹⁶ Nayi, xəmən yi Dawuda xali han Amalekine dənaxan yi. E yi e li xuyaxi ayi bəxən birin yi, e e dəgema, e e minma, e naxanxi, na yəngə yi se tongoxine fe ra e naxanye tongo Filisitine nun Yuda yamanani. ¹⁷ Dawuda yi e yəngə keli subaxan ma han na xətən bode jinbanna, e sese mi a yimini, fə banxulan kəmə naaninna naxanye nə e giyə nəgəməne fari. ¹⁸ Amalekine naxanye birin suxu Dawuda yi ne xərəya, katarabi a

naxalan firinne ma. ¹⁹ Muxu yo mi yi luxi, a xurin nun a xungben, dii xemēn nun dii temēna, e nun yii seene, e naxanye birin tongo, na sese mi lu. Dawuda yi fa e birin na. ²⁰ A mən yi Amalekine yexēne nun e jingene tongo. Naxanye yi na xuruseene xalima ne yi a falama, e naxa, “Dawuda yii se suxine ni i ra.”

²¹ Dawuda yi fa mənni xemē kəmē firinne yi dənaxan yi naxanye yi taganxi, e lu xanbin na Besori Baan də. E siga Dawuda nun yamaan nalandeni naxanye yi a fəxə ra. Dawuda nun a fəxərabirane yi maso e ra, a yi e xəntən. ²² Naxuden nun fuyantenna naxanye yi yamaan yε Dawuda fəxə ra, ne yi falan tongo, e naxa, “Bayo e mi faxi en fəxə ra, yəngε yi seen naxanye xunbaxi sese mi yitaxunma e ra. Koni birin ma naxanla nun a diine yi so a yii, e e xali, e siga.” ²³ Koni Dawuda yi a fala, a naxa, “Ngax-akedenne ε nama a liga na kiini Alatala kiseene ra, a naxan fi en ma. Bayo a bata en kantan, a ganla so nxu yii naxan fa en xili ma. ²⁴ Nayi, nde ε xuiin naməma feni ito yi? Naxan godoxi yəngəni e nun naxan dəxi goronne dəxən, e birin gbeen yəlanma nən.”

²⁵ Na ləxəni Dawuda yi na findi sariyan na Isirayila xa. Na sariyan mən na han to.

²⁶ A to Sikilaga li, Dawuda yi yəngε yi seen fəxə kedenna rasiga Yuda fonne ma, a xəyine. A falani ito ti e xa, a naxa, “E gbeen ni i ra, seen naxanye tongoxi Alatala yaxune yii.”

²⁷ A a rasiga fonni itoe birin ma: naxanye Betəli nun Ramoti-Negewi nun Yatiri yi,

²⁸ naxanye Aroyeri nun Sifimoti nun Esitemowa yi,

²⁹ naxanye Rakali yi e nun Yerameeli taa kaane nun Keni taa kaane,

³⁰ naxanye Xoroma nun Bori-Asan nun Ataki yi,

³¹ naxanye Xebiron yi, e nun Dawuda nun a fəxərabirane bata yi siga dənaxan birin yi.

31

¹ Filisitine yi Isirayila yəngε. Isirayila kaane yi e gi, a gbegbe yi faxa Gilibowa geyaan fari. ² Filisitine yi xənə ayi Səli nun a diine xili ma. E yi Səli a dii xemēne faxa, Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa. ³ Yəngən yi wolon Səli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yee ra han! ⁴ Səli yi a fala yəngε so se maxanla xa, a naxa, “I ya silanfanna tongo i n faxa, bayo n mi waxy Ala kolontareni itoe xa n masəxən, e yi n tərə.” Koni a yəngε so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Səli yi a silanfanna tongo a sənsən a də. ⁵ Səli a yəngε so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sənsən a silanfanna də e birin yi faxa. ⁶ Səli nun a dii xemē saxanne nun a yəngε so se maxanla nun a fəxərabirane birin yi faxa e bode xən ləxə kedenni na kii nin. ⁷ Isirayila kaan naxanye yi lanbanna fəxə kedenni, e nun Yuruden baan fəxə boden na, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima. E mən yi a to a Səli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane rabəjin, e gi. Filisitine yi fa dəxə na.

⁸ Na xətən bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Səli nun a diine binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari. ⁹ E Səli xunna bolon a də, e a yəngε so seene tongo. E yi na fe xibarun nasiga Filisiti yamanan birin yi e nun e suxure banxine yi e nun e yamaan tagi. ¹⁰ E yi Səli a yəngε so seene sa Asitarate suxure banxin kui, e a binbin singan Beti-San taan yinna xən.

¹¹ Yabəsi Galadi kaane to a mə Filisitine naxan ligaxi Səli ra, ¹² e banxulan sənbəmane yi keli, e sigan ti kəəen birin na siga han Beti-San. E Səli nun a diine binbine tongo Beti-San yinna kanke. E yi xətə Yabəsi yi, e yi e gan mənni. ¹³ E yi e xənne tongo, e e maluxun tamaro wudi binla bun ma Yabəsi yi. E yi sunna suxu xii solofer.

Samuyeli Firindena Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito, Samuyeli Firinden Dawudaa mangayaan nan ma fe falama, naxan findixi Isirayila bəxən manga firinden na, naxan yi gbo e mangane birin xa. A feene rabaxi nən jee wuli keden benun Marigi Yesu xa bari. A fələma Dawudaa wugan nan ma, a to Səli nun a dii xəmən Yonatan faxa feen mə, a mən a yitama nən Dawuda findi mangan na kii naxan yi keli Yuda bənsənni. Səli a dii xəmən yi mangayaan liga kəmən fəxən bənsənne xunna waxati dando yi. A to faxa, na bənsənne yi bira Dawuda fəxə ra, e yi a sugandi mangan na. Nayi, Dawuda yi dəxə Isirayila bənsən fu nun firinne xunna. Samuyeli Firinden sora dənxəne, ne fe dənxəne nan falama lan Dawudaa mangayaan ma.

Kitabun yireni ito yi, Manga Dawuda yitaxi en na nən luxun mi naxan yi. A a gboon nun a sənben nan yitama en na, koni a kala xənne fan mi luxunxi en ma, e nun gbalo feen naxanye a denbayaan sətə. Dawudaa taruxuna a yitama en na nən muxun sənben sətəma kii naxan yi, a na a ti a kala xənne ra, a yi yulubi xafarin xandi Ala ma.

Dənxən na, a gbengbenna, Dawuda findi misali fajin nan na Isirayila yamaan xa waxati xədexəne yi, Ala naxan nafaxi a yamaan ma. Nayi, Ala yi də xuiin tongo Dawuda xa, fa fala “I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nən n yetagi habadan, bayo i ya mangayaan sənben luma nən habadan.” (Samuyeli Firindena 7.16) Ala Yesu nan nafa na falan nakamalideni, Yesu yi yate Dawudaa dii xəmən na layiri nənən kui (Na feen səbəxi Matiyu 20.29-34 kui e nun 21.9).

Dawuda yi Səli faxa feen mə

¹ Səli faxa xanbini, Dawuda Amalekine nəxina, Dawuda yi fa lu Sikilaga taani xi firin. ² Xi saxande ləxəni, banxulanna nde yi fa, sa keli Səli a gali malanden. A dugine yibəxi, burunburunna a xunni

sununa fe ra. A to Dawuda fəman li, a yi a xinbi sin bəxən ma. ³ Dawuda yi a maxədin, a naxa, “I kelixi minən?” A yi a yabi, a naxa, “N nan n gixi Isirayila ganla nan ma.” ⁴ Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “A yeba n xa naxan danguxi.” Xəmən yi a yabi, a naxa, “Isirayila sofa ganla bata a gi yəngəni, sofa wuyaxi bata faxa. Hali, Səli nun a diin Yonatan bata faxa.” ⁵ Banxulanna naxan faxi xərayaan na, Dawuda mən yi na maxədin, a naxa, “I a kolonxi di, a Səli nun a dii xəmən Yonatan bata faxa?” ⁶ Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N yi Gilibowa geyaan nan fari, n yi Səli to, a tanban tixi a bun, a yi gbetənxi yaxune wontorone nun soo ragine xən. ⁷ A to a firifiri, a yi n to, a yi n xili. N yi a yabi, n naxa, ‘N tan ni i ra.’ ⁸ A yi n maxədin a nde n tan na. N yi a fala a xa a Amalekin nan n tan na. ⁹ Nayi, a yi n yamari a n xa fa a faxa, bayo a yi səxəlexi, hali a mən to yi jənə. ¹⁰ Nayi, n yi n maso a ra, n yi a faxa, bayo n yi a kolon a a mi yi kisima a biradeni. Na xanbi ra, mangana, n yi a mangaya taxamasenna ba a xun na. N yi a yiirasoon ba a yiin na. N bata fa e ra i xən.”

¹¹ Dawuda yi a dugine yibə a ma. Naxanye birin yi a fəma, ne fan yi na liga. ¹² E yi saya feene liga, e wuga, e sun han jinbanna Səli nun a diin Yonatan ma fe ra e nun Alatala sofane nun Isirayila kaan naxanye faxaxi yəngəni.

¹³ Na xanbi ra, Dawuda yi a fala banxulanna xa naxan faxi xəraan na, a naxa, “Nde i tan na?” A yi a yabi, a naxa, “Amalekin naxan dəxi yamanani ito yi, na nan ma diin n tan na.” ¹⁴ Dawuda yi a fala, a naxa, “I mi gaxu mangan faxə Alatala bata yi naxan sugandi?” ¹⁵ Dawuda yi a sofa keden xili, a yi a fala, a naxa, “Siga, i yi sa a faxa.” Sofaan yi Amaleki kaan garin, a yi a faxa. ¹⁶ Dawuda yi a fala Amaleki kaan ma, a naxa, “I tan nan i faxa feen nagidixi, i yi i yetə yalagi, i naxa, ‘N tan nan Alatalaa manga sugandixin faxaxi.’ ”

Dawuda yi e wuga

¹⁷ Dawuda yi saya sigini ito sa Səli nun a diin Yonatan xa. ¹⁸ A yi yamarin fi a Yuda kaane xa e maxaran na sign ma naxan

xili "Xalimakuli Sigina." A səbəxi kədin kui naxan yi xili Tinxin Muxuna kədina.

19 Isirayila sofa kəndəne bata faxa a geyane fari.

A mato sofane faxaxi kii naxan yi!

20 A nama fala Gati taani, na xibarun nama fala Asikalən kirane xən, alogo Filisitine sungutunne nama sewa, alogo Ala kolontarene sungutunne nama naxan.

21 Xiila nun tulen nama fa fa Gilibowa geyane fari,

χεε sabatila nama fa lu e ma, bayo sofane yε masansan wure lefane e rayagi mənna nin,

Səli yε masansan wure lefana, turen yi ba soe a ma.

22 Yonatan ma xalimakunla mi yi xətəma yaxu faxa daxin yətagi, yaxun sənbən yətagi.

Səli a silanfanna yi a wanla rakamalima.*

23 Səli nun Yonatan yi rafan yamaan ma ki fajni

e siimayaan birin yi, hali e sayani, e mi fate.

E yi xulun singbinna xa, e sənbən yi gbo yatan xa.

24 Isirayila naxanle, ε Səli wuga.

A yi ε maxidima nən dugi fajini, a xəmaan sa ε dugine ra.

25 A mato, sofa sənbəmane bata faxa yəngəni! Yonatan bata faxa geyane fari!

26 N bəjən sunuxi i ya fe ra, Yonatan, n tada, n xəyi kəndəna.

I ya xanuntenyaan yi rafan n ma, dangu naxanle gbeen na.

27 A mato, sofa sənbəmane bata faxa! Sofa fangamane bata raxəri!

2

Dawuda yi findi Yuda mangan na

1 Na feene dangu xanbini, Dawuda yi Alatala maxədin, a naxa, "N lan n xa siga Yuda taana nde yi ba?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Ən." Dawuda yi a maxədin, a naxa, "N sigan minən?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Xebiron yi." **2** Dawuda yi siga e nun a naxalan firinne, Axinowami, Yesereli

kaana e nun Abigayili, Nabali Karemelle kaana kaja giləna. **3** A yi a fəxərabirane fan nun e denbayane xali, e sa dəxə Xebiron nabilinni.

4 Nayi, Yuda bənsənna muxune yi fa Xebiron yi alogo e xa Dawuda findi Yuda mangan na.

E to a fala Dawuda xa a Yabesi-Galadi kaane bata yi Səli maluxun, **5** a yi xərane rasiga a faladeni e xa, a naxa, "Alatala xa ε baraka ε to Səli maluxunxi ε kanna, ε hinanna mayita a mabinni. **6** Ala xa Alatala fan ε suxu hinanna nun lannayani. N tan fan fanma ε ra nən, bayo ε na nan ligaxi. **7** Iki, ε səbə so, ε wəkile. ε kanna Səli bata faxa, Yuda kaane n tan nan sugandixi mangan na e xun na."

Yiseboseti yi findi Isirayila mangan na

8 Abineri, Neri a dii xəməna, Səli a sofa kuntigin bata yi Yiseboseti suxu. Yiseboseti, Səli a dii xəmən nan yi a ra. Abineri yi a xali Maxanayin taani. **9** A yi a dəxə mangan na Galadi xun na e nun Asuri nun Yesereli nun Efirami nun Bunyamin nun Isirayila birin xun na. **10** Yiseboseti, Səli a dii xəmən finde Isirayila mangan na, a bata yi jəee tongue solomasəxə sətə. A jəee firin nan ti mangayani. Koni Yuda bənsənna bata yi bira Dawudaa mangayaan fəxə ra. **11** Dawuda jəee solofer e nun kike sen-nin nan ti mangayani Xebiron yi Yuda bənsənna xun na.

Yəngən Yuda nun Isirayila tagi

12 Neri a dii xəməna Abineri nun Səli a dii xəmən Yiseboseti a walikəne yi keli Maxanayin taani, e siga Gabayon taani.

13 Seruyaadii xəmən Yowaba nun Dawudaa walikəne fan yi kiraan suxu. E yi naralan Gabayon ige dəxədeni. Ndee yi lu ige dəxəden fəxə kedenni, ndee fan yi lu fəxə kedenni. **14** Abineri yi a fala Yowaba xa, a naxa, "Banxulanna ndee xa keli, e yəngən so en yətagi." Yowaba yi a yabi, a naxa, "E xa keli." **15** Sofane yi keli, e yi tengə muxu fu nun firin yi Bunyamin bənsənni, Səli a dii xəmən Yiseboseti xa, muxu fu nun firin yi Dawudaa walikəne yε. E e maso e bode ra. **16** Birin yi a yəngə so boden suxu a xunna ma, a yi a səxən a jənsənni

* **1:22:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

silanfanna ra, e birin yi bira e bode xən. E na yiren xili sa, "Fanye Xəena" Gabayon yamanani. ¹⁷ Na ləxəni, yəngə gbeen yi keli. Dawudaa walikəne yi Abineri nun Isirayila kaane nə na yəngəni.

¹⁸ Seruyaas dii saxanne Yowaba nun Abisayi nun Asahəli nan yi mənni. Asahəli yi xulun alo bolena, ¹⁹ a yi Abineri sagatanma, a mi yi xətəma a fəxə ra, a mi siga a yiifanna ma hanma a kəmənna ma. ²⁰ Abineri yi a xanbi rato, a yi a fala, a naxa, "I tan Asahəli nan a ra ba?" A yi a yabi, a naxa, "N tan na a ra." ²¹ Abineri yi a fala a xa, a naxa, "Siga yiifanna ma hanma kəmənna ma, i sa banxulanna nde yəngə, i yi a yəngə yi se tongoxine ba a yii." Koni Asahəli mi yi waxi xətə feni Abineri fəxə ra. ²² Abineri mən yi a fala Asahəli xa, a naxa, "Xətə n fəxə ra. Nanfe a lige n xa i bənbo, n yi i faxa? Na xanbi ra, n mi fa nəe i tada Yowaba yətagi to." ²³ Koni Asahəli mi tin kiraan masarə. Nayi, Abineri yi a səxən a kuini tanban xunna boden na, tanban yi sa mini Asahəli fari. A bira, a faxa. Naxanye birin yi fama Asahəli faxaxin biradeni, ne yi ti mənni.

²⁴ Yowaba nun Abisayi yi bira Abineri fəxə ra. Sogen bira waxatin naxan yi, e yi fa Ama geyaan fari, Giyahi yətagi, Gabayon tonbonna kiraan xən. ²⁵ Bunyamin sofane yi e malan Abineri xanbi ra, e findi ganla ra e ti geyaan xun tagi. ²⁶ Abineri yi Yowaba xili, a yi a fala a xa, a naxa, "Silanfanna luyə faxan tiyə tun ba? I mi a kolon a na rajanna naxuma ayi nən? I luma han waxatin mundun, i mi a fala yamaan xa a e xa xətə en ngaxakedenne fəxə ra?" ²⁷ Yowaba yi yabin ti, a naxa, "N bata n kələ habadan Ala yi, xa i mi yi falan ti nun, n ma muxune mi yi xətəma ε fəxə ra han tila xətənni." ²⁸ Yowaba yi xətaan fe. A sofane yi xətə Isirayila kaane fəxə ra, e yi yəngən dan.

²⁹ Abineri nun a sofane yi sigan ti kəəna ngaan na Araba yamanani. E Yurudən baani gidi, e Bitiron birin yigidi e sa Maxanayin taan li. ³⁰ Yowaba xətexina Abineri fəxə ra, a yi yamaan birin malan, Dawudaa walikeən muxu fu nun solomanaanin yi

dasaxi e nun Asahəli. ³¹ Koni Dawudaa muxune bata yi muxu kəmə saxan e nun tonge sennin faxa Bunyamin bənsənna muxune nun Abineri a muxune ra. ³² E fa Asahəli ra, e yi a maluxun a fafe gaburun na Bəteləmi yi. Na xanbi ra, Yowaba nun a muxune yi sigan ti kəəna ngaan na, e sa so Xebiron yi xətən dəni.

3

Dawuda diin naxanye bari Taruxune Singen 3.1-4

¹ Yəngən bu nən Səli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi han! Dawuda sənben yi gboma ayi nən tun, Səli a denbayaan tan sənben yi lu jənə. ² Dawuda yi dii xəməne sətə Xebiron taani. A dii singen yi xili nən Aminon, naxan nga yi Yesəreli kaana Axinowami ra. ³ A diin firindena, Kileyabi, naxan nga yi Abigayili ra, Kareməle kaan Nabali a kaja giləna. A diin saxandena, Abisalomi, naxan nga findi Gesuri taan Manga Talamayı a dii temen Maka ra. ⁴ A diin naanindena, Adoniya, naxan nga findi Xagiti ra, a diin suulundena, Səfati, naxan nga yi Abitali ra. ⁵ A dii sennindena, Yitireyami, Dawudaa naxanla Egelaa dii xəməna. Diini itoe nan sətə Dawuda xa Xebiron yi.

Abineri yi a me Yiseboseti ra

⁶ Yəngən waxatini Səli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi, Abineri sənben yi gbo ayi Səli a muxune xun na. ⁷ Konyi naxanla* nde yi Səli yii naxan yi xili Risipa, Ayaa dii teməna. Yiseboseti yi a fala Abineri xa, a naxa, "Nanfera ε nun n baba konyi naxanla sigaxi ε sa kafu?" ⁸ Yiseboseti a falan yi Abineri xələ kati, a yi a yabi, a naxa, "I n mirixi Yuda bənsənna baren nan na ba? To, n walima tinxinna nin i baba Səli a denbayaan xa, e nun a ngaxakedenne nun a xəyine, n mi i so Dawuda yii. I fa n mafalama naxanli ito nan ma fe ra to? ⁹ Alatala xa tərə naxin sa n fari xa n mi a ligə Dawuda xa alo Alatala layirin tongoxi a xa kii naxan yi, ¹⁰ a to a fala, a a mangayaan bama nən Səli a denbayaan yii, a yi Dawuda dəxə mangan

* ^{3:7:} Konyi naxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sətə a naxanla ra.

na Isirayila xun na e nun Yuda, keli Dan ma han sa dəxə Bəriseba ra.” ¹¹ Bayo Yiseboseti yi gaxuxi Abineri yee ra, a mi nə a fala keden peen yabe.

¹² Abineri yi xərane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “Nde gbee yamanan na? En layirin xidi en tagi, n na i maliyə nən Isirayila birin yi lu i fəxə ra.” ¹³ Dawuda yi a yabi, a naxa, “N tinxi, n layirin xidi en tagi, koni n fe keden nan maxədinxi i ma, i mi fa n yetagin toma, fə i na fa Mikali ra, Səli a dii xəməna, i nəma fe n fəma.” ¹⁴ Dawuda yi xərane rasiga a faladeni Səli a dii xəmən Yiseboseti xa, a naxa, “N ma naxanla Mikali so n yii, n Filisiti xəmə kəmə banxulan naxan futu se ra.” ¹⁵ Nayi, Yiseboseti yi sa Mikali ba a xəmən Palitiyeli yii, Layisi a dii xəməna. ¹⁶ A xəmən wugamatən yi bira a fəxə ra han Baxurin taani. Nayi, Abineri yi a fala a xa, a naxa, “Xətə i konni.” A yi xətə.

¹⁷ Abineri nun Isirayila fonne yi falan ti, a yi a fala e xa, a naxa, “Ə waxi nən Dawuda xən mangayani xabu to mi a ra, ¹⁸ awa, a ligi waxatin ni i ra, amasətə Alatala bata falan ti Dawudaa fe yi, a naxa, ‘N nan n ma yamaan xərəyama, Isirayila, n ma waliyən Dawuda nan xən Filisitine yii e nun yaxun bonne.’ ” ¹⁹ Abineri mən yi falan ti Bunyamin kaane fan xa. Na xanbi ra, a sa rali Dawuda ma Xebiron yi, naxan birin nafan Isirayila kaane ma e nun Bunyamin bənsənna muxune ma. ²⁰ A yi fa Dawuda fəma Xebiron yi, muxu məxənə biraxi a fəxə ra, Dawuda yi donse donna naxajaxani tən Abineri xa e nun muxun naxanye yi a fəxə ra. ²¹ Abineri yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N kelima nən, n siga, n sa Isirayila birin malan n kanna sənben bun ma, mangana. E layirin fenma nən ε nun ne tagi, i mangayaan ligi yiren birin yi alo i waxi a xən kii naxan yi.” Dawuda yi tin Abineri yi siga bəjəe xunbenli.

Yowaba yi Abineri faxa

²² Na dangu xanbini, Yowaba nun Dawudaa muxune yi fa sa keli yəngəni, e yi fa yəngə yi se tongoxi wuyaxi ra e yii. Abineri mi yi fa Dawuda fəma Xebiron yi, bayo Dawuda tin nən a yi siga bəjəe xunbenli. ²³ Yowaba fa waxatin naxan yi e nun ganla naxan yi a fəxə ra, e yi a fala a xa a Neri a

dii xəməna Abineri bata yi fa mangan fəma, a yi a lu a siga bəjəe xunbenli. ²⁴ Yowaba yi siga mangan konni, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nanse ligaxi? Abineri yi fa i konni, i yi a lu a siga bəjəe xunbenli? ²⁵ Anu, i a kolon a Neri a dii xəməna Abineri faxi i yanfadeni alogo a xa i siga kiin nun i xətə kiin kolon e nun i naxan ligama.” ²⁶ Yowaba keli xanbini Dawuda konni, a yi xərane rasiga Abineri jənə xən, ne yi sa a li fə Sira ige dəxədeni, e sa fa a ra. Dawuda mi yi a kolon. ²⁷ Abineri xətə waxatin naxan yi Xebiron yi, Yowaba yi a xili taan so dəen dəxən, alo a wundo falan nan tima a xa. A yi a səxən mənni a kuini, alogo a xa a xunyəna Asahəli gbee faxan jəxə.

²⁸ Dawuda to a mə naxan danguxi, a yi a fala, a naxa, “Alatala a kolon n tan nun n ma mangayaan mi findixi Neri a dii xəməna Abineri faxa feen sabun na mumə! ²⁹ Na goronna xa dəxə Yowaba nun a denbayaan xun ma. Muxuna nde xa lu Yowabaa denbayani kərəsilaan luyə naxan ma hanma dogonfonna, hanma naxan sigan tiyə dunganna ra, hanma e faxa silanfonna ra, hanma donse mi naxan yii.” ³⁰ Yowaba nun a tada Abisayi Abineri faxa na kii nin, amasətə a bata yi e xunyəna Asahəli faxa Gabayon yi yəngəni.

³¹ Dawuda yi a fala Yowaba xa e nun yamaan naxan yi biraxi a fəxə ra, a naxa, “Ə ε dugine yibə, ε kasa bənbəli dugine ragodo ε ma sununi, ε Abineri saya feen liga.” Manga Dawuda yetəen yi bira binbin fəxə ra. ³² E yi Abineri maluxun Xebiron yi. Mangan yi a xuini te, a wuga, yamaan birin yi wuga. ³³ Mangan yi saya sigin sa Abineri xa, a naxa,

“Abineri yi lan ba a faxa
alo xaxilitarena?

³⁴ I yiine mi yi xidixi,
i sanne mi yi xidixi.

Anu, i bata faxa
alo muxu faxane na muxun natərena.”

Yamaan birin mən yi Abineri wuga. ³⁵ Na xanbi ra, e yi e maso Dawuda ra alogo e xa donseen so a yii, sogen mən yi na, koni Dawuda yi a kələ, a naxa, “Ala xa tərəya naxin sa n fari xa n donseen don benun sogen bira waxatini.” ³⁶ Yamaan birin yi na kolon, na yi rafan birin ma.

³⁷ Nayi, Yuda yamaan birin nun Isirayila kaane yi a kolon a mangan xa mi yamarin fixi alogo Neri a dii xemena Abineri xa faxa.

³⁸ Dawuda mən yi a fala a walikene xa, a naxa, “E a kolon ba fa fala a Isirayila kuntigi gbeena nde bata faxa to? ³⁹ Hali mangan tonna, n sənbən panxin na a ra iki. Muxune itoe, Seruyaa dii xemene dangu n tan na. Alatala yeteeen xa e tərə e to faxani ito tixi.”

4

Yiseboseti faxa fena

¹ Soli a dii xemēn Yiseboseti to a mə a Abineri bata yi faxa Xebiron yi, a yii xudin yi tuyə ayi, gaxun yi Isirayila kaane birin suxu. ² Gali kuntigi firin yi Soli a dii xemēn yii, Banaha nun Rekabu. Rimən Beroti kaan nan ma dii xemē yi e ra, Bunyamin bənsənni. ³ Amasətə Beroti kaane yi yatexi nən alo Bunyamin bənsənna, Beroti kaane bata yi fa, e dəxə Gitayin taani, e dəxi dənaxan yi han to.

⁴ Soli a dii xemēn Yonatan ma dii xemēna nde yi na naxan yi lebutənxi. A jne suulun nan yi a ra Soli nun Yonatan faxa feen xibarun yi fama waxatin naxan yi, sa keli Yesereli taani. Na nan a ligā, dii ngana nde yi a tongo mafuren, a yi bira, a yi findi sanmadəntən na, a tan diin yi xili nən Mefiboseti.

⁵ Beroti kaan Rimən ma dii xemēne, Rekabu nun Banaha yi siga Yiseboseti konni soge xəleni, e yi a li xiye yanyin na. ⁶ E so han banxin tagini alo e yi murutun nan tongoma, e yi Yiseboseti səxən a kuini. Na xanbi ra, Rekabu nun a xunyen Banaha yi e gi. ⁷ E soe banxini, mangana a matabun saden ma, e yi a səxən, e a faxa. E a xunna xaba a də, e yi a xunna suxu e yii, e siga yire xunkuyeni Araba kiraan xən ma. ⁸ E yi Yiseboseti xunna xali Manga Dawuda fəma Xebiron yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Yiseboseti xunna nan ito ra, Soli a dii xemēna, i yaxuna, naxan yi wama i faxa feni. To, Alatala bata i gbeen jəxə Soli nun a xanbin na.” ⁹ Dawuda yi a fala Beroti kaan Rimən ma dii xemēne xa, Rekabu nun a xunyen Banaha, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, a tan naxan n ba tərən birin yi. ¹⁰ Naxan a fala n xa, a naxa, ‘Soli

bata faxa,’ naxan yi laxi a ra a a bata xibaru fajin nali n ma, n na a suxu nən, n yi a faxa Sikilaga yi, alogo a xa na xibaru fajin saranna sətə. ¹¹ Naxudene muxu tinxinxin faxa waxatin naxan yi banxini a saden ma, iki n mi a wunla maxədinjə ε ra ba, n yi ε nan bəxən fari?” ¹² Dawuda yi yamarin fi a sofa banxulanne ma e xa Rekabu nun a xunyen Banaha faxa. Na xanbi ra, e yi e yiine nun e sanne bolonjə a ra, e yi e singan Xebiron ige ramaradeni. E yi Yiseboseti xunna maluxun Neri a diina Abineri gaburun na Xebiron yi.

5

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na Taruxune Singen 11.1-9

¹ Isirayila bənsənne birin yi fa Dawuda fəma Xebiron yi. E yi a fala, e naxa, “En wuli keden fasa keden. ² A fələni, Soli yi nxə mangan na waxatin naxan yi, i tan nan yi tixi Isirayila ganla yee ra. Alatala bata yi a fala i xa, a naxa, ‘I tan nan findima n ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yee ratiin na.’ ” ³ Nayi, Isirayila fonne birin yi fa mangan fəma Xebiron yi, Manga Dawuda yi layirin tongo e xa Xebiron yi Alatala yətagi. E yi turen sa a xunni a dəxə feen na Isirayila mangan na.

⁴ Dawuda findi mangan na a jne tonge saxanden nan ma, a yi jne tonge naanin ti mangayani. ⁵ A yi mangayaan ligā Yuda xun na Xebiron yi jne solofer kike sennin, a yi jne tonge saxan nun saxan ti mangayani Yuda nun Isirayila birin xun na Yerusalən yi.

Dawuda yi Yerusalən taan nə

⁶ Manga Dawuda nun a fəxərabirane yi siga Yerusalən xili ma. Yebusu kaan naxanye yi na yamanani, ne yi a fala Dawuda xa, e naxa, “I mi soe be, bayo hali danxutəne nun sankalatəne nəe i kedə nən.” Nanara, e mirixi a ma, e naxa, “Dawuda mi nəe soe be.” ⁷ Koni, Dawuda yi Siyon yinna suxu a sənbəni, a naxan xili sa Dawudaa Taana. ⁸ Na ləxəni, Dawuda yi a fala, a naxa, “Naxan yo waxyi Yebusu kaane nə feni, fə na kanna xa siga kiraan nan xən naxan gixi sa lan igen ma alogo a yi e masətə, Dawuda yi na ‘sankalatəne nun

danxutəne' rajaxu." Nanara, a falama a "Danxutəne nun sankalatəne" mi soma Ala Batu Banxini. ⁹ Dawuda yi dəxə taan yire makantanxini, a yi mən xili sa a Dawudaa Taana. Na xanbi ra, Dawuda yi mənna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma siga han taa tagini. ¹⁰ Nayi, Dawuda sənbən yi lu gbo ayi tun, bayo Alatala yi a xən, Ala Sənbən Birin Kanna.

*Dawudaa mangayaan yi baraka
Taruxune Singen 14.1-2*

¹¹ Tire taan mangan Xurami yi xərane rasiga Dawuda ma, e yi suman wudin xali na e nun wudi rawanle nun gəmə məsonle naxanye manga banxin ti Dawuda xa. ¹² Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila xun na, a yi a mangayaan sənbə so masətə a yamanā Isirayila fe ra. ¹³ A keli xanbini Xebiron yi, Dawuda mən yi konyi paxanla* ndee nun paxanla ndee fen Yerusalən yi, a mən yi dii xəməne nun dii təməne sətə. ¹⁴ Naxanye sətə a xa Yerusalən yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba nun Natan nun Sulemani ¹⁵ nun Yibixari nun Elisuwa nun Nefegi nun Yafiya ¹⁶ nun Elisama nun Eliyada nun Elifeleti.

*Dawuda yi Filisitine no
Taruxune Singen 14.8-16*

¹⁷ Filisitine yi a mə a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila xun na, e birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na mə, a yi so yire makantanxini. ¹⁸ Filisitine yi fa, e xuya ayi Refa lanbanna birin yi. ¹⁹ Dawuda yi Alatala maxədin, a naxa, "N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soe n yii ba?" Alatala yi a yabi, a naxa, "Siga, bayo n Filisitine soma nən i yii." ²⁰ Nayi, Dawuda yi siga Baali-Perasimi yi, a Filisitine no dənaxan yi. A yi a fala, a naxa, "Alatala bata n yaxune raxuya ayi n yee ra, alo fufaan gbilligbinla kalan kii naxan yi." Nanara, e mənna xili sa Baali-Perasimi.[†] ²¹ E yi e suxurene rabenin mənni, Dawuda nun a fəxərabirane yi e xali.

²² Filisitine mən yi te, e dəxə Refa lanbanna birin yi. ²³ Dawuda mən yi Alatala

maxədin. Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I nama te, dangu e xanbi ra, i yi i maso e ra fətənna de. ²⁴ I na siga ti xuiin mə wudine kondene yi, i keli e yəngədeni mafureñ, bayo Alatala nan tima i yee ra, a Filisiti ganla no i xa." ²⁵ Alatala naxan yamari Dawuda ma, a na liga, a Filisitine no, a lu e faxə keli Geba han sa dəxə Geseri taan na.

6

*Eyi Layiri Kankiraan xali
Taruxune Singen 13.1-14*

¹ Dawuda mən yi Isirayila sofa sənbəmane birin malan, muxu wuli tonge saxan. ² Na ganla yi biraxi a fəxə ra, a siga Baala taani Yuda yi, alogo a xa sa Alaa Kankiraan* tongo, Ala xinla nan na kankiraan ma, Alatala Sənbən Birin Kanna, naxan dəxi maleka gubugubu kan sawurane tagi. ³ E yi Alaa Kankiraan sa wontoro nənən kui keli Abinadabo a banxini geyaan fari. Wusa nun Axiyo, Abinadabo a dii xəməne nan yi wontoro nənən nagima. ⁴ E yi a tongo Abinadabo a banxini geyaan fari, Axiyo yi sigama a yee ra. ⁵ Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi səwan mayitama Alatala ra, e maxaseen sifan birin maxama, alo bələnna nun kondenna nun tanbanna nun karijanna nun maxase gbetəye.

⁶ E to Nakon ma lonna li, Wusa yi a yiini bandun, a Alaa Kankiraan suxu, bayo jingene bata yi salaxun. ⁷ Nayi, Alatala yi xələ a ma han! A yi a faxa na xaxilitareya wanla fe ra. Wusa yi faxa mənni, Alaa Kankiraan fəma. ⁸ Alatala to Wusa niin ba, a faxa. Nayi, Dawuda yi xələ han, e yi mən xili sa "Wusa halagidena" han to. ⁹ Na ləxəni, Dawuda yi gaxu Alatala yee ra, a yi a fala, a naxa, "Alatalaa Kankiraan soma di n konni?" ¹⁰ Nayi, a yi tondi Alatalaa Kankiraan xalə a konni, Dawudaa Taani. A yi a xali Obedi-Edən Gati kaana banxini. ¹¹ Alatalaa Kankiraan yi lu Obedi-Edən Gati kaana banxini kike saxan, Alatala yi barakan sa Obedi-Edən nun a denbayaan birin ma fe yi.

* **5:13:** Konyi paxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sətə a paxanla ra. † **5:20:** 5.20Baali-Perasimi bunna nən fa fala, "Halagin Kanna." 25.10-22 kui.

* **6:2:** 6.2Alaa Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan

*Layiri Kankiraan Yerusalen yi
Taruxune Singen 15.25-16.3*

¹² E sa na fala Manga Dawuda xa a Alatala bata barakan sa Obedi-Edən ma denbayaan birin ma fe yi e nun a gbeen seen naxanye birin na masətə Alaa Kankiraan fe ra. Nayi, Dawuda yi Alaa Kankiraan tongo Obedi-Edən yi, a siga a ra Dawudaa Taani səwani. ¹³ Alatalaa Kankiraan xali muxune na yi e sanna ye sennin tongo, Dawuda yi jinge keden nun jinge dii raturaxi keden nan bama saraxan na. ¹⁴ Dawuda yi a bodon a sənbən birin na Alatala yetagi, a yi maxidixi saraxarali domaan nan gbansan yi. ¹⁵ Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi fa Alatalaa Kankiraan na Yerusalen yi, naxanaxan nun xəta xuine yi.

¹⁶ Alatalaa Kankiraan yi soma Dawudaa Taani waxatin naxan yi, Səli a dii temen Mikali yi a matoma banxin foye so-den na, a yi Manga Dawuda to tuganjə ayi, a bodonma Alatalaa Layiri Kankiraan yetagi. Na ma, Mikali yi Dawuda rajaxu a bəjəni.

¹⁷ Na xanbi ra, e fa Alatalaa Kankiraan na, e yi a dəxə bubuni, Dawuda naxan yəlan a xili yi, Dawuda yi saraxa gan daxine nun bəjə xunbeli saraxane ba Alatala xa. ¹⁸ Dawuda yelin saraxa gan daxine nun bəjə xunbeli saraxane bə waxatin naxan yi, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala Sənbən Birin Kanna xinli. ¹⁹ A mən yi don-seene yitaxun Isirayila yamaan birin na, xəmən nun jaxanla, birin yi burun sətə e nun tamaro bogi xare rafalaxin nun jaxun danna rafalaxin xundi keden keden. Na xanbi ra, birin yi siga a konni.

²⁰ Dawuda yi xətə a duba a denbayaan xa, Səli a dii temen Mikali yi mənni a ralandeni. A yi a fala, a naxa, "Binyen mundun yi a ra to Isirayila mangan to yi a yetə yitama a walike jaxanle nun a walike xəmene ra, alo fuyantenna a ligə kii naxan yi." ²¹ Dawuda yi Mikali yabi, a naxa, "N na a ligaxi Alatala nan yetə jaxan n sugandixi i baba nun a denbayaan birin xa, a n findi Isirayila kuntigin na, a yamana, n nan n ma səwan yitaxi na nan na. ²² N wama nən n xa rajaxu dangu na ra, n yi n yetə magodo n yetə yetagi. Koni, walike jaxanle

n binyama nən i naxanye fe falaxi." ²³ Səli a dii temen Mikali mi dii sətə han a faxa.

7

*Alaa layirin Dawuda xa
Taruxune Singen 17.1-15*

¹ Manga Dawuda yi so a manga banxin kui. Alatala yi a ratanga a yaxune birin ma naxanye yi a yamanan nabilinxı. ² Ləxəna nde, mangan yi a fala Nabi Natan xa, a naxa, "Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan kui, koni Alaa Kankiraan mən bubun nan kui." ³ Natan yi mangan yabi, a naxa, "Sa i rafan feene birin liga, bayo Alatala i xən."

⁴ Koni na kəeən na, Alatala yi falan ti Natan xa, a naxa, ⁵ "Sa a fala n ma walikəen Dawuda xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan xa mi batuden tima n xa n luma dənaxan yi.' ⁶ N yetəen munma lu n batu banxin kui singen, xabu n na Isirayila kaane ramini ləxəni Misiran fari ma han to, koni n bata lu Isirayila kaane fəxə ra bubun kui yiren birin yi. ⁷ N siga dənaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane, n kuntigi wuyaxi dəxə nən Isirayila xun na, n ma yamana, alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa, "Nanfera, i mi suman wudi banxin tixi n xa?" ⁸ Nanara, i mən xa a fala n ma walikəen Dawuda xa, i naxa, 'Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruse rabayani alogo i xa findi Isirayila yəeratiin na, n ma yamana. ⁹ I sigan dənaxan birin yi, n lu nən i xən, n yi i yaxune birin faxa i yetə, n yi i findi xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye bəxə xənna fari. ¹⁰ N yiren soma nən Isirayila yii, n ma yamana, e dəxəma dənaxan yi. E luma nən na, gaxu yo mi e suxə. Muxu jaxi yo mən mi fa e jaxankatama alo a fələni, ¹¹ n kitisane dəxə Isirayila xun na waxatin naxan yi, n ma yamana. N na i ratangama nən i yaxun birin ma, i lu bəjə xunbenli. N tan, Alatala naxan fala tima i xa, Alatala nan banxin tima i xa naxan findima i yixətene ra mangayani. ¹² I na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane fəma, n yi i yetəna diina nde sugandi, a ti i jəxəni mangayani, n yi a mangayaan sənbə so. ¹³ Na nan n batu

banxin tima n xa, n yi a mangayaan sənbə so habadan. ¹⁴ N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma dii xəmən na. Xa a fe naxin ligə, n na a fe naxin saranma nən a ra alo dii fafan diin natərənma kii naxan yi. ¹⁵ Koni, n ma hinanna mi janma a xa, alo n na a ba Səli ma kii naxan yi, n naxan makuya n na. ¹⁶ I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nən n yetagi habadan, bayo i ya mangayaan sənbən luma nən habadan.” ¹⁷ Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyeña, a na birin yeba Dawuda xa.

*Dawuda Ala maxandina
Taruxune Singen 17.16-27*

¹⁸ Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa dəxə Alatala yetagi, a yi a fala, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin sətə i naxan fixi nxu ma. ¹⁹ Koni, Marigina Alatala, i tan yee ra yi, na xurun. I mən layirine tongoma n ma denbayaan yee ra sigana fe yi. Marigina Alatala, na lan a raba n tan xa ba, n tan adamadi dərənna?”

²⁰ “Marigina Alatala, n nəe nanse se a fari, bayo i tan yetəna i ya walikəen kolon? ²¹ I ya falana fe ra e nun fata i sagoon na, i bata fe gbeeni ito ligə alogo i xa e yita i ya walikəen na.”

²² “Marigina Alatala, i gbo. Muxu yo mi maliga i tan na. Ala gbətə mi na ba i tan na, alo nxu bata yi a mə kii naxan yi yee yo yee. ²³ Siya gbətən mundun dunuya yi naxan luxi alo Isirayila i ya yamana, i tan Ala naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nən Misiran kaane nun e alane sənbən bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbətəne kedi i ya yamaan yee ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yetagi alogo i xa i xinla makenən. ²⁴ I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxə Ala ra.”

²⁵ “Iki, Marigina Alatala, i de xuiin naxan tongoxi n tan, i ya walikəen nun n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na ligə alo i a falaxi kii naxan yi. ²⁶ Nayi, i xinla binyama nən habadan. Muxune yi a fala, e naxa, ‘Alatala Sənbən Birin Kanna nan Isirayilaa Ala ra.’ Sənbən xa lu i ya walikəen Dawudaa denbayani i yetagi. ²⁷ I tan, Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixetene

findima nən mangane ra n yəxəni. Nanara, i ya walikəen bata wəkilən sətə a maxandini ito ti i xən.”

²⁸ “Marigina Alatala, i tan nan Ala ra, i na naxan fala, na ligama nən. Iki, i bata fala fajini ito ti i ya walikəen xa. ²⁹ Nayi, barakan sa n ma denbayana fe yi alogo n yixetene xa lu mangayani i yetagi habadan alo i bata layirin tongo kii naxan yi. Marigina Alatala, i ya barakan xa lu n ma denbayaan fəxə ra habadan.”

8

*Dawuda nə sətəna yengəni
Taruxune Singen 18.1-13*

¹ Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine nə yengəni, a yi e rayarabi, a yi yamanan ba e yii.

² A mən yi Moyaba kaane nə. Na xanbi ra, a yi e karahan a e xa e sa bəxəni, a yi yamaan maliga lutin na. Lutin yee saxan yo saxan, a yi lutin yee singen nun a firinden muxune faxama nən. A yi a yee saxanden muxune lu e nii ra. Xabu na, Moyaba kaane yi lu Dawuda nəən bun ma, e lu mudun fiyee.

³ Dawuda mən yi Rexobo a dii xəmən Hadadeseri fan nə yengəni, Soba mangana, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi. ⁴ Dawuda yi yengə so wontoro wuli keden kəmə soloferə suxu yengəni e nun sofa wuli məxənə. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fə soos kəmə yəxəndən a naxanye ramara. ⁵ Arami kaane to keli Damasi taani fa Soba mangana Hadadeseri malideni, Dawuda yi ne sofa wuli məxənən nun firin faxa. ⁶ A yi a yamana kanne dəxə Damasi taani Arami yamanani, Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soe a yii. Dawuda na yi siga dedə, Alatala yi xunna kenla fima nən a ma. ⁷ Dawuda yi Hadadeseri a sofane yee masansan wure lefa xəma daxine tongo, a siga e ra Yerusalən yi. ⁸ Manga Dawuda mən yi sula wuyaxi tongo Berotayı taani e nun Betaxa taani, Hadadeseri a taane.

⁹ Tohu, Xamata mangana yi a mə a Dawuda bata Hadadeseri a sofane birin nə yengəni. ¹⁰ A yi a dii xəmən Yorami rasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a xəntən a nə sətəna fe ra Hadadeseri yengəni, bayo

Tohu nun Hadadeseri yi yengeni. Yorami yi siga xema seene ra e nun gbetin nun sulana.

¹¹ Manga Dawuda yi ne fi Alatala ma, alo a gbeti fixen nun xemaan fi Ala ma kii naxan yi, a naxanye tongo siyane yii a naxanye no: ¹² Arami nun Moyaba nun Amonine nun Filisitine nun Amalekine. A mən yi seene fi Ala ma, a naxanye tongo yengeni Rexobo a dii xemēn Hadadeseri yii, Soba mangana.

¹³ Dawuda xinla sətə na kii nin, a yelin xanbini Arami kaane noe Fəxə Lanbanni. A muxu wuli fu nun solomasexə faxa. ¹⁴ A yi yamana kanne lu Edən yi alogo na xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi siga dəde, Alatala yi xunna kenla fima nən a ma.

Dawudaa kuntigi gbeene fe Taruxune Singen 18.14-17

¹⁵ Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kitikendən sama tinxinna nin a yamaan birin yi. ¹⁶ Seruyaa dii xemēn Yowaba nan yi sofa kuntigin na, Axiludu a dii xemēn Yosafati nan yi mangana yenla ra. ¹⁷ Axitubaa dii xemēn Sadəki nun Abiyatari a dii xemēna Aximeleki nan yi saraxaraline ra. Seraya nan yi sebeli tiin na. ¹⁸ Benaya, Yehoyadaa dii xemēn nan yi Keretine nun Peletine fəxə ra, saraxaraline nan yi Dawudaa dii xemēne ra.

9

Dawuda yifan Mefiboseti ra

¹ Ləxəna nde, Dawuda yi maxədinna ti, a naxa, "Səli a denbayaan muxuna nde mən luxi ba, alogo n xa hinan a ra Yonatan ma fe ra?" ² Walikəna nde yi Səli a banxini nun, a xili Siba, e fa na ra Dawuda fəma. Mangan yi a maxədin, a naxa, "Siba nan i tan na ba?" A yi a yabi, a naxa, "N tan i ya walikəen na a ra." ³ Mangan yi a fala, a naxa, "Muxə mi fa Səli a denbayani ba, n na Alaa hinanna yite naxan na?" Siba yi mangan yabi, a naxa, "Yonatan ma dii xemē keden mən na yi naxan sanne kalaxi." ⁴ Mangan yi a fala, a naxa, "A minən?" Siba yi mangan yabi, a naxa, "A sa Amiyeli a dii xemēn Makiri a banxini Lodebara yi." ⁵ Dawuda yi muxuna nde rasiga a tongodenı Amiyeli a dii xemēn Makiri a

banxini Lodebara yi. ⁶ Səli mamandenna, Mefiboseti, Yonatan ma dii xemēn fa waxatin naxan yi Dawuda konni, a bira bəxəni Dawuda yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma. Dawuda yi a maxədin, a naxa, "Mefiboseti nan i tan na ba?" A yi a yabi, a naxa, "N tan nan yati a ra, mangana." ⁷ Dawuda yi a fala a xa, a naxa, "I nama gaxu. I baba Yonatan ma fe ra, n waxi hinan feni i ra. N na i təpe Səli a bəxən birin soma nən i yii, i mən yi i dəge n ma tabanla ra." ⁸ Mefiboseti yi a xinbi sin, a naxa, "Mangana, nanse i ya walikəen na, alogo i xa i yeeen ti bare faxaxin na alo n tan?"

⁹ Mangan yi Siba xili, Səli a walikəna, a yi a fala a xa, a naxa, "Səli nun a denbayaan gbeen seen naxan birin na, n ne soma nən i kanna Səli mamandenna yii, Mefiboseti.

¹⁰ I tan nun i ya dii xemēne nun i ya walikəne, ε bəxən walima nən a xa, alogo ε xa a denbayaan balo. Mefiboseti tan a dəgema nən n ma tabanla ra ləxə yo ləxə." Dii xemē fu nun suulun yi Siba yii e nun walikə məxəjə. ¹¹ Siba yi a fala mangan xa, a naxa, "Mangan naxan birin yamarixi, n na ligama nən." Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Mefiboseti a dəgema nən n ma tabanla ra, alo manga diina." ¹² Dii xemē keden yi Mefiboseti yii, a xili Mika. Naxanye birin yi Siba a banxini, Mefiboseti a walikəen nan yi ne ra. ¹³ Bayo a yi godoma a san firinne birin ma, a yi dəxə Yerusalən yi, alogo a xa no sigə a dəgedeni mangan konni a tabanla ra ləxə yo ləxə.

10

Dawuda nun Amonine yengəna Taruxune Singen 19.1-19

¹ Na dangu xanbini, Amonine mangan yi faxa, a dii xemēn Xanun yi dəxə a jəxəni.

² Dawuda yi a miri, a naxa, "N hinanma nən Naxasi a dii xemēn Xanun na, alo a fafe hinan n na kii naxan yi." Dawuda yi xərane rasiga alogo e xa sa a fafe sayaan xəntən. Dawudaa xərane to sa so Amonine yamanani, ³ Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e kanna, e naxa, "I laxi a ra a Dawuda muxune rafaxi i fafe saya xəntənden nan tun yi ba? E mi faxi kətən xan na ba alogo e xa taan nakərəsi, ləxəna nde e yi no a suxə?" ⁴ Nayi, Xanun yi

Dawudaa xərane suxu, a yi e də xabene fəxə kedenna bi, a yi e domane raxaba e xərəne yilanni, a yi e raxətə. ⁵ E fa xərane fe dəntəgen sa Dawuda xa, a xəra gbətəye rasiga e ralandeni, bayo e yi yagixi han! Mangan yi a fala e xa, a naxa, “E lu Yeriko yi han e də xabene yi mini. Na xanbi ra, e fa so be.”

⁶ Amonine yi a to a e bata rajaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina. Nayi, e yi sofa wuli məxəjəe tongo Arami kaan naxanye yi kelixi Beti-Rexobo nun Soba yi, e yi wuli keden tongo Maka mangana sofane yə, e nun wuli fu nun firin Tobo kaane yə. ⁷ Dawuda yi na mə, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kəndəne birin nasiga e yəngədeni. ⁸ Amonine yi mini, e ti yəngə so xinla ma e taan so dəen na. Arami kaan naxanye yi kelixi Soba nun Rexobo yi e nun Tobo nun Maka sofane fan yi sa e malan fəxə kedenni burunna ra. ⁹ Yowaba to a kolon a yəngən yi a yee ra, a yi a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kəndəna ndee sugandi Arami kaane yəngə xinla ma. ¹⁰ A yi sofa dənxəne lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yəngə xinla ma. ¹¹ Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, “Xa Arami kaane sənbən gbo n xa, i fa n mali. Xa Amonine fan sənbən gbo i xa, n fan yi sa i mali. ¹² I tunnafan, en na en wəkile, en yi en ma yamaan xun mayəngə e nun en ma Alaa taane, naxan nafan Alatala ma, a xa na liga.” ¹³ Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yəngədeni, koni ne yi e gi e yee ra. ¹⁴ Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi sa so e taani. Nayi, Yowaba yi Amonine yəngə feen dan, a xətə Yerusalən yi.

¹⁵ Arami kaane to a to, a Isirayila bata e nə, e yi e sənbən malan. ¹⁶ Arami kaan naxanye yi Efirati baan kidi ma, Hadadeseri yi xərane rasiga ne ma. E yi fa Xelama yi. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e xun na. ¹⁷ Dawuda to na mə, a yi Isirayila kaane birin malan, a Yuruden baan gidi, a siga Xelama yi. Arami kaane yi ti yəngə so xinla ma Dawuda yee ra. E yəngə. ¹⁸ Arami kaane yi e gi Isirayila kaane yee ra, Dawuda nun a ganla yi yəngə so wontoro sofa muxu kəmə solofera faxa e nun soo ragi wuli tonge naanin, a mən yi sofa kuntigin Sofaki

fan yəngə, a yi a faxa menni. ¹⁹ Mangan naxanye birin yi Hadadeseri a nəon bun ma, ne to a to a Isirayila bata e nə, e də fanna fen e ra. E yi lu Isirayila kaane nəon bun ma. Xabu na dangu, Arami kaane mi fa susu Amonine maliyə.

11

Dawuda nun Batisebafe

¹ Nee nənen fələna, mangane yi dərxi minə yəngə sodeni waxatin naxan yi, Dawuda yi Yowaba nun a sofa wəkilexine nun Isirayila ganla birin nasiga, alogo e xa sa Amonine yəngə, e yi e manga taan Rabaha rabilin. Koni, Dawuda tan lu nən Yerusalən yi. ² Ninbanna nde ra, Dawuda yi keli a siga a masiga tideni a manga banxin xun tagi, a sa a kondeni, a yi naxanla nde to a maxə. A yi tofan han. ³ Dawuda yi xərane rasiga na naxanla xibarun fəndeni. E yi a fala a xa, e naxa, “Batiseba na a ra, Eliyami a dii təmena, Yuriya Xiti kaana naxanla.” ⁴ Dawuda yi xərane rasiga a xilideni. A yi fa a konni, a yi a kolon naxanla ra. A yi baxi yelideni a kike wanla ra. ⁵ Na naxanla yi fudikan, a yi xəraan nasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “N bata fudikan de.”

⁶ Nayi, Dawuda yi xəraan nasiga Yowaba ma, a naxa, “Yuriya Xiti kaan nafa n ma.” Yowaba yi Yuriya rafa Dawuda ma. ⁷ Yuriya yi siga Dawuda fəma, a yi a maxədin Yowaba a fe ma, a yi a maxədin yamaan nun yəngən kiin ma. ⁸ Na xanbi ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga i konni, i sa i matabu.” Yuriya yi mini manga banxini, mangan yi finmaseene rasiga a ma. ⁹ Koni Yuriya yi a sa manga banxin dəen na e nun a kanna walikən bonne, a mi siga a banxini. ¹⁰ E to na fala Dawuda xa, a yi Yuriya maxədin, a naxa, “I mi kelixi sigati xunkuyen xan yi iki? Nanfera i mi sigama i konni?” ¹¹ Yuriya yi Dawuda yabi, a naxa, “Alaa Kankiraan nun Isirayila ganla nun Yuda kaane birin bubune nan kui, n kanna Yowaba nun i ya walikəne fan burunna ra. N tan sigə n konni waxatini ito yi ba, n sa n dəge, n yi n min, nxu nun n ma naxanla yi kafu? N bata n kələ i yi, n mi na fe sifan lige mumə!” ¹² Dawuda yi a fala Yuriya xa, a naxa, “I mən xa lu be to, tila n yi i rasiga.”

Na ma, Yuriya yi lu Yerusalen yi han na xətən bode. ¹³ Dawuda yi a xili a xa a dəge, a yi a min a tabanla ra, a yi manpaan min han a xunna yi keli a ra. Koni jinbanna ra, Yuriya yi mini, a yi sa a sa sena nde fari a kanna walikeen bonne fema, a mi siga a banxini.

¹⁴ Na xətən bode xətənni, Dawuda yi bataxina nde səbe Yowaba ma, a yi a so Yuriya yiii. ¹⁵ A yi a səbe na bataxin kui, a naxa, “Yəngən dənaxan na naxu, Yuriya ti mənna yəen na, ε yi ε masiga a ra, alogo yaxune xa a faxa.” ¹⁶ Nayi, Yowaba yi taan nabilin, a yi a kolon sofa sənbəmane dənaxan yi, a yi Yuriya ti mənni. ¹⁷ Taan sofane yi mini e Yowaba yəngε, e yi Dawudaa sofana ndee faxa. Yuriya Xiti kaan yi bira, a faxa. ¹⁸ Yowaba yi na feen nasiga Dawuda ma yəngən danguxi kii naxan yi. ¹⁹ A yi xəraan ti yamarini itoe ra, a naxa, “I na yelin yəngən kiin yəbə mangan xa waxatin naxan yi, ²⁰ xa mangan xələ, a yi a fala, a naxa, ‘Nanfera ε masoxi taan na yəngə sodeni? ε mi a kolon a e bunna tima nən yinna xun tagi? ²¹ Nde Abimeleki faxaxi, Yerubeseti a dii xəmen Tebesi taani? Naxanla nde xa mi se din gəməna nde ragodo a fari yinna xun tagi ba, a yi faxa?* Nanfera ε masoxi yinna ra?’ Nayi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I ya walikeen Yuriya Xiti kaan fan bata faxa.’”

²² Xəraan yi siga. A sa na birin yəba Dawuda xa alo Yowaba a fala a xa kii naxan yi. ²³ Xəraan yi a fala, a naxa, “Taan kantan tiine sənbən yi gbo nxu xa. E siga nən nxu xili ma burunna ra, nxu yi e kedi han taan so deen na. ²⁴ Xalimakuli kanne yi nxu mabun keli yinna xun tagi, nanara i ya sofana ndee yi faxa alo Yuriya, Xiti kaana.” ²⁵ Dawuda yi a fala xəraan xa, a naxa, “Siga, i sa Yowaba rawəkile, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I nama feni itoe yate fe naxin na. Yəngə yo yəngε, faxan tima fəxə firinna birin nin. Taan suxu ki fajni, i yi a kala.’”

²⁶ Yuriyaa naxanla na mə waxatin naxan yi, a a xəmən bata faxa, a yi sunu. ²⁷ Koni sunun waxatin to dangu a xun ma, Dawuda yi fa a ra a konni. A yi a findi a naxanla ra, a yi dii xəmə keden bari a xa.

* **11:21:** Na fe mən səbəxi Kitisane 9.53 kui.

Dawuda feen naxan naba, na yi rajaxu Alatala ma.

12

Nabi Natan yi Alaa xələna fe fala

¹ Alatala yi Natan nasiga Dawuda ma. Natan yi fa a fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Xəmə firin yi taa kedenni, na-fulu kanna nan yi boden na, bodena, yi-igelitəna. ² Kuruse xunxurin nun a xung-been wuyaxi yi nafulu kanna yiii. ³ Sese mi yi yiigelitən tan yii fə yəxəedi keden, a naxan sara, a yi a baloma, a yi gboma a konni e nun a dii xəməne. E birin yi donse kedenna nan donma e nun nənəna, a yi xima a dəxən nən. A yi luxi nən alo a dii teməna. ⁴ Ləxəna nde, xəjən yi fa na-fulu kanna konni, a mi tin a xuruse keden tongə, a yi a faxa, koni a yi sa yiigelitəna yəxəedin tongo, a yi na faxa a xəjən xa.”

⁵ Dawuda yi xələ na xəmen ma han, a yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi. Xəmen naxan na lig-axi, a lan a faxa. ⁶ Bayo a bata na ligə, a mi kininkinin, a yəxəe muñaxin jəxəma nən yəxəe naanin gətəye ra.”

⁷ Nayi, Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tan nan na xəmen na! Alatala, Isirayila Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tan nan i sugandixi mangan na Isirayila xun na, n tan nan i baxi Səli yii! ⁸ N yi i kanna Səli a denbayaan lu i sənbən bun. N yi i kanna naxanle so i yiii. N yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan so i yiii. Xa na yi xurun nun, n mən yi nde se na fari nən. ⁹ Nanfera nayi, i n tan, Alatalaa falane rabeñixi, naxan mi rafan n ma, i yi na ligə? I bata Xiti kaan Yuriya faxa yəngəni, i yi a naxanla findi i gbeen na, i yi a faxa Amonine silanfanna ra. ¹⁰ Awa iki, silanfanna mi a masigama i ya banxin na, bayo i bata n nañaxu, e nun bayo i bata Yuriya Xiti kaana naxanla tongo, i yi a findi i ya naxanla ra.’ ¹¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tərəyaan nafama nən i ya denbayaan xili ma. N yi i ya naxanle tongo i yəe xəri, n yi e so i ya muxuna ndee yiii, e yi kafu yanyin na. ¹² Bayo i bata a ligə wundoni, n tan a rakamalima Isirayila birin nan yetagi yanyin na.’”

¹³ Dawuda yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata Alatala yulubin tongo.” Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Alatala bata i mafelu i yulubin na, i mi faxama.” ¹⁴ Koni bayo i bata a ligi yaxune yi Alatala mafala fata feni ito ra, diin naxan barixi, na faxama nən.” ¹⁵ Na xanbi ra, Natan yi siga a konni.

Dawudaa diin yifaxa

Yuriyaa jaxanla diin naxan bari Dawuda ma, Alatala yi na rafura, a lu doyenjə. ¹⁶ Dawuda yi Ala maxandi diin xa, a sun. A to so a konni, a xi saxi bɔxəni. ¹⁷ A banxin muxune yi a karahan alogo e xa a rakeli bɔxəni, koni a mi tin kelə bɔxəni, a mi donse don e xən. ¹⁸ Xi soloferede lɔxəni, diin yi faxa. Dawudaa walikəne yi gaxu a falə a xa fa fala diin bata faxa. Bayo e yi a falama nən, e naxa, “Diin to yi jəŋjə, en yi falan ti a xa, koni a mi a tuli mati en na, iki en susuma a falə a xa di fa fala diin bata faxa? A mi fe jaxina nde ligə ba?” ¹⁹ Dawuda yi a walikəne to kɔyəkɔyənjə e bode tagi, a yi a kolon a diin bata faxa. A yi e maxədin, a naxa, “Diin bata faxa ba?” E yi a yabi, e naxa, “A bata faxa.” ²⁰ Nayi, Dawuda yi keli bɔxəni. A yi a maxa, a latikənənna sa a ma, a dugin masara, a mən yi siga Alatala batuden, a yi a batu. Na xanbi ra, a yi siga a banxini, a yi a fala a e xa donseen so a yili, a yi a dəge. ²¹ A walikəne yi a fala a xa, e naxa, “I naxan ligaxi, na bunna nanse ra? Diin to yi jəŋjə, i sun, i wuga. Awa iki, diin bata faxa, i bata keli, i yi i dəge.” ²² A yi e yabi, a naxa, “Diin yi jəŋjə waxatin naxan yi, n yi sunuxi, n wugama, bayo n yi mirixi a ma, n naxa, ‘Yanyina nde, Alatala kininkininma nən n ma, diin yi kisi.’” ²³ Iki, a bata faxa, n sunma nanfera nayi? N nəe a rakelə ba? N tan sigama nən a fəma, koni a tan mi fa fe n fəma sənən.”

Muluku Sulemani bari fena

²⁴ Dawuda yi a jaxanla Batiseba madəndən, a yi siga a fəma, a yi a kolon jaxanla ra. A dii xəmən bari, Dawuda yi a xili sa Sulemani. A yi rafan Alatala ma, ²⁵ nanara Nabi Natan yi a xili sa Yedideya,* Alatalaa fe ra.

* **12:25:** Yedideya bunna nəen fa fala “Naxan nafan Alatala ma.” † **12:31:** Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

Rabaha taan suxu fena Taruxune Singen 20.1-3

²⁶ Na waxatini, sofa kuntigin Yowaba bata yi Rabaha suxu, Amonine manga taana. ²⁷ A yi xərane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “N bata Rabaha yəngə, n yi e ige baden suxu.” ²⁸ Nayi, iki, gali dənxən malan, i fa taan nabilin, i a tongo i yətə xa, n mi wama a tongo feni binyen birin yi lu n xa.” ²⁹ Dawuda yi gali dənxən malan, a fa Rabaha yəngə, a yi a tongo. ³⁰ A yi mangaya taxamaseri kəmətin tongo na mangan xun na. Na mangaya taxamaseri kəmətin xəmaan binyen yi kilo tonge saxan liyə, a yi maxidixi gəmə fəjni kəndən nan na. E yi a so Dawuda xun na, mangan yi se wuyaxi tongo taani. ³¹ Dawuda yi muxune suxu, a yi e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun gəmə bəən nun wudi səgən nun bitikidi bənbəna.† A na ligi Amonine taan bonne birin yi. Na xanbi ra, a so Yerusalən yi e nun a ganla birin.

13

Aminon nun Tamari a fe

¹ Na xanbi ra, Dawudaa dii xəməna Abisalomi xunyə dii təməna nde yi na naxan yi xili Tamari, a yi tofan han, na yi rafan Aminon ma, Dawudaa dii xəməna.

² Aminon xaxinla bata yi keli han a fura Tamari a fe ra, a xunyəna. A yi xədəxə Aminon ma a xa fena nde ligə a ra, amasətə sungutun nasələnxin nan mən yi a ra.

³ Koni Aminon lanfana nde yi na, a xili Yonadabo, Simeyaa dii xəməna, Dawuda ngaxakedenna, kətaden nan yi Yonadabo ra nun. ⁴ A yi a fala Aminon xa, a naxa, “Nanfera xətən yo xətən i sunuxi, i tan, manga diina? I mi waxi a fala feni n xa ba?” Aminon yi a yabi, a naxa, “Tamari rafan n ma, nfafaxakedenna Abisalomi xunyəna.”

⁵ Yonadabo yi a fala a xa, a naxa, “I yətə rafura i yi i sa saden ma. I baba na fa i fəma waxatin naxan yi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tin, n xunyən Tamari xa fa donsena nde rafala n xa, a xa a rafala n yətagi, a yətəen yi a so n yili, n yi a don.’”

⁶ A yi a yete rafura, a yi a sa. Mangan yi fa a todeni, Aminon yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xunyen Tamari xa fa buru firin nafala n yetagi, a yeteen yi e raso n de, n yi e don.” ⁷ Dawuda yi xeraan nasiga na faladeni Tamari xa a konni, a naxa, “Siga i tada Aminon konni, i sa doneen nafala a xa.” ⁸ Tamari yi siga a tada Aminon ma banxini, a yi a li saxi. A yi se fujin tongo, a burun bənbə, a yi burun nafala a yetagi, a yi e gilin. ⁹ Na xanbi ra, a yi e ragodo alogo a xa e don, koni a mi tin. Aminon yi a fala, a naxa, “Muxune birin namini n ma banxini!” Muxune yi mini banxini. ¹⁰ Nayi, Aminon yi a fala Tamari xa, a naxa, “Fa doneen na n xi banxini, i yeteen xa a raso n de, n yi a don.” Tamari burun naxanye rafala, a ne xali a tada Aminon xi banxini. ¹¹ A yi e soma a yii waxatin naxan yi alogo a xa e don, a yi Tamari suxu, a yi a fala a xa, a naxa, “Tamari, fa be, en fa kafu.” ¹² A yi a yabi, a naxa, “En-en, n tada, i nama n nayagi, amassto na mi ligama Isirayila yi. I nama na xaxilitareyaan sifan liga. ¹³ N sigan minen yi nxu nun n ma yagina? I luma nən nayi alo xaxilitarena Isirayila yi. Iki, n bata i mafan, a fala mangan xa, a mi tondə n soe i yii mumē.”

¹⁴ Koni a mi a tuli matixi na ra mumē, a yi a suxu senben na, e kafu. ¹⁵ Na xanbi ra, Aminon yi a rajaxu kati, dangu xanuntaanyaan na naxan yi a bənen lan a ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Keli be.” ¹⁶ A yi a yabi, a naxa, “En-en, bayo i na n kedi, na jaxuma ayi nən dangu a singen na i naxan ligaxi n na.” ¹⁷ Koni a mi a tuli matixi na ra mumē! Banxulanna naxan yi walima a xa, a yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Sungutunni ito masiga n konna ra. I yi banxin deen balan a foxya ra ki fajni.” ¹⁸ Aminon ma walikēen yi a ramini tandem, a deen balan a foxya ra.

Dugi yee masunbuxin nan yi ragodoxi Tamari ma, bayo mangana sungutun nasəlxine yi na nan soma. ¹⁹ Tamari yi xuben so a ma, dugi yee masunbuxin naxan yi a ma, a yi na yibə, a yi a yiin sa a xun ma, a siga wuge. ²⁰ A tada Abisalomi yi a maxdin, a naxa, “E nun i tada Aminon bata kafu ba? N magilena, iki i dundu, i tada nan a ra, i nama feni ito sa i bəneni.”

Tamari yagixin yi lu a tada Abisalomi a banxini, alo jaxalan nabejinxina.

²¹ Manga Dawuda na birin me waxatin naxan yi, a xəlo ki fajni. ²² Abisalomi mi yi fa falan tima Aminon na, bayo a yi rajaxu a ma, amassto a bata a magilen Tamari karahan, e kafu.

Abisalomi yi Aminon faxa

²³ Nee firin dangu xanbini, bayo yexee xabe xabane yi Abisalomi yii Baali-Xasori yi, Efirami dexən, a yi mangana diine birin xili. ²⁴ Abisalomi yi siga mangan fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Mangana, yexee xabe xabane n konni. Tin, ε nun i ya walikene xa sa lan jaxajaxani ito yi.” ²⁵ Mangan yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “En-en, n ma diina, nxu birin mi sige, a findin goronna nan na i xun ma.” Abisalomi yi kankan na ma mangan xa, koni mangan mi wa siga feni, a yi sa duba a xa. ²⁶ Abisalomi yi a fala, a naxa, “Nba, tin, n tada Aminon tan xa fa n foxya ra.” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nanfera a sigama i konni?” ²⁷ Na xanbi ra, Abisalomi mən yi xidi a ma han, a rajan na, mangan yi a dii xemene nun Aminon bejin, e birin yi siga Abisalomi konni.

²⁸ Abisalomi yi yamarini ito fi a banxulanne ma, a naxa, “E liga ki fajni, manpaan na Aminon bəjen nasewa waxatin naxan yi, n yi a fala ε xa, n naxa, ‘E Aminon faxa.’ Nayi, ε yi a faxa. Hali ε mi gaxu, n tan xa mi ε yamarixi ba? E səbe so ki fajni.”

²⁹ Abisalomi a banxulanne yi Aminon suxu alo Abisalomi e yamari kii naxan yi. Mafureen, mangana diin bonne yi keli, e yi te e sofanle fari, e yi e gi. ³⁰ E mən yi kira yi, na xibarun yi sa Dawuda li, e naxa, “Abisalomi bata i ya diine faxa. Keden mi luxi a nii ra.” ³¹ Mangan yi keli, a yi a dugine yibə, a yi a sa bəxəni, a walikēen naxanye birin yi a dexən ma, ne fan yi e dugine yibə. ³² Koni Yonadabo, Simeyaa dii xemena, Dawudaa ngaxakedenna, na yi falan tongo, a naxa, “N kanna, i nama a miri a e bata i ya diine birin faxa. Aminon nan keden faxaxi. Abisalomi bata yi a nata xabu Aminon kafu jəxoyaan naba a xunyen jaxalanmaan Tamari ra waxatin naxan yi. ³³ I nama a miri a i ya diine

birin bata faxa. En-en, Aminon nan keden faxaxi.”

³⁴ Abisalomi yi a gi. Banxulanna naxan yi tixi kantan tideni, na yi a yeeen nakeli, a yi gali gbeen to fe a xanbi ra Xoronayin kiraan xon, geyaan kanke ra. ³⁵ Yonadabo yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangana diine fama. N naxan birin falaxi, na bata liga.” ³⁶ Yonadabo yi yelinma falan tiye waxatin naxan yi, mangana diine yi fa. E wuga, mangana fan nun a walikene birin yi wuga. ³⁷ Abisalomi bata yi a gi, a siga Talamayi konni, Amixudi a dii xemena, Gesuri mangana. Dawuda tan yi sunuxi a dii xemena Aminon ma fe ra.

³⁸ Abisalomi yi a gi, a siga Gesuri yamanani, a lu na han nee saxan. ³⁹ Manga Dawuda yi ba xeloxi Abisalomi ma, bayo a bata yi dija Aminon faxa feen ma.

14

Abisalomi mən yi so Yerusalenyi

¹ Yowaba, Seruyaai dii xemen bata yi a kolon a Abisalomi xonla bata yi mangan susu. ² Nayi, Yowaba yi naxalan fe kolonna nde fen Tekowa taan kui. A yi a fala a xa, a naxa, “A liga alo i sunuxin na a ra. I saya dugine so, i nama latiknonna sa i ma, i yete liga alo naxanla naxan faxa muxun wugama xabu a rakuya. ³ I siga mangana fema, i falani itoe ti a xa iki.” Nayi, Yowaba yi a fala a xa a lan a xa naxan fala. ⁴ Naxanla naxan kelixi Tekowa taani, na yi siga fala tideni mangana xa. A bira bokoni, a yetagin yilan bokoni ma, a sonxa, a naxa, “Mangana, n mali!” ⁵ Mangana yi a maxdin, a naxa, “I waxi nanse xon ma?” A yi a yabi, a naxa, “Kaja gilen nan n na, n ma xemena bata faxa. ⁶ Dii xeme firin n yii, e bata yengue xeen ma boden yi boden faxa, bayo muxe mi yi na yi, a yi e tagi ba. ⁷ Na ma, xabilan muxune birin bata keli n xili ma, e yi a fala n xa, e naxa, ‘Naxan faxan tixi, na so nxu yii. Nxu xa a faxa a ngaxakedenna fe ra a naxan faxaxi. Nxu waxi ke tongon nan faxa fe yi.’ Yigidi kedenna naxan luxi n xa, e na kalama nen, e yi n ma xemena xinla ralo ayi, sese mi lu bokon xonna fari.” ⁸ Mangana yi a fala naxanla xa, a naxa, “Siga banxini. N yamarin fima nen i ya fe yi.”

⁹ Naxanla naxan kelixi Tekowa taani na yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangana, n kanna, n tan nan kalan tixi e nun n babaa denbayana. Na yulubin nama lu mangan nun a mangayaan fari.” ¹⁰ Mangan yi a fala, a naxa, “Xa muxuna nde falan ti i ma, fa na kanna ra n fema. A mi fa na joxon liges sonon.” ¹¹ A yi a fala, a naxa, “Mangan xa de xuin tongo n xa a Marigina Ala xinli, alogo gbeejoxo tiin nama kalan nadangu ayi, n ma dii xemena naxan luxi a yi na fan faxa.” A yi a fala, a naxa, “N bata n kolohabidan Alatala yi, i ya diin xun sexe keden peen mi bire bokoni.” ¹² Naxanla yi a fala, a naxa, “Tin, i ya walike naxanla xa fala keden peen ti i xa, i tan, n kanna, mangana.” A yi a fala, a naxa, “Falan ti.” ¹³ Naxanla yi a fala, a naxa, “Nanfera i feene rabama kiini ito yi Alaa yamaan xili ma, i falan tima alo i baxi naxan ligade iki, i bata i yete findi yulubi kanna ra, bayo i mi faxi Abisalomi ra sa keli yamanani a luxunxi denaxan yi. ¹⁴ Loxona nde en birin faxan nen, en luxi nen alo igen na bokoni, a mi fa makoe. Anu, Ala mi mafura muxun niin be, a feene yitona alogo naxan bata kedi, na mon xa a maso. ¹⁵ Iki, n fa ito birin falaxi mangana xa nen, bayo yamaan bata yi n magaxu. Nayi, n yi a fala, n naxa, ‘N na a falama nen mangana xa, nayi waxatina nde n naxan falama, a na ligama nen. ¹⁶ A tinma nen naxan waxi nxu raxori feni Alaa yamani, a yi nxu ba na yii, n tan nun n ma dii xemena.’ ¹⁷ Iki, n tan, i ya walike naxanla naxa, ‘N kanna, mangana falan xa xaxilisaan fi n ma. Bayo n kanna, mangana luxi nen alo Alaa malekan naxan a fajin nun a naxin kolon. Alatala, i ya Ala xa lu n xon ma.’ ¹⁸ Mangana yi a fala naxanla xa, a naxa, “I nama sese luxun n ma n naxan maxdinma i ma.” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, falan ti.” ¹⁹ Mangana yi a maxdin, a naxa, “Yowaba xa mi ito birin falaxi i xa ba?” A yi a yabi, a naxa, “N bata n kolohabidan siini, mangana, n kanna, jondin na a ra. I ya walikeen Yowaba nan n yamari, a falani itoe ti n xa n lan n xa naxanye fala i xa. ²⁰ I ya walikeen Yowaba ito ligaxi nen alogo feene xa liga kii gbete yi. Koni n kanna xaxinla luxi nen alo Alaa malekana, a kolon naxan birin ligama bokon

xɔnna ma.”

²¹ Mangan yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Nayi, n waxi na liga feni, siga, i sa fa banxulanna Abisalomi ra.” ²² Yowaba yi bira, a yi a yetagin lan bɔxɔn ma, a duba mangan xa. A mɔn yi a fala, a naxa, “Mangana, n bata a kolon fa a i bata i ya fanna yita n na, amasɔtɔ i bata tin a ligadeni n naxan falaxi i xa.” ²³ Yowaba yi keli, a siga Gesuri yi. A sa fa Abisalomi ra Yerusalen yi. ²⁴ Koni mangan yi a fala, a naxa, “A xa xetɛ a konni. A nama fa n yetagi.” Nayi, Abisalomi yi siga a banxini, a mi fa mangan yetagi.

²⁵ Isirayila birin yi, xɛmɛ tofaji mi yi na alo Abisalomi, keli a sansonle ma han a xun tagi, fe yo mi yi a ra. ²⁶ A yi a xunna maxabama jnɛe rajanne nin bayo a yi binyama ayi nɛn. A xun sexɛne binyen yi dangu kilo firin na. ²⁷ Abisalomi dii xɛmɛ saxan nan sɔtɔ e nun dii tɛmɛ keden naxan yi xili Tamari, a yi tofan han.

²⁸ Abisalomi yi lu Yerusalen yi jnɛe firin, a mi fa mangan yetagi. ²⁹ Loxɔna nde, a yi Yowaba xili, a xa siga a ra mangan fema, koni Yowaba yi tondi sige a konni. Abisalomi mɔn yi a maxɔdin a firindeni, koni Yowaba mi wa siga feni. ³⁰ Nayi, Abisalomi yi a fala a walikɛne xa, a naxa, “E bata Yowabaa funde xɛen to n gbeen dɛxɔn ma, ε sa tɛen so a ra.” Abisalomi a walikɛne yi sa tɛen so xɛen na. ³¹ Mafuren, Yowaba yi siga Abisalomi konni, a yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera i tɛen soxi n ma xɛen na?” ³² Abisalomi yi Yowaba yabi, a naxa, “Bayo n bata yi a fala i xa nun a i xa fa, koni i mi tinxi. N yi waxi i rasiga feni mangan nan ma xerayani ito ra, fa fala ‘Nanfera n kelixi Gesuri yamanani? A yi lan nun n lu na yi mɔn.’ N waxi mangan yetagin to feni fa, xa fena n na, a xa n faxa.” ³³ Yowaba yi siga Abisalomi a xerayaan nalideni mangan ma. Mangan yi Abisalomi xili, a fa a fema, a yi a xinbi sin a yetagi, a yetagin yi lan bɔxɔn ma. Mangan yi Abisalomi sunbu.

15

Abisalomi a murutɛna

¹ Na xanbi ra, Abisalomi yi wontoro keden tongo, e nun soone nun muxu tonge suulun, naxanye yi e gima a yɛɛ ra. ² A yi keli xɔtɔnni sinma, a ti taa yi kiraan dɛɛn

na. Muxu yo nɛma yi dangue siga mangan konni kiti sadeni, Abisalomi yi na kanna xilima nɛn, a yi a maxɔdin, a naxa, “I kelixi taan mundun yi?” Na kanna yi a yabima nɛn, a naxa, “Manga diina, n kelixi Isirayila bɔnsɔnna nde nin.” ³ Abisalomi yi a falama nɛn na kanna xa, a naxa, “I ya fe fan, i tinxin, koni muxu yo mi mangan konni naxan a tuli matima i ra.” ⁴ Abisalomi yi a falama nɛn, a naxa, “Ee! Xa n yi nɛe finde kitisaan na nun yamanani ito yi! Yengen naxanye birin tagi hanma kiti sa daxina, ne yi fama nɛn n fema, n yi kiti kɛndɛn sa e tagi.” ⁵ Xa na kanna a maso a ra, a yi a xinbi sin a yetagi, Abisalomi yi a rakelima nɛn, a yi a sunbu. ⁶ Muxun naxanye birin yi sigama mangan fema kiti sadeni, Abisalomi yi na ligama nɛn, Abisalomi lu rafanjɛ Isirayila muxune ma na kii nin.

⁷ Nɛɛ naanin dangu xanbini, Abisalomi yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xa siga Xebiron yi, alogo n layirin naxan tongoxi Alatala xa, n xa sa na rakamali. ⁸ N yi Gesuri taani Arami yamanani waxatin naxan yi, n na layirin tongo nɛn, xa a n nafa Yerusalen yi, n saraxan bama nɛn Alatala xa Xebiron yi.” ⁹ Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga bɔjɛ xunbenli.” Nayi, Abisalomi yi keli, a siga Xebiron yi.

¹⁰ Abisalomi yi xerane rasiga wundoni Isirayila bɔxɔn birin yi, e xa sa a fala, e naxa, “E na xɔtaan xuiin mɛ waxatin naxan yi, ε xa a fala, ε naxa, ‘Abisalomi nan yamanan mangan na Xebiron taani.’” ¹¹ Muxu kɛmɛ firin bata yi keli Yerusalen yi fa Abisalomi fɔxɔ ra, koni e yi biraxi a fɔxɔ ra xaxilitareyaan nin, e mi yi fefe kolon na feni. ¹² Abisalomi yi saraxan nalima waxatin naxan yi, a yi xeraan nasiga Giloha taani, Axitofeli Giloha kaan xilideni, Dawudaa maxadi tiina. Yanfan sɛnben yi gbo ayi, muxune yi wuya ayi Abisalomi fɔxɔ ra.

Dawuda yi a gi Yerusalen yi

¹³ Dɔnxɛn na, fala ralina nde yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Isirayila kaane bata bira Abisalomi fɔxɔ ra.” ¹⁴ Nayi, Dawudaa walikɛen naxanye yi a fema Yerusalen yi, a yi a fala ne xa, a naxa, “E keli, en na en gi, bayo fɛrɛ mi sa luma na en yi en ba

Abisalomi yii. E siga mafuren, xanamu, a tan a mafurama nən a gbalon sa taan birin fari silanfanna ra.” ¹⁵ Mangana walikene yi a fala, e naxa, “Mangana, nxu kanna, nxu i sagoni.” ¹⁶ Mangana muxune birin yi bira a fɔxɔ ra, a yi a konyi jaxalan* fu lu manga banxin kantandeni. ¹⁷ Mangan nun a fɔxɔrabirane birin mini taani waxatin naxan yi, e sa ti banxina nde dexən naxan makuya taan na ndedi. ¹⁸ Dawudaa walikene birin yi lu dangue a dexən, e nun Keretine nun Peletine nun Gati taan muxu keme senninna naxanye bira a fɔxɔ ra, ne birin yi lu dangue mangan yetagi.

¹⁹ Mangan yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, “Nanfera i fan fama n fɔxɔ ra? Xete, i lu Manga Abisalomi fema amasətə xəjənən nan i tan na, muxu kedixin nan i tan na keli i ya yamanani. ²⁰ I faxi xoro nin, n xa i xali n yii to ba? Anu n tan yeteeen mi a kolon n sigan dənaxan yi. I ngaxakedenne tongo, i xete. Alaa hinanna nun a tinxinna xa lu i xən.” ²¹ Koni, Itayi yi mangan yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi e nun n ma mangan niini. Mangana, n kanna, n tan i ya walikəen luma nən i fɔxɔ ra, i na siga dede, xa a findi sayaan na hanma kisina.” ²² Nayi, Dawuda yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, “En siga, dangu yeeen na!” Na ma, Itayi nun a sofane nun a denbayane birin yi siga.

²³ Yamanan muxune birin yi wugama, e gbelegbele, ganla nəma danguma Dawuda yetagi. Mangan yeteeen yi Kedirən labanni gidi kiraan xən naxan sigama tonbonni. ²⁴ Sadəki fan yi na, e nun Lewi bənsənna muxun naxanye yi Alaa Layiri Kankiraan xalima.[†] E yi Alaa Kankiraan dəxə, saraxarali Abiyatari yi lu saraxan naliyə han naxanye birin yi kelima taani, ne yi dangun. ²⁵ Mangan yi a fala Sadəki xa, a naxa, “Alaa Kankiraan naxete taani. Xa n na Alatalaa hinanna sətə, a n naxete, a tinma nən n Layiri Kankiraan to e nun a dəxədena. ²⁶ Koni xa Ala a fala, a naxa, ‘I mi fa rafan n ma sənən,’ awa, n tan ni i ra naxan na rafan a ma a xa na liga n na.” ²⁷ Mangan mən yi a fala saraxarali Sadəki xa, a naxa, “Xete taani bəjən xunbenli, ε nun

i ya dii xəməna Aximaasi nun Abiyatari a dii xəmən Yonatan. ²⁸ N tan mabinni, n luma nən tonbonni baan gidideni, han n yi i ya xibarun sətə i ya xərane ra.” ²⁹ Nayi, Abiyatari nun Sadəki yi Alaa Kankiraan xali Yerusalən yi, a sa lu na.

³⁰ Dawuda wugamatəən yi te Oliwi geyaan fari, a yetagin luxunxi, a sanni genla a ra. Naxanye birin yi tema a fɔxɔ ra, ne fan bata yi e yetagine luxun, e yi wugama. ³¹ E yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Axitofeli biraxi Abisalomi fɔxɔ ra yanfantenne ye.” Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, a liga Axitofeli maxadine xa findi fufafuun na.” ³² Dawuda geyaan xun tagin li waxatin naxan yi, Ala batuma dənaxan yi, a yi a maxadi muxun Xusayi, Araka bənsənna muxuna nde to fe a ralandeni, a dugine yibəxi, burunburunna a xunni. ³³ Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nama fa n fɔxɔ ra, i findima nən n goronna ra. ³⁴ Xete taani, i sa a fala Abisalomi xa, i naxa, ‘N bata findi i ya walikəen na. A singeni, n wali nən i baba xa, koni iki, n waxi wali feni i tan nan xa.’ Na ma, i nəe n maliyə Axitofeli a maxadi xuine kale nən n xili ma. ³⁵ Saraxaraline, Sadəki nun Abiyatari luma nən i fema. I na naxan birin to manga banxini, i yi a fala saraxaraliin Sadəki nun Abiyatari xa. ³⁶ Sadəki a dii xəməna Aximaasi nun Abiyatari a dii xəmən Yonatan firinne birin e fema, i na xibarun naxanye me, i yi e rafa ne faladeni n xa.” ³⁷ Nayi, Dawuda xəyin Xusayi xete taani waxatin naxan yi, Abisalomi fan yi so Yerusalən yi.

16

Dawuda xəyine nun a yaxune

¹ Dawuda bata yi dangu geyaan xunta-gin na ndedi, Mefiboseti a walikəen Siba yi fa a ralandeni. Sofali firin yi a fɔxɔ ra, buru keme firin, bogise xənna xaren ligaseen yee keme e nun xəde bogi xaren ligaseen yee keme e nun manpa kundi keden yi naxanye fari. ² Mangan yi a fala Siba xa, a naxa, “I ito ligan di?” Siba yi a yabi, a naxa, “Sofanle findin denbaya maxali seen nan

* **15:16:** Konyi jaxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sətə a jaxanla ra. † **15:24:** 15.24 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

na, burune nun wudi bogine findima i ya sofane balon nan na, naxanye na tagan tonbonni, manpaan yi findi ne min seen na.” ³ Mangan yi a fala, a naxa, “I kanna dii xemén minen yi?” Siba yi a yabi, a naxa, “Mefiboseti bata lu Yerusalen yi, bayo a falaxi nén, a naxa, ‘Isirayila yamana n babaa mangayaan soma nén n yii to.’ ” ⁴ Mangan yi a fala, a naxa, “Mefiboseti gbeen naxan birin na, n bata na birin so i yii.” Nayi, Siba yi a xinbi sin bəxəni. A yi a fala, a naxa, “I nuwali Mangana, i bata hinan n na.”

⁵ Manga Dawuda to fa Baxurin taan fema, muxuna nde yi mini, e nun Səli birin yi bənsən kedenna nin, a xili Simeyi, Geraa dii xeména. A mini, a lu dangan tiyε. ⁶ A lu gemene wole Dawuda ma e nun Manga Dawudaa walikene birin, hali yamaan nun sofa senbəmane to yi a yiifanna nun a kəmənna ma. ⁷ Simeyi yi a dangama, a gbelegbele, a naxa, “Siga, siga, fuyantenna, faxa tiina! ⁸ I faxan naxanye tixi Səli a denbayani, Alatala i ratərənma nén ne birin na. I bata mangayaan ba Səli yii, nanara Alatala bata a so i ya dii xeména Abisalomi yii. Iki, i tan tərəni bayo faxa tiin nan i ra.” ⁹ Nayi, Seruyaai dii xeména Abisayi yi a fala mangan xa, a naxa, “Nanfera bare faxaxini ito mangan dangama, n kanna? A lu n xa sa a xunna ba a dε.” ¹⁰ Koni mangan yi Abisayi yabi, a naxa, “I tan nun i tada Yowaba, ε gbee biran nanse yi? Xa a sa a li xeméni ito n dangama bayo Alatala nan a yamarixi a xa n danga, muxu yo mi nəe falan tiyε a ma.” ¹¹ Dawuda mən yi a fala Abisayi nun a walikene xa, a naxa, “Xa n ma diin waxi n faxa feni, a mi finde terena fe ra xa Bunyamin kaani ito fan na ligi. ε a lu na, a xa n danga, xa Alatala bata a yamari. ¹² Waxatina nde, Alatala n ma tərən toma nén. Nayi, a n ma dangan masarama nén duban na.”

¹³ Dawuda nun a fəxərabirane yi sigan waxatin naxan yi kiraan xən, Simeyi yi sigama e yəlanni geyaan kanke ra, a mən yi lu e dangε, a yi lu gemen nun bəndən wole e ma. ¹⁴ Dənxən na, mangan nun a fəxərabirane yi Yuruden baan li. E bata yi

xadan, e yi e matabu mənni.

Abisalomi Yerusalen yi

¹⁵ Abisalomi bata yi so Yerusalen yi e nun Isirayila yamaan birin, Axitofeli fan yi a fəxə ra. ¹⁶ Xusayi, Araka bənsənna muxuna nde, Dawuda maxadi muxun fa waxatin naxan yi Abisalomi fema, a gbelegbele, a naxa, “Tantunna mangan xa.” ¹⁷ Abisalomi yi Xusayi maxədin, a naxa, “I ya tinxinna ngaan nan na ra i xəyin Dawuda xa ba? Nanfera i mi sa a mati?” ¹⁸ Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “N mi tinxi nén. Bayo Alatala nun Isirayila birin naxan sugandixi mangan na, n na nan fəxə ra. Nayi, n luma i tan nan fəxə ra. ¹⁹ N walima nde xa? A finde a dii xemén na ba? Bayo n bata yi wali i baba xa, n walima nén i fan xa.”

²⁰ Abisalomi yi a fala Axitofeli xa, a naxa, “Ε a fala ε bode tagi en lan en xa naxan liga.” ²¹ Axitofeli yi Abisalomi yabi, a naxa, “Dawuda konyi paxanla* naxanye lu manga banxin kantandeni, ε nun ne xa sa kafu. Nayi, Isirayila birin a kolonjə a i bata rajaxu i baba ma alo se kunxin xirina, i fəxərabirane yi senbe so.” ²² Nayi, e bubun ti Abisalomi xa manga banxin xuntagi, Abisalomi nun a babaa konyi paxanle yi sa kafu mənni Isirayila birin yetəgi. ²³ Na waxatini, Axitofeli a maxadin yi suxi alo Ala yetəna a fala kii naxan yi. Dawuda nun Abisalomi fan yi a maxadine suxuma kii kedenna nin.

17

Xusayi yi Axitofeli matandi

¹ Waxatidi to dangu, Axitofeli yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “Tin, n xa muxu wuli fu nun firin sugandi, n siga Dawuda fəxə ra to kəəen yetəen na. ² N sa a xadanxin lima nén, fanga mi fa a ra, n yi a suxu. Naxanye biraxi a fəxə ra, ne yi e gi. Nayi, n yi mangan kedenna faxa. ³ N yi yamaan birin mabandun i ma. I xemén naxan fenma, na na faxa, yamaan birin fama nén i ma, e lu bənəe xunbenli.” ⁴ Na falan yi Abisalomi nun Isirayila fonne birin kənən.

* **16:21:** Konyi paxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sətə a paxanla ra.

⁵ Na waxatini, Abisalomi yi yamarin fi, a naxa, “E mən xa Xusayi, Araka bənsənna muxun fan xili alogo en xa a me a naxan falama.” ⁶ Xusayi yi fa Abisalomi fəma, Abisalomi yi a fala a xa, a naxa, “Axitofeli ito nan falaxi, a naxan falaxi a lan en yi na liga ba hanma en-en? I fan xa falan ti.” ⁷ Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “Ito yi, Axitofeli mi maxadi fajni tixi. ⁸ I yetəna i baba nun a muxune kolon ki fajni. Sofa kenden nan e ra, e magaxu alo yatan naxan ma diiyə baxi a yii burunna ra. Yengə soon nan yi i baba ra, a mi luma yamaan fəma kœen birin na. ⁹ Iki, a luxunxi yinla nde ra hanma yire gbətə. Dawudaa ganla na en ma muxuna ndee faxa tun, na feen xibarun sigama ayi nən, e naxa a Abisalomi a ganla bata no. ¹⁰ Na na liga, hali sənbəmaan naxanye luxi alo yatane en ma ganla yε, ne tunnaxələma e ma nən, bayo Isirayila kaane birin a kolon a yəngə so fajin nan i baba ra, anu a fəxərabirane sənbən gbo. ¹¹ Nayi, n miriyani, Isirayila sofane birin xa e malan i fəma, keli Dan ma han sa dəxə Beriseba ra. Nayi, e wuyama ayi nən alo baan jəmensinna. Na xanbi ra, i yetəen yi siga e yəngədeni. ¹² A lu dədə, en na a suxe, en so a xunna alo xiila godon bəxən ma kii naxan yi. E nun a muxune sese mi a yimin. ¹³ Xa a luxun taana nde yi en ma, Isirayila kaane birin fe lutin na, en yi na taan halagi, hali a gəmedina, a mi luyə.” ¹⁴ Abisalomi nun Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Araka bənsənna muxu Xusayi a maxadi xuine dangu Axitofeli gbeene ra.” Alatala bata yi a ragidi nun a Axitofeli a maxadi xuiin xa kala alogo tərən xa Abisalomi li.

¹⁵ Axitofeli naxan fala Abisalomi nun Isirayila fonne xa, Xusayi yi na rali saraxaralina Abiyatari nun Sadəki ma. ¹⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Iki, ε mafura xəraan nasigə Dawuda ma. ε yi a fala a xa, a nama kœen nadangu baan məreməreni. A lan a xa baan gidi alogo a nama e nun a fəxərabirane raxəri.” ¹⁷ Yonatan nun Aximaasi yi tixi En-Rogeli yi. Walike gilena nde yi fa a fala e xa, a e xa sa na fala Dawuda xa, bayo e mi yi susə soe taani e yi e yetə mayita. ¹⁸ Koni, banxulanna nde yi e to, a sa a fala Abisalomi xa. Nayi, e firinna

birin yi siga mafurən, e sa so xəməna nde a banxini Baxurin taani xəjnинna yi naxan ma sansan kui, e sa e luxun mənna ra. ¹⁹ Naxanla yi bitinganna tongo, a yi a sa xəjnинna de ra, a sansi xəri dinxin tongo a na sa men fari alogo e nama sike sese ma. ²⁰ Abisalomi a walikene to na naxanla banxin li, e yi a maxədin, e naxa, “Aximaasi nun Yonatan minən?” Naxanla yi e yabi, a naxa, “E bata dangu xuden na.” Walikene yi e fen, e mi e to, e yi xətə Yerusalən yi. ²¹ E keli xanbini na, Aximaasi nun Yonatan yi te xəjnинna ra, e sa Manga Dawuda rakolon. E yi a fala Manga Dawuda xa, e naxa, “E keli, ε mafura, ε baan gidi, bayo Axitofeli bata maxadin ti lan ε fe ma.” ²² Dawuda nun yamaan naxan yi a fəxə ra, e keli benun subaxani, e birin yi Yurudən baan gidi. Keden mi lu naxan mi Yurudən baan gidi.

²³ Axitofeli to a to, a a maxadi xuiin mi suxi, a yi a sofanla tongo, a siga a konni a taani. A yamarine fi a denbayaan ma. Na xanbi ra, a yi a yetə singan, a yi faxa. E yi a maluxun a baba gaburun na.

Dawuda Maxanayin taani

²⁴ Dawuda yi siga Maxanayin taani, Abisalomi Yurudən baani gidi waxatin naxan yi e nun Isirayila ganla birin. ²⁵ Abisalomi bata yi Amasa findi sofa kuntigin na Yowaba funfuni. Amasa baba nan yi Yeteri ra, Isirayila kaan naxan Abigayili dəxə, Naxasi a dii təməna, Yowaba nga Seruya xunyəna. ²⁶ Abisalomi nun Isirayila kaane yi e gali malanden nafala Galadi yamanani.

²⁷ Dawuda to fa Maxanayin taani, Naxasi a dii xəmen Sobi naxan yi kelixi Rabaha yi, Amonine manga taana, na nun Amiyəli a dii xəmen Makiri, Lodebara kaana, e nun Galadi kaan Barasilayı, naxan yi kelixi Rogelimi yi, ²⁸ ne yi fa seni itoe ra Dawuda yε ra: sadene nun goronne nun fəjəne nun murutun nun fundenna nun murutu fujin nun sansi xəri gilinxine nun konso togen nun togen siya gbətəye nun ²⁹ kumin nun nənən nun yəxəne nun fenəna. E fa ne birin na Dawuda nun a yamaan xa naxanye yi a fəxə ra, alogo e xa e don, bayo

e yi a falama nən, e naxa, “Kamen nun ige xənla bata yamani ito suxu tonbonni.”

18

Abisalomi faxafeenyengeni

¹ Dawuda yi yamaan malan naxanye yi a fəxə ra, a yi sofa kuntigine dəxə naxanye muxu kəməne nun muxu wuline xun na. ² Dawuda yi yamaan fəxə singen nasiga Yowaba ma a yamarin bun, a yi a fəxə firinden nasiga Abisayi ma a yamarin bun, Seruyaa dii xəmən Yowaba tada. Dawuda yi a fəxə saxanden nasiga Itayi Gati kaan ma a yamarin bun. Mangan mən yi a fala yamaan xa, a naxa, “N fan wama siga feni ε fəxə ra.” ³ Koni, yamaan yi a fala a xa, e naxa, “I mi sigama. Bayo xa nxu nxu gi, yaxune mi nxu yatəma, hali nxu fəxə kedenna faxa, e mi na yatəma. Koni, i tan dangu nxu tan sofa muxu wuli fu ra. Nanara, a lan i lu taani, i nəe nxu maliyə dənaxan yi.” ⁴ Mangan yi e yabi, a naxa, “Naxan nafan ε ma, n na nan ligama.” Sofane yi minima kəmə kəmə yeeen nun wuli wuli yeeen ma waxatin naxan yi, mangan yi ti taan so deen na. ⁵ Mangan mən yi a fala Yowaba nun Abisayi nun Itayi xa, a naxa, “N bata ε mafan, ε nama fe naxi yo liga Abisalomi ra, n ma diina.” Sofane birin yi a xuiin name na yamarin fiye kuntigine ma.

⁶ Dawudaa sofane yi mini siga Abisalomi a ganla yengedeni, yengen so Efirami fətənnna nin. ⁷ Dawudaa ganla yi Abisalomi a ganla nə, e yi muxu wuli məxəjəne faxa e ra na ləxəni. ⁸ Yengen yi so yamanan birin yi. Naxanye faxa fətənnni, ne yi wuya dangu naxanye faxa yengeni.

⁹ Na waxatini, Abisalomi yi mini Dawudaa walikene ma. Abisalomi bata yi te sofanla fari. Sofanla yi so wari bili gbeen yiine bun, Abisalomi xunna yi kankan wari yiine longonna ra. A lu bəxən nun kuyen tagi, sofanla yi mini a bun. ¹⁰ Xəməna nde to na to, a fa na fala Yowaba xa, a naxa, “N bata Abisalomi to singanxi wariin bun.” ¹¹ Koni, Yowaba yi a fala xəmən xa, a naxa, “I a to nən? Nanfera i mi a faxa keden na? N yi gbeti gbanan fu soe nən i yii e nun tagixidina nde.” ¹² Koni na xəmən yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Hali i gbeti gbanan

wuli keden so n yi, n mi tinjə fe naxin lige mangana dii xəmən na, bayo nxu birin a me nən manga yamarini ito fima i tan nun Abisayi nun Itayi ma, a naxa, ‘E xaxili lu Abisalomi xən, muxu yo nama fe naxin liga a ra.’ ¹³ Xa n yi na liga alo n mi sese mexi, n yi bənəma n niini nən, mangan yi n ma wulen kolonma nən, bayo sese mi luxunjə a ma. Nayi, i tan yetəen mi yi n xun mafale.” ¹⁴ Yowaba yi a yabi, a naxa, “N mi n ma waxatin kalama i tan xən.” A yi tanba saxan tongo, a sa e səti Abisalomi kankeni a jəjən singanxin na. ¹⁵ Sofa banxulan fuun naxanye yi Yowabaa yəngə so seene maxalima, ne yi Abisalomi rabilin, e yi a rajan.

¹⁶ Na xanbi ra, Yowaba yi xətaan fe alogo yəngən xa dan. Nayi, Dawudaa sofane yi xətə Abisalomi a ganla fəxə ra. ¹⁷ E yi Abisalomi tongo, e yi a woli yili gbeen na fətənni, e gəmə gbegbe malan a fari. Na waxatini, Abisalomi a sofane yi e gi, birin yi siga a konni. ¹⁸ Abisalomi yi kəndə waxatin naxan yi, a bata yi banxi gbeen ti Manga lanbanni, bayo a yi a mirima nən, a naxa, “Dii xəmə mi fa n yii, n xinla luyə naxan yii.” Nanara, a yi na banxin xili sa a yetə xun ma, naxan mən xili bama han to a Abisalomi a banxina.

¹⁹ Aximaasi, Sadəki a dii xəmən yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Tin, n xa n gi n sa a fala mangan xa Alatala kitin naxan nagidixi a ma, a yi a so a yaxune yii.” ²⁰ Yowaba yi a fala a xa, a naxa, “Xibaru fajı rali mi i ra to, ləxə gbətə i sa xibaru fajın naliyə, koni to i mi a xalə, bayo mangana dii xəmən bata faxa.” ²¹ Yowaba yi a fala Kusi kaana nde xa, a naxa, “Siga, i naxan toxi, sa na fala mangan xa.” Kusi kaan yi a xinbi sin Yowaba bun ma, a yi a gi. ²² Aximaasi, Sadəki a dii xəmən mən yi a fala, a naxa, “Sese liga, tin, n fan xa n gi Kusi kaan fəxə ra.” Yowaba yi a fala, a naxa, “N ma diina, nanfera i waxi i gi feni? Na mi findima xibaru fajı ra i tan xa.” ²³ Aximaasi mən yi a fala, a naxa, “Hali fefe liga, n waxi n gi feni.” Yowaba yi a fala a xa, a naxa, “Awa, i gi!” Aximaasi yi a gi mini Yurudən mərə yi kirani, a sa dangu Kusi kaan na.

²⁴ Dawuda yi dəxi de firinne tagi. Kantan muxun yi siga yinna xun tagi, a yi a yeeen

nasiga, a yi xemena nde kedenna to fe a giye. ²⁵ Kantan muxun yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa. Mangan yi a yabi, a naxa, “Xa a kedenna nan a ra, a fama xibaru fajin nan na.” Na xeraan yi masoma, ²⁶ kantan muxun mən yi muxu gbete fan to gixi. A gbelegbele de kantanna ra, a naxa, “Muxuna nde fan kedenna fama a giye.” Mangan yi a fala, a naxa, “Na fan faan xibaru fajin nan na.” ²⁷ Kantan muxun yi a fala, a naxa, “Muxu singen luxi alo Aximaasi na a ra, Sadəki a dii xemena.” Mangan yi a fala, a naxa, “Xemə fajin nan a ra, a fama xibaru fajin nan na.” ²⁸ Aximaasi yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nuwali.” A yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma, a yi a fala, a naxa, “Barikan bira Alatala xa, i ya Ala, naxan i yengə faane soxi i yii, mangana, n kanna.” ²⁹ Mangan yi a maxədin, a naxa, “Abisalomi yiylan?” Aximaasi yi a yabi, a naxa, “N tan i ya walikeen mayimaxa gbeen to nən Yowaba nxu nun i ya walikəna nde rafa waxatin naxan yi, koni n mi yi a kolon fefe yi a ra.” ³⁰ Mangan yi a fala, a naxa, “I masiga, i ti be.” Aximaasi yi a masiga, a lu tixi. ³¹ Kusi kaan fan yi fa. A yi a fala, a naxa, “Mangana, n kanna, n baxi xibaru fajin nan mədeyi, bayo Alatala bata i ya kitin sa to. Naxanye yi i yengema, a bata ne sa i sagoni.” ³² Mangan yi Kusi kaan maxədin, a naxa, “Sese mi Abisalomi sətəxi ba?” Kusi kaan yi a yabi, a naxa, “Naxan na banxulanna sətəxi, na xa i yaxune birin sətə, e nun naxanye birin murutəxi i xili ma.”

19

Dawuda yi a dii xemən wuga

¹ Nayi, mangan yi kəntəfili, a yi te sangsoon kəe ra taan yinna dəen xun ma, a lu wuge. A yi lu sigamatini, a falama, a naxa, “N ma dii xemena Abisalomi! Hali n tan yi faxa i funfuni nun. N ma dii xemena Abisalomi, n ma dii xemena!” ² E yi na fala Yowaba xa, e naxa, “Mangan sunuxin luma Abisalomi wuge.” ³ Na ləxən xunna kenla yi masara sunun na sofane birin xa. Bayo na ləxəni yamana a mə nən a mangan sunuxi a dii xemena fe ra. ⁴ Na ləxən yeteni,

sofane luxunxin yi so taani alo sofa yagixin naxanye e gixi yengəni. ⁵ Mangan bata yi a yetagin luxun, a gbelegbelema, a naxa, “N ma dii xemena Abisalomi! Abisalomi, n ma dii xemena, n ma dii xemena!” ⁶ Yowaba yi so mangan konni, a yi a fala a xa, a naxa, “I bata i ya walikəne birin nayagi to, naxanye i niin nakisixi, ε nun i ya dii xemene nun i ya dii temene nun i ya naxanle nun i ya konyi naxanle birin. ⁷ I rajaxu naxanye ma, i bata ne rafan, i rafan naxanye ma, i yi ne rajaxu. Bayo i bata a yita to, a i ya gali mangane nun i ya walikə tinixinxine, a ne bətə mi i xa. N bata a to iki xa Abisalomi yi lu a nii ra nun to, nxu tan birin yi faxa na, na yi rafan i ma nun. ⁸ Nayi, keli, i mini, i falan ti i ya walikəne xa. Bayo n bata n kələ Alatala yi, xa i mi mini muxu keden mi luye i fəxə ra to kəeən na, na naxuma ayi nən dangu tərən na naxan birin bata liga keli i foningeya waxatin ma han iki.” ⁹ Nayi, mangan yi keli, a dəxə taan so dəen na. E na fala yamaan xa, e naxa, “Mangan dəxi taan so dəen na.” Yamaan birin yi fa mangan yetagi. Na waxatini, Isirayila ganla tan bata yi a gi. Birin bata yi siga e konni.

Dawuda xetə fena Yerusalən yi

¹⁰ Isirayila bənsənne birin nun yamaan birin yi matandin tima, e naxa, “Mangan bata en ba en yaxune yii, a tan nan en nakisi Filisitine ma, iki a bata a gi yamanani Abisalomi a fe ra. ¹¹ Anu, en Abisalomi naxan sugandixi a xa findi en ma mangan na, na bata faxa. Nanfera nayi, ε mi Dawuda xilima, ε yi a dəxə mangan na?” ¹² Manga Dawuda yi xərane rasiga a faladeni saraxaraliin Sadəki nun Abiyatari xa, a naxa, “ε falan ti Yuda fonne xa, ε naxa, ‘Nanfera ε luun dənxən na mangan naxetədeni a manga banxini? Anu, n tan yetena Isirayila kaane miriyane kolon. ¹³ Ngaxakedenmane nan ε ra, en wuli keden, fasa keden. Nayi, ε nama lu dənxən na xetədeni mangan ma.’ ¹⁴ E mən xa a fala Amasa xa, ε naxa, ‘I ngaxakedenna xa mi n na ba? Xa n mi i findi sofa kuntigin na habadan Yowaba nəxəni, Ala xa n xa tərə gbeen sətə.’ ” ¹⁵ Dawudaa falane yi Yuda muxune birin kənən, alo muxu kedenna

nan yi e ra, e xeraan nasiga a faladeni mangan xa, e naxa, “E nun i ya walikēne birin xa xete be.”

¹⁶ Mangan yi xete han Yuruden baani, Yuda kaane yi siga Giligali yi alogo e xa sa mangan nalan, e yi a ragidi Yuruden baani. ¹⁷ Gera, Bunyamin kaan naxan keli Baxurin taani, na dii xemēn Simeyi yi na, na yi a mafura e nun Yuda muxune yi godo Manga Dawuda ralandeni. ¹⁸ Bunyamin kaan muxu wuli keden yi biraxi a fōxō ra, Siba fan naxan yi walima Sōli a denbayaan xa, e nun a dii xemē fu nun suulunne nun a walike mōxōjene. Ne yi fa Yuruden baan dē mangan yee ra. ¹⁹ Kunkibane yi fa alogo e xa mangana denbayaan xali e nun naxan na mangan kēnēn. Na to yelin Yuruden baan gide, Geraa dii Simeyi yi bira mangan yetagi. ²⁰ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangan nama n susu n hakēn na. N tan i ya walikēen hakēn naxan liga i ra i mini lōxōni Yerusalēn yi, jinan na xōn, i tan mangana. ²¹ Mangana, n kanna, n na a kolon a n bata yulubin liga, koni i bata a to to, n singe nan faxi i ralandeni Yusufu bōnsōnna muxune birin yee ra.” ²² Nayi, Abisayi, Seruyaa dii xemēn yi falan tongo, a yi a fala, a naxa, “Simeyi mi lan a faxa ba, a to Alatalaa muxu sugandixin dangaxi?” ²³ Koni Dawuda yi a fala Abisayi nun a xunyen Yowaba xa, a naxa, “Seruyaa dii xemēne, ε gbee biran nanse yi? Nanfera iki, ε n matandima? N mi waxi Isirayila kaa yo xa faxa to, n laxi a ra a n tan nan Isirayila mangan na to.” ²⁴ Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I mi faxama.” Mangan yi a kōl a xa.

²⁵ Mefiboseti, Sōli a dii xemēn fan fa nēn mangan nalandeni. A munma yi a sanne maxa, a mi a dē xabene bi, a mi a dugine xa, xabu mangan siga lōxōni han a xete lōxōni bōjē xunbenli. ²⁶ A to siga mangan yetagi keli Yerusalēn yi, na yi a maxōdin, a naxa, “Mefiboseti nanfera i mi sigaxi n fōxō ra?” ²⁷ A yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, n ma walikēen nan n yanfaxi, bayo n tan i ya walikēna a fala nēn, a naxa, ‘N nan n ma sofanli tōnma nēn, n te a fari nxu nun mangan yi siga. Bayo sankalatōn nan i ya walikēen na.’” ²⁸ Koni, a bata sa n tan i ya walikēen mafala n kanna xa. Nayi,

mangana, i luxi nēn alo Ala malekana. Naxan nafan i ma, na ligā. ²⁹ Bayo muxun naxanye birin n fafe a denbayani, mangan yi lan nun a ne faxa, n kanna, hali na birin, i bata naxanye dēge tabanla ra i bata n tan i ya walikēen basan ne ra. N fe tinixinxin mundun ligaxi n yi n kanna mafan?” ³⁰ Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i mōn falan tima? N bata a ragidi a i tan nun Siba xa bōxōne yitaxun.” ³¹ Nayi, Mefiboseti yi a fala mangan xa, a naxa, “A xa a birin tongo, amasōtōn kanna, mangan bata so a banxini bōjē xunbenli.”

³² Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi taani Galadi yamanani, na fan godo nēn Yuruden baani, e nun mangan yi gidi, a fan xete nēn a fōxō ra baan kidi ma. ³³ Fonna nan yi a ra naxan bata yi jee tongue solomasēxē sōtō, nafulu kan gbee nan yi a ra, a tan nan yi mangan baloma, a yi Maxanayin taani waxatin naxan yi. ³⁴ Mangan yi a fala Barasilayi xa, a naxa, “Fa n fōxō ra Yerusalēn yi, n nan n yengi dōxē i xōn ma.” ³⁵ Koni, Barasilayi yi mangan yabi, a naxa, “N mōn jee yoli sōtē alogo nxu nun mangan xa te nxu bode xōn Yerusalēn yi? ³⁶ To n bata fori jee tongue solomasēxē. N nōe a fajin nun a jaxin kolonjē ba, n donseen naxan donma, n yi a min, n mi fa nōe na jaxunna kolonjē, hanma xemēne nun jaxanle sigi sa xuina. Nanfera n finde goronna ra i xun ma? ³⁷ I ya walikēen sigama nēn i fōxō ra ndedi Yuruden baan kidi ma. Koni nanfera mangana, i n saranna fima maani ito ra? ³⁸ Nayi, a lu n xa xete n ma taani, n sa faxa n baba nun nna gaburun dēxōn ma. Koni a mato, n ma dii xemēn Kimihami ni i ra, a tan nan sigama i fōxō ra, naxan na i kēnēn, i yi na ligā a ra.” ³⁹ Mangan yi a fala, a naxa, “Kimihami xa fa n fōxō ra, naxan nafan a ma, n na a lige a xa, i na wa naxan yo xōn ma n tan yii, n na lige i xa.” ⁴⁰ Yamaan birin to Yuruden baani gidi, mangan fan yi gidi, mangan yi Barasilayi sunbu, a duba a xa, Barasilayi yi xete a konni. ⁴¹ Mangan yi siga Giligali binni, Kimihami yi biraxi a fōxō ra.

Yuda yamaan birin nun Isirayila yamaan fōxō kedenna bata yi mangan nagidi Yuruden baani. ⁴² Koni Isirayila muxune

yi fa mangan fēma, e yi a fala a xa, e naxa, “Nanfera nxu ngaxakedenne Yuda kaane i ragidixi Yuruden baani, ε nun i ya denbayana, anu i ya sofane birin yi i fōxō ra?”⁴³ Yuda muxune birin yi Isirayila muxune yabi, e naxa, “Bayo nxu barin maso mangan na ε xa. Nanfera ε xəlōn na ra? Mangan nan nxu dēgema ba? Hanma a seen nan fixi nxu ma?”⁴⁴ Isirayila muxune yi Yuda muxune yabi, e naxa, “Nxu gbeen nan mangan na sanja ma fu, nxu gbeen nan Dawuda ra dangū ε ra. Nanara, ε nxu rajaxuxi? Nxu singe mi yi a fala a en ma mangan xa xēte ba?” Koni Yuda muxune yi falan ti a jaxin na dangū Isirayila muxune ra.

20

Seeba yi murute Dawuda xili ma

¹ Xēmē fuyantenna nde yi Giligali yi, a xili Seeba, Bikiri a dii xēmena, Bunyamin kaana. Na yi xətaan fe, a gbelegbele, a naxa, “Sese mi en nun Dawuda tagi. En nun Yese a dii xēmeni ito mi malanxi sese ma. Isirayila kaane, birin xa siga a kon yi.”

² Nayi, Isirayila kaane yi xēte Dawuda fōxō ra, e bira Seeba fōxō ra, Bikiri a dii xēmena. Koni, Yuda muxune yi lu e mangan fōxō ra, e yi sa a mati keli Yuruden baani siga han Yerusalen yi.

³ Dawuda yi so a banxini Yerusalen yi. Mangan yi a konyi naxalan fune tongo a naxanye lu banxin kantandeni. A yi e lu banxina nde kui naxan yi makantanxi ki fajī, koni e mi fa kafu sōnōn, e yi lu ramaraxi han e sayaan lōxōni, e lu alo kaja gilēne.

⁴ Mangan yi a fala Amasa xa, a naxa, “Yuda sofane maxili, ε birin xa fa be yi benun soge saxan.”⁵ Amasa yi sa na yamarin ligā, koni mangan lōxōn naxan saxi a xa, a yi na radangu.⁶ Nayi, Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “Seeba, Bikiri a dii xēmen fe jaxin ligama en na nēn dangū Abisalomi ra. I tan yētēn xa i kanna waliķēne tongo, i yi Seeba sagatan, alogo a nama taa makantanxine li, a lō ayi e ma.”⁷ Yowabaa muxune yi bira Abisayi fōxō ra

e nun Keretine nun Peletine, e nun sofane birin. E birin yi mini Yerusalen yi alogo e xa Seeba sagatan, Bikiri a dii xēmena.

⁸ E to Gabayon gēmē gbeen yiren li, Amasa yi fa e yēe ra. Yowaba yi maxidixi a sofa dugine yi, e nun a tagixidina, silanfanna yi singanxi naxan na a tēeni. Yowaba yi masoma waxatin naxan yi, silanfanna yi ba fōlō a tēeni.⁹ Yowaba yi a fala Amasa xa, a naxa, “Ngaxakedenna, i yiylan?” A yi Amasa dē xaben suxu a yiifanna ra alo a yi a sunbuma nēn.¹⁰ Silanfanna naxan yi sōtōxi Yowaba kōmenna ma, Amasa mi a yengi lu na xōn ma. Yowaba yi a sōxōn a kuini na ra. Amasa fudi lutine yi sa bōxōni, Yowaba mi fa a yēe firinden sin a ma, a yi faxa. Yowaba nun a tada Abisayi yi keli Seeba xili ma, Bikiri a dii xēmena.

¹¹ Yowabaa sofa keden yi lu tixi Amasa binbin dēxōn, a naxa, “Ndee Yowaba nun Dawuda a fe yi? Ne xa bira Yowaba fōxō ra.”¹² Na waxatini, Amasa bata yi a makutuktu a wunli kira tagini. Sofaan yi a rakorōsi, a yi a to birin tixi na. Nayi, a yi Amasa binbin ba kiraan xōn, a sa a sa xēen ma, a dugin so a xun na.¹³ A to a ba kiraan xōn, birin yi bira Yowaba fōxō ra, alogo e xa siga Bikiri a dii xēmen Seeba xili ma.

Seeba rajanna

¹⁴ Yowaba yi Isirayila bōnsōnne yamanan birin yigidi a sa Abeli-Beti-Maka taan li. Berimi kaane birin yi e malan, e bira a fōxō ra.¹⁵ Yowaba nun a ganla yi Abeli-Beti-Maka taan yēngē, bayo Seeba yi na nin, e yi gbingbinna nde rate taan yinna xōn. E yi lu yinna dinjē alogo a xa bira.

¹⁶ Naxalan xaxilimana nde yi na taani, na yi gbelegbele, a naxa, “N bata ε mafan! ε tuli mati! ε tuli mati! ε a fala Yowaba xa a xa fa han be, n waxi falan ti feni a xa.”¹⁷ Yowaba yi a maso, naxanla yi a maxōdin, a naxa, “Yowaba nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “On, n tan nan yati a ra.” Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “Nba, i tuli mati n fala xuiin na.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “N tuli matixi.”¹⁸ Nayi, naxanla yi a fala, a naxa, “A fōlōni, muxune yi darixi a fale nēn, e naxa, ‘En maxōdinna ti Abeli taani, en hayun fanma nēn.’¹⁹ Nxō taan taa bōjē xunbelixine nun taa tinxinxine

nan ye Isirayila yi, koni i tan waxi na taan kala feen nin Isirayila yi, naxan findixi munanfan taa gbeen na Isirayila yi. Nanfera naxan Alatala gbeen na, i waxi na kala feni?”²⁰ Yowaba yi a yabi, a naxa, “N ma miriyaan makuya na ra, sese kala fe mi n kui, hanma n yi sena nde raxɔri. ²¹ Na fe mi a ra mumɛ! Koni, xemena nde be, naxan sa kelixi Efirami geya yireni, a xili Seeba, Bikiri a dii xemena. Na bata murute Manga Dawuda xili ma. E a keden peen yiiba n xa. Nayi, n ganla bama nɛn taan dɛ ra.” Naxanla yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Awa, nxu a xunna wolima i ma nɛn yinna fari ma.”²² Naxanla yi sa falan ti taan muxune birin xa a xaxilimayani, e yi Bikiri a dii xemən Seeba xunna bolon a dɛ, e yi a woli Yowaba ma. Yowaba yi x̄etaan fe, sofane yi e masiga taan na, birin yi siga e konne yi. Nayi, Yowaba yi x̄etə Yerusalən yi mangan fəma.

Dawudaa kuntigine fe

²³ Yowaba yi Isirayila ganle birin yamarima nɛn Isirayila yi. Benaya, Yehoyadaa dii xemən nan yi Keretine nun Peletine xun na. ²⁴ Adoran nan yi karahan wanle xunna ra, e nun Yosafati, Axiludu a dii xemən nan yi mangana yenla ra. ²⁵ Sebeli tiin nan yi Sewa tan na. Saraxaraliin nan yi Sadəki nun Abiyatari ra. ²⁶ Dawudaa saraxaralina nde nan yi Ira fan na, naxan yi kelixi Yayiri xabilani.

21

Nee saxan kamənafe

¹ Dawudaa mangayaan waxatini, nee saxan kamen yi so. Dawuda yi Alatala maxɔdin. Ala yi a yabi, a naxa, “Na ligaxi Səli nun a denbayana muxu faxan nan ma fe ra, e to Gabayon kaane faxa.”² Mangan yi Gabayon kaane xili alogo a xa falan ti e xa. Isirayila bɔnsɔnna muxu mi yi Gabayon kaane ra, koni Amorine muxu dɔnxene nan yi e ra. Isirayila kaane bata yi e niin nakisin layirin tongo e xa. Koni hali na, Səli yi kataxi e faxa feen na bayo Isirayila nun Yuda yee rasigan xɔnla yi a ma.

³ Dawuda yi Gabayon kaane maxɔdin, a naxa, “N xa nanse liga ε xa? Kalan naxan

tixi ε nœ na yitɔnje di alogo ε xa duba Alatalaa yamaan xa?”⁴ Gabayon kaane yi a yabi, e naxa, “Yengen naxan nxu nun Səli nun a denbayaan tagi, gbetin xa mi na yitɔnma, hanma xemana. Anu, a mi lan nxu yi muxun faxa Isirayila yi.” Nayi, mangan yi a fala, a naxa, “Naxan xɔli ε ma, ε na fala n xa, n xa na liga ε xa.”⁵ E yi mangan yabi, e naxa, “Bayo xeməni ito yi waxi nxu halagi feni, a bata yi a nata nun, a xa nxu halagi, a yi nxu raxɔri Isirayila bɔxɔn ma.”⁶ Nayi, ε a bɔnsɔnna muxu soloferere so nxu yii, nxu xa e singan Alatala yetagi Gabayon taani, Səli yi dɔxi taan naxan yi, Alatala mangan naxan sugandixi.” Mangan yi a fala e xa, a naxa, “N na a soma ε yii nɛn.”⁷ Mangan yi Mefiboseti ratanga, Yonatan ma dii xemena, Səli mamandenna, bayo Dawuda bata yi layirin xidi e nun Yonatan tagi Alatala xinli.⁸ Koni, mangan yi Ayaa dii temen Risipa dii firinne, Aramoni nun Mefiboseti tongo, a naxanye bari Səli ma. A mɔn yi Səli a dii temen Mikali a dii xemə suulunne tongo, a naxanye bari Barasilayi a diina Adiriyeli ma, Abeli-Mehola kaana.⁹ E yi e so Gabayon kaane yii, ne yi e singan geyaan fari Alatala yetagi. Na muxu soloferene birin yi faxa sanja ma kedenni. E e faxa funde xaba lɔxɔ singen nin.

¹⁰ Risipa, Ayaa dii temen yi bənbənla tongo, a yi a sa fanyen ma a yete xa. Keli se xaban fɔlɔn ma han tule igen yi bira bɔxɔni, a xɔline kedima yanyin na, a subene kedi kɔeɛn na alogo e nama dɔxɔ e binbine ma.

¹¹ Risipa, Ayaa dii temena, Səli a konyi naxanla naxan naba, e sa na fala Dawuda xa.

¹² Nayi, Dawuda yi sa Səli nun a dii xemən Yonatan xɔnne maxili Yabesi kaane ra Galadi yamanani, naxanye bata yi e ba e funfuni Beti-San yi, Filisitime e singan dənaxan yi e Səli nɔ waxatin naxan yi Gilibowa yi.

¹³ Dawuda yi Səli nun Yonatan xɔnne tongo Yabesi yi. Muxu soloferen naxanye singan, e yi ne fan xɔnne malan.¹⁴ E sa Səli nun a dii xemən Yonatan xɔnne maluxun Bunyamin yamanani Sela yi, Kisú gaburun na, Səli fafe. Mangan yamarin naxanye birin fi, e yi ne birin liga. Na xanbi ra, Ala yi hinan yamanan na.

*Yengen Filisitine xili ma
Taruxune Singen 20.4-8*

¹⁵ Filisitine mən yi Isirayila yɛngɛ. Dawuda nun a walikne yi godo, e yi Filisitine yɛngɛ. Xadanna yi so Dawuda fatini. ¹⁶ Isebi-Benobi, Refa* yixetena nde yi a nata a xa Dawuda faxa. Silanfan nənən yi singanxi a tagi xidin na e nun sulan yi tanban naxan jøe ra naxan binyan yi dangue kilo saxan na. ¹⁷ Koni, Abisayi, Seruyaa dii xemən yi fa Manga Dawuda mali, a na Filisitin faxa. Nayi, Dawudaa muxune yi e kələ, e naxa, “I mi fa sigama nxu fəxə ra yɛngəni, alogo mangayaan nama ba Isirayila yi.”

¹⁸ Na xanbi ra, yengen mən yi keli Gobi yi Filisitine xili ma. Nayi, Xusa kaan Sibekayi yi Safi faxa, Refa yixetena nde nan yi na ra.

¹⁹ Yɛngɛ gbete mən yi keli Gobi taani Filisitine xili ma. Beteləmi kaan Yari a diina Elexanan yi Gati kaan Goliyati faxa, naxan ma tanba yi gbo alo gbindonna.

²⁰ Yɛngɛ gbete mən yi keli Gati taani. Mənni, xemə kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin nun san soli sennin kan yi a ra, e birin malanxina məxjøen nun naanin. Refa yixeten nan yi na fan na. ²¹ A yi Isirayila kaane konbi. Dawuda tada Simeyaa dii xemən Yonatan yi a faxa. ²² Na sofa naaninna naxanye yi kelixi Gati taani Refa bənsənni, Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

22

¹ Dawuda bətini ito ba Alatala nan xa, Ala to a ba a yaxune birin yii e nun Səli yii.

² A yi a fala, a naxa,
Alatala nan n ma fanyen na,
n ma yinna, n natanga muxuna.

³ N ma Ala nan n ma gemə gbeen na,
n na n luxunma naxan kui.
A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,
e nun marakisi tiina
naxan luxi
alo n ma faran makantanxina,
n nakisidena.
A tan nan n xunbama gbaloni.

⁴ Tantunna Alatala xa!
N na a xili,
a yi n nakisi n yaxune ma.

⁵ Sayaan bata yi a xunfanna radin n xunna ma
alo fəxə igena,
a yi n magaxuma
alo baan xənejina.

⁶ Sayaan bata yi n nabilin a yələnxənne ra.
A a lutine rati n yɛe ra.

⁷ N ma tərəni,
n na Alatala xili nən,
n yi n xui ramini n ma Ala ma.
A yi n xuiin mə a Batu Banxini,
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

⁸ Nanara, bəxən yi maxa.
Kuyen bun tiine yi yigisan,
e xuruxurun Ala xələn bun.

⁹ Tutun yi mini a jøeni.
Halagi ti təe dəgen nun təe wolonne yi mini a də.

¹⁰ Ala yi kuyen nafulunjøe ayi
alo kəliməna, a yi godo,
kunda yidimixina a sanne bun.

¹¹ A te maleka gubugubu kanna fari,
a tugan xulən,
a siga foyeni.

¹² A yi a luxun dimini,
naxan nabilinxı kunda gbeen na,
a yi yidimixi alo ige tilinxina.

¹³ Kənen gbeen yi minima a yɛe ra,
təe dəgen yi minima naxan yi.

¹⁴ Alatala yi a kuye sarinna xuiin namini kore,
Kore Xənna Ala xuiin yi mə.

¹⁵ A yi a xalimakunle woli a yaxune ma,
a yi e raxuya ayi.
A yi galanna ragodo e ma,
e birin yi e gi.

¹⁶ Alatala to a kənkə e ma,
a xələn to keli alo foye gbeena,
fəxə igen xənna yi mini kənənni bəxən bunna yi to.

¹⁷ Ala yi a yiini bandun keli kore,
a n susu,
a yi n ba igen tilinxı yireni.

¹⁸ A yi n xunba n yaxu sənbəmane ma,
e nun n yɛngɛ faan naxanye yi maxədəxə n xa.

¹⁹ E n yɛngɛ nən,
n yi tərəxi waxatin naxan yi,
koni Alatala yi n mali.

* **21:16:** yi findixi muxu kuyene bənsənni benban nan na.

²⁰ A n ba n̄en gbaloni,
a yi n x̄orɔya,
a yi n nakisi
bayo n nafan a ma.

²¹ Alatala yi n kɔntɔnna fi n ma
bayo n bata tinxinjε ayi a yεε ra yi,
a n kɔntɔnna fi n ma
lan n yiine sarijanna ma.

²² Bayo n bata lu Alatalaa kirane xɔn ma,
n mi n makuyaxi n ma Ala ra
alo muxu naxine.

²³ N bata a sariyane birin suxu,
n mi tondixi a tɔnne suxε.

²⁴ N bata n yεε ratanga hakεn ma,
fε yo mi n na a yεε ra yi.

²⁵ Nanara, Alatala yi n kɔntɔnna fi n ma,
bayo n bata tinxinjε ayi a yεε ra yi,
n yiine sarijanna a yεε ra yi.

²⁶ Naxan na tinxinjε ayi,
i ya tinxinyaan yitama n̄en na ra.
Fε mi naxan na,

i ya fetareyaan yitama n̄en na ra.

²⁷ Naxan na sarijanna jε ayi,
i ya sarijanna yitama n̄en na ra.
Koni naxan yidɔxi,

i na suxu kiin kolon.

²⁸ Bayo i tan nan yiigelite ne rakisima,
i mɔn yi wasodene fe ragodo.

²⁹ Alatala, i tan nan n ma kεnenna ra.
I tan nan n ma dimini yalanma, Alatala.

³⁰ En birin n̄ema a ra,
n ganla yεngεma n̄en,
nxu nun n ma Ala n̄ema a ra,
n tuganma n̄en yinna xun ma.

³¹ Alaa kirane kamalixi feu!
Alatalaa falane tinxin.
Naxanye na e luxun a yi,
a ne kantanma n̄en
alo yε masansan wure lefana e yεε ma.

³² Nde gbεtε Ala ra,
ba Alatala ra?
Nde en ma fanyen x̄odexen na,
ba en ma Ala ra?

³³ Ala nan n makantanma fangani,
a tan nan kira kamalixin yitama n na.

³⁴ A tan nan n naxulunma ayi mafuren
alo wondene,
a n nate geyane fari.

³⁵ A bata n maxaran yεngεn ma,
nanara n nɔxi sulan xali x̄odexen ban-
dunjε.

³⁶ I bata n nakisi
alo wure lefa yε masansanna,
i ya fanna n senben gboma ayi.

³⁷ I bata kira gbeeni tɔn n xa
alogeo n nama bira.

³⁸ N bata bira n yaxune fɔxɔ ra,
n yi e halagi.

N mi tinxixi xεtε e fɔxɔ ra
fɔ n na e raxɔri.

³⁹ N na e raxɔri n̄en,
n yi e yibutuxun,
e mi fa kelima sɔnɔn,
e yi bira n sanna bun ma.

⁴⁰ I senben soma n yii yεngε so feen nan na,
i n yaxune xinbi sin n bun ma.

⁴¹ I n yaxune ragima n yεε ra,
naxanye yi n naxaxuxi,
n ne halagi.

⁴² E gbelegbelema malina fe ra,
koni e mi marakisima yo sɔtɔma,
E Alatala xilima,
koni a mi e yabima.

⁴³ N na e yilunburunma n̄en
alo gbangbanna,
foyen sigama naxan na.
N na e yibɔma n̄en,
n yi e yibodon
alo bεndεna kiraan xɔn.

⁴⁴ I n natangama yama murutεxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.

N mi muxun naxanye kolon,
n nɔɔn sɔtɔma ne xun na.

⁴⁵ Xɔjεne n matɔxɔma,
n nεen fa falan ti tun,
e bata n xuiin suxu.

⁴⁶ E yii xudi tuma ayi,
e fa xuruxurunjε,
sa keli e yinne kui.

⁴⁷ Alatala na!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!

N nakisimana Ala xa batu!

⁴⁸ Ala nan n gbeenɔxɔ tiin na,
naxan siyane sama n ma nɔɔn bun ma.

⁴⁹ A n natangama n yaxune ma.
I xunnayerenna fima n ma
n yaxune xun na,
i yi n ba gbalotεne yii.

50 Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n yi i xinla binya bëtini.
51 A nō gbeene fima nēn a mangan ma.
A yi a hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixetēne han habadan.

23

Dawudaa fala dənxēne

¹ Dawudaa fala dənxēne nan itoe ra.
Dawudaa falane ni itoe ra,
Yese a dii xemēna,
xemē tide kan gbeena falane,
Yaxubaa Ala naxan masusanxi
mangayaan xili yi,
e nun Isirayilaa bëti ba fajina.

² “Alatalaa Nii Sarinanxin falan tixi
n tan nan xən,
a falan soma n tan nan də.
³ Isirayilaa Ala bata falan ti,
Ala, Isirayila kantan fanyen bata a fala n
xa, a naxa,
‘Mangan naxan na lu muxune xun na tinx-
inni,
Ala yeeragaxuni,
⁴ na kanna luxi nēn
alo xətənna kənenna,
sogen na te xətənni
kunda yo mi na,
fata a wuyenna ra,
sansine minima nēn bəxən ma tulen fa xan-
bini.’

⁵ A mato, Ala naxan nabaxi n ma den-
bayaan xa,
a bata habadan layirin xidi n xa,
a naxan xidixi sariyane xən
naxanye a makantanma.
Yeyə a xunnayerenna fima n ma,
a yi n ma fe ragidixine rakamali.
⁶ Koni fuyantenne birin luxi nēn,
alo wudi jəali kanna
naxan nawolima ayi,
muxu yo mi e tongə a yiin na.
⁷ Muxun naxan nēma a yiin dinjəe e ra,
na kanna wuren nan nawolima
hanma tanba wudi daxina,
e birin yi gan, e halagi sa!”

Dawudaa sofa wəkiləxine fe Taruxune Singen 11.10-47

⁸ Dawudaa sofa wəkiləxine xinle ni itoe
ra: Yosebi-Basebeti Takeməni kaana, a yi

Dawuda kantan muxu sofa fajine nan yē.
A mən yi xili Adino Esini kaana, a tan
nan muxu kəmē solomasəxə faxa tanban
na yēngē kedenni.

⁹ A firinden findi Axoxi xabilan muxuna
nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi
sofa wəkiləxi saxanne yē Dawuda fəxə ra,
naxanye e de jaxu Filisitine ma naxanye yi
malanxi yēngē so xinla ma. Isirayila sofa
ganla yi xətē xanbin na geyane fari, ¹⁰ koni
Eleyasari a səbə so nēn, a lu Filisitine faxə
han xadanna yi xiin naso a yiini silanfanna
fēn ma. Na ləxənī, Alatala yi xunnayeren
gbeen fi Isirayila ma. Sofaan bonne yi
faxi faxa muxune seene nan tun tongodeyi
Eleyasari fəxə ra.

¹¹ Harara kaana Xage a dii xemēn Sama
fan yi na. Filisitine bata yi e malan Lehi yi,
toge xəenā nde ma. Isirayila sofa ganla yi e
gi Filisitine bun ma. ¹² Koni, Sama yi lu tixi
xēn tagi, a yi xətē a Filisitine yēngē. Alatala
yi xunnayeren gbeen fi Isirayila ma.

¹³ Ləxənā nde, murutu xaba waxatini,
kuntigi tonge saxanne muxu saxan yi godo
Dawuda fēma Adulan faranna ra. Filisiti
ganla yi malanxi Refa lanbanni waxatin
naxan yi. ¹⁴ Dawuda yi a yire makantanxi
fajini waxatin naxan yi, Filisiti ganla nde
yi Bəteləmi yi.

¹⁵ Dawuda yi a waxən feen fala, a naxa,
“Ige ramara yinla naxan Bəteləmi so dēen
na, nde nəfē na igen na, a fa a so n yii, n yi
n min?” ¹⁶ Nayi, na sofa wəkiləxi saxanne
yi so fangani Filisitine daaxadeni. E sa
igen ba ige ramara yinla ra Bəteləmi so dēen
na. E yi a xali Dawuda xən, koni mangan
yi tondi a minjə, a yi a bəxən saraxan
na Alatala yētagi. ¹⁷ A yi a fala, a naxa,
“Alatala, gbalon na a ra n xa, xa n igeni
ito min. A luxi nēn alo muxune wunla,
naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan
dē!” Nayi, a tondi a minjə. Na sofa wəkiləxi
gbee saxanne na nan liga.

¹⁸ Abisayi, Yowaba tada, Seruyaa dii
xemēn yi Dawuda makantan sofa kəndēne
nan yē. A tan nan muxu kəmē saxanna faxa
a tanban na ləxə kedenni. A fan yi xinla
sətə alo na muxu saxanne. ¹⁹ A xunnayeren
gbeen sətə nēn dangu bonne ra. A yi findi
muxu saxanne kuntigin na, koni a mi yi e
yē.

²⁰ Benaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xemena, sofa wəkilexi gbee nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi ke. A tan nan Moyaba sofa wəkilexi firinne faxa. Ləxəna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mən godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa. ²¹ A tan nan mən Misiran sofa gbee magaxuxina nde faxa, tanban yi naxan yii. Benaya yi godo a fəxə ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra. ²² Benaya, Yehoyadaa dii xemən na nan liga. A yi xinla sətə alo sofa wəkilexi saxan singene. ²³ A yi binye gbeen sətə dangu sofa tonge saxanne ra, koni a mi yi sofa muxu saxan singene ye. Dawuda yi a findi a kantan muxu sofa tonge saxanne kuntigin na.

²⁴ Muxuni itoe fan yi na muxu tonge saxan ganla ye:

Asahəli, Yowaba tada,
Elexanan, Dodo Bətəleme kaana dii xemena,
²⁵ Sama nun Elika, Harodi kaane,
²⁶ Xəlesi, Paliti kaana,
Ikəsi a dii xemena Ira, Tekowa kaana,
²⁷ Abiyeseri, Anatəti kaana,
Mebunnayi, Xusa kaana,
²⁸ Salamən, Axoxi xabilan muxuna,
Maharayi Netofa kaana,
²⁹ Xəlebi, Banaha Netofa kaana dii xemena,
Itayi, Bunyamin kaana keli Gibeya yi, Rib-
ayi a dii xemena,
³⁰ Benaya, Piraton kaana,
Hidayi, keli Gaasa baa yireni,
³¹ Abi-Alabon, Aruba kaana,
Asamaweti, Baxurin kaana,
³² Eliyaba, Saalabon kaana,
Yasen ma diina nde, Yonatan,
³³ Sama, Harara kaana,
Axiyama, Sarari Harara kaana dii xemena,
³⁴ Elifeleti, Axasibayi a dii xemena,
Maka taa kaana nde mamandenna,
Eliyami, Giloha kaana Axitofeli a dii
xemena,
³⁵ Xesirayi, Karemelle kaana,
Paarayi, Araba kaana,
³⁶ Yigali, Natan Soba kaana dii xemena,
Bani, Gadi bənsənna muxuna nde,
³⁷ Amonin Seləki nun
Beroti kaan Naxarayi,
naxan yi Seruya a dii xemən Yowaba a
yengə so seene maxalima nun

³⁸ Ira nun Garebi, Yitiri xabilan muxune,
³⁹ e nun Yuriya, Xiti kaana.

E birin malanxina muxu tonge saxan e
nun solofera.

24

Dawuda yi Isirayila yamaan yate

¹ Alatala mən yi xələ Isirayila kaane ma. A yi Dawuda radin e xili ma, a yi a fala, a naxa, “Siga, Isirayila nun Yuda muxune yate.”

² Nayi, mangan yi a fala sofa kuntigin Yowaba xa, naxan yi a fəma, a naxa, “Sa Isirayila bəxən birin yisiga keli Dan ma han sa dəxə Bəriseba ra. Yamaan xa yate, bayo n waxi muxune yaten kolon feni.” ³ Yowaba yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, Alatala i ya Ala xa yamaan nawuya ayi dəxəde kəmə, n kanna yeene yi a to. Koni nanfera, n kanna, i waxi na liga feni?” ⁴ Koni mangan yi kankan a yamarin ma dangu Yowaba nun kuntigi gbeene gbeen na, e yi mini, e yi Isirayila yamaan yate. ⁵ E yi Yuruden baan gidi, e sa a fələ Aroyeri taan ma e nun taan naxan baan də, dangu Gadi yi, siga Yaasəri binni. ⁶ E siga Galadi yamanan nun Kadesi yi Xiti yamanani. E siga Dan yi e nun Sidən nabilinne. ⁷ E siga Tire taa rakantaxini, e nun Xiwine nun Kanan kaane taane birin yi. E sa a rajən Yuda yiifari fəxən ma Bəriseba yi. ⁸ E yi yamanan birin yisiga na kiini, kike solomanaanin xi məxənə, e sa Yerusalən li. ⁹ Yowaba yi yamaan yaten xasabin so mangan yii: Xəmə wuli kəmə solomasəxə yi Isirayila yi naxanye yi nəyəngən soə, wuli kəmə suulun Yuda yi.

Dawudaa yulubin yi saran a ra

¹⁰ Dawuda bəjnən yi rajaxu a ma a yelin xanbini yamaan yate. Dawuda yi a fala Alatala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i mayandi, i xa dija n tan, i ya walikeən yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga.”

¹¹ Alatala yi falan ti Dawuda kawandi muxun Nabi Gadi xa, a naxa, ¹² “Siga Dawuda fəma, i sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala naxa iki: N bata tərə saxan nagidi i ma, keden sugandi. I na naxan sugandi, n na nan ligama i ra.’ ” ¹³ Gadi yi fa Dawuda konni, a fa ito fala a xa, a naxa,

“Nee solofera kamen xa so i ya yamanani ba, hanma i yi i gi i yaxune yee ra kike saxan, hanma xi saxan furen yi so i ya yamanani? I miri, i yi a fala n xa n lan n xa sa naxan fala Ala xa naxan n xexi.” ¹⁴ Dawuda yi a yabi, a naxa, “N səxələ gbeeni, koni n wəkilexi n lu Alatalaa sagoni, benun n xa lu muxune sagoni, bayo Alatala kininkinin.”

¹⁵ Alatala yi furen nafa Isirayila yi keli na xətonna ma han waxati fixina, keli Dan ma han sa dəxə Beriseba ra. Muxu wuli tonge solofera yi faxa yamanani. ¹⁶ Malekan yi a yiini bandun Yerusalen xun ma alogo a xa a kala, Alatala yi sunu na tərəna a fe ra, maleka kala tiin naxan yi tixi yamaan tagi, a yi a fala na xa, a naxa, “A bata radangu ayi. I yiin naxete fa.” Alatalaa malekan yi Arawuna Yebusu kaana xəen lonna nan dəxən.

¹⁷ Malekan naxan yi yamaan naxrima, Dawuda na to waxatin naxan yi, a yi a fala Alatala xa, a naxa, “N tan nan yulubin ligaxi. N tan nan kalan tixi, koni yamani ito nanse ligaxi? Nayi, i yiin xa lu yitexi n tan nun n ma denbayaan nan xili ma.”

Dawuda yi saraxa ganden nafala

¹⁸ Na ləxə kedenni, Gadi yi fa Dawuda fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga Yebusu kaana Arawunaa murutu lonna ma, i sa saraxa gandena nde rafala mənni Alatala xa.” ¹⁹ Gadi a falan ma, Dawuda yi siga mənni alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi. ²⁰ Arawuna yi mangan nun a walikəen to fe a ma, nayi Arawuna yi mini, a yi a xinbi sin mangan bun ma, a yetagin yi lan bəxən ma. ²¹ Arawuna yi a maxədin, a naxa, “Nanfera, n kanna, mangan fama a walikəen fəma?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “N bata fa alogo n xa i ya xəen lonna sara i ma, n yi saraxa ganden nafala Alatala xa alogo furen xa masiga yamaan na.”

²² Arawuna yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Naxan birin nafan i ma, na tongo, i yi a fi Ala ma. A mato, jingeni itoe finde nən saraxa gan daxine ra, jingen xəe ra bənbə seni itoe nun xun xidi wudin yi findi yegen na. ²³ Mangana, n bata a birin so i yii. Alatala, i ya Ala xa tin i ya saraxan na.”

²⁴ Koni, mangan yi a fala Arawuna xa, a naxa, “I nama sese fi n ma. N waxi nən i xa

a mati n ma. N mi saraxa gan daxi fixine bama Alatala xa n ma Ala.” Dawuda yi xəen lonna nun jingene sara gbeti gbanan tonge suulun na. ²⁵ Dawuda yi saraxa ganden nafala mənni Alatala xa, a saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ba. Nayi, Alatala yi dija yamaan ma, furen yi masiga Isirayila yamaan na.

Mangane Singena Sulemani a Fe Taruxuna

Kitabun yire firinna naxanye xili “Mangane,” ne Isirayila mangane nan ma fe falama. Mangane Singen Sulemani a mangayaan taruxun nan yebama, Dawudaa dii xemena, e nun manga singen naxanye fa a faxa xanbini.

Dawuda fori waxatin naxan yi, a mi yi fa mangayaan feene noε, a dii xemē firin yi keli alogo e xa ti a noxoni. Dənxen na, Sulemani nan findi mangan na. A mangayaan wali kənden findi Ala Batu Banxin nun manga banxin ti feen nan na. Koni a fe findima sunun nan na dənxen na bayo, a a dunupa rapanma tinxintareyaan nun suture batun nin. Ala yi tin Isirayila yamanan xa yitaxun dəxə firin. Yamanan sogeteden kəmen fəxən bənsənne mi tin Sulemani a dii xemena mangayaan ma, e yi manga gbetə dəxə. Na feen xanbi ra, han nee kəmə firin noxən, mangaya firin nan lu Isirayila bəxən e naxanye xili sa Yuda nun Isirayila. Waxatina nde, e lanxi, waxatina nde e yengeni.

Kitabun yireni ito a yitama en na nən mangan lan a xa tinxinjə ayi Ala yee ra yi kii naxan yi. Na tinxinna findixi hərin nan na yamanan xa, anu Ala xuiin sutureyaan nun suture batun tan yamanan kalama nən, a yi gbalon naso a yi. Kitabun yireni ito kui, nabi wuyaxi mangane rakolonma Alaa sariyane ma. Naxan senben gbo e birin xa, na findi Eli nan na.

Dawudaa foriyana

¹ Manga Dawuda bata yi fori, a mi yi fa noε a fatini wolonjə hali dugin felenxi a ma. ² A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Sungutun nasəlxina nde xa fen i tan xa, nxu kanna, mangana. A luma nən i fema, a yi a yengi dəxə i xən, a yi a sa i fema. Nayi, i yi i fatini wolon!” ³ E yi e yee rakojin Isirayila yamanan birin yi, e dii teme tofanina nde to, naxan yi xili Abisagi, Sunami kaana. E fa na ra mangan fema. ⁴ Na sungutunna yi tofan han, a yi mangan

dandanma, a yi walima a xa, koni e nun mangan mi kafu mumə.

Adoniya yi wa mangayaan xən

⁵ Nayi, Adoniya, Xagiti a dii xemēn naxan sətxi Dawuda xa, na yi falan ti fələ, a naxa, “N tan nan findima mangan na!” A yi wontorona nde nun soo ragine nun muxu tonge suulun fen naxanye yi e gima a yee ra. ⁶ Xabu a da han to a fafe munma yi a yee gidi na feen ma fa fala ito ligaxi nanfera? Adoniya fan yi tofan han, Abisalomi raburunna nan yi a ra nun. ⁷ Adoniya nun Seruyaa dii xemēn Yowaba nun saraxaralina Abiyatari yi falan ti, e yi Adoniya mali. ⁸ Koni, saraxaraliin Sadəki nun Benaya, Yehoyadaa dii xemēn nun Nabi Natan nun Simeyi nun Reyi nun Dawudaa sofa wekilexine sese mi yi Adoniya fari.

⁹ Adoniya yi yəxəne nun ningene nun ninge dii raturaxine ba saraxan na gəmə salaxunxin fema En-Rogeli dəxən, a yi a tada nun a xunyəne birin xili, mangana dii xemēne, e nun Yuda xemēn naxanye birin yi walima mangan xa. ¹⁰ Koni, a mi Nabi Natan nun Benaya nun sofa wekilexine xili, e nun a xunyən Sulemani.

Natan nun Batiseba yi Dawuda mafan Sulemani a fe ra

¹¹ Nayi, Natan yi a fala Sulemani nga Batiseba xa, a naxa, “I mi a mexi ba, a Xagiti a dii xemēna Adoniya bata findi mangan na, hali en kanna Dawuda mi a kolon? ¹² Iki, n bata i mafan, tin n xa i kawandi, alogo i xa i yətə rakisi e nun i ya dii xemēn Sulemani. ¹³ Siga, i sa so Dawuda konni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘N kanna, mangana, i mi yi i kələ n xa ba, a i ya dii xemēn Sulemani nan findima mangan na i noxoni? Nanfera Adoniya bata findi mangan na?’ ¹⁴ I mən nəma falan tiyə mangan xa waxatin naxan yi, n fan yi so, n ni i ya falan senbe so.” ¹⁵ Batiseba yi siga mangan konni. Mangan yi saxi a xi banxin kui, bayo a bata yi fori han. Abisagi, Sunami kaan nan yi walima mangan xa. ¹⁶ Batiseba yi a xinbi sin mangan yətagi. Mangan yi a maxədin, a naxa, “I waxy nanse xən ma?” ¹⁷ A yi a yabi, a naxa, “N kanna, i i kələ nən Alatala yi, i ya Ala, i ya walike naxanla xa, fa fala

a n ma dii xemen Sulemani nan findima mangan na i tan jəxəni, a dəxəma nən manga gbədəni. ¹⁸ Koni, Adoniya nan fa mangan na. Anu, n kanna, i tan mangan yetəen mi na kolon. ¹⁹ A bata turane nun jinge dii raturaxine nun yəxəe wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun saraxaralina Abiyatari nun sofa kuntigin Yowaba, koni a mi i ya walikəen Sulemani tan xilixi. ²⁰ Iki, n kanna, mangana, Isirayila birin yəen fa tixi i tan nan na, alogo i xa a fala naxan findima mangan na i tan, n kanna jəxəni. ²¹ Mangana, i na i sa waxatin naxan yi i benbane fəma, n tan nun n ma dii xemēn Sulemani suxuma nən alo fe kalane.”

²² Batiseba mən yi fala tiini mangan xa, Nabi Natan yi so. ²³ E yi a fala mangan xa, e naxa, “Nabi Natan ni i ra.” Natan yi fa mangan fəma, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma. ²⁴ Natan yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, i tan nan a falaxi ba, a Adoniya xa findi mangan na i jəxəni mangayani? ²⁵ Bayo, a sigaxi nən to a sa jingene nun jinge dii raturaxine nun yəxəe wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun sofa kuntigine nun saraxaralina Abiyatari. E sa e dəge, e min a yetagi, e naxa, ‘Binyen xa fi Manga Adoniya ma!’ ²⁶ Koni a mi n tan i ya walikəen xilixi, e nun saraxaraliin Sadəki e nun Yehoyadaa dii xemēn Benaya e nun Sulemani, i ya walikəna. ²⁷ Mangana, n kanna, i tan nan na ragidixi ba? Nanfera i mi n tan, i ya walikəen nakolonxi na kanna fe ma naxan dəxəma i ya mangaya gbədəni i jəxəni?”

²⁸ Nayi, Manga Dawuda yi a yabi, a naxa, “Batiseba xili n xa.” Batiseba yi fa, a fa a xinbi sin mangan yetagi. ²⁹ Mangan yi a kələ a xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Alatala naxan n malixi, a yi n ba gbaloni. ³⁰ N nan n kələ Alatala, Isirayilaa Ala yi naxan na, n naxa, ‘N na i ya dii xemēn Sulemani nan findima mangan na n jəxəni, a dəxən ma mangaya gbədəni.’ N na nan ligən to.” ³¹ Batiseba yi a magodo, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma, a yi a fala, a naxa, “Binyen xa fi n kanna Manga Dawuda ma han habadan.”

Sulemani a mangayaan yi ragidi Taruçune Singen 29.21-25

³² Manga Dawuda yi yamarine fi e ma, a naxa, “Ə saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan nun Yehoyadaa dii xemēn Benaya xili.” E yi fa mangan yetagi. ³³ Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Ə n ma muxune tongo, ə yi n ma dii xemēn Sulemani rate sofənla fari, ə siga a ra Gihon tigini. ³⁴ Mənni, saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan yi turen susan a xunna ma alogo a xa findi mangan na Isirayila xun na. Ə yi xətaan fe, ə yi a fala, ə naxa, ‘Binyen xa fi Manga Sulemani ma.’ ³⁵ Ə te a fəxəra, a xa fa dəxən ma mangaya gbədəni, a lu n jəxəni. N bata yamarin fi fa fala a xa findi mangan na Isirayila nun Yuda xun na.” ³⁶ Yehoyadaa dii xemēn Benaya yi mangan yabi, a naxa, “Amina! A xa liga alo n kanna, mangana Ala, Alatala a falaxi kii naxan yi! ³⁷ Amasətə Alatala bata lu n kanna, mangan xən, a xa lu Sulemani xən, a yi a mangayaan nadangu n kanna Dawudaa mangayaan na.”

³⁸ Nayi, saraxaraliin Sadəki yi siga Nabi Natan fəxəra, Yehoyadaa dii xemēn Benaya nun Keretine nun Peletine yi Sulemani rate Manga Dawudaa sofənla fari, e yi siga a ra Gihon tigini. ³⁹ Saraxaraliin Sadəki yi ture sa fenna tongo bubu sarijanxini, a yi a susan Sulemani xunna ma. E yi xətaan fe, yamaan birin yi a fala, e naxa, “Binyen xa fi Manga Sulemani ma.” ⁴⁰ Yamaan birin yi bira a fəxəra, e xulenna fema, e lu sewani, bəxən yi xuruxurunma e sənxə sənxən yi.

Sulemani yi yafe Adoniya ma

⁴¹ Adoniya nun a muxu xilixin naxanye birin bata yi yelin e dəge, ne yi e sənxə xuiin mə, Yowaba yi xətaan xui mə, a yi maxədinna ti, a naxa, “Nanse sənxə taani?”

⁴² A mən yi fala tiini saraxaralina Abiyatari a dii xemēn Yonatan yi fa, Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “I mafa, bayo xəməkəndən nan i ra, i faxi xibarū fajine nan na.”

⁴³ Yonatan yi Adoniya yabi, a naxa, “En-en de! Manga Dawuda bata Sulemani findi mangan na. ⁴⁴ A yi saraxaraliin Sadəki rasiga a fəxəra e nun Nabi Natan e nun Yehoyadaa dii xemēn Benaya nun Keretine nun Peletine, e yi a dəxə mangana sofənla

fari. ⁴⁵ Saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan bata a xunna masusan, e a findi mangan na Gihon tigini. Na xanbi ra, birin yi te mənni səwani, taan yi yimaxa. E na sənxə sənxə xuiin nan mexi. ⁴⁶ Sulemani yeteeñ bata dəxə manga gbədəni. ⁴⁷ Mangana wa-likeñe bata fa dubadeni nxu kanna Manga Dawuda xa, e naxa, ‘I ya Ala xa Sulemani xinla gbo ayi dangu i xinla ra, a yi a mangayaan dangu i gbeen na!’ Mangan bata yi a xinbi sin a sadeni. ⁴⁸ Mangan mən yi a fala, a naxa, ‘N bata barikan bira Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan n jəxə yibiran fixi n ma, a yi tin n yeeñ yi a to.’” ⁴⁹ Adoniya muxu xilixine birin yi gaxu na falane fe ra, e birin yi keli, e yi siga e danna. ⁵⁰ Adoniya yi gaxu Sulemani yeeñ ra, a fan yi keli, a siga, a sa saraxa ganden fenne suxu.

⁵¹ E fa a fala Sulemani xa, e naxa, “Adoniya bata gaxu Manga Sulemani yeeñ ra, a sa saraxa ganden fenne suxu, a naxa, ‘Manga Sulemani xa a kələ n xa to fa fala a mi n tan, a walikeñ faxama silanfanna ra.’”* ⁵² Sulemani yi a fala, a naxa, “Xa a yete findi muxu kəndən na, hali a xunsexe keden mi bire bəxəni, koni xa fe jaxina nde to a feni, a faxama nən.” ⁵³ Manga Sulemani yi muxune rasiga a ragododen saraxa ganden fari. Adoniya yi fa a xinbi sin Manga Sulemani yetagi, Sulemani yi a fala a xa, a naxa, “Siga i konni.”

2

Dawuda sago dənxəne

¹ Dawuda to a kolon a a sayaan waxatin bata yi maso, a yi a yamarine fi a dii xəmən Sulemani ma, a naxa, ² “N sigamatoñi ni i ra birin sigadeni. I wəkile, i findi muxu kəndən na!” ³ I yi Alatala, i ya Alaa tənne nun a yamarine suxu e nun a kiti saxine nun a maxadi xuine alo a səbəxi Musaa sariya kədin kui kii naxan yi, alogo i xa nəñi sətə i ya feene birin yi e nun i nəma dəde, ⁴ alogo Alatala xa a fala xuiin naka-mali n xa, a naxan falaxi, a naxa, ‘Xa i ya diine sigan ti jəxə luun nun lannayani n yetagi, e bəjənun e niin birin na, i jəxən mi jənje Isirayila mangayani mumə!’ ⁵ I yetəna a kolon Seruya dii xəmən Yowaba

feen naxan ligə n na, e nun a naxan ligə sofa manga firinne ra naxanye yi Isirayila ganle xun na, Abineri, Neri a dii xəmən nun Amasa, Yeteri a dii xəməna. A yi e faxa, a yi e yəngə bəjə xunbenla waxatini, a dugine rafexi e wunla ra. ⁶ I a raba i ya xaxilimayani, i mi tinma a xunsexeñ yi fixa, a faxa bəjə xunbenli. ⁷ Hinan Barasilayi Galadi kaana diine ra, e xa findi muxune ra naxanye e dəgəma i ya tabanla ra, amasətə e fan na sifan ligə nən n xa, n yi n gima i tada Abisalomi bun ma waxatin naxan yi. ⁸ I nama jənan Simeyi xən naxan i fəma, Geraa dii xəməna, Bunyamin kaan naxan kelixi Baxurin taani. N to n gi ləxən naxan yi Maxanayin taani, a danga jaxine ti nən n xili ma. Koni n xətematəna, a godo nən n nalandeni Yurudən baan də, n nan n kələ a xa Alatala yi, n naxa, ‘N mi fa i faxama silanfanna ra.’ ⁹ Koni, iki, i nama a ratərəntaren lu bayo xəmə xaxilimaan nan i ra, i a kolon i naxan ligama a ra. Hali a to bata fori, i a faxa, i a halagi.”

Dawuda yi faxa Taruxun Singen 29.26-30

¹⁰ Dawuda to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani Yerusalən yi. ¹¹ Dawuda jəee tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, jəee solofer Xebiron taani, jəee tonge saxan e nun saxan Yerusalən taani. ¹² Dawudaa dii xəmən Sulemani yi dəxə a jəxəni mangayani. Xabu na waxatini, Sulemani a mangayaan yi sənbə so.

Sulemani yi a sətə Adoniya ra

¹³ Ləxəna nde, Adoniya, Xagiti dii xəmən naxan sətəxi Dawuda xa, na yi siga Sulemani nga Batiseba fəma. Batiseba yi a maxədin, a naxa, “I faxi n todeni fe fəjin nan ma ba?” A yi a yabi, a naxa, “Ən.” ¹⁴ Adoniya mən yi a fala a xa, a naxa, “N waxi falan ti feni i xa.” A yi a yabi, a naxa, “A fala.” ¹⁵ A yi a fala, a naxa, “I mi a kolon a mangayaan yi daxa n tan nan xa ba! Isirayila birin yeeñ yi tixi n tan nan na, alogo n xa findi mangan na. Koni, mangayaan bata radangu n xunyən ma, amasətə Alatala nan a ragidixi a ma. ¹⁶ Iki, n fe keden nan maxədinma i ma, i nama

* 1:51: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

tondi na ma n xa.” A yi a yabi, a naxa, “A fala.” ¹⁷ Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, a fala Manga Sulemani xa bayo a mi tondima i yii. A xa Abisagi, Sunami kaan fi n ma, a findi n ma naxanla ra.” ¹⁸ Batiseba yi a yabi, a naxa, “Awa, na lanxi, n tan yetəna a fale mangan xa i mabinna ra.”

¹⁹ Batiseba yi siga Manga Sulemani fəma Adoniya xa. Mangan yi keli a siga a ralndeni, a yi a xinbi sin a nga yetagi. A dəxi na, a yi manga gbedəna nde dəxə a yiifanna ma a nga xa. ²⁰ Batiseba yi a fala a xa, a naxa, “Maxədinna nde n xən ma, i nama tondi a ma n xa de!” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nna, n mi tondə a ma i xa mumə!” ²¹ A yi a fala a xa, a naxa, “Abisagi, Sunami kaan xa findi i tada Adoniya a naxanla ra.” ²² Manga Sulemani yi a nga yabi, a naxa, “Nanfera i Abisagi Sunami kaan maxədinma n na Adoniya xa? Nayi, hali i mangayaan maxədin a xa, bayo n tada na a ra! Mangayaan maxədin a tan nun saraxaralina Abiyatari nun Seruyaadii xəmən Yowaba fan xa.”

²³ Nayi, Manga Sulemani yi a kələ Alatala yi, a naxa, “Xa n mi Adoniya bənə a niini maxədinni ito a fe ra, Alatala xa n natərən a xələn birin yi. ²⁴ Iki, n bata n kələ habadan Alatala yi, Alatala naxan n sənbə soxi, a yi n dəxə n fafe Dawudaa mangaya gbedəni, a mangayaan so n yii fata a layirin na: To Adoniya fama nən faxadeni.” ²⁵ Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xəmən Benaya rasiga, a sa Adoniya faxa.

Sulemani yi Abiyatari kedi

²⁶ Mangan mən yi a fala saraxaralina Abiyatari xa, a naxa, “Siga i ya bəxəni Anatəti yi, amasətə i lan nən i xa faxa, koni n mi i faxan to, amasətə i bata Marigina Alatalaa Kankiraan xali n fafe Dawuda yee ra, e nun amasətə e nun n fafe nan a tərəne birin xali.” ²⁷ Sulemani yi Abiyatari ba Alatalaa saraxaraliyani, alogo Ala naxan falaxi lan Heli a denbayana fe ma Silo taani, na xa kamali.*

Sulemani yi Yowaba faxa

* ^{2:27:} Na feen mən səbəxi Samuyeli Singen 2.30-36 kui.

²⁸ Naxan Adoniya nun Abiyatari sətəxi, Yowaba to na mə, a sa a taxu Alatala batu bubuni, a saraxa ganden fenne suxu. Bayo, a bata yi sa nun Adoniya fari, koni a mi na raba a fələni Abisalomi xa. ²⁹ E sa a fala Manga Sulemani xa, e naxa, “Yowaba bata sa a gi Alatalaa batu bubun kui, a lu saraxa ganden dəxən.” Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xəmən Benaya rasiga, a naxa, “Sa a faxa.” ³⁰ Benaya yi fa Alatala batu bubuni, a yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Mangan bata yamarin fi, a i xa mini.” Koni Yowaba yi a yabi, a naxa, “En-ən! N faxan be nin.”

Benaya yi fa Yowabaa falan nali mangan ma. ³¹ Mangan yi a fala Benaya xa, a naxa, “A liga alo a falaxi kii naxan yi, a faxa, i yi a maluxun. Nanara, Yowaba faxan naxanye tixi, ne goronna mi luyə n xun ma e nun n fafe a denbaya xun ma. ³² Alatala a wunla haken luma a yətən nan xun ma, amasətə a bata Abineri, Neri a dii xəməna, Isirayila sofa kuntigin faxa e nun Amasa, Yeteri a dii xəməna, Yuda sofa kuntigina. Ne firinne birin muxu tinxinxı nan yi e ra dangu Yowaba ra. A ne birin faxaxi nən n fafe Dawuda mi a kolon. ³³ E wunle goronna luma nən Yowaba nun a yixətene xun ma han habadan. Koni fata Alatala ra bənə xunbenla luma nən Dawuda nun a yixətene nun a denbayaan nun a mangayaan ma han habadan.” ³⁴ Nayi, Yehoyadaa dii xəmən Benaya yi xətə Yowaba fəma, a yi sa a faxa, a yi a maluxun Yowaba konni tonbonni. ³⁵ Mangan yi Yehoyadaa dii xəmən Benaya ti Yowaba jəxəni sofa kuntigin na. A yi Abiyatari ti Sadəki jəxəni saraxaraliin na.

Sulemani yi Simeyi faxa

³⁶ Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxina nde ti i yətə xa Yerusalən yi, i dəxə be, i nama siga dədə. ³⁷ Koni, a kolon, i na mini ləxən naxan yi, i na Kedirən lanbanni gidi, i faxama nən. Nayi, i wunla goronna luma i tan nan xun ma.” ³⁸ Simeyi yi mangan yabi, a naxa, “Na bata fan! N kanna naxan falaxi, n na ligama nən.”

Simeyi yi lu Yerusalən yi waxati xunkuye. ³⁹ Koni jəe saxan bun ma, Simeyi

a walike firin yi e gi, e siga Akisi konni, Makaa dii xemena, Gati mangana. Muxuna nde yi a fala Simeyi xa, a naxa, "I ya walikene sa Gati taani." ⁴⁰ Simeyi yi keli, a yi a sofanla tongo, a siga Gati taani Akisi konni a walikene fendeni. Simeyi yi sa fa a walikene ra keli Gati taani.

⁴¹ E yi a fala Sulemani xa a Simeyi bata yi keli Yerusalen yi, a siga Gati taani, koni a mon bata xete. ⁴² Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, "N bata yi i rakelo Alatala yee xori, a i nama mini taani. N mon i maxadi nen, xa i mini lox yo yi, i siga yirena nde yi, i faxama nen. Na waxatini, i n yabi nen, i naxa, 'Na fan. N bata a me.' ⁴³ Nanfera nayi, i bata i kol feen naxan na Alatala yetagi, i mi na ratinmexi. I mon mi n ma yamarin suxi, n naxan so i yii?" ⁴⁴ Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, "I a kolon i bojeni i fe naxin naxan birin liga n fafe Dawuda ra. Alatala i saranma nen na fe naxina fe ra. ⁴⁵ Koni Ala barakan sama nen n tan Manga Sulemani a fe yi, Dawudaa mangayaan yi senbe so han habadan Alatala yetagi." ⁴⁶ Mangan yi a yamarin fi Yehoyadaa dii xemen Benaya ma, a yi mini, a yi Simeyi faxa.

Sulemani a mangayaan sabati na kii nin.

3

Sulemani yi Misiran mangana dii temen futu

¹ Sulemani nun Misiran mangan yi lan futun ma. A yi Misiran mangana dii temen doxo a naxanla ra. A yi siga a naxanla ra Dawudaa Taani Yerusalen yi han a yelin a banxin nun Alatala Batu Banxin nun Yerusalen rabilin yinna tiye.

² Na waxatini, yamaan yi saraxan bama taan kidene nin, bayo e munma yi banxi ti Alatala xinla binyama denaxan yi. ³ Alatala yi rafan Sulemani ma, a lu a fafe Dawudaa namun feene lige. Koni, a yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi.

Sulemani yi fekolonna soto

Taruxune Firinden 1.2-13

⁴ Mangan yi siga Gabayon taani saraxa badeni, amasoto taan kide kendren nan yi

menna dangu a birin na. Sulemani yi saraxa gan daxi wuli keden ba saraxa ganden fari Ala xa. ⁵ A to yi Gabayon taani, Alatala yi mini Sulemani xa xiyeni koen na. Ala yi a fala a xa, a naxa, "Naxan xoli i ma, na maxodin, n na a soma i yii nen." ⁶ Sulemani yi a yabi, a naxa, "I bata hinan n fafe Dawuda ra, i ya walikene, amasoto a yi sigan tima i yetagi lannayaan nun tinxinna nun boje fajiyaa nin. I bata dii xemen so a yii naxan doxi a mangaya gbedeni to, i yi lu a xon hinan gbeen. ⁷ Iki, Alatala, n ma Ala, i bata i ya walikene findi n fafe Dawuda joxen na, koni banxulan joren nan n tan na, xaxili mi n ma. ⁸ N na i ya yamaan tagi i naxan sugandixi. Yama gbeen nan na ra, naxan mi noe teng, a mi noe yate a wuyaan ma. ⁹ Nayi, xaxili fajin fi n tan i ya walikene ma, n xa no i ya yamaan makite, n no a fajin nun a naxin tagi rabe! Amasoto nde noe yama gbeen ito mare?"

¹⁰ Sulemani a maxodinni ito yi rafan Marigin ma. ¹¹ Ala yi a fala a xa, a naxa, "I mi siimaya xunkuyen maxodinxi i yete xa, i mi nafunla maxodinxi, i mi i yaxune faxa feen maxodinxi, i xaxinla nan maxodinxi kiti sa feen na. ¹² Nanara, n na ligama nen alo i a falaxi kii naxan yi. N xaxilimayaan nun fekolonna firma nen i ma, muxu yo munma naxan soto dangu i tan na. ¹³ I mi naxan maxodinxi, n mon na fan soma nen i yii, nafunla nun binyena i ya siimayaan birin yi. I maliga manga yo mi taranma na. ¹⁴ Xa i sigan ti n ma kiraan xon, i n ma sariyane nun n ma yamarine suzu, alo i fafe Dawuda a liga kii naxan yi, n na i ya loxone xunkuyama ayi nen."

¹⁵ Sulemani to keli, a kolon Ala nan falan tixi a xa xiyeni. A yi xete Yerusalen yi, a sa ti Marigina Layiri Kankiraan yetagi.* A saraxa gan daxine fi Ala ma, e nun boje xunbeli saraxane, a yi donse donni ton a walikene birin xa.

Sulemani yi kitin sa xaxilimayani

¹⁶ Loxona nde, yalunde naxalan firin yi fa mangan konni, e xinbi sin a yetagi.

¹⁷ Naxalan keden yi a fala a xa, a naxa, "Yandi! N kanna, nxu nun naxanli ito

* ^{3:15:} 3.15 Layiri Kankirana fe mon sebexi Xoroyaan 25.10-22 kui.

yi banxi kedenna nin, n yi diin xali a fēma banxini. ¹⁸ Xi saxan dangu xanbini, naxanli ito fan yi diin bari. Nxu yire kedenna nin, xəŋe yo mi yi nxu fēma banxini, nxu firinna nan yi a ra. ¹⁹ Kœen na, naxanli ito a diin yi faxa, bayo a saxi nēn a fari. ²⁰ Nayi, kœ tagini, n yi xiin waxatin naxan yi, a yi keli, a n ma diin tongo n fēma, a sa a sa a fēma. A diin naxan yi faxaxi, a na sa n fēma. ²¹ Xətənni, n yi keli alogo n xa xjēn fi n ma diin ma, n yi a mato, a faxaxi. Koni, n na a mato ki fajni, n ma dii mi yi a ra n naxan barixi.” ²² Naxalan boden yi a fala, a naxa, “I wule! N ma diin nan jēne, i ya diin nan faxaxi.” Koni, na singe naxa, “I wule! I ya diin nan faxaxi, n ma diin nan jēne.” E falan ti na kiini mangan yetagi.

²³ Mangan yi a fala, a naxa, “Kedenna a falama, ‘N ma diin nan jēne, i ya diin nan faxaxi,’ bodena a falama, ‘En-en, i ya diin nan faxaxi, n ma diin nan jēne.’”

²⁴ Nayi, a mōn yi a fala, a naxa, “E fa silanfanna ra n xa.” E fa silanfanna ra mangan xa. ²⁵ Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Diin naxan jēne, ε na yisēge a tagi, ε fōxō kedenna so a singen yii, fōxō kedenna fan boden yii.” ²⁶ Nayi, naxanla naxan ma diin yi jēne, na yi kininkinin a diin ma, a yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, diin naxan jēne, ε na so a yii, ε nama a faxa.” Koni boden yi a fala, a naxa, “A mi luma n xa, a mi luma i xa, ε a yisēge.” ²⁷ Mangan yi a fala, a naxa, “Diin naxan jēne, ε na so a singen yii, ε nama a faxa. A tan nan ma dii a ra.”

²⁸ Isirayila birin yi mangana kiti saxin na mē. E gaxu mangan yee ra, amasətə Alaakolonna a yi, alogo a xa kiti kendən sa.

4

Manga Sulemani a kuntigine

¹ Manga Sulemani nan yi mangan na Isirayila birin xun na.

² Kuntigin naxanye yi a wanla ra, ne ni itoe ra:

Asari, Sadəki a dii xemēna,
saraxaraliin nan yi na ra.

³ Elixorefi nun Axiya, Sisaa diine,
səbelitine nan yi ne ra,
Yosafati, Axiludu a dii xemēna,

mangana yenla nan yi na ra,

⁴ Benaya, Yehoyadaa diina,
sofa kuntigin nan yi na ra,
Sadəki nun Abiyatari,
saraxaraline nan yi ne ra,

⁵ Asari, Natan ma diina,
yamana kanne kuntigin nan yi na ra,
Sabudu, Natan ma diina,
saraxaraliin nan yi na ra
e nun mangan kawandi muxuna,

⁶ Axisari,
manga banxin walikene kuntigin nan yi na
ra,
Abadaa dii xemēna Adoniran,
karahan wanle kuntigin nan yi na ra.

⁷ Yamana kan fu nun firin nan yi Isirayila xunna, naxanye yi lan e balon fen manga Sulemani nun a denbayaan birin xa. E birin yi na ligama nēn kike keden jēen bun ma.

⁸ E xinle ni itoe ra:

Xuru a diin nan yi Eframi geya yiren xun na.

⁹ Dekeri a diin nan yi Makasa nun Salabimi nun Beti-Semesi nun Elon e nun Beti-Xanan taane xun na.

¹⁰ Xesede a diin nan yi Arubəti taan xun na, e nun Soko nun Xeferi yamanan birin.

¹¹ Abinadabo a diin nan yi Dərə geya yamanan birin xun na. Sulemani a dii temen Tafata nan yi a naxanla ra.

¹² Axiludu a diin Baana nan yi Taanaki nun Megido taane xun na, e nun Beti-Seyan birin dənaxan Saratan fēma Yesereli bun ma, keli Beti-Seyan yi han Abel-Mehola nun Yokemen.

¹³ Gebere a diin nan yi Ramoti taan xun na Galadi yamanani. Manase a diin Yayiri a taadine yi a yii Galadi yamanani, e nun Arigobi yamanani Basan geyaan fari mənna bəxən fan mōn yi a yii, taa tonge sennin nabilinxin yinne ra naxanye də yi balanxi sulan na.

¹⁴ Axinadaba, Yido a dii xemēn nan yi Maxanayin yamanan xun na.

¹⁵ Aximaasi nan yi Nafatali yamanan xun na. A tan fan Sulemani a dii temen de nan tongo a naxanla ra naxan xili Basamati.

¹⁶ Baana, Xusayi a dii xemēn nan yi Aseri yamanan xun na e nun Beyaloti taana.

¹⁷ Yosafati, Paruyaan dii xemén nan yi Isakari yamanan xun na.

¹⁸ Simeyi, Elaa dii xemén nan yi Bunyamin yamanan xun na.

¹⁹ Gebere, Yuri a dii xemén nan yi Galadi bəxən xun na, e nun Amori manga Sixən nun Basan manga Ogo, ne yamanane.

Yamana kan keden nan yi Yuda yamanan xun na.

²⁰ Yuda nun Isirayila muxune yi wuya han, e yi luxi alo baan jemensinna. E e degema, e min, e sewa.

5

¹ Sulemani mən yi yamanane birin nəxi keli Efirati baan ma han Filisitine yamanani, siga han Misiran danna ra, e yi lu fe mudun na, e lu Sulemani a nəən bun ma a siin sogen birin yi.

² Ləxə yo ləxə Sulemani mako yi donseni itoe nan ma e nun a muxune xa: Murutu lunburunxin kilo wuli solomanaanin nun murutu fujin kilo wuli fu nun solomasəxə³ nun jingē turaxi fu nun jingen məxəjə gbətə e naxanye raba səxə yirene yi e nun xuruse xunxuri kəmə e nun sube gbətəne alo xənla nun bolen nun kulumən nun təxə turaxine.

⁴ A mən yi Efirati baan sogegododena yamanan birin xun na, keli Tifisa taani han Gasa taana, mənne mangane birin yi a nəən nan bun. Bəjəe xunbenla yi a xa yiren birin yi. ⁵ Yuda nun Isirayila kaane, keli Dan ma han Beriseba tonbonna, ne yi makantanna bun, birin yi dəxi a manpa bogi nakəən nun a xədə binle tagi bəjəe xunbenla nin Sulemani a mangayaan sogen birin yi.

⁶ Soo wuli fu nun firin yi Sulemani yii e nun soo sansanna wuli tonge naanin naxanye yi yengə so wontorone bandunjə. ⁷ Yamana kanne yi Manga Sulemani balon nan fenma e nun naxan birin yi e degema a konni, birin yi kike keden nan tongoxi, e yi jəxə sama na xən ma alogo sese nama dasa a ma. ⁸ E yi fama fundenna nun sexən na soo ragine soone nun yengə so wontoro soone xa mangan konni alo yaten naxan yamarixi e ma.

Sulemani a xaxilimayana fe

⁹ Ala yi fe kolonna nun xaxilimaya gbeen fi Sulemani ma, a fe kolonxine yi wuya alo baan jemensinna. ¹⁰ Sulemani a fe kolonna yi gbo sogeteden muxune birin ma kolonna xa e nun Misiran kaane birin ma kolonna xa. ¹¹ A fe kolonna yi gbo dangu muxune birin na, dangu Esira yixətəna nde Etani ra, dangu Heman na e nun Kalikəli nun Darada, Maxoli a diine. A xinla yi xuya ayi a dəxən yamanane birin yi. ¹² A sanda wuli saxan nan sa, e nun beti wuli keden e nun suulun. ¹³ A yi wudine kejəane fala, keli Liban suman wudine ma han hisopi wudi xuridin naxan minima banxi kanken ma. A mən yi subene fan kejəan fala e nun xjline nun bubuseene nun yexəne. ¹⁴ Dununa mangane birin yi muxune rafa sa keli siyane birin yi, alogo e xa Sulemani a fe kolonna rame a xinla ma, bayo e bata yi a xaxilimayana fe me nun.

*Alaa banxin ti feen yi yitən
Taruxune Firinden 2.2-15*

¹⁵ Xurami, Tire mangan yi a walikəne rasiga Sulemani ma, bayo a bata yi a mə, a e bata yi a sugandi mangan na a fafe jəxəni, anu Dawuda yi rafan Xurami ma waxatin birin.

¹⁶ Sulemani yi xəraan nasiga, a xa sa a fala Xurami xa, a naxa, ¹⁷ ‘I a kolon n fafe Dawuda mi nəxi banxin tiyə Alatala xa, a Ala xinla binyama dənaxan yi. Na yi masətə yengəne fe ra, a yaxune naxanye ti a xa han Alatala yi e sa a sanna bun ma.

¹⁸ Iki Alatala, n ma Ala bata matabun fi n ma yiren birin yi, yaxu mi fa n ma, yəgbə mi fa n ma! ¹⁹ N waxi banxin ti feni Alatala xili yi, n ma Ala, alo Alatala a fala n fafe Dawuda xa kii naxan yi, a naxa, ‘N na i ya diin naxan tima mangayani i jəxəni, na nan banxin tima n xinla ra.’ ²⁰ Yamarin fi sənəən muxune xa Liban suman wudine səgən xa. N ma walikəne fama nən i gbeene fema, n yi i ya walikəne saref fi alo i wama a xən kii naxan yi, amasətə i a kolon muxu yo mi en yə naxan nəə wudine səgə alo Sidən kaane.’

²¹ A to Sulemani a falane mə, Xurami yi sewa han, a yi a fala, a naxa, ‘Tantunna Alatala xa to, bayo a bata diin fi Dawuda ma naxan lugoxi xaxinla ra alogo a xa yama gbeen i ito mara!’ ²² Xurami yi yabini

ito rasiga Sulemani ma, a naxa, "N bata i ya xeraan mε. Naxan birin nafan i ma suman wudine nun fofone fe yi, n na ligε i xa. ²³ N ma walikεne e ragodoma nεn sa keli Liban yamanani, e sa e xali foxo igen dε, e yi e raxidi, n yi e rasiga igen xun ma han i denaxan yire bama n xa. Menni, n yi e rafulun, i yi e tongo. N waxi naxan ma i tan yii, i doneen nafa n ma banxi kui kaane ma."

²⁴ Xurami yi suman wudine nun fofone so Sulemani yii alo a yi waxi a xən kii naxan yi. ²⁵ Sulemani tan yi murutun kilo miliyɔn sennin nun oliwi turen litiri wuli solomasexε nan soma Xurami yii a muxune balon na jee yo jee.

²⁶ Alatala yi kolonna fi Sulemani ma alo a fala a xa kii naxan yi. Lanni so Sulemani nun Xurami tagi. Nayi, e firinna birin yi layirin xidi e bode tagi.

Sulemani yi karahan wanle yiton Taruxune Firinden 2.1 nun 2.16-17

²⁷ Manga Sulemani yi karahan walikεne ba Isirayila muxune birin yε, e sigε han muxu wuli tongue saxan. ²⁸ A yi e yi-taxun dəxəde saxan, muxu wuli fu nan yi walima kike kedenna bun Liban yi. Na xanbi ra, ne yi fa e konni wali gbete ra, bodene fan yi siga Liban yi. Nayi, e dəxə yo dəxə e walima kike keden Liban yi, kike firin e konni. Adoniran nan yi kuntigin na karahan walikεne xun na. ²⁹ Goron maxanla muxu wuli tongue solofera nan yi Sulemani yii, e nun gεmε masonla muxu wuli tongue solomasexε geya yireni. ³⁰ Na fari, yamana kanne kuntigin naxanye sugandixi karahan walikεne yamari feene ra, ne sigama han wuli saxan kεmε saxan. ³¹ Mangan yi yamarin fi e xa gεmε masolixi xungbe fajine fen alogo e xa banxin beten sa. ³² Sulemani a walikεne nun Xurami gbeene, e nun Gebala kaane yi gεmε masoli, e wudine nun gεmεne yiton banxin ti feen na.

6

Ala Batu Banxin ti fena Taruxune Firinden 3.1-14

¹ Isirayila kaane mini xanbini Misiran yamanani, na jee kεmε naanin jee tongue solomasexεden nan yi a ra, Sulemani yi

Alatala Batu Banxin ti fəlo, a mangayaan jee naanindena Isirayila xun na Siwi kiken na, naxan findixi jeeen kike firinden na. ² Manga Sulemani banxin naxan ti Alatala xa, na kuyana nəngənna yε tongue sennin, a yigbona nəngənna yε məxəjε, a yiten a yε tongue saxan. ³ Ala Batu Banxin so deen palaan yi kuya nəngənna yε məxəjε, naxan nun banxin yətagini gboon yi lan. A kuyana Ala Batu Banxin de ra nəngənna yε fu.

⁴ Mangan yi foye sode fajine rafala banxin ma. ⁵ A yi kore banxi radigilinxine ti banxin kanken nabilinni, pala gbeen nun pala rajanna ma, a yi konkone ti a rabilinni. ⁶ Kore banxin laberaxini gbona nəngənna yε suulun, a tagixina nəngənna yε sennin, a saxandena nəngənna yε solofera, amasətə banxini gboon mi yi lan a yiren birin yi, alogo xalanbene nama so banxin kankeni. ⁷ A to yi Ala Batu Banxin tima, e gεmε masolixine nan nawali naxanye yi rafalaxi e malanxi denaxan yi. Deəramaan mi rawali, bunbi mi rawali, wuremase yo xui mi mini banxin tideni.

⁸ Kore banxin xurin konkone so deen yi banxin yiifanna nan ma, e yi tema teden nan ma kore banxin tagixini, e nun kore banxi saxandeni. ⁹ Sulemani to yelin Ala Batu Banxin tiyε, a yi a xunna so suman farinne nun suman xalanbene ra. ¹⁰ Kore banxin naxanye birin yi Ala Batu Banxin nabilinx, a yi nəngənna yε suulun dəxə ne birin dε, a yi e nun Ala Batu Banxin nabira e bode ma suman wudine ra.

¹¹ Alatala yi falan ti Sulemani xa, a naxa, ¹² "I Ala Batu Banxini ito tima, xa i sigan ti kiin lanxi n ma tənne ma, xa i n ma sariyane birin suxu, xa i n ma yamarine birin suxu, i yi bira e foxo ra, nayi, n layirin naxan tongoxi i fafe Dawuda xa, n na raka-malima nεn i xa. ¹³ N luma nεn Isirayila kaane tagi, n mi Isirayila rabeninma, n ma yamana."

¹⁴ Sulemani yi yelin Ala Batu Banxin tiyε. ¹⁵ Walikεne yi suman farinne sa banxin kanken kuixine ma, keli bəxəni han kore, a yi wudin sa a kuiin ma, a yi fofə farinne sa banxin lonna ma. ¹⁶ A yi banxin kuiin najanni taxun suman farinne ra keli

bəxəni han kore nəngənna yε məxəjε, a mən findi pala rajanna ra Ala Batu Banxin kui naxan yi xili yire sarjanxi fisamantenna. ¹⁷ Nəngənna yε tonge naanin nan yi Ala Batu Banxin pala gbeen pala rajanna yetagi. ¹⁸ Suman wudin naxan yi banxin kui, ne yi rafalaxi se fuge sawura fajine nun kundi sawurane nan na, sumanna nan yi a birin na, gəmə yo mi yi toma.

¹⁹ Sulemani yi pala rajanni tən Ala Batu Banxin kui alogo a xa Alatalaa Layiri Kankiraan dəxəna. ²⁰ Pala rajanna yi kuya nəngənna yε məxəjε, a yigbona nəngənna yε məxəjε, a yitena nəngənna yε məxəjε. Sulemani yi xəma fajı yilənlənxine sa a ma, a mən yi xəma fajı sa saraxa ganden ma a denaxan nafala suman wudin na. ²¹ A xəma fajı yilənlənxine sa banxin kuiin ma, a yi xəma yələnxənne radangu pala rajanna yetagi, a xəma yilənlənxine sa a ma. ²² A yi xəma fajı yilənlənxine sa banxin birin ma, saraxa ganden naxan yi pala rajanna yetagi, a xəma yilənlənxine sa na ma.

²³ A yi maleka gubugubu kan sawura firin yitən yire sarjanxi fisamantenna kui Oliwi wudin na, e yitena nəngənna yε fu. ²⁴ Maleka sawura singen gubugubu keden yi kuya nəngənna yε suulun, boden fan yi kuya nəngənna yε suulun, keli a gubugubun boden xunna ma sa ti boden xunna ra, nəngənna yε fu. ²⁵ Nəngənna yε fu nan yi maleka sawura firinden fan na. Maleka sawura firinne kuyan nun e kiin birin yi lan. ²⁶ Nəngənna yε fu nan yi maleka gubugubu kan sawura firinne birin yiteen na. ²⁷ Sulemani yi maleka sawurane ti pala rajanna tagini. E gubugubune yi raminixi. A singen gubugubun yi sigaxi han banxin kanken fəxə kedenna, sawura firinden gabutəen fan yi sigaxi han banxin kanken fəxə kedenna bona. E gubugubune xunne yi dəxi e bode ra banxin tagini. ²⁸ Sulemani yi xəma yilənlənxine sa maleka sawurane ma.

²⁹ A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala Ala Batu Banxin kanken nabilinne birin yi, a fanna nun a kuina. ³⁰ A yi

xəmaan sa banxin lonna ma pala firinne birin yi.

³¹ A yi dəen fəxə firin kanna ti pala rajanna ma Oliwi wudine ra, a dəen ti wudine yitaxun dəxə suulun nan na. ³² Oliwi wudin nan yi dəen fəxə firinne ra. A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun jəxənde sawura fajine rafala dəen ma, a yi xəma yilənlənxine sa dəen ma, a mən yi xəmaan sa maleka sawurane nun tugu bili sawurane ma. ³³ A mən yi pala gbeen də ti wudine ligə na kiini Oliwi wudin na, koni dəen ti wudine yi yitaxunxi dəxə naanin nan na. ³⁴ Dəen fəxə firinne birin yi rafalaxi fəfə farinne nan na naxanye yitaxunxi fəxə firin firinna ra. ³⁵ A yi maleka gubugubu kan sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala dəene ma, a yi xəma bənbəxin sa sawurane ma.

³⁶ A mən yi gəmə sansanna bilin saxan nafala, a suman wudin bilin keden sa a fari.

³⁷ A mangayaan jəee naanindeni, Siwi kiken na, e yi Alatala Batu Banxin bətən sa. ³⁸ A mangayaan jəee fu nun kedendeni, Bulu kiken na, naxan findixi jəen kike solomasəxəden na, banxin wanle birin yi jan alo a yi lan kii naxan yi. Sulemani a ti jəee soloferne nan bun.

7

Sulemani a manga banxin tiina

¹ Sulemani mən yi a banxin ti, na bu nən jəee fu nun saxan han a yi a rajan. ² A na banxi singen ti naxan xili Liban Fətənna Banxina, a kuyana nəngənna yε kəmə, a yigbona nəngənna yε tonge suulun, a yitena nəngənna yε tonge saxan, a na ti suman sənbətənna safə naanin fari. Suman xalanbene yi sənbətənne kəe. ³ Banxin kuiin yi xunna soxi suman farinne nan na, e saxi xalanbene ma naxanye yi sənbətənne kəe. Xalanbe tonge naanin e nun suulun nan yi a ra, fu nun suulun safə keden. ⁴ Banxin foye sodene safə saxan nan yi a ra, na foye sodene fan yi yəe rafindixi nən e bode ma saxan saxan.

⁵ Tongon naanin nan yi dəene birin nun e ti wudine ma, e yi yəe rafindixi e bode ma saxan saxan. ⁶ Na xanbi ra, a palaan fələn ti sənbətənne ra naxan kuya yi nəngənna yε

tonge suulun, a yigbona nəngənna yε tongue saxan. Na yε ra a so dεen palaan fan ti sənbətənne ra, a yinbene rafala a ma. ⁷ A yi mangayaan gbede banxin ti, a yi kitin sama denaxan yi naxan xili Kiti Sa Banxina. A yi suman farinne sa banxin kuiin yirene ma, keli bəxəni han banxin kuiin xunna sone.

⁸ A gbee banxina, a yεtεen yi dəxəma denaxan yi, na fan yi ti na kiini yin gbεtε kui, banxin boden xanbi ra. Sulemani yi na banxi sifan fan ti Misiran mangana dii temen xa a naxan tongo a naxanla ra.

⁹ Banxine birin yi tixi gεmε fajni yεbaxine nan na keli a tandem ma han yin gbeena, gεmεn naxanye maligaxi, e bə seraan na, banxin kuiin nun a fanna, keli bəxən ma han a xuntagi. ¹⁰ Banxin bεtεn saxi gεmε xungbe fajne nan na, a gεmεna nde yigbona nəngənna yε fu, ndee nəngənna yε solomasεxε. ¹¹ Banxin yi tixi gεmε xungbe fajne ra naxanye maligaxi, e bə alogo e xa lan e dəxədene ma, e nun suman xalabene. ¹² Gεmε gbeen bilin saxan nan findi yin gbeen sulunna ra, suman wudin bilin keden fan yi sa na fari alo Alatala Batu Banxini sansanna kui xiin tixi kii naxan yi, e nun a so dεen palana.

Sulemani wanla naxanye so Xirami yii Taruxune Firinden 2.10-13

¹³ Manga Sulemani yi xeraan nasiga Tire taani Xirami fəxə ra. ¹⁴ Kaja gilən nan yi Xirami nga ra naxan kelixi Nafatali bənsənni. Tire kaan nan yi a fafe ra, a yi sulan nan nawalima. A yi lugoxi fekolonna nun xaxilimayaan nun lənnin na sulan nawali feen na. A yi fa Manga Sulemani fəma, a a wanle birin kε.

Ala Batu Banxi Sənbətən Firinne Taruxune Firinden 3.15-17

¹⁵ Xirami yi sulan naxulun a sənbətən xungbe firin nafala, e yitena nəngənna yε fu nun solomasεxε, e rabilinna nəngənna yε fu nun firin. ¹⁶ A yi sulan konden firin yəlan, alogo a xa e so sənbətənne xun na, konde singen yitena nəngənna yε suulun, konden firinden yitena nəngənna yε suulun. ¹⁷ A mən yi sulan nafala yaladine ra e nun yələnxənne ra kondene maxidi seen na naxanye yi sənbətənne xuntagi, soloferre konde singen xa, e nun soloferre konden

firinden xa. ¹⁸ A yi girenada wudi bogi sawurane rafala, safa firin nan yi yalane fari naxanye yi sənbətənne kondene maxi-dixi. ¹⁹ Konden naxanye yi sənbətənne xuntagi so dεen palaan kui, ne yi ligaxi alo gabala fugena, e yitena nəngənna yε naanin. ²⁰ Konden naxanye yi sənbətənne firinne xuntagi, ne keden kedenna yi rabilinxi girenada wudi bogi sawura kəmε firin nan na, a xungbe yiren naxanye yi rafalaxi yalaan dəxən. ²¹ A yi na sənbətənne ti Ala Batu Banxin so dε palaan fəma. A yi yiifari ma sənbətənna ti, a xili sa Yakin, a mən yi kəmən ma sənbətənna ti, a xili sa Boosu. ²² Ne kondene yi rafalaxi gabala fuge sawurane nan na. Na kiini Xirami yi yelin sənbətənne rafale.

Ige ramarade gbeena fe Taruxune Firinden 4.2-5

²³ Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nəngənna yε fu, a yitena nəngənna yε suulun. Nəngənna yε tongue saxan lutin nan yi a rabilinjε. ²⁴ Kundine sawurane yi a dε kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nəngənna yε keden yo keden bun. Kundi sawurane yi rafalaxi safa firin nan na, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi keden nan na. ²⁵ Ige ramaraden yi dəxi turaan sawura sulan daxi fu nun firin nan fari, saxan yε rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kəmənna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nən, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma. ²⁶ Yii kuiin yε keden na yi ige ramaraden nabinyen na, a dε kinkin yi rafalaxi alo igelengenna dəna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli tongue solomasεxε jəxən nan yi sama a kui.

Sulan wontorone

²⁷ A yi ige maxali wontoro fu rafala sulan na. E birin kuya nəngənna yε naanin, e yigbona nəngənna yε naanin, e yitena nəngənna yε saxan. ²⁸ Ige maxali wontorone yi rafalaxi i kii nin: Sula falafalane nan yi findixi wontorone gbindin na. Na falafalane yi sətixi sula gbeleməne yi naxanye tixi wontoron tongon naaninna ma. ²⁹ Falafalan naxanye

yi tixi sula gbelemene longonne ra, yatane nun turane nun maleka gubugubu kanne sawurane yi ne ma e nun gbelemene fan ma. Mesemesenne yi e rabilinxi. ³⁰ Sulan nan nafalaxi wontorone birin sanne ra. Na naanin nan yi e bun ma. E soxi sula gbelemen xun na. Ige ramara kundi sula daxin yi rafalaxi e birin kui, e suxi bun ti naanin na, e rafalaxi sula raxulunxin na, e bun ti mesemesenxine labe ra. ³¹ Ige maxali wontoron kui yili digilinxin nan yi rafalaxi a kui naxan yite han nongonna ye keden. Na nan yi findixi ige kundin dɔxɔden na. Kundin dɔxɔden deen digilinna, na yi gbo nongonna ye keden e nun a tagi. Kundin dɔxɔden naxan yi wontoron de kinkin faxa ra, mesemesenne yi rafalaxi ne ma. Na yirene mi yi digilinxsi, tongon naanin nan yi ne ra. ³² Wontorone sanne yi a falafalane bun ma, e soxi sula gbelemene xun na naxanye yi sotixi a bun ma. E sanne yigbona, nongonna ye keden e nun a tagi. ³³ E sanne yi rafalaxi alo yengə so wontorone sanne, e yi seene birin nafalaxi sula raxulunxin nan na. ³⁴ Wontorone birin, a suxu se naanin yi rafalaxi a ma a tongon naanine yi. E nun wontorone yi rafalaxi e bode yi. ³⁵ Wure digilinxina nde yi rabilinxi ige kundi dɔxɔ yinla ma wontorone birin kui, a yikuyena nongonna ye keden. Ige ramara kundin nun a bun tiine nun wontorone kuiin birin yi rafalaxi kedenna nan na. ³⁶ Xirami yi maleka gubugubu kanne nun yatane nun tugu binle sawurane rafala a bun tiine nun a falafalane ma, e xanjie denaxan birin yi e nun a yi e birin nabilin mesemesenne ra. ³⁷ Ige maxali wontorone yi rafalaxi na kii nin, e birin wure siya keden, e birin gbo kii keden, e birin kejna keden.

Taruxune Firinden 4.6

³⁸ Xirami mon yi ige ramara kundin sula daxi fu rafala, e yigbona nongonna ye naanin, litiri wuli keden e nun kemə sennin yi se ne kui. A ige ramara kundi keden dɔxɔ wontorone birin kui. ³⁹ A yi ige maxali wontoron suulun lu Ala Batu Banxin yiifanna ma, a suulun lu a komenna ma. A yi ige ramara se xungbeen ti Ala Batu Banxin yiifanna sogeteden binni a

tongonna ma.

Taruxune Firinden 4.7-5.1

⁴⁰ Xirami to ige ramara seene nun teε ko seene nun goronne rafala, a yi yelin wanle birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa Alatala Batu Banxini:

⁴¹ Senbeten xungbe firin,
e nun e konde firinne e xuntagi alo barama,
e nun yɔlɔnxɔn yalaan naxanye senbetenne kondene maxidi seene ra,

⁴² e nun girenada wudi bogi sawura kemə naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala firinne ma naxanye yi saxi safa firin, e singan e kondene rabilinni e maxidi seen na, konden naxanye yi luxi alo barama,

⁴³ e nun ige maxali wontoro fune nun ige kundine e xun tagi,

⁴⁴ e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,

⁴⁵ e nun goronne nun teε ko seene nun wuli xuya goronne. Xirami muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na. ⁴⁶ Mangan sula raxulunxin nafala na seene ra bɔxɔ kui gexine nan kui, Yurudən baan meremereni Sukɔti taan nun Saratan taan longonna ra. ⁴⁷ Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yaten sulan xasabin kilon mi yi noε kolonje.

⁴⁸ Sulemani mon yi seni itoe birin nafala Alatala Batu Banxin xa, xema saraxa ganden nun buru ralixin xema tabanla ⁴⁹ nun xema kende lenpu dɔxɔ seen naxanye yebaxi suulun fɔxɔ kedenni suulun bode fɔxɔni yire sarijanxi fisamantenna yetagi e nun se fuge fajine sawurane e nun lenpune nun se tongo se xema daxine ⁵⁰ nun goronne nun lenpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa lefane nun wusulan gan se xema daxine nun deen singan se xema daxine yire sarijanxi fisamantenna xa banxin kui e nun Ala Batu Banxin so deen yeteeen xa.

⁵¹ Sulemani a wanle birin nakamali na kii nin Alatala Batu Banxini. Sulemani yi muranne birin sa banxini a fafe Dawuda naxanye rasarijan, gbetin nun xemaan nun se gbeteye. A yi ne ramara Alatalaa banxin nafunle ye.

8

*Layiri Kankiraan fa fena Ala Batu Banxini
Taruxune Firinden 5.2-6.2*

¹ Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bənsən kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan a fəma Yerusalən yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, dənaxan mən xili Siyon. Esiga a ra Ala Batu Banxini.

² Isirayila xəməne birin yi e malan Manga Sulemani fəma, Etanimi kiken na, naxan findixiñən kike solofereden na, sali waxatina.

³ Isirayila fonne birin to fa, saraxaraline yi fa Layiri Kankiraan na. ⁴ E yi Alatalaa Kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sarijanxin naxanye yi a kui. Saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune yi e xali.

⁵ Manga Sulemani nun Isirayila yamaan naxan birin yi malanxi a fəma, e ti Layiri Kankiraan yətagi, e yi yəxəne nun jingene ba saraxan na, naxanye yi wuya han e xasabin mi yi nəe kolonjə. ⁶ Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a fun-funi, banxin yire sarijanxi fisamantenni, maleka sawurane gubugubune bun ma.

⁷ Amasətə maleka sawurane gubugubune yi bandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine xun ma. ⁸ A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sarijanxi fisamantenna yətagi, koni e mi yi toma tandeni. E mən na han to. ⁹ Gəmə walaxa firinne nan tun yi kankiraan kui Musa naxanye sa a kui Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi dənaxan yi, e mini xanbini Misiran yamanani.

¹⁰ Saraxaraline mini yire sarijanxini waxatin naxan yi, kundaan yi Alatalaa banxin nafe. ¹¹ Kundana fe ra, saraxaraline mi yi nəe e wanla rabə, amasətə Alatalaa nərən yi Alatalaa banxin nafexi.

¹² Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa, "Alatala bata a ragidi a xa dəxə kunda yidimixini!"

¹³ N bata banxi fajin ti naxan findima i dəxəden na, i luma dənaxan yi habadan."

Ala Batu Banxin nasarıjan fena

Taruxune Firinden 6.3-11

¹⁴ Mangan yi a yəe rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a duba ne xa. ¹⁵ A yi a fala, a naxa, "Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa, ¹⁶ 'Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini ləxəni Misiran yamanani, n mi taa sugandi Isirayila bənsənne xa, banxin tiye n xinla binya feen na dənaxan yi, koni n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.'* ¹⁷ N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala. ¹⁸ Alatala bata yi a fala n fafe Dawuda xa, a naxa, 'Amasətə i bata wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan. ¹⁹ Koni, i tan xa mi banxin tima, fə i ya dii xəmena, i yətəen naxan sətəxi, na nan banxin tima n xinla binyaden na.'

²⁰ "Alatalaa layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N bata ti n fafe Dawuda jəxəni, n yi dəxə Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala. ²¹ N bata yirena nde yitən kankiraan xa, Alatala layirin dənaxan yi, a naxan yitən e nun en benbane tagi, a to e ramini Misiran yamanani."

Sulemani Ala maxandina

Taruxune Firinden 6.12-40

²² Sulemani yi ti Alatalaa yire sarijanxin yətagi, Isirayila yamaan birin yətagi. A yi a yiine yite kore, ²³ a yi Ala maxandi, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan kore xənna nun bəxə xənna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma i ya walikəne xən naxanye sigan tima i yətagi e bəyən birin na. ²⁴ I bata i ya falan nakamali i ya walikən xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i dəen na, i bata na rakamali i sənbəni to. ²⁵ Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mən xa i ya falan nakamali, i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, 'I jəxə yibiran mi jənənə n yətagi mumə Isirayilaa mangaya gbedəni, fanni i yixətəne n ma kiraan suxuma, e sigan ti n yətagi alo i sigan tixi n yətagi kii naxan yi.' ²⁶ Iki, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa

* **8:16:** Samuyəli Firinden 7.6

na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya walikeen Dawuda xa, n fafe!"

²⁷ "Koni, Ala fa dəxə dunuja yi ba? Hali kore xənna nun a gbona, i mi nəe xanje a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra. ²⁸ Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli mati i ya walikəna maxandi xuine nun a mafanne ra. I tuli mati i ya walikəna mafan xuine nun maxandi xuine ra a naxanye falama i xa to. ²⁹ I yeeen ti banxini ito ra kəeen nun yanyin na, i a fala dənaxan ma, i naxa, 'N xinla luma be nin!' I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikəen naxan tima yireni ito mabinni. ³⁰ I ya walikəen nun i ya Isirayila yamana maxandin nasuxu, e na sali yireni ito mabinni! I yabin ti i dəxədeni kore xənna ma, i mafeluun ti, i yabin ti."

³¹ "Xa muxuna nde a boden hakən tongo, muxune yi a karahan, a xa fa a kəlo i ya yire sarinanxin yetagi banxini ito kui. ³² Nayi, a xuiin name kore xənna ma, i yi fena nde ligi, i yi kitin sa i ya walikəne tagi. Naxan kalan tixi, i na yalagi, i na goronna dəxə a xun ma, i yi tinxindena tinxinyaan yita, i yi a susu a tinxinni."

³³ "A nəe ligə nən yaxun yi i ya Isirayila yamaan nə, bayo e bata i yulubin tongo. Na waxatini, xa e xun xətə i ma, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun xandi i tan xən banxini ito kui, ³⁴ nayi, i xa e xuiin name kore xənna ma, i dija i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa e ra bəxən ma i naxan so e benbane yii."

³⁵ "A nəe ligə nən kore xənna yi balan, tulen mi fa fe mume, e yulubine fe ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yee rafindi be ma, e i xandi, e yi i xinla binya, e xətə e yulubine fəxə ra, bayo i bata e tərə, ³⁶ nayi, i e xuiin name nən kore xənna ma, i dijama nən i ya walikəne yulubine ma e nun i ya yamana Isirayila. I e xaran kira fajin ma e daxa e xa bira naxan fəxə ra. I tulen nafa bəxən fari i naxan soxi i ya yamaan yii."

³⁷ "A nəe ligə nən tərəyana nde fan yi fa, alo fitina kaməna hanma fitina furena yamanani, hanma sansine yi xara hanma e kun hanma tuguminne yi mini hanma sujene hanma yaxuna nde na Isirayila kaane taa makantaxine rabilin yengəni,

gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma fure naxine. ³⁸ Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tərən nun e naxankatan kolonma nən, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni. ³⁹ Nayi, i yi e yabi i dəxədeni kore xənna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran e kəwanle ra, bayo i birin bəjən yi feen kolon, amasətə i tan nan keden pe adamadiine bəjən yi feene kolon. ⁴⁰ Nayi, e gaxuma nən i yee ra waxatin birin yi e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii."

⁴¹ "Xəjən naxan mi findixi Isirayila kaana nde ra, i ya yamana, na fama nən be sa keli yamana makuyeni, i xinla a fe ra, ⁴² bayo muxune a məma nən a i xinla nun i sənben gbo. A na fa salideni banxini ito mabinni, ⁴³ i a yabi kore xənna ma, i dəxədeni. Xəjən naxan birin maxədinma i ma, i xa na so a yii, alogo dunuja siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yee ra, alo i ya yamana Isirayila. E xa a kolon a banxini ito ratinməxi i tan nan xili yi n naxan tixi!"

⁴⁴ "A nəe ligə nən Isirayila kaane yi siga e yaxune yəngədeni i ya yamarin bun. E yi i maxandi, e yee rafindi i ya taa sugandixin ma e nun Alatala Batu Banxin naxan tixi i xa. ⁴⁵ Nayi, i tuli mati kore xənna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne mali."

⁴⁶ "A nəe ligə nən, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama. I ya xələn yitama e ra nən, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso. ⁴⁷ E na tubi i ma na yamanani e konyiyani denaxan yi, e xun xətə i ma e susu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, 'Nxu bata hakən ligi, nxu bata fe naxin ligi,' ⁴⁸ e xətə i ma e bəjən birin nun e niin birin yi e yaxune yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e mayandi xuine rasiga i ma, e yee rafindixi yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yee rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli. ⁴⁹ Nayi, e sanla nun mafanna yabi kore xənna ma i dəxədeni, i fa e mali. ⁵⁰ I ya yamaan mafeluma nən a yulubine ra e nun a fe naxine birin i xili ma. Naxanye e susi konyiyani, i yi e hinanna raso ne yi,

alogo e xa kininkinin e ma. ⁵¹ Amasətə i ya yamaan nan e ra, i gbeena, i e ramini nən Misiran yamanani naxan luxi alo sulun təen[†] naxan wuren naxulunma.”

⁵² “I yeeen xa lu i ya walikəna maxandine ra, e nun i ya yamana Isirayilaa maxandine, alogo i xa nxu yabi nxə maxandine yi waxatin birin. ⁵³ Amasətə i bata nxu ba yamaan bonne birin ye bəxən fari, alogo nxu xa findi i gbeen na, alo i a fala kii naxan yi fata Musa ra, i ya walikəna, i to nxu benbane ramini Misiran yi. I tan Marigina Alatala!”

Dubanyamaan xa

⁵⁴ Sulemani yelin maxandine nun mafanne birin tiyε waxatin naxan yi, a yi keli Alatalaa saraxa ganden yetagi, a yi xinbi sinxi dənaxan yi, a yiine yitexi kore.

⁵⁵ A tixi, a yi duba Isirayila yamaan birin xa a xuini texin na, a naxa, ⁵⁶ “Tantunna xa fi Alatala ma, naxan matabun fi Isirayila ma, a yamana, alo a e tuli sa kii naxan yi. A fala fajin naxanye birin ti fata Musa ra, a walikəna, keden mi luxi a ligataren na.

⁵⁷ Alatala, nxə Ala xa lu en xən alo a lu en benbane xən kii naxan yi, a namañinan en xən mumə, a en nabejin. ⁵⁸ Koni, a xa en bəjən bandun a binni, alogo en xa sigan ti a kiraan birin xən ma. En yi a yamarine nun a tənne nun a sariyane suxu, a naxanye yamari en benbane ma. ⁵⁹ N maxandin naxanye tixi Alatala ma, en ma Ala, ne xa rabira a ma kəeñ nun yanyin na, alogo a xa en mali ləxə yo ləxə, ε tan nun n tan bayo a yamaan nan en na, Isirayila. ⁶⁰ Nanara, dununa siyane birin xa a kolon a Alatala nan Ala ra, a gbətə yo mi na. ⁶¹ Alatala xa lu ε bəjəni, en ma Ala. ε bira a sariyane fəxəra, ε yi a yamarine suxu, alo ε kii naxan yi to.”

Saraxane yi ba Alatala xa

Taruxune Firinden 7.4-10

⁶² Isirayila kaane birin yi fa mangan fema, e yi saraxane ba Alatala xa. ⁶³ Ningewuli məxəjən nun firin e nun yəxəe wuli kəmə məxəjə, Sulemani yi ne kəe raxaba Alatala xa bəjən xunbeli saraxan na. Mangan nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa banxin nabi na kii nin. ⁶⁴ Na ləxəni,

mangan yi sansanna rasarijan Ala Batu Banxin yetagi, a yi saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun bəjən xunbeli saraxa subene turene fi Alatala ma sansanna kui. A na raba mənni nən, bayo saraxa ganden naxan yi rafalaxi sulan na Ala Batu Banxin yetagi, na yi xurun. Saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa subene turene birin mi yi xanjən mənna fari.

⁶⁵ Sulemani yi sanla raba na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni, e yi e malan Alatala yetagi, en ma Ala, xi solofer. Na xanbi ra, e mən yi xi solofer sa na fari, a birin malanxina, xi fu nun naanin. ⁶⁶ Xi solomasəxəde ləxəni, a yi yamaan bejin. E yi duba mangan xa, e siga e konni, e əwaxi e bəjəni fe fajin birin na Alatala naxan nabaxi Dawuda xa, a walikəna, e nun Isirayila a yamana.

9

Ala mən yi mini Sulemani xa

Taruxune Firinden 7.11-22

¹ Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyε waxatin naxan yi, e nun a manga banxina, e nun a wa naxan birin liga feni, ² Alatala mən yi mini Sulemani xa a firindeni, alo a mini a xa kii naxan yi Gabayon taani. ³ Alatala yi a fala a xa, a naxa,

“N bata i ya mafanna nun i ya maxandi xuin nasuxu i naxan nalixi n ma. N bata banxini ito rasarijan i naxan tixi n xili yi habadan. N yeeen nun n bəjən luma nən tixi be ra habadan. ⁴ I tan xa sigan ti fetareyaan nun tinxinyani n yetagi alo i fafe Dawuda. I feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tənne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii. ⁵ Nayi, n na i ya mangayaan nasabatima nən habadan Isirayila xun na, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n naxa, ‘Ibənsənna mi jənəjə i jəxəni Isirayila mangayani habadan.’ ⁶ Koni, xa i tan hanma i ya diine ε xun xanbi so n yi, xa ε mi n ma sariyane nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi ε yii, xa ε siga ala gbətəye batuden, ε xinbi sin e bun ma, ⁷ nayi, n na Isirayila kaane bama nən na bəxəni n naxan soxi ε yii. N na n məma nən n

[†] 8:51: Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.”

batu banxin na, n naxan nasarijan n xinla binyaden na. Na ma, Isirayila findima nən yagi seen nun magele seen na yamanane birin tagi. ⁸ Hali banxini ito to rayabu iki, na waxatini, naxan yo na dangu a fəma, ne kabəma nən, e yi kəntəfili. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’ ⁹ E yabima nən, e naxa, ‘Bayo e bata Alatala rabejin, e Ala, naxan e benbane ramini Misiran yamanani, e yi ala gbətəne xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tərəni itoe birin nafa e ma.’”

Sulemani a wali sifa wuyaxine

Taruxune Firinden 8.1-18

¹⁰ Nee məxəjnen bun ma, Sulemani yi banxi firinni itoe ti, Alatala Batu Banxin nun a manga banxina. ¹¹ Tire manga Xurami bata yi suman wudin nun fəfə wudin nun xəmaan so Sulemani yii, a yi wama naxan yo xən. Manga Sulemani yi taa məxəjne so Xurami yii Galile yamanani. ¹² Xurami yi mini Tire taani taane matodenı Sulemani naxanye soxi a yii. Koni e mi rafan a ma. ¹³ Xurami yi a maxədin, a naxa, “Ngaxakedenna, i taan sifan mundunye soxi n yii be?” A yi e xili sa Kabulu yamanana, na xinla ne xun ma han to.* ¹⁴ Anu, Xurami bata yi xəmaan kilo wuli saxan nasiga Sulemani ma.

¹⁵ Manga Sulemani bata yi karahan wanle yitən lan Alatala Batu Banxin ti feen nun a yetena banxin nun Milo gbingbinna nun Yerusalen yinna ma, e nun Xasori nun Megido nun Geseri taane. ¹⁶ Misiran mangan bata yi fa, a Geseri taan suxu yəngəni, a yi a gan, Kanan kaan naxanye yi dəxi taani, a ne faxa. A mən yi taan sa a dii temen fari siga a xəmətaa ra, Sulemani a naxanla. ¹⁷ Sulemani mən yi Geseri taan ti, a mən yi Beti-Xoron taan laben ti, ¹⁸ e nun Baalati taan nun Tamari taan naxan yamanan tonbon yireni. ¹⁹ A mən yi taa gbətəna ndee ti, a yi balone ramarama dənaxanye yi, e nun yəngə so wontorone nun soone yi luma taan naxanye yi. Sulemani wa naxan birin ti feni Yerusalen taani e nun Liban yamanan nun yire gbətə, a yi yamanan naxanye birin xun na, a yi na birin ti.

* **9:13:** Kabulu maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nəen fa fala “alo sese.”

²⁰ Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune muxu dənxən naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi yamanani. ²¹ E yixətən naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi nə naxanye faxə, Sulemani yi ne findi konyine ra, e na yi han to. ²² Koni, Sulemani mi fa Isirayila kaane ti konyiyaan na, bayo e yi findixi a sofane nan na, e nun a walikəne nun a kuntigine nun a sofa kuntigine, e nun a wontoro ragine nun soo ragine kuntigine. ²³ Sulemani mən yi Isirayila kaan muxu kəmə suulun tonge suulun sugandi naxanye yi a walikəne xun na.

²⁴ Misiran mangana dii temen yi keli Dawudaa Taani, a dəxə manga banxini Sulemani naxan tixi a xa. Na xanbi ra, Sulemani mən yi gbingbinna rafala a banxin nabilinni, a na xili sa Milo.

²⁵ Sulemani yi saraxa gan daxin bama nən sanja ma saxan nəen bun ma e nun bəjəne xunbeli saraxane yire sarijanxini a naxan ti Alatala xa. A mən yi wusulanna ganma nən yire sarijanxin fari naxan yi Alatala yetagi. A yi Ala Batu Banxin nawalima na kii nin.

²⁶ Manga Sulemani yi kunkine yitən Esiyon-Gebere yi, Elati taan dəxən, Gbala Baan də, Edən yamanani. ²⁷ Xurami a kunki ragiin naxanye yi baan kolon, a yi ne rasiga Sulemani a walikəne fəma kunkine kui. ²⁸ E siga Ofiri yamanani, e sa xəmaan kilo wuli fu nun firin tongo, e fa e ra Manga Sulemani xən.

10

Saba Manga Naxanlayifa Sulemani konni

Taruxune Firinden 9.1-12

¹ Saba manga naxanla yi Sulemani mankanna mə Alatalaa fe yi. Nayi a yi fa Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni, a yi maxədin xədəxəne sa a bun ma. ² A yi fa Yerusalen yi e nun a fəxərabira gbeene, nəgəmən naxanye yi latikənənne nun xəma gbegbe maxalima, e nun gəmə fəjni kendəne. A yi siga Sulemani fəma, naxan birin yi a bəjəni, a yi na fala a xa. ³ Sulemani yi a maxədinne birin yabi, sese mi lu mangan mi naxan yəba a

xa. ⁴ Saba manga naxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi, ⁵ e nun donseen naxanye yi a tabanla ra, e nun a rabilinna muxune ti kiine, e nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabəribane, e nun a saraxa gan daxine a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kənən han a yengin yi dasa. ⁶ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Nəndin nan yi a ra n naxan mexi n ma yamanani i kiin nun i ya fekolonna fe yi. ⁷ N mi yi laxi a ra benun n xa fa n yi a to n yəen na. E mi yi a tagiin yətəen falaxi n xa. N naxan birin mexi, i ya fekolonna nun i ya nafulu kanyaan dangu na ra. ⁸ Səwana i ya muxune xa, səwana i ya walikəne xa naxanye i yətagi waxatin birin, naxanye i ya fekolonna raməma. ⁹ Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i ti Isirayila mangan na. Bayo Isirayila rafan a ma habadan, nanara a i findixi mangan na alogo i xa kiti kəndən sa tinxinni.”

¹⁰ A yi xəmaan kilo wuli saxan so mangan yii, e nun latikənən gbegbe nun bəxə bun nafunle. Latikənən fajı mi fa na sənən alo Saba manga naxanla naxan so Manga Sulemani yii.

¹¹ Xurami a kunkin naxanye yi xəmaan maxalima sa keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudi sifan gbegbe ra e nun bəxə bun nafunle keli Ofiri yi. ¹² Manga Sulemani yi santali wudine findi Alatala Batu Banxin bun tiine ra, e nun manga banxin bun tiine. A mən yi na wudina nde rafala maxaseene ra alo kondenne nun bələnnə, maxase maxane xa. Han to, e mi fa santali wudin to fə Isirayila yi na kiini.

¹³ Naxan birin yi rafan Saba manga naxanla ma, a ne maxədin, Manga Sulemani yi ne so a yii. A yətəen yi se gbeteye fi a ma a mangayaan fanni. Na xanbi ra, manga naxanla nun a walikəne yi xəte a yamanani.

Sulemani a nafunle fe

Taruxune Firinden 9.13-28

¹⁴ Xəmaan naxan yi fama Sulemani ma jəε kedenna bun ma, na gboon yi sigə han kilo wuli məxəjə. ¹⁵ Yulaya seene mudun yi saxi na nan fari e nun seen naxanye yi sa

kelima yire gbetene yi e nun Arabune mangane nun yamana kanne yi fama mudun naxanye ra. ¹⁶ Manga Sulemani yi yə masansan wure lefaan xəma daxin xung-been kəmə firin nafala, xəmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na. ¹⁷ A mən yi yə masansan wure lefaan xəma daxin xurin kəmə saxan nafala, xəmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili “Liban fətənna,” a yi sa e sa mənni. ¹⁸ Mangan yi sama jinna rafala manga gbedə gbeen na, a xəma igen sa a ma. ¹⁹ Tede sennin nan yi manga gbedən ma, a faxa binna yi radigilinxi a xanbi ra nən, a yiine yi a fəxə firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fəma. ²⁰ Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin kəmənna ma. Na jəxənna munma liga yamana yo yi. ²¹ Xəmaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xəmaan nan yi Liban fətən banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalan gbetin na, bayo Manga Sulemani waxatini, gbetin mi yi yatəxi sese ra.

²² Kunkin gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasiga baan xun ma Xurami a kunkine fəxə ra. Nee saxan yo jee saxan kunkine yi xətəma nən Isirayila yi, e rafexi xəmaan nun gbeti fixən nun sama jinna nun kudune nun gboxune ra.

²³ Manga Sulemani yi dangu bəxən mangane birin na fata a nafulu kanyaan nun a xaxilimayaan na. ²⁴ Dunuya muxune birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala xaxilimayaan naxan saxi a bəjəni, e xa na ramə. ²⁵ Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xəma daxine nun dugine nun yəngə so seene nun latikənənne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii nin jəε yo jəε.

Taruxune Firinden 1.14-17 nun 9.25-28

²⁶ Sulemani yi yəngə so wontorone nun soone malan, wontoro wuli keden kəmə naanin yi a yii e nun soo wuli fu nun firin, a yi ne lu taane yi a wontorone yi dənaxanye yi e nun Yerusalən yi mangan fəma. ²⁷ Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalən yi alo gəməne, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xədə binla naxan

* **10:25:** Gbaxaloni itoe sətəma soon nun sofanla na diin sətə waxatini naxan yi.

yamanan lanbanni. ²⁸ Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama dənaxanye yi mangan xa. ²⁹ Wontoron naxan yi kelima Misiran yamanani, na yi sarama gbeti gbanan kəmə sennin nan na. Soon tan yi sarama gbeti gbanan kəmə tonge suulun nan na. Na yula kedenne nan mən yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

11

Sulemani a jaxanle

¹ Manga Sulemani naxan Misiran mangana dii temen dəxə, a mən jaxalan xəjə wuyaxi dəxə nən, naxanye yi fataxi Moyaba kaane nun Amonine nun Edən kaane nun Sidən kaane nun Xiti kaane ra. ² Ne yi kelixi siya gbetene nin Alatala a fala Isirayila kaane xa naxanye fe yi, a naxa, “E nama siga e konni mumə, e mi fe ε konni mumə, waxatina nde e ε bənən firifirima nən e alane binni.”* Koni, Sulemani kankan ne nan ma marafanna xən. ³ A yi manga dii temen kəmə soloferə sətə jaxanla ra, e nun konyi jaxalan kəmə saxan a naxanye sətə jaxanla ra.† Na jaxanle yi a bənən maxətə. ⁴ Sulemani fori waxatini, a jaxanle yi a bənən xunsa ala gbetene ma, a bənən birin mi lu Alatala, a Ala xa sənən, alo a fafe Dawuda bənən yi kii naxan yi. ⁵ Sulemani yi Asitarate batu, Sidən kaane ala jaxalanmana, e nun Mələkə, Amonine ala jaxina. ⁶ Sulemani yi fe jaxin ligə Alatala yee ra yi, a mi yi a xuiin suxi alo a fafe Dawuda. ⁷ Nayi, Sulemani yi taan kiden ti geyaan fari Kemosi xa dənaxan Yerusalən yətagi, Moyaba kaane ala, e nun Mələkə, Amonine ala jaxina. ⁸ A yi na ligə a siya gbetə jaxanle birin xa, naxanye yi wusulanə nun saraxan fima e alane ma.

⁹ Nayi, Alatala yi xələ Sulemani ma. Bayo, a bata yi a xaxinla xun xanbi so Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan bata yi mini Sulemani xa sanja yi firin. ¹⁰ Alatala yi a yamarin fi a ma, a nama ala gbetene batu, koni Sulemani mi a xuiin suxu, a yi ala gbetene batu. ¹¹ Alatala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “Bayo i bata a ligə iki,

bayo i mi n ma layirin mafaxaxi, e nun n yamarin naxanye soxi i yii, n mangayaan bama i yii nən, n na a so i ya walikəna nde yii. ¹² Koni i fafe Dawuda a fe ra, n mi tərəyani ito rakamalima i ya siimayani. N mangayaan bama i ya dii xəmən nan yii. ¹³ A yetəna, n mi yamanan birin bama a yii, koni n bənsən keden luma a yii nən, n ma walikən Dawudaa fe ra, e nun Yerusalən ma fe ra, n taan naxan sugandixi.”

Sulemani yaxune fe

¹⁴ Alatala yi Sulemani yaxun nadin a ma, naxan yi xili Xadada, Edən kaan naxan keli Edən mangan bənsənni. ¹⁵ Dawuda Edən yamanan nə waxatin naxan yi, sofa kuntigin Yowaba bata yi te muxu maluxundeni, xəmən naxanye yi Edən yi, a ne birin faxa. ¹⁶ Yowaba nun a sofane lu nən Edən yi kike sennin, alogo e xa banxulanne nun xəməne faxa. ¹⁷ Koni Xadada mən yi banxulan nərəyani. A tan nun Edən kaan naxanye yi a fafe a wanle ra, e nun ne yi e luxun, e siga Misiran yi. ¹⁸ E keli Midiyən yamanani, e siga Paran tonbonni, e Paran muxuna ndee bira e fəxə ra, e fa Misiran yi Misiran mangan fəma. Misiran mangan yi banxin so Xadada yii, a yi a balo, a bəxəne so a yii. ¹⁹ Xadada yi Misiran mangan kənən, han mangan yi a jaxanla xunyən fi a ma, manga jaxanla Tapenesi xunyəna. ²⁰ Tapenesi xunyən yi dii keden sətə Xadada xa, a yi a xili sa Genubati. Tapenesi yi a maxuru Misiran mangana banxini, Genubati yi lu Misiran mangana banxini, mangana diine tagi. ²¹ Xadada to a mə Misiran yi a Dawuda bata yi faxa, e nun sofa kuntigin Yowaba, a yi a fala Misiran mangan xa, a naxa, “A lu n xa xətə n ma yamanani.” ²² Misiran mangan yi a maxədin, a naxa, “I dasaxi nanse ra n fəma be ba? Nanfera i kataxi xətə feen na i ya yamanani?” A yi a yabi, a naxa, “Sese mi dasaxi n ma, koni a lu n xa xətə.”

²³ Ala yi yaxu gbetə rakeli Sulemani xili ma, a xili Reson, Eliyadaa dii xəmən naxan a gi a kanna Hadadeseri, Soba mangan bun. ²⁴ Dawuda Hadadeseri a ganla halagi waxatin naxan yi, Reson bata yi ganla nde

* ^{11:2:} Na feen səbəxi Xərəyaan 34.12 kui. † ^{11:3:} Konyi jaxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sətə a jaxanla ra.

malan a yete xa, a yi naxan xun na. E yi siga Damasi taani, e sa dəxə mənni, e yi Damasi mangayaan tongo. ²⁵ A findi nən Isirayila yaxun na Sulemani a siimayaan birin yi, sa Xadada gbee fe naxine fari. Reson ma mangayani Arami yamanani, a Isirayila rajaxu nən.

Yerobowan ma murutəna

²⁶ Nebati a dii xəmən Yerobowan fan yi murutə mangan xili ma Sulemani a walikəna. Efiramibənsənna nan yi a ra naxan keli Sereda taani. Kaja gilən nan yi a nga ra, a xili Seruya. ²⁷ A murutə mangan xili ma i kii nin. Sulemani yi Milo gbingbinna tima e nun a yi a fafe Dawudaa Taan nabilinna yinna yinla nde yitənma. ²⁸ Na waxatini, foningen wəkilexi fangamaan nan yi Yerobowan na. Sulemani to na banxulanna to wale, a yi a findi Yusufu bənsənna karahan walikəne xunna dəxən na. ²⁹ Ləxəna nde, Yerobowan bata yi mini Yerusalən yi, a yi naralan Nabi Axiya ra kira yi Silo kaana. E firinne yi e danna burunna ra. Doma nənen nagodoxi nabiin ma, ³⁰ Axiya yi na suxu a a yibə dungi fu nun firinna ra. ³¹ A yi a fala Yerobowan xa, a naxa, “Dungi fu tongo i yete xa. Amasətə Alatala, Isirayila Ala naxa, ‘N yamanan bama nən Sulemani yi, n yi bənsən fu so i yii. ³² Koni, bənsən keden luma nən Sulemani yi n ma walikən Dawudaa fe ra, e nun Yerusalən ma fe ra, n taan naxan sugandixi Isirayila bənsənne birin ye. ³³ Amasətə e bata n nabəjin, e yi Asitarate batu, Sidən kaane ala jaxalanmana e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mələkə, Amonine ala. E mi sigan tixi n ma kiraan xən, e mi n nafan feene ligaxi, e mi n ma yamarine nun n ma sariyane suxi, alo a fafe Dawuda a ligi kii naxan yi. ³⁴ N mi yamanan birin bama a yii, amasətə n na a luma nən mangayani a siin birin yi Dawudaa fe ra, n ma walikəna, n naxan sugandixi, naxan n ma yamarine nun n ma sariyane suxu. ³⁵ Koni n sa mangayaan bama nən a dii xəmən yi, n yi bənsən fu so i yii, ³⁶ n bənsən keden luma a dii xəmən yi nən, alogo n ma walikən Dawudaa dii keden xa lu n yetagi mangayani Yerusalən yi, n taan

naxan sugandixi alogo n xinla xa lu na. ³⁷ I tan, Yerobowan, n yamanan soma nən i yii alo i wama a xən kii naxan yi. I findima nən Isirayila mangan na. ³⁸ Xa i tuli mati n ma yamarin birin na, xa i bira kirane fəxə ra n naxanye yitama i ra, xa i n nafan feene liga, xa i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu, alo n ma walikən Dawuda a ligi kii naxan yi, nayi n luma nən i xən. N bata i tuli sa, n na i bənsənne sabatima nən mangayani alo Dawuda gbeene. N na Isirayila bənsən fu soma i yii nən, ³⁹ alogo n xa Dawuda yixətəne rayagi, koni n mi e rayagima habadan.”

⁴⁰ Sulemani yi kata Yerobowan faxa feen na, koni Yerobowan yi a gi, a siga Misiran yi Sisaki fəma, na yamanan mangana, a yi lu na han Sulemani yi faxa.

Sulemani yi faxa

Taruxune Firinden 9.29-31

⁴¹ Sulemani kəwali dənxəne nun a feen naxanye birin ligaxi e nun a xaxili-mayana, ne birin sebəxi a kəwali kədin kui. ⁴² Sulemani jəee tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na Yerusalən yi. ⁴³ A to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma a fafe Dawudaa Taani, a diin Robowan nan ti a jəxəni mangayani.

12

Isirayila kaane yi murutə Robowan ma Taruxune Firinden 10.1-15

¹ Robowan yi siga Siken taani, amasətə Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a findideni mangan na. ² Nebati a dii xəmən Yerobowan yi na xibarun məma waxatin naxan yi, a mən yi Misiran yi, a bata yi a gi a siga dənaxan yi a makuya Manga Sulemani ra, a yi dəxi Misiran nin. ³ E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan fəma, e yi a fala a xa, e naxa, ⁴ “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan goronni ito raylefū nxu xun ma naxan binya nxu tungunna ma alo xun xidi wudin jingen xun ma, nxu tinxi nxu wali i xa.” ⁵ A yi e yabi, a naxa, “E siga, xi saxan na dangu ε fa n fəma.” Yamaan yi siga.

⁶ Manga Robowan yi fonne maxədin naxanye yi a fafe Sulemani fəma a si-imayani, a yi e maxədin, a naxa, “Ə maxadin mundun fima n ma yamanı ito yabin na?” ⁷ Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i a yita e ra to, a i tinxi walideni yamaan xa, xa i e yabi fala fajine ra, e findima nən i ya walikəne ra habadan.” ⁸ Koni, Robowan yi fonne maxadi xuiin nabəjın. A yi fonin-gene maxədin naxanye yi a rabilinxı, a lanfane. ⁹ A yi e maxədin, a naxa, “Muxuni itoe bata n maxədin a n xa goronna ndedi ba e xun ma, n fafe e paxankataxi naxan na alo konyine. Ə n maxadima yabin mundun na n xa a so e yii?” ¹⁰ A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxuni itoe e mawuga nən a i fafe bata e suxu alo konyine, e i maxədinma a i xa na goronna ndedi ba e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa, ‘N yii kirin gbo dangu n fafe tagin na.

¹¹ N fafe bata ə konyiyaan naxədəxə ayi. N tan a raxədəxəma ayi ə ma nən dangu na ra.

N fafe ə paxankata bosaan nan na,
n tan ə paxankatama tanle nan na.’”

¹² Yerobowan nun yamaan birin yi fa Robowan fəma xi saxande ləxəni alo mangana a fala kii naxan yi, a xi saxan na dangu, e fa a fəma. ¹³ Mangan yi yamaan yabi a xədəxən na. Fonne maxadi xuiin naxan fala a xa, a yi na lu na. ¹⁴ A yi falan ti e xa iki fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa,

“N fafe bata ə konyiyaan naxədəxə ayi.
N tan a raxədəxəma ayi ə ma nən dangu na ra.

N fafe ə paxankata bosaan nan na,
n tan ə paxankatama tanle nan na.”

¹⁵ Na kiini mangan mi tin yamaan maxandin na. Alatala yi feene liga na kiini alogo a xa a tulisaan nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xəməna, fata Nabi Axija ra, Silo kaana.

Isirayila yamanani taxun fena

Taruxune Firinden 10.16-19

¹⁶ Isirayila kaane to a kolon a manga mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa, “Sese mi fa en nun Dawuda tagi, en nun Yese a dii xəməni ito mi fa malanxi sese ma. Isirayila muxune, ə xətə ə konni.

I tan, Dawuda yixətəna, iki i yee rafindi i ya yamanan ma.”

E birin yi keli mənni, e siga e konne yi. ¹⁷ Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na.

¹⁸ Nayi, Manga Robowan yi Adoran nasiga naxan yi findixi karahan wanle kuntigin na. Koni Isirayila kaane birin yi a magələn, e a faxa. Manga Robowan yi a mafura tedeni yəngə so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalən yi. ¹⁹ Isirayila kaane murute Dawudaa denbayaan xili ma na kii nin han to.

²⁰ Isirayila kaane birin to Yerobowan xətə feen mə, e yi a xili yamani, e a findi mangan na Isirayila birin xun na. Yuda bənsənna keden peen nan lu Dawudaa denbayaan fəxə ra.

Taruxune Firinden 11.1-4

²¹ Robowan to so Yerusalən yi, a yi Yuda denbayane birin malan e nun Bunyamin bənsənna muxune. Sofa wuli kəmə tonge solomasəxə nan yi na Isirayila yamaan yəngə xinla ma alogo e xa fa e ra Sulemani a dii xəmən Robowan ma nəən bun ma.

²² Koni Alaa falan yi fa sayiba Semaya li, a naxa, ²³ “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xəməna, Yuda mangana, e nun Yuda denbayaan birin nun Bunyamin bənsənna muxune nun yama dənxən birin, i naxa, ²⁴ ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ə nama fa ə Isirayila kaane yəngə, naxanye ə ngax-akedenne ra. Ə tan birin xa xətə ə konni, amasətə feni ito fataxi n tan nan na.’” E yi Alatalaa falan suxu, e yi xətə alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

Yerobowan yulubina

²⁵ Yerobowan yi Siken taan ti Efirami geyaan fari, a yi dəxə na. Na xanbi ra, a mən yi keli mənni, a yi sa Penuyeli taan ti.

²⁶ Yerobowan yi a fala a bəjəni, a naxa, “Iki, yamanan nəə xətə nən Dawudaa denbayaan ma ki fajı. ²⁷ Xa yamaan te Yerusalən yi saraxane badeni Alatala Batu Banxini, yamanı ito bəjə xun xətəma nən a kanna ma, Robowan ma, Yuda mangana. Ə n faxama nən e xətə Manga Robowan ma.”

²⁸ Nayi, mangan yi xaxili fen, a yi jinge dii sawura xəma daxin firin nafala, a yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ə bata bu tə

Yerusalen yi. Isirayila kaane, ε alane ni i ra, naxanye ε raminixi Misiran yamanani.”
29 A na jinge dii sawura keden ti Beteli taani, a yi sa boden ti Dan yi. **30** Na nan findi yulubin sabun na. Yamaan yi siga han Dan yi na jinge dii sawura keden yetag. **31** Yerobowan yi taan kide banxina ndee ti, a yi na kidene kii muxuna ndee sugandi naxanye mi yi kelixi Lewi bənsənni.

32 Yerobowan yi sanla nde yitən kike solomasexəden xi fu nun suulunde ləxəni, sanla naxan maligaxi alo naxan yi ligama Yuda yi. A yetəen yi saraxane rali saraxa ganden fari. A na nan liga Beteli yi, a saraxan ba jinge dii sawurane xa a naxanye rafala, a yi kide kiina ndee sugandi mənne xa a dənaxanye ti taan kidene ra. **33** A yi saraxane rali saraxa ganden fari a naxan yitən Beteli yi, kike solomasexəden xi fu nun suulunde ləxəni, a kiken naxan sugandi a rafanna ra. A yi sanli tən Isirayila kaane xa, a yi te saraxa ganden, a sa wusulanne gan.

13

Sayibana nde yi fa Beteli taani

1 Sayibana nde yi keli Yuda yi, a yi fa Beteli taani Alatalaa yamarin bun ma. Na waxatini, Yerobowan yi tixi saraxa ganden wusulan ganden. **2** Sayiban yi Alatalaa falani ito ti saraxa ganden xa, a naxa, “I tan, Saraxa Gandena! I tan, Saraxa Gandena! I xa a rame Alatala naxan falaxi, a naxa, ‘Dii xəməna nde sətəma nən Dawuda bənsənni, a xilima nən Yosiya. Yosiya taan kiden ki muxune ganma nən i fari naxanye wusulanna ganma i fari iki. A na muxune xənne ganma nən i fari.’ ”* **3** Na ləxən yetəni, a yi taxamasenni ito ti, a naxa, “Alatalaa falan tixi taxamasenni ito nan xən: Saraxa ganden ito yibəma nən, xuben naxan a fari, na yi xuya ayi.”

4 Manga Yerobowan na sayibana falane mə waxatin naxan yi, a naxanye tixi Beteli saraxa ganden xili ma, a yi a yiini bandun saraxa ganden xun ma, a yi a fala, a naxa, “Ε a susu!” Yerobowan a yiin naxan yibandun saraxa ganden xun ma, na yi xara ayi, a mi fa nə a raxətə a ma. **5** Saraxa

ganden yi bə, xuben naxan yi a fari, na yi xuya ayi, alo sayibana a fala kii naxan yi Alatalaa falan xən. **6** Nayi, mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “Alatala mayandi, i ya Ala, i yi maxandin ti n xa, alogo n xa nə n yiin naxətə.” Sayiban yi Alatala maxandi, mangan yi a yiin naxətə, a lu alo a singeni. **7** Mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “En birin xa siga n ma banxini, i yi sa donsena nde don, n yi sena nde fi i ma.” **8** Sayiban yi a fala mangan xa, a naxa, “Hali i ya banxin fəxə kedenna so n yii, n mi sigə. N mi burun donjə mumə, n mi igen minjə mumə yireni ito yi, **9** amasətə yamarini ito soxi n yii Alatalaa falan nan xən, a naxa, ‘I mi burun donjə mumə, i mi igen minjə mumə, e nun i xətəmatən mi xətə kiraan xən i siga naxan xən ma.’ ” **10** A yi siga kira gbatə xən ma, a mi xətə a fa kiraan xən Beteli yi.

Sayibana xurutareyana

11 Nabi xəmə fonna nde yi na naxan yi dəxi Beteli yi. A diine yi fa a fala a xa sayibana naxan birin ligaxi Beteli yi na ləxəni, e nun a falan naxanye ti mangan xa. E to na yəba e baba xa, **12** e baba yi e maxədin, a naxa, “A siga kiraan mundun xən?” A diine a to nən sayibana naxan keli Yuda yi na sigaxi kiraan naxan xən. **13** Nayi, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “Ε sofənli tən n xa.” E yi sofənli tən a xa, a yi te a fari. **14** A yi siga sayibana fəxə ra, a yi sa a li dəxi kondena nde nininna ra. A yi a maxədin, a naxa, “I tan nan sayibana ba, naxan kelixi Yuda yi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra.” **15** Nayi, nabiin yi a fala a xa, a naxa, “En siga n ma banxini, i yi donsena nde don.” **16** Koni sayibana yi a yabi, a naxa, “N mi nəxətə i fəma, n mi soə i konni. N mi burun donjə mumə, n mi igen minjə i xən yireni ito yi. **17** Bayo Alatala bata yi a fala n xa, a naxa, “I mi burun donjə mumə, i mi igen minjə, i mi xətə kiraan xən i fa naxan xən.” **18** Nabi fonna yi a yabi, a naxa, “Nabiin nan n fan na alo i tan, malekan bata falan ti n xa Alatala xinli, a naxa, ‘Fa a ra i fəma i ya banxini, a xa donseen don, a yi igen min.’ ” Koni, na nabiin yi wulen

* **13:2:** Feni ito sa rakamalima Mangane Firinden 23.16 kui.

nan falama. ¹⁹ Sayiban yi xete a fema, a yi burun don, a yi igen mi a banxini.

Sayiban yifaxa

²⁰ Nba, e yi dəxi e dəgedeni waxatin naxan yi, nabi fonna naxan fa a ra banxini, Alatalaa falan yi fa na ma. ²¹ Nabiin yi sənxə sayiban mabinni naxan kelixi Yuda yi, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata murute Alatalaa falan ma, i mi Alatalaa yamarin suxi, i ya Ala, a naxan so i yii. ²² I bata xete, i yi burun don, i yi igen min yireni ito yi, anu Ala na tənna sa i ra nən. Na ma, i faxama nən, i binbin mi maluxunma i benbane gaburun na.’”

²³ E yelin e dəge waxatin naxan yi, e yi igen min, nabiin naxan fa a ra, na yi sofanli tən a xa. ²⁴ Sayiban yi sigama e nun yatan yi naralan kira yi, na yi a faxa. A binbin yi lu saxi kiraan xən, sofanla yi lu a fema, yatan yi lu tixi a binbin xun ma. ²⁵ Muxun naxanye yi danguma, ne yi a binbin to saxi kiraan xən ma, yatan tixi a binbin xun ma. Nabi fonna yi dəxi taan naxan yi e to so mənni, e yi a yeba mənni. ²⁶ Nabiin naxan siga sayiban fəxə ra kira tagi, na to a mə, a yi a fala, a naxa, “Sayiban naxan murute Alatalaa yamarin ma, nanara, Alatala bata a so yatan yii, a yi a yibə, a faxa, alo Alatala a fala a xa kii naxan yi.” ²⁷ Nayi, a yi a fala a diine xa, a naxa, “E sofanli tən n xa.” E yi a yitən a xa. ²⁸ Nabiin yi siga. A yi binbin li saxi kiraan xən, sofanla nun yatan tixi binbin xun ma. Yatan mi binbin don, a mi sofanli bo. ²⁹ Nabi fonna yi sayiban binbin tongo, a yi a sa sofanla fari, a yi a xali taani, a yi a wuga, a maluxun. ³⁰ A yi a binbin sa a yete gaburun na, e yi a wuga, e yi a fala, e naxa, “Ngaxakedenna!” ³¹ A maluxun xanbini, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “N na faxa, sayiban maluxunxi gaburun naxan na, e yi n maluxun mənni, e yi n xənne sa a xənne dəxən. ³² Amasətə a yi falan tima Alatala xinla nin naxan nakamalima Betəli saraxa ganden xili ma e nun taan kide banxine Samari taane yi.”

³³ Na feen dangu xanbini, Yerobowan mi xete a fe naxi kiraan fəxə ra mumə. A mən yi siga kide kiine sugandə taan kidene xa, naxanye birin yi waxy a xən e xa findi a ra. ³⁴ Na nan findi yulubin sabun na

Yerobowan ma denbayaan xa, nanara e raxəri e jan bəxə xənna fari.

14

Yerobowan ma mangayaan nənna

¹ Na waxatini, Abiya, Yerobowan ma dii xəmən yi fura. ² Yerobowan yi a fala a naxanla xa, a naxa, “Keli, i maxidi alo muxu gbətə alogo e nama a kolon a n ma naxanla nan i ra, i siga Silo taani. Nabi Axiya mənni, a tan nan a fala n xa a n findima nən yamani ito mangan na. ³ I buru fu tongo, e nun dōnsena nde, e nun kumi kundi keden, i sa so a konni, naxan diin sətəma, a na falama nən i xa.” ⁴ Yerobowan ma naxanla yi na liga, a yi keli, a siga Silo yi, a so Axiyaa banxini.

Axiya mi yi fa nəe seen toe, amasətə a bata yi fori. ⁵ Alatala bata yi a fala Axiya xa a Yerobowan ma naxanla fama nən a maxədindeni a diina fe ra, amasətə a mi yalan. ⁶ Naxanla maso dəen na waxatin naxan yi, Axiya yi a san xuiin mə, a yi a fala, a naxa, “So, Yerobowan ma naxanla, nənfera i waxi i yete findi feni muxu gbətən na? A na liga ki yo ki xibaru naxin nan n yii i xa. ⁷ Siga, i sa a fala Yerobowan xa a Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i tongoxi nən yamani ito muxune tagi, n yi i dəxə n ma yamanana Isirayila xun na, ⁸ n yi mangayaan ba Dawudaa denbaya yii, n yi a so i yii. Koni, i mi lu alo n ma walikeen Dawuda. A tan n ma yamarine suxu nən, a sigan ti n fəxə ra a bənən birin na, naxan fan n yee ra yi, a na liga. ⁹ I fe naxin ligama dangu naxanye birin fa i yee ra, i bata n naxələ amasətə i bata ala xəjənə rafala, i yi suxurene yəlan wure raxulunxine ra, i yi n nawoli ayi i xanbi ra. ¹⁰ Nanara, n tərən nafama nən Yerobowan ma denbayaan ma, Yerobowan gbeen naxan birin na, n na a raxərima nən bəxən fari, konyi nun xərəna Isirayila yi. N Yerobowan ma denbayaan makəma nən alo janama, han a yi jan fefe. ¹¹ Yerobowan ma denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa burunna ra, xəline nan ne donma. Amasətə Alatala bata falan ti! ¹² I tan, keli, i siga i ya banxini. I nən fa i sanna ti i ya taani, i ya diin faxama

nən. ¹³ Isirayila kaane birin a wugama nən, e yi a maluxun, amasətə a keden peen nan Yerobowan ma denbayaan muxun na naxan sama gaburun na, amasətə na kedenna nan Yerobowan ma denbayani Alatala fe fajin toxi naxan yi, Isirayilaa Ala. ¹⁴ Alatala mangana nde dəxəma nən Isirayila xun na naxan Yerobowan ma denbayaan naxərima. Na ləxən nan a lixi to! ¹⁵ Nayi, Alatala Isirayila muxune yihadima nən, e yimaxama nən alo gbalan naxanye xuden də, a yamana fajini ito talama nən Isirayila kaane yii a naxan so e benbane yii. Alatala yi e raxuya ayi han Efirati baan kidi ma, amasətə e bata gbindonna bitin Asera kiden na, e yi Alatala raxələ. ¹⁶ A Isirayila rabeñimma nən Yerobowan ma yulubine fe ra e nun Yerobowan Isirayila tixi naxan liga ra.”

¹⁷ Yerobowan ma naxanla yi keli, a siga. A yi sa so Tirisa taani, a tima so dəen na, din yi faxa. ¹⁸ E yi a maluxun, Isirayila birin yi a wuga, fata Alatalaa falan na a naxan ti Nabi Axiya xa, a walikəna.

¹⁹ Yerobowan kewali dənxəne, a yəngən so kii naxan yi, a mangayaan ligakii naxan yi, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ²⁰ A faxə, a bata yi jee məxəjən nun firin ti mangayani, a dii Nadaba nan ti a jəxəni.

Robowan

Taruxune Firinden 12.13-14

²¹ Sulemani a dii xəmən Robowan mangayaan ligakii naxan yi. A findi mangan na a jee tonge naanin e nun kedenden nan ma. A yi mangayaan ligakii fu nun solofer Yerusalən yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bənsənne birin xa alogo a xinla xa lu na. A nga yi xili Nama, Amonina.

²² Yuda kaane yi fe jaxin ligakii Alatala yee ra yi. Alatala yi xələ lan e yulubine ma e benbane munma yi naxan jəxəndən ligakii singen. ²³ E fan yi taan kidene yəlan, e kide gəməne ti, e Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene birin bun. ²⁴ Kide ki xəmən yalundene yi lu yamanani. Alatala siyaan naxanye birin

kedi a yi e dəxəden so Isirayila yii, Isirayila kaane yi ne raliga e kewali xəsixine birin yi.

Taruxune Firinden 12.1-12

²⁵ Robowan ma mangayaan jee suuldeni, Misiran manga Sisaki yi keli Yerusalən xili ma. ²⁶ A yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A na yee masansan wure lefa xəma daxine birin tongo Sulemani naxanye rafala. ²⁷ Nayi, e jəxə yibirana, Manga Robowan yi yee masansan wure lefa sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin dəne kantanma, a yi a taxu ne kuntigine ra. ²⁸ Waxatin birin, xa mangan yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi yee masansanne xalima nən, na xanbi ra, e mən yi xətə e ra e kantan ti banxini.

Taruxune Firinden 12.15-16

²⁹ Robowan kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui.

³⁰ Yengen lu nən Robowan nun Yerobowan tagi yee.

³¹ Robowan to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. Amonin nan yi a nga ra, a yi xili Nama. Robowan ma diina Abiyan nan ti a jəxəni.

15

Abiyan, Yuda mangana

Taruxune Firinden 13.1-3

¹ Nebati a dii xəmən Yerobowan mangayaan jee fu nun solomasəxəden na, Abiyan yi findi mangan na Yuda xun na.

² A yi mangayaan ligakii Yerusalən yi jee saxan. A nga yi xili Maka, Abisalon ma dii teməna. ³ Abiyan yi yulubin birin ligakii a fafe naxanye sifaye ligakii yee ra, a mi Alatala xanu a bəjən ma feu, a Ala, a benba Dawuda bəjən yi kii naxan yi.

⁴ Alatala, a Ala yi dii xəmən keden fi a ma naxan luma a jəxəni alogo mangana denbayaan nama jən e nun mən Yerusalən xa lu yamanan manga taayani, koni a na ligakii Dawuda nan ma fe ra. ⁵ Bayo, naxan fan Alatala yee ra yi, Dawuda na ligakii nən, a mi a xun xanbi so a yamari yo yi a siimayaan birin yi, ba Xiti kaan Yuriya fe ra. ⁶ Yengen

lu nən Robowan nun Yerobowan tagi, a siimayaan birin yi.

Taruxune Firinden 13.22-23

⁷ Abiyan kewali dənxene, e nun a naxan birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui. Yengen so nən Abiyan nun Yerobowan tagi. ⁸ Abiyan to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani, a dii xəməna Asa nan ti a jəxəni.

Asa, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 14.1-2

⁹ Yerobowan ma mangayaan jəeə məxəjədena Isirayila xun na, Asa yi findi mangan na Yuda yi. ¹⁰ A jəeə tonge naanin e nun keden nan ti mangayani Yerusalən yi. A mame yi xili Maka, Abisalon ma dii temena. ¹¹ Naxan fan Alatala yee ra yi, Asa yi na liga, alo a benba Dawuda. ¹² A kide kii xəmə yałundene ba nən yamanani, a benbane suxuren naxanye birin nafala, a yi ne birin nələ ayi.

Taruxune Firinden 15.16-18

¹³ Hali a mame Makaa naxalan mangaya tiden ba nən a yii, amasətə a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi a kiden kala, a yi a gan Kedirən lanbanni. ¹⁴ Koni taan kidene mi raxəri mumə, hali Asa bəjən birin to lu Alatala xa a siimayaan birin yi. ¹⁵ A fafe seen naxanye fi Ala ma, a yi ne nun a gbeene maxali Alatala Batu Banxini, gbeti fixən nun xəmaan nun muranna sifa wuyaxi.

Taruxune Firinden 16.1-6

¹⁶ Yengen lu nən Asa nun Isirayila manga Basa tagi e siimayaan birin yi. ¹⁷ Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan sənbə so alogo a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi. ¹⁸ Gbeti fixən nun xəmaan naxan birin yi luxi Alatalaa nafulu ramaraden nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne birin tongo, a yi ne so a walikəne yii, e yi ne xali Arami manga Ben-Hadada yee ra, Tabirimor ma dii xəməna, Xesiyon mamandenna, naxan yi dəxi Damasi taani. E xa a xərani ito yiba a xa, ¹⁹ e naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata fa xəmaan nun gbeti fixən na i xa. Nayi, sa layirin kala ε nun Isirayila manga Basa tagi, alogo a xa a

makuya n na.” ²⁰ Ben-Hadada yi tin Manga Asa fala xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a yi Iyon yənge e nun Dan nun Abeli-Beti-Maka nun Kinereti yamanan birin e nun Nafatali yamanan birin. ²¹ Basa to na mə, a yi ba Rama taan tiyə, a yi lu Tirisa taani. ²² Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, muxu yo gbee mi ba a yi, alogo e xa gəməne nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sənbə so feen na, Manga Asa yi ne rawali Geba taan tideni Bunyamin yi e nun Misipa taana.

Taruxune Firinden 16.11-17.1

²³ Asa kewali dənxene, a wəkilən birin e nun a naxan birin liga, a taan naxanye ti, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui. A siimayaan nəjanna ra, furena nde yi a sanne susu. ²⁴ Asa to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma a benba Dawudaa Taani, a diin Yosafati nan ti a jəxəni.

Nadaba, Isirayila Mangana

²⁵ Yerobowan ma dii xəmən Nadaba yi findi mangan na Isirayila yi, Manga Asaa mangayaan jəeə firinden Yuda yi. Nadaba yi jəeə firin nan ti mangayani Isirayila xun na. ²⁶ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a na liga nən, a yi sigan ti alo a fafe naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, a fan yi na yulubi kedenna liga. ²⁷ Nayi, Axiyaa dii xəmən Basa, keli Isakari bənsənni, na yi yanfan so mangan ma. Na waxatini, Nadaba nun Isirayila ganla dəxi Gibətən taani, Filisitine dənaxan yi, Basa yi Manga Nadaba faxa. ²⁸ Na liga Asaa mangayaan jəeə saxanden nin Yuda yi. Basa yi mangayaan tongo. ²⁹ A to findi mangan na, a yi Yerobowan ma denbayaan birin faxa. Hali kedenna, a mi a lu a nii ra. E birin yi raxəri fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikəna Axiya xən, Silo kaana. ³⁰ Na birin liga nən bayo Yerobowan bata yi yulubine liga e nun a mən yi Isirayila kaane birin nadin yulubin ligən ma, nanara Alatala, Isirayila Ala yi xələ han!

³¹ Nadaba kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui. ³² Yengen so nən Yuda Manga Asa nun Isirayila Manga Basa tagi e siimayaan birin yi.

Basa, Isirayila Mangana

³³ Asaa mangayaan *ŋee* saxanden Yuda xun na, Basa, Axiyaa dii *xemēn* yi findi Isirayila birin mangan na Tirisa taani, a yi mangayaan liga *ŋee* *moxjēn* nun naanin. ³⁴ A yi fe *naxin* liga Alatala *yee* ra yi. A yi sigan ti a *naxin* na alo Yerobowan, naxan Isirayila yamaan ti yulubi ligan ma.

16

¹ Alatala yi falan ti Nabi Yehu xa, Xanani a dii *xemēn*, alogo a xa falani ito ti Basa xili ma, ² a naxa, “N na i rakelixi burunburunna nin, n yi i findi n ma yamana Isirayila mangan na. Koni bayo ibata sigan ti Yerobowan ma kiraan xən, i yi n ma Isirayila yamaan ti yulubin ma, e yi n *naxələ* e yulubine fe ra, ³ nanara, n na ε *raxərima* *nən*, i tan nun i ya denbayana, n na ε *ligama* *nən* alo Nebati a dii *xemēn* Yerobowan ma denbayana. ⁴ I ya denbayaan muxu yo faxa taani barene nan na donma, naxanye na faxa burunna ra, xəline yi ne don.”

⁵ Basa kewali *dənxəne*, a naxan liga, a *wəkiləna*, ne *səbəxi* Isirayila mangane taruxu kedine kui. ⁶ A to faxa, e yi a maluxun Tirisa taani, a dii *xemēn* Ela nan ti a *ŋəxəni*. ⁷ Nba, Alatala a falan naxan ti Basa nun a denbayaan xa na kii nin fata Nabi Yehu ra, Xanani a dii *xemēn*, na masətə bun firin nan xən. A singena, naxan mi rafan Alatala ma, Basa nun a denbayaan na liga *nən*, e a *raxələ* e hakene ra, alo Yerobowan nun a denbayana. A firindena, Basa Yerobowan ma denbayaan naxəri *nən*.

Ela, Isirayila mangana

⁸ Asaa mangayaan *ŋee* *moxjēn* nun sennindena Yuda xun na, Basaa dii *xemēn* Ela yi findi mangan na Isirayila xun na, a yi mangayaan liga Tirisa taani *ŋee* firin.

⁹ A walikəen Simiri, yəngε so wontorone *fəxə* kedenna kuntigin yi yanfan so a ma. Na waxatini, Ela yi Tirisa taani, a yi a minma dələtəyani, a yi Arasaa banxini, manga banxin kuntigina Tirisa yi. ¹⁰ Simiri yi fa, a yi Ela faxa, na liga Asaa mangayaan *ŋee* *moxjēn* nun solofereden nin Yuda yi. Simiri yi mangayaan tongo. ¹¹ A to findi mangan na a *dəxə* mangayaan *gbedəni*, a yi Basaa denbayaan birin naxəri, a mi *xemē*

yo lu a nii ra a ngaxakedenne nun a lanfane ye. ¹² Simiri yi Basaa denbayaan birin halagi, fata Alatala ra a falan naxan ti Basa xili ma Nabi Yehu xən, ¹³ na masətə Basa nun a dii *xemēn* Ela yulubine nan xən e naxanye liga e nun e Isirayila ti naxanye liga fe ra, e Alatala *raxələ* suxure fufafune ra, Isirayilaa Ala.

¹⁴ Ela kewali *dənxəne*, a naxanye birin liga, ne *səbəxi* Isirayila mangane taruxu kedine kui.

Simiri, Isirayila Mangana

¹⁵ Asaa mangayaan *ŋee* *moxjēn* nun soloferedeni Yuda yi, Simiri yi findi mangan na Isirayila yi, a yi xi solofera ti mangayani Tirisa taani.

Isirayila ganla yi yitənxı Gibetən taan xili ma, Filisitine dəxi dənaxan yi. ¹⁶ Sofane yi a me a Simiri bata yi yanfan so mangan ma a yətəen bata a faxa. Mafuren, Isirayila kaane birin yi lan a ma sofane daaxan kui, e yi kuntigina Omiri sugandi Isirayila mangan na. ¹⁷ Nayi, Omiri nun a ganla birin yi keli Gibetən taani, e yi sa Tirisa taan nabilin yəngəni. ¹⁸ Simiri to a to a taan bata yi suxu, a sigma manga banxini, a manga banxin gan a xun ma. A faxa na kii nin ¹⁹ a yulubine fe ra a fe *naxin* naxanye liga Alatala *yee* ra yi, a fe *naxin* liga alo Yerobowan, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

²⁰ Simiri kewali *dənxəne*, e nun a yanfan naxan so, ne *səbəxi* Isirayila mangane taruxu kedine kui.

²¹ Nayi, Isirayila yamaan yi taxun firinna ra. Yamaan *fəxə* kedenna yi waxi Tibini, Ginati a dii *xemēn* nan findi fe yi mangan na, *fəxə* kedenna boden yi waxi Omiri nan xən. ²² Naxanye yi Omiri *fəxə* ra ne yi nəɔn sətə Ginati a diin Tibini *fəxərabirane* ma. Tibini yi faxa, Omiri yi lu mangayani.

Omiri, Isirayila mangana

²³ Yuda Manga Asaa mangayaan *ŋee* tonge saxan e nun kedenna Yuda xun na, nayi Omiri yi findi Isirayila mangan na. A *ŋee* fu nun firin nan ti mangayani Isirayila xun na. A *ŋee* sennin singe liga Tirisa taani.

²⁴ Omiri yi Samari geyaan sara Semeri ma gbeti fixən kilo tonge solofera ra, a taan ti na geyaan fari, a yi a xili sa Samari, fata Semeri xinla ra, geyaan kanna.

²⁵ Naxan naxu Alatala yee ra yi, Omiri yi na liga dangu naxanye birin bata yi dangu.

²⁶ A fe naxin liga alo Nebati a dii xemén Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulu-bin ma. E yi Alatala, Isirayilaa Ala raxələ suxure fufafune fe ra.

²⁷ Omiri kewali dənxəne, a naxanye liga, a wəkiləna, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui. ²⁸ Omiri to faxa, e yi a maluxun Samari taani, a dii xemēna Axabi nan ti a jəxəni.

Axabi, Isirayila mangana

²⁹ Manga Asaa mangayaan jee tonge saxan e nun solomasexədena Yuda xun na, Axabi, Omiri a dii xemén yi findi Isirayila mangan na, a yi jee məxəjən nun firin ti mangayani Isirayila xun na Samari taani.

³⁰ Koni naxan mi rafan Alatala ma, Omiri a diina Axabi yi na liga dangu manga singene birin na. ³¹ Axabi yi dangu Nebati a dii xemén Yerobowan na yulubini. A yi Yesabele tongo naxanla ra, Etabaali a dii temena, Sidən kaane mangana. Axabi yi tubi Baali suxuren ma, a yi a xinbi sin a yetagi. ³² A yi saraxa gandena nde rafala Baali xa Baali batu banxin kui a naxan ti a xa Samari taani, ³³ Axabi mən yi Asera kide gbindonna bitin. Axabi mən yi a naxin liga dangu Isirayila mangane birin na naxanye dangu a yee ra, a yi Alatala raxələ, Isirayilaa Ala.

³⁴ Axabi waxatini, Beteli kaan Xiyele mən yi Yeriko taan ti. Koni Nunu a diin Yosuwe dangan naxan ti fata Alatala ra, na yi raka-mali. Xiyele yi bənə a dii xemē singena Abiramı yi, a to taan ti fələ. A bənə a bolokadaan Segubu yi, e to taan so dəne ti.*

17

Nabi Eli

¹ Xemēna nde yi na naxan yi kelixi Tisibi taani Galadi yamanani, a xili Eli, na yi a fala Axabi xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan ma walike n na, xiila mi səjəe famatəni itoe yi, tule mi fə, fə n na a yamari.” ² Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, ³ “Keli be, i siga sogeteden binni, i luxun Keriti xuden dəxən,

naxan Yuruden baan sogeteden binni. ⁴ I luma nən xude igen minjə, n yi xaxane yamari e xa fa donseen na i xa.” ⁵ Alatala naxan fala Eli xa, a na liga, a sa dəxə Keriti xuden de Yuruden baan sogeteden binni.

⁶ Xaxane yi fama burun nun suben na xətənna nun jinbanna ra, a lu xude igen minjə. ⁷ Koni waxatidi to dangu, xuden yi xara, amasətə tule mi fa yamanani.

Eli Sarepata taani

⁸ Nayi, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, ⁹ “Keli i siga Sarepata taani, Sidən dəxən, i sa dəxə na. N bata kaja giləna nde yamari a xa i balo.” ¹⁰ A yi keli, a siga Sarepata yi. A yi taan so dəen lima, kaja giləna nde yi mənni yege fendeni. A yi a xili, a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, siga, i sa igedina nde ba n xa alogo n xa n min.” ¹¹ Naxanla yi siga, a sa igen ba. Eli mən yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, fa buru dungina nde ra n xa i yiin kui.” ¹² Naxanla yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, i ya Ala. Buru mi n yii, murutu fujin ligaseen yə keden peen nan n yii goronni e nun turen siyadi fəjən kui. Nyegen fenma na nan ma, n sa na rafala nxu nun n ma dii xemēn xa, nxu a don, na xanbi ra nxu faxa.” ¹³ Eli yi a fala naxanla xa, a naxa, “I nama gaxu sənən, sa, a liga alo i a falaxi kii naxan yi. Koni buru dungidi rafala n xa singen, i fa a ra n xən, na xanbi ra i yi nde rafala i yəte xa e nun i ya dii xemēna. ¹⁴ Amasətə Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Murutun naxan goronna kui na mi jənə mume e nun turen sa fəjən mi kui gele mume, han Alatala tulen nafama bəxən fari ləxən naxan yi.’ ” ¹⁵ Naxanla yi siga. Eli naxan falaxi, a yi na liga. Nayi, donseen yi lu a yee waxati xunkuye, a tan nun a dii xemēn xa, e nun Eli fan. ¹⁶ Murutun naxan yi goronna kui, na mi jən mume! Ture fəjən fan mi kui geli na waxatini mume, fata Alatalaa falan na Eli naxan ti.

Eli yi diin nakeli sayani

¹⁷ Na feene dangu xanbini, kaja giləna, banxi kanna dii xemēn yi fura, a furen sənben yi gbo ayi han a faxa. ¹⁸ Nayi, naxanla na yi a fala Eli xa, a naxa, “Nan-

* **16:34:** Na feen səbəxi Yosuwe 6.26 kui.

fa i tan nun n tan tagi, Alaa muxuna? I faxi n konni Ala rakolondeni n yulubine nan ma ba alogo n ma diin xa faxa?” ¹⁹ Eli yi a yabi, a naxa, “I ya dii xemēn so n yii.” A yi a tongo a nga yii, a te a ra sangansoon koe ra, a yi yigiyaxi dēnaxan yi, a yi a rasa a saden ma. ²⁰ A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n ma Ala, i fe naxin nabē kaja gilēni ito ra ba, n yigiyaxi naxan konni, i yi a dii xemēn faxa?” ²¹ Eli yi a sa diin fari sanja yi saxan, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, “Alatala, n ma Ala, n bata i mafan diini ito niin bira ayi.” ²² Alatala yi Eli a maxandin yabi. A yi dii niin bira ayi, a yengi. ²³ Eli yi diin tongo, a siga a ra labe ra banxini, a yi a so a nga yii, a naxa, “A mato, i ya dii jnejne.” ²⁴ Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon sōnōn a Alaa muxun nan i tan na, e nun Alatalaa falan naxan i de, jōndin na a ra.”

18

Eli nun Abadi

¹ Waxati xunkuye to dangu, tule fatareyaan jee saxandeni, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, “Siga, i sa ti Manga Axabi yetagi, amasōtō n tulen nafama nēn bōxō xaren fari.” ² Eli yi siga alogo a xa sa ti Axabi yetagi.

Fitina kamēn yi gbo Samari taani. ³ Axabi yi Abadi xili, a banxi kuntigina. Koni Abadi yi gaxu Alatala yee ra han! ⁴ Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi, Abadi yi nabi kēmē tongo, a yi e luxun tongue suulun suulun yeeen ma faran firin na, a yi e baloma igen nun burun na dēnaxan yi. ⁵ Axabi yi a fala Abadi xa, a naxa, “Siga yamanan tigine birin yi e nun xudene yi, yanyina nde sexena nde toma nēn na yi, alogo en yi en ma soone nun gbaxalone* niin nakisi, en hayu mi fa luma sube faxa feen ma sōnōn.” ⁶ E yi yamanani taxun e ra, a yisiga xinla ma, Axabi kedenna yi siga kira keden xōn, Abadi fan kedenna yi siga kiraan boden xōn.

⁷ Abadi mōn yi kira tagi singen, Eli yi fa a ralan. Abadi to a kolon, a xinbi sin a yetagi, a yetagi yi lan bōxōn ma, a yi a fala a xa, a

naxa, “Itan na a ra ba, n kanna Eli?” ⁸ A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra. Siga, i sa falan ti i kanna xa, i naxa, ‘Eli be.’ ” ⁹ Abadi yi a maxōdin, a naxa, “N hakēn mundun ligaxi, alogo i xa n tan, i ya walikēen so Axabi yii, a xa n faxa?” ¹⁰ N bata n kōlō habadan Alatala yi, siya mi na, yamana mi na, n kanna mi xeraan nasigaxi dēnaxan yi i fendeni, e na a fala a xa, a i mi na yi, a yi yamanan nun siyaan nakōlōma nēn xa e mi i toxi. ¹¹ Iki, i bata yamarin fi n ma a n xa sa a fala n kanna xa a Eli be. ¹² Nayi, n na keli i fēma, Alatalaa Nii Sarjanxina i xalima nēn yire gbētē yi, n mi dēnaxan kolon. N na sa Axabi rakolon, a mi i to, a n faxama nēn. Anu Alatala batu muxu kēndēn nan n na xabu n ma dii jōreyani. ¹³ E mi yi a fala i xa nun, n kanna, n naxan naba Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi? N nabi kēmē tongo nēn n yi e luxun tongue suulun suulun yeeen ma faran firin na, n yi e baloma igen nun burun na dēnaxan yi. ¹⁴ Awa, iki, i a falama n xa a n xa a fala n kanna xa a Eli be yi. A n faxama nēn!” ¹⁵ Koni Eli yi a yabi, a naxa, “N bata n kōlō habadan Alatala yi, Alatala Sēnbēn Birin Kanna, n naxan batuma, n bata i xaxili ragidi, to yeteni n tima nēn Axabi yetagi.”

Eli nun Axabi

¹⁶ Abadi yi siga Axabi ralandeni, feen naxanye danguxi, a ne yeba a xa. Axabi yi siga Eli yetagi. ¹⁷ Axabi to Eli to tun, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, i tan naxan tōrōyaan nafaxi Isirayila ma?” ¹⁸ Eli yi a yabi, a naxa, “N mi Isirayila tōrē mumē! I tan nun i ya denbayaan na a ra, amasōtō e bata tondi Alatalaa yamarine suxe, ε yi Baali susurene batu. ¹⁹ Iki Isirayila kaane birin malan n fēma, Karemele geyaan fari, e nun Baali ki muxu kēmē naanin tongue suulunne, e nun Asera ki muxu kēmē naaninna naxanye e dēgema Yesabele a tabanla ra.”

Eli Karemele geyaan fari

²⁰ Axabi yi xerane rasiga Isirayila muxune birin ma, a yi susure kiine malan Karemele geyaan fari. ²¹ Nayi, Eli yi a maso yamaan birin na, a fala e xa, a naxa, “E luma ε yete yifuye han waxatin mundun

* **18:5:** Gbaxaloni itoe sōtōma soon nun sofanla na diin sōtō waxatin naxan yi.

yi? Xa Alatala nan Ala ra, ε bira a fɔxɔ ra. Koni, xa Baali na a ra, ε bira na fan fɔxɔ ra.” Yamaan mi a yabi sese ra. ²² Eli yi a fala yamaan xa, a naxa, “N kedenna nan luxi Alatalaa nabine ra. Baali ki muxun kɛmɛ naanin tongue suulun nan be. ²³ ε xa tura firin so nxu yii, Baali ki muxune xa tura keden sugandi e yɛtɛ xa, e yi a yisɛgɛ, e a sa yegene fari, hali tɛɛ mi sa, n fan yi turaan bonni sɛgɛ, n yi a sa yegene fari, hali tɛɛ mi sa. ²⁴ E xa e ala maxandi a xinla ra, n fan yi Alatala maxandi a xinla ra. Ala sensenna maxandine rasuxɛ nɛn a tɛɛn nadɛgɛ.” Yamaan birin yi a fala, e naxa, “Nxu tinxi.”

²⁵ Nayi, Eli yi a fala Baali ki muxune xa, a naxa, “Ε tura keden sugandi, ε singe yi a yitɔn, amasɔtɔ ε tan nan wuya. Na xanbi ra, ε yi ε ala maxandi a xinla ra, koni ε nama tɛɛ sa ε yegene yi.” ²⁶ E turaan naxan so Baali ki muxune yii, e yi na tongo, e yi a yitɔn saraxan na, e yi Baali maxandi a xinla ra keli xətənni han yanyi tagini saraxan gan feen na. E yi sɔnxɔ, e naxa, “Baali nxu yabi!” E yi faren bodonma e kiden yɛtagi e naxan ti, koni e mi yabi xui sɔtɔ. ²⁷ Yanyi tagin masoni, Eli yi lu e magelɛ, a naxa, “Ε gbelegbele naxi ra! Ala to a tan na, yanyina nde i ya lima, a a mirima fena nde ma, hanma a wali gbɛtɛ ra, xa na mi a ra, a sa safarin na, hanma a xima, a xulunma nɛn.” ²⁸ Baali ki muxune yi gbelegbele e xuini texin na pore, e lu e maxɔlɛ silanfanne nun tanbane ra han wunli mini e fatine ma alo e namunna kiina. ²⁹ Yanyi tagin to dangu, e lu feene falɛ han jinbanna saraxa ba waxatini. Koni Baali xui mi mɛ, e mi yabi sɔtɔ a ra, a taxamaseri mi to.

³⁰ Nayi, Eli yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Ε maso n na.” Yamaan birin yi e maso a ra. Eli yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan bata yi kala. ³¹ A yi gɛmɛ fu nun firin tongo Yaxubaa dii xɛmɛne bɔnsɔn fu nun firinne yatena. Alatala bata yi falani ito ti Yaxuba naxan xa, a naxa, “I xili bama nɛn Isirayila.” ³² Eli yi saraxa ganden nafala Alatala xa na gɛmɛ fu nun firinne ra. A yi folon ge saraxa ganden nabilinni, igen litiri tongue saxan jɔxɔn nɔɛ se naxan kui. ³³ A yi yegene yɛlan, a turani xaba a dungi dungin na, a yi a sa yegene fari. ³⁴ A mɔn yi

a fala, a naxa, “Ε fɛjɛ naanin nafe igen na, ε yi a bɔxɔn saraxan nun yegene fari.” A yi a fala, a naxa, “Ε mɔn xa a liga keden.” E mɔn yi a liga a firindeni. A yi a fala, a naxa, “Ε mɔn xa a liga a saxandeni.” E mɔn yi a liga a saxandeni. ³⁵ Igen yi dɔxɔ yire sarijanxin nabilinni han a folon nafe.

³⁶ Saraxan yi daxa a ba waxatin naxan yi, Nabi Eli yi a maso, a fala, a naxa, “Alatala, Iburahima nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala. Muxune xa a kolon to, a i tan nan Ala ra Isirayila yi, a i ya walikɛen nan n na, a n feni ito ngaan ligaxi i ya falan xɔn. ³⁷ N yabi, Alatala, n yabi, alogo yamani ito xa a kolon a i tan, Alatala nan Ala ra. Na kiini, i yi a liga, e tubi i ma e bɔjɛni.”

³⁸ Alatalaa tɛɛn yi godo, saraxan nun yegene nun gemene nun bɔxɔna, a yi e birin gan, igen naxan yi folon na, a na xɔri. ³⁹ Yamaan birin na to waxatin naxan yi, e xinbi sin, e yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, e yi a fala, e naxa, “Alatala nan Ala ra! Alatala nan Ala ra!” ⁴⁰ Eli yi a fala e xa, a naxa, “Ε Baali susure ki muxune suxu, e sese nama siga.” E yi e suxu. Eli yi e ragodo Kison xuden dɛ, a sa e kɔɛ raxaba mɛnni.

Tulen mɔn yifa

⁴¹ Eli yi a fala Axabi xa, a naxa, “Te, i dɛge, i min, amasɔtɔ n tulen xuiin mɛma.”

⁴² Axabi yi te, a sa a dɛge, a min. Koni, Eli tan yi te Karemele geyaan xuntagi, a sa a felen dənaxan yi han bɔxɔn ma, a yi a yɛtagin lu a xinbine longonna ra, ⁴³ a yi a fala a walikɛen xa, a naxa, “Te, i yɛɛ rasiga fɔxɔ igen binni.” Walikɛen yi te, a mato, a xɛtɛ, a naxa, “Sese mi na.” Sanja yi soloferere Eli a rasigama a matodeni. ⁴⁴ A sanja yi soloferedeni, walikɛen yi a fala, a naxa, “Kundadin nan tema fɔxɔ igen binni, a xurun alo yii kuina.” Nayi, Eli yi a fala a xa, a naxa, “Siga i sa a fala Axabi xa, a a xa a soone yitɔn, a godo benun tulen xa a yɛɛ rasa be.” ⁴⁵ Waxatidi, tulen yi fɔrɔ ayi, foyen yi fa, tule gbeen yi fa. Axabi yi te a wontoron kui, a siga Yesereli taani. ⁴⁶ Eli sigamatɔɔn yi a tagixidin xidi, Alatala sənbən yi godo a ma, a siga a giyɛ mafureŋ, a yi dangu Axabi a wontoron na han Yesereli taan so dəna.

19

Eli yi a gi Horebe geyaan fari

¹ Eli naxan birin liga, Axabi yi na fala Yesabele xa, Eli a suxuren ki muxune birin faxa silanfanna ra kii naxan yi. ² Yesabele yi xeraan nasiga Eli ma a faladeni a xa, a naxa, “Alane xa n suxu e naxun birin yi, xa n mi i niin liga alo i e birin niine ligaxi kii naxan yi benun waxatini ito xa a li tila.” ³ Eli to na me, a keli a siga alogo a xa a niin nakisi. A yi fa Beriseba taani Yuda yamanani, a yi a walikeen lu menni. ⁴ Na xanbi ra, a sigan ti yanyi keden tonbonni, a sa dəxə wudi bilidina nde bun ma, a yi a fala Ala xa, a naxa, “A bata radangu ayi! Iki Alatala, n niin tongo, amasotə n mi dangu n benbane ra.” ⁵ A sa wudi binla bun, a xi. Malekana nde yi a yiin din a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i dege.” ⁶ A yeeen nabi a dəxən ma burun ganxin gəmə wolonna ma, na saxi a fəma, e nun igelengenna yə keden. A to yelin a dege, a min, a mən yi a sa. ⁷ Koni Alatalaa malekan mən yi fa, a yiin din a ra, a fala a xa, a naxa, “Keli i dege, amasotə i sigadeni kuya.” ⁸ Nayi, Eli yi keli, a dege, a min, na donseen sənbən naxan fi a ma, a yi sigan ti xi tongue naanin kəe tongue naanin han Horebe geyaan fari, Alaa geyana.

Eli Horebe geyaan fari

⁹ A sa so faranna nde ra mənni, a kəe n nadangu na. Nayi, Alatala yi falan ti a xa, a naxa, “Eli, nanfera i be?” ¹⁰ A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e me i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mən katama n fan faxa feen na.” ¹¹ Koni, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i xətə keden na tonbonni, han Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayele xunna ma alogo a xa findi Arami mangan na. ¹² I turen susan Nimisi a dii xəmən Yehu fan xunna ma alogo a xa findi Isirayila mangan na, i mən yi turen susan Elise fan xunna ma a xa findi nabiin na i nəxəni, Elise naxan findixi Safati a dii xəmən na naxan kelixi Abeli-Mehola yi. ¹³ Nayi, Ala yaxun naxanye na e sətə Xasayele a silanfanna ra, Yehu yi ne faxa. Naxanye na e sətə Yehu a silanfanna ra, Elise yi ne faxa. ¹⁴ Koni, n muxu wuli solofera luma nən Isirayila yi, naxanye mi e xinbi sinxi Baali bun, e mi a suxuren sunbu.”

so deen na. A yi xuina nde me naxan a fala a xa, a naxa, “Nanfera i be Eli?”

¹⁴ A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e me i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mən katama n fan faxa feen na.” ¹⁵ Koni, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i xətə keden na tonbonni, han Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayele xunna ma alogo a xa findi Arami mangan na. ¹⁶ I turen susan Nimisi a dii xəmən Yehu fan xunna ma alogo a xa findi Isirayila mangan na, i mən yi turen susan Elise fan xunna ma a xa findi nabiin na i nəxəni, Elise naxan findixi Safati a dii xəmən na naxan kelixi Abeli-Mehola yi. ¹⁷ Nayi, Ala yaxun naxanye na e sətə Xasayele a silanfanna ra, Yehu yi ne faxa. Naxanye na e sətə Yehu a silanfanna ra, Elise yi ne faxa. ¹⁸ Koni, n muxu wuli solofera luma nən Isirayila yi, naxanye mi e xinbi sinxi Baali bun, e mi a suxuren sunbu.”

Eli yi Elise sugandi a nəxəni

¹⁹ Eli yi siga mənni, a yi Safati a dii xəməna Elise li xəe biini, e nun xəe bi ningen məxənən nun naanin naxanye yi xidixi firin firin yeeen ma. A tan nan yi a məxənən nun naanin firin dənxəne rawalima. Eli yi a maso a ra, a doma gbeen woli a ma. ²⁰ Nayi, Elise yi a jingene lu na, a yi a gi Eli fəxə ra, a naxa, “A lu yandi, n bata i mafan, n xa sa nga nun n fafe sunbu, n yi fa lu birə i fəxə ra.” Eli yi a yabi, a naxa, “Siga. N fena nde ligaxi i ra nən ba?” ²¹ Elise yi xətə a xəen ma, a yi fa a turaan firin tongo, a e ba saraxan na, a e suben jin jingene rawali wudin na, a na suben so muxune yii. Na xanbi ra, a keli, a bira Eli fəxə ra, a findi a walikeen na.

20

Ben-Hadada yi Samari yəngə

¹ Ben-Hadada, Arami mangan yi a ganla birin malan a fəma. Manga tongue saxan e nun firin nan yi a fəxə ra, e nun e soone, e nun e yəngə so wontorone, e sa Samari taan nabilin, e a yəngə. ² A yi xərane rasiga taani Axabi ma, Isirayila mangana. ³ E yi a fala a xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki, ‘I ya

wure gbeti fixen nun i ya xemaan so n yii, e nun i ya naxalan fajine nun i ya dii fajine.’”⁴ Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “N bata i ya yamarine suxu, mangana, n kanna. N bata n yete so i yii e nun n gbeen naxan birin na.”⁵ Xerane mən yi xete, e yi a fala Axabi xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki: ‘N bata a fala i xa, a i xa i ya wure gbeti fixen nun i ya xemaan so n yii, e nun i ya naxanle nun i ya diine.’”⁶ Nayi, waxatini ito yi tila, n nan n ma walikene rasigama nən i konni, e yi sa i ya banxin yegetere e nun i ya walikene banxine, naxan birin i yii a kenden na e a tongoma nən, e a xali.’”

⁷ Isirayila mangan yi yamanan fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, “E a mato ki fani xemeni ito wama en ma tɔrɔn nan xɔn, a bata yi xeraan nafa n ma jaxanle nun n ma diine maxilideni n na e nun n ma wure gbeti fixen nun n ma xemana, n mi tondi a sese ma.”⁸ Yamaan nun fonne birin yi a fala Axabi xa, e naxa, “I nama i tuli mati a ra, i nama tin.”⁹ Mangan yi yabin ito ti Ben-Hadada a xerane xa, a naxa, “E a fala mangan xa, n kanna, ε naxa, ‘I naxan birin maxilixi n na a fɔlɔni, n na ligama nən, koni i naxan birin maxilixi iki n mi nɔe na lige.’” Xerane yi siga, e na yabin fala Ben-Hadada xa.

¹⁰ Ben-Hadada mən yi xeraan nasiga a faladeni Axabi xa, a naxa, “Alane xa n natɔrɔn e naxun birin yi xa n burunburunna gbee lu Samari taani naxan n fɔxɔrabirane yiine rafe.”¹¹ Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “E Ben-Hadada rakolon sandani ito ma, ε naxa, ‘Naxan a yitɔnma yenge so xinla ma, na nama a kanba fɔ naxan bata yelin yengen soe.’”

¹² Ben-Hadada na yabin sɔtɔma waxatin naxan yi, e nun a mangane, e yi minma bubun kui, a yi a fala a walikene xa, a naxa, “E yitɔn.” E yi e yitɔn taan xili ma.

Axabi a xunna yeren fɔlɔna

¹³ Koni nabina nde yi a maso Isirayila Manga Axabi ra, a yi fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata gali gbeeni ito to ba? To yeteni n na a soma nən i yii, alogo i xa a kolon a n tan nan Alatala ra.’”¹⁴ Axabi yi a maxɔdin, a naxa, “Na fatama nde ra?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Fata

sofa foningene ra yamana kanne naxanye yε matongoxi.’” Axabi mən yi a maxɔdin, a naxa, “Nde yengen fɔlɔma?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan.”¹⁵ Nayi, Axabi yi sofa foningene malan a yetagi yamana kanne naxanye yε matongoxi, naxanye yate yi kemε firin tongue saxan e nun firin na. A mən yi Isirayila ganla sofane fan malan a yetagi, naxanye yate yi wuli solofera ra.

¹⁶ E yi mini yanyi tagini. Ben-Hadada yi a dələtɔyani bubune kui e nun a manga tongue saxan e nun firinna naxanye fa a malideni.¹⁷ Sofa foningene singe yi mini. Ben-Hadada yi xibarun fenne rasiga, alogo a xa a kolon feen naxan danguma. E fa a fala a xa muxune bata mini Samari taani.¹⁸ Ben-Hadada yi a fala, a naxa, “Xa e minixi bɔjε xunbenla nan xilima, ε e nejene suxu, xa e minixi yenge so xinla nan ma, ε e nejene suxu.”¹⁹ Sofa foningene nun ganla naxan yi biraxi e fɔxɔ ra, ne yi mini taani.²⁰ Birin yi a gbee yaxu faxa, Arami kaane yi e gi. Isirayila yi bira e fɔxɔ ra. Arami manga Ben-Hadada yi a yete rakisi soon fari, e nun soo ragina ndee.²¹ Isirayila mangan yi mini, a yi a soone faxa, a wontorone kala, a yi bɔnɔ gbeen sa Arami kaane ma.

²² Nayi, nabiin yi a maso Isirayila mangan na, a a fala a xa, a naxa, “I wεkile, i miri ki fajji, i lan i xa naxan liga, amasɔtɔ nee famatɔɔn waxatini ito yi, Arami mangan mən fama nən i yengedeni.”

Isirayila kaane mən yi Arami kaane no yengeni

²³ Arami mangana walikene yi a fala a xa, e naxa, “E ala, geyane ala na a ra, nanara e sənbən gbo en xa. Koni en na e yenge lanbanni, waxatina nde en sənbən gboma nən e xa mənni.”²⁴ Iki i mən xa ito liga. I xa i ya mangane ba ganla xun na, i yi yamana kanne dɔxɔ e nekɔni.²⁵ I tan xa ganla nde malan naxan sənbən gbo alo i bɔnɔxi naxan yi, a soone yatene xa lan e nun a yenge so wontorone yatene xa lan. Na xanbi ra, en yi e yenge lanbanni, en na a toe xa en sənbən mi gboε ayi e xa.” A yi e xuiin name, a na liga.

²⁶ Neε nənen to a li, na waxati kedenni, Ben-Hadada yi Arami kaane malan a

yətagi, a te Afeki taani Isirayila yəngədeni. ²⁷ Axabi fan yi Isirayila kaane malan a yətagi, e donseene sətə, e siga Arami kaane yəngədeni. Isirayila kaane yi e ganla daaxaden nafala Arami kaane yətagi. Isirayila kaane yi maligaxi sii kuru firinna nan na, koni Arami kaane tan yi yamanan nafexi.

²⁸ Nabiin mən yi a maso, a yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatalaa ito nan falaxi, a naxa, ‘Arami kaane to yi a falama fa fala Alatala, geyane ala na a ra, labanna ala mi a ra, nanara n yama gbeeni ito birin sama nən i sagoni, ε yi a kolon a Alatala nan n tan na.’ ” ²⁹ E lu malanxi e bode yetagi xi soloferere. Xi soloferede ləxəni, yəngen yi fələ, Arami sofaan naxanye yi e sanni, Isirayila kaane yi ne wuli kəmə faxa ləxə kedenni. ³⁰ A dənxəne yi e gi Afeki taani, wuli məxəjən nun soloferen naxan yi luxi, taan nabilinna yinna yi bira ne fari.

Na waxatini, Ben-Hadada yi a gi, a siga taani, a lu luxunxi banxin konkona nde kui. ³¹ A walikəne yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a mə a Isirayila yamaan mangane hinan han! Nxu xa kasa bənbənla ndee xidi nxu ra, nxu lutina ndee xidi nxu kəe ra, nxu siga Isirayila mangan fəma. Yanyina nde, nxu na a mafan i xa, a mi i faxama.” ³² E yi kasa bənbənle xidi e ra, e lutine xidi e kəe ra, e siga Isirayila mangan fəma. E yi a fala a xa, e naxa, “I ya walikən Ben-Hadada bata i mafan, a naxa, ‘N bata i mafan, n niin nakisi.’ ” Axabi yi yabin ti, a naxa, “A mən a nii ra? Ngaxakedenna na a ra.” ³³ Ben-Hadada a xərane yi a to a fala fajin nan yi na ra, e mafura a faladeni, e naxa, “I ngaxakedenna nan Ben-Hadada ra.” Axabi yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga, ε sa fa a ra n fəma.” Ben-Hadada yi fa a fəma, Axabi yi a rate a wontoron kui. ³⁴ Ben-Hadada yi a fala a xa, a naxa, “N fafe taan naxanye tongo i fafe yii, n ne raxetəma nən i ma. I nəe yulayaan nabə Damasi taani alo n fafe yi a rabama kii naxan yi Samari taani.” Axabi yi a fala a xa, a naxa, “N tan i bejinma nən, i siga, koni fə en layirin xidi.” A yi layirin xidi e tagi, a yi a bejin, a siga.

Nabiin yi Axabi a tantanna fala

³⁵ Nabi ganla nabina nde yi a fala a lanfaan xa, a naxa, “Alatalaa yamarin xən ma, n bata i mafan, n bənbə.” Koni na xəmen yi tondi a bənbə. ³⁶ Nabiin yi a fala, a naxa, “Bayo i mi Alatalaa yamarin suxi, i na keli n fəma waxatin naxan yi, yatana i faxama nən.” Na xəmen to keli a fəma, yatana nde yi naralan a ra, a yi a faxa.

³⁷ Nabiin yi xəmə gbətə li, a yi a fala, a naxa, “N bata i mafan, n bənbə.” Na xəmen yi a bənbə, a yi a maxəlo. ³⁸ Nabiin yi sa dəxə mangana kiraan na, a yəen maxidi dugi dungin na alogo a nama a kolon. Na xanbi ra, a sa ti kiraan na Manga Axabi danguma dənaxan yi.

³⁹ Mangan dangumatəna, nabiin yi gbelegbele a fəxə ra, a naxa, “N yi yəngəni waxatin naxan yi, muxuna nde yi mini kuruni a fa kasorasa keden na n xən, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Xəməni ito ramara n xa. Xa a gi, i tan nan findima a jəxən na, xanamu, i gbeti fixən kilo tonge saxan nun naanin so n yii.’ ⁴⁰ Koni n yi yəe gbaxi ayi be binna nun be binni waxatin naxan yi, xəmen yi a gi.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “I ya kitin nan na ra, i yetəen bata a fala.” ⁴¹ Mafuren, nabiin yi dugi dungin ba a yəe ma, Isirayila mangan yi a kolon a nabina nde na a ra. ⁴² Nayi, a yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo n xəmən naxan faxa fe ragidixi, i bata na bejin, i tan yetəen nan faxama a jəxəni, i ya yamaan yi faxa a yamaan funfuni.’ ” ⁴³ Isirayila mangan yi xətə a konni Samari taani, a kəntəfilixi, a xaminxi.

21

Axabi yi tin Naboti faxan ma

¹ Na feene dangu xanbini, xəməna nde yi Yesəreli yi, a xili Naboti, manpa bili nakəən yi a yii Axabi a manga banxin dəxən, Samari mangana. ² Ləxəna nde, Axabi yi a fala Naboti xa, a naxa, “I ya manpa xəen naxan n ma manga banxin fəma, a so n yii, n xa a findi sabidi nakəən na, n manpa xəe fajin gbətə soe i yii, hanma xa a i kənen, n na sara gbeti fixən na.” ³ Koni Naboti yi Axabi yabi, a naxa, “Alatala xa n natanga n benbane kəen soon na i

yii.” ⁴ Axabi xələxin mənəxin yi so banxini Naboti Yeserelei kaana falana fe ra, a a mi a benbane keen soma a yii. A sa a sa, a yetagin luxun, a mi wa sese don fe xən. ⁵ A jaxanla Yesabele yi fa a fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i niini paxuxi i ma, i mi i dəgema mumə?” ⁶ A yi a yabi, a naxa, “N falan tixi Naboti Yeserelei kaan nan xa, n naxa, ‘I ya manpa xeeen sara n ma gbetin na, xa i nu wa, n manpa xee gbete so i yii a jəxən na.’” ⁷ Nayi, a jaxanla Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “Iki, i tan nan mangayani Isirayila yi ba? Keli i dəge, i bəjən yī sewa, n tan Naboti Yeserelei kaana manpa xeeen soma nən i yii.”

⁸ A bataxine sebe Manga Axabi xinla ra a mangana taxamasenna sa e ma, Naboti taan naxan yi, a yi e rasiga na fonne nun a kuntigine ma. ⁹ A yi sebəxi bataxine kui, a naxa, “E a fala yamaan xa sage kedən sunna suxu, ε Naboti dəxə muxu gbee dəxədeni yamaan tagi. ¹⁰ E xalabanten firin dəxə a dəxən naxanye a tənegəma, a a bata Ala nun mangan danga. Na xanbi ra, ε a xali taa xanbin na, ε a magələn gəmən na han a faxa.”

¹¹ Yesabele yamarin naxan fi bataxine kui, Naboti a taan fonne nun kuntigine yi na liga. ¹² E yi a fala a yamaan xa sun, ε Naboti dəxə na yamaan yee ra, ¹³ xalabanten firinne fan yi fa, ε dəxə Naboti dəxən. Na xalabanten firinne yi seren ba Naboti xili ma yamaan yetagi, ε naxa, “Naboti bata Ala nun mangan danga.” Mafuren, ε yi a xali taa xanbin na, ε a magələn gəmən na han a faxa. ¹⁴ Nayi, taan kuntigine yi xeraan nasiga Yesabele ma, a Naboti magələnxi gəmən nan na han a faxa.

¹⁵ Yesabele na me waxatin naxan yi, a sa a fala Axabi xa, a naxa, “Naboti Yeserelei kaan tondi manpa bili xeeen naxan sare i ma gbeti na, na manpa bili xeeen findi i gbeen na. A bata faxa.” ¹⁶ Axabi a mexina, a Naboti bata faxa, a yi siga a manpa bili nakəni, a findi i gbeen na.

Ala yi Axabi nun Yesabele yalagi

¹⁷ Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Eli Tisibi kaan xa, a naxa, ¹⁸ “Siga Axabi fəma, Isirayila mangan naxan dəxi Samari taani.

A sa Naboti a manpa bili nakəni, a sigaxi naxan findideni a gbeen na. ¹⁹ Sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata xemena nde faxa. I mən yi fa a yii seene tongo.’ Na xanbi ra, i mən xa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Barene Naboti wunla makənxi dənaxan yi, barene i fan yeteeen wunla makənma mənna nin.’” ²⁰ Eli yi siga na xərani badeni Axabi xa. Axabi yi a fala a xa, a naxa, “I bata n to ba, i tan n yaxuna?” Eli yi a yabi, a naxa, “On, n bata i to. Amasətə naxan mi rafan Alatala ma, na rabaan bata i kənen. ²¹ Ala naxa, ‘N tərən nafama i ma nən. N na i raləma ayi nən, xemən naxan birin Axabi a denbayani, n ne raxəri. Naxanye i mabinni, ne birin bama i yii nən, konyine nun xərəne Isirayila yi. ²² N na i ya denbayaan suxuma nən alo n Nebati a dii xemən Yerobowan ma denbayaan suxu kii naxan yi, e nun Axiyaa dii xemən Basaa denbayana. N na ligama nən amasətə i bata n naxələ gbeen ti, i yi Isirayila kaane ti yulubin ma.’ ²³ Alatala mən yi falan ti Yesabele fan xili ma, a naxa, ‘Barene Yesabele donma nən Yeserelei taan nabilinna yinna sanna xən ma. ²⁴ Axabi a denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa xeeen ma, xəline nan ne donma.’”

²⁵ Muxu yo mi na naxan a ragidi a xa Alatala rajaxu feen naba alo Axabi. A jaxanla Yesabele nan a radin. ²⁶ A yi haramu feene ligama, a yi susurene batuma alo Amorine yi a ligama kii naxan yi, Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yee ra.

²⁷ Axabi to Eli a falane me, a yi a dugine yibə, a kasa bənbenla so a ma sununi, a sun. E nun na kasa bənbenla nan yi e sama, a yi sigan tima yetə magodoni. ²⁸ Alatala yi falan ti Eli Tisibi kaan xa, a naxa, ²⁹ “Ibata a to Axabi a yetə xurunxin n yetagi kii naxan yi? Bayo a bata a yetə xurun n xa, n mi tərəyaan nafama a waxatini, a fama a diina waxatin nin, n tərəyaan nafa a denbayaan ma.”

22

Axabi yi wa Ramoti tongo feni

Taruxune Firinden 18.1-3

¹ Nee firin yi dangu, yengen mi so Arami nun Isirayila tagi. ² Nee saxandena, Yuda

manga Yosafati yi siga Isirayila mangan fēma. ³ Isirayila mangan yi a fala a waliyene xa, a naxa, “E a kolon Ramoti taan Galadi yamanani, en gbeen na a ra! Nannerfa en sikēma a tongo feen na Arami mangan yii?” ⁴ A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I sige n fōxō ra Ramoti taani Galadi yamanani yēngē sodeni ba?” Yosafati yi Isirayila mangan yabi, a naxa, “I tan nun n tan keden na a ra, n ma yamaan nun i ya yamana, n ma soone nun i ya soone.”

Waliyine yi xunnayerenna fe fala

Taruxune Firinden 18.4-11

⁵ Na xanbi ra, Yosafati mōn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala maxōdin singen.” ⁶ Isirayila mangan yi waliyine malan, kēmē naanin jōxōn, a yi a fala e xa, a naxa, “En lan en sa yēngē so Ramoti taani Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” E yi a yabi, e naxa, “Marigina a soma nēn mangan yii.” ⁷ Koni Yosafati yi a maxōdin, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi fa be yi ba, en nōe Alatala maxōdinjē naxan xōn ma?” ⁸ Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, “Keden mōn na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasōtō a fe jaxin nan tun falama n xa, a fapin mi na mumē! Axili Mikahu, Yimilaa dii xēmena.” Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Mangan nama falan ti na kiini.” ⁹ Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, “Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xēmena.”

¹⁰ Isirayila mangan nun Yuda manga Yosafati birin yi dōxi e mangaya gbēdēne yi lonna ma Samari taan so dēen na, e maxi-dixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaa nabama e yetagi. ¹¹ Sedeki, Kenan ma dii xēmen bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I Arami kaane bōnbōma fenni itoe nan na han i yi e raxōri.’” ¹² Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nōn sōtōma nēn, Alatala a soma nēn mangan yii.”

Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala

Taruxune Firinden 18.12-27

¹³ Xēraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine birin bata lan a ma, e fe fajine fala mangan xa, i yitōn

i siga alo e tan. I fan yi sa fe fajin fala!”

¹⁴ Koni, Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kōlō habadan Alatala yi, Alatala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”

¹⁵ Mikahu to fa mangan fēma, mangan yi a maxōdin, a naxa, “En lan en sa Ramoti taan yēngē Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” Mikahu yi a yabi, a naxa, “Siga, i nōn sōtōma nēn, Alatala a soma nēn mangan yii.” ¹⁶ Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakōlē Alatala yi sanja ma yoli fa fala i xa jōndin nan gbansan fala n xa?” ¹⁷ Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na, Alatala mōn yi fa a fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xēte a konni bōnesani!’” ¹⁸ Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi fe fajin falama n xun ma mumē! A fe jaxin nan tun falama.”

¹⁹ Nayi, Mikahu mōn yi a fala, a naxa, “I tulī mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dōxi a mangaya gbēdēni, maleka ganla tixi a fēma, a yiifanna nun a kōmēnna ma.” ²⁰ Alatala yi a fala, a naxa, ‘Nde Axabi mayendenma alogo a xa siga Ramoti taan yēngēdeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi gbētē fala.

²¹ Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yetagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan nōe a mayendenjē nēn.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’ ²² A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nēn, n wulen naso a waliyine birin dē.’ Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nēn, i yi a nō. Siga, i sa na liga.’ ²³ Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin dē. Alatala bata a ragidi a xa jaxankatan nafa i ma.’

²⁴ Nayi, Kenan ma dii xēmen Sedeki yi a maso, a yi Mikahu dēen garin, a yi a magele, a naxa, “Alatalaa malekan sigaxi kiraan mundun xōn, a to keli n fēma, a wule falan ti i xa?” ²⁵ Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini lōxōn naxan yi, i a kolonma nēn.” ²⁶ Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu susu, i siga a ra Amōn fēma, Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xēmena.” ²⁷ I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ε xa xēmeni ito sa kasoon na, ε yi a

balo buru xaren nun igen na, han n yi xete kendeyani.”²⁸ Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xete kendeyani nun, nayi Alatala mi falan tixi n tan yi.” A mon yi a fala, a naxa, “E tan yamaan birin xa e tuli mati.”

Manga Axabi yi faxa yengeni
Taruxune Firinden 18.28-34

²⁹ Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi yamanani. ³⁰ Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu gbete, n siga yengeni, koni i tan, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi, Isirayila mangan yi a maxete, a siga yengeni. ³¹ Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yenge so wontoro kuntigi tonge saxan e nun firinna ma, a naxa, “E nama muxu yo yenge fo Isirayila mangan tun.” ³² Yenge so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yenge. Koni, Yosafati yi sonxon nate. ³³ Yenge so wontoro kuntigine to a to Isirayila manga mi yi a ra, e yi e masiga a ra. ³⁴ Anu, xemena nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan li makantan se mi yi dennaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, n namini yenge soden fari ma, amasoto n bata maxolo.” ³⁵ Yengen yi jaxu ayi na loxon. Mangan tixin yi lu a yenge so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yetagi, a faxa jinbanna ra. A maxoloden wunla bata yi boxon a wontoron kuiin birin yi. ³⁶ Sogen bira waxatini, e sonxon te ganla daaxadeni, e naxa, “Birin xa siga a taani, a konni.” ³⁷ Nayi, mangan yi faxa, e fa a binbin na Samari taani, e yi a maluxun.

³⁸ E to wontoron maxa Samari ige doxeden, barene yi Axabi wunla kon, yalundene yi e maxa na, fata Alatalaa falan na.*

³⁹ Axabi kewali donxene, a naxanye birin liga, a sama jin manga banxin naxan ti, e nun a taan naxanye birin ti, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ⁴⁰ Axabi to faxa, a dii xemena Axasiya nan ti a joxon.

* 22:38: Na feen sebexi Mangane Singen 21.19 kui.

Yosafati, Yuda mangana

Taruxune Firinden 20.31-21.1

⁴¹ Asaa dii xemmen Yosafati yi findi Yuda mangan na, Isirayila manga Axabi a mangayaan jee naaninden. ⁴² Yosafati findi mangan na a jee tongue saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalen yi jee moxejen nun suulun. A nga yi xili nen Asuba, Silixi a dii temena. ⁴³ A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan bejin, a fe fajin liga Alatala yee ra yi. ⁴⁴ Koni, a mi taan kidene kala, muxune mon yi lu sige saraxane badeni menne yi e nun wusulan gandeni. ⁴⁵ Boje xunbenla yi lu Yosafati nun Isirayila mangan tagi.

⁴⁶ Yosafati kewali donxene, a wekil\u00e9n nun a yengene, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui. ⁴⁷ A yi kide kii xeme yalundene ba a yamanani, naxanye mon yi na xabu a fafe Asaa waxatini. ⁴⁸ Manga mi yi fa Edon yamanani na waxatini, fo Yuda mangana muxu sugandixin gbansan. ⁴⁹ Yosafati yi kunkin gbeene rafala, alogo e xa siga Ofiri yamanani xema feen na, koni e mi fa siga, bayo kunkine kala nen Esiyon-Gebere yi. ⁵⁰ Nayi, Axabi a dii xemena Axasiya yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I waxi nen n ma walikene xa siga i gbeene foxo ra kunkine kui?” Koni, Yosafati mi tin. ⁵¹ Yosafati to faxa, e yi a maluxun a benbane fema a fafe Dawudaa Taani, a dii xemmen Yehorami nan ti a joxon.

Axasiya, Isirayila mangana

⁵² Axabi a dii xemena Axasiya yi findi Isirayila mangan na Samari taani, Yuda manga Yosafati a mangayaan jee fu nun soloferedeni. Axasiya mangayaan naba nen jee firin Isirayila xun na. ⁵³ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a na liga nen, a sigan ti a jaxin na alo a fafe nun a nga e nun alo Manga Yerobowan, Nebati a dii xemena, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. ⁵⁴ A yi Baali sxuren batu, a yi a xinbi sin a bun ma, a yi Alatala raxolo, Isirayila Ala, alo a fafe a liga kii naxan yi.

Mangane Firindena Yuda nun Isirayila Mangane Fe Taruxuna

Mangane Firinden kitabu yireni ito kui, na Yuda nun Isirayila manga dənxəne nan ma fe falama. A yire singena (keli Mangane Firinden sora singen ma han sora 7), na Isirayila kala feen nan falama en xa. Mangane nan yi dəxi a xun na naxanye mi yi tinxin Ala yee ra yi. Ala yi tin Asiriya mangan Salamanasari xa Samari taan tongo yengeni, Isirayila manga taana. Na ligaxi nən jee kəmə soloferə jee məxəjən nun firin benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi. Asiriya mangan mən yi yamaan fəxə kedenna suxu, a siga e ra konyiyani. Nabi Elise a fe taruxun yebaxi en xa sorani itoe yire wuyaxi kui, Eli a xarandiin naxan ti a jəxəni (Keli Mangane Firinden sora 2 ma han 13).

A yire firindena Isirayila yamanan yi-fari fəxən mangayaan nan ma fe yebama naxan xili Yuda, feen naxanye liga jee kəmə jee tongue saxanna bun ma Yuda lu xanbini a yetə ma yamanan kəmən fəxən suxu xanbini yengeni. (Keli Mangane Firinden sora 18 ma han sora 25) Dənxən na, Babilən mangan Nebukadanesari yi fa Yerusalən tongo yengeni jee kəmə suulun jee tongue solomasəxə jee soloferə benun Marigi Yesu xa bari, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi Yuda yamanan muxu fisamattenne xali Babilən taani. Ala nan Isirayila kaane yulubine saran e ra na feen kui.

Eli yi Axasiyaa tantanna fala

¹ Axabi faxa xanbini, Moyaba kaane yi murute Isirayila kaane xili ma. ² Axasiya yi bira keli a kore banxin foye soden na Samari taani, a maxələ. Nayi, a xərane rasiga Baali-Sebubi suxuren maxədindeni, Ekirən taan muxune ala, alogo a xa a kolon xa a yiylanjə a maxələni. ³ Koni, Alatalaa malekan yi a fala Eli Tisibi kaan xa, a naxa, "Siga, i sa Samari mangana xərane ralan kira yi, i a fala e xa, i naxa, 'Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera i sigama Baali-Sebubi suxuren maxədindeni, Ekirən kaane ala?"

⁴ Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I naxan nabaxi, na feen ma, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi dənaxan yi, i faxan mənna nin.' " Eli yi sa na fala e xa.

⁵ Xərane yi xətə Axasiya fəma, a yi e maxədin, a naxa, "Nanfera ε xətəxi?" ⁶ E yi a yabi, e naxa, "Xəməna nde nan texi nxu ralandeni, a yi a fala nxu xa, a naxa, 'Ε siga, ε xətə mangan fəma naxan ε rafaxi, ε sa a fala a xa, a Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera nayi i xərane rasigama Baali-Sebubi suxuren maxədindeni, Ekirən kaane ala? Nanara, i mi fa kelima i ya saden ma, i saxi dənaxan yi, i faxan mənna nin.' " ⁷ Axasiya yi e maxədin, a naxa, "Xəmən yi kiin mundun yi naxan te ε ralandeni a falani itoe ti ε xa?" ⁸ E yi a yabi, e naxa, "Muxun nan yi a ra naxan yi maxidixi sube kidi xabe kanna ra e nun kidi tagixidina a tagi." Axasiya yi a fala, a naxa, "Eli, Tisibi kaan nan na ra!"

Axasiya yi wa Eli suxufeni

⁹ Axasiya yi sofa tongue suulun nasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi te Eli fəma geyaan xuntagi, a yi dəxi dənaxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, "Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo." ¹⁰ Eli yi na kuntigin yabi, a naxa, "Xa sayiban nan n na, təen xa godo keli kore, a yi ε nun i ya sofa tongue suulunne gan." Təen yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tongue suulunne gan.

¹¹ Axasiya mən yi sofa tongue suulun gbətəye rasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi a fala Eli xa, a naxa, "Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo mafureñ." ¹² Eli yi a yabi, a naxa, "Xa sayiban nan n na, təen xa godo keli kore, a yi ε nun i ya sofa tongue suulunne gan." Alaa təen yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tongue suulunne gan.

¹³ Axasiya mən yi sofa tongue suulun e nun e kuntigin nasiga a saxanden. Na kuntigin saxanden yi te, a to so, a xinbi sin Eli yetəgi, a mafan, a naxa, "Sayibana, nxu nun n ma sofa tongue suulunna niin natanga. ¹⁴ N na a kolon, təen bata godo kore, a yi kuntigi firin fələne gan e nun e sofa tongue suulunne. Koni iki, n bata i mafan, n niin nakantan." ¹⁵ Alatalaa malekan yi a fala Eli xa, a naxa, "Siga

a fɔxɔ ra, i nama gaxu a yee ra.” Eli yi keli, a godo a fɔxɔ ra mangan fəma. ¹⁶ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, bayo i bata xərane rasiga Baali-Sebubi suxuren maxədindeni, Ekiroñ kaane ala, alo Ala mi fa Isirayila yi naxan maxədinŋe falan na, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi dəende, amasətɔ i faxama nən.” ¹⁷ Axasiya yi faxa, fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa. Yorami yi ti a jəxəni Yosafati a dii xəmən Yehorami a mangayaan jəe firindeni Yuda yi. Dii xəmə yo mi yi Axasiya yii. ¹⁸ Axasiya kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

2

Eli yi te kore

¹ Ləxəna nde Alatala yi fa Eli rate kore wuluwulu gbeeni. Na waxatini Eli nun Elise yi kelima Giligali yi. ² Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasətɔ Alatala bata n xə han Betəli taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xətəma i fɔxɔ ra.” E birin yi siga Betəli yi.

³ Betəli taan nabi ganla yi fa Elise fəma, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kanna ratema nən kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.” ⁴ Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasətɔ Alatala bata n xə han Yeriko taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xətəma i fɔxɔ ra.” E birin yi siga Yeriko yi.

⁵ Yeriko taan nabi ganla yi e maso Elise ra, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kanna ratema nən kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.”

⁶ Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amasətɔ Alatala bata n xə han Yuruden baani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi e nun i tan, n mi xətəma i fɔxɔ ra.” E firinna birin yi siga kiraan xən. ⁷ Nabiin muxu tonge suulun nabi ganla yε, ne yi bira Eli nun Elise fɔxɔ ra, e sa ti, e yi e yee rafindi e firinna mabinni, e e makuya e ra ndedi. E fan firinna yi ti Yuruden baan de. ⁸ Eli yi a doma gbeen tongo a mərəmərə, a igen

garin, a yitaxun be binna nun be binni, e firinna birin yi dangu yire yixareni.

⁹ E to dangu, Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “I waxi a xən, n xa nanse liga i xa, benun n xa ba i fəma?” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata i mafan, n waxi i ya nabiyaan xaxinla dəxəde firin nan sətə fe yi.” ¹⁰ Eli yi a fala a xa, a naxa, “I fe xədəxən nan maxədinxi n na na ra. Koni n bama i fəma waxatin naxan yi, xa i n to, na ligama i xa nən, koni xa i mi n to, na mi ligama i xa.”

¹¹ Eyi sigatini, e fala tiini, nanunna, wontoro təe kanna nun soo təe kanne yi so e tagi, Eli yi te kore wuluwulu gbeeni. ¹² Elise yi a matoma a gbelegbelema, a naxa, “N fafe, n fafe! I dangu Isirayilaa yəngə so wontorone birin na e nun a soone!” A mi fa a to sənən. Nayi, a yi a dugine susu, a yi e yibə dungi firinna ra, ¹³ Elise yi doma gbeen tongo Eli naxan nabira. A xətə, a ti Yuruden baan de, ¹⁴ Eli doma gbeen naxan nabira, Elise yi na tongo, a baa igen garin, Elise yi maxədinna ti, a naxa, “Alatala, Eli a Ala minən yi iki?” A mən yi baa igen garin, na xanbi ra, baan yi taxun, Elise yi dangu.

¹⁵ Yeriko taan nabine ganla to a to wulan, e yi a fala, e naxa, “Eli a xaxinla Elise yi.” E yi siga a ralandeni, e xinbi sin a bun ma. ¹⁶ E yi a fala a xa, e naxa, “Xəmə sənbəmaan muxu tonge suulun i ya walikene yε, i waxi e xa sa i kanna fen? Yanyina nde Alatalaa Nii Sarıjanxin bata a xali a sa a woli geyana nde fari hanma lanbanna nde kui.” Elise yi e yabi, a naxa, “Ε nama e rasiga.” ¹⁷ Koni, e yi a karahan han! A yi a fala e xa, a naxa, “Ε e rasiga.” E yi muxu tonge suulun nasiga naxanye Eli fen xi saxan, koni e mi a to mumε! ¹⁸ E to xətə Elise fəma Yeriko taani, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi yi a fale ε xa, ‘Ε nama siga?’ ”

Elise Yeriko yi

¹⁹ Taan muxune yi a fala Elise xa, e naxa, “Nxu kanna, taan dəxə kiin fan alo i a toxi kii naxan yi, koni igen kobi han a mi tinŋe sansine yi soli.” ²⁰ Elise yi a fala e xa, a naxa, “Ε fa fɔxən na goron nənen kui, ε a so n yii.” E fa a ra. ²¹ Elise yi siga tigin xunna ra, a fɔxən woli igeni, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata igeni ito rasarijan, a mi fa muxune

faxε, sansine fan nun fa solima nεn.’ ”
²² Igen yi rasarijan, keli na ləxəni fata Elise a falan na.

²³ A kelimatən mənni siga Beteli yi, a yi tema kiraan xən, taa yi diidine yi fa, e yi a magele, e yi a fala a ma, e naxa, “Teli kanna siga! Teli kanna siga!” ²⁴ A yi xətə, a e mato, a yi e danga Alatala xinli, sube xajə magaxuxi firin yi mini fətənni, e diidine tonge naanin e nun firin yibə. ²⁵ Elise yi keli mənni, a siga Karemelle geyaan fari. Na xanbi ra, a xətə Samari taani.

3

Yorami, Isirayila Mangan

¹ Yuda manga Yosafati a mangayaan jee fu nun solomasəxədeni, Axabi a dii xəmən Yorami yi findi Isirayila mangan na Samari taani, a jee fu nun firin mangayaan ligi Isirayila xun na. ² Naxan paxu Alatala yee ra yi, a na liga nən, koni a mi dangu a fafe nun a nga fe paxine ra. A fafe kide gəmə Baali sawuran naxanye ti, a ne kala, ³ koni Nebati a dii xəmən Yerobowan yulubin naxanye ligi, naxan Isirayila kaane ti yulubin ligi ma, a fan yi kankan ne ligi ma, a lu ne yi, a mi xətə e fəxə ra mume!

Yorami yi Moyaba yəngə

⁴ Moyaba mangan Mesa, yəxəe kurune nan yi a yii. Jee yo jee, a yi lan a xa naxan so Isirayila mangan yii mudun na, na nan lanxi yəxəe diin wuli kəmə ma e nun yəxəe xungbe wuli kəmə e nun e xabena. ⁵ Axabi to faxa, Moyaba mangan yi murutə Isirayila mangan xili ma. ⁶ Nayi, Yorami yi mini Samari taani, a Isirayila sofane birin malan. ⁷ A xərane rasiga a faladeni Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, “Moyaba mangan bata murutə n xili ma. I waxi fa feni n fəxə ra Moyaba yəngədeni ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “N sigama nən i fəxə ra, i tan nun n tan keden na a ra, n ma sofane i ya sofane nan e ra, n ma soone i ya soone nan e ra.” ⁸ Yosafati mən yi a maxədin, a naxa, “En teen kiraan mundun xən?” Yorami yi a yabi, a naxa, “Edən tonbonna kiraan xən.”

⁹ Isirayila mangan nun Yuda mangan nun Edən mangan yi siga, e xi soloferə sigan tixina, igen yi jan ganla yii e nun xuruseen naxanye yi biraxi e fəxə ra. ¹⁰ Nayi,

Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Ee! Alatala en tan manga saxanne xilixi nən, alogo a xa en sa Moyaba yamanan sagoni!”

¹¹ Koni Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi na en nəe Alatala maxədinjə naxan yi?” Isirayila mangana walikəen yi a fala e xa, a naxa, “Elise be, Safati a dii xəməna, naxan yi igen sama Eli yiine ra.” ¹² Yosafati yi a fala, a naxa, “Alatalaa falana Elise yi.” Nayi, Isirayila mangan nun Yosafati nun Edən mangan yi godo a fəma.

¹³ Elise yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Nanse i tan nun n tan tagi? Siga i fafe nun i ngaa nabine fəma.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “En-ən, amasətə Alatala nan nxu tan manga saxanne xilixi alogo a xa nxu so Moyaba yii.”

¹⁴ Elise yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Senben Birin Kanna, n walima naxan xa, xa n mi Yosafati binyaxi, Yuda mangana, i bətə mi yi taranma n xa. N mi yi i matoma. ¹⁵ Iki, ε fa maxase maxana nde ra n xən.” Maxase maxan na maxaseen maxa waxatin naxan yi, Alatala senben yi godo Elise ma. ¹⁶ A yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε yili wuyaxi ge lanbanni.’ ¹⁷ Amasətə Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε mi foyen toma, ε mi tulen toma mumə, koni lanbanni ito rafema nən igen na, ε yi ε min, ε tan nun ε xuruse xungbene nun ε xuruse xunxurine.’ ¹⁸ Koni fe di xuri nan na ra Alatala yii. A Moyaba yamanan soma nən ε yii. ¹⁹ Ε taa fangamane birin kalama nən e nun taa rakantaxine, ε wudi fajine birin segəma nən, ε yi tigine birin dutun, ε xəene rafe geməne ra.” ²⁰ Na xətən bode, saraxa ba waxatini, igen yi fa keli Edən yi, yamanan yi rafe igen na.

²¹ Moyaba kaane to a mə a mangane fama e yəngədeni, naxanye birin bata yi a li yəngə so seen tongoden ma, e ne birin xili, e ti yamanan danna ra. ²² E to keli xətənni, sogen tixi igen na bəxən fari ma, Moyaba kaane yi igen to wulani, a gbeeli alo wunla. ²³ E yi a fala, e naxa, “Wunla na a ra! Mangane bata e bode yəngə, e nun e sofane, e yi e bode faxa. Iki, Moyaba kaane, ε keli, en sa e yii seene tongo!” ²⁴ E yi fa

Isirayila ganla daaxadeni. Koni, Isirayila ganla yi keli, a Moyaba kaane y^eng^e, e yi e gi ganla y^eee ra. Isirayila ganla yi bira e f^{ox}^o ra han e sa so e yamanani, e yi Moyaba kaane n^o. ²⁵ E taane kala, e birin yi g^em^e keden kedenna woli x^eee fajine yi, e x^eene rafe g^em^ene ra, e yi tigine birin dutun, e yi wudi fajine birin s^ege. A rajanna, Kiri-Hareseti taan yinna nan tun yi fa a kiini, koni sofa lantan kanne fan yi fa na rabilin, e na fan y^eng^e. ²⁶ Moyaba mangan to a to a a mi y^eng^en n^oe, a yi silanfan kanna muxu k^em^e solofera tongo alogo a xa kirani ba han Ed^on mangan f^ema, koni e mi n^o.* ²⁷ Nayi, a yi a dii singen tongo naxan yi lanma a xa ti a n^ox^onⁱ, a yi a ba saraxan na taan yinna fari. Na xanbi ra, Moyaba kaane yi Isirayila kaane n^ox^onⁱkata han Isirayila kaane yi keli na yi, e x^et^e e konni.

4

Elise yi kaja gilen mali

¹ L^ox^ona nde kaja gilena nde yi fa Elise li, nabi ganla nabina nde nan yi a x^em^en na. A yi Elise mafan, a naxa, “I ya walik^ena, n ma x^em^en bata faxa, i a kolon a i ya walik^een yi gaxuxi Alatala y^eee ra, koni doli kanna bata fa n ma dii x^em^e firin tongoden, a xa e findi a konyine ra.” ² Elise yi a max^odin, a naxa, “N n^oe nanse lig^e i xa? A fala n xa nanse i yii banxini?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Sese mi i ya walik^een yii banxini f^o ture kundi keden.” ³ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i sa goron yigenle max^odin i d^{ox}^o bodene ra, i nama ndedi max^odin de! ⁴ I na so i konni, i d^een balan e nun i ya diine xun ma, i turen sa goronne birin kui, naxanye na rafe i ne d^{ox}^o e dan na.” ⁵ Nayi, n^ox^onⁱ yi keli a f^ema. A d^een balan e nun a diine xun ma, e yi fa goronne ra, a yi e rafe. ⁶ Goronne birin to rafe, a yi a fala a dii x^em^en xa, a naxa, “Fa goron gb^et^eye ra.” Koni a diin yi a yabi, a naxa, “Goron mi fa na.” Turen yi ba min^e. ⁷ Naxanla yi sa a fala sayiban xa. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, turen mati, i yi i ya donla fi, naxan na lu i yii, na i tan nun i ya diine rakisima n^en.”

Sunemi kaana diin yi keli sayani

* **3:26:** Silanfanna: Sofane y^eng^eso d^eg^em^ena.

⁸ L^ox^ona nde Elise yi danguma Sunemi taani, n^ox^olan nafulu kanna nde yi m^enni, na yi a karahan a xa a d^ege. A n^ema yi dangue na waxati yo yi, a soma n^en a konni a d^ege. ⁹ A yi a fala a x^em^en xa, a naxa, “N laxi a ra x^em^en naxan danguma en konni waxati yo waxati, Alaa muxu sarijanxin na a ra.” ¹⁰ En lan en xa konkodina nde ti a xa en ma sangansoon k^ee ra, en saden nun tabanla nun gb^eden nun lenpun d^{ox}^o a xa na. A n^oe yigiy^e m^enni n^en a na dangu en konni.”

¹¹ L^ox^ona nde Elise to fa Sunemi yi, a te konkoni koren na, a sa a sa na yi. ¹² A yi a fala a walik^een Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan xili.” Gexasi yi na n^ox^olanla xili, a fa a f^ema. ¹³ Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “A fala n^ox^olanla xa, i naxa, ‘I bata fe wuyaxi raba nxu xa. Nxu n^oe nanse lig^e i xa? Nxu xa falan ti mangan xa i ya fe yi hanma sofa kuntigina?’” Naxanla yi a yabi, a naxa, “N d^{ox}^o n ma yamanan nan tagi, sese mi dasaxi n ma.” ¹⁴ Elise yi Gexasi max^odin, a naxa, “Nanse xa liga a xa?” Gexasi yi a yabi, a naxa, “Dii mi a yii, a x^em^en bata fori.” ¹⁵ Elise yi a fala, a naxa, “Naxanla xili.” Gexasi yi a xili, a yi fa, a so d^een na. ¹⁶ Elise yi a fala a xa, a naxa, “N^ee famat^oni waxatini ito yi, i diin barima n^en, i a tongo i yii.” Naxanla yi a yabi, a naxa, “En-^en, n kanna, sayibana, i nama wulen fala i ya walik^een xa.”

¹⁷ Naxanla na yi fudikan, n^oe famat^oni na waxati kedenni, a dii x^em^en bari, alo Elise a fala a xa kii naxan yi.

¹⁸ Diin yi gbo. L^ox^ona nde, a yi siga a baba f^ema se xabane yireni, ¹⁹ diin yi a fala a baba xa, a naxa, “N xunna! N xunna!” A baba yi a fala a walik^een xa, a naxa, “A xali a nga f^ema.” ²⁰ Walik^een yi a tongo, a a xali a nga f^ema. Diin yi lu a nga xinbine fari han yanyi tagini. Na xanbi ra, a faxa. ²¹ Naxanla yi te, a sa diin sa sayibana saden ma, a d^een balan a xun ma, a mini. ²² A yi a x^em^en xili, a naxa, “N bata i mafan i ya walike keden nun sofanta keden nafa n ma, n waxi siga feni sayiban f^ema mafureⁿ. N fama.” ²³ A yi a max^odin, a naxa, “Nanfera i waxi siga feni a f^ema to? Kike N^en^en hanma Matabu L^ox^on mi a ra.” A yi a yabi, a naxa, “Hali

i mi kɔntɔfili.” ²⁴ A yi sofanli tɔn, a fala a walikɛen xa, a naxa, “Ti sofanla yee ra. En siga, i nama ti, xa n mi i yamari.”

²⁵ Nayi, e siga sayiban fɛma Karemelle geyaan fari. Sayiban to a to fe wulani, a yi a fala a walikɛen Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan fama. ²⁶ Iki i gi i sa a ralan, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tana mi i ma? I ya xemɛn nun i ya diina, tana mi e ma?’” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Tana yo mu.” ²⁷ Koni, a sayiban fɛman li waxatin naxan yi geyaan fari, a yi a sanne suxu. Gexasi yi wa a radin feni ayi. Koni, sayiban yi a fala a xa, a naxa, “A lu na, amasɔtɔ a bɔnjɛn sunuxi, koni Alatala bata na feen luxun n ma, a mi a yitaxi n na.” ²⁸ Nayi, naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, n yi i maxɔdin diina nde ma nun? N mi yi a fala i xa, ‘I nama n yanfa?’”

²⁹ Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “I tagi xidi, i n ma dunganna suxu i yii, i siga. Xa i naralan muxuna nde ra, i nama a xɔntɔn, xa muxuna nde i xɔntɔn, i nama a ratin. I xa n ma dunganna sa diin yetagi.” ³⁰ Naxanla yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlo habadan Alatala yi, n mi sigama xa i tan mi a ra.” Nayi, Elise yi siga a fɔxɔ ra. ³¹ Gexasi bata yi siga e yee ra, a bata yi dunganna sa diin yetagi, koni diin mi xui ramini, a mi a ramaxa. A xetɛ Elise ralandeni, a na feen fala a xa, a naxa, “Diin mi xulunxi.”

³² Elise so banxini waxatin naxan yi, diin bata yi faxa, a saxi a saden ma. ³³ Elise yi so, a dɛen balan e firinna ma, a yi Alatala maxandi. ³⁴ A te, a yi a sa diin fari, a dɛen lan a dɛen ma, a yee ne lan a yee ne ma, a yiine lan a yiine ma, a a yibandun a fari, diin fatin yi wolon. ³⁵ Elise mɔn yi so banxini, a so a masigani. Na xanbi ra, a te, a mɔn yi a yibandun a fari. Diin yi tison dɔxɔ solofera, a yee ne yi rabi. ³⁶ Elise yi Gexasi xili, a naxa, “Sunami kaan xili.” ³⁷ Naxanla yi fa, a bira a bun ma, a xinbi sin bɔxɔni. A diin tongo, a mini.

Sabi dontarena

³⁸ Elise yi xetɛ Giligali taani, fitina kamɛn yi yamanani. Nabi ganla yi dɔxi a rabilinni. Elise yi a fala a walikɛen xa, a naxa, “Tunden dɔxɔ tɛen ma, i donseen nafala nabi ganla xa.” ³⁹ E tan nde keden yi siga burunna ra sabi de badeni, a yi sansina nde

to burunna ra, a yi burunna janla bolon, a dugin nafe. A to so, a yi e yixaba dungi dungin na tunden kui, koni muxe mi a kolon naxan yi a ra. ⁴⁰ A to na donseen so muxune yii, e a don, e lu gbelegbelɛ, e naxa, “Sayibana, dabarin donseni!” ⁴¹ Elise yi yamarin fi, a naxa, “Fa murutu funina nde ra n xa.” A to fa a ra, Elise yi a sa donseni. A yi a fala a walikɛen xa, a naxa, “A so muxune yii, e xa a don.” Sese jaxi mi fa luxi tunden kui.

Burun nawuyana ayi

⁴² Na waxati kedenni, xemena nde yi fa funde buru mɔxɔŋɛ ra e nun murutu kɛsɛ nɛnɛn bɛnbɛli keden sayiban xa, sa keli Baali-Salissa yi. Burun yi rafalaxi funde nɛnɛn nan na. Elise yi a fala a walikɛen xa, a naxa, “Donseene yitaxun yamaan na.” ⁴³ A walikɛen yi a yabi, a naxa, “N nɔe a soɛ muxu kɛmɛ yii di?” Koni, Elise yi a fala a xa, a naxa, “A so muxuni itoe yii, e xa a don, amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E e degema nɛn, a dɔnxɛn yi lu.’” ⁴⁴ Nayi, a yi burune sa muxu kɛmɛ yetagi, e e dege, a dɔnxɛn yi lu, alo Alatala a fala kii naxan yi.

5

Elise yi Naman nakendeya

¹ Arami mangana gali kuntigin Naman yi rafan a kanna ma, binye gbeen yi saxi a yi, amasɔtɔ Alatala nɔɔn fi Arami kaane ma a tan nan xɔn. Koni xemɛ wekilexi gbeeni ito, dogonfontɔɔn nan yi a ra. ² Na waxatini, Arami sofane bata yi fa dii temena nde ra konyiyani yengena nde xɔn sa keli Isirayila yamanani. Na nan yi Naman ma naxanla walikɛen na.

³ Na dii temen yi a fala a kanna naxanla xa, a naxa, “Nabiin naxan Samari taani, xa n kanna siga na fɛma, a a yiyalanma nɛn a dogonfonna ma.” ⁴ Isirayila dii temen naxan fala, Naman yi sa na fala a kanna xa, mangana. ⁵ Arami mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga Samari taani, n bataxin nasigama nɛn Isirayila mangan ma.” A yi siga, wure gbeti fixɛn kilo kɛmɛ saxan jɔxɔndɔnna a yii, e nun xemaa kilo tongo sennin e nun dugi fajin fu. ⁶ A yi bataxin xali Isirayila mangan xɔn, a yi sɛbɛxi naxan

kui, a naxa, "Iki, n bata n ma gali kungi
gin Naman nasiga i ma naxan bataxini ito
xalixi alogo i xa a dogonfonna dandan."

⁷ Isirayila mangan to na bataxin xaran, a a
dugine yibø a ma, a yi a fala, a naxa, "Ala
nan n na ba? N xa nø faxan tiyø, hanma n
maratangan ti? Nanfera a xemøni ito rafaxi
n ma alogo n xa a rakendøya dogonfonna
ma? E a mato, a waxi yengen nan fen fe yi
n na."

⁸ Elise to a me a Isirayila mangan bata
a dugine yibø a ma, a xeraan nasiga a
faladeni mangan xa, a naxa, "Nanfera i ya
dugine yibøxi i ma? A lu a xa fa n fëma, a
kolonjøe nayi a nabina nde Isirayila yi."

⁹ Naman yi fa e nun a soone nun a won-
torone, a ti Elise a banxin døe ra. ¹⁰ Elise
yi xeraan nasiga a faladeni a xa, a naxa,
"Siga, i sa i maxa Yuruden baani sanja
ma solofera, i yiylanma nen, i sarijan."

¹¹ Naman yi xølø, a siga a fale, a naxa, "N
jøxø a ma, nabiin minima nen a konna kui,
a ti n yøtagi, a Alatala maxandi a xinla ra, a
Ala, a yiin ti n yire xølene xun ma, a n ma
dogonfonna dandan. ¹² Abana baan nun
Parapara baan naxanye Damasi taani, ne
mi fisa Isirayila xudene birin xa ba? N mi
yi nøe n maxø ne yi n sarijan ba?" Naman
yi xøte, a xøloxin yi siga.

¹³ Koni, a walikene yi fa a fala a xa, e
naxa, "N fafe, xa nabiin yi fe xødexø
nan maxødinxi i ma nun, i mi yi na ligø
ba? Nanfera nayi, a naxan maxødinxi i ma, i
mi na rabama? I bøxøn igeni gbansan, i
sarijanma nen." ¹⁴ Nayi, a yi godo, a yi
a bøxøn Yuruden baani sanja ma solofera,
lan sayibana falan ma, a fatin yi liga alo dii
jøren fatina, a sarijan.

¹⁵ Naman yi xøte sayiban fëma, e nun
naxanye birin yi a føxø ra. E to fa, a yøte
yita sayiban na, a yi a fala a xa, a naxa,
"N bata a kolon iki fa fala, ala yo mi na
bøxø xønna fari fø Isirayilaa Ala. N bata i
mafam, tin i kiseen nasuxu n naxan soma
i yii." ¹⁶ Elise yi a yabi, a naxa, "N bata n
kølo habadan Alatala yi n naxan batuma,
n mi tinjøe." Naman yi a karahan. Koni a
yi tondi. ¹⁷ Nayi, Naman yi a fala a xa, a
naxa, "Bayo i tondixi, tin, sofali firin nøe

bøxø fujin naxan xale, na xa so n tan, i ya
walikøen yii, amasøtø n tan, i ya walikøen
mi fa wama saraxa gan dixin nun saraxan
ba feni ala gbøte yo xa, fø Alatala keden
peen xa. ¹⁸ N na Alatala maxandø naxan
na, a xa yafø n ma feni ito yi: N kanna na so
a a la Rimøn batu banxini a xinbi sindeni,
nxu birin nan nxu xinbi sinma han bøxøni
Rimøn suxuren bun ma bayo a suxi n tan
nan xøn. Alatala xa yafø n ma ito a fe ra."

¹⁹ Elise yi a fala a xa, a naxa, "Siga bøjø
xunbenli." Naman yi keli Elise fëma.

Gexasi a tantanna

Naman to makuya ndedi, ²⁰ Gexasi, say-
ibana Elise a walikøen yi a fala a yøte ma, a
naxa, "Aramikaan Naman yi waxi naxan fi
fe yi n kanna ma, a mi tinxi sese ra. N bata
n kølo habadan Alatala yi, n nan n gima nen
a føxø ra, n yi sa sena nde rasuxu a ra."

²¹ Nayi, Gexasi yi a gi Naman føxø ra.
Naman to a to, a gima a føxø ra, a godo a
wontoron kui a siga a ralandeni, a yi a fala
a xa, a naxa, "Nanfe ligaxi?" ²² A yi a yabi,
a naxa, "Fefe jøxi mi ligaxi. N kanna nan
n nafaxi, a n xa fa a fala i xa a nabi ganla
foninge firin baxi fadeni nen a konni iki sa
keli Efirami geaya yireni. N bata i mafan,
i xa gbeti fixø kilo tonge saxan so n yii e
xa, e nun sali dugi firin." ²³ Naman yi a
yabi, a naxa, "Tin i xa gbeti fixø kilo tonge
sennin tongo e xa." A yi a karahan, a yi
gbeti fixø tongo, a sa bønbøli firin kui, a
sali dugi firin so a yii, e nun a walikø firinna
naxanye a xalima Gexasi xa. ²⁴ E to geayaan
fanna li, Gexasi yi e tongo walikene yii, a e
raso banxini, a walikene raxetø, ne yi siga.

²⁵ A møn yi siga a kanna fëma. Elise yi a
fala a xa, a naxa, "I kelixi minen, Gexasi?"
A yi a yabi, a naxa, "N tan, i ya walikøen mi
sigaxi døde." ²⁶ Koni Elise yi a fala a xa, a
naxa, "I jøxø a ma a n mi na xemøni toxi n
xaxinli a yi tuganma a wontoron kui wax-
atin naxan yi, a fa i ralandeni? Koni, dugi
fajin nun gbetin nasuxu waxati mi a ra
iki, hanma oliwi binle nun manpa binle* e
nun xuruse xunxurin nun a xungbene nun
konyi xemøne nun konyi jøxanle. ²⁷ Nayi,
Naman ma dogonfonna xøtema nen i ma

* ^{5:26:} Wudi binla nde na yi, mën kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

e nun i ya denbayana habadan.” Gexassi kelima Elise fēma waxatin naxan yi, a fatin mafixaxi dogonfonna ra alo bala-balani kēsēna.

6

Bunbi melenna yi bira igeni

¹ Nabi ganla yi a fala Elise xa, e naxa, “A mato nxu tan nun i tan, en na en malanma dēnaxan yi mēnna xurun en ma. ² Xa i tin, nxu xa siga han Yurudēn baan dē, birin yi xalanbena nde fen mēnni, nxu yi malanden nafala mēnni en xa.” Elise yi e yabi, a naxa, “E siga.” ³ E tan nde yi a fala a xa, a naxa, “Tin i xa fa i ya walikēne fōxō ra.” A yi a yabi, a naxa, “N sigama nēn.” ⁴ A yi siga e fōxō ra. E to Yurudēn baan li, e wudine sēgē. ⁵ E tan nde yi xalanbe sēgeni, a bunbi melenna yi bira igeni. A gbelegbele, a naxa, “N kanna, a xandixin na a ra!” ⁶ Sayiban yi a maxōdin, a naxa, “A biraxi minēn yi?” A yi a yita a ra. Nayi, Elise yi wudi yiina nde sēgē, a woli na yire kedenni, bunbi melenna yi te igen xun ma. ⁷ Elise mōn yi a fala, a naxa, “A tongo.” Na xēmen yi a yiin nasiga, a tongo.

Arami sofane yēene yi danxu

⁸ Yēgen yi Arami mangan nun Isirayila yamanan tagi, a yi sofa kuntigine malan, e xa e bode to. Na xanbi ra, a yi a ragidi a ganla xa daaxa dēnaxan yi. ⁹ Koni sayiban yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “I yēte rakantan dangu feen na mēnni, amasōtō Arami kaane fama mēnni.” ¹⁰ Isirayila mangan yi muxune rasiga mēnna kantändeni, sayiban dēnaxan mataxamaseri a xa.

Na yi raba sanja ma wuyaxi, Elise yi Isirayila mangan nakolonma, na fan yi a pōxō luma. ¹¹ Arami mangan yi yifu na feene fe ra, a a walikēne xili, a fala e xa, a naxa, “E mi a fale n xa, nde walima Isirayila mangan xa en yē?” ¹² A walikē keden yi a fala, a naxa, “Muxu yo, n kanna mangana. Koni, Nabi Elise naxan Isirayila yi, i falan naxanye tima i xi banxini, na nan ne falama Isirayila mangan xa.” ¹³ Mangan yi a fala, a naxa, “E siga, a sa dēnaxan yi, e sa mēnna to, n xa a suxu.” E yi fa a fala a xa, e naxa, “A Dotan taan nin.” ¹⁴ A

yi soone nun yēngē so wontorone rasiga e nun gali gbeena, e sa so kē tagini e taan nabilin. ¹⁵ Sayibana walikēen yi keli xōtōn, a mini, ganla nde yi taan nabilinxī soone nun wontorone ra. Sayibana walikēen yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, en nanse ligama?” ¹⁶ A yi a yabi, a naxa, “I nama gaxu, amasōtō naxanye en fōxō ra, ne wuya dangu naxanye e fōxō ra.” ¹⁷ Elise yi Alatala maxandi, a naxa, “N bata i mafan, n ma walikēen yēene rabi alogo a xa toon ti.” Alatala yi walikēen yēene rabi, a geyane to rafexi soone nun yēngē so wontoro tēe kanne ra Elise rabilinni.

¹⁸ Arami kaane yi godo Elise fēma. A yi Alatala maxandi falani ito ra, a naxa, “Sofani itoe yēene danxu.” Alatala yi e yēene danxu, fata Elise a falan na. ¹⁹ Elise yi a fala sofane xa, a naxa, “Be xa mi kiraan na, taani ito mi a ra, ε bira n fōxō ra, ε xēmen naxan fenma, n xa ε xali na fēma.” A yi e xali Samari taani. ²⁰ E to so Samari taani, Elise yi a fala, a naxa, “Alatala muxuni itoe yēene rabi, e xa toon ti.” Alatala yi e yēene rabi, e a to, e Samari taan tagini. ²¹ Isirayila mangan to e to, a fala Elise xa, a naxa, “N fafe, n xa e faxa?” ²² Elise yi a yabi, a naxa, “I mi e faxama. I dārīxi na muxune faxē nēn ba, naxanye suxi yēngēni? Burun nun igen so e yii, e xa e dēge, e min, na xanbi ra, i e lu e siga e kanna fēma.” ²³ Isirayila mangan yi donse gbeen so e yii, e e dēge, e e min, e siga e kanna fēma. Arami ganle mi fa Isirayila bōxōn yēngē na waxatini.

Fitina kamēna Samari taani

²⁴ Na dangu xanbini, Arami manga Ben-Hadada yi a ganla birin malan, e sa Samari taan nabilin yēngēni. ²⁵ Na marabilinna fe ra, fitina kamē gbeen yi so Samari yi, e yi na raxōdōxō ayi han sofali xun kedenna yi sarama gbeti gbanan tongue solomasēxē, e nun ganba gbiin kilo tagi yi sarama gbeti gbanan suulun nan na.

²⁶ Isirayila Mangan yi danguma yinna fari, naxanla nde yi gbelegbele a ra, a naxa, “Mangana, n kanna, nxu rakisi!” ²⁷ A yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala mi i rakisi, n tan i rakise nanse ra? Murutu dōnxē mi fa na, minse dōnxē mi na.” ²⁸ Mangan mōn yi a maxōdin, a naxa, “I waxi nanse xōn?” A yi

a yabi, a naxa, “Naxanla nde nan a falaxi n xa, a naxa, ‘I ya diin ba. En na a don to, tila en yi n fan ma diin don.’”²⁹ Nxu bata n ma diin nin, nxu yi a don. Na xəton bode, n yi a fala a xa, n naxa, ‘I ya diin ba, en na a don.’ Koni a bata a diin luxun.”³⁰ Mangan to naxanla falane mε, a a dugine yibø, a dangumatøna yinna fari, yamaan yi a to a kasa bønbenla ragodoxi a ma sununi a domaan bun.³¹ Mangan yi a fala, a naxa, “Ala xa n tørø a naxun birin yi xa Safati a dii xemena Elise xunna lu a dε to.”

Elise yi kamεn napanna fe fala

³² Anu Elise yi døxi a banxini, fonne yi døxi a fεma. Mangan yi muxuna nde rasiga a fεma. Koni benun xεraan xa so, Elise yi a fala fonne xa, a naxa, “E mato, faxa tiini ito muxun nafama n xunna sεgεdeni n dε! E tuli mati. Xεraan na fa, ε dεen balan, ε a radinjε ayi dεen na. Yanla, en mi a kanna san xuiin mεma a xanbi ra ba?”³³ Elise mən yi fala tiini singen, xεraan yεtεen yi ti dεen na, a yi mangan fala xuiin ti, a naxa, “Tørøni ito birin kelixi Alatala nan ma, n mən fa nøe n yigi tiyε nanse gbεtε mən na Ala yii?”

7

¹ Elise yi a yabi, a naxa, “E tuli mati! E Alatalaa falan name! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna søtøma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo məxøjøn nun naaninna, gbeti gbanan keden Samari taan so dεen na.’”² Sofa kuntigin naxan nun mangan na a ra waxatin birin, na yi sayiban yabi, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamale ba?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “I a toma nεn i yεene ra, koni i mi na donseen donma.”

Arami kaane yi keli e daaxadeni

³ Na waxatini, dogonfontø naanin yi døxi taan so dεen dεxøn, naxanye a fala e bode xa, e naxa, “En luma be nanfera han en faxa?”⁴ Xa en na a fala a en xa so taani ito kui, en faxama nεn bayo fitina kamen na yi. Xa en lu be fan yi, na fan en faxama nεn. En siga, en sa en yεtε dentegε Arami kaane ganla daaxadeni, xa e en lu en nii ra, en kisi, xa e en faxa, en faxa.”

⁵ Nayi, ninbanna ra e yi siga Arami kaane ganla daaxadeni. E to ganla daaxaden li, muxu yo mi yi na. ⁶ Arami kaane ganla daaxadeni, Marigin bata yi wontorone nun soone gbeen xuiin namini mənni, Arami kaane bata yi a fala e bode xa, e naxa, “Isirayila mangan bata Xiti kaane mangan nun Misiran kaane mangan sare fi en xili ma, alogo e xa e ganle rafa en yεngεdeni.”⁷ Ninbanna ra, e yi keli, e yi e gi, e yi bubune nun e soone nun e sofante rabejin, e ganla daaxaden yi lu alo a yi kii naxan yi, e yi e gi alogo e xa e niine rakantan. ⁸ Dogonfontøne bata yi so ganla daaxaden danna ra, e so bubuna nde kui, e e dεge, e e min, e gbetin nun xεmaan nun dugine tongo, e sa e luxun. E mən yi fa so bubu gbεtε kui, e seene tongo, e sa a luxun.

Samari taan yi xørøya

⁹ E mən yi a fala e bode xa, e naxa, “En mi a ligaxi alo a daxa kii naxan yi. Xibaru fajin løxøn nan to, xa en dundu, en ti han xøtonna kεnenna, tørøna en lima nεn. En siga iki en sa manga banxin nakolon.”¹⁰ E siga, e taan dεen kantan tiine xili, e a fala e xa, e naxa, “Nxu bata so Arami ganla daaxadeni, muxu yo mi na, muxu xui yo mi mεma na yi, soo xidixine nun sofali xidixine nan na, e nun bubu rabejinxine alo e kanne e luxi kii naxan yi.”¹¹ Dεε kantan yi muxune xili, e yi e xε manga banxin kui.¹² Mangan yi keli køεen na, a yi a fala a walikεne xa, a naxa, “Arami kaane naxan liga fe yi en na, n waxi na yεba feni ε xa. Bayo e a kolon a kamεna en ma, e bata keli ganla daaxadeni e sa e luxun burunna ra, e mirixi a ma, e naxa, ‘E na mini taani, en na e jønøne suxu, en so taani!’”¹³ Mangana sofa kuntigi keden yi a yabi, a naxa, “Soon naxanye luxi taani en suulun tongo ne yε, en muxune rasiga ne fari Arami kaane daaxan matoden. Yanyina nde e faxama nεn, koni e mən na lu be e tan nun Isirayila yamaan birin faxama nεn.”¹⁴ E yi yεngε so wontoron firin nun soone tongo, mangan yi xεrane rasiga Arami ganla xøn fendeni, a naxa, “E siga, ε a mato.”¹⁵ E yi siga Arami kaane føxø ra han Yuruden baani, kiraan birin yi rafexi dugine nun seene ra

Arami kaane naxanye wolə ayi e xədəxən kui. Xərane yi xətə, e yi a fala mangan xa.

¹⁶ Yamaan yi mini, e seene birin tongo Arami kaane ganla daaxadeni. Na waxatini, yamaan yi murutu fujin kilo fu nun firin sətəma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo məxəjən nun naanin gbeti gbanan kedenna ra fata Alatalaa falan na. ¹⁷ Sofa kuntigin naxan nun mangan yi a ra waxatin birin, mangan bata yi dəen kantan feen taxu na ra, koni yamaan yi na kuntigin yibodon dəen na, a faxa, alo sayibana a fala kii naxan yi mangan to siga a fəma.* ¹⁸ Sayiban bata yi a fala mangan xa, a naxa, “Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna sətəma nən gbeti gbanan kedenna ra, e nun fundenna kilo məxəjən nun naanin, gbeti gbanan kedenna ra Samari dəen na.” ¹⁹ Anu, kuntigin sayiban yabi nən, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamalə ba?” Elise fan yi a yabi, a naxa, “I a toma nən i yəeñe ra, koni i mi na donseen donma.” ²⁰ Na feen nan a li, yamaan yi a yibodon dəen na, a faxa.

8

Sunami kaana taruxun napanna

¹ Elise jaxanla naxan ma dii nii bira ayi, Elise yi a fala na xa, a naxa, “Keli, i siga, i tan nun i ya denbayana, dənaxan na i kənən, i sa dəxə mənni, amasətə Alatala fitina kamen nafama nən yamanani jəe solofer.” ² Naxanli ito yi keli, a sayiban fala xuiin suxu. A yi siga, e nun a denbayana, a sa dəxə Filisiti kaane yamanani jəe solofer. ³ Nəe solofer danguxina, jaxanla yi fa keli Filisitine yamanani, a sa a banxin nun a xəeñe maxandi mangan na. ⁴ Mangan nun sayibana walikəen Gexasi yi fala tiini, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, Elise fe gbeen naxanye birin liga, ne yəba n xa.” ⁵ A yi ne yəbama mangan xa waxatin naxan yi, Elise muxun nii bira ayi kii naxan yi, a jaxanla naxan ma dii rakeli, na yi fa mangan mafanden i a banxin nun a xəeña fe ra. Gexasi yi a fala, a naxa, “Mangana, n kanna, a tan jaxanla nan ito ra, e nun a diina, Elise naxan

nakeli.” ⁶ Mangan yi jaxanla maxədin na feen na, jaxanla yi a yəba a xa. Na xanbi ra, mangan yi a walikə gbeena nde yamari, a naxa, “N waxi nən sese jaxanli ito gbeen na, a birin xa raxetə a ma, e nun a xəeñ munanfanna birin, fələ a keli ləxən ma be han to.”

Elise nun Xasayele

⁷ Elise yi siga Damasi taani. Arami manga Ben-Hadada yi furaxi, e yi a fala a xa, e naxa, “Sayiban bata fa be.” ⁸ Mangan yi a fala Xasayele xa, a naxa, “Kisena nde tongo i siga sayiban fəma, Alatala maxədin a tan yi, i yi a maxədin xa n yiylannej n ma fureni ito ma.” ⁹ Xasayele yi siga Elise fəma, a kisena nde xali a yii. Se fajin naxan birin yi a yii Damasi taani, a yi na ndee sa jəgəmə tonge naanin xun ma. A to so, a yi a yita Elise ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin Ben-Hadada, Arami mangan nan n nafaxi a faladeni i xa, a naxa, ‘N yiylanma nən fureni ito ma ba?’” ¹⁰ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I yiylanma nən.’ Koni, Alatala bata a fala n xa a faxama nən.” ¹¹ Sayiban yi a yəeñ kankan Xasayele ra. Na xanbi ra, sayiban yi wuga. ¹² Xasayele yi a maxədin, a naxa, “Nanfera, n kanna, i wugama?” Elise yi a yabi, a naxa, “Bayo n na a kolon i fe jaxin ligama nən Isirayila kaane ra, i teen soma nən taa sənbəmane ra, i banxulanne faxama nən silanfanna ra, i yi e dii futene yibutuxun, i yi e jaxalan fudi kanne kuine rabə ayi.”

¹³ Xasayele yi a fala, a naxa, “Koni sənbətaren nan n tan i ya walikəen na alo barena, n nəe na feene ra di?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “Alatala bata a fala n xa a i findima nən mangan na Arami yamanani.” ¹⁴ Xasayele yi keli Elise fəma, a fa a kanna fəma. Ben-Hadada yi a maxədin, a naxa, “Elise nanse falaxi i xa?” Xasayele yi a yabi, a naxa, “A n yabixi nən a i yiylanma nən.”

¹⁵ Na xətən bode, Xasayele yi bitinganna tongo, a yi a sin igeni, a so mangan yətagin xun na alogo a xa a niiraxinli gbətən a ma, mangan yi faxa. Xasayele yi ti mangan jəxəni.

* **7:17:** Na feen səbəxi Mangane firinden 7.2 kui.

Yehorami, Yuda mangana
Taruxune Firinden 21.5-20

¹⁶ Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xemena mangayaan nee suulundeni, Yuda manga Yosafati a dii xemen Yehorami yi findi mangan na Yuda xun na, ¹⁷ a barin nee tonge saxan e nun firin ti waxatin naxanyi. A yi nee solomasexi ti mangayani Yerusalen yi. ¹⁸ A wali kiin yi naxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amasoto a bata yi Axabi a dii temena nde dexo. Naxan naxu Alatala yee ra yi, a na ligi nen. ¹⁹ Koni Alatala mi wa Yuda yamanan kala feni Dawuda fe ra, a walikene, amasoto a layirin tongo nen Dawuda xa, a noxen mi nange mangayani habadan, a tan nun a diine.

²⁰ Yehorami waxatini, Edon kaane yi murute Yuda xili ma, e yi mangana nde dexo e yete xa. ²¹ Yehorami yi siga Sayiri yi, e nun a yengi so wontorone birin. Koeg tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edon kaane yengi naxanye bata yi e rabilin, e yi e no. Koni, Yuda sofane yi e gi, e siga e konni. ²² Edon kaane yi lu murutexi Yudaa no seton xili ma han to. Libina kaane fan murute nen na waxatini. ²³ Yehorami kewali donxene, a naxanye birin ligaxi, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui. ²⁴ Yehorami to faxa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. A diina Axasiya yi ti a noxoni.

Axasiya, Yuda mangana
Taruxune Firinden 22.1-6

²⁵ Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xemena mangayaan nee suulundeni, Yehorami a dii xemena Axasiya yi findi mangan na Yuda xun na. ²⁶ Axasiya barin bata yi nee moxene ti a findi mangan na waxatin naxan yi. A yi nee keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga xili Atali, Isirayila manga Omiri a mamandenna. ²⁷ A sigati kiin yi lu alo Axabi a denbayana, a yi fe naxin ligi Alatala yee ra yi alo Axabi a denbayana amasoto e nun Axabi a denbayana bata yi bira e bode yi lan futun ma. ²⁸ Axasiya yi siga Axabi a diin Yorami foxo ra yengeni Xasayele Arami mangan xili ma Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxelo. ²⁹ Manga Yorami yi xete a fure deene dandandeni

Yeserelei taani Arami kaane naxanye sa a ma Ramoti yi, a to yi Arami manga Xasayele yengema. Yuda manga Yehorami a dii xemena Axasiya yi godo Yeserelei yi Axabi a dii xemena Yorami matoden, amasoto a yi furaxi.

9

Yehu, Isirayila Mangana

¹ Nabi Elise yi nabi keden xili nabi ganla ye, a yi a fala a xa, a naxa, "I tagi xidi, i turen tongo. I siga Ramoti taani Galadi yi. ² I na so menni, i Yehu toma nen, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna. I sa a tongo a lanfane tagi, i yi a xali a danna konk madunduxina nde kui. ³ I turen tongo, i yi a sa a xunni, i yi a fala a xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.' Na xanbi ra, i banxin deen nabi, i gi, i nama til!" ⁴ Nabi foningen yi siga Ramoti taani Galadi yi. ⁵ A to so, gali kuntigine yi dixi. A yi a fala, a naxa, "Kuntigina, falana n xon ma i xa." Yehu yi a fala a xa, a naxa, "I waxi fala ti feni nde xa nxu ye?" Nabiin yi a yabi, a naxa, "I tan, kuntigina." ⁶ Yehu yi keli a so banxini, foningen yi turen sa a xunni, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N bata i sugandi Isirayila mangan na, Alatalaa yamana. ⁷ I Axabi a denbayaan faxama nen, i kanna. N na n ma walikene, n ma nabine wunla noxoma nen Yesabele ra, e nun Alatalaa walikene birin wunla. ⁸ Axabi a denbayaan birin faxama nen. Axabi gbeen naxan na, n na a birin naxrima nen, konyin nun xorona Isirayila yi. ⁹ N na Axabi a denbayaan luma nen alo Yerobowan ma denbayana, Nebati a diina, e nun Basaa denbayana, Axiyaa diina. ¹⁰ Barene Yesabele donma nen Yeserelei a bokoni, muxu yo mi taranma na naxan a maluxunma.' " Na xanbi ra, foningen yi banxin deen nabi, a gi.

¹¹ Yehu to mini siga a kanna walikene fema, e yi a maxdin, e naxa, "Nanse ligaxi? Nanfera daxuni ito faxi i fema?" Yehu yi e yabi, a naxa, "E muxu sifani itoe kolon e nun a noxan fal." ¹² Koni e yi kankanje a ma, e naxa, "I wule! Nxu yabi." A yi a fala e xa, a naxa, "A falan tixi n xa iki nun

ikimaan nan na, a naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ ” ¹³ E birin yi e domane ba e ma mafuren, e yi e sa Yehu sanna bun ma tedene ma, e xətaan fe, e sənxə, e naxa, “Yehu nan mangan na!”

Yehu yi Manga Yoramifaxa

¹⁴ Nayi, Yehu, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna, na yi yanfani tən Yorami xili ma. Na lixi nən Yorami nun Isirayila kaane birin yi Ramoti Galadi makantanma Xasayele yee ra, Arami mangana. ¹⁵ Manga Yorami bata yi xete a furene dandandeni Yesereli taani, Arami kaane a maxələn naxanye ti, a to yi Xasayele yengema, Arami mangana. Yehu yi a fala, a naxa, “Xa ε waxənna na a ra, ε nama tin muxu yo yi mini taani siga xibarun nalideni Yesereli yi.” ¹⁶ Yehu yi te a wontoron kui, a yi siga Yesereli yi, amasətə Yorami yi saxi menni e nun Yuda manga Axasiya bata yi godo a matoden.

¹⁷ Kantan muxun naxan yi tixi Yesereli yinna xuntagi, na yi Yehu a ganla to fe. A yi a fala, a naxa, “N ganla nde toon fe.” Yorami yi a yamari, a naxa, “Soo ragina nde tongo i yi a rasiga e yee ra e maxədindeni xa bənesaan na a ra.” ¹⁸ Soo ragiin yi siga Yehu yee ra, a fala Yehu xa, a naxa, “Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘Bənesaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a yabi, a naxa, “Nanse bənesaan na i tan xa? Bira n fəxə ra.” Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, “Xeraan bata siga e fəma koni a mi fama.” ¹⁹ Yorami mən yi soo ragi gbetə rasiga, na yi fa e fəma, a yi a fala Yehu xa, a naxa, “Mangani ito nan falaxi, a naxa, ‘Bənesaan na a ra ba?’ ” Yehu yi a yabi, a naxa, “Nanse bənesaan na i tan xa? Bira n fəxə ra.” ²⁰ Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, “Xeraan bata siga e fəma koni a fan mi fama. Muxuni ito wontoro ragi kiin ligaxi alo Yehu, Nimisi mamandenna, amasətə a ragima nən alo fatəna.”

²¹ Nayi, Yorami yi a yamari a e xa a wontoroni tən. A to a yitən, Isirayila manga Yorami e nun Yuda manga Axasiya, e birin yi siga e wontorone kui Yehu ralandeni. E yi na ralan Naboti Yesereli kaana a xəen ma. ²² Yorami to Yehu to, a yi a fala a xa, a

naxa, “Bənesaan na a ra ba?” Yehu yi a yabi, a naxa, “Bənesana! I a kolon i nga Yesabele mən ala gbetəne batuma e nun a kərayaan nabama!” ²³ Yorami yi soon firifiri, a gi, a fala Axasiya xa, a naxa, “Yanfana, Axasiya!” ²⁴ Koni Yehu yi a xanla tongo a Yorami bun a tungun longonna ra a fari. Xali ma kunla yi sa mini a sondonni, Yorami yi bira a wontoron kui, a faxa. ²⁵ Yehu yi a fala a sofa kuntigin Bidikari xa, a naxa, “A tongo, i sa a woli Naboti Yesereli kaana xəen ma, i jəxə na xən ma i tan nun n tan yi soon fari ləxən naxan yi a fafe Axabi fəxə ra, Alatala yi gbaloni ito fala a ma: ²⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N Naboti nun a diine wunla toxi nən xoro, n na i ligama na kii nin xəeni ito yi. Alatalaa falan nan na ra!’ Nayi, a tongo i yi a woli ayi xəen ma, fata Alatalaa falan na.”

Yehu yi Axasiya faxa

Taruxune Firinden 22.7-9

²⁷ Yuda manga Axasiya to na to, a yi a gi Beti-Gan kiraan xən. Yehu yi a sagatan, a fa a fala a xəmene xa a e fan xa Axasiya faxa. E yi a səxən a wontoron kui, a yi tema Guri geyaan kiraan xən waxatin naxan yi Yibeleyami taan dəxən. Axasiya yi a gi han Megido taani, a sa faxa na. ²⁸ A walikəne yi a xali wontoron kui Yerusalən yi, e a maluxun a bilinganna kui a benbane fəma Dawudaa Taani. ²⁹ Axasiya bata yi findi mangan na Yuda yi, Axabi a diin Yorami a mangayaan jee fu nun kedendeni.

Yesabele faxa fena

³⁰ Yehu yi so Yesereli taani. Yesabele to na me, a kalen sa a yee na, a xunsexeni tən, a ti foye soden na. ³¹ Yehu to yi danguma taan so dəen na, Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “I bata fa bənə xunbenla ra ba, i tan naxan luxi alo Simiri naxan a kanna faxa?” ³² Yehu yi a yee rafindi sangansoon foye soden ma, a yi a fala, a naxa, “Nde n tan xən? Nde?” Walikə firin hanma saxan manga banxini, ne yi e yee ragodo a ma keli sangansoon kəe ra. ³³ Yehu yi a fala ne xa, a naxa, “Ε a woli bəxəni!” E yi Yesabele woli bəxəni, a wunla yi banxin nun soone kasi, Yehu yi a yibutuxun a yengə so wontoron na. ³⁴ Yehu yi so, a a dəge, a a min, a yi a fala, a naxa, “Mangana dii temen nan yi

jaxalan dangatəni ito ra, ε a maluxun bεtε.”
35 E siga a maluxundeni, koni e a xun xənna
nun a sanne nun a yii kuine nan tun to.
36 E xεtε a faladeni Yehu xa. Nayi, Yehu yi
a fala, a naxa, “Alatala na nan fala fata Eli
ra, a walikəna, Tisibi kaana, fa fala barene
Yesabele suben donma nən Yesereli a xεen
ma, * 37 Yesabele binbin luma nən xεen ma
alo kuruna, nayi muxu yo mi nəe a fale, fa
fala ‘Yesabele na a ra.’ ”

10

Axabi a denbayaan halagi fena

¹ Axabi a diin muxu tonge solofera nan yi Samari taani. Yehu yi bataxine s^eb^ea e rasiga taan sofa kuntigine ma e nun fonne Yeserelei taani Samari yi, e nun muxun naxanye Axabi diine maxuruma. A yi a s^eb^exi,
² “Iki, ε na k^edini ito mas^to, bayo ε kannadiine ε f^ema e nun y^engε so wontorone nun soone ε f^ema e nun taa rakantaxina nde nun y^engε so seene ε yii, ³ nayi, ε ε kannadiina nde sugandi mangan na ε kannadiine yε naxan fisa e birin xa e nun naxan lan a xa findi mangan na, ε na ti mangayani. Na xanbi ra, ε n y^engε, ε yi ε kannadenbayaan xun mayengε.” ⁴ Koni, e yi gaxu han, e a fala e bode tagi, e naxa, “Xa manga firin mi a nō, en tan a nōon di?” ⁵ Manga banxin kuntigin nun taan kuntigin nun fonne nun muxun naxanye Axabi a diine maxuruma, ne yi x^eraan nasiga a faladeni Yehu xa, e naxa, “I ya walikene nan nxu ra, i na naxan yo fala nxu xa, nxu na nan ligama. Nxu mi muxu yo tima mangan na. Naxan nafan i ma, na liga.”

⁶ Yehu mən yi bataxin firinden səbe e ma, a yi səbəxi naxan kui, a naxa, "Xa ε n tan nan xa, xa ε xuruxi n ma, ε kannadiine xunne səge e dε, ε fa n fəma Yesereli taani tila xətənni waxati kedenni ito yi." Anu mangana diine muxu tongue soloferere yi taan muxu gbeeene konne nin, naxanye yi e maxuruma. ⁷ Bataxin to so, e yi mangana dii tongue soloferene suxu, e yi e kərə raxaba, e yi e xunne sa bənbənla kui, e yi e xali Yehu yee ra Yesereli yi. ⁸ Xeraan yi fa Yehu rakolon, a yi a fala a xa, a naxa, "Ebata fa mangana diine xunne ra." Yehu yi

a yamarin fi, a naxa, “Ε e sa kuru firinna ra taan so deen na han xotoni.” ⁹ Xotoni, Yehu yi mini, a yi a yita yamaan birin na, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan nan tinxin. N tan bata yanfan so n kannma, n yi a faxa. Anu, nde itoe birin faxaxi? ¹⁰ Nayi, ε bata a kolon, fa fala Alatalaa falan naxan yo tixi Axabi a denbayaan xili ma, na sese mi luma a rabataren na. Alatala bata ne rakamali a falan naxanye ti fata a walikena Eli ra.”

11 Naxanye birin yi luxi Axabi a den-bayani Yeserelei yi, Yehu yi ne faxa, a kuntigine nun a xoyine nun a kide kiine, a mikeden peen lu.

*Yehu yi Axasiyaa denbayaan xemene
faxa*

¹² Na xanbi ra, Yehu yi keli a siga Samari taani. A to fa Beti-Ekedi yεxεε rabane malandena, ¹³ Yehu yi Yuda manga Axasiya kon kaane li na. A yi e maxədin, a naxa, “Nde ε tan na?” E yi a yabi, e naxa, “Axasiya kon kaane nan nxu ra, nxu sigan mangana denbayaan xəntəndeni, e nun mangana ngaa denbayana.” ¹⁴ Yehu yi a fala a sofane xa, a naxa, “Ε e ηεηεne suxu.” E yi muxu tonge naanin ηεηεne suxu, e yi e kœ raxaba, e yi e woli Beti-Ekedi xənинna ra, Yehu mi muxu yo lu a nii ra.

Yehu nun Yehonadabu

¹⁵ Yehu to keli mənni, a yi naralan Yehonadabu ra, Rekabu a diina, naxan fa a ralandeni. A yi a xəntən, a a fala a xa, a naxa, “I bəjnən sarijan n ma fe yi ba, alo n gbeen sarijan i ya fe yi kii naxan yi?” Yehonadabu yi a yabi, a naxa, “A na kii nin.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “Xa a na kii nin, i yiin so n yii.” Yehu yi a rate a fəma a wontoron kui, ¹⁶ a yi a fala a xa, a naxa, “Fa n fəma, n ma xanuntenyaan naxan Alatala xa, i na toma nən.” A yi a xali a yəngə so wontoron kui.

¹⁷ Yehu to so Samari taani, naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani Samari yi, a yi ne faxa, a yi e nan fefe fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa.

Baali kii muxune faxa fena

¹⁸ Na xanbi ra, Yehu yi yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, "Axabi walixi

* 9:36: Na feen mɔn səbəxi Mangane Singen 21.23 kui.

nən Baali xa ndedi, Yehu walima nən a xa han! ¹⁹ Iki, ε Baali kii muxune birin xili n fəma, a walikəne nun a saraxaraline birin, keden nama lu, amasətə n waxi saraxa gbeen ba feni Baali ma. Naxan yo na lu a fataren na, na mi kisima.” Yehu yi wulen nan falama alogo a xa Baali a walikəne faxa. ²⁰ A yi a fala, a naxa, “Ε sanla nde yitən Baali xa.” E a yitən. ²¹ Yehu yi xərane rasiga Isirayila birin yi, Baali a walikəne birin yi fa, keden mi lu naxan mi fa, e so Baali a banxini, Baali a banxin yi rafe keli fəxə kedenni han fəxə kedenni. ²² Naxan yi dugi ramaraden kantanma, Yehu yi a fala na xa, a naxa, “Dugine ramini Baali a walikəne birin xa.” Na yi dugine ramini e xa. ²³ Nayi, Yehu yi fa Baali a banxini e nun Rekabu a diin Yehonadabu. Yehu yi a fala Baali a walikəne xa, a naxa, “Ε yee rakojin ε rabilinni, ε a mato, alogo Alatalaa walikəen se nama lu be, koni Baali a walikəne nan tun xa lu be.” ²⁴ E yi so saraxane nun saraxa gan daxine fideni Baali ma.

Yehu bata yi muxu tonge solomasəxə ti tandeni, a yi a falaxi naxanye xa, a naxa, “N muxun naxanye soma ε yii naxan na a gbeen lu a siga, ε tan nan faxama a nəxəni.” ²⁵ E to yelin saraxa gan daxine fideni, Yehu yi a fala sofane nun e kuntigine xa, a naxa, “Ε so, ε e faxa, keden nama mini.” E yi e faxa silanfanna ra. Sofane nun e kuntigine yi e woli ayi mənni, e siga han taani Baali a banxini. ²⁶ E yi gəmə ki daxine ramini Baali a banxin kui, e yi e gan. ²⁷ E yi Baali gəmə ki daxin kala, e mən yi Baali a banxin fan nabira, e yi suturadene rafala, naxanye na han to. ²⁸ Yehu Baali kiina fe raxəri Isirayila yi na kii nin. ²⁹ Koni a mi xətə Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fəxə ra, naxan Isirayila yamaan nadin jinge dii xəma daxine batu feen ma Beteli nun Dan yi. ³⁰ Alatala yi a fala Yehu xa, a naxa, “Naxan fan n yee ra yi, i bata na ligi. Naxan birin yi n sagoon na, i na ligi Axabi a denbayaan na. Nanara, i ya diine luma nən mangayani Isirayila yi han i yixətə naanindena.” ³¹ Koni, Yehu mi sigan ti a xaxinla birin yi mumə Alatalaa sariyan xən, Isirayilaa Ala. Yerobowan Isirayila radin yulubin naxanye ma, a mi xətə ne fəxə ra mumə.

³² Na waxatini, Alatala yi nde ba fəlo Isirayilaa bəxən na, Xasayele Arami kaane mangan yi e nə Isirayila danna birin na. ³³ Keli Yurudən baani han sogeteden binni, a yi Galadi yamanan birin nə, Gadi kaane nun Rubən kaane, e nun Manase kaane, keli Aroyeri taani Arinon xuden dexən han Basan. ³⁴ Yehu kewali dənxəne, a naxanye birin liga, a wəkiləna, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kədine kui. ³⁵ Yehu to faxa, e yi a maluxun Samari taani. A dii xəmən Yehowaxasi yi ti a nəxəni. ³⁶ Yehu nəe məxəjən nun solomasəxə nan ti mangayani Samari taani Isirayila xun na.

11

Atali, Yuda manga naxanla fe Taruxune Firinden 22.10-12

¹ Atali, Manga Axasiya nga to a to, a diin bata faxa, a keli a yi yamarin fi a mangan bənsənna birin xa faxa. ² Koni e to yi e faxa feni, Yehoseba, Manga Yehorami a dii təməna, Axasiya xunyen yi Axasiyaa dii xəmən Yowasa tongo, a yi a ba mangana diine ye, benun e xa e faxa. A yi a luxun konkona nde kui sadene yi dənaxan yi e nun nəxanla naxan diin masuxuma. A sa luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa. ³ A yi lu luxunxi Yehoseba fəma yee sennin Alatala Batu Banxini. Atali nan yi mangayani na yamanani.

Yowasa, Yuda Mangana Taruxune Firinden 23.1-21

⁴ Nəe solofera dangu xanbini, Yehoyada yi xərane rasiga Kereti sofa kuntigine nun mangan makantan sofane xilideni, a yi fa e ra a fəma Alatalaa banxini. A yi layirin xidi e tagi, a yi e rakələ Alatalaa banxini, a yi mangana diin yita e ra. ⁵ Na xanbi ra, a yi yamarini itoe so e yii, a naxa, “Ε ito nan ligama. Naxanye lanma e xa wali Matabu Ləxəni ε ye, ndee sigama mangana banxin nan kantande yi, ⁶ ndee Suri dəen na, ndee dəen naxan kantan tiine xanbi ra. Ε birin luma ε masare ikiini banxin kantandeni. ⁷ Ε gali bode firinna, naxanye mi walima Matabu Ləxəni, ne kantanna tima Alatala Batu Banxini mangan yireni. ⁸ Ε mangan nabilinma nən yiren birin yi, yəngə so seene ε birin yii, naxan yo na a

maso ε safan na, ε na faxama nən. Ε luma nən mangan yireni, a nəma sigε yire yo yi.”

⁹ Saraxaraliin Yehoyadaa yamarin naxanye birin fi sofa kuntigine ma, e ne lig. E birin yi e sofane tongo, naxanye yi e wanla danma Matabu Ləxəni e nun naxanye yi a fələma Matabu Ləxəni, e siga saraxarali Yehoyada fəma. ¹⁰ Saraxaraliin yi tanbane nun yε masansan wure lefane so sofa kuntigine yii naxanye yi kelixi Manga Dawuda yii Alatala Batu Banxini. ¹¹ Sofane yi mangan nabilin yεngε so seene e birin yii, e ti fələ banxin yiifari fəxəni han a kəmən fəxəni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yetagi. ¹² Saraxaraliin Yehoyada yi mangana diin maso, a yi mangaya taxamaseri kəmətin nun sereya kedin so a yii. E yi a sugandi, e a findi mangan na, e yi e yiine bənbə, e naxa, “Ala xa sii xunkuyen fi mangan ma!”

¹³ Atali yi sofane nun yamaan xuiin mε, a yi fa yamaan fəma Alatalaa banxini. ¹⁴ A yi mangan to tixi sənbətənna dəxən so dəen na, fata namunna ra. Sofa kuntigine nun xəta fene yi tixi mangan fəma, yamaan birin yi səwaxi, e yi xətaan fema. Koni, Atali yi a domani bə a ma, a gbelegbele, a naxa, “Yanfana! Yanfana!” ¹⁵ Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye yi sofa ganla xunna ra, a naxa, “Ε a ramini yamaan fari ma, naxan na bira a fəxə ra, ε na faxa silanfanna ra.” Amasətə saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, “Ε nama a faxa Alatala Batu Banxini.” ¹⁶ E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni soone soon kiraan naxan xən, e sa a faxa mənni.

Yehoyadaa kiine yi masara *Taruxune Firinden 23.16-21*

¹⁷ Yehoyada yi layirin xidi Alatala nun mangan nun yamaan tagi, alogo na yamaan xa findi Alatalaa yamaan na, a mən yi lanna raso mangan nun yamaan tagi. ¹⁸ Yamanan yamaan birin yi so Baali batu banxini, e a kala, e yi saraxa gandene nun sawurane kala, e yi Matan faxa saraxa ganden yetagi, Baali kii muxuna. Saraxarali Yehoyada yi kantan tiine dəxə Alatala Batu Banxini. ¹⁹ A yi Kereti sofa kuntigin e nun sofane tongo, e nun yamanan yamaan

birin, e yi mangan nagodo Alatala Batu Banxini, e so manga banxini kantan tiine so dəen kiraan xən ma. Nayi, Yowasa yi dəxə mangane gbədəni. ²⁰ Yamanan yamaan birin yi səwani. Taan yi xunbeli Atali faxa xanbini silanfanna ra manga banxini.

12

Yowasa, Yuda Mangana *Taruxune Firinden 24.1-14*

¹ Yowasa findi mangan na a jəe solofereden nan ma. ² Yehu a mangayaan jəe soloferedeni, Yowasa yi findi mangan na, a yi jəe tongue naanin ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Sibiya, Beriseba kaana. ³ Naxan fan Alatala yε ra yi, Yowasa yi na ligi saraxaraliin Yehoyadaa siimayaan waxatin birin yi, amasətə a bata yi a xuru a fajin na. ⁴ Koni, a mi taan kidene kala mumε, yamaan mən yi saraxane bama, e wusulanne gan menne yi.

⁵ Yowasa yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Gbetin naxan fama Alatala Batu Banxini, ε lan ε yi na malan, gbetin naxan findixi de ti gbetin na, hanma naxan jənigexi a fi. ⁶ Saraxaraline xa e seene rasuxu, ε yi e findi Ala Batu Banxini tən seen na, dənaxan yo nəma kalaxi.”

⁷ Anu, Manga Yowasaa mangayaan jəe məxəjən nun saxandena a liyε, banxin dənaxan yi lanma a xa yitən, saraxaraline munma yi na yitən singe. ⁸ Manga Yowasa yi saraxaraliin Yehoyada xili e nun saraxaraliin bonne, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera banxin dənaxan lan a xa yitən ε mi mənni tənxi? Sənən, ε mi fa gbeti rasuxuma ε gbeti malanne yii, koni ε fama a ra nən a findi Ala Batu Banxini tən seen na.” ⁹ Saraxaraline yi lan a ma a e nama gbeti rasuxu yamaan na, e nun e nama findi banxini tən muxune ra. ¹⁰ Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi kankira keden tongo, a yi a deraganla səxən, a dəxə saraxa ganden fəma Ala Batu Banxin so dəen yiifari fəxəni. Saraxaraliin naxanye yi dəen kantanma, muxune yi fama gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, ne yi na birin sama nən kankiraan kui. ¹¹ E na yi a to gbeti gbegbe bata sa kankiraan kui, mangana səbeli tiin nun saraxarali kuntigin yi gbetin yatəma nən naxan bata yi so

Alatala Batu Banxini, e yi a sa benbenla kui. ¹² Na xanbi ra, e yi gbetin so wali kuntigine yii naxanye yi lanma e xa Alatala Batu Banxini tən. Na gbetin yi soma kamudereñe nun walikene nan yii naxanye yi walima Alatala Batu Banxini, ¹³ e nun banxi dəxəne nun gəme sonle. E mən yi wudin sara e nun gəme masolixine nun seen naxanye birin lan e xa findi Alatala Batu Banxini tən seen na. ¹⁴ Koni e fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, na mi findi gbeti fixe barama sara seen xan na, hanma filene hanma saraxarali ige-lengenne, hanma xətane, hanma goronna xəma daxina hanma gbeti fixe daxina. ¹⁵ E yi na gbetin so walikene yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tən. ¹⁶ Naxanye yi walikene sarefima, ne mi yi maxədinma sese ma, amasətə e yi walima tinxinna nin. ¹⁷ Yangin saraxa gbetin nun yulubi xafari saraxa gbetin mi yi xalima Alatala Batu Banxini. Saraxaraline nan gbee yi ne ra.

*Yowasaa mangayaan nananna fe
Taruxune Firinden 24.23-27*

¹⁸ Nayi, Arami mangan Xasayele yi siga Gati taan yəngədeni, a dənaxan tongo. Xasayele yi a miri Yerusalen fan yəngə feen ma. ¹⁹ Koni, Yuda mangan Yowasa yi se sarijanxine birin tongo, a benbane bata yi naxanye rasarijan, Yosafati nun Yehorami nun Axasiya, Yuda mangane, e nun a tan yətəen bata yi naxanye rasarijan. A mən yi xəmaan tongo naxan birin yi Alatala Batu Banxini nafulu ramaraden nun manga banxin nafulu ramaradeni. A yi na birin xali Arami mangan Xasayele yərə ra naxan mi siga Yerusalen yəngədeni.

²⁰ Yowasa kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane kewali kedine kui. ²¹ A walikene yi yanfan so a ma, e Yowasa faxa Beti-Milo yi, kiraan naxan godon Sila yi. ²² A walikene yi a faxa, Simeyati a diin Yosabadi nun Someri a diin Yehosabadi. Yowasa yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma, Dawudaa Taani. A diina Amasiya yi dəxə a jəxəni mangayani.

13

Yehowaxasi, Isirayila Mangana

¹ Yuda manga Axasiyaa diin Yowasaa mangayaan jəee məxəjən nun saxanden, Yehu a diin Yehowaxasi yi findi Isirayila mangan na Samari taani. A yi jəee fu nun soloferi mangayani. ² Naxan naxu Alatala yəe ra yi, a yi na liga. Nebati a diin Yerobowan yulubin naxanye liga, a fan yi ne liga, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligən ma, a mi xətə e fəxə ra mumə. ³ Alatala yi xələ Isirayila kaane ma han! A yi e so Arami manga Xasayele yii, e nun a diin Ben-Hadada. E yi lu Isirayila kaane xun na waxati wuyaxi. ⁴ Nayi, Yehowaxasi yi Alatala maxandi. Alatala yi a yabi, amasətə Arami mangan yi tərən naxan sama Isirayila fari a bata yi na to. ⁵ Alatala yi xunbana nde so Isirayila yii. Isirayila kaane yi ba Arami kaane yii, e lu e bubune kui alo a fələni. ⁶ Koni e mi xətə Yerobowan ma denbayaan yulubine fəxə ra mumə, naxan Isirayila ti yulubin ma. E fan yi lu ne lige. Hali Asera kide gbindonna lu nən bitinxi Samari taani. ⁷ Yehowaxasi a ganla bata yi kala fə soo ragiin muxu tonge suulun e nun yəngə so wontoro fu e nun sofa wuli fuun naxanye yi sigan tima e sanni. Arami mangan bata yi a ganla muxune raxəri, a e lu alo burunburunna. ⁸ Yehowaxasi kewali dənxene, a naxanye birin liga, a wəkiləna, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ⁹ Yehowaxasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. Yerobowan yi dəxə a jəxəni mangayani.

Yowasi, Isirayila Mangana

¹⁰ Yuda mangan Yowasa jəee tonge saxadeni, Yowasi Yehowaxasi a diin yi findi Isirayila mangan na Samari taani. A jəee fu nun sennin ti mangayani. ¹¹ Naxan naxu Alatala yəe ra yi, a yi na liga. A mi xətə Nebati a diin Yerobowan ma yulubi yo fəxə ra, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligən ma, a yi lu a lige. ¹² Yowasa kewali dənxene, a naxanye birin liga, a wəkiləna, e nun Yuda manga Amasiya to yəngə, ne birin səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ¹³ Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. Yerobowan yi dəxə a jəxəni mangayani.

Nabi Elise kewali dənxene

¹⁴ Saya furen yi Elise suxu. Benun a xa faxa, Isirayila manga Yowasi yi fa a fəma, a yi wuga a fe ra, a naxa, “N baba! N baba! I tan dangu Isirayila yēngē so wontorone nun a soo ragine ra!” ¹⁵ Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xanla nun xalimakunle tongo.” A yi xali keden tongo e nun xalimakunle. ¹⁶ Elise mən yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xanla bandun.” A to a bandun, Elise yi a yiine sa mangan yiine fari, ¹⁷ a yi a fala a xa, a naxa, “Banxin sogetede binna foye soden nabi.” A yi a rabi. Elise yi a fala a xa, a naxa, “A woli.” A yi a woli. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xunba xalimakunla ni ito ra Alatala mabinni, xunba xalimakunla na a ra Arami kaane xili ma, i Arami kaane nōma nēn Afeki yi han i yi e raxəri.” ¹⁸ Elise mən yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xalimakunle tongo.” A yi e tongo. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Bəxən garin.” A yi bəxən garin dəxə saxan, a yi a dan. ¹⁹ Sayiban yi xələ a xili ma, a naxa, “A yi lan nun i xa a garin suulun hanma sennin. Nayi, i yi nōe Arami kaane raxəre nēn. Koni iki, i e nōma nēn dəxə saxan tun.”

²⁰ Elise yi faxa, e yi a maluxun. Na jneen kuyebani, Moyaba kaane ganle yi so yamanani. ²¹ Ləxəna nde, Isirayila kaane yi muxuna nde maluxunma, nanunna e yi Moyaba ganla nde to, e yi binbin bira Elise gaburun na. Binbin yi sa Elise xənne li, a nii yi bira ayi, a ti a sanne xunna.

Isirayila yi Arami yēngē

²² Xasayele, Arami mangan bata yi Isirayila tərə Yehowaxasi a siimayaan birin yi. ²³ Koni Alatala yi kininkinin e ma, a yi e mafelu, a yi a yēngē rafindi e ma masətə a layirin xən e nun Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba tagi. A mi wa e halagi feni, han to a mi e rawoli ayi. ²⁴ Xasayele, Arami mangan yi faxa, a diin Ben-Hadada yi ti a jəxəni. ²⁵ Yehowaxasi a diin Yowasi yi taa tongoxine rasuxu Ben-Hadada ra, Xasayele a diina. Xasayele bata yi taani itoe tongo yēngēni Yowasi fafe Yehowaxasi yii. Yowasi yi a nō sanja ma saxan, a Isirayila taa tongoxine suxu yēngēni.

14

Amasiya, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 25.1-4 nun 25.11-12

¹ Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi jne firindeni, Yowasa diina Amasiya yi findi mangan na Yuda xun na.

² A findi mangan na a jne məxəjən nun suulunden nan ma, a jne məxəjən nun solomanaanin ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Yehoyadan, Yerusalən kaana.

³ Naxan fan Alatala yēngē ra yi, a yi na liga, koni a tinxinyaan mi liga alo a benba Dawuda. A liga nēn alo a fafe Yowasa a liga kii naxan yi. ⁴ A mi taan kidene kala mumə, yamaan mən yi saraxane bama mənne yi, e wusulanna gan na.

⁵ Amasiyaa mangayaan to sənbə sətə, a walikeen naxanye a fafe faxa, e yi ne faxa.

⁶ Koni, a mi faxa tiine diine faxa, lan Musaa sariya kedina falan ma, Alatala yamarini ito fi dənaxan yi, a naxa, “Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yetə yulubin nan ma fe ra.”*

⁷ A yi Edən kaan muxu wuli fu faxa Fəxə Lanbanni. Na yēngēni, a yi Sela taan suxu, a yi a xili sa Yokatili, na xinla nan men xun ma han to.

Taruxune Firinden 25.17-28

⁸ Nayi, Amasiya yi xərane rasiga Isirayila mangan Yowasi ma, Yehowaxasi a diina, Yehu mamandenna, a naxa, “Fa, en fa yēngē.” ⁹ Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Liban tansinna nde xəraan nasiga nēn a faladeni Liban suman wudin xa, a naxa, ‘I ya dii temen fi n ma dii xəmen ma futun na!’ Liban burunna subena nde yi dangu tansinna bodonjə. ¹⁰ I yetə matəxəma a i bata Edən kaane nə. I wasa so i ya binyeni, i lu i konni. Nanfera i mən fe jəxin fələma naxan sa rajanma kalan ma e nun Yuda yamaan birin xa?” ¹¹ Koni, Amasiya mi a tuli mati a ra. Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yēngē Beti-Seməsi taani Yuda yamanani.

¹² Isirayila kaane yi Yuda kaane nə, e birin yi e gi, e siga e konne yi. ¹³ Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya

* **14:6:** Sariyane 24.16

suxu Beti-Semesi taani, Yowasaa diina, Ax-asiya mamandenna. A yi fa Yerusalen taani, a yi taan nabilinna yinna nɔngɔnna yε tongue naanin kala Yerusalen yinna ra, keli Efirami dεen ma han Songen Ma dεna. ¹⁴ Xεmaan nun gbeti fixεn nun se fajin naxanye birin yi Alatala Batu Banxin nun manga banxin nafulu ramaradene yi, a yi ne tongo, a mɔn yi muxuna ndee suxu, a xεtε Samari taani.

¹⁵ Yowasi kewali dɔnxεne, a naxanye birin liga, a wεkilεna, a to Yuda mangana Amasiya yεnge, ne birin sεbεxi Isirayila mangane taruxu kεdine kui. ¹⁶ Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. A diin Yerobowan yi ti a jɔxɔni.

¹⁷ Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mɔn yi jεe fu nun suulun sɔtɔ siimayaan na. ¹⁸ Amasiya kewali dɔnxεne sεbεxi Yuda mangane taruxu kεdine kui. ¹⁹ E yanfan so a ma Yerusalen yi, a yi a gi siga Lakisi taani, koni e siga a fɔxɔ ra Lakisi yi, e sa a faxa mεnni. ²⁰ E yi a xali soone fari, e yi a maluxun Yerusalen yi a benbane fεma Dawudaa Taani.

Taruxune Firinden 26.1-2

²¹ Yuda yamaan birin yi Asari tongo a jεe fu nun senninna ma, e yi a findi Yuda mangan na a fafe Amasiya jɔxɔni. ²² Asari yi Elati taan ti, a raso Yuda sεnbεn bun ma, Manga Amasiya faxa xanbini.

Yerobowan frindena, Isirayila Mangana

²³ Yuda mangan Yowasaa diina Amasiyaa mangayaan jεe fu nun suulundeni, Isirayila mangan Yowasi a diin Yerobowan yi findi mangan na Samari taani. A yi jεe tongue naanin e nun keden ti mangayani. ²⁴ Naxan jaxu Alatala yεe ra yi, a yi na liga, a mi xεtε Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ ra, Nebati a diina, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. ²⁵ Yamanan bonne bata yi bɔxɔn naxanye ba Isirayila bɔxɔne ra, a tan nan ne suxu yεngεni, a Isirayila yamanan danne sa keli Lebo-Xamata taan ma han sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Daraan na, fata Alatalaa falane ra Isirayilaa Ala, a naxanye ti Nabi Yunusa

xa, Amitayi Gati-Xeferi kaana diina, a walikεna. ²⁶ Alatala bata yi Isirayilaa tɔrɔn to, konyin nun xɔrɔna. Muxu yo mi yi na naxan yi Isirayila maliye. ²⁷ Koni Alatala mi yi a ragidixi a yamanan naxɔri, nanara a yi a xunba fata Yerobowan na, Yowasi a diina.

²⁸ Yerobowan kewali dɔnxεne, a naxanye birin liga, a wεkilεna yεngεni, e nun Damasi taan nun Xamata taan naso Isirayila sεnbεn bun kii naxan yi, naxanye bata yi findi Yuda gbeen na, ne birin sεbεxi Isirayila mangane taruxu kεdine kui. ²⁹ Yerobowan yi faxa, e yi a maluxun a benbane fεma, Isirayila mangane. A diin Sakari yi ti mangayani a jɔxɔni.

15

Asari, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 26.3-4

¹ Isirayila manga Yerobowan ma mangayaan jεe mεxɔjεn nun soloferedeni, Manga Amasiyaa diina Asari yi findi mangan na Yuda yi. ² A findi mangan na a jεe fu nun senninden nan ma, a yi jεe tongue suulun e nun firin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yεkoliya, Yerusalen kaana.

³ Naxan fan Alatala yεe ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi. ⁴ Koni a mi taan kidene kala mumε, yamaan mɔn yi saraxane bama, e wusulanna gan mεnne yi. ⁵ Alatala yi dogonfonna ramini mangan ma, a lu a danna banxina nde kui han a faxa waxatina. A dii xεmen Yotami yi findi kuntigin na manga banxini, a lu yamanan muxune xun matoε a ra.

⁶ Asari kewali dɔnxεne, a naxanye birin liga, ne sεbεxi Yuda mangane taruxu kεdine kui. ⁷ Asari yi faxa, e yi a maluxun a benbane fεma Dawudaa Taani. A diin Yotami yi ti a jɔxɔni.

Sakari, Isirayila Mangana

⁸ Asari a mangayaan jεe tongue saxan e nun solomasεxεdeni Yuda yi, Yerobowan ma diin Sakari yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a yi a mangayaan liga kike sennin. ⁹ Naxan jaxu Alatala yεe ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi. A mi xεtε Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra mumε, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. ¹⁰ Yabesi a diin Salun

yi yanfan so a ma, a yi Sakari faxa, a ti a *jəxəni*. ¹¹ Sakari kewali dənxene səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ¹² Na feene rakamali na kii nin alo Alatala a fala kii naxan yi Yehu xa, a naxa, “I ya diine luma nən mangayani Isirayila xun na han i yixətən naanindena.”

Salun, Isirayila Mangana

¹³ Yuda manga Yusiya *jəe* tonge saxan e nun solomanaanindeni, Salun ma diin Yabəsi yi findi mangan na Yuda yi. Ayi kike keden ti mangayani Samari taani. ¹⁴ Gadi a diin Menahemi yi keli Tirisa taani siga Yabəsi a diin Salun xili ma Samari taani, a yi a faxa, a findi mangan na a *jəxəni*. ¹⁵ Salun kewali dənxene, a yanfan naxan so, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ¹⁶ Na danguxina, Menahemi yi keli Tirisa taani, a sa Tifisa taan *yəngə*, a yi na kaane birin faxa e nun a rabilinna muxune. A yi *jəxəni* fudi kanne birin kuiin nabo ayi. A na liga nən bayo e mi e taan dəeñe rabixi a *yee* ra.

Menahemi, Isirayila mangana

¹⁷ Asari a mangayaan *jəe* tonge saxan e nun solomanaanindeni Yuda yi, Gadi a diin Menahemi yi findi mangan na Isirayila yi. A yi *jəe* fu ti mangayani Samari taani. ¹⁸ Naxan *jəxəni* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga. A mangayaan waxatin birin yi, a mi xəte Nebati a diin Yerobowan ma yulubine *fəxə* ra mumə, naxan Isirayila ti yulubin ma. ¹⁹ Puli, Asiriya mangan yi fa Isirayila xili ma, Menahemi yi gbeti fixən kilo wuli tonge saxan so Puli yii, alogo a xa a mali a mangayaan *sənbə* sodeni. ²⁰ Nafunla yi Isirayila kaan naxanye yii, Menahemi na gbetin ba ne nan yii, alogo a xa a so Asiriya mangan yii, e keden kedenna birin yi gbeti fixən kilo tagi nan bama mudun na. Nayi, Asiriya mangan yi xəte, a mi lu yamanani.

²¹ Menahemi kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui. ²² Menahemi yi faxa, a diin Pekaxiya yi ti a *jəxəni*.

Pekaxiya, Isirayila mangana

²³ Yuda mangana Asari a mangayaan *jəe* tonge suulundeni, Menahemi a diin Pekaxiya yi findi mangan na Isirayila xun

na Samari taani. A yi *jəe* firin ti mangayani. ²⁴ Naxan *jəxəni* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga. A mi a xun xanbi so Nebati a diin Yerobowan ma yulubini, naxan Isirayila ti yulubin ma. ²⁵ Mangana sofa kuntigina nde nan yi Remaliyaa diin Peka ra. A yi yanfan so Manga Pekaxiya ma. A yi Galadi sofaan muxu tongue suulun tongo, a yi Pekaxiya faxa manga banxin yinna kui Samari taani, a yi Aragobi nun Ariyi fan faxa. Peka manga Pekaxiya faxa na kii nin, a ti a *jəxəni*. ²⁶ Pekaxiya kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

Peka, Isirayila Mangana

²⁷ Yuda mangana Asari a mangayaan *jəe* tonge suulun e nun firinden, Remaliyaa diin Peka yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi *jəe* *məxəjə* ti mangayani. ²⁸ Naxan *jəxəni* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga. A mi xəte Nebati a diin Yerobowan ma yulubine *fəxə* ra mumə, naxan Isirayila ti yulubin ma.

²⁹ Isirayila mangan Peka waxatini, Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa, a yi Iyon taan nun Abeli-Beti-Maka taan nun Yanowa taan nun Kedesi taan nun Xasori taan susu *yəngəni*, e nun Galadi yamanan nun Galile yamanan nun Nafatali yamanan birin, a yi e muxune xali Asiriya yamanani konyiyani. ³⁰ Elaa diin Hoseya yi yanfan so Remaliyaa diin Peka ma, a yi a *yəngə*, a yi a faxa. Yusiyaa diin Yotami a mangayaan *jəe* *məxəjə* deni, Hoseya yi ti Peka *jəxəni*. ³¹ Peka kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

Yotami, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 27.1-7

³² Isirayila mangan Remaliyaa diin Pekaa mangayaan *jəe* firinden, Yuda mangan Yusiyaa diin Yotami yi findi manga na. ³³ A findi mangan na a *jəe* *məxəjə* nun suulunden nan ma. A *jəe* fu nun sennin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yerusa, Sadəki a dii temena.

³⁴ Naxan fan Alatala *yee* ra yi, a yi na liga alo a fafe Yusiyaa. ³⁵ Koni, a mi taan kidene kala mumə, yamaan mən yi lu saraxane

be mënne yi, e wusulanna gan. Yotami yi Alatala Batu Banxin So Dœn Faxaraxiin ti.*

³⁶ Yotami kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui.

³⁷ Na waxatini, Alatala yi Arami mangan Resin nun Remaliyaa diin Peka rasiga fəlo Yuda xili ma. ³⁸ Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A diina Axasi yi ti a jəxəni.

16

Axasi, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 28.1-27

¹ Remaliyaa diin Pekaa mangayaan jee fu nun soloferedeni, Yuda mangan Yotami a diina Axasi yi findi mangan na. ² Axasi findi mangan na a jee məxəjeden nan ma. A yi jee fu nun sennin ti mangayani Yerusalen yi. Naxan fan Alatala yee ra yi, a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a fajin nan liga. ³ A bira Isirayila mangane fe jaxine fəxə ra, a yi a yetəna dii xəmen ba saraxa gan dixin na, fata siyane fe xəsixine ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yee ra. ⁴ A yi saraxane ba, a wusulanna gan taan kidene yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

⁵ Nayi, Arami mangan Resin nun Isirayila mangan Peka, Remaliyaa diin yi te Yerusalen xili ma a yengedeni. E yi Axasi yengə, koni e mi a no. ⁶ Na waxatin yetəni, Arami Mangan Resin yi Elati taan naso Arami kaane sənbən bun, a yi Yuda kaane kedi Elati yi. Edən kaane yi fa Elati yi, e mən dəxi dənaxan yi han to. ⁷ Axasi yi xərane rasiga a faladeni Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere xa, a naxa, “I ya walikeen nan n na, e nun i ya diina. Fa, i fa n ba Arami mangan nun Isirayila mangan yii, naxanye n yengəma.” ⁸ Xəmaan nun gbeti fixən naxanye yi Alatala Batu Banxini, Axasi yi ne tongo, e nun nafunla naxanye yi manga banxini, a yi sa e fi Asiriya mangan ma. ⁹ Asiriya mangan yi a xuiin suxu, a te Damasi taan xili ma, a a suxu yengəni. A yi na muxune suxu, a yi e xali Kiri yi, a yi Resin faxa.

* ^{15:35:} So dœn naxan geyaan na.

¹⁰ Manga Axasi yi siga Damasi taani Asiriya Manga Tigilati-Pilesere fəma. Saraxa ganden naxan yi Damasi taani, a to na to, a yi siga na ti kiin sawuran birin na saraxaraliin Yuriya xən. ¹¹ Manga Axasi fa saraxa ganden sawuran naxan na sa keli Damasi taani, saraxaraliin Yuriya yi na sifan yetəen ti. Saraxaraliin Yuriya yi a rafala benun Manga Axasi xa xətə. ¹² Mangan to fa sa keli Damasi taani, a yi saraxa ganden to, a yi a maso a ra. ¹³ A yi a saraxa gan daxin gan, a yi bogise saraxane ba, a yi a minse saraxan bəxən, a yi bəjəe xunbeli saraxa subene wunle xuya saraxa ganden ma. ¹⁴ Saraxa gande sula daxin naxan yi tixi Alatala yetəgi, a yi na ba a funfuni naxan yi tixi saraxa gande nənən nun Ala Batu Banxin tagi. A yi a ti saraxa gande nənən dexən sogeteden kəmen fəxəni. ¹⁵ Manga Axasi yi yamarini ito fi saraxaraliin Yuriya ma, a naxa, “Saraxa gan daxine ba saraxa gande nənən fari xətənni, e nun saraxane jinbanna ra e nun mangana saraxa gan daxin nun a bogise saraxan nun yamanan muxune birin ma saraxa gan daxine nun e saraxane nun e minse saraxane. Saraxa gan daxin nun saraxa subene birin wunle xuya saraxa gande nənən ma. Saraxa gande sula daxin tan, n tan nan na rawalima.” ¹⁶ Manga Axasi yamarin naxanye birin fi, saraxaraliin Yuriya yi ne birin liga.

¹⁷ Manga Axasi yi ige maxali wontorone kala, a yi e falafalane ba e ma e nun e kundine. A yi ige ramarade digilinxigbeen nagodo naxan yi dəxi sula tura sawurane fari. A yi a dəxə gəmən fari. ¹⁸ A yi Alatala Batu Banxin kuiin masara Asiriya mangana fe ra. Denaxan yi rafalaxi mangan dəxəden na Alatala Batu Banxini Matabu Ləxəni, a yi na kala, e nun mangan yi soma denaxan na. ¹⁹ Axasi kewali dənxene, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui. ²⁰ Axasi yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A diin Xesekiya yi ti a jəxəni.

17

Hoseya, Isirayila Manga dənxəna

¹ Yuda Manga Axasi a mangayaan *ŋee* fu nun firinden, Elaa diin Hoseya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a *ŋee* solomanaanin ti mangayani. ² Naxan *naxu* Alatala *yee* ra yi, a yi na liga, koni Isirayila mangan naxanye dangu a tan *yee* ra, a mi lu alo ne. ³ Asiriya mangan Salamanasari yi te a xili ma. Hoseya bata yi lu *noon* bun, a lu mudun fiye *ŋee* yo *ŋee*, ⁴ koni Asiriya mangan yi yanfantenyaa to Hoseya yi naxan *xerane* rasiga Misiran mangan So ma, a a mi yi fa *ŋeen* mudun fima Asiriya mangan ma. Nayi, Asiriya mangan yi *yələnxənnna* sa a ma, a balan kasoona na. ⁵ Na waxatini, Asiriya mangan yi yamanan birin yisiga, a te Samari taan xili ma, a *dənaxan* nabilin *yəngeni* *ŋee* saxan. ⁶ Hoseya *ŋee* solomanaaninden, Asiriya mangan yi Samari taan suxu, a Isirayila kaane xali konyiyani Asiriya yamanani. A yi e radəxə Xala taani Xabori baan de Gosan yamanani e nun Mede taane yi.

Isirayila kala feen bunne

⁷ Na liga *nən* amasətə Isirayila kaane bata yi Alatala yulubin tongo, e Ala, naxan e ramin Misiran yamanani, Misiran mangan bun, amasətə e bata yi ala *gbətəne* batu. ⁸ E bata yi bira siyane namun feene *fəxə* ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane *yee* ra, e nun Isirayila mangane namun feen naxanye *yitən*. ⁹ Isirayila kaane bata yi fe naxine liga Alatala ra luxunni. E yi taan kidene ti e taan yiren birin yi, keli kantan ti *gbengben* ma han sa *dəxə* taa makan-tanxin na. ¹⁰ E yi kide *gəməne* ti, e yi Asera kide *gbindonne* bitin geyane birin xuntagi e nun wudi *gbeene* birin bun. ¹¹ E wusulanna gan taan kidene birin yi alo siyane a ligama kii naxan yi Alatala naxanye kedi Isirayila kaane *yee* ra. E yi fe naxine liga, e Alatala *raxələ* naxanye ra. ¹² E yi *suxurene* batu, hali Alatala to bata yi a fala e xa, a naxa, “E nama ito liga.” ¹³ Alatala yi Isirayila kaane nun Yuda kaane rakolon a nabine *xən* e nun muxun naxanye fe toone ti alo xiyena, a fala e xa, a naxa, “E *xətə* ε fe naxine *fəxə* ra, ε n ma yamarine nun n ma *tənne* suxu, ε sariyan birin suxu n naxanye soxi ε benbane yii, n yi a rasiga ε ma nabine *xən*, n ma walikəne.”

¹⁴ Koni e mi e tuli mati *mumə*, e yi lu murutəxi alo e benbane, naxanye mi la Alatala ra, e Ala. ¹⁵ E yi e *mə* a *tənne* ra e nun a layirin naxan xidi e nun e benbane tagi, e nun a marakolonna naxan ti e ma. E bira e *suxure* fuune *fəxə* ra, e tan *yətəen* yi lu fuu. E yi e rabilinna siyane raliga, Alatala e danna sa naxanye raligan ma. ¹⁶ E yi Alatalaa yamarine birin *nabeñin*, e Ala. E yi tura dii sawura firin *nafala* wure *raxulunxin* na, e yi Asera kide *gbindonna* bitin, e yi e *xinbi* sin sarene bun, e *suxuren* Baali batu. ¹⁷ E yi e dii *xəməne* nun e dii *teməne* gan saraxane ra, e yi so *yiimatoon* nun *kəe* ra feene yi. Naxan *naxu* Alatala *yee* ra yi, e lu na *lige*, e yi a *raxələ*. ¹⁸ Alatala yi *xələ* Isirayila xili ma, a yi e ba a *yətagi*. Yuda *bənsənnna* nan keden pe lu. ¹⁹ Koni, hali na Yuda kaane mi Alatalaa yamarine suxu, e Ala. E yi bira Isirayilaa namun *yitən* *xine* *fəxə* ra. ²⁰ Alatala yi Isirayila *bənsənnne* birin nawoli ayi, a yi e rayagi, a yi e so kala tiine yii. *Dənxeñ* na, a yi e kedi a *yətagi* pon! ²¹ Amasətə Isirayila kaane bata yi e masiga Dawudaa denbayaan na, e yi Nebati a diin Yerobowan findi mangan na, naxan e xun xanbi so Alatala yi, a Isirayila ti yulubi *gbeen* ligan ma. ²² Yerobowan yulubin naxanye liga Isirayila yi lu ne birin yi, e mi e xun *xətə* *mumə*! ²³ Alatala yi Isirayila kedi a *yətagi*, alo a fala kii naxan yi fata a walikəne ra, nabine. Isirayila kaane yi makuya e yamanan na konyiyani Asiriya yamanani, a *dənaxan* yi han to.

Samariya kaane fe fələdena

²⁴ Asiriya mangan yi fa *muxune* ra sa keli Babilən nun Kuta nun Awa nun Xamata taan nun Sefarawayimi taani, a yi e radəxə Samari taane yi Isirayila kaane *ŋəxəni*. E yi Samari taane findi e *gbeen* na, e *dəxə* e yi. ²⁵ E to *dəxə* *fələ* na, e mi yi *gaxuma* Alatala *yee* ra, Alatala yi *yatane rafa* e xili ma, ne yi e *muxuna* *ndee* *faxa*. ²⁶ *Muxune* yi a fala Asiriya mangan xa, e naxa, “I *faxi siyaan* naxanye ra i fa e radəxə Samari taane yi, e mi yamanana ala batu *kiin kolon*. Abata *yatane rafa* e xili ma naxanye e *faxama*, amasətə e mi yamanana ala batu *kiin kolon*.” ²⁷ Asiriya mangan yi yamarini ito fi, a naxa, “E fa saraxarali keden na

muxu suxine yε, a xa fa dɔxɔ Samari yamanani, a yi e xaran yamanana ala batu kiin ma.” ²⁸ Nayi, saraxaraliin naxanye suxu Samari taani, na keden yi siga Betli yi, a sa e xaran Alatala batu kiin ma.

²⁹ Koni, siya xɔjɛn naxanye dɔxɔ Samari yamanani, ne birin yi e gbee suxurene rafala e dɔxɔ taane yi, e yi e ti taan kidene yi Samariya kaane naxanye rafala. ³⁰ Babilon kaane yi e gbee ala Sukɔti-Benoti sawuran nafala. Kuta kaane yi e gbee ala Neragala sawuran nafala. Xamata kaane yi e gbee ala Asima sawuran nafala. ³¹ Awi kaane yi e gbee alane, Nibaxasa nun Tarataki sawurane rafala. Sefarawayimi kaane yi e diine gan saraxane ra e gbee alane xa, Adarameleki nun Anameleki. ³² E yi Alatala batuma, koni e mɔn yi suxure ki muxune dɔxɔ e muxune yε. Ne nan yi walima e xa kide banxine yi geyane fari. ³³ E yi Alatala batuma, koni e mɔn yi e alane fan batuma, fata siyane namunne ra e kelixi dənaxanye yi.

³⁴ Han to e mɔn e namun fonne ligama. E mi gaxuma Alatala yεe ra mumε, e mi a gelene nun a yamarine nun a sariyane nun a tønne suxu Alatala naxanye so Yaxuba yixetene yii, a mɔn naxan xili sa a Isirayila. ³⁵ Alatala mɔn bata yi layirin xidi e tagi, a yamarini ito fi, a naxa, “Ε nama ala gbetene batu mumε, ε nama ε xinbi sin e bun, ε nama wali e xa mumε, ε nama saraxan ba e xa mumε. ³⁶ Koni, ε Alatala batu, naxan ε ramini Misiran yamanani a sɛnbɛ gbeeni. Ε lan ε xa ε xinbi sin a tan nan bun, ε saraxane ba a xa. ³⁷ Ε yi Ala gelene nun a tønne nun a sariyane nun a yamarine suxu, a naxanye sɛbɛxi ε xa, ε yi e liga, ε nama ala gbetε yo batu. ³⁸ N layirin naxan xidixi en tagi, ε nama jinān na xɔn, ε nama ala gbetε yo batu. ³⁹ Koni, ε Alatala batu, ε Ala. A tan nan ε bama ε yaxune birin yii.” ⁴⁰ Koni, e mi e tuli mati a ra, e yi lu e namun fonne yi.

⁴¹ Hali na muxune to yi Alatala batuma, e mɔn yi e suxurene fan batuma. Han to, e diine nun e mamandenne mɔn na ligama alo e benbane.

* ^{18:4:} Saji sawurana fe mɔn sɛbɛxi Yatene 21.8-9 kui.

18

Xesekiya, Yuda mangana Taruxune Firinden 29.1-2

¹ Elaa diin Hoseyaa mangayaan jee saxanden Isirayila yi, Axasi a diin Xesekiya yi findi mangan na Yuda xunna. ² Xesekiya findi mangan na a jee mɔxɔjɛn nun suulunden nan ma, a yi jee mɔxɔjɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Abiya, Sakari a dii temena. ³ Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi. ⁴ A yi kidene kala geyane fari, a kide gɛmɛne yibɔ, a Asera kide gbindonne rabira. Musa saji sawura sula daxin naxan nafala,* a na fan kala, bayo Isirayila kaane yi wusulanna ganma na nan yetagi na waxatini. Na saji sawuran yi xili nɛn Nehusatān. ⁵ Xesekiya yi a yigi sa Alatala yi, Isirayila Ala. Yuda mangan naxanye dangu a yee ra e nun naxanye bira a fɔxɔ ra, a jɔxɔn mi yi ne yε mume! ⁶ A lu Alatala fɔxɔ ra, a mi xetε a fɔxɔ ra mume, Alatala yamarin naxanye sɛbɛ Musa ma a ne suxu. ⁷ Alatala lu nɛn Xesekiya xɔn, a nɔɔn sɔtɔ a wanla birin yi. A yi murutε Asiriya mangan xili ma, a mi fa xuru a bun mume. ⁸ A yi Filisitine nɔ siga han Gasa dɛxɔn, a kantan ti gbengbene nun taa makantaxine fan suxu.

⁹ Manga Xesekiya jee naanindeni, Isirayila mangana Elaa diin Hoseya jee soloferedeni, Asiriya mangan Salamanasari yi fa Samari taan xili ma. ¹⁰ A yi Samari taan suxu jee saxanna yɛngɛn xanbini, Xesekiya jee sennindeni, naxan findi Isirayila mangan Hoseya jee solomanaaninden na. ¹¹ Asiriya mangan yi Isirayila kaane xali Asiriya yi konyiyani, a sa e radɔxɔ Xala yamanan nun Xabori baan fɛma Gosan yamanani e nun Mede kaane taane yi. ¹² Na birin liga nɛn amasɔtɔ Isirayila kaane mi Alatala xuiin name, e Ala, e naxan ma layirin kala, bayo e mi a xuiin suxu. Alatalaa walikɛn Musa yamarin naxanye birin fi e ma, e mi ne liga.

Senakeribi yi Yuda yɛngɛ

¹³ Xesekiyaan mangayaan nee fu nun naaninden, Asiriya mangan Senakeribi yi siga Yuda taa makantaxine xili ma, a yi ne birin suxu. ¹⁴ Yuda mangan Xesekiya yi xeraan nasiga Lakisi taani a faladene Asiriya mangan xa, a naxa, “N bata kalan ti. I masiga n na. I na naxan fala n xa, n na ligę.” Asiriya mangan yi gbeti fixen kilo wuli solomanaanin e nun xemaan kilo kemę solomanaanin sa Yuda Mangan Xesekiya fari yanginna ra. ¹⁵ Gbeti fixen naxan birin yi Alatala Batu Banxini e nun nafulu ramaradene manga banxini, Xesekiya yi ne fi a ma. ¹⁶ Na waxatini, xemaan naxanye yi saxi Alatala Batu Banxin deene nun de ti wudine ma, Yuda mangan Xesekiya yi ne tongo, a sa e so Asiriya mangan yii.

*Senakeribi yi a konkə e ma
Esayı 36.2-22 nun Taruxune Firinden
32.9-16*

¹⁷ Asiriya mangan yi a kuntigine mangan nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalen yi keli Lakisi taani, e nun a tande xunna nun a sofa kuntigina e nun gali gbeena. E yi fa Yerusalen yi, e sa ti ige ramarade faxaraxiin dexən ma,[†] dugi xane xee ma kiraan na. ¹⁸ E yi mangan xili. Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxin kuntigin yi siga e fema, e nun sebeli tiin Sebena nun Asafi a dii xemən Yowa, mangana yenla.

¹⁹ Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, “E a fala Xesekiya xa, ε naxa, ‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma? ²⁰ I yengi a ma a feren nun senbena i yii, i yengen so, koni fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murute n xili ma? ²¹ I ya lannayaan saxi Misiran yamanan nin, a men kaane xa ε mali. Na luxi nən alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na a maxələma nən. Misiran mangan na kii nin muxune xa naxanye e taxuma a ra. ²² Waxatina nde ε a falama nən n xa, ε naxa, “Alatala, nxə Ala, nxu nxu taxuxi na nan na.” Anu, Xesekiya xa mi Ala batudene kala geyane fari ba? A tan nan a fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, a naxa, “E

Ala batuma saraxa badeni ito nan yetagi naxan Yerusalen taanı.” ²³ Iki, ε nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soon wuli firin soe ε yii, xa ε nəe soo ragine səte. ²⁴ E mi n kanna kuntigi keden nəe, hali naxan xurun e birin xa. E lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra. ²⁵ A yetena, n faxi yireni ito kaladene Alatala sagoon nan xanbi ba? Alatala yeteen nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yenge, n yi a raxəri.’ ”

²⁶ Nayi, Eliyakimi, Xiliki a dii xemən nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, “Falan ti nxu xa Arami xuini, amasətə nxu a məma. En nama falan ti Heburu xuini yamaan yi a mə naxanye taan nabilinna yinna xuntagi.” ²⁷ Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, “N kanna n nafaxi ε tan nun ε kanna nan gbansan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dəxi yinna xuntagi, ne fan xa a mə nən bayo ne fan e gbiin donma nən, e yi e xənla min ε xən yengenı.”

²⁸ Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, “E manga gbeen xuiin name, Asiriya mangana! ²⁹ Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘E nama tin Xesekiya xa ε mayenden, a mi nəe ε rakise n ma mumə! ³⁰ Xesekiya nama a ligə ε yi ε lannayaan sa Alatala yi, a yi a fala a Alatala ε ratangama nən, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni. ³¹ E nama ε tuli mati Xesekiya xuiin na mumə, amasətə Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: E bəjəe xunbenla fen n na, ε xətə n ma, birin a yii seene nun a bogiseene donjə, birin yi a ige ramaraden igen min, ³² han n yi fa, n yi ε xali yamana gbeitə yi alo ε gbeena, murutun nun manpa bili nakəne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi, turen nun kumin yamanan naxan yi. Benun ε xa faxa be, ε sa siimayaan nan sətəma mənni. Nayi, ε nama Xesekiya xuiin name mumə, amasətə Xesekiya ε mayendenma nən a na a fala a Alatala ε xunbama nən. ³³ Siya gbeitene alone Asiriya mangani kala nən e yamanan suxu feen ma ba? ³⁴ Xamata taan nun Arapada taana, ne alone minən?

[†] 18:17: Ige ramaraden naxan geyaan na.

Sefarawayimi nun Hena nun Iwa, ne alane minen? E Samari taan xunba nən n yii ba? ³⁵ Yamanane alane ye, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalen xunba n yii di? ”

³⁶ Yamaan yi dundu, e mi fala yo ti, amasətə mangan bata yi yamarini ito fi, a naxa, “E nama a yabi.” ³⁷ Eliyakimi, Xiliki a dii xəməna, mangana banxi kuntigin nun Sebena, səbeli tiina, e nun Yowa, Asafi a dii xəməna, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fəma, e yi e dugine yibə e ma kəntəfinli, e sofa kuntigina falane yeba a xa.

19

Xesekiya yi Nabi Esayi maxədin Esayi 37.1-9

¹ Manga Xesekiya to na mə, a yi a dugine yibə a ma, a kasa bənbəli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.

² A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, səbeli tiina e nun saraxarali fonne, kasa bənbəli dugin nago-doxi e ma sununi, siga Nabi Esayi konni, Aməsi a dii xəməna. ³ E yi a fala nabiin xa, e naxa, “Xesekiya naxa iki: Kəntəfinla nun tərən nun yagi ləxən nan to nxu xa, alo a falan kii naxan yi, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari. ⁴ Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin name, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a naxankatama nən a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi a yamaan muxu dənxene fe ra naxanye luxi e nii ra.”

⁵ Manga Xesekiyya xərane to siga Esayi fəma, ⁶ Esayi yi a fala e xa, a naxa, “E ito nan falama ε kanna xa, ε naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mexi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikəne n nayelefū falan naxanye tixi. ⁷ N xaxinla nde rasoma a yi nən, a na xibarun mə waxatin naxan yi, a xətəma nən a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mənni.’ ”

*Asiriya mangan mənyi a kənka Yerusalen ma
Esayi 37.8-13, Taruxune Firinden 32.16-19*

⁸ Asiriya sofa kuntigin yi a mə a a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yəngədeni, a fa a li mənna nin. ⁹ Nayi, Asiriya mangan yi a mə a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yəngədeni. A to na xibarun mə, a yi xərane rasiga Xesekiya ma, a naxa, ¹⁰ “E sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, ε naxa, ‘I laxi i ya Ala ra nəxi ra, i yengi a ma a a nəe nən n tan Asiriya mangani kale Yerusalen yəngədeni. I nama tin Ala yi i mayenden. ¹¹ I bata a mə Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxərrix i kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbe nən na ma ba? ¹² N benbane siyaan naxanye alane raxəri, ne e xunba nən ba, Gosan nun Xarani nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani? ¹³ Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minen yi?” ”

Xesekiya yi Ala maxandi Esayi 37.14-20

¹⁴ Xesekiya yi kədi səbəxin nasuxu xərane ra, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala Batu Banxini, a sa kədin sa Alatala yətagi. ¹⁵ Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, naxan dəxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bəxə xənna mangayane birin xun na, i tan nan bəxən nun kuyen daxi.

¹⁶ Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin name. Alatala, i yəne rabi, i n mato. I Senakeribi a falane rame, a sofa kuntigin naxan nafaxi habadan Ala konbideni. ¹⁷ Alatala, nəndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxəri, a yi e bəxəne kala. ¹⁸ E bata e alane woli təeni, bayo Ala mi yi e ra nun mumə! Muxune yii funfune nan yi e ra, wudine nun gəmə masolixine nan tun yi e ra. ¹⁹ Iki, Alatala, nxə Ala! Nxu xunba Senakeribi yii, alogo bəxə xənna yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!” ²⁰ Nayi, Esayi, Aməsi a dii xəmən yi xəraan nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, “Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mə i naxan tixi n ma Senakeribi a fe yi, Asiriya mangana. ²¹ Alatala falani ito nan tixi Senakeribi xili ma, a naxa,

'Siyon taa fajin bata i rajaxu,
a i magelema.
Yerusalen kaane e xunna fitifitima i xanbi
ra.
²² I nde konbixi i a rayelefu?
I xuini texi nde xili ma?
I bata i yeeene rate kore Isirayilaa Ala
sarijanxin xili ma!
²³ Fata i ya xerane ra,
i bata n tan Marigin konbi.
I yi a fala, i naxa,
"N ma wontoro wuyaxine xon,
n bata te geyane xuntagi,
Liban yamanan danne ra.
N na a suman wudi kuyene segema nen,
e nun a fefo faji fajine.
N sa a xuntagin najanna li
e nun a foton fajina.
²⁴ N bata xojinne ge yamana gbetene yi,
n yi e ige min.
N Misiran baa igene birin xorima nen
n na siga a xili ma waxatin naxan yi."
²⁵ Koni, i tan Senakeribi,
i mi a kolon
a n feni itoe yelanxi nen
to mi na ra?
N yi e yiton xabu waxati danguxine.
Iki, n bata yamarin fi,
a rakamali,
i xa taa makantanxine lu kalaxi
alo gemel malanxine.
²⁶ E muxune senbe mi na,
e gaxuxi, e yagixi.
E bata lu alo xee ma sexene
alo se sonle,
alo sexen fanyen ma
naxan xarama benun a xa gbo.
²⁷ Koni, n na a kolon,
i na doxo,
i na mini, i na so,
i na xolo n xili ma.
²⁸ I bata xolo n xili ma,
n yi i konbi ti xuiin me.
Nanara, n nan n ma wuren birama nen i
joesni
n yi n ma karafen bira i de kidine yi.
I faxi kiraan naxan xon,
n yi i raxete na xon.' "

*Taxamasenna yi so Xesekiya yii
Esayi 37.30-32*

²⁹ "Ala yi a fala Xesekiya xa, a naxa, 'Ito
xa findi taxamasenna ra i xa:
Bogiseen naxanye solixi e yete ma,
e bata ne don joesni ito ra,
na nan mon ligama joes famatoni,
koni joes saxandeni,
e seen sima nen,
e yi a xaba,
e yi manpa binle si,*
e yi e bogine don.
³⁰ Yuda bonsonna muxu donxen naxanye
na lu,
ne mon e salenne raminima nen
alo wudina, e bogi.
³¹ A donxene minima nen Yerusalen yi,
a donxene luma nen e nii ra Siyon geyane
yi.
Alatala na nan ligama a xanuntenyani.' "

*Senakeribi rajanna
Esayi 37.33-38 nun Taruxune Firinden
32.21-22*

³² "Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya
Mangan ma iki, a naxa,
'A mi soe taani ito yi mumel!
A mi xalimakuli wole be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbinna ratema a xili ma.'
³³ Alatalaa falan ni ito ra.
'A faxi kiraan naxan xon
a xetema nen na xon.
A mi soe taani ito yi mumel.
³⁴ N taani ito makantanma nen,
n yi a rakisi n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikena.' "
³⁵ Na koesen na, Alatalaa malekan yi
mini, a muxu wuli kemel tonge solomasex
wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan
to keli xetenni, e yi e binbine to.
³⁶ Nayi, Asiriya mangan Senakeribi yi a
ganla rakeli, a xete Niniwa taani.

³⁷ Loxona nde, Senakeribi yi xinbi sinxi
a ala Nisiroki batu banxini a batuden, a
dii xemene Adarameleki nun Sareseri yi a
faxa silanfanna ra, e yi e gi siga Ararati
yamanani. A dii Esaraxadon yi doxo a
joxoni.

* **19:29:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

20

Xesekiya a furenafe Esayi 38.1-8

¹ Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Aməsi a diin yi fa a fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya feene yitən, amasətə i faxamatən ni i ra, i mi fa siimaya sətəma.’”

² Xesekiya yi a yee rafindi banxi kanken ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, ³ “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nən i yetagi lannayaan nun bəjəe fajiyani, naxan fan i yee ra yi, n yi na ligal!” Xesekiya yi wuga han!

⁴ Benun Esayi xa keli tandem ma, Alatala yi falan ti a xa iki, a naxa, ⁵ “Xətə, i yi a fala n ma yamaan mangan Xesekiya xa, a naxa, ‘I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mə, n bata i yeegeen to. N na i rakəndəyama nən, benun xi saxan, i siga Alatala Batu Banxini. ⁶ N mən jee fu nun suulun sama nən i ya siimayaan fari. N na i tan nun taani ito xunbama nən Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nən, n ma fe ra, e nun Dawudaa fe ra, n ma walikəna.’”

⁷ Na xanbi ra, Esayi yi a fala, a naxa, “E xədə bogi yidinxina nde tongo.” E yi na tongo, e a sa a furen de, Xesekiya yi kendəya.

⁸ Xesekiya bata yi a fala Esayi xa, a naxa, “N na a kolonma taxamasenna mundun xən fa fala benun xi saxan a Alatala n nakəndəyama nən, n siga Alatala Batu Banxini?” ⁹ Esayi yi a yabi, a naxa, “Alatala naxa, i a kolonma taxamasenna naxan xən a Alatalaa falan kamalima nən: I waxi nən ba, nininna xa a maso hanma a masiga sanna yə fu teden ma?” ¹⁰ Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Na ligə nən nininna yi siga yee na sanna yə fu, koni n wama nən a xa xətə xanbin na sanna yə fu.” ¹¹ Nayi, Nabi Esayi yi Alatala maxandi, naxan nininna raxətə xanbin na sanna yə fu Axasi a banxin teden ma, nininna bata yelin dangue dənaxan na.

Babilən xərane fe Esayi 39.1-8

¹² Na waxatini, Babilən Manga Baladan ma dii xəmən Merodaki-Baladan yi bataxin

nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasətə a bata yi Xesekiya fura feen mə. ¹³ Xesekiya yi xərane rasənə, a yi a banxin kui seene birin yita ne ra: gbeti fixən nun xəmana, wudi bogi ture fajine nun latikənənna nun a yengə so seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bəxən birin.

¹⁴ Nabi Esayi mən yi fa Manga Xesekiya fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minən?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yama makuyen nin, Babilən.” ¹⁵ Esayi mən yi a maxədin, a naxa, “E i ya banxin to nən?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nən. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.” ¹⁶ Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatalaa falan namə! ¹⁷ Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye fen han to, e ne birin xalima nən Babilən yi, sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra. ¹⁸ E i ya dii xəmənə ndee tongoma nən, i yetəen naxanye sətəma, alogo e xa findi Babilən mangana banxin xəmə tegənne ra.” ¹⁹ Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a naxa, “En luma nən bəjəe xunbenla nun marakantanni n ma siimayani.”

Taruxune Firinden 32.32-33

²⁰ Xesekiya kəwali dənxəne səbəxi Yuda mangane taruxu kədine kui. A wəkiləna fe falama e nun a ige ramaraden naxan ge e nun a ige kiraan naxan ge siga igen na Yerusalən yi. ²¹ Xesekiya yi faxa. A dii xəmən Manase yi ti a jəxənə mangayani.

21

Manase, Yuda Mangana

¹ Manase findi mangan na a jee fu nun firinden nan ma, a jee tongue suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Xefisiba. ² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na ligal. A yi fe xəsixine ligal alo siyane Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yee ra.

³ A mən yi kidene ti geyane fari a fafe Xesekiya dənaxanye kala, a yi saraxa ganden nafala Baali xa, a yi Asera kide gbindonna bitin, alo Isirayila manga Axabi a ligal kii

naxan yi, a yi a xinbi sin sarene bun, a yi e batu. ⁴ A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dənaxan ma, a naxa, “N xinla luma Yerusalen nin.” ⁵ A yi sarene kiden ti Alatala Batu Banxini sansan firinne birin kui. ⁶ A yi a dii xemēn gan saraxan na, a yi kœrayaan liga, a yi so yiimatoni, a muxune dəxə naxanye yi jinanne maxədinma naxanye yi falan tima barinne ra. Naxan naxu Alatala yetagi, a lu na ligə tun, a yi Ala raxələ. ⁷ A yi Asera kide gbindonna rafala, a na bitin Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dənaxan ma Dawuda nun a diin Sulemani xa, a naxa, “N bata banxini ito sugandi e nun Yerusalen Isirayila bənsənne yirene birin yε, n waxi n xinla lu feni dənaxan yi habadan. ⁸ N mi Isirayila kaane masigε yamanan na, n naxan soxi e benbane yii, koni fə e xa n ma yamarine birin suxu e nun n ma sariyan birin n ma walikεn Musa naxan səbəxi.” ⁹ Koni, yamaan mi e suxu mumε, Manase yi findi sabun na e lə ayi, Isirayila kaane yi fe naxin liga dangu siyane ra Alatala naxanye kedi e yε ra.

¹⁰ Nayi, Alatala yi falan ti a nabine xən, a naxa, ¹¹ “Yuda mangan Manase bata fe xəsixini itoe liga. A bata fe naxin liga dangu Amorine ra waxati danguxine yi, a mən bata Yuda kaane ti yulubin ma a suxurene xən. ¹² Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ‘N tərən nafama nən Yerusalen kaane nun Yuda kaane ma naxan yo na a mε, a tuli madəxəma ayi nən. ¹³ N Yerusalen kalama nən alo n Samari taan nun Axabi a denbayaan kala kii naxan yi, n Yerusalen muxune raxərima nən alo ləxən bama goronna ma kii naxan yi a na yifitan, a maxəte. ¹⁴ N nan n ma yama dənxən nabehinma nən e yaxune yii, e yi e yii seene birin tongo, ¹⁵ bayo naxan naxu n yetagi, e bata na liga, e yi n naxələ keli e benbane ramini ləxən ma Misiran yamanani han to.”

¹⁶ Manase yi səntare wuyaxi faxa, han Yerusalen yi rafe binbine ra sa yulubin fari a Yuda kaane ti naxan ma naxan yi naxu Alatala yε ra yi.

¹⁷ Manase kewali dənxəne, a naxanye birin liga, a yulubin naxan liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxune kedine kui.

¹⁸ Manase yi faxa, e yi a maluxun nakəni naxan a banxin dəxən, Yusaa nakəni. A dii xemēna Amən yi ti a nəxəni mangayani.

Amən, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 33.21-25

¹⁹ Amən findi mangan na a jee məxəjən nun firinden nan ma, a jee firin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nən Mesulemeti, Xarusi a dii temēna, naxan keli Yotoba taani. ²⁰ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a na liga nən, alo a fafe Manase a liga kii naxan yi. ²¹ A yi sigan ti a naxin na alo a fafe, a yi suxurene batu a fafe naxanye batu, a yi a xinbi sin e bun ma. ²² A yi Alatala rabejin, a benbane Ala, a mi sigan ti Alatalaa kiraan xən. ²³ Manga Amən ma walikəne yi yanfan so a ma, e yi sa a faxa a banxini. ²⁴ Koni, naxanye yanfan so Manga Amən ma yamanan muxune yi ne faxa, yamanan muxune yi a dii xemēn Yosiya ti a nəxəni. ²⁵ Amən kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne səbəxi Yuda mangane taruxu kedine kui. ²⁶ E yi a maluxun a gaburun na, Yusaa nakəni. A dii xemēn Yosiya yi ti a nəxəni mangayani.

22

Yosiya, Yuda Mangana

Taruxune Firinden 34.1-2

¹ Yosiya findi mangan na a jee solo-masəxəden nan ma, a jee tonge saxane nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yedida, Adayaa dii temēna, Bəsikati kaana. ² Naxan fan Alatala yee ra yi, a Ala, a yi na liga, a sigan ti tinxinni alo a benba Dawuda, a mi kiraan fata siga yiifanni hanma komenni.

Sariya kedinafe

Taruxune Firinden 34.8-28

³ A mangayaan jee fu nun solo-masəxədeni, Manga Yosiya yi səbeli tiin Safan nasiga Alatala Batu Banxini, Asaliyaa dii xemēna, Mesulan maman-denna. A yi a fala a xa, a naxa, ⁴ “Siga Xiliki fəma, saraxarali kuntigina, a xa sa gbetin malan naxan soxi Alatala Batu Banxini e nun de kantanne naxan nasuxi yamaan yii. ⁵ Muxun naxanye Alatala Batu Banxin wanli kuntigine ra, a xa so ne yii. Ne yi a so Alatala Batu Banxini

tən muxune yii: ⁶ yii ra walikene nun kamudərene nun gəmə masonle, alogo e xa wudin nun gəmə masolixine sara, e banxini tənjəc naxanye ra. ⁷ Koni, gbetin naxan soma e yi, muxu yo nama e maxədin na rawali kii ma, bayo e walima tinxinna nin.” ⁸ Nayi, Xiliki, saraxarali kuntigin yi a fala səbeli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya kədin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi na kədin so Safan yii, Safan yi a xaran. ⁹ Na xanbi ra, səbeli tiin Safan yi sa a fala mangan xa, a naxa, “Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, i ya walikene bata na so walike kuntigine yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tən.” ¹⁰ Səbeli tiin Safan yi a fala mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki kədina nde soxi nən n yii.” Safan yi a xaran mangan yetagi.

E yi nabi naxanla maxədin

¹¹ Naxan yi səbəxi sariya kədin kui, mangan to na mə, a yi a dugine yibə a ma. ¹² Mangan yi yamarini itoe so saraxaraliin Xiliki yii e nun Safan a diina Axikan e nun Mikahu a diina Akibori nun səbeli tiin Safan nun Asaya, mangana walikena, a naxa, ¹³ “E sa Alatala maxədin nxu nun Yuda yamaan birin xa kədina fe ra naxan toxi. Alatala bata xələ gbeen ti en xili ma, amasətə yamarin naxanye səbəxi kədini ito kui, en benbane mi ne suxi e yi e liga.”

¹⁴ Saraxarali Xiliki nun Axikan nun Akibori nun Safan nun Asaya yi siga nabi naxanla Xuluda fema. A yi dəxi Yerusalən Taa Nənen nin. Dugi ramaran nan yi a xəmen Salun na, Tikiwaa dii xəmena, Xaraxasa mamandenna. ¹⁵ Xuluda yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: E sa a fala ε xε muxun xa naxan ε rafaxi n fema, ¹⁶ ε naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tərən nafama nən yireni ito fari e nun a muxune, fata kədin xuine birin na Yuda mangan naxan xaranxi. ¹⁷ Bayo e bata n nabejin, e wusulanna gan ala gbətene xa, e yi n naxələ e susurene ra e naxanye rafalaxi, na ma, n ma xələn bata gbo ayi yireni ito xili ma, a mi jənəjəc mumə!’ ¹⁸ Koni, ε sa a fala Yuda mangan xa, naxan ε rafaxi Alatala maxədindeni, ε naxa, ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi falane fe yi i naxanye

məxi, a naxa: ¹⁹ I to falani itoe mexi n naxanye tixi yireni ito nun a muxune xili ma, naxanye findi naxankatan nun dangan na, i yi sunu, i yi i magodo Alatala yetagi. Bayo i bata i ya dugine yibə i ma, i yi wuga n yetagi, n fan bata a mə. Alatalaa falan ni i ra. ²⁰ Nanara, n na i luma nən i faxa bəjəc xunbenli, i maluxun bəjəc xunbenli i ya gaburun na, n naxankatan naxan nagodon yireni ito fari, i mi ne toma.’ ” E dəntəgeni ito sa mangan xa.

23

Yosiya yi lanna fen Ala ra

Taruxune Firinden 34.29-32

¹ Manga Yosiya yi Yuda fonne nun Yerusalən fonne birin malan a fema. ² A yi siga Alatala Batu Banxini, e nun Yuda xəməne nun Yerusalən kaane birin nun saraxaraliin nabine. Yamaan birin yi siga keli muxudine ma han muxu gbeene. A layiri kədin naxan to Alatala Batu Banxini, a na fala xuine birin xaran e yetagi. ³ Mangan yi tixi sənbətənna xən Ala Batu Banxin so dəen na, a lanna fen Alatala ra, a də xuiin tongo a xa bira Alatala fəxəra, a yi a yamarine nun a sariyane nun a tənne suxu a bəjən nun a niin birin na. A na layirin fala xui səbəxine rakamali na kii nin. Yamaan birin yi so layirini.

Dinan matinxin fena Yuda yi

Taruxune Firinden 34.3-5

⁴ Mangan yi saraxarali kuntigin Xiliki yamari, e nun saraxaraliin bonne nun saraxaraliin naxanye yi dəen kantanma, a e xa seene birin namini Alatala Batu Banxini naxanye rafalaxi Baali nun Asera nun sarene birin batu seene ra. Yosiya yi sa e gan Yerusalən fari ma xəene ma Kedirən lanbanni, a siga e xuben na Beteli yi. ⁵ Yosiya yi kiden ki muxune kedi, Yuda mangan yi naxanye dəxi alogo e xa wusulanna gan kidene yi geyane fari Yuda taane nun Yerusalən rabilinni. Kiden ki muxuni itoe yi wusulanna gan Baali nun sogen nun kiken xa e nun sare kurune nun sarene birin xa. ⁶ Yosiya yi Asera kide gbindonna ramini Alatala Batu Banxini, a yi a xali Yerusalən fari ma Kedirən lanbanni, a sa a gan mənni, a yi a findi xuben na, a sa a xuben woli yamanan

muxune gaburune fari. ⁷ A mən yi kiden ki xəmə̄ yalundene banxine kala Alatala Batu Banxini, naxanle yi domane dəgəma dənaxan yi Asera batu seen na. ⁸ Yosiya yi Yuda taane saraxaraline birin maxili, a yi taan kidene raxəsi, saraxaraline yi wusulanna ganma dənaxanye yi, keli Geba ma han Beriseba, a yi taan kidene kala taan so dəene ra, a gbengbenna, dənaxan yi taan kuntigin Yosuwe a dəen na taan so dəen kəmənna ma. ⁹ Taan kiden ki muxune mi yi sigama Alatala Batu Banxini Yerusalən yi, koni e yi buru tetaren donma alo saraxaraline. ¹⁰ Mangan yi Tofeti raxəsi Ben-Hinən lanbanni, alogo muxu yo nama fa a dii xəmen hanma a dii temen gan Mələkə suxuren binya feen na. ¹¹ Yuda mangan soon naxanye findi sogen batu seene ra, Yosiya yi ne ba Alatala Batu Banxini so dəen dəxən. E yi sansanna nde nan kui kuntigin Natan-Meleki a banxin dəxən. Na xanbi ra, Yosiya yi wontorone gan e yi sogen batun naxanye ra. ¹² Yuda mangane bata yi kiden ti Axasi a kore banxin xuntagi. Yosiya yi ne birin kala e nun Manase kiden naxanye ti Alatala Batu Banxini sansan firinne kui. A yi ne ba mənni, a yi e kala, a yi e dungi dungine woli Kedirən lanbanni. ¹³ Isirayila mangan Sulemani taan kiden naxanye ti Yerusalən sogeteden binni Maraxəri Geyaan yiifanna ma, mangan yi ne raxəri. Sulemani yi ne tixi Asitarate nan xa Sidən kaane ala e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mələkə, Amonine ala. ¹⁴ Yosiya yi Asera kide gbindonne nun kide gəməne kala, e yi dənaxan yi a mənna rafe muxu xənne ra.

Dinan matinxin fena Isirayila yi

¹⁵ Saraxa ganden nun taan kiden naxan yi Beteli yi, a yi ne fan nabira. Nebati a dii xəmə̄ Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, na nan na kiden nafala. Yosiya yi kiden gan han a findi xuben na. A mən yi Asera kide gbindonna fan gan.

¹⁶ Nayi, Yosiya yi a yee rakonin, a yi gaburune to geyaan ma mənni, a yi walikəne

rasiga muxu xənne tongodeni gaburune ra, a sa e gan saraxa ganden fari alogo a xa mən naxəsi, fata Alatalaa falane ra sayiban naxanye fala lan feni itoe ma.* ¹⁷ Manga Yosiya yi a fala, a naxa, “N gəmə̄ gbeen mundun toma ito ra?” Taan muxune yi a yabi, e naxa, “Sayiban gaburun na a ra, naxan keli Yuda yi, naxan falane ti Beteli saraxa ganden xili ma, i feen naxanye ligaxi iki.” ¹⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Ə a lu mənni, muxu yo nama a yiin din na sayiban xənne ra!” Nayi, e yi a xənne ramara mənni e nun nabi bonna xənne naxan keli Samari taani.

Taruxune Firinden 34.6-7

¹⁹ Yosiya mən yi taan kide banxine birin kala naxanye yi Samari taane yi, Isirayila mangane naxanye ti, e yi Ala raxələ. Yosiya yi a liga alo a liga Beteli yi kii naxan yi. ²⁰ Yosiya yi taan kiden ki muxune birin kə̄ raxaba e saraxa gandene fari, a yi muxu xənne gan ne fari. Na xanbi ra, a yi xətə Yerusalən yi.

Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla Taruxune Firinden 35.1,18-19

²¹ Mangan yi yamarini ito fi yamaan birin ma, a naxa, “Ə Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla† raba Alatala binya feen na, ε Ala, alo a sebəxi layiri kədin kui kii naxan yi.” ²² Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanli ito sifan munma yi liga singen, keli kitisane waxatin ma Isirayila yi e nun Isirayila mangane nun Yuda mangane ləxəne birin yi. ²³ Manga Yosiya jee fu nun solomasəxənan yi a ra a Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanli ito rabə Yerusalən yi Alatala xa.

Yosiya mangayaan napanna fe Taruxune Firinden 35.20-36.1

²⁴ Naxanye yi jinanme maxədinma e nun naxanye yi falan tima barinna ra, Yosiya yi ne birin faxa. A yi ke suxure nun suxure sawurane kala, e nun fe xəsixin naxanye birin yi Yerusalən nun Yuda yamanani. A na liga nən alogo a xa sariyan naka-mali naxanye kədin kui saraxaraliin Xiliki naxan to Alatala Batu Banxini. ²⁵ Yosiya

* **23:16:** Na sayibana fe mən sebəxi Mangane Singen 13.2 kui. † **23:21:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kə̄ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

noxən munma yi lu na singen mangane ye, a bira nən Alatala fəxə ra a bəjen birin na, a niin birin yi, e nun a senben birin yi, fata Musaa sariyan birin na. A tan dangu xanbini, a maligan mi lu na mumē!

²⁶ Koni, Alatala mi xete a xələ gbeen fəxə ra Yuda xili ma Manase a fe ra naxan a Alatala raxələ. ²⁷ Alatala yi a fala, a naxa, “N Yuda bama nən n yetagi alo n na Isirayila ba n yetagi kii naxan yi. N Yerusalən wolima ayi nən n taan naxan sugandi, e nun banxina n na a fala banxin naxan ma, n naxa, ‘N xinla luma be nin.’ ” ²⁸ Yosiya kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne sebəxi Yuda mangane taruxu kedine kui.

²⁹ A waxatini, Neko, Misiran mangan yi siga Asiriya Mangan xili ma Efirati baan binni. Manga Yosiya yi siga a ralandeni. Misiran mangan Neko to a to tun, a yi a faxa Megido taani. ³⁰ Yosiyaa walikəne yi a binbin xali wontoron kui, e yi keli Megido taani siga Yerusalən yi, e sa a maluxun a gaburun na. Yamanan muxune yi a dii xəmən Yehowaxasi tongo, e turen sa a xunni, e yi a findi mangan na a fafe noxəni.

Yehowaxasi, Yuda Mangana Taruxune Firinden 36.2-4

³¹ Yehowaxasi findi mangan na a jee məxəjən nun saxanden nan ma, a yi kike saxan ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Xamutali, Yeremi a dii teməna, Libina kaana. ³² Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi. ³³ Misiran Mangan Neko yi yələnxənna sa a ma Ribila taani, Xamata yamanani, alogo a nama fa mangayaan liga Yerusalən yi mumē, a yi mudu gbeti fixən kilo wuli saxan kəmə naanin nun xəmaan kilo tonge saxan nun naanin sa yamanan fari. ³⁴ Misiran mangan Neko yi Yosiyaa dii xəməna Eliyakimi dəxə mangan na a fafe noxəni, a yi a xinla masara a Yehoyakimi. A yi Yehowaxasi suxu, a siga a ra Misiran yi, a sa faxa dənaxan yi. ³⁵ Yehoyakimi yi gbetin nun xəmaan so Misiran mangan yii, koni a yi mudu gbetin maxili yamanan na, fata Misiran mangana yamarin na, yamanan yamaan birin lan a xa gbetin nun xəmaan naxan ba a na fala,

a lan a xa naxan so Misiran mangan Neko yi.

Yehoyakimi, Yuda Mangana Taruxune Firinden 36.5-8

³⁶ Yehoyakimi findi mangan na a jee məxəjən nun suulunden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Sebuda, Pədayaa dii teməna, keli Ruma taani. ³⁷ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

24

¹ Babilən Mangan Nebukadanesari so yəngəni Yehoyakimi waxatin nin. Yehoyakimi yi lu Nebukadanesari a noən bun jee saxan, koni a mən murutə nən Nebukadanesari xili ma. ² Nayi, Alatala yi Babilən kaane ganla rasiga a xili ma, e nun Arami kaane nun Moyaba kaane nun Amonine ganle, a yi ne birin nasiga Yuda xili ma a kaladeni, fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikəne xən, nabine. ³ Na fata Alatalaa yamarin nan tun na, naxan yi waxi Yuda ba feni a yetagi Manase a yulubine fe ra. ⁴ Manase bata yi səntare wuyaxi faxa, a yi Yerusalən rafe a fe naxine ra. Alatala mi wa a mafelu feni mumē!

⁵ Yehoyakimi kewali dənxəne, a naxanye birin liga, ne sebəxi Yuda mangane taruxu kedine kui. ⁶ Yehoyakimi yi faxa. A dii xəmən Yoyakin yi ti a noxəni mangayani. ⁷ Misiran mangan mi fa mini a yamanani, bayo Babilən mangan bata yi a bəxən birin tongo keli Misiran baani han sa dəxə Efirati baan na.

Yoyakin, Yuda Mangana Taruxune Firinden 36.9-10

⁸ Yoyakin findi mangan na a jee fu nun firinden nan ma, a kike saxan ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili Nexusuta, Yerusalən kaana Elanatan ma dii teməna. ⁹ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi. ¹⁰ Na waxatini, Babilən mangan Nebukadanesari a walikəne yi siga Yerusalən xili ma, e yi taan nabilin yəngəni. ¹¹ Babilən mangan Nebukadanesari yetəen yi fa taan yetagi, a walikəne yi na yəngə. ¹² Nayi, Yuda mangan Yoyakin yi siga, a

sa a yete dentegé Babilon mangan xa, e nun a nga nun a walikene nun a mangane nun a kuntigine. Yoyakin a mangayaan nee solomasexedeni, Babilon mangan yi a suxu. ¹³ Nebukadanesari yi nafunla birin ba Alatala Batu Banxini e nun manga banxin nafunle, Isirayila mangan Sulemani xema goronna naxanye birin nafala Alatala banxini, a ne kala, alo Alatala a falaxi kii naxan yi. ¹⁴ Nebukadanesari yi Yerusalen kaane birin xali suxuni, kuntigine nun sofane, e birin malanxina muxu wuli fu sa yiirawanle nun xabune birin fari. A yiigelitne nan tun lu yamanani. ¹⁵ Nebukadanesari yi Yoyakin xali Babilon yi, a yi mangana nga suxu Yerusalen yi siga Babilon yi e nun mangana naxanle nun a kuntigine nun a yamanan muxu gbeene. ¹⁶ Babilon mangan mon yi sofa kendene birin xali konyiyani Babilon yi, muxu wuli solofera e nun yiirawanle nun xabune, muxu wuli keden. ¹⁷ Babilon mangan yi Yoyakin səxə Matani findi mangan na a nəxəni, a naxan xili masara a Sedeki.

Sedeki, Yuda Mangana

Yeremi 52.1-3 nun Taruxune Firinden 36.11-12

¹⁸ Sedeki findi mangan na a nee məxəjen nun kedenden nan ma, a yi nee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nən Xamutali, Yeremi a dii temena, Libina kaana. ¹⁹ Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi. ²⁰ Na liga Alatala xələn nan ma fe ra Yerusalen nun Yuda xili ma, a yi waxi naxanye ba feni a yetagi.

Sedeki fan yi murute Babilon mangan xili ma.

25

Yeremi 39.1-7 nun 52.4-11

¹ Sedeki a mangayaan nee solomanaaninden kike fuden xi fude ləxəni, Babilon mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, a yi daaxadeni tən a yetagi, e yi yire makantaxine ti a rabilinna birin yi. ² E lu taan yengə han Manga Sedeki a mangayaan nee fu nun kedendena. ³ Na neen kike naaninden xi solomanaaninde ləxəni, kamən yi gbo ayi taani, donse mi yi

fa yamanan muxune yii. ⁴ Nayi, Babilon ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Koeen na, hali Babilon kaane to yi taan nabilinxı, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taa makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so deen na mangana nakəon dexən. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni. ⁵ Koni, Babilon sofa ganla yi mangan sagatan, e sa a li Yeriko məremereyi, a ganla birin yi xuya ayi, e yi e masiga a ra. ⁶ E yi mangan suxu, e siga a ra Babilon mangan fema Ribila taani, e yi sa a makiti menni. ⁷ E Sedeki a diine koe raxaba a yetagi, e mon yi Sedeki yee ne səxənje ayi, e yi a xidi sula yəlonxənna ra, e siga a ra Babilon yi.

Yerusalen kala fena

Yeremi 39.8-10 nun 52.12-27 e nun Taruxune Firinden 36.17-21

⁸ Kike suulunden xi soloferede ləxəni, Babilon mangan Nebukadanesari a mangayaan nee fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan, Babilon mangana kuntigina nde yi so Yerusalen yi. ⁹ A yi teen so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalen banxine birin. A yi banxi kendene birin gan. ¹⁰ Babilon sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fəxə ra, ne yi Yerusalen yinne kala. ¹¹ Muxu dənxən naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, naxanye bata yi e yete sa Babilon mangan sagoni e nun yama dənxəna. ¹² Koni mangan kantan muxune xunna yi yiigelitna ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun xee biine.

¹³ Sula senbetenna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilon kaane yi ne kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan na Babilon yi. ¹⁴ E yi tundene nun tee ko seene nun lənpu ratu seene nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula dixin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini. ¹⁵ Mangan kantan muxune xunna mon yi wusulan gan seene nun wuli xuya goronne tongo, xema daxine nun gbeti fixe daxine birin. ¹⁶ Senbeten firinna nun ige ramara

se gbeen nun ige maxali wontorone Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula dixin nan yi a ra naxanye binyen xasabin mi yi næ yate. ¹⁷ Sənbətən kedenna yi mate nəngənna ye fu nun solo-masəxə, konden yi a xunna, naxan yi mate nəngənna ye saxan, a konden yi rayabuxi sula yələnxən yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na. Sənbətən firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina.

¹⁸ Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun saraxarali firinden Sofoni nun dəen kantan muxu saxanne. ¹⁹ A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xəmə suulun mangana muxune ye naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina səbəli tiina, naxan yi sofa nənəne xinle səbəma, e nun Yuda kaane muxu tongue senninna naxanye yi taani.

²⁰ Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra Babilən mangan fəma Ribila taani. ²¹ Babilən Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

Gedali, Yuda yamana kanna

Yeremi 40.7-41.18

²² Babilən mangan Nebukadanesari yi Yuda yamanan muxu dənxəne sa Gedali a yamarin bun ma, Axikan ma dii xəməna, Safan mamandenna. ²³ Sofa kuntigine nun e sofane birin to na mə, a Babilən mangan bata Gedali findi yamana kanna ra, e yi siga Gedali fəma Misipa taani, Netaniyaa dii xəmen Yisimayeli nun Kareyaa dii xəmen Yoxanan nun Tanxumeti a dii xəmen Seraya Netofa kaan nun Maka kaana dii xəmen Yaasaniya, e nun e ganle.

²⁴ Gedali yi a kələ e nun e ganle xa, a naxa, “Ə nama gaxu sese ra Babilən kaane kuntigine fe ra, ə lu yamanani, ə wali Babilən mangan xa, ə hərin sətəma nən.” ²⁵ Koni, jəen kike soloferedeni, Netaniyaa dii xəmen Yisimayeli, Elisama mamandenna, mangan xabilan muxuna nde, na yi fa, muxu fu biraxi a fəxə ra, e yi Gedali faxa, e nun Yuda kaane nun Babilən kaan naxanye yi a fəma Misipa taani. ²⁶ Nayi, yamanan muxune birin,

yiigelitəne nun nafulu kanne, e nun sofa kuntigine yi keli, e siga Misiran yi, bayo e yi gaxuxi Babilən kaane yee ra.

Yoyakin mini feen kasoon na

Yeremi 52.31-34

²⁷ Yuda mangan Yoyakin suxun jəee tonge saxan e nun soloferedeni, Babilən mangan Ewili-Merodaki a mangayaan jəee fələni, a yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na jəen kike fu nun firinden xi məxəjən nun soloferede ləxəni. ²⁸ A yi fala fəjin ti a xa. Mangan bonna naxanye yi a fəma Babilən yi, a yi a tiden mate ne birin xa. ²⁹ A yi a kəsorasa dugine masara, Yoyakin yi a dəge mangana tabanla ra a siimayaan birin yi. ³⁰ A makoon yi seen naxanye ma ləxə yo ləxə, mangan yi lu ne soə a yii a siimayaan birin yi.

Taruxune Singena Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yire firinna naxanye xili "Taruxune," ne Yuda bōnsōnna mangane nan ma fe falama. Taruxune Singena Isirayila kaane benbane bari feen nan falama keli N Benba Adama ma han sa dōxō Dawuda sayaan waxatin na. Manga Dawuda fe taruxun nan Kitabun yireni ito kui, yanyina nde jee wuli keden jəxən benun Yesu xa bari. Taruxune Singen nun Samuyeli Firinden nun Mangane Singen kitabu yirene e maliga yire wuyaxi yi.

Isirayila kaane benbane

¹ Adama nan Seti sōtō. Seti yi Enosi sōtō. Enosi yi Kenan sōtō. ² Kenan yi Mahalaleli sōtō. Mahalaleli yi Yaredi sōtō. ³ Yaredi yi Xenəki sōtō. Xenəki yi Matusela sōtō. Matusela yi Lameki sōtō. ⁴ Lemeki yi Nuhan sōtō. Nuhan yi Semi nun Xami nun Yepeti sōtō.

Dunuya Fələn 10.2-20

⁵ Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomere nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Meseki nun Tirasi.

⁶ Gomere a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.

⁷ Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.

⁸ Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi nun Misiran nun Puti nun Kanan. ⁹ Kusi a diine xinle ni itoe ra: Seba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka. Raama diini itoe nan sōtō: Saba nun Dedan.

¹⁰ Kusi yi Nimirodi bari. Na findi yengeso belebelen nan na dunuya yi. ¹¹ Misiran yi diine sōtō naxanye findixi Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane nun ¹² Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane nun Kafatoro kaane ra. Filisitine benbane nan Kafatoro kaane ra. ¹³ Kanan yi a dii singen Sidon sōtō e nun gbeteye naxanye findixi Xitine nun

¹⁴ Yebusu kaane nun Amorine nun Girigasane nun ¹⁵ Xiwine nun Arakane nun

Sini kaane nun ¹⁶ Arawada kaane nun Sēmara kaane nun Xamata kaane ra.

Dunuya Fələn 10.21-31 nun 11.10-27

¹⁷ Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun Arami.

Arami a diine ni i ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Meseki.

¹⁸ Arapaxadi yi Selaxa sōtō. Selaxa yi Eberi sōtō. ¹⁹ Eberi yi dii xemē firin sōtō. Keden xili Pelegi* bayo dunuya yitaxun a waxatin nin. A xunyen xili Yokatan.

²⁰ Yokatan ma diine ni i ra: Alomodadi nun Selefa nun Xasaramaweti nun Yera nun ²¹ Hadoran nun Yusali nun Dikila nun ²² Ebali nun Abimayele nun Saba nun ²³ Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Yokatan ma diine nan ne ra.

²⁴ Semi yi Arapaxadi sōtō. Arapaxadi yi Selaxa sōtō. ²⁵ Selaxa yi Eberi sōtō. Eberi yi Pelegi sōtō. Pelegi yi Rewu sōtō. ²⁶ Rewu yi Serugu sōtō. Serugu yi Nahori sōtō. Nahori yi Tera sōtō. ²⁷ Tera yi Iburama sōtō naxan findixi Iburahima ra.

Nabi Iburahimaa diine

Dunuya Fələn 25.12-16

²⁸ Iburahima yi Isiyaga nun Sumayila sōtō. ²⁹ Sumayilaa dii singen yi xili nən Nebayoti. Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun ³⁰ Misema nun Duma nun Masa nun Xadada nun Tema nun ³¹ Yeturi nun Nafisi nun Kedema, Sumayilaa diine nan yi ne fan na.

Dunuya Fələn 25.1-4

³² Iburahima a konyi jaxanla† Keturaa dii xemēne xinle ni itoe ra a naxanye bari Iburahima xa: Simiran nun Yukan nun Medan nun Midiyān nun Yisebaki nun Suwa. Yukan yi Saba nun Dedan sōtō. ³³ Midiyān yi Efa nun Efere nun Xanəki nun Abida nun Elida sōtō. Keturaa diine nan e birin na.

Dunuya Fələn 36.10-14

³⁴ Iburahima yi Isiyaga sōtō. Isiyaga yi Esayu nun Isirayila sōtō.

³⁵ Esayu a diine xinle ni itoe ra: Elifasi nun Reyuli nun Yewusi nun Yalami nun Kora.

³⁶ Elifasi a diine xinle ni itoe ra: Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami nun Kēnasi nun Timina nun Amaleki.

* ^{1:19:} Pelegi bunna nən fa fala "Mayitaxunna." † ^{1:32:} Konyi jaxanle sariyan sebəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra a naxan sōtō a jaxanla ra.

³⁷ Reyuli a diine xinle ni itoe ra: Naxati nun Sera nun Sama nun Misa.

Dunuya Fələn 36.20-28

³⁸ Seyiri a diine xinle ni itoe ra: Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana nun Dison nun Eseri nun Disan.

³⁹ Lotan yi Xori nun Homami sətə. Lotan magilən yi xili nən Timina.

⁴⁰ Sobali yi Aliyan nun Manaxati nun Ebali nun Sefi nun Onan sətə.

Sibeyon yi Aya nun Ana sətə.

⁴¹ Ana yi Dison sətə.

Dison yi Xamaran nun Eseban nun Itiran nun Keran sətə.

⁴² Eseri yi Bilihan nun Saawan nun Yaakan sətə.

Disan yi Yusu nun Aran sətə.

Dunuya Fələn 36.31-43

⁴³ Mangane nan itoe ra naxanye yi Edən yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan sətə waxatin naxan yi. Beyori a diin Bela yi findi manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba. ⁴⁴ Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi manga na. ⁴⁵ Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi manga na. ⁴⁶ Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi manga na. A tan nan Midiyen kaane nə Moyaba bəxəni. A taan yi xili nən Abiti. ⁴⁷ Xadada to faxa, Masareka kaan Samala yi findi manga na. ⁴⁸ Samala to faxa, Sayuli yi findi manga na, naxan yi kelixi Rehoboti taani baandə. ⁴⁹ Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi manga na. ⁵⁰ Baali-Xanan to faxa, Xadada yi findi manga na. A taan yi xili nən Pawu. A naxanla yi xili nən Mehetabeli, Matirədi a dii təməna, Mesahabi mamandenna.

⁵¹ Xadada to faxa, muxuni itoe nan findi Edən mangane ra: Manga Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yetəti nun

⁵² Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon nun ⁵³ Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari nun

⁵⁴ Manga Magadiyeli nun Manga Irami. Ne nan yi Edən mangane ra.

2

Isirayila yixətəne

Dunuya Fələn 35.23-26

¹ Isirayila diine xinle ni itoe ra: Rubən nun Simeyən nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Sabulon nun ² Dan nun Yusufu nun Bunyamin nun Nafatali nun Gadi nun Aseri.

Ruti 4.18-22 Matiyu 1.3-6

³ Yuda a diine xinle ni itoe ra: Eri nun Onan nun Selaxa. Kanan kaa naxanla nde nan na dii saxanne bari a xa, Suyaa dii təməna. Yudaa dii singena Eri yi fe naxin liga Alatala yee ra yi. A yi a faxa na ma. ⁴ Yuda mamuxun Tamari yi Peresi nun Sera bari a xa. Yuda dii suulun sətə na kii nin.

⁵ Peresi yi Xesirən nun Xamuli sətə. ⁶ Sera yi dii suulun sətə: Simiri nun Etani nun Heman nun Kalikəli nun Dara. ⁷ Karimi yi Akan sətə, naxan tinxintareyaan liga Isirayila ra, a to se ratənxine tongo. ⁸ Etani yi Asari sətə.

⁹ Xesirən yi Yerameeli nun Rami nun Kalebi* sətə.

¹⁰ Rami yi Aminadabo sətə. Aminadabo yi Naxason sətə, naxan findi Yuda bənsənna kuntigin na. ¹¹ Naxason yi Salimon sətə. Salimon yi Boosu sətə. ¹² Boosu yi Obedi sətə. Obedi yi Yesə sətə. ¹³ Yesə a dii xəməne xinle ni itoe ra: Eliyabi nan yi a dii singen na, a firindena Abinadabo, a saxandena Simeya, ¹⁴ a naanindena Nataneli, a suulundena Radayı, ¹⁵ a sennindena Ossemi, a soloferedena Dawuda. ¹⁶ Yesə a dii təməne xinle ni itoe ra: Seruya nun Abigayili. Seruya yi dii xəmə saxan sətə: Abisayı nun Yowaba nun Asaheli. ¹⁷ Abigayili yi Amasa sətə Yeteri xa, naxan fataxi Sumayila bənsənna ra.

¹⁸ Xesirən ma diin Kalebi a naxanle Asuba nun Yeriyoti, ne yi diini itoe bari Kalebi xa: Yesere nun Sobaba nun Aradon.

¹⁹ Asuba to faxa, Kalebi yi Efarata dəxə, a yi Xuru bari a xa. ²⁰ Xuru yi Yuri sətə. Yuri yi Bəsələli sətə. ²¹ Dənxən na, Xesirən to jee tonge sənnin sətə, a yi Galadi bənbən Makiri a dii təmen dəxə, a yi a kolon naxanla ra. E yi Segubu sətə. ²² Segubu yi Yayiri sətə, naxan findi taa məxəjen nən

* **2:9:** Kalebi mən xili nən Kelubayı.

saxan xun na Galadi yamanani. ²³ Koni, Gesuri kaane nun Arami kaane yi Yayiri taane tongo e nun Kenata taan nun a rabilinne, e birin malanxina taa tongue sennin. Makiri yixetene nan ne birin na, naxan Galadi masege.

²⁴ Xesirōn to faxa Kalebi-Efarata taani, a naxanla Abiya yi Asexuri bari a xa, naxan Tekowa taan masege. ²⁵ Xesirōn ma dii singen Yerameeli a diine ni i ra: a dii singen Rami nun Buna nun Oreni nun Osemi nun Axiya. ²⁶ Yerameeli a naxalan bodena Atara yi Onan bari. ²⁷ Yerameeli a dii singen Rami a diine xinle ni itoe ra: Masi nun Yamin nun Ekeri. ²⁸ Onan yi Samayi nun Yada sətə. Samayi yi Nadaba nun Abisuri sətə. ²⁹ Abisuri a naxanla Abixali yi Axaban nun Molidi sətə. ³⁰ Nadaba yi Seleda nun Apayimi sətə. Seleda yi faxa diitareyani. ³¹ Apayimi yi Yisi sətə. Yisi yi Sesan sətə. Sesan yi Axalayi sətə. ³² Samayi xunyen Yada yi Yeteri nun Yonatan sətə. Yeteri yi faxa diitareyani. ³³ Yonatan yi Peleti nun Sasa sətə. Yerameeli yixetene nan ne ra. ³⁴ Sesan mi dii xemē yo sətə fə dii temene. A konyi xemē Misiran kaan yi xili nən Yara. ³⁵ Sesan yi a dii temen fi a konyi xemē Yara ma. A yi Atayi bari a xa. ³⁶ Atayi yi Natan sətə. Natan yi Sabadi sətə. ³⁷ Sabadi yi Efilali sətə. Efilali yi Obedi sətə. ³⁸ Obedi yi Yehu sətə. Yehu yi Asari sətə. ³⁹ Asari yi Xeləsi sətə. Xeləsi yi Eleyasa sətə. ⁴⁰ Eleyasa yi Sisimayi sətə. Sisimayi yi Salun sətə. ⁴¹ Salun yi Yekamiya sətə. Yekamiya yi Elisama sətə.

⁴² Yerameeli xunyen Kalebi a dii singen yi xili Mesa. Mesa yi Sifi nun Maresa sətə, naxan findixi Xebiron kaane benban na. ⁴³ Xebiron yi Kora nun Tapuwa nun Rekemi nun Sema sətə. ⁴⁴ Sema yi Raxami sətə. Raxami yi Yorekami sətə. Rekemi yi Samayi sətə. ⁴⁵ Samayi yi Mayon sətə. Mayon yi Beti-Suru sətə. ⁴⁶ Kalebi a konyi naxanla[†] Efa yi Xarani nun Mosa nun Gasesi bari a xa. Xarani yi Gasesi sətə. ⁴⁷ Yadayi a diine xinle ni itoe ra: Regemi nun Yotami nun Gesana nun Peleti nun Efa nun Saafi. ⁴⁸ Kalebi a konyi naxanla Maka yi Seberi nun Tirana bari a xa. ⁴⁹ Maka mən

yi Madamanna fafe Saafi bari e nun Sewa, Makabena nun Gibeya fafe. Kalebi a dii temen yi xili Akasa.

⁵⁰ Kalebi yixetē gbetēye nan itoe fan na. A naxanla Efarataa dii singen Xuru a diine ni i ra: Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masege, ⁵¹ Salima naxan Betelemi taan masege e nun Xarefi naxan Beti-Gaderi taan masege. ⁵² Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masege, na yixetene ni i ra: Harowe nun Menuhoti kaane fəxə kedenna nun ⁵³ Kiriyati-Yeyarin xabilan muxun naxanye findixi Yitirine nun Putine nun Sumane nun Miserayine ra. Ne nan findixi Sora taan muxune nun Esetayoli taan muxune ra. ⁵⁴ Salima yixetene ni i ra: Betelemi kaane nun Netofa kaane nun Atiroti-Beti-Yowaba kaane nun Manaxati kaane fəxə kedenna nun Sorine nun ⁵⁵ sebelitine xabilan naxanye yi dəxi Yabesa taani e nun Tiratine nun Simeyatane nun Sukatine. Kenine nan ne ra, naxanye faxati Xamati ra, Rekabu a denbayaan benbana.

3

Manga Dawudaa diine Samuyeli Firinden 3.2-5

¹ Dawuda diin naxanye bari Xebiron taani, ne ni i ra. A dii singen yi xili nən Aminon, naxan nga yi findixi Yesereli kaana Axinowami ra. A dii firinden yi xili Daniyeli, naxan nga yi Karemele kaana Abigayili ra. ² A saxanden yi xili Abisalomi, naxan nga yi findixi Gesuri taan Manga Talamayi a dii temen Maka ra. A naaninden yi xili Adoniya, naxan nga yi findixi Xagiti ra. ³ A suulunden yi xili Sefati, naxan nga yi findixi Abitali ra. A senninden yi xili Yitireyami, naxan nga yi Egela ra. ⁴ Dii senninni itoe barixi Xebiron taan nin Dawudaa mangayaan naba dənaxan yi jee solofera kike sennin. A yi mangayaan naba Yerusalen taani jee tongue saxan jee saxan.

⁵ Amiyeli a dii temen Batiseba dii naaninni itoe nan sətə Dawuda xa Yerusalen yi: Simeya nun Sobaba nun Natan nun Sulemani. ⁶ Dawuda mən dii xemē solomanaanin gbetēye sətə

[†] 2:46: Konyi naxanle sariyan sebezi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sətə a naxanla ra.

nən: Yibixari nun Elisuwa nun Elifeleti nun ⁷ Noga nun Nefegi nun Yafiya nun ⁸ Elisama nun Eliyada nun Elifeleti. ⁹ Dawudaa dii xəməne nan ne ra. Konyi jaxanle* diin naxanye bari a xa, ne mi ne yε. Tamari nan yi e magilen na.

Yuda Mangane

¹⁰ Sulemani nan Robowan sətə. Robowan yi Abiya sətə. Abiya yi Asa sətə. Asa yi Yosafati sətə. ¹¹ Yosafati yi Yehorami sətə. Yehorami yi Axasiya sətə. Axasiya yi Yowasa sətə. ¹² Yowasa yi Amasiya sətə. Amasiya yi Asari sətə. Asari yi Yotami sətə. ¹³ Yotami yi Axasi sətə. Axasi yi Xesekiya sətə. Xesekiya yi Manase sətə. ¹⁴ Manase yi Amən sətə. Amən yi Yosiya sətə. ¹⁵ Yosiya a dii singen findi Yoxanan nan na, a dii firindena, Yehoyakimi, a saxandena, Sedeki, a naanindena, Salun. ¹⁶ Yehoyakimi yi Yoyakin nun Sedeki sətə.

¹⁷ Yoyakin naxan suxu konyiyani, na diine ni i ra: Selatili nun ¹⁸ Malakirami nun Pədaya nun Senasari nun Yekamiya nun Hosama nun Nedabiya. ¹⁹ Pədaya yi Sorobabeli nun Simeyi sətə. Sorobabeli yi Mesulan nun Xananiya sətə. Selomiti nan yi e magilen na. ²⁰ Pədaya mən yi dii suulun gbeteye sətə: Xasuba nun Oheli nun Bereki nun Xasadiya nun Yusabi-Xeseda. ²¹ Xananiya yixetene ni i ra: Pəlati nun Yesaya nun Refayaa diine nun Aranan ma diine nun Abadi a diine nun Səkani a diine. ²² Səkani dii senninni itoe nan sətə: Semaya nun Xatusi nun Yigali nun Bariya nun Neyaraya nun Safati. ²³ Neyaraya dii saxanni itoe nan sətə: Eliyowenayi nun Xisikiya nun Asirikami. ²⁴ Eliyowenayi dii solofereni itoe nan sətə: Hodafiya nun Eliyasibi nun Pəlaya nun Akubu nun Yoxanan nun Delaya nun Anani.

4

Yuda xabila gbeteye

¹ Yuda yixetene ni i ra: Peresi nun Xesirən nun Karimi nun Xuru nun Sobali. ² Sobali a diin Reyaya yi Yaxati sətə. Yaxati yi Axumai nun Lahadi sətə. Sorane xabilane fataxi ne nan na. ³ Yesereli

nun Yisema nun Yidibasi nan Etami taan masəgə. E magilen yi xili Haseleliponi.

⁴ Penuyəli nan Gedori taan masəgə. Xuru a diina Eseri nan Xusa taan masəgə. Efarataa dii singen Xuru nan Bəteləmi taan masəgə.

⁵ Asexuri yi Tekowa taan masəgə, naxalan firin yi naxan yii, Xela nun Nara. ⁶ Nara yi Axusami nun Xeferi nun Temeni nun Axasetari bari a xa. ⁷ Xela yi Sərəti nun Soxara nun Etenani ⁸ nun Kosi bari a xa. Kosi yi Anubi nun Sobeba sətə, e nun Harumi a dii Axaraxeli xabilane.

⁹ Yabəsa yi binyen sətə dangu a ngaxakedenne ra. A nga a xili sa nən Yabəsa bayo a naxa, “N bata a xali tərəni.”* ¹⁰ Yabəsa yi Isirayilaa Ala maxandi, a naxa, “Yandi, n baraka! I yi n ma bəxən fari sa. I sənben xa lu n xən, i n natanga tərən ma alogo fe xələn nama n sətə.” Ala yi a duban yabi.

¹¹ Suxa ngaxakedenna Kelubu yi Mexiri sətə. Mexiri yi Eseton sətə. ¹² Eseton yi Beti-Rafa nun Paseya nun Texinna sətə. Texinna nan Naxasa taan masəgə. Ne findixi Reka kaane nan na.

¹³ Kenasi yi Otiniyəli nun Seraya sətə. Otiniyəli yi Xatati nun Meyonotayı sətə.

¹⁴ Meyonotayı yi Ofara sətə. Seraya yi Yowaba sətə, yiirawanle benbana, naxanye yi dəxi Yiirawanle Lanbanni. ¹⁵ Yefune a diin Kalebi yi Iru nun Ela nun Nami sətə. Ela yi Kenasi sətə.

¹⁶ Yehaleleli a diine ni i ra: Sifi nun Sifa nun Tiriya nun Asarəli.

¹⁷ Esiraa diine ni i ra: Yeteri nun Meredi nun Efere nun Yalon. Meredi a naxanla nde yi Mariyama nun Samayı nun Yiseba bari. Yiseba nan Esitemowa taan masəgə.

¹⁸ Misiran mangana dii temen Biti naxan yi dəxi Meredi xən ma, na nan na diine bari. Meredi mən yi Yahudiya naxanla nde dəxə, na diine ni i ra: Yarədi naxan Gedori taan masəgə e nun Xeberi naxan Soko taan masəgə e nun Yekutiyyeli naxan Sanowa taan masəgə. ¹⁹ Hodiyaa naxanla naxan findixi Naxami magilen na, na yixetene yi findi Garimi kaane ra naxanye yi dəxi Keyila taani e nun Maka kaan naxanye yi dəxi Esitemowa taani.

* ^{3:9:} Konyi jaxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye sətə a jaxanla ra.

* ^{4:9:} Yabəsa maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nən fa fala “Xələna.”

²⁰ Simon ma diine ni i ra: Aminon nun Rinna nun Ben-Xanan nun Tilon.

Yisi a diine ni i ra: Soxeti nun Ben-Soxeti.

²¹ Yudaa diin Selaxa yixetene ni i ra: Eri naxan Leka taan masege, e nun Laada naxan Maresa taan masege, e nun xabilan naxanye yi dugi səxənne ra Beti-Asibeya yi, e nun ²² Yokimi nun Koseba kaane nun Yowasa nun Sarafa naxan yi Moyaba nun Yasubi-Lexemi xun na. Fe fonne nan ne ra. ²³ Ne yixetene yi findi fejə rafalane ra mangan xa Netayimi nun Gedera taane yi.

Simeyən yixetene

Yosuwe 19.2-10

²⁴ Simeyən yixetene ni i ra: Nemuweli nun Yamin nun Yaribi nun Sera nun Sayuli. ²⁵ Sayuli yi Salun sətə. Salun yi Mibisan sətə. Mibisan yi Misema sətə. ²⁶ Misema yi Xamuweli sətə. Xamuweli yi Sakuru sətə. Sakuru yi Simeyi sətə. ²⁷ Simeyi yi dii xəmə fu nun sennin sətə e nun dii təmə sennin. A ngaxakedenne mi dii wuyaxi sətə. E xabilan muxune mi wuya ayi alo Yuda bənsənna muxune. ²⁸ E yi dəxi taani itoe nin: Beriseba nun Molada nun Xasari-Suwali nun ²⁹ Bila nun Esemi nun Toladi nun ³⁰ Betuyeli nun Xoroma nun Sikilaga nun ³¹ Beti-Marakaboti nun Xasari-Susimi nun Beti-Biri nun Saarayimi. E yi lu na taane yi han Dawudaa mangayaan waxatini. ³² E mən dəxə nən taa suulun gbətəye yi: Etami nun Ayin nun Rimən nun Token nun Asan ³³ e nun e rabilinne siga han Baalati taani. E dəxədene nun e benbane nan ne ra naxanye səbəxi e bənsən kədin kui.

³⁴ Simeyən bənsənna xabilane kuntigine xinle ni itoe ra: Mesobabo nun Yameleki nun Amasiyaa diin Yosahi nun ³⁵ Yoweli nun Yosibiya a diin Yehu, Seraya mandenna, Asiyeli tolabitana, e nun ³⁶ Eliyowenayi nun Yaakoba nun Yesohaya nun Asaya nun Adiyeli nun Yesimiyeli nun Benaya nun ³⁷ Sifeyi a diin Sisa. Alon nan Sifeyi sətə. Yədaya nan Alon sətə. Simiri nan Yədaya sətə. Semaya nan Simiri sətə.

³⁸ Xabilane kuntigine nan ne ra. E denbayane gbo ayi nən han! ³⁹ E yi siga han Gedori taan lanbanna sogeteden binna balo yire fendeni e xuruseene xa. ⁴⁰ E sa sexe yire fajine to mənni xuruseene

xa. Na bəxəne yi gbo, bəjəe xunbenla na. Xami bənsənna muxuna ndee yi na nun.

⁴¹ Muxun naxanye xinle səbə itoe ra, ne nan siga Yuda Manga Xesekiyaa waxatini, e sa Xami bənsənna muxune nun Meyunin bənsənna muxune banxine birin kala, e yi e raxəri alogo e xa dəxə na, balo fajin yi dənaxan yi e xuruseene xa. ⁴² Simeyən bənsənna muxu kəmə suulun yi siga Seyiri geya yireni. E yəeratine yi findixi Yisi a diine nan na: Pelati nun Neyaraya nun Refaya nun Yusiyeli. ⁴³ E yi sa Amaləki dənxəne faxa, naxanye e gi yəngən bun. E dəxi mənni han to.

5

Rubən yixetene

¹ Rubən nan findi Isirayila dii singen na, koni e nun a fafe a naxanla nde bata yi kafu, nanara dii singe tiden yi ba a yii, a so Isirayilaa diin Yusufu a diine yii. Na nan a liga, e a foriya tiden ba a yii bənsən kədin ma. ² Yuda sənbən sətə nən a ngaxakedenne tagi, a yixetena nde yi findi mangan na, koni dii singe tiden lu nən Yusufu yii.

³ Isirayilaa dii singen Rubən yi Xənəki nun Palu nun Xesirən nun Karimi sətə.

⁴ Yoweli yi Semaya sətə. Semaya yi Gogo sətə. Gogo yi Simeyi sətə. ⁵ Simeyi yi Mike sətə. Mike yi Reyaya sətə. Reyaya yi Baali sətə. ⁶ Baali yi Beəra sətə. Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere yi Rubən bənsən xunna Beəra susu konyiyani.

⁷ Bera ngaxakedenne ni i ra xabila yəen ma alo e xinle səbəxi e bənsən kədin kui kii naxan yi: e kuntigin Yeyiyeli nun Sakari nun ⁸ Asasi a diin Bela, Sema mandenna, Yoweli tolabitana. E yi dəxi Aroyeri nin siga han Nebo geyaan na sa dəxə Baali-Meyən na. ⁹ Sogeteden binni, e yi siga, e sa dəxə tonbonna dəxən han Efirati xuden na. Bayo e xuruseene bata yi wuya ayi e yii Galadi yamanani. ¹⁰ Rubən bənsənna yi Hagarine yəngə Manga Səli waxatini, e yi e nə, e yi dəxə e banxine yi Galadi yamanan sogeteden binni.

Gadi yixetene

¹¹ Gadi bənsənna muxune yi dəxi Rubən bənsənna muxune nan dəxən ma Basan yamanani siga han Salaka taana. ¹² Yoweli

nan yi e kuntigi singen na Basan yamanani, a firindena, Safami. Na xanbi ra, Yanayi nun Safati. ¹³ E ngaxakedenne muxu solofera ni i ra denbaya yeeen ma: Mikeli nun Mesulan nun Seeba nun Yorayi nun Yakan nun Siya nun Eberi. ¹⁴ Abixali a diine nan ne ra. Xuri nan Abixali soto. Yarowa nan Xuri soto. Galadi nan Yarowa soto. Mikeli nan Galadi soto. Yesisayi nan Mikeli soto. Yado nan Yesisayi soto. Busi nan Yado soto. ¹⁵ Abidiyeli a diina Axi, Guni mamandenna yi findi e xabilane xunna ra. ¹⁶ Gadi bənsənna muxune yi dəxi Galadi yamanan nun Basan yamanan nun e rabilinne nin siga han Sarən danna. ¹⁷ Muxuni itoe xinle yi sebəxi e bənsən kedən kui Yuda Manga Yotami nun Isirayila Manga Yerobowan waxatini.

¹⁸ Ruben bənsənna muxune nun Gadi bənsənna muxune nun Manase bənsənna muxune fəxə kedənna, ne sofane xasabin lan muxu wuli tongue naanin wuli naanin kəmə solofera tongo sennin nan ma. E birin yi fatan yengə sodeni. Yee masansan wure lefaan nun silanfanna* nun xanla yi e birin yii. ¹⁹ E yi Hagarine nun Yeturine nun Nafisine nun Nodabone yengə. ²⁰ E yi Ala maxandi yengəni, a yi e mali, e yi Hagarine nun e xəyine birin nə. Ala yi e xuin name bayo e yi e yigi saxi a tan nin. ²¹ E yi e yaxune xuruseene susu, nəgəmə wuli tongue suulun nun yexəen nun sii wuli kəmə firin wuli tongue suulun, e nun sofali wuli firin. E yi muxu wuli kəmə fan susu. ²² E yi e yaxu wuyaxi faxa bayo na yengən yi kelixi Ala nan ma. E yi lu dəxi na han Isirayila yamaan susu konyiyani waxatin xanax.

Manase bənsənna yixətəne

²³ Manase bənsənna fəxə kedənna yi dəxi yamanani keli Basan yamanan ma siga han Baali-Xerimon taana, Seniri geyaan san bun, dənaxan mən xili Xerimon geyana. E yi wuya han! ²⁴ E denbayane xunne ni i ra: Efere nun Yisi nun Eliyeli nun Asiriyeli nun Yeremi nun Hodafiya nun Yaxadiyeli. Sofa kendəne nan yi na denbaya xunne ra e nun xili kanne. ²⁵ Koni, e yi tinxintareyaan liga e benbane

Ala ra, e yi Ala yanfa mən kaane alane xən Ala bata yi muxun naxanye raxəri e yee ra, feen naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi. ²⁶ Nayi, Isirayila Ala yi Asiriya Manga Puli radin e ma naxan mən xili Tigilati-Pilesere. E yi fa Rubən bənsənna nun Gadi bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedənna susu konyiyani. A yi siga e ra Xala nun Xabori nun Hara yi Gosan baan de, e mən dənaxanye yi han to.

Lewi yixətəne

²⁷ Lewi yi Gerisən nun Kehati nun Merari soto. ²⁸ Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli soto. ²⁹ Amirama yi dii xəmə firin soto, Haruna nun Musa e nun dii təmə keden, Mariyama. Haruna yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara soto. ³⁰ Eleyasari yi Finexasi soto. Finexasi yi Abisuwa soto. ³¹ Abisuwa yi Buki soto. Buki yi Yusi soto. ³² Yusi yi Seraxaya soto. Seraxaya yi Merayoti soto. ³³ Merayoti yi Amari soto. Amari yi Axituba soto. ³⁴ Axituba yi Sadəki soto. Sadəki yi Aximaasi soto. ³⁵ Aximaasi yi Asari soto. Asari yi Yoxanan soto. ³⁶ Yoxanan yi Asari soto, naxan findi saraxaraliin na Ala Batu Banxini Yerusalən yi Sulemani naxan ti. ³⁷ Asari yi Amari soto. Amari yi Axituba soto. ³⁸ Axituba yi Sadəki soto. Sadəki yi Salun soto. ³⁹ Salun yi Xiliki soto. Xiliki yi Asari soto. ⁴⁰ Asari yi Seraya soto. Seraya yi Yehosadaki soto. ⁴¹ Alatala to Yuda nun Yerusalən kaane rasiga konyiyani Nebukadanesari xən, Yehosadaki fan yi susu.

6

Lewi yixətəcə gətətəye

¹ Lewi yi Gerisən nun Kehati nun Merari soto. ² Gerisən yi Libini nun Simeyi soto. ³ Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli soto. ⁴ Merari yi Maxali nun Musi soto.

Lewi xabilane benbane ni i ra:

⁵ Gerisən xabilani: Gerisən yi Libini soto. Libini yi Yaxati soto. Yaxati yi Sima soto.

⁶ Sima yi Yowa soto. Yowa yi Yido soto. Yido yi Sera soto. Sera yi Yeyaterayi soto.

* **5:18:** Silanfanna: Sofane yengəsə degəmana.

⁷ Kehati xabilani: Kehati yi Aminadabo sətə. Aminadabo yi Kora sətə. Kora yi Asiri sətə. ⁸ Asiri yi Elikana sətə. Elikana yi Ebiyasafi sətə. Ebiyasafi yi Asiri sətə. ⁹ Asiri yi Taxati sətə. Taxati yi Yuriyeli sətə. Yuriyeli yi Yusiya sətə. Yusiya yi Sayuli sətə.

¹⁰ Elikana xabilani: Elikana yi Amasayi nun Aximoti ¹¹ nun Elikana sətə. Elikana yi Sofayi sətə. Sofayi yi Naxati sətə. ¹² Naxati yi Eliyabi sətə. Eliyabi yi Yeroxama sətə. Yeroxama yi Elikana sətə. Elikana yi Samuyeli sətə. ¹³ Samuyeli a diine ni i ra: a dii singena Yoweli e nun Abiya.

¹⁴ Merari xabilani: Merari yi Maxali sətə. Maxali yi Libini sətə. Libini yi Simeyi sətə. Simeyi yi Wusa sətə. ¹⁵ Wusaha yi Simeya sətə. Simeya yi Xagiya sətə. Xagiya yi Asaya sətə.

Beti baane Ala Batu Banxini

¹⁶ Dawuda yi Lewi bənsənna muxuna ndee dəxə bəti ba kuntigine ra Alatala Batu Banxini Layiri Kankiraan* fa mənni waxatin naxan yi. ¹⁷ Ne nan yi betine bama Ala Batu Bubun yətagi, Naralan Bubuna han Manga Sulemani Alatala Batu Banxin ti Yerusalen yi waxatin naxan yi. Eyi e wanla kəma alo e yi yamarixi e ma kii naxan yi.

¹⁸ Na bəti baane nun e diine xinle ni itoe ra:

Kehati xabilani: Yoweli nan bəti baan Heman sətə. Samuyeli nan Yoweli sətə.

¹⁹ Elikana nan Samuyeli sətə. Yeroxama nan Elikana sətə. Eliyeli nan Yeroxama sətə. Towa nan Eliyeli sətə. ²⁰ Sufi nan Towa sətə. Elikana nan Sufi sətə. Maxati nan Elikana sətə. Amasayi nan Maxati sətə.

²¹ Elikana nan Amasayi sətə. Yoweli nan Elikana sətə. Asari nan Yoweli sətə. Sofoni nan Asari sətə. ²² Taxati nan Sofoni sətə. Asiri nan Taxati sətə. Ebiyasafi nan Asiri sətə. Kora nan Ebiyasafi sətə. ²³ Yisehari nan Kora sətə. Kehati nan Yisehari sətə. Lewi nan Kehati sətə. Isirayila nan Lewi sətə.

²⁴ Heman mali muxun naxan yi tixi a yiifanna ma, na yi findixi Asafi nan na. Bereki nan Asafi sətə. Simeya nan Bereki sətə. ²⁵ Mikeli nan Simeya sətə. Baaseya nan Mikeli sətə. Malakiya nan Baaseya sətə. ²⁶ Etini nan Malakiya sətə. Sera nan

Etini sətə. Adaya nan Sera sətə. ²⁷ Etani nan Adaya sətə. Sima nan Etani sətə. Simeyi nan Sima sətə. ²⁸ Yaxati nan Simeyi sətə. Gerisən nan Yaxati sətə. Lewi nan Gerisən sətə.

²⁹ Naxan kelixi Merari xabilan nin, na yi tixi a kəmənna nan ma. A yi xili Etani. Kisi nan Etani sətə. Abidi nan Kisi sətə. Maluku nan Abidi sətə. ³⁰ Hasabi nan Maluku sətə. Amasiya nan Hasabi sətə. Xiliki nan Amasiya sətə. ³¹ Amasi nan Xiliki sətə. Bani nan Amasi sətə. Semeri nan Bani sətə. ³² Maxali nan Semeri sətə. Musi nan Maxali sətə. Merari nan Musi sətə. Lewi nan Merari sətə.

³³ E ngaxakedenne Lewi bənsənni, ne yi Ala Batu Bubun wanla bonne nan kəma Alaa banxini. ³⁴ Haruna nun a diine nan yi saraxa gan daxine bama saraxa ganden fari, e mən yi wusulanna fan ganma saraxan na wusulan saraxa ganden fari. E yi na wanle birin kəma yire sarijanxi fisamantenna nin Ala solona feen na Isirayila kaane xa, alo Alaa walikəen Musa a yamari kii naxan yi.

³⁵ Haruna yixətene ni i ra: Haruna yi Eleyasari sətə. Eleyasari yi Finexasi sətə. Finexasi yi Abisuwa sətə. ³⁶ Abisuwa yi Buki sətə. Buki yi Yusi sətə. Yusi yi Seraxaya sətə. ³⁷ Seraxaya yi Merayoti sətə. Merayoti yi Amari sətə. Amari yi Axituba sətə. ³⁸ Axituba yi Sadəki sətə. Sadəki yi Axi-maasi sətə.

Lewi bənsənna taane Yosuwe 21.4-39

³⁹ E taane xinle ni itoe ra Haruna yixətən naxanye yi Kehati xabilani, ne dəxə dənaxanye yi. E singe nan bəxən sətə bayo masənseenna e tan nan singe suxu. ⁴⁰ Xebiron nun a xuruse rabadene yi findi e gbeen na Yuda bəxən ma, ⁴¹ koni Xebiron xəxəne nun a banxidəne yi findi Yefune a diin Kalebi gbeen na. ⁴² Harunaa diine yi Xebiron sətə, naxan findi marakisi taana nde ra, e nun Libina nun a rabilinne nun Yatiri nun Esitemowa nun a rabilinne, e nun ⁴³ Xilen nun Debiri nun e rabilinne nun ⁴⁴ Asan nun Beti-Semesi nun e rabilinne. ⁴⁵ Lewi bənsənna taan naxanye sətə Bunyamin bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Gabayon nun Geba nun Alemeti nun Anatəti nun e rabilinne. E yi

* **6:16:** 6.16Layiri Kankirana fe mən sebəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

taa fu nun saxanni itoe yitaxun e xabilane
ra.

Yosuwe 21.5-8

⁴⁶ Kehati yixetene bonne yi taa fu soto masenseenna xən Efirami bənsənna bəxən nun Dan bənsənna bəxən nun Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəni. ⁴⁷ Gərisən yixetene yi taa fu nun saxan soto e xabila yəen ma Isakari bənsənna bəxən nun Aseri bənsənna bəxən nun Nafatali bənsənna bəxən nun Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəni naxan yi Basan yamanani.

⁴⁸ Merari yixetene yi taa fu nun firin soto masenseenna xən Rubən bənsənna bəxən nun Gadi bənsənna bəxən nun Sabulon bənsənna bəxəni.

⁴⁹ Isirayila kaane taane nun e rabilinne fi Lewi bənsənna ma na kii nin. ⁵⁰ E na taane fi e ma masenseenna nan xən naxanye yi Yuda nun Simeyən nun Bunyamin bənsənne bəxəne yi.

⁵¹ Kehati xabilan bonne yi taane soto Efirami bənsənna bəxəni. ⁵² E yi marakisi taan Siken fi e ma Efirami geya yireni, e nun Geseri nun ⁵³ Yokemen nun Beti-Xoron nun e rabilinne, e nun ⁵⁴ Ayalən nun Gati-Rimən nun e rabilinne. ⁵⁵ E yi Aneri nun Bileyami nun e rabilinne soto Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəni. Kehati xabilan bonne taane nan ne ra.

⁵⁶ Gərisən yixetene taane ni i ra: Golan nun a rabilinna Basan yamanani, e nun Asatarəti nun a rabilinna Manase bənsənna fəxə kedenna bəxəni. ⁵⁷ E taan naxanye soto Isakari bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kedesi nun Daberati nun ⁵⁸ Ramoti nun Anemi nun e rabilinne. ⁵⁹ E taan naxanye soto Aseri bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Masala nun Abadon nun ⁶⁰ Xukəku nun Rexobo nun e rabilinne. ⁶¹ E taan naxanye soto Nafatali bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Kedesi taan Galile bəxəni, e nun Xamən nun Kiriyatayimi nun e rabilinne.

⁶² Lewi bənsən dənxene, Merari yixetene taane ni i ra: Rimono nun Taboro nun e rabilinne Sabulon bənsənna bəxəni. ⁶³ E taan naxanye soto Rubən bənsənna bəxəni Yuruden kidi ma Yeriko sogeteden binni, ne ni i ra: Besəri tonbonni e nun a rabilinne nun Yahasi nun ⁶⁴ Kedemoti nun Mefaati nun e rabilinne. ⁶⁵ E taan naxanye soto Gadi bənsənna bəxəni, ne ni i ra: Ramoti nun a rabilinne Galadi bəxəni e nun Maxanayin nun ⁶⁶ Xesibən nun Yaasəri nun e rabilinne.

7

Isakari yixetene

¹ Isakari dii naanin nan soto: Tola nun Puwa nun Yasubu nun Simiron. ² Tolaa diine ni i ra: Yusi nun Refaya nun Yeriyeli nun Yamayi nun Yibisami nun Samuyeli. Muxuni itoe nan findi e xabila xunne ra. Sofa kendən muxu wuli məxəjən nun firin kəmə sennin nan xili yi sebəxi e bənsən kədin ma Manga Dawudaa waxatini.

³ Yusi yi Yisiraxiya soto. Yisiraxiyaa diine ni i ra: Mikeli nun Abadi nun Yowəli nun Yisiya. Muxu suulunni itoe findi xabila xunne nan na. ⁴ Sofa kendən muxu wuli tongue saxan muxu wuli sennin nan yi e xabilani e bənsən kədin kui, bayo e naxanle nun e diine yi wuya han! ⁵ Isakari xabilane birin yi, sofa wuli tongue solomasəxə wuli soloferə nan xili yi sebəxi e bənsən kədin ma.

Bunyamin yixetene

⁶ Bunyamin yi Bela nun Bekerı nun Yediyayeli soto. ⁷ Belaa dii suulunne ni i ra: Esibon nun Yusi nun Yusiyeli nun Yerimoti nun Yiri. Xabila xunne nan yi e ra. Sofaan muxu wuli məxəjən nun firin tongue saxan e nun naanin nan xili yi sebəxi e bənsən kədin ma. ⁸ Bekerı a diine ni i ra: Semira nun Yowasa nun Eliyeseri nun Eliyowenayi nun Omiri nun Yeremoti nun Abiya nun Anatəti nun Alemeti. Bekerı a diine nan yi ne ra, ⁹ e denbayane xunne nan yi e birin na. Sofaan muxu wuli məxəjən muxu kəmə firin nan xili yi sebəxi e bənsən kədin ma.

¹⁰ Yediyayeli yi Bilihan soto. Bilihan ma diine ni i ra: Yewusi nun Bunyamin nun Ehudu nun Kenan nun Satan nun Tarasisi nun Axisaxari. ¹¹ Yediyayeli a diine birin findi e denbayane xunne nan na. Sofaan muxu wuli fu nun soloferə muxu kəmə firin nan xili yi sebəxi e bənsən kədin ma.

¹² Yiri yi Supimi nun Xupimi soto. Axeri yi Xusimi soto.

Nafatali yixetene

¹³ Nafatali yi Yaxaseeli nun Guni nun Yeseri nun Salun soto. Nafatali nga yi xili nən Bila.

Manase yixetene

¹⁴ Manase a diine ni i ra: Asireli nun Makiri. Manase a konyi naxanla* Arami kaan nan ne bari a xa. Makiri yi Galadi sətə. ¹⁵ Makiri yi naxanla fen Xupimi nun Supimi muxune yε. Makiri magilen yi xili nən Maka. Manase a diin boden yi xili nən Selofexadi, a dii temene nan tun sətə. ¹⁶ Makiri a naxanla Maka yi diin bari, a yi a xili sa Peresa. A xunyen yi xili Seresi. Peresa yi Yulami nun Rekemi sətə. ¹⁷ Yulami yi Bedani sətə. Galadi a diine nan ne ra, Makiri a diina, Manase mandenna. ¹⁸ Galadi magilen Hamoleketi yi Isihodi nun Abiyeleri nun Maxala bari. ¹⁹ Semida yi Axiyani nun Siken nun Likixi nun Aniyama sətə.

Efirami yixetene

²⁰ Efirami yixetene ni i ra: Efirami yi Sutela sətə. Sutela yi Bereda sətə. Bereda yi Taxati sətə. Taxati yi Eleyada sətə. Eleyada yi Taxati sətə. ²¹ Taxati yi Sabadi sətə. Sabadi yi Sutela sətə. Gati kaane yi Efirami a dii firin gbeteye faxa, Eseri nun Eleyadi, e to siga Gati kaane xuruseene mujadeni. ²² E fafe Efirami yi sunu e faxa feen na waxati xunkuye. A kon kaane yi fa a madendən. ²³ Na xanbi ra, a yi a naxanla kolon naxanla ra, a naxanla yi fudikan. A to diin bari, a yi a xili sa Beriya bayo a denbayaan yi tərəxi. ²⁴ Efirami yi dii temen sətə, a yi a xili sa Seera. Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun naxan lanbanni, Seera yi ne ti e nun Yuseni-Seera taana. ²⁵ Beriya yi Refa sətə. Refa yi Resefa sətə. Resefa yi Tela sətə. Tela yi Taxani sətə. ²⁶ Taxani yi Ladana sətə. Ladana yi Amixudi sətə. Amixudi yi Elisama sətə. ²⁷ Elisama yi Nunu sətə. Nunu yi Yosuwe sətə.

²⁸ E yi dəxə Beteli yi e nun a banxideen naxanye yi a rabilinxi, e nun Naran taan sogeteden binni nun Geseri nun a banxidene sogegododen binni, e nun Siken nun a banxidene siga han Aya nun a banxidene. ²⁹ Manase bənsənna taane ni i ra: Beti-Seyan nun Taanaki nun Megido nun Dərə nun e banxidene. Isirayilaa diin Yusufu yixetene dəxi na taane nin.

* **7:14:** Konyi naxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sətə a naxanla ra.

Aseri yixetene

³⁰ Aseri yi Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya sətə. E magilen yi xili Sera. ³¹ Beriya yi Xeberi nun Malikili sətə. Malikili nan Birisayiti taan masege. ³² Xeberi yi Yefeleti nun Someri nun Xotami sətə. E magilen yi xili Suya. ³³ Yefeleti yi Pasaki nun Bimali nun Asefati sətə. Yefeleti a diine nan ne ra. ³⁴ Semeri yi Axi nun Roga nun Xuba nun Arami sətə. ³⁵ Semeri xunyen Helemi a diine ni i ra: Sofaxa nun Yimena nun Selesi nun Amali. ³⁶ Sofaxaa diine ni i ra: Suwa nun Xaraneferi nun Suwali nun Beri nun Yimira nun ³⁷ Beseri nun Hodo nun Samima nun Silesa nun Itiran nun Beera. ³⁸ Yeteri yi Yefune nun Pisepa nun Ara sətə. ³⁹ Yula yi Ara nun Xaniyeli nun Risiya sətə. ⁴⁰ Aseri a diine nan ne birin na, denbaya xunne, muxu gbeene, sofa kəndəne, kuntigi fajine. Sofaan muxu wuli məxəjən nun sennin nan xili yi səbəxi e bənsən kədin kui.

8

Bunyamin yixete gbeteye

¹ Bunyamin ma diine ni i ra: a dii singena Bela, a firindena Asibeli, a saxandena Axara, ² a naanindena Noxa, a suulundena Rafa. ³ Bela a diine ni i ra: Adari nun Gera nun Abihudi nun ⁴ Abisuwa nun Naman nun Axowa nun ⁵ Gera nun Sefufani e nun Xurami. ⁶ Denbaya xunne Ehudu yixetene yε Geba taani naxanye kedi, e siga Manaxati yi, ne xinle ni itoe ra: ⁷ Naman nun Axiya nun Gera. Gera nan ti e yεe ra, a yi Yusa nun Axixudi sətə.

⁸ Saxarayin yi a me a naxalan firinne ra, Xusimi nun Baara. Na xanbi ra, a yi diine sətə Moyaba yamanani. ⁹ A naxanla Xodesi a diine ni i ra: Yobabo nun Sibya nun Mesa nun Malakama ¹⁰ nun Yewusi nun Sakiya nun Mirima. A diine nan ne ra naxanye findi denbaya xunne ra.

¹¹ A naxanla Xusimi yi Abitubu nun Eli-paali bari a xa. ¹² Elipaali a diine ni i ra: Eberi nun Misami nun Semedi, naxan Ono nun Lodi nun e banxidene ti, e nun ¹³ Beriya nun Sema naxanye findi denbaya xunne ra Ayalən taani, e yi Gati kaane kedi.

¹⁴ Beriya a diine ni i ra: Axiyo nun Sasaki nun Yeremoti nun ¹⁵ Sebadiya nun Aradi nun Ederi nun ¹⁶ Mikeli nun Yisepa nun Yoxa.

¹⁷ Elipaali a diine ni i ra: Sebadiya nun Mesulan nun Xisiki nun Xeberi nun ¹⁸ Yisemerayi nun Yisiliya nun Yobabo.

¹⁹ Simeyi a diine ni i ra: Yakimi nun Sikiri nun Sabidi nun ²⁰ Eliyenayi nun Siletayi nun Eliyeli nun ²¹ Adaya nun Beraya nun Simirati.

²² Sasaki a diine ni i ra: Yisepan nun Eberi nun Eliyeli nun ²³ Abadon nun Sikiri nun Xanan nun ²⁴ Xananiya nun Elan nun Anatotiya nun ²⁵ Yifideya nun Penuyeli.

²⁶ Yeroxamaa diine ni i ra: Sameserayi nun Sexaraya nun Atali nun ²⁷ Yaaresiya nun Eli nun Sikiri.

²⁸ Denbaya xunne nan yi ne birin na naxanye xili yi səbəxi e bənsən kədin kui. Ne yi dəxi Yerusalen taan nin.

Taruxune Singen 9.34-44

²⁹ Yeyiyeli yi dəxi Gabayon taan nin a denaxan masęgę. A jaxanla yi xili nən Maka. ³⁰ A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun ³¹ Gedori nun Axiyo nun Sekeri nun ³² Mikiloti, naxan findi Simeya fafe ra. E fan yi dəxi Yerusalen taan nin e kon kaane tagi.

³³ Neri yi Kisu sətə. Kisu yi Səli sətə. Səli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sətə. ³⁴ Yonatan yi Meribaali sətə. Meribaali yi Mike sətə. ³⁵ Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sətə. ³⁶ Axasi yi Yehowada sətə. Yehowada yi Alemeti nun Asamaweti nun Simiri sətə. Simiri yi Mosa sətə. ³⁷ Mosa yi Bineya sətə. Bineya yi Rafaha sətə. Rafaha yi Eleyasa sətə. Eleyasa yi Aseli sətə. ³⁸ Aseli a dii senninne xinle ni itoe ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisimayeli nun Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a dii xəməne nan ne birin na. ³⁹ Aseli xunyəna Esekaa diine ni i ra: a dii singena Yulami, a firindena Yewusi e nun a saxandena Elifeleti. ⁴⁰ Sofa kəndən nan yi Yulami a diine ra. E yi fatan xalimakunla wole. E diine nun məmandenne yi wuya han muxu kəmə tonge suulun.

Bunyamin bənsənna muxune nan yi ne birin na.

9

¹ Isirayila kaane birin xinle yi səbəxi e bənsən kədine ma Isirayila Mangane Kədin kui.

Yerusalen kaane Neyemi 11.3-19

Yuda bənsənna muxune bata yi xali konyiyani Babilən yamanani fata e tinx-intareyaan na. ² Naxanye singe xətə e dəxədeni e konne yi, Isirayila kaana ndee nan yi ne ra, e nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune nun Ala Batu Banxin walikəne.

³ Muxuna ndee Yuda nun Bunyamin nun Efirami nun Manase bənsənne yi, ne yi fa dəxə Yerusalen taani. ⁴ Amixudi nan Yutayı sətə, Omiri nan Amixudi sətə, Yimiri nan Omiri sətə. Bani nan Yimiri sətə Peresi xabilani Yuda bənsənni. ⁵ Silo kaan naxanye yi dəxi Yerusalen yi, ne ni i ra: Asaya, dii singena, e nun a diine. ⁶ Sera xabilan muxun naxan dəxə na, na ni i ra: Yewəli. Yuda bənsənna muxu kəmə sennin tonge solomanaanin nan yi dəxi Yerusalen yi.

⁷ Bunyamin bənsənna muxun naxanye yi dəxi na, ne ni i ra: a singena Salu. Mesulan nan Salu sətə. Hodafiya nan Mesulan sətə. Hasənuwa nan Hodafiya sətə.

⁸ E nun Yibineya, Yeroxamaa diina. E nun Ela, Yusi a diina. Mikiri nan Yusi sətə.

E nun Mesulan. Səfati nan Mesulan sətə. Reyuli nan Səfati sətə. Yibiniya nan Reyuli sətə.

⁹ Bunyamin bənsənna muxune lan muxu kəmə solomanaanin tonge suulun e nun sennin nan ma naxanye yi səbəxi e bənsən kədin kui. Denbaya xunne nan yi xəməni itoe birin na.

¹⁰ Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalen yi, ne ni i ra: Yədaya nun Yehoyaribu nun Yakin nun ¹¹ Asari. Xilikənan Asari sətə. Mesulan nan Xilikənan sətə. Sadəki nan Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba nan yi Alaa banxin wanla xun na. ¹² Adaya fan yi na. Yeroxama nan Adaya sətə. Pasaxuri nan Yeroxama sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə. Masayı nan Malakiya sətə. Adiyeli nan Masayı sətə. Yasera nan Adiyeli sətə. Mesulan nan Yasera sətə. Mesilemiti nan Mesulan sətə.

Imeri nan Mesilemiti sətə. ¹³ Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalen yi, ne denbaya xunne lanxi muxu wuli keden kəmə soloferē tonge sennin nan ma. Alaa banxin walike kendən nan yi e birin na.

¹⁴ Lewi bənsənna muxun naxanye yi dəxi Yerusalen yi, ne ni i ra: Xasubu a diin Semaya, Asirikami mamandenna, Merari kaan Hasabi tolubitana, ¹⁵ e nun Bakibakari nun Xeresi nun Galali nun Mikaa diin Matani, Sikiri mamandenna, Asafi tolubitana, ¹⁶ e nun Semayaa diin Abadi, Galali mamandenna, Yedutun tolubitana, e nun Asaa diin Bereki, Elikana mamandenna, naxan yi Netofa banxidene yi.

¹⁷ Ala Batu Banxin so dəen kantan muxune ni i ra: Salun, naxan yi e xun na e nun Akubu nun Talamən nun Aximan nun e ngaxakedenne. ¹⁸ Salun yi Mangan So Dəen kantanma Ala Batu Banxini sogeteden mabinni han to. Lewi bənsənna daaxaden kantan muxune nan yi e benbane ra nun. ¹⁹ Kore a diin nan yi Salun na. Ebiyasafi nan Kore sətə. Kora nan Ebiyasafi sətə. Salun nun a ngaxakedenne nan yi Ala batu bubun dəne kantanma alo e benbane yi Alatalaa yamaan daaxaden kantanma kii naxan yi. ²⁰ Eleyasari a diin Finexasi nan yi so dəen kantan tiine xunna ra a singeni nun. Alatala yi a xən. ²¹ Naralan Bubun so dəen kantan muxun nan yi Meselemyaa diin Sakari ra nun.

²² Muxu kəmə firin muxu fu nun firin nan sugandi kantan tiine ra. Ne nan xili səbəxi e bənsən kədin ma e taane yi. Dawuda nun fe toon Samuyeli nan na lannya wanla so e benbane yii. ²³ E tan nun e diine nan yi Alatala batuden so dəne kantanma naxan mən yi xili Ala Batu Bubuna. ²⁴ A so dəen kantan muxuna ndee yi tixi a sogeteden nun a sogegododen nun a kəmənna nun a yiifanna ma. ²⁵ E ngaxakedenna naxanye yi e taane yi, ne yi fama e malideni yeyə xii soloferē. ²⁶ Anu, Lewi bənsənna muxu naaninna naxanye yi so dəen kantan ti kuntigine ra, ne yi Alaa banxin nafunla ramaradene nan kantanma. ²⁷ E yi xima Alaa banxin nabilinna nin alogo e xa mənna makantan, e yi a so dəne rabi xətənni.

²⁸ Saraxa raba seene kantan tiine nan yi ndee ra e yə Ala Batu Banxini, e tan

nan yi e yatema e nəma rasoe e nun e nəma e raminə. ²⁹ Ndee yi se dənxene marama yire sarijanxini, e nun murutu fujin nun manpaan nun turen nun wusulanna nun latikənənna. ³⁰ Saraxaraline nan yi latikənənne basanma. ³¹ Salun ma dii singen Matitiya, Lewin naxan keli Kora xabilani, na nan yi burun ganma naxan yi bama saraxan na. ³² E ngaxakedenna ndee Kehati xabilani, ne nan yi burun dəxəma tabanla fari Matabu Ləxəne birin yi.

³³ Lewi denbaya xunna naxanye yi bətin bama, ne yi dəxə Ala Batu Banxin kui. Wali gbətə yo mi yi e ma, bayo e yi walima waxatin birin kəeen nun yanyina. ³⁴ Lewi denbaya xunne nan yi ne ra, naxanye xinle yi səbəxi e bənsən kədin kui. E yi dəxi Yerusalen nin.

Səli xabilana

³⁵ Yeyiyəli yi dəxi Gabayon taan nin a dənaxan masege. A jnaxanla yi xili nən Maka. ³⁶ A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun ³⁷ Gedori nun Axiyo nun Sakari nun Mikiloti. ³⁸ Mikiloti yi Simeyami sətə. E yi dəxi e kon kaane nan dəxən ma Yerusalen yi. ³⁹ Neri yi Kisu sətə. Kisu yi Səli sətə. Səli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sətə. ⁴⁰ Yonatan yi Meribaali sətə. Meribaali yi Mike sətə. ⁴¹ Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sətə. ⁴² Axasi yi Yara sətə. Yara yi Alemeti nun Asamaweti nun Simiri sətə. Simiri yi Mosa sətə. ⁴³ Mosa yi Bineya sətə. Bineya yi Refaya sətə. Refaya yi Eleyasa sətə. Eleyasa yi Aseli sətə. ⁴⁴ Aseli a dii senninne ni i ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisimayeli nun Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a diine nan yi ne ra.

10

Manga Səli a sayana

Samuyeli Singen 31.1-13 nun Samuyeli Firinden 1.4-12

¹ Filisitine yi Isirayila yəngə. Isirayila kaane yi e gi, e wuyaxi yi faxa Gilibowa geyaan fari. ² Filisitine yi xajə ayi Səli nun a diine xili ma. E yi Səli a dii xəməne faxa, Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa. ³ Yəngən yi wolon Səli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yəe ra han! ⁴ Səli yi

a fala a yenge so se maxanla xa, a naxa, "I ya silanfanna tongo, i yi n faxa, bayo n mi waxi Ala kolontareni itoe xa n tɔrɔ, e yi n faxa." Koni a yenge so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Səli yi a silanfanna tongo a sənsən a də. ⁵ Səli a yenge so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sənsən a silanfanna də, e birin yi faxa. ⁶ Səli nun a dii xəmə saxanne nun a denbayaan birin faxa e bode xən ma na kii nin. ⁷ Isirayila kaan naxanye yi lanbanni, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima e nun Səli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane rabejin, e yi e gi. Filisitine yi fa dəxə na.

⁸ Na xətən bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Səli nun a diine binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari. ⁹ E yi a yii seene birin tongo, e yi Səli xunna nun a yenge so seene xali. E yi na xibarun nasiga Filisitine yamanan birin yi, e susure batudene nun e yamani. ¹⁰ E yi Səli a yenge so seene sa e alane batu banxin kui. E yi a xunna singan e ala Dagon batu banxin kui. ¹¹ Yabəsi-Galadi, kaane to a mə Filisitine feen naxanye birin ligaxi Səli ra, ¹² e xəmə sənbəmane birin yi keli, e Səli nun a diine binbine tongo. E yi xətə e ra, e sa e xənne maluxun konden bun Yabəsi yi. Yabəsi kaane yi sunna suxu xii solofer. ¹³ Səli faxa a tinxintareyaan nan ma Alatala mabinni. A mi Alatalaa falan suxu, a sa muxuna nde maxədin naxan falan tima barinne ra. ¹⁴ A mi Alatala maxədin. Na ma, Alatala yi a faxa, a yi Səli a mangayaan fi Yese a diin Dawuda ma.

11

Dawuda yi findi mangan na Isirayila xunna Samuyeli Firinden 5.1-3

¹ Isirayila kaane birin yi fa Dawuda fəma Xebiron taani, e yi a fala a xa, e naxa, "En wuli keden fasa keden. ² Waxati danguxine yi, hali Manga Səli a waxatini, i tan nan yi Isirayila sofa gali xunna ra. Alatala, i ya Ala yi a fala i xa, a naxa, 'I tan nan findima n ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yeeratiin na.'"

³ Isirayila fonne birin yi fa mangan fəma Xebiron yi. Dawuda yi layirin tongo e xa Alatala yetagi. E yi turen sa a xunni a dəxə

feen na Isirayila mangan na, alo Alatala a fala Nabi Samuyeli xa kii naxan yi.

Samuyeli Firinden 5.6-10

⁴ Manga Dawuda nun Isirayila kaane yi siga Yerusalən taani, naxan mən yi xili Yebusu. Yebusune yi dəxi na nin. ⁵ E yi a fala Dawuda xa, e naxa, "I mi soe be." Koni, Dawuda yi Siyon taa makantanxin masətə, a naxan xili sa Dawudaa Taana. ⁶ Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Naxan singen na Yebusune yenge, n na kanna findima nen sofa mangan na." Seruyaa diin Yowaba nan singe yengen so, a yi findi sofa mangan na. ⁷ Dawuda yi dəxə taa makantanxini, nanara e yi mən xili sa a Dawudaa Taana. ⁸ Dawuda yi mənna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma han sa dəxə yinna ra. Yowaba fan yi taan dənxəni tən. ⁹ Dawuda sənbən yi gbo, bayo Alatala Sənbən Birin Kanna yi a xən.

Dawudaa sofa wəkiləxine

Samuyeli Firinden 23.8-39 nun Taruxune Singen 27.2-15

¹⁰ Dawudaa sofa wəkiləxine kuntigine ni i ra, naxanye yi a malima Isirayila birin mangayaan fendeni, alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi. ¹¹ Dawudaa sofa wəkiləxine ni i ra: Xakimoni xabilan muxuna nde Yasobeyami, naxan findi e xunna ra. A bata yi muxu kəmə saxan faxa tanban na yenge kedenni. ¹² A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi sofa wəkiləxi saxanne ye. ¹³ A tan nan Dawuda mali Filisitine yengədeni Pasi-Damimi yi. Sofane bata yi e gi Filisitine bun nun. Funde xəena nde yi na, ¹⁴ Eleyasari nun a sofane Filisitine yenge mənni. Alatala yi nə gbeen fi Isirayila yamaan ma.

¹⁵ Sofa wəkiləxi tongue saxanne muxu saxan yi siga Dawuda fəma Adulan faran yireni. Anu, Filisitine yi tixi Refa lanbanni. ¹⁶ Na waxatini, Dawuda yi dəxi yire makantanxini, Filisiti ganla nde fan yi dəxi Bəteləmi yi. ¹⁷ Dawuda yi a waxən fena nde fala, a naxa, "Ige ramara yinla naxan Bəteləmi so deen na, nde nəe fe na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?" ¹⁸ Na sofa wəkiləxi saxanne yi dangu Filisitine naninna ra. E sa igen ba ige ramara yinla ra Bəteləmi so

dεεn na. E to fa na ra Dawuda xən, a yi tondi a minjε. A yi a bəxən saraxan na Alatala xa. ¹⁹ A yi a fala, a naxa, “Ala xa n natanga igeni ito minna ma. A luxi nən alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan dε.” Na ma, a yi tondi ige minjε. A sofa wεkilexi saxanne na nan liga.

20 Yowaba tada Abisayi nan yi na
senbema saxanne xunna ra. Na nan xemē
kemē saxan faxa a tanban na yengeni. Xili
kanna nan yi a ra alo na sofa senbema
saxanne. **21** A binyen sətə nən dangu ne ra,
koni a mi e yε hali a to yi findixi e mangan
na.

²² Benaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xemena, sofa wékilexi gbeen nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi ke. A tan nan Moyaba sofa wékilexi firinne faxa. Loxona nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa. ²³ Loxona nde, a yi Misiran kaa senbemana nde faxa naxan kuyan yi sige han kanke ye firin e nun nde. Tanban yi na Misiran kaan yii naxan yi gbo alo gbindonna. Benaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra. ²⁴ Yehoyadaa diin Benaya na fe gbeene nan liga. A fan xili gbeen sɔtɔ na kii nin alo na sofa wékilexi saxanne. ²⁵ A yi binyen sɔtɔ dangu sofa wékilexi tonge saxanne ra, koni a mi yi na sofa senbema saxanne ye. Dawuda yi a findi a kantan sofane xunna ra.

26 Sofa wəkiləxi gbətəye ni i ra: Yowaba xunyena Asaheli nun Dodo a diina Elex-anan, Beteləmi kaan nun 27 Harori kaan Samoti nun Pelon kaan Xelesi nun 28 Ikəsi a diina Ira, Tekowa kaan nun Anatəti kaana Abiyeseri nun 29 Xusa kaan Sibekayi nun Axoxi xabilan muxuna nde Ilayi nun 30 Netofa kaan Maharayi nun Banahaa diin Xeleda Netofa kaan nun 31 Ribayi a diina Itayi, naxan keli Gibeya Bunyamin bənsən bəxəni nun Piraton kaan Benaya nun 32 Xurayi naxan keli Gaasa folo yireni e nun Aruba kaana Abiyeli nun 33 Baxurin kaana Asamawəti nun Saalabon kaana Eliyaba nun 34 Gison kaan Hasemi a diine nun Harara kaan Sage a diin Yonatan nun

35 Harara kaan Sakaraa diina Axiyama nun Yuru a diina Elifala nun 36 Mekera kaan Xeferi nun Pelon kaana Axiya nun 37 Karemelle kaan Xesero nun Esibayi a diin Narayi nun 38 Natan ngaxakedenna Yoweli nun Hagari a diin Mibixari nun 39 Amonin Seleki nun Beroti kaan Naxarayi, Seruyaa diin Yowabaa yenge so se maxanla nun 40 Ira nun Garebi, Yitiri xabilan muxune nun 41 Xiti kaan Yuriya nun Axalayi a diin Sabadi nun 42 Siisaa diina Adina, Ruben bənsənna mangana, sofa tonge saxan yi naxan fəxə ra e nun 43 Makaa diin Xanaq nun Mitini kaan Yosafati nun 44 Asatarəti kaan Wusiya nun Xotami a diine Saama nun Yeyiyeli, Aroyeri kaane nun 45 Simiri a diine Yediyayeli nun a xunyen Yoxa Tisi kaana e nun 46 Maxawi kaana Eliyeli nun Elinama a diine Yeribayi nun Yosawiya e nun Moyaba kaan Yitima nun 47 Eliyeli nun Obedi nun Mesoba kaan Yaasiyeli.

12

Sofaan naxanye Dawuda fəxə ra

¹ Dawuda yi luxunxi Kisú a diin Sóli ma Sikilaga yi waxatin naxan yi, sofa kendene yi fa a fóxó ra a malideni yengesodeni.
² Bunyamin bónsonna muxune nan yi ne ra, Sóli ngaxakedenne. Ndee yi fatan xalimakunle wole, ndee yi fatan lantanne wole, e yiifanne nun e kómenne ra. ³ E kuntigin Axiyeseri nun a xunyen Yowasa Gibeya kaan Semaa diine nan yi ne ra. Yesiyeli nun Peleti, Asamaweti a diine, e nun Beraka nun Anatóti kaan Yehu yi so-fani itoe yε e nun ⁴ Gabayon kaan Yisemaya naxan findi sofa gbeen na sofa wekilexi tongue saxanne yε, a fan yi findi kuntigin na e tagi. ⁵ Yeremi nun Yaxasiyeli nun Yoxanan nun Gedera kaan Yosabadi nun ⁶ Elusayi nun Yerimoti nun Beyalaya nun Semaraya nun Xarufu kaan Sefati fan yi ne yε. ⁷ Kora xabilan muxune, Elikana nun Yisiya nun Asareli nun Yoweseri nun Yasobeyami fan yi e yε, ⁸ e nun Yeroxamaa diine Yowela nun Sebadiya keli Gedori yi.

9 Gadi bɔnsɔnna sofana ndee fan yi siga Dawuda fɛma tonbonni a yire makantanxini. Sofa wékilexin nan yi ne ra, e fatan yɛngɛn soe, yɛ masansan wure lefane nun tanbane yi e yii. E sɛnbɛn yi gbo alo

yatane, e yi xulun alo xənla naxanye e gima geyane fari. ¹⁰ E xinle ni itoe ra: e kuntigina Eseri, a firindena Abadi, a saxandena Eliyabi, ¹¹ a naanindena Misemann, a sulundena Yeremi, ¹² a sennindena Atayi, a soloferedena Eliyeli, ¹³ a solomasexedena Yoxanan, a solomanaanindena Elesabada, ¹⁴ a fudena Yeremi, e nun a fu nun kedendena Makabanayi. ¹⁵ Gadi kaani itoe yi findixi sofa xunne nan na. Naxan yi xurun e yε, na sənbən yi gbo muxu kəmə xa. Naxan yi gbo e yε, na sənbən yi gbo muxu wuli keden xa. ¹⁶ Ne yi Yuruden xuden gidi a yi fexi waxatin naxan yi, kike singeni, e fa lanbanna muxune kedi sogeteden nun sogegododen mabinni.

¹⁷ Bunyamin kaana ndee nun Yuda kaana ndee yi siga Dawuda fəma a yire makantanxini. ¹⁸ Dawuda yi e ralan, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε faxi bəjε xunbenla nin alogo ε xa fa n mali, en luma nən xaxili kedenni. Koni, xa ε faxi n yanfaden nin n yaxune xa, n tan naxan mi fe naxi yo ligaxi, en benbane Ala xa na to, a yi a kitin sa.” ¹⁹ Na waxatini, Alaa Nii Sarıjanxin yi godo Amasayı ma, naxan yi findixi sofa tonge saxanne xunna ra. A yi a fala, a naxa, “N Xu i sagoni, Dawuda!

N Xu i sagoni, Yese a diina!

Ala xa bəjε xunbenla fi Dawuda ma,

Ala xa bəjε xunbenla fi i ma,

e nun naxanye i malima.

Bayo, i ya Ala nan i malima.”

Nayi, Dawuda yi e rasenε, a yi tidene so e yii a sofa kuntigine yε.

²⁰ Manase bənsənna sofana ndee yi fa Dawuda fəma, e nun Filisitine yi sigama Səli yəngədeni waxatin naxan yi. Koni, Dawuda nun a muxune mi fa Filisitine mali yəngəsdeni na waxatini bayo Filisiti kuntigine e raxətə nən, e yi a fala, e naxa, “Xa Dawuda mən kafu a kari fonna Səli ma, en birin faxama nən.” ²¹ E to na fala, Dawuda yi xətə Sikilaga yi. Manase muxun naxanye bata yi bira a fəxə ra, ne xinle ni itoe ra: Adena nun Yosabadi nun Yediyayeli nun Mikeli nun Yosabadi nun Elihu nun Siletayi. Kuntigin nan yi ne birin na sofa wuli keden xun na Manase bənsənna muxune yε. ²² Sofa kendəne nan yi ne birin na, naxanye yi Dawuda malima

yəngε sodeni. E yi findixi sofa kuntigine nan na a ganli. ²³ Muxune yi fama nən Dawuda malideni ləxə yo ləxə. A sofa ganla gbo ayi na kii nin alo maleka ganla.

Sofaan naxanye fa Dawuda fəxə ra

²⁴ Sofaan yətəni ito nan fa Dawuda fəma Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda mali, a yi findi mangan na Səli nəxəni alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi:

²⁵ Yuda bənsənni, sofa wuli sənnin kəmə solomasexε. Yε masansan wure lefaan nun tanban yi e birin yii.

²⁶ Simeyən bənsənni, sofa wuli soloferə kəmə. E birin sofa kendə.

²⁷ Lewi bənsənni, sofa wuli naanın kəmə sənnin, ²⁸ e nun Yehoyada naxan findi yəeratiin na Haruna nəxəni, na nun a sofa wuli saxan kəmə soloferene. ²⁹ Sadəki, banxulan sofa kendən nun a xabila kuntigine, muxu məxəjən nun firin.

³⁰ Bunyamin bənsənni, Səli ngaxakedenne, sofa wuli saxan, naxanye bata yi lu Səli fəxə ra han na waxatina.

³¹ Efirami bənsənni, sofa wuli məxəjən kəmə solomasexε. Sofa kendə xili kanne nan yi e birin na.

³² Manase bənsənni, sofa wuli fu nun solomasexε naxanye yi sugandixi alogo e xa Dawuda dəxə mangan na.

³³ Isakari bənsənni, kuntigi kəmə firin e nun e ngaxakedenne birin e yamarın bun ma. E bata yi a kolon Isirayila yi lan a xa naxan liga na waxatini.

³⁴ Sabulon bənsənni, sofa wuli tonge suulun naxanye yi fatan yəngε sodeni yəngε so seene birin na. E yi Dawuda malima e bəjən birin na.

³⁵ Nafatali bənsənni, sofa kuntigin wuli keden, e nun sofa wuli tonge saxan e nun soloferə. Yε masansan wure lefaan nun tanban yi ne birin yii.

³⁶ Dan bənsənni, sofa wuli məxəjən nun solomasexε kəmə sənnin. E yəngε so seene yi e yii.

³⁷ Aseri bənsənni, sofa wuli tonge naanın. Sofa kendən nan yi e ra, yəngε so seene yi e yii.

³⁸ Sofaan naxanye keli Yuruden kidima sogeteden binni, Rubən nun Gadi nun Manase bənsənne yi, ne lan muxu wuli

kemē wuli məxjne nan ma. Yengē so seen sifan birin yi e yii.

³⁹ Sofani itoe naxanye birin tin sigē yengeni, ne bata yi fa Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda dəxə mangan na Isirayila xun na. Sike yo mi yi e yi. Isirayila kaane birin bata yi na ragidi. ⁴⁰ E yi lu mənni Dawuda fəma xi saxan, e yi e dəge, e yi e min. E ngaxakedenne bata yi donseen nafala e xa. ⁴¹ E dəxə bodene fan yi fa donseen na keli Isakari nun Sabulon nun Nafatali bəxjne yi sofante nun jəgəmene nun gbaxalone* nun jingene fari. E yi fa goronna sifan birin na, donseen nun murutu fajin nun xədə xaraxine nun manpa bogin xaraxine nun manpaan nun turen nun xuruse xunxurin nun a xungbene. E yi fa a gbegbe ra bayo Isirayila kaane birin yi səwaxi.

13

Layiri Kankiraan yi xali Samuyeli Firinden 6.1-11

¹ Dawuda yi falan ti sofa kuntigine xa naxanye yi sofa wuli nun sofa kemē xun na e nun a kuntigine birin. ² Na xanbi ra, Dawuda yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, “Xa na lan ε ma, xa na fataxi Alatala nan na, en ma Ala, en xərane rasiga en ngaxakedenne ma Isirayila bəxən birin yi. En yi saraxaraline nun Lewine fan xili, naxanye Isirayila taane nun a rabilinne yi alogo en birin xa lu yire kedenni. ³ En mən xa fa en ma Alaa Kankiraan na en dəxən, bayo Səli a mangayaan waxatini, en mi siga a fəxə ra.” ⁴ Na yi yamaan birin kənen bayo e birin yi laxi a ra fe fajin nan na ra.

⁵ Dawuda yi Isirayila kaane birin malan, keli Sixori xuden ma Misiran yamanani sa dəxə Lebo-Xamata ra alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo Kiriyyati-Yeyarin yi. ⁶ Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi siga Baala taani Yuda yi, dənaxan mən xili Kiriyyati-Yeyarin alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo. Alatala gbeen nan yi na ra, Alatala naxan dəxi maleka gubugubu kan sawurane tagi. A xinla nan na kankiraan

ma. ⁷ E yi Alaa Kankiraan tongo Abinadabo konni, e yi a dəxə goron maxali wontoro nənən kui. Wusa nun Axiyo nan yi na wontoron nagima. ⁸ Dawuda nun Isirayila kaane yi səwa ki fajni Ala yətagi, e yi bətin ba bələnne nun kondenne nun tanbanne nun karijanne nun xətane ra.

⁹ E to lonna li Kidon yi, Wusa yi kankiraan suxu a yiin na alogo a nama bira, bayo ningen naxanye yi wontoron bandunma, ne salaxun nən. ¹⁰ Alatala yi xələ Wusa ma, a yi a faxa keden na, bayo a mi yi lan a xa a yiin din na kankiraan na. Wusa faxa na kii nin Ala yətagi.

¹¹ Dawuda yi xələ bayo Alatala bata Wusa faxa. Nanara, a yi mən xili sa “Wusa halagidena” han to. ¹² Na ləxəni, Dawuda yi gaxu Ala yee ra, a yi a yəte maxədin, a naxa, “N na Alaa Kankiraan nasoma n konni di?” ¹³ Nayi, Dawuda mi fa kankiraan xali a konni Dawudaa Taani. A yi sa a raso Gati kaana Obedi-Edən ma banxini. ¹⁴ Alaa Kankiraan yi lu Obedi-Edən konni kike saxan. Na ma, Alatala yi barakan sa a seene birin yi.

14

Dawudaa denbayana Samuyeli Firinden 5.11-16 nun Taruxune Singen 3.5-8

¹ Tire taan mangan Xurami yi xərane rasiga Dawuda ma, e nun suman wudin nun kamudərəne nun gəmə məsonle manga banxin tideni Dawuda xa. ² Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila xun na. A a kolon, Ala luma a mangayaan yite a yamana Isirayila nan ma fe ra. ³ Dawuda yi naxalan gətəye dəxə Yerusalen yi. A mən yi dii xəməne nun dii temene sətə. ⁴ Naxanye sətə a xa Yerusalen yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba nun Natan nun Sulemani ⁵ nun Yibixari nun Elisuwa nun Elifeleti nun ⁶ Noga nun Nefegi nun Yafiya nun ⁷ Elisama nun Beeliyada e nun Elifeleti.

Dawuda yi Filisitine nə Samuyeli Firinden 5.17-25

* ^{12:41:} Gbaxaloni itoe sətəma soon nun sofanta na diin sətə waxatin naxan yi.

⁸ Filisitine yi a me a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila birin xun na, e birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na me, a yi mini e yee ra. ⁹ Filisitine yi fa yengeni Refa lanbanni. ¹⁰ Dawuda yi Ala maxədin, a naxa, “N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soe n yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, n ne soma nən i yii.”

¹¹ Nayi, Dawuda nun a sofane yi siga Baali-Perasimi yi, e sa Filisitine nə yengeni. Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala bata n yaxune raxuya ayi n yee ra, alo fufaan gbiligbinla kalan kii naxan yi.” Nanara, e mənna xili sa Baali-Perasimi.* ¹² Filisitine yi e susurene rabenin mənni, Dawuda yi yamarin fi a e xa gan.

¹³ Filisitine mən yi fa yenge sodeni Refa lanbanni. ¹⁴ Dawuda mən yi Ala maxədin. Ala yi a yabi, a naxa, “I nama siga e yetagi, koni e mabilin, i siga han xəjəxəjənne sa dənaxan yi. I sa dəxə e yee ra mənni. ¹⁵ I na sigati xuiin me wudine kondenne yi, i keli e yengədeni, bayo Ala nan tima i yee ra, a Filisiti ganla nə i xa.” ¹⁶ Dawuda yi a ligalo Ala a yamari kii naxan yi. E yi Filisitine yenge keli Gabayon yi sa dəxə Geseri ra. ¹⁷ Nayi, Dawuda yi xinla sətə yamanane birin yi. Alatala yi a ligal siyane birin yi gaxu Dawuda yee ra.

15

Alaa Layiri Kankiraan siga fena Yerusalen yi

¹ Dawuda yi banxine ti a yetə xa Dawudaa Taani. A yi yirena nde yitən Alaa Kankiraan xa, a yi bubun ti a xa.* ² Dawuda yi yamarin fi a muxu yo nama Alaa Kankiraan maxali fo Lewi bənsənna muxune, bayo Alatala e tan nan sugandixi na ma. E tan nan yi lan e wali a yetagi habadan. ³ Dawuda yi Isirayila birin malan Yerusalen yi Alatalaa Kankiraan naso feen na a yireni a dənaxan yitənxi a xa.

⁴ Dawuda yi Haruna yixetene nun Lewi bənsənna muxune malan:

⁵ Kehati yixetene ye, muxu kəmə muxu məxəjə. Yuryeli nan yi e xunna ra.

⁶ Merari yixetene ye, muxu kəmə firin muxu məxəjə. Asaya nan yi e xunna ra.

⁷ Gerisən yixetene ye, muxu kəmə muxu tonge saxan. Yoweli nan yi e xunna ra.

⁸ Elisafan yixetene ye, muxu kəmə firin. Semaya nan yi e xunna ra.

⁹ Xebiron yixetene ye, muxu tonge solo-masəxə. Eliyeli nan yi e xunna ra.

¹⁰ Yusiyeli yixetene ye, muxu kəmə muxu fu nun firin. Aminadabo nan yi e xunna ra.

¹¹ Dawuda yi saraxaraline Sadəki nun Abiyatari xili, e nun Lewine Yuryeli nun Asaya nun Yoweli nun Semaya nun Eliyeli nun Aminadabo. ¹² A yi a fala e xa, a naxa, “E tan nan Lewi bənsənna muxune denbaya xunne ra. E yetə rasarijan, ε tan nun ε muxune. E siga Alatalaa Kankiraan na, Isirayilaa Ala. N dənaxan yitənxi a xa, ε a xali mənni. ¹³ Bayo ε mi yi na a singeni, na ma, Alatala, en ma Ala halagin nagodo nən en ma, amasətə en mi bira a sariyan fəxə ra.” ¹⁴ Nayi, Saraxaraline nun Lewine yi e yetə rasarijan benun e xa siga Alatalaa Kankiraan na, Isirayilaa Ala. ¹⁵ Lewine yi Alaa Kankiraan susu a tongo tamine ma, e a dəxə e tungunne fari alo Musa a yamari kii naxan yi fata Alatalaa falan na.

¹⁶ Dawuda yi a fala Lewi kuntigine xa, a e xa bəti baana ndee sugandi e muxune ye naxanye bətin bama maxaseene ra səwani, e kondenne nun bələnne nun karijanne maxa. ¹⁷ Lewine yi Yoweli a diin Heman sugandi, e nun a ngaxakedenne Bereki a diina Asafi nun Kusaya diina Etani, naxan yi Merari yixetene ye. ¹⁸ Lewi gbeteye nan yi de kantanne ra e tan ma yamarin bun: Sakari nun Ben nun Yasiyeli nun Semiramoti nun Yəxiyeli nun Yunni nun Eliyabi nun Benaya nun Maaseya nun Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edən e nun Yeyiyeli. ¹⁹ Heman nun Asafi nun Etani nan yi bətin bama, e karijan sula daxine maxa. ²⁰ Sakari nun Asiyeli nun Semiramoti nun Yəxiyeli nun Yunni nun Eliyabi nun Maaseya nun Benaya nan yi kondenne maxama e xuini texin na. ²¹ Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edən nun Yeyiyeli

* ^{14:11:} 14.11Baali-Perasimi bunna nən fa fala, “Halagin Kanna.” * ^{15:1:} 15.1Alaa Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

nun Asasiya yi kondenna luti solomasexə daxine nan maxama. ²² Lewi bənsənna muxun Kenaniya yi findixi bəti baane yeeeratiin nan na Alaa Kankiraan maxalideni. A yi na wanla kolon ki fəni. ²³ Bereki nun Elikana nan yi kantan tiine ra Alaa Kankiraan dəxən, ²⁴ e nun Obedi-Edən nun Yexiya. Saraxaraline Səbaniha nun Yosafati nun Nataneli nun Amasayi nun Sakari nun Benaya nun Eliyeseri nan yi xətane fema Alaa Kankiraan yətagi.

*Layiri Kankiraan so fena taani
Samuyəli Firinden 6.12-23*

²⁵ Nayi, Dawuda nun Isirayilaa fonne nun sofa kuntigin naxanye yi dəxi sofa wuli xun na, ne birin yi ti kiraan xən alogo e xa sa Alatalaa Layiri Kankiraan mati səwani keli Obedi-Edən konni. ²⁶ Ala yi Lewi bənsənna muxune mali Alatalaa Layiri Kankiraan xalideni. E tura solofera nun yəxəe kontonna solofera ba saraxan na. ²⁷ Dawuda yi maxidixi taa dugi doma fajine nin, e nun Lewi bənsənna muxun naxanye yi Layiri Kankiraan maxalima e nun bəti baane nun bəti ba kuntigin Kenaniya. Dawuda mən yi saraxarali domana nde fan nagodo a ma. ²⁸ Isirayila kaane birin yi siga Alatalaa Layiri Kankiraan na səwani. Ndee yi fenne nun xətane fema, ndee yi karijanne maxama, ndee yi kondenne nun bələnne maxama.

²⁹ Səli a dii temen Mikali yi tixi banxin foye soden na, a Isirayila kaane to fe Alatalaa Layiri Kankiraan na Dawudaa Taani. A to Manga Dawuda to a bodonjəsəwani, a yi a rajaxu a bəjeni.

16

Dawuda Ala tantun fena

¹ Na xanbi ra, e yi fa Alaa Kankiraan na, e fa a dəxə bubun kui, Dawuda naxan nafalaxi a dəxəden na. E yi saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ba Ala xa. ² Dawuda to yelin na saraxane bə, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala xinli. ³ Na xanbi ra, a yi burun nun tamaro bogi xare rafalaxin nun jaxun danna rafalaxin xundi keden keden so Isirayila kaane birin yii, xəmən nun jaxanla.

⁴ A yi Lewina ndee sugandi alogo e xa wali Alatalaa Kankiraan yətagi, e Alatala maxandi, e barikan bira Isirayilaa Ala xa, e a tantun. Ne xinle ni itoe ra: ⁵ Asafi, naxan findi e kuntigin na e nun Sakari, naxan findi kuntigi firinden na e nun Yeyiyəli nun Semiramoti nun Yəxiyəli nun Matitiya nun Eliyabi nun Benaya nun Obedi-Edən nun Yeyiyəli. Kondenne nun bələnne yi e yii. Karijanne yi Asafi yii. ⁶ Saraxaraline, Benaya nun Yaxasiyəli yi xətane fema Alaa Layiri Kankiraan yətagi.

⁷ Dawuda bətini ito so Asafi nun a muxune yii na ləxən nin a singeni alogo e xa Alatala tantun.

Yaburin 105.1-15

⁸ E Alatala tantun.

E yi a maxandi.

A bata naxan liga,
e na fala siyane xa.

⁹ E bətin ba a xa,
e yi a tantun bətine yi,
e yi a kabanako feene birin fala.

¹⁰ E e kanba a xili sarjənəxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa səwa.

¹¹ E e yəe rafindi Alatala nun a sənbən ma,
e lu a fənjə waxatin birin.

¹² A wali fəjin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,
ne fe xa rabira e ma,

¹³ E tan Isirayila bənsənna,
a walikəne,
e tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.

¹⁴ A tan nan Alatala ra,
en ma Ala.

A tan nan bəxən birin kitisaan na.

¹⁵ A jəxə luma a layirin xən ma nən han
habadan,

e nun a falane fe han mayixətə wuli keden,

¹⁶ E nun a layirin naxan xidi
e nun Iburahima tagi,
a yi a kələ Isiyaga xa.

¹⁷ A mən yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xən,
a findi habadan layirin na Isirayila kaane
xa.

¹⁸ A yi a fala, a naxa,
“N Kanan yamanan soma nən
e nun i yixətəne yii e keən na.”

19 E mi yi wuya nun.
 Xɔŋɛ dando nan tun yi e ra na yamanani.
 20 E yi kelima nɛn siyana nde ye
 e siga nde gbɛtɛ ye,
 e keli yamanana nde yi
 e siga nde gbɛtɛ yi.
 21 Koni, a mi tinjɛ muxu yo xa e naxankata.
 A mangane rakolon nɛn e fe yi, a naxa,
 22 "E nama fefe liga n ma muxu sugandix-
 ine ra.
 E nama fefe naxi liga n ma nabine ra."

Yaburin 96
 23 Dunuja muxune birin xa bɛtin ba
 Alatala xa.
 E yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
 fa fala a bata en nakisi.
 24 E a binyena fe fala siyane birin xa,
 e yi a kabanako feene rali muxune birin
 ma.
 25 Alatala gbo,
 a lan a xa matɔxɔ han!
 A lan a xa binya dangu alane birin na.
 26 Siyane alane birin findixi ala fuune nan
 na,
 koni Alatala tan bata koren da.
 27 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
 A konna rafexi sɛnbɛn nun sɛwan nan na.
 28 E tan dunuja siyane birin,
 e fa Alatala tantun,
 e yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
 29 E fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
 E fa kiseene ra a yetagi.
 E Alatala batu a nɔrɔ sarijanxini.
 30 Dunuja muxune,
 e xuruxurun a yetagi.
 Dunuja a kiini, a mi yigisanma.
 31 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sewa han!
 E yi a fala siyane xa,
 a Alatala nan mangan na.
 32 Fɔxɔ igen xa a xuini te
 e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
 Burunna xa sewa
 e nun a yi seene birin.
 33 Fɔtɔnna wudine xa sɔnxɔ sɛwani,
 e sɔnxɔ Alatala yetagi,
 amasɔtɔ a fama nɛn.
 A fama nɛn a kitin sa dunuja yi.

Yaburin 106.1, 47-48

34 E Alatala tantun amasɔtɔ a fan.
 A hinanna luma nɛn habadan!
 35 E a fala Ala xa, e naxa,

"Ala, nxu rakisi,
 nxu ratanga siya gbɛtɛne ma,
 alogo nxu xa i xili sarijanxin tantun,
 na yi findi nxu kanba xunna ra."
 36 Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala
 habadan han habadan!
 Nayi, yamaan yi a fala, e naxa,
 "Amina! Tantunna Alatala xa."

37 Dawuda yi Asafi nun a ngaxake-
 denne yamari a e xa wali Alatalaa Layiri
 Kankiraan yetagi waxatin birin. 38 A yi
 Yedutun ma diina Obedi-Edɔn nun Xosa
 nun a muxu tongue sennin muxu solo-
 masɛxɛ yamari a e xa so dɛen kantan.
 39 Saraxaraliin Sadɔki nun a ngaxake-
 denne yi lu Alatalaa Batu Bubuni naxan
 yi tixi taan kideni Gabayon yi. 40 E
 yi lu saraxa gan daxine bɛ Alatala xa
 xɔtɔnna nun jinbanna alo a sɛbɛxi Alatalaa
 sariyani kii naxan yi, a naxan soxi Isirayila
 kaane yi. 41 Heman nun Yedutun nun
 muxun naxanye yi sugandixi, ne fan yi na
 alogo e xa Alatala tantun, bayo a hinanna
 luma nɛn habadan! 42 Heman nun Yedu-
 tun yi xɔtane fema, e yi karijanne maxama
 alogo e xa bɛtin ba Ala xa. Yedutun ma
 diine nan yi na dɛ kantanne ra.

43 Na xanbi ra, yamaan birin yi siga
 e konni. Dawuda fan yi xɛtɛ a konni
 dubadeni a denbayaan xa.

17***Alaa layirina Dawuda xa
 Samuyeli Firinden 7.1-17***

1 Dawuda to yelin soe a manga banxin
 kui, a yi a fala Natan xa, a naxa,
 "Banxin naxan nafalaxi suman wudin na,
 n na nan kui, koni Alatalaa Layiri Kanki-
 raan mɔn bubun nan kui." 2 Natan yi
 Dawuda yabi, a naxa, "I rafan feene birin
 liga, bayo Ala i xɔn."

3 Na kɔɛen na, Ala yi a fala Natan xa, a
 naxa, 4 "Siga, a fala n ma walikɛen Dawuda
 xa fa fala Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I
 tan mi batuden tima n xa n luma dɛnaxan
 yi. 5 N yɛtɛen munma lu n batu banxi kui
 singen, xabu n na Isirayila kaane ramini
 lɔxɔni Misiran fari ma han to, koni n yi
 bubun nan kui yiren birin yi. 6 N siga
 dɛnaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane,
 n yɛrati wuyaxi dɔxɔ nɛn n ma yamana

Isirayila xun na alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa: Nanfera, i mi suman wudi banxin tixi n xa?”

⁷ “Nanara, i mən xa a fala n ma walikeen Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruseene fəxə ra kantan tideni alogo i xa findi n ma yamaan Isirayila yeezatiin na. ⁸ I siga yiren naxan birin yi n lu nən i xən, n yi i yaxune birin faxa i yetagi, n yi i findi xili gbee kannra alo muxu gbeen naxanye bəxə xənna fari. ⁹ N yiren soma nən n ma yamaan Isirayila yii e dəxəma denaxan yi. E luma nən na, gaxu yo mi e suxe. Muxu naxi yo mən mi fa e naxankatama alo bodeni, ¹⁰ n kitisan dəxə n ma yamaan Isirayila xun na waxatin naxan yi. N ni i yaxune birin sa i sanna bun. N naxan falama i xa, Alatala nan banxin tima i xa naxan findima i yixetene ra mangayani. ¹¹ I na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane fema, n yi i yetena diina nde sugandi a ti i nəxəni mangayani, n yi a senben xun masa. ¹² Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a mangayaan nasabati habadan. ¹³ N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma diin na. N mi n ma hinanna masigama a ra alo n naxan liga manga singen na. ¹⁴ N na a findima nən n ma yamaan mangan na, a mangayaan mi kale habadan.”

¹⁵ Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na birin yeba Dawuda xa.

Dawudaa Ala maxandina Samuyeli Firinden 7.18-29

¹⁶ Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa dəxə Alatala yetagi, a yi a fala, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin sətə i naxan fixi nxu ma. ¹⁷ Koni, Ala, i tan yee ra yi, sese mi na ra! I bata dəxuine tongo lan i ya walikena denbayana tila ma. Marigina Alatala, i bata n yate alo muxu fisamantenna. ¹⁸ N tan Dawuda, n nəe nanse fale i xa xunna kenli ito a fe ra i naxan fixi i ya walikeen ma? I tan yetena i ya walikeen kolon. ¹⁹ Alatala, i bata fe gbeeni ito ragidi i ya walikena fe ra fata i sagoon na alogo i xa i senbe gbeen mayita. ²⁰ Alatala, i nəxən mi na, ala gbete mi na ba i tan na. Nxu bata na kolon. ²¹ Siya

gbeten mundun dununa yi naxan luxi alo i ya yamaan Isirayila, Ala naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nən Misiran kaane nun e alane senben bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbete kedi i ya yamaan yee ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yetagi alogo i xa i xinla makenen. ²² I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxə Ala ra.”

²³ “Iki, Alatala, i dəxuine naxan tongoxi n tan, i ya walikeen nun n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i a falaxi kii naxan yi. ²⁴ Na rakamali alogo i xinla xa binya han habadan. Muxune a falama nən nayi, e naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna, Ala naxan Isirayila xun na, a findixi Isirayilaa Ala nan na.’ Senben xa lu i ya walikeen Dawudaa denbayaan xa i yetagi. ²⁵ N ma Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixetene findima nən mangane ra n nəxəni. Nanara, i ya walikeen bata susu fe i yetagi i maxandideni. ²⁶ Alatala, i tan nan Ala ra. Iki, i bata fala fajini ito ti i ya walikeen xa. ²⁷ I bata a ragidi a i xa barakan sa n ma denbayani alogo n bənsənna xa lu mangayani i yetagi habadan. Bayo, i tan, Alatala nan barakan nagidixi n ma denbayaan ma, barakan luma nən a fəxə ra habadan.”

18

Dawuda nə sətəna yəngəni Samuyeli Firinden 8.1-14

¹ Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine nə yəngəni, a yi e rayarabi, a yi Gati taan nun a rabilinne ba e yii.

² A yi Moyaba kaane fan nə yəngəni, e yi lu a yamarin bun ma, e lu mudun soe a yii.

³ Dawuda mən yi Soba mangan Hadadeseri fan nə yəngəni Xamata mabinni, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi. ⁴ Dawuda yi yəngə so wontoro wuli keden nun soo ragi wuli soloferne nun sofa wuli məxəjən ba a yii. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fəsoo kəmə nəxəndən a naxanye ramara.

⁵ Arami kaane yi keli Damasi taani, e yi fa Soba mangan Hadadeseri malideni, koni Dawuda yi e sofa wuli məxəjən nun firin faxa. ⁶ Dawuda yi a yamaan kanne dəxə

Damasi taani Arami yamanani. Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soe a yii. Dawuda na yi siga dede, Alatala yi xunna kenla fima nen a ma. ⁷ Dawuda yi Hadadeseri a sofane ye masansan wure lefa xema daxine xali Yerusalen yi. ⁸ A yi sula gbegbe tongo keli Hadadeseri a taane yi, Tibati nun Kun. Sulemani yi na rawali a findi ige ramara se gbeen na e nun senbetenne nun saraxa ganden waliseene.

⁹ Xamata mangan Tohu yi a me a Dawuda bata Soba mangan Hadadeseri a sofane birin no yengeni, ¹⁰ a yi a dii xemen Hadoran nasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a xonton a no sotona fe ra Hadadeseri yengeni, bayo Manga Tohu nun Manga Hadadeseri yi yengeni. A mon yi siga xema seene ra e nun gbetin nun sulana. ¹¹ Manga Dawuda yi na birin fi Alatala ma, e nun gbeti fixen nun xemana a naxan tongo siyani itoe birin yii: Edon kaane nun Moyaba kaane nun Amonine nun Filisitine nun Amalekine.

¹² Seruyaa diina Abisayi yi Edon kaa wuli fu nun solomasex faxa Fex Lanbanni. ¹³ A yi yamana kanne lu Edon yi alogo na birin xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi siga dede, Alatala yi xunna kenla fima nen a ma.

Dawudaa kuntigine

Samuyeli Firinden 8.15-18

¹⁴ Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kiti kendnen sama tinxinna nin a yamaan birin yi. ¹⁵ Seruyaa dii xemen Yowaba nan yi sofane kuntigin na. Axiludu a dii xemen Yosafati nan yi mangana yenla ra. ¹⁶ Axitubaa dii xemen Sadoki nun Abiyatari a dii xemena Abimeleki nan yi saraxaraline ra. Sawesa nan yi sebeli tiin na. ¹⁷ Yehoyadaa dii xemen Benaya nan yi Keretine nun Peleti kaane xun na. Manga Dawudaa diine nan yi mangan bundoxone ra.

19

Dawuda nun Amonine yengena

Samuyeli Firinden 10.1-5

¹ Na dangu xanbini, Amonine mangan Naxasi yi faxa, a diin yi dexo a joxoni. ² Dawuda yi a miri, a naxa, "N hinanma

nen Naxasi a dii xemen Xanun na, bayo a fafe hinan nen n na." Dawuda yi xerane rasiga Xanun ma a fafe sayaan xonton tideni. Dawudaa xerane yi sa so Amonine yamanani Xanun fema saya xontonden. ³ Koni, Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e naxa, "I laxi a ra a Dawuda a muxune rafaxi i fafe saya xontenden nan tun yi ba? E mi faxi koten xan na ba alogo e xa taan nakorosi, loxona nde e yi no a suxe?" ⁴ Nayi, Xanun yi Dawudaa xerane suxu, a yi e de xabene bi, a yi e domane raxaba e xoren yilanni, a fa e raxete Dawuda ma. ⁵ E fa xerane fe dentegen sa Dawuda xa, a yi muxune xe a xerane foxra, bayo e yi yagixi han, a yi a fala e xa, a naxa, "E lu Yeriko yi han e de xabene yi mini. Na xanbi ra, e fa so be."

Samuyeli Firinden 10.6-19

⁶ Amonine to a kolon a e bata rajaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina, Xanun yi gbeti fixen kilo wuli tongue saxan e nun naanin fi Arami kaane ma, naxanye yi Mesopotamiya yamanani, e nun Maka nun Soba yamanani alogo e xa fa e yeng so wontorone nun e soo ragine ra. ⁷ Na ma, e yi fa yeng so wontoron wuli tongue saxan nun firin na. Maka mangan nun a yamaan fan yi fa, e fa e malan Medeba taan yetagi. Amonine fan yi mini e taane yi alogo e xa Dawuda yenge. ⁸ Dawuda yi na me, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kendene birin nasiga e yengedeni. ⁹ Amonine yi mini, e ti yeng so xinla ma e taan so deen na. Mangan naxanye fa e malideni, ne yi tixi e danna burunna ra.

¹⁰ Yowaba to a kolon a yengen yi a yee ra e nun a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kendena ndee sugandi Arami kaane yeng xinla ma.

¹¹ A yi sofa donxene lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yeng xinla ma.

¹² Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, "Xa Arami kaane senben gbo n xa, i fa n mali. Xa Amonine fan senben gbo i xa, n fan yi sa i mali. ¹³ I tunnafan, en na en wekile, en yi en ma yamaan xun mayeng e nun en ma Alaa taane. Alatala xa a rafan feen liga."

¹⁴ Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yengedeni, koni ne yi e gi a yee ra.

¹⁵ Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi

sa so e taani. Yowaba fan yi xete Yerusalen yi.

¹⁶ Arami kaane to a kolon a Isirayila bata e no yengeni, e yi xerane rasiga Arami kaane ma naxanye yi Efirati baan kidi ma. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e xun na. ¹⁷ Dawuda to na me, a yi Isirayila kaane birin malan, e yi fa Yuruden baan gidi, e siga Arami kaane yengedeni. ¹⁸ Arami kaane mon yi e gi Isirayila kaane bun. Dawuda yi e yengso wontoro sofaan muxu wuli solofera faxa, e nun e sofaan muxu wuli tongue naanin naxanye yi sigama e sanni. A yi sofa kuntigin Sofaki fan faxa. ¹⁹ Hadadeseri a walikene to a kolon a Isirayila kaane bata e no yengeni, e yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, e yi lu a yamarin bun. Xabu na, Arami kaane mi fatin Amonine maliye sonon.

20

Dawuda Amonine nun Filisitine yengfena

Samuyeli Firinden 11.1 nun 12.26-31

¹ Nee nenen felon na, mangane yi darsi mine yengsodeni waxatin naxan yi, Yowaba nun a sofa wekilexine yi sa Amonine yengs. Koni, Dawuda tan yi lu Yerusalen yi. Yowaba yi Rabaha taan suxu, a menna kala. ² Nayi, Dawuda yi fa mangaya taxamaseri komotin ba Amonine mangan xun na, naxan xemaan binyen yi dangue kilo tongue saxan na. Gemes fajni kendan fan yi a ma. Na mangaya taxamaseri komotin yi so Dawuda xun na, a yi funma se wuyaxi tongo taani.

³ Yamaan naxan yi na, Dawuda yi ne xali, a yi sa e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun gembe beeon nun wudi segena. A Amonine taane birin ma fe liga na kii nin. Na xanbi ra, Dawuda nun a sofane yi xete Yerusalen yi.

⁴ Na danguxina, Isirayila kaane nun Filisitine yi sa yengeseri yi. Na yengeni, Xusa kaan Sibekayi yi Sipayi faxa. Refa yixetena nde nan yi Sipayi ra. Na yi Filisitine yagi.

⁵ Isirayila kaane nun Filisitine mon yi yengs. Yayiri a diina Elexanan yi Gati kaan Goliyati xunyen Laxami faxa na waxatin

nin. A senben yi gbo han, a tanban yi gbo alo gbindonna.

⁶ Yenge gbete yi keli Gati taani. Xeme kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin sennin yi a ra e nun san soli sennin sennin, e birin malanxina, maxjen nun naanin. Refa yixetena nde nan yi na fan na. ⁷ A to Isirayila makonbi, Dawuda tada Simeyaa dii xem Yonatan yi a faxa. ⁸ Xemni itoe birin yi fataxi Refa yixetene nan na Gati taani. Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

21

Isirayila yamaan yaten sebe fena
Samuyeli Firinden 24.1-9

¹ Setana yi keli Isirayila xili ma, a yi Dawuda radin a xa Isirayila kaane tengs.

² Dawuda yi a fala Yowaba nun a sofa kuntigine xa, a naxa, “E siga, e sa Isirayila kaane tengs, keli Beriseba ma, sa doxa Dan yamanan na. E fa na yaten dentegs n xa.”

³ Yowaba yi a yabi, a naxa, “Alatala xa Isirayila yamaan nawuya ayi doxa keme. Mangana, n kanna, i ya walikene xa mi ne birin na ba? Nanfera i fe sifani ito maxdinxi? Nanfera i waxi a xen ma Isirayila yamaan xa yulubin tongo?” ⁴ Koni, mangan xuiin mi yi matande. Nanara, Yowaba yi mini, a yi Isirayila booxon birin yisiga, a fa xete Yerusalen yi. ⁵ A yi yamaan yaten fala Dawuda xa. Isirayila kaane yaten ni i ra: xeme silanfan kanna miliyon keden wuli keme. Yuda kaane yaten ni i ra: xeme silanfan kanna wuli keme naanin muxu wuli tongue solofera. ⁶ Koni, Yowaba mi Lewi nun Bunyamin bonsenna muxune tengs, bayo mangana yamarin mi yi rafanxi a ma. ⁷ Yamarini ito yi rajaxu Ala ma. A yi Isirayila jaxankata.

Ala yi Dawuda yulubin saran a ra
Samuyeli Firinden 24.10-17

⁸ Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i mayandi, i xa dija n tan, i ya walikene yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga.”

⁹ Alatala yi a fala Manga Dawudaa fetoon Gadi xa, a naxa, ¹⁰ “A fala Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Fe saxan ni i ra. Keden sugandi, n xa na

liga i ra.’ ” ¹¹ Gadi yi siga Dawuda fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi i xa, a naxa, ¹² ‘Naxankatan mundun lan a xa sa i ma: n̄ee saxan fitina kaməna, hanma yaxune yi ε halagi silanfanna ra kike saxan, hanma Alatala xa a halagi ti malekan nafa ε ma, naxan Isirayila yamaan naxɔrima Alaa silanfanna nun fure n̄axin na xii saxan.’ Iki, a fala n̄ xa n̄ lan n̄ xa sa naxan fala n̄ kanna xa naxan n̄ xexi.” ¹³ Dawuda yi Gadi yabi, a naxa, “N bɔjɛn sunuxi han! A lan n̄ xa n̄ yεtε lu Alatala yii bayo a kininkininna gbo, na fisə benun n̄ xa lu adamadiine sagoni.” ¹⁴ Alatala yi fure n̄axin nadin Isirayila yamaan ma han muxu wuli tongue soloferə yi faxa Isirayila yamanani.

¹⁵ Ala yi malekan xε Yerusalən yi, a xa sa na kala. A yi na kalama waxatin naxan yi, Alatala yi a to, a yi nimisa na halagina fe ra. A yi a fala na malekan xa naxan yi a kalama, a naxa, “Na bata lan. E lu na fa.” Alatalaa malekan yi tixi Oronan, Yebusu kaana lonna nan ma. ¹⁶ Dawuda yi a yεe rakeli, a Alatalaa malekan to tixi kuyen nun bɔxən lan tagini, a silanfanna baxi a tεen, a yεe rafindixi Yerusalən ma. Dawuda nun fonne yi kasa bənbəli dugin nagodo e ma sununi, e yi bira, e yi ε yεtagin lan bɔxən ma. ¹⁷ Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N tan xa mi yamarin fixi ba a Isirayila yamaan xa tεnge? N tan nan yulubin ligaxi, n tan nan fe kobini ito ligaxi. Yamaan tan nanse ligaxi? Alatala, n̄ ma Ala, n̄ tan nun n̄ ma denbayaan halagi, i ya yamaan lu na.”

Dawuda yi Oronan ma lonna sara Samuyeli Firindena 24.18-25

¹⁸ Alatalaa malekan yi a fala Gadi xa, a a xa a fala Dawuda xa, fa fala a xa sa saraxa gandena nde rafala Alatala xa Oronan Yebusu kaana lonna ma. ¹⁹ Dawuda yi siga mənni alo Gadi a fala a xa kii naxan yi Alatala xinla ra. ²⁰ Oronan yi murutu bɔnbɔni lonna ma, a yi a firifiri, a yi malekan to. A dii naaninne yi ε luxun. ²¹ Na waxatini, Dawuda fan yi a maso. Oronan to a to, a yi keli lonna ma, a sa a xinbi sin Dawuda bun ma, a yεtagin yi lan bɔxən ma. ²² Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa,

“Lonni ito so n̄ yii alogo n̄ xa saraxa ganden nafala Alatala xa. N na a saren dəfexin soε i yii alogo fure n̄axin xa ba yamaan ma.” ²³ Oronan yi Dawuda yabi, a naxa, “Mangana, a tongo. N kanna xa a rafan feen liga a ra. N bata jingeni itoe fan so i yii, e xa findi saraxa gan daxin na. Ningena xεe ra bɔnbɔ seene yi findi saraxan gan yegen na, murutuni ito fan xa findi bogise saraxan na. N bata ito birin fi i ma.” ²⁴ Koni, Manga Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa, “En-en, n̄ waxi a sara feni a saren dəfexin nan na. N mi seen bama saraxan na Alatala xa n̄ mi naxan saraxi. N mi n̄oe saraxa gan daxin bε n̄ mi naxan sare fixi.” ²⁵ Nayi, Dawuda yi xεmaan kilo soloferə so Oronan yii na lonna fe ra. ²⁶ Dawuda yi saraxa ganden nafala mənni Alatala xa, a fa saraxa gan daxine nun bɔjε xunbeli saraxane ba. A yi Alatala maxandi, Alatala yi a yabi tεen na naxan godo saraxa ganden ma keli kore.

²⁷ Nayi, Alatala yi falan ti malekan xa, a yi silanfanna raso a tεen. ²⁸ Na waxatini, Dawuda yi saraxane bama Oronan Yebusu kaana lonna nan ma, bayo a bata yi a kolon a Alatala a yabima mənna nin. ²⁹ Na waxatini, Musa Alatala Batu Bubun naxan nafala tonbonni, na yi na taan kideni Gabayon yi, e nun saraxa gandena, saraxa gan daxine yi bama dənaxan yi. ³⁰ Koni, Dawuda mi yi sigε mənni Ala maxɔdindeni, bayo a yi gaxuxi Alatalaa malekana silanfanna yεe ra.

22

¹ Dawuda yi a fala, a naxa, “En Marigina Alatalaa banxin ti be, e nun saraxa gandena, Isirayila saraxa gan daxine bama a xa dənaxan yi.”

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tən

² Dawuda yi yamarin fi a xɔjɛn naxanye dɔxi Isirayila yamanani, a ne xa malan. A yi ne findi gεmε masonle ra Ala Batu Banxin ti feen na. ³ Dawuda yi wure gbegbe fen, naxanye findima banxin gbangban seene nun dεen singan seene ra. A yi sula gbegbe fan fen naxan yate mi yi n̄oe kolonjε. ⁴ Sidɔn kaane nun Tire kaane yi Dawuda mali suman wudi fajin gbegbe fendeni. ⁵ Dawuda yi a fala, a naxa,

"N ma diin Sulemani munma kɔxɔ singen, a mɔn mi wanla kolon. Banxin naxan tima Alatala xa, na lanma a xa tofanjɛ ayi, a rayabu siyane birin yetagi." Na ma, Dawuda se gbegbe malan nən na banxin ti feen na benun a xa faxa.

⁶ Dawuda yi a diin Sulemani xili, a yi a fala a xa fa fala a xa banxin ti Alatala xa, Isirayila Ala. ⁷ Dawuda yi a fala Sulemani xa, a naxa, "N ma diina, n bata yi a miri n bɔjneni, n xa banxin ti Alatala xa, n ma Ala, ⁸ koni Alatala a fala nən n xa, a naxa, 'I bata muxu wuyaxi faxa yɛngɛ wuyaxi yi, i nama banxin ti n xa. Yɛngɛ soon nan i ra, i bata faxa gbegbe ti n yetagi. ⁹ Koni, i diina nde sɔtəma nən, naxan findima bɔjne xunbeli muxun na, n matabun fima naxan ma a yaxune fe ra. A xili bama nən Sulemani. Isirayila yamaan luma nən bɔjne xunbenli tun a siimayaan birin yi. ¹⁰ A tan nan banxin tima n xa n xinla binyama dənaxan yi, a yi findi n ma diin na, n fan yi findi a fafe ra. A mangayaan sabatima nən Isirayila xun na habadan."

¹¹ "Iki, n ma diina, Alatala xa lu i xɔn alogo i xa nɔ Alatalaa banxin tiye, i ya Ala, alo a a fala kii naxan yi lan i tan ma. ¹² Alatala xa fekolonna nun xaxili fajin fi i ma a na i findi mangan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani alogo i xa Alatalaa sariyan suxu, i ya Ala. ¹³ Feen birin sənɔyama i xa nən, xa i Alatalaa sariyan nun a yamarine suxu, a naxanye soxi Musa yii Isirayila xa. I wəkile, i sənbə so! I nama kuisan, i nama gaxu fefe yɛɛ ra! ¹⁴ N bata wəkile n yi xəmaan kilo miliyɔn saxan e nun kilo wuli kəmə naanin malan Alatala Batu Banxin ti feen na. N mɔn bata wure gbeti fixen kilo miliyɔn tonge saxan e nun naanin malan. Sulan nun wuren bata gbo ayi han a yaten mi nɔe kolonjɛ. N bata wudin nun gəmen fan fen. I mɔn xa nde sa e fari. ¹⁵ Walike wuyaxi i yii naxanye fatan gəmen masole, e nun naxanye fatan sawurane rafale gəmen nun wudine ma, e nun yiirawanla naxanye wanla sifan birin kolon. ¹⁶ Xəmaan nun wure gbeti fixen nun sulan nun wurena i yii han a dangu ayi. Keli i ya wanla fələ keden na. Alatala xa i mali."

¹⁷ Dawuda yi a fala Isirayila kuntigine

birin xa, a e xa fa a diin Sulemani mali. A yi a fala e xa, a naxa, ¹⁸ "Alatala, ε Ala mi luxi ε xɔn ba? A mi bɔjne xunbenla fixi ε ma yamanan birin yi ba? A bata be kaane sa n sagoni. Yamanan bata lu Alatala nun a yamaan bun ma. ¹⁹ ε Alatala, ε Ala fen ε bɔjnen nun ε niin birin na. ε siga, ε sa yire sarıjanxin ti Marigina Alatala xa, ε Ala, alogo ε xa fa Alatalaa Layiri Kankiraan nun a se sarıjanxine raso Ala Batu Banxini, Alatala xinla binyama dənaxan yi."

23

Lewi bɔnsənna muxune

¹ Dawuda to yelin forε, a yi a diin Sulemani dəxɔ Isirayila mangan na. ² A yi Isirayila kuntigine nun saraxaraline nun Lewi bɔnsənna muxune malan. ³ E yi Lewi bɔnsənna muxune təngɛ, naxanye bata yi nɛe tongue saxan sɔtɔ. E yaten yi siga han muxu wuli tongue saxan e nun solomasexɛ. ⁴ Dawuda yi a fala, a naxa, "N bata muxu wuli məxɔjnen nun naanin sugandi alogo e xa e yengi lu Alatala Batu Banxin wanle xɔn. Muxu wuli sennin xa findi kitisane ra. Muxu wuli naanin yi findi de kantan muxune ra. ⁵ Muxu wuli naanin yi findi Alatala tantun muxune ra maxaseene ra, n naxanye rafalaxi a tantun seen na."

⁶ Dawuda yi Lewi bɔnsənna muxune yi-taxun Lewi a diine denbaya yɛɛn ma. Lewi a diine nan itoe ra: Gerisən nun Kehati nun Merari.

⁷ Gerisən ma diine nan itoe ra: Ladana nun Simeyi.

⁸ Ladanaa diine nan itoe ra: Yəxiyeli, a dii singen nun Setama nun Yoweli. E birin malanxina muxu saxan.

⁹ Simeyi a diine nan itoe ra: Selomiti nun Xasiyeli nun Haran. E birin malanxina muxu saxan. Ladanaa denbaya xunne nan ne ra.

¹⁰ Simeyi a diine nan itoe ra: Yaxati nun Sisa nun Yewusi nun Beriya. Simeyi a dii naaninne nan ne ra. ¹¹ Yaxati nan dii singen na. Sisa nan dii firinden na. Koni, Yewusi nun Beriya mi dii wuyaxi sɔtɔ. Na ma, e yi e diine yate denbaya kedenna ra e bɔnsən kedin ma.

¹² Kehati a diine nan itoe ra: Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli. E birin malanxina muxu naanin.

¹³ Amirama a diine nan itoe ra: Haruna nun Musa. Haruna yi rasarijan Ala xa alogo a xa lu wale yire sarijanxi fisamantenni, e nun a bənsənna muxune han habadan, alogo e xa wusulanna gan saraxan na Alatala xa, e yi wali a yetagi, e mən yi lu dube muxune xa Ala xinli han habadan. ¹⁴ Musa tan findi Alaa muxun nan na. A diine yi lu Lewi bənsənna muxune ye.

¹⁵ Musaa diine nan itoe ra: Gerisəmi nun Eliyeseri.

¹⁶ Gerisəmi a diin nan ito ra: Sebuweli nan yi a dii singen na.

¹⁷ Eliyeseri a diine nan itoe ra: Rexabiya nan yi a dii singen na. Eliyeseri mi dii xəmə gbete sətə, koni Rexabiya dii wuyaxi sətə nən.

¹⁸ Yisehari a diine nan itoe ra: Selomiti nan yi a dii singen na.

¹⁹ Xebiron ma diine nan itoe ra: Yeriya nan yi a dii singen na, Amari a firindena, Yaxasiyeli a saxandena, e nun Yekameyami a naanindena.

²⁰ Yusiyeli a diine nan itoe ra: Mike nan yi a dii singen na, Yisiya a firindena.

²¹ Merari a diine nan itoe ra: Maxali nun Musi. Maxali a diine nan itoe ra: Eleyasari nun Kisu. ²² Eleyasari faxa nən, a mi dii xəmə yo lu, koni a dii temene tan lu nən. Kisu a diine yi e dəxə e naxanle ra. ²³ Musi a diine nan itoe ra: Maxali nun Ederi nun Yeremoti. E birin malanxina muxu saxan.

²⁴ Ne nan findi Lewi yixətəne ra naxanye findi bənsənna denbaya xunne ra, e keden kedenna birin xinle səbəxi e bənsən kədin kui. E yi walima nən Alatala Batu Banxin kui e barin na yi jəe məxəjən sətə. ²⁵ Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala bata bəjəe xunbenla fi a yamaan ma. A bata fa dəxə Yerusalən yi habadan. ²⁶ Lewine mi fa Alaa Batu Bubun nun a muranne xalima yire gbete yi sənən." ²⁷ Fata Dawudaa yamari dənxe nən naxanye barin bata yi jəe məxəjən sətə. ²⁸ Lewi bənsənna muxune nan yi Haruna yixətəne malima Alatala Batu Banxin wanle ra. E tan nan yi a sansanna kuiin nun a banxin kuiin masuxuma, e mən yi seene rasarijanma, e yi wali xunxurine ke Ala Batu Banxini. ²⁹ E yi burune rafalama naxanye ralima Ala ma,

e murutu fujin din naxan findima bogise saraxane ra, e buru ratetaren nafala, e nun donseen sifan birin. E tan nan mən yengi yi dəxi ligaseene birin xən, sikenle nun ligaseen naxanye seen kuyen maligama. ³⁰ E yi lanma e xa siga Alatala tantundeni xətənna nun jinbanna ləxə yo ləxə. ³¹ E mən yi saraxa gan daxine bama Alatala xa Matabu Ləxəne ma e nun Kike Nənən sanle yi, e nun sali gbətəye ma. E yi lanma e xa wali Alatala xa a sariyan xən. ³² E tan nan yi Naralan Bubun nun yire sarijanxin masuxuma. E yi Alatala batuden wanle birin kəma e ngaxakedenna Haruna yixətəne yamarin nan bun.

24

Saraxaraline yitaxun fena

¹ Haruna yixətəne yi yitaxunxi a dii naaninne nan na. A diine nan itoe ra: Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara. ² Nadaba nun Abihu singen nan faxa benun e fafe xa faxa. E mi dii yo sətə. Eleyasari nun Itamara nan yi saraxaraline ra. ³ Eleyasari yixətəna nde Sadəki e nun Itamara yixətəna nde Aximeleki yi Dawuda mali Harunaa diine yitaxundeni alogo e xa ti wanle ra.

⁴ Kuntigi wuyaxi yi to Eleyasari yixətəne yə dangu Itamara yixətəne ra. Nanara, e yitaxun ikiini: Denbaya xunna muxu fu nun sennin Eleyasari yixətəne yə. Denbaya xunna muxu solomasəxə Itamara yixətəne yə. ⁵ E yi masənənna ti alogo e xa e yitaxun, e yi e ti e wanle ra. Na ma, Eleyasari yixətəna ndee nun Itamara yixətəna ndee birin yi findi yire sarijanxin kuntigine ra e nun kuntigine Ala xa. ⁶ Nataneli a diin Semaya, Lewi bənsənna muxun nan yi e xinle səbəma mangan nun kuntigine nun saraxaraliin Sadəki nun Abiyatari a diina Aximeleki nun saraxaraline denbaya xunne yetagi e nun Lewi bənsənna muxune birin. E yi denbaya keden sugandi Eleyasari yixətəne yə, e mən yi keden sugandi Itamara yixətəne yə.

⁷ Denbayane sugandi masənənna xən ikiini: A singen Yehoyaribu nan suxu, a firindena Yədaya, ⁸ a saxandena Xarimi, a naanindena Seyorimi, ⁹ a suulundena Malakiya, a sennindena Miyamin, ¹⁰ a

soloferedena Hakosi, a solomasexdena Abiya, ¹¹ a solomanaanindena Yosuwe, a fudena Sekani, ¹² a fu nun kedendena Eliyasibi, a fu nun firindena Yakimi, ¹³ a fu nun saxandena Xupa, a fu nun naanindena Yesebeyabi, ¹⁴ a fu nun suulundena Biliga, a fu nun sennindena Imeri, ¹⁵ a fu nun soloferedena Xesiri, a fu nun solomasexdena Hapisesi, ¹⁶ a fu nun solomanaanindena Petaxi, a məxəjədena Esekiyeli, ¹⁷ a məxəjənun kedendena Yakin, a məxəjənun firindena Gamulu, ¹⁸ a məxəjənun saxandena Delaya, a məxəjənun naanindena Maasiya.

¹⁹ Ayilane xa Alatala Batu Banxin wanlesuxu na kii nin alo e benba Haruna a yamari e ma kii naxan yi alo Alatala, Isirayila Ala bata yi a yamari a ma kii naxan yi.

Lewi bənsənna muxu gbete ye fe

²⁰ Lewi bənsənna muxu gbete naxanye sugandi, ne nan itoe ra: Amiramaa diine ye: Subayeli. Subayeli a diine ye: Yexedeya. ²¹ Rexabiya a diine ye: Yisiya, a dii singena. ²² Yisehari a diine ye: Selomiti. Selomiti a diine ye: Yaxati. ²³ Xebiron ma diine: a dii singen Yeriya nun a dii firindena Amari nun a dii saxanden Yaxasiyeli nun a dii naaninden Yekameyami. ²⁴ Yusiyeli a diin Mike. Mike a diine ye: Samiri. ²⁵ Mike xunyen Yisiya. Yisiyaa diine ye: Sakari. ²⁶ Merari a diine ye: Maxali nun Musi e nun a diin Yaasiyaa diine. ²⁷ Merari mamandenne, Yaasiyaa diine: Sohami nun Sakuru nun Ibiri. ²⁸ Maxali a diina Eleyasari. Eleyasari mi dii yo sətə. ²⁹ Kisu a diine ye: Yerameeli. ³⁰ Musi a diine ye: Maxali nun Ederi nun Yerimoti. Lewi bənsənna muxune nan yi ne ra denbaya yəen ma.

³¹ E fan sugandi masenseenna nan xən alo e ngaxakedenne, Haruna yixetene. Na lig Manga Dawuda nun Sadəki nun Aximeleki nun saraxaraline denbaya xunne nun Lewi bənsənna muxune nan yətagi. Na ma, denbayaan muxune birin yi susi ki kedenna nin keli dii singen ma han arəjanna.

¹ Dawuda nun sofa kuntigine yi muxuna ndee sugandi Asafi nun Heman nun Yedutun ma diine ye alogo e xa nabiya falane ti bətini bələnna nun kondenna nun karijanne ra. Na muxune xinle ni itoe ra naxanye yi na wanla kəma. ² Asafi a diine ye: Sakuru nun Yusufu nun Netaniya nun Asarela. Ne yi Asafi a yamarin nan bun. Asafi fan yi nabiya falane tima bətini mangana yamarin bun. ³ Yedutun ma diine ye: Gedali nun Seri nun Esayi nun Simeyi nun Hasabi nun Matitiya. E birin malanxina muxu sennin. E yi lu e fafe Yedutun ma yamarin bun. Yedutun yi nabiya falane tima, a bələnna maxa, a Alatala matəxə, a yi a tantun.

⁴ Heman a diine ye: Bukiya nun Matani nun Yusiyeli nun Sebuweli nun Yerimoti nun Xananiya nun Xanani nun Eliyata nun Gidaliti nun Romanti-Eseri nun Yosobekasa nun Maloti nun Hotiri e nun Maxasiyoti. ⁵ Muxuni itoe birin yi findixi Heman ma diine nan na naxan yi fetoon tima mangan xa fata Ala ra alo xiyena. Ala yi Heman sənbən gbo ayi, a yi dii xəmə fu nun naanin nun dii təmə saxan fi a ma. ⁶ Ne birin yi e fafe a yamarin bun ma, e bətine ba karijanne nun kondenne nun bələnne ra Alatala Batu Banxin wanla ra. Asafi nun Yedutun nun Heman yi mangana yamarin nan bun ma. ⁷ Muxuni itoe nun e kon kaan naxanye xaranxi bəti ba feene ma Alatala xa naxanye yi fatan, ne birin malanxina, muxu kəmə firin muxu tonge solomasəxə e nun solomasəxə. ⁸ E birin yi masenseenna tima alogo e xa ti wanle ra, dii jərən nun fonna, karaməxən nun xarandiina.

⁹ Masenseenna naxan ti, na yi Yusufu singe susu Asafi xabilani.

A firindena, Gedali nun a ngaxakedenne nun a diine, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁰ A saxandena, Sakuru nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹¹ A naanindena, Yisiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹² A suulundena, Netaniya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹³ A sennindena, Bukiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁴ A soloferedena, Yesarela nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁵ A solomasex^{ed}ena, Yesaya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁶ A solomanaanindena, Matani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁷ A fudena, Simeyi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁸ A fu nun kedendena, Asareli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

¹⁹ A fu nun firindena, Hasabi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁰ A fu nun saxandena, Subayeli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²¹ A fu nun naanindena, Matitiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²² A fu nun suulundena, Yeremoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²³ A fu nun sennindena, Xananiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁴ A fu nun soloferedena, Yosobekasa nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁵ A fu nun solomasex^{ed}ena, Xanani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁶ A fu nun solomanaanindena, Maloti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁷ A məxəjədena, Eliyata nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁸ A məxəjənun kedendena, Hotiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

²⁹ A məxəjənun firindena, Gidaliti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

³⁰ A məxəjənun saxandena, Maxasiyoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

³¹ A məxəjənun naanindena, Romanti Eseri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

26

Ala Batu Banxin kantan tiine

¹ Də kantanne yitaxunxi ikiini: Keli Kore xabilani, Kore a diin Meselemiya Asafi a denbayani. ² Meselemiya yi dii xəməne sətə: Sakari nan yi a dii singen na, Yediyayeli a firindena, Sebadiya a saxadena, ³ Yataniyeli a naanindena, Elan a suulundena, Yehoxanan a sennindena, e nun Eliyehowenayi a soloferedena.

⁴ Obedi-Edən fan yi dii xəməne sətə: Semaya nan yi a dii singen na, Yehosabadi a firindena, Yowa a saxandena, Sakara a naanindena, Nataneli a suulundena, ⁵ Amiyeli a sennindena, Isakari a soloferedena, e nun Pewuletayi a solomasex^{ed}ena. Ala bata yi barakan sa Obedi-Edən ma fe yi.

⁶ A dii singen Semaya yi dii xəməne sətə naxanye findixi yeeratine ra e denbayane xun na bayo e sənbən yi gbo. ⁷ Semaya a diine nan itoe ra: Otini nun Refayeli nun Obedi nun Elesabada. Xəmə wəkilexin nan yi e ngaxakedenne Elihu nun Semakiya ra.

⁸ Obedi-Edən yixətəne nan yi na muxune ra. E tan nun e diine nun e ngaxakedenne birin yi findixi muxu kəndəne nan na, e sənbən yi gbo Alaa wanli. Obedi-Edən yixətəne birin malanxina muxu tongue sennin e nun firin.

⁹ Muxu kəndən nan yi Meselemiyya a diine nun a ngaxakedenne fan na. E birin malanxina muxu fu nun solomasex^{ed}.

¹⁰ Merari a diin Xosa yi dii xəməni itoe bari: Simiri, naxan fafe a findi a ngaxakedenne xunna ra hali dii singen to mi yi a ra, e nun ¹¹ Xiliki, a firindena e nun Tebaliya, a saxandena e nun Sakari, a naanindena. Xosaa diine nun a ngaxakedenne birin malanxina muxu fu nun saxan.

¹² Də kantanne yi yitaxunxi na kii nin. E kuntigine nun e ngaxakedenne birin yi Alatala Batu Banxin wanla ra. ¹³ E yi masensenna tima nən alogo e xa a kolon naxan lan a xa dəən naxan kantan. Muxu gbeene nun muxudine birin yi na kii nin denbayane birin yi.

²⁰ Lewi bənsənna muxuna nde Axiya
nan yi yengi dəxi nafunla nun se
sarijanxine xən ma naxanye yi ramaraxi
Ala Batu Banxini. ²¹ Ladana yixetene
Gerisən xabilani, ne denbaya xunne nan
itoe ra: Yexiyeli nun ²² Yexiyeli a diine
Setama nun a xunyen Yoweli. Ne nan
yi yengi dəxi nafunle xən naxanye yi
ramaraxi Alatala Batu Banxini.

²³ Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli xabilane yi, muxuni itoe nan ti wanle ra: ²⁴ Musaa diin Gərisəmi yixetəna nde Sebuweli nan yi se ramara banxin feene xun na. ²⁵ A benba Gerisəmi xunyəna Eliyeseri yi Rexabiya sətə, Rexabiya yi Esayi sətə, Esayi yi Yorami sətə, Yorami yi Sikiri sətə, Sikiri yi Selomiti sətə. ²⁶ Selomiti nun a ngaxakedenne nan yi yengi dəxi nafulu sarijanxin xən ma, Manga Dawuda nun xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kəmə xun na e nun sofa kuntigi gbətəye seen naxanye fixi Ala ma. ²⁷ E seen naxanye birin ton-goxi yengəni, e na ndee findi Alatala Batu Banxin masuxu seene ra. ²⁸ Selomiti nun a ngaxakedenne mən yi e yengi dəxə nafunla xən ma, Nabi Samuyeli nun Kisu a diin Səli nun Neri a diina Abineri nun Seruyaa diin Yowaba naxan fi Ala ma.

29 Yisehari xabilan muxuni itoe nan ti wanla ra: Kenaniya nun a diine nan yi

yengi dəxi kiti sa feene xən ma Isiray-ila yamaan xun na. ³⁰ Xebiron xabilan muxun naxanye ti wanla ra: Hasabi nun a ngaxakedenne nan yi yengi dəxi Isiray-ila yamanan xən ma Yurudən sogegoden binni. Xəmə kəndən muxu wuli kəden muxu kəmə soloferə nan yi e ra, naxanye yi walima Alatala nun mangan xa. ³¹ Yeriya nan yi Xebiron xabilane xunna ra, fata xinle sebə kiin na e bənson kədin ma. Dawudaa mangayaan jee tongue naaninden, muxune yi bənson kədine fəsəfəsə, e fa a kolon a xəmə kənde gbeena ndee yi Xebiron xabilane muxune yə Yaasəri taani Galadi yamanani. ³² Yeriya nun a ngaxakedenne, xəmə kəndən muxu wuli firin muxu kəmə soloferə nan yi e ra. Denbaya xunne nan yi a birin na. Manga Dawuda yi e findi Rubən nun Gadi nun Manase bənson xunne ra Ala nun mangana feene birin yi.

27

Isirayilaa sofane fe

1 Isirayila kaan naxanye wali mangana ganli, ne nan itoe ra, xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kəmə xun na e nun sofa kuntigi gbətəye. E yitaxunxi muxu wuli məxəjən nun naanin yəen nan ma. Nəen kike yo kike gali keden yi fama nən walideni mangan xa.

² Sabadiyeli a diin Yasobeyami nan yi gali singen kuntigin na neen kike singeni. Muxu wuli moxojen nun naanin nan yi a yamarin bun ma. ³ Sabadiyeli yi findixi Peresi yixetenä nde nan na. A tan nan findi ganla birin kuntigin na neen kike singeni.

⁴ Axoxi xabilan muxuna nde Dodayi yi findi gali kuntigin na jneen kike firinden. Mikiloti yi findi a sofa kuntigin na. Muxu wuli məxəjnen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

⁵ Saraxarali Yehoyadaa diin Benaya yi
findi gali kuntigin na neen kike saxandeni.
Muxu wuli moxjen nun naanin nan yi a
yamarin bun ma. ⁶ Benaya nan yi Dawu-
daa sofa wekilexi tonge saxanne xunna ra.
A diina Amisabadi yi a ganla nin.

⁷ Yowaba xunyena Asaheli yi findi gali kuntigin na neen kike naaninden. A diin Sebadiya nan ti a noxon na. Muxu wuli

məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

⁸ Samehuti Yisira kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike suulundeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

⁹ Ikəsi a diina Ira Tekowa kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike sennindeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹⁰ Efirami bənsənna muxuna nde Xəlesi Pelon kaan nan yi findi gali kuntigin na jeeen kike soloferedeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹¹ Sera xabilan muxuna nde Sibekayi Xusa kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike solomasəxədeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹² Bunyamin bənsənna muxuna nde Abiyeseri Anatəti kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike solomanaaninden. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹³ Sera xabilan muxuna nde Maharayı Netofa kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike fudenı. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹⁴ Efirami bənsənna muxuna nde Benaya Piraton kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike fu nun kedendeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹⁵ Otiniyeli xabilan muxuna nde Xəlidayı Netofa kaan yi findi gali kuntigin na jeeen kike fu nun firindeni. Muxu wuli məxəjen nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

¹⁶ Kuntigin naxanye yi Isirayila bənsənne xun na, ne ni i ra:

Ruben bənsənna xun na, Sikiri a diina Eliyeseri.

Simeyən bənsənna xun na, Makaa diin Səfati.

¹⁷ Lewi bənsənna xun na, Kemuyeli a diin Hasabi.

Haruna yixətene xun na, Sadəki.

¹⁸ Yuda bənsənna xun na, Dawuda tada Elihu.

Isakari bənsənna xun na, Mikeli a diina Omiri.

¹⁹ Sabulon bənsənna xun na, Abadi a diin Yisemaya.

Nafatali bənsənna xun na, Asiriyeli a diin Yerimoti.

²⁰ Efirami bənsənna xun na, Asasiyaa diin Hoseya.

Manase bənsənna fəxə kedenna xun na, Pədayaa diin Yoweli.

²¹ Manase bənsənna fəxə kedenna fan xun na Galadi yamanani, Sakari a diin Yido.

Bunyamin bənsənna xun na, Abineri a diin Yaasiyeli.

²² Dan bənsənna xun na, Yeroxamaa diina Asarəli.

Isirayila bənsən kuntigine nan ne ra.

²³ Dawuda mi xəməne tengə, naxanye barin munma yi jee məxəjen ti bayo Alatala bata yi a fala a Isirayila kaane wuyama ayi nən alo sarene kore.

²⁴ Seruya a diin Yowaba bata yi Isirayila kaane yate fələ, koni a mi a rəjan masətə Alaa xələn ma lan Isirayila yamaan ma. Na yaten mi sebə Dawudaa taruxu kedine kui.

Mangana kuntigi gbətəye fe

²⁵ Adiyeli a diina Asamawəti nan yi mangana nafulu kantanna ra.

Yusiyaa diin Yonatan nan yi nafulu kantanna ra banxidəne nun taa gbətəne nun kantan ti banxi matexine yi. ²⁶ Kelubu a diina Esiri nan yi xəe biine xunna ra.

²⁷ Ramati kaan Simeyi nan yi manpa bili nakə feene xun na. Sefami kaan Sabidi nan yi manpa bili bogine nun manpa feene xun na.

²⁸ Gederi kaan Baali-Xanan nan yi oliwin nun burunna xədə binle fe xun na yamanan lanbanni. Yowasa nan yi ture feen xunna ra.

²⁹ Sitirayi Sarən kaan nan yi jingene fe xunna ra Sarən yamanani. Adalayı a diin Safati nan yi jingene fe xunna ra lanban yirene yi.

³⁰ Sumayila bənsənna muxuna nde Obili nan yi jəgəməne fe xunna ra. Yexedeya Meronoti kaan nan yi sofanle fe xunna ra.

³¹ Yasisi nan yi siine nun yəxəe fe xunna ra, Hagari bənsənna muxuna. Na muxune nan yi yengi dəxi Manga Dawuda sətə seene xən ma.

Dawuda bundəxəne

³² Manga Dawuda səxə Yonatan findi a kawandi muxun nun a səbeli tiin nan na, a fekolonna yi gbo.

Xakimoni a diin Yexiyeli nan yi mangana dii xəməne masuxu muxun na.

³³ Mangan kawandi muxun nan yi Axitofeli fan na.

Mangan xəyin nan yi Xusayi ra, Araka bənsənna muxuna nde. ³⁴ Benayaa diin Yehoyada nun Abiyatari nan lu Axitofeli jəxəni. Yowaba nan yi mangana gali kuntigin na.

28

Dawuda yi Ala Batu Banxin tifeni tən

¹ Dawuda yi Isirayila kuntigine birin malan Yerusalən yi. Bənsən xunne nun gali kuntigin naxanye yi walima mangan xa, ne yi fa, e nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kəmə xun na. Kuntigine fan yi fa naxanye yi goronne nun xuruseene xun na, mangan nun a diine gbeen yi naxanye ra, e nun manga banxin kuntigine nun sofa wəkiləxine nun sofa kəndəne birin. ² Manga Dawuda yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, n ma yama, ε tuli mati n xuiin na! N yi waxi banxina nde ti feni Alatalaa Layiri Kankiraan dəxə dənaxan yi, en ma Ala san tidena, n yi n yitən a ti feen na. ³ Koni, Ala bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I mi banxin tima n xa, bayo sofaan ni i ra, i bata muxune faxa.’ ⁴ Koni, Alatala, Isirayilaa Ala bata n sugandi n bənsənna birin tagi alogo n xa findi Isirayila mangan na habadan, bayo a bata Yuda bənsənna sugandi kuntigin na, a yi n fafe a denbayaan sugandi Yuda bənsənni, a yi n tan sugandi n fafe a denbayani, a yi n dəxə mangan na Isirayila xun na. ⁵ Iki, a bata dii wuyaxin naxan fi n ma, a bata Sulemani sugandi ne ye alogo a xa a dəxə n jəxəni mangan na Alatala xa Isirayila xun na. ⁶ A bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I ya dii xəmen Sulemani nan n batu banxin tima e nun n ma yinne, bayo n bata a tan nan sugandi, a findima nən n ma diin na, n yi findi a fafe ra. ⁷ N mangayani tənma a xa nən naxan luma habadan, xa a n ma yamarine nun n ma sariyane suxu alo to.’ ⁸ Nayi, iki, Isirayila kaane birin yətagi, Alatalaa yamana, e nun en ma Ala

yətagi naxan tuli tixi en na, ε səbə so Alatala en ma Alaa yamarine xaranna ma, ε yi e suxu. Nayi, ε luma nən yamana fajini ε dənaxan yi, ε mən yi a lu ε keen na ε yixətəne xa. ⁹ I tan, n ma dii xəmen Sulemani, kata Ala kolondeni n walixi naxan xa, a batu i bəjən ma feu e nun i niin birin na. Alatala i bəjən yi feene birin fəsəfəsəma, a muxune miriyane birin kolon. Xa i a fen, a tinma nən i yi a to. Koni xa i i me a ra, a məma i ra nən habadan. ¹⁰ Iki, i nəe a kolonjə nən a Alatala bata i sugandi alogo i xa a batu banxin ti a xa, dənaxan findima a yire sarijanxin na. Nayi, i səbə so, i wanla ke.”

Dawuda yi Ala Batu Banxin ti kiin kədin so Sulemani yii

¹¹ Dawuda yi yire sarijanxin ti kiin kədin so Sulemani yii, e nun banxin naxanye tima a rabilinni e nun gbeti ramaradene nun konkon naxan mate e birin xa hanma dənaxan a kui, e nun Layiri Kankiraan dəxəma dənaxan yi. ¹² A mən yi wama dənaxanye birin ti feni, a yi ne fan ti kiin kədin so a yii, Alatala Batu Banxin yinne nun banxin naxanye tima yinna xən a rabilinni, e nun nafulu ramaradene Ala Batu Banxini, e nun se sarijanxine ramaradene. ¹³ A yi saraxaraline nun Lewine xinle səben fan so a yii, e nun walikəen naxanye yi lanma e yi wanle rakamali Alatala Batu Banxini, e nun seen naxanye yi rawalima na kui. ¹⁴ A yi xəma seene birin binyan xasabin yita a ra, e nun gbeti fixə seene binyana, birin nun a rawali kiina, ¹⁵ lenpu dəxə se xəma daxine nun lenpu xəma daxine nun lenpu dəxə se gbeti fixə daxine nun lenpu gbeti fixə daxine binyana, birin nun a rawali kiina, ¹⁶ e nun xəma tabanle birin binya xasabina, burune yi sama naxanye fari Ala Batu Banxini, e nun gbeti fixə tabanle, ¹⁷ e nun sube tongo se xəma daxine nun wuli xuya goron xəma daxine nun igelengen xəma daxine birin binyana e nun xəma barama daxine nun barama gbeti fixə daxine birin binyana, birin nun a rawali kiina. ¹⁸ A mən yi wusulan ganden ti kiin kədin so a yii, e nun a xəma fajin binyan xasabina. A mən yi wontoron nafala kiin kədin fan so a yii, naxan yi tixi maleka gubugubu kan sawura xəma

daxine bun naxanye gabuteye yi bandunxi Alatalaa Layiri Kankiraan xun ma.¹⁹ Nayi, Dawuda yi a fala, a naxa, “Itoe birin səbəxi kədin kui n naxan sətəxi Alatala ra. Ala nan kolonna fi n ma n banxin ti kiini ito səbe kədini.”²⁰ A mən yi a fala Sulemani xa, a naxa, “N ma dii xəməna, i wəkile, i sənbə so, i wanla ke. I nama kuisan, i nama gaxu! Amasətə Marigina Alatala, n ma Ala luma nən i xən. A mi i rabejinqə mumə! A i malima nən han i yelin wanli ito birin nakamale Alatala Batu Banxina fe yi.²¹ Saraxaraline nun Lewine fan mən i fəma Ala Batu Banxin tideni. Muxu jənige fəjine fama nən i malideni wanli ito ra, kuntigine nun yamaan birin luma nən i ya yamarin bun.”

29

Kiseene Ala Batu Banxin ti feni

¹ Manga Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “N ma diin Sulemani, Ala naxan sugandixi, na munma kəxə, a mi wanla kolon singen. Wanla naxan be, a gbo, bayo banxini ito mi tima muxune xan xa fə Marigina Alatala.² N bata n sənbən birin nawali alogo n xa Ala Batu Banxin ti feni tən. N bata xəmaan nun gbeti fixən nun sulan nun wuren nun wudin nun gəmə tofajin nun dayimu daxin sifan birin nun gəmə fəjni fixə gbegbe malan.³ N naxan birin yitən yire sarijanxin ti feen na, n bata n ma xəmaan nun n ma gbeti fixən fan sa na fari n sətə seene yə bayo n na n səbə soxi Ala Batu Banxina fe ma.⁴ Na yatene ni i ra: xəmaan kilo wuli kəmə firin naxan keli Ofiri yi e nun gbeti fixə fəjni kilo wuli kəmə firin wuli tonge saxan e nun solomasəxə. Na sama banxi kankene nan ma.⁵ Xəmaan nun gbeti fixəni itoe sama seene nan ma a lan e xa sa naxanye ma e nun yiirawanle yii funfune birin. Iki, nde en tan yə naxan jənigen tongə Alatala xa to?”

⁶ Denbaya xunne nun Isirayila bənsən xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kəmə xun na e nun mangana wali xunne, ne birin yi jənigen tongo wanli ito xili yi.⁷ E yi fa finmaseni itoe ra Ala Batu Banxin ti feen na: xəmaan kilo wuli kəmə wuli tonge soloferə kilo solomasəxə e nun naanin, e nun gbeti fixən

kilo wuli kəmə saxan wuli tonge naanin e nun sulan kilo wuli kəmə sennin wuli fu nun firin e nun wuren kilo miliyən saxan wuli kəmə naanin.⁸ Birin yi gəmə tofajine so Gerisən yixəten Yəxiyəli yii, Alatala Batu Banxin nafulu ramarana.⁹ Yamaan yi sewa na jənige ma seene fe ra, bayo e bata na ligə e bəjən birin na Alatala xa. Manga Dawuda fan yi sewa na fe ra.

Dawuda Ala maxandina

¹⁰ Dawuda yi Alatala tantun yamaan birin yetagi. A yi a fala, a naxa, “Nxu benba Isirayilaa Ala, Alatala, tantunna i xa habadan han habadan.

¹¹ I tan, Alatala, gboon nun sənbən nun binyen nun mangayaan nun tantunna birin i xa. Seen naxan birin kore xənna nun bəxə xənna ma,

i tan nan gbee ne birin na.

I tan, Alatala nan mangan na.

I tan nan dunuja birin xun na.

¹² Bannayaan nun xunna kenla fataxi i tan nan na.

I tan nan feen birin xun na, sənbən nun fangan birin i tan nan yii. Sənbəna i tan nan na i muxune fe yite, i yi e sənbə so.”

¹³ “Iki, nxə Ala, nxu i tantunma, nxu yi i xili magaxuxin binya.

¹⁴ Nanse n tan na?

Nanse n ma yamaan na naxan a ligə nxu yi nə finmaseen sifani itoe fiyə?

A birin kelixi i tan nan yii.

Nxu naxan soma i yii, na birin kelixi i tan nan singe yii.

¹⁵ Nxu findixi xəjnene nan na i yee ra yi, alo nxu benbane yi kii naxan yi.

Nxə siimayaan luxi nən dunuja yi alo nininna naxan danguma.

Yigi yo mi nxu xa.

¹⁶ Alatala, nxə Ala, finmase fəjini itoe birin kelixi i tan nan yii, nxu naxan malanxi alogo nxu xa banxin ti i xili sarijanxin binyama dənaxan yi. I tan nan gbee na birin na.”

¹⁷ “N ma Ala,

n na a kolon a i muxune bɔ̄nε yi feene
kolon,
tinxinyaan mɔ̄n nafan i ma.
N bata saraxani ito jɛ̄nige i xa n bɔ̄nε tinx-
inxini.
N mɔ̄n bata a to s̄ewani
i ya yamaan fan be
alogo e xa jɛ̄nige ma saraxane ba i xa.
¹⁸ Alatala, nxu benbane Iburahima
nun Isiyaga nun Isirayila Ala,
i xa xaxinli ito sa i ya yamaan bɔ̄nεni
alogo e xa lu i fɔ̄xɔ̄ ra habadan.
¹⁹ I xa n ma diin Sulemani mali
alogo a fan xa lu i ya yamarine nun i ya
sariyane fɔ̄xɔ̄ ra,
a lu i ya tɔ̄nne fɔ̄xɔ̄ ra a bɔ̄nen ma feu!
A mɔ̄n yi banxini ito ti n naxan ti fe yitɔ̄nxi.”

Sulemani yi ti Dawuda jɔ̄xɔ̄ni

²⁰ Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Tantunna Alatala xa, ε Ala.” Yamaan birin yi Alatala tantun, e benbane Ala, e fa e yigodo, e e xinbi sin Alatala nun mangan yetagi. ²¹ Na xɔ̄tɔ̄n bode, Isirayila kaane yi saraxane ba Alatala xa. E saraxa gan daxi gbegbe ba, tura wuli keden nun konton wuli keden e nun yɛ̄xε̄ε dii wuli keden. E mɔ̄n yi minse saraxane nun saraxa gbɛ̄tε̄ wuyaxi ba Isirayila birin ma fe ra. ²² Na lɔ̄xɔ̄ni, e yi e d̄ege, e yi e min Alatala yetagi s̄ewa gbeeni. E mɔ̄n yi Dawudaa diin Sulemani dɔ̄xɔ̄ mangan na a firindeni. E yi turen sa a xunni Alatala yetagi, a xa findi e yɛ̄eratiin na. E yi Sadɔ̄ki fan dɔ̄xɔ̄ saraxaraliin na. ²³ Sulemani yi dɔ̄xɔ̄ Alatalaa manga gbɛ̄dəni, a findi mangan na a fafe Dawuda jɔ̄xɔ̄ni. A yi xunna kenla sɔ̄tɔ̄, Isirayila birin yi a yamarin suxu. ²⁴ Kuntigine nun sofa wɛ̄kilɛ̄xine nun Manga Dawudaa dii xemene birin yi d̄e xuiin tongo a e luma nɛ̄n Manga Sulemani a yamarin bun ma. ²⁵ Alatala yi Sulemani a fe yite Isirayila muxune birin yetagi. A yi a mangayani te dangu Isirayila manga singene birin na.

Dawuda sayə fəna

Mangane Singen 2.10-12

²⁶ Yese a diin Dawuda yi mangayaan ligi Isirayila birin xun na. ²⁷ A jɛ̄e tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, jɛ̄e solofer Xebiron taani, jɛ̄e tonge saxan e nun saxan Yerusalen taani. ²⁸ A siimaya

xunkuyen sɔ̄tɔ̄ nɛ̄n, a laxiraya foriya fajin nun sewani. Herisige kanna nan yi a ra, a binyen fan sɔ̄tɔ̄ nɛ̄n. A dii Sulemani yi findi mangan na a jɔ̄xɔ̄ni. ²⁹ Manga Dawuda kewanle, a fɔ̄ləna han a rajanna, ne birin s̄ebəxi fetoon Samuyeli nun Nabi Natan nun fetoon Gadi e kedine kui. ³⁰ Kedini itoe a mangayaan nun a wɛ̄kilən nan ma fe falama e nun feen naxanye ligi a waxatini Isirayila yamanan nun yamana gbɛ̄tε̄ne yi.

Taruxune Firindena Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yireni ito yitaxunxi nən dəxə firin. Keli a sora singen ma han a sora solomanaaninna, na Dawudaa dii xəmən Manga Sulemani a mangayaan nan ma fe falama. Keli a sora fuun ma han a sora tonge saxan e nun senninna, na Sulemani yixətəne mangayane nan ma fe falama Yuda yamanani Isirayila yamanan yiifari fəxəni, han Nebukadanesari Yerusalən suxu waxatin naxan yi. Yuda yamanan fəxə kedenna yi siga Babilən taani konyiyani.

Sulemani a xaxilimayaan fe Mangane Singen 3.1-15

¹ Dawudaa dii xəmən Sulemani a mangayaan sabati nən han! Alatala, a Ala lu nən a xən, a yi a findi manga binyaxin na. ² Sulemani yi Isirayila yamanan birin maxili, gali kuntigin naxanye yi muxu wuli xun na e nun naxanye yi muxu kəmə xun na, e nun Isirayila muxu gbeene nun denbaya xunne birin. ³ Manga Sulemani nun Isirayila yamanan birin yi sa e malan taan kideni Gabayon taani, amasətə e nun Alaa Naralan Bubun yi tixi mənna nin, Musa, Alatalaa walikeən bubun naxan ti tonbonni. ⁴ Koni, Dawuda bata yi siga Alaa Layiri Kankiraan* na Kiriyati-Yeyarin taani, a dənaxan yitən a xili yi, amasətə a bata yi bubuna nde ti Yerusalən yi nun. ⁵ Besaleli, Yuri a dii xəməna, Xuru mamandenna, na saraxa ganden naxan nafala sulan na, na fan yi tixi mənna nin Alatala Batu Bubun yetagi Gabayon taani. Sulemani nun yamanan yi e malan mənni Alatala maxədin xinla ma. ⁶ Sulemani siga saraxa gande sula dixin dəxən mənna nin Alatala yetagi a yi saraxa gan dixin wuli keden ba Ala xa Naralan Bubuni. ⁷ Na ləxən yetəen kəeən na, Ala yi mini Sulemani xa, a yi a fala a xa, a naxa, "Naxan xəli i ma, na maxədin, n na a soma i yii nən." ⁸ Sulemani yi a yabi, a naxa, "I bata n fafe Dawuda, i ya walikeən suxu hinanni, i yi n findi mangane na a jəxəni. ⁹ Iki, Marigina Alatala,

i layirin naxan tongo n fafe xa, na raka-mali, amasətə i bata n findi mangan na yama gbeen xun na naxan wuya alo burunburunna. ¹⁰ Yandi, xaxili fajin nun fe kolonna fi n ma, alogo n xa nə i ya yamaan makite. Xa na mi a ra, nde nə i ya yama gbeeni ito mare?" ¹¹ Ala yi a fala Sulemani xa, a naxa, "I mi nafunla maxədinxi, i mi binye maxədinxi, i mi a falaxi a i yaxune xa faxa, i mi siimaya xunkuyen maxədinxi. Koni i xaxilimayaan nun fekolonna nan maxədinxi alogo i xa nə n ma yamaan matinxinjə, n ni i findixi mangan na naxan xun na. ¹² Nanara, n xaxilimayaan nun fekolonna soma i yii nən. N mən yi nafunla nun binyen nun seen birin fi i ma, manga yo munma naxan sətə singen, gbeətə mən mi naxan sətəma ba i tan na."

¹³ Sulemani yi keli taan kideni Gabayon yi Naralan Bubun yi dənaxan yi, a xətə Yerusalən yi, a yi lu mangayani Isirayila yi.

Sulemani sənbəna fe Taruxune Firinden 9.25-28 nun Mangane Singen 10.26-29

¹⁴ Sulemani yi yəngə so wontorone nun sofane malan, wontoro wuli keden kəmə naanin e nun sofa wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fəma Yerusalən yi, a yi a dənxəne rasiga taane yi a wontorone yi ramarama dənaxanye yi. ¹⁵ Xəmaan nun gbeti fixən yi gbo ayi Yerusalən yi alo gəməne, suman wudine fan yi wuya alo burunna xədə binla naxanye yi yamanan lanban yireni. ¹⁶ Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama dənaxanye yi mangan xa. ¹⁷ Wontoron naxan yi kelixi Misiran yamanani, na yi sarama gbeti fixən kilo sennin nan na. Soon yi sarama gbeti fixən kilo keden e nun a tagiin nan na. Na yulane nan mən yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

Sulemani yi Ala Batu Banxin ti feni tən

¹⁸ Sulemani yi yamarin fi a e xa Alatala Batu Banxin ti a xinla binya feen na, e nun manga banxina a tan Sulemani xa.

* ^{1:4:} 1.4 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

2

¹ Manga Sulemani yi muxu wuli tongue solofera sugandi goron maxanle ra, ḡem̄e sonle muxu wuli tongue solomasex̄, muxu wuli saxan k̄em̄e sennin e kantan tiine ra.

² Sulemani yi x̄eraan nasiga Tire mangan Xurami ma, a naxa, “I naxan liga n fafe Dawuda xa, na liga n fan xa, i f̄of̄ne rasiga naxan ma alogo a xa banxin ti a yet̄e xa. ³ N waxi banxin ti feni Alatala xa, n ma Ala, a xinla binya feen na alogo nxu xa saraxane rali a ma, e nun wusulan xiri faj̄i gan daxine a yet̄agi, e nun burun nalixina a yet̄agi, e nun saraxa gan daxine x̄ot̄onna nun j̄inbanna ra, e nun Matabu Lox̄one yi, e nun kike n̄en̄en sanle ma, e nun Alatala en ma Alaa sali l̄ox̄one birin yi. Na nan daxa a liga Isirayila yamanani waxatin birin. ⁴ N waxi Ala Batu Banxin naxan ti fe yi, a lanma n̄en̄ a findi banxi gbeen na, amas̄t̄o nx̄o Ala gbo alane birin xa. ⁵ Koni nde n̄oe banxin tiye a xa? Hali kore x̄onnanun a gbona, a mi n̄oe xanj̄e a yi. Nde n tan na naxan a liḡe n tan yi banxin ti a xa? N saraxa ganden nan tun tima a xa. ⁶ Nayi, yiirawanla nde rafa n ma, naxan fatan x̄emaan nun gbeti fix̄en nun wuren nafale. A m̄on fatan ges̄en wurundunj̄e, a fatan dugi mamiloxin nun dugi gbeela nun dugi makadanxine rafale. A xa fa sa n ma yiirawanle fari n fafe Dawuda naxanye sugandi Yerusalēn taan nun Yuda yamanani. ⁷ I m̄on xa Liban sumanne rafa n ma e nun f̄of̄ne nun xarinne, bayo n na a kolon a i ya walikene fatan Liban wudine s̄eḡe. Nayi, n ma walikene nun i ya walikene n̄oe wale n̄en̄ e bode yi, ⁸ e yi wudi wuyaxi yit̄on n xa, bayo n waxi banxi gbeen nan ti fe yi Ala Batu Banxin na. ⁹ I ya walikeen naxanye wudine s̄eḡma e yi e yibolon, n murutu fujin kilo wuli sennin nan soma ne yii e nun fundenna kilo wuli sennin e nun manpaan litiri k̄em̄e solomasex̄ e nun turen litiri k̄em̄e solomasex̄.”

Mangane Singen 5.15-26 nun 7.13-14

¹⁰ Tire mangan Xurami yi Sulemani a falan yabin sebe k̄edini, a naxa, “Alatala to a yamaan xanuxi, a bata i findi mangan na e xun na.” ¹¹ Xurami m̄on yi a fala a xa, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma, Isirayilaa Ala, naxan b̄ox̄on nun kore x̄onnan

daxi, a yi dii xaxilimaan fi Manga Dawuda ma naxan Alatala Batu Banxin tima e nun manga banxina a yet̄e xa. ¹² Iki, n muxuna nde rasigama i ma naxan xaxili gbo, a fatan wal̄e. Xirami-Abi nan na ra, ¹³ a nga kelixi Dan b̄ons̄onna nin, Tire kaan nan a fafe ra. A fatan x̄emaan nun gbeti fix̄en nun sulan nun wuren nun ḡemen wal̄e. A m̄on fatan dugi mamiloxin nun dugigbeela nun dugi makadanxin nafale. A m̄on fatan wanla sawuran sifan birin nafale, a n̄oe seene birin nafale n̄en̄ muxune naxanye max̄odinj̄e a ra. E nun i ya yii ra walikene xa sa wali e bode x̄on e nun i fafe Dawuda gbee muxu sugandixine. ¹⁴ Iki, n kanna, tin i xa murutun nun fundenna nun turen nun manpaan nasiga i ya walikene ma, i naxanye fe falaxi. ¹⁵ Nxu sa Liban wudine s̄eḡma n̄en̄ han i waxi xasabin naxan x̄on ma. Nxu yi e rasiga i ma igen xun ma han Yafa taani, i sa e tongo m̄enni, i siga e ra Yerusalēn yi.”

Mangane Singen 5.27-32

¹⁶ X̄oj̄en naxanye birin yi Isirayila yamanani, Manga Sulemani yi ne birin yate alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi. Muxu wuli k̄em̄e wuli tongue suulun wuli saxan k̄em̄e sennin. ¹⁷ A yi muxu wuli tongue solofera sugandi goron maxanle ra, muxu wuli tongue solomasex̄ ḡem̄e masonle ra geyaan ma, muxu wuli saxan k̄em̄e sennin kantan tiine nun yamaan nawali muxune ra.

3*Ala Batu Banxin ti fena
Mangane Singen 6.1-38*

¹ Manga Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti f̄ol̄o Yerusalēn yi Moriya geyaan fari, d̄enaxan yita a fafe Dawuda ra, a fafe Dawuda d̄enaxan yit̄on Oronan Yebusu kaana lonna ma. ² A banxin ti f̄ol̄o a mangayaan j̄ee naaninden kiken firinden nan ma. ³ Sulemani yi Ala Batu Banxin b̄eten sa, a kuyana n̄ongonna ye tongue suulun e nun naanin, a yigbona n̄ongonna ye m̄ox̄ej̄e. ⁴ Ala Batu Banxin so d̄een palaan yi kuya n̄ongonna ye m̄ox̄ej̄e, a kuyan nun banxini gboon yi lan, banxini teena n̄ongonna ye m̄ox̄ej̄e. Sulemani yi x̄ema yilenlenxine sa na birin ma. ⁵ A yi farinne kankan banxin

pala gbeen kankene birin ma, a yi xema fajin sa farinne ma, a yi tugu d̄en nun yolənxəndi sawurane rafala x̄emani. ⁶ A yi banxin natofan ḡeme fajine ra, x̄emaan tan yi kelima Parabayimi nin. ⁷ A yi xema yilənlənxine sa Ala Batu Banxin ma, e nun a xalanbene nun a d̄e wudine nun a d̄eene. A yi maleka sawurane soli banxi kankene ma.

⁸ Palaan naxan xili yire sarijanxi fisamantenna, a yi na ti Ala Batu Banxini, naxan nun banxini gboon yi lan, a kuyana nəngənna yε məxəjε. A yi x̄ema fajin yilənlənxine sa na palaan ma, kilo wuli məxəjen nun keden. ⁹ Kilo tagiin nan yi a gbangban lantuman x̄ema daxin keden kedenna birin binyan na. A mən yi x̄ema yilənlənxine sa banxin faxa binna birin ma.

¹⁰ A yi maleka sawuran firin ti banxin yire sarijanxi fisamantenni, a x̄ema yilənlənxine sa ne fan ma. ¹¹ Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nəngənna yε məxəjε. Sawura singen gubugubu keden yi kuya nəngənna yε suulun, a yi sigaxi han Ala Batu Banxin kankena, a gubugubun boden fan yi kuya nəngənna yε suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bona gubugubuna. ¹² Na sawura firinden gubugubu keden fan yi kuya nəngənna yε suulun, a fan yi sigaxi han banxi kanken fəxə kedenna bona, a gubugubu boden fan yi kuya nəngənna yε suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bona gubugubuna. ¹³ Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nəngənna yε məxəjε. E yi tixi e sanne xun na, e yee rafindixi palaan ma.

¹⁴ A yi gari makadanxin nun a gbeela nun a mamiloxin səxən e bode ra yε masansan dugin na, maleka sawurane yi rafalaxi ne ma.

Saraxa gandena

Mangane Singen 7.15-22

¹⁵ A yi sənbəten firin ti banxin yətagi, naxanye yi kuya nəngənna yε tongue saxan e nun suulun. E xunna so kondene yi kuya nəngənna yε suulun. ¹⁶ A yi yolənxənnne rafala, a yi e singan sənbətēnne ra. A girenda wudi bogi sawura kəmə rafala, a yi e singan yolənxənnne ra. ¹⁷ A yi sənbətēnne

ti Ala Batu Banxin tandem ma, keden yiifanna ma, keden kəmənna ma, yiifari ma xii yi xili Yakin, kəmen ma xiina Boosu.

4

¹ A yi saraxa ganden nafala sulan na, a kuyana nəngənna yε məxəjε, a yitena nəngənna yε fu.

Ige ramarade gbeena

Mangane Singen 7.23-26

² Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilixi gbeen nafala, a yigbona nəngənna yε fu, a yitena nəngənna yε suulun. Nəngənna yε tongue saxan lutin nan yi a rabilinjε. ³ Ninge sawurane yi a d̄e kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nəngənna yε keden yo keden bun. Ninge sawurane yi rafalaxi safa firin nan ma, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi kedenna nan na. ⁴ Ige ramaraden yi dəxi tura sawura sula daxi fu nun firin nan fari, saxan yee rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kəmənna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nən, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma. ⁵ Yiin yε keden nan yi ige ramaraden nabinyen na, a d̄e kinkin yi rafalaxi nən alo igelengenna dəna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli kəmə wuli məxəjε nəxən nan yi sama a kui.

Mangane Singen 7.38-39

⁶ A yi ige kundi fu rafala, a yi suulun dəxə yiifanna ma, suulun kəmənna ma maxaden na, e nun saraxa gan daxine rasarijhandena. Ige ramarade gbeen nafala saraxaraline nan ma fe ra e maxaden na. ⁷ A yi lenpu dəxə seen x̄ema daxin fu rafala alo a yi yitaxi kədini kii naxan yi, a yi e dəxə Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kəmənna ma. ⁸ A yi tabali fu rafala, a yi e ti Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kəmənna ma. A mən yi wuli xuya goronna x̄ema daxi kəmə rafala. ⁹ A yi yinna nde rafala saraxaraline xa, a mən yi yin gbeena nde rafala e nun a so d̄eene, a yi sulan sa d̄eene ma. ¹⁰ A yi ige ramara se gbeen dəxə Ala Batu Banxin yiifanna ma sogeteden binni.

¹¹ Xirami yi ige ramara seene nun t̄ee k̄o seene nun goronne rafala.

Xirami yi yelin wanle birin na, a naxanye f̄ol Manga Sulemani xa Ala Batu Banxini: ¹² S̄enbeten xungbeen firin, e nun e konde firinne e xuntagi alo barama, e nun ȳolənx̄ən yalane s̄enbetenne kondene maxidi seene ra, ¹³ e nun girenada wudi bogi sawura k̄eme naaninna naxanye yi na ȳolənx̄ən yala firinne ma naxanye yi saxi safā firinna ma e singan kondene rabilinni e maxidi seene ra, konden naxanye yi luxi alo barama, ¹⁴ e nun ige maxali wontorone nun ige kundine e xun tagi, ¹⁵ e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra, ¹⁶ e nun xube k̄o seene nun sube tongo seene.

Xirami-Abi muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na. ¹⁷ Mangan na seene rafala sula raxulunxin na b̄ox̄ kui gexine nan kui, Yuruden baan m̄erem̄ereni Suk̄ti taan nun Sereda taan longonna ra. ¹⁸ Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yaten sulan xasabin kilon mi yi n̄oe kolonj̄e.

¹⁹ Sulemani m̄on yi seni itoe birin nafala Ala Batu Banxin xa, x̄ema saraxa gandena e nun tabanle buru ralixin yi sama naxanye fari. ²⁰ X̄ema l̄enpu d̄ox̄ seene nun x̄ema l̄enpune, naxanye yi lanma e radeḡe yire sarijanxi fisamantenna yetagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi, ²¹ wudi fuge sawurane nun l̄enpune nun l̄enpu suxu se x̄ema k̄end̄e daxine. ²² Filene nun wuli xuya goronne nun ige min seene nun deene yire sarijanxin so deen nun Ala Batu Banxin so deen na, x̄emaan nan yi ne birin ma.

5

¹ Manga Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiye waxatin naxan yi, a fafe Dawuda bata yi seen naxanye birin d̄enteḡe Ala xa nun, a yi fa ne birin na Ala Batu Banxini, gbetin nun x̄emaan nun seene birin. A yi e sa nafulu ramaradeni Ala Batu Banxini.

² Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun b̄ons̄on kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan Yerusalen yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, d̄enaxan m̄on xili Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini. ³ Isirayila x̄em̄ene birin yi e malan mangan f̄ema kike solofereden na, sali waxatini. ⁴ Isirayila fonne birin to fa, Lewi b̄ons̄onna muxuna ndee yi fa kankiraan na. ⁵ E yi kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sarijanxin naxanye yi a kui. Saraxaraliin naxanye yi Lewi b̄ons̄onni, ne nan e xali. ⁶ Manga Sulemani nun Isirayila yamaan birin malanxina a f̄ema, e ti Layiri Kankiraan yetagi. E yi yex̄eene nun jingene ba saraxan na, e yi wuya han e xasabin mi yi n̄oe kolonj̄e. ⁷ Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a yireni, banxin yire sarijanxi fisamantenni maleka sawurane gubugubune bun ma. ⁸ Amasot̄ maleka sawurane gubugubune yi yibandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine nan xun ma. ⁹ A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sarijanxi fisamantenna yetagi, koni e mi yi toma tandeni. E m̄on na han to. ¹⁰ Walaxa firinne nan tun yi Layiri Kankiraan kui Musa naxanye sa a kui Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi d̄enaxan yi, e mini xanbini Misiran yamanani.

¹¹ Saraxaraline yi minima yire sarijanxini waxatin naxan yi, saraxaraliin naxanye birin yi na, ne birin bata yi rasarijan hali e to mi yi yebaxi e yitaxun kii ma. ¹² Lewi b̄ons̄onna b̄eti bani itoe nan yi tixi Ala Batu Banxin saraxa ganden yiifanna ma, Asafi nun Heman nun Yedutun nun e diine nun e xabilane. E yi maxidixi taa dugi fajine nin. E karijanne nun kondenne nun b̄olənné suxi e yii, saraxaraliin muxu k̄eme firin nan yi tixi e f̄ema naxanye yi x̄otane f̄ema. ¹³ X̄ota fene nun b̄eti baane to e malan Alatala batudeni, e yi a tantun, e yi x̄otane fe, e karijanne maxa e nun maxase gb̄eteye, e naxa, “Ala fan, a hinanna luma n̄en habadan!” Na waxatin yeteni, Alatalaa banxin yi rafe kundaan na. ¹⁴ Saraxaraline mi yi n̄oe luȳe na e wanla ra, bayo kundaan

yi gbo, amasətə Alatalaa nərən bata yi Ala
banxin nafe.

6

Ala Batu Banxin nasarijan fena Mangane Singen 8.12-21

¹ Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,
“Alatala bata a ragidi
a xa dəxə kunda yidimixini!
² N bata banxi fajin ti
naxan findima i dəxəden na, i tan Ala,
i luma dəanaxan yi habadan.”

³ Mangan yi a yee rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a duba e xa. ⁴ A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa, ⁵ ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini ləxəni Misiran yamanani, n mi taa sugandi Isirayila bənsənne xa, banxin tiyə n xinla binya feen na dəanaxan yi, n mi mangan sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na. ⁶ Koni iki, n bata Yerusalən sugandi alogo n xinla xa lu na yi, n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.’ ⁷ N fafe Dawuda yi waxy banxin ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala. ⁸ Alatala bata yi a fala n fafe xa, a naxa, ‘Amasətə i bata wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan. ⁹ Koni, i tan xa mi banxin tima, fə i ya diina, i naxan sətəxi, na nan banxin tima n xinla binyaden na.’”

¹⁰ Sulemani mən yi a fala, a naxa, “Alatala layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N bata ti n fafe Dawuda jəxəni, n yi dəxə Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala. ¹¹ N bata sa Layiri Kankiraan dəxə mənni. Alatala layirin naxan xidi e nun Isirayila kaane tagi, na taxamasenna nan saxi a kui.”

Manga Sulemani Ala maxandina Mangane Singen 8.22-53

¹² Sulemani yi ti Alatalaa yire sarijanxin yetagi, Isirayila yamaan birin yetagi. A yi a yiine yite kore. ¹³ Sulemani bata yi gbingbinna rafala wure gbeela ra tandem tagi, a yi kuya nəngənna yε suulun, a yite

nəngənna yε saxan. A te na fari, a yi a xinbi sin Isirayila yamaan birin yetagi. A yi a yiine yite kore, ¹⁴ a yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan kore xənna ma hanma bəxə xənna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma nən i ya walikəne xa naxanye sigan tima i yetagi e bəjən birin na. ¹⁵ I bata i ya falan nakamali i ya walikəen xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i dəen na, i bata na rakamali i sənbəni to. ¹⁶ Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mən xa a ligi i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, ‘I jəxə yibiran mi jənjə n yetagi mumə Isirayilaa mangaya gbedəni, xa i ya diine n ma kiraan susu, e sigan ti n yetagi tinxinni, e n ma sariyan susu alo i sigan tixi n yetagi kii naxan yi.’ ¹⁷ Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya walikəen Dawuda xa! ¹⁸ Koni, Ala fa dəxə muxune tagi dunuja yi ba? Hali kore xənna nun a gbona, i mi nəe xəjə a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra. ¹⁹ Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tulı matima i ya walikəna maxandine nun a mafanne ra, i tulı mati i tantun xuine nun maxandi xuine ra i ya walikəen naxanye tima i xa to. ²⁰ I yee ti banxini ito ra kəeñ nun yanyin na. I a fala dəanaxan ma, i naxa, ‘N xinla luma be nən!’ I tulı mati maxandi xuiin na i ya walikəen naxan tima yireni ito mabinni. ²¹ I ya walikəen nun i ya Isirayila yamaan maxandine rasuxu, e na sali yireni ito mabinni! I yabin ti i dəxədeni kore xənna ma, i mafeluun ti, i yabin ti.”

²² “Xa muxuna nde a boden haken tongo, a yi nəən sa a ma, a rakələ, a xa fa a kələ i ya yire sarijanxin yetagi banxini ito kui. ²³ I a xuiin name kore, i tin, i ya walikəne kitin sa, i yi fe kalan yalagi, i yi a fe kalan goronna dəxə a xun ma, i yi tənegelana kitin sa, i yi a susu a tənegeni.”

²⁴ “A nəe ligə nən yaxun yi i ya Isirayila yamaan nə, bayo e bata i yulubin tongo. Na waxatini, xa e xun xətə, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun xandi i yetagi banxini ito kui, ²⁵ nayi, i xa e xuiin name kore, i dija i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa e ra bəxən ma i naxan so e tan nun e benbane yii.”

²⁶ “A nœ ligœ nœn kore xœnna yi balan, tulen mi fa fe mumœ e yulubine fe ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yœe rafindi be ma, e yi i xandi, e yi i xinla binya, e xœte e yulubine fœxœ ra, bayo i bata e naxankata, ²⁷ nayi, i e xuiin namœma nœn kore, i dijœama nœn i ya walikœne yulubine ma e nun i ya Isirayila yamana. I yi e xaran kira fajin ma e daxa e xa bira naxan fœxœ ra. I tulen nafa bœxœn fari i naxan soxi i ya yamaan yii.”

²⁸ “A nœ ligœ nœn tœroyana nde fan yi fa, alo fitina kamœna hanma fitina furena yamanani, hanma sansine yi xara, e kun hanma tuguminne yi mini hanma sujœne hanma yaxune na Isirayila kaane tœrœ waxatin naxan yi han e taa makantaxine yi, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma fure naxine. ²⁹ Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tœrœn nun e naxankatan kolonma nœn, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni. ³⁰ Nayi, i yi e yabi i dœxœdeni kore xœnna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran e kewanle ra, bayo i birin bœjœ yi feen kolon, amasœtœ i tan nan keden pe adamadiine bœjœ yi feene kolon. ³¹ Nayi, e gaxuma nœn i yœe ra, e lu i ya kiraan xœn ma waxatin birin yi, e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii.”

³² “Xœjœn naxan mi findixi i ya Isirayila yamaan muxun na, na fama nœn be sa keli yamana makuyeni, i xili gbeen nun i sœnbœ gbeena fe ra. A na fa salideni banxini ito mabinni, ³³ i a yabi kore xœnna ma, i dœxœdeni. Xœjœn na naxan birin maxœdin i ma, i xa na so a yii, alogo dunuja siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yœe ra, alo Isirayila i ya yamana. E xa a kolon a banxi radaxaxin ni ito ra i tan xinli n naxan tixi!”

³⁴ “A nœ ligœ nœn Isirayila kaane yi siga e yaxune yengœdeni i ya yamarin bun. E yi i maxandi, e yœe rafindi i ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi i xa. ³⁵ Nayi, i tuli mati kore xœnna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne mali.”

³⁶ “A nœ liga nœn, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama. I ya xœlœn yitama e ra nœn, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani

e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso. ³⁷ Koni, e na tubi yamanani e konyiyani dœnaxan yi, e xœte i ma e suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata yulubin tongo, nxu bata haken liga, nxu bata fe naxin liga,’ ³⁸ e xœte i ma e bœjœn birin na, e niin birin yi e suxu muxune yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e mayandine rasiga i ma, e yœe rafindixi yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yœe rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli, ³⁹ nayi, e sanla nun mafanne yabi kore xœnna ma i dœxœdeni, i fa e mali, i yi i ya yamaan mafelu e yulubine ra.”

⁴⁰ “N ma Ala, i yœen nakeli, i yi i tuli mati i maxandi xuiin na yireni ito yi, nxu na i xandi waxatin naxan yi.”

Yaburin 132.8-10

⁴¹ “Marigina Alatala, keli,
i fa i dœxœdeni,
i tan nun i ya Layiri Kankirana,
i sœnben naxan yi.
Marigina Alatala,
i ya saraxaraline rabilin kisin na
alo domana,
i ya tinxin muxune xa sœwan sœtœ,
bayo i tan fan.
⁴² Marigina Alatala,
i nama i ya manga sugandixin nabepin,
i miri i ya walikeen Dawudaa tinxinyaan
ma.”

7

Saraxa baxine Alatala xa

¹ Sulemani yelin Ala maxandœ waxatin naxan yi, tœn yi keli kore xœnna ma, a godo, a yi saraxane gan, Alatalaa nœrœn yi Ala Batu Banxin nafe. ² Saraxaraline mi yi fa nœ soe Alatala Batu Banxin sœnœn, amasœtœ Alatalaa nœrœn bata yi a batu banxin nafe ken! ³ Isirayila kaane birin tœn to kele kore xœnna ma waxatin naxan yi, a yi Alatala Batu Banxin nafe, e yi e xinbi sin, e yi e yetagin lan bœxœn ma, e yi Alatala tantun, e naxa, “A fan, a hinanna luma nœn habadan!”

Mangane Singen 8.62-66

⁴ Mangan nun yamaan birin yi saraxane ba Alatala xa. ⁵ Ning wuli mœxœnen nun firin e nun uruse xunxuri wuli kœmœ wuli

məxəŋe, Manga Sulemani yi ne kəe raxaba Ala xa. Na kiini mangan nun yamaan birin yi Ala Batu Banxin nabi. ⁶ Saraxaraline yi e wanla ra, Lewi bənsənna muxune fan ma maxaseene yi e yii Manga Dawuda naxanye rafala Alatala tantun seene ra. E yi Alatala tantun Dawudaa bəti xuine ra, e naxa, “A hinanna luma nən habadan!” Saraxaraline yi xətane fema nən e yetagi, yamaan birin tixi.

⁷ Nayi, Sulemani yi yinna rasarijan Ala Batu Banxin yetagi, a yi saraxa gan daxine nun bəŋe xunbeli saraxane turene fi Alatala ma yinna kui. A na raba mənni nən, bayo a bata yi saraxa gande sula daxin naxan nafala, na yi xurun, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun turene birin mi yi xəŋe mənna fari.

⁸ Sulemani yi sanla raba xi solofera na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni. ⁹ Sanla xi solomasexede ləxəni, e yi malanna ti, bayo e bata yi saraxa ganden nasarijan nun xi solofera, e mən yi sanla fan yetəen naba xi solofera. ¹⁰ Kike solofereden xi məxəŋen nun saxande ləxəni, Sulemani yi muxune raxətə e konni. Alatala bata yi naxan ligi Dawuda nun Sulemani nun a yamanan Isirayila birin xa, e yi səwaxi na fe ra han!

*Ala mən yi mini Sulemani xa
Mangane Singen 9.1-9*

¹¹ Sulemani yi yelin Alatala Batu Banxin tiyə na kii nin e nun manga banxina. A naxan birin miri a xa a ligi Alatala Batu Banxini e nun a yetəna manga banxini, a yi nə ne birin ligə. ¹² Alatala yi mini Sulemani xa kəen na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata i ya maxandi xuiin nasuxu, n bata yireni ito sugandi n yetə xa n batu banxin nun saraxa ganden na. ¹³ A nəe ligə nən n kore xənna balan, tulen mi fa fe mume, hanma n tuguminne yamari e siseene raxəri bəxən ma, hanma n fitina furen nasiga n ma yamaan ma. ¹⁴ Na waxatini, xa n xinla yamaan naxan yi, n ma yamanan, xa ne e yetə magodo, xa e n maxandi, xa e n fen, e yi e xun xanbi so e fe naxine yi, nayi n nan n tuli matima nən e ra kore xənna ma, n yi e yulubine xafari, n yi yamanan nakəndəya.

¹⁵ Fəlo iki ma, n na n yəen tima e ra nən, n yi n tuli mati e maxandi xuiin na e na naxan naba yireni ito yi. ¹⁶ N bata banxini ito sugandi, n na a rasarijan, alogo n xinla xa lu a yi habadan. Nayi, n nan n yəen nun n xaxinla tima nən na ra habadan. ¹⁷ I tan, xa i sigan ti n yetagi alo i fafe Dawuda a ligi kii naxan yi, i feni itoe birin ligi n naxanye yamarima i ma, i n ma tənne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii, ¹⁸ nayi, n ni i ya mangayaan nasabatima nən, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n to a fala a xa, n naxa, ‘I bənsənna mi jənəŋe i ləxəni Isirayila xun na habadan.’ ¹⁹ Koni, xa i xun xanbi so n yi, xa i i mə n ma sariyane nun n ma yamarine ra, n naxanye soxi i yii, xa i siga ala gbətəye batuden, i xinbi sin e bun ma, ²⁰ nayi, n na Isirayila kaane bama nən n ma bəxəni n naxan soxi e yii, n yi n mə n batu banxin na, n naxan nasarijan n xinla binyaden na, na yi findi yagi feen nun magele feen na yamanane birin tagi. ²¹ Hali banxini ito to rayabu iki, n na n mə a ra waxatin naxan yi, dangu muxune birin kabəma a ma nən. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’ ²² E yabima nən fa fala, ‘Bayo e bata Alatala rabəjin, e benbane Ala, naxan e ramini Misiran yamanani, e yi ala gbətəne xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tərəni itoe birin nafa e ma.’ ”

8

*Sulemani a wali sifa wuyaxine
Mangane Singen 9.10-28*

¹ Nəe məxəŋe bun ma, Sulemani yi Alatala Batu Banxin nun a manga banxin ti. ² Xurami taan naxanye soxi a yii, Sulemani mən yi xətə ne tiin ma, a yi Isirayila kaane dəxə e yi. ³ Na xanbi ra, Sulemani yi siga Xamata-Soba taan xili ma, a na tongo. ⁴ Tadamori taan naxan yamanan tonbon yireni, a mən yi na ti e nun taan naxanye findi se ramaradene ra Xamata yamanani. ⁵ Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun Beti-Xoron taan naxan lanbanni, a yi ne fan ti taa rakantaxine ra, a yinne rabilin naxanye ma, a dəeŋe ti e ma naxanye balanma. ⁶ A mən yi Baalati taan ti e

nun taa gbeteye a yi balone ramarama dənaxanye yi, e nun yenge so wontorone nun soone yi taan naxanye yi. Sulemani wa naxanye birin ti feni Yerusalen taan nun Liban yamanani, e nun a yi dəxi yamanan naxanye birin xun na, a na birin liga. ⁷ Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusun naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi dəxi Isirayila yamanani. ⁸ E diin naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi naxanye raxəri, Sulemani yi ne findi konyi walikene ra, e na yi han to. ⁹ Koni Sulemani mi Isirayila kaane ti konyi wanle ra a xa, bayo e findixi sofane nun sofa kuntigine nun a wontorone nun a soone ragi muxune nan na. ¹⁰ Manga Sulemani mən yi Isirayila kaan muxu kəmə firin muxu tonge suulun sugandi naxanye yi a walikene xun na.

¹¹ Sulemani yi Misiran mangana dii temen tongo Dawudaa Taani, a siga a ra manga banxini a naxan tixi a xa, bayo a bata yi a fala, a naxa, “N ma naxanla mi luma Isirayila mangan Dawudaa banxini, amasətə Alatalaa Layiri Kankiraan soxi dənaxan yi, mən findixi yire sarijanxin nan na.”

¹² Nayi, Sulemani yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa ganden fari a naxan nafala Alatala Batu Banxin so dəen palaan yetagi. ¹³ A yi saraxane bama ləxə yo ləxə alo Musa a yamari kii naxan yi a xa a ligi waxatin birin, Matabu Ləxəne nun kike nənen sanle nun sali ləxə saxanne jəee yo jəee, Buru Tetaren Sanla* nun Xungsagine Sanla nun Bubu Kui Sanla.† ¹⁴ A yi saraxaraline dəxə kuru yəen ma alo a fafe Dawuda a ligi kii naxan yi, Lewi bənsənna xəməne yi findixi beti baane nan na Ala xa e nun e wali saraxaraliin xa alo a yi daxa kii naxan yi ləxə yo ləxə. Sulemani mən yi muxune ti Ala Batu Banxin dəne kantandeni, a ito birin liga nən bayo Alaa muxun Dawuda bata yi a yamari na kiini. ¹⁵ E mi mangana yamarine matandi mumə lan saraxaraline nun Lewine ma, hanma feen naxanye yi lanxi Alaa nafulu rama-

raden ma. ¹⁶ Sulemani wanle birin ke na kii nin, keli Alatala Batu Banxin ti fələ ləxən ma han a jan. Alatala Batu Banxin wanle rajan na kii nin.

¹⁷ Nayi, Sulemani yi siga Esiyon-Gebere kunki tiden nun Elati taani naxanye yi fəxə igen de, Edən yamanani. ¹⁸ Xurami yi kunkine rasiga Sulemani ma, fata Xurami a kunki ragine ra naxanye yi fəxə igen kolon ki fəni. Ne nun Sulemani a walikene yi siga Ofiri yamanani, e sa xəmaan kilo wuli fu nun firin kilo kəmə kilo məxənə tongo, e fa e ra Manga Sulemani xən.

9

Saba manga naxanla a xərəyana Mangane Singen 10.1-13

¹ Saba yamanan Manga naxanla yi Sulemani mankanna mə. Nayi, a yi fa Yerusalen yi Sulemani todəni a fekolonna bunbadeni. Muxu wuyaxi yi biraxi a fəxə ra e nun jəgəmən naxanye yi latikənənne nun xəmaan nun munanfan geməne maxalima. A yi siga Sulemani fəma, naxan birin yi a bənəni a yi ne fala a xa. ² Sulemani yi a maxədinne birin yabi, sese mi lu a mi naxan yəba a xa. ³ Saba manga naxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi, ⁴ e nun donseen naxanye yi a tabanla ra e nun a rabilinna muxune ti kiine nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne maraberibane nun a saraxa gan daxine, a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kənen han a yengin yi bolon. ⁵ A yi a fala mangan xa, a naxa, “Nəndin nan yi a ra n naxan məxi n ma yamanani lan i ya falane nun i ya fekolonna ma. ⁶ N mi yi laxi a ra benun n xa fa, n fa a to n yəen na. E mi yi a tagiin yetəen falaxi n xa. N naxan birin məxi, i ya fekolonna dangi na ra. ⁷ Sewana i ya muxune xa, sewana i ya walikene xa naxanye i yetəi waxatin birin, naxanye i ya fekolonna raməma. ⁸ Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i dəxə a manga gbədəni alo mangana Alatala xa, i ya Ala. Bayo Isirayila rafan i ya Ala ma, a waxi a mali feni habadan, nanara a i

* ^{8:13:} Buru Tetaren Sanla: Yahudiyan yi burun doma leben mi yi saxi naxan yi xii solofera sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui. † ^{8:13:} Bubu Kui Sanla fe sebəxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

findixi mangan na Isirayila xun na alogo i xa kiti kendən sa tinxinni.”⁹ Naxalan mangan yi xəmaan kilo wuli saxan so mangan yii e nun latikənənna gbegbe, e nun munanfan gəməne. Latikənən fəni munma yi to nun singen alo Saba manga naxanla naxan so Manga Sulemani yii.

¹⁰ Xurami a walikəne nun Sulemani a walikəne yi xəmaan maxalima keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudin sifa gbegbe ra e nun munanfan gəməne sa keli Ofiri yi. ¹¹ Manga Sulemani santali wudine findi te seene nan na Alatala Batu Banxini, e nun te seene mangana banxini, e nun maxaseene, alo kondenne nun bələnne maxa se maxane xa. Ne jəxən munma yi to nun Yuda yi.

¹² Naxan birin yi rafan Saba manga naxanla ma a ne maxədin, Manga Sulemani yi ne so a yii. Manga Sulemani yetəen seen naxanye so Saba manga naxanla yii, ne yi gbo dangu a fa naxanye ra. Na xanbi ra, manga naxanla nun a walikəne yi xətə a yamanani.

Sulemani a nafunle Mangane Singena 10.14-29

¹³ Xəmaan naxan yi fama Sulemani ma jəe kedenna bun ma, na gboon yi sigə han kilo wuli məxəjə. ¹⁴ Yulaya seene mudun fan yi saxi ne fari e nun seen naxanye yi sa kelima yire gətəne yi. Arabi mangane nun yamana kanne fan yi fama xəmaan nun gbeti fixən na Sulemani xən.

¹⁵ Manga Sulemani yi yə masansan wure lefaan xəma daxin xungbeen kəmə firin nafala, xəmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na. ¹⁶ A mən yi yə masansan seen xəma daxin xurin kəmə saxan nafala, xəmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili “Liban fətənna,” a yi sa e sa mənni.

¹⁷ Mangan yi sama jinna rafala manga gbedə gbeen na a xəma igen sa a ma. ¹⁸ Tede sennin nan yi manga gbedən ma e nun san tiden xəma daxin keden, a yiine yi a fəxə firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fəma. ¹⁹ Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin yi kəmənna ma. Na jəxənna mi yi

yamana yo yi. ²⁰ Xəmaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xəmaan nan yi Liban fətən banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalama wure gbeti fixən na, bayo Manga Sulemani waxatini wure gbeti fixən mi yi yatexi munanfan se ra. ²¹ Kunki gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasigama baan xun ma Xurami a walikəne yi naxanye ragima. Nee saxan yo jəe saxan kunkine yi xətəma nən Isirayila yi, e rafexi xəmaan nun gbeti fixən nun sama jinna nun kudune nun gboxune ra.

²² Manga Sulemani yi dangu bəxən mangane birin na fata a nafulu kanyaan nun a xaxilimayaan na. ²³ Dunuja mangane birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala xaxilimayaan naxan saxi a bəjəni e xa na mə. ²⁴ Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xəma daxine nun dugine nun yəngə so seene nun latikənənne nun soone nun gbaxalone,* a yi na kii nin jəe yo jəe. ²⁵ Soo kula wuli naanin nan yi Sulemani yii soone nun yəngə so wontorone xa, e nun soo wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fəma Yerusalən taani, a yi a dənxəne rasiga taane yi naxanye yi yitənxi e xili yi. ²⁶ Fələ Efirati baan ma, siga Filisitine yamanan ma han sa dəxə Misiran danna ra, a tan nan yi menne mangane birin xun na. ²⁷ Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalən yi alo gəməne, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xədə binla naxan yamanan lanbanni. ²⁸ Sulemani a soone yi kelima Misiran nun yamana gətəye nin.

Sulemani yi faxa Mangane Singen 11.41-43

²⁹ Manga Sulemani kewanle birin, keli a fələn ma han a rajanna, ne birin səbəxi Nabi Natan kewali kədin kui e nun Silo kaana Axiya nabiya fala kədin kui, e nun Yido fetona a fetone yi lan Nebati a dii Yerobowan ma fe ma. ³⁰ Sulemani jəe tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na Yerusalən yi. ³¹ A to faxa, e yi a maluxun a benbane fəma a fafe Dawudaa Taani, a dii xəmən Robowan yi ti a jəxən mangayani.

* **9:24:** Gbaxaloni itoe sətəma soon nun sofanla na diin sətə waxatin naxan yi.

10

*Isirayila kaane yi murute
Mangane Singen 12.1-15*

¹ Robowan yi siga Siken taani, amasətə Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a findideni mangan na. ² Nebati a dii xəmən Yerobowan mən yi Misiran yamanan nin, a to a gi Manga Sulemani bun ma, a sa dəxə dənaxan yi. A na xibarune mə waxatin naxan yi, a mən yi xətə sa keli Misiran yi. ³ E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan fəma, e yi a fala a xa, e naxa, ⁴ “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan nde ba na goronna ra nxu tungunna ma naxan binya alo xun xidi wudina ningen ma, nxu tinxi nxu wali i xa.” ⁵ Robowan yi e yabi, a naxa, “E siga, xi saxan na dangu ε fa n fəma.” Yamaan yi siga. ⁶ Manga Robowan yi fonne maxədin naxanye yi a fafe Sulemani fəma a siimayani, a yi e maxədin, a naxa, “E maxadin mundun tiyε yamani ito yabin na?” ⁷ Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i fan e ra, xa i e yisuxu, xa i e yabi fala fajine ra, e findima nən i ya walikene ra habadan.” ⁸ Koni Robowan mi fonne maxadi xuiñ suxu. A yi foningene maxədin naxanye yi a rabilinxı, a lanfane. ⁹ A yi e maxədin, a naxa, “Muxuni ito bata n maxədin a nxa ndedi ba goronna ra e xun ma n fafe e naxankataxi naxan na. E n maxadima yabin mundun na nxa a so e yili?” ¹⁰ A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxune e mawuga nən a i fafe bata e susu alo konyine, e i maxədinxı nən a i xa ndedi ba goronna ra e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa,

‘N yii kirin gbo n fafe tagin xa.

¹¹ N fafe bata ε konyiyaan naxədəxə ayi, koni, n tan a raxədəxəma ayi ε ma nən dangu na ra.

N fafe ε tərə bosaan nan na,
kon i tan ε tərəma tanle nan na.’ ”

¹² Yerobowan nun yamaan birin yi fa Manga Robowan fəma xi saxande ləxəni alo mangana a fala kii naxan yi, a naxa, “Xi saxan na dangu, ε fa n fəma.” ¹³ Mangan yi ne yabi a xədəxən na. Fonne maxadi xuiñ naxan ti a xa, a yi na lu na. ¹⁴ A yi e yabi

fata foningene maxadi xuiñ na, a yi a fala e xa, a naxa,
“N fafe bata ε konyiyaan naxədəxə ayi, koni, n tan a raxədəxəma ayi ε ma nən dangu na ra.

N fafe ε tərə bosaan nan na,
kon i, n tan ε tərəma tanle nan na.”

¹⁵ Na kiini, mangan mi tin yamana maxandin ma. Marigina Alatala yi feene ligi na kiini alogo a xa a tuli sa xuiñ nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xəməna, fata Nabi Axiya, Silo kaan na.

*Isirayila yamanani taxun fena
Mangane Singen 12.16-19*

¹⁶ Isirayila kaane to a kolon a mangan mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa, “Sese mi fa en nun Dawuda tagi, nxu nun Yese a dii xəməni ito mi fa malanxi sese ma!

Isirayila muxune, ε xətə ε konne yi!
I tan, Dawuda bənsənna, iki i ya mangayaan naba i ya yamanani!”

Isirayila kaane birin yi keli mənni, e siga e konne yi.

¹⁷ Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na. ¹⁸ Nayi, Manga Robowan yi Hadoran nasiga naxan yi findixi karahan walikene kuntigin na. Koni Isirayila kaane yi a magolən, e yi a faxa. Manga Robowan yi a mafura soε yəngε so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalən yi. ¹⁹ Isirayila kaane murute Dawuda bənsənna xili ma na kii nin han to.

11

*Robowan, Yuda Mangana
Mangane Singen 12.21-24*

¹ Robowan to so Yerusalən yi, a yi Yuda bənsənna muxune malan e nun Bunyamin bənsənna muxune, sofa wuli kəmə wuli tonge solomasəxə, alogo e xa Isirayila bənsənne yəngε, e yamanan lu Robowan ma nəən bun ma. ² Koni Alatalaa falan yi fa sayiban Semaya ma, a naxa, ³ “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xəməna, Yuda mangana, e nun Isirayila kaane birin Yuda nun Bunyamin yi, i yi a fala e xa, i naxa, ⁴ ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: E nama fa Isirayila kaane yəngε, naxanye findixi

ε ngaxakedenne ra. Ε tan birin xa xεtε ε konne yi, amasətə feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi Alatalaa falane suxu, e yi xεtε Yerobowan yεngεn fɔxɔ ra.

⁵ Robowan yi dɔxɔ Yerusalen yi. A yi taa makantinxina ndee ti Yuda yi. ⁶ A yi Beteləmi nun Etami nun Tekowa taane ti, ⁷ e nun Beti-Suru nun Soko nun Adulan, ⁸ e nun Gati nun Maresa nun Sifi, ⁹ e nun Adorayin nun Lakisi nun Aseka, ¹⁰ e nun Sora nun Ayalən nun Xebiron taane Yuda nun Bunyamin yamanane yi. Ne nan findi taa rakantanxine ra. ¹¹ Robowan yi na taane rabilin yinne ra e nun donse ramaradene, e nun turen nun manpana. ¹² Ye masansan wure lefane nun tanbane yi na taane birin yi, a yi ne findi taa sənbəmane ra. A tan nan gbee yi Yuda nun Bunyamin ra.

¹³ Saraxaraline nun Lewi bənsənna muxun naxanye yi Isirayila yamanani, ne fan yi fa kafu Robowan ma. ¹⁴ Lewine yi e konna nun e seene rabejın, e siga Yuda nun Yerusalen yi, bayo Yerobowan nun a diine bata yi tondi e xa wali Alatala xa. ¹⁵ Yerobowan yi kide kiine sugandi alogo e xa saraxane ba taan kidene yi kɔtə sawurane nun jinge dii sawurane xa, a naxanye rafala. ¹⁶ Bənsənna naxanye birin yi Isirayila yamanani, naxanye yi Alatala fenma, Isirayilaa Ala, ne yi bira Lewine fɔxɔ ra siga Yerusalen yi alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa, e benbane Ala. ¹⁷ Na yi a ligi Yuda yamanan yi sənbə sɔtɔ, e yi Sulemani a dii xəmən Robowan mali jnεe saxan, bayo e lu nən tinxinni Dawuda nun Sulemani a kiraan xən jnεe saxan.

Robowan ma denbayana fe

¹⁸ Robowan yi Mahalati futu. Mahalati fafe nan yi Dawudaa dii xəmən Yerimoti ra, a nga yi xili Abixali, Eliyabi a dii temena, Yese a mamandenna. ¹⁹ Mahalati yi dii xəməne bari a xa, Yewusi nun Semaraya nun Sahan. ²⁰ Ba na ra, a mən yi Abisalomi a dii temen Maka futu. A yi Abiya nun Atayi nun Sisa nun Selomiti sɔtɔ a xa. ²¹ Abisalomi a dii temen Maka yi rafan Robowan ma dangu a naxalan bonne nun

a konyi naxanle birin na.* Naxalan futuxin fu nun solomasəxε nan yi a yii e nun konyi naxalan tonge sennin naxanye findi a naxanle ra, a yi dii xəmən məxəjən nun solomasəxε sɔtɔ e nun dii teme tonge sennin. ²² Robowan yi tide singen so Makaa dii xəməna Abiya yii, a yi a findi kuntigin na a diine birin xun na, bayo a yi waxyi a findi feni mangan nan na. ²³ Robowan yi xaxinla sɔtɔ, a yi a dii xəməne raxuya ayi Yuda nun Bunyamin yamanan xun xən taa rakantanxine birin yi. A yi donse gbegbe so e yii, a yii naxalan wuyaxi futu e xa.

12

Misiran mangan Sisaki yi Yerusalen yεngε Mangane Singen 14.25-28

¹ Robowan to yelin finde mangan na, a sənbən sɔtɔ, e nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa sariyan nabejın.

² Bayo e mi yi tinxinxi Alatala yεε ra yi, Misiran mangan Sisaki yi keli Yerusalen xili ma, Robowan ma mangayaan jnεe suulundeni. ³ Yεngε so wontoron wuli keden kəmə firin e nun soo ragiin muxu wuli tonge sennin nan yi a yii, e nun sofa wuyaxi, Libiya kaane nun Sudan kaane nun Suki kaane nun Kusi kaan naxanye bira a fɔxɔ ra keli Misiran yamanani. ⁴ A yi Yuda taa rakantanxine suxu siga han Yerusalen. ⁵ Nayi, Nabi Semaya yi fa Robowan nun Yuda kuntigine fəma Yerusalen yi, e yi malanxi dənaxan yi Sisaki yεngədeni. A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo ε bata ε mε n na, n fan bata n mε ε ra, n yi ε so Sisaki yii.’” ⁶ Isirayila kuntigine nun mangan yi e ti e yulubine ra, e yi a fala, e naxa, “Yoona Alatala xa.” ⁷ Alatala to a to a e bata e yεtε magodo, Alatala yi falan ti Semaya xa, a naxa, “Bayo e bata e yεtε magodo, n mi fa e halagima sənən, n na e ratanga fəren fima e ma nən benun waxati, n ma xələn mi fa Yerusalen lima sənən fata Sisaki ra. ⁸ Koni e luma nən Sisaki a nən bun, alogo e xa a kolon fa fala, wanla n tan xa e nun wanla dunuja mangane xa, ne keden mi a ra.”

* **11:21:** Konyi naxanle sariyan səbəxi Xərəyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a naxanla ra.

⁹ Misiran mangan Sisaki yi siga Yerusalen xili ma. A yi Alatala Batu Banxini nafunle birin tongo, e nun manga banxin daxine. A ye masansan wure lefa xema daxine tongo Sulemani naxanye rafala. ¹⁰ Nayi, e noxo yibirana, Manga Robowan yi ye masansan wure lefaan sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin deene kantanma, a yi e taxu ne kuntigine ra. ¹¹ Waxatin birin mangan nema yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi ye masansan wure lefane xalima nen mangan fema. Na xanbi ra, e men yi xete e ra e kantan ti banxini.

¹² Bayo Robowan bata yi a yete magodo, Alatala mi fa lu xeloxi a ma, alogo a nama a halagi. Fe fajina nde men yi Yuda yi nun.

Mangane Singen 14.21-24

¹³ Robowan yi a mangayaan liga Yerusalen yi senbemayani. Robowan findi mangan na a nee tonge naanin e nun kedenden nan ma, a yi nee fu nun solofera ti mangayani Yerusalen yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bonsonne birin xa, alogo a xinla xa lu a yi. A nga yi xili nen Nama, Amonin nan yi a ra. ¹⁴ Robowan fe jaxin nan liga, bayo a mi a ragidi a bojeni, a xa Alatala fen.

Mangane Singen 14.29-31

¹⁵ Robowan ma kewanle, keli a folon ma han a rajanna, ne sebexi Nabi Semayaa kedine kui e nun fetoon Yido a kedine kui, Yengen yi Robowan nun Yerobowan tagi yeye. ¹⁶ Robowan yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xemena Abiya yi ti a noxoni mangayani.

13

Abiya, Yuda Mangana Mangane Singen 15.1-2

¹ Yerobowan ma mangayaan nee fu nun solomaseden na, Abiya yi findi mangan na Yuda xun na. ² A yi a mangayaan liga Yerusalen yi nee saxan. A nga yi xili nen Mikahu, Yuriyeli a dii temena nde, naxan yi kelixi Gibeya taani.

Yengen so nen Abiya nun Yerobowan tagi. ³ Yenge so senbemane nan yi Abiya yii, sofa wuli kemel naanin nan yi a yii.

Yerobowan tan yi kata, a yi sofa kendend muxu wuli kemel solomasex sot.

⁴ Abiya yi te Semarayin geyaan fari Efirami geya yireni. Abiya yi keli, a gbelegbele, a naxa, “E tuli mati n na, Yerobowan nun Isirayila kaane birin! ⁵ E mi a kolon ba fa fala a Alatala, Isirayilaa Ala bata Isirayila mangayaan so Dawuda nun a diine yii layirin xon naxan mi kale mum? ⁶ Koni Nebati a dii xemem Yerobowan, Dawudaa dii xemem Sulemani a kuntigina nde bata yi murute a kanna xili ma. ⁷ Fuyantenna ndee bata yi e malan a fema. E yi murute Robowan xili ma. Sulemani a dii xemem Robowan yi dii noreyani waxatin naxan yi, a munma yi xaxili sot singen, a senben mi yi na a xa e yenge. ⁸ Iki, e waxi Alatalaa yamanan yenge feni, denaxan Dawudaa diine yii. Sofa gali gbeen nan e ra, jinge dii sawura xema daxine e yii, Yerobowan naxanye rafalaxi e xa, e findi e alane ra. ⁹ Koni, e bata Alatalaa saraxaraline kedi, Harunaa dii xemene nun Lewi bonsonna muxune, e yi saraxaraline fen e yete xa alo yamanan bonne. Naxan yo na fajinge diin nun konton solofera ra alogo a xa findi kide kiin na, na noe finde kide kiin na e wule alane xa. ¹⁰ Koni Alatala nan nxu tan ma Ala ra, nxu nun mi nxu mexi a ra. Harunaa dii xemene nan Alatalaa saraxaraline ra, Lewine fan walima e fema. ¹¹ Xetonna nun jinbanna, loxa yo loxa, nxu saraxa gan daxine bama Alatala xa, nxu yi wusulanna gan a xa, nxu yi burun sa Alaa tabanla ra, nxu lenpu xema daxine radeg jinbari yo jinbari. Nxu Alatalaa yamarine suxi, nxo Ala. Koni, e tan bata e me a ra. ¹² Ala, nxo Ala nun a saraxaraline nxu xon, e doxi nxu xun na. Ala saraxaraline yeteen xotane fema nen alogo yamaan xa keli, siga yengeni e xili ma. Isirayila kaane, e nama Alatala yenge, e benbane Ala, amasot e mi a noe mum?”

¹³ Abiya men yi fala tiini, Yerobowan yi a sofa ganla nde rasiga Yuda sofa ganle xanbi ra alogo ndee xa lu e yee ra, ndee yi lu e xanbi ra. ¹⁴ Yuda sofane yi xete e xanbi ra. Koni, e yi a to a yengen yi e yee ra, a yi e xanbi ra, e yi Alatala maxandi, saraxaraline yi yenge so xotaan fe. ¹⁵ Yuda sofane yi gbelegbele. Na to liga, Ala yi Yerobowan nun Isirayila kaane birin kedi

Abiya nun Yuda kaane yee ra. ¹⁶ Isirayila sofane yi e gi Yuda sofane bun ma. Ala yi a liga Yuda sofane yi Isirayila sofane no. ¹⁷ Abiya nun a muxune yi Isirayila kaane kasari, e yi muxu wuli kemē suulun faxa Isirayila sofane ye. ¹⁸ Yuda sofane yi Isirayila sofane no na waxatini, amasotō e yi laxi Alatala nan na, e benbane Ala.

¹⁹ Abiya yi lu Yerobowan sagatanje, a yi a taana ndee tongo a yii, Beteli nun a rabilinna taane, Yesana nun a rabilinna taane nun Eferon nun a rabilinna taane. ²⁰ Fanga mi fa lu Yerobowan na Abiya waxatini. Donxen na, Alatala mon yi a yengε, a yi a faxa. ²¹ Koni Abiya tan senben sotō nēn. A yi jaxalan fu nun naanin futu. A yi dii xemē moxjen nun firin sotō e nun dii temē fu nun sennin.

Mangane Singen 15.7-8

²² Abiya kewali donxene, a naxanye birin liga e nun a falane, ne birin sebexi Nabi Yido a kedine kui. ²³ Abiya yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xemēna Asa yi ti a joxoni mangayani. Yamanan yi lu bojne xunbenli a waxatini jee fu.

14

Asa, Yuda Mangana

Mangane Singen 15.11-12

¹ Naxan yi fan, a tinxin Alatala yee ra yi, a Ala, Asa yi na liga. ² A yi ala gbetene saraxa gandene kala e nun taan kidene, a ne kala, a kide gemene yibø, a yi Asera kide gbindonne rabira. ³ A yi yamarin fi Yuda kaane xa a e xa lu Alatala foxøra, e benbane Ala, e yi a sariyane nun a yamarine suxu. ⁴ A yi taan kidene nun wusulan gandene ba Yuda taane birin yi, yamanan yi lu bojne xunbenli a waxatini.

⁵ A yi taa rakantaxine ti Yuda yi, yamanan yi lu bojne xunbenli, muxu yo mi a yengε na waxatini, amasotō Alatala bojne xunbenla fi nēn a ma. ⁶ A yi a fala Yuda kaane xa, a naxa, “En taani itoe ti, en yi e rabilin yinne ra, de balan daxine naxanye ma. Yamanan mon en gbeeyani iki, amasotō en bata Alatala fen, en ma Ala, a yi bojne xunbenla fi en ma yiren birin yi.” Nayi, e yi taane ti, e sabati.

⁷ Sofa wuli kemē saxan nan yi Asa yee Yuda yi. Ye masansan wure lefaan nun

tanban yi e birin yii. Sofa wuli kemē firin wuli tonge solomasexε nan keli Bunyamin bənsənni, ye masansan wure lefa xurudine nun xalimakunle yi e yii, sofa kendēn nan yi e birin na.

⁸ Kusi kaan Sera nun a ganla muxu miliyon keden yi keli e xili ma, e nun yengε so wontoro kemē saxan, e yi siga han Maresa taani. ⁹ Asa yi mini a ralandeni, e nun a ganla yi ti yengε so kii ma Sefata lanbanni Maresa dəxən. ¹⁰ Asa yi Alatala maxandi, a Ala, a naxa, “Alatala, i noe senbetaren maliye nēn alo senbe kanna. Fa nxu mali, Alatala, nxo Ala. Amasotō nxu yengi i tan nan ma, anu nxu faxi i xinla nin gali gbeeni ito xili ma. Alatala, i tan nan nxo Ala ra. I nama tin muxu yo xa nxu no.”

¹¹ Alatala yi Kusi kaane no Asa nun Yuda kaane xa, Kusi kaane yi e gi. ¹² Asa nun a ganla yi e kedi han Gerari taani, Kusi kaa wuyaxi yi faxa, fayida muxe mi lu, amasotō e halagi nēn Alatala nun a ganla yetagi. Asa nun a yamaan yi se wuyaxi tongo. ¹³ E yi Gerari rabilinna taane birin halagi, bayo e muxune birin bata yi gaxu Alatala yee ra, e yi se wuyaxi tongo. ¹⁴ E yi xuruse kulane fan kala, e yi xuruse xunxuri wuyaxi tongo e nun jəgəmene. Na xanbi ra, e yi xete Yerusalən yi.

15

Asa

¹ Alaa Nii Sarjanxin yi godo Odədi a dii xemēna Asari ma. ² A yi siga Asa fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Asa nun ε tan Yuda kaane nun Bunyamin bənsənnna muxune, ε tuli mati n na. Alatala ε xən xa ε lu a foxøra. Xa ε a fen, ε a toma nēn, koni xa ε xun xanbi so a yi, a mema nēn ε ra.

³ Xabu waxati xunkuye, Isirayila kaane lu nēn, e mi bira Ala yətəen foxøra, saraxarali mi yi na naxan yi e xaranje, sariya fan mi yi na. ⁴ Koni, e xete nēn Alatala ma, Isirayilaa Ala, e tərə waxatini, e yi a fen, a yi a yətə yita e ra. ⁵ Na waxatini, muxune mi yi sigama sigatini bojne xunbenli, bayo kəntəfinle yi yamanan birin yi. ⁶ Siyane yi kelima siyane xili ma, taane yi keli taane xili ma, amasotō Ala bata yi jaxankatan sifan birin nagodo e ma. ⁷ Koni iki, ε tan xa

ε sōbe so, ε nama xadan, amasōtō ε kontōnna sōtōma nēn.”

⁸ Manga Asa to na nabiya falane mε, Nabi Asari naxan ti, Odēdi a dii xemena, Asa yi a sōbe so, a yi suxurene ba Yuda yamanan nun Bunyamin yamanan birin yi, e nun a taan naxanye tongo Efirami geya yireni. A yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan yi Alatala Batu Banxin so dēen palaan yētagi. ⁹ A yi Yuda kaane nun Bunyamin bōnsōnna muxune birin malan e nun muxun naxanye sa kelixi Efirami bōnsōnna nun Manase bōnsōnna nun Simeyōn bōnsōnna yε, e fa dōxō Yuda yamanani, bayo Isirayila kaan wuyaxi bira nēn Asa fōxō ra, e to a to a Alatala, a Ala yi a xōn. ¹⁰ Asaa mangayaan jēe fu nun suulunden kike saxandeni, e birin yi e malan Yerusalēn yi. ¹¹ Na lōxōni, e fa xuruseen naxanye ra keli yēngēni, e yi ne birin ba saraxan na Alatala xa, jinge kēmē solofer e nun yēxēe wuli solofer. ¹² E yi layirin xidi a e xa Alatala fen, e benbane Ala, e bōjen nun e niin birin na. ¹³ Xa naxan yo mi Alatala fen, Isirayilaa Ala, muxudin nun muxu gbeena, xemēn nun naxanla, na kanna yi lan nēn a faxa. ¹⁴ E yi e kōlō Alatala xa e xuini texin na, e nun butu xuiin nun xōta xuini. ¹⁵ Yuda kaane birin yi sēwa na kōlōna fe ra, bayo e layirin xidi e bōjen birin nan na, e yi Alatala fen sēwani, a yi a yēte yita e ra. Alatala yi bōjē xunbenla fi e ma yamanan birin yi.

Mangane Singen 15.13-15

¹⁶ Manga Asa yi a mame Makaa jnaxalan mangaya tiden ba a yii, amasōtō a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi na gbindonna rabira, a yi a gan Kedirōn lanbanni. ¹⁷ Koni, Asa mi taan kidene kala Isirayila yi, hali a to yi Ala fōxō ra a bōjen ma feu, a siimayaan birin yi. ¹⁸ A fafe bata yi seen naxanye dēntēgē Ala xa e nun a tan yētēen bata yi naxanye dēntēgē Ala xa, a yi ne birin maxali Ala Batu Banxini, gbeti fixēn nun xemaa nun se sifa wuyaxi.

¹⁹ Yēngē mi so Yuda yi han Asaa mangayaan jēe tonge saxan e nun suulundena.

16

Asa yi yēngē nakeli Basa xili ma Mangane Singen 15.16-22

¹ Asaa mangayaan jēe tonge saxan e nun sennindeni, Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan sēnbē so alogo a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.

² Gbeti fixēn nun xemaa naxan yi Alatalaa nafulu ramaraden nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne tongo, a yi e rasiga Damasi taani alogo e xa so Arami manga Ben-Hadada yii. ³ A mōn yi xēraan nasiga a faladeni, a naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata xemaa nun gbeti fixēn nasiga i ma. Nayi, sa layirin kala ε nun Isirayila mangan Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.” ⁴ Ben-Hadada yi tin Manga Asa xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a yi Iyon taan nō e nun Dan nun Abel-Mayin, e nun Nafatali taane birin seene yi ramarama dēnaxanye yi. ⁵ Basa to na mε, a yi ba Rama taan tiyε. ⁶ Nayi, Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, e yi gēmēne nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sēnbē so feen na, Asa yi ne rawali Geba nun Misipa taane tideni.

Asa yi Xanani sa kasoon na

⁷ Na waxatini, Xanani yi siga Asa fēma, Yuda mangana. Fetoon nan yi Xanani ra. A yi a fala Asa xa, a naxa, “Bayo, i bata i yigi sa Arami mangani, i mi i yigi saxi Alatala yi, i ya Ala, i bata fula Arami mangana ganla ra. ⁸ Kusi kaane nun Libiya kaane gali gbeen to malan waxati danguxine yi, e nun wontorone nun soo ragi wuyaxine, Alatala ne so nēn i yii, bayo i yigi sa nēn a yi. ⁹ Alatala dunuja yiren birin yitoma, a xa na muxune fen naxanye bōjen mumēen luxi a xa, alogo a xa e sēnbē so. I bata xaxilitareyaan ligi feni ito yi, bayo fōlō to ma, i soma nēn yēngēne yi.”

¹⁰ Asa yi xōlō fetoon ma han, a yi a sa kasoon na, amasōtō a yi xōlxī a ma lan na feen ma. Na waxatin yēteni, Asa yi a yamaan muxuna ndee jnaxankata fōlō.

Asaa mangayaan danna

Mangane Singen 15.23-24

¹¹ Asa kēwanle, keli a fōlōn ma han a rajanna, ne sēbēxi Yuda nun Isirayila mangane kēdine kui. ¹² Manga Asaa

mangayaan jee tongue saxan e nun solo-manaaninden na, fure naxin yi Asa sannex suxu, koni hali a to yi furaxi, a mi Alatala fen, a lu seribane nan tun fenje. ¹³ Asa yi faxa a mangayaan jee tongue naanin e nun kedenna ma. ¹⁴ E yi a maluxun a gaburu gexin na, a naxan ge Dawudaa Taani. E yi a sa sadena nde ma naxan yi maxidixi se fajine ra, e ture xiri naxumen so a ma alo a yi lan kii naxan yi, e yi wusulan gbegbe gan a binya feen na.

17

Yosafati, Yuda Mangana

¹ Asaa dii xemena Yosafati yi dexo a joxoni mangayani. A yi senben soto Isirayila xili ma. ² A yi sofane rasiga Yuda taa rakan-tanxine birin yi, a yi yamanana kanne dexo a yamanani, e nun a fafe Asa taan naxanye birin tongo Eframi kaane yiii. ³ Alatala yi lu Yosafati xon, bayo a lu nen a benba Dawudaa kiraan xon. A mi Baali suturen batu, ⁴ a a fafe a Ala batu nen, a yi a yamarine sannex. Isirayila kaane yi naxan ligama, a tan mi tin na ma. ⁵ Alatala yi a mangayaan senbe so, Yuda kaane birin yi fama nen finmaseene ra Yosafati xon. A yi nafunla nun binye gbeen soto. ⁶ A yi lu Alatala batu dexunni, na nan a liga, a yi taan kidene kala, a yi Asera kide gbindonne birin naxori Yuda yi.

⁷ A mangayaan jee saxanden ma, a yi a kuntigini itoe rasiga Yuda taane yi e muxune xarandeni: Ben-Xayili nun Abadi nun Sakari nun Nataneli e nun Mikahu. ⁸ A yi Lewi bonsonna muxuna ndee fan nasiga e foxra: Semaya nun Netaniya nun Sebadiya nun Asaheli nun Semiramoti nun Yehonatan nun Adoniya nun Tobiya e nun Tobadoniya. Saraxarali firin fan yi e foxra: Elisama nun Yehorami. ⁹ E yi sa Yuda kaane xaran sariyane ma naxanye sebexi Alatalaa sariya kedin kui. E yi Yuda birin yisiga yamaan xarandeni.

Yosafati senben naxan soto

¹⁰ Alatala yeeragaxun yi Yuda yamanan nabilinna taane birin sannex, e mi susu Yosafati yengen. ¹¹ Filisitine yi fa gbeti fixen nun se wuyaxi ra Yosafati xon, Arabune yi fa konton wuli kemel soloferem kemel soloferem.

ra e nun koto wuli kemel soloferem kemel soloferem. ¹² Yosafati a mangayaan yi lu sabate kat. A yi taa makantaxine nun se ramaradene ti Yuda yamanani. ¹³ Se gbegbe yi ramaraxi a xon Yuda taane yi, e nun sofa kendene Yerusalem yi. ¹⁴ E yatene ni i ra bonsom yeen ma:

Yuda bonsomni, Adena, gali kuntigin yi sofa wuli kemel saxan nan xun na.

¹⁵ Gali kuntigin Yehoxanan nan fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kemel firin wuli tongue solomasexe nan xun na.

¹⁶ Sikiri a dii xemena Amasiya fan yi tugunxi na ra, naxan a yete denteg Alatala xa, a yi sofa wuli kemel firin nan xun na.

¹⁷ Bunyamin bonsomni, Eliyada, sofa kendene yi sofa wuli kemel firin nan xun na naxanye yi xalimakunla wolima.

¹⁸ Gali kuntigin Yehosabadi fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kemel wuli tongue solomasexe nan xun na.

¹⁹ Sofaan naxanye yi walima mangan xa ne nan itoe ra, mangan naxanye rasiga Yuda taa rakantaxine yi.

18

Yosafati nun Axabi Mangane Singen 22.1-4

¹ Yuda mangan Yosafati yi binyen nun nafunla soto, e nun Manga Axabi yi findi bitanmane ra. ² Nee dando to dangu, a yi siga Axabi fema Samari taani, Axabi yi yexee wuyaxi nun jinge wuyaxi ko raxaba Yosafati nun a foxrabirane donseen na. Na xanbi ra, a yi a fala Yosafati xa, a e birin xa siga Ramoti kaane yengedeni Galadi yamanani. ³ Axabi, Isirayila mangan yi a fala Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, “I sigen foxra Ramoti taani Galadi yamanani yengen sodeni ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “I tan nun n tan birin keden, n ma yamaan nun i ya yamaan, nxu birama nen i foxra siga yengeni.”

Waliyine yi no sotona fe fala Mangane Singen 22.5-12

⁴ Koni, Yosafati men yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala maxdin singen.” ⁵ Nayi, Isirayila mangan yi waliyine malan, kemel naanin joxon, a yi a fala e xa, a naxa, “En lan en sa yengen so Ramoti

taani Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?" E yi a yabi, e naxa, "Ala a soma nən mangan yii." ⁶ Koni, Yosafati yi a maxədin, a naxa, "Alatalaa nabi yo mi fa be yi, en nəe Alatala maxədinjəe naxan xən?" ⁷ Axabi, Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, "Keden mən na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasətə a fe jaxin nan tun falama n xa, a fəjin mi na mumə! A xili Mikahu, Yimilaa dii xəməna." Yosafati yi a fala a xa, a naxa, "Mangan nama falan ti na kiini." ⁸ Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, "Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xəməna."

⁹ Isirayila mangan nun Yuda mangan Yosafati birin yi dəxi lonna ma Samari taan so dəen na, e mangaya gbedəne yi, e maxim-dixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yetagi. ¹⁰ Sedeki, Kenan ma dii xəmən bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I Arami kaane bənbəma fenni itoe nan na han i yi e raxəri.' " ¹¹ Waliyine birin yi feene fala, e naxa, "Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nəən sətəma nən, Alatala a soma nən mangan yii."

*Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala
Mangane Singen 22.13-28*

¹² Xəraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, "Waliyine birin bata lan a ma, e fe fəjine fala mangan xa, i yitən i siga alo e tan. I fan yi sa fe fəjin fala!" ¹³ Koni Mikahu yi a yabi, a naxa, "N bata n kələhabadan Alatala yi, n ma Ala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa."

¹⁴ Mikahu to fa mangan fəma, mangan yi a maxədin, a naxa, "En lan en sa Ramoti taan yəngə Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?" Mikahu yi a yabi, a naxa, "Siga, i nəən sətəma nən. Men kaane soma nən i yii." ¹⁵ Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, "N na i rakələ Alatala yi sanja ma yoli fa fala i xa jəndin nan gbansanna fala n xa?" ¹⁶ Mikahu yi a yabi, a naxa, "N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na. Alatala mən yi fa a fala, a naxa, 'Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xətə a konni bəjəe sani!' " ¹⁷ Isirayila

mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, "N mi yi a fala i xa? A mi fe fəjin falama n xun ma mumə! A fe jaxin nan tun falama."

¹⁸ Nayi, Mikahu mən yi a fala, a naxa, "I tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dəxi a mangaya gbedəni, maleka ganla tixi a yiifanna nun a kəmənna ma.

¹⁹ Alatala naxa, 'Nde Isirayila mangan mayendenma, Axabi, alogo a xa siga Ramoti taan yəngədeni Galadi yamanani, a faxa?' Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi gbedə fala. ²⁰ Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yetagi, a yi a fala a xa, a naxa, 'N tan nəe a mayendenjə nən.' Alatala yi a fala a xa, a naxa, 'Kiin mundun yi?' ²¹ A yi a yabi, a naxa, 'N minima nən, n wulen naso a waliyine birin də.' Ala yi a fala a xa, a naxa, 'I a mayendenma nən, i yi a nə. Siga, i sa na liga.' ²² Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin də. Alatala bata a ragidi a xa jaxankatan nafa i ma."

²³ Nayi, Kenan ma dii xəmən Sedeki yi a maso, a Mikahu dəen garin, a yi a magele, a naxa, "Alatalaa malekan minixi kiraan mundun xən, keli n tan yi, a wule falan ti i xa?" ²⁴ Mikahu yi a yabi, a naxa, "I na i luxun konkon kui i ya banxini ləxən naxan yi, i a kolonma nən." ²⁵ Isirayila mangan yi a fala, a naxa, "Mikahu suxu, i siga a ra Amən fəma, Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xəməna. ²⁶ I yi a fala e xa, i naxa, 'Mangana ito nan falaxi, a naxa a ε xa xəməni ito sa kasoon na, ε yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xətə kendeyani.' " ²⁷ Mikahu yi a fala, a naxa, "Xa i xətə kendeyani, nayi Alatala mi falan tixi n tan yi." A mən yi a fala, a naxa, "Ε tan yamaan birin xa ε tuli mati."

*Manga Axabi yi faxa yəngəni
Mangane Singen 22.29-35*

²⁸ Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi yamanani. ²⁹ Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, "N xa n maxidi alo muxu gbedə, n siga yəngəni, koni i tan xa, i maxidi i ya mangaya dugine yi." Nayi, Isirayila mangan yi a maxətə, a siga yəngəni.

³⁰ Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yəngə so wontoro kuntigine ma, a naxa,

“E nama muxu yo yengε fō Isirayila mangan tun.”³¹ Yengε so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yengε. Koni, Yosafati yi xinla ti a mali feen na. Alatala yi a mali, a yi Yosafati ratanga ne ma.³² Yengε so wontoro kuntigine to a to Isirayila mangan mi yi a ra, e yi e masiga a ra.³³ Anu, xemena nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan fatin mageli yirena nde li makantan se mi yi dēnaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, i n namini yengε soden fari ma, amasotō n bata maxəlō.”³⁴ Yengen yi jaxu ayi na ləxəni. Isirayila mangan tixin yi lu a yengε so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yetagi han jinbanna ra, a yi faxa soge godon na.

19

Yosafati yi kitisane dəxə Yuda yi

¹ Yuda mangan Yosafati yi xete bəjəe xunbenli Yerusalən yi.² Fe toon Yehu, Xanani a dii xemən yi mini a ralandeni. A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I muxu jaxin maliin nanfera? Alatala yaxune rafan i tan ma ba? Na ma, Alatala bata xəlō i ma.³ Koni hali na, fe fajina nde mən i yi, bayo, i bata Asera kide gbindonne raxəri i ya yamanani, i yi Ala falan suxu.”

⁴ Manga Yosafati yi lu Yerusalən yi. Na waxatini, a yi lu yamanani sigε, keli Beriseba taan ma siga han Efirami geya yirena, a falama Isirayila kaane xa, a e xa fa Alatala ma, e benbane Ala.⁵ A yi kitisane dəxə Yuda yamanan taa rakantanxine birin yi.⁶ A yi a fala kitisane xa, a naxa, “E a ligə ε yeren ma, amasotō ε mi kitin sama muxune xan xili yi, koni ε a sama Alatala nan xili yi. A tan yetee luma nən ε xən ε nəma kitin bolonjε waxatin naxan yi.⁷ Nayi, Alatala yəeragaxun xa lu ε yii, ε a ligə ε yeren ma feene yi, bayo Alatala, en ma Ala mi tinjε tinxintareyaan ma kitini, a mi tinjε muxune xa rafisa e bode xa, a mi tinjε ε dimi yi seene rasuxu mayifuni.”

⁸ Na kiini, Yosafati mən yi Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline nun Isirayila bənsən xunne dəxə Yerusalən yi, alogo e

xa kitin sa Alatala xinli, e yi yengene nan yamaan tagi.⁹ A yi e yamari, a naxa, “E kitin sa Alatala yəeragaxun nun tinxinni.¹⁰ E ngaxakedenna naxanye taa gbətene yi, ne na fa kiti yo ra ε xən, xa a findi faxa feen na, hanma yengena, hanma sariyana fe, hanma yamarina fe, ε e rakolon alogo e nama bira Alatala ra, a yi xəlō ε nun ε ngaxakedenne ma. E na nan ligama alogo ε tan yetee nama bira Alatala ra.¹¹ Saraxaraline kuntigina Amari ε xun na Alatalaa feene yi. Yuda bənsən kuntigin Sebadiya, Yisimayeli a dii xemena ε xun na mangana feene birin yi. Lewine fan ε fəma səbeli tiine ra. E ε yixədəxə, ε wali, Alatala xa lu na kanna xən naxan walima a fajin na.”

20

Yosafati a Ala maxandina

¹ Na to dangu, Moyaba kaane nun Amonee nun Mayon kaana ndee yi fa Yosafati yengedeni.² Xərane yi fa Yosafati fəma, e fa a fala a xa, e naxa, “Gali gbeen fama i yengedeni sa keli Fəxə Ige Daraan xanbi ra Arami yamanan binni, e bata fa han Xasəsən-Tamari taani,” dēnaxan mən xili En-Gedi.

³ Yosafati yi gaxu han a yi Alatala maxandi, a mən yi yamarin fi a birin xa sunna suxu Yuda yamanani.⁴ Yuda kaane birin yi fa keli yamanan taan birin yi Alatalaa maxandideni, e yi e malan Alatala maxandideni.⁵ Yosafati yi keli, a ti Yuda kaane nun Yerusalən kaane birin tagi Alatala Batu Banxin sansan nənən yetagi.

⁶ A yi a fala, a naxa, “Alatala, nxu benbane Ala, i tan Ala kore xənna ma, i tan nan yamanane birin xun na. Muxu yo mi nəε tiyε i yee ra.⁷ I tan, nxə Ala xa mi yamanani ito muxune kedi Isirayila yamaan yee ra ba, i yi a so i ya yamaan yi, i xanuntenna Iburahima bənsənna muxune?⁸ E yi dəxə a yi, e yi yire sarijanxin ti, e yi a fala, e naxa,⁹ ‘Xa fe jaxina nxu sətə alo fe xələna hanma yengena hanma fitina furene hanma fitina kaməna, nxu fama nən i yetagi banxini ito yi, amasotō i xinla banxini ito nin. Nxu yi i xili nxə tərəni, i yi nxu ramə, i yi nxu mali.’”

¹⁰ “Iki, Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geyaan muxune bata fa nxu yengedeni. Koni Isirayila kaane keli Misiran yamanani waxatin naxan yi, i mi tin Isirayila kaane xa yamanani itoe halagi. Nanara, nxu benbane yi kira gbete tongo, e mi e halagi. ¹¹ A mato, e nxu saranma naxan na to, e fama e fa nxu kedi bɔxən ma i naxan soxi nxu yii. ¹² Nxɔ Ala, i mi i ya kitin yite e ra ba? Amasətə fanga mi fa nxu ra yamani ito xili ma naxan fa nxu yengema, nxu nun mi a kolon nxu naxan ligama, koni nxu yeeen tixi i ra.”

Ala yi no sətən nagidi Yuda ma

¹³ Yuda yamaan birin yi ti Alatala yetagi, hali e diidine nun e naxanle nun e mamen-den. ¹⁴ Alatalaa Nii Sarjanxin yi godo Yaxasiyeli ma yamaan tagi, Lewi bɔnsənna muxuna nde nan yi a ra Asafi xabilani, Sakari a dii xemena. Sakari fafe yi xili nən Benaya, na fan fafe yi xili Yeyiyeli, na fan fafe yi xili Matani. ¹⁵ Yaxasiyeli yi a fala, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalen kaane nun i tan Manga Yosafati, ε liga ε yeren ma! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε nama gaxu, ε nama xuruxurun gali gbeenit o yee ra, bayo ε yenge mi yengeni ito ra, koni Ala nan ma yenge a ra. ¹⁶ Tila, ε siga ε xili ma. E na te Sisi geya yiren ma, ε sa ε lima nən lanbanni Yeruyeli tonbonna yetagi. ¹⁷ Ε hayu mi e yenge feen ma. Ε fa, ε fa ti be, ε Alatalaa malii sətəma nən. Yuda kaane nun Yerusalen kaane, ε nama gaxu, ε mini e yetagi tila, Alatala ε malima nən!’”

¹⁸ Yosafati yi a xinbi sin, a yetagin yi lan bɔxən ma, Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin yi e xinbi sin Alatala yetagi.

¹⁹ Lewi bɔnsənna muxuna ndee Kehati nun Kora xabilane yi, ne yi keli, e yi Alatala tantun e xuini texin na, Isirayila Ala.

²⁰ E yi keli xətən, e siga Tekowa tonbonni. E yi minima waxatin naxan yi, Yosafati yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalen kaane, ε tuli mati n na! Ε la Alatala ra, ε Ala, ε sənbən sətəma nən. Ε səbe so, ε la Alaa nabine ra, ε nəən sətəma nən.”

²¹ Yosafati nun yamaan yi lan a ma, a yi bəti baane sugandi Alatala xa alogo e xa

lu bətin bə a nərə sarjanxin matəxədeni ganla yee ra, e naxa,
“Ε Alatala tantun,
bayo a hinanna luma nən habadan!”

²² E yi bətine nun tantunna fələma waxatin naxan yi, Alatala yi tantanna raso Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geya fari kaane tagi, naxanye yi faxi Yuda xili ma, ne yi e bode yengε. ²³ Amonine nun Moyaba kaane yi Seyiri geyaan muxune yengε, e yi e faxa han e yi e raxəri. E to yelin Seyiri geyaan muxune faxε, e yi lu e bode faxε.

²⁴ Yuda kaane ganla to fa yire matexina nde yi tonbon yiren xun ma, e yi e yee rafindi e yaxune ganla ma, koni muxu faxaxine nan tun yi biraxi. Muxu yo mi mini ayi. ²⁵ Yosafati nun a sofane yi siga, e lu e seene kale, e yi xuruse wuyaxi li na e nun nafunla nun dugine nun se fajine. E yi e tongo han e yi e dənxən lu na. E yi xi saxan ti e seene tongoma, bayo seene yi wuya han! ²⁶ Xi naaninde ləxəni, e yi e malan Beraka lanbanni, e yi barikan bira Alatala xa mənni, nanara, e yi mən xili sa a Beraka lanbanna han to.* ²⁷ Yosafati yi ti Yuda kaane nun Yerusalen kaane yee ra, e xətə Yerusalen yi səwan, amasətə Alatala bata yi e ralugo səwan na e yaxune xun na. ²⁸ E yi so Yerusalen yi e xulenne nun xətane fema, e bələnne maxama, e siga han Alatala Batu Banxini. ²⁹ Alatala yeeragaxun yi so yamanane muxune birin yi, e to a mə a Alatala bata Isirayila yaxune yengε. ³⁰ Yosafati a yamanan yi lu bəjəe xunbenli, a Ala yi bəjəe xunbenla fi a ma yiren birin yi.

Yosafati a mangayaan danna Mangane Singen 22.41-50

³¹ Yosafati yi findi mangan na Yuda xun na. A findi mangan na a jee tongue saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalen yi jee məxənen nun suulun. A nga yi xili nən Asuba, Silixi a dii temena.

³² A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan bejin, a fe fajin liga Alatala yee ra yi. ³³ Koni, a mi taan kidene kala, yamaan munma yi bira Ala fəxɔ ra singen, e benbane Ala.

* **20:26:** Beraka bunna nəen fa fala “Barikana.”

³⁴ Yosafati kewali dənxene, keli a fəlon ma han a rajan na, ne səbəxi Xanani a dii xəmən Yehu a kədin kui, naxan səbəxi Isirayila mangane kədine kui.

³⁵ Na xanbi ra, Yuda manga Yosafati nun Isirayila mangane yi lu fe kedenni, Axasiya naxan yi fe jaxine rabama. ³⁶ E yi lan e kunki gbeene rafala, e kunkine rafala Esiyon-Gebere nin. ³⁷ Koni Maresa kaan Dodafaa dii xəməna Eliyeseri yi nabiya falane ti Yosafati xili ma, a naxa, “Bayo ε nun Axasiya bata kafu, Alatala i ya wanla kalama nən.” Kunkine yi kala, e mi nə sigə yire makuyeni.

21

¹ Yosafati yi faxa, e yi a maluxun a benbane fəma Dawudaa Taani. A dii xəmən Yehorami yi dəxə a jəxəni mangayani.

Yehorami, Yuda mangana Mangane Firinden 8.17-24

² Yehorami xunyene ni i ra, Yosafati a dii xəməne: Asari nun Yəxiyəli nun Sakari nun Asarayahu nun Mikeli e nun Səfati. Isirayila mangane Yosafati nan ma dii xəməye yi e birin na. ³ E fafe Yosafati bata yi se fəji wuyaxi so e yii gbeti fixə daxin nun xəma daxin nun se fəji gbətəye, a mən yi Yuda taa rakantanxine sa ne fari, koni a yi Yehorami lu a jəxəni mangayani bayo na nan yi dii xəmə singen na. ⁴ Yehorami yelin dəxə mangane na a fafe a yamanani waxatin naxan yi, a sənbən sətə, a yi a xunyene birin faxa silanfanna ra e nun Isirayila kuntigina ndee.* ⁵ Yehorami findi mangane na a jəe tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi jəe solomasəxə ti mangayani Yerusalən yi. ⁶ A wali kiin yi jaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amasətə a bata yi Axabi a dii teməna nde dəxə. Naxan jaxu Alatala yəe ra yi, a na ligə nən. ⁷ Koni hali na, Alatala mi tin Dawuda bənsənna raxərə, amasətə a layirin tongo nən Dawuda xa, a jəxən mi jənəe mangayani habadan, a tan nun a diine. ⁸ Yehorami waxatini, Edən kaane yi murute Yuda xili ma, e yi mangana nde dəxə e yetə xa. ⁹ Yehorami nun a sofa kuntigine nun a yəngə so wontorone birin

yi siga. Kəe tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edən kaane yəngə naxanye bata yi e rabilin, e yi e nə. ¹⁰ Edən kaane yi lu murutəxi Yuda nə sətən xili ma han to. Libina kaane fan murutə nən na waxatini, amasətə Yehorami bata yi a mə Alatala ra, a benbane Ala.

¹¹ Yehorami yi kidene rafala Yuda geyane fari, a yi Yerusalən kaane nun Yuda kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e susurenə xən alo jaxanla na a xəmən yanfa yalunyaan kiraan xən.

¹² Nabi Eli yi bataxin səbə Yehorami ma, a naxa, “Alatala, i benba Dawudaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I mi luxi tinxinni alo i fafe Yosafati nun Yuda mangana Asa.

¹³ I yi bira Isirayila mangane fəxə ra. I bata Yuda kaane nun Yerusalən kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e susurenə xən alo Axabi a denbayana a ligə kii naxan yi. I bata i xunyə xəməmane faxa i fafe a denbayani, naxanye yi fisa i tan xa. ¹⁴ Nanara, Alatala tərən nafama nən i ya muxune ma, i ya diine nun i ya jaxanle nun i gbeen seen naxanye birin na, ¹⁵ a yi fure jaxin nafa i ma, na furen jaxuma ayi i ra nən han i fudi xunxurine yi mini kənənni.”

¹⁶ Filisitine nun Arabun naxanye yi dəxi Kusi kaane fəma, Alatala yi ne radin Yehorami xili ma. ¹⁷ E yi siga Yuda kaane xili ma, e yi so yamanani. Seen naxanye birin yi manga banxini, e yi ne birin tongo, e yi mangana diine nun a jaxanle susu, e siga e ra. A dii xəmə dənxəna Axasiya nan keden lu na.

¹⁸ Na birin to dangu, Alatala yi kui fure yalantaren nafa a ma. ¹⁹ A furen yi siga gboə ayi, han a jəe firinden dənxən na, Yehorami a furen sənbən yi gbo ayi, a fudi xunxurine yi mini kənənni. A yi faxa jaxankata gbeeni. A muxune mi wusulan gan a binya feen na, alo e a ligə a benbane xa kii naxan yi. ²⁰ Yehorami findi mangane na a jəe tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi jəe solomasəxə ti mangayani Yerusalən yi. A yi faxa. Muxu yo mi nimisa. E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni a mi maluxun mangane gaburune ra.

* **21:4:** Silanfanna: Sofane yəngəsə degəmana.

22*Axasiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 8.25-29*

¹ Yerusalen kaane yi Yehorami a dii dənxeña Axasiya dəxə mangan na a fafe jəxəni. A tadane birin bata yi faxa Arabune xən naxanye so Yuda sofane gali daaxadeni. Nayi, Yehorami a dii xəməna Axasiya yi findi mangan na Yuda yi. ² Axasiya findi mangan na a jee tongue naanin e nun firinden nan ma, a yi jee keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nən Atali, Omiri mamandenna. ³ A fan wali kiin yi jaxu ayi alo Axabi a denbayana, bayo a nga yi a tima fe naxin nan na. ⁴ Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a na ligi nən alo Axabi a denbayana a ligi kii naxan yi, bayo ne findi a kawandi muxune nan na a fafe faxa xanbini, e yi a ti halagin ma. ⁵ E kawandi xuiin ma, Axasiya yi siga Isirayila mangana Axabi a dii xəməna Yorami fəxə ra Arami mangan Xasayele yengədeni Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxələ. ⁶ A yi xətə a maxəldene dandandeni Yesereli taani, Arami kaane a maxələ dənaxanye ma Ramoti yi, a to yi Arami mangan Xasayele yengəma. Yuda mangan Yehorami a dii xəməna Axasiya yi xətə Yorami matoden, Axabi a dii xəməna Yesereli yi, bayo a mi yi yalan.

⁷ Ala yi a ligi, Axasiya yi siga Yorami fəma a halagi feen ma. Axasiya to fa, e nun Yorami yi siga Nimisi a dii xəməna Yehu fəma, Alatala Axabi a denbayaan naxori feen yamarin so naxan yii. ⁸ Yehu yi Axabi a denbayaan halagin waxatin naxan yi, a yi sa Yuda kuntigina ndee nun Axasiya ngaxakedenna ndee li na, naxanye yi walima Axasiya xa, a yi e birin faxa. ⁹ A yi Axasiya fan fen, e yi sa a li luxunxi Samari taani. E yi siga a ra Yehu fəma, e yi a faxa. E yi a maluxun, bayo e yi a falama nən, e naxa, “Yosafati a dii xəməna nan a ra, naxan Alatala fen a bəjən ma feu!” Muxu yo mi fa lu mangayani Axasiya xabilani.

*Atali, Yuda mangana fe
Mangane Firinden 11.1-3*

¹⁰ Axasiya nga Atali to a to a dii xəməna bata faxa, a yi Yuda manga bənsənna muxune birin faxa. ¹¹ Koni Manga Yehorami a dii təmən Yehoseba yi Axasiyaa dii xəmən Yowasa tongo mangana diine ye wundoni naxanye yi lan e faxa. A yi sa a luxun xi banxina nde kui e nun dii ngana nde. Saraxarali Yehoyadaa jaxanla Yehoseba na ligi nən, bayo Axasiya xunyen nan yi a ra. A a luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa. ¹² Nee sennin a luxunxi e fəma Ala Batu Banxini. Atali nan yi yamanan xun na na waxatini.

23*Yowasa, Yuda Mangana
Mangane Firinden 11.4-16*

¹ Nee solofera dangu xanbini, Yehoyada sənbən yi gbo ayi, a yi layirin xidi e nun gali kuntigini itoe tagi naxanye yi dəxi sofa kəmə xun na: Yeroxamaa dii xəməna Asari nun Yehoxanan ma dii xəmən Yismayeli nun Obedi a dii xəməna Asari nun Adaya a dii xəmən Maaseya, e nun Sikiri a dii xəməna Elisafati. ² E yi Yuda yamanan birin yisiga, e yi Lewi bənsənna muxune malan naxanye yi Yuda yamanan taane yi e nun Isirayila xabila xunne. E yi fa Yerusalen yi, ³ yamaan birin yi layirin xidi e nun mangan tagi Ala Batu Banxini. Yehoyada yi a fala e xa, a naxa, “Mangana dii xəmən findima nən mangan na alo Alatala a falaxi kii naxan yi lan Dawudaa diine ma. ⁴ E ito nan ligama: Saraxaraline nun Lewin naxanye lanma e xa wali Matabu Ləxəni, ndee xa Ala Batu Banxin dəen kantan, ⁵ ndee yi lu manga banxini, ndee yi sa ti so dəen na dənaxan xili Yesodi. Yamaan birin xa fa Alatala Batu Banxin yinna kui. ⁶ Muxu yo nama so Alatala Batu Banxini, ba saraxaraline nun Lewine ra naxanye walima na ləxəni. Ne nan lanma e so, bayo e sarijan. Yamaan birin xa Alatalaa sariyani ito suxu. ⁷ Lewine xa mangan nabilin yengə so seene suxi e yii, muxu yo so banxini, e xa na kanna faxa. Mangan nəma soe, a nəma minə, e xa lu a dəxən.”

⁸ Saraxaraliin Yehoyada yamarin naxanye fi, Lewine nun Yuda kaane birin yi ne suxu. E birin yi e muxune tongo, naxanye

yi e wanla danma Matabu Loxoni e nun naxanye yi a fələma Matabu Loxoni, bayo saraxaraliin Yehoyada mi matabu waxati fi e sese ma.

⁹ Manga Dawudaa tanbane nun a yε masansan wure lefaan naxanye yi rama-raxi Ala Batu Banxini, Yehoyada yi ne birin so sofa kuntigine yii. ¹⁰ A yi yamaan birin ti, e yεngε so seene suxi e yii, e ti fələ banxin yiifari fəxoni han a kəmən fəxoni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yetagi alogo e xa mangan nabilin. ¹¹ E yi mangana dii xəmen maso, e yi manga kəmətin so a xun na, e yi layiri kədin so a yii. E yi a dəxə mangan na, Yehoyada nun a dii xəməne yi a ratimε, e yi a fala, e naxa, “Ala xa sii xunkuye fi mangan ma!” ¹² Atali yi yamaan gi xuiin mε e mangan tantunma, a yi fa yamaan fəma Alatala Batu Banxini, ¹³ a yi mangan to tixi sənbətənna xən so dəen na. Sofa kuntigine nun xəta fene yi tixi mangan fəma, yamaan birin yi səwaxi, e xətaan fəma, sigi saane nun maxase maxane sigi sani. Nayi, Atali yi a domani bə a ma, a gbelegbele, a naxa, “Yanfana! Yanfana!” ¹⁴ Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye yi gali xunna ra, a naxa, “Ε a ramini yamaan fari ma! Naxan na bira a fəxə ra, ε na faxa silanfanna ra.” Amasətə saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, “Ε nama a faxa Alatala Batu Banxini.” ¹⁵ E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni dəen naxan yi xili Soona, e sa a faxa mənni.

Yamananan kiine yi masara Mangane Firinden 11.17-20

¹⁶ Yehoyada yi layirin xidi a tan mangan yεtəen nun yamaan tagi alogo e xa findi Alatalaa yamaan na. ¹⁷ Muxune yi sa so Baali batu banxini, e yi a birin kala, e yi saraxa gandene nun sawurane kala, e yi Baali ki muxun Matan fan faxa saraxa ganden yetagi. ¹⁸ Yehoyada yi Alatala Batu Banxin kantan feen wanla lu Lewi bənsənna muxune ma, Manga Dawuda bata yi wanla taxun naxanye ra Alatala Batu Banxini alogo e xa saraxa gan daxine ba Alatala xa, alo a səbəxi Musaa sariya kedini kii naxan yi, e nun Dawuda a falaxi

kii naxan yi, a e xa a ligə səwani beti xuine yi. ¹⁹ Yehoyada mən yi kantan tiine ti Alatala Batu Banxin dəen ra alogo sarijantare yo nama so. ²⁰ Yehoyada mən yi sofa kuntigine nun fonne nun yamaan kanne malan e nun yamaan birin. A yi mangan tongo Alatala Batu Banxini, a siga a ra manga banxini mini So Dəen Faxaraxiin na,* e yi sa Yowasa dəxə manga gbedəni. ²¹ Yamanan muxune birin yi səwa, bənə xunbenla yi lu taani Atali faxa xanbini silanfanna ra.

24

Yowasa, Yuda Mangana Mangane Firinden 12.1-17

¹ Yowasa findi mangan na a jnεe solofereden nan ma, a yi jnεe tonge naanin e nun keden ti mangayani Yerusalən yi. A nga yi xili nən Sibiya, Beriseba kaana. ² Naxan fan Alatala yεe ra yi, Yowasa yi na ligə saraxarali Yehoyadaa siimayaan birin yi. ³ Yehoyada yi jnaxalan firin futu Yowasa xa, a yi dii xəməne nun dii temene sətə.

⁴ Na xanbi ra, Yowasa yi a ragidi a xa Alatala Batu Banxini tən. ⁵ A yi saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga Yuda taane birin yi, ε sa gbetin nasuxu Isirayila kaane birin na jnεe yo jnεe alogo en xa Ala Batu Banxini tən. Ε na feni fura.” Koni Lewi bənsənna muxune mi na feene mafura. ⁶ Mangan yi saraxaraline kuntigin Yehoyada xili, a yi a maxədin, a naxa, “Nanfera i mi Lewine karahanxi a e xa mudun maxədin Yuda kaane nun Yerusalən kaane ra Alatalaa walikəen Musa nun Isirayila yamaan naxan maxədinxi e ma Layiri Sereya Bubuna fe yi?” ⁷ Naxalan jnaxina Atali fəxə ra birane bata yi Ala Batu Banxin dəen kala. Se sarijantxin naxanye yi Alatala Batu Banxini, e yi ne tongo, e yi e findi Baali batu seene ra. ⁸ Nayi, Manga Yowasa yi a fala, a e xa kankirana ndee rafala mudu sa seen na, e sa a dəxə Alatala Batu Banxin dəen na. ⁹ E yi xibaruna nde rali Yerusalən nun Yuda yamanan birin yi, naxan yi a falama, a birin xa fa mudun na Alatala xən alo Alatalaa walikəen Musa a yamari kii naxan yi Isirayila yi tonbonni. ¹⁰ Kuntigine

* **23:20:** So dəen naxan geyaan na.

nun yamaan yi lu fe mudune ra sewani gbeti ramara kankiraan kui han a yi rafe. ¹¹ Lewine yi gbeti kankiraan xalima waxatin naxan yi, alogo mangana walikene xa a kui to xa gbeti gbegbe a kui, mangana sebeli tiin nun saraxaraline kuntigina wlikeen bundoxon yi fama nen, e fa gbeti kankiraan kui ba, e mon yi a tongo e xete a ra a funfuni. E yi ferijenma gbetin nasuxe na kii nin loxo yo loxo. ¹² Mangan nun Yehoyada yi na gbetin soma Alatala Batu Banxin wali muxune nan yii, naxanye yi muxune tima geme sonla nun xalanbe wanla nun wure wanla nun sulan wanla ra alogo e xa Alatala Batu Banxini ton. ¹³ Walikene yi wanla raba alo a yi lan kii naxan yi. E yi Ala Batu Banxin liga alo a yi kii naxan yi a singeni. E yi a yitn ki fapi. ¹⁴ E to yelin banxini tonje, e yi gbeti donxen xali Manga Yowasa nun Yehoyada xon. E yi seni itoe sara Alatala Batu Banxin xa: sali seene nun saraxa gan seene nun igelengenne nun se gbeteeye, a xema daxine nun gbeti fixe daxine. E lu nen saraxa gan dixin be Alatala Batu Banxini Yehoyadaa siimayaan birin yi.

Yowasaa tinxitareyana fe

¹⁵ Yehoyada yi fori, a faxa a nee kemee nee tongue saxanna ma. ¹⁶ E yi a maluxun Dawudaa Taani mangane fema, bayo a fe fajin naba nen Isirayila yi Ala binya feen na e nun a batu banxina. ¹⁷ Yehoyada faxa xanbini, Yuda muxu gbeene yi fa Manga Yowasa fema a tantundeni. Mangan yi a tuli mati e ra. ¹⁸ E yi Alatala Batu Banxin nabejin, e benbane Ala, e yi Asera kide gbindonne nun suxurene batu. Alatala yi xel Yerusalen nun Yuda kaane ma. ¹⁹ Alatala yi nabine rasiga e ma alogo e xa sa e raxete a ma. Nabine yi sa sereyaan ba e xa, koni e mi e tuli mati. ²⁰ Na xanbi ra, Alaa Nii Sarihanxin yi godo saraxaraliin Yehoyadaa dii xemen Sakari ma, a yi ti yamaan yetagi, a yi a fala e xa, a naxa, "Ala naxa iki: Nanfera e mi Alatalaa yamarine suxuma? E mi sabatima, bayo e bata e me Alatala ra. A fan a mema e ra nen." ²¹ E yi yanfan so a ma, mangan yi e yamari, e yi a magelon Alatala Batu Banxin yinna kui.

* 25:4: Sariyane 24.16

²² Sakari fafe Yehoyada bata yi hinanna naxan birin yita Manga Yowasa ra, na sese mi yi fa a kui. A yi a dii xemen faxa. Sakari faxamaton yi a fala, a naxa, "Alatala xa feni ito to, a yi i makiti a ra."

Yowasaa mangayaan danna Mangane Firinden 12.18-22

²³ Neen donxen na, Arami kaane sofane yi siga Yowasa yengedeni. E yi fa Yerusalen nun Yuda yamanani. E yi kuntigine birin faxa, e yi e seene birin tongo, e siga e ra Damasi mangan xon. ²⁴ Arami kaane sofane mi yi wuya, koni Alatala yi tin a e xa sofa gali senbemaan naxori, bayo Yuda kaane bata yi e me Alatala ra, e benbane Ala. Alatala Yowasa makiti na kii nin. ²⁵ Arami kaane to xete, e yi Yowasa furaxin lu jaxankata gbeeni, a walikene yi yanfan so a ma Yehoyadaa diina fe ra, e yi sa a faxa a saden ma. E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni e mi a maluxun mangane gaburune ra. ²⁶ Itoe nan yanfan so a ma: Amoni jaxanla naxan yi xili Simeyati, na dii xemen Sabadi nun Moyaba kaa jaxanla naxan yi xili Simiriti, na dii xemen Yehosabadi. ²⁷ A dii xemene xinle nun waliyiya falan naxanye ti a xili ma e nun Ala Batu Banxini ton fena a xon, ne birin sebexi mangane kedine kui. A dii xemena Amasiya yi ti a joxoni mangayani.

25

Amasiya, Yuda Mangana Mangane Singen 14.1-7

¹ Amasiya findi mangan na a nee moxjen nun suulunden nan ma. Neen moxjen nun solomanaanin a mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nen Yehoyadan, Yerusalen kaana. ² Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga, koni a mi a sobe so Alatala fe yi jaxi ra. ³ Amasiyaa mangayaan to senbeset, a yi na kuntigine faxa naxanye a fafe faxa. ⁴ Koni a mi e diine faxa, lan Musaa sariya kedin ma, Alatala yamarini ito fi denaxan yi, a naxa, "Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yete yulubin nan ma fe ra."*

⁵ Amasiya yi a yamanan muxune malan denbaya yeeen ma, Yuda bənsənna muxune nun Bunyamin bənsənna muxune, a yi sofa kuntigine dəxə e xun na naxanye yi muxu wuli nun muxu kəməe xun na. A yi muxune yate keli jee məxəjən ma han e nun nde. E yatena, muxu wuli kəməe saxan, naxanye yi nə sige yengeni, naxanye yi tanban nun yə masansan wure lefaan nəe. ⁶ A mən yi sofa muxu wuli kəməe tongo Isirayila yi, naxanye yi sare fima gbeti fixən kilo wuli saxan na. ⁷ Koni Alaa sayibana nde yi fa falan ti mangan xa, a naxa, "Mangana, Isirayila sofane mi lan e siga i fəxə ra, bayo Alatala mi Isirayila kaani itoe xən, Efirami bənsənna muxune. ⁸ Xa e siga i fəxə ra, hali i sənbən sətə yengeni, Ala i rabejinma nən i yaxune yii, bayo mali sənbəna Ala nan keden pe ra, a tan nan mən nəe muxun nabire." ⁹ Amasiya yi Alaa sayiban yabi, a naxa, "N gbeti fixən kilo wuli saxanna naxan soxi Isirayila sofane yii, n fa nanfe ligān na yi?" Alaa sayiban yi a yabi, a naxa, "Alatala nəe gbe soe i yii nən naxan dangu na ra." ¹⁰ Amasiya yi sofane raxətə naxanye sa kelixi Efirami yi, e yi xətə e konne yi. Koni, e yi xələ Yuda kaane ma, e xələxi gbeen yi xətə e konne yi. ¹¹ Amasiyaa mangayaan yi sənbən sətə a yamanani. E nun a ganla yi siga Fəxə Lanbanni, a sa muxu wuli fu faxa naxanye yi kelixi Seyiri geya yireni. ¹² Yuda kaane yi muxu wuli fu suxu e yə, e siga e ra geya gbeen xuntagi. E yi e radinjə ayi gəmən xuntagi, e birin yi faxa.

¹³ Amasiya bata yi Isirayila sofaan naxanye raxətə, alogo e nama lan yengeni, ne yi Yuda taane yengə keli Samari taani han Beti-Xoron, e yi muxu wuli saxan faxa, e yi se wuyaxi tongo. ¹⁴ Amasiya yi fama waxatin naxan yi sa keli yengeni, a sa Edən kaane nə yengen naxan yi, a yi fa Seyiri kaane suxurene ra a yii, a yi e ramara a yii, a lu e batue, a lu wusulanna ganjə e xa. ¹⁵ Nayi, Alatalaa yi xələ Amasiya ma, a yi sayibana nde rasiga a faladeni a xa, a naxa, "Nanfera i yamani ito alane batuxi, naxanye mi nə e yamaan badeni i yii?" ¹⁶ Sayiban mən yi fala tiini, Amasiya yi a yabi, a naxa, "N tan nan i findixi n kawandi

muxun na ba? A lu. I waxi nən n xa i bənbə ba?" Sayiban yi a dundu, koni a mən yi a fala, a naxa, "N na a kolon Ala bata yelin a ragide a xa i halagi, bayo i bata ito liga, i mi n ma falan suxi."

*Yuda kaane yi Isirayila yəngə
Mangane Firinden 14.8-20*

¹⁷ Yuda mangana Amasiya yelin falan tiyə a kawandi muxune xa waxatin naxan yi, a yi xərane rasiga a faladeni Yowasi xa, Yehowaxasi a dii xəməna, Isirayila mangan Yehu mamandenna, a naxa, "Fa, en xa yəngə." ¹⁸ Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, "Tansinna nde yi Liban yamanani, a xəraan nasiga a faladeni suman wudina nde xa Liban yamanani, a naxa, 'I ya dii təmən fi n ma dii xəmen ma futun na!' Na xanbi ra, Liban burunna subena nde yi dangu tansinna bodonjə. ¹⁹ I yetə matəxəma, i wasoma, a i bata Edən kaane nə. Koni iki, lu i konni! Nanfera i mən fe jaxin fələma naxan sa rəjanma kalan ma e nun Yuda yamaan birin xa?" ²⁰ Koni Amasiya mi a tuli mati a ra, fata Ala waxən feen na, alogo e nun a sofane xa sa e yaxune sagoni, amasətə a bata yi a yee rafindi Edən suxurene ma. ²¹ Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga, e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yəngə Beti-Semesi taani Yuda yamanani. ²² Isirayila kaane yi Yuda kaane nə, e birin yi e gi, e siga e konne yi. ²³ Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semesi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi siga a ra Yerusalən yi, a yi nəngənna yə tonge naanin kala Yerusalən yinna ra, keli Efirami dəen ma han Songen ma dəna. ²⁴ Xəmaan nun gbeti fixən nun se fajin naxanye birin yi Ala Batu Banxini, e nun naxanye yi Obedi-Edən ma nəən bun, a yi ne birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A mən yi muxuna ndee suxu, a xətə Samari taani.

*Amasiyaa mangayaan danna
Mangane Firinden 14.17-20*

²⁵ Isirayila mangan Yehowaxasi a dii Yowasi faxa xənbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mən yi jee fu nun suulun sətə siimayaan na. ²⁶ Amasiya

kewali dənxene, keli a fələn ma han a rajan na, ne birin səbəxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kewali kedine kui. ²⁷ Na xanbi ra, Amasiya yi a masiga Alatala ra, e yi yanfan so a ma Yerusalen yi, a yi a gi, a siga Lakisi taani, koni e yi siga a fəxə ra Lakisi yi, e sa a faxa mənni. ²⁸ E yi a binbin xali soone fari, e sa a maluxun Yuda Taani a benbane fəma.

26

Yusiya, Yuda Mangana Mangane Firinden 14.21-22

¹ Yuda kaane birin yi Yusiya dəxə mangayani a fafe Amasiya jəxəni. Yusiya barin jəe fu nun sennin nan yi a ra. ² A fafe faxa xanbini, a mən yi Elati taan ti, a mən yi a raxətə Yuda yamanan fari.

Mangane Firinden 15.2-3

³ Yusiya findi mangan na a jəe fu nun senninden nan ma, a yi jəe tonge suulun e nun firin naba mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yekoliya, Yerusalen kaana. ⁴ Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na ligalo a fafe Amasiya a ligi kii naxan yi.

⁵ A yi lu Alaa kiraan xən Sakari a simayaan birin yi, naxan yi feene toma fata Ala ra. Fanni a yi Alatala fenma, Ala noən fima a ma feen birin yi. ⁶ A yi mini Filisitine yengədeni, a yi Gati taan yinna birin nabira e nun Yaben taan nun Asadodi taana. Na xanbi ra, a yi taane ti Asadodi fəma e nun yire gbeteye yi Filisitine tagi. ⁷ Ala yi a mali Filisitine yengədeni e nun Arabun naxanye yi dəxi Guri-Baali taani. Ala mən yi a mali Meyunin bənsənna muxune yengədeni. ⁸ Amonine yi mudun soma Yusiya nan yii, a xinla yi siga han Misiran yamana na, bayo a sənbən yi gbo. ⁹ Yusiya yi makantan sangansonə ndee ti Yerusalen yinna xən. A yi kedenna ti Songenna so dəen dəxən, keden Lanban ma dəen dəxən, keden yinna songenna nde dəxən. A yi e makantan. ¹⁰ Na xanbi ra, a mən yi makantan banxi matexina ndee ti tonbonni, a yi xəjən wuyaxi ge, bayo xuruse wuyaxi yi a yii xuruse sansanna nun məremərəne yi. Xəe biine nun sansi siine fan yi a yii geya longonne ra, bayo xə biin yi rafan a ma. ¹¹ Gali kendən yi Yusiya yii, e yi e yitaxun

gali yee ma fata xasabin na səbeli tiin Yeyiyeli nun fe xunmatoon Maaseya naxanye yate Xananiyaa yamarin bun, mangane kuntigina nde. ¹² Sofa kuntigin naxanye yi denbaya xunne ra, ne yi lanxi muxu wuli firin muxu kəmə sennin nan ma. ¹³ Sofaan muxu wuli kəmə saxan wuli soloferə kəmə suulun nan yi e yamarin bun naxanye yi mangan malima a yaxune yengədeni. ¹⁴ Yusiya yi ye masansan wure lefane nun tanbane nun wure kəmətine nun tagi xidine nun xalimakunle nun lan-tan gəməne so sofane birin yii. ¹⁵ Yusiya yi yengə so sena ndee rafala Yerusalen yi fata fekolonna ndee ra naxanye yi noə xalimakunle nun gəmə belebelene wole. A yi e ti makantan sangansonə fari taan yinna xuntagi e nun yinna songenne ma. Yusiya xinla yi siga ayi pon, bayo a mali kendən sətə nen han a mangayaan yi sabati.

¹⁶ Koni, Yusiya to sənbən sətə a mangayani, a yi waso ayi. Na feen nan najan kalan ma a xa. A yi tinxintareyaan liga Alatala, a Ala yee ra yi. Ləxəna nde, a yi so Alatala Batu Banxini alogo a xa wusulanne gan wusulan saraxa ganden fari. ¹⁷ Saraxaralina Asari nun Alatalaa saraxaralı gbeteye muxu tonge solomasəxə yi so a fəxə ra wəkiləni. ¹⁸ E yi a fala a xa, e naxa, "Yusiya, i tan xa mi lan i wusulanne gan Alatala xa, fə saraxaraline Haruna xabilani naxanye yi rasarıjanxi lan na feen ma. Mini yire sarijanxini, bayo tinxintaren nan i ra, na mi findima binye ra i xa Marigina Alatala yee ra yi." ¹⁹ Yusiya yi tixi, wusulan gan daxin suxi a yii, a yi xələ saraxaraline ma. Na sasani, dogonfonna yi mini a tigi ra saraxaraline yətagi Alatala Batu Banxin wusulan ganden dəxən. ²⁰ Saraxaraline kuntigina Asari nun na saraxaralı gbetene birin yi a mato, e yi dogonfonna to a tigi ra. E yi a ramini tandeni mafurən, a tan yatigin yi a mafura minideni bayo Alatala bata yi a yulubin saran a ra.

²¹ Yusiya yi lu a danna banxini dogonfonna a ma han a yi faxa. A mi yi fa noə soə Alatala Batu Banxini. A dii xəmən Yotami yi findi kuntigin na manga banxini, a lu yamanan muxune xun matoə a ra. ²² Yusiya kewali dənxene, keli a fələn ma han a rajan

na, Nabi Esayi, Amōsi a dii xemēn ne birin sebē nēn. ²³ Yusiya yi faxa, e yi a maluxun a danna xēena nde ma a benbane fēma, a mi yi makuya mangane gaburune ra, bayo e yi a falama nēn, e naxa, “Dogonfontōn nan a ra.” A dii xemēn Yotami yi dōxō a jōxōni mangayani.

27

Yotami, Yuda Mangana Mangane Firinden 15.32-38

¹ Yotami findi mangan na a jēe mōxōjen nun suulunna nan ma. A yi jēe fu nun sennin ti mangayani Yerusalēn yi. A nga yi xili nēn Yerusa, Sadōki a dii temēna. ² Naxan fan Alatala yēe ra yi, a yi na liga, alo a fafe Yusiya a liga kii naxan yi. Koni, a mi so Alatala Batu Banxini. Yamaan mōn mi yi tinxin. ³ A tan nan Alatala Batu Banxin So Dēen Faxaraxini tōn,* a mōn yi nde dōxō Ofēli yinna dē. ⁴ A yi taane ti Yuda yamanan geya yirene yi e nun sanganso makantanxine fōtōn yirene yi. ⁵ A yi Amōnine mangan yēngē, a yi e nō. Na jēen na, Amōnine yi gbeti fixēn kilo wuli saxan so a yii, e nun murutun kilo wuli saxan e nun fundenna kilo wuli saxan. E mōn ne nan so a yii jēe firinden nun a saxandeni. ⁶ Yotami yi senben sōtō, amasōtō a yi tinxin Alatala yēe ra yi, a Ala.

⁷ Yotami kēwali dōnxēne, a yēngēn naxanye so e nun a feene birin, ne sebēxi Isirayila mangane nun Yuda mangane kēdine kui. ⁸ Yotami findi mangan na a jēe mōxōjen nun suulunna nan ma. A yi jēe fu nun suulun ti mangayani Yerusalēn yi. ⁹ Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane fēma Dawudaa Taani. A dii xemēna Axasi yi ti a jōxōni.

28

Axasi, Yuda Mangana Mangane Firinden 16.1-20

¹ Axasi findi mangan na a jēe mōxōjeden nan ma, a yi jēe fu nun sennin ti mangayani Yerusalēn yi. Naxan fan Alatala yēe ra yi, a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a fajin nan liga. ² Axasi yi sigan ti a naxin na alo Isirayila mangane a liga kii

naxan yi, a yetēen yi suxure sawura wure daxine rafala Baali xa. ³ A yi saraxane ba Ben-Hinōn lanbanni, a yi a dii xemēne gan saraxan na, a yi na siyane raliga e fe xōsixine yi, Alatala naxanye kedi yamanani, a e yamanan so Isirayila kaane yii. ⁴ Mangan yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

⁵ Nanara, Alatala, a Ala yi a ganla sa Arami mangan sagoni. Arami kaane yi e yēngē, e yi muxu wuyaxi suxu konyiyani, e siga e ra Damasi taani. A ganla mōn yi sa Isirayila mangan fan sagoni, na yi bōnō gbeen sa e ma. ⁶ Remaliyaa dii xemēn Peka yi a liga sofaan muxu wuli kēmē wuli mōxōjē yi faxa Yuda yamanani lōxō kedenni. Amasōtō e bata yi e me Alatala ra, e benbane Ala. ⁷ Efirami bōnsōnna sofa kēndēn Sikiri yi mangana dii xemēn Maaseya faxa e nun Asirikami manga banxin kuntigina e nun Elikana mangan fe rafala bode singena. ⁸ Isirayila kaane yi muxu wuli kēmē firin suxu konyiyani Yuda kaane yē, naxanle nun dii xemēne nun dii temēne. E mōn yi se wuyaxi tongo, e siga na seene ra Samari taani.

⁹ Koni, Alatalaa nabina nde yi mēnni naxan yi xili Odēdi. Na yi mini sofane ralandeni sa keli Samari taani. A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, ε benbane Ala bata xōlō Yuda kaane ma, a yi e sa ε sagoni, anu, ε tan bata halagin nagodo e ma han e gbelegbele xuiin yi te han kore xōnna ma. ¹⁰ Iki, ε waxi ε xa na Yuda kaane nun Yerusalēn kaane findi ε konyi xemēne nun ε konyi gilene ra. Koni, ε fan mi findixi yulubitōne ra Alatala yēe ra yi ba, ε Ala? ¹¹ Nayi, ε tuli mati n na, ε mōn xa Yuda muxu suxini itoe raxete e konni, bayo Alatala xōlxi ε ma ki faji.” ¹² Nayi, Efirami muxu gbeena nde, alo Yehoxanan ma dii xemēna Asari nun Mesilimōti a dii xemēn Bereki nun Salun ma dii xemēn Yēxisikayi nun Xadilayi a dii xemēna Amasa, ne yi xōlō sofane ma naxanye yi sa yēngēni. ¹³ E yi a fala e xa, e naxa, “Ε nama fa konyini itoe ra be, bayo en findima nēn yulubitōne ra Alatala yēe ra yi. Ε waxi en yulubine nan fari sa fe yi ba? En yulubine bata gbo ayi, Ala bata

* **27:3:** So dēen naxan geyaan na.

xələ gbeen ti Isirayila kaane ma.” ¹⁴ Nayi, sofane yi muxu suxine nun se tongoxine birin naxete kuntigine nun yamaan birin yetagi. ¹⁵ E muxun naxanye xili fala, ne yi keli, e yi dugine ragodo muxu suxi ragenle birin ma, e dugine nun sankidine so e yii, e donseene nun igen so e yii, e yi e furene dandan, naxanye mi yi nœ sigan tiye, e yi ne dœxœ sofante fari, e siga e ra e ngaxakedenne fœma Yeriko yi, Tugu Taana. Isirayila kaane mœn yi xete Samari taani.

¹⁶ Na waxatini, Manga Axasi yi xeraan nasiga Asiriya mangan ma alogo a xa fa a mali. ¹⁷ Edœn kaane mœn yi Yuda kaane yenge, e yi muxuna ndee suxu. ¹⁸ Na waxatin yeteni, Filisitine yi yengen nakeli lanban yi taane nun Negewi taane ma Yuda yi. E yi Beti-Semesi taan tongo, e nun Ayalon nun Gedirœti taane nun Soko nun Timana nun Ginsa taane nun e rabilinne taane, e yi dœxœ e yi. ¹⁹ Alatala Yuda yamanan nayarabi na kii nin Isirayila mangana Axasi a fe ra, naxan Alatalaa yamaan ti tantanna ma, e yi yulubin tongo. ²⁰ Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa Axasi fœma, koni be-nun a xa a mali, a yi a yenge. ²¹ Axasi bata yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nun kuntigine nafunle, a yi e fi Asiriya mangan ma. Koni na tœnœ mi lu a ma.

²² Hali Axasi yi kontœfilixi waxatin naxan yi, a mœn lu nœn tinxitareyani Alatala yœe ra yi. ²³ A yi saraxane ba Damasi alane xa, a na tœren masœtœxi naxanye xœn, bayo a yi a mirima nœn, a naxa, “Bayo, Arami mangana alane a malima, n fan xa saraxane ba e xa alogo e xa n mali.” Koni, na nan najan kala ma a ra, e nun Isirayila birin. ²⁴ Axasi yi Alatala Batu Banxin seene birin malan, a yi e kala. A yi Alatala Batu Banxin dœne balan, a yi kidene rafala Yerusalen taan yiren birin yi. ²⁵ A yi taan kidene rafala Yuda taane birin yi alogo a xa saraxane ba ala gbœtœne xa. Na ma, Alatala, a benbane Ala yi xœlœ a ma kati!

²⁶ A kœwali dœnxene, a feene birin, keli a fœlœn ma han a rajanna, ne sœbœxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kœdine kui. ²⁷ Axasi yi faxa, e yi a maluxun Yerusalen taani, koni a tan mi maluxun

Isirayila mangane gaburun na. A dii xœmen Xesekiya yi ti a jœxœni.

29

Xesekiya, Yuda mangana Mangane Firinden 18.1-3

¹ Xesekiya findi mangan na a jœe mœxœjen nun suulunna nan ma, a yi jœe mœxœjen nun solomanaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nœn Abiya, Sakari a dii temena. ² Naxan fan Alatala yœe ra yi, a yi na ligi, alo a benba Dawuda a ligi kii naxan yi.

³ A tan nan Alatala Batu Banxin nabi a mangayaan jœe singen kike singen ma, a yi a dœne yitœn. ⁴ A yi saraxaraline nun Lewi bœnsœnna muxune malan yamaan malandeni sogeteden binni. ⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati n na, ε tan Lewine. E yœte rasarijan, ε yi Alatala Batu Banxin nasarijan, ε benbane Ala, ε yi se xœsixine ramini yire sarijanxini ito kui. ⁶ Bayo en benbane fe xœsixine raba nœn, naxanye rajaxu Alatala ma, en ma Ala, e yi na ligi, e yi e mœ a ra, e yi e xun xanbi so Alatalaa yire sarijanxini. ⁷ E yœteen yi Ala Batu Banxin so dœne balan, e yi lœnpune ratu, e mi wusulan gan, e mi saraxa gan daxine ba Isirayilaa Ala xa yire sarijanxini. ⁸ Nayi, Alatala yi xœlœ Yuda kaane nun Yerusalen kaane ma, a yi gbalon nun sunun nun yagin nagodo e ma alo ε a toma kii naxan yi. ⁹ Nanara, en benbane faxa yengen, en ma dii xœmene nun en ma dii temene nun en ma jœxœni yœlu konyiyani. ¹⁰ Iki, n waxi layirin xidi feni en nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala. ¹¹ Iki, ngaxakedenne, ε ba tunnaxœlœn ma, bayo Alatala ε tan nan sugandixi alogo ε xa ti a yœtagi a wanla ra, ε findi a walikœne ra, ε yi wusulanne gan a xa.”

¹² Nayi, Lewi bœnsœnna muxuni itoe yi fa: Kehati xabilani:
Amasayi a diin Maxati nun Asari a diin Yowœli.

Merari xabilani:
Abidi a diin Kisu nun Yehaleleli a diina Asari.

Gœrisœn xabilani:
Simaa diin Yowa nun Yowaa diina Eden.

¹³ Elisafan xabilani:
Simiri nun Yeyiyœli.

Asafi xabilani:
Sakari nun Matani.
¹⁴ Heman xabilani:
Yəxiyəli nun Simeyi.
Yedutun xabilani:
Semaya nun Yusiyəli.

¹⁵ E yi e bənsənna muxune birin malan. E yelin xanbini e rasarijanjə, e fa Alatala Batu Banxin nasarijan alo mangana e yamarixi kii naxan yi, e nun Alatala a falaxi kii naxan yi. ¹⁶ Saraxaraline yi so Alatalaa yire sarijanxini a rasarijanndeni. E se xəsixin naxanye birin li Alatala Batu Banxin, e yi ne birin namini, Lewi bənsənna muxune yi se xəsixine tongo e sa e woli Kedirən lanbanni. ¹⁷ E Alatala Batu Banxin nasarijan fələ kike singen xi singe ləxən nin. Xi solomasexede ləxəni, e yi so Alatala Batu Banxin so deen palaan ma, e mən yi xi solomasexə wali ke a rasarijanndeni. E yi yelin kike singen xi fu nun senninden ma.

¹⁸ Na xanbi ra, e mən yi siga Manga Xesekiya konni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata Alatala Batu Banxin birin nasarijan e nun saraxa ganden nun a seene birin e nun buru rasarijanxin sama tabanla naxan fari e nun a seene birin. ¹⁹ Manga Axasi seen naxanye birin naxəsi a tinxintareyani a mangayaan waxatini, nxu bata ne birin nasarijan, nxu yi e sa Alatala yətagi.”

Xesekiya mən yi saraxane ba

²⁰ Manga Xesekiya yi keli xətən, a yi taan kuntigine malan, e siga Alatala Batu Banxin. ²¹ E yi siga tura solofera nun konton solofera nun yəxəe dii solofera nun kətə solofera ra mangana denbayaan nun yire sarijanxin nun Yuda kaane yulubi xafarin na alogo e xa rasarijan. Mangan yi a fala saraxaraline xa, Haruna yixətəne, a e xa e ba saraxan na Alatalaa saraxa ganden fari. ²² Saraxaraline yi jingene kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. E mən yi kontonne kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. Na xanbi ra, e yi yəxəe dine kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. ²³ E mən yi siga kətə kəe raxaba daxine ra yulubi xafari seen na mangan nun yamaan birin yətagi, ne yi e yiine sa e ma. ²⁴ Nayi, saraxaraline yi kətəne kəe raxaba, e yi e wunla bəxən saraxa ganden ma alogo Isirayila kaane birin yulubine xa

xafari. Mangan nan na saraxa sifa firinne yamarin fi alogo yamaan birin yulubin xa xafari. ²⁵ Mangan yi Lewi bənsənna muxune lu Alatala Batu Banxini, karijanne nun kondenne nun bəlonne yi suxi naxanye yii alo Dawuda nun mangana fetoon Gadi nun Nabi Natan a yamari kii naxan yi, bayo Alatalaa yamarin nan yi a ra, a nabine naxan nali muxune ma. ²⁶ Lewi bənsənna muxune yi ti, Dawudaa maxas-eene suxi e yii. Saraxaraline fan yi na, xətane suxi e yii. ²⁷ Manga Xesekiya yi a fala, a e xa saraxa gan dixin ba saraxa ganden fari. E nəma yi saraxan gan fələ waxatin naxan yi, e yi bətin ba Alatala xa xəta xuiin nun Isirayila manga Dawudaa maxaseene ra. ²⁸ Yamaan birin yi e xinbi sin, e lu bətin bə, e xətaan fema han saraxa gan dixin birin yi yelin ganjə. ²⁹ E to yelin saraxa gan dixin bə, mangan nun a yamaan naxan birin yi a fəxə ra, e birin yi e xinbi sin, e yi Ala tantun. ³⁰ Na xanbi ra, Manga Xesekiya nun a kuntigine yi Lewi bənsənna muxune yamari a e xa Alatala tantun Dawudaa bəti xuine nun fetona Asafi a bəti xuine ra. E yi bətin ba səwani, e yi e xinbi sin, e Alatala tantun.

³¹ Manga Xesekiya yi a fala, a naxa, “Bayo iki ε bata dəntəgə Alatala xa, ε fa ε saraxane nun barika bira saraxane ra Alatala Batu Banxini.” Yamaan yi fa e saraxane nun barika bira saraxane ra, e nun muxu bəjəne fajine birin yi fa saraxa gan daxine ra. ³² Yamaan fa saraxa gan dixin naxanye ra, ne yaten yi siga han jingē tonge solofera e nun yəxəe dii kəmə firin e nun konton kəmə, ne birin saraxa gan daxine Alatala xa. ³³ E mən yi jingē kəmə sennin e nun kontonne nun kətə wuli saxan ba saraxa gbətəne ra. ³⁴ Koni saraxaraline mi yi wuya, e mi yi nəe saraxa gan daxine birin bude. Nanara, e ngaxakedenne Lewi bənsənni, ne yi fa e mali han wanla yi jan, han saraxaraliin bonne yi rasarijan. E ngaxakedenne Lewi bənsənni, ne yi kataxi e rasarijan feen nan na dangu saraxaraline ra. ³⁵ Saraxa gan dixin yi wuya, sa bəjəne xunbeli saraxane turene fari, e nun minse saraxane nun saraxa gan daxine.

Alatala Batu Banxin nasarijan na kii nin. ³⁶ Ala bata yi naxan birin yitən yama fe ra, Manga Xesekiya nun yamaan birin yi səwa na ra, amasətə na feene liga nən mafuren.

30

Xesekiya yi sanla raba

¹ Manga Xesekiya yi xərane rasiga Yuda yamanan yiren birin yi. A mən yi bataxine səbə Efirami nun Manase kaane ma, al-ogo e xa fa Alatala Batu Banxini Yerusalən yi, e fa Alatala tantun, Isirayilaa Ala, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla* rabadeni. ² Mangan nun a kuntigine nun yamaan birin bata yi lan a ma Yerusalən yi a e xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba jneen kike firinden ma. ³ Bayo saraxarali wuyaxi mi yi sarijanxi na waxatini, yamaan mən munma yi malan Yerusalən yi singen, e mi yi nəe na sanla rabə singen. ⁴ Bayo mangan nun yamaan lanma feen nan yi a ra, ⁵ e yi a ragidi, a xa rali Isirayila birin ma, keli Bəriseba taan ma han Dan yamanani alogo muxune xa fa Yerusalən yi, e fa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba mənni Alatala xa, Isirayilaa Ala. Amasətə yamaan mi yi fa na sanla rabama e bode xən alo a yi səbəxi kii naxan yi. ⁶ Xərane yi siga mangan nun a kuntigine bataxine ra Isirayila nun Yuda yamanan yiren birin yi, alo mangana a yamarixi kii naxan yi. E naxa, “Ə tan Isirayila kaane, ε xətə Alatala ma, Iburahimaa Ala, Isiyagaa Ala, Isirayilaa Ala alogo a mən xa xətə ε ma, ε tan yamaan muxu dənxən naxanye luxi ε nii ra, ε tan naxanye tangaxi Asiriya mangane ma. ⁷ Ε nama lu alo ε fafane, alo ε ngaxakedenne, naxanye mi yi tinxinxı Alatala yee ra yi, e benbane Ala, naxan e ba gbalon de alo ε a toma kii naxan yi. ⁸ Nayi, ε nama tuli maxədəxə ayi alo ε benbane. Ε fa Alatala ma, ε fa a yire sarijanxini, a dənaxan nasarijanxi han habadan, ε wali Alatala xa, ε Ala, alogo a xələ gbeen xa xətə ε fəxə ra. ⁹ Xa ε fa Alatala

ma, muxun naxanye ε ngaxakedenne suxu konyiyani, ne kininkininma nən e ma, e mən yi xətə yamanani ito yi. Alatala hinan, ε Ala, a fan, a mi a yetagin luxunma ε ma, xa ε xətə a ma.” ¹⁰ Xərane yi siga taane yi Efirami yamanan nun Manase yamanani han Sabulon yamanani. Koni, muxune yi lu e magelə. ¹¹ Koni, Aseri bənsənna muxuna ndee nun Manase bənsənna muxuna ndee nun Sabulon bənsənna muxuna ndee yi e yətə magodo Ala xa, e tin sigə Yerusalən yi. ¹² Ala yi muxune bəjən masara Yuda fan yi, e mangan nun a kuntigine yamarin suxu, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

¹³ Yama gbeen yi fa Yerusalən yi Buru Tetaren Sanla† rabadeni kike firinden. Yamaan yi gbo han! ¹⁴ Suxure batuden naxanye yi Yerusalən yi, e yi ne birin kala e nun e wusulan gandene, e yi ne woli Kedirən lanbanni. ¹⁵ Nəen kike firinden xi fu nun naaninde ləxəni, e yi xuruseene kəe raxaba Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. Nayi, Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline yi yagi han, e yi e yətə dəntegə Ala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala Batu Banxini. ¹⁶ Birin yi a wali suxu alo e yi lan kii naxan yi, fata Alaa walikəen Musaa sariyan na. Xuruseen naxanye ba saraxan na, Lewine yi lu ne wunla soe saraxaraline yii, e yi lu a xuyə saraxa ganden ma. ¹⁷ Muxu wuyaxi mi yi sarijanxi yamaan yε, e mi nəe saraxane bə Alatala xa. Nayi, Lewine yi lu xuruseene kəe raxabə e xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. ¹⁸ Muxu wuyaxi yi na, Efirami kaane nun Manase kaane nun Isakari kaane nun Sabulon kaane yε naxanye mi yi sarijanxi. Anu, e Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxa subene don nən, e sariyan kala na nan xən. Na ma, Xesekiya yi duba e xa, a naxa, “Alatala naxan fan, na xa dija e yulubin ma. ¹⁹ Ala xa dija muxune birin ma naxanye Alatala, e benbane Ala fenxi e bəjən ma feu, hali e mi yi sarijanxi.” ²⁰ Alatala yi Xesekiya xuiin name, a yi dija yamaan ma. ²¹ Nayi, Isirayila kaan naxanye yi

* **30:1:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangi e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. † **30:13:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lebən mi yi saxi naxan yi xii soloferə sanlı ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

Yerusalen yi, ne yi Buru Tetaren Sanla raba sewa gbeeni xi solofera. Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline yi lu Alatala tantunne e sənbən birin na e maxaseene ra. ²² Xesekiya yi Lewine wali fajni xəntənna ti, naxanye yi walima Alatala xa ki fajni. E saraxa subene don xi solofera, naxanye yi baxi bəjne xunbeli saraxane ra, e yi Alatala tantun, e benbane Ala.

²³ Yamaan birin mən yi lan a ma, a e xa xi solofera sa sali ləxəne fari, e mən yi sanla raba səwani xi solofera, ²⁴ bayo Yuda mangan Xesekiya bata yi binye gbeen fi yamaan ma, a yi e fanda tura wuli keden na e nun xuruse wuli solofera. Kuntigine fan bata yi tura wuli keden nun xuruse wuli fu ba sa mangan gbeene fari. Saraxarali wuyaxi bata yi rasarijan. ²⁵ Yuda kaane nun saraxaraline nun Lewine nun Isirayila kaan naxanye yi kelixi yire gbətəye yi e nun xəjənən naxanye yi dəxi Isirayila kaane nun Yuda kaane yε, ne birin yi lu səwani e bode xən ma. ²⁶ Sewa gbeen yi lu Yerusalen kaane yi. Xabu Isirayila Manga Dawudaa dii xəmən Sulemani waxatini, na jəxən munma yi ligi Yerusalen yi singen. ²⁷ Saraxaraline nun Lewine yi keli, e duba yamaan xa, e Ala maxandi, Ala yi e xuiin mə a konni ariyanna yi.

31

Xesekiya yi Ala Batu Banxin wanli tən

¹ Na danguxina, muxun naxanye birin yi Isirayila yi, ne birin yi siga Yuda taane yi, e yi kide geməne kala, e yi Asera kide gbindonne rabira. E yi taan kidene kala, e nun e susure saraxa gandene Yuda yamanan birin yi e nun Bunyamin nun Efiramı nun Manase bənsənne yamanane yi. Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi siga e konni.

² Xesekiya yi saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune yitaxun, a yi birin ti a wali ra. E tan nan yi saraxa gan daxine nun bəjne xunbeli saraxane bama. E tan nan mən yi findixi Alatalaa walikene ra, e yi Alatala tantunma, e yi bətine ba Alatala xa a banxin so deen na. ³ Mangan yi a sətə sena ndee ba saraxa gan daxine ra, saraxan naxanye yi ganma xətənna nun

jənbanna ra e nun Matabu Ləxəne nun kike nənən nun sali ləxəne ma, alo a səbəxi kii naxan yi Alatalaa sariyani. ⁴ Xesekiya yi a fala Yerusalen kaane xa a e xa fa seene mudun na saraxaraline nun Lewine xa, alogo e xa Alatalaa sariyan nabatu a kiin ma. ⁵ Na falan mə yiren birin yi waxatin naxan yi, Isirayila kaane birin yi e murutu xabaxi singene nun manpa bogi singene nun ture baxi singene nun kumi ture singene nun sansi singene nun e yaganne birin so fələ saraxaraline nun Lewine yii. ⁶ Na kiini, Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi dəxi Yuda taane yi, ne fan yi lu fə e xuruse xurin nun a xungbene yaganne ra e xən, e nun e se sarijanxine yaganna naxanye yi dəntəgəxi Alatala xa, e Ala, e yi se wuyaxi malan. ⁷ E yi se wuyaxi malan fələ jəen kike saxan-deni, e yi yelin jəen kike solofereden ma. ⁸ Xesekiya nun a kuntigine yi fa na seene matoden, e yi Alatala tantun, e yi duba a yamaan xa, Isirayila kaane. ⁹ Xesekiya yi saraxaraline nun Lewine maxədin na seene fe ra. ¹⁰ Nayi, saraxaraline kuntigina Asari, Sadəki bənsənni, na yi a yabi, a naxa, "Xabu nxu fa fələ seene ra Alatala Batu Banxini, nxu donseen sətə nən nxu lugo, nxu yi a dənxən gbegbe lu, amasətə Alatala duba nən a yamaan xa, a dənxən naxanye luxi ne nan itoe ra."

¹¹ Xesekiya yi yamarin fi a e xa donse ramaradene rafala Alatala Batu Banxini. Nayi, e yi donse ramaradene rafala. ¹² E yi fa na finmaseene nun yaganne nun se sarijanxine birin na mənni. Lewi bənsənna muxuna nde yi na naxan yi xili Konani, e yi finmaseene taxu na ra, e yi a ngaxakedenna Simeyi fan findi a bundəxən na. ¹³ Xəmən naxanye yi xili Yəxiyeli nun Asasiya nun Naxati nun Asaheli nun Yerimoti nun Yosabadi nun Eliyeli nun Yisimaki nun Maxati nun Benaya, ne nan yi yamaan xunmatone ra Konani nun a xunyən Simeyi bun ma alo Manga Xesekiya nun saraxarali Asari a yamari kii naxan yi. Asari yi findi Ala Batu Banxin kuntigi gbeen na. ¹⁴ Yiminaa dii xəmən Kore, Lewi bənsənna muxun naxan yi Sogeteden deen kantanma, a tan nan yi jənige ma saraxane rasuxuma

naxanye yi fima Ala ma. A mən yi yaganne yitaxunma Alatala Batu Banxini e nun se sarijanxi gbeteye. ¹⁵ Saraxaralini itoe yi dəxi saraxarali taan* naxanye yi, ne yi a mali: Eden nun Menayamin nun Yosuwe nun Semaya nun Amari nun Sekani. E yi seene yitaxun mənne yi e ngaxakedenne ra, fonna nun dii jərenə alo a yi lan kii naxan yi, ¹⁶ fələ dii xəməne ma naxanye xili səbəxi e bənsən kədin ma fələ e jəs saxanna ma, e nun naxanye birin yi soma Alatala Batu Banxini ləxə yo ləxə e wanla ra alo a yi yamarixi kii naxan yi fata e yəba kiin na. ¹⁷ Saraxaraline xinle yi səbəxi e bənsən kədin kui fata e denbayane ra, e nun Lewi bənsənna muxune fələ e jəs məxəjən ma, alo e yi yamarixi wanla de kii naxan yi fata e yəba kiin na, ¹⁸ e nun e denbayane birin xinle yi səbəxi e bənsən kədin kui, e naxanle nun e dii xəməne nun e dii teməne nun e muxune birin, bayo e tan bata yi rasarijan Alaa wanla ra. ¹⁹ Haruna yixətəne, saraxaralina ndee yi dəxi banxidene ra saraxarali taane rabilinne yi. Muxuna ndee yi sugandixi taane birin yi alogo e xa donseene xali e xa e nun Lewi bənsənna xəməne birin naxanye xinle yi səbəxi e bənsən kədin kui.

²⁰ Xesekiya na nan liga Yuda taane birin yi, a fe fajin liga tinxinna nun lannayani Alatala yee ra yi, a Ala. ²¹ A wali wuyaxi ke nən Ala Batu Banxina fe yi, a yi Alaa sariyan nun a yamarin suxu a fajin na. A yi Ala fen a bəjən ma feu, a yi sabati.

32

Asiriya Mangan yi a kənkə e ma

¹ Xesekiyya lannaya wanle dangu xanbini, Asiriya mangan Senakeribi yi so Yuda yi, a yi taa makantaxine yəngə, a yi a ragidi a xa e findi a gbeen na. ² Manga Xesekiya to a to Senakeribi bata fa Yerusalən yəngedeni, ³ Xesekiya nun a kuntigine nun sofane yi lan a ma a e xa taa xanbi ra tigine birin dutun. ⁴ Yamaan yi e malan, e yi tigine birin dutun taa xanbin na, e nun ige dangudena nde bəxən bun ma. E yi a fala, e naxa, “Asiriya kaane nama ige yo li be.” ⁵ Xesekiya yi a wəkile, a yi taan yinna

yire kalaxine ti, a mən yi sangansone ti yinna xuntagi, a mən yi yin gbete ti a fari ma. A yi Milo gbingbinna rafala Dawdaa Taani. A yi yəngə so wuyaxi nun yə masansan wure lefa wuyaxi sətə a ganla xa. ⁶ A yi sofa kuntigine dəxə yamaan xun na. A muxune birin malan taan yama malanden i taan so dəen na. A yi a fala e xa, a naxa, ⁷ “Ə wəkile, ε senbe so! Ə nama kuisan, ε nama gaxu Asiriya kaane mangan yee ra e nun yamaan naxan a fəxə ra amasətə senben naxan en tan na, na gbo a gbeen xa. ⁸ Adamadi senben nan a tan na, anu Alatala nan en tan fəxə ra, en ma Ala, naxan en malima en ma yəngəne yi.” Yamaan yi Yuda mangan Xesekiya a falane suxu. ⁹ Na danguxina, Asiriya mangan Senakeribi nun a ganla birin yi siga Lakisi taan xili ma. Na waxatini, Senakeribi yi sofa kuntigina ndee rasiga Yerusalən yi. A yi xəraan nasiga Yuda mangan Xesekiya ma, e nun Yuda kaane birin Yerusalən yi, a naxa, ¹⁰ “Asiriya mangan Senakeribi ito nan falaxi, a naxa, ‘Ə yigi saxi nanse yi, naxan a ligaxi ε mən dəxi Yerusalən yi yəngən tagi? ¹¹ Xesekiya xa mi ε radinma ba alogo kamen nun ige xənla xa ε faxa, a nəma a fale, a naxa, “Alatala, en ma Ala en natangə Asiriya mangan ma ba?” ¹² Xesekiya nan i ya Alaa saraxa gandene nun a kidene kalaxi, a yi a fala Yuda kaane nun Yerusalən kaane xa, a naxa, “Ə xinbi sinma saraxa ganden keden peen nan yetagi, ε yi saraxane gan mənni.” ¹³ Ə mi a kolon ba, nxu naxan liga muxune nun yamanan bonne ra, n tan nun n benbane? Na siyane alane nənə e yamanan muxune xunbə ba? ¹⁴ Awa, n benbane yamanan naxanye kala, yamanan mundun ma ala a rakisi? Nayi, ε Ala nəe ε rakise ba? ¹⁵ Na ma, Manga Xesekiya nama ε mayenden, a yi ε radin na kiini. Ə nama ε yigi sa a yi, bayo siya yo ala hanma yamana yo ala mi nəxi a yamaan natangə n benbane ma. Nayi, ε alane fan mi nəe ε be n fan yii mumə!”

*Senakeribi yi Ala rayelefu
Mangane Firinden 19.8-13 nun Esayı
37.8-13*

* **31:15:** Saraxaraline taane fe səbəxi Yosuwe 21.1-45 kui.

¹⁶ Na xanbi ra, Asiriya mangan mən yi fala jaxin ti Marigina Alatala ma, e nun a walikeen Xesekiya. ¹⁷ Asiriya mangan yeteeen bata yi Alatala, Isirayilaa Ala konbi kedin səbe nun, a naxa, “Siyaan bonne alane mi nəxi e yamanan muxune ratangə n ma kii naxan yi, Xesekiyaala fan mi nəe a yamaan natangə n ma na kii nin.” ¹⁸ A yi falan ti a xuini texin na Heburu xuini, alogo Yerusalən yamaan naxan yi yinna xuntagi, a xa gaxun naso ne yi, a yi nə taan finde a gbeen na. ¹⁹ Elu falan tima siya gbetene ala rafalaxine nan ma bəxə xənna fari.

*Ala yi Asiriya mangan nə
Mangane Firinden 19.35-37 nun Esayi*

37.36-38

²⁰ Nayi, Manga Xesekiya nun Nabi Esayi, Aməsi a dii xəmen yi e xuiin namini fələ Ala ma lan feni ito ma. ²¹ Na ma, Alatala yi malekana nde xə naxan sa Asiriya mangana sofa kəndene birin naxəri a gali dəxədeni, e nun mangane nun kuntigi gbeene. Nayi, mangan yagixin yi xətə a yamanani. A sa so a gbee ala batu banxini, a dii xəmene yi sa a faxa menni. ²² Alatala Manga Xesekiya nun Yerusalən kaane raki si na kii nin Asiriya manga Senakeribi sənbən ma, a mən yi e ratanga e rabilinna siyane birin ma. ²³ Muxu wuyaxi yi fa saraxane ra Alatala xən Yerusalən yi, e nun kise fajine Yuda mangan Xesekiya xa. Xabu na ləxəni, siyane birin yi a binya.

Xesekiya mangayaan xunsona

²⁴ Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. A yi Alatala maxandi, Ala yi a yabi, a yi kabanako feen ligə alogo a xa a kolon a kəndəyaan sətəma nən. ²⁵ Koni Xesekiya mi findi wali fajı kolon na, a yi waso ayi a bəjəni. Ala yi xələ a ma, e nun Yuda nun Yerusalən. ²⁶ Nayi, Manga Xesekiya nun Yerusalən kaane birin yi e xun xətə Alatala ma. Na ma, Alatalaa xələn mi fa e li Xesekiya siimayani.

²⁷ Manga Xesekiya yi nafunla nun binye gbeen sətə. A yi gbeti fixən nun xəmaan nun bəxə bun nafunle nun latikənənne nun yə masansan wure lefane nun se fajine birin namaradene rafala. ²⁸ A yi murutun nun manpaan nun ture ramaradene

rafala, e nun xuruseen sifan birin namaradene. ²⁹ A yi taana ndee ti, Ala yi xuruse wuyaxi fi a ma e nun nafulu gbegbe. ³⁰ Manga Xesekiya nan Gihon tigi ige kiraan masara, a yi a xun ti Dawudaa Taan sogegododen binni. Xesekiya nə sətə nən a feene birin ma. ³¹ Koni, ləxəna nde Babilən mangane to xərane rasiga a ma xibaru fendeni lan kabanako feen ma naxan danguxi a yamanani, Ala yi a lu a yətə yii a mato xinla ma alogo a xa a bəjə yi feene birin kolon.

³² Manga Xesekiya kewali dənxəne, a tinxinyaan naxan ligə, ne səbəxi Aməsi a dii xəmen Nabi Esayi a kedin kui lan a fe toxine ma alo xiyena, naxan səbəxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kədine kui. ³³ Manga Xesekiya yi faxa. Dawuda yixətəne gaburun dənaxan yitənxi muxu gbeene xa, e yi sa a maluxun menni. Yuda kaane nun Yerusalən kaane birin yi fa a saya xəntəndeni. A dii xəmen Manase yi findi mangan na a jəxəni.

33

*Manase, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.1-18*

¹ Manase findi mangan na a jəe fu nun firinna nan ma, a yi jəe tonge suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalən yi. ² Naxan jaxu Alatala yəe ra yi, Manase yi na ligə. Alatala siyaan naxan kedi Isirayila yamaan yəe ra, a yi so ne fe xəsixine yi.

³ A fafe Xesekiya taan kiden naxanye kala, a tan mən yi ne rafala. A yi saraxa ganden nafala Baali xa, a mən yi Asera kide gbindonne bitin, a yi a xinbi sin sarene birin xa, a yi e batu. ⁴ A yi luxure kide ti Alatala Batu Banxini, Alatala bata a fala dənaxan ma, a naxa, “N xinla luma nən Yerusalən yi habadan.” ⁵ A yi sarene kide ti Alatala Batu Banxin yin firinne kui. ⁶ A yi a diine ba saraxa gan daxin na Hinən lanbanni luxurene xa. A yi so yiimato feene nun woyiməyaan nun kəera feene yi. A yi muxune maxədin naxanye falan tima barinne ra. A yi fe xəsixi gbegbe ligə Alatala yəe ra yi, a yi a raxələ. ⁷ A yi sa a luxure rafalaxi sawurana nde dəxə Ala Batu Banxini. Anu, Ala a fala nən Dawuda xa e nun a dii xəmen Sulemani,

a naxa, "N xinla luma n batu banxini ito nin habadan e nun Yerusalen, n denaxan sugandixi Isirayila bensonne birin ye. ⁸ Xa Isirayila kaane n ma yamarine birin suxu, n naxan soxi e benbane yii fata Musa ra, n mi tinje mum e yi kedi yamanani ito yi." ⁹ Koni, Manase yi a ligia Yuda kaane nun Yerusalen kaane yi yulubin tongo. E yi fe xesixine liga dangu siyane ra Alatala naxanye halagi Isirayila bun. ¹⁰ Alatala yi falan ti Manase nun a yamaan xa, koni e mi e tuli mati a ra.

¹¹ Nayi, Alatala yi Asiriya yamanan mangana gali kuntigine rafa e xili ma, e yi Manase suxu, e karafen bira a ma, e yi a xidi sula yelonxonna ra, e siga a ra Babilon yi. ¹² A toroni, a yi Alatala maxandi, a Ala, a yi a yete magodo a benbane Ala xa. ¹³ A yi a mafan, Alatala yi a maxandi xuiin nasuxu. A yi a maxandin yabi, a mon yi xete a ra Yerusalen yi a mangayani. Nayi, Manase yi a kolon a Alatala nan Ala ra.

¹⁴ Na danguxina, Manga Manase mon yi Dawudaa Taan nabilin yinna yirena nde ti, a yi a mate ayi, keli Gihon tigin ma lanbanni, siga sogegododen binni han taan so deen naxan xili Yeshua, a yi Ofeli geyaan nabilin. A mon yi sofa kuntigine doxa Yuda taa makantaxine birin yi.

¹⁵ A yi xene suxure nun sawurane ba Alatala Batu Banxini, a yi ne birin kala. A bata yi suxure saraxa ganden naxanye rafala geyaan fari, Alatala Batu Banxin yi denaxan yi e nun Yerusalen yi, a yi ne birin kala. A yi e woli taan fari ma. ¹⁶ A mon yi saraxa ganden nafala Alatala xa, a yi boje xunbeli saraxane nun barika bira saraxane ba. A yi a fala Yuda kaane xa a e xa bira Alatala doxa ra, Isirayilaa Ala. ¹⁷ Yamaan mon yi saraxane bama taan kidene yi, koni e yi e bama Alatala nan tun xa, e Ala.

¹⁸ Manase kewali donxe, a Ala maxandina, e nun nabiin naxanye yi falan tima a xa Alatala Isirayilaa Ala xinli, ne birin sebexi Isirayila mangane kedine kui. ¹⁹ A Ala maxandina, e nun Ala a yabi kii naxan yi, a tinxintareyaan nun a yulubina, taan kidene a naxanye ti, e nun a Asera kide gbindonna naxanye bitin, e nun a suxure sawuran naxanye ti benun a xa a yete magodo, ne birin sebexi Hosayi a taruxu

kedine kui. ²⁰ Manase yi faxa, e yi a maluxun a konni. A dii xemena Amoen yi findi mangan na a joxoni.

*Amoen, Yuda Mangana
Mangane Firinden 21.19-26*

²¹ Amoen findi mangan na a jee moxjuen nun firinden nan ma, a yi jee firin ti mangayani Yerusalen yi. ²² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a fafe Manase a liga kii naxan yi. Amoen yi saraxane bama suxurene birin xa, a fafe naxanye rafala, a yi ne batu. ²³ Koni, a mi a yete magodo Alatala xa alo a fafe Manase a liga kii naxan yi, bayo Amoen findi nen yulubi kan gbeen na. ²⁴ A walikene yi yanfan so a ma, e sa a faxa a banxini. ²⁵ Koni naxanye birin yanfan so Manga Amoen ma, yamanan muxune yi ne birin faxa, yamanan muxune yi a dii xemen Yosiya doxa a joxoni mangayani.

34

*Yosiya, Yuda Mangana
Mangane Firinden 22.1-2*

¹ Yosiya findi mangan na a jee solomasexeden nan ma, a yi jee tonge saxan e nun keden ti mangayani Yerusalen yi.

² Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga, a yi a benba Dawuda sonna tongo. A lu tinxinyaan kiraan xon.

³ A mangayaan jee solomasexdeni, hali a mon to yi xurun, a lu nen a benba Dawudaa Ala batue. A jee fu nun firinna, a yi taan kidene kala folo Yuda nun Yerusalen yi, e nun Asera kide gbindonne nun wure raxulunxi sawurane. ⁴ A yi Baali saraxa gandene kala. Wusulan ganden naxanye yi tixi e fari, a yi ne fan kala, a yi Asera kide gbindonne raxori, e nun suxure sawurane. A ne birin findi dungi dungine ra, a ne raxuya ayi muxune gaburune fari naxanye saraxane ba e xa. ⁵ A yi kide ki muxune xonne gan e suxure saraxa ganden fari. A Yuda nun Yerusalen rasarijan na kii nin. ⁶ A mon yi siga Manase yamanani e nun Efiramibensonna nun Simeyon bensonna nun Nafatali bensonna e nun bojan naxanye yi e rabilinxi. ⁷ A yi suxure saraxa gandene nun Asera kide gbindonne kala menne yi, a yi suxurene findi burunburunna ra, a

yi wusulan gandene birin kala Isirayila yi. Na xanbi ra, a mən yi xətə Yerusalən yi.

Saraxaraline yi sariya kədin to Mangane Firinden 22.3-10

⁸ Yosiya mangayaan jee fu nun solomasəxədeni, a yi muxuni itoe rasiga yamanan nun Ala Batu Banxin nasarijəndeni: Asaliyaa dii xəmən Safan nun taa mangan Maaseya nun Yehowaxasi a dii xəmən Yowa, mangana yenla, e xa sa Alatala Batu Banxini tən, mangana Ala. ⁹ E sa saraxarali kuntigin Xiliki li a konni. Yamaan fa gbetin naxan na Ala Batu Banxini e nun Lewine kantan tiine gbetin naxan malan Efirami nun Manase nun Isirayila yamaan muxu dənxən naxanye luxi e nii ra, e nun Yuda nun Bunyamin bənsənne, e yi ne so a yii. E yi xətə Yerusalən yi. ¹⁰ Naxanye yi findixi Alatala Batu Banxini tən feen yəeratine ra, a na gbetin so ne yii. Ne yi a so walikəne yii e saranna ra, naxanye yi walima Alatala Batu Banxini. ¹¹ Ne yi na gbetin so gəmə masonle nun kamudərəne yii alogo e xa gəməne nun xalanbene sara banxine xa Yuda mangane naxanye rabejin, e kala. ¹² Na walikəne yi wanla ke tinxinni. Lewi bənsənna muxune Yaxati nun Abadi Kehati xabilani, ne yi e xun na e nun Merari nun Sakari Mesulan xabilani. Na Lewine birin yi fatan maxaseen maxə. ¹³ E tan nan yi goron maxanle xunna e nun walikəne xunmatone a ra walidene birin yi. Səbeli tiin nan yi Lewi muxuna ndee ra e nun taruxu səbəne nun kantan tiine.

¹⁴ Yamaan fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, e yi na tongoma waxatin naxan yi, saraxaraliin Xiliki yi Alatalaa sariya kədin to a naxan so Musa yii. ¹⁵ Nayi, Xiliki yi a fala səbeli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya kədin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi sariya kədin so Safan yii. ¹⁶ Safan yi siga a ra Manga Yosiya konni, Safan yi a fala a xa, a naxa, “I nxu ti wanla naxan na, nxu bata na birin ke. ¹⁷ Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, e bata na tongo e yi a so wali kuntigine yii.” ¹⁸ Səbeli tiin Safan yi sa ne birin yəba mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki sariya kədin so nən n yii.” Na xanbi ra, Safan yi a

xaran mangan yətagi. ¹⁹ Mangan to sariya falane mə na kədin kui, a yi a domani bə a ma. ²⁰ Mangan yi yamarin so Xiliki yii e nun Safan ma dii xəməna Axikan nun Mike a dii xəməna Abadon nun səbeli tiin Safan nun mangana walikəna Asaya, a naxa, ²¹ “E sa Alatala maxədin n xa, e nun muxun naxanye luxi Yuda nun Isirayila yi lan kədi toxini ito a fe ma, bayo Alatalaa xələn gbo en xili ma, amasətə en benbane mi Alatalaa falan suxu mumə alo a səbəxi kii naxan yi kədini ito kui.” ²² Xiliki nun mangana muxu sugandixine yi siga nabi naxanla Xuluda fəma. Xasara naxan yi dugine kantanma, na mamandenna Salun ma naxanla, Tokehati a dii xəməna. Na naxanla yi dəxi Yerusalən Taa Nənəni. E yi e lanma xuiin fala a xa. ²³ A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: E sa a fala ε xə muxun xa, ²⁴ ε naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tərən nafama nən yireni ito nun a muxune xili ma, alo danga feene səbəxi kii naxan yi kədini ito kui naxan xaranxi Yuda mangan yətagi. ²⁵ Bayo, e bata e xun xanbi so n yi, e yi saraxane nun wusulanne gan suxurene xa alogo e xa n xələn e kəwanle xən. Nayi, n ma xələn gbo taani ito xili ma, a mi jənjə mume!” ²⁶ E mən xa a fala Yuda mangan xa, naxan ε xəxi Alatala maxədindeni, Isirayilaa Ala, a Alatala ito nan falaxi lan falane ma ε naxanye mexi, a naxa, ²⁷ ‘Bayo i bata gaxu, i yi i yətə magodo Ala xa, i to falani itoe mə naxanye ti yireni ito nun a muxune xili ma, i yi xətə n ma, bayo i bata i ya dugine yibə i ma, i yi wuga n yətagi, n bata a mə. Alatalaa falan ni i ra. ²⁸ N ni i rasuxuma nən i benbane fəma, i rasənəma nən bəjə xunbenli i gaburun na, bayo i tan mi na tərəne toma n naxanye rafama yamanani ito nun a muxune xili ma waxati famatəne yi.’ ” E yi sa na yabin nali mangan ma.

Ala batu ki fəjina Yosiya xən Mangane Firinden 23.1-3

²⁹ Manga Yosiya yi Yuda nun Yerusalən fonne birin malan. ³⁰ Na xanbi ra, mangan yi siga Alatala Batu Banxini, Yuda kaane nun Yerusalən kaane nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune nun yamaan birin biraxi a fəxə ra, muxudin nun

muxu gbeena. Alaa layirin kedin naxan to Alatala Batu Banxini, a yi na kui feen xaran birin tuli matixin na. ³¹ Mangan yi ti a tideni Alatala yetagi, a yi layirin tongo Alatala xa, a xa a yamarine nun a sariyane nun a tønne suxu a bøjen nun a niin birin yi, alo a sebexi layiri kedin kui kii naxan yi. ³² A yi Bunyamin bønsønna muxune nun Yerusalen kaane birin naso na layirin bun. Yerusalen kaane yi na layirin suxu alo Ala a yamarixi kii naxan yi, e benbane Ala. ³³ Yosiya yi danna sa fe naxine birin na naxanye sa kelixi yamana gbetene yi, naxanye yi findixi Isirayila kaane gbeene ra. A yi muxune birin karahan Isirayila yi a e xa Alatala batu, e Ala. A lu nñ Alatala, e benbane Ala føxø ra a dunuja yi gidin birin yi.

35

Yosiya yi sanla raba Mangane Firinden 23.21-23

¹ Yosiya yi Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla* raba Alatala xa Yerusalen yi jneen kike singen xi fu nun naaninde løxøni, e yi Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla saraxa subene koe raxaba. ² Yosiya mon yi saraxaraline ti e wanla ra, a yi e soe so Alatala Batu Banxin wanla døxunni. ³ A yi a fala Lewi bønsønna muxune xa, naxanye yi Isirayila birin naxaranma, naxanye yi rasarijanxi Alatalaa wanla døxunni, a naxa, “E sa Layiri Kankiraan døxø Alatala Batu Banxini Isirayila Manga Dawudaa dii xemén Sulemani naxan tixi. E mi fa a maxalima e tungunne ma iki. Nayi, e wali Alatala e Ala xa e nun Isirayila, a yamana. ⁴ E yi e yitaxun denbaya yeeen nun wali xundø yeeen ma, alo Isirayila manga Dawuda a sebexi kii naxan yi, e nun a dii xemén Sulemani. ⁵ E birin xa sa ti yire sarijanxini, e yeba yamaan bønsønne yeeen ma. ⁶ E Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla saraxa yexee diine faxa e ngaxakedenne xa, e yi a ligaloo Alatala a fala kii naxan yi fata Musa ra.”

⁷ Yosiya yi jinge wuli saxan ba yamaan birin xa e nun xuruse xunxuri wuli tonge saxan Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla saraxan na. Na birin ba mangana xuruseene nan na. ⁸ A kuntigine fan jnenigen ma, ne fan yi xurusena nde ba yamaan nun saraxaraline nun Lewi bønsønna muxune xa. Ala Batu Banxin kuntigine Xiliki nun Sakari nun Yeyiyeli, ne yi xuruse wuli firin kemé sennin ba Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla fe ra e nun jinge kemé saxan. ⁹ Konani nun Semaya nun Nataneeli nun a ngaxakedenne nun Hasabi nun Yeyiyeli nun Yosabadi, ne yi xuruse wuli suulun e nun jinge kemé suulun so Lewine yii Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla fe ra.

¹⁰ Sanla feene raba i kiini: saraxaraline nun Lewine yi lu tixi wali xunde yeeen ma, alo mangana a yamari kii naxan yi.

¹¹ E Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla saraxa xuruseene koe raxabe, saraxaraline yi lu marasarijananna tiye xuruseene wunla ra Lewine yi naxan soma e yii, Lewine nan yi na saraxa subene budoma. ¹² E yi saraxa gan daxine ba a ra, e naxanye soma muxune yii alogo e xa e yita Alatala ra, alo a sebexi Musaa kedine kui kii naxan yi, e jingene fan ligaloo kii nin. ¹³ E yi Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla saraxa subene sa teeni, alo e darixi a ra kii naxan yi. Marasarijan saraxa se gbetene, e yi ne jin tundene nun goronne kui, e yi e taxun yamaan na mafuren. ¹⁴ Na danguxina, e yi e nun saraxaraline gbeen nafala, bayo saraxaraline, Haruna yixetene lu nñ walø han koeen na, e yi saraxa gan daxine ba e nun saraxa sube turene. Nan a ligaloo Lewine yi e donseen nafala e nun Haruna yixetene xa, saraxaraline. ¹⁵ Asafi yixetene naxanye yi betin bama, ne yi e wanle kema nñ alo Dawuda a yamari kii naxan yi, e nun Asafi nun Heman nun mangana fetoon Yedutun. Kantan muxune birin yi e wanla de. E mi keli e wali xundøne yi mumø, bayo e ngaxakedenne Lewi bønsønna muxune yi donseen nafalama e xa. ¹⁶ Na løxøni, wanle birin ligaloo kii nin alogo Halagi Tiin

* **35:1:** Halagi Tiin Dangu Løxøn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nñ Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xørøyaan 12.1-13 kui.

Dangu Ləxən Sanla xa raba Alatala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa ganden, alo Yosiya a yamarixi kii naxan yi. ¹⁷ Isirayila kaan naxanye yi na yi, ne yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba na waxatini. E mən yi Buru Tetaren Sanla[†] raba xi solofera bun ma. ¹⁸ Sa fələ Nabi Samuyeli waxatin ma, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sali yo munma yi raba singen naxan yi luxi alo na. Yosiya nun saraxaraline nun Lewine nun Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi Yerusalən yi, ne birin yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba. Isirayila manga yo munma yi na sifan naba singen. ¹⁹ Na Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba Yosiya mangayaan jee fu nun solomasexen nan ma.

*Yosiya mangayaan napanna
Mangane Firinden 23.24-30*

²⁰ Na birin dangu xanbini, Yosiya yelin xanbini Ala Batu Banxini tənjə, Misiran mangan Neko yi siga Karakemisi taan yengədeni Efirati baan dexən. Yosiya yi mini a ralandeni. ²¹ Neko yi xərane rasiga Yuda mangan ma, a naxa, “Nanse en tagi? N mi sigama i tan xan yengədeyi de, n sigan yama gbətə nan yengədeyi. Koni, Ala naxa a n xa siga mafuren. I nama Ala yəngə de naxan n malima alogo a nama i halagi.” ²² Koni, Yosiya mi xətə a fəxə ra, a yi a maxidi alo muxu gbətə alogo a xa siga a yengədeni. A mi a tuli mati Neko a falan na, naxan yi kelixi Ala ma. A fa a yengədeni Megido fixə yireni. ²³ Xalimakuli wonle yi a səxən, a yi a fala a walikəne xa, a naxa, “Ə n xali, amasətə n maxələxi naxi ra.” ²⁴ A walikəne yi a ragodo a yəngə so wontoron kui, e a rate a wontoron firinden kui, e siga a ra Yerusalən yi. A yi faxa, e yi a maluxun a benbane gaburun na. Yuda kaane nun Yerusalən kaane birin yi sunu Yosiya faxa feen na. ²⁵ Nabi Yeremi yi Yosiya saya feen sunu bətini tən. Han to, naxanle nun xəməne birin Yosiya saya feen sunu bətin bama, bayo a bata findi namun feen na Isirayila yamanani. Na bətine səbəxi Sunu kedine kui.

[†] 35:17: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma ləben mi yi saxi naxan yi xii solofera sanli ito bun. E sarıjan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

²⁶ Manga Yosiya kewali dənxəne, a tinxinyana, fata Alatalaa sariya kədin na, ²⁷ keli a fe taruxun fələn ma han a rajanna, ne səbəxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kədine kui.

36

*Yehowaxasi, Yuda Mangana
Mangane Firinden 23.30-24.17*

¹ Yamanan muxune yi Yosiya dii xəmen Yehowaxasi dəxə mangan na Yerusalən yi a fafe jəxəni. ² Yehowaxasi findi mangan na a jee məxəjən nun saxanden nan ma, a yi kike saxan ti mangayani Yerusalən yi. ³ Misiran mangan Neko yi fa a ba mangayani Yerusalən yi, a yetəen yi mudu fiin sa yamanan ma, gbeti fixən kilo wuli saxan e nun xəmaan kilo tonge saxan. ⁴ Misiran mangan yi Yehowaxasi ngax-akedenna Eliyakimi dəxə mangayani Yuda xun na Yerusalən yi, a yi a xinla masara Yehoyakimi. Neko yi Yehowaxasi tongo, a siga a ra Misiran yamanani.

*Yehoyakimi, Yuda mangana
Mangane Firinden 23.36-24.7*

⁵ Yehoyakimi findi mangan na a jee məxəjən nun saxanden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalən yi. A yi fe jəxin liga Alatala, a Ala yee ra yi. ⁶ Babilən mangan Nebukadanesari yi sa a yəngə, a yi a xidi yələnxənna ra, a siga a ra Babilən yamanani. ⁷ Nebukadanesari yi Alatala Batu Banxini seene birin tongo, a sa e sa a manga banxini Babilən yi. ⁸ Yehoyakimi kewali dənxəne mangayani, a fe xəsixin naxanye raba e nun feen naxan liga a ra, ne birin səbəxi Isirayila mangane nun Yuda mangane kədine kui. A dii xəmen Yoyakin yi ti mangayani a jəxəni.

*Yoyakin, Yuda Mangana
Mangane Firinden 24.8-17*

⁹ Yoyakin findi mangan na a jee solomasexen nan ma, a yi kike saxan xi solomasexə ti mangayani Yerusalən yi. Naxan naxu Alatala yee ra yi, a yi na liga.

¹⁰ Nee nənen fələn na, Manga Nebukadanesari yi siga a ra Babilən yi e nun Alatala

Batu Banxin kui seene. A yi a ngaxake-denna Sedeki dəxə mangayani Yuda nun Yerusalen xun na.

Sedeki, Yuda Mangana

Mangane Firinden 24.18-20

¹¹ Sedeki findi mangan na a jee məxəjən nun kedenden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. ¹² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a Ala, a yi na liga. A mi a yete magodo Nabi Yeremi xa, naxan yi falan tima Alatala xinli.

Konyiyana Babilən yamanani

Mangane Firinden 25.1-21

¹³ Manga Nebukadanesari Sedeki rakələ nən Ala yi. Koni hali na, a murutə nən Manga Nebukadanesari yetəen xili ma. Sedeki yi a tuli maxədəxə, a yi a bəjəni xədəxə benun a xa fa Alatala ma, Isiray-iliaa Ala. ¹⁴ Saraxarali kuntigine nun yamaan birin yi so fe xəsxi rabani, alo siyaan bonne a raba kii naxan yi. E yi Alatala Batu Banxin naxəsi, a naxan nasarıjan Yerusalen yi.

¹⁵ Alatala, e benbane Ala bata yi nabi wuyaxi rasiga e ma dəxə wuyaxi alogo e xa sa a fe fala e xa. ¹⁶ Koni fə e to Alaa xərane magelə, e mi tin a falan suxə, e yi nabine magele han Alatala yi xələ a yamaan ma, xələn naxan mi yi janjə.

¹⁷ Nayi, Ala yi Babilən mangan nadin e ma, a yi e banxulanne faxa silanfanna ra yire sarijanxini. Banxulanna nun sungutunna nun xəmə fonna nun naxalan fonna hali naxanye bata yi fuga, Ala ne birin so nən Nebukadanesari yii.

¹⁸ Nebukadanesari yi Ala Batu Banxin seene birin tongo, a xurin nun a xungbena. Alatala Batu Banxin nafunle nun mangana nafunle nun a kuntigine nafunle, a siga ne ra Babilən yi. ¹⁹ E yi təen so Ala Batu Banxin na, e yi Yerusalen taan yinna rabira. E təen so banxi fajine birin na, e yi se fajine birin kala. ²⁰ Naxanye lu e nii ra, Nebukadanesari yi siga ne birin na Babilən yi, e findi a konyine ra e nun e diine han Perise yamanan sənben sətə waxatin naxan yi. ²¹ Alatalaa falan kamali na kii nin, a naxan fala Yeremi xa, a naxa, "Yamanan luma nən matabuni, a lu

rabejinxi jee tonge solofer. Na findima waxatin jəxən nan na a yi lan nun a xa matabun sətə fata sariyan na naxan mi suxu."*

Ala Batu Banxin mən yi ti

Esirasi 1.1-3

²² Perise mangan Kirusi a mangayaan jee singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xən. Perise mangan yi falan nali, a yi a səbə a yamanan yiren birin ma, a naxa,

²³ "Perise mangan Kirusi naxa iki, 'Alatala, Ala Naxan Kore, na bata yamanane birin so n yii dunuŋa yi, a bata n yamari a n xa a batu banxin ti Yerusalen yi Yuda yi. A yamaan muxun naxanye ra ε ye, Alatala, e Ala xa lu ne xən, ne xa siga.' "

* **36:21:** Yeremi 25.11 nun Saraxaraline 26.34-35

Esirasi Esirasi a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito nun Neyemi nun Taruxune kitabun yirene birin waxati kedenna nan ma fe falama. E birin səbəxi xaxili kedenna nun wali kedenna nin. Esirasi Kitabun yirena feene ligaxi Taruxune Firindena feene xanbi ra. Esirasi a taruxun fələn waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin nun Yerusalen taan bata yi kala yengeni nun. Yamaan fəxə kedenna bata yi suxu yengeni nun, e xali konyiyani Babilən taani.

Perisene to sənbən sətə, e Manga Kirusi yamarin fi nən Yahudiyane ma, a e mən xa sa Ala Batu Banxin ti Yerusalen taani (Esirasi 1). A lixi, na yamarin bata Nabi Yeremi a nabiya falana ndee rakamali. Na feen səbəxi Yeremi 25.1-14 kui. A feen mən səbəxi Daniyeli 9.2 kui. Daniyeli mən Yesu fa waxatina fe falaxi nən nabiya falani. A waxati saxin fələxi Manga Kirusi a yamarini ito waxatin nan ma. Na feen səbəxi Daniyeli 9.25 kui. Fata mangana yamarini ito ra, Isirayila kaa wuyaxi yi xətə Yerusalen yi naxanye bata yi suxu yengeni (Esirasi 2). E wali singen Yerusalen yi, e yi saraxa ganden nafala, e yi Ala Batu feene fələ mənni (Esirasi 3). E yi e yitənma Ala Batu Banxin yətəen ti feen na waxatin naxan yi, yaxune yi e matandi fələ, e kedine rasiga Perise mangane ma. A rajanna, Perise mangane mən yi na yamari kedenna fi, yamaan yi banxin ti. (Keli Esirasi 4 ma han 6)

A yire firindena a yəbama Saraxaralina Esirasi Yahudiyane dina feene yitən kii naxan yi Yerusalen yi alogo e mən xa Ala Batu a kiini (Keli Esirasi 7 ma han 10).

*Kirusi yi Isirayila kaane mali
Taruxune Firinden 36.22-23*

¹ Perise yamanan manga Kirusi a mangayaan jee singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xa. Perise mangan yi falani ito rali, a yi a səbə a yamanan yiren birin ma, a naxa, ² “Perise manga Kirusi naxa iki, ‘Alatala, Ala Naxan Kore, na bata yamanane birin so n yii dunuya

yi, a bata n yamari a n xa a batu banxin ti Yerusalen taani Yuda yi. ³ A yamaan muxun naxanye ra ε yε, e Ala xa lu ne xən, ne xa xətə Yerusalen taani Yuda yi, e sa Alatala Batu Banxin ti na, Isirayilaa Ala. Ala nan a ra naxan Yerusalen yi. ⁴ Isirayila yamaan muxu dənxən naxanye luxi e nii ra, ne nəma dəxi dədə yi, mən kaane xa e mali e yi seene fi e ma, gbeti fixən nun xəmaan nun se gbetəye nun xuruseene, e yi jənige ma saraxane fi Ala Batu Banxina fe yi naxan Yerusalen yi.”

⁵ Nayi, Yuda nun Bunyamin den-baya xunne nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune, e nun Ala xaxinla fi naxanye birin ma, ne yi e yitən, e xa siga Alatala Batu Banxin tideni Yerusalen yi. ⁶ Naxanye birin yi e rabilinni, ne birin yi fa mali seene ra, gbeti fixən nun xəmaan nun se gbetəye nun xuruseene nun se fajine, e nun jənige ma saraxane. ⁷ Nebukadanesari seen naxanye tongo Alatala Batu Banxini Yerusalen yi, a sa ne sa a gbee ala batu banxini, Manga Kirusi yətəen yi ne raxətə. ⁸ Perise yamanan manga Kirusi a yamarin bun, gbeti ramaran Mitiredati yi ne ramini. Mitiredati yi Ala Batu Banxin seene yate Səsəbasari xa, Yuda mangana dii xəməna, a yi e birin təngə. ⁹ E yaten nan ito ra: goronna xəma daxin tonge saxan e nun goronna gbeti fixə daxin wuli keden e nun filə məxəjən nun solomanaanin e nun ¹⁰ igelengenna xəma daxin tonge saxan e nun a gbeti fixə daxin kəmə naanin e nun fu, e nun se gbetəye, ne fan wuli keden. ¹¹ Se xəma daxine nun a gbeti fixə daxine birin malanxina, wuli suulun kəmə naanin. Muxu suxine yi tema waxatin naxan yi, Səsəbasari fan yi te e birin na na waxatini keli Babilən yi siga Yerusalen yi.

2

*Muxu suxin naxanye xətə
Neyemi 7.6-72*

¹ Babilən mangan Nebukadanesari bata yi Yuda yamanan muxun naxanye suxu, a siga ne ra Babilən yi, e mən yi xətə e taane yi Yerusalen nun Yuda yi, ne nan itoe ra ² naxanye xətə e nun Sorobabeli: Yosuwe

nun Neyemi nun Seraya nun Relaya nun Marodoke nun Bilisan nun Misipari nun Bigiwayi nun Rexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan yaten nan itoe ra, xemene gbansan:

³ Parosi xabilana: Muxu wuli firin keme tongue solofer e nun firin,

⁴ Sefati xabilana: Muxu keme saxan tongue solofer e nun firin,

⁵ Ara xabilana: Muxu keme solofer tongue solofer e nun suulun,

⁶ Yosuwe nun Yowaba yixetene Paxata-Moyaba xabilani: Muxu wuli firin keme solomasex fu nun firin,

⁷ Elan xabilana: Muxu wuli keden keme firin tongue suulun e nun naanin,

⁸ Satu xabilana: Muxu keme solomanaanin tongue naanin e nun suulun,

⁹ Sakayi xabilana: Muxu keme solofer tongue sennin,

¹⁰ Bani xabilana: Muxu keme sennin tongue naanin e nun firin,

¹¹ Bebayi xabilana: Muxu keme sennin mokjen nun saxan

¹² Asagada xabilana: Muxu wuli keden keme firin mokjen nun firin,

¹³ Adonikami xabilana: Muxu keme sennin tongue sennin e nun sennin,

¹⁴ Bigiwayi xabilana: Muxu wuli firin tongue suulun e nun sennin,

¹⁵ Adin xabilana: Muxu keme naanin tongue suulun e nun naanin,

¹⁶ Xesekiya yixetene Ateri xabilani: Muxu tongue solomanaanin e nun solomasex,

¹⁷ Besayi xabilana: Muxu keme saxan mokjen nun saxan,

¹⁸ Yora xabilana: Muxu keme fu nun firin,

¹⁹ Xasun xabilana: Muxu keme firin mokjen nun saxan,

²⁰ Gibari xabilana: Muxu tongue solomanaanin e nun suulun,

²¹ Beteleemi taan muxune: Muxu keme mokjen nun saxan,

²² Netofa taan muxune: Muxu tongue suulun e nun sennin,

²³ Anatati taan muxune: Muxu keme mokjen nun saxan,

²⁴ Asamaweti taan muxune: Muxu tongue naanin e nun firin,

²⁵ Kiriyati-Yeyarin taan muxune nun Kefira kaane nun Beroti kaane: Muxu keme solofer tongue naanin e nun saxan,

²⁶ Rama nun Geba taane muxune: Muxu keme sennin mokjen nun keden,

²⁷ Mikimasi taan muxune: Muxu keme mokjen nun firin,

²⁸ Beteli nun Ayi taane muxune: Muxu keme firin mokjen nun saxan,

²⁹ Nebo taan muxune: Muxu tongue suulun e nun firin,

³⁰ Magbiki taan muxune: Muxu keme tongue suulun e nun sennin,

³¹ Elan bonna xabilana: Muxu wuli keden keme firin tongue suulun e nun naanin,

³² Xarimi xabilana: Muxu keme saxan mokjen,

³³ Lodi nun Xadidi nun Ono taane muxune: Muxu keme solofer mokjen nun suulun,

³⁴ Yeriko taan muxune: Muxu keme saxan tongue naanin e nun suulun,

³⁵ Sena taan muxune: Muxu wuli saxan keme sennin tongue saxan,

³⁶ Saraxaraline: Yosuwe yixetene Yedaya xabilani: Muxu keme solomanaanin tongue solofer e nun saxan,

³⁷ Imeri xabilana: Muxu wuli keden tongue suulun e nun firin,

³⁸ Pasaxuri xabilana: Muxu wuli keden keme firin tongue naanin e nun solofer,

³⁹ Xarimi xabilana: Muxu wuli keden fu nun solofer,

⁴⁰ Lewi bensonna muxune: Yosuwe xabilan nun Hodafiya yixetene Kadamil xabilani: Muxu tongue solofer e nun naanin.

⁴¹ Beti baane: Asafi xabilani: Muxu keme mokjen nun solomasex.

⁴² Kantan muxune Ala Batu Banxini: Salun xabilan nun Ateri xabilan nun Talamon xabilan nun Akubu xabilan nun Xatita xabilan nun Sobayi xabilana, e birin malanxina: Muxu keme tongue saxan e nun solomanaanin.

⁴³ Ala Batu Banxin waliken xabila yeen ma: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun

⁴⁴ Kerosi nun Siyaha nun Padon nun

⁴⁵ Lebana nun Xagaba nun Akubu nun

⁴⁶ Xagabi nun Sanlayi nun Xanan nun

⁴⁷ Gideli nun Gaxara nun Reyaya nun

⁴⁸ Resin nun Nekoda nun Gasami nun

⁴⁹ Yusa nun Paseya nun Besayi nun

⁵⁰ Asana nun Meyunin nun Nefusin nun

51 Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun ⁵² Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun ⁵³ Barakosi nun Sisera nun Tama nun ⁵⁴ Nesixa e nun Xatifa.

55 Sulemani a walikene xabilane yi: Sotayi yixetene nun Sofereti yixetene nun Peruda yixetene nun ⁵⁶ Yaala yixetene nun Darakon yixetene nun Gideli yixetene nun ⁵⁷ Sefati yixetene nun Xatili yixetene nun Pokereti-Hasebayin yixetene nun Ami yixetene.

58 Ala Batu Banxin walikene nun Sulemani a walikene yixetene malanxina: Muxu keme saxan tongue solomanaanin e nun firin.

59 Muxu susine nan itoe ra naxanye fa sa keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi naxanye mi noe a yite a e denbayane nun e xabilane kelixi Isirayila nin: ⁶⁰ Delaya xabilan nun Tobiya xabilan nun Nekoda xabilan ye: Muxu keme sennin muxu tongue suulun e nun firin.

61 Saraxaraline ye: Xobaya yixetene nun Hakosi yixetene nun Barasilayi yixetene fan yi na kii nin. E yi xemene ito xili bama Barasilayi bayo a bata yi Galadi kaan Barasilayi a dii temena nde futu. ⁶² E yi e benbane taruxu kedin fen, koni e mi a to. E yi e ba saraxaraliyani, e yi e yate sarjantarene ra. ⁶³ Yamana kanna yi e yamari a e nama se sarijanxine don han saraxaralina nde yi sot naxan masenseenna tiye Yurima nun Tumin na.*

64 Yamaan birin malanxina muxu wuli tongue naanin e nun firin keme saxan tongue sennin, ⁶⁵ e walike xemene nun e walike naxanle mi yi ne ye, naxanye xasabin yi lanxi muxu wuli solofera keme saxan tongue saxan e nun solofera ma. Beti ba xemene nun naxanle muxu wuli firin fan mi yi ne ye. ⁶⁶ So keme solofera tongue saxan e nun sennin nun gbaxalo[†] keme firin tongue naanin e nun suulun fan yi e yii e nun ⁶⁷ jogome keme naanin tongue saxan e nun suulun nun sofali wuli sennin keme solofera moxene.

* 2:63: Yurima nun Tumin masenseen ti seene fe sebexi Xoroyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masenseenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon. † 2:66: Gbaxaloni itoe sotoma soon nun sofali na diin sot waxatin naxan yi.

* 3:4: Bubu Kui Sanla fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

68 Denbaya xunna muxu wuyaxi, e to Alatala Batu Banxin li Yerusalen yi, e yi jenige ma saraxane ba Ala Batu Banxin ti feen na alogo a mon xa ti a tideni. ⁶⁹ E yi e nafunla ba wanla fe yi lan e feren xasabin ma, e birin malanxina xemaan gbanan wuli tongue sennin wuli keden e nun wure gbeti fixen kilo wuli firin keme suulun, e nun saraxarali domaan keme. ⁷⁰ Saraxaraline nun Lewi bonsenna muxune nun yamanan muxune nun beti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxin walikene yi doxa e taane yi, Isirayila kaane birin fan yi e taane yi.

3

Saraxa ganden ti fe na

1 Neen kike soloferedena a liye, Isirayila kaane birin bata yi doxa e taane yi. Nayi, yamaan yi e malan xaxili kedenni Yerusalen yi. ² Yosadaki a dii xemen Yosuwe nun a ngaxakeden saraxaraline nun Selatili a dii xemen Sorobabeli nun a xabilan muxune mon yi saraxa ganden nafala Isirayilaa Ala xa alogo e xa saraxa gan daxine ba, alo a sebexi Nabi Musaa sariya kedin kui kii naxan yi. ³ E yi gaxuxi e rabilinna siyane yee ra, koni e mon yi saraxa ganden beten sa, e a rafala a yire fonni, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa, e nun xaton ma saraxa gan daxine nun jinbanna xiine. ⁴ E yi Bubu Kui Sanla* raba alo a sebexi kii naxan yi, e yi saraxa gan daxine yatene ba naxanye lan sali loxene ma alo a sebexi kii naxan yi. ⁵ Na danguxina, e lu saraxa gan daxine be yey, kike nen saraxa gan daxine nun sanla naxanye birin nabama Alatala xa, e nun naxanye birin yi jenige ma saraxane bama Alatala xa. ⁶ Kike solofereden xi singeni, e yi saraxa gan daxine ba folo Alatala xa. Anu, na waxatini, Alatala Batu Banxin munma yi beten sa singen.

7 E yi gbetin so geme sonle nun kamudere ne yii, e mon yi donseene nun minseene nun turen so Sidon kaane nun Tire kaane yii alogo e xa sa fa suman wudine ra igen xun ma sa keli Liban yi siga han

Yafa, alo Perise yamanan mangan Kirusi a yamari kii naxan yi. ⁸ Nee firinden kike firindeni e so xanbini Ala Batu Banxini Yerusalen yi, Selatili a dii xem'en Sorobabeli nun Yosadaki a dii xem'en Yosuwe nun e ngaxakedenna bonne yi wali folo, saraxaraline nun Lewine e nun naxanye birin fa Yerusalen yi, sa keli konyiyani, e yi Lewine ti Alatala Batu Banxin wanle xun na naxanye bata yi nee moxojie e nun nde soto. ⁹ Lewi bonsonna muxun naxanye a ragidi a e xa Ala Batu Banxin walikene xun mato a ra, ne ni i ra: Yosuwe nun a dii xemene nun a ngaxakedenne nun Kadamile nun a dii xem'en naxanye yi findixi Yuda kaane ra Hodawiya xabilani, e nun muxune Xennadada xabilani, ne dii xemene nun e xunyene. ¹⁰ Walikene to Alatala Batu Banxin beten sa, e yi saraxaraline lu e danna, e maxidixi saraxaraliya dugine yi, xotane suxi e yii. E nun Lewine nan yi tixi na naxanye yi Asafi xabilani, karijanne suxi naxanye yii alogo e xa Alatala tantun alo Isirayila manga Dawuda a yita kii naxan yi. ¹¹ E yi e bode yabima Alatala batu xuiin nun a tantun xuiin nin falani itoe ra, e naxa,

“Amaseto a fan,
a hinanna luma nen Isirayila xa habadan!”
Yamaan birin yi gbelegbelema, e Alatala tantunma, bayo e bata yi Alatala Batu Banxin beten sa. ¹² Koni, saraxarali wuyaxi yi na, e nun Lewi bonsonna muxune nun denbaya xunna naxanye bata yi fori, naxanye banxi singen to, ne yi wugama e to yamaan to Ala Batu Banxi nen beten se. Muxu wuyaxi fan yi gbelegbelema sewani. ¹³ Yamaan mi yi fa noe wuga xuiin nun sewa xuiin tagi rabo, bayo yamaan yi gbelegbelema, e gbelegbele xuiin yi siga pon!

4

Ala Batu Banxin tifena

¹ Yuda bonsonna nun Bunyamin bonsonna yaxune yi a me a muxun naxanye kelixi konyiyani, ne Alatala Batu Banxin tima, Isirayilaa Ala. ² E fa Sorobabeli nun denbaya xunne fima, e yi a fala e xa, e naxa, “En birin nan a tima, bayo, nxu fan en ma Ala batuma alo e tan, nxu

saraxane bama a xa xabu Asiriya mangana Esaraxadon waxatini, naxan faxi nxu rabe.” ³ Koni Sorobabeli nun Yosuwe nun Isirayila denbaya xunna bonne yi e yabi, e naxa, “En birin xa mi Ala Batu Banxin tima nxo Ala xa, nxu tan nan Alatala Batu Banxin tima a xa, Isirayilaa Ala, alo Perise yamanan mangan Kirusi a yamarixi nxu ma kii naxan yi.” ⁴ Nayi, yamanan muxune yi Yuda muxune tunnaxelo folo e ma, e lu e magaxue, alogo e xa e yikala Ala Batu Banxin tideni. ⁵ E yi gbetin so manga gbeen kawandi muxune yii alogo e xa na wanla raxete xanbin na. Na yi liga keli Perise yamanan mangan Kirusi a mangayaan yanyin birin ma han sa doxo Dariyusi a mangayaan waxatina, Perise mangana.

Yamanan muxune yi Yuda muxune magi

⁶ Asuyerusu a mangayaan folo waxatini, e yi kedin sebe Yuda kaane nun Yerusalen kaane xili ma. ⁷ Arataserekesi a mangayaan waxatini, Bisilan nun Mitiredati nun Tabele nun e lanfa donxe ne yi bataxin sebe Perise yamanan mangana Arataserekesi ma. Bataxin yi maxete Arami xuini, a sebe Arami kaane sebenla nin.

⁸ Yamana kanna Rexun nun sebeli tiin Simisayi nan bataxin sebe Manga Arataserekesi xa Yerusalen kaane xili ma, e ito nan sebe singen, e naxa, ⁹ “Yamana kanna Rexun nun sebeli tiin Simisayi nan bataxini ito sebexi e nun e lanfa donxe ne nun Din kaane nun Afarasataka nun Tarapele nun Afarasa nun Ereki nun Babilon kaane nun Suse kaane nun Deha kaane nun Elan kaane, ¹⁰ e nun yamanan bonne muxune, muxu gbeena Osinapari naxanye suxu a siga e ra Samari taane yi, e nun yiren naxanye Efirati baan sogegododen binni.” ¹¹ Na muxune nan bataxini ito sebe, e a rasiga Manga Arataserekesi ma, e naxa, “Manga Arataserekesi, i ya walikeen naxanye doxi Efirati baan sogegododen binni, ne i xonton. ¹² Mangana, a kolon a Yahudiyan naxanye kelixi i konni e fa nxu ye Yerusalen yi, ne taa murutexi jaxin nan tima. E mon yinna soma taan ma. E mon taan banxine beten sama. ¹³ Mangan xa a kolon, xa e na taan ti, e yinna so a ma, e mi fa mudun fima sonon, e mi e xun saref fima, na mi fama fanden i mangan na. ¹⁴ Anu, bayo nxu nxu degema

i ya mangayani, nxu mi nœ tinje muxune xa mangan nañaxu, nanara, nxu faxi xibaruni itoe ra i xœn ¹⁵ alogo i ya muxune xa feene fesefese i benbane kœdine kui yamanana fe taruxune sœbœxi dœnaxan yi. I a toœ mangane kœdine kui fa fala taani ito findixi taa murutœxin nan na, taan naxan muxune mangane nun yamanane tœrœma, naxanye murutœxi xabu waxati xœnkuye. Taani ito kalaxi na nan ma fe ra. ¹⁶ Mangana, nxu a falama i xa nœn, xa taani ito ti, yinna yi so a ma, na ma, i mi fa dœdœ sœtœ Efirati baan sogegododen binna yirene yi.”

¹⁷ Manga Arataserekesi yi yabini ito rasiga, a naxa, “Yamana kanna Rexun nun sœbeli tiin Simisayi nun e lanfa dœnxœn naxanye dœxi Samari yamanan nun Efirati baan sogegododen binna yire gbœtene yi, n bata ε xœntœn. ¹⁸ Ε bataxin naxan nafaxi nxu ma, a bata xaran n yœe xœri. ¹⁹ N bata feene xœnfen yamarin fi, n bata a kolon fa fala taani ito murutœma mangane xili ma xabu waxati xœnkuye, muxu murutœxine nan e ra. ²⁰ Manga sœnbœmane lu nœn Yerusalen yi, naxanye yi yamanan birin nœxi Efirati baan sogegododen binni, mudun nun xun sareñ nun yamanani gidi saranna yi soma naxanye yii. ²¹ Na ma, ε yamarin fi muxuni itoe e wanla xa dan alogo taani ito mœn nama ti xa n tan mi yamarin fi. ²² Ε nama feni ito xœnbeñin de, alogo tœrœn nama gbo ayi mangan ma.”

²³ Manga Arataserekesi a bataxin xaran nœn yamana kanna Rexun nun sœbeli tiin Simisayi nun e lanfaan dœnxœne yœe xœri tun, e yi siga Yahudiyane fœma Yerusalen yi mafuren, e sa danna sa e wanla ra nœn nun yœngeni. ²⁴ Nayi, Ala Batu Banxin wanla yi dan Yerusalen yi han Perise yamanan mangan Dariyusi a mangayaan nœe firindena.

5

Alaa Banxin wanla mœnyifœlœ

¹ Nabi Xage nun Nabi Sakari, Yido yixœten yi nabiya falane ti Isirayilaa Ala xinli Yahudiyane xa naxanye yi Yuda nun Yerusalen yi.* ² Nayi, Selatili a dii xœmen

Sorobabeli nun Yosadaki a dii xœmen Yosuwe yi keli, e Ala Batu Banxin ti fœlœ Yerusalen yi. Alaa nabine fan yi e malima.

³ Na waxatini, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan sogegododen binna xun na, e nun Setara-Bosenayi nun e lanfane yi siga e fœma, e yi e maxœdin, e naxa, “Nde ε yamarixi a ε xa banxini ito ti e nun a yinna?” ⁴ E mœn yi e maxœdin, e naxa, “Muxun naxanye banxini ito tima, ne xili di?” ⁵ Koni, Ala yi a nœxœ luxi Yahudiyane fonne xœn. E mi wanli kala e ma alogo e xa sa dœntœgena nde sa Dariyusi xa han e yi kœdina nde sœtœ a ra lan wanla fe ma.

⁶ Baan binna yamana kanna Tatenayi nun Setara-Bosenayi nan kœdin nasiga e nun e lanfane, yamana kuntigin naxanye yi Efirati baan sogegododen binna xun na. E kœdini ito nan nasiga Manga Dariyusi ma. ⁷ Ito nan yi sœbœxi, a naxa,

“Manga Dariyusi, Ala xa bœjœ xunbenla fi i ma! ⁸ Mangan xa a kolon fa fala nxu bata siga han Yuda yamanani, siga han Ala Batu Banxini, Ala naxan gbo. Muxune a tima gœmœ masolixine nan na, wudine yi sa yinne xuntagi. Wanla rabama a fajin na, a mœn mafuraxi e yii. ⁹ Nxu fonne maxœdin nœn, nxu naxa, ‘Nde ε yamarixi ε mœn xa banxini ito ti?’ ¹⁰ Nxu mœn yi e maxœdin e xinle ma, nxu yi e yœeratine singe xinle sœbe alogo nxu xa e fala i xa.

¹¹ E nxu yabixi ito nan na, e naxa, ‘Kore xœnna nun bœxœ xœnna Alaa walikœne nan nxu ra. Ala Batu Banxini ito naxan ti bata bu, nxu mœn na tima nœn. Waxati danguxine yi, Isirayila manga gbeena nde a ti nœn, a yi a rapan. ¹² Koni nxu benbane to Ala raxœlœ, Ala Naxan Kore, Ala yi e sa Babilœn mangan Nebukadanesari, Kalidi kaan sagoni. Na yi na banxin kala, a yi yamaan suxu, a siga e ra Babilœn yi.

¹³ Koni, Kirusi a mangayaan nœe singeni Babilœn yi, Manga Kirusi mœn yi Ala Batu Banxin ti feen yamarin fi. ¹⁴ Manga Kirusi mœn yi seene birin tongo naxan yi Ala Batu Banxini nun a fœlœni, xœmaan nun gbeti fixœna. Nebukadanesari bata yi ne ba Ala Batu Banxini Yerusalen yi, a siga e ra a gbee ala batu banxini Babilœn yi. Manga Kirusi

* ^{5:1:} Na feen mœn sœbœxi Nabi Xage 1.1 kui e nun Nabi Sakari 1.1 kui.

nan e tongo, a yi e so Sesebasari yii, a naxan dəxə yamana kanna ra Isirayila yamanani. ¹⁵ A yi a fala a xa, a naxa, “Seni itoe tongo, i sa e sa Ala Batu Banxin Yerusalen yi. Ala Batu Banxin mən xa ti a funfuni.” ¹⁶ Na Sesebasari yi fa Ala Batu Banxin beten sa Yerusalen yi. Xabu na waxatini han to, banxin mən tima, a munma rajan.”

¹⁷ “Iki, xa a rafan mangan ma, muxune xa fe xənfenna ti Babilən mangana kədi ramaradeni alogo a xa kolon xa Manga Kirusi yamarin fi nən fa fala Ala Batu Banxin mən xa ti Yerusalen yi. Mangan mən xa a waxən feene fala nxu xa lan feni ito ma.”

6

Manga Dariyusi a yamarina

¹ Nayi, Manga Dariyusi yi fe xənfenna yamarin fi lan Babilən kədi ramaraden ma. ² E yi sa kədi mafilinxina nde to Ekabatana manga taani Mede yamanani, a yi səbəxi naxan ma fa fala:

³ Manga Kirusi a mangayaan jee singeni, a yi yamarini ito fi Ala Batu Banxina fe yi Yerusalen yi, a naxa, “Ala Batu Banxin xa ti alogo saraxane xa ba a xa mənni, a xa beten sa ki fəni. A xa mate ayi nəngənna ye tongue sennin, a yigbona nəngənna ye tongue sennin. ⁴ Gəmə gbeen masolixin bilin saxan xa dəxə e nun wudin sanja ma keden. Mangan nan wali sarefima. ⁵ Nebukadanesari xəma seene nun gbeti fixe seen naxanye tongo Ala Batu Banxini Yerusalen yi, a siga e ra Babilən yi, ne mən naxətema nən e funfuni Ala Batu Banxini Yerusalen yi, e sa tongo dənaxan yi Alaa banxini.”

⁶ Nayi, Manga Dariyusi yi a səbə, a naxa, “Baan binna yamana kanna Tatenayi nun Setara-Bosenayi nun ε tan, e lanfane, yamana kuntigin naxanye dəxi Efirati baan sogegododen binni, feni ito mi ε matoxi. ⁷ E tin Ala Batu Banxin wanla xa siga yeeen na. Yahudiya yamana kanna nun Yahudiya fonne xa Ala Batu Banxin ti a funfuni. ⁸ N yamarini ito nan soma ε yii, ε sa Yahudiya fonne malima kii naxan yi Ala Batu Banxin tideni: Se saref naxanye bama mudun na sa keli Efirati baan sogegododen binni so mangan yii, ne xa so muxuni itoe yii,

alogo wanla nama dan. ⁹ Naxan fan saraxa gan daxin na Ala yetagi, Ala Naxan Kore, tura bulanne nun kontonne nun yexəe diine e nun murutun nun fəxən nun manpaan nun turena alo a yitaxi kii naxan yi Yerusalen saraxaraline xən, ε xa ne so e yii na kiini ləxə yo ləxə, ¹⁰ alogo e xa saraxa xiri fəjine ba Ala xa naxan kore, e yi Ala maxandi mangan nun a diine xa. ¹¹ Awa, xa muxu yo falani ito kala, xalanbe keden xa botin a banxini, na kanna yi səti a də, a banxin yi kala fefe. ¹² Ala naxan a xinla luxi Yerusalen yi, na Ala xa na kanna halagi naxan na n ma yamarini ito bejin a banxini ito kala, xa a findi mangan na hanma muxu yo. N tan Dariyusi bata yamarini ito fi, a xa liga a kiini.”

¹³ Nayi, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan sogegododen binna xun na, e nun Setara-Bosenayi nun e lanfane birin yi na yamarin suxu Manga Dariyusi naxan nafaxi.

Ala Batu Banxin nəpan feen naxanaxana

¹⁴ Yahudiya fonne yi nə sətə banxin tideni, alo Nabi Xage nun Yido maman-denna Nabi Sakari a fala kii naxan yi. E yi banxin ti, e yelin, alo Isirayila Ala a yamari kii naxan yi e nun Kirusi nun Dariyusi nun Aratasərekəsi, Perise mangane. ¹⁵ Banxin yi rajan Ada kiken xi saxande ləxəni, Manga Dariyusi a mangayaan jee sennindeni. ¹⁶ Isirayila kaane nun saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune nun muxu susi dənxəne yi Ala Batu Banxin nabi səwani. ¹⁷ E yi tura kəmə nun konton kəmə firin nun yexəe dii kəmə naanin ba banxin nasarijan seen na, e nun kətə fu nun firin Isirayila kaane birin ma yulubi xafari saraxan na, lan Isirayila bənsənne yaten ma. ¹⁸ E yi saraxaraline fan dəxə lan e yəba kiin ma, e nun Lewi bənsənna muxune fata e yitaxun kiin na Yerusalen yi Alaa wanla ra, alo a səbəxi Musaa kədin kui kii naxan yi.

¹⁹ Muxun naxanye sa kelixi konyiyani, ne yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla* raba kike singen xi fu nun naaninde loxoni. ²⁰ Saraxaraline nun Lewi bensonna muxune bata yi e bode rasarijan sanla xili yi, e birin yi sarijan. Lewi bensonna muxune yi yexee diine koe raxaba Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla fe ra muxu suxi fonne birin xa, e nun e ngaxakeden saraxaraline xa, e nun e tan yeteen xa. ²¹ Muxun naxanye birin bata yi xete siyane fe sarijantarene foxo ra, e yi Alatalaa fen, Isirayila Ala, ne nun Isirayila kaan naxanye xete sa keli konyiyani, e birin yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla donseene don e bode xo. ²² E Buru Tetaren Sanla† raba sewani xi solofera, bayo Alatalaa bata Manga Asiriya bojen masara a yi e mali Ala Batu Banxin wanli, Isirayila Ala.

7

Saraxaralina Esirasi

¹ Na feene dangu xanbini, Perise mangana Arataserekesi waxatini, Esirasi fan yi fa, Serayaa dii xemena. Asari nan Seraya so. Xiliki nan Asari so. ² Salun nan Xiliki so. Sadki nan Salun so. Axituba nan Sadki so. ³ Amari nan Axituba so. Asari nan Amari so. Merayoti nan Asari so. ⁴ Seraxaya nan Merayoti so. Yusi nan Seraxaya so. Buki nan Yusi so. ⁵ Abisuwa nan Buki so. Finexasi nan Abisuwa so. Eleyasari nan Finexasi so. Saraxarali kuntigin Haruna nan Eleyasari so. ⁶ Na Esirasi yi siga Babilon yi. Sebeli tiin nan yi a ra, naxan yi xaranxi Musaa sariyana fe ma ki faj, Alatala, Isirayila Ala naxan soxi Musa yii. Mangan yi a waxon feene birin naba a xa, bayo Alatala, Isirayila Ala yi a foxo ra. ⁷ Isirayila kaana ndee nun Lewi bensonna muxuna ndee nun beti baane nun kantan tiine nun wallene Ala Batu Banxini, ne fan birin yi siga Yerusalen yi Manga Arataserekesi a mangayaan nee solofereden ma. ⁸ Esirasi yi fa Yerusalen yi mangana mangayaan nee solofereden kike suulunden ma. ⁹ A keli

Babilon yi kike singen xi singe loxoni, a sa so Yerusalen yi kike suulunden xi singe loxoni, bayo a Ala yi a foxo ra a fanni. ¹⁰ Esirasi bata yi Alatalaa sariyan xaran feen nun a suxu feen sa a bojeni, a yi Isirayila yamaan xaran tonne nun sariyane ma.

Manga Arataserekesi a bataxina

¹¹ Manga Arataserekesi bataxini ito nan so Esirasi yii, saraxaraliin nun sebeli tiin naxan yi yamarine nun tonne sebema, Alatala naxanye fala lan Isirayila fe ma. Mangan yi falani ito rasiga, a naxa, ¹² “Mangane mangana Arataserekesi naxa saraxaralina Esirasi xa, naxan yi Alaa sariyan kolon naxan kore: ¹³ N bata yamarin so i yii, yamaan naxan birin Isirayila yi, saraxaraline nun Lewi bensonna muxune nun naxanye birin n ma yamanani naxanye waxy siga feni Yerusalen yi, a lu e birin xa siga i foxo ra. ¹⁴ Mangan nun a kawandi muxu soloferene nan i rasigaxi Yuda nun Yerusalen yi alogo i xa siga i ya Alaa sariyan na i yii, i menna rakorosi xa na sariyan suxi. ¹⁵ I siga gbetin nun xemaan na mangan nun a kawandi muxune naxan jenigexi e xa ba saraxan na Isirayila Ala xa, naxan doxi Yerusalen yi. ¹⁶ I mon yi siga wure gbeti fixen nun xemaan na i na naxan so Babilon yi, e nun jenige ma saraxane yamaan nun saraxaraline naxanye bama e Ala Batu Banxin xa Yerusalen yi. ¹⁷ Na ma, i noe turane nun kontonne nun yexene sarenen na gbetin na, e nun seen naxanye birin lanma e findi bogise saraxane nun minse saraxane ra, i yi e ba ε Ala Batu Banxin saraxa ganden fari Yerusalen yi. ¹⁸ E nun i ngaxakedenne na naxan nagidi lan gbetin nun xema donxene fe ma, ε na ligi, alo ε Ala wama a xon kii naxan yi. ¹⁹ Seen naxanye so i yii ε Ala Batu Banxin nawali feen na, i fa ne ra Ala Batu Banxini Yerusalen yi. ²⁰ I xa gbetin tongo mangana gbeti ramaradeni, i makoon naxan ma naxan lanje se gbete ye sare ma, i naxanye

* **6:19:** Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui. † **6:22:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofera sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xoroyaan 12.15 kui.

rawalima ε Ala Batu Banxini. ²¹ N tan Manga Arataserekesi bata yamarini ito fi Efirati baan sogegododen binna gbeti ramarane birin ma. Saraxaralina Esirasi, səbeli tiin naxan Alaa sariyan xaranma, Ala Naxan Kore, na na naxan yo maxədin, ε xa a so a yii, ²² han gbeti fixən kilo wuli saxan, murutun kilo wuli tongue saxan, manpaan litiri wuli naanin, turen litiri wuli naanin e nun a na wa fəxən xasabin naxan xən. ²³ Ala Naxan Kore, na naxan birin yamarixi, na birin xa liga a kiini kore xənna Ala Batu Banxina fe yi, alogo a xələn nama godo mangana yamanan nun a muxune ma. ²⁴ Nanara, nxu a falama ε xa a ε nama mudun nun muxu dangumatən sareñ nasuxu saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune nun bəti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxi walikəne nun Ala Batu Banxini ito muxu yo ra. ²⁵ I tan Esirasi, fata i ya Alaa fekolonna ra, a naxan fixi i ma, i xa kitisane dəxə naxanye kitin se yamaan birin ma Efirati baan sogegododen binni, naxanye birin Alaa sariyan kolon. Naxanye mi a kolon, i ne xaran a ma. ²⁶ Naxan yo mi i ya Alaa sariyan suxu e nun mangana sariyana, na kanna yalagima nən, a faxa, hanma a kedi yamanani, hanma a yiiseene yi ba a yii, hanma a yi sa kasoon na.”

²⁷ Tantunna Alatala xa, en benbane Ala, naxan xaxinla fixi mangan ma, a yi binye sifani ito fi Ala Batu Banxin ma Yerusalən yi, ²⁸ a yi a hinanna yita n na mangan nun a kawandi muxune nun a kuntigi sənbemane birin yetagi! Alatala to yi n sənbə soma, n ma Ala, n yi Isirayila kuntigine malan alogo nxu birin xa siga.

8

Esirasi fəxərabirane

¹ Denbaya xunne nun e fəxərabirane xinle səbəxin ni ito ra, naxanye bira n fəxəra keli Babilən yi Manga Arataserekesi waxatini.

² Gərisəmi, Finexasi yixətəne yε, Daniyəli, Itamara yixətəne yε, Xatusi, Dawuda yixətəne yε,

³ Səkani a dii xəmən Sakari, Parosi yixətəne yε, e nun muxu kəmə tongue suulun nan yi a ra naxanye xinle yi səbəxi, xəməne gbansan.

⁴ Paxata-Moyaba yixətəne yε, Seraxayaa dii xəməna Eliyehowenayi e nun muxu kəmə firin, xəməne gbansan.

⁵ Satu yixətəne yε, Yaxasiyeli a dii xəmən Səkani e nun muxu kəmə saxan, xəməne gbansan.

⁶ Adin yixətəne yε, Yonatan ma dii xəməna Ebedi e nun muxu tongue suulun, xəməne gbansan.

⁷ Elan yixətəne yε, Atali a dii xəmən Yesaya e nun muxu tongue solofer, xəməne gbansan.

⁸ Səfati yixətəne yε, Mikeli a dii xəmən Sebadiya e nun muxu tongo solomasəxε, xəməne gbansan.

⁹ Yowaba yixətəne yε, Yəxiyəli a dii xəməna Abadi e nun muxu kəmə firin muxu fu nun solomasəxε, xəməne gbansan.

¹⁰ Bani yixətəne yε, Yosifi a dii xəmən Selomiti e nun muxu kəmə tongo sennin, xəməne gbansan.

¹¹ Bebayi yixətəne yε, Sakari, Bebayi a dii xəməna e nun muxu məxəjən nun solomasəxε, xəməne gbansan.

¹² Asagada yixətəne yε, Hakatan ma dii xəmən Yoxanan e nun muxu kəmə muxu fu, xəməne gbansan.

¹³ Adonikami yixətən muxu dənxəne yε, Elifeleti nun Yeyiyəli nun Semaya, e nun muxu tongue sennin, xəməne gbansan.

¹⁴ Bigiwayi yixətəne yε, Yutayı nun Sakuru e nun muxu tongue solofer, xəməne gbansan.

Xətəfena Yerusalənyi

¹⁵ Baan naxan danguma Ahawa taan dəxən, n yi muxuni itoe malan menni, nxu lu na xi saxan. N yi yamaan nun saraxaraline yε to, koni n mi Lewi bənsənna muxu yo to e yε. ¹⁶ Nayi, n yi yəəratini itoe xili, Eliyeseri nun Ariyele nun Semaya nun Elanatan nun Yaribi nun Elanatan boden nun Natan nun Sakari nun Mesulan, e nun xaran tiine Yoyaribi nun Elanatan. ¹⁷ N yi e rasiga Manga Yido konni, naxan dəxi Kasifiya yi, n yi a fala e xa e lanma e xa naxan fala Yido nun a ngaxakedenne xa Ala Batu Banxin walikəen naxanye yi dəxi Kasifiya yi alogo e xa fa nxu fəxə ra e nxu mali Ala Batu Banxini. ¹⁸ Bayo en ma Ala yi nxu malima, e yi fa Serebi ra nxu xa, xəmə

xaxilimana Maxali yixetene ye, Isirayilaan diin Lewi mamandenna nde, a tan nun a xunyene nun a dii xemene, e muxu fu nun solomasex. ¹⁹ E mon yi fa Hasabi ra e nun Yesaya Merari yixetene ye, e nun a ngaxakedenne nun a dii xemene, muxu moxene. ²⁰ E mon yi fa Ala Batu Banxin walikeen bonsen muxuna ndee ra muxu keme firin muxu moxene. Dawuda nun a kuntigine bata yi na bonsenna muxune sugandi naxanye yi walima Lewi bonsenna muxune foxo ra, ne birin xinle yi sebe.

²¹ N yi a fala, a birin xa sunna suxu Ala yetagi Ahawa baan dexon, alogo a xa lu nxu xon sigatini nxu nun nxo diine nun nxo seene birin. ²² N yi yagima nen a faladeni mangan xa a xa sofane nun soo ragine bira nxu foxo ra e yi nxu ratanga nxu yaxune ma kira yi, bayo nxu a fala nen mangan xa, nxu naxa, "Nxo Ala muxune birin malima naxanye a fenma, koni a xelon luma nen muxune ma naxanye e mema a tan na." ²³ Nxu sunxi na nan ma, nxu yi Ala maxandi, a yi nxu yabi. ²⁴ N yi saraxarali kuntigin muxu fu nun firin sugandi Serebi nun Hasabi e nun e ngaxakedenne, muxu fu. ²⁵ N yi gbeti fixen yate e yee xori, e nun xemaan nun seene, mangan naxanye ba e nun a kawandi muxune nun a kuntigine nun Isirayila kaan naxanye birin yi na lan en ma Ala Batu Banxina fe ma. ²⁶ N yi gbeti fixen kilo wuli moxene so e yii, e nun gbeti fixe seen naxanye yi lanje kilo wuli saxan ma e nun xemaan kilo wuli saxan, ²⁷ nun igelengenna xema dixin moxene naxanye yi lanje kilo solomasex ma e nun sula xuruxi goron firin naxanye yi fan alo xemana. ²⁸ N yi a fala e xa, n naxa, "E bata findi Alatala gbeen na, seni itoe fan bata rasarijan Ala gbeen na. Gbeti fixeni ito nun xemaan findixi jenige ma saraxan nan na Alatala xa, en benbane Ala. ²⁹ E ligae yeren ma, e yengi dexo itoe xon ma han e sa e yiliga kuntigine nun Lewi bonsenna muxune yetagi, e nun Isirayila denbaya xunne Alatala Batu Banxini konkone kui Yerusalen yi." ³⁰ Saraxaraline nun Lewine yi gbeti fixen nun xemaan nun seene rasuxu naxanye bata yi yiliga alogo e xa rasiga Yerusalen yi en ma Ala Batu Banxini.

³¹ Nxu yi keli Ahawa baan de siga

Yerusalen yi kiken xi fu nun firinna ma. En ma Ala yi lu nxu xon, a yi nxu ratanga nxu yaxune nun fe jaxin sifan birin ma kira yi. ³² Nxu to so Yerusalen yi, nxu yi nxu matabu xi saxan. ³³ Xi naaninde loxoni, gbetin nun xemaan nun seen naxanye yiliga nxo Ala Batu Banxini, ne yi so saraxaraliin Yuriyaa dii xemen Meremoti yii. Finexasi a dii xemena Eleyasari yi a fema e nun Yosabadi a dii xemen Yosuwe e nun Binuwi a dii xemen Nowadi, Lewi bonsenna muxune. ³⁴ E to e birin yate, e yi e yiliga, e yi e birin malanxin binyen xasabin sebe. ³⁵ Muxu suxi fonne, naxanye fa sa keli konyiyani, ne yi tura fu nun firin ba saraxa gan dixin na Isirayila Ala xa Isirayila kaane birin ma fe ra, e nun konton tongue solomanaanin e nun sennin, e nun yexee tongue solofera e nun solofera. E mon yi kat fu nun firin ba yulubi xafari saraxan na. Ne birin saraxa gan dixin na Alatala xa. ³⁶ Na xanbi ra, e yi mangana yamarine rali mangan bundoxone ma, e nun Efirati baan sogegododen binna yamana kanne, ne yi yamaan mali lan Ala Batu Banxina feene ma.

9

Naxalan xejene futu fena

¹ Na jan xanbini, kuntigine yi fa n fema, e yi a fala, e naxa, "Isirayila yamaan nun saraxaraline nun Lewi bonsenna muxune mi e makuyaxi siya gbeteen muxune ra. E fe xosixin ligama alo Kanan kaane nun Xitine nun Perisine nun Yebusune nun Amonine nun Moyaba kaane nun Misiran kaane e nun Amorine. ² Bayo, e bata ne dii temene futu e yete xa e nun e dii xemene xa, e bonsen sarijanxin sunbu e rabilinna siyane muxune ra. Kuntigine nun kitisane nan singe na tinxitareyaan ligaxi."

³ N to na me, n yi n ma domani bo n ma, n yi n xunsexene nun n de xabene matala, n sunuxin yi dexo. ⁴ Naxanye birin yi gaxuxi Isirayila Alaa falan yee ra, ne birin yi dxi n nabilinni lan na muxune tinxitareyaan ma naxanye sa kelixi konyiyani. N tan sunuxin yi lu dxi han jinbanna saraxa ba waxatini.

⁵ Jinbanna saraxa ba waxatini, n yagixin yi keli, n ma dugini baxi, n yi n xinbi sin,

n yi n yiine ti Alatala, n ma Ala xa, ⁶ n yi Ala maxandi, n naxa, “N ma Ala, n yagixi, n mi nœ n xunna raken i tan n ma Ala yetagi, bayo nxo fe naxin bata gbo ayi nxu xun ma. Nxu yulubine bata te han kore. ⁷ Xabu nxu benbane waxatini han to, nxu findixi yulubi rabane nan na, nxo yamaan yi haken liga. Nanara, nxu tan nun nxo mangane nun nxo saraxaraline findixi konyine ra manga xøjene bun, yengen nun suxun nun halagin nun yagini, alo a kii naxan yi to. ⁸ Koni, Alatala, nxo Ala, i baxi hinande nxu ra iki, i yi nxu tan ndee lu e nii ra, i yi luden so nxu yii yire sarijanxini, alogo nxo Ala xa nxu yøne rabi, a yi nxu nii yifan nxu ma nxo konyiyani. ⁹ Hali konyin to nxu ra, i tan nxo Ala mi nxu rabejinxo nxo konyiyani. I bata hinan nxu ra Perise mangan yetagi, i nxu lu nxu nii ra, alogo nxu xa Ala Batu Banxin ti, dønaxanye kalaxi nxu yi mënne yitøn, i yi matabuden fi nxu ma Yuda nun Yerusalen yi. ¹⁰ Nxo Ala, nxu fa nanse falé i xa na xanbi ra? Nxu bata nxu me i ya yamarine ra, ¹¹ i bata a fala nxu xa fata nabine ra, i ya walikene, i naxa, ‘E soma yamanan naxan yi, ε døxø a yi, yamana xøsixin nan na ra na yamanane muxune kewali xøsixine xøn, e bata yamanan birin nafe e fe xøsixine ra. ¹² Nayi, ε nama ε dii temene fi e dii xemene ma, ε nama e dii temene fan fen ε dii xemene xa. ε nama lanna raso ε nun ne tagi, ε nama e mali e xa herin søto. Nayi, ε senben søtøma nøn, ε yamanan muxune yi donse fajine don, ε møn yi yamanan lu ε diine xa e keen na han habadan! ¹³ Nxo Ala, na feene birin nxu søtxi nøn amasøto nxo fe xøsixine nun nxo yulubi naxine xøn. Koni, i mi nxu saranxi nxo fe naxine ra alo a yi lan kii naxan yi, i møn bata tin nxu xa lu nxu nii ra. ¹⁴ Nxulan nxu møn xa lu i ya yamarine kale ba? Nxu lan nxu xa bira na yamanan muxune føxøra naxanye fe xøsixini? I ya xøløn mi gode nxu ma ba, a yi nxu raxøri, muxu yo mi lu? ¹⁵ Alatala, Isirayila Ala, i tinxin, bayo nxu møn nxu nii ra to. Nxu tan nan ito ra i yetagi nxu nun nxo yulubine, muxu yo mi yi nœ luyε a nii ra i yetagi.”

10

Eyi e siya gbøte naxanle kedi

¹ Esirasi yi xinbi sinxi waxatin naxan yi Ala Batu Banxin yetagi, a wugama, a Ala maxandima a ti e yulubine ra, Isirayila kaane yi e malan a fëma, xemene nun naxanle nun diidine, yamaan birin yi lu wuge. ² Nayi, Yexiyeli a dii xemene Sekani Elan xabilani, na yi falan tongo, a yi a fala Esirasi xa, a naxa, “Nxu bata tinxintareyaan liga en ma Ala yøe ra yi, nxu yi naxalan xøjene futu, naxanye yi findixi siya gbøte muxune ra. Hali na, yigin møn Isirayila ma lan na feen ma. ³ En na naxanle nun e diine kedi, en layirin xidi en nun Ala tagi, alo n kanna a falaxi kii naxan yi en nun naxanye birin xuruxurunma en ma Alaa yamarine ra. En xa a liga alo sariyana a falaxi kii naxan yi. ⁴ Keli, bayo feni ito i tan nan matoxi. Nxu birama nøn i føxø ra. I wøkile, i a liga.”

⁵ Nayi, Esirasi yi keli, a yi saraxarali kuntigine nun Lewine nun Isirayila kaane birin nakølo, a baxi naxan falade, e birin xa na liga. E yi e kølo a xa. ⁶ Na xanbi ra, Esirasi yi mini Ala Batu Banxini, a yi siga Eliyasibi a dii xemene Yehoxanan ma banxini. A to yi menni, a mi donse don, a mi ige min, bayo a yi sunuxi muxu susi fonne tinxintareyana fe ra.

⁷ E yi yamarine nawanga Yuda nun Yerusalen birin yi, naxan yi a falaxi a muxu susine birin xa e malan Yerusalen yi. ⁸ Naxan yo mi fa benun xi saxan, a yiiseene birin nasuxuma nøn a ra, a tan yøteen yi kedi yamaan ye alo kuntigine nun fonne a falaxi kii naxan yi.

⁹ Yuda nun Bunyamin xemene yi e malan Yerusalen yi na xi saxanna bun ma. Kike solomasøeden xi møxønen nan yi a ra. Yamaan birin yi malanxi yama malandenii Ala Batu Banxin yetagi, e gaxuxin xuruxurunma lan na feen ma, e nun tulena fe ra. ¹⁰ Saraxaralina Esirasi yi keli, a naxa, “E bata tinxintareyaan naba ε to naxalan xøjene døxi, ε møn yi Isirayila yamaan findi yulubi tongone ra. ¹¹ Iki, ε ti ε yulubine ra Alatala yetagi, ε benbane Ala, ε yi a sagoon liga! ε masiga yamanan muxune nun naxalan xøjene ra.” ¹² Yamaan birin yi yabin ti e xuini texin na, e naxa, “On! Nxu lanma nøn nxu a liga alo i a falaxi kii

naxan yi.¹³ Koni yamaan gbo, tule waxatin na a ra. Nxu mi nœ luyé tandem be, bayo xi keden hanma xi firin wali xa mi ito ra, muxu wuyaxi bata yulubin liga feni ito yi.¹⁴ Nxɔ kuntigine xa lu be yamaan birin xinla ra. Naxanye birin naxalan xœnene dɔxi nxɔ taane yi, ne xa fa waxati saxine ma, e nun taan fonne nun taan kitisane, e yi na feen sa a kiini han Ala xɔlɔ gbeen yi jan, a makuya en na lan feni ito ma.”

¹⁵ Koni, Asaheli a dii xœmen Yonatan nun Tikiwaa dii xœmen Yaxasiya yi na feen yengɛ. Lewi bœnsønna muxuna nde Sabetayi nun Mesulan yi ne mali. ¹⁶ Koni muxu suxi fonne yi tin Esirasi a falan ma. Saraxaralina Esirasi yi denbaya xunna ndee sugandi denbaya yœen ma, e yi e birin xinla fala. E yi dɔxɔ na kike fuden lɔxɔ singen ma alogo e xa na feen mato. ¹⁷ Kike singen lɔxɔ singen ma, e yi yelin xœmene kitin se naxanye birin naxalan xœnene dɔxɔ.

Yulubitone

¹⁸ Saraxaraline yε, naxanye naxalan xœnene dɔxɔ, ne nan itoe ra:

Yosadaki a dii xœmen Yosuwe nun a xunyene xabilan muxune yε, Maaseya nun Eliyeseri nun Yaribi e nun Gedali. ¹⁹ E yi a ragidi a e xa e mε e naxanle ra, e yi kontonna ba yangin saraxan na e yulubina fe ra.

²⁰ Imeri xabilani, Xanani nun Sebadiya.

²¹ Xarimi xabilani, Maaseya nun Eli nun Semaya nun Yexiyeli e nun Yusiya.

²² Pasaxuri xabilani, Eliyowenayi nun Maaseya nun Yisimayeli nun Nataneli nun Yosabadi e nun Elasa.

²³ Lewi bœnsønna muxune yε, Yosabadi nun Simeyi nun Kelaya naxan mœn xili Kelite e nun Petaxi nun Yuda e nun Eliyeseri.

²⁴ Beti baane yε Lewi bœnsønni, Eliyasibi.

Dε kantanne yε Lewi bœnsønni, Salun nun Telemi e nun Yuri.

²⁵ Isirayila kaa gbete: Parosi xabilani, Ramiya nun Isiya nun Malakiya nun Miyamin nun Eleyasari nun Malakiya e nun Benaya.

²⁶ Elan xabilani, Matani nun Sakari nun Yexiyeli nun Abidi nun Yeremoti e nun Eli.

²⁷ Satu xabilani, Eliyowenayi nun Eliyasibi nun Matani nun Yeremoti nun Sabadi e nun Asisa.

²⁸ Bebayi xabilani, Yehoxanan nun Xananiya nun Sabayi e nun Atalayi.

²⁹ Bani xabilani, Mesulan nun Maluku nun Adaya nun Yasubu nun Seyala e nun Yeremoti.

³⁰ Paxata-Moyaba xabilani, Adana nun Kelala nun Benaya nun Maaseya nun Matani nun Besaleli nun Binuwi e nun Manase.

³¹ Xarimi xabilani, Eliyeseri nun Yisiya nun Malakiya nun Semaya nun Simeyɔn

³² nun Bunyamin nun Maluku e nun Semaraya.

³³ Xasun xabilani, Matenayi nun Matata nun Sabadi nun Elifeleti nun Yeremayi nun Manase e nun Simeyi.

³⁴ Bani xabilani, Maadayi nun Amirama nun Yuweli ³⁵ nun Benaya nun Bedeya nun Keluhi ³⁶ nun Waniya nun Meremoti nun Eliyasibi ³⁷ nun Matani nun Matenayi nun Yaasu ³⁸ nun Bani nun Binuwi nun Simeyi ³⁹ nun Selemiya nun Natan nun Adaya ⁴⁰ nun Makanadebayi nun Sasayi nun Sarayi ⁴¹ nun Asareli nun Selemiya nun Semaraya ⁴² nun Salun nun Amari e nun Yusufu.

⁴³ Nebo xabilani, Yeyiyeli nun Matitiya nun Sabadi nun Sebina nun Yadai nun Yoweli e nun Benaya.

⁴⁴ Ne birin bata yi naxalan xœnene dɔxɔ nun, ndee bata yi diine bari.

Neyemi

Neyemi a Fe Taruxuna

Neyemi findi Yahudiyana nde nan na Esirasi a waxatini. Muxu dinaxin nan yi Neyemi ra. Perisene mangan naxan xili Arataserkesi, na kuntigi kendena nde nan yi Neyemi ra. Neyemi mangan mafan nən alogo a xa tin a siga Yerusalen taani alogo a xa sa feene yitən lan a konna siga feen ma yeeen na. A to na li, hali yaxuna ndee to yi katama e xa a yee rati, a kon kaan muxu wuyaxi a mali nən. E yi Yerusalen taan nabilinna yinna ti. Neyemi mən yi Esirasi mali dina sali gbeena nde yi, Esirasi Alaa sariya kitabun xaran naxan yi. Lewine yi lu a yebə yamaan xa alogo e xa a famu, nayi e yi e səbə so Alaa fe yi. Neyemi yi yamanan dəxə kiina nde yeba. A yi taan nabilinna yinna ti sewa sanla raba, a mən yi yamaan nakəta sariyan suxu kiin ma.

Neyemi Ala maxandina

¹ Xakaliyaa dii xemən Neyemi a falane.

Kisilewi kiken na, Arataserkesi a mangayaan jee məxəjədeni, n yi Suse manga taani. ² Ngaxakedenna Xanani nun muxuna ndee yi fa sa keli Yuda yi. N yi e maxədin Yahudiyane fe ma, yaxune naxanye suxu, e siga e ra konyiyani, e jəjəne mən yi xətə Yerusalen yi, e nun lan Yerusalen ma fe ma. ³ E yi n yabi, e naxa, "Suxu muxun naxanye lu e nii ra, na ndee bata fa dəxə Yuda yamanani, koni e yigitegəxi, e yagixi. Yerusalen taan nabilinna yinna yirena ndee bata bira, təen yi taan so deene birin gan."

⁴ N to na falane mə, n yi dəxə, n wuga, n yi sunu xi wuyaxi, n yi sun, n yi Ala maxandi, Ala Naxan Kore, ⁵ n naxa, "Alatala, Ala Naxan Kore, naxan gbo, a magaxu, i tan naxan i ya layirin nun i ya hinanna luma i xanuntenne xa naxanye i ya yamarine suxuma, ⁶ i tuli mati, i yi i yeeen ti n na, i yi i ya walikəna maxandi xuiin name. N ni i maxandima waxatini ito yi i ya walikəne xa, Isirayila kaane, kəen nun yanyin na,

n yi n ti Isirayila kaane yulubine ra bayo nxu bata yulubin liga i ra nxu nun n ma denbayana, nxu bata yulubin liga. ⁷ Nxu bata fe naxin liga i ra, nxu mi i ya yamarine nun i ya tənne nun i ya sariyane suxi i naxanye so i ya walikəen Musa yii. ⁸ I ya falana fe xa rabira i ma, i naxan so i ya walikəen Musa yii, i naxa, 'E na tinxintareyaan naba waxatin naxan yi, n na ε raxuyama ayi nən siyane ye. ⁹ Koni, xa ε xətə n ma, xa ε n ma yamarine suxu, ε yi e liga, nayi, hali ε sa bəxə xənna danna ra, n sa fama ε ra nən yireni n dənaxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.* ¹⁰ I ya walikəne nun i ya yamaan nan e ra, i naxanye xunbaxi i sənbə gbeeni. ¹¹ Marigina, i tuli mati n tan, i ya walikəna maxandi xuiin na, e nun i ya walikəen naxanye sewaxi gaxuma i xinla yee ra! N ma feene rasənəya to, n tan i ya walikəna, i yi a liga xəməni ito xa kininkinin n ma n na siga a yətagi."

Na waxatini, n tan nan yi yengi saxi mangan minseene xən ma.

2

Neyemi Yerusalen yi

¹ Nisan kiken na, Arataserkesi a mangayaan jee məxəjədeni, manpaan yi dəxi mangan yətagi, n yi a tongo, n yi a so mangan yii. N yi sunuxi a yətagi, naxan jəxən munma yi liga n na singen. ² Mangan yi a fala n xa, a naxa, "I yətagini fərəxi nanfera? Anu, i mi furaxi. Waxatina nde bənə rafəren ni ito ra." N yi gaxu han, ³ koni n yi mangan yabi, n naxa, "Mangan xa lu a nii ra habadan! N yətagini fərəxi nən bayo n benbane gaburune sa taan naxan yi, mənna birin bata halagi, təen yi na taan so deene birin gan." ⁴ Mangan yi a fala n xa, a naxa, "Nanse xəli i ma, n xa a liga i xa?" N yi Ala maxandi naxan kore, ⁵ n yi mangan yabi, n naxa, "Xa mangan tin, xa n tan i ya walikəen nafan i ma, n nasiga Yuda yamanani. N benbane gaburune sa taan naxan yi, n mən xa sa na ti." ⁶ Mangana naxanla yi dəxi a fema, mangan yi n maxədin, a naxa, "I ya sigatiin buma han waxatin mundun yi, i xətən waxatin mundun yi?" Mangan yi tin n xa siga, nayi

* ^{1:9:} Na feen sebəxi Sariyane 30.1-5 kui.

n yi n xetē waxatin fala a xa. ⁷ N mən yi a fala mangan xa, n naxa, “Xa mangan tinjē, a xa kēdine so n yii siga Efirati baan sogegododen binna yamana kanne ma, alogo e xa a lu n dangu siga han Yuda yi, ⁸ i mən yi kēdi keden so n yii Asafi xa, naxan mangana fətənné kantanma, alogo a xa xalanbe wudine so n yii, n sa yire makantanxin dēne ti Ala Batu Banxin dəxən, e nun taan yinne nun n sa luma banxin naxan kui.” Mangan yi ne so n yii, bayo Ala yi n xən.

⁹ N yi siga yamana kanne fəma naxanye yi Efirati baan sogegododen binni, n yi mangana kēdin so e yii. Mangan bata yi sofa kuntigine nun soo ragine bira n fəxəra. ¹⁰ Sanbalata, Horoni kaan nun Amonina nde Tobiya, a walikeən to na mə, e yi xələ kati a nanfera muxuna nde fama a fa Isirayila kaane mali.

Neyemi yinne mato

¹¹ N yi so Yerusalen yi, n yi xi saxan ti na. ¹² Nayi, nxu nun muxuna ndee yi keli kēeen na, n mi a fala muxe xa n ma Ala bata yi naxan yita n na a n xa a ligə Yerusalen xa. N keden peen nan yi dəxi sofanta fari. ¹³ N yi mini Lanbanna so dēen na kəe tagini siga Sube Magaxuxi Tigin nun Nejē dēen binna ra, n yi lu Yerusalen taan nabilinna yinne matoe. N yi taan yinna to kalaxi, a yire wuyaxi yi biraxi, tēen bata yi dēene gan nun. ¹⁴ N yi dangu Tigin so dēen nun mangana ige ramaraden dəxən, koni n ma soon mi a dangude sətə. ¹⁵ N yi te xuden xən kēeen na, n siga taan yinne matoe Kedirən lanbanna binni. Na xanbi ra, n mən yi so Lanbanna so dēen na, n xetē na kii nin.

¹⁶ Taan kuntigine mi yi a kolon n yi sigaxi dənaxan yi e nun n yi naxan ligama. Han na waxatini, n munma yi sese fala Yahudiyane nun saraxaraline nun taa kanne nun kuntigine nun tide kan gbətəye xa. ¹⁷ Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, “E bata a to en tərən naxan yi iki! Yerusalen bata kala, tēen bata a so dēene gan! E fa, en fa Yerusalen taan nabilinna yinna ti. Nayi, en mi fa yagima sənən.” ¹⁸ N yi a yəba e xa Ala n mali kii naxan yi, e nun mangan falan naxan ti n xa. E yi a fala, e naxa, “En siga, en sa taan ti!” Nayi, e yi e bode sənbə so na wali fəjina fe yi.

¹⁹ Horoni kaan Sanbalata nun Amonin Tobiya a kuntigin nun Arabun Gesen to na mə, e yi nxu magele, e yi nxu rajaxu. E yi a fala, e naxa, “E nanse ligama ito ra? E murutəma mangan nan xili ma ba?” ²⁰ N yi e yabi, n naxa, “Ala nəən fima nən nxu ma, Ala Naxan Kore. Nxu tan, a walikəne, nxu kelima nən, nxu yi a ti. Koni ε tan, ε mi kēe sətən taani ito yi, ε mi sariya sə be, ε fe mi fa rabirama muxe ma Yerusalen taani!”

3

Yerusalen yinne yitənna

¹ Saraxarali kuntigina Eliyasibi nun a ngaxakeden saraxaraline yi keli walideni. E mən yi Yexəne So Dəni tən. E yi a rasarijan, e yi a dēne ti a ma. E yi taan yinna ti siga han sangansoon naxan yi xili Kəmə, e yi na rasarijan. E mən yi taan yinna ti siga han Xananeli Sanganson.

² Yeriko kaane fan yi walima mənna dəxən, e nun Sakuru, Yimiri a dii xəməna. ³ Sena kaane yi taan so dəni tən dənaxan xili Yexə So Dena. E də wudine ti, e dēne sa e ma e nun e balan wurene. ⁴ Yuriyaa dii xəmən Meremoti fan yi walima na yiren dəxən, Hakəsi mamandenna. Bereki a dii xəmən Mesulan fan yi walima na yiren dəxən Mesesabele mamandenna, e nun Bahaa dii xəmən Sadəki. ⁵ Tekowa taan muxune fan yi walima na dəxən ma. Anu, taan muxu gbeene tondi wale nən walike kuntigine yamarin bun.

⁶ Yoyadaa dii xəmən Paseya nun Besodiyyaa dii xəmən Mesulan yi Də Fonni tən. E yi a dēen wudine ti, e yi a balan wurene sa. ⁷ Gabayon kaan Melatiya fan yi yinna yirena nde yitənma na dəxən ma, e nun Meronoti kaan Yadon nun Gabayon kaa gbətəye nun Misipa kaane. E birin yi walima yamana kanna nan bun Efirati baan sogegododen binni. ⁸ Xarahaa dii xəmən Yusiyəli fan yi yinna yirena nde yitənma na dəxən e nun Xananiya, latikənən nafalana nde.

E yi siga wale han Yerusalen yinna yigbo yirena. ⁹ Xuru a dii xəmən Refaya fan yi yirena nde yitənma na dəxən, Yerusalen bəxən fəxə kedenna yirena nde kuntigina. ¹⁰ Xarumafaa dii xəmən Yədaya fan yi walima a banxin yətagi, Xasabaneyaa

dii xemén Xatusi fan yi yinna yirena nde yitónma na dəxən. ¹¹ Xarimi a dii xemén Malakiya nun Paxata-Moyabaa dii xemén Xasubu fan yi walima yire gbeteye yi siga han sangansoon naxan xili Buru Gandena. ¹² Haloxesi a dii xemén Salun nun a dii temene fan yi yinna yirena nde yitónma na dəxən, Yerusalen bəxən fəxə kedenna yirena nde kuntigina.

¹³ Xanun nun Sanowa kaane yi Lanbanna So Dəni tən. E yi a dəen wudine ti, e yi a balan wurene sa. E mən yi nəngənna yə wuli keden fan yitən taan yinni, siga han Xuruse Nəjə Dəna. ¹⁴ Rekabu a dii xemén Malakiya, Beti-Hakeremi kuntigin yi Xuruse Nəjə Dəni tən. A yi a dəen wudine ti, a yi a balan wurene sa. ¹⁵ Kola-Xose a dii xemén Salun, Misipa kuntigin yi Tigi Dəni tən, a yi a ti, a yi a xunna soon so a xun na, a yi a dəen wudine ti, a yi a balan wurene sa. A mən yi taan yinni tən Selaxa ige ramaraden dəxən, dənaxan mangana nakən fəma, siga han tedene, dənaxan sigama Dawudaa Taani.

¹⁶ Dənxən na, Asabuku a dii xemén Neyemi, Beti-Suru fəxə kedenna kanna yi siga yinni tənje Dawudaa gaburun binni siga han ige malanden binna, siga han mangana sofane banxina. ¹⁷ A xanbi ra, Lewi bənsənna muxune yi walima Bani a dii xemén Rexun bun ma. Hasabi, Keyila fəxə kedenna kuntigin fan yi taan yinni tənma a dingirani. ¹⁸ A ngaxakedenne fan yi walima a xanbi ra, Xenadadaa dii xemén Bawayi, Keyila fəxə kedenna bona kuntigin bun. ¹⁹ Misipa kuntigin Yosuwe a dii xemena Eseri fan yi yire gbetə yitən, keli yengə seene malan banxin yetagi, siga han dənaxan xili Songenna.

²⁰ Sabayi a dii xemén Baruku fan yi yire gbetə yitən a xanbi ra, keli Songenna ma siga han saraxarali kuntigina Eliyasibi a banxin de ra. ²¹ Yuriyaa dii xemén Meremoti, Hakəsi mamandenna fan yi yire gbetə yitən a xanbi ra, keli Eliyasibi a banxin so dəen ma siga han a danna. ²² Saraxaraliin naxanye sa keli Yerusalen rabilinne yi, ne fan yi walima mən xanbi ra. ²³ Ne fan xanbi ra, Bunyamin nun Xasubu yi walima mənni e banxine yetagi.

Ananiyaa dii xemén Maaseyaa dii xeməna Asari fan yi walima mənni ne xanbi ra a banxin dəxən ma. ²⁴ Xenadadaa dii xemén Binuwi fan yi yire gbetə yitən na xanbi ra, keli Asari a banxin ma siga han yinna songenna nde.

²⁵ Yusayi a dii xemén Palala fan yi walima na yinna songenna yetagi e nun sanganso kuyen manga banxin yetagi kantan tiine sansanna dəxən. Parosi a dii xemén Pədaya fan yi walima a xanbi ra. ²⁶ Ala Batu Banxin walikən naxanye yi dəxi Ofəli geyaan ma, ne fan yi siga yinni tənje han sangansoon songenna ma, dəen naxan xili Ige So Dəna sogegododen binni. ²⁷ Tekowa kaane fan yi yinna yire gbetə yitən ne xanbi ra, keli sangansoon songenna ma siga han Ofəli yinna.

²⁸ Dəen naxan yi xili Soona, saraxaraline fan yi walima na faxan na e banxine yetagi.

²⁹ Imeri a dii xemén Sadəki yi walima e xanbi ra a banxin yetagi. Axanbi ra, Səkani a dii xemén Semaya fan yi walima mənni, naxan yi dəen kantanma naxan yi xili Sogeteden So Dəna. ³⁰ E xanbi ra, Selemiyaa dii xemén Xananiya nun Salafaa dii xemén senninden Xanun yi mənni, ne fan yi yire gbetə yitən yinna ma. Bereki a dii xemén Mesulan fan yi ne xanbi ra, a banxin yetagi.

³¹ A xanbi ra, xəma wanla Malakiya fan yi walima mənni, siga han Ala Batu Banxin walikənne nun yulane banxina Mifikadi dəen yetagi, siga han sangansoon naxan sa yinna songenna ma. ³² Xəma wanla bonne nun yulane fan yi yinni tən keli sangansoon songenna ma siga han Yəxəeñe So Dəna.

Yaxune yi wa wanla kala feni

³³ Sanbalata to a mə a nxu mən yinna tima, a yi xələ han! A yi Yahudiyane magele. ³⁴ A yi a fala a ngaxakedenne nun Samari kaa sofane yəə xəri, a naxa, "Yahudiya fangatareni itoe nanse ligama? En tənje e xa na ligə ba? E nəə saraxan bə ba? E a rəjanje to ba? E mən nəə gəmə maluxunxine ramine ba naxanye bəndən nun se ganxine bun ma?" ³⁵ Amonina nde Tobiya yi a dəxən ma, na yi a fala, a naxa, "Hali e ti, xa xulumasena nde sigan ti a fari, e gəmə yinna birin kalama nən!"

³⁶ Nayi, n yi Ala maxandi, n naxa, “Nxo Ala, i tuli mati nxu ra, amasətə nxu yaxune bata nxu rajnaxu! I marayarabin naxətə e ma, i yi e rasiga konyiyani. ³⁷ I nama dija e hakəne ma, e yulubine nama ba i yətagi, amasətə e bata yinna ti muxune makonbi.”

³⁸ Nxu yinni tən na kii nin han a yiteyaan tagi taan nabilinni. Yamaan yi na wanla suxu e səbəen na.

4

¹ Koni, Sanbalata nun Tobiya nun Arabune nun Amonine nun Asadodi kaane to a mə a Yerusalən rabilinna yinna ti feen sigama yəen na, e nun a muxune bata yi a yire biraxine yitən fələ, e yi xələ kati. ² E lan a ma a e birin xa sa Yerusalən yəngə, e na kala.

³ Nayi, nxu bata nxo Ala maxandi, nxu yi kantan tiine dəxə kəeən nun yanyin na alogo e xa nxu ratanga e ma. ⁴ Anu, Yuda kaane yi a falama nən, e naxa, “Nxo walikəne sənbən bata jən, gəmə biraxine maxali daxin mən gbo, nxu mi nəe yinna tiyə.” ⁵ Nxu yaxune yi a falama nən, e naxa, “Yahudiyane mi a kolonjə, e mi a famunjə han en yi so e tagi, en yi e faxa, en yi e wanli kala.” ⁶ Anu, Yahudiyen naxanye yi dəxi nxu yaxune rabilinni, ne fa nən, e fa nxu rakolon na feen ma han dəxəjə ma fu, e naxa, “E fa en yəngəma nən sa keli yiren birin yi.” ⁷ Nanara, n yi muxuna ndee dəxə yinna xanbirane yi dənaxanye so jəxun, n yi yamanan muxune dəxə bənsən yəen ma, e silanfanne nun tanbane nun xanle ra e yii.* ⁸ N to e ti kiin mato, n yi falan ti taan fonne nun kitisane xa e nun yamaan naxan birin yi na, n naxa, “E nama gaxu en yaxune yəe ra. A xa rabira ε ma fa fala Marigin sənbən gbo, a magaxu. E yəngən so ε ngaxakedenne nun ε dii xəməne nun ε dii təməne nun ε jəxanle nun ε dəxədene xa.”

⁹ Nxu yaxune yi a mə fa fala nxu bata rakolon, a Ala bata e fe nataxin kala. Nxu birin yi xətə yinni, birin yi sa a wanla də suxu. ¹⁰ Keli na ləxən ma, n ma walikəne fəxə kedenna nan yi fa walima, fəxə kedenna yi tanbane nun yə masansan wure lefane nun silanfanne nun xanle suxu e

yii, e yi e tagi xidi. Kuntigine yi Yuda kaane birin makantanma, ¹¹ naxanye yi yinna tima. Naxanye yi goronne maxalima hanma, e yi goronne kui sa, ne yi walima e yii kedenne nan na, e yi yəngə so seen suxu e yii kedenna ra. ¹² Naxanye yi a tima, ne birin ma silanfanne yi xidixi e tagi nən, e yi walima na kii nin. Xəmen naxan yi xətaan fema, na yi biraxi n fəxə ra. ¹³ N yi a fala fonne nun kitisane nun yamaan dənxeən xa, n naxa, “Wanla gbo, wulani kuya, en bata xuya ayi yinna xun>tagi, en bata masiga en bode ra. ¹⁴ E nəma dədə, xa ε xətaan fe xuiin mə, ε malan nxu fema. En ma Ala yəngən soma nən en xa.” ¹⁵ Nxu siga wanla ma na kii nin, tanban suxi yamaan fəxə kedenna yii keli subaxan ma han sarene yi mini kore. ¹⁶ Na waxatini, n mən yi a fala yamaan xa, n naxa, “Xəməne birin xa xi Yerusalən yi e nun a walikəna, en kantanna ti kəeən na, en yi wali yanyin na.” ¹⁷ Nxu mi yi nxo dugine bama mumə, n tan ba, ngaxakedenne ba, n ma walikəne ba, muxun naxanye yi n kantanma ba, birin ma yəngə so seen nun a min igen nan tun yi suxi a yii.

5

Neyemi yi yiigelitəne mali

¹ Ləxəna nde, yamanan xəməna ndee nun e jəxanle yi e mawuga e ngaxakeden Yahudiyane fari, ² ndee naxa, “Nxu nun nxo dii xəməne nun nxo dii təməne wuya. Nxu wama nən nxu xa balon sətə alogo nxu xa nxu dəge, nxu lu nxu nii ra.” ³ Ndee fan yi a fala, e naxa, “Nxu bata nxo xəeəne nun nxo manpa binle* nun nxo banxine dəxə tolimani alogo nxu xa balon sətə fitina kaməni.” ⁴ Gbətəye fan naxa, “Nxu bata gbetin tongo donla ra nxo xəeəne nun nxo manpa binle xun yi, alogo nxu xa mudun fi naxan lan a so mangan yii. ⁵ Anu, nxu nun nxu ngaxakedenne birin keden, nxo dii xəməne luxi nən alo e gbeene, koni a mato nxu nxo dii xəməne nun nxo dii təməne matima konyine ra, nxo dii təməne wuyaxiye bata findi konyine ra, nafulu mi nxu yii,

* 4:7: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəməna. * 5:3: Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

nxə xeene nun nxə manpa binle mən bata
findi muxu gbeteye gbeen na.”

⁶ N to e mawuga xuiin me, n yi xələ han!
⁷ N yi a ragidi n xa taan muxu gbeene nun
kitisane maxadi, n yi a fala e xa, n naxa, “E
tənən fenma ε ngaxakedenne ra nanfera!”
N yi malan gbeen maxili e fe ra. ⁸ N mən yi
a fala e xa, n naxa, “En bata en ngaxakeden
Yahudiyane xun ba, naxanye yi saraxi siya
gbetene xən konyine ra. Iki, ε tan yeteen
nan fa ε ngaxakeden Yahudiyane matima
e Yahudiyā bodene ma.” E mi fala sətə e
naxan tiyε, e yi e dundu. ⁹ N mən yi a fala,
n naxa, “E naxan ligama, na mi fan. E mi
nəe sigan tiyε Ala yee ra yi gaxuni ba, alogo
siya gbeteye nama en nayelefū, en yaxune?
¹⁰ N tan fan nun ngaxakedenne nun n ma
walikene, nxu fan muxune doli nən gbetin
nun donseni. Nayi, e lanma e xa naxan
naxete, en nama na maxili. ¹¹ E sa e xee
raxete e ma to yeteni, e nun e manpa binle
nun e oliwi binle nun e banxine. E nama
tənə maxili e ra gbetin nun murutun nun
minseen nun turen fari.” ¹² E yi yabin ti, e
naxa, “Nxu e raxete ma e ma nən, nxu mi fa
sese maxədinma e ma, i naxan falaxi nxu
na liga.”

Nayi, n yi saraxaraline xili, alogo e xa
e kələ e yee xəri. ¹³ Na xanbi ra, n yi n
ma doma gbeen lenbeni maxa, n yi a fala,
n naxa, “Ala xa muxune birin yimaxa na
kiini naxanye na e fala xuiin kala, a yi e
bənə e denbayane nun e seene yi, alogo e
yiigenla xa lu!” Yamaan birin yi Alatala
tantun, e yi sənxə, e naxa, “Ala xa na liga,
amina!” Dənxən na, yamaan yi a falan
suxu.

¹⁴ Xabu n dəxə ləxəni yamaan kanna
ra Yahudiyane xun na Yuda yamanani,
xabu Manga Arataserekesi a mangayaan
jəe məxəjədena han jəe tonge saxan e nun
firindena, n tan nun ngaxakedenne nxu
mi sese ba mudun na naxan soma ya
mana kanna yii. ¹⁵ Yamana kanna nax
anye dangu n tan yee ra, ne yi donseene
nun manpane rasuxuma nən yamaan na
e nun gbeti gbanan tonge naanin. Hali
yamaan kanne xəyine yi yamaan tərəma.
Koni, n tan to yi gaxuxi Ala yee ra, n mi
na sifan liga. ¹⁶ Koni, n tan yeteen wali
nən taan yinna tideni, n mi xee yo sara n

yete xa, anu n ma walikene birin yi yinna
tiin fari. ¹⁷ Anu, muxu kəmə tonge suu
lun nan yi e dəgema n konni Yahudiyane
nun kuntigine yε, ba muxune ra naxanye
yi fama sa keli yamanan nabilinna siya
gbetene yε. ¹⁸ Ningē keden nun yexee yebaxi
sennin nan yi faxama n xa ləxə yo ləxə e
nun təxəna ndee. Xi fu yo xi fu, manpa fajin
gbegbe yi rafalama n xa nən. Koni, hali na,
n mi mudun maxili n tan yamana kanna
xa, bayo wanla yi xədəxə yamaan ma.

¹⁹ N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan
n na bayo n bata wali fajin ke yamaan xa.

6

Yaxune mən yifa e xili ma

¹ Sanbalata nun Tobiya nun Arabun
Gesen nun nxu yaxun bonne yi a me a n
mən bata taan yinna ti, a dədə mi fa kalaxi.
Na waxatini, n munma yi dəene ti singen.

² Sanbalata nun Gesen yi xərane rafa a
faladeni n xa, e naxa, “Fa en fa en bode
to Kefirim yi Ono lanbanni.” E bata yi a
ragidi a e xa fe jəxin liga n na. ³ Koni, n
yi e yabi, n naxa, “Wanla n yii han! N mi
nəe sige. Nanfera wanla xa rati be, n siga
e fəma?” ⁴ E na xəraan nafa n ma dəxəna
ma naanin, n fan yi e yabi na kii kedenni.

⁵ Sanbalata mən yi a walikəen nasiga na
fala kedenna ra a suulundeni, kədi rabixin
yi suxi naxan yi. ⁶ Ito nan yi səbəxi a kui,
a naxa, “Siya gbetene ito nan falama, anu
Gesen fan a falama, a jəndin na a ra, e
naxa a i tan nun i ngaxakeden Yahudiyane
waxi murute feni. I taan yinna tima na nan
ma. A luxi alo i waxi findi feni Yahudiyane
mangan nan na. ⁷ I yeteeen bata nabine dəxə
aloge e xa i ya fe fala Yerusalən yi fa fala
a i bata findi mangan na Yuda yi. Perise
mangan mi buma na medeni. Nayi, fa en
fa batu.” ⁸ N yi a yabi, n naxa, “Muxe mi
na falane tima. Nəndi mi i ya falane ra!
I tan nan tun ne mirixi, i yi e fala!” ⁹ Na
muxune birin yi wama nxu ragaxu feen
nin, e naxa, “E sənben jənma nən, e mi
wanla rajanma.” Koni, n yi Ala maxandi,
n naxa, “Ala, iki, n sənbe so.”

¹⁰ N yi siga Delayaa dii xəmen Semaya
konni, Mehetabeli mamandenna, bayo a
mi yi nəe fe n konni. A yi a fala n xa, a

naxa, "En birin xa siga Yire Sarijanxini Ala Batu Banxin kui, en sa a dεeñe balan en xun ma, amasətə i yaxune fama nən i xili ma, e fama kɔeeen nan na i faxadeni." ¹¹ N yi a yabi, n naxa, "Na muxu mi n tan na naxan a gima! N tan muxu sifan nəe soe Ala Batu Banxini ba, n lu n nii ra? N mi soma Ala Batu Banxini n luxundeni!" ¹² N yi a kolon fa fala a mi yi Alaa falan xan nalima n ma. Koni, a yi na falama n xa nən, amasətə Sanbalata nun Tobiya bata yi a saranna fi alogo a xa fa falan ti n xa na kiini. ¹³ A na liga nən alogo n xa gaxu a yee ra, n yi a maxadi xuiin suxu, n yi yulubin tongo. Nayi, e yi nəe n xili kale nən, n yi yagi.

¹⁴ N ma Ala, Tobiya nun Sanbalata naxan ligama n na, na xa rabira i ma, e nun nabi naxanla Nowadi nun nabiin bonna naxanye kata n magaxudeni.

¹⁵ Taan yinna yi rajañ Elulu kiken xi məxəjən nun suulunde ləxəni, xi tonge suulun e nun firinna bun. ¹⁶ Nxu yaxune to a me, e nun siyaan naxanye birin yi nxu rabilinxi, ne yi gaxu, e yi yagi e to a to a wanla bata yi rajañ alo nxo Ala sagoon kii naxan yi.

¹⁷ Na waxatine yi, Yuda muxu gbeene yi bataxine səbəma Tobiya ma waxatin birin, Tobiya fan yi e yabima. ¹⁸ Yuda kaan wuyaxi bata yi e kələ a xa, amasətə Sekani bitanna nan yi a ra, Araa dii xəməna, e nun a dii xəməna Yehoxanan bata yi Mesulan ma dii temen tongo, Bereki a dii xəməna. ¹⁹ E yeteeen yi a xili fajin fala n yee xəri, e yi n ma falane rali a ma. Tobiya fan yi kedine rasigama alogo a xa n magaxu.

7

Yerusalen makantan fena

¹ Taan yinna to yelin tiyε, n yi a dεeñe ti a ma, kantan tiine nun bəti baane nun Lewi bənsənna muxune yi ti e wanle ra. ² N yi Yerusalen kuntigyaan taxu ngaxakedenna Xanani ra e nun Xananiya, Yerusalen yire makantanxin kuntigina. Lannaya muxu gbeen nan yi Xananiya ra, e nun Ala yeeragaxu muxuna dangu bonne ra. ³ N yi a fala e xa, n naxa, "Yerusalen dεeñe mi rabima fə sogen na te,

a mən balanma nən wurene ra jinbanna ra benun kantan tiine xa siga. Yerusalen kaane yi ti kantan tideni, ndee yi siga taan kantan tidene yi, bonne yi lu e konne kantanjə."

⁴ Taan yi gbo, koni yamaan mi yi wuya, banxine fan munma yi jəxə yiti singen.

⁵ N ma Ala yi a sa n bəjəni a n xa fonne malan e nun kitisane nun yamaan birin alogo n xa muxune yate. Nyi bənson kedina nde to, muxun naxanye singe xəte sa keli konyiyani, n yi ito to səbəxi na ma:

Esirasi 2.1-70

⁶ Babilən mangan Nebukadanesari siga muxun naxanye ra konyiyani, ne wuyaxi yi xəte Yerusalen nun Yuda yi, birin yi siga a taa yi. ⁷ E yi xəte e nun Sorobabeli nun Yosuwe nun Neyemi nun Asari nun Raamiya nun Naxamani nun Marodoke nun Bilisan nun Misipereti nun Bigiwayi nun Nexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan xəməne yaten ni i ra:

⁸ Parosi xabilani, muxu wuli firin muxu kəmə tonge solofer e nun firin.

⁹ Sefati xabilani, muxu kəmə saxan muxu tonge solofer e nun firin.

¹⁰ Ara xabilani, muxu kəmə sennin muxu tonge suulun e nun firin.

¹¹ Paxata-Moyaba xabilani, Yosuwe nun Yowaba yixetene yε, muxu wuli firin kəmə solomasəxə muxu fu nun solomasəxə.

¹² Elan xabilani, muxu wuli keden muxu kəmə firin muxu tonge suulun e nun naanin.

¹³ Satu xabilani, muxu kəmə solomasəxə muxu tonge naanin e nun suulun.

¹⁴ Sakayi xabilani, muxu kəmə solofer e nun firin.

¹⁵ Binuwi xabilani, muxu kəmə sennin muxu tonge naanin e nun solomasəxə.

¹⁶ Bebayi xabilani, muxu kəmə sennin muxu məxəjən nun solomasəxə.

¹⁷ Asagada xabilani, muxu wuli firin muxu kəmə saxan muxu məxəjən nun firin.

¹⁸ Adonikami xabilani, muxu kəmə sennin muxu tonge sennin e nun solofer.

¹⁹ Bigiwayi xabilani, muxu wuli firin muxu tonge sennin e nun solofer.

²⁰ Adin xabilani, muxu kəmə sennin muxu tonge suulun e nun suulun.

²¹ Ateri xabilani, Xesekiya yixetene ye, muxu tongue solomanaanin muxu solomasexε.

²² Xasun xabilani, muxu kεmε saxan muxu məxəjən nun solomasexε.

²³ Besayi xabilani, muxu kεmε saxan muxu məxəjən nun naanin.

²⁴ Xarifi xabilani, muxu kεmε muxu fu nun firin.

²⁵ Gabayon kaane ye, muxu tongue solomanaanin muxu suulun.

²⁶ Beteləmi kaane nun Netofa kaane ye, muxu kεmε muxu tongue solomasexε muxu solomasexε.

²⁷ Anatəti kaane ye, muxu kεmε muxu məxəjən nun solomasexε.

²⁸ Beti-Asamaweti kaane ye, muxu tongue naanin muxu firin.

²⁹ Kiriyyati-Yeyarin kaane nun Kefira kaane nun Beroti kaane ye, muxu kεmε solofera muxu tongue naanin muxu saxan.

³⁰ Rama kaane nun Geba kaane ye, muxu kεmε sennin muxu məxəjən nun keden.

³¹ Mikimasi kaane ye, muxu kεmε muxu məxəjən nun firin.

³² Beteli kaane nun Ayi kaane ye, muxu kεmε muxu məxəjən nun saxan.

³³ Nebo bona muxune ye, muxu tongue suulun muxu firin.

³⁴ Elan bonne xabilan muxune ye, muxu wuli keden muxu kεmε firin muxu tongue suulun e nun naanin.

³⁵ Xarimi xabilani, muxu kεmε saxan muxu məxəjε.

³⁶ Yeriko kaane ye, muxu kεmε saxan muxu tongue naanin e nun suulun.

³⁷ Lodi kaane nun Xadidi kaane nun Ono kaane ye, muxu kεmε solofera muxu məxəjən nun keden.

³⁸ Sena kaane ye, muxu wuli saxan muxu kεmε solomanaanin muxu tongue saxan.

³⁹ Saraxaraline ye:

Yədaya xabilani Yosuwe a denbayani, muxu kεmε solomanaanin muxu tongue solofera muxu saxan.

⁴⁰ Imeri xabilani, muxu wuli keden muxu tongue suulun muxu firin.

⁴¹ Pasaxuri xabilani, muxu wuli keden muxu kεmε firin muxu tongue naanin e nun solofera.

⁴² Xarimi xabilani, muxu wuli keden muxu fu nun solofera.

⁴³ Lewi bənsənna muxune ye:

Yosuwe xabilani, Kadamilə nun Hodawi yixetene ye, muxu tongue solofera e nun naanin.

⁴⁴ Bəti baane:

Asafi xabilani, muxu kεmε muxu tongue naanin e nun solomasexε.

⁴⁵ Kantan muxune:

Salun nun Ateri nun Talamən nun Akubu nun Xatita nun Sobayı yixetene ye, muxu kεmε muxu tongue saxan e nun solomasexε.

⁴⁶ Ala Batu Banxin walikəne:

E benbane nan itoe ra: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun ⁴⁷ Kerosi nun Siya nun Padon nun ⁴⁸ Lebana nun Xagaba nun Salamayı nun ⁴⁹ Xanan nun Gideli nun Gaxara nun ⁵⁰ Reyaya nun Resin nun Nekoda nun ⁵¹ Gasami nun Yusa nun Paseya nun ⁵² Besayi nun Meyunin nun Nefusin nun ⁵³ Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun ⁵⁴ Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun ⁵⁵ Barakosi nun Sisera nun Tama nun ⁵⁶ Nesixa e nun Xatifa.

⁵⁷ Sulemani a walikəne yixetene ye: Sotayı nun Sofereti nun Perida nun ⁵⁸ Yaala nun Darakon nun Gideli nun ⁵⁹ Səfati nun Xatili nun Pokereti-Hasebayin nun Amən.

⁶⁰ Ala Batu Banxin walikəne birin malanxina e nun Sulemani a walikəne: muxu kεmε saxan muxu tongue solomanaanin muxu firin.

⁶¹ Muxuni itoe nan keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi, konine mi exabilane kolon naxan a yite fa fala Isirayila kaan nan e ra:

⁶² Dəlaya nun Tobiya nun Nekoda yixetene ye, muxu kεmε sennin muxu tongue naanin e nun firin.

⁶³ Saraxaralina ndee yi na: Xobaya nun Hakəsi nun Barasilayi yixetene. Barasilayi bata Galadi kaan Barasilayi a dii temen dəxə, na nan xili te a xun ma.

⁶⁴ E yi kata e xabilane fəndeni bənsən kədine kui, koni e mi e to. E yi e ba saraxarali wanla ra.

⁶⁵ Yamana kanna yi yamarin fi a muxu yo nama se sarıñanxine don e ye han saraxaralina nde yi sətə naxan masənsən ti seene rawalə, Yurima nun Tumin.*

* ^{7:65:} Yurima nun Tumin masənsən ti seene fe səbəxi Xərəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masənsənna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

⁶⁶ Yamaan birin malanxina, muxu wuli tonge naanin muxu wuli firin muxu kēmē saxan muxu tonge sennin.

⁶⁷ E walike xēmēne nun e walike naxanle mi yi ne yε, ne muxu wuli solofera muxu kēmē saxan tonge saxan e nun solofera nan yi a ra. Bēti ba xēmēn nun a naxanle, muxu kēmē firin tonge naanin e nun suulun yi e yε. ⁶⁸ Nōgōmen kēmē naanin tonge saxan e nun suulun, sofana wuli sennin kēmē solofera e nun mōxōjē fan yi na.

⁶⁹ Denbaya xun wuyaxi seene fi nēn wanla fe yi. Yamana kanna yi xēmaan kilo solomasēxε e nun a tagi nun igelen-gen tonge suulun e nun saraxarali domaan kēmē suulun tonge saxan fi wanla fe yi.

⁷⁰ Denbaya xunne yi xēmaan kilo kēmē kilo tonge solofera nun gbeti fixēn kilo wuli keden kilo kēmē ba. ⁷¹ Isirayila yamaan muxu dōnxēne yi xēmaan kilo kēmē tonge solofera nun gbeti fixēn kilo wuli keden ba e nun saraxarali domaan tonge sennin e nun solofera.

⁷² Saraxaraline nun Lewi bōnsōnna muxune nun kantan tiine nun bēti baane nun Ala Batu Banxin walikēne nun Isirayila yamaan birin yi dōxō e taane yi.

Esirasi yi sariyan xaran yamani

Nēen kike solofereden a liyε, Isirayila kaane birin bata yi dōxō e taane yi.

8

¹ Yamaan birin yi e malan yama malanden Ige Dēen na alo muxu kedenna. E yi a fala sēbeli tiina Esirasi xa a xa fa Musaa sariya kēdin na, Alatala sariyan naxan yamari Isirayila kaane ma. ² Saraxaralina Esirasi yi fa sariya kēdin na yamaan birin yētagi, xēmēn nun naxanla, naxanye birin yi nōe falan famunjē e naxan mēma. Kike solofereden xi singen nan yi a ra.

³ Keli xōtōnni han yanyi tagini, Esirasi na sariya kēdin xaranma yamaan yētagi Ige Dēen na, xēmēne nun naxanle nun naxanye birin yi a famuma. Yamaan birin yi tuli matixi sariya kēdin xaran xuiin na. ⁴ Sēbeli tiina Esirasi yi tixi wudi gbingbinna nan fari, naxan yi rafalaxi na feen ma. Matitiya nun Sema nun Anaya nun Yuriya nun Xiliiki nun Maaseya yi tixi a fēma a yiifanna ma. Pēdaya nun Mikayeli nun Malakiya

nun Xasun nun Xasabadana nun Sakari nun Mesulan tixi a kōmēnna ma. ⁵ Esirasi yi kēdin nabi yamaan birin yētagi, a tixi e birin xun ma, a to kēdin nabi, yamaan birin yi keli. ⁶ Esirasi yi Alatala tantun, Ala naxan gbo, yamaan yi lu e yiine yitē kore, e yi a yabi, e naxa, “Amina! Amina!” Nayi, e birin yi e xinbi sin, e yētagine yi lan bōxōn ma, e yi Alatala batu. ⁷ Lewi bōnsōnna muxune, Yosuwe nun Bani nun Serebi nun Yamin nun Akubu nun Sabetayi nun Hodiya nun Maaseya nun Kelita nun Asari nun Yosabadi nun Xanan nun Pēlaya, ne yi lu yamaan tixin xaranjē sariyan ma. ⁸ Ne yi lu Alaa sariya kēdin xaranjē yamaan xa, e lu a yēbē e xa alogo e birin xa nō a famunjē.

⁹ Nayi, yamaan kanna Neyemi nun Esirasi naxan yi saraxaraliyaan nun sēbeli tīni, e nun Lewi bōnsōnna muxun naxanye yi yamaan xaranma, ne yi a fala yamaan xa, e naxa, “Lōxōni ito bata rasarijan Alatala xa, ε Ala. Ε nama lu sunuxi, ε lu wuge.” Bayo yamaan birin yi wugama nēn, e nēma yi sariya kēdin xaran xuiin namēma. ¹⁰ Neyemi yi a fala e xa, a naxa, “Ε sa donse fajin don, ε yi minse fajin min, ε siga ndee ra muxune xa se mi naxanye yii, amasōtō to lōxōn bata findi lōxō sarijanxin na en Marigin xa. Ε nama ε yētē rasunu, bayo Alatalaa sewan nan findixi ε sēnbēn na.” ¹¹ Lewi bōnsōnna muxune yi yamaan birin masabari, e naxa, “Ε sabari, amasōtō to lōxōn sarijan, ε nama ε yētē rasunu!”

¹² Yamaan birin yi siga e dēgeden nun e minden. Se mi yi naxanye yii, e yi ndee so ne yii. E lu sēwa gbeeni, bayo e bata yi falane famu naxanye yēba e xa.

Bubu Kui Sanla

¹³ Na xōtōn bode, Isirayila denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewine birin yi e malan sēbeli tiina Esirasi fēma alogo e xa sariya falane rame. ¹⁴ Alatala sariya kēdin naxan so Musa yii, a yi sēbēxi na kui fa fala, Isirayila kaane yi lanma e lu bubune kui Bubu Kui Sanla waxatini nēen kike solofereden na. ¹⁵ E lan e yi na rali birin ma e taane yi e nun Yerusalēn yi, e naxa, “Ε mini geya yireni, ε fa Oliwi bili yii taa kui xiine nun burunna xiine nun miriti bili yiine nun tugu yiine nun wudi

yiijingixine ra alogo e xa fa Bubu Kui Sanla raba alo a sebexi kii naxan yi.”* ¹⁶ Nayi, Isirayila yamaan yi mini, e siga jañxonde fendeni, alogo e xa fa Bubu Kui Sanla raba e banxine de ra hanma e sansanne kui, hanma Ala Batu Banxin sansanne kui, e nun yama malandene yi Ige Dœen nun Efirami Dœen na. ¹⁷ Muxun naxanye birin yi malanxi na, naxanye yi faxi sa keli konyiyani, ne birin yi bubune ti, e dœxœ e bubune yi. Keli Nunu a dii xœmen Yosuwe a waxatin ma han na waxatini, Isirayila kaane munma yi na fe sifan liga singen, sewa gbeen yi lu e tagi.

¹⁸ E lu Alaa sariya kœdin xaranje lœxœ yo lœxœ keli xi singen ma han lœxœ dœnxena. E yi sanla raba xi solofera, yamaan yi e malan xi solomasœxœdeni, alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

9

Eyi e ti e yulubin na

¹ Kiken xi mœxœjede lœxœni, Isirayila kaane yi e malan, e sun, e kasa benbœli dugine ragodo e ma, e burunburunna sa e xunne yi sunu taxamasenne ra. ² Naxanye yi findixi Isirayila kaane ra, ne yi e masiga xœjene ra, e yi e ti e yulubine ra e nun e benbane gbeene. ³ E to keli, e ti, e yi Alatala, e Alaa sariya kœdin xaran waxati xunkuye. Yanyin na, e yi e xinbi sin Alatala yœtagi, e Ala, e mœn yi e ti e yulubine ra han waxati xunkuye. ⁴ Lewi bœnsœnna muxuna ndee yi keli, e te gbingbinna fari, Yosuwe nun Bani nun Kadamilenun Sebaniha nun Bunni nun Serebi nun Bani nun Kenani. Ne yi e xuini te Alatala ma, e Ala. ⁵ Lewi bœnsœnna muxune, Yosuwe nun Kadamilenun Bani nun Xasabaneya nun Serebi nun Hodiya nun Sebaniha nun Petaxi yi a fala, e naxa, “E keli, en Alatala, en ma Ala tantun habadan han habadan!”

E yi Ala maxandi, e naxa,
“Nxu i xili binyen tantunma,
tantunna naxan dangu binyen nun tan-
tunna birin na!”
⁶ I tan nan keden pe Alatala ra,
i tan naxan ariyanna nun kore xœnna nun
sarene birin daxi,
i bœxœ xœnna nun a yi seene birin da,

e nun baane nun e yi seene birin.
I yi niin bira niimaseene birin yi,
malekane birin e xinbi sinma i tan nan
bun.

⁷ I tan Marigina Alatala,
i tan nan Iburama sugandi,
i yi a ramini Yuru taani Babilœn yamanani,
i yi a xili sa, Iburahima.

⁸ I yi a to a dœnkœleyaxi i ma a bœjeni,
i yi layirin xidi e tagi
a i xa Kanan kaane nun Xitine nun Amor-
ine
nun Perisine nun Yebusune
nun Girigasane yamanan so a bœnsœnna
yii.

I de xuiin nakamali nœn bayo i tinxin.”

⁹ “I nxu benbane naxankatan to nœn
Misiran yi,
i yi e gbelegbele xuiin mœ Gbala Baan de.

¹⁰ I yi taxamasenne nun kabanako feene
yita Firawona
nun a walikœne nun a yamanan muxune
birin na.

Amasjœ i a kolon
e nxu benbane susu kii naxan yi wasoni.
I yi xinla sœtœ naxan gbo han to.

¹¹ I yi baa igeni taxun e yœœ ra,
e yi baani gidi a yixaren na,
koni i tilin igen nadin nœn
e sagatan muxune xun ma
alo gemœna igen xœnna ma.

¹² I yi kundaan ti e yœœ ra yanyin na,
i yi te dœgen ti e yœœ ra kœœn na
naxan yi kirani yalanma e yœœ ra.

¹³ I godo nœn keli kore,
i falan ti e xa Sinayi geyaan fari.
I yi i gelene fala e xa naxanye tinxin,
e nun jañdin sariyan nun tœnne
nun yamarin naxanye fan.

¹⁴ Fata i ya walikœen Musa ra,
i yi i ya Matabu Lœxœ sarijanxin nun
i ya yamarine nun sariyane nun tœnne yita
e ra.

¹⁵ Kamen to e susu,
i yi donseen nagodo e ma keli kore.
Min xœnla to e susu,
i yi igen namini fanyeni,
i yi a fala e xa a e xa so yamanani
i kœlœ naxan so fe ra e benbane yii.

¹⁶ Koni nxu benbane murutœ nœn wasoni,

* **8:15:** Bubu Kui Sanla fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

e mi i ya yamarine suxu.

¹⁷ E mi tin e suxe,
e ninan i ya kabanako feene xən
i naxanye liga e xa,
e yi e bəneni xədəxə e murutəni,
e yi a nata
a e xa yeeṛati gbete sugandi,
e xəte e konyiyani Misiran yi.*

Koni i tan mi i me e ra.

Ala nan i tan na

naxan muxune mafeluma e yulubine ra.
I dija, i kininkinin,
i mi xələn xulən,
i ya hinanna gbo.

¹⁸ E yi jinge di sawura wure dixin nafala e
yete xa,

e naxa, ‘En ma Ala nan ito ra,
naxan en naminixi Misiran yi.’

E yi fala jaxine ti i ma.

¹⁹ Koni i ya kininkinin gbeeni,
i mi e rabejin tonbonni.

Kundaan lu nən e yee ra kiraan xən yanyin
na,

te dəgen yi lu e yee ra koeen na.

²⁰ I yi i ya Nii fajin nase e yi
alogo a xa e xaran,
i yi i ya Manna donseent[†] so e yii,
e nun igena,
min xənla to e suxu.

²¹ I yi i yengi dəxə e xən ma
tonbonni jneē tonge naanin,
sese mi dasa e ma,
e dugine mi kala,
e sanne mi kusin.

²² I yamanane nun siyane so nən e yii,
i yi e rabilinna yamanane birin sa e sagoni.
E yi Xəsibən mangan Sixən ma yamanan
tongo e gbeen na,

e nun Ogo a yamanana, Basan mangana.

²³ I yi e diine rawuya ayi
alo sarene kore xənna ma,
i yi e raso yamanani, i kələ
e benbane xa dənaxan ma fe yi.

²⁴ E yixetene yi so mənni,
e dəxə na yamanani,
i yi na yamanan muxune rayagi e yətagi,
Kanan kaane, i yi e sa e sagoni,
e mangane nun e yamanane muxune,
alogo e xa e raba e waxənna ra.

²⁵ E yi taa makantaxine tongo

e nun bəxə fajina,

e yi banxine tongo
naxanye yi rafexi se fajin sifan birin na,
e nun xəjinné nun manpa binle
nun oliwi binle nun wudi bogila wuyaxine,
e yi e don, e yi lugo, e yi gbo,
e yi lu həri gbeeni.”

²⁶ “Koni, e keli nən
e yi murute i xili ma.

E yi e xun xanbi so i ya sariyane yi,
e yi nabine faxa,
naxanye yi e mabandunma i ma,
e yi Ala rayelefu gbeene ti.

²⁷ Nayi, i yi e sa e yaxune sagoni,
ne yi e tərə.

Koni e jaxankatan waxatini,
e xui ramini nən i ma,
i yi e xuiin name kore xənna ma,
i yi e yabi i ya kininkinin gbeeni,
i yi e xunba muxune fi e ma,
naxanye e ba e yaxune yii.

²⁸ Koni, e xərəyaan sətə nən tun,
e mən yi fe jaxine liga fələ i yee ra.
Nayi, i yi e rabejin e yaxune yii,
e yi e nə.

Koni, e mən yi e xui ramini i ma,
i yi e xuiin name kore xənna ma
i ya kininkinin gbeeni,
i mən yi e rakisi sanja ma wuyaxi.

²⁹ I yi e mabandun i ya sariyan ma,
koni e yi findi wasodene ra,
e mi e tuli mati i ya yamarine ra.

E yi yulubin liga
e i ya kiti saxine kala,
anu naxan na e suxu,
na kanna nii rakisin sətəma nən e xən.
E yi murute,

e tondi e tuli matiye i tan na.

³⁰ I ti nən e bun ma jneē wuyaxi,
i yi e rakolon i ya Nii Sarıjanxin na nabine
xən,

koni e mi e tuli mati.

Nayi, i yi e sa e yamana gbete ye sagoni.

³¹ I ya kininkinin gbeeni,
i mi e raxori, i mi e rabejin,
bayo Ala dijaxi kininkinxin nan i tan
na.”

³² “Iki, nxə Ala, Ala gbeena,

* **9:17:** Yatene 14.4 † **9:20:** Manna donsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

senbemana, i tan naxan magaxu,
 i tan naxan i ya layirin nakamalima
 i ya hinanni,
 fe xələn naxanye nxu sətəxi,
 e nun nxə mangane nun nxə nabine
 nun nxə saraxaraline nun nxu benbane
 nun yamaan birin,
 i nama ne yatə fe fuune ra,
 sa fələ Asiriya mangane waxatin ma han to.
33 Feen naxanye birin nxu sətəxi,
 i tan tinxin ne birin yi,
 bayo i ya lannayaan yita nən,
 koni nxu tan fe jaxin nan ligi.
34 Nxə mangane nun nxə kuntigine
 nun nxə saraxaraline
 nun nxu benbane mi i ya sariyane suxu,
 e mi i ya yamarine suxu,
 e nun i ya maxadi xuine,
 i yi naxanye falama e xa.
35 E yi e yamanani
 waxatin naxan yi həri gbeeni
 i naxan so e yii,
 yamana sabatixi gbeeni
 i naxan sa e sagoni,
 e mi i batu,
 e mi xəte e kewali jaxine fəxə ra.
36 To, nxu bata findi konyine ra yamanani
 i naxan so nxu benbane yii
 alogo e xa balo na bogiseene nun a se
 fajine ra.
37 A seeene bata findi mangane gbeene ra
 i nxu saxi naxanye sagoni
 masətə nxu yulubine xən.
 Nxu nun nxə xuruseene bata lu e sagoni,
 nxu lu jaxankata gbeeni.”

10

Sariyan suxu fena yamaan xən

1 “Amasətə na feene birin xən, nxu tan Isirayila kaane bata lan feni ito ma, nxu yi a səbə, nxə kuntigine nun Lewi bənsənna muxun naxanye nxu yə, e nun nxə saraxaraline yi e yii fəxən sa a ma.”

2 Muxun naxanye e yii fəxən sa a ma, ne xinle ni itoe ra: Yamana kanna Neyemi, Xakaliyaa diina e nun Sedeki nun **3** Seraya nun Asari nun Yeremi nun **4** Pasaxuri nun Amari nun Malakiya nun **5** Xatusi nun Sebaniha nun Maluku nun **6** Xarimi nun Meremoti nun Abadi nun **7** Daniyeli nun Gineton nun Baruku nun **8** Mesulan nun

Abiya nun Miyamin nun **9** Maasiya nun Biligayi nun Semaya. Saraxaraline nan yi ne ra.

10 Lewine yə:

Asani a dii xəmən Yosuwe nun Xənadadaa diine Binuwi nun Kadamile **11** e nun e ngaxakedenne: Sebaniha nun Hodiya nun Kelita nun Pəlaya nun Xanan **12** nun Mika nun Rexobo nun Hasabi **13** nun Sakuru nun Serebi nun Sebaniha **14** nun Hodiya nun Bani nun Beninu.

15 Yamaan kuntigine yə: Parosi nun Paxata-Moyaba nun Elan nun Satu nun Bani nun **16** Bunni nun Asagada nun Bebayi nun **17** Adoniya nun Bigiwayi nun Adin nun **18** Ateri nun Xesekiya nun Asuru nun **19** Hodiya nun Xasun nun Besayı nun **20** Xarifi nun Anatəti nun Nebayı nun **21** Magapiyasi nun Mesulan nun Xesiri nun **22** Mesesabele nun Sadəki nun Yaduwa nun **23** Peleti nun Xanan nun Anaya nun **24** Hoseya nun Xananiya nun Xasubu nun **25** Haloxesi nun Pilixa nun Sobeki nun **26** Rexun nun Xasabana nun Maaseya nun **27** Axiya nun Xanan nun Anan nun **28** Maluku nun Xarimi nun Banaħa.

29 Yamaan dənxən birin yi sa e fari, saraxaraline nun Lewine nun taan de kantanne nun beti baane nun Ala Batu Banxin walikene nun muxun naxanye birin xəte nxu rabilinna siyane fəxə ra, e bira Alaa sariyan fəxə ra, e yi e mali, e jaxanle nun e dii xəməne nun e dii temen naxanye birin yi nəe feen famunjə. **30** E birin yi sa e ngaxakedenne fari, e kuntigine. E yi e kələ a e xa Alaa sariyan suxu, a walikəen Musa naxan nalixi nxu ma, nxu yi nxu Marigma Alatalaa sariyane nun yamarine birin suxu. **31** Nxu bata yi de xuiin tongo a nxu nama nxə dii temen fi siya gbətəne ma naxanye dəxi nxə yamanani, nxu mən mi e dii temen tongoma jaxanle ra nxə dii xəməne xa. **32** Na muxune yulane na fa Matabu Ləxəni hanma ləxə sarijanxine yi, nxu nama yulaya se yo sara ne ma hanma donseene. Nxu yi bəxən fan lu a yi a matabujəe soloferedeni, nxu mi xəen bima na jəen na, nxu donle fan nakala ayi.

33 Nxu bata sariyan sa fa fala nxu xa gbeti fixən garamu naanin fi jəe yo jəe, a findi nxə Ala Batu Banxin nawali seen

na. ³⁴ A xa findi buru rasarijanxin saren na, e nun bogise saraxane nun saraxa gan daxine nun saraxan naxanye bama Matabu Loxone ma e nun kike nənen sanle hanma sali ləxə gbətəye ma. A tan nan mən findima saraxa gbətəye saren na saraxa sarijanxine nun yulubi xafari saraxane ra Isirayila xa, e nun wanle birin en ma Ala Batu Banxini.

³⁵ Nxu tan saraxaraline nun Lewine nun yamaan bata masensenna ti alogo a xa kolon muxune lanma e xa fa yegen na waxatin naxan yi Ala Batu Banxini denbaya yeeen ma jee yo jee alogo a xa gan Alatalaa saraxa gandeni, en ma Ala, alo a sebəxi kii naxan yi sariyani. ³⁶ Nxu bata de xuiin tongo a nxu xa fa nxə bəxən bogise singene nun wudi bogi singene ra Alatala Batu Banxini, ³⁷ nxu yi fa nxə dii singene nun nxə xuruseene dii singene ra Ala yetagi, alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Nxu fa nxə jingene dii singene nun yexene nun siine dii singene ra Ala Batu Banxini. Nxu yi e so saraxaraline yii naxanye walima Ala Batu Banxini. ³⁸ Nxu mən yi siga nxə sansi singene ra saraxaraline xən Ala Batu Banxin se ramaradeni, e nun bogise saraxane nun wudi bogine nun manpa nənen nun turena. Bəxən bogiseene yaganna yi findi Lewine gbeen na. E tan nan yati e rasuxuma taane birin yi nxu dənaxanye bima. ³⁹ Harunaa yixetena nde luma nen Lewine fəxə ra e nema sige yaganne tongodenı waxatin naxan yi. Lewine yi na yaganne dəxəde fuden xali Ala Batu Banxin gbeti ramaradeni. ⁴⁰ Isirayila kaane nun Lewine sigama nən e murutune nun manpa nənene nun turen yaganne ra Ala Batu Banxin se ramaradeni, yire sarijanxin goronne dənaxan yi, Ala Batu Banxin saraxaraline nun de kantanne nun bəti baane fan luma mennan.

Na kiini, en mi en ma Ala Batu Banxin nabejinma.

11

Yuda kaan naxanye fa dəxə Yerusalənyi

¹ Yamana kanne yi fa dəxə Yerusalənyi. Yamaan dənxən yi masensenna ti alogo muxu fu yε, muxu keden xa fa dəxə Yerusalənyi, taa rasarijanxina. Muxu

fu yε, muxu solomanaanin nəe luyε nen e kon taane yi. ² Yamaan yi barika bira na muxune xa naxanye birin tin e xa fa dəxə Yerusalənyi.

³ Yamana kanni itoe nan fa dəxə Yerusalənyi, koni Isirayila kaana ndee nun saraxaraline nun Lewine nun Ala Batu Banxin walikene nun Sulemani a banxin walikene denbayane, ne yi lu e taani Yuda yi, birin yi lu a kon yi.

Taruxune Singen 9.3-17

⁴ Yuda kaana ndee nun Bunyamin kaana ndee fa dəxə nen Yerusalənyi.

Yuda bənsənna muxune yε: Ataya. Yusiya nan Ataya sətə. Sakari nan Yusiya sətə. Amari nan Sakari sətə. Sefati nan Amari sətə. Mahalaleli nan Sefati sətə Peresi xabilani. ⁵ Maaseya fan fata Yuda bənsənna nan na. Baruku nan Maaseya sətə. Kola-Xose nan Baruku sətə. Xasaya nan Kola-Xose sətə. Adaya nan Xasaya sətə. Yoyaribi nan Adaya sətə. Sakari nan Yoyaribi sətə Silo xabilani. ⁶ Peresi yixetən naxanye yi dəxi Yerusalənyi, sofa kendene: muxu kəmə naanin muxu tongue sennin e nun solomasexə.

⁷ Bunyamin bənsənna muxune yε: Salu. Mesulan nan Salu sətə. Yowedi nan Mesulan sətə. Pədaya nan Yowedi sətə. Kolaya nan Pədaya sətə. Maaseya nan Kolaya sətə. Itiyeli nan Maaseya sətə. Yesaya nan Itiyeli sətə. ⁸ Salu nun a fəxərabirane nan yi a ra, Gabayi nun Salayi. Xəməne gbansanna, muxu kəmə solomanaanin muxu məxəjən nun solomasexə nan yi Yerusalənyi Bunyamin bənsənna muxune ra. ⁹ Sikiri a diin Yoweli nan yi e sofa kuntigin na, Hasənuwaa dii xəmən Yuda nan yi taan kuntigi firinden na.

¹⁰ Saraxaraline yε: Yoyaribi a dii xəmən Yədaya nun Yakin nun ¹¹ Xiliki a diin Seraya. Mesulan nan Xiliki sətə. Sadəki nan Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba yi findixi Ala Batu Banxin kuntigin nan na.

¹² Ne nun e walikene yi muxu kəmə solomasexə muxu məxəjən nun firin nan xun na naxanye yi walima Ala Batu Banxini. Yeroxamaa diina Adaya yi findixi denbaya xunna nan na. Pelaliya nan Yeroxama sətə. Amasi nan Pelaliya sətə. Sakari nan Amasi

sətə. Pasaxuri nan Sakari sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə. ¹³ Adaya nun a ngaxakedenne, muxu kəmə firin muxu tonge naanin e nun firinna findi denbaya xunne nan na. Asareli a diina Amasasayi fan findi kuntigin nan na. Axasayi nan Asareli sətə. Mesiliməti nan Axasayi sətə. Imeri nan Mesilemoti sətə. ¹⁴ Sofa kənden muxu kəmə muxu məxəjən nun solomasəxə nan yi Amasasayi nun a ngaxakedenne yε. Hagedolimi a diin Sabadiyeli nan yi e yamaan xunna ra.

¹⁵ Lewi bənsənna muxune yε: Xasubu a diin Semaya. Asirikami nan Xasubu sətə. Hasabi nan Asirikami sətə. Banni nan Hasabi sətə. ¹⁶ Sabetayi nun Yosabadi Lewi kuntigine yε, ne nan yi wanle kəma naxanye yi Ala Batu Banxin fari ma. ¹⁷ Mikaa diin Matani fan yi na. Sabidi nan Mika sətə. Asafi nan Sabidi sətə. Asafi nan yi barika bira bətin bama sali waxatini. Bakabukiya fan yi na naxan yi findixi kuntigi firinden na a ngaxakedenne yε, e nun Samuwaa diina Abada, Galali mamandenna, Yedutun tolubitana. ¹⁸ E birin malanxina, Lewi bənsənna muxune, muxu kəmə firin muxu tonge solomasəxə e nun naanin nan yi taa sarijanxini.

¹⁹ De kantanne yε: Akubu nun Talamən nun e ngaxakedenna naxanye yi dəne kantanma, muxu kəmə muxu tonge solofera e nun firin.

²⁰ Isirayila kaa dənxene, saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune, ne yi dəxi Yuda taane nin e benbane bəxəne yi. ²¹ Ala Batu Banxin walikəne yi dəxi Ofeli geyaan nan fari. Sixa nun Gisipa nan yi e kuntigine ra.

²² Bani a diin Yusi nan yi Lewine xunna Yerusalən yi. Hasabi nan Bani sətə. Matani nan Hasabi sətə. Mika nan Matani sətə Asafi bənsənni. Asafi yixətəne yi findixi Ala Batu Banxin beti baane nan na. ²³ Beti baane yi mangana yamarin nan bun e nun sariyana lan ləxə yo ləxə bətin ma. ²⁴ Mesesabele a diin Petaxi, Yudaa diin Sera yixətəne yε, na nan yi Isirayila yamaan xunna ra Perise mangan dəxən.

Yahudiyane Yerusalən fari ma

²⁵ Yuda bənsənna muxuna ndee yi sa dəxə banxidəne nun taadine yi: Kiriyati-Aruba nun Dibon nun Yekabaseli nun e rabilinne taane yi, ²⁶ e nun Yosuwe nun Molada nun Beti-Peleti taane nun ²⁷ Xasari-Suwali nun Beriseba nun e rabilinne taane, ²⁸ e nun Sikilaga nun Mekona nun a rabilinna taane yi, ²⁹ e nun En-Rimən nun Sora nun Yaramuti taane nun ³⁰ Sanowa nun Adulan nun e rabilinne taane nun Lakisi nun a xəxəne nun Aseka taan nun a banxidəne. Nanara, e yi dəxi Beriseba yi siga han Hinən lanbanna.

³¹ Bunyamin bənsənna muxun naxanye sa keli Geba yi, ne yi dəxi Mikimasi nun Aya nun Beteli taane nun e rabilinne nun ³² Anatəti nun Nobi nun Ananiya nun ³³ Xasori nun Rama nun Gitayin nun ³⁴ Xadidi nun Seboyin nun Nebalati nun ³⁵ Lodi nun Ono taane nun Yiirawanle Lanbanna nin.

³⁶ Yuda yamanan Lewi bənsənna muxuna ndee yi dəxi Bunyamin yamanan nin.

12

Saraxaraline nun Lewi bənsənna

¹ Saraxaralini itoe nun Lewi bənsənna muxuni itoe nun Selatili a diin Sorobabeli nun Yosuwe nan xətə sa keli konyiyani yamana gbətə yi: Seraya nun Yeremi nun Esirasi nun ² Amari nun Maluku nun Xatusi ³ nun Sekani nun Rexun nun Meremoti ⁴ nun Yido nun Gineton nun Abiya ⁵ nun Miyamin nun Maadiya nun Biliga ⁶ nun Semaya nun Yoyaribi nun Yədaya ⁷ nun Salu nun Amoki nun Xiliki nun Yədaya. Xəməni itoe nun e ngaxakedenne nan findi saraxarali kuntigine ra Yosuwe waxatini.

⁸ Lewi bənsənna muxune nan yi itoe ra: Yosuwe nun Binuwi nun Kadamile nun Serebi nun Yuda nun Matani. Matani nun a muxune nan yi barika bira bətine bama. ⁹ E ngaxakedenne Bakabukiya nun Yunni yi tixi e yətagi Ala batu waxatini.

Saraxarali kuntigine yixətəne

¹⁰ Yosuwe yi Yoyakin sətə, Yoyakin yi Eliyasibi sətə, Eliyasibi yi Yoyada sətə.

¹¹ Yoyada yi Yonatan sətə, Yonatan yi Yaduwa sətə.

¹² Yoyakin yi saraxarali kuntigiyani waxatin naxan yi, muxuni itoe nan yi saraxaraline denbayane xunne ra:

Meraya, Serayaa denbaya xunna
e nun Xananiya, Yeremi a denbaya xunna
¹³ Esirasi, Mesulan ma denbaya xunna
e nun Yehoxanan, Amari a denbaya xunna
¹⁴ e nun Yonatan, Maluku a denbaya xunna
e nun Yusufu, Sebanihaa denbaya xunna
¹⁵ e nun Xarimi, Adanaa denbaya xunna
e nun Xelekayi, Merayoti a denbaya xunna
¹⁶ e nun Sakari, Yido a denbaya xunna
e nun Mesulan, Gineton ma denbaya
xunna
¹⁷ e nun Sikiri, Abiyaa denbaya xunna
e nun Mowadi, Miniyamin ma denbaya
xunna
¹⁸ e nun Samuwa, Biligaa denbaya xunna
e nun Yehonatan, Semayaa denbaya
xunna
¹⁹ e nun Matenayi, Yoyaribi a denbaya
xunna
e nun Yusi, Yedayaa denbaya xunna
²⁰ e nun Kalayi, Salayi a denbaya xunna
e nun Eberi, Amoki a denbaya xunna
²¹ e nun Hasabi, Xiliki a denbaya xunna
e nun Nataneli, Yedayaa denbaya xunna.

²² Eliyasibi nun Yoyada nun Yoxanan
nun Yaduwa waxatini, Lewi bənsənna
muxune denbaya xunne nun saraxaraline
xinle səbə nən Perise kaan Dariyusi a man-
gayaan waxatini.

²³ Lewi bənsənna muxune denbaya
xunne fan xinle səbə nən taruxu kədine
kui han Eliyasibi a diin Yoxanan waxatina.
²⁴ Hasabi nun Serebi nun Kadamile a
diin Yosuwe nan yi Lewi bənsən xunne
ra. Ala batu waxatini, e yi tima nən e
ngaxakedenne yetagi, e Ala tantunma,
e barikan bira Ala xa e ti yee ma alo
Dawuda, Alaa muxuna a yamarixi kii
naxan yi. ²⁵ Matani nun Bakabukiya
nun Abadi nun Mesulan nun Talamən
nun Akubu nan yi Ala Batu Banxin se
ramaraden de kantanne ra. ²⁶ E yi walima
Yosuwe a dii xəmən Yoyakin waxatin nin,
Yosadaki mamandenna, e nun yamana
kanna Neyemi waxatin nun saraxaraliin
nun səbeli tiina Esirasi waxatini.

Sewana Yerusalən yinna fe yi

²⁷ Yerusalən yinna to yelin nafale, e
yi sa Lewine tongo alogo e mən xa fa
dəxə Yerusalən yi e lan naxanaxani bayo
Yerusalən yinna bata yelin tiye, e yi Ala
tantun beti ba karijanne nun kondenne

nun bələnne ra. ²⁸ Beti baane yi e
malan keli Netofa banxideñe ra Yerusalən
rabilinna nun ²⁹ Beti-Giligali taan nun
Geba nun Asamaweti yamanane yi. Beti
baane bata yi taane ti Yerusalən rabilinni.
³⁰ Saraxaraline nun Lewine yi e yetə
rasarijan, e yamaan fan nasarijan, e nun
taan dəene nun a yinna.

³¹ N yi yamarin fi a Yuda kuntigine xa
te yinna xuntagi. N yi beti baane yi-
taxun firinna ra. A singen yi siga yi-
ifanna ma yinna xuntagi Xuruse Nəne Dəen
binni. ³² Hosaya nun Yuda kuntigine fəxə
kedenna biraxi e fəxə ra, ³³ e nun Asari
nun Esirasi nun Mesulan nun ³⁴ Yuda nun
Bunyamin nun Semaya nun Yeremi ³⁵ e
nun saraxaraline diine, xətaan yi naxanye
yii e nun Yonatan ma diin Sakari. Semaya
nan Yonatan sətə. Matani nan Semaya
sətə. Mikahu nan Matani sətə. Sakuru nan
Mikahu sətə. Asafi nan Sakuru sətə. ³⁶ A
ngaxakedenne fan yi a fəxə ra: Semaya
nun Asareli nun Milalayi nun Gilalayi nun
Maayi nun Nataneli nun Yuda nun Xanani.
Dawuda, Alaa muxuna beti ba seene yi e
yii. Sebeli tiina Esirasi nan yi tixi e yee
ra. ³⁷ E to Tigi Dəen li, e yi te Dawudaa
Taan kiraan xən, te yinna xuntagi, Dawudaa
banxin xun ma, siga han Ige Dəna
sogeteden binni.

³⁸ Beti baane dəxəden firinden yi siga
kəmenna ma. Nxu nun yama dənxən yi
bira e fəxə ra yinna xuntagi. Nxu yi dangu
Buru Ganden Sangansoon na siga han
yinna yigbo yirena, ³⁹ han Efirami Dəen
xanbi ra, siga han De Fonna, dangu Yəxə
Dəen na, han Xananeli Sangansonə e nun
sangansoon naxan xili Kəmə han Yəxəne
So Dəna. E yi ti Kantan Ti Dəen na.

⁴⁰ Na xanbi ra, beti ba dəxə firinne yi
ti Ala Batu Banxini. Nxu nun kuntig-
ine yi ti naxanye yi n fəxə ra, e nun
⁴¹ saraxaraline: Eliyakimi nun Maaseya
nun Miniyamin nun Mikahu nun Eliyowen-
nayi nun Sakari nun Xananiya. E xətane
suxi e yii. ⁴² Maaseya nun Semaya nun
Eleyasari nun Yusi nun Yehoxanan nun
Malakiya nun Elan nun Eseri fan yi na.
Yesiraxiya nan yi beti baane yeeṛatiin na.
⁴³ Muxune yi saraxa wuyaxi ba na ləxəni,
e sewa, bayo Ala bata yi sewa fe gbeen

nagidi e ma. Naxanle nun diidine fan yi sewa, Yerusalen sewa xuiin yi mëma yire makuyeni.

⁴⁴ Na ləxəni, e yi muxune dəxə se ramaradene xunna bogise singene nun yaganne yi ramarama dənaxanye yi. E yi e ti ne malanna ra, yamanan taane birin yi, naxan lanma a so saraxaraline nun Lewine yii Ala kiseen na. Yuda kaane yi sewaxi bayo saraxaraline nun Lewine birin yi e wanla ra. ⁴⁵ E lu Alaa wanla kε, e nun marasarijan wanla, e nun bëti baane nun kantan tiine alo Dawuda nun a dii xəmen Sulemani a yamari kii naxan yi. ⁴⁶ Bayo waxati danguxini, Dawuda nun Asafi waxatini, bëti ba kuntigine yi na e nun bëtine Ala tantun xinla ma. ⁴⁷ Sorobabeli nun Neyemi waxatini, Isirayila kaane birin yi seene soma nən bëti baane nun kantan tiine yii alo a yi lan kii naxan yi ləxə yo ləxə. E yi e yagan sarijanxine soma nən Lewine yii, Lewine fan yi nde so Haruna yixetene yii.

13

Neyemi kewali donxene

¹ Na waxatini, e yi Musaa sariya kədin xaran yamaan xa, e yi a to səbəxi fa fala, Amonine nun Moyaba kaane mi lan e so Alaa yamani mumε,* ² amasətə waxati danguxini, e mi Isirayila kaane yisuxu, e mi donseen nun igen so e yii, e yeteeñ yi Balami sareñ fi alogo a xa e danga. Koni, en ma Ala yi dangan maxətə duban na.[†] ³ Yamaan to sariya kədin xaran xuiin namε, e yi xəjene birin kedi Isirayila kaane ye.

⁴ Benun na xa liga, saraxaralina Eliyasibi naxan yi walima en ma Ala Batu Banxin se ramaradene yi, naxan mən yi findixi Tobiya ngaxakedenna ra, ⁵ na bata yi banxin kuiin yire belebelena nde yitən Tobiya xa, bogise saraxane nun wusulanna nun goronne yi ramaraxi dənaxan yi nun, e nun murutun yaganna nun manpaan nun turena, naxan yi findixi Lewi bənsənna muxune gbeen na, e nun bëti baane nun kantan tiine nun saraxaraline.

* **13:1:** Na feen səbəxi Sariyane 23.4-6 kui. † **13:2:** Na feen səbəxi Yatəne 22.1-6 kui.

⁶ N mi yi Yerusalen yi na waxatini na feene ligε, amasətə n bata yi xətə Babilən mangana Aratasərekəsi fəma, a mangayaan jee tongue saxan e nun firinden ma. Na xanbi ra, n yi mangan maxədin, a yi tin n xa siga, ⁷ n yi xətə Yerusalen yi. N yi fe naxin to Eliyasibi naxan naba, a to palana nde so Tobiya yii Alaa banxin yinna kui. ⁸ Na yi n xələ ki fəji. N yi Tobiya yiiseene birin namini palaan fari ma. ⁹ N yi yamarin fi a e xa palane rasarijan, n mən yi Ala Batu Banxin seene dəxə e funfune yi, e nun bogise saraxane nun wusulanne.

¹⁰ N mən yi a mε a Lewine mi e gbee saraxane sətəxi, n mən yi a mε fa fala Lewine nun bëti baan naxanye yi walima Ala Batu Banxini, ne bata xətə e xəene ma. ¹¹ N yi kuntigine maxadi, n naxa, “Nanfera Ala Batu Banxin bata rabejin?” N yi Lewine nun bëti baane malan, n yi birin ti a funfuni. ¹² Nayi, Yuda kaane birin yi fa yaganna nun murutun nun turen na se ramaradeni. ¹³ N yi se ramaraden taxu saraxaraliin Selemiya nun səbəli tiin Sadəki nun Lewina nde ra naxan xili Pədaya. N yi Sakuru a diin Xanan findi e mali muxunna, Matani mamandenna, bayo birin yi laxi e ra. E tan nan yi sələnni taxunma e ngaxakedenne ma.

¹⁴ N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, na ma, n naxan nabaxi lannayani n ma Alaa banxin xa alogo i xa batu. I nama i mε n na.

¹⁵ N muxune to na waxatin nin sali ləxəni Yuda yamanani, e manpa bogine yibutuxunma. Nde yi bogise xidine rasoma, e xidixi sofante fari, e nun wudi bogi igen nun manpa bogine nun xədəne nun goronna sifan birin, siga Yerusalen yi Matabu Ləxəni. N yi a fala e xa a e nama fa donseene mati na ləxəni. ¹⁶ Tire kaane fan yi dəxi mənni, naxanye fan yi fama yəxən nun sare seen sifan birin na, e yi e mati Yuda kaane ma Yerusalen yi sali ləxəni. ¹⁷ N mən yi Yuda fonne maxadi, n naxa, “Fe naxini ito bunna nanse ra, ε yi Matabu Ləxən naxəsi? ¹⁸ Ε benbane fan mi ito xan liga ba? Ala bata fe naxini itoe birin nafa en nun taani ito ma. Ε tan mən a xələn fari

sama Isirayila xili ma, ε yi Matabu Ləxən sarijanna kala.”

¹⁹ Na xanbi ra, benun Matabu Ləxən xa a li, dimin nema Yerusalən dəeñe li tun, n yi yamarin fi, a dəeñe xa ragali, e nama fa rabi fə Matabu Ləxən na dangu. N yi n ma walikəna ndee dəxə dəeñe ra, alogo muxune nama so goronne ra Matabu Ləxəni. ²⁰ Na ma, sare matine nun sare soone yi kəeən nadangu Yerusalən fari ma sanja ma keden hanma sanja ma firin. ²¹ N yi e rakolon, n naxa, “Nanfera ε kəeən nadanguma yinna fari ma? Xa ε mən a ligi, n na ε suxuma nən.” Xabu na ləxəni, e mi fa fa Matabu Ləxəni sənən. ²² N mən yi yamarin fi Lewine ma a e xa e rasarijan, e fa dəeñe kantan alogo e xa Matabu Ləxən findi ləxə sarijanxin na.

Na feen ma, n ma fe xa rabira i ma, n ma Ala, i yi n kantan i ya hinan gbeeni.

²³ Na waxatini, Yuda kaana ndee bata yi jaxanle dəxə naxanye yi kelixi Asadodi nun Amoni nun Moyaba siyane ye. ²⁴ E diine fəxə kedenna yi Asadodi xuiin falama ba xui gbətəye ra, koni e mi yi nəe Heburu xuiin falə. ²⁵ N yi e maxadi, n yi e danga, n yi ndee bənbə, n yi e xunsexene matala, n yi e rakələ Ala yi, n naxa, “Ε nama ε dii təməne so siya gbətəne yii e jaxanle ra, ε nama siya gbətəne dii təməne tongo ε nun ε dii xəməne xa. ²⁶ Isirayila mangan Sulemani mi yulubin ligi na kiin xan yi ba? A jəxən manga mi yi na siyane ye, a yi rafan a Ala ma. Ala bata yi a findi mangan na Isirayila birin xun na. Koni hali na, siya gbətəne jaxanle a ti nən yulubin ma. ²⁷ Nxu fa a mə iki fa fala a ε fe jaxi sifani ito ligama, fe jaxi gbeena en ma Ala ra, ε yi siya gbətə jaxanle dəxə.”

²⁸ Yehoyadaa dii xəməna nde, saraxarali kuntigina Eliyasibi mamandenna yi findixi Horoni kaan Sanbalata bitanna nan na. N yi a kedi n yetagi. ²⁹ E fe xa rabira i ma, n ma Ala, bayo e bata saraxarali wanla sarijanna kala, e nun saraxaraline nun Lewine layirina.

³⁰ N na e birin nasarijan nən xəjene seene birin ma, n mən yi saraxaraline nun Lewine ti e wanle ra. ³¹ N mən na ligi nən saraxa yegene ra waxati saxini, e nun bogise singene.

N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n na.

Esita Esita a Fe Taruxuna

Yahudiya *naxalan* dii *temena* nde nan ma fe taruxu ito ra *naxan* yi xili Esita. A ligi Perise yamanan nin *jeε* *keme* naanin *jeε* tonge solomas^{xeε} benun Yesu xa bari. Na waxatini Yahudiyane yi Perise yamanani nun. Ala bata yi a ragidi a Isirayila kaane xa suxu *yengen* e yulubine fe ra, e yaxune yi siga e ra Perise yamanani. Esita nun a siyaan nan ma fe taruxu ito ra.

Yahudiyane yaxune yi kata e birin *naxori* feen na bayo e mi yi tinma e *xinbi sinjeε* e *yetag*i, koni Ala mi tin e xa e *raxori*. Ala yi a ligi Esita yi rafan Perise mangan ma, a findi *Naxanle* Mangan na.

Bayo a Yahudiya bodene rafan a ma, a kata, a yi maliin ti, a yi a muxune rakisi, e mi fa *raxori* nayi *sənən*. Yahudiyane yi sanla nde *yitən* *naxan* a *rabirε* e ma fa fala e kisi *nən* e yaxune ma. E na sanla xili bama *nən* Purimi.

Fasita yi tondi mangana xinla ma

¹ Mangana nde yi na nun *naxan* yi xili Asuyerusu. A tan nan yi mangayani keli India yamanani han sa *dəxə* Kusi yamanan na. Yamana *keme* *məxəjən* nun soloferen nan yi a ra. ² Na waxatini, Asuyerusu yi *dəxi* mangayani Suse taani *dənaxan* yi findixi yamana kan taan na.

³ A mangayaan *jeε* *saxanden*, a yi a kuntigine birin xili donse don malanni. Sofa mangan *naxanye* yi Perise nun Mede yi nun, e nun *muxu gbeene* nun yamana kanne, ne birin yi fa a *yetag*i. ⁴ A yi a fangan nun a *binyen* nun a *nafulu* kanyaan yita yamaan na kike sennin.

⁵ Na danguxina, xii soloferen bun ma, mangan yi donse don malanni *tən* *muxun* birin xa a manga banxin tandem ma *mu-**udine* nun *muxu gbeene* xa *naxanye* Suse manga taani. ⁶ Tanden yi maxidi ki faji. Tanden yi rabilinxi *gəmə* *fixε* *sənbətənne* ra. Gbeti wurene singanxi na *sənbətənne* ra. E yi taa dugi lutu mamiloxin nun

a *fixεne* xidi na ra. Tanden lonna yi rafalaxi *gəmə* faji *fixεne* nun a gbeelee nun a mamiloxine nun a *fixε* mayilenxine nan na. Saden *naxanye* rafalaxi *xəmaan* nun gbetin na, e ne ti menni. ⁷ Dələn yi fima muxune ma *xəma* igelengenne nan kui. Mangan yi dələn fima yamaan ma nii *yifanna* nin. ⁸ Birin yi a minma *nən* alo a rafan a ma kii *naxan* yi. Mangan yi a walikene yamari a e xa yamaan nafan feen naba.

⁹ Mangana *naxalan* Batən Fasita fan bata yi donse donni *tən* *naxanle* xa Manga Asuyerusu a mangaya banxini.

¹⁰ Donse donna malanna xii soloferedeni, Manga Asuyerusu to *səwa* dələn na, a yi a *xəmə* *teğənxi** solofereni itoe xili: Məhuman, Bisita, Harabona, Bigita, Abagita, Setara, e nun Karakasi. ¹¹ A yi a fala e xa a e xa sa fa Batən Fasita ra a *dəxən* ma a mangaya *kəmətin* soxi a xunna. Mangan yi waxi a *xən* ma *nən* a xa a *naxanla* *tofanna* mayita a mangane nun a yamaan na, bayo a yi *tofan* han. ¹² Koni mangana *xərane* *sigaxi* na Batən Fasita *fəma*, e to mangana *xərani* ba a xa, a *tondi* *fε*. Na yi mangan *xələ* ki faji.

¹³ Awa, alo mangan dari fena, a yi a fekolonne *maxədin* *naxanye* *səriyan* nun taan *dəxə* kiin kolon. ¹⁴ Mangana lannayaan yi Perise kaan nun Mede kaan kuntigi gbee soloferen *naxanye* yi, *naxanye* yi a *kawandima*, ne nan itoe ra: Karasena, Setara, Adamata, Tarasisi, Məresi, Marasena, e nun Memukan. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Manga Asuyerusu bata n ma *xərane* *rasiga* Batən Fasita ma, koni a mi n ma yamarin suxi. Səriyan nanse falaxi n lan n xa *naxan* ligi Batən Fasita ra?”

¹⁶ Memukan yi a fala mangan nun a kuntigine xa, a naxa, “Batən Fasita mi fe *naxin* *ligaxi* mangan xan keden na koni mangana kuntigine nun a yamaan birin yamanani. ¹⁷ *Naxanle* na na *mə* a *naxalan* mangan bata a *xəmən* *bətə* raba, yamanan *naxanle* birin fan e yoma e *xəməne* ma *nən*. *Naxanle* luma a fale *nən*, e naxa, ‘Manga Asuyerusu *xəraan* nasiga *nən* Batən Fasita

* **1:10:** *Xəmə tegənna*: Na waxatini, mangane yi *xəməna* ndee *teğənma* *nən* alogo e xa e *yengi dəxə* mangana feene *xən*, e mi bira mangana *naxanle* *fəxə* ra.

ma alogo a xa fa a dəxən koni a mi tin.' ¹⁸ Awa, Perise nun Mede kuntigine naxanle na na me a Batən Fasita na nan ligaxi, e mi fa e xəməne binyama sənən. Na findima nən xələn nun yagin na e xəməne ma. ¹⁹ Xa a sa mangan kənənje, a xa yamarin fi fa fala Batən Fasita nama fa ti a yetagi sənən. A tiden xa so naxalan gbətə yii naxan fisə a tan xa. Yamarin fi, a xa səbe, a xa sa na tənne fari naxanye Perise nun Mede yamanani alogo a nama fa maxətə mumə! ²⁰ Mangana, i na i ya fala xuini itoe rali i ya yamanan birin ma, naxanla birin fa a xəmən binyama nən nayi, keli a xungbeen ma han a xurina."

²¹ Na yamarin yi rafan mangan ma, e nun a kuntigine birin, mangan yi a liga alo Məmukan a fala kii naxan yi. ²² Mangan yi kədin nasiga a taane birin yi e gbee səbenla nun e gbee xuine yi, alogo xəmən birin xa findi a denbayaan kuntigin na e nun birin xa a kon xuiin fala.

2

Esita yi findi Mangana Batən na

¹ Na danguxina, mangan bəjen godo xanbini, a a miri fələ na feen ma Batən Fasita naxan ligaxi a ra e nun a fan sariyan naxan saxi lan a ma. ² Awa, mangan bundəxəna ndee yi a fala a xa, e naxa, "Sungutunna nde xa fen i xa naxan tofan han!" ³ Yamarin fi i ya bəxən birin yi a kuntigine xa fa dii təmə tofajine birin na i ya naxanle banxini. Suse manga taani. Na dii təməne birin xa lu na xəmə tegənxin yii naxan xili Hege naxan naxanle xun na. Na xəmən xa a yengi dəxə e xən ma a yi maratofan seene so e yii. ⁴ Nayi, dii təmən naxan na rafan i ma ne yə, na yi findi batən na Fasita funfuni." Na falan yi Mangana kənən, a yi na liga.

⁵ Yahudiyana nde yi Suse manga taani nun naxan yi xili Marodoke, Yayiri a dii xəmən nan yi a ra. Simeyi nan Yayiri sətə. Kisu nan Simeyi sətə. Kisu kelixi Bunyamin bənsənna nin. ⁶ Babilən mangan Nebukadanesari Yuda manga Yoyakin nun muxun naxanye suxu Yerusalən yi, a yi ne nan yə. ⁷ Marodoke nan yi Hadasa xuruma naxan mən xili Esita. A səxə a dii təməna. Esita fafe nun a nga bata yi faxa.

Sungutunni ito yi tofan han! A nga nun a fafe to faxa, a yi lu alo Marodoke a diina.

⁸ Mangan yamarin fi xanbini, e fa dii təmə wuyaxi ra Suse manga taani, Esita yi ne yə nun. A tan Esita fan yi lu mangan konni Hege bun ma naxan mangana naxanle xun na. ⁹ Esita a fe yi rafan Hege ma han! A yi hinan a ra. Nanara, a yi fati rayabu seene so fələ a yii, e nun donse fajina. Hege yi Esita lu yire fajini naxanle tagi, a yi dii təmə soloferə yəba mangan konni naxanye luma wanla kə Esita xa.

¹⁰ Koni Esita mi tin muxu yo xa a kolon a kelixi siyaan nun xabilan naxan yi, amasətə Marodoke bata yi yamarin fi a ma nun fa fala a nama na fala. ¹¹ Marodoke yi sigama nən mangan konna dəxən ləxə yo ləxə alogo a xa a kolon Esita yi kii naxan yi e nun e yi naxan ligama a ra.

¹² Sungutunni itoe birin yi lan e siga Manga Asuyerusu konni keden keden yə ma e na yelin e yitənje kike fu nun firinna bun. Kike sennin e ture fajin soma e ma. Na xanbi ra, e latikənənna nun naxanle rayabu seen sifan birin so e ma kike sennin mən. ¹³ Sungutunna naxan siga waxatin na a li mangan konni, a sese maxədin na nan yi soma a yii. ¹⁴ Naxan nəma yi sigə mangan konni, a yi sigama jənbanna nan na. Na xətən bode, a siga naxanle banxi gbətə yi, a gberijenner yə. Sasigasi yi a yengi dəxəma e xən dənaxan yi. Naxan na keli mangan konni, a mi fa sigama na yi sənən fə xa a rafan mangan ma, a yi a xili a xinla ma.

¹⁵ Nba, Marodoke səxə Abixali a dii təməna Esita, Marodoke yi naxan xuruma, na gbee waxatina a lixina siga mangan konni, a mi sese xali fə Hege seen naxanye fe fala a xa. Muxu yo yi Esita to, a rafanje a ma. ¹⁶ Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan jəe soloferə kike fuden, naxan xili Tebeti kikena, e fa Esita ra Manga Asuyerusu fema a konni. ¹⁷ Esita yi rafan mangan ma, dangu sungutunne birin na. A mangana fanna nun a hinanna sətə dangu sungutunna bonne birin na! Nanara, mangan yi mangaya taxamaseri kəmətin so Esita xun na, a yi a findi batən na Fasita funfuni. ¹⁸ Awa, mangan yi donseen nafala a kuntigine nun a muxune

birin xa Esita a fe ra. A yi na ləxən findi Matabu Ləxən na a yamanan birin yi. A yi yamaan ki mangayaan hinanni.

Marodoke yi mangan nakisi

¹⁹ Awa, sungutunne mən yi malan a firinden. Na waxatini, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dəen na.

²⁰ Han na waxatini, Esita munma yi a xabilan nun a siyana fe fala muxe xa alo Marodoke a yamari kii naxan yi. Esita yi a falan suxu alo a to yi a maxuruma waxatin naxan yi.

²¹ Ləxəna nde, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dəen na. Mangan kuntigi firinna naxanye yi xili Bigitana nun Teresi, ne nan yi mangan konna kantanma. Ne yi xələ Manga Asuyerusu ma, e kata fələ a faxa feen na. ²² Marodoke yi a mə, a yi a fala Esita xa, mangana batəna. Esita yi Marodoke a falan nali mangan ma. ²³ E fələ na feen yə fenjə, e fa a to fa fala jəndin na a ra. Nayi, e yi na xəmə firinne singan wudin na, e faxa. Na birin yi səbe yamanan fe fori taruxu kədin kui Mangan yee xəri.

3

Yahudiyane faxa feen yi yitən

¹ Na dangu xanbini, Manga Asuyerusu yi Hamedata Agaga kaana dii xəmen Haman tiden mate dangu kuntigine birin na.

² Mangana walikeen naxanye birin yi a banxini, ne birin yi e xinbi sinma nən Haman bun e yi a binya, alo mangan bata yi a yamari kii naxan yi. Koni, Marodoke tan mi tin na ligə. ³ Mangana Walikeen bonne yi a maxədin, e naxa, “Nanfera i mi mangan fala xuiin suxuma?” ⁴ Ləxə yo ləxə kuntigine yi Marodoke maxədinma nən, koni a mi yi e xuiin danxunma. Nayi, e yi a fala Haman xa alogo e xa a kolon xa a kankanjə a kejaan ma bayo a bata a fala a Yahudiyen nan a ra. ⁵ Haman a toxina fa fala a Marodoke mi tinma a xinbi sinjə a tan bun ma, a yi xələ kat!

⁶ A mən a kolonxina fa fala Yahudiyen nan Marodoke ra, a yi a miri a bəjeni, a a nama Marodoke keden peen faxa. Nanara, Haman yi fəren fen fələ alogo a

xa Yahudiyane birin halagi naxanye yi Asuyerusu yamanan birin yi.

⁷ Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan jəe fu nun firinden kike singen naxan xili Nisan kikena, Haman yi yamarin fi fa fala masensenna naxan xili Puri, a e xa na bira a xa, alogo e xa Yahudiyane faxa waxatin kolon, fe yitənxine lanma kiken naxan ma e nun a ləxəna. A kike fu nun firinden suxu naxan xili Ada kikena.

⁸ Haman yi a fala Manga Asuyerusu xa, a naxa, “Siyana ndee na, e xuyaxi ayi i ya yamanan yiren birin yi, e namunna nun muxu yo a namun keden mi a ra. E mi yamanan yamarine suxuma. Awa, a milan i xa ne lu na. ⁹ Mangana, xa i sa tinjə, i xa yamarin fi fa fala ne xa halagi. Xa i tin ne halagi feen ma, n tan gbetin gbananna wuli fu se i ya gbeti ramaradeni ne xa naxanye na ligə.”

¹⁰ Mangan yi a wuren ba a yiin na, a taxamasenna, a yi a so Hamədata Agaga kaana dii Haman yii, Yahudiyane yaxuna. ¹¹ Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nun na gbetin na, i tan nan gbee e ra. Nanara, i nəen waxi feen naxan liga fe yi e ra, i na liga.”

¹² A kike singen xii fu nun saxande ləxəni, Haman yi mangana səbeli tiine malan alogo e xa a yamarine səbe yamana kanne nun taa mangane birin ma siyane birin yi e səbenle nun e xuine yi. Awa, na kədine yi səbe Manga Asuyerusu yətəen xinla ra. E mən yi a mangayaan taxamasenna wuren funfun sa a ma. ¹³ Xərane yi siga kədini itoe ra mangana yamanan birin yi. E yamarin fi a yamaan xa Yahudiyane birin naxəri ləxə kedenni, kike fu nun firinden xii fu nun saxande ləxəni, naxan xili Ada kikena. E yi e faxa, dii jərən nun fonna nun naxanle nun diidine birin, e yi e yii seene tongo. ¹⁴ Awa, na sariyan kədin yi rawuya, a xaran yamanan yamaan birin xa alogo e xa e yitən na ləxən yee ra.

¹⁵ Mangana xərane yi siga e giyə, Suse manga taan yiren birin yi xəra ralideni. Na xanbi, Mangan nun Haman yi dəxə dələ minden, koni Suse taan muxune tan yi wugama.

4*Marodoke yi falan ti Esita xa*

¹ Marodoke feni ito birin mε waxatin naxan yi, a yi a dugine yibø a ma, a yi kasa bønbøli dugin nagodo a ma sununi. A mɔn yi xuben so a ma, a mini taa tagini, a sunuxin yi a wuga xuini te, a gbelegbele. ² A yi siga han mangana banxin døxøn, a yi ti mènni. Muxu yo mi yi lan a so mènni a maxidixi kasa bønbøli dugini. ³ Yamanan birin yi, mangana falan nun yamarin na yi so døanaxan yi, Yahudiyane yi sunuma nèn mènni. E yi sunuma nèn e wuga, muxu wuyaxi yi e maxidima bønbøla nin, e yi e sa xubeni.

⁴ Esita a walike naxanle nun xømø tegenne yi fa Marodoke a fe fala a xa, na yi Esita yigitegø kati! Esita yi dugine rasiga Marodoke ma alogo a xa kasa bønbøli dugin ba a ma. Koni Marodoke mi tin. ⁵ Esita yi Hetaka xili, mangana xømø tegenna naxan yi findixi walikeen na Esita føma, a yi na xø alogo a xa sa a kolon Marodoke sunuxi naxan na. ⁶ Hetaka yi sa Marodoke li tixi taan yama malanden i mangan konna dø ra. ⁷ Marodoke yi na feen birin fala Hetaka xa naxan ligaxi, a mɔn yi a fala a xa Haman mangan tuli saxi gbetin naxan na, alogo a xa Yahudiyane birin faxa. ⁸ Marodoke mɔn yi na kedin so Hetaka yii naxan xaranxi Suse yi, lan Yahudiyane faxa feen ma. Marodoke yi waxi a xøn ma nèn a xa a so Esita yii, a mɔn yi døntegen sa Esita xa alogo Esita xa sa mangan mafan, a dija a muxune ma. ⁹ Awa, Hetaka yi xøte, a sa Marodoke falane yøba Esita xa.

¹⁰ Awa, Esita mɔn yi Hetaka xø Marodoke ma, a yi a fala a xa, a naxa, ¹¹ “Mangana walikøne nun muxun naxanye birin mangana yamanani, ne birin a kolon a muxu yo muxu, xømen nun naxanla, naxan na siga mangan føma a banxini xa a mi a xilixi, sariyan wama nèn na kanna xa faxa. Koni naxan keden a ligø na kanna mi faxa, fø mangana a xøma dunganna ti a xa. Koni a bata kiken ti mangan mi n tan xili.”

¹² Marodoke yi Esita a jøngu xuiin mε. ¹³ A fan yi a yabi, a naxa, “I nama i miri fa fala i tan Esita keden peen kisima nèn

Yahudiyane tagi, bayo i mangan konni. ¹⁴ Xa i dundu i døen ma waxatini ito yi, waxatina nde Yahudiyane sabu gbøte søtøn nèn e kisi, koni i tan nun i babaa denbayaan naxørima nèn. Nde a kolon? Waxatina nde, xa i mi findixi mangana batøn na løxøni ito xan ma fe ra?”

¹⁵ Awa, Esita fan yi Marodoke yabin nasiga a ma, a naxa, ¹⁶ “Siga, i sa Yahudiyane birin malan Suse yi, ε sunna suxu n xa. ε nama ige min, ε nama ε dege køe saxan, yanyi saxan. N tan Esita nun n ma walike naxanle fan sunna suxuma nèn. Na na dangu, n sigan mangan føma nèn hali xa n tønna kala. Xa a lan a yi, n xa faxa, n xa faxa.” ¹⁷ Marodoke yi siga, a yi a liga alo Esita a yamari kii naxan yi.

5*Esitaa donse donna malanna*

¹ Sunna xii saxande løxøni, Esita yi a maxidi a naxalan manga dugine yi, a sa ti tandem ma manga banxin dø ra. Mangan yi døxi manga gbødøni, a yøe rafindixi banxin so døen ma. ² Mangan to Esita to a tixi tandem, a fe yi rafan a ma ki faji, na ma, mangan yi a xøma dunganna ti a xa. Esita yi sa a yiin din mangana xøma dunganna ra. ³ Mangan yi Esita maxødin, a naxa, “Nanfe ligaxi? I waxi nanse xøn ma? N na soe i yii nèn hali i waxi n ma yamanan føxø kedenna nan xøn.”

⁴ Esita yi a yabi, a naxa, “Mangana, xa a sa i kønen, n waxi a xøn ma ε nun Haman xa fa donse donteni n konni to, n naxan nafalaxi ε xa.”

⁵ Mangan yi xøraan nasiga Haman ma, a xa fa mafuren alogo e firinna xa sa Esita waxøn feen liga. ⁶ Nayi, mangan nun Haman yi siga Esita donseen donteni. E yi dølø minni waxatin naxan yi, mangan yi Esita maxødin, a naxa, “Esita, i waxi naxan xøn ma a fala n xa, n xa na liga i xa. Nanse xøli i ma? Hali i waxi n ma yamanan føxø kedenna nan xøn, n na a soe i yii.”

⁷ Esita yi mangan yabi, a naxa, “N waxi naxan xøn ma, ⁸ xa mangan tinje, a yi n ma maxandin yabi, Mangan nun Haman mɔn xa fa n konni donse donteni tila n naxan nafalama, nayi n mangan yabe.”

Haman yi wa Marodoke faxa feni

⁹ Awa, Haman sewaxin yi keli na yi na ləxəni. Koni a to yi danguma mangana banxin də ra, a yi Marodoke to. Marodoke mi keli, a mi xuruxurun a yee ra. Na yi Haman xələ a xili ma kati! ¹⁰ Koni Haman yi a bəjen suxu, a siga a konni. Mənni, Haman yi a lanfane nun a naxanla Səresi, xili. ¹¹ Haman yi a kanba fələ a lanfane nun a naxanla yetagi, a nafulu kanna nan a tan na, a dii wuyaxi a yii, a mangan bata a tiden mate, a tan dangu mangana kuntigine nun mangana muxu gbeeene birin na.

¹² Haman yi lu a kanbe, a naxa, "Naxan dangu na birin na, Mangana Bate Esita bata n tan Haman xili, a nxu nun mangan xa sa nxu dəge nxu bode xən ma. Nxu mən sigama na nan ma tila nxu nun mangana. ¹³ Koni fanni, n mən Marodoke toma dəxi mangana banxin də ra, Yahudiyana, sese mi na ra n tan Haman xa."

¹⁴ A naxanla Səresi nun a lanfane yi a fala Haman xa, e naxa, "Muxu singandena nde rafala naxan nəngənna ye tonge suulun liye. Nayi, tila xətənni i yi a fala mangan xa, a a xa Marodoke singan mənni, a xa faxa, alogo i sewaxin xa siga mangan matideni donse dondeni." Awa, na falan yi Haman kənen, a muxu singanden nafala.

6

Haman yi Marodoke binya

¹ Na kəeən na, mangan mi nə xiye. Nayi, a yi a fala a e xa fa yamanan taruxu kədin na, e yi a xaran a yetagi. ² E dənaxan xaran, e yi a to mənni fa fala Mangana kuntigi firinna naxanye yi a banxin dəen kantanma, Bigitana nun Təresi, ne manga Asuyerusu faxa feni tən nən, koni Marodoke yi na feen namini kənenni. ³ Awa, mangan yi maxədinna ti, a naxa, "En binyen mundun fi Marodoke ma e nun a kəntənna?" Mangana walikəne yi mangan yabi, e naxa, "Fefe munma raba a xa singen." ⁴ Mangan mən yi maxədinna ti, a naxa, "Nde n ma banxini?"

Na yi a li, Haman yi baxi sode mangana genla kui. A bata yi fa a faladeni mangana xa, a xa Marodoke singan na singan tideni a naxan yitənxi Marodoke xili ma. ⁵ Nanara, mangana walikəne yi mangan yabi, e naxa, "Haman nan be." Mangan yi

a fala e xa, a naxa, "A xa so." ⁶ Haman yi so, mangan yi a maxədin, a naxa, "Nanse ligə muxun xa mangan waxi naxan binya feni ki fajı?" Haman yi a miri a yəte ma, a naxa, "Awa iki, mangan waxi a xən ma a xa muxun mundun binya ki fajı? Muxu gbəte mi na fə n tan." ⁷ Haman yi mangan yabi, a naxa, "Mangan waxi muxun naxan binya feni, ⁸ a lan mangaya dugin xa so na kanna yii, i tan mangan yəteen bata naxan nagodo i ma e nun soona i bata dəxə naxan fari, a xunna soxi mangaya taxamaseri kəmətin na. ⁹ Mangana, i ya kuntigi gbeena nde xa na dugine tongo a yi e ragodo na kanna ma mangan waxi naxan binya feni, a dəxə soon fari, a yi a radangu taan yiren birin yi. Na muxu gbeen xa siga falani ito tiyə, a naxa, 'E a mato mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.' "

¹⁰ Nayi, mangan yi a fala Haman xa, a naxa, "I mafura, i sa dugine tongo e nun soona, i yi e ragodo Marodoke ma, na Yahudiyana. I naxan birin falaxi, i yi na birin ligə Marodoke xa, naxan dəxi manga banxin so dəen na. I nama jinan sese ma i naxan birin falaxi." ¹¹ Na xanbi ra, Haman yi sa dugine tongo e nun soona. A yi mangana dugine ragodo Marodoke ma. Marodoke to te soon fari, Haman yi ti Marodoke yee ra siga taa tagini. A siga a fale yamaan xa, a naxa, "E a mato, mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni."

¹² Marodoke yi xəte manga banxin so dəen na. Koni Haman tan yi siga a konni mafuren, a yetagin luxunxi amasətə a yi sunuxi kati! ¹³ Feen naxanye ligə a ra, a yi ne birin fala a naxanla Səresi nun a lanfane xa. Haman ma naxanla nun a fekolonne yi a fala a xa, e naxa, "Marodoke, Yahudiyana nan a ra. Na nan a toxi, i mi nə a ra. I fama yagidiyi a yee ra, na yəteen bata fələ!"

¹⁴ E mən yi fala tiini, mangana xərane yi fa, a Haman xa siga mafuren donse dondeni Mangana Batəna Esita naxan nafalaxi.

7

¹ Mangan nun Haman yi siga Esita donse dondeni. ² Na ləxə firindeni, e yi dələ minni, mangan yi Esita maxədin, a naxa, "Esita, i

waxi naxan xən ma a fala n xa alogo n xa na liga. Nanse xəli i ma? Hali, i wa n ma yamanan bode fəxən nan xən ma, n na a soe i yii."

³ Koni Esita yi a yabi, a naxa, "Mangana, xa i tin, xa a rafan i ma, n waxi feen naxan xən ma, na nan ito ra: N tan Esita nun n ma muxune xa kisi. ⁴ Bayo n tan nun n ma muxune bata sara alogo nxu xa halagi, nxu faxa, nxu mən yi raxəri. Xa nxu yi sara nən konyiyaan gbansanna xili yi, n yi dunduma nən nun, bayo na mi yi finde fe ra nun, n yi mangan yə mə ayi."

⁵ Manga Asuyerusu yi Esita maxədin, a naxa, "Nde a ra, naxan susuxi fe sifani ito mire? Na kanna minən yi?"

⁶ Esita yi a yabi, a naxa, "Haman nan nxu tərə muxun nun nxu yaxun na, na muxu naxina!"

Nayi, gaxu gbeen yi Haman suxu mangan nun Esita yetəgi. ⁷ Mangan xələxin yi keli donse dondeni, a yi mini tandem. Awa, Haman to a to fa fala mangan bata fe naxin nagidi a fe yi, a yi lu xanbin na Esita mafanden alogo a niin xa kisi. ⁸ Haman a mafelenxi waxatin naxan yi Esita dəxə seen ma, mangan yi so, a sənxə, a naxa, "Wan! Xəməni ito fa waxi n ma batən Esita nan mafu fe yi n yee xəri n ma banxini?" Benun mangan xa yelin fala tiyə, e bata Haman xunna so. ⁹ Mangana kuntigina nde yi na naxan yi xili Harabona, na yi a fala mangan xa, a naxa, "Haman yetəen bata singan tiden nafala a banxin dəxən ma a Marodoke mangana muxu fajin singanə denaxan yi. Na wudin mateen fo nəngənna yə tonge suulun." Awa, mangan yi yamarin fi, a naxa, "Haman xa sa singan na yi."

¹⁰ Nayi, Haman yi singan na singan tideni a naxan nafala Marodoke faxa feen na. Awa, na ligaxina, mangan bəjən yi xunbeli.

8

Yahudiyane xunna kenla

¹ Na ləxən yetəni, Manga Asuyerusu yi Yahudiyane yaxu Haman yii seene birin so Esita yii. Marodoke yi siga mangan fəma, bayo Esita bata yi a fala mangan xa fa fala a tan nun Marodoke barixi nən. ² Mangan

yi a taxamaseri yiisolirasoona ba a yiin na, a naxan taxu Haman na, a yi a so Marodoke yii. Esita yi Marodoke lu Haman ma seene xun na.

³ Esita yi a sa mangan bun ma, a wugama, a yi a mafan alogo a xa Haman Agaga kaana fe jəxi yitənxin kala Yahudiyane xili ma. ⁴ Mangan yi a xəma dunganna ti Esita xa. Nayi, Esita yi keli, a yi ti a yetəgi. ⁵ Esita naxa, "Mangana, xa i bata tin, xa i ya fe n ma fe yi, xa a lanxi i ma, xa n nafan i ma, yandi, i xa kədin səbə naxan Haman ma yamarine kalama. Hamədata a dii xəməna Agaga kaan yamarin naxan fi Yahudiyane faxa feen na i ya yamanan birin yi, na nama liga. ⁶ N tan mi nəe tinjə n bənsənna yi tərə, a raxəri."

⁷ Awa, Manga Asuyerusu yi Esita nun Yahudiyane Marodoke yabi, a naxa, "Ə mato, n bata Haman faxa bayo a Yahudiyane faxa feni tən nən. N mən bata Haman ma seene so Esita yii. ⁸ Iki, ə xa səbenla ti lan Yahudiyane feen ma, naxan yo na ə kənən, n tan mangan xinli, ə yi n ma taxamasenna sa a ma. Bayo, kədin naxan səbəxi mangan xinli mangaya taxamasenna yi sa a ma na mi kale mumə."

⁹ Na ləxən yetəni, e yi yamanan səbeli tiine birin xili, kike saxanden xii məxəjən nun saxande ləxən nin, kiken naxan xili Sifan kikena. Mangana səbeli tiine yi Marodoke a yamarine səbə siga Yahudiyane nun yamana kanne nun kuntigine birin ma na yamana kan taa kəmə məxəjən nun solofer birin yi, keli Indiya yamanani han sa dəxə Kusi yamanani. Siyane birin yi kədin səbəxin sətə e səbenla nun e xuii nin, Yahudiyane fan yi a sətə e gbee səbenla nun e xuii. ¹⁰ Kədini itoe yi səbə mangan xinli, a yi a taxamasenna sa e ma. A yi xərane rasiga kədini itoe ra soo fajine fari naxanye ramaraxi e danna mangan xən ma.

¹¹ A yi səbəxi nən Mangana kədini ito kui fa fala Yahudiyane xa e malan taan birin yi, e yi e yetə xun mayəngə. Xa siya gbətə yo waxi e yəngə feni, e tan Yahudiyane fan xa ne yəngə, e yi e faxa e nun e naxanle nun e diine. Yahudiyane xa ne birin faxa, e yi e yii seene tongo. ¹² Na yamarin yi lanxi xii keden nan ma

Manga Asuyerusu a yamanan birin yi, Ada kiken xii fu nun saxande ləxəni, neen kiken fu nun firindena. ¹³ Na yamarin yi mini yamanan birin yi alogo siyane birin xa a kolon fa fala a bata findi sariyan na alogo Yahudiyane fan e yitənje e yaxune yengedeni kii naxan yi. ¹⁴ Awa, mangan to yamarin fi, xərane yi dəxə soone fari, e yi siga e giye mafuren alogo yamarin xa xaran Suse manga taani.

¹⁵ Marodoke yi mini mangana banxini, manga dugin doma mamiloxin fixən nago-doxi a ma, mangaya xəmaan taxamasenna fan soxi a xunna, doma xungbe mamiloxin fan a ma. Awa, muxun naxanye birin Suse yi, e sewa kati, e sənxə sənxə sewani. ¹⁶ Na ləxən yi findi sewa ləxən nun nə sətə ləxən na Yahudiyane xa. ¹⁷ Mangana sariyan so yamanan nun taan naxanye birin yi Yahudiyane yi sewan sətə mənne yi, e yi e malan naxajaxani. Nanara, muxu wuyaxi yi e yetə findi Yahudiyane na yamanani amasətə e bata gaxu e yee ra.

9

Yahudiyane yaxune faxa fena

¹ Kike fu nun firinden naxan xili Ada, na xi fu nun saxande ləxən to a li, mangana yamarin yi lan a xa fələ ləxən naxan yetə yi. Na ləxəni, Yahudiyane yaxune yi mirixi fa fala a Yahudiyane luma nən e sənbən bun ma. Koni, feene yi maxətə, Yahudiyane yi nəən sətə e yaxune ma. ² Yahudiyane yi e malan Manga Asuyerusu yamanan taan birin yi e yaxune yengedeni. Nayi, muxune birin yi gaxu Yahudiyane yee ra, muxu yo mi fa a ti e yee ra yenge sodeni. ³ Hali bəxən mangane nun kuntigine nun yamanan kanne nun mangan nəxən yibiranе birin yi Yahudiyane mali amasətə e yi gaxuxi Marodoke yee ra. ⁴ Marodoke bata yi findi kuntigi gbeen na manga banxini, e nun a xili fəjin bata yi lan yamanan birin na amasətə a sənbən yi gboma ayi nən tun! ⁵ Nanara, Yahudiyane yi e yaxune faxa silanfanna ra, e yi e jan.* E wa naxan liga fe yi e yaxune ra, e na liga.

⁶ Yahudiyane yi muxu kəmə suulun faxa Suse manga taani. ⁷ E mən yi Pansandata

nun Dalifən nun Asipata nun ⁸ Porota nun Adaliya nun Aridata nun ⁹ Paramasata nun Arisayi nun Aridayi nun Fayeṣata birin faxa. ¹⁰ Ne nan Hamədataa dii Haman ma dii xəmə fuune ra, Yahudiyane yaxuna. Koni, e mi ne yii seene tongo.

¹¹ Na ləxə yetəni, e mangan nakolon muxun naxan bəreya faxa Suse manga taani. ¹² Mangan yi a fala Esita xa, a naxa, "Yahudiyane bata muxu kəmə suulun faxa Suse manga taani sa Haman ma dii xəmə fu fari. E nəxi nanse ligə yamanan bodene yi? Koni, xa i mən waxi fena nde xən ma, i a sətəma nən. I waxi nanse xən? N na rabama i xa nən."

¹³ Awa, Esita yi a yabi, a naxa, "Xa i bata tin, Yahudiyane naxanye Suse yi, ne mən xa to nəxən liga tila. Haman ma dii xəməne binbine xa singan wudin na."

¹⁴ Mangan yi yamarin fi a na xa liga alo Esita a falaxi a xa kii naxan yi. Na yamarin yi rawanga Suse taani. E Haman ma dii xəməne binbine singan. ¹⁵ Kiken naxan xili Ada, na xii fu nun naaninde ləxəni, Suse taan Yahudiyane mən yi e malan, e muxu kəmə saxan faxa taani, koni e mi e sese tongo.

¹⁶ Yahudiyane bonne naxanye yi mangana a yamana gbetəne yi, ne fan yi e malan e yetə xun mayengedeni. E yi e yetə sətə e yaxune ra. Yahudiyane yi e yaxun muxu wuli tongue soloferə e nun suulun faxa. Koni ne fan mi e sese tongo. ¹⁷ Na ligaxi Ada kiken xii fu nun saxande ləxən nin. A xii fu nun naaninde ləxəni, e yi e matabu. Yahudiyane yi na findi sanla nun sewa ləxən na. ¹⁸ Yahudiyane naxanye yi Suse yi, ne yi yəngən so a xii fu nun saxaden nun a naanindeni, ne yi e matabu a xii fu nun suulunde ləxəni. Na ləxən yi findi sanla nun sewa ləxən na. ¹⁹ Nanara, Yahudiyane naxanye yi banxidəne ra, ne Ada kiken xii fu nun naaninden findixi sewa nun sali ləxən na. E mən yi kiseene so e bode yii.

Purimi Malanna bunna

²⁰ Awa, Marodoke yi na feene birin səbə a yi e rasiga Yahudiyane birin ma Manga Asuyerusu a yamanane yi naxanye maso e nun naxanye makuya. ²¹ A yi a səbə, a

* 9:5: Silanfanna: Sofane yengeso dəgəmana.

yamaan xa Ada kiken xii fu nun naaninde nun a xii fu nun suulunde ləxən findi sanla ra *ŋee* yo *ŋee*²² bayo Yahudiyane e yete sətəxi e yaxune ra ne ləxəne nan ma. E sunun nun e nimisan findi e ma sewan nun bəŋe xunbenla ra kikeni ito nan na. Nanara, a falaxi a e xa sumunna ti sewani ne ləxəne ma, e yi e bode ki, e mən yi tərə muxune ki.

²³ Yahudiyane yi Marodoke a yamarin suxu, a findi e namunna ra *ŋee* yo *ŋee*²⁴ bayo Yahudiyane yaxun Hamədata Agaga kaana dii xəmən Haman e raxəri feni tən nən. A bata yi koronna bira, naxan xili Puri, alogo a xa e halagi a yi e raxəri. ²⁵ Koni Esita bata yi siga mangan fəma, mangan yi kədin səbə alogo Haman fe naxin naxan yitən Yahudiyane xili ma, na xa xətə a tan ma. Haman nun a dii xəməne birin yi singan wudin ma. ²⁶ Nanara, e ləxəni itoe xili bama Purimi naxan fataxi koronna xinla ra, "Purimine." Fata Marodoke a kədin xuiin na, e nun feen naxanye ligə e tan yetəen na, ne yi findi e seren na, ²⁷ nanara Yahudiyane soge firinni itoe findixi namunna ra e tan nun e bənsənna birin xa e nun muxun naxanye e yetə findima Yahudiyane ra. E xa ləxəni itoe suxu *ŋee* yo *ŋee* alo Marodoke bata e yamari kii naxan yi. ²⁸ Nanara, Yahudiyane yixətən denbayaan birin yi, e nun taan nun yamanan birin yi, e xa ləxəni itoe sumunna raba e ma naxən xili Purimi, alogo e fe danguxin nama *ŋinan* e mamandennera.

²⁹ Awa, Abixali a dii təməna Esita nun Yahudiyan Marodoke yi kədin firinden səbə e nə sətən birin xən Purimi sanla a fe ra. ³⁰ E yi kədine rasiga Yahudiyane birin ma naxanye Manga Asuyerusu a yamana kan taa kəmə məxənən nun soloferen birin yi. E yi e xəntən bəŋe xunbenla nun e xaxili saana fe ra. ³¹ Kədin mən yi a fala Yahudiyane xa, a e xa Purimi ləxəne suxu e ləxəne yetəni alo Marodoke nun Esita e yamarixi kii naxan yi. E yetəen yi sun suxun nun maxandin ləxən nagidi e tan nun e bənsənna ma. ³² Esita yamarin naxanye fi lan Purimi Matabu Ləxəni itoe a fe ma, ne yi səbə kədin kui.

Marodoke a nə sətənəfe

¹ Manga Asuyerusu yi wali xədəxəne sa muxune ma keli a yamanani han sa dəxə fəxə igen dəxənna ra. ² Mangan kəwanla naxanye birin a sənbən nun muxu gbeeyaan mayitama, e nun a Marodoke tiden mate kii naxan yi, ne səbəxi Perise nun Mede mangane kədine kui. ³ Marodoke Yahudiyan yi findi Manga Asuyerusu a manga singen na. A findi muxu kəndən na Yahudiyane xa, a mən yi rafan Yahudiyan bodene ma, bayo a yi walima a siyana bəŋe xunbenla nun a yee rasigan nan ma fe ra.

Yuba Nabi Yubaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Yuba nan ma fe taruxun yebama. A a tinxinna nan ma fe singe falama. Yuba findi dənkəleya muxun nan na e nun nafulu kannna a dunuja yi gidini. Koni Setana yi Ala maxədin xa a tinxinyaan mi yi fataxi a nafulu kanyaan na. Ala yi tin Setana xa Yuba mato xa a dənkəleye yiigelitoyani. A yii seene nun a diine nun a kəndəyaan birin yi ba a yii.

Nayi, Yuba nun a xəyine yi lu e bode matandə fa fala a tərəxi naxan na. A xəyine yi a fala a Yubaa yulubine nan a ligaxi a tərəxi. Yuba xəyine dunuja muxune xaxinle nan falama hali Ala gbeene mi ne ra! Yuba xəyine mi yi laxi a ra xa tinxin muxun na tərə sifan sətə. Yuba xəyi saxan yi kata alogo e xa a xaxili ragidi fa fala tərən naxan a fari, na fataxi yulubina nde nan na a naxan ligaxi. Nayi, fe matandi gbeen yi fələ fala naxumə wuyaxi naxan yi. A xəyi saxanne yi lu muxune miriyane falə naxanye nun nəndin maliga, koni Yuba tan yi e matandi Ala kəjana fe yi, a mən naxa a tan mi sese ligaxi a jaxin na.

Yubaa falane yi, Marigi Yesu a fe falama benun a xa liga bayo Yuba a falama a xunbamana nde na yi naxan Ala solonama muxune xa. Na feen səbəxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 nun 19.25 kui e nun Yuba 17.3.

Muxu gbətə fan yi basan falan na naxan xili Elihu. Na fan Yuba matandi nən. A yi a fala a Ala tərən nafama muxun ma nən alogo a xa a sənna yita a ra, anu muxu yo mi lan a xa Ala maxədin na ma.

Dənxən na, Ala yətəen yi falan ti. Koni a mi tin maxədinne yabə Yuba nun a xəyine maxədinna naxanye ti. Benun na, Ala nan Yuba maxədin dunuja da feene ma. Nayi, Yuba yi a Ala kolon dunuja da mangan na. Nayi, muxun lan a xa lu dənkəleyaan nun tinxinna fari hali a tərəxi.

A rajanna ra, Ala naxa, a Yuba nan keden a fe falaxi a kiini. Yuba bənə seen naxanye birin yi, a yi ne nəxən dəxəde firin so a yii. Na feen səbəxi Yuba 42.7-17 kui.

Yuba nun a denbayana fe

¹ Xəməna nde yi Yusu yamanani, a yi xili Yuba. Fə mi yi na xəmən na, muxu fajin nan yi a ra, a yi gaxuxi Ala yəs ra, a yi fe jaxin matangama. ² A dii xəmə soloferenun dii təmə saxan nan sətə. ³ Yəxəen wuli soloferenun yi a yii, e nun nəgəmən wuli saxan nun tura kəmə suulun nun sofali gile kəmə suulun e nun walike wuyaxi. Muxu gbeen nan yi xəməni ito ra dangu sogeteden muxune birin na.

⁴ A dii xəməne yi e malanma e bode kon yi donse dondeni waxatin birin, e yi xəraan nasigama e magile saxanne ma nən alogo e xa fa e dəge, e min e bode xən. ⁵ Donse don ləxəne na yi dangu, Yuba yi a diine xilima nən alogo a xa e rasarijan. A yi kelima nən xətən, a yi saraxa gan daxin ba e birin xa, amasətə Yuba yi mirixi a ma fa fala, "Waxatina nde, n ma diine bata yulubin tongo, e fala jaxin ti Ala ma e bəjəni." Yuba yi na nan ligama waxatin birin.

⁶ Ləxəna nde, malekane yi fa e malan Alatala yətagi, Setana* fan yi fa e yə.

⁷ Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "I kelixi minən?" Setana yi Alatala yabi, a naxa, "N kelixi bəxən xun xən, n masiga tideni."

⁸ Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "I bata n ma walikəen Yuba rakərəsi ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bəxən fari, səntaren nun muxu fajin na a ra, naxan gaxuxi Ala yəs ra, a fe jaxin matangama." ⁹ Setana yi Alatala yabi, a naxa, "Yuba gaxuxi Ala yəs ra nən tun ba?" ¹⁰ I mi a makantanxi ba, e nun a denbayaan nun a seene birin? I bata barakan sa a feene yi, a xuruseene mən wuyama ayi yamanani. ¹¹ Koni, xa i i yiini bandun, i yi a din a seene ra, a i dangama nən." ¹² Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, "N bata a yii seene birin sa i sagoni, koni i nama i yii din a gbindin na." Nayi, Setana yi keli Alatala yətagi.

¹³ Ləxəna nde, Yubaa dii xəməne nun a dii təməne yi e dəgema, e manpaan minma e tadaa banxini, ¹⁴ xərana nde yi fa Yuba li, a yi a fala a xa, a naxa, "Turane yi xəs biini, sofali giləne yi e dəgema e dəxən, ¹⁵ Sabe kaane bata e susu, e siga e ra, e bata i ya walikəne faxa. N keden peen nan minixi

* ^{1:6:} Setana bunna nən fa fala "Muxu magina" hanma "Tənəgəlana."

ayi, n faxi n̄en n̄ xa fa na xibarun nali i ma.” ¹⁶ A m̄on yi fala tiini, walike gb̄et̄e yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Alaa t̄een bata godo keli kore, a yi ȳex̄eene nun walikene gan, e birin yi faxa. N keden peen nan a yiminixi, n̄ faxi n̄en n̄ xa fa na xibarun nali i ma.” ¹⁷ A m̄on yi fala tiini, walike gb̄et̄e fan yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Babilon kaane malanxin gali saxanna ra, e bata i ya n̄oḡom̄ene suxu, e siga e ra, e yi i ya walikene faxa. N keden peen nan a yiminixi, n̄ faxi n̄en n̄ xa fa na xibarun nali i ma.” ¹⁸ A m̄on yi fala tiini, walike gb̄et̄e yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya dii x̄em̄ene nun i ya dii t̄em̄ene yi e d̄egema, e yi manpaan minma e tadaa banxini.” ¹⁹ Nanunna, foye gbeen yi fa keli tonbonni, a yi banxin f̄ox̄o naaninne birin tuntun, a yi bira e fari, e birin bata faxa. N keden peen nan a yiminixi, n̄ faxi n̄en n̄ xa fa na xibarun nali i ma.”

²⁰ Nayi, Yuba yi keli, a yi a domani b̄o, a yi a xunna bi. Na xanbi ra, a yi bira b̄ox̄oni, a xinbi sin Ala yetagi, ²¹ a naxa, “N magenla nan minixi nga kuini, n̄ magenla nan m̄on sigama laxiraya yi. Alatala nan e fixi n̄ ma, Alatala nan e tongoxi. Alatala xinla xa tantun.”

²² Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo. A mi fala jaxi yo ti Ala ma.

2

Yubaa t̄or̄yaan firindena

¹ L̄ox̄ona nde, malekane m̄on yi fa e malan Alatala yetagi, Setana fan yi fa e ȳe Alatala yetagi. ² Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I kelixi minen?” Setana yi a yabi, a naxa, “B̄ox̄on xun x̄on, n̄ masiga tideni.” ³ Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I bata n̄ ma walikēn Yuba rak̄r̄osi ba? Muxu yo mi luxi alo a tan b̄ox̄on fari, s̄ontaren nun muxu fajin na a ra, naxan gaxuxi Ala ȳee ra, a fe jaxin matangama. A m̄on tinxinyani tun, anu i n̄ nadinma a n̄ xa a t̄oro a s̄ontareyani.” ⁴ Setana yi a fala Alatala xa, a naxa, “Muxun yet̄een nan a fatin na! Muxun naxan birin s̄ot̄oma, a findima a dunuja yi gidin k̄ont̄enna nan na.” ⁵ Koni, xa i yiini bandun, i yi a din a x̄onne nun a fati benden na, a fala jaxin tima n̄en i ma k̄enenni.” ⁶ Alatala yi Setana

yabi, a naxa, “Awa, n̄ bata a sa i sagoni, koni i nama a faxa de.”

⁷ Nayi, Setana yi keli Alatala yetagi. Na xanbi ra, a yi sete naxine ramini Yuba fatin birin ma, keli a sanne kui han a xun tagi.

⁸ Yuba yi f̄ej̄e f̄erenna tongo a x̄olin seen na, a d̄ox̄o tee xuben. ⁹ A jaxanla yi a fala a xa, a naxa, “I luma n̄en i ya tinxinni ba? Fala jaxin ti Ala ma, i xa faxa!” ¹⁰ Koni, a yi a yabi, a naxa, “I falan tima alo jaxalan xaxilitarena! En herin nasuxuma Ala yii, nanfera en mi t̄or̄on nasux̄e?” Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo a fala xuiin x̄on.

A x̄ayi saxanne fe

¹¹ Yuba x̄ayi saxanne yi a t̄or̄one birin ma fe m̄e naxanye a s̄ot̄o, e yi fa sa keli e yamanane yi, Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan Bilidada nun Nama kaan Sofara. E yi lan a ma a e xa sa e x̄ayiyaan yita Yuba ra, e yi a madendēn. ¹² E to sa a to wulani, fayida e mi a kolon. E yi gbelegbele, e yi e dugine yib̄o, e burunburunna sa e xunne yi. ¹³ E yi lu d̄ox̄i a f̄ema b̄ox̄oni xi solofera, k̄oe solofera. Muxu yo mi sese fala a xa, amas̄t̄o e bata yi a to, a yi t̄or̄xi kii naxan yi.

3

Yubaa falane

¹ Na xanbi ra, Yuba yi a d̄eni bi, a yi a bari l̄ox̄on dang. ² Yuba yi a fala, a naxa,

³ “N bari l̄ox̄on xa rax̄ori, e nun k̄oena

muxune a fala waxatin naxan yi, e naxa, ‘Dii x̄em̄en bata bari!’

⁴ Na l̄ox̄on xa findi dimin na, Ala mako nama lu a ma kore, k̄enennna nama fa mini a ma s̄on̄n.

⁵ Dimi gbeen xa a suxu, kunda f̄oren yi godo na l̄ox̄on ma, han dimin yi sogen suxu.

⁶ Na k̄oeen xa findi dimi gbeen na, a nama fa yate j̄een l̄ox̄one ȳe a nama fa lu kikene yi.

⁷ Na l̄ox̄on xa findi gbantan na, sewa xui nama lu a yi.

⁸ Naxanye gbalo l̄ox̄one fe falama, naxanye fatan ige yi sube jaxin naxulunj̄e, ne xa na l̄ox̄on dang.

⁹ A subaxa ma sarene xa yidimi,

a yengi xa lu kənənna xən,
koni a nama a to,
a nama xətənna to.
¹⁰ Amasətə, a mi sese ligaxi
alogo n nama sətə,
a bata n lu, n yi səxələni ito sətə to.”

¹¹ “Nanfera n mi faxa n to bari?
Nanfera n mi faxa n xali ləxən?

¹² Nanfera n bata xinbi firinna li n yee ra
n nasuxudeni,
e nun xijəne alogo n xa xijən min?

¹³ Xa n yi faxa nun,
a lima nən nun
n saxi n ma gaburun na bəjəe xunbenli,
nayi, n yi xima nən xaxili sani nun

¹⁴ manga fonne fəma, bəxən kuntigine,
naxanye banxi fajine tixi
naxanye kalaxin bata lu iki,

¹⁵ e nun kuntigi fonne fəma,
xəmaan yi naxanye yii,
naxanye e banxine rafe gbeti fixən na.

¹⁶ Xanamu, a yi lan nun n mi balo,
alo diin naxan faxaxi barixi,
a mi kənənna to.

¹⁷ Bayo, muxu naxine mi fa walima gabu-
run na,
muxu xadanxine e matabuma dənaxan yi.

¹⁸ Kasorasane fan birin yi bəjəe xunbenla
sətə,
e mi fa naxankata tiin xuiin məma sənən.

¹⁹ Sənbətaren nun sənbə kannna na,
konyin yi xunba a kannna ma.

²⁰ Nanfera Ala,
i kənənna fima tərə muxune ma?
Nanfera i siimayaan fima muxu nimisax-
ine ma,

²¹ naxanye faxan maməma,
a mi fama,
naxanye sayaan fenma dangu nafunla ra?

²² Bayo e yi luma nən sewani
e na siga laxira yi,
e bəjən yi xunbelima nən
e na maluxun waxatin naxan yi.

²³ Nanfera muxun luyə a nii ra
naxan mi kira yo toma a sigə naxan xən,
Ala yetəen naxan saxi sansanna kui?

²⁴ N ma tərəne bata findi n balon na,
n gbelegbele xuiin minima alo igena.

²⁵ N gaxuxi naxan birin yee ra,
na nan n sətən be.
N yi gaxuxi tərən naxanye yee ra,

ne nan n fari be.
²⁶ N mi fa raxaraxi,
n mi bəjəe xunbelixi,
n mi n matabuma,
n kəntəfilixi yeyə.”

4

Elifasi a falan Yuba xa

¹ Nayi, Teman kaana Elifasi yi falan
tongo, a naxa,

² “Xa n falan ti i xa,
i nəe dijəe na ma ba?
Koni, nde nəe a dundə?

³ A mato,
i bata muxu wuyaxi xaran,
i yi sənbətarene madəndən,
⁴ naxanye yi birama,
i ya falan yi ne rakeli,
naxanye san yi xadanma,
i yi ne mali.

⁵ Iki, na bata i fan sətə,
anu i bata yigitəgə.
A to i tan li, i yi kəntəfili.

⁶ I ya lannantyaan xa lu i ya Ala
yeeragaxuni,
i ya fətareyaan yi findi i yigin na.”

⁷ “Awa, i miri,
səntaren mundun bata halagi?
Muxu fajin mundun bata raxəri?

⁸ N naxan nakərəsxi,
naxanye hake feene ligama e nun
naxanye naxankatan tima,
ne na saranna sətəma nən.

⁹ Alaa foyen nan e halagima,
a xələn təen yi e gan.

¹⁰ Ala yatanе wurundun xuiin nadun-
duma,
a yi yata sənbəmane jinne gira.

¹¹ Nayi, yatan faxama donsetareyaan nan
na,
yatana diine yi xuya ayi.”

¹² “Xibarun bata fa n ma
alo wundona,
n tunla bata jənununun xuiin mə.

¹³ Xiyene nəma fə kəeən na,
xixənla nəma muxune fari,

¹⁴ gaxu gbeen yi n suxu,
n xənne birin yi xuruxurun.

¹⁵ Yinnan yi dangu n yətagi,
n fati ma xaben yi ramaxa.

16 Sena nde yi tixi n yetag*i*,
 n mi yi naxan kolon,
 a nininna yi n yee ma.
 Na yi madundu,
 na xanbi ra n yi xuina nde me, a naxa,
 17 ‘Adamadiin tinxinje ayi dangu Ala ra ba?
 Muxun sarijanje ayi
 dangu a Dali Marigin na ba?
 18 Xa Ala mi laxi a walikene ra,
 xa a fe naxin to a malekane yi,
 19 a fa le muxune ra nayi ba,
 naxanye bende banxine kui,
 naxanye fatiye findixi benden na,
 naxanye yibutuxunj*e*
 alo laxaturane?
 20 E faxe nen lox*o* kedenni.
 E halage nen habadan,
 muxe mi kontofili e fe ra.
 21 E bubune xidi lutine bata bolon,
 e faxama nen e fekolontareyani.’ ”

5

1 “Iki, xinla ti i mali feen na!
 Muxuna nde na ba naxan i yabe?
 I falan tima maleka sarijanxin mundun
 xa?
 2 Fe matandin nan xaxilitaren faxama.
 Xaxclonya gbeen yi komon faxa.
 3 N xaxilitaren to nen sabate,
 koni dangan so nen a banxini xulen.
 4 Mali ti yo mi a diine xa,
 e bata yalagi taan kitisadeni,
 muxu yo mi e xunba!
 5 Kametone a sansi bogine donma.
 Hali naxanye janle tagi,
 e yi ne birin tongo,
 yiigelitone yi a yiiseene tongo.
 6 Hak*en* mi kelima bok*on* xan yi,
 sox*on* mi solima bok*on*i.
 7 Muxun daxi sox*on* nan xili yi,
 alo tee budone to tunganma ayi.”
 8 “Xa n tan na yi a ra nun,
 n yi Ala nan maxandima,
 n yi n ma kontofinla yita Ala ra.
 9 A feen naxanye ligama ne gbo,
 e mi yee toe,
 a kabanako feene dan mi na.
 10 A tulen nafama bok*on* fari,
 a igen nafa xee ma.
 11 Muxun naxanye magodoxi,

a ne yite.
 Naxanye sunuxi,
 a kisin fi ne ma.
 12 A muxu kota taxine miriyane kalama,
 e mi no sotoma e feene yi.
 13 A xaxilimane suxuma
 e yetena kote nan xon,
 kota dene fe yitoxine kalama nen xulen.
 14 E soma dimini yanyi tagin nin,
 e tantanma yanyi tagini
 alo koeeen na a ra.
 15 Koni, a tan toro muxun natangama fala
 naxin ma
 naxan luxi alo silanfanna,*
 a e rakisi senbe kanna ma.
 16 Nayi, yigin senbetaren xa,
 koni fala mi tinxitaren de.”
 17 “Nayi, sewan na kanna xa
 Ala na naxan natoren!
 I nama i me Ala Senbe Kanna a xurun na.
 18 Amasoto a tan nan maxelon tima,
 a yi dandanna ti.
 A tan nan faxan tima,
 a mon yi marakisinti.
 19 A i rakise nen toron ma
 doxona ma sennin,
 a i ratanga fe naxin ma
 doxona ma solofera.
 20 A i rakisima nen
 faxan ma fitina kameni,
 a i rakisi silanfanna ma yengeni.
 21 A i ratangama nen fala naxin ma,
 i mi gaxuma halagin waxatini.
 22 Halagin nun fitina kamien bote mi luma i
 xa,
 i mi gaxuma burunna subene yee ra.
 23 Geme mi taranma i ya xeen ma,
 hali burunna subene,
 yengi mi luma e nun ne tagi.
 24 Boje xunbenla luma nen i konni.
 I na i ya xuruseene xun mato a ra,
 i a lima nen sese mi dasaxi.
 25 I ya diine wuyama ayi nen,
 i yixetene yigboma ayi nen alo sexena.
 26 I faxama foriyaan nin,
 alo murutuna a xaba waxatini.”
 27 “Nxo fe xonfenna xun soon nan na ra.
 I tuli mati na ra, i xaxili soto.”

* 5:15: Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

6*Yubaa yabina Elifasi xa*

¹ Yuba yi a yabi, a naxa,
² “N yi wama nən
 n ma sunun yaten xa kolon,
 n ma tərən yi sa sikeela kanke ra.
³ A yi binyama ayi nən
 dangu baan jemensinna ra.
 Nanara, n ma falan bata radangu ayi.
⁴ Nəndin na a ra,
 Ala Sənbə Kanna bata n səxən
 a xalimakunle ra,
 e xələn yi so n niini,
 n bata gaxu gbalone yee ra
 Ala naxanye rafama n xili ma.
⁵ Burunna sofanta luye wuge sexə sabatix-
 ini ba?
 Ningew wuge sexə xənla ma sexəni ba?
⁶ Donseen naxan mi jaxun,
 na donjə ba xa fəxə mi a yi?
 Silon xinden jaxun muxun də ba?
⁷ N mi yi waxi
 n yiin din feni na donseene ra.
 N ma tərən bata findi donseen na n xa
 naxan mi jaxun!”

⁸ “N waxi nən
 n ma maxədinna xa yabi,
 Ala yi n waxən feen ligə n xa.
⁹ A xa Ala kənən, a yi n faxa.
 A xa a yiini bandun, a yi n najan.
¹⁰ Nayi, n bəjə xunbenla sətəma nən,
 n sewa n ma tərə nantareni,
 bayo n mi n məma Ala sarijanxina falane
 ra.
¹¹ N sənbən bata jan,
 n yi yigitegə.
 N najanna findima nanse ra,
 n to luma n nii ra?
¹² N sənbən luxi nən
 alo gəmə xədexən ba?
 N fati bəndən findixi sulən nan na ba?
¹³ N mali se yo mi fa n yii,
 hali a xuridina, a mi fa n yii.”

¹⁴ “Muxun naxan yigitegeni
 na lan a hinanna sətə a xəyine ra,
 hali a na a mə Ala Sənbə Kanna yəragaxun
 na.
¹⁵ Anu, n xəyine tan bata n yanfa
 alo baa igen na xara tonbonni,
 alo baa wunle na xara.

¹⁶ Xunbeli waxatin najanni,
 e findima nən fufaan na,
 e rafe ige xunbenla nun ige dundun na.
¹⁷ Soge furen na, e xəri,
 sogen na te, e xara xulen.
¹⁸ Yulane kiraan bejinma
 siga na ige fendeni,
 e siga tonbonni, e faxa.
¹⁹ Tema kaa yulane igen fenma,
 Saba kaa sigatiine tan
 ne laxi a ra a igen na yi.
²⁰ Koni, e yagima nən
 bayo e bata e yigi sa na yi,
 e na na li, e sunuma nən.
²¹ Ε luxi nən
 alo na igen tonbonni n tan xa.
 Ε na n ma tərən to, ε gaxuma nən.
²² N bata ε maxədin kisenə nde ma ba?
 N bata ε maxədin
 a ε xa finmase yifuxina nde fi muxuna nde
 ma n xa ba?
²³ N bata ε maxədin
 a ε xa n ba yaxun yii ba?
 N bata ε maxədin
 a ε xa n xunba n jaxankata muxune yii
 ba?”

²⁴ “Ε n xaran, nayi, n xa n dundu.
 N naxan kalaxi, ε na fala n xa.
²⁵ Fala fajine mi muxun tərəma,
 koni ε mafalane tənən nanse ra?
²⁶ Ε waxi n ma falane nan matandi fe yi
 alo yigitarena fala fuune.
²⁷ Ε muxu sifan susε masənsenna tiyε
 alogo ε xa kiridin sətə ε konyin na,
 ε yi sa ε xəyi kəndən mati konyiyani!”

²⁸ “Iki, ε yee ra findi n ma,
 n wulen fale ε yətagi ba?
²⁹ Ε xəte na falan fəxə ra,
 n bata ε mafan,
 ε nama findi tinxintarene ra.
 Ε mən xa xəte, ε miri,
 n ma tinxinyaan nan a bunna ra.
³⁰ Tinxintareya falana n də ba?
 N mi nəfə fe jaxin kolonjə ba?”

7*Yuba yi a tərəna fe fala Ala xa*

¹ “Adamadina dunuya yi gidin xədəxə
 alo sofa wanla ganli,
 a siimayana

⁷ “Ala, a xa rabira i ma,
a n ma siimayaan mi buma,
n mi fa herin toma n yeeen na sonon.

⁸ Yeeen naxan n matoma,
na mi fa n toma sonon,
i n fenma nen, koni n mi fa na sonon.

⁹ Kundaan naxan danguma,
na janma nen.
Na kiini, muxun naxan na siga laxira yi,
na mi fa xetema sonon.

¹⁰ A mi fa xetema a banxini sonon,
a konna mi fa a kolonma sonon.”

¹¹ “Nanara, n mi fa n dunduma sonon,
n falan tima nen n niin jaxankatani.
N nan n mawugama nen n niin xoleni.

¹² Nanfera i kantan muxun doxi n xili ma
N tan magaxu ba, alo fufana,
hanma ige yi sube xajena nde?

¹³ N na a falama, n naxa,
'N sadena n masabarima nen,
n xiden yi n mali n ma mawugani suxe.'

¹⁴ Nayi, i n magaxuma xiyene yi,
i n xibaruma kuisan feene nan ma.

¹⁵ A yi rafanje n ma nun, n faxa.
Sayaaan fisaa n xa
benun n xa lu doyenje tun.

¹⁶ N ma siimayaan bata rajaxu n ma,
n mi waxi a xon n xa lu n nii ra habadan.
Nayi, xete n foxo ra,
amasato n ma siimayaan mi xunkuya.”

¹⁷ “Nanse adamadiin na

alogo i xa feni itoe birin liga a ra,
han i yi i yengi dəxə a xən ma iki,
18 han i yi lu fe a xən xətən yo xətən,
i yi lu a fəsəfəsə waxatin birin?
19 I xun xanbi soma n yi
waxatin mundun yi?
I a luma waxatin mundun yi
n yi n dəgen nagerun?
20 Hali n bata yulubin liga,
n nəe nanse ligə i ra,
i tan naxan adamadiine rakərəsimə?
Nanfera i n yatəxi se kala dixin na?
N goronna i tan xun ma di?
21 Nanfera i mi n ma matandine mafeluyə,
i n hakəne ba n ma?
Iki, n na n sama nən burunburunni,
i n fenma nən, n mi fa na.”

8

Bilidadaa fala singena Yuba xa

¹ Suxa kaan Bilidada yi falan tongo, a naxa,
² "Han waxatin mundun yi,
i luyε i fala xuini?
Han waxatin mundun yi,
i fala xuine finde foye jaxin na?
³ Alaa sariyan kale ba?
Ala Senbe Kanna tinxinna kale ba?
⁴ I ya diine yulubin ligə nən a ra,
Ala yi e saran e murutε feene ra.
⁵ Koni, xa i tan Ala fen,
xa i Ala Senbe Kanna maxandi,
⁶ xa i sarijan, xa i fanjε ayi,
a i malima nən,
a i raxetε i funfuni.
⁷ I kii fonna mi yi sese ra,
i kii nən nən findima nən binye gbeen na.
⁸ Nayi, mayixetε danguxine maxədin,
i xaxili dəxə e benbane xaxilimayaan xən.
⁹ Amasətə, en barixi xoroni,
en mi sese kolon,
en ma siimayaan luxi nən
alo nininna.
¹⁰ Koni, e i xaranma,
e falan tima i xa e xaxilimayani."

¹¹ "Gbalan sole daraan xanbi ba?
Gbalan sabatε igen xanbi ba?
¹² Hali a xindena,
a mi segəxi,
a xare sinma sexən bonne yee ra
xa a mi igeni.

13 Na nan ligama muxune birin na
 naxanye jinanma Ala xən.
 Naxanye mi Ala kolon,
 ne yigin janma nən,
 14 e yigin kalama nən
 alo simisamana yalana.
 15 A yigi sama a banxin nin,
 koni a mi sensen,
 a kankanxi a yiiseene ma,
 koni e mi luma.
 16 A luxi nən
 alo wudi xinden sogen na,
 naxan a yiine yibandunma nakən xun
 ma.
 17 A salenne godoxi
 han e sa so geməni,
 a sa gemən kuiin li.
 18 Koni, xa a ba a tidi, mənna bəxəna a məma a ra nən,
 a naxa, 'N tan munma i tan to.'
 19 E sewan janma na kii nin
 naxanye jinanma Ala xən,
 gbeteye fan yi mini e funfuni.
 20 A mato,
 Ala mi səntaren nawolima ayi,
 a mi fe jaxi rabane sənbə soma.
 21 Ala i ragelema nən,
 a yi sewan sa i yi.
 22 I yaxune yagima nən,
 naxudene yijan."

9

Yubaa yabina

1 Yuba yi a yabi, a naxa,
 2 "Nəndin na a ra,
 n na a kolon a na kii nin,
 anu adamadiin nəe tinxinjə ayi di
 Ala yee ra yi?
 3 Xa muxuna nde waxi Ala matandi feni,
 hali Ala a maxədin sanja ma wuli keden,
 a mi a yabe hali keden pe.
 4 Fekolonna nun sənbən birin a tan nan xa.
 Nde nəe Ala matande,
 na feen mi saran a ra?
 5 A geyane bama e funfuni,
 a mi e rasogin,
 a yi e raxuya ayi a xəloni.
 6 A bəxən naxuruxurunma a dəxədeni,
 a yi bəxən bunne raxuruxurun.
 7 A na falan ti sogen xa,

sogen mi tema,
 a yi sarene ratagan dəgə.
 8 A tan nan keden koren daxi,
 a sigan ti fəxə igen mərənne fari.*
 9 A bata Kanko Gbee sare kurun
 nun Donso sare kurun
 nun Dii Təmə Soloferere sare kurun
 nun yiifari fəxən sarene da.†
 10 A fe gbeene ligama
 muxun mi naxan famunjə,
 a kabanako feene liga
 naxanye mi nəe yate.
 11 A danguma n dəxən ma,
 n mi a toma.
 A ləma ayi, n mi a yigbəma.
 12 A naxan xasunxi fangani,
 nde nəe na be a yii?
 Nde suse a maxədinjə,
 fa fala, 'I nanse ligama?'
 13 Ala mi xətema a xələn fəxə ra,
 hali ige yi ninginangan Raxabi
 nun a walikəne xinbi sinxi Ala bun ma."
 14 "Nayi, n tan nəe a yabe nanse ra?
 N falan mundun tiyə a yetagi?
 15 Hali n tinxin, n mi a yabe,
 n na n makiti muxun nan mafanma.
 16 Hali n na a xili, a yi a ratin,
 n mi le a ra xa a tuli matiyə n xuiin na.
 17 Amasətə a bata n halagi foye jaxin na,
 a yi n ma fure dəeñe rawuya ayi,
 bun mi naxan ma.
 18 A mi tinma n yi yengi a fajin na,
 koni a n nalugoma xələn nan na.
 19 Nde sənbə gbo dangu birin na,
 xa a tan mi a ra?
 Nde n xilima kiti sadeni,
 xa a tan mi a ra?
 20 Hali n yi tinxin,
 a n yalagima nən n ma falane xən.
 Hali səntaren nan yi n na,
 a yi n yite sənmaan na.
 21 Səntaren nan n na,
 koni n mi fa n yətə yatexi,
 n bata n mə n niin na,
 22 a birin keden,
 nanara n na a falama fa fala
 a Ala səntaren naxərima nən
 alo muxu jaxina.
 23 Xa gbalon fa, a faxan ti sa,

* 9:8: Igen mərənne: alo foyen na so igeni. † 9:9: Men kaane yi sare kurune yatexi nən alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

Ala səntarene tərəyaan magelema nən.
²⁴ A dunuja sama muxu ḡaxine sagoni,
 a yi kitisane yee ne raxi.
 Xa a tan mi a ra,
 nde fa a ligε?"

²⁵ "N ma siimayaan mafura dangue
 dangu gilaan na,
 n ma ləxəne e gima,
 n mi hərin toma,
²⁶ e mafura alo kunki gbala daxina igeni,
 alo singbinna naxan sinma suben ma.
²⁷ Xa n na a fala, n naxa,
 'N xa jinan n ma mawugan xən,
 n yi n ma sunun lu na, n yi n səbe so,'
²⁸ n gaxuma nən n ma tərən birin yee ra,
 bayo n na a kolon
 a i mi n yate səntaren na,
²⁹ n kolonma tinxintaren nan na i yee ra yi.
 Nanfera n na n yete xadanma fuuni?
³⁰ Xa n na n maxa safunna ra,
 xa n na n yiine raxa libin na,
³¹ i n nasinma nən ləxən xəre ra,
 n yi rajaxu n ma dugine yeteen ma.
³² Muxu mi a tan na alo n tan,
 n mi nəe a yabe,
 hanma nxu siga kiti sadeni.
³³ Tagi yitən muxu mi nxu tagi,
 naxan nəe a yiin se nxu firinna birin ma‡
³⁴ naxan a dunganna bə n fari,
 alogo a nərən nama fa n magaxu.
³⁵ Nayi, n yi falan tima nən,
 n mi gaxu a yee ra.
 Koni n bata a kolon a n kedenna na a ra."

10

Yuba mən yi yabin ti

¹ Yuba mən yi a fala, a naxa,
 "N ma siimayaan bata rajaxu n ma,
 n mi fa n ma mawugane danma sənən,
 n na n ma səxələn falama nən.
² N na a falama nən Ala xa, n naxa:
 I nama n yalagi,
 a yita n na nanfera i xələxi n ma.
³ Naxankatan finde fe fajin na i tan xa ba?
 I yete wali xənna rawole ayi ba?
 I yi muxu ḡaxine feene rasabati?
⁴ I toon tima i muxu yee ne nan na ba,
 i toon tima nən alo adamadiine ba?
⁵ I ya siimayaan luxi nən

alo adamadiine gbeen ba?
 I ya ləxəne luxi nən
 alo muxune gbeen ba?
⁶ Nanfera i yi n hakəne fenma,
 i yi n yulubine xənfen?
⁷ Anu, i a kolon a muxu ḡaxi mi n na,
 muxu yo mən mi nəe n nakise i yii.
⁸ I tan nan n daxi,
 i yiine yi n nafala,
 koni iki, i waxi n naxəri feni.
⁹ N ma fe xa rabira i ma,
 a i n nafalaxi nən
 alo bənde yi sena,
 i mən waxi n naxətə feen nin bəndəni ba?
¹⁰ I n nafala nən nga fatini,
 alo nənən naxan findin fənən na.
¹¹ I yi fati bəndən nun fati kidin sa n ma,
 i yi n nafala xənne nun fasane ra.
¹² I mən yi siimayaan fi n ma,
 i hinan n na,
 i yi n niin nakantan.
¹³ Koni, i yi wundo feni ito luxunxi i bəjəni,
 n na i ya miriyani ito kolon,
¹⁴ fa fala xa n yulubin ligə,
 i nəe n toe nən,
 i mən mi dijə n hakən ma.
¹⁵ Xa muxu ḡaxin nan n na nun,
 gbalona n xa!
 Hali n tinxin,
 n mi nəe n xunna rakelə,
 n tan naxan nafexi yagin nun tərən na.
¹⁶ Xa n nan n xunna rakeli,
 i n kedima nən alo yatana,
 i mən yi i ya kabanako feene ragodo n xili
 ma han!
¹⁷ I mən i ya gbalone rakelima n xili ma,
 i ya xələn xun masama n xili ma,
 i ya ganle biraxi e bode fəxə ra
 n yengə xinla ma."
¹⁸ "Nanfera i naminixi nga kuini?
 Hali n yi faxa nun, muxu yo mi n to,
¹⁹ n lu alo n mi da,
 n ba nga kuini,
 n sa maluxun gaburun na.
²⁰ N ma ləxəne mi fa wuya sənən,
 nayi, a lu, n xa səwa ndedi,
²¹ benun n xa siga yamanani

‡ 9:33: Tagi yitən muxuna fe mən səbəxi Yuba 16.19-21 nun Yuba 19.25 kui.

xete mi d_{en}naxan yi,
d_{en}naxan nafexi dimin nun sayaan nininna
ra,
²² yamana yiforena alo dimina,
sayaan nininna nun kalan d_{en}naxan yi,
k_{en}nenna luxi d_{en}naxan yi alo dimina.”

11

Sofara yi falan ti Yuba xa

¹ Nama kaan Sofara yi falan tongo, a
naxa,
² “Fala wuyaxini itoe yabi mi na ba?
Falan nan tun yoon fima muxun ma ba?
³ Muxune dunde i ya fala jaxine bun ma
ba?

I magelen tiye ba, muxe mi i rayagi?

⁴ I a falama, i naxa,
'N ma fekolonna sarijan,
fe yo mi n na Ala yetagi.'

⁵ Koni, xa Ala yi waxy falan ti feni nun,
xa a yi a d_{en}ni biye a falan ti i xa nun,

⁶ xa a yi a fekolonna wundone fala i xa,
naxanye fan xaxinla xa,
nayi, i yi a kolonma n_{en}
a Ala mi i hakene birin saranxi i ra.”

⁷ “I n_{oe} Ala miriyane kolonje?

I n_{oe} Ala Senbe Kanna senben danna
kolonje?

⁸ A mate dangu kore xonna ra.

I nanse lig_e? A tilin laxira xa.

I nanse famuma?

⁹ A kuya dangu b_{ox}on na,
a gbo dangu f_{ox}o ige baan na.

¹⁰ Xa Ala fa muxune suxe,

xa a e xili kiti sadeni,

nde n_{oe} a matande?

¹¹ Amasot_o, Ala fuyantenne kolon,

a na haken to,

a mi a yeen naxye a ma.

¹² Koni, komon mi n_{oe} finde xaxilimaan na,
alo sofali xuruxin to mi bare burunna ra.”

¹³ “I bojen nafindi Ala ma,

i yiin ti a tan xa,

¹⁴ i me i hakene ra,

i nama tin tinxintareyaan yi so i konni.

¹⁵ Nayi, fe mi luma i ra,

i xunna kenla sotoma n_{en},

i finde muxu kend_{en} na,

i mi fa gaxuma sese ra.

¹⁶ I ninanma n_{en} i ya soxolene ra,

i ninanma n_{en} e x_{en}
alo igen naxan danguma xude wunla ra.

¹⁷ I ya siimayaan maknenma n_{en}
alo yanyi tagina,
a dimin yi lu alo xotenna.

¹⁸ I lannayaan sotoma n_{en},
bayo i yigin sotoma n_{en},
Ala i rakantanma n_{en}
i lu boje xunbenli.

¹⁹ Muxu yo mi fa i raxulunj_e i ya xixonli,
muxu wuyaxi fama n_{en} i xandideni.

²⁰ Koni, jaxudene yeen danxuma n_{en},
e yigin kalama n_{en},
e yengi fa tixi sayaan nan na.”

12

Yuba yi Sofara yabi

¹ Yuba yi a yabi, a naxa,

² “Nendin na a ra,
muxuyaan kolonna birin ε yi,
fekolonna janma n_{en} ε faxa xanbini.

³ Koni, xaxilimayana nde n fan yi,
alo ε tan, ε mi dangu n na,
nayi nde mi n_{oe} feni itoe birin kolonje?

⁴ N bata findi magele seen na n xoyine xa,
n tan naxan yi Ala maxandima, a yi n yabi.
Muxu tinxinx_i kamalixin bata findi magele
seen na.

⁵ ε tan, muxu herixine toro muxune
rajanxuxi,
na luxi n_{en} alo muxun na salaxun,
ε m_{en} yi a radinje ayi.

⁶ Boje xunbenla mafu tiine konne yi,
naxanye Ala rafenma, ne makantanni,
e e yete senben nan yatexi e gbee ala ra.”

⁷ “Koni, subene maxdin,
e i xaranje n_{en}.

Xoline maxdin kore xonna ma,
e a fale i xa n_{en}.

⁸ Falan ti bojan na, a i xaranje n_{en},

yexene baani, e a fale i xa n_{en}.

⁹ Ne birin ye, nde mi a kolon fa fala
naxan birin daxi,
a Alatala wanla nan na a ra?

¹⁰ Dali seene birin niine a tan nan yii,
e nun yengin naxan muxune birin yi.

¹¹ Tunla falane tagi rabaan kolon,
alo deen donseen jaxunna kolonma kii
naxan yi.

¹² Fekolonna fama foriyaan nan x_{en},

xaxilimayaan fama simaya xunkuyen nan
xən.”

¹³ “Koni Ala nan gbee fekolonna nun
sənbən na.

Maxadin nun xaxilimayana a tan nan yi.

¹⁴ Ala na naxan kala,
muxu yo mi na yitənje,
a na naxan sa kasoon na,
muxu yo mi na xərəye.

¹⁵ Xa a mi tin tulen xa fa,
furun yi ti,
koni a na tulen bejin,
bəxən yi kala.

¹⁶ Sənbən nun kolonna a tan nan yi,
yanfantenne nun muxu yanfaxine birin a
tan nan bun.

¹⁷ A tan nan a ligama
yamaan kawandi muxune yi sigan ti
e san yigenla ra,
a yi kitisane findi daxune ra.

¹⁸ A tan nan mangane sənbən bama e ra,
a yi kasorasa dugin nagodo e ma.

¹⁹ A tan nan saraxaraline fan nasigama
e san yigenla ra,
a yi nəya kəndəne kala.

²⁰ A tan nan falan bama fala tiine yi,
a yi xaxilimayaan ba fonne yi.

²¹ A tan nan tərən nafama kuntigine ma,
a yi sənbəmane sənbən kala.

²² A tan nan dimi yi feene raminin kənənni,
naxanye yi laxira yi, a yi ne makenən.

²³ A tan nan siyane rawuyama ayi,
a yi e raxəri.

A siyane ragbo ayi,
a yi e raxuya ayi.

²⁴ A xaxinla ba yamaan kuntigine ma,
a yi e rabenin tonbonni kira mi dənaxan yi.

²⁵ E lu dimini kənən mi dənaxan yi,
a yi e xun magi e ra alo dələ minna.”

13

Yuba yi wa falan ti feni Ala xa

¹ Yuba mən yi a fala, a naxa,
“A mato, n yəen bata na birin to,
n tunla bata na birin mə,
n yi a famu.

² E naxan kolon,
n fan na kolon,
e mi dangu n na.

³ Koni, n tan waxi

falan ti feni Ala Sənbə Kanna nan xa,
n waxi n xa n mawuga Ala xa.

⁴ Koni ε tan wulen nan tun sama jəndin yε
ma,

ε birin findixi dandan ti fuyanne nan na.

⁵ Xa ε yi ε dundε nun,
na yi finde ε fekolonna ra nən.

⁶ E n ma mawugan name,
ε tuli mati n ma mawuga xuiin na.

⁷ Ala makoon luyε ε tinxintareyaan ma ba,
ε wulene fala Ala mali feen na?

⁸ E waxi ε sa feni Ala nan fari n xili ma ba?
E Ala nan xun mafalama ba?

⁹ A na ε miriyane yate,
na fanje ε ra ba?

E nəe a yanfe ba alo muxuna?

¹⁰ Nəndin naxan na,
ε na kitin sa yətagin ma hali wundoni,
Ala falan tima nən ε xili ma.

¹¹ E mi gaxuma a binyen yee ra ba?
A magaxun mi ε suxe ba?

¹² E sandane luxi nən
alo xubena,
ε xun mafala falane kalama nən
alo bəndəna.”

¹³ “E dundu, ε n lu!

N xa falan ti
hali sese n sətə.

¹⁴ Nanfera n nan n fati bəndən xinje n
jinne ra,

nanfera n tinje sayaan ma?

¹⁵ Xa Ala wa, a xa n faxa,
n yengi mi fa sese ma
koni n waxi n sigati kiin xənba feni
a tan nan yetagi.

¹⁶ Na yətəen findima n ma kisin nan na,
bayo Ala kolontare yo mi tima a yetagi.

¹⁷ E tuli mati n ma falan na a fajin na,
n ma fe yε xaranna xa so ε tunla ma.

¹⁸ N bata n xun mafala feni tən,
n na a kolon a jəndina n tan nan xa.

¹⁹ Nde waxi n xun maxidi feni?
Nayi, xa jəndi mi n xa,
n tinxi n yi n dundu, n faxa.”

²⁰ “N ma Ala,
fe firin gbansan masiga n na,
nayi, n mi luxunjə i ma:

²¹ I ya xələn masiga n na,
i ya magaxun nama fa n suxu sənən.

²² Na xanbi ra, falan ti n xa,
n ni i yabε,

hanma n yi falan ti, i yi n yabi.

²³ Yoli n hakene nun n yulubine yaten na?
N ma murute feene nun n ma yulubine yita
n na.

²⁴ Nanfera i yetagin luxunma n ma,
i yi n yate i yaxun na?

²⁵ I n tan nan magaxuma ba,
n tan naxan luxi
alo nəxəndena foyen sigan naxan na?
I n tan nan sagatanma ba,
n tan naxan luxi
alo malo dagi xarena?

²⁶ I fe xəlēne səbəma n xili ma,
i n ma dii nərəyaan hakən goronna dəxə n
xun ma.

²⁷ I n sanne sama kutun na,
i yəen tixi n sigati kiin birin na,
hali n san funfune,
i e birin nakərəsima.

²⁸ Koni, adamadiine kunma
alo wudi kalaxi,
alo xiine dugin kala kii naxan yi.”

14

Yuba mən yi yabin ti

¹ Yuba mən yi a fala, a naxa,
“Adamadiin minixi naxanla nin,
a siimayaan mi xunkuya,
a rafexi lanbaranna nan na,
² a luxi nən
alo wudi fugen naxan minima,
a xara, alo nininna, a mi buma.

³ N ma Ala,
i yəen tima n tan nan na ba
naxan luxi alo adamadiin bodene?
I kitin nasoma en tan nan tagi ba?

⁴ Nde nəe se sarijanxin bə se haramuxini?
Muxu yo.

⁵ I bata muxuna siimayaan danna ragidi,
i yi a siimayaan kikene yate,
a mi dangue naxanye ra
i naxanye saxi.

⁶ Nanara, i yəen ba muxun na,
a xa a matabu,
alogo a xa a waxatin najan bəjəe xunbenli
alo walikeen yanyin najanma kii naxan
yi.”

⁷ “Yigin wudin tan ma,
bayo a na səge, a mən yi mini,
a nəxən mi janma,
⁸ hali a salenna fori bəxəni,

a xun dungin yi faxa bəxəni,
⁹ igen neen fa sa a ma tun,
a mən bata a mabun,
a yi a ningine ramini
alo a yi kii naxan yi a fələni.

¹⁰ Koni, xa muxun faxa,
a sənbən bata jan.
Muxun na faxa, a sigan minən?
¹¹ Igen janma nən baani,
xudene yi xara.

¹² Muxun na faxa,
a janma na kii nin,
a mi fa kelima sənən,
fanni kore xənna na,
a mi xulunma,
a mi kelima a xixənli.”

¹³ “Xa i yi tinjə n luxunjə laxira yi nun,
n yi lu na han i ya xələn yi jan!
I mən yi waxatin nagidi n ma,
n ma fe rabirama i ma waxatin naxan yi.

¹⁴ Koni muxun naxan bata faxa,
na mən kele ba?
N dijama nən n ma wali waxatin bun,
han i fa n naxulunma waxatin naxan yi.
¹⁵ Nayi, n ni i yabə, i na n xili,
i na wa n to feni,
i tan naxan n daxi.
¹⁶ Anu iki, i n sigati kiin birin yatexi.
Koni na waxatini,
i mi fa n yulubine yatema,
¹⁷ i n ma murute feene luxunma nən
benbenla kui,
i yi n hakene mafelu.”

¹⁸ “Koni, hali geyane,
nde luma bə e ra waxatin birin
han e xuya ayi,
hali fanyene,
e bama e funfuni a xunxuri yəen ma,
¹⁹ igen luma nde bə gemene ra,
baa walaxine yi bəxən tongo,
i fan adamadiine yigin kalama na kii nin.
²⁰ I muxune yengəma habadan,
e yi faxa,
i yi e yetagin masara, i yi e kedi.
²¹ Xa binyena e diine ma,
e mi na kolon.
Xa e rayarabi, e mi na yigbəma.
²² A tan nan tun a tərən kolon,
a sunuxi a yete nan tun ma fe ra.”

15

Elifasi a falan firindena: Ala naxudene saranma nən e kewanle ra

¹ Teman kaana Elifasi mən yi falan tongo, a naxa,

² “Fekolonna lan a yi yabin ti naxan tənə mi na ba, naxan findixi fala fuun na?

³ I lan i yi i xun mafala fala buntarene ra ba,

naxanye tənə mi na?

⁴ I Ala yeeragaxun kalama muxune yi, i e Ala maxandi feene xunna kalama.

⁵ I i hakəne nan ma fe falama. Fala naxine nan i dε.

⁶ N tan mi a ra, i fala xuiin nan i yalagixi. I dəen nan i seren na.

⁷ I singe nan barixi adamadiine birin yee ra ba?

I singe nan daxi benun geyane xa da ba?

⁸ I Ala wundo falane ramə nən ba?

I tan nan keden fe kolon ba?

⁹ I nanse kolon, nxu mi naxan kolon?

I nanse famuma, nxu mi naxan famuma?

¹⁰ Xun sexə fixəne na, fonne nxu yε, naxanye fori i fafe xa.

¹¹ Ala i ralimaniyama falan naxanye ra, i makoon mi ne ma ba, nxu fala fajin naxanye tima?

¹² Nanfera i bəjən tema?

Nanfera i yeeen xun sinma,

¹³ i niin nafrə Ala xili ma, i na fala sifane ti?

¹⁴ Nanse adamadiin na, a yi a yete yate sarijanden na? Naxan minixi naxanli,

na finde tinxinden na ba?

¹⁵ Hali a malekane, Ala mi lannayaan saxi ne yi. Hali kore xənna,

a mi sarijan a yee ra yi.

¹⁶ A xa lannayaan sa muxun tan yi di nayi, naxan naxu, naxan yanfan tima,

tinxintareyaan nafan naxan ma alo igen min daxina?”

¹⁷ “N xa a yeba i xa, i tuli mati.

N xa a yeba n naxan toxi,

¹⁸ fekolonne naxan falaxi, e nun e benbane,

naxanye mi sese luxunxi e ma,

¹⁹ Ala yamanan so naxanye gbansan yii, xəjə yo munma yi so naxanye yε.”

²⁰ “Naxuden luma kəntəfinla nin a si-imayaan birin yi,

naxankata tiina waxatin yatəxin na a ra.

²¹ A wurundun xui magaxuxine məma, bəjə xunbeli waxatini,

halagin yi fa a tan ma.

²² A mi laxi a mini feen na sənən dimini, a faxama yengən nin.

²³ A donseen fenma,

koni a sətə minən?

A kolon a faxan ləxəna a maməma.

²⁴ Kəntəfili feene nun kuisan feene a maga-xuma nən,

e wuyaxi yi fa a xili ma

alo mangana ganla nan sigan yengəni.

²⁵ Ne feene birin a sətəma nən

bayo a bata susu Ala ra,

a murutə Ala Sənbə Kanna xili ma.

²⁶ A keli nən Ala xili ma a tengbesenyani, a yε masansan wure lefa gbeen tixi a yee ma.

²⁷ A yətagin tuyanxi,

a gbingin gbo,

²⁸ koni a luma nən taa rabəjinxine yi, banxi kui genle yi,

naxanye kalamatə a ra.

²⁹ Na kanna mi fa herin sətəma,

a nafunla mi sabatima,

a fəxən mi fa luma bəxən fari sənən.

³⁰ A mi tangama sayaan ma,

a luma nən

alo təen wudi dungin naxan ganma,

Ala de foyen yi a xali wulani.”

³¹ “A yigin saxi fuyanten feene nin,

koni a yete nan yanfanma,

bayo fuyantenzaan nan findima a saranna ra.

³² Na kamalima nən benun a xa faxa,

alo wudin naxan mi fa a maŋingima.

³³ A luxi nən alo manpa binla*

naxan a bogine rayolonma e mən xinde, hanma alo oliwi binla

* **15:33:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

naxan fugeye yolonma a ra.”

³⁴ “Na ligama nən
bayo dii mi barima Ala kolontarene den-
bayane yi,
yanfan banxin naxanye kui,
ne findima təen balon nan na.
³⁵ Səxələ feene e yi,
na yi findi fe naxine ra,
e yanfani tən e bəjəni.”

16

*Yubaa yabina: Sereyana nde n xa kore
xənna ma*

¹ Yuba yi a yabi, a naxa,
² “N bata fala sifani ito mə dəxə wuyaxi,
ε birin findixi madəndən ti naxine nan na.
³ Danna fuyanten falani itoe ma ba?
Nanse ε tərəma ε to n yabima na kiini?
⁴ N fan yi nəe falan tiyə nən alo ε tan,
xa ε tan nan yi n tan na nun.
Nayi, n yi falane tima nən ε xili ma nun,
n yi n xunni maxa ε magele xinla ma,
⁵ n yi ε sənbə soma nən n ma falane ra,
n yi ε madəndən ε tərəni n ma fala fajine
xən.”

⁶ “Koni, n ma falane mi nəe n tan
madəndənje n ma tərəni.
Xa n na n dundu,
na fan mi se bə n ma tərən na.
⁷ Iki, Ala bata n sənbən jan yati!
A bata n ma denbayaan birin halagi.
⁸ A bata n fatin mafasa,
na yi findi sereyaan na n xili ma.
A to n naxəsixi,
na yi findi n magi xunna ra.
⁹ Ala n yibəma a xələni,
a n yəngə,
a janne raxinma n xili ma,
n yəngə faan yi a yee naxin ti n na.
¹⁰ Muxune e dəni bima n xili ma,
e n konbi, e n dəen bənbə,
e malan n xili ma.
¹¹ Ala bata n so tinxintarene yii,
a bata n so naxudene yii.

¹² N yi bəjəe xunbenla nin,
Ala bata fa n kaladeni.
A bata n suxu n xanbi ra,
a n nabira bəxəni.

A bata n lu
alo xalimakunla sa sətima seen naxan yi,
¹³ a xalimakuli wonle bəta n nabilin.
Ala n səxənma n gbingini,
a mi kininkininma,
a n bəjən sa bəxəni.

¹⁴ A fama n xili ma alo sofana,
a n naxankata, a lu n maxələ.”

¹⁵ “N bata kasa bənbəli dugin nagodo n ma
sununi,
n mi naxan bama,
n lu xun sinxi burunburunni.
¹⁶ Wugan bata n yee gbeeli,
sayaan singanxi n yətagi.
¹⁷ Anu, n mi fe naxi yo ligaxi,
n ma Ala maxandin yi sarijan.”

¹⁸ “I tan Bəxəna, n faxamatən ni i ra,
i nama n wunla yə maluxun.
N wuga xuiin xa me han habadan.
¹⁹ Iki yəteni, serena nde n xa kore,
naxan seren bama n xa mənni.*
²⁰ N xəyine n magelema,
koni n yee tixi Ala nan na n ma wugani.
²¹ Na kanna Ala solonama muxun xa,
alo adamadina a xəyin xun mafalama kii
naxan yi.
²² Koni, n ma siimayaan bata a danna li,
n sigama nən kiraan xən,
xəte mi dənaxan yi.”

17

Yuba yigin yi kala

¹ Yuba mən yi a fala, a naxa,
“N yengin dasama,
n ma siimayaan yi jan,
gaburun dəxi n yee ra.
² Magele tiine n nabilinni yati,
e fa fuma n ma, n mi nəe xiye.”

³ “Ala, i bata tolimaan naxan maxədin n
ma,
i yətəen xa na so n yii.
Xa i tan mi a ra,
nde gbətə n ma donla goronna tongə?

⁴ Bayo i bata xaxinla birin ba n xəyine yi,
na ma, i nama tin e xa nən sətə.
⁵ E luxi nən
alo muxun naxan yanfan soma a xəyine
xili ma,

* **16:19:** Na serena fe mən səbəxi Yuba 19.25 nun Yuba 9.33 kui.

na yi findi tɔrɔn na a diine xa.”

⁶ “Muxune n magelema e sigine yi,
e d̄egen namini n ȳetagi.

⁷ N ȳεne bata yidimi sununi,
n fati b̄end̄en bata yelefu ayi alo a nininna.

⁸ Muxu fajine na n to,
n kiin yi e raterēna,
sontarene x̄olōma n ma,
e yi n yate Ala kolontaren na.

⁹ Koni, tinxin muxune xa lu e kiraan x̄on,
naxanye sarijan, ne s̄enben s̄otoma n̄en.

¹⁰ Koni ε tan, ε x̄ete, ε m̄on xa fa.
N mi fekolon toma ε ye.

¹¹ N ma siimayaan bata j̄an,
n ma wanle bata kala,
n wax̄on feene bata kala.

¹² N x̄oyine a falama, e naxa,
a k̄eeen findima n̄en a yanyin na,
fitirin na so, e fala a subaxan na a ra.

¹³ N xa n yigi sa laxira yi tun ba,
n na n sama dimini d̄enaxan yi?

¹⁴ N falan tima n̄en n gaburun xa
alo a tan nan n fafe ra.
N falan ti kunle xa

alo e tan nan nga nun n magilen na.

¹⁵ Nayi, n yigin minen?

Nde n yigin toe?

¹⁶ Yigin laxira yi ba,
nxu birin na siga nxu sa nxu sa burunbu-
runni?”

18

Bilidadaafalanfirinden: Fenaxirabane saranna

¹ Suxa kaan Bilidada m̄on yi falan ti, a
naxa,

² “I falan danma waxatin mundun yi?
Xaxili fen, na xanbi ra, en falan tiye.

³ Nanfera i nxu yatexi xuruseene ra?

Nanfera i nxu mirixi xaxilitarene ra?

⁴ Yuba, i tan nan i ȳete maxoloxi i ya x̄oloni.
I laxy a ra a muxune dunuya rabejinma
i tan ma fe ra ba?
Fanyen xa keli a d̄oxoden i ya fe ra ba?”

⁵ “Naxudena t̄ee d̄egen tuma n̄en,
a tandem yalanna yi j̄an.

⁶ K̄enenna yi findi dimin na a konni,
a lenpun yi tu a xun ma.”

* ^{18:15:} Na seri fujin sama faxa muxun konna ma n̄en alogo na xa rasarijan.

⁷ “A madiganma n̄en a sigatiin s̄enbeni,
a feene a rabirama n̄en.

⁸ A sanne suxuma n̄en yalaan na,
a sin yinla ra.

⁹ A suxuma a san tinban nan ma,
gbatun yi a suxu.

¹⁰ Lutin natixi a ȳee ra b̄ox̄on nin,
wosona a kiraan x̄on.

¹¹ Gaxun luma ayi n̄en yiren birin yi,
a bira a san funfun f̄ox̄o ra.”

¹² “A tan naxan s̄enbe yi gbo,
a s̄enben bata j̄an,
gbalon bata maso a ra.

¹³ Furen bata a fati kidin kala,
saya furen bata a salen seene kun a ma.

¹⁴ Sayaan bata a suxu a konni,
a yigi saxi d̄enaxan yi,
a yi a xali manga magaxuxin f̄ema.

¹⁵ Muxu gb̄ete n̄oe d̄ox̄e n̄en a konni s̄on̄on,
a gbee mi fa a ra,
seri fujin bata sa a konna birin ma.*

¹⁶ A bata lu
alo wudin salenne na xara a bun,
a deene yi xara a ma.”

¹⁷ “A funfun birin bata j̄an b̄ox̄on fari,
a xinla mi fa falama kiraan x̄on s̄on̄on.

¹⁸ A bata radin dimini keli k̄enenna ma,
a yi j̄an dunuya yi.

¹⁹ Dii yo mi a yii,
mayix̄ete yo mi a xanbi ra,
muxu yo mi fa a konni s̄on̄on.

²⁰ Muxun naxanye sogeteden binni,
ne kabema n̄en a rajanna ma,
muxun naxanye sogegododen binni,
gaxun yi ne suxu.

²¹ Tinxintarena denbayaan luma na kii
nin,
Ala kolontaren nan kon na ra.”

19

Yuba yi Bilidada yabi

¹ Yuba yi a yabi, a naxa,

² “Ε luma n̄ j̄axankate
han waxatin mundun yi,
ε n̄ s̄ox̄e ε falane ra?

³ Ε bata n̄ konbi
han sanja ma fu,
ε mi yage n̄ t̄ore s̄on̄on ba?

⁴ Hali n bata tantan,
n ma tantanna goronna luma n tan nan
xun ma.
⁵ Xa ε ε yete yite n xili ma,
ε yi n mafala n yagi feen na,
⁶ nayi, ε xa a kolon
a Ala nan tɔrɔni ito ragidixi n ma,
a n mafilin a yalani.
⁷ Xa n gbelegbele tɔrɔni ito bun,
n mi yabi sɔtɔma.
N na xinla ti n mali feen na,
kiti kɛndɛn mi se.
⁸ Ala bata kiraan suxu n yee ra,
n mi nœ dangue,
a yi dimin naso n ma kiraan xɔn.
⁹ A bata n ma binyen ba n yi,
a yi n ma xunna kenla ba n yi
naxan yi luxi
alo manga kɔmɔtina n xa.
¹⁰ A bata n kala yiren birin yi,
n naxɔrima nɛn.
A bata n yigin kala
alo wudin talaxina.
¹¹ A bata xɔlɔ n xili ma han,
a yi n yate a yaxun na.
¹² A yengesone bata e malan,
e fa n xili ma,
e yi n konna rabilin."

¹³ "A bata ngaxakedenne masiga n na,
naxanye n kolon,
ne bata siga ayi pon.
¹⁴ N kon kaane bata n nabejin,
n lanfane yi jinjan n xɔn.
¹⁵ N ma muxune
nun n ma walikε naxanle birin n yatexi
alo xɔjɛna,
n bata findi xɔjɛn na e yee ra yi.
¹⁶ N na n ma walikɛen xilima,
koni a mi n yabima,
hali n na a mafan.
¹⁷ N ma naxanla mi fa tinjɛ n dɛɛn xirin ma,
n ma fe bata rajaxu n ma denbayaan ma.
¹⁸ Hali dii jɔrɛne,
n najaxu e birin ma,
n na keli, e n mafala.
¹⁹ N najaxu n xɔyi kɛndene birin ma,
hali naxanye rafan n ma,
ne bata e xun xanbi so n yii.
²⁰ N bata doyen,

n kidin nun n xɔnne nan gbansan fan n ma.
²¹ N xɔyine,
ε kininkinin n ma,
ε kininkinin n ma,
bayo Ala sɛnbɛn bata n jaxankata!
²² Nanfera ε n sagatanma alo Ala?
Ε munma wasa n jaxankatadeni ba?"
²³ "N yi waxi a xɔn ma nun
n ma falane yi sɛbɛ,
e yi sa kɛdini,
²⁴ e yi sɛbɛ yɔxɔ lefaan ma wure jɔɛ ralemu-
nxin na,
e yi kɛrendɛn fanyen ma han habadan!
²⁵ N na a kolon
a n xunbamana a nii ra.
Dɔnχɛn na, a kelima nɛn,
a ti bɔxɔ xɔnna ma.*
²⁶ Hali n fati kidin birin na kun fureni,
n gbindin sa Ala toma nɛn.
²⁷ N na a toma nɛn,
n na a tan nan toma,
gbɛtɛ mi a ra.
N kunfaxi na waxatin xɔn!
²⁸ Ε a falama, ε naxa,
'En na a sagatanma di?
En fa feen mundun toma a ra
a yalagi xunna ra?"
²⁹ Anu, ε yi lan nɛn,
ε gaxu silanfanna yee ra,
amasɔtɔ Ala ε saranma nɛn ε naxankatane
ra sayaan na.
Nayi, ε a kolonma nɛn a Ala kitin na."

20

Sofaraa yabin firindena: Naxudene xunna kenla mi buma

¹ Nama kaan Sofara mɔn yi a fala, a naxa,
² "N xaminxi ε miriyane fe yi
na nan n karahanma,
n xa yabin ti,
n mi fa nœ dijɛ.
³ N bata n konbi xuine mɛ,
koni, n yabin tima nɛn xaxilimayani.
⁴ I mi a kolon ba, waxatin birin,
xabu adamadiine lu bɔxɔn fari,
⁵ a naxudene xunna kenla mi buma,
a Ala kolontarene sɛwan janma nɛn ma-
fureɛ?
⁶ Hali a te han kore,
hali a xunna sa so kundani,

* **19:25:** Na xunbamana fe mɔn sɛbɛxi Yuba 9.33 nun 16.19-21 kui.

7 a l̄oma ayi n̄en habadan
 alo a gbiina.
 Naxanye yi a toma,
 ne a falama n̄en, e naxa,
 ‘A minen?’
 8 A danguma n̄en alo xiyena,
 a funfun yi l̄o ayi,
 a janma n̄en
 alo xiyen k̄eeen na.
 9 Muxun naxan yi a matoma,
 na mi fa a matoma s̄on̄n,
 hali a d̄ox̄aden mi fa a toma s̄on̄n.
 10 A diine karahanxin yi yiigelit̄ne yii
 raxēt̄e,
 e tan ȳet̄en yi a nafunle raxēt̄e na muxune
 ma.
 11 Hali a siimayaan to munma yi xunkuya,
 a yi sa a gaburun na.”
 12 “Fe jaxin naxun a d̄e
 alo sukana,
 a naxan luxunma a lenna bun,
 13 a naxan madunxunma a d̄e,
 a mi waxy naxan xa jan,
 14 koni a donseen kunma n̄en a kui,
 a findi f̄d̄eḡōn x̄elen na.
 15 A bata nafunle magerun,
 koni a e baxunma n̄en,
 Ala e raminima n̄en a kui.
 16 A yi f̄d̄eḡōn x̄elen nan madunxunma,
 sajin x̄elen nan a faxama.
 17 Kumin nun n̄on̄n gbo yamanani
 alo baa igena,
 koni a mi fa na toma s̄on̄n.
 18 A t̄on̄n naxan s̄ot̄xi,
 a na raxēt̄ema n̄en,
 a mi a domma,
 a mi fa a yulaya seene t̄on̄n s̄ot̄ma s̄on̄n.
 19 Na birin ligama n̄en
 bayo a yiigelit̄ne jaxankata n̄en,
 a yi e rabenin,
 a yi banxina nde tongo
 a mi naxan tixi.”
 20 “A mi yi wasama a kufani,
 nanara, a nafunla sese mi yi luma.
 21 Muxu yo mi tangama a kufan ma,
 koni a herin mi buma.
 22 A k̄ont̄filima n̄en
 hali a herini,
 t̄oyaan sifan birin yi fa a ma.
 23 A na a kuiin nafe,
 Ala a x̄olen nafama n̄en a xili ma,

a godoma n̄en a ma alo tulena,
 a findi a balon na.
 24 Xa a gi wure silanfanna bun,
 xalimakuli sula dixin nan sa a yisox̄onma.
 25 A xalimakunla botinma n̄en a fatini,
 naxan j̄oe bata sa a b̄oyen s̄ox̄on,
 koni sayaan magaxuna a suxuma n̄en.
 26 A nafulu ramaraden nafema
 dimi gbeen nan tun na.
 Teēn yi fa a halagideni
 muxe mi naxan nadeḡexi,
 muxun naxanye m̄on na lu a konni,
 teēn yi ne fan gan.
 27 Kore x̄onna a hakene raminima n̄en
 k̄enenni,
 b̄ox̄o x̄onna yi keli a xili ma.
 28 A nafunle yi makuyama a ra n̄en,
 Ala na a x̄olen nagodo a xili ma l̄ox̄on naxan
 yi.
 29 Ala fe jaxi rabane rajanma na kii nin,
 Ala na nan findixi a keen na.”

21

Yuba yi Sofara yabi: Nanfera jaxudene herini?

1 Yuba m̄on yi falan ti, a naxa,
 2 “E tuli mati,
 e tuli mati n ma falan na,
 e n nalimaniyama na kiini.
 3 E tin n xa falan ti,
 n na falan ti,
 nayi, e j̄oe n magel̄e n̄en.
 4 N na n mawugama adamadiine nan x̄on
 ba?
 En-en de! Nanfera nayi,
 e waxi a x̄on a n xa dija?
 5 E na e miri n ma fe ma,
 e kabema n̄en,
 e yi e yiin sa e d̄e ra,
 e yi e dundu.
 6 Feen naxan birin n s̄ot̄xi,
 n na n miri ne ma,
 n kuisanma n̄en,
 n fatin yi xuruxurun n ma.”
 7 “Nanfera jaxudene m̄on e nii ra?
 Nanfera e siimayaan buma?
 Nanfera e senben s̄ot̄ma?
 8 E yi e yix̄et̄ene to sabate e d̄ex̄on ma,
 e yi e mamandenne to.
 9 Feene birin lanxi e yii,
 e mi gaxuma,

Ala mi e ratrənma.

¹⁰ E turane e jinge gilne rawuyama ayi
waxatin birin,
e jingene diine barima,
e mi faxama.

¹¹ E diine e gima na xun xən
alo xuruse diine, e yi e bodon.

¹² E sigin sama kondenna nun tanban
xuini,
xulen xuiin nafan e ma.

¹³ E na e siimayani dangu a fajin na,
e siga laxira yi bɔŋe xunbenli."

¹⁴ "Anu, e a falama Ala xa,
e naxa, 'I masiga nxu ra,
nxu mi waxi i ya kirane kolon feni.

¹⁵ A lan nxu yi findi Ala Sənbə Kanna
konyine ra ba?

Ala mafanna tənən findi nanse ra nxu xa?"

¹⁶ E laxi a ra a hərin kanna e tan nan na,
koni, e fe yitənxine rajaxu n ma."

¹⁷ "E bata jaxudene lənpun to tuyə sanja
ma yoli?

E bata e to gbaloni ba?

E bata Ala to e ratrənje a xələni ba?

¹⁸ E luxi nən ba
alo foyen səxən naxan xalima,
alo wuluwunla xuben naxan yitema?

¹⁹ E a falama, e naxa,
'Ala jaxudene hakəne saranna ramaraxi e
diine nan xa.'

Koni, e hakəne yi lan a xa saran e yətəen
nan na,
aloge e xa a kolon.

²⁰ A yi lan e yətəen yi e halagin to,
e yi Ala Sənbə Kanna xələn min.

²¹ A denbayaan bətə mundun fa a tan xa
a faxa xanbini?

²² Nde nəe Ala xaranje fe kolonna ma,
a tan naxan malekane makitima?

²³ Muxuna nde faxama həri gbeen nin,
kəntəfil yo mi a ma,
a bɔŋen xunbelixi,

²⁴ a tuyanxi,
sənbən mən a ra.

²⁵ Muxu gbətə bɔŋen sunuxin yi faxa,
a mi fe fajı yo sətə hali keden pe.

²⁶ Koni, e firinna birin sama bəndən nin,
kunle yi e don."

²⁷ "N bata ε miriyane kolon ki fajı,
ε feen naxanye yitənxi n xili ma.

²⁸ E a falama nən,
e naxa, 'Muxu gbeeni ito,
a banxin minən?
Naxuden konna go?

E mi fa na.'

²⁹ Koni, ε mi dangu muxune maxədinxi ba?
E mi laxi e sereyaan na ba?

³⁰ Gbalon na fa,
fe jnaxi rabane yi kisi,
Alaa xələn na fa,
a mi sese ligama e tan na.

³¹ Nde e raxələ e fe raba kiin ma?
Nde e saren fiyə e kəwanle ra?

³² E na e maluxun,
muxune yi e yengi dəxə e gaburune xən,
³³ mərəmərən bəndə yelefuxine yi sa e fari.
Dunuja muxune birin birama nən e fəxə
ra,
gali gbeen yi siga e yee ra.

³⁴ Nanfera nayi ε n masabarima fala fuune
ra?
Yanfa falane nan tun ε yabine ra."

22

*Elifasi a falan saxanden Yuba xa: Hake
kanna nan Yuba ra yati!*

¹ Teman kaana Elifasi mən yi falan ti, a
naxa,

² "Adamadiin tənəna Ala ma ba?
Hali xaxilimana,
a tənən luma a yətə nan tun ma.

³ I na tinxinje ayi,
na tənəna Ala Sənbə Kanna nan ma ba?
Xa fə mi i sigati kiin na,
na munanfanna a ma ba?

⁴ I mirixi a ma ba
a Ala i ratrənma nən,
a i xali kiti sadeni,
i to gaxuxi a yee ra?

⁵ I ya fe jaxine mi gbo ba?
I hakəne dan mi na.

⁶ I yi tolimaan tongoma i ngaxakedenne yii
fuun nin,
i yi e dugine ba e ma,
i yi e magenla lu.

⁷ I mi yi igen soma muxun yii
min xənla naxan ma,
i yi tondi donseen soe kamətən yii.

⁸ Yamanan yi sənbəmaan nan yii,
wasoden nan yi dəxi yamanani.

⁹ I yi kaja gilene raxətəma nən e yii genla ra,
i yi kiridine jaxankata.

¹⁰ Nanara, i rabilinxı luti ratixine ra,

gaxun yi i suxu xulən.

¹¹ Nayi, i mi dimini ito toma ba,
i mi fufani ito toma ba
naxan i rabilinxi?"

¹² "Ala mi kore xənna xan ma ba?
Sarene mato kore, e mate pon!

¹³ I a falama, i naxa,
'Ala nanse kolon?
A nəe kitin se kunda dimin xanbi ra ba?

¹⁴ Kundana a yee ma,
a mi sese toma,
a nəma kore xənna rabilinje.'

¹⁵ I mən waxi lu feni kira fonni ito xən ba,
muxu naxine sigan tima naxan xən?

¹⁶ E faxan nən
benun e waxatin xa li,
alo fufa gbeen banxi kanken xalima kii
naxan yi.

¹⁷ E yi a falama nən Ala xa,
e naxa, 'I masiga nxu ra.

Ala Sənbə Kanna nan i tan na,
koni i nəe nanse ligə nxu ra?"

¹⁸ Anu, Ala nan e banxine rafe nafunla ra.
Ee! Naxudene fe yitənxine rajaxu n ma!

¹⁹ Tinxindene na e to gbaloni, e sewa.
Sontarene e magelema nən, e naxa,

²⁰ 'En yaxune bata raxəri!
Teən yi e yiiseene halagi.' "

²¹ "Lanna xa lu ε nun Ala tagi,
nayi, i bəjəe xunbenla sətəma nən,
i hərin sətə.

²² Ala i xaranma naxan ma,
i na suxu,
i yi a falane sa i bəjəni.

²³ Xa i mən fa Ala Sənbə Kanna ma,
a mən i sənbə soma nən.

I xa tinxintareyaan masiga i konna ra,

²⁴ i xa i ya xəma fajin woli ayi bəxəni,
hanma i sa a bira xude yi geməne longonna
ra.

²⁵ Ala Sənbə Kanna nan xa findi i ya na-
funla ra,

alo xəmaan nun gbeti fixə gbeena i xa.

²⁶ Nayi, i səwan sətəma nən Ala Sənbə
Kanni,

i xunna kenla sətə Ala yetagi,

²⁷ i yi a maxandi, a yi i yabi,
i yi i də ti xuine rakamali.

²⁸ Xa i fena nde ragidi,
Ala a rakamalima nən i xa,
kənenna luma nən i ya kiraan birin xən.

²⁹ Ala na muxuna nde rayagi,
i a falama nən
a Ala na ligaxi nən
bayo wasoden nan na kanna ra,
koni, naxan na a yetə magodo,
Ala na rakisima nən.
³⁰ Ala nan səntarene xunbama,
nanara, xa i sarijan,
a i xunbama nən."

23

*Yubaa yabina Elifasi xa: Yuba mi fa Ala
toma*

¹ Yuba mən yi falan ti, a naxa,

² "N ma mawugan mən findixi murutən
nan na to,
n yiin saxi n de ra,
koni n wuga xuiin mən minima.

³ Xa n yi a kolon nun Ala dənaxan yi,
n yi sigama nən han a konni,

⁴ n yi n ma mawugan yita a ra,
n yi n xənba fala wuyaxi ti a xa.

⁵ Nayi, n yi a kolonma nən
a n yabima falan naxan na,
n yi a famu
a naxan falama n xa.

⁶ A yi kele n xili ma a sənbə gbeeni ba?
Ən-ən de, a yi a tulı matima nən n na.

⁷ A yi a kolonma nən
a muxu fajin nan falan tima a xa.
Nayi, n yi tangama nən kitin ma habadan."

⁸ "Koni, n na siga sogeteden binni,
a mi na,

n mi a toma sogegododen binni,

⁹ n na a fen n kəmənna ma,
n mi a toma,
n na xətə n yiifanna mabinni,
n mi a toma.

¹⁰ Anu, a n ma kiraan kolon.
A na n fəsəfəsə tərəni,
n sarijanxin minima nən
alo xəmanə.

¹¹ N biraxi a san funfun nan tun fəxə ra,
n lu a kiraan xən,
n mi keli a xən.

¹² N mi tondi a yamarine suxə,
n na a falane birin namara nən n bəjəni.

¹³ Koni, a na fena nde ragidi,
nde a ligə a na masara?

A na wa naxan xən, a na ligə.

¹⁴ A naxan nagidixi n ma,
a na nan nakamalima,

anu a mən na fe sifa wuyaxin nagidixi n ma
yεen na.

¹⁵ Nanara, n gaxuma Ala yεe ra.
N na n miri, n gaxu a fe yi.

¹⁶ Ala bata n tunnaxjə n ma,
Ala Sənbə Kanna bata n nafe gaxun na.

¹⁷ Koni hali dimin to so n ma,
a yi n nabilin,
hali n mi fa sese toma,
n mi n dundu."

24

*Yuba mən yi falan ti: Nanfera Ala mi
naxudene makitima?*

¹ "Nanfera Ala Sənbə Kanna mi kiti waxa-
tine saxi?"

Nanfera naxanye a kolon
ne mi a toma kele muxu naxine xili ma?

² Muxu naxine xε bəxəne danne fari sama,
e xuruseene muŋama,
e yi e raba,

³ e kiridin nan ma sofali suxuma,
e kaja gilən nan ma jinge makankanma
tolimani,

⁴ e tərə muxune radinma ayi kiraan xən,
yamanan yiigelitəne birin e luxunma e
bun."

⁵ "Yiigelitəne sigama e wanla ra nən,
e sa e donseen fen burunna ra,
e sa e diine balon fen
alo burunna sofanle tonbonni.

⁶ E sa e xuruseene balon fen
muxu gbətəye xεne ma,
e lu naxudene manpa bogi dənxəne mak-
entunjə.

⁷ E ragenle nan xima kəen na,
dugi mi e ma,
bitingan mi e yii xunbenla ra.

⁸ Tulen naxan fama geyane fari,
na e bənbəma xunbenli,
banxi mi e yii,

e saxi fanyene nan ma."

⁹ "Muxu naxine yiigelitəna diin tongoma a
yii doli saranna ra,

hali kiridina,
e xasunma xijən na a nga yii.

¹⁰ Yiigelitəne ragenla nan sigama,
dugi mi e ma,
hali e to malo xidine maxali,
kaməna e ma,

¹¹ e oliwi turen bama muxu gbətəne
sansanne kui,
e walima manpa rafaladeni,
koni e mi nəe sese minjə.

¹² Muxune faxamatəən wugama taani,
muxu maxəloxine wugama e mali feen na,
anu na fe mi finde tərəna fe ra Ala xa."

¹³ "Kənənyaan napaxu muxu naxine ma,
kira yiylanxin mi rafan e ma,
e mi sigama a xən.

¹⁴ Fxa tiin kelima sogen godo waxatin nin,
a yi yiigelitəən nun tərə muxun faxa,
a mujan ti kəen na.

¹⁵ Yalunden pınbanna nan maməma,
a a falama nən, a naxa,
'Muxu yo mi n toma,'
a yi a yetagin luxun.

¹⁶ Muŋaden banxin dəen kalama kəen nan
na,
yanyin na, a yetə mabalan a konni,
a mi kənənna kolon.

¹⁷ Na muxune yanyin fələma sogen godo
waxatin nin,
e bata dari kəen magaxu feene ra."

¹⁸ "Koni ε tan a falama, ε naxa,
'Naxuden xalima nən
alo se yelefuxina igen xun ma,
a dəxəden yi findi yire dangaxin na bəxən
fari,
a mən mi fa walima a manpa bili xεen ma.

¹⁹ Balabalan kəsəne xuyama ayi kii naxan
yi sogen na,
yulubi kanne sigama na kii nin laxira yi.

²⁰ Hali naxanye e barixi,
ne pınanma nən e xən,
e findi donseen na kunle xa,
e fe falan mən yi dan.

Nanara, tinxintareyaan kalama nən
alo wudin na bira."

²¹ " 'Na muxune naxalan gbantane tərəxi
nən,
e mi kaja giləne mali.

²² Koni Ala nəe senbəmane raxərə a senbəni
nən,
a na keli, a muxu naxine halagi.

²³ Ala ne luma bəjəe xunbenla nun
marakantanni,
koni a yεen tima nən e sigati kiin na.

²⁴ Na muxune sabatima nən waxati di,

koni na xanbi ra, e lo ayi,
e kənkərənma nən
alo jəxənde xarena,
e xun sinma nən
alo se tənsənna xaba daxina.' "

²⁵ "Xa a mi na kiini,
nde n matandε,
a n ma falan nakala ayi?"

25

Bilidada falan saxandena: Adamadiine mi tiyε Ala yεtagi

¹ Suxa kaan Bilidada yi Yuba yabi, a naxa,

² "Senben nun magaxuna Ala nan yi,
a tan nan bəjε xunbenla rafama
han kore xənna ma.

³ Nde nəe a ganla yate?

A sogen mi tema nde xun ma?

⁴ Adamadiin nəe tinxinjε di Ala yεε ra yi?
Naxan barixi jaxanla xən,
na rasarijanma di?

⁵ Hali kiken mi fixa Ala yεε ra yi,
hali sarene mi sarijan.

⁶ Adamadiine tan di nayi,
naxanye tide xurun
alo kənəne nun kunle?"

26

Yubaa yabin Bilidada xa: I n yabima fuun nin

¹ Yuba mən yi falan ti, a naxa,

² "I fatan senbetarene maliyε yati!
I bata fa fangatarene malideni!

³ I fatan fekolontaren kawandε,
i yi a maxadi han!

⁴ Koni i ya falane tima nde xa?
I falani itoe tongoxi nde yii?"

⁵ "Faxa muxune njiine xuruxurunma Ala
yεεragaxuni laxira yi,
naxanye bəxə bun igene bun.

⁶ Ala yεen laxira yiren birin na,
hali sayani muxe mi e luxunjε a tan ma.

⁷ Ala nan kore xənni fulunxi na yigenla xun
ma,
a bəxən singan na yigenli.

⁸ Ala tulen namarama kundani,
koni kundane mi kalama igen binyen bun.

⁹ A yi a mangaya gbedεn luxun,
a yi a kundaan sa a yεε ma.

¹⁰ Ala yi digillinna sa fəxə igen xun ma,
naxan dan findixi kənənna nun dimin nar-
alanden na.

¹¹ Kore xənna senbetenne xuruxurunma,
e kabə Ala a xələn ma.

¹² Ala bata fəxə igene nə a senbeni,
a yi ige yi ninginangan Raxabi faxa a xax-
ilimayani.

¹³ A foyen bata kore xənna fixa,
a bata ige yi sube naxin faxa a yiin na,
sajin naxan a gima.

¹⁴ A wali xurine nan itoe ra,
nxu a jununjunun xuiin nan tun məma.
Nayi, nde nəe a senben galan xuiin
kolonjε?"

27

Yuba mən yi yabin ti: Səntaren nan n na

¹ Yuba mən yi falan ti, a naxa,

² "N bata n kələ habadan Ala yi,
naxan tondixi n ma kitin sε,
Ala Sənbə Kanna

naxan n niin nafexi xələn na,

³ xa n niin mən n yi,

xa Alaa foyen mən soma n jəxəni,

⁴ n bata n kələ
n deen mi tinxitareya falan tiyε,
wule yo mi mine n dε.

⁵ Na miriyaan makuya n na,
n xa jəndin fi ε ma.

Han n yi faxa,

n mi n ma fətareya wanle kale,

⁶ n luma nən tinxinni,
n mi a bejinjε mumε,
n xaxinla mi n yalage n ma simayani
mumε!"

⁷ "N yaxun nan lan a yate naxuden na,
naxan kelima n xili ma,
na xa yate tinxitaren na!"

⁸ Ala kolontarena a yigin sama nanse yi,
Ala na a niin ba a yi?

⁹ Tərən na fa a ma,
Ala a gbelegbele xuiin name ba?

¹⁰ A sewan sətə Ala Sənbə Kanna yii ba?
A Ala maxandε waxatin birin ba?"

¹¹ "Iki, n na Ala senben yitama nən ε ra,
n mi Ala Sənbə Kanna miriyane luxunma ε
ma.

¹² ε birin bata a to ki fajı,
nayi, nanfera ε yεte luma fe fuune yi?"

13 “Ala nan keeni ito ramaraxi naxuden xa,
naxankata tiin naxan sotoma Ala Senbe
Kanna yii fa fala:

14 Xa e diine wuya,
e faxama yengen nin,
donseen yi dasa e yixetene ma.

15 Naxanye na lu e xanbi ra,
furen yi ne faxa,
e kaja gilene mi e wugama.

16 Hali e gbeti fixen makə
alo burunburunna,
e nun dugina alo borona,

17 tixin muxune nan e dugine ragodoma e
ma,
sontarene nan e gbeti fixeni taxunma e ra.

18 E banxine kala naxun
alo dondoli xuyenna,
alo kantan muxuna bubuna.

19 E sama nen nafulu kanyani,
koni a danna nan na ra,
e na xulun,
e lima nen sese mi na.

20 Gaxuna e raterenama nen
alo fufana,
wuluwunla yi e xasun koeen na.

21 Sogeteden foyen yi e tongo,
a yi e xali wulani,
a yi e ba e doxoden,

22 a yi e radinje ayi kininkintareyani,
e yi e gi a senben bun ma.

23 Yamaan yi e yii bənbə e magele feen na,
muxune yi kolin e doxode fonne birin kala
kii ma.”

28

Fekolonna wundona

1 “Nondin na a ra,
gbeti wure fixen geden na,
xemaan fan nasarijanden na,

2 wuren bama benden nin,
wure gbeela fan bama gemen nin.

3 Wuren fen muxune kenenna raminima
dimin nin bəxən bun,
e godoma wuren fenje han a dandena,
e wuren fen naxan luxunxi dimini bəxən
bun.

4 Wuren fen muxune yili tilinxine gema
burunna ra,
muxu gbete yo mi sige denaxan yi,
e makuya muxu gbetene ra,
e singanxin nan walima e yinle ra lutine ra.

5 Bəxənna donseen fima en ma,

koni, a bunni maxaxi alo teen nan a ganxi.

6 Geme mamiloxi fajine toma fanye yirene
nin,
xema fujin toma benden nin.”

7 “Dugane mi na bəxə bun kirane kolon,
segən yeeen mi ne toma,

8 burunna sube yo munma siga e xən,
yata yo munma dangu e xən.

9 Koni, muxun susuma fanyen ge,
a yi geyane ge han e danna,

10 a folon gema fanyene yi,
a yi se kendene birin to a yeeen na,

11 a yi xude xunne xəri,
naxan luxunxi,
a yi na ramini kenenni.”

12 “Koni, fekolonna minen yi?
Xaxilimayaan dəxi minen yi?

13 Adamadiine mi a sare kolon,
a mi niiramane ye bəxə xənna fari.

14 Fəxə ige gbeena a falama,
a naxa, ‘A mi n tan yii.’
Baan fan a falama,
a naxa, ‘A mi n tan yii.’

15 Fekolonna mi sətə xemaan xən,
a mi sare gbeti fixen na,

16 xemaan naxan kelima Ofiri yamanani,
a mi sətə na ra,
hanma onixi gemə tofajina,
hanma gemə mamiloxi fajina.

17 A mi se xemaan ma,
a mi se kilasi gemə fixe fajin ma,
a mi masare xema fajin goronna ra.

18 A dangu korala gemə tofajin
nun gemə gbete ra
naxan fixa alo dayimuna.
Fekolonna dangu bəxə bun nafunla birin
na.

19 Topasi gemə fajin
naxan keli Kusi yamanani,
a mi se na ma,
a mi misale xema sensenna ma.”

20 “Nayi, fekolonna kelima minen yi?
Xaxilimayaan dəxi minen yi?

21 A luxunxi niiramane birin ma,
hali xəliin naxanye kore xənna ma,
ne mi a toma.

22 Sayaan nun laxira yi a fala,
e naxa, ‘Nxu a xinla nan gbansan mexi.’ ”

23 "Koni, Ala a kiraan kolon,
 a tan nan keden a dɔxɔden kolon,
 24 bayo a tan nan toon tima
 han bɔxɔn danna,
 a seen birin toma kore xɔnna bun.
 25 A tan foyen sɛnbɛn danna saxi,
 a yi igene danna sa,
 26 a yi tulen danna sa,
 a yi galanna kiraan sa.
 27 Nayi, Ala yi fekolonna to,
 a yi a fɛfɛfɛ, a yi a makɛnɛn.
 28 Na xanbi ra,
 a yi a fala adamadiine xa, a naxa,
 'Marigin yɛragaxun nan findixi fekolonna
 ra!
 Xaxilimayaan nan fe naxin matangan na!'"

29

Yubaa xun mafalana: Waxati danguxine yi naxun

1 Yuba mən yi falan ti, a naxa,
 2 "Xa n yi luyɛ nun
 alo waxati danguxine yi,
 na yi lanjɛ!
 Na waxati danguxine yi,
 Ala yi yengi dɔxi n xɔn nun,
 3 a lɛnpun yi dɛgɛma n xun ma,
 n yi sigan tima a kɛnenna nin
 hali kɔɛen na.
 4 N yi kɛndɛ,
 Alaa xanuntenyaan yi n konni.
 5 Na waxatini,
 Ala Sɛnbɛ Kanna mən yi n xɔn,
 n ma diine birin mən yi n dɛxɔn,
 6 n yi n sanne maxama nənən fɛnɛn nan na,
 hali turen yi minima fanyeni n xa!

 7 Na waxatini,
 n na yi mini siga taan so dɛen na,
 n sa n ma gbɛdɛn dɔxɔ yamaan malandeni,
 8 banxulanne yi n to,
 e yi xɛtɛma nɛn,
 fonne yi keli,
 e lu tixi n yɛtagi,
 9 kuntigine yi e falan dan,
 e dundu,
 10 mangane yi e falane dan,
 e lɛnne yi xidi e dɛ kankeni.
 11 Muxu yo na yi n ma falane mɛ,
 na kanna yi a falama nɛn n ma a dubadiina.

Muxu yo na yi n to,
 a yi n matɔxɔ,
 12 amasɔtɔ n yi yiigelitɔne ratangama
 naxanye yi e mawugama n xa,
 n yi kiridine ratanga
 muxu yo mi naxanye malima.
 13 Saya furen yi muxun naxanye ma,
 ne yi dubama n tan nan xa,
 n yi kaja gilɛn nasewama.
 14 Tinxinyaan yi ragodoxi n ma
 alo n ma domana,
 kiti kɛndɛn nan yi findixi n ma dugin nun
 n ma kɔmɔtin na.
 15 N tan nan yi findixi danxutɔɔn yɛne ra,
 n tan nan yi madɔntɔɔn sanne ra.
 16 N yi findixi tɔrɔ muxune fafe ra,
 n yi xɔjɛne xun mayɛngɛ kitini.
 17 N tan nan yi tinxitarene sɛnbɛn kalama,
 n yi e se tongoxine ba e yii.

 18 Nayi, n yi a fala n yɛtɛ ma,
 n naxa, 'N faxama nɛn sabatini,
 n ma lɔxɔne gboma ayi nɛn
 alo jɛmɛnsinna,
 19 n luma nɛn alo wudina,
 naxan salen sinxi igeni,
 xiila sama naxan yii ra kɔɛen na.
 20 N ma binyen gboma ayi nɛn,
 n sɛnbɛn mi jnana mume,
 a lu alo xali bandunxina.'"

 21 "Na waxatini,
 muxune yi e tuli matima n na sabarini.
 N na yi e kawandi,
 e yi e dundu.
 22 N na yi falan ti,
 e mi yi a matandima.
 N ma falane yi luxi nɛn e xa
 alo tulen naxan godoma bɔxɔ xaren ma.
 23 E yi n mamɛma nɛn
 alo e tulen mamɛma kii naxan yi,
 e dɛne yi lu yibixi n bun
 alo muxun naxanye tulen mamɛma soge
 furen na.
 24 E na yi yigitegɛ,
 n yi e ralimaniya,
 e mi yi wama fula feni n ma fanna ra.
 25 N tan nan yi dɔxi e xun na,
 n kiraan yita e ra,
 alo mangana a ganla xun na,
 alo muxun naxan tɔrɔ muxune masabarima."

30

Yubaa xun mafalana: Tərəya waxatin batafa

- ¹ “Koni iki,
n bata findi magele seen na diidine xa,
naxanye babaye yi rajaxu n ma,
han n mi yi tinqe
e lu n ma barene ye
n ma xuruseene kantandeni.
- ² E babane yi nœ nanse ligœ n xa e senbeni?
E senben birin bata yi jan.
- ³ Kamœn nun tərən bata yi e raxadan,
e yi donseen fenma tonbonna nin,
- ⁴ e yi donseen fenma fətənne nin burunna
ra,
budemaan nan tun yi e yii balon na.
- ⁵ E yi kedixi muxune ye,
muxune gbelegbele e fəxə ra
alo mujadene nan yi e ra.
- ⁶ E yi e banxine tima geya kankene nan na,
e nun yili yirene nun faran yinle ra.
- ⁷ E yi wugama fətəndine nin
alo sofanle,
e yi sa e sa janle yi.
- ⁸ Xaxilitarene nan ne ra,
xili mi e ra,
naxanye yi kedima gbelemen na ya-
manani.”
- ⁹ “Koni iki,
n bata findi magele seen na e sigine yi,
e lu n konbe tun.
- ¹⁰ N rajaxu e ma,
e masigama n na.
E mi sike ma dəgen naminœ n yətagi.
- ¹¹ Bayo Ala bata n senben kala,
a yi n nayarabi,
e mi fa yagima feen ligœ n na.
- ¹² Muxu kobine kelima n xili ma n yiifanna
ma,
e katama n nabiradeni e sanne ra,
e n yengœma
alogo e xa n halagi.
- ¹³ E bata n ma kirane kala.
Birin kataxi gbalon xa n sətə,
e mako mi muxu yo ma na feni.
- ¹⁴ E fa n yengœma
alo sofane na fu taan ma
e yinna rabira.
E mi sike ma fadeni n xili ma
n jaxankata waxatini.
- ¹⁵ Gaxun bata n nabilin,

- n ma binyen bata siga
alo foyen nan a xalixi,
n ma hərin waxatin bata dangu
alo kundana.”
- ¹⁶ “Iki, n niin bama n yi.
Tərə ləxəne bata n li.
- ¹⁷ Xələna n suxuma kəeən na
han n xənne,
naxan dan mi na.
- ¹⁸ Ala n suxuma a senben birin yi n ma
domaan ma,
a yi n yidətən
alo doma kəeən naxan muxune kəeni
dətənma.
- ¹⁹ A bata n woli boroni.
N batə lu
alo xuben nun burunburunna.”
- ²⁰ “N ma Ala, n na i xilima,
koni i mi n yabima.
N tima i yətagi,
koni i n matoma nən gbansan.
- ²¹ I bata i yəe xədəxə n ma,
i n yəngœ i senben birin na.
- ²² I bata n lu foyeni, a lu sigœ n na.
Wuluwunla n xalima na xun xən.
- ²³ N na a kolon a i n xalima sayaan nin,
niiramane birin sigama dənaxan yi.”
- ²⁴ “N mi yi tərə muxune mali ba,
naxanye n xili e jaxankatani?
- ²⁵ Naxanye yi tərəxi,
n mi wuga ne xən ba?
N bəjən mi yi sunu yiigelitəne fe ra ba?
- ²⁶ N yengi yi fe fajine nan ma,
koni fe jaxine bata fa.
N yi kənenna nan maməma,
koni dimin bata fa.
- ²⁷ Xabu tərəna n sətə,
n kui seene jinma.
- ²⁸ N sigan tiin dimin nan tun yi,
n mi sogen toma mumœ!
N tima yamaan tagi,
n yi e mafan n mali feen na,
- ²⁹ n wuga xuiin minima alo kankone,
alo dangaranfulene.
- ³⁰ N fati kidin bata fərə n ma,
a yi koyen.
Fati mawolonna bata n xənne yili.
- ³¹ N ma kondenna bata findi sunu sigi sa
seen na,
n ma xulenna yi findi wuga seen na.”

31

Yubaa xun mafalan danna

¹ “N xu nun n yee ne bata layirin xidi fa fala
n nama sungutunna mato kufani.

² Xa n na liga,

Ala nanse rafe n ma keli kore?

Ala Senbe Kanna keen mundun nafama n
ma keli kore?

³ Halagin mi fama tinxintareyaan xan xon
ba?

Gbalon mi fama haké kanne xan xa ba?

⁴ Ala mi n sigati kiin toma ba?

A mi n san funfune birin yaten kolon ba?”

⁵ “Na ma, n sigan ti n en fuyantenyani ba?

N sanne yi birama yanfan nin ba?

⁶ Ala xa n sa sikeli tinxinxin fari,
a yi n ma fetareya wanle to.

⁷ Xa n keli n en a kiraan xon,
xa n bojen yi bira n yeeen fo xon ra,
xa xesi yo yi lu n yiine ra,

⁸ nayi, n naxan sixi,

gbete xa na don,

muxune yi n ma sansine matala na bo xon
ma.”

⁹ “Xa n bojen kunfa n en naxanla nde xon,
xa n do xon n en n do xon bodena naxanla yee ra,
¹⁰ nayi, n ma naxanla xa lu xeme gbeteyi bun,
e nun xeme gbeteyi kafu.

¹¹ Amasoto xa n yi na liga nun,
n ma yalunyaan yi findima fe haramuxin
nan na,
na yi findi hakon na kitisane naxan
natorenje.

¹² N ma kalan yi findin teen na
naxan yi n ganma han a n halagi fefe,
a yi n herisigen birin kala.”

¹³ “N tondi n en kiti kend en se n ma walikene
xa ba,

e mawuga n fari waxatin naxan yi?

¹⁴ Xa n yi na liga nun,
n nanse ligé Ala na keli waxatin naxan yi?
A na na feen fesefese,
n na a yabima nanse ra?

¹⁵ Amasoto a tan Ala keden peen nan nxu
birin daxi,
e tan nun n tan nxu ngane kui.”

¹⁶ “N tondi n en toro muxune maxodinna
yabe ba?

N kaja gilene lu n en e yigitgeni ba?”

¹⁷ N kedenna donseen don n en ba,
n mi se so kridine yee?

¹⁸ Anu, xabu n foninge waxatini,
n lu n en kridine masuxe
alo e fafane.

Xabu n da,
n na n yengi do xi kaja gilene xon.

¹⁹ N yiigelitoon to n en ba,
dugi mi yi naxan yee,
hanma toro muxuna marabenna yi naxan
ma,

²⁰ n mi yi e maraberi ba n ma yee xabe
dugi binyene ra,
alogo e xa duba n xa?

²¹ Xa n na n yiini te n en kridin xili ma,
bayo n kitisane maliin setoma n en,

²² nayi, n tungunna xa ba n fanna ra,
n yee tonsenna yi bolon n tonxonna ra.

²³ N mi yi na ligé bayo n gaxuxi Alaa gbalon
yee ra,
n mi noe tiye a yetagi a noroni
xa n yi na liga nun.”

²⁴ “N yi n yigin sa xemani ba?

N yi a fala, n naxa,
‘I tan nan n kantan seen na?’

En-en de!

²⁵ N sewa n en n ma herigé gbee kanyaan na
ba,

n nafunla naxanye seto?

²⁶ N to sogen to xale,
hanma n to kiken nayabuxin to kore xonna
ma,

²⁷ n bojen mi kunfa wundoni.

N mi e batu mumé.

²⁸ Xa n yi na liga nun,
na yi findima n en hakon na
kitisane naxan natorenje,
nayi n bata yi Ala rame nun
naxan kore xonna ma.”

²⁹ “N sewa n en n yaxuna naxankatan na ba?

N na n bodon n en ba,

fe naxine to a li?

³⁰ N mi n yaxune danga
alogo Ala xa e faxa,
bayo n mi tinje yulubin tonge n fala xuine
xon.

³¹ Naxanye birin yi fama n konni,
ne yi a falama n en, e naxa,

‘Muxun birin lugoma suben na Yuba
konni.’

³² Xojen mi yi xima tandemum,

n yi n ma d̄eēn nabima n̄en dangu muxune
xa.

³³ N na n ma murute feene luxun n̄en ba
alo adamadi gb̄ete耶?

N na n hakene luxun n ȳete yi ba?

³⁴ N yi gaxuxi yamana falan nan na ba?

I laxi a ra
a n yi gaxuxi denbayane marajaxun nan
ȳee ra ba,
han n yi n dundu, n lu n konni?

³⁵ A yi rafanje n ma
n ma mawuga xuiin yi ramε!
N ma fala d̄onxene ni i ra,
n na n yii fōxōn sama naxan ma,
Ala Sēnbē Kanna xa n yabi.
Xa n yaxun yi mawuga k̄edin s̄ebε n xili ma,
na yi rafanje n ma.

³⁶ N yi a sama n̄en n tungunna ma,
n yi a so n xunna alo manga kōmōtina.

³⁷ N nan n sigati kiin ȳebama n̄en a xa,
n yi fa a ȳetagi alo kuntigina."

³⁸ "N ma bōxōn yi gbelegbele n xili ma ba?
N ma x̄eēne yi e mawuga n fari ba?
³⁹ N yi muxune bogi seene don ba,
n mi e sareñ fi?
N yi e kanne tōrō ba?
⁴⁰ Xa n yi na liga nun,
nayi, janle xa sabati n ma x̄eēne ma,
benun murutun xa sabati,
sexen yi sabati,
benun fundenna xa sabati."

Yubaa falane danna ni ito ra.

32

Elihu a falana

¹ Elifasi nun Bilidada nun Sofara yi ba
falani tiye Yuba xa, bayo a yi a ȳete mirixi
tinxinden nan na. ² Nayi, Elihu yi x̄elō,
Busi kaan Barakeli a dii x̄emēn naxan Rami
xabilani. A x̄elō Yuba xili ma, amasōtō a yi
a falama n̄en a a tinxin Ala yetagi. ³ A mōn
yi x̄elō x̄emē saxanne ma, bayo e mi yabi
fajin sōtxi Yuba ra, na feen yi lu alo Ala
nan findixi fe kalan na. ⁴ Bayo e yi fori a xa,
Elihu yi a sabari, a munma yi falan ti Yuba
xa. ⁵ Koni Elihu to a to yabi mi yi fa x̄emē
saxanna ne d̄e, a yi x̄elō.

⁶ Nayi, Elihu, Busi kaan Barakeli a dii
x̄emē yi falan ti, a naxa,

"N tan nan mōn foningeyani,
fonna nan ε tan na,
nanara n yi xuruxurunma,
n gaxu n ma kolonna yite ε ra.

⁷ N yi a mirixi n̄en, n naxa,
'Fonne nan lanma e falan ti,
fonne nan lan e fekolonna xaranna ti.'

⁸ Koni jōndin naxan na,
naxan xaxinla fima muxun ma,
niin nan na ra,
naxan kelima Ala Sēnbē Kanna niiraxinli.

⁹ Siimayaan xa mi tun fama fekolonna ra,
kiti kēndēn kolonna mi fama foriyaan xan
xōn tun.

¹⁰ Nanara, n na a falama, n naxa,
'Yuba, i tuli mati n fan na.
N fan xa n ma kolonna yita i ra.' "

¹¹ "Han iki, n batā ε falane ramε,
n yi waxi ε fe kolon falane nan name fe yi,
han ε yi ε falane ȳeba.

¹² N na n tuli matixi n̄en ε ra ki fajī,
koni ε tan sese a fala mi Yuba kēnēnxi,
ε tan sese mi a falane yabixi a fajin na.

¹³ E nama a fala, ε naxa,
'Nxu bata yabin sōtē fekolonni fa fala
Ala nan keden nōon sōtē Yuba ma,
muxun mi a ra.'

¹⁴ Yuba mi a falane tixi n tan xan xili ma,
n mi a yabima alo ε tan."

¹⁵ "Yuba, i lanfane bata tunnaxōlō e ma,
e mi fa i yabima,
fala mi fa e xōn.

¹⁶ N mōn xa lu sabarixi ba,
hali e to mi fa fala tima,
bayo e bata e dundu,
e mi fa yabi tima?

¹⁷ N fan waxi n ma yabin ti feni.
N fan waxi n ma kolonna yita feni,

¹⁸ bayo fala gbegbe n kui,
n xaxinla n nadinma n xa falan ti,

¹⁹ na bata n bōjēn nate,
alo manpa nēnēn naxan wuyenna a sa seen
balanxini bōma.

²⁰ N xa falan ti, nanara a gode,
n xa n dēni bi, n yi n ma yabin fi.

²¹ N mi muxu yo rafisama a bode xa.
N mi muxu yo matōxōma.

²² A yetēna, n mi fatan muxu matōxε,
xanaxu, naxan n daxi
na yi n faxama n̄en mafureñ."

33

Elihu a falane: Ala muxune maxadima tərəyaan nan xən

¹ Elihu mən yi a fala Yuba xa, a naxa,
“Yuba, iki i tuli mati n ma falane ra,
i tuli mati n ma falane ra ki fajı.

² N nan n dəni bima,
n falan ti i xa.

³ N ma falane n ma bəjəe fajıyaan nan
makənənma,

n na n ma kolonna jəndin nan falama i xa.

⁴ Alaa Nii Sarıjanxin nan n daxi,
Ala Sənbə Kanna niiraxinla nan niin biraxi
n yi.

⁵ N yabi, xa i nəε,
i yitən, i fa n yabi n yətagi.

⁶ En birin lan Ala yətagi,
n fan baxi bəndən nin.

⁷ Nayi, i nama gaxu n tan yee ra,
n mi i jaxankatama.”

⁸ “Koni, i fala xuiin mən n tunla ma,
n bata i ya falane mə dəxə wuyaxi,

⁹ i naxa, ‘Fə yo mi n na,
murutəde mi n na Ala ma.
N sarijan, hake mi n ma.

¹⁰ Anu, Ala mən feen toma n na,
a n yatəxi a yaxun na.

¹¹ A n sanne sama kutun na,
a yee tixi n sigati kiin birin na.”

¹² “Koni, na feen ma,
n xa a fala i xa, jəndi mi i xa,
amasətə Ala dangu adamadiin birin na.

¹³ Nanfera i a matandima,
a to mi a dəntəgəma i xa?

¹⁴ Anu, Ala falan tima muxune xa kii
wuyaxi,
koni e mi e tuli matima a ra.

¹⁵ A falan tiin muxune xa xiyene
nun fe toni kəeən na.

Xixəli gbeen na dangu muxune ma,
e nəma saxi e sadene ma,

¹⁶ nayi, Ala yi feene yita muxune ra,
a yi e rakolon,

¹⁷ alogo a xa muxune ba e wali jaxine yi,
a yi e ratanga wason ma.

¹⁸ Nayi, Ala muxun niin natangama nən
gaburun ma,
a yi a rakisi laxira yi.”

¹⁹ “Ala mən muxun natərənma tərən na,

naxan a rakankanma a sadeni,
a xənne yi lu a xələ.

²⁰ Nayi, donseen yi rajaxu a ma,
hali donse naxuməne.

²¹ A yi doyen mafureñ, a yi xəsi,
han a xənna naxanye mi yi toma,
ne yi mini kənənni.

²² A yi maso gaburun na,
a niin yi so saya malekane yii.”

²³ “Koni, na yi lan
xa Alaa malekana nde fa a fəma,
naxan fində tagi yitən keden peen na wuli
kedenna yə,
a kira tinxinxin yita a ra.

²⁴ Malekan yi kininkinin a ma, a naxa,
‘Ala, i nama tin a xa godo gaburun na,
n bata a xunbaan sətə.’

²⁵ Nayi, na muxun fatin mən yi a dii jərə
sənbən sətə,
a mən yi sənbən sətə
alo a foninge waxatina.

²⁶ Nayi, na muxun na falan ti Ala xa,
a yi a yabi,
a yi fa gbelegbelə Ala yətagi səwani,
amasətə Ala bata a tinxinyaan sarefia
ma.

²⁷ A luma sigin sə nən yamaan yətagi,
a naxa, ‘N yulubin tongo nən,
n yi sariyan kala,
koni Ala mi na saranxi n na.

²⁸ Ala bata n niin natanga gaburun ma,
n luma nən kənənni.”

²⁹ “Ala na birin ligama,
a ligama nən sanja ma wuyaxi muxune xa,

³⁰ alogo a xa e niin natanga gaburun ma,
alogo e xa lu e nii ra kənənni.”

³¹ “Yuba, i tuli mati n na ki fajı!
I dundu, n xa falan ti i xa.

³² N yabi,
xa falana nde i xən, falan ti,
amasətə n waxi i ya tinxinyaan to feni.

³³ Xanamu, i tan nan lan
i tuli mati n na,
i dundu,
n xa i xaran fekolonna ma.”

34

Tinxinna kanna nan Ala ra

¹ Nayi, Elihu mən yi falan ti, a naxa,

² “Fekolonne, ε n ma falane rame, ε tan xaxilimane, ε tuli mati n na!
³ Bayo, muxun tunla nœ falane fesefes nœn, alo a deen to nœ donse fajin kolonje.
⁴ En birin xa kiti kendœn fen, en na a kolon en bode tagi naxan fan.”

⁵ “Yuba bata yi a fala, a naxa, ‘N tinxin, koni Ala mi tinxi kiti kendœn se n xa.
⁶ Yoona n tan nan xa, koni n yatœxi wuleden nan na. N ma furen mi yalanma, hali n to mi murutœxi Ala ma.’ ”

⁷ “Muxun mundun na naxan luxi alo Yuba? A magelen tima alo a igen minma kii naxan yi,
⁸ a birama fe jaxi rabane foœxœ ra, e nun jaxudene sigan tima,
⁹ bayo Yuba bata yi a fala, a naxa, ‘Muxun mi sese sotœma, a na kata e nun Ala xa lan.’ ”

¹⁰ “Nayi, xaxilimane, ε tuli mati n na! Ala mi jaxu mumœ! Tinxintare mi Ala Senbe Kanna ra mumœ!
¹¹ Ala muxune saranma e kewanla nan na, a birin suxu a sigati kiin xœn.

¹² Nœndin nan na ra, Ala mi fe jaxin ligama! Ala Senbe Kanna mi kiti kendœn kalama!
¹³ Nde Ala dœxi boœxœn xun na? Nde dunuja birin taxuxi a ra?
¹⁴ Xa Ala yi mirixi a yetœ nan tun ma, a yi a niin namara a yetœ xa,
¹⁵ nayi, daliseene birin yi faxama nœn sanja ma kedenni, adamadiine mœn yi xetœ bendœni.”

¹⁶ “Yuba, xa i xaxinla na, ito rame, i tuli mati n fala xuine ra.
¹⁷ Kiti kendœn najaxu naxan ma, na nœ mangayaan ligœ ba? I suse tinxinden yalage ba, a tan naxan senbe kanna ra?
¹⁸ Ala nan keden pe nœ suse a falœ mangan xa, a naxa, ‘Fuyantenna! Ala nan tun a falœ kuntigine xa, a naxa, ‘Naxudene!’ ”

¹⁹ Ala mi kuntigine rafisama e bode xa, a mi yiigelitœn nun nafulu kanna tagi rasaxi, amasœtœ a tan nan e birin daxi.
²⁰ E birin faxama nœn. Kœ tagini, Ala na e yigisan, e raxori, senbœmane fe yi godo. Na mi fatama muxu yo ra.”

²¹ “Ala yœn tixi muxune sigati kiin birin na, a e san funfune birin yatemœ.
²² Dimi yo mi fa na, fe jaxi rabane nœ e luxunjœ naxan yi.
²³ Ala mako mi fa muxune kejaan fesefesœn ma, benun a xa e xali kiti sadeni.
²⁴ A hayu mi fa senbœmane fenna ma, benun a xa e kala, a mœn yi muxu gbete dœxœ e funfuni.
²⁵ Nœndin nan na ra, a e kewanle kolon. Kœ kedenna ra, a yi e ba, a yi e faxa.
²⁶ A e jaxankatama nœn yamaan yetagi alo fe jaxi rabane,
²⁷ bayo e bata xetœ Ala foœxœ ra, e yi a sariyane birin bejœn.
²⁸ E yi yiigelitœne jaxankata han e yi e xuini te Ala ma. Nayi, Ala yi tœrœ muxune wuga xuiin name.”

²⁹ “Koni, xa Ala lu dunduxi, nde a yalagœ? Xa a a yetagin luxun, nde nœ a toe? Anu, a mœn luma muxune nun siyane birin xun na nœn
³⁰ alogo Ala kolontaren nama dœxœ mangayani, naxan findima kalan na yamaan xa.”

³¹ “A nœ ligœ nœn, muxuna nde yi a fala Ala xa, a naxa, ‘N bata kalan ti, koni n mi fa fe jaxin ligama sœnœn.
³² N mi naxan toma, na yita n na. Xa n bata tinxintareyaan ligœ, n mi fa a ligama sœnœn.
³³ Ala lan a xa na kanna ratœron fata i miriyaan na ba? I tan naxan Ala rasotœma, i tan naxan tondixi Ala ra. I tan nan lan i yi a yœba, n tan mi a ra,

i miriyaan fala."

³⁴ "Xaxilimane a falama nən n xa,
e nun fekolonna
naxanye n xuiin naməma, e naxa,
³⁵ 'Yuba falan tima fekolontareyaan nin,
xaxilimaya mi a falane ra.'
³⁶ A lan Yuba yi lu kitin de
han a danna,
bayo a falan tima alo fe jaxi rabana.
³⁷ A mən murutən sama a yulubin fari,
a Ala magelema en yətagi,
a falane mi jənma Ala xili ma."

35

Elihu a falane: Fe fuun nan Yubaa falane ra

¹ Nayi, Elihu mən yi falan ti, a naxa,
² "I laxi a ra a jəndina i xa ba?
I yi a fala, i naxa,
'N tinxin Ala yee ra yi.'

³ Koni, i mən a falama,
i naxa, 'N to mi yulubi ligaxi,
na tənən nanse ra n tan xa?"

⁴ "Awa, n tan nan i yabima,
e nun i xoyin naxanye i fəma.

⁵ I yeeen ti kore, i kundaan mato,
e mate i xun ma pon!

⁶ Xa i yulubin liga,
na sa Ala tərə mənni ba?
I ya murutən na gbo ayi,
na nanse ligə a ra?

⁷ Xa i tinxin, na nanse fima Ala ma?
A nanse sətəma i yii na ma?

⁸ I ya fe jaxine muxune nan tun tərəma,
i ya tinxinyaan munanfanna muxune nan
ma."

⁹ "Naxankatan na gbo ayi yamaan ma,
e mawugama nən.

Sənbəmaan na e tərə,
e xui ramini malina fe ra.

¹⁰ Koni, muxu yo mi a fale, a naxa,
'Ala minən, a tan naxan n daxi?

A muxune rawəkilema e bətin ba dimini,
¹¹ a en xaranma burunna subene kəjnane
xən.

A fekolonna fi en ma xəline kiine xən.'

¹² Na muxune gbelegbelema malina fe ra,
koni Ala mi e yabima,
bayo e tan findixi fe jaxi rabane nun waso-
dene nan na.

¹³ E gbelegbelema fuyan,
Ala mi e raməma,
Ala Sənbə Kanna mi a tuli matima e xuiin
na.

¹⁴ A i xuiin naməma di nayi,
i tan naxan a falama a i mi a toma?
I yi a fala a i bata i ya kitin so a yii,
i a tan nan maməma!

¹⁵ Iki, bayo Alaa xələn munma fa,
e nun a mi a tuli matixi murutə falane ra,
¹⁶ nayi, Yuba luma a fala fuun nan tun tiyə,
a yi fekolontare falane rawuya ayi."

36

Elihu a falane: Ala adamadiine xaranma kii naxanyi

¹ Elihu mən yi siga falan ma, a naxa,

² "I mən xa tin ndedi, n xa i xaran,
amasətə fala gbegbe mən n xən
n naxan fale i xa Ala fe ra.

³ N nan n ma kolonna fenma yire makuyen
nin,

n yi yoon fi Ala ma naxan n daxi.

⁴ Wule mi n ma falane ra mumə.
N tan naxan be i yətagi,
n ma fekolonna kamalixi."

⁵ "Ala sənbən gbo yati,
a mi muxu yo rawolima ayi.

A sənbən gbo a xaxilimayaan xən.

⁶ A mi jaxudene luma e nii ra.
A kiti kəndən sama yiigelitəne xa.

⁷ A mi a xun xanbi soma tinxin muxune yi,
koni a e fe yitema nən,
a yi e dəxə manga gbedəne yi habadan.

⁸ Xa e xidixi yələnxənne ra,
xa e tərəni,

⁹ Ala e kəwanle nan makenənma e xa na
kiini,
e nun e murutə feene
e naxanye ligaxi wasoni.

¹⁰ A yi e xaran,
a e xa e tuli mati e xuru falane ra,
a yi e yamari,
a e xa xətə e hakən fəxə ra.

¹¹ Xa e tuli mati,
e yi a yamarin suxu,
e siimayaan danguma hərin nin,
e yi e dunuŋa yi gidin jən sewani.

¹² Xa e mi a rame,
e faxama nən yəngəni,
e halagi e fe kolontareyani."

¹³ “Ala kolontarene nan xələn namarama,
e mi Ala maxandima malina fe ra
hali a na e ratərən.

¹⁴ E faxama e foningyaan nin,
e siimayaan yi rajan yagin ma yalundene
tagi.

¹⁵ Koni, Ala tərə muxune rakisima
e tərən nan xən,
a yi e rakolon naxankatan xən.

¹⁶ A i tan fan bama nən tərəni,
a yi dəxəde rafulunxin fi i ma,
a yi i ya tabanla rafe donse fapine ra.”

¹⁷ “Koni iki,
kitin naxan nagidixi fe naxi rabane xili ma,
na bata i sətə,
Ala to a kiti kendən sa i xili ma,
a yi i yalagi.

¹⁸ Nayi, xələn nama i radin
i yi fe kobil liga,
i nama xətə Ala fəxə ra
bayo na sareñ gbo.

¹⁹ I ya nafunle i bə tərəni ba?
Hali i sənbə gbeen mi nəe i maliyə iki.

²⁰ A xəli nama i suxu kəeən xa so,
alogo i xa muxune ba e konne yi.

²¹ A ligi i yeren ma!
I nama fa hakən liga sənən,
i bata yi gbalon sətə na fe ra.

²² I xa a kolon
a Alaa binyen gbo a sənbəni.
Nde nəe xaranna tiyə alo a tan?

²³ Nde kiraan yitaxi a ra?
Nde nəe a falə, a naxa,
'I bata tinxintareyaan liga?"

²⁴ “I nama ninan Alaa wanle matəxən ma,
muxune birin naxanye fe falama e bətine
yi,

²⁵ adamadiine birin nəe naxanye toə,
e yi e mato wulani.

²⁶ Ala gbo yati,
en mi a gboon danna kolon,
a siimayaan dan mi na.

²⁷ A na igen nate wuyenni kore,
a yi na findi tulen na mənni.

²⁸ Na tulen yi keli kundane yi,
a godo adamadiine ma.

²⁹ Nde nəe kundaan nafala kiin kolonjə,
e nun galanna godon kii naxan yi keli
kore?

³⁰ A mato, a kuyen jin masəxənna ramin-
ima a rabilinni,
a fəxə igen nafema
han dimin yi so a tilinna ma.

³¹ A yamaan makitima na tulen nan xən,
a donse gbegbe fi e ma.

³² A galanna tongoma a yii firinne nan na,
a yi a ragodo a na wa dənaxan xən.

³³ A kuye sarinna a fa feen nan mayitama,
hali xuruseene a fa feen kolon.”

37

¹ “Nanara, n bəjen xuruxurunma,
a keli a sadeni.

² E tuli mati,
e tuli mati kuye sarinna ra
naxan findixi Ala xuiin na,

a sənxə xuiin naxan minima a də.

³ Ala a galanna ragodoma keli kore,
a yi a ragodo dunuja birin xun xən.

⁴ Na xanbi ra, a sənxə,
a yi a xui gbeen namini
alo kuye sarinna,
a mi fa galanni tima
a na a xui ramin.

⁵ A kabanako feene rabama a sənxə xuiin
xən,
en mi nəe naxanye famunjə.”

⁶ “Ala yi balabalan kesəne yamari,
a naxa, ‘E godo bəxəni,’
a yi tulen nagodo, tule gbeen yati.

⁷ A yi muxune wanle ratima na kii nin
alogo ne birin xa a wanla kolon.

⁸ Hali burunna subene soma nən faranne
kui,
e lu e yinle ra.

⁹ Kala ti foyen yi keli sogeteden yiifanna
ma,
xunbenla yi keli kəmən fəxəni.

¹⁰ Ala niiraxinla nan ige xundin naminima,
igen xunmaan yi xədəxə alo wurena.

¹¹ A yi kundane rafe tule igen na,
e nun kuye jin masəxənna,
a yi e raxuya ayi yiren birin yi.

¹² A tan nan e rasigama
alo a ragidixi kii naxan yi
alogo e xa a yamarin birin nakamali,
dunuja birin yi.

¹³ Nayi, Ala a waxənna nan ligama bəxən
fari,
a yi muxune ratərən

hanma a yi hinan e ra.”

¹⁴ “Yuba, i tuli mati ito ra.

Ti, i manoxən Alaa kabanako feene ma!

¹⁵ I a kolon ba

Ala e yamarima kii naxan yi?

I a kolon ba

a galanna ragodoma kii naxan yi kundani?

¹⁶ I a kolon ba

e singanxi kii naxan yi foyeni?

Kabanako feni itoe findixi fekolon kamalixina wanla nan na.

¹⁷ Koni i tan,

i luma kuye wolonxini i ya dugine yi,
foyent nemə bəxən ganjə waxatin naxan yi.

¹⁸ I nəe Ala maliyə kuyen dadeni ba

naxan xədəxə alo wure kikena?

¹⁹ Yuba, a yita nxu ra

nxu nəe naxan fale Ala xa.

Sese mi makənenxi nxu xa,

nxu dimin nin.

²⁰ N mi waxi n xa falan ti Ala xa.

Muxu mundun waxi Ala xa a raxəri?

²¹ Muxu yo mi nəe a yeeen tiyə sogen na,

a na te kore,

foyent na kundaan ba a yee ma.

²² Na ki kedenni,

Alaa kənenña fama

sa keli sogeteden kəmən fəxəni

naxan luxi alo xəmana,

nərən gbeen yi Ala rabilin.

²³ Ala Sənbə Kanna nan a ra,

en mi nəe en masəe naxan na,

a senben gbo, a kiti kendəne gbo,

a mi muxu tinxinxine naxankatama.

²⁴ Nanara, muxune gaxuma a yee ra,

koni a tan yetəen mi na muxune yatəxi

naxanye e yetəe yatəxi xaxilimane ra.”

38

Alaayabin Yuba xa

¹ Nayi, Alatala yi Yuba yabi wuluwulu
gbeeni, a naxa,

² “Nde i tan na

naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xən?

³ Keli, i yitən alo xəmə wəkiləxina,
n xa i maxədin, i yi n yabi.”

⁴ “I yi minən yi

n to yi bəxən bətən sama?

A yəba n xa, xa i nəndin kolon.”

⁵ Nde dunuja danne sa,
i na kolon ba?

Nde lutini bandun a yi a maliga?

⁶ Bəxə xənna bətən saxi nanse fari?

Nde a tongon gəmən dəxi,

⁷ xətən ma sarene to yi bətine bama,

Alaa malekane to yi gbelegbelema
səwani?”

⁸ “Nde fəxə igen balanxi
alogo a xa a raxara a dəxədeni,
a to yi minima a dadeni?

⁹ N yi kundaan findi a dugin na,
n yi kunda fəren findi a ma filin dugin na,

¹⁰ n nan n ma sariyan sa a ma,
n yi a danne sa,
n to yi dəeñe nun balan seene sama a ma.

¹¹ N yi a fala fəxə igen xa, n naxa,
‘I fama nən han be, i nama dangu be ra.
I mərən gbeene danma be nin yati.’ ”*

¹² “I bata yamarin fi xətənna ma
i ya siimayani ba,
hali sanja ma keden pe?

I bata a miniden yita subaxan na ba,

¹³ alogo a xa bəxən suxu a danne ma,
a yi a yimaxa, a yi naxudene kedi?

¹⁴ Sogen na te, a yi bəxəni yalan,
a yigbe alo yii fəxən bəndəni,
a kənenña yi so dunuja xun na
alo dugina.

¹⁵ Koni, naxudene kumama nən e waxatin
na,
e senben yi kala.”

¹⁶ “I bata siga ba

han fəxə igen xunna?

I bata i masiga ti fəxə igen tilinna ma?

¹⁷ Laxira so dəeñe yita nən i ra ba?

I sayaan so dəeñe to nən ba?”

¹⁸ “I bəxəna gboon yaten kolon ba?

A fala n xa,

xa i na feene birin kolon.

¹⁹ I kənenña dəxəden kolon?

I a kolon dimin konna dənaxan yi?

²⁰ I nəe e bə e yirene yi?

I e konna kiraan bayen kolon?

²¹ I lan i yi a kolon,

to mi i tan naxan da.”

* ^{38:11:} Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

22 “I bata siga
han ige xundin namaran dənaxan yi ba?
I bata balabalan kəsəne ramaradene to ba?
23 N ne dəxi gbalon waxatine nan yee ra,
e nun sənxə nun yengə ləxəne.

24 I a kolon ba
kənənna minin kiraan naxan xən?
I a kolon ba
sogetede foyen kelima dənaxan yi?”

25 “Nde kiraan nabaxi tule igen xa?
Nde kiraan yitaxi kuye sarinna ra?

26 Nde tulen nafama bəxən fari
muxu yo mi dənaxan yi,
e nun tonbonni
muxe mi dəxi dənaxan yi?

27 Nde igen nafama yire xarene ma,
alogo səxən xa sabati?”

28 “Tulen fafe na ba?

Nde xiila barixi?

29 Ige xundina nga na ba?

Nde xunbenla barixi?

30 Igen xədəxəma alo gəməna,
ige xundin yi sa fufaan xun ma.”

31 “Nde nəe sare kuru Dii Təmə Soloferene
yələnxənna tugunjə?

I tan nəe sare kuru Donsona lutin fulunjə
ba?†

32 I nəe sare kurune raminə e waxatini ba,
i yi sare kuru Kanko Gbeen nun a diine
rasiga ti?

33 I a kolon ba
yanban seene korenigama sariyan nax-
anye ma?

I tan nan yanban seene sənbən nawalima
bəxən ma ba?”

34 “I xuiin tə han kundane ma kore xənna
ma ba,

i yi e yamari a tulen xa fa i ma?

35 I tan nan kuye sarinna rasigama ba,
e yi a fala i xa,
e naxa, ‘Nxu tan ni i ra?’

36 Nde fekolonna saxi muxun bəjəni?
Nde xaxilimayaan fixi a ma?

37 Nde nəe kundaan yate a xaxilimayaan
xən?

Nde nəe ige sa seene xun sinjə kore,

38 gbangbanna yi findi boron na,
bəxən kobelene yi dəxə e bode ra?”

Ala nan subene birin kannara
39 “I tan nan donseen soma yata gileñ yii
ba?

I tan nan kamən bama yata sənbəmane ma
ba,

40 e nəma sa e yinla kui,
hanma e nəma luxunxi subene yee ra?

41 Nde donseen soma xaxaan yii,
a diine na e xuini te Ala ma,
a na siga na xun xən donse fendeni?”

39

1 “I a kolon ba
boilen diin xalima waxatin naxan yi?

I xənle toma ba, e nəma diin xale?

2 I e kuiin maxali waxatin yatəma ba?
I e dii xali waxatin kolon ba,

3 e na e felen e dii xalin tərəni,
e yi e dii xali?

4 E diine sənbən sətəma,
e gbo xunnabani.

Na xanbi ra, e keli e ngane fəma,
e mi fa fama sənən.”

5 “Nde burunna sofanla xunnabaxi?
Nde a fulunxi?

6 N bata tonbonna findi a dəxəden na,
fəxə bəxən yi findi a konna ra.

7 A na sənxə sənxə xuiin mə taane yi,
a gele,

a mi soo ragiin xuiin mə mumə!

8 A sigama a dəgədeni geyane nan fari,
dənaxan xinde, a yi mən fen.”

9 “Burunna ningen tinjə finde i ya walikən
na ba?

A xiyə i ya xuruseene balon sa seen dəxən
ba?

10 I nəe a xide
alogo a xa i ya xən bi ba?
A xəe rabənbə seen bandunjə i fəxə ra
meremerəne yi ba?

11 I yigin sə a yi ba,

bayo a sənbən gbo?

I ya wali xədəxəne luyə a ma ba?

12 I yengi sə a ma ba?

A fə i ya se xabaxine ra i xa,
a fa e sa i ya lonna ma?

13 Dangaranfulene gabutene yitema
səwani,
koni e mi nəe tuganjə

† 38:31: Mən kaane yi sare kurune yatəxi nən alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

alo xəliin bodene.

¹⁴ A xəlēne luma biraxi bəxən nan ma,
a yi e lu burunburun wolonni.

¹⁵ A mi mirixi a ma
fa fala e nəe yibəe nən,
a burunna subena nde tiyə e yi nən.

¹⁶ A jaxu a diine ra
alo a tan xa mi e xalixi,
a mi gaxuma
fa fala a bata tərə fuuni e xalideni.

¹⁷ Ala bata a kuma fe kolonna ra,
a mi xaxili fixi a ma.

¹⁸ Koni, a na keli a gideni,
a gelema nən soon nun soo ragiin ma.”

¹⁹ “I tan nan sənbən fima soon ma ba?
I tan nan a kəe ma xabene saxi ba?

²⁰ I nəe a ratuganjə alo sujəna?
A gbelegbele xuiin magaxun nan tima.

²¹ A bəxəni səxənma a torone ra lanbanni,
a səwaxi a fangan na,
a sigama ganla yee ra yengəni.

²² Gaxun bətə mi a xa,
a mi kuisanna kolon,
a mi xətəma a xanbi ra silanfanna yee ra.

²³ Xalimakuli sa seen nun tanban gbeen
nun a xurin naxan xidixi a fari,
ne xuiin minima a nəma a giyə.

²⁴ A kunfaxin tunganma, a siga.
Xətaan na fe,

a mi fa nəe tiyə yengəni.

²⁵ Xəta xuiin na mini,
a gbelegbele səwani,
a yengən xirin məma
hali a nəma sa wulani,
e nun kuntigine gbelegbele xuiin nun
yengə so xuina.”

²⁶ “Səgen tunganma i ya xaxilimayaan nan
xən ba,
a yi a gabutəne yibandun sogeteden yi
ifanna binni?

²⁷ Singbinna tunganma i ya yamarin nan
bun ba,
a yi a təen sa geya matexine fari?

²⁸ A yigiyaxi gəmə yirene nin,
a yire makantaxine nin geyane xuntagi.

²⁹ A a donseen fenma mənna nin
a nəma dəxi,
a yi sa a to yire makuyeni.

³⁰ Binbine dənaxan yi, a mənna nin,
a diine baloma wunla nan na.”

40

¹ Alatala mən yi a fala Yuba xa, a naxa,
² “I tan naxan Ala Sənbə Kanna yalagima,
i mən luye a matande?
I tan naxan Ala mafalama,
i nəe a yabe?”

Yuba yi Ala yabi

³ Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
⁴ “Sese mi n tan na.
N nəe i yabe nanse ra?
Fə n na n yiin sa n də ra,
n yi n dundu.
⁵ N bata falan ti,
n mi fa yabi tima.
N bata a radangu ayi,
n mi fa sese falama.”

Alaa yabina

⁶ Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni,
a naxa,
⁷ “Keli, i yitən alo xəmə wəkiləxina,
n xa i maxədin, i yi n yabi.
⁸ I waxi a fala feen nin ba
fa fala a n mi kitikəndən sama?
I waxi n yalagi feen nin ba,
i yi yoon fi i yətə ma?
⁹ I sənbən gbo alo Ala ba?
I xuiin finde kuye sarinna ra ba
alo Ala gbeena?”

¹⁰ “I yətə maxidi binyen nun gboon na,
i yi i maxidi nərən nun xunnayerenna ra.

¹¹ I ya xələn nasiga muxune ma,
i wasodene birin nagodo sanja yi kedenni.
¹² I wasodene birin nagodo sanja yi ke-
denni yati,
i naxudene birin halagi
e dənaxanye yi,

¹³ i yi ne birin maluxun,
i yi e balan gaburun kui.
¹⁴ Nayi, xa i yi na ligə nun,
n tan yətəen yi i matəxəma nən,
bayo i yətə sənbən yi i rakisima nən.”

¹⁵ “Malinna mato, sube magaxuxina.
N tan nan a daxi
alo n ni i daxi kii naxan yi.
A səxən donma alo jingena.

¹⁶ A sənbəna a tagin nin.
A sənbəna a fudi ma fasane nin.
¹⁷ A xunla xədəxə alo sumanna,
a danba subene fasane yibalanxi ken!

18 A xonne fan luxi alo sulana,
a jensen xonne luxi alo wurena."

19 "A findixi Alaa dalise fisamantenna nan
na.

N tan, a da mangan nan keden noen sotoma
a ma silanfanna ra.

20 A balon sotoma geyane fari,
burunna subene birin denaxan yi.

21 A sama wudine nan bun,
a yi a luxun dara yi gbalane bun,

22 a matabuma wudine nininna nan na,
wudin naxanye xuden de,
ne yi a rabilin.

23 Xa igen gbo ayi, a mi gaxuma,
hali Yuruden baa igen fa han a de,
a luma nen xaxili sani.

24 Xa a yeeene rabixi,
nde noe a suxe?
Nde noe a suxe,
a wuren bira a joeni?

Ige yi sube naxina

25 I ige yi sube naxin suxe konna ra ba?
I a suxe a lenna ma ba i ya lutin na?

26 I gbalan sote a joen kui ba,
i yi a gbegben soxen wuren na?

27 I mirixi a ma
a kankanje i mafanna ma ba,
a fala fajine ti i xa?

28 A layirin xide e tagi ba,
a finde i ya konyin na habadan?

29 I sabaan soe a ra ba alo xolina?
I lutin xide a sanna ra ba,
i yi a so i ya dii temene yii?

30 Yex suxune a matiyeloxoni ba,
e a yitaxunjie yulane ra?

31 I noe a kidin kale xalimakunle ra ba?
I noe a xunna soxanje kulundene ra ba?

32 Nayi, hali i yiin din a ra a yengue xinla ma
sanja ma keden pe,
i mi fa na joxon ligama sonon."

41

1 "Muxun naxan waxi a xa a no,
na a yete nan madaxuma.

Muxu yo na a to tun,
na birama nen a xanbiramaan na.

2 Muxu yo mi suse yengen bague a ma,
nayi nde suse tiye n yetagi?

3 Nde a doli n ma,
alogonxa a fi?
N tan nan gbee dunuja seene birin na!"

4 "N mon xa falan ti ige yi sube naxin salen
seene ma,

e nun a senbe magaxuxin nun a fati fajina.

5 Nde noe a kidin be a ma?

Nde noe a xanle soxanje
naxanye xedoxa alo wurena?

6 Nde noe a gbegbeni biye?

Muxune gaxuma a jinne nan yee ra.

7 A xali xedoxene safa wuyaxi nan a fari,
e doxi e bode ra a fari
alo ye masansan wure lefane.

8 E saxi e bode fari,
hali foyen mi noe dangue.

9 E tugunxi e bode ra,
e bode suxi,
e mi noe be e bode ra."

10 "Ige yi sube naxin na tison,
kenenna yi mini,
a yeeene luxi alo subaxana.

11 Tee degen minima a de,
tee wolonne tuganma.

12 A noe tutin tema,
alo tunde wolonna,
alo sexe tutina.

13 A noe foyen tigine radegema,
tee degen yi mini a de.

14 Senbena a koen nin,
gaxun nan sigama a yee ra.

15 A fati kidin jixirijixirine wuya,
e bata xedoxa ayi a ma,
sese mi bama a ma.

16 A bojen xedoxa alo gemena,
a xedoxa alo se kunba gemena."

17 "A na keli, alane yi gaxu,
e yigitgezin yi xete.

18 Silanfanna mi sese ligama a ra,
hanma tanba xurin nun degemaan nun
tanba gbeena.

19 Wuren luxi nen a tan xa
alo sexena,
sulana alo wudi kunxina.

20 A mi a gima xalimakunla yee ra,
lantan gemene findixi se dagin nan na a tan
xa.

21 Gbelemen luxi nen a tan xa
alo sexena,
a gelen tanban woli xuiin ma nen.

22 A kui kidin luxi nen
alo geme ralemunxine,
alo xee rabonbo seen naxan bubuma
boroni."

23 “A na sin fɔxɔ igen tilinna ma,
igen yi a ramini alo a t̄een nan ma.
A fɔxɔ igeni maxama n̄en
alo seri igen t̄een ma.

24 A funfuni yalanxin nan luma a xanbi ra
igeni,
a lu alo fonna xun sexen na mini fufaan
fari.

25 A kanna mi muxu yo ra bɔxɔ xɔnna fari.
Dali seen na a ra naxan mi gaxuma.

26 A yaxu s̄enb̄ema yo na keli,
a yeeen yoma na kanna ma n̄en,
bayo a tan nan sube xajene birin ma man-
gan na.”

42

Yubaa yabi dənxəna

1 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,
2 “N na a kolon a i n̄e feen birin na,
i n̄e i waxən feene birin nakamale.
3 I yi n maxədin, i naxa,
‘Nde i tan na,
naxan n ma fe ragidixine yidimima
a xaxilitareya falane xən?’
Awa, n yi feene falama n̄en,
n mi yi naxanye famuma a fajin na.

4 I yi a fala n xa, i naxa,
‘I tuli mati, a lu n xa falan ti,
n xa i maxədin, i yi n yabi.’

5 Awa, n bata yi i ya fe m̄e,
iki n yeeen bata i to.

6 Nanara, n nan n yētē yalagima,
n dəxɔ burunburunna nun xubeni
nimisani.”

Yubaa taruxun napanna

7 Alatala yelin xanbini falane tiyε Yuba
xa, Alatala yi a fala Elifasi, Teman kaan xa,
a naxa, “N ma xələn bata keli i xili ma ε nun
i lanfa firinne, amasətə ε mi n ma fe falaxi
tinxinni alo n ma walikεen Yubaa ligaxi kii
naxan yi. 8 Iki, ε tura solofera nun konton
solofera tongo, ε siga n ma walikεen Yuba
fēma, ε yi saraxa gan daxin ba ε yētē xa. N
ma walikεen Yuba n solonama n̄en ε xa, n
yi a maxandi xuiin nasuxu, n mi ε suxu ε
xaxilitareyani. ε mi n ma fe falaxi tinxinni,
alo n ma walikεen Yubaa ligaxi kii naxan
yi.” 9 Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan
Bilidada nun Nama kaan Sofara yi siga, e yi
a liga alo Alatala a fala kii naxan yi, Alatala
yi Yubaa maxandi xuiin nasuxu.

10 Yuba yelin maxandin tiyε a lanfane xa
waxatin naxan yi, Alatala m̄on yi a raxεtε
a kii fonni. Seen naxanye yi Yuba yii nun,
Ala yi ne dəxəde firin so a yii. 11 Yuba
tada xememane nun a magilene birin yi
fa a xəntən e nun muxun naxanye birin
yi a kolon, e yi sewa banden don a xən a
konni, e yi kininkinin falane ti a xa, e yi
a masabari lan gbalon ma Alatala naxan
birin saxi a fari. E birin yi a ki gbetin nun
xemai yiisolirasone yi. 12 Alatala m̄on yi
barakan sa Yuba siimaya dənxəni dangu
a fələn na, a yi yexε wuli fu nun naanin
sətə, nəgəmə wuli fu nun sennin, jinge wuli
keden, e nun sofali wuli keden. 13 A m̄on
yi dii xemai solofera sətə e nun dii temε
saxan. 14 A yi a singen xili sa Yemima,
a firindena Kesiya, a saxandena Keren-
Hapuku. 15 Naxalan tofajin mi yi toε ya-
manani alo Yubaa dii temene. E fafe Yuba
yi kεen so e birin yii alo e tada xememane.
16 Na xanbi ra, Yubaa siimayaan yi siga han
jεe kεme jεe tonge naanin, a yi a yixetene
to han a dəxəde naanindena. 17 Na xanbi
ra, Yuba yi faxa foriyani, a wasaxina a
siimayaan na.

Yaburina Nabi Dawudaa Betine

Isirayila manga Dawuda nan Kitabun yireni ito səbəxi naxan xili “Nabi Dawudaa Yaburina.” Sora yo sora bəti keden na a ra muxune yi naxan bama Ala batu waxatine yi. Yamaan yi salima waxatin naxan yi, e Ala batu, e yi bətina ndee bama nən Ala Batu Banxin kui. Dənkəleya muxu kedenna fan yi nəe nən bətine bə a konni a nəma Ala maxandə waxatin naxan yi. Bətini itoe findixi Ala matəxən nun Ala maxandin nan na.

Beti kəmə tongue suulun nan malanxi Kitabun yireni ito kui Isirayila fonne yi naxanye bama salideni. Dawuda mi na ndee səbəxi, koni e malanxi a xinla bun bayo a tan nan a wuyaxi səbə, a mən yi muxune yamari e xa bətine yitən a mangaya waxatini.

Iki a yitaxunxi dəxəde suulun nan na. Yaburin Yire Singena: Keli a sora 1 ma han 41. A Yire Firindena: Keli a sora 42 ma han 72. A Yire Saxandena: Keli a sora 73 ma han 89. A Yire Naanindena: Keli a sora 90 ma han 106. A Yire Suulundena: Keli a sora 107 ma han 150.

Yaburin sora kəmə tongue suulunna yə, falana nde səbəxi sora kəmə nun nde xunna ra naxan e keliden yitama en na hanma e ba kiina hanma maxa seen naxanye lan e ma. Falan bun tiina nde mən səbəxi ndee tagini naxan e ba kiin yəbama. Ne bunne mi fa kolon ki fajı bayo e səben bata jəe wuli saxan ti fayida.

Beti siya fu nun firin nan kolonxi Nabi Dawudaa Yaburin kui:

1) Tantun bətin naxanye Alaa gboon nun a fanna fe falama. (Misaala: sora 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145-149)

2) Alaa mangayana fe bətine, naxanye a falama e naxa, “Mangan nan Alatala ra.” (Misaala: 47, 93, 96 han 99)

3) Mangana bətine, Ala maxandina mangan xa hanma mangana Ala maxandina. (Misaala: 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 144)

4) Ala Batu Banxini so bətine. (Misaala: 15, 24)

5) Isirayila kaane yi Higi yisiga bətini itoe nan bama e nəma yi sigə sanla nde rabadeni Yerusalən taani. (Misaala: 84, 91, 121, 122)

6) Siyon geyaan bətini itoe findixi yiren matəxən nan na dənaxan sugandixi Ala Batu Banxin tiden na Yerusalən taani. (Misaala: 46, 48, 76, 87, 132)

7) Bətini itoe findixi kawandin nan na tinxin muxune xa. (Misaala: 14, 50, 53, 75, 81, 95)

8) Bətini itoe findixi xaranna nan na dənkeleya yamaan xa. (Misaala: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133)

9) Yamaan bətini itoe bama tərə waxatin nin, naxanye findixi Ala maxandin na naxankatani. (Misaala: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137)

10) Tərən sifan birin nəe a ligə nən dənkeleya muxun yi fa Ala ma. Mawuga bətini itoe nan wuya Yaburin kui. (Misaala: 5-7, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 38, 39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143)

11) Dənkeleya muxuna Ala nuwali sama wali fajı kolon bətini itoe nan na, a na a xunba hanma a na a yulubin xafari. (Misaala: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118)

12) Dənkeleya muxun limaniya bətini itoe nan bama, a yi a səwan nun a bəjəxə xunbenla mayita. (Misaala: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139)

Marigi Yesu fan Yaburin tantun bətine ba nən. (Maraka 14.26) A mən nde a fe fala nən a xaranna kui. (Maraka 12.10 nun 36) A mən yi nde fala a Ala maxandini. (Maraka 15.34, e nun Luka 23.46)

Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe səbəxi Yaburin yire wuyaxi yi. Yesu a tərəne səbəxi yireni itoe yi: Yaburin 22 e nun Yaburin 69. Na feene fan səbəxi Matiyu yire wuyaxi yi, alo Matiyu 27.34-48. Yesu keli fena sayani e nun a binyena fe səbəxi yireni itoe yi: Yaburin 16, nun Yaburin 110 e nun Yaburin 118. Xəra Piyəri ne nan ma fe falaxi Kəwanle sora 2 nun 4 kui. Yaburi Kitabun yirena fe falaxi Ningila Yesu kui dangu dəxəna ma kəmə ra.

Kitabun yireni ito nəe dənkeleya muxune maliyə nən ki fajı. A fe firin yitama en na. A singena, a lanma en xa Ala matəxə, bayo a xanunteyaan nun a sənbən gbo. A jəxən

mi na. A firindena, a lanma adamadiin xa a tərən birin yita Ala ra alogo a xa en madəndən. Ala waxi a xən en xa en kui feene yita a ra.

Dawudaa Yaburin findixi Isirayila kaane Ala maxandine nun Marigi Yesu Ala maxandine nun dənkəleya muxu singene Ala maxandine nan na. (Xərane 4.24-26) Yaburin mən nəe finde nən en fan ma Ala maxandine ra en na e fala Ala xa waxatin naxan yi.

Yaburin Yire Singena: Keli Sora 1 ma han 41

1

Kira firinna

¹ Səwan na kanna xa,
naxan mi muxu naxine maxadi xuine susxuma,
naxan mi birama yulubitəne kiraan fəxəra,
naxan mi a sama magele tiine fari.

² Na kanna səwama nən
Alatalaa sariyan suxudeni,
a a xaxili lu Alaa sariyan xən kəeeen nun
yanyin na.

³ A sabatima nən
alo wudi binla naxan xude dəni,
a bogima nən a waxatini,
a dəeñe mi xarə.
Na kanna na fefe suxu,
a sənəyama nən a xa.

⁴ Koni muxu naxine mi na kiini mumə,
e luxi nən
alo foyen se dagin naxan xalima.

⁵ Nanara, muxu naxine yalagima nən kitisa waxatini,
yulubitəne mi tiyə tinxin muxune yə.

⁶ Alatala a nəxə luma nən tinxin muxune
xən,
koni muxu naxine kiraan sigama gbalon
nin.

2

Alaa manga sugandixina

¹ Nanfera siyane murutəma?
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune
soma?

² Dunujia mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan
Alatala nun a muxu sugandixin xili ma.

³ E naxa, "En xa en yətə ba e nən bun,

en xa en xunna ba e yamarin bun."

⁴ Marigin naxan ariyanna yi
na gelema e ma.

⁵ A fitinaxin yi falan ti e xili ma,

a e magaxu a xələni,

⁶ a naxa, "N bata n ma mangan dəxə
n ma geysa sarijanxin fari Siyon yi."

⁷ Mangan fan naxa,
"Alatala bata naxan nagidi,
n na a ralima nən:
a naxa n na,

'N ma dii xəmən nan i tan na.
N bata findi i fafe ra to.

⁸ N maxədin,
n siyane soma nən i yii i keen na,
bəxən danne birin yi findi i gbeen na.

⁹ I e nəma nən mangaya wure dunganna ra,
i yi e rayensenje ayi alo fejəna."

¹⁰ Nayi, ε tan mangane,
ε xaxili fen.

Ε tan dunuja kuntigine,
ε kawandin name.

¹¹ Ε Alatala batu, ε gaxu a yee ra,
ε sewa, ε xuruxurun.

¹² Ε dii xəmən mafan,
alogo a nama xəlo, a yi ε raxəri.
Bayo, a bənən mafura tə.

Səwan ne xa, naxanye e yigiya a ma.

3

Ala nan marakisi tiin na

¹ Dawudaa bətina, a to a gi a dii Abisalomi
bun.

² Alatala, n yəngəfane bata wuya ayi.

E gbegbe bata keli n xili ma!

³ E n ma fe falama,
e naxa, "Ala mi a malima."

Bəti xuini te.

⁴ Koni, Alatala,
i tan nan n ma yə masansan wure lefaan
na.

I binyen fima n ma,
e nun xunna kenla.

⁵ N na n xuini tema Alatala ma,
a yi n yabi keli a geysa sarijanxini.

Bəti xuini te.

⁶ N na n sa, n yi xi, n yi xulun
bayo Alatala n kantanma.

⁷ N mi gaxue yaxu wuli wuyaxin yee ra,

naxanye n nabilinxí yiren birin yi.

⁸ Alatala keli! N nakisi, n ma Ala.
N yaxune birin dæne bønbø,
i yi muxu naxine jinne magira.
⁹ Marakisi Tiin nan Alatala ra!
Ala xa a yamaan baraka.

Bëti xuini te.

4

Yigi sana Ala yi

¹ Dawudaa bëtina, bëti baane kuntigin xa.
A xa ba maxase luti kanne ra.

² N ma Ala tinxinxina,
n na i xili, i xa n yabi.
N ma tørøni, i xa n mali.
Kininkinin n ma,
i yi n ma maxandin name.

³ E tan adamadiine,
ε n ma binyen findima yagin na
han waxatin mundun yi?
E fatama fe fuune nun wulene ma
waxatin mundun yi?

Bëti xuini te.

⁴ E xa a kolon,
a Alatala bata muxu tøgøndiyaxine
sugandi a yëte xa.

N na Alatala maxandi,
a n xuiin mema nñ.
⁵ E gaxu, ε fata yulubi ligān ma.
E na ε sa, ε raxara,
ε bøjen namiri.

Bëti xuini te.

⁶ E saraxan ba Ala xa tinxinni.
E yigín sa Alatala yi.

⁷ Muxu wuyaxi naxa,
“Nde hérin yite en na?
Alatala, i nørøn xa godo nxu ma!”

⁸ Koni i bata n bøjen nasewa han,
dangu se xaba waxatin lugon sewan na.

⁹ N na n sa,
n xima bøjé xunbenla nin,
amasøtø i tan Alatala nan tun n makantana.

5

Ala xa en natanga

¹ Dawudaa bëtina, bëti baane kuntigin xa.
A xa ba xulenna ra.

² Alatala, i tuli mati n fala xuine ra,
i yi i tuli mati n kutun xuiin na.

³ N ma Ala nun n ma mangana,

i tuli mati n ma wuga xuiin na.
N ni i tan nan maxandima.

⁴ Alatala, xøtonni i n xuiin namëma.
Xøtonni, n na n yitama i ra,
n yi i ya yabin mamë.

⁵ Ala mi i tan na
fe naxin nafan naxan ma.
I mi tinjë muxu naxi yo ra i yëtagi.

⁶ Wasodene mi tiyë i yëtagi.
I fe naxi rabane birin napaxuma nñ.
⁷ I wuledene halagima nñ.
Alatala faxa tiine nun yanfantenne
rapaxuma nñ.

⁸ Koni n tan soma nñ i konni
i ya hinan gbeen xøn ma,
n ni i batuma nñ i ya Banxi Sarijanxini.

⁹ Alatala, ti n yëe ra i ya tinxinni n yaxune e
fe ra.

I ya kiraan yita n na.

¹⁰ N mi le n yaxune fala xui yo ra,
e waxi fe kalan nan tun xøn ma.
E kœ yinle rabixi alo gaburuna,
yanfa falane nan e lenne ma.

¹¹ Ala, e yalagi,
e køtene xa findi e yëte bira xunna ra.
E kedi i yëtagi e matandine fe ra,
bayo e bata murute i ma.

¹² Koni ne birin xa naxan,
naxanye e luxunxi i yi.
E xa bëtin ba sewani habadan!

Na muxune ratanga
i xinla rafan naxanye ma,
e yi sewa i ya fe ra!

¹³ Alatala, i tinxin muxune barakama nñ,
i yi e rabilin fanna ra
i yi e ratanga
alo yë masansan wure lefana.

6

Ala maxandin tørø waxatini

¹ Dawudaa bëtina, bëti baane kuntigin xa.
A xa ba maxase luti kanne ra e nun kondenna luti solomasëxe kanna ra.

² Alatala, i nama n maxadi xøløni!

I nama fitina n xili ma,
i n naxankata!

³ Alatala, kininkinin n ma,
n bata xadan!
Alatala, n nakendëya,
bayo fanga mi fa n na.

⁴ N niin tɔrɔxi han!
Alatala, han waxatin mundun yi?

⁵ Alatala, fa n kantan.
N niin nakisi i ya hinanni.
⁶ Muxe mi e mire i tan ma sayani.
Nde nœ i tantunje laxira yi?
⁷ N bata xadan kutundeni,
n ma sadeni kunxi yœgen na kœ yo kœ,
n wugama han n ma xunbunsaan yi yikun.
⁸ Sunun bata n yœni fɔrɔ.
Wugan bata n yœne buturun n yaxune fe
ra.

⁹ E makuya n na,
e tan fe jaxi rabane!
Bayo Alatala n wuga xuiin mœma.
¹⁰ Alatala bata n ma mayandi xuiin mœ,
Alatala mœn bata n ma maxandin suxu.
¹¹ N yaxune birin yagima nœn,
e yarabi.
E kuisanxin xœtœma nœn mafuren!

7

Ala maxandin malina fe ra

¹ Dawudaa mawugan bœtina, a naxan baxi
Alatala xa Kusi Bunyamin kaana fe ra.
² Alatala n ma Ala,
n bata n luxun i yi.
N xunba, i yi n nakisi
ne birin ma naxanye n fœxœ ra.
³ Yaxune nama n yibœ alo yatana,
naxan ma se suxi mi xunbe.
⁴ Alatala n ma Ala,
e n kansunma naxan na,
xa n sœnna na a ra,
⁵ xa n bata fe jaxin dœxœ muxun na,
nxu nun naxan dœxi bœjœ xunbenli,
xa n bata n yœngfaan muja tœnegœni,
⁶ nayi, i xa tin n yaxune xa n kedi,
e yi n suxu,
e yi n mabodon,
e yi n fatin lu saxi gbangbanni.

Beti xuini te.

⁷ Alatala keli i ya xœloni,
keli n yaxu xajœne xili ma.
Keli, n ma Ala,
i sariya kendœn sa!
⁸ Siyane malanxin xa i rabilin,
i mangayaan liga e xunna.

⁹ Alatala xa siyane makiti.
Alatala, i xa n ma kitin sa n ma tinxinni,
bayo fœ yo mi n na.

¹⁰ Danna sa muxu jaxine gbalone ra!
I xa tinxin muxune ratanga,
i tan Ala tinxinxina,
i tan naxan muxun bœjœne nun sœndœmene
rakœrœsima.

¹¹ Ala nan n yœ masansan wure lefaan na.
A muxu sœndœmœ fajine rakisima nœn.

¹² Ala nan kitisa tinxinxin na.
Ala na a ra naxan xœlœma waxatin birin.

¹³ Xa muxu jaxin mi tubi Ala ma,
a silanfanna raxanxanma nœn,*
a yi a xanla ba a woli xinla ma.

¹⁴ Ala bata a faxa ti seene tongo,
a a xalimakunle findi tœen na.

¹⁵ Naxan lugoxi tinxintareyaan na,
a mœn nafexi gbalon na,
a rajanna nan wulen na.

¹⁶ A yinla gema a a ratilin,
a yœtœen yi bira a kui.

¹⁷ A tœren nun gbalon nakeli,
ne yi xœte a ma.

¹⁸ N na Alatala tantunma a tinxinna fe ra.
N bœtin bama nœn Kore Xœnna Alatala xinli.

8

Alaa binyena adamadiin xa

¹ Dawudaa bœtina, bœti baane kuntigin xa.
A xa ba Gati kaane kondenna ra.

² Nxu Marigina Alatala,
i tan nan xili gbee kannra bœxœn birin yi!
I bata i ya nœren nate
han kore xœnna ma!

³ I bata diidine nun dii jœrene yamari
e yi i matœxœ
alogi i yaxune xa e dundu,
e nun yœngfane nun gbeejœxœ tiine.

⁴ N na koren mato
i naxan nafalaxi i yiin na,
kiken nun sarene
i naxanye dœxi e yirene yi, n naxa,

⁵ “Nanse daœxœn na,
i to i yengi dœxi a xœn?
Nanfera i jœxœ luxi adamadiin xœn?”

⁶ I a daxi nœn,
a nœren yi maso malekane ra.

* **7:13:** Silanfanna: Sofane yœngeso dœgœmana.

I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
 7 I bata yamarin so a yi
 i ya dali seene birin xunna.
 I bata seen birin lu a sanna bun:
 8 alo xuruse kurune nun ḥinge kurune
 nun burunna subene
 9 nun xəline nun yəxəne
 e nun niimaseen naxanye fəxə igeni.

10 Nxu Marigma Alatala,
 i tan nan xili gbee kanna ra bəxən birin yi!

9

Barika birana Ala xa

1 Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa.
 A xa ba alo “Dii Xəmə Faxan” betina.
 2 Alatala, n ni i tantunma nən n bəjən ma
 feu!
 N ni i ya kabanako feene yəbama nən.
 3 N ḥanaxma nən n səwa i ya fe ra.
 Kore Xənna Ala,
 n tantun bətin bama i xa nən.
 4 N yaxune xətəma e giyə nən i yee ra,
 e dagalanjə ayi, e jan.
 5 Bayo i bata n xun mayəngə kitin bolon,
 i bata dəxə i ya mangaya gbədəni,
 i yi kitin sa tinxinni.
 6 I bata falan ti siya gbətəne xili ma,
 i mən yi muxu ḥaxine raxəri,
 muxe mi fa e mirima e xinle ma sənən
 habadan!
 7 Yaxune bata jan fefe,
 i bata e taane kala.
 Ninan bata ti e ma feu!
 8 Koni Alatala nan mangan na habadan,
 a mangaya gbədən dəxi kiti sa xinla ma.
 9 A dununa makitima tinxinni.
 A sariya kəndən sama yamane xa.
 10 Muxu yigbetənxine faran makantanxin
 nan Alatala ra,
 e luxundena tərə waxatine yi.
 11 Naxanye i tan kolon,
 ne e yigi sama i yi nən,
 bayo naxan na i fen,
 Alatala, i mi i mə na ra mumə!
 12 E Alatala tantun bətin na,
 naxan dəxi Siyon yi, a manga taani!
 E a wali fajine rali siyane ma!
 13 Ala nan wuli bəxənixin gbeejəxə tiin na.
 A mi ḥinanjə a xən ma.
 A yengi dəxi yiigelitəne wuga xuiin xən ma.

14 Alatala, kininkinin n ma!
 A mato
 n yaxune n nayarabima kii naxan yi,
 i tan naxan n bama faxan də.
 15 Nanara, n ni i tantunjə Siyon kaane
 yətagi,
 n yi səwa i ya marakisina fe ra.

16 Siyane bata yinla ge,
 e bira a kui,
 e bata e suxu e yətə luti ratixine ra.

17 Alatala bata a yətə yita a kiti kəndəne xən
 ma.

Muxu ḥaxin tan suxuma a kəwanle nan na.
 Maxase xuina. Bəti xuini te.

18 Muxu ḥaxine sigama laxira yi,
 e nun siyaan naxanye birin e məxi Ala ra.

19 Ala mi tərə muxune rabejənjə mumə!
 Yiigelitəne mi yigitəgəma.

20 Alatala, keli!
 Adamane nama nənən sətə!
 Siyane xa makiti i yee xəri!
 21 Alatala, gaxun nagodo e ma!
 E xa a kolon fa fala dəjəxən nan tun e ra.
 Bəti xuini te.

10

Ala maxandina malina fe ra

1 Alatala, nanfera i makuyaxi nxu ra?
 I luxunma nxu ma tərə waxatine yi nan-
 fera?
 2 Muxu ḥaxine bata waso ayi,
 e mən yiigelitəne bəsenxənyama.
 A e suxu a kətəne ra.
 3 A kanbama a nata ḥaxine yi.
 Kumadena Alatala rajəxuma,
 a a mə a ra.
 4 Muxu ḥaxina a falama də ḥaxun na, a
 nāxa,
 “Ala mi muxe yulubine saranma e ra!
 Ala mi na!”
 A a miriyaan birin nan na ra.
 5 A feen birin nasənəyama.
 A mi i ya kitine suxuma,
 a mən yoma a yaxune ma.
 6 A a falama a yətə ma, a naxa,
 “N mi fulə mumə,
 n mi luyə tərəni mumə!”
 7 A dəen nafexi dangane nun wulene
 nun fala xui xələne nan na.
 A fe ḥaxin nun tərə feen nan tun falama.
 8 A a luxunma banxidəne ra,

a sɔntarene legedenma e faxa feen na.
 A yee masama fangatarene ma wundoni.
⁹ A legedenna tima a luxundeni
 alo yatana.
 A saxi, a yiigelitõne legedenma,
 a e suxu a lutin na,
 a e bubu, a e xali.
¹⁰ Fangatarene e felenma e bira,
 e lu a nœn bun ma.
¹¹ A yi a fala a yete ma, a naxa,
 “Ala a fe mi a yi!
 A bata a yee ne raxi. A mi n toe!”

¹² Alatala, keli! I fangan mayita, Ala!
 I nama ñinan yiigelitõne ma!
¹³ Nanfera muxu jaxina Ala rajaxuma,
 a yi a fala a yete ma, a naxa,
 “Ala mi n jaxankate?”
¹⁴ Koni i tan Ala,
 i tɔrɔn nun sɔxɔlən toma yati!
 I xaxili luma nœn ne xɔn ma mali xinla ma.
 Fangatarene bata e yete taxu i tan na.
 Kiridi mali tiin nan i tan na.
¹⁵ Muxu jaxin fangan kala,
 i yi a jaxankata a fe jaxine fe ra
 han i yi a raxɔri.
¹⁶ Alatala nan mangan na habadan.
 Suxure batune raxɔrima nœn a bɔxɔn ma.
¹⁷ Alatala, i yiigelitõne maxandi xuiin
 mema nœn,
 i yi e bɔnen sœnbœ so.
 I yi e wuga xuiin namɛ.
¹⁸ I xa sariya kœnden sa kiridine xa
 e nun muxu jaxankataxine.
 Nanara, danɔxɔn mi fa magaxun tiyɛ sœnœn.

11

Alatala en yigina

¹ Dawudaa bœtina bœti baane kuntigin xa.
 N bata Alatala findi n luxunden na.
 I mœn a falama n xa nanfera
 nayi fa fala, “Tugan alo xɔlinia,
 i siga geyaan ma,
² amasœta a mato,
 muxu jaxine bata e xanle ba,
 e e xalimakunle ti muxu sœndœmœ fajine ra
 e bun xinla ma dimini.
³ Xa sariya mi fa na,
 tinxin muxune nœ nanse ligɛ?”

⁴ Alatala a Batu Banxi Sarijhanxini.

* ^{12:7:} Sulun teen mœn falama yirena nde yi fa fala “Furu teena.”

Alatala a manga gbedeni ariyanna yi.
 A adamadiine xun matoma a ra
 a e rakɔrɔsima a yœn na.
⁵ Alatala tinxin muxune nun muxu jaxine
 rakɔrɔsima.
 Gbalo feen nafanxi naxanye ma,
 a ne rajaxuma a niin birin yi nœn.
⁶ A tœe wolonna nun dole tœen nagodoma
 nœn muxu jaxine ma.
 A e tɔrɔma foye wolonna ra nœn.
⁷ Alatala tinxin,
 tinxinyaan nafan a ma.
 Muxu fajine a yetagin toma nœn.

12

Ala maxandina malina fe ra

¹ Dawudaa bœtina, bœti baane kuntigin xa.
 A xa ba kondenna luti solomasœn na.
² Alatala, nxu mali,
 bayo muxu tœgœndiyaxine bata ñan.
 Denkœleya muxu yo mi fa adamadiine yɛ.
³ Birin wulen falama a boden xa.
 E e bode yanfa wule matɔxɔn xɔn.
⁴ Alatala, na muxune dœen suxu
 naxanye wule matɔxɔn tima,
 e nun muxu dœ rajaxuxine,
⁵ naxanye a falama, e naxa,
 “Nxu nœn sœtœma nxu fala xuinie nan xɔn.
 Nxu dœen fatan han!
 Nde nxu nœ?”
⁶ Awa, Alatala naxa,
 “Bayo yiigelitõne jaxankataxi,
 e nun tœrœ muxune wugama,
 nba iki, n bata keli,
 n na e ratangama nœ
 naxanye rajaxuxi.”
⁷ Alatalaa falane,
 fala sarijanxin nan e ra
 alo gbeti fixena
 naxan nasenœn sulun teen* na
 han sanja ma solofera.
⁸ Alatala, i nxu kantanjœ,
 i nxu ratanga muxu sifani itoe ma
 habadan.
⁹ Na muxu jaxine e kanbama yiren birin yi
 bayo Adamadiine fe fuune yatœxi.

13

Ala maxandina malina fe ra

¹ Dawudaa bœtina, bœti baane kuntigin xa.

² Alatala, han waxatin mundun yi?
I *ŋinanjne* n xən han habadan?
I yetagin luxunjne n ma han waxatin
mundun yi?

³ N niin xa tərɔ,
n bəŋen yi ferijen sunuxi
han waxatin mundun yi?
N yaxuna n fari
han waxatin mundun yi?
⁴ Alatala n ma Ala,
n mato, i n yabi.
N fangan xun masa,
xa na mi a ra, n faxama nən.
⁵ N yaxun yi a fala,
a naxa, “N bata a nə.”
N yaxune sewama nən
n na bira waxatin naxan yi.

⁶ N tan n yigin saxi i ya hinanna nin,
sewana n bəŋeni i ya kisina fe ra.
Alatala, n betin bama i xa nən
amasətə i bata fe fajin ligia n xa.

14

Muxuna naxuyana

Yaburin 53.1-6

¹ Dawudaa betina beti baane kuntigin xa.
Xaxilitarena a falama a bəŋeni,
a naxa, “Ala mi na.”
E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a fajin nabama.
² Alatala a yeeen nagodoma adamadiine ma
keli ariyanna yi,
a xa a to,
xa nde na naxan xaxili sotε,
a yi Ala fen.
³ Koni birin bata kiraan bejin,
e naxu ayi.
Muxu yo mi a fajin nabama
hali muxu keden pe!

⁴ Fe naxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tənən donma
alo donsena,
koni e mi Alatala xandima mumε!
⁵ Awa nayi, e gaxuma nən,
e xuruxurun.
Amasətə Ala tinxin muxune xən.
⁶ E tan fe naxi rabane yiigelitəne
fe yitənxine kalama
koni Alatala nan e maratangaden na.

⁷ Nde kelə Siyon yi a Isirayila rakisi?
Alatala mən na a yamaan senbe so,
Yaxuba bənsənna sewama nən,
Isirayila yi naxan!

15

Alaa muxuna

¹ Dawudaa betina.
Alatala nde nəe luye i ya yire sarijanxini?
Nde luye i ya geya sarijanxin fari?

² Fe mi naxan kewanle ra,
a tinxin, a nəndin falama
fata a səndəmən na.
³ A mi bonne xili kalama,
a mi fe naxi yo ligama a dəxə boden na,
a mən mi a rayagima.
⁴ Ala bata naxanye rajaxu,
a məma nən ne ra.
Koni a Alatala yeeragaxu muxune binyama
nən.
Hali a tərɔ,
a fala xuiin nakamalima nən.
⁵ A muxune dolima
koni e mi se sama a fari a raxetdeni.
A mi dimi yi seene rasuxuma
alogeo a xa wulen sa səntaren xun ma.
Naxan na feni itoe ligia,
na mi mamaxε mumε.

16

Ala maxandina yigina fe ra

¹ Dawuda Ala maxandi fajina.
Ala, n kantan,
bayo n bata n luxun i yi.
² N bata a fala Alatala xa, n naxa,
“N Marigin nan i tan na.
Se fajin gbete mi n yii ba i tan na.”
³ N sewaxi
yamanan muxu sarijanxi gbeene nan ma
fe ra.
⁴ Naxanye suxurene batuma,
ne tərəyaan gboma ayi nən.
Koni n tan mi saraxan bε e xa,
n de mi e xinle fale.
⁵ Alatala, i tan nan keden pe n yii,
i maragidi fajin fima n ma.
N ma dunupa yi gidina i tan nan yii.
⁶ Ala naxan soxi n yii,
na rafan n ma,
n bata sewa n ma kεe sotəxin na.
⁷ N barikan birama Alatala xa
naxan n kawandima.

Hali kœen na, n xaxili sœte.
⁸ N xaxili Alatala xœn ma waxatin birin,
 bayo a n dœxœn ma,
 sese mi n mamaxe.
⁹ Nanara, n bœjen sewaxi,
 n niin yi yifan n ma,
 n yi n matabu bœne xunbenli.
¹⁰ Amasœtœ, i mi i mœ n na,
 n siga laxira yi.
 I mi tinjœ
 i ya muxu tœgœndiyaxin yi kun gaburun
 kui.
¹¹ I nii rakisi kiraan yitama n na nœn,
 nanara n sewama nœn i yetagi han!
 Nii fanna mi jœnanjœ i dœxœn ma habadan!

17

Sontarene Ala maxandina

¹ Dawudaa Ala maxandina.
 Alatala, n ma maxandin name tinxinyana
 fe ra.
 I tuli mati n wuga xuiin na!
 I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
 wule mi naxan yi.
² I n xun mafala kitin bolon
 amasœtœ naxan tinxin,
 i na kolon.
³ I na n bœjeni feene fœsefœse,
 i na n nakœrœsi kœen na,
 i na n kœnaan fœsefœse,
 i mi fœ yo toe n na.
 N mi tinjœ
 fala jœxin yi mini n dœ
⁴ alo muxu gbœtene kewanle kii naxan yi.
 N bata i ya yamarin suxu.
 N mœn mi biraxi gbalotœne kirane fœxœ ra.
⁵ N sigan tima i ya kirane nan xœn ma tun,
 han iki, n munma dagalanjœ ayi singen.
⁶ Ala, n na i maxandima
 amasœtœ i n yabima nœn,
 nanara i firifiri n xœn ma,
 i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
⁷ I ya kabanako hinanna yita nxu ra,
 i tan naxan muxune rakisima e yaxune ma
 naxan na a luxun i yi.
⁸ N natanga alo i yœne.
 N luxun
 alo tœxe diin soma a nga gabutene bun ma
 kii naxan yi.
⁹ Nanara, muxu jœxin mi n liyœ,
 n yaxu jœxin naxanye n nabilinni.

¹⁰ Kininkinin yo mi e yi,
 e falan tima yandan na.
¹¹ E bata fa n fœxœ ra iki,
 e n nabilinni.
 E yœne tixi n na e fœren fenma
 e n nabira bœxœni.
¹² E ligaxi alo yatana
 xœyi se xœnla naxan na,
 alo yata gbeen naxan n legedenma lux-
 unni.
¹³ Keli Alatala!
 N yaxune yœngœ, i yi e nœ.
 N natanga muxu jœxin ma i ya silanfanna
 ra.
¹⁴ Alatala, n natanga na dunuja muxu
 sifane ma
 naxanye e kœntœnna sœtœma e siimayani.
 E ralugo na kœntœnna ra ken
 i naxan namaraxi e xa,
 e diine fan xa wasa a ra,
 a dœnxœn mœn yi lu e mamandenxe xa!
¹⁵ Koni n na i yetagin toma nœn tinxinni,
 n na xulun, n wasa i yetagin na.

18

Barika birana nœ sœtœna fe ra *Samuyœli Firinden 22.1-51*

¹ Alatalaa walikœen Dawudaa betin beti
 baane kuntigin xa. A betini ito baxi nœn
 Alatala to a ba a yaxune birin yii e nun Sœli
 yii.
² Alatala n fangana, n bata i xanu!
³ Alatala nan n kantan fanyen na,
 n ma yinna, n xunba muxuna.
 N ma Ala nan n kantan gœmœ gbeen na,
 n na n luxunma naxan yi.
 A tan nan n yœ masansan wure lefaan na,
 e nun marakisi tiina
 naxan luxi
 alo n ma faran makantanzina.
⁴ Alatala xa tantun!
 N na a xili,
 a yi n nakisi n yaxune ma.
⁵ Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
 halagin bata yi lu n xun ma nun
 alo ige xunfanna.
⁶ Laxira gbalon bata yi n nabilin nun.
 Bilinganna bata yi a lœtin nati n yœœ ra nun.
⁷ N na Alatala xili nœn n ma tœrœni,
 n yi n xuini te n ma Ala ma malina fe ra.
 A yi n xuini mœ a Batu Banxini,
 a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

8 Nanara, bəxən yi xuruxurun,
 a yimaxa, geyane bunne yi siga,
 e xəte, e xuruxurun Ala xələn bun.
 9 A liga alo tutin nan minima a jœe yinla ra.
 Halagi ti tœe dəgen nun tœe wolonne yi mini
 a dœ.
 10 A yi kuyeni bə firinna ra, a godo
 a sanne tixi kunda fœren fari.
 11 A te maleka gubugubu kanna fari,
 a tigan xulen,
 a siga foyeni.
 12 A a luxun dimini,
 kunda fœren nun tule igen yi a rabilin kore.
 13 Kundaan yi mini a nərəni.
 Balabalan kesene nun galanna yi godo.
 14 Alatala yi a galanna xuiin namini keli
 kore,
 Kore Xənna Ala yi a xuiin namini.
 15 A yi a xalimakunle woli a yaxune ma
 a e raxuya ayi.
 A e birin nagi kuye sarinna ra.
 16 Alatala to falan ti e xili ma,
 a sənxə e ma xələni,
 fœxə igen xənna yi mini kənənni
 bəxə xənne yi to.
 17 Ala yi a yiini bandun keli kore,
 a n suxu, a yi n ba igen tilin yireni.
 18 A n xunba n yaxu sənbə kanne yii,
 n yəngəfaan naxanye fangan yi gbo n xa
 nun.
 19 E n yəngə nən,
 n yi gbaloni waxatin naxan yi,
 koni Alatala yi n natanga.
 20 A n ba nən gbalo yireni,
 a n nakisi amasətə n tan a kənənxi.
 21 Alatala bata n kəntənna fi n ma
 tinixinyanı,
 a n sareñ fi amasətə n kəwanle sarijan.
 22 N bata sigan ti Alatala a kirane xən,
 n mi n makuyaxi Ala ra.
 23 N bata a kitine birin suxu,
 n mi tondixi a tənne suxə.
 24 Fe yo mi n na a yee ra yi,
 bayo n bata n yəte ratanga hakən ma.
 25 Nanara, Alatala bata n kəntənna fi n ma
 amasətə n tinxin,
 n kəwanle sarijan a yee ra yi.
 26 Naxan na tinxin i xa,
 i tinxinma nən na kanna xa.
 Fe yo mi naxanye ra,

i ya fətareyaan yitama nən ne ra.
 27 I sarijanma nən ne xa
 naxanye na sarijan,
 koni i jaxuma nən na muxune ra
 naxanye jaxu.
 28 Bayo i tan nan yiigelitəne rakisima,
 i mən yi wasodene ragodo.
 29 Alatala, i tan nan kənənna fima n ma,
 n ma Ala, i yi n ba dimini.
 30 N ganla yəngəma nən i tan barakani.
 I tan yi, n tiganma yinna xun ma.
 31 Alaa kirane kamalixi feu!
 Alatalaa falane tinxin.
 Naxanye na e luxun a yi,
 a ne kantanma nən alo wure lefana.
 32 Alatala nan keden Ala ra.
 Nde en kantan fanyen na,
 ba en ma Ala ra?
 33 A tan nan Ala ra
 naxan fangan fima n ma
 naxan n kantanma kira yi.
 34 A n sanne sənbə soma nən
 alo xənla, a n nate geyane fari.
 35 A bata n maxaran yəngən ma,
 nanara n noxi sulan xali xədəxən ban-
 dunjə.
 36 I bata n yə masansan wure lefaan so n yii,
 i yi n nakisi.
 I bata i yengi sa n xən ma,
 i ya maliin bata n nagbo.
 37 I kirani tən n xa
 alogon nama bira.
 38 Koni n biraxi n yaxune fœxə ra,
 n yi e suxu.
 N mi xəte e fœxə ra han e jən.
 39 N na e rabirama nən
 han e mi fa kele sənən,
 e yi bira n sanna bun ma.
 40 I sənbən soma n yii yəngə so feen nan na,
 i n yaxune sa n bun ma.
 41 I a liga
 n yaxune yi e gi n bun ma,
 n bata ne kala naxanye yi n na jaxuma.
 42 E wugama nən malina fe ra,
 koni muxu yo mi e rakise.
 E Alatala xilima nən
 koni a mi e yabima.
 43 N na e yilunburunma nən
 alo gbangbanna
 foyen sigama naxan na.

N mən yi ti e fari
alo bəndəna kiraan xən.

⁴⁴ I bata n natanga yama murutəxin ma,
i yi n findi siyane xunna ra.
N mi yi muxun naxanye kolon,
n bata nəən sətə ne xun na.
⁴⁵ Xəjəne e xinbi sinma n bun ma iki,
e na n fala xuiin mə,
e yi a suxu.
⁴⁶ E yii xudin tuma ayi,
e fa xuruxurunje keli e yinne ra.

⁴⁷ Alatala na yi!
Tantunna xa fi n natangamaan ma!
N nakisimana Ala xa batu!
⁴⁸ A tan Ala nan n gbeen jəxəma,
naxan siyane luma n sənbən bun ma.
⁴⁹ A n natangama n yaxune ma.
I tan nan n natexi n yaxune xun ma,
i mən yi n xunba gbalotəne yii.
⁵⁰ Nanara, n na i tantunma siyane tagi.
Alatala, n na i xinla tantunma nən bətini.
⁵¹ Ala nə sətən nagidima a mangan ma han!
A hinanna yita a muxu sugandixin na,
Dawuda nun a yixətəne habadan.

19

Alaa nərən nun a sariyana

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
² Kore xənna nan Ala a nərən mayitama.
Koren nan Ala a wanla makənenma.
³ Yanyin kawandin bama ləxə yo ləxə.
Dimin xaxili fima kəe yo kəe.
⁴ Xui yati mi a ra,
falane fan mi a ra.
Tunla mi e xuiin məma.
⁵ Koni, hali na,
e fala xuiin bəxən birin lima,
e falane yi siga han dunuya danna.
Ala nan banxin nafalaxi sogen xa kore.
⁶ Sogen minima nən
alo xəmən naxan minima a banxini
siga futu xidideni,
alo fangamaan naxan sigan tima a yetəna a
kiraan xən.
⁷ A minima sogetedeni,
a sa jən sogegododeni.
Sese mi luxunje a xələn ma.

Bəti xuini te.

⁸ Alatalaa sariyan kamalixi,

a muxun nii yifanma a ma.
Nəndin nan Alatalaa maxadi xuine ra.
E xaxilitarene findima xaxilimane ra.
⁹ Alatala fe ragidixine tinxin.
A muxun bəjən nasəwama nən.
Alatalaa yamarine nərəxi.
A muxun xaxinla rabima nən.
¹⁰ Alatala a yəeragaxun sarijan.
A buma habadan.
Nəndin nan Alatalaa kitine ra,
e tinxin feu!
¹¹ E fisa xəmaan xa,
e fan xəma fəjine birin xa.
E jaxun kumin xa,
dangu kumi xinden na.

Bəti xuini te.

¹² I ya walikəen xaxili sətəma nən e xən.
A tənən gbegbe sətəma nən e xən.
¹³ Nde nəe a yetəna tantanne birin kolonje?
I xa n ma hake luxunxine mafelu.
¹⁴ N natanga tondin ma,
a nama n nə.
Nayi, n findima muxu dəfexin na nən
naxan mi matandi jaxin tiyə.
¹⁵ Falan naxanye minima n də,
e nun miriyaan naxanye n bəjəni,
Alatala xa ne rasuxu sewani,
n kantan fanyena
e nun n xunbamana.

20

Ala xa mangan baraka

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
² Alatala xa i yabi
i tərəni waxatin naxan yi.
Yaxubaa Ala xa i ratanga.
³ Ala xa a maliin nagodo i ma
keli a yire sarijanxini,
a xa i mali keli Siyon Geyaan fari.
⁴ Ala xa i ya kiseene birin nasuxu,
a mən yi sewa i ya saraxa gan daxine birin
na.

Bəti xuini te.

⁵ Ala xa i bəjən waxən feene so i yii,
a mən yi i ya fe yitonxine birin nasabati.
⁶ Nanara, nxu sənxəe sewani i ya nə sətəna
fe ra.
Nxu yi en gbee taxamaseri dugine rate Ala
xinli.
Alatala xa tin i ya maxandin birin ma.

⁷ N na a kolon yati,
Alatalaa muxu sugandixin nakisima nən.

A a yabima nən
keli a ariyanna sarijanxini,
a yi a rakisi a sənbən na.

⁸ Ndee yigin sama e yəngə so wontoroni,
bonne yi e yigin sa e soone yi,
koni en tan yigin saxi Alatala xinla nin,
en ma Ala.

⁹ Na kanne tantanma nən e bira,
koni en tan kelima nən, en ti ken!

¹⁰ Alatala xa mangan nakisi!
I xa nxu yabi,
nxu na i maxandi waxatin naxan yi!

21

Ala tantunna mangan xən

¹ Dawudaa bətina, beti baane kuntigin xa.

² Alatala, mangan bata səwa i fangan na.
A səwan gbo bayo i bata a rakisi.

³ A waxi naxan xən, i tinxi na ma.
I bata a maxandin yabi.

Bəti xuini te.

⁴ I bata a rasənə duba fəjine ra,
i mən yi xəma mangaya taxamasenna so a
xun na.

⁵ A maxədinna ti nən a siimayana fe ra,
i yi sii xunkuyen so a yii,
naxan luma habadan.

⁶ A binyen bata gbo ayi fata i ya marakisin
na.

I nərən nun xunnayerenna fixi nən a ma.

⁷ I a barakama habadan!
I a ralugoma səwan na i yətagi.

⁸ Bayo Mangan yigin saxi Alatala nin,
a kantanxi Kore Xənna Ala hinanna nan
baraka yi.

⁹ I tan i yaxune birin suxuma nən.
Naxanye i rajaxuxi,
i ne suxuma nən i fangan na.

¹⁰ I na mini kənənni waxatin naxan yi,
i e nənma nən alo sulun təəna.*
Alatala xələxina e halagima nən
təən yi e gan.

¹¹ I e yixətəne raxərima nən dunuja yi,
e nun e bənsənne adamadiine yə.

¹² Hali e fe nəxini tən i xili ma,
e mən yi e miri kətə nəxine ma,
e fulama nən.

¹³ Bayo, i na i ya xalimakunle ti e ra,
e e xun xanbi soma nən, e yi e gi.

* **21:10:** Sulun təən mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təəna.”

¹⁴ Alatala xa batu a sənbə gbeena fe ra.
Nxu bətin bama nən,
nxu yi i tantun i fangan fe ra.

22

Wugan nun tantunna

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
A xa ba alo bətin naxan xili: “Xətənna Xəli
Gileña.”

² N ma Ala! N ma Ala!
I n nabejinxı nanfera?

Nanfera i ya marakisin makuyaxi n na?

Nanfera i mi n kutun xuiin naməma?

³ N ma Ala, n ni i xilima yanyin na,
koni i mi n yabima.

Hali kəəen na, n mi n dundə.

⁴ Koni i tan sarijan,
i ya mangaya gbedən nabilinxı Isirayilaa
tantunna ra.

⁵ Nxu benbane yigin saxi i tan nan yi.
E e yigin sa i yi,

i yi e ratanga.

⁶ E to e xui ramini i ma,
i yi e xərəya.

E yigin saxi i yi,
nanara, e mi yagixi.

⁷ Koni dajəxə mi fa n tan na sənən.
N ligaxi nən alo kunla
adamadiin naxan najaxuxi
yamaan naxan bətə raba.

⁸ Naxanye na n to,
e yo n ma.

E yi e deən bətexun,
e e xunne yimaxa.

⁹ E naxa, “A tan naxan Alatalaa fe yi,
Alatala a ratangama ba?

Xa a rafan Alatala ma,
a xa a xunba.”

¹⁰ Koni i tan nan n naminixi nga kuini,
i yi n sa nga kanken ma.

¹¹ Xabu n bari ləxəni,
n taxuxi i ra.
N ma Ala nan i ra,
xabu n yi nga kuini waxatin naxan yi han
iki.

¹² I nama i makuya n na.
Tərən bata maso n na,
muxu yo mi na yi
naxan n maliyə.

¹³ N yaxune n nabilinxı

alo turane,
alo Basan yamanan tura xajene.
¹⁴ E dεeñe yibixi alo yatane,
e wurundunma n ma,
e xa n yibo.
¹⁵ N fangan bata jan
alo ige bɔxɔnxina.
 N xɔnne birin bata ba e bode ra.
 N bɔjɛn bata lig
alo dolen na yilo.
¹⁶ N fangan bata jan feu!
 N lenna xaraxin bata kankan n dε.
 I bata n sa faxa bɛndeni.
¹⁷ Muxu jnaxi ganla bata n nabilin
alo barene.
 E bata n yiine nun n sanne mabɔ.
¹⁸ N xɔnne birin kɛnɛnni.
 E yeeñe kankanxi n na.
¹⁹ E bata masensenna ti n ma dugine fe ra,
e xa e yitaxun e bode tagi.
²⁰ Alatala, i nama i makuya n na!
 N ma sɛnbɛmaan nan i tan na.
 N mali iki sa!
²¹ N niin xunba silanfanna yii.
 N natanga bareni itoe ma.
²² N nakisi yatani itoe ma.
 N nakisi burunna turaan fenne ma.
²³ N na i xinla ralima nɛn ngaxakedenne
ma.
 N ni i matɔxɔ nɛn yamaan yɛ.
²⁴ E tan naxanye gaxu Alatala yɛɛ ra,
e a matɔxɔ.
 E tan Yaxuba bɔnsɔnna,
e a binya.
 E tan Isirayila kaane,
e gaxu a yɛɛ ra.
²⁵ Bayo, a mi a mexi yiigelitɔne tɔrɔne ra,
a mi a rabɛŋinma.
 A mi a yetagin luxunma a ma.
 Fɔ a a xandi xuiin name.
²⁶ N ni i tantunma yamaan malan gbeeni.
 N na n ma dε ti xuine rakamalima nɛn
i yɛɛ ragaxu muxune yɛɛ xɔri.
²⁷ Yiigelitɔne xa e dɛge,
e lugo.
 Naxanye Alatala fenma,
ne xa a matɔxɔ.
 Ala xa siimayaan fi ε ma habadan!
²⁸ Bɔxɔn danna muxun birin
e xaxili luma nɛn Alatala xɔn,
e yi e yɛɛ rafindi a ma.
 Siyane bɔnsɔnne birin a batuma nɛn.

²⁹ Bayo, Alatala nan mangan na siyane xun
na.
³⁰ Nafulu kanne fan fama nɛn e dɛgedeni,
e a batu.
 Naxanye birin xɛtɛma bɛndeni,
ne xinbi sinma nɛn a bun ma,
naxanye mi nɔe e niin nakise.
³¹ Waxati famatɔɔn muxune walima a xa
nɛn
 Marigina a fe falama nɛn mamandenne xa.
³² A tinxinyaan fama nɛn nalideni muxune
ma
 naxanye munma bari,
 Ala bata na ragidi.

23

Alatala nan n kantanma

¹ Dawudaa bɛtina.
 Alatala n masuxuma
 alo xuruse rabana a xuruseene kantanma
 kii naxan yi.
 Nanara, n mi dase sese ra.
² A matabuden fi n ma
 sɛxɛ ŋingi fajin dɛnaxan yi.
 A yi siga n na
 ige xunbenla dɛxɔn ma.
³ A bata n nii yifan n ma.
 A n xalima kira tinxinxin xɔn ma nɛn
 a xinla fe ra.

⁴ Hali n so sayaan tilinna dimin xɔrɛ ra,
 n mi gaxue sese yɛɛ ra
 amasɛtɔ i tan Ala n xɔn ma.
 I ya gbengbetenna n nakantanma
 i ya dunganna n gbengbenma.
⁵ I bata donseen nafala n xa
 n yaxune yɛɛ xɔri,
 i yi n masuxu
 alo xɔŋɛ binyena,
 i turen sa n xunni.
 I bata n ma igelengenna rafe
 han a bɔxɔŋɛ a ma.
⁶ Yati, i ya fanna
 nun i ya hinanna birama n fɔxɔ ra nɛn
 n siin sogen birin yi.
 N luma nɛn Alatalaa banxin kui
 han n siin soge dɔnxeña.

24

Manga binyena

¹ Dawudaa bɛtina.
 Alatala nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin
na

e nun dunuja nun muxun naxanye birin
dəxi a yi.

² Amasətə a tan nan bəxən dəxi igen tagi.
A yi a dəxə igene fari.

³ Nde lan a te Alatala geyaan fari?
Nde tiyə a yire sarijanxini?

⁴ Naxanye sarijan e kəwanle nun e
səndəməne yi,

naxanye mi suxurene batuma,
xanamu naxanye mi e kələma wuleni,

⁵ Alatala ne barakama nən.
Marakisi Tiina Ala yoon fima e ma nən.

⁶ Muxu sifani itoe nan Ala fenma,
naxanye Yaxubaa Ala yətagin fenma.

Bəti xuini te.

⁷ Yinna* dəeñe xa rabi fefe,
də fonne xa rabi mumə,
nanara Manga Binyen soə.

⁸ Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala na a ra
fangamaan nun sənbəmana!

Alatala na a ra
naxan sənbən gbo yəngəni.

⁹ Yinna dəeñe xa rabi fefe,
də fonne xa rabi mumə,
nanara Manga Binyen soə.

¹⁰ Nde Manga Binyeni ito ra?
Alatala Sənbən Birin Kanna,
a tan nan manga binyen na.

Bəti xuini te.

25

Maxandina maratanga fena

¹ Dawuda gbeena.

Alatala, n bata i maxandi n niin birin na.

² N ma Ala,

n yigin saxi i tan nan yi.

N nama yagi.

I nama tin n yaxune yi n nə,
e səwa.

³ Naxan na a xaxili ti i ra,
na kanna mi yarabima mumə!

Koni naxanye yanfan soma,
ne yagin sətəma nən.

⁴ Alatala, kiraan yita n na,
i xa n xaran i ya kiraan ma.

⁵ N xa sigan ti i ya jəndini,
n xaran.

Amasətə n nakisima Ala nan i tan na.
N xaxili tixi i ra ferijən gbən!

⁶ Alatala, i xaxili lu i ya kininkininna nun
hinanna xən
bayo e yi na xabu a fələni.

⁷ I nama i miri n ma foningeya yulubine
nun matandine ma!
N suxu i ya hinanni,
amasətə i fan, Alatala.

⁸ Alatala fan, a mən tinxin,
nanara a yulubi kanne xaranma a kirane
ma.

⁹ Naxan a yətə magodoma,
a a sariyan nabirama na ma.

A mən a xaranma a sagoon na nən.

¹⁰ Naxanye a layirin maxadine suxi,
Alatala hinan,
a mən lannayaan nabama
ne nan xa kiin birin yi.

¹¹ Alatala, n hakəne mafelu i xinla a fe ra,
amasətə a gbo.

¹² Nde gaxuma Alatala yəe ra?

A kiraan yitama na kanna ra
a lan a xa sigan ti naxan xən.

¹³ Na kanna sabatima nən a siimayani,
bəxən yi findi a diine kəen na.

¹⁴ Alatala a wundone makənənma nən
a yəe ragaxu muxune xa.

A a layirin yitama e ra nən.

¹⁵ N yəen tixi Alatala ra waxatin birin,
bayo a tan nan n natangama suxu yalaan
ma.

¹⁶ Ala, yandi, kininkinin n ma
amasətə n kedenna na a ra,
n tərəxi.

¹⁷ Nii yifəren bata n yili,
n namini na tərəni.

¹⁸ I miri n ma tərəne
nun n ma səxələne ma,
i yi n ma yulubine xafari.

¹⁹ A mato, n yaxune wuya,
e n najaxuxi kati!

²⁰ N niin nakantan,
i yi n xunba.

N nama yarabi,
amasətə n bata n luxun i yi.

²¹ N ma fətareyaan
nun tinxinyaan xa n kantan

* ^{24:7:} Ala Batu Banxin nabilinna yinna nan na ra.

amasətə n xaxili tixi i tan nan na.
²² Ala, i xa Isirayila xunba a tɔrɔne birin yi!

26

Səntarena Ala maxandina

¹ Dawuda gbeena.
 Alatala, n ma kitin sa
 amasətə fe yo mi n kewanle ra,
 n yigin mən i yi feu!
² Alatala, n fəsəfəsə,
 i yi n mato,
 n səndəmən nun bəjən nakərəsi.
³ I ya hinanna n yi waxatin birin yi,
 n sigan tima i ya lannayani!
⁴ N tan mi n magode fuyantenne fəma,
 nxu nun nafigine mi fe kedenni.
⁵ Fe jaxi raba yamaan mi rafan n ma.
 N mi dəxə muxu jaxine fəma.
⁶ Alatala, n bata n yiin naxa səntareyani,
 n yi so i batuden'i,
⁷ n barikan bira i xa n xui yitexin na,
 n yi i ya kabanako feene fala.
⁸ Alatala, i ya banxin nafan n ma,
 i nərən dənaxan yi.
⁹ I nama nxu nun hake kanne faxa nxu
 bode xən,
 i nama nxu nun faxa tiine rajanna findi
 kedenna ra.
¹⁰ Na muxune fe jaxin ligama,
 e dimi yi seene rasuxu mayifuni.
¹¹ Koni, n tan, fe yo mi n kewanle ra.
 N xunba, i dija n ma!
¹² N tixi tinxinni ken!
 N na Alatala tantunma nən a yama gbeeni.

27

Marakisi Tiina Alatala

¹ Dawuda gbeena.
 Alatala nan n ma kənənna nun n ma kisin
 na.
 N xa gaxu mundun yee ra?
 Alatala nan n ma dunuja yi gidin
 xun mayengə muxun na.
 Nde n magaxue?
² Muxu jaxine na keli n xili ma
 alogo e xa n halagi,
 yaxune na n yengə,
 e tan nan dagalanma ayi nən,
 e bira.
³ Hali sofa ganla na n nabilin,
 n bəjən susuma nən.

Hali yengə gbeen na keli n xili ma
 n yigin tixi.

⁴ N bata Alatala maxədin fe keden ma.
 N fe keden peen nan fenma.

N lu Alatalaa banxin kui

han n siin soge danna.

N Alatala wali fajin kolon,

n yi lu a batue a banxini.

⁵ Amasətə a n namare nən
 a banxini tɔrɔ waxatini.

A n luxunjə nən a Batu Banxini.

A n natema nən geyaan xuntagi.

⁶ A xunna kenla fima n ma nən
 n yaxune tagi.

N saraxane bama nən Ala Batu Banxini,
 n sənxə sewani.

N bətin bama nən,
 n na Alatala tantun.

⁷ Alatala, i tuli mati n xuiin na,
 n na i xili waxatin naxan yi.

Kininkinin n ma, i yi n yabi!

⁸ N bəjən waxi i fen feni.

Alatala, n ni i fenma,

⁹ i nama i yətagi luxun n ma!

I nama i ya walikən kedi xələni.

I bata findi n mali muxun na.

I nama n nabəjin,

i nama i me n na,

n nakisimana Ala.

¹⁰ Hali nga nun n fafe n nabəjin,
 Alatala n yisuxuma nən.

¹¹ Alatala, n xaran sigati kiin ma.

Ti n yee ra kira fajin xən ma,

amasətə n yaxune wuya.

¹² I nama n so n yaxune yi,
 amasətə wule serene bata keli n xili ma,
 e kənkəma n ma.

¹³ N mən laxi ito ra:
 n na Alatalaa nəmaan toma nən dunuja yi.

¹⁴ I xaxili ti Alatala ra!

I sənbə so! I bəjən xa limaniya!

I xaxili ti Alatala ra!

28

Ala maxandina malina fe ra

¹ Dawuda gbeena.

Alatala n ma fanyena,

n bata i xili.

I tuli mati n na!

Xa i mi n yabi,

n sama laxira faxa muxune fari nən.

² N ma mayandi xuiin mε malina fe ra,
n bata n yiini te
i Batu Banxin yire sarijanxin mabinni.
³ I nama nxu nun muxu jaxine yalagi nxu
bode xən,
fe jaxi rabane naxanye fala fajine tima
koni marajaxuna e bɔjene yi.
⁴ E kewanle saranna fi,
e nun e wali jaxine
e bata naxanye liga.
A liga e ra naxan lan e kewanle ma.
E lan e xa naxan sətə, na so e yii!
⁵ E xaxili mi luxi Alatalaa wanle xən ma,
hanma a yiine bata naxan da.
Nanara, a e kalama nən
a e jan habadan.

⁶ Barikan bira Alatala xa,
a bata n ma mayandi xuiin mε.
⁷ Alatala nan n sənbən na.
A n xun mayengema
alo wure lefana.
N yigin saxi a fari,
bayo a n malima.
Nanara, n bɔjən bata rafe səwan na.
N na a tantunma nən bətine yi.
⁸ Alatala nan a yamaan sənbən na,
e nun yigya kantaxina a muxu
sugandixin xa.
⁹ I ya yamaan nakisi,
i mən yi e baraka.
Findi e gbəngbən muxun na,
i yi i yengi dəxə e xən ma habadan!

29

Alatala Sənbən Birin Kanna

¹ Dawudaa bətina.
E tan malekane,
e fa Alatala tantun,
e a tantun a binyen nun a sənbəna fe ra.
² E binyen fi Alatala ma a xinla fe ra,
e Alatala batu a nərə sarijanxini.
³ Alatala xuiin məma fəxə igene yi,
Ala binye kanna sarinma,
Alatala a xuiin nasigama ige gbeene xun
ma.
⁴ Alatala xuiin sənbən gbo,
Alatala xuiin nərəxi.
⁵ Alatala xuiin suman binle yigirama,
hali sumunna naxanye Liban yamanani.
⁶ Ala Liban geyane ratuganma

alo jinge diina,
e nun Siriyon geyana
alo burunna jingena.
⁷ Alatala xuiin sigama ayi
alo kuye sarinna.
⁸ Alatala xuiin tonbon yirene yimaxama,
a Kadesi tonbonni maxa.
⁹ Xənle diin xalima Alatala xuiin ma,
a mən yi warine dəeñe rayolon,
yamaan birin sənxəma a Batu Banxini,
e naxa, “Binyen xa fi a ma!”
¹⁰ Alatala dəxi fufane xun na.
A mangayaan na habadan!
¹¹ Alatala nan sənbən fima a yamaan ma,
a bɔjən xunbeli barakan sa e yi.

30

Barika birana Ala xa

¹ Dawudaa bətina. Sigi sarijanxina. Batu
Banxin nasarijan bətina.
² Alatala, n ni i batuma,
amasətə i bata n yite.
I mi tin
n yaxune yi e xunnayeren n xun na.
³ Alatala n ma Ala,
n ni i mafan nən malina fe ra,
i yi n nakəndəya.
⁴ Alatala i n niin masiga nən laxira ra,
i n faxamatən nakisi.
⁵ Alatalaa təgəndiya muxune birin xa bətin
ba a xa!
E a matəxə a wali sarijanxine fe ra!
⁶ Bayo, a xələn mi xunkuya,
koni a marafanna luma nən muxun siin
sogen birin.
Wuga xuiin minima nən kəeən na,
koni səwan fama nən xətənni.
⁷ N yi laxi n ma hərin na waxatin naxan yi
n naxa, “Sese mi n yimaxə!”
⁸ Alatala, n to yi i ya xanuntenyani,
i n lu nən fangani alo geyana.
Koni i to i yətagin luxun n ma,
na yi n kəntəfili.
⁹ N yi i tan Alatala xili,
n yi Marigin mafan,
¹⁰ n naxa, “N na faxa,
i tənən mundun sətəma nayi?
N na sa gaburun kui,
tənən mundun na ra?
Faxa muxune nəe i tantunjə ba?

E nœ i ya lannayaan matœxε ba?
11 Alatala, i tuli mati n na,
 i kininkinin n ma!
 Alatala, n mali!"
12 I bata n ma nimisan maxœtε sœwan na.
 I n makininkininna ba n ma,
 i yi n nabilin sœwan na.
13 Nanara, n mi n dundε,
 n bœtin bama i xa nœn.
 Alatala n ma Ala,
 n barikan birama i xa nœn habadan!

31

Yigi safena Ala fari

Yaburin 71.1-3

- 1** Dawudaa bœtina, bœti baane kuntigin xa.
2 Alatala, n bata n luxun i yi.
 I nama tin n yi yarabi!
 N natanga i ya tinxinyana fe ra.
3 I tuli mati n na,
 i yi n xunba iki sa!
 Findi n yigiyä gœmœn na,
 e nun n makantan yinna.
4 N ma gœmœ gbeen nun
 n ma yinna nan i tan na.
 Ti n yœe ra,
 i yi n maxaran i xinla a fe ra.
5 N natanga na lutti ratixin ma n yœe ra,
 bayo i tan nan n xun mayengœma.
6 N bata n niin so i yii,
 n xunba Alatala, lannaya Ala.
7 N bata ne rajaxu
 naxanye suxure fufafune batuma,
 koni n tan yigin saxi Alatala nan fari.
8 N sœwama nœn,
 n jaxan i ya hinanna fe ra,
 bayo, i bata n ma tœrœne to,
 i n sœndœmœna sœxœlen kolon.
9 I mi n soxi n yaxune yii,
 koni i n xœrœyaxi nœn.
10 Alatala, kininkinin n ma,
 amasœtœ n tœrœni.
 N bata xadan wugœ.
 Sunun bata n niin nun n fatin natagan.
11 Sunun bata n ma dunuja yi gidin jœn,
 wugœn yi nde ba n siin na.
 N fangan bata jœn n yi n ma tœrœne fe ra.
 N xœnne bata yelefu ayi.
12 N yaxune birin,
 katarabi n dœxœ bodene ma,

- ne n nayarabima.
 N xœyine bata gaxu n yœe ra,
 e na n to kiraan xœn ma,
 e e gi n yœe ra.
13 E birin bata jœnan n xœn ma
 alo n faxaxin na a ra.
 N bata lu alo fœjœ kalaxina.
14 N bata yaxu wuyaxi kœyœkœyen xuiin me,
 gbalona n nabilinni.
 E feene yitœnma lan n faxa feen ma.
15 Alatala, n tan yigin saxi i tan nin,
 n naxa, "I tan nan n ma Ala ra."
16 N ma waxatine i sagoni.
 N natanga n yaxune ma
 naxanye n bœsenxœnyama.
17 I nœrœn xa godo i ya walikœen ma,
 n nakisi i ya hinanni.
18 Alatala, n bata n xui ramini i ma,
 i nama tin n yi rayarabi.
 Ala xa muxu jœxine yarabi,
 Ala xa e dunduxin nagodo laxira yi.
19 Na wule xœlœne radundu,
 na wasode yandaxine birin
 naxanye fala jœxin tima tinxin muxune
 ma.
20 I ya nœmaan makabœ,
 i bata naxan namara i yœeragaxu muxune
 xa!
 Muxun birin yœtagi,
 i ya fanna fima ne ma nœn
 naxanye luxunxi i yi.
21 I bata e yigiyä i fœma,
 i e kantanma muxune fe yitœnxine ma.
 I bata e ratanga wule xœlœne ma.
22 Barikan bira Alatala xa!
 N yi rabilinxi yaxune ra waxatin naxan yi
 n yœngœ xinla ma,
 a yi a hinanna yita n na.
23 N ma gaxuni, n yi a fala,
 n naxa, "I bata n kedi i yœtagi."
 Koni n to n xuiin namini i ma
 malina fe ra,
 i yi n ma mayandi xuiin me.
24 E tan tœgœndiya muxune birin xa Alatala
 xœnu!
 Alatala dœnkœlyœya muxune ratangama nœn,
 koni a yandadene sare fima nœn
 alo a lan kiinde.
25 E tan naxanye birin yigi saxi Alatala fari,

ε sənbən so, ε bɔŋe ragidi.

32

Yulubi xafari fena

¹ Dawudaa fala naxuməna.

Sewan na kanna xa
naxan ma matandine bata mafelu
naxan yulubine bata xafari.

² Sewan na adaman xa
Alatala bata dija naxan haken ma
e nun mayifu mi naxan yi.

³ N to munma yi n ti n hakene ra nun,
ferijen gbən kutunne yi n nayelefuma.

⁴ I ya tərən yi n fari kœen nun yanyin na.
Fangan yi nan n na
a ligalo n tonbon yiren nin.

Beti xuini te.

⁵ Awa, n yi n ti n yulubine ra i xa.
N mi n ma hake yo luxun i ma.

N naxa, "N na n tima nən
n ma matandine ra Alatala xa."
Awa, i yi n hakene nun yulubine birin ba n
ma.

Beti xuini te.

⁶ Nanara, muxu təgəndiyaxine birin xa i
mafan a waxatini,
alogo fufaan na fa,
a nama e li.

⁷ N luxunden nan i tan na.
I tan nan n natangama tərən ma,
yamaan birin yi xərəya betine ba.

Beti xuini te.

⁸ Nanara, n na ε xaranma kiraan ma
ε bire naxan fəxə ra.

N na ε kawandima,
n yi n yengi sa ε xən.

⁹ I nama findi daxun na
alo soona hanma sofanta
naxanye mi sigε
fə karafen na bira e ma.

¹⁰ Muxu naxine tərən gbo.
Koni naxanye e yigi saxi Alatala yi,
a ne rabilinma nən hinanna ra.
¹¹ ε tan tinxin muxune xa naxan Alatala a
fe ra,
ε sewa, ε bətin ba,
ε tan muxu səndəmə fajine.

33

Tantun betina

¹ ε bətin ba sewani Alatala xa,
ε tan naxanye tinxin!

Muxu fajine lan e xa a tantun.

² ε barikan bira Alatala xa bələnna ra,
ε barikan bira a xa kondenna ra.

³ ε bəti nənən ba a xa.
ε maxa seene maxa ki fajni,
ε yi ε xuini te a ma.

⁴ Nəndin nan Alatalaa falan na.

A kəwanle birin kamalima tinxinna nin.

⁵ Tinxiyaan nun sariya suxun nafan
Alatala ma,

dunuja birin wasaxi a hinanna ra.

⁶ Alatala kore xənna daxi a fala xuiin
barakan nin,

e nun yanban seene a dε xuiin na.

⁷ A fəxə igene birin malanma yire kedenni,
a fufane ramara.

⁸ Bəxən birin xa gaxu Alatala yee ra!

Dunuja muxune birin xa a binya!

⁹ A falan nan tixi,
dunuja yi da.

A yamarin fi,
seen birin yi taran na.

¹⁰ Alatala siyane natane kalama nən.

A mi tinqe siyane yi e miriyane rawali.

¹¹ Koni Alatalaa fe ragidixine luma nən
habadan!

A miriyane yi lu habadan!

¹² Sewan na siyaan xa
naxan ma Ala findixi Alatala ra.

Sewan na muxune xa
Alatala bata naxanye sugandi!

¹³ Alatala a yee ragodoma keli ariyanna yi,
a muxune birin mato.

¹⁴ Keli a mangaya yireni,
a dunuja muxune birin xun mato a ra.

¹⁵ A e səndəməne rafixa,
a a xaxili lu e kəwanle birin xən.

¹⁶ Manga yo mi kise a ganla sənbən ma.

Sofa yo mi ratange a fangan xən.

¹⁷ Xunba se mi soon na yengeni,
a fangan na gbo ki yo ki,

a mi marakisin tiye.

¹⁸ Koni Alatala yee tixi a yee ragaxu mux-
une ra,

naxanye e xaxili tixi a hinanna ra.

¹⁹ A ne rakisima sayaan ma nən,
a mən yi e niine rakisi fitina kamən ma.

²⁰ En xaxili tixi Alatala nan na.
 A tan nan en mali muxun na
 e nun en yε masansan wure lefana.
²¹ En bøjene sewaxi a tan nan ma fe ra,
 bayo en bata en yigi sa a xili sarijanxini.
²² Alatala, i ya hinanna xa lu nxu xøn
 bayo nxu nxu yigi saxi i tan nin.

34

Ala fan

¹ Dawuda gbeena. A to a yεtε findi fatøen na
 Abimeleki fεma, naxan a kedi.
² N barikan birama Alatala xa waxatin
 birin,
 n lu a tantunjø!
³ N na Alatala matøxøma n søndømeni.
 Tørø muxune yi a mε, e naxan.
⁴ En xa Alatala gbona fe fala!
 En na a xinli te en bode xøn!
⁵ N bata Alatala xandi,
 a yi n yabi,
 a gaxun birin ba n yi.
⁶ Naxanye yεn tixi a tan na,
 ne sewama nεn,
 e mi yarabø mumε!
⁷ N tan yiigelitøna n xui ramini nεn Alatala
 ma,
 a yi n xuiin mε,
 a yi n nakisi gbalon ma.
⁸ Alatalaa malekana a yεragaxu muxune
 rabilinma nεn,
 a yi e kantan.
⁹ A mato,
 i a kolonjø a Alatala fan.
 Søwan na kanna xa
 naxan na a luxun i tan yi.
¹⁰ E gaxu Alatala yεε ra,
 ε tan a yama sarijanxina,
 bayo naxan na gaxu a yεε ra,
 na makoon fanma nεn.
¹¹ Hali yatane,
 kamøna e suxuma nεn,
 koni naxanye Alatala fenma,
 ne mi dase se faji yo ra.
¹² N ma diidine, ε fa,
 ε fa ε tuli mati n na.
 N xa ε xaran Alatala yεragaxun ma.
¹³ Ndee waxi siimayaan xøn?
 Ndee waxi siimaya xunkuyen nun sewan
 xøn?

¹⁴ Nayi, ε fala naxine yiba,
 e nun wulena.
¹⁵ E ε xun xanbi so fe naxini,
 ε fe fajin ligø.
 E bøjøe xunbenla fen,
 ε lu a føxø ra.

¹⁶ Alatala yεn muxu tininxine ra,
 a tuli matixi e xuiin na.
¹⁷ Alatala xun xanbi soxi fe naxi rabane yi.
 E na faxa,
 jønan tima e xøn nεn sinma!

¹⁸ Tinxin muxune na e mawuga Alatala xa,
 a tuli matima e ra nεn,
 a e xunba e tørøne birin yi.
¹⁹ Alatala luma nεn ne xøn
 naxanye bøjøen kalaxi.
 A yigitøgetøne rakisi.

²⁰ Tørø wuyaxi tinxin muxun lima nεn,
 koni Alatala a bama nεn e birin yi.
²¹ Ala a xønne birin kantanma nεn,
 hali keden, a mi gire.
²² Fe naxin nan muxu naxin faxama.
 Tinxin muxune yaxune yalagima nεn.
²³ Alatala a walikøne niin xunbama nεn.
 Naxan na a luxun a yi,
 na mi yalagøe mumε!

35

Ala maxandina malina fe ra

¹ Dawuda gbeena.
 Alatala, n kitø muxun makiti.
 I n yεngøfaan yεngø.
² Keli, i ya wure lefane tongo
 i fa n mali.
³ I ya tanban nun bunbini te ne xili ma
 naxanye n føxø ra.
 A fala n xa,
 a i tan nan n nakisma.
⁴ Ala xa ne rayagi a e rayarabi,
 naxanye katama n faxa feen na!
 Naxanye fe naxine yitønma n xili ma,
 Ala xa ne yε yifu a e raxøte!
⁵ E xa ligø
 alo foyen sigama se dagin naxan na.
 Alatalaa malekan xa e kedi.
⁶ Ala xa e kirani førø,
 a salaxunjø ayi,
 Alatalaa malekan yi e sagatan.
⁷ E lutin natixi nεn n yεε ra fuu!
 E yili ratilinxin ge n suxu feen na.

8 Nanara, e xa e t̄erēna halagin na,
 e suxu e luti ratixin na,
 e bira, e faxa.
 9 Nayi, n niin s̄ewama n̄en Alatala ra.
 N jaxan a marakisina fe ra.
 10 N na fale n b̄oñen ma feu!
 N naxa, "Muxu yo mi luxi
 alo i tan Alatala.
 I yiigelitōne ratangama fanga kanne ma.
 I t̄orō muxune ratanga ne ma
 naxanye e yigbetenxi."
 11 Muxu jaxine n kansunma.
 E s̄onne sama n na,
 n mi naxanye fe kolon mumē!
 12 E n ma fanna joxo a jaxin na.
 N yifuxin yi lu.
 13 Koni e yi furaxi waxatin naxan yi,
 n yi n maxidima sunun nin.
 N yi n yete magodo sun suxuni.
 N ma maxandi xuiin to mi yabi,
 14 n sunuxin yi lu e fe ra
 alo n xoyina hanma
 alo ngaxakedenna nan yi e ra nun.
 N xun sinxin yi lu nimisani
 alo n nga nan yi a ra.
 15 Koni t̄orōn to n tan li,
 e birin yi jaxan.
 E e malan n xili ma.
 N yengefane,
 n mi yi naxanye kolon,
 ne yi lu n t̄ore tun!
 16 E n najaxu, e n magele.
 E e ninne raxinma n xili ma.
 17 Marigina, i yeeen sama e xon
 han waxatin mundun yi?
 N niin natanga e yengeni,
 i n nakisi yatani itoe ma!
 18 Nayi, n barikan birama n̄en i xa yamani.
 N ni i matoxo e birin yetagi.
 19 I nama tin
 n yaxu wuledene yi jaxan n ma fe ra.
 Naxanye n najaxuxi fuuni,
 ne nama gele n ma.
 20 E mi ngaxakedena fala tima,
 fo e yi b̄oñe xunbelitōne kansun wulen na.
 21 E feene falama n xun ma,
 e s̄onxo, e naxa,
 "Yo! I naxan ligaxi nxu bata a to!"
 22 Alatala, i tan bata ne to,
 nayi, i nama i dundu.

Marigina, i nama i makuya n na!
 23 Marigina, keli, i yi n xun mayengε.
 N ma Ala, n ma yengen so.
 24 Alatala n ma Ala,
 yoon fi n ma bayo i tinxin.
 I nama tin
 n yaxune yi jaxan n ma fe ra.
 25 I nama tin e yi a fala, e naxa,
 "Yo! Nxu bata a manɔ!
 Nxu yi waxi na nan tun xən ma!"
 26 Muxun naxanye s̄ewama n t̄orō feen na,
 Ala xa ne rayagi, a e yifu.
 Ala xa ne rayagi, a yi e rayarabi
 naxanye e yete yitema n ma.
 27 Naxanye waxi n x̄orøyaxin to feni,
 ne xa s̄onxo s̄ewani,
 e naxa, "Alatala gbo!
 A bata s̄ewa a walikēna yee ra sigan na."
 28 Nayi, n ni i ya tinxinyana fe falama n̄en,
 n yi i tantun ferijen gbən!

36

Muxu jaxina

1 Alatalaa walikeen Dawudaa b̄etina, b̄eti
 baane kuntigin xa.
 2 Yulubin falan tima muxu jaxin xa a
 b̄oñeni.
 A mi gaxuma Ala yee ra mumē!
 3 Bayo a lugoxi a yete ra
 a mi noe a yulubine kolonje,
 a a me e ra.
 4 A falane jaxu,
 wulen nan gbansan e ra.
 A mi fa xaxilimaya feeye rabama.
 A mi fe faji ligama.
 5 A nema saxi a saden ma,
 a fe jaxine mirima,
 a kira kobine natama,
 a mi a mema fe jaxi yo ra.
 6 Alatala, i ya hinanna gbo
 han ariyanna,
 i ya lannayaan gbo han kore.
 7 I ya tinxinna gbo alo geyane.
 I ya kiti sa kiin tilin alo fɔxɔ igena.
 Dañoxone nun subene i tan nan yii, Alatala.
 8 Ala, i ya hinanna kende han!
 Adamadiine birin luxunden s̄otoma n̄en i yi
 alo t̄oxe diine e nga gabutene bun kii naxan
 yi.
 9 E lugoma i ya donse gbeen nan na.

E e min i ya fanni alo xudena.

¹⁰ Niin binla i tan nan yi.

Nxu bata kənənna to i ya kənənna xən.

¹¹ I xa hinən ne ra
naxanye i kolon.

I ya tinxinyaan yita səndəmə fajı kanne ra.

¹² I nama tin yandadene yi n yəngə,
hanma muxu jaxine yi n kedi.

¹³ A mato,
fe jaxi rabane bata bira.

E saxi, e mi nəe kele.

37

Muxu jaxin nun muxu fajin kontonna

¹ Dawuda gbeena.

I nama xamin muxu jaxine ra.

I nama i sa fe jaxi rabane ma.

² E tununma nən xulen
alo sexə xarena.

E faxama nən
alo si seen naxan bata lisi a ra.

³ I yigin sa Alatala yi,
i yi fe fajin naba.

Nayi, i luyə yamanani nən,
i yi sabati bəjəe xunbenli.

⁴ I xa sewa Alatala yi
nanara a i bəjən waxən feene ligə i xa.

⁵ Bira Alatalaa kiraan nan xən.
I yigin sa a yi.

Nanara a i maliyə.

⁶ I ya tinxinyaan
nun sariya suxun makənənma nən
a tan barakani alo yanyi tagi sogena.

⁷ I xa dija, i Alatala legeden.

I nama xamin na muxune ra
naxanye sabatima,
naxanye e fe yitənxine rasənəyama a jaxin
na.

⁸ I nama xələ, i nama fitina,
i nama xamin.

Ne i birama tərəni nən.

⁹ Muxu jaxine janma nən,
koni naxanye e yigin sama Alatala yi,
bəxən luma ne nan xa.

¹⁰ A mi buma muxu jaxine yi tunun.
E ε yee rakojinma e ma nən,
koni ε mi e toε.

¹¹ Naxanye limaniyaxi,
bəxən luma ne xa nən, e yi sabati,

e bəjəe xunbenla sətə.

¹² Muxu jaxin fe jaxin nan yitənma tinxin
muxun xili ma,
a a pinne raxin a xili ma.

¹³ Koni Marigin gelema muxu jaxine ma,
amasətə a a kolon,
e fitina ləxən mi fa buma.

¹⁴ Muxu jaxine bata e silanfanne botin,
e e xanle ba,
e xa yiigelitəne nun tərə muxune yəngə,
e xa muxu fajine faxa.

¹⁵ Koni, e səxənma e gbee silanfanne nan
na.
E xanle yi gira.

¹⁶ Se xurin naxan tinxin muxun yii,
na fisə muxu jaxine bannayaan xa.

¹⁷ Amasətə muxu jaxine sənbən kalama
nən,
koni Alatala tinxin muxune ratangama
nən.

¹⁸ Alatala yengi dəxi səntarene xən.
E kəen luma nən habadan.

¹⁹ E mi tərə waxati xədəxəne yi.
Fitina kamen na so,
e tan lugoma nən.

²⁰ Koni muxu jaxine faxama nən.

Alatala yaxune yi tunun
alo xəen fugene.

E ləma ayi nən alo tutina.

²¹ Muxu jaxin donla tongoma nən,
a mi a fiyə.

Koni tinxin muxun kiin tima fonisireyaan
nin.

²² Ala naxanye barakama,
bəxən luma ne xa nən.
Koni a naxanye dangama,
ne janma nən.

²³ Alatala nan muxun sigati kiin nagidima
a lu na kiraan xən
naxan nafan a ma.

²⁴ Xa a dagalanjə ayi,
a mi bire,
amasətə Alatala a malima.

²⁵ Dii məsən nan yi n na,
koni iki n bata fori.

N siin bata waxati xunkuye sətə.

Koni n munma tinxin muxun nabəjinxin
to singen,

hanma a diine yi donseen maxandi.

²⁶ A kiin tima fonisireyaan nan na waxatin
birin yi,
a mən bonne dolima.
Dubana a diine xa.

²⁷ E xun xanbi so fe jaxini,
e fe fajin naba,
nanara i mamandenne luyε bəxən ma
habadan!
²⁸ Amasətɔ sariya suxun nafan Alatala ma.
A mi a muxu təgəndiyaxin nabejinjε.
A a kantanma nən habadan.
Koni muxu jaxine mamandenne tan
janma nən.

²⁹ Tinxin muxune bəxən sətəma nən
alo kəena, e lu na yi habadan.

³⁰ Tinxin muxun xaxilimaya falane nan
tima.
Sariyan nan a falan na.
³¹ A Alaa sariyan namarama a bəjəni nən.
A mi tantanma a fe yi mumε!

³² Muxu jaxin tinxin muxun legedenma
a faxa feen nan na.

³³ Koni Alatala mi a luyε a yaxune sənbən
bun ma.
A mi tinqε a yalagi feen ma,
a na kitī waxatin naxan yi.

³⁴ E ε xaxili ti Alatala ra,
ε yi lu a kiraan xən.
A ε yitema nən,
a yamanan so ε yii.
E a toma nən nayi muxu jaxine bata jan.

³⁵ N yi muxu jaxina nde kolon nun,
gbalotən nan yi a ra
naxan bata yi sabati
alo wudi gbeena.

³⁶ Koni a danguxi nən,
a lə ayi feu!
N yi a fen, koni n mi a to.

³⁷ I xaxili lu səntaren xən.
I yeeen sa muxu fajin xən.
Bəjəne xunbelitoon mayixətene sətəma nən.
³⁸ Koni yulubi kanne kalama nən feu!
E bənsənna birin yi raxəri.

³⁹ Alatala tinxin muxune rakisima nən.

E yigiya makantanxin nan a tan na tərə
waxatine yi.

⁴⁰ Alatala e malima nən a e ratanga.
A e ratanga muxu jaxine ma nən,
a e rakisi,
amasətɔ e luxunxi a yi.

38

Tərə muxuna maxandina

¹ Dawudaa bətina. Maxandina.

² Alatala, i nama n maxadi xələni!
I nama fitina n xili ma,
i n jaxankata.

³ I bata n maxələ i ya xalimakunla ra.
I yi n nabira.

⁴ Kendεya mi fa n fatini i ya xələna fe ra.
N gbindin mi yalan n yulubina fe ra.

⁵ N hakəne bata gbo ayi n xun ma
han a radangu ayi,
alo goronna naxan binya n mi a nəε.
⁶ N ma korone bata kun,
e xirin yi mini.

Amasətɔ daxun nan yi n na nun.

⁷ N bəjənən bata kala
han n yi n xun sin.

N lu wuge n bəjənəni ferijən gben!
⁸ N fatin birin wolonxi n ma kati!
Kendεya yo mi fa n fatini.

⁹ N bata yelefu bəxən ma,
n bata kala feu!
N bəjənən tərəxi, n kutunma,
amasətɔ n səxəlexi.

¹⁰ Marigina, n naxan fenma,
i na kolon.

I bata n kutun xuiin birin mε.

¹¹ N bəjənən dinma,
n fangan bata jan.
N yetagin bata yitəjən.

¹² N xoyine nun n dəxə bodene mi fa fama
n fəma
amasətɔ n ma furen xən.
Hali n kon kaane bata e makuya n na.

¹³ Naxanye waxi n faxa feni,
ne bata lutin nati n yee ra.
Naxanye waxi n maxələ feni,
ne n kala feen falama.

E mi xadanma fe jaxi yitəndeni.

¹⁴ N bata ligə alo tuli xərina,
n mi fe məma.
N bata ligə alo bobona,

n mi fala tima.

¹⁵ N bata ligā

alo muxun naxan mi yabin tiyε
amasotə a mi fe mεma.

¹⁶ Koni Alatala, n xaxili tixi i tan na.
I n yabima nεn, Marigina n ma Ala.

¹⁷ N naxa, “I nama tin
n yaxune yi e xunnayeren n na,
e nama jnaxan n ma tɔrɔn na.”

¹⁸ N biramatɔɔn na a ra.
N xɔləni waxatin birin.
¹⁹ N bata n ti n hakεne ra,
n yulubine bata n naxamin kati!
²⁰ N yaxune tan kendε,
e yixədəxɔ.

E wuya
naxanye n najnaxuxi fuu!

²¹ Naxanye fe fajin saranma fe jnaxin na,
ne n tɔrɔma,
amasotə n tan a fajin nan fɔxɔ ra.

²² Alatala, i nama n nabεjñin.
N ma Ala, i nama i makuya n na.

²³ N Marigina, n nakisimana,
n mali iki sa!

39

Tɔrɔ muxun tifena a haken na

¹ Dawudaa bεtina, bεti baane kuntigin xa,
Yedutun xa.

² N bata a fala, n naxa,
“N na n kewanle rakɔrɔsimā nεn,
alogon de xuiin nama n bira yulubini.
N mi fa fala yo tiyε muxu jnaxine yεε xɔri.”

³ N yi n dundu,
n yi n naxara,
n mi yi fala yo tima
hali fe fajina,
koni n ma sɔxəlen yi siga fari sε tun!

⁴ N bɔjñen yi wolon n kui.
N to yi n mirima a ma,
a yi n kuiin gan fɔlɔ
alo tεena.

N yi falan ti fɔlɔ, n naxa,

⁵ “Alatala,
n siin soge dɔnxεn yita n na
e nun a yate saxina.

I xa n nakolon
a n ma siimayaan mi buma.”

⁶ I tan nan n ma lɔxəne yaten nadungixi ayi.
Sese mi n siin waxatin na
i yεε ra yi.

Adamadijn birin buma nεn
alo foyedin gbansan!

Bεti xuini te.

⁷ Nininna nan gbansan a tan na.

Muxuna a masigama,
a feen ligama koni fuyan!
A nafunla malanma,
koni naxan a sɔtε a xanbi
a mi na kolon.

⁸ Marigina, n fa n xaxili tima nanse ra nayi?
N na n yigin sama i tan nan yi.

⁹ N nakisi n yulubin birin ma.
I nama tin daxune yi gele n ma.

¹⁰ N yi dunduxi nεn.

N mi yi fala yo tima.
Amasotə i tan nan ito ligaxi n na.

¹¹ I ya furen ba n ma,
benun i xa n najnaj tɔrɔni.

¹² I muxun maxadima a hakεna fe ra
i yi a hakεn saran a ra.

I muxuna nafunle kalama alo xiine.
Adamadi yεtεen ligaxi nεn alo foyedina.

Bεti xuini te.

¹³ Alatala, n ma maxandi xuiin mε.
I yi i tuli mati n ma mawuga xuiin na.

N na wuga, i nama i dundu.
I ya xɔjñen nan tun n tan na sigatini,
alo n benbane yi kii naxan yi.

¹⁴ N yiba singen
alogon xa sεwa benun n xa dangu,
benun n xa faxa.

40

Tantun Bεtina

¹ Dawudaa bεtina, bεti baane kuntigin xa.

² N dija nεn Alatala maliin legedendeni,
a yi a tuli mati,
a yi n ma mawuga xuiin mε.

³ A n ba yili jnaxin na,
a n ba boron nun bεndεni.
A yi n ti fanyen fari,
a san tide fajin fi n ma.

⁴ A yi n xaran bεti nεn ma,
n na en ma Ala tantunma naxan na.
Muxu wuyaxi na toma nεn
e yi gaxu a yεε ra,
e mɔn yi e yigin sa Alatala yi.

⁵ Sεwan na kanna xa,
naxan na a yigi sa Alatala yi,
naxan mi kidene batuma,

naxan mi a sama suxure batune ma.
⁶ I ya wali fajine wuya ayi!
 Alatala, n ma Ala, i jəxən mi na!
 I bata kabanako fe wuyaxi yitən nxu xa!
 N mi nəe e fe falə,
 e yaten bata gbo ayi!
⁷ I mi waxi saraxan nun kiseen xən
 gbansan,
 fə i n tunle raba ayi.
 I mi yi saraxa gan daxine
 nun yulubi xafari saraxane gbansan fəxə
 ra.
⁸ Nanara, n naxa, “N tan ni i ra.
 N bata fa.
 N ma fe səbəxi Kitabuni.
⁹ N ma Ala, i sagoon nafan n ma!
 I ya sariyan namaraxi n bəjəni.”
¹⁰ N tinxinyaan nalima nən i ya yamani.
 Alatala, i a kolon,
 n mi n dundə.
¹¹ N mi i ya tinxinyaan namaraxi n ke-
 denna xa.
 N ni i ya jəndin nun marakisina fe falama
 nən.
 N mi i ya hinanna nun i ya lannayaan
 luxunjə yamaan ma.

¹² I nama tondi kininkiniŋe n ma, Alatala.
 I ya hinanna nun lannayana n marama
 nən waxatin birin.

Ala maxandina malina fe ra

Yaburin 70

¹³ Amasətə, n ma tərəne bata wuya
 han e mi yate!
 N hakəne bata n suxu,
 n mi fa se toma.
 E wuya dangu n xunsexene ra.
 Bəjəne yixədəxə mi fa n yi sənən.
¹⁴ Yandi, Alatala, n nakisi!
 Alatala, fa n mali iki sa!
¹⁵ Ala xa ne yarabi
 naxanye katama n faxa feen na,
 a e yə yifu fefe!
 Ala xa ne raxətə marafeyani
 n ma tərəyaan nafanxi naxanye ma.
¹⁶ Ala xa ne ratərena e yagin na,
 naxanye a falama n ma,
 e naxa, “Yə! I suxi yati!”
¹⁷ Naxanye birin i tan fenma,
 i xa ne birin nasəwa.
 I ya kisin xənla naxanye ra,
 ne xa lu a falə,
 e naxa, “Alatala gbo!”

¹⁸ Koni, yiigelitoon nun tərə muxun nan n
 tan na.
 N Marigin nama jinan n xən.
 I tan nan n maliin nun n ma maratanga tiin
 na.
 Ala, i nama buyə ayi.

41

Furetəna Ala maxandina

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
² Səwan na kanna xa
 naxan yengi dəxi sənbətarene xən.
 Alatala na kanna xunbama tərə waxatine
 yi nən.
³ Alatala a ratangama nən
 a a niin nakisi.
 A a barakama nən bəxən ma.
⁴ Alatala a malima nən,
 furen na a li waxatin naxan yi,
 a rakəndəya.

⁵ N na a fala nən, n naxa,
 “Alatala, dija, i n nakəndəya,
 bayo n bata yulubin ligi i ra.”
⁶ N yaxune fala jəxine tima n ma,
 e naxa, “A faxama waxatin mundun yi,
 a xinla yi lə ayi?”
⁷ Naxanye fama n xəntəndeni,
 ne fala fajine nan tima n xa nafigiyani.
 Koni, a dəntəge jəxinini tənma n ma fe ra,
 a yi mini a ralideni yiren birin yi.

⁸ Naxanye birin n najaxuxi,
 ne koyəkoyənma e bode xa n ma fe ra.
 E mirixi a jəxin nan ma n ma fe yi.
⁹ E naxa, “Fure jəxin bata a suxu!
 A mi fa kelə a sadeni feu!”
¹⁰ Hali n lanfa fajina,
 n yi laxi naxan na,
 nxu nun naxan yi donseen donma nxu
 bode xən,
 na bata keli n xili ma.

¹¹ Alatala, kininkini n ma,
 i yi n nakeli sənən,
 nanara n na n yaxune donla saranjə.
¹² N na a kolon
 fa fala n bata i kənən
 bayo e mi n nəe.
¹³ I n malima nən
 amasətə n tinxin.
 I yi n lu i yətagi habadan!

¹⁴ Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa
Ala!

Habadan han habadan! Amina! Amina!

Yaburin Yire Firindena: Keli Sora 42 ma han 72

42

Yigi sana Ala yi

¹ Koraa diine fala *naxumēna*. B̄eti baane kuntigin xa.

² Ala, i x̄nla n niin *suxuma*
alo ige xunbenla x̄nla x̄nla *suxun* kii
naxan yi.

³ Habadan Ala x̄nla n niin *suxuma* n̄en
alo min x̄nla.

N sigama waxatin mundun yi
n sa ti Ala yetagi?

⁴ N wugama k̄eēn nun yanyin na.

N baloma ȳeēgen nin.
N yaxune n max̄dinma waxatin birin
e naxa, "I ya Ala minēn yi?"

⁵ Waxati danguxine fe na rabira n ma,
n b̄ejen yi kala.

Nxu nun yamaan nan yi sigama Alaa banx-
ini,
n yi tima e ȳeē ra,
e *sewaxin sōnchoma*,
e barikan birama Ala xa *naxan* nin.

⁶ Nanfera n niin *sōxelxi*?
Nanfera n b̄ejen *sunuxi*?

N xa n yigi sa Ala yi.
N m̄on a tantunma n̄en.
N kisi muxun nun n ma Ala nan a ra.

⁷ Koni iki, n niin *sōxelxi*,
nanara n na n mirima i ma Yuruden b̄oxoni,
Xerimon geyane xuntagi,
e nun Misari geyaan ma.

⁸ Fufaan sama fufaan fari n xili ma,
igen xuxu xuiin yi gbo ayi a surundeni.
I xunfan gbeene radangu n xun ma,
gbalon yi keli n xili ma alo walanna.

⁹ Alatala xa a hinanna mayita yanyin na
alogo n yi xi b̄etin be a xa k̄eēn na.

N ma dunuja yi gidin Ala nan maxandima.

¹⁰ N na a falama n natangamana Ala nan
xa,

n naxa, "Nanfera i *jinanxi* n x̄n ma?
Nanfera n luma t̄r̄e n yaxune yii?"

¹¹ N niin t̄r̄xi n yaxune x̄n
amasat̄ e ferijenma n max̄dinje n̄en,
e naxa, "I ya Ala minēn?"

¹² Nanfera n niin *sōxelxi*?
Nanfera n b̄ejen *sunuxi*?
N xa n yigin sa Ala yi.
N m̄on a tantunma n̄en
n ma Ala, n nakisimana.

43

¹ Ala, yoon fi n ma,
i n xun mayengen so d̄enkelyatare yamaan
xili ma.

N natanga wuledene nun muxu *naxine*
ma!

² N kantan muxun nan i tan na.
Nanfera i n nabejinma?

Nanfera n sunuxin luma t̄r̄e muxu *naxine*
x̄n?

³ I ya k̄enenna nun i ya *nōndin* nafa n ma!
E xa ti n ȳeē ra,
siga i ya geya sarijanxin fari i yetagi.

⁴ Nayi, n sigama n̄en Alaa saraxa ganden
d̄ex̄n,
Ala naxan findixi n ma *sewan* nun n ma
naxanna ra.

N na n ma b̄elonna maxa
n tantun b̄etin ba i tan Ala xa,
n ma Ala.

⁵ Nanfera n niin *sōxelxi*?
Nanfera n b̄ejen *sunuxi*?
N xa n yigin sa Ala yi.
N m̄on a tantunma n̄en
n ma Ala, n nakisimana.

44

Maratangana Ala maxandina

¹ Koraa diine fala *naxumēna*, b̄eti baane
kuntigin xa.

² Ala, nxu bata a m̄e nxu tunle ra.
Nxu benbane bata yi a fala nxu xa nun,
i fe gbeen naxanye liga e xa na waxatini,
lōxōn naxanye bata xunkuya.

³ I tan nan siya d̄enkelyatarene kedi i
s̄enbeni,
i m̄on yi nxu benbane radox̄a na.

I siya ḡbetene raxuya ayi n̄en,
i yi nxu benbane rasabati.

⁴ E mi na b̄oxon s̄ot̄xi e silanfanne xa ra!
E mi a nōxi e yetē fangan xan x̄n.
E a nōxi i yetē fangan nan x̄n ma,
i fangana, e nun i lu fena e x̄n,
bayo e rafan i ma.

⁵ N ma mangan nun n ma Ala nan i tan na.
I tan nan nō s̄ot̄on nagidima Yaxuba
b̄onsonna xa.

⁶ Nxu nxu yaxune raxetema i tan nan
baraka yi.

Nxu e no i xinli.

⁷ N yigin mi saxi n ma xanla xan yi.

N ma silanfanna mi a ra
naxan noen fima n ma.

⁸ Koni i tan nan noen fima nxu ma nxu
yaxune ma.

I tan nan ne rayarabima,
naxanye nxu rajaxuxi.

⁹ Nxu Ala nan matoxoma waxatin birin,
nxu i tan nan xili tantunma habadan!

Beti xuini te.

¹⁰ Koni iki, i bata i me nxu ra,
i yi nxu rayarabi.

I mi fa minima nxo ganle foxyo ra sonon.

¹¹ I bata nxu ragi nxu yaxune ye ra,
e yi nxu yii seene birin tongo.

¹² I bata nxu rabejin
alogo e xa nxu faxa alo yexene.

I bata nxu raxuya ayi yamana gbete ma.

¹³ I bata i gbee muxune mati sare xurin na
alo de mi seen naxan na.

¹⁴ I bata nxu rayarabi nxu doxyo bodene
yetagi,

nxu rabilin muxune yi nxu makonbi,
e nxu magele.

¹⁵ I bata nxu findi gelema seen na siyane ye.
E e xunne yimaxama nxu mageledeni.

¹⁶ N feyani waxatin birin.

N bata yagi

¹⁷ xonnantenne falane xo
naxanye n besenxonyama,
e nun n yaxun naxanye e gbeen joxoma n
na.

¹⁸ Ito birin ligaxi nxu ra nen,
hali nxu to mi jinanxi i xo ma,
hanma nxu yi i ya layirin kala.

¹⁹ Nxu mi xetexi i foxyo ra.

Nxu munma yi fata i ya kiraan na.

²⁰ Koni hali na,
i nxu lu nen kankone bun.
I nxu rabejin banban dimini.

²¹ Xa nxu yi jinan nxo Ala xinla ma nun,
nxu yi ala gbete batu,

²² i yatin yi na kolonma nen nun
amasato i nxu miriya wundone kolon.

²³ Koni e nxu faxama i tan nan ma fe ra
ferijen gbem!

E nxu ligama
alo yexen naxan faxa daxi a ra!

²⁴ Xulun Marigina! Nanfera i xima?

Keli, i nama i me nxu ra habadan!

²⁵ Nanfera i i yetagin luxunma nxu ma?
I nama jinan nxo torone nun marayara-
bine xo!

²⁶ Nxu niine bata bira gbangbanni,
nxu gbindin mi fa noe kele boxen ma.

²⁷ Keli, i fa nxu mali!
Nxu xunba i ya hinanna nin!

45

Mangana jaxalandin ti betina

¹ Koraa diine fala jaxumena, beti baane
kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili:
“Fuge Fajine.” Xanuntenya sigina.

² Fala fajine bata n bojen nasewa.
Nanara, n betini ito bama mangan xa.
N deni xaxi betina fe ra
alo sebeli ti fajina xayen kii naxan yi.

³ I tofan adamadiine birin xa,
i fatan fala jaxumen tiye,
bayo Ala i barakama nen habadan!

⁴ I ya silanfanna soti i dexon, senbemana.
Xunnayerenna nun binyena i tan nan xa!
⁵ Siga soon fari xunnayerenni,
i sa noen ti
jendin nun yete magodon nun tinxyanya
fe ra.

I fangan xa fe magaxuxine makenen!

⁶ I ya xalimakuli ralemunxine xa i yaxune
bojen ne yisexon.

Siyane birama nen i sanne bun.

⁷ Ala, i luma nen i ya mangaya gbedeni
habadan!

I ya mangaya taxamasenna nan tinxyaan

na.

⁸ Tinxyina nan nafan i ma.

A jaxin mi rafan i ma.

Na nan a toxi Ala, i ya Ala bata i sugandi.

A mon bata i ya sewan fari sa

dangu bonne ra.

⁹ Latiknonna nun se xiri jaxumene i ya
dugine yi.

Maxa se maxane i rasumunma mangane
banxine yi

naxanye maxidixi sama jinne ra.

¹⁰ Mangane dii temene jaxalandi tiine ye.
I ya baton tixi i ya mangaya gbeden yii fari
foxyoni.

A maxidi seene rafalaxi xema fajin nan na.

11 Mangana naxalandina,
 i tuli mati n ma falan na.
 Ninan i kon kaane nun i bari bodene xən
 ma.
 12 I xənla bata mangan suxu i ya tofanna fe
 ra.
 I ya kuntigin na a ra, i xa a binya.
 13 Tire kaane fama kiseene ra i xa nən.
 Nafulu kanne i ya fanna fenma nən.
 14 Binyen birin mangana dii temen xa man-
 gayani.
 A doma gbeen nafalaxi xəma dugin nan na.
 15 E nun a doma rayabuxin nan sigan man-
 gan fəma
 naxalandi tiine biraxi a fəxə ra a tideni.
 16 E so mangana genla ma səwan nun
 naxan nin.
 17 I tan mangana,
 i dii xəmə wuyaxi sətəma nən
 naxanye luma mangayani i benbane fun-
 funi.
 I e findima kuntigine ra nən bəxən birin
 xun na.
 18 N ni i findima xili kanna ra habadan.
 Muxun birin i matxəma nən
 habadan han habadan.

46

Enfangana Ala nan na

1 Koraa diine Ala tantun sigina, bəti baane
 kuntigin xa. Sungutunne xa a ba.
 2 Ala nan en yigiyaa na
 e nun en fangana.
 A yitənxi mali ti feen na tərə waxatine birin
 yi.
 3 Nanara, hali bəxən xuruxurun,
 geyane yi bira fəxə ige tilinxine yi,
 en mi gaxue.
 4 Hali fəxə igene xuxu,
 geyane fan yi yimaxa gbaloni
 en mi gaxue.

Beti xuini te.

5 Xudena Alaa taani
 naxan a muxune rasəwama
 naxan findixi Kore Xənna Ala dəxəde
 sarijanxin na.
 6 Ala na taani,
 a mi yimaxə mumə!
 Kuye nəma yiba,
 Ala bata taan mali,

7 siyane yi sənxən nate,
 mangayane yi yimaxa.
 Ala na a xuini te,
 bəxən yi xuruxurun.
 8 Alatala Sənbən Birin Kanna nan en xən.
 Yaxubaa Ala nan en ma faran makan-
 tanxin na.
 Beti xuini te.
 9 E fa Alatala a wanle mato,
 a gbalon naxanye rakelixi bəxən ma.
 10 A yengene janma
 han bəxən danna birin yi.
 A xanle yigirama,
 a tanbane kala,
 a yi yə masansan wure lefane gan.
 11 A yi a fala, a naxa,
 “E ε raxara,
 ε yi a kolon a n tan nan Ala ra.
 N batuma nən siyane tagi.
 N yi batu bəxən birin yi.”
 12 Alatala Sənbən Birin Kanna en tan nan
 xən.
 Yaxubaa Ala nan en ma faran makan-
 tanxin na.
 Beti xuini te.

47

Alafisamanten mangana

1 Koraa diine bətina, bəti baane kuntigin
 xa.
 2 E tan, siyane birin xa ε yiin bənbə,
 ε sənxə, ε xuini te səwani Ala xa!
 3 Alatala, Kore Xənna Ala magaxu han!
 Manga gbeen na a ra dunuŋa birin xun na!
 4 A bata nəən fi en ma siyane xun na,
 a yamane raso en ma nəən bun.
 5 A bəxən sugandi nən nxu xa,
 Yaxuba bənsənne sabatima
 dənaxan yi,
 a naxanye xanuxi.

Beti xuini te.

6 Ala bata dəxə a mangaya gbədəni.
 Yamaan sənxəma səwani,
 xəta xuine yi mini Alatala xa.
 7 Tantun bətin ba Ala xa,
 bətine ba han!
 Tantun bətin ba en ma mangan xa,
 bətine ba han!
 8 Ala nan mangan na dunuŋa birin xun na,
 ε a tantun bətini.
 9 Ala dəxi a manga gbədə sarijanxini,
 a mangayaan nabama siyane xun na.

¹⁰ Siyane mangane sama nən
Iburahimaa Alaa yamaan fari.
A tan nan gbee dunuja ganle birin na.
Ala gbo han!

48

Siyon Ala gbee taana

¹ Koraa diine b̄etina. Sigi sarijanxina.
² Alatala gbo,
a lan a xa mat̄xɔ
a gbee taani geya sarijanxin fari.
³ Siyon, Alaa geyana,
a mate, a tofan,
dunuja birin sewama a fe ra.
A mate
alo b̄oxone birin manga taana
Manga Gbeen d̄oxi d̄enaxan yi.
⁴ Ala a yengi sama nən a taa makantanxin
xən,
a bata a ȳete findi a kantanmaan na.

⁵ Mangane to e malan Siyon ȳenḡe xinla
ma,
⁶ e yi a to, e kab̄ε,
e gaxu, e yi e gi.
⁷ Xuruxurunna nun kuisanna yi e suxu na,
alo jaxanla kuiin na keli a ra,
⁸ alo kunkibane na k̄ont̄fili foye gbeena fe
ra.
⁹ Ala kabanako feen naxanye ligaxi,
nxu bata ne m̄ε.
Iki, nxu bata ne to Alatala S̄enben Birin
Kanna taani.
A na taan nakisima nən habadan!
B̄eti xuini te.

¹⁰ Nanara, Ala nxu nxu mirima i ya hi-
nanna ma i Batu Banxini.
¹¹ I tan xili kanna tantunma dunuja yiren
birin yi.
I mangayaan ligama tinxinyaan na.
¹² Yamaan xa jaxan Siyon geyaan fari,
Yuda taa kaane xa sewa
i ya kitisana fe ra!
¹³ E bilin Siyon ma,
e yi a kondene yate.
¹⁴ E ε xaxili lu a yinna xən ma,
e m̄ən yi a sangansone mato,
nanara ε a falε mayixεtε famat̄one xa,
e naxa, ¹⁵ “Ala ito,
nxɔ Ala na a ra habadan!
A tima nxu ȳee ra nən han a rajanni.”

49

Nafulu fuyanna fe

¹ Koraa diine b̄etina, b̄eti baane kuntigin
xa.
² E ito m̄ε, ε tan siyane,
ε tuli mati
ε tan muxun naxanye birin dunuja yi.
³ Fanga kanne nun t̄r̄o muxune,
nafulu kanne nun yiigelit̄one,
birin xa a tuli mati.
⁴ N fekolonna falane nan tima,
n mirine xaxili fajin nan fima.
⁵ N na n xaxinla rasigama sandan nan xən,
n yi a ȳeba, n n̄ema n̄ ma b̄olənna maxε.
⁶ Nanfera n gaxuma gbalo l̄ox̄one ȳee ra,
hakε kan yanfantenne n nabilinma wax-
atin naxan yi?
⁷ E yigin saxi e se kanyaan nan ma,
e m̄ən yi e kanba e nafulu kanyani.
⁸ Muxun mi n̄oe a boden xunb̄ε.
A mi n̄oe a niin sareen soe Ala yii.
⁹ Amas̄t̄o muxun niin xunbaan x̄od̄xɔ!
A mi n̄oe a sareen fiyε.
¹⁰ alogo a xa bu habadan, a mi faxa.
¹¹ Amas̄t̄o, en birin a kolon xaxilimane fan
faxama
e nun daxune nun k̄om̄one.
E birin e nafunle luma muxu gb̄et̄e ne nan
yii.
¹² Gaburun yi findi e habadan banxin na,
e luma d̄enaxan yi, dan mi naxan na,
hali b̄oxən to yi e yii e ȳete ra.
¹³ Muxuna gboon mi a rabuyε.
A fan faxama nən alo subene.
¹⁴ Muxun naxanye laxi e ȳete ra fuyan nin,
e sigaden nan na ra,
naxanye wasaxi e nafunle ra,
ne rajanma na kii nin.
B̄eti xuini te.
¹⁵ E rasigama laxira yi nən
alo ȳex̄εn najanna to faxan na.
Sayaan yi e gbindine don.
Muxu fajine n̄ən s̄ot̄ma nən e xun na
sinma,
e tofanna yi kala,
e siga gaburuni.
¹⁶ Koni Ala n niin xunbama nən laxira yi
yati!
A yi n xali.
B̄eti xuini te.

17 Muxun na nafunla sətə,
 a nafunli gbo ayi,
 i nama gaxu,
 18 bayo a mi sese xalima a yii laxira yi.
 A hərisigen mi birama a fəxə ra.
 19 Hali duba diin nan yi a ra a dunuja yi
 gidini,
 hali a to matəxəxi,
 a yi sabatixi waxatin naxan yi,
 20 a sama a benbane fari nən laxira yi.
 Ne mi fa dunuja toma sənən.
 21 Nafulu kanna naxan xaxili xurun,
 na maliga xuruseen nan na,
 naxan faxamatə a ra.

50

Saraxan naxan Ala kənən

1 Asafi a bətina.
 Fangamana, Marigina Alatala falan tima,
 a dunuja muxune birin maxili,
 sa fələ sogetedeni
 han sa dəxə sogegododen na.
 2 Alaa nərən mayilenma keli Siyon yi
 na taa kamalixi tofajina.
 3 En ma Ala fama,
 a mi dunduxi.
 Kala ti təe gbeena a yee ra,
 foye gbeena a rabilinx.
 4 A koren nun bəxən xilima
 e xa findi seren na a yamaan makitideni.
 5 A yi a fala, a naxa,
 "N ma muxu təgəndiyaxine malan n fəma,
 naxanye layirin xidixi n xən ma saraxa
 baan na."
 6 Koren xənna a tinxinyaan nalima nən,
 bayo Ala yətəen nan kitisaan na.

Bəti xuini te.

7 "N ma yamana, ε ε tuli mati,
 n falan tima nən.
 Isirayila, n na ε maxadima,
 bayo Ala nan n tan na, ε Ala.
 8 N mi ε maxadima ε saraxane xan ma fe ra.
 ε saraxa gan daxine bama n xa waxatin
 birin.
 9 Koni, n mi turaan xa tongoma ε sansanne
 yi
 xanamu kətən naxan ε kulane yi.
 10 Amasətə n gbeen nan burunna subene
 birin na.
 N gbeen nan jingene ra
 naxanye geya wuli wuyaxine ma.

11 N tan nan xəline ngaan kanna ra
 naxanye geyane ma
 e nun niimaseen naxanye birin fixəne ma.
 12 Xa kamen yi n suxun nən nun,
 n mi na fale i xa,
 amasətə n tan nan gbee dunuja
 nun ayi seene birin na.
 13 N jinge suben donjə ba?
 En-ən de!
 Xanamu n siin wunla min?
 En-ən de!
 14 Nanara, barika biran xa findi ε saraxan
 na Ala xa.
 ε ε de ti xuine rakamali Kore Xənna Ala xa.
 15 N xili tərə waxatini.
 N ni i kantanma nən, i yi n binya."

16 Koni Ala a falama muxu jaxine xa nən,
 a naxa, "Nanfera ε xətemə n ma tənne falan
 ma,
 ε yi n ma layirina fe fala,
 17 koni n ma xaranna mi rafan ε ma?
 ε məxi n ma falane ra!
 18 ε nun munadene na a ra.
 ε nun yalundene na a ra.
 19 ε fala jaxin nan tun tima.
 ε wulen nan tun falama.
 20 ε ngaxakedenne kansunma waxatin
 birin yi.
 ε katama e tənəgedeni.
 21 ε bata ito birin liga
 n mi fala ti.
 Nanara, ε mirixi a n fan ligaxi
 alo ε tan.
 Koni iki, n na ε maxadima,
 n yi a yəba ε xa."

22 "Iki, ε ito famu,
 ε tan naxanye Ala bətə rabaxi.
 Xa na mi a ra,
 n na ε raxərima nən.
 Muxu yo mi ε xunbe.
 23 Naxan na saraxa baan findi barika biran
 na,
 na nan n binyaxi.
 Naxan na siga kira fəjin xən,
 n na Ala kisin yitama nən na ra."

51

Yulubi ratina

1 Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
 2 A naxan ba Nabi Natan to fa a fəma a
 yalunyaan ligaxina ε nun Batiseba.
 3 Ala, dija n ma i ya hinanna nin.

N ma matandine mafelu
i ya kininkinin gbeeni!
⁴ N hakene birin ba n ma.
I yi n yulubine xafari.
⁵ N na n ma matandine kolon.
N na n mirima n yulubine ma waxatin
birin.
⁶ N na i tan nan keden yulubi tongoxi.
N naxan nabaxi,
na jaxu i yee ra yi.
Nanara, i na falan ti,
i tan nan tinxin,
i na kitin sa, i yoon soto.
⁷ N barixi hakene nin yati!
Yulubi kanna nan yi n na
xabu nga fudikan na a ra.
⁸ I waxyi jendin nan xon ma n sondomeni
yati!
I n xaranma fekolonna ma n bojeni.
⁹ N yulubin ba n ma
nanara n sarijanje.
I xa n maxa nanara n fixe
dangu balabalan kesen na.
¹⁰ N mon xa sewa n jaxan.
I bojen naxan kalaxi,
na mon xa sewa.
¹¹ I yeen ba n yulubine ra,
i yi n mafelu n hakene birin na.
¹² Ala, bojne sarijanxin sa n yi.
I mon yi n xaxili ragidi.
¹³ I nama n kedi i yetagi.
I nama i ya Nii Sarijanxin ba n yi.
¹⁴ I mon xa kisin sewan fi n ma.
Xaxili fajin xa n mali.
¹⁵ Nanara, n matandi tiine xaranje
i ya kirane ma,
yulubi kanne yi xete i ma.
¹⁶ N nakisimana, Ala,
n nakisi n ma faxa tixin ma.
Ala, yandi n xunba,
alogo n xa i ya tinxyaan nali betini.
¹⁷ Marigina, na ligi n xa,
n xa i tantun.
¹⁸ Saraxan mi rafan i ma,
xa na mi a ra,
n yi a bama i xa nen nun.
Saraxa gan daxin mi i kenenje.
¹⁹ Yete magodon nan Ala rafan saraxan na.
Ala, i mi na kanna rabejinje
naxan nimisaxi a bojeni a tubi.

²⁰ Tin, i Siyon nasabati.
I mon xa Yerusalen yinna ti.
²¹ Na waxatini,
tinxin saraxane rafanma i ma nen.
Saraxa gan daxine yi i kenen.
Na waxatini,
nxu yi turane rali i xa i ya saraxa ganden
fari.

52

Ala xa wuleden makiti

¹ Dawudaa fala jaxumena, beti baane
kuntigin xa. ² A naxan ba, Dowegi Edon
kaan to siga Soli fema, a naxa, "Dawuda
bata siga Aximeleki a banxini."
³ Ee! Muxu gbeena!
Nanfera i kanbama i ya fe jaxine yi?
Alaa hinanna luma nen habadan!
⁴ I feene yitonma bonne kala xinla ma.
I lenna luxi nen
alo file xenxena.
Ee! Yanfantenna!
⁵ Fe jaxin nafan i ma dangu fe fajin na.
Wulen nafan i ma dangu jendin na.
Beti xuini te.
⁶ Ee! Wuledena!
Fala xolene rafan i ma!
⁷ Nanara, Ala i raxorima nen habadan!
A i suxuma nen,
a i ba i konni.
A i bama nen kendue muxune ye dununa yi.
Beti xuini te.
⁸ Tinxin muxune ito toma nen,
e gaxu.
Nayi, e gelema i ma nen,
e naxa, ⁹"Na xemen mato,
naxan mi Ala findi a kantanmaan na.
Koni a yigin saxi a nafulu gbeen nin.
A fangan sotxi a boden kalan nan xon."
¹⁰ Koni, n tan luxi nen
alo Oliwi wudin naxan sabatima Alaa
banxini.
N yigin saxi a hinanna nin
habadan han habadan!
¹¹ N ni i tan Ala tantunma nen
i ya wanla a fe ra habadan!
N ni i xinla binyama nen
i ya tagondiya muxune ye,
bayo i tan fan!

53

Muxuna jaxuyana
Yaburin 14.1-7

- 1 Dawudaa fala jaxumēna, beti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.
- 2 Xaxilitarena a falama a bōjēni, a naxa, "Ala mi na."
- E birin yifu,
e haramu feene ligama.
Muxu yo mi a fajin nabama.
- 3 Ala a yēen nagodoma adamadiine ma keli ariyanna yi,
a xa a to xa nde na
naxan xaxili sōtē, a Ala fen.
- 4 Koni birin bata kiraan fata,
e naxu ayi.
Hali keden pe mi a fajin ligama.
- 5 Fe jaxi rabane mi fe kolon ba?
E n ma yamaan tōnōn donma
alo donsena,
koni e mi Ala xandima mumē!
- 6 Awa nayi, gaxun ne suxuma nēn
e tan naxanye mi yi gaxuma.
Ala e kalama nēn,
a e rayarabi
bayo e rajaxu a ma.
- 7 Nde kelē Siyon yi a Isirayila rakisi?
Ala mōn na a yamaan sēnbē so,
Yaxuba bōnsōnna sēwama nēn,
Isirayila yi jaxan!

54

Ala maxandin maratanga feen na

- 1 Dawudaa fala jaxumēna, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
- 2 Dawuda beti naxan ba, Sifi kaane to siga Sōli fēma e naxa, "Dawuda luxunxi nxu tagi."
- 3 Ala, n nakisi i sēnbēn na.
N xun mafala kitin bolon!
- 4 Ala, n ma maxandi xuiin namē.
I tuli mati n fala xuine ra!
- 5 Xōjēne bata keli n xili ma.
Gbalotōne katama n faxa feen na.
E mi e mirima Ala ma.

Beti xuini te.

- 6 Koni Ala nan n mali muxun na.
Marigin nan n niñ kantanma.
- 7 A n yaxune fe jaxine raxētē e ma.

E halagi amasōtō i lannayaan nabama.

- 8 Nayi, n jēnige ma saraxan bama i xa nēn,
n yi i tan Alatala tantun amasōtō i fan.
- 9 Bayo, i tan nan n baxi n ma tōrōne yi,
n yi n yaxune biraxin to.

55

Muxu yanfaxina Ala maxandina

- 1 Dawudaa fala jaxumēna, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.
- 2 Ala, n ma maxandi xuiin namē.
I nama i xun xanbi so n ma mawugani!
- 3 I tuli mati n na,
i yi n yabi.
Xaminna bata n suxu
han n kuisan
- 4 n yaxune fala xuine fe ra.
Muxu jaxine n yigbētēnma,
e n tōrōma.
- E bata xōlō n ma,
e yi n rajaxu.
- 5 N bata kōntōfili.
Sayaan gbalon bata n xun matugan.
- 6 Gaxun nun xuruxurunna bata n suxu.
Gbalon yi n nabilin.
- 7 Xa gabuteēn yi n ma nun
alo ganbana,
n yi tunganma nēn nun
n sa dōxōden fen.
- 8 N yi n gima nēn,
n siga yire makuyeni.
N yi lu burunna ra.

Beti xuini te.

- 9 N yi maratangaden fenma nēn mafureē
n keli foye gbeen nun gbalon bun.
- 10 Muxu jaxine raxuya ayi, Marigma,
e fala xuine yifu!
Bayo, n gbalon nun yēngēn toma taani han!
- 11 Kōēn nun yanyin na,
e taan nabilinma,
haken nun yēngēne nan taani.
- 12 Kala tiin gboma ayi taani.
Bēsēnxōnyaan nun mayifuuun nan taani.
- 13 Xa yaxun nan tun yi n makonbima nun,
n yi dijama a bun ma nēn.
Xa n rajaxu muxun nan tun yi a yētē yig-
boma n yē nun,
n yi n luxunma a ma nēn nun.
- 14 Koni i tan na a ra, n lanfana,
n bodena, n xōyi kēndēna!

¹⁵ En ma lanfamayaan yi naxun Alaa banxini
en yi sigan tima yamaan ye waxatin naxanyi.

¹⁶ Sayaan xa n yaxune ratereña,
e kenden yi siga laxira yi.
Bayo fe naxina e yi e konni.

¹⁷ Koni n bata Ala xili,
Alatala n nakisima nən.

¹⁸ N ma mawugan nun kutun xuina a lima nən.

Xotənna nun yanyin nun jinbanna ra,
a n xuiin məma.

¹⁹ A n niin natangama,
n yi keli yengeni herini
hali n yaxune to yi wuya!

²⁰ Habadan mangana Ala a tuli matima nən,
a yi n yaxune rabira.

Beti xuini te.

Amasətə e bata tondi tubə.
E mən mi gaxuxi Ala yee ra.

²¹ N lanfana a xəyine yengema.
A a layiri xidixine kalama.

²² A fala xuiin naxun fənen xa
koni marajaxuna a bəjeni.
A fala xuine salaxun alo turena.
Koni e segen tima
alo silanfan xənxəna.

²³ I ya kəntəfinle lu Alatala ma.
A i malima nən.
A mi tinjəe tinxin muxun yi bira mumə!

²⁴ Koni i tan, Ala,
i na muxu faxane nun wuledene faxama nən

benun e siin tagiin xa a li.

N tan mabinni,
n na n yigi sama i tan nin.

56

Yigi sana Ala yi

¹ Dawudaa maxandi naxuməna. Beti baane kuntigin xa: a xa ba alo betin naxan xili, "Ganban Wudi Makuyeni" a naxan ba Filisitine to a susu Gati taani.

² Ala, kininkinin n ma
amasətə e n yengema.
N yaxune n besənxənyama ferijen gbən!

³ Ferijen gbən n yaxune n yengema.
N yengəfane bata wuya ayi,
e waso.

⁴ N na gaxu waxatin naxan yi,

n na n yigi sama i tan nan yi.

⁵ N na Alaa fala kamalixine matəxəma,
n yi n yigi sa a yi,
nanara n mi gaxue mumə!

Dajəxən dərənna nanse ligə n na?

⁶ Ferijen gbən n yaxune n tərəma.
E n naxankata feni tənma waxatin birin!

⁷ E e malanma luxundene yi,
e yeeñe tixi n na, n neen dədə.
E yengi a ma e n faxə.

⁸ I nama tin e rakisi feen ma e fe naxine ma.
Ee! Ala! I xələxin xa na muxune rabira.

⁹ N ma sunun yate.
N yeeğena fe xa rabira i ma.
I xaxili mi dəxi e xən ba?

¹⁰ N na i xili waxatin naxan yi,
n yaxune xətəma n fəxə ra nən,
n yi a kolon a Ala n xən.

¹¹ N na Ala matəxəma a falane fe ra!
N na Alatala matəxəma!

¹² N yigi saxi Ala nin,
n mi gaxue mumə!
Adamadiin nanse ligama n na?

¹³ Ala, n de xuiin naxan tongoxi,
n na a rakamalima nən.
N na barika bira saraxan bama i xa nən.

¹⁴ Amasətə i bata n ba sayani,
i yi n natanga biran ma.
Nanara, n sigan tima Ala yətagi
n ma siimayani.

57

Ala maxandina malina fe ra

Yaburin 108.1-5

¹ Dawudaa maxandi naxuməna, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili, "I Nama Halagin Ti" Dawuda naxan ba a to a gi Səli bun, a sa a so faran yinla ra.

² Kininkinin n ma!
Ee! Ala! Kininkinin n ma!
Amasətə n niin marakisin fenma i tan nan yii.

N xa luxunden sətə i gabutəen bun,
han yihadin yi dangu.

³ N bata Kore Xənna Ala maxandi
naxan n ma feene rasənəyama.

⁴ A n yabima nən keli ariyanna yi,
a n nakisi.
A ne mafalama nən
naxanye n yengəma.

Beti xuini te.
 Alaa hinanna nun a lannayaan yitama n
 na nən.
⁵ Yatane bata n nabilin,
 n saxi adamadi naxine tagi.
 E jinne ligaxi nən
 alo tanbane nun xalimakunle.
 E lenne ligaxi nən
 alo silanfan xənxəne.
⁶ Ala, i ya binyen xa mayita kore xənna ma,
 a yi bəxən nafe!

⁷ E bata yalaan nati n yee ra n suxu xinla
 ma,
 e yi n nayagi.
 E bata yinla ge n yee ra,
 koni e tan yeteeen bata bira a kui.

Beti xuini te.
⁸ Ala, n xaxili ragidixi yati!
 N bətin bama nən, n yi i tantun!
⁹ N xulunma nən sinma,
 n yi n ma bələnna nun kondenna maxa!
 N kurunma bətin bə nən subaxa!
¹⁰ Marigina, n ni i tantunma nən siyane yee.
 N bətin bama i xa nən bənsənne tagi.
¹¹ I ya hinanna gbo han ariyanna.
 I ya lannayaan texi han kore xənna.
¹² Ala i ya binyen xa mayita kore xənna ma,
 a yi bəxən nafe!

58

Ala nan kitisa tinxixin na

¹ Dawudaa maxandi naxuməna, bəti baane
 kuntigin xa. A xa ba alo bətin naxan xili: "I
 Nama Halagin Ti."
² E tan muxu gbeene,
 e falane mi tinxin feu!
 E nəe adamadiine makite tinxinni ba?
³ En-en de! Tinxintareyana e bənəni,
 e gbalon nakelima bəxən ma.
⁴ Xabu e bari waxatini, e naxu.
 Wuledene ləxi ayi xabu e bari ləxəni.
⁵ E xəlen luxi nən alo sajin xəlena,
 alo fədəgən naxan mi saji suxun xuiin
 məma,
⁶ naxan n mi a kanna xuiin naməma.
 Saji suxun na fatan kiki,
 a mi nəe a suxe.

Beti xuini te.

⁷ Ala, i xa e jinne magira e de!
 Alatala, i xa na yatane dəen kala!
⁸ E xa jan alo igen naxan bəxənma.

E tanbane xa yelefu ayi.
⁹ E xa liga
 alo korosiraan naxan fati tununma ayi
 lingini,
 alo diin naxan faxaxi barixi, a mi sogen to.
¹⁰ Tansin xindena hanma a xarena,
 ne ganma nən tunden bun.
 Foyen naxudene fan xalima nən,
 a e raxəri.

Beti xuini te.

¹¹ Tixin muxune naxanma nən
 bayo a gbeen jəxəma nən.
 E fama e sanna maxadeni nən
 muxu naxine wunla ra.
¹² Nayi, adamadiine yi a fala,
 "Ala tixin muxune sarefima yati!
 Ala na yatigi, naxan dunuya makitima!"

59

Ala maxandina marakisina fe ra

¹ Dawudaa maxandi naxuməna, bəti baane
 kuntigin xa. A xa ba alo bətin naxan xili: "I
 Nama Halagin Ti," a naxan ba Səli to sofane
 xə e xa sa e luxun Dawuda yee ra a banxini
 a faxa xinla ma.
² N ma Ala, n xunba n yaxune yii.
 N natanga ne ma
 naxanye kelixi n xili ma!
³ N xunba fe naxi rabane yii.
 N nakisi na muxu faxane ma!
⁴ A mato,
 e n legedenma n faxa feen na.
 Sənbəmane e malanma n xili ma.
 N mi i matandixi,
 n mi yulubi ligaxi, Alatala.
⁵ N sənna mi a ra,
 koni e yitənxi e xa n yengə.
 Keli, i fa n mali!
 Yandi n mato!
⁶ Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna,
 Isirayilaa Ala, keli!
 I yi siya dənkeleyatarene fe naxine saran e
 ra.
 I nama dija yanfanteren naxine ma mumə!

Beti xuini te.

⁷ E fama jinbanna ra.
 E xajəe alo barene taan xun xən.
⁸ I tuli mati e konbi ti xuine ra.
 E lenne luxi nən e də
 alo silanfanne,
 e mən a falama, e naxa,

“Nde nɔ̄ en ma falan mε?”
⁹ Koni Alatala, i gelema e ma.
 I siya dənkeleyatarene birin magelema.
¹⁰ Ala n sənbəna,
 n xaxili tixi i tan nan na.
 I tan nan n ma faran makantanxin na.

¹¹ N ma hinantenna Ala,
 a tima n yee ra nən.
 A a liga,
 n na n yee n nagodo n yaxune ma.
¹² Koni, i nama e faxa,
 Marigina, nxu yε masansan wure lefana.
 Nanara, n ma muxune mi jinanjε.
 E raxuya ayi i sənbəni,
 i yi e nɔ̄.
¹³ Bayo yulubi falane e de
 e xa suxu e yetəna wasona fe ra!
 Bayo e dangane tima
 e wulene falama,
¹⁴ e jan i ya xələni!
 E jan fefe! Sese nama lu!
 Nayi, birin a kolonma nən fa fala
 Ala mangayaan nabama Yaxuba bənsənna
 xun na
 han bəxən danna birin.

Bəti xuini te.

¹⁵ E fama jinbanna ra.
 E xajε alo barene taan xun xən.
¹⁶ Barene nəma donse fenni,
 xa e mi lugo,
 e wurundunma nən.
¹⁷ Koni n tan i sənbən matəxəma nən bətini.
 Xətənni, n na n ma bəti xuini tema nən
 i ya hinanna fe ra.
 Bayo, n ma faran makantanxin nan i tan
 na,
 n na n yigiyama dənaxan yi tərə waxatine
 yi.
¹⁸ N sənbəna,
 n betin bama i xa nən.
 I tan Ala nan n ma faran makantanxin na
 n ma hinantenna Ala.

60

Ala maxandina nɔ̄ ti fena
Yaburin 108.7-14

¹ Dawudaa maxandi, naxuməna, bəti baane
 kuntigin xa, a xa ba alo bətin naxan
 xili: “Gabalan Fugaxina Sereyana.” A xa
 ba xaran feen na. ² Dawuda bətini ito
 nan ba a to Arami kaane yengε naxanye

keli Mesopotamiya yamanan nun Soba ya-
 manani, Yowaba yi xətε, a Edən kaa wuli fu
 nun firin faxa Fəxə Lanbanni.

³ Ala, i bata i mε nxu ra,
 i yi gbalon nakeli nxu ma.
 I bata xələ nxu ma.
 Koni iki, i mən xa nxu yitən.
⁴ I bata bəxən naxuruxurun,
 a yibə.
 I mən xa a tugun a bode ra,
 a nama xuya ayi.
⁵ I bata waxatine raxədəxə i ya muxune ma.
 Nxu dagalanma ayi
 alo nxu minxin na a ra.
⁶ Koni naxanye gaxuxi i yee ra,
 i bata taxamasenni te ne xa,
 naxan e ratangama xalimakunle ma.

Bəti xuini te.

⁷ I xa i xanuntenne kantan
 i yi e rakisi i sənbəni.
 I yi nxə maxandin yabi.
⁸ Ala bata falan ti a yire sarijanxini,
 a naxa, “N nəən tima nən,
 n Siken taani taxun,
 n yi Sukəti lanbanna danne sa.
⁹ N tan nan gbee Galadi bəxən nun Manase
 ra.
 Efirami kaane findixi n ma yengesone nan
 na.
 Yuda luxi nən
 alo n ma mangaya dunganna.
¹⁰ Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan
 na.
 N tan nan Edən yamanan kanna ra.
 N yengε sənxəni tema Filisiti yamanani.”
¹¹ Ala, nde sigama n na na taa makantanx-
 ini?
 Nde tima n yee ra siga Edən yi?
¹² Ala, i tan xa mi i məxi nxu ra ba?
 I mi fa nxə ganla fəxə ra sənən ba?
¹³ Nxu mali yaxune yengedeni!
 Sese mi adamana maliin na.
¹⁴ Koni Ala na lu en xən,
 en nəən sətəma nən.
 A tan nan en yaxune halagima.

61

Ala, n xa lu ifema

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
 A xa ba kondenne ra.
² Ala n ma mawuga xuiin mε.
 I tuli mati n ma maxandi xuiin na.

³ N yigitgexin bata n xui ramini i ma wuluani.
 N xali na geyaan fari
 naxan mate n xa.
⁴ Amasətə i tan nan n yigiyaden na,
 e nun yinna
 naxan n natangama n yaxune ma.
⁵ N waxi lu feni i konni waxatin birin yi.
 N xa luxunden sətə i gabutene bun ma.
 Bəti xuini te.
⁶ Ala, i bata n də ti xuine mə.
 I bata na kəen so n yii
 i naxan namaraxi i ya yεeragaxu muxune
 xa.
⁷ Ala xa mangan siin xun masa,
 a xa bu han!
⁸ Ala xa mangan sabati a yetagi habadan!
 A ratanga i ya hinanna nun i ya lannayaan
 nin.
⁹ Nanara, n tantun bətin bə i xinli waxatin
 birin,
 n yi n də ti xuine rakamali ləxə yo ləxə.

62

Ala nan bəjəe xunbenla fima

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa
 Yedutun xa.
² N bəjənən saxi Ala nan baraka yi,
 a tan nan n nakisima.
³ A tan kedenna nan n kantan fanyen na,
 n nakisimana.
 N ma faran makantanxin nan a ra.
 Yaxune mi n nəe mumə!
⁴ Han waxatin mundun yi,
 ε luyε fuye muxune ma?
 ε tan e rabirama
 alo banxi xənna hanma langa fonna?
⁵ E waxi muxune ragodo feni tun,
 keli a binyeni.
 E e yoron wuleni.
 E duban tima e dəni,
 koni e dangan tima e bəjəni.
 Bəti xuini te.

⁶ N bəjəe xunbenla sətəma Ala nan xən.
 A tan nan n yigin na.
⁷ A tan nan n kantan fanyen na,
 n nakisimana.
 N ma faran makantanxin nan a ra.
 Yaxune mi n nəe mumə!
⁸ N ma kisin nun n ma binyena Ala nan yii.
 N kantan fanyen sənbəmaan nan Ala ra.
 N ma yigiyana a tan nan na.

⁹ Yamana, ε ε yigin sa a yi waxatin birin!
 Ε yi ε kəntəfinle so Ala yii,
 amasətə en yigiyaden nan Ala ra.
 Bəti xuini te.

¹⁰ Adamadiine ligaxi nən alo foyedina.
 A xungbeen nun a xurina, sese mi e ra.
 Hali e rate sikeela fari, e yelefu.
 E malanxin yelefu foyedin xa.

¹¹ I nama i yigin sa gbalo feene yi.
 I nama i waso se muñaxini.
 Hali nafunla gbo i yii han,
 i nama i yigin sa a yi!

¹² Ala luma a falε,
 fa fala a tan nan gbee fangan na.

¹³ I gbeen nan hinanna ra, n Marigina.
 Bayo i tan muxun kəntənna fima nən
 alo a kəwanla.

63

Alaa hinanna fisa siimayaan xa

¹ Dawudaa bətina, a yi Yuda tonbon yireni
 waxatin naxan yi.

² Ala, n ni i fenma,
 n ma Ala nan i tan na.
 I xənla n səndəmən na.
 I xənla n fati bəndən ma
 alo min xənla n suxuma
 tonbonni ito yi kii naxan yi,
 bəxə magenla, ige mi dənaxan yi.

³ N xa i to i ya yire sarıhanxini.
 N yi i sənben nun binyeni gbe.

⁴ I ya hinanna fisa siimayaan xa.
 Nanara, n na i batuma.

⁵ N barikan birama i xa nən
 n ma siimayaan birin yi,
 n na n yiine yite i maxandideni.

⁶ N nii yifanma n ma nən,
 alo n na wasa donse hagigəne ra.
 N yi i tantun səwa bətine yi.

⁷ N nəma saxi n ma saden ma,
 n na n mirima i ma.
 N xaxili luma i xən nən kəeeen birin na.

⁸ Amasətə i tan nan n mali muxun na,
 n səwa bətin ba i nininna bun ma.

⁹ N bata kankan i ma,
 i yiin nan n natangama.

¹⁰ Naxanye katama n faxa feen na,
 ne faxama nən.

¹¹ E faxama silanfanna ra nən yəngəni,
 kankone yi e binbine don.

¹² Nayi, Mangan səwama nən Ala yi.

Naxanye e kələma Ala xinli,
ne a matəxəma nən.
Koni wuledene dəeñe raxutuma nən.

64

Ala maxandin maratangana fe ra

- 1 Dawudaa bətina, beti baane kuntigin xa.
- 2 Ala, i tuli mati n ma mawuga xuiin na!
N bata gaxu n yaxune yee ra.
N niin natanga!
- 3 N luxun muxu jaxine ma
naxanye e bode toma wundoni,
e nun fe jaxi raba ganla.
- 4 E lenne xanxan alo silanfanna.
Fala jaxine minima e de
alo xalimakuli ralemunxina.
- 5 E e xanle tima səntaren na wundoni.
E mafura bunna tiye, e mi gaxuma.
- 6 E e bode rawəkilema kewali jaxin ma.
E e bode toma,
e lutine ratima dənaxan yi.
E naxa, "Nde nəe e toe?"
- 7 E tinxintareyani tənma, e naxa,
"En ma kətə yitənxin mi fulə mumə!"
Muxun kui feene kolon naxələ!
- 8 Koni Alaa xalimakunle wolima e ma nən,
a e li keden na.
- 9 E gbee fala xuine xətəma e ma nən,
e yi halagi.
Naxan yo na e to,
ne e xunne yimaxama nən e mageledeni.
- 10 Nayi, gaxun adaman birin suxuma nən.
E e xaxili lu Ala a wanla xən,
e yi a fe rabaxine famu.
- 11 Tinxin muxune xa sewa Alatala yi,
e yi a findi e luxunden na.
Muxu səndəmə fajin birin xa a matəxə.

65

Tantunna nun barika birana

- 1 Dawudaa bətina, beti baane kuntigin xa.
Sigi sarijanxina.
- 2 Ala, a lan yamaan yi i tantun Siyon yi,
nxu mən yi nxu de ti xuine rakamali.
- 3 I tan naxan maxandi xuine raməma,
muxun birin fama nən i fəma.
- 4 Hakəne to sənbən sətə nxu xun ma
i yi nxə matandine mafelu.
- 5 Sewan ne xa,
i bata naxanye sugandi
e xa lu i konni!

Nxu bata lugo i ya banxin fe fajine ra,
i Batu Banxi Sarijanxina.

- 6 I nxə maxandin yabima
kabanakoon nan na tinxinni.
Ala nxu rakisimana,
bəxən danna muxun birin yigina i tan nan
na,
e nun naxanye fəxə igen kidi ma pon!
- 7 I sənbən bata geyane da
bayo fangamaan ni i ra.
- 8 I bata baan xuini ti,
i yi a walanne raxara.
I mən yi siyane masabari.
- 9 Dunuja birin gaxuma i ya kabanakone
yee ra.
Keli sogetedeni han sogegododeni,
e birin bətin bama i xa səwani.
- 10 I yengi dəxi bəxən xən
i yi tule igen sa a ma, han a ramə.
Alaa xuden nafexi igen na,
alogo donseen xa sətə.
I tan nan na ragidixi.
- 11 I tule gbeen nafama xee bixine ma
bəxən yi xunbeli, a yogon igen na.
I tan barakan sama xəeni, a sabati.
- 12 Xee xaba waxatini,
i ya fanna warama ayi nən.
I na dangu dənaxan yi,
menna yi sabati.
- 13 Fixəne fanma e nun fiile.
Geyane rayabuma nən han!
- 14 Xuruseene yiriwama nən fixəne ma.
Lanbanne yi rafe siseene ra.
Na birin yi findi bəti ba xunna ra
e nun sewa sənəxəna.

66

Barika birana Ala xa

- 1 Sigi sarijanxina. Tantun bətina. Bəti
baane kuntigin xa.
Dunuja muxun birin xa sənəxə səwani Ala
xa!
- 2 E a xinla binya bətin ba!
E tantun gbeen fi a ma!
- 3 E a fala Ala xa,
"I ya kabanako wanle magaxu!
I sənbən gbo han!
Nanara, i yaxune gaxuxin felenxi i bun ma.
- 4 Muxun birin i batuma dunuja yi,
e tantun bətin ba i xa.

E i xinla tantunma bëtini."

Bëti xuini te.

5 E fa be!

Σ a mato Ala bata naxan liga!

A wanle magaxu adamadiine yε han!

6 A fɔxɔ igen findi nεn yire yixaren na,
en benbane yi gidi baan tagi e sanni.

Nayi, en xa jaxan a tan yi.

7 A mangayaan nabama a sεnbεni
habadan!

A yεen tixi siyane ra,
nanara muxu yo nama murute.

Bëti xuini te.

8 Siyane, ε barikan bira en ma Ala xa!

Σ a tantun xuini te!

9 A bata siimayaan fi en ma,
a mi tin en yi bira.

10 Ala i nxu rasarijanma
sulun tεeni alo wure gbetina.*

11 I a ligi nεn nxu yi suxu,
i mən yi goron gbeen sa nxu xun ma.

12 I tin nεn nxu yaxune yi ti nxu fari.

Nxu yi dangu ige tilinxin nun tεeni.
Koni, i fa nxu ra dahamu bɔxɔni.

13 N fama saraxa gan dixin na nεn i ya
banxini.

N bata dε xuiin naxan tongo i xa,
n na rakamalima nεn.

14 Dε ti xuiin itoe falaxi nεn
n yi tɔrɔni waxatin naxan yi.

15 N sube turaxine bama saraxa gan dixin
na nεn,

n yi kontonne ba,
e tutin yi te kore.

N turane nun kɔtɔne fan bama nεn.

Bëti xuini te.

16 E fa be! Ε ε tuli mati,
ε tan naxanye birin gaxu Ala yεε ra.

A bata naxan liga n xa,

n na a falama ε xa nεn.

17 N bata a xili malina fe ra,
n yi a batu n dε xuiin na.

18 Xa haken yi ramaraxi n bɔjεni nun,
Marigin mi yi a tuli matima n xuiin na nun.

19 Koni Ala yatin bata n name,
a a tuli mati n ma maxandi xuiin na.

20 N barikan birama Ala xa

amasɔtɔ a mi a mεxi n ma maxandi xuiin
na.

A mi a hinanna baxi n yii.

67

Siyane birin xa Ala tantun

1 Tantun bëtina, bëti baane kuntigin xa. A
xa ba kondenne ra. Sigi sarijanxina.

2 Ala xa kininkinin en ma,
Ala xa en baraka.
Ala nɔrɔn xa godo en ma.

Bëti xuini te.

3 Nanara, dunuja birin i ya kiraan kolonjε,
siyane birin yi i ya marakisin kolon.

4 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!

5 Muxune xa jaxan,
e bëtin ba sεwani,
amasɔtɔ i siyane makitima tinxinna nin.
I tixi dunuja muxune birin yεε ra.

Bëti xuini te.

6 Siyane xa i tantun Ala,
siyane birin xa i tantun!

7 Nayi, bɔxɔn donse gbegbe fima.
Ala, en ma Ala en barakama nεn.

8 Ala en barakama nεn,
bɔxɔn danna muxun birin yi gaxu a yεε ra.

68

Alaa nəna Isirayila xa

1 Dawudaa bëtina, bëti baane kuntigin xa.
Sigi sarijanxina.

2 Ala xa keli,
a yi a yaxune raxuya ayi.
Naxanye a rajaxuxi,
ne yi e gi a bun.

3 E kedi,
alo foyen sigama tutin na kii naxan yi.
E xa jan Ala yεtagi

alo dolen na lo tεeni.

4 Koni tinxin muxune xa jaxan,
e sεwa Ala yetagi.

E xa gele jaxanni.

5 Bëtin ba Ala xa,
a xinla xa tantun bëtini.

Naxan fama kundani,
ε na rasεne!

A xili nεn Alatala.

En xa en sεwa xuini te a yεε ra!

6 Ala naxan a kon sarijanxini,

* **66:10:** Sulun tεen mən falama yirena nde yi fa fala "Furu tεena."

kiridine fafe na a ra,
kaja gilene xun mayengen na a ra.
 7 Ala denbayaan fima denbayatarene ma,
A kasorasane xərəyama,
e mini bətin bə.
Koni murute muxune luma bəxə yidunduxin nin.

8 Ala, i to ti i ya yamaan yee ra,
i siga na tonbon yireni.

9 Bəxən yi xuruxurun,
koren yi rabi Ala yee ra,
Sinayi Geyana Ala,
Isirayilaa Ala.

10 Ala, i tule gbeen nafa nən,
i ya bəxən mən yi xəte a kiini.

11 I ya yamaan yi dəxə na,
I yi yiigelitəne ki i ya nemana fe ra.

12 Marigin bata feni ito xibarun fi,
jaxalan gali gbeen yi siga a ralideni, e
naxa,

13 "Mangane nun sofane e gima!
E e gima!
N xu tan naxanle yi yengə yi se tongoxine
yitaxun.

14 E tan naxanye fan luxi xuruseene dəxən,
e a mə,
Ala a yamaan suturama nən
alo ganba tofajina
naxan gabutəye rafalaxi gbetin nun xəma
fajin na."

15 Ala Sənbə Kanna to na mangane raxuya
ayi,
e yolon alo balabalan kəseña Geya Fəren
ma.

16 Basan yamanan geyane gbo!
Yire matexi wuyaxi e ma.

17 Nanfera e Alaa geya sugandixin matoma
xəxələnni,
Ala yətəen dəxi dənaxan yi?
Alatala luma dənaxan yi habadan!

18 Marigin bata fa a yire sarijanxini
keli Sinayi Geyaan ma
e nun a yengə so wontoro wuli wuli
wuyaxi.

19 Marigina Alatala, i bata te kore,
muxu susine biraxi i fəxə ra.
I yi kiseene rasuxu adamadiine ra,
hali muxu murutəxine,
i yi dəxə na yi.

Bəti xuini te.

20 Barikan xa bira Marigin xa ləxə yo ləxə,
en ma goronna saxi naxan xun ma,
Ala en nakisimana.

Bəti xuini te.

21 En ma Ala, Ala na a ra
naxan muxune rakisima.
En Marigina Alatala na a ra
naxan en bama sayani.

22 Ala yatina a yaxune xunne yibəma nən
naxanye kankanxi e sənne ma.

23 Marigin bata a fala, a naxa,
"N fama nən e yaxune ra keli Basan yi.
N fama e ra nən sa keli fəxə igen xənna ma

24 alogo e xa e sanne sin e wunli
e barene fan yi e wunla kən han e wasa."

25 Ala, nxu bata i ya yamaan famatən to.
I ya yamaan soma yire sarijanxini
i tan n ma Ala nun n ma mangana.

26 Bəti baane yeeen na,
maxa se maxane xanbin na,
sungutunne wəsəwəsənne maxama ne
tagi.

27 Barikan bira Ala xa a malan gbeeni.
Isirayila bənsənna birin xa Alatala tantun.

28 Bunyamin bənsənna,
dənxə ra barin tixi e yee ra.
Yuda bənsənna mangane fan fama,
e sənxəma e nun Sabulon mangane
nun Nafatali mangane.

29 Ala, i sənbən nagodo,
i sənbən mayita, Ala,
alo waxati danguxini.

30 I Batu Banxin Yerusalən taani,
mangane fama kiseene ra i xa na yi.

31 I xa falan ti Misiran bəxən xili ma
naxan nun sube xəjən maliga səxəni.
Misiran luxi nən alo tura ganla
siya gətəne biraxi naxan fəxə ra
alo jinge diine.
E ragodo han e fa mudu gbetin na.
Na siya yengə ralanne raxuya ayi!

32 Xərane kelima nən Misiran yamanani,
Kusi kaane yi e yiine ti Ala xa a maxandi-
deni.

33 Dunuña yamanane,
e bətin ba Ala xa,
e Marigin tantun bətini.

Bəti xuini te.

34 A masiga tima kore xənna ma

xabu waxati xunkuye.
 A galan xuiin naminima fangani.
³⁵ Ala sənbəna fe rali,
 a mangayaan nabama Isirayila xun na.
 A sənbən kore xənna ma.
³⁶ Ala na mini a Yire Sarıjanxini,
 a magaxu han!
 Isirayilaa Ala sənbən fima a yamaan ma
 nən
 e nun fangana.
 Barikan xa bira Ala xa!

69

Səxələ maxandina

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
 A xa ba alo bətin naxan xili: "Fuge Fajine."
² Ala, n nakisi!
 Igen bata te han n kəeən bun ma.
³ N bitinma boro tilinxini.
 San tide yo mi na yi.
 N tilinna xərə ra.
 N na n maminma fufani.
⁴ N bata xadan xili tideni n mali feen na.
 N kəe yinla nan fa n xələma.
 N yeeəne bata xadan,
 e bata bu i yee ra kira yi.
⁵ Naxanye n nañaxuxi fuuni,
 ne wuya dangu n xunsexeñ na.
 A gbegbe wama n faxa feni,
 naxanye n yaxuyaxi fuu!
 N mi naxan muñaxi n na raxete ba?
⁶ N yi daxuyani kii naxan yi,
 i na kolon
 Ala, n sənna mi luxunxi i tan ma.
⁷ Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna,
 n nama ne rayagi
 naxanye yigi saxi i yi.
 Isirayilaa Ala,
 n nama findi ne yarabi muxu ra,
 naxanye i batuma!
⁸ E n konbima i tan nan ma fe ra.
 N bata yagi han!
⁹ N bata liga
 alo xəjəna ngaxakedenne xa,
 alo fa muxuna n xabilani.
¹⁰ I ya banxina fe xaminna n ma,
 han a n ganma alo təəna.
 Nanara, e i konbin naxanye tima,
 ne n tan nan lima.
¹¹ N na wuga, n yi sunna suxu,
 yamaan yi n konbi.
¹² N na kasa dugin nagodo n ma sununi,

yamaan yi sabaan so n na.
¹³ Naxanye batuma taan so dəen na
 ne n nafeyama.
 Dələ minne sign sama, e n magele.
¹⁴ Koni Alatala, n na i tan nan maxandima.
 I ya hinan gbeen waxatin ni i ra n xa.
 Ala, n yabi i ya marakisi barakaxini.
¹⁵ N xunba, n nama bitin boroni.
 N xunba n yaxune yii, n ba tilinni.
¹⁶ I nama tin fufaan yi sa n xun ma.
 I nama tin n yi n mamin tilinni,
 hanma n bitin gaburun na.
¹⁷ N ma Alatala, n yabi
 i ya hinanna nun i ya fanni.
 I firifiri n binni i ya kininkinin gbeen.
¹⁸ I nama i yetagin luxun i ya walikəen ma.
 N yabi iki sa! Bayo n tərəxi.
¹⁹ Fa n fəma i yi n nakisi.
 N xunba n yaxune yii.
²⁰ I a kolon n konbima kii naxan yi,
 n na yagima, n na yarabima.
 I n yaxune birin toma.
²¹ Konbin bata n bəjən kala
 han n yigitegə.
 N yengi yi kininkininna a fe ma nun
 koni se mi na.
 N yengi yi madəndənna nan ma nun,
 koni n mi se to.
²² E dabarin sama n ma donseni.
 Min xənla to n suxu,
 e minse xələn so n yii.
²³ Ala xa e naxanaxane findi luti ratixin na
 e yee ra.
 Ala xa e herin findi e suxu xunna ra.
²⁴ E yeeəne xa rafərə ayi,
 e yi danxu!
 E fanne xa ba a ra waxatin birin!
²⁵ I xa fitina e xili ma,
 i ya xələ gbeen yi e li.
²⁶ E dəxəden xa kala.
 Muxə nama lu e bubunə kui.
²⁷ Bayo, i naxanye tərəxi,
 e ne naxankatama.
 I naxanye naxankataxi,
 e ne fe falama sewani.
²⁸ I xa e magi e hakəne birin na.
 E nama i ya kisin sətə mumə!
²⁹ Ala xa e xinle ba nii rakisin kitabun kui.
 E nama basan tinxin muxune xinle ra.
³⁰ Koni n xələni, n mən yigitegəxi.

Ala, i ya marakisín xa n natanga!
 31 N na Ala xinla matóxoma bétini nén.
 N yi a gboon nali,
 n barikan bira a xa.
 32 Na Alatala kénénma nén
 dangu jinge baan na a xa,
 dangu tura kamalixin baan na saraxan na.
 33 Yiigelitóne a toma nén, e sëwa.
 E tan naxanye Ala fenma,
 Ala xa siimayaan fi ε ma.
 34 Alatala tuli matixi törö muxune ra.
 A mi jinanma muxu súxine xón
 a gbeen naxanye ra.
 35 Koren nun bəxón nun fəxə igena
 e nun e yi seene,
 e birin xa Ala matóxó.
 36 Ala Siyon taan nakisima nén.
 A Yuda taane tima nén.
 A mən yi a yamaan nadəxó na yi,
 e mən yi findi a gbeen na.
 37 Na findima a walikéne mamandenne
 kēen na nén.
 Naxanye Ala xanuxi, ne yi lu na yi.

70

Ala maxandina malina fe ra *Yaburin 40.13-17*

1 Dawudaa bétina, bëti baane kuntigin xa.
 Maxandina.
 2 Ala, n nakisi!
 Alatala, fa n mali iki sa!
 3 Ala xa ne yarabi
 naxanye n faxa feni tónma,
 e yifu.
 Ala xa ne raxeté marafeyani
 n ma törön nafanxi naxanye ma.
 4 E yagixin xa xeté naxanye a falama,
 e naxa, “Yo! I suxi!”
 5 Naxanye birin i tan fenma,
 i xa ne birin nasewa.
 Naxanye waxi i ya kisi feen xón,
 ne xa lu a falé,
 “Ala gbo!”
 6 Koni, yiigelitoón nun törö muxun nan n
 tan na.
 Ala, fa n fëma mafureñ!
 I tan nan n malimaan nun n natangamaan
 na.
 Alatala, i nama buye ayi.

71

Fonna Ala maxandina *Yaburin 31.1-4*

1 Alatala, i tan nan n luxunden na.
 I nama tin n yi yagi!
 2 N natanga i yi n xunba
 amasotó i tinxin.
 I tuli mati n na i yi n nakisi!
 3 Ala, findi n kantan fanyen na,
 n luxundena,
 n luma sige denaxan yi.
 Yamarin fi, i yi n nakisi.
 Amasotó, n kantan fanyen nun
 n ma yinna nan i tan na.
 4 N ma Ala,
 n natanga muxu jaxine senben ma,
 i n ba hake kanne nun gbalotóne yii.
 5 N Marigina Alatala,
 n yigin na i tan na.
 N bata n yigin sa i yi
 xabu n dii joreyani.
 6 I n masuxi
 xabu n yi n nga kui waxatin naxan yi.
 I tan nan a ligá n yi bari,
 nanara n ni i tantunma.
 7 N findixi misaala nan na a wuyaxi xa,
 amasotó n yigiya senbemaan nan i tan na.
 8 N ni i tantunma nén ferijen gbén!
 N yi i ya nörön matóxó.
 9 I nama i me n na
 amasotó iki, n bata fori.
 I nama n nabejin
 amasotó n fangan bata pan.
 10 N yaxune n mafalama.
 Naxanye waxi n faxa feni,
 ne e bode toma.
 11 E naxa, “Ala bata a rabejin.
 En siga a fəxə ra en yi a susu.
 A xunba muxu mi na yi.”
 12 Ala, i nama i makuya n na.
 N ma Ala, i mafura, i fa n mali!
 13 Ala xa ne yarabi, e jan,
 naxanye n kansunma.
 Ala xa ne yagi, e xun nagodo
 naxanye waxi n maxjə feni.
 14 N xaxili tixi i ra tun!
 N mən sigama i tantunjé tun!
 15 N ni i ya tinxyaan matóxoma nén
 ferijen gbén!
 E nun i ya marakisina,
 hali n to mi e birin kolon.

16 Marigina Alatala,
n fama i senben barakani,
n ni i tan keden peen nan ma tinxinyaan
matoxoma.

17 Ala, xabu n xurun waxatin naxan yi,
i n xaran nən.
N mən i ya kabanakone matoxoma tun!

18 Ala, iki, n bata fori,
n xunsexen fan bata fuga.
Koni i nama n nabenin
fə n xa i senben nali iki muxune ma,
n yi i ya fangana fe yeba
mayixete famatone birin xa.

19 Ala, i ya tinxinyaan bata kore li!
I bata kabanako fe wuyaxi liga.
Nde ligaxi alo i tan?

20 Hali i to tərən nun xəle gbeen nafa n ma,
i mən n niin naxetema n yi nən.
Hali n sa gaburun tilinxini bəxən bun,
i n natema nən mən.

21 I n ma xunnayerenna ragboma ayi nən,
i mən yi n madəndən.

22 N na i tantunma nən kondenna ra
i ya lannayana fe ra, n ma Ala.
N tantun bətin bama i xa nən bələnni,
Isirayila Sarınantəna.

23 N sənxəma nən səwani
n nəma beti baani waxatin naxan yi
amasətə i bata n xunba.

24 N ni i ya tinxinyaan matoxoma nən
ferijen gbən!
Amasətə naxanye yi waxyi n tərə feni,
ne bata yagi, e yarabi.

72

Ala maxandina mangan xa

1 Sulemani gbeena.
Ala, mangan xaran i ya kitisa kəndən na.
I ya tinxinyaan yita n tan mangana diin na.

2 Nanara, a i ya yamaan makite tinxinni.
A sariya kəndən sa yiigelitəne xa.

3 Ala xa bəxən nasabati yamaan xa.
Ala xa tinxinyaan sabati yamanani.

4 Mangan xa sariya kəndən sa yiigelitəne
xa.
A xa tərə muxune diine rakisi,
a yi e yəngəfane rayensenje ayi.

5 I ya mangayaan xa magaxu ayi
han mamandenne mamandenne
fanni sogen tema
fanni kiken mən dəgəma.

6 Mangan fanna xa liga
alo tulena xəene ma,
a xa liga
alo tule igen nəen fe bəxən ma.

7 Tinxin muxune xa sabati mangan waxatini.
Ala xa həri gbeen fi fanni kiken dəgəma.

8 A mangayaan gboma ayi nən
sa fələ sogeteden na
han sa dəxə sogegododen na.
Fələ Efirati baan ma
han sa dəxə bəxən danna ra.

9 Naxanye wulani
ne e xinbi sinma a bun ma nən.
A yaxune e sama bəxən ma nən a bun ma.

10 Tarasisi mangane fama kiseene ra nən a
fəma
e nun fəxə ige tagi bəxəne.
Saba nun Səba mangane mudun fima a ma
nən.

11 Mangan birin e xinbi sinma a bun ma
nən.
Siyane birin wanla kəma a xa nən.

12 A tərə muxune xunbama nən
naxanye na a xili,
e nun yiigelitə rabejinxine.

13 A kininkininma sənbətarene nun tərə
muxune ma nən.
A tərə muxune niin nakisi.

14 A e xərəyama nən mayigbətənna nun
gbalon ma,
bayo a e yatexi.

15 Ala xa mangan bu!
Ala xa xəmaan fi a ma keli Saba yamanani.
Yamaan xa Ala maxandi a xa waxatin
birin!
E xa duba a xa ferijen gbən!

16 Ala xa donseen wara ayi bəxəni.
Geyane xa rafe siseene ra.
E xa bogi alo naxanye Liban yamanani.
Taa kaane xa sabati alo sexəna.

17 Ala xa mangan findi xili kanna ra
habadan!
A xinla xa bu alo sogena.
Siyane birin duban sətəma nən a barakani.
E fan yi duba a xa.

18 Barikan xa bira Marigina Alatala xa,
Isirayilaa Ala!
A tan keden peen nan kabanako feene ligama.

19 Barikan xa bira a xa habadan!
Ala xa dununa birin nafe a binyen na!
Amina! Amina!

²⁰ Yese a dii xemen Dawuda maxandine
danna ni i ra.

Yaburin Yire Saxandena: Keli Sora 73 ma han 89

73

Alaa tinxinyana fe

¹ Asafi a b̄etina.

Ala fan Isirayila ra han!
A fan b̄oñe sarijanxi kanne ra.

² Koni fayida n bata yi tantan,
n kiraan bejin.

³ Amasato n yi wasodene maxaxelonma
nun
n muxu naxine sabatixin to waxatin naxan
yi.

⁴ E mi kontofili xi sese ra mumε!
E fatine fan, e k̄endε.

⁵ E mi soxolexi sese ra alo bonne.
Adamadiine t̄orone mi e tan lima.

⁶ Nanara, wasona e yi
alo j̄erēn muxune k̄ε.
Gbalona e yi alo domaan muxune ma.

⁷ Turena e fatini
han e yetagin bata yikusin.
Fe naxin nan e b̄oñeni han!

⁸ E gelen muxune ma,
e fala naxine ti.
E muxune naxankatama wasoni.
⁹ E fala naxine tima Ala ma,
e de naxu falane dunuja birin yi.

¹⁰ Nanara, yamaan biraxi e f̄oxo ra,
e falane x̄onla yi e suxu
alo igen min daxina.

¹¹ E naxa, "Ala nanse kolon?
Kore X̄onna Ala n̄e na kolonj̄e di?"

¹² Muxu naxine na kii nin.
E b̄oñen saxi waxatin birin,
e lu nafunla s̄ot̄e tun!

¹³ Nayi, n luxi tinxinyani n̄en fuu!
N yi n yete rasarijan fuyan!

¹⁴ N t̄oroxi l̄oxo yo l̄oxo!
I n haken saranma n na x̄ot̄on yo x̄ot̄on!
¹⁵ Xa n yi falan ti alo e tan,
nayi, n yi i ya muxune yanfama n̄en nun.

¹⁶ Nanara, n yi kata feni ito famudeni,
koni, a yi x̄od̄oxo n ma.

¹⁷ Han n so Alaa yire sarijanxini waxatin
naxan yi,
n yi n miri e rajan kiin ma.

¹⁸ Ala, i e tima yire salaxunxin nin,
e birama d̄enaxan yi, e kala.

¹⁹ Nba, e halagima n̄en mafuren,
gbalon yi e jan sasa!

²⁰ E luxi n̄en alo xiyena
naxan j̄inanma muxun na x̄ot̄onni.
Marigina, i na keli waxatin naxan yi,
e tununma n̄en.

²¹ N b̄oñen yi soxolexi waxatin naxan yi,
n niin yi sunuxi,

²² n yi daxuyaan nun xaxilitareyani.
N yi luxi i yee ra yi alo subena.

²³ Koni hali na,
n yi i f̄oxo ra waxatin birin,
i yi n yii rasuxu,

²⁴ i ti n yee ra i ya maxadine x̄on,
i yi n nasuxu binyen nin.

²⁵ Nde n malima kore x̄onna ma,
ba i tan na?
Bayo i bata lu n x̄on,

n fa waxi nanse gb̄ete x̄on dunuja yi?

²⁶ N fati b̄end̄en nun n niin taganje n̄en,
koni Ala nan n niin senben na
e nun n k̄eena habadan!

²⁷ Naxanye e makuyaxi i ra,
ne yatin halagima n̄en.
Naxanye e mexi i ra, i yi ne raxori.

²⁸ Koni a rafan n tan ma,
n yi n maso Ala ra.
N bata Marigina Alatala findi n yigyaan
na,
alogo n xa i ya wali fajine birin nali!

74

Ala xa Isirayila xunba

¹ Asafi a fala j̄axumena.

Ala, nanfera i mexi nxu ra habadan?
Nanfera i x̄oloma i ya yama kantanxin ma?

² I xaxili lu i ya yamaan x̄on ma,
i naxan xunba xabu waxati xunkuye,
b̄ons̄onna naxan findixi i gbeen na.
I nama j̄inan i d̄oxoden Siyon Geyaan x̄on.

³ I xun ti taa x̄onni ito ra.
Nxu yaxune bata kala gbeen ti yire
sarijanxini.

⁴ Nxu yi naralanma i ra d̄enaxan yi,
I yaxune sewaxin bata s̄onx̄on nate m̄enni.
E yi e taxamasenne yite na yi.

⁵ E ligā m̄enni alo x̄ee segeme
naxanye f̄ot̄on wudine segema e bunbine
ra.

6 E na sawura wudi tofajine birin kala
 e bunbine nun e dəgemanə ra.
 7 E təen so i ya Yire Sarıjanxin na,
 a gan fefe.
 E yi i xinla batuden naharamu.
 8 E yi a mirixi, e naxa,
 "En ne birin naxorima nən feu!"
 E yi Ala batudene birin gan yamanani.
 9 Nxu mi fa kabanako taxamasenne toma.
 Nabi yo mi fa na sənən.
 Nxu mi a kolon na buma han waxatin
 mundun.
 10 Ala, i yaxune i magelen danma waxatin
 mundun yi?
 E luma i xili kale nən ba,
 han habadan?
 11 I tondixi nxu maliyə nanfera?
 I yiini bandun, i yi e raxəri!
 12 Ala, i tan nan nxə mangan na
 xabu a fələni.
 I tan nan marakisi tiin na dunuya yi.
 13 I tan nan fəxə igene yitaxun i sənbəni.
 I mən yi ige yi sube paxine xunne yibə.
 14 I tan nan ige yi sube magaxuxin xunne
 kala.
 I yi a so burunna subene yii donseen na.
 15 I tan nan tigine nun xudene ramini.
 I tan nan baane yixara.
 16 I tan nan gbee yanyin nun kəeən na.
 I bata sogen nun kiken dəxə e yirene yi.
 17 I tan nan dunuya danne rafalaxi.
 I soge furen nun jəmən da.
 18 Koni Alatala, i xaxili lu ito xən ma:
 i yaxune gelema i ma!
 Xaxilitarene i xili kalama!
 19 I nama i ya yamaan nabəjən
 alo ganbana sube xəjəne yii!
 I nama jinian i ya muxune xən mumə,
 naxanye tərəxi.
 20 I xaxili lu i ya layirin xən ma,
 bayo bəxən yire yi fərəne rafexi gbalotəne
 ra.
 21 I nama tin muxu paxankataxine yi
 yarabi,
 alogo yiigelitəne nun tərə muxune xa i
 xinla matəxə.
 22 Ala, keli i yi i yetə xun mayənge!
 I xaxili lu a xən,
 a xaxilitarene i magelema ferijən gən!
 23 I nama jinian i yaxune sənxə xuiin ma,

i yengəfane e xuini tema mumə!

75

Ala nan kitisaan na

1 Asafi a bətina, bəti baane kuntigin xa, a
 xa ba alo bətin naxan xili, "I Nama Halagin
 Ti." Sigi sarıjanxina.

2 Ala, nxu bata i tantun.
 Nxu i tantunma han!

Nxu i maxandima i xinli,
 nxu yi i ya kabanakone fe fala.

3 I naxa, "N bata kiti sa ləxən sa.
 N kiti fajin sama nən.

4 Bəxən xuruxurunma waxatin naxan yi,
 a niimaseene birin yi xuruxurun,
 n tan nan a san bundəxən xədəxəma ayi
 ken!

Beti xuini te.

5 N bata a fala wasodene xa,
 'E nama ε yetə yigbo!'

N bata a fala muxu paxine xa,
 'E nama ε kanba ε sənbən xən!'

6 'E nama ε kanba ε sənbən xən
 kore xənna xili ma!
 E nama waso falane ti!' "

7 Amasətə xun mayəngən mi kelima
 sogeteden binna xan na
 hanma sogegododen binni hanma bu-
 runna ra.

8 Ala nan kitin sama.

A yi nde yalagi, a yi nde yoo sa.

9 Amasətə igelengenna suxi Alatala yii,
 a rafexi a xələn na
 alo dələ xədəxəna.
 A a xələma nən,
 muxu paxine birin yi a min han a jan.

10 Koni n na a fe falama nən bətine yi
 habadan!

N yi tantun bətin ba Yaxubaa Ala xa!

11 A muxu paxine birin fangan kala,
 a tinxin muxune xunna keli.

76

No tiin nan Ala ra

1 Asafi a bətina, bəti baane kuntigin xa. A
 xa ba kondenne ra. Sigi sarıjanxina.

2 Yuda kaane Ala kolon.

A xinla binyaxi Isirayila yi.

3 A konna Salemi taan nin,
 a dəxi Siyon Geyaan nin.

⁴ A a yaxune xalimakunle yigira menna
nin,
e nun yε masansan wure lefane nun e
silanfanne
nun e yεngε so seene birin.

Beti xuini te.

⁵ Ala, i tan nan sεnbεn birin kanna ra,
i nεrεxi dangu habadan geyane ra.

⁶ Sofa wεkilexine birin bata bira,
e yii seene yi tongo yεngεni.

E fa saya xixɔnla nin.

Na sofa yo mi fa a yiini maxama.

⁷ Yaxubaa Ala, i na falan ti xɔlɔni,
soone nun soo ragine yi bira, e faxa.

⁸ I tan nan magaxu, Ala.

I na xɔlɔ, nde nεe tiyε i yεε ra.

⁹ I to kitisa xuiin namini keli kore,
yamanan muxune yi gaxu,
e yi e dundu,

¹⁰ i to keli kiti bolondeni
alogi i xa yiigelitεne rakisi.

Beti xuini te.

¹¹ Hali muxune na xɔlɔ i ma,
na rαjanma tantunna nan ma i tan xa.

Naxanye na mini i ya xɔlɔn bun,
ne xaxili sεtɔma nεn.

¹² I na i dε ti Alatala xa, i ya Ala,
i xa a rakamali.

Yamanan naxanye birin be rabilinni,
ε Alatala ki!

A lan birin xa gaxu a yεε ra!

¹³ A tan kuntigi wasoxine ragodoma nεn,
a yi dunuja mangane magaxu.

77

Madεndεnna tεrε waxatini

¹ Asafi a bεtina, beti baane kuntigin xa,
Yedutun xa.

² N bata n xuini te Ala ma.

N bata n ma mawuga xuini te,
a xa n xuiin name.

³ N yi tεrεni waxatin naxan yi,
n Marigin maxandi nεn.

Kεεn birin na, n yi n yiini te Ala ma,
kon i n mi madεndεn.

⁴ Alaa fe to rabira n ma, n kutun.

N to n miri a ma, n xaxinla yi yifu.

Beti xuini te.

⁵ N yi xi n yεε ra yi.

N xaminxi, n mi fala tima.

⁶ Nayi, n yi n miri waxati danguxine ma
e nun jεε xunkuyene.

⁷ Bεtine yi rabira n ma kεεn na.

N yi n miri n bεjεni,

n maxεdinna ti n xaxinli iki:

⁸ “Marigina a mεma nxu ra nεn ba,
han habadan?

Nxu mi fa a kεεnma ba?

⁹ Marigina hinanna bata jεn ba,
han habadan?

A tulisaan bata jεn ba,
han habadan?

¹⁰ Ala bata jεnan hinanna xεn ma ba?

Ala bata a kininkininna jεn a xεlɔni ba?”

Beti xuini te.

¹¹ N yi a fala, n naxa,

“Naxan n tεrεma, na ni ito ra:
Kore Xεnna Ala mi fa a fangan yitama
alo a fεlɔni.”

¹² Alatala,

n xa i ya kεwanle rabira n yεtε ma.
I ya kabanako fe fonne yi rabira n ma.

¹³ N xa n miri i ya wanle ma.

N yi n xaxili lu i ya wali gbeene xεn ma.

¹⁴ Ala, i ya kiraan sarijan.

Batu se yo mi gbo alo Ala.

¹⁵ Ala nan i tan na
naxan kabanako wanle kεma.

I bata i sεnbεn mayita siyane tagi.

¹⁶ I bata i ya yamaan xunba i sεnbεni,
Yaxuba nun Yusufu bεnsεnne.

Beti xuini te.

¹⁷ Ala, igene to i to,

e yi xuruxurun.

Tilinne yi xuruxurun.

¹⁸ Tulen yi godo keli kore.

Galanna yi a xuiin namini kore.

Kuyen yi a jεnnna masεxεn yiren birin yi.

¹⁹ I ya kuye sarinna xuiin yi gbo ayi.

I ya kuyena jεn masεxεnna yi dunuja birin
yiylan.

Bεxεn yi xuruxurun, a yi yimaxa.

²⁰ I ya kiraan yi fεxε igeni.

I gidi baa tilinxini, i san fεxεne mi toε.

²¹ I yi Nabi Musa nun Haruna ti i ya ya-
maan yεε ra
alo xuruse rabaan tima yεxε kurun yεε ra
kii naxan yi.

78

Ala nun a yamanafe

¹ Asafi a fala naxumēna.

N ma muxune,
ε ε tuli mati n ma xaranna ra,
ε yi n ma fala xuine ramε.

² N sandane nan sama.
N wundo fonne nan yεbama.

³ En bata feen naxanye mε,
en yi e to,
en fafane feen naxanye falaxi en xa,
⁴ en mi ne luxunjε en ma diine ma.

En Alatala matoxo feene
nun a sεnbεn nun a kabanako feene
falama en mamanden famatōne xa.

⁵ A bata tōnne so Yaxuba bōnsōnna yii.
A mən yi sariyan so Isirayila yii.

A en fafane yamari,
a e xa e diine xaran na ma,
⁶ alogo muxu famatōne xa e kolon.

Hali diin naxanye munma bari singen,
ne fan yi a fala e diine xa.

⁷ Nayi, e fan e yigi sama Ala fari nən.
E mi fa jin'anma a wanle xən ma,
e yi a yamarine suxu.

⁸ Nayi, e mi luma
alo e benbane yi kii naxan yi nun.
Tengbesendene nun murutēdene nan yi ne
ra nun

naxanye mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi təgəndiyaxi Ala ma.

⁹ Xanla yi Efirami bōnsōnna muxun nax-
anye yii,

ne e gi nən yεngεn ləxəni.

¹⁰ E Alaa layirin nabejin,
e tondi a sariyan suxε.

¹¹ E jin'an nən Ala kewanle xən,
a kabanako feen naxanye yitaxi e ra.

¹² A kabanako feene liga nən
e benbane yεε xəri

Misiran yamanani, Soyān yi.

¹³ A yi fəxə igeni taxun a tagi
a yi e ragidi.

A yi a liga igene yi mate ayi e bode fari
alo banxi kankena.

¹⁴ A ti e yεε ra yanyin na kundani.

A mən yi ti e yεε ra kəεen na tεε dεgəni.

¹⁵ A fanyeni bə tonbonni,

a yi tigin namini, e yi e min.

¹⁶ A yi xuden namini gεmεne yi,
igen yi godo alo baana.

¹⁷ Koni e lu yulubin ligε a ra,
e murutε Kore Xənna Ala ma tonbonni.

¹⁸ E yi a nata, a e xa Ala bunba,
e yi e waxən donseen maxədin Ala ra.

¹⁹ E yi Ala mafala, e naxa,
“Ala nəε donseen namine tonbonni ito yi
ba?”

²⁰ A to gεmen bə,
igen nan mini ayi yati,
koni a nəε burun nun suben soε a muxune
yii ba?”

²¹ Na ma, Alatala e xuiin məxina, a fitina.
A yi xələ Isirayila ma,

tεεn yi mini Yaxuba bōnsōnna xili ma.*

²² Amasətə e mi yi laxi Ala ra,
e mi yi e yigi saxi a marakisini.

²³ Koni a yi kuyen yamari,
a koren dεeñe xa rabi,

²⁴ a yi Manna donseen nagodo e ma,
a ariyanna donseen so e yii.†

²⁵ Adamadiine yi malekane burun don.
Ala yi donseen nasiga e ma han e lugo.

²⁶ Ala yi foyen nafa keli sogetede binna ra.
A mən yi foyen namini yiifanna ma a
sεnbεn na.

²⁷ A yi xəline ragodo e ma
naxanye yi wuya alo baan mεjənsinna.

²⁸ E yi yolon e daaxaden tagi e bubune
rabilinni.

²⁹ Yamaan yi e dεge han e lugo.

E yi waxi naxan xən ma Ala na so nən e yii.

³⁰ Koni benun e xa wasa, donseen mən yi e
dε,

³¹ Ala yi xələ e ma, a yi e sεnbεmane faxa,
Isirayila banxulanne.

³² Hali na birin to liga,
e mən lu nən yulubin ligε!

Hali a to kabanako feene liga e mi
dənkəleya.

³³ Nayi, a yi e dunuja yi gidin lu fuuni,
han e yi faxa kuisanni.

³⁴ A to ndee faxa,
a dənxəne yi tubi,
e yi Ala fen səbəen na.

* 78:21: Na feen səbəxi Yatəne 11.1 kui. † 78:24: Manna donsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

³⁵ A yi rabira e ma
fa fala Ala nan e kantan fanyen na,
a Kore Xənna Ala nan yi e xunba muxun
na.

³⁶ Koni e falane mi yi fixaxi,
e yi wulen nan falama a xa.

³⁷ E mako mi yi Alaa fe yi,
e mi yi tinxinxı Ala layirini.

³⁸ Koni bayo a kininkinin,
a yi e hakene mafelu.

A mi e halagi.

A xələn lu dəxəja ma wuyaxi,
a mi fitina e xili ma.

³⁹ A a kolon fa fala dəjəxən nan tun e ra,
e siimayaan luxi nən alo foyedina
naxan danguma a mi xətə.

⁴⁰ E murutə Ala ma nən tonbonni sanja ma
wuyaxi.

A yi sunu e fe ra burunna ra sanja ma
wuyaxi!

⁴¹ E yi Ala bumbama yε yo yε.

E yi a ligə Isirayilaa Ala Sarıjanxin yi xələ.

⁴² E ninan nən a sənbə gbeen xən,
e nun a e xunba e yaxune yii ləxən naxan
yi.

⁴³ E ninan nən a taxamasenne xən Misiran
yi,

e nun a kabanako feen naxanye ligə Soyən
yi.

⁴⁴ A yi e baane findi wunla ra.

Ige yo mi yi na nun

Misiran kaane yi naxan minjə.

⁴⁵ A tugetuge xələne rasiga e ma
naxanye e don.

Xunjəne fan yi e bəxən kala.

⁴⁶ A e siseene so sujəne yii.

A bogiseen birin so tuguminne yii.

⁴⁷ A yi e wudi binle kala balabalan kəsəne
ra.

A yi e xədə binle kala xunbenla ra.

⁴⁸ A yi e jingene faxa balabalan kəsəne ra.
Galanna yi e xuruseene faxa.

⁴⁹ A fitinaxin yi a xələ naxin
nun a bəjə teen nun a marajaxun nagodo
e ma.

Halagi ti ganla nan yi ne ra.

⁵⁰ A mi xətə a xələn fəxə ra,
a mi tin e niine yi rakisi,
a yi e faxa fitina furene ra.

⁵¹ A yi dii sarane faxa Misiran denbayaan
birin yi.

Xami a denbayane dii singene birin
naxanye singe e fangan mayita.

⁵² A yi fa a yamaan na
keli Misiran yi alo xuruse kuruna.

A yi e kantan burunna ra.

⁵³ A yi ti e yε ra, sese mi e sətə,
nanara e mi gaxu.

Koni fəxə igen yi a ragali e yaxune ma.

⁵⁴ A yi fa e ra a bəxə sarijanxini
na geyaan ma a naxan sətə a sənbən xən.

⁵⁵ A siya gbətəne kedi nən a yamaan yε ra,
a yi e bəxəne yitaxun e ra.

A yi Isirayila bənsənne rasabati e konne yi.

⁵⁶ Koni e yi murutə Kore Xənna Ala ma,
e yi a bunba.

E mi e xaxili lu a maxadi xuine xən,

⁵⁷ e yi e masiga a ra,
e yanfan ti alo e benbane.

E mi fa tinxinxı

alo xalimakuli yidəxina.

⁵⁸ E Ala raxələ nən e suxure batudene ra.
E yi Ala raxəxələn e ala sawurane xən.

⁵⁹ Ala to na mε, a yi xələ han!

Nanara, a yi a mε Isirayila ra feu!

⁶⁰ A yi a banxin nabəjin naxan Silo yi,
a yi dəxi adamadiine tagi dənaxan yi nun.

⁶¹ A yi tin a sənbə kankiraan yi suxu.

A nərən misaala yi so yaxune yii.

⁶² A yi tin a muxune yi faxa silanfanna ra,
a yi a xələ gbeen nagodo a muxune ma.

⁶³ Təən yi e banxulanne gan,
han naxalan dii ti sigine yi dan na fe ra.

⁶⁴ Saraxaraline yi faxa silanfanna ra.

Koni yəngən mi tin kaja giləne yi e wuga.

⁶⁵ Dənən na, Marigin yi keli
alo a yi xiin nən.

A yəngən so
alo sofa sənbəmaan na manpaan min.

⁶⁶ A mən yi a yaxune kedi.

A yi e rayarabi habadan!

⁶⁷ A yi a mε Yusufu bənsənna ra.

A mi Efirami bənsənna sugandi.

⁶⁸ A Yuda bənsənna nan sugandi
e nun a Siyon Geyaan naxan xanuxi.

⁶⁹ A yi a Yire Sarıjanxin ti menni
alo kore xənna nun bəxə xənna

naxanye na habadan!

⁷⁰ A yi a walik  n Dawuda sugandi.
A yi a ba y  x  e kulan d  x  n.

⁷¹ A yi a tongo xuruse kantandeni,
a yi a findi a yamaan kantanmaan na,
Yaxuba b  ns  nna,
a gbee muxune Isirayila.

⁷² Dawuda yi a n  x   lu e xın ma n  nige
fajini.

A ti e y  e ra ki fajni.

79

Ala maxandina Yerusal  n taan xunba feen na

¹ Asafi a b  tina.

Ala, siya gb  tene bata i ya b  x  n y  ng  ,
e so.

E bata i Batu Banxi Sarijanxin naharamu.
E bata Yerusal  n findi taa x  nna ra.

² E bata i ya walik  ne binbine so x  line y  i
e yi e don.

I ya muxu t  g  ndiyaxine binbine bata lu
burunna subene bun.

³ E bata e wunla ramini Yerusal  n birin yi
alo igen b  x  nma.

Muxu yo mi luxi
naxan faxa muxune maluxunj  .

⁴ Nxu rabilinna siyane fala n  xin tima nxu
ma,

e nxu makonbi, e nxu magele.

⁵ Alatala, i luma x  l  xi nxu ma n  n

han waxatin mundun?

I ya x  l  n luma n  n alo t  ena
han waxatin mundun yi?

⁶ I ya x  l  n nagodo siyane ma
naxanye mi i batuma,
e nun yamanan naxanye mi i xinla
binyama.

⁷ Amas  t   e bata Yaxuba b  ns  nna n  ,
e a b  x  n kala.

⁸ I nama nxu t  r   nxu benbane hak  ne fe
ra.

I ya kininkininna xa nxu ralan iki sa!

Amas  t   nxu makona a ma han!

⁹ Ala, nxu rakisi muxuna,
nxu mali i xinla binya feen na!

Nxu xunba,
i yi nxu mafelu nxu yulubine ra

i xinla a fe ra.

¹⁰ Nanfera siyane max  dinna tima,
e naxa, "E Ala min  n?"

A yita siyane ra nxu y  e x  ri
a i ya walik  ne faxa feen n  x  ma n  n.

¹¹ I tuli mati suxu muxune kutun xuiin na.
Naxanye yalagin bun,
ne ratanga i s  nb   gbeen na.

¹² Na siyane konbin naxanye ti i ma Marig-
ina,

ne saranna fi na ra d  x   solofera.

¹³ Nanara, nxu tan i ya yamana,
i naxan kantanma
alo i ya xuruse kuruna,
nxu i tantunje na yi habadan,
nxu i mat  x   waxati famat  ne birin yi.

80

Ala xa en ma yamanan natanga

¹ Asafi a b  tina b  ti baane kuntigin xa,
sereyana, a xa ba alo b  tin naxan xili:
"Fuge Fajine."

² Isirayila kantan muxuna,
i tuli mati nxu ra.
I tan naxan tixi Yusufu b  ns  nna y  e ra
alo xuruse kuruna,
i tan naxan d  xi maleka gubugubu kanne
tagi,
i y  te makenen n  r  ni.

³ I s  nb  n yita
Efirami nun Bunyamin nun Manase
b  ns  nne ra.
Keli, i fa nxu rakisi!
⁴ Ala, i m  n xa nxu s  nb   so,
i n  r  n nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi.

⁵ Alatala, Ala S  nb  n Birin Kanna,
i luma x  l  xi i ya yamaan ma
han waxatin mundun
i tondi a maxandin yabe?

⁶ I bata e balon findi s  x  len na,
i yi e igelengenne rafe y  egen na.

⁷ I bata nxu b  x  n findi y  ng   so xunna ra
nxu rabilinna siyane xa.
Nxu yaxune nxu magelema.

⁸ Ala S  nb  n Birin Kanna,
i m  n xa nxu s  nb   so,
i n  r  n nagodo nxu ma,
alogo nxu xa kisi!

⁹ I fa n  n wudi binla ra
sa keli Misiran yamanani.
I siyaan bonne kedi,

i yi na wudi binla si e bɔxɔni.
¹⁰ I yi yirena nde yitən a rasoliden na.
 A salenne yi godo pon!
 A yi yamanan nafe.
¹¹ A nininna yi so geyane xun na.
 A yiine yi so suman wudi gbeene xun na.
¹² A yiine yi sigama han fɔxɔ igen xun ma,
 e mən yi sigaxi han baan xun ma.
¹³ Nanfera i a langan kalaxi?
 I tin dangu muxune birin yi a bogine
 muña?
¹⁴ Segune yi keli fɔtənni, e a kala,
 burunna subene yi a don.
¹⁵ Sənbən Birin Kanna Ala, i mən xa fa.
 I yee ragodo nxu ma keli ariyanna yi,
 i yi nxu mato.
 I ya yamaan nakisi
 naxan findixi na wudi binla ra!
¹⁶ I tan yetəen naxan sixi,
 i xa na ratanga!
 A luxi nən
 alo i tan yetəen diin naxan nagboxi.
¹⁷ E bata a sege, e a gan,
 i ya yamaan kalama i ya xələn bun ma.
¹⁸ I yengi lu mangan xən ma
 i tan yetəen naxan dəxi,
 i tan yetəen diin naxan nagboxi.
¹⁹ Nxu mi fa nxu xun xanbi soma i yi sənən.
 Nxu rakisi nanara nxu i tantunjə.
²⁰ Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna,
 i mən xa nxu sənbə so,
 i nərən nagodo nxu ma,
 alogo nxu xa kisi!

81

Ala nan en malima

¹ Asafi gbeena, bəti baane kuntigin xa. A xa
 ba Gati kaane kondenna ra.
² Sənxɔ sewani en ma Ala xa,
 en sənbəna.
 E xuini te Yaxubaa Ala xa!
³ E bəti baan fəlɔ,
 e tanbanne maxa,
 e nun bələnna nun kondenna.
⁴ Kike nənən na te,
 e nun kiken na kɔxɔ,
 e xətaan fe en ma sali ləxəne yi.
⁵ Sariyan nan ito ra Isirayila xa.
 Yaxubaa Alaa yamarin nan ito ra.
⁶ A a so Yusufu a denbayaan yii nən

a Misiran yamanan yəngɛ waxatin naxan
 yi.
 En yi xuina nde mɛ
 en mi yi naxan kolon,
⁷ A naxa, “N bata goronne ba ε xun ma.
 E bata goron binyen dəxɔ.
⁸ E yi tərəni waxatin naxan yi,
 ε yi n xili n yi ε xunba.
 N yi ε yabi foye gbeeni.
 N yi ε kəjaan fəsəfəsə Meriba igene yi.”
 Bəti xuini te.
⁹ “N ma yamana,
 ε ε tuli mati n ma maxadi xuiñe ra.
 Isirayila, xa ε yi n xuiñ name nun!
¹⁰ E nama Ala gbətə batu!
 E nama ε xinbi sin ala gbətə yo xa!
¹¹ Alatala nan n tan na,
 ε Ala naxan faxi ε ra
 sa keli Misiran yamanani.
 E ε dəene yibi, n xa ε ralugo.
¹² Koni n ma yamaan mi e tuli matixi n na.
 Isirayila mi tin n na.
¹³ Nayi, n yi e lu e tengbesenyani,
 e yi bira e waxən feene fɔxɔ ra.
¹⁴ Xa n ma yamaan yi n xuiñ name nun,
 xa Isirayila yi birε n ma kirane fɔxɔ ra nun,
¹⁵ n yi e yaxune yarabima nən nun ma-
 furən!
 N yi e yəngɛfane halagima nən.
¹⁶ Naxanye Alatala rajaxuxi
 ne gaxuxine yi e felenma nən a bun ma.
 E tərən mi yi janma habadan!
¹⁷ N yi ε baloma nən malo fajin nun kumin
 na.”

82

Ala nan mangan na

¹ Asafi a bətina.
 Ala dəxi a manga gbədəni,
 a tan nan kitin sama sənbəmane tagi.
 A yi a fala, a naxa,
² “E luma kitin sə tinxintareyani
 han waxatin mundun,
 ε yi lu muxu jaxine rafise bonne xa?”
 Bəti xuini te.
³ E xa sənbətarene nun kiridine xun
 mayəngɛ kitin sa,
 ε yi tinxin yiigelitəne nun muxu
 naxankataxine xa.

⁴ Ε xa senbetarene nun tɔrɔ muxune ratanga,
ε e xunba muxu naxine yii."

⁵ "Ε mi fe kolon,
ε xaxili mi na,
ε sigan tima dimin nin,
bɔxɔn bunne birin xuruxurunma.

⁶ N bata yi a fala, n naxa,
'Alane nan ε tan na.
Kore Xɔnna Alaa diine nan ε birin na.'

⁷ Koni ε faxama nɛn
alo adamadiin bonne,
ε bira alo kuntigin bonne."

⁸ Ala, keli, i fa dunuja makiti,
bayo i tan nan gbee siyane birin na.

83

*Isirayilaa Ala maxandina e yaxune to yi
e tɔrɔmā*

¹ Sigi sarijanxina. Asafi a b̄etina.

² Ala, i nama i dundu.
Ala, falan ti, i nama i raxara!

³ A mato, i yaxune bata keli.
Naxanye i rajanaxuxi, ne bata murute.

⁴ E feene yitɔnma wundoni i ya yamaan xili ma.
I naxanye ratangaxi,
e sama e bode fari ne xili ma.

⁵ E naxa, "En sa e raxɔri,
alogo Isirayila xinla xa tunun dunuja yi."

⁶ E bata lan a ma,
e xa e malan i xili ma,

⁷ Edɔn kaane nun Sumayila bɔnsɔnna muxune
nun Moyaba kaane nun Hagari kaane
⁸ nun Gebala kaane nun Amonine nun Amalekine
nun Filisitine e nun Tire kaane.

⁹ Asiriya yamanan fan bata sa e fari,
alogo e xa Loti bɔnsɔnna muxune mali.

Beti xuini te.

¹⁰ A ligia e ra
alo i a ligia Midiyen kaane ra kii naxan yi,
alo i a ligia Sisera nun Yabin na Kison xuden
kii naxan yi.

¹¹ E faxa nɛn En-Dɔri yi,
e yi kun bɔxɔn fari.

¹² A ligia e kuntigine ra
alo i Orebi nun Sebi ligia kii naxan yi.

E mangane birin xa lu
alo Sebaxa nun Salamuna,
¹³ naxanye yi a falama, e naxa,
"Nxu xa Alaa bɔxɔne tongo nxu gbeen na."

¹⁴ Ala, e ligia
alo wuluwunla na sexε xarene tongo,
alo foyen na se dagin xali,

¹⁵ alo tεen fɔtɔnna ganma kii naxan yi,
alo tεen tema geyane ma kii naxan yi.

¹⁶ E kedi i ya tule gbeen na.
E magaxu i ya foye gbeen na.

¹⁷ Alatala, e rayagi,
han e yi i xinla fen.

¹⁸ E xa lu yagin nun kuisanni habadan.
E xa yigitεgε, e raxɔri.

¹⁹ E xa a kolon
fa fala i tan Alatala,
i tan keden peen nan Kore Xɔnna Ala ra,
naxan mangayaan ligama dunuja birin xun na.

84

Ala Batu Banxinī siga b̄etina

¹ Koraa diine tantun b̄etina, beti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.

² Alatala Senben Birin Kanna,
i luden nayabu n yi han!

³ Alatalaa banxin xɔnla n na han!
N bɔjɛn nun n fati bɛnden sewa b̄etin bama Habadan Ala xinla nan ma fe ra.

⁴ Hali tuntunne bata e tεene sa i ya banxini,
debelenne fan bata na findi e konna ra,
alogo e diine xa maso i ya saraxa ganden na

Alatala Senben Birin Kanna,
n ma mangan nun n ma Ala.

⁵ Sewan na kanne xa
naxanye luma i ya banxini!
E i matɔxɔma nɛn waxatin birin!

Beti xuini te.

⁶ Sewan na kanne xa
naxanye senben kelima i tan yi,
naxanye xun tixi Ala Batu Banxin na.

⁷ E nɛma danguma Baka lanbanni,
menna yi lu e xa alo tigi yirene.
Tule singen na fa, darane yi fe.

⁸ E senben yi siga fari se,
han e yi ti Ala yetagi Siyon yi.

⁹ Alatala, Ala Senben Birin Kanna,
n ma maxandi xuiin namε.

Yaxubaa Ala, i tuli mati n na.
Beti xuini te.

- ¹⁰ Ala, nxo mangan mato,
nxu yε masansan wure lefana.
I ya muxu sugandixin nasuxu!
¹¹ Soge kedenna i Batu Banxini,
na dangu xii wuli keden na yire gbete yi.
A fisa n xa lu tixi i ya banxin so deen na
gbansan
benun n xa sabati muxu jaxine konne yi.
¹² Marigina Alatala luxi nεn en xa
alo en ma sogen nun en yε masansan wure
lefana.
Alatala nan hinanna nun binyen fima en
ma.
Naxanye sigati kii kamalixi,
a herin fima nεn ne ma.
¹³ Alatala Senben Birin Kanna,
sewan na kanne xa
naxanye e yigin sama i tan yi.

85

Ala xa bøŋe xunbenla fi en ma

- ¹ Koraa diine tantun betina, beti baane
kuntigin xa.
² Alatala, i bata yi hinan i ya yamanan na.
I bata yi Yaxuba bønsønna senbe so.
³ I bata yi i ya muxune hakene mafelu,
i yi e yulubine xafari.
Beti xuini te.
- ⁴ I bata yi i ya xøløn jan,
i yi xete i ya xølø gbeen føxø ra.
⁵ Ala, nxu rakisi muxuna,
i møn xa nxu senbe so.
I nama fa lu xøle nxu ma.
⁶ I luma xøløxi nxu ma nεn ba
han habadan?
I ya xøløn luma nεn
han mayixte nun mayixte?
⁷ I mi fa nxu rakisma ba,
alogi i ya yamaan møn xa sewa i ya fe ra?
⁸ Alatala, hinan nxu ra,
i yi nxu rakisi.

- ⁹ N waxi n tuli mati feni Ala ra, Alatala.
A bøŋe xunbenla nan ma fe falama a ya-
maan xa,
a muxu tøgøndiyaxine,
xa e mi fa xete e xaxilitareyaan ma sønøn.
¹⁰ A fama a yεragaxu muxune rakisideni
iki sa!

- A binyen yi lu en ma yamanani.
¹¹ Hinanna nun lannayana e bode xøn ma.
Tinxinyaan nun bøŋe xunbenla yi rakafu.
¹² Lannayaan sabatima nεn bøxøni,
tinxinna yi godo keli kore.
¹³ Alatala herin fima nεn en ma yati,
en ma bøxøn sansine yi sabati.
¹⁴ Tinxinyaan tima nεn Marigin yεε ra,
a kirani tøn a xa.

86

Ala maxandina malina fe ra

- ¹ Dawudaa Ala maxandina.
Alatala, i tuli mati n na,
i yi n yabi.
Amasøtø yiigelitøn nun tørø muxun nan n
na.
² N niin natanga,
amasøtø n tøgøndiyaxi i ma.
I tan n ma Ala, i ya walikeen nakisi,
naxan a yigi saxi i tan yi.
³ N Marigina, kininkinin n ma!
N ferijenma i tan nan maxande.
⁴ Marigina, i ya walikeen nasewa,
amasøtø n na n niin taxuxi i tan nan na.
⁵ Marigina, i tan fan! I dija!
Naxan na i maxandi,
i hinanma nεn na ra han!
⁶ Alatala, i tuli mati n ma maxandi xuiin na,
n ma mawuga xuiin name.
⁷ N nemø tørøni,
n yi i maxandi,
amasøtø i yabin tima.
⁸ Marigina, ala yo mi luxi alo i tan.
I ya wanle jøxøn mi na.
⁹ Marigina, i siyaan naxanye birin daxi,
ne fama nεn,
e yi e xinbi sin i yεtagi,
e yi i xinla binya.
¹⁰ Amasøtø i tan gbo,
i kabanako feene rabama.
I tan keden peen nan Ala ra.
¹¹ Alatala, i ya kiraan yita n na
alogi n xa sigan ti i ya jøndini.
Na fe keden peen sa n bøŋeni,
alogi n xa i xinla binya.
¹² Marigina, n ma Ala,
n ni i tantunma nεn n bøŋen ma feu!
N yi i xinla binya habadan!
¹³ I bata hinan n na han!
I yi n niin natanga sayaan ma.

¹⁴ Ala, wasodene bata keli n xili ma,
gbalotɔ ganla waxi n faxa feni,
e miriya yo mi sigama i tan ma.
¹⁵ Koni Marigina, i tan nan Ala ra
naxan kininkinin,
i dija, i mi xələn xulən,
i ya hinanna nun i ya lannayaan gbo.
¹⁶ I yee rafindi n ma,
i yi hinan n na.
Senben fi n ma, n tan i ya walikəna.
N nakisi, n tan i ya walike naxanla diina.
¹⁷ A yita n na, a i fan,
alogo naxanye n naxuxi,
ne xa a to, e yagi.
Amasətɔ i tan Alatala bata n mali,
i yi n madendən.

87*Siyane birin yigin Yerusalen nin*

¹ Koraa diine tantun bətina. Sigi
sarijanxina.

Ala bata a taan ti Geya Sarijanxin fari.

² Siyon taan nafan Alatala ma
Yaxuba bənsənna taane birin xa.

³ Muxune Alaa taan matəxəma han!
Beti xuini te.

⁴ Ala naxa,
“N Misiran kaane nun Babilən kaane sama
nən
n kolon muxune fari e nun Filisiti kaane
nun Tire kaane nun Kusi kaane.”

N yi a fala, n naxa,
“Itoe fan barixi Siyon taan nin.”

⁵ E a falama nən Siyon taan ma
fa fala siyani itoe fan barixi mənna nin,
Kore Xənna Ala yətəen yi a rasabati.

⁶ Alatala na siyane xinle səbe,
a a falama nən ndee ma, a naxa,
“Itoe fan barixi Siyon taan nin.”
Beti xuini te.

⁷ E bodonma nən, e bətin ba.
E naxa, “Nxu yigin birin i tan nin.”

88*Mawugana malina fe ra*

¹ Sigi sarijanxina. Koraa diine tantun
bətina, bəti baane kuntigin xa. A xa ba
xulenna ra. Esira yixətəna nde Heman ma
fala naxuməna.

² Alatala, Ala naxan n nakisima,
kəeən nun yanyin na,

n gbelegbelema i tan nan na.
³ N ma maxandi xuiin xa i li.
I tuli mati n ma mawuga xuiin na!
⁴ Tərə wuyaxi bata n niini li,
sayaan bata maso n na.

⁵ E n yatəma
alo naxanye sigama gaburun na.
N fangan birin bata jən.

⁶ E bata n nabəjən faxa muxune yε,
alo muxu faxaxine gaburun na,
alo i bata jənan naxanye xən,
i mi fa sese ligama naxanye xa.

⁷ I bata n woli ayi bilingan tilinxin na dimi
gbeeni.

⁸ I ya xələn bata gbo ayi n ma,
i n yigbetənma i sənbən na.

Beti xuini te.

⁹ I bata n xəyine makuya n na,
i bata n findi se jəxin na e yee ra yi.
N balanxi, n mi nəe minε.

¹⁰ N yee ne bata wasa tərən na,
n ni i xilima ləxə yo ləxə,
Alatala, n na n yiine yibandunma i tan nan
ma.

¹¹ I kabanako feen ligε faxa muxune xa ba?
Faxa muxune kele ba,
e yi i tantun?

Beti xuini te.

¹² Muxuna i ya hinanna fe falə gaburun kui
ba?

I ya lannayana fe falə halagi yireni ba?

¹³ I ya kabanako feene toε dimini ba?
Ninan tima binbine xən dənaxan yi,
i ya tinxinyaan kolonjə mənni ba?

¹⁴ Alatala, n bata i xili, n mali.
N ni i maxandima xətən yo xətən.

¹⁵ Alatala, nanfera i i məxi n na?
Nanfera i i yətagi luxunxi n ma?

¹⁶ Xabu n dii jərəna,
n yi tərəni.
N yi masoxi sayaan na.

Gaxun bata n yili,
n yigitegε.

¹⁷ I ya xələ gbeen bata godo n ma.
I n kuisan gbeen naxan ti,
na bata n halagi.

¹⁸ Kuisanne n nabilinxı waxatin birin
alo fufana, e bata n nabilin yiren birin yi.

¹⁹ I bata n lanfane nun n xoyine makuya n na.
N fa dimin nan tun kolon.

89

Ala nun Dawudaa layirina

¹ Esira yixetene nde Etani a fala naxumena.

² N betin bama n'en waxatin birin
Alatala hinanna fe ra,
n yi i ya tinxinna fe fala
mayixetene nun mayixetene xa.

³ N yi a fala
a i ya hinanna luma n'en habadan,
a i ya tinxinyaan buma n'en
alo kore xonna.

⁴ I naxa, "N bata layirin xidi
n ma muxu sugandixin xa,
n bata n kolo n ma walikeen Dawuda xa,
⁵ n naxa, 'N ni i yixetene findima n'en
mangane ra waxatin birin,
n yi e mangayaan lu han habadan.' "

Beti xuini te.

⁶ Alatala, malekan naxanye ariyanna yi
ne tantun betin bama i ya kabanakone fe
ra,
e nun i ya tinxinyana fe ra.

⁷ Alatala, i tan noxen mi na kore xonna ma.
Nde luxi alo Alatala, alane ye?

⁸ Ala magaxu maleka sarijanxine
malanni,
naxanye a rabilinxi,
a makabe ne birin yee ra yi.

⁹ Alatala, Ala Senben Birin Kanna,
nde luxi alo i tan?
I senben nun i ya tinxinyana i rabilinxi.

¹⁰ I tan nan foxo igen senben natima,
a walanne na te, i tan nan e ragodoma.

¹¹ I tan nan Misiran halagixi,
i tan nan i yaxune raxuya ayi i senben na.

¹² I tan nan gbee kore xonna nun boxa
xonna ra.
I tan nan dunuja daxi
e nun a yi seene birin.

¹³ I tan nan komen foxo nun yiifari foxon
daxi.

Taboro nun Xerimon geyane sonxoma
sewani

i ya fe ra.

¹⁴ I senben gbo!

I fangan magaxu han!

¹⁵ I ya mangayaan senbe soxi
tinxinyaan nun sariya kendem nan na.

Hinanna nun jondina i kewanle birin yi.

¹⁶ Sewan na kanne xa
naxanye i batuma betini,
e sigan ti kenenni i yetag, Alatala.

¹⁷ Enaxanma n'en i xinli waxatin birin,
e i ya tinxinyaan binya.

¹⁸ I tan nan findixi e binyen nun e senben
na,
i yi nxu xunna keli i ya fanni.

¹⁹ Amasoto Alatala nan nxu xun mayengen
na,
nxo mangan nan Isirayilaa Ala Sarijanxin
na.

²⁰ Loxona nde,
i ya togondiya muxune fe toon ti n'en
alo xiye,
i yi a fala e xa, i naxa,
"N bata senben fi sofana nde ma,
n bata banxulanna nde sugandi yamaan
ye.

²¹ N bata Dawuda to, n ma walikena.
N yi n ma ture sarijanxin susan a ma.

²² N ma fangan luma a yi n'en,
n yi a senbe so.

²³ A yaxune mi a noem mum, tinxintaren mi a rayarabe mum.

²⁴ N na a yengefane halagima n'en a yes xori,
naxanye a rajaxuma,
n yi ne yenge.

²⁵ N ma tinxinna nun n ma hinanna luma
n'en a xon,
a senben soto n xinli.

²⁶ N na a mangayaan nasigama n'en
han foxo igena,
a yi noen ti baane xun na."

²⁷ "A n xilima n'en, a naxa,
'I tan nan n Fafe ra, n ma Ala,
n kantan fanyen naxan n nakisima.'

²⁸ N na a findima n'en n ma dii singen na,
naxan gbo mangane birin xa boxa xonna
fari.

²⁹ N hinan a ra habadan!
N layirin naxan xidi nxu tagi,
na mi kale mum!

³⁰ N na a yixetene nde luma n'en mangayani
habadan!

Fanni kuyen daxi,
a mangayaan daxi."

³¹ "Xa a yixetene mi tin n ma sariyan suxe,

xa e mi bira n ma sariyane fɔxɔ ra,
 32 e yi n ma tønne kala,
 e tondi n ma yamarine suxε,
 33 nayi, n na e murutε feene saranma e ra
 nøn dunganna ra,
 n yi e naxankata e hakεne fe ra.
 34 Koni n ma hinanna luma nøn Dawuda
 xøn,
 n mi n ma tinxyaan kalama.
 35 N mi n ma layirin kale.
 N na a tuli saxi naxan na,
 n mi na maxεte.
 36 N bata n kølø n ma sarijanni
 n mi wulen falama Dawuda xa,
 37 a yixεtεne luma nøn habadan,
 a mangayaan buma nøn n yεtagi
 alo sogena.
 38 A buma nøn mangayani habadan
 alo kikena,
 naxan kore xønna ma taxamasenna ra
 waxatin birin.”

Beti xuini te.

39 Koni i bata i me a ra,
 i yi a masiga i ra!
 I bata xølø i ya manga sugandixin ma han!
 40 I bata i ya layirin kala i naxan xidi
 ε nun i ya walikeen tagi.
 I bata a mangaya taxamasenna rabira
 bøxøni.
 41 I bata a taan yinne birin nabira.
 I yi a yire makantinxine findi taa xønne ra.
 42 Dangu muxune birin a muñama,
 a døxø bodene bata a rajaxu.
 43 I bata a yεngεfane sεnbεn gbo ayi.
 I yi a yaxune birin nasεwa.
 44 I bata a yεngε so seene sεnbεn ñan.
 I tondi a maliyε yεngεni.
 45 I bata a nørøn ba a yii,
 i yi a mangaya gbødøn nabira bøxøni.
 46 I bata a banxulanyaan waxatini kala a
 ma,
 i yi a rayagi han!

Beti xuini te.

47 Alatala, i møn i luxunma nøn nxu ma
 han waxatin mundun?
 I ya xøløn luma gbo ayi
 alo tεøna han waxatin mundun?
 48 A xa rabira i ma
 a n ma siimayaan mi fa xunkuya.
 I adamadiine birin daxi nøn tun ba?
 49 Nde luma a faxataren na,

a yi a yεtε ratanga sayaan ma?
 Beti xuini te.
 50 Marigina, i ya hinanna minεn,
 naxan yi na nun,
 i i kølø naxan na Dawuda xa i ya tinxiñni?
 51 Marigina,
 i miri i ya walikεne yagin ma,
 e nun yamaan naxanye birin goron n xun
 ma.
 52 Alatala, i yaxune bata nxu rayagi,
 e biraxi i ya muxu sugandixin fɔxɔ ra yiren
 birin.

53 Barikan xa bira Alatala xa habadan!
 Amina! Amina!

Yaburin Yire Naanindena: Keli Sora 90 ma han 106

90

Nabi Musaa betina

1 Nabi Musa, Alaa xεrana maxandina.
 Marigina, i tan nan findixi nxu yigiyaden
 na,
 keli waxati danguxine ma han habadan.
 2 Benun geyane xa da,
 benun bøxø xønna nun dunuja yεtεen xa
 da,
 xabu a føløni, han to,
 han habadan i tan nan Ala ra.
 3 I tan nan muxune raxεtεma bεndεni,
 i yi a fala, i naxa,
 “Adamadiine, ε xεtε ε kelideni.”
 4 Bayo ñεe wuli kedenna luxi nøn i yεe ra yi
 alo xii keden danguxina,
 alo køe kedenna.
 5 I tan nan muxun niin bama,
 a dangu alo xøtøn ma xixønla,
 alo sexεn naxan solima.
 6 Xøtønni, a jøngi, a sabati,
 ñinbanna na maso,
 a lisi a ra, a xara.
 7 I ya xøløna nxu yigitεgεma nøn,
 a yi nxu ñan.
 8 I bata nxu hakεne sa i yεtagi.
 I bata nxø wundo yulubine birin sa
 kεnεnni.
 9 Nxu siin ñanma nøn i ya xøløn bun ma.
 Nxu nxø siimayaan toon ñanñε
 alo kutunna.
 10 Yanyina nde nxø siimayana,
 ñεe tonge solofera nan tun a ra.
 Xa a xunkuya ayi,

nee tonge solomasexε.
 Koni lanbaranna nun tɔrɔn nan ne birin na.
 A ñanma nɛn xulɛn, nxu faxa.
¹¹ Nde nœ i ya xələn sənbən kolonjɛ,
 a yi i binya
 lan i ya xələn yaten ma?
¹² Nxu xaran nxo siimayaan tengɛ,
 alogo nxu xa sigan ti fe kolonni.
¹³ Alatala, i ya xələn ñanma waxatin mundun yi?
 Kininkinin nxu tan i ya konyine ma.
¹⁴ Nxu ralugo i ya hinanni xɔtɔn yo xɔtɔn.
 Nanara, nxu bɛtin bɛ,
 nxu səwa nxu siin birin yi.
¹⁵ Nxu bata lu yagini waxati xunkuye.
 Awa, iki səwa ñeene fi nxu ma
 nxu naxan xasabi ligaxi tɔrɔni.
¹⁶ Nxu tan i ya konyine xa i ya wali gbeene to.
 Nxo diine xa i ya binye magaxuxin to.
¹⁷ Marigina nxo Ala,
 i ya fanna xa lu nxu xɔn.
 Nxo wanle rasɔnɔya nxu xa,
 yandi nxo wanle rasɔnɔya nxu xa.

91

Ala nan en yigiya kendən na

¹ Naxan na yigiya Kore Xənna Ala ma,
 na bata lu Ala Sənbə Kanna makantanna bun.
² N na a falama Alatala xa nɛn, n naxa,
 “N yigiyaden nun n kantan yinna nan i tan na.
 N ma Ala nan i tan na
 n yigin saxi naxan yi.”
³ A i ratangama nɛn luti ratixine birin ma,
 e nun faxa furene.
⁴ A i ratangama nɛn,
 i yi i luxun a yi,
 alo tɔxε ngana a gabutεne soma
 a diine xun na kii naxan yi.
 A lannayaan yi findi i yɛ masansan wure lefaan na.
⁵ I mi gaxun kœen gbalon yɛɛ ra,
 hanma xalimakunla
 naxanye wolima yanyin na.
⁶ I mi gaxue fitina furene yɛɛ ra
 naxanye i lima dimini,
 hanma fure ñaxin naxanye faxan tima
 yanyin na.

⁷ Muxu wuli kedenna faxama nɛn i dɛxən ma,
 muxu wuli fu yi bira i rabilinni,
 koni fefe mi ligɛ i tan na.
⁸ I i yɛen tima nɛn tun,
 i yi muxu ñaxine saranna to.
⁹ N bata n yigiya i tan ma Alatala.
 I na Kore Xənna Ala findi i luxunden na,
¹⁰ fe ñaxi yo mi i liyɛ.
 Gbalo yo mi masoe i konna ra.
¹¹ Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi
 alogo e xa i kantan i ya sigatiin birin yi.
¹² E yi i tongo
 alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.
¹³ I tima yatane nun sañine fari nɛn.
 I yi yata sənbəmane nun sañi ñaxine yi-bodon.
¹⁴ Ala naxa, “N na kanna rakisima nɛn
 bayo a n xanuxi.
 N na ratangama nɛn
 bayo a n kolon Ala ra.
¹⁵ A na n xili, n na a yabima nɛn.
 N luma a xɔn ma nɛn tɔrɔni.
 N na a xunbama nɛn,
 n yi binyen sa a ma.
¹⁶ N yi siimaya xunkuye fajin fi a ma,
 n yi a yita a ra
 a n tan nan a rakisima.”

92

Tantun bɛtina

¹ Tantun bɛtina. Sigi sarijanxina. A xa ba Matabu Ləxəni.
² A lan Alatala yi tantun.
 Kore Xənna Ala,
 a lan bɛtin xa ba i xa,
³ i ya hinanna fe yi fala xɔtɔn yo xɔtɔn,
 i ya tinxinna fe yi fala kœ yo kœ,
⁴ bɛtine yi ba i xa kondenna nun bələn xuiin na.
⁵ Alatala, i kewanle bata n nasəwa.
 N səwa bɛtin bama nɛn i ya wanle fe ra.
⁶ Alatala, i ya wanle gbo de!
 I miriyane tilin han!
⁷ Xaxilitaren mi ito kolon.
 Daxun mi ito famuma.
⁸ Fa fala, muxu ñaxin kelima nɛn
 alo sɛxɛ ñaxina,
 fe ñaxi rabane birin sabatima nɛn,
 koni habadan halagin nan e yɛɛ ra.

9 Amasətə i tan Alatala nan feen birin xun
 na habadan.
 10 I yaxune ni i ra, Alatala,
 i yaxune ni i ra, e halagima!
 Fe naxi rabane birin xuyama ayi nən.
 11 I bata n sənbən gbo ayi
 alo burunna jingena,
 i yi ture fəjin susan n ma.
 12 N na n yəngəfane yarabixin toma.
 N na n yaxune wuga xuiin məma.
 13 Koni tinxin muxune sabatima nən
 alo tugu binla.
 E sənbən gboma ayi nən
 alo suman binle Liban yamanani
 14 alo wudin naxanye sixi Alatalaa banxini.
 E sabatima nən en ma Alaa banxini.
 15 E mən bogima
 hali e to bata kəxə.
 E rafexi igen na, e xinde.
 16 Na bata Alatalaa tinxinna yita.
 A tan nan n kantan fanyen na,
 fe naxi yo mi a tan yi.

93

Ala nan mangan na

1 Alatala nan mangan na,
 a rabilinxi nərən nun fangan nan na.
 Nanara, bəxən dəxi ken,
 a mi yigisanma.
 2 Ala, xabu a fələni,
 i ya mangayaan na.
 I na yi habadan!
 3 Alatala, baane e xuini tema,
 baane e xuini tema han!
 Baane bata walanjə ayi.
 4 Alatala sənbən gbo kore xənna ma!
 A gbo fəxə igen mərənne xa.*
 A dangu fəxə igen xunfan gbeen na.
 5 Alatala, i ya maxadi xuine luma nən
 habadan!
 Sarijnanna lanxi i ya banxin nan ma, han
 habadan!

94

Ala nan birin ma kitisaan na

1 Ala naxan gbeeñəxə tiin na, Alatala,
 i tan Ala naxan gbeeñəxə tiin na,
 i xa i yətə makenən.
 2 Dunuja kitisana, keli,

* 93:4: Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

i yi wasodene saran e kəwanle ra.
 3 Alatala, muxu jaxine luma jaxanjə
 han waxatin mundun?
 4 Fe naxi rabane e yətə matəxəma kanba
 falane yi.
 5 Alatala, e bata i ya muxune yigbetən.
 E bata i ya yamaan nayarabi.
 6 E kaja giləne nun kiridine nun xəjəne
 faxama.
 7 E yi a fala, e naxa,
 “Alatala mi nxu toma.
 Yaxubaa Ala mi a jəxə luxi a xən.”
 8 E a ligə ε yeren ma
 ε tan xaxilitarene,
 ε tan daxune,
 ε xaxili sətəma waxatin mundun?
 9 Ala naxan en tunle rafalaxi,
 a tan mi fala xuiin məma ba?
 Ala naxan en yəeñe rafalaxi,
 a tan mi toon tiin ba?
 10 A tan naxan siyane birin xuruma,
 a mi e fe saranma e ra ba,
 a tan naxan muxune xaranma fe kolonna
 ma?
 11 Alatala muxune miriyane kolon,
 a sese mi ne ra.
 12 Alatala, səwan na kanna xa
 i naxan xuruma,
 i naxan xaranma i ya sariyan xən.
 13 I matabun fi a ma tərə ləxəne yi,
 han yinli ge muxu jaxine yəe ra.
 14 Alatala mi a muxune rabeñinma,
 a mi a məma a keen na.
 15 Kitine mən sama nən tinxinni,
 səndəmə fəjni kanne birin tinma nən na ma.
 16 Nde tiyə n xən muxu jaxine xili ma?
 Nde kelə,
 a ti n xən fe naxi rabane xili ma?
 17 Xa Alatala mi yi n mali nun,
 n niin yi bama nən mafuren!
 18 N to yi a falama, n naxa,
 “N birama nən!”
 Alatala, i yi n mali i ya hinanni.
 19 N na kuisan,
 i ya hinanna n niin lugoma nən səwan na.
 20 I mako mi kitisa tinxitarene ma,
 naxanye muxune jaxankatama e tənne yi.

²¹ E e malanma tinxin muxune xili ma,
e yi sɔntarene yalagi, e faxa.
²² Koni Alatala bata findi n ma faran
makantanxin na.
N ma Ala nan n kantan fanyen na
n nan n luxunma naxan yi.
²³ A e hakene saranma e ra nɛn.
Alatala en ma Ala e raxɔrima nɛn e fe
naxine ma.

95

Tantun bɛtina

¹ E fa, en xa fa sɛwa bɛtin ba Alatala xa!
En sɔnxɔ sɛwani Ala xa,
en kantan fanyena, en nakisimana.
² En fa a yɛtagi, en barikan bira a xa.
En yi a tantun sɛwa bɛtine yi.
³ Amasɔtɔ Alatala nan Ala gbeen na.
A tan nan manga gbeena alane birin xun
na.
⁴ A tan nan gbee bɔxɔ bunne nun geyane
xuntagine ra.
⁵ A tan nan gbee fɔxɔ igen na,
bayo a tan nan a daxi.
A tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi.
⁶ E fa, en fa en xinbi sin,
en yi Ala batu.
En xa en xinbi sin Alatala bun
naxan en daxi.
⁷ Amasɔtɔ a tan nan en ma Ala ra.
En findixi a yamaan nan na
alo a xuruse kurun naxan nabama.

Xa ε Ala fala xuiin mɛ to,
⁸ ε nama ε bɔjɛni xɔdɛxɔ
alo ε benbane Meriba yi,
alo e naxanye ligə na waxatini Masa yi
tonbonni.*
⁹ E n matandi nɛn mɛnni,
e yi n mato,
hali e to bata yi n kewanle to.
¹⁰ N xɔlɔ na waxati muxune ma jɛe tonge
naanin,
n yi a fala, n naxa,
“Yamani ito bɔjɛn makuya n na,
e mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra.”
¹¹ Nayi, n yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni n naxa,
“E mi soe n ma matabudeni mumɛ!”

96

Ala nan mangane birin xun na Taruxune Singen 16.12-33

* 95:8: Na fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 17.7 kui.

¹ Bɛti nɛnen xa ba Alatala xa!
Dunuja muxune birin xa bɛtin ba Alatala
xa.
² Bɛtin xa ba Alatala xa,
a xinla yi tantun!
E yi lu a raliyɛ waxatin birin yi
fa fala a bata en nakisi.
³ E a binyena fe fala siyane birin xa,
e yi a kabanako feene rali muxune birin
ma.
⁴ Alatala gbo,
a lan a xa matɔxɔ han!
A lan
a xa binya dangu alane birin na.
⁵ Siyane alane birin findixi ala fuune nan
na,
koni Alatala tan bata koren da.
⁶ A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.
A yire sarijanxin nafexi sɛnbɛn nun
binyen nan na.
⁷ E tan dunuja siyane birin,
e fa Alatala tantun,
e yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.
⁸ E fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.
E fa kiseene ra a Batu Banxini.
⁹ E Alatala batu a nɔrɔ sarijanxini.
Dunuja muxune,
e xuruxurun a yɛtagi.
¹⁰ E yi a fala siyane xa,
a Alatala nan mangan na.
Nanara, dunuja a kiini,
a mi yigisanma.
Ala siyane makitima tinxinna nin.

¹¹ Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!
Fɔxɔ igen xa a xuini te
e nun seen naxanye a xɔrɛ ra.
¹² Burunna xa sɛwa e nun a yi seene birin.
Fɔtɔnna wudine birin xa sɔnxɔ sɛwani,
¹³ e sɔnxɔ Alatala yɛtagi,
amasɔtɔ a fama nɛn.
A fama nɛn a kitin sa dunuja yi.
A dunuja muxune makitima nɛn tinxinna,
a siyane kiti a jɔndini.

97

Ala nan keden pe mangan na

¹ Alatala nan mangan na!
Dunuja xa jaxan!
E sɛwa ε tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔne!
² A rabilinxi kundaan nun dimin nan na.

A mangayaan sənbə soxi tinxinyaan nun
sariya kəndən nan na.

³ Təeṇa a yee ra,
naxan a yaxune ganma a rabilinni.

⁴ A kuyen na a ninna masəxən,
dunuŋa birin yi yalan.
Bəxən yi a to a xuruxurun.

⁵ Geyane xuyama ayi Alatala yətagi,
dunuŋa birin Marigina,
alo kumi dolen na xulun.

⁶ Koren xənna a tinxinyaan nalima nən,
siyane birin yi a binyen to.

⁷ Suxure batune yagima nən,
naxanye suxurene matəxəma.
Alane birin e xinbi sinma nən a bun.

⁸ Siyon kaane a məma nən e sewa.
Yuda taane yi naxan i ya kiti saxine fe ra,
Alatala.

⁹ Alatala, i tan nan Kore Xənna Ala ra
dunuŋa birin xun na.
I tan gbo dangu alane birin na.

¹⁰ Alatala rafan naxanye ma,
fe naxin xa rajaxu ne ma.
A təgəndiya muxune kantanma nən,
a yi e xunba muxu naxine yii.

¹¹ Kənənna minima nən tinxin muxune xa,
muxu səndəmə fajine sewama nən.

¹² E tan naxanye birin tinxin,
e sewa Alatala a fe ra,
e a xili sarijanxin tantun.

98

Ala nan mangan na

¹ Tantun bətina.
E bəti nənən ba Alatala xa.

A bata kabanako feene liga!
A en nakisima a sənbən nun a sarijananna
nan xən.

² Alatala bata a marakisin nun tinxinna
yita siyane ra.

³ A mi jinanxi a hinanna nun a tinxinna
xən

Isirayila yamaan xa.
Bəxən danne birin bata a to
a en ma Ala bata en nakisi.

⁴ Dununa muxune birin xa sənxə sewani
Alatala xa.

E sewaxin yi sənxə han,
e yi a tantun bətini!

⁵ E tantun bətine ba Alatala xa bələnna ra!

E bələnna nun tantun bəti xuini te!

⁶ E xətane nun fenne fe.
E sənxə sewani mangan xa, Alatala.

⁷ Fəxə igen xa a xuini te
e nun seen naxanye birin a xərə ra.
Dunuŋa muxune birin xa e xuini te.

⁸ Baane xa e xuini te
alo yii bənbə xuina!
Geyane xa sənxə sewani e bode xən!

⁹ E sewa Alatala yətagi,
amasətə a fama nən.

A fama nən, a kitine sa dununa yi.
A dununa muxune makitima nən tinxinni,
a siyane kiti a jəndini.

99

Ala nan mangane birin xun na

¹ Alatala nan mangan na.

Siyane xuruxurunma.
A mangaya gbədən maleka gubugubu
kanne tagi.

Bəxən xuruxurunma.

² Alatala gbo Siyon yi!
A tan nan siyane birin xun na.

³ Birin xa i xinla tantun
naxan gbo, a magaxu.

Ala sarijan han!

⁴ Mangan Ala sənbən gbo!
Sariya kəndən nafan a ma.

I tan nan tinxinyaan daxi.
I tan nan sariya kəndən

nun tinxinna saxi Yaxuba bənsənni.

⁵ E Alatala batu, en ma Ala.
E yi e xinbi sin a manga gbədən san bun.

A sarijan!

⁶ Nabi Musa nun Haruna yi a saraxaraline
ye.

Samuyeli yi a maxandi muxune ye.
E yi Alatala maxandima,
a yi e yabi.

⁷ A yi falan tima e xa nən
keli kundani.

E yi na maxadi xuine nun tənne suxuma,
a yi naxanye soma e yii.

⁸ Alatala nxə Ala,
i tan yətəen nan yi e yabima,
i findi Ala dijəxin nan na e xa,
kon i e fe naxine saran e ra nən.

⁹ E Alatala en ma Ala batu,
e xinbi sin a geya sarijanxin bun.

Amasotø Alatala en ma Ala sarijan.

100

Tantun Betina

- 1 Tantun bëtina, barika birana.
Dunuja muxune birin xa sənxə sewani
Alatala xa.
- 2 Ε Alatala batu sewani.
Ε fa a yetag, ε sewa bëtine ba a xa!
- 3 Ε a kolon a Alatala nan Ala ra.
A tan nan en daxi.
A tan nan gbee en na.
A yamaan nan en tan na,
alo a xuruseen naxanye rabama.
- 4 Ε nema soma a Batu Banxini,
ε barikan bira a xa!
Ε a tantun a tandem ma!
Ε a tantun,
ε barikan bira a xa.
- 5 Amasotø Alatala fan,
a hinanna luma nən habadan!
A tinxinyaan luma nən
habadan han habadan!

101

Mangana de xui tongona Ala xa

- 1 Dawudaa bëtina.
N bëtini ito bama
i ya hinanna nun i ya sariya kënden nan ma
fe ra.
Alatala, n tantun bëtin bama i tan nan xa.
- 2 N katama nən
n xa lu kira kamalixin xən.
I fama n fëma waxatin mundun yi?
N sigan ti tinxinni n ma banxini.
- 3 N mi tinjë fe jaxin ma mumë!
N dënkëleyatarene këwanle rajaxuma nən.
Nxu mi sese malanje.
4 N mi finde tinxitaren na.
N mi fe jaxi yo rabë.
- 5 Naxanye muxune mafalan wundoni,
n ne dëen suxuma nən.
Naxanye muxune matoma a jaxin na wa-
soni,
n mi dijë ne ma mumë!
- 6 N na n yëen tima nən muxu təgəndiyaxine
ra yamanani,
aloge e xa lu n fëma.
Naxan na sigan ti tinxinni,
na luma nən n ma wanla ra.
- 7 Yanfanter yo mi luyë n konni.
Wule fala yo mi luyë n yetag.
8 Xətən yo xətən

n muxu jaxine bama nən yamanani,
n fe jaxi rabane birin kedima nən Alatalaa
taani.

102

Tərə muxuna Ala maxandina

- 1 Tərə muxuna Ala maxandina səxəleni, a a
mawuga Alatala xa.
- 2 Alatala, i tuli mati n ma maxandin na.
I n ma mawuga xuiin name!
- 3 I nama i yetagin luxun n ma
n nəma tərəni waxatin naxan yi!
I tuli mati n na.
N na i xili,
n yabi mafuren!
- 4 Amasotø, n siin jənmatən ni i ra
alo tutina.
N fatin ganma alo təe wolonna.
- 5 N bəjen xaraxi alo sexena.
Donse xəli mi fa n na sənən.
- 6 Kutunna bata n doyen.
- 7 N bata ligi
alo toxorona tonbonni,
alo kutunxunban taa xənni.
- 8 N mi xima.
N bata lu yee radunduni
alo xəlii banxin fari.
- 9 N yaxune n konbima ferijen gbən,
e fala xələn ti n ma,
e n xinla findi danga ti seen na.
- 10 N xube fujin nan donma.
N yeegeñ bata basan n min igen na.
- 11 Amasotø i ya xələna fe ra,
i bata n tongo i yi n woli ayi.
- 12 N siin jənmatən ni i ra
alo nininna jənbanna ra.
N bata ligi alo sexə xarena.
- 13 Koni Alatala,
i tan nan mangan na habadan!
Mayixetene nun mayixetene i ya fe falama
nən.
- 14 I kelima nən i kininkinin Siyon taan ma.
I dija waxatin bata a li a ma.
Waxati saxi yeteeñ ni ito ra.
- 15 Hali taani ito gəməne rafan nxu tan i ya
walikəne ma.
A gbangbanna yeteeñ kininkininna nxu
ma.
- 16 Siyane birin gaxuma Alatala yee ra nən.
Dunuja mangane birin yi gaxu i ya binyen
yee ra.

17 Alatala mən na Siyon ti waxatin naxan yi,
 a yi a yete makenen a binyeni.
 18 A a yee ra findi muxu ramexine ma,
 a yi a tuli mati e maxandi xuiin na.
 19 Na xa sebe mayixete famatōne xa,
 alogo yama famatoon xa Alatala matōxō.
 20 Alatala bata a yee ragodo
 keli a yire sarijanxini kore xənna ma.
 A bata a yee ragodo dununa ma
 keli ariyanna yi.
 21 Muxun naxanye kasoon na
 a bata ne kutun xuine me.
 A bata na muxu yalagixine xərəya,
 22 alogo e xa Alatala xinla fala Siyon yi,
 e yi a tantun Yerusalən taani,
 23 siyane nun yamanane birin na e malan
 waxatin naxan yi Alatala batudeni.
 24 Margin bata n senben jan n ma si-
 imayani,
 a yi n siin jan.
 25 N yi a fala, n naxa,
 "N ma Ala, i nama n faxa.
 N munma fori. I tan luma nən habadan!
 26 I bəxə xənna da nən,
 xabu a fələni.
 I yii fəxən nan kore xənna ra.
 27 Ne birin danguma nən,
 koni i tan luma nən na.
 Ne birin forima nən,
 e kala alo dugina,
 i yi e masara.
 28 Koni i tan luma nən i kiini waxatin birin.
 I ya siimayaan mi janjəne mumē!
 29 N xu tan i ya walikene diine luma nən i
 fema,
 e yixetene fan yi sabati i yetagi."

103

Alaa hinanna

1 Dawuda gbeena.
 N xa Alatala tantun n niin birin na!
 N xa a xili sarijanxin tantun n bəjən ma
 feu!
 2 N xa Alatala tantun n niin birin na!
 N nama janan a wali faji yo xən.
 3 A tan nan n mafeluma n hakən birin na.
 A tan nan n nakendeyama furen birin ma.
 4 A tan nan n natangama sayaan ma,
 a yi n nakamali hinanna nun kininkininni.
 5 A tan nan siimaya fajin fima n ma,

alogo n mən xa fangan sətə
 alo singbinna.
 6 Alatala tinxin,
 a tan nan kiti kəndən sama muxu
 naxankataxine xa.
 7 A bata a feene yita Nabi Musa ra,
 a yi a kewanle yita Isirayila yamaan na.
 8 Alatala kininkinin, a dija.
 A mi xələn xulen. A hinanna gbo.
 9 A xələxin mi en mafale yeyə!
 A mi luyə xələxi han habadan!
 10 A mi en suxuma en yulubine ra.
 A mi en saranma en hakəne ra.
 11 A hinanna gbo a yeeragaxu muxune yee
 ra yi,
 alo kore xənna makuya bəxə xənna ra kii
 naxan yi.
 12 A bata en yulubine ba en ma,
 a yi e makuya en na
 alo sogeteden nun sogegododen tagi kuya
 kii naxan yi.
 13 Alatala kininkininma a yeeragaxu mux-
 une ma nən
 alo fafan kininkininma a diine ma kii
 naxan yi.
 14 A en da kiin kolon,
 a kolon fa fala en kelixi bəndən nin.
 15 Muxuna siimayaan luxi nən alo sexəna,
 a sabatima nən alo sexə fugena,
 16 koni foye wolonna na sa a ma a xara ayi,
 a yi jan hali a funfun,
 a mi luma na.
 17 Koni Alatalaa hinanna luma nən
 a yeeragaxu muxune xa habadan han
 habadan.
 A tinxinna yi lu e diine diine xa,
 18 xa e a layirin suxu,
 e yi e miri a fe ragidixine ma
 alogo e xa e rakamali.
 19 Alatala bata a mangaya gbədən nafala
 kore xənna ma.
 A tan nan mangayani seene birin xunna.
 20 E Alatala tantun, ε tan malekane.
 E tan naxanye senbe kanne ra,
 naxanye a falane ligama,
 naxanye a fala xuine suxuma.
 21 E Alatala tantun,
 ε tan a ganle kore xənna ma,

ε tan, a walikeen naxanye a sagoon ligama.
22 Ε Alatala tantun,
ε tan a dali seene birin,
ε na lu dēde a mangayaan bun.
N xa Alatala tantun n niin birin na!

104

Daala Mangan tantun fena

1 N xa Alatala tantun n niin birin na!
Alatala n ma Ala, i tan gbo de!
I tan maraberi baxi nərən nun gboon nan na.

2 A bata a yεtε rabilin kεnenna ra
alo doma gbeena.

A yi kore xənna yifulun
alo sənkəna.

3 A bata a banxin ti igene fari kore xənna
ma,
a yi kundane findi a masiga ti wontoron na,
a sigan tiin foyen nin.

4 A foyen findi a xəraan na,
a tεen findi a walikeen na.

5 A bəxən bətən sa ki fajı.

A mi yigisanjε mumε.

6 I bata tilinna radin bəxən ma
alo domana,
igene yi te han geyane xuntagi.

7 Koni e yi e gi i ya xələn bun,
e yi e gi i ya galanna xuiin ma.

8 E yi godo lanbanne yi keli geyane ma,
han i yiren naxan yitənxi e xa.

9 I yi naninna sa
e mi dangue naxan na mumε,
alogo e nama fa sa bəxən xun ma.

10 I tigi igene ragima xude wunle xən
dangu geyae longonne ra.

11 Burunna subene birin fa e minma
mənna nin,
burunna sofanle fan yi fa min xənla ba na
yi.

12 Xəline e tεene sama xude dεen nin,
e yi sənxəe wudine kəe ra.

13 A yi tulen nafa geyane fari keli kore,
i kewanle yi bəxəni li.

14 A yi səxən namini xuruseene xa,
e nun sansine muxune xa,
alogo e xa balon sətə bəxəni,

15 e nun manpaan naxan e rasəwama,
e nun turen naxanye e fatin nayabuma ayi,
e nun donseen naxanye e sənbə soma.

16 Hali Alatalaa wudi binle fan igen sətəma
e makoon naxan ma,
Liban yamanan suman wudine
Ala naxanye sixi.

17 Xəlidine e tεene sama mənna nin.
Xəli xungbene fan yi e tεene sa na fəfə binle
yi.

18 Xənle fan luma geya matexine fari,
fanye ra siine yi e luxun gəmə yinle ra.

19 I bata kiken da waxatine yatε feen na.
Sogena a godo waxatin kolon.

20 I dimin da alogo kəe en xa so,
burunna subene birin e masiga tima wax-
atin naxan yi.

21 Yata sənbəmane wurundunma
e balon fəndeni

e e balon maxədinma Ala ma.

22 Sogen na te waxatin naxan yi,
e mən yi xətε,
e sa e sa e yinle ra.

23 Nayi, muxune yi mini,
e siga e wanle ra han jinbanna ra.

24 Alatala, i kewanle gbo,
I ne birin daxi fe kolonna nin.
Bəxən nafexi i ya dali seene nan na.

25 Fəxə igen mato, a gbo.
Niimaseen sifan birin a yi,
a xurin nun a xungbene,
naxanye mi nəe yatε kənən.

26 Kunkine sigama a tan nan xun ma.
E nun ige yi sube magaxuxine
i naxan daxi alogo e xa sabaan so a yi.

27 E birin yengi i tan nan ma donse feen na,
e makoon na bira a ma waxatin naxan yi.

28 I donseen soma e yii nən,
e yi a don.

I donseen so e yii
han e yi wasa.

29 I na i xun xanbi so,
e yigitegε.

I na e niin ba, e yi faxa.
E xətε bəndəni e kelixi dənaxan yi.

30 Koni i na niin bira e yi waxatin naxan yi,
e da, seen birin yi findi a nənən na bəxən
fari.

31 Alatalaa binyen xa lu habadan!
Alatala xa səwa a kewanle fe ra!

32 Ala na bəxən mato, a xuruxurun.
A na a yiin din geyane ra,

e tutin yi mini.

³³ Fanni n nan n nii ra,
n b̄etin bama n̄en Alatala xa.
N tantun b̄etin bama n ma Ala xa n̄en n siin
birin yi.

³⁴ N ma betin xa a k̄en̄en.
Amasōtō n ma s̄ewan kelima Alatala nin.
³⁵ Ala xa yulubi kanne jan b̄ox̄ni.
Ala xa muxu jaxine ratunu.

N xa Alatala tantun n niin birin na!
Tantunna Ala xa!

105

Ala nun a yamanafe *Taruxune Singen 16.8-22*

¹ E Alatala tantun. E yi a maxandi.
A bata naxan liga, ε na fala siyane xa.
² E b̄etin ba a xa,
ε yi a tantun b̄etine yi,
ε yi a kabanako feene birin fala.
³ E ε kanba a xili sarijanxini.
Naxanye birin Alatala fenma,
ne xa s̄ewa.
⁴ E ε yee rafindi Alatala nun a s̄enben ma,
ε lu a fenje waxatin birin.
⁵ A wali fanin naxanye ligaxi
e nun a kabanako feene
nun a kitin naxanye saxi,
ne fe xa rabira ε ma,
⁶ ε tan Iburahima b̄onsənna,
a walikene,
ε tan Yaxubaa diine,
Ala naxanye sugandixi.
⁷ A tan nan Alatala ra, en ma Ala.
A tan nan b̄ox̄n birin kitisaan na.
⁸ A n̄ox̄o luma a layirin x̄on ma n̄en
han habadan,
e nun a falane fe han mayixetε wuli keden,
⁹ e nun a layirin naxan xidi e nun Ibu-
rahima tagi,
a yi a k̄olo Isiyaga xa.
¹⁰ A m̄on yi a ragidi Yaxuba ma sariyan x̄on,
a findi habadan layirin na Isirayila kaane
xa.
¹¹ A naxa, “N Kanan yamanan soma n̄en
ε nun i yixetene yii ε k̄ee n̄a.”
¹² E mi yi wuya nun.
X̄one dando nan tun yi e ra na yamanani.
¹³ E yi kelima n̄en siyana nde yε
e siga nde gb̄ete yε,
e keli yamanana nde yi
e siga nde gb̄ete yi.

¹⁴ Koni a mi tinje
muxu yo xa e jaxankata.
A mangane rakolon n̄en e fe yi, a naxa,
¹⁵ “E nama fefe liga n ma muxu sugandix-
ine ra.
E nama fefe jaxi liga n ma nabine ra.”
¹⁶ Ala yi fitina kamen naso e yamanani,
a yi e donseen birin jan.
¹⁷ Koni Ala yi x̄emena nde rasiga a yamaan
yee ra.
Yusufu nan yi na ra
naxan mati konyiyani.
¹⁸ E yi yələnxənna sa a sanne ma,
e wuren bira a k̄oe.
¹⁹ Han na waliyya falane yi kamali
a naxanye ti.
Alatalaa falan yi a yita
a a n̄ondi.
²⁰ Nanara, mangan yi a bepin,
naxan yi siyane xun na,
na yi a x̄oroya.
²¹ A yi Yusufu lu a yamanan xun na.
A yi lu mangan yii seene birin xun na,
²² alogo a xa a kuntigine matinxin a
waxənna ra,
a yi na fonne xaran fe kolonna ma.
²³ Nayi, Isirayila yi fa Misiran yi,
Yaxuba yi dəxə Xami b̄onsənna yamanani.
²⁴ Ala yi dii wuyaxi fi a muxune ma.
E s̄enben yi gbo ayi dangu e yaxune ra.
²⁵ A yi Misiran muxune b̄ɔn̄en masara,
Isirayila yamaan yi rajaxu e ma.
E yi a walikene jaxankata feni t̄on.
²⁶ A yi a walikεn Musa rasiga e ma
e nun Haruna, a naxan sugandixi.
²⁷ E yi Alaa taxamaseri magaxuxine liga e
yε,
e a kabanako fe wanle kε
Xami b̄onsənna yamanani.
²⁸ Ala yi dimin naso na yamanani.
E mi yi n̄oe na yamarin matandε.
²⁹ A yi e igene findi wunla ra,
e yεxεne birin yi faxa.
³⁰ E yamanan birin yi findi xunjene ra.
Mangana banxin birin yi rafe xunjene ra.
³¹ Ala yi x̄enne nun sosone yamari,
e yi mini yamanan birin yi.
³² A yi balabalan k̄esene ragodo e ma,
Galanna yi godo a yamanan birin yi.

³³ Ala yi e manpa binle* kala
a yi yamanan wudine birin magira.

³⁴ A yi tuguminne fan yamari,
e yi fa,
suñen naxanye mi yi nœ yate.

³⁵ E yi yamanan se jingine birin don.
E yi e donseen birin don.

³⁶ Ala yi e dii singene birin faxa yamanani,
naxanye findixi e yixetë sénben na.

³⁷ A yi Isirayila yamaan namini Misiran
yamanani,
e gbetin nun xemaan xali,
muxu yo mi bira e bənsənne yε.

³⁸ Misiran kaane yi sewa e keli feen na,
bayo e yi gaxuxi e yε ra han!

³⁹ Ala yi kundaan so a muxune xun na.
N yi tεe dəgen ti e yε ra
alogo a xa e lu kənənni.

⁴⁰ E Ala maxədin,
a yi dəmene nun donseene ragodo e ma
keli kore, e lugo.

⁴¹ A yi fanyen bɔ, igen yi mini a yi,
a yi godo tonbonni alo xude wunla,

⁴² bayo a fala sarijanxina fe rabira nən a
ma
a naxan ti Iburahima xa, a walikəna.

⁴³ A yi a yama sugandixin namini Misiran
yi,
e naxan, e sənxə sewani.

⁴⁴ A yi siya gbətene bɔxən so e yii,
e yama gbətene wali xənna sətə e kεen na,

⁴⁵ alogo e xa a tənne suxu,
e yi a sariyan birin suxu.

Tantunna Alatala xa!

106

*Alaa fanna a muxune xa
Taruxune Singen 16.34-36*

¹ Tantunna Ala xa!

Σ Alatala tantun amasətə a fan.

A hinanna luma nən habadan!

² Nde nœ Alatalaa wali gbeene birin ma fe
fale?

Nde nœ tantunna birin fiyε a ma?

³ Səwan na kanne xa
naxanye a sariyane suxuma,

naxanye fe tinxinxin ligama waxatin birin.

⁴ Alatala, i nəma i ya yamaan maliyε wax-
atin naxan yi,

i xaxili lu n xən ma.

I yi n fan mali

i nəma e rakise waxatin naxan yi,
⁵ alogo n xa i ya yama sugandixin sabatixin
to,

alogo nxu nun i ya muxune xa sewa
nxu bode xən ma,
nxu birin yi nxu yεtε matəxə sewani.

⁶ Nxu bata yulubin lig
alo nxu benbane a lig kii naxan yi.
Nxu bata hakəne nun fe naxine raba.

⁷ Nxu benbane to yi Misiran yamanani,
ne mi yi i ya kabanako fe wanle yatxi.
Ejinan nən na waxatine birin xən ma
i yi hinanma e ra waxatin naxanye yi.
E yi murutε Gbala Baan dε.

⁸ Koni a yi e rakisi a xili binyena fe ra,
alogo a sənbə gbeena fe xa kolon.

⁹ A yi falan ti Gbala Baan xili ma,
a yi xara ken!

A yi e ragidi igen tilinxı yire xareni
alo tonbonna.

¹⁰ Ala yi e rakisi na muxune ma
naxanye yi e rajaxuxi.

A yi e xunba e yaxune yii.

¹¹ E yεngε faane yi faxa igeni.
Muxu yo mi lu.

¹² Nayi, e yi la a fala xuine ra,
e yi tantun bətine ba a xa.

¹³ Koni Ala naxan ligaxi,
e jinan na xən mafuren,
e mi a mame a yi feene rakamali,
¹⁴ Xəoyin yi e suxu tonbonni
e yi Ala bunba bɔxə xareni.

¹⁵ E naxan maxədin,
Ala yi na so e yii,
koni a yi furen fan nafa e ma.

¹⁶ E yi Nabi Musa maxəxələn fələ,
e nun Haruna naxan nasarijanxi Alatala
xa.

¹⁷ Bɔxən dəen yi rabi a Datan gerun.

A yi Abirami nun a muxune yε maluxun.

¹⁸ Tεen yi e ganla gan,
a yi muxu naxine suxu.

¹⁹ E yi xemaan nafala jingé dii sawura
suxuren na Horebe Geyaan ma,
e yi seen batu naxan nafalaxi wuren na.

* **105:33:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

- ²⁰ E yi Ala binyen masara jinge dii sawuran na
naxan sexen donma.
²¹ E jinan Ala xən
naxan e rakisixi
naxan wali gbeene kε Misiran yamanani.
²² A kabanako feene liga Xami bənsənna
yamanani,
e nun fe magaxuxine Gbala baani.
²³ Ala yi a fala a e raxərima nən,
fə a muxu sugandixin Musa a ti a yətagi
alogo a xa xəte a xələn fəxə ra,
alogo a nama e birin halagi.
- ²⁴ Awa, e yi e mε na bəxə fajin fan na
amasətə e mi yi laxi a falan na.
²⁵ E yi lu a mafale e bubune kui.
E mi Alatalaa falan name.
²⁶ Nanara, a yi a kələ e xili ma,
a e luma nən tonbonni e faxa,
²⁷ a yi e yixətene raxuya ayi siyane yε,
a yi e raxuya ayi yamanane yi.
²⁸ Alaa yamaan Baali-Peyori li waxatin
naxan yi,
e yi saraxane don
naxanye yi bama ala fuune xa.
²⁹ E kewanle yi Ala raxələ e ma
fure jaxin yi godo e ma.
³⁰ Koni Finexasi yi keli,
a yi na feen dan,
na furen yi dangu.
³¹ Ala yi na yate tinxinna ra a xa
waxati famatəne yi han habadan.
- ³² E yi Ala raxələ Meriba igene dε,
Musa yi tərən sətə e fe ra.
³³ E yi a liga Musa xələxin yi falan ti xaxil-
itareyani.
³⁴ E mən mi siya gbətəne faxa
Alatala tənna sa naxanye fe yi.
³⁵ E yi basan siyane ra,
e yi lu e namunne ligε.
³⁶ E yi e suxurene batu.
Na nan findi e rabira xunna ra.
³⁷ E yi e dii xəməne nun dii temene ba
saraxane ra jinanne xa.
³⁸ E diidine faxa naxanye mi fefe kolon.
E ne ba saraxane ra Kanan suxure kidene
yi,

- bəxən yi xəsi na faxane fe ra.
³⁹ E yi e yətə xəsi e kewanle xən.
E suxure feene yi lu alo yalunyana Ala
mabinni.*
- ⁴⁰ Nanara, Alatala yi xələ a yamaan ma.
E yi rajaxu a ma.
⁴¹ A yi e rabəjin siyane yii,
e yi rajaxu naxanye ma,
ne yi nəən sətə e xun na.
⁴² Yaxune yi e jaxankata,
e yi e rayarabi e sənbəni.
⁴³ A yi a muxune xunba sanja ma wuyaxi,
koni e yi lu murutε,
e lu kankanjε e hakəne ma.
⁴⁴ Koni, a to e wuga xuiin mε,
a yi e tərəyaan to.
⁴⁵ A yi a miri a layirina fe ma.
A yi dijə a hinanna a fe ra.
⁴⁶ Ala yi a liga a naxanye a yamaan suxi
ne yi kininkinin e ma.
- ⁴⁷ Alatala nxə Ala, nxu rakisi.
I mən xa fa nxu ra keli siya gbətəne yε,
alogo nxu xa i xili sarijanxin tantun,
na yi findi nxu kanba xunna ra.
- ⁴⁸ Barikan xa bira Alatala xa,
Isirayilaa Ala habadan han habadan!
Yamaan birin xa a ratin “Amina.”
Tantunna Ala xa!
- ## Yaburin Yire Suulunden: Keli Sora 107 ma han 150
- ## 107
- ### Ala tantun bayo a fan
- ¹ E Alatala tantun bayo a fan!
A hinanna luma nən habadan!
² Alatala ε tan naxanye birin xunbaxi,
ε a fala,
a ε tan naxanye xunbaxi ε yaxune yii,
³ a faxi ε tan naxanye ra
sa keli yamana gbətəne yi,
sa keli sogeteden nun sogegododen binni,
e nun kəmən fəxən nun yiifari fəxən ma.
- ⁴ Ndee bata yi lə ayi tonbon magaxuxini,
e mi yi fa kiraan toma siga taani
muxune dəxi dənaxan yi.

* **106:39:** Na luxi nən alo yalunyana Ala yεε ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo jaxanla lan a xa tinxin a xəmen xa kii naxan yi.

5 Kamen nun min xənla yi e suxu,
 e yigitegε.
 6 Awa, e yi tərəni waxatin naxan yi,
 e yi e xui ramini Alatala ma,
 a yi e xunba e tərəni.
 7 A yi ti e yee ra siga kira tinixinxin xən ma.
 A siga e ra taani
 muxune dəxi dənaxan yi.
 8 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
 9 A min xənla bama muxune ra,
 a yi kametəne ralugo donse fajine ra.
 10 Ndee yi dimin nun bəjəe rafəren nin,
 e naxankataxin xidixi yələnxənna ra ka-
 soon kui.
 11 Amasətə e bata yi murutə Alaa falane ma,
 e mi yi Kore Xənna Alaa maxadi xuine suxi.
 12 Tərən yi e xadan,
 e dagalanjə ayi,
 muxu yo mi e mali.
 13 Awa, e yi tərəni waxatin naxan yi,
 e yi e xui ramini Alatala ma,
 a yi e rakisi tərən ma.
 14 A yi e ba dimin nun bəjəe rafəreni.
 A yi e yələnxənne yibolon.
 15 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
 16 A wure dəene gira,
 a yi wure gbeleməne kala.
 17 Xaxilitaren nan yi ndee ra.
 E yi tərəma
 e matandine nun e hakəne nan ma fe ra.
 18 E na donseen to,
 e bəjəe masiga ayi.
 E yi maso sayaan na.
 19 Awa, e yi tərəni waxatin naxan yi,
 e yi e xui ramini Alatala ma,
 a yi e rakisi tərən ma.
 20 A yi falan ti, a e rakəndəya.
 A yi e ratanga gaburun ma.
 21 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
 22 E xa barika bira saraxane ba Ala xa
 e yi a wali fajine fe fala,
 e sənxə sewani.
 23 Ndee yi siga fəxə igen xun ma kunkin kui,
 e yulayaan naba fəxə igen xun ma.
 24 E yi Alatalaa wanle to,
 a kabanako feene liga tilinna xun ma.

25 A yi foye gbeen yamari,
 a yi fa fələ.
 Fəxə igen yi walanjə ayi.
 26 Igen mərənne yi lu kunkini tə pon,
 a mən yi lu a ragode tilinna ma.
 E bata yi kəntəfili, e yigitegε.
 27 E xun yi magi e ra,
 e dagalanjə ayi
 alo muxun na a min.
 E kətən birin yi findi fe fuun na.
 28 Awa, e yi tərəni waxatin naxan yi,
 e yi e xui ramini Alatala ma.
 A yi e ba e tərəni.
 29 A yi a liga foye gbeen yi a raxara.
 Walanna yi a raxara fələ.
 30 Fəxə igen to a raxara,
 e yi səwa.
 A yi fa e ra e sodeni
 e yi waxi dənaxan xən.
 31 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
 32 E xa a batu yamaan malanni.
 E mən xa a matəxə fonne malanni.
 33 A tan nan baane masarama tonbonna ra,
 a yi tigine findi bəxə xaren na.
 34 A bəxə fajin findi bəxə kalaxin na
 fəxən dənaxan yi na kaane naxuyana fe ra.
 35 A mən yi tonbonna maxətə daraan na,
 a yi bəxə xaren findi tigi yiren na.
 36 A yi fa kametəne ra, e dəxə na,
 e taan ti e luyə dənaxan yi.
 37 E yi xəene bi,
 e manpa binle si,
 e yi tənə gbeen sətə e yi.
 38 A yi a yamaan baraka,
 e yi wuya ayi,
 a mi tin se yi ba e ningene ra.
 39 A yamaan yaten to xurun fələ
 e rayarabin nun tərən nun naxankatan
 bun,
 40 a yi na kuntigine rajaxu
 naxanye a yamaan lu,
 e siga wulaan xun xən kira mi dənaxan yi.
 41 Koni a yi tərə muxune ba e tərəni,
 a yi e denbayane rawuya ayi
 alo e xuruseene.
 42 Tinxin muxune yi na to,
 e səwa,
 koni muxu naxine yi e dundu.
 43 Naxan na findi xaxilimaan na,

a xa a yengi lu feni itoe birin xən,
a yi Alatalaa hinanna kolon.

108

Ala maxandina malina fe ra lan yaxune fe ma

Yaburin 57.8-12 nun Yaburin 60.7-14

¹ Dawudaa bətina, Sigi sarijanxina.
² Ala, n ma binyena,
n xaxili ragidixi yati!
N bətin bama nən, n yi i tantun!
³ N xulunma nən sinma,
n yi n ma bələnna nun kondenna maxa!
N kurunma bətin bə nən subaxa!
⁴ Alatala, n ni i tantunma nən siyane yε.
N bətin bama i xa nən bənsənne tagi.
⁵ I ya hinanna gbo han ariyanna.
I ya lannayaan texi han kore xənna.
⁶ Ala,
i ya binyen xa mayita kore xənna ma,
a yi bəxən nafe!

⁷ I xanuntenne xunba,
i yi e rakisi i sənbəni.
I yi n yabi.
⁸ Ala bata falan ti a yire sarijanxini,
a naxa, "N nəən tima nən,
n Siken taani taxun,
n yi Sukəti lanbanna danne sa.
⁹ N tan nan gbee Galadi bəxən nun Manase
ra.
Efirami kaane findixi n ma yəngəsone nan
na.
Yuda luxi nən
alo n ma mangaya dunganna.
¹⁰ Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan
na.
N tan nan Edən yamanan kanna ra.
N yəngə sənxəni tema Filisiti yamanani."

¹¹ Ala, nde sigama n na na taa makantax-
ini?
Nde tima n yee ra siga Edən yi?
¹² Ala, i tan xa mi i məxi nxu ra ba?
I mi fa nxə ganla fəxə ra sənən ba?
¹³ Nxu mali yaxune yəngədeni!
Sese mi adamana maliin na.
¹⁴ Koni Ala na lu en xən,
en nəən sətəma nən.
A tan nan en yaxune halagima.

109

Tərə muxuna mawugana

¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
Ala, n naxan tantunma, i nama lu dunduxi!
² Amasətə muxu jaxine nun wuledene n
mafalama.
E wulene sama n xun ma.
³ E mən fala jaxine tima lan n ma.
E n yəngəma na kiini fuu!
⁴ N tan e xanuxi,
e tan n tənəgəma.
Koni n tan Ala maxandima.
⁵ E n ma fe fajin saranma fe jaxin na,
e n ma xanuntenyaan saran xənnantenyaa-
na.

⁶ E a falama n ma e naxa,
"Gbalo feen xa sa a xun ma,
muxuna nde yi a tənəgə.
⁷ A na makiti, a yi yalagi.
A Ala maxandi xuine yi yate hakən na.
⁸ Ala xa a siin jən mafureñ,
muxu gbətə yi a tiden tongo.
⁹ Ala xa a diine findi kiridine ra,
a jaxanla yi findi kaja gilən na!
¹⁰ Ala xa a diine findi sigatine nun xandi
tiine ra,
e yi makuya e banxi xənne ra.
¹¹ Ala xa a doli faan siga a yii seene birin
na,
xəjəne yi a wali xənne birin tongo.
¹² Ala xa muxe nama fa hinan a ra sənən,
hanma muxe yi e yengi dəxə a kiridine xən
ma.
¹³ Ala xa a yixətəne birin halagi,
e xinle yi lə ayi habadan.
¹⁴ Alatala xa a xaxili lu a benbane hakəne
xən ma.
Alatala nama a nga yulubine xafari mumə!
¹⁵ Alatala xa a yengi lu e hakəne xən ma
waxatin birin,
koni Ala xa jinan xa ti e fe xən ma fefe!
¹⁶ Bayo xəməni ito mi findixi hinanten na
a yi yiigelitəne nun tərə muxune
jaxankatama,
han a yi muxu sunuxin faxa.
¹⁷ Danga tiin yi rafan a ma,
Ala xa ne raxətə a ma.
A mi yi rafan a ma
a xa duba muxe xa,
Ala xa duban masiga a ra.
¹⁸ A yi rabilinxi a danga xuine ra
alo a dugina.

Ala xa a gbee dangana a li
alo igena a fatin ma,
e nun alo turena a xønne yi.

¹⁹ A dangane xa lu a fari
alo a dugina a ma.
E lu a ma waxatin birin
alo a tagi xidina.”

²⁰ Alatala xa n tønegē muxune saran na kii
nin
e nun naxanye n mafalama.

²¹ Awa, Marigina Alatala,
n mali i xili binyena fe ra.
Amasotø i ya hinanna gbo,
n xunba.

²² Yiigelitøn nun tørø muxun nan n na,
n niin sunuxi.

²³ N tununmaan ni i ra
alo nininna jinbanna ra.
E n kedima alo sujena.

²⁴ N xinbi xudine bata tuyε ayi sun suxuni.
N bata doyen, n xøsi.

²⁵ E na n to, e yi e xunni maxa,
e n magele.

²⁶ Alatala n ma Ala, n mali,
i n nakisi i ya hinanni,

²⁷ alogo e xa a kolon
a i tan Alatala nan na ligaxi i senbeni.

²⁸ E tan n dangama nøn,
i tan yi barakan sa n ma fe yi.
E na keli n xili ma, e yagima nøn,
n tan, i ya walikeen yi sewa.

²⁹ Ala xa n tønegē muxune yalagi.
Ala xa yagin so e xunna alo dugina.

³⁰ N nan n xuini tema nøn,
n na Alatala tantun han!
N yi a matøxø yamani.

³¹ Amasotø a keli nøn
a ti tørø muxun xøn,
a yi a rakisi a yalagi muxune ma.

110

Alaa manga sugandixina

¹ Dawudaa bøtina.
Alatalaa falan ni ito ra n margin xa,
a naxa, “Døxø n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”

² Alatala xa i ya mangayaan senben gbo ayi
følø Siyon ma,
i yi i yaxune nø i rabilinni.

³ I na i ya ganla xili,
i ya yamana a søbe soma nøn.

I ya banxulanne yi fa i ma xunna kenla nun
sarijanni

alo xiila subaxani.

⁴ Alatala bata a kølø,
a mi a xuiin maxetøma, a naxa,
“Saraxaraliin nan i ra habadan,
alo Melikisedeki yi kii naxan yi.”

⁵ Marigina i xøn.

Xa a xølø løxøn naxan yi,
a mangane halagima nøn.

⁶ A siyane makitima nøn,
binbine yi lu yiren birin yi.

A dunuja mangane birin nøma nøn.

⁷ Mangana a minma nøn xudeni kira yi,
a xunna keli.

111

Ala tantun

¹ Tantunna Ala xa!
N na Alatala tantunma nøn n bojen ma feu,
muxu fajine nun yamaan ye.

² Alatala kewanle gbo!

E rafan naxanye ma,
ne majøxønma e ma.

³ A kewanle magaxu, e gbo.

A tinxyaan luma nøn habadan.

⁴ A bata a kabankø feene rabira en ma.
Alatala dija, a kininkinin.

⁵ A balon fima nøn a yøragaxu muxune
ma.

A mi jinanma a layirin xøn mumε!

⁶ A bata a senben yita a muxune ra,
a yi xønene bøxøn so e yii.

⁷ Nøndin nun sariya kendøna a kewanle yi.
Lannayana a fe ragidixine birin yi.

⁸ E na waxatin birin,
lannayaan nun tinxinna nan e ra.

⁹ A bata a muxune xørøya,
a yi habadan layirin xidi e xøn ma.

A xinla sarijan, a magaxu.

¹⁰ Fe kolonna føløma Alatala yøragaxun
nan ma.
Xaxilimaan nan ne ra naxanye na ligama.
Tantunna a xa habadan!

112

Muxu fajina sewana fe

¹ Tantunna Ala xa!
Sewan na kanna xa
naxan gaxuma Alatala yøø ra,
a yamarine yi rafan a ma.

² A diine senben sotoma nən yamanani.
 Muxu fajine yixetene duban sotoma nən.
³ E herin nun nafunla sotoma nən,
 e sabatima nən tinxinyani habadan.
⁴ Kenenna tima nən muxu fajine ma di-
 mini,
 naxanye kininkinin e mən tinxin.
⁵ A lan muxune xa donla so fonisireyani,
 a yi a feene raba tinxinni.
⁶ Bayo tinxin muxun mi tantanŋe mumε!
 Yamaan mi jinanjə a fe xən habadan!
⁷ A mi gaxun xibaru jaxina fe ra.
 A xaxili ragidi,
 a yigi saxi Alatala nan fari.
⁸ A bənən mi xuruxurunma,
 a mi gaxuma.
 Dənxən na,
 a a yaxune biraxin toma nən.
⁹ A tan nan tərə muxune kima fonisireyani.
 A tinxinyaan luma nən habadan!
 A senben xun masama nən binyeni.
¹⁰ Muxu jaxin na na to,
 a xələma nən,
 a sunu, a yi a jinna raxin.
 Muxu jaxin waxən feene kalama nən.

113

Ala nan tərə muxune malima

¹ Tantunna Ala xa!
 E tan Alatalaa walikəne,
 ε a matəxə,
 ε Alatala xinla matəxə!
² Alatala xinla xa tantun
 fələ iki ma han habadan!
³ Sa fələ sogeteden mabinna ma
 han sa dəxə sogegododen binna ra,
 birin xa Alatala xinla matəxə.
⁴ Alatala nan siyane birin xun na.
 A binyen tema han kore xənna.

⁵ Nde luxi alo Alatala,
 a tan naxan dəxi ariyanna yi,
⁶ a tan naxan a yigodoma,
 a kore xənna nun bəxə xənna mato?
⁷ A senbetarene rakelima,
 a tərə muxune ba e tərəni.
⁸ A yi e radəxə muxu gbeene fəma a yamani.
⁹ A gbantan findi dii barin na,
 a yi a findi dii nga sewaxin na.

 Tantunna Alatala xa!

114

Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla

¹ Isirayila to mini Misiran yamanani,
 Yaxuba yixetene to keli yamanani
 e yi xəneyani dənaxan yi,
² Yuda yi findi Alaa yama sarıhanxin na.
 Isirayila yi findi a gbeen na.

³ Fəxə igen to a to, a yi a gi,
 Yurudən Baan yi xətə a xanbi ra.
⁴ Geyane yi tugan alo kontonne
 yire matexine fan yi tugan
 alo yəxəə diine.
⁵ Fəxə igena, nanfera i i gima?
 Yurudən baana,
 nanfera i xətema i xanbi ra?
⁶ ε tan geyane, nanfera ε tuganma
 alo kontonne,
 ε tan yire matexine,
 nanfera ε tuganma alo yəxəə diine?

⁷ Bəxən xa xuruxurun Marigin yəə ra,
 Yaxubaa Ala.
⁸ A tan naxan fanyene findi darane ra,
 a yi gəmə gbeen findi tigin na.

115

Binyen xa fi Ala nan keden ma

Yaburin 135.15-20

¹ Alatala, nxu tan mi a ra de!
 I tan nan xili xa binya
 i ya hinanna nun lannayana fe ra.
 Nxu tan mi a ra!
² Nanfera siyane maxədinna tima,
 e naxa, "E Ala go?"
³ En ma Ala ariyanna yi.
 Naxan nafan a ma,
 a na nan ligama.

⁴ Gbetin nun xəmaan nan tun e tan ma
 suxurene ra!
 Muxune nan ne rafalaxi.
⁵ E de na, koni e mi fala tima.
 E yəəne na, koni e mi sese toma.
⁶ E tunle na, koni e mi fefe məma.
 E jəəen na, koni e mi sese xiri məma.
⁷ E yiine na, koni e mi nəə seen suxə.
 E sanne na, koni e mi nəə sigan tiyə.
 E mi nəə xui yo ramine.
⁸ Naxan na e rafala,
 a a yigin sa e yi,
 na fan luma nən alo e tan.

⁹ Ε tan Isirayila yamana,
ε yigin sa Alatala nin,
a tan nan ε malima
alo ye masansan wure lefana.

¹⁰ Ε tan saraxaraline,
ε yigin sa Alatala nin,
a tan nan ε malima
alo ye masansan wure lefana.

¹¹ Ε tan a yee ra gaxu muxune,
ε yigin sa Alatala nin,
a tan nan ε malima
alo ye masansan wure lefana.

¹² Alatala a noxø luma en xøn ma nøn,
a en baraka.

A Isirayila yamaan barakama nøn
e nun a saraxaraline.

¹³ Alatala a yee ra gaxu muxune birin
barakama nøn,
muxudine nun muxu gbeene.

¹⁴ Alatala xa diine fi ε nun ε diine ma.

¹⁵ Alatala xa ε baraka
naxan koren nun bøxøn daxi!

¹⁶ Alatala nan gbee ariyanna ra,
koni a bata bøxøn taxu adamadiine ra.

¹⁷ Faxa muxune xa mi Alatala tantunma
de!

¹⁸ Koni en tan nan barikan birama a xa
iki e nun habadan.

Tantunna Alatala xa!

116

Muxu rakisixina Ala tantunna

¹ N bata Alatala xanu
amasøtø a n ma maxandi xuiin namøma.

² N na a xili waxati yo yi,
a a tuli matiye n na.

³ Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,
n bata yi maso gaburun na nun,
gaxun nun kuisanna bata yi n li nun,

⁴ n yi Alatala maxandi a xinla ra,
n naxa, "Alatala, n nakisi!"

⁵ Alatala dija, a tinxi.

En ma Ala kininkinin han!

⁶ Alatala muxu bøjø fixøne nan natangama.

N sønbøn bata yi jan,
a yi n nakisi.

⁷ N bøjøn xa xunbeli,
amasøtø Alatala bata fe fajin liga n xa.

⁸ Ala bata n niin natanga sayaan ma.
A bata n yøegen fitan n yøtagi.

A mi tinxi n bira.

⁹ N sigan tima nøn Alatala yøtagi dunuja yi.

¹⁰ N dønkøløyaxi,
nanara n yi falan ti,
n naxa, "N tørøxi ki fajø!"

¹¹ N yi gaxuni waxatin naxan yi,
n yi a fala, n naxa,
"Adamadiine birin wule!"
¹² N fa nanse soma Alatala yii
lan na fe fajine birin ma
a bata naxanye liga n xa?

¹³ N minse saraxan bama nøn a xa a marak-
isina fe ra
n yi Alatala maxandi a xinla ra.

¹⁴ N nan n dø xuine rakamalima nøn
yamaan birin yee xøri
n naxanye tongo Alatala xa.

¹⁵ Alatalaa tøgøndiya muxuna nde na faxa
na a tørøma nøn han!

¹⁶ Alatala, i ya walikeøen nan n na,
i ya walikeø naxanla naxan barixi.
I bata n naxørøya.

¹⁷ N barika bira saraxan bama i xa nøn
n yi Alatala maxandi a xinla ra.

¹⁸ N nan n dø xuine rakamalima nøn
yamaan birin yee xøri
n naxanye tongo Alatala xa,
¹⁹ Alatalaa banxin tandem ma,
Yerusaløn taani.

Tantunna Alatala xa!

117

Ala tantun fena

¹ Siyane birin xa Alatala tantun!

Yamane birin xa a batu!

² Amasøtø a hinanna gbo han!
Alatalaa lannayaan mi janma habadan!

Tantunna Alatala xa!

118

Barika birana Ala xa

¹ Alatala xa tantun amasøtø a fan.
A hinanna luma nøn habadan!

² Isirayila muxune xa a fala, e naxa,
"A hinanna luma nøn habadan!"

³ Alaa saraxaraline xa a fala, e naxa,
"A hinanna luma nøn habadan!"

⁴ Alatala yee ra gaxu muxune xa a fala,
e naxa, "A hinanna luma nøn habadan!"

5 N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,
 n yi n xui ramini Alatala ma.
 A yi n yabi, a n xɔrɔya.
 6 Alatala n xɔn, n mi gaxue mumε!
 Adamadiine nœ nanse ligε n na?
 7 Alatala n xɔn, a tan nan n malima.
 N na n yaxune biraxin toma nœn.
 8 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
 benun a xa a yigin sa adamadiine yi.
 9 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi
 benun a xa a yigin sa mangane yi.
 10 Siyane birin bata yi n nabilin yengeni
 nun,
 koni n na e birin halagi nœn Alatala
 barakani!
 11 E yi n nabilinxsi yiren birin yi nun,
 koni n na e birin halagi nœn Alatala
 barakani!
 12 E so nœn n xun na
 alo kumi jœjœne,
 koni e raxɔri nœn mafureñ
 alo tœen na sexe xaren gan,
 n yi e halagi Alatala barakani.
 13 E yi n nadinma nœn
 alogo n xa bira,
 koni Alatala yi n mali.
 14 Alatala nan n sœnbœn na,
 n ma bœtina.
 A tan nan n nakisixi.
 15 Muxu tinixinxine bata e sewa xuini te
 kisina fe ra, e naxa,
 “Alatala sœnbœn gbo!”
 16 Marigin bata nœn ti a sœnbœni!
 Alatala sœnbœn gbo!”
 17 Nayi, n mi faxama,
 n luma nœn n nii ra,
 n yi a fala Alatala naxan ligaxi n xa.
 18 Alatala bata yi n saran n hakene ra,
 koni a mi tinxi n faxa.
 19 Alaa banxin dœne xa rabi n xa.
 N xa so, n yi Alatala tantun.
 20 Alatalaa banxin dœen ni i ra,
 tinxin muxune soon dœen naxan na.
 21 Ala, n ni i tantunma nœn,
 amasœtœ i bata n yabi,
 bayo i bata n nakisi.
 22 Banxi tiine e me gœmen naxan na,
 na bata findi banxin gœme fisamantenna
 ra.

23 Alatala nan na ligaxi,
 kabanako feen nan na ra en yœe ra yi.
 24 Alatala toon lœxœn nan nagidixi,
 en naxan, en sewa a fe ra.
 25 Alatala, fa nxu rakisi,
 Alatala, tin, nxu xa nœn ti.
 26 Naxan fama Alatala xinli,
 Ala xa na baraka!
 Nxu dubama ε xa Alatalaa banxini.
 27 Alatala nan Ala ra,
 a bata en lu a kœnenyani.
 ε nœxœnde dœne suxu ε yii,
 ε fa sanla raba
 siga han saraxa ganden nabilinni.
 28 I tan nan n ma Ala ra,
 n ni i tantunma nœn.
 I tan nan n ma Ala ra,
 n ni i batuma nœn.
 29 ε Alatala tantun, bayo a fan.
 A hinanna luma nœn habadan!

119

Sewana Alaa sariyana fe ra

1 Sewan na kanne xa
 fe mi naxanye kœwanle ra,
 naxanye sigan tima Alatalaa sariyan xɔn.
 2 Sewan na kanne xa
 naxanye birama a maxadi xuine fœxœ ra,
 naxanye a fenma e bœjen ma feu!
 3 E mi fe jaxin ligamumε!
 E sigan tima Alaa kiraan xɔn ma.
 4 Ala, i bata i ya fe ragidixine so nxu yii
 alogo e xa suxu ki fapi.
 5 A yi lan nun, n sigati kiin xa tinxinjœ ayi
 alogo n xa i ya tœnne suxu.
 6 N na n xaxili lu i ya yamarine birin xɔn
 ma,
 n mi yage mumε!
 7 N na i tantunma nœn n bœjœ fixœn na,
 n nœma i ya kiti tinixinxine fe xaranjœ.
 8 N na i ya tœnne suxuma nœn.
 I nama n nabœjin mumε!
 9 Banxulanna a kœwanle rasarijanma di?
 Fœ a xa i ya falan nan suxu.
 10 N kataxi
 n xa i fen n bœjen ma feu!
 I nama tin n yi i ya yamarine bejin.
 11 N bata i de xuiin namara n bœjeni,
 alogo n nama yulubin liga i tan na.
 12 Alatala, n barikan birama i xa.

N xaran i ya tønne ma.

¹³ N nan n xuini tema nñen,
n xëte i ya kiti saxine ma.

¹⁴ N sëwaxin nan i ya maxadi xuine suxuma,
alo n na nafulu gbeen sôto.

¹⁵ N na n mirima i ya fe ragidixine ma,
n yi i ya xaranne fesefesë.

¹⁶ I ya tønne n kënenxi.

N mi ñinanñe i ya falan xøn ma mumë!

¹⁷ Fe fajin ligi i ya walikëen xa,
alogo n xa lu n nii ra,
n yi i ya falan suxu.

¹⁸ N yeeñe rabi
alogo n xa i ya sariyan magaxune to.

¹⁹ Xøñen nan n na dunuya ito yi!

I nama i ya yamarine luxun n ma.

²⁰ A rafan n ma
n xa lu i ya kiti saxine bun waxatin birin.

²¹ I falan tima nñen muxu dangaxi wasoxine
xili ma

naxanye e masigama i ya yamarine ra.

²² Marayagin nun maranaxun ba n ma,
bayo n bata i ya maxadi xuine suxu.

²³ Mangane bata e malan n xili ma,
koni n tan i ya walikëna a mirima i ya tønne
nan ma.

²⁴ I ya maxadi xuine n kënenxi,
e tan nan n maxadima.

²⁵ N saxi burunburunni.

Siimayaan fi n ma,
alo i a falaxi kii naxan yi.

²⁶ N bata n ti n kewanle ra,
i yi n yabi.

N xaran i ya tønne ma.

²⁷ N mali n xa i ya fe ragidixine kolon,
alogo n xa n miri i ya kabanako feene ma.

²⁸ N niin wugama sôxoléni.

N nakeli alo i a falaxi kii naxan yi.

²⁹ Wulen masiga n na,
i yi n xaran i ya sariyan ma i ya hinanni.

³⁰ N bata wa a xøn, n xa tøgøndiya,
n yi tin i ya kiti saxine ma.

³¹ Alatala, n bata bira i ya maxadi xuine
fôxø ra.

I nama tin, n yi yagi.

³² N biraxi i ya yamarin kiraan fôxø ra.
Amasotø i bøñe xunbenla fima n ma.

³³ Alatala, n xaran i ya tønne bunne ma,

alogo n xa e suxu waxatin birin.

³⁴ Xaxinla fi n ma,
alogo n xa i ya sariyan suxu n bøñen ma feu!

³⁵ N ti i ya yamarine kiraan xøn,

amasotø na n kënenxi.

³⁶ I ya maxadi xuine sa n bøñeni,
alogo n nama bira nafunla fôxø ra.

³⁷ N xun xanbi so fe kobine yi,
alogo n xa siimayaan sôto i ya kiraan xøn.

³⁸ I de xuiin naxan tongoxi i yeeragaxu

muxune xa,
na rakamali n tan i ya walikëen xa.

³⁹ N natanga yagine ma
n gaxuma naxanye yee ra.

Amasotø i ya kiti saxine fan.

⁴⁰ N waxi i ya fe ragidixine suxu feni han!
N xa siimayaan sôto i ya tinxinni.

⁴¹ Alatala, i ya hinanna xa n li.

N nakisi alo i de xui tongoxi kii naxan yi.

⁴² N xa nõ n konbi muxune yabideni,
bayo n na n yigi saxi i ya falan nin.

⁴³ Tin n xa lu nñondin falë waxatin birin,
amasotø n xaxili tixi i ya kitin nan na.

⁴⁴ N ni i ya sariyan suxuma nñen waxatin
birin,
habadan han habadan.

⁴⁵ N luma nñen xørøyani,

Amasotø n ni i ya fe ragidixine suxi.

⁴⁶ N ni i ya maxadi xuine fe falama man-
gañe xa nñen.

N mi yage na ra mumë!

⁴⁷ I ya yamarine n kënenxi,
e rafan n ma.

⁴⁸ N na n yiine tima i ya yamarine bun ma
nñen,

e rafan n ma.

N yi lu n mirë i ya tønne ma.

⁴⁹ I xaxili lu i ya falan xøn ma
n tan i ya walikëna fe yi,
bayo i bata yigin fi n ma.

⁵⁰ N yi tørøni waxatin naxan yi,
i n madendën nñen

amasotø n bata kisi i de xuiin ma.

⁵¹ Wasodene n magelema han,
koni n mi i ya sariyan fataxi mumë.

⁵² Alatala, n na n mirima i ya kiti saxine ma.

Waxati danguxine yi,
ne nan yi n madendënma.

⁵³ N na muxu jaxine to
naxanye e mëma i ya sariyan na,

n xəlɔma nən han.

⁵⁴ I ya tənne findixi bəti ba xunna nan na n
xa,

n xəjneyani dənaxan yi.

⁵⁵ Alatala, n na n mirima i ma kəeən na,
alogo n xa i ya sariyan suxu.

⁵⁶ N gbeen findixi i ya fe ragidixine suxu
feen nan na.

⁵⁷ Alatala, n gbeen findixi naxan na,
na ni ito ra,
i ya falan suxu feen na a ra.

⁵⁸ N ni i maxandima n bəjən ma feu!
Kininkinin n ma,
alo i bata də xuiin tongo kii naxan yi.

⁵⁹ N bata n miri n yətə kənaan ma,
n waxi bira feni i ya maxadi xuine fəxə ra.

⁶⁰ N ni i ya yamarine suxuma nən mafuren,
n mi buma.

⁶¹ Muxu jaxine bata lutin nati n yee ra,
koni n mi jinanma i ya sariyan xən ma.

⁶² N kelima nən kəə tagini i tantundeni
i ya kiti tinxinxine fe ra.

⁶³ N xəyine nan i yəeragaxu muxune ra,
e nun naxanye i ya fe ragidixine suxuma.

⁶⁴ Alatala, dunuja rafexi i ya hinanna nan
na,
n xaran i ya tənne ma.

⁶⁵ Alatala, i bata i ya falan nakamali,
i fe fəjin naba n tan i ya walikəen xa.

⁶⁶ N xaran xaxilimayaan nun fe kolonna
ma,
amasətə n laxi i ya yamarine ra.

⁶⁷ Benun n xa tərə waxatin naxan yi,
n bata yi tantan,
koni iki, n bata i ya falan suxu.

⁶⁸ I fan, i kəwanle fan!
N xaran i ya tənne ma.

⁶⁹ Muxu wasoxine bata wulen sa n xun ma.
Koni i ya fe ragidixine suxi n xən ma
n bəjən ma feu!

⁷⁰ E bəjəne mi fan,
koni i ya sariyana n tan kənənxi.

⁷¹ A rafan n ma, n tərə,
alogo n xa nə i ya tənne kolonjə.

⁷² I ya sariyan nafan n tan ma
dangu xəmaan nun gbetin wuli wuyaxin
xa.

⁷³ I tan nan n daxi,
i yi n namara,
nayi xaxinla fi n ma,

alogo n xa i ya yamarine xaran.

⁷⁴ I yəeragaxu muxune səwama nən
e na n to waxatin naxan yi,
a n laxi i ya falan nan na.

⁷⁵ Alatala, n na a kolon
a i tinxin kiti sadeni.

I n nayagi nən amasətə i tinxin.

⁷⁶ I ya hinanna xa n nii yifan n ma
alo i də xuiin tongoxi
n tan i ya walikəen xa kii naxan yi.

⁷⁷ Kininkinin n ma
alogo n xa lu n nii ra,
amasətə i ya sariyana n kənənxi.

⁷⁸ Ala xa muxu wasoxine rayagi,
yo mi naxanye xa,
naxanye n tərəma.

Koni n na n mirima i ya fe ragidixine nan
ma.

⁷⁹ Ala xa a yəeragaxu muxune maso n na,
naxanye birin i ya maxadi xuine kolon.

⁸⁰ N xa i ya tənne suxu n bəjən ma feu,
alogo n nama yagi.

⁸¹ Ala, n bata xadan i mamədeni n nakisi
feen na.

N bata n yigi sa i ya falani.

⁸² N yee ne bata bu i yee ra kira yitoə
i də xuiina fe ra,
n yi a fala, n naxa,
“I n malima waxatin mundun yi?”

⁸³ N bata ligə
alo manpaan sa labana təen xun ma
naxan xaraxi ayi.

Koni hali na,
n mi jinanxi i ya tənne xən.

⁸⁴ N mən xa i legeden han waxatin mundun
yi?

I na muxune makitima waxatin mundun
yi
naxanye n bəsənxənyama?

⁸⁵ Muxu wasoxin naxanye mi i ya sariyan
suxi

ne bata yinla ge n yee ra n suxu feen na.

⁸⁶ I ya yamarine birin tinxin.

Muxune n tənəgəma, n mali.

⁸⁷ A yi fa luxi ndedi n xa faxa,
koni n mi i ya fe ragidixine rabejinqə
mumə!

⁸⁸ N nakisi i ya hinanni,
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

⁸⁹ Alatala, i ya falan luma nən habadan.

A luma nən ariyanna yi habadan.
 90 I ya tinxinyaan luma nən mayixetene
 birin xa.
 I bata bɔxən dəxə a dəxədeni.
 A mən luma mənna nin.
 91 Seene birin mən daxi i ya maragidini han
 to,
 bayo e birin walima i xa.
 92 Xa i ya sariyan mi yi n kənənxi nun,
 n yi faxama nən n ma tərəni.
 93 N mi jinanje i ya fe ragidixine xən
 mumɛ,
 amasətə i n nakisixi e tan nan xən.
 94 Bayo n ni i ya fe ragidixine fenma,
 i tan nan gbee n na, n nakisi.
 95 Muxu jaxine n legedenma n faxa feen
 na.
 Koni n na n jəxə luma nən i ya maxadi
 xuine xən.
 96 N bata a kolon danna feen birin ma,
 koni i ya yamarin tan dan mi na.
 97 I ya sariyan nafan n ma han!
 N na n mirima a ma fərijən gbən!
 98 I ya yamarina n findima xaxilimaan na
 dangu n yaxune ra,
 bayo a n yii waxatin birin.
 99 N dangu n karaməxəne birin na,
 amasətə n luma n mire i ya maxadi xuine
 ma.
 100 Xixinla naxan n ma
 na gbo xəmɛ fonne gbeen xa,
 amasətə n ni i ya fe ragidixine suxi.
 101 N bata tondi sigə kira jaxin birin xən,
 alogo n xa i ya falan suxu.
 102 N mi n masigama i ya kiti saxine ra,
 amasətə i tan yetəen nan n xaranma.
 103 I de xuine naxun kumin xa.
 104 N xixinla sətəma i ya fe ragidixine nin,
 nanara mayifu fe yo mi fa rafan n ma.
 105 I ya falan findixi kənənna nan na
 n sanna bun ma,
 naxan n siga kirani yalanma.
 106 N de xuiin naxanye tongoxi i xa,
 n bata n kələ
 n ne rakamalima nən,
 n yi i ya kiti tinxinxe suxu.
 107 Alatala n ma mantərəne bata gbo ayi
 han.
 N nakisi
 alo i a fala n xa kii naxan yi.
 108 Alatala, n ma tantun xuiin nasuxu,

i yi n xaran i ya kiti saxine ma.
 109 N niin gbalon də waxatin birin,
 koni n mi jinanma i ya sariyan xən.
 110 Muxu jaxine bata lutin nati n yee ra,
 koni n mi n masigama i ya fe ragidixine ra.
 111 I ya maxadi xuine nan n keen na
 habadan,
 e tan nan n bəjən nasewama.
 112 N bata a ragidi n bəjəni
 n xa i ya tənne suxu, han n faxa.
 113 Nafigine mi rafan n ma,
 koni i ya sariyan tan nafan n ma.
 114 N yee masansan wure lefaan nan i tan na.
 N bata n yigi sa i ya falani.
 115 E tan fe jaxi rabane,
 ɛɛ masiga n na,
 alogo n xa n ma Alaa yamarine suxu.
 116 N senbe so
 alo i bata a fala kii naxan yi,
 i nama n yigitege.
 117 Findi n yigin na alogo n xa kisi,
 n yi i ya tənne binya waxatin birin.
 118 Naxanye e masigama i ya tənne ra,
 i ne makuyama i ra nən,
 bayo e yanfan nan tun tima.
 119 I muxu jaxine birin wolima ayi nən
 kurun na,
 nanara i ya maxadi xuine rafanxi n ma.
 120 N bata gaxu i yee ra,
 n xuruxurun.
 I ya kiti saxine bata n magaxu han!
 121 N tinxinna nun sariya kəndən ligama,
 i nama n nabəjən n yaxune yii.
 122 I ya walikən xaxili ragidi
 a i fe fajin ligama a xa nən,
 i nama tin
 wasodene xa n jaxankata sənən.
 123 N yee bata bu i yee ra kira yitoe n
 nakisi feen na,
 alo i de xui tinxinxin naxan tongo n ma fe
 yi.
 124 N suxu i ya hinanni,
 i yi n xaran i ya tənne ma.
 125 Xixinla fi n ma
 amasətə i ya walikən nan n na,
 alogo n xa i ya maxadi xuine kolon ki fajin.
 126 Alatala, i ya wanla kə waxatin nan ito ra,
 amasətə yamana i ya sariyan kalama.

127 Nanara, i ya yamarine rafan n ma xəma
fajin xa.

128 Nanara, n biraxi i ya fe ragidixi tinxinx-
ine fəxə ra.

Mayifu feene mi rafan n ma.

129 Kabanako feen nan i ya maxadi xuine
ra.

Nanara, n na e suxuma n niin birin na.

130 I ya falane nan kənənna fima,
e tan nan xaxinla fima xaxilitaren ma.

131 I ya yamarine xənla n suxuma
alo min xəli gbeen naxan n dəen naxarama.
132 I yee rafindi n ma, i yi kininkinin n ma,
alo i darixi a lige kii naxan yi muxune xa
i xinla rafan naxanye ma.

133 N sigati kiin sənbə so i de xui tongoxine
xən,

i nama tin fe jaxi yo xa n nə.

134 N xunba jaxankatatiine ma,
alogo n xa i ya fe ragidixine suxu.

135 I nərən xa godo i ya walikəen ma,
i yi n xaran i ya tənne ma.

136 N yee gen minima alo baana,
amasətə yamaan mi i ya sariyan suxuma.

137 Alatala, i tinxin,
i ya kiti saxine fan tinxin.

138 I ya maxadi xuine fixi tinxinna nun
lannayaan nin.

139 N na a to,
n yaxune jinanma i fala xuiin xən,
na xələma n ma nən han!

140 I mi i de xuiin kale mumə!
E rafan n tan i ya walikəen ma.

141 N mi yatexi bonne ye,
e bata n najaxu,

koni n mi jinanma i ya fe ragidixine xən.

142 I ya tinxinyaan luma nən habadan!

Nəndin nan i ya sariyan na.

143 Tərən nun kuisanna bata n yili,
koni i ya yamarine n kənənxi.

144 I ya maxadi xuine tinxin waxatin birin.
Xaxinla fi n ma
alogo n xa siimayaan sətə.

145 N bata n xui ramini i ma n bəjən birin
na.

Alatala n yabi

alogo n xa i ya tənne suxu!

146 N bata n xui ramini i ma.

N nakisi

alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

147 N kurunma i maxande, n mali.

N yigi saxi i ya falan nin.

148 N xima n mirə i de xui tongoxine ma nən.

149 Alatala, i hinan.

N xuiin name,
alogo n xa siimayaan sətə i ya kiti saxin xən.

150 N nabiliinna muxune biraxi fe jaxine
fəxə ra,

e yi e masiga i ya sariyan na.

151 Koni i tan Alatala, i maso n na.

Nəndin nan i ya yamarine birin na.

152 N na a kolon xabu waxati xunkuye
a i ya maxadi xuine luma nən habadan.

153 Ala, n ma tərən mato i yi n xunba,
amasətə n mi jinanxi i ya sariyan xən.

154 N xun mayengə kitin sa,

i yi n xunba,

n yi siimayaan sətə

alo i a falaxi kii naxan yi.

155 Muxu jaxine tan mi kisima,
amasətə e mi biraxi i ya tənne fəxə ra.

156 Koni Alatala, i ya kininkininna gbo,
n xa siimayaan sətə i ya kiti saxine xən.

157 N yaxune wuya
naxanye n bəsənxənyaxi,

koni n mi i ya maxadi xuine bejinma.

158 N na i ya fala suxutarene to,
na n xələma nən.

159 Alatala, a mato i ya fe ragidixine rafan
n ma,

n xa siimayaan sətə i ya hinanni.

160 Nəndin nan i ya falan birin na.

I ya kiti tinxinxine luma nən habadan!

161 Mangane bata n jaxankata fu,
koni n gaxuma i tan nan keden ma fala yee
ra.

162 N səwaxi i de xui tongoxine fe ra,
alo n na nafulu gbeen sətə.

163 Wulen mi rafan n ma,

koni i ya sariyan nafan n ma.

164 N ni i tantunma nən
dəxəna ma soloferə ləxə yo ləxə

i ya kiti tinxinxine fe ra.

165 Bəjən xunbeli gbeen na kanne xa

i ya sariyan nafan naxanye ma,

sese mi na kanne ratantanje.

166 Alatala, n yigi saxi i tan nan ma marak-
isi yi,

n luma nən i ya yamarine suxe.

¹⁶⁷ N na i ya maxadi xuine suxuma nən n e tan yi yengen so.
niin birin na,

bayo e rafan n ma ki fajı.

¹⁶⁸ N bata i ya fe ragidixine
nun i ya maxadi xuine suxu,
i n kewanle birin kolon.

¹⁶⁹ Alatala, n ma mawuga xuiin xa i li.
Xaxinla fi n ma
alo i a falaxi kii naxan yi.

¹⁷⁰ I tuli mati n ma maxandi xuiin na,
i yi n nakisi
alo i bata də xuiin tongo kii naxan yi.

¹⁷¹ N ni i tantunma nən waxatin birin,
amasətə i bata n xaran i ya tənne ma.

¹⁷² N bətin bama nən
lan i də xui tongoxina fe ma,
amasətə i ya yamarine birin tinxin.

¹⁷³ N mali i sənbən nin,
amasətə n bata i ya fe ragidixine nan
sugandi.

¹⁷⁴ Alatala, i ya marakisin xənla n na!
I ya sariyana n kənənxi.

¹⁷⁵ N xa siimayaan sətə
alogo n xa i matəxə,
i ya kiti saxine yi n mali.

¹⁷⁶ N bata tantan kiraan ma
alo yəxəen naxan ləxi ayi.
Fa n tan i ya walikəen fen,
amasətə n mi jinanxi i ya yamarine xən.

120

Ala maxandina malina fe ra

¹ Ala Batu Banxi yisiga bətina.
N yi tərəni waxatin naxan yi,
n yi n xui ramini Alatala ma,
a yi n yabi.
² Alatala n nakisi wuledene nun yanfan-
tenne ma.
³ E tan wuledene,
Ala nanse ligama ε ra,
a ε saranma nanse ra?
⁴ A lan a xa ε tərə
sofane xalimakunle nun təε wolonne nan
na.

⁵ Tərən na a ra n tan xa,
n lu ε tagi, ε tan Mesəki kaane,
n dəxə ε yε
alo Kedari bənsənna muxune wulaan kui.
⁶ N bata bu muxune tagi
bəjəe xunbenla mi rafan naxanye ma!
⁷ N na bəjəe xunbenla fe fala,

e tan yi yengen so.

121

Ala nan en natanga muxun na

¹ Ala Batu Banxi yisiga bətina.
N bata n yε rate geyane ma,
n naxa, "N ma maliin kelima minən yi?"

² N ma maliin kelima Alatala nan ma
naxan ariyanna nun dunuña daxi.

³ A mi tinjə, i yi bira.
I kantanmaan mi xiye mumə.
⁴ Isirayila kantanmaan mi kinsanjə,
a mi xiye.

⁵ Alatala i kantanma,
a i dəxən ma alo i nininna.

⁶ Sogen mi fefe ligə i ra yanyin na,
kiken fan mi fefe ligə i ra kəeən na.

⁷ Alatala i kantanma nən fe jnaxin birin ma,
a yi i niin natanga.

⁸ Alatala i kantanma nən i ya sigan nun
xətəni,
fələ iki ma han habadan.

122

Yerusalən matəxə bətina

¹ Ala Batu Banxi yisiga bətina, Dawuda
gbeena.

Səwan na a ra n xa, e na a fala n xa,
"En siga Alatalaa banxini!"

² Iki, en tixi Yerusalən so dəen na.

³ Yerusalən tixi ki fajı
a banxine tugunxi e bode ra.

⁴ Alatalaa yamaan sigama mənna nin
bənsən yəen ma,
alo a sariyana a falaxi Isirayila xa kii naxan
yi,
alogo e xa sa a xinla tantun.

⁵ Mangane kitin sama mənna nin
Dawudaa manga gbedən ma.

⁶ ⁷ Ala maxandi bəjəe xunbenla fe ra
Yerusalən xa.
Ala xa bəjəe xunbenla fi a rafan muxune
ma.

⁷ Ala xa bəjəe xunbenla lu taani.
Ala xa hərin fi taa yi kaane ma.

⁸ Ngaxakedenne nun n xəyine fe ra, n naxa,
"Ala xa bəjəe xunbenla fi Yerusalən ma."

⁹ N taana bəjəe xunbenla nan fenma
Alatalaa banxina fe ra, en ma Ala.

123*Ala xa hinan en na*

- ¹ Ala Batu Banxi yisiga betina.
I tan naxan dɔxi kore xɔnna ma,
n na n yee ratema i tan nan ma,
² alo konyine e yee tima e kanna ra kii
naxan yi,
alo walike naxanla yee luma tixi a kanna
ra kii naxan yi.
En na en yee time
en ma Ala ra na kii nin, Alatala,
en yi a hinanna mamɛ.
- ³ Hinan nxu ra, Alatala, hinan nxu ra,
amasatɔ e nxu rajaxuxi han!
⁴ Nxu niin bata wasa fere kanne nun
wasodene magele xuine ra.

124*Ala nan a muxune ratangama*

- ¹ Ala Batu Banxi yisiga betina, Dawuda
gbeena.
Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun,
Isirayila muxune fan xa a fala, e naxa,
² "Xa Alatala mi yi ti en xɔn nun
yaxune yi en yengɛma waxatin naxan yi,"
³ e yi en nejen gerunma nɛn nun
e xɔlo en xili ma waxatin naxan yi.
⁴ Nayi, walanna yi sigama en na nɛn nun,
fufaan yi en mamin,
⁵ ige xunfan gbeen yi sa en xun ma.
- ⁶ En barikan bira Alatala xa,
a mi tinxi en yaxune yi en jan.
⁷ Nxu bata nxu sɔtɔ
alo xɔlina a sɔtɔma xɔli suxuna lutin na kii
naxan yi.
Lutin bata bolon, nxu xɔrɔya!

- ⁸ En ma maliin kelima Alatala nan yii
naxan ariyanna nun dunuja daxi.
- 125**
- Alaa muxune rakisi fena*
- ¹ Ala Batu Banxi yisiga betina.
Naxanye e yigi sama Alatala yi,
na kanne ligaxi nɛn alo Siyon Geyana,
naxan luma a funfuni habadan,
a mi mamaɛ mumɛ!
² Yerusalen rabilinxsi geyane ra kii naxan
yi,
Alatala fan a muxune rabilinma na kii nin,

keli to ma han habadan!

³ Amasatɔ tinxintarene mi luyɛ
tinxin muxune yamanan xun na mumɛ,
alogo tinxin muxune fan nama fe jaxin
liga.

⁴ Alatala, fe fajin naba na kanne xa
naxanye fan e nun naxanye sɔndɔmɛn fan.

⁵ Koni, naxanye kira tinxintarene fɔxɔ ra,
Alatala xa ne nun fe jaxi rabane jan
e bode xɔn ma.
Ala xa bɔnɛ xunbenla fi Isirayila ma.

126*Ala maxandina xunbana fe ra*

- ¹ Ala Batu Banxi yisiga betina.
Alatala mɔn faxina en tan muxu suxine ra
Siyon taani,
a ligi nɛn en yee ra yi
alo xiyan na a ra!
² En gele nɛn han,
en yi sewa betine ba!
Siyaan bonne yi a falama nɛn, e naxa,
"Alatala bata fe gbeene ligi e xa."
³ Alatala bata fe gbeene ligi en xa,
en birin bata sewa.
- ⁴ Alatala, i mɔn xa nxɔ yamanan sɛnbɛ so
alo tulen fama igen na
xude wuli yixaren na kii naxan yi.
⁵ Naxanye sansiin wolima e wugama,
ne sɔnxɔma nɛn sewani se xabadeni.
⁶ Naxanye sigama wugɛ sansi wolideni,
ne xɛtɛma gele nɛn malo xidine ra e xun
ma.

127*Ala wali faji kolonna*

- ¹ Ala Batu Banxi yisiga betina, Sulemani
gbeena.
Xa Alatala xa mi banxin tima,
banxi tiine wali fuun nan kɛma.
Xa Alatala xa mi taan makantan,
taa kantanne fe fuun nan xun na.
² E kurunma walideni fuyan,
e kɔe rasoma fuyan,
e balon sɔtɔma tɔrɔn nin.
Anu, Ala balon soma a xanuntenne yii nɛn,
e saxi.
- ³ Alatala diine fima muxune ma nɛn e kɛen
na.
E findixi kontɔnna nan na

Alatala naxan fima.

⁴ Xemēn dii xemēn naxanye sōtōma banxu-lanyani,
ne ligaxi nēn
alo xalimakunla sofaan yii kii naxan yi.
⁵ Sēwan na xemēn xa
xalimakuli wuyaxin naxan yi.
E nun a yaxune na kiti, a mi yagima.

128

Duban Ala yeeragaxu muxune xa

¹ Ala Batu Banxi yisiga bētina.
Sēwan na kanne xa
naxanye gaxuma Alatala yee ra,
naxanye birama a kiraan fōxō ra.
² I wali xənna i makone fanma nēn.
I sēwama nēn i mōn yi sabati.
³ I ya naxanla diine barima nēn
alo wudi bili bogilana.
I ya dii xemēne i ya tabanla rabilinma nēn
alo oliwi wudi binle.
⁴ Muxun naxan gaxuma Alatala yee ra,
na kanna dubani itoe nan sōtōma.
⁵ Alatala xa barakan sa i ya fe yi
keli Siyon yi!
Ala xa i Yerusalēn sabatixin to
i siin birin yi!
⁶ Ala xa i i mamandenne to!
Ala xa bōjē xunbenla fi Isirayila ma.

129

Ala maxandina Isirayila yaxune xili ma

¹ Ala Batu Banxi yisiga bētina.
E n yengema xabu n dii jōrē waxatini,
Isirayila kaane fan xa a fala, e naxa,
² "E en yengema xabu en dii jōrē waxatini,"
koni e mi en nō.
³ E bata n fanna makorondon,
alo xēen bi daxina.
⁴ Koni Alatala tinxin,
a bata nxu nun muxu naxine tagi bolon.

⁵ Muxun naxanye Siyon nañaxuxi,

Ala xa ne yagixin naxētē.

⁶ E xa liga

alo sexēn naxan solima banxin fari,
sogen yi a xara ayi.

⁷ Muxun naxan a xabama
hali yii fe kedenna a mi a sōtōma,
hali xidi kedenna
a raxidi muxun fan mi a sōtōma.

⁸ Dangu muxune mi a falama e xa,

e naxa, "Alatala xa barakan sa ε fe yi."
Hanma e naxa,
"N xu dubama ε xa Alatala xinli."

130

Ala maxandina malina fe ra

¹ Ala Batu Banxi yisiga bētina.
Alatala, n bata n xui ramini i ma tōrōni.
² Marigina, n xuiin name,
i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.
³ Alatala, xa i nxu suxu nxu hakēne ra,
Marigina, nde luma a yalagitaren na?
⁴ Koni i tan nan nxu mafeluma nxu hakēne
ra,
nxu yi gaxu i yee ra.
⁵ N yengi saxi Alatala nan ma,
n niin taxuxi a ra,
n xaxili tixi a falan nan na.
⁶ N yengi tixi Marigin na
alo taa kantanne yengi kuye yibaan ma kii
naxan yi.

⁷ Isirayila, i yengi ti Alatala ra,
amasōtō a hinan, a nōe i xunbe nēn.
⁸ A tan nan Isirayila rakisima a hakēn birin
ma.

131

Ala maxandina limaniyani

¹ Ala Batu Banxi yisiga bētina, Dawuda
gbeena.
Alatala, n mi fa waso, n mi kanba.
N mi fa n xaxinla rasigama feene ma sōnōn,
naxanye gbo dangu n na,
naxanye magaxu n yee ra yi.
² Koni n bata n xaxinla raxara,
n yi n sabari, n nii yifanxi n ma
alo dii jōrēna a nga fēma.
³ Isirayila, i yengi ti Alatala ra
fōlō to ma han habadan!

132

Dawudaa taan nan Alatala dōxōden na Taruxune Firinden 6,41-42

¹ Ala Batu Banxi yisiga bētina.
Alatala, Dawudaa fe xa rabira i ma,
e nun a tōrōne birin.
² A tan nan a kōlō Alatala xa,
a yi a dē ti Yaxubaa Ala Sēnbēmaan xa.
³ A naxa, "N mi soma n konni,
n mi n sama n ma saden ma,

⁴ n mi tinje n yi kinsan hanma n yi xi,
⁵ han n yiren fen Alatala xa,
 Yaxubaa Ala Senbemaan luma denaxan yi.”

⁶ Nxu bata a fe me Efarata yi,
 nxu bata a to Yaari taan nabilinni.
⁷ E naxa, “En siga Alaa banxini,
 en yi en xinbi sin a san bun.”

⁸ Alatala, keli, i fa i dəxədeni,
 i tan nun i ya kankirana,
 i senben naxan yi.

⁹ Ala xa i ya saraxaraline findi tinxin mux-
 une ra,
 i ya təgəndiya muxune yi sənxə sewani.

¹⁰ I nama i ya manga sugandixin nabejin,
 i ya walikeen Dawuda fe ra.

¹¹ Alatala bata a kələ Dawuda xa,
 a mi a kale mume! A naxa,
 “N ni i ya dii xəməna nde nan sugandima,
 a ti i funfuni mangan na.

¹² Xa i ya dii xəmene n ma layirin suxu,
 e nun n ma maxadi xuine,
 n na e xaranma naxanye ma,
 e diine fan dəxəma nən
 i ya mangaya gbedeni han habadan.”

¹³ Alatala bata Siyon sugandi a dəxəden na.

¹⁴ A bata a fala, a naxa,
 “N luma be nin habadan.
 N waxi mangayaan ligi feni be nin.

¹⁵ N baraka gbeen sama nən Siyon ma
 baloni,
 n donseen so a tərə muxune birin yii.

¹⁶ N kisin fima nən a saraxaraline birin ma,
 a təgəndiya muxune yi sənxə sewani.

¹⁷ N mangana nde raminima nən
 Dawuda yixetene ye mənni,
 na yi lu n ma manga sugandixin funfuni.

¹⁸ N na a yaxune rayagima nən,
 koni a mangayaan taxamasenna nərəma
 nən han!”

133

Ngaxakedenyana fe

¹ Ala Batu Banxi yisiga bətina, Dawuda gbeena.
 Fe fajin na a ra e nun sewana,
 ngaxakedenne na lu e bode xən bəjəe xun-
 benli.

² A luxi nən alo ture xiri jaxumən
 naxan sama Haruna xunni,

a godo a de xaben ma
 han a domaan kəeeən xən.
³ A luxi nən alo xiila
 naxan kelin Xerimon geyaan fari
 godo Siyon geyaan ma.
 Amasətə Alatala habadan nii rakisin
 duban nagodoma mənna nin.

134

Ala tantun fena

¹ Ala Batu Banxi yisiga bətina.
 Alatalaa walikəne birin xa a tantun,
 naxanye birin xima a batue a banxini,
 ε fa a tantun.
² ε yiine yite yire sarijanxini,
 ε Alatala tantun!
³ Alatala xa i baraka keli Siyon yi,
 a tan naxan kore xənna nun bəxə xənna
 daxi.

135

Tantun bətina

Yaburin 115.4-11

¹ Tantunna Ala xa!
 ε Alatala xinla tantun!
 ε tan Alatalaa walikəne, ε a tantun.
² ε tan naxanye tixi Alatalaa banxini
 naxanye en ma Alaa banxin tandem ma.
³ Tantunna Ala xa! Amasətə Alatala fan.
 ε a tantun bətine yi, amasətə a dija.
⁴ Alatala nan Yaxuba sugandixi a yetə xa,
 a yi Isirayila findi a gbeen na.

⁵ N na a kolon fa fala Alatala gbo,
 en Marigin gbo alane birin xa.
⁶ Kore xənna nun bəxə xənna ma,
 fəxə igene nun yire tilinxine birin yi,
 naxan na rafan Alatala ma,
 a na nan ligama.

⁷ A bata foyen nun tulen nakeli bəxən
 danna ra,
 a kuye sarinna ramini e nun tulena,
 a foyen nakeli a ramaradeni.

⁸ A yi dii singene
 nun xuruse dii singene faxa Misiran ya-
 manani.

⁹ A yi kabankə feene ligi ε tan Misiran
 kaane tagi,
 Firawona nun a kuntigine birin xili ma.
¹⁰ A siya wuyaxine halagi,
 a yi manga senbəmane faxa,
¹¹ sa fələ Amorine Manga Sixən ma,
 e nun Basan Manga Ogo

e nun mangan naxanye birin Kanan ya-
manani.
12 A yi e bəxəne so Isirayila yii e kəen na,
a findi a yamaan kəen na.
13 Alatala, i xinla fe luma nən habadan!
Mayixetene nun mayixetene e xaxili luma i
xən ma nən.
14 Alatala a muxune xun mayəngə kitin
sama nən.
A kininkinin a walikene ma.
15 Gbetin nun xəmaan nan tun siyane sux-
urene ra!
16 E dəen na, koni e mi fala tima.
E yeeene na, koni e mi sese toma.
17 E tunle na, koni e mi fefe məma.
Niiraxili yo mi e yi.
18 Naxan na e rafala, a a yigin sa e yi,
na fan luma nən alo e tan.
19 Ε tan Isirayila yamana, ε Alatala tantun.
Ε tan saraxaraline, ε Alatala tantun.
20 Ε tan Lewi bənsənna, ε Alatala tantun.
Ε tan a yeeragaxu muxune, ε Alatala tan-
tun.
21 Barikan bira Alatala xa Siyon yi,
a tan naxan luma Yerusalən taani.
Tantunna Ala xa!

136

Barika birana Isirayilaa Ala xa

1 Ε Alatala tantun amasətə a fan.
A hinanna luma nən habadan!
2 Ε alane Ala tantun.
A hinanna luma nən habadan!
3 Ε marigine birin Marigin tantun.
A hinanna luma nən habadan!
4 A tan nan keden pe kabanako feene lig-
ama.
A hinanna luma nən habadan!
5 A bata ariyanna rafala a xaxilimayani.
A hinanna luma nən habadan!
6 A bata bəxən ti tilinne fari.
A hinanna luma nən habadan!
7 A bata yanban seene da kore xənna ma.
A hinanna luma nən habadan!
8 Sogen mangayaan ligama yanyin nan na.
A hinanna luma nən habadan!
9 Kiken nun sarene mangayaan ligan kəeən
nan na.
A hinanna luma nən habadan!
10 A yi Misiran kaane dii singene faxa.
A hinanna luma nən habadan!
11 A ti Isirayila muxune yee ra
keli Misiran yamanani.
A hinanna luma nən habadan!

12 A na ligi a senbe gbeen nan na.
A hinanna luma nən habadan!
13 A yi Gbala Baani taxun a tagi.
A hinanna luma nən habadan!
14 A yi a muxune ragidi a tagi, Isirayila
kaane.
A hinanna luma nən habadan!
15 A yi Firawona nun a sofane radin Gbala
Baani.
A hinanna luma nən habadan!
16 A ti a muxune yee ra tonbonni.
A hinanna luma nən habadan!
17 A yi manga gbeene faxa.
A hinanna luma nən habadan!
18 A yi manga senbəmane faxa.
A hinanna luma nən habadan!
19 A yi Amorine manga Sixən faxa.
A hinanna luma nən habadan!
20 A yi Basan kaane manga Ogo faxa.
A hinanna luma nən habadan!
21 A yi e bəxən so a yamaan yii e kəen na.
A hinanna luma nən habadan!
22 A yi findi Isirayila kəen na, a walikena.
A hinanna luma nən habadan!
23 A jəxə lu nən en tan yiigelitəne xən.
A hinanna luma nən habadan!
24 A yi en xərəya en yaxune ma.
A hinanna luma nən habadan!
25 A tan nan donseen soma niimaseen birin
yi.
A hinanna luma nən habadan!
26 Ε Ala tantun naxan kore!
A hinanna luma nən habadan!

137

Isirayila muxu suxine fe

1 Nxu yi dəxi Babilən xude dəene yi waxatin
naxan yi
nxu wugama, nxu yi lu nxu mirə Siyon ma.
2 Nxu yi nxə bələnne singan
na yamanan wudi tofañine ra.
3 Muxun naxanye nxu suxu,
ne yi bətine maxədin nxu ma.
Nxu jaxankata muxune yi sewa bətine
maxədin nxu ma,
e naxa, “Ε Siyon bətina nde ba nxu xa.”
4 Nxu tan bətin bama Alatala xa di xəjə
taani?
5 Xa n jinian i xən Yerusalən,
Ala xa n yiifanna faxa n ma.
6 Xa n jinian i tan xən,
xa n mi lu Yerusalən yate n ma səwan birin
yi,

Ala xa n dæen suxu!

- ⁷ Alatala, Edən kaane fe xa rabira i ma, e yi naxan falama Yerusalən suxu ləxəni, e naxa, “Ə a kala, ε taan naxəri fefe!”
⁸ I tan Babilən taana, i halagima nən fefe! Sewan na kanna xa naxan i ya donla saranma
 alo i a ligaxi nxu ra kii naxan yi,
⁹ naxanye ε dii futene tongoma e yi e yigələn fanyen ma.

138

Ala tantun fena

- ¹ Dawuda gbeena.
 Ala, n bata i tantun n bəjəni fefe!
 N bətin bama Ala yətagi.
² N na n xinbi sinma i ya Banxi Sarıjanxin yətagi,
 n yi i xinla tantun i ya hinanna nun i ya lannayana fe ra.
 Amasətə i bata i də xuiin nafisa i xinla yətəen xa.
³ N ni i xili waxatin naxan yi,
 i n yabi nən,
 i yi n sənbə so, i n xaxili ragidi.
⁴ Alatala, dunuja mangane birin i tantunma nən,
 e na i ya falane mə waxatin naxan yi.
⁵ Alatala, e i kəwanle matəxəma nən bətini,
 amasətə i ya binyen gbo.
⁶ Hali Alatala to mate,
 a yengi dəxi muxu dijaxine xən,
 koni a yəen tixi wasodene ra wulani.
⁷ Xa n sigan tima tərəni,
 i n nakisima nən,
 i yi n yaxune yəngə i sənbəni,
 n kisi i sənbən xən.
⁸ Alatala feene rajanma a fajin nan ma n xa.
 Alatala i ya hinanna luma nən habadan!
 I nama i wali xənne rabejn.

139

Ala jəxə luxi adamadiine xən

- ¹ Dawudaa bətina, bəti baane kuntigin xa.
 Alatala, i bata n fəsəfəsə, i n kolon.
² I n sa waxatin nun n keli waxatin birin kolon.
 Hali i makuya n na, i n ma miriyane birin kolon.

- ³ I a kolon n nəma sigatini hanma n nəma saxi, i n kəwanle birin kolon.
⁴ Alatala, benun n xa falan ti waxatin naxan yi, n naxan falama i na kolon ki fajı.
⁵ I n nabilinni, n yəe ra e nun n xanbi ra.
 N ni i tan nan yi.
⁶ Na fe kolonna magaxu n tan yəe ra yi.
 A dangu n na, n mi nəe a yigbə mumə!

- ⁷ N nəe sigə minən, n yi n luxun i ya Nii Sarıjanxin ma?
 N sigan minən yi, n keli i tan yətagi?
⁸ Xa n te ariyanna yi, i na yi.
 N na siga laxira yi, i na yi.
⁹ Hali n siga han sogetedeni, hanma n sa dəxə fəxə igen xanbi ra,
¹⁰ i tima nən n yəe ra mənna fan yi, i mi n nabəjnje mumə!
¹¹ Xa n na a fala, n naxa, “N xa n luxun dimini.”
 Kənənna xa findi kəeən na n nabilinni.”
¹² Koni sese mi dimin na i tan yəe ra yi, kəeni yalan alo yanyina i tan yəe ra yi.
 Dimin nun yanyin birin lan i tan xa.

- ¹³ I tan nan n səndəmən daxi, i tan nan n saxi nga fatini.
¹⁴ Ala, n ni i tantunma, amasətə n da kiin magaxu, i kəwanle magaxu.
 N na a kolon n niini ki fajı.
¹⁵ N fati bəndən mi yi luxunxi i tan ma, i to yi n nafalama suturani i yi n dama nga kui waxatin naxan yi.
¹⁶ I yi n toma benun n fatin xa yelin nafale. I bata yi n ma siimayaan xasabin səbə i ya kitabun kui, benun a xa fələ waxatin naxan yi.
¹⁷ Ala, i ya miriyane famu raxələ n xən. E xasabin wuya!
¹⁸ Xa n na e yatə, e wuya məjənsinna xa. N na xulun waxatin naxan yi, n mən luma i tan nan fəma.
¹⁹ Ala, a yi lan nun i xa muxu jaxine faxa! Fəxa tiine, ε masiga n na.
²⁰ E fala jaxine tima, e i xili kala. I yəngəfəne i xinla falama fuun nin.
²¹ Alatala, n mi muxune rəjaxue ba

naxanye i rajaxuma?
 N bata n m ε na muxune ra
 naxanye murut ε xi i xili ma.
²² E mi rafan n ma mum ε !
 N bata e yate yaxune ra.
²³ Ala, n fesefes ε i yi n b ε jene feen kolon.
 N mato, i yi n ma miriyane kolon.
²⁴ A mato, xa n kira jaxin nan x ε n,
 i siga n na habadan kira fajin x ε n ma.

140*Ala maxandina xunbana fe ra*

¹ Dawudaa b ε tina, beti baane kuntigin xa.
² Alatala, n xunba muxu jaxine yii.
 N natanga gbalot ε ne ma.
³ E fe jaxi yit ε nna nin waxatin birin.
 E y ε ng ε ralanna nin l ε x ε yo l ε x ε !
⁴ Fala x ε l ε ne nan e lenne ma
 alo sajina.
 E fala xuine x ε lo alo koson x ε l ε na.
Beti xuini te.

⁵ Alatala, n natanga muxu jaxine s ε nb ε n
 ma.
 N nakisi gbalot ε ne ma,
 naxanye kataxi n nabira feen na.
⁶ Muxu wasoxine bata lutin nati n y ε ε ra.
 E bata e gbatune rati kiraan x ε n ma n suxu
 xinla ma.
Beti xuini te.

⁷ N bata a fala Alatala xa n naxa,
 “N ma Ala nan i tan na.
 Alatala n ma maxandi xuiin nam ε !”
⁸ Marigina Alatala, n nakisi s ε nb ε na,
 i n xun mayeng ε ma y ε ng ε so waxatini.
⁹ Alatala, i nama tin
 muxu jaxine wax ε n feen yi liga.
 I nama tin e fe nataxine yi kamali,
 e yi waso ayi.
Beti xuini te.

¹⁰ I nama tin n yaxune yi n ε on s ε t ε .
 Ala xa n yaxune gbalo falane so e xun na.
¹¹ Ala xa t ε e wolonne b ε x ε n e ma.
 Ala xa e woli ayi t ε eni.
 Ala xa e woli yinla kui
 e mi n ε te naxan na.
¹² Nafigine mi luma yamanani.
 Ala xa yihadin so gbalot ε ne xun na.
¹³ N na a kolon
 a Alatala kiti k ε nd ε n sama t ε r ε muxune xa,

a yi yiigelit ε ne xun mayeng ε kitin sa.
¹⁴ Tinxin muxune i tantunma n ε n yati!
 Muxu fajine yi lu i y ε tagi.

141*Ala maxandina jinbanna ra*

¹ Dawudaa b ε tina.
 Alatala, n bata n xui ramini i ma,
 fa n mali mafuren!
 N na i xili, i tuli mati n na.
² N ma maxandin xa lu
 alo wusulanna i y ε tagi.
 N yiine yitexin xa liga
 alo jinbari ra saraxana.
³ Alatala i yengi d ε x ε n fala xuiin x ε n,
 i yi n d ε en kantan.
⁴ I nama tin n b ε jene yi lu fe jaxini,
 n nama fe jaxine liga nxu nun fe jaxi
 rabane.
 Nxu nama nxu d ε ge nxu bode x ε n.
⁵ N tinma n ε n tinxin muxun yi n b ε nb ε ,
 bayo hinanna na a ra.
 A rafan n ma, a yi n kawandi.
 Na luxi n ε n alo turen na susan n xunni.
 N mi tond ε na ma.
 Koni n na Ala maxandima n ε n
 fe jaxi rabane wanle xili ma.
⁶ E mangane radinma n ε n geyaan san bun
 fanyene ma,
 muxu jaxine yi a kolon nayi
 a j ε ndin nan n ma falane ra.
⁷ X ε en bima kiin de,
 b ε x ε n yi buxa,
 nxu x ε onne xuyama ayi na kiini laxira so
 d ε en na.

⁸ Marigina Alatala,
 n y ε en tixi i tan nan na.
 N na n luxunma i tan nin,
 i nama tin n faxa.
⁹ N natanga na lutine ma
 e naxanye ratixi n y ε ε ra
 e nun fe jaxi rabane wosone.
¹⁰ Ala xa muxu jaxine suxu
 e y ε t ε na luti ratixine ra,
 koni n tan xa dangu b ε jene xunbenli.

142*Ala maxandina malina fe ra*

¹ Dawudaa fala jaxum ε na, a yi faranna ra
 waxatin naxan yi. Ala maxandina.

² N na n xui raminima Alatala ma,
n yi a mafan.
³ N na n kontəfili feene birin fala a xa,
n yi n ma tərəne birin yita a ra.
⁴ Wəkilən na jan n yi,
i tan n sigaden kolon.
N sigan tima kiraan naxan xən,
e bata woson nati n yee ra na xən ma.
⁵ N dəxən to,
muxune mi e jəxə luma n tan xən.
Luxunde yo mi fa n tan ma.
Muxu yo mi kontəfilixi n ma fe ra.

⁶ Alatala, n ni i tan nan mafanma.
N naxa, "I tan nan n luxunden na.
I tan nan findixi n gbeen na bəxə xənna
fari."
⁷ I tuli mati n ma mawuga xuiin na.
Amasətə n bata xadan.
N xunba n sagatan muxune yii.
Amasətə e sənbən gbo n xa.
⁸ N namini kasoon na,
alogo n xa i xinla tantun.
Tinxin muxune yi n nabilin
bayo i bata fe fajin naba n xa.

143

Ala maxandina malina fe ra

¹ Dawudaa bətina.
Alatala, n ma maxandi xuiin name!
I tuli mati n xuiin na.
N yabi i ya tinxinna nun i ya hinanna nin.
² I nama n tan i ya walikeen makiti,
bayo muxu yo mi tinxin i tan yətagi.
³ N yaxuna n sagatanma,
a yi n nabira bəxəni,
a yi n lu dimini
alo muxu singe faxaxine.
⁴ Wəkilən bata jan n yi,
n sənbə mi fa na sənən.
⁵ N na n mirima waxati danguxine ma.
I feen naxanye birin nabaxi,
n na n mirima ne ma,
n na n mirima i kewanle ma.
⁶ N na n yiine tima i tan nan xa.
N niin xaraxi i yətagi
alo bəxə xarena.

⁷ Alatala, n yabi iki sa!
N niin janmatən na a ra.
I nama i yətagin luxun n ma.

Bəti xuini te.

Xanamu n sama faxa muxune fari nən.
⁸ Benun xətənni,
i xa n yabi i ya hinanni.
Amasətə n na n yigi saxi i tan nin.
A yita n na
n lan n xa sigan ti
kiraan naxan xən.
Amasətə n na n niin taxuxi i tan nan na.
⁹ Alatala, n xunba n yaxune yii.
N na n luxunxi i tan nan fəma.
¹⁰ N xaran i sagoon ligān ma,
bayo n ma Ala nan i ra.
I ya Nii fajin xa n xali bəxə fajini.
¹¹ Alatala siimayaan fi n ma i xinla fe ra.
I xa n ba tərəni i ya tinxinni.
¹² N yaxune de xidi i ya hinanni.
N yəngəfane halagi,
amasətə i ya walikeen nan n na.

144

Mangana Ala maxandina

¹ Dawuda gbeena.
Barikan bira Alatala xa,
n kantan muxuna,
naxan n maxaranma yəngə sodeni.
² A tan nan hinanma n na,
n ma yinna,
n ma faran makantaxina,
n xunba muxuna,
e nun n yə masansan wure lefana.
N na n luxunma a tan nin.
A tan nan siyane luma n sanna bun.
³ Alatala, nanse muxun na
alogo i xa i jəxə lu a xən?
Nanse adamadiin na
alogo i xa i miri a ma?
⁴ Adamadiin luxi nən alo foyedina.
A siimayaan luxi nən
alo nininna naxan danguma.
⁵ Alatala, kuyen tintin, i godo.
I yiin din geyane ra,
e tutin xa te.
⁶ Kuye sarinne rasiga,
i yi yaxune raxuya ayi.
I ya xalimakunle woli,
i yi e kedi.
⁷ I yiin nagodo keli kore,
i yi n ba tilinna ma.
N ba xəjəne sənbən bun
⁸ naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

⁹ Ala, n b̄eti n̄en̄en̄ bama n̄en̄ i xa,
n̄ yi i tantun kondenna ra.
¹⁰ A tan nan mangane rakisima.
A tan nan a walik̄en̄ Dawuda rakisima
silanfanna ma.
¹¹ N xunba,
i n̄ ba x̄øjene senben bun ma,
naxanye wulen falama,
naxanye mi e fala xuine rakamalima.
¹² Ala xa en ma dii x̄em̄ne rasabati
alo wudi binle.
Ala xa en ma dii t̄m̄ne xa tofanj̄e ayi
alo ḡeme senbeten nayabuxin
naxanye manga banxine bun.
¹³ Ala xa en ma sagane rafe donseen sifan
birin na.
Ala xa en ma xuruseene rawuya ayi x̄eēn̄
ma,
d̄øx̄øja ma wuli keden han wuli fu.
¹⁴ Ala xa en ma j̄ingene rasabati.
Ala xa en tanga ȳengen̄ ma
alogo muxe nama suxu,
wuga xuiin yi te taani.
¹⁵ Sewan na yamaan xa,
na feene ligama naxanye xa.
Sewan na yamaan xa,
naxanye Ala findixi Alatala ra.

145

Tantun b̄etina

¹ Dawuda Ala tantunna.
N̄ ma Ala, n̄ ma mangana,
n̄ ni i batuma.
N̄ barikan birama i xa n̄en̄
habadan han habadan.
² L̄ox̄o yo l̄ox̄o n̄ barikan bire i xa.
N̄ ni i xinla tantunma n̄en̄
habadan han habadan.
³ Alatala gbo, a lan a yi tantun.
A gboon dan mi na.
⁴ Mayixetene birin xa i ya wanle fe fala
mayixete famat̄one xa,
e yi i kewanle fe ȳeba e xa.
⁵ E i ya binye gbeen nun n̄ør̄ona fe fala.
N̄ luma n̄en̄ n̄ mir̄e i ya kabanako wanle ma.
⁶ E xa i senbe magaxuxina fe fala.
N̄ tan i ya gbona fe falama n̄en̄.
⁷ E xa i ya nemana fe fala,
e yi i ya tinxinna fe rali sewani.
⁸ Alatala dija, a kininkinin,

a mi x̄ol̄on xulen̄, a hinanna gbo.
⁹ Alatala fe fajin nabama muxun birin xa.
A kininkininma a daala birin ma.
¹⁰ Alatala, i ya dali seene birin i tantunma
n̄en̄.
I ya t̄ḡondiya muxune birin barikan bi-
rama i xa n̄en̄.
¹¹ E i ya mangayaan binyena fe falama n̄en̄.
E m̄on̄ yi i senb̄ena fe ȳeba
¹² alogo muxun birin xa i kewanle kolon,
e nun i ya mangayaan binye gbeena.
¹³ I ya mangayaan findixi habadan man-
gayaan nan na.
I senben luma n̄en̄ mayixetene nun
mayixetene xun na.
Ala a de xuine birin nakamalima,
a hinan a daala birin na.
¹⁴ Alatala ne malima n̄en̄
naxanye biraxi,
a yi muxune rakeli
naxanye felenxi.
¹⁵ Birin ȳeēn̄ tixi i tan nan na
alogo i xa donseen so e yii a waxatini.
¹⁶ I tan nan i yiin nabima,
i yi donseen so niimaseene birin yii.
¹⁷ Alatala feen birin ligama tinxinna nin.
A hinan a kewanle birin yi.
¹⁸ Alatala maso na muxune ra
naxanye a xilima,
naxanye birin a xilima j̄øndini.
¹⁹ A a ȳeeragaxu muxune rafan feene lig-
ama n̄en̄,
a e xuiin m̄e, a yi e rakisi.
²⁰ Alatala muxune kantanma
a rafan naxanye birin ma.
Koni a muxu naxine birin halagima n̄en̄.
²¹ N̄ na Alatala tantunma n̄en̄.
Dali seene birin xa a xili sarijanxin tantun
habadan han habadan!

146

Ala nan senbetarene kantanma

¹ Tantunna Ala xa!
N̄ xa Alatala tantun n̄ niini fefe!
² Fanni n̄ na n̄ nii ra,
n̄ na Alatala tantunma n̄en̄.
Fanni n̄ daxi,
n̄ na n̄ ma Ala tantunma n̄en̄ b̄etini.
³ E nama ε yigi sa mangane yi,
adamadiine nan ne ra.
ε rakisi f̄er̄e yo mi ne xa.
⁴ E na faxa, e x̄etema n̄en̄ b̄end̄eni.

E fe yitənxine birin kalama na ləxən yətəen
nin.

⁵ Sewan na kanna xa,
Yaxubaa Ala muxun naxan malima,
naxan a yigin sama Alatala yi, a Ala.

⁶ A tan nan ariyanna nun dunuja daxi
e nun e yi seene birin.

A tinxinyaan luma nən han habadan.

⁷ A tan nan kiti kəndən sama muxu
naxankataxine xa,
a donseen so kamətəne yii.

Alatala nan kasorasane xunbama.

⁸ Alatala nan danxutəne yəeñe rabama ayi.

A tan nan muxu mafelenxine raketlima.
Tinxin muxune rafan Alatala ma.

⁹ Alatala nan xəjəne kantanma.

A kaja gilene nun kiridine mali.

Koni a muxu naxine fe yitənxine kalama
nən.

¹⁰ Alatala nan habadan mangan na.

Siyon, a tan nan i ya Ala ra
habadan han habadan.

Tantunna Ala xa!

147

Ala tantun fena

¹ Tantunna Alatala xa!

A lan tantun bətin xa ba en ma Ala xa.
Fe fajin nan a tantunna ra e nun sewana.

² Alatala mən Yerusalən tima nən.

A mən fama na muxu suxine ra nən
Isirayila kaan naxanye bata yi xuya ayi
nun.

³ A muxune dandan
naxanye bəjəye kalaxi.

A yi e maxələdene maxidi.

⁴ A tan nan sarene xasabin nagidima,
a yi e birin xili sa.

⁵ Nxu Marigin gbo,
a senben magaxu.

A xaxilimayaan dan mi na.

⁶ Alatala muxu limaniyaxine malima nən.
Koni a muxu naxine rabirama nən bəxəni.

⁷ E barika bira bətin ba Alatala xa.

E tantun bətin ba en ma Ala xa bələnna ra.

⁸ A tan nan kundani fulunxi kore xənna
ma.

A yi tulen nafa bəxəni.

A yi sexən nasoli geyane ma.

⁹ A xuruseene balon nagidi e ma.

A xəline dege

e na e xui ramini a ma waxatin naxan yi.

¹⁰ Soo kəndəne xa mi a kənənma.

A mi sewama muxun senben fan na.

¹¹ Koni naxanye gaxuxi Alatala yee ra,
e xaxili tixi a hinanna ra,
ne nan a rasewama.

¹² Yerusalən kaane, ε Alatala binya.

Siyon kaane, ε Ala tantun.

¹³ Amasətə a bata taan so deen senbe so,
a yi taa yi kaane baraka.

¹⁴ A tan nan bəjəne xunbenla fima ε yamanan
ma,
a balo fajin fi ε ma.

¹⁵ A yi a de xui tongoxine rafa bəxən ma,
a falan yi siga ayi mafuren.

¹⁶ A kundani fulun
alo dugi fixəna,
a ige xundin xuya bəxən ma
alo xubena,

¹⁷ a balabalan kəsən nagodo.
Nde nəe a xunbenla raxanjə?

¹⁸ Koni a falan ti nən,
ige xundin yi xuya ayi.

A foyen nafa, igene yi godo.

¹⁹ A yi a falane makənən Yaxuba bənsənna
xən.

A bata tənne nun sariyane sebe Isirayila xa.

²⁰ A mi na nəxənna ligaxi siya gbətə yo xa.
E mi a sariyane kolon.

Tantunna Alatala xa!

148

Daala birin xa Ala tantun

¹ Tantunna Ala xa!

Ε tan naxanye kore xənna ma,
ε Alatala tantun.

Ε tan naxanye kore,
ε a tantun.

² Ε tan a malekañe birin xa a tantun.
Ε tan a ganla birin,
ε a tantun.

³ Sogen nun kikena, ε a tantun.
Ε tan sarene naxanye yilenma,
ε a tantun.

⁴ Ε a tantun,
ε tan naxanye ariyanna yi,
ε nun ε tan
igen naxanye kore walaxan fari.

⁵ Ε Alatala xinla tantun!
Amasətə e daxi a yamarin nan bun ma.

⁶ A yi e ti e funfuni habadan han habadan.
A yi yamarin fi

naxan mi matande mumε.

⁷ ε Alatala tantun bɔxɔ xɔnna fari,
 ε tan ige yi sube magaxuxine,
 ε tan fɔxɔ igen tilinne,
⁸ kuye sarinna, balabalān kεsεna,
 kundaan nun ige xundina,
 foye gbeen naxan a falan suxu,
⁹ ε tan geyane nun yire matexine,
 wudi bogilane nun sumanne birin,
¹⁰ burunna subene nun xuruseene,
 xɔline nun bubu seene,
¹¹ bɔxɔn mangane nun siyane birin,
 ε tan kuntigine
 nun kitisaan naxanye birin bɔxɔn ma,
¹² banxulanne nun sungutunne,
 xεmε fonne nun dii nɔrεne,
¹³ ε birin xa Alatala xinla tantun!
 A xili keden peen nan binyaxi.
 A tan nan nɔn nabama bɔxɔn nun koren
 xun na.
¹⁴ A bata a tɔgɔndiya muxune sεnbε so.
 Isirayila muxune rafan a ma han!

Tantunna Alatala xa!

149

Tantun betina

¹ Tantunna Ala xa!
 ε bεti nεnεn ba Alatala xa.
 ε a tantun a tɔgɔndiya muxune malanni.
² Isirayila muxune, ε sewa,
 a tan nan ε daxi.
 Siyon muxune xa naxan e mangan na.
³ E xa e bodon,
 e yi Ala tantun,
 e tanbanna nun bɔlɔnna maxa a xa.
⁴ Alatalaa muxune a kεnεnxi,
 naxanye limaniyaxi,
 a ne rakisma nεn.
⁵ Tɔgɔndiya muxune xa naxan,
 e binyen fi Ala ma,
 e sɔnχɔ sεwani e sadene ma.
⁶ E xa lu Ala tantunjε,
 e yi silanfan dε firin kanna suxu e yii,
⁷ e e gbeen nɔxɔ siyane ra,
 e siya gbεtεne naxankata.
⁸ E yi yɔlɔnχɔnna sa e mangane ma,
 e yi e kuntigine xidi wuren na.
⁹ E yi e naxankata
 alo e yalagi feen sεbεxi kii naxan yi.
 A tɔgɔndiya muxune birin ma xunna kenla
 nan na ra.

Tantunna Alatala xa!

150

ε Ala tantun

¹ Tantunna Alatala xa!
 ε Ala tantun a yire sarijanxini,
 ε a sεnbεn tantun kore xɔnna ma.
² ε a tantun a wali gbeene fe ra.
 ε a tantun bayo a gbo han!
³ ε a tantun xɔta xuiin na.
 ε a tantun bɔlɔnna nun kondenni.
⁴ ε a tantun tanbanni
 e nun sεwa fare bodonni.
 ε a tantun maxa se luti kanne nun xulennera.
⁵ ε a tantun karijanne ra.
 ε a tantun karijan xui gbeene ra.
⁶ Niimaseene birin xa Alatala tantun!
 Tantunna Ala xa!

Sandane Muluku Sulemani a Sandane

Kitabun yireni ito findixi sanda wuyaxi malanxin nan na e nun xaranne lan fe kolonna ma. E birin malanxi Muluku Sulemani a mangayaan waxatin nin, naxan yi yatexi fe kolon gbeen na Isirayila yamanani. Muluku Sulemani a fe kolonna fataxi Ala nan na bayo a na nan maxandi Ala ra a findi mangan na waxatin naxan yi. (Mangane Singen 3.9) Na fe kolonna yi siya gbetene mabandunma Ala ma amasota Sulemani xinla sotø nen dunuja yi han yamanan gbeteye mangane yi lu fe e tuli matideni a fe kolonna falane ra. (Mangane Singena 10.24) Anu, sandani itoe naxa, "Fe kolonna foløma Alatala yeeragaxun nan ma." (Sandane 9.10) Nayi, manga yo yi fama a tuli matideni Sulemani a sandane ra, na Isirayilaa Alaa fe nan mema. Sandani itoe en xaranje dunuja yi gidi kii tinixinxin ma nen to naxan Ala kenenje.

Sandane tonona

¹ Dawuda dii xem'en Sulemani a sandane, Isirayila Mangana.

² Sandani itoe sebexi nen alogo muxune xa fe kolonna nun xurun sotø e yi xaxilimaya falane famu

³ alogo e xa xuru, e xaxili sotø e tinixinna nun kitu sa kend'en nun fe fajin liga,

⁴ fe kolontarene yi e jøxø lu, fonigene yi kolonna sotø, e feene ye fen.

⁵ Fe kolonne xa itoe rame, e yi e fe kolonna fari sa, xaxilimane yi fatan muxune maxadø

⁶ alogo e xa sandane nun taline bunna kolon e nun fe kolonne wundo falane nun e maxødin tilinxine.

⁷ Xaxilimayaan foløma Alatala yeeragaxun nan ma.

Fe kolonna nun xurun najaxu xaxil- itarene nan ma.

⁸ N ma diina, i fafe nem'a i xuru falane tiyε, i tuli mati a ra, i nama i ngaa kawandi falane benin.

⁹ E luxi nen alo mangaya komotina i xunna alo jørena i kœ i maxidi seen na.

¹⁰ N ma diina, xa yulubitøne kata i mayendendeni, i nama tin de!

¹¹ Xa e a fala i xa, e naxa, "Fa nxu føxø ra! En sa døxø muxuna nde yee ra, en yi a faxa.

En sa fu sɔntarena ndee ma,

¹² en yi e jøjene ralø ayi alo gaburun muxun gerumma kii naxan yi, e gbindin birin alo en tan nan yi sayaan na.

¹³ En se faji kend'en sifan birin sotøma nen en yi en ma banxine rafe se tongoxine ra.

¹⁴ Nxu na seene yitaxun, i fan i gbeen sotøma nen, en ma gbetine birin yi malan gbeti sase kedenna kui."

¹⁵ N ma diina, i nama bira ne føxø ra mumε! I nama bira ne kiraan føxø ra de!

¹⁶ E gima siga fe jaxin nabadeni, e mafura wunla ramine.

¹⁷ Naxan na lutin nati xoline yee ra xoline yeen tixi a ra, a na ligon nen fufafu.

¹⁸ Muxu sifani ito lutin natima e yetε nan yee ra, e yanfan soma e yetε nan ma.

¹⁹ Awa, naxanye kunfama se mujaxine xøn, ne niin luma na nin.

Xaxilimayaan falan tima

²⁰ Xaxilimayaan* falan tima kirane xøn, a xuini te yamaan malanden'i,

²¹ a sɔnxøma kira xunne ma yamaan gbo dønaxan yi, a kawandin ba taan so døne ra.

²² A naxa, "E tan fe kolontarene, fe kolontareyaan nafanje ε ma han waxatin mundun yi? E tan magele tiine,

* **1:20:** xaxilimaya: Sandani ito kui, xaxilimaya bata findi muxun na naxan adamadiine kawandima alogo e xa fe kolonna sotø.

magelen nafanje ε ma
han waxatin mundun yi,
xaxilitarene yi kolonna rajaxu?
23 N na ε sənna fala,
ε n xuiin name.
Nayi, n nan n ma niin sa ε yii,
n yi n ma falane makenen ε xa.
24 Koni bayo n bata ε xili,
ε tondixi n ma xinla ratinje,
n yi n yiini bandun ε xa,
ε mi a suxu,
25 ε yi ε me n ma maxadi xuine birin na
n yi ε sənna fala ε xa,
ε mi na yate,
26 nayi, gbalon na ε sətə,
n fan gelema ε ma nən.
Fe magaxuxin na ε sətə,
n yi ε magele.
27 Fe magaxuxin fama ε ma nən
alo tule gbeena,
gbalona ε sətəma
alo foye gbeen na keli,
tərəyaan nun nii yifəren yi ε yili.”
28 “Na waxatini,
ε n xilima nən ε malideni
koni n mi ε yabima,
ε yi n fen koni ε mi n toma.
29 Amasətə ε bata kolonna rajaxu,
ε yi ε me Alatala yeeragaxun na,
30 bayo ε mi tin n ma maxadi xuine rame,
n to ε sənna fala ε xa,
na yi rajaxu ε ma.
31 ε sigati kiin saranna sətəma nən,
ε wasa ε kewanle ra.
32 Amasətə fe kolontarene faxama nən ε
dina suxutareyani,
xaxilitarene yi halagi ε bəte rabani.
33 Koni naxan na a tuli mati n na,
na ratangama nən a lu bəjəe xunbenli
tərən mi a magaxuma.”

2

Fekolonna luxi nən alo nafulu luxunxina

1 N ma diina, xa i n ma falane suxu,
xa i n ma yamarine suxu,
2 xa i fe kolonna xaranne rame,
i yi kata e famudenı,
3 xa i xaxilimayaan fen,
i yi i xui ramini a famun feen na,
4 xa i a fen alo gbetina,

i yi a xən fen alo nafulu luxunxina
5 nayi, i Alatala yeeragaxun famuma nən
i yi Ala kolonna sətə.
6 Amasətə Alatala nan fekolonna fima,
kolonna nun xaxilimayaan fataxi a falane
nan na.
7 A muxu fajine malima,
naxanye sigan tima fetareyani,
a ne yε masansanma
alo wure lefana e rabilinni.
8 Naxanye sigan tima tinxinni,
a ne ratangama.
A yi a muxu təgəndiyaxine kantan.
9 Xa i n xuiin name,
i tinxinna nun kitı sa kəndən
nun fe fajin nun kira fajin birin famuma
nən.
10 Amasətə fe kolonna luma nən i yi,
kolonna yi i nii yifan i ma.
11 I na feene yε fen,
na i ratangama nən
famun yi i kantan.
12 E yi i xunba kewali jaxin kiraan ma,
e i ratanga wuledene falane ma
13 naxanye kira tinxinxin bejinma
e siga kira yidimixine xən
14 naxanye sewan fe jaxin ligadeni,
e yi jaxan fe jaxin na tinxitareyani
15 naxanye sigati ki mi tinxin,
e kewanle kobi.
16 I xunbama jaxalan yalunxin yii na kii
nin.
Muxu gbetena jaxanla mi nəe i rakunfe fala
jaxumene ra,
17 jaxanla naxan bata a mə a xəmen na
a dəxə xəmen naxan xən a sungutun waxa-
tini
a yi jinan na futu layirin xən
a naxan xidi Ala yətagi.
18 A kewanle findima bənən nan na a ma,
a sigati kiin yi a xali sayani.
19 Naxan na siga a konni,
na mi fa xətəma
a mi fa nii rakisin kiraan masətəma mumε!
20 I sigama muxu fajine kiraan xən na kii
nin,
i lu tinxinyaan fari.
21 Amasətə muxu fajine siimayaan sətəma
nən yamanani.
Fε mi muxun naxanye ra,

ne luma nən yamanani.

²² Koni muxu jaxine bama nən yamanani,
yanfanterne yi raxəri.

3

Fe kolonna tənəna

¹ N ma diina,
i nama jinian n ma xaranna xən,
i xa n ma yamarine suxu,
² amasətə e i ya siimayaan xənkuyama ayi
nən,

i ya bəjəe xunbeli jəeñe yi fari sa.

³ Hinanna nun lannayaan nama jən i yi,
e bira i kəe jərən na,
i e sa i bəjəni.

⁴ Nayi, i marafanna nun xili fajin sətəma
nən,
Ala nun muxune ra.

⁵ I yigin sa Alatala yi i bəjən ma feu!
I nama la i ya xaxilimayaan na.

⁶ I xa Ala kolon i ya feene birin yi,
a tan yi i ya kirane matinxin.

⁷ I nama i yətə yate fe kolonna ra.
Gaxu Alatala yee ra,
i masiga fe jaxin na.

⁸ Na findima nən kendəyaan na i fatini,
a yi i xənne sənbə so.

⁹ Alatala binya i yii seene ra
e nun i ya bogi se xabaxi singene.

¹⁰ Nayi, i ya sagane rafema nən kenken,
i ya kundine yi rafe manpaan nənən na
han e bəxən a ma.

¹¹ N ma diina,
Alatala nəma i xurə,
i nama yo na ma.
A nəma i sənna yitə i ra,
i nama xələ.

¹² Amasətə Alatala a xanuntenne xuruma,
alo dii fafan nafan dii xəməna.

¹³ Səwan na kanna xa,
naxan na fekolonna sətə,
naxan na famunna sətə.

¹⁴ Amasətə a tənən gbo
dangu gbetin na,
a seen naxanye sətəma,
ne fisə xəmaan xa.

¹⁵ A fan dangu bəxə bun nafunla ra,
i waxən se yo mi nəe se a ma.

¹⁶ A siimaya xənkuyen fima muxun ma,
a nafunla nun binyen fi a ma.

¹⁷ A kirane birin fan,

bəjəe xunbenla nan ne ra.

¹⁸ Naxanye fekolonna fenma
a findixi siimaya wudin nan na ne xa.
Naxanye a sətəma,
Səwan ne xa.

¹⁹ Alatala bəxən nafalaxi fe kolonna nan
xən,
a famun yi kuyen da,

²⁰ tilinne rabixi a kolonna nan ma,
kundane yi xiila rafa.

²¹ N ma diina,
xaxilimayaan namara,
i feene yə fen,
i lu na fari waxatin birin.

²² Na findima nən siimayaan na i niin xa,
a lu alo jərenə i kəe.

²³ Nayi, i sigan tima nən xaxili sani i ya
kiraan xən,
i mi i sanna radinjə sese ra.

²⁴ I na i sa, i mi gaxue.

I nəma saxi, i ya xixənla jaxunma nən.

²⁵ I nama gaxu fe magaxuxi yo yee ra
naxan fə sanja ma kedenni,
hanma gbalon naxan muxu jaxine sətəma,

²⁶ amasətə Alatala findima nən i ya xaxili
ragidin na.

A i sanne ratanga luti ratixine birin ma.

²⁷ I nama tondi fe fajin nabə muxune xa,
naxanye daxa e a sətə,
xa fərəna i xa.

²⁸ Xa sena i yii iki,
i nama a fala i adamadi boden xa,
i naxa, “Siga, tila i fa,
n na a soma i yii!”

²⁹ I nama fe jaxini tən i adamadi boden xili
ma,
a nəma dəxi i fəma lannayani.

³⁰ I nama muxun kansun
xa yo mi i xa,
a mi fe jaxi ligaxi i ra.

³¹ I nama gbalotən maxəxələn,
i nama a kira yo sugandi.

³² Amasətə muxu jaxin mi rafan Alatala
ma,
konı Alaa wundo feene muxu fajine nan
xa.

- ³³ Alatala dangan muxu naxina denbayaan fɔxɔ ra,
koni a barakan sama nən tinxin muxune konni.
³⁴ A magele ti wasoxine magelema nən,
koni a hinanma nən yetε magodone ra.
³⁵ Fekolonne binyen nan sətəma e keən na,
koni xaxilitarene yagi gbeen nan sətəma.

4*Fe kolonna sətəfena*

- ¹ N ma diine,
ε n tanfafana maxuru falane rame. E liga ε yeren ma
alogo ε xa xaxilimayaan kolonna sətə.
² N yi n ma fe kolon kəndən so ε yii.
E nama n ma xaranna woli ayi.
³ N yi n baba konni waxatin naxan yi,
n nga n nafan nən han alo dii kedenna.
⁴ N baba yi n xaranma ikiini, a naxa,
“N ma falane rame ki fajī,
i n ma yamarine suxu, alogo i xa kisi.
⁵ Fekolonna nun xaxilimayaan fen,
i nama jinān n ma falane xən.
I nama ne sese xən bejin.
⁶ I nama fekolonna rabejīn,
a i kantanma nən,
a xa rafan i ma, a i ratangama nən.
⁷ Fekolonna fələn findixi xaxili fenna nan na.
Hali i sətə seene birin fi,
alogo i xa xaxilimayaan sətə.
⁸ Fekolonna ramara,
a i findima nən muxu gbeen na,
i yii firinna dəxɔ a bun,
a binyen fima i ma nən.
⁹ A luma nən
alo i xunna na maxidi hinanna ra,
alo manga koməti mayilenxin na so i xun na.”
¹⁰ I tuli mati n ma diina,
i tin n ma falan ma,
i jee wuyaxi sətəma nən i ya siimayaan na.
¹¹ N bata i xaran fe kolonna kiraan ma,
n na i matinxinma sigati ki tinxinxin ma.
¹² Nayi, i sanna mi raxidε siga tideni,
i mi bire i gideni.
¹³ I xurun naxan sətəxi,
na ramara,
kankan a ma
amasətə i ya siimayaan binla na a ra.

- ¹⁴ I nama ti muxu naxine kiraan xən,
i nama bira fe naxi rabane fɔxɔ ra.
¹⁵ I masiga e kiraan na.
I nama dangu a xən.
A matanga,
i dangu yire gbete.
¹⁶ Muxu naxin mi nəe xiye,
xa a mi fe naxin liga.
Xixənla a gima e ma nən,
xa e munma muxun nabira.
¹⁷ Amasətə e baloma fe naxin nan na,
gbalon nafan e ma
alo e na dələn min.
¹⁸ Tinxin muxune sigati kiin fixa
alo kuye yi yalanna subaxani,
kənənna naxan sigan mine
han yanyin yi dəfe.
¹⁹ Koni muxu naxine sigati kiin findixi
dimin nan na.
E mi na seen toma
naxan e rabire.
²⁰ N ma diina,
n ma falane fe liga i yeren ma
i yi i tuli mati n xuiin na.
²¹ I nama jinān e xən,
koni e ramara i bɔjənəi.
²² Naxanye birin e sətəma
e siimayaan nun kəndəyaan nan fima ne
ma.
²³ I bɔjən suxu dangu seen birin na,
amasətə siimayaan binla nan na ra.
²⁴ I dəen natanga wulen ma,
i dəen nama yanfa falane ti.
²⁵ I yeeen xa lu tixi i yee ra,
i matoon ti tinxinni i yetagi.
²⁶ I dangu kirani tən, a yəlan,
i xa siga kira kəndene nan tun xən.
²⁷ I nama kiraan fata yiifanna ma
hanma komənna ma.
I masiga fe naxin na.

5*I yetε ratanga yalunyaan ma*

- ¹ N ma diina,
n ma fe kolonna fe liga i yeren ma,
i tuli mati n ma xaxilimaya falane ra
² alogo i xa feene yε fen,
i lu falan tiyε fe kolonni.
³ Yalunden naxanla fala xuiin naxun nən
alo kumina,

a fala xuine masalaxun
alo turen fatin ma.
⁴ Koni dənxən na,
se xəlen nan na jaxanla ra
alo menla,
a maxələn tima nən
alo silanfan də firin kanna.*
⁵ A sigati kiin sa tixi sayaan nan ma,
a tinxinx gaburun nan na.
⁶ A mi tima siimayaan kiraan xən,
a bata tantanna kiraan tongo,
anu a mi a kolon.
⁷ N ma diina, nayi n xuiin namə,
i nama n fala xuine rawoli ayi.
⁸ Siga kiraan xən
naxan makuya na jaxalan sifan na
i nama i maso a banxin dəen na
⁹ alogo i nama i ya binyen nadangu muxu
gbetəne ma,
kininkinintaren yi i ya siimayaan kala
¹⁰ muxune yi lugo i ya nafunla ra,
i ya wanla tənən yi lu muxu gbetə xe.
¹¹ Dənxən na, i fatin na xunna kala,
i fasa, i lu kutunjə,
¹² i a falama nən, i naxa,
“A mi yi rafan n ma nun
muxun xa n xuru,
naxan na yi n sənna fala,
na yi rajaxuma n bənən ma nən han!
¹³ N mi yi n karaməxəne falane raməma,
n mi yi n tuli matima e xaranna ra.
¹⁴ Iki, n bata fa rajan a jaxin na mafureñ
yamaan birin yetagi.”

Iya jaxanla xanu

¹⁵ Igen min naxan namaraxi i konni†
naxan minima i yetə gbee xəjinnra.
¹⁶ I nama lu i gbee tigi igen‡ naxuyə ayi taa
yi kirane xən
a din yamaan malandene ra.
¹⁷ A xa findi i kedenna gbeen na!
E nun muxu gbeteye nama a taxun
i mi naxanye kolon.
¹⁸ Ala xa barakan sa i ya tigina fe yi,
i yi səwa na jaxanla xən
i naxan dəxə i ya foningeya waxatini
¹⁹ naxan nayabu alo xənla,
a fan alo bolena.

* **5:4:** Silanfanna: Sofane yəngeso dəgəmana. † **5:15:** igen naxan i konni: Na bunna nən fa fala i ya jaxanla xa rafan i ma benun i xa yalunyaan liga. ‡ **5:16:** A na a fala fa fala “Tigi igen nama raxuya ayi kirane xən” na bunna nən i nama bira jaxanle fəxə ra, na yi a liga, i ya diine yi xuya ayi muxune konni yamaan yə fata i ya yalunyaan na.

I wasa so a tan nin waxatin birin.
A marafanna nama ba i rasəwə mumə!
²⁰ N ma diina,
nanfera gbetə a jaxanla xənla i suxuma?
Nanfera i marafanna fenma jaxalan gbetə
ra
i mi naxan kolon?
²¹ Amasətə Alatala muxun birin sigati kiin
toma,
a kəwanle birin nakərəsimə.
²² Muxu jaxin kəwali jaxine nan a suxuma
a yulubine yi a xidi alo lutina.
²³ Naxan mi nəe a yetə xure,
na a yetə faxama nən.
A daxuya gbeena a raləma ayi nən.

6

Marakolon falane

¹ N ma diina,
xa i bata də xuiin tongo
i muxu gbetəna donla goronna tongo,
xa i bata layirin xidi muxu gbetəna fena
nde yi,
² xa i bata i xunna raso fena nde yi i fala
xuiin xən
xa i bata susu i ya tuli sa xuine xən,
³ nayi i xa ito nan liga
alogi i xa i yetə ba a yi,
i to bata bira doli kanna ra.
Siga, i sa i yetə magodo,
i yi i adamadi boden mafan han!
⁴ I nama i matabu,
i nama i yəen naxi,
⁵ fanni i munma xunba a yii,
alo bolena a yetə sətəma donson na kii
naxan yi,
alo xəliin naxan a yetə bama luti ratixin na.

Marakolonna lan salayaan ma

⁶ I tan muxu narixina,
sa dondonla mato.
I miri a fe raba kiin ma,
i yi fekolonna nde sətə.
⁷ Manga yo mi dondonla xun na,
a xun mato muxu mi na,
kuntigi mi a ma.
⁸ Anu, a donseen namarama a waxatini,
a balon malanma se xaba waxatini.

⁹ I tan muxu narixina,
i luma saxi han waxatin mundun yi?
I kelima xixɔnli waxatin mundun yi?
¹⁰ I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
¹¹ yiigelitɔyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo muñadena.

Xaxilitaren nananna

¹² Muxun naxan wule falane tima
fuyantenna na a ra,
muxu xaxilitarena.
¹³ A yεene magirama bodene yanfadeni,
a lanfane rakolon a sanne ra wundoni,
a yiine maliga.
¹⁴ Tinxintareyaan nan a bɔjəni.
A fe jaxini tɔnma waxatin birin,
a yεngεne raketima.
¹⁵ Nanara, gbalona a sɔtɔma nɛn xulen,
a halagi sanja ma kedenni a yigitεgε.

Naxan mi rafan Ala ma

¹⁶ Se sennin nan na
naxanye rajaxu Alatala ma,
han se solofera
a mi tijŋε naxanye ma mumε:
¹⁷ Yεε wasoxine,
wule fala lεnne,
sɔntarene faxa yiine,
¹⁸ bɔjən naxan kɔtε jaxini tɔnma,
sanna naxanye e mafurama siga fe jaxi
ligadeni,
¹⁹ wule seren naxanye wulen falama,
e nun muxun naxan yεngεne raketima
ngaxakedenmane tagi.

Marakolonna lan yalunyaan ma

²⁰ N ma diina,
i fafe a yamarine suxu,
i nama i nga xaranna rawole ayi.
²¹ E sa i xaxinli habadan,
e bira i kɔe alo jεrεna.
²² E tima nɛn i yεε ra i ya sigatine yi.
E i kantanma nɛn i ya xixɔnli,
i na keli, e yi i kawandi.
²³ Amasɔtɔ yamarini itoe luxi nɛn
alo lεnpuna,
xaranni ito findixi kεnɛnna nan na.

I xuru falan naxan i sɔnna yitama i ra,
na i tima siimayaan kiraan nan xɔn.
²⁴ E i ratangama nɛn jaxalan yalunxin ma
e nun muxu gbetəna jaxalanla fala
jaxumεne.
²⁵ I nama kunfa na jaxalan sifan xɔn a
tofanna ma.
I nama tin a i rakunfa a mato fajin xɔn.
²⁶ Amasɔtɔ yalunden na feen yatεma
buru xun kedenna sareñnan na,
muxu gbetə jaxalanla i niin nan fɔxɔ ra.
²⁷ Muxun nɔe tεen se nɛn a yibaan kui
hali a dugin birin mi gan ba?*²⁸ Muxun nɔe sigan tiyε tεe wolonne fari
hali a sanne mi gan ba?
²⁹ Na luxi nɛn
alo muxun na bira muxu gbetəna jaxalanla
fɔxɔ ra,
a na a yiin din a ra,
na feen saranma a ra nɛn.

³⁰ Yamaan mi muñaden naxaxuma
xa a seen muñaxi alogo a xa kamɛn ba.
³¹ Koni hali na, a na suxu,
fɔ a xa a se muñaxin jɔxɔn fi
dɔxɔ solofera a yanginna ra,
a yii seene birin yi nan a konni.
³² Koni xεmɛn naxan na yalunyaan liga
na xaxili mi na.
Naxan na a liga,
a waxi a yεtε halagi feen nin.
³³ A bɔnbɔma nɛn, a rayarabi,
a yagin mi bama a ma.
³⁴ Amasɔtɔ xɔxɔlɔnna xεmɛn naxajεma ayi
nɛn,
a nɛma a gbeen jɔxε,
a mi kininkiniŋε.
³⁵ A mi yangin yo rasuxε,
a mi dijŋε,
hali i yanginna fixin na gbo ki yo ki.

7

*Marakolonna lan jaxalan yalunxina fe
ma*
¹ N ma diina, n ma falane suxu.
I n ma yamarine suxu.
² N ma yamarine suxu
alogo i xa kisi.
N ma xaranne mara i bɔjεni

* **6:27:** tεena: Tεen saxi yalunyaan nan ma be. Na bunna nɛn fa fala yalunyaan muxuna dunujia yi gidin birin nan
kalama alo tεen dugin ganma kii naxan yi.

alo i ye kesene makantanma kii naxan yi.
³ E xidi i yiin na,
 i yi e sa i bønøni.
⁴ Fe kolonna suxu alo i magiløna,
 xaxilimayana alo i kon kaana.
⁵ E i ratangama nøn yalunde naxanla ma,
 e nun muxu gbøtena naxanla marakunfa
 falane.
⁶ Løxøna nde,
 n yi tixi n ma banxi foye soden na
 n yi tandem matoma,
⁷ n foninge keden nakørøsi banxulan fe
 kolontarene ye.
 Xaxili mi yi na banxulanna ma.
⁸ A yi danguma kiraan xøn,
 denaxan maso naxanla nde konna kira fa-
 taden na
 a yi danguma a banxin mabinni.
⁹ Sogen godomatøn nan yi a ra,
 køena a li waxatin naxan yi,
 dimin yi so.
¹⁰ Naxanla yi mini a ralandeni,
 a maxidixi alo yalundena,
 køte naxin yi a bønøni.
¹¹ Xurutaren nan yi a ra
 naxan mi yagima,
 a mi luyø a konni mumø!
¹² Waxatina nde, a sa kirane xøn
 waxati gbøte a sa yama malandene yi,
 a døxi xømøne yøe ra kira xunne birin na.
¹³ A yi na banxulanna suxu,
 a yi a sunbu.
 A yi a fala a xa a yøenø yalanxin na, a naxa,
¹⁴ “N bata yi de xuiin tongo
 n xa bønø xunbeli saraxan ba Ala xa.
 To n bata a ba, na suben sa banxini.
¹⁵ Nanara, n bata mini i ralandeni.
 N yi i tan nan fenma,
 anu n bata i to!
¹⁶ N bata n ma sadeni tøn bitingan fajine
 ra,
 Misiran yamanan taa dugine.
¹⁷ N bata mirihi latikønønna sa a ma,
 e nun wudi ige xiri naxumøn
 nun sinamon wudi ige xiri naxumønna.
¹⁸ Fa be, en fa kafu han xøtønni,
 en lu marafanna naxunni!

¹⁹ N ma xømøn mi banxini,
 a bata siga yire makuyeni sigatini.
²⁰ A bata a gbeti saseen xali,
 a rafexi,
 a mi fama fø kiken na køxa.”
²¹ A to fatan falan tiyø,
 a yi a mabandun,
 a yi a rakunfa
 a fala naxumøne xøn.
²² Sanøja ma kedenni,
 a yi bira a føxø ra
 alo ningen naxan sigama a køe raxabadeni,
 alo daxun naxan xidima
 alogo a xa xuru,
²³ han xalimakunla yi a bønøn søxøn,
 alo xøliin naxan so lutu ratixin na,
 a mi a kolon a niin nan bama.
²⁴ Nanara, n ma diine,
 ε tuli mati,
 ε n ma fala xuine fe ligø ε yeren ma.
²⁵ ε bønøn nama mayenden
 ε bira na naxalan sifan føxø ra,
 ε lø ayi a kirane xøn.
²⁶ A bata muxu wuyaxi rabira.
 A bata xømøn yaten naxanye faxa,
 ne nun gali sønbømaan xasabin lan.
²⁷ A banxin findixi gaburun kira yisoxin
 nan na
 siga laxira yi.

8

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

¹ Fe kolonna* luxi nøn
 alo muxun naxan xinla tima,
 fe famunna xa mi a xuini tema iki ba?
 ε mi a mæen ba?
² Fekolonna tixi yire matexine
 nun kira xunne nan na alo muxuna.
³ A sønxøma taan kirane
 nun a so dæne ra, a naxa,
⁴ “N na ε tan yamaan nan xilima.
 N falan tima adamadiine birin nan xa.
⁵ ε tan fe kolontarene, ε nøxø lu.
 ε tan xaxilitarene, ε findi xaxilimane ra.
⁶ ε tuli mati bayo n ma falan kønde.
 N fala fajine nan tima ε xa.
⁷ N dæen nøndin nan falama,
 bayo wule falane rajaxu n ma.
⁸ N dø falane birin tinxin,

* **8:1:** fe kolonna: Sandane yireni ito kui, a luxi nøn alo fe kolonna yøtønøn bata findi muxun na alogo a xa yamaan kawandi.

e sese mi findixi wulen na hanma yanfana.

⁹ E birin fixa xaxilimaan yee ra yi.
Naxanye bata kolonna soto,
ne e yatexi jondin nan na.

¹⁰ E n ma xaranna fen dangu gbetin na,
e nun kolonna dangu xema kendem na.

¹¹ Amasoto fe kolonna fisa bokon bun na-
funla xa.
A dangu muxun waxon seene birin na.”

¹² “N tan, fe kolonna, n feene famuma.
N muxun malima a xa kolonna soto
a yi feene ye fen.

¹³ Alatala yeeragaxun kui,
fo i fe naxin najaxu.
N tan, n wason nun yete yigboon nun
kewali naxine nun wule falane rajaxuxi.

¹⁴ N gbeen nan maxadin nun miriya
kendem na.
N tan nan xaxilimaya yeteen na.
N tan nan gbee senben na.

¹⁵ Mangane mangayaan ligama n tan nan
baraka yi,
kuntigine yi tanne doxo tinxinni.

¹⁶ Yamana kanne nun muxu gbeene
kiti tinixinxin sama n tan nan xon.

¹⁷ N nafan naxanye ma,
n fan ne rafanma nen.
Naxanye n fenma,
ne n toma nen.

¹⁸ N nafunla nun binyen fima e ma nen,
e nun herisigen naxanye buma e nun
tinxyanya.

¹⁹ N ma finma seene dangu xema kendem
na,
N tonon naxan fima,
na dangu gbeti kendem na.

²⁰ N kira tinixinxin nan xon,
kiti kendem sama naxan xon.

²¹ N nafan naxanye ma
n keen soma nen ne yii,
n yi e banxine rafe nafunla ra.

²² Alatala n tan nan da a wali folon na,
benun a wali singe bodene, to mi na ra.

²³ N nafala nen xabu waxati folone,
benun dunuja yeten xa da.

²⁴ N bars, foxo ige yo mi yi na,
tigi mi yi na igene yi mine denaxan yi.

²⁵ Benun geyane xa doxo,
benun geyadine xa malan, n yi da.

²⁶ Ala munma yi bokon nun burunne da,
hanma a gbangbanna xori singena.

²⁷ A to yi kuyen dama, n yi na,
a to yi koren danna kerendenma tilinna
ma,

²⁸ a to kundane sa kore,
a yi senben fi tilin igene xunne ma,

²⁹ a yi danna sa foxo igen ma
alogo igene nama dangu na ra
a yi bokon beten sa.

³⁰ Na waxatini n yi walima a dexon
alo a yii rafala kuntigin na.
N yi sewaxi loxo yo loxo a yetagi,
n naxan a fe ra

³¹ n naxan a dunuja daxin na,
a bokona.
N yi sewa adamadiine fe yi.”

³² “Iki, n ma diine, e tuli mati n na.
Sewan na kanna xa,
naxan na bira n ma kiraan foxo ra.

³³ N nema e xuru falane tiye,
e tuli mati,
e yi fe kolonna soto,
e nama e me a ra.

³⁴ Sewan na kanna xa
naxan na n xuiin name,
naxan na lu n konna de ra loxon birin
a n ma banxin deen kantan.

³⁵ Amasoto naxan na n soto,
na bata siimayaan soto,
a mon yi Alatala kenen.

³⁶ Koni naxan munma n to,
na a yete nan toroma.
Naxan na n najaxu,
sayaan nan nafan na ma.”

9

Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna

¹ Fe kolonna* bata senbeten solofera ma-
soli,
a banxin ti alo muxuna.

² A bata suben nin,
a minseen nafala,
a donseene doxo tabanla ra.

³ A bata a walike naxanle rasiga
e xa sa a xili xuini ito rawanga taan yire
matexini, e naxa,

⁴ “E tan fe kolontarene,
e fa dangu be binni.”

Xaxili mi naxanye ma,

* ^{9:1:} fe kolonna: Falani ito kui, fe kolonna bata findi muxun na a yamaan kawandi.

a falani ito ti ne ma, a naxa,
⁵ “E fa n ma donseene don,
 ε n ma minseen min n naxan nafalaxi.
⁶ E xεtε ε fe kolontareyaan fəxə ra,
 ε kisima nən,
 nayi ε ti xaxilimayaan kiraan xən.”

Xaxilimaan nun wasodena

⁷ Naxan na magele tiin maxadi,
 na konbin nan sötəma.
 Naxan na muxu naxin sənna fala a xa,
 na törəma nən.

⁸ I nama magele tiin sənna fala
 alogo a nama i rajaxu,
 koni i na fe kolonna sənna fala a xa,
 a i xanuma nən.

⁹ I na fe kolonna maxadi,
 na nde sama nən a fe kolonna fari.
 I na tinxin muxun xaran,
 na a fekolonna nan xun masama.

¹⁰ Fe kolonna fələma Alatala yeeragaxun
 nan ma.

Muxu sarijanxine fe kolonna findixi xaxil-
 imayaan nan na.

¹¹ N tan fe kolonna,
 n na i siin sogene rawuyama ayi nən,
 n yi jneña ndee sa i ya siimayaan fari.

¹² Xa i findi fe kolonna ra,
 i tan nan a saranna sötəma.
 Xa i findi magele tiin na,
 i tan nan törə sötəma.

¹³ Xaxilitareyaan luxi nən
 alo naxanla naxan sənxəma.

Xurutaren na a ra
 naxan mi sese kolon.

¹⁴ A dəxi a banxin də ra,
 taan yire matexini.

¹⁵ A lu dangu muxune xile mənni
 naxanye sigama e yee ra tinxinni.

¹⁶ A naxa, “E tan fe kolontarene,
 ε dangu be binni.”

Xaxili mi naxanye ma,
 a ne nan xilima.

¹⁷ A naxa, “Minseen naxan muñaxi
 na nan jaxun,
 donseen naxan donxi luxunni
 na nan jaxun.”

¹⁸ E mi a kolon a faxa muxune nan mənni,
 a na naxanla a muxu xilixine sigan laxi-
 rani.

10

¹ Sulemani a sandane ni itoe ra:
 Dii fe kolonna a fafe rasewama nən,
 koni dii xaxilitarena a nga törəma nən.

² Nafunla sötəxina a naxin na,
 na tənə mi na,
 koni tinxinyaan muxun xunbama sayaan
 nin.

³ Alatala mi tinxin muxune luyə kamən na,
 koni a muxu naxine fe nataxine kalama.

⁴ Muxun naxanye mi walima,
 ne yiigelitoyaan nan xilima,
 koni muxun naxanye tan walima,
 ne nafunla nan sötəma.

⁵ Muxun naxan se xabaxine malanma a
 waxatini,
 xaxilimaan nan na kanna ra,
 koni naxan xima se xaba waxatini,
 yagin nan na kanna xa.

⁶ Tinxin muxune barakan nan xilima e yetə
 ma.
 Koni muxu naxine fala xuine gbalo feene
 nan luxunma.

⁷ Tinxin muxune fe na rabira muxune ma,
 e dubama nən e xa,
 koni muxu naxine xili kalama nən
 alo se kunxina.

⁸ Fe kolonna muxun naxan bəjəni,
 na tinma nən yamarine ma.
 Koni xaxilitare falane muxun naxan də,
 bənən na kanna xa.

⁹ Fə mi muxun naxan sigati kii ra,
 na kanna ratangaxi.
 Koni naxan sigan tima tinxitareyaan ki-
 raan xən,
 na fe makənənma nən.

¹⁰ Muxun naxan a yee magirama bodene
 yanfadeni,
 na yamaan nan törəma.
 Koni xaxilitare falane muxun naxan də,
 bənən na kanna xa.

¹¹ Tinxin muxuna falane fama nii rakisin
 nan na.
 Koni muxu naxine fala xuine gbalo feene
 nan luxunma.

¹² Xənnantyaan yengəne nan nakelima,

koni xanuntenyaan hakene birin nan janma.

¹³ Fe kolonna famuma xaxilimana falane nin,
koni xaxili mi muxun naxan ma,
bosaan nan na kanna xa.

¹⁴ Fekolonne kolonna nan namarama,
koni xaxilitarene falan kalan nan tima xulen.

¹⁵ Nafulu kanna soto seene nan a ratangama
alo taa makantaxina.
Koni yiigelitoaan nan senbetarene kalama.

¹⁶ Tixin muxune saranna nan nii rakisin na.
Koni muxu naxina a soto seene nan tongoma,
a yulubin ligia.

¹⁷ Muxun naxan a xuru falane ramema,
na sigan nii rakisin kiraan nan xon.
Koni, muxun naxan son falama a xa,
a mi a suxu, na loma ayi nen.

¹⁸ Nafigin nan xonnantenaan luxunma.
Koni xaxilitaren nan xili kala falane raxuyama ayi.

¹⁹ Falan na wuya ayi,
haken fan mi janma.
Nayi, xaxilimaan nan a deen suxuma.

²⁰ Tixin muxuna falane dangu gbeti gbeen na.
Koni muxu naxin boye yi feen tonon mi na.

²¹ Tixin muxuna falan tonon muxu
gbegbe ma,
anu, xaxilitarene faxama
bayo e mi e mirima.

²² Nafunla sotoma Alatala barakan nin.
A mi toroya yo sama a fari.

²³ Fe naxi ligan findixi sabaan nan na xaxilitaren yii.
Koni xaxilimayaan findixi sewan nan na xaxilimaan yii.

²⁴ Muxu naxin gaxuma naxan ye ra,

na a sotoma nen.
Koni tixin muxun tan a waxon feene nan sotoma.

²⁵ Foye gbeen neen fa dangu,
muxu naxine bata raxori,
koni tixin muxun luma nen habadan.

²⁶ Muluxunna jinne ramuluxunma,
tutin fan yeene toroma,
muxu narixin fan na kii nin a xe muxun xa.

²⁷ Alatala yeeragaxun muxune siimayaan
xonkuyama ayi,
koni muxu naxine siin janma nen sinma.

²⁸ Tixin muxune xaxili tixi sewan nan na,
koni muxu naxine yigin kalama nen.

²⁹ Alatalaa kiraan findixi yigiyaden nan na
tixin muxune xa,
koni a fe naxi rabane kalama nen.

³⁰ Sese mi tixin muxun nabire,
koni muxu naxine mi noe luye yamanani.

³¹ Xaxilima falane minima tixin muxun
nan de.
Koni wule falane lenne xabama a ra nen.

³² Xa tixin muxun falan ti,
fanna na a ra,
koni muxu naxine deen fe naxin nan
falama.

11

¹ Sikeela naxan muxun mayendenma
na findixi fe naxin nan na Alatala ye ra yi.
Koni ligase sensenne a kenexi.

² Wason fama marajaxun nan na.
Koni yete magodon fama fe kolonna nan na.

³ Muxu fajine fetareya wanle nan e tima
kira fajin xon.
Koni yanfanenne tinxintareyaan nan e halagima.

⁴ Sese mi nafunla ra Ala kit sa loxoni.
Koni tinxinna nan muxune xunbama
sayaan ma.

- ⁵ Sɔntarene tinxinyaan nan e kiraan fixama.
Koni fe naxin nan muxu naxin nabirama.
- ⁶ Muxu fajine tinxinyaan nan e xunbama, koni kunfa naxine findima luti ratixin nan na yanfantenne yεε ra.
- ⁷ Muxu naxin na faxa, a yigin birin bata kala, a xaxili tixi senben naxan na, na bata lɔ ayi.
- ⁸ Muxu tinxinxin xunbama nεn a tɔrɔyani, na tɔrɔyaan yi sa muxu naxin sɔtɔ a fun-funi.
- ⁹ Ala kolontarena a adamadi bodene halag-im a fala xuiin nan na.
Koni tinxin muxune xunbama e fe kolonna nan xɔn.
- ¹⁰ Xa tinxin muxune sεwa, taan birin nan naxanma.
Koni muxu naxine na faxa, naxapaxan nan na ra.
- ¹¹ Taan sabatima muxu fajine duban nan xɔn.
Koni a kalama nεn muxu naxine dε xuiin ma.
- ¹² Naxan na a adamadi boden naxaxu, na xaxili mi na.
Koni xaxilimana a dunduma nεn.
- ¹³ Mafala tiin wundo feene nan naminima kεnenni.
Koni lannaya muxuna e ramarama nεn.
- ¹⁴ Xa maxadin mi na, yamaan birama nεn.
Koni kisin na a ra xa kawandi muxune wuya ayi.
- ¹⁵ Naxan na a bodena donla goronna tongo, na tɔrɔma nεn yati.
Koni naxan na tondi na dε xui sifane ma, na kanna luma makantanna nin.
- ¹⁶ Naxalan fajin binyen nan sɔtɔma.
Koni xajeneden tan nafunla nan sɔtɔma.
- ¹⁷ Lannaya muxuna a yεte nan malima.
- Koni kininkintarena a yεte nan tɔrɔma.
- ¹⁸ Muxu naxine walima nεn fuu!
Koni naxan na tinxinyaan ligia, na saran kεndεn nan sɔtɔma.
- ¹⁹ Tinxinyaan fama nii rakisin nan na.
Koni naxan na lu fe naxin fɔxɔ ra, na faxama nεn.
- ²⁰ Muxu bɔjε naxine mi rafan Alatala ma.
Koni fe mi naxanye sigati ki ra, ne nan a kεnεnxi.
- ²¹ Muxu naxine saranma nεn e kewanle ra.
Koni tinxin muxune xunbama nεn.
- ²² Naxalan tofajin na findi xaxilitaren na, na luxi nεn alo xεma wuredin xɔsen jɔeεn na.
- ²³ Tinxin muxun waxɔn feen nan fe fajin na, koni muxu naxine natan nan xεlɔn na.
- ²⁴ Muxuna ndee kiin tima e findi nafulu kanne ra, gbεtεye yi kuma ayi, e findi yiigelitɔne ra.
- ²⁵ Muxun naxan luma dubε bonne xa, na bannama nεn.
Naxan bonne nii yifanma e ma, na fan nii yifanma a ma nεn.
- ²⁶ Naxan na maala malan, a tondi a matiyε, yamaan na dangama nεn.
Koni naxan na a mati, yamaan dubama nεn na fan xa.
- ²⁷ Naxan na fe fajin fen na rafan muxune ma.
Koni naxan na fe naxin fen, na yati a sɔtɔma nεn.
- ²⁸ Naxan na la a nafunle ra, na birama nεn.
Koni tinxin muxune sabatima nεn alo jɔxɔndena.
- ²⁹ Naxan na a denbayaan tɔrɔ na mi kεε sɔtɔma fɔ foyena.
Xaxilitarene luma nεn fe kolonne konyiyani.

³⁰ Tinxin muxune kewanle luxi nən
alo siimaya wudina.

Fe kolonna naxan yi,
na muxune niin nan nakisima.

³¹ Tinxin muxuna a saranna sətəma
dunuja yi,
e faxi fa muxu jaxine nun yulubi kanne.

12

¹ Xurun nafan naxan ma,
fe kolonna fan nafan na kanna ma.
Naxan mi tinqe bonne xa a sənna fala a xa,
xaxilitaren nan na kanna ra.

² Muxu fajin Alatala kənənma.
Koni Alatala kətade jaxin yalagima nən.

³ Muxun mi sabatima fe jaxin xən.
Koni tinxin muxune salenne bitinma nən
ken.

⁴ Naxalan kəndən nan a xəməna xunna
kenla ra.
Koni jaxalan yagitaren luxi nən a xəmən xa
alo xəri xələ furena.

⁵ Tinxin muxune miriyane findixi kiti
kəndən nan na.
Koni muxu jaxine fe yitənxine yanfan nan
tima.

⁶ Muxu jaxine falane findixi faxa ti woson
nan na.
Koni muxu fajine də xuina e xunbama nən.

⁷ Muxu jaxine na bira,
e raxərima nən.
Koni tinxin muxune denbayaan sabatima
nən.

⁸ Muxun matəxəma a xaxilimayaan nan
ma fe ra.
Koni naxan bəjəe jaxu,
na rajaxuma nən.

⁹ A fisa walike keden yi lu i yii,
i lu muxudiyani,
benun i xa i yetə findi muxu gbeen na,
donseen yi dasa i ma.

¹⁰ Tinxin muxuna a yengi dəxəma a xu-
ruseene xən nən.
Koni kininkinin mi muxu jaxine yi mum!

¹¹ Naxan na a bəxən nawali,
na lugoma nən.

Koni naxan na bira fe fuune fəxə ra,
na xaxili mi na.

¹² Muxu jaxine kunfama se mujaxine nan
xən.
Koni tinxin muxune salenne sabatin nən.

¹³ Muxu jaxina hake falane a suxuma nən
alo luti ratixina.
Koni tinxin muxun futuxuluma nən
tərəyaan yii.

¹⁴ Muxun fala xuiin nan a ralugoma se
fajine ra,
a wali xənna yi findi a saranna ra.

¹⁵ Xaxilitarena a yetə sigati kiin nan yatexi
kira kəndən na.
Koni fe kolonna nan a tuli matima maxadi
xuine ra.

¹⁶ Xaxilitarena a xələn mayitama nən ma-
furən.
Koni xaxilimaan yagi feen suturama nən.

¹⁷ Naxan na sereyaan ba jəndini,
na tinxinna nan fenma.
Koni wule seren yanfan nan tima.

¹⁸ Naxan na falan ti a xunna yi,
na muxune bəjən nan kalama
alo degəmaan nan segən tima.
Koni fe kolonne falane dandanna nan
tima.

¹⁹ Nəndin luma nən habadan.
Koni wulen sii mi na.

²⁰ Naxanye fe jaxine yitənma,
yanfan nan ne bəjəni.
Koni səwan na kanna xa
naxan bəjəe xunbenla rasoma.

²¹ Fe jaxi yo mi tinxin muxune liyə.
Koni fe jaxin nan muxu jaxin sətəma han
a wasa.

²² Wule falane mi rafan Alatala ma.
Koni jəndi falane rafan a ma.

²³ Xaxilimana a kolonna luxunma nən.
Koni xaxilitarene e daxuyaan nawangama
nən.

²⁴ Naxanye walima a xədexen na,
ne mangayaan sətəma nən.
Koni salantenna rajanma konyiyaan nin.

²⁵ Kəntəfinla muxun bəjen tərəma nən.
Koni fala fajina a rasewama nən.

²⁶ Tinxin muxun findixi yəeratiin nan na a
xəyin xa.

Koni muxu jaxine kirana e raləma ayi nən.

²⁷ Salantenna na mini donsoyani,
a mi sube gan daxin səte.
Koni naxan walima a xədexen na,
na se kəndən nan sətəma.

²⁸ Siimayaan sətəma tinxinna kiraan nan
xən.

Na kiraan mi tinxinxi sayaan na.

13

¹ Diine fafe nəma e xuru falane tiyə
xaxilimane e tuli matima a ra nən.
Koni magele tiin na maxadi,
a mi na raməma.

² Muxun balo fajin sətəma a fala xuine nan
xən.

Koni tinxintarene kunfaxy gbalon nan xən.

³ Naxan na a dəen suxu,
na a niin natangama nən.
Naxan falan tima jaxi ra,
na bənən nan fenma a yəte xa.

⁴ Muxu narixin kunfama seene xən
anu sese mi a yii.
Koni naxanye walima,
ne wasama nən feu.

⁵ Wulen najaxu tinxin muxun ma.
Koni muxu jaxin xunna godon nun yagin
nan xilima a yəte ma.

⁶ Fə mi naxan sigati ki ra,
tinxinyaan na rakantanma nən.
Koni fe jaxin nan yulubitən nabirama.

⁷ Muxuna nde a yəte findima se kanna ra,
anu sese mi a yii.
Muxu gbətə a yəte findima setaren na,
anu nafulu gbeena a yii.

⁸ Muxuna nafunla nəe a xunbe nən.
Anu, muxune mi e kənkəma yiigelitoon tan
ma.

⁹ Tinxin muxune luma səwan nin
kənənyani.
Koni muxu jaxine luxi nən alo lənpun na
tu.

¹⁰ Wason yəngəne nan nakelima.
Koni naxanye e tuli matima maxadi xuine
ra,
fe kolonyaan ne nin.

¹¹ Seen naxanye sətəxi a jaxin na mafuren,
ne sigan jənjə nən.
Koni naxanye sətəxi a fajin na ndedi ndedi,
ne xun masama nən.

¹² Yigi makuyen muxun tunnaxələma a ma
nən.
Koni muxun waxən feen na liga a xa,
na a nii yifanma a ma nən
alo siimaya wudin yətəna.

¹³ Naxan na a mə maxadi xuiin na,
na kanna a saranna sətəma nən.
Naxan fan na yamarin suxu,
na fan a saranna sətəma nən.

¹⁴ Fe kolonne xaranna fama nii rakisin nan
na,
a muxun ba sayaan lutin na.

¹⁵ Xaxilimaan muxune kənən.
Koni yanfantenna kiraan mi rajanma a
ma.

¹⁶ Xaxilimaan feen ligama a kolonna nan
xən.
Koni xaxilitarene a daxuyaan nan
nawangama.

¹⁷ Xəra jaxin birama kəntəfinla nin.
Koni xəra tinxinxin dandanna nan tima.

¹⁸ Naxan mi a tuli matiyə a xuru falane ra,
na yiigelitəyaan nun yagin sətəma nən.
Koni naxan na a tuli mati a sənna fala
muxune ra,
na binyama nən.

¹⁹ Muxun waxən feen na liga,
na a nii yifanma a ma nən.
Koni a mi rafan xaxilitarene ma,
e xətə fe jaxin fəxə ra.

20 Naxan nun fekolonne sigan tima,
na fe kolonna tima nən.
Koni xaxilitarene xɔyine tɔrɔma nən.

21 Tɔrɔyaan yulubitɔn nan fɔxɔ ra.
Koni herin nan tinxin muxun saranna ra.

22 Muxu fajin kɛen luma a mamandenne
yee ra nən.
Koni yulubitɔna nafunle sa findima tinxin
muxune nan gbee ra.

23 Yiigelitɔne xee naxan bima na donse
gbeen nan firma.

Koni kitia sa kobina a birin naminima nən.

24 Naxan mi a diin bulanma a sɔnne ma,
na kanna diin mi rafan a ma.

Koni naxan a diin xanuxi,
na kanna a xuruma nən.

25 Tixin muxuna a d̄egema nən han a lugo.
Koni muxu jaxin luma nən kamən na tun.

14

1 Naxalan xaxilimana a denbayani tɔnma
nən,
koni xaxilitarena a gbeen kalama nən a
yete ra.

2 Naxan sigati kiin fan,
na gaxuma Alatala nan yee ra.
Koni naxan sigan tima tinxintareyani,
na Ala rajaxuma nən.

3 Wason nan sabatixi xaxilitaren d̄e,
koni fekolonne falane e rakantanma nən.

4 Xa tura mi na, sagani gelima nən,
bayo jingen fangan nan xee biin tɔnən
gboma ayi.

5 Sere tinxinxin mi wulen falama,
koni wule seren wulen nan falama.

6 Magele tiin fe kolonna fenma nən,
a mi a toma.
Koni fe kolonna sɔtən mi raxɔlɔ xaxilimaan
xɔn.

7 I makuya xaxilitaren na,
amasətə fe kolonna falan mi a d̄e.

8 Xaxilimana a mirima a sigati kiin nan ma,

na nan a fe kolonna ra.
Koni xaxilitaren yanfan naxanye soma,
ne nan a daxuyaan na.

9 Tagi yitɔnna bɔtə mi xaxilitarene xa,
koni jənige fajiyaa toma muxu fajine
nan tagi.

10 Muxun nan a bɔjən xɔlɔ feen kolon,
muxu gbətə mi nəe a sewan fan kolonjə.

11 Muxu jaxine banxin kalama nən.
Koni muxu fajine bubun sabatima nən.

12 Kirana nde tinxin adamadiin yee ra yi,
koni a rajanma sayaan nan ma.

13 Muxun gele nən, a bɔjən tɔrɔxi,
dənxən na sewan yi findi sunun na.

14 Dənkəleyataren wasama nən a kewanle
tɔnən na,
koni muxu fajin fisa a xa.

15 Fe kolontaren la fena ngaan na,
koni xaxilimana a mirima nən a sigati kiin
ma.

16 Fekolonna gaxun fe jaxin na nən,
a masiga a ra,
koni xaxilitaren susuma a ra nən,
a so a yi.

17 Naxan xələn mafureŋ,
na xaxilitareyaan nan ligama,
kɔtade jaxin najaxu muxune ma.

18 Kəməyaan nan fe kolontarene yii e kəen
na,
koni kolonna luxi
alo xaxilimane mangaya taxamaseri
kəmətina.

19 Muxu jaxine e mafelenma muxu fajine
nan bun ma,
fe jaxi rabane yi lu tinxin muxune d̄e nən na.

20 Yiigelitɔn najaxu hali a lanfane ma,
koni nafulu kanna xɔyine wuya.

21 Naxan a adamadi boden najaxuma,
hakə kanna nan na ra.
Koni sewan na kanna xa
naxan kininkininma yiigelitɔne ma.

²² Naxanye fe naxini tənma,
ne mi ləma ayi ba?
Koni naxanye fe fajin mirima,
hinanna nun lannayaan ne nan xa.

²³ Tənən wali xədəxə birin yi
koni falan gbansanna fama yiigelitəyaan
nan na.

²⁴ Nafunla luxi nən
alo fekolonne mangaya taxamaseri
kəmətina,
koni xaxilitarene daxuyaan najanma dax-
uyaan nan ma.

²⁵ Sere jəndi falan muxune niine rakisima,
koni wule seren yanfan nan soma.

²⁶ Naxan gaxuxi Alatala yee ra,
na ratangaxi,
yigiyadena a diine xa.

²⁷ Siimayaan binla nan Alatala yeeragaxun
na,
a muxun bama nən sayaan lutin na.

²⁸ Yamaan na gbo ayi,
mangana binyen nan na ra,
yamaan na xurunjə ayi,
kalan nan na ra mangan ma.

²⁹ Naxan dija, na famunna gbo.
Koni naxan xələn xulen,
na a xaxilitareyaan nan mayitama.

³⁰ Bəjəe xunbenla nan kendəyaan na fatin
xa.
Koni xəxələnna findixi furen nan na fatini.

³¹ Naxan na senbetarene jaxankata,
na e da mangan nan najaxuxi.
Koni naxan na hinan tərə muxune ra,
na bata Ala binya.

³² Muxu jaxina wali jaxin nan a rabirama,
koni hali sayaan tinxin muxun li,
a yigiyaden sətəma nən.

³³ Fe kolonna xaxilimaan nan bəjəe yi,
koni hali xaxilitarene yə, a makənənxi.

³⁴ Tinxinyaan nan yamanan nasabatima,
koni yulubin findixi yagin nan na siyane
ma.

³⁵ Walikə xaxilimaan nafan mangan ma,
koni naxan marayagin tima,
a xələma nən na ma.

15

¹ Yabi fajin xələn janma nən,
koni fala xələn xələn fari saan nən.

² Fe kolonne falane kolonna nan sənbə
soma,
koni daxuya falan nan minima xaxilitaren
de han!

³ Alatala yeeen yiren birin na,
a muxu jaxine nun muxu fajine
rakərəsima.

⁴ Fala fajin luxi nən alo siimaya wudina,
koni yanfantenyə falan muxun niin nan
tərəma.

⁵ Xaxilitaren fafe a kawandi xuiin mi rafan
a ma,
koni naxan a tuli matima a sənna fala
muxun na,
xaxilimaan nan na ra.

⁶ Nafulu gbeen luma nən tinxin muxuna
banxini,
koni muxu jaxine sətə seen fama
kəntəfinla nan na.

⁷ Fe kolonne falane kolonna nan nax-
uyama ayi,
koni xaxilitarene bəjən mi na kiini.

⁸ Muxu jaxine saraxan findixi haramun
nan na Alatala xa,
koni muxu fajine maxandin nafan Alatala
ma.

⁹ Muxu jaxine kiraan najaxu Alatala ma.
Koni naxan tinxinna fenma na rafan a ma.

¹⁰ Naxan na kiraan bəjin,
na kanna xuruma nən ki xədəxəni.
A mi rafan naxan ma a sənna xa fala,
na kanna faxama nən.

¹¹ Alatala laxira nun yahannama yiren
birin toma,
e faxi fa naxan muxun bəjəni!

¹² Maxadin mi rafan magele tiin ma,
a mi sigama fekolonne fəma.

¹³ Sewan yetagini yalanma nən,
koni nii yiforēn fama bōjē kalan nan xən.

¹⁴ Xaxilimaan kolonna nan fenma a bōjēni.
Koni daxuya falan nan tun xaxilitaren də.

¹⁵ Yiigelitəne siimayaan findixi tərən nan
na,
koni naxan bōjē səwaxi,
na luma jnaxanxi nən waxatin birin.

¹⁶ A fisa i ndedi sətə i lu Alatala yeeragaxuni,
benun i xa nafulu gbeen sətə kontəfinli.

¹⁷ Bogi seene gbansanna donna fisa xanun-
tenmane tagi,
dangu jnige raturaxin suben donna ra
xənnantenyani.

¹⁸ Muxu bōjē gbeen yengen nan nakelima.
Koni muxu dijnaxin tan yengen naxunbe-
lima nən.

¹⁹ Muxu narixina kiraan nafexi jnanel nan
na,
koni muxu fajina kiraan malaxun nən.

²⁰ Dii xaxilimana a baba rassewama nən,
koni xaxilitarena a nga xurunma nən.

²¹ Xaxilitareyaan findixi sewan nan na
xaxilitaren xa,
koni xaxilimana kiraan tinxin nən.

²² Maxaditareyaan nan fe yitənxine
kalama,
koni e sənɔyama nən xa maxadi tiine wuya.

²³ Sewan na ra muxun xa,
a na yabi fajin ti.
Falan naxan tima a waxatini,
na tənən gbo han!

²⁴ Xaxilimana dunuja yi gidin kiraan tema
nən
han kore xənna,
a yi a tanga laxira ma.

²⁵ Alatala wasodene banxine rabirama
nən,
koni a kaja gilena bəxən danne luma nən e
kiini.

²⁶ Miriya jnaxine mi rafan Alatala ma,

koni fala fajine sarijan.

²⁷ Tənə sətə ki jnaxin nafan naxan ma,
na kanna gbalon nan nasoma a denbayani,
koni naxan mi dimi yi seene rasuxuma
mayifuni,
na siimayaan sətəma nən.

²⁸ Tinxin muxuna a mirima nən,
benun a xa yabin ti,
koni muxu jnaxin fala jnaxin nan tima han!

²⁹ Alatala makuya muxu jnaxine ra,
koni a tinxin muxune maxandi xuine
raməma nən.

³⁰ Yee yiyalanna muxune bōjēn nan
nəsəwama,
xərayaan fala fajin muxun sənbəc soma
nən.

³¹ Naxan na a tuli mati maxadi xuine ra
naxanye muxun nakisima,
na kanna luma nən fe kolonne yee.

³² Naxan na tondi xure,
na mi rafan a yətən ma,
koni naxan na a tuli mati a sənna fala
muxune ra,
na xaxinla nan sətəma.

³³ Fe kolonna sətəma Alatala yeeragaxun
nin,
yətə magodon nan fama binyen na.

16

¹ Adamadiin feene natama a bōjēni nən,
koni Alatala nan feene ragidima.

² Muxuna kirane birin sarijan a yətə yee ra
yi,
koni Alatala nan muxun kui feene
fəsəfəsəma.

³ I ya wanle taxu Alatala ra,
aloge e xa sənɔya.

⁴ Bunna Alatala kəwanle birin na,
hali muxu jnaxina,
a daxi gbalo ləxən nan yee ra.

⁵ Muxu wasoxine rajaxu Alatala ma,
a e fe jnaxin saranma e ra nən yati.

⁶ Muxun haken mafeluma hinanna nun lannayaan nan xən.
Muxuna a masigama fe jaxin na Alatala yeeragaxun nin.

⁷ Xa muxun sigati kiin nafan Alatala ma, a lanna rasoe hali e nun a yaxune tagi.

⁸ A lan ndedi yi lu i yii tinxinni, benun tənə gbeena tinxintareyani.

⁹ Muxuna a siga kiraan natama a bəjəni nən, koni Alatala nan a sanna tidene ragidima.

¹⁰ Mangana Alaa falane nan tima, a mi kitin se tinxintareyani.

¹¹ Sikeli tinxinxine birin fataxi Alatala nan na.
A tan nan wali xɔri ligaseene birin na.

¹² Kewali jaxine mi rafan mangane ma, bayo tinxinna nan e mangayaan senbə soma.

¹³ Tixin muxuna falan nafan mangane ma, jəndi falan nafan e ma.

¹⁴ Mangana xələn faxan nan tima, koni xaxilimaan fatan a raxunbelə.

¹⁵ Mangan na sewa, siimayaan na a ra, a fanna luxi nən alo kundaan naxan fama tulen na.

¹⁶ Fe kolonna sətən tənən gbo dangu xəmaan na pon!
Xaxilimayaan sətən fisa gbetin xa ki faj!

¹⁷ Muxu fajine kiraan mi sigama fe jaxin mabinni.
Naxan na a yengi dəxə a sigati kiin xən, na a niin nakantanma nən.

¹⁸ Kalan fama wason nan xən.
Naxan na a yətə yite, na fe godomatən nan na ra.

¹⁹ A fisa i lu magodonji yiigelitəne yə, benun ε nun wasodene xa se mujaxine yitaxun.

²⁰ Naxan na a miri ki faj, na herin sətəma nən.
Sewan na kanna xa naxan na a yigi sa Alatala yi.

²¹ Fekolonna naxanye bəjəyi a falama nən ne ma a xaxilimane, fala fajin xaxinla nan xun masama.

²² Siimayaan binla nan xaxilimayaan na xaxilimane xa.
Xaxilitareyaan nan xaxilitarene naxankatan na.

²³ Fe kolonne bəjən nan fala fajin naminima e də, xaxilimaya falane nan e də.

²⁴ Fala fajine findixi kumin nan na, e naxun muxun niini e soma han muxun xənne alo senna.

²⁵ Kirana nde tinxin adamadiin yee ra yi, koni a rajanma sayaan nan ma.

²⁶ Walikən kuiin nan a rawəkiləma wanla ma, kamən yi a karahan a xa lu walə.

²⁷ Fuyantenna fe jaxini tənma, a dəen muxune ganma alo halagi ti təena.

²⁸ Muxu jaxin matandi feene nan nakelima, nafigin fan xəyimane yitaxunma nən.

²⁹ Gbalotəna a adamadi boden nakunfama nən, a yi a ti kira jaxin xən.

³⁰ Naxan a yəen magirama, na fe jaxini tənma.
Naxan a də kidin xinma, na bata yelin fe jaxin ligə.

³¹ Xunsexe fixəne luxi nən alo mangaya kəməti binyena, naxan sətəma tinxinyaan kiraan xən.

³² Muxu dijaxin fisa yəngə so senbəmaan xa.
A fisa muxun xa a yətə suxu, benun a xa taana nde suxu.

³³ Masesen ti seene bama adamadina yi-
ibaan nin,
koni Alatala nan a feene birin nagidima.

17

¹ A fisa buru dungin xaren yi lu i yii xaxili
sani
benun banxin xa rafe suben na
lantareyani.

² Walike xaxilimaan fisa wali kanna diin
xa,
naxan yagi feen nabama.
Na walike sifan keen sotoma nən na den-
bayani.

³ Gbetin nun xemaañ nasensenma sulun
teeñ nan na,*
koni Alatala nan adamadiine boñen
fesefesema.

⁴ Fe naxi rabaan fala naxin nan namëma.
Wule falana a tuli matima fala xelen nan
na.

⁵ Naxan na yiigelitoñ magele
na bata yiigelitõne dali mangan nayelefú.
Naxan na sewa a bodena tõron na,
na feen saranma na kanna ra nən.

⁶ Mamandenñe findixi fonne xunna kenla
nan na.
Fafane fan findixi diine xunnayerenna
nan na.

⁷ Yeté yigbo falane mi daxa komon de,
wulen fan mi lan mangan de.

⁸ Finma seen luxi nən
alo xiriyana a fi muxun xa.
A na siga dede, a feene sonoyama nən.

⁹ Naxan muxune mafeluma e hakən na,
na xanuntenyaan nan fenma.
Koni naxan luma muxune hakene fe rabire
e ma,
na xoyimane taxunma nən.

¹⁰ Maxadi keden peen xaxilimaan maliye
dangu bosaan ye kemə ra xaxilitaren ma.

¹¹ Fe naxi rabaan murutən nan tun fenma,

koni xera kininkintaren sigama nən a xili
ma.

¹² A fisa i naralan sube xajen na
naxan ma diiye baxi a yii,
benun i xa naralan xaxilitaren na a xaxil-
itareyani.

¹³ Naxan na fe fajin jəxə fe jaxin na
fe jaxin mi a masige na kanna banxin na
mumə.

¹⁴ Fe matandi rakenla luxi nən
alo i na igen nati gibilginla bo a ra.
A yi fisa i yi na feen lu na,
benun yengen xa bira ayi.

¹⁵ Naxan yoon fima kala tiin ma
e nun naxan tinxin muxun yalagima
ne firinna sese mi rafan Alatala ma.

¹⁶ Gbetin tənən nanse ra xaxilitaren yii?
A mi na rawalima fe kolonna sotə feen na.
A xaxili yo mi na.

¹⁷ Muxun xoyina a xanuxi waxatin birin.
Muxuna ngaxakedenna daxi tərə waxatine
nan ma fe ra.

¹⁸ Xaxilitaren nan muxu gbetena donla
goronna tongoma,
a yi a yete dəxə tolmani a xa.

¹⁹ Yengen nafan naxan ma,
hakən fan nafan na kanna ma.
Naxan na a yete yigbo,
na gbalon nan fəxə ra.

²⁰ Boñe jaxin mi herin sotoma.
Naxan fala tinxintaren tima,
na biran tõron nin.

²¹ Naxan na xaxilitaren bari,
na yagima nən,
komon baba mi sewama.

²² Boñe sewaxin kendəyaan nan nasonoyama,
koni nii fəren fatin soma a ra nən.

²³ Muxu jaxin dimi yi seen nasuxuma
mayifun nin
a kitijaxin sa.

* ^{17:3:} Sulun teeñ mon falama yirena nde yi fa fala "Furu teeña."

²⁴ Xaxilimaan biraxi fe kolonna nan fəxɔ̄ra,
koni xaxilitarena a yee ne rasigama bəxən
nan xun xən.

²⁵ Dii xaxilitarena a baba raxələma nən
a findi xəlen na a nga xa.

²⁶ A mi lan tinxin muxun xa yangin.
Sariya mi a ra muxu kəndən yi bulan.

²⁷ Naxan na a dəen suxu,
na bata fe kolonna sətə.
Xaxilimaan sabari nən.

²⁸ Hali xaxilitaren yatexi fe kolonna ra,
xa a sabari.
Xaxilimana a dəen suxə nən.

18

¹ Muxun naxan a danna,
na tənən fenma a yətə nan xa.
A bəjən temə nən xaxilimaya falane birin
ma.

² Fe famunna bətə mi xaxilitaren xa,
fə a yətə miriyane fala fena.

³ Muxu jaxin na fa,
marajaxun fan yi fa.
Konbin fama yagin nan na.

⁴ Adamadiine falane luxi nən
alo tilinna,
koni fe kolonna luxi nən
alo tigi igen naxan temə ayi.

⁵ A mi lan muxu jaxin xa rafisa bodene xa,
hanma muxun yi tondi kitikendən sə tinxin
muxun xa.

⁶ Xaxilitarena falane fe matandin nan
nakelima,
a bənbə a də xuiin ma.

⁷ Xaxilitaren dəna a halagima nən,
a fala xuine findixi luti ratixin nan na a xa.

⁸ Nafigina falane luxi nən
alo donse jaxumən
naxan godon muxun kui.

⁹ Naxan tunnaxələ a wanli
na nun se kalan birin muxu keden.

¹⁰ Alatala xinla muxun natangama
alo yin barakaxina,
tinxin muxuna a gima nən a siga a kui,
a lu makantanni.

¹¹ Nafulu kanna keən findixi a taa makan-
tanxin nan na.
A miriyani, yinna na a ra naxan mi noə
kalə.

¹² Muxuna wasona a xalin kalan nan ma,
koni binyen sətəma yətə magodon nan xən.

¹³ Naxan yabin tima benun a xa a tuli mati,
daxuyaan nan na ra, e nun yagina!

¹⁴ Muxuna limaniyaan nan a malima a
fureni.
Koni xa a nii yifərə a ma,
nde a rasəwama?

¹⁵ Xaxilimaan fe kolonna nan sətəma a
bəjəni.
Fekolonne e tuli matima fe kolonna nan
na.

¹⁶ Finma seen kiraan nan nabima a fi
muxun yee ra,
siga muxu gbeene fəma.

¹⁷ Naxan singe na a yaxaseri masa,
na maliga yo kanna ra,
han a yengəfaan yi fa maxədinna ti.

¹⁸ Masenseenna sənxə sənxəne raxunbelima
nən,
a yengəne han senbəmane tagi.

¹⁹ Xa muxuna a ngaxakedenna konbi
na bəjən xədəxəma ayi nən a ma
dangu taa makantanxin yinna ra.
Fe matandine xədəxə manga banxin dəen
balan wurene xa.

²⁰ Muxun fala xuine nan balon sətəma a xa.
Falan naxan minima a də,
na nan a ralugoma.

²¹ Sayaan nun siimayaan binla findixi
falən nan na.
A rafan naxan ma, na a tənən sətəma nən.

²² Naxan na jaxanla sətə,
na bata hərin sətə,
a Alatala fanna nan sətəxi.

²³ Yiigelitoen falan tima mafanna nin,
koni nafulu kanna yabi xədexen nan tima.

²⁴ Xɔyi wuyaxi nɔe finde nen bənən na
muxun ma.
Koni xɔyina nde na,
na lannayaan dangu ngaxakedenna ra.

19

¹ A fisa muxun yi findi yiigelitoen na
fetareyani,
benun a xa findi wule fala xaxilitaren na.

² Wekileñ tənən mi na fe kolonna xanbi.
Naxan na san mafura ayi, na sinma nən
yinla ra.

³ Adamadina a sigati kiini dəxəma a xaxil-
itareyaan nan xən,
a fa xələ Alatala ma.

⁴ Nafunla muxun xɔyine rawuyama ayi
nən,
koni yiigelitoen xɔyina a makuyama a ra
nən.

⁵ Wule serena fe saranma a ra nən.
Naxan wulen falama,
na mi xunbama.

⁶ Muxu wuyaxi kuntigin mafanma.
Naxan muxune kima,
na xɔyin nan birin na.

⁷ Xa yiigelitoen ngaxakedenne birin a
rajanxuma,
a xɔyine e makuyama a ra nən dangu ne ra!
Hali a lu e fəxə ra, a e mafan han,
e mi fa toma.

⁸ Naxan na findi xaxilimaan na,
na niin nafan a ma.
Naxan na xaxinla fen,
na bata hərin sətə.

⁹ Wule serena fe saranma a ra nən.
Wule falan halagima nən.

¹⁰ A mi daxa xaxilitaren xa lu paxunni,
konyin fan mi lan a kuntigine yamari.

¹¹ Xaxilimaan dija.
Xunna kenla na a ra a xa,
a na muxuna nde mafelu a hakən na.

¹² Mangana xələn luxi nən
alo yatan wurundun xuina,
a hinanna fan luxi nən
alo xiila sexen ma.

¹³ Gbalon nan dii xaxilitaren na a baba yii.
Naxanla a yengə xunxurine luxi nən
alo igen na lu dindinjə banxini.

¹⁴ Banxin nun herisigen fataxi muxun fafe
keen nan na,
koni Alatala nan paxalan xaxilimaan soma
a yii.

¹⁵ Narin xixənla nan biran muxun na,
koni kamən muxu narixin suxuma nən.

¹⁶ Naxan na sariyan suxu,
na a niin nan nakantanma,
koni naxan na sigan ti a paxin na,
na faxama nən.

¹⁷ Naxan na hinan sənbətaren na,
na Alatala nan dolima,
a saranna soma a yii nən.

¹⁸ I ya diin xuru,
bayo i yigin na nan na.
I nama tin a xa faxa.

¹⁹ Bəjəe gbee kanna lan a yanginna fi.
I na a xunba, i bata a rawəkile kalan ma.

²⁰ I tuli mati kawandi xuine ra,
i xurun sətə,
alogo i xa findi fekolonna ra.

²¹ Miriya wuyaxi nan muxun bəjəni,
koni Alatala a fe ragidixin nan nakamal-
ima.

²² Muxun waxi hinanna nan xən,
anu, yiigelitoen fisa wule falan xa.

²³ Alatala yeeragaxun siimayaan nan fima.
Na ma, muxun lugoxin yi a sa, a mi tərə.

²⁴ Muxu narixina a yiin sinma donse
goronna kui nən,
koni a tagan a rasoe a də.

²⁵ I na magele tiin bənbə,
fe kolontaren xaxili sətəma nən.
I na xaxilimaan maxadi,

a kolonna sotoma nən.

²⁶ Naxan a baba rayarabima,
a yi a nga kedi,
na kanna fama yagin nun yarabin nan na.

²⁷ N ma diina,
i na tondi i xuru falane ramε,
i yetε masigama kolonna falane nan na.

²⁸ Wule seren gelema kiti kendən ma nən,
tinxintareya falan nan muxu jaxin dε.

²⁹ Yanginne saxi magele tiine nan xa,
e nun bənbən xaxilitarene xa.

20

¹ Manpaan muxun findin magele tiin nan
na,
dələn sənxən nan biran muxun na,
dələ minna mi finde xaxilimaan na mumε!

² Mangana xələn luxi nən
alo yatan wurundun xuina,
naxan na mangan bəjən nate,
na kanna a niin nan halagima.

³ Binyen na a ra muxun xa
naxan na a masiga yengen na,
koni xaxilitaren birin mafura soe yengeni.

⁴ Muxu narixin mi xəen bima a waxatini
xunbenla a fe ra,
anu, se xaba waxatini,
a balon fenma nən, koni sese mi na.

⁵ Muxun bəjəy yi feene luxi nən
alo igena xəjinna ra,
koni xaxilimaan fatan na igen bε.

⁶ Muxu wuyaxi e yetε hinanna fe falama,
koni nde nəe lannaya muxun toε?

⁷ Tixin muxun sigan tima fətareyaan nin,
sewana a diine xa a xanbi ra!

⁸ Mangan nəma dəxi a mangaya gbədəni
kiti sadeni
a fe jaxine birin nakərəsimi.

⁹ Nde nəe a fale, a naxa,
“N bata n bəjən natanga fe jaxin ma,
n bata n nasarijan yulubin birin ma?”

¹⁰ Sikeli tinxintaren nun ligə se tinx-intarella,
na sese mi rafan Alatala ma.

¹¹ Foningen sənna kolonma a kəwanla nan
xa fε mi a kəwanle ra, a tinxin.

¹² Tunla naxan feen məma,
e nun yε naxan seen toma,
Alatala nan ne birin daxi.

¹³ I nama i yetε lu xixənli
alogo i nama findi yiigelitoən na.
Xa i lu i yεe ra yi,
i lugoma nən balon na ki fajni.

¹⁴ Saresona a falama nən,
a naxa, “A mi fan, a mi fan!”
A mən yi sa a yetε matəxə a se saraxina fe
ra.

¹⁵ Xəmaan nun bəxə bun nafunla wuyaxi
dunuja yi,
koni dəen naxan fe kolonna falan tima,
na tənən gbo e birin xa.

¹⁶ Naxan na donla tongo i yii muxu gbətə
xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a jəxəni.
Tolimaan maxədin a ma,
xa a rabaxi xəjən nan xa.

¹⁷ Balon naxan sətən wulen xən,
na jaxun muxun dε.
Koni ndedi na ligə, a luma nən
alo a dəen nafexi gəmə xənna nan na.

¹⁸ Maxadi xuine ramε
alogo i waxən feene xa kamali.
Xa i sigama yengeni, xaxinla fen.

¹⁹ Muxu mafalane wundo feene nan
makənənma,
nayi, naxan falan tima jaxi ra,
i nama lu na fəxə ra.

²⁰ Naxan a fafe nun a nga rayarabima,
na lenpun tuma nən a lu dimini.

²¹ Kəen naxan sətəxi sinma
na mi fama barakadeni dənxeñ na.

²² I nama a fala, i naxa,

“N fe *naxin* *nɔxəma* nən.”
I yigin sa Alatala yi, a i rakisima nən.

²³ Liga se tinxintarene *rajaxu* Alatala ma.
Sikeli tinxintaren mi fan.

²⁴ Alatala nan adamadiine san tidene
ragidima,
nayi muxun nəe a sigaden kolonjə di?

²⁵ Naxan na də xuiin tongo bətə rabani,
a xa sena nde fi Ala ma,
na luxi alo a suxi nan fa a ra
a na a miri na fe ma na xanbi ra.

²⁶ Manga xaxilimaan muxu *naxine* rax-
uyama ayi nən
alo maala na yife,
a yi e *naxankata* alo malo bənbəna.

²⁷ Adamadiin niin findixi lənpun nan na a
xa,
Alatala naxan fixi a ma
alogo a xa a bəjen kui fe tilinxine fəsəfəsə.

²⁸ Hinanna nun lannayaan mangan
makantanma nən,
a mangayaan sabatima a hinanna nan xən.

²⁹ Fangan nan banxulanne xunna kenla ra.
Xun səxə fixən nan fonne binyen na.

³⁰ Maxəldene nan sən *naxin* dandan senna
ra,
bənbən nan səndəmen matinxinma.

21

¹ Mangan bəjen luxi nən
alo xude wunla Alatala yii,
dənaxan na a kənən,
a yi a rasiga menni.

² Muxuna kirane birin tinxin a yətə yəe ra
yi,
koni Alatala nan bəjen kui feene
fəsəfəsəma.

³ Tinxyaaan nun kiti kəndən saan nafan
Alatala ma
dangu saraxane ra.

⁴ Yəe rawason nun yətə yiteen nan findixi
muxu *naxine* kənənna ra,

anu yulubin nan ne ra.

⁵ Tunnafan muxuna miriyane findima mu-
nanfanna nan na,
koni naxan feene rabama mafurani,
na sigama yiigelitəyaan nin.

⁶ Nafunla naxanye sətəxi wuleni
ne findixi fe fu butarene nan na muxune
xa
naxanye sayaan fenma.

⁷ Muxu *naxine* gbalone e raləma ayi nən,
bayo e bata tondi kiti kəndən ma.

⁸ Yulubitəne biraxi kira yifuxin nan fəxə ra,
koni səntarene sigati kiin tinxin nən.

⁹ A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ε nun *naxalan* yəngə gidin xa lu
banxin kui.

¹⁰ Muxu *naxin* kunfaxyi fe *naxin* nan xən,
hali a xəyin mi kininkininna sətə a ra.

¹¹ Xa magele tiin saran a fe *naxin* na,
fe kolontarene fekolonna sətəma nən.
Koni muxun na xaxilimaan xaran tun,
a kolonna fari sama nən.

¹² Tinxinna Kanna muxu *naxina* den-
bayaan nakərəsimə nən,
a yi e radinjə ayi e tərəni.

¹³ Naxan na a tunla dutun
sənbətaren gbelegbele xuiin bun,
a tan fan gbelegbelema nən,
a mi yabi sətə.

¹⁴ Finmaseen na so muxun yii wundoni
na xələn maxunbelima nən.
Muxun na dimi bun seen ba suturani,
na xələ gbeen nan *naxma*.

¹⁵ Səwan na a ra tinxin muxun xa,
kiti kəndən na sa.
Koni gbalon na a ra fe *naxi* rabane xa.

¹⁶ Naxan na keli xaxilimayaan kiraan xən,
na sa a matabun faxa muxune nan yə.

¹⁷ Mananmanantən setareyaan kolonma
nən.
Naxan na lu dələn nun *naxunna* fəxə ra,

na mi finde nafulu kanna ra mume!

¹⁸ Muxu *naxin* nun yanfantenna gbalon
nan sotoma,
tinxin muxun nun muxu fajine yi xunba
na ma.

¹⁹ A fisa i dəxə tonbonni,
benun ε nun *naxalan* yengε gidin xələxin xa
dəxə.

²⁰ Nafulu kəndən nun ture fajin namaraxi
fekolonne konne yi,
koni xaxilitarena a gbeene birin donma
nən.

²¹ Naxan na bira tinxinyaan nun hinanna
fəxə ra,
na siimayaan nun tinxinna nun binyen
sotoma nən.

²² Fekolonne nəe kurugbane taan tongε
nən,
e yi e taan nabilinna yinna kala,
e yigi saxi naxan yi.

²³ Naxan na a deen nun a falan suxu,
na a niin nakantanma gbalon nan ma.

²⁴ Feene birin magele wasode yetε yigboon
yii.
A feen birin ligama yanda gbeen nin.

²⁵ Muxu narixine waxən feene nan e
faxama,
amasətə e tondima walε.

²⁶ E kunfaxyi e waxən seene xən waxatin
birin,
koni tinxin muxune kiin tiin fonisireyaan
nin.

²⁷ Se haramuxin nan muxu *naxine* sarax-
ane ra.
E na a ba bun kobina nde ma, e *naxu* dangu
na ra.

²⁸ Wule seren halagima nən,
koni naxan a tuli matima ki fajı,
na fala tixine luma nən habadan.

²⁹ Muxu *naxina* a wəkilən yitama a yetagin
nan ma,
koni muxu fajin sigati kiin nan a wəkilən
yitama.

³⁰ Fe kolonya mi na, xaxilimaya mi na,

maxadi fala mi na naxan nəe xelc Alatala
xili ma.

³¹ Yengε so soone yitənma nən
lan yengən ləxən ma,
koni kisin fataxi Alatala nan na!

22

¹ Xili fajiyaan fisa nafulu gbeen xa,
hinanna fisa gbetin nun xəmaan xa.

² Nafulu kanna nun yiigelitoon birin lan,
bayo Alatala nan e birin daxi.

³ Xaxilimaan na gbalon to fε,
a luxunden fenma nən,
koni fe kolontarene dangun nən tun,
naxankatan yi e sətə.

⁴ Nafunla nun binyen nun siimayaan
sotoma
yetε magodon nun Alatala yeeragaxun nan
xən.

⁵ Nanle nun luti ratixine nan muxu *naxine*
kiraan xən,
koni naxan waxi a niin nakantan feni,
na a masigama a ra nən.

⁶ Dii jəren ti kiraan xən naxan lanjε a ma,
nayi hali a findi fonna ra, a mi kelə a xən.

⁷ Nafulu kanna yiigelitoon yamarima,
doli kanna konyin nan doli tongon na.

⁸ Naxan na seen si tinxintareyani,
na tərən sotoma nən se xaba waxatini,
amasətə a nə sətə dunganna kalama nən.

⁹ Muxu jənige fajin barakan sotoma nən,
amasətə a baloni taxunma e nun səbetaren
tagi.

¹⁰ Magele tiin kedi,
sənxə sənxən fan janma nən,
e nun yengən nun konbina.

¹¹ Bəjε fajin naxan ma,
fala fajina a dε,
mangan xoyin nan na ra.

¹² Fe kolonna Alatala nan yii,
koni a yanfantenna falani fuma nən.

¹³ Muxu narixina falama nən, a naxa,
“Yatan tandem, a n faxama nən kira yi!”

¹⁴ Yalunde naxanle fala xuine findixi yili
tilinxin nan na,
Alatala xələxi naxanye ma, ne sinma nən
na ra.

¹⁵ Xaxilitareyaan dii jəren bəjeni,
koni a na xuru bosaan na,
na a masigama a ra nən.

¹⁶ Naxan na sənbətaren nawali
alogo a xa nafunla sətə,
e nun naxan na nafulu kanna ki,
ne e yəte yiigelima nən.

Fekolonne falane

¹⁷ I tuli mati, i fekolonne falane ramə,
i xaxili lu n ma xaranna xən.

¹⁸ Amasətə a lan i yi e ramara i səndəməni,
e nama ba i də mumə,

¹⁹ alogo i xa i yigin sa Alatala yi.

N waxi i tan yətəen xaran fe yi to.

²⁰ N mi maxadi fala tongue saxan xan səbəxi
i xa ba,
maxadine nun fe kolonna falane,
²¹ alogo i xa fe kəndəne nun jəndi falane
kolon,
i yi i xə muxun yabi jəndi falane ra?

²² I nama sənbətaren nawali,
fanga to mi a ra,
i nama yiigelitən naxankata kitisadeni.

²³ Amasətə Alatala e xun mayəngən soma
nən,
a yi e yiigelitəne niin ba.

²⁴ I nama bəjə gbee kanna findi i xəyin na,
i nama bira yəngə gidiñ fəxə ra
²⁵ alogo i nama a sigati kiin tongo,
i yi suxu luti ratixin na.

²⁶ I nama də xuiin tongo muxu gbətəna
donla fe ra,
i yəte dəxə tolimani na ma.

²⁷ Xa se mi i yii i naxan fiyə,
e fa i tan nan ma sade bama i bun.

²⁸ I nama bəxən danna taxamaseri gəməne
ba e funfuni
i benbane naxanye dəxi xabu to mi na ra.

²⁹ Muxun naxan fatan a wanla ra

na walima mangane nan fəma,
a mi luyə muxudine yə.

23

¹ Xa ε nun kuntigina nde dəxəma ε
dəgedeni,
naxan i yətagi,
na rakərəsi ki fəji.

² Xa i fudi naxu,
i yətə suxu a xədəxən na de!

³ I nama mila a donse fəjine xən,
bayo yanfa so donseene nan ne ra.

⁴ I nama i yətə raxadan nafunla fəxə ra,
i xaxili ba na xən.

⁵ I nəma fa i yəen ti nafunla ra
a bata jan!
Amasətə gabutəne minima a ma nən,
a tugan, te kore alo singbinna.

⁶ I nama muxu yətagi yifərəna balon don,
i nama kunfa a donse fəjine xən.

⁷ Bayo i a lima nən,
a bata fena nde nata,
a naxa, “I dəge, i min.”
Koni na mi a bəjeni!

⁸ I naxan donxi,
i a baxunma nən,
i bənə i ya fala fəjine yi.

⁹ I nama fala ti xaxilitaren xa,
bayo i ya xaxilimaya falane bətə mi a xa.

¹⁰ I nama bəxən danna taxamaseri gəmə
singene ba e funfuni.

I nama se ba kiri diine xəne ra,

¹¹ amasətə Ala fangan gbo e xunbadeni,
a e xun mayəngən soma nən i xili ma.

¹² I xaxinla rabi i xuru falane ma.
I tuli mati fekolon falane ra.

¹³ I nama diin nafutuxulu a xurun ma,
xa i a bənbə, a mi faxama.

¹⁴ I na diin xuru bosaan na,
i a niin nakisima nən sayaan ma.

¹⁵ N ma diina,
xa fekolonna lu i bəjeni,
nayi, n fan bəjen səwama nən.

¹⁶ N səndəmə yətən naxanma nən,
i na fala fəjin ti.

¹⁷ I nama yulubitōne maxoxələn i bəjeni
koni gaxu Alatala yee ra waxatin birin yi.
¹⁸ Nayi, i yigin sotoma nən waxati famatōne
yi,
i mi yigitēgē mumē!

¹⁹ I tan n ma diina, i tuli mati,
i findi fekolonna ra,
i yi i bəjen lu kira fajin xən.
²⁰ I nama lu dələ minne ye,
e nun naxanye suben domma,
e a radangu ayi.
²¹ Amasotə fudimane nun dələ minne yiige-
lima nən,
e tunnaxələn yi marabənna ti e ma.

²² I tuli mati i baba ra,
a tan naxan i sotəxi.
I nama yo i nga ma a foriyani.
²³ Nəndin nun fe kolonna nun xurun nun
xaxilimayaan fen,
i nama ne masara sese ra.
²⁴ Tinxin muxun baba jaxanma nən,
dii fekolonna sotə muxun luma nən səwani.
²⁵ Ala xa səwan fi i baba nun i nga ma,
i bari muxun yi jaxan!

²⁶ N ma diina, i xaxili ti n na,
i yeeen ti n ma misaala ra.
²⁷ Amasotə jaxalan yalunden muxun nabi-
rama nən
alo yili tilinxina,
muxu gbetəna jaxanla magaxu
alo xəjin naxurina.
²⁸ A dəxəma nən muxune yee ra
alo mafu tiina.
A xəmə wuyaxi findi yanfantenne ra.

²⁹ Tərəna nde xa?
Nimisana nde xa?
Matandine nde fəxə ra?
Mawugane nde xən?
Maxələde fufafune nde ma?
Nde yee gbeelixi?
³⁰ Dələ minne nan na kiini,
naxanye sa dələ fajine fenma,
e xa e mato.
³¹ I nama i yeeen ti dələ to fajı gbeela ra,
a yiyalanxi igelengenna kui waxatin
naxan yi
godo xinla ma muxun kəe ra ki fajı.
³² Bayo na xanbi ra, a xələma i ra nən
alo sajin na muxun xin

a i gan alo koson xin dəna.
³³ I fe magaxuxine toma nən
i yi lu fala yifuxine tiye.
³⁴ I xun magima i ra nən
alo muxun naxan saxi kunkin kui fəxə igen
tagi,
kunkin xuntagi yetəni.
³⁵ I luma a fale nən, i naxa,
“E bata n garin,
anu a mi n xələxi!
E bata n mabənbə,
anu n mi fe kolonxi a yi!
N fa xulunma waxatin mundun yi?
Dələ xənla mən n ma!”

24

¹ I nama mila muxu jaxine fe xən.
E ye lu xənla nama i suxu.
² Amasotə e gbalo feen nan yitənma e
bəjeni,
fe jaxin nan minima e de.
³ Banxin tima fe kolonna nan xən,
a sabatima xaxinla nan xən.
⁴ Banxin nafema herisigē kendene nun se
fajine ra
fe kolonna sabun nin.
⁵ Fe kolonne sənben gbo han!
Kolonna muxun naxan yi,
na fangan xun masama nən.
⁶ Amasotə fə muxun xa a miri ki fajı
benun a xa mini yenge sodeni.
Nəən sotəma maxadi muxu wuyaxi nan
baraka yi.

⁷ Xaxilimayaan gbo xaxilitaren ma,
a mi falan tiyə taan fonne malanni.
⁸ Naxan fe jaxini tənma,
na xilima nən a kətə jaxin kanna.
⁹ Xaxilitareyana miriyane findixi yulubin
nan na.
Magele tiin najaxuma nən muxune tagi.
¹⁰ Xa wəkilən jan i yi gbalon ləxəni,
sese mi i fangan na.
¹¹ Muxune xunba naxanye xalima e fax-
adeni,
i yi muxune rakisi naxanye faxamatə a ra.
¹² Xa i a fala, i naxa,

“N xu mi yi a kolon,”
naxan bɔjene fesefesema,
na mi jəndin kolonjε ba?
Naxan i niin kantanma,
na mi a kolon ba?

¹³ N ma diina,
kumina nde kən bayo a fan.

Kumi dəngben naxun i dε.

¹⁴ Fe kolonna fan na kii nin i niin xa.
Xa i a sətə,

i hərin sətəma nən yeeen na,
i mi yigitεgεma.

¹⁵ Muxu jaxine,
ε nama dəxə muxune yee ra
e suxu xinla ma tinxin muxun konni,
ε fu a dəxəden ma.

¹⁶ Bayo tinxin muxun nəe bire nən dəxəna
ma solofera
a mən yi keli.
Koni muxu jaxine birama nən gbaloni ke-
den na.

¹⁷ I nama naxan xa i yaxun bira.

Xa a dagalanjε ayi,
i nama səwa i bɔjəni

¹⁸ alogo Alatala nama na to,
na yi rajaxu a ma,
a yi ba xələxi i yaxun ma.

¹⁹ I nama xələ muxu jaxine fe ra,
i nama mila e seene xən.

²⁰ Amasətə fe jaxi rabaan mi hərin lima a
yee ra.

Muxu jaxine lənpun tuma nən.

²¹ N ma diina, gaxu Alatala yee ra
e nun mangana,
i nama lu muxu murutəxine yε.

²² Amasətə e tərən kelima nən sanja ma
kedenni.
Nde nəe a kolonjε
Ala nun mangan halagin naxan nagidima?

Fekolonne fala gbətəne

²³ Fekolonne mən ito nan falaxi:
A mi lan muxune xa rafisa e bode xa kit
sadəni.

²⁴ Naxan na a fala muxu jaxin ma,
a naxa, “I tinxin,”
yamaan nan na kanna dangama,
siyane yi xələ a xili ma.

²⁵ Koni naxan na muxu jaxin yalagi,

na lanxi.
Duba gbeen nan na kanna xa.

²⁶ Yabi tinxinxin naxun
alo marafan sunbuna.

²⁷ I ya wanle rakamali tandem ma,
i yi i ya xeeen yitən,
na xanbi ra i fa i ya banxin ti.

²⁸ I nama i adamadi boden təŋegε,
i wulen nan sama a xun ma ba?

²⁹ I nama a fala, i naxa,
“A to bata a ligə n na,
n fan xa a jəxən ligə a ra,
n muxun birin sarefima a wanla nan na.”

³⁰ N dangu nən muxu narixina nde a xeeen
dəxən ma,
xaxilitarena nde nakə yirena.

³¹ Xalone bata yi mini yirena ngaani,
səxə jaxine yi xeeen birin ma,
a gəmə sansanna bata yi bira.

³² N to na to,
n yi a rakərəsi,
n yi na feen sa n bɔjəni,
n yi xurun sətə.

³³ I na i sa,
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,
i xi ndedi,
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,
³⁴ yiigelitəyaan yi baga i ma
alo mafu tiina,
e nun setareyana alo mujadena.

25

Sulemani a sanda gbətəne

¹ Sulemani a sanda gbətəne nan itoe ra,
Yuda Mangan Xesekiyyaa muxune naxanye
səbəxi.

² Alaa binyen findixi feene luxunna nan
na,
mangane binyen yi findi feene yε fenna ra.

³ Koren mateen nun bəxən tilinna nun
mangane kui feene,
muxun mi nəe ne sese fesefesε.

⁴ Xa i wure gbeti fixən gbiin ba,
xabun nəe goron tofajin nafale nən.

⁵ Xa i muxu jaxine ba mangan nabilinni,
a mangayaan sabatima nən tinxinna xən.

⁶ I nama i yεtε yigbo mangan yεtagi,
i nama ti muxu gbeene tideni.

⁷ Amasətə a fisa mangan xa a fala i xa,
a naxa, "Te be n fəma,"
benun a xa i rayagi kuntigina nde yεtagi
i yεen naxan na.

⁸ I nama mafura i mawugε muxun fari
kitisadeni.
I nanse ligε dənxən na,
xa a yoon sətə i ma.

⁹ Yoon fen i adamadi boden xun ma kiti-
sadəni,
koni i nama muxu gbətəna wundo feen
makenən

¹⁰ alogo naxan na a mε,
na nama i konbi,
i yi xili jnaxin sətə habadan.

¹¹ Xεma sawurane nun gbeti se tofajine,
ne fan alo fala fajina.

¹² Fekolonne maxadi xuiin luxi nən
a ramε muxun xa
alo tunla soon xεma dixin tunla ra
hanma maxidi seen xεma daxina a ma.

¹³ Xεra tinxinxina a xε muxun nii yifanma
a ma nən
alo foye fajina se xaba waxatini.

¹⁴ Naxan na a yεtε matəxə a finma seene fe
ra
anu a mi muxun kima,
na luxi nən alo kundaan nun foyen
naxanye mi tulen nafama.

¹⁵ Muxu dijaxin nəe kitisaan mabandunje
nən.
Fala jnaxuməne fan nəe xənna kale nən.

¹⁶ Xa i kumin to,
naxan i lugε, na nan don,
alogi i nama a radangu ayi,
i yi a baxun.

¹⁷ I nama lu sigε i bodena banxini yεyε,
alogi i ya fe nama xəli ba a ra,
a i rajaxu.

¹⁸ Muxun naxan wulen sama a adamadi
boden xun ma,
na luxi nən alo silanfanna nun gbelemən
nun xalimakuli nəe ralemunxina.

¹⁹ I mi i yigin sε yanfantenni tərə waxatini,
alo jn̄in xələn nun san kalaxina.

²⁰ I na sign sa muxu sunuxin yεtagi,
na xələn luxi nən
alo i na domaan ba muxun ma xunbenli,
hanma i muluxunna sa furen dε.

²¹ Xa kaməna i yaxun ma,
donseen so a yii.
Xa min xənla a ma,
igen so a yii,

²² bayo na luma a xa nən
alo i tεe wolonne nan malanma a xunna
ma,
Alatala nan i saranma.

²³ Foyen naxan kelima sogeteden kəmənna
ma,
na tulen nafama nən.
Yanfa falane fan muxun yεtagini xələma.

²⁴ A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,
benun ε nun jnaxalan yεngε gidin xa lu
banxini.

²⁵ Xibaru fajin na keli yamana gbətε yi,
na jnaxun alo ige xunbenla muxu xadanxin
xa.

²⁶ Tinxin muxun naxan gaxun muxu jnaxin
yεε ra
na yifu nən alo tigin dunduxina
hanma xəjən ige ləxina.

²⁷ A mi lan i yi kumi gbeen kən.
I na binyen fan fen i yεtε xa,
binye mi na ra.

²⁸ Muxun naxan mi a yεtε suxuma,
na kanna mi nəe a yεtε xun mafale
alo taan naxan nabilin yinna bata bira.

26

Xaxilitarene fe

¹ Xunbenla mi fama kuye wolon waxatini.
Tulen mi fama sogə furen na.
Na ma, xaxilitaren fan mi lan a binyen sətə.

² Xa muxun danga xun mi na
danga tixin fulama nən a ra
alo tuntunne na e futuxulu,
alo debelenne na tugan.

³ Bosaan lan soon ma,
lutin fan lan sofanla ma,
xaxilitaren fan bənbe nən
alogo a xa xuru.

⁴ I nama xaxilitaren yabi a xaxilitareyani
alogo i nama lu alo a tan.

⁵ Xaxilitaren yabi a xaxilitareyana fe ra
alogo a nama a yεtε yatε fekolonna ra.

⁶ Muxun na xaxilitaren nasiga xεrayaan na
kalan na a ra
alo i na i sanna sεgε a ra
hanma i se xələn min.

⁷ Sandan tənə mi xaxilitaren ma,
alo fanga to mi lεbutεnna sanne ra.

⁸ I na binyen fi xaxilitaren ma,
na luxi nən
alo i na gεmεn maxidi lantanna kui a woli-
deni.

⁹ Xaxilitarena sandan xələ nən
alo wudi jali kanna dələ minna yii.

¹⁰ Naxan na xaxilitaren ti wanla ra
hanma dangu muxuna,
na kanna kalan nan tima
alo muxun naxan xalimakunla wolima a
xunna yi.

¹¹ Baren xεtεma a baxunna ma.
Xaxilitaren fan xεtεma a xaxilitareyaan
ma.

¹² I na muxun to naxan a yεtε yatεxi
fekolonna ra,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

¹³ Muxu narixina a falama nən, a naxa,
“Yatan kiraan xən, yata xəjən taani!”

¹⁴ Banxin dεen nabima,
a ragalima.
Muxu narixin fan luma a maxεtε a sadeni
na kii nin.

¹⁵ Muxu narixina a yiin sinma donse
goronna kui nən,
koni a tagan a rasoe a dε.

¹⁶ Muxu narixina a yεtε yatεma fekolonna
ra

dangu xaxilima solofera ra
naxanye yabi fajni tima.

¹⁷ Dangu muxun na sunbu muxu gβεtεnε
yεngεn na,
na luxi nən alo muxun na baren tunle
suxu.

¹⁸ Daxun naxan tεen nun xalimakunle
wolima faxa ti xinla ma,

¹⁹ na luxi nən
alo muxun naxan wulen falama a boden
xa,
a fa a fala, a naxa,
“N yi sabaan nan na.”

²⁰ Yegen na jnān,
tεen tuun nən.
Muxu mafalan na dan,
yεngεnε fan yi xunbeli.

²¹ Nafigin yεngεn nagboma ayi nən
alo tigenna tεε wolonna fari,
alo yegen tεen dε.

²² Nafigina falane luxi nən
alo donse jnaxumεn
naxan godon muxun kui.

²³ Muxun naxan dε jnaxun,
a bəjənεn jnaxu,
na luxi nən
alo wure gβeti kobin naxulunxin na so
fεjεn ma.

²⁴ Xənnantenna a kεjaan luxunma a falane
nan xən
koni yanfantenyaaan nan a bəjənεni.

²⁵ Xa a fala fajin ti, i nama la a ra,
bayo fe haramuxi solofera nan a bəjənεni.

²⁶ A kətεn nən a xənnantenyaaan luxunjε
nən
koni a fe jnaxin makεnεnma nən yamani.

²⁷ Yaxu yinla ge muxun nan sinma a kui.
Gεmεn xεtεma a makutukutu muxun nan
kanke.

²⁸ Wule falan muxune nan na jnaxuma
a naxanye tərəma.
Wulen matəxə falane kalan nan tima.

amasətə i mi a kolon
naxan sa ligama na ləxəni.

² Muxune xa i tantun,
koni i tan nama a fala.
Na lan muxu gbete ma,
koni a mi lan i tan dε.

³ Gəmən binya,
məjənsinna rabinya,
koni xaxilitarena tandi falan dangu ne ra.

⁴ Xələn naxu,
bəjnə teen magaxu,
koni nde nəe tiyə xəxələnna sənbən yee ra?

⁵ A fisa muxun sənna xa fala a xa kənənni,
benun xanuntenyaan xa lu luxunxi.

⁶ I nəe le i xəyina fala xəlene ra nən,
koni i yaxuna i masunbuma nən han!

⁷ Naxan lugoxi,
na nan a məma kumin na,
koni hali naxan xələ,
na naxun kamətən dε.

⁸ Xəmən naxan a məma a konna ra,
na luxi nən
alo xəliin na a me a təen na.

⁹ Latikənənna nun wusulanna muxun
bəjnən nan nasəwama,
i xəyina fanna dangu i yetə miriyane ra.

¹⁰ I nama i xəyin nabəjin,
hanma i baba xəyina.
I nama siga i ngaxakedenna fəma gbalo
waxatini,
i dəxə boden fisa i ngaxakeden makuyen
xa.

¹¹ N ma diina, findi fekolonna ra,
i n bəjnən nasəwa.
Nayi, naxan na n nayagi,
n nəe na yabə nən.

¹² Xaxilimaan na gbalon to fə,
a luxunden fenma nən,
koni fe kolontarene dangun nən tun,
naxankatan yi e sətə.

¹³ Naxan na donla tongo i yii muxu gbete
xa,
a mi naxan kolon,
na kanna domaan tongo a nəxəni.
Tolimaan maxədin a ma,
xa a raba xəjən nan xa.

¹⁴ Duban xui yitexin na xətən xətənni,
na yatəma dangan nan na.

¹⁵ Naxanla a yəngə xunxurine luxi nən
alo tule igen na lu dindinjə banxini.

¹⁶ A ramaran naxələ alo foyena,
alo muxun na turen sa a yiin kui.

¹⁷ Wuren nan wuren nalemunma,
muxun nan muxuni tənma.

¹⁸ Wudi binla masuxu muxun nan a bogin
donma.
Naxan na a kanna masuxu,
na binyama nən.

¹⁹ Muxuna a yetə yetəgın nininna nan toma
igeni.
Muxun bəjnən fan a yetə kejaan nan yitama.

²⁰ Laxira nun yahannama mi wasama.
Muxun yəne fan mi nəe wasə.

²¹ Gbetin nun xəmaan nasənənma sulun
təeni,*
koni muxun kejaan fəsəfəsəma a tantun
kiin nan xən.

²² Hali i xaxilitaren din wunla kui
se kəsəne tagi wulin diin na,
a mi bə a xaxilitareyani.

²³ I ya xuruseene kolon ki fəni,
i yi i nəxə lu i ya xuruse kurune xən,

²⁴ amasətə nafunla mi luma habadan,
mangayaan mi marama i ya denbayaan xa
mayixətən nun mayixətəni.

²⁵ I na səxəne lanfun,
i yi e ramara xuruseene xa,
səxə nənən mən yi mini,
i geysə ma səxəne malan xuruseene balon
na,
²⁶ nayi, yəxəne xabene findima i ya dugine
ra nən,

* ^{27:21:} Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.”

- kontonne yi findi gbetin na i xεen sarama na herin nan sotoma a keen na.
27 Siine nənən yi gbo ayi, a i wasa, 11 Nafulu kanna a mirixi nən a fe kolon, koni yiigelito xaxilimana a kejaan e nun i ya walike naxanle. nakərəsimə nən.
- 28**
- 1 Muxu naxina a gima nən binye gbeen na a ra, hali muxe mi a fəxə ra, koni tinxin muxun tan susu birin a luxunma nən. alo yata senbəmana.
- 2 Xa yamanan dugurenne murutε, kuntigine wuyama ayi nən na yi. Koni manga xaxilimaan naxan fe kolon, na a ligama nən yamaan yi e raxara.
- 3 Yiigelito naxan senbətarene naxankatama na luxi nən Ala kininkininma na ma nən. alo kala ti tulen naxan mi balo luma na.
- 4 Naxanye sariyan bejinma ne muxu naxine nan tantunma, koni naxanye sariyan suxuma ne xələma nən e ma.
- 5 Muxu naxine mi kiti kəndən kolon koni naxanye Alatala fenma ne a birin famuma.
- 6 Yiigelito naxan sigan tiin tinxinni, na fisə nafulu kanna xa naxan kira yifuxin xən.
- 7 Naxan na sariyan suxu, dii xaxilimaan nan na ra, koni naxan na lu fuyantenne yε, na fama yagin nan na a baba ma.
- 8 Naxan na dahamu gbeti donla tənə gbeene xən na a malanma muxu gbətən nan xa naxan hinanma senbətarene ra.
- 9 Xa muxuna nde a tunla ba sariyan na alogo a nama a mε, hali a na sali, na yεtεen haramuxi.
- 10 Naxan na muxu fajine xali kira naxin xən, na biran yinla nan na a naxan gexi. Koni fe mi naxan na,
- 12 Tixin muxune na nənən sətə, binye gbeen na a ra, koni xa muxu naxine keli, birin a luxunma nən.
- 13 Naxan na a hakəne luxun, na mi herin sotoma. Koni naxan na a ti e ra, a xεtε e fəxə ra Ala kininkininma na ma nən.
- 14 Sewan na kanna xa naxan gaxun Ala yee ra, koni naxan na a bəjəni xədəxə na birama tərəni.
- 15 Yatan naxan wurundunma e nun kanko gbeen naxan fənma muxun ma, na luxi nən alo muxu naxina yama senbətaren xun na.
- 16 Manga xaxilitaren tinxintare wanle wuya. Koni herisigen naxan sətəxi wulen xən, na rajaxu naxan ma, na siimayaan xunkuyama ayi nən.
- 17 Faxa ti goronna muxun naxan xun ma, na a gima nən han a sa a gaburun li. Muxu yo nama a rati!
- 18 Naxan na sigan ti fetareyani, na kisima nən. Koni naxan na tinxintareyaan liga, a kira firinna suxu na birama nən na nde kedenna xən.
- 19 Naxan na a bəxən nawali, na lugoma nən. Koni naxan na bira fe fuune fəxə ra, na wasama yiigelito yaan nan na.
- 20 Lannaya muxun wasaxi barakan nan na. Koni naxan kunfaxyi bannayaan xən, na saranma nən na feen na.
- 21 A mi lan i muxune rafisa e bode xa,

anu, muxun haken sotoma buru dungin xən.

²² Naxan kuma,
na kunfaxyi bannayaan nan xən,
a mi a kolon a tərən nan fama a ma.

²³ Naxan na muxun sənna fala a xa,
na rafanma nən na kanna ma nən dənxən
na
dangu muxun na
naxan a matəxəma wuleni.

²⁴ Naxan na a baba nun a nga muja,
a yi a fala, a naxa,
“Fe naxi mi na ra,”
na findixi halagi tiin fəxərabiran nan na.

²⁵ Naxan a yətə yigboma,
na yəngəne nan nakelima.
Koni naxan na a yigin sa Alatala yi,
na sabatima nən.

²⁶ Naxan na a yigi sa a yətə xaxinli
xaxilitaren nan na ra.
Koni naxan sigan tima fe kolonni,
na kisima nən.

²⁷ Naxan yiigelitəne kima,
sese mi dasə na ma.
Koni naxan na a yeeen naxi e ma,
na danga gbeen nan sotoma.

²⁸ Xa muxu naxine keli,
birin a luxunma nən.
Koni xa e halagi,
tinxin muxune nan wuyama ayi.

29

¹ Muxun naxan tondin maxadi xuine suxe,
na halagima nən mafuren,
a mi yəlanjə.

² Xa tinxin muxune wuya,
yamaan səwama nən.
Xa muxu naxine nən sotə,
yamaan wugama nən.

³ Fe kolonna rafan muxun naxan ma
na a baba rasewama nən.
Koni naxan biraxi yalundene fəxə ra,
na bənəma nən a sotə seene yi.

⁴ Mangana a yamanan nasabatima kitikendən nan xən,
koni naxan dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
na a kalama nən.

⁵ Naxan na a adamadi boden matəxə wulen,
na lutin nan natima a sanna bun.

⁶ Muxu naxina matandine findixi lutiratixin nan na a xa,
koni tinxin muxuna a sewa xuini tema nən.

⁷ Tinxin muxun sənbətarene xun mayəngə
kitine kolon.
Koni muxu naxin mi na xaxinla sotoma.

⁸ Magele tiine taani maxama nən,
koni fekolonne xələn nan naxunbelima.

⁹ Fekolonna nun xaxilitaren na so kitini,
xa a xələ hanma xa a gele,
a mi xaxili sa sotoma.

¹⁰ Səntaren mi rafan faxa tiin ma,
koni muxu fajine səntaren niin nakan-tanma nən.

¹¹ Xaxilitarena kui feene birin falama nən,
koni fekolonna tan e ramarama nən.

¹² Mangan na a tuli mati wule falane ra,
a kuntigine birin findima muxu naxine
nan na.

¹³ Yiigelitən nun naxankata tiin
naralan fe kedenna ma,
Alatala nan e firinna birin yeene rabima.

¹⁴ Mangan naxan sənbətarene makitin lan-nayani,
na mangayaan luma sabate nən han habadan.

¹⁵ Bosaan nun maxadi falane nan fe
kolonna fima diin ma
koni diin naxan luxi a yətə ma,
na a nga rayagima nən.

¹⁶ Muxu naxine na wuya ayi,
haken nan gboma ayi.
Koni tinxin muxune ne biraden toma nən.

¹⁷ I na i ya diin xuru,
a bəjə xunbenla fima i ma nən,

a nii yifanna fi i ma.

¹⁸ Xa Alaa fe mi makenen yamaan xa,
e mi fa danma fe yo ra.
Sewan na kanna xa naxan na sariyan suxu!

¹⁹ Konyin mi maxadima falane gbansanna
ra,
bayo hali a me, a mi a suxe.

²⁰ I na muxun to naxan falan tima
benun a xa a miri,
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

²¹ Naxan na fan a walikeen na jaxi ra a dii
joreyani,
donxen na a sa findima finsiriwanla nan
na.

²² Boje gbee kanna yengen nan nakelima.
Xoloden hakene nan nagboma ayi.

²³ Muxuna a wasona a biran yagin nin.
Koni muxu xuruxin binyen nan sotoma.

²⁴ Mujaden na a seene yitaxun
e nun muxun naxan na,
na niin mi rafan a ma.
Na kanna rakoloma nen dangan xon ma,
koni a mi a fe mayite.

²⁵ Adamadiin yeeeragaxun findixi luti
ratixin nan na,
koni naxan na a yigi sa Alatala yi,
na ratangama nen.

²⁶ Muxu wuyaxi kiraan fenma siga man-
gan fema.
Koni muxun kiti kendem sotoma Alatala
nan yii.

²⁷ Tinxintarene rajaxu tinxin muxune ma,
muxu fajine rajaxu muxu jaxine ma.

30

Aguri a sandane

¹ Yake a dii xemena Aguri a waliyya falane.

A fala nen Itiyeli nun Yukala xa, a naxa:

² Xaxilitaren nan n na
dangu muxun birin na.
Adamadi xaxili mi n ma.
³ N mi fe kolonna sotoxi,

n mi Ala Sarijanxina kolonna sotoxi.

⁴ Nde texi kore xonna ma,
a mon yi godo?
Nde foyen malanxi a yiine kui?
Nde igen naxudu a domani?
Nde boxon danne birin nafalaxi?
A xili di, a diin fan xili di?
I na kolon ba?

⁵ Alaa falane birin sarijan.
Naxanye e luxunma a yi,
a ne ye masansanma nen.
⁶ I nama sese sa a falane fari
alogeo a nama i maxadi,
i yi kolon wule falan na.

⁷ N fe firin nan maxdinma i ma, Ala.
I nama tondi e ma n xa,
benun n xa faxa!
⁸ Fuyantyaan nun wulen masiga n na.
I nama bannayaan fi n ma hanma yi-
igelitoyana,
f on mako donseen naxan ma
⁹ alogo n nama lugo jaxi ra,
n na n me i ra
n yi a fala, n naxa, "Nde Alatala ra?"
Hanma n findi yiigelitoon na,
n yi mujan ti,
n yi n ma Ala xili kala.

¹⁰ I nama walike mafala a kanna xa
alogeo a nama i danga,
a hakem yi lu i ma.

¹¹ Muxuna ndee na
naxanye e baba dangama,
naxanye mi dubama e nga xa,
¹² naxanye sarijan e yete yee ra yi
anu, e xesin mi baxi e ma
¹³ naxanye yee rawaso
e muxune matoma yete yigboni,
¹⁴ naxanye jinne luxi alo silanfanne
e gbegene maxolon tima alo filene,
alogeo e xa yiigelitene raxori boxon fari
e toro muxune jian adamadiine ye.

¹⁵ Dii firin yi nusun yii
naxanye yi a falama tun,
e naxa, "N ki! N ki!"

Se saxan nan na
naxanye mi wasama mum,
han se naanin naxanye mi a fal,

e naxa, "Na lan."

¹⁶ E tan ni i ra:

Laxira nun gbantan nun
bɔxɔn naxan mi wasama igen na,
e nun t̄εen naxan mi a falan mumε,
a naxa, "Na lan."

¹⁷ Muxun naxan yεε yoma a baba ma,
naxan tondima a nga xuin suxε,
xude xɔn xaxane a yεεne gema nεn a kui,
dugane yi e don.

¹⁸ Se saxan na
naxanye dangu n na,
han naanin
n mi naxanye famuxi.

¹⁹ E tan ni i ra:
Singbinna kirana kore,
saŋina kirana ḡemεn fari,
kunkina kirana fɔxɔ igen xun ma,
e nun banxulanna kirana sungutunna
konni.

²⁰ Naxalan yalunden kεjaan ni ito ra:
A na a dεge,
a a dεen nasugusugu,
a yi a fala, a naxa,
"N mi sese ligaxi a naxin na."

²¹ Bɔxɔn xuruxurunma se saxan bun,
han naanin a mi tiyε naxan bun.

²² E tan ni i ra:
Konyin na findi mangan na,
kɔmɔn na lugo donseen na,
²³ naxalan naxaxuin na futu,
e nun konyi gileñ na a kanna kεen tongo.

²⁴ Sube naanin xurun bɔxɔn ma
koni e tan nan fekolonna sɔtɔxi:
²⁵ Dondonle fanga mi na,

koni e e donseen namarama a waxatini.
²⁶ Fanye ra siine sεnbε mi na,

koni e sodene rafalaxi ḡemεne nin.

²⁷ Manga mi tuguminne xun na,
koni e birin minima e gali yε ma.

²⁸ Dangene suxε nεn yiin na,
koni e toma manga banxine kui.

²⁹ Se saxan na naxanye rayabu,
han naanin naxanye sigati kiin tofan.

³⁰ Yatana, susulaan subene tagi,
naxan mi a gima muxu yo bun,

³¹ donton kanbaxina, hanma kɔtɔna,

e nun mangana a ganli.

³² Xa i bata i yεtε yigbo xaxilitareyani,
xa i bata kɔtεni tɔn,
nayi, i dεen suxu.

³³ Amasɔtɔ muxun na nɔnɔn naxi,
na nan findin fεnεn na,
i na muxun jɔεen din,
wunla nan minima,
i mɔn na xɔlɔn nakeli,
na rajanma yengen nan ma.

31

Manga Lemuyeli a sandane

¹ Manga Lemuyeli a sandane. A nga a xaran waliyya falan naxanye ma.

² N ma diina,
n nanse falama i xa?
N nanse falama i xa,
n diin naxan barixi,
n naxan sɔtɔxi Ala barakani?

³ I nama i sεnbε lu naxanle yii.
I fangan nama jan ne fɔxɔ ra
naxanye mangane ralɔma ayi.

⁴ I tan Lemuyeli,
a mi daxa mangane xa,
a mi daxa mangane yi manpaan min,
kuntigine mi lan e bira dɔlɔn fɔxɔ ra
⁵ alogo e minxin nama jinan tɔnne xɔn,
e fa muxu jaxankataxine yanfa kitini.

⁶ E dɔlɔn lu na muxune xa
naxanye halagima,
naxanye niin nafexi xɔlɔn na,
ε manpaan lu ne xa.

⁷ Ne na e min,
e jinanma e yiigeliteyaan xɔn nεn,
e tɔrɔyaan mi fa rabirama e ma.

⁸ Detarene xun mafala,
i muxu nɔxine birin mali e kitine yi.

⁹ I falan ti, i kitin sa tinxinni,
i yiigelite ne nun tɔrɔ muxune xun mayεngε
kitini.

Naxalan fajina

¹⁰ Nde nɔε naxalan fajin sɔtε?
A tɔnɔn dangu bɔxɔ bun nafunle ra.

¹¹ A xεmen xaxili tixi a tan nan na,
a munanfanna mi janjε mumε!

¹² A fe fajin nan ligama a xa,
a naxin mi a ra,

a siin sogen birin yi.

¹³ A yεxεε xabe garin nun gεsε futu garin
nan fenma

a e rafala dugin na sεwani.

¹⁴ A faan balon na nεn sa keli wulani
alo yulaya kunkine.

¹⁵ A kurunma nεn subaxa,
a kudin so a denbayaan xa,
a fa a walikε jnaxanle ti e wanle ra.

¹⁶ A na miri xεεna nde ma, a yi a sōtō,
a nakoən sa a tōnō sōtōxine gbetin na.

¹⁷ A wanle dε suxuma tunnafanna nin.
A wali a yiin na sεnbεni.

¹⁸ A a kolon a feene sōnøyama nεn,
a lεnpun mi tuma kεεen na.

¹⁹ A gesεn wurundun a yiin na,
a gesεn səxən dugin na.

²⁰ A yiine dəxən yiigelitōne bun.

A yiin ti tərə muxune xa.

²¹ A mi gaxun xunbenla fe ra a denbayaan
xa,
amasətō e birin marabəri baxi dugi fajin
nan na.

²² A bitinganne rafalama,
a marabəri baxi taa dugine nun dugi
mamiloxine nan na.

²³ A xεmen yatəxi fonne malanni,
a dəxəma taan fonne yε.

²⁴ A taa dugi domane rafalama,
a e mati,

a tagi xidine rafala yulane xa.

²⁵ Sεnbεn nun binyena a ma

alo domana.

A na a miri waxati famatōne ma,
a gele.

²⁶ A falan tima fe kolonna nin,
a muxune xaran hinan falane ma.

²⁷ A yengi dəxi a denbayana feene xən,
a mi narin kolon.

²⁸ A diine kelima nεn,
e a fala a ma a dubadena.

A xεmen fan yi keli,
a yi a tantun,

²⁹ a naxa, “Kewali fajin jnaxalan wuyaxi yi,
kon i tan, i dangu e birin na.”

³⁰ Marayabun yanfan tima,
tofanna danguma,
kon jnaxanla naxan gaxuma Alatala yεε ra
na nan lan a tantun.

³¹ E saranna so a yii,
a wanle xa findi a tantun xunna ra taani.

Karaməxənə Mangana Fe Kolon Falane

Kitabun yireni ito mi a sebə muxun xinla falaxi koni a findixi Muluku Sulemani nan na fata a falatide singen na. A sebə muxun katama a xa adamadiine dunuja yi gidi bunna fəsəfəsə. A falama, a dunuja fe wuyaxi findixi fe fufafune nan na. A yelinxina dunuja feene fəsəfəsə, a yi a falani so, a naxa, “Gaxu Ala yee ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbeng-benna na nan na.” (Karaməxənə 12.13)

Dunuja feene luxi nən fuu

¹ Karaməxənə falane nan itoe ra, Dawudaa dii xəmən naxan findixi mangan na Yerusalən yi.

² N tan karaməxə naxa:
Fe fuune fe fuune fari,
fe fuyanne kənin, e birin fe fuu!

³ Muxun wanla naxan birin nabama dunuja yi,
na tənən nanse ra a ma?

⁴ Mayixətəna nde danguma,
mayixətəna nde barima,
konı bəxə xənna tan a kiini han habadan!

⁵ Sogen tema, a godoma,
a mən yi a mafura xətə a tedeni.

⁶ Foyen sigama yiifanna ma,
a xətəma kəmənna ma,
a firifirima, a firifiri
han a mən yi xətə a kelideni.

⁷ Baa igene birin sa sinma fəxə igen nan ma,
konı fəxə igen mi rafema mume!
Igene mən luma xətə e kelidene yi xude
xunne yi.

⁸ Feene birin muxun xadanma
han a mi nəe a fale!
Yəen mi wasama toon tiyə,
tunla mi wasama fe ramədeni.

⁹ Naxan yi na nun,
na nan mən na,
naxan bata yi liga,
na nan mən ligama,
fefe nənə mi na dunuja yi.

¹⁰ Muxune a falama sena nde ma,
fa fala, “A mato, a nənən na a ra!”
Anu, na yi na nun,
xabu benun en xa da.

¹¹ Ninan tima nən fe danguxine xən.

Hali fe famatəne jinanma muxune ra nən naxanye barima e xanbi waxati famatəne yi.

Karaməxənə xaxilimayana

¹² N tan, karaməxənə, n bata findi Isirayila Mangan na Yerusalən yi. ¹³ N bata a ragidi n bəjeni, n xa feene birin fəsəfəsə, n yi e rakərəsi n ma fekolonna xən feen naxanye birin ligama dunuja yi. Ala bata adamadiine ti naxankata wanla nan na! ¹⁴ Feen naxanye ligama dunuja yi, n bata ne birin to, e birin findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

¹⁵ Naxan dalinxı na mi nəe ratinxinjə.
Naxan dasaxi, na mi nəe yate.

¹⁶ N yi a fala n yətə ma, n naxa, “N tan bata fekolon gbeen sətə dangu muxun bonne birin na naxanye bata yi mangayaan liga n yee ra Yerusalən yi. N bata xaxilimayaan nun fekolonna gbegbe famu.” ¹⁷ N kataxi nən n xa fekolonna famu, e nun xaxilitareyaan nun daxuyana. Konı n yi a kolon, na fan birin luxi nən alo muxun na kata foyen sagatandeni. ¹⁸ Bayo, fekolonna gbegbeen fama xaminna nan na, xaxinla nəma gboma ayi, bəjəne rafəren fan gboma ayi.

2

Fatin nafan feene luxi nən fuyan

¹ N yi a fala n yətə ma, n naxa, “En siga, n xa sa a mato xa naxajaxan fan.” Konı hali na fan findixi fe fuun nan na. ² N yi a fala, n naxa, “Daxuyaan nan gele ma feene ra, naxajaxan tənən nanse ra?” ³ N yi a ragidi n bəjeni, a n xa n yətə rassewa dələn minna nin, n yi n səbə so xaxilitareyaan ma, anu n yi matoon nan tima fekolonna xən, han n yi a kolon xa na nan fan adamadiin na, a na liga a siimayani dunuja yi.

⁴ N bata wali gbeene ke. N banxine ti nən n yətə xa, n manpa bili nakəne si, ⁵ n yi nakəne nun langane yitən, n yi wudi bogilaan sifan birin si e yi. ⁶ N bata ige ramaradene rafala alogo n xa n ma wudidine ige sa nakəni. ⁷ N konyi xəməne nun konyi giləne sətə nən, e diine bari n konni. Xuruse xungbeen nun a xunxurin fan yi n yili dangu muxune birin na naxanye yi n yee ra Yerusalən yi. ⁸ N gbetin

nun xəmaan gbegbe ramara nən n yetə xa, e nun mangane nun yamanane nafulu kəndəne. Yeli xəməne nun yeli gilene yi n yii. N mən yi xəməne rafan fe kəndən sətə, naxalan wuyaxi. ⁹ N findi nən muxu gbeen na dangu muxune birin na, naxanye bata yi dangu n yee ra Yerusalən yi. Anu, n yi matoon nan tima n ma fekolonna xən. ¹⁰ N yeeen kunfa sese xən, n mi tagan na sətə. N mi n me n waxən fe yo ra, bayo n ma wanle birin yi n bəjənən nasewama, na nan yi findixi n saranna ra n ma wanle birin yi. ¹¹ Anu, na xanbi ra, n yi n miri n wali xənne birin ma, e nun n tərən naxan sətə e kədeni, n yi a to fa fala a birin findixi fe fuun nan na, alo muxun na kata foyen sagatandeni, e tənə yo mi luma dunuja yi.

Fekolonna nun xaxilitareyaan fan luxi nən fuyan

¹² Nayi, n yi wa fekolonna famu feni, e nun daxuyaan nun xaxilitareyana. Muxun naxan findima mangan na n jəxəni, na nəe nanse ligə? Fə naxan bata yi liga nun. ¹³ N yi a to fa fala fekolonna fisə xaxilitareyaan xa, alo kənənna to fisə dimin xa. ¹⁴ Amasətə xaxilimaa yeeen na alogo a xa seen to, koni xaxilitaren tan sigan tiin dimin nin. Anu, n tan a kolon yati, a marajan kii kedenna nan e firinna birin maməma. ¹⁵ N yi a fala n yetə ma, n naxa, "Xa xaxilitaren najan kiin nan n fan maməma, nayi, na tənən nanse ra, xa n findi fekolonna ra?" N yi a fala n yetə ma, n naxa, "Na fan findixi fe fuun nan na." ¹⁶ Bayo muxune jinanma xaxilimaa danguxin xən sinma alo xaxilitarena. Fanni ləxəne danguma, jinan tima a xən. Xaxilimaa faxama nən alo xaxilitarena! ¹⁷ Nayi, dunuja yi gidin yi rajaxu n ma, bayo tərəyaan nan adamadiine wanla ra e naxan birin ligama dunuja ito yi. Fe fuun nan a birin na, alo muxun na kata foyen sagatandeni.

¹⁸ N ma wanle birin yi rajaxu n ma n naxanye kəxi dunuja yi, bayo fə n xa e tənən lu n xanbi ra muxun yii. ¹⁹ Nde a kolon xa na kanna finde xaxilimaa na hanma xaxilitarena? Anu, n naxan birin sətəxi dunuja yi n ma wanla nun n ma xaxilimayani, a na sətəma nən. Fe fuun

nan mən na fan na! ²⁰ Nayi, n yi tunmaxələ fələ n ma lan wali xədəxəne birin ma n naxanye ligaxi dunuja ito yi. ²¹ Amasətə, muxun naxan fatan, na nəe wale fekolonna nun xaxilimayani, a kəen yi findi muxun gbeen na naxan mi walixi. Na fan findixi fe fuun nan na e nun kala gbeena. ²² Muxun nanse sətəma fata a wali xədəxəne nun a kəntəfinle birin na dunuja ito yi? ²³ A siimayaan birin findixi tərən nun səxəlen nan na. Bəjənə sa mi a xa hali kəeən na. Fe fuun nan na fan na.

²⁴ Sese mi fan adamadiin na fə a xa a dəge, a yi a min, a hərin sətə a wanli. Koni, n na a toxi nən fa fala na fan kelima Ala nan ma, ²⁵ bayo, nde nəe a dəge, hanma a sewa, xa Ala mi tin? ²⁶ Muxun naxan na Ala kənən, a yi xaxinla fi na kanna ma e nun fekolonna nun sewana. Koni, a yulubi kanna tan tima wanla ra nən alogo a xa na-funla malan, a yi a ramara muxu għetə yee ra naxan Ala kənənxi. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

3

Feen birin nun a waxatin na a ra

¹ Feen birin nun a waxati saxin na a ra, waxatin feen birin ma dunuja yi.

² Muxun bari waxatin na, a faxa waxatin na.

Soli seen si waxatin na, a tala waxatin fan na.

³ Faxa ti waxatin na, dandan waxatin fan na. Banxin kala waxatin na, a ti waxatin fan na.

⁴ Wuga waxatin na, gele waxatin fan na.

Sunu waxatin na, bodon waxatin fan na.

⁵ Gemene woli waxatin na, e matongo waxatin na.

Sunbun waxatin na, sunbutareyaan waxatin fan na.

⁶ Seen fen waxatin na, a tunun waxatin na.

Seen namara waxatin na, a rabejin waxatin fan na.

⁷ Seni bə waxatin na, a madəge waxatin na.

Dundu waxatin na, fala ti waxatin fan na.

⁸ Marafanna waxatin na,

marajaxun waxatin fan na.

Yəngə waxatin na,

bəjəe xunbeli waxatin fan na.

⁹ Walikeen tənən mundun sətəmə a wanli? ¹⁰ N bata a to Ala bata adamadiine ti jaxankata wanla naxan na. ¹¹ Ala bata seen birin da alogo e xa lan e waxatin ma. A mən yi a ragidi habadan feene xa lu adamadiine bəjəni. Anu, e mi nəe Ala kewanle yee toe keli e fələden ma han e rajanna. ¹² N yi a kolon fa fala, sese mi fan muxun na fə a xa jaxan, a fe fəjin ligə a dunuja yi gidini. ¹³ Muxun birin xa a dege, a yi a min, a yi hərin sətə a wanli. Ala bata na nan nagidi muxune ma. ¹⁴ N na a kolon Alaa wanle birin luma nən habadan, sese mi sama a fari, sese mi bama a ra. Ala na feene ligaxi nən alogo muxune xa gaxu a yee ra. ¹⁵ Feen naxanye ligama, e nun naxanye fama ligadeni, ne bata yi ligə nun. Ala nan fe danguxine raminima dunuja yi mən.

Sayaan nan birin napanna ra

¹⁶ N mən fe gbətə toxi dunuja yi. Kiti sa kəndən yi lan dənaxan yi, jaxuyaan nan mənni. Tinxinna yi lan dənaxan yi jaxuyaan nan mənni. ¹⁷ N yi a fala n yətə ma, n naxa, “Ala tinxin muxun nun jaxuden makitima nən, bayo feen birin nun a waxati saxin na a ra, kewanla birin nun a dingiraan na a ra.”

¹⁸ N yi a fala n yətə ma lan adamadiine ma, n naxa, “Ala muxune kejaan nan fəsəfəsəma alogo e tan yətəen xa a kolon a e luxi nən alo subene. ¹⁹ Bayo muxune nun subene rajanna birin keden, e birin faxama nən. Nii kedenna nan e birin yi. Na kui, muxun mi dangu suben na. Fe fuun nan ne birin na. ²⁰ E birin sigama yire kedenna nin. E birin kelixi burunburunna nin, e birin xətən burunburunna nin. ²¹ Nde a kolon xa adamadiine niin tema kore nən, subene niin yi godo bəxən bun?” ²² N bata a to sese mi lan adamadiin xa fə a yi jaxan a wanla yi, a gbeen na nan na. Bayo muxun mi faxa muxun naxetə alogo a xa a to naxan ligama a xanbi.

4

Dunuña ito mi fan

¹ N mən yi jaxankatane birin to naxanye ligama dunuja yi, muxu jaxankataxine wugama, muxu yo mi e madəndənma! Fangana e jaxankata muxun nan na, muxu yo mi e masabarima. ² N tan naxan fələ, faxa muxune nan e jaxun yi dangu niiramane ra, e tan to bata faxa. ³ Koni naxan munma da, na fisa ne firinna xa, bayo a munma fe jaxine to naxanye ligama dunuja yi.

⁴ N bata a to a muxune xadanna nun e wali xənne birin fataxi e xəxələnyaan nan na lan e adamadi bodene ma. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni. ⁵ Xaxilitaren tondima wale, kamən yi a kala. ⁶ Koni a fisa muxun yi məndə kedenna sətə bəjəe xunbenli benun a xa məndə firinna sətə jaxankata wanli naxan nun foye sagatanna lan.

Kedənyaan mi fan

⁷ N mən fe fu sıfana nde toxi nən dunuja yi. ⁸ N muxuna nde toxi nən, a keden pe, muxe mi a fəxə ra. Dii mi a yii, a ngaxake-den mi na, anu, dan mi yi a wanla ma. Hali a mi wasama nafunla ra. A yi maxədinna ti, a naxa, “N fa walima nde xa, n yi n niin kuma hərin na?” Fe fuun nan na fan na, jaxankata wanla.

⁹ Muxu firinna fisa muxu kedenna xa, bayo e saran fəjin sətə nən e wanli. ¹⁰ Bayo, xa boden bira, bodena a rakelə nən, koni gbalon na kanna xa naxan keden a ra. Xa a bira, muxu gbətə mi na naxan a rakelə! ¹¹ Na kiini, xa muxu firinna e sa, xunbenla mi e suxə, koni naxan keden saxi, xunbenla bəzə na ma di? ¹² Yaxun naxan muxu kedenna nəe yəngəni, muxu firinna tan tiyə na yaxun yee ra nən. Luti saxanna dənbəxin mi bolonjə xulen!

Mangayana

¹³ Dii jərən yiigelitən xaxilimaan dangu Manga forixi xaxilitaren na naxan mi fa nəe kawandi xuiin name. ¹⁴ Bayo, na dii jərən nəe minə nən kasoon na a findi mangan na, muxun mən nəe bare nən yiigelitəyani a findi a bari taan mangan na.

¹⁵ N bata adamadiine birin to biraxi dii jərəni ito fəxə ra dunuja yi naxan fama dəxədeni mangan funfuni. ¹⁶ Na yamaan dan mi yi na, a yi tixi naxanye yee ra. Na

birin, a mi rafanje mayixete famatone ma. Na fan findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

I nama falan nadangu ayi

¹⁷ A liga i yeren ma i na siga Alaa banxini waxatin naxan yi. I maso i tuli matideni benun i xa saraxan ba alo xaxilitarene, bayo e nema fe naxin ligama, e mi a kolon.

5

¹ I nama de mafura ayi, i bəjənən nama wolon, i falan ti Ala yətagi, bayo Ala kore xənna nan ma, i tan dunuja nin. Nayi, i ya falan nama radangu ayi. ² Amasətə muxun na xamin, a xiye sama nən xulen. Na kiini, falan na wuya ayi, xaxilitareya falane yi keli. ³ Xa i de xuiin tongo Ala xa, i nama bu a rakamalideni, bayo xaxilitarene mi Ala kənənje. Nayi, i de xuiin nakamali i naxan tongoxi. ⁴ A fisa i nama de xuiin tongo, benun a xa lu a rakamalitaren na. ⁵ I nama tin i deen xa i gbindin birin bira yulubini. I nama a fala xəraan xa fa fala tantanna nan yi i de xuiin na. Nanfera i falan tiyə naxan Alaa xələn nakelima, a yi i wali xənne kala? ⁶ Bayo xiyene na wuya ayi, fe fuune e yi. Falan fan na kii nin. Nayi, gaxu Ala yee ra.

Mangane yamaan naxankatama

⁷ Xa i a to yamanana nde yi, muxune yiigelite naxankatama, kiti kəndən nun tinxinyaan bata ba na, na nama i ratereña, bayo kuntigi gbeene nan kuntigine xun mayengəma, kuntigi gbətə mən ne fan xun na. ⁸ Birin nan bəxən bogiseene tongoma, hali manga yetən tənən sətəma xəne ma.

Nafunla luxi nən fuyan

⁹ Gbetin nafan naxan ma, na mi wasama gbetin na mumə! Nafulu gbeen nafan naxan ma, na mi a sətə. Fe fuun nan mən na fan na! ¹⁰ Nafunla nəma gboma ayi, a don muxune fan yi wuya ayi. A tənən mundun se kanne ma nayi ba a mato feen na? ¹¹ Walikəna xixənla naxun, xa a donse gbeen don, hanma ndedi, koni nafulu kanna se kanyaan mi tinje a yi xi. ¹² N bata gbaloni ito to dunuja yi: Muxun naxanye nafunla ramarama e yetəna tərəyaan yee ra. ¹³ Na nafunla kalama fe xədəxən nin. A diin naxan barixi, na mi sese sətə. ¹⁴ Muxun barima nən a magenla, a

mən xəten na kii nin. A mi sese xalima a wanla tənən na, a mi sigama sese ra a yi. ¹⁵ Gbalon nan mən na fan na. A xətemə nən alo a faxi kii naxan yi. Nayi, a tənən mundun sətəma, a to walixi foyen nan fəxə ra? ¹⁶ Anu, a mən a siimayaan birin nabama dimin nin, lanbaranna nun səxəlen nun nii yigbətənna denaxan yi.

¹⁷ N na ito nan toxi: A fan muxun xa, a yi a dəge, a yi a min, a yi hərin sətə a wanle birin yi dunuja yi a siimayani Ala naxan fixi a ma. A gbeen na nan na. ¹⁸ Xa Ala nafunla nun seen fi muxun ma, a mən yi tin na kanna xa nə e donje, a yi a wasa so a gbeeni, a sewa a wanli, Ala nan na fixi a ma. ¹⁹ Na kanna mi a mire a siimayaan danna ma naxi ra bayo Ala bata a bəjənən nasewa.

6

¹ N gbalo fena nde toxi nən dunuja yi, naxan adamadiin tərəma han! ² Muxuna nde na yi, Ala nafunla nun hərisigen nun binyen fixi naxan ma, sese mi dasaxi naxan ma, a waxi naxan birin xən, koni Ala mi tinxi a xa a nafunla don, muxu gbətə yi e don. Na nan findixi fe fuun na e nun gbalo gbeena. ³ Xa muxuna nde dii kəmə bari nun, a mən yi siimaya xunkuyen sətə, a na fori ki yo ki, na birin tənən nanse ra a ma, xa a mi sewan sətə a se kanyani, a yi maluxun binyeni? N na a fale nən, n naxa, "Diin naxan faxa a nga kui, na fisa na kanna xa." ⁴ Bayo na diin daxi nən fuu, a mən dangun dimin nin, a xinla yi lu wundoni. ⁵ Hali na diin mi sogen toxi, a mi fefe kolonxi, na bəjənən xunbelixi dangu bonna ra. ⁶ Hali a jee wuli firin sətə siimayaan na, xa a mi sewan sətə a se kanyani, na tənən nanse ra? E birin mi sigama yire kedenna xan yi ba?

⁷ Adamadina wanla birin kəma a dəge feen nan na, anu a mi wase mumə! ⁸ Nanse fekolonna danguxi xaxilitaren na? Yiigelite na sigati ki kəndən kolon a dunuja yi gidini, na tənən nanse ra? ⁹ Yee bata seen naxan to, na fisa se xənla xa muxun naxan mirixi. Fe fuun nan mən na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

Fekolonne maxadina

¹⁰ Seen birin xinla na. Adamadiin findixi naxan na, na kolonxi. Naxan senben dangu

a tan na, a mi nəe na matande. ¹¹ Falan nema gboma ayi, fe fuune fan wuyama ayi. En nanse sətəma na yi? ¹² Awa, nde a kolon naxan fan adamadiin xa a dunuja yi gidini, a nəma a siimaya yi genli, naxan danguma alo nininna? Nde nəe a fale adamadiin xa naxan ligama a xanbi dunuja yi a na faxa waxatin naxan yi?

7

Fekolonna

¹ Xili kanyaan fisa latikənən kəndən xa, muxun faxa ləxən dangu a bari ləxən na.

² A fisa i siga jandeni benun i xa siga sewa bande dondeni, bayo sayaan muxune birin yee ra, niiramane birin lan e yi xaxili sətə na ma.

³ Səxəlen fisa gelen xa, bayo yətagin na yifərə, na muxun xaxinla maliye nən.

⁴ Fekolonne bəjen darixi janden nan na, koni xaxilitarene bəjen darixi jaxanaxa yiren nan na.

⁵ A fisa muxun yi fekolonna maxadin name,

benun a xa xaxilitarene sigin name.

⁶ Bayo xaxilitarene gele xuiin luxi nən alo janla budo xuiin təeni tunden bun.

Fe fuun nan na fan na.

⁷ Fekolonna na jaxankatan ti, na a findima xaxilitaren nan na, dimi yi seene na rasuxu mayifuni, na muxun bəjen natantanma nən.

⁸ Feen najanna dangu a fələn na.

A fisa muxun yi sabari benun a xa waso ayi.

⁹ I nama mafura xələ, bayo bəjə gbeen xaxilitarene nin.

¹⁰ I nama a fala, i naxa, “Nanfera waxati danguxine fisa iki xa?” Bayo na maxədinna mi kelixi fekolonna xan yi.

¹¹ Fekolonna nun keen tənən birin lan, bayo a muxune malima dunuja yi.

¹² I na lu fekolonni, na i ratangama nən alo gbeti kanyana,

i na fe kolon, na fekolonna i luma nən i nii ra.

¹³ Alaa wanla mato:
A na naxan yidəxə,
nde nəe a ratinxinjə?

¹⁴ I xa sewa waxati fajini,
i yi i miri tərə waxatini,
bayo Ala nan e firinna birin daxi.

Nanara, adamadiin mi nəe sese yee toe fe famatəne fe yi.

¹⁵ N bata feen birin to n ma dunuja yi gidi fufafuni.

Tixinin muxuna ndee halagima e tinxinyani, jaxudena ndee yi siimaya xunkuyen sətə e jaxuyani.

¹⁶ I nama i ya tinxinyaan nadangu ayi, i nama i yətə findi fekolon gbeen na. Nanfera i yətə rahalagima?

¹⁷ I nama jaxuyaan nadangu ayi, i nama findi xaxilitaren na. Nanfera i faxə benun i ya waxatin xa a li?

¹⁸ A lan i yi kedenna suxu hali i mi boden bəjin, bayo naxan na gaxu Ala yee ra na feen birin yiminima nən.

¹⁹ Fekolonna xaxilimaan sənbə soma nən dangu yamana kan fu ra taani.

²⁰ Tixinin muxu yo mi dunuja yi naxan fe fajin ligama a mi yulubi liga.

²¹ I nama i tuli mati falan birin na, alogo i nama i ya walikəen xuiin mə, a i rayelefuma.

²² Bayo i a kolon i bəjəni, i tan yətəen bata muxune rayelefu sanja ma wuyaxi.

²³ N bata na feene birin fəsəfəsə fekolonna xən,
n yi a fala, n naxa,
“N fekolonna sətəma nən,”
koni a mən makuya n na.

²⁴ Sese a ra, a makuya pon!

A tilin mumə! Nde nəe a toe?

²⁵ Nayi, n bata kata fekolonna famu feen
nun a fəsəfəsə feen
nun a fen feen na e nun feene bunna,

alogo n xa a famu a xaxilitareyaan nan
naxuyaan na,
fa fala daxuyaan mi fan.

26 N bata a kolon
a naxanla naxan luxi alo luti ratixina,
naxan bəjne findixi yalaan na,
naxan yiine luxi alo yələnxənna,
na xələ dangu sayaan na!
Muxun naxan Ala kənənxi,
na tangama nən a ma,
koni yulubi kanna a suxuma nən a ra.

27 N tan, karaməxəna,
n na ito nan toxi,
n to feene fəsəfəsəxi keden keden yəen ma,
alogo n xa feene bunna yəe to.

28 N mən feene yə fenma,
koni n munma a yəe to singen.
N xəmə kəndə kedenna nan toxi xəmə wuli
keden yə,
koni n mi naxalan kəndə keden peen toxi
naxanle yə.

29 Koni, n na ito nan to:
Ala adamadiine da nən, e fan,
koni e tan bata kətə wuyaxi fen.

8

1 Nde luxi alo fekolonna,
naxan nəe feene bunne fəsəfəsə?
Muxuna fekolonna a yətagini yalanma
nən,
a yətagi yifərən yi tunun.

Mangana yamarin suxu fena

2 N yi a fala, n naxa,
“Mangana yamarin suxu,
i to bata i kələ Ala xa.”
3 I nama mafura i makuyə mangan na,
i nama kankan fe naxin ma,
bayo naxan nafan a ma,
a na nan ligama.

4 Mangan sese fala,
sənbən na nan na.
Nayi, nde nəe a fale a xa,
fa fala, “I nanse ligama?”

5 Naxan na a yamarin suxu,
na mi fe naxin kolonma.
Fekolonna mangana waxati saxin nun a
kiti saxin kolonma nən.

6 Amasətə feen birin nun a waxatin nun a
kiti saxin na a ra,
bayo adamadiine fe naxin gbo e ma.

7 A mi a kolon feen naxan fama,
nayi nde nəe a fale a xa
naxan sa ligama?

8 Adamadiin xa mi niin kanna ra
alogo a xa a makankan,
fanga yo mi a ra a sayaan ləxən fari.
Yəngən matanga fərə mi a xa,
naxuyaan fan mi muxu naxi yo xunbama.

Adamadiine dunuja yi gidina

9 N bata na birin to, n yi n miri muxune
kəwanle birin ma dunuja yi. Waxatini ito
yi, muxun nəyaan nan ligama a adamadi
boden xun na, a yi a naxankata. **10** N
mən muxune toxi naxudene maluxunyə.
Yamaan sigama, e xətəma sa keli yire
sarijanxini, e jinan taani na muxu janxin
yi naxan ligama. Fe fuun nan na fan
na. **11** Muxune to mi ratərənma e kəwanle
ra sasani, nanara fe naxi rabaan xənla
adamadiine bəjəni han! **12** Hali yulubitən
fe naxi kəmə ligə, a siimayaan mən yi
xunkuya ayi, n na a kolon, herina Ala yəe
ragaxu muxune nan xa, bayo e gaxuxi a yəe
ra. **13** Koni herin mi muxu naxin xa! Seen
nininna buma muxu naxina siimayaan xa,
amasətə a mi gaxuxi Ala yəe ra.

14 Fe fu gətə fan ligama dunuja yi:
Tinxin muxuna nde rajanna yi lanjə
muxu naxin nan ma, muxu naxina nde
fan najanna yi lanjə tinxin muxun nan
ma. N na fale nən, n naxa, fe fuun nan na
fan na. **15** Nayi, n sewan nan matəxəma,
amasətə sese fəni mi fa adamadiin xa
dunuja yi, fə a a dəge, a yi a min, a
yi naxan. Na nan a malima a wanli a
siimayani Ala naxan nagidixi a ma dunuja
yi. **16** N to kata fekolonna famu feen na,
n yi muxune kəwanle rakərəsi dunuja yi,
bayo adamadiin luma a yəe ra yi yanyin
nun kəeən na, **17** n yi Ala wali xənna to.
Adamadiin mi nəe feene yəe toə naxanye
ligama dunuja yi. Adamadiin naxan
fenma tərəni, a mi na toə, hali fekolonna
yengi a ma a a fe kolon, a mi nəe a yəe toə.

9

Muxune birin nənanma kii kedenna nin

1 N bata n miri feni itoe birin ma, n
yi a rakərəsi fa fala, tinxin muxune nun
fekolonne nun e kəwanle birin Ala nan yii.

Adamadiin mi a kolon xa xanuntenyaan nan a yee ra hanma xənnantenyana. ² Birin naxanma kii kedenna nin. Tinxin muxun nun muxu jaxin birin nañanna keden, muxu fajin ba, muxu sarijanxin ba, haramuden ba, muxun naxan saraxan bama e nun naxan mi saraxan bama, a na kii nin muxu fajin nun yulubitən xa, naxan a kələma e nun naxan gaxuma a kəle.

³ Na nan fe jaxin na feene ye naxanye ligama dunuja yi. Marajan kii kedenna nan birin maməma. Fe jaxin nan muxune bəjəni han! Daxuyana e bəjəni e simayaan birin yi. Na xanbi ra, e sa faxa muxune fari. ⁴ Yigin niiramane birin xa. Hali baren jəñen fisa yatan faxaxin xa. ⁵ Niiramane a kolon a e faxama nən, koni faxa muxune mi sese kolon. Saran mi fa e xa, amasətə jinan bata ti e xən. ⁶ E xanuntenyaan nun e xənnantenyaa nun e xəxələnyaan batajan, sese mi fa e xa feene ye naxanye ligama dunuja yi. ⁷ Nayi, sa i ya donseen don jaxanni, i yi i ya manpaan min bəjəne xunbenli, bayo Ala bata yelin i kewanle birin nasuxə. ⁸ Səwa dugine xa lu i ma waxatin birin, turen yi lu i xunni waxatin birin. ⁹ I jaxan i ya dunuja yi gidini i ya jaxanla fəma i naxan xanuxi, i ya siimaya fufafuun birin yi Ala naxan nagidixi i ma dunuja yi, i siin soge fuune birin, bayo i gbeen na nan na i ya dunuja yi gidini, i nəma i ya wali xədexən kəma dunuja yi. ¹⁰ I nəe naxan yo ligə, na ligə i səbəen nan na, bayo i na sa gaburun na, wali mi na, miriya mi na, xaxilimaya mi na, fekolon mi na.

¹¹ N mən bata feni ito to dunuja yi: Gilaan mi a ra naxan singe soma, sənbəma mi na ra naxan nəən sətəma yəngəni, fekolonna mi na ra naxan donseen sətəma, xaxilimaa mi na ra naxan nafunla sətəma, muxu xaranxin mi a ra naxan marafanna sətəma, bayo waxatine nun yəgbane sa birama ayi e birin nan ma. ¹² Awa, muxun mi a kolon feen naxan a yee ra. A luxi nən alo yəxən naxanye mayendenma, e suxu yalaan na, hanma xəliin naxanye suxuma luti ratixin na, waxati jaxin bagama nən adamadiine ma mafureñ, a e ratərena.

Fe kolonna nan fisa

¹³ N mən xaxilimayaan misaala nde toxi nən dunuja yi, naxan n natərəna. ¹⁴ Taadina nde yi na nun, a muxune mi yi wuya. Manga sənbəma nde yi siga a xili ma, a yi a rabilin yəngəni, a yi yəngə so seene yitən a xili ma han! ¹⁵ Fekolon yiigelitəna nde yi na taani nun, naxan taan xunba a fekolonna xən. Koni muxu yo mi a yengi dəxə na yiigelitən xən.

¹⁶ Nayi, n yi a fala, n naxa, “Fe kolonna dangu sənbən na.” Anu, muxune e mexi na yiigelitəna fekolonna ra, e mi e tuli mati a falane ra. ¹⁷ Fe kolonne falan naməna maraxarani, na dangu mangan sənxə xuiin na xaxilitarene ye. ¹⁸ Fekolonna dangu yəngə so seene ra, koni yulubitə keden peen nəe fe fəni gbegbe kale nən.

10

Xaxilitareyaan bənəna

¹ Tugetugene faxaxin nəe latikənənna xiri jaxue nən.

Na kiini xaxilitareyana ndedi nəe fekolonna nun binyen kale nən.

² Fekolonna xaxinla sigan kira fajin nan xən, koni xaxilitaren xaxinla sigan kira jaxin nan xən.

³ Xaxilitaren nəma sigan tima kiraan xən, xaxili mi a ma.

Birin a xaxilitareyaan toma.

⁴ Xa kuntigin xələ i xili ma, i nama keli i ya walideni, bayo maraxaran yulubi gbeen nan matangama.

⁵ N fe jaxina ndee toxi dunuja yi, tantanna naxanye fata mangan na:

⁶ Fekolontarene tide gbeene sətəma, sənbə kanne yi lu tide xurine yi.

⁷ N bata konyine to soone fari, mangane yi sigan ti e sanni alo konyine.

⁸ Naxan na yinla ge, a birama nən na ra. Naxan na yinna rabira, sajin nan na xinma.

⁹ Naxan na gemene maxətə, na a maxələma nən e ra, naxan wudin bəma, na nəe a maxələ nən.

¹⁰ Xa bunbi məlenna də mi a yi,
a mi raxanxanxi,
fə i xa i sənbən xun masa nən,
koni fekolonna feen nəe dangu na ra.

¹¹ Naxan fatan sajin suxe,
na tənən nanse rə
xa sajina a xin
benun a xa a suxu?

Xaxilimayaan nun daxuyana

¹² Fekolonna falane rafexi hinanna nan na,
koni xaxilitarena falane bənən nan tima a
ma.
¹³ A falane fələn xaxilitareyaan nan ma,
a rajan daxuya naxin ma.
¹⁴ Xaxilitaren falane rawuyama ayi nən.

Adamadiin mi a kolon
naxan fama ligadeni.
Nde a falə a xa
naxan fa ligama a xanbi?

¹⁵ Xaxilitarena wanla a xadanma nən,
bayo a yətəen mi a kolon
a sigə taani kii naxan yi.

¹⁶ Yamanan naxan manga findixi foningen
na,
gbalon na xa,
e nun naxan ma kuntigiye e waxatin birin
nadanguma donse donden.

¹⁷ Səwan na yamaan xa
naxan manga findixi muxu binyene diin
na,
naxan ma kuntigiye e degema a waxatini,
e makoon naxan ma,
e mən mi manpaan minna radangu ayi.

¹⁸ Muxu narixina xalanben fənma nən.
Xa a mi walə, tulen soma nən a banxini.

¹⁹ Muxune sewa bande donna tima
naxajaxani,
manpaan yi e niini fan e ma.
Gbetin nan feen birin yabin na.

²⁰ I nama mangan danga,
hali i miriyani,
i nama nafulu kanna danga i ya banxin
kui,
bayo a luyə nən
alo xəliin nan sa i xuiin naligama a xa,
a yi i ya falane yəba a xa.

11

I ya nafunla raso fe wuyaxi yi i baraka feen na

¹ I ya balon xuya igen xun ma, amasətə
waxati xunkuyen na dangu, i mən a toma
nən. ² I yii seene yitaxun muxu solofer
hanma muxu solomasəxə ra, bayo i mi a
kolon gbalon naxan sa fama yamanani.

³ Igen na gbo kundani, a findima tulen
nan na bəxəni. Xa wudin bira be binni
hanma mən binni, a luma a biraden nan
ma. ⁴ Naxan gaxuxi foyen nun tulen fa feen
na, na mi nəe sansiin siyə, a mən mi a xabə.

⁵ I to mi foyen siga kiin kolon, i mən mi a
kolon diin gboma a nga kui kii naxan yi, na
kiini, i mi nəe dali manga Ala kəwanle fan
famunjə.

⁶ Sansi xənna xuya, fələ xətənni han
jinbanna, i nama i ya wanla rati. I mi
a kolon i wali xənna dənaxan sənəyama
hanma xa i wali xənne birin fanma nən.

⁷ Kənənna fan, lu fena dunuja yi, na
naxun. ⁸ Adamadiin na siimayaan sətə han
nəe wuyaxi, a lan a xa sewa e birin na. Koni
a xa a miri fa fala dimin waxatine gboma
ayi nən. Fe famatəne luxi nən alo foyena.

⁹ I tan naxan dii jərəyani, naxan i ya dii
jərəyaan waxatini, i sewa i bəjəni. I bira
i bəjə yi feene fəxə ra, e nun i na seen
naxanye to. Koni, a kolon fa fala Ala i
kəwanle birin makitima nən. ¹⁰ Nayi, xam
inna ba i bəjəni, tərəyaan masiga i fatin na
amasətə dii jərəyaan nun fangan danguma
nən fuyan!

12

Foriyaan nun sayana

¹ I Dali Marigina fe xa rabira i ma i nəma
dii jərəyani waxatin naxan yi, benun tərə
ləxəne xa fa, waxatin yi maso, i a falama
naxan yi, i naxa, "N mi naxun yo toma,"

² benun sogen nun kənənna nun kiken
nun sarene xa yidimi, kundaan yi fa tulen
dangu xanbini. ³ Na ləxəni, banxi kan
tanne xuruxurunma nən, xəmə sənbəmane
yi e felen, naxanle yi ba seen dinjə bayo
e mi fa wuya, naxanye seen matoma foye

soden na, ne yi lu dimini.* ⁴ Nayi, dεen fɔxɔ firinna naxanye rabima kiraan ma, ne balanma nən, se din xuiin yi siga xurunjə ayi. Muxun kelima nən xɔliin wuga xuiin ma, koni sigisane birin yi siga xadanjə ayi. ⁵ Yire matexin yi magaxu fɔlɔ ayi, gaxun yi lu kiraan xən. Xun sexene yi fixa alo wudin na fuga. Fatin yi binya ayi alo sujən na sin bɔxɔni. Kunfa mi fa na, bayo adamadiin fa sigama a habadan banxin nin, wugalaane yi dangu kiraan xən a jən feen na. ⁶ Alaa fe xa rabira i ma benun gbeti wure luti dixin xa fulun, xəma kundin yi kala, fəjən yi yibɔ tigi yinla ra, ige kundin lutin yi bolon a bira xəjnina ra, ⁷ benun bəndən xa xətə bɔxɔni a kelixi dənaxan yi, niin yi xətə Ala ma naxan a fixi.

⁸ Nanara, n tan karamoxɔ naxa: Fe fuune fe
fuune fari,
fe fuyanne kənin, e birin fe fuu!

Falani sona

⁹ Karamoxɔni ito findixi fekolonna nan na, koni a mən yamaan xaranxi nən. A mən yi a miri sanda wuyaxin ma, a ne yitən, a e yeba. ¹⁰ Karamoxɔni ito bata kata fala fajine yitən feen na, a yi e səbe a kiin yətəni, jəndi falane nan e ra. ¹¹ Fekolonne falane luxi nən alo xuruse gbəngbən dunganne, e fala səbəxine yi baraka alo wudi bitinxine, yεərati kedenna nan e fixi. ¹² N ma diina, i nama sese sa e fari. Kədi səben dan mi na, kədi xaranna gbeen fati bəndən xadanma nən. ¹³ Awa, feni itoe birin bata mε. E fala yisoxin ni i ra: Gaxu Ala yεε ra, i yi a yamaine suxu bayo adamadiyaan gbengbenna na nan na. ¹⁴ Amasətə Ala adamadiine kewanle birin makitima nən, hali naxanye luxunxi, a fajin nun a jaxina.

* **12:3:** A sandan nan sama be lan foriyaan ma. A falan tima wundoni lan fati yirene nan ma alo yiine nun fanna nun jinne nun yεεne nun tunle nun dεen nun xun sexene. Misaala: Naxanle nan sama jinne ma sandani ito yi.

Marafanna Falane Muluku Sulemani Fala Naxumēn Naxanye Sēbē

Xemēn nun a naxanla e bode xanuma kii naxan yi, Ala nan na feen nagidixi adamadiine ma. Na feen sēbēxi Dunuŋa Fələn sora 2.23-25 kui. Xanuntenya sigine nun fala naxumēn nan sēbēxi Kitabun yireni ito yi lan xemēn nun a naxanla marafanna fe ma. Yanyina nde, Muluku Sulemani nun a naxanla nan falani itoe sēbēxi e bode ma.

Kitabun yireni ito kui, xemēn nun naxanla marafanna falane nan tima e bode tagi. Yirena ndee, e bode fenma, e yi e bode to, e lo ayi e bode ma, e lu e bode fenjē fala naxumēn yi. Muxu gbetēne falane fan sēbēxi alogo falan xa naxun.

Muxuna ndee bata Kitabun yireni ito xaran misaala ra, wundo falan naxan xanuntenya fe yebama lan Ala nun a yamaan tagin ma.

¹ Sulemani a sigi fisamantenna.

Xanuntenya

Naxanla falana a xemēn xa:

² N sunbu marafan sunbuni!

Amasōtō i ya xanuntenyaan naxun dangu manpaan na.

³ I ya latikōnōnna xirin naxun.

I xinla luxi nēn
alo latikōnōnna naxan xiri sigama ayi.
Nanara, i rafan sungutunne ma.

⁴ N suxu n yiin ma!

En na en gi!
Mangan bata n xali a konni.
Nxu naxanma,

nxu sewa i ya fe ra,
naxu i ya xanuntenyaan matōxōma nēn
dangu manpaan na.

Yoon sungutunne xa,

i rafan e ma!

⁵ Yerusalēn sungutunne,

n fatin nan gbeelixi,
koni n nayabu
alo Kedari kaane bubu fōrēne,
alo Sulemani a dugin naxanye singanxi a
banxini.

⁶ Koni, i nama n mato,

n to gbeelixi.

Sogen nan n fatin gbeelixi.

Ngaa dii xemēne nan xələxi n ma,
e yi n findi manpa bili nakō kantanna ra.
Koni n mi n yengi luxi n yētēna nakōon xōn.

⁷ A fala n xa,
i tan naxan nafan n ma n bōjēni,
i fa i ya xuruse kurun nabama dēnaxan yi,
hanma i e luma dēnaxan yi yanyi tagini
alogo n nama lu i fenjē na xun xōn
alo naxalan kobina
i xōyine xuruse kurune dēnaxan yi.

Xoyine falana:

⁸ Xa i mi na kolon,
i tan naxan tofan naxanle birin xa,
siga i ya sii diine rabē yēxēe kurune funfun
xōn,
xuruse kantanne bubune dēxōn.

Xemēna falana a naxanla xa:

⁹ N nafan naxanla,
i luxi nēn n yēe ra yi
alo soo gile fajin naxanye Misiran man-
gana yēngē so wontoron bandunma.

¹⁰ I xadene rayabu tunlasone longonna ra,
i kōeēn nayabu nērēni.

¹¹ En tunlaso xēma daxine rafalama nēn i
xa,
naxanye rayabuxi gbeti wuredine ra.

Naxanla falana a xemēn xa:

¹² Mangan yi a dēgema waxatin naxan yi,
n ma latikōnōnna xiri fajin yi sigama a ma.

¹³ N nafan muxun luxi nēn n xa
alo mirihi latikōnōnna se sa seen kui
naxan singanxi n xijē longonna ra.

¹⁴ N nafan muxun luxi n xa nēn
alo se fuge fajine
keli manpa bili nakōne yi En-Gedi ya-
manani.

Xemēna falana a naxanla xa:

¹⁵ I rayabu, n nafan naxanla,
i rayabu han!
I yēne rayabu alo ganbane.

Naxanla falana a xemēn xa:

¹⁶ N xanuntenna, i tofan,
i rayabu han!

En saden findixi sexē xindene nan na.

¹⁷ Suman yiine nan en xunna soon na,
fōfō binle yi findi banxi kankene ra en xa.

2

Xemēn nun naxanla tofanna

Naxanla falana a xemēn xa:

¹ N luxi nən
alo se fuge fajin naxanye Sarən yamanani,
gabala fugene mərəmərəne yi.

Xemēna falana a naxanla xa:

² N nafan naxanla luxi sungutunne tagi nən
alo gabala fugen səxə ɲali kanne tagi.

Naxanla falana a xemēn xa:

³ N nafan xemēn luxi banxulanne tagi nən
alo mangon binla fətən yi wudine tagi.
A rafan n ma n dəxə a nininna ra,
a rafan n ma

alo wudi bogi naxuməna n də.

⁴ A bata n xali sumun yireni.

A xanuntenyaan luxi nən n xa
alo taxamasenna.

⁵ Ə n sənbə so se bogine ra,
ε yi n bəjənən maxunbeli mangon bogine ra,
bayo xanuntenyaan furena n ma.

⁶ A kəmən ma yiina n xunna bun,
a yi a yiifanna rabilin n ma.

⁷ Yerusalən sungutunne,
n bata ε rakələ bolene nun burunna xənle
yi,

ε nama xanuntenyaan nakeli,
ε nama a raxulun,
benun a waxatin xa a li.

⁸ N bata n xanuntenna xuiin mə!
A fama tuganjə ayi geyane xun tagi,
a a gima yire matexine xun tagi.

⁹ N xanuntenna a gima
alo bolena hanma xəli sənbəmana.
A mato,

a tixi en konna sansanna xanbi ra.
A yəeən nasoma banxin foyesoden na,
a yəeə masama wure sansanna yinle ra.

¹⁰ N xanuntenna falan tima n xa, a naxa,
“Keli, n xanunten tofañina, fa en siga!

¹¹ Bayo ɲemən ɲanmatən ni i ra,
tulen bata ɲan, a bata siga.

¹² Se fuge fajine bata wara ayi bəxəni,
sigi sa waxatin bata a li,
kolokondene xuiin minima burunna ra.

¹³ Xədə binla bata a bogi singene ramini
fələ,

manpa binle* bata fuga,

e xiri fajin naminima.

N xanuntenna, keli, fa en siga.”

Xemēna falana a naxanla xa:

¹⁴ N ma naxanla,
i nama i luxun
alo ganbana gəmə yinle ra geyaan kanke.
I yetagin yita n na,
i xuiin namini n xa a mə,
amasətə i xuiin naxun, i tofan.

Xemēna falana a muxune xa

¹⁵ Ə xulumaseene suxu nxu xa,
xulumase xurin naxanye nxə manpa bili
fugaxine kalama.

Naxanla falana a xemēn xa:

¹⁶ N gbeen nan n xanuntenna ra,
a fan gbeen nan n na,
a nəma a xuruseene rabama sansi fugax-
ine tagi.

¹⁷ N xanuntenna,
benun kuye xa yiba,
dimin yi siga, xətə,
i i gi alo bolena
alo xəli sənbəmaan gəmə geyane fari.

3

Naxanla xiye sana a xemēn fen feen na

¹ N nəma saxi n ma saden ma kəeən na,
n kataxi n xanuntenna to feen na,
n na a fenma, koni n mi a toma.

² Nayi, n kelima nən,
n yi taan nabilin,
n yi siga taan yama malandene nun kirane
xən,

n yi n bəjənən nafan muxun fen.

N na a fenma, koni n mi a toma.

³ Taan kantan muxune yi fa n li,
n yi e maxədin, n naxa,
“Ə mi n bəjənən nafan muxun toxi ba?”

⁴ N dangu e ra nən tun,
n yi n bəjənən nafan muxun to,
n yi a susu,

n mi fa a bejən sənən,
han n yi sa a raso ngaa banxini,
nga fudi tongo n na dənaxan yi.

⁵ Yerusalən sungutunne,
n bata ε rakələ bolene nun burunna xənle
yi,

* **2:13:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

ε nama xanuntenyaan nakeli,
 ε nama a raxulun,
 benun a waxatin xa a li.
⁶ Nde ito ra naxan kelima tonbonni,
 naxan tema alo tutina,
 alo mirihi nun wusulanna xirina,
 e nun latikənənna xiri jnaxumən sifan
 birin?
⁷ Sulemani maxali saden nan a ra,
 sofa tonge sennin a rabilinxsi,
 Isirayila sofa kəndəne nan e birin na.
⁸ Silanfanna e birin yii*
 e birin darixi yengen na.
 Silanfanna xidixi e birin tagi,
 alogo e xa makantanna ti kəeən na.
⁹ Manga Sulemani a saden nafalaxi Liban
 yamanan wudine nan na.
¹⁰ A bun tiine rafalaxi wure gbetin nan na,
 xəmaan nan a bundəxən na.
 Yerusalən sungutunne a dəxə seen nafalaxi
 dugi mamiloxin nan na xanuntenyani.
¹¹ Ε mini, Siyon taan sungutunne,
 ε Manga Sulemani nun a manga kəmətin
 mato
 a nga naxan soxi a xun na a jnaxalandin
 mati ləxəni,
 a bəjən sewa ləxəna.

4

*Xəməna jnaxanla luxi nən alo a nakə
 yirena*

Xəməna falana a jnaxanla xa:

¹ I rayabu,
 n nafan jnaxanla, i rayabu.
 I yeeəne rayabu alo ganbane
 hali dugin soxi i yetagin xun na.
 I xun səxən saxi a ma
 alo sii kurun nəma godə Galadi geyaan ma.
² I jnинne fixa alo yexəe kurun
 naxan xabe baxi maxabadeni*
 naxanye kelima e maxadeni.*
 E lanxi e boden ma firin firin yeeən ma
 alo gulunne, e keden pe mi baxi.
³ I de kidine luxi alo luti gbeela,
 i deen tofan han!
 I xaden nayabu
 alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
 hali dugin bata so i yetagin xun na.
⁴ I kəeən maxidixi
 alo Dawudaa sangansonaa,

sofane yengə so wure lefa wuli kedenna
 singanxi naxan na
 alo jnərena i kəe ra.
⁵ I xijə firinne rayabu
 alo bolen dii gulun firinne,
 naxanye e dəgema sansi fugaxine tagi.
⁶ N sigama nən na mirihi latikənənna nun
 wusulanna yireni
 han kuye yiba, dimin yi siga.
⁷ N xanuntenna, i rayabu,
 fe yo mi i ra.
⁸ N ma jnaxalandi masuxina,
 fa n fəxə ra
 keli Liban yamanani Amana geyaan xun-
 tagi,
 Xerimon geyaan nun Seniri geyaan xun-
 tagi,
 yatane xiin dənaxan yi,
 burunna jnarine geyane.
⁹ I n bəjən nadinma,
 i tan sungutunna,
 n ma jnaxalan masuxina,
 i na i yeeən ti n na keden pe
 i n bəjən nadinma nən.
 Hali i ya jnəren xəri keden pe,
 a na ligə n na.
¹⁰ I ya xanuntenyaan jnaxun,
 i tan sungutunna,
 n ma jnaxalan masuxina,
 i ya xanuntenyaan jnaxun
 dangu manpa fajin na,
 i ya latikənənna xirin jnaxun
 dangu se xiri jnaxuməne birin na.
¹¹ N ma jnaxalan masuxina,
 i deen jnaxun alo kumina,
 nənən nun kumin nan i lenna bun,
 i ya dugine xirin luxi nən
 alo Liban wudi xiri jnaxuməne.
¹² I tan sungutunna,
 n ma jnaxalan masuxina,
 i luxi nən alo n ma nakə masansanxina,
 n ma tigina,
 n ma ige miniden naxan namaraxi n keden
 peen xa.
¹³ I fan
 alo sansi fajin sixi nakəən naxan yi,
 alo girenada binla
 naxanye bogi fajine raminima,
 e nun henna binle

* 3:8: Silanfanna: Sofane yengəso dəgəmana. * 4:2: Men kaane yexəene xaben gbo nən han! A nəe finde dugin na.

nun naradi sansi xiri fajina,
¹⁴ naradin nun sansi fuge n̄eri fujiramaan
 nun gbala xiri jaxumene
 nun sinamon wudi xiri jaxumene,
 e nun wusulanna kelixi wudin naxanye
 birin ma
 e nun mirihi latikənnonna nun wudi ige xiri
 jaxumene
 nun sansi xiri jaxumε fajine birin.
¹⁵ I luxi n̄en alo nakə yi tigina,
 alo xude xunna naxan godoma
 keli Liban geyane ma.

Naxanla falana a x̄emēn xa:

¹⁶ Foye fajin xa fa
 sa keli k̄mēnna nun yiifanna ma,
 e yi n ma nakən xiri fajin nasiga ayi
 alogo n nafan muxun xa fa so a nakəni,
 a yi a bogise fajine don!

5

X̄emēna tofanna

X̄emēna falana a jaxanla xa:

¹ N fama n ma nakəni,
 i tan sungutunna,
 n ma jaxalan masuxina,
 n xa sa n ma mirihi latikənnonna nun wusu-
 lanna ba,
 n yi n ma kumi d̄engben nun kumin don,
 n yi n ma manpaan nun n ma nənən min.

X̄oyine falana:

Nxu x̄oyine, ε min,
 ε xunne xa magi a ra xanuntenyani.

Naxanla xiyen naxan saxi lan a x̄emēn ma:

² N bata yi xi,
 koni n bənən mi yi xima.
 N yi n xanuntenna xuiin nan mēma d̄ēn
 na.

X̄emēna falana a jaxanla xa:

D̄ēn nabi n xa, i tan sungutunna,
 n ma jaxalandi masuxina,
 n ma ganbadina,
 fe mi jaxanla naxan na.
 Xiila bata n xunni kun
 n xun sexen bata yikun kōe ra kundaan
 bun.

Naxanla falana a x̄emēn xa:

³ N bata n ma domaan ba n ma,

n fa a ragodoma n ma di?
 N baxi n sanne maxadeni n̄en,
 n fa e maləx̄oma di?
⁴ N xanuntenna bata a yiin naso d̄ēn
 yalenna ra,

n fatin yi xuruxurun.

⁵ N to keli
 n xa d̄ēn nabi n xanuntenna xa,
 mirihi latikənnonna yi n yiine nun yii sonle
 ra,
 han a lu dindinj̄e bəx̄oni
 e nun d̄ēn balan seen ma.

⁶ N yi d̄ēn nabi n xanuntenna xa,
 koni n xanuntenna bata yi a xun xanbi so,
 a dangu.

A fala xuiin yi godoma n niini,
 n yi a fen, n mi a to,
 n yi a xili han,
 koni a mi n yabi.

⁷ Kantan tiin naxanye taan nabilinma,
 ne yi fa n li,
 e yi n bənbə,
 e yi n maxələ,
 e yi n ma xunbeli domaan ba n ma,
 e tan naxanye taan nabilinna yinna kan-
 tanma.

⁸ Yerusalən sungutunne,
 ε kələ n xa.

Xa ε n xanuntenna to,
 ε nanse falama a xa?

Ε a fala a xa, fa fala
 a fe xanuntenyaan furena n ma.

X̄oyine falana:

⁹ I tan jaxanla
 naxan tofan jaxanle birin xa
 i xanuntenna fan e birin xa di?
 I xanuntenna fisə ḡbət̄eye xa kiin mundun
 yi,
 naxan a ligaxi i nxu rakələma na kiini?

Naxanla falan lan a x̄emēn ma:

¹⁰ N xanuntenna fatin fixa,
 a gbeeli,
 a rayabu muxu wuli fuun yε.

¹¹ A xunna luxi alo x̄ema kəndəna,
 a xunsexe naxan saxi a ma,
 e fərə alo xaxaan xabena.

¹² A yεne rayabu
 alo ganbane xuden dε.

E fixa alo nənəna,
 e mayilenma alo dayimuna.

¹³ A xadene luxi

alo sansi xiri naxumē nakōna,
naxanye xiri naxumēn tema.
A dē kidine luxi alo gabala fugene
mirihi latikōnōnna minima dēnaxan yi.
14 A yiine rayabu
alo yiiraso xēma daxin
naxanye rayabuxi kirisoliti gēmē fajine ra.
A fatin luxi alo sama ḥin xuruxina
safiri gēmē fajin saxin naxan ma.
15 A sanne luxi nēn
alo sēnbēten gēmē fixē daxin
naxanye tixi xēma fajin fari.
A tofan alo Liban yamanana,
a tixi alo sumanna.
16 Naxunna nan tun a dē,
a fatin birin nayabu.
N xanuntenna na kii nin,
n fōxōrabiran na kii nin,
ε tan Yerusalēn sungutunne.

6

Naxanla tofanna
Xōyine falana:
1 I tan naxanla
naxan tofan birin xa,
i xanuntenna sigaxi minēn?
I xanuntenna a xun tixi minēn na,
alogo nxu fan xa sa a fen i xa?

Naxanla falana:
2 N xanuntenna bata siga a nakōni,
sansi xiri naxumē yireni
alogo a xa a xuruseene raba mēnni,
a yi sansi fugaxina ndee malan.
3 N xanuntenna gbeen nan n na,
n fan gbeen nan a ra,
a nēma a xuruseene rabama sansi fugax-
ine tagi.

Xēmena falana a naxanla xa:
4 N nafan naxanla,
i rayabu alo Tirisa taana,
i rayabu alo Yerusalēn taana,
koni i magaxu alo sofa ganla.
5 I yēen ba n na
alogo e nama n xaxinli fu.
I xunsexeñ saxi a ma
alo sii kurun nēma godē Galadi geyaan na.
6 I ḥinne fixa
alo yēxeñ kurun naxanye kelima e max-
adeni.

E lanxi e boden ma
firin firin yēen ma alo gulunne.
E keden pe mi baxi e bode ma.
7 I xaden nayabu
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi
hali dugin bata so i yētagin xun na.
8 Mangan nōe naxalan manga tongue sennin
sōte nēn,
e nun konyi naxalan tongue solomasēxē,
e nun sungutun wuyaxi
naxanye xasabi mi nōe kolonjē,
9 koni n tan naxalan keden peen nan kolon.
N ma ganbadin na a ra,
fē mi naxanla naxan na.
A keden peen nan a nga yii dii tēmēn na.
A nga a tan nan nafisaxi a diine birin xa.
Sungutunne to a to,
e a sēwana fe fala nēn,
mangana naxanle nun mangana konyi
naxanle fan yi a matōxō.

10 E naxa, “Nde ito ra
naxan fama alo subaxana,
a rayabu alo kikena,
a mayilenma alo sogena,
koni a magaxu alo sofa ganla?”

11 N bata siga nakōni kantin yireni,
alogo n xa sa se solixine mato xuden dē,
alogo n xa a to xa manpa binle majingima,
xa girenada wudine bata fuga.
12 Anu n mi a kolon naxan a ligaxi,
n fa n yēte rasoxi yamaan kuntigine yēngē
so wontorone tagi.

7

Naxanla nun xēmena xanuntenyana
Xōyine falana:
1 I xun xētē, i xun xētē,
i tan Sulami kaana!
I xun xētē, i xun xētē
alogo nxu xa i mato.
Nanfera i Sulami kaan matoma
alo gali firinna nēma e bodonma?

Xēmena falana a naxanla xa:
2 I sanne rayabu
i ya sankidine kui,
i tan xōrō naxanla!
I danbane rayabu
alo yiirafalan ḥēren naxan nafalaxi.
3 I xuli fundin luxi nēn
alo lenge radigilinxina,

minse xiri *naxumen* mi *janma dənaxan* yi.
 I kuiin luxi *nən*
 alo murutu malanxina
 naxan nabilinxi gabala fugene ra.
⁴ I *xijne* firinne luxi *nən*
 alo bolen dii gulun firinne.
⁵ I *kəeən* mərəndenxi *nən*
 alo sanganso sama *jin* daxina.
 I *yeeen* mayilenma
 alo Xəsibən dara igena,
 Bati-Rabimi so *dəen* *dəxən*.
 I *ŋoeen* fan alo Liban sangansoon
 naxan tixi Damasi taan binni.
⁶ I *xunna ratinxinxı* i gbindin *də*
 alo Karemeli geyana,
 i xun *sexene* mayilenma
 alo mangane dugi mamiloxine.
 Mangan mi *nəe* a *yeeen* *bə* e ra.
⁷ I rayabu, i tofan han,
 n xanuntenna, n ma *səwa* xunna.
⁸ I kuya alo tugu binla,
 i *xijne* luxi alo tugu bogi *tənsənne*.
⁹ Nanara, n na a falama, n naxa,
 "N temə *nən* tugu binla *kəe* ra,
 n yi a bogine suxu."
 I *xijne* luxi *nən*
 alo *naxundan* *tənsənne*,
 i *də* foyen xirin luxi *nən*
 alo mangon *məeən* xirina.
¹⁰ I *dəen* xirin luxi *nən*
 alo manpa xiri *naxuməna*.

Naxanla falana a xəmən xa:

Na manpaan xa lu n xanuntenna nan xa,
 a godo a *də* kidine nun a *jinne* ma.
¹¹ N xanuntenna nan gbee n na
 a waxi n tan nan xən.
¹² N xanuntenna,
 fa en siga burunna ra,
 en *kəe* ne radangu banxidəne ra.
¹³ Xətənni en kurun sigə manpa bili nakəne
 yi,
 en sa a mato
 xa e solima, xa e fugama,
 xa girenada binle fugama.
 Mənni, n sa n ma xanuntenyaan yita i ra.
¹⁴ Marafan bogi binle e xiri fajine ramin-
 ima,
 bogise fajine birin en *dəxən*.
 N xanuntenna,
 n fe fajine birin namaraxi i tan nan xa
 a fonne nun a *nənəne*.

8

*Xanuntenyaan sənbən gbo**Naxanla falana a xəmən xa:*

¹ Xa ngaxakeden *xəməmaan* nan yi i ra
nun,
 naxan nga *xijne* minxi,
 n yi sa i ralanma *nən* *nun*,
 n yi i sunbu tandem ma,
 muxu yo mi n *najaxu*.
² N yi i xalima *nən* *nun*,
 n sa i raso ngaa banxini.
 I yi n xaran xanuntenyaan ma.
 I yi n ma manpa xiri *naxumen* min,
 n ma girenada bogine igene.
³ A kəmən ma yiina n xunna bun,
 a yi a yiifanna rabilin n ma.
⁴ Yerusalən sungutunne,
 n bata ε rakələ,
 ε nama xanuntenyaan nakeli,
 ε nama a raxulun,
 benun a waxatin xa a li.

Xəyine falana:

⁵ Naxanla mundun fama ito ra
 sa keli tonbonni,
 a singanxi a xanuntenna ra?

Naxanla falana a xəmən xa:

N bata i raxulun mangon binla bun,
 i bari ngana i fudi tongoxi *dənaxan* *yətəni*.
⁶ N ma fe sa i bəjəni
 alo taxamasenna i *yiin* na,
 bayo xanuntenyaan sənbən gbo
 alo sayana.
 Xəxələnna *naxu* alo laxira,
 a *dəgen* xələ
 alo habadan *tee* *dəgena*.
⁷ Ige gbeene mi *nəe* xanuntenyaan *janjə*.
 Baa igene mi *nəe* a *xale*.
 Xa muxuna nde yi kate a banxin kui seene
 birin masare xanuntenyaan na,
 muxe mi yi *tinjə* a rasuxə.

Xəyine falana:

⁸ N xu xunye *naxalanmana* nde na,
 naxan *xijneye* munma te singen.
 En nanse ligama en xunye *naxalanmaan*
 xa,
 en na a futu feen fala ləxən naxan yi?
⁹ Xa a luxi
 alo taan nabilinna yinna

naxan mi rabima,
 nxu a binyama nən gbeti gbeen na.
 Koni xa a luxi
 alo dəen naxan nabima keden na,
 nxu a balanma suman farinne nan na.

Naxanla falana a xəmən xa:

¹⁰ N tan luxi nən
 alo taan makantan yinna,
 n xijene luxi alo sangansona.
 N luxi nən n ma xəmən yee ra yi
 alo naxanla naxan fama bəjəe xunbenla ra
 a xa.
¹¹ Manpa bili nakəna nde yi Sulemani yii
 Baali-Hamon yi,
 a yi a taxu muxuna ndee ra.
 E birin yi fama gbeti gbanan wuli keden
 nan na a bogine sarena na.
¹² N ma nakəna n tan nan xa.
 A n yii.
 Na gbeti gbanan wuli kedenna i tan nan xa
 Sulemani,
 i yi kemə firin so a kantan muxune yii.

Xəməna falana a naxanla xa:

¹³ I tan naxan dəxi nakəni,
 n lanfane tuli matixi i ra.
 I xuiin namini n xa a mə.

Naxanla falana a xəmən xa:
¹⁴ N xanuntenna, i gi,
 alo bolena hanma xəli sənbəmaan geyane
 fari
 sansi xiri naxuməne dənaxan yi.

Esayi

Nabi Esayi Alaa Falan Naxan Sεbε

Heburu xuini, Nabi Esayi xinla bunna nεn fa fala, "Alatala nan marakisi tiin na." Falani ito nan findixi Kitabun yireni ito falan xunna ra, bayo xaranni ito kui, en na a toma nεn fa fala, a Alatala, Isirayilaa Ala mən yigin nun kisin fima a yamaan ma.

Nabi Esayi a sεbeni ito yitaxunxi dəxə saxan nan na lan Isirayila yamana fe taruxun waxatine ma. A yire singena keli sora 1 han 39, na lanxi feene nan ma naxanye danguxi keli nεe kεmε soloferenεe tonge naaninna ma han nεe kεmε soloferenεe benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Nabi Esayi nan yi Alaa falan nalima Yerusalen yi. Misiran yamanan sεnbεn yi gbo Isirayila sogeteden yiifanna ma. Asiriya yamanan sεnbεn yi gboma ayi a kəmən fəxəni. Isirayila yi lu mangaya sεnbεma firinne longonna ra. Nayi, yəngəne yi lu kelə Isirayila nun Yuda nun yamana gbeteye tagi. Tərə waxatini ito yi, Esayi yi a falama Isirayila kaane xa nεn a e xa la Ala ra e yi e lannayaan sa a yi.

A yire firindena keli sora 40 han 55, na xili nεn waxatina nde yi a "Isirayila madəndənna." Ala xuiin naxanye mənne yi, ne yamaan madəndənma nεn a yi e sεnbε so. A mi luxi alo a yire singena. Na waxatini, Asiriya kaane mi yi fa findixi yamanan sεnbεmaan na fə Babilən kaane. Ne yi Yerusalen taan suxu yəngəni nεe kεmε suulun nεe tonge solomasəxε nun soloferenεe benun Marigi Yesu xa bari, e yi siga a dugurenne fəxə kedenna ra konyiyani. Nabi Esayi yi muxu susine ralimaniya Alaa falane xən. A naxa a Ala mən a yamaan naxetema nεn a yamanani alo a to e ramini Misiran yi a fələni.

Kitabun yireni ito kui, waliyya falana ndee tima lan "Alatalaa walikən" ma. (Na sεbəxi sora 42.1-7 nun 49.1-6 nun 50.4-9 nun 52.13 han 53.12 kui). Na kanna, waxatina nde a luxi nεn alo Ala yətəna, waxatina nde alo yamaan naxan Alaa falan suxi, waxatina nde yi mən, a luxi nεn alo

Perise mangan Kirusi. Na falana ndee Yesu fa feen yəbaxi nεn nεe kεmε wuyaxi benun a xa bari katarabi Esayi sora 53 ma.

Esayi yire saxandena sora 55 han 66, na lanxi muxu susine xətə waxatin nan ma Yuda yamanani nεe kεmε suulun tonge saxan nun solomasəxε benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Perisene yi nəən sətə Babilən yamanani. Nayi, Yuda kaane yi fa nəe xətə nεn Yuda yi. Perisene manga Kirusi kədin sεbε nεn na waxatini naxan a ragidi a Isirayila kaane mən xa Ala Batu Banxi nεnəti. Muxu susin xətəna a konni, na mi findixi fe bərəxəxi ra bayo taan kalaxin nan yi a ra. Na nan na ra, Esayi yi xibaru fajin nali tərə muxuni itoe ma naxanye bata tunnaxələ e ma. Marigi Yesu Esayi a falane nan tongoxi alogo a xa a yətə fa xunna yəba. Na sεbəxi Luka 4.16-21 kui.

¹ Feni itoe makənən Aməsi a dii xəməna Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalen ma, Yusiya nun Yotami nun Axasi nun Xəsekiya Yuda mangane waxatine yi.

Yama murutəxina fe

² Kore xənna, ito rame!
Bəxə xənna, i tuli mati!
Amasətə, Alatala falan tima, a naxa,
"N bata diine ragbo,

n yi e maxuru,

koni e bata murutə n ma.

³ Ningena a kanna kolon,
sofanla a kolon
a kanna a dəgema dənaxan yi,
koni Isirayila mi sese kolon,
n ma yamaan mi sese famuma."

⁴ Gbalon yama yulubitəni ito xa,
siyaan naxan hakəne goronna binya,
fe naxi rabane bənsənna,
dii tinxintareni itoe!
E bata Alatala rabejin,
e yi e mə Isirayilaa Ala Sarıjanxin na,
e xun xanbi so a yi.

⁵ E wama a mən xa ε bənbə minən ma,
ε to luma murutə a ma?
E xunna birin bata findi furen na,
ε bəjən birin səxəlexi.

⁶ Keli ε sanna ma han ε xunna,
sese mi kəndə.
Maxəldene nun bənbə fəxəne nun fure
dəeñe ε fatin birin ma,
muxe mi naxanye dandanma,

muxe mi e maxidima,
muxe mi turen tima e dε.
⁷ Ε yamanan luxi nεn
alo tonbon jaxina,
ε taane bata gan.

Xøjene ε yamanan sansine kalama ε yεε
xøri.

Ε bøxøn bata halagi,
a lu alo yaxune na dangu a yi.

⁸ Siyon taan nan keden pe luxi
alo bubun manpa bili nakøni
alo gagen køkunba xεenι
alo yaxune na taan nabilin a yεngε xinla
ma.

⁹ Xa Alatala Senben Birin Kanna
mi yi muxe lu a nii ra en konni nun,
en yi luma nεn nun alo Sodoma taana,
en ligia alo Gomora taana.

¹⁰ Ε Alatalaa falan name,
Sodoma mangane!

Ε tuli mati en ma Alaa sariyan na,
Gomora kaane!

¹¹ Alatala naxa,
“Ε saraxa wuyaxine tønøn mundun n ma?
Ε bata yεxεe ne gan n xa saraxan na
e nun xuruse raturaxine turena,
han n yi wasa na feene ra.
Turane nun yεxεe diine nun køtøne wunla
mi fa n kεnεnxi sønøn!

¹² Ε na fa n yetagi,
nde a falaxi
ε xa fa n batu banxin tandem mabodon
gbansan?

¹³ Ε ba fe kiseene ra n xøn,
naxanye tønø mi na,
ε wusulanna tutin haramuxin na a ra n yεε
ra yi.

Ε kike nεnε sanle rabama
e nun Matabu Løxøne,
ε malanne tima.
Ε haken naxanye ligama malanne yi,
ne bata n yili.

¹⁴ Ε kike nεnε sanle nun ε malanne bata n
niin tørø.

Goronna nan e ra n xun ma,
n bata xadan e bun.

¹⁵ Ε na ε yiine yite n maxandideni,
n mi n yεen tima ε ra.
Hali ε n maxandi han,
n mi n tuli matiye ε ra.
Wunla ε yiin birin na.

¹⁶ Ε maxa, ε yete rasarijan,
ε yi ε kewali jaxine ba n yetagi,
ε ba fe jaxine ligε.

¹⁷ Ε xaran fe fajin ligan ma,
ε tinxinna fen,
ε jaxankata tiine ti kira fajin xøn.
Ε yi kiridine xun mayεngε kitin bolon,
ε kaja gilene xun mafala kitini.”

¹⁸ Alatala naxa,
“Ε fa,
en fa feene fεsefεse en bode xøn.
Hali ε yulubine luxi alo wunla,
e fixama nεn alo balabalan kesena.
Hali e to gbeeli iki,
e møn sarijanma nεn
alo dugi fixεna.

¹⁹ Xa ε xuru,
ε n ma falan name,
ε nøε yamanan bogise fajine donjøe nεn.
²⁰ Koni xa ε tondi,
xa ε lu murute n xili ma
silanfanna nan ε faxama,”* Alatala dε
xuiin nan na ra.

²¹ Taa tinixinxin findixi taa yalunxin na di?
Kiti kønden yi Yerusalεn yiren birin yi a
føløni nun.
Tinxin muxune nan yi døxi na.

Koni iki, faxa tiine nan na yi.

²² Yerusalεn kaane,
ε gbetin bata findi wuren gbiin na,
igen bata basan ε dølo fajin na.

²³ Muxu murutexine nan ε kuntigine ra
e nun mujadene bata malan.
Dimi yi seene rafan e ma mayifuni
e yi e gi kiseene føxø ra.
E mi kiridine xun mayεngε kitin bolonma.
Kaja gilene kitine bøte mi e xa.

²⁴ Nanara, Marigina Alatala Senben Birin
Kanna,

Isirayilaa Ala Senbemana falan ni ito ra,
a naxa, “Gbalona ε xa!

N nan n yete søtøma nεn n yεngεfane ra.
N nan n gbeen øøxøma nεn n yaxune ra.

²⁵ Yerusalεn kaane,
n kelima nεn ε xili ma.
N na ε rasarijanma nεn
alo wuren gbiin na ba teεn na,
a maxa safunna ra.
N yi ε fe jaxine birin ba ε yi

* ^{1:20:} Silanfanna: Sofane yεngεso døgemanā.

alo yəxən bama wuren i kii naxan yi.
²⁶ N mən kitisa fajine fima ε ma nən
 alo a fələni,
 ε kawandi muxune yi lu
 alo a singene.
 Na xanbi ra, a fa falama ε ma nən nayi,
 a taa tinxinxina, lannaya yirena."

²⁷ Siyon taan xunbama nən kiti kendən xən.
 A muxun naxanye na fa Ala ma,
 ne xunbama nən tinxinyaan xən.
²⁸ Koni murutədene nun yulubitəne halag-
 ima nən e bode xən.
 Naxanye na e mə Alatala ra,
 ne fe bata dan.

²⁹ Nayi, ε yagima nən ε wudi binle fe ra,
 ε yi naxanye batuma
 e nun ε nakə yiren naxanye sugandi ε ki-
 dene ra.
³⁰ Amasətə ε luma nən
 alo wudin naxanye de yolonma,
 hanma alo ige mi nakən naxanye yi.
³¹ Ε sənbəmane luma nən
 alo sexə xarena,
 e kəwanle yi findi təε fuluxaan na
 naxan təεn soma,
 e nun e wanle yi gan e bode xən,
 muxu yo mi na təεn natu.

2

Alaa geyana fe

Mike 4:1-3

¹ Feni itoe makenen Aməsi a dii xəməna
 Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalən ma.
² Waxati famatəni
 Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
 na danguma nən geyane birin na,
 a lu geyane birin xun ma,
 siyane birin yi lu fe a ma han!
³ Siya wuyaxine fama nən,
 e a fala, e naxa,
 “Ε fa, en siga,
 en te Alatalaa geyaan ma,
 Yaxubaa Alaa banxini.
 A xa en xaran a sigati kiine ma,
 alogo en xa bira a kirane fəxə ra.”
 Amasətə sariyan minima nən Siyon yi.
 Alatalaa falan minima nən Yerusalən yi.
⁴ A findima nən kitisaan na siyane tagi.
 A yəngəne janma nən yama wuyaxi tagi.
 E e silanfanne bənbəma nən

e yi e rafala pinge kenne ra,
 e tanbane yi rafala wəlitəne ra.
 Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbətə xili
 ma.
 Yəngən mi fa maxaranjəne mumε.
⁵ Yaxuba yixətəne, ε fa,
 en sigan ti Alatalaa kənənni!

Alatalaa ləxən findixi kitisa ləxən nan na

⁶ Ala, i bata i mə i ya yamaan na,
 Yaxuba bənsənna,
 bayo koron bənbəne waraxi ayi
 naxanye sa kelixi sogeteden mabinni,
 yiimatone fan bata wuya ayi
 alo naxanye Filisitine konni.
 I ya yamaan nun siya gbətəne bata so feene
 yi.
⁷ Yamanan nafexi gbeti fixən nun xəmaan
 nan na,
 a nafunla mi nəε yate.
 Yamanan nafexi soone nan na,
 a yəngə so wontorone mi nəε yate.
⁸ Yamanan nafexi suxurene nan na.
 Muxune e xinbi sinma e yii fəxən nan bun
 ma,
 e tan yətəen seen naxanye rafalaxi.
⁹ Nayi, muxune birin e mafelenma nən,
 e fe yi magodo.
 Ala, i nama e rakeli de!
¹⁰ Ε sa ε luxun fanyene bun,
 ε so bəxən bun ma
 alogo ε xa ε gi Alatala bun ma
 naxan magaxu,
 e nun a binye gbeen nərəna!

¹¹ Adamadi yεε rawasoxine xun sinma nən,
 wasodene yi mafelen.
 Alatala nan keden ma fe yitema na ləxəni.
¹² Amasətə Alatala Sənbən Birin Kanna
 ləxən maməma
 a kelima wasodene nun yətə yigbone xili
 ma ləxən naxan yi,
 a yi ne ragodo naxanye e yətə yitema.
¹³ A kelima nən Liban suman kuyene birin
 xili ma
 e nun Basan yamanan warine birin
¹⁴ e nun geya gbeene nun yire matexine
 birin,
¹⁵ e nun kore banxine nun makantan yinne
 birin,
¹⁶ e nun Tarasisi kaane kunki gbeene nun
 gise fajine birin.
¹⁷ Wasodene mafelenma nən,

yεtε yigbone fe yi godo.
 Alatala nan keden ma fe yitema na lɔxɔni.
 18 Suxurene birin yi lɔ ayi.

19 Muxune soma nεn faranne nun yinle ra
 alogo e xa e luxun Alatala ma,
 naxan magaxu,
 e nun a binye gbeen nɔrɔna
 a na keli bɔxɔni maxadeni.

20 Na lɔxɔni,
 muxune e susure gbeti daxine nun
 xεma daxine rawolima ayi nεn sulumεne
 nun tuyεne bun
 e susuren naxanye rafalaxi e batu seen na.

21 E soma nεn fanye longonne nun yinle ra
 alogo e xa e gi Alatala ma,
 naxan magaxu
 e nun a binye gbeen nɔrɔna
 a na keli bɔxɔni maxadeni.

22 Nayi, ε xεtε adamadiine fɔxɔ ra
 nii raxili keden peen nan fa e nun sayaan
 tagi.
 Nayi, nanse e tan na?

3

Ala Yuda rabeninma nεn

1 Marigina Alatala Sεnbεn Birin Kanna
 balon nun fεren birin bama nεn
 Yerusalεn kaane nun Yuda kaane birin yii.
 A donseene nun igene birin ba na

2 e nun sofa kendεne nun yengesone
 nun kitisane nun nabine
 nun yiimatone nun fonne birin,
 3 e nun sofa kuntigine nun muxu gbeeone
 nun kawandi tiine nun yii rafalane,
 e nun woyime yεbaxine.

4 Ala naxa,
 “N diidine findima nεn e mangane ra,
 naxanye mangayaan nabama e waxɔnna
 ra.”

5 Muxune e bode jaxankatama nεn ya-
 mani,
 birin yi lu a dɔxɔ boden xili ma
 diidine yi jaxu fonne ra
 fuyantenne yi jaxu muxu binyene ra.

6 Muxuna nde a ngaxakedenna suxuma
 nεn a fafe xabilani,
 a yi a fala a xa, a naxa,
 “Dugi fajin mɔn i yii,
 findi en ma mangan na,
 i ti yama kalaxini ito yεε ra!”

7 Bodena a yabima nεn na lɔxɔni,

a naxa, “Ε mali fεren mi n xa.
 Donse mi n konni,
 maraberi ba mi na.
 I nama n findi yamaan mangan na de!”

8 Yerusalεn kalamatɔn ni i ra,
 Yuda yamanan bata bira.
 Amasɔtε e bata murute Alatalaa binyen xili
 ma,
 e a matandima e falane nun e kεwanle yi.

9 E yεtagin kiin gbansanna e xun maxi-
 dima.
 Kεnεn ma feen nan fa e yulubine ra
 alo Sodoma kaane,
 e mi fa e fe luxunma.
 Gbalon na kanne xa,
 amasɔtε e halagin nan yitɔnma e yεtε xa na
 ra!

10 Ε nɔε a fale nεn,
 ε naxa, “Tinxin muxune nan hεrini.
 E kεwanle tɔnɔn sɔtɔma nεn.

11 Koni gbalon muxu jaxine xa!
 Feene birin xɔdɔxɔma ayi nεn e ma.
 Amasɔtε, e saranma nεn e kεwanle ra.”

12 Ala yi a fala, a naxa,
 “Diidine nan n ma yamaan jaxankata tiine
 ra,
 jaxanle nan e xun na.
 N ma yamana,
 ε yεeratine ε ralɔma ayi nεn,
 e yi ε kirani fu ε ma.”

Ala yεeratine makiti fena

13 Alatala bata keli,
 a yitɔnxi kitin xili ma,
 a bata keli siyane makitidi.

14 Alatala a yamaan fonne nun a kuntigine
 makitima, a naxa,
 “Ε tan nan n ma nakɔɔn kalaxi,
 n ma yamana.
 Ε yi ε banxine rafe yiigelitɔne seene ra.

15 Nanfera ε n ma yamani lunburunma.
 Nanfera ε yiigelitɔne jaxankatama?”
 Marigina Alatala Sεnbεn Birin Kanna falan
 nan na ra.

16 Alatala naxa,
 “Siyon sungutunne bata e yεtε yite.
 E sigan tima e kɔεni texin na
 e muxune rakunfa e yεεne ra.
 E sigan tima dɔjin dɔjinna ra,
 e lu e san kɔε rasone xuiin naminε.”

¹⁷ Marigin Siyon kaa sungutunne findima
nén teli kanne ra,
Alatala yi e xunne magenle lu.

¹⁸ Na ləxəni, Marigina e ratofan seene bama nén e yii: San kœ rasone nun jərenee nun maxidi seen naxanye digilin fələxi alo kikena ¹⁹ e nun tunla soone nun yii kœ rasone nun kœ mafillinne ²⁰ e nun labaranne nun jəre yələnxənne nun tagixidi dənbexine nun latikənənne nun e kantan seene, ²¹ e nun yii soli rasone nun jœ raso wurene, ²² nun sali dugi fajine nun doma gbeene nun gubane nun gbeti sa seene e yii, ²³ e nun mato kikene nun doma yelefuxin tofajine nun kœ raxidine nun tungun mafelenne.

²⁴ E latikənənne xirin masarama nén se kunxin xirin na,
e tagi xidin yi masara lutin na.
E xun dənbəxi fajine gbanamma nén,
sunu dugine nun bənbənle yi ragodo e ma
dugi fajine funfuni.

Yagin larune yi sa e ma tofanna funfuni.

²⁵ Yerusalən kaane,
ε xəməne faxama nén silanfanna ra,
ε sofane yi faxa yəngəni.

²⁶ Nayi, taan birin e wugama nén,
e sunu.

A muxune halagixin yi lu dəxi bəxəni.

4

¹ Na ləxəni, jaxalan soloferə xəmə kedenna
suxuma nén
e a fala a xa, e naxa,
“N xu donseen nun marabəri baan fenjə
n xu yətə xa,
alogo tun nxu xa yate i ya jaxanle ra,
i yi nxə yagin ba!”

² Na ləxəni, Alatala se fajı nərəxina nde rasolima nén yamani. Yamanan bogi seene yi findi Isirayila muxu dənxəne kanba xunna nun binyen na. ³ Nayi, naxanye na lu Yerusalən yi, naxanye mən na lu e nii ra Siyon yi, a falama nén ne ma, a “Muxu Rasarijhanxine,” Ala bata naxanye birin xili səbə alogo e xa nii rakisin sətə Yerusalən yi. ⁴ Marigina Nii Sarıjanxin yi kitı kəndən nun təen nafa Yerusalən yi, a jaxanle rasarijhan e fe xəsixine ma. A Siyon taan nasarijhan faxa ti wuli funfune ma. ⁵ Na xanbi ra, Alatala kundaan nun

tutin naminima nén Siyon geyaan nun a yama malanxin xun ma. Kəeeen na, a findi təe dəgə gbeen na. A nərən yi lu e birin xun ma alo xunna soona, ⁶ alo yigiyaden naxan nininna firma kuye wolon waxatini yanyin na e nun soden nun luxundena, tule gbeen na fa.

5

Isirayila yamanan luxi nén alo Alaa nakəna

¹ N xa sigin sa n xanuntenna xa,
n xəyina manpa bili nakəna fe ra.
Manpa bili nakəna nde yi n xanuntenna yii geyaan sabati yireni.

² A bəxən wali nén
a yi gemene ba a yi,
a yi sansi yəbaxine si na yi.
A yi gbengben ti kantan tiden na.
A yi dələ ige baden ge fanyeni.
A yengi yi manpa bogi fajine nan ma a
nakəni,
kon a manpa bogi xələne nan sətəxi.

³ Nayi, n xanuntenna naxa,
“Ε tan naxanye dəxi Yerusalən yi,
ε tan Yuda kaane,
ε tan nan kitin sama nxu nun n ma nakəən
tagi.

⁴ N yi lan nun n xa nanfe gbətə ligə n ma
nakəən xa,
n munma naxan ligə a xa singen?
N yengi yi bogi fajine nan ma nun,
nanfera nayi, a bogine birin xələ?

⁵ Iki, n xa a fala ε xa
n fama naxan ligadəni n ma manpa bili
nakəən na:
N na a sansanna kalama nén,
xuruseene yi a madon.

N na a rabilinna yinna rabirama nén
dangu muxune yi a yibodon.

⁶ N na a findima bəxə rabəjinxin na nén,
a mi fa məsəgə, a mi biyə.
Səxə jaxine nun jənle minima nén a ma,
n yi tənna dəxə kundane ma
a e nama tulen nafa a ma.”

⁷ Alatala Senben Birin Kanna manpa bili
nakəən lanxi
Isirayila yamaan nan ma.
Nakəən naxan yi rafan a ma nun han,
Yuda yamaan nan yi na ra.

Alatala yengi yi kiti kenden nan ma a ya-
mani
koni a gbalon nan lixi na.
A yengi yi tinxinyaan nan ma,
koni a gbelegbele xuiin nan mexi na.

⁸ Gbalon na kanne xa
naxanye banxine tima e bode fari,
e xeeene tugun e bode ra
han e bəxən birin tongo,
e yi dəxə kedenyani yamanani.
⁹ N tunla Alatala Sənbən Birin Kanna falani
ito nan mexi, a naxa,
“N bata n kələ,
banxi wuyaxini itoe kalama nən.
Banxi gbee fajini itoe kui genla yi lu.
¹⁰ Manpa bili nakən naxan gbo
han jingen xi fu tiyə naxan bideni,
na mi manpa litiri tonge naanin naminə.
Naxan na murutun kilo kəmə bi,
na kilo fu nan tun xabama.”

¹¹ Gbalon na kanne xa
naxanye kurunma,
e e gi dələn fəxə ra,
naxanye xima e yee ra yi dələ minden,
han e xunna yi keli.
¹² E dəgema e banden don naxanaxane yi
bələn xuiin nun konden xuini
e nun tanban xuiin nun xulen xuiin nun
dələna.

Anu, e mi Alatala kewanle rakərəsim
e mi a wanle toma.

¹³ Nanara, Ala naxa,
“N ma yamaan sigama nən konyiyani,
bayo e mi waxi sese kolon feni.
E muxu gbeene faxama kamən nan na,
yamaan yi halagi ige xənla ma.”

¹⁴ Nanara, laxira a dəni bima nən pon,
a yi a so də gbeeni bi
dan mi naxan na
muxu gbeene nun e yamaan birin yi godo
menni

e nun e sənxə ratene nun e manan-
manantəne birin.

¹⁵ Muxune birin mafelenma nən,
adamadiine fe yi godo,
wasodene yi e xun sin.

¹⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna fe yitema
nən

a kiti kenden xən.

Ala sarijanxina a sarijananna mayitama nən
a tinxinyaan xən.

¹⁷ Nayi, taa kalaxini ito findima nən

yəxəne rabaden na,
e fa e dəge na,
xənne yi e balon sətə nafulu kanne banxi
xənne yi.

¹⁸ Gbalon na kanne xa
naxanye hakəne e xidixi wulen xən
alo lutina,
e bubu e fəxə ra.
E e yulubin bandunma e fəxə ra
alo yələnxənna wontoron bandunma kii
naxan yi.

¹⁹ E a falama, e naxa,
“Ala xa a mafura,
a xa a wanla kə xulen
alogo nxu xa a to.
A feen xa yiso,
Isirayilaa Ala Sarijanxina fe ragidixine xa
rakamali,
nxu yi a fe kolon.”

²⁰ Gbalon na kanne xa,
naxanye a falama,
a fe jaxin fan,
a fe fajin jaxu,
naxanye kənənna yatema dimin na,
dimin yi yate kənənna ra,
naxanye xəlen yatema a jaxumən na,
jaxunna yi yate xəlen na.

²¹ Gbalon na kanne xa
naxanye e yətə findixi fe kolonne ra
e yi e yətə yate xaxilimane ra!

²² Gbalon na kanne xa
naxanye tunnafan dələ minden,
naxanye fatan dələ minseene basanje!

²³ E fe kalan bejinma se feen na
koni e mi tinma səntarena kitin se.

²⁴ Nanara, e luma nən
alo təen sexən naxan ganma,
alo sexə xaren naxan janma təe dəgeni.

E salenne kunma nən,
e fugene yi siga ayi
alo gbangbanna.

Amasətə e bata e mə Alatalaa sariyan na,
Sənbən Birin Kanna.

E bata Isirayilaa Ala Sarijanxina falan
nabejin.

²⁵ Nanara, Alatala bata xələ a yamaan ma
han!
A bata a yiini bandun e xili ma,

a yi e naxankata.
Geyane xuruxurunma,
binbine biraxi na xun xən
alo naman kiraan xən.

Koni hali na birin,
Alatalaa xələn mi jənən,
a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

²⁶ Ala bata taxamasenni te
alogo siya makuyene xa a to,
a yi siyana nde xili kolinni
sa keli bəxən danna ra.
E mi e to fe e giye?

E xulun de!

²⁷ Muxu yo mi xadanxi e yε,
e sese mi e madiganma,
xixənla mi muxu yo ma,
e birin bata xulun.

Sofa yo mi a tagixidin fulunxi,
e sese a sankidi luti mi bolonxi.

²⁸ E xalimakunle jəeñe ralemunxi,
e xanle birin bandunxi.

E soone torone xədəxə
alo gəməna,
e wontorone sanne firifirma
alo wuluwunla.

²⁹ E sofane sənxə xuiin magaxu
alo yatana,
e wurundunma alo yata sənbəmane,
e xəjəxin xəoyi seen suxuma,
e yi a xali.

Muxu yo mi nəe a bε e yii.

³⁰ Na ləxəni,
e sənxəni tema nən na yi
alo fəxə igen na walanjə ayi.

Nayi, naxan na a yεen ti yamanan na,
na dimin nun yigitəgen nan toma a yi,
kundaan yi lu kənənna yε ma.

6

Alayi Esayi findi a walikəen na

¹ Manga Yusiya faxa jəeñi, n Marigin to
nən dəxi mangaya gbəde matexini pon! A
doma gbeen lenbene yi Ala Batu Banxin
nafexi. ² Maleka gubugubu kanne yi a
xun ma. Gubugubu sennin nan yi e keden
kedenna birin ma. Gubugubu firinna e
yetagin yεe maluxunxi, firinna e sanne yεe
maluxunxi, firin yi lu e tigan seen na. ³ E
yi e xui raminima e bode ma, e naxa,
“A sarijan, a sarijan,

Alatala Sənben Birin Kanna sarijan!
Bəxən birin nafexi a binyen nan na.”

⁴ Ala Batu Banxin dəen ti wudine nun a so
dəen lonna yətəen yi lu xuruxurunjə e xuiin
ma, na yi rafe tutin na.

⁵ N yi a fala, n naxa, “Gbalona n xa, n
bata halagi! Amasətə muxun nan n na
naxan də haramuxi, n dəxi yamaan yε, fala
haramuxin minima naxanye dε. Anu, n
bata mangan to n yεen na, Alatala Sənben
Birin Kanna.” ⁶ Koni maleka gubugubu
kanna nde keden yi tigan, a fa n binni, təe
wolonna suxi a yii, a naxan tongo saraxa
ganden fari təe kə seen na. ⁷ A yi təe
wolonna din n dəen na, a yi a fala, a naxa,
“Iki, bayo ito bata din i dəen na, i hakən bata
xafari, solonaan bata ti i yulubin nan feen
na.”

⁸ Nayi, n yi Marigin xuiin mə maxədinna
tiyε, a naxa, “N na nde rasigama? Nde sigε
nxu xa?” N yi a yabi, n naxa, “N tan ni i ra,
n nasiga.”

⁹ A mən yi a fala, a naxa,
“Siga, i sa a fala yamani ito xa, i naxa,
‘E tuli matima nən han,
koni ε mi fefe famuma.
E seen matoma nən han,
koni ε mi a yigbəma.’

¹⁰ E bəjən naxədəxə ayi,
i yi e tunle xəri,
i e yεe ne raxi.

Xanamu, e yεe ne toon tima nən,
e tunle yi falan mε,
e xaxinle yi feen famu,
e yi xəte n ma,
e kəndəyaan sətə.”

¹¹ N yi maxədinna ti, n naxa,
“Marigina, han waxatin mundun yi?”

A yi n yabi, a naxa,
“Han taane na halagi waxatin naxan yi,
e muxu yo mi lu,
e banxine yi kui geli,
xəeñe yi kala,

e findi bəxə rabejinxine ra,
¹² han Alatala yi muxune masiga a ra
han yamanan yi rabejın fefe!”

¹³ Xa muxune yaten yaganna jəxən na lu
yamanani,
təen mən xətema nən na raxərideni.
Koni wudi gbeene dungine nun warı
dungine luma bəxəni

kii naxan yi e na s̄ege waxatin naxan yi,
bɔnsɔn sarijanxina nde fan luma ya-
manani na kii nin
alo wudi dungin naxan sa majingima.

7

Esayi yi Alaa falan nali Axasi ma

¹ Yotami a dii x̄emēna Axasi, Yusiya mandenna, Yuda Mangan waxatini, Arami manga Resin nun Remaliyaa dii x̄emēn Peka, Isirayila mangan yi siga Yerusalen ȳenge xinla ma, koni e mi a n̄o. ² Muxune yi a fala Axasi xa Dawuda yixetēna, e naxa, “Arami kaane nun Efirami bɔnsɔnna muxune bata e malan ε xili ma.” Mangan nun a yamaan bɔjēn yi maxa na feen ma alo foyen wudine yimaxama kii naxan yi.

³ Nayi, Alatala yi a fala Esayi xa, a naxa, “Ε nun i ya dii x̄emēn Seyari-Yasubu* xa mini Axasi ralandeni ige ramaraden faxaraxiin xunna ra,[†] dugi xane x̄ee ma kiraan x̄on. ⁴ A fala a xa, i naxa, ‘A ligi i yerēn ma, i raxara, i nama gaxu. I nama tun-naxelō i ma muxu firinni itoe x̄elō gbeena fe ra, Resin[‡] Arami kaan nun Remaliyaa dii x̄emēna. Yegen tumatōn nan tun ne firinna ra. ⁵ N na a kolon Arami kaane nun Efirami bɔnsɔnna muxune nun Remaliyaa dii x̄emēn bata a nata a e xa fe jaxin ligi i ra. E naxa, ⁶ “En siga Yuda yamanan xili ma! En sa m̄en kaane yigitegē! En yi e yamanani taxun, en yi Tabele a dii x̄emēn dɔxɔ mangan na e xun na.” ⁷ Koni Marigina Alatala ito nan falaxi,
Na mi lanjē, na mi ligama.

⁸ Amasōtō Damasi findixi Arami manga taan nan tun na.
Resin findixi Damasi mangan nan tun na.
Benun j̄ee tonge sennin e nun suulun,
Efirami bɔnsɔnna kalama n̄en,
a mi fa yate yamaan na.

⁹ Samari findixi Efirami manga taan nan tun na.
Remaliyaa dii x̄emēn findixi Samari mangan nan tun na.
Xa ε mi d̄enkēleya,
ε mi tiyε! ”

Diin barima naxan xili Emanuweli

¹⁰ Alatala m̄on yi falan ti Axasi xa, a naxa,
¹¹ “Taxamasenna nde max̄din bɔxɔn bun hanma kore x̄onna ma Alatala ma, i ya Ala.” ¹² Koni Axasi yi a yabi, a naxa, “N mi sese max̄dinma, n mi Alatala bunbama.”§

¹³ Nayi, Esayi yi a fala Axasi xa, a naxa, “Ε tuli mati, Dawuda yixetēne! Ε muxune tun-naxelōma e ma, koni ε mi ε wasa soxi na yi. Ε m̄on n ma Ala fan tun-naxelō a ma ba?

¹⁴ Nayi, Marigin yētēen taxamasenna yite ε ra: sungutun nasɔlənxin fudikanma n̄en, a yi dii x̄emēn bari. A yi xili sa ‘Emanuweli,’ na bunna n̄en fa fala, ‘Ala en tagi.’ ¹⁵ A baloma fēnēn nun kumin nan na, han a yi n̄o fe jaxin nun a fajin tagi rabε. ¹⁶ Anu benun na diin xa n̄o fe jaxin nun a fajin tagi rabε, i gaxuxi manga firinna naxanye yēc ra, ne yamanane rabeninma n̄en. ¹⁷ Koni Alatala jaxankata lɔxōne rafama n̄en i tan xili ma, e nun i ya yamaan nun i babaa den-bayaan xili ma. Na lɔxōne j̄ekən munma lu na singen xabu Isirayila nun Yuda yamanane fata. Na fatama Asiriya mangan nan na.”

¹⁸ Na lɔxōni,
Alatala tugetugene xilima n̄en kolinni
sa keli Nila baan biradeni fɔxɔ igen ma
Misiran yi

e nun kumi j̄ejēn naxanye Asiriya yamanani.

¹⁹ E birin fama n̄en
e fa dɔxɔ folone ra xudene x̄on,
e nun ḡeme bɔxine kanke ra,
e nun wudi dungine nun darane birin yi.

²⁰ Na lɔxōni,
Marigina Asiriya mangan findima n̄en a walikēen na,
a findi de xabe biin na
keli Efirati baan kidi ma
a yi ε xunne nun ε sanne mabi,
hali ε de xabene birin.

²¹ Na lɔxōni,
muxuna nde j̄inge keden nun sii firin namarama n̄en.

²² E yi n̄on̄o gbegbe fi muxune ma
e fēnēn yi don.

Muxun naxanye birin na lu yamanani,

* ^{7:3:} Seyari-Yasubu bunna n̄en Heburu xunni fa fala “Yamaan muxu donxēne x̄etēma n̄en sa keli konyiyani.”

† ^{7:3:} Ige ramaraden naxan geyaan na. ‡ ^{7:4:} Arami kaane mangan nan Resin na. § ^{7:12:} Na feen s̄ebexi Sariyane 6.16 kui.

ne baloma fənən nun kumin nan na.

²³ Na ləxəni,
manpa bili wuli keden xəen naxan ma
naxanye sarama gbeti gbanan wuli keden
na
mənna findima jənle nun tansin xəen nan
na.

²⁴ Muxune sigama nən mənni xanle nun
xalimakunle ra e yii,
amasətə sexən nun jənle nan luma bəxən
ma.

²⁵ Muxune gaxuma nən jənle nun
tansinne yee ra,
muxu yo mi fa sigə geyane fari
dənaxanye yi bima jingē kenna ra nun.
Men yi findi jingē rabaden na,
yexəne yi na yibodon.

8

Asiriya yamanan yi findi Alaa walikeən na

¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Walaxa belebelena nde tongo, i yi səbenla ti a ma naxan nəe xaranjə, i naxa, ‘Nafunle Suxu Keden Na. A Tongo Mafuren.’ ” ² N yi walaxan yita sereya tinxinxi firin na: Saraxarali Yuriya nun Sakari, Yeberekiyaa dii xəmena.

³ Na xanbi ra, n yi n ma naxanla kolon naxanla ra, nabi naxalanmana. A yi fudikan, a yi dii xəmen bari. Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A xili sa, ‘Nafunle Suxu Keden Na. E Tongo Mafuren.’ ”

⁴ Amasətə, benun i ya diin xa fatan a falə ‘baba’ hanma ‘n na,’ Asiriya mangana muxune Damasi taan nun Samari taan nafunle tongoma yengəni nən.”

Asiriya kaane fama nən

⁵ Alatala mən yi a fala n xa, a naxa:

⁶ Yamani ito tondixi Silowa baa ige fajin ma,
e tunnaxjəxi e ma Manga Resin* yətagi e
nun
Remaliyaa dii xəmena.

⁷ Nayi, Marigina Efirati baa ige walanxi
gbeen nadinma nən e xili ma alo
fufana,
Asiriya mangan nun a sənbə gbeen nan na
ra.

Efirati baan fema nən
han a bəxən a ma.

⁸ Fufaan danguma nən Yuda yamanan
naxjərə,
a sa yiren birin xun ma,
a te han a kəən bun.
A fa han
a sa ε yamanan yiren birin xun ma.
Ala en tagi!†

Siyane mi nəe sese ra Ala yamaan xili ma

⁹ Siyane, ε gbelegbele,
ε gaxu!
Ε tuli mati,
ε tan naxanye sa yamana makuyene yi!
Ε yitən yəngən xili ma,
ε yigitegəma nən!
¹⁰ Ε na yəngε feene yitən,
e kalama nən!
Ε na falan ti, a mi kamalima!
Amasətə Ala nxu tagi.‡

Ala yəeragaxun nan fan

¹¹ Alatala bata a yii sənbə gbeen sa n ma,
a yi n maxadi, a n nama yamani ito raliga.
A yi a fala n xa, a naxa:

¹² Yamani ito feen naxanye yatəma yanfan
na
ε tan nama ne birin yate yanfan na de!
Ε nama gaxu e gaxu feene yee ra
ε nama xamin ne fe yi de!

¹³ Ε xa Alatala Sənbən Birin Kanna nan tun
kolon sarijanden na,
ε lan ε xa na nan binya,
ε lan ε xa gaxu a tan nan yee ra.

¹⁴ Amasətə Ala findima nən yire sarijanxin
na
e nun gəməna Isirayila yama firinne xa,
yamana e sanna radinma gəmən naxan na,
a findi e rabira gəmən na.

A findima nən luti ratixin na
Yerusalən kaane yee ra,
a e susu.

¹⁵ E wuyaxi e sanna radinma nən,
e bira, e fe yi kala.
E susuma nən lutin na,
e mi nəe e fulunjə.

Nabiin yigina fe

¹⁶ N yi na sereyaan namara n yi,
n yi xaranni ito balan,
n na fala n ma xarandiine nan tun xa.

* **8:6:** Arami kaane mangan nan Resin na. † **8:8:** Heburu xuini, a səbəxi, “Emanuweli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.10 kui. ‡ **8:10:** Heburu xuini, a səbəxi, “Emanuweli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.8 kui.

¹⁷ N na Alatala mamëma
naxan bata a yetagin luxun Yaxuba
bɔnsɔnna ma.
N nan n yigi sama Ala nin.

¹⁸ Nxu nun n ma diine nan ito ra,
Alatala naxanye fixi n ma.
Nxu findixi taxamasenne nun marakolon
seene nan na
Isirayila yi, fata Alatala Sènbèn Birin
Kanna ra
naxan dɔxɔdén Siyon geyaan fari.

¹⁹ Ndee a falama, e naxa, “E barin kiine
nun yiimatone maxɔdin, naxanye wundo
feene kɔyekɔyenma, e falan ti e de bun
ma. A mi daxa yamaan xa e gbee alane
maxɔdin ba? Muxune mi barinne xan
maxɔdinma neŋe muxune xa ba?” ²⁰ E ne
yabima nèn, e naxa, “Fø en xa xeté Alaa
sariyan nun a fala xuine nan ma.” Xa
naxan mi falan tima na kiini, na kanna mi
kènenna toma.

Naxankata dimina

²¹ Muxune yigitęgexin nun e kametone
e masiga tima nèn yamanan xun xən ma.
Kamen na e suxu naxi ra,
e xəlɔma nèn,
e sa e mangan nun e Ala danga.
E yeeen tima nèn koren na,
²² na xanbi ra e yi bɔxɔn mato.
Koni e tɔrɔn nun dimin nun bɔŋe rafɔrɔ
gbeen nan tun toma.
E yi rawoli dimi gbeeni.

Kènen gbeen toma nèn

²³ Anu, naxanye yi luxi na tɔrɔni,
ne dimin janma nèn.
Waxati danguxini,
Ala yagin nan nagidi
Sabulon yamanan nun Nafatali yamanan
ma.
Koni waxati famatɔni,
kiraan naxan sigama baan ma,
Yurudèn baan kidi ma,
a na rafema nèn binyen na
e nun siya gbetènè yamanana, Galile.

9

¹ Yamaan naxan sigan tima dimini,
ne bata kènen gbeen to.
Naxanye dɔxi dimi gbeeni,

kènenna bata mini ne ma!
² Ala i bata yamaan nawuya ayi,
i yi e sewan nagbo ayi.
E sewaxi i yetagin
alo muxune nèma sewe se xaba waxatini,
alo e naxanma kii naxan yi
e nèma yengé yi se tongoxine yitaxunyé.
³ Amasotɔ i ya yamaan tɔrɔma goron tongo
wudin naxan bun
e nun wure gbelemen naxan saxi e tun-
gunna ma
e nun e naxankata muxune bosana,
i bata ne birin kala
alo i a ligi kii naxan yi
Midiyane nɔ lɔxɔni.*
⁴ Yaxune sankidin naxanye
birin yengé yirene yibodonma
e nun dugin naxanye birin bata sin wunli
ne birin ganma nèn
alo yegen tèeni.
⁵ Amasotɔ diina nde bata bari en xa,
dii xemèn bata sotɔ en xa.
Mangayaan luma nèn a tan xa.
A xili bama nèn a,
“Kabanako Kawandi Tiina,
Ala Sènbèmana,
Habidan Fafe,
Bɔŋe Xunbeli Mangana.”
⁶ A mangayaan nun bɔŋe xunbenla
sigama gboe ayi nèn
dan mi naxan na.
A dɔxɔma nèn Dawuda mangaya gbedeni
a yamanan xun na.
A yi a sènbè so,
a yi a masuxu kitì kendèn nun tinxinni,
keli to ma han habadan.
Alatala Sènbèn Birin Kanna na ligama a
xanunteya gbeen nin.

Alaa xəlɔna fe

⁷ Marigin bata falan ti Yaxuba bɔnsɔnna
xili ma,
na yi Isirayila yamaan sotɔ.
⁸ Yamaan birin a kolonma nèn.
Efirami bɔnsɔnna muxune nun Samari
kaane birin yi falan tima wason nun
yete yigboni, e naxa,
⁹ “Yinna bitikidine bata bira, †
en na a ti gème masolixine ra.
Xɔde binle bata kala,
en na e masara sumanne ra.”

* ^{9:3:} Midiyane nɔ feen mòn sebexi Kitisané 6 han 8 kui. † ^{9:9:} Bitikidin mòn falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

10 Nayi, Alatala Asiriya kaane radinma nən
Isirayila kaane ma, Manga Resin‡
yəngəfane.

A bata e yaxune sənbə so.

11 Arami kaan naxanye sogeteden binni,
e nun Filisiti kaan naxanye sogegododen
binni,
ne nan Isirayila kaane raxərima feu!

Koni hali na birin,
Alaa xələn mi ḡan, a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

12 Nayi, Alatala bata a yamaan naxankata,
koni e mi e xun xətexi a ma,
e mən mi Alatala Sənbən Birin Kanna fenxi.

13 Nayi, Alatala Isirayila yamanan birin
naxərima nən
ləxə keden peeni,
fələ a xunna ma han a xunla,
fələ tugu binle ma han gbalane.

14 Fonne nun kuntigine nan a xunna ra,
nabiin naxanye wule xaranna tima,
ne nan a xunla ra.

15 Yamani ito yəeratine nan e raləma ayi,
e muxun naxanye matinxinma,
ne fan yifuxi.

16 Nanara, Marigin mi sewaxi a foningene
ra,
a mi kininkininma a kiridine nun a kaja
gilene ma.

Amasətə Ala kolontarene nun
muxu naxine nan e birin na,
e fala naxin nan tun tima.

Koni hali na birin,
Alaa xələn mi ḡan, a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

17 Naxuyaan muxune ganma yati,
alo təen naxan ḡanle nun səxəne birin
ŋanma,
a yi təen so fətənna ḡansanne ra,
e tutin yi lu tə kore.

18 Alatala Sənbən Birin Kanna xələ gbeen
bata təen so yamanan birin na.

A luxi nən
alo təen yamaan nan ganma,
muxu yo mi kininkininma a ngaxake-
denna ma.

19 Muxune donseen tongoma yiifanna ma,

kamen mi ba e ma.
E yi e balon fen e kəmənna ma,
e mi wasa.

Birin baloma a lanfaan nan na.
20 Manase bənsənna baloma Efirami
bənsənna ra,
Efirami bənsənna baloma Manase
bənsənna ra,
e tan bənsən firinne yi keli Yuda bənsənna
xili ma.

Koni hali na birin,
Alaa xələn mi ḡan, a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

10

Gbalon Yuda taane xili ma

1 Gbalon na kanne xa
naxanye tənne dəxəma hakəni,
naxanye sariyane səbəma bodene tərə
xinla ma,

2 e tondi sənbətarene xun mayəngə kitin se.
Yiigelitən naxanye n ma yamaan yε,
e mi ne kitin sama.

E kaja giləne kansunma,
e kiridine muja.

3 E fe saranna na ε sətə ləxə naxan yi,
gbalon na fa sa keli wulani,
ε nanse ligama?

E ε gima siga nde kon yi
alogo ε xa maliin sətə?

E nafunle luma minən?

4 Fə ε mafelen kasorasane tagi,
hanma ε bira bəxəni binbine yε.

Koni hali na birin,
Alaa xələn mi ḡan, a yiin mən yi lu yitexi e xili ma.

Gbalona Asiriya kaane xili ma

5 Ala naxa,
“Gbalona Asiriya yamanan xa,
naxan findixi bosaan na n yii n ma xələna
fe ra!

N ma fitinan dunganna a tan nan yii.

6 N na a sofane rasigama nən
Ala kolontare siyaan xili ma.

N yi e radin yamaan xili ma
naxanye n naxələma
e xa sa mən kaane yii seene suxu,
e yi e nafunle tongo,

‡ 9:10: Arami kaane mangan nan Resin na. Asiriya kaane nan Manga Resin yaxune ra. Na feen səbəxi Mangane Firinden 16.8-9 kui.

e yi e yibodon
alo borona kiraan xən!
7 Koni Asiriya kaane mi na feen to na kiini.
E tan e miri na fe ma kii gbətəni.
E tan yi waxy halagi nan tun ti feni,
e yi siya wuyaxine raxəri fefe!
8 Amasətə e naxa,
'N ma sofa kuntigine mi findixi mangane
xan na ba?
9 N mi Kalano taan suxi
alo Karakemisi taan ba?
N mi Xamata taan ligaxi
alo Arapada taan ba?
N mi Samari taan ligaxi
alo Damasi taan ba?*

10 N bata suture batu yamanani itoe suxu,
naxanye suturene yi fis Yerusalən
nun Samari yamanan gbeene xa.
11 N naxan liga Samari yamanan nun a
suturene ra,
n mi nəe na ligə Yerusalən nun a suturene
ra ba?"

12 Koni Marigin na yelin a wanle
birin nakamale Siyon geaan fari e
nun Yerusalən yi, a Asiriya mangan fan
saranma nən a yetə yiteen nun a yee
rawason na. **13** Amasətə na mangan yi a
falama nən, a naxa,
"N feni itoe birin ligaxi
n fangan nun n ma fe kolonna nin,
amasətə xaxilimaan nan n na.
N bata yamanane danne kala,
n yi e nafunle muja,
n mangane ba e dəxədene yi
alo senbəmaan yetəna.
14 N bata siyane nafunle tongo
alo muxun xəli təen tongon kii naxan yi.
N bata bəxə xənna seene birin malan
alo muxun xəli xəle rabejinxine matongon
kii naxan yi.
E sese mi nəxi e gabutəni tə,
hanma e de xanli bi, e wuga."

15 Bunbin nəe a yetə matəxə
dangu a rawali muxun na ba?
Serana a yetə matəxə
dangu a rawali muxun na ba?
Bosaan nəe a tongo muxun nawalə ba?
Dunganna nəe muxun tongə ba?

16 Nanara, Marigina Alatala Senben Birin
Kanna
yama hiyabuxini ito radoyenma nən.
Halagi ti təe gbeen yi so e binyen na.
17 Isirayilaa kənenna,
Ala yetəen findima nən təen na.
E sarijanən yi findi təe dəgen na,
a Asiriya yamanan janle
nun a sexəne birin gan,
e jan ləxə kedenni.
18 A fətən gbeene raxərima nən fefe
e nun wudin naxanye birin bogima.
A yamanan halagi
alo furemaan nəma doyenje.
19 Wudi dənxən naxanye na lu Asiriya
fətənné yi
hali dii jərəna,
a nəe e yaten sebə nən.

Yamaan muxu dənxəne fe

20 Na ləxəni, Isirayila yamaan muxu
dənxən naxanye na lu e nii ra Yaxuba
bənsənni, ne mi fa e lannantyaan sama
e naxankata muxune yi sənən. E fa e lan-
nayaan sama Alatala nin, Isirayilaa Ala
Sarijanxina. **21** Yamaan muxu dənxəne
xətemə nən Ala senbəmaan ma, Yaxuba
bənsənnə muxu dənxəne. **22** Anu, Isiray-
ilaa kaane, hali ε yamaan wuya ayi alo
məjənsinna naxan fəxə igen də, hali na, e
dənxədin nan tun xətemə. Halagin bata
ragidi, naxan gboma ayi, a mən tinxin.
23 Marigina Alatala Senben Birin Kanna
bata halagin naxan nagidi, a na rakamal-
ima nən yamanan birin yi.

Ala a yamaan xunbama nən

24 Nanara, Marigina Alatala Senben Birin
Kanna ito nan falaxi, a naxa, "N ma ya-
mana, ε tan naxanye dəxi Siyon yi, ε nama
gaxu Asiriya kaane yee ra! E ε bənbəma
nən dunganna ra, e yi gbengbetenni te ε
xili ma alo Misiran kaane yi a ligama kii
naxan yi nun. **25** Koni benun waxati, n ma
xələn janma nən ε xili ma. N fitinaxin yi
keli e kaladeni." **26** Alatala Senben Birin
Kanna bosaan tongoma nən Asiriya kaane
xili ma, alo a keli Midyan kaane xili ma kii
naxan yi Orebi fanye yireni. A a dunganni

* **10:9:** Asiriya kaane bata yi taani itoe suxu. E sebə kiina a yitaxi, a e luma e masəe Yerusalən taan nan na.

bandunma nən baan xun ma, alo a lig
Misiran yamanani kii naxan yi.

²⁷ Na ləxəni,
a goronna bama nən ε tungunna ma,
e goron tongo wudin naxan sa ε kəε ma
konyiyani,
ε xungboma nən han na yi gira, a bira.

Yaxune yi maso Yerusalen ra

²⁸ E bata Ayati taan li.
E danguma Migiron nin,
e yi e goronne lu Mikimasi taani.[†]
²⁹ E danguma geya longori ra kiraan nan
xən
e a fala, e naxa,
“En xi Geba yi.”
Rama kaane xuruxurunma gaxuni.
Səli a taan Gibeya muxune bata e gi.
³⁰ Galin kaane, ε gbelegbele!
Layisa kaane, ε tuli mati!
Anatəti kaane, ε makininkinin de!
³¹ Madimena kaane bata xuya ayi,
Gebimi kaane e luxunden fenma.
³² To, yaxune sa tima nən Nobi yi,
e yi e yiini te,
e yi e kənkə Siyon taa fajin geyaan xili ma,
Yerusalen geyana.

³³ Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna
wudi yii gbeene səgəma nən sənbəni.
Wudi kuyene yi rabira bəxəni.
Naxanye kondye mate han,
a ne ragodoma nən.
³⁴ A fətənna jansanne səgəma nən bunbin
na,
Liban fətənne yi bira Sənbə Kanna bun.

11

Manga nənən Dawuda bənsənni

¹ Dii xəmən minima nən Yese bənsənni*
alo wudi jingin minima
wudi dungin ma kii naxan yi.
Na sabatima nən fata a salenne ra.
² Alatalaa Nii Sarıjanxin luma nən a yi,
fe kolonna nun xaxilimayaan sətəma niin
naxan xən,
kawandi kendən nun sənbən sətəma niin
naxan xən,
Alatala kolonna nun a yəəragaxun sətən
niin naxan xən.

[†] **10:28:** Yaxune ganla yi fe nən Yerusalen yəngədeni kirani ito xən. A bunna nən fa fala “Yaxune bata maso.”

* **11:1:** Yese nan Dawuda fafe ra. Na səbəxi Samuyəli Singena 16.18-19 kui.

³ A niin sama nən Alatala yəəragaxun fari.
A mi kitin sama yetagin ma.

A mi feene ragidima muxune fala xuiin
xən.

⁴ Koni a sənbətarene makitima nən tinx-
inni.

Yiigelitəən naxanye yamanani,
a yi ne feene ragidi nənige fajini.

A yamanan muxune garinma nən falan na
alo bosana.

A fala xuine yi muxu naxine faxa.

⁵ Tinxinyaan nun təgəndiyaan luma nən a
yi

alo tagi xidin muxun tagi waxatin birin.

⁶ Nayi, kankon nun yəxəe diin luma nən e
bode xən,
burunna jarin nun siin yi e sa yire ke-
denni,
turadin nun yatan nun xuruse turaxin yilu
e bode xən,
diidina nde yi ti e yəe ra.

⁷ Ningə gilən nun kanko gbeena e dəgema
nən,

e diine yi sa e sa yire kedenni.
Yatan yi səxən don alo jingena.

⁸ Dii jərən sabaan soma nən sajin soden
dəxən,

diin yi nə a yiin nasoe koson yinla ra.

⁹ Fe jənaxi mi fa luma na, gbalo mi na
Alatalaa geya sarijanxin birin fari.
Amasətə Alatala kolonna yamanan nafema
nən,

alo fəxə igena a folon nafema kii naxan yi.

¹⁰ Na ləxəni,
diin naxan minixi Yese bənsənni
na luma tixi nən
alo taxamasenna yamane yəe ra.
Siyane fama nən a fəma,
a dəxəden yi lu mayilenjə binyeni.

Muxu səxine xətə fəna

¹¹ Na ləxəni,
Marigin mən a yiini bandunma nən
alogo a xa a yamaan muxu dənxəne xunba:
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani
e nun Misiran yamanan lanbanna nun a
faxan na,

e nun Kusi nun Elan nun Babilən ya-
manane yi,

e nun Xamata yamanan nun fəxə ige tagi
bəxəne yi.

¹² A taxamasenna tima nən siyane xa,
a Isirayila kaane malan
naxanye yi suxi yəngəni.

Yuda bənsənna muxun naxanye xuyaxi ayi
dunuja xun xən, a yi ne malan
sa keli bəxən tongon naaninne birin yi.

¹³ Nayi,
Efirami bənsənna mi fa Yuda bənsənna
maxəxələnma.

Yuda bənsənna yaxune raxərima nən,
Efirami mi fa Yuda maxəxələnma,
Yuda mi fa findima Efirami yaxun na
sənən.

¹⁴ E birin sigama nən yəngəni
sogegododen binni Filisitine geyane fari,
e sa sogeteden binna muxune nafunle
tongo yəngəni.

Edən nun Moyaba yamanane yi lu e sənbən
bun,

Amonine yi xuru e ma.

¹⁵ Alatala igen ʃənma nən Misiran fəxə ige
yireni,

a yi a yiini bandun Efirati baan xun ma,
a yi na baani taxun xude solofera ra
a də foye gbeen na,
muxune yi nə a gide,
e mi e sankidine ba.

¹⁶ Kiraan luma nən a yamaan xa
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani.
A luma nən alo a ligə e benbane xa kii
naxan yi
e to mini Misiran yamanani.

12

Yama rakisixin yi Ala tantun

¹ I a falama nən na ləxəni, i naxa,
“Alatala, n ni i tantunma.

I yi xələxi n ma,
koni i ya xələn bata xəte n fəxə ra,
i yi n madəndən.

² Ala nan n nakisixi yati.

N na n yigi sama a tan nin,
n mi fa gaxuma.

Alatala nan n fangan na.

Alatala nan n ma bəti ba xunna ra.

N nakisimana a tan nan na.”

³ E kisin sətəma nən səwani
alo ε igen bama tigi yinla ra kii naxan yi.

⁴ Na ləxəni, ε a falama nən, ε naxa,

“E tantunna fi Alatala ma,
ε xui ramini a ma a xinli,
ε a kəwanle rali siyane tagi
ε a rabira muxune ma a xinla gbo kii naxan
yi.

⁵ E bətin ba Alatala xa bayo a bata fe gbeene
rakamali.

Ε e fe fala dunuja muxune birin xa!”

⁶ Siyon kaane, ε sənxə səwani,

ε gbelegbele naxanni!

Amasətə, Isirayilaa Ala Sarıñanxin gbo,
naxan ε tagi!

13

Babilən taan nənna bata maso

¹ Waliyya falan ni ito ra naxan makənən
Aməsi a dii xəməna Esayi xa lan Babilən
taan ma.

² Ala naxa,

“E taxamasenna ti geya mabaxin fari.

Ε gbelegbele

alogo ε xa sofane rakolon.

Ε yiine maliga

alogo e xa so taan muxu gbeene so dəne
ra.

³ N tan nan yamarin fixi muxune ma
naxanye rasarıñanxi n xa.

N bata n ma sofa yəbaxine xili,
naxanye səwama n ma nə sətən na,
alogo e xa n ma xələn mayita.”

⁴ E tuli mati sənxə xuini ito ra geyane fari
yama gbeen nan xui a ra.

Ε tuli mati,

yamanane bata yimaxa

alo siyane na e malan.

Alatala Sənbən Birin Kanna nan
a ganli tənma yənge so xinla ma.

⁵ Alatala fama e nun
ganla naxan a xələn naxuyama ayi
sa keli bəxən yire makuyen
sa keli kore xənna danna ra.
E yamanan birin kalama nən.

⁶ E gbelegbele sununi,
amasətə Alatalaa ləxən bata maso.

A fama alo halagi ti gbalona,
fata Ala Sənbə Kanna ra.

⁷ Nanara, birin bata xadan,
muxune bata tunnaxələ e ma.

⁸ Gaxun bata e suxu,

xələn sifan birin e fari.

Muxune e fatine yimaxama xələn bun

alo naxanla tinna ma.
E birin xaminxina e bode matoma.
E yetagine yiførəxi.

⁹ A mato, Alatalaa ləxən fama,
kininkinintare ləxəna,
fitinan nun xələ gbeen naxan yi,
alogo bəxə xənna xa raxəri,
a findi tonbonna ra
a yi yulubitəne halagi a yi.
¹⁰ Saren naxanye kore e nun e sare kurune,
ne mi fa dəgen sənən.
Sogen nəen fa te,
a bata yidimi,
kiken mi fa dəgəma sənən.
¹¹ Ala naxa, “N dunuya muxune
kewali naxine saranma e ra nən,
n yi muxu naxine hakəne saran e ra.
N yi yətə yitene wason dan,
n yi nə kanne yandan kala.
¹² N muxune xuruma nən bəxəni
han e mi fa toma xulen
alo xəmaa naxan sa kelima Ofiri ya-
manani.”

¹³ Nanara, n kore xənni maxama nən,
bəxə xənna yi xuruxurun, a ba a funfuni
Alatala Senben Birin Kanna fitinana fe ra
a xələn na keli ləxən naxan yi alo təena.
¹⁴ Nayi, muxune birin sigama nən e konne
yi
birin yi a gi siga a yamaan fəma
alo xənla naxan sagatanma,
alo xuruse raba mi yəxəen naxanye fəxə ra.

¹⁵ E na muxu yo to,
na kanni səxənma nən tanban na,
E na naxan yo suxu,
na kanna faxama nən silanfanna ra.
¹⁶ E dii futene yi yibutuxun e yətagi,
e banxi kui seene yi tongo,
muxune yi fu e naxankata muxune
kanne ra.

¹⁷ Ala naxa,
“N Mede kaane rakelima nən e xili ma
gbeitin bətə mi siyaan naxan xa,
e mən mi səwama xəmaan na.

¹⁸ E banxulanne yi faxa Mede kaane xali-
makunle ra,
e mi kininkininma dii futene ma,
e naxu diidine ra.”

¹⁹ Babilən naxan findixi taa tofajin na ya-
manane yε,
naxan findixi Babilən kaane binyen nun e
kanba xunna ra,
Ala na taan halagima nən
alo Sodoma taan nun Gomora taana.
²⁰ Muxu yo mi fa dəxəma a yi,
a yigenla luma nən
han mayixətə nun mayixətə.
Hali Arabu sigatine yati mi dangue a yi,
hali xuruse rabane mi fa e xuruseene xal-
ima na.
²¹ Koni burunna subene nan dəxəma na,
xutunxunbane yi e banxine rafe.
Dangaranfulene yi lu na yi,
kötəne yi na findi e bodonden na.
²² Kankone wuga xuiin yi lu minə a yire
makantanxine yi,
barekodane yi so a manga banxine kui.
Babilən gbee waxati saxin bata maso.
A siimayaan mi fa xunkuya.

14

Isirayila kaane xətəfena

¹ Alatala kininkininma nən Yaxuba
yixətəne ma. A mən Isirayila yamaan
sugandima nən, a mən yi e radəxə e bəxəni.
Xəjnəne yi sa e fari, e findi Yaxubaa yamaan
na.

² Siyaan bonne fama nən Isirayila kaane
tongoden, e siga e ra Alatalaa yamanani.
Isirayila yamaan yi siyane findi e konyine
ra, xəmən nun naxanla. Na kiini, muxun
naxanye e findi konyine ra, e fan yi ne findi
e konyi ra, e findi e naxankata muxune
kanne ra.

Babilən mangan saya sigina

³ Isirayila kaane, ləxəna nde, Alatala
matabun fima nən ε ma ε tərəne nun ε
lanbaranne nun ε konyiya xədəxən jan
xanbini. ⁴ Na waxatini, ε sigi naxuməni
ito sama nən, ε Babilən mangan magele, ε
naxa,
Ee! En naxankata muxun mi fa na!

A gbalon bata jan!

⁵ Alatala bata muxu naxine bosaan sənben
kala.

A bata nə sətə dunganna kala

⁶ naxan yi siyane mabənbəma xələni
a yε wuyaxi,
dan mi naxan na,

naxan fitinaxin yi nəoñ tima yamanane
xun na
a gbalon sa e fari
naxan dan mi na.

⁷ Iki, yamanan birin bata lu bɔjɛ xunbenli,
muxune gbelegbelema sewani.

⁸ Hali fɔfɔne nun Liban sumanne sewaxi
i kala feen na, e a falama,
e naxa, "Xabu i binbin maluxun,
muxu yo mi fa fama nxu səgədeni."

⁹ Faxa muxune e ramaxama nən bɔxən bun
ma
fa i ralandeni,

i nəma fɛ waxatin naxan yi,
dunuja ito muxu gbeeene birin.
Naxanye yi siyane mangane ra,
ne birin kelima nən.

¹⁰ E falan ti, e naxa,
"I fan bata findi fangataren na
alo nxu tan.
Iki, i bata lu alo nxu tan!"

¹¹ E bata ε nun i ya wason
nun i ya bələn xuiin birin nagodo gaburun
na.

Kənəne nan i saden na i bun ma,
kunle yi findi i ya bitinganna ra.

¹² Ee! I bata bira sa keli kore
i tan tagalan sareñ naxan dəgəma subax-
ani!

I bata woli bɔxəni,
i tan naxan yi siyane rabirama!
¹³ I yi a falama i yɛtɛ ma, i naxa,
"N temə nən kore xənna ma,
n sa n ma mangaya gbedən dɔxə mənni
Alaa sareñ faxa ra.
N sa dɔxə alane tagi,
e malanma geyaan naxan ma sogeteden
kəmənna ma.

¹⁴ N temə nən kundane fari,
N yi lu alo Kore Xənna Ala."

¹⁵ Koni e bata sa i sa fɔ gaburun xənna ma
i lu laxira yili tilinxin na.

¹⁶ Naxanye na i to,
ne i matoma nən ki fajı.
E miri i ya fe ma,
e yi a fala, e naxa,
"Xəməni ito xa mi yi bɔxən naxuruxu-
runma ba,
a yi yamanane yimaxa?"

¹⁷ Ito xa mi dunuja findi tonbonne ra ba
a yi taane kala,
a tondi kasorasane beñinjɛ?"

¹⁸ Nəndin na a ra,
siyane birin mangane maluxunxi binyen
nin

e keden kedenna birin yi lu e gaburune ra.
¹⁹ Koni i tan bata woli ayi i ya gaburun fari
ma

alo wudi yii xaren biraxina.
Faxa muxune bata sa i yɛɛ ma,
naxanye faxaxi silanfanna ra
naxanye bata sa geməne fari yinla ra.
I bata lu alo binbi yibodonxina.

²⁰ Koni i tan mi maluxunma alo ne
amasətə i bata i ya yamanan kala,
i yi i ya yamaan naxəri.

Bənsən naxina fe mi fa falama habadan.

²¹ E a diine faxa feni tɔn
lan e benbane gbalo feene ma.
E nama fa keli,
e yi bɔxən birin findi e gbeen na,
e dunuja rafe e taane ra.

²² Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito
ra, a naxa,
"N kelima nən Babilən taan xili ma,
n yi a xinla ralə ayi
e nun a muxun naxanye na lu e nii ra
e nun e diine nun e yixətəne birin."
Alatalaa falan nan na ra.

²³ N taani ito findima nən dara yiren na
gbalane dənaxan yi e nun sagalene dingi-
rana.
N yi Babilən taan makə halagi ti silanden
na.
Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na
ra.

²⁴ Alatala Sənbən Birin Kanna bata a kələ, a
naxa,
"N bata feen naxan yitən,
na ligama nən.
N bata naxan nagidi,
na kamalima nən.

²⁵ N Asiriya kaane halagima nən n ma ya-
manani,
n yi e raxəri n ma geyane fari.
E konyiyaan bama nən n ma yamaan xun
ma,

e goronna yi ba e tungunna fari."
²⁶ Ala na nan nagidixi dunuja birin xili ma,
a yiini texi siyane birin xili ma na kii nin.

²⁷ Xa Alatala Sənbən Birin Kanna fena nde
ragidi,
nde nəe a yikalə?
A na a yiini te,

nde nœ a raxete a funfuni?

Waliyiya falana Filisitine xili ma

²⁸ Waliyiya falani ito tixi Manga Axasi faxa jœen nan na.

²⁹ E tan Filisitine, e yi e bœnœma bosaan naxan na, na bata kala, koni e nama sewa na ra. Amasœtœ koson minima nœn saji faxaxin bœnsœnni, ninginangan yi mini koson bœnsœnni naxan tunganma.

³⁰ Tœrœ muxu gbeene, ne donseen sœtœma nœn, sœnbetarene yi e matabu bœjœ xunbenli. Koni e tan Filisitine, n na e bœnsœnna halagima fitina kamœn nan na.

Naxanye na lu e nii ra, ne birin yi faxa.

³¹ E tan taa makantaxine, e wuga xuii te!

Taan muxune, e gbelegbele! Filisiti yamaan bata tunnaxœlœ e ma, amasœtœ tœ tutin fama nœn sa keli sogeteden kœmœnna ma. Muxu yo mi baxi yaxune ganla safane ra. ³² Filisitine xœrane yabin findin nanse ra? “Alatala nan Siyon taan tixi, a yamaan yiigelitœne yigiyade fajin sœtœma dœanaxan yi.”

15

Waliyiya falan Moyaba xili ma

¹ Waliyiya falana Moyaba yamanan xili ma:

Ari taan bata raxœri Moyaba yamanani a kala kœ kedenna ra.

Kiri taan bata raxœri Moyaba yamanani a kala kœ kedenna ra.

² Dibon kaane tema e susure kide mateixe yi e wugama.

Moyaba kaane gbelegbelema Nebo nun Medeba taane yi.

Muxune birin bata e xunne nun e dœ xabene bi sununi.

³ Sunu dugine nun bœnœnle ragodoxi e ma kirane xœn ma.

E gbelegbelema e banxine fari e nun e yama malandene yi, e birin wugama han!

⁴ Xœsibœn nun Eleyale kaane

gbelegbelema mali muxu feen na.

E xuiin sa mœma fœ Yahasi taani. Nanara, Moyaba sofane gbelegbelema, e bata tunnaxœlœ e ma.

⁵ N gbelegbelema Moyaba kaane fe ra. A muxune bata e gi siga han Soyari taani, siga han Egilati-Selisiya taani. E tema wuge Luxiti geyaan na. E wuga xuii tema e kalana fe ra Xoron-ayin kiraan xœn.

⁶ Nimirimi daraan bata xœri sœxœne bata xara, jœxœndene bata jœnan. Sese xinde mi fa na.

⁷ Nanara, muxune e se dœnxœne tongoma naxanye luxi e yii, e nœxi naxanye ramare,

e yi siga e ra Wudi Tofajin Xuden kidi ma.

⁸ Sœnxœ xuiin minima Moyaba yamanan birin yi.

E wuga xuii minima sa keli fœ Egilayimi taani, sa keli fœ Elimi xœjin yireni.

⁹ Xuden naxan danguma Dimœn yi, na bata findi wunla ra.

Ala naxa, “N mœn gbalo nœnœne rasigama nœn Dimœn yi.

N yatana nde rafama nœn Moyaba muxu gixinne xili ma, e nun naxanye na lu e yamanani.”

16

Moyaba Yerusalœn xandima nœn

¹ Moyaba mangane yi a fala, e naxa, “E yœxœne rasiga Yuda yamanan mangœma, sa keli Sela tonbonni, siga Siyon geyaan fari.”

² Moyaba jœanaxle bata baan gididen li Ari-nœn yi.

E luxi nœn alo xœliin naxanye e gixi, naxanye kedixi, e makuya e tœen na.

³ Moyaba kaane yi a fala Yerusalœn kaane xa, e naxa, “Nxœ maxadi,

i fena nde ragidi.

Yanyi tagi sogen bun,

i nininna xa so nxœ xun na alo kœna, i nxœ kantan.

Nxɔ muxu gixine luxun,
i nama gi muxune yanfa de!
⁴ A lu nxɔ muxu gixine xa e dɔxɔ ε konni,
dɔxɔden so e yii e ratangε halagi tiin ma
dənaxan yi.
Naxan nxu naxankatama,
na mi luma habadan,
halagin fama nən a dandeni.
Naxan nxu yengεma,
na kelima nən yamanani.
⁵ Nayi, i ya mangayaan sənbən sətəma nən
hinanna xən,
Dawuda yixetəna nde yi mangayaan naba
lannayani,
kitisaan naxan kiti kəndən fenma
naxan səbe soxi tinxinna ma.”

*Yerusalen mi nəe Moyaba maliyε
Yeremi 48.29-36*

⁶ Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mε
naxan gbo han,
e nun e yεtε yigboon
nun e wason nun e yεtε yitena.
Koni e yεtε matəxəma fuun nin.
⁷ Nanara, Moyaba kaane gbelegbelema su-
nuni
e yamanana fe ra,
e birin e wuga xuini tema.
E kutunma nimisani Kiri-Hareseti taa
kalaxina fe ra.
E bata tunnaxəlɔ e ma fefe!
⁸ Xəsibən xεne bata kala,
alo Sibima manpa binle.*
Siyane mangane bata manpa bili yεbaxine
yibodon
naxanye bogine yi sigama han Yaasəri
taani,
e xuya tonbonna xun xənna ra,
e yiine yi sigaxi han Fəxɔ Daraan kidi ma.
⁹ Nanara, n wugama Yaasəri kaane xən
Sibima manpa binle fe ra.
Ee! Xəsibən taan nun Eleyale taana!
N na n yεegen nagboma ayi nən ε ma!
Yεngən xuiin bata mini ε manpa bili
nakəne yi,
e nun ε se xaba daxine yi.
¹⁰ Səwan nun naxanaxan bata jənan wudi bili
nakəne yi.
Sigi sa xuiin nun səwa xuiin mi fa məma
nxɔ manpa bili nakəne yi.
Muxu yo mi fa manpa bogine igen bama,

n bata danna sa səwa xuiin na.
¹¹ Nanara, n bəjən wugama Moyaba fe ra.
N ma mawuga xuiin luxi nən
alo bələn xuina sununi.
N kutunma Kiri-Hareseti taana fe ra.
¹² Nxu Moyaba yamaan toma xadanjε
e susure kide matexine yi,
e yi so e susure banxine yi maxandi tideni,
koni na tənə yo mi na.
¹³ Alatala bata yi na fala Moyaba kaane
xili ma. ¹⁴ Iki Alatala naxa, “Benun
jεe saxan yate xa dangu, Moyaba muxu
gbeene nun a yama gbeen yarabima nən,
fangatare dando gbansan yi lu e nii ra ne
yε.”

17

Damasi nun Isirayila

¹ Waliyya falana Damasi taan xili ma:
Damasi taan kalamatəən ni i ra,
a taa xənna yi lu
alo gəməne e bode fari.
² Aroyeri yamanan taane luma nən
nabejinxı
e findi xuruseene konna ra.
E luma nən na,
muxu yo mi e yigbətənma.
³ Taa makantan yin yo mi fa luma Efirami
yamanani sənən.
Mangayaan bama nən Damasi taani.
Arami yamanan muxu dənχən naxanye
luma,
ne binyen mi dangue Isirayila kaane
binyen na.
Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na
ra.
⁴ Nayi, na ləxəni,
Yaxubaa binyen xurunma nən.
A yamaan yi lu doyenjε.
⁵ A luma nən
alo sansine na yelin malanjε se xaba wax-
atini
alo a xaba muxun na a tənsən xabaxine
malan a yii
alo e na tənsənne makentun Refa lanbanni.
⁶ A tənsən dənχənə ndee luma nən a kentun
daxin na,
alo oliwi bogine na rayolon tamin na,
a xəri firin saxan yi lu a kondeni,
naanin suulun nəxən yi lu a yii bogixine ra.
Alatalaa falan nan na ra, Isirayila Ala.

* **16:8:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

⁷ Na ləxəni,
muxune yee luma e da mangan nan na,
e yee rafindi Isirayilaa Ala Sarjanxin ma.

⁸ E mi fa e yee rasige suxure kidene yi
mumε,
e naxanye rafalaxi e yiine ra.
E mi fa Asera kide gbindonne matoε mumε,
e nun e wusulan gandene,
e yete yii fəxəne.

⁹ Na ləxəni, e taa makantanxin naxanye
rabeñinma Isirayila kaane bun, ne birin yi-
genla luma nən alo fətənnna hanma geyaan
kondena.

¹⁰ Amasətə i bata jinian Ala xən i rakisi-
mana.
I mi i yengi dəxi i kantan fanyen xən, i ya
Ala.

Nanara, i bata nakəon nafala a fajin na,
i yi sansi xəjene si.

¹¹ I e si ləxən naxan yi,
hali e na soli na ləxəni,
na xətənnna yetəni i ya si seen yi fuga,
koni a xaba waxatin na a li,
a ləma ayi nən,
furen nun səxəle pəntaren na fa ləxən
naxan yi.

¹² Ee! Siya wuyaxine sənxəma
alo fəxə igen xuxu xuiin kii naxan yi.
Ee! Yamanane muxune xəjəma ayi
alo baa ige gbeen na walanjə ayi.

¹³ Siyane sənxə xuiin luxi nən
alo fəxə ige gbeen xuxu xuina.
Marigin na a kənkə e ma,
e e gi, siga yire makuyeni.
E kedima nən
alo foyen na se dagin xali geyaan fari
alo səxə xaren kala ti foyeni.
¹⁴ Gaxu gbeen na a ra jinbanna ra,
benun xətənni, e mi fa na!
Na nan na muxune sətəma
naxanye nxə seene birin tongoma.
Na nan e sətəma naxanye fuma nxu ma.

18

Falan Kusi yamanan xili ma

¹ Gbalon yamanan xa,
tuguminne gabutəne xuiin gbo dənaxan yi
Kusi yamanan baane xun ma!*

* **18:1:** Kusi yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan də fati fərəne bəxəni.

² Men kaane xərane rasigama baan xən
kunkine kui
naxanye rafalaxi gbala xidine ra.
E siga ε konne yi ε tan xəra sənəyaxine.
E siga ε siyaan fəma naxan muxuye kuya,
e fətin mayilenma,
naxan magaxu be nun yiren birin yi,
siya sənbəmani ito naxan nəən tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.

³ E tan dunuja muxune birin,
ε tan naxanye bəxə xənna fari,
e na taxamasenni te geyaan fari,
ε a mato!
E na xətaan fe xuiin mə waxatin naxan yi,
ε tuli mati!

⁴ Amasətə Alatala bata a fala n xa,
a naxa, “N waxi feene rakərəsi feni,
n lu raxaraxi n dəxədeni ti,
alo wuyenna naxan minima yanyin na,
alo xiila wuyenna bəxən ma kuye wolon
waxatini.”

⁵ Amasətə benun se xaba waxatin xa a li,
fugene yolonma nən,
e yi findi tənsənne ra,
ne yi mə fələ,
muxune yi e yii bogitarene xaba filən na,
e nun e sonle nun e dəeñe.

⁶ Kusi kaane fan nabəjənma na kii nin
xəline xa
geyane fari e nun burunna subene.
Səgəne e yibəma nən soge furen na,
sube xəjene fan yi e don jəmən na.

⁷ Nayi, muxune fama nən finmaseene ra
Alatala Sənbən Birin Kanna xən,
keli siyaan fəma naxan muxuye kuya,
e fətin mayilenma,
e magaxu be nun yiren birin yi,
siya sənbəmani ito naxan nəən tima,
baane wuya naxan ma yamanayi.
E fama nən na finmaseene ra Siyon geyaan
fari
Alatala Sənbən Birin Kanna xinla binyama
dənaxan yi.

19

Falan Misiran yamanan xili ma

¹ Waliyyi falana Misiran yamanan xili
ma:
Alatala ni i ra, a fama kundani Misiran yi
mafureñ!

Misiran kaane suxurene xuruxurunma
nən a yee ra,
Misiran kaane yi tunnaxələ e ma.
² Ala naxa, "N Misiran kaane radinma
e bode xili ma nən, e yi e bode yēngē,
birin yi keli a ngaxakedenmaan xili ma,
birin yi keli a xəyin xili ma,
taane yi keli e bode xili ma,
mangayane yi keli mangayane xili ma.
³ Misiran kaane tunnaxələma e ma nən,
n yi mayifuun bira e feene yi.
E suxurene maxədinma nən,
e nun barinne nun yiimatone nun
kəramuxune.
⁴ N Misiran sama nən kininkintarena
nde sagoni,
manga yee xədexən yi lu a xun na."
Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna falan
nan na ra.
⁵ Nila baan xərima nən,
baan wunla yi xara fefe!
⁶ Baane xirin yi mini,
xudene yi xurun Misiran yi,
e birin yi xara.
Gbalane lisima a ra nən,
⁷ Səxəne yi xara Nila baan xən
han a biradena fəxə igen ma.
Xəen naxanye bixi Nila baan xən,
ne xarama ayi nən,
foyen yi siga e ra, sese mi fa luma.
⁸ Yəxə suxune kutunma nən, e sunu,
naxanye birin kənna birama Nila baani.
Yala wonle fan sənbən yi jan.
⁹ Naxanye gəsəne wurundunma,
ne yagima nən.
Naxanye dugine rafalama e nun naxanye e
səxənma,
ne yigitəgəma nən.
¹⁰ Yamanan muxu kəndəne fangan jənma
nən,
walikene yi kəntəfili.

¹¹ Xaxilitaren nan Soyantaauntigine ra,
Misiran mangan kawandi muxune
a kawandima xaxilitareyaan nin
e naxa, "Fekolonna nde nan ma dii n tan
na,
a singe ra mangane diina nde."
E noə susə na fale mangan xa di?
¹² Nayi, Misiran mangana,
i ya xaxilimane minən?
Alatala Sənbən Birin Kanna naxan nagidixi

lan i ya yamanan ma,
e xa i xaran na ma.
¹³ Xaxilitaren nan Soyantaauntigine ra.
Nofi taan mangane tantanma.
Misiran yamanan kanne nan a raləma ayi.
¹⁴ Alatala bata niina nde raso e yi
naxan e xun magima e ra
alogo Misiran kaane xa tantan e feen birin
yi
alo dələ minna na dingene ayi baxundeni.
¹⁵ Misiran muxu gbeen nun a muxudina,
muxu yo mi fa sese ligama naxan fan,
a na findi muxu binyen na
hanma a binyetarena.

Misiran yamanan nənnafe

¹⁶ Na ləxəni, Misiran kaane luma nən
alo naxanle. E xuruxurunma nən gaxuni,
Alatala Sənbən Birin Kanna na a yiini te
e xili ma waxatin naxan yi. ¹⁷ Yuda yamanana fe findima fe magaxuxin nan na
Misiran kaane xa. Muxune na a fe fala e yee
xəri, e gaxuma nən na feen yee ra Alatala
Sənbən Birin Kanna bata naxan nagidi e
ma.

¹⁸ Na ləxəni, Heburu xuiin fama nən
faladeni Misiran taa suulunna ndee yi, e
muxune yi e kələ a e bata findi Alatala
Sənbən Birin Kanna gbeen na. Na taan
keden xili bama nən a Taa Halagixina.

¹⁹ Na ləxəni, saraxa ganden fama nən
luden Alatala xa Misiran yamanan tagini,
gəmə gbeena nde yi dəxə yamanan danna
ra naxan Alatalaa fe rabirama muxune
ma. ²⁰ Na nan findima taxamasenna nun
seren na fa fala Alatala Sənbən Birin Kanna
Misiran yi. Misiran kaane na e xui ramini
Alatala ma e naxankata muxune fe ra wax-
atin naxan yi, a Marakisi Tiin nafama nən
e ma, naxan e xun mayengəma a yi e
xunba. ²¹ Alatala a yetə yitama nən Misiran
kaane ra. Na ləxəni, Misiran kaane Alatala
kolonma nən. E yi a batu, e saraxane
nun bogise saraxane ba a xa. E yi də
xuine tongo Alatala xa, e yi e rakamali.
²² Alatala Misiran kaane naxankatama nən
fitina fena nde xən, koni a e yiylanma nən,
e yi xətə Alatala ma, a yi e maxandi xuiin
name, a yi e yiylan.

²³ Na ləxəni, kiraan kelima nən Misiran
yi siga Asiriya yamanani. Asiriya kaane
sigama nən Misiran yi, Misiran kaane yi

siga Asiriya yi. E birin yi Ala batu e bode xən. ²⁴ Na ləxəni, Isirayila findima nən Misiran nun Asiriya yamanane saxanden na dununa duban sətəma naxanye xən. ²⁵ Alatala Sənbən Birin Kanna dubama nən e xa, a naxa, “N bata barakan sa n ma yamaan Misiran ma fe yi, e nun Asiriya yamanana, n yii fəxəna e nun Isirayila, n ma bəxəna.”

20

Falan Misiran nun Kusi xili ma

¹ Asiriya mangan Sarigon a sofa kuntigin nasiga jeeen naxan na Asadodi taan xili ma Filisiti yamanani, a yi a yengə, a yi a tongo, ² na waxatin yəteni, Alatala yi falan ti Esayi xa Aməsi a dii xəməna, a naxa, “Sunu dugin naxan xidixi i tagi, na ba, i yi i ya sankidine ba.” Esayi yi a falan suxu, a magenla yi lu sigan tiyə, sankidi mi a sanni.

³ Alatala mən yi a fala, a naxa, “A jee saxanna ni i ra n ma walikəna Esayi sigan tima a magenla, sankidi mi a sanni. Taxamasenna nan na ra e nun marakolonna* Misiran yamanan nun Kusi yamanan xa, ⁴ fa fala Asiriya mangan Misiran kaane nun Kusi kaane suxuma nən yengəni, a e xali konyiyani. A dii jərəne nun fonne magenle nan xalima, sankidi mi e sanni, e xərə magenle yi findi yagin na e xa. ⁵ Nayi, muxun naxanye e yigi saxi Kusi yi hanma naxanye yi Misiran matəxəma, ne gaxuma nən, e yagi. ⁶ Na ləxəni, muxun naxanye dəxi fəxə igen də, ne a falama nən, e naxa, ‘Nxu yi yigi saxi naxanye fari, a mato naxan ligama ne ra. Nxu yi waxy siga feni nxu luxundeni e konni, alogo nxu xa maliin sətə, nxu yi xunba Asiriya mangan ma. Nayi, nxu fa nəe kise di?’ ”

21

Falan Babilən yamanan xili ma

¹ Waliyyiya falan ni i ra tonbonna xili ma fəxə igen də.*
Yaxun fama nən
sa keli tonbonni yamana magaxuxini
alo kala ti foyen nəma fə yiifari ma ton-
bonna makəe.

² Ala bata fe magaxuxin yita n na.
Yanfantenna bata keli yanfa sodeni.
Halagi tiin bata halagin ti fəlo.
Elan kaane, ε siga yengəni!

Mede kaane ε taan nabilin!†
Muxune yi kutunma e bun ma,
koni n fa danna sama nən na ma!

³ Nanara, n tagin xuruxurunma.
N jaxankataxi

alo jaxanla tinna ma.
N jaxan memə,

na bata n gaxu ki fəji!

N jaxan toma,
na bata n kəntəfili.

⁴ Wekile mi fa n yii,
n xuruxurunma gaxuni.

N yi jənbanna nan maməma nun
alogon xa bəjəe xunbeli,
koni kəeen fan bata magaxu ayi.

⁵ Donseen bata rafala,
dagine bata yisa,
muxune dəxi e dəgedeni,
e minma.

Kuntigine, ε keli!
ε yengə so seene yitən.

⁶ Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa,
“Sa kantan tina nde ti,
a na naxan to, a na fala i xa.

⁷ Xa a yengə so wontorone to,
soone naxanye bandunma,
soo ragine dəxi sofanle fari,
ndee fan dəxi jəgəməne fari,
a xa a liga a yeren ma ki fəji.”

⁸ Kantan tiin xa sənxə, a naxa,
“N Marigina, n tixi yinna xuntagi ferijən
gbən!
N nan n ma kantan tideni kəena ngaan na.

⁹ ε a mato, xəməna nde fama yəngə so won-
toron kui
soo firin naxan bandunma.

Na yi a xuini te, a naxa,
‘Babilən taan bata kala!
A bata kala!

E ala sawurane birin bata bira
e xuya ayi bəxəni.’ ”

¹⁰ N ma yamana,
ε tan naxan bata bənbə

* **20:3:** Kusi yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan də fati fərəne bəxəni. * **21:1:** Tonbonna: A Babilən nan ma fe falama na ra. † **21:2:** Elan kaane nun Mede kaane yi Babilən kaane xəyine nan na benun e xa e yengə, e yi e nə.

alo murutun lonna ma,
n na nan m̄xi Alatala S̄enben Birin Kanna
ra, Isirayilaa Ala,
n yi a rali ε ma.

Falana Edon yamanan xili ma

¹¹ Waliyiya falan ni i ra Duma taan xili ma.
Xuina nde minima Seyiri yamanani,
a naxa, “Kantan tina, k̄εen di?
Kantan tina k̄εen di?”
¹² Kantan tiin yi a yabi,
a naxa, “X̄tonna a lima n̄n,
k̄εen fan yi so.
Xa i m̄n waxi max̄dinna ti feni,
max̄dinna ti.
Waxati gb̄te, i m̄n yi fa.”

Alaa falana Arabi xili ma

¹³ Waliyiya falan ni i ra Arabi yamanan xili ma.
Ε xima n̄n Arabi burunna ra,
Dedan b̄ons̄nna, sigatiine tonbonni.
¹⁴ Ε tan Tema kaane,
ε sa fa igen na muxune xa
min x̄nla naxanye ma
ε fa balon na muxu gixine xa.
¹⁵ Muxune bata e gi silanfanna bun
silanfanne yi texi e xili ma,
xanle bandunxi e xili ma,
e gixi yengen gbalon bun.

¹⁶ Marigina ito nan falaxi n̄ xa, a naxa,
“Benun j̄ee keden yate, Kedari b̄ons̄nna‡
binyen birin janma n̄n. ¹⁷ Muxu wuyaxi
mi fa luma e nii ra e xali wonle yε, Kedari
yengesone.” Alatala, Isirayilaa Ala nan na
falaxi.

22

Yerusalen taana fe

¹ Waliyiya falan ni i ra Lank̄enemaya
Lanbanna xili ma.
Yerusalen kaane,
nanfera ε tema banxine xuntagi?
² Nanfera s̄onx̄o s̄onx̄on bata keli ε taani,
a yimaxa,
sumunna taan naxan yi yεyε?
Ε faxa muxune mi faxaxi silanfanna ra,
e mi faxaxi yengen.
³ Ε kuntigine birin bata e gi,
xalimakuli wonle yi e findi kasorasane ra.
Ε muxune birin bata yi e gi yaxune yεε ra,

e yi e birin suxu, e yi e xali.

⁴ Nanara, n yi a fala, n naxa,
“Ε yεen ba n na,
ε n lu na, n xa wuga x̄oleni.
N ma yamaan bata kala,
koni hali ε mi kata n masabarideni.”

⁵ Amas̄t̄o to,
Marigina Alatala S̄enben Birin Kanna
bata magaxun nun mant̄r̄on nun may-
ibasanna rafa
en ma Lank̄enemaya Lanbanni.
Taan nabilinna yinna bata kala!
Xili ti xuiin minima malina fe ra geyaan
ma.

⁶ Elan yamanan ganle bata xalimakunle
tongo
e nun yengε so wontorone nun soone.
Kiri yamanan sofane e yε masansan wure
lefane yit̄onma.

⁷ Ε m̄erem̄erēn fapine bata rafe yengε so
wontorone ra,
soo ragine yit̄onxi e xa yengen f̄l̄o ε taan so
d̄eene ra.

⁸ Yuda yamanan mi fa makantanxi s̄on̄n.

Na l̄ox̄oni,
i yεε raxet̄ema n̄n yengε so seene ma
banxini naxan xili “F̄ot̄on Yi Banxina.”

⁹ Ε yi yalenne to Dawudaa Taan makantan
yinna ma

ε yi igen namara ige ramarade xurini
yengen yεε ra.

¹⁰ Ε Yerusalen taan banxine yate,

ε ndee rabira

alogeo ε xa makantan yinna s̄enbe so.

¹¹ Ε yi ige ramaraden nafala yin firinne
longonna ra

ige ramarade fonna igen xa.

Koni naxan na feene birin xunna ra,

ε mi ε yεε rafindixi na ma.

A yi e yit̄onma to mi na ra,

koni ε mi yi na kanna toma.

¹² Marigina Alatala S̄enben Birin Kanna
a falaxi na l̄ox̄on nin,
a ε xa wuga, ε gbelegbele,
ε yi ε xunne bi,
ε yi kasa b̄enb̄eli dugine so sununi.

¹³ Anu, s̄ewan nun jaxajaxan nan be iki!

Muxune jingene k̄ε raxabama,

ε yεxεne faxama,

‡ 21:16: Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen s̄eb̄xi Dununa F̄ol̄on 25.13 kui.

e suben donma, e manpaan minma.
 E a falama, ε naxa,
 "En na en dεge, en yi en min,
 bayo en faxan nεn tila!"

¹⁴ N tunla Alatala Sεnbεn Birin Kanna falani ito nan mexi, a naxa, "Ε hakεni ito mi xafarima han ε faxa!" Marigina Alatala Sεnbεn Birin Kanna na nan falaxi.

Marakolonna lan Sebena fe ma

¹⁵ Marigina Alatala Sεnbεn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "Siga, i sa mangana muxuni ito li, Sebena, naxan manga banxina feene xun na, i yi a fala a xa, i naxa,

¹⁶ 'Nanse i xa be?
 I ya muxun mundun be,
 i to gaburun gema i yεtε xa be?
 I matabude dεnxεn nafalama i yεtε xa
 geyaan fari
 i gaburun ge i yεtε xa fanyeni!
¹⁷ I tan sεnbεmana,
 Alatala i wolima ayi nεn pon!
 A yi i suxu ken,
¹⁸ a yi siga i mafilinfilinjε
 alo se radigilinxina
 a i woli yamana gbeeni.
 I sa faxama mεnna nin,
 ε nun i ya wontoro fajine yi lu na,
 i tan naxan i kanna denbayaan nayagima!"

¹⁹ Ala naxa,
 "N ni i kedima nεn i ya walideni,
 n yi i ba i tideni.

²⁰ Na lεxεni,
 n nan n ma walikεna Eliyakimi xilima nεn,
 Xili ki a dii xεmεna.
²¹ N ni i ya dugine ragodo a ma,
 n ni i ya tagi xidin xidi a tagi,
 n ni i sεnbεn so a yii.
 A findima nεn Yerusalεn kaane fafe ra
 Yuda yamaan birin yε.

²² N Dawudaa manga banxin dεjnинna
 soma nεn a yii.
 A na naxan nabi,
 muxu yo mi nεe a balanjε.
 A na naxan balan,
 muxu yo mi nεe a rabiyε.
²³ N nε a bitinma nεn
 alo bitin wudina yire kendεni,
 a yi binyen fi a fafe a denbayaan ma.

* ^{23:4:} Fεxε igen yi findixi Sidεn kaane gbee ala jaxalanmana nde nan na.

²⁴ A denbayaan muxu binyene birin luma
 nεn singanxi a ra,
 alo wudi yiin singanxi a binla ra kii naxan
 yi,
 alo goron xunxurine nun baramane
 nun ige sa seene dεxεma e bode fari kii
 naxan yi."

²⁵ Alatala Sεnbεn Birin Kanna falan ni
 ito ra, a naxa, "Na lεxεni, gbangban wudin
 talama nεn naxan yi bitinxε yire kendεni. A
 kalama nεn, a yi bira. Nayi, goronna naxan
 yi singanxi a ra, na yi halagi." Alatala na
 nan falaxi.

23

Tire nun Sidεn halagifena

¹ Waliyyi falana Tire taan xili ma:
 Ε tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui
 fεxε igen xun ma,
 ε gbelegbele sununi amasotε Tire taan bata
 kala,

banxi yo mi fa na,
 kunki tide mi fa na.
 E bata na xibarun mε,
 fata Sipiri fεxε ige tagi bεxεn na.

² Ε dundu, ε tan naxanye dεxi fεxε igen dε,
 ε tan naxanye bata fεxε igeni siga
 ε Sidεn taan yulane findi nafulu kanne ra.

³ Sansiin naxanye yi bima baan dε Sihori
 yi,
 fεxε igen kidi ma pon,
 e fa ne ra e taani.

Sansiin naxanye yi xabama Nila baan xεn,
 ne yi findixi Sidεn taan tεnεn nan na.
 Na yamanan bata yi findi siyane lεxε tiden
 na.

⁴ Sidεn kaane, ε yagi,
 baan xεn yire makantanxina.

Bayo fεxε igen* bata a mε ε ra, a naxa,
 "N mi dii barin tεrεyane sotεxi,
 n mi dii barixi.

N mi dii xεmεye ragboxi,
 n mi dii tεmε maxuruxi."

⁵ Xibaruni ito na Misiran yamanan li,
 e yigitgema nεn Tire taana fe ra.

⁶ Ε fεxε igeni gidi han Tarasisi taani,
 ε gbelegbele sununi ε tan fεxε ige tagi bεxε
 yidεxεne.

⁷ Ε naxanaxa taan nan ito ra ba,

naxan maseg^e xabu waxati xunkuyene yi
 naxan muxuye bata yi siga
 e sa dəxə yire makuyene yi?
 8 Nayi, nde na feen nataxi Tire taan xili ma,
 naxan yi mangayane yitaxunma ya-
 manane yi nun?
 Kuntigin nan yi a yulane ra,
 xili kan gbeene dunuja yi.

9 Alatala Sənbən Birin Kanna nan na
 ragidixi,
 alogo a xa ne fe magodo
 naxanye wasoxi e tofanna fe ra,
 alogo a xa bəxən muxu yitexine rayagi.

10 Nayi, Tarasisi kaane,
 ε bəxən bi,
 alo e a ligama Nila baan də kii naxan yi,
 amasətə kunki tide mi fa na ε kunkine xa.
 11 Alatala bata a yiini te baan xili ma,
 a bata yamanane yimaxa.
 A bata yamarin fi Kanan yamanan xili ma,
 a taa makantinxine xa kala.

12 A bata a fala, a naxa,
 “Ε tan Sidən kaane,
 ε sumunna bata jan.
 Yaxune bata fu ε taa tofañin ma.

Keli, ε fəxə igeni gidi,
 siga Sipiri fəxə ige tagi bəxəni.
 Hali na, matabu yo mi ε xa.”

13 Babilən yamanan mato,
 yamaan naxan mi yi sese ra,
 Asiriya kaane bata yi naxan findi burunna
 subene gbeen na.

E e sanganso makantinxine ti nən a yi,
 e yi a banxine kala,
 a findi taa xənna ra.

14 Ε tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui
 fəxə igen xun ma,
 ε gbelegbele sununi
 amasətə ε yire makantinxin bata kala.

15 Na waxatini, jinan tima nən Tire taan
 xən jee tongue solofer, na lanxi mangana
 nde nan ma siimaya ma. A ligama Tire
 taan na nən alo a liga yalunden na kii
 naxan yi sigini ito yi, a naxa,

16 Bələnna tongo, i a maxa,
 i sigi wuyaxi sa,
 i taani siga i tan jaxalan majinanxina
 alogo i ya fe xa rabira muxune ma.

17 Nee tongue solofer na dangu, Alatala
 Tire taana fe ragidima nən. A mən yi a

saran haramuxin sətə fəlo, a yalunyaan
 naba bəxə xənna yamanane birin xən.
 18 Koni a sətə seen nun a saren haramuxin
 luma Alatala nan xa. E mi malanma, e
 mi ramarama. E soma muxune nan yii
 naxanye luma Alatala yetagi alogo e xa
 balo gbeen nun marabəri ba fajin sətə.

24

Alatala bəxən birin halagima nən

1 Alatala bəxən birin halagima nən,
 a yi a raxəri.
 A bəxə xənna kalama nən,
 a yi a muxune birin naxuya ayi.
 2 Na marajan ki kedenna nan saraxaraliin
 nun a yamaan xa,
 e nun kuntigin nun a walikəen xa,
 e nun banxi kanna nun a walike naxanla
 xa,
 e nun sare matiin nun sare soon xa,
 e nun doli tongo nun doli soon xa,
 e nun donla naxan ma
 e nun seen soma naxan yii.

3 Bəxə xənna kalama nən fefe,
 a yigenla yi lu
 amasətə Alatala bata na fala.
 4 Bəxən sunuxi, a xaraxi.
 Dunuja sigama kale,
 a muxu gbeene fan yi doyen.
 5 Adamadiine bata bəxə xənna raharamu.
 E mi Alaa sariyane suxi,
 e yi a tənne bejin.
 E bata habadan layirin kala
 e nun Ala tagi.

6 Nanara, Alaa dangan bata bəxə xənna
 suxu,
 a muxune yi e yulubin yanginna sətə.
 A muxune gamma,
 e wuyaxi mi lu.

7 Manpa nənən bata xara,
 manpa binle yi lisi a ra.
 Naxanye bəjəe yi sewaxi,
 ne wugama.

8 Sewan tanban xuine bata dan,
 naxanaxa xuine bata jan,
 sewan bələn xuine bata dan.

9 Muxune mi fa manpaan minma sigini.
 Manpane bata xələ ayi
 e min muxune də.

10 Taa rabejinxin bata kala.
 Banxine birin nagalixi,
 muxu yo mi fa nəs soe.

11 Muxune gbelegbelema manpa feen na kirane xən.

Sewan bata findi bəjəe raforen na.
Naxanaxan bata jan yamanani.

12 Banxi xənne nan tun fa luxi taani,
taan so dəen bata kala,
a biraxin yi lu na.

13 A ligama na kii nin bəxəni siyane tagi,
se wuyaxi mi luma,
alo oliwi bogine na yelin malanjə,
alo manpa binle xəri bolon waxatini.

Dunuja muxune naxanma

14 Naxanye luxi e nii ra,
ne e xuini tema,
e sənxə sewani e Alatalaa binyen nali.
E gbelegbelema naxanaxani keli sogegodo-den binni.

15 E naxa,
“Sogeteden binna yamanane,
ε Alatala binya!
ε Alatala xinla tantun
fəxə ige tagi bəxəne yi,
Isirayilaa Ala!”

16 Nxu bəti xuine məma nən bəxən danne
birin yi:

“Binyena Ala tinixinxin xa!”

Koni n tan naxa,
“N bata lə ayi, n bata lə ayi,
gbalona n xa!

Yanfantenne yanfan soma!

Yanfana!

Yanfantenne yanfan soma!”

17 Gaxun nun yili gbeen nun lutı ratixine
ε tan bəxə xənna muxune yee ra.

18 Naxan na a gi gbelegbele xuiin bun gax-uni,

na yi sin yinla ra.

Xa naxan te yinla ra,
na yi a suxu lutin na.

Kore xənna dəene birin nabima nən
tulen yi fa,

bəxə xənna bunne birin yi xuruxurun.

19 Bəxə xənni bəma nən,

a xuya ayi, a yolon,

bəxən bata yimaxa fefe!

20 Bəxən dingemna ayi nən

alo dələ minna,

a tintin alo gagen foye gbeen bun.

A bira a Ala matandine goronna bun

a mi fa nəe kelə.

21 Na ləxəni,

Alatala sənbəma ganla saranma e kəwanle
ra nən

naxanye bəxən nun kuyen lan tagini
e nun bəxə xənni ito mangane.

22 E malanma nən yili gbeen na
alo kasorasane.

E balan kasoon na.

Waxati xunkuye na dangu,
e fa e dəntəgə.

23 Kiken nun sogen yagima nən.

Amasətə Alatala Sənbən Birin Kanna
findima nən mangan na Yerusalən yi,

Siyon geyaan fari.

A binyen yi makenen taan fonne birin
yətagi.

25

Walifajı kolon bətina

1 Alatala! N ma Ala ni i ra!
N ni i tantunma nən,
n yi i xinla binya.

I bata i ya kabanako feene rakamali,
i naxanye ragidixi i ya tinxinyani
xabu to mi na ra.

2 I bata taan lu
alo gəmə malanxine,
i bata taa makantanxin findi taa xənna ra.
Taa mi fa xəjəne taa fangamaan na,
a mi fa tima sənən.

3 Nanara, yama sənbəmane i binyama nən
siya gbalotəne taane yi gaxu i yee ra.

4 Luxunden nan i tan na yiigelitəne xa,
sənbətarene luxundəna
e na bira lanbaranni,
e nun yigiyadəna tule gbeen bun,
e nun nininna soge xələn bun.

Muxu naxine xələn luxi nən
alo tule foye gbeen na dəxə sansanni,

5 alo sogen wuyenna tonbonna ma.

I xəjəne sənxə xuiin danma,
alo kundaan nininna wuyenni susuma kii
naxan yi,

i gbalotəne nə sətə sigin danma na kii nin.

Sewa bandena siyane birin xa

6 Alatala Sənbən Birin Kanna naxanaxani
tənma geyani ito fari,

a lu alo sube turaxi donna

nun manpa fajı minna,

suben nun manpa fisamantenne yətena.

7 Geyani ito fari,

a sunu dugin bama nən

yamanane muxune birin yətagin xun na,

e nun kasangenna naxan siyane birin ma.
⁸ A sayaan halagima nən habadan!
 Marigina Alatala yi muxune birin yeege
 fitan e yetagi.
 A yi yagin ba a yamani bəxən yiren birin yi.
 Alatala nan na falaxi.

Moyaba yamanan kalana fe

⁹ Na ləxəni, e a falama nən,
 e naxa, “En ma Ala ni i ra!
 En na en xaxili tixi a tan nan na,
 a yi en nakisi!
 Alatala ni i ra!
 En xaxili tixi a tan nan na.
 En jaxan,
 en sewa a marakisina fe ra!”
¹⁰ Alatala bata a yengi lu geyani ito xən!
 Anu, Moyaba yamanan bata kala
 alo sexən naxan yibodonxi nejne yinla ra.
¹¹ Men kaane yiine yitexi
 alo muxun naxan a bama igeni.
 Koni hali e to kataxi,
 Marigina e ragodoma nən e wasoni.
¹² Moyaba kaane,
 Marigina ε yamanan makantan yinne rabi-
 rama nən,
 a e rabirama nən bəxəni,
 a yi e findi burunburunna ra.

26

Ala tantun bətina

¹ Na ləxəni, Yuda yamanan muxune bətin
 bama nən, e naxa,
 “N xu bata taa makantanxi fajin sətə.
 Ala bata a rabilin marakisin na
 alo yinna
 a xa nxu makantan.
² E taan so dəne rabi,
 yama tinxinxin xa so
 naxanye luxi təgəndiyani.
³ Naxanye yugon fan,
 i tan Ala nan bəjne xunbeli kəndən nagidima
 ne ma,
 amasətə e yigi saxi i tan nin.
⁴ E yigi sa Alatala yi habadan,
 bayo Alatala nan ε habadan kantan fanyen
 na,
^ε Alatala.
⁵ Muxun naxanye dəxi yire matexini,
 a ne ragodoma nən,
 a yi e taa matexin kala,
 a yi a halagi bəxə xənna ma,
 a a findi burunburunna ra.

⁶ Senbetarene a yibodonma nən,
 a lu yiigelitəne san tidene bun.”
⁷ Tixin muxuna kiraan tixin nən.
 I tan Ala fajin kiraan malaxunma nən
 tixin muxun xa.
⁸ Alatala, nxu xaxili tixi i tan nan na
 i ya kiti saxine kiraan xən ma.
 Nxu niin makoon naxan ma,
 nxu lu i xinla falə,
 nxu lu nxu mire i ma.
⁹ I xənla n niin yetəen suxuma kəeən na,
 n ni i fenma n səndəmən birin na.
 I na kiti kəndən sa bəxəni
 dunuya muxune yi tinxinyaan kolon.
¹⁰ Xa i hinan muxu paxine ra,
 e mi tinxinyaan kolonjne.
 Hali yamana fajini,
 e tinxintareyaan nan nabama,
 e mi Alatalaa gboon toma.
¹¹ Alatala, i yiini texi e xili ma,
 koni e mi a toma.
 Anu, e i ya xanuntenya gbeen toma nən
 i ya yamaan xa, e yi yagi.
 Təen naxan i yaxune raxərima,
 na xa e gan.
¹² Alatala i bəjne xunbenla fima nxu ma,
 i tan nan nxo feene birin nakamalima nxu
 xa.
¹³ Alatala, nxo Ala,
 kari gbətəne nxu nə nən,
 naxanye mi findixi i tan na,
 koni nxu i tan nan keden pe xili binyama.
¹⁴ Ne bata faxa,
 e mi fa xətəma sənən.
 E bata findi yiyane ra,
 e mi fa kelima sənən.
 I bata e kəwanle saran e ra,
 i yi e halagi,
 i yi e funfun birin naxəri.
¹⁵ Alatala, i bata nxo bəxən fari sa,
 i bata a fari sa.
 I bata i ya binyen mayita,
 i yi yamanan danne masiga.
¹⁶ Alatala, muxune e yee rafindima i tan
 nan ma tərəni.
 I na e xuru mantərəni,
 e yi xətə i xandə e de bun.
¹⁷ Alatala, nxu lu nən i yətagi,
 alo paxanla nəma wugama səxəleni tinna
 ma.
¹⁸ Nxu fan na səxəlen sifan sətəxi nən,

nxu wuga,
koni nxu foyen nan tun barixi.
Nxu mi kisin fixi bəxə xənna ma
nxu mi muxu nənəne raminixi dunuja yi.

Faxa muxune kelima nən

¹⁹ Ε faxa muxune niin birama e yi nən,
e yi keli.

Ε tan naxanye saxi burunburunni,
ε xulun, ε sənxə sewani.
Marigina, i xiila rafama bəxən ma
alo kənenna,
faxа muxune yi keli gaburun na.
²⁰ N ma yamana, ε so ε konni,
ε dəen balan ε fəxə ra.
Ε luxun waxatidi,
han Alaa xələn yi dangu.

²¹ Amasətə Alatala nan minima a dəxədeni
a yi bəxən muxune hakəne saran e ra.
Bəxə xənna muxu faxaxine wunla
makenənma nən,
a yi ba muxune wunla luxunjə
naxanye faxaxi a fari.

27*Nə sətəna ige yi sube naxin fari*

¹ Na ləxəni, Alatala a silanfan wure xədəxən
tongoma nən
naxan gbo, a sənbən gbo,
a yi keli ige yi sube naxin xili ma
ige yi sube naxina,
səjin naxan a gima,
ige yi sube naxina,
səji tinxintarena.
A yi fəxə ige yi ninginanga gbeen faxa.

Marigin nun a nakəna fe

² Ε manpa bili nakən matəxəma nən signi
na ləxəni,
naxan bogiye naxun han!

³ “N tan, Alatala,
n tan nan manpa bili nakəni ito kantan
muxun na.

N na a ige sama nən waxatin birin,
n yi a kantan kəən nun yanyin na
alogo muxu yo nama fe naxin ligə a ra.

⁴ N mi fa xələxi a ma.
Koni xa n tansinne nun janle li na,
n na e yəngəma nən,
n yi e gan.

⁵ Koni xa naxan a yigiyaden fen n tan yi,
na kanna xa bəjəe xunbenla raso nxu nun a
tan tagi,

a xa bəjəe xunbenla yatin naso nxu nun a
tan tagi!”

Ala fama nən a yamaan mafeludeni

⁶ Waxati famatəne yi,
Yaxubaa yamana a salenne raminima nən,
Isirayila bənsənna yi a sonle nun a fugene
ramini.

A dunuja rafe a bogine ra.

⁷ Ala a yamaan bənbəxi nən ba,
alo a e bənbə muxune bənbəxi kii naxan yi?
A a yamaan faxaxi nən ba
alo a na kanne faxa kii naxan yi
naxanye yi e faxama nun?

⁸ Eñ-ən de, koni a e makitixi nən
a yi e kedi,
a siga e ra konyiyani.

A e kedi a kala ti foyen nan na,
alo sogeteden foye gbeena.

⁹ Yaxuba bənsənna hakən mafeluma ikii
nin,
ito nan Isirayila bənsənna yulubi xafarin
mayitama:
e na e kide saraxa gandene birin findi bu-
runburunna ra,
e Asera kide gbindonne nun wusulan gan-
dene ba tixi.

¹⁰ Muxu yo mi fa luma taa makantaxini.
A luma nən nabəjinxı
alo tonbonna.
Ninge diine yi fa e də madondeni a yi,
e yi na findi e matabuden na.
E yi a wudi jingine madon.

¹¹ Wudi yiine na xara,
e girama nən,
naxanle yi e gan.
Amasətə yama xaxilitaren nan ito ra.
Nanara,
e da mangan mi fa kininkininma e ma.
Ala naxan e daxi,
na mi hinanma e ra.

Isirayila suxu muxune xətə fena

¹² Na ləxəni,
Alatala a sansi xabaxine bənbəma nən
keli Efirati baan ma
han sa dəxə Misiran xuden na,
ε birin yi malan keden keden yəen ma,
ε tan Isirayila kaane.

¹³ Na ləxəni,
xəta xui gbeen minima nən.
Muxun naxanye ləxi ayi Asiriya yamanani,

e nun naxanye kedi Misiran yi,
ne birin fama nən,
e fa Alatala batu geya sariñanxin fari
Yerusalen yi.

28

Gbalon Samari kaane xili ma

¹ Gbalon Samari taan xa,
naxan maligaxi manga kəmətin na
naxan findixi Efirami yamanan dələ minne
xunna kenla ra,
naxanye nərən luxi
alo se fugen yolonmatəna,
taan naxan məreməre ningixin xun ma,
dələn bata naxan muxuye kala.
² A mato,
Marigina walike sənbəmaan fama nən,
alo balabalan kəsəne foye gbeeni
alo tulen foye kala tiin naxan fama fufaan
na
a yi taan nagodo bəxəni a fangani.

³ Taan naxan luxi
alo mangaya kəmətina,
naxan findixi Efirami dələ minne xunna
kenla ra,
na yibodonma nən.
⁴ Taan naxan nərən luxi
alo fugen yolonmatəna
naxan tixi məreməre ningixin xun ma,
na luma nən
alo xədə bogi singen naxan məma
benun se xaba waxatin xa a li.
Muxu yo na a to,
na kanna a bama nən kedenna,
a yi a don sa!

⁵ Na ləxəni,
Alatala Sənbən Birin Kanna nan findima
manga kəmətin na a yamaan muxu
dənxəne xa
naxanye na lu e nii ra,
alo mangaya taxamaseri nərəxina.
⁶ A xaxinla fima nən kitisane ma
alogo e xa kiti kəndən sa.
A yi fangan fi muxune ma
naxanye yaxune kedima taan so dəen na.

Dələ minne yi Nabi Esayi magele

⁷ Hali e saraxaraline nun e nabine tanta-
nma dələn xən.
Manpaan bata e xunna firifiri.
Manpaan bata e ratantan.
Dələn bata e xaxinli fu,
manpaan yi e xunna firifiri.

E nəma fe toon tima alo xiyena,
e tantanma,
e nəma kitin se,
e a feni fu.
⁸ E tabanle birin nafexi e baxunna ra,
e yiren birin xəsixi.

⁹ Na dələ minne maxədinna tima, e naxa,
“Esayi ito waxi nde xaran feyi?
A a falane yəbama nde xa?
Diidin naxanye baxi xijən na ba?
Dii futen naxanye dəen baxi badeni xijən
na ba?

¹⁰ Bayo a naxa,
‘Tənne tənne fari,
tənne tənne fari.
Sənne sənne fari,
sənne sənne fari.
Ndee be, ndee na.’ ”

¹¹ Awa, nayi, Ala fa falan tima yamani ito
xa
xəjəne falane nun xui gbətəne nan xən,
e mi naxanye famuma.

¹² Anu, a bata yi a fala e xa nun, a naxa,
“Matabuden nan be ra,
xa naxan xadanxi,
na xa fa a matabu be.
Bəjə xunbeli yiren nan be ra.”
Koni e tondixi e tuli matiyə.

¹³ Nayi, Alatala falan tima e xa na kii nin
yati, a naxa,
“Tənne tənne fari,
tənne tənne fari.
Sənne sənne fari,
sənne sənne fari.
Ndee be, ndee na,”
alogo e nəma sigan tiyə,
e xa bira e xanbiramaan na,
e maxəlo,
e yi e suxu lutin na,
e sa kasoon na.

Margin yi banxin betən sa Yerusalen yi

¹⁴ E tan magele tiin naxanye Yerusalen ya-
maan xunna,
e tuli mati Alatalaa falan na!

¹⁵ E a falama, e naxa,
“Nxu bata layirin xidi nxu nun sayaan tagi,
nxu bata lanna raso nxu nun laxira tagi.
Xa gbalon fa,
a mi nxu konna lima,
amasətə nxu bata wulene findi nxu
yigiyaden na,
nxu yi mayifu falane findi nxu luxunden
na.”

16 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa,
“N bata gemena nde dəxə Siyon taani
alo banxin tongon gəmə fajı yəbaxina.
Naxan na dənkeleya a ma,
na mi yimaxə mumə!”
17 N kiti kənden nun tinxinyaan findima
n ma banxin ti se tinxinxine nan na,
koni balabalan kəsəne ε yigiyaden makəma
nən,
ε wulene,
igen yi sa ε luxunden xun ma.
18 Layirin naxan ε nun sayaan tagi,
na yi kala.
Lanna naxan ε nun laxira tagi,
na mi fa luma na.
Gbalon na fa waxatin naxan yi,
a yi ε halagi.
19 A na fa waxati yo yi,
a ε xale a yii,
bayo a danguma nən xətənna nun yanyin
nun kəeən na.
Gaxun nan tun a ra,
a xuiin bunna na famu waxatin naxan yi.
20 Saden xurunma ayi nən saden na,
bitinganna yi dungi ayi mafelenna ra.
21 Alatala mən kelima nən
alo a ligi kii naxan yi Perasimi geayaan fari.
A bəjən temə nən
alo a ligi kii naxan yi Gabayon lanbanni,*
alogo a xa a wanle rakamali
naxanye makabε,
a kewali magaxuxine.
22 Awa iki, ε magelen dan.
Xanamu, ε xidi yələnxənne mən gbətənma
nən ε yi.
Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna na
nan falaxi n xa,
a bata a ragidi a xa yamanan birin halagi.

Xee bifeen sandane

23 ε tuli mati n xuiin na.
ε xaxili lu n ma falane xən.
24 Xee biin na wa sansiin si feni,
a luun bəxən biin nan tun fari waxatin
birin yi ba?
A luma a bəxən nawale nən ba,
a buxa dan mi naxan na?

25 Koni a na yelin a bəxəni tənje waxatin
naxan yi,
a mi sabi də daxine xan sima na xanbi ra
ba?
A mi sabi seene siyε ba
e nun sorontonna?
A mi maala nun fundenna wolə e xəeəne yi
ba,
a sansi gbətəye si xəeən də?
26 A Ala nan na tagi raba kiin yitaxi a ra,
a yi a xaran a ligi kiin ma.
27 Sabide daxine mi bodonma jingen xee ra
bənbə seen na,
muxu yo mi wontoron sanne radanguε
sabi se xun xurine fari e bənbə seen na,
koni ndee bənbəma gbelemen nan na,
muxune yi nde bodon.
28 Fə sansi kəsəne xa din nən e findi fujin na
benun burun xa sətə.
Nayi, muxun mi luma a bənbə han
habadan.
Hali e wontoron nun a bandun soone
radangu a fari,
na mi a kəsəne finde a fujin na.
29 Na feene fataxi Alatala Sənbən Birin
Kanna na,
kabanako kawandi tiin naxan ma fe
kolonna gbo han!

29

Tərən nun yigin Yerusalən xa

1 Gbalona Ariyele taan xa, Ariyele!*
Manga Dawudaa ganla taan naxan nabilin
yəngəni!
ε sanle birin nabama e kiini jee yo jee,
2 koni n na Ariyele taan yəngəma nən.
ε wugama nən, ε sunu,
ε taan yi lu n xa
alo saraxan ganma dənaxan fari.
3 N nan n ma ganla tima nən ε taan
nabilinni.
N yi ε mini kiraan bolon ε ma yəngε so
seene ra.
N yi yire makantanxine yitən ε xili ma.
4 ε fe yigodoma nən han a lu
alo ε xuiin kelima bəxən nan bun ma.
ε xuiin yi xurun mini burunburunni.
ε xuiin luma mine nən bəxəni,

* **28:21:** Dawuda Filisitime nə nən yəngəni Ala sənbən xən Perasimi geayaan fari e nun Gabayon yi. Na feen səbəxi Samuyeli Firinden 5.20 kui. * **29:1:** Ariyele findixi Yerusalən taan xili gbətə nan na be. Dawuda Yerusalən taan yəngε feen səbəxi Samuyeli firinden 5.6-9 kui.

alo barinne junujunun xuiin bəndən bun.

⁵ Ε yaxu yamaan luma nən
alo xubena,
ε tərə muxune ganla luma nən
alo foyen səxən naxan xalima.
Sanja ma kedenni, mafureñ,

⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna fama i malideni
galan xuiin nun bəxə xuruxurunna nun
xui gbeen

nun kala ti foyen nun tule foye gbeen
nun halagi ti təe dəge gbeen nin.

⁷ Ariyele kaane,
yamanan naxanye ganle ε yəngəma,
ne danguma nən alo xiyena.
Naxanye birin yi fuma ε ma
e ε taan nabilin yəngəni,
ne janma nən
alo xiyen kəeñ na.

⁸ Kamen muxun naxan ma,
na xiye sama nən, a dəgema,
koni a na xulun,
a lima nən,
kamen mən a ma.

Min xənla muxun naxan ma,
na xiye sama nən, a minma,
koni a na xulun,
a a li, a kəe yinla raxaraxi,
a fanga mi na.

A ligama na kii nin yamanane muxune xa
naxanye Siyon geyaan yəngəma.

Yamaan mi xaxili sətəxi

⁹ Ε kabə, ε ε dundu!
Ε findi danxutəne ra,
ε nama seen to.
Ε xunna xa frifiri,
koni hali ε mi manpaan min.
Ε dingeneñ ayi siga tideni,
koni hali a mi findi dələn funfun na.

¹⁰ Amasətə Alatala bata ε xaxinli fu,
a mi tinxi ε nabine xa fe toon ti,
a dugin so ε fe toone xun na.

¹¹ Fe makənənxini itoe birin bata lu ε tan
xa alo fala səbəxine kədin maflinxini, naxan
balanxi taxamasenna ra. Ε a so muxu
xaranxina nde yii, ε yi a fala a xa, ε naxa,
“Ito xaran nxu xa yandi.” A ε yabima nən,
a naxa, “N mi nəe a xaranje, kədin balanxin
na ra.” ¹² Hanma ε xa a so xarantarena
nde yii, ε naxa, “Ito xaran nxu xa yandi!”
A ε yabima nən, a naxa, “N mi nəe səbenla
xaranje!”

¹³ Marigin naxa,

“Yamani ito maso n na e falane xən.
E n binyama e dəen nin,
koni e bəjən makuya n na pon!
Binyen naxan e yi lan n ma,
na fataxi adamadiine yamari xaranxine
nan gbansan na!

¹⁴ Nanara, n mən luma nən yamani ito
raterənə kabanako feene ra.
E fe kolonne fe kolonna tununma nən,
e xaxilimane xaxinla yi lə ayi.”

¹⁵ Gbalon na kanne xa
naxanye kata gbeen tima
alogo e xa e fe yitənxine luxun Alatala ma
wundoni.

E wanle kəma dimini,
e yi a fala, e naxa,
“Nde nəe en təe?
Nde en ma fe kolonje?”

¹⁶ Anu, ε bata tantan fefe!
Nde feñə rafalan yate feñə bəndən na?
Muxun yii fəxəna a falə a rafala muxun ma
ba,
a naxa, “I tan mi n nafalaxi”?
Feñəna a falə feñə rafalan ma ba,
a naxa, “I mi sese kolon”?

Ala a yamaan kiin masarama nən

¹⁷ Benun waxatidi,
Liban fətənna findima nən bogise wudi bili
nakən na,
na bogise wudi bili nakən yi lu alo fətənna.

¹⁸ Na ləxəni,
naxan səbəxi kədin kui,
tuli xərine na məma nən.
Danxutəne yi mini dimi gbeeni,
e yi seen to.

¹⁹ Tərə muxune sewa gbeen sətəma nən
Alatala yi,
yiigelitəne yi naxan Isirayilaa Ala
Sarijanxini.

²⁰ Amasətə gbalotəne tununma nən,
mägele tiine yi lə ayi.
Naxanye katama hakən ligadeni bonne ra,
ne halagima nən,

²¹ naxanye wulen sama muxune xun ma
kitisadeni,

e yi lutin nati muxune yee ra kitini,

e yoo kanna tənegə.

²² Nanara, Alatala naxan Iburahima
xunba,

na ito nan falaxi Yaxubaa yamaan xa, a naxa,
 "Yaxuba bənsənna mi fa rayarabima,
 a mi fa yagima sənən.
²³ Amasətə e tan nun e diine n kewanle toma nən,
 e yi n xili sarijanxin binya,
 e yi n tan Yaxubaa Ala Sarijanxina sarijanna kolon,
 e gaxu n yee ra, n tan Isirayilaa Ala.
²⁴ Naxanye yi ləxi ayi e miriyane xən,
 ne xaxinla sətəma nən,
 matandi tiine yi xaranna sətə."

30

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
 "Gbalona ε tan dii murutəxinə xa!
 Ε feene yitənma
 naxanye mi kelixi n tan ma.
 Ε layirine xidima
 naxanye mi fataxi n ma Nii Sarijanxin na.
 Ε yulubine sama e bode fari.
² Ε sigama Misiran yamanani,
 koni ε mi n maxədinma.
 A xənla ε ma Misiran mangan xa ε kantan,
 ε yi yigiyaden fen Misiran sənbən bun alo nininna!
³ Koni Misiran Mangana makantanna findima ε xa yagin nan na.
 Ε yigiyaden naxan fenma Misiran kaane fəma
 na yi ε yigin kala.
⁴ Kuntigine bata sa Soyān taan li,
 xərane bata Xanesi taan li.
⁵ Koni ε birin nayagima nən
 bayo na yamanan tənə yo mi e ma.
 Misiran kaane mi ε malima,
 e mi munanfan yo fima ε ma.
 E yagin nun yarabin nan tun nalima ε ma."

Isirayila xərane Misiran yi

⁶ Waliyya falana subene xili ma Negewi tonbonni:
 E xərane danguma gbalo yiren nun tərə yiren nin
 yata xəməne nun yata gilene dənaxan yi,
 e nun fədəgəne nun saji naxin naxanye tuganma.
 E nafunle maxalima sofanle nan fari
 e nun e sətə seene nəgəməne fari,
 sanbane nan ne ra na yamanan xa

naxan tənə mi na.
⁷ E sigama Misiran yi
 naxan ma maliin findima fe fuun na,
 sese mi a ra!
 Nanara, n na a xili bama Ninginanga Narixina.

Marakolonna lan waxati famatəna fe ma

⁸ Marigin yi a fala Esayi xa, a naxa,
 "Iki, feni itoe səbə kedina nde kui
 Yerusalən kaane yetagi e nun walaxan fari alogo a xa lu na waxati famatəne yi
 habadan han habadan."
⁹ Yama murutəxin nan ito ra,
 diidi wule falane,
 diidin naxanye tondima Alatala sariyan name.
¹⁰ E a falama fe toone xa, e naxa,
 "Ε nama fa fe toon ti sənən!"
 E a falama nabine xa, e naxa,
 "Ε nama nəndin makənən nxu xa!
 Ε fe fajin nan ma fe fala nxu xa.
 Ε nxu rafan feene fala nxu xa,
 hali a findi wulen na.
¹¹ Ε keli kira fajin xən,
 ε a bejən.
 Ε ba Isirayilaa Ala Sarijanxina fe yəbə nxu xa!"

¹² Nanara, Isirayilaa Ala Sarijanxina ito nan falaxi, a naxa,
 "Ε to ε məma n ma falane ra
 ε yi ε yigi sa ε muxu jaxankata feene
 nun ε muxu mayanfa feene yi,
¹³ nayi, na haken luma ε xa nən
 alo taan makantan yin matexin na bə fələ!
 Mənna na tintin,
 a birama nən sa!
¹⁴ A yibəma nən a xunxurin na
 alo fəjə goronna,
 a yensenje ayi kininkintareyani,
 hali a dungi xungbenə a mi toe a dungine
 ye
 naxan finde təε kə seen na
 hanma ige səgə sena."

Yigi sana Alayi

¹⁵ Marigina Alatala Isirayilaa Ala Sarijanxin naxa,
 "Ε na ε xun xətə n ma,
 ε raxara, ε kisin sətəma na nin.
 Ε na ε sabari, ε yigi sa n yi,
 ε sənbən sətəma na nin."
 Koni na xəli mi ε ma.
¹⁶ E a falama, ε naxa,

“Nxu nxu gima nən soone fari!”
 Nayi, ε ε gima nən yati!
 Ε naxa, “Nxu nxu gima nən soo xulumēne
 fari!”
 Nanara, ε sagatan muxune fan xulunma
 ayi nən kati!
 17 Ε muxu wuli kedenna e gima nən ε yaxun
 muxu kedenna bun,
 yaxun muxu suulun pe na e kənkə ε ma,
 ε birin ε gima nən.
 Naxanye na lu ε tagi,
 ne luma nən kedenyani
 alo taxamaseri dugin wudi kuyen jnəe ra
 geyaan xuntagi.

Marakisi waxatina

18 Anu, Alatala ε mamēma
 alogo a xa hinan ε ra,
 a kelima nən a yi a kininkininna yita ε ra.
 Ala naxan kitī kəndən sama,
 na nan Alatala ra.
 Sewan na kanne xa
 naxanye e xaxili tima a ra.
 19 Ε tan Siyon kaane,
 ε tan naxanye dəxi Yerusalən yi,
 ε mi fa wugama sənən!
 Ε na ε xui ramini a ma,
 a hinanma ε ra nən han!
 A na ε xuiin mə tun,
 a ε yabima nən.
 20 Marigin tərəyaan nun mayigbetenna
 ragidi nən ε ma
 ε donseen nun ε min igen na.
 Koni ε karaməxə mi fa a luxunma ε ma,
 ε a toma nən ε yeeen na.
 21 I na siga yiifanna ma hanma kəmənna,
 i fala xuiin mema nən i xanbi ra, a naxa,
 “Kiraan ni ito ra, siga a xən!”
 22 Ε suxure gbeti daxine nun a xəma daxine
 yatəma nən se haramuxine ra,
 e woli ayi alo jəmama,
 i yi a fala e ma, i naxa, “Xəsina.”
 23 Nayi, Ala tulen nafama nən i ya sansi
 sixine ma,
 bəxən yi balo fəj i gbeen fi i ma.
 Na ləxəni,
 i ya xuruseene sa e de madonma nən
 xuruse rabade gbeene yi.
 24 Ningene nun sofanla naxanye xəen bima,
 ne yi balo jəxumən don
 fəxən saxi naxan yi

naxan sama e bun se kə seen nun sansi yife
 seen na.
 25 Fxa gbeen tima ləxən naxan yi,
 taan makantan sangansone na bira wax-
 atin naxan yi,
 folone nun xudene rafema nən
 geya gbeene nun yire matexine birin yi.
 26 Kiken dəgəma nən
 alo sogena na ləxəni,
 sogen dəgen yi gbo ayi dəxə solofera
 dangu a ki fonna ra.
 Na ləxəni,
 Alatala a muxune maxəldene dandanma
 nən,
 a yi e fure dəeñe yiylan,
 a tan yətəen naxanye maxələ.

Ala Asiriya yəngəma nən

27 A mato, Alatala sənbən fama sa keli wu-
 lanı,
 a fama xələ gbeen nun jəxankatan nan na,
 a fitinaxin yi falan ti
 alo təen naxan halagin tima.
 28 A nii raxinla luxi nən
 alo baan na walanjə ayi
 naxan bəxənma a ma
 a te han muxun kəeeen bun.
 Nayi, a siyane yimaxama nən a halagi ti
 segedenna ra.
 A yi karafen bira xəjəne yamane dəni,
 naxan e rasigama
 yireni dənaxan xəli mi e ma.
 29 Ε tan Yerusalən kaane,
 ε bətin bama nən
 alo sali ləxən kəena.
 Ε bəjən səwama nən
 alo muxune nəma sigə xulen xuini Alatalaa
 geyaan fari,
 Isirayila kantan fanyena Ala.
 30 Alatala a xui gbeen naminima nən
 a yi a sənbə gbeen makənən.
 A yi a xələ gbeen nagodo
 alo halagi ti təe gbeena,
 tule ige gbeen nun galanna nun balabalan
 kəsəne yi godo.
 31 Asiriya kaane na Alatala xuiin mə,
 e xuruxurunma nən gaxuni a bosaan bun
 ma.
 32 Alatala ne xuruma bosaan yeeen naxanye
 birin na,
 ne ligama tanbanna nun bələn xuiin nin,
 a nəma e yəngəma a sənbəni.

³³ Tee ni tɔnxi xabu to mi na ra!
A yitɔnxi mangan xili yi yili gbee tilinxin
na,
yege gbeen nun tεe gbeen naxan na.
Alatala nii raxinla nan minima
alo dole tεen xudena,
a na tεen nadεgε.

31

Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi

¹ Gbalon ne xa
naxanye sigama Misiran yi maliin fendeni,
naxanye xaxili tixi soone ra,
naxanye e yigi sama yεngε so wontorone
yi,
bayo e wuya,
e nun soo ragine,
bayo e sεnbεn gbo,
koni e mi e yεe rafindima Isirayilaa Ala
Sarijanxin ma,
e mi Alatala fenma!
² Anu, a tan fan fe kolon,
a nɔε gbalon nafε nεn.
A mi a falan maxεtεma.
A kelima nεn muxu naxine yamaan xili ma,
hakε kanne mali muxune.
³ Misiran kaane findixi adamadiine na
na,
Ala mi e ra.
E soone mi findixi niin xan na,
subene nan tun e ra.
Alatala na a yiini te naxan xili ma,
naxan na na kanna mali,
na salaxunma nεn,
a fan naxan malima,
na kanna yi bira,
e firinna birin yi halagi e bode xɔn.

Margin Yerusalεn kantanma nεn

⁴ Alatala bata a fala n xa, a naxa,
“N tan Alatala Sεnbεn Birin Kanna godoma
nεn
n yi yεngεn so Siyon geyaan fari
e nun a yire matechine yi
alo yatan wurundunma a se suxin ma kii
naxan yi,
alo yata sεnbεmaan na xuruseen suxu.
Hali xuruse rabane birin keli a xili ma,
a mi gaxuma e sɔnxɔ sɔnxɔn yεe ra,
hali e to wuya,
a mi tunnaxɔlɔma a ma.

* **31:9:** Sulun tεen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu tεena.”

⁵ Alatala Sεnbεn Birin Kanna Yerusalεn
kantanma nεn,
alo xɔliin naxanye e firifirima e tεen xun
ma a kantandeni.

A a kantanma nεn,
a yi a xunba.
A a ratangama nεn,
a yi a xɔrɔya.”

⁶ E tan Isirayila kaane,
e xun xεtε a ma,
e murutexi a tan naxan ma fefe!

⁷ Na lɔxɔni,
e birin e mεma nεn e suxure gbeti daxine
nun a xεma daxine ra,
e tan yulubitɔne yii fɔxɔne.

⁸ Asiriya kaane faxama nεn silanfanna ra
naxan mi findixi muxun gbeen na.
Silanfanna naxan mi fataxi adamadi yo ra,
na e raxɔrima nεn.
E gima nεn silanfanna bun,
e banxulanne yi findi konyine ra.
⁹ Naxan e kantanma, na gaxuxin yi a gi.
E kuntigine gaxuma nεn
e na e yaxune taxamasenna to.
Alatalaa falan nan na ra
naxan ma tεen dεgεma Siyon yi,
sulun tεen* naxan yii Yerusalεn yi.

32

Mangaya tinxinxina

¹ A mato, mangana nde mangayaan
nabama nεn tinxinni,
kuntigine yi kuntigyaan liga kitikendən
xɔn.

² E muxune birin luma nεn
alo yigiyaden foyen bun
alo luxunden kala ti foyen bun,
alo igena kiraan tonbonni,
alo gεmε gbeen nininna bɔxɔ yixareni.

³ Yεe kanne yεne mi fa luma raxixi,
tuli kanne yi e tuli mati.

⁴ Muxun naxanye xaxili mi dɔxi,
ne xaxinla nun kolonna sɔtɔma nεn,
dε masuxune yi falan ti a tinxinni e dε
mafuraxin na.

⁵ Nayi, a mi fa falama xaxilitarene ma a
xaxilimane,
fe naxi rabane mi fa yatema muxu gbeene
ra.

6 Amasətə xaxilitaren xaxilitareya falan
nan tima.

E hake feene yitənma e bəjəni,
e lu Ala kolontareya wanle kε,
e lu fala naxine tiyε Alatala ma.
E kamətəne luma kamən na,
min xənla naxan ma,
e na kuma igeni.

7 Fe naxi rabane wanle naxu.

E fe naxine yitənma
alogo e xa yiigelitəne halagi wulene xən,
hali yoon tərə muxune xa e kitini.

8 Koni muxu fajine fe fajine nan yitənma
e yi lu e jənige fajiyani.

Marakolonna lan naxanle ma

9 Ε tan naxanla naxanye luxi xaxili sani,
ε keli, ε tuli mati n na!

Ε tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi
feu,

ε tuli mati n ma falan na!

10 Benun jee keden e nun nde,
ε tan naxanye xaxili ragidixi,

ε yimaxama nən,
bayo se bogi bolon daxine jənma nən,
sansi xaba daxine yi dasa se xaba waxatini.

11 Nayi, ε gaxu,

ε tan naxanla naxanye xaxili sani,
ε kəntəfilı, ε tan sungutunna naxanye xaxili
ragidixi.

Ε dugine ba ε ma,

ε yi kasa bənbəli dugine xidi ε tagi sununi.

12 Ε kanken makudun, ε wuga

xee tofajine nun manpa bili sabatixine fe
ra,

13 ε nun n ma yamana bəxəna,
firin jəali kanne nun tansinne bata sabati
dənaxan yi.

Ε wuga banxi fajine fe ra

sewan yi dənaxanye yi

ε nun sumunna yi taan naxan yi yεyε.

14 Amasətə manga banxin nabəjənma nən,

taa yimaxaxini ito yigelima nən,

a yire makantaxine nun sangansone yi
findi

banxi xənne ra han habadan,

ε nun burunna sofanle magidena,

ε nun xuruseene de madondena,

15 han Alaa Nii Sarıjanxin yi godo nxu ma

keli kore,

tonbonna yi findi wudi bili nakəoñ na,

wudi bili nakəoñ yi findi fətənna ra.

16 Nayi, kiti kəndən luma nən tonbonni,
tinxinna yi lu wudi bili nakəni.

17 Tinxinyaan yi bəjəe xunbenla raso.
Tinxinyaan tənən yi findi sabarin nun
makantanna ra habadan.

18 N ma yamaan dəxəma nən bəjəe xunbeli
yireni,

dəxəde makantaxine yi,
matabu fajin dənaxanye yi.

19 Hali balabalan kesəne fətənna kalama
nən,

taan muməen yi fən,

20 sewan luma nən ε tan xa.
Ε tan ε sansine sima nən xudene birin dε,
ε yi ε jəngene nun sofanle lu e sagoni.

33

Gbalon halagi tiin xa

1 Gbaloni i xa,
i tan naxan halagin tima
i tan naxan munma halagin sətə singen,
i tan naxan bonne yanfama
muxe munma i tan naxan yanfa singen!
I na yelin halagin tiyε waxatin naxan yi,
i fan yi halagi.

I na yanfantenyaa dan waxatin naxan yi,
muxune yi i fan yanfa.

2 Alatala, hinan nxu ra!

Nxu xaxili tixi i tan nan na.
Findi nxu fangan na xətən yo xətən,
i nxu rakisi tərə waxatini!

3 Siyane na i xuiin meε,
e yi e gi.

I neen fa keli,
yamanane muxune bata xuya ayi.

4 Ε tan siyane,
ε seen naxanye tongoxi yəngəni,
muxune bata fu na ma
alo tuguminne na so.
Muxune dutunma ne ma
alo sujə setəna.

5 Alatala na feene birin xun ma
bayo a dəxi kore xənna ma.

A bata sariyan nun tinxinna raso Siyon
taan yiren birin yi.

6 I tan, Alatalaa yamana,
i luma nən makantanni.
Xaxilimayaan nun Ala kolonna findixi
kisin nan na,
e nun Marigin binyana

na nan findixi i ya nafunla ra.

Ala kelima nən yaxune xili ma

⁷ Sofa wəkiləxine nan gbelegbele xui ito ra kirane xən.

Bəjəe xunbenla rali muxune yi xətə wugə xələni.

⁸ Kirane bata rabejin, muxu yo mi fa danguma kirane xən.

Yaxun bata layirin kala, a yi taane rajaxu, a mi muxu yo binyaxi.

⁹ Yamanan bata lu sununi, a kalama.

Liban yamanan bata yagi, a fətənna bata xara.

Sarən mərəmərən luxi alo tonbonna,

Basan nun Karemele yamanane wudine dəene yi yolon.

¹⁰ Alatala naxa, “Iki, n bata keli.

Iki, n na n ma binyen mayitama nən.

Iki, n na n ma fe yitema nən.

¹¹ E feen naxanye yitənma, ne luxi nən alo se dagina hanma sexəna. E yətəen yengin yi findi təen na naxan e raxərima.

¹² Siyane ganma nən e lu alo xuben sulun təeni,* alo tansinne na maseğe, e gan.”

¹³ E tan naxanye makuya, e tuli mati n naxan ligaxi.

E tan naxanye maso,

e n sənbən yaten kolon.

¹⁴ Yulubitəne bata gaxu Siyon yi, xuruxurunna bata so Ala kolontarene yi. E maxədinnna tima, e naxa, “Nde luyə halagi təeni ito dəxən en yə? Nde nəe luyə habadan təe wolonni ito dəxən en yə?”

¹⁵ Fə naxan sigan tima tinxinni, a həndin fala, naxan a məmə tənəne ra naxanye sətxi gbaloni, naxan mi tinma dimi yi seen nasuxə mayifuni, a tunla ba muxune ra

naxanye faxa ti feene yitənma, a yəen ba fe jaxine ra.

¹⁶ Na kanna fe luma nən alo a na dəxə yire matexini, geyaan faran makantanxin yi findi a luxunden na.

A donseen nun igen mi dasama.

Yerusalən yi xunba

¹⁷ I mangan toma nən i yəen na a nərə gbeeni,

i yi yamanan danne to masigaxi pon!

¹⁸ Nayi, i mirima nən i ya jaxankata danguine ma,

i yi a fala, i naxa,

“Na kuntigine minən

naxanye yi mudun nasuxuma

e nun naxanye yi makantan yinna xun matoma a ra?”

¹⁹ I mi fa na yama wasoxin toma sənən, xəjən naxanye fala xuine mi nəe famunjə, xəjən naxanye fala xui mi məma a fajin na.

²⁰ Siyon taan mato, en sanle rabama taan naxan yi.

E yəen tima nən Yerusalən ra, bəjəe xunbeli yirena,

a lu alo bubun naxan mi fa wayanma, naxan wudiye mi fa talama naxan lutiyə mi fa fulunma sənən.

²¹ Alatala a yətə yitama en na Ala Sənbəmaan na mənna nin.

Xudene nun baa gbeene luma nən mənni, yəngə so kunkine mi dangue dənaxan yi.

Kunki gbeene mi dangue na mum!

²² Amasətə Alatala nan en ma kitisaan na. Alatala nan en ma sariyasaan na.

Alatala nan en ma mangan na. A tan nan en nakisima.

²³ Koni yaxune luxi nən alo kunkin naxan lutiyə bata fulun, foyen kunkin nasigama dugin naxanye xən

ne mi fa xidixi sənən, ne fan singanxi wudi kuyen naxan na,

na mi fa suxi.

Nayi, e se tongoxi gbeen yəngəni,

na yitaxunma nən

hali sankalatəne e gbeen xalima nən.

²⁴ Nayi, Yerusalən kaa yo mi a fale, e naxa, “N mi yalan.”

* **33:12:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.”

Na taan muxune hakene mafeluma nən.

34

Edon makitina

- 1** Siyane, ε maso,
ε yi ε tuli mati.
Siyane, ε a liga ε yeren ma!
Boxə xənna xa a me,
e nun a yi seene birin,
e nun dunuja nun naxanye birin minima
a yi.
- 2** Amasətə Alatalaa xələn godoma nən
siyane birin fari,
a fitinan yi godo e ganle birin ma.
A bata halagin nagidi e birin ma.
A tinma nən e birin yi faxa.
- 3** E faxa muxune luma nən biraxi boxən ma
e binbine xirin yi mini han,
e wunle yi sa e geyane birin ma.
- 4** Sare kurune* birin kalama nən
alo se kunxina,
kuyen yi mafilin alo kədina,
sare ganla birin yi yolon
alo manpa binla də xarene
alo xədə bili bogi xaraxine.
- 5** Ala naxa, “N ma silanfanna bata sarene
wunla ramini han!
A godoma nən Edən kaane ma,
a yi e makiti,
n halagin nagidixi yamaan naxan ma.”
- 6** Wunla bata so Alatalaa silanfanna yiren
birin ma
a madole muxu turen na.
A luxi nən
alo kontonne nun kətəne wunla sarax-
abadeni,
alo e turen naxan e gbingini.
Bayo Alatala saraxa gbeen bama nən
Bosara taani
Edən kaa wuyaxi yi faxa yengəni.
- 7** E yəeratine fangan gbo
alo burunna jingene,
konı e fan faxama nən bonne xən,
e nun jingene nun turane.
E yamanan nafema nən wunla ra,
e turen yi radin boxən ma.
- 8** Bayo, gbeejəxə ləxən nan na ra Alatala
xən,
gbeejəxən jəen nan na ra
Siyon taan xun mayengəna fe yi.

- 9** Edən yamanan baane findima nən dolen
na.
A xuben yi maxətə dole təen na,
e boxən yi findi dolen ganmatən na.
- 10** Kəeen nun yanyin na,
a təen mi tuma,
a tutin yi lu tə kore habadan!
E yamanan yi lu rabejinxi
han mayixətə nun mayixətə,
muxun mi fa dangue na yi mumə!
- 11** Na yi findi xutunxunbane nun sagalene
konna ra,
toxorone nun xaxane yigiyadena.
Ala yi a lu a yitəntaren nun a yigenla ra
alo a dunuja da waxatin naxan yi.
- 12** A muxu gbeene mi fa luma na,
naxanye mangan dəxə,
a kuntigine birin jənma nən.
- 13** Wudi jali kanne solima e manga banx-
ine kui nən,
səxə naxine nun tansinne yi a yire makan-
tanxine rasuxu,
a findi kankone nun dangaranfulene
konna ra,
- 14** burunna subene nun kankone naralan-
dena,
burunna kətəne yi lu wugə e bode ma
mənni.
Kəe ra yinnan Liliti yi dəxə na bəjə xun-
benli.
- 15** Sajin fan a soden toma na nin,
a yi a xələne bira,
a yi e rasegə,
a a diine malan a nininna bun.
Səgəne fan e malanma na nin.
- 16** Xa ε Alatalaa kədin kui to,
ε ito xaranma nən na, a naxa,
“Subeni itoe sese mi dasama na yi,
birin nun a lanfaan nan fama,
bayo Ala bata na yamarin fala.
A Nii Sarıjanxin nan e malanma.
- 17** A tan nan e dəxədene ragidima.
A tan nan e yirene maliga,
a yi e yitaxun.
Na yamanan findima nən e gbeen na han
habadan,
e yi lu na han mayixətən nun mayixətə.”

* 34:4: Men kaane yi sarene batuma na waxatini.

35

Yerusalen xunba fena konyiyani

¹ Tonbonna nun bəxə xaren səwama nən!
Burunna jingima nən sewani
a fuga alo gabala fugena.
² Fugene luma nən burunna yiren birin yi.
Burunna jingine yiriwama nən naxanni.
A sənxə sewani!
Liban yamanan nərən sifan bata fi a ma,
e nun Karemelle geyaan nun Sarən
mərəmərena.
Nayi, muxune nəe Alatalaa binye gbeen toε
nən,
en ma Alaa nərəna.

³ Ε muxu xadanxine rawəkile.
Naxanye xinbiye xuruxurunma,
ε ne sənbə so.
⁴ Naxanye bəjəe bata mini,
ε a fala ne xa, ε naxa,
“Ε wekile, ε nama gaxu,
ε Ala famaan ni i ra ε gbeen jəxədeni.
Ala ε yaxune saranna fima nən,
a tan yətəen yi fa ε rakisideni.”

⁵ Nayi, danxutəne seen toma nən,
tuli xərine yi feen mə.
⁶ Nayi, sankalatəne yi tuganjə ayi
alo xənle,
bobone yi sənxən nate sewani.
Amasətə tigi ige gbeen minima nən ton-
bonni,
baane yi mini bəxə xareni.
⁷ Nəmənsin wolonxin findima nən daraan
na,
min xəli yiren yi masara tigi yirene ra.
Kankone yi xima dənaxanye yi nun,
gbalan nun tanbinna yi sabati mənni.

⁸ Kira gbeen luma mənna nin
naxan xili bama
a “Sarijanna Kirana.”
Muxu haramuxine mi sigan tima a xən
fə a xa findi ne nan gbee ra
naxanye na bira a fəxə ra.
Xaxilitare yo mi na xən sigε.
⁹ Yatane mi luma mənni,
sube xəjəne mi fə na mumε!
E mi toε na!
Alaa muxu xunbaxine nan sigan tima
mənni.
¹⁰ Alatala na naxanye xərəya,

* **36:2:** Ige ramaraden naxan geyaan na.

ne fama mənna nin.

E fama nən gbelegbelə naxanaxani Siyon
taani,
habadan sewan yi e yətagini yalan.
Naxanaxan nun sewan luma nən e yi,
sunun nun kutunna yi jan fefe!

36

Asiriya mangan yi a kənkə Yerusalen xili ma

Mangane Firinden 18.13,17-37 e nun Taruxune Firinden 32.9-19

¹ Xesekiya mangayaan jee fu nun
naanindeni, Asiriya mangan Senakeribi
yi siga Yuda taa makantxine xili ma,
a yi e birin suxu. ² Asiriya mangan yi a
sofa kuntigin nun a gali sənbəmaan nasiga
Manga Xesekiya ma Yerusalen yi keli
Lakisi taani. Sofa kuntigin yi fa Yerusalen
yi, a sa ti ige ramaraden faxaraxiin dəxən,*
dugi xane xee ma kiraan na.

³ Nayi, Xiliki a diina Eliyakimi, manga
banxi kuntigin yi mini a ralandeni e nun
səbeli tiin Sebena nun Asafi a dii xəmen
Yowa, mangana yenla. ⁴ Sofa kuntigin yi
a fala e xa, a naxa, “Ε a fala Xesekiya xa, ε
naxa, ‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi,
a naxa: I yigi saxi nanse ma? ⁵ I yengi a ma
a fərən nun sənbəna i yii, i yəngən so, koni
fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan
saxi nanse yi han i murute n xili ma? ⁶ I ya
lannayaan saxi Misiran nin, a mən kaane
xa ε mali. Na luxi nən alo muxun na la
xayen na a dunganna ra naxan girama, a
yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na
a maxələma nən. Misiran mangan na kii
nin muxune xa naxanye e taxuma a ra.

⁷ Waxatina nde ε falama nən n xa, ε naxa,
“Alatala, nxə Ala, nxu nxu taxuxi na nan
na.” Koni, Xesekiya bata yi Ala batudene
kala geyaan fari, a yi a fala Yuda kaane nun
Yerusalen kaane xa, a naxa, “Ε xinbi sinma
nən yire sarijanxini ito yetagi.” ⁸ Iki, ε nun
n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde
ma, n soo wuli firin soε ε yii, xa ε nəe soo
ragine sətə. ⁹ Ε mi n kanna walikəen keden
peen nəe, hali naxan xurun e birin xa. Ε
lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun
wontorone nan ma fe ra. ¹⁰ A yətəna, n faxi
yamanani ito kaladeni Alatala sagoon nan

xanbi ba? Alatala yeteeñ nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yengε, n yi a raxɔri.’”

¹¹ Nayi, Eliyakimi nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, “Falan ti nxu xa Arami xuini, amasɔtɔ nxu a mɛma, nxu mi falan tima Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye yinna xuntagi.” ¹² Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, “N kanna n nafaxi ε tan nun ε kanna nan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne fan xa a mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma nɛn, e yi e xɔnla min ε xɔn yɛngeni.”

¹³ Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, “Ε manga gbeen xuine ramɛ, Asiriya mangana! ¹⁴ Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε nama tin Xesekiya xa ε mayenden, a mi nɔε ε rakise n ma mumɛ. ¹⁵ Xesekiya nama a liga ε yi ε lannayaan sa Alatala yi, a yi a fale a Alatala ε ratangama nɛn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni. ¹⁶ Ε nama ε tuli mati Xesekiya xuiin na mumɛ, amasɔtɔ Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: Ε bɔne xunbenla fen n na, ε xεtε n ma, birin a yii se nun a bogise donjɛ, birin yi a ige ramaraden igen min, ¹⁷ han n yi fa, n yi ε xali yamanan gbɛtε yi alo ε gbeena, murutun nun manpa bili nakɔne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi. ¹⁸ Nayi, ε nama tin Xesekiya xa ε mayenden, a fala a Alatala ε xunbama nɛn. Siya gbɛtene alane Asiriya mangani kala nɛn e yamanan suxu feen ma ba? ¹⁹ Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minɛn? Sefarawayimi alane minɛn? E Samari xunba nɛn n yii ba? ²⁰ Yamanane alane ye, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalen xunba n yii di?”

²¹ Naxanye birin yi na, ne yi dundu, e mi yabi keden peen ti, amasɔtɔ Manga Xesekiya yamarin nan yi na ra. ²² Xiliki a dii xemena Eliyakimi, mangana banxi kuntigin nun sɛbeli tiin Sebena nun Asafi a dii xemena Yowa, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fɛma, e dugine yibɔxi e ma sununi, e sofa kuntigina falane yɛba a xa.

Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin Mangane Firinden 19.1-13

¹ Manga Xesekiya to na mɛ, a yi a dugine yibɔ a ma, a kasa bɛnbeli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini. ² A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, sɛbeli tiina e nun saraxarali fonne, kasa bɛnbeli dugin nago-doxi e ma sununi siga Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii xemena. ³ E yi a fala nabiin xa, e naxa, “Xesekiya naxa iki: ‘Kɔntɔfinla nun tɔrɔn nun yagi lɔxɔn nan to ra nxu xa, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari. ⁴ Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin name, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a naxankatama nɛn a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi yama dɔnxɛna fe ra.’”

⁵ Manga Xesekiyyaa xɛrane to siga Esayi fɛma, ⁶ Esayi yi a fala e xa, a naxa, “Ε ito nan falama ε kanna xa, ε naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mɛxi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikɛne n nayelefu falan naxanye tixi. ⁷ N xaxinla nde rasoma a yi nɛn, a na xibarun mɛ waxatin naxan yi, a xɛtɛma nɛn a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mɛnni.’”

Asiriya mangan mɔnyi a kɔnkɔ Yerusalen ma

⁸ Asiriya sofa kuntigin yi a mɛ a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yengɛdeni, a fa a li mɛnna nin. ⁹ Nayi, Asiriya mangan yi a mɛ a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yengɛdeni. A na fe mɛxina, a yi xɛrane rasiga Xesekiya ma, a naxa, ¹⁰ “Ε sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, ε naxa, ‘I laxi i ya Ala ra naxi ra, i yengi a ma a nɔε nɛn n tan Asiriya mangani kale Yerusalen yengɛdeni. I nama tin Ala yi i mayenden. ¹¹ I bata a mɛ Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxɔrixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbɛ nɛn na ma ba? ¹² N benbane siyaan naxanye alane raxɔri, ne e xunba nɛn ba, Gosan nun Xarani nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani? ¹³ Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi

taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minen yi?" "

*Xesekiyyaa Ala maxandina
Mangane Firinden 19.14-19*

¹⁴ Xesekiya yi kedi səbəxin nasuxu xərane yii, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala Batu Banxini, a sa kədin sa Alatala yetagi. ¹⁵ Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa, ¹⁶ "Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala, naxan dəxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bəxə xənna mangayane birin xun na, i tan nan bəxən nun kuyen daxi. ¹⁷ Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin name. Alatala, i yəne rabi, i n mato. I Sənakəribi a falani itoe birin name, a sofa kuntigin naxanye rafaxi habadan Ala konbidi. ¹⁸ Alatala, jəndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxəri, a yi e bəxəne kala. ¹⁹ E bata e alane woli təeni, bayo Ala mi yi e ra nun mumə, muxune yii funfune nan yi e ra, wudine nun gəmə masolixine nan tun yi e ra. ²⁰ Iki, Alatala, nxə Ala! Nxu xunba Sənakəribi yii, alogo bəxə xənna yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!"

Senakəribi a fe yi kala

Mangane Firindena 19.20-37 Taruxune Firinden 32.20-21

²¹ Nayi, Esayi, Aməsi a dii xəmen yi xəraan nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, "Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin me i naxan tixi n ma Sənakəribi a fe yi, Asiriya mangana. ²² Alatala falani ito nan tixi Sənakəribi xili ma, a naxa, 'Siyon taa fəjin bata i rajaxu, a i magelema.

Yerusalən kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.

²³ I nde konbixi i a rayelefu?

I xuini texi nde xili ma?

I bata i yəne rate kore Isirayilaa Ala Sarıjanxin xili ma!

²⁴ Fata i ya xərane ra, n tan Marigina, i bata n konbi. I yi a fala, i naxa, "N ma wontoro wuyaxine xən, n bata te geyane xuntagi, Liban yamanan danne ra.

N na a wudi kuyene səgəma nən, e nun a suman wudi fəjən fəjine. N sa a xuntagin napanna li e nun a fətən fəjina.

²⁵ N bata xəjinné ge yamana gbətəne yi, n yi e igen min.

N Misiran baa igene birin xərima nən n na siga a xili ma waxatin naxan yi."

²⁶ Koni, i tan Sənakəribi, i mi a kolon a n feni itoe yəlanxi nən to mi na ra?

N yi e yitən xabu waxati danguxine. Iki, n bata yamarin fi, a rakamali, i xa taa makantaxine lu kalaxi alo gəmə malanxine.

²⁷ E muxune sənbə mi na, e gaxuxi, e yagixi.

E bata lu alo xəe ma səxəne alo se sonle, alo səxən fanyen ma naxan xarama benun a xa gbo.

²⁸ Koni, n na a kolon, i na dəxə, i na mini, i na so, i na xələ n xili ma.

²⁹ I bata xələ n xili ma, n yi i konbi ti xuiin me.

Nanara, n nan n ma wuren birama nən i jəeni

n yi n ma karafen bira i də kidine yi. I faxi kiraan naxan xən n yi i raxətə na xən.

³⁰ Ala ito nan falaxi i tan Xesekiya xa, a naxa, 'Ito xa findi taxamasenna ra i xa: Bogiseen naxanye solixi e yətə ma, ε bata ne don jəee ni ito ra, na nan mən ligama jəee famatəni, koni jəee saxanden, ε seen sima nən, ε yi a xaba, ε yi manpa binle si, ε yi e bogine don.

³¹ Yuda bənsənna muxu dənxən naxanye na lu,

ne mən e salenne raminima nən alo wudina, e bogi.

³² A dənxəne minima nən Yerusalən yi, a dənxəne luma nən e nii ra Siyon geyane yi.

Alatala Sənben Birin Kanna na nan ligama a xanuntenyani.”

Senakeribi rajanna

³³ Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya
Mangan ma iki, a naxa,
“A mi soe taani ito yi mumε!
A mi xalimakuli wole be yi.
A mi makantan wure lefa tima a xa.
A mi gbingbin natema a xili ma.”

³⁴ Alatalaa falan ni ito ra. A naxa,
“A faxi kiraan naxan xən
a xətema nən na xən.
A mi soe taani ito yi mumε.
³⁵ N taani ito makantanma nən,
n yi a rakisi,
n tan ma fe ra
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikəna.”

³⁶ Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kəmə tonge solomasəxə wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xətənni, e yi e binbine to.

³⁷ Nayi, Asiriya mangan Senakeribi yi a ganla rakeli, a xəte Niniwa yi. ³⁸ Ləxəna nde, Senakeribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a batudeni, a dii xəməne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silan-fanna ra, e yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dəxə a jəxəni.

38

Xesekiyya furenafe

Mangane Firinden 20.1-11 e nun Tarux-une Firinden 32.24-26

¹ Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Aməsi a diin yi fa a fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya feene yitən, amasətə i faxamatəən ni i ra, i mi fa siimaya sətəma.’”

² Xesekiya yi a yee rafindi banxin kanken ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,

³ “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nən i yətagi lannayaan nun bəjəfaniyani, naxan fan i yee ra yi, n yi na ligi!” Xesekiya yi wuga han.

⁴ Nayi, Alatala yi falan ti Esayi xa, a naxa,

⁵ “Siga, i sa a fala Xesekiya xa, i naxa, ‘I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mə, n bata i yeegeen to. N mən jəe fu nun suulun sama nən i ya siimayaan fari. ⁶ N ni i tan nun i

ya taan xunbama nən Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nən.’”

⁷ Esayi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala taxamasenni ito nan yitama i ra, alogo i xa a kolon fa fala Alatala naxan falaxi, a na ligama nən, a naxa, ⁸ ‘N nininna raxətema nən xanbin na Axasi a banxin teden ma sanna yə fu.’” Nayi, nininna yi xətə xanbin na banxin teden ma sanna yə fu.

Xesekiyya Ala maxandina

⁹ Yuda mangan Xesekiya bətini ito nan səbə, a to fura, a yi keli furen ma.

¹⁰ N yi a falama nən, n naxa,
“N nəen fa n ma siimayaan tagiin li tun,
n sigama nən laxira so dəeñe ra
n yi bənə n ma siimayaan ləxə dənxəne yi!”

¹¹ N mən yi a falama nən, n naxa,
“N mi fa Alatala toma sənən
niiramane tagi bəxə xənna fari, Alatala!
N mən mi fa muxu yo toma sənən
muxune yə dununa yi!

¹² N fati bəndəna n niin yigiyadeni ito bata kala,
a makuya n na
a lu alo xuruse rabana bubuna.
N bata n ma siimayaan mafilin
alo gesə wurundunxina.
N ma gesən bata bolon.
Xətənnna nun jinbanna tagi,
i n najanma nən!

¹³ N bata n naxara han xətənni,
koni alo yatana,
a bata n xənne birin yixin.
Yanyin nun kəeən na,
i bata n najan.

¹⁴ N wuga xuiin mini nən
alo tuntunna nəma tuganjə,
n lu kutunjə alo ganbana.
N yeeəne lu nən tixi kore tərəni,
n yi lu a fale, n naxa,
‘Marigma, n paxankataxi,
n mali!’”

¹⁵ N fa nanse falama?
A bata falan ti n xa.
A tan yətəen nan feni ito ligaxi.
N sigan tima nən yətə magodonı n ma siimayaan birin yi
n niin səxələni ito a fe ra.

¹⁶ Marigma, siimayaan sətəma i ya fanna
nin,
n mən n nii ra a tan nan xən.

I bata n senbe so,
i yi n nakendəya.

¹⁷ N ma tɔrɔyaan bata maxetə bɔŋe xunbenla ra.

I tan nan n niin masigaxi sayaan na,
n to rafanxi i ma,
i yi i xun xanbi so n yulubine birin yi.

¹⁸ Laxira xa mi i tantunma.

Sayaan xa mi i matɔxə bətin bama.

Faxa muxune nema sama gaburun na,
ne yengi mi fa i ya lannayaan ma.

¹⁹ Koni naxanye e nii ra, niiramane,

ne nan i tantunma alo n tan to.

Fafane i ya lannayana fe falama nən e diine
xa.

²⁰ Alatala bata n nakisi!

Nayi, nxu nxə maxaseene xuiin naminima
nən

Alatala Batu Banxini nxu siin sogen
dənxən birin yi.

²¹ Esayi bata yi a fala, a naxa, “ɛ xɔdɛ
bogi yidinxina nde tongo, ɛ a sa a furen
de, a yalanma nən.” ²² Xesekiya bata yi a
fala, a naxa, “N na kolonma taxamasenna
mundun xən fa fala a n sigama Alatala Batu
Banxini?”

39

Babilən xərane Mangane Firinden 20.12-21

¹ Na waxatini, Babilən Manga Baladan
ma dii xəmən Merodaki-Baladan yi bataxin
nun finma seen nasiga Xesekiya ma,
amasətə a bata yi a fure feen nun a
kendəyana fe me nun. ² Xesekiya yi xərane
rasənə, a yi a banxin kui seene birin yita
e ra: gbeti fixən nun xəmana, wudi bogi
ture fajine nun latikənənna nun a yəngə so
seene ramaradena, e nun naxan birin yi a
nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyya
banxini a mi naxan yita e ra e nun a bəxən
birin.

³ Nabi Esayi mən yi fa Manga Xesekiya
fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe
nanse falaxi i xa? E kelixi minən?” Xe-
sekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana
makuyen nin, Babilən.” ⁴ Esayi mən yi a
maxədin, a naxa, “E i ya banxin to nən?”
Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye
birin n ma banxin kui, e ne birin to nən.
Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi
naxan yitaxi e ra.”

⁵ Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a
naxa, “Alatala Sənbən Birin Kanna falan
name! ⁶ Waxati fama, seen naxanye birin
i ya banxini e nun i benbane naxanye fen
han to, e ne birin xalima nən Babilən yi,
sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra.

⁷ E i ya dii xəməna ndee tongoma nən, i
yətəen naxanye sətəma, alogo e xa findi
Babilən mangana banxin xəmə tegənne ra.”
⁸ Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa
falal naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a
naxa, “En luma nən bɔŋe xunbenli e nun
marakantanni n ma siimayani.”

40

Alaa yamaan xunba fena

¹ ɛ Ala naxa,

“ɛ n ma yamaan madəndən,

ɛ a madəndən!”

² ɛ Yerusalən kaane ralimaniya,

ɛ a rali e ma,

a e naxankata wanle bata jan.

A e bata mafelu e hakən na,

e bata yelin e yulubine saranna sətə

Alatala yii han dəxə firin!”

³ Muxuna nde xuiin minima, a naxa,
“ɛ kirani tən Alatala yee ra tonbonni,
ɛ kira tinixinxin nafala en ma Ala xa bu-
runna ra!

⁴ ɛ folone birin naxutu,

ɛ geyane nun yire matexine birin wuru.

Yire tintinxine yi matinxin,

gəmə yirene yi findi lantane ra.

⁵ Nayi, Alatalaa binyen minima nən
kənənni,

daala birin yi a to!”

Alatala de xuiin nan na ra.

⁶ Muxuna nde a falama,

a naxa, “I xui ramini!”

N yi a fala, n naxa,

“N xa nanse fala?”

A naxa, “Adamadiine birin luxi nən
alo sexəna

e binyen birin yi lu alo se fugena.

⁷ Alatala de foyen na dangu sexəne fari,
e xarama nən,

e fugene yi yolon.

Yamaan luxi nən alo sexəna yati!

⁸ Sexəne xarama nən,

e fugene yi yolon,

koni en ma Alaa falan luma nən habadan.”

Xibaru fajinafe

⁹ Ε tan Siyon kaan naxanye sa xibaru fajin
xərayani bama,
ε te geya matexin fari,
ε xuini te han,
ε tan Yerusalen kaan naxanye sa xibaru
fajin xərayani bama.
Ε xuini te, ε nama gaxu.
Ε a fala Yuda yamanan taane xa,
ε naxa, “Ε Ala ni i ra!”
¹⁰ A mato,
Marigina Alatala fama fangani.
A mangayaan nabama a sənbəni.
A fama a yama xunbaxin na,
a naxan sətəxi a kəntənna ra.
¹¹ A a yamaan masuxuma
alo xuruse rabana.
A yəxəe diine tongoma nən a yii,
a yi e xali a yii kanke,
a ti e ngane yee ra a fanni.

Ala dangu seen birin na

¹² Nde fəxə igene saxi a yiin kui,
a yi e maliga,
a kore xənna danne maliga a yiin na?
Nde bəxən bəndən yatəxi deben kui,
a geyane yiliga sikeela ra,
a yire matexine binyan yaten kolon lig-
aseen xən?
¹³ Nde Alatala miriyane kolon?
Nde nəe finde a kawandi muxun na,
a yi a rakəta?
¹⁴ Ala nde maxədinxi a maxadi feen na,
alogo a xa xaxinla sətə?
Nde a xaranxi kiti kəndə saan ma?
Nde a xaranxi fekolonna ma?
Nde xaxilimayaan kiraan yitaxi a ra?
¹⁵ Siyane luxi nən
alo igen dindinna palanna kui.
E mi yatəxi se ra
alo gbangbanna na sa sikeela fari.
Fəxə ige tagi bəxəne yelefu
alo gbangbanna naxan tema.
¹⁶ Liban yamanan subene birin xurun
saraxan na
naxan yi daxa nun a ba Ala xa,
a wudine mi wuya
naxanye finde saraxa gan təen yegene ra.
¹⁷ Sese mi siyane ra a yee ra yi!
Ala ne yatəxi fufafuun nan na.
A yigenla fisa e xa!

¹⁸ Ε waxi Ala sa feni nde ma?
Ε sawuran mundun yite
e nun naxan maliga?

¹⁹ Xabun nan sawuran nafalama susuren
na,
xəma wanla yi xəmaan sa a ma,
a yi kəe bira yələnxən wure gbeti daxine
rafala.
²⁰ Yiigelitən naxan mi nəe na sətə a gbee
ala xa,
na kanna wudi xədəxən nan sugandima,
a yi xabu kesuxin fen,
na yi susuren nafala a xa
naxan mi kalama.

²¹ Ε mi a kolon ba?
Ε mi a məxi ba?
A mi ralixi ε ma ba,
xabu a fələni?
Bəxən betən saxi kii naxan yi,
ε munma na famu ba?

²² A tan nan dəxi bəxə xəri digilinxin xun
ma,
muxune fan luxi a yee ra yi nən
alo sujəne.
A kore xənni fulunma
alo dugi yelefuxina xunna soon na,
alo gagena a dəxəden na.

²³ A tan nan kuntigine sənbən kalama,
e lu fuyan,
a yi bəxə xənna kitisane lu fuu.
²⁴ E luxi nən alo sansina.
E nəen fa si tun,
e na woli xəen ma tun,
salen yətə mi e binle ma singen,
Alaa foyen yi fa e ma, e xara,
wuluwunla yi e xali alo se dagina.

²⁵ Ala sarijanxin naxa,
“Ε n misalima nde ma,
nxu nun naxan lan?”

²⁶ Ε yee rate kore,
ε a mato!
Nde na seene daxi?
Nde e ganla dəfexin naminima,
a yi e birin xili e xinla ra?
Fata a fanga gbeen nun a sənbə magaxuxin
na,
keden peen mi dasama.

Ala nan fangan fima muxune ma

²⁷ Yaxuba bənsənna,
nanfera ε a falama,
Isirayila yixətəne,

nanfera ε a falama, ε naxa,
 “Nxø kiraan bata luxun Alatala ma,
 nxø Ala mi fa nxu xun mafala kitin sama?”
28 I mi a kolon ba?
 I mi a mexi ba?
 Alatala nan habadan Ala ra,
 naxan bøxøn danne birin daxi.
 A mi xadanma, a mi taganma.
 A xaxilimayaan mi nøε fεsεfεsε!
29 A fangan fima muxu xadanxine ma,
 a muxu taganxine sεnbεn xun masa.
30 Banxulanne yεtεen xadanma,
 e tagan,
 foningene yi bira xadanni.
31 Koni naxanye xaxili tixi Alatala ra,
 ne møn sεnbεn søtøma nεn.
 E tuganma nεn alo singbinna,
 e yi e gi, e mi xadan,
 e lu sigan tiyε, e mi tagan.

41*Ala nun suturene fe*

1 Ala naxa,
 “Ε tan føxø ige tagi bøxøn muxune,
 ε dundu alogo ε xa n xuiin name.
 Ε tan yamanane muxune,
 ε wεkileñ søtø,
 ε maso, ε falan ti.
 En kitin sa en tagi.
2 Nde muxuna nde rakelixi sogeteden
 binni,*
 a yi a xili,
 a xa lu tinxinna føxø ra?
 Nde siyane soxi a yii
 a mangane xuru a bun,
 a silanfanna yi e findi burunburunna ra
 a xanla yi e findi se dagin na
 foyen naxan xalima!
3 A muxune sagatanma yεngεni,
 a møn yi dangu bøjøe xunbenli kiraan xøn
 a munma yi a sanna ti dønaxan yi.
4 Nde feni itoe rakamalixi,
 a tan naxan yi mayixεtεne maxilima
 xabu a føløni?
 N tan Alatala nan a føløn na,
 n møn luma nεn a rajanni.”
5 Føxø ige tagi bøxøne muxune bata a to,
 e gaxu,
 bøxøn danne muxune xuruxurunma,
 e birin bata keli, e fama.

* **41:2:** Yanyina nde, a Kirusi nan ma fe falama be, Perisene mangan naxan Babiløn kaane nø yεngεni. Na feen mato Taruxune Firinden 36.22-23 kui.

6 Birin a bode malima,
 birin a falama a lanfaan xa,
 a naxa, “I wεkile!”
7 Yii rafalan fan xabun sεnbε soma,
 naxan wuren malaxunma,
 na xabun nawεkilema,
 a yi a fala suturen nafala kiin ma,
 a naxa, “A lanxi.”
 A yi suturen gbangban
 alogo a nama bira.

Margin yi Isirayila xunba

8 Koni ε tan, Isirayila yixεtεne,
 n ma walikεne,
 Yaxuba yixεtεne,
 n naxanye sugandixi,
 ε tan Iburahima bønsønna,
 n xøyina,
9 n sa ε tan nan fenxi bøxøn danne ra,
 n sa ε tan nan xilixi bøxøn tongonne ra,
 n na a falaxi ε tan nan xa, n naxa,
 “N ma walikeñ nan ε ra,
 n bata ε sugandi,
 n mi n mexi ε ra.”
10 Nayi, ε nama gaxu
 amasøtø n na ε xøn.
 Ε nama køntøfili,
 amasøtø ε Ala nan n na.
 N na ε sεnbεn gboma ayi nεn,
 n yi ε mali,
 n yi ti ε bun sεnbεn nun tinxinni.
11 Naxanye birin yi kelixi ε xili ma,
 ne yagima nεn e xun sin!
 Naxanye yεngεn nakelixi ε xili ma,
 ne luma nεn fufafu, e raxøri.
12 Ε ε yεngεfane fenma nεn,
 koni ε mi fø e toma sønøn!
 Naxanye yi ε yεngεma,
 ne luma nεn fuu.
13 Amasøtø n tan nan Alatala ra,
 ε Ala,
 naxan ε yiifari ma yiin sutora,
 n yi a fala ε xa,
 n naxa, “Ε nama gaxu,
 n tan nan ε malima.”
14 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
 “Ε tan Yaxuba bønsønna,
 ε tan naxanye luxi alo kunla,
 ε nama gaxu,
 ε tan Isirayila muxudine,
 n tan nan ε malima,

n tan Isirayilaa Ala Sarijanxin naxan ε
xunbama.

¹⁵ A mato, n bata i findi jingen xεε ra bənbə
seen na
wure jin wuyaxin naxan ma
naxanye nεnε a ra, e jøe raminixi.
I geyane wuruma nεn,
i yi e raxuya ayi,
i yi yire matexine liga
alo se dagina.

¹⁶ I e yifema nεn,
foyen yi siga e ra,
wuluwulu gbeen yi e raxuya ayi.
I tan naxanma nεn Alatala yi,
i yi i kanba Isirayilaa Ala Sarijanxini.”

Tonbonna findima ige yiren na

¹⁷ Yiigelitøne nun tørø muxune igen fenma,
koni sese mi na!
Min xønla bata e lenna maxara.
Koni n tan,
Alatala, n na e yabima nεn,
n tan, Isirayilaa Ala,
n mi e rabejinjøe mumε!

¹⁸ N baa igen nafama nεn yire matexi ma-
genle fari,
n yi ige xunne ramini mεrεmεrεne tagi,
n tonbonne findi darane ra,
bøxø xaren yi findi tigi yiren na.

¹⁹ N suman binle nun kasiya binle sima nεn
tonbonni,
e nun miriti binle nun oliwi binle.
Ige mi yiren naxanye yi,
n føføne nun gbinjøne nun xarinne si
mεnne yi e bode xøn,

²⁰ alogo e xa a to, e yi a kolon,
e yi a rakørøsi,
e birin yi a famu
a Alatala nan feni itoe birin ligaxi,
a Isirayilaa Ala Sarijanxin nan e rakamal-
ixi.

Suxurene tønø mi na

²¹ Alatala naxa,
“Ε fa ε xun mafala kitini.”
Yaxubaa Mangan naxa,
“Ε fa ε xøn ba.”
²² Ε suxurene xa fa a fala en xa
naxan fama ligadeni.
Ε a fala nxu xa feen naxanye bata liga,
alogu nxu xa nxu miri e ma,
nxu yi e rajan kiin kolon.
Xanamu, ε a yita nxu ra
naxan fama ligadeni.

²³ Ε waxati famatøne fe fala nxu xa.

Nayi nxu a kolonma nεn
a alane nan ε ra.
Ε fena nde liga,
xa a findi a fajin na
hanma a jaxina,
alogu nxu birin xa na to,
gaxun yi nxu suxu.

²⁴ Koni na yigenla fisa ε xa,
ε wanle mi sese ra.
Naxan na ε sugandi,
muxu haramuxin nan na kanna ra.

²⁵ N bata muxuna nde rakeli sogeteden
kømønna ma,
a fama nεn sa keli sogeteden binni
naxan n maxandima.
A mangane yibodonma alo borona,
alo fεjøe rafalan fεjøe bøndøni bodonma kii
naxan yi.

²⁶ Nayi, nde bata yi na feen fala a føløni,
alogu en xa a kolon?
Nde a fala benun a xa liga,
alogu en xa a fala, en naxa,
“A jøndi”?

Muxu yo mi sese fala,
feni ito mi falaxi benun a xa liga,
muxe mi ε fala yo mexi.

²⁷ Koni n singe nan a fala Siyon taani,
n naxa, “A mato, e tan ni i ra!”
N bata xørana nde fi Yerusaløn ma,
naxan fama xibaru fajin na.

²⁸ Anu n mi kawandi muxu yo toxi suxu-
reni itoe yε,
n na maxødinnna ti,
e mi n yabima.

²⁹ A mato sese mi e ra.
E wanle mi sese ra.
E suxurene findixi foyen nun fe fuun nan
na.

42

Alaa walikøna

¹ N ma walikεn ni i ra,
n naxan sεnbe soma,
n naxan sugandixi,
naxan n kεnεnxi.
N na n ma Nii Sarijanxin sama nεn a yi,
a yi kiti kεndøn sa siyane xun na.

² A mi sønxø sønxøε,
a mi a xuini te,
a mi falan tiyε taan xun xøn,
³ a mi xaye yidøxini gire.

A mi lənpun tumatən natuyε.
Koni, a kiti kəndən sama nən jəndin xən.

⁴ A mi xadanma,
a mi tunnaxələma a ma,
han a yi fa kiti kəndən na bəxə xənna fari,
han fəxə ige tagi bəxəne muxune fan yi e
yigi sa a sariyani.

⁵ Alatala ito nan falaxi, Ala
naxan kore xənna daxi,
a yi a yibandun,
naxan bəxən nun a yi seene daxi,
a niiraxinla bira adamadiine yi
naxanye dəxi a yi,

a niin bira ne yi
naxanye sigan tima a fari, a naxa,

⁶ “N tan Alatala,
n tan nan i xilixi tinxinni,
n yi i suxu i yii ma,
n yi i makantan,
n yi n yengi lu i xən.

N ni i findi n ma yamaan layirin xidi
muxun na
e nun kənenna siyane xa,
⁷ alogo i xa danxutəne yee ne rabi,
i yi suxu muxune ramini kasoon na,
i yi kasorasane xərəya,
e mini dimini.”

⁸ “Alatala nan n tan na,
n xinla nan na ra.
N mi n ma binyen soma gbətə yii.
N mi n ma tantunna fiyə suxurene ma.
⁹ Fe singene bata yelin kamalə,
n fe nənəne nan ma fe ralima ε ma
benun e xa fələ,
n xa ε rakolon ne ma.”

Beti nənəna

¹⁰ Ε beti nənən ba Alatala xa,
bəxən danne birin xa a tantun bətini,
ε tan naxanye sigama fəxə igen xun ma
e nun a yi seene birin,
fəxə ige tagi bəxəne nun e muxune birin.

¹¹ Tonbonna nun a taane xa e xuini te,
e nun Kedari bənsənna* dəxədene!
Sela kaane xa gbelegbele səwani,
e xa sənxə naxanaxani geyane xuntagi!

¹² Binyen xa fi Alatala ma!
A xa tantun fəxə ige tagi bəxəne birin yi!
¹³ Alatala minima nən alo sofa wəkilexina,
a bəjən temə nən alo yəngə so sənbəməna.

A sənxəma nən yaxune xili ma yəngəni,
a yi e nə.

¹⁴ Xabu waxati xunkuye,
n dunduxi,
n naxaraxi, n na n yetə suxi.
Koni iki, n səxəlexi
alo jənaxanla nəma tinna ma,
n gbelegbelema,
n kutunma jənaxankatani.

¹⁵ N geyane nun yire matexine kalama nən
n yi e se jəningine birin xara.
N baane findima nən tonbonne ra
n yi darane xəri.

¹⁶ N danxutəne rasigama nən kiraan xən
e mi naxan kolon.
E yengi mi kiraan naxanye ma,
n yi ti e yee ra ne xən,
n yi dimin findi kənənna ra e yətagi,
n gəmə yirene findi lantaan na e xa.
N na nan ligama,
n mi e rabejnjə mumə!

¹⁷ Koni naxanye e yigi sama suxurene yi,
e yi a fala sawurane xa,
e naxa, “Nxə alone nan ε ra,”
ne xətəma nən e xanbi ra,
e yagi.

Isirayila yama tondixina

¹⁸ Ε tan tuli xərine, ε tuli mati!
Ε tan danxutəne, ε yeeen ti,
ε seen to!

¹⁹ Danxutəna nde ra,
xa n ma walikəen xa mi a ra?
Tuli xərina nde ra
alo n xəraan naxan nasigaxi?
Danxutəna nde ra,
alo n bəjən xunbenla fixi naxan ma?

Danxutəna nde ra,
alo Alatalaa walikəna?

²⁰ I bata fe gbegbe to,
koni i mi e famuxi.

I tunle rabixi,
koni e mi feen məma!

²¹ Alatalaa tinxinna fe ra,
a bata a kənən,
a xa a sariyan gboon nun a nərən makənən.
²² Anu, yama yiigelitə halagixini ito mato!

E bata e birin suxu,
e birin balanxi yinle ra,
e birin saxi kasoon na.

E yii seene bata suxu yəngəni,

* **42:11:** Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen səbəxi Dunuŋa Folən 25.13 kui.

muxe mi na naxan e xunbε.
E yεtεen bata findi se suxin na yεngeni,
muxe mi na naxan a falε,
a naxa, “Ne raxεtε!”

- ²³ Nde a tuli matima ito ra ε yε?
Nde a ligama a yeren ma,
to xanbi ra, a yi a tuli mati?
²⁴ Nde Yaxuba bənsənna soxi a yaxune yii,
a Isirayila so halagi tiine yii?
Alatala xa mi a ra,
en naxan yulubi tongo,
en mi tin bire naxan ma kira fɔxɔ ra
en tondi a sariyane suxε?
²⁵ Nayi, a yi a xəlō gbeen nagodo e fari
alo tεεna
e nun yεngεn gbalone.
A yi e gan,
koni e mi sese famuxi,
a yi e raxɔri,
koni e mi na feen yate e bɔŋeni.

43

Alatala nan Isirayila xunbama

- ¹ Ala naxan i daxi,
Yaxuba bənsənna,
naxan i rafalaxi,
Isirayila bənsənna,
Alatala ito nan falaxi iki,
a naxa, “I nama gaxu,
amasotə n bata i xunba!
N bata i xili i xinla ma.
N tan nan gbee i ra!
² Xa i danguma fɔxɔ igeni,
n luma nεn i xən.
Xa i danguma baane yi,
i mi i maminjε.
Xa i danguma tεεni,
a mi i ganjε,
tεε dεgen mi i raxɔre.
³ Amasotə Alatala nan n na,
i ya Ala,
Isirayilaa Ala Sarıñanxina,
i rakisimana.
N bata Misiran yamanan fi i xunbaan na,
n yi Kusi yamanan nun Seba yamanan
findi i jəxən na.
⁴ Bayo i yatexi n xən,
i binyaxi n yεε ra yi,
n bata i xanu.
N bata muxune findi i jəxən na,
n yi yamane fi i niin xunbaan na.”

- ⁵ “I nama gaxu,
amasotə n luma nεn i xən.
N fama nεn i yixetene ra
sa keli sogeteden binni,
n yi sa e malan
keli sogegododen binni.
⁶ N na a falama nεn kəmənna binna xa,
n naxa, ‘E beŋin!’
N yi a fala yiifanna binna xa,
n naxa, ‘I nama e makankan!’
Fa n ma dii xεmεne ra
sa keli yire makuyeni,
e nun n ma dii tεmεne
sa keli bəxən danne ra,
⁷ n xinla falama naxanye birin xun ma
n naxanye daxi n ma binyena fe ra,
n naxanye rafalaxi,
n yi e da.”

- ⁸ Yamani ito ramini
naxanye danxuxi,
anu e yεεne fan,
tuli xərini itoe,
naxanye tunle fan.
⁹ Siyane birin xa e malan e bode xən,
yamanane muxune birin!
Nde na fe falaxi e yε
benun a xa liga?
Nde fe fonne ralixi en ma?
E xa fa e serene ra,
e yi a mayita a yoona e xa!
En xa e xuiin name,
alogo muxune xa a fala,
e naxa, “E jəndi!”

- ¹⁰ Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “E tan nan n serene ra,
ε tan naxanye findixi n ma walikεne ra,
n naxanye sugandixi
alogo ε xa n kolon,
ε yi la n na.
N tan yi na yi
benun suxure yo xa rafala,
ala gbεtε yo mi na n tan xanbi.
¹¹ N tan nan Alatala ra,
n tan yati!
Ba n tan na,
marakisi ti gbεtε yo mi na.
¹² N tan nan feene makεnεnma,
n muxune rakisi, n yi ε rakolon!
Ala xəjε mi a ra
naxan ε tagi fɔ n tan!

Nayi, n serene nan ε ra,
fa fala n tan nan Ala ra.”
Alatalaa falan nan na ra.
¹³ “N tan yatigin nan na ra
xabu a fələni!
Muxu yo mi nəe muxun bε n yii.
N na naxan liga,
nde nəe a rakale ayi?”

Alaa kininkininna

¹⁴ Alatala ito nan falaxi, naxan ε xun-
bama, Isirayilaa Ala Sarijanxina, a naxa,
“N muxuna nde rasigama nən
Babilən yamanan xili ma,
ε tan ma fe ra.
N yi Babilən muxu gixine kunkine kala,
e yi e mamin,
e yi e kanbama naxanye yi nun.
¹⁵ Alatala nan n tan na,
ε Ala sarijanxina,
naxan Isirayila daxi, ε mangana.”

¹⁶ Alatala ito nan falaxi,
naxan kiraan sama baa igen xənna ma,
dangu ige gbeene yi,

¹⁷ naxan yənge so wontorone nun soone
rasiga yəngeni,
e nun ganla nun sofa wəkilexine e bode
xən,

e yi e sa,
e mi fa kelima sənən,
e yi tu alo saraban na jan.

¹⁸ A naxa:
Fe singene nama fa rabira ε ma,
ε ninan fe fonne xən!

¹⁹ ε a mato,
n fe nənen nan ligama!

Na bata a fələ iki,
ε mi a kolon ba?
N kiraan sama nən tonbonni,
n yi baane ramini bəxə xareni.

²⁰ Burunna subene n binyama nən,
kankone nun dangaranfulene,
amasətə n bata igen namini tonbonni,
n yi baane ramini bəxə xareni,
alogo n ma yamaan xa e min,
n naxan sugandixi.

²¹ N yamaan naxan nafalaxi,
na n tantunma nən.

Ala yamaan makitima

²² ε tan Yaxuba bənsənna,
ε mi n tan xan xilixi!
ε tan Isirayila kaane,

ε bata ε tunnaxəlo ε ma n tan mabinni.

²³ ε mi ε yəxəeñe nun ε siine baxi n xa
saraxa gan daxin na.

ε saraxane mi findixi n ma binyen na.

N mi saraxane findixi goronna ra ε xun ma,
n mi ε raxadanxi wusulan saraxane
badeni.

²⁴ ε mi gbeti yikalaxi n xa,
alogo ε xa latikənənna sara n xa,
ε saraxa subene turen mi n wasaxi.

Koni ε yulubine bata findi goronna ra n
xun ma

ε yi n naxadan hakəne xən.

²⁵ Koni n tan nan keden pe ε hakəne xa-
farima,
n tan yətəna fe ra.

N mi fa n mirima ε yulubine fe ma sənən.

²⁶ Fe danguxine rabira n ma.

En kitii feni ito yəba en bode xa.

ε falan ti, ε yi ε yətə xun mafala.

²⁷ ε benban nan singe yulubin liga,
ε fala radangune yi murute n xili ma.

²⁸ Nanara, n bata yire sarijanxin kuntigine
yate muxu haramuxine ra,
n yi halagin nagidi Yaxuba yixətəne ma,
n yi marayarabin nagidi Isirayila kaane
ma.

44

Alatala nan keden Ala ra

¹ Koni iki, Yaxuba bənsənna,
n ma walikəne,
ε tuli mati,
n na Isirayila naxan sugandixi!

² Alatala ito nan falaxi,
naxan i daxi,
naxan i rafalaxi i nga kui,
naxan i malima, a naxa,
“ε nama gaxu, n ma walikəne,
Yaxuba bənsənna,
i tan Isirayila tinixinxina
n naxan sugandixi.

³ Bayo n ni igen nafama nən bəxə xareni
n yi xudene radangu tonbonni.

N na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nən i
bənsənne ma,
n yi barakan sa i yixətəne fe yi.

⁴ E sabatima nən
alo səxəne burunna ra,
alo wudi fəjine xudene de.

⁵ Muxuna nde a falama nən,
a naxa, ‘Alatala nan gbee n na,’
boden yi a fala,

a a xili nən 'Yaxuba,'
gbetə yi a səbe a yiin ma,
fa fala 'Alatala gbeena,'
a yi a yete xili ba a 'Isirayila.' "

Naxanye suxurene rafalama

6 Alatala ito nan falaxi,
Isirayila Mangan naxan a xunbama,
Alatala Sənbən Birin Kanna naxa,
"N tan nan a fələn nun a rajanna ra.
Ba n tan na,
Ala gbetə mi na.
7 Nde luxi alo n tan?
Na kanna xa a xuini te!
A xa a yeba n xa,
naxan birin bata dangu
xabu n singe ra muxune da waxatin naxan
yi!

A mən xa fe famatəne fe fala,
naxanye fama ligadeni!
8 E nama gaxu,
ε nama xuruxurun,
n mi yi ε rakolonxi feni ito ma ba,
n yi a rali ε ma
xabu to mi na ra?
N serene nan ε tan na.
Ala gbetə na,
ba n tan na ba?
E kantan fanye gbetə yo mi na,
ba n tan na.
N mi gbetə kolon."

9 Naxanye birin suxurene rafalama,
fuyantenne nan ne birin na,
e se rafalaxi fisamantenne tənə yo mi na.
E yete serene nan e ra:

E mi se toma, e mi fe kolon,
e mən luma nən yagini.

10 Muxun na alana nde rafala
hanma suxurena nde,
na tənə mi na.

11 Na kanna nun a sifan birin yagima nən.
Suxuren nafala muxune findixi adamadi-
ine nan tun na.

E birin xa e malan,
e xa e maso.

E gaxuma nən,
e yagi e bode xən.

12 Xabun nəma bunbin xabuma,
a walima tə wolonne nan na,
a yi a rafala dəeramaan na.

A a rawalima a sənbən nan na
konkamen na a suxu,
a sənbən yi jən,

min xənla yi a suxu, a xadan.

13 Kabintan lutin sama nən wudin ma,
a yi lutin funfun naba a ma,
a yi a masoli wali seen na,
a yi a radigilin,
a yi a rafala muxu sawuran na,
a lu adamadiyaan nərən birin yi
alog oxa a ti a batu banxini.

14 A sumanne nan səgəma
hanma xarinne hanma warine
a naxanye raluxi fətənni,
e gbo.
Xanamu, a fəfəna nde tongo,
a tan yetəen naxan sixi,
tule igen yi sa a ma, a gbo.

15 Adamadiine na wudina ndee ganma
yegen na,
e yi nde tongo,
e yi e maxara a ra.

E na nan ndee mən tongoma,
e yi kudin so,
e mən yi ndee tongo,
e yi e gbee alana nde rafala,
e yi e xinbi sin a bun,
e suxuren nafala, e yi a batu.

16 E yi a wudi dənxən findi yegen na,
a gan,
e yi suben jən ndee ra,
e yi a gan ndee ra,
e yi a don han e lugo.

A mən yi a maxara,
a yi a fala, a naxa,
"N na n maxarama,
n təe dəgen toma yati!"

17 A wudin dənxəna,
a yi na rafala a gbee ala ra,
a suxurena,
a yi a xinbi sin a yətagi,
a yi a batu, a naxa,
"N xunba,
bayo i tan nan n ma ala ra!"

18 E mi fe kolon,
e xaxili mi na,
e yəne raxixi
alog o nama sese to.
E mi nəe e mirə,
e feene famu.

19 Muxune mi e mirima,
e xaxinla sətə,
e mi feene yəe toə
alog oxa a fala, e naxa,
"N bata wudina ndee gan,

n kudin so a ra,
n yi suben gan ndee ra,
n yi a don.
N lan n xa a dənxən findi se haramuxin na
ba,
n yi n xinbi sin yegen bun?"
²⁰ E kankanma naxan ma,
xuben nan gbansan na ra.
E bəjən bata tantan,
a e ralə ayi.
E niin mi xunbama,
e mi a falama, e naxa,
"Seen naxan n yii ito ra,
wulen xa mi a ra ba?"

Tinxinna Ala xa

²¹ Yaxuba bənsənne,
na feen xa rabira ε ma!
Amasətə n ma walikεen nan ε ra,
Isirayila kaane!
N na ε rafalaxi nən
alogo ε xa findi n ma walikεne ra,
Isirayila kaane,
n mi jinanma ε xən.
²² N bata ε hakεne ba ε ma
alo kundaan kore xənna ma
e nun ε yulubine
alo kundaan xətənni.
Ε xun xətε n ma,
amasətə n bata ε xunba.
²³ Kore xənna, gbelegbele səwani,
amasətə Alatala bata wali!
Bəxən bunna, sənxə səwani,
geyane, ε xuini te
e nun ε tan fətənne nun wudine birin.
Amasətə Alatala bata Yaxuba yixətene
xunba,
a yi a binyen mayita Isirayila yi.
²⁴ Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan i xunbama,
naxan i rafalaxi
xabu i i nga kui, a naxa,
"N tan, Alatala,
n bata feen birin ligi,
n tan nan keden kore xənni fulunxi,
n tan yətən nan bəxə xənna saxi.
²⁵ N tan nan waliyine wule mantaxane
kalama,
n yi yiimatone findi daxune ra,
n yi fekolonne raxətə xanbin na
n yi e xaxilimayaan findi xaxilitareyaan
na.
²⁶ N na n ma walikεna falane rakamalima
nən.

N ma xərane na fe famatən naxanye rali,
n na a rakamalima nən.
N bata a fala Yerusalən ma, n naxa,
'Muxune mən dəxəma nən a yi,
Yuda taane mən tima nən,
n mən yi taa kalaxine yitən.'
²⁷ N nəε a fale tilinna ma,
n naxa, 'Xara,
n xa i ya igen xəri.'
²⁸ N yi a fala Kirusi ma,
n naxa, 'N ma xuruse rabana!
A n waxən feene birin ligama nən.'
N na a fala Yerusalən ma,
n naxa, 'A mən xa ti!'
E nun Ala Batu Banxin ma,
n naxa, 'A mən xa bətən sa!'"

45

Ala yi Kirusi findi a walikεen na

¹ Alatala ito nan falaxi a muxu sugandixin
xa,
a naxa, "Kirusi, n naxan yii suxi,
alogo n xa siyane magodo a yətagi,
n yi mangane yəngε so seene ba e ma,
n yi dəen fəxə firinne rabi a yee ra,
alogo taan so dəeñe nama fa ragali sənən,
² n tan yətən tima nən i yee ra,
n yi gbingbinne malaxun,
n yi sulan dəeñe kala,
n yi dəeñe balan wurene bolon.
³ N bəxə bun nafunla soma nən i yii,
e nun nafulu luxunxina,
alogo i xa a kolon
fa fala a n tan nan Alatala ra,
naxan i xilima i xinla ra,
n tan Isirayilaa Ala.
⁴ N bata i xili i xinla ma,
n yi tide binyen fi i ma,
n ma walikεen Yaxuba yixətene fe ra,
Isirayila kaane, n naxanye sugandixi,
kon i mi n kolon.
⁵ Alatala nan n tan na,
gbətə mi na.
Ba n tan na, Ala gbətə mi na.
N bata i yitən yəngən xili yi,
hali i to mi n kolon,
⁶ alogo muxune xa a kolon,
keli sogen teden ma han a gododena,
fa fala ba n tan na,
se gbətə mi na.
N tan nan Alatala ra,
gbətə mi na.

⁷ N tan nan kənenna daxi,
n yi dimin da,
n yi bəjəe xunbenla fi,
n yi tərən nafa.
N tan Alatala nan feen birin ligama.”

⁸ “Tulen xa a yitən kore,
tinxinna yi godo alo tulena!
Bəxən xa rasənəya
alogo kisin xa mini alo sansina,
e nun tinxinyaan yi sabati e bode xən!
N tan Alatala nan ne birin daxi.”

⁹ Gbalon na kanna xa
naxan yəngən nakelima a dali margin ma,
muxun naxan luxi
alo fəjənə fəjənə tagi.
Fəjənə bendəna a fale a rafala muxun ma ba,
a naxa, “I nanse ligama?”
hanma a naxa,
“Sese mi i ya wanla ra!”

¹⁰ Gbalon na kanna xa
naxan a falama a fafe ma,
a naxa, “I nanse barixi ito ra?”
hanma a naxa a nga ma,
“I diin barin nanfera?”
¹¹ Alatala ito nan falaxi,
Isirayilaa Ala Sarıñanxina,
naxan Isirayila daxi, a naxa,
“E tan nan n maxədinma fe famatəne ma,
lan n ma diine fe ma,
ε yi yamarine so n yii lan n yii fəxən ma?

¹² N tan nan bəxə xənna rafalaxi
n adamadiiñe da a fari!
N tan yətəen nan kore xənni fulunxi.
N tan nan a sarene birin yamarima.
¹³ N tan nan Kirusi rakelixi n ma
tinxinyana fe ra,
n yi a ti kira yitənxin xən.
A n ma taan tima nən.
N ma muxun naxanye yi suxi yəngəni,
a ne bejinma nən,
e mi e xun sareñ fi.”
Alatala Sənben Birin Kanna naxa na kiini.

¹⁴ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Misiran kaane nun Kusi yamanan yulaya
seene,
na Sabe kaa muxu kuyene wanle tənən
luma nən i xa.
E fama nən i konni,
e findi i gbeen na,
e bira i fəxə ra,
e xidixi e bode ra,

e yi e xinbi sin i yətagi
e yi i maxandi, e naxa,
‘Ala i tan nan xən.
Ala gbətə mi na,
sese mi ala gbətəye ra!” ”

¹⁵ I tan Isirayilaa Ala, Marakisi Tiina,
i findixi Ala luxunxin nan na.
¹⁶ Suxure rafalane birin yagixi,
e xun sinxi,
e birin xun sinxin sigama e bode xən.
¹⁷ Koni Isirayila kaane tan kisin sətəma
Alatala nan na habadan.
E mi fa yarabə, ε xun sin mumə!

¹⁸ Amasətə Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan kore xənna daxi,
a tan Ala, naxan bəxə xənna daxi,
naxan a bətən saxi, a mi a magenla lu,
koni a yi a da alogo muxune xa lu a yi.
A naxa, “N tan nan Alatala ra,
gbətə mi na.

¹⁹ N mi falan tixi luxunna xan yi,
dimini bəxən yirena nde yi.
N mi a falaxi Yaxuba yixətəne xa,
n naxa, ‘E n fen fuyan!’
N tan Alatala,
n jəndin nan falama,
n fe fajin nan nalima.”

Siyane tubi fena Ala ma

²⁰ “E tan siyane muxu gixine,
ε fa ε malan,
ε birin yi ε maso be!
Xaxilitarene nan wudi susurene tongoma,
e yi batu seene maxandi
naxanye mi nəe e rakise.
²¹ E falane ti, ε yi ε xənba.
E bode kawandi!
Nde muxune rakolonxi feni ito ra
xabu a fələni?
Nde bata yi a rali nun
xabu to mi na ra?

N tan Alatala mi a ra ba?
Ba n tan na, Ala gbətə mi na,
Ala naxan tinxin,
Marakisi Tiina.
Ba n tan na, gbətə mi na.
²² E yəε rafindi n ma, ε xa kisi,
ε tan naxanye birin bəxən danne ra!
Bayo Ala nan n na,
gbətə mi na.
²³ N bata n kələ n yətəni,

n yεtεen bata fala tinxinxini ito ti,
falan naxan mi maxεtεma, n naxa,
'Xinbin birin sinma nεn n bun ma,
lenna birin yi a kεlε n yi.

24 E naxa: Tinxinna nun senbəna Alatala
nan keden pe yi.' "

Naxanye birin yi xələxi a ma,
ne birin yagixin fama nən a fəma.

25 Isirayila kaane birin tinxinna sətəma nən
Alatala xən,
e yi e kanba Ala yi.

46

Babilon suxurene halagi fena

¹ Beli suxuren bata a xinbi sin,*
Nebo suxuren yi a felen.
Ningene nan e suxurene maxalima.
E yi e dəxəma e xun ma nən sali waxatine
yi,
koni iki e bata findi goronna ra sube
xadanxine xun ma.
² E bata e felen e bode xən,
e yi e xinbi sin,
e mi næs e suxurene rakise
naxanye findixi goronna ra
bayo e tan yetəen sigama konyiyani.

³ Yaxuba yixetene, ε tuli mati n na,
ε tan Isirayila yamaan muxu dɔnxene,
ε tan naxanye goron n xun ma
xabu ε nga kui,
xabu ε xinen minma!

4 N luma na ki kedenna nin
han ε fori waxatini.
N tima nen ε bun ma
han ε xun sexene yi fixa.
N bata na liga,
n mən waxi ε xali feni,
n ti ε bun, n yi ε xərɔya.

5 E n misalixi nde ra?
Nxu nun nde lan?
E nxu nun nde saxi nxu bode ma,
nxu nun naxan maliga?

6 Muxune e xemane fima,
e gbeti fixeni liga sikeela fari,
e xabun sareñ fi
alogeo a xa ala sawurana nde rafala,
e xinbi sinje naxan bun ma,
e yi a batu.

7 E a tongo e tungunna ma,

* **46:1:** Babilon kaane gbee alane nan yi Beli nun Nebo ra.

e a maxali,
e sa a dəxə a dəxədeni.
A mi næ kele a funfuni!
Hali e xui rramini a ma,
a mi e yabima.
A mi e ratangama e kəntəfinle ma.
⁸ Feni ito xa rabira ε ma,
ε yi ε wekile!
E tan muxu murutexine,
ε miri na ma ε bəŋeni.

⁹ Feen naxanye danguxi a fələ fələni,
ne xa rabira ε ma.
Amasətə Ala nan n na,
gbetε mi na!
Ala nan n na,
sese mi maliga n na!
¹⁰ Naxan fama ligadeni a rajanna ra,
n na ralima a fələn nin.
Naxan munma liga,
n na fe falama xabu waxati xunkuye.
N naxa, n ma fe ragidixin nakamalima nən.
N wama naxan birin xən,
n yi na liga.

11 N bata senbəmana nde xili,
sa keli sogeteden binni,
naxan luxi alo singbinna
alog oxa n ma fe ragidixin nakamali,
sa keli yamana makuyeni.

N naxan falaxi, n yi na rakamali,
n na naxan yitən, n yi na ligi.
¹² E tuli mati n xuiin na.

ε tan muxu bɔjɛ xədɛxene,
ε tan naxanye makuya tinxinna ra!
13 N ma tinxinyaan somatəoŋ ni i ra
A mi fa makuya.
N mi fa buma, n kisin nafa.
N kisin nasoma nen Siyon taani,
n yi n ma nərən fi Isirayila ma.

47

Babilon taan kala fena

1 Keli i ya mangaya gbèdèni
i dəxə bəxəni, Babilən taa fajina.
Babilən kaane, ε dəxə bəxəni!
A mi fa falama a ma sənən
a taa paxumē tofajina.

2 Ε se din seene tongo alo konyine,
ε yi sansi kεsεne findi a fujin na.
Ε doma gbeene mate,
ε danbane xa to, ε xudene gidi.

³ Ε ragenla toma nən,
ε yagixin yi to.
N nan n gbeen jəxəma nən,
muxu yo mi n yikale.

⁴ Isirayilaa Ala Sarıjanxin nan en xun-
bama,
a xili nən Alatala Sənbən Birin Kanna.

⁵ Ε dəxə, ε dundu,
ε siga dimini,
ε tan Babilən kaane!
A mi fa falama a ma sənən
a yamanane mangana.
⁶ N xələ nən n ma yamaan ma,
n bata yi n keen nayarabi,
n yi e rabejin ε yii.
Ε mi kininkininxi e ma,
ε konyi wanle ragboxi ayi hali fonne fari.
⁷ Ε yi a falama nən, ε naxa,
“N luma nən mangayani habadan!”
Koni ε mi na feene yatəxi
ε mi ε mirixi feene rajan kiin ma.

⁸ Nayi, Babilən taana,
i tan naxan luxi alo naxalan naxina,
i tuli mati ito ra iki.
Ε tan Babilən kaan naxanye dəxi makan-
tanni,
ε tan naxanye a falama, ε naxa,
“Nxu tan, nxu jəxən mi na,
nxu mi finde kaja giləne ra mumə,
nxə diine mi faxə mumə!”
⁹ Na fe firinne ε sətəma nən ləxə kedenni
sanja ma kedenni,
ε diine yi faxa,
ε findi kaja giləne ra.
Ne defexin ligama nən ε ra,
hali ε kəe ra feene to gboxi ayi,
hali ε tirin feene sənbən yi gbo!

¹⁰ Ε bata ε yigi sa ε fe naxine yi.
Ε yi a falama nən ε yetə ma, ε naxa,
“Muxu yo mi nxu toma!”
Ε xaxilimayaan nun ε fekolonna bata ε
xunna firifiri.
Ε yi a falama ε bəjəni nən, ε naxa,
“Nxu tan, nxu jəxən mi na!”
¹¹ Gbalon fama nən ε ma
ε mi naxan nadangu xiriya kolon.
Halagin godoma nən ε ma,
ε mi naxan nadangu saraxan nəe.

Yihadin fama nən ε ma sanja ma kedenni,
ε xaxili mi naxan ma.

¹² Nayi, ε lu ε tirin feene fari
e nun ε kəeraya fe wuyaxine,
ε yi ε yetə yixadanma naxanye fəxə ra
xabu ε dii jərə waxatina!

Yanyina nde,
ε tənən sətəma e yi nən,
yanyina nde
ε muxune magaxuma e yi nən.

¹³ Ε bata ε yetə yixadan suxurene
maxədindeni.
Awa, nayi, muxun naxanye xibarune toma
sarene yi,
ne xa keli, e fa ε rakisi,
ε tan naxanye sarene rakərəsimə
e fe famatəne fala kike yo kike!

¹⁴ E luma nən
alo se dagina, təen yi e gan.
E niin mi tangama na təe dəgen ma.
Anu a mi findima təe wolondin xan na de
burun ganma naxan na,
muxuna a maxare naxan na!
¹⁵ Ε yixadanma muxun naxanye fəxə ra
xabu ε dii jərə waxatina,
ne rajanna ligama na kii nin,
ε tərəma naxanye fe ra.
E birin sigama nən e xun xən e tantanni,
e tan sese mi ε rakise mumə!

48

Alafe nənəne ralima

¹ Ε tan Yaxuba yixətəne,
ε tuli mati ito ra,
ε tan naxanye xili Isirayila
ε tan naxanye barixi Yuda bənsənni,
ε tan naxanye ε kələma Alatala xinli
ε tan naxanye Isirayilaa Ala maxandima,
koni jəndin nun tinxinyaan mi a ra!
² Amasətə ε xili saxi taa sarıjanxin nan xun
ma.

Ε yengi saxi Isirayilaa Ala nan ma
naxan xili Alatala Sənbən Birin Kanna.

³ Feen naxanye danguxi,
n bata yi ne fala xabu waxati xunkuye.
N yetən nan ne ralixi,
n yi muxune rakolon ne ra,
na xanbi ra, sanja ma kedenni,
n yi e liga, e yi rakamali.

⁴ Amasətə n na a kolon nən
a yama tengbesenxin nan ε ra,
ε kəeni balanxi alo wure gbeleməna,

ε tigin xədəxə alo sulana.
5 Nanara, n feni itoe fala ε xa
 xabu waxati xunkuye,
 n yi ε rakolon e ra benun e xa liga,
 alogo ε nama a fala, ε naxa,
 “Nxə suxurene nan e ligaxi,
 nxə sawurana hanma nxə ala wure daxin
 nan e yamarixi.”
6 Ε bata feni itoe mε,
 ε yi e birin to rakamalε!
 Ε fan mi ε tiyε e ra ε deni ba?

Iki, n fa ε rakolonma fe nənəne nan ma,
 naxanye luxunxi,
 ε mi naxanye kolon.
7 N baxi e yitəndeni nən,
 fe fonne mi e tan na.
 Benun to, ε munma yi e sese a fe mε nun,
 alogo ε nama a fala,
 ε naxa, “Nxu yi na kolon.”
8 Anu, ε mi yi sese mexi,
 ε mi yi sese kolon.
 Ε tunla munma yi a mε singen waxati dan-
 guxine yi.
 Bayo n yi a kolon a yanfanterne nan ε ra.
 Xabu ε yi ε nga kui,
 a yi falama ε ma a muxu murutεxine.
9 N bata n ma xəleni suxu n xinla fe ra.
 N bata dija ε ma n tantunna fe ra,
 alogo n nama ε halagi.
10 N bata ε rasənsən təen na
 alo gbeti wurena sulun təeni.*
 N mi yi ε rasoxi sulun təen xan yi de,
 koni n yi ε rasoxi naxankata yinla nan na.
11 N bata keli ito ligadeni n yətəna fe ra,
 n na a ligama n yətəen yatin nan ma fe ra!
 Amasətə n tinjəs di,
 n xinla yi rayelefu?
 N mi n ma binyen fiyε gbətε ma.

12 Yaxuba bənsənna,
 ε tuli mati n na!
 Isirayila kaane, n naxanye xilixi!
 N tan na a ra,
 n tan nan a fələn nun a rajanna ra.
13 N tan nan bəxə xənna bətən saxi,
 n yiifanna yi kore xənni fulun.
 N na e xili, e fama nən mafuren!

14 Ε birin xa ε malan, ε tuli mati!

* **48:10:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.” † **48:14:** Perise mangan Kirusi nan fama Babilən kaane yengədeni.

Nde feni ito falaxi suxurene yε?
 Muxuna nde rafan Alatala ma.
 Na a waxən feene ligama nən Babilən taan
 na,
 a yiini tema nən Babilən kaane xili ma.†
15 N tan nan keden pe falan tixi,
 n mən yi a xili, n yi a rafa.
 A wanla sənəyama nən!
16 Ε maso n na, ε tuli mati ito ra.
 Xabu a fələni, n mi falan ti wundoni.
 Xabu feni itoe fələna, n yi be.
 Iki, Marigina Alatala bata nxu nun a Nii
 Sarıjanxin xε.

17 Alatala ito nan falaxi,
 naxan i xunbama,
 Isirayila Ala Sarıjanxina, a naxa,
 “Alatala nan n tan na, i ya Ala,
 naxan i xaranma i yətə munanfanna ma,
 naxan tima i yε ra,
 a siga i ra kiraan xən
 naxan lanjə i ma.

18 Xa i yi n ma yamarine rame nun,
 i ya bəjənə xunbenla yi luma nən nun
 alo baana,
 i ya tinxinna yi lu
 alo fəxə igen walanna,
19 i yixetəne yi wuya ayi
 alo jəmənsinna
 i ya diine yi gbo ayi
 alo jəmənsin xənne.
 I xinla mi bε n yetagi mumε!”
20 Ε mini Babilən yamanani,
 Ε ε gi Babilən kaane ma!
 Ε gbelegbele səwani, ε fa a rali,
 a xa rawanga!
 Ε a fe raxuya ayi han bəxən danne,
 ε a fala, ε naxa, “Alatala bata a walikəen
 Yaxuba bənsənna xunba!”

21 Min xənla mi e suxuma,
 a na ti e yε ra, dangu tonbonni.
 A igen naminima nən fanyeni e xa.
 A fanyen bəma nən,
 ige gbeen yi mini keden na.

22 Alatala naxa,
 “Bəjənə xunbeli mi muxu jaxine xa!”

49

Marigina walikeen nan kənənna ra siyane xa

¹ E tuli mati n na,
fəxə ige tagi bəxən muxune.
Yamana makuyene,
ε ito ramə.
Benun n xa bari,
Alatala bata yi n xili.

² A bata n dəen lu
alo silanfan xənxəna,
a yi a yiin nininna ti n xun ma,
a yi n findi xalimakuli nəe ralemunxin na,
a n luxun a xalimakuli saseni.

³ A yi a fala n xa, a naxa,
“N ma walikeen nan i ra, Isirayila,
n ma binyen luma naxan yi.”

⁴ Koni n tan yi a fala, n naxa,
“N bata n yətə yixadan fufafu,
n bata n fangani kala fuyan,
n mi se sətəxi.

Koni Alatala n ma kitin sama nən.
N saranna n ma Ala nan yii.

⁵ Awa iki, Alatala bata falan ti,
a tan naxan n daxi nga kui
alogo n xa findi a walikeen na,
alogo n xa Yaxuba bənsənna raxətə a ma,
alogo Isirayila kaane mən xa malan a fəma,
n bata binyen sətə Alatala yətagi.

Amasətə n ma Ala nan findixi n fangan na.

⁶ A bata a fala n xa, a naxa,
'I findi fena n ma walikeen na
alogo i mən xa Yaxuba bənsənna rakeli,
i yi Isirayila yamaan muxu dənxəne raxətə
n ma,
na xurun.

N ni i findima nən kənənna ra siyane xa,
alogo n ma marakisın xa makenən
siga han bəxən danne ra.' ”

Isirayila yamaan muxu dənxəne xətə fena

⁷ Alatala naxan i xunbama,
Isirayilaa Ala Sarıñanxina,
na nan ito falaxi i xa,
i tan naxan nañaxuxi,
i tan naxan yatəxi muxu haramuxin na
yamaan xən,
i tan naxan findixi kuntigine konyin na,
a naxa, “Mangane i toma nən,
e yi keli,
kuntigine i toma nən,
e yi e xinbi sin i bun ma Alatalaa fe ra
naxan tinxin,

Isirayilaa Ala Sarıñanxina
naxan i sugandixi.”

⁸ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N ma marafanna waxatin na a li,
n ni i yabima nən!
I rakisin waxatin na a li,
n ni i malima nən.
N na i ramarama nən,
n yi i findi layiri xidi muxun na
alogo yamanan mən xa yitən
bəxən kəe rabəjinxine mən yi yitaxun,
⁹ alogo a xa fala kasorasane xa
fa fala, ‘E mini!’
e nun naxanye luxi dimini
fa fala, ‘E mini kənənni!’
E nəe e dəgə nən kirane xən
alo xuruse kuruna,
e xuruse rabaden toə nən geyane birin fari.
¹⁰ Kamen mi fa e suxuma sənən,
min xənla mi e suxə.
Kuye wolonna nun sogen mi e tərə mumə,
bayo naxan kininkininma e ma,
na tima nən e yəe ra,
a yi e xali tigi yirene yi.

¹¹ N na n ma geyane birin findima nən
kirane ra,
n ma kirane mən yi yitən.

¹² E mato, e fama
sa keli yire makuyeni,
ndee kelima sogeteden kəmənna binni,
ndee sogegododen binni,
ndee sa kelima Sinimi yamanani.”

¹³ Kore xənna, gbelegbele səwani!
Bəxə xənna, naxan!
Geyane, ε səwa xuini te!
Bayo, Alatala a yamaan madəndənma,
a kininkininma a tərə muxune ma.

Yerusalən taan mən tima nən

¹⁴ Siyon kaane yi a falama nən,
e naxa, “Alatala bata nxu rabəjin,
Marigin bata jininan nxu xən.”

¹⁵ Ala naxa,
“Naxanla jinənje a dii barixin ma ba,
naxan xijən na?

A mi kininkininje a dii barixin ma ba?
Hali a tan jinənje a xən,
n tan mi jinənje i xən mumə!

¹⁶ N bata i xinla kərəndən n yiine kui,
n na nəxə lu taan makantan yinne xən ma
waxatin birin.

¹⁷ I ya diine xətəma e giyə i ma nən,

i kala muxun naxanye yi i halagima,
ne e gima i ma n̄en.
18 I yee rakojin i rabilinni,
i ya diine birin bata e malan,
e fama i f̄ema.
 Habadan Ala nan n na,
n bata n kōlō n yēteni,
e findima n̄en i maxidi seen na
alo n̄erena i kōe ra
alo n̄axalandina a maxidima kii naxan yi.”
 Alatalaa falan nan na ra!
19 Hali taa x̄onne nun bōxō rabejinxine
nun yire kalaxine to gbo yamanani iki,
e sa xurunma ayi n̄en dōxōden na i ya ya-
maan xa.
 Naxanye yi i halagima,
ne makuyama i ra n̄en.
20 E diin naxanye baxi i yii,
ne m̄en a falama n̄en i xa,
e naxa, “Yireni ito xurun nxu ma,
dōxōdena nde fen nxu xa,
nxu xa ba yigbētenxi.”
21 Nayi, i a falama n̄en i bōneni,
i naxa, “Nde itoe barixi n̄ xa?
 Diine yi baxi n̄ yii nun,
n̄ yi luxi alo gbantana.
 N bata yi xali konyiyani,
n̄ namexin nan yi a ra!
 Nde diini itoe maxuruxi?
 N kedenna bata yi lu,
koni diini itoe sa kelixi minen?”
22 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N na n̄ yiin maligama n̄en siyane xa,
n̄ na n̄ ma taxamasenni tema n̄en ya-
manane xa,
e yi fa i ya dii x̄emene ra e yii kanke,
e yi i ya dii temene maxali e tungunne ma.
23 Mangane nan i ya diine maxuruma i xa
mangane n̄axanle yi i ya dii temene balo i
xa.
 E yi e xinbin sin i yētagi,
e yētagin yi lan bōxōn ma,
e yi i san ma lōxōne makōn.
 I a kolonma n̄en nayi,
a Alatala nan n tan na,
naxanye e xaxili tixi n tan na
ne mi yagima.”
24 Sofaan seen naxan tongoxi yēngeni,
na b̄e a yii ba?
 Naxankata tiina muxu suxin n̄e a futuxule
ba?
25 Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Sofana se tongoxin bama n̄en a yii yati,
naxankata tiina muxu suxin yi a futuxulu.
 N na i yēngefane yēngema n̄en,
n̄ yi i ya diine rakisi.
26 Naxanye yi n̄axu i ra,
n̄ yi ne radin e bode ma
e balo e bode suben na,
e yi e bode wunla min
alo manpa n̄enena.
 Nayi, adamadiine birin a kolonma n̄en
a Alatala nan n na,
i rakisimaan naxan i xunbama,
Yaxubaa Ala Sēnbēmana.”

50

Ala nan a yamaan nakisima

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Futu kala kēdin minen
n na n̄ mexi ε nga ra naxan x̄on?
 Hanma n na ε matixi n̄ doli faane ma naxan
x̄on?
 ε matixi ε hakēne nan ma fe ra
 ε nga ramexi ε matandine nan ma fe ra.
2 N to fa, nanfera muxe mi yi be?
 N to xinla ti, nanfera,
muxe mi n̄ yabi?
 N yiin dungi nayi ba,
a yi muxune xunba?
 Sēnbē mi n na ba,
n̄ yi muxune x̄or̄ya?
 Anu, n baa igen x̄rima,
n na n̄ kōnkō a ma,
 n̄ yi baane findi tonbonna ra,
 e yēxēne yi kun,
 bayo ige mi na,
 e birin yi faxa min x̄onla ra.
3 N yi dimin n̄aso kore
alo sunu dugina.”

Marigina walikēna

4 Marigina Alatala bata n xaran
alogo n̄ xa a kolon
n̄ naxan fale muxu xadanxine xa,
e sēnbēn s̄otō.
 A n̄ naxulunma x̄otōn yo x̄otōn,
alogo n̄ xa a falan namε
alo a xarandiina.
5 Marigina Alatala bata n tunle rabi,
n̄ tan fan mi murutexi a ma,
n̄ mi x̄etexi xanbin na.
6 N na n̄ fanna ti n̄en n̄ bōnbō muxune xa,
n̄ yi n̄ dēen ti ne xa
naxanye n̄ d̄e xabene matalama.

N mi n yetagin baxi konbin nun d̄egen bun.

⁷ Koni Marigina Alatala n mali n̄en,
nanara n mi rayarabi.

N bata n yetagin findi fanyen na,
n to a kolon a n mi fama yagideni.

⁸ Naxan yoon fima n ma,
na bata maso.

Nde waxi n xun maxidi feni nayi?

En kitin yeba en bode xa!

Nde mi tinxi n ma yoon ma?

A xa fa n xili ma!

⁹ Marigina Alatala n malima n̄en.

Nayi, nde n yalagima?

E birin kalama n̄en

alo dugi fonna, kunle yi e don.

¹⁰ Nde a tuli matiyε Alaa walikeen na
Alatala yeeragaxun ma?

Naxan yo sigan tima dimini,

k̄enenna dasaxi naxan ma,

na xa a yigi sa Alatala yi,

a yi a xaxili ti a Ala ra!

¹¹ Koni ε tan naxanye t̄eene soma,
ε yi tanba radegexine tongo,

nba ε sigan ti ε yetena t̄ee d̄egen ma,
ε tanban naxanye radegexi.

Ε fa ito nan s̄ot̄oma:

ε faxama s̄ox̄olen nin.

51

Kisin naxan dan mi na

¹ Ε tuli mati n na,
ε tan naxanye tinxinyaan f̄ox̄ ra,
ε tan naxanye Alatala fenma!

Ε yeeen ti fanyen na,
ε minixi naxan yi,
ε nun gemena ε baxi d̄enaxan yi.

² Ε yeeen ti Iburahima ra, ε fafe,
ε nun Saran, naxan ε barixi.*

Amasato n Iburahima xili waxatin naxan
yi,

dii mi yi a yii nun.

Koni n barakan sa n̄en a fe yi,
n yi mayixete wuyaxi fi a ma.

³ Alatala Siyon taan masabarima na kii nin,
a yi kininkinin a yire kalaxine birin ma.

A yi a tonbonna lu
alo Eden nakona.[†]

A b̄ox̄ xarene yi lu alo Alatalaa nakona.

Sewan nun paxanna luma n̄en a yi,
b̄eti xuine nun sigi xuine yi m̄e a yi.

⁴ Ala naxa, “Ε tan n ma yamana,
ε tuli mati n na!
Ε tan n ma yamanan muxune,
ε n xuiin namε,
bayo n sariyan fima n̄en,
n ma kiti k̄end̄en yi findi k̄enenna ra siyane
xa.

⁵ N ma tinxinyaan somat̄oɔn ni i ra,
n ma marakisin yi mak̄en̄en.

N kiti k̄end̄en nafama n̄en siyane ma n
s̄enb̄en x̄en.

F̄ox̄ ige tagi b̄ox̄one yi e yigi sa n yi,
e yi e xaxili ti n s̄enb̄en na.

⁶ Ε yee rate kore,
ε m̄en xa b̄ox̄on mato.

Kore x̄enna l̄oma ayi n̄en alo tutina,
b̄ox̄ x̄enna yi jan alo dugina,
a muxune yi faxa alo tugetugene.

Koni n ma marakisin luma n̄en habadan,
n ma tinxinyaan mijanje mumε!

⁷ Ε tuli mati n na,
ε tan naxanye tinxinna kolon.

Ε tan yamaan naxan n ma sariyan nama-
raxy ε b̄oyeni!

Ε nama gaxu muxune mafala xuine yee ra,
ε nama gaxu e konbine yee ra.

⁸ Bayo, e fatin kalama n̄en,
kunle yi e don,
alo domaan xiine bun,
koni n ma tinxinna luma n̄en habadan,
n ma marakisin yi lu mayixete nun
mayixete ne xa.”

⁹ Keli Ala, keli! I s̄enbe so!

Alatala, i fangan nakeli

alo l̄ox̄ singene,

alo waxati danguxine yi!

I tan xa mi Misiran yamanan kala ba,
i yi na ige yi ninginangani s̄ox̄on?

¹⁰ I tan xa mi baa gbeen igen xara ba,
tilin gbeen yi x̄ori.

I tan xa mi kiraan sa baan x̄enna ma‡
alogi i ya muxu xunbaxine xa gidi?

¹¹ Alatala na naxanye x̄or̄ya,
ne x̄et̄ema n̄en.
E fama n̄en gbelegbelε paxajaxani Siyon
taani,
habadan sewan yi e yetagini yalan.

* ^{51:2:} Iburahima nun Saran ma fe seb̄exi Dunuja F̄ol̄on 17.14 kui. † ^{51:10:} Eden nakona fe seb̄exi Dunuja F̄ol̄on 2.8-9 kui. ‡ ^{51:10:} Na feen seb̄exi X̄or̄yaan 14.21 kui.

Naxanaxan nun s̄ewan luma n̄en e yi,
sunun nun kutunna yīnan fefe!

¹² N tan keden peen nan ε ralimaniyama.
Nanfera ε gaxuma muxune yεε ra,
naxanye faxama?
Adamadiine rajanna luma n̄en
alo sexena.

¹³ I bata jinān Alatala x̄on naxan i daxi,
naxan kore x̄onni fulunxi,
a b̄ox̄a x̄onna beten sa!

I luma n̄en gaxuni waxatin birin i
naxankata tiin bun ma
alo a na a yit̄on i halagi xinla ma!

Koni jaxankata tiina fitinan minen?

¹⁴ A gbee mi fa luxi kasorasane xa bej̄in.
E mi faxama kasoon na,
donseen mi fa dasama e ma s̄on̄n.

¹⁵ Alatala nan n tan na, i ya Ala,
naxan f̄ox̄o igeni maxama,
a m̄or̄onne yi xuxu. §

A xili n̄en Alatala S̄enben Birin Kanna.

¹⁶ N bata n̄ ma falan naso i d̄ε
n yi n yiin nininna ti i xun ma.
N tan naxan kore x̄onna sa a funfuni,
n yi b̄ox̄a x̄onna beten sa,
n yi a fala Siyon kaane xa, n naxa,
“N̄ ma yamaan nan ε tan na.”

Ala Yerusalen senbe soma n̄en

¹⁷ ε xulun, ε xulun!

Yerusalen kaane ε keli!

ε tan naxanye ε minxi Alatalaa x̄olən d̄əlo
lengenna ra

ε tan naxanye a x̄olə igelengenna rafexin
minxi

han ε yi a jan,

a yi ε xunna firifiri!

¹⁸ ε diin naxanye birin barixi,

keden mi na naxan tiyε ε yεε ra.

ε diin naxanye birin maxuruxi

keden mi na naxan ε yii rasuxε.

¹⁹ T̄r̄on bata ε s̄ot̄o firin firin yεεn ma:

gbalon nun halagina

fitina kam̄en nun yεngεna.

Anu, nde i ralimaniyε,

nde i masabare?

²⁰ ε banxulanne bata bira b̄ox̄on ma kira
xunne birin na,

e fugaxi a ra

alo bolen na a susu lutin na,

e saxi Alatalaa x̄olən bun,

§ **51:15:** Igen m̄or̄onne: alo foyen na so igeni.

ε Ala bata a k̄onk̄o e ma.

²¹ Nanara, i tuli mati n na,
taa t̄r̄oxina,
i tan naxan xunna firifiri xi,
koni i mi d̄əlo minxi!

²² Marigina Alatala ito nan falaxi,
i ya Ala,
naxan a yamaan xun mayengema, a naxa,
“N ni igelengenna bama n̄en i yii
naxan i xun magima a ra,
n̄ ma x̄olə igelengenna.

I mi fa a minma s̄on̄n.

²³ N na a soma n̄en muxune yii
naxanye yi i t̄r̄oma,
naxanye yi a falama i ma, e naxa,
‘I felen nxu xa dangu!’
I yi i fanna ti e xa alo b̄ox̄ona
alo kirana dangu muxune xa.”

52

Yerusalen xunba fena

¹ ε xulun, ε xulun Siyon kaane!
ε m̄on̄ xa s̄enben s̄ot̄o.
Yerusalen taa sarihanxin muxune,
ε dugi faj̄ine tongo!

Bayo, x̄oje sarijantaren mi fa soma ε
konnī.

² ε yikunkun,
ε gbangbanna ba ε ma Siyon kaane,
ε m̄on̄ xa keli,
ε d̄əx̄o ε funfu fonni.

ε lutine ba ε k̄oe,
ε tan Yerusalen taan muxu suxine!

³ Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Bayo ε matixi n̄en,

ε sare mi fi,

ε m̄on̄ xunbama n̄en, se mi fi.”

⁴ Marigina Alatala m̄on̄ ito nan falaxi, a
naxa,

“N̄ ma yamaan sigaxi n̄en Misiran ya-

manani singen,

a sa lu konyiyani,

koni d̄ənx̄en na,

Asiriya kaane nan e naxankata.”

⁵ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“Iki, n̄ fa nanse ligama?

N̄ ma yamaan bata xali konyiyani,

e mi sara.

Naxanye bata n̄on̄ s̄ot̄o e xun na,

ne s̄on̄x̄oma,
e n̄ xinla rayelefuma waxatin birin.”

Alatalaa falan nan na ra.

⁶ “Nanara, n ma yamana n xinla kolonma
nən,
nanara e a kolonma nən na ləxəni,
a n tan nan falan tixi,
n naxa, ‘N tan ni i ra!’ ”

⁷ Xəra fajı yibane faan lanxi geyane fari
han,
naxanye bəjəe xunbenla fe ralima,
naxanye fama səwa feen xibarun na,
naxanye marakisina fe falama,
naxanye a falama Siyon kaane xa,
e naxa, “Ə Ala nan mangan na!”

⁸ Ə tuli mati ε taan kantan muxune xuiin
na!

E xuini tema,
e birin yi sənxə sewani,
bayo e Alatala toma fə Siyon taani e yətagi.

⁹ Ə xuini te,
ε gbelegbele sewani ε bode xən ma,
Yerusalən taa kalaxin muxune!
Bayo Alatala a yamaan masabarima,
a Yerusalən taan xunbama nən.

¹⁰ Alatala bata a yii sarijanxin sənbən
makənen
siyane birin yətagi,
bəxən danne birin en ma Alaa marakisin
toma nən.

¹¹ Ə siga, ə siga, ə mini na yi!
Ə nama din se sarijantare yo ra!
Ə masiga e ra, ə yi sarijan
ε tan naxanye Alatalaa goronne maxalima!

¹² Ə mafuraxin nama mini,
ə nama siga ε giye,
bayo Alatala tixi ε yee ra.
Isirayilaa Ala mən luma nən ε xanbi ra ε
kantandeni.

Alatalaa walikəna

¹³ N ma walikəna fe sabatima nən,
a fe yi mate, a yi tide gbeen sətə,
a binyen sətə,

¹⁴ hali a fe to findixi tərəna feen na muxu
wuyaxi xa,
bayo a yətagin mi yi fa luxi alo muxuna,
a kiin mi yi fa maliga adamadiin na.

¹⁵ Anu, a siya wuyaxine rasarijanma nən
wuli raxuyaxin xən.
Falan yi jan mangane də a yətagi,
bayo e bata feen to naxan munma yi fala e
xa,
e munma yi naxan mən nun,

e yi na famu.

53

¹ Feen naxan nalixi en ma, nde laxi na ra?
Alatala a sənbən makənen nde xa?

² Alaa walikəen sabati nən a yətagi
alo sansi sonla,
alo wudi salenna
naxan minima bəxə xareni.
A mi yi tofan,
a mi yi nərəxi
naxan a ligə en yabu a ra.
A to ki yo mi yi en mabandunma.

³ A yi rajaxuxi nən,
muxune yi e mə a ra.
Muxu səxəlexin nan yi a ra
naxan bata yi dari tərən na,
muxe mi yi wama naxan mato feni.
A yi rajaxuxi,
en mi yi a yatəxi se ra.

⁴ Anu, a en ma furene səxəlen nan tongo,
a yi a ti en ma tərəne ra.
Koni, en yi mirixi a ma
fa fala a Ala nan a ratərənxi,
a yi a jaxankata,
a yi a rayarabi.

⁵ Anu, muxune a səxən en yulubine nan ma
fe ra,
a yi rahalagi en hakəne fe ra.
Maratərənna naxan bəjəe xunbenla fiyə en
ma,
na yi sa a fari,
en kəndəyaan sətəxi a maxələne nan xən.

⁶ En birin bata yi lə ayi,
alo xuruseene,
birin yi sigama a gbee kira nan xən,
koni Alatala yi en birin hakən goronna
dəxə a tan xun ma.

⁷ E a jaxankata nən,
e a rayarabi, a mi sese fala.
A yi lu alo yəxəe diin naxan xalima a faxadeni,
alo yəxəen naxan a dunduma
e nəma a fati ma xabene maxabə,
a mi sese fala.

⁸ A xali nən gbaloni, a makiti,
koni nde yi kəntəfilixi na feen na
a waxatin muxune yə?
Amasətə a ba nən jənejə muxune yə

naxankatan yi sa a fari n ma yamaan yulu-bine fe ra.

⁹ A gaburun lu nən muxu naxine ye,
a maluxun nafulu kanne fəma,*
hali a to mi gbalo fe yo liga
a mi yanfa fala yo ti.

¹⁰ Alatala tin nən a xa halagi xəleni,
bayo xa a niin ba tagi yitənna saraxan nan
na,
a mayixtəne toma nən

a siimayaan yi xunkuya ayi
Alatala yi a sagoon nakamali a xən.

¹¹ A niin səxələne dangu xanbini,
a kənənna toma nən, a wasa.
A kolonna xən,
n ma walike tinxinxin muxu wuyaxi rat-inxinma nən

a yi e hakəne goronna tongo.

¹² Nanara, n tide gbeen soma a yii nən,
a yi yəngə se tongoxine yitaxun e nun
sənbəmane.

Amasətə a tin nən a sayaan ma,
a yate nən alo fe jaxi rabane,
a yi muxu wuyaxi yulubin goronna tongo
a yi solonaan ti hake kanne xa.

54

Yerusalən mi fa rabejinxı

¹ I tan Yerusalən taan naxan luxi alo gban-tana,
i xa səwa, i tan naxan mi dii barixi!*

I xa naxan i sənxə səwani,
i tan naxan mi dii sətən xələn kolon.
Bayo naxalan nabejinxina diine wuyama
ayi nən

dangu xəmə taa ra dəxən gbeene ra.
Alatala naxa na kiini.

² I ya bubuni gbo, i yi a fari sa han!

I nama sike,
i ya bubun lutine rakuya ayi,
i yi a sənbətenne xən din.

³ Amasətə ε sabatima nən yiifanna nun
kəmənna ma,
yamanane yi findi ε yixətəne gbeen na,
e yi taa yigenle rafe.

⁴ ε nama gaxu,
amasətə ε mi yagin sətəε.
ε nama kəntəfili amasətə ε mi rayagima,

koni ε jinanma nən ε dii nərəyaan yagin
xən
ε mi fa ε mirima ε kaja gileyaan yagine ma
sənən.

⁵ Amasətə naxan ε daxi,
na luxi nən alo ε xəmən nan na ra.
A xili nən Alatala Sənbən Birin Kanna.
Isirayilaa Ala Sarıjanxin nan ε xunbama.
A xili nən bəxən birin ma Ala.

⁶ Amasətə Alatala mən ε xilima nən
alo naxanla naxan yi rabejinxı,
naxan sunuxi!
Muxun mi nəe a foninge waxatin naxanla
rame!

ε Ala naxa na kiini.
⁷ N na ε rabejin nən waxatidi,
koni n mən yi ε xən suxu kininkinin gbeen.

⁸ N na n yətagin luxun nən ε ma waxatidi,
n ma xələ gbeen.
Koni n kininkininma ε ma nən
n ma habadan hinanni.

Alatala na nan falaxi naxan ε xunbama.
⁹ Ala naxa, “N na a ligama nən to
alo Nuhan waxatini,
n na n kələ waxatin naxan yi fa fala
fufa gbeen mi fa sama bəxə xənna xun ma
sənən.

N mən bata n kələ na kiini,
n mi fa xələma ε xili ma sənən,
n mi fa n kənkəma ε ma sənən.
¹⁰ Hali geyane xuruxurun,
hali yire matexine yimaxa,
n ma hinanna mi a makuye ε ra,
n ma bəjə xunbeli layirin mi kale en tagi.”
Alatala naxa na kiini,
naxan kininkinxı ε ma.

Ala mən Yerusalən tima nən

¹¹ Yerusalən taa tərəxina,
foye gbeen naxan yimaxaxi,
muxu yo mi naxan madəndənxi!
Awa, n tan, Ala, n mən Yerusalən taan tima
nən gəmə tofajine ra,
n mən yi a bətən sa gəmə mamiloxi fajine
ra.

¹² N taan makantan sangansone findima
nən gəmə gbeeli fajine ra,
n yi taan so dəeñe ti gəmə fixə mayilenxine
ra
n taan nabilinna yinna ti bəxə bun nafunle
ra.

¹³ ε diine birin findima nən Alatalaa
xarandiine ra,

* 53:9: Na feen səbəxi Matiyu 27.57-60 kui. * 54:1: Yerusalən taan yatəxi gbantan na nən bayo a muxune bata
yi siga konyiyani yəngən xən.

e bɔjɛ xunbenla yi gbo ayi.

¹⁴ Ε sabatima nən tinxinyani.

Naxankatan masigama ε ra nən.

Ε mi fa gaxuma sese yee ra,

gaxun masigama ε ra nən,

a mi fa a masoma ε ra.

¹⁵ Xa muxune ε yengε,

na mi kelixi n tan ma,

naxan yo na ε yengε,

na birama nən ε sanna bun!

¹⁶ A mato, n bata xabun da,

naxan tigen təen nafema,

naxan yengε so seen nafalama a kiini.

Koni n tan nan mən halagi tiin daxi

naxan a kalama.

¹⁷ Yengε so se yo na rafala ε xili ma,

na mi fefe lige ε ra.

Naxan yo na ε tənege kitisadeni,

ε yoon sətəma na ma nən.

Alatalaa walikene na nan sətəma e kəen na,

n bata na kitin sa e xun mayengen na.

Alatalaa falan nan na ra.

55

Alaa marakisin sare mi na

¹ Min xənla ε tan naxanye birin ma,

ε birin xa fa, igen ni i ra!

Hali gbeti mi ε yii, ε fa,

ε fa donseen sara, ε a don!

Ε fa minseen nun nənən sara,

gbeti mi fima, a sare mi fima.

² Nanfera ε seen sarama

donse mi naxan na?

Nanfera ε yətə yixadanma seene fe ra

naxanye mi ε wasama?

Nayi, ε tuli mati n na ki fajı,

ε yi donse kəndən don,

donse naxumεne yi ε nii yifan ε ma.

³ Ε tuli mati, ε fa n ma,

ε n xuiin name,

ε nii rakisin sətəma nən.

N habadan layirin xidima en tagi nən,

alo n hinanna nun tinxinna naxan yita

Dawuda ra.

⁴ N bata Dawuda findi seren na siyane xa,

e nun mangana siyane xun na.

⁵ Ε siyana ndee xilima nən

ε mi naxanye kolon,

siyaan naxanye mi ε kolon,

ne yi e gi e fa ε fəma

Alatalaa fe ra,

ε Ala Isirayilaa Ala Sarıjanxina,

naxan xunnayerenna fima ε ma.

⁶ Ε Alatala fen

a tinma ε xa a to waxatin naxan yi.

Ε a xili,

a maso ε ra waxatin naxan yi.

⁷ Muxu paxin xa xətə a kiraan fəxə ra,

hakə kanna xa a miriyane lu,

a tubi Alatala ma,

naxan kininkininma a ma,

en ma Ala naxan a mafeluma hinanni.

⁸ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“Bayo n ma miriyane mi ε miriyane ra,

ε kirane mi lanxi n ma kiraan ma.

⁹ Kore xənna matexi bəxən xun ma kii

naxan yi,

n fan ma kirane fisa ε kirane xa na kii nin

n ma miriyane fan yi fisa ε miriyane xa na

kiini.”

¹⁰ Tulen nun balabalan kəsəne godoma keli

kore

anu, e wuyenna mi tə kore

fə bəxə xənni kun,

e yi seene rasoli, e sabati

e yi findi sansi bogine ra xee biine xa,

e findi donseen na kamətəne xa.

¹¹ N ma falan fan na kii nin

naxan minima n dε.

A yigenla mi xətə n ma,

fə a n waxən feen liga,

a n ma fe ragidixin nakamali,

n na a rasigaxi naxan na.

¹² Ε minima konyiyani səwan nin,

ε yi rafa bɔjɛ xunbenli,

geyane nun yire matechine sənxəma nən

naxannı ε yee ra,

burunna wudine birin yi e yiine bənbə.

¹³ Nali yirene yi findi fəfə yirene ra,

tansin yirene yi findi miriti wudi xiri

naxumε yirene ra.

Na findima nən xinla ra Alatala xa,

habadan taxamasenna

naxan mi kalama mumε!

56

Ala Batu Banxin siyane birin xa

¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Ε kiti kəndən sa,

ε tinxinyaan liga,

amasətə n ma marakisin bata maso

n ma tinxinyaan makenenmatən ni i ra.

² Sewan na kanna xa
naxan na ligama,
adamadiin naxan na suxuma,
a yi Matabu Ləxən binya,
a mi a rayelefu,
a yi a yiin ba fe naxin birin yi.”
³ Xəjən naxan findima Alatala gbeen na,
na nama a fala, a naxa,
“Alatala n bama nən a yamaan ye!”
Hanma xəmə tegenna* yi a fala, a naxa,
“Wudi xaren nan tun n tan na!”
⁴ Amasətə Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Naxanye n ma Matabu Ləxən binyama
e yi n nafan feen sugandi,
e lu n ma layirin bun ki fajı,
⁵ n yirena nde luma nən e xa n Batu Banxin
nun a yinna kui,
n yi e xinle səbe mənni
alogo jinan nama ti e xən.
Na tənəna e ma dangu dii xəmene nun dii
temene ra.
N xinla naxan fima e ma,
na luma nən habadan,
sese mi a be na.
⁶ Xəjən naxanye findixi Alatala gbeen na,
alogo e xa a batu,
Alatala xinla rafan naxanye ma,
naxanye birin Matabu Ləxən binyama,
e mi a rayelefu,
e lu n ma layirin bun ki fajı,
⁷ n ne xalima nən n ma geya sarıjanxin
fari,
n yi e rasewa n xinla maxandi banxini.
E saraxa gan daxine nun e saraxane rasux-
uma nən
n ma saraxa ganden fari,
amasətə n ma banxin xili bama nən,
Ala maxandi banxina siyane birin xa.”
⁸ Marigina Alatalaa falan ni ito ra,
a tan naxan Isirayila muxu susxine
malanma, a naxa,
“N bata ndee malan,
n mən gbeteye malanma nən sa ne fari.”

Manga naxine fe

⁹ ε tan burunna subene,
ε tan fətən yi subene, ε fa ε dəge!
¹⁰ Isirayila xun makantanne bata findi
danxutəne ra,
e mi sese kolon,

e bata findi bare bobone ra,
naxanye mi nəe wonwonje.
E luma saxi nən, e lu xiye se,
xixənla yi rafan e ma.
¹¹ Barene nan ne ra naxanye seni bəma,
naxanye mi wasama mumə!
Xuruse rabane nan ne ra
naxanye mi sese famuma.
E birin sigama e gbee kiraan nan xən.
Birin biraxi a yəte tənən nan fəxə ra.
¹² E naxa, “Ε fa, nxu xa sa dələn fen!
En dələn min han en xunna yi keli!
Tila fan luma nən alo to,
bayo a gbegbe mən luxi.”

57

¹ Tinxindene halagima,
koni muxu yo mi a mirima na feen ma.
Lannaya muxune faxama,
muxu yo mi a famuma fa fala
tinxindene faxama nən
alogo e xa ba gbalo famatoon yee ra.
² Bayo naxanye sigan tima jəndini,
ne soma bəjəe xunbeli yiren nin,
e matabuden sətə.
³ Ε tan kəəramuxu diine, ε maso be,
yalunde bənsənna,
naxan yalunyaan ligama!
⁴ ε nde magelema,
ε deən bandunma nde ma
ε lenna raminima nde ma?
Ε mi findixi dii murutəxine xan na ba,
wule fala bənsənne,
⁵ ε tan naxanye kunfan nagboma ayi wu-
dine kideni,
e nun wudi yifətənxine birin bun,
ε tan naxanye ε diine kəə raxaban darane
kideni,
e nun gəmə longonne ra?
⁶ Gəmə malaxunxine nan ε keən na ε xude
kidene yi,
ε gbeen ne nan na Isirayila kaane!
Ε minse saraxane bəxənxi ne nan xa,
ε yi bogi se saraxane ba e xa.
N nəe dijə na birin bun ba?
⁷ ε sa ε sadene tixi geya matexine nan fari,
ε tema mənna nin ε sa saraxane ba.

* **56:3:** Xəmə tegenna: Na waxatini, mangane yi xəməna ndee tegənma nən alogo e xa e yengi dəxə mangana feene xən, e mi bira mangana janaxle fəxə ra. Be a sunuxi bayo a kolon a xinla ləma ayi nən, a to mi diin barima.

8 Ε bata ε suxurene singan ε banxin dεen
nun a ti wudine xanbi ra.

Ε bata ε masiga n na,
ε ragenla yi lu,
ε te ε sade xungbeen ma,
ε nun muxune yi lanna raso ε tagi
a rafan ε ma ε nun naxanye xa kafu,
ε yi lu ne matoε.

9 Ε bata siga turen na manga gbeen kideni,*
ε yi latikɔnɔnna ragbo ayi.

Ε bata ε xerane rasiga pon,
ε yi godo han laxira yi.

10 Ε bata ε yixadan na sigatine yi han,
koni ε mi a fala,
ε naxa, “A lu na!”

Ε mən ε sənbə soxi, ε mi xadanxi.

11 Nayi, ε yi gaxuxi nde yee ra,
naxan a ligia, ε n yanfa,
n ma fe mi fa rabiraxi ε ma,
ε mən mi ε mirima n ma?
N to dunduxi xabu to mi a ra,
na nan a ligaxi,
ε mi fa gaxuma n yee ra ba?

12 Koni n na ε gbee tinxinna
nun ε kewanle raminima nən kənənni.
E tənɔ mi luma ε ma.

13 Ε na ε xui ramini malina fe ra,
ε suxure kurun xa ε xunba!
Foyena e birin xalima nən,
foyedi xurun yi e tongo a siga e ra.
Koni naxan na a yigiyi n tan yi,
na yamanan sətəma nən a keən na,
n ma geya sarijanxin yi findi a gbeen na.

Ala a yamaan nakendeyama nən

14 A falama nən nayi, fa fala,
“Ε kirani tən ki fajı,
ε kiraan kalaxi yirene birin nafala n ma
yamaan yee ra.”

15 Amasətə kore xənna Ala matexina ito
nan falaxi,
naxan na yi habadan,
naxan xili sarijan, a naxa,
“N dəxi yire matexi sarijanxin nin,
koni n mən muxu jnaxankataxine xən
naxanye e yətə magodoxi
alogon xa muxu nii səxəlexine rasəwa.

16 N mi luma yalagin tiyε waxatin birin,
n mi luye xələxi habadan,
bayo muxune niin bama nən n yətagi nayi,

n naxanye daxi, ne yi raxəri.

17 N bəjən bata te Isirayila kaane ma
lan e hake tongoxine fe ma miləni,
n yi e jnaxankata,
n yi n yətagin luxun e ma n ma xələni.
Anu, e tengbesenxin bata lu e bəjəna ki-
raan xən.

18 N bata e kewanle to,
koni n na e yiylanma nən,
n yi ti e yee ra, n mən yi e madəndən,
e nun naxanye sunuxi e fəxə ra.

19 N tantun falan sama nən e dε.
Bəjə xunbeli dəfexin yi lu muxune xa
naxanye makuya e nun naxanye maso!
N na e rakəndeyama nən.”

Alatala naxa na kiini.

20 Koni muxu jnaxine luxi nən
alo fəxə igen naxan walanxi ayi
naxan mi nəe a raxare
naxan walanye boron nun ləxən nakelima.

21 N ma Ala naxa,
“Bəjə xunbeli mi muxu jnaxine xa!”

58

Sunna naxan nafan Ala ma

1 Sənxə i xuini texin na!
I xuini te han alo xəta xuina,
i n ma yamana murutəna fe rali e ma,
i yi Yaxuba yixətəne yulubina fe fala e xa!

2 E waxi n tan nan fen fe yi ləxə yo ləxə,
e səbə soxi n ma kiraan kolon feni,
alo yamaan naxanye yi tinxinyaan ligama
naxanye mi e məxi e Alaa kiti kəndəne ra.

E n maxədinma
a n xa kiti tinxininxine sa e xa.

3 E naxa, “Nxu sunna suxuma nanfera,
xa i mi a toma?
Nxu nxu yətə tərəma nanfera,
xa i mi na yatəxi?”

Anu, ε na sunna suxu ləxən naxan yi,
ε ε rafan feene nan ligama,
ε yi ε walikəne jnaxankata.

4 Ε nəma sunni,
sənxə sənxən nun yəngəne na a ra,
ε bənbən ti a jnaxin na.

Koni xa ε sunna suxu alo to,
ε xuiin mi Ala lima.

5 N na ε xaranxi na sunna sifan nan ma ba
alogon tun muxun xa a yətə tərə ləxəna nde
yi,

* **57:9:** Waxatina nde, Manga gbeeni ito findixi suxurena nde nan na.

alogo tun muxun xa a xun sin
alo sexena,
a yi sunu dugine ragodo a ma,
a yi a sa xuben.

6 N na ε xaranxi sun suxu kiini ito nan ma:
ε yələnxən naxine ba muxune ma,

ε konyine fulun,
ε muxu naxankataxine xərəya
ε xun xidi wudine birin kala.

7 Feni itoe xa mi a ra ba:
ε donseni taxun ε nun kametəne ra,
ε yiigelitəne yigiya ε konni,
yigiyade mi naxanye yii,
ε dugin so muxune yii,
marabənna naxanye ma,
ε ba ε xun xanbi soε ε ngaxakedenne yi?

8 Nayi, ε yanbanma nən
alo kuye bamatəna
ε yi kəndəya mafureñ,
ε tinxinyaan yi ti ε yee ra,
Alatalaa binyen yi ε kantan ε xanbi ra.

9 Nayi, ε xinla tima nən,
Alatala yi ε yabi,
ε xui raminima nən a ma,
a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra!”
Xa ε konyiya feene masiga ε konna ra,
ε ba ε yii sonla tiye bonne ra,
ε ba fala naxine tiye,

10 xa ε ε yete fi kametəne fe ra,
ε muxu naxankataxine ralugo,
nayi, ε yanbanma nən dimini,
kəeñ yi lu ε xa alo yanyi tagina.

11 Alatala tima nən ε yee ra waxatin birin,
a yi ε rawasa tonbonni,
a yi ε fati bəndən sənbə so.
Nayi, ε luma nən alo nakə ige saxina,
alo tigin naxan mi xarama.

12 Yire kalaxi fonne mən tima nən ε
barakani,
ε benbane banxi kalaxine mən yi bətən sa,
a yi fala ε ma, a “Yinna yinle yitən muxun
naxanye kirane nun dəxədene
rafalama.”

Matabu Ləxəna fe

13 Xa i yete suxu Matabu Ləxən kala feen
ma,
i ba i yete rafan feene ligə n ma ləxə
sarijanxinī,
xa i a fala Matabu Ləxən ma,

a “səwa ləxəna,”
i yi a fala Alatalaa ləxə sarijanxin ma,
a “ləxə binyena,”
i yi a binya,
i mi siga i yete a kiraan xən,
i mi i yete rafan fe ligə
hanma i fala fuune ti,
14 nayi, i sewama nən Alatala yi,
n yi i rate bəxən yire matexine fari,
n yi i balo i benba Yaxuba keen na.
Alatala de xuiin nan na ra.

59

Yulubin naxanye ε masigama Alatala ra

1 Alatala yiin mi dungi,
a yi ε rakisi.

Tuli xəri mi a ra
naxan mi ε xuiin name.

2 Koni ε hakəne nan ε masigama ε Ala ra,
ε yulubine nan a yetagin luxunma ε ma,
naxan a ligama a mi ε xuiin name.

3 Bayo faxa ti wunla ε yiine ra,
ε yiine hake feene yi,
wulena ε de,
tinxintareya falan nan ε lenna ma.

4 Muxu yo mi a mawugama tinxinni,
muxu yo mi kitin yəbama jəndini,
muxune yigi saxi ε fala fuune nun wule
falane nin.

Fe kəbin muxune kui
alo e fudi kanna na a ra,
e yi lu hakəne bare.

5 E koso xəlene birama,
ε yalane yitənma muxune yee ra
alo simisamana.
Naxan na e xəlene don,
na yi faxa,
anu xa keden bə,
sajı jəxin nan minima a kui.

6 E fan mi yalani tənma dugin xan na de,
e mi nəe e ragenla luxunjə e yii fəxəne ra.
Hakəne nan ne ra,
gbalon nan tun e yiine ra.

7 E sanne e rasigan fe jəxinī mafureñ!
E mafura səntarene wunla ramine,
e miriyane jəxu,
gbalon nun kalan nan e kirane xən.

8 E mi bəjəne xunbenla kiraan kolon.
Kiti kəndən mi e kiraan xən.
E kira yifuxine nan nafalama e yete xa,
naxan yo na siga e xən,

na mi bɔŋe xunbenla sot̄ma.

Alaa yamaanyi e ti e yulubine ra

9 Nanara, kiti kend̄en makuya en na tinxinna mi a masoma en na. En yengi k̄enenna ma, koni en dimin nin! K̄enenna na, koni en sigan tima banban dimin nin. 10 En tantanma alo danxut̄ne n̄ema sigan tiyε banxin x̄o, a luxi alo en yεε mi na, en tantanma. En na en sanna radinma yanyin na alo fitirin na a ra. En luxi n̄en alo faxa muxune niiramane yε. 11 En s̄onx̄oma alo kanko xajene, en kutunma alo ganbane. En yengi a ma kiti kend̄en xa sa en xa, koni na mi ligama! En yengi kisin ma, koni a makuya en na!

12 Amas̄t̄o nx̄o matandine gbo i tan Ala ȳtagi, nx̄o yulubine sereyaan bama nxu xili ma, nx̄o matandine nxu f̄ox̄o ra, nxu nxu hak̄ne kolon:

13 N xu bata murute, nxu Alatala yanfa, nxu yi nxu masiga nx̄o Ala ra. Nxu gbalo feene nun murute feene nan falama, nxu wulene fala nxu bata naxanye yit̄on nxu bɔŋeni.

14 Nanara, nxu nxu m̄ema kiti kend̄en na, tinxinyaan yi masiga nxu ra pon! Lannayaan bata kala yamani, j̄ondi fala mi na.

15 Lannayaan bata l̄o ayi, naxan na a mε fe j̄axin na, na yi findi muxu kansun daxin na.

Ala fama Yerusalen yi

Alatala yi a to a kiti kend̄en mi fa na mumε, na yi rajaxu a ma.

16 A yi a to a muxu faji keden peen mi na. Na yi a raterena

fa fala a solona muxu mi na.

Nayi, a ȳteen yi marakisin ti, a tinxinyaan yi findi a mali seen na.

17 A yi tinxinyaan findi a kanke yε masansanna ra,

a yi kisin findi a xunna makantan wure k̄omətin na, a gbee j̄ox̄on yate a dugin na, a yi a ȳete rabilin a xanuntenya gbeen na alo doma gbeena.

18 A muxune birin k̄ewanla saranma e ra n̄en, a yi fitinan nagidi a ȳengε faane ma a yi a gbeen j̄ox̄o a yaxune ma, a yi ige tagi b̄ox̄one saran alo a lan e ma kii naxan yi.

19 Nayi, muxune gaxuma n̄en Alatala xinla yεε ra sa keli sogeteden ma han sa d̄ox̄o sogegododen na. Yaxune na fa alo baana,

Alatala de foyena e radinma ayi n̄en.

20 Xunba tiin fama n̄en Siyon taani Yaxuba yixet̄ene xa naxanye na x̄et̄e e Ala matandine f̄ox̄o ra. Alatalaa falan nan na ra.

21 Alatala naxa, “N ma layirin ni ito ra nxu nun ne tagi: N ma Nii Sarijanxin naxan ε ma, e nun n ma falane n naxanye rasoxi ε de, ne mi bama ε de, e m̄on mi bama ε diine de, e m̄on mi bama ε diine yixet̄ene de keli iki ma han habadan!” Alatala naxa na kiini.

60

Alatalaa binyen Yerusalen yi

1 Ε keli, ε yanban, amas̄t̄o ε k̄enenna bata fa. Alatalaa binyen bata te alo sogena, a deḡema ε xun ma.

2 Ε a mato, dimin bata sin b̄ox̄on ma e nun dimin gbeen yamanane xun ma, koni Alatala bata mini k̄enenni ε tan xun ma,

a binyen yi godo ε ma.

3 Siyane sigan tima ε k̄enenni ε mayiyalanna yi k̄enenna fi mangane ma alo sogen temat̄na.

4 Ε yεε rakojin ε rabilinni: birin e malanma, e fama ε f̄ema. ε dii x̄emene fama sa keli yire makuyen, ε dii temene maxalima muxune yii kanke.

5 Ε na a to, ε sewan gboma ayi n̄en, ε bɔŋen dinma n̄en sewani, ε j̄axan, bayo f̄ox̄o igen nafunle e xun sama ε ma n̄en,

siyane nafunle yi fa ε ma.

⁶ Nəgəmə kurune luma nən ε yamanan
birin yi,

Midiyan nun Efa bənsənne nəgəmə
kəndəne.

Muxune birin fama nən xəmaan nun
wusulanna ra ε xən
sa keli Saba yamanani,
e fa Alatalaa binyen naliyε.

⁷ Kedari* bənsənna xuruse kurune birin
malanma nən ε konni,
Nebayoti bənsənna xuruseene luma nən ε
sagoni,

e ba saraxa gan daxine ra n ma saraxa
ganden fari,

e yi rafan n ma.
N yi a ligə n ma banxi nərəxin yi nərə han!

⁸ Ndee ne ra
naxanye tunganma alo kundana,
alo ganban naxanye tunganma siga e təen
ma?

⁹ Ige tagi bəxəne yigi saxi n tan nin,
Tarasisi kunkine sigama kunkin bonne yee
ra,
sa fa ε diine ra sa keli yire makuyeni
e nun e gbeti fixən nun e xəmana Alatalaa
xinla fe ra, ε Ala,
Isirayilaa Ala Sarıjanxina,
naxan nərən fixi ε ma.

¹⁰ Xəjəne mən ε taan makantan yinna tima
nən,

e mangane yi findi ε walikəne ra,
bayo n na ε naxankata nən n ma xəlo
gbeeni,
koni n kininkininma nən ε ma n ma hi
nanni.

¹¹ ε taan so deene luma nən nabixi
habadan,

e mi balanjə kəeən na e mi balanjə yanyin
na,
alogo siyane nafunle xa so ε konni,
e nun e mangane nun e fəxə ra birane.

¹² Bayo, siyaan nun yamanan naxanye mi
wale ε tan xa,
ne halagima nən.
E raxərima nən fefe!

¹³ Liban yamanan binyen fama nən ε
konni,

fəfəne nun gbinjəne nun xarinne birin
alogo e xa fa n ma yire sarijanxin nayabu,
alogo n xa n san tiden binyen nagbo ayi.

¹⁴ ε jaxankata muxune diine fama nən,
e fa e felen ε yetagi,

muxun naxanye ε rajaxuxi,
ne birin yi fa e xinbi sin ε bun ma.

E yi a fala ε ma,
a “Alatalaa taana,
Isirayilaa Ala Sarıjanxina taana, Siyon.”

¹⁵ ε yi rabeninxı, ε rajaxu,
muxu yo mi yi fa danguma ε konni.

Iki, n xunna kenla fima ε ma nən habadan,
n yi ε findi sewa xunna ra mayixətə nun
mayixətəne xa.

¹⁶ ε siyane nun e mangane nafunle donma
nən,
nayi, ε yi a kolon
a n tan nan Alatala ra
naxan ε rakisima,
ε xunbamana, Yaxubaa Ala Sənbəməna.

¹⁷ N xəmaan nafama nən ε ma sulan nəxəni,
e nun wure gbetina wure fəren nəxəni.

N sulan nafama ε ma nən wudin nəxəni,
e nun wuren na gemən nəxəni.

N yeeratine nun kuntigine fi ε ma
naxanye bəjə xunbenla nun tinxinyaan
nasoma.

¹⁸ Gbalona fe mi fa məma ε yamanani,
hanma kalana hanma halagina ε bəxən
danne ra,
ε yi ε taan makantan yinna xili sa “Marak
isina,”

ε yi ε taan so deene xili sa “Tantunna.”

¹⁹ Sogen xa mi fa findima kənənna ra ε xa
yanyin na,

hanma kike dəgəna kəeən na,
koni Alatala nan fa findima kənənna ra ε xa
habadan,

ε Ala yi findi ε binyen na.

²⁰ Sogen mi fa birama ε konni sənən,
kiken mi fa godoma ε konni,
bayo Alatala nan findima kənənna ra ε xa
habadan
ε sunu ləxəne yi jan.

* **60:7:** Kedari findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen səbəxi Dunuŋa Folən 25.13 kui.

²¹ Nayi, tinxin muxune nan tun fa luma ε
yamanani,
yamanan findima nən e gbeen na
habadan.

E tan findima nən n ma sansi sonla ra,
n naxan sixi n yiine ra,
alogo e xa n ma binyen makenən.

²² Naxan xurun ε tagi,
na muxu wuli keden naminima nən,
muxudina ε tagi,
na bənsənna yi findi siya sənbəmaan na.
N tan Alatala,
n na feene rabama nən mafuren,
e waxatin na a li.

61

Marakisi xərana

¹ Marigina Alatalaa Niina n yi,
bayo Alatala bata n sugandi,
a n xa Xibaru Fajin nali yiigelitəne ma,
a bata n nasiga
a n xa muxu bəjəe kalaxine mali,
a n xa xərəya feen kawandin ba suxu mux-
une xa,
e nun kasorasane bejin fena.

² N yi Alatalaa hinan jəəna fe rali
e nun en ma Ala gbeejəxə ləxəna,
alogo n xa muxu sunuxine madəndən,
³ naxanye wugama Siyon taani,
n yi ne ralimaniya.
Benun e xa xuben sa e xunni sununi,
n yi mangaya kəməti fajin so e xun na,
n səwa turen sa e xunni
benun a xa findi sunun na,
n tantun dugin nagodo e ma
benun a xa findi xaxili kalan na,
alogo muxune xa a fala e ma misaala ra
fa fala muxu tinxinxine alo warine,
Alatala muxun naxanye rasabatixi
alogo a binyen xa makenən.

⁴ E mən singe ra fonne taa xənne tima nən,
e yire kalaxi fonne yitən
e yi taa rabeninxine ti,
dənaxanye kalaxi
xabu mayixətə danguxine.

⁵ Xəjnəne findima nən ε xuruse rabane ra,
siya gbətəne diine yi findi ε xəə biine nun
manpa bili nakə walikəne ra.

⁶ Koni a falama ε tan ma nən,
a Alatalaa saraxaraline,

a fala ε ma,
a en ma Ala batu muxune.
ε baloma nən siyane nafunle ra,
ε yi ε kanba e binyeni.

⁷ Benun ε xa yagi,
ε seene dəxəde firin sətəma nən.
Benun ε xa rayarabi,
ε gbelegbelema nən səwani ε kəəna fe ra.
ε yi kəən dəxəde firin sətə ε yamanani
ε yi habadan səwan sətə.

⁸ Bayo, kiti kəndən nafan n tan Alatala ma,
muñan nun tinxintareyaan nañaxu n ma.
N na ε saranma nən n ma tinxinni,
n yi habadan layirin xidi en tagi.

⁹ ε bənsənna kolonma nən siyane tagi,
ε yixətəne yi kolon yamanan muxune birin
yε.

Naxan yo na e to,
a a kolonma nən
a Alatalaa duba diine nan e ra.

Ala wali fajı kolon bətina

¹⁰ N səwama nən Alatala yi,
n niin yi səwa n ma Ala yi,
bayo a bata n maxidi marakisi dugine yi,
a yi tinxinyaan nagodo n ma
alo domana,
alo xəmən jañalandi kanna a xunna maxi-
dima kii naxan yi alo saraxaralina
alo jañalandina a maxidi seene soma kii
naxan yi.

¹¹ Marigina Alatala tinxinyaan nun tan-
tunna raminima nən siyane birin
yətagi
alo bəxən soli seene raminin kii naxan yi,
alo nakəən sansine ramini kii naxan yi.

62

Yerusalən taan nakisi fena

¹ Siyon taana fe ra,
n mi n dunduma,
Yerusalən ma fe ra,
n mi n naxarama,
han a tinxinyaan yi makenən
alo sogen tematəna,
a marakisın yi mayilen
alo xaye xidi degəne dimini.

² Nayi, siyane ε tinxinna toma nən
mangane birin yi ε binyen to,
ε yi xili nənən sətə,
Alatala na naxan fala a deən na.

³ Ε findima nən manga kəməti mayilenxin
na Alatala yii,
e nun mangaya taxamaseri namuna ε Ala
yii.

⁴ A mi fa falama ε ma sənən,
fa fala “Yama rabejinxina.”
A mi fa falama ε bəxən ma sənən
fa fala “Bəxə raxərixina.”
Koni ε xili bama nən
fa fala “N nafan yirena,”
a fala ε bəxən ma
fa fala “Naxalan futuxina.”
Bayo ε rafan Alatala ma,
a findima nən ε bəxən kanna ra.

⁵ Ε diine ε yamanan masuxuma nən
alo banxulanna sungutunna futuma kii
naxan yi,
ε yi findi səwan na ε Ala xa
alo naxalandina a xəmən nasewama kii
naxan yi.

⁶ Yerusalən kaane, n bata kantan tiine dəxə
ε taan makantan yinna xuntagi,
kəeən nun yanyin na,
e mi e dunduma.
Ε tan naxanye taana fe rabirama Alatala
ma

ε nəma a maxandε,
ε nama ε matabu de!

⁷ Ε mən nama tin
a fan xa a raxara
han a yi Yerusalən rasabati,
bəxə xənna muxune birin yi a tantun.

⁸ Alatala bata a kələ a yiifanna nun a sənbə
gbeeni, a naxa,
“N mi fa ε bogi seene soma ε yaxune yii e
balon na mumε,
xəjəne mi fa ε manpa nənən minjəe mumε,
ε wali xənna.

⁹ Koni naxanye bogi seene xabama,
ne nan e donma
e Alatala tantun,
naxanye na manpa bogine malan,
ne nan e igen minma
n ma yire sarijanxin yinna kui.”

¹⁰ Ε mini,
ε mini taan so dəeñe ra!
Ε kirani tən yamaan yee ra!
Ε kiraan nafala,
ε a rafala, ε gemene ba a xən,
ε taxamasenni te, a siyane xa fa.
¹¹ Ε a mato, Alatala a xuiin naminima

han bəxən danne ra,
a naxa, “Ε a fala Siyon kaane xa,
ε naxa, ‘Ε a mato,
ε rakisimaan fama!

Ε a mato, a fama
e nun a muxu sətəxine,
a kəntənna biraxi a fəxə ra.”

¹² A falama nən ne ma
a “Yama Sarijanxina,
Alatalaa Muxu Xunbaxine.”
A falama nən ne ma
a “Ala Yamaan Naxan Xən Fenxi,
Taan Naxan Mi Fa Rabejinxı.”

63

Ala gbeejəxə ləxəna

¹ Nde ito ra
naxan fama sa keli Edən yamanani,
naxan keli Bosara taani,
dugi gbeela ragodoxi a ma,
a maxidixi dugi mayilenxini,
a sigan tima xunna kenli,
a sənbən binyeni?

Ala naxa, “N tan na a ra,
naxan falan tima tinxinni
naxan muxune rakisima a sənbəni.”

² Nanfera i ya dugine gbeeli
alo naxanye manpa bogine yibodonma
manpa ige badeni?

³ Ala naxa, “N kedenna nan yi manpa
bogine yibodonma manpa ige
badeni
siyane muxu yo mi yi n fəma.
Nayi, n yi e yidin n ma xələni,
n fitinaxin yi e yibodon,
e wunla yi xuya n ma dugine ra,
e yi gbeeli.

⁴ Bayo gbeejəxə ləxəna fe yi n bəjəni.
N ma yamaan xunba jəen bata a li.
⁵ N muxune fen nən,
koni muxu yo mi fa n mali!
N kabə na feen ma,

fa fala muxu yo mi fa n sənbə so.
Nayi, n yətəen yiin nan marakisini tən,
n ma xələn yi findi n sənbən na.

⁶ N yi yamanane yibodon n ma xələni,
n fitinaxin yi e halagi,
n yi e wunla xuya bəxən ma.”

Marabirana Alaa wali fajine ma

⁷ N na Alatala hinan wanle rabirama nən
muxune ma,
a lan a xa tantun naxanye fe ra,

Alatala feen naxanye birin ligaxi en xa,
a fanna Isirayila yamaan xa naxan gbo,
a naxan birin ligaxi a kininkininna nun a
hinan gbeeni.

⁸ Bayo, a bata yi a fala, a naxa,
“N ma yamaan nan e ra yati,
n ma diin naxanye mi n yanfe!”
A yi findi e rakisimaan na.

⁹ E tɔrɔne birin yi a fan tɔrɔ,
malekan naxan a yetagı,
na yi e rakisi.

A yeteeen yi e xunba a xanuntenyaan nun a
kininkininni.

A tan nan e tongo,
a e mali waxati danguxine birin yi.

¹⁰ Koni e murutε nεn,
e yi a Nii Sarıjanxin nafɔrɔ a ma.

A yi findi e yaxun na,
a tan yeteeen yi e yεngε.

¹¹ Nayi, waxati danguxine fe yi rabira a
yamaan ma, Musaa waxatina,

e yi a fala, e naxa,
“Ala minεn naxan e ragidi baani,
e nun a yamaan yεeratine?

A minεn,
naxan yi a Nii Sarıjanxin nagodoma e
tagi?

¹² Naxan a yii sεnbεmaan makεnεn Musa
xa,
a yi lu a xɔn,
a yi igeni taxun e yetagı,
alogo a xinla xa lu habadan.

¹³ Nde yi tixi e yεe ra dangu tilinna xɔnna
ma?

E mi e sanna radin
alo soon nεma a giyε tonbonni.

¹⁴ Alatalaa Nii Sarıjanxin yi e xali
matabuni
alo xuruseen naxan godoma lanbanni.
I tixi i ya yamaan yεe ra na kii nin
i yi xili binyen sɔtɔ.”

Yamana Ala maxandina

¹⁵ Ala, i yεe masa nxu ma keli kore,
i nxu mato,
sa keli i dɔxɔde sarıjanxi nɔrɔxini.
I ya xanuntenya gbeen nun i sεnbε gbeen
minεn?
Nxu mi fa i ya marafanna nun i ya kinink-
ininna toma.
¹⁶ Anu, i tan nan nxu fafe ra!

Hali xa nxu benba Iburahima mi nxu
kolon,
xa nxu benba Isirayila fan mi nxu kolon,
i tan Alatala, i tan nan nxu fafe ra,
i xili nεn, Nxu Xunbamana
xabu to mi na ra.

¹⁷ Nanfera Alatala,
i nxu makuyama i ya kiraan na,
i nxu bɔjεni xədəxɔ
alogo nxu nama gaxu i yεe ra?
I mən xa fa i ya walikεne fe ra,
i kεe bɔnsɔnna fe ra.

¹⁸ Yamanan findixi nεn i ya yama
sarijanxin gbeen na waxatidi tun,
nxu yaxune yi i ya yire sarijanxini bodon.

¹⁹ Xabu waxati xunkuye
nxu luxi nεn
alo i mi yi muxun naxanye kari ra,
e nun i xinla mi falama naxanye xun ma.
Xa i yi kuyeni bɔε nun,
xa i yi gode nun,
geyane yi yimaxama i bun ma nεn.

64

¹ Alo tεe dεgen tεe wolonna ganma kii naxan
yi,

igen yi a ramini tεen ma,
i yaxune i xinla kolonma na kii nin,
siyane birin yi xuruxurun i yetagı.

² I fe magaxuxine liga nεn,
nxu yengi mi yi naxanye ma
i godo nεn,
geyane yi yimaxa i yεe ra.

³ Xabu a rakuya, a munma kolon,
tuli yo munma a mε,
yεen munma a to singen,
fa fala alana nde na,
ba i tan na
muxuna a yigi sε naxan yi,
a yi a mali.

⁴ I muxuni suxuma
naxan tinxinna ligama sεwani,
naxan a xaxili luma i ya kiraan xɔn.
Koni i bata xɔlɔ
bayo nxu luxi yulubin nan ligε waxatin
birin.

Nayi, nxu kisima di?

⁵ Nxu birin bata lu
alo se haramuxine,
nxu kewali tinxinxine birin luxi
alo dunkobi xɔsixinia.
Nxu birin xarama ayi
alo jɔxɔnde xarene,

nxu yulubine nxu xalima alo foyena.

⁶ Muxu yo mi na naxan i xinla xandima,
a yi kata, a bira i fɔxɔ ra.

Bayo i bata i yetagin luxun nxu ma,
i yi nxu lu halagini nxu yulubine fe ra.

⁷ Anu, Alatala, i tan nan nxu fafe ra.
Fεjne benden nan nxu tan na,
fεjne rafalan nan i tan na.

I tan nan yii fɔxɔ nxu tan birin na.

⁸ Alatala, i nama xələ han a dangu ayi,
nxu yulubine fe nama rabira i ma han
habadan.

Yandi, nxu mato,
i ya yamaan nan nxu birin na!

⁹ I ya taa sarijanxine bata findi tonbonne
ra.

Syon taan bata findi tonbonna ra,
Yerusalen taan bata findi yire rabejinxin
na.

¹⁰ Nxɔ Ala Batu Banxi sarijanxi nɔrɔxina,
nxu benbane yi i tantunma dənaxan yi,
tεen bata na gan.

Nxu rafan se kəndəne birin bata kala.

¹¹ Alatala, tɔrɔni ito birin yi,

i mən mi fe ligama?

I mən luma dunduxi nən,
i yi nxu ratɔrɔn han a dangu ayi ba?

65

Kiti famatɔna

¹ Naxanye mi yi n maxɔdinma,
n bata n yεtε yita ne ra.

Naxanye mi yi n fenma, ne bata n to.

Yamaan naxan mi yi n maxandima n xinli,
n yi a fala ne xa, n naxa,
“N tan ni i ra! N tan ni i ra!”

² N na n yiini bandunma yama murutexin
xa ferijen gbən,

naxanye sigan tima kiraan xən
naxan mi fan,
e lu e yεtε miriyane fɔxɔ ra.

³ Yamaan na a ra
naxan n naxələma n yεtagi
e saraxane bama kide nakəne yi
e wusulanne gan saraxa gande bitikidi
daxine fari,*

⁴ e dəxəma gaburu yirene yi,
e kɔεen nadangu faranne ra,
e xəsə subene don.

Donse haramuxine nan e goronne kui.

⁵ E a falama, e naxa,
“I masiga, i nama i yiin din n na,
n ma sarijanna nɔrɔn gbo i ma.”
Na falana n tɔrɔma
alo tεe tutina n jɔεni,
tεen naxan luma dəgε waxatin birin.

⁶ Koni ito nan sεbεxi n yεtagi:
N mi n dundε na feene ma mumε,
n na e saranma nən a dəfexin na yati!

⁷ N na e hakεne yatεma nən
e nun e benbane hakεne!
E to wusulanna gan saraxan na geyane fari
e n naxələ yire matexine fari,
n na e saranma nən e kewali fonne ra a
dəfexin na.
N tan Alatala naxa na kiini.

⁸ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ige jnaxumən na to manpa bogi tɔnsɔnna
naxan yi,
muxune a falama nən, e naxa,
‘I nama a kala,
bayo se fajina nde a yi!’
N tan fan a ligama na kii nin n ma walikεne
fe ra,
alogeo e birin nama halagi.

⁹ N mayixεtεna nde raminima nən Yaxuba
bənsɔnni,
n yi n ma geyane findi Yuda bənsɔnna ndee
gbeen na,
n naxanye sugandixi,
e yi findi ne kεen na,
n ma walikεne yi dəxɔ e yi.

¹⁰ Sarɔn yamanan yi findi xuruse rabaden
nā,
Akori lanbanna yi findi jnige kurune
saden na
n ma yamaan xa naxan n fenma.”

¹¹ “Koni ε tan naxanye ε mεma Alatala ra,
ε jinian n ma geya sarijanxin xən,
ε yi donseene rafala Gadi suxuren xa
ε yi igelengenne rafe dələ basanxine ra
Meni suxuren xa,

¹² ε n sayaan nan nagidima ε ma silanfanna
ra.

ε birin ε xinbi sinma nən,
ε kɔε raxaba,

bayo n bata xinla ti,

ε mi n yabi,

n falan ti, ε mi ε tuli mati n na.

Naxan naxu Ala yεe ra yi,

* **65:3:** Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

ε yi na lig,
naxan mi rafan n ma,
ε yi na sugandi.”

13 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N ma walikene e degema nən, koni kaməna ε tan suxuma nən. N ma walikene e minma nən, koni min xənla ε tan suxuma nən. N ma walikene sewama nən, koni ε tan yarabima nən.

14 N ma walikene e xuini tema nən naxanni e bənen sewaxin na, koni ε tan, ε xuini tema nən səxəlen nin, ε bəne kalaxin na, ε gbelegbele nii raforen.

15 Ε xinla findima nən danga ti seen na n ma muxu sugandixine xa, e naxa, ‘Marigina Alatala xa i fan faxa alo ne!’ Koni n ma walikene tan xili gbete sətəma nən.

16 Naxan na duban ti yamanani, na duban tima nən Ala jəndin kanna xən ma. Naxan na a kələ yamanani, na a kələma Ala jəndin kanna nin, bayo jinan tima nən tərə danguxine xən ma, e bama nən n yətagi.

17 Amasətə n kore xəri nənən nun bəxə xəri nənən dama nən, jinan yi ti waxati danguxin xən, miri mi fa tima a xən mumə!

18 Koni ε sewama nən han habadan, ε lu naxanni na fe ra n naxan dama. Bayo, n Yerusalən dama sewan nan xili yi a muxune yi lu naxanni.

19 N Yerusalən findima nən sewan na n xa n yi naxan n ma yamani. Wuga xuiin nun gbelegbele xuiin mi fa məma a yi sənən.

20 A mi fa ligama mənni diin bari nənən yi faxa, a na xii dando ti, hanma fonne mi e siimayaan dəfe, bayo muxun naxan mi forixi e tagi, na mi faxə jəe kəmen xanbi. Yulubi kanna naxan ma siimayaan mi danguma jəe kəmen na, na yatəma dangatən nan na.

21 E banxine tima nən, e dəxə e kui, e sansine sima nən,

e yi e bogine don.

22 E mi fa banxine tima, muxu gbete yi dəxə e kui. E mi fa sansine sima, muxu gbete yi e bogin don, bayo n ma muxune siimayaan luma nən alo wudina, n ma muxu sugandixine sewama nən e wali xənne fe ra.

23 E mi fa walima fuuni, e mi fa diine barima, gbalon yi e sətə, bayo e findima yamaan nan na Alatala barakan sama naxanye fe yi, e tan nun e yixətəne.

24 Nayi, benun e xa n maxandi, n bata e yabi, e nəma falan ti, n bata e xuiin name.

25 Kankon nun yəxəe diina e degema nən e bode xən, yatan sexən donma nən alo jingena, burunburunna yi findi sajın balon na. E mi fe naxi yo ligama, kala yo mi fa tiyə n ma geya sarıhanxin yire yo yi!” Alatala naxa na kiini.

66

Ala batu ki kendəna

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Kore xənna nan n ma manga gbədən na, bəxən yi findi n san tiden na.

Ε nəe banxin mundun tiyə n xa, n ma matabuden finde minən na?

2 N tan nan seni itoe birin daxi, e yi lu na. Nayi, n na n yəen tima muxun sifani ito nan na: tərə muxun naxan niin səxəlexi, naxan xuruxurunma gaxuni n ma falan bun.” Alatalaa falan nan na ra.

3 Naxan na jingen ba saraxan na na yatema nən alo muxu faxana, naxan na yəxəen ba saraxan na, na luxi nən alo a barenan faxama, naxan na bogi se saraxan ba, na luxi nən alo a xəsen wunla nan nalima n ma, naxan na wusulanna gan, na luxi nən alo a susuren nan kima,

na muxune birin biraxi e yete kirane nan
 fəxə ra,
 e haramu feene yi rafan e ma.
⁴ N fan fe xədexen nan nagidima e ma.
 N na e gaxu feen nafama nən e ma,
 bayo n bata xinla ti,
 muxu yo mi a ratin,
 bayo n bata falan ti,
 muxu yo mi a tuli mati n na.
 Koni naxan naxanu n ma,
 e yi na liga,
 naxan yo mi rafan n ma,
 e yi na sugandi.

Ala a yamaan madəndənma nən

⁵ E tuli mati Alatalaa falan na,
 ε tan naxanye xuruxurunma gaxuni a
 falan bun ma.
 A naxa, “Ε ngaxakedenne ito nan falaxi,
 ε rajaxu naxanye ma,
 naxanye e məma ε ra n xinla fe ra,
 e naxa, ‘Alatala xa a binyen mayita,
 nxu yi ε sewan to!’
 Koni e tan nan yagima.
⁶ Sənxə xuiin minima nən taani!
 Gbelegbele xuiin yi mini Ala Batu Banxini!
 Alatala nan a yaxune saranma e kewanle
 ra.”

⁷ “Benun a kuiin xa keli a ra,
 a bata diin xali,
 benun a xa diin barin xələn kolon,
 a bata a dii xəmən bari!
⁸ Nde bata na fe sifan mə singen?
 Nde bata na fe sifan to singen?
 Yamanan tiye ləxə kedenni ba?
 Siyana nde nəe sotə ləxə kedenni ba?
 Anu, Siyon taan luxi nən
 alo jaxalan fudikanna,
 a kuina a xələ fəlxı nən tun,
 a yi a yamaan bari!”
⁹ Alatala naxa,
 “N tan dii bari waxatin nafə ba,
 diin mi bari?
 Xa n tan nan diin barin nagidixi,
 n tondə na ma ba?”
 Ε Ala naxa na kiini.

¹⁰ Ε jaxan Yerusalən kaane xən,
 a xa findi ε sewa xunna ra,
 a rafan ε tan naxanye birin ma!
 Ε jaxan Yerusalən kaane xən han,
 ε tan naxanye birin sunuxi a fe ra.

¹¹ Amasətə, a luma nən alo ε nga,
 ε yi a xijən min, a yi ε madəndən.
 Ε lugoma nən,
 ε yi a fanna nun a binyen kolon.

¹² Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
 “N bəjəe xunbenla rasigama Yerusalən ma
 nən alo baana,

e nun siyane nafunla alo fufana.
 Ε xijən minma nən, ε yi banba,
 ε masugusugu xinbin fari,

¹³ alo muxuna nga a madəndənma kii
 naxan yi,
 n fan ε madəndənma na kii nin.
 Ε madəndənma nən Yerusalən taani.”

¹⁴ E na toma nən,
 ε bəjən yi lu səwaxi,
 ε mən yi sabati alo səxəna.

Alatala a sənbən yitama nən a walikəne ra,
 a yi a xələn yita a yaxune ra.

¹⁵ Bayo Alatala fama təen nan na,
 a yəngə so wontorone luxi
 alo wuluwunla,
 alogo a fitinaxin xa a xələn nakamali
 a kənkə xuiin yi rakamali təe dəgə gbeen na.

¹⁶ Alatala muxune birin makitima nən
 təen nun silanfanna ra.
 Alatala muxu faxaxine rawuyama ayi nən.

¹⁷ Naxanye e yitənma,
 e yete rasarıjan
 alogo e xa siga kide nakəne yi,
 e biraxi e bode fəxə ra,
 siga nakən tagini,
 e tan naxanye xəsə subene nun suluməne
 nun haramu seene donma,
 ne birin halagima nən e bode xən.
 Alatalaa falan nan na ra.

Ala siyane birin malanma nən

¹⁸ Ala naxa, “N na e kewanle nun e
 miriyane kolon. Siyane nun xuine birin
 malan waxatin bata a li. E fama nən,
 e yi n ma binyen to. ¹⁹ N taxamasenna
 sama nən e tagi: yamaan muxu dənxən
 naxanye luxi e nii ra, n na ndee rasigama
 nən siyane ma, siga Tarasisi kaane nun
 Pulone ma e nun Ludu kaane, xali woli
 kendəne. Ndee mən yi siga Tubali nun
 Gireki yamanani e nun fəxə ige tagi bəxə
 makuyene, naxanye mi n xinla fe məxi,
 naxanye mi n ma binyen toxi, e yi n ma
 binyena fe fala siyane tagi. ²⁰ E fama nən

ε ngaxakedenne birin na, keli siyane birin yi, e findi kiseene ra Alatala xa, e fa soone fari e nun wontorone nun wontoro xunna soxine kui e nun sofanle nun *ŋəgəməne* fari, fa n ma geya sarijanxin fari Yerusalen yi. Alatala naxa na kiini. E fama e ra nən alo Isirayila kaane fama e bogi se saraxane ra Alatala Batu Banxini kii naxan yi goron sarijanxine kui. ²¹ N mən e tan ndee findima nən saraxaraline nun Lewi bənsənna muxune ra.” Alatala naxa na kiini.

²² “Ε xinla nun ε yixetene luma nən n yətagi alo kore xəri nənən nun bəxə xəri nənən luma n yətagi kii naxan yi, n fama naxanye dadeni.”

Alatalaa falan nan na ra

²³ “Nayi, kike nənə yo kike nənə,
Matabu Ləxə yo Matabu Ləxə,
adamadiine birin fama nən,
e fa e xinbi sin n bun ma.”

Alatala naxa na kiini.

²⁴ “E na mini,
e yi muxune binbine to,
naxanye murutəxi n xili ma.
Kunla naxanye e donma,
ne mi faxə mumə,
təen naxan e ganma,
na mi tuyə mumə!
Adamadiine birin yi kabə e tərəyaan ma.”

Yeremi Nabi Yeremi Alaa Falan Naxan Səbə

Nabi Yeremi keden peen nan tin Alaa fala xədəxəne raliyə yamaan ma a waxatini Yerusalən yi, hali muxune birin to keli a xili ma. Yeremi mən yi foningeyani waxatin naxan yi, Ala yi a findi a fala raliin na Yerusalən taani (Yeremi 1.4-9) fə jəə kəmə sennin jəə məxəjən nun sennin jəxən be-nun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi, Yuda mangan Yosiyaa mangayaan waxatini. A lu nən na wanli jəə tonge naanin bun ma. Na waxatine yi lu sigə xədəxə.

Asiriya kaane nan sənbə yi gbo na rabilinna siyane birin xa nun. Koni, Yeremi waxatini, e yi e gi fələ Babilən kaane sənbən bun. Yuda mangan Yosiya fan kata na nin, a yi Isirayila yamanan yire fonna ndee tongo yaxune bata yi dənaxanye suxu yəngəni nun. Koni jəə kəmə sennin jəə solomanaanin benun Marigi Yesu xa bari, Misiran mangan sofa ganla nde rasiga nən Asiriya yamanan malideni Babilən kaane yəngədeni. Yosiya to wa ne yəngə feni, e yi a faxa. (Taruxune Firinden 35.20-24) Misiran kaane yi Yosiyaa dii xəmən xali, e yi Yehoyakimi findi mangan na a funfuni. (Taruxune Firinden 36.4-5) Nəə kəmə suulun jəə tonge solomanaanin e nun soloferə benun Marigi Yesu xa bari, Babilən kaane yi fa Yerusalən taan yəngədeni, e yi yamaan fəxə kedenna suxu, e siga e ra e nun e mangan Yoyakin, naxan yi baxi tidi a baba Yehoyakimi funfuni. (Mangane Firinden 24.10-12) E yi Sedeki findi Yuda mangan na. Manga kobi sənbətare kanna nan yi a ra. Dənxən na, a yi a yətə lu murutəni Babilən kaane xili ma. (Taruxune Firinden 36.13) Na feen yi jəxu ayi. Babilən mangana ganla yi Yerusalən taan nabilin jəə keden benun e xa taan suxu yəngəni, jəə kəmə suulun jəə tonge solomasəxə e nun soloferə benun Marigi Yesu xa bari. E yi Manga Sedeki suxu, e yi Ala Batu Banxin gan, e siga yamaan muxu kəndəne ra e yii konyiyani. (Taruxune Firinden 36.17-21)

Babilən kaane yi Gedali dəxə yamana

kanna ra, koni e keli xanbini mənni, mux-unə yi a faxa. Yuda muxu mafutuxuluxine yi e gi, e sa dəxə Misiran yamanani. Ne yi Nabi Yeremi xali e xən, a sa faxa mənni.

Nabi Yeremi a kawandini, a yamaan nakolon nən a fə e xa xətə Ala ma alogo e xa tanga gbalon ma. Yamaan yi lu e sə Misiran kaane fari alogo e xa e mali Babilən kaane yəngədeni. Nabi Yeremi yi a fala, a e mi lan e xa na liga, fə e xa tin Babilən mangane nəən nan ma e yulubin saranna ra. Na ma, e yi a fala a Yeremi bata sa yaxune fari, e yi a jəxankata. Anu, a yi a yamaan xanuxi han! A a dunuña yi gidin liga na fe firinna tərəyaan kui, Ala xəraya xədəxən naxan so a yii, e nun xanunteyaan naxan yi a bəjnəni lan a yama tərəxin ma. Na nan a liga, a yi lu a mawugə Ala xa. Na feen səbəxi Yeremi 11.18 han 12.6 e nun 15.10-21 nun 17.14-18 nun 18.18-23 nun 20.7-18 kui.

Koni ba a yamaan halagi feen na a naxan toxi fə e tinxintareyana fe ra, a mən marakisina ndee toma e yəə ra, naxan findixi layiri nənən na naxan mən sa xidima e nun Ala tagi. (Yeremi 31) Marigi Yesu layiri nənən nan ma fe falaxi nayı fayida jəə kəmə sennin benun a xa bari. Na feen səbəxi Hebrune 8.8-12 kui.

Yeremi sora 2 han a məxəjən nun naanindəni, nabina kawandine fəsəfəsəxi mənne nin. Yeremi sora 25 fələn na, Yeremi a kawandine fala yisoxin səbəxi mənna nin. Sora 26 han a tonge naanin nun suulundeni, ne Yeremi a taruxuna ndee səbəxi. Sora 46 han a tonge suulun nun kedendeni, ne kawandin nan bama lan siya xəjəne ma. Sora tonge suulun nun firinden findixi taruxun nan na, lan Yerusalən suxu feen nun a kala feen ma.

Marigi Yesu misalixi kawandi ba tinxinxı jəxankataxin Yeremi nan ma. (Matiyu 16.14) Marigi Yesu nan a falaxi a Nabi Yeremi layiri nənən naxan ma fe falaxi, a a tan nan na falan nakamalima, a yi na layiri nənən xidi a yətə wunla xən. Na feen səbəxi Luka 22.20 nun Kərenti Singena 11.25 kui.

¹ Yeremi a falan ni ito ra, Xiliki a dii xəməna, saraxaralina nde Anatəti taani Bunyamin yamanani.

² Alatala falan ti nən a xa Yuda mangana Amən ma dii xəmən Yosiyaa mangayaan jne fu nun saxandeni. ³ A mən yi falan ti a xa Yuda mangan Yosiyaa dii xəmən Yehoyakimi a mangayaan waxatini han Yosiyaa dii xəmən Sedeki a mangayaan jne fu nun kedenden kike suulundeni. Yerusaleñ kaane suxu waxatin nan yi na ra.

Nabi Yeremi xili fena Ala xən

⁴ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
⁵ “Benun i nga xa fudikan i ra,
 n yi i kolon.
 Benun a xa i bari,
 n bata yi i sugandi,
 n bata yi i findi nabiin na siyane xa.”
⁶ N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina, Alatala! N mi fatan falan tiyε, bayo banxulan jəren nan n na.” ⁷ Alatala yi a fala n xa, a naxa,
 “I nama a fala,
 ‘Banxulan jəren nan n na’
 bayo i sigama nən muxune birin ma,
 n na i rasigama naxanye ma,
 n na naxan yo fala i xa,
 i yi na fala.
⁸ I nama gaxu e yee ra,
 amasətə, n na i fəxə ra,
 n ni i xunbama nən.”
 Alatalaa falan nan na ra.

⁹ Na xanbi ra, Alatala yi a yiin sa n dəen ma. Alatala yi a fala n xa, a naxa, “N bata n ma falan sa i de. ¹⁰ N bata i dəxə siyane nun mangane xun na to, alogo i xa e fe kala, i e rabira, i e halagi, i e raxəri, i mən yi e ti, i yi e xən bitin.”

¹¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N na Amandi wudi yiin nan toma.” * ¹² Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “I bata a to ki fəni, bayo n yengi n ma falan xən, n yi a rakamali.” ¹³ Alatala mən yi falan ti n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N tunden nan toma a ramine sogeteden kəmənna binni.” ¹⁴ Alatala yi a fala n xa, a naxa,
 “Gbalon sa kelima kəmənna binna nin,
 siga yamanan birin yi.

¹⁵ Bayo n fama nən kəmənna binna yamanane birin maxilideni,

e yi fa,
 e birin yi fa e manga gbədəne dəxə
 Yerusaleñ so dəene ra,
 taan makantan yinne nun Yuda taane
 birin xili ma,”

Alatalaa falan nan na ra.

¹⁶ A mən yi a fala, a naxa,
 “N na e makitima nən,
 lan e fe jaxine birin ma,
 bayo e bata n nabejin,
 e yi wusulanna gan ala gbətəne xa,
 e yi e xinbi sin e ala rafalaxine bun.

¹⁷ I tan xa keli, i tagi xidi,
 n yamarin naxanye birin soxi i yii,
 i yi ne birin nali e ma.

I nama gaxu e yee ra,
 alogo n nama i ragaxu e yee ra.

¹⁸ Fələ to ma,
 n bata i dəxə yamanan birin xun na
 alo taa makantaxina,
 alo wure sənbətənna,
 alo yinna sula daxina,
 Yuda mangane nun a kuntigine nun
 saraxaraline nun yamanan muxune birin
 xili ma.

¹⁹ E i yəngəma nən, koni e mi i nəma,
 bayo n ni i fəxə ra, n yi i kantan,”
 Alatalaa falan nan na ra.

2

Isirayila yamana fe jaxina

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² “Sa falani ito ti Yerusaleñ kaane xa,
 i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi,
 a naxa: N bata n miri ε ma
 ε yi kii naxan yi ε foningeayaan xanun-
 tenyani.

N yi rafan ε ma alo jaxalandi futuxina.
 ε yi bira n fəxə ra tonbonni,
 ε yi n fəxə ra bəxə xareni.

³ Isirayila kaane yi rasarıjanxi Alatala xa.
 E yi findixi a se bogi singen nan na,
 naxan yo na yi e don,
 na feen yi saran e ra,
 gbalon yi godo na kanna ma.” ”
 Alatalaa falan nan na ra.

⁴ ε tulı mati Alatalaa falan na,
 Yaxuba yixətəne,
 ε tan, Isirayila yamaan denbayane birin!
⁵ Alatala ito nan falaxi, a naxa,

* ^{1:11:} Amandi wudin xinla bunna nəen fa fala “I yengi dəxə a xən.”

“Ε benbane tinxintareyaan mundun toxi n yi,
 naxan a ligaxi
 e yi makuya n na?
 E biraxi suxure fufafune fəxə ra,
 e yətəen yi findi fufafune ra.
 6 E mi a fala, e naxa,
 ‘Alatala minən?
 A bata nxu ramini Misiran yi,
 a fa nxu ra tonbonni,
 bəxə xaren folon gbo dənaxan yi,
 naxan luma tuletareyaan nun dimi gbeeni,
 muxu yo mi danguma dənaxan yi,
 muxu yo mi dəxi dənaxan yi.’
 7 N bata fa ε ra yamana fajini
 alogo ε xa wudi bogi fajine don.
 Koni, ε bata fa,
 ε fa n ma yamanan naxəsi
 ε yi n kəen findi se xəsixin na.
 8 Saraxaraline mi a fala,
 e naxa, ‘Alatala minən?’
 Sariya kanne fan mi n kolon,
 kuntigine murutəxi n xili ma,
 nabine yi lu Baali a fe fale,
 e biraxi suxure fufafune fəxə ra.
 9 Nanara, n mən ε makitima nən,
 n yi ε mamandenne makiti.”
 Alatalaa falan nan na ra.

10 A mən yi a fala, a naxa,
 “Ε siga fəxə ige tagi bəxən Sipiri yi,
 ε sa a mato!
 Ε xərane rasiga Kedari bənsənna yamanani,
 e xa sa na rakərəsi ki faji,
 ε a mato xa na fe sifan ligama na!
 11 Yamana nde a alane masaraxi ba?
 Hali e to mi findixi ala kendəne ra.
 Koni, n ma yamaan tan bata a binyen
 masara
 suxure fufafune ra.
 12 Kore xənna xa sunu
 lan na ma,
 a xa kutun, a yi xara.”
 Alatalaa falan nan na ra.

13 A mən yi a fala, a naxa,
 “N ma yamaan bata yulubi firin tongo.
 E bata e me n na,
 n tan naxan findixi siimaya ige tigin na,

e yi sa e gbee ige ramaradene rafala,
 naxanye yibəxi, e minima.
 14 Isirayila kaane bata findi konyine ra iki
 ba?
 Hanma e barixi konyiyaan nin ba?
 Nanfera e findixi se tongo daxine ra?
 15 Yatane kelima e xili ma,
 e wurundunma e xili ma,
 e yi e bəxən naxəri,
 muxu mi fa e taa ganxine yi sənən.
 16 Hali Nofi kaane nun Tapanese kaane
 nənən sətəma ε xun na.
 17 Na birin mi ligaxi ε ra naxi ba,
 bayo ε bata ε me Alatala ra, ε Ala,
 a yi ε tima kira fajin xən ma waxatin naxan
 yetə yi?
 18 Ε fa sigan nanfera Misiran yi iki?
 Ε sigama Nila baa igen nan mindeyi?
 Ε sigan nanfera Asiriya yi?
 Ε sigama Efirati baa igen nan mindeyi ba?
 19 Ε sarex xa fi ε fe jaxin na,
 ε yanfantenyaaan yi xətə ε ma.
 Ε a mato!
 Ε yi a kolon a fe jaxin na ra,
 naxan xələ ε ra.
 Ε bata ε me Alatala ra, ε Ala,
 gaxu yo mi lu ε yi n tan yee ra.”
 Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna falan
 nan na ra.

20 A mən yi a fala, a naxa,
 “To mi na ra,
 ε murutəxi n xili ma,
 ε yi en tagin kala,
 ε yi a fala, ε naxa,
 ‘Nxu bata mini konyiyani!’
 Ε yi suxurene batu geya matexine birin
 fari,
 e nun wudi gbeene birin bun!
 Na luxi nən
 alo yalunyana Ala yee ra yi.*
 21 N bata yi ε rasabati
 alo manpa bili fajin naxan kendə.
 Nanfera ε masaraxi,
 ε findi manpa bili kalaxin na?
 22 Hali ε ε maxa libin na,
 ε yi ε maxa safun wuyaxi ra,
 ε hakəne luma nən n yətagi.”
 Marigina Alatalaa falan nan na ra.

* **2:20:** Suxure batun luxi alo yalunyana bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xəməna a jaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se għejtie batu ba Ala ra, e bata a yanfa nayi alo jaxanla na a xəmən yanfa yalunyaa xən.

²³ A mən yi a fala, a naxa,
“Nanfera ε a falama, ε naxa,
‘N mi xəsixi, n mi Baali batuxi?’
Ε funfune mato lanbanni,
ε xa a kolon ε naxan nabaxi,
alo ḡogomen naxan a masiga tima na xun
xən.

²⁴ Ε luxi nən alo burunna sofali gilən
naxan darixi tonbonna ra naxan sigama
alogo e nun a xəmene xa sa kafu.

Nde nəe a raxete?
Naxanye birin a fenma,
ne nama e yetə yixadan,
bayo e a toma nən a waxatini.

²⁵ Ε a ligə ε yeren ma,
alogo ε nama xadan,
ε san yigenla yi lu,
min xənla yi ε suxu!
Koni ε yi a fala,
ε naxa, ‘A mi lanje!
Bayo ala xəjene rafan nxu ma,
nxu waxi bira feni e fəxə ra.’

²⁶ Isirayila yamaan yagixi,
alo muñaden na suxu a yagi,
e nun e mangane nun e kuntigine
nun e saraxaraline nun e nabine,

²⁷ ε tan naxanye a falama wudin ma,
e naxa, ‘Nxu fafe nan i ra!’
E a fala gəmen xa, e naxa,
‘I tan nan nxu barixi!’
E bata e xun xanbi so n yi,
e mi e yetagin tixi n xa,
koni, e nəma tərəni,
e naxa, ‘Keli, i nxu mali!’

²⁸ Nayi, ε alone minən,
ε naxanye rafalaxi ε yetə xa?
E xa keli,
xa e nəe ε rakise ε tərə waxatini!
Yuda kaane, ε gbee alone wuya
alo ε taane.

²⁹ Nanfera ε ε mawugama n fari?
Ε birin bata murute n xili ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
³⁰ A mən yi a fala, a naxa,
“N bata ε diine ratərən fuuni,
e mi tinxi xure,
ε yetena silanfanna bata nabine faxa,[†]
alo yatan naxan halagin tima.

³¹ Ε tan, iki muxune,
ε Alatalaa falan yate!
N findi nən tonbonna ra Isirayila xa ba
hanma dimi yamanana?
Nanfera n ma yamana a falama,
e naxa, ‘Nxu bata xərəya,
nxu mi waxi xətə feni i ma?’
³² Sungutunna jinanjə a tunla sone ma ba?
Naxalandin jinanjə a futu dugi tagi xidin
ma ba?

Anu, n ma yamaan bata jinan n xən
xabu waxati xunkuye.

³³ Ε fatan sigə ε yangane fendeni!‡
Hali naxanla naxan jnaxu e birin xa,
ε mən nəe na xaranje nən yanfantanyaan
ma.

³⁴ Səntare yiigelitəne niin wunla bata sa ε
dugi lenbene ma,
ε naxanye faxaxi
alo ε e lixi ε banxin dəen kale.

Koni hali na birin,

³⁵ ε naxa,
‘Səntaren nan nxu tan na!
A xa ba xələxi nxu ma.’
Bayo, ε bata a fala
a ε mi yulubi ligaxi,
n na ε kitima nən.

³⁶ Nanfera ε kiraan masarama xulen?
Ε yagima nən Misiran kaane yee ra,
alo ε yagixi Asiriya kaane yee ra kii naxan
yi.

³⁷ Ε minima nən mənna fan yi,
ε yiine saxi ε xun ma yagini
bayo naxanye ε malima,
Alatala a məma nən ne ra,
ε mi nəən sətəma e xən.”

3

Isirayilaa suture batu feen luxi nən alo yalunyana

¹ Ala yi a fala, a naxa,
“Xa muxuna nde a mə a jnaxanla ra,
na jnaxanla yi sa dəxə xəmə gətə xən,
na xəmən mən na jnaxanla fenje ba?
Na mi finde fe xəsixin na yamanani ba?
Ε tan bata suture wuyaxi batu,
naxanye luxi n yee ra yi
alo ε yangane,
ε tan mən nəe xətə n tan ma ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

† 2:30: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana. ‡ 2:33: Naxanla a xəmən yanfama a yangane xən kii naxan yi, Isirayila kaane fan bata Ala yanfa e suturene xən na kiini.

² A mən yi a fala, a naxa,
 “Ε yeeen ti geyane ra,
 yiren mundun na
 ε mi ala gbetene batuxi dənaxan yi?
 Ε yi dəxi nən kira xunne ma
 alo naxanla naxan a yangane legedenma,
 alo sigatine tonbonni.
 Ε bata yamanan naxəsi
 ε fe naxine nun ε yalunya suxurene xən.
³ Nayi, n mi tinxi tulen yi fa,
 nəmən tulen mi faxi.
 Koni, ε yetagin luxi alo yalundena,
 ε tondima ε tiye ε yagi feen na.
⁴ Iki, ε n xili,
 ε naxa, ‘N fafe!
 I tan nan yi nxu xəyin na
 nxu dii jərə waxatini!
⁵ I luma xələxi nxu ma
 han waxatin mundun yi?
 I luye xələxi ba han habadan?
 Ε yi na nan falama,
 koni, ε mən yi fe naxin sifan birin ligama.”

Isirayilaa tinxintareyaan nun Yudaa yanfantenyana

⁶ Alatala yi a fala n xa Manga Yosiyaax waxatini, a naxa, “I bata a to Isirayila kaane naxan ligaxi? E bata siga geyane birin fari e nun wudi gbeene birin bun, e sa kidene batu mənne yi alo yalunden naxan yanga wuyaxin suxi. ⁷ N yi laxi a ra nun, e yelin xanbini feni ito birin ligε, e xun xətema nən n ma. Koni, e mi e xun xətexi. Na ma, Isirayila magilen Yuda yanfantenna fan yi na to. ⁸ Hali n to n məxi Isirayila ra a yalunyane fe ra, n yi e rame futu kala kədin so e yii, koni Yuda yanfantenna mi gaxuxi. Yuda kaane fan siga nən e sa suxurene batu alo yalunyana. ⁹ E yalunya kunfa gbeeni, Isirayila kaane bata yamanan naxəsi, e yi yalunyaan liga e to e suxure gəme daxine nun e suxure wudi daxine batu. ¹⁰ Koni hali na birin, Yuda kaane mi e xun xətexi n ma e bəjən birin na, e yi wulen nan falama,” Alatalaa falan nan na ra.

¹¹ Alatala mən yi a fala n xa, a naxa, “Isirayilaa tinxintareyani, a tinxin dangu Yudaa yanfantenna xa. ¹² Siga, i sa falani itoe ti sogeteden kəmənna ma, i naxa,

‘Alatalaa falan ni ito ra.
 Isirayila tinxintarena,
 ε xun xətə!
 N mi fa naxuma ε ra sənən,
 bayo n tinxin,
 n mi luma xələxi habadan.
 Alatalaa falan nan na ra.
¹³ Ε ti ε hakene ra tun,
 bayo ε murutəxi Alatala nan xili ma, ε Ala.
 Ε yi ala xəjəne batu wudi gbeene birin bun,
 ε mi ε tuli mati n na.’ ”
 Alatalaa falan nan na ra.

¹⁴ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Dii murutəxine, ε xətə n ma, bayo n tan nan ε kanna ra. N muxu keden sugandima nən taana nde yi, n yi muxu firin sugandi denbayana nde yi, n siga ε ra Siyon taani. ¹⁵ N yi yəeratine so ε yii naxanye bəjən luxi alo n bəjəna, e yi lu ε xun na xaxili-mayaan nun fe kolonni.” ¹⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ε na wuya ayi waxatin naxan yi yamanani, Alatalaa Layiri Kankirana* fe mi fa falama na waxatini, muxune mi fa e mirima na ma sənən. A fe mi fa falama, a fe mi fa kolonma nayi, gbətəye mi rafalama. ¹⁷ Na waxatini, a falama nən Yerusalen taan ma, a Alatalaa manga gbedəna. Siyane birin fama nən a ma Alatala xinli Yerusalen yi. Nayi, e mi fa birama e bəjə yi fe naxine fəxə ra sənən e tengbesenyani.”

¹⁸ “Na ləxəne yi, Yuda muxune nun Isirayila yamaan sigan tima nən e bode xən. E birin mən yi fa sa keli sogeteden kəmənna yamanani, e fa yamanani n dənaxan so e benbane yii e kəen na.”

Yamaan xətə fena

¹⁹ Ala mən yi a fala,
 a naxa, “N mirixi a ma a
 n xa ε yate n ma diine ra,
 n yi bəxə fajin fi ε ma,
 dənaxan fan dangu siyane birin kəen na.
 N yi laxi a ra

a ε n xilima nən fafe,
 ε mi fa ε xun xanbi soma n yi.

²⁰ Anu, ε bata n yanfa,
 ε tan Isirayila yamana
 alo naxalan yalunxina a xəmən yanfama
 kii naxan yi!”

Alatalaa falan nan na ra.

* **3:16:** 3.16 Layiri Kankirana fe mən sebəxi Xərəyaan 25.10-22 kui.

21 Ala mən yi a fala, a naxa,
“Xuina nde minima geyane fari,
Isirayila kaane mayandi xuine.
E wugama bayo e bata kiraan bejin,
e bata jinan Alatala xən, e Ala.

22 Muxu murutexine,
ε xun xətə,
n na ε furene dandanma nən.”

Muxune yi a yabi, e naxa,
“Nxu tan ni i ra, nxu bata fa i ma,
bayo i tan nan Alatala ra, nxə Ala.

23 Nəndin na a ra,
xuiin naxanye minima geyane ma kidene
yi,
wulen nan ne ra.
Nəndin na a ra,
Isirayila marakisin sətəma Alatala nan yii,
nxə Ala.

24 Yagin bata nxu benbane wanla kala
xabu nxu dii jərə waxatini,
e nun e xuruse xunxurine nun e jingene
nun e dii xəməne nun e dii təməne.

25 Nxə yagin nan findixi nxu sa seen na,
nxə marafəyaan yi findi nxə bitinganna ra,
bayo nxu bata yulubin sətə Alatala ra, nxə
Ala,
nxu nun nxu benbane,
keli nxu dii jərə waxatin ma han to,
nxu mi nxu tuli mati Alatala xuiin na, nxə
Alaa.”

4

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Isirayila kaane,
xa ε xun xətə n ma,
xa ε xətə n ma,
xa ε ε suxurene ba n yətagi,
xa ε ba sigə na xun xən,

2 xa ε kələ n tan habadan Alatala yi,
jəndin nun kiti kənden nun tinxinni,
nayi, siyane duban sətəma nən n tan Ala ra,
e yi e kanba n yi.”

3 Amasətə Alatala ito nan falaxi Yuda
bənsənna muxune nun Yerusalən kaane
xa, a naxa,
“Ε xə nənəne səgə,
ε nama sansiin si jənle tagi.

4 Ε kafiri bəjnəne xa sarıjan
alo dənkəleyataren na tubi Alatala ma,
a banxulan,
ε tan Yuda bənsənna muxune nun
Yerusalən kaane,

ε tubi
alogo n ma xələn nama godo ε ma
ε kewali jaxine fe ra
alo təen naxan halagin tima
naxan mi nəe ratuyε.”

Yaxune fama

5 “Ε falani ito rali Yuda yamanani,
ε yi a rawanga Yerusalən taani,
ε naxa, ‘Ε xətaan fe yamanan birin yi!’
Ε a fala ε xuini texin na,
ε naxa, ‘Ε malan, en na en gi,
sa so taa makantaxine yi!’

6 Ε yəngən taxamasenni te Siyon kaane xa!
Ε gi, ε nama ε ti de!
Bayo n gbalon nun halagi gbeen nafama
nən
sa keli sogeteden kəmənna ma.”

7 Yatan bata mini a yinla ra!
Muxun naxan yamanane halagima,
na bata kiraan suxu.
A bata mini a konni,
a xa fa ε yamanan kala,
a ε taane raxəri,
muxu yo mi fa lu e yi.

8 Nanara, ε kasa bənbəli dugine so sununi,
ε wuga, ε gbelegbele,
bayo en mi tangama Alatalaa xələ gbeen
ma.

9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na ləxəni,
mangan nun kuntigine tunnaxələma e ma
nən,
saraxaraline yi yigitəgε.
Nabine yi kabə.”

10 Nayi, n yi a fala, n naxa,
“Ee! Marigina, Alatala!
I bata yamani ito nun Yerusalən kaane
mayenden,
i to a fala, i naxa,
‘Ε bəjəne xunbenla sətəma nən!’
Anu, silanfanna yitənxi
nxu kəs raxaba xinla ma.”

11 Na waxatini, Ala a falama nən yamani
ito nun Yerusalən kaane xa, a naxa,
“Foye wolonna fama n ma yamaan ma
keli geyane ma tonbonni,
a mi fama se fintandeni,
a mi se yəbama.”

12 Foye gbeen nan a ra
naxan sa kelixi mənni n ma yamarin bun.

Iki, n tan nan kitin sama n ma yamaan xili
ma.”

¹³ Yamaan naxa, “A mato!
Yaxune nan itoe ra,
e tema alo kundana!
E yeng ε so wontorone fama
alo wuluwunla.
E soone xulun singbinna xa.
Gbalona en xa,
bayo en naxərimat ω n ni i ra!”
¹⁴ Ala naxa, “Yerusalen kaane,
ε fe naxin ba ε bəjəni,
alogo ε xa kisi!
Σ miriya jaxine ramarama ε yi
han waxatin mundun?
¹⁵ Bayo, falana nde fama
sa keli fō Dan yamanani,
a halagin nan ma fe ralima
sa keli Eframi geyane fari.
¹⁶ Σ siyane rakolon ito ma,
ε a fala Yerusalen kaane xa, ε naxa,
Sofa ganla fama sa keli yire makuyeni,
e xa fa fu taane ma.
E yeng ε so sənxəni tema Yuda taane xili ma.
¹⁷ E Yerusalen taan nabilinma nən yengəni
alo x ε kantanne,
bayo a bata murut ε n xili ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
¹⁸ Σ sigati kiin nun ε kewanle sareñ nan na
ra.
Σ fe xəlen ni ito ra,
a xələs mum ε !
A soma nən fō ε bəjəni.

*Yeremi a kuisanna lan gbalo famat ω n
ma*

¹⁹ N kuisanxi! N kuisanxi!
N kutunma tərɔyaan ma.
Kəntəfinla bata n bəjəni li.
N bəjən dinma,
n mi nə ε n dund ε !
Bayo n bata xətaan fe xuiin m ε ,
e nun yeng ε so sənxə xuine.
²⁰ Fitina fena nde nəma raliy ε ,
gbət ε sa fama,
bayo halagin bata so yamanan birin yi.
N ma bubune birin bata kala,
e nun n ma banxine birin sanja ma ke-
denni.
²¹ N yengen taxamasenna toma singanxi
han waxatin mundun yi?
N xəta xuiin məma
han waxatin mundun yi?

²² Ala naxa,
“Xaxilitarene nan n ma yamaan na,
e mi n kolon.
Dii kəməne nan e ra,
xaxili yo mi e ma.
E fatan fe naxin nan tun lig ε ,
e mi a kolon fe fajin nabama kii naxan yi.”

²³ “N to n yee ε ti bəxə xənna ra,
a yitəntareyaan nun a yigenla yi lu.
N to n yee ε ti kore xənna ra,
kənənna yi jan a yi.

²⁴ N to n yee ε ti geyane ra,
e yi xuruxurun
yire matexine birin yi yimaxa.

²⁵ N to n yee ε ti e ra,
muxu yo mi fa lu na,
xəline birin yi e gi.

²⁶ N to n yee ε ti yamana sabatixin na,
a yi findi tonbonna ra,
a taane birin kalaxin yi lu
n tan Alatala fitinaxin yee ε ra
n ma xələna fe ra.”

²⁷ Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Yamanan birin kalama nən,
koni n mi ε raxərima.

²⁸ Na ma, bəxə xənna sunuma nən,
kore xənna fan yi yifər ε ,
bayo n na a fala nən,
n mi fa nimisama.
N bata a feen nagidi,
n mi fa xətəma a fəxə ra.”

Yerusalen luma nən halagin bun

²⁹ Taan muxune birin e gima nən
soo ragine nun xalimakuli wonle fa xuiin
bun,
muxuna ndee yi sa e luxun jansanne yi,
ndee yi so gəm ε gbeene longonna ra,
taan nabəjinxin yi lu a yətə ma.
Muxu yo mi fa luma a yi.

³⁰ Σ tan naxan ma taa kalaxi,
ε fa nanse ligama?
Σ fa dugi mamiloxine ragod ε ε ma ba,
ε yi xəma maxidi seene so,
ε ε yetagine yitən?
Siyaan naxanye yi ε rakunfama
alo ε yangane,

ε mi fa rafan ne ma!
E waxi ε faxa feni.
³¹ Bayo, n gbelegbele xuina nde məma
alo jaxanla nəma dii barini,

e nun kutun xuina
alo jaxanla n̄ema a dii singen barε.
Syon kaane nan xui ne ra,
e kutunma,
e yiine yibandunma,
e yi a fala, e naxa,
“Gbalona nxu xa!
Muxu faxane nxu niin bamatɔɔn ni i ra.”

5

Mayifuna Yerusalen yi

¹ “Siga Yerusalen kirane xɔn,
i a rakɔrɔsi ki fají,
i a feene fɛsɛfɛsɛ.
I a yirene birin yito.
Xa i muxu keden peen to
naxan tinxinna nun jɔndin fɔxɔ ra,
n dijama n̄en Yerusalen kaane ma na yi.
² Hali e na a fala, e naxa,
‘N bata n kɔlɔ habadan Alatalaa yi!’
e kɔlɔma wulen nan fari.”
³ Alatala, i mi lannaya muxun xan fenma
ba?

I bata e jaxankata,
koni e mi fe kolonxi ayi,
i wa n̄en e raxɔri feni,
koni e mi xurun sɔtɔxi na yi.
E yɛ xɔdɔxɔ alo fanyena,
e tondi e xun xɛtɛ i ma.
⁴ N yi n miri, n naxa,
“Yiigelitɔne nan ne ra,
e feene ligama xaxilitareyaan nin,
bayo e mi Alatalaa kiraan
nun e Alaa kiti saxine kolon.

⁵ N sigama n̄en yɛeratine fɛma,
n sa falan ti ne xa.
E tan Alatalaa kiraan kolon,
e nun Alaa kiti saxine.”
Koni, a li,
e tan fan birin bata murutɛ Ala ma,
e tondi xure a bun.
⁶ Nanara, yatan minima fɔtɔnni,
a fu e ma.
Kankon kelima burunna ra,
a yi e yibɔ.
Narin dɔxɔma e yɛɛ ra e taane dɛxɔn,
aloglo naxan yo na mini,
a yi na yibɔ a dungi dungin na.
Bayo, muxuni itoe Ala matandin bata gbo
ayi,
e yanfantenyaa bata radangu ayi.
⁷ Ala yi a fala, a naxa,

“N dijama ε ma di nayi?
ɛ diine bata e mɛ n na,
e yi e kɔlɔ alane yi
naxanye mi ala yo ra.
N tan nan yi e balon soma e yii,
koni e yi yalunyaan naba,
e birin yi e gi
siga yalundene banxine yi.
⁸ E luxi n̄en alo soo xɛmɛ kɛndɛna,
a n̄ema wuge a gileɛn fɔxɔ ra,
birin a lanfana jaxanla fɔxɔ ra.
⁹ N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen jɔxɛ na yama sifan na ba?”
Alatalaa falan nan na ra.
¹⁰ “ɛ te e nakɔ sansanne ra,
ɛ yi e rabira,
koni ε nama e raxɔri!
ɛ wudi yiine ba e binle ma,
bayo Alatala gbee mi fa e ra.
¹¹ Bayo, Yuda yamaan nun Isirayila ya-
maan bata n yanfa mumɛ!”
Alatalaa falan nan na ra.
¹² E bata e mɛ Alatala ra,
e yi a fala, e naxa,
“A mi na!
Tɔrɔn mi fa fama en ma sɔnɔn,
En mi fa yɛngɛn toma,
en mi kamɛma.
¹³ Foyen nan tun nabine ra,
Ala mi falan tima e xɔn.
Nayi, e naxan falama,
na xa e tan nan sɔtɔ.”
¹⁴ Nanara, Alatala,
Ala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, “Bayo ε bata na falan ti,
n bata n ma falan sa i tan Yeremi dɛ,
falā naxan luxi alo tɛɛna,
yamani ito findima yegen nan na,
na tɛɛn naxan ganma.”
¹⁵ Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “ɛ tan Isirayila yamana,
n siyana nde rafama n̄en ε xili ma
sa keli yire makuyeni,
siya barakaxin nan a ra,
naxan na yi xabu waxati xunkuye,
ɛ mi naxan xui mɛma,
ɛ mi naxan ma falan yɛɛ toma.
¹⁶ E xalimakunle faxan tima han!
E muxune birin findixi sofa wɛkilɛxine nan
na.

17 E fama ε se xabaxine nun ε donseene
birin naxərideni nən,
e nun ε dii xəmene nun ε dii temene,
e nun ε xuruse xunxurine nun a xungbene,
e nun ε manpa binle* nun ε xəde binle.
E yi ε taa makantaxine kala yəngəni
ε yigi saxi taan naxanye yi.”

18 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Koni
hali na waxatini, n mi ε raxərima fefe.
19 Nayi, muxune na maxədinna ti, e naxa,
‘Nanfera, Alatala, en ma Ala ito birin lig-
ama en na?’ I tan Yeremi yi e yabi, i naxa,
‘Bayo ε bata ε me a ra. Ε yi ala xəjene batu
ε yamanani. Nayi, ε sa walima nən xəjene
xa yamana gbətəni dənaxan mi findixi ε
konna ra.’”

Yamana murutəna fe

20 “Ε ito fala Yaxuba bənsənna muxune xa,
ε a fala Yuda yamanani, ε naxa,
21 Ε tuli mati ito ra,
ε tan yama xaxilitaren miritarena!
Ε yee ne na,
koni ε mi sese toma!
Ε tunle na,
koni ε mi sese məma!
22 Alatalaa falan ni ito ra.
Ε mi gaxuma n yee ra ba?
Ε mi xuruxurunjə gaxuni n yətagi ba?
N tan nan baan yəmensinna findixi fəxə
igen danna ra,
a mi nəe naxan yigide habadan.
A walanne tema,
koni e mi a nəe,
e xuxu xuiin minima,
koni e mi danguma a ra.
23 Koni yamani ito muxune tengbesen,
e murutəxi e bəjəni,
e xun xanbi so, e siga.
24 E mi e mirima, e naxa,
‘En xa gaxu Alatala yee ra,
en ma Ala,
naxan tulen nafama a waxatini,
tule singen nun tule dənxəna,
naxan se xaba waxatine ragidixi en xa.’
25 Ε hakəne nan ne baxi e kiini.
Ε yulubine yi ε munanfanna kala.
26 Bayo muxu jaxine n ma yamaan yε,
alo xəli suxun naxanye xəline mamełənma,
e lutine ratima muxune yee ra.

27 E banxine rafexi muxune se kansunxine
ra
alo xəli suxun xəli sa seen nafema kii
naxan yi.

E findixi sənbəmane nun nafulu kanne ra
na kii nin.

28 E fatin bata fanjə ayi,
e tuyanxi.

Dan yo mi e fe jaxine ma.

E mi kiridine xun mafalama kitini.
E nafunla sətəma tun!

E mi tərə muxune xun mayengε kitine
bolonma.

29 N mi lan
n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen yəxə na yama sifan na ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

30 “Fe jaxin bata so yamanani
naxan magaxu mume!

31 Nabine wule nabiya falane nan tima.
Saraxaraline nəyaan ligama e yetə sənbən
nan xən.
Anu, a rafan n ma yamaan ma na kiini.
Koni a rajanna na a li,
ε nanse ligama nayi?”

6

Gbalon Yerusalən xili ma

1 Bunyamin bənsənna muxune, ε gi!
Ε keli Yerusalən yi!
Ε xətaan fe Tekowa taani!
Ε yəgen taxamasenni te Beti-Hakeremi
taani!

Bayo, gbalo gbeen fama
sa keli sogeteden kəmənna ma,
halagi magaxuxin na a ra.

2 Siyon taan naxan tofan,
a rayabu,
n na raxərima nən!

3 Sofa ganla fama a ma nən
alo xuruse rabane nun e xuruseene,
e yi e bubune ti a rabilinni,
e birin yi lu e konna kantanjə.

4 E yi a fala, e naxa,
“Ε keli, ε a yəngε feni tən!
Ε keli, en na a yəngε yanyin nan na!

Anu, sogen bata godo fələ.
Ninbanna bata a li,
nininne bata siga fələ iki.

5 Nanara, ε keli,
en na a yəngε kəeən na.

* 5:17: Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

En sa a banxi fajine kala."

⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa, "E wudine səgə,
e gbingbinne rate

Yerusalən taan makantan yinna xən.*
Taani ito lan a kəwanle yi saran a ra,
bayo muxu naxankatanxine bata gbo ayi
taani.

⁷ Fe naxine minima taani ito yi
alo igen minima xəjinnna ra kii naxan yi.

Fala yo mi məma a yi
fə gbalo feene nun halagi feene.

N na a tərən nun a furene nan tun toma n
yətagi.

⁸ Yerusalən kaane,
e a liga e yeren ma,
alogo n nama n masiga e ra,
n yi e konna findi bəxə rabejinxin na,
muxe mi nəe dəxə dənaxan yi."

Yamaan naxan mi a tuli matiyə

⁹ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi,
a naxa,
"E Isirayila yamaan muxu dənxəne tongo
ma nən
alo manpa bogi tənsənne na makentun.
E mən xa dangu ndee suxə
alo se bogi malanne na xətə nakəən yirena
nde ma."

¹⁰ N falan tima nde xa?
N na ndee rakolonma
alogo e xa e tuli mati n na?
Dənkeleyatare tunle nan e ma,
e mi nəe falan mə.
Alatalaa falan luxi nən e xa
alo konbina,
e mi e rafan fe yo toma a yi.

¹¹ Koni n tan bəjən bata rafe Alatalaa xələn
na,
n mi fa nəe a ramarə.

Ala naxa,
"N ma xələn xuya diine ma kiraan xən,
e nun foningen naxanye malanxi na yi.
Xəməne nun naxanle birin suxuma nən e
bode xən,
e nun fonne nun muxu kəbəkəbəxine.
¹² E banxine yi findi muxu gətəye gbeene
ra,
e nun e xəeñe nun e naxanle,

n na keli yamanan muxune xili ma wax-
atin naxan yi."

Alatalaa falan nan na ra.

¹³ "Bayo keli muxudin ma
han muxu gbeene,
e birin kunfaxi e tənən nan xən.
Keli nabiin ma han saraxaralina,
e birin wulen falama.

¹⁴ E mi n ma yamana furen dandanma e
səbə ra.

E luma a fale nən, e naxa,
'Bəjə xunbenla! Bəjə xunbenla!'

Koni, bəjə xunbeli mi na.

¹⁵ E yi lanma nən e yagi e xəsi feene ra,
koni, e mi yagima hali!

E mi yagin yətəen kolon!
Nanara, naxanye faxama,

e nun ne nan faxama.
N na e kəwanle saranma e ra nən,
e yi bira bəxəni."

Alatalaa falan nan na ra.

¹⁶ Alatala ito nan falaxi,
a naxa, "E ti kirane xən,
e yi e mato.

E maxədinna ti lan singe ra kirane fe ma,
e naxa, 'Kira fajin minən?'
E yi siga na xən.

E matabuden sətəma nən na yi e niin xa.
Koni e yi a fala, e naxa,
'Nxu mi sigama na kiraan xən.'

¹⁷ N bata e xun makantan muxune ti,
n naxa, 'E tuli mati xətaan xuiin na de!'
Koni, e yi n yabi, e naxa,
'Nxu mi nxu tuli matima!'

¹⁸ Nanara, e tan siyaan bonne,
e tuli mati!

E birin xa a kolon
feen naxan danguma e konni.

¹⁹ Dunuja muxune, e tuli mati!

N tan nan gbalon nafama yamani ito xili
ma,

naxan findixi e miriyane saranna ra.
Bayo e mi e tuli matixi n ma falane ra,
e yi e mə n ma sariyan fan na.

²⁰ N hayun mundun wusulanna ma
naxan kelixi Saba yamanani?

Hanma se xiri naxumən naxan kelixi yire
makuyeni?

E saraxa gan daxine mi n kənənxi,
e saraxane mi rafan n ma."

* ^{6:6:} Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi gbingbinni itoe nan xən, e taan yəngə.

21 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N gemene sama nən yamani ito yee ra,
e sanne radinma naxanye ra,
fafane nun e diine,
e nun e dəxə bodene nun e xoyine,
e birin yi bira halagini.”

Yaxune fama

22 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ganla fama nən keli sogeteden kəmennna
binni.
Yama senbəmaan fama nən
sa keli fo bəxən danna ra.
23 Xalimakunle nun tanbane e yii,
e yee xədəxə, e mi kininkinin.
E xuiin gbo alo fəxə igen xuina,
e nəma fama e soone fari.
E yəbaxin fama safa yee n ma
yəngə so xinla ma,
e fama ε tan Siyon kaane nan xili ma.”
24 Yamaan naxa,
“Nxu bata na feen xibarun mə,
nxu senben yi jan.
Kuisanna bata nxu suxu,
a xələn luxi
alo naxanla dii barimatəna.
25 Ε nama mini taani siga burunna ra.
Ε nama siga kirane xən,
bayo yaxun nun a silanfanna kira yi.
Gaxun yiren birin yi.
26 N ma yamana, ε kasa bənbəli dugin so
sununi,
ε ε sa xubeni, ε gbelegbele
alo muxuna dii xəmə kedenna na faxa,
bayo naxan muxune birin halagima,
na fa en natərenama nən.
27 N bata i tan Yeremi dəxə
alogi i xa n ma yamaan kejaan fəsəfəsə,
alo xabun naxan wuren matoma,
alogi i xa e sigati kiin nakərəsi,
i yi a mato.
28 E birin findixi muxu murutəxi tengbe-
senxine nan na,
nafigin naxanye xədəxə
alo wuren nun sulana.
Kala tiine nan e birin na.
29 Xabun təen nafema nən
alogi təen xa yəxən ba wuren,
koni a katama wuren nasənsəndeni fuun
nin,
bayo wuren gbiin mi tinma bə a yi.

* 7:12: Filisitine bata yi Silo taan kala na waxatini. Ala Batu Bubun yi tixi mənna nin. Na feen sebəxi Yosuwe 18.1 kui e nun Samuyəli Singen 4.12-18 kui.

30 E luxi nən
alo wure gbetin naxan lan a woli ayi,
bayo Alatala bata a mə e ra.”

7

Dina fufafuna fe

1 Alatala falani ito nan ti Yeremi xa, a
naxa, 2 “Sa ti Alatalaa banxin so dəen na,
i yi falani ito rali mənni, i naxa, ‘Ε tuli
mati Alatalaa falan na! Ε tan, Yuda kaan
naxanye soma deni itoe ra, ε yi Alatala
batu.’ 3 Alatala Senben Birin Kanna, Isiray-
ilaa Alaa ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε sigati kiin
nun ε kəwanle masara. Nayi, n tinma nən ε
lu dəxi yireni ito yi. 4 Ε nama ε yigi sa wule
falane yi, bayo ε a falama, ε naxa, “Alatala
Batu Banxin ni ito ra! Alatala Batu Banxina!” 5 Xa ε sigati kii
nun ε kəwanle masara, xa ε bode suxu kit
kəndəni, 6 xa ε mi xəjən naxankata, e nun
kiridin nun kaja giləna, xa ε mi səntarene
faxa be, xa ε mi bira ala gbətəne fəxə ra, ε
yi ε yetə tərə, 7 nayi, n tinjə nən, ε lu dəxi
be yi, n yamanan naxan soxi ε benbane yii
habadan han habadan.’”

8 “Koni, ε yigi saxi wule falane nin nax-
anye tənə mi na. 9 Ε mujan tima, ε faxan
tima, ε yalunyaan ligama. Ε kələn wulen
fari, ε wusulanna gamma Baali suxuren xa,
ε ala gbətəne batuma, ε mi naxanye kolon.
10 Na xanbi ra, ε mən yi fa ti n yetagi n
batu banxin kui n xinla binyama dənaxan
yi. Ε yi a fala, ε naxa, ‘Nxu bata xunba.’ Ε
bata xunba alogo ε xa lu xəsi feene rabə ba?
11 Nayi, n xinla binyama banxin naxan yi, ε
na yatəxi mafu tiine luxunden nan na ba?
N tan yənə ε ra de!” Alatalaa falan nan na
ra.

12 “Nayi, ε siga n ma yire fonni Silo taani
n xinla yi binyama dənaxan singe yi.* Ε sa
a to n naxan ligaxi a ra, lan n ma yamana
fe naxin ma, Isirayila kaane. 13 Ε yi feni
itoe birin ligama waxatin naxan yi, n tan,
Alatala yi lu falan tiyε ε xa ye yo ye. Koni,
ε mi tinxi n xuiin name. N bata ε xili, ε mi
tinxi n natinjə. Nayi, n tan Alatalaa falan
ni ito ra. 14 Ε yigi saxi n Batu Banxini ito
naxan yi, n dənaxan soxi ε nun ε benbane
yii n xinla binyaden na, n na a suxuma

nən alo n Silo taan suxi kii naxan yi. ¹⁵ N na ε kedima nən n yetagi, alo n na n məxi ε ngaxakedenne ra kii naxan yi, Efirami bənsənna muxune.”[†]

Ala mi Yeremi xuiin name

¹⁶ “I tan Yeremi nama n madjna e fe ra. I nama n mafan, i nama n maxandi. I nama n solona e xa, bayo n mi i xuiin naməma. ¹⁷ I mi a toxi ba e naxan ligama Yuda taane nun Yerusaleñ kirane xən? ¹⁸ Diiidine yegen fenma, fafane təen sama e ra, naxanle taminna ramulanma alogo e xa burudine rafala Kore Xənna Naxalan Mangan kiden xa, e yi minse saraxane rabəxən alla gbətene xa, e yi n naxələ. ¹⁹ E n tan nan tərəma ba? E mi e yətə xan tərəma ba, e yi e yətə rayagi?” Alatalaa falan nan na ra. ²⁰ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N fitinaxina n ma xələn nagodoma nən be ma, e nun a muxune nun a xuruseene, e nun a wudine nun a bogi seene. Taan ganma nən, a təen mi nər ratuye.”

Yamaan mi a tuli mati

²¹ Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E saraxa gan daxine sa ε saraxan bonne fari, ε tan yi e subene don! ²² Bayo, n to ε benbane ramini Misiran yi, n mi yamarine soxi e yii lan saraxa gan daxine nun saraxan bonne xan ma na ləxəni! ²³ Koni, yamarin nan ito ra n naxan so e yii: E tuli mati n xuiin na, alogo n xa findi ε Ala ra, ε yi findi n ma yamaan na. N na ε yamari feen naxanye birin ma, ε sigan ti na kiraan xən, ε yi hərin sətə. ²⁴ Koni, e mi tin n xuiin name, e mi e tuli mati. E yi bira e bəjə yi fe naxine fəxə ra e tengbesenyani. E yi xətə xanbin na, benun e xa siga yəen na. ²⁵ Xabu ε benbane mini ləxəni Misiran yi han to, n na n ma walikəne rasigama ε ma, nabine, ləxə yələxə waxatin birin. ²⁶ Koni, ε mi tinxi n xuiin name, ε mi ε tuli mati n na. E yi tengbesenje ayi, ε fe naxin naba dangu ε benbane ra.”

²⁷ “I tan Yeremi na falani ito birin ti e xa, e mi e tuli matima i ra, e mi i yabe

sese ma. ²⁸ Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘E findixi yamaan nan na naxan mi Alatala xuiin naməma, naxan tondixi xure ε Ala ma. Lannayaan bata lə ayi ε ma, na mi fa ε falane yi.’”

Faxa Ti Lanbanna fe

²⁹ Ala naxa,
“E xunsexe kuyen naxan ε rasarijanma n
xa,
ε na maxaba, ε yi a woli ayi. [§]
E lu ε mawuge yire matexi yigenla fari,
bayo Alatala bata a mə iki waxatin muxune
ra
a yi e rabejin
e tan naxanye a raxəlo.”

³⁰ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Yuda kaane bata fe naxin liga n yee ra yi. E bata e suxure xəsixine dəxə banxini, n xinla binyama dənaxan yi, e yi na sarijanna kala. ³¹ E bata Tofeti kidene ti Ben-Hinən lanbanni, alogo e xa e dii xəməne nun e dii temene gan mənni. N mi naxan yamarixi, n mi sa mirixi naxan ma.”

³² Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, ləxəna nde fama, muxune mi fa mənna xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinən lanbanna.’ Koni e fa na xili bama nən ‘Faxa Ti Lanbanna.’ Muxune yi maluxun Tofeti yi, han na yi rafe. ³³ Yamani ito binbine yi findi xəline balon na e nun burunna subene. Muxu yo mi e kede. ³⁴ N danna sama nən sewa sigine nun naxan sigine nun naxalandi ti sigine ra xəmən nun a naxanla xa Yuda yamanani e nun Yerusaleñ taane yi, bayo yamanan kalama nən.”

8

Danxutə yamana

¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na waxatini, e Yuda mangane nun kuntigine xonne bama nən gaburun na, e nun a saraxaraline nun a nabine nun Yerusaleñ kaane birin. ² E yi e sa sogen na, e lu raxuyaxi ayi kike dəgen nun sare ganla birin bun, naxanye yi rafan e ma, e yi naxanye batuma, e bira naxanye fəxə ra, e yi xibarune sətəma naxanye ra, e xinbi sin

[†] 7:15: Efirami bənsənna nan yi gbo Isirayila bəxən kəmen fəxən bənsənne tagi. Na bənsənne tunun nən yəngəne yi jee kəmə benun Yeremi xa kawandin ba fələ. Ala e raxəri nən lan e suxure batu feene ma. [‡] 7:23: Na feen səbəxi Xərəyaan 19.5 kui. [§] 7:29: Na waxatini, muxune yi e kələma, e yi e xunsexe lu kuyə ayi han e yi e falan nakamali. Na feen səbəxi Yatəne 6.5-9 kui.

naxanye bun. E xənne mi fa malanma, e mi maluxunŋe, e birin findima nən ləxən na bəxən fari. ³ Sayaan xənla yama jaxini ito muxu dənxəne suxuma nən, n na e raxuya ayi dənaxanye birin yi.” Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.

Alaa yamaan tondi fena

⁴ Yeremi, a fala yamaan xa, i naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Muxun bire ba, a mi keli? Muxuna a xun xanbi soe ba, a mi fa a xun xətə? ⁵ Nanfera nayi, Yerusaleŋ yamani ito xun xanbi soxi, e lu e masige n na waxatin birin? E tantanni han, e tondixi e xun xətə n ma. ⁶ N tuli matixi e ra ki fajı koni e falan mi lanma. E sese mi nimisama e fe jaxine ra, e mi a falama, e naxa, “N nanfe ligaxi?” E birin gixin sigama e xun xən alo soon naxan sigan yengen. ⁷ Hali yaya xənla naxan kore, na a xətə waxatine kolon. Hali ganban nun tuntunna nun saji xənla e xətə waxatine yatexi. Koni n ma yamaan mi Alatalaa kiti saxine kolon.”

Karaməxə tantanxine

⁸ “Nayi, ε nəε a fale di, ε naxa, ‘Nxu bata fe kolonna sətə, bayo Alatalaa sariyana nxu yii?’ Anu, karaməxəne wule səbenle tima alogo na xa findi wulen nan na. ⁹ Fe kolonna itoe yagima nən, e yigitegə, e suxin na a ra bayo e bata e me Alatalaa falan na. Fe kolonna sifan mundun fa e yii sənən?”

¹⁰ Ala naxa, “Nanara, n na e jaxanle soma nən gbətəye yii, muxu gbətəye yi e xəene ba e yii. Bayo keli muxudin ma han muxu gbeene, e birin kunfaxyi e yətə tənən nan xən, keli nabine ma han saraxaraline, e birin wulen falama. ¹¹ E mi n ma yamana furen dandanma e səbəen na. E luma a fale nən, e naxa, ‘Bəjəe xunbenla! Bəjəe xunbenla!’

Koni, bəjəe xunbeli mi na.

¹² E yi lanma nən e yagi e xəsi feene ra,

koni, e mi yagima hali!

E mi yagin yetəen kolon!

Nanara, naxanye faxama,

e nun ne nan faxama.

N na e kəwanle saranma e ra nən, e yi bira bəxəni.”

Alatala naxa na kiini.

¹³ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“N wama nən n xa danna sa e ra,

manpa bogi mi fa luma na,

xədə bogi mi luma na,

e wudine dəne xarama ayi nən.

N seen naxanye soxi e yii,

na bama e yii nən.”

¹⁴ Yamaan naxa,

“Nanfera en luma dəxi?

Ε malan!

En na en gi,

siga taa makantaxine yi,

en sa halagi mənni!

Bayo Alatala, en ma Ala bata halagin nagidi en ma,

a ige xələne fi en ma,

bayo en bata yulubin liga a ra.

¹⁵ En yengi yi bəjəe xunberla nan ma,

koni en mi sese fajı sətəma.

En yi marakəndəyaan nan maməma,

koni fe magaxuxin nan fama.

¹⁶ En bata yaxune soone xuiin me Dan bəxən mabinni, bəxən birin bata yimaxa e soo kəndəne wuga xuiin ma!

E fama,

e yamanan nun a seen birin naxəri,

e nun taan nun a muxune.”

¹⁷ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“N sajne rasigama nən ε xili ma

naxanye seri mi na,

e yi ε maxin.”

Nabina mawuga xuina

¹⁸ N yi wama n ma tərəni suxu feni,

n bəjənən sunuxi n kui.

¹⁹ N ma yamaan wuga xuiin nan ito ra sa keli yire makuyeni.

E naxa,

“Alatala mi fa Siyon taani ba?

A mangan mi fa na yi ba?”

Ala naxa,

“Nanfera e n naxələxi e suxurene ra,
e nun xəjnəne batu se fufafune?”

²⁰ Se xaba waxatin bata þan,
kuye wolon waxatin fan bata dangu,
koni han to en mi rakisixi!
²¹ N ma yamana tərəna n tərəma,
n sunuxi, n kuisanxi.
²² Seri mi fa Galadi yamanani ba?
Dandan ti mi fa na?
Nanfera nayi,
n ma yamana furen mi yalanma?
²³ Xa ige xunna nan yi n xunna ra nun
xa n yee yinle yi findixi tigin nan na nun,
n yi Siyon faxa muxune wugama nən kəe
nun yanyin birin na.

9

Mayifuun yamanan yiren birin yi

¹ Xa n yi yigiyaden sətə burunna ra nun,
n yi n məma nən n ma yamaan na,
n yi n masiga e ra!
Bayo e birin yalunde,
yanfantan ganla nan e ra.
² Alatalaa falan nan na ra, a naxa,
“E lenne yitənxi nən e xa wulen fala
alo xanla xalimakunle wolima kii naxan
yi.
E mi nəən sətən yamanani þəndi falan xan
xən,
koni e fe þaxin nan tun nabama.
E mi n kolon.
³ Birin xa a xəyina fe ligi a yeren ma.
Muxu yo nama a yigi sa a ngaxakedenne yi,
bayo muxune ngaxakedenne birin findixi
yanfantenne nan na,
muxune xəyine birin yi findi nafigine ra.
⁴ E birin e bode mayendenma,
muxe mi þəndin falama.
E bata e xaran wulen ma ki fajı.
E yi e yətə yixadan hake ligadeni.
⁵ Yeremi, i dəxi yanfantenne nan tagi.
E tondixi n kolonjəe e yanfantenyaa nin.”
Alatalaa falan nan na ra.
⁶ Nanara, Alatala Sənbən Birin Kanna
naxa,
“N na e rasarijanma nən,
alo xabun wuren naxulunma kii naxan yi
n yi e kejaan fəsəfəsə,
bayo n fa n ma yamaan suxe di?
⁷ E lenne maxələn tima
alo faxa ti xalimakunla,

e yanfa falane nan tun tima.
E bəjəe xunbeli falane tima e adamadi bo-
dene xa,
koni e luti ratixini tənma e bəjəni.
⁸ N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?
N mi n gbeen þəxə na yama sifan ma ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

Wuga waxatina fe

⁹ N wugama nən,
n gbelegbele sununi geyane fari.
N na n mawugama
xuruse rabade kalaxine nan ma fe ra,
bayo e bata gan,
muxu yo mi fa danguma e yi.
Xuruseene wuga xuiin mi fa minima na yi
sənən.
Xoline nun burunna subene birin bata e gi,
e siga.

¹⁰ N Yerusaleñ taan luma nən
alo gəmə malanxine,
kankone kurudena,
n Yuda taane raxəri,
muxu yo mi lu e yii.

¹¹ Xaxilimaan mundun feni itoe yee toε?
Xa Alatala bata falan ti a xa,
a xa na yeba!
Nanfera yamanan bata kala,
a raxəri alo burunna,
muxu yo mi danguma dənaxan yi?

¹² Alatala naxa, “Na feene ligaxi nən bayo
e bata e me n ma sariyan na, n naxan
so e yii, bayo e mi e tuli matixi n xuiin
na, e sigan ti a ma. ¹³ E biraxi e bəjəe yi
feene fəxə ra e tengbesenyani, e nun Baali
suxurene alo e fafane e xaranxi a ma kii
naxan yi.” ¹⁴ Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala
Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
“N dabarin nun ige xələn fima yamani ito
ma nən e balon na. ¹⁵ N yi e raxuya ayi
siyane yε, e nun e benbane mi naxanye
kolon, n yəngən bira e fəxə ra han n yi e
birin naxəri.”

¹⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan
falaxi,
a naxa, “E miri!
E sa þaxalan wugalane fen,
e xa fa!
Naxanla naxanye fatan gbelegbeledeni su-
nuni,
e ne fen de!
¹⁷ E xa e mafura fε,

e fa e wuga xuini te en ma fe ra,
han en fan yi wuga,
en yeegeen yi godo
alo xude igena.

¹⁸ Bayo wuga xuiin minima Siyon taani,
e naxa, ‘En bata halagi feu!
Yagin bata gbo en ma!
Fo en xa keli n'en yamanani,
bayo e bata en ma banxine rabira!’ ”

¹⁹ Nayi, jnaxanle,
ε tuli mati Alatalaa falan na,
a naxan falama a deen na,
ε yi na rame!

Ε ε dii temene xaran wugan ma,
ε bode xaran mawugan ma!

²⁰ Bayo sayaan bata so en ma banxine foye
sodene ra,
siga han en ma banxi fajine kui,
en ma diidine yi faxa kirane xon,
en ma foningene yi faxa yama malandene
yi.

²¹ Yeremi, a fala iki, i naxa,
“Alatalaa falan ni ito ra, fa fala
‘Binbine luma n'en yiren birin yi
alo jaman xeen ma,
alo malo xidine xeen xun xon malo xaban
fjaxo ra,
koni e malan muxu mi na!” ”

Ala kolonna nan fe kolon kendən na

²² Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Fe kolonne nama e kanba e fe kolonni.
Senbemaan nama a kanba a senbeni.
Nafulu kanna nama a waso
a nafulu kanyani.

²³ Koni xa naxan a kanbama,
na xa a kanba ito nin:
fa fala, a bata n famu,
a yi n kolon.

A xa n kolon Alatala ra,
naxan hinanna nun kitikendən
nun tinxinyaan nabama dunuja yi
bayo na fe sifane nan nafan n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

Denkelyatarene yamaan ye

²⁴ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Loxone
fama, n muxune saranma e kewanle ra
waxatin naxan yi, naxanye birin banx-
ulanxi e fati benden mabinni koni e mi
tubixi e bojeni, ²⁵ alo Misiran kaane nun
Yuda kaane nun Edon kaane nun Amonine
nun Moyaba kaane, naxanye birin doxi
tonbonni, naxanye e xunne dexon bima.

Amasoto Ala kolontarene nan siyani itoe
ra. Isirayila yamaan birin fan luxi n'en alo
banxulantarene denkeleyaan mabinni.”

10

Ala suxurene halagifena

¹ Isirayila yamana, ε tuli mati Alatalaa
falani lan ε ma! ² Alatala ito nan falaxi, a
naxa,

“Ε nama bira siya gbetene kirane fjaxo ra.
Ε nama gaxu taxamasenne yee ra
naxanye toma kore,
alo siya gbetene.

³ Bayo yamanane namunne findixi fe fu-
une nan na.

E wudin segema fotonni,
yii rawali keen yi a masoli soden na.

⁴ E yi a rayabu wure gbeti fixen nun
xeemaan na,
e yi a gbangban
alogo a nama bira.

⁵ Na suxurene luxi n'en
alo xoli magaxu seen naxan tixi xeen ma,
e mi fala tima, fo e maxali,
bayo e mi noe sigan tiye hali ndedi.
Ε nama gaxu e yee ra,
bayo e mi noe sese naxi rabε,
e mon mi noe a fajin fan nabε.”

⁶ Alatala, i tan joxon mi na!
I gbo, i xinla senben gbo.

⁷ Nde mi gaxue i tan yee ra,
i tan siyane mangana?
E lan e gaxu i yee ra
bayo i joxon mi na siyane fekolonne yε,
hanma e yamanane birin yi.

⁸ E birin xaxilitare,
e birin fekolontare.
E xaranxi fe fuun nan ma,
wudi batuna.

⁹ E fama na wure gbetine ra
sa keli Tarasisi yamanani,
e nun xemane sa keli Yufasi yi,
xabun nun xema rawanla yi e rafala suxu-
ren na,
e yi a maxidi dugi mamiloxine nun a
gbee yi.

Muxu kesuxine wali xonna nan tun ne ra.

¹⁰ Koni Alatala nan Ala jondin kanna ra.
A tan nan habadan Ala ra,
habadan mangana.

Bəxə xənna xuruxurunma a tan nan ma
xələ bun,
yamanane mi suse naxan ma xələ yee ra.

¹¹ Yeremi, a fala e xa, i naxa,
“Wule alani itoe,
e tan naxanye mi kore xənna nun bəxə
xənna daxi
ne tununma nən bəxə xənna fari,
e nun kore xənna bun.”

Yeremi 51.15-19

¹² Ala nan bəxə xənna daxi a sənbəni,
a yi dunuja beten sa a fe kolonna xən,
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.

¹³ A na a xui ramini,
tulen yi a malan kore,
a kundaan nafa,
sa keli bəxən danne ra.
A yi galanna nun tulen nafa,
a foyen namin a ramaradeni.

¹⁴ Muxune birin bata findi xaxilitarene
nun fekolontarene ra.
Xəma rawanle birin yagixi
lan e sawura rafalaxine fe ma,
bayo wulen nan e susurene ra,
nii yo mi e yi.

¹⁵ Fe fuun nan e ra,
wali magelexina.
E halagi waxatin na a li,
e raxərima nən.
¹⁶ Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi alo e tan.
Bayo a tan nan seen birin daxi.
A tan nan gbee Isirayila bənsənne ra.
A xili nən Alatala Sənbən Birin Kanna.

Halagi famatəna fe

¹⁷ E yiiseene malan bəxən ma,
e tan naxanye rabilinxı yengəni!
¹⁸ Amasətə Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N yamanan muxune wolima ayi nən
alo lantan gəməna.
N yi e yigbəten
aloge e xa suxu yengəni.”

¹⁹ Yamaan naxa,
“Gbalona nxu xa!
Nxu maxəlxı!
Nxə furen dəen mi yiyalanje!
Nxu tan nan yi a falama, nxu naxa,
‘Nxə furen na a ra,
nxu a raxanje!’
²⁰ N ma bubun bata kala,
a lutine birin bata a bepin!

N ma diine bata keli n fəma,
e mi fa na.

Muxu yo mi fa n yii
naxan mən n ma bubun tiyə,
hanma a yigiyaden ti n xa.”

²¹ Bayo yamaan yeeratine xaxili mi na.

E mi Alatala fenma.
Nanara, e mi sabatixi.
E yamaan birin bata raxuya ayi.
²² E tuli mati xui magaxuxini ito ra,
a fama muxune yimaxə
sa keli sogeteden kəmənna binni.
A Yuda taane findima nən yire rabejinxine
ra
a e findi kankone kurudene ra.

Yeremi Ala maxandina

²³ Alatala, n bata a kolon fa fala
adamadiin gbee mi a dunuja yi gidin na.
Muxun mi a sanna tidene ragidima.

²⁴ Alatala, n xuru
alo a lan kii naxan yi
koni hali i mi n suxu i ya xələni
alogo i nama n halagi.
²⁵ I ya xələni nagodo siya gbətəne ma
naxanye mi i kolon,
e nun yamanan naxanye mi i xinla
binyama!

Bayo e i ya yamaan halagima,
Yaxuba bənsənna,
e a raxərima han,
e a bəxəne kalama.

11

Yamaan bata layirin kala

¹ Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,

² “E tuli mati layiri falani itoe ra, ε yi e
fala Yuda kaane nun Yerusalən kaane xa!

³ A fala e xa, fa fala Alatala, Isirayilaa Ala
ito nan falaxi, a naxa, ‘Dangan na kanna
xa naxan mi layiri falani itoe raməma.

⁴ N falan naxanye səbəxi ε benbane ma,
n na e ramini waxatin naxan yi Misiran
yamanani dənaxan luxi alo sulun təen*
naxan wuren naxulunma.’ N na a fala nən
e xa, n naxa, ‘E n xuiin name, ε yi n ma
yamarine birin suxu. Nayi, ε findima nən
n ma yamaan na, n yi findi ε Ala ra. ⁵ Nayi,
n na n kələ feen naxan ma ε benbane xa, n
na rakamalima nən, fa fala a n yamanana
nde soma ε yii nən kumin nun nənən gbo

* ^{11:4:} Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təenəna.”

dənaxan yi. E mənna nin to.' " N yi a yabi, n naxa, "Amina, Alatala!"

⁶ Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Falani ito rali Yuda taane birin yi e nun Yerusalən kirane birin xən, i naxa, 'E tuli mati layiri falane ra, ε yi e suxu! ⁷ Bayo n na ε benbane maxadi nən ki fəji, xabu n na e ramini ləxəni Misiran yamanani han to. N lu e maxadə n səbeen na, n naxa, "E n xuiin name!" ⁸ Koni e mi n xuiin name, e mi e tuli mati. E birin yi bira e bəjənε yi fe naxine fəxə ra e tengbesenyani. Nayi, n yi layirini ito falane birin nakamali e xili ma, n na e yamari naxan liga fe ra koni e mi tin a suxε."

⁹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Yuda kaane nun Yerusalən kaane bata yanfan so n ma. ¹⁰ E bata xətə e benbane həkəni, naxanye tondi n ma falan name, e bira ala gətəne fəxə ra, e yi e batu. Isirayila yamaan nun Yuda yamaan bata e mə n ma layirin na, n naxan xidi nxu nun e benbane tagi."

¹¹ "Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N gbalon nafama nən e ma, e mi minə naxan yi. E n xilima nən, koni n mi e xuiin name ma. ¹² Yuda kaane nun Yerusalən kaane sa alane maxandima nən, e wusulanna gan naxanye xa, koni ne mi e rakise gbalon waxatini mumə! ¹³ E tan Yuda kaane, ε gbee alane wuya alo ε taane! E tan Yerusalən kaane, ε bata wusulan gandene ti Baali suxurene kidene ra, e wuya alo kiraan naxanye taani. Na mayagi de!" ¹⁴ Yeremi, i nama n maxandi yamani ito xa, i nama n mafan, i nama n solona e xa, bayo e na n maxandi waxatin naxan yi lan e tərəna fe ma, n mi e xuiin name ma."

Ala a yamaan kalama nən

¹⁵ "N xanuntenne mən fa nanse ligama n ma banxini?
E kətə jəxi wuyaxi yitənma.
E saraxa subene nəe ne saranna masige ε ra nən ba,
hali ε to səwama fe jəxi rabadeni?

¹⁶ Alatala bata yi i xili sa fa fala a 'Oliwi bili yifətənxin naxan bogiye rayabu,' koni a fa təen nan soma a ra, a yiine yi raxəri təen xui gbeeni."

¹⁷ Alatala Sənben Birin Kanna naxan ε fe fələxi, na nan tərən nafaxi ε ma, lan

Isirayila yamaan nun Yuda yamaan fe jəxi rabaan ma, e to wusulanna gan Baali suxuren xa, e yi a raxəlo.

Yanfan Yeremi xili ma

¹⁸ Alatala bata muxune fe nataxin makənən n xa, n yi a kolon. A bata e kəwanle yita n na. ¹⁹ N yi luxi nən alo e xuruseen naxan xalima a faxadeni. N mi yi a kolon e feen naxanye yitənxi n xili ma, e naxa, "En wudini ito kala a bogixi waxatin naxan yi! En na a ba jəjənε muxune yε, jənin xa ti a xinla xən!"

²⁰ Koni kitisa tinxinxin nan Alatala Sənben Birin Kanna ra naxan muxun bəjənən nun səndəmən kəjaan fəsəfəsəma.

Tin, n xa i to i gbeen jəoxε e ra bayo n bata n xun mayəngε feen lu i tan ma.

²¹ Nanara, Alatala ito nan falaxi Anatəti kaane xili ma, naxanye waxi n faxa feni, naxanye a falama, e naxa, "I nama fa nabiya falane ti Alatala xinli, xanamu, nxu i faxama nən!" ²² Nanara, Alatala Sənben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "N na e saranma nən e kəwanle ra. E banxulanne faxama nən yengəni, fitina kamen yi e dii təməne nun e dii xəməne faxa. ²³ E muxu yo mi luyε a nii ra, bayo n gbalon nafama nən Anatəti kaane ma, n na e saran e kəwanle ra jəeen naxan na."

12

Nanfera muxu naxine herixi?

¹ Alatala, i tinxin na ma, kitin xa so en tan tagi.
Koni n waxi i maxədin feni lan i ya kiti saxina nde a fe ma:
Nanfera muxu naxine hiyabuxi?
Nanfera yanfantenne bəjənε xunbelixi?

² I bata e ti, i yi e sənbə so.
E sabatima, e wanle kε.
I ya falana e də waxatin birin, koni e bəjənε makuya i ra.

³ Anu, i tan Alatala, i n kolon.
I n toma,
i n bəjənε yi feene fəsəfəsəma lan i ma.

Muxu naxine lu e danna
alo xuruseen naxanye sigama e faxadeni,
i yi e ramara halagin ləxən yεε ra.

⁴ Yamanan luma sunuxi

han waxatin mundun,
səxəne yi lu xaraxi xəeñe ma?
Amasətə a muxune jaxu,
subene nun xəline raxərima.
Bayo e a falama, e naxa,
“A mi en nañanna toma.”

Alaa yabina

⁵ Xa ε nun adamadiine ε gima,
i yi tagan,
ε nun soone xa ε gi di nayi?
Xa i xaxili mi ragidixi
fə i nəma bəjəe xunbeli yireni,
i nanse ligama i na so fətənni
Yuruden baan də?

⁶ Bayo, i ngaxakedenne nun i fafe a den-bayaan fan i yanfama, e fan sənxəma i xili
ma i xun xanbi ra. I nama la e ra, e na fala
fanine ti i xa waxatin naxan yi.

Ala a Batu Banxin nun ayamaan nabəjən fəna

⁷ Ala naxa,
“N bata n mə n ma banxin na,
n yi n ma yamanan nabəjən.
N naxanye xanuxi han,
n bata ne so e yaxune yii.

⁸ N ma yamaan luxi nən n tan yee ra yi
alo yatan fətənni,
e bata sənxə n na,
nanara n yi e rajaxu.

⁹ N ma yamaan mi luxi n tan yee ra yi ba,
alo wunla minima səgen naxan ma,
səgen bonne e malanxi naxan ma a don-den?

Ə burunna subene birin malan,
e xa fa e dəge!

¹⁰ Xuruse raba wuyaxi* bata n ma nakəoñ
kala,
e yi n ma xəeni bodon,
e yi n nafan xəen findi tonbonna ra.

¹¹ E bata a findi yire rabejinxin na,
a xaraxi, a raxərixi n yətagi.
Yamanan birin naxərixi,
a kəntəfil mi muxu yo ma.”

¹² Halagi ti ganla fama tonbonna yire ma-
texine yi,
bayo Alatalaa silanfanna yamanan birin
naxərima nən,
yəngən yi a danne birin li.
Muxu yo mi fa luma bəjəe xunbenli.

¹³ E bata sansine si,
koni e sa tansinne nan sətəma.
E tərəma walideni,
koni e mi tənə sətəma.
E yagi lan ε wanla saranna fe ma
bayo Alatala bata xələ ε ma han!

Alaa falana lan Isirayila rabilinna ya-manane ma

¹⁴ Alatala ito nan falaxi a yamaan
nabilinna yamana jaxine xili ma, a naxa,
“E bata e yiin din n ma yamanan na, n
naxan soxi Isirayila kaane yii e kəen na.
Nayi, n fa na siyane bama nən e yamanane
yi, n yi Yuda kaane ba e tagi. ¹⁵ N na
yelin na siyane bə e yamanane yi, n mən
kininkininma e ma nən, n mən yi e birin
naxəte e kəe bəxəne yi, e dəxə e yamanane
yi. ¹⁶ Xa e lu n ma yamana kirane fəxə ra,
e yi e kələ n xinli, e naxa, ‘N bata n kələ
habadan Alatala yi!’ alo e yi n ma yamaan
xaranma a ma kii naxan yi nun, e yi e kələ
Baali susurene yi. Nayi, e sabatima nən n
ma yamaan tagi. ¹⁷ Koni xa e mi e tuli mati,
n na yama sifan bama nən na, n yi a raxəri.”
Alatalaa falan nan na ra.

13*Yeremi nun tagi xidina*

¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Siga, i sa
taa dugi tagi xidina nde sara, i yi i tagi xidi
a ra. Koni, i nama a sin igeni de.” ² N yi tagi
xidin sara alo Alatala a falaxi kii naxan yi,
n yi a xidi n tagi.

³ Alatala mən yi falan ti n xa, a naxa,

⁴ “I tagi xidin naxan saraxi i yi a xidi i
tagi, a tongo i siga Efirati baan binni, i sa
a luxun fanye yinla ra mənni.” ⁵ Nayi, n yi
siga, n sa a luxun Efirati baan dəxən, alo
Alatala a yamari n ma kii naxan yi. ⁶ Na
waxati xunkuyen to dangu, Alatala mən yi
a fala n xa, a naxa, “Keli, i siga Efirati baan
binni, i sa tagi xidin tongo, n na i yamari
naxan luxun fe ra.” ⁷ Nayi, n yi siga Efirati
baan binni, n sa na yiwlən, n tagi xidin
sa dənaxan yi, n yi a tongo mənni, koni tagi
xidin bata yi kala, a tənə mi yi fa na sənən.

⁸ Alatala yi falan ti n xa iki, ⁹ “N tan
Alatala ito nan falaxi, n naxa, ‘N Yuda
kaane wason kalama na kii nin e nun

* **12:10:** Xuruse rabaan xuruseene yee ra, na misalixi yəratine nan na yamaan yee ra.

Yerusalen kaane waso gbeena. ¹⁰ Yama naxini ito naxan tondima n ma falan namε, naxanye biraxi e bɔŋε yi feene fɔxε ra e tengbesenyani, e nun ala gbεtεne, e yi e batu, e yi e xinbi sin e bun, ne luma nεn alo tagi xidini ito, naxan tɔnε mi fa na! ¹¹ Awa, n bata yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan birin tugun n na alo tagi xidin xidima muxun tagi kii naxan yi alogo e xa findi n ma yamaan na, e yi n xinla matɔxε, e n tantun, e n binya. Koni e mi e tuli mati.' " Alatalaa falan nan na ra.

Manpa kundine fe

¹² "Yeremi, sa ito fala e xa, i naxa, 'Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, a manpa kundine birin lanma nεn e xa rafe manpaan na.' E i yabima nεn, e naxa, 'Alo nxu mi na kolon ba, a manpa kundine lan nεn e rafe manpaan na?' ¹³ Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: n yamanani ito muxune birin luma nεn alo dɔlɔ minna naxanye lugoxi dɔlɔn na, hali a mangan naxanye dɔxi Dawudaa mangaya gbεdεni, e nun a saraxaraline nun a nabine, e nun Yerusalen kaane birin. ¹⁴ N na e xusinma nεn e bode ra, e yi kala alo kundine, * diine nunfafane birin. N mi muxu yo ratangε, n mi kininkininma, n mi hinanjε e ra, sese mi a ligε n tagan e halagε.' Alatalaa falan nan na ra."

E tuli mati

¹⁵ Ε n xuiin namε, ε tuli mati!
Ε nama fa ε yetε yite,
bayo Alatala nan falan tima.
¹⁶ Ε binyen fi Alatala ma, ε Ala,
benun a xa dimin naso,
ε yi ε sanne radin geya yidimixine yi.
Ε yengi kεnεnna nan ma,
koni Ala yi a masara sayaan dimin na,
a yi findi dimi gbeen na.
¹⁷ Xa ε mi ε tuli mati,
n wugama nεn wundoni ε wasona fe ra.
N yεegεn minima nεn han,
n yεen xənna yi rafe yεegεn na,
bayo Alatalaa yamaan sigama nεn konyiyani.

Alaafalana lan mangana denbayaan ma

* **13:14:** Ala muxuni itoe yatεxi manpa kundine misaala nan na be. † **13:20:** Xuruse rabaan xuruseene yεε ra, na misalixi yεεratine nan na yamaan yεε ra.

¹⁸ A fala mangan nun jaxalan mangan xa, i naxa, "Ε dɔxε bɔxəni,
bayo ε mangaya taxamaseri kɔmɔti nɔrɔxin
bata bira."

¹⁹ Negewi yamanan taane balanma nεn,
muxu yo mi fa na
naxan e rabiyε.

Yuda kaane birin sigama konyiyani,
e birin bata xali.

Yerusalen bata xunna kala

²⁰ I yεen nakeli,
i muxune mato naxanye fama
sa keli sogeteden kɔmεnna ma.
Xuruse kurun minεn
naxan taxu i ra,
i yi i kanbama xuruseen naxanye yi?†

²¹ Ε bata naxanye radari
e xa findi ε xɔyine ra,
ε nanse falama,
ne na keli ε xili ma e dɔxε ε xun na.
I mi tɔrε nayi ba
alo jaxanla naxan diin barima?

²² Xa ε na fala, ε naxa,
"Nanfera ito n sɔtɔma?"
Ε xa a kolon,
a muxune fuma ε ma nεn,
e yi ε rayagi ε hake wuyaxi saranna ra.

²³ Fati fɔren nεε a fatin masare ba,
hanma burunna narin yi a fatin
makatunxi yirene maxεtε a ma?
Na ma, ε fan mi nεε fe fajin ligε,
ε to darixi fe jaxin na.

²⁴ N na ε raxuyama ayi nεn
alo foyen se dagin naxan xalima tonbonni.

²⁵ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"N bata ito nan nagidi ε ma
bayo ε bata jinan n xɔn,
ε yi ε yigi sa wule alane yi.

²⁶ N na ε rayagima nεn
alo jaxanla dugin na mate a ra
han a yetagi, alogo a ragenla xa to.

²⁷ N bata ε yalunyaan nun ε kunfa feene to,
ε tɔnɔn fenma yalunyani yagitarayani!
N bata ε fe xɔsixine to geyane fari
e nun burunna ra.
Gbalona ε xa Yerusalen kaane!

Ε mɔn luma nεn sarijantareyani

han waxatin mundun?”

14

Fitina furuna fe

¹ Alatala yi falan ti Yeremi xa lan fitina furuna fe ma, a naxa,

² “Yuda kaane sunuxi,
e taane bata kala,
e muxune gbelegbelema bɔxɔni,
e wuga xuini tema Yerusalen taani.

³ Muxu gbeene muxudine rasigama ige
badeni.

E sigama ige ramaradeni,
e mi ige sɔtɔ.

E yigitgexin yi xεtε e kundine kui genla ra,
e yi e xunna so yagini.

⁴ Bɔxɔn bata xara
bayo tulen mi fama yamanani,
nayi xεε biine yagixin yi e xunna so.

⁵ Hali xεnla a dii xali nεnεn nabejinma
burunna ra,
bayo sεxε xinde mi na.

⁶ Burunna sofanle tema geyane fari,
e yi foyen tongo alo kankone.

E yεε rakoŋinma,
bayo sεxε mi na.”

⁷ Nxu hakεne seren bama nxu xili ma,
koni Alatala, nxu mali i xinla fe ra!

Bayo nxɔ tinxintareyaan gbo,
nxu bata yulubin ligia i ra.

⁸ I tan, Isirayila yigina,
naxan a rakisima jaxankata waxatini,
nanfera i luyε

alo xɔŋen dangumatna yamanani,
alo sigatiin naxan xii kedenna tima be?

⁹ Nanfera i luxi
alo sofaan na a terεna yengen na,
naxan mi nε marakisini tiyε?

Anu, Alatala, i nxu yε,
i xinla falama nxu xun ma.
I nama i mε nxu ra!

¹⁰ Alatala ito nan falaxi lan a yamana fe
ma,

a naxa, “Na xun xɔn sigan nafan e ma,
e mi e raxare yire kedenni.

Nanara, Alatala mi e rasuxuma,
a mi jinanma e hakεne xɔn,
a e saranma nεn e yulubine ra.”

¹¹ Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I
nama n maxandi yamani ito herina fe ra.

¹² Hali e sunna suxu, n mi n tuli matiyε e
wuga xuiin na. Hali e saraxa gan daxine
nun bogise saraxane ba, n mi e rasuxε,
bayo n waxi e halagi feni yεngεn nun fitina
kamen nun fitina furen na.” ¹³ N yi a
yabi, n naxa, “Ee! Marigma Alatala! E
nabine luma a fale e xa, e naxa, ‘E mi
yεngεn toma, fitina kamen mi ε konna liyε.
Ala bɔŋε xunbeli kεndεn fima nεn ε ma
be.’ ” ¹⁴ Alatala yi a fala n xa, a naxa,
“Na nabine wulen nan falama n xinli. N
tan xa mi e rafaxi. N mi yamari soxi e
yii, n mi fala tixi e xa. E nabiya falane
tima wule fe toone nan xɔn alo xiyena.
Ne fataxi yiimato feene nun suxure batu
feene nun e yεtε bɔŋε mayendenxine nan
na.” ¹⁵ Nanara, Alatala ito nan falaxi lan
nabine fe ma naxanye falan tima a xinli, a
naxa, “N mi ne xεxi, koni e a falama, e naxa,
‘Yεngεn nun fitina kamen mi soε yamanani
ito yi.’ Nanara, n na nabine faxama nεn
yεngεn nun fitina kamen xɔn. ¹⁶ E nabiya
falani tima yamaan naxan xa, ne binbine
rabejinma nεn Yerusalen kirane xɔn fitina
kamen nun yεngεni. Muxu yo mi luma
naxan e maluxunjε, e tan nun e jaxanle
nun e dii xεmεne nun e dii temεne. N na e
fe jaxin naxetema nεn e ma.”

¹⁷ “Falani ito ti e xa, i naxa,
‘N yεegεn minima kεe nun yanyin na,
a mi danma,
bayo gbalo gbeen bata godo n ma yama
fajin ma,
a jaxankataxi han!

¹⁸ Xa n siga burunna ra,
n muxu faxaxine toma mεnni
silanfanna naxanye faxaxi.
Xa n siga taani,
fitina kamen bata muxune rafura mεnni.
Nabine nun saraxaraline yamanani
sigama
koni e mi sese famuma.”

¹⁹ Yamaan naxa,
“I bata i mε Yuda kaane ra ba fefe?
I niin bata a mε Siyon taan na ba?
Nanfera i nxu jaxankatama
han nxu mi fa kεndεyaan sɔtɔma?
Nxu yengi yi bɔŋε xunbenla ma,
koni nxu mi sese faji sɔtɔma.
Nxu yi marakεndεyaan nan mamεma,

koni fe magaxuxin nan fama.

²⁰ Alatala, nxu bata nxo fe jaxine kolon, e nun nxu benbane hakene, bayo nxu bata yulubin liga i ra.

²¹ I xinla fe ra, i nama nxu rajaxu.

I nama i ya mangaya gbede noroxina fe magodo!

I miri layirin ma en tagi, i nama a kala.

²² Siyane ala fufafuna ndee noe tulen nafé ba?

Hanma koren nan tulen nagodoma a yete ma ba?

En-en de!

I tan Alatala na a ra, nxo Ala!

Nxu yigi saxi i yi,

bayo i tan nan na feene birin ligama.”

15

Ala yi a yamaan yalagi

¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Hali Musa nun Samuyeli fa ti n yetagi n solonadeni yamani ito xa, n mi kininkininje e ma. E kedi n yetagi, e xa siga! ² Xa e a fala i xa, e naxa, ‘Nxu xa siga minen?’ I xa e yabi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Sayaan nagidixi naxanye ma, ne sayaan sotoma nen!

Naxanye faxama silanfanna ra, ne faxama nen!

Fitina kamén nagidixi naxanye ma, ne kamema nen!

Konyiyaan nagidixi naxanye ma, ne xalima nen konyiyani!”

³ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N fitina feen sifa naanin nan nafama e xili ma: silanfanna yi e faxa, barene yi e yibø, xøline nun burunna subene yi e don, e yi e jan. ⁴ N na e findima nen fe magaxuxin na bøxo xønna yamanane birin xa, lan Yuda mangan Xesekiyya dii xemén Manase kewanle ma a naxanye rabaxi Yerusalen taani.”

Ala mi fa kininkininma

⁵ Ala naxa, “Nayi, nde kininkininma ε tan Yerusalen kaane ma?

Nde a mawugama ε fe ra?

Nde danguma ε xøntønje?”

⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ε bata ε me n na, ε lu xetxe xanbin na.

Nayi, n na n yiini tema nen ε xili ma,

n yi ε halagi, bayo ε kininkinin mi fa n yi.

⁷ N na e fintanma nen alo se dagina yamanan taane so deene birin na.

N yi e diine ba e yii, n yi n ma yamaan halagi bayo e mi e xun xanbi soxi e kewanle yi.

⁸ N na a ligama nen kaja gilene yi wuya ayi alo baan nemensinna.

N halagi tiin nafama nen e banxulanne ngane ma yanyi tagini, sanja ma kedenni,

naxankatan nun kui sanna yi e li.

⁹ Naxan bata dii solofera bari, na furama nen, a faxa.

Koeen yi so a ma yanyin na, a yagi, a xun sin.

Naxanye na lu e nii ra, e yaxune yi fa ne raxori e silanfanne ra.”
Alatalaa falan nan na ra.

Nabina mawugana

¹⁰ Yeremi naxa, “Nna, gbalona n xa bayo i bata n bari.

Yamanan muxune birin n matandima, e yi n yengε!

Doli so mi n na, n mon mi doli tongoxi, koni birin n dangama.”

¹¹ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “N na i xunbama nen

alogi i xa fe fajin sotø yati!

N na i yaxune rafama nen

i mafanden i torøn nun gbalon waxatini yati!

¹² Muxun noe wureni bolonje a yiin na ba, wuren naxan kelixi sogeteden komenna ma hanma sulana?

¹³ Yuda kaane, n na ε herisigene nun ε na funle fima ε yaxune ma nen e yengε yi se tongoxine ra,

masotø ε yulubine xøn ε yamanan birin yi.

¹⁴ N bata ε so ε yaxune yii e konyine ra ε yi siga yamanani ε mi denaxan kolon.

N bata teen so ε xili ma n ma xølni.”

¹⁵ Yeremi naxa, “I tan, Alatala, i feene birin kolon.

I miri n ma, i yi n mali,

i yi n gbeen noxø n naxankata muxune ra!

I nama n faxa,
i tan naxan mi xələma xulen!
A kolon, n yagin masətəma i tan nan ma fe
ra!

¹⁶ I ya falane na yi n li tun,
n yi e rasuxuma nən alo donsena,
bayo i ya falane nan n nasəwama,
n yi jaxan n bəjəni.

Amasətə i xinla bata fala n xun ma,
Alatala, Ala Senben Birin Kanna!

¹⁷ N mi dəxi fuyantenne tagi batudeni.

N yi luxi n danna nən
bayo i senben yi n fari,
bayo i n nafexi i ya xələn na.

¹⁸ Nanfera nayi n ma tərən dan mi na?
Nanfera n ma furen mi yalanma?

I luyə n xa
alo tigin naxan xərima ba,
muxun mi nəe a xaxili tiyə naxan na?"

¹⁹ Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Xa i xun xətə n ma,
n mən i tima nən i ya wanla ra n yətagi.
Xa i fala kəndəne ti,
i fala fuune lu na,
i falan tima nən nayi
alo n yətəen de xuina.

E tan nan fa xətəma i ma,
koni i tan xa mi xətəma e tan ma de!

²⁰ N na i findima nən yinna wure daxin na
nayi,

yamani ito yetagi,
naxan mi nəe rabire.

E i yəngəma nən,
koni e mi i nəe sese ma,
bayo n na i fəxə ra,
n ni i rakisi, n yi i xərəya."

Alatalaa falan nan na ra.

²¹ "N na i xunbama nən muxu naxine yii,
n yi i xərəya gbalotəne senben ma."

16

Gbalon ləxənafe

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² "I
nama naxanla futu. I nama dii xəmə sətə
hanma dii teməna yireni ito yi." ³ Bayo
Alatala ito nan falaxi dii xəməne nun dii
teməne xili ma naxanye barima be, e nun
dii ngaan naxanye e barima, e nun fafan
naxanye e sətəma yamanani ito yi, a naxa,
⁴ "E faxama nən furen. E sayaan mi wugə,
e mi maluxunjə. E luma nən alo nəman

bəxən ma. Yəngən nun fitina kamən nan
e raxərima. E binbine yi findi balon na
xəline nun burunna subene xa."

⁵ Bayo, Alatala ito nan falaxi, a naxa, "I
nama so nənde banxini. I nama siga saya
yirene yi sununi. I nama e wuga. Bayo n
bata n ma bəjə xunbenla ba yamanani ito
yi e nun n ma hinanna nun n ma kinink-
inenna." Alatalaa falan nan na ra. ⁶ "Muxu
gbeene nun muxudine birin faxama nən
yamanani ito yi. E sayaan mi wugə, e mi
maluxunjə, muxe mi a yətə maxabə sununi
hanma a xunna bi e fe ra. ⁷ Tamin mi yitax-
unma muxu sunuxine ra e madəndən xinla
ma. E mi minseen soma sunu muxune yii,
e yi e madəndən, hali e fafe hanma e nga
nan faxaxi."

⁸ "I nama so banxina nde yi sewa donse
donna dənaxan yi, i yi dəxə muxune fəma i
dəgedeni, i yi i min. ⁹ Bayo Alatala Senben
Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi,
a naxa, 'N danna sama nən sewa sigine
nun naxan sigine nun naxalandi ti sigine
ra xəmən nun a naxanla xa yireni ito yi,
waxatini ito yi i yəe xəri.'

¹⁰ "I na falani ito birin ti yamani ito
xa waxatin naxan yi, e a falama nən i
xa, e naxa, 'Nanfera Alatala gbalo gbeeni
itoe birin nagidixi nxu ma? Nxu kalan
mundun tixi? Nxu yulubin mundun ligaxi
Alatala ra, nxə Ala?' ¹¹ Nayi, i yi a fala e xa,
i naxa, 'Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: N
na ligaxi nən bayo ε benbane e mə nən n
na, e bira ala gbətəne fəxə ra, e yi e xinbi
sin e bun, e yi e batu, e yi e mə n tan na,
e mi n ma sariyan suxu. ¹² Anu, ε tan
bata fe naxin naba dangu ε benbane ra. ε
birin biraxi ε bəjə yi fe naxine nan fəxə ra
ε tengbesenyani, ε mi ε tuli matima n na.

¹³ N na ε kedima nən yamanani ito yi. N
yi ε rasiga yamanani ε nun ε benbane mi
dənaxan kolon. ε sa ala gbətəne batu mənni
kəee n nən yanyin na, bayo n mi fa hinanjə
ε ra mume!"

Konyine xətə fena

¹⁴ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Ləxəne
fama, muxe mi a fələ ləxən naxanye yi, a
naxa, 'N bata n kələ habadan Alatala yi,
naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!'

¹⁵ Koni a a falama nən, a naxa, 'N bata n kələ
habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane

ramini kōmen fōxōn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi! Bayo n mōn fama nēn e ra na bōxōni, n dēnaxan so e benbane yi."

¹⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N yamanai ito yaxu wuyaxi xilima nēn e xili ma, e fa e suxu alo yēxe luxune. E fa e sagatan geyane nun yire matexine nun gēmē yinle birin yi alo donsone. ¹⁷ Bayo n yēna e kewanle birin na, e mi luxunxi n ma. E hakēne mi luxunjē n ma. ¹⁸ N na e hakēne nun e yulubine saranma nēn e ra dōxō firin, bayo e bata n ma yamanan naharamu, e bata n kēe bōxōn nafe e sawura niitarene nun e suxure xōsixine ra."

Ala keden peen kolon fena

¹⁹ Alatala, n sēnbēna, n ma faran makantanzina, n na n yigiyama dēnaxan yi tōrō waxatine yi,

siyane fama nēn i tan ma keli bōxōn danne birin na, e yi a fala, e naxa, "Wulen nan findixi nxu benbane kēen na, suxure fufafuun naxanye tōnō mi na.

²⁰ Adamadiine nōe alane rafalē e yēte xa ba? A rabama, koni ala xa mi ne ra!"

²¹ Nayi, Alatala naxa, "Nanara, n na a yitama nēn e ra ito yi, n na n fangan nun sēnbēn yitama nēn e ra, e yi a kolon, a n xili nēn Alatala."

17

Murutēdene yalagi fena

¹ Yuda kaane yulubine kērendēnxi wure sēbeli ti seen nan na, naxan xōdōxō alo dayimuna. E sēbēxi e bōjē walaxan nan ma, e nun e saraxa gandene fenne ma.

² Nayi, e diine luma nēn e mirē e saraxa gandene ma, e nun e Asera kide gbindonne wudi yifōtōnxine fēma, e nun geya matexine fari.

³ E tan seen naxanye batuma n ma geayaan ma e nun burunne ra, ne nun ε herisigēne nun ε nafunle birin soma nēn ε yaxune yii e yēngē se tongoxine ra e nun ε taan kidene, masōtō ε yulubine xōn ε yamanan birin yi.

⁴ E tan yēteen nan fama kēen nabēindenī, n naxan soxi ε yii. N yi ε findi konyine ra ε yaxune xa yamanani

ε mi dēnaxan kolon, bayo ε bata n ma xōlōn tēen nadēgē. A ε ganma nēn han habadan.

⁵ Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Dangan na kanna xa naxan a yigi sama adamadiine yi, naxan a xaxili tixi muxune ra, a yi a xun xanbi so Alatala yi a bōjēni.

⁶ Na kanna luxi nēn alo wudi dungin tonbonni. A tan mi hērin toe. A dōxōma nēn tonbonna yire yixareni, fōxōn dēnaxan yi bōxō rabejinxini.

⁷ Koni, duban na kanna xa naxan a yigi saxi Alatala yi, Alatala findixi naxan yigi ra.

⁸ A luxi nēn alo wudin naxan sixi igen dē, a salenne sigama igen bun. Wuyenna mi a tōrōma, a dēne xinde yēye. Furun na tījēna nde ra, na mi a tan tōrōma, a bogin mi jānma."

⁹ "Muxun bōjēna a mayendenma dangu seen birin na. A furen mi dandanjē! Nde nōe a famunjē?

¹⁰ N tan Alatala, n muxune bōjēn fēsēfēsēma, n yi e sōndōmen nakōrōsi, alogo n xa birin sarefē fi a kewanle ra, lan a sigati kiin ma.

¹¹ Muxun naxan nafulu sōtō ki mi fan, na luxi nēn alo dēmen naxan xēlēne rasēgēma, a mi naxanye biraxi.

A nēma a dunuja yi gidin tagini, a fuxari.

A rajanna, a lu alo xaxilitarena."

¹² En ma banxi sarijanxin findixi Alaa mangaya gbedē nōrōxin nan na naxan ma fe yitexi xabu a fōlōni.

¹³ I tan Alatala, Isirayila yigina, naxanye birin e mēma i ra, ne yagima nēn.

Naxanye e masigama i ra,
ne sa luma burunburunna nin,
bayo e bata e m^e Alatala ra,
siimaya ige tigina.

¹⁴ Alatala, n nakendeya,
alogo n xa yiylan.
N nakisi, alogo n xa kisi,
bayo n ni i tan nan tantunma.
¹⁵ E a falama n xa, e naxa,
“Alatalaa falane mi kamalima ba?
A xa e rakamali fa.”
¹⁶ N tan mi tondixi finde y^eeratiin na i f^ox^a
ra.

N fan mi yi waxy t^or^o l^ox^oni ito xa a li.
I na kolon.
N ma falane birin k^enenni i y^etagi.
¹⁷ Nayi, i nama kui sanna ragidi n ma.
I tan naxan findixi n luxunden na gbalon
l^ox^oni.
¹⁸ N naxankata muxune xa yagi,
koni i nama n tan lu yagini!
E tan nan xa magaxu,
koni n tan nama gaxu.
Gbalon l^ox^on nafa e tan nan ma
i xa e halagi gbalon na d^ox^ona ma firin.

Matabu L^ox^on nasarijananna

¹⁹ Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa,
“Siga, i sa ti taan so d^een na, naxan xili ‘Yamaan So D^ena’ Yuda mangane danguma
denaxan yi e n^ema soma hanma e n^ema
mine. I m^on xa ti Yerusalen taan so d^eene
birin na. ²⁰ I yi a fala e xa, i naxa, ‘E
tuli mati Alatalaa falan na, Yuda mangane
nun Yuda yamaan birin, e nun Yerusalen
kaane birin, ε tan naxanye soma d^eni itoe
ra. ²¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa: ‘E
a lig^e ε yeren ma! ε nama goron tongo
Matabu L^ox^oni, ε yi a raso Yerusalen d^eene
ra. ²² ε nama goron naminⁱ ε konne yi
Matabu L^ox^oni. ε nama wali yo ke. Koni ε
Matabu L^ox^on nasarijan, alo n na a yamari
ε benbane ma kii naxan yi. ²³ Koni e mi n
xuiin nam^e, e mi e tuli mati n na. E yi e
tengbesen, e tondi n xuiin nam^e, e mi tin
xure. ²⁴ Alatalaa falan ni ito ra. Xa ε n
xuiin nam^e ki fajⁱ, xa ε mi goron naso taan
so d^eni itoe ra Matabu L^ox^oni, ε Matabu
L^ox^on nasarijan, ε mi wali yo ke, ²⁵ nayi
mangane nun kuntigine soma n^en d^eni itoe
ra, naxanye d^oxi Dawuda n^ox^oni a manga
gb^ed^eni. E tema n^en wontorone nun soone

fari, e tan nun e kuntigine, e so e nun
Yuda kaane nun Yerusalen kaane. Mux-
une luma n^en taani ito yi han habadan!
²⁶ Muxune fama n^en sa keli Yuda taane yi
e nun Yerusalen rabilinna taane nun Bun-
yamin yamanan nun geya yiren sogegodo-
den binni e nun geyaan bonne nun Negewi
tonbonni, alogo e xa fa saraxa gan daxine
nun saraxa gb^et^eye nun bogise saraxane
nun wusulanne nun barika bira saraxane
ba Alatalaa banxini. ²⁷ Koni xa ε mi ε tuli
mati n na, ε yi Matabu L^ox^on nasarijan,
xa ε goronna raso Yerusalen taani Matabu
L^ox^oni, nayi, n t^een soma n^en taan d^eene ra
naxan mi n^oe ratuy^e, a yi taan banxi fajⁱne
gan.’ ”

18

F^ej^e rafalana fe

¹ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
² “Keli, i siga f^ej^e rafalan konni, i sa n ma
falan m^ema menna nin.” ³ N yi siga f^ej^e
rafalan konni, n yi a li f^ej^erena nde rafale.
⁴ Koni f^ej^en naxan yi a yⁱi, a yi naxan
nafalama f^ej^e benden na, f^een yi na ra.
Nayi, a m^on yi x^ete a ma, a f^ej^e gb^et^e rafala
na f^ej^e benden na, alo a yi rafan a ma kii
naxan yi. ⁵ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
⁶ “Ε tan Isirayila yamana, n fan mi n^oe na fe
sifan lig^e ε ra ba, alo f^ej^e rafalana? Isirayila
yamana, ε fan luxi n yⁱi n^en alo f^ej^e benden
f^ej^e rafalan yⁱi.” Alatalaa falan nan na ra.
⁷ “Waxatina nde yi, n na a falama n^en a
siyana nde hanma yamanana nde xa kala,
hanma a halagi, hanma a rax^ori. ⁸ Koni n
falan tixi siyaan naxan xili ma, xa na x^ete a
fe naxine f^ox^a ra, nayi n naxankatan naxan
nagidixi e ma, n x^etema n^en na feen f^ox^a ra,
na mi fa e s^ot^oma. ⁹ Waxatina nde, n yi a
fala a siyana nde hanma yamanana nde xa
ti, a sabati. ¹⁰ Koni xa na siyaan fe naxin
naba n y^ee ra yi, a mi n xuiin name, nayi n fe
fanin naxan nagidixi e ma, n na xunbama
n^en e ra, na mi fa ligⁱ.

¹¹ “Iki, Yeremi, falan ti Yuda kaane nun
Yerusalen kaane xa, i naxa, Alatala ito nan
falaxi, a naxa, ‘Ε a mato, n gbalona nde
rafama ε ma, n fena nde yit^onma ε xili ma.
Nayi, ε x^ete ε fe naxine f^ox^a ra! ε birin xa ε
sigati kiin nun ε kewanle max^ete!” ¹² Koni e
a falama n^en, e naxa, ‘A mi lanj^e! F^onxu xa

lu nxu miriyane ligε, birin yi bira a bøŋε yi fe naxine fɔxø ra tengbesenyani.” ”

Isirayila bata jinan a Ala xən

- ¹³ Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Maxødinna ti siyane yε. Nde bata fe sifani ito mε singe? Isirayila yama fajin bata fe magaxuxin liga.
- ¹⁴ Ige xundin jnanjε Liban geyane gεmε gbeene fari ba? Ige xunbenla jnanjε xuden'i ba naxan fama sa keli na yire makuyeni?
- ¹⁵ Anu, n ma yamaan bata jinan n xən! E wusulanna gamma saraxan na suxure fufafune xa, naxanye e ratantanma e sigati kiini, e yi e ba e kira fonna xən, e yi e ti kira yitɔntarene xən.
- ¹⁶ E bata e yamanan findi yire rabeninxin na, muxune kabεma naxan ma e kolin a ma han habadan. A fe dangu muxune birin yigitεgema nən, e xunni maxa.
- ¹⁷ N na e raxuyama ayi nən e yaxune bun alo sogeteden foyena. N na n yεen bama e ra nən, n yi n xun xanbi so e yi e gbalon waxatini.”

Yanfan Yeremi xili ma

- ¹⁸ Muxune a falama, e naxa, “E fa be, en fa yanfan so Yeremi ma! Bayo saraxaraline sariya xaranna, na mi jnanma alo Yeremi a falan kii naxan yi, fekolonne maxadi xuine fan mi jnanjε, nabine falane mi jnanjε. E fa, en fa a mafala yamani alogo a xa tɔrɔ. En nama en tuli mati a fala yo ra!”
- ¹⁹ Alatala, i tuli mati n na! I tuli mati n yaxune xuiin na n xili ma!
- ²⁰ Fe fajin lan a saran a jaxin na ba? Anu e bata n faxa yinla ge n yεe ra. Koni, a kolon a n bata ti i yetagi i solonadeni e xa alogo i ya xələn xa masiga e ra.

- ²¹ Na ma, i xa fitina kamən nagidi e diine ma, i yi sayaan nagidi e ma yεngεni, e naxanle yi findi kajna gilεne ra naxanye diiye baxi e yii. E xεmεne xa sayaan sɔtɔ, e banxulanne yi faxa yεngεni!

²² Gbelegbele xuiin xa mini e banxine yi, i na fa sofa ganla ra e xili ma sanja ma kedenni.

Bayo e bata yinla ge n xili ma, e yalaan nati n yεe ra.

²³ I tan Alatala, i e yanfantenyane birin kolon, e naxanye yitɔnxı n faxa xinla ma. I nama e hakεne mafelu, i nama i yεen ba e yulubine ra! E xa bira i yetagi!

Keli e xili ma, i ya xələ waxatin xa a li!

19

Fεŋε kalaxina fe

¹ Alatala yi ito fala, a naxa, “Sa fεŋεna nde sara fεŋε rafalan konni, i yi yamaan fonne nun saraxaraline xili. ² I siga Ben-Hinən lanbanni, dənaxan sa Fεŋε So Dεen binni, i sa falani itoe rali mənni n naxanye tima i xa. ³ I yi a fala, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na, ε tan Yuda mangane nun Yerusalən kaane! Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N gbalon nagodoma nən be ma, naxan yo na a fe mε, na kanna tuli madəxəma ayi nən. ⁴ Amasətɔ e bata e mε n na! Muxun mi fa be kolonma bayo e bata be findi wusulan ganden na ala gbətεne xa, e mi naxanye kolon, e benbane mi e kolon, Yuda mangane mi e kolon, e yi be rafe sɔntarene wunla ra. ⁵ E yi kidene rafala Baali suxuren'e xa alogo e xa e diine gan mənni Baali xa, n mi naxan yamarixi, n mi naxan ma fe falaxi, n mi sa mirixi naxan ma.’”

⁶ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, ləxəna nde fama, muxune mi fa be xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinən lanbanna.’ Koni e fa be xili bama nən ‘Faxa Ti Lanbanna.’ ⁷ N fa Yuda kaane nun Yerusalən kaane fe yitɔnxine kalama be nin. N yi e faxa e yaxune silanfanne ra naxanye waxi e raxɔri feni. N yi e binbine lu xəline nun burunna subene bun. ⁸ N taani ito findima nən yire rabeninxin na, muxune kabεma naxan ma e kolin a ma. Naxan yo nəma dangue be, na kanna yigitεgema nən a kolin a yire kalaxine ma. ⁹ N yaxune rafama nən naxanye waxi e raxɔri feni, e taan nabilin yεngεni. Na kamən gbama nən han e yi e dii xεmεne nun dii təmεne suben don, e yi e bode sube don.”

10 “Na xanbi ra, i xa fəjəni bə muxune yətagi naxanye biraxi i fəxə ra, **11** i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sənben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N yamani ito nun taani ito halagima kiini ito nin, alo fəjən kalama kii naxan yi, naxan mi nəe yitənje. E bin-bine maluxunma nən Tofeti yi han na yi rafe. **12** N yireni ito ligama na kii nin, e nun a muxune, n mən yi taani ito fan liga alo Tofeti yireni ito. Alatalaa falan nan na ra. **13** Yerusalən banxine nun Yuda mangane banxine raharamuma nən alo Tofeti yire haramuxini ito, e yi wusulanna ganma banxin naxanye xuntagi sarene birin xa, e minse saraxane rabəxən ala gbətəne xa dənaxanye birin yi.’ ”

14 Yeremi yi fa, sa keli Tofeti yi Alatala a rasiga dənaxan yi nabiya falane tideni. A yi ti Alatala Batu Banxin tandem ma, a yi a fala yamaan birin xa, a naxa, **15** “Alatala Sənben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gbalon nafama nən taani ito xili ma e nun a rabilinna taane birin, n bata gbalo feen naxanye birin ma fe fala e xili ma, bayo e bata tondi e tuli matiyə n ma falane ra tengbesenyani.’ ”

20

Yeremi xidi fena

1 Saraxaralina Imeri a dii xəmən Pasaxuri, kuntigin naxan yi Alatala Batu Banxin xun na, na to Yeremi a nabiya falane mə, **2** a yi Nabi Yeremi bənbə, a sa a sa kutun na Alatala Batu Banxin dəxən Bunyamin So Dəen Faxaraxiin binni.* **3** Koni na xəton bode, Pasaxuri to Yeremi bejin, Yeremi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala mi i xili saxi Pasaxuri, koni a bata i xili sa ‘Gaxun Yiren Birin Yi.’ **4** Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gaxun nasoma nən ε nun i xəyine birin yi. ε yaxune i xəyine faxama nən i yee xəri. N Yuda kaane birin sama nən Babilən mangan sagoni, a yi e suxu a siga e ra konyiyani Babilən taani, hanma a e faxa silanfanna ra. **5** N taani ito nafunle birin sama nən ε yaxune sagoni, e wali xənne nun e se fajine, e nun Yuda mangane nafunle birin. E yi e tongo yəngəni, e siga e ra Babilən taani. **6** I tan Pasaxuri

* **20:2:** So dəen naxan geyaan na.

e nun muxun naxanye birin i ya banxini, ε sigama nən konyiyani Babilən taani, i sa faxa na, i maluxun na, e nun i wule nabiya falane ti i xəyin naxanye birin xa.’ ”

Nabina mawugana

7 Alatala i bata n mayenden, n lu mayendenni.
I bata n suxu sənbəni, i yi n nə feu!
Muxune yoma n ma waxatin birin, e birin n magelema.
8 Bayo n nəma falan tiyə yεyε, fə n gbelegbele, n yi gbalon nun halagina fe fala!
Nayi, e n konbima, e n magele waxatin birin Alatalaa falana fe ra.
9 Koni xa n na a fala nun, n naxa, “N mi fa n mirima Alaa fe ma, n mi fa falan tima a xinli sənon,” a falan luma nən n yi nayi alo təen nan n bəjən ganma, alo n təen nan namaraxi n xənne yi, n xadan a yisuxε, n mi nə.
10 Bayo n muxu wuyaxi xuiin məma n mafale.
E n xili bama
“Gaxuna yiren birin yi.”
E naxa, “Ε a tənəgε!
En na a tənəgε.”
N xəyine n matoma, xa n tantanje, e naxa,
“Waxatina nde, a mayendenma nən.
Nayi, en yi a nə, en yi en gbeen jəxə a ma.”
11 Koni Alatala bata lu n xən alo sofa sənbəmana.
Nanara, n jəxankata muxune tantanma nən, e mi n nəe sese ma.
E fulama n na nən, na yi e yagi han!
A findi marafəyaan na e xa han habadan, jinən mi tiyə naxan xən.
12 Alatala Sənben Birin Kanna i tan nan tinxin muxun kəjaan fəsəfəsəma, i muxun bəjən nun a səndəmən toma.
Tin, n xa i to i gbeen jəxə e ma bayo n bata n xun mayəngε feen lu i tan ma.

13 Ε b̄etin ba Alatala xa,
ε Alatala tantun.
Bayo a t̄r̄o muxune xunbama n̄en muxu
naxine yii.

14 Dangana n bari l̄oxən xa.
Nga n xalixi l̄oxən naxan yi,
na mi findixi duba l̄oxə ra.

15 Dangan na kanna xa
naxan sa xibaru fajina fe rali n fafe ma fa
fala
dii x̄emēn bata bari a xa,
a yi s̄ewa na ma.

16 Na kanna xa lu alo taane
Alatala naxanye kalaxi kininkinintareyani.
A xa gbelegbele xuiin m̄e x̄otōnni,
a yi yenḡe so s̄onxə xuiin m̄e yanyin na.

17 A yi lan nun
a xa n faxa nga kui,
alogo nga kuiin xa findi n gaburun na
n yi lu na yi habadan.

18 Nanfera n minixi nga kuini
n yi t̄r̄on nun x̄olēn kolon
n yi n ma siimayaan birin naba yagini?

21

Falana lan Yerusalen suxu feen ma

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, Manga Sedeki to Malakiyaa dii x̄emēn Pasaxuri rasiga a ma e nun saraxaraliin Sofoni, Maaseyaa dii x̄emēna. E yi a fala Yeremi xa, e naxa, **2** “Alatala max̄odin nxu xa, bayo Babilōn mangan Nebukadanesari bata nxu yenḡe f̄lo. Waxatina nde Alatala nxu maliyē n̄en, a yi a kabanako fena ndee raba nxu xa, alogo yaxuni ito xa a masiga nxu ra.”

3 Yeremi yi e yabi, a naxa, “Ε a fala Sedeki xa, ε naxa, **4** ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Babilōn mangan nun Babilōn kaan naxanye ε taan makantan yinna rabilinxī yenḡeni iki, ε ne yenḡema yenḡe so seen naxanye ra, n ne rax̄etēma ε tan nan ma, n yi ε yaxuni itoe malan taani ito kui.

5 N tan yetēna ε yenḡema n̄en, n fitinaxin yi n s̄enben nun n fanga gbeen yita ε ra n ma x̄olēn nun n ma b̄oŋe teeni. **6** Naxanye birin taani ito yi, n ne jaxankatama n̄en, a muxune nun a xuruseene, e birin yi faxa fitina furen. **7** Alatalaa falan ni ito ra! Na na dangu, naxanye na lu e nii ra

fitina furen nun yenḡen nun fitina kamen xanbi ra, n ne birin sama n̄en Babilōn mangan Nebukadanesari sagoni, Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine nun taani ito muxune birin, n yi e lu e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni. A e faxama n̄en silanfanna ra, a mi kininkinin e ma, a mi hinan e ra sese ma.’”

8 “Yeremi, a fala yamani ito xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Ε a mato, n bata siimayaan kiraan nun sayaan kiraan yita ε ra. **9** Naxan yo na lu taani ito kui, silanfanna nun fitina kamen nun fitina furen nan na kanna faxama. Koni naxan na mini, a yi sa a yētē dentge Babilōn kaane xa, naxanye ε rabilinxī yenḡeni, na kanna kisima n̄en, a tan yi lu a nii ra bete. **10** Bayo n na n yēe rafindima n̄en taani ito ma a jaxin na, a fajin mi a ra. A sama n̄en Babilōn mangan sagoni, a yi a gan.” Alatalaa falan nan na ra.’”

Alaa falana lan Yuda mangana den-bayaan ma

11 “Yeremi, a fala Yuda mangana den-bayaan xa,

i naxa, ‘Ε tuli mati Alatalaa falan na.

12 Dawuda bōnsōnna, Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε kiti kēnden sa x̄otōn yo x̄otōn, ε yi muxu kansunxin ba jaxankata tiin yii, alogo n ma x̄olēn nama godo ε ma ε fe jaxine fe ra

alo t̄een naxan ε ganma
naxan mi n̄oe ratuyε.

13 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:
N bata keli ε xili ma,
ε tan naxanye d̄oxi lanbanni,
ε tan naxanye d̄oxi fanyen ma fila ma,
ε tan naxanye a falama, ε naxa,

“Nde n̄oe fe nxu xili ma?

Nde n̄oe soe nxu luxunden kui?”

14 N na ε saranma ε kewanle ra n̄en.
N t̄een soma n̄en ε f̄otōnne ra,
a yi ε rabilinna birin gan.’

Alatalaa falan nan na ra.”

22

Kitina manga naxine xili ma

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Siga Yuda mangana banxini, i sa falani ito ti na, i naxa, **2** ‘I tan Yuda mangana, i tan naxan d̄oxi Dawudaa mangaya gbedēni, i tuli mati

Alatalaa falan na, i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan birin, naxanye soma dəni itoe ra! ³ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “E kiti kendene sa, ε tinxinna raba. E muxu kansunxine xunba e naxankata muxune yii. E nama naxu xənene nun kiridine nun kaja gilene ra, ε nama gbalo feen liga, ε nama səntaren faxa yireni ito yi. ⁴ Bayo xa ε falani ito suxu ki faj, mangan naxanye dəxi Dawudaa mangaya gbedeni, ne soma nən banxini ito tandem so deene ra, e dəxi wontorone kui e nun soone fari, e tan nun e kuntigine nun e yamana. ⁵ Koni xa ε mi falani itoe suxu, n bata n kəlo n yetəni, banxini ito findima nən banxi xənna ra.” Alatalaa falan nan na ra.”

⁶ Bayo, Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangana banxin ma, a naxa, “Banxini ito rayabu n tan yεε ra yi alo Galadi yamanana, alo Liban geyaan xuntagina. Koni n na a findima nən tonbonna ra yati, alo taa rabejinxina.

⁷ N halagi tiine rasigama nən a xili ma, e birin nun e yengə so seene e yi a suman sənbətēnne səgə a bun, e yi e gan.”

⁸ “Siya wuyaxine danguma nən taani ito dəxən. E yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nanfera Alatala taa gbeeni ito ligaxi iki?’ ⁹ Muxune e yabima nən nayi, e naxa, ‘Bayo e bata e mə Alatala, e Alaa layirin na, e yi e xinbi sin ala gbətēnne bun, e yi e batu.’”

Manga Salun wuga fena

¹⁰ ε nama manga faxaxin wuga, ε nama sunu Manga Yosiyaa fe ra, koni fo e bata mangan naxan xali konyiyani, ε na nan wuga, bayo a mi fa xətəma sənən! A mi fa a konna toma sənən!

¹¹ Bayo Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yosiyaa a dii xəmən Salun ma, naxan yi a fafe Yosiyaa nəxəni mangayani, naxan bata keli be, a naxa, “A mi fa xətəma sənən! ¹² Koni e a xalixi konyiyani dənaxan

yi, a sa faxama mənna nin. A mi fa yamanani ito toma sənən!”*

Alaa falana Yehoyakimi xili ma

¹³ “Gbalon na kanna xa, naxan a banxin tima tinxiñareyani, a yi a banxi kuine fari sa kansun ti kitini, a yi a muxu boden ti konyi wanle ra, a mi a sareñ fi.

¹⁴ A a falama, a naxa, ‘N banxi gbeen tima nən n yetəxa naxan konkone gbo mumə!’ A yi foye sodene rafala a ma, a suman farinne sa banxin kankene yi, a yi a kasi a gbeela ra.

¹⁵ I mangayani nən ba, bayo suman wudin nafan i ma? I fafe mi yi a degema ba, a yi a min? Koni na yi tinxin, a kiti kendən kolon, nanara a feene birin yi lanxi.

¹⁶ A yi yiigelitəne nun tərə muxune xun mafalama kitini, nanara a feene birin yi lanxi.

Muxun mi n kolonma na kiin xan yi ba?” Alatalaa falan nan na ra.

¹⁷ “Koni i yεεne nun i bəjən tixi i yetəna tənən nan tun na, i yi səntarene faxa, i muxune naxankata, i e kansun.”

¹⁸ Nanara, Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yehoyakimi ma Yosiyaa dii xəməna, a naxa, “Muxune mi a saya feen wuge, e naxa, ‘Ee! Ngaxakedenna xəmən nun naxanla, en nu tərə de!’

E mi a saya feen wuge, e naxa, ‘Ee! N kanna! Ee! Mangana!’

¹⁹ A tan saya feen ligama nən alo sofənla gbeena, a binbin bubuma nən, a sa woli ayi Yerusalən fari ma.”

Yerusalən yagin nun yarabina fe

²⁰ “E te Liban geyaan xuntagi, ε gbelegbele!

Ε xuiin xa siga han Basan yamanana! Ε gbelegbele Abarimi geyane xuntagi! Bayo ε xəyine birin bata xunna kala.

²¹ N falan ti nən ε xa,

* ^{22:12:} 22.12 Yuda mangan Yosiyaa dii xəmən Salun nan ma fe falaxi be naxan mən xili Yehowaxasi. Misiran mangan nan Yosiyaa faxa yəngəni. Salun kike saxan nan naba mangayani, benun Misiran mangan xa a suxu, a siga a ra Misiran yi konyiyani. Na feen səbəxi Mangane Firinden 23.29-34 kui.

benun ε kontɔfili waxatin xa a li.
 Ε yi a falama nɛn, ε naxa,
 'Nxu mi nxu tuli matima.'
 Ε yi na kii nin xabu ε dii jɔrε waxatini.
 Ε mi n xuiin name.
²² Ε yεeratine bata lɔ ayi foyeni,
 ε xɔyine birin yi xali konyiyani.
 Ε yagima nɛn na waxatini,
 ε lu marafeyani,
 masɔtɔ ε fe jaxine xɔn.
²³ I tan naxan dɔxi Liban fɔtɔnni†
 i tan naxan dɔxi suman wudi banxin kui,
 i gbelegbelema nɛn,
 tɔrɔn na i sɔtɔ waxatin naxan yi,
 naxankatana alo jaxanla naxan dii
 barini!"

Alaafalana Yehoyakimi a dii Yoyakin xili ma

²⁴ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "N tan Habadan Ala, n bata n kɔlɔ n yeteni, fa fala i tan Yuda mangan Yoyakin,‡ Yehoyakimi a dii xɛmɛna, hali i yi findixi n ma taxamaseri yiisolirasoон nan na n yiifanni, n yi i bɛ nɛn na. ²⁵ N na i sama nɛn i yaxune sagoni naxanye waxy i faxa feni, i gaxuma naxanye yεe ra, Babilɔn mangan Nebukadanesari e nun Babilɔn kaane. ²⁶ N na i wolima ayi nɛn yamana gbɛt̄eni, e nun i nga naxan i barixi. Ε yi faxa yamanani ε mi barixi dɛnaxan yi. ²⁷ Ε kon yamanan xɔnla ε suxuma nɛn han! Koni ε mi fa xɛt̄ema mume!"

²⁸ Yamaan naxa, "Nayi, Yoyakin bata findi goron kalaxin nan na ba, se ramexina? Nanfera e nun a diine wolima ayi nɛn yamana gbɛt̄e yi e mi dɛnaxan kolon?"

²⁹ Yamanana, n ma yamanana, n ma yamanan muxune, ε tuli mati Alatalaa falan na. ³⁰ Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Xemeni ito xinla xa sɛbɛ alo naxan mi dii barixi, alo muxun naxan ma dunuya yi gidin findixi bɔnɔn na, bayo a bɔnsɔn yo mi nɔɛ dɔxɛ Dawudaa mangaya gbɛd̄eni, a yi lu Yuda yamanan xun na."

23

Yεerati jaxine nun Marakisi Ti Mangana

¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Gbalon na yεeratine xa, naxanye n ma yamaan naxuyama ayi, e e ralɔ ayi!" ² Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan yεeratine ma naxanye a yamaan masuxuma, a naxa, "Ε bata n ma yamaan naxuya ayi, ε yi e kedi, ε mi ε yengi dɔxi e xɔn. Nayi, n na ε kewali jaxine saranma ε ra nɛn." Alatalaa falan nan na ra. ³ "N na n ma yamaan muxu dɔnxene malanma nɛn keli yamanane yi, n na e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n mɔn yi fa e ra e yireni. E yi sabati mɛnni, e wuya ayi. ⁴ N yi yεeratine lu e xun na naxanye e masuxuma ki faj, naxanye mi fa gaxue, e mi yilanyilanje. N ma yamaan muxu yo mi dasε e ra." Alatalaa falan nan na ra.

⁵ Alatalaa falan ni ito ra,
 a naxa, "Lɔxɔne fama,
 n manga tinixinxin naminima Dawuda
 bɔnsɔnni waxatin naxan yi
 alo wudi jingin na mini wudin ma,
 a mangayaan naba xaxilimayani,
 a yi kiti kɛndɛn sa,
 a tinxinyaan liga yamanani.

⁶ Yuda bɔnsɔnna rakisima nɛn a waxatini,
 Isirayila kaane yi lu bɔnɛ xunbenli.
 E a xili bama nɛn fa fala,
 'En ma tinxinna, Alatala.' "

⁷ Nanara, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
 "Lɔxɔne fama, muxe mi a fale lɔxɔn naxanye yi, fa fala, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!' ⁸ Koni a a falama nɛn, a naxa, 'N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi!' Na waxatini, e mɔn dɔxɛma nɛn e bɔxɔn."

Nabi wuledene

⁹ Falana lan nabine ma:
 N bɔnɛn bata kala n kui,
 n fatin birin xuruxurunma.
 N bata lu
 alo n xunna kelixi manpaan nan na,
 masɔtɔ Alatala nun a fala sarjanxina fe ma.
¹⁰ Bayo, yamanan bata rafe yalundene ra.

† 22:23: Manga banxin yi xili saxi Liban fɔtɔnni xun ma nɛn, a to tixi suman wudine ra keli Liban yamanan fɔtɔnni yi. Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 7.2 kui. ‡ 22:24: Yoyakin ma fe sɛbɛxi Mangane Firinden 24.8-16 kui.

Yamanan bata yi xara dangan xən.
 Kuruse rabadene birin bata kala.
 Muxune mafura fe jaxin nabε,
 e səbε soxi tinxintareyaan nan tun ma.
¹¹ “Nabine nun saraxaraline birin,
 e sese mi fa sarijan!
 N fa e kewali jaxine toma
 hali n ma banxini.”
 Alatalaa falan nan na ra.
¹² “Nanara, e kiraan masalaxunma nən,
 a yidimi, e yi radin, e bira.
 Bayo n gbalon nafama nən e ma,
 n na e kewanle saran e ra jne naxan na.”
 Alatalaa falan nan na ra.

Yerusalen nabine jaxu Samari nabine xa
¹³ N bata fe magaxuxine to Samari taan
 nabine yε,
 e nabiya falane ti Baali suxuren sənbən xən
 ma,
 e yi n ma yamana Isirayila ralo ayi.
¹⁴ Koni Yerusalen nabine yε,
 n fe jaxine nan toxi.
 E yalun,
 wulen yi findi e siga seen na.
 E fe jaxi rabane rawekilema,
 alogo muxu yo nama xεtε fe jaxin fəxə ra.
 E birin luxi n yεe ra yi
 alo Sodoma kaane,
 Yerusalen kaane luxi
 alo Gomora kaane.*
¹⁵ Nanara, Alatala Sənbən Birin Kanna
 ito nan falaxi lan nabini itoe ma, a naxa,
 “N dabarin nun ige xələn fima yamani ito
 ma nən e balon na,
 bayo sarijantareyaan soxi yamanan yiren
 birin yi
 Yerusalen nabine nan xən.”

¹⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan
 falaxi, a naxa,
 “E nama ε tuli mati nabiñe falane ra
 naxanye nabiya falane tima ε xa.
 E ε mayendenma nən,
 e ε xibaru fata e yεtε miriyane ra,
 koni Alatala de xuiin mi na ra.
¹⁷ N mi rafan naxanye ma,
 e a falama ne xa, fa fala,
 Alatala naxa,
 ‘E bəjε xunbenla sətəma nən.’
 Naxanye biraxi e bəjε yi feene fəxə ra
 tengbesenyani,

e a falama ne xa, e naxa,
 ‘Fefe jaxi mi ε sətε.’
¹⁸ Koni nde yi tixi Alatala yεtagi
 alogo a xa fe toon ti,
 a yi a falan mε?
 Nde bata a tuli mati,
 a yi a falan name?”
¹⁹ Alatala gbalon soma nən muxu jaxine
 xun na
 alo foye kala tiina.
 A xələn jaxankatan yi fa e ma
 alo wuluwunla.
²⁰ Alatalaa xələn mi xεtεma e fəxə ra
 fə feene kamali
 Ala naxanye birin nagidixi a bəjεni.
 ε xaxili sətəma nən na feene xən waxati
 famatəne yi.
²¹ Ala naxa,
 “N tan mi nabini itoe xεxi,
 koni e gixin sigama xεrayaan na.
 N mi fala tixi e xa,
 koni e nabiya falane tima.
²² Xa e yi tixi n yεtagi nun,
 e yi n ma falan nalima nən n ma yamaan
 ma nun
 e yamaan ba e kira jaxine xən,
 e yi e raxεtε e kewali jaxine fəxə ra.”

Ala dunuya yiren birin yi
²³ Alatalaa falan ni ito ra,
 a naxa, “Ala xa mi n na ba,
 naxan maso ε ra?
 Ala nan mən n na yire makuyene fan yi.”
²⁴ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
 “Muxun nəe a luxunjε wundo yireni ba,
 alogo n nama a to?
 N mi bəxə xənna nun kore xənna rafexi
 ba?”
 Alatalaa falan nan na ra.

Naxanye wule xiyene fe falama
²⁵ “N bata nabine fala xuiin mε naxanye
 nabiya falane tima n xinli wulen fari, e
 naxa, ‘N bata xiye sa, n bata xiyena nde
 to.’ ²⁶ Nabine bəjεne luma e tiyε wule falan
 na nabiyan han waxatin mundun, e yi
 mayenden falane ti fata e yεtε bəjε yi feene
 ra? ²⁷ E yengi a ma a e n xinla rajinanjε
 nən yamaan na e xiyene xən e naxanye
 falama e bode xa, alo e benbane jinanxi n
 xinla ra kii naxan yi Baali suxurene fe ra.
²⁸ Xa nabiin naxan xiye saxi, na xa a xiyen

* ^{23:14:} Sodoma nun Gomora taane fe sebəxi Dunuya Falən 19.1-29 kui.

yeba. Xa n ma falan naxan yi, na kanna xa a rali a jəndin kiini.”

Alatalaa falan ni ito ra. A naxa, “Malo kəsen nun malo dagin lanjə e bode ma di?”
29 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N ma falan mi luxi ba alo təena, alo sinben naxan fanyen bəma? **30** Nanara, n bata keli nabini itoe xili ma naxanye falane mujama e bode ma, e mən naxa a ne fataxi n tan nan na.” Alatalaa falan nan na ra. **31** Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata keli nabine xili ma naxanye e yətə də xuiin findima n ma falan na.” **32** Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata keli nabine xili ma naxanye wule xiyene yəbama, naxanye falane tima e xunna ayi, e yi n ma yamaan nalə ayi e wulene xən. Anu, n tan mi e rasigaxi, n mi e yamarixi, e tənə yo mi yamani ito ma,” Alatalaa falan nan na ra.

Alaa falan finde goronna ra ba?

33 Alatala naxa, “Xa yamani ito hanma nabina nde hanma saraxaralina nde i maxədin, a naxa, ‘Waliyiya falan mundun tixi nxu xili ma keli Alatala ma?’ I xa e yabi, i naxa, ‘Waliyiya falan mundun? Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N na n məma nən ε ra.”’ **34** Xa nabina nde hanma saraxaralina nde hanma muxu gbətə a fala, a naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma,’ n na kanna kewanla saranma nən a ra e nun a denbayana. **35** ε a falama ε bode xa, ε naxa, ‘Alatala yabin mundun tixi?’ hanma ‘Alatala nanse falaxi?’ **36** Koni ε nama fa waliyiya falana fe fala Alatala xun ma sənən, bayo birin waliyiya falan findixi e gbee falan nan na. ε habadan Alaa falane maxətəma na kii nin, Alatala Sənbən Birin Kanna, en ma Ala, **37** ε lu a fale nabina nde xa, ε naxa, ‘Alatala i yabixi nanse ra?’ hanma ‘Alatala nanse falaxi?’ **38** Xa ε mən a fala, ε naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma.’ Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Amasətə ε a falama, ε naxa, “Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma,” hali n to a falaxi a ε nama na fala, **39** nayi, n jinianma nən ε xən fefe, n yi ε kedi n yətagi, ε tan nun ε taana n dənaxan so ε nun ε benbane yii. **40** N yi habadan yagin sa ε fari, habadan marafəyaan naxan mi jinianjə muxune ra mumə!’”

24

Xəde debe firinne nun yamana fe

1 Babilən mangan Nebukadanesari yelin xənbini Yehoyakimi a dii xəmən Yoyakin suxə, Yuda mangana, e nun a kuntigine nun yiirawanle nun xabune, a siga e ra konyiyani Babilən taani keli Yerusalən taani, Alatala yi debe firin yita n na Alatala Batu Banxin yətagi, e rafexi xədə bogine ra.

2 Debe kedenna yi rafexi xədə bogi fajine ra alo begin naxanye bolonma xədə malan waxati singeni. Koni deben boden xədəne mi yi fan, e mi yi nəe donjə. **3** Alatala yi a fala, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “Xəde bogine. Xəde bogi fajine na, naxanye fan han! A naxine fan na naxanye kalaxi han e mi nəe donjə.”

4 Alatala yi falan ti n xa. **5** Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “I xədə bogi fajini itoe toxi kii naxan yi, n Yuda muxune fan yisuxuma na kii nin, n naxanye rasiga Babilən kaane yamanani. **6** N na n jəxə luma nən e xən ki fəji, n xətə e ra yamanani ito yi. N na e sənbə soma nən, n mi fa e halagima. N na e sima nən, n mi fa e talama. **7** N bəjə fajin fima nən e ma alogo e xa a kolon a Alatala nan n tan na. Xa e xətə n ma e bəjən birin na, e findima nən n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.”

8 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xədə bogi jəxini itoe tan, naxanye kalaxi han e mi nəe donjə, n Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine suxuma na kii nin e nun Yerusalən yamaan muxu dənxəne, naxanye luxi yamanani, e nun naxanye dəxi Misiran yamanani. **9** E fe magaxuma ayi nən e findi gbalon misaala ra bəxən yamanane muxune birin xa. N na e raxuya ayi dənaxanye birin yi, mən kaane e mafalama nən, e yi yo e ma, e yi e magele, e e danga. **10** N na e raxərima nən yəngən nun fitina kamən nun fitina furen na han e nan yamanani n dənaxan so e yii e nun e benbane.”

25

Nəe tonge soloferə konyiyana

1 Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yuda yamaan birin ma, Yosiaya dii xəmən

Yehoyakimi a mangayaan *ŋee* naaninden Yuda yamanani, naxan mən findixi Nebukadanesari a mangayaan *ŋee* singen na Babilən yi. ² Nayi, Nabi Yeremi yi falan ti Yerusalən kaane nun Yuda yamaan birin xa, a naxa, ³ “Xabu Amən ma dii xəmən Yosiyaa mangayaan *ŋee* fu nun saxandena, Yuda mangana, han to, na *ŋee* məxəjən nun saxanna nan ito ra Alatala falan tima n xa, n fan a falama ε xa yεyε, koni ε mi ε tuli matixi n na. ⁴ Alatala bata a walikəne birin nafa ε ma waxatin birin, nabine, koni ε mi ε xuiin name, ε mi ε tuli mati e ra. ⁵ E yi a falama nən, e naxa, ‘Ε birin xa xεtε ε kira naxine nun ε kewali naxine fəxə ra, alogo ε xa lu bəxəni Alatala dənaxan soxi ε nun ε benbane yii, habadan han habadan. ⁶ Ε nama bira ala gbətəne fəxə ra, ε yi ε xinbi sin e bun, ε yi e batu. Ε nama n naxələ batu seene ra ε naxanye rafalaxi. Nayi, n mi sese paxi ligama ε ra.’ ⁷ Koni ε mi ε tuli mati n na, ε yi n naxələ batu seene ra ε naxanye rafala, ε yi tərəyaan nafa ε yεtε ma.” Alatalaa falan nan na ra. ⁸ Na ma, Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Bayo ε mi ε tuli matixi n ma falan na, ⁹ n yamanan muxune birin xilima nən keli sogeteden kəmənna ma e nun Babilən mangan Nebukadanesari, n ma walikəna. N na e rafama nən yamanani ito nun a muxune nun a rabilinna siyane birin xili ma, alogo n xa e raxəri fefe. N yi e fe findi fe magaxuxin na muxune kabəma naxan ma, e kolin e ma, e nun yire rabeninxin na han habadan. Alatalaa falan nan na ra. ¹⁰ N danna sama nən sewa sigine nun paxan sigine nun paxalandi ti sigine ra xəmən nun a paxanla xa, e nun se din xuine nun lenpu dəgəne. ¹¹ Yamanani ito birin kalama nən, a raxəri, siyani itoe yi findi konyine ra Babilən mangan xa *ŋee* tonge soloferere.”

¹² “Koni na *ŋee* tonge soloferene na jan waxatin naxan yi, n Babilən mangan nun a yamanan hakəne saranma e ra nən, n Babilən kaane yamanan findi yire rabeninxin na habadan. Alatalaa falan nan na ra. ¹³ N feen naxanye birin fala na yamanan xili ma, n na birin ligama nən a ra, feen naxanye birin səbəxi kitabuni ito kui, Yeremi naxanye fala siyane birin xili ma.

¹⁴ Bayo Babilən kaane fan luma nən siya sənbəmane nun manga gbeene bun, n yi e fan kewanle nun e wali xənne saran e ra.”

Alaa xələ igelengenna fe

¹⁵ Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi n xa, a naxa, “Yeremi, igelengenni ito rasuxu n yii, naxan nafexi n ma xələn na, i yi a so siyane birin yii, n na i rasigaxi naxanye fəma, alogo e xa a min. ¹⁶ E na a min, e xunna firifirima nən, e lu alo dələ minna silanfanna yεe ra, n yəngən naxan nasigama e ma.”

¹⁷ N yi igelengenna rasuxu Alatala yii, n yi a so siyane birin yii, alogo e xa a min, Alatala n nasiga naxanye ma. ¹⁸ N na a so Yerusalən nun Yuda taane muxune yii, a mangane nun a kuntigine, alogo menne xa findi yire kalaxine ra, muxune kabəma naxanye ma, e kolin e ma, e yi a danga alo a kii naxan yi to. ¹⁹ N mən yi a so Misiran mangan yii e nun a bundəxəne nun a kuntigine nun a yamaan birin, ²⁰ e nun siyāan naxanye basanxi e ra. N yi a so Yusu yamanan mangane birin yii, e nun Filisiti yamanan taa mangane birin, Asikalən taan nun Gasa taan nun Ekirən taana e nun naxanye na lu e nii ra Asadodi taani. ²¹ N yi a so Edən kaane nun Moyaba kaane nun Amonine yii, ²² e nun Tire taan nun Sidən taan mangane birin, e nun fəxə ige tagi bəxəne mangane baan kidi ma. ²³ N yi a so Dedan kaane nun Tema kaane nun Busi kaane yii e nun muxun naxanye birin e xunne dəxən bima. ²⁴ N yi a so Arabi mangane birin yii, e nun siya basanxin naxanye dəxi tonbonni, ²⁵ e nun Simiri mangane nun Elan mangane nun Mede yamanan mangane birin ²⁶ e nun sogeteden kəmən fəxən mangane birin, naxanye maso, naxanye makuya, bəxə xənna yamanane birin. Ne xanbi ra, Sesaki* mangan fan a minma nən.

²⁷ Ala ito nan falaxi, a naxa, “Yeremi, a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, ‘Ε n ma xələ igelengenni ito min, a ε xunna firifirima nən alo dələna, ε yi baxun, ε bira. Ε mi fa kelima sənən yəngənə fe ra n naxan nafama ε xili ma.’’ ²⁸ Xa e tondi igelengenna rasuxε

* **25:26:** Sesaki findixi wundo falan nan na naxan bunna nən fa fala “Babilən taana.”

i ra, e yi e min, nayi a fala e xa, i naxa, 'Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "Fə ε xa a min, ε a min! ²⁹ Bayo, xa n gbalon fələma taan nan ma n xinla binyaxi dənaxan yi, nayi, ε fan kewanle mi saranjə ε ra ba? ε mi tangə na ma sese ma. Bayo n yəngən nasigama nən bəxə xənna muxune birin xili ma," Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra."

³⁰ "I tan xa nabiya falani itoe birin ti e xili ma, i naxa,

'Alatala sənxə xuiin bata keli kore, a bata a xui ramini a dəxəde sarijanxini! A xələ xuiin naminima a muxune ma. A sənxəma alo naxanye manpa bogini bodonma alogo e xa a igen ba, a sənxəma bəxə xənna muxune birin xili ma.

³¹ A xuiin sigama han bəxən danna, bayo kitina Alatala nun siyane tagi, e nun adamadiine birin kitima nən. A muxu naxine faxama nən silanfanna ra, Alatalaa falan nan na ra."

³² Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "Gbalon bata keli naxan luma sigə keli siyana nde yi siga gbətə yi, alo foye kala tiin naxan bata sa keli bəxən danne ra."

³³ Na ləxəni, Alatala muxu faxaxine binbine luma nən yiren birin yi, keli bəxən fəxə kedenni han bode fəxəni. Muxu yo mi e sayaan wugama, e binbine mi malanma, e mi maluxunma. E binbine yi lu bəxən ma alo nəmama.

³⁴ ε tan yεεratine, ε wuga, ε gbelegbele, ε yi ε makutukutu ε tan naxanye yamaan xun na! Bayo ε kəe raxaba waxatin bata a li. ε birama nən, ε fe yi kala alo fəjə fajin na raxuya ayi.

³⁵ Sigade mi fa yεεratine xa e gima dənaxan yi. Luxunde yo mi fa e xa e tan naxanye yamaan xun na. ³⁶ ε yεεratine wuga xuiin mə, yamaan kuntigine gbelegbele xuina,

bayo Alatala e bəxən kalama.

³⁷ Langa sabatixine yidunduxi Alatalaa xələ magaxuxin bun.

³⁸ Ala bata a yamanan nabejin alo yatan na a dingiraan masara, e yamanan yi kala halagi tiin bun a xələ gbeeni.

26

Muxune yi e kənkə Yeremi ma

¹ Yosiya dii xəmən Yehoyakimi a mangayaan fələ waxatini Yuda yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa. ² Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Sa ti Alatalaa banxin yinna kui, i falan ti Yuda yamanan taane muxune xa naxanye birin fa e xinbi sinma Alatalaa banxini. N na i yamari falan naxan birin ti feen na, i xa na birin fala e xa, i nama sese ba a ra. ³ Waxatina nde, e tuli matima nən, e birin yi xətə e kira naxine fəxə ra. Nayi, n gbalon naxan nagidixi e ma e fe naxine fe ra, n xətəma nən na feen fəxə ra, na mi fa e sətə. ⁴ A fala e xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa ε mi ε tuli mati n na, xa ε mi n ma sariyane suxu, n naxanye soxi ε yii, ⁵ ε yi n ma walikəne xuiin name, nabine, n naxanye rasigaxi ε ma waxatin birin, ε mi tin ε tuli matiyə naxanye ra, ⁶ nayi, n banxini ito kalama nən alo Silo taana,* n yi taani ito findi danga taan na bəxən siyane birin tagi.'

⁷ Saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi Yeremi xuiin mə falani itoe tiyə Alatalaa banxini. ⁸ Yeremi yi yelinma falane tiyə waxatin naxan yi Alatala a yamari naxanye fala fe ra, saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi a suxu, e naxa, "I faxama nən yati! ⁹ Nanfera i nabiya falane tima Alatala xinli fa fala banxini ito kalama nən alo Silo taana, taani ito yi kala, a findi yire rabejinxin na?" Yamaan birin yi e malan Yeremi rabilinni Alatalaa banxini.

¹⁰ Yuda yamanan kuntigine to na feene mə, e yi keli mangana banxini, e sa dəxə Alatalaa banxini dənaxan xili "So Də Nənəna." ¹¹ Nayi, saraxaraline nun nabine yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, e naxa, "Xəməni ito a kitin xa lan sayaan ma!"

* **26:6:** Silo taana fe səbəxi Yeremi 7.12 kui.

Bayo a bata nabiya falane ti taani ito xili ma, alo ε fan yetena a mexi kii naxan yi!"

¹² Yeremi yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, a naxa, "Ε falan naxanye birin mexi, Alatala nan n nafaxi a n xa fa na nabiya falane ti banxini ito nun taani ito xili ma. ¹³ Iki, ε sigati kiin nun ε kewanle maxete, ε yi ε tuli mati Alatala ra, ε Ala. Nayi, Alatala gbalon naxan nagidixi ε xili ma, a xetema nən na feen fɔxɔ ra, na mi fa ε sətəma. ¹⁴ N tan fa ε sagoon nin. Naxan fan ε yee ra yi, a tinxin, ε na liga n na. ¹⁵ Koni, ε xa a kolon nən, xa ε n faxa, səntaren faxa feen goronna luma nən ε xun ma, ε tan nun taani ito nun a muxune, bayo Alatala nan n nafaxi yo, alogo n xa falani itoe ti ε xa."

¹⁶ Kuntigine nun yamaan birin yi a fala saraxaraline nun nabine xa, e naxa, "Hali xemēni ito a kitin mi lan sayaan ma! Bayo a falan tixi en xa Alatala nan xili yi, en ma Ala." ¹⁷ Yamanan fonna ndee yi keli, e yi a fala yamaan malanxin birin xa, e naxa, ¹⁸ "Yuda mangan Xesekiya waxatini, Moreseti kaan Mike a fala nən Yuda yamaan birin xa, a naxa, 'Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, 'Siyon taani buxama nən alo xəena,

Yerusalen findima nən taa xənna ra. Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma, na findima nən fətənnna yire matexin na." [†] ¹⁹ Yuda mangan Xesekiya nun Yuda yamaan birin Mike faxa nən na ma ba? Xesekiya mi gaxu Alatala yee ra ba, a yi Alatala mafan? Nayi, Alatala gbalon xunba nən e ra, a yi naxan nagidixi e ma. En fe naxin nan nafama en yete ma, xa en xemēni ito faxa!"

Mangan yi nabi Yuriya faxa

²⁰ Xemēna nde fan yi na naxan yi nabiya falane tima Alatala xinli, naxan ma falaye yi luxi alo Yeremi a falane, Semaya Kiriyati-Yeyarin kaana dii xemēni Yuriya. A fan nabiya falane ti nən taani ito nun yamanani ito xili ma. ²¹ Yehoyakimi nun a sofa kuntigine nun a kuntigine birin to na falane mε, mangan yi wa a faxa feni. Koni, Yuriya to na feen mε, a yi gaxu, a yi a gi, a siga Misiran yamanani. ²² Manga Yehoyakimi yi muxune rasiga Misiran

yi, Akibori a dii xemēna Elanatan e nun muxuna ndee. ²³ E sa Yuriya suxu Misiran yi, e sa fa a ra Manga Yehoyakimi xən, a yi a faxa silanfanna ra, e sa a binbin woli ayi yamaan yiigelite gaburu yireni.

²⁴ Anu, na waxatini, Safan ma dii xemēna Axikan Yeremi ratanga nən alogo e nama a lu yamaan sagoni, e yi a faxa.

27

Yuda kaane lan e xuru Babilən mangan ma

¹ Yosiyya dii xemēni Yehoyakimi a mangayaan fələ waxatini Yuda yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa. ² Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa, "Gbelemēne rasəge, i lutine ti e ra goron tongo seen na, i e sa i kəe ma. ³ I mən yi e rasiga Edən mangan nun Moyaba mangan nun Amoni mangan nun Tire mangan nun Sidən mangan ma e xərane xən e naxanye rafaxi Yerusalen yi Yuda Manga Sedeki fəma. ⁴ I yi n ma yamarin nali e ma, alogo e xa sa a fala e kanne xa, i naxa, Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ε sa ito fala ε kanne xa, ε naxa, ⁵ 'N tan nan bəxə xənna daxi n sənbə gbeeni, e nun muxune nun suben naxanye a fari. Naxan na n kənən, n yi bəxə xənna so na yii. ⁶ Iki n fa ε yamanane birin sama nən Babilən mangan Nebukadanesari sagoni, n ma walikəna. N mən burunna subene sama nən a sagoni. ⁷ N siyane birin sama nən a nəən bun e nun a diin nun a mamandenna nəən bun, han a waxati saxin yi a li, a fan ma yamanan yi sa lu siya sənbəmane nun manga gbeene nəən bun. ⁸ Xa siyana nde hanma yamanana nde mi xuru Babilən mangan Nebukadanesari ma, a mi tin Babilən mangana konyiyaan xa lu a xun ma alo goron tongo gbelemēna, n na siyaan kewanla saranma a ra nən yəngən nun fitina kamen nun fitina furen na, han n yi yelin e halage Babilən mangan xən.' Alatalaa falan nan na ra. ⁹ E tan nama ε tuli mati ε nabine nun ε yiimatone nun ε xiylene nun ε koron bənbəne nun ε kəəramuxune ra, naxanye a falama ε xa, e naxa, 'E mi luma Babilən mangana nəən bun.' ¹⁰ Bayo, e wulen nan falama ε xa, naxan

† 26:18: Mike 3.12

ε masigama ε bɔxən na. N na ε kedima nən ε yamanani, n yi ε raxəri. ¹¹ Koni siyaan naxan na tin Babilən mangana konyiyaan yi sa a fari alo goron tongo gbeleməna, a xuru a ma, n matabun fima nən na ma a yɛtə bɔxəni, a yi a bi, a lu dəxi na,” Alatalaa falan nan na ra.

¹² N na nan fala Yuda mangan Sedeki fan xa, n naxa, “Ε tin Babilən mangana konyiyaan xa sa ε fari alo goron tongo gbeleməna, ε xuru e nun a yamaan ma, ε kisima nən. ¹³ Nanfera ε nun i ya yamaan lanma ε faxa yɛngən nun fitina kamən nun fitina fureni, alo Alatala a falaxi kii naxan yi siyane xa naxanye tondin xure Babilən mangan ma? ¹⁴ Ε nama ε tuli mati nabine ra, naxanye a falama ε xa, e naxa, ‘Ε mi luma Babilən mangana nəən bun!’ Bayo, e wule nabiya falane nan tima ε xa. ¹⁵ N tan mi e xəxi, e wulen nan falama n xinli. Nayi, n na ε kedima nən ε yamanani, ε nun ε nabiin naxanye falane tima, ε birin yi raxəri.” Alatalaa falan nan na ra.

¹⁶ N ni ito nan fala saraxaraline nun yamaan birin xa, n naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε nama ε tuli mati ε nabine ra naxanye a falama ε xa, e naxa, “Alatalaa banxin muranne famatən ni i ra sa keli Babilən yi!” Bayo e wule nabiya falane nan tima ε xa. ¹⁷ Ε nama ε tuli mati ne ra. Ε xuru Babilən mangan ma, ε yi kisi. Nanfera ε waxi taani ito kala feni? ¹⁸ Xa nabiin nan e ra, xa Alatalaa falana e yi, nayi e xa Alatala Senben Birin Kanna mafan alogo muranna naxanye fa luxi Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana banxin nun Yerusalən yi, a ne fan nama xali Babilən yamanani. ¹⁹ Bayo Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi lan senbetenne ma, e nun ige ramaden nun ige maxali wontorone nun muran gbətən naxanye luxi taani ito yi, ²⁰ Babilən mangan Nebukadanesari mi naxanye tongo a Yehoyakimi a dii xəmen Yoyakin xali konyiyani waxatin naxan yi, Yuda mangana, e nun Yuda yamanan nun Yerusalən taan muxu gbeene birin a siga naxanye ra konyiyani Babilən yi, ²¹ Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi yati muranne xili ma naxanye luxi Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana manga banxini e nun Yerusalən taani, a

naxa, ²² “Ne tongoma nən, e xali Babilən yi, e sa lu na yi han n na keli ləxən naxan yi, n mən yi e rafa be.” Alatalaa falan nan na ra.’”

28

Yeremi nun wule nabina fe

¹ Na jee kedenna ra, Yuda mangan Sedeki a mangayaan jee naaninden kike suulunden ləxəna nde yi, Gabayon kaana Asuru a dii xəmen Nabi Xananiya yi falan ti n xa Alatalaa banxini saraxaraline nun yamaan birin yee xəri, a naxa, ² “Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Babilən mangan goron tongo gbelemen naxan sama muxune koe ma, n fama na kaladeni nən! ³ Benun jee firin, n mən xətema nən muranne birin na be Alatalaa banxini, Babilən mangan Nebukadanesari naxanye tongoxi be, a siga e ra Babilən yi. ⁴ N mən xətema nən Yuda mangan na, Yoyakin Yehoyakimi a dii xəmena, e nun Yuda muxu susine birin, naxanye sigaxi Babilən yi, bayo Babilən mangan goron tongo gbelemen naxan sama muxune koe ma, n fama na kaladeni nən! Alatalaa falan nan na ra.”

⁵ Nabi Yeremi yi Xananiya yabi saraxaraline nun yamaan birin yee xəri naxanye yi Alatalaa banxini. ⁶ Nabi Yeremi naxa, “Amina! Alatala xa na ligi! Alatala xa i fala xuine rakamali, a yi xətə Alatalaa banxin muranne nun muxu susine ra be sa keli Babilən yi. ⁷ Koni i tuli mati falani ito ra n naxan falama ε nun yamaan birin xa: ⁸ Nabiin naxanye fa benun i tan nun n tan xa fa, xabu a fələni, ne nabiya falane ti nən lan yɛngən nun gbalon nun fitina furene fe ma yamana wuyaxi nun mangaya gbeene xili ma. ⁹ Koni xa nabina nde bəjəe xunbenla fe fala, fə a falan xa kamali nən benun muxune xa a kolon a Alatala nan a xəxi.”

¹⁰ Nayi, nabi Xananiya yi goron tongo gbelemen ba Nabi Yeremi koe ma, a yi a yigira. ¹¹ Xananiya yi a fala yamaan birin yee xəri, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Babilən mangan Nebukadanesari nəən naxan sama siyane birin fari alo goron tongo gbeleme, benun jee firin, n

na kalama na kii nin.’ ” Nabi Yeremi yi siga.

¹² Nabi Xananiya yelin xanbini goron tongo gbelemeni gire, a naxan ba Nabi Yeremi koe ma, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ¹³ “Sa a fala Xananiya xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata wudi gbelemeni gira, koni i fa wure gbelemeñnan sotoma a funfuni. ¹⁴ Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N goron tongo wure gbelemeñ sama n'en siyani itoe birin koe ma, alogo e xa lu Babilon mangan Nebukadanesari a noon bun, e lu wale a xa, n mon burunna subene sama n'en a sagoni.’ ”

¹⁵ Nabi Yeremi yi a fala Nabi Xananiya xa, a naxa, “Xananiya, i tuli mati! Alatala mi i xexi, anu i bata yamani ito mayenden alogo e xa e yigi sa wulene yi. ¹⁶ Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i janma n'en baxo xonna fari, i faxama n'en jene ni ito ra, bayo i ya falane yamaan namurutema Alatala ma.’ ” ¹⁷ Nabi Xananiya yi faxa na jeneen kike solofereden na.

29

Kedin yi rasiga muxu suxine ma

¹ Nabi Yeremi a falan ni i ra a naxan sebe kedin kui Yerusalen taani, a yi a rasiga fonne ma naxanye xali konyiyani, e nun saraxaraline nun nabine nun yamaan donxen birin, Nebukadanesari naxanye suxu Yerusalen yi a siga e ra konyiyani Babilon yi. ² A lixi, Manga Yoyakin nun a nga nun mangan bundoxone nun Yuda kuntigine nun Yerusalen kuntigine nun yiirawanle nun xabune fan bata yi mini Yerusalen yi siga konyiyani. ³ A kedin taxu n'en Safan ma dii xemena Elasa nun Xiliki a dii xemena Gemariya ra, Yuda mangan Sedeki naxanye xe Babilon mangan Nebukadanesari ma. Kedin kui falan ni i ra:

⁴ Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi muxu suxine birin xa, n naxanye rasiga konyiyani keli Yerusalen yi siga Babilon yi, a naxa, ⁵ “E banxine ti, e dox e kui. E nakone si, e yi e bogine don. ⁶ E naxanle futu, e yi diine sot. E naxanle fen e dii xemene xa, e yi e dii temene fi xemetaa ra, alogo e fan xa diine bari. E wuya ayi

e dingirani, e yaten nama xurunye ayi de! ⁷ E boje xunbenla raso taani, n na e xalixi konyiyani denaxan yi, e yi Alatala maxandi na taan xa, bayo e boje xunbenla sotoma na nan xon.”

⁸ Bayo Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E nama tin, nabine nun yiimatone xa e mayenden naxanye e tagi. E nama e tuli mati e xiyene ra! ⁹ Bayo e wule nabiya falane nan tima e xa n xinli. N tan mi e xexi,” Alatalaa falan nan na ra. ¹⁰ Koni Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Babilon yamanana no sotan na jee tonge solofera ti, n na e malima n'en, n yi n ma fala fajin nakamali e xa, n xete e ra be. ¹¹ Bayo n na a kolon n feen naxanye yitoxi e xa. N boje xunbenla nan yitoxi e xa, toroyaan mi a ra, alogo n xa yigin lu e ma waxati famatone yi.” Alatalaa falan nan na ra. ¹² “Nayi, e na n xili, e yi fa n maxandi, n na e yabima n'en. ¹³ E na n fen, e n toma n'en, xa e n fen e bojen birin na.” ¹⁴ Alatalaa falan ni ito ra. “N tinma n'en e xa n to, n yi xete e ra keli konyiyani, n yi e malan keli siyane nun yirene birin yi, n na e raxuya ayi denaxanye yi, n yi xete e ra be, n na e kedixi denaxan yi siga konyiyani.” Alatalaa falan nan na ra.

¹⁵ Na ma, e a falama n'en, e naxa, “Alatala bata nabine fi nxu ma Babilon yi!”

¹⁶ Koni Alatala ito nan falaxi lan mangan ma naxan doxi Dawudaa manga gbedeni, e nun yamaan naxan birin doxi Yerusalen taani ito yi, e ngaxakedenna naxanye mi siga e foxra konyiyani, ¹⁷ Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N yengen nun fitina kamien nun fitina furen nafama e ma n'en, n yi e lu alo xode bogi kalaxin naxanye mi noe donje. ¹⁸ N na e sagatanma n'en yengen nun fitina kamien nun fitina furen na, n yi e fe findi fe magaxuxin na baxon yamanane birin xa, e yi findi danga taan misaala ra, e fe yi yamanane birin muxune yigitge, e yi kab e ma, e kolin e ma, e e konbi, n na e raxuya ayi denaxanye birin yi.” ¹⁹ Alatalaa falan ni ito ra. “Na ligama n'en bayo e mi e tuli matixi n ma falan na, n na n ma walikene rasigaxi e tan naxanye ma waxatin birin, nabine. Anu e fan mi e tuli matixi,” Alatalaa falan nan na ra.

²⁰ Koni ε tan xa ε tuli mati Alatalaa falan na, ε tan muxu susxine birin, n bata ε tan naxanye rasiga keli Yerusalen yi siga Babilon yi!

²¹ Alatala Sənben Birin Kanna, Isirayilaala Ala ito nan falaxi lan Kolayaa dii xəməna Axabi nun Maaseyaa dii xəmən Sedeki ma, naxanye wule nabiya falane tima ε xa, a naxa, “N na e sama nən Babilon mangan Nebukadanesari sagoni, a yi e faxa ε yee xəri. ²² Yuda kaan naxanye birin siga konyiyani Babilon yi, ne birin dangan misaala tongoma muxu firinni itoe nan ma sənən, e naxa, ‘Alatala xa i lu alo Sedeki nun Axabi, Babilon mangan naxanye gan!’ ²³ Bayo e bata xaxilitareyaan liga Isirayila yi. E bata yalunyaan liga e muxu bodene naxanle xən, e yi falan ti n xinli wulen fari, anu, n tan xa mi yamarin fixi e ma. N na kolon, na feen seren nan mən n na.” Alatalaa falan nan na ra.

Yeremi yi Semayaakədin yabi

²⁴ A fala Nexelan kaan Semaya xa, i naxa, ²⁵ “Alatala Sənben Birin Kanna, Isirayilaala Ala ito nan falaxi, a naxa, i bata kədine səbə Yerusalen kaane birin ma, e nun Maaseya a dii xəmən Sofoni saraxaralina, e nun saraxarali gətəye birin, i ito nan səbəxi Sofoni ma, i naxa, ²⁶ ‘Alatala bata i findi saraxaraliin na Yehoyada əxəni alogo i xa i yengi dəxə Alatalaa banxin feene xən. Na ma, muxu yo na a yətə findi nabiin na daxuyani, i lan i xa a sa kutun na, i a kəeən xidi yələnxənna ra. ²⁷ Nanfera nayi, i mi i kənkəma Yeremi Anatəti kaan ma, naxan a yətə findixi nabiin na ε tagi? ²⁸ A yətəen bata kədin nasiga nxu ma Babilon yi, a naxa: Ε buma nən mənni de! Nayi, ε banxine ti, ε dəxə kui. Ε nakəne si, ε yi e bogine don.’”

²⁹ Saraxarali Sofoni yi na kədin xaran Nabi Yeremi xa. ³⁰ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ³¹ “Xəraan nasiga a faladeni muxu susxine birin xa naxanye Babilon yi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi Semaya Nexelan kaan xili ma, a naxa, “Bayo Semaya nabiya falane tima ε xa, anu, n tan mi a xəxi, a yi ε mayenden alogo ε xa ε yigi sa wuleni.” ³² Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N Semaya Nexelan kaan nun a bənsənna kəwanle saranma e ra nən. A bənsənna muxu yo mi luyε yamani ito yε,

a mən mi fe fajin toma n naxan ligama n ma yamaan xa, bayo a falane yamaan namurutəma Alatala ma.” ’ Alatalaa falan nan na ra.”

30

Ala mən Isirayila yamanani tənma nən

¹ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ² “Alatala, Isirayilaala Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N falan naxanye tixi i xa, e birin səbə kədin kui.’ ³ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Ləxəne fama, n Yuda nun Isirayila muxu susxine raxətəma waxatin naxan yi, n fa e ra yamanani n naxan so e benbane yii, e yi dəxə a yi,’ Alatala naxa na kiini.”

⁴ Alatala falani itoe nan ti lan Isirayila nun Yuda yamanane ma, a naxa,

⁵ “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘En gbelegbele xuiin məma.

Gaxun nan na ra, bəjəe xunbeli mi fa na.

⁶ Ε maxədinna ti, xəmən nən diin bare!

Nanfera nayi,

xəməne birin e tagin suxi alo əxanla nəma dii barini?

Nanfera birin yətagini təjənxi?

⁷ Gbalo ləxə gbeen nan a ra!

A əxən mi na.

Waxati xədəxən nan na ra Yaxuba bənsənna xa, koni e xunna minima a yi nən, e kisi.’”

⁸ “Alatala Sənben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘Na ləxəni, n goron tongo wudine kalama nən, a ba e kəe ma, n yi e xidi lutine yibolon, n yi e ba xəjəne konyiyaan bun. ⁹ E yi wali Alatala xa e Ala, e nun Dawuda yixətəna, e mangana, n naxan fima e ma.’

¹⁰ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

‘Ε tan Yaxuba yixətəne,

n ma walikəne, ε nama gaxu,

Isirayila kaane, ε nama kuisan!

Bayo, n na ε rakisima nən,

n yi sa ε ba yire makuyeni,

n yi ε bənsənna ba yamanani

e sa konyiyani dənaxan yi.

Yaxuba bənsənna muxune mən xətəma nən,

e yi lu maraxaran nun bəjəe xunbenli.

E mi fa yimaxə sənən!

¹¹ Bayo, n luma nən ε xən,
alogo n xa ε rakisi.
N siyane birin naxəre nən,
n na ε raxuyaxi ayi naxanye ye,
koni n mi ε tan naxərima.
N na ε xuruma nən
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ε yatəma səntarene ra.'
Alatalaa falan nan na ra."

¹² "Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Ε jaxankatan mi dandanjne,
ε furen magaxu.

¹³ Muxu yo mi ε xun mafalama,
ε fure deen dandan muxu mi na,
a seri mi ε tan yii.

¹⁴ Ε xəyine birin bata jinan ε xən,
e mi fa ε fenma sənən.
Bayo, n bata ε jaxankata alo yaxuna,
n yi ε hake gbeene nun ε yulubi wuyaxine
saran ε ra a jaxin na.

¹⁵ Nanfera ε wugama ε jaxankatan
nun ε tərəyaan bun naxan mi nəe dan-
danjne?

N na ligaxi ε ra ε hake gbeene nun ε yulubi
wuyaxine nan ma fe ra.' "

¹⁶ " 'Koni naxan yo na wa ε raxəri feni,
na fan naxərima nən.
Ε yaxune birin xalima nən konyiyani.
Naxanye birin fuma ε yiiseene ma,
muxune fuma ne fan yiiseene ma nən.
Naxanye ε suxuma yengəni,
ne fan birin suxuma nən yengəni.'

¹⁷ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
'Koni n mən ε rasabatima nən,
n yi ε rakendəya ε furene ma,
bayo e a falama ε ma nən a yama raməxina,
muxe mi a yengi dəxi naxan xən, Siyon
taana.'

¹⁸ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'N mən Yaxuba bənsənne yigiyadene
rasabatima nən,
n kininkinin e dəxədene ma.

Taa xənna mən tima nən a funfuni.
Manga banxin mən yi ti a yireni.

¹⁹ Bəti xuiin nun sewa xuiin minima nən e
tagi.

N na e rawuyama ayi nən,
e mi fa xurunjə ayi mumə!
N binyen fima nən e ma,
e mi fa rayelefuə sənən.

²⁰ E diine luma nən alo a fələni,
e yamaan luma nən n yətagi.
N yi e jaxankata muxune kewanle saran e
ra.

²¹ E mangan minima e tan nin,
e tan nde nan tima e yee ra.
N yi na kanna maso n na,
a yi a maso n na,
bayo muxun mundun susə a masoe n na a
yəte ra?"

Alatalaa falan nan na ra.

²² 'Ε findima nən n ma yamaan na,
n yi findi ε Ala ra.' "

²³ Alatala gbalon soma nən muxu jaxine
xun na
alo foye kala tiina.

A xələn jaxankatan yi fa e ma
alo wuluwunla.

²⁴ Alatalaa xələn mi xətəma e fəxə ra
fə feene rakamali
Ala naxanye birin nagidixi a bəjəni.
Ε xaxili sətəma nən na feene xən waxati
famatəne yi.

31

Isirayila kaane xətəfena

¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Na
waxatini, n findima nən Isirayila xabilane
birin ma Ala ra, e yi findi n ma yamaan na."

² Alatala ito nan falaxi, a naxa,
"Yama dənxən naxanye luxi e nii ra yəngən
xanbini,

ne n ma hinanna toma nən tonbonni,
Isirayila yamaan yi matabun sətə."

³ Alatala a yəte yita nən n na wulani,
a naxa, "N bata ε xanu habadan!
Nanara, n ma hinanna mi jənma ε xa.

⁴ Isirayila yama fəjina,
n mən ε rasabatima nən,
ε yamanan mən tima nən.

Ε mən ε tanbanne maxama nən
ε yi siga bodonlane fəxə ra jaxajaxani.

⁵ Ε mən manpa bili nakəne sima nən
Samari geyane fari.

Xəe biine sansine sima nən,
e yi e bogine sətə.

⁶ Bayo ləxəna nde fama,
kantan tiine e xui raminima
Efirami yamanan geyane ma waxatin
naxan yi, e naxa,
'Ε keli, en siga Siyon taani Alatala fəma, en
ma Ala.' "

7 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ε xuini te s̄ewani Yaxuba b̄ons̄onna fe ra,
Ε jaxan e fe ra e tan naxanye siyane xun
na!

Ε xui ramini, ε yi Ala tantun, ε naxa,
‘Alatala, i ya yamaan nakisi,
Isirayila muxu d̄onxene.’

8 N x̄et̄ma n̄en e ra
sa keli k̄omen f̄ox̄n yamanani,
n yi e malan sa keli b̄ox̄n danne ra.
Danxut̄ne nun sankalat̄ne e yε,
jaxalan fudi kanne nun naxanye dii
barini, e birin.

Yama gbeen nan x̄et̄en be.

9 E fama n̄en wuge,
e lu n maxande,
n yi ti e yεε ra,
siga xudene dε, kira yit̄onxin x̄on,
e mi e sanna radinjε d̄enaxan yi,
bayo Isirayila yamaan fafe nan n na,
Efirami b̄ons̄onna luxi n̄en
alo n ma dii singena.”

10 Siyane, ε tuli mati Alatalaa falan na,
ε sa a rali
f̄o f̄ox̄ ige tagi b̄ox̄ makuyene yi!
Ε naxa,
“Naxan Isirayila yamaan naxuyaxi ayi,
na e malanma n̄en.
A e kantanma n̄en
alo xuruse rabaan nun a xuruse kuruna.
11 Bayo, Alatala bata Yaxuba yix̄et̄ene
x̄or̄oya,

a yi e xunba muxune yii
naxanye senben gbo e xa.

12 E fama n̄en,
e xuini te jaxajaxani Siyon geyaan xun-
tagi.

E s̄ewama n̄en Alatalaa n̄emaan birin na,
murutun nun manpa n̄en nun turen
nun yεxεene nun siine nun j̄ingene.

E nii yifanma e ma n̄en
alo igen saxi nak̄oñ naxan ma,
e mi fa yigitegε mumε!

13 Nayi, sungutunne s̄ewama n̄en e bodon-
deni,
e nun banxulanne nun fonne birin.

N yi e sunun findi s̄ewan na,
n yi e madend̄en,
n yi e rasewa e jaxankatan xanbini.

14 N yi saraxaraline ralugo sube turaxine
ra
n ma yamaan yi wasa n ma n̄emaan na,”

Alatalaa falan nan na ra.

15 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen
tema Rama taani.

Rakeli nan a diine wugama.
A mi tinjε a xa masabari
amasat̄ e birin bata faxa.”

16 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Ε wuga xuiin nun ε yεεgen dan,
bayo ε kewanle sarefima n̄en,
ε diine fama n̄en
sa keli yaxune konni.”

Alatalaa falan nan na ra.

17 “Ε yigin s̄ot̄ma n̄en waxati famat̄one yi,
bayo ε diine m̄en x̄et̄ma n̄en e konni.”

Alatalaa falan nan na ra.

18 N bata Efirami b̄ons̄onna wuga xuiin me,
e naxa,
“Ala, i bata nxu xuru kari x̄dexeni
alo turaan naxan mi suxi,
nxu yi xuru ki faji.

I m̄en xa nxu rax̄te,
nxu x̄et̄ma n̄en,
bayo i tan nan Alatala ra, nxo Ala.

19 Nxu nxu xun xanbi so n̄en i yi,
kon na xanbi ra,
nxu yi nimisa.

Nxu yelin xanbini xaxinla s̄ot̄ε,
nxu yi x̄el̄o nxu yεte ma,
nxu yagi, nxu yi nxu xun sin,
bayo nxu bata kalan ti nxu dii j̄ore waxa-
tini han!”

20 Ala naxa, “Efirami b̄ons̄onna mi findixi n
nafan diin xan na ba,

n diin naxan nafisama bonne xa?
Bayo n n̄ema falane tiyε a ma,
a fe rabirama n ma.

Nanara, n b̄ojen bata kala a fe ra,
a kininkininna yi n suxu han!”

Alatalaa falan nan na ra.

21 Ε taxamasenne ti kiraan x̄on,
ε wudine bitin kiraan dε
alogo muxune nama kira gbeen fata
e lan e xa bira naxan f̄ox̄ ra.

Isirayila yama fajina,
ε m̄en xa x̄et̄ε, ε x̄et̄ε ε taane yi.

22 N ma dii murut̄exine,
ε luma na xun x̄on sigani
han waxatin mundun yi?

Bayo Alatala fe n̄en naminima n̄en b̄ox̄
x̄onna fari,

naxanla fama nən xəmən fenderi.*

Ala mən Yuda nun Isirayila yitənma nən

²³ Alatalaa Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N na xətə e muxu suxine ra waxatin naxan yi, a mən falama nən Yuda yamanan nun a taane yi, e naxa, ‘Alatala xa barakan sa tinxin yirena fe yi geya sarijanxina.’ ²⁴ Xəe biine nun xuruse rabane dəxəma nən Yuda yamanani e nun a taane birin. ²⁵ Bayo n muxu xadanxine nii yifanma e ma nən, n yi muxu nii kalaxine ralugo.”

²⁶ Na waxati yətəni, n yi xulun, n yi a kolon a n ma xixənla yi naxun han!

²⁷ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ləxəne fama, n mən muxune nun xuruseene rasabatima nən Isirayila nun Yuda yamanane yi, e wuya ayi alo muxun na səsiin xuya xəen ma. ²⁸ Benun to, n na n yəen ti nən e ra alogo n xa e xunna kala, n yi e tala, n yi e halagi, n yi e raxəri, n yi gbalon nafa e ma. Koni iki, n mən n yengi dəxəma nən e xən alogo n xa e yamanan ti, n yi e si,” Alatalaa falan nan na ra. ²⁹ A mi fa falama na ləxəni fa fala, Fafane bata naxundan xindene don, koni e diine nan jinye ramuluxun.[†]

³⁰ Koni birin faxama a yətə hakən nan ma fe ra. Muxu yo naxundan xindene don, na kanna yətəen nan jinye ramuluxunma.

Layiri nənəna fe

³¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na ləxəne fama, n layiri nənən xidima[‡] nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.

³² A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,
n to e yii rasuxu n yi e ramini Misiran yamanani.

Bayo e n ma layirin kala nən
hali n to findi e kanna ra,”

Alatalaa falan nan na ra.

³³ “Koni layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.”

Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nən e xaxinli,
n yi e sebə e bəjəni.

N findima nən e Ala ra,
e yi findi n ma yamaan na.

³⁴ Muxu yo mi fa a boden maxaranma,
muxu yo mi a fale a ngaxakedenna xa,
a naxa, ‘I xa Alatala kolon,’
bayo e birin n kolonma nən,
keli muxudin ma han muxu gbeena.
Bayo n dijama nən e hakəne ma
n yi e yulubine xafari.”

Alatalaa falan nan na ra.

³⁵ Alatala ito nan falaxi,
a tan naxan sogen da
alogo a xa kənənna fi yanyin na,
e nun kiken nun sarene kəeən na,
naxan fəxə igeni maxama,
a mərənne yi xuxu,[§]
naxan xili Alatala Sənbən Birin Kanna, na
naxa,

³⁶ “Fanni dunupa da kiin sariyani itoe n
yətagi,
Isirayila yixətəne fan yatəma nən siyaan na
n yəe ra yi.”

Alatalaa falan nan na ra.

³⁷ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Xa kore xənna nəe maligə,
xa bəxə xənna bunne nəe kolonjə,
nayi, n fan n məma nən Isirayila bənsənna
ra e kewanle fe ra,”

Alatalaa falan nan na ra.

Yerusalen taa nənəna fe

³⁸ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Ləxəne fama, taani ito mən tima Alatala xa waxatin naxan yi, keli Xananeli Sangansoon ma han sa dəxə Songen Ma Dəen na. ³⁹ Taan dan nənən fələma mənna nin siga tinxinni han Garəbi geyana, sa dangu Gowa binni. ⁴⁰ Binbine nun xubene bəxənma lanbanna naxan yi e nun gbingbinna naxanye sigama han Kedirən xudenı siga han taan so dəen tongonna so dəen naxan xili Soone Dəna, sogeteden binni, menne birin

* **31:22:** Waxatina nde, Ala waxi a xən ma nən a Isirayila yamaan xa a tan Ala fen. Anu, e dari fe mi yi na ra hali Isirayila yamaan to findixi Ala gbeen na layiri xidimə nən naxanla futun xidimə kii naxan yi. † **31:29:** Na feen mən sebəxi Nabi Esekiyəli 18.2 kui. ‡ **31:31:** Layiri nənəna fe sebəxi Luka 22.20 nun Kərenti Singen 11.25 nun Kərenti Firindena 3.6 nun Heburune 8.8-12 kui. § **31:35:** Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

nasarijanma nən Alatala xa. Yire yo mi fa kalə na hanma a raxəri.”

32

Yeremi yi xəena nde sara

¹ Alatala yi falan ti Yeremi xa, Yuda manga Sedeki a mangayaan jee fuden, Nebukadanesari a mangayaan jee fu nun solomasexeden nan yi a ra nun.

² Babilən yamanan sofa ganla bata yi Yerusalən taan nabilin nun na waxatini, e yi taan yengəma. Nabi Yeremi yi saxi kasoon na kantan tiine banxin sansanna kui Yuda mangan konni. ³ Yuda mangan Sedeki bata yi a balan mənni, a naxa, “Nanfera i nabiya falani itoe tima? I yi a fala, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N taani ito sama nən Babilən mangan sagoni, a yi a tongo. ⁴ Yuda mangan Sedeki mi tangama Babilən kaane ma de! N na a sama nən Babilən mangan sagoni yati, a yi falan ti a xa kənen nun kənen, a yi a yətagi to. ⁵ Babilən mangan sigama nən Sedeki ra Babilən yi, a sa luma dənaxan yi han n na keli a malideni waxatin naxan yi. Xa ε Babilən kaane yənge, ε mi nə sətəma de!” Alatalaa falan nan na ra.’”

⁶ Yeremi a falan ni ito ra, a naxa, “Alatala falan ti nən n xa, a naxa, ⁷ I səxə Salun ma dii xəmen Xanameli fama nən i fəma, a yi a fala i xa, a naxa, ‘N ma xəe bəxən sara n ma, naxan Anatəti taani, bayo i tan daxa kə sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na.’

⁸ Nayi, n səxə a dii xəmen Xanameli yi fa n fəma kantan tiine banxin sansanna kui alo Alatala a fala kii naxan yi. Xanameli yi fa a fala n xa, a naxa, ‘N ma xəe bəxən sara n ma naxan Anatəti taani, Bunyamin yamanani, bayo i tan daxa kə sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na. A sara!’ N yi a kolon fa fala Alatalaa falan nan yi kamalixi na ra. ⁹ Nayi, n yi n səxə a diin Xanameli a xəe bəxən sara a ma naxan Anatəti taani, n yi gbeti gbanan fu nun solofera so a yii. ¹⁰ N yi a sara kədini tən, n yi n ma taxamasenna sa a ma, n yi serene xili, n gbetin maliga sikeela ra. ¹¹ N yi a sara kədin tongo, n ma taxamasenna yi naxan ma, sariyane yi səbəxi naxan kui, e nun kədi gbətə naxan mi yi balanxi taxamasenna ra. ¹² N yi a sara kədin so Neriyaas dii xəmen Baruku

yii Maxiseya mamandenna. N na ligə n səxə a dii xəmen Xanameli yee xəri, e nun seren naxanye e yii fəxən sa xəe bəxən sara kədin ma, e nun Yahudiyən naxanye birin yi kantan tiine banxin sansanna kui. ¹³ N yi yamarini ito so Baruku yii e yee xəri, n naxa, ¹⁴ ‘Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, bəxən sara kədini itoe tongo, naxan balanxi n ma taxamasenna ra e nun naxan nabixi, i sa e sa fəjəna nde kui, e mi kale dənaxan yi. ¹⁵ Bayo Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ləxəna nde, muxune mən banxine nun xəe bəxəne nun manpa bili nakə bəxəne sarama nən yamanani ito yi.’”

¹⁶ “N to bəxən sara kədin so Neriyaas dii xəmen Baruku yii, n yi Alatala maxandi, n naxa, ¹⁷ ‘Marigina Alatala, i tan naxan kore xənna nun bəxə xənna daxi i sənbə gbeen, kabanako fe yo mi xədəxə i tan yii. ¹⁸ I ya hinanna mayitama nən muxune xa han mayixətə wuli keden, koni i fafane hakəne saranma e diine ra nən. Ala, i gbo, Ala sənbəmaan nan i tan na naxan xili Alatala Sənbən Birin Kanna. ¹⁹ I ya fe ragidixine gbo, i kəwanle magaxu. I yəena adamadi-ine birin sigati kiin na, alogo i xa birin saran a kəwanle ra, saranna naxan lan a wali xənne ma. ²⁰ I yi kabanako feene nun taxamasenne ligama xabu nxu yi Misiran yamanani waxatin naxan yi han to, i ne ligə Isirayila kaane yə e nun adamadi-ine birin, i yi xinla sətə naxan gbo han to. ²¹ I bata Isirayila i ya yamaan namini Misiran yamanani taxamasenne nun kaba-ko feene nun sənbə gbeen nun nən-nun fe magaxuxine xən. ²² I yamanani ito so nən e yii, i bata yi i kələ naxan so fe ra e benbane yii, kumin nun nən-nən gbo yamanan naxan yi. ²³ E bata fa, e fa dəxə a yi. Koni, e mi e tuli matixi i xuiin na, e mi bira i ya sariyan fəxə ra, e mi i ya yamarine suxi. Nanara, i paxankatani ito birin nafaxi e ma. ²⁴ Yaxune bata gbing-binne rate taan yinna xən alogo e xa dangu a xun ma. Taan fama nən ludeni Babilən kaane sagoni, naxanye a yəngəma, silan-fanna nun fitina kamen nun fitina furen yi taan kala. I naxan falaxi, na bata kamali, a tan ni ito ra. ²⁵ Marigina Alatala, i a fala

n xa nən, i naxa, "Xee bəxən sara gbetin na serene yee xəri." Anu, taan sa luma Babilən kaane nan sago yi."

Alatala yi Yeremi yabi

²⁶ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,
²⁷ "Alatala nan n tan na, niiramane birin ma Ala. Kabanako fena nde na yi ba, naxan xədəxə n tan yii? ²⁸ Nanara, n tan, Alatala, n ni ito nan falama, fa fala taani ito sama Babilən kaane nun Babilən mangan Nebukadanesari sagoni nən, e yi a tongo. ²⁹ Babilən kaan naxanye taani ito yengəma, ne soma nən taani ito yi, e təen so a ra, e a gan, e nun a banxine e wusulanna gan Baali xa naxanye xuntagi, e minse saraxane rabəxən ala gbətəne xa dənaxanye yi, e yin naxələ. ³⁰ Bayo xabu e dii jərə waxatine yi Yuda kaane nun Isirayila kaane mi sese ligaxi fə fe naxina n yee ra yi, e lu n naxələ e suxure rafalaxine xən, Alatalaa falan nan na ra. ³¹ Bayo taani ito muxune bata n naxələ, e n bəjən nate, keli a tiləxən ma han to. Nayi, n fa a bama nən n yetagi. ³² Yuda kaane nun Isirayila kaane bata n naxələ e kəwali naxine xən, e tan nun e mangane nun e kuntigine nun e saraxaraline nun e nabine, e nun Yuda kaane nun Yerusalən kaane birin. ³³ E bata e xun xanbi so n yi, e mi e yee rafindixi n ma. Anu, n yi e xaranma waxatin birin, koni e mi tin e tuli matiyə, e xurun sətə. ³⁴ E yi e suxurene dəxən ma banxini n xinla binyama dənaxan yi, e yi a raharamu. ³⁵ E yi kidene rafala Baali xa Ben-Hinən lanbanni, alogo e xa e diine gan saraxan na Mələkə xa. N mi e yamari naxan ma, n mi sa mirixi naxan ma. E bata xəsi fe sifani itoe liga, e yi Yuda bənsənna ti yulubin ma."

³⁶ "Iki, ε fa a falama taani ito ma nən, ε naxa, 'A sama nən Babilən mangan sagoni! E a nəma nən yengən nun fitina kamen nun fitina furen xən!' Nanara, n tan Alatala, Isirayilaa Ala, n fa ito nan falama, n naxa, ³⁷ 'N na e malanma nən yati, sa keli yamanane birin yi, n na e raxuyama ayi dənaxanye yi n ma xələ gbeen nun n ma bəjən teeni. N mən xətəma e ra nən be, n yi tin e dəxən bəjən xunbenli. ³⁸ E findima nən n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra. ³⁹ N yi xaxili kedenna fi e ma. E lu kira

kedenna xən, alogo e xa gaxu n yee ra habadan, alogo e nun e diine xa lu hərini. ⁴⁰ N yi habadan layirin xidi n tan nun e tan tagi, n mi e rabejinqə mumə. N luma nən fe fajin ligə e xa, n yi n yee ragaxun sa e bəjəni, alogo e nama e xun xanbi so n yi. ⁴¹ N səwama nən fe fajin liga feen na e xa. N yi e rasabati yamanani ito yi yati, n bəjən nun n niin birin na.' " ⁴² Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, "N fe fajin naxan falaxi lan e fe ma, n na ligama e xa nən alo n jaxankatani itoe birin nafaxi yamanani ito xili ma kii naxan yi. ⁴³ E mən xee bəxəne sarama nən yamanani ito yi na waxatini, ε a falama dənaxan ma, ε naxa, 'Yire raxərixin nan a ra, muxu mi na, sube mi na, a bata sa Babilən kaane sagoni.' ⁴⁴ Xee bəxəne sarama nən gbetin na, e sara kədine yi yəlan, muxune yi e taxamasenne sa e ma sereyane yee xəri Bunyamin yamanani e nun Yerusalən rabilinna taane nun Yuda taane nun geya yire taane nun sogegododen binna geya yire taane nun Negewi yamanan taane yi. Bayo, Alatala mən e yamanan nasabatima nən. Alatalaa falan nan na ra."

33

Yerusalən kisi fena

¹ Alatala mən yi falan ti Yeremi xa a firinden, a yi balanxi kantan tiine sansanna kui waxatin naxan yi. A naxa, ² "Alatala ito nan falaxi, a tan naxan feene ligama, a tan naxan feene yitənma, a e ragidi, a xili Alatala, a tan naxan a falama, a naxa, ³ 'N maxandi, n na i yabima nən. N fe gbeene yəbama nən i xa, wundo fe luxunxine i mi naxanye kolon.' ⁴ Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan taani ito banxine ma e nun Yuda mangane banxine, naxanye bata rabira alogo e xa yaxune yengə naxanye tema yinna fari yengəni, a naxa, ⁵ 'Yamaan na Babilən kaane yengə waxatin naxan yi, banxini itoe rafema nən muxune binbine ra n naxanye faxama n ma xələ gbeen. N na n yetagin luxunma nən taani ito muxune ma e kəwali naxine fe ra. ⁶ Koni, n mən taani ito rasabatima nən, n yi a muxune rakəndəya, n yi bəjən xunbenla nun lannayaan fi e ma han! ⁷ N Yuda

muxu suxine nun Isirayila muxu suxine raxetema nən keli konyiyani, n mən yi e rasabati alo a fələni. ⁸ N yi e rasarijan e hakene birin ma e yulubin ligaxi n na naxanye xən. N na e hakene birin mafeluma nən e n yulubin tongoxi naxanye xən, naxanye findixi murute feene ra n xili ma. ⁹ Nayi, taani ito findima nən səwan na n xa, e nun tantunna nun binyena bəxə xənna siyane birin tagi, e na fe fajine birin mə waxatin naxan yi n naxanye ligama e xa. E kuisanma nən e gaxu lan na fe fajine nun bəjəe xunbenla birin ma n naxanye fima e ma.’”

¹⁰ “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E tan a falama yireni ito ma, ε naxa, “Yire raxərixin na a ra, muxu mi fa na, xuruse mi na.” Anu, Yuda taani itoe nun Yerusalən kirani itoe naxanye rabejinxı iki, muxune nun xuruseene mi fa dənaxanye yi iki, ¹¹ səwa sigine nun jaxajaxa sigine mən sama nən mənne yi e nun jaxalandi ti sigine xəmen nun a jaxanla xa, e nun naxanye sigama bətin bə barika bira saraxane badeni Alatalaa banxini, e naxa, “En Alatala Sənbən Birin Kanna tantun, bayo Alatala fan, a hinanna luma nən habadan.”

Bayo n mən yamanan nasabatima nən alo a fələni,’ Alatala naxa na kiini.”

¹² “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Yamana raxərixini ito, muxune nun xuruseene mi fa dənaxan yi, ləxəna nde xuruse rabane mən xuruse rabaden nun matabuden sətəma nən e xuruse kurune xa mənna taane birin yi. ¹³ Xuruseene mən luma nən e kantan muxune dəxən geya yire taane nun sogegododen geya yire taane nun Negewi yamanan taane nun Bunyamin yamanan nun Yerusalən rabilinna taane birin yi, e nun Yuda taane yi.’ Alatala naxa na kiini.”

Ala a falan nakamalima nən Dawuda bənsənna xa

¹⁴ “Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Ləxəne fama, n fala fajine rakamalima ləxən naxanye yi, n naxanye fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan ma. ¹⁵ Na ləxəne nun na waxatini, n tinxin-den naminima nən Dawuda bənsənni, alo

wudi jingin na mini wudin ma, a yi kitikendən nun tinxinyaan naba yamanan. ¹⁶ Yuda yamaan nakisima nən na ləxəne yi, bəjəe xunbenla yi so Yerusalən yi. E a xili bama nən fa fala, “En ma tinxinna, Alatala.” ¹⁷ Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa: Dawuda jəxə yi biran mi dasə mumə naxan dəxə Isirayila yamaan manga gbedəni.* ¹⁸ Lewi saraxaraline jəxə yi biran mi dasə mumə naxan saraxa gan daxine bə, a bogise saraxane tutin nali, a saraxane ba ləxə yo ləxə.”

¹⁹ Alatala yi falan ti Yeremi xa. A naxa, ²⁰ “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa ε nəe layirin kale nxu nun yanyin nun kəeən tagi, kəeən nun yanyin yi ba minə e waxatini nun, ²¹ nayi, n ma layirin nəe kale nxu nun n ma walikeən Dawuda fan tagi nən, a bənsənna muxun yi dasə naxan dəxə a jəxəni a manga gbedəni. Nayi, n ma layirin mən nəe kale nxu nun Lewi saraxaraline tagi nən naxanye n ma wanla ra. ²² N na n ma walikeən Dawuda yixətəne rawuyama ayi nən, e nun Lewi bənsənna muxun naxanye n ma wanla ra alo kore xənna sare naxanye mi nəe yate, alo baan jəmənsinna naxan yaten mi kolonjə.’”

²³ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ²⁴ “I mi a toxi ba, yamani ito naxan falama? E naxa, ‘Alatala bata a mə a yama sugandixi firinne ra.’ Nayi, e n ma yamaan najaxuma, e mi fa e yatexi siya ra.”

²⁵ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xa layirin mi yi nxu nun yanyin nun kəeən tagi nun, xa n mi yi kore xənna nun bəxə xənna da kiin sariyane sa nun, ²⁶ nayi, n yi nəe n mə nən Yaxuba yixətəne nun n ma walikeən Dawuda yixətəne ra, n yi tondi a bənsənna muxuna nde sugande alogo a xa lu Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yixətəne xun na. Bayo n mən e yamanan nasabatima nən, n yi kininkinin e ma.”

34

Alaa falana Sedeki xa

¹ Babilən mangan Nebukadanesari nun a sofa ganla nun yamanan naxanye birin yi a nəən bun ma e nun siyane birin

* **33:17:** Na feen mən səbəxi Samuyeli Firinden 7.12-16 nun Mangane Singen 2.4 nun Taruxune Singen 17.11-14 kui.

yi Yerusalen nun a rabilinna taane birin yengema waxatin naxan yi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ² “Alatala, Isirayilaa Ala naxa, sa falan ti Yuda mangan Sedeki xa, i naxa, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N taani ito sama nən Babilən mangan sagoni, a yi a gan.” ³ I tan mi tangama a ma, koni a i suxuma nən yati, i lu a sagoni, i Babilən mangan toma nən i yeeen na, a yi falan ti i xa kənen nun kənen, a yi siga i ra Babilən yi. ⁴ Koni Yuda mangan Sedeki, i tuli mati Alatalaa falan na! Alatala falani ito nan tixi lan i ma, a naxa, i mi faxe yengeni sese ma. ⁵ I faxan bəjəe xunbenla nin. I saya feen ligama nən alo i benbane gbeene liga kii naxan yi, manga danguxine, muxune yi wusulanna gan i ya binyen mayita feen na, e i wuga, e naxa, “Ee! Nxu kannabata faxa!” N tan Alatala nan na falaxi. Alatalaa falan nan na ra.”

⁶ Nabi Yeremi yi na falane birin nali Yuda mangan Sedeki ma Yerusalen yi. ⁷ Na waxatini, Babilən mangana ganla yi Yerusalen yengema e nun Yuda taan bonne birin, a li Lakisi taan nun Aseka taan nan tun yi fa luxi Yuda taa makantaxine ra.

Konyine xərəyanafe

⁸ Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan Sedeki yelin xanbini layirin xide e nun Yerusalen yamaan tagi, alogo e xa konyine xərəya. ⁹ Birin yi xərəyaan fima a konyi Heburu kaane ma, alogo muxu yo nama fa a Yahudiyan boden nawali alo konyina. ¹⁰ Kuntigine nun yamaan naxanye na layirin xidi, ne yi tin e konyine bejin feen ma alogo e nama fa lu konyiyani. E yi tin na ma, e yi e bejin. ¹¹ Koni na xanbi ra, e mən yi e miriyaan masara, e yi e konyine maxili, e bata yi naxanye bejin, e yi e karahan alogo e mən xa findi konyine ra.

¹² Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ¹³ “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N layirin xidi nən nxu nun ε benbane tagi, n na e ramini waxatin naxan yi Misiran yi konyiyani. N yi a fala e xa, n naxa, ¹⁴ “Xa ε ngaxakedenna Heburuna nde a yətə mati ε ma konyin na, a walima

nən ε xa yee sennin. A yee soloferedeni ε xa a xərəya.”* Koni ε benbane mi n xuiin susu, e mi e tuli mati n na. ¹⁵ Ε tan bata yi ε kewanle masara waxati danguxini itoe yi, naxan fan n tan yee ra yi, ε yi na liga, ε birin yi xərəyaan fi ε ngaxakedenne ma. Ε layirin xidi nən n yetagi, n ma banxini n xinla binyama dənaxan yi. ¹⁶ Koni ε bata xətə ε fe ragidixin fəxə ra, ε yi n xinla kala, ε to ε konyine maxili, ε bata yi naxanye bejin nun, ε bata yi naxanye lu e xa siga, ε mən yi e karahan a e xa findi ε konyine ra.”

¹⁷ “Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε to mi n binyaxi, ε tondi xərəyaan fiyε ε ngaxakedenne ma ε adamadi bodene. Nayi, n xərəyaan sifana nde fima ε ma nən, ε fa xərəyani ito nan sətəma, naxan a lige ε faxa silanfanna nun fitina furen nun fitina kaməni, han ε fe yi bəxə xənna yamanane birin muxune magaxu.’ Alatalaa falan nan na ra. ¹⁸ ‘Muxun naxanye n ma layirin kalaxi, naxanye mən mi tin layirin nakamalə e yətəen naxan xidi n yetagi, n na e suxuma nən alo e jingə diin naxan yisəgen firinna ra, e yi dangu a dungine tagi layiri xidin dangan misaala ra.† ¹⁹ Yuda nun Yerusalen kuntigine nun mangan bundəxəne nun saraxaraline nun yamanan muxun naxanye birin danguxi na jingen dungine tagi, ²⁰ n ne sama nən e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, e binbine yi findi xəline nun burunna subene balon na. ²¹ N Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine sama nən e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilən mangana sofa ganla, naxanye e masigaxi ε ra. ²² N yamarin fima nən, n yi e raxətə be taani ito xili ma. E taan yengema nən, e yi a tongo, e yi a gan. N yi Yuda taane raxəri, e findi bəxə rabəjinxin na.’ Alatalaa falan nan na ra.”

35

Yeremi nun Rekabu bənsənne fe

¹ Alatala bata yi falani ito ti Yeremi xa Yuda mangan Yosiyya dii Yehoyakimi a

* ^{34:14:} Na feen səbəxi Xərəyaan 21.2 nun Sariyan 15.12-15 kui. † ^{34:18:} Mən kaane yi xuruseni səgəma nən firinna ra, e yi dangu a dungi firinne tagi layirin misaala ra fa fala xa naxan mi layirin nakamali, na kanna xa liga alo xuruseen naxan yisəgəxi ito ra. Na feen səbəxi Dunuña Fələn 15.9-18 kui.

mangayaan waxatini, a naxa, ² “Siga Rekabu bənsənne fəma, i yi e xili, e xa fa Alatalaa banxin kuiin yirena nde yi, i manpaan so e yii, alogo e xa a min.”

³ Nanara, n yi Yaasaniya tongo, Xabasiniyaa dii xəmən Yeremi a dii xəməna, e nun a ngaxakedenne nun a diine nun Rekabu bənsənna birin. ⁴ N yi siga e ra Alatalaa banxini, Alaa muxun Yigidali a dii xəmən Xanan ma dii xəməne yi walima banxin konkon naxan kui, kuntigine banxin kuiin yiren dəxən, Salun ma dii xəmən Maaseyaa waliden konkon xun ma, naxan yi so dəen kantanma. ⁵ N yi fəjəne dəxə Rekabu bənsənna muxune yetagi e rafexi manpaan na e nun igelengenne. N yi a fala e xa, n naxa, “E manpana nde min!” ⁶ E yi n yabi, e naxa, “Nxu mi manpaan minma, bayo nxu benba Rekabu a dii xəmən Yonadabo nxu yamari nən, a naxa, ‘E nama manpaan min mume, ε tan nun ε yixetene, ⁷ ε nama banxi ti, ε nama sansi si, ε nama manpa bili si, seni itoe mən nama lu ε yii. Koni ε luma bubune nin ε dunuŋa yi gidin birin yi, alogo ε xa bu yamanani ε dəxəma xəneyani dənaxan yi.’ ⁸ Nxu benba Rekabu a dii xəmən Yehonadabu nxu yamari feen naxanye ma, nxu bata ne suxu. Nxu mi manpaan minma nxə simayani mume, nxu tan ba, nxə naxanle ba, nxə dii xəmene ba, nxə dii temene ba, ⁹ nxu mi banxi tima, nxu so a kui, nxu gbee mi finde manpa bili nakəra, hanma xəena hanma langana. ¹⁰ Nxu luma bubune nan kui, nxu bata nxu benba Yonadabo a yamarine birin suxu ken! ¹¹ Koni Babilən mangan Nebukadanesari to yamanan yəngə, nxu a fala nən, nxu naxa, ‘En siga Yerusalən yi, en na en gi Babilən kaane nun Arami kaane sofa ganle bun.’ Nayi, nxu yi dəxə Yerusalən yi.”

¹² Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ¹³ “Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, sa a fala Yuda kaane nun Yerusalən kaane xa, i naxa, ‘E mi xaxili sətə ba? E mi n ma falane suxə ba?’ Alatalaa falan nan na ra. ¹⁴ ‘Rekabu a dii xəmən Yehonadabu bata yi yamarin fi a diine ma, a e nama manpaan min. E bata a yamarin suxu. E mi a minxi han to. Han to, e mi manpaan min bayo

e bata e benbana a yamarin suxu. Anu, n tan falan tima ε xa yeyε, koni ε mi n xuiin suxi. ¹⁵ N na n ma walikene rasigama ε ma yeyε, nabine, alogo e xa a fala ε xa, e naxa, “E xətə ε kira naxin fəxə ra, ε kewanle maxetə, ε nama bira ala gbətene fəxə ra, ε yi e batu. Nayi, ε luma nən yamanani n naxan soxi ε nun ε benbane yii.” Koni ε mi ε tulimati n na, ε mi n xuiin name. ¹⁶ Rekabu a dii xəmən Yehonadabu yixetene bata e benbana a yamarin suxu, koni yamani ito mi n xuiin suxi! ¹⁷ Nanara, Alatala, Ala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gbalon nafama nən Yuda kaane nun Yerusalən kaane ma, n feen naxanye birin fala e xili ma. Amasətə n bata falan ti e xa, e mi n xuiin naməxi, n yi e xili, e mi n yabi.’”

¹⁸ Yeremi yi a fala Rekabu bənsənna muxune xa, a naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘E bata ε benba Yehonadabu a yamarine suxu, ε bira a yamarine birin fəxə ra, ε yi e birin liga,’ ¹⁹ Na ma, Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Rekabu a dii xəmən Yonadabo yixetene ndee luma nən wale n yetagi, e mi jənje mumε!’”

36

Yehoyakimi yi kedən gan

¹ Yuda mangan Yosiya a dii xəmən Yehoyakimi a mangayaan jəe naanindeni, Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,

² ‘Kedi mafilinxina nde tongo, i yi n ma falane birin səbə n bata naxanye fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan ma e nun siya gbətene birin xabu n falan ti fələ i xa ləxən naxan yi Yosiya waxatini han to.

³ Waxatina nde, Yuda kaane a famuma nən n fe naxin naxan nagidixi e xili ma, e birin yi xətə e kira naxin fəxə ra. Nayi, n na e yulubine nun e hakene mafeluyə nən.”

⁴ Yeremi yi Neriyyaa dii xəmən Baruku xili. Alatala bata yi falan naxanye birin ti a xa, Yeremi yi ne fala, Baruku yi ne səbə kedən kui. ⁵ Na xanbi ra, Yeremi yi yamarin fi Baruku ma, a naxa, ‘E tənna nan dəxi n ma mənni, n mi nəe sigə Alatala Batu Banxini. ⁶ Nayi, i tan xa siga Alatalaa

banxini. N na Alatalaa falan naxanye tixi i xa, i naxanye s_eb_e, i sa ne xaran yamaan yetagi sun suxu l_ox_oni. I e xaran Yuda kaane xa naxanye fama sa keli e taane yi.

⁷ Nayi, waxatina nde, e Alatala mafanma n_en, e birin yi x_et_e e kira naxin f_ox_o ra. Bayo Alatalaa x_ol_on nun a fitinan gbo yamaan xili ma.” ⁸ Nabi Yeremi Neriyaa dii x_em_en Baruku yamari feen naxanye birin ma, a yi ne ligi, a yi sa Alatalaa falane xaran k_edini Alatala Batu Banxini.

⁹ Yuda mangan Yosiyaa dii x_em_en Yehoyakimi a mangayaan _n_ee suulunden kike solomanaaninden, e yi l_ox_o keden sugandi a Yerusal_en kaane xa sunna suxu na l_ox_oni Alatala yetagi e nun Yuda kaan naxanye birin fa Yerusal_en yi sa keli Yuda taane yi.

¹⁰ Baruku yi Yeremi a falane birin xaran k_edini Alatala Batu Banxini yamaan birin yetagi. A yi d_oxi s_eb_eli tiin Gemariyaa konkon nin, Safan ma dii x_em_ena, d_enaxan yi sansanna kui naxan faxan na Alatala Batu Banxin so de n_en_en na.

¹¹ Gemariya dii x_em_en Mikahu, Safan mamandenna to Alatalaa falane birin name naxanye yi s_eb_exi na k_edin kui, ¹² a yi siga s_eb_eli tiin d_ox_odeni manga banxini kuntigine birin yi malanxi d_enaxan yi, s_eb_eli tiina Elisama nun Semayaa diin Delaya nun Akibori a diina Elanatan nun Safan ma diin Gemariya nun Xananiyaa diin Sedeki, e nun kuntigine bonne birin.

¹³ Mikahu yi na falane birin y_eba e xa, a naxanye m_e, Baruku yi k_edin xaranma waxatin naxan yi yamaan birin yetagi.

¹⁴ Nayi, kuntigine yi Netaniyaa dii x_em_en Yehudi rasiga, Kusi a dii x_em_en Selemiya mamandenna, a xa sa a fala Baruku xa, a naxa, “I k_edin naxan xaranxi yamaan birin yetagi, na tongo, i fa!” Neriyaa dii x_em_en Baruku yi na k_edin tongo, a siga e f_ema. ¹⁵ E yi a fala a xa, e naxa, “Imagodo, i yi a xaran nxu xa.” Baruku yi a xaran e xa. ¹⁶ E to na falane birin m_e, e gaxuxin yi e bode mato, e yi a fala Baruku xa, e naxa, “Nxu falani itoe birin y_ebama n_en mangan xa.” ¹⁷ Nayi, e yi Baruku max_odin, e naxa, “A fala nxu xa, i falani itoe birin s_eb_exi kii naxan yi. Yeremi nan de xui itoe ra ba?” ¹⁸ Baruku yi e yabi, a naxa, “A falani itoe tixi n xa a xuini texin nan na, n yi e s_eb_e k_edini ito kui duba

igen na.” ¹⁹ Kuntigine yi a fala Baruku xa, e naxa, “Siga, ε nun Yeremi xa sa ε luxun, muxu yo nama a kolon ε d_enaxan yi.”

²⁰ E yi k_edin lu Elisama s_eb_eli tiina konkoni, e siga mangan f_ema a tandem ma, e sa falane birin y_eba mangan xa. ²¹ Mangan yi Yehudi rasiga k_edin tongo-den. Yehudi yi sa a tongo Elisama s_eb_eli tiina konkoni, a yi fa a xaran mangan yetagi e nun kuntigine naxanye birin yi mangan f_ema. ²² N_en kike solomanaaninden nan yi a ra, mangan yi d_oxi a xunbeli waxatin banxini, t_een yi d_egema wuren kui a yetagi. ²³ Yehudi na yi k_edin yire saxan hanma naanin xaran, mangan fan yi na k_edin yiren xabama a ra n_en s_eb_eli tiina filedin na, a yi na woli t_eeni wuren kui, han k_edin birin yi gan jan. ²⁴ Nayi, mangan nun a kuntigine birin yi na falane birin name, e mi gaxu hali, e mi e dugine yib_o e ma nimisani. ²⁵ Anu, Elanatan nun Delaya nun Gemariya mangan mafan n_en alogo a nama k_edin gan, koni a mi a tuli mati e ra. ²⁶ Mangan yi yamarin fi Yerameeli ma, mangana dii x_em_ena nde, e nun Asiriyeli a dii x_em_en Seraya nun Abadele a dii x_em_en Selemiya, a e xa s_eb_eli tiin Baruku nun Nabi Yeremi suxu. Koni Alatala yi e raluxun.

Alaa falana mangan xili ma

²⁷ Baruku bata yi Yeremi a falan naxanye s_eb_e, mangan to na k_edin gan, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa, ²⁸ “I m_on xa k_edi gb_et_e tongo. Falan naxanye yi k_edi singen ma, Yuda mangan Yehoyakimi naxan ganxi, i m_on xa ne s_eb_e k_edini. ²⁹ I m_on xa a fala Yuda mangan Yehoyakimi xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, i tan nan k_edin ganxi, i naxa, ‘Nanfera i falani itoe s_eb_exi a Babil_on mangan fama n_en, a yi yamanani ito kala, a yi a muxune nun a xuruseene birin nax_ori?’” ³⁰ Nanara, Alatala ito nan falaxi Yuda mangan Yehoyakimi xili ma, fa fala a b_ons_onna muxu yo mi d_ox_oma Dawudaa manga gbedeni, a yeteen binbin nabejinma n_en sogen na yanyin na e nun xunbenla ra k_oeen na. ³¹ N na a kewali naxine saranma n_en a ra e nun a diine nun a kuntigine. N gbalon nafama e tan nun Yerusal_en kaane nun Yuda kaane

birin ma nən, n feen naxanye birin fala e xili ma, bayo e mi e tuli matixi n na.’”

³² Yeremi yi kədi mafilinxi gbətə tongo, a yi a so Neriyyaa dii xəmən Baruku yii, səbeli tiina. Baruku yi falane birin səbə Yeremi naxanye fala a xa, naxanye yi kədi singen kui, Yuda mangan Yehoyakimi naxan gan. A mən yi na fala sifa wuyaxi gbətəye sa ne fari.

37

Yeremi yi sa kasoon na

¹ Babilən mangan Nebukadanesari yi Yosiyaa dii xəmən Sedeki dəxə mangan na Yehoyakimi a dii xəmən Yoyakin nəxəni Yuda yamanan xun na. ² Alatala falan naxan ti Nabi Yeremi xa, a tan ba, a kuntigine ba, yamanan muxune ba, e sese mi na ramə.

³ Anu, na waxatini Manga Sedeki bata yi Selemiyaa dii xəmən Yehukali nun saraxaraliin Maaseya dii xəmən Sofoni xə a faladeni Nabi Yeremi xa, a naxa, “Alatala en ma Ala maxandi nxu xa.”

⁴ Na waxatini Yeremi yi sigan nun xətən nabama yamaan tagi. A munma yi sa kasoon na singen. ⁵ Misiran mangana ganla bata yi mini Misiran yamanani. Babilən kaan naxanye yi Yerusalən rabilinxı a yəngədeni, ne yi na feen mə, e yi e masiga Yerusalən ra.

⁶ Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa, a naxa, ⁷ “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ə sa a fala Yuda mangan xa naxan ə xəxi n maxədindeni, ə naxa, “Misiran mangana ganla naxan minixi ə malideni, ne xətemə nən e konni Misiran yamanani. ⁸ Nayi, Babilən kaane mən fama nən, e yi taani ito yənge, e yi a nə, e a gan.”

⁹ Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ə nama ə yətə mayenden, ə yi a miri a Babilən kaane e makuyama ə ra nən! Bayo e mi sigama. ¹⁰ Hali ə Babilən kaane sofa ganla birin nə, naxanye ə yəngəma, hali muxu maxələxine nan gbansan lu e faxataren na, e birin kelima nən, e mini e bubune kui, e yi taani ito gan.’”

¹¹ Babilən kaane sofane yi makuyaxi Yerusalən ra waxatin naxan yi lan Misiran mangana ganla fe ma, ¹² Yeremi yi wa

mini feni Yerusalən yi siga Bunyamin yamanani, alogo a xa sa kəena nde tongo a konni. ¹³ A to taan so dəen li dənaxan xili Bunyamin dəna, mini taani, kantan ti kuntigin naxan xili Yiriya, Selemiyaa dii xəməna, Xananiya mamandenna, na yi Nabi Yeremi rati, a yi a fala a xa, a naxa, “I bata sa Babilən kaane fari!” ¹⁴ Yeremi yi a yabi, a naxa, “Nəndi mi na ra, n mi sə Babilən kaane fari sese ma!” Koni Yiriya mi a tuli mati a ra. A yi Yeremi suxu, a siga a ra kuntigine fəma. ¹⁵ Kuntigine xələxin yi a bənbə, e yi a sa kasoon na Yonatan ma banxini, səbeli tiina, bayo e bata yi mən findi kasoo banxina nde ra. ¹⁶ E Yeremi raso yinla nde ra kasoo banxin bun, a sa balan mənni, a yi bu na han!

¹⁷ Ləxəna nde, Manga Sedeki yi xəraan nasiga a tongodeni. E to fa a ra mangan konni, mangan yi a maxədin wundoni, a naxa, “Alatala bata falana nde ti i xa iki ba?” Yeremi yi a yabi, a naxa, “Ən, a naxa a i sama nən Babilən mangan sagoni.” ¹⁸ Yeremi mən yi a fala Manga Sedeki xa, a naxa, “N həken mundun ligaxi i ra, hanma i ya kuntigine hanma yamana, naxan a ligaxi i n saxi kasoon na? ¹⁹ Ə nabine sa minən yi iki, naxanye yi nabiya falane tima ə xa, e naxa, ‘Babilən mangan mi fama ə tan nun yamanani ito yəngədeni?’ ²⁰ Iki, mangana, n kanna, yandi, i tuli mati n na, i xa tin n ma falan ma. I nama n naxətə səbeli tiin Yonatan ma banxini, alogo n nama faxa mənni.” ²¹ Manga Sedeki yi yamarın fi a e xa e yengi dəxə Yeremi xən kantan tiine banxin sansanna kui, e yi lu buru xun keden soə a yii ləxə yo ləxə keli buru ganne yireni han taan burun birin na jan ləxən naxan yi. Yeremi lu na kii nin kantan tiine banxin sansanna kui.

38

E yi Yeremi ragodo yinla ra

¹ Yeremi yi falan naxanye tima yamaan xa, Matan ma dii xəmən Səfati nun Pasaxuri a dii xəmən Gedali nun Selemiyaa dii xəmən Yukala nun Malakiyyaa dii xəmən Pasaxuri yi ne birin name. A yi a falama, a naxa, ² “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Naxan yo lu taani ito yi, na kanna faxama yəngən nun fitina kamən nun fitina furen

nin, koni naxan na keli taani ito yi, a sa a yete dəntəgə Babilən kaane xa, na kanna kisima nən, a tan yilu a nii ra bətə. A kisima nən.’ ³ Alatala mən ito nan falaxi, a naxa, ‘Taani ito sama nən Babilən mangan sagoni yati, a yi a tongo.’ ”

⁴ Kuntigine yi a fala mangan xa, e naxa, “Xəməni ito xa faxa! Bayo sofaan naxanye luxi taani ito yi, a ne tunnaxələma e ma e nun yamaan birin, a lu fala sifani itoe tiyə e xa. Xəməni ito mi yamaan munanfanna xan fenma, fə a kala fena.” ⁵ Manga Sedeki yi e yabi, a naxa, “N bata a lu ε yiii. N tan mangan mi nəε ε yee ratiyε.” ⁶ Nayi, e yi Yeremi tongo, e sa a rasin mangana dii xəmən Malakiyyaa ige ramara yinla ra kantan tiine banxin sansanna kui, e Yeremi ragodo mənni lutin na. Ige mi yi fa na kui, koni boron yi na. Yeremi yi bitin boroni.

⁷ Koni Ebedi-Meleki Kusi kaan naxan yi findixi kuntigin na mangana banxini, na yi a mə a e bata Yeremi rasin ige ramara yinla ra. Mangan yi tixi taan so dəen na dənaxan xili Bunyamin. ⁸ Ebedi-Meleki yi mini manga banxini, a yi a fala mangan xa, a naxa, ⁹ “Mangana, n kanna, muxuni itoe bata fe naxin liga Nabi Yeremi ra, e sa a woli ige ramara yinla ra. A faxama nən kamen na nayi, bayo buru mi fa taani.” ¹⁰ Mangan yi Ebedi-Meleki Kusi kaan yamari, a naxa, “Muxu tonge saxan tongo, i sa Nabi Yeremi rate ige ramara yinla ra, benun a xa faxa.” ¹¹ Ebedi-Meleki yi muxune tongo, e siga mangana banxin kui yirena nde yi gbeti ramaraden bun ma, e sa dunkobine nun dugi fori kalaxine tongo mənni, e yi sa e ragodo Yeremi ma lutin na. ¹² Ebedi-Meleki Kusi kaan yi a fala Yeremi xa, a naxa, “Dunkobin nun dugi fori kalaxini itoe raso i ganla bun ma, i lutine xidi e fari.” Yeremi yi na ligə. ¹³ E yi Yeremi bandun lutine ra, e yi a rate ige ramara yinla ra. Yeremi yi lu kantan tiine banxin sansanna kui.

Sedeki nun Yeremi e bode tonə

¹⁴ Manga Sedeki yi xərane rasiga Nabi Yeremi tongodeni. E yi fa a ra mangan fəma Alatala Batu Banxin so də saxanden na. Mangan yi a fala Yeremi xa, a naxa, “N fe keden nan maxədinma i ma, i nama

sese luxun n ma.” ¹⁵ Yeremi yi Sedeki yabi, a naxa, “Xa n na a fala i xa, i mi n faxə ba? N na i kawandi, i mi a suxə sese ma.” ¹⁶ Manga Sedeki yi a kələ Yeremi xa wundoni, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, a tan naxan niin biraxi en yii, n mi i faxə, n mən mi i se muxune sagoni naxanye waxi i faxa feni.” ¹⁷ Nayi, Yeremi yi a fala Sedeki xa, a naxa, “Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa i mini i yi i yetə dəntəgə Babilən mangana sofa ganla kuntigine xa, i kisima nən, taani ito mi ganjə, ε nun i ya denbayaan yi kisi.” ¹⁸ Koni, xa i mi i yetə dəntəgə Babilən mangana sofa ganla kuntigine xa, taani ito sama nən Babilən kaane sagoni, e yi a gan, i tan nun mi tangə e ma.” ¹⁹ Manga Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, “N gaxuxi Yahudiyane nan yee ra naxanye saxi Babilən kaane fari. N gaxuxi nən, xa Babilən kaane mi n soə ne yii, e yi n naxankata.” ²⁰ Yeremi yi a yabi, a naxa, “E mi i soə ne yii. I tuli mati Alatalaa falan na, n naxan falama i xa. Nayi, i hərin sətəma nən, i niin yi kisi.” ²¹ Koni xa i tondi i yetə dəntəgə e xa, Alatala falani ito nan makənənxi n xa, a naxa ²² ‘Naxanla naxanye birin luma Yuda mangana banxini, ne raminima nən Babilən mangana kuntigine yetagi, e yi a fala i xa, e naxa:
I yi laxi i xəyin naxanye ra,
ne bata i mayenden, e yi i nə.
I bata bitin boroni, e tan yi i rabəjən.’ ”

²³ “Naxanle nun e diiñe birin xalima nən Babilən kaane fəma, i tan fan mi tangama e ma. Babilən mangana i suxuma nən, a yi taani ito gan.” ²⁴ Nayi, Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, “Muxu yo nama en ma falani itoe fe mə. Nayi, i mi faxə. ²⁵ Xa kuntigine a mə a n bata falana nde ti i xa, e fa i maxədinma nən na falan ma, e naxa, ‘A fala nxu xa, mangan naxan falaxi i xa, i nama sese luxun nxu ma, xa na mi a ra, nxu i faxama nən.’ ²⁶ I xa a fala e xa nən, i naxa, ‘N mangan mafanxi nən alogo a nama n nasiga Yonatan ma banxini alogo n nama faxa mənni.’ ”

²⁷ Kuntigine birin yi fa Yeremi fəma, e yi a maxədin. A yi e yabi alo mangana a yamari kii naxan yi. E yi Yeremilu na, bayo muxu yo mi na falane məxi. ²⁸ Yeremi yi

lu kantan tiine sansanna kui han Yerusalen suxu ləxəna.

Yerusalen suxu kiina a taruxun ni ito ra:

39

Yerusalen suxu fena yengəni

*Mangane Firinden 25.1-12 nun Yeremi
52.4-16*

¹ Yuda mangan Sedeki a mangayaan *ŋee* solomanaaninden kike fuden, Babilən mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, e yi a rabilin.

² Sedeki a mangayaan *ŋee* fu nun kedenden kike naaninden xi solomanaaninde ləxəni, e yi taan yinna yirena nde rabira. ³ Nayi, Babilən mangana kuntigine birin yi e maso, e yi dəxə gbedene yi Taa Tagin so dəen na, Neragala-Sareseri nun Samigara-Nebu nun Sarasekimi, mangan bundəxəne kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena e nun Babilən mangana kuntigin bonne birin. ⁴ Yuda mangan Sedeki nun sofane birin to e to, e yi e gi, e mini mangana nakəon kiraan xən taan so dəen na kəen na naxan makantan yin firinne tagi, siga Araba tonbonna lantaan kiraan xən.

⁵ Koni, Babilən sofa ganla yi e sagatan e sa Sedeki li Yeriko məremərəne yi. E yi a suxu, e siga a ra Babilən manga Nebukadanesari fəma Ribila taani Xamata yamanani, a yi sa a makiti mənni.

⁶ Babilən mangan yi Sedeki a diine kərə raxaba a yetagi Ribila taani. A mən yi Yuda yamanan muxu gbeene fan birin faxa. ⁷ A yi Sedeki yeene səxənjə ayi, a yi a xidi sula yələnxənna ra, a siga a ra Babilən yi. ⁸ Babilən kaane yi mangana banxin nun muxune banxine birin gan, e yi Yerusalen taan makantan yinne rabira.

⁹ Yamaan muxu dənxən naxanye lu taani, Babilən mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne suxu a siga e ra konyiyani Babilən yi e nun naxanye bata yi e yətə dəntəgə a xa e nun yamaan dənxən birin. ¹⁰ Koni yiigelitən naxanye yi yamaan ye, sese mi yi naxanye yii, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne lu Yuda yamanani, a yi manpa bili nakəne nun xəne fi e ma.

¹¹ Babilən mangan Nebukadanesari bata yi yamarini ito fi mangan kantan muxune

xunna Nebusaradan ma lan Yeremi ma, a naxa, ¹² “Sa a tongo, i yi i yengi dəxə a xən, i nama sese paxi dəxə a ra, koni a na naxan fala, i na liga a xa.” ¹³ Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan nun Nebusasaban, mangan bundəxəne kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena nde e nun Babilən kuntigine birin ¹⁴ yi xərane rasiga Yeremi tongodeni kantan tiine banxin sansanna kui, e yi a taxu Axikan ma diin Gedali ra, Safan maman-denna, alogo a xa siga a ra a konni. A sa lu a kon kaane ye.

¹⁵ Alatala yi falan ti Yeremi xa, a yi kantan tiine banxin sansanna kui waxatın naxan yi, a naxa, ¹⁶ “Sa falani ito ti Ebedi-Meleki Kusi kaan xa, i naxa, ‘Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N bata paxankatan nan ma fe fala taani ito xili ma a fajin mi naxan na. Awa, iki n fama na rakamalideni nən i yee xəri. ¹⁷ Alatalaa falan ni ito ra. Na ləxəni, n na i makantanma nən, i mi se muxune sagoni i gaxuxi naxanye yee ra. ¹⁸ N na i rakisima nən, i mi faxə silanfanna ra sese ma. Bayo i bata i yigi sa n yi, i luma nən i nii ra,” Alatalaa falan nan na ra.”

40

Yeremi yi xərəya

¹ Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yelin xanbini a bejinjə Rama taani. Bayo a bata yi Yeremi li xidixi yələnxənna ra mənni Yerusalen nun Yuda muxu suxine ye e yi sigama naxanye ra Babilən yi konyiyani.

² Mangan kantan muxune xunna yi Yeremi tongo, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala, i ya Ala gbaloni ito nan ma fe fala be xili ma. ³ Alatala naxan fala, a bata na rakamali, bayo ε bata yulubin liga Alatala ra, ε mi ε tuli matixi a xuiin na, feni ito yi liga ε ra. ⁴ Iki, n yələnxənna bama nən i yine ma. Xa i tinjə fe n fəxə ra Babilən yi, fa. N na n yengi dəxə i xən. Xa a mi i kənənxi, i fa n fəxə ra Babilən yi, hali i mi fa. I nəs sigə nən yamanan yiren birin yi, dənaxan na i kənən i siga mənni.” ⁵ A to mi a yabi sinma Nebusaradan mən yi a fala a xa, a naxa, “Babilən mangan bata Gedali findi Yuda yamanan xunna ra, xətə na fəma, Axikan

ma dii xemena, Safan mamandenna. I sa dəxə yamaan ye a fəma, hanma dənaxan na i kənen, i siga mənni.” Mangan kantan muxune xunna yi donseene nun kiseene fi a ma, a yi a bejin. ⁶ Yeremi yi siga Axikan ma dii xemən Gedali fəma Misipa taani, a yi lu a fəma yamaan ye naxanye luxi yamanani.

*Yamana kanna Gedali faxa fena
Mangane Firinden 25.22-26 nun Yeremi
41.1-3*

⁷ Sofa kuntigine nun e sofaan naxanye mən yi burunne ra, ne birin to a mə, a Babilən mangan bata Axikan ma dii xemən Gedali findi yamana kanna ra, a yi yamanan xemene nun naxanle nun di-idine taxu a ra, yiigelitoon naxanye mi xali konyiyani Babilən yi. ⁸ Netaniyaa dii xemən Yisimayeli nun Kareyaa dii xemene Yoxanan nun Yonatan nun Tanxumeti a dii xemən Seraya, e nun Netofa kaana Efayi a diine nun Maka kaana dii xemən Yaasaniya, ne nun e ganle yi siga Gedali fəma Misipa taani. ⁹ Axikan ma dii xemən Gedali, Safan mamandenna yi a kələ e nun e ganle xa, a naxa, “Ə nama gaxu wale Babilən kaane xa, ε lu yamanani, ε wali Babilən mangan xa, ε hərin sətəma nən. ¹⁰ N luma nən Misipa taani Babilən kaane yee ra, naxanye fama en ma. Ə tan xa manpa bogine bolon, ε bogiseene xaba, ε turene ba, ε yi e ramara, ε lu ε taane yi, ε dənaxanye tongoxi.”

¹¹ Na ma, Yahudiyane naxanye birin yi Moyaba yamanan nun Amonine yamanan nun Edən yamanani e nun yamana gbətəye birin yi, ne yi a mə a Babilən mangan bata yamaan muxun dənxene lu Yuda yamanani, a yi Axikan ma dii xemən Gedali findi yamana kanna ra e xunna, Safan mamandenna. ¹² Yahudiyane yi fa, sa keli yiren birin yi, e yi raxuyaxi ayi dənaxanye yi, e yi fa Yuda yamanani Gedali fəma Misipa taani, e yi manpa bogine nun bogiseene malan han a gbo ayi.

¹³ Kareyaa dii xemən Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi burunne ra, ne yi fa Gedali fəma Misipa taani. ¹⁴ E yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon ba, a Amonine mangan Baalisi bata Netaniyaa

dii xemən Yisimayeli rafa alogo a xa fa i faxa?” Koni Axikan ma dii xemən Gedali mi la e ra. ¹⁵ Kareyaa dii xemən Yoxanan yi a fala Gedali xa wundoni Misipa taani, a naxa, “Tin n xa sa Netaniyaa dii xemən Yisimayeli faxa. Muxu yo mi a kolonma. Nanfera i tinma a xa i faxa, Yahudiyani itoe birin yi raxuya ayi naxanye i rabilinni, Yuda yamaan dənxen yi lə ayi?” ¹⁶ Axikan ma dii xemən Gedali yi Kareyaa dii xemən Yoxanan yabi, a naxa, “I nama na ligə de! Bayo i naxan falama Yisimayeli xun ma, wulen nan na ra.”

41

Gedali faxa fena

¹ Nəen kike soloferedeni, Netaniyaa dii xemən Yisimayeli, Elisama mamandenna mangan xabilan muxuna nde, naxan yi mangana kuntigina nde ra, na yi fa Axikan ma dii xemən Gedali fəma Misipa yi, muxu fu biraxi a fəxə ra. E yi e dəge e bode xən ma mənni Misipa taani. ² Nayi, Netaniyaa dii xemən Yisimayeli nun na muxu fune yi keli sanja ma kedenni, e yi Axikan ma dii xemən Gedali faxa silan-fanna ra, Safan mamandenna, Babilən mangan naxan dəxə yamanan xun na.

³ Yisimayeli mən yi Yahudiyane birin faxa, naxanye yi Gedali fəma Misipa taani, e nun Babilən kaane sofaan naxanye yi na.

⁴ Gedali faxa ləxən xətən bode, muxu yo munma yi a kolon, ⁵ muxu tonge solomasexə yi fa sa keli Siken nun Silo nun Samari taane yi, naxanye də xabeye yi bixi, e dugine yibəxi, e yetə maxabaxi sunun taxamasenna ra, alogo e xa fa bogise saraxane nun wusulanna ba saraxan na Alatalaa banxini. ⁶ Netaniyaa dii xemən Yisimayeli yi mini e ralandeni Misipa taani. A siga wuge. A to e li, a yi a fala e xa, a naxa, “Ə fa so Axikan ma dii xemən Gedali konni.” ⁷ Koni e to so taani, Netaniyaa dii xemən Yisimayeli nun a fəxərabirane yi e kəə raxaba, e yi e birin woli ige ramaraden yinla ra. ⁸ Koni muxu fu yi e yə, ne yi a fala Yisimayeli xa, e naxa, “I nama nxu faxa, bayo donseene luxunxi nxu xən xəne ma, murutun nun fundenna nun turen nun kumina.” Nayi, a mi ne faxa e ngaxakedenne xən. ⁹ Yisimayeli Gedali a muxune

binbine woli ige ramara yinla naxan na, Manga Asa nan na rafala, alogo a xa taan xun mayengē Isirayila mangan Basa ma.* Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli yi men nafe binbine ra. ¹⁰ Na danguxina, Yisimayeli yi Misipa kaane suxu, mangana dii temene nun yamaan naxan birin yi luxi na yi, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan naxanye taxu Gedali ra, Axikan ma dii xemena. Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli yi keli, a xa siga e ra konyiyani Amonine yamanani.

¹¹ Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli fe naxin naxan liga, Kareyaa dii xemēn Yoxanan yi na me e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fōxō ra. ¹² E yi ganla birin tongo e siga Netaniya a dii xemēn Yisimayeli yengedeni, e sa a li dara gbeen de Gabayon taani. ¹³ Yisimayeli yi sigama yamaan naxan na, ne to Kareyaa dii xemēn Yoxanan to, e nun sofa kuntigin naxanye yi a fōxō ra, e birin yi sewa. ¹⁴ Yisimayeli muxun naxanye birin suxu Misipa taani, a siga e ra konyiyani, ne yi xete Yoxanan ma, Kareyaa dii xemena. ¹⁵ Koni Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli nun a muxu solomasēxi yi no e giye Yoxanan yee ra, e siga Amonine yamanani. ¹⁶ Kareyaa dii xemēn Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fōxō ra, ne yi ti yamaan yee ra naxanye yi luxi e nii ra, Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli naxanye suxu Misipa taani Axikan ma dii Gedali faxa xanbini, sofane nun naxanle nun diidine nun kuntigine, a naxanye xali Gabayon taani. ¹⁷ E yi siga, e sa ti Kimihami yigiyadeni, Betelēmi taan dēxōn, alogo e xa siga Misiran yamanani, ¹⁸ e makuya Babilōn kaane ra, e yi gaxuma naxanye yee ra, bayo Netaniyaa dii xemēn Yisimayeli bata yi Gedali faxa, Axikan ma dii xemena, Babilōn mangan naxan dēxō yamanan xun na.

42

Muxu gixine yi Yeremi maxōdin

¹ Sofa kuntigine nun Kareyaa dii xemēn Yoxanan nun Hosayaa dii xemēn Yesani nun yamaan birin, muxudin nun muxu gbeen birin yi e maso, ² e yi a fala Nabi

Yeremi xa, e naxa, "Yandi, tin, i yi Alatala, i ya Ala mafan nxu xa, i yi a mafan yama dōnxēni ito xa. Bayo nxu yi wuya, koni iki nxu muxu dando nan luxi, alo i a toma kii naxan yi." ³ Alatala, i ya Ala xa kiraan yita nxu ra, nxu lanma nxu xa bira naxan fōxō ra, e nun nxu lanma nxu xa naxan liga."

⁴ Nabi Yeremi yi a fala e xa, a naxa, "N bata a me. N na Alatala maxandima nēn, ε Ala, alo ε a falaxi kii naxan yi. Alatala na ε yabi naxan na, n na birin falama nēn ε xa, n mi sese luxunjē ε ma." ⁵ E yi a fala Yeremi xa, e naxa, "Alatala xa findi sere tinxinxi jōndi falan na nxu xili ma, xa nxu mi Alatala i ya Alaa falane birin suxu a naxanye tima i xa lan nxu ma!" ⁶ Xa a findi a jōxin na hanma a fajina, nxu Alatala xuiin suxuma nēn, en ma Ala, nxu i xexi naxan fēma alogo nxu xa hērin sōtō, Alatala, en ma Alaa fala suxun xōn."

⁷ Xi fu to dangu, Alatala yi falan ti Yeremi xa. ⁸ Yeremi yi Kareyaa dii xemēn Yoxanan xili, e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fōxō ra, e yamaan birin, muxudin nun muxu gbeena. ⁹ A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ε n xexi naxan ma alogo n xa sa a mafan ε xa, a naxa, ¹⁰ 'Xa ε lu dōxi yamanani ito yi, n na ε rasabatima nēn, n mi ε fe kale, n yi ε si, n mi ε tale mumē, bayo n bata sunu lan gbalon ma, n naxan ligaxi ε ra.' ¹¹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ε nama gaxu Babilōn mangan yee ra, ε gaxuxi naxan yee ra iki. Ε nama gaxu a yee ra, bayo n luxi ε xōn nēn alogo n xa ε rakisi, n yi ε xunba a yii. ¹² N kininkininma nēn ε ma, a fan yi kininkinin ε ma, a yi ε raxete ε yamanani.' ¹³ Koni xa ε a fala, ε naxa, 'Nxu mi luma yamanani ito yi!' Xa ε mi ε tuli mati Alatala ε Alaa falan na, ¹⁴ xa ε a fala, ε naxa, 'Εnēn, nxu sigama Misiran yamanan nin, nxu mi fa yengen toe dēnaxan yi, nxu mi fa yengē so x̄ataan fe xuiin mēma dēnaxan yi, donseen mi fa dasama nxu yii dēnaxan yi. Nxu luma mēnna nin!' ¹⁵ Nayi, Yuda muxu dōnxēne, ε tuli mati Alatalaa falan na! Alatala Sēnben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ε a ragidi yati, a ε xa siga Misiran yamanani, xa ε sa dēxō nayi x̄ejeyani, ¹⁶ nayi, ε gaxuxi

* ^{41:9:} Na feen sēbexi Mangane Singen 15.9-24 kui.

yengen nun fitina kamen naxanye yee ra, ne sa e sotoma nen Misiran yamanani, e yi faxa menni. ¹⁷ Naxanye birin waxy siga feni Misiran yamanani, e sa dox na, ne faxama yengen nun fitina kamen nun fitina furen nin, e sese mi luy e nii ra, e sese mi gbaloni minima n naxan nasigama e xili ma.’ ¹⁸ Alatala Senben Birin Kanna mon ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘N ma xelon nun n ma fitinan godoxi Yerusalen kaane ma kii naxan yi, n ma xelon godoma e ma na kii nin, xa e siga Misiran yamanani. E findima nen danga yamaan misaala ra, e fe yi muxune yigitge, e yi e yalagi, e e konbi. E mi fa yireni ito toe mumel!’”

¹⁹ “Yuda yamaan muxu donxene, Alatala bata a fala e xa, a e nama siga Misiran yamanani. E xa a kolon ki fajni, a n bata e rakolon to! ²⁰ E tantanni ito sa findima e faxa xunna nan na, e to n xexi Alatala fema, e Ala, e naxa, ‘Alatala en ma Ala na maxandi nxu xa. Alatala en ma Ala na naxan yo fala, i na fala nxu xa, nxu a ligama nen.’ ²¹ Awa, n bata fa e yabi to, koni e mi e tuli matima Alatalaa falan na, en ma Ala, a naxanye birin falaxi n xa lan e ma. ²² Awa iki, e xa a kolon. E faxama nen yengen nun fitina kamen nun fitina fureni e sigan doxdeni denaxan yi.”

43

Eyi Yeremi xali Misiran yi

¹ Yeremi yelinxina falane raliye yamaan birin ma, Alatala e Alaa falane birin, alo Alatala e Ala a yamari a ma kii naxan yi, ² Hosayaa dii xemena Asari nun Kareyaa dii xemen Yoxanan nun a yamaan wasodene birin yi a fala Yeremi xa, e naxa, “I wule! Alatala, en ma Ala mi i rafaxi a faladeni, fa fala, ‘e nama siga Misiran yi e sa dox na.’ ³ Koni Neriya dii xemena Baruku nan i radinx nru ma alogo nru xa sa Babilon kaane sagoni, e yi nru faxa hanma e siga nru ra konyiyani Babilon yi.” ⁴ Kareyaa dii xemena Yoxanan nun sofa kuntigine nun yamaan birin yi tondi e tuli matiye Alatalaa falan na, fa fala e xa dox Yuda yamanani. ⁵ Kareyaa dii xemena Yoxanan nun sofa kuntigine birin yi Yuda yama donxe tongo naxanye bata yi fa dox Yuda yamanani sa keli siyane birin tagi, e

yi raxuyaxi ayi denaxanye birin yi ⁶ e nun xemene nun jaxanle nun diidine nun mangana dii temene, Babilon mangan kantan muxune xunna Nebusaradan muxun naxanye taxu Gedali ra, Axikan ma dii xemena, Safan mamandenna, e nun Nabi Yeremi nun Baruku, Neriya dii xemena. ⁷ E yi siga Misiran yamanani, bayo e mi tin e tuli matiye Alatala xuiin na, e yi sa Tapanese taan li.

Falana lan Misiran ma

⁸ Alatala yi falan ti Yeremi xa Tapanese taani, a naxa, ⁹ “Geme xungbena ndee tongo i yi e bitin bendeni Misiran mangana banxin so deen na Tapanese taani Yuda kaane yee xori. ¹⁰ I yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N xeraan nasigama nen Babilon mangan Nebukadanesari foxra, n ma walikena. N yi a manga gbeden dox gemeni itoe fari n naxanye luxunxi, e yi xunna soni bandun nininna ra mangan xun ma be. ¹¹ A fama nen, a Misiran yamanan yeng. Sayaan nagidixi naxanye ma, ne yi faxa. Konyiyaan nagidixi naxanye ma, ne yi siga konyiyani. Silanfanna ragidixi naxanye ma, ne yi faxa silanfanna ra. ¹² A yi teen so Misiran yamanan suture kidene ra, a yi e gan, a siga e suturene ra. A yi Misiran yamanan no alo xuruse kantanna a domaan tongoma kii naxan yi, a mon yi xete boje xunbenli. ¹³ A Beti-Semesi senbeten gemi daxine fan kala Misiran yi, a yi Misiran kaane suturene kide banxine gan.’”

44

Alaa falana Yahudiya gixine xili ma Misiran yi

¹ Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yahudiyane birin ma Misiran yamanani naxanye yi doxi Migidoli taan nun Tapanese taan nun Nofi taani e nun Misiran yamanan faxa binna, a naxa, ² Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E bata a to n jaxankatan naxan saxi Yerusalen fari, e nun Yuda taane birin. To, e bata kala hali muxuna, a mi fa e yi ³ amasato e fe jaxin xon e naxan ligaxi e to n naxelo, e sa wusulanna gan ala gbetene xa,

e yi e batu, e tan nun ε tan nun ε benbane mi naxanye kolon. ⁴ N yi n ma walikene rafama ε ma yεye, nabine, e yi a falama, e naxa, ‘Ε xεtε xɔsi feni itoe fɔxɔ ra naxanye mi rafan Ala ma.’ ⁵ Koni e mi n xuiin name, e mi e tuli mati, e mi xεtε e fe naxine fɔxɔ ra, e mi ba wusulanna ganje ala gbεtεne xa. ⁶ Nayi, n ma xɔlɔ gbeen yi godo, a yi fitinan nafa Yuda taane birin ma, e nun Yerusalen kirane, e yi kala, e yi raxɔri, alo e kii naxan yi to.”

⁷ Iki, Alatala, Ala Sεnbεn Birin Kannna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Nanfera ε fe naxi sifani ito ligama ε yεtε ra, ε yi xεmεn nun naxanla nun dii jɔren nun dii futene raxɔri Yuda yamaan yε, muxu yo mi lu? ⁸ Ε n naxɔlɔma ε batu se rafalaxine ra, ε wusulanna gan ala gbεtεne xa Misiran yamanani ito yi ε fa yigiyaxi dεnaxan yi. Ε waxi ε yεtε raxɔri feen nin, ε findi danga yamaan misaala ra bɔxɔ xɔnna siyaan bonne xa, e lu ε konbε. ⁹ Ε bata jinian ε benbane kewali naxine xɔn ba, e nun Yuda mangane nun e naxanle nun ε nun ε naxanle kewali naxine, ε naxanye liga Yuda yamanan nun Yerusalen taani? ¹⁰ Han to muxu yo munma nimisa, a gaxu, a n ma sariyan nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi ε nun ε benbane yii.”

¹¹ Nanara, Alatala Sεnbεn Birin Kannna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N bata a ragidi, n xa gbalon liga ε ra, n yi Yuda yamaan birin naxɔri. ¹² Yuda kaan naxanye luxi e nii ra, naxanye a ragidixi e xa sa dɔxɔ Misiran yamanani, ne birin naxɔrima nεn Misiran yamanani, e birin yi faxa yεngεn nun fitina kameni muxudin nun muxu gbeena. Ε findima nεn danga yamaan misaala ra, ε fe yi muxune yigitεgε, e yi ε yalagi, e ε makonbi. ¹³ N na e kewanle saranma nεn e ra e tan naxanye dɔxi Misiran yi, alo n Yerusalen kaane kewanle saran e ra kii naxan yi yεngεn nun fitina kameni nun fitina furen na. ¹⁴ Muxu yo mi luyε a nii ra Yuda muxu dɔnxεne yε, naxanye bata sa dɔxɔ Misiran yamanani, e sese mi e futuxule alogo e xa xεtε, e dɔxɔ Yuda yamanani, bayo e mi xεtεma, fɔ e muxu gixi dando gbansan.”

¹⁵ Xεmεn naxanye birin yi a kolon a e naxanle yi wusulanna gamma ala gbεtεne

xa, e nun naxanla naxanye birin yi tixi na yama gbeen malanni, e nun yamaan naxan birin yi dɔxi Misiran nun Misiran yamanan faxa binni, ne yi Yeremi yabi, e naxa, ¹⁶ “Nxu mi fa waxi i ya falan name feni, i naxan tima fata Alatala ra. ¹⁷ Koni nxu waxi nxu dε xuiin nan naka-mali fe yi, nxu yi wusulanna gan Kore Xɔnna Naxalan Mangan xa, nxu yi minse saraxane rabɔxɔn a xa alo nxu nun nxu benbane nun nxɔ mangane nun kuntigine yi a ligama kii naxan yi a fɔlɔni Yuda taane yi, e nun Yerusalen kirane xɔn. Na waxatini, donseene yi nxu yii nun, nxu yi naxunni, nxu mi yi naxankataxi. ¹⁸ Koni xabu nxu ba wusulanna ganje Kore Xɔnna Naxalan Mangan xa, nxu ba minse saraxane rabɔxɔnje a xa, seene birin yi dasa nxu ma, yεngεn nun fitina kameni yi nxu naxankata.”

¹⁹ Naxanle mɔn yi a fala, e naxa, “Nxu yi wusulanna gamma Kore Xɔnna Naxalan Mangan xa waxatin naxan yi, nxɔ xεmεne mi yi na kolon ba? E yi a kolon a nxu yi burudine gamma a maligan na, nxu yi minse saraxane rabɔxɔn a xa.”

²⁰ Nayi, Yeremi yi a fala yamaan xa, xεmεn nun naxanla, yamaan naxan birin na yabin so a yii, a naxa, ²¹ “Ε wusulanna naxanye ganxi Yuda taane nun Yerusalen kirane xɔn, ε tan nun ε benbane nun ε mangane nun ε kuntigine nun yamaan birin, Alatala mi a xaxili luxi na xɔn ba, a yi a miri na ma a bɔjεni? ²² Alatala mi yi fa nɔε ε kewali naxine nun ε xɔsi feene raxanjε waxatin naxan yi, ε yamanan yi kala, a yi raxɔri, a findi danga yireni misaala ra, muxu yo mi dɔxi naxan yi, alo a kii naxan yi to. ²³ Bayo ε bata wusulanna gan suxurene xa, ε yi yulubin liga Alatala ra, bayo ε mi ε tuli matixi Alatala xuiin na, ε mi a sariyane nun a yamarine nun a maxadi xuine suxu, nanara, gbaloni ito ε lixi, alo a kii naxan yi to.”

²⁴ Yeremi yi a fala yamaan xa, e nun naxanle birin, a naxa, “Ε tuli mati Alatalaa falan na, ε tan Yuda kaan naxanye Misiran yamanani. ²⁵ Alatala Sεnbεn Birin Kannna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε nun ε naxanle naxan falaxi ε dεen na, ε bata na liga. Ε a fala nεn, ε naxa, “Nxu waxi nxu

de xuine nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna gan Kore Xənna Naxalan Mangan xa, nxu minse saraxane rabəxən a xa.” Nba, ε naxan falaxi, ε na liga. Ε de xuiin nakamali! ²⁶ Koni, ε tuli mati Alatalaa falan na, ε tan Yuda kaan naxanye dəxi Misiran yamanani! Alatala naxa, ‘N bata n kələ n xili gbeeni, Yuda kaa yo mi fa a kələma n xinli sənən, naxanye dəxi Misiran yi. E sese mi fa a falama, e naxa, “N bata n kələ Habadan Marigina Alatala yi.” ²⁷ Bayo n na n yəen tima e ra nən alogo e xa gbalon sətə, koni herin mi a ra. Yuda kaane birin naxərima nən yəgen nun fitina kaməni, naxanye dəxi Misiran yamanani, han e jan. ²⁸ Muxu dando nan tun yəgeni minima, e keli Misiran yamanani siga Yuda yamanani. Nayi, Yuda yamaan muxu dənxən naxanye faxi dəxədeni Misiran yamanani, ne birin a kolonma nən, xa e tan nan ma fala jəndin na hanma n ma falana.’ ²⁹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Ito nan fa findima taxamasenna ra ε xa fa fala n fama nən ε kewanle sarandeni ε ra yireni ito yi alogo ε xa a kolon a n kənkə falane kamalima nən yati, lan ε naxankata feen ma.’ ³⁰ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N Misiran mangan Xofira sama nən a yaxune sagoni, naxanye waxi a faxa feni, alo n Yuda mangan Sedeki sa Babilən mangan Nebukadanesari sagoni kii naxan yi, a yaxun naxan yi waxi a faxa feni.’

45

Yeremi yi Baruku madəndən

¹ Yuda mangan Yosiyya dii xəmən Yehoyakimi a mangayaan jəee naaninden, Nabi Yeremi yi falani ito ti Neriyya dii xəmən Baruku xa, a Yeremi a falane səbə kedini waxatin naxan yi, a naxa, ² “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan i ma, Baruku, a naxa, ³ ‘I yi a falama, i naxa, “Gbalona n xa! Bayo Alatala bata naxankatan sa n ma səxəlen fari, n bata xadan kutundeni, n mi matabu yo sətəma.”’ ⁴ Nanara, Alatala yi a fala n xa a n xa ito fala i xa, a naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N naxan tixi, n na rabirama nən. N naxan sixi, n na talama nən, yamanani ito kənin. ⁵ Nayi, i tan muxu gbeeyaaan nan fenma i yetə xa ba? I nama a fen! Bayo n gbalon nafama nən birin ma.

Koni, n na i rakisima nən, i na siga dəde yamanani.”’ Alatalaa falan nan na ra.”

46

Alaa falana lan Misiran ma

¹ Alatala falani itoe nan ti Nabi Yeremi xa lan siyane ma:

² A ito nan fala lan Misiran yamanan nun Misiran mangan Neko a ganla ma, Babilən mangan Nebukadanesari naxan nə yəgeni Efirati baan de Karakemisi taani, Yuda mangan Yehoyakimi a mangayaan jəee naaninden, Yosiyya dii xəməna.

³ “Ε yə masansan wure lefa xungbene nun a xurine yitən!

Ε maso, ε yəngən so!

⁴ Ε soone yitən,
soo ragine xa te e fari!

Ε xunna makantan wure kəmötine so,
ε ti ε yirene yi!

Ε tanbane yitən!

Ε kanke yə masansanne ragodo ε ma!

⁵ Nanfera, n fa e gaxuxin nan toma iki?
E xətema e xanbi ra,
e sofane bata faxa.

E xətema e giyə!

E gima, e mi e xanbi rato.

E gaxuxin yiren birin yi,”

Alatalaa falan nan na ra.

⁶ “Hali xulunlane mi nəe e giyə!

Hali fangamane mi nəe e futuxule!

E sanna radinma,

e sa bira

fə kəmən fəxən yamanani Efirati baan de.”

⁷ “Nde ito ra naxan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bəxənma a ma
a findi fufaan na?

⁸ Misiran nan tema
alo Nila baana,
naxan igeye bəxənma a ma
a findi fufaan na.

A a falama, a naxa,

‘N tema nən,

n sa bəxən birin xun ma,

n yi taane nun e muxune birin naxəri.’

⁹ Soo ragine, ε te yəngəni!

Wontoro ragine ε fən e ma!

Sofane, ε mini ε yə masansan wure lefane ra,

ε tan Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu
kaan xali wonle!”

10 “Marigma Alatala Senben Birin Kanna
nan gbee na ləxən na,
a gbeeñoxə ləxəna,
a gbeenñoxəma a yaxune ra ləxən naxan yi.
Silanfanna faxan tima nən na ləxəni
han a wasa wunla ra,
bayo a luxi nən
alo saraxana Marigma Alatala Senben
Birin Kanna xa,
komen fəxən yamanani Efirati baan də.
11 Misiran yama fajina,
ε siga Galadi yamanani ε sa senna fen.
Koni ε dandan ferene fenma fuyan,
seri mi fa ε yiyalanje sənən.
12 Siyane bata i ya yarabina fe mə.
I gbelegbele xuiin bata bəxən birin suxu.
Amasətə sofane tema e bode fari,
e birin yi bira.”

Babilən mangan yi Misiran yəngε

13 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi
xa lan Babilən mangan Nebukadanesari fa
feen ma Misiran yamanan yəngedeni:

14 “Ε a rawanga Misiran yamanani,
Migidoli kaane xa a mε,
Nofi kaane nun Tapanese kaane xa a mε!
A fala e xa, ε naxa,
‘Ε keli, ε yitən,
bayo yəngən bata ε konna li!’
15 Nanfera ε sofane bata raxəri?
E mi tiyε,
bayo Alatala bata e radin bəxəni.
16 A muxu wuyaxi rabirama nən.
E tema nən e bode ma,
e bira, e naxa,
‘En keli, en xətə en konne yi,
en bari taane!
En na en masiga halagi ti yəngəni ito ra!’
17 E a falama nən mənni, e naxa,
‘Misiran mangani ito a sənxən gbo de!
Koni na waxatin bata a dan!’”

18 Mangana falan ni ito ra
naxan xili Alatala Senben Birin Kanna,
a naxa, “Habidan Ala nan n na,
n bata n kələ n yətəni,
fa fala muxuna nde fama
naxan senben gbo
alo Taboro geyana geyane tagi,

alo Karemele geyana baan dəxən.

19 Misiran kaane, ε goronne yitən
ε siga konyiyani!
Bayo Nofi taan findima nən yire magenla
ra,
a ganma nən,
muxu yo mi luma a yi.

20 Misiran yamanan findixi jinge fajin
nan na.

Sigin fama nən a xili ma
sa keli sogeteden kəmənna ma.

21 Misiran kaane bata xəjə sofa yəbaxine
ramara e ganli
naxanye masuxi e xən
alo tura raturaxine.

Hali ne fan e xun xətəma nən,
e gi e bode xən.

E mi tiyε e funfuni yəngən ləxəni,
bayo gbalon ləxən bata fa e ma,
n na e kəwanle saranma e ra ləxən naxan
yi.

22 Misiran kaane e gima nən
e yaxu sənbəmane bun
alo sajnina.

E fama e xili ma nən
e nun bunbine,
alo naxanye wudine səgəma.

23 Alatalaa falan ni ito ra,
e a fətənna səgəma nən,
hali muxun mi nəe soe fətənna naxan na
bayo e wuya alo tuguminne,
e yatən mi nəe kolonje.

24 Yagin nan a ra Misiran yamana fajin xa.
A bata sa yamaan sagoni,
naxanye sa kelixi kəmənna ma.”

25 Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa
Ala naxa, “N kelima nən No taana ala xili
ma, Amən e nun Misiran yamanan nun
a mangan nun a alane nun a kuntigine
e nun naxanye birin e yigi sama Misiran
mangani. **26** N na e sama nən e yaxune
sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilən
mangan Nebukadanesari nun a kuntigine.
Na xanbi ra, muxune mən yi dəxə Misiran
yi alo a fələni,” Alatalaa falan nan na ra.

Isirayila xunbana fe

Yeremi 30.10-11

27 “Ε tan Yaxuba yixətəne,
n ma walikəne, ε nama gaxu,
Isirayila kaane, ε nama kuisan!
Bayo, n na ε rakisima nən,

n yi sa ε ba yire makuyeni,
n yi ε bənsənna ba yamanani
e sa konyiyani dənaxan yi.
Yaxuba bənsənna muxune mən xətəma
nən,
e yi lu maraxaran nun bəjəe xunbenli.
E mi fa yimaxə sənən!
²⁸ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
‘Ε tan Yaxuba yixətene,
n ma walikəne, ε nama gaxu,
bayo n luma nən ε xən.
N siyane birin naxərə nən,
n na ε raxuyaxi ayi naxanye yε,
koni n mi ε tan naxərima.
N na ε xuruma nən
alo a lan kii naxan yi,
bayo n mi ε yatema səntarene ra.’ ”

47

Nabiya falana Filisitine xili ma

¹ Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa
lan Filisitine ma, benun Misiran mangan
xa Gasa taan yəngə:

² Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Walanne bata keli sogeteden kəmənna
ma,

e luma nən alo fufana,
e sa yamanan xun ma,
e nun naxanye birin a yi,
e nun taane nun e muxune.
Yamaan sənxəma nən,
yamanan muxune birin yi gbelegbele.

³ Soone torone xuiin minima nən,
yaxune yəngə so wontorone gi xuine yi mε.
Fafane mi e diine danxunma na ləxəni
bayo e tunnaxələma e ma nən fefe!

⁴ Amasətə Filisiti yamanan birin naxəri
ləxən bata a li,
han muxu yo mi lu
naxan Tire taan nun Sidən taan maliyε.
Bayo Alatala Filisiti kaane halagima nən,
yamaan dənxeñ naxan sa kelixi Kafatoro
fəxə ige tagi bəxəni.

⁵ Gasa kaane e xunna bima nən sununi,
Asikalən taan yi yidundu.
Ε tan yamaan muxu dənxeñ naxanye dəxi
merəmerəne yi,
ε luma ε yetə maxabə sununi
han waxatin mundun yi?

⁶ Ε a falama nən, ε naxa,
‘Ee! Alatalaa silanfanna luma nxu faxε
han waxatin mundun yi?’

A xa so a təəni,
a danna sa faxan na,
a raxara fa.’
⁷ Koni a xa a raxara di?
Bayo Alatala nan yamarin fixi
a yəngən xa keli Asikalən taan nun baan
binna xili ma.”

48

Nabiya falana Moyaba xili ma

¹ Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa
Ala ito nan falaxi lan Moyaba yamanan
ma, a naxa,
“Gbalon Nebo taan xa,
bayo a bata kala!
Yarabin na a ra Kiriyatayimi taan xa,
e bata a suxu yəngəni!
Yarabina e yire makantanxin xa e nun
yigitegena.

² Tantunna mi fa Moyaba yamanan xa,
bayo e fe jaxine nan yitənma a xili ma
Xəsibən taani,
e naxa, ‘En siga,
en sa a raxəri siyane yε!’
Ε tan Madimen kaane fan,
ε taani dunduma nən
bayo yəngəna ε fəxə ra.

³ Gbelegbele xuiin tema nən Xoronayin
taani!
Halagin na a ra!
A birin kalama nən!

⁴ Moyaba yamanan kalama nən!
A diine gbelegbele xuiin məma nən.
⁵ E tema wuge nən Luxiti geyaan ma.
E godoma nən gbelegbelə Xoronayin taani
naxankatana fe ra.

⁶ Ε gi! Birin xa a niin makata!
E luxun alo wudi dungin burunna ra!
⁷ Amasətə ε yigi saxi ε kəwanle nun ε na-
funle nin,
ε fan suxuma nən yəngəni,
ε suxuren Kemosi fan yi xali konyiyani
e nun a ki muxune nun e kuntigine.

⁸ Halagi tiin soma nən ε taane birin yi,
taa yo mi luye.
Bənbən kuine kalama nən,
merəmerəne yi halagi,
bayo Alatala na nan falaxi.
⁹ Ε Moyaba mali
a xa a gi alo xəliin na tugan.
A taane yigelima nən,
muxu yo mi luma e yi.

10 Dangan na kanna xa
naxan na Alatalaa wanla rabejin.
Dangan na kanna xa
naxan tondima yengen soε!"

11 "Moyaba yi bøne xunbelixi
xabu a dii jøre waxatini,
alo manpaan na ramara
alogo a xa siga naxunjøe ayi.
A mi baxi a yamanani,
a siga gbøte yi,
a mi sigaxi konyiyani.

Nanara, a møn naxun a kiini,
a xirin mi masaraxi."

12 Koni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Loxøne fama,
n muxune rafama e ma løxøn naxanye yi,
e yi e ba e yamanani
siga yamana gbøte yi.
E yi e yamanani geli,
e yi a xunna kala.

13 Moyaba yagima nøn Kemosi suturena fe
ra,
alo Isirayila yamaan yagi kii naxan yi
Beteli kidena fe ra,
e yi e yøte taxuxi naxan na.*

14 ε a falama di nayi, ε naxa,
'Sofa fajine nan nxu ra,
yøngø so wøkilexine?'

15 Moyaba yamanan kalama nøn,
tutin yi te a taane yi.
E sigama a banxulan fajine ra nøn e fax-

adeni,"
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Senben Birin Kanna.

16 Moyaba halagi waxatin bata a li,
gbalon mafuraxin fama a xili ma.

17 ε tan a rabilinna muxune,
ε a wuga,
ε tan naxanye birin a xili gbeen kolon!
ε naxa, "Ee! Senbe gbee sifani ito bata kala!
Mangaya gbeeni ito bata halagi!"

18 "ε tan Dibon kaane,
ε keli ε binyeni,
ε godo han
ε sa døxø bøxø xareni,
bayo Moyaba yamanan kala muxun fama
nøn ε xili ma.

A ε taa makantaxine kalama nøn.

19 Aroyeri kaane,

* 48:13: Na feen sebøxi Mangane Singen 12.28-29 kui.

ε ti kiraan matodeni,
muxu gixi dangumatøøn naxanye e futux-
uluxi,
ε ne maxødin,
ε naxa, 'Nanfe ligaxi?'

20 Yagin nan a ra Moyaba xa,
bayo a bata yigitøgø.
ε xuini te! ε gbelegbele!
ε a rali Arinon xuden dø
a Moyaba bata kala!"

21 "Kitin bata keli yamanan xili ma
naxan lantani,
a bata fa Xolon nun Yahasi nun Mefaati xili
ma,

22 e nun Dibon nun Nebo nun Beti-
Dibilatayimi,

23 e nun Kiriyatayimi nun Beti-Gamulu
nun Beti-Meyøn,

24 e nun Keriyoti nun Bosara,
e nun Moyaba yamanan taane birin,
naxanye maso, naxanye makuya.

25 Moyaba senben bata kala,
a fangan bata ba a ra,"
Alatalaa falan nan na ra.

26 "ε Alaa xøløn døløn so a yii,
a xa a xun magi a ra
bayo a bata murute Alatala xili ma!
Moyaba xa a makutuktu a baxunni,
birin yi gele a ma.

27 ε tan xa mi yi Isirayila yamanan
mägelema ba?

ε a toxi suxi mujadene nan yε ba,
ε to ε xunne yimaxama a mageledeni,
ε na a fe fala?

28 ε tan Moyaba kaane,
ε taane rabejin,
ε sa døxø fanye yinle ra,
ε ganbane raliga
naxanye e tøøn sama gømø longonne ra."

Nabi Esayi 16.6-12

29 "Nxu bata Moyaba kaane wasona fe me
naxan gbo han,
e nun e yøte yigboon nun e wason
nun e yøte yitena, e nun e yandana."

30 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "N na wasona fe kolon,
koni e yøte matøxøma fuun nin."

31 "Nanara, n Moyaba wugama,

n gbelegbelema sununi Moyaba birin xa.
 N kutunma Kiri-Hareseti kaane fe ra.
³² N wugama Sibima manpa binle fe ra
 dangu Yaaseri kaane ra,
 bayo e yiine bata yi siga
 han baan xanbi ra,
 e yiine yi sigaxi han Fəxə Daraan kidi ma.
 Koni halagi tiin bata e bogi fajine kala.
³³ Səwan nun naxanaxan bata jan
 Moyaba wudi bili nakəne nun xəeñe yi.
 N bata manpa igen jan manpa ige badene
 yi,
 muxu yo mi fa manpa bogi igen bama
 səwani.
 Yəngə so sənxə xuiin nan fa məma na yi.
³⁴ Xəsibən kaane gbelegbele xuiin sigama
 han Eleyale taani,
 e xuiin sa məma han Yahasi taani,
 keli Soyari taan ma
 siga han Xoronayin taani,
 siga Egilati-Selisiya taani,
 bayo hali Nimirimi daraan fan bata xəri.
³⁵ N Moyaba yamanan naxərima nən,
 e tan naxanye saraxane bama taane sus-
 ure kidene yi
 e wusulanna gan e alane xa,”
 Alatalaa falan nan na ra.
³⁶ “Nanara, n bəjen wugama Moyaba fe ra.
 N ma mawuga xuiin luxi nən
 alo xulen xuina sununi.
 N kutunma Kiri-Hareseti taana fe ra,
 bayo e nafunla naxan malan,
 na bata tunun.
³⁷ Bayo muxune birin bata e xunne bi,
 e birin yi e de xabene bi sununi,
 e yi e yiine birin maxaba,
 e kasa bənbəli dugine so sununi.
³⁸ Saya feen nan tun fa məma Moyaba
 banxine
 nun a yama malandene yi,
 bayo n bata Moyaba yamanan kala
 alo fəjəna
 muxe mako mi fa naxan ma,”
 Alatalaa falan nan na ra.
³⁹ Ee! E naxankataxi!
 E gbelegbelema han!
 E yagixin bata e xun xanbi so!
 Moyaba yamanana fe findima magelen
 nun gaxu xunna ra nən a rabilinna birin
 xa!
⁴⁰ Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“E yaxun sinma nən e ma alo singbinna
 naxan a gabutəne yifulunma Moyaba xun
 ma.
⁴¹ Kəriyoti suxuma nən, a yire makantanx-
 ine yi tongo.
 Moyaba sofane bəjen luma nən na ləxəni
 alo naxanla naxan dii barini.
⁴² Moyaba kalama nən,
 a mi fa findima siyaan na sənən,
 bayo a bata murutə Alatala xili ma.
⁴³ E tan Moyaba kaane,
 gbalon nun yinla nun luti ratixina ε yee ra.”
 Alatalaa falan nan na ra.
⁴⁴ “Naxan na a gi gbalon bun,
 na yi sa sin yinla ra!
 Naxan na te yinla ra,
 na yi sa a susu luti ratixin na.
 Bayo n Moyaba kaane kəwanle saranma e
 ra jəen naxan na,
 na a limatən ni i ra,”
 Alatalaa falan nan na ra.
⁴⁵ “Muxu gixin taganxin yigyaan fenma
 nən Xəsibən taani,
 koni təen minima nən Xəsibən taani,
 təe dəgen yi mini Sixən ma manga banxini,
 a Moyaba kaane xunna kala,
 a yi gbalotəni itoe gan.
⁴⁶ Gbalona ε tan Moyaba kaane xa!
 Kemosi susurena yamaan bata tunun,
 bayo ε diine bata xali konyiyani.
⁴⁷ Koni waxati famatəni,
 n mən Moyaba muxu susxine raxətəma nən.
 Na kitin nan saxi Moyaba sanna.”
 Alatalaa falan nan na ra.

49

Nabiya falana Amonine xili ma

¹ Alatala ito nan falaxi Amonine xili ma,
 a naxa,
 “Dii mi fa Isirayila kaane yii sənən ba?
 Kəe tongo yo mi fa e xa sənən ba?
 Nanfera nayi,
 Amonine dəxi Isirayila taane yi?
 Nanfera Mələkə susurena yamaan bata
 Gadi yamanan tongo?”
² Nanara, Alatalaa falan ni ito ra,
 a naxa, “Ləxəne fama,
 n yəngə so sənxə xuiin natema ləxən nax-
 anye yi
 Amonine taan Rabaha xili ma,
 a yi findi taa xənna ra,
 a rabilinna taane yi gan.

Nayi, Isirayila kaane yi e kedi muxune kedi,”

Alatala naxa na kiini.

³ “Xesibən kaane, ε gbelegbele, bayo Ayi taan bata kala!

Rabaha kaane ε sunu xuini te, ε kasa bənbəli dugine ragodo ε ma, ε wuga.

Ε gi taan makantan yinna yiren birin yi bayo yaxune bata fa ε suxuren Mələkə sux- udeni,

e siga a ra konyiyani,

e nun a ki muxune nun a kuntigine.

⁴ Nanfera ε kanbama ε lanbanne nun ε xəeñe yi,

e to rafexi bogise xaba daxine ra?

Ε tan Raba kaane,

yama murutəxina,

ε tan naxanye ε yigi saxi ε nafunle yi

ε naxa, ‘Nde nəe nxu yəngε?’”

⁵ Marigina, Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,

“N fe magaxuxin nafama nən ε xili ma,

sa keli ε rabilinne birin yi,

ε birin yi kedi,

muxu yo mi muxu gixine xun lanjə.

⁶ Koni na na dangu,

n mən Amonine muxu suxine raxətəma nən,”

Alatalaa falan nan na ra.

Nabiya falana lan Edən ma

⁷ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi Edən yamanan xili ma, a naxa, “Fekolonne bata dasa Teman yamanani ba?

Maxadi tiine mi fa na xaxilimane yε ba?

E fe kolonna bata kala ba?

⁸ Ε xəte ε giyε,

ε luxun faran yinle ra,

ε tan Dedan kaane!

Bayo n gbalon nafama nən Esayu yixətəne xili ma,

n na e kəwanle saran e ra waxatin naxan yi.”

Nabi Abadi 1.5-6

⁹ “Xa muxune fa ε nakəni ε manpa bogine mujadeni,

e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?

Xa mujadene fa i konni kəeeñ na,

e mi e waxənna xan tongoma ba?

¹⁰ Nba, n tan Ala Esayu yixətəne yii seene birin naxərima nən,

n yi e luxundene birin namini kəennni.

E mi fa nəe e luxunjə.

E bənsənna nun e ngaxakedenne nun e dəxə bodene birin halagima nən, muxu yo mi lu Esayu bənsənni.

¹¹ Ε ε kiridine lu na, n na n yengi dəxə e xən.

Ε kaja giləne xa e yigi sa n yi.”

¹² Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N tan mi naxanye yalagixi kitini, xa ne karahan xələ igelengenna minden, ε tan yate səntaren na nayi ba? En-ən de! Ε mi suxuma səntarene ra de! Ε a minma nən yati!” ¹³ Bayo Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata n kələ n yetəni, fa fala Bosara taan naxərima nən, a rayarabi, a danga, a halagi. A taane birin kalama nən habadan!”

Nabi Abadi 1.1-4

¹⁴ N bata xərayana nde a fe mə fata Alatala ra,

xəraan bata rasiga siyane ma,

a xa sa a fala, a naxa,

“Ε keli, ε sa Edən kaane yəngε!

Ε keli ε sa yəngən so!”

¹⁵ Ala naxa, “Edən kaane,

n na ε sənbən xurunma nən siyane birin xa. Birin ε rajəxuma nən.

¹⁶ Ε to muxune magaxuma,

wason naxan ε bəjəni,

na bata ε ratantan

ε tan naxanye dəxi faran yinle ra,

e nun geyane fari.

Hali ε ε təen sa kore alo singbinna,

n na ε ragodoma nən,”

Alatalaa falan nan na ra.

¹⁷ “Edən yamanan kalama nən, naxan yo na dangu a dəxən ma, ne yigitegəma nən, e kabə, e kolin a fitina feene ma.” ¹⁸ Alatala yi a fala, a naxa, “Muxu yo mi fa luyε be. Adamadi yo mi dəxə a yi alo Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.

¹⁹ N luma nən alo yatan

naxan xəjəxin minima fətənni Yurudən baan dε,

a siga sube fəndeni yire fəjnini.

N Edən kaane kedima nən e yamanani

sanja ma kedenni,

n naxan sugandixi,

n sa na dəxə na yi.

Bayo, nde maliga n tan na?

Nde n yamare?
Xuruse rabaan mundun n yee ratiye?"

²⁰ Nanara, ε tuli mati Alatalaa fe ragidixin na lan Edən kaane ma,
e nun a feen naxanye yitənxi Teman kaane xili ma!

E luma nən
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dəxəden yi yigeli yati!

²¹ E kala xuiin bəxəni maxama nən,
e gbelegbele xuiin yi siga han Gbala Baana.

²² A luma nən alo singbinna nan tema a sa sin e ma, a yi a gabutəne yifulun Bosara taan xun ma. Na ləxəni Edən sofane bəjən luma nən alo naxanla naxan dii barini.

Nabiya falana lan Damasi ma

²³ Falana lan Damasi taan ma:
"Xamata kaane nun Arapada kaane bata yagi,

bayo e bata xibaru naxina fe mε.
E bata kəntəfili,

e yimaxa alo baan na walanjə ayi.

²⁴ Damasi kaane sənbən bata jan,
e bata e xun xanbi so,
e waxi e gi feni.

Gaxun nun kuisanna nun xəlen bata e suxu,

alo naxanla naxan dii barini.

²⁵ Taa xili kanni ito fa rabejinxı di,
n ma sewa taana?"

²⁶ "A banxulanne birama nən taan xun xən yati! A sofane birin yi faxa na ləxəni," Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra. ²⁷ "N təen soma nən Damasi taan makantan yinne ra, a yi Ben-Hadada manga banxin gan."

Nabiya falana Arabune xili ma

²⁸ Alatala ito nan falaxi Kedari bənsənna nun Xasori mangayane xili ma Babilən mangan Nebukadanesari naxanye yəngə a yi e nə, a naxa,

"Ε keli, ε Kedari bənsənna yəngə!

Ε sogeteden yamanan muxune halagi!

²⁹ Ε e xuruse kurune nun e kidi bubune tongo e yii,
e nun e yigiyadene nun e goronne nun e nəgəməne birin.

Muxune sənxən natema nən e ma,
e naxa, 'Gaxun yiren birin yi!'

³⁰ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
"Ε tan Xasori kaane,

ε gi mafuren!
Ε sa ε luxun faran yinle ra!
Bayo Babilən mangan Nebukadanesari bata yəngəni tən ε xili ma.

³¹ Ε keli, ε fu siyani ito ma naxan dəxi bəjəe xunbenli.

A taane so dəene mi nəe balanjə,
e mi səxənxi,
e dəxi e danna nən,"

Alatalaa falan nan na ra.

³² "Yaxune e nəgəməne tongoma nən yəngəni,
e nun e xuruse kuru wuyaxine.
Naxanye e xunne dəxən bima,
n ne raxuyama ayi nən foyeni,
n gbalon nafa e ma keli yiren birin yi,"

Alatalaa falan nan na ra.

³³ Xasori taan findima nən kankone kurdən na,
yire rabejinxına han habadan.
Muxu yo mi dəxə a yi,
adamadi yo mi luye na.

Nabiya falana Elan xili ma

³⁴ Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa lan Elan yamanan ma Yuda mangan Sedeki a mangayaan fələ waxatini, a naxa,

³⁵ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,
"N Elan yamanana xanli girama nən,
naxan findixi e sənbən binla ra.

³⁶ N foye naanın nafama nən Elan xili ma keli kore xənna tongon naaninne ma,
n yi e raxuya ayi foyeni.

Yamana yo mi luye
Elan muxu gixine mi sigan dənaxan yi.

³⁷ N Elan kaane rayarabima nən e yaxune yee ra
naxanye waxi e faxa feni.

N gbalon nafama nən e ma n ma xələ gbeeni,
n yi yəngən bira e fəxə ra,
han n yi e rajan."

Alatalaa falan nan na ra.

³⁸ "N Elan mangan nun a kuntigine halagima nən,
n yi n ma manga gbədən dəxə na,"

Alatalaa falan nan na ra.

³⁹ "Koni waxati famatəni,
n fama nən Elan muxu susine ra,"
Alatalaa falan nan na ra.

50

Babilon kalama nən

¹ Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilon nun a rabilinna taane ma, a naxa,

² “Ε xibaruni ito rali siyane ma, ε a rawanga!

Ε taxamasenni te, ε a fe rali birin ma, ε nama sese luxun, ε a fala, ε naxa,

‘Babilon taan suxuma nən!

Yarabin na a ra Beli suxuren xa, Merodaki suxuren gaxuma nən!

Yarabin na a ra e alane sawurane xa, gaxuna e suxurene suxuma nən!’

³ Bayo siyana nde fama nən a yengedeni sa keli sogeteden kəmənna ma, a e yamanan naxərima nən, muxu yo mi lu a yi.

Muxune nun xuruseene birin e gima nən.”

⁴ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Na ləxəne nun na waxatini,

Isirayila kaane nun Yuda kaane fama nən e bode xən,

e siga wuge,

e Alatala fen, e Ala.

⁵ E maxədinna tima nən Siyon kirana fe yi, e yi e yee rafindi men binna ma,

e yi e yetə findi Alatala gbeen na habadan layirin xən

naxan mi ninanma muxune ra mumə!

⁶ N ma yamaan yi luxi nən

alo xuruse tununxine.

E xuruse rabane bata yi e ralə ayi,

e yi lu sigə geyane nun yire matexine xun xən

e ninan e matabuden ma.

⁷ Naxan yo na yi e to,

a yi e faxa,

e yi a fala, e naxa,

‘Nxu mi kala tixi,

bayo e bata yulubin liga Alatala ra,

tinxinna kanna, Alatala,

e benbane yigina.’ ”

⁸ “Ε gi, ε keli Babilon yi,

ε keli Babilon kaane yamanani,

ε lu alo kətəne xuruse kurun yee ra.

⁹ Bayo n siya gbeene rakelima nən,

n na e malan,

n yi e radin Babilon taan xili ma

sa keli sogeteden kəmənna ma.

E taan yengema nən,

e yi a tongo.

E xalimakunle mi fulə mumə
alo sofa yebaxin to mi xetə a yii genla ra keli
yengeni.

¹⁰ E fuma Babilon taan ma nən,
a kala muxune birin yi wasa,”

Alatalaa falan nan na ra.

¹¹ “Ε sewa, ε jaxan,

ε tan naxanye fuma n ma yamaan ma!

Ε tuganjə ayi sewani

alo jinge diin sexen də.

Ε jaxan xuiin xa gbo ayi
alo soo kendən wuga xuina.

¹² Koni ε nga yarabima nən,
naxan ε barixi,
na yagima nən.

E findima siya dənxən nan na siyane birin
tagi,

ε yamanan yi findi burunna nun yire
xaren nun tonbonna ra.

¹³ Muxu yo mi fa luma a yi sənən,

bayo Alatala a findima nən yire magenla ra
a xələni.

Naxan yo na dangu Babilon yi,
na kanna yigitegəma nən,
a kolin a kala kii ma.”

¹⁴ “Ε ti Babilon yengə xinla ma a rabilinna
birin yi,

ε tan xali wonle!

Ε a bun,

ε xalimakunle birin woli a ma!

Bayo a bata yulubin liga Alatala ra.

¹⁵ Ε yengə so sənən nate a ma yiren birin
yi!

E minima nən e yetə dəntəgədeni
e yiine yitexi.

A sangansone birama nən,

a taa makantan yinne yi kala.

Bayo Alatala bata a gbeen jəxə.

Ε gbeen jəxə a ma!

Ε a liga a ra

alo a ligaxi bonne ra kii naxan yi.

¹⁶ Ε sansi siine nun bogise xabane raxəri e
bode xən Babilon yi.

Halagi tiina silanfanna fama nən,

birin xa xetə a konni,

birin xa a gi, siga a yamanani.”

¹⁷ “Isirayila yamaan bata findi xuruse tu-nunxin na
yatane naxan kedixi.

Asiriya mangan nan singe yi a yengema.
Dənxən na, Babilən mangan Nebukadane-sari nan a halagi.”

¹⁸ Nanara, Alatala Sənbən Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N Babilən mangan nun a yamanan muxune kewanle saranma e ra nən alo n Asiriya mangan liga kii naxan yi.

¹⁹ Koni, n mən xətəma nən Isirayila ra
alo xuruse kuruna a sansanni,
e yi e dəge Kareməle geyaan nun Basan
yire matexin fari.

E lugoma nən Efirami geyə yiren nun Gal-
adi yamanani.”

²⁰ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na ləxəne nun na waxatini,
muxune Isirayila yamaan hakəne funfun
fenma nən,
koni a sese mi luma na.
E Yuda yamaan yulubine xən fenma nən,
koni sese mi toe.
Bayo n na yamaan muxu dənxən naxanye
lu e nii ra,
n ne yulubine xafarima nən.”

²¹ “Ə fu Meratayin yamanan ma,
e nun Pekodo kaane!

Ə e sagatan, ə e birin naxəri.
N na ə yamarixi naxan birin na,
ə ne ligə.”

Alatalaa falan nan na ra.

²² “Yəngə so sənxəne nan tun tema ya-mananı.
Naxankata gbeen na a ra.

²³ Ee! Yamanan naxan sənbə gbo a birin xa,
na bata kala, a halagi!

Ee! Babilən bata findi yamana rabəjinxin na!

²⁴ Babilən kaane,
n bata lutin nati ə yee ra,
ə yi ə suxu a ra,
benun ə xa a fe kolon.
E yi ə li na, e yi ə suxu,
amasətə ə bata n tan Alatala yəngə.

²⁵ Alatala bata a yəngə so seene ramini e
ramaradeni a xələni.

Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna
wanla kəma nən
Babilən kaane yamanani.

²⁶ Ə fa a xili ma keli yire makuyene yi.

Ə a sagane rabi,
ə yi a nafunle yitaxun
alo sansi kəsəne
ə yi e birin kala,
sese nama lu a yii.

²⁷ Ə a turane birin faxa,
ə e birin xali e faxadeni!
Gbalon na a ra e xa,
bayo e ləxən bata a li,
e kewanle saranma e ra waxatin naxan yi.”

²⁸ “Muxu gixine xuiin nan ito ra,
naxanye minixi yəngəni Babilən yi,
e fa a rali Siyon taani
a Alatala en ma Ala bata a gbeen jəxə a
batu banxina fe ra.

²⁹ Ə xali wonle xili e xa fa Babilən xili ma,
naxanye fatan xalimakunla wolə.
Ə daaxadene yitən a rabilinni,
muxu yo xun nama mini ayi.
Ə e saranna fi e kewanle ra,
ə a ligə e ra
alo e a ligə bonne ra kii naxan yi!
Bayo a bata murutə Alatala xili ma,
Isirayila Sarıjandena.

³⁰ Nanara, yaxune a banxulanne faxama
nən taan yama malandene yi,
a sofane birin yi halagi na ləxəni,”
Alatalaa falan nan na ra.

³¹ Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna
falal ni ito ra, a naxa,
“Ə tan yətə yigbone,
n bata keli ə xili ma.
Ə kewanle saranma ə ra waxatin naxan yi,
na bata a li.

³² Yətə yigbone e sanna radinma nən,
e bira,
muxu yo mi e rakelima.
N təen soma nən e taane ra,
a yi e rabilinne birin gan.”

³³ Alatala Sənbən Birin Kanna yi falani ito
ti, a naxa,
“Isirayila kaane nun Yuda kaane birin
naxankataxi.

Muxun naxanye e suxi konyiyani,
ne tondixi e bejinjə.

³⁴ Koni e xunbamaan sənbə gbo,
a xili nən Alatala Sənbən Birin Kanna.
A e xun mayəngəma nən
alogə a xa bəjə xunbenla sətə e yamanan
xa,

a yi Babilon kaane yimaxa.”

³⁵ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Yengen kelima nən Babilon kaane xili ma!
Yengen kelima nən muxune birin xili ma
naxanye dəxi Babilon yi,
e nun e kuntigine nun e fekolonne.

³⁶ Yengen kelima nən e yiimatone xili ma,
e yi findi daxune ra!
Yengen kelima nən e sofane xili ma,
e yi lu gaxuni!

³⁷ Yengen kelima nən e soone nun e yengε
so wontorone xili ma,
e nun siya basanxine birin xili ma
naxanye dəxi a yi,
e sofane yi lu alo naxanle!

Yengen kelima nən e nafunle xili ma,
e birin yi ba e yii!

³⁸ Ala xa igen nan e xudene yi,
e xəri!

Bayo suxure yamanan nan a ra,
e xaxinla bata nan gaxu feene bun.

³⁹ Nanara, burunna subene nun kankone
luma nən Babilon yi,
a findi dangaranfulene konna ra.

Muxu yo mi fa luma a yi,
a yigelima nən

han mayixətən nun mayixətə,

⁴⁰ alo Ala Sodoma nun Gomora nun e ra-
bilinna taane halagi kii naxan yi.

Muxu yo mi fa luma a yi,
adamadi yo mi fa dəxə na,”

Alatalaa falan nan na ra.

⁴¹ “Yamaan fama nən
sa keli sogeteden kəmenna ma,
siya gbeen nun manga sənbəmane fama
nən

sa keli fə bəxən danna ra.

⁴² E sofane fama nən xanle nun dəgəmane
ra e yii.

E haxu,

e mi kininkininna kolon.

E xuiin minima nən alo fəxə igena,

e nəma fama e soone fari.

E fama nən safə yəen ma,

e yəngən so e bode xən

alo muxu kedenna.

E fama Babilon taa fəjin nan yəngəde yi!

⁴³ Babilon mangan to na feen xibarun mə,
a gaxu, a fangan yi jan
alo naxanla naxan dii barini.

⁴⁴ N luma nən alo yatan
naxan xəjəxin minima fətənni Yurudən
baan də,
a siga sube fəndeni yire fəjini.
N ne kedima nən e yamanani sanja ma
kedenni,
n naxan sugandixi,
n sa na dəxə na.
Bayo, nde maliga n tan na?
Nde n yamarə?
Kuruse rabaan mundun n yee ratiyə?”

⁴⁵ Nanara, ε tuli mati Alatalaa fe ragidixin
na Babilon xili ma,
a feen naxanye yitənxi Babilon kaane ya-
manan xili ma.

E luma nən
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,
e dəxəden yi yigeli yati!

⁴⁶ Dunuja muxune na a mə
a Babilon bata suxu yəngəni,
siyane yimaxama nən,
e gbelegbele xuini te.

51

¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N kala ti foyen nafama nən Babilon
nun Lebo-Kamayi* muxune birin xili ma.

² N xəjəne xəma nən Babilon xili ma
naxanye a fintanma alo maala,
a muxune birin yi kedi
alo se dagina.

Bayo e fuma nən a ma
keli yiren birin yi gbalon ləxəni.

³ Ε xalimakunle woli ε yaxune xalimakuli
wonele xili ma,
e nun wasodene kanke ye masansanne
ragodoxi naxanye ma!

Ε nama dija e sofa yo ma!

Ε e sofa ganla birin faxa.

⁴ E maxəlxine xa lu biraxi Babilon ya-
manan xun xən,
e səxənxin yi lu saxi Babilon taan kirane
xən.

⁵ Bayo Ala mi Isirayila yamaan nun Yuda
yamaan nabəjənxi,
Alatala Sənbən Birin Kanna,
hali e yamanan to rafexi yulubine ra Isir-
ayilaa Sarıjanden yee ra yi.

⁶ Ε gi, ε mini Babilon yi,

* **51:1:** Lebo-Kamayi findixi wundo falan nan na naxan bunna nən fa fala “Babilon kaane.”

birin xa a niin makata,
 alogo ε nama faxa Babilən kaane hakəne fe
 ra!
 Bayo Alatala gbeeŋəxə waxatin bata a li,
 Ala Babilən kaane saranma nən
 alo a lan e ma kii naxan yi.
7 Babilən yi findixi xəma igelengenna nan
 na Alatala yii,
 dunuja muxune birin xunna firifiri naxan
 kui dələ ra.
 Siyane bata a dələn min,
 e xunne yi keli e ra.
8 Babilən taan bata kala,
 a bata kala!
 ε gbelegbele a fe ra!
 ε senna fen naxan sama a furen də!
 Waxatina nde, a yalanma nən.
9 'Nxu wa nən Babilən dandan feni,
 koni a mi nəe yiyalanŋε.
 Nayi, en na a rabejin.
 Birin xa siga a konyi.
 Bayo kitin naxan nagidixi a xili ma,
 na feen bata te han kore xənna.'
10 'Alatala bata en xun mayəngε kitin sa.
 ε fa, en sa Alatala,
 en ma Ala kewanla yeba Siyon taani.' "

11 "ε xalimakunle ralemun!
 ε wure lefane tongo!
 Alatala bata Mede mangane radin Babilən
 xili ma
 bayo a bata a kala feen nagidi.
 Alatala a gbeenŋəxəma nən a batu banxina
 fe ra.
12 ε taxamasenne yite
 alogo muxune xa siga yəngε sodeni
 Babilən taan makantan yinne xən!
 ε xun makantan muxune fari sa,
 ε yi kantan tiine ti!
 ε sofan yitən yaxune xili ma!
 Bayo Alatala naxan nagidixi,
 a na rakamalima nən
 a naxan falaxi lan Babilən kaane ma.
13 ε tan naxanye dəxi baa gbeeene də
 nafulu gbeena ε tan naxanye yii,
 ε rajanna bata a li,
 danna fa sama ε siimayaan na nən."

14 Alatala Sənbən Birin Kanna bata a kəlo a
 yətə yi, a naxa,
 "N taani ito rafema nən yaxune ra yati,
 ε wuya alo tuguminne,
 ε yi e nə sətə xuini te ε xili ma səwani."

Nabi Yeremi 10.12-16
15 "Ala nan bəxə xənna daxi a sənbəni,
 a yi dunuja bətən sa a fe kolonna xən,
 a kore walaxani bandun a xaxilimayani.
16 A na a xui ramini,
 tulen yi a malan kore,
 a kundaan nafa,
 sa keli bəxən danne ra.
 A yi galanna nun tulen nafa,
 a foyen namini a ramaradeni.
17 Muxune birin bata findi xaxilitarene
 nun fekolontarene ra.
 Xəma rawanle birin yagixi
 lan e sawura rafalaxine fe ma,
 bayo wulen nan e susurene ra,
 nii yo mi e yi.
18 Fe fuun nan e ra,
 wali magelexina.
 E halagi waxatin na a li,
 e raxərima nən.
19 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi
 alo e tan.
 Bayo a tan nan seen birin daxi.
 A tan nan gbee Isirayila bənsənne ra.
 A xili nən Alatala Sənbən Birin Kanna."

Babilən taan napanna fe
20 "Babilən kaane, ε lu nən n xa
 alo sinbena, yəngε so se fəjina,
 n yi siyane raxuya ayi ε ra,
 n yi yamanane kala ε xən.
21 N soone nun soo ragine raxuyaxi ayi ε
 tan nan na,
 e nun yəngε so wontorone nun a ragi mux-
 une,
22 e nun xəməne nun naxanle,
 e nun fonne nun dii jərəne,
 e nun banxulanne nun sungutunne,
23 e nun xuruseene nun xuruse rabane,
 e nun xəe biine nun e ningene,
 e nun yamana kanne nun kuntigine.
24 Babilən taan nun a muxune fe paxin
 naxanye ligaxi Siyon taan na,
 n na kewanle saranma nən e ra ε yetagi,"
 Alatalaa falan nan na ra.
25 "N kelima nən ε xili ma, Babilən kaane.
 ε tan naxanye maxədəxə kala tideni
 alo geyana,
 ε tan naxanye bəxən birin halagima!
 N na n yiini bandunma nən ε xili ma,
 n yi ε taan makutukutu
 keli gəməne xuntagi
 n yi ε konna findi geysa ganxin na,"

Alatalaa falan nan na ra.

²⁶ “Ḡem̄e mi s̄ot̄e ε konni,
naxan finde banxin tongon ma ḡem̄e
kend̄en na

banxin n̄oe beten se gem̄en naxan na.

Amas̄ot̄o ε konna luma n̄en kalaxi han
habadan,”

Alatalaa falan nan na ra.

²⁷ “Ε taxamasenni te yamanani!

Ε x̄taan fe siyane tagi!

Ε siyane yit̄o, e xa a ȳengε,

ε Ararati nun Minni nun Asikenasi ya-
manane xili a ȳenḡedeni!

Ε sofa ganle kuntigin d̄ox̄o

a xa ȳenḡen xun mato a ra Babil̄on xili ma!

Ε soone rasiga a xili ma

naxanye wuya alo tuguminne.

²⁸ Ε siyane yit̄o, e xa sa a ȳengε,

Medene mangane nun e yamana kanne
nun e kitisane birin

e nun yamanan naxanye birin e n̄oən bun
ma.

²⁹ Alatala ȳenḡen naxan yit̄onxi Babil̄on
kaane xili ma,

na na rakamali waxatin naxan yi,
a Babil̄on yamanan findi yire yigenla ra
muxu yo mi luma d̄enaxan yi habadan,
nayi b̄ox̄o x̄onna xuruxurunma n̄en,
a yimaxa.

³⁰ Babil̄on sofane bama n̄en ȳenḡen soε,
e so e yire makantinxine yi,
e senben na jan.

E luma n̄en alo jaxanle.

Tε̄en soma n̄en e taan banxine ra,
e taa makantinxin yinne so d̄ēne birin
kalama n̄en.

³¹ X̄erane gixin fama n̄en x̄erane f̄ox̄o ra
a faladeni Babil̄on mangan xa,
fa fala yaxune bata e taan yiren birin tongo
ȳenḡeni,

³² kirane bata suxu,
tε̄ē dara yirene ganma,
gaxun bata sofane suxu.”

³³ Amas̄ot̄o Alatala Senben Birin Kanna,
Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,
“Babil̄on taan malaxunma n̄en
alo se b̄onb̄o lonna
a n̄ema yibodonma waxatin naxan yi.
Se xaba waxatina a limaan ni i ra a xa.”

³⁴ Yerusal̄en kaane a falama, e naxa,

“Babil̄on mangan Nebukadanesari bata en
naxɔri,
a yi en ma taani maxa
alo goron kui genla.

A bata en gerun alo ninginangana,
a lugo en yii se fajine ra,
a m̄on yi en baxun.”

³⁵ Siyon kaane a falama, e naxa,

“Babil̄on kaane gbalon naxan saxi en fari,
Ala xa na sa e fan fari!”

Yerusal̄en kaane a falama, e naxa,
“Babil̄on kaane faxan naxanye ti en konni,
Ala xa na wunla goronna lu e xun ma.”

³⁶ Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“N na ε xun mayenḡema n̄en,

n na ε gbeen j̄ox̄ema n̄en,
n yi Babil̄on yamanan baa gbeen x̄ori,

n yi a baan xunna xara.

³⁷ N Babil̄on taan kalama n̄en,
a findi ḡem̄e malanxine ra,
e nun kankone kurudena.

A fe yi magaxu ayi,
muxune yi kolin a kala kii ma.

Muxu yo mi d̄ox̄e a yi.

³⁸ A muxune x̄ajε alo yatane,
e wurundunma alo yata s̄enb̄emane.

³⁹ Koni e na kunfa j̄axi ra,
n donse donna yit̄onma n̄en e xa

e yi n ma x̄el̄on d̄el̄on min
han e xunna yi keli e ra,

e yi xi habadan,
e mi fa kel̄e mum̄ε!”

Alatalaa falan nan na ra.

⁴⁰ “N yi e xali

alo ȳex̄ε diine na siga e faxadeni,
alo kontonne nun k̄ot̄one.”

⁴¹ “Ee! Sesaki† taan susuma n̄en!

A tan naxan mat̄ox̄oma b̄ox̄o x̄onna taane
birin ye!

Ee! Babil̄on taan naxɔrima n̄en siyane
tagi!”

⁴² “F̄ox̄o igen sama n̄en Babil̄on b̄ox̄on xun
ma,

a m̄oronne yi dangu a fari.‡

⁴³ A taane kalama n̄en,
a findi b̄ox̄o xaren nun tonbonna ra,

muxu yo mi d̄ox̄e yamanan naxan yi,
adamadi yo mi dangue d̄enaxan yi.

† 51:41: Sesaki findixi wundo falan nan na naxan bunna neen fa fala “Babil̄on taana.” ‡ 51:42: Igen m̄oronne:
alo foyen na so igeni.

44 N Beli suxuren jaxankatama nən,
Babilən taana ala.
A naxan gerunxi,
n na bama a də nən.
Siyane mi fa luma sigə a ma sənən.
Babilən taan makantan yinne yatin birama nən.

45 N ma yamana, ε mini a yi,
birin xa a niin makata!
E masiga Alatalaa xələ gbeen na!

46 E nama tunnaxələ ε ma,
ε nama gaxu feene yee ra
naxanye xinla məma yamanani!
Bayo fena nde xinla məma nən to fari,
fe gbete xinla yi mə faraxi.
E naxa, a gbalon na a ra yamanani, hanma
mangana nde bata keli nde xili ma.

47 Nanara, ləxəne fama,
n Babilən suxurene jaxankatama ləxən
naxanye yi.
N na e yamanan birin nayarabima nən
a faxa muxune binbine birin yi lu biraxi
taan xun xən.

48 Naxanye birin kore xənna nun bəxə
xənna ma,
ne e xuini tema nən Babilən xili ma səwani,
bayo halagi tiine fama nən a xili ma
sa keli sogeteden kəmenna ma,”
Alatalaa falan nan na ra.

49 “Babilən taan kalama nən Isirayila faxa
muxune fe ra
alo muxune bata faxa dunupa yiren birin
yi
Babilən taana fe ra kii naxan yi.

50 E tan naxanye mi faxaxi yengəni,
ε gi, ε nama ti de!
E nəma sa yamana makuyeni,
ε miri Alatala ma,
Yerusalən ma fe yi lu ε bəjəni!”

51 Yamana a falama nən, e naxa,
“En yagi nən,
en to konbi ti xuine mə,
yagin yi lu en yətagi,
bayo xəjnəne bata so yire sarihanxine yi
Alatalaa banxini.”

52 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ləxəne fama,
n suxureni itoe jaxankatama ləxən nax-
anye yi,
muxu maxəlxine kutun xuiin yi mini e
yamanan birin yi.

53 Hali Babilən taan te tiyε
han kore xənna,

a yire makantaxine yi so raxələ ayi,
n halagi tiine rafama nən a xili ma,”
Alatalaa falan nan na ra.

54 “Gbelegbele xuiin tema nən Babilən
taani,
gbalo gbeen naba xuiin məma nən Babilən
kaane yamanani.

55 Bayo Alatala Babilən kalama nən,
a yi a xui gbeen dan.
Yaxune fa xuiin minima nən
alo fəxə igen mərənne xuxu xuina,
e yi sənəxə alo kuye sarinna.

56 Halagi tiin fama nən Babilən taan xili ma,
a yi a sofane suxu, a yi e xanle kala.
Bayo Ala nan Alatala ra
naxan a gbeen jəxəma,
a muxune birin saran e kəwanle ra.

57 N na n ma xələn dələn fima a kuntigine
nun a fe kolonne ma nən
han e xunne yi keli e ra,
e nun a yamana kanne nun a kitisane nun
a sofane,
e yi xi habadan,
e mi fa kele sənən!”
Mangana falan nan na ra,
naxan xili Alatala Sənbən Birin Kanna.

58 Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan
falaxi, a naxa,
“Babilən taan makantan yin gbeene rabı-
rama nən,
a taan so də gbeene yi gan.
Nayı, siyane e yətə yixadanma fuyanna
nin,
yamanane muxune wali xənne sa luma
təən nin.”

59 Nabi Yeremi na falane nan xəraya so
Neriyyaa dii xəmən Seraya yii, Maxiseya
mamandenna, kuntigi gbeena nde, a
to siga Babilən yi e nun Yuda mangan
Sedeki, na mangayaan nee naaninden
ma. **60** Gbalon naxan birin yi lanma a
xa Babilən sətə, Yeremi yi ne birin səbə
kədin kui, a falan naxanye birin səbə lan
Babilən ma. **61** Yeremi yi a fala Seraya xa,
a naxa, “I na so Babilən yi waxatin naxan
yi, falani itoe birin xaran i xuini texin na,
62 i yi a fala, i naxa, ‘Alatala, i tan yətəen
nan falan tixi be xili ma alogo a xa kala,
alogo muxune nun dali seene nama fa lu
a yi sənən, a findi yire rabejinxin na han
habadan!” **63** I na yelin kədini ito xaranje,
i gəmən xidi a ra, i yi a woli Efirati baan

tagi. ⁶⁴ Na xanbi ra, i naxa, ‘Awa, Babilon taana fe godoma ikiini, a mi a sotε gbalon na mumε, Ala naxan nafama a xili ma. A yamaan taganma nεn.’ ”

Yeremi a falane danna ni ito ra.

52

*Babilon mangan yi Sedeki suxu
Mangane Firinden 24.18-20 nun Taruxune Firinden 36.11-16*

¹ Sedeki findi mangan na a jee məxəjən nun kedenden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nεn Xamutali Yeremi a dii temena, Libina kaana.

² Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na ligalo Yehoyakimi a ligakii naxan yi. ³ Na ligalo Alatala xələn nan ma fe ra Yerusalen nun Yuda xili ma, a yi wama naxanye ba feni a yetagi. Sedeki fan yi murute Babilon mangan xili ma.

Yeremi 39.1-10 nun Mangane Firinden 25.1-21 nun Taruxune Firinden 36.17-20

⁴ Sedeki a mangayaan jee solomanaaninden kike fuden xi fude ləxəni, Babilon mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, e yi daaxadeni tən a yetagi, e yi yire makantaxine ti a rabilinna birin yi. ⁵ E lu taan yengε han Manga Sedeki a mangayaan jee fu nun kedendena.

⁶ Na jeeen kike naaninden xi solomanaaninde ləxəni, kamən yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii. ⁷ Nayi, Babilon ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Koeen na, hali Babilon kaane to yi taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taan makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so deen na mangana nakən dəxən. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.

⁸ Koni, Babilon sofa ganla yi mangan sagatan, e sa Manga Sedeki li Yeriko məremereyi, a ganla birin yi xuya ayi e masiga a ra. ⁹ E yi mangan suxu e siga a ra Babilon mangan fəma Ribila taani, Xamata yamanani, a yi sa a makiti mənni. ¹⁰ Babilon mangan yi Sedeki a diine kərəxaba a yetagi, a mən yi Yuda yamanan muxu gbeene fan birin faxa Ribila taani.

¹¹ A yi Sedeki yee ne səxənjə ayi, a yi a xidi sula yələnxənna ra, a siga a ra Babilon yi, a sa a sa kasoon na han a faxa.

Yerusalen kala fena

Mangane Firinden 25.8-21 nun Yeremi 39.8-10

¹² Kike suulunden xi fude ləxəni, Babilon mangan Nebukadanesari a mangayaan jee fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan naxan yi walima Babilon mangan xa, na yi fa Yerusalen yi. ¹³ A yi təen so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalen banxine birin. A yi banxi kendene birin gan. ¹⁴ Babilon sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fəxə ra, ne yi Yerusalen yinne birin kala.

¹⁵ Yiigelitəna ndee nun yamaan muxu dənxən naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, e nun yi rawali dənxəne, e nun naxanye bata yi e yetə sa Babilon mangan sagoni. ¹⁶ Koni Nebusaradan yi yiigelitəna ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun xəe biine.

¹⁷ Sula sənbətənna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilon kaane yi ne kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan birin na Babilon yi. ¹⁸ E yi tundene nun təe kə seene nun lənpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini. ¹⁹ Mangan kantan muxune xunna mən yi baramane nun wusulanna gan wurene nun wuli xuya goronne nun tundene nun lənpu dəxə seene nun se sa lefane nun minse saraxa rabəxən goronne tongo, a xəma daxine nun gbeti fixə daxine birin. ²⁰ Sənbətən firinna nun ige ramara se gbeen nun turaan sawura fu nun firinna naxanye yi tixi a bun e nun ige maxali wontorone Manga Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula daxin nan yi a ra naxanye binyen xasabin mi yi nəyate.

²¹ Sənbətən kedenna yi mate nəngənna yə fu nun solomasəxə, lutin nəngənna yə fu nun firin nan yi a rabilinjə, a kui genla nan yi a ra, a yigboon yi yii soli naanin sa

liyε. ²² Konden yi a xunna, naxan yi mate nəngjonna ye suulun, a konden yi rayabuxi sula yələnxən yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na. Sənbətən firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina. ²³ Girenada wudi begin sawura tonge solomanaanin e nun sennin nan yi rafalaxi sənbətənna dəxənne ma. E birin malanxina, girenada wudi begin sawura kəmə nan yi sula yalaan nabilinni.

²⁴ Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun saraxarali firinden Sofoni nun dəen kantan muxu saxanne. ²⁵ A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xəmə solofer mangana muxune ye naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina səbeli tiina, naxan yi sofa nənəne xinle səbəma, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani.

²⁶ Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra Babilən mangan fəma Ribila taani. ²⁷ Babilən Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

²⁸ Nebukadanesari muxun naxanye suxu, a siga e ra konyiyani, ne nan itoe ra: A mangayaan jee soloferedeni, a siga Yahudiyān muxu wuli saxan muxu məxəjən nun saxan nan na.

²⁹ Nebukadanesari a mangayaan jee fu nun solomasəxədeni, a siga muxu kəmə solomasəxə muxu tonge saxan e nun firin nan na, a naxanye suxu Yerusalən yi. ³⁰ Nebukadanesari a mangayaan jee məxəjən nun saxandeni, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan siga Yahudiyān muxu kəmə solofer muxu tonge naanin nun suulun nan na konyiyani. E birin malanxina, muxu wuli naanin muxu kəmə sennin.

Babilən Yoyakin xərəya fəna

Mangane Firinden 25.27-30

³¹ Yuda mangan Yoyakin suxun jee tonge saxan e nun soloferedeni, Babilən mangana Ewili-Merodaki a mangayaan jee fələni, a yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na jeeen kike fu nun firinden xi məxəjən nun suulunde ləxəni. ³² A yi fala fajin ti a xa, mangan

bonna naxanye yi a fəma Babilən yi, a yi a tiden mate ne birin xa. ³³ A yi a kəsorasa dugine masara, Yoyakin yi a dəge mangana tabanla ra a siimayaan birin yi. ³⁴ A makoon yi seen naxanye ma ləxə yo ləxə, Babilən mangan yi lu ne soə a yii a siimayaan birin yi han a faxa ləxən naxan yi.

Mawuga Xuine Mawuga Falane Lan Yerusalen Kala Fe Ma

Mawuga xuini itoe findixi muxuna nde jnande sigin nan na lan Yerusalen taan kala feen ma. Yanyina nde, Nabi Yeremi nan a sebexi a to Yerusalen kala feen to. Neε kεmε suulun neε tonge solomasex e nun solofera benun Marigi Yesu xa bari, Babilon mangan Yerusalen taan suxu nεn yengeni. A yi tεen so taan na, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi mangan suxu e nun yamanan muxune fɔxɔ kedenna, a siga e ra a yamanani. Yuda yamanan yi jan.

Mawuga xuini itoe kui, fala naxumε tiina nde wugama Yerusalen taan kala feen na e nun Yuda yamanan naxɔri fe ma. Gbalo gbeen naxan a yamaan sɔtɔ, a wugama na nan ma.

Gbalon naxan Alaa yamaan sɔtɔxi, Isirayila kaane kala xɔnna nan na ra. Koni e laxi a ra fa fala Alaa hinanna gbo dangu a xɔlɔn na. Nanara, e luma a maxande. (Mawuga Xuine 3.22-23)

Yerusalen taan luxi nεn alo kaja gile rabeninxina

¹ Ee! Yerusalen bata rabejin, taani ito naxan yi rafexi nun. Ee! A bata lu alo kaja gilen!

A tan naxan yi findixi taa senbemaan na siyane yε, a tan naxan yi findixi manga taan na yamanane xun na, a bata findi konyin na to.

² A kɔεen janma wuge, a yεegen bata a xadene maxa. A xanuntenne mi fa a madendεnma. A xɔyine birin bata e me a ra, e findi a yaxune ra!

³ Yuda yamaan birin bata xali konyiyani, e naxankataxi, e rayarabixi. E bata sa dɔxɔ siya gbεtεne konni e mi matabu yo sɔtɔma.

E sagatan muxune birin bata sa e li tɔrɔni. ⁴ Sunun nan Siyon taan kirane xɔn, bayo muxu yo mi fa fama a sanle yi. Taan so dεene birin bata kala,

a saraxaraline e kutunma, a sungutunne sunuxi.

Siyon taan bata rafe sɔxɔlε gbeen na!

⁵ A yεngεfane bata senben sɔtɔ a xun na. A yaxune bata lu bɔjε xunbenli.

Bayo Alatala bata taan muxune lu sununi masɔtɔ e Ala matandi wuyaxine xɔn.

Yaxune bata e diine suxu siga e ra konyiyani,

e yεngεfane yi siga e ragbεngbεnje.

⁶ Siyon taana binyen birin bata kala.

A kuntigine bata e gi alo xεnle naxanye mi e dεgede sɔtɔma, e xadanxin sigama e giyε donsone bun.

⁷ Yerusalen kaane nεma na xun xɔn sigama tɔrɔni,

e mirima e waxati danguxin nafunle birin ma.

A yamaan to sa a yaxune sagoni, muxu yo mi fa a mali.

A yaxune yi a matoma nεn, e gele a kala kiin ma.

⁸ Yerusalen kaane bata yulubin lig han!

Nanara, taan bata findi yire xɔsixin na.

Naxanye birin yi a binyaxi, ne fa a rayelefuma nεn.

A bata lu alo e muxu ragenla nan toma, naxan kutunma tɔrɔni, a a makuya.

⁹ A xɔsin bata sa a domaan na. A mi a mirixi a rajan kii ma.

A kala feen bata a ratεrεna. Muxu yo mi a madendεnma.

A a falama, a naxa, “Alatala, n ma tɔrɔn mato, bayo n yaxun bata nɔɔn sɔtɔ.”

¹⁰ A yεngεfane bata a nafunle birin tongo. A bata siya gbεtεne to soε a yire sarijanxini i tɔnna dɔxɔ naxanye ma,

a e nama so i ya yamaan malanni. ¹¹ Taan muxune birin kutunma, e donseen fenma,

e e se kεndεne masarama balon na alogo e xa lu e nii ra.

E a falama, e naxa, “Alatala, a mato, i yi a rakɔrɔsi n nayarabixi kii naxan yi.

¹² E tan naxanye birin dangun kiraan xɔn, feni ito mi ε sɔtɔxi.

E a mato ki fají

xa sɔxəleni ito sifan muxu gbete ma,
alo sɔxəlen naxan n halagima.
Alatala nan a saxi n fari a xələ gbeen ləxəni.

13 A bata təen nagodo
keli kore n xənne gan xinla ma.
A bata yalaan nati n yee ra,
a yi n naxete xanbin na,
a yi n findi muxu rabejinxin na
n lu furaxi waxatin birin.

14 A bata n yulubine xidi n koeen ma
alo goron tongo gbelemeña.
A bata e maxidi,
a yi e singan n koe.
Margin bata n sənbən jan,
a yi n sa muxune sagoni,
n mi nəe tiye naxanye yee ra.

15 Sofa kendən naxanye birin yi n yii,
Margin bata a me ne birin na.
A bata ganla malan n xili ma
alogo e xa n ma sofa banxulanne halagi.
Margin bata Yuda yamani butuxun ki faj.

16 Nanara, n wugama,
yeegeñ bata n yeeñ xənna rafe.
Naxan nəe n madəndənje,
a yi n niini fan n ma,
na bata a makuya n na.
N ma diine bata yigitegə,
bayo yaxune bata nəen sətə."

17 Siyon kaane bata e yiini bandun muxune
ma
koni muxu yo mi e madəndənma.
Alatala bata yamarin fi
Yaxuba bənsənna rabilinna siyane ma
a e xa a yenge.
Yerusalen taan bata findi se xəsixin na e
tagi.

18 Yamaan yi a fala,
e naxa, "Alatala nan tinxin,
bayo nxu bata murute a ma.
Nayi, ε tuli mati, ε tan siyane birin,
ε n ma sɔxəlen mato.
Nxə dii sungutunne nun nxə dii banxu-
lanne bata siga konyiyani.

19 Nxu bata nxu xoyine xili,
e yi nxu yanfa.
Nxə saraxaraline nun nxə fonne birin bata
faxa taani,
e yi donseen fenma waxatin naxan yi
alogo e xa lu e nii ra.

20 Alatala, a mato,
nxu jaxankataxi kii naxan yi,
han nxu kuine e raminima.
Nxu bəjen bata kala nxu kui,
bayo nxu bata murute i ma mumē!
Nxə diine bata faxa silanfanna ra tandeni*
sayaan nan mən a ra banxini.

21 Muxune nxu kutun xuiin məma,
koni muxu yo mi nxu madəndənma.
Nxu yaxune birin bata nxə sɔxəlena fe me!
Ala, i naxan ligaxi nxu ra,
e sewaxi na nan na.
I bata ləxən nafa,
i naxan ma fe fala.
Tin nxu yaxune xa lu
alo nxu tan!

22 E fe jaxine birin mato,
e birin xa saran e ra
alo i nxu saranxi nxu yulubine ra kii naxan
yi!
Nxu kutunma waxatin birin,
nxu bəjen tərəxin na ra yati."

2

Ala bata ayamaan kala

- 1** Ee! Margin bata a xələn nagodo Siyon
taan ma alo kundana,
a yi Isirayilaa binyen nadin bəxəni
keli kore xənna ma!
A san tidera fe mi rabiraxi a ma a xələn
ləxəni.
- 2** Margin bata Yaxuba bənsənna dəxədene
birin naxəri,
a mi kininkinin!
A fitinaxin bata Yuda yamanan taa makan-
tanxine birin kala.
A bata e mangayaan nun e kuntigine birin
nabira
a yi e rayarabi.
- 3** A bata Isirayila yamaan sənbən birin kala
a xələ gbeeni.
Yaxun to so,
a mi tin a yamaan maliyε.
Koni a xələn luxi nən
alo a təe gbeen nan nakeli Yaxuba
bənsənna xili ma
naxan a rabilinna birin gan.
- 4** A bata a xanla bandun alo yaxuna,
a yi a yiifanni te e xili ma alo yengəfana.
Muxun naxanye birin nayabu, a yi ne birin
faxa.

* **1:20:** Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

A bata a xələn nagodo Ala Batu Banxin ma
Siyon taani
alo təena.
⁵ Marigin bata lu alo yaxuna.
A bata Isirayila yamanan naxəri.
A bata a manga banxine birin naxəri,
a yi a taa makantaxine birin kala.
A bata wugan nun sunun nagbo ayi Yuda
bənsənna xa.
⁶ A bata so a sansanna kui karahanni,
a yi en nun a tan naralanden kala.
Alatala bata sali ləxəne nun Matabu Ləxəne
rajinan Siyon kaane ra,
a fitinaxin yi a mə mangane nun saraxara-
line ra a xələni.
⁷ Marigin bata a mə a saraxa ganden na,
a yi a yire sarihanxin nabəjın.
A bata taan manga banxine lu yaxune yii.
Yaxune bata e sənxə xuini te Alatalaa banx-
ini
alo sali ləxən nan yi a ra nun.
⁸ Alatala bata a ragidi
a xa Siyon taan makantan yinne rabira.
A bata lutin bandun alogo a xa e birin sa
yələnni
a mi a yətə ratangama a raxəri feen ma.
A bata taan makantan yinne radinjə ayi, e
birin yi bira.
⁹ Taan so dəene bata godo bəxən bun.
Ala bata e balan wurene bolon, e kala.
A mangan nun a kuntigine bata xali siya
gbətəne konni,
sariya mi fa na sənən!
Hali a nabine yətəen mi fa fe toon tima
sənən fata Alatala ra.
¹⁰ Siyon taan fonne dəxi bəxəni, e birin
dunduxi.
E bata burunburunna sa e xunni,
e sunu dugine ragodo e ma.
Yerusalən sungutunne bata e xun sin bəxən
ma.

¹¹ N yəeñe bata xadan wuge,
n kuina a raminima.
N bəjən bata kala
masətə gbalon ma naxan n ma yamaan
sətəxi.
Bayo diidine nun dii futene fugama a ra
taan yama malandene yi.
¹² E e ngane maxədinma, e naxa,
“Donseen nun minseen minən?”
E fugama a ra taan yama malandene yi
alo muxu maxəloxine,

e niin bama e ngane yii kanke.

¹³ N mi fa a kolon n naxan falə ε xa.
Yerusalən kaane, n na ε sama nanse ma?
N na ε misale seen mundun ma, n yi ε
madəndən,
ε tan Siyon taa fajı kaane?
Bayo i ya tərən gbo alo fəxə igena.
Nde nəe i dandanjə?

¹⁴ E nabine wule fe toone nun fe fuune nan
tun yəbaxi ε xa alo xiyene.
E mi ε hakəne makənənxi ε xa alogo ε xa
ratanga konyiyaan ma.
E walixiya wule falane nun yanfa falane
nan tun tixi ε xa.

¹⁵ Dangu muxune birin e yiin bənbəma ε fe
ra,
e kolin ε kala kiin ma,
e yi e xunni maxa Yerusalən kaane magele
feen na.
E yi a fala, e naxa, “A yi falama taani ito nan
ma ba,
fa fala a taan naxan ma tofanna kamalixi,
bəxən birin səwa xunna?”

¹⁶ E yaxune birin dəni bixi ε xili ma han!
E kolinma ε kala kiin ma, e yi e jinne raxin
ε xili ma
e naxa, “Nxu bata e gerun!
Nxu yi ləxəni ito nan maməma yo!
A bata a li, nxu bata a to!”

¹⁷ Alatala naxan nagidi,
a bata na ligi.
A bata a falan nakamali,
a feen naxan yamari xabu a fələni.
A bata halagin ti kininkintareyani.
A bata tin
ε yaxune yi e xunnayeren ε xun na,
a yi ε yaxune sənbən fari sa.

¹⁸ Yamaan bata e wuga xuini te
Marigin ma e bəjən ma feu!
Hali ε taan yinna, a xa a yəeñe namini
kəeñen nun yanyina alo baa igena.
E nama ε matabu, ε yəeñe nama dan de!

¹⁹ E keli, ε gbelegbele kəena ngaan na.
E yi ε bəjən yi feen fala Marigin yetagi alo ε
igen nan bəxənma.
E yiine ti a xa alogo a xa ε diidine rakisi
naxanye fugama a ra kamən ma kira
xunne ma.

²⁰ Alatala, a mato, i yi a rakərəsi
i ito jəxənna ligaxi muxun naxanye ra!

Naxanle lan ba, e xa e bari diine don
e dii j̄orēn naxanye xanuxi?
A lan ba, i ya saraxaraline nun i ya nabine
xa faxa
Marigina yire sarijanxini?
²¹ Diidine nun fonne birin biraxi bōxōni
kirane xōn.
N ma sungutunne nun n ma banxulanne
bata faxa yēngēni.
I bata faxan ti i ya xōlō gbeen lōxōni,
i yi muxune kōe raxaba hinantareyani.
²² I bata gaxun nafa n ma sa keli yiren birin
yi,
alo yamaan na maxili sali lōxōni.
Alatalaa xōlōn lōxōni,
muxu yo mi a yimini,
muxu yo mi lu a nii ra.
N naxanye xanuxi, n diidin naxanye max-
uru,
n yaxune bata ne raxori.

3

Yigitēgen nun yigina fe

- ¹ Muxun nan n na,
naxan jaxankatan toxi
Alaa xōlōn sēnbēn bun ma.
- ² A n gbēngbēn nēn a yēe ra,
a yi n nasiga ti dimini,
kēnēn mi dēnaxan yi.
- ³ A luma a sēnbēn nakelē n tan xili ma
waxatin birin!
- ⁴ A bata n fatin nun n fati kidin mafasa,
a yi n xōnne gira.
- ⁵ A bata n nabilin xōlēn nun jaxankatane
ra feu!
- ⁶ A bata n lu dimini,
alo muxun naxanye bata faxa
to mi na ra.
- ⁷ Ala bata n nabilin yinna ra,
n mi fa nōe minē,
a yi n xidi yōlōnxōn binyene ra.
- ⁸ Hali n xinla ti n mali feen na han,
a mi a tuli matima n ma maxandin na.
- ⁹ A bata kiraan bolon n yēe ra gēmē ferēnne
ra,
a yi n ti kira yifuxin xōn.
- ¹⁰ Ala luxi nēn n xa
alo kanko gbeen naxan dōxi n yēe ra,
alo yatan na a luxun fōtōnni,
- ¹¹ a yi n ba kiraan xōn,

- a n yibo,
a yi n lu halagixi.
- ¹² A bata a xanla bandun
a yi a xalimakunle xun ti n na.
- ¹³ A xalimakunle bata n gbingin sōxōn.
- ¹⁴ N bata findi magele seen na n ma ya-
maan birin xa,
n magele feen bata findi muxune sigi sa
xunna ra lōxō yo lōxō.
- ¹⁵ Ala bata n nalugo sansi xōlēne ra,
a dabari igen findi n minseen na.
- ¹⁶ A bata n karahan
n yi n j̄inne kala gēmē xōnne ra,
a yi n yibodon burunburunni.
- ¹⁷ A bata n ba bōjē xunbenli,
hērin yētēen yi j̄inan n na.
- ¹⁸ N yi fa a fala, n naxa,
“Siimaya mi fa n xa sōnōn,
hanma n yigi yi tixi seen naxanye birin na
fata Alatala ra.”
- ¹⁹ N ma jaxankatana fe xa rabira i ma,
n lu na xun xōn kii naxan yi,
n dabari igen nun se xōlēn naxanye sōtō.
- ²⁰ N na n miri ne ma,
n niin yi rafōrō.
- ²¹ Koni miriyani ito nan fa n bōjēni
alog o n xa yigin sōtō:
- ²² Alatalaa hinanna mi j̄anma,
a kininkininna mi a danna liyē.
- ²³ Ala mōn xētēma e ma xōtōn yo xōtōn.
I ya lannayaan gbo han!
- ²⁴ N na a falama nēn n bōjēni,
n naxa, “Alatala nan n kēēn na
nanara, n yigi saxi a yi.”
- ²⁵ Alatala fan muxun na,
naxan a xaxili tixi a ra,
naxan a fenma.
- ²⁶ A lan muxun xa Alatalaa kisin mamē
maraxarani.
- ²⁷ A lan adamadiin xa xuru tōrōyaan bun
fōlō a foning waxatin ma.
- ²⁸ Xa Ala a ragidi a ma,
a lan a yi dōxō a danna sabarini,
- ²⁹ a yi a xinbi sin a yētagi burunburunni.
Waxatina nde a mōn yigin sōtōma nēn.
- ³⁰ A xa a dēēn ti a bōnbo muxun xa,

a yi wasa yarabin na!

31 Amasətə, Marigin mi a məma adamadi-
ine ra han habadan.

32 Hali a tɔrɔn nafa e ma,
a kininkininma e ma nən
bayo a hinanna gbo.

33 Alaa nənigen mi a ra,
a xa adamadiine tɔrɔ
a yi e naxankata.

34 Xa muxune yamanan kasorasane birin
yibutuxun,

35 xa kiti kəndən mi sama adamadiin xa
Kore Xənna Ala yee xɔri,

36 xa kitisane mi tin muxun xun mayengə
kitin sə,
Marigin mi na toma ba?

37 Nde nəe fena nde falə,
a yi liga,

xa Marigin mi na feen yamari?

38 Gbalon nun hərin firinna birin mi fataxi
Kore Xənna Ala fala xuiin xan na ba?

39 Nayi, xa muxun bata yulubine liga,
a lu a nii ra,
na kanna xa a mawuga nanfera?

40 En na en sigati kiine rakərəsi,
en yi e fəsəfəsə,
en yi xətə Alatala ma.

41 En Ala maxandi en bəjen ma feu,
en yi en yiine ti Ala xa kore xənna ma.

42 Yamaan yi Ala maxandi, e naxa,
“Nxu bata i matandi,
nxu yi murutə i ma,
i fan mi tinxi nxu mafeluyə!”

43 “I bata i yətə rabilin xələn na
alo domana, i yi nxu sagatan
i yi faxan ti kininkintareyani.

44 I bata i yətə luxun kundani
alogo nxə maxandi xuine nama i li.

45 I bata nxu lu
alo jaman kurun na,
alo se kunxina siya gbətəne tagi.”

46 “Nxu yaxune birin dəni bixi nxu xili ma
han!

47 Fe magaxuxine nun yili gexine nan tun
nxu yee ra,

e nun kalan nun gbalona.”

48 N yee n xənna bata rafe yeege na

gbalona fe ra
naxan n ma yamaan sətəxi.

49 N yeege minima

dan mi naxan na,
n mi matabu sətəma,

50 han Alatala yi a yee ragodo n ma
keli kore xənna ma, a n mato.

51 N yee n xələma
n na n ma taan sungutunne birin toma
tɔrəxi.

52 Naxanye n yaxuyama fuyan,
ne bata n sagatan

alo e yi xəliin nan fəxə ra.

53 E bata n yee n nagodo yili tilinxin na,
e yi gemene ragodo n xun ma.

54 Igen yi sa n xun ma,
n yi a fala,
n naxa, “N bata lə ayi!”

55 Alatala, n na i xili nən yili tilinxin kui.

56 I bata n gbelegbele xuiin mə,
i nama i tunla ba n xili ti xuiin na malina fe
ra.

57 N to i xili, i yi i maso n na
i yi a fala,
i naxa, “I nama gaxu!”

58 Marigina, i bata n xun mayengə kitini,
i yi n niin xunba.

59 Alatala, i bata a to,
n naxankataxi kii naxan yi.

N ma kitin sa n xa!

60 I bata a to,
e e gbeen yəxəma n na kii naxan yi,
e feen naxanye birin yitənxi n xili ma.

61 Alatala, i bata e konbi ti xuine mə,
e nun e feen naxanye birin yitənxi n xili
ma,

62 e falan tima n xili ma,
e n mafala ferijen gbən!

63 E mato, e nəma dəxi,
e nəma tixi,
n magele feen bata findi e sigi sa xunna ra.

64 Alatala, e kəwanle saran e ra,
alo a lan e fe raba kiin ma kii naxan yi.

65 E bəjəne raxədəxə ayi,
i ya dangan yi lu e ma.

66 Alatala, e sagatan i ya xələni
i yi e raxəri dunuya yi!

4

Yerusalen kala fena

¹ Ee! Xəmaan mi fa mayilenma!
Xəmaan naxan yi fan,
na mi fa yanbanma!
Bəxə bun nafunla naxanye yi rasarijanxi
Ala xa,
ne bata raxuya ayi kira xunne ra!

² Siyon kaan naxanye yi yatexi dangu
xəmaan na
hali naxan nun e gbindin binyan lan,
ne bata fa yate feñene ra,
naxanye rafalaxi bəndən na,
feñe rafalan naxanye rafalaxi!

³ Hali kankone e xijen tima e diine xa
e diine yi e xijen min,
koni n ma yamaan tan bata lu
alo dii nga naxina,
alo dangaranfulene tonbonni.*

⁴ Dii futene lənna kankanma e də kankeni
ige xənla ma.
Diidine donseen maxədinma,
koni muxu yo mi se soma e yii.

⁵ Naxanye yi e baloma donse naxumə
fajine ra,
kamen nan fa ne halagima taan xən.
Naxanye gboxi naxunni,
ne namani yegelenma e yiine ra.

⁶ N ma yamaan haken gbo dangu Sodoma
kaane† yulubin na.
Na taan halagi sanja ma kedenna nin
muxu yo mi a yiin din a ra.

⁷ En ma kuntigine fatine yi sarijan dangu
balabalan kesen na,
e fati kidin yi fixa dangu nənən na.
E fatin yi mayilenma dangu gəmə gbeeli
fajine ra
e yetagine yi tofan
alo gəmə mamiloxi fajine.

⁸ Koni iki, e yetagine fərə tigenna xa,
e mi fa kolon kirane xən.
E kidin nan tun fa bələxi e xənne ma,
e fati kidine fasaxi e ma alo firinne.

⁹ Muxun naxanye faxaxi yəngəni
ne fisa muxune xa
naxanye faxaxi kamen na
donse xənla naxanye naxankatama,
naxanye doyenma donsetareyani.

¹⁰ Gbalon godo n ma yamaan ma waxatin
naxan yi,
hali dii ngane nənigene to yi fan,
e e diine gan nən, e yi e don.

¹¹ Alatala bata a xələn mayita han a danna,
a fitinaxin bata yelin a xələ gbeen nagode.
A bata təe gbeen nadəge Siyon taani
naxan taan ganxi han bəxəna.

¹² Bəxən mangane nun dunuja muxu yo mi
yi laxi a ra
a yaxune nun yəngəfane yi nəe soe nən
Yerusalen taan so dəeñe ra.

¹³ Na ligaxi taan nabine yulubine nan ma
fe ra
e nun a saraxaraline hakəne
naxanye tinxin muxune faxa taani.

¹⁴ Iki e tununxin nan sigan tima taan xun
xən alo danxutəne.
Wunla bata e sarijananna kala
han yii mi fa dinjə e dugine ra.

¹⁵ Muxune yi lu sənxəe e famatən na,
e naxa, “E masiga nxu ra,
e tan muxu sarijantarene!
E masiga, e masiga!
E nama e yiin din sese ra de!”
E lu e giyə,
e mi a kolon e sigə dədə.
Koni hali siya gbətəne a falama nən, e naxa,
“E mi nəe luyə nxu konni.”

¹⁶ Alatala yətəen bata e raxuya ayi
a mi fa a nəxə luma e xən mumə!
Nayi, muxu yo mi fa saraxaraline
binyama,
muxu yo mi hinanma yamaan fonne ra.

¹⁷ Nxu yəeñe xadan nən nxu mali muxu
fendeni fuuni.
Nxu yi tixi nxə kantan tidene yi,
nxu siyaan mame
naxan mi yi nəe nxu rakise.

¹⁸ Yaxune yi nxu mameñenma nxu sigadene
birin yi
alogi nxu nama mini taan xən.
Nxə dunuja rajanna bata yi maso,
nxə siimayaan nənmatən nan yi a ra,
nxu rajanna bata yi fa yati!

* **4:3:** Men kaane dangaranfulene yatexi dii nga naxine nan na bayo e xələne bəxən nan fari ma. Na feen mən səbəxi Yuba 39.13-18 kui. † **4:6:** Sodoma findixi taan nan na fe naxin yi gbo dənaxan yi Ala naxan halagi təen xən. Na feen mən səbəxi Dunuja Fələn 19.1-29 kui.

19 Nxu sagatan muxune yi mafura singbinna xa kore.
E nxu kedi nən geya longonne ra, e yi dəxə nəxu yee ra tonbonni.
20 E yi Alatalaa muxu sugandixin[‡] suxu naxan yi luxi alo nxu niin yetəna, nxu yi nxu mirixi naxan ma fa fala nxu yi nəe dəxə nən a nininna bun siyane ye.

21 Edən kaane, ε sewa, ε naxan, ε tan naxanye dəxi Yusu yamanani. Igelengenni ito radanguma ε tan fan ma nən, ε yi a dələ xəlen min, ε xun magi a ra, ε ragenla yi lu.

22 Siyon kaane, ε kewanle bata yelin saranje ε ra. Ε mi fa xalima konyiyani sənən! Koni, ε tan Edən kaane, Ala ε hakən saranma nən ε ra, a yi ε yulubine ramini kənənni!

5

Isirayila kaane Ala maxandina

1 Alatala, feen naxan nxu sətəxi, i nama ninan na xən. I yeeen ti, i yi a to e nxu rayarabima kii naxan yi.
2 Nxə kee bəxən bata findi xəjene gbeen na, nxə banxine bata lu muxu gbətəye xa.
3 Nxufafane mi fa be, nxu bata findi kiridine ra. Nxu ngane bata lu alo kaja gilene.
4 Nxu mi fa nəe nxə igene minjə fə nxu a sara, hali nxə yegene fə nxu xa e sara nən.
5 Muxun naxanye nxu tərəma, ne nxu kəeən suxi. Nxu bata xadan, matabu mi nxu xa.
6 Nxu nxu yiin tima Misiran yamanan nun Asiriya yamanan xa alogo nxu xa donseene sətə.
7 Nxufafane bata yulubin liga, e mi fa be. Nxu tan nan fa e hakən goronna tongoma.
8 Konyine bata findi nxu kanne ra, muxu yo mi na naxan nxu bə e yii.

[‡] 4:20: Muxu Sugandixin ito findixi mangan nan na.

9 Nxu sayaan nan də, nxu na mini donse fendeni bayo mafu tiine burunna ra.
10 Kamən bata nxu susu han nxu fatin yi gan alo nxu nəma wonson təeni.
11 Nxu yaxune bata fu naxanle nun sungutunne ma Siyon taan nun Yuda taane yi.
12 E yetəen bata kuntigine singan, e mi binye yo sama fonne ma.
13 Diidine walima se dindeni. Banxulanne yegene maxalima han e tagan.
14 Fonne mi fa e malanma taan so dəen na, diidine fan mi fa sigi sama.
15 Sewan bata jan nxu bəjəni, nxə sumunne bata findi sunun na.
16 Xunna kenla bata ba nxu yii. Gbalona nxu xa, bayo nxu bata yulubin liga.
17 Nanara, nxu bəjən tərəxi, nxu mi fa fefe yigbəma.
18 Siyon geyaan bata findi yire rabəjinxin na e nun kankone kurudena.
19 Koni, Alatala, mangan nan i tan na habadan, i ya mangayaan sənbən luma nən han mayixətə nun mayixətə.
20 Nanfera i jinanjə nxu xən han habadan? I nxu rabəjinjə nxu siin birin yi ba?
21 Alatala, nxu raxətə i ma, nxu fan yi xətə i ma yati! Nxu yi kii naxan yi a fələni, i mən xa nxə fe yitən na kiini.
22 I bata i mə nxu ra ba fefe? I xələxi nxu ma han a dangu ayi ba?

Esekiyeli Nabi Esekiyeli Alaa Falan Naxan Sεbε

Esekiyeli yi findixi saraxaraliin nan na Ala Batu Banxini Yerusalen taani. Babilon kaane to Yerusalen suxu yengene, Esekiyeli fan yi Isirayila muxu sutex yε naxanye xali Babilon taani konyiyani jεe kεme suulun jεe tongue solomanaanin e nun solofera benun Marigi Yesu xa bari. A lixi Daniyeli bata yi xali Babilon taani konyiyani yengε gbεtε xεn jεe solomasεxε benun Esekiyeli xa siga. Fayida, Esekiyeli sutex jεe naanin jøxøn danguxina, Ala yi a xili alogo a xa findi a nabiin na. Nayi, Esekiyeli yi lu Alaa falan naliyε Isirayila kaa sutex ma naxanye yi xønene ra Babilon yamanani konyiyani. A møn yi falana ndee ti lan Yahudiyane ma naxanye lu Yerusalen taani. Na xanbi ra, Yerusalen taan yi halagi yengε gbεtε yi, a gan. Yerusalen taan nun Ala Batu Banxin kala xanbini jεe kεme suulun jεe tongue solomasεxε e nun solofera benun Marigi Yesu xa bari, Esekiyeli yi muxune sεnbε so falane ti lan na feen ma.

Kitabun yireni ito yitaxunxi døxøde naanin nan na. A singen feene yεbama naxanye Isirayila kaane sønne nan yitama e ra, benun yaxune xa Yerusalen rabilin yengene (Esekiyeli sora 1 han 24). A firinden feene nan yεbama Ala naxanye ligama siya xønene ra, naxanye Isirayila kaane yanfa, e yi e jøxønkata (Esekiyeli sora 25 han 32). A saxanden findixi falane nan na naxanye ti Yerusalen kala xanbini yengeni. E findixi yigi sa kawandi falane nan na Isirayila kaane xa (Esekiyeli sora 33 han 39). A naaninden banxin nan ma fe falaxi naxan fama tideni Ala Batu Banxin na, Esekiyeli fe toon ti naxan ma fe yi alo xiyena (Esekiyeli sora 40 han 48).

Esekiyeli fe to wuyaxi ti nεn alo xiyena. A møn kawandi wuyaxi ba nεn, a feene liga naxanye findi taxamasenne ra alogo a xa jøndin yita muxune ra. A binye gbeen fi nεn Ala Batu Banxin ma, koni a møn a yitama muxune ra fa fala a Ala nøe a yεtε makεnεnε nεn hali Babilon taani (misaala ra Esekiyeli sora 11.16). A naxa a muxun

birin kεwanla goronna a yεtε xun ma (Esekiyeli sora 18). Nayi, a lan birin xa a yεtε a dununa yi gidi kiin masara. Esekiyeli waxatini, Alaa yamaan yi kalaxi yεngεne xøn, koni a a falaxi a yamaan møn fama nεn kelideni alo faxa muxune kelima sayani kii naxan yi (Esekiyeli sora 37). Na bunna nεen, a møn yamaan naxεtεma nεn e yamanani (Esekiyeli sora 11.14-20 nun 36.1-38).

Ala yi a yεtε makεnεn

¹ N ma siimayaan jεe tongue saxanden kike naaninden xi suulunde løxøni, n yi muxu sutex ye Kebari baan de konyiyani waxatin naxan yi, kore xønna yi rabi, n yi fe toone ti keli Ala ma alo xiyene. ² Kiken xii suulunden nan yi a ra, Manga Yoyakin sutex jεe suulunden na, ³ Alatala yi falan ti saraxaraliin Busi a dii xεmεna Esekiyeli xa Kebari baan de Babilon kaane yamanani. Alatala sεnbεn godo a ma menna nin.

⁴ N na n yεen nakeli, n yi foye gbeen to kelε sogeteden kømen føxøn binni e nun kunda gbeen nun tεe dege gbeena. Kεnεn gbeen nan yi minima kundani a rabilinni. Tεen yi a tagiyani naxan yi mayilenma alo wuren na gbeeli tεen. ⁵ Dalise naanin yi a tagi naxanye yi luxi alo adamadina.

⁶ Anu, yεtagi naanin nun gubugubu naanin nan yi e birin ma. ⁷ E sanne yi tinxin, e luxi alo jøingen torona, e møn yi mayilenma alo sulan xuruxina. ⁸ Muxu yiin yi e gubugubu naaninne keden kedenna birin bun ma. E naaninne birin yiine yi minixi tongon naaninne birin yi alo e yεtagine nun e gubugubune. ⁹ E gubugubu xunne yi døxi e bode ra. E nεma yi sigε, e mi yi e firifrima, koni e birin yi sigama a tinxinna nin. ¹⁰ E birin yεtagi naanin: A singen yi maliga muxun yεtagin na. Yata yεtagin nan yi e naaninna birin ma e yiifanna ma e nun tura yεtagina e naaninna birin ma e kømennna ma e nun singbin yεtagina e naaninna birin ma. ¹¹ E yεtagine yi na kii nin. E gubugubun firinne ratexi koren binni, ne yi døxi e bode ra. E gubugubu firinna bonne yi e gbindin yεe maluxunma. ¹² E birin yi sigama a tinxinna nin e yεe ra. Nii Sarijanxin na yi siga dønaxan yi, ne yi sigama menni,

hali e mi e firifiri. ¹³ Na daliseene yi luxi nən alo təε wolonna, e yi dəgəma alo xaye xidin dəgəne. Təen yi a firifirima daliseene tagi, a mayilenma, galanna minima a yi.

¹⁴ Daliseene gixin yi fama, e xətə, alo kuyen jin masəxənna.

¹⁵ N to na daliseene to, n yi san digilinx keden kedenna to e birin ma naxan yi a gima bəxən ma alo wontoro sanna dalise naaninne dəxən yetagi naanin yi naxanye ma. ¹⁶ Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti gəmə fəjina. E birin yi maliga. E yi rafalaxi nən alo san digilinxin kankanzina san digilinx gətə kui. ¹⁷ E nəma sigə, e yi nəe sigə e fəxə naaninne birin ma nən hali e mi e firifiri. ¹⁸ E san digilinx kuixine yi gbo, e magaxu han, yəe yi e san dingilixi kuixine rabilinne birin yi. ¹⁹ Daliseene nəma yi sigə, e sanni itoe fan yi sigama e dəxən nən. Xa daliseene yi tuganma bəxən ma, e sanne fan yi tuganma nən. ²⁰ Nii Sarıhanxin na yi siga dənaxan biri ra, daliseene fan yi sigama mən binna nin, e sanni itoe fan yi te e fəxə ra, bayo daliseene niine yi e sanne fan yi. ²¹ E nəma yi sigə hanma e ti, hanma e tugan bəxən ma, e sanne fan yi na nan ligama, amasətə daliseene niine yi e fan yi.

²² Sena nde yi yibandunxi daliseene xun ma naxan nun kore walaxan yi maliga, a yi mayilenma alo balabalan kesəna, a yi magaxu han! ²³ Na kore walaxa maligan bun ma, daliseene birin gubugubu firinne yi tixi e bode xa, firinna bonne yi e gbindin yəe maluxunma. ²⁴ Daliseene nəma yi sigə, n yi e gubugubune xuiin məma nən alo ige walanna xuina, hanma Ala Sənbə Kanna xuina hanma sofa ganla sənəxə xuina. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nən.

²⁵ Fala ti xuina nde yi minima nən kore walaxan fari naxan yi e xun ma. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nən. ²⁶ Kore walaxan naxan yi e xun ma, manga gbedən yiyana nde yi na fan fari. Na yi mayilenma alo safiri gəmə fəjina, adamadiin maligana nde yi dəxi na manga gbedəni kore pon! ²⁷ N yi təε wolonna to a fatin xun binni alo wuren naxan mayilenma, a rabilinx təen na. Təen yiyaan nan yi a labe binni, a yi rabilinx kənənyaan na. ²⁸ A nərən yi luxi nən alo sengunna naxan minima kuyen

ma tule waxatini. A rabilinna yi yalanxi na kii nin. Alatalaa binyen maligan misaala nan yi a ra. N to a to, n bira, n yetagin yi lan bəxən ma, n yi fala ti xuiin mə.

2

Alayi Esekiyeli xe

¹ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, keli, i ti i sanne xunna, n xa falan ti i xa.”

² A to na fala n xa tun, Alaa Nii Sarıhanxin yi so n yi, a yi n nati n sanne xunna. Naxan yi falan tima n xa, n yi n tuli mati na ra.

³ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n tan nan i rasigama Isirayila kaane ma. Siya murutəxin nan ne ra naxanye murutəxi n xili ma. E nun e benbane mən murutəxi n xili ma han to. ⁴ N ni i rasigama na muxune nan ma naxanye tengbesenxi, e tuli maxədəxə. I xa a fala e xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ ⁵ Xa e a ramə, hanma e mi a ramə, bayo siya murutəxin nan e ra, e a kolonma nən a nabina nde e ye. ⁶ I tan adamadina, i nama gaxu e yəe ra, i nama gaxu e falane yəe ra. E luma nən i rabilinni alo jənle nun tansinne, alo i dəxi tanle nan fari, koni hali na, i nama gaxu yama murutəxini ito nun e falane yəe ra. ⁷ Xa e a ramə hanma e mi a ramə, fə i xa n ma falane ti e xa nən, bayo murutədene nan e ra. ⁸ Adamadina, n naxan falama i xa, i tuli mati na ra, i nama findi murutəden na alo yama murutəxini ito! I dəni bi, i donseen don n naxan soma i yil!”

⁹ N yi yiina nde to yibandunxin n binni, kədi mafilinxina nde a kui. ¹⁰ A yi a yifulun n yetagi, səbenla yi a fəxə firinne birin ma. Sunu falane nun mawuga falane nun gbalo falane nan yi səbəxi a ma.

3

¹ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, naxan i yetagi, na don! Kədi mafilinxini ito don, i sa falan ti Isirayila yamaan xa.”

² Nayi, n yi n dəni bi, a yi na kədi mafilinxin naso n de a don xinla ma. ³ A mən yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i dəge han i lugo! I kuiin nafe kədi mafilinxini ito ra!” Nayi, n yi a don, a yi jaxun n de alo kumina.

⁴ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, siga Isirayila yamaan fəma, i sa n ma

falane ti e xa! ⁵ N mi i rasigama yamaan xan fəma naxan xui gbətən falama naxan famu raxələ, koni n na i rasigama Isirayila yamaan nan ma. ⁶ N mi i rasigama siya wuyaxine fəma naxanye xui gbətene falama naxanye famu raxələ, i yətəen mi naxanye məma. Xa n yi i rasigama ne nan ma nun, e yi e tuli matiyə nən i xuiin na. ⁷ Koni, Isirayila yamaan mi waxi i xuiin name feni, bayo e mi waxi n fan xuiin name feni, amasətə Isirayila yamaan birin tuli maxədəxə, e tengbesen. ⁸ Nayi, n ni i fan yee xədəxəma ayi nən alo e tan, i yi i kankan e yee ra. ⁹ N ni i yee xədəxəma ayi nən dangu dayimun na naxan xədəxə fanyen xa. Na ma, i nama gaxu e yee ra, yama murutəxini ito a fe nama i kuisan.”

¹⁰ A mən yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i tuli mati falani itoe birin na ki fajı, n naxanye falama i xa, i yi e ramara i bəjəneni! ¹¹ Siga i kon kaa muxu suxine fəma, xa e a rame, a fala e xa, hali xa e mi a rame, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’”

¹² Alaa Nii Sarıjanxin yi n yite, n yi sənxə xui gbeena nde mə n xanbi ra, naxan a fala, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma a dəxədeni!” ¹³ N mən yi daliseene gubugubune xuiin mə naxanye yi bənbəma e bode ra, e nun san digilinxine xuina, naxanye yi e dəxən ma e nun sənxə xui gbeena. ¹⁴ Alaa Nii Sarıjanxin yi n yite, a siga n na. N niin səxəlexin yi siga xələni, bayo Alatala sənbən yi n fari a xədəxən na. ¹⁵ N yi sa so muxu suxine konni, naxanye yi dəxi Teli-Abiba yi, Kebari baan de. N yi sa dəxə e konni xi solofer, n yigitegəxi e tagi.

Esekiyeli findi fena kantan muxun na

¹⁶ Xi solofer xanbi ra, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁷ “Adamadina, n bata i findi Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi, n ma falane rame, i yi e rakolon n xa. ¹⁸ N na a fala muxu naxin ma, n naxa, ‘I faxama nən.’ Xa i mi a rakolon, xa i mi falan ti a xa, fa fala a xa xətə a kira naxin fəxə ra alogo a xa kisi, na muxu naxin faxama nən a hakən ma, koni a wunla goronna luma i tan nan xun ma. ¹⁹ Koni, xa i na muxu

naxin nakolon, a mi xətə a kewali naxine nun a kira naxin fəxə ra, a faxama nən a hakən ma, koni i tan bata i niin natanga na yi.”

²⁰ “Xa tinxin muxuna nde fan a xun xanbi so a tinxinyani, a yi tinxintareyaan ligə fələ, n yi sena nde sa a yee ra naxan a rabire, na kanna faxama nən. I to mi a rakolonxi, a faxama nən a yulubin ma. A tinxinyaan naxan ligə, jinan tima nən na xən, a wunla goronna yi lu i tan xun ma. ²¹ Koni i na tinxin muxun nakolon alogo a nama yulubin ligə, xa a mi yulubin ligə, a kisima nən, i to a rakolonxi, i fan bata i niin natanga na yi.”

Esekiyeli dəen yi suxu a ra

²² Alatala sənbən mən yi godo n ma menni. A yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i siga lanbanni, n sa falan tima i xa mənna nin.” ²³ Nayi, n yi keli, n siga lanbanni, n yi a to a Alatalaa nərən yi na yi alo n na a to kii naxan yi Kebari baan de. N yi bira, n yətagin yi lan bəxən ma. ²⁴ Alaa Nii Sarıjanxin yi so n yi, a yi n nakeli, n yi ti n sanne xun na. A yi a fala n xa, a naxa, “Siga, i sa so i ya banxini, i dəen balan i xun ma. ²⁵ I tan adamadina, muxune lutin tima i ra nən, e yi i xidi, i mi fa nəe minə e tagi. ²⁶ N ni i lenna xidima nən i de kankeni, alogo i nama falan ti, i yi e maxadi, hali muxu murutəxine nan e ra. ²⁷ Koni, n na falan ti i xa, n ni i dəen fulunma nən, alogo i xa a fala e xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ Xa naxan waxi a rame feni, na xa a rame. Xa naxan mi waxi a rame feni, na nama a rame, bayo muxu murutəxine nan e ra.”

4

Yerusalən suxu fena yəngəni

¹ “Iki, i tan adamadina, bitikidin* tongo i yi a dəxə i yətagi, i yi Yerusalən taan sawuran kerəndən a fari. ² I yi a ligə alo ganla na a rabilin yəngəni, i yi yire makantanxine ti a rabilinni, i gbingbinne rate taan makantan yinna xən,[†] i daaxadene yitən ganle xa taan xili ma, i yəngə so seene ti a rabilinni naxanye a so dəene kale. ³ Na

* **4:1:** Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.” † **4:2:** Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi na gbingbinne nan xən, e taan yəngə.

xanbi ra, i xa tunde dutunna nde tongo i yi a ti yinna misaala ra ε nun taan tagi, i yi i yεε rafindi a ma. Taan nabilinxin nan na ra yεngεni, i tan nan a yεngεma. Na xa findi taxamasenna ra Isirayila yamaan xa.”

⁴ “Na xanbi ra, i sa i sa i kəmənna ma, i yεtεen yi Isirayila yamaan hakən goronna tongo. Fanni i saxi i kəmənna fari, i e hakən goronna tongoma. ⁵ N ləxəne yaten nagidima i ma nən naxan lanje e hakəne jεne yaten ma. Nayi, i Isirayila yamaan hakən goronna tongoma nən xi kəmə saxan xi tongue solomanaaninna bun ma. ⁶ I na yelin na ra, i mən xa i sa i yiifanna fari, i yi Yuda bənsənna hakəne goronna tongo xi tongue naanin, xi keden jεe keden hakəna fe ra. ⁷ I yεε rafindi Yerusalən sawuran fan ma naxan nabilinxı yεngεni, i yi i yiin magenla yibandun a xili ma, i yi nabiya falane ti a xili ma. ⁸ N na i xidima nən alogo i nama nō i maxətə i taan yεngε feen misaala mayitama waxatin naxan birin yi.”

⁹ “I xa maala nun fundenna nun togen nun murutun nun sansi kəsə gbeitəye tongo, i yi e birin sa goron kedenna kui, i yi lu e rafalə burun na i balon na xi kəmə saxan e nun xi tongue solomanaaninna bun ma. ¹⁰ I garamu kəmə firin nan maligama ləxə kedenni i balon na. I na nan donma na waxatin birin yi. ¹¹ I igen litiri keden nan minma ləxə kedenni. I na nan minma na waxatin birin yi. ¹² I na donseen nafalama nən alo funde burun ganma kii naxan yi, koni i a ganma adamadiine gbiin‡ tεen nan na muxune birin yεtagi.” ¹³ Alatala mən yi a fala, a naxa, “Isirayila kaane donse haramuxine donma ikii nin siyane yε, n na e kedima naxanye tagi.”

¹⁴ N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina Alatala! N tan munma n niin naharamu singen de! Keli n dii jərə waxatin ma han to, n munma sube yifaxin don hanma burunna subene naxan faxaxi. Han to, n munma sube haramuxi yo raso n də singen!” ¹⁵ A yi n yabi, a naxa, “Awa, n bata tin, i xa jnige gbiin tongo muxu gbiin jəxəni, i yi i ya burun gan na ra.” ¹⁶ A mən yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n donseene birin jənma nən Yerusalən yi.

‡ 4:12: Taan na rabilin yεngεni, yegen dasama nən nanara burun gan feen falaxi muxu gbiin tεen na yireni ito yi alo yegena. * 5:1: Silanfanna: Sofane yεngεso dəgəmana.

A muxune e ləxə yo ləxə səlonna maligama nən, e yi a don kəntəfinli, e yi e ləxə yo ləxə min igene maliga, na yi e yigitəge. ¹⁷ Nayi, burun nun igen jənma nən e yii, e birin yi yigitəge, e lu doyenjə e hakəne fe ra.”

5

Ala kelima nən Isirayila xili ma

¹ “I tan adamadina, silanfan xənxən tongo,* i yi i xun səxəne nun i də xabene bi na ra, i yi e yiliga sikeela kui, i yi e yitaxun dəxə saxanna ra. ² I nəma Yerusalən taan yεngε feen misaala mayita waxatin naxan yi, na na jan, i yi i xunsexəne dəxəde kedenna gan taani. I yi a dəxə firinden tongo, i yi a bənbə i ya silanfanna ra taan nabilinni. I yi a dəxəde saxanden naxuya ayi fojeni, bayo n tan Isirayila kaane sagatanma nən n ma silanfanna ra. ³ Koni i xunsexə dando tongo ne yε, i yi e raxudu i ya domaan lenbeni. ⁴ I mən xa ndee ba ne fan na, i yi e woli tεeni. Nayi, tεen kelima nən mənni a Isirayila yamaan birin li.”

⁵ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yerusalən taan ligama na kii nin, n taan naxan ti siyane tagi, n naxan nabilinxı yamana xəjnəne ra. ⁶ Bayo a muxune bata murutə n ma sariyane nun n ma tənne bun, e fe jəxine yi gbo ayi dangu e rabilinna siyane nun yamanane ra. Mən kaane bata e mə n ma sariyane ra, e mi n ma tənne suxi.”

⁷ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Bayo ε bata findi yamaritarene ra dangu ε rabilinna siyane nun yamanane ra, bayo ε mi n ma tənne nun n ma sariyane suxi, hali ε rabilinna siyane sariyane ε mi ne suxi.” ⁸ Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yerusalən kaane, n tan yεtεen kelima nən ε xili ma! N na n ma kiti ragidixine rakamalima nən ε xili ma siyane birin yεtagi. ⁹ N feene ligama nən ε ra ε kəwali xəsixine fe ra, n munma naxanye sifa liga singen, a jəxən nun mi fa ligama. ¹⁰ Nanara,fafane e diine donma nən ε tagi, diine yi efafane don. N na n ma kiti ragidixine rakamalima nən ε xili ma, naxanye na lu e nii ra, n yi ne raxuya

ayi foyeni.” ¹¹ Nanara, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N tan habadan Ala, n bata n kələ n yetəni, bayo ε bata n ma yire sarijanxin naxəsi ε susurene birin na e nun ε kewali xəsixine, n fan n masigama nən ε ra, n mi fa kininkininma ε ma, n tan mi fa ε muxu yo ratangama. ¹² Ε yitaxunxin dəxə saxanna ra, kedenna faxama nən fitina furen nun fitina kaməni taani, a firinden yi faxa silanfanna ra taan fari ma, n yi a saxanden naxuya ayi foyeni, n yi e sagatan silanfanna ra.”

¹³ “Nayi, n ma xələn janma nən, n yi ba fitinaxi ε xili ma, n na yelin n gbeen noxə waxatin naxan yi. E a kolonma nən nayi a n tan Alatala nan falan tixi n səbeen yetəen na, amasətə n bata n ma xələn birin nagodo e ma han a danna. ¹⁴ N na ε konna findima nən taa xənna ra ε rabilinna siyane naxan nayarabima, dangu muxune birin yi a to. ¹⁵ N fitinaxin na n ma kiti ragidixinne rakamali ε xili ma n ma xələni waxatin naxan yi, n yi ε maxadi a xədəxən na, ε rabilinna siyane ε makonbima nən, e yi ε magele, ε findi misaala ra, ε fe yi e yigitəgə. N tan Alatala nan falan tixi.”

¹⁶ “N fitina kamən nafama nən ε xili ma, a yi ε halagi, n mən yi lu na kamən fari se. Ε donse dənxəne birin janma nən. ¹⁷ N fitina kamən nun sube xəjəne rafama nən ε xili ma, naxanye ε diine faxama. Fitina furen nun faxan yi wara ayi ε taani, n yi yengən nafa ε xili ma. N tan Alatala nan falan tixi.”

6

Suxure batune fe

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, i yee rafindi Isirayila geyane ma, i nabiya falane ti e xili ma, ³ i naxa, ‘Isirayila kaan naxanye geya yirene yi, ε Marigina Alatalaa falan name. Marigina Alatala ito nan falaxi muxune xili ma naxanye dəxi geya yirene nun yire matexine nun xude deene nun lanban yirene yi, a naxa: N yengən nafama nən ε xili ma, n yi ε taane kidene raxəri. ⁴ Ε saraxa gandene kalama nən, ε wusulan gandene yi rayensenje ayi, n yi ε faxa ε susurene yetəgi. ⁵ N na Isirayila kaane binbine luma nən biraxi ε susurene yetəgi, n yi ε xənne raxuya ayi ε saraxa gandene rabilinne yi.

⁶ Ε na dəxə dedə yi, ε taane raxərima nən, ε taane kidene yi kala, ε saraxa gandene yi raxəri, ε susurene yi kala, e yi jan, ε wusulan gandene yi rabira, ε yii fəxəne birin yi lo ayi. ⁷ Muxu wuyaxi faxaxin luma nən biraxi ε tagi. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na. ⁸ Koni n na ε tan ndee luma nən e nii ra yengən xanbini, ne yi xuya ayi siyane ye yamanane birin yi. ⁹ Nayi, e na xali dənaxanye yi siyane ye konyiyani, n ma fe rabirama nən e muxu gixine ma mənni, e n nasunu kii naxan yi e yanfanter bəjnəne yi, naxanye e masiga n na, e nun e yee naxanye e rakunfa susurene xən. Nayi, e fe rajaxuma e tan yetəen ma nən e kewali jaxine nun e fe xəsxi rabana fe ra. ¹⁰ E a kolonma nən nayi a Alatala nan n na, a n mi falan tixi e xa fuun xan yi, fa fala a n yi gbaloni ito rafama nən e xili ma.”

¹¹ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa: I yiin bənbə, i sanni din, i yi a fala, i naxa, “Gbalona!” bayo Isirayila yamaan faxama nən silanfanna nun fitina kamən nun fitina furen e fe jaxine nun kewali xəsxi fe ra e naxanye birin ligaxi. ¹² Naxanye makuya, ne faxama fitina furen nin. Naxanye maso, ne faxama silanfanna nan na. Naxanye na lu e nii ra, ne faxama nən fitina kaməni. N sigama nən han n ma xələn danna e xili ma. ¹³ Ε a kolonma nən, a Alatala nan n na, ε muxu faxaxine na lu biraxi ε susurene tagi waxatin naxan yi ε saraxa gandene rabilinni yire matexine birin fari e nun geyane birin xuntagi, e nun wudi yifətnəxine nun wari gbeene birin bun, ε yi wusulan xiri jaxuməne ganma ε susurene xa dənaxanye yi. ¹⁴ N na n yiini bandunma nən e xili ma, n yi yamanan findi yire rabejinxin na, keli tonbonna ma han Dibila yi, e dəxədene birin. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

7

Ghalo famatəna fe

¹ Alatala falani ito nan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi Isirayila kaane xili ma, a naxa, ‘A danna nan fa ito ra!

A danna bata a li yamanan tongon naaninne birin yi!

³ Awa iki, a danna bata a li ε ma.
N na n ma xələn nafama nən ε ma.
N na ε makitima nən lan ε sigati kiin ma,
n yi ε saran ε kewali xəsixine ra.

⁴ N mi kininkininma ε ma,
n mi ε ratangama,
amasətə n na ε sigati kiin nun ε kewali
xəsixine saranma nən ε ra.
Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.'

⁵ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
'Gbalon fama,
gbalon naxan jəxən mi na!

⁶ Feene danna nan na ra!
A danna bata a li!
A kelima nən ε xili ma! A fama!

⁷ ε tan yamanan muxune,
ε waxatin bata a li!
Waxati saxon bata a li ε ma,
a ləxən bata maso!
Kəntəfinla na a ra!
Sewa xui mi fa tema geyane fari sənən!

⁸ Iki, n mi fa buma,
n na n ma xələn nagodo ε ma,
n ma bəjeteen sigama nən
han a danna ε xili ma.
N na ε makitima nən
lan ε sigati kiin ma,
n yi ε saran ε kewali xəsixine ra.

⁹ N mi kininkininma ε ma,
n mi ε ratangama,
amasətə n na ε sigati kiin nun ε kewali
xəsixine saranma nən ε ra.
Nayi, ε a kolonma nən
a n tan Alatala,
n tan nan ε jaxankatama.' "

¹⁰ Ləxən bata a li,
a bata a li!
ε waxatin bata a li!
Bənbə ti dunganna bata a majingi!
Wason bata sabati ayi!

¹¹ Gbalon bata keli,
a findi muxu jaxine jaxankata dunganna
ra.
E sese mi fa luma,
e nafulu mi luma,
e mi fa wuyama ayi,
e nərə mi fa luma.

¹² Waxatin bata a li,
ləxən bata maso!
Sare soon nama fa sewa,
sare matiin nama fa sunu,

bayo xələ gbeen fama yamaan birin xili
ma.

¹³ Sare matiin naxan matixi,
a mi na sətəma
hali a mən lu a nii ra,
bayo fe toon naxan tixi lan yamaan ma
alo xiyena, na mi kalama,
muxu yo mi a niin natangε
masətə e hakəne xən.

¹⁴ Xətaan fema nən,
feen birin yi yitən,
koni muxu yo mi sigama yəngəni
bayo n ma xələn bata godo yamaan birin
xili ma.

¹⁵ Yəngən taan nabilinma nən,
fitina furen nun fitina kamən yi so a yi!
Naxanye burunna ra,
ne yi faxa silanfanna ra.
Naxanye taani,
fitina kamən nun fitina furen yi ne halagi.

¹⁶ Naxanye na e futuxulu,
ne sa e luxunma nən geyane fari,
e lu kutunjə e yətə hakəne fe ra
alo ganban naxanye lanbanni.

¹⁷ E birin fangan jənma nən,
e birin xinbi xudine yi tu ayi,
e lu alo igena.

¹⁸ E e maxidima nən kasa bənbəli dugine yi
sununi,
kuisanna yi e birin suxu,
e yagi han,
e birin yi e xunne bi sununi.

¹⁹ E e wure gbetine wolima ayi nən kirane
xən,
e yi e mə e xəmane ra
alo se haramuxina.
Bayo e gbetine nun e xəmane mi nəe e
xunbə Alatalaa xələn ləxəni.
Ne mi fa e wasə,
e mi e ralugə,
bayo ne nan e biraxi hakəni.

²⁰ E bata waso ayi e nafunle xən
e yi susure xəsixi haramuxine rafala e ra.
Nanara, n tan Ala ne findima nən se xəsine
ra e xa.

²¹ N na e birin findima nən yəngə se tongox-
ine ra xəjəne xa,
fuyantenne yi e ba e yii yəngəni,
e yi na raxəsi.

²² N na n xun xanbi soma nən e yi,
muxune yi n ma yire kəndəna sarijanna
kala,

mafu tiine yi so a kui,
e yi a sarijanna kala.

²³ Yələnxənne rafala,
bayo faxan bata wara ayi yamanani,
gbalon yi gbo ayi taani.

²⁴ Siyaan naxanye jaxu e birin xa,
n ne rafama nən,
e yi e banxine tongo e yii.
N sənbəmane wason janma nən,
e yire sarijanxine sarijanna yi kala.
²⁵ Kuisan waxatine na fa,
e bəjəe xunbenla fenma nən,
koni e mi a toe!

²⁶ Gbalon sama nən gbalon fari,
xibaru jaxine yi sa xibaru jaxine fari.
E fe toon maxədinma nən nabine ma fata
Ala ra,
koni saraxaraline bama nən muxune
xaranjəe sariyan ma,
fonne fan yi ba maxadin tiyə.

²⁷ Mangan sunuma nən,
manga diin yi yigitəgə,
yamanan muxune birin yiine yi xuruxu-
run gaxuni.
N na e sigati kiin saranma nən e ra,
n yi e kiti e kiti saxine xən,
e yi a kolon a Alatala nan n na.

8

Suxurene Ala Batu Banxini

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na jəe senninden kike senninden xi suu-
lunde ləxəni, n yi dəxi n ma banxini, Yuda
bənsənna fonne yi dəxi n yetagi, Marigina
Alatala sənben yi godo n ma.

² N yi dajəxəna nde to naxan yi maliga
təen na. Denaxan yi luxi alo a tagina han a
sanne, təen yiyaan nan yi na ra. Keli menna
ma mən han a xunna, na yi luxi alo təen na
wuren gbeeli. ³ Denaxan yi luxi alo a yiina,
a yi na yibandun, a yi n suxu n xun səxən
ma. Alaa Nii Sarıjanxin yi n nate bəxən
nun koren lantagini, a yi n xali fe tooni
fata Ala ra alo xiyena, a siga n na Yerusalən
yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dəen
na naxan yi yəe rafindixi sogeteden kəmən
fəxən ma suxuren yi dəxi denaxan yi naxan
Ala raxələma fata a xanuntenya gbeen na

lan a yamaan ma. ⁴ Isirayilaa Alaa nərən yi
mənni, alo n na a to kii naxan yi lanbanni.

⁵ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina,
i yəe rasiga kəmənna binni.” N yi n yəe
rasiga, n yi sa na suxuren to naxan Ala
raxələma, a dəxi saraxa ganden kiraan so
dəen kəmən fəxəni. ⁶ A yi a fala n xa, a naxa,
“Adamadina, i bata a to e naxan ligama,
Isirayila yamaan fe xəsidi gbeen naxanye
ligama be, feen naxanye n masigama n ma
yire sarijanxin na? Koni i mən fe xəsidi
gbee gbeleye toma nən.”

⁷ Nayi, a yi n xali Ala Batu Banxin yinna
so dəen na. N yi yinla nde to yinna ma.

⁸ Ala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina,
yinla raba yinna ma.” N yi yinla raba
yinna ma, so dəen yi taran a ma. ⁹ A yi
a fala n xa, a naxa, “So mənni, i sa e fe
xəsidi haramuxine mato e naxanye ligam
be.” ¹⁰ N yi so, n yi a mato, bubuseene
nun sube xəsidi sifan birin sawuran yi
na, e nun Isirayila yamaan suxurene birin
sawurane yi rafalaxi yinna kui a kanke
yiren birin ma. ¹¹ Isirayila yamaan fonne
muxu tonge soloferi yi tixi na sawurane
yətagi. Safan ma dii xəmen Yaasaniya yi
ne yə. Wusulan gan seen yi suxi e birin
yii, wusulanna tutin yi tema han! ¹² A yi a
fala n xa, a naxa, “Adamadina, i bata a to
ba, Isirayila yamaan fonne naxan ligama
dimini? E birin e gbee suxure batu konko
yi. E a falama, e naxa, ‘Alatala mi nxu
toma. Alatala bata yamanan nabejin!’ ”

¹³ A yi a fala n xa, a naxa, “I mən e toma nən
fe xəsidi gbee gbeleye ligə.”

¹⁴ A yi n xali Alatalaa banxin so dəen na
kəmən fəxəni. Naxanle yi dəxi mənni nax-
anye yi Tamusi suxuren sayaan wugama.*

¹⁵ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i a
toma ba? I mən fe xəsidi gbeleye toma nən
naxanye dangi itoe ra.”

¹⁶ A yi n xali Alatalaa banxin yinna kui
xiini, Ala Batu Banxin so dəen na, so dəen
palaan nun saraxa ganden longonna ra.
Xəmətə məxəjənun suulun jəxən yi mənni,
e xun xanbi soxi Alatala Batu Banxini, e yəe
rafindixi sogeteden binna ma. E yi e xinbi
sinma sogen mabinni a batudeni. ¹⁷ A yi a

* ^{8:14:} Babilən kaane nan yi Tamusi batuma. E yi laxi a ra, a alana nde na a ra naxan faxama soge furen na, a niin
mən yi bira a yi xəmətə.

fala n xa, a naxa, "Adamadina, i feni itoe toma ba? Fe xəsixini itoe xurun ba, Yuda yamaan naxanye ligan be? Anu, e mən yamanan nafema gbalo feene ra, e yi lu n naxələ. I mi e toma wudi yiin masoε e nœen na e namunne xən ba?" ¹⁸ Nanara, n fan e saranma nən n ma xələ gbeeni. N mi kininkininma e ma, n mi e ratangama. E n xilima nən e xui yitexin na, koni n mi n tuli matima e ra."

9

Yerusalən ratərən fena

¹ Na xanbi ra, n yi a me a fale a xuini texin na, a naxa, "E tan naxanye taani ito muxune kewanle saranma e ra, ε maso, birin xa a yengə so seen tongo taan xili ma." ² Nayi, n yi xəmə sennin to fe sa keli faxa ra so dəen binni naxan yi yee rafindixi kəmen fəxən ma. Halagi ti yengə so seen yi suxi e birin yii. Xəməna nde yi e tagi naxan yi maxidixi taa dugini, səbeli ti seene yi singanxi a tagi xidin na. E yi fa ti saraxa grande sula daxin dəxən. ³ Isirayila Alaa nərən yi keli maleka gubugubu kanne sawurane xun ma, a yi dəanaxan yi, a yi siga banxin dəen na. Xəmən naxan yi maxidixi taa dugini, səbeli ti seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na, ⁴ Alatala yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, "Dangu Yerusalən taan tagi, i yi taxamasenna sa muxune birin tigi ra naxanye wugama, e kutunma lan fe xəsixine fe ma Yerusalən kaane naxanye ligama." ⁵ A yi a fala bonne xa n yee xəri, a naxa, "E tan xa bira a fəxə ra taani, ε muxune faxa, ε nama kininkinin, ε nama dija muxe ma!" ⁶ E fonne nun banxulanne nun sungutunne nun dii nərəne nun naxanle birin faxa, ε yi e raxəri. Koni taxamasenna muxun naxanye birin ma, ε ne lu na. ε a fələ n ma yire sarihanxin ma!" E yi a fələ fonne ma, naxanye yi Ala Batu Banxin yetagi. ⁷ A yi a fala e xa, a naxa, "E n Batu Banxin naharamu, ε yi a yinna kuine rafe muxu faxaxine ra! E siga!" E yi siga, e sa faxan ti fələ taani.

⁸ E yi faxan tima waxatin naxan yi, n kedenna nan yi fa luxi mənni, n yi bira, n yətagin yi lan bəxən ma, n yi gbeleg-bele, n naxa, "Marigina Alatala, i Isirayila muxu dənxəne birin naxərima nən ba, i

to i ya xələn nagodoma Yerusalən ma?" ⁹ A yi n yabi, a naxa, "Isirayila yamaan nun Yuda yamaan hakəne gbo han! Yamanan nafexi e muxu faxaxine wunla nan na, taan nafexi tinxintareyaan nan na. Amasətə e yi a falama nən, e naxa, 'Alatala bata yamanan nabejin. Alatala mi fa sese toma.' ¹⁰ N fan mi fa kininkininma e ma, n mi fa e ratangama. N na e kewali naxine saranma nən e ra." ¹¹ Xəmən naxan yi maxidixi taa dugini, səbeli seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na, na yi fa a fala, a naxa, "In yamarixi naxan ma, n bata na liga."

10

Ala mən yi a yəte yita

¹ N yi n yeeen nakeli, n yi manga gbəden yiyaan to kore walaxa maligan fari naxan yi maleka gubugubu kanne xun ma. A mayilenma alo safiri geməna. ² Xəmən naxan yi maxidixi taa dugini, Ala yi a fala na xa, a naxa, "Sa so san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne labe ra, i yi i yiine rafe təə wolonne ra, i sa e woli taan xun xən." N yi xəmən to sigə mənni. ³ Maleka gubugubu kanne yi tixi Ala Batu Banxin dəxən sogeteden yiifari fəxəni na muxun yi fama waxatin naxan yi. Kundaan yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin nafexi. ⁴ Alatala nərən yi keli maleka gubugubu kanne xun ma, a siga Ala Batu Banxin so dəen na. Banxin yi rafe kundaan na, yinna kuiin yi rafe Alatala nərən kənənna ra. ⁵ Malekane gubugubune xuiin yi siga minə han yinna fari ma xiina. Na yi luxi alo Ala Sənbə Kanna xuina, a nəma falan tiye.

⁶ Xəmən naxan yi maxidixi taa dugini, a to na yamari, a naxa, "Təən tongo san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne tagi," xəmən yi sa ti san digilinxina nde dəxən alo wontoro sanna.

⁷ Nayi, maleka gubugubu kan keden yi a yiin nasiga təən ma naxan yi maleka gubugubu kanne longonna ra. A yi təə wolonne tongo, a yi e sa xəmən yiin naxan yi maxidixi taa dugini. Na yi təə wolonne tongo, a mini. ⁸ Sena nde yi malekane gubugubune bun ma alo muxu yiina.

⁹ N yi a matoma, n yi san digilinx naanin to maleka gubugubu kan keden kedenne dəxən alo wontoro sanna. Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti gəmə fajina. ¹⁰ E birin yi maliga. E yi rafalaxi nən alo san digilinxin kankanxina san digilinx gətə kui. ¹¹ E nema sigə, e yi nəe sigə e fəxə naaninne birin ma nən hali e mi e firifiri. Maleka gubugubu kanne yi xun tixi dənaxan biri ra, san digilinxine yi sigama mən binna nin, hali e mi e firifiri. ¹² Yee nən yi maleka gubugubu kanne fatin birin ma, e fanna nun e yiine nun e gubugubune birin e nun e san digilinx naaninne. ¹³ N yi a mə e na sanne xilima, a “wuluwunle.” ¹⁴ Yetagi naanin nan yi malekane birin ma. A singen yi maligaxi maleka gubugubu kanna yetagin nan na, a firindena, muxu yetagina, a saxandena, yata yetagina, a naanindena, singbin yetagina. ¹⁵ Maleka gubugubu kanne yi te. Daliseene nan yi ne ra n naxanye to Kebari baan də. ¹⁶ Maleka gubugubu kanne nəma yi sigə, e san digilinxine fan yi sigama nən e fəxə ra. Malekane na yi e gubugubune yite alogo e xa tugan bəxən ma, e san digilinxine mi yi kelima e dəxən. ¹⁷ E na yi ti, e sanne fan yi tima nən. E na yi tugan, e sanne fan yi tugan, amasətə niin naxan yi daliseene yi, na yi e fan yi.

Ala nərən yi keli a Batu Banxini

¹⁸ Alatala nərən yi keli Ala Batu Banxin so dəen na, a sa ti maleka gubugubu kanne xun ma. ¹⁹ Nayi, maleka gubugubu kanne yi e gubugubune yifulun, e tugan bəxən ma n yee xəri, e san digilinxine fan yi te e fəxə ra. E yi sa ti Alatalaa banxin yinna so dəen na sogeteden binni. Isirayilaa Ala nərən yi lu e xun ma kore. ²⁰ Daliseene nan yi e ra n naxanye to Isirayilaa Ala bun ma Kebari baan də, n yi a kolon a maleka gubugubu kanne nan yi e ra. ²¹ Yetagi naanin nan yi e birin ma, e nun gubugubu naanin. Sena nde yi e birin gubugubune bun ma alo muxu yiina. ²² E yetagine yi maliga daliseene yetagine ra n naxanye to Kebari baan də. E birin yi sigama e yee ra e tinixinna nin.

11

Yerusalən makitima nən

¹ Alaa Nii Sarıjanxin yi n tongo a n xali Alatalaa banxin dəen na, dəen naxan yi yee rafindixi sogeteden ma. N yi muxu məxəjən nun suulun to tixi dəen na, yamaan yee ratina ndee yi ne ye, Asuru a dii xəmən Yaasaniya nun Benayaa dii xəmən Pelati. ² Alaa Nii Sarıjanxin yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, muxuni itoe nan fe naxine yitənma, e maxadi naxin ti taani ito yi. ³ E a falama, e naxa, ‘Banxine mi tiyə be iki singen! Taan makantan yinna luxi nən alo tundena, en tan namaraxi a kui alo suben tunden kui!’ ⁴ Nanara, Adamadina, nabiya falan ti e xili ma, nabiya falan ti!”

⁵ Nayi, Alatalaa Nii Sarıjanxin yi godo n ma. A yi a fala, a n xa falani ito ti, a naxa, “Isirayila yamana, ε luma a fale, ε naxa, ‘Ε Alatala xuiin name,’ anu, n na ε miriyaan kolon! ⁶ Ε bata faxan ti taani ito yi han kirane bata rafe binbine ra.” ⁷ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Ε faxan naxanye tixi taan xun xən, na faxa muxune nan luxi alo suben naxan namaraxi tundeni, taan nan tunden na koni n fa ε tan kedima a yi nən. ⁸ Ε to gaxuxi yengen yee ra, n yengen nan nafama ε xili ma,” Marigina Alatalaa falan nan na ra. ⁹ “N na ε kedima nən taani, n yi ε sa xəjnəne sagoni, n yi n ma kiti ragidixine rakamali ε xili ma. ¹⁰ Ε faxama nən silanfanna ra, n yi ε makiti Isirayila bəxən danna ra. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na. ¹¹ Taan makantan yinna mi findima tunden na ε tan xa, ε fan mi ramarama a kui alo subena, bayo n na ε makitima nən Isirayila bəxən danna ra. ¹² Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na, ε tan naxanye mi n ma sariyane nun n ma tənne suxi, ε yi bira ε rabilinna siyane namunne fəxə ra.”

¹³ Nayi, n yi nabiya falane tima waxatin naxan yi, Benayaa dii xəmən Pelati yi faxa. N yi bira, n yetagin yi lan bəxən ma, n yi gbelegbele, n naxa, “Ee! Marigina Alatala, i fa Isirayila yama dənxe naxərima nən ba?”

Ala mən yamaan muxu susine malanma nən

¹⁴ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁵ “Adamadina, naxanye dəxi Yerusalən yi,

ne a falama i ngaxakedenne xa, i ya denbayaan muxune, Isirayila yamaan naxan birin bata xali konyiyani, e naxa, ‘E lu makuyaxi Alatalaa dingiraan na, bayo a bɔxɔni ito fixi nxu tan nan ma nxu kεen na!’¹⁶ Na ma, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Hali n to ε rasigaxi siyane ye pon, n yi ε raxuya ayi yamanane yi, n luma nεn ε xɔn mənni alo ε yi yire sarijanxini nun.’¹⁷ Na ma, a fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε malanma nεn sa keli siyane ye, n yi ε maxili yamanane yi, ε raxuyaxi ayi dənaxanye yi, n yi Isirayila yamanan so ε yii.’¹⁸ E mən xεtεma nεn mənni, e yi susurene nun batu se xɔsixine birin naxɔri a yi.¹⁹ N yi xaxili kedenna lu e birin ma, n yi nii nεnεn sa e yi, n bɔjε xədεχεyaan ba e yi naxan luxi alo gemena, n yi bɔjε fajin fi e ma²⁰ alogo e xa n ma tənne nun n ma sariyane suxu. Nayi, e yi findi n ma yamaan na, n findi e Ala ra.²¹ Koni naxanye kunfaxyi e susurene nun batu se xɔsixine xɔn e bɔjεni, n na kanne kewali naxine saranma nεn e ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

²² Maleka gubugubu kanna naxanye nun san digilinxine yi a ra, ne yi e gubugubune yifulun, Isirayila Ala nɔrɔn yi e xun ma kore.²³ Alatala nɔrɔn yi ba taan xun ma, a sa ti geyaan xun ma naxan yi Yerusalen sogeteden binni.²⁴ Alaa Nii Sarijanxin yi n nate, a xεtε n na muxu suxine fəma Babilon kaane yamanani fe tooni alo xiyena fata Alaa Nii Sarijanxin na. N yi fe toon naxan tima alo xiyena, na yi dan.²⁵ Alatala feen naxanye birin yita n na, n yi ne birin fala muxu suxine xa.

12

Muxu gbεtεye xalima nεn konyiyani

¹ Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,² “Adamadina, i dəxi yama murutəxin nan tagi. E yεen na, alogo e xa seen to, koni e mi a yigbεma. E tunla na, alogo e xa feen mε, koni e mi a famuma, amasɔtɔ yama murutəxin nan e ra.³ Nanara, i tan Adamadina, i ya goronne yitɔn i a ligalo i sigama konyiyaan nin yanyi tagini

yamaan yεe xɔri. Keli be i siga yire gbεtε yi e yεe xɔri. Waxatina nde, e a kolonma nεn a yama murutəxin nan e ra.⁴ I ya goron yitɔnxine ramini e yεe xɔri yanyin na, i tan yi mini yinbanna ra e yεe xɔri alo naxanye sigama konyiyani.⁵ Yinla raba yinna ma e yεe xɔri, i yi i ya goronne ramini mənna ra,⁶ i yi e tongo i tungunna ma e yεe xɔri, i yi e xali fitirin ma. I xa i yεtagin xunna so alogo i nama yamanan mato, bayo n na i findima nεn taxamasenna ra Isirayila yamaan xa.”

⁷ N yamari naxan na, n yi na ligi. N yi n ma goronne ramini yanyin na siga konyiyani. Ninbanna ra, n yi yinla raba yinna ma n yiin na, n yi n ma goronne ramini fitirin ma, n yi a tongo n tungunna ma e yεe xɔri.

⁸ Xətonni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,⁹ “Adamadina, Isirayila yama murutəxin mi yi i maxədin ba, fa fala, ‘I nanse ligama?’¹⁰ E yabi, fa fala, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Nabiya falani ito tixi Yerusalen mangan nun Isirayila yamaan birin nan xili ma naxanye luxi mənni.’¹¹ A fala e xa, i naxa, ‘N findixi ε rakolon feen taxamasenna nan na. N naxan ligaxi, na nan nakamalima e ma, e yi suxu yεngeni, e siga konyiyani.’¹² Mangan naxan e ye, na a goronne tongoma nεn a tungunna ma fitirin ma, a mini taani. Yinla nan nabama a xa yinna ma, a yi mini mənna ra. A yi a yεtagin xunna so alogo a nama yamanan mato.¹³ N na n ma yalaan natima nεn a yεe ra, a yi a suxu n ma lutti ratixin na, n yi a xali Babilon taani, Babilon kaane yamanani, a mi dənaxan toma a yεen na,* a yi sa faxa na.¹⁴ N na a rabilinna muxune birin naxuyama ayi nεn e nun a ganle, n yi e sagatan silanfanna ra.¹⁵ Nayi, e a kolonma nεn a Alatala nan n na, n na e raxuya ayi siyane ye e nun yamanane yi.¹⁶ Koni n muxuna ndee ratangama nεn yεgen nun fitina kamen nun fitina furen ma alogo e xa sa e ti e kewali xɔsixine ra e dəni siyane birin xa e na siga dənaxanye yi. Nayi, na kanne a kolonma nεn a Alatala nan n na.”

¹⁷ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

* **12:13:** A falan tima Manga Sedeki suxu feen nan ma. A mi Babilon toma bayo Babilon kaane a yεene kalama nεn. Na feen sεbεxi Mangane Firinden 25.4 nun Yeremi 52.7 kui.

18 “Adamadina, i nema i degema i xuruxurun, i yi igen min gaxun nun kuisanni.

19 I a falama nən yamanan muxune xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi lan Yerusalən kaane ma naxanye luxi Isirayila yamanani, a naxa: E degema kuisanna nin, e yi igen min yigitəgeni, amasətə e yamanan nun a yi seene birin naxərima nən a muxune gbalone fe ma.

20 Muxune janma nən taane yi, yamanan yi findi yire rabejinxin na. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.’ ”

Alatalaa falan kamalima nən

21 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

22 “Adamadina, nanfera ε sandani ito falama ε tagi Isirayila bəxən ma, fa fala, ‘Waxatin danguma, koni fe toon naxanye tima alo xiyena, ne sese mi rakamalima.’?

23 A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata danna sa sandani ito ra, a mi fa falama Isirayila yi sənən.” ’ Koni a fala e xa, i naxa, ‘Fe toone birin nakamali waxatin bata maso.

24 Fe to fuu yo mi fa falama Isirayila kaane tagi alo xiyena, yiimatone mi fa muxune rafan feene falama e xa wuleni.

25 Bayo n tan Alatala, n falan tima nən, na yi rakamali keden na. ε tan yama murutəxina, na ligama nən ε waxatini. N falan tima nən, n yi a rakamali.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

26 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

27 “Adamadina, Isirayila yamana a falama, e naxa, ‘A fe toon naxan tixi, iki fe mi na ra, a nabiya falan tima lan waxati famatəne nan ma naxanye makuya pon!’

28 Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, “N na fala yo ti sənən, na rakamalima nən keden na.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

13

Alaa falan wule nabine xili ma

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, nabiya falan ti Isirayilaa nabine xili ma naxanye nabiya falane tima iki, i yi a fala ne xa naxanye e bəjəε yi feene tun falama, i naxa, ‘Ε Alatala xuiin name!

3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalon nabi xaxilitarene xa, naxanye e yətə xaxili yi feene falama, anu e mi fe to yo

tixi keli Ala ma.

4 Isirayila kaane, ε nabine luxi nən alo kankone banxi xənne yi!

5 E mi e masoxi yinna yire biraxine ra alogo e xa Isirayila yamaan makantan yinna yinle rafaxa, a yi lu tixi yəngəni Alatalaa xələn ləxəni.

6 Wulen nan e fe toone ra, nəndi mi e yiimato falane yi. E a falama, e naxa, “Ε tuli mati Alatalaa falan na.” Koni Alatala xa mi e xəxi.

Anu, e wama e falane xa rakamali.

7 ε fe toon naxanye tima, fe fuun xa mi ne ra ba? ε wule falan naxanye tima yiimatoni, wulen xa mi ne ra ba? ε a falama, ε naxa, “Ε Alatalaa falan name!” Anu, n mi fala tixi.’ ”

8 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo wulen nan ε falane nun ε fe toone ra, n bata keli ε xili ma.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.

9 ‘N sənbən kelima nən nabine xili ma naxanye fe to fuune tima, e yi wule falane ti yiimatoni. E mi dəxəde sətəma n ma yamaan malanni, e xinle mi səbəma Isirayila kaane xili səbə kədin kui, e mən mi Isirayila yamanan lima. Nayi, ε a kolonma nən a Marigina Alatala nan na.’ ”

10 “E n ma yamaan naləma ayi, e naxa, “Bəjəε xunbenla be,” anu bəjəε xunbeli mi na. Bonne nəma yinna tima naxan biramatə a ra, e tan bəndə fixən nan soma a ma.

11 Nayi, a fala na yinna maso muxune xa, a na yinna birama nən! Tule gbeen fama nən, balabalan kəsəne yi godo, foye gbeen yi fa.

12 Yinna na bira, muxune mi ε maxədinqə nayi ba, fa fala, “Ε a masoxi bəndə fixən naxan na, na minən?” ’ ”

13 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N fitinaxin kala ti foyen nafama nən, n tule gbeen nafa n ma xələ gbeen, balabalan kəsə naxine yi godo halagi tideni.

14 ε bəndə fixən soxi yinna naxan ma, n na rabirama nən bəxəni, a bunne yi mini kənənni.

A na bira, ε fan halagima nən a xən. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.

15 N sigama nən han n ma xələn danna na yinna xili ma e nun naxanye a masoxi.

Nayi, n yi a fala ε xa, n naxa, “Yin mi fa na, nabiin naxanye a masoxi ne fan mi fa na,

16 Isirayila nabiin naxanye yi bəjəε xunbenla fe falama Yerusalən kaane xa e fe to fuune xən, anu bəjəε xunbeli mi yi na!

Marigina Alatalaa falan nan na ra.” ’ ”

¹⁷ “Adamadina, i yee rafindi Isirayila yamaan sungutunne ma naxanye e yete bojne yi falane tima nabiya falane ra. Nabiya falane ti e xili ma, ¹⁸ i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona ε xa ε tan naxanye yii koe rasone degema, ε yi e so ε yii koe birin na tirin ti seene ra, ε yi dugine degə naxanye soma muxune yetagine xun na fonne nun dii norene birin alogo ε xa senben soto e niine ma! ε n ma yamaan muxune niin tirinje ba, ε yi ε yete niine ratanga? ¹⁹ ε n ma sarijnanna rayefuma n ma yamaan yetagi fundenna yiin ye dandona fe ra hanma buru dungina ndee fe ra. ε to wulene falama n ma yamaan xa naxanye mafura wule falane rame, ε muxune faxama naxanye mi lan e faxa, ε ndee lu e nii ra naxanye yi lan nun e faxa.’”

²⁰ “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima nen ε tirin ti seene xili ma ε muxune suxuma naxanye ra alo xeline. N na e bama nen ε yii, n yi na kanne niine xunba ε naxanye suxuma alo xeline. ²¹ N na ε dugine bama nen ε yetagine xun na, n yi n ma yamaan xunba ε yii, ε mi fa muxune tirinje ε senbene xon sonon. Nayi, ε a kolonma nen a Alatala nan n na. ²² Bayo ε bata tinxin muxune bojen kala ε wulene xon, n tan mi yi waxy naxanye toro feni, ε yi muxu jaxine senbe so alogo e nama xete e kira jaxine foxra, e yi kisi. ²³ Na feene ma, ε mi fa wule fe to yo tima alo xiyena, ε mi fa ε yiimatoma. N na n ma yamaan xunbama nen ε yii. Nayi, ε a kolonma nen a Alatala nan n na.’”

14

Isirayila xa a me suxurene ra

¹ Isirayila fonna ndee yi fa n fema e fa dəxə n yetagi. ² Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ³ “Adamadina, suxurene fe bata muxuni itoe bojen no. Seen naxan e bira ma hakeni, e na nan dəxəma e yete yee ra. N tinje nayi, e xa n maxədin fena nde ma ba? ⁴ Nayi, falan ti e xa, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Suxure feen na Isirayila kaan naxan bojne no, a yi seen dəxə a yete yee ra naxan a bire hakeni, na xanbi ra a mən yi fa nabiin fema, n tan Alatala yeteen

nan na kanna yabima alo a lan a suxure wuyaxine ma kii naxan yi ⁵ alogo n mən xa Isirayila kaane bojne soto naxanye birin e mexi n na e suxurene fe ra.” ⁶ Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε xun xete, ε xete ε suxurene foxra, ε me ε kewali xosixine birin na. ⁷ Xa Isirayila kaana nde hanma xojen naxan dəxi Isirayila yi, xa na a me n na, suxure feen yi a bojen no, a yi seen dəxə a yete yee ra naxan a bire hakeni, a mən yi siga nabiin fema alogo a xa n maxədin fena nde ma, nayi, n tan Alatala yeteen nan a yabima. ⁸ N kelima nen na kanna xili ma, n yi a findi misala ra, yamaan naxan mafalama. ε yi a kolon a Alatala nan n na.’”

⁹ “ ‘Xa nabiin tin muxune yi a ratantan a tan yeteen yi nabiya falan ti na kanna xa, nayi n tan Alatala nan a radinx tantanni. N na n yiini tema nen a xili ma, n yi a raxori n ma yamana Isirayila kaane ye. ¹⁰ E birin nan na haken goronna tongoma, nabiin nun naxan a maxədinxi, ne firinna birin haken lan. ¹¹ Nayi, Isirayila kaane mi fa e masige n na, e mi fa e yete raxose e yulubine birin xon. Nayi, e findima nen n ma yamaan na, n findi e Ala ra,’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

Muxu yo mi noε yamaan natangε Alaakitin ma

¹² Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹³ “Adamadina, xa yamanana nde tinxitareyaan ligi, e n yulubin tongo, xa n na n yiini te a xili ma, n yi donseen nadasa e ma, n fitina kamən nafa e ma, n yi muxune nun xuruseene raxori, ¹⁴ hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu na yamaan ye nun: Nuhan nun Daniyeli nun Yuba, ne yi e yete niine nan tun natangε e tinxyaan xon.” Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁵ “Hanma xa n mən burunna sube xajene radin yamanan ma, e yi diidine birin faxa, yamanan yi findi yire rabejinxin na muxu yo mi fa danguma denaxan yi masotə na sube xajene fe ra, ¹⁶ hali xa na tinxin muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n bata n kələ n yeteni, ne mi yi noε hali e dii xemən hanma e dii temen natangε, koni na muxu saxanne tan tange nen, yamanan

yi findi yire rabeninxin na.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

¹⁷ “Hanma xa n yengen nafa na yamanan xili ma, xa n na a fala, n naxa, ‘Yengen xa dangu yamanan yiren birin yi!’ xa n muxune nun e xuruseene raxori mənni, ¹⁸ hali xa na tinxi muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n bata n kələ n yeteni, e mi nəe e dii xemən hanma e dii temen natange. E tan nan gbansan tangama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

¹⁹ “Hanma xa n fitina furen nafa na yamanani, n yi faxan nafa e ma n ma xələni, alogo muxune nun xuruseene xa raxori, ²⁰ hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu na yamaan yə nun: Nuhan nun Daniyeli nun Yuba, n tan habadan Alatala, n bata n kələ n yeteni, e mi nəe e dii xemən hanma e dii temen natange. E yetə niine nan tun natange e tinxinyaan xən.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

²¹ Amasətə, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Hali n to bata n ma kitixədəxə naaninne rasiga Yerusalən xili ma, yengen nun fitina kamən nun burunna sube xajəne nun fitina furena, alogo e xa muxune nun xuruseene raxori, ²² hali na birin, muxuna ndee luma nən e nii ra. Xeməne nun naxanla ndee xunna minima ayi nən. E na e sigati kiin nun e kəwanle to, na ε masabarima nən lan gbaloni itoe birin ma n naxanye rafaxi Yerusalən ma. ²³ ε masabarima nən, ε na e sigati kiin nun e kəwanle to waxatin naxan yi. Nayi, ε a kolonma nən a n mi feni itoe rabaxi fuun xan na taan xili ma.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15

Sandana lan naxundan binla ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, naxundan binla yatəxi muxune xən dangu wudin bonne ra ba? A yiine tənən gbo dangu fətən yi wudin bonne ra ba? ³ I na wudin tongə ba i yi sena nde rafala a ra? I a nde finde bitin wudina nde ra ba, i sena nde xidi a ma? ⁴ A na sa

təeni yegen na, təen yi a xun firinne gan, a fa a tagin suxu, a tənən fa na ba? ⁵ Nayi, xa a tənə mi yi na benun a xa gan waxatin naxan yi, təena a gan xanbini, a fa rafalə sena nde ra ba?”

⁶ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata Yerusalən kaane findi se gan daxin na alo n paxundan binla findixi yegen na fətən yi wudin bonne tagi kii naxan yi. ⁷ N kelima nən e xili ma. Hali e to bata yi mini təeni nun, təen nan fa e halagima. N na keli e xili ma waxatin naxan yi, nayi ε a kolonma nən a Alatala nan n na. ⁸ N yamanan findima nən yire rabeninxin na, bayo a muxune bata tinxintareyaan ligi,” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

16

Yerusalən taan misali fena dii rabeninxin ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, Yerusalən kaane kewali xəsixine fe fala e xa. ³ A fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi Yerusalən taan xili ma, a naxa: Kanan bəxən nan yi i benbane gbeen na, i barixi mənna nin. Amorin nan yi i fafe ra, i nga, Xiti kaana.* ⁴ I barixi ləxən naxan yi, i xuli fundin mi xaba, i mi maxa alogo i xa sarıjan, fəxən mi sugusugu i ma, i mi mafillin dugini.† ⁵ Muxu yo mi kininkinin i ma, a yi na fe kedenna nde ligi i xa, a yi i ratanga. I woli ayi nən burunna ra i bari ləxəni, amasətə i rajaxu nən muxune ma.’”

⁶ “‘Koni, n yi danguma i dəxən ma, n yi i to i ramaxə i wunli, n yi a fala i xa, n naxa, “Hali wunla to i ma, i luma nən i nii ra! Hali wunla to i ma, i luma nən i nii ra!” ⁷ Na xanbi ra, n yi i rasabati alo səxəne burunna ra. N yi i ragbo, i yi kəxə, n yi i rayabu ayi, i xijəne yi te, i xun səxəne yi mini. Koni i ragenla nan mən yi a ra singen. ⁸ Ləxəna nde, n yi danguma i dəxən ma, n yi i mato, n yi a to i bata a li i muxu xanu waxatin ma, n yi n ma domaan lenben so i xunna, n yi i ba i ragenla ra, n yi n kələ i xa, n yi layirin

* **16:3:** Kanan kaane nan yi dəxi Yerusalən yi benun Isirayila bənsənna muxune xa a tongo yengəni. Na feen səbəxi Samuyeli Firinden 5.6-9 kui. † **16:4:** Ala Yerusalən taan nun a muxune misalima dii n nan ma be. Sənbə yo mi yi Alaa yamaan xa benun Ala xa a fi e ma. Na xanbi ra, a yi e findi yamana sənbəmaan na. Na xanbi ra, e mən yi a yanfa suxure batuni. Na nan misaali ito bunna ra.

xidi en tagi, i yi findi n gbeen na.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

⁹ "N bata i maxa. Wunla naxan yi i ma, n yi na ba i ma, n yi ture xiri naxumēn susan i ma. ¹⁰ N bata i maxidi taa dugi doma sōxōnxini, n yi kidi sankidin so i sanni, n yi i marabéri ba taa dugi fajini, n dugi fajin nagodo i ma naxan sareñ xədəxə. ¹¹ N yi i maxidi marayabu se fajine yi, n yi yii rasone so i yiine ra, n yi nəren bira i kəe. ¹² N wuredin sa i nəeñ na, n yi tunla sone so i tunle ra, n yi manga kəməti fajin so i xun na. ¹³ Nayi, i yi maxidi xəmaan nun wure gbeti fixən na, taa dugi sōxōnxin nun dugi sare xədexəne yi findi i marabéri baan na. I yi balo murutu fuñi fajin nun kumin nun oliwi turen na. I yi tofanñe ayi, alo a lan naxalan mangan ma kii naxan yi. ¹⁴ I xinla yi siyane birin li masətə i ya tofanna ma, bayo i yi rayabu han fata i maxidi se fajine ra, n ni i rayabu naxanye yi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

¹⁵ "Koni i yi i yigi sa i ya tofanni. I ya xili gbeeyaan yi findi ferən na i xa, i findi yalunden na. I yi lu yalunyaan ligə dangu muxune birin xən, i findi e gbeen na.‡ ¹⁶ I bata i ya dugine tongo, i yi suxure kidene rayabu e ra, i yi yalunyaan naba mənne yi naxan nəxən munma yi liga, anu a nəxən mi fa ligama sənən. ¹⁷ N tunla so xəma daxin nun wure gbeti fixə daxin naxanye so i yii, i yi ne findi i ya suxure xəməmane ra, i yi n yanfa, i yalunyaan liga. ¹⁸ I bata i ya taa dugi sōxōnxine tongo, i yi i ya suxurene maxidi e yi, i yi n maturen nun n ma wusulanna bə saraxan na e xa. ¹⁹ N donseen naxanye so i yii, murutu fuñin nun oliwi turen nun kumina, n yi i baloma naxanye ra, i yi ne ba saraxane ra na suxurene xa alogo e gan xirin xa rafan e ma. I na nan ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

²⁰ "I yi i ya dii xəməne nun i ya dii təməne tongo, i naxanye bari n xa, i yi e gan saraxan na suxurene xa alogo e xa findi e donseene ra! I mi yi i wasa soe i ya yalunyaani ba? ²¹ I bata n ma diine

kəe raxaba, i yi e gan saraxan na suxurene xa! ²² Anu, i kewali xəsixine ligama yalunyan waxatin naxan yi, i mi i miri i ya dii nərəyaan waxatin ma, i ragenla yi a ra waxatin naxan yi, i yi i ramaxama i wunli waxatin naxan yi.' "

²³ "Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Gbalona! Gbalona ε xa, bayo ε yelin xanbini na fe naxine birin ligε ²⁴ ε bata gbingbinna rafala kidene na, ε yi yire matexine rafala kidene ra yama malandene yi. ²⁵ ε bata yire matexine rafala kidene ra taan kira xunne birin na. ε yi ε tofanna findi fe xəsixin na, ε yi ε fatin lu dangu muxune birin sagoni, ε yalunya feene yi siga gboε ayi. ²⁶ ε bata yalunyaan liga Misiran kaane xən, ε dəxə bode fati fajine, ε yi ε yalunyaan nadangu ayi, ε yi n naxələ. ²⁷ Nayi, n yi keli ε xili ma, n yi nde ba ε bəxən na, n yi ε sa ε yaxu kunfadene sagoni, Filisitine taane, naxanye yati yi yagixi ε yagitareya kewanle ra. ²⁸ Koni ε mən yi yalunyaan naba Asiriya kaane xən, bayo ε munma yi wasa singen yalunyaan na, anu, hali na, ε mi wasa. ²⁹ Nayi, ε yi ε yalunyaan nadangu ayi, ε Babilən kaane sa a fari, naxanye findixi yulane ra, anu, na fan mi ε wasa.' "

³⁰ "Nayi, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ε yugon kobi de, ε to bata feni itoe birin liga, naxanye findixi yalunde naxalan gbeen kewanle ra! ³¹ Anu, ε to gbingbinna rafala kira xunne birin na, ε yi yire matexine rafala kidene ra yama malandene yi, ε mi yi luxi alo yalundena, bayo ε mi yi gbetin nasuxuma ε yangane ra. ³² ε tan luxi nən alo naxalan yalunxin naxan xəmə gbeteye rafisama a xəmən yətəen xa a mi naxanye kolon. ³³ Yalunde naxanle birin sena nde rasuxuma e yangane yii. Koni ε tan luxi nən alo naxanla na a yangane ki alogo e xa fa, sa keli yiren birin yi, ε yi kafu. ³⁴ ε yalunyaan nun naxanla bonne yalunyaan keden mi a ra. Muxu yo mi a gima ε fəxə ra ε kisena a yii. ε tan nan ε yangane kima, se mi so ε yii.' "

‡ **16:15:** A suxure batun misalixi yalunyaan nan na be bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi naxanla nun xəmən tagi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xəməna a naxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbətə batu ba a tan na, e bata a yanfa nayi alo naxanla na a xəmən yanfa yalunyaan xən.

35 “Nanara, i tan naxan luxi alo yalunde naxanla, i tuli mati Alatala fala xuiin na! **36** Marigma Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo i bata i ya nafunle birin yikala, bayo i bata i ragenla lu i ya yalunyaan xən i yangane yii e nun i ya suxurene nun i ya fe xəsixine birin, i yi i ya diine wunla ba saraxan na e xa, **37** na ma, n na ε nun i yangane birin malanma nən yire kedenni, naxanye yi rafan i ma e nun naxanye yi ranaxu i ma, n na e birin malanma nən i xili ma, n yi i rageli, e birin yi i ragenla to. **38** N na i kitima nən alo a lan yalunde naxanle nun muxu faxane ma kii naxan yi. N yi i wunla ramini n ma xələ gbeen nun n ma xanuntenyaan kalan xəxələnni. **39** N na i sama nən i yangane sagoni, e yi i ya kide gbingbinne nun i ya suxure batude matexine kala, e yi i ya dugine ba i ma, e yi i rayabu se fajine tongo, e yi i ragenla lu. **40** E yi yamaan nadin i ma, e yi i magələn, e yi i masəxən silanfanna ra, **41** e yi təen so i ya banxine ra, e yi i makiti jaxalan wuyaxi yetagi. N danna sama nən i ya yalunyaan na, i mi fa i yangane saranna fiye sənən! **42** N sigama nən han n ma xələn danna i xili ma, n ma xanuntenyaan kalan xəxələnyaan yi a masiga i ra. N na n sabarima nən, n mi fa xələma i ma. **43** N na i kewali jaxine saranma nən i ra, bayo i mi i xaxili luxi i ya dii məseyaan waxatina fe ma, i yi n naxələ feni itoe birin xən. I mi yagitarayaan xan saxi i kewali xəsixi gbətəye fari ba?’ Marigma Alatalaa falan nan na ra.”

44 “‘Nayi, sandasane birin sandani ito falama nən i ma, e naxa, “Dii təmən fama a nga nan ma.” **45** I ngaa dii təmən nan i ra yati, naxan a xəmən najaxuxi e nun a diine. E nun i ngaxakeden jaxalanmane birin keden, naxanye e xəməne nun e diine ranaxuxi. Xiti kaan nan yi i nga ra, Amorin nan yi i fafe ra. **46** I tada jaxalanmaan naxan yi dəxi i kəmənna ma, na findixi Samari taan nan na e nun a muxune. I xunyen jaxalanmaan naxan yi dəxi i yi-ifanna ma, Sodoma taan nan na ra e nun a muxune. **47** I bira nən e kirane fəxə ra yati, i fan yi e raliga e kewali xəsixine yi,

koni i mi danxi na ma gbansan, i tan sigati kiin yi naxu ayi dangu e tan gbeen na i ya feene birin yi. **48** Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yeteni, ε nun i ya muxune naxan ligaxi, i ngaxakeden jaxalanmaan Sodoma nun a muxune mi na sifan ligaxi.’ Marigma Alatalaa falan nan na ra.”

49 “Ingaxakeden jaxalanmaan Sodoma taan hakəni itoe nan ligaxi: A muxune yi waso ayi, e to yi hərini, kəntəfili mi yi e ma. E mi yi yiigelitəne nun tərə muxune malima. **50** E yi e yətə yigboma, e fe xəsixine liga n yetagi. N to na to, n yi e raxəri! **51** Samari taan muxune mi i yulubin tagiin yatin ligaxi. I bata fe xəsixine liga naxanye dangu e gbeene ra pon, han i ngaxakeden jaxalanmane Sodoma taan nun Samari taan muxune yi lu alo tinxin muxune, xa e yulubine sa i gbeene ma. **52** I tan naxan yi i ngaxakeden jaxalanmane yalagima, iki, i fan ma yalagin waxatin bata a li, masətə i yulubine xən, i yətə raxəsxi naxanye xən dangu e tan na, naxanye a ligaxi e tinxinje ayi dangu i tan na. I fan yagima nən, i yi rayarabi, bayo i bata i ngaxakedenne lu alo tinxin muxune, e na sa i ma.’”

53 “‘N mən Sodoma taan nun Samari taan nun e muxune rasabatima nən, e nun ε tan fan e xən ma **54** alogo i xa rayarabi, i yagi lan i kewanle birin ma, naxanye e rawəkilexi. **55** I ngaxakeden jaxalanmane, Sodoma taan nun Samari taan nun e muxune mən xətemə nən e kii fonni, i fan nun i ya muxune yi xətə ε kii singeni. **56** I yi i wasoma waxatin naxan yi, i mi yi fala jaxine tima Sodoma taan xili ma ba, **57** benun i ya jaxuyaan xa kolon waxatin naxan yi. Iki, Arami kaane nun e rabilinna muxune nun Filisiti muxun naxanye i rabilinni, ne fa i tan nan makonbima, e i ranaxu. **58** I fa i ya yagitarayaan nun i kewali xəsixine saranna nan sətəma iki,’ Alatalaa falan nan na ra.”

59 “Bayo, Marigma Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N na a ligama i ra nən alo a lan i ma kii naxan yi, i tan naxan mi n kələ xuiin yatəxi, i yi layirin kala. **60** Koni, n na n xaxili luma nən layirin xən, n naxan xidi en tagi i dii məsə waxatini, n yi habadan layirin

xidi en tagi.* ⁶¹ I kewanle fe rabirama i ma nən, i yi yagi, i na i tada naxalanmane nun i xunye naxalanmane rasenə waxatin naxan yi, n yi e so iyii i ya dii temene ra, hali e to mi fataxi layirin na n naxan xidixi en tagi. ⁶² N na n ma layirin xidima nən en tagi, nayi, i a kolonma nən a Alatala nan n na, ⁶³ alogo i ya fe naxine xa rabira i ma, i yi yagi, i dəen yi suxu i ra i ya yagini, n na i yulubine birin xafari waxatin naxan yi, i naxanye birin ligaxi.' Marigma Alatalaa falan nan na ra."

17

Singbin firinne nun manpa binla fe sandana

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² "Adamadina, misaala nde fala, sandana
nde sa Isirayila yamaan xa. ³ I yi a fala e
xa, i naxa, 'Marigma Alatala ito nan falaxi,
a naxa,
"Singbinna nde yi na nun naxan gbo,*
a gubugubune kuya,
a xabene kuya,
e yi majingixi.

Na singbinna yi siga Liban yamanani,
a sa dəxə suman binla nde kondeni.
⁴ Wudi yiin naxan mate a birin xa,
a yi na bolon,
a siga a ra yula yamana nde yi,
a sa a dəxə yulane taani.†

⁵ Na xanbi ra, a mən yi Isirayila yamanan
sansi gbətə tongo,
a sa a si sansi xəri mafedena nde yi
ige gbeen de alo wudi fajina igen nafan
naxan ma.‡

⁶ Na sansin yi gbo,
a yi findi manpa bili sabatixin na,
koni a mi yi kuya,
a yiine yi tixi singbinna binni,
koni a salenne yi lu a bun ma.
A yi kəxə,

* **16:60:** Marigi Yesu layirin naxan xidi e nun dənkəleya yamaan tagi, na nan habadan layirini ito rakamalin na. Na feen səbəxi mən Esekiyeli 37.26 nun Esayı 55.3 nun Yeremi 32.40 nun Matiyu 26.28 kui. * **17:3:** Singbinni ito findixi Babilən mangan Nebukadanesari misaala nan na naxan Yerusalən tongo yəngəni. Na feen səbəxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. † **17:4:** Nebukadanesari siga nən Yuda mangan Yoyakin na Babilən taani yulane wuya dənaxan yi. Nayi, wudi yii matexin findixi Yuda mangan nan na. Wudin yetəen findixi Dawuda yixetəne nan na. Na feen səbəxi Mangane Firinden 24.12-16 kui. ‡ **17:5:** Sansi gbətə findixi Yuda mangan Sedeki misaala nan na, Babilən mangan naxan dəxə mangan na Yoyakin jaşəni. A mən yi murute Babilən mangan ma, a yi suxu yəngəni. Na feen səbəxi Mangane Firinden 24.17 kui. § **17:7:** Singbin gbee gbətə findixi Misiran yamanan mangan nan na. Yuda mangan Sedeki yi Misiran mangan mafanma a xa a mali Babilən yamanan yəngədeni. Na feen səbəxi Yeremi 37.7-8 nun 44.30 kui. * **17:7:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

a yi lu a yiine raminə,
a yifətən.

⁷ Koni singbin gbee gbətə mən yi na nun, \$
naxan gubugubune yi kuya,
a xabene gbo.

Na manpa binla* yi a yibandun a binni
e nun a salenne,
a yi a yiine yibandun a binni
alogo a xa a ige sa.

⁸ Anu a yi sixi bəxə fajin nin ige gbeen de
alogo a xa a yiine ramini,
a yi bogi,
a yi findi manpa bili fajin na." "

⁹ "A fala e xa, i naxa, 'Marigma Alatala ito
nan falaxi, a naxa:
A sabatə ba?

Singbin singen mi a binla tale ba,
a yi a bogine bolon,
alogo a xa xara,
a sonle birin yi lisi a ra?

Nayi, a mako mi fanga gbeen ma,
a mako mi muxu wuyaxi ma
naxan a tale a jan na fefe!

¹⁰ A yi bitinxı a fajin na,
koni iki a nəe sabatə ba?
Sogeteden foyen na fa,
na a xarama nən fefe!
A yi bitinxı bəxəni dənaxan yi,
a yi xara mənni.' "

Sandan bunna

¹¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹² "Nba,
yama murutəxini ito maxədin iki, i naxa,
'Ə mi na sandan bunna kolon ba?' A fala
e xa, i naxa, 'Babilən mangan bata siga
Yerusalən yi, a sa mangan nun a kuntigine
suxu, a e xali Babilən taani. ¹³ A yi muxuna
nde sugandi mangane bənsənna muxune
yə, a yi layirin xidi e tagi, a yi na kanna
rakələ. A mən yi yamanan yəeratine xali
konyiyani ¹⁴ alogo yamanan xa lu nəən bun

ma, a nama fa senben sətə sənən, a yi na layirin suxu, alogo e nama halagi. ¹⁵ Koni na manga nənen bata murute a xili ma, a yi a xərane rasiga Misiran yamanani alogo e xa sa soone nun sofa gali gbeen so a yii. Muxun naxan na ligaxi, na fe sənəyə ba? Na kanna a futuxule Babilən mangan bun ba? A to layirin kala, a mi nəe a futuxule a bun sese ma!"

¹⁶ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Habidan Ala nan n na, n bata n kələ n yetəni! Yuda mangani ito faxama Babilən mangana yamanan nin, naxan a findixi mangan na. Amasətə a bata a kələ xuiin kala, a mi layirin nakamalixi e tagi. ¹⁷ Misiran mangan mi nəe a xun mayəngə hali e nun a gali senbəmaan nun a sofa wuyaxine. Babilən kaane gbingbinne ratema nən taan makantan yinna xən e yi taan yəngə e muxu wuyaxi faxa. ¹⁸ Bayo, Yuda mangan bata a mə a kələ xuiin na, a yi layirin kala. A to a kələ, a yi na feene birin liga, a mi a futuxule a bun mumə!" ¹⁹ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Habidan Ala nan n na, n bata n kələ n yetəni, fa fala a məxi a kələ xuiin na n tan nan yetəgi, a n ma layirin nan kalaxi. Nayi, n na a kewali naxine saranma nən a ra. ²⁰ N na n ma yalaan soma nən a xun na, a yi a suxu n ma lutin na, n yi a xali Babilən yi, n yi sa a makiti mənni lan a tinxintareyaan ma a naxan liga n na. ²¹ A sofa gixine birin faxama nən silanfanna ra, naxanye na lu e nii ra, ne yi xuya ayi yiren birin yi. Nayi, ε a kolonma nən a n tan Alatala nan falan tixi."

²² Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, "N tan yetəen nan suman wudinconde yi yiina nde tongoma, n yetəen yi sa a bitin geya gbee matexina nde xun tagi. ²³ N sa a bitinma geyaan nan fari naxan mate Isirayila yamanani, a yi a yiine ramini, a yi bogi, a findi suman bili fajin na. Xəliin sifan birin e təen sama nən a yi, e lu a yiine nininna bun. ²⁴ Nayi, burunna wudine birin a kolonma nən, a n tan Alatala nan wudi matexin nabirama, n yi a magodoxini te. N wudi xinden xara, n yi wudi xaren majingi. N tan Alatala nan falan tixi, n na

a ligama nən."

18

Ala birin kitima a kəwanla xən

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² "Nanfera ε xətəma sandani ito ma Isirayila yamanani, ε naxa, Fafane bata naxundan xindene don, koni e diine nan jinye ramuluxunxi.*"

³ "Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habidan Ala nan n na, n bata n kələ n yetəni, ε mi fa xətəma sandani ito ma sənən Isirayila yamanani! ⁴ N tan nan gbee adamadiine birin niin na, diin nun afafana, n gbeen nan e firinna birin na. Naxan na yulubin tongo, na nan faxama."

⁵ "Xa a sa a li, muxuna nde tinxin, a kiti kəndən nun tinxinyaan ligama, ⁶ a mi donse ralixine donma kidene yi geyane fari, a mi a xaxili tixi Isirayila kaane susurene ra, a mi a bodena naxanla rakunfama, a mi a masoma naxanla ra a nəma a kike wanli waxatin naxan yi, ⁷ a mi muxe naxankatama, a tolimaan naxətəma a kanna ma, a mi mujan tima, a donseen soma kamətəne yii, marabənna naxan ma, a dugin so na yii, ⁸ a mi tənə sama donla fari naxan tongoxi a ma, a mi tənə gbeen fenma muxune ra, a tinxintareyaan matanga, a kiti kəndən sama muxune tagi, ⁹ a n ma tənne nun n ma sariyane susuma lannayani. Awa, tinxin muxun nan na kanna ra. Na kanna luma nən a nii ra." Marigina Alatalaa falan nan na ra."

¹⁰ "Koni xa na kanna diina nde bari, na yi findi mafu tiin na, a faxan ti hanma a yi na fena nde liga a ngaxakedenna nde ra, ¹¹ hali diin fafe mi feni itoe sese ligaxi, xa a diin donse ralixine donma kidene yi geyane fari, a bodena naxanla rakunfama, ¹² a naxu yiigelitəne nun tərə muxune ra, a mujan tima, a mi muxune tolimaan naxətəma e ma. A xaxili tixi susurene nan na, a fe xəsixinne ligama, ¹³ a donla soma, a tənən sa a fari, a tənən gbeen fenma muxune ra. Na kanna luyə a nii ra ba? En-ənde! A mi luyə a nii ra. A to bata fe xəsixinne itoe liga, yamaan na kanna faxama nən. A tan nan a yetə faxa feen nagidixi."

* **18:2:** Na feen mən səbəxi Yeremi 31.29 kui.

¹⁴ “Koni xa a sa a li, na fan yi diina nde bari, na diin yi a fafe to yulubini itoe birin ligε, koni, hali a to bata e to, a mi na fe sifan liga, ¹⁵ a mi donse ralixine don kidene yi geyane fari, a mi a xaxili ti Isirayila kaane suxurene ra, a mi a bodena naxanla rakunfa, ¹⁶ a mi naxu muxu yo ra, a mi tolimaan nasuxuma donle fe ra, a mi muja ti, a doneen so kametøne yii, a dugin so muxune yii marabenna naxanye ma, ¹⁷ a tinxitareyaan matanga, a mi tønøn sa donla fari naxan tongoxi a ma, a mi tønø gbeen fen muxune ra, a n ma sariyane nun n ma tønne suxu, na kanna mi faxε a fafe hakεne fe ra de! A luma nøn a nii ra. ¹⁸ A fafe nan muxune naxankata, a yi a ngaxakedenna muja. Naxan mi fan, a na liga a yamaan yε. Nayi, na nan yati faxama a hakεne fe ra.”

¹⁹ “Anu, ε n maxødinma, ε naxa, ‘Nanfera fafan hakεn goronna mi luma a diin xun ma?’ Bayo a diin bata kiti kendøn nun tinxitareyaan liga, a yi n ma tønne birin suxu. A yati luma nøn a nii ra. ²⁰ Naxan na yulubin liga, na nan faxama. Diin mi a fafana hakεn goronna tongε, fafan fan mi a diin hakεn goronna tongε. Tinxin muxuna tinxinna saranna fima a tan nan ma, muxu naxin fan ma naxuyaan yi saran a ra.”

²¹ “Koni, xa muxu naxin xεtε a yulubine birin føxø ra, a naxanye ligaxi, xa a n ma tønne birin suxu, a kiti kendøn nun tinxitareyaan liga, a luma nøn a nii ra. A mi faxama. ²² A yulubin naxanye birin ligaxi, ninan tima nøn ne birin xøn. A luma nøn a nii ra a tinxitareyaan fe ra, a naxan ligaxi. ²³ Muxu naxin na faxa, na nan n nasewama ba? A na xεtε a kewanle føxø ra, a yi kisi, na nan n nasewama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

²⁴ “Xa tinxin muxun xεtε a tinxitareyaan føxø ra, a yi tinxitareyaan liga følø, a yi na fe xøsixine liga muxu naxin naxanye ligama, na kanna luyε a nii ra ba? A tinxitareyaan fe mi fa rabirama muxune ma sønøn, a naxan liga. A faxama nøn a tinxitareyaan nun a yulubine fe ra a naxanye ligaxi.”

* ^{19:3:} Yata xεmε senbømani ito findixi Manga Yehowaxasi nan na naxan ma fe sεbøxi Mangane Firinden 23.31-34 kui. † ^{19:5:} Yata xεmε senbømani ito findixi Yuda mangan Yoyakin nan na naxan ma fe sεbøxi Mangane Firinden 24.15 kui.

²⁵ “Anu, ε a falama, ε naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Isirayila yamana, iki ε tulı mati! N ma kiraan nan mi lanxi ba? ε tan xan ma kiraye yidøxi ba? ²⁶ Xa tinxin muxun xεtε a tinxitareyaan føxø ra, a yi tinxitareyaan liga, a faxama nøn. A faxama nøn bayo a bata tinxitareyaan liga. ²⁷ Xa muxu naxin xεtε a fe naxin føxø ra, a bata naxan liga, a yi kiti kendøn nun tinxitareyaan liga, a niin nakisima nøn. ²⁸ Xa a na feene yε to, a xεtε a murutε feene birin føxø ra, a naxanye ligaxi, a luma nøn a nii ra, a mi faxama. ²⁹ Anu, Isirayila yamana a falama, ε naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’ Isirayila yamana, n ma kirane nan mi lanxi ba? ε tan xan ma kiraye yidøxi ba?”

³⁰ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, Isirayila yamana, n na ε birin makitima nøn ε kewanle xøn. ε xun xεtε, ε xun xanbi so ε murutε feene yi alogo sese nama ε bira hakεni. ³¹ ε mε ε murutε feene birin na ε naxanye ligama, ε bøjø nønøne søtø, nii nønøn yi sa ε yi. Isirayila yamana, nanfera ε timma ε xa halagi? ³² Muxun na faxa, na mi n nasewama. Nayi, ε xun xεtε, ε yi lu ε nii ra!” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

19

Sunu sigina lan mangane ma

¹ Ala nan a falaxi a n xa sunu sigini ito sa Isirayila kuntigine xa fa fala,

² “I nga findixi yata gile kendøn nan na yatane tagi.

A yi saxi yata senbømane nan tagi a diine maxurudeni.

³ A yi a dii xεmε keden maxuru* naxan findi yata xεmε senbømaan na.

A yi fatan a se susine yibøε, a yi muxune fan donma.

⁴ Siyane yi a xinla mε, e yi sa a susu yinla ra, e wuren bira a jøeni, e yi siga a ra Misiran yamanani.

⁵ Yata gilen to a kolon, a a yi a diin legedenma fuun nin, a yigi mi yi fa a ma, a yi a dii gbøten sugandi,

a yi na fan findi yata xemē senbemaan na.[†]
⁶ A yi a masigama yatane tagi,
 bayo a yi findixi yata xemē senbemaan nan
 na.
 A yi fatan a se susxuni bœ,
 a yi muxune fan donma,
⁷ a fu e kaja gilene ma,
 a yi e taane findi yire rabejinxine ra.
 Yamanan muxune birin yi yilanyilan a wu-
 rundun xuiin ma.
⁸ A rabilinna siyane yi keli a xili ma
 yiren birin yi,
 e yi yalaan nati a yee ra,
 e yi a susxu yinla ra.
⁹ E yi wuren bira a joeni,
 e yi a balan wure sansanna kui,
 e yi siga a ra Babilon mangan fœma,
 e yi a sa kasoon na
 alogo a wurundun xuiin nama fa me sœnœn
 Isirayila geyane fari."

Sunu sigina lan manpa binla ma

¹⁰ "I nga yi luxi nœn
 alo manpa binla a yi tixi igen nan dœ.
 A yi bogixi,
 a yifœtœnxi bayo igen yi gbo.
¹¹ A yiine yi sabatixi,
 e yi nœ rafalœ mangaya taxamaseri dun-
 ganne ra nœn.
 A yi tixi wudine xun ma,
 a kuya wudine birin xa
 a yiine fan yi wuya.
¹² Koni a tala nœn xœloni,
 a rawoli ayi bœxœni.
 Sogeteden foyen yi a bogine xara
 a yii fajine yi ba a ma,
 e xara, tœen yi e gan.
¹³ Iki, a fa tixi tonbonna nin bœxœ xareni
 min xœnla dœnaxan yi.
¹⁴ Tœen bata a yiine li,
 a yi a dœne nun a bogine gan.
 A yii sabatixi yo mi fa a ma sœnœn,
 naxan nœ rafalœ manga dunganna ra."
 Sunu sigin nan na ra naxan daxa a sa alo
 wuga sigine lan e xa sa kii naxan yi.

20

Isirayila murute fena Ala ma

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
 yi, na jœe solofereden kike suulunden xi

fude lœxœni, Isirayila yamaan fonna ndee yi
 fa Alatala maxœdinden. E dœxœ n yetagi.

² Nayi, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
³ "Adamadina, falan ti Isirayila yamaan
 fonne xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan
 falaxi, a naxa, 'E faxi n maxœdinden nin
 ba? Habadan Ala nan n na, n bata n kœlo
 n yeteni! N mi tinje mumœ e yi n maxœdin,'
 Marigina Alatalaa falan nan na ra."

⁴ "I e makite nœn ba? Adamadina, i e
 makite? Nayi, e benbane kewali xœsixine
 yita e ra! ⁵ A fala e xa, i naxa: Marigina
 Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila
 sugandi lœxon naxan yi, n na n kœlo nœn n
 yiini texin na Yaxuba yixœtœne xa, n yi n yetœ
 yita e ra Misiran yamanani, n yi n kœlo e xa
 n yiini texin na, fa fala Alatala nan n na, e
 Ala. ⁶ Na lœxon, n na n kœlo nœn e xa n yiini
 texin na, a n na e raminima nœn Misiran
 yamanani, n siga e ra yamanani n naxan
 fenxi e xa, nœnœn nun kumin gbo yamanan
 naxan yi, naxan fan yamanane birin xa.
⁷ Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, 'E birin xa e
 me susurene ra naxanye e yee rakunfama!
 E nama e yetœ raharamu Misiran susurene
 xœn! Alatala nan n na, e Ala.' "

⁸ " 'Koni e bata murute n xili ma, e mi
 tinxi n xuiin name feni. E mi tinxi e me e
 susurene ra naxanye e yee rakunfama. E
 mi Misiran susurene bejinxi. Nayi, a xœnla
 yi n susxu n xa n ma xœlon nagodo e ma,
 n ma xœlon yi siga han a danna e xili ma
 Misiran yamanani. ⁹ Koni n mi na ligaxi
 n xinla fe ra, alogo n xinla nama rayelefu
 siyane yœ e dœxi naxanye tagi, n na n yetœ
 makenœn Isirayila yamaan xa naxanye yœœ
 xœri, n to e ramin Misiran yamanani.' "

¹⁰ " N yi e ramin Misiran yi, n siga e ra
 tonbonni. ¹¹ N yi n ma tœnne so e yii, n yi
 e rakolon n ma sariyane ra, bayo naxan na
 e susxu, na kanna nii rakisin sœtœma nœn e
 xœn. ¹² N mœn yi n ma Matabu Lœxœne ragidi
 e ma alogo e xa findi taxamasenne ra nxu
 tagi, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan
 e rasarijanma.' "

¹³ " 'Koni Isirayila yamaan murute nœn n
 xili ma tonbonni. E mi n ma tœnne susxu,
 e yi e me n ma sariyane ra, anu, naxan na
 e susxu, na nii rakisin sœtœma nœn e xœn. E
 yi n ma Matabu Lœxœne rayelefu mumœ. A
 xœnla yi n susxu n xa n ma xœlon nagodo e

ma tonbonni, n yi e raxɔri. ¹⁴ Koni n mi na ligi n xinla fe ra alogo n xinla nama rayelefu siyane yε, n na e ramini Misiran yi naxanye yεε xɔri. ¹⁵ N tan nan mɔn n kɔlɔ e xa tonbonni n yiini texin na, a n mi tima e yεε ra siga yamanani n naxan soxi e yii, nɔnɔn nun kumin gbo yamanan naxan yi, yamanan naxan fan yamanane birin xa, ¹⁶ bayo e bata e mε n ma sariyane ra e nun n ma tɔnne, e yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu. E bɔjɛn yi e suxurene nan fɔxɔ ra. ¹⁷ Koni n yi kininkinin e ma, n mi e halagi, n mi e raxɔri tonbonni.’”

¹⁸ “ ‘N yi a fala e diine xa tonbonni, n naxa: Ε nama bira ε benbane namunne fɔxɔ ra, ε nama e yamarine suxu, ε nama ε yetε raharamu e suxurene xɔn de! ¹⁹ Alatala nan n na, ε Ala. Ε n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu ki faj! ²⁰ Ε n ma Matabu Lɔxɔne rasarijan, alogo e xa findi taxamasenne ra en tagi a kolonma naxanye xɔn a Alatala nan n na, ε Ala.’”

²¹ “ ‘Koni e diine bata murute n xili ma tonbonni. E mi n ma tɔnne nun n ma sariyane suxi, e mi e ligaxi, anu, naxan na e suxu na nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn. E yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu. Nayi, a xɔnla yi n suxu, n xa n ma xɔlɔn nagodo e xili ma, n ma xɔlɔn yi siga han a danna e xili ma tonbonni. ²² Koni n bata xεtε n ma xɔlɔn fɔxɔ ra n xinla fe ra, alogo a nama rayelefu siyane tagi, n na e ramini Misiran yi naxanye yetagi. ²³ N tan nan mɔn n kɔlɔ e xa tonbonni n yiini texin na e raxuya feen na ayi siyane yε, fa fala n na e raxuyama ayi nɛn yamanane yi ²⁴ bayo e mi n ma sariyane suxi, e yi e mε n ma tɔnne ra, e yi n ma Matabu Lɔxɔne rayelefu, e yi kunfa efafane suxurene xɔn. ²⁵ N tan nan mɔn tɔnne so e yii naxanye mi yi fan, e nun sariyane e mi yi kise naxanye xɔn. ²⁶ N yi tin e xa raharamu e dii singene fe ra, e yi naxanye bama saraxan na.* N na ligaxi nɛn alogo e xa yigitegε, e yi a kolon a Alatala nan n na.’”

²⁷ “Nanara, adamadina, falan ti Isirayila kaane xa, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε benbane mɔn n nayelefu nɛn, e yi e mε n na kii gbεtε

yi: ²⁸ N na e xali nɛn yamanani, n na n kɔlɔ e xa n yiini texin na naxan so fe ra e yii, koni e yi e yεε ti geyane nun fɔtɔnne ra, e saraxane ba mɛnne yi, e yi e kiseene fi ne ma, e n naxɔlɔ naxanye xɔn, e yi e wusulan fajine gan, e yi e minse saraxane rabɔxɔn na. ²⁹ N yi a fala e xa, n naxa, “Nanse kide matexini ito ra ε sigan dənaxan yi?” E yi mɛn xili sa “Kide Matexina” han to.’”

³⁰ “Na ma, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε fan mi ε yetε raharamuma ba alo ε benbane? Ε fan mi n yanfama e suxurene xɔn ba alo yalundena a xɛmɛn yanfama kii naxan yi? ³¹ Ε nɛma ε kiseene ralima, ε yi ε diine gan saraxan na, ε mɔn ε yetε raharamuma ε suxurene birin xɔn han to. Nayi, Isirayila yamana, n tinqe ba, ε yi n maxɔdin? Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yeteni, fa fala n mi tinqe ε yi n maxɔdin.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

³² “Naxan ε bɔjɛni, na mi ligama, ε na a fala, ε naxa, ‘Nxu waxi lu feni alo siyaan bonne, alo xabila gbεtεne yamanane yi, nxu yi wudine nun gemene batu.’ ³³ Marigina Alatalaa falan ni i ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yeteni! N mangayaan nabama nɛn ε xun na, n yii sɛnbɛmani bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn nagodo. ³⁴ N kelima nɛn n yii sɛnbɛmani bandunxin na, n yi n ma xɔlɔn nagodo, n yi ε ramini siyane yε, n yi ε malan sa keli yamanane yi, n na ε raxuyaxi ayi dənaxanye yi. ³⁵ N na ε xalima nɛn tonbonni, ε masiga siyaan bonne ra, n sa ε kiti mɛnni yεε nun yεε. ³⁶ N na ε makitima nɛn alo n na ε benbane makiti kii naxan yi Misiran tonbonni.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra. ³⁷ N na ε findima nɛn n ma xuruse kurun na, ε yi lu n ma dunganna bun, n yi ε masuxu n ma layirin xɔn n naxan xidixi en tagi. ³⁸ N muxu murutεxine bama nɛn ε yε naxanye n matandima. E sa yamanan naxanye yi iki konyiyani, n na e raminima nɛn ne yi, koni e mi fa soma Isirayila yamanani de! Nayi, ε a kolonma nɛn a Alatala nan n na.

³⁹ “ ‘Ε tan, Isirayila yamana, Marigina

* **20:26:** Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 13.1-2 nun 13.12-13 kui. Muxuna ndee yi e dii singene bama saraxan na, anu na mi yi na sariyane bunna ra.

Alatala ito nan falaxi, a naxa: ‘Siga, birin xa sa a suxuren batu! Na yelin na matoe waxatin naxan yi, fa n xuiin suxuma nen, yi ba n xili sarijanxin nayelefue kiseene nun ε suxurene xən fefe!’ ⁴⁰ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Bayo Isirayila yamaan birin n batuma nen n ma geya sarijanxin fari, Isirayila geya matexina, naxanye birin na lu yamanani, n ne rasenema nen menni, n yi ε saraxane nun ε kisefajine rasuxu e nun ε na seen naxanye birin nasarijan n xa. ⁴¹ N na ε ramini siyane ye waxatin naxan yi, n yi ε malan sa keli yamanane yi, n na ε raxuyaxi ayi denaxanye yi, na waxatini, n na ε rasenema nen alo n saraxa xiri jaxumēn nasuxuma kii naxan yi, n yi n ma sarijanna mayita ε xən siyane yetagi. ⁴² Nayi, ε a kolonma nen a Alatala nan n na, n na ε xali Isirayila yamanani waxatin naxan yi, n na n kələ n yiini texin na yamanan naxan so fe ra ε benbane yii. ⁴³ Sa ε mirima nen ε kewanle nun ε fe xəsixine birin ma menni, ε yetε raharamuxi naxanye xən, ε yagi ε kewali jaxine ra ki faji! ⁴⁴ Nayi, Isirayila yamaa, ε a kolonma nen a Alatala nan n na, bayo n mi ε suxuma alo a lan ε sigati ki jaxin nun ε kewali yifuxine ma kii naxan yi, koni n na ε fe suxuma nen alo a lan n xinla binyen ma kii naxan yi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

21

Alaa falan Yuda yamaan xili ma

¹ Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, i yee rasiga sogeteden yiifari fəxəni, i yi yiifari fəxən yamanan muxune maxadi! Nabiya falane ti yiifari fəxən binna fətənna xili ma! ³ A fala yiifari fəxən binna fətənna muxune xa, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N təen nasigama nen ε xili ma naxan wudi xindene nun wudi xarene birin ganma, a dəgen mi tuyə mumə! Muxune birin ganma nen keli yiifari fəxən binna ma sa dəxəkəmen fəxən na. ⁴ Nayi, birin a kolonma nen a n tan Alatala nan təen nadəgəxi, a mi tuyə mumə!’” ⁵ Nayi, n yi a fala Ala xa, n naxa, “Marigina Alatala, muxune bata a fala fələ n ma, nayi, a n sandan nan gbansan sama.”

⁶ Alatala mən yi falan ti n xa, a naxa, ⁷ “Adamadina, i yee rafindi Yerusalən ma, i yire sarijanxine muxune maxadi, i nabiya falane ti Isirayila yamanan xili ma. ⁸ A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima nen ε xili ma, n yi n ma silanfanna botin a təeni, n yi tinjin muxune nun muxu jaxine birin faxa e bode xən yamanani. ⁹ Bayo n tinjin muxune nun muxu jaxine birin halagima nen. Na ma, n na n ma silanfanna botinma nen a təeni muxune birin xili ma, keli yiifanna ma han kəmənna. ¹⁰ Nayi, muxune birin a kolonma nen a n tan Alatala nan n ma silanfanna botinxı a təeni. Anu, n mi fa a rasoma sənən.’”

¹¹ “Nayi, adamadina, i kutun i bəjən kalaxin na səxəleni, i wuga e yetagi! ¹² Nayi, xa e fa i maxədin, e naxa, ‘Nanfera i wugama?’ i yi e yabi, i naxa, ‘Bayo, fe xədəxəna nde a fe məma nen, muxune birin bəjən yi kala, e fangan yi jən, e niin yi fərə e ma, e birin xinbin xudin yi tuyə ayi. Na feen xibarun famaan ni i ra! A fama nen ligadeni iki sa! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

¹³ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁴ “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, ‘Marigina ito nan falaxi, a naxa: Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan, a wuren mayilenma.

¹⁵ A raxanxanxi halagin nan xili ma yati, a wuren dəgəma, a mayilenma alo kuyen jən masəxənna.

En lan en xa səwa ba?
Anu, n ma diina mangaya dunganna yoma wudine birin ma.

¹⁶ N bata a ragidi a silanfanna wuren xa mayilen,

muxuna nde yi a rawali.

A bata raxanxan,
a wuren mayilenma
alogo a xa so faxa tiin yii!

¹⁷ Adamadina, gbelegbele, i wuga, bayo silanfanna bata yitən n ma yamaan xili ma,

e nun Isirayila kuntigine birin.

Kuntigine nun n ma yamaan birin bata wole ayi silanfanna bun!

Na ma, i yetə makudun xəleni.’”

¹⁸ “‘Bayo fəsəfəsən na a ra: Nanse ligəxa mangaya dunganna mi nəe luyə, naxan

yoma bonne ma? Marigina Alatalaa falan nan na ra! ”

¹⁹ “Adamadina, i nema nabiya falan tima e xa,

i yiin bənbə, keden, firin, saxan.
Silanfanna misaala na a ra
naxan faxan tima,
faxa ti silanfan gbeen nan a ra
naxan e rabilinma.

²⁰ N bata faxa ti silanfanna rafa taan so
dēne birin na,

aloge e xa salaya ayi yengeni,
e muxu faxaxine yi wuya ayi!
Silanfanni ito mayilenma
alo kuyen jin masəxənna
a yitənxi halagin nan xili yi.

²¹ I tan silanfan xənxəna,
faxan ti yiifanna ma,
i faxan ti kəmənna ma,
i na i firifiri dənaxan biri ra!

²² N fan n yiin bənbəma nən,
n yi n ma xələn nagodo.
N tan Alatala nan falan tixi.”

Yerusalen taanyənge fəna

²³ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

²⁴ “Adamadina, kira firin nafala misaala
ra, Babilən mangana silanfanna sigama
naxanye xən. Kira firinna ne birin xa

keli yamana keden nin. Sebenla ti, i kirane
sigadene mataxamaseri, i yi taxam-
asenne ti kira xunne ra naxanye taane
xinle falama kirane sigama dənaxanye
yi. ²⁵ Kira keden nafala alogo silanfanna
xa siga Amonine taan xili ma naxan xili

Rabaha. Bonna xa siga Yuda yamanan
nun Yerusalen taan xili ma, taa makan-
tanxina. ²⁶ Bayo Babilən mangan bata a

ti kira xunna ra kira firinne longonna ra,
aloge a xa a yiimato, a feene fəsəfəsə, a
yi masənsenne ti xalimakunle ra, a yi a
suxurene maxədin, a yi suben bəjən mato
yiimaton. ²⁷ A bata masənsenna ti, a
Yerusalen suxu. A yəngə so seene rafalama
nən naxanye taan so dēne kale, a yamarin

fi a taa yi kaane xa halagi, a ganla yi yəngə
so sənəxəni te. A yəngə so seene rasigama
nən taan so dēne xili ma, a gbingbin gbeen
nafala taan yinna xən, a sanganso makan-
tanxine ti taan nabilinni a yəngə feen na.

²⁸ Yerusalen kaane na feene yatəma yi-
imato fe fuune nan na, e tan naxanye bata

e kələ e xa lu Babilən mangan bun. Koni
Babilən mangana e hakəna fe rabirama e
ma nən, naxan a ligama a yi e suxu yəngəni.

²⁹ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa, ‘Bayo ε murutə feene bata ε hakəne
fe rabira n ma, ε yi ε yulubine makənən ε
kəwanle birin yi, ε to ε fe rabiraxi n ma na
kiini, ε yaxun fa ε nəma nən yəngəni.’ ”

³⁰ “I tan Isirayila manga haramuxina,
muxu naxina, i ya waxatin bata a li, i
ya hakəne saranma i ra waxatin naxan
yi.” ³¹ Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa, ‘Namun ba i xunni, i manga kəmətin
ba. Feene birin masarama nən! Naxan
magodoxi, na yitema nən, naxan matexi,
na yigodoma nən. ³² Taa xənna! Taa xənna
yati! N Yerusalen taan findima nən taa
xənna ra. Koni na feene mi ligama fə na
kanna na fa n kiti sa sənbən nagidixi naxan
ma.’ ”

³³ “I tan, adamadina, nabiya falane ti,
i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi
Amonine xili ma lan e konbi tixine fe ma,
a naxa,

‘Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan,
a wuren mayilenma.

A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,
a wuren dəgəma,

a mayilenma alo kuyen jin masəxənna.

³⁴ Hali ε to ε yigi saxi xiye fuune nun
wuledə yiimato falane yi, silanfanni ito ε
muxu naxine kəe raxabama nən, naxanye
waxati bata a li, e hakəne saranma e ra
waxatin naxan yi. ³⁵ ε silanfanne raso
e təne yi. ε daxi dənaxan yati yi, n na
ε makitima mənna nin, ε binla yamanan
naxan yi.’ ”

³⁶ “N na n ma xələn nagodoma ε ma nən,
n yi n ma fitina feene ragodo ε xili ma, n yi
ε sa gbalotəne sagoni naxanye fatan halagi
tidi. ³⁷ Təen nan ε halagima, ε wunla yi
lu bəxən ma ε yamanani, muxu yo mi fa a
mirima ε fe ma sənən. N tan Alatala nan
falān tixi.”

22

Yerusalen kaane gbalone fe

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

² “Adamadina, i e makite nən ba? I gbalotə
taani ito makite? Nayi, e kəwali xəsixine
yita e ra! ³ A fala e xa, i naxa, ‘Marigina

Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yerusalen kaane, ε faxan tima taani ito yi, naxan fama gbalon na ε xili ma, ε suxurene batuma, naxan taan haramuma.⁴ Ε bata ε yete findi yulubi kanne ra ε faxa tixine xən. Ε bata suxuren naxanye rafala, ne bata ε raxəsi. Nayi, ε bata ε waxatini so, ε siimayaan yi dungi ayi. Nanara, n tinma nən siyane yi lu ε konbe, yamanane birin yi ε magele.⁵ Naxanye maso e nun naxanye makuya, ne birin ε magelema nən, amasət ε xinla bata kala, ε kontəfinle bata gbo ayi.’’

⁶ “ ‘Isirayila kuntigine birin e senben nawalima ε konni alogo e xa faxan ti.⁷ E batafafane nun ngane rajaxu ε konni, e xəjəne kansun, e naxu kiridine nun kaja gilene ra.⁸ Naxan nasarijanxi n xa, ε məma na ra. Ε n ma Matabu Ləxəne rayelefuma.⁹ Muxune nafigiyaan nabama ε konni alogo e xa faxan ti. Muxune e dəgema kidene yi geyane fari ε konni, e yi yalunyaan liga.¹⁰ E nun e fafane naxanle kafuma ε konni, e nun naxanla yi kafu a kike wanla waxatini a mi sarijan waxatin naxan yi.¹¹ Ε konni, muxuna ndee yalunyaan ligama a bodena naxanla xən, muxu gbətəye nun e diine naxanle yi kafu. Gbətəye nun e magilen yi kafu, a fafe a dii temena.¹² Muxune dimi yi seene rasuxuma mayifuni ε konni, e faxan ti. Ε gbetin dolima muxune ma, ε tənə gbeen fen e ra, ε muxu boden yii seen kansunma, ε jinan n tan xən,’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.’’

¹³ “Koni n xələxina n yiin bənbəma nən ε xili ma ε to tənən fenxi tinxintareyani, e nun ε mən faxan naxanye tixi.¹⁴ Ε wekilən nəe senben sətə ba, n na keli ε xili ma ləxən naxan yi? N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nən.¹⁵ N na ε raxuyama ayi nən siyane yε yamanane birin yi, n yi danna sa ε xəsi feene ra.¹⁶ Ε tan yetəen nan ε rayarabima siyane yətagi. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.”

¹⁷ Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,¹⁸ “Adamadina, Isirayila yamaan bata lu n tan yεε ra yi alo wuren gbiina, e birin bata findi wure gbeela nun sulan nun wure fəren nun yəxən na naxanye xulunma su-

lun təeni.* E birin bata kobi ayi alo wuren gbiina wure gbeti fixəni.¹⁹ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ε birin bata lu alo wuren gbiina, n na ε malanma nən Yerusalen taani.²⁰ N fitinaxina ε malanma nən n ma xələni alo wure gbeti fixən nun wure gbeela nun wuren nun yəxən nun sulan malanma kii naxan yi yinla ra təen yi sa e fari alogo e xa xulun. N na ε malanma taani nən, ε yi lu alo wuren na raxulun.²¹ N na ε malanma nən ε bode fari, n yi təen nafe ε xili ma, ε yi raxulun taa tagini alo yəxəna.²² Alo gbeti fixən xulunma kii naxan yi yinla ra, ε fan naxulunma na kii nin taa tagini. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na, naxan a xələn nagodoxi ε xili ma.”

²³ Alatala mən yi falan ti n xa, a naxa,²⁴ “Adamadina, a fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Ε yamanan mi sarijan. Tule igen mi sama a ma n ma xələn godo ləxəni.’²⁵ A nabine yanfan soma alo yata xəjən naxan a donseni bəma, e baloma muxune ra, e nafunla nun se kendəne tongoma, e kaja gilene rawuya ayi taani.²⁶ Yamanan saraxaraline n ma sariyan kalama. Seen naxanye rasarijanxi n xa, e ne raxəsim. E mi se radaxaxine nun se haramuxine tagi rabama, e mən mi yamaan xaranma alogo e xa se sarijanxine nun se sarijantarene tagi raba. E mi e yəxə luxi n ma Matabu Ləxəne binya feen xən, nayi yamaan yi n nayelefū.²⁷ Yamanan kuntigine luxi nən alo kankon naxanye e donseni bəma. E muxune wunla raminima, e faxan ti alogo e xa tənən sətə tinxintareyani.²⁸ Yamanan nabine e kewanle matxəma alo muxun na bəndə fixən so banxin ma. E fe to fuune tima alo xiyena, e wule falane ti yiimatoni, e naxa, ‘Marigina Alatalaa falan name! Anu, Alatala mi fala tixi.²⁹ Yamanan muxune yamaan naxankatama, e mujan tima, e naxu yiigelitəne nun tərə muxune ra, e xəjən kansunma tinxintareyani.³⁰ N bata muxun fen e yε naxan e taan nabilinna yinna tiyε, naxan tiyε n yətagi yinna yalenna ra, a n mafan yamanana fe ra, alogo n nama e raxəri, koni n mi muxu keden peen toxi.³¹ Nayi, n na n ma xələn nagodoma e fari nən, n yi e raxəri n ma

* **22:18:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təəna.”

xələn teen na, n yi e kewanla goronna dəxə e xun ma." Marigma Alatalaa falan nan na ra.

23

Samari nun Yerusalen taane tinx-intareyana fe sandana

¹ Alatala yi falan ti n xa iki, a naxa, ² "Adamadina, jaxalan firin yi na nun, naxanye nga keden yi a ra. ³ Ne findi yalundene nan na Misiran yamanani, e yalunyaan liga fələ e foningeaya waxatin nin. Muxune e xijne masuxu na nin, e yi e sungutun xijne rasa. ⁴ Forimaan yi xili Ohola, xurimaan yi xili Oholiba. E yi findi n gbeene ra, e dii xemene nun dii temene bari. Misaali ito yi, Ohola luxi nən alo Samari taana Oholiba yi lu alo Yerusalen taana."

⁵ "Koni Ohola yalunyaan liga nən hali n gbeen to yi a ra. A yi kunfa a yangane xən, Asiriya kaane, a dəxə bodene, ⁶ naxanye yi maxidixi dugi mamiloxine yi, yamana kanne nun kuntigine. Banxulan fajine nan yi e birin na, e nun soo ragine. ⁷ A yalunyaan liga nən Asiriya yεeratine birin xən, a yi n yanfa, a na muxune birin ma susurene batu a kunfa naxanye xən. ⁸ A yi lu yalunyaan ligə xabu a sa naxan fələ Misiran yamanani, bayo e nun mən xemene bata yi kafu a foningeaya waxatini, e yi a sungutun xijne rasa, e yi yalunyaan liga a xən. ⁹ Nanara, n na a lu a yangane yii, Asiriya kaane, a kunfa naxanye xən. ¹⁰ Ne yi a mageli fefe,* e yi a dii xemene nun a dii temene tongo, e yi a tan faxa silanfanna ra, a yi findi misaala ra jaxanle xa bayo Asiriya kaane bata a kitin sa."

Yerusalen taan fan yi Ala yanfa

¹¹ "A xunye Oholiba yi na birin to, koni a tan kunfa nən, a yi tinxintareyaan liga dangu a tada Ohola ra, a yalunyaan liga a xa. ¹² A fan yi kunfa Asiriya kaane xən, yamana kanne nun kuntigine, a dəxə boden naxanye marabəri baxi ki fajni, e nun soo ragine. Banxulan fajine nan yi e birin na. ¹³ N yi a to fa fala a fan bata

a yete raxəsi, e firinna birin bata lu kira kedenna xən. ¹⁴ Anu, a tan mən yi a yalunyaan nadangu ayi. Ləxəna nde, Oholiba yi muxu sawurane to banxi kankena nde ma. Babilən kaane nan sawura yi ne ra naxanye dugiye gbeeli, ¹⁵ tagi xidine yi ne tagi, namu fajina e xunni. E birin yi maliga Babilən sofa mangane ra naxanye barixi Babilən yamanani. ¹⁶ A to ne to, a yi kunfa e xən, a xərane rasiga e ma Babilən yamanani. ¹⁷ Nayi, Babilən kaane yi fa a konni, e yi e sa, e kafu. E yi a raxəsi e yalunyani. A to yelin naxəsə e xən, a yi e rajaxu. ¹⁸ A bata a yalunyaan mayita, a yi a ragenla lu, n tan Ala yi n masiga a ra, alo n na n masiga a tada ra kii naxan yi. ¹⁹ Koni a yi lu a yalunyaan fari sə alogo a sungutun waxatin yalunyana fe xa rabira a ma, a naxan liga a yi Misiran yamanani waxatin naxan yi. ²⁰ A yi kunfaxi a yangane xən mənni naxanye xemeyaan luxi alo sofanla gbeena, naxanye yi səbə soxi kafujəxəyani alo soone."

²¹ "Nayi, i mən bata a liga fələ alo i ya foningeaya yagitaraya waxatina, i to yi a luma Misiran kaane yi i xijne masuxu, e yi i sungutun xijne rasa. ²² Nanara, i tan Oholiba,[†] Marigma Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na i yangane rakelima nən i xili ma, naxanye bata rajaxu i ma. N ne rafama nən i xili ma sa keli yiren birin yi, ²³ Babilən kaane birin nun Pekodo kaane nun Sowa kaane nun Kowa kaane nun Asiriya kaane birin, banxulan fajin naxanye birin findixi yamana kanne nun kuntigine nun sofa mangane nun yεeratine ra. Soo ragine nan e birin na. ²⁴ E fama nən i xili ma yəngə so seene ra e yii, e nun yəngə so wontorone nun gi seene e nun gali gbeena. E i rabilinma nən yəngəni, e yə masansan wure lefa xungbeen nun a xurini te i xili ma, e yəngə so wure kəmətin so e xunna. N na i luma nən e sagoni alogo e xa i makiti fata e sariyan na. ²⁵ N na n ma xələ gbeen nagodoma i xili ma nən, i to bata n yanfa, n yi a lu e fitinaxin yi i jaxankata. E i jəeən nun i tunle xabama

* **23:10:** Misaali ito kui, a to a mageli fe falama, na bunna nən fa fala a Asiriya kaane fu nən Samari taan ma, e yi a seene birin tongo yəngəni. Asiriya kaane nan Samari taan kala jee kəmə soloferə jee məxəjə benun Yesu xa bari.

† **23:22:** Yerusalen taan luxi nən alo Oholiba jaxalan yalunxina misaali ito kui.

nən na, e yi i yixetene faxa silanfanna ra. E i ya dii təməne nun i ya dii xəməne suxuma nən, təen yi i yixetene gan. ²⁶ E i ya dugine tongoma nən, e nun i ya maxidi se fajine birin. ²⁷ Nayi, n danna sama nən i ya yagitareyaan nun i ya yalunya feene ra i naxanye fələxi Misiran yamanani. I mi fa i xaxili tima ne ra sənən. Misiran ma fe mi fa rabirama i ma sənən.”

²⁸ “Amasətə Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Naxanye rajaxu i ma, i masiga naxanye ra, n na i sama nən ne sagoni. ²⁹ E i suxuma nən marajaxuni, e yi siga i wali xənne birin na. E yi i ragenla lu marabənni, e yi i rayarabi i ya xaxilitareyaan nun i ya yagitareyaan nun i ya yalunyani. ³⁰ Na ligama i ra nən, masətə i bata n tan Ala yanfa, i yalunyaan liga siyane birin xən, i yi e suxurene batu. ³¹ I bata bira i tadaa kiraan fəxə ra, nayi, n xələ igelengenna naxan so a yii, n na soma nən i fan yii.”

³² “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
I tada a minxi xələ igelengenna naxan na,
i fan i minma nən na ra.
Igelengen gbeen na a ra
naxan kui tilin.
Muxune gelema nən i ma,
e yi i magele amasətə a rafexi ken!
³³ Sununa i xun magima i ra nən
alo i na dələn min.
Yigitəgen nun halagin igelengenna nan a
ra,
n naxan so i tada Samari taan yii.
³⁴ Koni i a minma nən i yi a kui gelı,
i yi a xin, i a yibə,
i yi i kanken mabə a fərenne ra.
Amasətə n tan bata na fala,
Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

³⁵ “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Amasətə i bata jinan n xən, i yi n nawoli ayi i xanbi ra, i ya yagitareyaan nun i ya yalunyaan goronna tongoma nən.”

³⁶ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i Ohola nun Oholiba makite ba? Nayi, e kewali xəsixine yita e ra. ³⁷ Amasətə e bata n yanfa, e yalunyaan liga, e yi faxan ti, e yi suxurene batu. E diin naxanye barixi n xa, e bata ne gan saraxane ra suxurene xa, e lu alo suxurene donseeene. ³⁸ A mato

e mən naxan ligaxi: E bata n ma yire sarijanxin naxəsi, na waxati kedenni, e yi n ma Matabu Ləxən nayelevu. ³⁹ E diine ba saraxan na e suxurene xa ləxən naxan yetəni, e yi siga n ma yire sarijanxini, e yi sa na raxəsi. E na nan ligaxi n ma banxini. ⁴⁰ E mən xərane rasiga nən muxune fendi sa keli yire makuyeni, e yi fa, i yi i yəene rayabu, i yi i maxidi e xa. ⁴¹ I yi dəxə sade fəjini, tabanla yi dəxi naxan yetəgi, i yi n ma wusulanla nun n ma turen dəxə a fari.”

⁴² Yama gbeen xuiin yi minima naxanli ito rabilinni, naxanye bəjəe xunbelixi. Muxu ganla nun Sabe kaane yi fa, sa keli tonbonni naxanye yiirasone sa sungutun firinne yiin na, e yi mangaya kəmətin so e xun na. ⁴³ Nayi, n yi a fala na naxanla xa naxan bata a yetə raxadan yalunyani, n naxa, “Awa, iki a xa lu e yalunyani, bayo yalunden nan a tan na! ⁴⁴ Xəməne fama a ma alo yalunde naxanla. Muxune fama Ohola nun Oholiba ma na kii nin, na yagitare naxanle. ⁴⁵ Koni tinxin muxune e makitima nən alo naxalan yalunxine makitima kii naxan yi, alo muxun naxanye faxan tixi, amasətə yalunden nan e ra e nun faxa tiine.”

⁴⁶ Amasətə Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yamaan xa siga e xili ma, e yi e rayarabi, e yi e yiiseene tongo. ⁴⁷ Na yamaan xa e magələn, e yi e faxa silanfanna ra. E e dii xəməne nun e dii təməne faxama nən, e yi e banxine gan. ⁴⁸ Na kiini, n danna sama nən yamanan muxune yagitareyaan na. Nayi, naxanle birin xaxinla sətəma nən, e mi fa naxalan firinni itoe yalunyaan sifan ligə sənən. ⁴⁹ E fama ε yagitareyaan saranna nan sətədeyi. N na ε yulubine nun ε suxure batu feene goronna dəxəma nən ε xun ma. Nayi, ε a kolonma nən a Marigina Alatala nan n na.”

24

Yerusalən yi sa tunden ma

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na nee solomanaaninden kike fuden xi fude ləxəni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, ləxəni ito səbə, too ləxən yetəna, amasətə Babilən mangan Yerusalən taan nabilinma yəngəni to yetəen nin. ³ Sandan sa yama murutexini ito xa, a

fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Tunden dəxə təen ma,
a dəxə, i igen sa a kui.

⁴ I sube dungine sa a kui,
danba subene nun balaxa sube dungi
fajine.

A rafe xəri naxumene ra.

⁵ Yexee fajin suben yeba,
i yi a xənne malan tunden xəren ma,
e birin xa jin han e butuxun,
bayo hali a xənne,
e birin lan nən e jin.'

⁶ " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Gbalona ε tan faxa ti taan muxune xa,
ε tan naxanye luxi
alo xərinxərinna bata tunden naxan suxu,
naxan funfu mi nəe be a ma.
Xənne birin nate a kui keden keden yəen
ma,
e sese mi tangama halagin ma masənsenna
xən.

⁷ Amasətə e muxune wunla naxan
naminixi,
na mən e taan ma singen.

E wunla radinxi nən fanyen fari kənənni.
E mi a radinxi bəxən xan fari,
alogo burunburunna xa sa a yee ma.

⁸ N fan bata xələ,
n yi n gbeen jəxə,
n yi e wunla radin fanyen fari kənənni
alogo a nama yə maluxun.'

⁹ " 'Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Gbalona ε tan faxa ti taan muxune xa!
Amasətə n wonson gbeen nafalama nən!

¹⁰ Ε yegen malan,
ε təen sa e ra,
ε suben jin han!
Ε sabine sa a fari.
Xənne xa gan fefe!

¹¹ Na xanbi ra, ε tundeni genla dəxə təen
ma,

han a wolon,
a wuren yi gbeeli,
a gbiin yi xulun,
a xərinxərinna yi gan a ma fefe!

¹² Koni na katane sese tənə mi na,
bayo a rafexi xərinxərinna nan na,
naxan mi nəe be a ma.
Hali təena, a mi nəe!

¹³ Yerusalən kaane, ε yagitareyaan bata ε
xəsi.

Amasətə n wa nən ε rasarijan feni,
koni ε mi tin.

Nayi, ε mi fa rasarijanje ε xəsi feene ma
fə n ma xələn na a danna li ε xili ma.'

¹⁴ " 'N tan Alatala nan falan tixi. Na
nu ligama nən. N na a rabama nən, n mi
dijama sese ma, n mi kininkininma, n mi
nimisama. I kitima nən lan i sigati kiin nun
i kewanle ma.' Marigina Alatalaa falan nan
na ra."

Esekiyeli a naxanla saya fena

¹⁵ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

¹⁶ "Adamadina, muxun naxan fani yee ra yi
dangu e birin na, n na niin bama nən sanja
yi kedenni. Anu, i nama sunu, i nama
wuga, i yeegeen nama mini. ¹⁷ I kutunma
wundon nin, i nama i ya faxa muxun saya
feen liga. I ya namun xa lu xidixi i xunni, i
ya sankidine xa lu soxi. I nama i de xabene
luxun sununi, i nama muxune saya xəntən
donseene don."

¹⁸ Nayi, n falan ti nən yamaan xa xətənni,
n ma naxanla yi faxa jinbanna ra. Na xətən
bode, naxan yamarixi n ma, n yi na liga.

¹⁹ Muxune yi a fala n xa, e naxa, "I feen
naxan ligama ito ra, i mi na bunna fale nxu
xaba, a lanxi nxu ma kii naxan yi?" ²⁰ Nayi,
n yi a fala e xa, n naxa, "Alatala bata falan
ti n xa iki, a naxa: ²¹ A fala Isirayila ya
maan xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N nan n ma yire sarijanxin
sarijanna kalama nən, ε wəkilən sətəma
naxan yi, ε yətə matəxəma naxan yi, naxan
fan ε yee ra yi dangu yire gbətə ra, ε niin
naxan fari. Nayi, ε dii xəməne nun ε
dii təmən naxanye luxi Yerusalən yi, ne
faxama nən silanfanna ra. ²² Na waxatini,
ε a ligama nən alo n tan. Ε mi ε de xabene
luxunjə sununa fe ra, ε mi muxune saya
xəntən donseene donje, ²³ ε namun luma
xidixi ε xunni nən, ε yi ε sankidine lu soxi,
ε mi ε saya feen nabə, ε mi wuge. Koni ε
doyenma nən, ε lu kutunjə ε hakene fe ra.

²⁴ Esekiyeli findima nən taxamasenna ra ε
xa. A bata naxan liga, ε na ligama nən yati!
Na na liga waxatin naxan yi, ε a kolonma
nən a Marigina Alatala nan n na.'

²⁵ "Adamadina, n na ε yire sarijanxin
ba e yii ləxən naxan yi, ε wəkilən sətəma

naxan yi, e sewa xunna nun e binya xunna, dənaxan fan e yee ra yi dangu yire gbete ra, e bɔjen nafan yire kəndəna, n na na yiren nun e dii xemene nun e dii temene ba e yii,²⁶ na ləxəni, muxu gixina nde keden fama nən i fəma na feen xibarun nalideni.²⁷ Na waxatini, i dəen fulunma nən, ε nun na muxu gixin yi falan ti, i mi fa luma boboyani sənən. Nayi, i findima nən taxamasenna ra yamaan xa, e yi a kolon a Marigina Alatala nan n na.”

25

Alaa falana Amonine xili ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² “Adamadina, i yee rafindi Amonine ma, i yi nabiya falan ti e xili ma.³ A fala Amonine xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na. Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ε bata gele n ma yire sarijanxin ma a sarijanna to bata kala, e nun Isirayila yamanan ma a raxəri waxatin naxan yi, e nun Yuda kaane ma e xali konyiyani waxatin naxan yi,⁴ na ma, n na ε soma nən sogeteden binna yamanan muxune yii e gbeen na. E fama nən e daaxadene nun e bubune tideni ε tagi. E tan nan ε wudi bogine donma, e yi ε nənəne min.⁵ N na ε manga taan Rabaha findima nən jəgəmene rabaden na, n yi Amoni yamanan findi xuruseene kuruden na. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

⁶ “‘Amasətə, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo gbalon naxan Isirayila sətəxi, ε bata sewa na fe ra ε bɔne naxiyaan birin na, ε yi ε yiin bənbən, ε yi ε sanni din,⁷ na ma, n na n yiini bandunma ε xili ma nən, n yi ε sa siyane sagoni, e yi lu fuyε ε ma. N na ε bama nən siyane yε, n yi ε raxəri yamanane yi, n yi ε halagi. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

Alaa falan Moyaba xili ma

⁸ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Moyaba kaane nun Seyiri kaane bata a fala, e naxa, ‘Yuda yamaan bata lu alo siyaan bonne!’⁹ na ma, n tinma nən Moyaba yamanan danna makantan taane birin xa kala keden keden yeeñ ma, taan naxanye findixi yamanan binyen na alo

Beti-Yəsimoti nun Baali-Meyən nun Kiriyatayimi.¹⁰ N Moyaba yamanan soma nən sogeteden binna yamanan muxune yii e gbeen na alo n Amonine ligi kii naxan yi. Nayi, waxati famatəni, muxu yo mi fa a mirima Amonine ma siyane yε,¹¹ n mən yi n ma kiti ragidixine rakamali Moyaba yamanan fan xili ma. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.”

Alaa falana Edən xili ma

¹² “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Edən kaane to e gbeen jəxə Yuda yamanan ma jəxi ra, e findi nən yulubi tongo gbeene ra.¹³ Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma nən Edən yamanan xili ma, n yi a muxune nun a xuruseene raxəri, n yi e birin halagi keli Teman taan ma han Dedan taana, e birin yi faxa silanfanna ra.¹⁴ N na n gbeen jəxəma nən Edən yamanan ma Isirayila kaane xən, n ma yamana, e yi Edən suxu alo a lan n ma xələn nun n ma fitinan ma kii naxan yi. Nayi, e n ma gbeen jəxə kolonma nən.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

Alaa falan Filisitine xili ma

¹⁵ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Filisitine bata e gbeen jəxə marajaxuni e bɔjen ma feu, alogo e xa Yuda halagi e habadan xənnantenyani,¹⁶ na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma nən Filisitine xili ma, n Kereti kaane jənma nən, naxanye na lu baan dε, n yi ne raxəri.¹⁷ N fitinaxina n gbeen jəxəma e ra nən, n yi e jaxankata han! Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na, n na n gbeen jəxə e ma waxatin naxan yi.”

26

Alaa falan Tire taan xili ma

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee fu nun kedenden xi singe ləxəni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

² “Adamadina, bayo Tire kaane Yerusalən magele nən, e naxa:

‘Siyane birin yi danguma taan naxan yi, na bata kala yati!

A to bata findi taa xənna ra,

nxu tan nan fa nafulu gbeen sətəma!’

³ Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,

a naxa: N bata keli ε xili ma,
ε tan Tire kaane!
N siya wuyaxine rafama nən ε xili ma
alo fɔxɔ igen mərənne tema kii naxan yi.*
⁴ E Tire taan makantan yinna kalama nən,
e yi a sangansone rabira.
N na a burunburunna makəma nən,
han n yi a findi gəmə magenla ra.
⁵ A yi findi yala ratiden na yəxəsuxune xa
fɔxɔ igen tagi.
N tan nan falan tixi.
A sama nən siyane sagoni,
e yi lu fuye a ma.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
⁶ A banxideɛn naxanye burunna ra,
ne muxune faxama silanfanna nan na.
Nayi, e a kolonma nən,
a Alatala nan n na.”
⁷ Amasətə Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa, “N Nebukadanesari rafama
nen Tire taan xili ma sa keli kəmən fɔxɔni,
Babilən mangana, mangane mangana, e
nun a soone nun a yəngə so wontorone nun
a soo ragine nun gali gbeena.
⁸ Banxideɛn naxanye burunne ra,
a yi ne muxune faxa silanfanna ra.
A yire makantaxine tima nən ε taan
nabilinni,
a yi gbingbinna rate ε taan nabilinna yinna
xən,
a sofane yi e ye masansan wure lefane yite
ε xili ma.
⁹ A yəngə so seene rafama nən ε taan
makantan yinna rabiradeni,
a yi ε sangansone rabira a wali seene ra.
¹⁰ A soo kurun gboma ayi nən
han a yi gbangbanna so ε xunna,
ε taan yinne yi xuruxurun a yəngə so won-
torone
nun a giseene san xuin bun,
e na so ε taan so dəne ra waxatin naxan yi
alo nə tiine soma yinna yalenne ra kii
naxan yi.
¹¹ A soone sanne ε kirane birin yibodonma
nən,
a yi ε muxune faxa silanfanna ra,
a ε gəmə sənbətən gbeene rabira bəxəni.
¹² E nafunle tongoma nən,
ε sare seene yi findi yəngə yi se tongoxine
ra,
e yi ε taan yinne rabira,

* **26:3:** Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

e yi ε banxi fajine kala,
e yi ε taan gəməne nun a wudine
nun a burunburunna woli fɔxɔ igeni.
¹³ N danna sama nən ε sigi xuinne ra,
ε konden xuiin mi fa mə mumə!
¹⁴ N na ε taan findima nən fanye magenla
ra,
e konna yi findi yala ratiden na yəxəsux-
une xa,
a mi fa tima sənən.
N tan Alatala nan falan tixi.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.
¹⁵ “Marigina Alatala ito nan falaxi Tire
taan xa, a naxa: Hali fɔxɔ ige tagi bəxəne
muxune, ne mi xuruxurunjə gaxuni ba,
e na ε konna kala feen xinla mə, muxu
faxamatəne na lu kutunjə ləxən naxan yi,
faya gbeen na ti ε konni ləxən naxan yi?
¹⁶ Kuntigin naxanye birin fɔxɔ igen də, ne
kelima nən e manga gbedene yi, e yi e
gubane rate e ma, e yi e dugi səxənxine ba
e ma. Gaxun yi e suxu e dəxə bəxəni, e lu
yigitəgəxi waxatin birin, masətə ε kalana fe
ra. ¹⁷ E sunu sigini ito sama nən ε xa, e naxa,
‘Ee! ε konna bata kala!
ε taa xili kanni ito,
fɔxɔ igeni siga muxune dəxədena,
taan naxan sənbə yi gbo baan xun ma,
ε tan naxan yi ε rabilinna muxune birin
magaxuma!
¹⁸ Iki, fɔxɔ ige tagi bəxəne muxune xuruxu-
runma nən gaxuni,
ε taan na kala ləxən naxan yi.
E gaxuma nən ε halagi feen na.’ ”

¹⁹ “Amasətə, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N na ε konna findi taa
xənna ra waxatin naxan yi, a fan yi lu
alo taa kalaxine, n na fufaan nafa ε xili
ma waxatin naxan yi, ige gbeen yi sa ε
konna xun ma, ²⁰ nayi n na ε nun muxu
danguxine rabirama nən ε bode xən ma
naxanye godoma gaburun na. N sa ε
radəxəma nən bəxə xənna ma, dənaxan
luxi alo yire kalaxi fonna, ε nun naxanye
godoma laxira yi, ε mi fa dəxəma ε konni
sənən. N yi binyen fi niiramane yamanan
ma. ²¹ N na ε rajanna fe magaxuma ayi
nən, ε mi fa luma na mumə! Muxune ε
fenma nən, koni ε mi fa toma sənən! Ma-
rigina Alatalaa falan nan na ra.”

27

Sunu sigina Tire taan xa

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² “Adamadina, sunu sigin sa Tire taan xa,
³ i a fala Tire taan muxune ma, naxanye
 dəxi fəxə igen də, naxanye nun fəxə ige
 tagi yamanane birin yulayaan nabama e
 bode tagi, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan
 falaxi, a naxa:

Ε tan Tire kaane, ε a falama, ε naxa,
 “N xu konna rayabu han!”

⁴ Ε mangayaan sigaxi
 han fəxə igen tagi.

Muxun naxanye ε konna tixi,
 ne a ti kiin nakamalixi nən mumε!

⁵ E bata ε taan ti alo kunkina.

Ε kunkin dəxəonne rafalaxi Séniri yamanan
 fəfəne nan na.

Foyen kunkin nasigama dugin naxanye
 xən,
 ne xidixi suman wudine nan na
 sa keli Liban yamanani.

⁶ Kunkibane kunkin nagima wudin nax-
 anye ra,
 ne rafalaxi Basan yamanan warine nan na,
 kunkin lonna rafalaxi xarin wudin nan na
 naxan nayabuxi sama jinne ra,
 sa keli Sipiri fəxə ige tagi yamanani.

⁷ Foyen kunkin nasigama dugin naxanye
 xən,
 taa dugi səxənxine nan ne ra
 sa keli Misiran yamanani,
 e tan nan mən findixi ε taxamaseri dugine
 ra.

Ε kunkin xunna soon nafalaxi dugi
 mamiloxin
 nun a gbeela nan na
 sa keli Elisaha fəxə ige tagi bəxəni.

⁸ Sidən kaane nun Arawada kaane nan yi ε
 kunkine bama,

Tire kaa xaxilimane nan yi e ragima.

⁹ Gebala fonne nun fe kolonne yi ε konni
 alogo e xa ε kunkin kaladene yitən.

Kunki ragine birin yi e kunkine ratima ε
 konna nin,

naxanye birin fəxə igen xun ma
 alogo e xa ε sare seene sara.

¹⁰ Perise kaane nun Ludu kaane nun Puti
 kaane nan yi findixi ε sofane ra,

ε yengε sone nan yi e ra,
 e yi e ye masansan wure lefane

nun wure komötine singanma ε konna nin,
 e yi findi ε binye xunna ra.

¹¹ Arawada kaane nun ε sofane birin yi tixi
 ε taan nabilinna yinna xuntagi kantan ti-
 ine ra.

Gamada kaane yi tixi ε taan makantan san-
 gansone xuntagi,
 e yi e ye masansan wure lefane singan ε
 yinna rabilinni.

E tan nan yi ε taan tofanna dəfema.’ ”

¹² “ ‘Ε nun Tarasisi kaane yi yulayaan
 nabama ε nafulu gbeena fe ra, e fa wure
 gbeti fixən nun wuren nun sulan nun yəxə
 gbegbe ra ε xa yulayani. ¹³ Ε nun Girəki
 kaane nun Tubali kaane nun Mesəki kaane
 yi yulayaan nabama ε bode tagi, e yi fa
 konyine nun muran sula daxine ra ε yu-
 laya seene jəxən na. ¹⁴ Beti-Togarama
 kaane nan yi fama soone ra ε xa yulayani,
 naxanye walima e nun naxanye ragima
 yəngeni e nun gbaxalone.* ¹⁵ Ε nun Dedan
 kaane yi yulayaan nabama ε bode tagi, ε
 yulaya seene yi sigama fəxə ige tagi bəxə
 wuyaxi yi, e yi ε yulaya seene sarefima
 sama jinna nun wudine nan na. ¹⁶ Arami
 kaane yi se wuyaxi sarama ε ma, e yi
 ε yulaya seene sarama gəmə fajine nun
 dugi mamiloxine nun dugi səxənxine nun
 taa dugine nan na, e nun fəxə ige bun
 nafunle nun gəmə gbeeli fajine. ¹⁷ Yuda
 nun Isirayila yamanane fan yi yulayaan
 ligama ε xən, e yi Miniti kaane murutun
 nun burune nun kumin nun turen nun
 senna soma ε yii yulaya seen na. ¹⁸ Ε nun
 Damasi kaane yi yulayaan nabama, e yi ε
 se rafalaxin gbegbe sarama e nun nafunla
 sifan birin, e yi ε sarefima Xelibon kaane
 manpaan nun yəxəe xabe dugi fixən nan
 na. ¹⁹ Dan kaane nun Girəki kaane yi wure
 rafalaxin nun sinamon fuge xarene nun
 xaye xiri jəxuməne soma ε yii yulayani
 sa keli Yusali yi. ²⁰ Dedan nan yi fama
 soone maxidi dugine ra ε xən yulayani.

²¹ Arabi kaane nun Kedari kuntigine birin
 yi yulayaan ligama ε tan nan xən. Ε yi ε
 yəxəeεne nun kontonne nun katəne sarama
 e konna nin. ²² Ε nun Saba nun Raama yu-
 lane yi yulayaan ligama ε bode tagi. E tan
 nan yi fama latikənənna sifan birin nun

* **27:14:** Gbaxaloni itoe sətəma soon nun sofana na diin sətə waxatin naxan yi.

bɔxɔ bun nafunle nun x̄emane ra yulayani.
²³ Xarani kaane nun Kane kaane nun Eden kaane nun Saba yulane nun Asuri kaane nun Kilimada kaane yi yulayaan ligama ε tan nan x̄on. ²⁴ E yi se fajine sarama ε ma yulayani, e fa doma tofajine nun a mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine ra e nun dugi binye majingixine ra naxanye sama bɔxɔni e nun lutin naxanye dənbəxi ki faji.’’

²⁵ “ ‘Kunki gbeene nan yi ε yulaya seene maxalima.
ε yi wasaxi nafunla nun binyen na fɔxɔ igen tagi.

²⁶ ε kunkibane yi ε xalima fɔxɔ ige gbeen tagi,
koni sogeteden foyen sa ε kunkin kalama n̄en
fɔxɔ igen tagiyani sa pon!

²⁷ ε kunkin na kala lɔxɔn naxan yi,
ε nafunle nun ε sare seene nun ε yulaya seene
nun ε kunki kanne nun ε kunki ragine nun ε kunki rafalane

nun ε yulane nun ε sofane
nun muxun naxanye birin ε kunkin kui,
ne birin godoma n̄en baan x̄onma.

²⁸ Muxun naxanye birin dəxi igen dε,
ne xuruxurunma n̄en gaxuni ε kunki
ragine gbelegbele xuiin ma.

²⁹ Kunkibane birin godoma n̄en e kunkine kui.

Kunki kanne nun kunki ragine birin tima n̄en igen dε,

³⁰ e yi e xuini te,
e wuga sɔxəleni ε fe ra
e yi burunburunna sa e xunni sununi,

e yi e makutukutu xubeni,

³¹ e yi e xunne bi ε fe ra,
e yi e maxidi kasa bənbəli dugine yi sununi,
e yi e mawuga ε fari nii yiforən nun nimisa
gbeeni.

³² E mawugama n̄en ε fari e tərəni,
e yi gbelegbele ε xinla ra, e naxa,

“Nde yi luxi alo Tire taani ito naxan kalaxi,
fɔxɔ igen yi naxan nabilinx?”

³³ ε yulaya seene to yi fama
sa keli baan ma
ε yi siya wuyaxine nan baloma
ε se kanyaan nun ε yulaya seene x̄on,

ε yi bɔxɔn mangane findima nafulu kanne
ra.

³⁴ Koni ε na kala baa igeni,
ε godo igen bun
ε yulaya seene nun ε muxune birin
naxɔrima n̄en ε x̄on.

³⁵ Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune birin
yigitgema n̄en ε fe ra,
e mangane yi xuruxurun gaxuni,
kuisanna yi e yetagine masara.

³⁶ Naxanye yulayaan nabama siyane tagi,
ne kolinma n̄en ε fe ra,
bayo ε rajanna magaxuma ayi n̄en.
ε mi fa luma na sənən! ”

28

Alaa falan Tire mangan xili ma

¹ Alatala yi falan ti n̄ xa, a naxa,
² “Adamadina, a fala Tire mangan xa, i
naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n̄ xa,
a naxa:

I waso ayi n̄en,
i yi a fala, i naxa,
“Alana nde nan n̄ na,
n̄ dəxi alane dəxəden nin fɔxɔ igen tagini!”

Koni i tan, muxun nan i ra,
ala mi i ra,
anu i bata i yεtε xaxinla yatε Ala xaxinla ra.

³ I fe kolon Daniyeli xa ba?
Wundo fe yo mi luxunxi i tan ma ba?

⁴ I bata nafunla sɔtɔ i ya fe kolonna nun i ya
xaxilimayaan x̄on,
i x̄emaan nun gbetin malan i ya nafulu
ramaradeni.

⁵ I bata tɔnɔ gbeen sɔtɔ i ya yulaya xaxinli,
i yi findi wasoden na na nafulu kanyani.

⁶ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa:
Bayo i yεtε miriyaan yatεxi Ala miriyaan
nan na,

⁷ n̄ xɔjene rafama n̄en i xili ma,
naxanye jaxu siyane birin xa.

E silanfanna tongoma n̄en i ya fe kolon
fajin xili ma
e yi i ya nɔrɔn kala.

⁸ E i radinma n̄en gaburun na,
i yi faxa xɔləni fɔxɔ igen tagini.

⁹ Nayi, i mɔn a fale i faxa muxune yεtagi ba,
fa fala a ala nan n̄ na?

I fa kolonma muxun nan na i faxa muxune
yii,
ala mi i ra.

¹⁰ I faxama yarabin nin xɔjene yii,

alo Ala kolontarene faxama kii naxan yi.
 Amasətə n tan bata falan ti.
 Marigina Alatalaa falan nan na ra.' "

¹¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
¹² "Adamadina, sunu sigin sa Tire mangan
 ma! I xa a fala a ma, i naxa, 'Marigina
 Alatala ito nan falaxi, a naxa:
 I yi findixi muxu dəfexin misaala nan na,
 i yi lugo fe kolonna ra,
 i ya tofanna yi dəfexi.
¹³ I yi Eden nakən nin,
 Alaa nakəna.
 Gəmə fajin sifan birin yi i rayabuxi:
 saridon gəmen nun topasi gəmen nun day-
 imu gəmen
 nun kirisoliti gəmen nun onixi gəmen nun
 yasipi gəmen
 nun safiri gəmen nun esikaribukili gəmen
 nun emerodi gəmena.
 I yi maxidixi xəmane ra
 naxanye radaxa i xa xabu i da ləxəni.
¹⁴ I yi luxi nən alo kantan ti malekan
 naxan gabutəye yi yifulunxi.
 N na i ti nən Alaa geya sarijanxin fari,
 i yi mənna nin,
 i masiga tima gəmə təə wolonne tagi.
¹⁵ Fə mi yi i sigati kiin na
 xabu i da ləxəni
 han tinxintareyaan yi so i yi.
¹⁶ I ya yulayaan tənən ma,
 i yi rafe gbalon na,
 i yi yulubin liga.
 Nayi, n na i kedima nən Alaa geya
 sarijanxin fari
 n yi i ralə ayi,
 i tan naxan yi luxi alo kantan ti malekan
 naxan yi gəmə təə wolonne tagi.
¹⁷ I bata waso ayi i bəjəni
 masətə i ya tofanna xən,
 i bata i ya fe kolonni fu i ya binyen xən.
 Nayi, n na i rabirama nən bəxəni,
 n yi i findi yəə ramaxa seen na mangane xa.
¹⁸ I bata i ya yire sarijanxine raxəsi i ya
 həkə wuyaxine
 nun i ya tinxintareyaan xən yulayani.
 Na ma, n təən naminima nən i xili ma i
 konni,
 a yi i gan,
 n yi i findi xuben na bəxən fari
 muxune birin yətagi naxanye i matoma.
¹⁹ Naxanye birin yi i kolon siyane yə,

ne birin yigitegəma nən i ya fe ra,
 i rajanna magaxuma ayi nən.
 I mi fa luma na sənən!' "

Alaa falan Sidən taan xili ma

²⁰ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
²¹ "Adamadina, i yəə rafindi Sidən taan ma,
 i nabiya falan ti a xili ma! ²² I a fala, i naxa,
 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
 N bata keli ε xili ma Sidən kaane!
 N binyama nən ε konni!

ε a kolonma nən a Alatala nan n na,
 n na n ma kiti ragidixine rakamali ε xili ma
 waxatin naxan yi
 n yi n ma sarijanna mayita ε konni.
²³ N fitina furen nafama nən ε xili ma
 n yi tin muxune xa faxa ε taan kirane xən
 ma,
 faxa muxune yi lu biraxi ε konni,
 yəngən yi lu kelə ε xili ma ε rabilinna birin
 yi.

Nayi, e a kolonma nən
 a Alatala nan n na.' "

²⁴ "Nayi, Isirayila rabilinna siyane mi
 fa a tərə alo janla naxan səxənna tima alo
 tansinne. Nayi, e a kolonma nən a Marigina
 Alatala nan n na.' "

²⁵ " 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
 naxa: N na Isirayila yamaan malan wax-
 atin naxan yi keli siyane yə, e raxuyaxi ayi
 dənaxanye yi, n na n ma sarijanna mayit-
 tama e xən nən siyane yətagi. E dəxəma nən
 e bəxəni, n naxan so n ma walikeən Yaxuba
 yii. ²⁶ E luma nən bəjəne xunbenli, e banxine
 ti, e manpa binle si. E luma nən bəjəne xun-
 benli, n na n ma kiti ragidixine rakamali e
 rabilinna siyane xili ma waxatin naxan yi,
 naxanye birin yi e rajaxuxi, e yi a kolon a
 Alatala nan n na, e Ala.' "

29

Alaa falan Misiran xili ma

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
 yi, na jəə fuden kike fuden xi fu nun firinde
 ləxəni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² "Adamadina, i yəə rafindi Misiran mang-
 an ma, i nabiya falan ti a xili ma e nun
 Misiran yamanan birin. ³ I a fala a ma,
 i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a
 naxa:
 N kelima nən i xili ma,
 i tan Misiran mangana,

i tan naxan luxi
alo ige yi sube magaxuxin
naxan saxi Nila baan biradene tagi,
i tan naxan a falama, i naxa,
“N tan nan gbee Nila baan na,
n tan nan a daxi n yεtε xa.”

⁴ Koni, n karafen birama nεn i gbεgbεne yi,
n yi Nila baa igen yεxεne singan i xanle ra,
n yi i ba Nila baa biradene tagi
ε nun Nila baa yi yεxεn naxanye birin e
singanma i xanle ra.

⁵ N na i wolima ayi nεn tonbonni,
i tan nun i ya baa yi yεxεne birin,
ε sa bira xεe bεxεne yi.

Ε mi malanje, ε mi tongε.

N na i findima nεn balon na burunna
subene nun xεline xa.

⁶ Misiran kaane birin a kolonma nεn nayi
a Alatala nan n na,
bayo, i findi nεn mali tiin na Isirayila ya-
maan xa wuleni
alo muxun na la xayen na a dunganna ra.

⁷ E to i suxu, i yi gira,
i e tungunne birin mabø.
E to e digan i yi, i yi gira,
i yi e gbingin ba a ra.’”

⁸ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N yεngεn nakelima nεn i
xili ma, n yi tin i ya muxune nun i ya
xuruseene yi faxa silanfanna ra i konni.

⁹ Misiran yamanan findima nεn tonbonna
nun yire rabejinxin na. Nayi, muxune a
kolonma nεn a Alatala nan n na. Bayo i
bata a fala, i naxa, “N tan nan gbee Nila
baan na, n tan nan a daxi,” ¹⁰ nanara,
n kelima nεn ε nun Nila baan biradene
xili ma, n yi Misiran yamanan findi yire
kalaxin na, a findi tonbonna nun yire
rabejinxin na, keli Migidoli taan ma siga
han Sinimi yamanana, siga han Kusi ya-
manan danna. ¹¹ Muxun mi fa a sanna
tima a yi, hanma subena han jεε tonge
naanin. ¹² N Misiran yamanan findima nεn
yamana rabejinxine yire rabejinxin na, a
taane yi findi taa rabejinxine ra taa xεnne
yε jεε tonge naanin. N Misiran kaane rax-
uyama ayi nεn siyane yε, n yi e rasiga ayi
yamana wuyaxi xun xεn.’”

¹³ ‘Marigina Alatala ito nan falaxi,
a naxa: Nεε tonge naanin na dangu, n
Misiran kaane malanma nεn keli siyane

yε e na raxuya ayi naxanye yε. ¹⁴ N mon
xεtεma nεn Misiran yamanan suxu mux-
une ra Misiran yamanan faxa binni, e
benba yamanana, e sa yamana magodoxin
ti mεnni. ¹⁵ A findima nεn mangaya mago-
doxin na mangayane birin xa, a mi fa a yεtε
yitema siyaan bonne xun na sεnεn. N na a
raxurunma ayi nεn alogo a nama siyane nε
sεnεn. ¹⁶ Nayi, a mi fa finde Isirayila kaane
yigin na mumε, alogo a xa findi Isirayila
kaane haken nabira seen na e ma, e naxan
liga e to bira Misiran kaane fεxø ra malina
fe ra. Nayi, e a kolonma nεn a Marigina
Alatala nan na.’”

Babiløn mangan Misiran yamanan tongoma nεn

¹⁷ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na jεε mεxøjεn nun solofereden kike
singen xi singe løxøni, Alatala yi falan
ti n xa, a naxa, ¹⁸ “Adamadina, Babiløn
mangan Nebukadanesari bata a sofa ganla
karahan, a e xa wali a xødexεn na Tire
taan xili ma, e birin bata findi teli kanne
ra, e birin tungunne makotenxi, koni e
nun a ganla mi sese søtøxi Tire taani e
saren na e wanli Tire taani. ¹⁹ Nanara,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N
Misiran yamanan soma nεn Babiløn man-
gan Nebukadanesari yii, a yi a nafunle
birin xali, a yi a seene tongo yεngεni, ne
yi findi a ganla saren na. ²⁰ N Misiran
yamanan soma nεn a yii a køntønna ra,
amasøtø e nun a ganla bata wali n xa.
Marigina Alatalaa falan nan na ra. ²¹ Na
løxøni, n na Isirayila yamaan sεnεn xun
masama nεn. I tan Esekiyeli, n falan sama
nεn i dε yamaan tagi na waxatini, nayi e a
kolonma nεn a Alatala nan n na.”

30

Alatalaa xølon Misiran xili ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

² “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa,
Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Ε gbelegbele, ε naxa,

‘Ee! Naxankata løxøn fama!’

³ Amasøtø løxøn bata maso,
Alatalaa løxøn bata maso,

kundaan nun gbalon løxøn siyane xa.

⁴ Yεngεn soma nεn Misiran yamanani.
Køntøfinla soma nεn Kusi yamanani.

Muxune faxama nən Misiran yi,
e nafunle yi xali,
e banxine yi rabira,
sese mi luma.”

⁵ Misiran kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu kaane nun Arabi kaane nun Libiya kaane nun n ma yamanan muxuna ndee faxama nən silanfanna ra e bode xən.

⁶ “Alatala ito nan falaxi, a naxa:
Misiran yamanan xøyine kalama nən,
a wason nun sənbən yi jan.

Keli Migidoli ma siga han Sinimi ya-
mānana
muxune faxama nən silanfanna ra e konni.
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

⁷ A taane findima nən yamanan rabejinxine
yire rabejinxin na,
a taane yi lu taa xənne yε.

⁸ Nayi, e a kolonma nən
a Alatala nan n na,
n na təen so Misiran yamanan na waxatin
naxan yi,
a fəxə ra birane birin yi gan.”

⁹ Na ləxəni, n ma xərane sigama nən
kunkine kui, e sa Kusi yamanani maxa a
bəjəne xunbenli. E kuisanma nən Misiran ya-
manana gbalon ləxəni, amasətə na ləxəna a
lima nən yati!

¹⁰ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa:
N Misiran yama gbeen naxərima nən
Babilən mangan Nebukadanesari xən.
¹¹ A tan nun a ganla
naxanye naxu siyane birin xa,
ne nan nasigama yamanan kaladeni.
E sa e silanfanne botinma nən Misiran ya-
manan xili ma
e yi yamanan nafe faxa muxune ra.

¹² N Nila baa igen xərima nən,
n yi yamanan mati muxu naxine ma.
N tinma nən xəjnəne yi yamanan kala,
e nun seen naxanye birin a yi.

N tan Alatala nan falan tixi.”

¹³ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a
naxa:
N suxurene halagima nən,
n yi batu seene jan Nofi taani.
Kuntigi yo mi fa luma Misiran yamanani,
n yi gaxun naso yamanan birin yi.

¹⁴ N Misiran yamanan faxa binna raxərima
nən,
n yi təen so Soyán taan na,

n yi n ma kiti ragidixine rakamali No taan
ma.”

¹⁵ “N na n ma xələn nagodoma nən Sin
taani,
Misiran yamanan taa makantaxina,
n yi No taana gali gbeen birin halagi.

¹⁶ N təen soma nən Misiran yamanan na,
Sin taan yi yimaxa gaxuni.
No taan nabilinna yinna rabirama nən,
yaxune yi Nofi taan tongo yanyin na.

¹⁷ Hon taan nun Pi-Beseti taan banxulanne
faxama nən silanfanna ra,
taan muxune yi xali konyiyani.

¹⁸ Ləxə yidimixin na a ra Tapanese taan xa
n na Misiran yamanan sənbən kala ləxən
naxan yi,
a wasoma a fangan naxan yi,
na yi jan.

Kundaan soma nən taan xun na,
a banxidəne muxune yi xali konyiyani.

¹⁹ N na n ma kiti ragidixine rakamalima
nən Misiran ma,
e yi a kolon a Alatala nan n na.”

Babilən mangan Alaa wanla kəma Misiran yamanan xili ma

²⁰ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan
yi, na jəe fu nun kedenden kike singen xi
soloferede ləxəni, Alatala yi falan ti n xa,
a naxa, ²¹ “Adamadina, n bata yi Misiran
mangan yiini gira. Muxu yo munma a dan-
dan singen, a yiin munma maxidi alogo a
xa yalan, a fangan sətə, a fa nə silanfanna
tongε. ²² Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa: N bata keli Misiran mangan
xili ma, n mən a yiine yigirama nən, a yiin
naxan fan, e nun a yigiraxina, n yi a silan-
fanna rabira a yii. ²³ N Misiran kaane rax-
uyama ayi nən siyane yε, n yi e rayensenjə
ayi yamanane xun xən. ²⁴ Koni n Babilən
mangan yiine sənbə soma nən, n yi n ma
silanfanna so a yii, n yi Misiran mangan yi-
ine yigira, a yi lu kutunjə a yetagi alo muxu
maxəlxin faxamatəna. ²⁵ N Babilən mangan
yiine sənbə soma nən, koni Misiran
mangan tan sənbən janma nən. Nayi, e a
kolonma nən a Alatala nan n na, n na n ma
silanfanna so Babilən mangan yii waxatin
naxan yi, a yi a yite Misiran yamanan xili
ma. ²⁶ N Misiran kaane raxuyama ayi nən
siyane yε, n yi e rayensenjə ayi yamanane

xun xən. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na."

31

Misiran mangan luxi nən alo suman bili gbeena

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee fu nun kedenden kike saxanden xi singe ləxəni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² "Adamadina, a fala Misiran mangan nun a ganla xa, i naxa:
I maliga nde ra i ya gboni?

³ I miri feni ito ma:
Asiriya yamanan yi luxi nən
alo suman bili gbeena Liban yamanani,
naxan yiye yi sabatixi a fajin na,
a yi fətənxi ki fajı,
a yi kuya, a konden yi texi
dangu fətən yi wudine birin na.*

⁴ Igen bata yi a rasabati,
bəxə bun ige tilinxin bata yi a ragbo.
Igen yi danguma a salenne nan longori ra,
siga burunna wudine birin ma.

⁵ Nanara, a yi kuya burunna wudine birin
xa,
a dəne bata yi sabati,
a yiine yi kuya
fata ige gbeen na
naxan yi a rasabatima.

⁶ Xəline birin yi e təen sama a yiine nin,
burunna subene birin yi fa e diine xalima
a tan nan bun,
siya gbeene birin yi fa yigiy a nininna
bun.

⁷ A yi rayabu a gboyani,
a yiine yi yiriwaxi,
bayo a salenne yi godoxi bəxən bun ma
igeni pon!

⁸ A mi yi suman wudi yo ninin bun Ala
nakəni.

Fəfə yo də mi yi fan a dəne xa nun,
wudi gbəte mi yi maliga a yiine ra.
Wudi yo mi yi maliga a ra a tofanni Ala
nakəni.

⁹ N bata yi a ratofanjə ayi a yii sabatixine
xən,
han wudine birin yi fa a maxəxələnma
Eden nakəni, Alaakəni.

¹⁰ Nanara, Marigma Alatala ito nan
falaxi, a naxa, "Wudini ito to kuyaxi ayi,

a konden yi te fətən yi wudine birin xa,
nanara, a wasoxi ayi han! ¹¹ N yi a sa
siyane mangan sagoni alogo a xa a susu a
naxun yaten na. N bata n mə a ra. ¹² Xəjən
naxanye naxu siyane birin xa, ne yi a səge,
e yi a rabejin. A yiine yi lu biraxi geyane
nun lanbanne yi. A dəne bəxin yi lu ya
manan folone birin na. Siyane birin yi keli
a nininna bun, e a rabejin.

¹³ Xəline birin yi fa dəxə a yii biraxine fari,
burunna subene birin yi e malan a yiine
fari."

¹⁴ "Nayi, ige də yi wudi yo mi fa suse,
a kuya alo a tan, sese konde mi fa tema
fətən yi wudin bonne xa. Nayi, wudi yo
mi fa lan a igen sətə han a kuya alo na.
Amasətə sayaan nan nagidixi e birin ma,
e siga bəxən bun faxa muxune tagi, e nun
naxanye birin godoma gaburun na."

¹⁵ "Marigma Alatala ito nan falaxi, a
naxa: A siga laxira yi ləxən naxan yi, n
na a saya sunun namini nən, n tigi ige
tilinxine nun a xude igene balan a fe ra,
n yi a ige gbeene rati. N yi Liban ya
manani dimi a fe ra, burunna wudine birin
yi xara a fe ra. ¹⁶ N siyane birin naxu
ruxurun nən gaxuni a bira xuiin ma, n
na a ragodo laxira yi waxatin naxan yi,
e nun faxa muxune yi godo gaburun na.
Nayi, Eden nakən wudi fajin naxanye
birin bata yi godo bəxən bun, Liban bəxən
wudi tofaji fisamantenna naxanye birin yi
rasabatixi ige gbeene xən dunuya yi nun,
ne yi madəndən. ¹⁷ Naxanye yi yigiyaxi a
nininna bun, a xəyine siyane ye, e nun ne
fan godo nən gaburun na e bode xən, e sa
sa ne fari naxanye faxa yengəni."

¹⁸ "E nun nde maliga Eden nakən wu
dine ye lan ε binyen nun ε gboon ma?
Anu, i fan sigama laxira yi, ε nun Eden
nakən wudine birin. I sa sama nən Ala
kolontarene tagi bəxən bun ma, naxanye
faxaxi silanfanna ra. Misiran mangan nun
a yamaan birin najanma na kii nin! Ma
rima Alatalaa falan nan na ra."

32

Sunu sign Misiran nun a mangan xa

* ^{31:3:} Wudi kuyenitoe findixi dunuya mangane misala nan na.

¹ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na *n̄ee* fu nun firinden kike fu nun firinden xi singe lōxōni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, sunu sign sa Misiran mangan xa. A fala a xa, i naxa: I luxi n̄en alo yata s̄enb̄emaan siyane tagi, alo ige yi sube magaxuxin fōxō igeni, naxan a masiga tima a baa gbeeni. I i ya igene dunduma i sanne ra, i yi e walanne raxaj̄e ayi.”

³ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n ma yalaan soma n̄en i xun na, nxu nun yama gbeen malanxina, e yi i bandun n ma yalaan na.

⁴ N na i ratema n̄en xaren na, n yi i radin x̄eene ma, n yi x̄oline birin lu e dəx̄o i fari, burunna subene birin yi lugo i suben na.

⁵ N na i suben naxuyama ayi n̄en geyane fari,

n yi lanbanne rafe i binbin sube dənx̄en na.

⁶ N yamanan birin ige sama n̄en i wunla ra, han a geyane birin xude wunle yi rafe.

⁷ I niin na ba waxatin naxan yi, n kore x̄onni fōrōma n̄en, n yi sarene yidimi, n yi kundaan sa sogen yε ma kiken mi fa d̄eḡema.

⁸ N yanban seene birin yidimima n̄en i ya fe ra, n yi dimi gbeen nasin i ya yamanan birin yi,

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

⁹ N siya wuyaxine rakont̄filima n̄en, n na i kala feen xibarun nali siyane ma waxatin naxan yi hali i mi yamanan naxanye kolon.

¹⁰ N yama wuyaxi yigiteḡema n̄en i ya fe ra, e mangane yi xuruxurun gaxuni i ya fe yi, n na n ma silanfanni te e yetagi waxatin naxan yi.

Birin xuruxurunma n̄en gaxuni a yεt̄e niin na waxatin birin, i na faxa lōxōn naxan yi.”

¹¹ “Amas̄t̄ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Babilōn mangana silanfanna fama n̄en i xili ma.

¹² N na i ya gali gbeene faxama n̄en sofa w̄ekilexine silanfanna ra.

Siyaan naxan naxu a birin xa, ne Misiran yamanana wason kalama n̄en, a ganle birin yi faxa.

¹³ N na a xuruseene birin nax̄rima n̄en Nila baa ige gbeene d̄e.

Muxune sanne mi fa na igene yimaxama s̄on̄on̄ xuruseene torone mi fa e dunduma.

¹⁴ Nayi, n yi a lu e igene yi e raxara, e xudene yi lu gode yetetenna alo turena, Marigina Alatalaa falan nan na ra.

¹⁵ N na Misiran yamanan nax̄ori waxatin naxan yi,

yamanani seene birin yi ba a yi, n yi a muxune birin faxa, nayi, e a kolonma n̄en a Alatala nan n na.”

¹⁶ “Sunu sign nan na ra, a nu sama n̄en. Siyane sungutunne sunu signi ito sama n̄en Misiran yamanan nun a yamaan birin xa, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

Sunu signa lan yamanane fe ma

¹⁷ Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na *n̄ee* fu nun firinden kike fu nun firinden xi fu nun suulundena, Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁸ “Adamadina, gbelegbele Misiran kaane ganle fe ra, i wuga xuiin xa e nun siya s̄enb̄emane xali laxiraya yi, faxa muxune sigama d̄enaxan yi.

¹⁹ A fala e xa, i naxa, ‘I rayabu dangu nde ra? Godo, i fa i sa Ala kolontarene f̄ema!’

²⁰ E luma n̄en faxa muxune yε naxanye faxaxi silanfanna ra. Silanfanni t̄onxi! E nun e ganle birin xa xali.

²¹ Sofa s̄enb̄ema danguxine falan tima a ma n̄en laxira yi, e nun a fōx̄orabirane, e naxa, ‘E bata godo be, e saxi Ala kolontarene f̄ema naxanye faxaxi yεnḡeni.’ ”

²² “Asiriya mangan mato m̄enni e nun a ganle birin,

a rabilinx̄i a muxune ra naxanye faxaxi silanfanna ra.

²³ E gaburune danna sa bōxōn nan bun pon, laxira x̄onna ma, mangan gaburun nabilinni. E birin faxaxi yεnḡen nin,

e tan naxanye yi muxune magaxuma
dunuja yi.”

²⁴ “Elan fan mangan mato mənni,
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
E birin faxaxi silanfanna nan na yəngəni,
e bata maluxun Ala kolontareyani,
e tan naxanye yi muxune magaxuma
dunuja yi,
e bata rayagi,
e nun naxanye birin godoma yili gbeen na.
²⁵ A saden bata rafala faxa muxune tagi
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.
Na Ala kolontarene birin bata faxa silan-
fanna ra.
Bayo e yəeragaxun bata yi xuya ayi dunuja
xun xən,
anu iki e bata rayagi,
e nun naxanye sigama yili gbeen na,
e sa sa faxa muxune tagi.”

²⁶ “Mesəki mangan fan na
e nun Tubali mangan nun e ganle birin e
gaburune rabilinni.
Na Ala kolontarene birin faxaxi silanfanna
nan na,
bayo e bata dunuja muxune birin magaxu.
²⁷ E nun sofa kəndəne mi saxi yire kedenna
xan yi ba,
naxanye birin faxaxi Ala kolontarene yε?
E ganla birin bata siga laxira yi
e nun e yəngə so seene.
E silanfanne saxi e xunne bun.
E yulubine goronna bata lu e xənne fari,
bayo sofani itoe yəeragaxun bata yi xuya
ayi dunuja muxune yε!

²⁸ I tan Misiran mangan fan kalaxin sama
nən Ala kolontarene yε,
naxanye faxaxi silanfanna ra!”

²⁹ “Edən yamaan mato, a mangane nun
a kuntigin naxanye sənbə yi gbo, koni e
bata sa faxa muxune yε, naxanye faxaxi
silanfanna ra! E saxi Ala kolontarene yε,
naxanye godon yili gbeen na.”

³⁰ “Kəmən fəxən kuntigine birin mato
mənni, e nun Sidən kaane birin naxanye
faxaxi, e yagixi, hali e sofane to yi muxune
magaxuma. Na Ala kolontarene saxi faxa
muxune yε naxanye faxa silanfanna ra. E
yagixi e nun naxanye godoma yili gbeen
na.”

³¹ “Misiran mangan nun a ganla birin
na na faxa muxu wuyaxine to, na a
masabarima nən a ganla fe ra naxanye
faxa silanfanna ra. Marigina Alatalaa
falan nan na ra. ³² Bayo n tinxi a xa ya-
manane magaxu dunuja yi, Misiran man-
gan nun a ganle birin fan e sama nən
Ala kolontarene yε, e nun naxanye faxaxi
silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan
na ra.”

33

Ala yi Esekiyeli findi kantan muxun na

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,
² “Adamadina, falan ti i ya yamaan xa!
A fala e xa, i naxa: N na yəngən nakeli
yamanan xili ma waxatin naxan yi, e yi
muxuna nde sugandi, a yi findi kantan
muxun na, ³ xa na kanna yaxune to fε
yamanan yəngədeni, a yi xətaan fe, a
yamaan nakolon, ⁴ nayı, xa naxan na
xəta xuiin mε, a mi a yate, a faxa feen
goronna luma a tan nan xun ma. ⁵ Naxan
na tondi a tuli matiye na xəta xuiin na,
a faxa feen goronna luma a tan nan xun
ma. Naxan na a tuli mati a fe xuiin
na, na a niin natangama nən. ⁶ Koni xa
kantan muxun yaxune to fε, a mi xətaan
fe, xa a mi yamaan nakolon, yaxune yi fa
muxuna nde faxa, na kanna faxama nən a
haken ma, koni a wunla goronna luma nən
kantan muxun xun ma.”

⁷ “Nayı, i tan adamadina, n bata i findi
Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi,
n ma falane rame, i yi e rakolon n xa. ⁸ N
na a fala muxu naxin xa, n naxa, ‘Muxu
naxina, i faxama nən,’ xa i mi na fala muxu
naxin xa, i yi a rakolon fa fala a xa xətə
a kira naxin fəxə ra alogo a xa kisi, na
muxu naxin faxama nən a haken ma, koni
a wunla goronna luma i tan nan xun ma.
⁹ Koni xa i muxu naxin nakolon alogo a
xa xətə a kewanle fəxə ra, koni a mi tin, a
faxama nən a haken ma, koni i tan bata i
niin natanga na yi.”

Muxu naxin na tubi a nii rakisin sətəma nən

¹⁰ “Adamadina, a fala Isirayila yamaan
xa, i naxa: ‘E luma a fale, ε naxa, ‘Nxə
murutən nun nxu yulubine goronna gbo
nxu xun ma, nxu kalama e bun. Nxu nəε

kise di?’ ¹¹ A fala e xa, i naxa: Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Habidan Ala nan n na, n bata n kələ n yetəni! N mi waxi muxu naxin xa faxa, n waxi nən a xa xətə a kewanle fəxə ra, a yi kisi. E xun xətə, ε xətə ε kewali naxine fəxə ra. Isirayila yamana, nanfera ε tinxi ε xa halagi?’ ”

¹² “I tan adamadina, a fala i ya yamaan xa, i naxa: Tinxin muxuna tinxinyaan mi a rakise a na murute n ma ləxən naxan yi. Muxu naxina naxuyaan fan mi a halagε, xa a sa xətə a naxuyaan fəxə ra. Xa tinxin muxun yulubin ligə fələ ləxən naxan yi, a tinxinya fonna mi a niin natangama. ¹³ Xa n na a fala tinxin muxun xa, n naxa, ‘I kisima nən,’ xa a yigi sa a tinxinyaani, a yi fe naxin ligə, a tinxin wali yo mi fa yatema. A halagima nən a fe naxina fe ra a naxan ligaxi. ¹⁴ N na a fala muxu naxin xa, n naxa, ‘I faxama nən,’ xa a xun xanbi so a yulubini, a yi kiti kendən nun tinxinyaan ligə fələ, ¹⁵ a tolimaan naxətə, a mən yi seen naxətə a naxan mujaxi, a yi yamarine suxu muxun kisin naxanye xən, a mi fa fe naxi yo ligə, na kanna kisima nən, a mi faxama. ¹⁶ Ninan tima nən a yulubi fonne birin xən. A bata kiti kendən nun tinxinyaan ligə fələ, na kanna kisima nən.”

¹⁷ “Anu, i ya yamana a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Koni e tan nan ma kira mi lanxi. ¹⁸ Xa tinxin muxuna a xun xanbi so a tinxinyaani, a yi fe naxin ligə fələ, a faxama nən na ma. ¹⁹ Xa muxu naxina a xun xanbi so a naxuyani, a yi kiti kendən nun tinxinyaan ligə fələ, a kisima nən na fe ra. ²⁰ Anu, Isirayila yamana, ε a falama, ε naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’ Nayi, n na ε keden kedenna birin makitima nən ε kewanle ra.”

Isirayila yamanan kala fena

²¹ N xu xali konyiyani waxatin naxan yi, na jəε fu nun firinden kike fuden xi suulunde ləxən nan yi a ra, Yerusalən muxu gixina nde yi fa a fala n xa, a naxa, “Taan bata kala!” ²² Koni Alatala bata yi a yiin sa n ma jinbanna ra benun na muxu gixin xa fa n fəma xətənni. N dəen bata yi fulun, bobo mi yi fa n na.*

* ^{33:22:} Na bobo feen səbəxi Esekiyeli 3.26 nun 24.27 kui.

²³ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ²⁴ “Adamadina, muxun naxanye dəxi Isirayila yamana kalaxini, ne a falama, e naxa, ‘Iburahima kedenna nan yi a ra, anu, a yamanan birin tongo nən a keen na. En tan to wuya, yamanan bata fi en tan ma en gbeen na yati!’ ²⁵ Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: ε suben donma naxan mi kəε raxabaxi, ε xaxili tixi suxurene ra, ε faxan tima, ε lan ε yi yamanan sətə nayi ba? ²⁶ ε laxi ε silanfanne nan na, ε fe haramuxine ligama, ε yalunyaan ligama, ε lan ε yi yamanan sətə nayi ba?’ ²⁷ I ito nan falama e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Habidan Ala nan n na, n bata n kələ n yetəni, fa fala, naxanye luxi e nii ra Yerusalən taa kalaxini, ne faxama silanfanna nan na. Naxanye e gixi burunna ra, n na e luma subene nan xa, e yi e don. Naxanye luxunxi gəmə longonne nun faranne ra, fitina furen nan ne faxama. ²⁸ N yamanan findima nən yire rabejinxin na. A senben naxan yi findixi a muxune waso xunna ra, n na jənma a yi nən. Isirayila geyane yigelima nən, muxu yo mi dangue e yi. ²⁹ E a kolonma nən nayi a Alatala nan n na, n na yamanan findi yire rabejinxin na e fe xəsixine fe ra e naxanye ligaxi.’ ”

³⁰ “I tan adamadina, i ya yamanan muxune i ya fe falama taan nabilinna yinne xən e nun banxine de ra, e a falama e bode xa, e naxa, ‘E fa a ramə, falan naxan kelixi Alatala ma!’ ³¹ N ma yamaan sigama i fəma, e dəxə i yətagi i xuiin namədeni. E i xuiin naməma, koni e mi a suxuma. Bayo e fala fajine nan tima, koni kunfan nan e bəjəni e xa tənən fen tinxintareyani. ³² I ya fe bata findi e xa sigin na, naxan fan, a naxun. E i ya falane raməma, koni e mi e suxuma. ³³ Koni na feene na rakamali, anu e waxatin bata a li, e a kolonma nən nayi, a nabina nde yi e yε.”

34

Falana Isirayila mangane xili ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, falan ti Isirayila yamaan yəεratine xili ma naxanye luxi alo xuruse

kantanne. I naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona Isirayila yeeeratine xa naxanye e joxo luxi e yete gbansanna xon. Xuruse kantanne mi lan e xa xuruse kurun naba ba? ³ Anu, ε ε xuruse kurun turen donma, ε ε maxidima xuruse xabe dugine yi, ε xuruse turaxine koe raxabama, ε yi e don, koni ε mi ε joxo luma xuruseene xon. ⁴ Naxanye xadanxi, ε mi ne senbe soma. Naxanye furaxi ε mi ne dandanma. Naxanye maxoloxi, ε mi ne maxidima. Naxanye bata siga na xun xon, ε mi ne malanma. Naxanye loxi ayi, ε mi ne xon fenma, koni ε daxi yamaan xun na jaxankatan nun jaxuyaan nin. ⁵ E bata xuya ayi bayo xuruse raba mi na. E to raxuyaxi ayi, e bata findi burunna subene balon na. ⁶ N ma xuruseene bata xuya ayi geyane nun yire matexine birin fari. E bata xuya ayi boxon birin xun xon, koni muxe mi na naxan a yengi doxoma e xon, a yi e fen.’ ”

⁷ “ ‘Nanara, ε tan yeeeratine, ε tuli mati Alatalaa falan na! ⁸ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kol n yeteni. Bayo yeeerati mi n ma yamaan masuxuma, e yi lu alo xuruse rabeninxine, bayo ganle fuma n ma yamaan ma, e lu alo burunna subene balona, bayo n ma xuruse rabane mi sigaxi n ma xuruseene fendeni, bayo xuruse rabane e joxo luxi e yete nan gbansan xon, e mi n ma xuruseene raba, ⁹ nanara, ε tan yeeeratine, ε tuli mati Alatalaa falan na! ¹⁰ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli yeeeratine xili ma! N na n ma yamaan bama nen e yii. N mi fa tinma e yi n ma yamaan lu alo xuruse rabeninxine, alogo xuruse rabane nama fa e joxo lu e yete gbansanna xon. N na n ma xuruseene xunbama nen e yii, e mi fa findima e balon na sonon.’ ”

¹¹ “ ‘Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yeteen nan n yengi doxoma n ma yamaan xon, n yi e masuxu ¹² alo xuruse raba fajina a yengi doxoma a xuruseene xon kii naxan yi, e nema raxuyaxi ayi waxatin naxan yi. N na n ma xuruseene masuxuma na kii nin, n yi sa e xunba yirene yi e yi xuyaxi ayi denaxanye

yi na waxati yidimixini kundani. ¹³ N na e raminima nen siyane ye, n yi e malan sa keli yamana wuyaxi yi, n yi e xali e yamanani. N na n yengi doxoma nen e xon Isirayila geyane fari, e nun xudene de e nun yamaan doxodene birin yi yamanani. ¹⁴ N na e rabama nen yire fajini, Isirayila yamanan geya matexine yi findi e rabaden na. E sa e matabuma menne nin e rabade fajini, e yi e dege yire sabatixine yi Isirayila geyane fari. ¹⁵ N tan yetena n ma xuruseene rabama nen, n yi matabun fi e ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁶ Xuruseen naxan loxi ayi, n na fenma nen. Naxan sigaxi na xun xon, n mon fama nen na ra. Naxan maxoloxi, n yi na dandan. Naxan xadanxi, n yi na senbe so. Koni naxan turaxi e nun naxan senben gbo, n ne faxama nen. N na n ma xuruseene rabama kitikendan nin.’ ”

¹⁷ “ ‘E tan naxanye luxi alo n ma xuruse kuruna, Marigina Alatala ito nan falaxi ε xa, a naxa: n mon kitin sama nen xuruse nun xuruse tagi, e nun kontonna nun keton tagi. ¹⁸ Na mi ε kenenxi ba, ε lu ε dege yire fajini? Naxan don daxi a ra, ε mon waxyi na nan yibodon feyi ε sanna ra ba? E mi ε wasa soe ige sarijanxin minni ba? E mon waxyi a donxen dundu feen nin ba? ¹⁹ N ma xuruseene lan ba, e doneen don ε naxan yibodonxi, e yi igen min ε bata naxan dundu ε sanna ra?’ ”

²⁰ “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yeteen kitin sama nen xuruse turaxin nun xuruse xosixin tagi. ²¹ Bayo, ε bata xuruse xadanxine tuntun ε jinginna nun ε tungunna ra, ε lu e kudunye ε fenne ra han ε yi e kedi, ²² n na n ma xuruseene rakisima nen alogo e yii seene nama fa lu yaxune sagoni. N kitin sama nen xuruseene tagi. ²³ N xuruse raba keden pe doxoma nen e xun na, naxan e rabama, n ma walikeen Dawuda. A e masuxuma nen, a yi findi e yeeeratiin na.* ²⁴ N tan Alatala findima nen e Ala ra, n ma walikeen Dawuda yi findi e yeeeratiin na. N tan Alatala nan falan tixi. ²⁵ N boje xunbeli layirin xidima nen nxu nun ne tagi, n yi yamanan sube xajene raxori, alogo e xa dox burunna ra makantanni,

* 34:23: Na feen mon sebexi Yoni 10.16 kui.

e yi xi fotonne yi. ²⁶ N na e nun n ma yire sarijanxin nabilinna barakama nən, n yi tulen nafa a waxatini, e yi findi duba tulene ra. ²⁷ Wudine bogima nən xee ne ma, bəxən yi sansi bogine ramini. Yamaan luma nən bəjəe xunbenli e yamanani. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na, n na e konyiyaan kala waxatin naxan yi, n yi e xunba muxune yii naxanye e naxankatama. ²⁸ Siyane mi fa e yii seene tongoma sənən, sube xajene mi fa e donma sənən. E luma nən bəjəe xunbenli, muxu yo mi fa e magaxuma. ²⁹ N xee fajine yitonma nən e xa naxanye xili minima, fitina kamə yo mi fa e tərəma yamanani. Siyane mi fa e rayage sənən. ³⁰ Nayi, e a kolonma nən a n tan Alatala e xən, e Ala. E mən yi a kolon a e tan nan findixi n ma yamaan na, Isirayila kaane. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ³¹ E tan adamadiine luxi nən alo n ma xuruse kuruna, e tan naxanye dəxi n ma xuruse rabadeni. N tan nan e Ala ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

35

Nabiya falana Edən kaane xili ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa:
² “Adamadina, i yee rafindi Seyiri geyaan ma, i yi nabiya falan ti a xili ma! ³ A fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:
 N bata keli e xili ma
 e tan naxanye Seyiri geya yireni.
 N na n yiini bandunma nən e xili ma,
 n yi e konna findi yire rabejinxin na feu!
⁴ N na e taane kalama nən,
 e konna yi findi yire rabejinxin na.
 Nayi, e a kolonma nən
 a Alatala nan n na.’”

⁵ “Amasətə e bata habadan xənnantenyaa n mara, e yi Isirayila kaane lu e faxa silanfanna ra, gbalon fa e ma waxatin naxan yi, e e hakəne saranna dəfexin sətə waxatin naxan yi. ⁶ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yətəni! N na e sama nən faxa tiin sagoni, a yi lu e sagatanjə. Bayo faxa tiin mi rajaxuxi e tan ma, faxa tiin luma nən e sagatanjə. ⁷ N Seyiri geya yireni findima nən yire rabejinxin na fefe! Naxan yo na dangu na yi, n yi na kanna

faxa. ⁸ N na e geyane rafema nən muxu faxaxine ra. Naxanye faxama silanfanna ra, ne birama nən e yire matexine nun e mərəmərəne nun e xudene birin yi.

⁹ N na e konna findima nən yire rabejinxin na habadan, muxu yo mi fa dəxəma e taane yi. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

¹⁰ “‘Bayo e bata a fala, e naxa, ‘Isirayila nun Yuda yama firinni itoe nun e yamanane findima nən nxu gbeen na, nxu yi dəxə e yi.’’ Anu, Alatala fan yi na yi!

¹¹ Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yətəni. E xələn nun xəxələnna naxan yitaxi Isirayila kaane ra e xənnantenyani, n na e suxuma nən na ra! N na n yətə makənənma nən e xa, n na e makiti waxatin naxan yi. ¹² Nayi, e a kolonma nən a n tan Alatala bata e fala jaxine birin me Isirayila geya yirene xili ma, e naxanye falaxi, e naxa, “E konna bata halagi, a yi findi nxu balon na.” ¹³ E bata e yətə yite n tan xili ma e falane yi, e yi konbine ti n xili ma, n tan yətəen yi e me.’”

¹⁴ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yamanane birin na lu səwani waxatin naxan yi, n na e konna tan naxərima nən fefe! ¹⁵ E səwa nən Isirayila yamaan kəe bəxən kala feen na, n ma yamana. Nayi, n na e fan konna ligama na kiini nən. Seyiri geya yireni findima nən yire rabejinxin na, e nun Edən yamanan birin. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

36

Isirayilayamaan mən xətemanəne bəxəni

¹ “Adamadina, nabiya falan ti Isirayila geyane xa! A fala e xa, i naxa, ‘Isirayila geyane, e tuli mati Alatalaa falan na!

² Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo yaxune bata gele e ma, e naxa, “Yə! Habadan geyani itoe bata findi nxu tan nan gbee ra!”’ ³ Nayi, nabiya falan ti, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo e rabilinna muxune birin bata kata e raxərideni, e yi e naxankata alogo e xa findi siya gətəye gbeen na, muxune yi e magele, e yi e xili kala, ⁴ nanara, Isirayila geyane, e tuli mati Marigina Alatalaa falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi

lan geyane nun yire matexine nun xudene nun m̄erem̄erene nun yire kalaxine nun taa rabejinxine fe ma, ε rabilinna siya gb̄etene bata fu naxanye ma, e m̄on yi ε magele. ⁵ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata falan ti siya gb̄etene xili ma n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa, e nun Ed̄n taane birin xili ma, naxanye n ma yamanan findixi e gbeen na naxapaxa gbeen nun xənnantenyani, e yi a xuruse rabadene tongo! ⁶ Nanara, nabiya falan ti Isirayila yamanana fe yi. A fala geyane nun yire matexine nun xudene nun m̄erem̄erene xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Siyane bata ε makonbi han! Nayi, n xələxin falan tima e xili ma n̄en n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa. ⁷ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata n kələ n yiini texin na, fa fala ε rabilinna siyane e yetε nan nayagima e konbine xən.’”

⁸ “‘Ε tan Isirayila geyane, ε jingima n̄en, ε yi ε bogin namin Isirayila kaane xa, n ma yamana, bayo na feene fa waxatin bata ali. ⁹ N fama n̄en ε fēma, n na n yεε rafindima n̄en ε ma, ε tan geyane bima n̄en, ε yi e si. ¹⁰ N muxune rawuyama ayi n̄en ε fari, Isirayila yamaan birin. Muxune dəxəma n̄en taane yi, e m̄on yi yire kalaxine ti. ¹¹ N muxune nun xuruseene rawuyama ayi n̄en ε tan geyane fari. E wuyama ayi n̄en, e yi diine bari. N m̄on tinma n̄en muxune yi dəxə ε tan geyane fari alo a fələni, n yi ε rasabati alo waxati danguxine yi. Nayi, ε a kolonma n̄en a Alatala nan n na. ¹² N na a ligama n̄en muxune yi sigan ti ε tan geyane yiren birin yi, Isirayila kaane, n ma yamana, ε yi findi e kεε bəxən na, ε mi fa findima e diine faxa xunna ra sənən.’”

¹³ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo a falama ε ma fa fala ε tan geyane bata muxune halagi, ε yi findi ε yetena yamana diine faxa xunna ra, ¹⁴ nanara, ε mi fa muxu yo halagima sənən. Ε mi fa findima ε yamana diine faxa xunna ra sənən. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁵ Ε mi fa siyane konbi ti xuiin m̄ema sənən, siyane mi fa ε rayarabima sənən, ε mi fa ε yamaan nabirama sənən! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

¹⁶ Marigina Alatala yi a fala n xa, a naxa, ¹⁷ “Adamadina, Isirayila kaane yi dəxi e yamanani waxatin naxan yi, e a sarijanna kala n̄en e fe raba kiine nun e k̄ewanle xən, e fe raba kiin yi findi fe xəsixin na n yεε ra yi alo naxanla n̄ema kike wanli. ¹⁸ Nayi, n na n ma xələn nagodo n̄en e xili ma e to faxan tixi yamanani, e yi a sarijanna kala e suxurene xən. ¹⁹ Nanara, n na e raxuyaxi ayi siyane yε yamanane birin yi, n yi e makiti e sigati kiin nun e k̄ewanle xən. ²⁰ E na yi siga dənaxanye birin yi siyane yε, e yi n xili sarijanxin sarijanna kalama n̄en bayo muxune yi a falama e ma n̄en, e naxa, ‘Alatalaa yamaan nan e ra, anu e kelixi a yamanan nin.’ ²¹ Nanara, n yi wa n xili sarijanxin natanga feni e ma, Isirayila yamaan yi naxan sarijanna kalama siyane tagi e siga dənaxanye yi.”

²² “Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N mi ito ligama ε tan Isirayila yamaan xan ma fe ra, koni n na a ligama n xili sarijanxin nan ma fe ra ε naxan sarijanna kalaxi siyane tagi ε siga dənaxanye yi. ²³ N na n xili gbeen sarijanna mayitama n̄en, ε naxan sarijan kalaxi siyane yε. Nayi, siyane a kolonma n̄en a Alatala nan n na, n na n ma sarijanna mayita ε xən waxatin naxan yi siyane yetagi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

²⁴ “‘N na ε bama n̄en siyane yε, n yi ε malan keli yamanane birin yi, n yi ε xali ε bəxəni. ²⁵ N na ε rasarijanma n̄en ige sarijanxin na, n yi a xuya ε ma, ε yi rasarijan. N na ε rasarijanma n̄en ε fe xəsixine nun ε suxure feene birin ma. ²⁶ N bəjəe nənen fima n̄en ε ma, n yi nii nənen sa ε yi. N bəjəe xədəxən bama n̄en ε yi alo gemena, n yi bəjəe fajin sa ε yi. ²⁷ N na n ma Nii Sarijanxin sama n̄en ε yi, n yi a liga, ε yi bira n ma tənne fəxə ra, ε n ma sariyane suxu, ε yi e liga. ²⁸ Ε dəxəma n̄en yamanani n naxan so ε benbane yii, ε yi findi n ma yamaan na, n yi findi ε Ala ra.

²⁹ N na ε rakisima n̄en ε fe xəsine birin ma. N bogi seene raminima n̄en, n yi a rawuya ayi, kamən mi fa ε suxə sənən! ³⁰ N wudi bogine nun sansine rawuyama ayi n̄en alogo ε nama fa rayarabi kaməni sənən siyane yε. ³¹ Nayi, ε sigati ki jaxin nun ε

kewali naxine fe rabirama nən ε ma, ε yi nimisa ε hakene nun ε kewali xəsixine fe ra ki faji! ³² N mi na ligama ε tan xan ma fe ra, ε xa a kolon Isirayila yamana! ε yagi ε kewanle fe ra ki faji! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

³³ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε rasarijan ε hakene birin ma ləxən naxan yi, n mən taane rafema nən, yire kalaxine mən yi ti, ³⁴ xεε kalaxine mən yi bi alogo e nama lu rabejinxı dangu muxune yetagi. ³⁵ E a falama nən nayi, e naxa, “Yamanani ito naxan yi kalaxi, a bata lu alo Eden nakona. Taan naxanye yi kalaxi, e yi rabejin, na taa xənne mən bata ti, e findi muxune dəxəde makantanxine ra.” ³⁶ Nayi, siyaan naxanye na lu ε rabilinni, ne a kolonma nən a n tan Alatala nan bata yire kalaxine ti, n mən yi xεε rabejinxine bi. N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nən.’”

³⁷ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N mən tinma nən Isirayila yamaan xa n fen, n yi e mali. N muxune rawuyama ayi nən alo xuruseene. ³⁸ Taa kalaxine rafema nən muxune ra alo xuruse kurune Yerusalen yi sali ləxəne yi naxanye bata rasarijan Ala xa. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.”

37

Ala yi muxu xənne yita Esekiyeli ra fe tooni alo xiyena

¹ Alatala sənbən yi so n yi, a Nii Sarıjanxin yi n xali lanbanna nde tagi, denaxan yi rafexi faxa muxune xənne ra.

² A yi n nasiga ti e tagi na yiren birin yi, anu e yi gbo na han, e bata yi xara ayi fefe!

³ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, xənni itoe niin mən nəe bire ε yi ba?” N yi a yabi, n naxa, “Marigina Alatala, i tan nan keden pe na kolon!” ⁴ A yi a fala n xa, a naxa, “Nabiya falan ti xənni itoe xa! A fala, i naxa, ‘Xəri xaraxine, ε Alatalaa falan name! ⁵ Marigina Alatala ito nan falaxi xənni itoe xa, a naxa: N niin birama ε yi nən, ε yi keli sayani! ⁶ N na ε fasane sama nən ε ma, n fati bəndən nun ε fati kidin sa ε ma, n mən yi ε niin bira ε yi alogo ε xa keli sayani. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

⁷ N yi nabiya falan ti xənne xa alo a yamarixi n ma kii naxan yi. N yi nabiya falan tima waxatin naxan yi, xuina nde yi mini, alo se ramaxa xuina, xənne yi e maso e bode ra. ⁸ N yi a to fasane bata sa xənne ma, fati bəndən yi sa e ma, fati kidin yi e yε maluxun, koni e nii mi yi e yi singen.

⁹ Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Nabiya falan ti foyen xa! Adamadina, nabiya falan ti a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan foyena, keli bəxən tongon naaninne yi, i fa so faxa muxuni itoe yi alogo e xa keli sayani.’”

¹⁰ N yi nabiya falan ti alo a yamari n ma kii naxan yi. Niin yi bira e yi, e mən yi keli sayani, e ti e sanne xunna. Gali sənbəmaan nan yi a ra naxan yi gbo mumε!

¹¹ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, Isirayila yamaan birin nan xəri itoe ra. E luma a fale, e naxa, ‘Nxu xənne bata xara. Yigi yo mi fa nxu xa! Nxu bata lə ayi!’

¹² Nanara, nabiya falan ti, i a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε gaburune rabima nən, n yi ε rate yinla ra, ε tan n ma yamana. N mən fama nən ε ra Isirayila yamanani. ¹³ ε a kolonma nən nayi, n ma yamana, a Alatala nan n na, n na ε gaburune rabi waxatin naxan yi, n yi ε rate! ¹⁴ N na n ma Nii Sarıjanxin birama ε yi nən, ε yi keli sayani, n mən yi ε dəxə ε yamanani. Nayi, ε a kolonma nən a n tan Alatala nan falan tixi, n yi a liga. Alatalaa falan nan na ra.’”

Ala mayitaxunna bama nən Isirayila nun Yuda tagi

¹⁵ Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

¹⁶ “Adamadina, yegena nde tongo i yi ito kərəndən a fari, fa fala Yuda gbeena e nun Isirayila kaan naxanye a fəxə ra. I mən xa yege gətə tongo, i ito kərəndən a ma fa fala Efirami a yegena, Yusufu gbeena e nun Isirayila yamaan naxanye birin a fəxə ra.

¹⁷ Yegene ratugun alogo e xa findi yege kedenna ra i yii. ¹⁸ Xa i ya yamanan muxune i maxədin, e naxa, ‘I mi ito bunna falama nxu xa ba?’ ¹⁹ I xa e yabi, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Yusufu a yegen tongoma nən, naxan Efirami yii, e nun Isirayila bənsənna naxanye a fəxə ra, n yi a tugun Yudaa yegen na, e findi yege

kedenna ra. E findima nən kedenna ra n yii.’”

²⁰ “I səbenla kərendənma yegen naxanye fari, ne xa lu suxi i yii e yətagi. ²¹ I yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila kaane bama nən siya gbetene tagi e sigaxi dənaxanye yi, n yi e malan keli yiren birin yi, n yi e raxetə e yamanani. ²² N na e findima nən yama kedenna ra yamanani, Isirayila geyane fari, manga kedenna yi lu e birin xun na, e mi fa findima siya firinna ra, e mən mi fa yitaxunjə mangaya firinna ra. ²³ E mi fa e yətə raxəsima e susurene nun e batu se haramuxine nun e murutə feene xən. N na e rakisima nən e yulubi rabadene birin ma, n yi e rasarijan. E findima nən n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra. ²⁴ N ma walikəen Dawuda nan findima e mangan na, xuruse raba keden peen yi lu e yee ra. E n ma sariyane nun n ma tənne susuma nən, e yi e liga. ²⁵ E dəxəma nən yamanani n dənaxan soxi n ma walikəen Yaxuba yii, ε benbane dəxə dənaxan yi. E dəxəma nən mənni, e tan nun e diine nun e diine diine han habadan, n ma walikəen Dawuda yi findi e mangan na habadan! ²⁶ N bəjəe xunbeli layirin xidima nən nxu nun ne tagi, a findi habadan layirin na. N na e rasabatima nən, n yi e rawuya ayi, n yi n ma yire sarijanxin lu e tagi habadan! ²⁷ N dəxəden luma nən e tagi, n findi e Ala ra, e findi n ma yamaan na. ²⁸ Nayi, siyane a kolonma nən a n tan Alatala nan Isirayila rasarijanxi, n na n ma yire sarijanxin lu e tagi waxatin naxan yi habadan.””

38

Nabiya falan Manga Gogo xili ma

¹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ² “Adamadina, i yee rafindi Manga Gogo Magogo kaan ma, Mesəki nun Tubali* manga gbeena, i nabiya falan ti a xili ma. ³ A fala a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma Gogo, Mesəki nun Tubali manga gbeena. ⁴ N karafen birama nən i dəni, n yi i karahan, n yi i ramini i konni ε nun i

* **38:2:** Tubali nun Mesəki a fe səbəxi Dunuja Fələn 10.2-3 nun Esekiyeli 27.13 kui. Gogo nun Magogo findixi Alaa yamaan yaxune misala nan na. E fe mən səbəxi Lankənəmaya 20.8 kui.

ya ganla birin, e nun i ya soone nun i ya soo ragine, naxanye yəngə so seene yəbaxi, e nun sofa gali gbeena yə masansan wure lefa gbeen nun a xurin suxi naxanye yii naxanye fatan yəgen soe silanfanna ra. ⁵ Perise kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane fan sigama nən i fəxə ra, yə masansan wure lefaan nun wure kəmətin naxanye yii. ⁶ E nun Gomərə kaane nun e sofa ganle birin, e nun Beti-Togarama kaane, naxanye keli kəmən fəxəni, e nun e ganle birin, e nun siya wuyaxine sigama nən i fəxə ra.’”

⁷ “‘Keli, i yi i yitən, ε nun gali gbeen naxanye birin i fəxə ra, bayo i tan nan dəxi e birin xun na. ⁸ Ləxəna nde, n na a ragidima i ma nən nee wuyaxi dangu xanbini, i siga na yamanan xili ma naxan muxuye futuxuluxi silanfanna bun ma, naxanye kelixi yamana wuyaxi yi, e sa e malan Isirayila geyane fari naxanye bata yi lu rabejinxi xabu waxati xunkuye. E birin bata keli siyane yə, e yi lu dəxi bəjəe xunbenli. ⁹ E nun ε ganle birin kelima nən e nun siya wuyaxine, ε yi fa e yamanani alo tule gbeena, alo kundaan naxan sama yamanan xun ma.’”

¹⁰ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Na ləxəni, miriyane soma nən i bəjəni, i yi kətə naxini tən. ¹¹ I a falama nən, i naxa, “N sa fuma nən yamana makantantaren ma, n yi muxune yəngə naxanye bəjəe xunbelixi, e lanni, naxanye dəxi taane yi yinna mi naxanye rabilinni, naxanye taan so dəeye mi balanma wurene ra. ¹² N na e yii seene tongoma nən yəngəni, n yi e nafunle muja.” Muxune mən bata dəxə taa xənna naxanye yi, i sa fuma nən ne ma, yamaan naxan naminixi siya gbetene yə, naxanye bata xuruseene nun nafunla sətə, naxanye dəxi dunuja tagini. ¹³ Saba nun Dedan nun Tarasisi yulane nun e sofa sənbəmane birin a falama nən i ma, e naxa, “I faxi yəngə yi se tongoden nin ba? I ya ganla malanxi nafunla nan mujadeyi ba, alogo e xa gbetin nun xəmaan xali, e yi xuruseene nun nafunla tongo, e yi se wuyaxi tongo yəngəni?” ’”

¹⁴ “Nanara, adamadina, nabiya falan ti.

A fala Gogo xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Isirayila kaane na lu bɔŋe xunbenli lɔxɔn naxan yi, n ma yamanan, i na kolonma nən. ¹⁵ I fama nən, i sa keli i dɔxɔdeni sogeteden kɔmən fɔxɔni pon, ε nun siya wuyaxin naxanye i fɔxɔra, e birin dɔxi soone fari, yama gbeena, gali sənbəmana. ¹⁶ I sa fuma nən Isirayila kaane ma, n ma yamanan, alo kundaan naxan sama yamanan xun ma. Waxati famatəni, n na i rafama nən n ma yamanan xili ma alogo siyane xa n kolon, n na n ma sarijanna mayita i tan xɔn e yetagi waxatin naxan yi.’”

¹⁷ “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N falan ti i tan nan ma fe yi Isirayila nabine xɔn waxati danguxine yi ba, n ma walikəne? Na waxatini, e nabiya falane ti nən jee wuyaxi bun, fa fala a n na i rasigama nən n ma yamaan xili ma. ¹⁸ Na lɔxɔni, Gogo fama nən Isirayila yamanan xili ma, n bɔŋen yi te, n xɔlə han! Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁹ N fitinaxina a ragidi nən n ma xɔlə gbeeni, fa fala na lɔxɔni bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nən Isirayila yi. ²⁰ Yəxəne nun xɔline nun burunna subene nun ni-imaseene birin xuruxurunma nən gaxuni n yetagi, e nun muxun naxanye birin bɔxɔxɔnna fari. Geyane godoma nən, tintin yirene birin yi wuru, yinne birin yi bira bɔxɔni. ²¹ N yəngən nakelima nən Manga Gogo xili ma n ma geyane birin fari. Birin silanfanna tongoma nən a ngaxakedenna xili ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ²² N Gogo makitima nən fitina furen nun sayaan na, n tule gbeen nun balabalan kəsəne nun dole təen nafa a xili ma e nun a ganle nun siya wuyaxin naxanye a fɔxɔra. ²³ N na n ma gboon nun n ma sarijanna mayitama nən, n yi a ligi siya wuyaxine yi n kolon. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na.’”

39

Fala gbətə Manga Gogo xili ma

¹ “Adamadina, nabiya falan ti Manga Gogo xili ma, a fala a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma Gogo, Mesəki nun Tubali manga gbeena. ² N na i karahanma nən, i yi keli i

ya yamanani sogeteden kɔmənna ma pon, n yi i xali Isirayila geyane fari. ³ N na i ya xanla ragarinma ayi nən, a bira i kɔmənni, n yi i ya xalimakunle rayolon i yiifanni. ⁴ I faxama nən Isirayila geyane fari, i tan nun i ya ganle nun siyaan naxanye birin i fɔxɔra. N yi i binbin lu xɔline nun burunna subene bun e balon na. ⁵ I faxama nən burunna ra, bayo n tan bata a fala. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ⁶ N təen nafama nən Magogo yamanan, e nun na kanne konni naxanye birin dɔxi ige tagi bɔxɔne yi bɔŋe xunbenli. Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na. ⁷ N na a ligama nən Isirayila kaane yi a kolon a n xinla sarijan. N mi fa n ma yamaan luyə sənən e yi n xinla sarijanna kala. Nayi, siyane a kolonma nən a n tan Alatala nan sarijan Isirayila yamanan.’”

⁸ “‘Marigina Alatalaa falan ni ito ra: Na feene fama nən, e yi rakamali. N falan tixi na lɔxɔn nan ma fe yi. ⁹ Nayi, Isirayila kaane minima nən taani, e yi yaxune yəngə so se biraxine matongo, e yi e gan yegen na, yə masansan wure lefa xurin nun a xungbene, e nun xanle nun xalimakunle nun yəngə so dunganne nun tanbane. Ne mi gan jənje han jee solofer. ¹⁰ E mi yege fenje burunna ra, e mi se səgə fətənne yi, bayo yaxune yəngə so seene nan ganma yegene ra. Naxanye e yii seene tongo yəngəni, e fan ne yii seene tongoma nən yəngəni. Naxanye e nafunla ba e yii, e fan yi ne nafunla ba e yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

¹¹ “‘Na lɔxɔni, n sigatine lanban yiren findima nən gaburu soon na Manga Gogo xa Isirayila yamanan fɔxɔ ige daraan sogeteden binni. A kiraan bolonma nən dangu muxune yee ra bayo Gogo maluxunma mənna nin e nun a ganla birin, mənna yi xili sa Gogo a ganla lanbanna. ¹² Isirayila yamana e maluxunma nən kike solofer alogo yamanan xa rasarijan. ¹³ Yamanan muxune birin e maluxunma nən, na yi findi xunna kenla ra e xa, n na n ma binyen makenen lɔxɔn naxan yi. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

¹⁴ “‘Muxune sugandima nən, e yi yamanani siga binbine fendeni waxatin birin. Muxu faxaxin naxanye bɔxɔn fari

ma, muxu gbeteye yi dangu ne maluxunjε. Na fsləma nən kike solofera na dangu, e yi bəxən nasarijan na kiini. ¹⁵ Na muxun naxanye danguma yamanani, na nde keden na muxune xənne to, a taxamasenna tima nən mənni alogo gaburu geene xa sa e maluxun Gogo a ganla mərəmərəni. ¹⁶ E mən taana nde xili sama nən mənni fa fala "Galiya." Yamanan nasarijanma na kii nin."

¹⁷ "Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A fala xəliin sifan birin xa, e nun burunna subene birin, i naxa, 'E ε malan, ε fa, ε malan sa keli yiren birin yi, ε fa n ma saraxa suben donden, n tan yətəen naxan bama ε xa. Saraxa gbeen nan na ra Isirayila geyane fari! ε suben donma nən, ε yi wunla min. ¹⁸ ε sofa wəkilexine subene donma nən, ε yi dunuŋa mangane wunla min, naxanye faxaxi alo kontonne nun yəxəeñe nun kətəne nun turane, e birin naturaxi alo Basan yamanan xuruseene. ¹⁹ ε turen donma nən n ma saraxani n naxan bama ε xa, ε wasa a ra. ε wunla minma nən alo dələna han ε xun magi a ra. ²⁰ ε lugoma nən soone suben nun sooragine suben na n ma donse donden, e nun sofa wəkilexine nun yəngε sone sifan birin suben na.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

²¹ "N na n ma binyen mayitama nən siyane tagi, siyane birin yi n ma kitixaxin to, n na n sənbən nagodo e xili ma waxatin naxan yi. ²² Nayi, keli na ləxən ma han waxati famatəna, Isirayila yamana a kolonma nən a Alatala nan n na, e Ala. ²³ Nayi, siyane a kolonma nən a Isirayila kaane yulubine nan ma fe a ligaxi e sigaxi konyiyani, e to tinxintareyaan liga n na, n yi n yetagin luxun e ma, n yi e sa e yaxune sagoni alogo e xa e faxa yəngəni. ²⁴ N na e saranma nən e fe xəsixine nun e murutəfeene ra, n yi n yetagin luxun e ma."

²⁵ "Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Iki, n mən xətəma nən Yaxuba bənsənna muxu suxine ra, n kininkininma nən Isirayila kaane birin ma, n yi n səbə so alogo birin xa n xili sarijanxin binya. ²⁶ Nayi, e jinanma nən e yagin xən e nun e tinxintareyaan naxanye birin ligaxi n na. E mən luma nən makantanni

e bəxəni, muxune mi fa e yimaxama. ²⁷ N na e ramini siyane yε waxatin naxan yi, n na e malan sa keli e yaxune yamanane yi, n na n ma sarijanna mayitama nən e xən siya wuyaxine yətagi. ²⁸ Nayi, e a kolonma nən a Alatala nan n na, e Ala, amasətə hali n to e raxuyaxi ayi siyane tagi konyiyani, n mən e malanma nən e konni, n mi e sese luma na. ²⁹ N mi fa n yətagin luxunma e ma nayi sənən, bayo n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nən Isirayila yamaan fari. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

40

Ala yi a Batu Banxi nənəna fe makənen Esekiyeli xa

¹ Nxə konyiyaan jee məxəjən nun suulunden kike singen xi fude ləxəni, Yerusalən taan kalan jee fu nun naanindeni, na ləxən yətəni, Alatala yi n tongo, a yi siga n na na yi. ² Ala yi n xali Isirayila yamanani fe tooni alo xiyena. A yi n nate geya matexina nde fari banxine yi tixi naxan sogeteden yiifari fəxəni alo taana. ³ A yi n xali mənni, n yi dəjəxəna nde to, a kiin luxi alo wure gbeela. Taa dugi lutin yi suxi a yii e nun tamina, se maliga sena. A yi tixi dəna nde ra. ⁴ Na muxun yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, i yəen ti, i tuli mati, i yengi sa feni itoe birin xən n naxanye yitama i ra, amasətə i faxi be na nan ma, i yi sa a fala Isirayila yamaan xa i na naxan birin to."

Alaa Banxi nənən yinna so dəna

⁵ N yi a to, yinna nde yi Ala Batu Banxin nabilinxi a yiren birin yi. Se maliga tamin yi suxi na muxun yii a kuya nəngənna yε sennin, koni na tamin nəngənne yi kuya nəngənna yətəen xa. Nəngənna keden e nun yii kuiin yee keden nan yi e kuyan na nun. A yi yinni gboon maliga, e nun se maliga tamin kuyan yi lan. A yiteen fan nun se maliga tamin kuyan yi lan.

⁶ Na xanbi ra, a yi siga yinna so dəen na dənaxan yi yee rafindixi sogeteden ma. A yi te tedene ma so mənna kui. A yi yinna so dəen fari binna maliga, na kuyana, se maliga tamin yε keden. ⁷ Konkodine nan yi rafalaxi yinna so dəen kanke, kantan tiine yi tiyε yiren naxanye yi. Ne birin

yi kuya se maliga tamin ye keden keden, e yigbona, a ye keden. Nongonna ye suulun nan yi kantan tiine konkodine longonne ra. So deen mini deen yinna kuiin ma, na yi kuya se maliga tamin ye keden. ⁸ Na muxun mon yi na so de palaan maliga naxan yi yinna kuiin binni: ⁹ A yi kuya nongonna ye solomasexe. A banxin kankeni gbona, nongonna ye firin. Na so de palaan yi a kui nen, a yee rafindixi Ala Batu Banxin ma. ¹⁰ Yinna so deen naxan yi sogeteden binni, kantan tiine konkone saxanne nan yi rafalaxi a so deen kanke a foxo firlinna birin yi. Ne birin yi lan. E birin yi tagi kuya kii kedenni. ¹¹ A yi deni gboon maliga, nongonna ye fu, a kuyana, nongonna ye fu nun saxan. ¹² Sansandina nde yi tixi kantan tiine konkone yetagi, a yitena nongonna ye keden. Kantan muxune konkone tan yigbona nongonna ye sennin, e kuyana, a ye sennin. ¹³ A yi so deen yiren maliga, keli sansandi kedenna konden ma han gbete bode foxoni, na yigbona, nongonna ye mohjen nun suulun. ¹⁴ A yi so deen palaan maliga kantan tiine konkone yetagi, na kuyana, nongonna ye tongue sennin. Na yi sa danxi yinna so deen kui xiin nan ma. ¹⁵ Keli yinna so deen fari ma xiin ma han so deen kui xiin palana, nongonna ye tongue suulun. ¹⁶ Foye sodene nan yi palaan banxi kankene birin ma wure sansanne tixi naxanye ma kantan tiine konkone yiren birin yi. Ndee fan yi so deen palaan ma. Banxi kanken naxanye yi kantan tiine konkone longonne ra, tugu yii sawurane nan yi kerendenxi ne rayabu seen na.

Ala Batu Banxin yinna kuina

¹⁷ A yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui. Na yinna kuiin nabilinna yitenxi geme doxine nan na bexon ma a lonna ra, a yi rabilinxi konkone tongue saxan nan na naxanye yi doxi yinna ra. ¹⁸ A kuiin nabilinna birin yi doxi geme malaxunxine nan na alo lonna. A rabilinna yi magodo yinna kuiin tagiyaan xa. ¹⁹ A yi a kuyan maliga, keli yinna fari ma xiin so deen palaan yetagin ma han Ala Batu Banxin yinna kui xiina. Na yi lan nongonna ye kembe ma sogeteden mabinna nun a komen foxon fan xa.

Komen foxon yinna so deen

²⁰ Yinna so deen naxan yi yee ra findixi sogeteden komenna ma, a yi na kuyan nun a yigboon maliga. ²¹ Kantan muxune konkone, saxan be binni, saxan be binni, e nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun yinna so deen boden birin yilan, a kuyana nongonna ye tongue suulun, a yigbona, nongonna ye mohjen nun suulun. ²² Na so deen foye sodene nun a kantan tiine konkone nun a tugu yii sawura kerendenxine, ne birin nun so deen boden gbeene yi lan naxan yi yee ra findixi sogeteden binna ma. San tide solofera nan yi teden na a so deen palaan yetagi. ²³ Ala Batu Banxin yinna kui xiin so deen nde yi yinna komen foxon so deen yetagi, alo a yi kii naxan yi sogeteden mabinni. Na muxun yi na kuyan maliga keli yinna fari ma xiin so deen ma han yinna kui xiin so deen, nongonna ye kembe.

Yinna yiifari foxon so deen

²⁴ A yi ti n yee ra siga yinna yiifari foxon mabinni, n yi so de gbete to naxan yi yee rafindixi yiifari foxon ma. A yi a yirene maliga, na fan yi lan bonne ma. ²⁵ Foye sodene yi yinna so deen nun a so de palaan yiren birin ma alo bonne yi kii naxan yi. A kuyana, nongonna ye tongue suulun, a yigbona nongonna ye mohjen nun suulun. ²⁶ San tide solofera nan yi teden na a so deen palaan yetagi. Banxi kanken yi rayabuxi tugu yii sawura kerendenxine nan na kantan tiine konkone longonne ra. ²⁷ Ala Batu Banxin yinna kui xiin so deen nde fan yi yiifari foxoni. Na muxun yi a kuyan maliga keli yinna kui xiin so deen ma han yinna fari ma xiin so deen, nongonna ye kembe.

Yinna kui xiin so deene

²⁸ Na xanbi ra, a yi fa n na Ala Batu Banxin yinna kui xiini, n so a yiifari ma so deen na. A yi so deen maliga, na fan nun bonne birin yi lan. ²⁹ Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun so deen bonne birin yi lan. Foye sodene yi so deen nun a palaan yiren birin ma. A kuyana, nongonna ye tongue suulun, a yigbona, nongonna ye mohjen nun suulun.

³⁰ So dεene palaan naxanye yi yinna ma, ne yi kuya nɔngɔnna yε mɔxɔŋɛn nun suulun, e yigbona nɔngɔnna yε suulun. ³¹ So dεen palaan yi yε rafindixi yinna fari ma xiin nan ma, a sɛnbɛtɛnne yi rayabuxi tugu yii sawura kerendɛnxine nan na. San tide solofera nan yi teden na.

Saraxane yitənma konkon naxanye kui

38 Konkona nde yi sansanna so de palane kui saraxa xuruse gan daxine yi maxama denaxan yi. **39** Tabali firin firin yi so deen palaan fɔxɔ firinna birin yi xuruseene yi kɔe raxabama de naxanye yi alogo e xaba saraxa gan dixin na hanma yulubi xafari saraxana hanma yangin saraxana. **40** Tabali firin firin mɔn yi so deen palaan be binna nun be binni teden dɛxɔn yinna kui xiin kɔmen fɔxɔn so deen na. **41** Nayi, tabali naanin yi so deen be binni, naanin be binni, e birin malanxina tabali solomasɛxɛ xuruseene yi kɔe raxabama denaxanye yi. **42** Tabali naanin gbeteeye fan yi na yi naxanye rafalaxi gɛmɛ masolixine ra saraxa gan daxine fe ra, e birin kuyana nɔngɔnna

yε keden e nun a tagi, e yigbona nɔngɔnna
yε keden nun a tagi, e yitenan nɔngɔnna yε
keden. Waliseene nan yi ne fari xuruseene
kɔe raxabama naxanye ra alogo e xa ba
saraxa gan dixin na hanma saraxa gbete.
⁴³ Banxin kanken yi rayabuxi a rabilinna
birin yi sawura kerendənxine nan na nax-
anye rabinya yi yiin yε keden liyε. Tabanle
yi rafalaxi saraxa subene nan ma fe ra.

Saraxaraline konkone

44 Konko firin yi yinna kui xiin kui, kedenna kɔmɛn fɔxɔn so dɛen dɛxɔn, a yɛɛ rafindixi yinna kuiin ma, kedenna yiifari fɔxɔn so dɛen dɛxɔn a yɛɛ rafindixi yinna kuiin ma. **45** Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Konkon naxan yinna kui xiin kɔmɛn fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na ra naxanye Ala Batu Banxin feene xun na. **46** Konkon naxan yinna kui xiin yiifari fɔxɔni, saraxaraline nan gbee na ra naxanye saraxa ganden feene xun na. Sadɔki* yixetene nan ne ra, Lewi bɔnsɔnna muxune. Ne gbansanna nan nɔɛ e masɔɛ Alatala yɛtagi e a wanle ke.” **47** Na xanbi ra, a yinna kui xiin kuiin maliga. A kuyana nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ kɛmɛ. Saraxa ganden yi Ala Batu Banxin yɛtagi.

Ala Batu Banxina

41

¹ Na muxun yi n xali banxin kui yire sarijanxi singeni. A yi a senbetenne maliga, a fɔxə kedenna yigboon nəngənna yε sennin, a fɔxə kedenna boden fan nəngənna yε sennin. ² Banxin dəni gbona,

* **40:46:** Sadəki a fe səbəxi Mangane Singen 2.35 kui.

nəngənna ye fu, banxi kanken naxanye dəen be binna nun be binni, nəngənna ye suulun suulun. A mən yi banxin kui yire sarijanxi singen maliga, a kuyana nəngənna ye tonge naanin, a yigbona nəngənna ye məxəjne.

³ A yi so banxin kui yire sarijanxi firinden, a yi a so dəen sənbətənne maliga, e firinna birin yigbona, nəngənna ye firin firin. A so dəni gbona nəngənna ye sennin. Banxi kanken naxan yi dəen be binna nun be binni, nəngənna ye soloferə soloferə.
⁴ A yi banxin kuiin yire sarijanxi firinden kuyan maliga, nəngənna ye məxəjne, a yigbona nəngənna ye məxəjne. Ayi a fala nxa, a naxa, "Yire Sarijanxi Fisamantenna ni ito ra."

⁵ A yi Ala Batu Banxin kanken maliga, a yigbona nəngənna ye sennin. Konkodine yi banxin kui a rabilinna birin yi, e yigbona nəngənna ye naanin. ⁶ Konkodin naxanye yi banxin kui a rabilinni, ne mən yi e bode fari kore banxiramaan na han dəxə saxan, a dəxə yo dəxə konkodi tonge saxan saxan. Konkodine nan yi banxi kanken kui xiine sənbə soma. E yi nde bama banxi kanken fari ma xiini gboon na, koni e mi yi se bama banxi kanken kui xiini gboon na.
⁷ Konkodine yigboon yi sigama fari se, e nəma tema bayo a yi tema nde be banxi kanken na. Muxune yi nəe tə te seene ma keli bəxəni, sa te kore banxin firinden han a saxandeni.

⁸ N yi a to a banxin yirena nde yi konkodine ma e bun ti seen na, na yigbona se maliga tamin ye keden, naxan yi lanxi nəngən kuyen ye senninna ma. ⁹ Konkodine banxi kanken fari ma xiini gboon yi nəngənna ye suulun nan na. Yirena nde magenla yi Ala Batu Banxin ¹⁰ nun saraxaraline banxine tagi, na yigbona nəngənna ye məxəjne Ala Batu Banxin nabilinna birin yi. ¹¹ Dəene yi konkodina ndee ma naxanye yi rabiyə lan na yiren ma, kedenna kəmən fəxən ma, kedenna yiifari fəxən ma. Sigatidena nde yi lu banxin nabilinna birin yi, na yigbona nəngənna ye suulun.

¹² Banxina nde yi yəe rafindixi yinna kuiin ma a sogegododen binni, na yigbona nəngənna ye tonge soloferə. Na

banxin kankeni gboon yi nəngənna ye suulun nan na a rabilinna birin yi. Banxin kuyana nəngənna ye tonge solomanaanin.
¹³ Na muxun yi Ala Batu Banxin maliga, a kuyana nəngənna ye kəmə. Yire magenla nun banxin bonna fan nəngənna ye kəmə. ¹⁴ Yinna kui xiin sogetede binna fan, nəngənna ye kəmə. Ala Batu Banxin yi lu na tagiyani.

¹⁵ Na muxun yi banxin maliga naxan yəe yi rafindixi yinna kuiin ma Ala Batu Banxin xanbi ra. Banxin nun banxi kui yiren naxanye a fəxə firinna birin yi, na birin malanxin kuyana nəngənna ye kəmə.

Ala Batu Banxin yire sarijanxi singen nun a firindena e nun a so də palaan naxan yəe yi rafindixi yinna kuiin ma ¹⁶ e nun e də yirene nun e foye sode yixurine nun banxine kui yiren naxanye na yire saxanne rabilinxi, farinne yi saxi na banxi kankene birin ma e rayabu seen na han e so dəene. Banxi lonna nun banxi kanken yi rayabuxi farinne nan na siga han foye sodene. Foye sodene fan yi nəe balanjə nən. ¹⁷ Banxin yire sarijanxi firinden so dəen xun ma e nun yire sarijanxi firinne rabilinne banxi kankene birin ma, ¹⁸ maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yiine sawurane yi masolixi mənne nan ma. Tugu yii sawurane yi solixi maleka gubugubu kan sawurane longonne ra. Yetagi firin firin nan yi maleka gubugubu kan sawurane ma. ¹⁹ Yetagi keden yi luxi alo adamadiin gbeena naxan yi yəe rafindixi tugu yii kedenna ma. Yetagin bonna yi luxi alo yatan yetagin naxan yi yəe rafindixi tugu yiin bonna ma. Ne yi solixi Ala Batu Banxin yirena birin ma. ²⁰ Keli banxin yire sarijanxi singen lonna ma siga han a so dəen xun ma, maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane nan yi solixi banxi kanken ma.

²¹ Yire sarijanxi singen də rati wudine yi rafalaxi tongon naanin nan ma, fe mi yi naxanye ti kiin na. Yire Sarijanxi Fisamantenna də rati wudine fan yi na kii nin. ²² Se ralixine dəxə se tabanla yi na yi, a yitena nəngənna ye saxan, a fəxə firinne birin yigbona, nəngənna ye firin firin. A tongonne nun a bun tiin nun a dəxənne

yi rafalaxi wudin nan na. Na muxun yi a fala n xa, a naxa, "Tabanla ni ito ra, naxan Alatala yetagi." ²³ Yire sarijanxi singen nun Yire Sarijanxi Fisamantenna firinne birin, de firin nan yi tixi e so deen na. ²⁴ E de firinne yi rabima yiifanna nun komeenna nan ma. ²⁵ Maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane yi solixi yire sarijanxi singen deen ma alo naxanye yi banxi kankene ma. Wudi xunna soon yi rafalaxi so de palaan so deen xun ma. ²⁶ Foye sode yixurine yi so de palaan dexonne ma wure sansanna naxanye ma, tugu yii sawurane yi solixi banxi kanken ma foye sodene fexx firinne birin yi. Wudi xunna soon yi rafalaxi konkodine fan yetagi.

42

Saraxaraline banxine

¹ Na muxun yi ti n yeε ra komeen fexxoni, mini yinna kui xiin fari ma, a fa n na banxin dexon ma naxan yi yinna komeen fexx yetagi yinna kui xiin xən ma. ² Na banxin kuyana nongonna ye kemē, a yigbona nongonna ye tongue suulun, a deen yi rabima komeen fexxnan ma. ³ Nongonna ye moxjne yi luxi Ala Batu Banxin nabilinni, gême dəxine fan yi yinna fari ma xiin de a lonna ra. Banxini ito yi menne nan longori ra. Kore banxin dəxede saxan nan yi a ra Ala Batu Banxin kore banxin yetagi. ⁴ Konkon naxanye yi kore banxine kui, sigatiden yi danguma ne birin tagi banxin kui. Sigatidi gbona, nongonna ye fu, a kuyana nongonna ye kemē. Konkone yi rabima komeen fexxnan ma. ⁵ Konkon naxanye yi kore banxin faxa ra xiine kui, ne yi yixurun dangu a laberaxine ra bayo sigatidene yi nde baxi e yigboon na dangu firinna bonne ra. ⁶ Konkon naxanye yi kore banxin xuntagi, senbeten yo mi yi ne ma alo e yi yinna ma kii naxan yi. E mən yi yixurun dangu kore banxin singen nun a firinden konkone ra. ⁷ Konkon naxanye yi rafalaxi banxini yinna fari ma xiin mabinni, ne yi danxi banxin tagiyaan nin, e kuyana nongonna ye tongue suulun. ⁸ Konkon naxanye yi yinna mabinni banxin kui, ne kuyana

nongonna ye tongue suulun, koni konkone naxanye yi yire sarijanxin mabinni, ne kuyana nongonna ye kemē. ⁹ So yi tima banxin sogeteden mabinna nin keli yinna fari ma xiin binni siga labe ra konkone kui.

¹⁰ Yiifari fexxoni, banxina nde fan yi yinna fari ma xiin yetagi Ala Batu Banxin yinna kui xiin ma, konkone fan yi na banxin kui. ¹¹ Sigatidena nde yi konkone tagi. Na banxin nun banxin naxan yi komeen fexxoni, ne firinna birin kuyan nun e yigboon yi lan e nun e so deene nun e yeba kiina. Yiifari fexxon banxin so deene ¹² nun komeen fexxon banxin konkone so deene birin yi lan. So yi tima konkone longonna ra sigatidena nan xən keli sogeteden binni.

¹³ Na muxun yi a fala n xa, a naxa, "Banxin naxanye komeen fexxon nun yiifari fexxoni, naxanye rabima Ala Batu Banxin yinna kui xiin kuiin binni, saraxaraline nan gbee ne ra, naxanye walima Alatala yetagi, e saraxa sarijanxi fisamantenne subene donma denaxan yi. Na saraxa sarijanxi fisamantenne ramarama menne yi nən alo bogi se saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane bayo na yirene sarijan. ¹⁴ Saraxaraline na so yire sarijanxin longonne ra, e mi nəe mine, siga yinna fari ma xiin kui fəe na e saraxaraliya wali dugine ba e ma, e yi e lu na bayo ne sarijan. Ne lan nən e xa dugi gbeteye ragodo e ma benun e xa siga yamaan yirene yi."

¹⁵ A yelinxina Ala Batu Banxin kuiin yirene malige, a yi siga n na, mini sogeteden so deen na, a yinna fari ma xiin maliga.

¹⁶ A yi yinna sogeteden mabinna maliga se maliga tamin na, a kuyana nongonna ye kemē suulun. ¹⁷ A yi yinna komeen fexxon maliga se maliga tamin na, a kuyana nongonna ye kemē suulun. ¹⁸ A yi yinna yiifari fexxon maliga se maliga tamin na, a kuyana nongonna ye kemē suulun. ¹⁹ A yi yinna sogeteden binna maliga se maliga tamin na, a kuyana nongonna ye kemē suulun. ²⁰ A yinna fari ma xiin yirene birin maliga na kii nin, a kuyan nun a yigbona, nongonna ye kemē suulun. A yi rabilinx yi yinna nan na alogo se sarijanxine nun se gbeteye xa fata.

43

Alaa nɔrɔn mɔn yi xεtε a banxini

¹ Na muxun yi n xali so dεen binni, naxan yi yεe rafindixi sogeteden binna ma. ² Nayi, n yi Isirayilaa Alaa nɔrɔn to fε sa keli sogeteden binni. A xuiin yi luxi alo ige walanna xuina, bɔxɔn yi mayilenma a nɔrɔn na.* ³ N yi fe toon nan tima alo xiyena. Na yi luxi nεn alo n fe toon naxan ti Ala to yi fama taan kaladeni. Na fe toone mɔn yi luxi alo n naxan to Kebari baan dε. ⁴ Nayi, n yi bira, n yεtagin yi lan bɔxɔn ma. ⁵ Alatalaa nɔrɔn yi so dεen na naxan yi sogeteden binni. ⁵ Alaa Nii Sarijanxin yi n tongo a yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui xiini. Alatalaa nɔrɔn yi banxin nafexi.

⁶ Na muxun yi tixi n fεma waxatin naxan yi, n yi muxuna nde xuiin mε naxan yi falan tima banxini. ⁷ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n ma manga gbεdεn luma be nin. N na n sanna tima be nin. N luma nεn be Isirayila kaane tagi habadan. Isirayila yamaan nun e mangan mi fa n xili sarijanxin sarijanna kalama e yalunyaan xɔn sɔnɔn, e nun e mangane binbine xɔn e susure batudene yi. ⁸ E dɔxɔden so dεen yi rafalaxi n dɔxɔden so dεen nan dεxɔn, e yi e banxin dε rati wudine ti n ma banxin dε rati wudine dεxɔn. Yin keden peen nan gbansan yi nxu tagi, nayi e bata n xili sarijanxin sarijanna kala e kewali xɔsixine xɔn. Nanara, n yi e raxɔri n ma xɔlɔni. ⁹ Iki e fa e yalunyaan masigama nεn n na, e nun e mangane binbine, n yi lu e tagi habadan.”

¹⁰ “Adamadina, Ala Batu Banxini ito ti kiin yεba Isirayila kaane xa alogo e xa yagi e hakene ra, e yi e miri na banxin ti kiin ma. ¹¹ Xa e yagi e kewanle birin na, i xa banxini ito ti kiin yεba e xa, a yirene tima e bode xɔn kii naxan yi e nun a mini dεene nun a so dεene, a birin ti kiin nun a sariyane nun a tɔnne birin. Feni itoe birin sεbε e xa alogo e xa a ti kiine rakamali, e yi a tɔnne birin suxu. ¹² Alaa banxin sariyan ni ito ra: Geyaan xuntagin nun a rabilinna birin sarijan han! Banxin sariyan nan na ra.”

* **43:2:** Esekiyeli bata yi Alaa nɔrɔn to sigε sogeteden binni. Iki, a mɔn bata a to fε sa keli mεnni. Na feen mɔn sεbεxi Esekiyeli 10.19 nun 11.23 kui. † **43:3:** Yerusalεn kala feen sεbεxi Esekiyeli 9.1 kui. Kebari baana fe sεbεxi Esekiyeli 1.1-3 kui.

Saraxa gandena fe

¹³ “Saraxa ganden nafala kiin ni i ra. A yεbaxi nɔngɔn kuyen yεen nan ma, nɔngɔnna naxan kuya nɔngɔnna yεtεen xa: yii kuiin yεe keden nan saxi nɔngɔn keden fari. Folon naxan yi saraxa ganden nabilinni, na yi ratilin nɔngɔnna yε keden, a yigbona nɔngɔnna yε keden, a jinginna yi lanxi nɔngɔnna tagiin nan ma a rabilinni. Saraxa ganden teen ni i ra: ¹⁴ a yi rafalaxi nεn alo tedene keli saraxa ganden bundεxɔn bunna ma han a dɔxɔ singena, nɔngɔnna yε firin. Na yireni gbona nɔngɔnna yε keden. Keli a dɔxɔ singen ma han a firindena, nɔngɔnna yε naanin. Na yireni gbona nɔngɔnna yε keden. ¹⁵ Saraxa ganden xunna fan yi mate na birin xa a tagiyani nɔngɔnna yε naanin, tεen yi saraxane ganma dεnaxan yi. Feri naanin yi tixi a tongon naaninne ma. ¹⁶ Tεen ganma dεnaxan yi, na yi kuya nɔngɔnna yε fu nun firin, a yigbo nɔngɔnna yε fu nun firin, tongon naanin nan yi a ma. ¹⁷ Dεnaxan yi na laben na, na fan yi kuya nɔngɔnna yε fu nun naanin, a yigboon fan nɔngɔnna yε fu nun naanin. A jinginna yi mate a xa a rabilinni nɔngɔnna tagi. Na yi yinla lu a fari a rabilinni naxan yigbo nɔngɔnna yε keden. Saraxa ganden teden yi yεe rafindixi sogeteden binna nan ma.”

¹⁸ A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Sariyane ni i ra lan saraxa ganden ma, a na ti lɔxɔn naxan yi, alogo saraxa gan daxine xa ba mεnni, yulubi xafari wunla yi xuya na. ¹⁹ I xa tura bulan keden so Lewi bɔnsɔnna saraxaraline yii, naxanye findixi Sadɔki yixεtεne ra, naxanye walima n yεtagi alogo a xa ba yulubi xafari saraxan na. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ²⁰ I xa a wunla nde tongo, i yi a sa saraxa ganden feri naaninne ma, i yi nde sa na laben na saraxa ganden dɔxɔ firinden tongon naaninne ma e nun a jinginna fari na rabilinni. Nayi, i saraxa ganden nasarijanma nεn, i yi Ala solona a fe yi. ²¹ Turaan naxan baxi yulubi xafari

saraxan na, i xa na tongo, i yi a gan yirena nde yi, yire sarijanxin fari ma dənaxan yəbaxi lan na feen ma.”

²² “Xi firinden, i yi kətən ba yulubi xafari saraxan na fə mi naxan na, saraxa ganden yi rasarijan alo a ligi turaan na kii naxan yi. ²³ I na yelin a rasarijan, i xa tura bulanna ba saraxan na fə mi naxan na e nun kontonna, fə mi naxan na, naxan tongoxi xuruse xunxurine ye. ²⁴ I xa e rali Alatala ma, saraxaraline yi fəxən xuya e fari, e yi e ba saraxa gan dixin na Alatala xa. ²⁵ I xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na ləxə yo ləxə xi solofer, i mən yi tura bulan keden nun konton keden ba saraxan na keli xuruse xunxurine ye, fə mi naxanye ra. ²⁶ Ala xa solona saraxa gandena fe yi xi solofer alogo a xa rasarijan, a yi ratinmə. ²⁷ Na ləxəne na dangu, fələ xi solomasəxəde ləxən ma, saraxaraline xa ε saraxa gan daxine nun bəjən xunbeli saraxane ba saraxa ganden fari, n yi ε yisuxu, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

44

Sariyane lan Alaa Banxina fe ma

¹ Na muxun yi n xali yire sarijanxin yinna fari ma xiin so dəen binni, naxan yi yee rafindixi sogeteden binna ma. A yi ragalixi. ² Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Dəni ito luma ragalixi nən, a mi rabima. Muxu yo mi dangun be, amasətə Alatala bata so be ra, Isirayila Ala. A luma nən balanxi. ³ Koni mangan tan nəe dəxə nən be alogo a xa a dəge Alatala yetagi. A soma so dəen palaan nan xən, a mən minima mən nan na.”

⁴ Na muxun yi n naso kəmen ma dəen na Ala Batu Banxin yetagi. N yi na mato, n yi Alatalaa nərən to, a yi Alatalaa banxin nafexi. N yi bira, n yetagin yi lan bəxən ma. ⁵ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, a ligi i yeren ma, i yee n ti ki fəni, i tuli mati, i yi n ma falane birin name lan Alatalaa banxin tənne nun a sariyane fe ma. A ligi i yeren ma naxanye daxa e so banxini e nun naxanye nəe minə yire sarijanxin. ⁶ A fala Isirayila yama murutəxin xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata wassa ε kewali xəsixine ra, Isirayila yamana. ⁷ E bata tin

siya gbətəne xa so n ma yire sarijanxin kui, Ala kolontaren naxanye mi banxulanxi, alogo e xa n ma banxin naharamu. ε yi donseene nun turen nun wunla ralima n ma waxatin naxan yi, ε yi n ma layirin kala ε kewali xəsixine xən. ⁸ E mi ε yengi dəxi wanle xən n ma se rasarijanxine fe yi, koni ε siya gbətəye nan tixi wanla ra ε jəxəni n ma yire sarijanxini. ⁹ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xəjən yo mi soma n ma yire sarijanxini Ala kolontaren naxanye mi banxulanxi, hali xəjən naxan dəxi Isirayila kaane tagi.’”

¹⁰ “ Lewi kaan naxanye e masiga n na, Isirayila kaane e mə n na waxatin naxan yi, e yi e xun xanbi so n yi, e bira suxurene fəxə ra, ne e haken goronna tongoma nən. ¹¹ Nanara, e nəe wale nən n ma yire sarijanxini, e yi e yengi dəxə n ma banxin yinna so dəeñe xən, e yi wali banxini, e yi xuruseene kəe raxaba saraxa gan daxine ra e nun saraxa gbətəye yamaan xa, e ti yamaan yee ra, e wali e xa. ¹² Koni, bayo e yi suxurene kima yamaan xa nun, e yi Isirayila yamaan bira hakəni, nanara, n bata n kələ n yiini texin na, fa fala e haken goronna luma nən e xun ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹³ Nayi, e mi fa nəe e masoe n na, e yi saraxarali wanle kε, e yi duba naxan na nun. E mi fa nəe e masoe n ma se rasarijanxine ra hanma n ma saraxa sarijanxi fisamantenne. Nayi, e yagima nən lan e kewali xəsixine ma. ¹⁴ Anu, n na n Batu Banxin wanle soma nən e yii, wanla naxanye birin lan a kε, e ne birin kəma nən.”

¹⁵ “ Koni Lewi bənsənna saraxaraliin naxanye mən findixi Sadəki yixətəne ra, naxanye e yengi dəxə n ma wanle xən n ma yire sarijanxini, Isirayila kaane to yi e masigama n na, ne e masoma n na nən, e yi wali n yetagi. E tima nən n yetagi, e xuruse turen nun wunla rali n ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁶ E tan nan soma n ma yire sarijanxini, e tan nan e masoma n ma tabanla ra alogo e xa lu n ma wanla kε, e yi e yengi dəxə n ma wanla xən. ¹⁷ Nayi, e na so Ala Batu Banxin yinna kui xiin dəeñe ra, e xa e maxidi taa dugine yi. E nama yəxəe xabe dugin so, e nəma wale n Batu Banxin yinna kui xiin dəeñe

ra waxatin naxan yi hanma banxin kui. ¹⁸ E taa dugi namune soma nən e xun na, e yi taa dugi wantanne so. E nama tagixidi xidi e tagi kuye wolonna fe ra. ¹⁹ E nəma sigə yinna fari ma xiini, yamaan dənaxan yi, e dugin naxanye soxi walideni, e xa ne sa yire sarijanxin palaan kui, e yi dugi gbətəye so e ma, alogo yamaan xa ratanga e dugi rasarijanxine ma.’”

²⁰ “‘Saraxaraline nama e xunna bi mumə, koni e xa e xunna maxaba be-nun e xun sexən xa kuya ayi. ²¹ E sese nama dələn min benun e xa so Ala Batu Banxin yinna kui xiin kui. ²² Saraxarali yo nama kaja gilən futu hanma naxanla naxan nun a xəmen fataxi. E xa Isirayila kaa sungutunna nan futu hanma saraxaralina nde a kaja giləna.’”

²³ “‘Naxan sarijan e nun naxan mi sarijan, saraxaraline xa yamaan xaran na tagi rabaan ma, e xa a yita e ra naxan haramuxi e nun naxan daxa. ²⁴ Xa kitin muxuna ndee tagi, saraxaraline xa kitin sa e tagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi. E xa n ma sariyane nun n ma tənne suxu lan n ma sali ləxəne birin ma, e yi n ma Matabu Ləxəne rasarijan. ²⁵ Saraxaraliin mi lan a yətə a sarijanna kala muxuna nde binbin xən, fə xa a li a baba hanma a nga nan faxaxi hanma a diina nde hanma a ngaxakeden xəməna hanma a magiləna nde naxan mi futuxi. ²⁶ Na xanbi ra, fə a mən xa a yətə rasarijan, a yi legedenna ti han xi solofera benun a xa a wanla fələ. ²⁷ A na so walideni yire sarijanxin yinna kui xiini ləxən naxan yi, a xa yulubi xafari saraxan ba a yətə a fe ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’”

²⁸ “‘Saraxaraline kəen i to nan sətəma: N tan nan findima e kəen na. E nama sese so e yii e gbee bəxən na Isirayila yamanani bayo n tan nan findima e kəen na. ²⁹ E bogi se saraxane nan donma, e nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane nun seen naxanye birin nalixi Ala ma Isirayila yamanani. Ne nan findima e gbeen na. ³⁰ Saraxaraline nan gbee ε sənsi bogi singene ra e nun seen naxanye birin baxi kiseene ra n xa Isirayila kaane nafunle ra. Muxune xa e bogi se dixxi singene so e yii alogo n xa barakan sa e denbayane

fe yi. ³¹ Koni saraxaraline nama xəline nun subene don naxanye faxaxi e yətə ma hanma burunna suben naxanye faxaxi.’”

45

Bəxəni taxun fəna

¹ “Yamanan na yitaxun Isirayila bənsənne tagi waxatin naxan yi, ε yirena nde lu Alatala xa bəxə sarijanxin na, a kuyana nəngənna yə wuli məxəjən nun suulun, a yigbona nəngənna yə wuli məxəjə. A birin nasarijanma nən. ² Na kui, bəxəna nde luma nən yire sarijanxin xa naxan tongon naaninne kuyan lan, nəngənna yə kəmə suulun. Bəxə magenla xa lu yire sarijanxin nabilinni nəngənna yə tongue suulun. ³ Na bəxə sarijanxin kui, yirena nde xa lu a danna, a kuyana nəngənna yə wuli məxəjən nun suulun a yigbona nəngənna yə wuli fu. Yire sarijanxin tima mənna nin, yire sarijanxi fisamantenna.”

⁴ “Yire sarijanxin nan mənna ra yamanani. Saraxaraline nan gbee mənna ra naxanye wanla ra yire sarijanxini, naxanye walima Alatala yətagi. E banxine luma mənna nin, a mən yi findi bəxə sarijanxin na yire sarijanxin xa. ⁵ Yirena nde mən luma nən Lewi bənsənna muxune gbeen na naxanye walima Ala Batu Banxini, a kuyana nəngənna yə wuli məxəjən nun suulun, a yigbona nəngənna yə wuli fu. A findima nən e kəen na alogo e xa taane ti e dəxədene ra. ⁶ Yire gbətə luma nən a danna taan gbeen na bəxə sarijanxin dəxən, a yigbona nəngənna yə wuli suulun, a kuyana nəngənna yə wuli məxəjən nun suulun, na yi findi Isirayila yamaan birin gbeen na.”

⁷ “Bəxəna nde mən luma nən a danna mangan xa fələ bəxə sarijanxin ma sa dəxə fəxə igen na sogegododen binni, a mən yi fələ bəxə sarijanxin bode fəxən ma sa dəxə yamanan danna ra sogeteden binni. A bəxən nun Isirayila bənsən kedenna gbeen birin kuyan xa lan, keli yamanan danna ma sogegododen binni han sogeteden binna. ⁸ Mən nan findima a kəe bəxən na Isirayila yamanani. Nayi, n ma kuntigine mi fa n ma yamaan naxankatama

sənən, koni e yamanan luma nən Isirayila yamaan yii, birin nun a bənsənna kəə bəxəna.”

Kuntigin lan a xa naxan liga

⁹“Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: ε bata a radangu ayi, Isirayila kuntigine. ε gbalon nun jaxankatan dan, ε kiti kənden nun tinxinna liga. ε ba n ma yamaan kansunjə! Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

¹⁰“Ε sikeli tinxinxin nawali. Ε Efa ligase kamalixine rawali, ε se maliga barama dəfexin nawali. ¹¹Ε Efa ligaseen nun ε se maliga baraman xa lan nən. Efa liga se fu nun homeri liga se keden xa lan.* Se maliga barama fu nun homeri liga se keden xa lan e bode ma. Ne firinna birin yaten xa fata homeri liga seen nan na. ¹²Gbeti gbanan keden nun gerasi gbanan məxəjənxa lan. Gbeti gbanan tongue sennin yi lan ‘mine’ gbanan keden ma.”

¹³“Ε itoe nan bama ε se xabaxine ra Ala kiseen na: ε na homeri liga seen yε keden malan, ε Efa liga seen yε keden tongo, a yitaxun dəxəde sennin, i keden ba a ra, xa murutu xabaxin na a ra hanma fundenna. ¹⁴Turen tan, na se maliga barama kəmə na malan, ε keden ba a ra. Homeri liga se yε kedenna nun ‘kori’ liga se yε keden xa lan. Ne firinna birin lanma se maliga baraman yε fu nan ma. ¹⁵Ε mən xa yεxεe keden tongo, hanma sii keden xuruse kəmə firin yε Isirayila kaane xuruse rabade sabatixine yi, e findi bogi se saraxane nun saraxa gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona yamaan xa. Marigina Alatalaa falan nan na ra. ¹⁶Yamanan muxune birin xa fa na kiseen na Isirayila kuntigin xən. ¹⁷Mangan nan daxa a fa saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun minse saraxane ra sali waxatine yi, kike nənəne nun Matabu Ləxəne ma e nun sali waxatin naxanye birin saxi Isirayila yamaan xa. A tan nan lan a fa yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane nun saraxa

gan daxine nun bəjəe xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona Isirayila yamaan xa.”

¹⁸“Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Kike singen xi singe ləxəni, i xa tura bulanna tongo fe mi naxan na, i yi yire sarijanxin nasarijan. ¹⁹Saraxaraliin xa na yulubi xafari saraxan wunla nde tongo, a yi a so Alaa banxin de rati wudine ma e nun saraxa ganden tongon naaninne bundəxəne ma e nun yinna kui xiin de rati wudine ma. ²⁰Kiken xi soloferede ləxən fan ma, i mən yi na liga muxune xa naxanye haken ligaxi, e mi a rakelixi a ma hanma e mi a kolon. Ala Batu Banxin nasarijanma na kii nin.”

²¹“Kike singen xi fu nun naaninde ləxəni, ε yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla[†] raba. Xi soloferere sanla nan na ra, ε burune don buru rateseen[‡] mi saxi naxanye yi. ²²Mangan xa turaan ba yulubi xafari saraxan na a yetə yulubina fe ra na ləxəni e nun yamanan muxune birin xa.

²³Xi soloferere sanla bun ma, a xa tura soloferere ba saraxa gan daxin na Alatala xa e nun konton soloferere, fe mi naxanye ra xi soloferene bun, e nun kətə keden yulubi xafari saraxan na, ləxə yo ləxə. ²⁴A xa murutun kilo tongue saxan saxan nun turen litiri sennin sennin sa turane nun kontonne birin fari bogise saraxan na.”

²⁵“Kike solofereden xi fu nən suulunde ləxəni, Bubu Kui Sanla waxatini, a mən xa fa na seene ra yulubi xafari saraxane nun saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun ture saraxane ra.”

46

Mangan nun sali waxatine fe

¹“Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Alaa banxin yinna kui xiin deen naxan yε rafindixi sogeteden binna ma, na luma nən balanxi xi sennin bun ma wanla kəma ləxən naxanye yi, koni a rabima nən Matabu Ləxən nun kike nənən sanla ma. ²Mangan lan a xa keli yinna fari ma xiin kui, a so so deen palaan xən,

* ^{45:11:} Homeri liga se keden yi lanxi litiri kəmə naanin litiri tongue suulun nan ma. † ^{45:21:} Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dang e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. ‡ ^{45:21:} buru rate sena: Lebənna na a ra naxan burun nagboma ayi.

a yi ti de rati wudin dəxən. Saraxaraline xa mangana saraxa gan dixin ba e nun a bəjəe xunbeli saraxane. Mangan xa a xinbi sin so dəen yeteen na, na xanbi ra, a yi mini, koni dəen nama ragali han jinbanna. ³ Yamanan muxune xa e xinbi sin Alatala yetagi na so de kedenna ra Matabu Ləxən nun kike nənəne sali ləxəne ma. ⁴ Mangan yəxəe dii sennin nan bama Alatala xa saraxa gan dixin na Matabu Ləxəne yi, e nun konton keden fe mi naxanye ra. ⁵ A xa murutun kilo tongue saxan sa konton kedenna fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a kənən, a xa na sa yəxəe diine fari bogise saraxan na. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo tongue saxan saxanne birin fari. ⁶ Kike nənən sali ləxəni, a xa tura bulan keden ba saraxan na, e nun yəxəe dii sennin nun konton keden, fe mi naxanye ra. ⁷ A xa murutun kilo tongue saxan saxan sa turaan nun kontonna fari bogise saraxan na, a murutun xasabin sa yəxəe diine fari naxan na a kənən. A yi turen litiri sennin sa murutun kilo tongue saxan saxanne birin fari. ⁸ Mangan nəma soə, a xa so so de palaan dəen nan na, a mən yi mini na yire kedenni.”

⁹ “Yamanan muxune na fa Alatala yetagi sali ləxəne yi, naxan na so kəmen ma dəen xən, a yi a xinbi sin, na xa mini yiifari ma dəen na. Naxan na so yiifari ma dəen xən, na xa mini kəmen ma dəen na. So tixi kiraan naxan xən, mini nama ti na xən. Koni, mini tima gbətə nan xən. ¹⁰ Yamaan na so, mangan fan xa so, a yi mini e fəxə ra, e na mini waxatin naxan yi. ¹¹ Sali ləxəne nun səwa malanne yi, murutun kilo tongue saxan saxan xa sa turane nun kontonne fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a kənən, a xa na sa yəxəe diine fari. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo tongue saxan saxanne birin fari.”

¹² “Xa mangan jənige ma saraxan bama Alatala xa hanma saraxa gan daxina hanma bəjəe xunbeli saraxana, dəen naxan yəe rafindixi sogeteden binna ma, na xa rabi a xa, a yi a saraxa gan daxin ba hanma a bəjəe xunbeli saraxana alo a ligama Matabu Ləxəni kii naxan yi, na xanbi ra a yi mini, e yi dəen balan a fəxə ra. ¹³ Yəxəe

diin jəe kedenna xa ba saraxa gan daxin na Alatala xa ləxə yo ləxə, fe mi naxan na. A xa ba xətən yo xətən. ¹⁴ Xətən yo xətən murutu fuji kilo suulun xa ba Alatala xa bogise saraxan na naxan namulanxi turen litiri firin na. Ləxə yo ləxə saraxa ba feni ito xa findi habadan sariyan nan na. ¹⁵ Yəxəe diin nun bogise saraxan nun turen xa ba saraxa gan daxin na xətən yo xətən han habadan.”

¹⁶ “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa mangan sena nde tongo a kəeni, a yi a fi a diina nde ma, na bata findi na diin kəen na, a findima a yixetene kəen nan na. ¹⁷ Koni xa a sena nde tongo a kəeni, a yi a fi a konyin ma, na konyin gbeen nan na ra han xərəya jəen na a li, na xanbi ra a yi a raxetə mangan ma. Mangana diine nan gbee a kəen na. ¹⁸ Mangan nama sese tongo yamaan kəeni, a nama sese ba e gbeen na. A naxan soma a diine yii kəen na, a xa na tongo a gbeen, alogo muxu yo gbee nama ba a yi n ma yamani.”

¹⁹ Na xanbi ra, so dəen naxan yi so de gbeen dəxən naxan yəe rafindixi kəmen fəxən binna ma, na muxun yi n tan Esekiyeli raso mənna ra siga konko sarijanxine kui dənaxan namaraxi saraxaraline xa. A yi banxin kuiin yirena nde yita n na sogegododen binni. ²⁰ A yi a fala n xa, a naxa, “Yiren nan na ra saraxaraline yangin saraxane nun yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane jinma dənaxan yi alogo e nama e ramini yinna fari ma xiin kui, alogo yamaan xa ratanga e sarijanma ma.”

²¹ Na xanbi ra, a yi n xali yinna fari ma xiin kui, a yi n nadangu a tongon naaninne matoden. N yi sansandina nde to rafalaxi yinna tongon naaninne birin ma. ²² Na sansandine birin kuyana nəngənna yə tongue naanin, e yigbona nəngənna yə tongue saxan. E naaninne birin gboon yi lan. ²³ E birin yi rabilinxı gəmə sansanna nan na, kudi sodene yi rafalaxi sansanna xən. ²⁴ Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Kudi sodene nan itoe ra Alaa banxina wali kəene saraxa subene jinma dənaxanye yi yamaan xa.”

Tigin misaala Ala Batu Banxini

¹ Na muxun mən yi n xali Ala Batu Banxin so dəen na. Igen yi minima banxin so dəen bun ma siga sogeteden binni, bayo banxin yi yee rafindixi sogeteden binna nan ma. Igen yi minima banxin bun ma yiifari fəxəni, a dangu saraxa ganden yiifari fəxəni. ² A yi n namini kəmən fəxən dəen na, a yi n xali yinna fari ma han yinna fari ma xiin so dəen naxan sogeteden binni. Igen yi minima dəen yiifari fəxəni.

³ Na muxun to mini sogeteden binni, lutin yi suxi a yii, a yi nəngənna ye wuli keden yate. A yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n wəsəxən nan ma. ⁴ A mən yi nəngənna ye wuli keden yate, a yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n xinbin nan ma. A mən yi nəngənna ye wuli keden yate, a yi n nagidi igeni. A yi n suxuma n tagin nan ma. ⁵ A mən yi nəngənna ye wuli keden yate, fufaan nan yi a ra, n mi yi nəe naxan yigide, amasətə igen bata yi te han fə n xa n ba nən igeni, muxe mi yi nəe a yigide.

⁶ Na muxun yi a fala n xa, a naxa, "Adamadina, i na toxi ba?" A mən yi xəte n na, a n xali fufaan də. ⁷ A xətexina n na, n yi wudi wuyaxi to igen də a fəxə firinne birin na. ⁸ A yi a fala n xa, a naxa, "Igeni ito sigama nən sogeteden binni sa godo Araba yamanan binni sa bira Fəxə Ige Daraan ma. A na bəxən Fəxə Ige Darani waxatin naxan yi, dara igen sarijanma nən. ⁹ Fufaan na dənaxan birin li niimaseene warama ayi nən.* Yəxəne fan wuyama ayi nən, bayo igeni ito mənna lima nən, fəxə igen yi sarijan. Nayi, igeni ito na dangu dənaxan birin yi, seene birin luma nən e nii ra mənne yi. ¹⁰ Nayi, yəxəsuxune tima nən igen də. Keli En-Gedi ma han sa dəxə En-Egilami ra, e yalane yibandunma nən. Na yəxəne findima nən baa gbeen yəxən sifan birin na. ¹¹ Koni a dəxən dara yirene nun a xudedine mi rasarijanma, e luma nən alogo fəxən xa sətə. ¹² Wudi bogilaan sifan birin solima nən fufaan də kinki firinne ra. E dəene yi lu xindexi ayi tun, e bogine mi ʃənjəs mumə! E bogima nən kike yo kike, bayo igen naxan e yi, na kelima yire

sarijanxin nin. E begin findima nən donseen na, e dəeñe yi findi senna ra."

Yamanan danne

¹³ Marigina Alatalaa ito nan falaxi, a naxa, "Yamanan danne ni i ra, ε naxan yitaxunma Isirayila bənsən fu nun firinne ra e keen na. Yusufu yixətəne yire firin nan sətəma. ¹⁴ Ε keden kedenna birin a sətəma nən ε keen nə alo n na n kələ kii naxan yi n yiini texin na fa fala a n na a soma nən ε benbane yii. Nayi, yamanani ito findima nən ε keen na. ¹⁵ Yamanan danne ni i ra: Sogeteden kəmənna binni, keli fəxə ige gbeen ma, siga Xetilən taan kiraan xən, dangu Lebo-Xamata ra han Sedadi, ¹⁶ siga Berota nun Sibirayimi ma (naxan Damasi taan bəxən nun Xamata taan bəxən tagi) siga Xaseri-Hatikon ma Xawuran yamanan danna binni. ¹⁷ Nayi, danna sa fələma fəxə igen nan ma siga han Xasari-Enan, Damasi taan danna, Safon kəmənna binna, siga Xamata taan danna ma. Yamanan kəmən fəxən danna nan na ra. ¹⁸ Sogeteden binna danna kelima Xawuran yamanan danna nun Damasi taan danna nan tagi, dangu Yurudən baan xən Galadi yamanan nun Isirayila yamanan tagi siga han Tamari taana Fəxə Ige Daraan də. Yamanan danna nan na ra sogeteden binni. ¹⁹ Sogeteden yiifanna binna danna, sa keli Tamari taan ma han sa dəxə Meriba igene ra Kadesi yamanani, dangu Misiran baan xən han sa bəxən fəxə ige gbeen ma. Yamanan danna nan na ra yiifanna binni. ²⁰ Fəxə ige gbeen nan yamanan danna ra sogegododen binni, keli yiifanna ma siga han Lebo-Xamata taana kəmən fəxəni. Yamanan sogegododen binna danna nan na ra."

²¹ "Ε yamanani ito yitaxun ε ra fata Isirayila bənsənne ra. ²² Ε xa a yitaxun ε tagi keen na masenseenna xən. A xa yitaxun ε ra e nun xəjən naxanye dəxi ε tagi, naxanye bata diine sətə. E yatema nən ε yealo Isirayila diine. E keeni taxunma nən ε ra Isirayila bənsənne tagi. ²³ Nayi, xəjən na dəxə bənsənna naxan ye, na nan a keen soma a yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

* **47:9:** Fəxən yi Fəxə Ige Darani ito yi han! Yəxəne mi yi nəe luyə e nii ra a yi.

48

Yamanani taxun fena

¹ “Bənsənne xinle ni itoe ra e nun e kəe bəxəne. Dan bənsənna muxune gbeen luma yamanan sogeteden kəmən fəxən danna binna nin. A danna minima kiraan nan dənaxan danguma Xetilən taani siga han Lebo-Xamata taani han Xasari-Enan yi han Damasi taan danna kəmən fəxəni Xamata taan dəxən, keli yamanan sogeteden danna ma sa dəxə sogegododen danna ra. Dan bənsənna gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na ra. ² Dan bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na Aseri bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ³ Aseri bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Nafatali bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ⁴ Nafatali danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Manase bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ⁵ Manase danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Efirami bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ⁶ Efirami danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Ruben bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ⁷ Ruben danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Yuda bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.”

⁸ “Yuda danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, ε xa bəxəna nde lu a danna mənni naxan kuyan nun bənsənna bonne birin gbeen kuyan lan, a yigbona, nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun. Yire sarijanxin xa lu a tagi. ⁹ Ε dənaxan bama na bəxən na Alatala xa, na kuyama ayi nən nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun, a yigbona nəngənna yε wuli fu. ¹⁰ Saraxaraline nan gbee na bəxə sarijanxin na. Nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun na a ra kəmənna ma, a yε wuli fu nan a yigboon na sogegododen binni, a yε wuli fu nan a yigboon na sogeteden binni, a yε wuli məxəjən nun suulun a yiifanna ma. Alatalaa yire sarijanxin

xa lu a tagi. ¹¹ Saraxaraliin naxanye rasarijanxi Sadəki yixətəne yε, ne nan gbee a ra, naxanye n ma wanla kəma ki fəni e nun naxanye mi e yətə raləxi ayi, alo Lewi bənsənna muxune a ligə kii naxan yi Isirayila kaane yi e yətə raləma ayi waxatin naxan yi. ¹² E gbeen findima mənna nan na, dənaxan sarijan yirene birin xa bayo a baxi bəxə ratinməxin nan na. E bəxən tugunma Lewine bənsənna bəxən danna nan na. ¹³ Lewi bənsənna muxune gbeen luma nən saraxaraline gbeen danna ra. E firinna birin kuyan findima nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun nan na, a yigbona nəngənna yε wuli fu. ¹⁴ E nama e bəxən mati, e nama a masara gbətə ra, a nama fi, amasətə bəxə fisamantenna na a ra naxan nasarijanxi Alatala xa.”

¹⁵ “Dənaxan luma, naxan yigbo nəngənna yε wuli suulun, a kuya nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun, mən mi rasarijanma. Taan nan tima a tagi, taan muxune yi a rabilinna findi banxidəne nun xuruse rabadene ra. ¹⁶ Taan danne ni i ra: Nəngənna yε wuli naanin kəmə suulun kəmənna ma, a yε wuli naanin kəmə suulun yiifanna ma, a yε wuli naanin kəmə suulun sogeteden binni e nun a yε wuli naanin kəmə suulun sogegododen binni. ¹⁷ Bəxə magenle xa lu taan nabilinni nəngənna yε kəmə firin tongue suulun. ¹⁸ Bəxə dənxəna nde luma nən bəxə sarijanxin sogeteden binni e nun a sogegododen binni, e firinna birin, nəngənna yε wuli fu. Mənna bogise xabaxine findima muxune nan balo ra naxanye walima taan xa. ¹⁹ Muxun naxanye walima taan xa naxanye mənna bima, ne fatama Isirayila bənsənne birin nan na. ²⁰ Bəxə sarijanxin nun taana bəxən na malan, na kuyan nun a yigboon xa findi nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun nan na.”

²¹ “Bəxə sarijanxin nun taana bəxəna, e firinna birin danne kuyana nəngənna yε wuli məxəjən nun suulun. Bəxə dənxəna ndee luma nən keli na sogeteden danna ma sa dəxə yamanan sogeteden danna ra, a dənxəna ndee mən yi lu keli na sogegododen danna ma sa dəxə yamanan sogegododen danna ra. Na bəxə dənxəne xa findi mangan nan gbee ra. Na bəxəne nun

Isirayila bənsənne bəxən kuyan birin lan. Bəxə sarijanxin nun Alaa yire sarijanxin luma a tagin nin. ²² Nayi, Lewi bənsənna muxune bəxən nun taan gbeen luma mangana bəxən nan tagi. Mangana bəxən luma Yuda bənsənna bəxən danna nun Bunyamin bənsənna bəxən danna nan tagi.”

²³ “Bənsən dənxəne kee bəxəne nan itoe ra: Keli sogeteden ma han sa dəxə sogegododen na, Bunyamin bənsənna gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ²⁴ Bunyamin bənsənna bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Simeyən bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ²⁵ Simeyən bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Isakari bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ²⁶ Isakari bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Sabulon bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ²⁷ Sabulon danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Gadi bənsənna gbeen yi tugun na də, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na. ²⁸ Gadi bənsənna bəxən danna findima yamanan danna nan na yiifari fəxəni, fələ Tamari taan ma siga Meriba igene ma Kadesi yi, siga Misiran xuden xən han sa bəxən fəxə ige gbeen ma. ²⁹ E yamanani ito yitaxunma Isirayila bənsənne muxune ra masensemma nan xən, a findi e kee bəxəne ra. Marigma Alatalaa falan nan na ra.”

Yerusalen taan so dəeene

³⁰ “Yerusalen taan so də fu nun firinne ni i ra. Taan kəmen fəxən kuyana, nəngənna yə wuli naanin kəmə suulun. ³¹ Taan so dəeene xili sama Isirayila bənsənne nan xun ma. Də saxan kəmənna ma: Rubən gbeen də keden, Yuda gbeen də keden, Lewi gbeen də keden. ³² Taan sogeteden binna kuyana, nəngənna yə wuli naanin kəmə suulun. Men fan də saxan: Yusufu gbeen də keden, Bunyamin gbeen də keden, Dan gbeen də keden. ³³ Yiifari fəxən kuyana, nəngənna yə wuli naanin kəmə suulun. Men fan də saxan: Simeyən gbeen də keden, Isakari gbeen də keden, Sabulon gbeen də keden. ³⁴ Sogegodode binna kuyana, nəngənna yə

wuli naanin kəmə suulun. Men fan də saxan: Gadi gbeen də keden, Aseri gbeen də keden, e nun Nafatali gbeen də keden. ³⁵ A rabilinna birin, nəngənna yə wuli fu nun solomasəxə. Sa fələ na waxatin ma, taan yi xili sa, a ‘Alatala na yi.’ ”

Daniyeli

Nabi Daniyeli Alaa Falan

Naxan Sεbε

Babilon mangan faxi Isirayila bɔxəni yɛnge sodeni jee keme sennin benun Yesu xa bari. E yi Nabi Daniyeli suxu a dii jnɔreyani yengeni, e siga a ra Babilon yi. Nabi Daniyeli yi findi Babilon mangane fekolonna nde ra. Ala sənbən soxi a yii, a xa xiyene nun wundo feene bunna fala mangane xa. Ala mən bata dunuja fe famatə wuyaxin lankənemaya Daniyeli xa. A ne səbε Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito Yahudiya banxulan muxu naanin nan ma taruxun yebama en xa naxanye lu tinxinyani e Ala xa Babilon Manga Nebukadanesari yetagi. Taruxu sennin nan a yire singen kui (sora 1 han sora 6), naxanye a yitama en na Yahudiyane yi limaniyaxi kii naxan yi bəsənxənyani. Misaala ra, en Daniyeli a taruxun toma be, mangana kuntigine a woli yatane bun ma waxatin naxan yi (sora 6).

Ala fe to naanin nan yitama Daniyeli ra alo xiyena Daniyeli sora 7 han sora 12 kui naxanye dunuja wundo feene makənənma Daniyeli xa. Fe tooni itoe Yahudiya yamana taruxun nan yitama alo xiyena, siya wuyaxine yi naxanye tərəma, han Ala mən yi e malı, e yi dəxə e bɔxəni.

Daniyeli feen naxanye toxi fata Ala ra, na yirena ndee Yesu fa waxatin nan yebama jee keme wuyaxi benun Marigi Yesu xa bari. Misaala ra, mangan xiyen naxan ma fe səbəxi Daniyeli sora firindeni, na gəməna nde a fe falaxi naxan keben, muxu yii mi naxan bɔxi. Na yi findi taxamasenna ra naxan Marigi Yesu fa waxatin nun a fa kiin yitama bayo gəmən godoxi yirena nde fari naxan findixi Romi kaane mangayana fe taxamasenna ra. A mən naxa a na gəmən yi findi geya belebelen na naxan bɔxəna ngaan nafe. Na bunna nəen, fa fala Marigi Yesu faxi Romi kaane mangaya waxatini, a dənkəleya yamaan mən sabatima siyane birin tagi han to alo na xiyena a yitaxi kii naxan yi.

Daniyeli 9.25 fan Yesu fa waxatina fe falama. Malekana a falaxi Daniyeli xa mənni fa fala a jee keme naanin jee tonge solomasəxə nun saxan nan tima yamarina nde xanbi ra benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa, a yi faxa. Na yamarina fe səbəxi Esirasi 7.11 kui. Yerusalen taan tixi yamarin naxan ma, na yi fixi yanyina nde jee keme naanin tonge suulun nun solomasəxə benun Marigi Yesu xa bari hanma yanyina nde jee keme naanin tonge naanin nun suulun fata jee tonge kii firinna ra muxune yi darixi naxanye rawalə na waxatine yi. Nayi, Kitabuna falan na kamalixi Yesu barin to jee məxəjən nun suulun ti, xanamu, a barin to jee tonge saxan nun solomasəxə ti. Yesu faxa nən, a keli sayani yanyina nde a barin to jee tonge saxan nun saxan ti. Na bunna nəen, fa fala Daniyeli waliyyi falani ito Marigi Yesu faxa waxati yetən falaxi yanyina nde jee keme suulun jəxən benun Yesu xa bari.

Kitabun yireni ito nun Lankənemaya kitabu yirena ndee maliga han! E firinna birin waxatin birin dənkəleya muxune nan sənbə soma, e xa lu dənkəleyani, hali kəntəfili feen nun tərəyaan sifan birin e sətə.

Daniyeli nun a lanfane Babilon yi

¹ Yehoyakimi a mangayaan jee saxanda, Yuda yamanani, Babilon mangan naxan yi xili Nebukadanesari, na nun a muxune yi siga, e sa fu Yerusalen taan ma, e yi a rabilin yengesone ra. ² Marigin nan tinxi Yehoyakimi suxu feen ma, Yuda Mangana, e nun Ala Batu Banxin muran nasarijnaxine tongo feen ma. Manga Nebukadanesari yi ne xali Babilon yamanani, a yi se xonne ramara a gbee susure banxin nafulu ramaradeni. ³ Mangan yi a fala a muxu gbeen xa, naxan xili Asipenasi, a naxa, a a xa sa Isirayila foningga ndee yə matongo, naxanye kelixi manga banxini xanamu xabila hiyabuxine yi. ⁴ A xa xaxilima xaranxine yə matongo naxanye kəndə, e tofan. E xa kəta alogo e xa nə wanla kə mangana banxini. E luma nən e xaranjə Babilon xuiin nun a səbenle ma. ⁵ Mangan mən yi e soge keden balon tongo,

keli a gbee donseene yi e nun a gbee dələne yi. E xaranma nən jee saxan bun ma, na xanbi ra, e yi fa lu wanla ke mangan xa.

⁶ Yuda kaan naxanye yi na muxune ye, ne xili: Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli, e nun Asari. ⁷ Mangana tande xunna yi xili nənen sa e xun ma. A yi Daniyeli xili sa a “Belitisasari.” A yi Xananiya xili sa “Sadiraki.” A yi Mikayeli xili sa “Mesaki.” A yi Asari xili sa “Abedinego.”

⁸ Daniyeli yi a miri, a nama a yete raharamu mangana a donseene ra e nun a dələn na.* Nanara, a yi tande xunna mafan a e nama a karahan a a yete raharamu. ⁹ Ala yi a ragidi, tande xunna yi hinan Daniyeli ra, a mən yi kininkinin a ma. ¹⁰ Tande xunna yi a fala Daniyeli xa, a naxa, “N gaxuxi mangan yee ra, n kanna, naxan bata ε donna nun ε minse feen nagidi. Xa a i to, i fatin baxi i ra i lanfane tagi, n xunma ləma ayi nən ε fe ra.” ¹¹ Daniyeli yi a fala na xa, tande xunna naxan tixi Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli nun Asari xunna dəxən na, a naxa, ¹² “Se bogine nun igen gbansanna fi nxu ma, i xa nxu mato nayi han xi fu. ¹³ Na xanbi ra, i nxu nun nxu lanfane fatin sama e bode ma nən naxanye mangana a donseen domma, i nxə donse feen yebə nayi alo i naxan toxi.” ¹⁴ Nanara, a tin na ma, a yi e mato xi fu bun ma. ¹⁵ Xii fu danguxina, a yi a to e kəndə, e fatin fan, dangu mangana donseen don muxune ra. ¹⁶ Nanara, e xunna dəxən yi se bogine fi e ma, mangana donseen nun a dələn jəxən na.

¹⁷ Ala yi lənnin fi foninge naaninni itoe ma a e xa fe səbəxin birin bunna famu, e nun fekolonna. Daniyeli yi nəe xiyene bunne falə e nun fe toone alo xiyena.

¹⁸ E waxatin jan yanyi naxan yi mangana naxan sa, tande xunna yi e yita Nebukadanesari ra. ¹⁹ E birin nun mangana yi e bode to, foringene ye, muxu yo mi a kənən alo Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli e nun Asari. Ne yi so a wanli.

²⁰ Mangana e maxədin fefe ma lan xaxili-mayaan nun fe kolonna fe ma, a yi a to e yabine yi dangu a woyiməne nun a jinan kanne gbeen na dəxən ma fu, naxanye yi a

yamanani. ²¹ Daniyeli yi lu na yi han Kirusi a mangayaan jee singena.

2

Mangana xiyena fe

¹ Nebukadanesari a mangayaan jee firindena, a yi xiyen sa. A xaxinla yi jaxamin han xixənla yi a bejin. ² A yi woyiməne nun jinan kanne nun kəmə kanne nun yiimatone xili alogo e xa a xiyen bunna fala a xa. Ne yi malan, e ti a yetagi. ³ Mangan yi a fala ne xa, a naxa, “N xiyena nde nan saxi, naxan bata n xaxinla jaxamin. A xənla n ma, n xa na xiyen bunna kolon.”

⁴ Na yiimatone yi mangan yabi Arami xuini, e naxa, “Nxu kanna, Ala xa siin fi i ma. I ya xiyen yeba nxu xa, nxu xa a bunna fala i xa.” ⁵ Mangan yi a fala yiimatone xa, a naxa, “N bata yelin a nate fa fala xa ε mi n ma xiyeni ito fala n xa e nun a bunna, n na ε yibolonma nən dungi dungi yee ma, ε banxine fan yi kala fefe! ⁶ Koni xa ε mən nə n ma xiyen nun a bunna faladeni n xa, ε kise wuyaxi sətəma nən n yii, e nun kəntənne nun xunnayeren gbegbe. Nanara, ε xa xiyen nun a bunna fala n xa.”

⁷ E mən yi a fala mangan xa, e naxa, “Mangana, i ya xiyen fala nxu xa, nxu xa a bunna fala i xa.” ⁸ Mangan yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon, ε katama n xa dija han waxati gbəte bayo ε a kolon n ma fe ragidixin mi kale. ⁹ Koni, xa ε mi n ma xiyen fala n xa, jaxankata kedenna sama ε birin fari nən. ε faxi wulen nun yanfantenyə falan nan tideyi n xa han n ma miriyaan yi maxətə. Nanara, ε n ma xiyen fala n xa, nayi n na a kolonma nən fa fala ε nəe a bunna falə nən.”

¹⁰ Yiimatone yi a yabi, e naxa, “Nxə mangana, na muxu yo mi dunujani ito yi naxan nəe na ligə naxan xəli i ma. Na manga yo mi na, hali a fangan nun a sənbən na gbo kii yo ki, na munma fe sifani ito maxədin woyiməne nun jinan kanne nun yiimatone ma singen. ¹¹ I naxan maxədinxı, na xədəxə. Muxu yo mi nəe na yabin soe i yii fə alone, koni ne mi dəxi adamadiine tagi.”

* **1:8:** Haramun nan yi mangana donseene ra bayo e yi ralima mangana suturene nan ma.

¹² Nayi, mangan yi xələ, a bəjən yi te han! A yamarin fi fa fala a Babilən fekolonne birin xa faxa. ¹³ Mangana falan yi rawanga, fekolonne yi fa fama faxadeni nən. Nayi, e Daniyeli fen e nun a lanfane alogo e fan xa faxa.

Ala yi xiyen lankənəmaya

¹⁴ Daniyeli yi a xuiin namini jəxə luun nun xaxilimayaan na Ariyoki ma mangan kantan muxune xunna, naxan yi faan ki-raan xən ma siga Babilən fekolonne faxadeni. ¹⁵ A Ariyoki maxədin, a naxa, “Nan-fera mangan bata sariya xədəxəsifani ito sa.” Ariyoki yi na feen yəba Daniyeli xa. ¹⁶ Nanara, Daniyeli yi siga mangan fəma, a yi a mayandi alogo a xa waxatin fi a ma, a xa nə a xiyen nun a bunna fale mangan xa.

¹⁷ Daniyeli yi siga banxini, a feni ito birin yəba a lanfane xa, Xananiya nun Mikayeli e nun Asari. ¹⁸ A yi e mafan a e xa Ala maxandi naxan kore, a xa kininkinin e ma, a xa fe luxunxini ito yita e ra alogo e nama Daniyeli nun a lanfane faxa Babilən fekolonna bonne xən. ¹⁹ Nanara, Daniyeli yi fe toon ti kəeən na alo xiye, fe luxunxin yi lankənəmaya a xa. Daniyeli yi Ala tantun naxan kore, ²⁰ a naxa, “Ala xinla xa tantun habadan habadan! Amasətə a tan nan gbee kolonna nun senben na.

²¹ A tan nan waxatin nun a kənane maxətemə:

A tan nan mangane bama.

A tan nan mangane dəxəma.

A fekolonna fima fekolonne ma,
a lənnin fima xaxilimane ma.

²² A fe tilinxı luxunxine lankənəmayama.

A dimi yi feen kolon,
bayo kənenna a yii.

²³ N benbane Ala,
n na i tantunma,

n yi i batu

fekolonna nun fangana a fe ra
i naxan fixi n ma.

I bata n nakolon na ra,
nxu naxan maxədinxi i ma,

i bata nxu rakolon mangana xiyen na.”

Daniyeli yi mangan xiye saxon nun a bunna fala

²⁴ Na xanbi ra, Daniyeli yi siga Ariyoki fəma, mangan yamarin fi naxan ma a xa Babilən fekolonne faxa. A sa a fala a xa iki, a naxa, “Hali i nama Babilən fekolonne faxa. Siga n na mangan yətagi. Nxa a xiyen bunna fala a xa.” ²⁵ Mafurən, Ariyoki yi siga Daniyeli ra mangan fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata muxu keden to na Yuda kaa suxine yə, naxan xiyen bunna fale mangan xa.” ²⁶ Mangan yi Daniyeli maxədin naxan xili Belitisasari, a naxa, “I tan nəx xiyen nun a bunna fale n xa ba?”

²⁷ Daniyeli yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, i fe luxunxin naxan maxədinxi fekolonne nun jinan kanne nun woyiməne nun yiimatone ma, ne sese mi nəx i ya xiyen nun a bunna fale i xa. ²⁸ Koni Ala na yi, naxan kore xənna ma. A nəx fe luxunxine yə mayalanxə. A bata Manga Nebukadanesari rakolon naxan ligama waxati famani. Awa, i ya xiyen nun i ya fe toone ni i ra i naxanye to i ya saden ma. ²⁹ I yi saxi waxatin naxan yi, mangana, i yi lu i mirə fe famatəne ma. Awa, naxan fe luxunxine yə mayalanma, na bata i rakolon fe famatəne ra. ³⁰ N tan ma binni, fe luxunxini ito mi yə mayalanxi n xa fa fala n tan fekolon dangu ndenden na, koni alogo a bunna xa fala mangan xa, i yi i sondonna miriyane kolon.”

³¹ “Mangana, i fe toon nan tixi naxan findixi sawura belebelən na. Na sawura yi gbo kat! A yi mayilenma, a yi tixi i yətagi, a kənəan yi magaxu han! ³² Xəmaan yətəen nan yi sawuran xunna ra, a kanken nun a yiine gbeti wuren nan e ra, a kuiin nun a tagina, sulana.* ³³ A danbane yi rafalaxi wure fəren na, a sanne wure fəren nun bəndə ganxina. ³⁴ I yi a matoma waxatin naxan yi, gəməna nde yi keben muxu yii mi naxan bəxi, a fa bənbə na sawuran sanna ra wure fəren nun bəndə ganxin dənaxan

* ^{2:32:} A xunna findixi Babilən kaane mangayaan nan na. Na feen səbəxi Yeremi 51.7 kui. A kanken nun a yiine findixi Perise kaane gbeen na Manga Kirusi naxan fələ jəsə kəmə suulun tonge saxan nun solomanaanın benun Yesu xa bari. A kuiin nun a tagi findixi Girəki kaane mangayaan na Manga Alesandire bun ma jəsə kəmə saxan benun Yesu xa bari. A danbane nun a sanne findixi Romi kaane mangayaan nan na. Yesu faxi waxatin naxan yi, Romi kaane nan yi mangane ra bəxən yire wuyaxi xun na.

yi. A yi e rayensen. ³⁵ Awa, a wure före yo, a bëndë ganxi yo, a sulan yo, a wure gbeti yo, a xëma yo, na birin yi lunburunje ayi, e yi findi burun burunna ra alo se dagin naxan yifema soge furen na. Foyen yi a xali a funfu yo mi lu na. Awa na gëmen naxan fa bënbë na sawuran na, na yi findi geya belebelen na, a bëxona ngaan nafe."

³⁶ "Xiyen ni i ra. Nxu a bunna fan falama nén mangan xa. ³⁷ N kanna, mangane mangan ni i tan na. Amasotó Ala nan mangayaan nun sënben nun fangan nun xunnayerenna fixi i ma, Ala Naxan Kore. ³⁸ A tan nan i dëxi muxune nun subene nun xëline xun na, e nëma dëde yi, a yi nœn fi i ma ne birin xun na. I tan nan xëma xunna ra. ³⁹ I tan na dangu, mangaya gbëten kelima nén naxan sënben xurun i gbeen xa. Na xanbi, mangayaan saxanden ligama nén alo sulana, na yi nœn sa bëxon birin ma. ⁴⁰ Mangaya naaninden fama nén, na xëdëxa alo wurena. Wuren seen birin yensenma, a a lunburun. Na mangayaan fan bonne yensenma na kii nin, a yi e lunburun. ⁴¹ I a sanne nun a san sonle toxi rafalaxi wuren nun bëndë ganxin basanxin na kiin de, na yamanani taxunma nén, koni wuren xëdëxen jœxëndënnna taranma a yi nén, bayo i wuren nun bëndë ganxin basanxin nan toxi. ⁴² Nanara, alo a san sonle yi rafalaxi wuren nun bëndë ganxin basanxin na kii naxan yi, na yamanan fëxë kedenna fangan gboma ayi nén, bode fëxen yi xetunje ayi. ⁴³ I wuren nun bëndë ganxin basanxin nan toxi, bayo na muxune katama nén e xa malan, koni e mi malanjealo wuren nun bëndë ganxin to mi basanje."

⁴⁴ "Na mangane waxatini, Ala Naxan Kore, na mangayana nde rafama nén naxan mi kale habadan!† Na mangayaan mi danguma yamana gbëte nœn bun. A yamanan bonne raxuyama ayi nén, a yi e raxori, koni a tan yëtëen luma nén habadan. ⁴⁵ Na bunna nén, alo i gëmen naxan toxi kebenje geyaan fari muxun yii mi dinxi naxan na, a fa wuren nun sulan

nun bëndë nun gbeti wuren nun xëmaan yensen. Ala bata a yita mangan na naxan fama ligadeni yëen na. Nëndin nan xiyeñi ito ra, muxune lan e xa la a bunna fan na."

Mangan yi Daniyeli binya

⁴⁶ Nba, Manga Nebukadanesari yi a xinbi sin Daniyeli bun ma, a yëtagin yi lan bëxen ma. A yamarin fi a e xa saraxane ba a xa, e nun wusulanna. ⁴⁷ Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, "E Ala nan alane Ala ra. E nun mangane gbee marigina naxan wundo feene lankëñemayama. Bayo i bata nō wundo feni ito yë mayalanje."

⁴⁸ Mangan yi Daniyeli mate, a banna se wuyaxi so a yii. A yi a dëxë Babilon yamanan birin xun na, a yi a findi mangan na Babilon fekolonna birin xun na. ⁴⁹ Daniyeli yi mangan mafan, a xa Babilon bëxen fe yëban so Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yii. Daniyeli yëtëen yi lu Manga Nebukadanesari a tandem ma wanla ra.

3

Mangan yi súxuren nafala

¹ Manga Nebukadanesari yi sawura xëmaan nafala. A kuyan nöngonna yë tonge sennin lixi. A yigbona, nöngonna yë sennin. A sa a ti Dura Lanbanni, Babilon yamanani. ² Manga Nebukadanesari yi bëxëne mangane nun bëxë kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bëxen kuntigine ngaan xili alogo e xa fa sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.

³ Awa, bëxëne mangane nun bëxë kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bëxen kuntigine ngaan yi e malan na sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafala. E ti sawuran yëtagi Manga Nebukadanesari naxan nafala.

⁴ Mangana fe rawangan yi sarin fangan na, a naxa, "Siyane nun bënsënné birin

† **2:44:** Marigi Yesu a dënkëleya yamaan naxan fëlo, na findixi mangayani ito ra naxan buma habadan. Daniyeli a falani ito a yëbaxi fa fala a Yesu yi lan a xa fa Romi kaane mangayaan waxatini. A faxi na waxatin nin. Yesu a dënkëleya yamaan nan sabatima dunuja yiren birin yi fata falani ito ra. Na feen mato Daniyeli 2.35 kui. A mën buma habadan ariyanna yi.

naxanye xuine birin falama, naxan yamarixi ε ma, na ni ito ra: ⁵ E na x̄taan nun xulenna nun s̄or̄onna nun kondenna nun b̄ol̄onna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin m̄e waxatin naxan yi, ε bira b̄ox̄ni, ε yi sawura x̄emaan batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi. ⁶ Xa naxan yo mi bira a bun ma, a yi a batu, na rawolima ayi n̄en sulun t̄eeni* keden na!”

⁷ Nanara, siyane birin to x̄taan nun xulenna nun s̄or̄onna nun kondenna nun b̄ol̄onna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin m̄e, siyane nun b̄ons̄onne birin naxanye xuine birin falama, ne yi bira sawura x̄emaan bun ma, e yi a batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.

⁸ Na waxatin ȳet̄eni, yiimatona ndee yi fa, e xa Yahudiyane kansun. ⁹ E yi a fala Manga Nebukadanesari xa, e naxa, “Ee! mangana! I xa bu dunuja yi. ¹⁰ Nxu kanna, i bata yi yamarin fi, a muxune birin xa bira sawura x̄emaan bun ma, e yi a batu, e na x̄taan nun xulenna nun s̄or̄onna nun kondenna nun b̄ol̄onna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin m̄e waxatin naxan yi. ¹¹ Nayi, naxan yo mi tin bire a bun, a yi a batu, na kanna wolima n̄en sulun t̄eeni. ¹² Koni Yahudiyana ndee na yi, i tan ȳet̄en Babil̄on b̄ox̄n fe yeбаan soxi naxanye yii, Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego. I ya yamarin b̄ot̄e mi ne xa. Ee! Mangana! E mi i ya alane batuma, e mi i ya sawura x̄emaan fan batuxi i naxan nafalaxi.”

¹³ Nebukadanesari b̄ojen yi te a x̄el̄! A yi yamarin fi, e xa fa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego ra. Sofane yi fa na x̄emene ra a ȳet̄agi. ¹⁴ Nebukadanesari yi a fala e xa, a naxa, “Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego, j̄ondin na a ra ba? E mi n̄ ma alane batuma, ε m̄on mi sawura x̄emaan batuma, n̄ naxan nafala? ¹⁵ Awa, iki, ε na x̄taan nun xulenna nun s̄or̄onna nun kondenna nun b̄ol̄onna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin m̄e s̄on̄en, ε bira, ε yi sawura x̄emaan batu n̄ naxan nafalaxi. Koni xa ε mi a batu, ε rawolima n̄en sulun t̄eeni keden na! Ala mundun na yi naxan ε bama n̄ yii?”

¹⁶ Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi a fala, e naxa, “Ee! Manga Nebukadanesari! Nxu mi waxi nxu ȳet̄e makata fe yi i yetagi. ¹⁷ Xa na rab̄e, nx̄o Ala, nxu walima naxan xa, na n̄oe nxu ratanḡe. A nxu ratangama sulun xajen ma n̄en e nun i yiin ma. ¹⁸ Hali a mi na liḡe, mangana, a kolon a nxu mi i ya alane batuma, nxu mi i ya sawura x̄emaan batue i naxan nafalaxi.”

E wolifena t̄eeni

¹⁹ Nayi, Nebukadanesari yi m̄one han! A ȳet̄agin yi masara Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego ȳee x̄ori. Nebukadanesari yi yamarin fi e xa sulun[†] nawolon d̄ox̄na ma solofera dangu e yi darixi a ra kiin de. ²⁰ A yi a ȳengesona ndee yamari naxanye maxədəx̄o a gali diine ȳe, e xa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego xidi, e yi e rawoli sulun t̄ee xajeni. ²¹ Na x̄emē saxanna yi xidi, e marab̄eri baxi e dugine nun e wantanne nun e namune yi, e nun e domaan birin. E yi woli sulun t̄ee xajen tagi. ²² Sofaan naxanye Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego woli t̄eeni, t̄een yi ne faxa bayo mangan bata yi yamarin fi a xa wolon naxi ra. ²³ Koni Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego, ne saxanna xidixin yi bira sulun t̄ee xajeni.

²⁴ Manga Nebukadanesari yi gaxu, a tuganj̄e ayi, a keli. A yi a fala a maxadi tiine xa, a naxa, “En mi muxu saxan xidixin xan wolixi t̄een tagi ba?” E mangan yabi, e naxa, “On Mangana!” ²⁵ A m̄on naxa, “Anu, n muxu naanin nan toma, e mi xidixi. E sigan tima t̄een tagi, t̄or̄ya yo mi e ma. E naaninden k̄jaan maliga malekan na.”

Mangan yi Ala binya

²⁶ Nebukadanesari yi a maso sulun xajen de ra, a naxa, “Sadiraki! Mesaki! Abedinego! Ala Matexina walik̄ene, ε mini, ε fa be.” Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi keli t̄een tagi. ²⁷ Box̄one mangane nun b̄ox̄o kanne nun yamana kanne yi e maso e ra. E yi a to, t̄een mi n̄ yo s̄ot̄xi na x̄emene fatin ma. E xunsexe ne mi ganxi, e dugine mi kalaxi. T̄een xiri mi d̄xi e ma. ²⁸ Nebukadanesari yi a fala, a naxa, “Tantunna Sadiraki nun Mesaki nun

* **3:6:** Sulun t̄een m̄on falama yirena nde yi fa fala “Furu t̄eena.” † **3:19:** Sulunna m̄on fal̄e fa fala furuna.

Abedinego a Ala xa! A tan nan a malekan nafaxi, a yi a walikene ratanga. E bata la a ra han, e yi mangana a yamarin kala. E yitoxi faxa feen ma, benun e xa ala gbete batu, ba e Ala ra. ²⁹ A mato fa, n yamarin naxan firma: xa muxu yo Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a Ala rafeya, a na taran siya yo yi, yamana yo yi, xui yo yi, na kanni segema dungi dungi yeen nan ma, a banxin yi findi kurun na, bayo ala yo mi na naxan noe makantan sifani ito ra alo a tan.”

³⁰ Nanara, mangan yi Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a fe mate Babilon yamanani. ³¹ Manga Nebukadanesari yi xerane rasiga siyane nun bonsenne birin ma naxanye xuine birin falama, dunuya yiren birin yi, a naxa, Bojesa gbeen xa lu ε xa.

³² A findixi n xa fe fajin nan na, n xa taxamasenne nun kabanako feene yeba ε xa

Ala Matexin naxanye ligaxi n xa.

³³ A taxamasenne gbo, a kabanako feene senben gbo. A mangayana, habadan mangayaan na a ra.

A noyaan luma nen mayixete nun mayixete.

4

Mangan xiyen firindena

¹ N tan Nebukadanesari, n yi boje xunbenla nun jaxunna nin n ma mangaya banxini. ² N yi xiye sa naxan n magaxuxi. Miriyane yi soma n yi n ma saden ma, n xaxinla fe toone yi n kuisan han! ³ Nanara, n bata yamarin fi, e xa fa Babilon fekolonne ra n fema alogo e xa n ma xiyan bunna fala n xa. ⁴ Woyimene nun jinan kanne nun yimatone nun komo kanne faxina, n yi n ma xiyan yeba e xa, koni e sese mi no a bunna fale n xa. ⁵ A rajanna, Daniyeli fan yi fa n fema naxan mon yi xili Belitisasari naxan xili luxi alo n ma ala xinla. Ala sarijanxine niina a tan yi. N yi n ma xiyan yeba a xa, ⁶ n naxa, “Belitisasari, woyimene kuntigina, n na a kolon fa fala ala sarijanxine niina i tan yi. Wundo fe yo mi xodoxo i tan yii. Fe toone bunna fala n xa, n xiye saxi naxanye ra.”

⁷ “Awa, n xaxinla toon naxan tixi, na ni i ra, n to yi saxi n ma saden ma, n yi n yee rakojinma, n yi a to:

Wudi bili gbee keden tixi bokon tagi, naxan yi mate han!

⁸ Na wudin yi gbo, a magaxu ayi, a konden yi texi nen han kuyena. A yi toma bokon danna birin na.

⁹ A noxondene yi fan, a bogine yi wuya han! Birin balon yi a koe ra.

Burunna subene yi fama a nininna bun. Xoline yigiyaxi a yiine koe ra. Daliseene birin yi e donna sotoma a bogin nan xon.

¹⁰ N xaxinla tooni, n naxan to n ma saden ma, n yeen tixi, n yi marakantan ti sarijanxina nde keden to gode

keli kore xonna ma.

¹¹ Na yi sonxo fangan na, a falan ti iki, a naxa, ‘E wudini ito rabira, ε yi a yiine segε, ε yi a noxondene ba a ma, ε yi a bogine raxuya ayi. Subene xa e giye a bun, xoline yi keli a yiine yi.

¹² Koni ε xa a dungin nun a salenne lu bokon

ε yi a xidi wuren nun sula yeloxonna ra, a yi lu xeeen ma sexen xore ra.

A xa yikun xiila ra, a yi a balo sexen na alo subene.

¹³ A adamadi xaxinla maxetema nen, sube xaxinla yi so a yii.

Nee solofera danguma a xun ma nen.

¹⁴ Marakantan muxune nan sariyani ito ragidixi, maleka sarijanxine nan yamarini ito fixi alogo daale xa a kolon

fa fala Ala Matexin noen nabama adamadiine mangayaan fari.

A a soe muxe yii naxan na rafan a ma, hali muxune birin dangu naxan na.”

¹⁵ “N tan Manga Nebukadanesari, n xiyan naxan sa, na nan na ra. Awa, i tan Belitisasari, i xa n xiyan bunna fala n xa, bayo n ma bokon fe kolonne, ne sese mi

nəxi a bunna fale n xa. Koni i tan nəe bayo
ala sarijanxine niina i tan yi.”

Daniyeli yi xiyen yeba

¹⁶ Awa, Daniyeli naxan xili Belitisasari, na yi a raxunbeli waxatidi, a miriyane yi a kuisan. Mangan yi a fala, a naxa, “Belitisasari, xiyen nun a bunna nama i kuisan.” Belitisasari yi a yabi, a naxa, “N kanna, a yilan nun, xiyen xa findi i yaxune gbeen na, a bunna yi lu i sangajəxəne xa.

¹⁷ I wudi bili gbeen toxi gboε, a maxədəxə ayi, naxan konden texi han kuye, naxan yi toma bəxən danna birin yi, ¹⁸ naxan jəxəndene fan, naxan bogi wuya, naxan daliseen birin baloma, burunna subene e sama naxan bun ma, xəline e təen sama naxan yiine yi.”

¹⁹ “Ee! Mangana! Na wudin ni i tan na. Bayo, i bata gbo i findi sənbə kanna ra. I ya gboon bata te han kuye e nun i ya nəən bata dunuja danna birin li. ²⁰ I tan mangan mən yi kantan ti sarijanxine keden to gode keli kuye, a naxa, ‘E wudini ito rabira, ε a kala, koni ε dungin nun a salenne lu bəxəni. Koni ε a maxidi wure yələnxənna nun sulan yələnxənni xəən ma sexən xərə ra. A xa yikun xiila ra. A xa lu burunna subene xən ma han jəee solofera yi dangu a xun ma.’”

²¹ “Ee! Mangana! N xa a yeba i xa Ala Matexin naxan nagidixi n kanna mangan ma. ²² I kedima nən adamadiine tagi, i sa i damakə burunna subene yε. I i degema sexən nan na alo jingene. I mən yikunma xiila ra nən jəee solofera bun ma, han i yi a kolon a Ala Matexin nan nəən nabama adamadiine mangayaan xun na. A mangayaan fima muxun ma naxan na a kənən. ²³ Wudi dungin nun a salenne lu feen yamarin fan bunna na, a i ya mangayaan naxətema i ma nən i na a kolon, a nəən naxan yi, na kuye. ²⁴ Nanara, Mangana, n ma maxadin xa rafan i ma: Danna sa i yulubine ra, i xa tinxin. I ya tantanne lu na, i xa kininkinin tərə muxune ma. Yanyina nde yi, i luyε bəjəe xunbenli nən.”

²⁵ Na feen birin yi kamali Manga Nebukadanesari ma. ²⁶ Kike fu nun firin to dangu, a yi a masiga tima manga banxin sangansoon kəε ra Babilən yi, ²⁷ Mangan yi a fala, a naxa, “Babilən gbo de! N tan nan

a tixi manga yigiyaden na n sənbən fangan na n ma xunnayerenna nun n ma binyen xa!”

²⁸ Falan mən yi mangan dəni singen, fala xuina nde yi keli kuye, a naxa, “Manga Nebukadanesari, falani ito tima i tan xa. Mangayaan sənbən bata ba i yii to. ²⁹ I kedima nən muxune tagi, i sa i damakə burunna subene tagi, i yi sexən don alo jingene, jəee solofera bun ma han i na a kolon waxatin naxan yi a Ala Matexin nan nəən nabama adamadiine mangayaan fari. A a so muxe yi naxan na a kənən.”

³⁰ Na waxatin yetəni, na fala xuiin yi kamali Manga Nebukadanesari xili ma, a yi kedi adamadiine yε, a sexən don alo jingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a xunsexən yi mini alo singbin xabena. A san xanle yi kuya ayi alo xəliin gbeena.

³¹ Waxatin naxan saxi na danna to a li, n tan Nebukadanesari, n yi n yεən nate kuye, n xaxinla yi xətə n ma. N na Ala Matexin batu, n yi a tantun, n yi a binya naxan na yi habadan! Naxan ma nəən findixi habadan nəən na e nun naxan ma mangayaan ligama mayixətə nun mayixətə xun na. ³² Sese mi dunuja muxune sənbən na Ala yεə ra yi. Naxan na a kənən, a na nan ligama maleka ganla ra e nun muxune bəxən ma. Muxu yo mi na naxan a yiin yεə ratiyε, a a fala, a naxa, “I nanfe ligama?”

³³ Na waxatin yetəni, n xaxinla yi xətə n ma, n ma mangayaan xunnayerenna nun n ma nəən mirinna fan yi xətə n ma. N ma maxadi tiine nun n ma muxu gbeene mən yi n xili, n dəxə n ma mangaya gbedəni. N ma gboon yi siga xun məsə. ³⁴ Iki, n tan Nebukadanesari, n na a batuma, n na a yite, n na a binya, kore xənna mangana yoona a xa a kewanla birin yi, a kirane tinxin. A nəe muxune magode nən naxanye e yetə yitema.

5

Səbeli magaxuxina

¹ Ləxəna nde, Manga Belisasari yi naxanaxani tən a muxu gbee wuli kedenna xa. A yi lu dələn minjə e xən. ² Dələn to a suxu, Belisasari yi yamarin fi a e xa fa igelengenna xəma daxin nun gbeti daxin na, a baba Nebukadanesari kelixi naxanye

ra Ala Batu Banxi gbeeni Yerusalen taani. Mangan yi waxi a min feni ne ra e nun a naxanle nun a konyi naxanle* nun a muxu gbeene. ³ Nayi, e yi fa xema igelengenne ra naxanye sa tongo Ala Batu Banxini Yerusalen taani. Mangan nun a muxu gbeene nun a naxanle nun a konyi gilene yi e min ne ra. ⁴ E dələn min waxatin naxan yi, e yi lu alane batue, xemaan nun gbetin nun sulan nun wuren nun wudin nun ḡeme alane.

⁵ Na waxatin yeteni, muxun yii sonle yi mini k̄enni l̄enpu d̄egen ma. E s̄ebenla ti manga banxin kanke. Mangan yi yiini ito to naxan yi s̄ebenla tima. ⁶ Mangan yetagin yi maxete, a miriyane yi a kuisan, a tagi xudine yi ba a yi, a xinbine yi lu b̄nb̄e e bode ra. ⁷ A yi gbelegbele fangan na, a e xa fa j̄inan kanne nun yiimatone nun k̄om̄o kanne ra. A yi a fala Babilon fekolonne xa, a naxa, “Naxan na s̄ebenli itoe xaran, a yi a bunna fala n xa, na maxidima n̄en manga dugin na, xema j̄eren yi bira i k̄e, a m̄on yi mangaya tiden saxanden s̄ot̄ b̄ox̄ni ito yi.” ⁸ Mangana a fekolonne birin yi so, koni e mi n̄o s̄ebenla xaranje, e yi a bunna fala mangan xa. ⁹ Na nan a liga, Manga Belisasari m̄on yi gaxu han, a yetagin yi maxete, a muxu gbeene yi kui yifu.

¹⁰ Mangana nga to mangan nun a muxu gbeene s̄onx̄o xuiin me, a so naxan naxa banxini. A yi a fala, a naxa, “Mangana, i xa bu han! I ya miriyaye nama i kuisan. I yetagi nama maxete. ¹¹ Muxuna nde i ya b̄ox̄ni, ala sarijanxine xaxinla a yi. I baba waxatini, a yi feene fixen toma, a xaxinla fan, a fekolonna nun alane gbeenlan. Nanara, i baba Manga Nebukadanesari yi a findi woyimene nun j̄inan kanne nun yiimatone nun k̄om̄o kanne kuntigin na. I baba mangan yeteen na liga n̄en. ¹² Bayo, nii fisamantenna nun l̄onnin nun xaxilimayaan Daniyeli yi, mangan naxan xili sa Belitisasari. Xiyene bunna kolonna fan ayi. A m̄on sandane yebama, a maxedim x̄dexene yabima. Nanara, ε xa Daniyeli xili. A n̄oma n̄en a bunna faladeni i xa.”

Daniyeli yi na s̄ebenla xaran

¹³ Nayi, e fa Daniyeli ra mangan yetagi. Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I tan nan na Daniyeli ra n baba faxi naxan na sa keli Yuda yi? ¹⁴ N bata i ya fe me a alane niina i tan yi e nun i feene fixen toma. Xaxinla nun fekolonna i tan yi naxan j̄ex̄on mi na. ¹⁵ E baxi fadeni n̄en fekolonne nun j̄inan kanne ra n f̄ema alogo e xa s̄ebenli ito xaran, e yi a bunna fala n xa, koni e mi n̄oxi a bunna faladeni! ¹⁶ N bata a me a i n̄oe feene bunne yebē n̄en, i yi maxedim x̄dexene yabi. Iki, xa i n̄o s̄ebenli ito xaranje, i n nakolon a bunna ma, i maxidima manga dugin na n̄en, xema j̄eren yi bira i k̄e, i yi findi b̄ox̄on mangan muxu saxanden na.”

¹⁷ Daniyeli yi a fala mangan xa, a naxa, “I ya kiseene ramara i yete xa, i ya finmaseene fi gbete ma. Hali na, n s̄ebenla xaranma n̄en mangan xa, n yi i rakolon a bunna ma. ¹⁸ Ee! Mangana! Ala Matexin nan mangayaan nun gboon nun xunnayereenna nun n̄or̄on fixi i baba Nebukadanesari ma. ¹⁹ Nanara, siyane nun b̄ons̄onne birin naxanye xuine birin falama, ne gaxuxi a yee ra. A na wa a x̄on, a muxun faxa. A na wa, a a rakisi. A na wa naxan yite fe yi hanma a yigodo fe yi, a na liga. ²⁰ Koni a yanda waxatin naxan yi, a b̄ojen yi x̄edex̄o han a waso ayi. Ala yi a ba a mangaya gbedeni, a a binyen ba a yii. ²¹ A kedi adamane ye, a xaxinla yi lu alo subene gbeena. A yi lu burunna sofante f̄ox̄o ra, a yi sexen don alo j̄ingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a kolon a Ala Matexin nan n̄on nabama adamane mangayaan xun na. A muxe nan findima mangan na, a na wa naxan x̄on.”

²² “I tan, a diina Belisasari, i yi na birin kolon, koni i mi i yete magodo. ²³ I bata i yete yite Marigin xili ma naxan kore, i yi Ala Batu Banxina igelengenne maxili i yetagi. ε yi dələn min e ra, i tan nun i ya muxu gbeene nun i ya naxanle nun i ya konyi naxanle. I yi alane batu, gbetin nun xemaan nun sulan nun wuren nun wudin nun ḡeme alane, naxanye mi se toma, e mi fe me ma, kolon mi e yii. I mi Ala binyaxi i ya niiraxinla nun i ya dunuya yi gidin naxan yii. ²⁴ Na nan a toxi, a yiini ito rafaxi

* **5:2:** Konyi naxanle nan ne ra, a naxanye s̄ot̄ a naxanla ra.

naxan sebenli ito tixi.”

²⁵ “A tan ni i ra keden keden yeeen ma naxan sebexi: MENE MENE TEKELI PARISIN. ²⁶ Falani itoe bunna ni i ra: ‘MENE’ na bunna neen fa fala ‘Yatena.’ Ala bata i ya mangayaan loxon yate, a danna sa a ra.

²⁷ ‘TEKELI’ na bunna neen fa fala ‘A maliga.’ I ratexi sikeela nan na, a li, i yelefu.

²⁸ ‘PARISIN’ na bunna neen ‘Mayitaxunna.’ Bayo i ya boxoni taxunma nen, a yi so Mede kaane nun Perise kaane yii.”

²⁹ Sasa, Belisasari yi yamarin fi a Daniyeli xa maxidi manga dugin na, xema jeren yi bira a koe, a yi yamarin fi, a xa rawanga a bata yamanan mangayaan tiden saxanden seto. ³⁰ Na koeeen yeteen na, e Babilon manga Belisasari faxa.

6

Daniyeli nun yatane fe

¹ Dariyusi Mede kaan mangayaan seto a jee tonge sennin e nun firin nan ma. ² Dariyusi yi a ragidi a xa boxone manga kemee e nun moxjen ti a gbee yamanane xun na. ³ A yi manga gbee saxan doxo e xun na boxone mangane fa dentegen sama naxanye xa alogo mangana tonne xa xun makantan. Daniyeli yi na manga saxanne ye. ⁴ Awa, Daniyeli yi dangu manga gbee firinna bodene ra e nun boxone mangan birin bayo nii fisamantenna yi a tan yi. Nanara, mangan yi wa a doxo feni boxon birin xun na. ⁵ Awa, manga gbee bodene nun boxone mangane yi feren fen folo a tenege feen na lan boxona feene ma. Koni e mi kii yo seto, e mi mayifu yo to a tan ma binna ra bayo a tinxin. Nanara, e mi kalan to a yi hanma mayifuna. ⁶ Awa, na muxune yi a fala, e naxa, “En mi ferre yo sete Daniyeli tenege feen ma xa a mi fata a Alaa sariyana feen na.”

⁷ Na manga gbeene nun boxone mangane birin yi siga mangan fema e bode xon. E yi falan ti, e naxa, “Manga Dariyusi xa siimayaan seto habadan! ⁸ Yamanan manga gbeene nun boxo kanne nun boxone mangane nun maxadi tiine nun yamana kanne birin tinxi a mangana sariya keden xa rawanga naxan fama tonni ito sadeni: Xii tongue saxanna bun ma, naxan na ala

yo maxandi hanma muxu gbete ba i tan na, mangana, na xa woli yatane yinla ra.

⁹ Ee! Mangana! Iki, tonni ito yisarin, i yi i ya taxamasenna sa alogo a xa findi maxetetaren na alo Mede kaane nun Perise kaane sariyan to mi maxete.” ¹⁰ Nanara, Manga Dariyusi yi a taxamasenna sa tonna seben fari. ¹¹ Awa, Daniyeli to a kolon a feni ito bata yisarin, a yi te a sangansoon koe ra naxan foye suxuden deene yi rabixi Yerusalen binni. Doxjna ma saxan sogen ma, a yi a xinbin sinma, a Ala maxandi, a a tantun alo a yi a ligan kiin de a singeni.

¹² Na muxune birin yi siga Daniyeli konni, e so, e Daniyeli li a Ala mafanje, a yi Ala maxandima. ¹³ Nayi, e siga mangan fema, e yi mangana tonna fe fala a xa, e naxa, “I mi yi tonna nde yisarin naxan a fala a xii tongue saxanna bun ma, muxu yo a xui ramini ala gbete ma a xandideni hanma muxu gbete ba i tan na, mangana, na wolima yatane yinla ra nen?” Mangan yi e yabi, a naxa, “Nondin nan a feen na, fata Mede kaane nun Perise kaane gbee sariyan na naxan mi maxete.”

¹⁴ Emeyi a fala, e naxa, “Ee! Mangana! Daniyeli, Yuda muxu suxina nde, na mi i tan yatexi sese ra hanma i ya ton yisarinxina. A Ala maxandin nabama doxjna ma saxan sogen ma.” ¹⁵ Mangan to na me, a yi kontefli kati, a yi a ragidi a bojeni a a xa Daniyeli rakisi. Han sogen bira waxatini, a katama a xa a rakisi. ¹⁶ Koni na muxune birin yi fa mangan fema, e yi a fala mangan xa, e naxa, “A kolon, mangana, Mede kaane nun Perise kaane sariyan mi tinje a tori saxin nun lanma xui sebexina mangan xon, na xa maxete.”

¹⁷ Nanara, mangan yi yamarin fi a Daniyeli xa woli yatane yinla ra. Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, “I ya Ala, i naxan batuma sonjyani, na xa i rakisi.”

¹⁸ E yi fa gemena nde ra, e a doxo yinla de ra, mangan yi a mataxamaseri a yiirasoon na e nun a muxu gbeene yiirasone ra alogo fefe nama maxete Daniyeli ma binni. ¹⁹ Na xanbi ra, mangan yi siga a banxini, a yi xi sunni, a konyi naxalan yo mi fa a fema, xixoli mi a suxu.

²⁰ Subaxa, mangan yi keli, a yi siga sasa yatane yinla de ra. ²¹ A to maso yinla ra, a

yi Daniyeli xili a xui səxəlexin na. Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, "Daniyeli, habadan Alaa walikəna! I ya Ala, i naxan batuma sənɔyani, na noxi i rakise yatane ma nən ba?"

²² Daniyeli yi a yabi, a naxa, "Mangana, i xa siimayaan sətə habadan! ²³ N ma Ala bata a malekan nafa, a fa yatane dəen balan. E mi fe nəxi ligaxi n na, bayo n findixi səntaren nan na a yətagi, hali i fan yətagi. Ee! Mangana! N mi fe nəxi yo rabaxi."

²⁴ Nayi, mangan yi sewa han, a yi yamarin fi a e xa Daniyeli rate yinla ra. Daniyeli yi rate yinla ra, e mi maxələde yo to a ma, amasətə a yi dənkəleyaxi a Ala ma. ²⁵ Mangan yi yamarin fi a muxun naxanye Daniyeli təŋegəxi, a ne xa woli yatane yinla ra, e tan nun e diine nun e naxanle. Benun e xa yinla xənna li, yatane yi e kutukutu, e yi e xənne yilunburun.

²⁶ Na xanbi ra, Manga Dariyusi yi səbenla ti siyane nun bənsənne birin ma naxanye xuine birin falama naxanye bəxəna ngaan ma, a naxa, "Bəŋe xunbeli gbegbe xa lu ε xən ma! ²⁷ N bata yamarin fi n ma bəxən birin yi, binyen xa fi Daniyeli a Ala ma, yamaan yi gaxu a yee ra.

Bayo habadan Ala na a ra.

A nəen habadan.

A mangayaan mi kalama habadan.

A nəən luma nən han a rajanna.

²⁸ A tan nan maratangan nun marakisin tima,

a mantaxane nun kabanako feene ligama kuyen nun bəxən ma.

A tan nan Daniyeli ratangaxi yatane fangan ma."

²⁹ Na xanbi ra, Daniyeli yi sabati Dariyusi mangayaan bun ma, e nun Kirusi Perise kaana mangayaan bun ma.

7

Daniyeli a fe to singena alo xiyyena: Sube naaninne

¹ Belisasari a mangayaan yee singena Babilon yi, Daniyeli yi xiye sa, a fe toon ti a xaxinli, a yi a saden ma waxatin de. Na xanbi ra, a yi xiyen nun a fe xənne səbe. ² Daniyeli yi a fala, a naxa, "N na a to nən n ma kəe ra tooni, foyene sa kelima

kuyen tongon naaninne yi, e e radin fəxə ige gbeen xun ma."

³ "Sube magaxuxi naanin yi mini fəxə igeni, e sese keden mi yi a ra. ⁴ A singe ra xiin yi luxi alo yatana, a gubugubune alo singbin. N yi a matoma, e a gubugubune ba a ma, e a rakeli, e a ti a sanne xunna alo adama. Muxun səndəmən yi so a yii."

⁵ "Sube firinden luxi alo kanko belebelena. A saxi a fəxə kedenna ma. Nənsən xəri saxan yi a də, a e xinma. E yi a fala a xa, e naxa, 'Keli, i xəçyi se gbeen don.' "

⁶ "Na xanbi, n yi a matoma, n yi gbətə to alo tagi suxu nari. Xəli gubugubu naaninna a fari, a xunna fan naanin. Nəən yi so a yii. ⁷ Na xanbi ra, n yi a matoma n ma kəe ra tooni, n yi suben naaninden to naxan mamirin, a magaxu e nun a maxədəxə han a dangu ayi. Wure nəin belebelene yi a də ra, a yi a se suxine donma, a yi e laxunma, a dənxəne bira a sanne bun. A tan nun sube fələne sese keden mi yi a ra, feri fu nan yi a ma. ⁸ N yi n mirima a fenne ma waxatin naxan yi, n yi a to, a feri xuridina nde yi mini e tagi, a feri fələyixi saxanne yi tala a yee ra. Awa, yee firin yi na fenna ma alo adaman yee na e nun dəna naxan yi falan tima də naxun na."

⁹ N yi lu a matoe, gbedəne yi dəxə.

Habidan Siin Kanna yi fa dəxə.

A dugine yi fixa alo nənəna,

a xunsexən luxi alo garina,

a gbedən luxi alo təe dəgə,

sanna digilinxine yi dəgəma a gbedən ma alo wonson təenə.

¹⁰ Baan yi minima a yətagi a dəgəma təen na.

Muxu wuli wuline yi a batuma, yatetaren yi tixi a dəxən.

Nayi, kitisane yi e magodo,

e kitabune rabi.

¹¹ N yi lu a matoe:

Waso falane fe ra

fenna yi naxan falama,

e sube naaninden faxa n yee xəri.

E yi a binbin woli təenī, a gan.

¹² "Suben bonne fangan yi ba e yi,

koni nde yi sa e siimayaan fari han waxatina nde.

¹³ N yi a matoma n ma kœ ra tooni, a mato: adamadi maligan yi fa sa keli kore kundani. A yi a maso Habadan Siin Kanna binni, e a maso a ra.

¹⁴ Senben nun xunnayerenna nun mangayaan yi so a yii, alogo siyane nun bœnsønne birin xa a batu naxanye xuine birin falama. A nœona, habadan nœon na a ra naxan mi danguma mum! A mangayaan mi kale habadan!"

¹⁵ "N tan Daniyeli, n xaxinla yi jaxamin n kui, n ma fe toone yi n kuisan. ¹⁶ N yi n maso na muxuna nde ra, n yi a maxœdin feni ito xunna yœten na. ¹⁷ A yi a bunna fala n xa, a naxa, 'Sube magaxuxi naaninni itoe mangaya naaninna nan mayitaxi naxanye kelima dunuja yi. ¹⁸ Koni Ala Matexina muxu sarijanxine mangayaan sœtoma nœn, mangayaan yi lu e yii habadan, han habadanne habadanna.'"

¹⁹ "Na xanbi, n yi wama fixen sœtœ feni sube naanindena fe yi naxan nun suben bonne keden mi yi a ra, naxan yi magaxu, wure jinne yi naxan dœ ra. A san xanle luxi alo sulana, a yi a se suxine donma, a e laxun a a dœnxœne mabodon. ²⁰ N mœn yi wama feri fune fe kolon feni, e nun fenna naxan mini, a yi saxan nabira e yœ, na fenna naxan yœ firin yi a ma e nun naxan dœ yi yœte yigbo falane tima, a mœn yi ligaxi alo a gbo bonne birin xa."

²¹ "N yi a matoma, a yi muxu sarijanxine yœngema, a nœ deen sœtœ e ma. ²² Han Habadan Siin Kanna yi fa, a xa yoon fi Ala Matexina muxu sarijanxine ma. Waxatin yi a li, muxu sarijanxine yi mangayaan sœtœ."

²³ "A yi falan ti n xa, a naxa, 'Sube naanindena, mangayana nde nan na ra naxan taranma dunuja yi, naxan nun mangayaan bodene keden mi a ra. A bœxœna ngaan sœtoma nœn, a a yibodon, a a lunburunjœ ayi.' ²⁴ Feri fune findixi manga fuun nan na naxanye kelima yamanani ito ma. Nde gbœte kelima nœn e tan xanbi ra, e nun a fœlœne keden mi a ra, a manga saxan nagodoma nœn. ²⁵ A fala jaxine tima nœn Ala Matexin ma, a yi muxu sarijanxine kasari, a wama nœn a xa waxatine nun

sariyan masara. Muxu sarijanxine yi lu a bun ma waxati saxan nun a tagi bun ma. ²⁶ Na xanbi ra, kitin fama nœn, e nœon bama a yii nœn, e a kala, e a raxœri habadan. ²⁷ Mangayaan nun nœon nun gboon naxan yamana makuyene yi, ne soma nœn Ala Matexina yama sarijanxin yii. A mangayana, habadan mangayaan na a ra, nœ kanna ngaana a batuma nœn, e a yamarine suxu."

²⁸ "Bataxin danna ni ito ra. N tan Daniyeli, n kuisan nœn n ma miriyane ra, n yœtagin yi maxœte. N yi falani itoe ramara n bœjeni."

8

Daniyeli a fe toon firindena alo xiyena: kontonna nun kœtœna

¹ Manga Belisasari a mangayaan jœœ saxandena, n tan Daniyeli, n mœn yi fe toon ti alo xiyena. ² N yi a matoma na toon kui, a ligi n yœœ ra yi alo n Suse taani, Elan yamanan manga taana, Wœlayi xuden dœ.

³ N yi n yœen nakeli, n yi kontonna to, a tixi xuden dœxœn ma. Feri kuye firin yi a ma, koni naxan minixi dœnxœn na, na kuya boden xa. ⁴ N yi kontonna to a fenne wolœ sogegododen binni e nun kœmen fœxœn nun yiifari fœxœn binni. Muxu yo mi yi nœ a ratangœ a senben ma. A yi a waxœn feen nabama tun, a senben sigan gboœ ayi.

⁵ N yi n majœxœnma na ma waxatin naxan yi, nanunna yi, kœtœna nde yi fa sa keli sogegododen, a yi bœxœna ngaani sigama, a sanne mi yi dinma bœxœn na. Feri magaxuxi keden yi kœtœni ito xunna ma.

⁶ A fa han konton feri firin kanna yireni, n naxan to xuden dœxœn. A fœjen a ma a fangan birin na. ⁷ N yi a to a masœ kontonna ra. A a kœnkœ a ma, a a garin, a a feri firinne gira. Hali kontonna mi fanga sœtœ, a kœtœn nati. Kœtœn yi a rabira bœxœni, a yi a bodon, muxu yo mi nœ a bœ a yii.

⁸ Kœtœn senben yi gbo ayi han! Koni a senben to gbo ayi, a feri gbeen yi gira. Feri rayabuxi naanin yi mini a funfuni, e xunne tixi bœxœn tongon naaninne ra.

⁹ Ne yœ, feri xurin yi mini keden ma, naxan senben yi gboma ayi yiifari fœxœn binna nun sogeteden binna nun na yamanan mabinni naxan tofan. ¹⁰ A mœn yi

keli kore xənna ganla xili ma, a yi na fəxə kedenna nde rabira bəxəni e nun sarene. A yi e yibodon. ¹¹ A yi keli kore gali manga yətəen xili ma, a ləxə yo ləxə saraxan ba a yii, a yire sarihanxin nabira. ¹² Fata a murutə naxin na, na ganla nun ləxə yo ləxə saraxan yi lu a sənbən bun ma. Fenna yi jəndin woli bəxəni. A yi nə dəen sətə a kewanla ngaan ma.

¹³ N yi maleka keden fala ti xuiin mə, maleka gbetə yi a fala fala tiin xa, a naxa, “Fe toxinini itoe buma han waxatin mundun yi lan ləxə yo ləxə saraxan nun murutə halagi tiina fe ma, e nun yire sarihanxin nun ganla yibodonna fe?”

¹⁴ A yi n yabi, a naxa, “Fə jənbanna nun xətən wuli firin kəmə saxan na dangu. Na xanbi ra, yire sarihanxin mən yi rasarijan.”

Fe toon firinden bunna alo xiyena

¹⁵ N tan Daniyeli, n yi fe tooni ito matoma, n mən yi a famunna fenma, daala nde yi ti n dexən ma naxan nun muxun maliga. ¹⁶ N mən yi muxu xuiin mə Wəlayı xuden tagi, a yi sənxə, a naxa, “Baraka Yibirila, muxuni ito rafamu fe toon bunna ra.” ¹⁷ A yi a maso n dingirani. A to maso, n gaxu, n bira, n yətagin yi lan bəxən ma. Koni a naxa n na, “A famu, adamadina, fa fala fe tooni ito waxati rajanna nan gbee a ra.” ¹⁸ A falan tima n xa waxatin naxan yi, n yi fuga a ra, n yətagin yi lan bəxən ma, koni a a yiin din n na, a n nakeli.

¹⁹ A mən yi a fala n xa, a naxa, “N xa i rakolon naxan fama ligadeni xələn jən waxatini, bayo waxatina nde saxi a jənna ma. ²⁰ I kontonna naxan toxi feri firinna a xun ma, Mede nun Perise mangane nan ne ra. ²¹ Kötə maxabexin tan, Girəki bəxən mangan nan na ra. Feri gbeen naxan yi a yəne longonna ra, e manga singen nan na ra. ²² Fenna to gira, feri naanin yi mini a funfuni naxan findixi mangaya naanin na naxanye kelima a bəxəni, koni e mi fanga sətəma alo a tan.”

²³ “E mangayaan na jən, murutəlane na jənxu ayi, manga də naxuxi yii radon tiina nde kelima nən. ²⁴ A sənbən gboma ayi nən, koni a tan yətəen fangan mi a ra. A kala magaxuxine tima nən, a yi nə dəen

sətə a kewanle yi, a sənbəne halagi e nun siya sarihanxina. ²⁵ A lugoxi kətən na, a nəma nən bonne yanfadeni. A wasoma nən a sondonni, a muxu wuyaxi raxərima nən naxanye yengin yi a ma, e makantanxi. A kelima nən Mangane Mangan xili ma, koni a kalama nən, hali adama fangan mi a raba. ²⁶ Ninbanna nun xətən ma fe toxin naxan ito ra, jəndin na a ra. Fe tooni ito ramara wundoni, amasətə a waxati yikuyene nan ma fe falama.”

²⁷ “N tan Daniyeli, n yi lu soge wuyaxi, n fangan jənxi, n furaxi. Na xanbi, n keli, n yi n təgbə mangan hayune ra. N yi kəntəfinla nin, lan na fe toxin ma, bayo n mi yi a famuma.”

9

Daniyeli Ala maxandina

¹ Dariyusi, Asuyerusu a diina, keli Mede bənsənni, na yi findi mangan na Babilən yamanani. ² A mangayaan jəe singeni, n tan Daniyeli, n yi a kolon Kitabun xən ma, a a daxa jəe tongue soloferə xa kamali Yerusalən taan kala xanbini, fata jəne yaten na Alatala naxan fala Nabi Yeremi xa.* ³ Nanara, n yi sunna suxu, n kasa dugin nagodo n ma, n yi xuben so n xunna ma, n yi n yee rafindi Marigina Ala ma, alogo n xa a maxandi, n yi a mafan. ⁴ N yi Alatala maxandi, n ma Ala, n yi ito rali a ma, n naxa:

“Marigina Ala, i gbo, i magaxu. I tan nan i ya layirin nun hinanna ramaraxi i rafan muxune xa, naxanye i ya yamarine suxi. ⁵ Nxu bata yulubin liga, nxu bata tantan, nxu bata findi sən kanne ra, nxu bata murutə i tan xili ma, nxu yi nxu xun xanbi so i ya yamarine nun i ya sariyane yi. ⁶ Nxu mi i ya walikəne, nabine xuiin naməxi, naxanye falan ti i xinla ra nxə mangane xa, e nun nxə manga xunxurine nun nxu babane nun nxə yamanan muxune birin. ⁷ I tan, Marigina, i tinxin. To ləxəni, yagina nxu tan nan xa Yuda muxune nun Yerusalən kaane e nun Isirayila yamaan birin, naxanye maso e nun naxanye makuya e nun naxanye yamanane birin yi. I tan nan e rasigaxi amasətə e

* **9:2:** Yeremi 25.11-12

tinxintareyaan xən ma. ⁸ Alatala, yagina nxu tan nan xa e nun nxə manga gbeene nun nxə manga xunxurine nun nxu babane, bayo nxu bata yulubin tongo i tan ma. ⁹ Koni, i tan, Marigina, nxə Ala, i nxu mafeluma i ya kininkininni, hali nxu to murutəxi i xili ma. ¹⁰ N xu mi i tan Alatala xuiin namexi, nxə Ala, i to nxu maxədin nxu xa xuru i ya sariyanne ma, i naxanye falaxi nxu xa fata i ya walikene nabine ra. ¹¹ Isirayila yamaan birin bata i ya sariyan kala, e mi i xuiin name. Nanara, dangan naxan səbəxi Musaa sariyan kui, na bata godo nxu fari. ¹² I bata na falan nakamali i naxan fala nxu xili ma e nun nxə kuntigin naxanye nxu ramaraxi. I tərəya gbeen nafa nxu ma Yerusalən taani naxan jəxəndən munma godo yire yo yi ¹³ alo a səbəxi kiin de Musa a sariyani. Na tərən birin bata fa nxu ma. Hali na, nxu mi Alatala maxandi, nxə Ala. Nxu munma fata nxə hakəne ra, nxu mi i ya jəndin kolon. ¹⁴ Nanara, Alatala tinxi tərəyani ito rafadeni nxu ma. Amasətə Alatala nxə Ala, i tinxin i kəwanla ngaani i naxanye rabaxi. Koni nxu mi i xuiin name.

¹⁵ “Marigina, nxə Ala, i tan nan i ya muxune ramini Misiran yi i yii sənbəmaan na, naxan xili gbeen fi i ma alo a kiin de to. Koni nxu tan, nxu bata yulubin liga nxu findi sənməne ra. ¹⁶ Marigina, i ya xələn ba Yerusalən taan ma, e nun i ya geya sarijanxina, i nama fitina mən kaane xili ma bayo i tinxin feene birin yi. Nxu yulubine nun nxu babane hakəne bata nxu rayagi nxu rabilinna muxune yee ra. ¹⁷ Awa, nxə Ala, i xa i ya walikəna maxandin name e nun a mafanna. I tan Marigina fe ra, i yetəgin nərən xa godo i ya yire sarijanxi kalaxin ma. ¹⁸ N ma Ala, i tuli mati, i yi a me, i yeeen nabi i yi nxə taa xənna mato, i xinla maxandin dəen de! Amasətə nxu mi i maxandima nxu kəwali tinixinne xən ma fə i ya kininkin gbeena. ¹⁹ Marigina, a ramə! Marigina nxu mafelu, i jəxə lu. A raba, i nama bu i yetəna fe ra. Ee! N ma Ala, bayo i xinla falama i ya taan nun i ya muxune nan xun ma.”

²⁰ N yi lu falan tiye, n yi n ti n yulubine

ra e nun n ma yamaan gbeene ra, Isirayila, n yi lu Alatala mafanje, n ma Ala, a geya sarijanxina fe ra. ²¹ N yi maxandini waxatin naxan yi, Baraka Yibirila, n maleka naxan to n ma fe too singeni, na gixin yi a maso n na kuye, jinbanna saraxa ba waxatini. ²² A yi n xaran a a fala n xa, a naxa, “Daniyeli n bata fa mən alogo i xa nə famun tiye. ²³ I mafanna fələxina, bataxina nde yi mini, n faxi nən, n xa fa a rali i ma, bayo marafan muxun nan i ra. Falani ito suxu i yi fe tooni ito famun.”

²⁴ Nee soloferə dəxəde tongue soloferə nan saxi
i ya siyaan nun i ya taa sarijanxin xa,
alogo murutən xa jən, dan yi sa yulubine ra,
alogo hakəne xa xafari, habadan tinxinyaan yi fa,
alogo fe toon nun waliyyaan xa kamali,
alogo sarijanndene sarijannden xa masusan.

²⁵ “I xa a kolon, i yi a famun: Keli na falan yisarin waxatin ma naxan a fala a Yerusalən mən xa yitən, a ti, han Manga sugandixin faana, jee soloferə dəxəde soloferə nun jee soloferə dəxəde tongue sennin nun firin nan tima.[†] Taan nun a yinna mən tima nən koni a waxatine xədəxəma ayi nən. ²⁶ Na jee soloferə dəxəde tongue sennin nun firin na dangu, e Muxu Sugandixin faxama nən, muxu yo mi luma a xa. Na xanbi ra, mangana nde nun a ganla fama nən, e taan kala e nun yire sarijanxina. Na mangan najanna fama nən alo fufana. Kala nan nagidixi han yengen najanna. ²⁷ Nee soloferə bun ma, na mangan nun muxu wuyaxi layirin xidima nən. Na jee soloferə tagiin bun ma, a saraxane nun kiseene bama a yii nən, a yi se haramuxin ti yire sarijanxini naxan halagin tima, han a sa a rajanna li naxan nagidixi a xa.”

10

*Daniyeli a fe toon saxandena alo xiye:
Malekana*

[†] 9:25: A falan yisarin naxan ma, na feen səbəxi Esirasi 7.11 kui. Nabiya falani ito Yesu faxa waxatin nan falama.

¹ Perise mangana Kirusi a mangayaan jee saxanden, Ala yi falana nde lankemaya Daniyeli xa naxan xili Belitisasari. Nondin nan na falan na fa fala yenge gbeen kelima nen. A na falan famu fe toon nan xən alo xiyena.

² Na waxatini, n tan Daniyeli, n yi xun-sagi saxan naba sununi. ³ N mi donse timin timinx yo don, n mi sube don, n mi minse min, n mi n masusan ture xiri naxumēn yo ra, han ləxə xun saxan yi dangu.

⁴ Kike fələn xii məxəjən nun naaninna, n yi baa gbeen dəxən ma naxan xili Tigiri baana. ⁵ N yi n yeeen nakeli, n yi muxun to, taa dugi fixən a ma e nun xəmaan yətəen tagi xidin xidixi a tagi. ⁶ A fatin degema a ma alo gəmə fixən. A yətagin mayilenma alo kuyen na a jinna masəxən. A yeeen ligaxi alo təe degən. A yiine nun a sanne mayilenma alo sulan xuruxina. A fala xuine ligaxi alo setən xuina.

⁷ N tan, Daniyeli, n keden peen nan na fe toon ti, muxun naxanye yi n dəxən, ne mi na to, koni gaxu gbeen yi e suxu, e yi e gi, e sa e luxun. ⁸ N keden peen yi lu, n yi fe to gbeeni ito to. Fangan yi jən n yi, n yətagin yi maxətə, a tənən. ⁹ N yi a fala ti xuiin me. N yi a fala xuiin məma waxatin naxan yi, n fuga a ra, n yi bira, n yətagin yi lan bəxən ma. ¹⁰ Nayi, yiina nde yi din n na, a n xuruxurunxin nakeli n xinbine nun n yii xunna.

¹¹ A a fala n xa, a naxa, "Daniyeli, muxu rafanxina, kata i n ma fala tixine famu. Keli, i ti i funfuni i deen de, bayo n xəxi i tan nan fəma iki." A to na falan ti n xa, n keli dingene ayi. ¹² A mən naxa, "Daniyeli i nama gaxu, bayo xabu i a ragidi ləxə singen naxan yi i bəjəni i xa famun fen, i yi i yətə magodo Ala xa, i ya maxandi xuiin yi ramə. N faxi i ya fala xuine nan yabi ra i ma. ¹³ Koni Setanaa malekan naxan Perise bəxən ma, na tixi n yee ra nən xii məxəjən nun keden han Mikeli, malekane mangana nde yətəen yi fa n mali. Nayi, n nadigi nən Perise mangane fəma. ¹⁴ Awa, iki n bata fa i rakolonden feen naxan fama ligadeni i siyaan na yeeen na bayo fe toona nde luxi na waxatine xa."

¹⁵ A to yi na falane tima n xa, n yi n xun sin bəxən ma, n yi n dundu. ¹⁶ Na xanbi,

adamadiine maligana nde yi fa a yiin din n de kidin na, n yi n dəni bi. Naxan yi tixi n dəxən ma, n yi a fala na xa, n naxa, "N kanna, fe tooni ito a fe bata n kuisan. Fanga yo mi fa n na. ¹⁷ Konyin falan tima a margin xa di? Iki, fanga yo mi fa n na, n niiraxinla dasama."

¹⁸ Adamadiin maligan mən yi a yiin din n na. A fangan fi n ma. ¹⁹ A yi a fala, a naxa, "I nama gaxu, muxu rafanxina, i bəjən xə xunbeli. I sənbə so, i wəkile!" A to na fala n xa, n yi fangan sətə, n yi a fala, n naxa, "N kanna xa falan ti, bayo i bata n sənbə so."

²⁰ A yi a fala n xa, a naxa, "I a kolon, n faxi i ma naxan na? Iki n xətəma, n xa sa Perise Yonna Mangan yenge. N na siga waxatin naxan yi, Girəki Yonna Mangan fama nen. ²¹ Koni naxan səbəxi jəndi kitabuni, n faxi na nan nalideyi i ma singen. Muxu yo mi n maliyə n yaxuni itoe xili ma fə ε gbee malekan Mikeli."

11

Malekan yi falan ti Daniyeli xa

¹ "N tan nan yi Mikeli malima yengeni Dariyusi Mede kaana mangayaan jee sin-geni."

² "Iki n xa jəndin fala i xa. Manga saxan dəxəma Perise xunna nen, a naaninden nafunla sətəma nen dangu bonne ra. A fangan na gbo ayi waxatin naxan yi a nafunle xən, a birin nakelima nen Girəki yamanan xili ma."

³ "Koni, gali mangana nde kelima nen, a nən sa e nun sənbə gbeena. Naxan na a kənən, a na rabama nən. ⁴ Koni a na mate kati, a yamanan yensenma nən, a yi yitaxun bəxən tongon naaninna ra. A mi luye a bənsənna xa, a mən sənbən mi gboma ayi alo a yi kiin de bayo a yamanani taxunma nən, a radangu gbətəye ma naxan mi e tan na."

⁵ "Yiifari fəxən mangana findima fangamaan na nən, koni a kuntigina nde keden fangan gboma a gbeen xa nən, a nən ti. A nən findima nə sənbəmaan nan na. ⁶ Nəna ndee na dangu, e findima xəyimaan na nən. Yiifari fəxən mangana a dii temen fama nən kəmən fəxən mangana fəma e xa lanna xidi, koni a fangan mi luma a yi, a xəmən nun a sənbən mi buma. Na

waxatini, a soma nən yiini, e nun a rabilinna nun a baba nun naxanye tixi a bun. ⁷ Dii temena xabilan muxuna nde kelima nən a baba jəxəni, a fama nən kəmen fəxən mangana ganla xili ma, a yi so a taa makantanxine kui. A e yengə, a e nə. ⁸ A mən sigama e susurene yətəen na nən Misiran yi e nun e sawura wure xabuxin nun muran xənne gbeti dixin nun xəma daxina. Na xanbi, a lu jəee dando, a makuyaxi kəmen fəxən mangan na. ⁹ Kəmen fəxən mangan sigama nən yiifari fəxən mangana yamanani, koni a mən xətemə nən a bəxəni.”

¹⁰ “Kəmen fəxən mangana a diine yitənma nən yengə so xinla ma, e gali wuli wuyaxi malanma nən naxan sigama yəen na alo fufaan naxan bəxənma, a mən yi xete a yamanani. A fuma a yaxuna taa makantanxina nde ma nən. ¹¹ Yiifari fəxən mangan xələxina, a yi mini yəngəsodeni kəmen fəxən mangan xili ma, na fan yi gali gbeen nakeli. Koni na ganla suxuma nən yəngəni. ¹² Na ganla xalima nən, yiifari mangan yi waso ayi. A muxu wuli wuyaxi rabirama nən, koni a mi nəde sətəma.”

¹³ “Amasətə kəmen fəxən mangan mən fama gali wuli wuyaxi malandeni nən dangu a fələn na. Waxati dando nun jəee dandon bun ma, e nun gali gbeen minima nən e nun gali muran wuyaxi. ¹⁴ Na waxatini, muxu wuyaxi kelima nən yiifari fəxən mangan xili ma. Hali gbalotəna ndee murutəma nən i tan siyani alogo fe toon xa kamali, koni e dagalanma ayi nən. ¹⁵ Kəmen fəxən mangan fama nən gbingbinna rate-deni han a taa makantanxin yinna suxu ayi. Yiifari ganla nun a sofa kendəne mi a yəee ratiyə. E fangan jənma nən. ¹⁶ Naxan na rafan kəmen fəxən sofa mangan ma, a na nan ligama nən, bayo muxu yo mi a yəee ratiyə. A dəxəma Yamana To Fajini nən, a kala ti sənbəna a yii.”

¹⁷ “A a natama nən a a xa fa e nun a yamanan sənbən birin alogo e nun yiifari fəxən mangan xa lanna xidi, a wama nən a dii temen fi feni yiifari fəxən mangan ma a naxanla ra, alogo a nədeen sətə a ma kii naxan yi, koni a fe yitənxin mi lanma. ¹⁸ Na danguxina, a firifrima nən yamanane xili ma naxanye fəxə igen mabinna ra, a a wuyaxi suxuma nən, koni gali mangana

nde a marayarabi kəwanla kalama nən hali a tan yətəen mi yarabi. ¹⁹ Na xanbi ra, a a firifrima nən a yamanan taa makantanxine xili ma, koni a dagalanma ayi nən, a bira, a mi fa toma sənən.”

²⁰ “A jəxən yibiran fitinatəna nde rafama nən yamanan fəjə yireni. Koni soge dando, a halagima nən, a mi fata xələ ra, a mi fata yəngə ra.”

Manga naxina fe kəmen fəxəni

²¹ “Muxu rajaxuxina nde tima nən a jəxəni, mangaya mahiban mi naxan ma. Bəjə xunbeli waxatin tagini, na xəmən fama nən mangayaan tongodenı kətəne ra.

²² Yaxu ganla naxan minima a xili ma alo fufana, a ne rayensenma ayi nən e nun layiri mangana. ²³ A yanfan tima nən e nun bodene saratine kui, han a findi sənbəmaan na hali a xəyine to mi wuya.

²⁴ Bəjə xunbenla waxatini, a sa fumama nən bəxən nafulu yirene ma. A feen ligama nən a babane nun a benbane mi nə naxan lige. A yəngən tənəne yitaxun e nun nafunla nun sələ feene. A kətən nan ligama a sa fu taa makantanxine ma han waxati.”

²⁵ “A gali gbeen xunna ra, a fangan nun a wəkilən nakelima yiifari fəxən mangan xili ma nən. Yiifari fəxən mangana a yitənma nən yəngə so xinla ma, a gali xungbe sənbəmaan nakeli. Koni a mi nən sətəma, bayo e yanfan dəxəma a ra nən. ²⁶ A rabilinna muxune nan a yanfama. A ganla suxuma nən, sofa wuyaxi yi faxa. ²⁷ Manga firinna e bode toma nən yire kedenni koni bayo e səndəməne rafexi fe jənaxin na e wule falan nan tun masarama e bode tagi, koni a mi gasama amasətə a rajanna waxati munma li. ²⁸ Kəmen fəxən mangan xətemə nən a konni e nun sələ fe wuyaxi. A bəjən tema Layiri Sarıjanxin xili ma nən kira yi, a a rafan feen ligə, a xete a konni.”

²⁹ “A waxatin na a li, kəmen fəxən mangan mən fuma nən yiifari fəxən ma, koni waxatini ito yi feene mi ligama alo a singeni. ³⁰ Kunkine fama a yəngədeni nən sa keli sogegododenı Sipiri yamanani. A na yəntə, a xətemə a xanbi ra nən. A xələn soma layiri sarıjanxin xun na nən. Muxun naxanye e xun xanbi soma na layiri sarıjanxini a jəxə luma nən ne xən.”

³¹ “Sofane fama a yamarin bun nən, e makantande sarijanxin xun kala. E tənna dəxəma nən ləxə yo ləxə saraxan ma. E ‘Halagi Tiina Se Haramuxin’ ti. ³² A layiri kalane yifuma a matəxən xən nən. Koni muxun naxanye e Ala kolon, ne e yixədəxəma nən e tondi a yii. ³³ Fe yee toone yamaan yε, ne muxu wuyaxi xaranma nən, koni nde dagalanma ayi nən waxatina nde yi silanfanna nun təen nun konyiyaan nun funmana fe ra.* ³⁴ E na dagalanje ayi na waxatini, e mali siyadi sətəma nən, nanara muxu wuyaxi basanma e ra nən nafigiyani. ³⁵ Fe yee toone yε, nde faxama nən, alogo e sayaan xa yamaan sarijan, a a yixa, a fixa han waxati rajanni, bayo a mi fe fə waxatin naxan saxi.”

Mangan naxan a yetε yigboma

³⁶ “Mangana a rabama alo a waxənna. A a yitema nən, a a yigbo alane ngaan xun na. A falana nde tima nən muxun yengi mi naxan ma alane Ala xili ma. A sabatima nən han Alaa xələn yi dəfe, bayo naxan na ragidi, na kamalima nən. ³⁷ Mangan mi alane binyama. A babane gbee ba, naxanle gbee rafanxi ba, a mi ala yo binyama bayo a yetε yigboma e birin xun na nən. ³⁸ E jəxəni, a tan makantandene ala binyama nən a babane mi yi naxan kolon. A a binyama nən xəmaan nun gbetin nun bəxə bun nafunle ra, e nun se xənne. ³⁹ E nun na ala xəjən fuma nən taa makantaxine ma. Naxan na a binya, a xunnayerenna fi na ma, a nəən fi a ma muxu wuyaxi xun na, a bəxəne fi a ma a kəntənna ra.”

⁴⁰ “Waxati rajanni, yiifari fəxən mangan kelima a xili ma nən, kəmen fəxən mangan soma a xun na nən alo foye gbeena e nun a yəngε so wontorone nun soo kanne nun yəngε kunki wuyaxi. A tan sigama nən yamanane kuine yi, a bəxən e ma alo fufana, a dangu. ⁴¹ A soma Yamanan Tofajin kui nən, muxu wuyaxi yi dagalanje ayi, koni Edən nun Moyaba nun Amoni a kuntigine e yetε sətəma a yii nən. ⁴² A nəən sama nən bəxə wuyaxin ma, hali Misiran mi a yetε sətəma. ⁴³ A nəən sətəma nən Misiran nafunla birin xun na e nun xəmaan nun gbetin nun muran xənne.

Libiya kaane nun Kusi kaane xuruma nən a bun ma. ⁴⁴ Koni sogeteden nun kəmen fəxən xibarune fama nən a magaxudeni, e nun xələ gbeen sigama nən kala ti xinla ma a muxu wuli wuyaxi raxəri. ⁴⁵ A a gbee manga bubu gbeene tima nən baane longonna ra geya binyaxin nun a sarijanxin ma binni. A fe rajanna yi a li, muxu yo mi a maliyε.”

12

Waxati rajanna fe

¹ “Na waxatini, maleka mangan Mikeli ke lima nən naxan i ya yamanan kantanma. Na findima waxati xədəxən na nən naxan jəxən munma ligə xabu yamanane fələni han iki.

I ya siyaan muxune kisima nən naxanye xili na taran səbəxi nii rakisin kitabun kui.

² A gbegbe naxanye xima bəxən bun, ne xulunma ayi nən.

Ndee habadan nii rakisin sətəma, ndee yalagima nən, e yagi habadan!

³ Fe yee toone yanbanma nən alo kore xənna lonni yalanna, naxanye na muxu wuyaxi xaran tinxinna ma, ne dəgəma nən alo sarene habadan habadan!”

⁴ “I tan, Daniyeli, falani ito ramara wundoni, kitabuni ito balan, han waxati rajanni. Nayi, a wuyaxi a xaranma nən, kolonna yi fari sa.”

⁵ N tan Daniyeli, n yi fe toon matoma, dajəxə firin gbeteye yi mini, boden tixi baan fəxə kedenni, boden tixi fəxə kedenni.

⁶ E keden yi falan nasiga xəmən ma naxan maxidixi taa dugini, naxan yi tixi baa igen xun ma. A yi a fala, a naxa, “Fe magaxuxini itoe kamalima waxatin mundun yi?”

⁷ Muxun naxan yi maxidixi taa dugini, naxan yi tixi igen xun ma, na yi a yili firinne yite kuyen binni, n yi a xuiin mə, a naxa, “N bata n kələ Ala xinli naxan mi jənma habadan, feni itoe buma nən han waxati saxan nun a tagi. Feni itoe kamalima nən, koni fə muxu sarijanxine sənbən na jən fefe.”

* **11:33:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəməna.

⁸ N yi a mε, koni n mi a yεε to, n yi a fala, n naxa, “N kanna, nanse minima feni itoe birin yi?”

⁹ A yi n yabi, a naxa, “Daniyeli, siga, bayo falani itoe luma nεn wundoni, e balan, han waxati rajanna. ¹⁰ A wuyaxi sarijanma nεn, e fixa, e xεlexεlε. Naxudene a kobil nabama, a mi nεe a yεε toε. Fe yεε toone a famuma nεn.”

¹¹ “Xabu lεxε yo lεxε saraxan ba ayi waxatin naxan yi, han sa ti Haramu Halagi Tiin dεxεn na a funfuni, xii wuli keden kεmε firin e nun xii tongue solomanaanin nan danguma. ¹² Sewan na kanna xa naxan na dija han xii wuli keden kεmε saxan tongue saxan e nun suulun yi a li.”

¹³ “I tan Daniyeli, lu a fajin fari han a rajanna, i yi i matabu. I mɔn kelima nεn alogo i xa i kεen sɔtɔ waxati rajanni.”

Hose Nabi Hose Alaa Falan Naxan Sεbε

Nεε fu Nabi Amosi wali waxatin xanbi ra, Nabi Hose yi findi Alaa fala raliin na Isirayila yamanani, a sogeteden kəmən fəxən ma naxan mən xili "Samari" yamanana fə nεe kəmə soloferə nεe tongue suulun nəxəndən benun Marigi Yesu xa bari. Nabi Hose wali nən na yi han nεe məxəjən nun suulun nəxən, fayida han Asiriya mangan yi Samari yamanan suxu, Isirayila kəmən fəxən kala waxatin naxan yi fə nεe kəmə soloferə nεe məxəjən nun firin benun Marigi Yesu xa bari.

Yamanan kala nən waxatini ito yi fefe (A mato: Mangane Firindena sora 14.23 han sora 17.23). Yerobowan ma mangayaan xanbini, Asiriya yamanan sənbən yi gboma ayi han Isirayila kaane yi gaxu a yee ra. Manga wuyaxi yi ba mangayani yanfani Samari yamanani, muxune yi lu mangayani naxanye yamaan masuxuma kii naxini. E yi muxune rafisama e bode xa, Nabi Amosi bata yi naxan ma fe fala nun. Alaa yamana dənkəleyaan yi xunna kala. Suxure batun tan yi sənbən sətəma.

Hose gbalo feni itoe nun e yidəxəne sətəma a denbayaan nin. A naxanla a yanfa nən, na yi findi misaala nun sandan na Ala naxan nawalima alogo Nabi Hose xa waliyyaan falane ti Isirayila kaane xa. Ala yi a yamana tinxitareyaan nun suxure batu feene sa naxalan yalunxin ma alogo yamaan xa a kolon a suxure batun mi fan. Hose naxa, fa fala suxure batun nun yalunyane e maliga e bode ra han! Muxun na a xun xanbi so Ala yi, a yi suxurena nde batu, na luxi alo naxanla na a xun xanbi so a xəməni, a yi bira xəmə gətə fəxə ra. Dənxən na Ala mən yigin nun xanuntenyaan nan ma fe falama (sora 14.2-10).

Nabi Hose a Kitabun səbəxi dəxəde naanin:

Sora 1 han sora 3, Nabi Hose a denbayaan nun a kawandina fe

Sora 4.1 han sora 9.9, Isirayila kiin nun a bunna dinan kiraan xən

Sora 9.10 han sora 14.1, Alaa yamana tinxitareyaan binla fələdena

Sora 14.2-10, Alaa xanuntenyaan nan sənbə luma habadan.

Kitabun yireni ito a yitama en na a en nama sese batu ba Ala ra. Ala xəxələn. A mi wama a xən a yamaan xa bira batu seene fəxə ra fə a tan.

¹ Alatala yi falan ti Beeri a dii xəmən Hose xa, Yusiya yi mangayani Yuda yamanani waxatin naxan yi e nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya. Isirayila Manga Yowasi a diin Yerobowan yi mangayani Isirayila yi na waxatini.

Nabi Hose a denbayaana

² Alatala to falan ti fələ Hose xa, a yi a fala a xa, a naxa, "Sa naxalan yalunxina nde tongo, i dii yalunxine sətə, amasətə yamaan yalunyaan nan ligama, e Alatala rabəjin!"* ³ A yi siga, a sa Gomərə tongo, Dibilayin ma dii teməna. Na yi fudikan, a dii xəmən bari a xa. ⁴ Alatala yi a fala a xa, a naxa, "A xili sa Yesəreli, amasətə waxatidi mən, n Yehu a denbayaan naxankatama nən amasətə e faxan ti nən Yesəreli yi. N mən Isirayila mangayaan nənma nən.

⁵ Na ləxəni, n na Isirayilaa yəngə so xanla sənbən kalama nən Yesəreli mərəməreni."

⁶ Gomərə mən yi fudikan, a dii temən bari. Ala yi a fala Hose xa, a naxa, "A xili sa 'Kininkintarena,' amasətə n mi fa kininkininma Isirayila yamaan ma, n mi a mafeluma sənən. ⁷ Koni n kininkininma nən Yuda tan ma, n yi a rakisi Alatala sənbəni, a Ala. N mi e rakise tanban na. Silanfanna[†] mi a ra, yəngən mi a ra, soone mi a ra, soo ragine mi a ra."

⁸ Gomərə yi "Kininkintaren" de ba, a fudikan, a dii xəmən bari. ⁹ Ala yi a fala, a naxa, "A xili sa 'Kantarena,' amasətə n ma yamaan mi fa ε ra, ε Ala mi n na."

2

Isirayila hakəne saranna

¹ "Koni, Isirayila kaane fama wuyadeni ayi nən

* ^{1:2:} Muxun na suxurene batu e nun Ala, na luxi alo niin gbee yalunyaan na a ra. Ala xələma na kanna ma alo xəmən xələma a naxanla ma kii naxan yi, xa a bira xəmə gətə fəxə ra. ^{† 1:7:} Silanfanna: Sofane yəngəsə dəgəmana.

alo baan m^eñensinna
naxan mi lig^e, a mi yate.
A yi a falama e xa m^enna nin,
a naxa, ‘N ma yamaan mi ε ra!’
Koni e fa xili bama n^en m^enni,
‘Habadaan Alaa diine.’ ”
2 Yuda b^ons^onna nun Isirayila b^ons^onna
e malanma n^en,
e kuntigi keden sugandi.
E minima n^en yamana gb^et^e yi,
amas^ot^o Ala yamaan na sabati l^ox^on naxan
yi,
l^ox^o gbeen nan na ra.
3 Ε a fala ε tadane ma, “Alaa Yamana”
e nun ε magilene, “Alaa Rafan Muxune!”
4 Ε ε nga Isirayila maxadi,
ε a maxadi,
amas^ot^o n ma naxalan mi fa a ra,
a x^em^e mi fa n na!
A xa yalunde maxidi seene ba a y^etagin ma,
a yanga maxidi seene ba a x^jne longonna
ra.
5 Xanamu, n na a ragelima n^en,
n yi a lu alo a bari l^ox^oni.
N yi a lu alo tonbonna,
n yi a findi b^ox^o xaren na,
n yi a faxa ige x^onla ma.
6 N mi kininkininj^e a diine ma,
amas^ot^o yalunde diin nan e ra.
7 E nga yalunyaan liga n^en,
a yi e s^ot^o,
a a y^et^e rayagi,
amas^ot^o a a fala n^en:
“N birama n^en suxurene f^ox^o ra,
naxanye n ma donseen nun n ma min igen
soma n yi,
e nun n ma y^ex^e xabe dugin
nun n ma taa dugina,
e nun n ma turen nun n ma minsena.”
8 Nanara, n na a kiraan nafaxama n^en
janle ra
n yi a rabilin yinna ra,
alogo a nama fa a kiraan to.
9 A sigama n^en a yangane f^ox^o ra,
koni a mi e liy^e.
A e fenma n^en,
koni a mi e toe.
Na xanbi ra, a a falama n^en:
“N x^et^ema n^en n ma x^em^en f^ema
alo a f^ol^oni,
amas^ot^o n yi s^ewani m^enni

dangu iki ra.”
10 A mi a kolon
a n tan nan balon soma a yii,
e nun minseen nun turena.
N tan nan gbetin nun x^emaan soma a yii
fonisireyani,
a yi e findi waliseen na Baali suxuren xa.
11 Nanara, a balon nun minse begin na mo,
n na ba a yii.
N na n ma y^ex^e xabe dugin
nun n ma taa dugin ba a yii
naxanye yi lan
e yi a ba a ragelixi.
12 Iki n na a yagin naminima n^en k^enenni
a yangane y^eε x^ori,
muxu yo mi a b^e n yii.
13 N yi a sewan birin dan,
a sanle, a kike n^enene,
a Matabu L^ox^one nun a binya l^ox^one birin.
14 N na a bogise binle nun a x^od^e binle
kalama n^en,
a yi a falan naxanye ma, a naxa,
“N saren ni itoe ra
n yangane naxanye soxi n yii!”
N ne findima f^ot^onna ra n^en, burunna
subene yi e kala.
15 Ala naxa,
“N na a fe jaxin saranma a ra n^en l^ox^one fe
ra
a wusulanna gan Baali suxurene xa nax-
anye ma.
A yi a maxidi a yiirasone nun a tunlasone
yi,
a siga a suxurene f^ema,
a jinan n tan ma.”
Alatalaa falan nan na ra.
16 Nanara, n na a mabandunma n^en,
n yi a xali tonbonni,
n fala fajin ti a xa.
17 N m^on a bogise bili langane
rax^et^ema a ma n^en m^enni.
Akori m^eremeren yi findi yigin na.*
Isirayila sigin sama n^en m^enni
alo a dii j^or^e waxatini,
alo a keli Misiran yamanani l^ox^on naxan yi.
18 Na l^ox^oni, Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “I n xilima n^en:
‘N ma x^em^ena!’
I mi fa n xilima fa fala ‘N kannu, Baali.’
19 N Baali suxurene xinle bama n^en i d^e,
alogo e xinle nama fa fala.

* 2:17: Akori bunna n^en fa fala kontofinla.

20 Na ləxəni, n layirin tongoma nən
e nun burunna subene tagi,
e nun xəline nun bubuseene.
N xanla nun silanfanna nun yəngən bama
nən bəxən ma,
n ma yamaan yi e sa bəjəe xunbenli.
21 N findima nən i ya xəmən na habadan,
n findi i ya xəmən na tinxinna nun sariya
kəndən
nun hinanna nun kininkininni.
22 N findima nən i ya xəmən na lannayani,
i yi Alatala kolon.”
23 Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, “Na ləxəni,
n ni i ya maxandin yabima nən,
koren yi tule igen nagodo bəxən ma.
24 Bəxən yi balon nun minse bogin nun
turen namini.
Ne yi Yəsəreli makone fan.
25 N na Isirayila rasabatima nən bəxən ma
n yətə xa.
N yi naxan ma
fa fala ‘Kininkintarena’
n kininkininma a ma nən.
N yi naxan ma a ‘Kantarena.’
N na falama nən,
n naxa, ‘N ma yamaan nan ε ra!’
Ne yi n yabi,
e naxa, ‘N ma Ala.’ ”

3

Alaa xanuntenyana Isirayila xa

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mən
xa sa xanuntenyaa yita i ya naxanla ra
yangan naxan yii, naxan findixi yalunden
na. I xa a xanu alo Alatala Isirayila kaane
xanuxi kii naxan yi, naxanye birama ala
gbətənə fəxə ra, bogise ralixine rafan nax-
anye ma.” 2 N yi naxanla futu gbeti gbanan
fu nun suulun na, e nun murutu bənbəli
keden nun a tagi. 3 N yi a fala a xa, n
naxa, “Lu n konni waxati xunkuye. I nama
yalunyaan ligə. I nama xəmə fe yo kolon. N
fan luyə i xa na kiini.”

4 Amasətə Isirayila kaane luma nən
waxati xunkuye ikiini: Manga mi e xunna,
kuntigi mi na, saraxa mi na, kide gəmə
mi na, saraxarali doma mi na, susure mi
na. 5 Na xanbi ra, Isirayila kaane xətəma
nən, e Alatala fen, e Ala, e nun Dawuda, e
mangana. E gaxuxin yi fa Alatala ma e nun
a nəma waxati famatəni.

4

Isirayila tinxintarena

1 Isirayila kaane,
ε Alatalaa falan name!
Amasətə kitina Alatala nun ε tan tagi.
A naxa, “Lannaya mi fa na.
Hinan mi na.
Ala kolon mi fa yamanani ito yi.
2 Dangan nun wulen nun faxan nun
mujan nun yalunyaan nan na.
Gbalon bata gbo ayi,
faxan tima a bode fari.”
3 Nanara, ε yamanani xarama nən,
a niimaseen birin yi xəsi.
Subene nun xəline,
hali baa yəxəne fan faxama nən.
4 Koni muxu yo nama matandin ti,
muxu yo nama yamaan mafala,
amasətə kitina nxu nun saraxaraline nan
tagi.
5 ε tan saraxaraline nun nabine tantanma
kəeən nun yanyin na.
Nanara, n na ε nga Isirayila faxama nən.
6 N ma yamaan bata kala,
amasətə kolonna dasaxi a ma.
Bayo ε bata ε mə kolonna ra,
n bata ε ba n ma saraxaraliyani.
Bayo ε bata ε Alaa sariyan nabejin,
n fan bata ε diine rabejin.
7 Saraxaraline nəma wuyə ayi,
e yulubine fan gboma ayi.
Nanara, n na e binyen masarama nən ya-
gin na.
8 E lugoma n ma yamaan yulubine xən.
Yamaan hakəne e nii yifamna e ma.
9 A ligama nən saraxaraline ra alo yamana,
n yi e kəwanle saran e ra.
10 E dəgema nən,
koni e mi lugoma.
E susurene batuma,
koni ne mi e rasabatima.
Amasətə e bata Alatala rabejin,
e yi e səbə so 11 yalunyaan ma
e nun dələ fonna nun dələ nənə minna.
Ne nan e xaxinla kalaxi.
12 N ma yamaan susure wudine
maxədinma,
alo dunganna nan falan tiyə e xa.
Amasətə yalunya xaxinla bata e ralə ayi,
e yalunyaan ligama Ala ra.
13 E saraxan bama geya gbeene xuntagi.

E wusulanna ganma geyane fari,
xanamu warine nun wudi tofajine nun
kondene bun ma,
e nun wudi belebelen naxanye ninin gbo.
Nanara, ε dii temene yalunyaan ligama
e nun yalunden nan ε bitan gilene ra.
¹⁴ N mi ε dii temene yulubine saranma e ra
bayo e yalunyaan ligama,
hanma ε bitan gilene
bayo yalunden nan e ra.
Bayo ε tan yeten yalunyaan ligama ε nun
yalundene,
ε nun jaxalan yalunxine saraxan bama.
Yama xaxilitarena a gima a bənəni.
¹⁵ Isirayila, xa i lu yalunyani,
ε nama Yuda ti hakən ma,
ε nama siga Giligali yi,
ε nama te Beti-Aweni yi.*
Ε nama ε kələ Alatala xinli!
¹⁶ Xa Isirayila murutəxi
alo jinge mataganxina,
Alatala xa e masuxu di?
Alo yexeedina məremere fajin ma.
¹⁷ Efirami bənsənna muxune bata kankan
suxure batun ma, e lu na!
¹⁸ Xa e minseene bata dasa,
e sa dangu yalunyaan ma.
E mangane waxy yagin nan xən.
¹⁹ Nanara, wuluwunla e xalima nən,
e yi yagi e saraxane fe ra.

5

Kitina Isirayila xili ma

¹ Saraxaraline, ε ito rame!
Isirayila kaane, ε ligə ki fəjil!
Mangana denbayana,
ε tuli mati!
Amasətə kitina ε tan nan xili ma.
Ε bata findi woson na Misipa yi,
e nun luti ratixina Taboro geyaan ma.
² Ε bata yili tilinxin ge yamaan yee ra Sitimi
yi.
Koni n tan na feen saranma ε birin na nən.
³ N na Efirami bənsənna kolon,
Isirayila mi luxunxi n ma.
Bayo iki, Efirami bənsənna,
ε bata yalunyaan ligə.
Isirayila bata a yete raxəsi.
⁴ E bata kankan e kewanle ma,
e mi fa xətemə e Ala ma.

Amasətə yalunya xaxinla bata so e yi,
bayo e mi fa Alatala kolon.
⁵ Isirayila wason nan sereyaan bama a
xili ma.
Isirayila nun Efirami bənsənna muxune
dagalanma ayi nən e hakəni,
Yuda fan birama nən e fəxə ra.
⁶ E na e yexee kurune nun jingene ba
saraxan na,
e Alatala fen,
e mi a toε mumε
bayo a bata keli e yε.
⁷ E bata tinxintareyaan liga Alatala ra,
e diine bari e yangane xa.
Iki, kike keden peen nan luxi,
e bəxən yi kala.
⁸ Ε xətaan fe Gibeya yi,
ε xətaan fe Rama yi!
Ε yengə so sənxəni te Beti-Aweni yi!
Bunyamin kaane, yaxune ε xanbi ra!
⁹ Efirami bənsənna kalama nən Fe Saran
ləxəni.
N jəndin nan falama Isirayila bənsənne xa
iki.
¹⁰ Yuda kuntigine bata liga
alo naxanye e bəxən dan gemene
maxətəma.
N ma xələn fama e ma nən alo fufana.
¹¹ Efirami bənsənna jaxankataxi,
a yalagixi,
bayo a biraxi fe fune nan fəxə ra.
¹² N bata Efirami bənsənna tərə alo setena,
e nun Yuda bənsənna alo furena.
¹³ Efirami bənsənna to a furen to,
Yuda bənsənna to a furene dəne to,
Efirami bənsənna yi siga Asiriya ya-
manani,
a xəraan nasiga Manga Gbeen ma a mali
feen na.
Koni a mi nəε ε rakendəye,
a mi nəε ε furen dəne raxunbelə.
¹⁴ Amasətə, n luma nən
alo yatana Efirami bənsənna xa,
alo yata gbeena Yuda bənsənna xa.
N ne yibəma nən, n siga e ra,
muxu yo mi e bə n yii.
¹⁵ N mən xətemə nən n dəxədeni,
han e yi e ti e sənne ra,
e n fen.
E na tərə tun,
e n fenma nən.

* **4:15:** Beti-Aweni bunna nən fa fala hakə kanne banxina. A falan tima Beteli taan nan xili ma naxan bunna nən
Alaa banxina.

6*Isirayila xili fena Ala ma*

¹ E fa be,
en xete Alatala ma!
Amasotoa bata en yibo,
koni a mon en nakendeyama nen.
A bata en garin,
koni a en maxolodene maxidima nen.
² Xii firin na dangu,
a en niin bire en yi mon,
a xii saxandeni a en yiton,
en yi lu a yetagi.
³ En xa Alatala kolon,
en bira a kolonna foxo ra.
Alo kuye yibaan to fama,
a fan minima nen kenenni yati!
A fama nen en xa
alo tulen nemen na,
alo furu tulen naxan boxoni kunma.
⁴ N nanse ligama e tan na,
Efirami bonsonna?
N nanse ligama e ra,
Yuda bonsonna?
E hinanna luxi nen
alo xoton ma kundana,
alo xiila naxan yolonma
a xuya ayi mafuren!
⁵ Nanara, n na e yengema nen nabine ra,
n na e faxama nen n deen fala xuine ra.
N ma kitine fixa alo kenenna.
⁶ Amasoto hinanna rafan n ma dangu
saraxan na.
Ala kolonna dangu saraxa gan daxine ra.
⁷ E bata layiri kala alo adamadiine,
nayi e bata n yanfa.
⁸ Galadi taan nafexi fe jaxi rabane nan na,
han wuli funfune toma ayi.
⁹ Alo mafu tiin naxanye muxune lege-
denma luxunni,
saraxarali ganla fan bata faxan ti Siken
taan kiraan xon,
e gbalone raba.
¹⁰ N bata fe jaxine to Isirayila yamaan ye:
Efirami bonsonna bata yalunyaan liga,
Isirayila bonsonna e yete raxosima.
¹¹ I tan fan, Yuda,
se xaba waxatin nagidixi i xa,
n na fa n ma yamaan suxu muxune ra
waxatin naxan yi.

7*Isirayilaa hakena*

¹ N to wa Isirayila bonsonna rakendeya feni,
Efirami bonsonna haken mon yi keli.
Samari a jaxun yi mini kennni.
Bayo e darixi yanfan soe.
Mujadene soma,
mafу tiine yi lu tandeni.
² E mi e mirima
fa fala n xaxili e jaxuyane birin xon.
Iki e kewanle e rabilinxi,
e hakene n yetagi waxatin birin.

Yanfan Mangan ma

³ Itoe rafan mangan ma,
koni e jaxu!
E wulene rafan kuntigine ma.
⁴ E birin yalunde.
E kui feene wolonxi alo buru gandena.
A na wolon,
buru ganna mi fa a teen nafe
keli burun bonbo waxatini han a yi te.
⁵ Na kiini, mangana jaxajaxan loxoni,
kuntigine xunne yi keli doln na.
Mangan yi magele tiini itoe rasene.
⁶ E xaje alo sulun teena,*
e maso mangan na, e xa yanfan so a ma.
E boje teen degema nen koena ngaan na,
xotonni a keli alo wonson teena.
⁷ Isirayila kaane xaje alo sulun teena,
e e kuntigine raxrima,
e e mangane birin faxa.
Anu, na sese mi n maxandima.
⁸ Efirami bonsonna basanma siyane ra.
Efirami bonsonna findixi buru xunna ra
naxan foxo keden ganxi
bode foxo mi ganxi.
⁹ Xojne a senben kalama
koni a mi sikema.
Foriyana a suxuma,
koni a mi a rakorosima.
¹⁰ Isirayilaa wason sereyaan bama a xili
ma.
Koni na birin kui,
a mi xetema Alatala ma, a Ala,
a yi a fen.
¹¹ Efirami bonsonna luxi nen
alo ganba xaxilitarena
naxan madaxuma sinma!
A Misiran boxon xilima waxatina nde yi,
a fa bira Asiriya mangane foxo ra.

* **7:6:** Sulun teen mon falama yirena nde yi fa fala "Furu teena."

12 Xa e siga,
n yalaan wolima n̄en e fari,
n yi e rabira alo x̄olina.
N yi e yulubine saran e ra,
alo e rakolonxi kii naxan yi e malanni.
13 Gbalona e xa,
amasōtō e e gima n ma!
Fitina na e xa,
amasōtō e murutexi n ma.
N yi waxi e xunba feni,
koni e wulene falama n xun ma.
14 E mi n maxandima e b̄ejene yi,
koni e wugama e sadene nan ma.
E kunfama donseen nun d̄elən f̄ox̄ ra,
koni e e masiga n tan na.
15 N tan nan e maxaranxi,
n yi s̄enben fi e ma,
koni e fe naxine mirima n xili ma.
16 Naxan kore,
e mi x̄etema na ma,
e yanfan tima
alo xali yid̄oxina.
Nanara, e kuntigine faxama n̄en silan-
fanna ra,
e de naxune fe ra.
Misiran kaane yi e magele na ra.

8*Isirayilaa suture batuna*

1 E x̄otani t̄on,
yaxun godoma n̄en Alatala banxin ma alo
singbinna.
Amasōtō yamaan bata n ma layirin kala,
e yi murute n ma sariyan ma.
2 E s̄onx̄oma n xinla ra:
“Nx̄ Ala, nxu i kolon,
nxu tan, Isirayila!”
3 Koni, naxan fan,
Isirayila bata a m̄e na ra,
nanara yaxun birama n̄en a f̄ox̄ ra.
4 E bata mangane ti n ma
yamarin mi naxan na,
e bata kuntigine ti
e mi n maxodin.
E bata suturene rafala e gbetine nun e
x̄emane ra,
nanara e rax̄orima n̄en.
5 Ala bata i ya j̄inge dii suturen nawoli ayi,
Samari kaane!
N ma x̄olən bata keli e xili ma han!
Han waxatin mundun yi
e tond̄e e rasarijanj̄e?

6 A kelixi ε tan nan yii,
ε tan Isirayila kaane.
Walikēna nde nan a rafalaxi,
Ala mi a ra!
Nanara, Samari a j̄inge dii suturen
kalama n̄en fefe!
7 Naxan na fe naxin nakeli,
gbalon nan x̄etema a ma.
Nanara, hali murutun t̄onsən keden,
e mi a s̄ot̄ma x̄eεn ma.
Xa na nde mini,
na mi murutu fuji raminε.
Hali na nde yi na nun,
x̄ejene nan yi a donma.
8 Isirayila bata kala!
E t̄onən mi fa na siyane yε.
9 E bata siga Asiriya yi,
alo burunna sofanta
naxan sa tima a danna.
Nayi, Efirami b̄onsənna bata a yεte sara a
suturene ma.
10 Hali e bata kantan tiine sara siyane tagi,
iki n na e birin malanma n̄en,
aloge e xa sa t̄or̄o ndedi Manga Gbeena
goronne bun ma.
11 Efirami b̄onsənna bata yulubi xafari
saraxa gandene rawuya ayi,
koni ne bata findi yulubi tongoden na.
12 N bata n ma sariyane birin s̄ebε e xa,
koni e a toxi alo se x̄ejena.
13 E saraxane ba,
e kiseene rali,
e a suben don.
Koni ne mi rafan Alatala ma.
Iki, Alatala xaxili e hakene x̄on,
a e yulubine saranma e ra n̄en.
E x̄et̄e Misiran b̄ox̄on ma.
14 Naxan Isirayila daxi
e bata j̄inan na x̄on,
e sa manga banxine ti.
Yuda bata a taa ratangaxine rawuya ayi,
koni n t̄eεn nafama n̄en e taane yi,
a yi e yinne gan.

9*Isirayila yulubine saranna*

1 Isirayila, i nama s̄ewa,
i nama naxan alo siyaan bonne.
Bayo, i to suture x̄ejen batu,
i findi yalunden nan na.
Yalunden kəntənna bata naxun i de
murutu b̄onb̄odene birin yi!

² Koni ne murutu bɔnbɔdene
nun manpa ige badene mi fa yamaan
baloma mumε!
Minseen dasama e ma nεn.
³ Amasɔtɔ, e mi luxi Alatalaa yamanani,
Efirami bɔnsɔnna xεtεma nεn Misiran yi,
e yi donse haramuxine don Asiriya yi.
⁴ E mi fa minse saraxane rabɔxɔnma
Alatala xa.
E saraxane mi a kεnεnje.
E saraxan haramuxi
alo jnanden buruna.
Naxanye na a don
e e yεtε raharamu.
Bayo e buruna e tan yεtεn lugoma nεn,
a mi soma Alatalaa banxini mume!
⁵ E nanse ligama sali lɔxɔne yi,
Alatala batu lɔxɔne yi?
⁶ Hali e sa mini halagin bun,
Misiran bɔxɔna e suxuma nεn,
e maluxun Nofi taani.
Tansinne sabatima e yii se fajine nun
gbetin fari,
janle fan sabatima e bubune kui.
⁷ Fe Saran lɔxɔne fama,
fe yεba lɔxɔne bata yiso.
Isirayila bata sɔnxɔ, e naxa,
“Kɔmɔn nan nabiin na,
Alaa Niin naxan yi
na daxuya falane nan tima.”
E hakεne nun ε xɔnnantenyaaan bata gbo
ayi de!
⁸ Kantan muxun nan Efirami bɔnsɔnna ra
n ma Ala xili ma.
Nanara, luti ratixine nabina kiraan birin
xɔn,
Xɔnnantenyaaan nan luxi a xa Alaa banxini.
⁹ E bata so mayifu feene yi,
alo naxan ligaxi Gibeya yi.
Ala xaxili e hakεne xɔn,
a e yulubine saranma e ra nεn.
¹⁰ N to Isirayila to,
a ligaxi alo jnaxundanne tonbonni.
N to ε benbane to,
e ligaxi alo xɔdεn bogi singena.
Koni e yi siga Baali-Peyori mabinni,
e yi e yεtε taxu na yagi suxuren na,
e raharamu alo e naxan batuma.
¹¹ Efirami bɔnsɔnna a binyen jnanna nεn
alo xɔliin na tugan.
Dii bari mi na,
fudikanya mi na,
se mi toma.

¹² E na e diine ragbo,
n na e birin bama nεn e yii.
Gbalon ne xa,
n na n me e ra.
¹³ N bata Efirami bɔnsɔnna sabatixin to
yire fajini
alo Tire taana.
Koni Efirami a diine soma nεn faxa tiin yii.
¹⁴ Alatala, a lan i xa nanse fi e ma?
E jnaxanle dii kuine kala,
e xjñene yi xara.
¹⁵ E jnaxuyaan birin yitaxi nεn Giligali yi.
N na e rajnaxuxi menna nin
e kewali jnaxine fe ra.
N na e kedima nεn n ma banxini.
N mi fa e rafanje mume!
Muxu murutεxine nan e kuntigine birin
na.
¹⁶ Efirami bɔnsɔnna luxi nεn
alo sansiin naxan lisixi a ra,
a salenne bata xara,
a mi fa bogima sɔnɔn.
Xa e diine bari,
n na e rafan diine birin faxama nεn.
¹⁷ N ma Ala e rabεjinma nεn,
amasɔtɔ e mi e tulι matixi a ra.
E findima nεn sigatine ra siyane tagi.

10

Isirayila makitina fena

¹ Sansi bili sabatixin nan yi Isirayila ra,
naxan yi bogi gbeen tima.
A bogine to wuya fɔlɔ,
a yi fɔlɔ saraxa gandene rawuyε ayi.
A yamanan to sabati fɔlɔ,
a yi kide gemene maxidi.
² Bayo e bɔjñeni taxunxi,
iki na yalagin goronna sama e xun ma nεn.
Ala e saraxa gandene rabirama nεn,
a yi e kide gemene kala.
³ Nayi, e a falama nεn,
e naxa, “Manga mi fa nxu yii,
amasɔtɔ nxu mi gaxuxi Alatala yεε ra.
Hali mangana,
a nɔε nanse ligε nxu xa?”
⁴ E falane tima,
e e kɔlɔma wulen fari,
e layirine xidi.
Nanara kitine bata wara ayi,
alo sise xɔlεne xεε bixini.
⁵ Samari kaane xaminma nεn jninge dii sux-
urena fe ra
naxan Beti-Aweni yi.

Yamaan sunuma nən a fe ra.
 A saraxaraline fan sunuma nən a xa,
 naxanye yi səwama a binyeni,
 bayo a bata ba e yii.
⁶ A xalima nən Asiriya yi,
 a fi Manga Gbeen ma.
 Efirami bənsənna yagima nən,
 Isirayila yagima nən a fe yitənxine xən.
⁷ Samari nun a mangan fan ligama na kii
 nin,
 e xalima nən
 alo tamin naxan igen xun ma.
⁸ Se jaxi batude matexine kalama nən,
 naxanye findixi Isirayilaa yulubin na.
 Nanle nun tansinne sabatima nən e saraxa
 gandene fari.
 E a falama nən geyane xa, e naxa,
 “Ə nxu yə maluxun!”
 E yi a fala yire matexine xa,
 e naxa, “Ə bira nxu fari!”
⁹ Xabu i naxan liga Gibeya yi, Isirayila,
 i mən na yulubin fari!
 Ə luxi mənna nin!
 Yəngən xa mi a ra
 naxan fe jaxi rabane lixi Gibeya yi?
¹⁰ A na n kənən,
 n na e yulubine saranma e ra nən.
 Siyane e malanma nən e xili ma,
 alogo e xa e suxu,
 e yi e xidi e hake wuyaxine fe ra.
¹¹ Anu, Efirami bənsənna yi luxi nən
 alo jinge gile xuruxina,
 wanla rafan naxan ma.
 Nanara, n xun xidi wudin xidixi a xunna
 ma,
 n yi Efirami bənsənna rawali.
 Fə Yuda bənsənna xa xəen bi.
 Fə Yaxuba bənsənna xa bəxən nawali.
¹² Ə xa seen si tinxinni,
 ə sa hinanna nan sətəma a xaba waxatini.
 Ə xəe nənəne səgə,
 bayo Alatala fen waxatin bata a li,
 han a yi fa,
 a sariya kəndən sa ə xa.
¹³ Koni ə tan bata seen si tinxitareyani,
 a xaba waxatini ə bata a saran jaxin sətə.
 Ə bata begin don wulen naxan sətəxi.
 Amasətə ə laxi ə yengə so wontorone ra,
 e nun ə sofa sənbəmane,
¹⁴ yəngən kelima nən yamaan xili ma.

Ə yinne birin kalama nən,
 alo Saliman to Beti-Aribeli taan kala wax-
 atin naxan yi.
 Na waxatini, ngane nun diine faxa nən e
 bode xən.
¹⁵ A ligama na kii fan yi nən
 Betəli muxune ra,
 bayo e jaxu han!
 Na subaxan ma,
 Isirayila mangan halagima nən fefe!

11

Ala kininkininna Isirayila ma

¹ Isirayila to yi xurun,
 n yi a xanu.
 N yi n ma dii xəmən xili a xa
 keli Misiran bəxəni.
² Koni n to yi e xilima,
 e yi e masiga n na.
 E yi saraxan ba Baali suxurene xa,
 e yi wusulanne gan suxurene xa.
³ N tan nan yi Efirami bənsənna
 maxaranma siga tideni,
 n yi e suxu e yiine ma,
 koni e mi a kolonxi
 a n tan nan yi e rakəndəyama.
⁴ N yi e mabandunma
 marafanna nun xanuntenyaan nin.
 N tan nan xun xidi wudin baxi e xunna ma,
 n yi n felen n doneen so e yii.
⁵ E xətəma nən Misiran bəxəni yati!
 Asiriya yamanan nan nəən sətəma e xun
 na,
 amasətə e bata tondi fe n ma.
⁶ Nanara, sofane fama silanfanne ra e
 taane yi,
 e yi e taan dəən wurene gira
 Isirayila kaane fe yitənxine fe ra.
⁷ N ma yamaan kankanxi murutən ma,
 e birin bata ala gbətəye fen
 koni e mi xunna kenla fiyə e ma.
⁸ Koni, Efirami, n xa i rabejən di?
 N xa Isirayila so yiini di?
 N xa i liga alo Adamaha ba?
 N xa i lu alo Seboyimi ba?*
 N bəjən wolonxi n kui.
 N ma kininkininna birin bata fa.
⁹ N mi a ligama n ma xələ gbeen xasabini,
 n mi fa Efirami bənsənna kalama,
 amasətə Ala nan n na,

* **11:8:** Adamaha taan nun Seboyimi taan kala nən Sodoma nun Gomora xən ma. Na feen səbəxi Sariyane 28.22 kui.

muxu mi n na.
 Sarijantəon nan n na i fəma,
 n mi fama xələni.
¹⁰ Bayo e sa birama nən Alatala fəxə ra,
 a na wurundun alo yatana.
 A tan na wurundun,
 a diine fama xuruxurunjə nən
 keli baan də.
¹¹ E fama xuruxurunjə nən
 alo xəline keli Misiran yamanani,
 alo ganbane e keli Asiriya yamanani.
 N na e radəxəma nən e banxine yi.
 Alatalaa falan nan na ra.

12

Isirayilaa yulubina

¹ Efirami bənsənna n nabilinxı wulen na.
 Isirayila yamana n yanfama.
 Koni Yuda kaane mən biraxi Ala nan fəxə
 ra,
 e lannayaan nabama e nun sarihandene.
² Efirami bənsənna e masoma fe fufafune
 nan na,
 a luxi alo a foyen nan sagatanma ferijən
 gbən!
 A wulen nun fe naxin nawuyama ayi.
 A layirin xidima e nun Asiriya yamanan
 tagi,
 a Oliwi turen soma Misiran mangan yii.
³ Alatala Yuda muxune makitima nən,
 a Yaxuba bənsənna wali naxin saranma a
 ra nən,
 a yi a sareñ fi a kewanle ra.
⁴ A a nga kui,
 Yaxuba yi a tada santinban suxu,*
 a to fori,
 e nun Ala yi gerenna so.
⁵ E nun malekan yi yengən so,
 a nəən sətə.
 A yi wuga, a yi mayandin ti.
 Yaxuba Ala li Beteli nin.
 E nun Ala falan ti mənna nin.
⁶ Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna nan yi na
 ra.
 Xili gbee kanna nan Alatala ra.
⁷ I tan xa fa i ya Ala ma,
 i hinanjə ayi,
 i sariyan suxu.
 I xaxili ti i ya Ala ra waxatin birin!
⁸ Isirayila yanfan tima
 alo sarematina,

ligase naxin naxan yii.
 Muñan nafan a ma.
⁹ Efirami bənsənna bata a fala,
 "N bata bannaya han!
 N bata nafunla sətə,
 koni n ma wanla tənən nan a ra!
 Hakəna hanma yulubi yo mi n ma."
¹⁰ Alatala nan n tan na, i ya Ala,
 naxan i rafaxi keli Misiran yamanani.
 N mən i radəxəma nən bubune bun
 alo yamaan yi kii naxan yi na waxatini.
¹¹ N bata falan ti nabine xa,
 e yi toone ti n xən.
 N bata sandane sa nabine xa.
¹² Xa suxurene Galadi yi,
 e yetəen luma nən fuu!
 E ningene bama saraxan na Giligali yi,
 koni e saraxa gandene luma nən
 alo gəmə malanxine xəeñe ma.
¹³ Yaxuba a gixi nən
 siga Arami yamanani,
 Isirayila yi wanla ke a naxanla futu seen na,
 a yi xuruseene kantan.
¹⁴ Alatala Isirayila raminixi nən
 Misiran bəxəni nabiin xən,
 a Isirayila kantan nabiin sabun na.
¹⁵ Koni Efirami yi Ala raxjə gbeen ti.
 Nanara, a margin mi a mafeluma a faxa
 tixin na,
 a a xənnantenyaa naxetəma a ma nən.

13

Alaa xələna Isirayila ma

¹ Efirami bənsənna na yi falan ti,
 birin yi gaxuma nən.
 A yi binyaxi nən Isirayila yi.
 Koni a findi sən kanna nan na
 a Baali suxuren batu, a faxa.
² Iki e mən yulubin nan ligama,
 e sawurane rafalama gbeti xulunxin na.
 E kəta suxure rafaladeni,
 koni xabuna wanla gbansanna nan e ra.
 A falama e ma
 a e adamane bama saraxan na!
 Koni jinge dii suxuren tan,
 e na tan sunbuma!
³ Nanara, e jənma nən
 alo xətən ma kundana,
 alo xiila naxan yolonma xətənni,

* **12:4:** Gulunne nan yi Yaxuba nun a tada ra. Na feen səbəxi Dunujna Fələn 27.36 kui.

alo foyen se gbaxan naxan xalima lonna
 fari ma,
 alo tutin naxan minima banxi sulunna
 xən.
⁴ Alatala nan n tan na, i ya Ala,
 naxan i raminixi Misiran yamanani.
 I nama ala gbete kolon
 fō n tan.
 I rakisima mi na fō n tan.
⁵ N yengi saxi i xən tonbonni, bəxə xareni.
⁶ Koni, n to e balo, e yi lugo.
 E to lugo, e bəjən yi waso ayi.
 Nanara, e jinanxi n xən.
⁷ N luma nən e xa alo yatana,
 alo burunna narina,
 n yi e suxu kiraan xən.
⁸ N na e suxuma nən
 alo sube xajen naxan ma diiye baxi a yii.
 N yi e bəjəni bə.
 N yi e don alo yatana.
 Burunna subene e yibəma nən dungi dun-
 gin na.
⁹ Isirayila, i ya kalan ni i ra,
 bayo i kelixi nən n xili ma,
 n tan, i ya mali ti fajina.
¹⁰ Iki, i ya Mangan minən?
 A xa i rakisi i ya taane birin yi!
 I ya kitisane minən,
 i yi a falama naxanye fe ra
 "Mangan so nxu yii e nun kuntigine?"
¹¹ N bata Mangan so i yii n ma xələni,
 n na a bama nən i yii n ma xələni.
¹² Efirami bənsənna haken nun a yulubin
 namaraxi.
¹³ Tərəne fama nən a ma
 alo jaxanla kuiin na keli a ra.
 Koni dii xaxilitaren na a ra.
 A bari waxatin na a li,
 a mi tinjə barə.
¹⁴ N na e xunbama nən laxira sənbəni,
 n yi e xunsara sayani.
 Faxana, i ya fitinan minən?
 Sayana, i ya faxa ti sənbən minən?
 N mi fa kininkininma.
¹⁵ Hali a to sabatixi a ngaxakedenne tagi,
 Alatala sogetede foyen nafama nən keli
 tonbonni,
 a tigine nun xəjinne xəri.
 E se xəri ramaraden kui gelima nən.

14

¹ Samari kaane yulubine saranma e ra nən,
 amasətə e bata murute e Ala xili ma.
 E faxama nən silanfanna ra,
 e dii jərəne bira bəxəni,
 e jaxalan fudikanne kuine rabə ayi.
Isirayila kaane xa tubi Ala ma
² Isirayila, fa Alatala ma, i ya Ala!
 Amasətə i hakene bata i rabira.
³ E tubi Alatala ma
 ε a mafan falan na.
 ε a fala a xa, ε naxa,
 "Nxu mafelu nxu hakene birin na,
 i nxu rasənə ki fajı,
 alogo nxu xa tantun xuiin findi nxə
 saraxan na.
⁴ Asiriya kaa mi nxu rakise,
 nxu mi tema soone fari yəngə xinla ma.
 Nxu mi fa a falə nxə se rafalaxine ma, 'Nxə
 ala!'
 Amasətə i tan nan kininkininma kiridine
 ma."
⁵ N na e xənfenma nən e na xun xən sigani.
 N na e xanuma nən fonisireyaan na,
 amasətə n ma xələn bata xətə e fəxə ra.
⁶ N luma nən Isirayila xa alo xiila,
 a tofanma nən
 alo gabalan fugaxina.
 A sabatima nən
 alo wudi binla naxanye Liban yamanani,
⁷ alo wudi binla na majingi a fajin na,
 a tofanma nən alo oliwi wudina,
 a xiri fajin yi mini
 alo Liban suman fətənne.
⁸ Yamaan fama Isirayila ma
 alo e soma wudi binla nan ninin bun.
 E maala mən fanma nən.
 E sabatima
 alo manpa binla* na fuga.
 E xinla sətəma nən
 alo Liban minseen fajina.
⁹ Efirami bənsənna,
 nanse mən nxu nun suxurene tagi?
 N tan nan i raməma,
 n yi n yengi sa i xən.
 N luma nən i xa
 alo wudi gbee xindena.
 I bogin sətəma n tan nan na.
¹⁰ Fekolonna nde ra?
 A xa feni itoe famu!
 Xaxilimane xa e yəsə to!
 Amasətə Alatalaa kirane tinxin,

* ^{14:8:} Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitənma alo manpana e gbee kiini.

tixinin muxune sigan tima nən e xən,
koni murutə muxune dagalanma ayi nən
na yi.

Yoweli Nabi Yoweli Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Yoweli naxan kawandini ito baxi, a fe mi sebexi yire gbete yo yi Kitabun kui. Nanara, muxune mi a sebe waxatin kolon. A luxi nen alo tuguminne nan yi Isirayila kaane toroma na waxatini naxanye yi luxi alo suje xungbene. E ganla nan yi fama, e seene deene don e ma, na yi findi fitina feen na Yoweli waxatini. Yoweli yi a fala, a na fe sifan ligama nen bayo yamaan mi tubixi Ala ma.

Yoweli nan a sebexi, a loxona nde, Alaa Nii Sarijanxin nagodoma nen muxune birin ma. Na sebexi Yoweli sora 3.1-2 kui. Denkeleya muxu singene nan na feen tox i rakamale Nii Sarijanxin godo loxoni. Na sebexi Xerane 2.16-21 kui.

¹ Alatala falan naxan ti Yoweli xa, Petuweli a dii xemena.

Tuguminne gbalon yamanani

² E tan fonne, e feni ito ramε, e tan yamanan muxune, e birin xa e tuli mati. Fe sifani ito joxonna bata yi liga e waxatini ba,

hanma e benbane waxatini?

³ E a yeba e diine xa, e diine yi a yeba e diine xa, e diine yi a yeba mayixete famatone xa.

⁴ Sujene doneen naxanye luxi, tuguminne bata ne don.

Tuguminne naxan luxi,

xoxorone bata na don.

Xoxorone naxan luxi, songolonbalane bata na don.

⁵ E xulun, dələ minne, e wuga!

E birin xa gbelegbele, e tan naxanye dolon minma, bayo manpa bogine bata kala, e ba e de.

⁶ Ganla nde bata fa fu n ma yamanan ma, e fangan gbo,

e wuya han e mi yate.

E jinne luxi alo yatan jinne, e gbelegbele luxi alo yata gilen gbeene.

⁷ E n ma manpa binle kalama. E n ma xəde binle jan fefe, e yi e yixin, e yi e kobelene ba e ma, e yiine yi gbendu fefe!

⁸ E mawuga alo sungutunna kasa dugini jandeni naxan a xemēn wugama, a baxi dəxədeni naxan xən.

⁹ Bogise saraxan nun minse saraxan bata jan Alatalaa banxini. Saraxaraline sunuxi, Alatalaa walikene.

¹⁰ Xee ne bata kala, bəxən bata xara.

Bogiseene bata raxori. Manpa bogi igen bata so a ra. Turen bata jan.

¹¹ Xee biine bata yigitęgę. Manpa bili nakə sane gbelegbelema sununi,

murutun nun fundenna fe ra, bayo se xaba daxine bata halagi.

¹² Manpa binle bata xara ayi. Xəde binle bata lisi a ra e nun Girenada wudine nun tugu binle nun pənmi binle.

Xee ma wudine birin bata xara. Muxune sewan birin bata jan.

Yamaan xa tubi Alaa loxona fe ra

¹³ E sunu dugine tongo, e wuga, e tan saraxaraline.

E gbelegbele, e tan naxanye walima saraxa ganden yətagi.

N ma Alaa walikene, e fa, e xi maxidixi kasa bənbəli dugine yi nimisani, bayo bogise saraxane nun minse saraxane bata jan e Alaa banxini.

¹⁴ E sun suxu waxatin nagidi, e yamaan maxili malan sarijanxini, e fonne malan e nun yamanan muxune birin, e xa fa Alatalaa banxini, e Ala, e yi e xuini te Alatala ma.

¹⁵ Ləxə xədexen bata a li de! Alatalaa loxən bata maso, a fama kalan nan na fata Ala Senbe Kanna ra.

16 Donseen bata *jan* en *yee* *xori* *yati!*
Sewan *nun* *naxanna* bata *jan* en *ma* *Alaa*
banxini!

17 *Sansi* *xonne* bata *xara* *ayi* *xutune* *bun,*
sagane bata *kui* *geli.*
Se *ramaradene* bata *kala,*
bayo *murutu* *mi* *fa* *na.*

18 *Xuruseene* *wuga* *xuiin* *gbo* *iki!*
Ninge *kurune* *xuyaxi* *ayi* *na* *xun* *xon* *ma,*
amasoto *sex* *mi* *fa* *na,*
hali *yexene* *fan* *torexi.*

19 *Alatala,* *n* *nan* *n* *xuini* *te* *i* *tan* *nan* *ma!*
Amasoto *teen* bata *burunna* *halagi,*
tee *degen* bata *xee* *ma* *wudine* *birin* *gan.*

20 *Na* *ma,* *hali* *burunna* *subene* *e* *wuga*
xuini *tema* *i* *tan* *Ala* *ma.*
Xudene bata *xori,*
teen bata *burunna* *halagi.*

2

Alatalaa ləxən bata maso

¹ *E* *xotaan* *fe* *Siyon* *yi!*
E *gbelegbele* *n* *ma* *geya* *sarijanxin* *fari!*
Yamanan *muxune* *birin* *xa* *xuruxurun*
gaxuni
bayo *Alatalaa* *ləxən* *fama,*
a *bata* *maso.*

² *Dimin* *nun* *nii* *raforen* *ləxəna,*
kundaan *nun* *kuye* *yiforen* *ləxəna.*

*Ganla** *fama*
alo *kuye* *yi* *yalanna* *geyaan* *kanke* *ra* *sub-*
axani.

Gali *gbee* *senbemaan* *fama,*
naxan *jəxən* *munma* *to,*
naxan *jəxən* *mi* *fa* *toma* *waxati* *famatone*
birin *yi.*

³ *Tee* *degen* *e* *yee* *ra,*
a *e* *xanbi* *ra.*
Bəxən *tofan* *e* *yee* *ra*
alo *Eden* *nakəna.*[†]
Tonbonna *nan* *a* *ra* *e* *xanbi* *ra.*
Sese *mi* *a* *futuxuluma* *e* *yii.*

⁴ *E* *maliga* *soo* *yama* *gbeen* *nan* *na,*
alo *soo* *ragine* *ganla,*
naxanye *xulun* *e* *gideni* *han!*

⁵ *E* *dangu* *xuiin* *luxi* *nən*
alo *yeng* *so* *wontorone.*
E *tuganma* *geyane* *xun* *ma,*

alo *tee* *gbeen* *nema* *sex* *xaren* *ganje*
alo *gali* *senbemaan* *na* *ti* *yeng* *so* *xinla* *ma.*

⁶ *Siyane* *birin* *xuruxurunma* *e* *yee* *ra,*
e *yetagine* *yi* *təjənxı.*

⁷ *E* *fənma* *seene* *ma*
alo *yeng* *sone,*
e *tema* *taan* *nabilinna* *yinna* *ma*
alo *sofaqe.*

E *birin* *sigama* *e* *kiraan* *xən,*
e *mi* *kiraan* *fatama.*

⁸ *E* *sese* *mi* *dinma* *e* *bode* *ra,*
birin *sigama* *a* *tinxinni.*

Sese *na* *ti* *e* *yee* *ra,*
e *tuganma* *nən* *na* *xun* *ma,*
e *safane* *mi* *kalama.*

⁹ *E* *na* *bəxən* *taan* *ma,*
e *e* *gi* *yinna* *ma,*
e *tema* *banxine* *ma,*
e *so* *banxin* *foye* *sodene* *ra*
alo *mujadene.*

¹⁰ *Bəxən* *xuruxurunma* *e* *yee* *ra,*
kore *xənna* *yi* *maxa.*

Sogen *nun* *kiken* *yi* *yidimi.*

Sarene *mi* *fa* *dəgema.*

¹¹ *Alatala* *sənxəma* *a* *ganla* *yee* *ra.*

A *yamaan* *mi* *nəe* *yate.*

Naxanye *a* *falan* *suxuma,*
ne *senben* *gbo!*

Amasoto *Alatalaa* *ləxən* *gbo,*
a *magaxu!*

Nde *nəe* *tiy* *e* *a* *bun?*

Yamaan xa tubi Ala ma

¹² *Alatalaa* *falan* *ni* *ito* *ra,* *a* *naxa,*
"Koni *iki,* *ε* *mən* *xa* *xətə* *n* *ma* *ε* *bəjəni* *feu,*
sun *suxun* *nun* *wugan* *nun* *gbelegbele*
xuine *yi!"*

¹³ *Benun* *ε* *xa* *ε* *dugine* *yibə* *nimisani*
ε *bəjəne* *nan* *xa* *kala.*

ε *xətə* *Alatala* *ma,* *ε* *Ala*
bayo *a* *dina,* *a* *kininkinin,*
a *mi* *xələn* *xulen,*
a *hinanna* *gbo.*

A *a* *yətə* *ratangaxi* *yihadin* *ma.*

¹⁴ *Nde* *a* *kolon* *xa* *a* *mi* *maxətəma*
a *kininkinin* *ε* *ma,*
a *yi* *baraka* *sa* *ε* *feene* *yi,*
alogo *ε* *xa* *nə* *bogise* *saraxane*
nun *minse* *saraxane* *be* *Alatala* *xa,* *ε* *Ala?*

* 2:2: Yanyina nde ganli ito findixi tuguminne nan na naxanye halagin naso yamanani Alaa xələn bun ma. † 2:3:
Eden nakəna fe səbəxi Dunuya Fələn 2.8-9 kui. E nun Esekiyeli 36.35.

15 Ε x̄taan fe Siyon yi!
 Ε sun suxu waxatin nagidi.
 Ε yamaan maxili malan sarijanxini.
16 Ε yamaan malan, ε malanna rasarijan.
 Ε fonne malan,
 ε dii j̄orēne malan
 hali naxanye x̄jēn minma.
 Hali x̄emēn naxan baxi j̄axanla d̄oxōdeni,
 na fan xa mini a banxini,
 a j̄axanla fan xa fa malanni.
17 Saraxaraliin naxanye walima Alatala xa
 ne xa wuga Ala Batu Banxin
 so d̄en nun saraxa ganden tagini.
 E yi Ala mafan, e naxa,
 "Alatala, kininkinin nxu ma,
 nxu tan i ya yamana.
 I nama i ya muxune rayagi,
 i nama tin yama x̄jēne yi nxu magele,
 e a fala, e naxa,
 'E Ala minen yi? "

Alatala yi a yamaan yabi

18 Nayi, Alatalaa x̄oxəlonna kelima nēn
 a yamanana fe ra,
 a yamaan kininkininna yi a suxu.
19 Alatala a yamaan yabima nēn nayi, a
 naxa,
 "N mōn bogiseene ragidima ε ma nēn,
 e nun manpa bogine nun ture fajina.
 Ε lugoma nēn ken!
 N mi fa ε findima magele seen na siyane
 tagi.
20 Yaxun naxan kelima sogeteden kōmēnna
 ma,
 n na a masigama nēn ε ra pon!
 N na a kedima nēn
 siga bōxō xare madunduxin mabinni.
 N na a ganla yēe ra xiin naxuyama ayi nēn
 siga han sogeteden baana,
 e nun a xanbi ra xiina
 siga han sogegododen fōxō igena.
 E faxaxine xiri j̄axin minima nēn,
 a findi furen na foyeni.
 Amasōtō Ala wali gbeen kēma nēn.
21 I tan, bōxōna,
 i nama gaxu!
 I ya s̄ewan xa gbo ayi,
 i j̄anax!
 Amasōtō Alatala bata fe gbeene rakamali.
22 Ε tan, subene,
 ε nama gaxu!

Amasōtō burunna s̄exēne mōn j̄ingima nēn,
 wudine mōn yi bogi.
 Xōdē binle nun manpa binle mōn yi da-
 hamun namini.
23 Ε tan, Siyon kaane, ε j̄anax,
 ε sewa Alatala yi, ε Ala,
 bayo a mōn tulen fima ε ma a waxatini a
 tinxinni,
 a tule gbeen nafa ε ma
 a darixi fe waxatin naxanye birin yi.
24 Lonne rafema nēn,
 kundine yi rafe manpa nēnen nun turen
 na."
25 "N j̄ee danguxine seene j̄oxōne raxetēma
 nēn ε ma
 tuguminne nun xoxorone naxanye donxi,
 e nun songolonbalane nun sujēne,
 n ma gali gbeena,
 n naxan nasiga ε xili ma.
26 Ε degema nēn han ε lugo.
 Ε Alatala xinla tantunma nēn, ε Ala,
 naxan bata kabanako feene ligā ε xa.
 N ma yamaan mi fa yagima mumē!
27 Ε a kolonma nēn nayi
 a n luxi Isirayila kaane yē.
 Alatala nan n tan na, ε Ala.
 Ala gbētē mi na mumē.
 N ma yamaan mi fa yagima mumē!"

3

Alaa lōxōna fe

1 "Na xanbi ra,
 n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nēn
 adamadiin birin ma.
 Ε dii x̄emēne nun ε dii tēmēne nabiya falane
 tima nēn.
 Ε x̄emē fonne yi xiye sa.
 Ε banxulanne yi fe toon ti alo xiyena.
2 Na lōxōne yi,
 n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nēn
 hali konyi x̄emēne nun konyi gilēne xun
 ma.
3 N kabanako feene yitama nēn kore x̄onna
 ma
 e nun bōxō x̄onna ma,
 wunla nun tēen nun tēe tuti gbeen minima
 nēn.
4 Sogeni dimima nēn,
 kiken yi gbeeli alo wunla,
 benun Alatalaa lōxō binye gbeen xa a li.
5 Nba, naxan yo na Alatala maxandi a xinla
 ra,

na kisima nən.
 Nayi, yamaan muxu dənxəna ndee luma
 nən e nii ra
 Ala na naxanye xili,
 ne nan xunbama Siyon geyaan fari
 e nun Yerusalən yi
 alo Alatala a fala kii naxan yi.”

4

Siyane makiti fena

¹ “Amasətə na ləxəne yi, na waxatini,
 n na fa Yuda nun Yerusalən suxu muxune
 ra waxatin naxan yi,
² n siyane birin malanma nən,
 n yi fa e ra Yosafati lanbanni,*
 n na e makitima dənaxan yi,
 lan n ma yamana fe ma, Isirayila.
 Amasətə, e e raxuyaxi ayi nən siyane ye,
 e yi e bəxəni taxun e tagi.
³ E n ma yamanan muxune yitaxun nən e
 ra,
 masenseenna xən,
 e yi dii xəməne mati konyine ra
 alogo e xa yalundene sara,
 e yi dii təməne mati
 alogo e xa manpaan sara,
 e yi a min.”

⁴ “E tan Tire kaane nun Sidən kaane
 nun Filisitine birin, nanse xəli ε ma n xili
 ma?

Ε gbeen jəxən nanse ra n ma?
 Koni xa ε waxi yəngən nakeli feni n xili ma,
 nayi n na ε yəngəne raxətəma ε ma nən
 mafuren!

⁵ E tan naxanye n ma gbetin
 nun n ma xəmaan tongoxi, n ma nafulu
 fajine,
 ε yi e sa ε susurene batuden.

⁶ E Yuda nun Yerusalən muxune mati nən
 Gireki muxune ma, ε yi e masiga e bəxən
 na.”

⁷ “N tan nan sa e bama na yirene yi
 ε e matixi dənaxanye yi.
 N yi tərən naxətə ε ma ε naxan jəxən saxi e
 fari.

⁸ N na ε dii xəməne nun ε dii təməne matima
 nən
 Yuda kaane ma.

E fan yi e mati Sabe kaane ma, siya
 makuyena.”
 Alatala nan falan tixi!

Yəngən nun kitina

⁹ Ε ito fala siyane xa, ε naxa,
 “Ε yitən yəngən xili yi, ε yəngə sone rakeli.
 Sofane birin xa keli, e yəngən so.
¹⁰ Ε ε jinge kenne bənbə silanfanne ra,†
 ε wəlitəne rafala tanbane ra.
 Senbətarene xa a fala, e naxa, ‘Nxu senben
 gbo.’

¹¹ Ε mafura, ε fa,
 ε tan siyaan naxanye birin be rabilinni,
 ε fa ε malan be.”

Alatala, i ya malekane ragodo e xili ma.

¹² Siyane xa keli, e xa godo Yosafati lan-
 banni.

Amasətə n dəxəma mənna nin,
 n na Isirayila rabilinna siyane birin makiti.
¹³ Ε wəlitən tongo ε bogi seene xaba
 bayo e bata mə.

Ε fa manpa bogine yibodon, ε e igen ba
 bayo manpa ige baden bata rafe,
 han a fəjəne yi bəxənje a ma.
 E naxuyaan fan gboxi ayi na kii nin.

¹⁴ Yama gbeen bata lu kiti saden lanbanni!
 Amasətə Alatalaa ləxən bata maso e ra
 kiti saden lanbanni.

¹⁵ Sogen nun kikeni dimima nən,
 sarene mi fa dəgəma.

¹⁶ Alatala sənxəma nən keli Siyon yi,
 a a xui ramini senbeni, keli Yerusalən yi.
 Nayi, bəxən nun koren xuruxurunma nən,
 koni Alatala findixi luxunden nan na a
 yamaan xa,
 e nun yigiyade makantaxina Isirayila
 kaane xa.

*Ala baraka feen naxanye ragidima a ya-
 maan ma*

¹⁷ “Ε a kolonma nən nayi, a n tan nan
 Alatala ra,
 ε Ala, naxan dəxi Siyon yi, n ma geya
 sarijanxina.
 Yerusalən sarijanma nən,
 xəjnəne mi fa fuma a ma sənən!”

¹⁸ “Na ləxəni,

* **4:2:** Yosafati bunna nən fa fala “Alatala nan kitin sama.” † **4:10:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

manpa nənən minima nən geyane yi,
 yire matexine yi nənən namini,
 igen yi lu Yuda baane birin yi.
 Tigin minima nən Alatalaa banxini,

a yi kasiya lanbanna ige sa.

¹⁹ Misiran tan findima nən bəxə kalaxin na,
 Edən yi findi tonbonna ra
 e gbalone fe ra e naxanye ligaxi Yuda
 kaane ra.

E bata səntarene faxa Yuda yamanani.

²⁰ Koni muxun luma nən Yuda nun
 Yerusalən yi habadan,
 mayixətə nun mayixətə.

²¹ N munma n ma yamaan yulubin nax-
 anye xafari e faxa tixine ma,
 n ne mafeluma nən.
 N tan Alatala, n lu Siyon taani."

Amosi Nabi Amosi Alaa Falan Naxan Sebε

Amosi, nabiin nan yi a ra naxan keli Yudaya yi, Manga Yusiyaa waxatini, fō nee keme soloferē nee tonge sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini Isirayila bōxən yi taxunxi firinna ra. A yii fari fōxən xili Yudaya yamanana, a kōmen fōxən xili Isirayila. Manga Yerobowan yi Isirayila bōxəni. A mi tinxi birē Alaa sariyan fōxə ra, a yamaan fan mi luxi kira fajin xən ma.

Nabi Amosi yi kawandin ba Isirayila kaane xa, alogo e xa xetē e yulubine fōxə ra. A yi tənna dōxə suxure batun na. E mi yi Ala batun nabejinxī, koni e bata yi suxure batun sa na fari. Nanara, Ala yi a yita e ra Nabi Amosi barakani, a e Ala maxandin nun Ala batun birin bata lu fufafu. Ala mi wama a firinden xən ma.

Na waxatini Isirayila kaa wuyaxi bata yi nafulu gbegbe sōtō. E yi e miri a na birin findixi Alaa barakan na e tan mabinni. Nabi Amosi yi a yita e ra, a na nafunla mi yi kelima Ala yii, a kelixi e fe kobine yi e naxanye ligaxi yiigelitōne ra.

Nabi Amosi to yelin na falan tiyε e ma, a yi a fala e xa a Ala fama e naxankatadeni e yulubine fe ra. Isirayila kaane yi a miri a fe xōdexε yo mi nōma e lideni, koni Nabi Amosi yi e mafan e xa xetē Alaa sariyan ma, xa na mi a ra e birin fama halagideni.

Ala yi Isirayila kaane naxankata alo Nabi Amosi a fala e xa kii naxan yi. E yaxune yi e yengε. Isirayila kaan naxanye mi faxa silanfanna ra, ne yi lu konyiyani yamana gbete yi. Alaa falan birin yi kamali.

Kitabun yireni ito falan tənōn gbo to muxune xa. A lanma en xa en tuli mati kawandini ito ra alogo en xa dənkelya Ala ma alo a wama a xən ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, en fan fama naxankatan sōtōdeni alo Isirayila kaane.

¹ Amosi, Tekowa kaana, xuruse kannaa a falan ni i ra. A toon naxan tixi Isirayila fe yi alo xiyena Yuda Manga Yusiyaa nun Isirayila Manga Yerobowan, Yowasi a diin

waxatini, nee firin benun bōxən xa xuruxurun. ² A naxa, “Alatala xajε xuiin naminima Siyon ma alo yatana, a galan xuiin kelima Yerusalən yi. Balo mi na xuruseen naxanye donma, Karemele geya yati bata xara.”

Damasi a yulubin saranna

³ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Damasi a hake saxanna, hanma naanin ma fe ra, n mi xetēma n ma fe ragidixin fōxə ra. Bayo e bata Galadi tōrō naxi ra, alo maala bōnbōma kii naxan yi.

⁴ Nanara, n Xasayele a banxin ganma nən. Təen fama Ben-Hadada yire makantanxin kaladeni nən.

⁵ N Damasi taan so dēen balan seene gিrama nən. N Aweni lanban yi kaane halagima nən,* e nun mangan naxan Beti-Eden yi. Arami yamaan xalima nən Kiri yi.” Alatala naxa na kiini.

Gasa taana yulubin saranna

⁶ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Gasa taana hake saxanna, hanma naanin ma fe ra, n mi xetēma n ma fe ragidixin fōxə ra. E bata taana ndee muxune birin xali Edən yi konyiyani.

⁷ Nanara, n Gasa a yinna ganma nən. Təen fama a yire makantanxin kaladeni nən.

⁸ N na Asadodi kaane halagima nən, e nun mangan naxan Asikalən yi. N na Ekirōn naxankatama nən, han Filisiti kaan birin yi faxa.” Marigina Alatala naxa na kiini.

Tire taana yulubin saranna

⁹ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Tire taana hake saxanna, hanma naanin ma fe ra, n mi xetēma n ma fe ragidixin fōxə ra. E bata taana ndee yamaan birin xali Edən yi konyiyani, e layirin kala

e nun e ngaxakedenne Isirayila kaane tagi.

¹⁰ Nanara, n Tire taan yinna ganma nən. Təen fama a yire makantanxin kaladeni nən.”

* **1:5:** Aweni bunna nən fa fala hakəna.

Edon ma yulubin saranna

¹¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Edon kaane hake saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xetema n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e ngaxakedenne yengə silanfanna
ra.[†]
E mi kininkinin e ma,
e e xələn nadangu ayi!
¹² N Teman ganma nən.
Teeen nan fama Bosara yire makantanxin
kaladeni.”

Amoni a yulubin saranna

¹³ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Amonine hake saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xetema n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Galadi naxalan fudikanne kuine
yibɔ silanfanna ra,
alogo e xa bɔxɔ gbete sətɔ.
¹⁴ Nanara, n teeen soma nən Rabaha yinna
ra.
Teeen nan fama na yire makantanxin
kaladeni
yengə sənxɔ sənxɔ xuini.
Na yengen luma nən
alo foye gbeena,
alo tule gbeena.
¹⁵ E mangan xalima nən konyiyani,
e nun a kuntigine.”
Alatala naxa na kiini.

2*Moyabaa yulubin saranna*

¹ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Moyabaa hake saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xetema n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata Edon mangan xonne gan
han e findi a fujin na.
² Nanara, n Moyaba ganma nən.
Teeen nan fama Keriyyoti yire makantanxin
kaladeni.
Moyaba janma yengə sənxɔn nin,
yengə so xətaan na fe waxatin naxan yi.
³ N na e mangan halagima nən,
e nun e kuntigine.”
Alatala naxa na kiini.

Yudayaay yulubin saranna

⁴ Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Yuda kaane hake saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xetema n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E bata e me Alatalaa sariyan na,
e mi a tənne suxi.
Bayo e bata la wule alane ra,
e fafane yi naxanye fɔxɔ ra.
Na nan e ralɔxi ayi.
⁵ Nanara, n Yuda yamanan ganma nən.
Teeen nan fama Yerusalen yire makan-
tanxin kaladeni.”

Isirayilaay yulubin saranna

⁶ Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Isirayila a hake saxanna,
hanma naanin ma fe ra,
n mi xetema n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.
E tinxin muxune masara gbetin na,
e tɔrɔ muxune masara sankidi sareen na.
⁷ Yiigelitəne tɔrɔn nafan e ma han
e e dununa yi gidin bama e yii.
Diine nun e baba kafuma sungutun ke-
denna ma.
Nayi, e bata n xili sarijanxin xɔsi.
⁸ E e sa saraxa ganden dəxən dugine ma
e naxanye sətɔ tolimaan na.
E dələn min e susurene banxin kui
e naxan sətɔ tinxintareyani.”

⁹ “Anu, n tan nan Amorine halagi e xa,
naxanye sənbən yi gbo
alo suman wudina alo warine.
N na Amorine fangan birin jan fefe,
alogo e nama fa keli sənən.

¹⁰ N mən yi ε ramini Misiran bəxən ma,
n yi ε rasiga ti jnəe tonge naanin tonbonni
alogo ε xa Amori bəxən sətɔ.
¹¹ N yi nabine ramini ε diine tagi,
e nun Dε Ti Nasiri muxune.
Isirayila kaane, a mi na kiini ba?”
Alatalaa falan nan na ra.

¹² “Koni ε tan bata dələn so Dε Ti Nasiri
muxune yii.*

Ε bata tənna dəxɔ nabine ma
a e nama nabiya falane ti.”

¹³ “Nanara, n na ε yibutuxunma nən,
alo wontorona, goron binyen naxan fari.

¹⁴ Muxu xulunxin mi nɔε a giyε.
Sənbəmaan sənbən janma nən.
Sofaan faxama nən yengəni.

[†] 1:11: Silanfanna: Sofane yengəso dəgəmana.

* 2:12: Nasirine fe mən səbəxi Yatəne 6.3 kui.

15 Xalimakuli wonla mi tiye.
Naxan san mafura,
na mi a giyε.
Soo ragiin mi a niin nakise.

16 Sofa wəkilexin nagenla a gima nən na
ləxɔni.”
Alatalaa falan nan na ra.

3

Ala naxan jenige Isirayila xa

1 Ε falani ito rame,
Alatala naxan falama Isirayila kaane xili
ma,
a xabilan naxan namini Misiran bəxən ma.
2 “N na ε tan nan gbansan sugandi
dunuŋa xabilane birin tagi.
Nanara, n bata a jenige
n xa ε yulubine saran ε ra.”

3 Muxu firin nəe sigan tiye yire kedenni ba,
xa e mi lanxi na ma?

4 Yatan wurundunje burunna ra ba,
xa a mi subena nde sətəxi?
A a xuini tə a faranna ra ba,
xa a munma sese suxu?

5 Xəliin birama yalaan kui bəxən ma ba,
xa a mabandun se mi saxi na woson ma?
Yalaan woson balanje ba,
xa sese mi a kui?

6 Xətaan fema taan kui waxatin naxan yi,
muxune mi kəntəfile ba?
Gbalon taan liye ba,
xa Alatala mi a ragidixi?

7 Marigina Alatala mi fefe ligama,
fə a wundon makenən a nabine xa,
a walikene.

8 Xa yatan bata wurundun,
nde mi gaxue?
Marigina Alatala bata falan ti,
nde tondə na nabiya falan naliyε?

9 Ε xa ito fala Asadodi a yire makantinxine
yi,
e nun Misiran ma yire makantinxine yi,
ε naxa, “Ε xa ε malan Samari geyane fari,
ε xa a mato
men kaane kəntəfilixi kii naxan yi,
e e bode naxankatama kii naxan yi.

10 E mi tinxinna kolon,
e seene sətəma gbalon nun mujan nin,
e ne se sətəxine mara e banxi fajine kui.”
Alatalaa falan nan na ra.

11 Nanara, Marigina Alatala ito nan
falaxi, a naxa,
“A mato, ε yaxun fama ε bəxən kaladeni nən.
E fama ε xunnakaladeni,
ε yi ε yire makantinxine kui gel.”

12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Yatan na yəxəen bə,
xuruse rabaan nəe yəxəen sanna
hanma a tunla nan gbansan nakise yatan
ma.

Isirayila kaane fan kisima na kiini nən.
Samari kaan naxanye e metabuma saden
ma,
naxanye e magodoma Damasi karaxane
ma,
ε tan mi kise.”

13 Marigina Alatala,
Ala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.
“Ε ε tuli mati n na,
ε sereyani ito ba Yaxuba bənsənna xili ma.

14 N na Isirayila yulubine saran e ra wax-
atin naxan yi,
n na e naxankatama nən e saraxa gandene
fe ra
naxanye Beteli yi.

Na saraxa gandene suxu seene birama nən
bəxən.

15 N mən e banxi fajine rabirama nən,
jəmən nun sogefuren banxine birin,
naxanye maxidixi sama jinne ra.
N ne birin kalama nən.”
Alatalaa falan nan na ra.

4

Isirayila munma tubi Ala ma

1 Ε falani ito rame,
ε tan naxanla naxanye belebele
alo jinge turaxin naxanye Basan bəxən
ma.

Ε tan naxanye dəxi Samari geyaan fari,
ε tan naxanye sənbətarene yigbətənma,
ε tan naxanye tima tərə muxune fari.

Ε a falama ε xəmene xa, ε naxa,
“Ε fa minseene ra nxu xa, yo!”

2 Marigina Alatala bata a kələ a sarijanni, a
naxa,
“A mato, kiti ləxən fama ε xa.

E fama ε suxudeni wure kənkərənxin nan
na,

e yi ε tan nun ε diine xali.

3 Ε minima nən ε taa nabilinna yin kalaxin
kui,
birin tixi a bode xanbi ra.
Ε xalima nən e yire makantinxini.”

Alatalaa falan nan na ra.

4 “Ε siga Beteli yi,
ε sa yulubin liga na.
Ε siga Giligali yi,
ε sa yulubin fari sa.
Ε xa saraxan ba xətənna birin yi,
ε mən xa yaganna ba
jneə saxan yo jneə saxan.

5 Ε burun ba barika bira saraxan na
buru rate seen naxan yi.
Ε xa ε kanba ε jenige ma saraxane yi,
bayo na fe sifan nafan ε ma,
ε tan Isirayila kaane.”
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

6 “N bata yi kamən naso ε taane birin yi.
Donseen yi dasa ε konni.
Koni hali n to na birin liga,
ε mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

7 “Kike saxan to yi luxi xeeen xa xaba,
n tondi nən tulen nafε ε ma.
N bata a liga taana nde yi tulen sətə,
taana nde mi a sətə.
N bata a ragidi xeeena nde xa tulen sətə,
xeeena nde nama tulen sətə.
8 Muxune yi e masiga taane yi ige fendeni,
koni hali min xənla,
a mi ba e ra.
Hali n to na birin liga,
ε mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

9 “N bata furen nafa ε sansine ma,
n bata e xara.
Tuguminne bata ε nakəne kala,
e nun ε manpa bili nakəne nun ε xəde binle
nun ε oliwi binle.
Hali n to na birin liga,
ε mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

10 “N bata fitina furen nafa ε ma,
alo n na a liga Misiran bəxən ma kii naxan
yi.

N bata ε banxulanne faxa silanfanna ra,
han ε yi wasa e binbine xirin na ε konni.
Ε yaxune yi ε soone tongo.
Hali n to na birin liga,
ε mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

11 “N bata ε jnaxankata

alo Sodoma nun Gomora.
Ε luxi nən
alo wudi ganmatən naxan baxi təeni.
Hali n to na birin liga,
ε mi tubi n ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nanara, n fama ε tan Isirayila kaane
jnaxankatadeni nən.

N na a ligama ε ra nən.
Ε xa ε yitən ε dentegε feen na ε Ala xa.”

13 Naxan geyane nun foyen daxi,
a a miriyane makenen adamane xa,
naxan subaxan findima koeen na,
naxan sigan tima yire matexin fari,
a xili nən Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna.

5

Alaa mawugana

1 Ε falani ito rame.
N bata jande bətini ito ba Isirayila yamaan
xa.

2 “Isirayila bata lu
alo sungutun faxaxina,
a mi fa kele sənən.
A saxi bəxəni,
muxu yo mi a rakelε.”

3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Isirayila bənsənna,
taan naxan muxu wuli keden nasigama
yengesodeni,
a muxu kəmə nan gbansan toma xətə.
Taan naxan muxu kəmə rasigama
yengesodeni,
a muxu fu nan gbansan toma xətə.”

4 Alatala ito nan falaxi Isirayila yamaan
xa, a naxa,
“Ε xa n fen alogo ε niin xa kisi.

5 Ε nama n fen Beteli yi,
ε nama siga Giligali yi,
hanma Beriseba,
bayo Giligali kaan birin sigama nən
konyiyani,
Beteli fan halagima nən.”

6 Ε xa Alatala fen alogo ε niin xa kisi.
Xa na mi a ra, Yusufu bənsənna,
a ε janma nən alo təena.

Beteli kaa yo mi na
naxan na təen natuyε.

7 Ε tan bata sariyan maxətə xələn na,
ε bata yo tinxinyaan ma.

⁸ A tan nan Dii Tεmε Soloferere sare kurun
nun Donso sare kurun yεbaxi kore xənnna
ma,*

a dimini yalan kuyebaan na,
a sogen nagodo koeen na,
a igen nakeli baani,
a na ragodo bəxəni tulen na.
A tan xili nən “Alatala.”

⁹ A muxu gbeene halagima nən,
a e yire makantaxine kala.

¹⁰ Ε muxun xənnantenyama
naxan na ε makiti,
bayo jəndi falan mi rafan ε ma.

¹¹ Ε senbetarene yigbətenma,
ε balon nasuxuma e ra mudun na.
Ε bata banxi fajine ti gemene ra,
koni ε mi fama dəxədeni ne kui.
Ε bata manpa bili nakə fajine si,
koni ε mi na dələ minjə.

¹² Amasətə, n na a kolon ε hakən nun yulu-
bin gbo.

Ε tinxin muxune yigbətenma.

Ε dimi yi seene rasuxu
alogo tərə muxune nama makiti jəndin na.

¹³ Na na a toxi xaxilimaan dunduma,
bayo waxatini ito mi fan.

¹⁴ Ε fanna fen,
ε xəte fe naxin fəxə ra,
alogo ε xa kisi.

Nayi, Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna
na luma nən ε xən,
alo ε a fala kii naxan yi.

¹⁵ Ε xa fe naxin naŋaxu.

Fe fajin xa rafan ε ma.

Ε xa kiti tinixinxin sa.

Xa ε na ligə, yanyina nde, Alatala,
Ala Sənbən Birin Kanna dijama ε tan
Yusufu bənsən dənxən ma nən.

¹⁶ Nanara Marigina Alatala,
Ala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a
naxa,

“E wuga xuini tema nən taana ngaani,
e sunu xuini te kirane birin xən.

E xəe rawanle xilima nən
e xa e wuga xuini te,
e bəti baane xilima nən,
e xa jənande bətine ba.

¹⁷ N na dangu ε konni,
wuga xuiin tema nən ε xəe ne birin ma.”

Alatala naxa na kiini.

Gbalon dina muxune xa

¹⁸ Gbalon ne xa,
naxanye waxi Alatalaa kitin ləxən xa fa.
Ε wama nanse xən ma na ləxəni?

Na findima dimin nan na ε xa,
na mi finde kənənna ra ε xa.

¹⁹ Na luxi nən alo muxun
naxan a gima yatan yee ra,

a sa kanko xajə li.

A na so banxin kui,
a a digan banxini,

sajin yi a xin.

²⁰ Alatalaa kitin ləxəna,
dimin xa mi a ra ba?

Kənənna mi a ra ε xa na ləxəni hali!

²¹ “N bata ε sanle rajaxu,
e mi rafan n ma fefe ma.

N mi waxi ε malanne xən feu!

²² Ε saraxa gan daxi yo,

ε Ala kise yo,
ε bəjəe xunbeli saraxa yo,

ε saraxa turaxi yo,

ε sese mi rafan n ma.

N mi tinma e rasuxə hali keden.

²³ Ε bəti xuiin makuya n na.

N mi waxi ε konden bətin xuiin mə feni.

²⁴ N wama naxan xən,
sariya kəndən xa gbo ε tagi
alo igen naxan baani.

Ε tinxinyaan xa lu

alo xuden naxan mi xərima.

²⁵ Ε tan Isirayila yamaan to yi na tonbon
yireni jəee tonge naaninna bun ma,
ε saraxane ba nən n tan xa ba?

²⁶ Ε ε gbee suxure Sikoti xali nən na waxa-
tini ba?

Alo ε gbee mangana.

Hanma ε sare ala Kiyun,

ε naxanye rafalaxi ε yətə xa.

²⁷ Nanara, n na ε xalima nən
konyiyani Damasi xanbi ra.”
Alatala naxa na kiini.

A xili nən “Ala Sənbən Birin Kanna.”

6

Gbalon nafulu kanne xa

¹ Gbalona e xa,

naxanye laxi e yətə ra

Siyon nun Samari geyane fari.

Ε tan muxu gbeene

* **5:8:** Men kaane yi sare kurune yatexi nən alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

naxanye na siya fisamantenna xun na,
Isirayila kaane xaxili tixi ε tan nan na.

² Ε siga Kalene taan matoden,
hanma Xamata, na taa gbeena.

Ε mən xa godo Filisiti bəxəni
Gati matoden.

Ne fisa ε xa ba?

E bəxən gbo ε gbeen xa?

³ Ε a mirixi
a naxankata ləxən mi ε lima,
koni ε a ligama nən
gbalon yi ε sətə.

⁴ Ε ε matabuma sade fajin ma,
ε yexεen nun jinge raturaxin donma,
⁵ ε sign sa kondenna ra.

Ε yengi a ma, a ε fatan maxaseene ra
alo Nabi Dawuda.

⁶ Ε dələ gbegbe minma,
ε ture fajin maso ε fatin ma.

Koni, ε mi kontəfilixi

Yusufu bənsənna kala feen na.

⁷ Nanara, ε singe nan sigama konyiyani.
Ε sumunne danma nən.

⁸ Marigina Alatala bata a kələ a yεtε yi.
Alatala, Ala Senben Birin Kanna falan ni ito
ra:
“Yaxuba bənsənna wason bata rajaxu n
ma.

E yire makantaxine mi rafan n ma.
N fama e birin halagideni nən.”

⁹ Xa muxu fu banxina nde kui,
e birin faxama nən.

¹⁰ E kon kaan na so na banxini,
e binbine tongodeni,
a xa e gan,

a na naxan li banxini
a a falama nən na xa,
“Muxu gbεtε mi be,
ba i tan na ba?”

A a yabima nən, “En-εn.”

A mən naxa, “I dundu,
i nama Alatala xinla fala!”

¹¹ Bayo Alatala bata yamarin fi
a banxi gbeene nun banxi xurine,
e birin xa rabira, e kala.

¹² Soone e giyε gemε yireni ba?

Ningene mənna biyε ba?

Awa, nanfera ε sariyan maxεtəma xələn na,
ε tinxinyaan maxεtε fe naxin na?

¹³ Ε naxanma fe fuune ra.

Ε naxa, a ε fe bata sənəya
ε yεtεen sənbən xən.

¹⁴ Alatala, Ala Sənbən Birin Kanna falan ni
ito ra:

“Nanara, n kelima nən ε xili ma,
Isirayila yamana.

Ε tan naxanye Lebo-Xamata taani
han Araba xudeni,
siyana nde fama nən ε tərədeni.”

7

Amosi a fe to singena alo xiyena

¹ Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na:
Xεen to xaba mangan xa,
sansi nənen fan yi minima,
Alatala yi tuguminne ramini.

² E to yelin sansine birin donjε bəxən ma,
n yi a fala,
“Marigina Alatala,
i xa e mafelu e hakəne ra,
xa na mi a ra
Yaxuba bənsənna baloma di?
A sənbən mi gbo.”

³ Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligε.”
Alatala naxa na kiini.

⁴ Marigina Alatala yi tooni ito yita n na:
Marigina Alatala yi a ragidi a tεen xa mini.
Tεen yi bəxən birin gan,
bəxə igen birin yi xara.

⁵ N yi a fala,
“Marigina Alatala, yandi, dija,
xa na mi a ra
Yaxuba bənsənna baloma di?
A sənbən mi gbo.”

⁶ Alatala yi kininkinin e ma,
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligε.”
Marigina Alatala naxa na kiini.

⁷ A yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:
Margin yi tixi yinna tinxinxin dəxən,
bitikidi* matinxin lutin yi suxi a yii.

⁸ Alatala yi n maxədin, a naxa,
“Amosi, i nanse toxi?”

N yi a yabi, n naxa,
“Bitikidi matinxin lutina.”

Margin yi a fala,
“N waxi a xən,
n ma yamaan xa matinxin, Isirayila kaane.

* 7:7: Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

N mi dije sənən.
 9 Suxure batude matexine kalama nən
 Isiyaga bəxən ma.
 Isirayila a batudene rabirama nən.
 N kelima nən Yerobowan ma denbayaan
 xili ma silanfanna ra.”

Amosi nun Amasiyaa fe

10 Amasiya Beteli saraxaraliin yi a fala Isirayila manga Yerobowan xa, a naxa, “Amosi yanfan nakelima i xili ma Isirayila bənsənna tagi. A naxan falama na mi fan bəxən xa. 11 Amosi a falama, ‘Yerobowan faxama silanfanna nan na. Isirayila kelima nən a bəxəni konyiyani.’”

12 Amasiya yi a fala Amosi xa, a naxa, “I tan naxan toon tima, keli be, siga Yuda yamanani! Sa i balon fen menni nabiya wanli, 13 koni i nama fa nabiya falane ti Beteli sənən, bayo mangana yire sarijanxin be manga taani ito yi.”

14 Amosi yi Amasiya yabi, a naxa, “Nabiin xa mi n na! N fafe fan, nabi mi yi na ra. Xuruse kanna nan n na. N Sikomoro binle fan nawalima. 15 Alatala yi n fen xuruseene tagi, a yi a fala n xa, ‘Siga, nabiya falane ti n ma yamana Isirayila xa.’ 16 Iki, i tuli mati Alatalaa falan na, i tan naxan a falama n xa, ‘I nama nabiya falane ti Isirayila xa, i nama falan ti Isiyaga bənsənna xa.’ 17 Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya naxanla findima nən yalunden na taani. I ya diine faxama nən silanfanna ra. I ya bəxən bama nən i yii, a yitaxun muxu gbetene ra. I tan, i faxama nən bəxə haramuxin ma, Isirayila fan xalima nən yire makuyeni.’”

8

Nabi Amosi a fe toon naanindena alo xiyena: Debena

1 Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:
 Deben naxan yi rafexi sansi bogi məxin na.
 2 A yi n maxədin, a naxa,
 “Amosi, i nanse toxi?”
 N yi a yabi,
 “Debe rafexi sansi bogi məxin na.”
 Alatala yi a fala n xa, a naxa,
 “Isirayila fan bata kəxə n ma yamana.
 N mi dije sənən.”

3 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
 “Na ləxəni,
 sign naxan sama mangana banxini,
 na masarama nən wuga xuiin na.
 Binbine wolima ayi nən yiren birin yi,
 birin dunduma nən.”

4 E falani ito ramə,
 ε tan naxanye yiigeliteen tərəma,
 ε tan naxanye tərə muxun jaxankatama.
 5 E naxa, “Kike nənən sanla janma waxatin mundun yi,
 alogo en xa en ma seene mati?
 Matabu Ləxən janma waxatin mundun yi,
 alogo en ma maala yi mati?
 En ma se maliga seen xa xurunjə ayi,
 en ma sareen xa mate.
 En xa wule sikeela rafala.
 6 En senbetarene masarama nən gbetin na,
 en tərə muxune masara sankidi sareen na.
 En maala matima nən e nun a dagina.”

7 Alatala naxan Yaxuba rakanbaxi,
 na yi a kəlo a yetə yi, a naxa,
 “N mi jinanjəe e ligfeene ma,
 han dunuja yi jan.

8 Bəxəni ito kalama na nan ma.
 Be kaane birin luma nən sununi.
 Bəxən xuruxurunma nən
 alo Misiran xudena,
 naxan tema, a məni yi godo.”

9 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
 “N fama a ragidideni nən na ləxəni,
 sogen xa godo benun a waxatina,
 dimin xa sin bəxəni yanyi waxatini.
 10 E sanle findima nən jan feene ra,
 ε sigine findima nən wuga xuiin na.
 N kasa dugin nagodoma nən ε ma,
 n yi ε xunna bi sununi.

N fama sunu xungbeen nasodenii bəxəni,
 alo dii kedenna na faxa waxatin naxan yi.
 Na xəlen mi bə ε ma habadan!”

11 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:
 “Na ləxəne yi,
 kamən soma nən bəxəni,
 koni donse kamə mi a ra,
 ige xəli fan mi a ra.
 E kamema Alatalaa falan nan ma.
 12 E bəxən birin yisigama nən,
 keli kəmennna ma han sogetedeni,
 Alatala a fala fendeni,

koni ε mi a toma.

¹³ Na ləxəni,
ε sungutun tofajine
nun ε banxulanne fugama a ra nən.
¹⁴ A singeni nun,
e yi e kələma
Samari a suxure haramuxin nin.
E a fala, e naxa,
'Ε gbee ala gbo, Dan kaane!'
'Beriseba gbeen sənbən gbo!'
Koni, e fama nən biradeni,
e mi kelə habadan!"

9

*Nabi Amosi a fe to dənxəna alo xiyena:
Halagina*

¹ N yi fe toona nde ti.
Marigin yi a saraxa ganden dəxən.
A yi yamarin fi, a naxa,
"Sənbətənne konden din,
han bəxən yi xuruxurun.
Banxin birin xa bira muxune fari.
N na e diine halagima nən silanfanna ra.
Hali muxu keden mi kisima.
Muxu keden mi a xunbama.
² Hali e sa e luxun laxira yi,
n na e suxuma nən.
Xa e te kore xənna ma,
n na e ragodoma nən.
³ Xa e e luxun Karemelle geyaa fari,
n na e sagatanma nən,
n na e suxu.
Xa e e luxun baan xənna ma,
n sajın yamarima nən,
a xa e xin.
⁴ Xa e yaxune e xali konyiyani,
n yamarin fima nən,
e xa faxa silanfanna ra.
N na n yeeen tima e ra nən,
koni e munanfanna mi a ra,
n na e naxankatama nən."

⁵ Marigina Alatala Sənbən Birin Kanna,
a tan nan a yiin din bəxən na, a xuya ayi.
Muxun birin yi sunu.
Bəxən xuruxurunma nən,
a te, a mən yi godo
alo Nila Misiran xudena.
⁶ A bata a dəxəden ti kore xənna ma.
A bata kore walaxan sa bəxən xun ma.
A igen nakelima baani,
a na ragodo bəxəni tulen na.
A xili nən "Alatala."

⁷ Alatalaa falan ni ito ra:
"Isirayila kaane,
ε nun Kusi kaane keden mi a ra n tan xa ba?
N mi ε ramini Misiran bəxən ma,
alo n Filisitine ramini Kafatoro kii naxan yi?

N mi ε ramini Misiran bəxən ma,
alo n Arami kaane ramini Kiri kii naxan yi?
⁸ A mato:
Marigina Alatala bata yulubi kanne man-gayaan to,
n fama na raxərideni nən bəxəni ito ma.
Koni n mi Yaxuba yamaan birin halagi-ma."
Alatalaa falan nan na ra.

⁹ A naxa, "N yamarin fima nən
alogo Isirayila yamaan xa yimaxa.
N na a yifema nən
alo maali fema kii naxan yi,
alogo xəri fajin keden nama bira.

¹⁰ Koni yulubi kanna naxanye n ma ya-maan tagi,
n na e faxama nən silanfanna ra,
e tan naxanye a falama,
'A mi fama nxu naxankatadeni,
na mi nəe nxu liyə.' "

Isirayilaa kisi fena

¹¹ "Na ləxəni,
n Dawudaa mangaya kalaxini tənma nən.
N na rafalama nən,
n na nənəni tənma nən
alo a yi kiinde,

¹² alogo e mən xa Edən bəxən sətə,
e nun siyane birin
naxanye n xinla batuma."

Alatalaa falan nan na ra,
a fama na birin nakamalideni nən.
¹³ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:

"A mato:
Ləxəne fama,
xəə biine nun se xabane
walima waxati kedenna nin.
Manpa rafalane nun xəə biine,
ne fan walima nən waxati kedenni.
Manpaan gboma ayi nən geyane fari,
a yi lu alo geyane birin yikunxi.

¹⁴ N na n ma yamaan naxətema nən a konni
keli konyiyani, Isirayila kaane.
E fama nən taa kalaxine tideni,
e dəxəma dənaxanye yi.
E manpa bili nakəne sima nən,
e na minseen min.

E nakɔɔn sama nɛn,
e na bogin don.

¹⁵ N na Isirayila rasabatima nɛn e gbee
bɔxɔni.

E mi kele na sɔnɔn,
n dɛnaxan fixi e ma.”
Alatala naxa na kiini, ε Ala.

Abadi Nabi Abadi Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Abadi a kawandin nan sebexi Kitabun yireni ito kui. A Edən kaane sənna nan yəbama lan Isirayila kaane tərə kiin ma e xən. Edən kaane findixi Yaxuba tada Esayu yixetene nan na. Edən kaane yi dəxi fəxə ige daraan sogeteden binna nin. Ne lu nən Isirayila kaane təre waxatin birin, koni Yuda kala waxatin nun Yerusalən suxu waxatini yəngəni, e yi na feen nadangu ayi. E mi Isirayila kaane mali naxanye yi dəxi e dəxən, fo e to kata na feen xən e yi nde ba e bəxən na, e mən yi sa Yerusalən kala muxune fari.

Kitabun yireni ito sebexi nən yanyina nde Babilən Yerusalən taan suxu yəngəni waxatin naxan yi, fayida fo jəee kəmə suulun tonge solomasəxə e nun soloferə jəxən benun Marigi Yesu xa bari. Abadi kawandin naxan ba, na a falama Edən kaane xa nən a e nun Isirayila yaxun bonne birin halagima nən e bode xən.

Nabiya falana lan Edən ma Nabi Yeremi 49.7-22

¹ Falani ito nan makənen Abadi xa fe tooni alo xiyena:

Marigina Alatala ito nan falaxi Edən kaane fe yi.
Nxu bata xərayana nde a fe mə fata Alatala ra,

xəraan bata rasiga siyane tagi,
a xa sa a fala e xa fa fala:
“En keli, en sa Edən kaane yəngə!”

² Ala naxa, “Edən kaane,
n na ε sənbən xurunma nən siyane birin xa.
Birin ε rajaxuma nən.

³ Wason naxan ε bəjənəni,
na bata ε ratantan
ε tan naxanye dəxi faran yinle ra,
e nun geyane fari,
ε tan naxanye ε mirima, ε naxa,
‘Nde nəe nxu bə be xuntagi?’

⁴ Hali ε mate ayi alo singbinna,
hali ε sa ε təen sa kore alo xəline,
a mate ayi alo sarene,
n na ε ragodoma nən.”
Alatalaa falan nan na ra.

⁵ “Xa mujadena hanma mafu tiine fa i konni kəeən na,
e mi e waxənna xan tongoma ba?
E luma bəjəe xunbenli di nayı?

Xa muxune fa ε nakəni ε manpa bogine mujadeni,

e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?
⁶ Nba, Esayu yixetene yii seene birin naxərima nən,

a nafulu luxunxine birin yi to.

⁷ E mali muxune birin ε kedima nən ε bəxəni.
E xəyine bata ε yanfa, e bata ε nə.

Muxun naxanye yi ε donseene donma,
ne lutin natima ε yəee ra nən
e naxa, ‘E xaxili mi fa na!’

⁸ Na ləxəni,
n mi Edən yamanan fekolonne raxərə ba?
N yi xaxilimane ba Esayu a geyane fari?”
Alatalaa falan nan na ra.

⁹ “Teman kaane,
ε sofane gaxuma nən
muxune birin yi raxəri Esayu a geyane ma!”

¹⁰ “Ε yarabima nən
bayo ε bata gbalo feen ligə
ε ngaxakedenna Yaxuba yixetene ra.
Ε raxərima nən han habadan!

¹¹ Amasətə na ləxəni ε yəen yi na xəjəne ra
e yi soma Yerusalən taani waxatin naxan yi
e a nafunle tongo,
e a seene yitaxun masənsənna xən.
Ε tan fan luxi nən nayı alo e tan.

¹² Ε mi yi lan ε səwa
ε ngaxakedenna Yuda yixetene tərə ləxəna fe ra.
Ε mi yi lan

ε naxan e kalan waxatini,
hanma ε yi ε kanba e səxəlen waxatini.

¹³ Ε mi yi lan
ε so n ma yamana taani
a halagi waxatini.

Ε mi yi lan
ε a mato səwani a kala waxatini,
hanma ε yi a nafunle tongo

a halagi waxatini.

¹⁴ Ε mən mi yi lan
ε ti kira xunne ra ε a muxu gixine faxa,
hanma ε yi ε so ε yaxun yii,
e tərə waxatini.”

¹⁵ Amasətə Alatalaa ləxən bata maso,
a siyane birin makitima ləxən naxan yi.

Nayi, ε suxuma nən
alo ε bonne suxu kii naxan yi.
Ε fe naxin naxanye liga,
ne xətema nən ε ma.

Isirayila a gbeen nəxəma nən Edən yamanan ma

¹⁶ Awa, ε to dələn minxi n ma geya
sarijanxin fari,
nayi siyane birin e minma nən
han e a radangu ayi!
E luma e minjə nən,
han e lugo,
e yi lu alo e mi da.

¹⁷ Koni yamaan muxu dənxene luma nən
Siyon geyaan fari.

Yaxuba yixətene e keən masətəma nən.

¹⁸ Yaxuba yixətene luma nən alo təəna,
Yusufu bənsənne yi lu
alo təə degəna.

Koni Esayu yixətene luma nən
alo sexəna.
Ne e suxuma nən
e yi e gan,

muxu yo mi kisima Esayu bənsənni.

Alatala bata na fala!

¹⁹ Yuda kaan naxanye dəxi Negewi yireni,
ne Esayu a geyane suxuma nən.

Yamanan lanbanna muxune Filisitine
bəxən tongoma nən.

E Efirami nun Samari burunne tongo,
Bunyamin bənsənna muxune yi Galadi
suxu.

²⁰ Isirayila kaan naxanye suxi yəngəni,
gali gbeeni ito,
ne Kanan kaane yamanan suxuma nən
siga han Sarepata taana.

Yerusalən kaan naxanye suxi yəngəni
naxanye Sefarada taani,
ne fan yi Negewi yamanan taane findi e
gbeen na.

²¹ Muxu kisixine tema nən Siyon geyaan
fari,
e Esayu a geya yirene makiti,
mangayaan yi lu Alatala xa.

Yunusa Nabi Yunusaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Nabi Yunusa nan ma fe falama naxan kataxi a nama Alaa yamarin suxu. Ala to a fala, a a xa siga Isirayila yaxune kawandideni, a yi tondi, a siga kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, foyen yi keli, Yunusa yi woli igeni, yεxεn yi a gerun. A tondixi, bayo Niniwa kaane findixi faxa tiine nan na. Isirayila kaane yaxu fangamane nan yi e ra. Niniwa kewali naxine fe sεbεxi Nahun sora 3 kui. Dønxen na, Yunusa yi tin Alaa falan ma, yεxεn yi a ramini.

Yunusa a fe taruxun nɔndi kendena nde yitama en na fa fala a Ala mi a xanunteyaan nagidixi Isirayila kaane xan tun ma, koni a mɔn a ragidixi xɔjene ma naxanye a fe tongoxi sɔbεen na. Naxan na fa Ala ma, a a xun xanbi so a hakene yi, Ala na kanna mafeluma nεn.

Yesu misaala tongoxi Yunusa a sigatiin nan ma a to yi a faxa feen falama yamaan xa e nun a keli fena sayani (Matiyu sora 12.38-42 e nun Luka sora 11.19-35).

Ala a yitama en na nεn fa fala, en lan en xa a xanunteyaan nun hinanna feen nali siyane birin ma hali en kon kaa mi a ra. Ala mɔn a yitama Kitabun yireni ito yi, a en mi lan en yi a matandi kii yo yi.

Nabi Yunusa mi Ala sagoon liga

¹ Løxøna nde Alatala yi falan ti Amitayi a dii xεmen Yunusa xa, a naxa, ² “Keli, i siga Niniwa taani, taa gbeena, i sa na kaane kawandi. Amasøtø n bata e fe naxine to.”

³ Koni Yunusa yi keli, a yi a gi Alatala ma, a xa siga Tarasisi yamanani. Nayi, a yi siga Yafa taani, a sa kunkina nde to naxan yi siga feni Tarasisi yamanani. A yi na saranna fi, a so kunkin kui, a yi a masiga Alatala ra. ⁴ Koni Alatala yi foye gbeen nafa fɔxɔ igen xun ma. Walan gbeen yi keli igen xun ma. A yi liga alo kunkin xa kala.

⁵ Kunkibane yi gaxu, birin yi a gbee ala maxandi følø. Na danguxina, seen naxanye yi kunkin kui, e yi ne rawoli ayi fɔxɔ igeni alogo kunkin xa yelefu ayi. Yunusa tan yi saxi xixɔli gbeeni kunkin kui.

⁶ Awa, kunkibane kuntigin yi Yunusa to, a yi a fala a xa, a naxa, “I xima nanfera? Keli i yi i gbee Ala maxandi, waxatina nde, a en malima nεn, nayi en mi faxama.”

⁷ Awa, kunkibane yi a fala e bode xa, e naxa, “En feni ito yεe fen alogo en xa a kolon naxan faxi tørøni ito ra en ma.” Nayi, e yi masenseenna ti, a yi Yunusa suxu.

⁸ Nayi, kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, “A fala nxu xa, nde faxi tørøni ito ra? I wanla sifan mundun ligama? I kelixi minεn yi? I fataxi yamanan mundun na, e nun i fataxi siyaan naxan na?”

⁹ Yunusa yi e yabi, a naxa, “Heburu nan n na. N na Alatala nan batuma, Ala Naxan Kore, naxan baane nun bøxøn daxi.” ¹⁰ Na kunkibane yi gaxu ki fajni, e yi a maxødin, e naxa, “I na ligaxi nanfera?” Amasøtø e bata yi a kolon fa fala a gima Alatala nan ma, bayo a bata yi a yεba e xa nun. ¹¹ Koni foyen mɔn yi lu fe nanara kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, “Nxu fa nanse ligama i ra alogo fɔxɔ igen xa a raxara? Bayo fɔxɔ igen mɔn yi luma xajε ayi nεn tun.”

¹² Awa, Yunusa yi e yabi, a naxa, “E n tongo, ε yi n woli fɔxɔ igeni, nayi igena a raxarama nεn. N na kolon fa fala foye gbeeni ito ε tørøma n tan nan ma fe ra.”

¹³ Koni kunkibane yi kata kunkin nasi-gadeni xaren binni, koni e mi nø amasøtø foyen yi gboma ayi nεn tun. ¹⁴ Nanara, e yi Alatala maxandi, e naxa, “Alatala, i nama tin nxu xa halagi xεmεni ito a fe ra. I mɔn nama tin nxu xa findi muxun faxa sabun na naxan mi fefe ligaxi nxu ra.” ¹⁵ Nayi, e yi Yunusa tongo, e yi a woli fɔxɔ igeni. Na ligaxina, igen yi a raxara yiri. ¹⁶ Na yi a liga kunkibane yi gaxu Alatala yεe ra han, nanara e yi saraxan ba Alatala xa, e yi e kølo.

2

Yunusa yi Ala maxandi

¹ Alatala yi yεxε gbeen nafa a yi Yunusa gerun. Yunusa yi lu yεxε gbeen kui soge saxan, køe saxan. ² Yunusa yi yεxε gbeen kui waxatin naxan yi, a yi Alatala, a Ala maxandi.

³ A yi a fala, a naxa,
“N yi tørøni waxatin naxan yi,
Alatala, n yi i maxandi,

i yi n yabi.
 N to yi faxan d_ε,
 n yi i xili,
 i yi n xuiin name.
⁴ I bata n woli baani tilinna ma.
 N bata lu m_ər_ənne bun,*
 xunfanne birin danguma n fari.
⁵ N yi a falama n_ən, n naxa,
 I bata n kedi i y_εtagi.
 Koni, n m_ən i ya banxi sarijanxin toma
 n_ən.
⁶ Igen bata te han n k_əena.
 N bata lu tilinna ma.
 F_əx_ə igen sexene yi filin n xunna ma.
⁷ N bata yi godo igeni
 han geyane bun.
 B_əx_ən bata yi raxutu n ma
 han habadan.
 Koni i tan Alatala, n ma Ala,
 i bata n k_ənden ba faxan d_ε.
⁸ “N niin ba waxatini,
 n yi n miri i tan Alatala ma,
 n ma maxandi xuiin yi sa i li i ya banxi
 sarijanxini.
⁹ Naxanye suxurene batuma fuyan
 ne e makuyama hinanna nan na.
¹⁰ N tan saraxane bama i xa n_ən,
 n yi barikan bira i xa b_ətini.
 N d_ε xuiin naxanye tongoxi,
 n yi ne lig.
 Alatala, i tan nan kisin kanna ra.”
¹¹ Alatala yi y_εx_ən yamari alogo a xa sa
 Yunusa baxun xaren na.

3

Yunusa yi kawandin ba Niniwayi

¹ Awa, Alatala m_ən yi falan ti Yunusa xa,
² a naxa, “Keli, i siga Niniwa taa gbeeni, i
 sa kawandin ba na n na i yamarixi naxan
 na.” ³ Nayi, Yunusa yi keli a siga Niniwa yi
 alo Alatala a falaxi a xa kii naxan yi. Taa
 gbeen nan yi Niniwa ra, a yisigana, f_əsoge
 saxan sigati. ⁴ Awa, Yunusa yi yanyi keden
 siga ti taani a sarinma, a naxa, “Xii tonge
 naanin to xanbi ra, Niniwa taan halagima
 n_ən!”

⁵ Niniwa kaane yi d_ənk_əleya Ala ma.
 Awa, e yi a rawanga a muxun birin xa
 sunna suxu, e yi kasa b_ənb_əli dugine

ragodo e ma keli muxu gbeene ma han
 muxudine.

⁶ Niniwa mangan to na feen m_ε, a yi keli
 a manga gbedeni, a yi a manga domaan
 nate a ma, a yi kasa b_ənb_əli dugin nagodo
 a ma, a yi sa d_əx_ə burunburunni. ⁷ E yi
 falani ito rali Niniwa yiren birin yi, e naxa,
 “Mangan nun a kuntigine naxa, ‘Muxune
 nun xuruse xungbeen nun a xunxurina,
 sese nama donseen don hanma a yi a
 min. ⁸ Muxune nun xuruseene, birin xa
 b_ənb_ənla ragodo e ma, e yi e xuini te Ala
 ma s_ənben na, birin yi x_εt_ε a sigati kii
 jaxin f_əx_ə ra e nun a gbalon naxan ligama.
⁹ Waxatina nde Ala dijama n_ən, a x_εt_ε a
 x_əl_ən f_əx_ə ra, nayi en mi fa halagima.’ ”

¹⁰ Ala yi a to Niniwa kaane na ligama, a
 yi a kolon a e bata x_εt_ε e kewali jaxine f_əx_ə
 ra. A yi yihadin naxan nagidixi a xa a liga
 e ra, a yi na dan.

4

Yunusa yi x_əlo Ala ma

¹ Na feen yi Yunusa x_əlo ki fahi. ² A yi
 Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n mi yi
 ito xan falan ba n yi n ma yamanani wax-
 atin naxan yi? N yi ito nan ma fe falama
 n yi n gima Tarasisi yamanani waxatin
 naxan yi. Amas_ət_ə n yi a kolon a i tan Ala
 i dijna, i kininkinin, i mi x_əl_ən xulen, i ya
 hinanna gbo, i y_εt_ε ratanga yihadin liga
 feen ma. ³ Alatala, n bata i mafan i xa n niin
 ba n yi, amas_ət_ə a rafan n ma n faxa benun
 n xa lu n nii ra.” ⁴ Alatala yi a fala Yunusa
 xa, a naxa, “I lan i x_əlo ba?”

⁵ Awa, Yunusa yi keli taani siga sogete-
 den binna ra. A yi sa gagen ti a y_εt_ε xa
 m_ənni, a d_əx_ə a bun nininna ra alogo a
 xa a to naxan ligama taani. ⁶ Marigina
 Alatala yi wudi binla nde ramin, a yi
 sabati Yunusa xun ma, a findi nininna ra
 a xa, na yi a x_əl_ən ba a yi. Yunusa yi s_əwa
 han! ⁷ Koni na x_ət_ən bode, subaxani, Ala yi
 kunla nde rafa a yi wudi binla s_əx_ən, a yi
 xara. ⁸ Sogen texina, Ala yi foye wolonna
 rafa keli sogeteden binna ra. Sogen yi
 Yunusa xunni li han a liga alo a xa fuga a
 ra. A yi a fala, a a xa faxa, a naxa, “Benun n
 xa lu n niini, a lan n xa faxa.”

* **2:4:** Igen m_ər_ənne: alo foyer na so igeni.

⁹ Koni Ala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “I lan i xələ wudi binli ito a fe ra ba?” A yi a yabi, a naxa, “A lan n xələ wudi binla fe ra han n faxa.” ¹⁰ Nayi, Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “Wudi binli ito mi wali yo tixi i tan ma, i tan xa mi a ragboxi, a daxi kœ kedenna nan na, a halagi kœ kedenna ra. ¹¹ Koni n tan mi lan nun n kininkinin Niniwa ma ba, taa gbeena, muxu wuli kœmœ muxu wuli mœxœ dœnaxan yi, naxanye mi fatan e kœmœnna nun e yiifanna tagi rabœ? Xuruseene fan na.”

Mike Nabi Mike Alaa Falan Naxan Sεbε

Nabi Mike nun Nabi Esayi yi walima waxati kedenni, fō jee keme soloferē jee tonge naanin joxon benun Yesu xa bari. A yi falan tima Yuda kaane nan xa, Asiriya yamanan sofane yi konkoxi e xili ma waxatin naxan yi.

Nabi Mike yi Yuda kaane rakolonma a e yamanan nun e manga taan Yerusalen fa luma nən alo Samari, Isirayila yamanan manga taana. A lixi Yuda nun Isirayila bata yi taxun. Samari taan suxi nən yengeni jee keme soloferē jee moxjen nūn firin benun Yesu xa bari. Nabiin yi yamaan nakolonma gbalo famatōn nan ma fe ma naxan yi fama e yulubine saranna ra. E yulubin ne findixi tinxintareyaan nan na muxune tagi. A mən yi falan tima nabine xili ma naxanye yamaan yanfama e falane xon, naxan yete a ligama muxune mi noe e kii masare. Mike yi e rakolon e yi lan e xa sigan ti kii naxan yi, a naxa, "Tinxinyaan liga, hinanna yi rafan i ma, i yi sigan ti i ya Ala xon yete magodoni." (Mike 6.8) En fan lan nən na xa lu en xunni, en yi a suxu.

Mike a falama a yamaan xa nən a Ala fama e rakisideni nən a na mangan dəxə naxan barima Dawuda bənsənni Bətələmi taani. Na feen sebəxi Mike 5.1-4 kui. Na nan a liga muxune yi Alaa Muxu Sugandixin legedenma Bətələmi taani jee keme soloferē na falan xanbi ra. Na feen sebəxi Matiyu 2.6 kui.

¹ Alatala falan naxanye ti Mike Moreseti kaan xa Manga Yotami nun Manga Axasi nun Manga Xesekiya waxatine yi, Yuda yamanan mangane. A fe tooni ito nan ti alo xiyena lan Samari taan nun Yerusalen taane fe ma.

² ε tuli mati,
ε tan siyane birin!

* ^{1:7:} Yalundene nan yi walima mən kaane kidene yi e gbetin sətə kide seene sətə feen na. Yaxune na yi mən kaane suxurene tongo yengeni, e yi sa e batuma e konna kide yirene nin. Mən yi findi yalunde yire firinden na a naxan ma fe fala. † ^{1:10:} Nabi Mika yirene xinle falama naxan nun a falane bunne maliga alogo a falan xa jaxun. Misaala ra, Betti-Leyafira bunna nən "burunburun yirena." A taan naxanye xinle falama, Asiriya kaane konkoxi na taane nun e rabilinne ma.

I tan bəxəna, i tuli mati,
e nun muxun naxanye birin a yi.
Marigina Alatala sereyaan bama nən ε xili
ma.
Margin nan a falama
keli a Batu Banxi sarijanxini.

*Ala Samari taan nun Yerusalen taan
makitima nən*

³ A mato,
Alatala minima a dəxədeni.
A godoma,
a sigan tima bəxən yire matexine fari.
⁴ Geyane xulunma ayi a sanna bun ma,
lanbanne yibəma e tagi
alo kumin dəngben təen ma,
alo ige bəxənxin tintinna ra.
⁵ Na birin Yaxuba yamaan murutəna fe ra,
Isirayila yamaan yulubine fe ra.
Nde Yaxuba yamaan namurutəxi?
E manga taa Samari kaane xa mi a ra ba?
Nde tixi Yuda yee ra suxure batuni?
E manga taa Yerusalen kaane xa mi a ra ba?
⁶ Ala naxa, "N Samari taan findima nən taa
xonna ra burunna ra,
manpa bili nakə yirena.
N na a banxi gəməne ragodoma nən lan-
banne yi,
n yi a banxine sandəxəne ramini kənənni.
⁷ A suxurene birin yibəma nən dungi dun-
gin na.
Təen nan e kide se ralixine ganma.
N na a batu seene birin kalama nən,
e naxanye malanxi yalundene sarene xon,
e mən sa findima nən yalundene sare-
na."*

⁸ Nanara, n wugama nən,
n gbelegbele,
n san yigenla nun n nagenla yi sigan ti.
N gbelegbelema nən alo kankona.
N kutun alo xutunxbane.
⁹ Amasətə Samari kaane furen mi yalanma.
A bata Yuda yamanan li.
A bata n ma yamaan taan so dəen li
han Yerusalen taana.
¹⁰ ε nama a fala Gati taani.
ε nama a wuga!

ε makutukutu burunburunni Beti-
Leyafira taani.[†]
11 Safiri kaane, ε yagixin nagenla xa dangu!
 Saanan kaane, ε nama susu mine.
 Beti-Hayeseli taan sununi,
 e mi ε maliye.
12 Maroti kaane xaminxi e herina fe ra,
 bayo Alatala bata gbalon nagodo,
 han Yerusalen taan so dəna.
13 ε tan Lakisi kaane,
 ε soone nun wontorone yitən!
 ε tan nan Siyon kaane tixi yulubin ma
 bayo Isirayila kaane yulubin naxanye lig-
 ama
 e ne toxi ε konna nan singe yi.
14 Nanara, Yuda kaane,
 ε masigama nən Moreseti-Gati taan na.
 Akisibu taan findima luti ratixin nan na
 Isirayila mangane yee ra.
15 Ala naxa, “ε tan Maresa kaane,
 n mən ε yengfaan nafama nən ε xili ma.
 Isirayila manga binyena a gima nən
 a sa a luxun Adulan faranna ra.
16 ε xunna bi ε rafan dii xəmene wuga feen
 na!
 ε xunna gbanan alo dugan xun xənna,
 amasətə e sigama nən ε diine ra pon!”

2*Fe jaxin saranna nun tuli sana*

1 Gbalon na kanne xa,
 naxanye haken mirima,
 e fe jaxini tən e sadeni.
 Kuye nəma yibama
 e yi sa a liga,
 amasətə na ferēna e xa.
2 E mila xəene xən,
 e yi e tongo,
 e kunfa banxine xən,
 e yi e kansun.
 E muxune nun e denbayane nun e kəene
 suxu.
3 Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,
 “A mato,
 n gbalon nan nafama bənsənni ito ma.
 ε mi ε xunna ramine a bun mumē!
 ε mi fa sigan tima xunna kenli,
 amasətə tərə waxatin na a ra.
4 Na ləxəni, sandani ito falama nən ε xili ma,
 e ε magelema nən mawuga sigini.
 E naxa, ‘En bata kala fefe,
 n ma yamaan ke bəxən bata yitaxun
 gbətəye ra.

E bata a ba n yii,
 e bata en ma xəne so yanfantenne yii!’ ”
5 Nanara, muxu yo mi bəxəna nde maligε
 i tan kəen na Alatala yamani.

Naxanye Nabi Mike matandima

6 E waliyiya falan tima n xili ma iki,
 e naxa, “Ε nama waliyiyaan fala!
 Waliyiya falani ito nama ti de!
 A findima yagin nan na!”
7 ε tan Yaxuba bənsənna,
 a lan ε xa na fala ba?
 Dijan nanje Alatala yi ba?
 A darixi na ligε ba?
 Ala naxa,
 “N ma falane fan na kanna xa
 naxan kəwanle fan.
8 ε bata keli n ma yamaan xili ma
 waxati dənxəni ito yi alo yaxune.
 ε muxune gubane bama e ma
 naxanye xətematə a ra
 keli yengeni bəjəe xunbenli.
9 ε n ma yamaan naxanle kedima e rafan
 banxine yi.
 ε n ma binyen ba e diine ma habadan.
10 ε keli, ε siga,
 amasətə e matabude mi ito ra,
 bayo ε yamanan bata raharamu.
 A findima tərən nan na
 naxan magaxu han!
11 Xa muxuna nde a gima foyen fəxə ra
 a wule waliyiya falane ti, a naxa,
 ‘I fama dələn nun manpaan sətədeni nən!’
 Na nabi sifan nan yi lanje yamani ito ma
 yati!”
12 “N na ε birin malanma nən Yaxuba
 bənsənna.
 N na ε tan muxu dənxəne xun lanma nən,
 naxanye luxi Isirayila bənsənni.
 N na ε malanma nən
 alo yəxəne sansanna kui,
 alo xuruse kuruna e dəgedeni.
 Gali gbeen sənxə xuiin yi mini na.
13 Naxan kiraan nabama,
 na tima nən e yee ra.
 E kiraan nabama nən, e mini.
 E mangan bata ti e yee ra,
 Alatala nan e xunna ra.”

3*Yəeratine sənne*

1 N bata a fala, n naxa,

“Yaxuba bɔnsɔn mangane
Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
ε tuli mati iki!
ε tan xa mi lan
ε sariyan kolon ba?
2 Fe fajin naxaxu ε tan naxanye ma,
a naxin yi rafan ε ma,
ε muxune kidin nun e suben bama e ma
han e xɔnna.
3 ε n ma yamaan suben donma,
ε yi e kidin ba,
ε yi e xɔnne yigira,
ε yi e yisegε
alo suben naxan sama tunden kui.”
4 Nanara, mangane na gbelegbele Alatala
ra,
a mi e yabima.
A yetagin luxunma nɛn e ma na waxatini,
e kewali naxine fe ra.

Wule nabine sonne

5 Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma
naxanye n ma yamaan nalɔma ayi, a naxa,
“Donseen nɛma e dɛ,
e muxune xibaruma bɔŋe xunbenla nan
na.
Koni xa naxanye mi e kima donseni
e yengen nan nakelima ne ma.
6 Nanara, kɔɛn soma nɛn ε ma
ε mi fa fe toon tima alo xiyena,
dimin yi so,
fe yo mi fa makɛnɛnma ε xa.
Sogen birama nɛn na nabine mabinni,
kɛnɛnna yi findi dimin na e xa.”
7 Sayibane yagima nɛn
e nun naxanye birin waliyya falane tima.
Ne e yetagine luxunma nɛn yagini
amasɔtɔ Ala mi e yabima.
8 Koni n tan, n lugoxi sɛnbɛn na
e nun Alatalaa Nii Sarijanxin
nun kit sa kɛndɛn nun fangana
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna Ala matan-
dine yita a ra
e nun Isirayila bɔnsɔnna yulubina.
9 Nayi, ε tuli mati ito ra,
Yaxuba bɔnsɔn mangane,
ε tan Isirayila bɔnsɔn kuntigine,
kiti kɛndɛn naxaxu ε tan naxanye ma
ε yi fe fajine birin yifu,
10 ε tan naxanye Siyon taan tima wunli,
ε yi Yerusalɛn ti gbaloni.

* 4:3: Silanfanna: Sofane yɛngeso dɛgɛmāna.

11 Men mangane kitin sama,
e dimi yi seen nasuxu mayifuni.
Men saraxaraline xaranna tima,
alogo e xa e sareñ sɔtɔ.
Men nabine fe famatɔne xibarune falama,
alogo e xa gbetin sɔtɔ.
Anu, e mɔn fa e digamma Alatala yi,
e susu a falɛ, e naxa,
“Alatala mi en tagi ba?
Tɔrɔ yo mi fama en ma.”
12 Nanara, ε tan ma fe ra,
Siyon taani buxama nɛn alo xɛɛna,
Yerusaleñ findima nɛn taa xɔnna ra.
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na.

4

Bɔŋe xunbeli manga taana

1 Waxati famatɔni
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari
na danguma nɛn geyane birin na,
a lu geyane birin xun ma,
siyane yi lu fe a ma han!
2 Siya wuyaxine fama nɛn,
e a fala, e naxa,
“ɛ fa, en siga,
en te Alatalaa geyaan ma,
Yaxubaa Alaa banxini.
A xa en xaran a sigati kiine ma,
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra.”
Amasɔtɔ sariyan minima nɛn Siyon yi
Alatalaa falan minima nɛn Yerusaleñ yi.
3 A findima nɛn kitisaan na siya wuyaxin
tagi.
A yengene janma nɛn yama sɛnbɛmane
tagi
hali naxanye makuya.
E e silanfanne bɔnbɔma nɛn,*
e findi jingé kenne ra,
e tanbane yi rafala wɔlitene ra.
Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbɛtɛ xili
ma,
yengen mi fa maxaranjɛ mumɛ.
4 Birin dɔxɔma nɛn a manpa binla nun a
xɔdɛ binla bun,
muxu yo mi fa e magaxu,
amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata
falani ti.
5 Siyane birin sigan tima e gbee ala nan xili
yi.

Koni en tan sigan tima Alatala nan xili yi en
ma Ala
waxatin birin han habadan!

⁶ Alatalaa falan ni ito ra,
a naxa, "Na loxəni,
n sankalatəne malanma nən.
Naxanye yi suxi yəngəni
n yi ne xun lan,
n tərən nagidixi naxanye ma.

⁷ N sankalatəne findima n ma yama dənxən
na nən.

Naxanye yi xuyaxi ayi,
na muxune yi findi siya sənbəmaan na.
Alatala dəxəma nən e xun na Siyon geyani
keli na waxatin ma han habadan.

⁸ I tan, Siyon taan sanganso matexina,
i tan naxan yamaan makantanma
alo xuruse rabaan nun a kuruna,
i fama nən sənbən sətədeni
naxan yi i yii a fələni.

Yerusalən mən findima nən manga taan
na."

⁹ Nanfera iki i gbelegbelema?
Manga mi fa i konni ba?
I kawandi muxun bata lə ayi ba,
alogo səxəlen xa i li
alo naxanla naxan tinna ma?

¹⁰ Siyon kaane, ε tərə,
ε gbelegbele
alo naxanla naxan diin barima.
Amasətə iki ε minima nən ε taani
ε sa dəxə burunna ra.
Ε sigama nən han Babilən taani.
Ε sa xərəyama mənna nin,
Alatala sa ε xunbama mənna nin ε yaxune
yii.

¹¹ Iki siya wuyaxine e malanma i xili ma.
E a falama, e naxa,
"En fu e taan ma,
en xa Siyon kalaxin to!"

¹² Koni e mi Alatala miriyaan kolon.
E mi a fe ragidixine famuma.
E mi a kolon a e malanma nən
alo malo xidine lonna ma.

¹³ Siyon kaane, ε keli,
ε maala bənbə!
N sənbən fima nən ε ma
alo wure fenne turaan ma
alo a torone na findi sulan na.
Ε yama wuyaxi yilunburunma nən,
e bata yi seen naxanye sətə yəngəni,
ε ne rasarijan Alatala xa,

ε yi e nafunla so bəxən birin kanna yii.

¹⁴ Iki, ε ganle malan, taa yəngə sone!
Yaxune bata ε rabilin!
E bata Isirayila kuntigin yətagi garin dun-ganna ra.

5

Mangan barima nən Betəlemi yi

¹ I tan, Betəlemi-Efarata taana,
i tan xurun Yuda taane tagi,
koni naxan mangayaan ligama Isirayila
xun na
n tan xa, na minima i tan nin.
A bənsənna fələxi xabu waxati danguxine
yi,
xabu singe ra fonne waxatina.

² Nanara, Ala Isirayila yamanan nabəjinma
nən
han naxan diin barima na yi diin bari.
A ngaxakeden dənxəne mən yi xətə Isiray-
ila yi.

³ A kelima nən, a yi a xuruse kurun naba
Alatala sənbəni,
Alatala xili binyeni, a Ala.
E luma nən bəjəe xunbenli,
amasətə a binyama nən han bəxən danne.

⁴ A tan yətəen nan findima e bəjəe xunbenla
ra.

Asiriya kaane na fa en ma bəxəni
e yi so en ma manga banxine kui,
en yəerati solofera nan nakelima e xili ma
hali yamaan kuntigi solomasexe.

⁵ E mangayaan ligama nən Asiriya ya-
manani
silanfanna ra e yii, e Nimirodi bəxən tongo.
Mangana en xunbama nən Asiriya kaane
yii,

e na sa so en yamanani
e na e sanna ti en ma bəxəni.

⁶ Nayi, Yaxubaa yamaan muxu dənxəne
luma nən
siya wuyaxin yε,
alo xiila naxan kelixi Alatala ma,
alo tulen naxan sama səxən yii ra,
naxanye mako mi adamadiine ma,
e yengi mi sese ma muxune yii.

⁷ Nayi, Yaxuba bənsənna muxu dənxəne
luma nən
siyane nun yama wuyaxine yε,
alo yatan burunna subene yε,
alo yata sənbəmaan xuruse xunxurine yε.
A na dangu, a e suxu, a e yibə,

muxu yo mi e bama a yii.

⁸ Ε yiini te ε yaxune xili ma,
alogeo ε yaxune birin xa raxɔri.

⁹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Na lɔxəni, n ni i ya soone bama nən i konni
n yi i ya wontorone ralɔ ayi.

¹⁰ N na i ya taane kalama nən i ya ya-
manani,
n yi i ya yire makantaxine birin nabira.

¹¹ N kœrayaan bama nən ε ye.
Yimatone mi fa luma ε ye.

¹² N na ε susurene nun ε kide gəməne bama
nən ε yii.

Ε mi fa ε xinbi sinma ε yii funfun bun ma.

¹³ N na ε Asera kide gbindonne bama nən ε
yii,

n yi ε taane halagi.

¹⁴ N fitinaxina n gbeen nɔxəma nən xələni
siyane birin na naxanye mi n xuiin
naməxi.”

6

Kitina Ala nun a yamaan tagi

¹ Ε tuli mati Alatalaa falan na, a naxa,
“Ε keli, ε xun mafala,
geyane yi findi i ya kitin serene ra,
yire matexine xa i xuiin name.

² Geyane, ε Alatala kitin name,
ε tuli mati,
ε tan bɔxən bunna naxanye mi yimaxε,
amasɔtɔ Alatala nun a yamaan kitini,
a waxy Isirayila makiti feni.

³ N ma yamana,
n nanse ligaxi ε ra?
N goronna mundun saxi ε xun ma?
Ε n yabi!

⁴ N bata ε ramini Misiran yamanani.
N bata ε xunba konyiya bɔxəni.
N yi Musa rasiga,
a xa ti ε yee ra,
e nun Haruna nun Mariyama.

⁵ N ma yamana,
na feen xa rabira ε ma,
Moyaba mangan Balaki yi fe naxin naxan
falama,
e nun Beyori a dii Balami* mən a yabi
naxan na.
Ε sigan naxan ti
keli Sitimi yi han Giligali taani,

na feen xa rabira ε ma
alogeo ε xa Alatalaa tinxin wanle kolon.”

⁶ N fama nanse ra n yii Alatala yetagī,
n yi n xinbi sin Ala matexin bun?
N xa fa, nxu nun saraxa gan daxine ba?
E nun jingé diin jee kedenne ba?
⁷ Alatala konton wuli wuyaxine rasuxε ba?
Ture saraxan naxan gbo xude wuli wuli
wuyaxine igen xa ba?

N na n ma dii singen soε a yii n hakene
saren na ba?
Diin naxan minixi n fatini,
na finde niin xunbaan na yulubine fe ra
ba?

⁸ Adamadina,
a bata a yita i ra naxan fan,
Alatala naxan maxɔdinma i ra:
Tinxinyaan liga,
hinanna yi rafan i ma,
i yi sigan ti i ya Ala xən yētε magodoni.

Isirayila kaane yulubine saranna

⁹ Alatala a xui raminima taan muxune ma,
xaxilimana a xinla ratinma nən.
Ε tuli mati falan na
naxan yamaan yulubine saranna ralixi
e nun naxan a fe ragidixi.

¹⁰ Nafunla naxan sɔtɔxi a jaxin na
na mən muxu naxine banxine kui ba,
e nun ligase tinxitaren naxan dangan
nafama?

¹¹ N luye n mi a fe saran na kanna ra ba,
naxan sikeli tinxitaren nawalima
se liga se defetaren naxanye bənbəli kui?

¹² Taan nafulu kanne gbalon ligama,
a muxune wulen falama.
E deen yanfan tima.

¹³ Nanara, n tərən nagodoma nən i ma,
n yi i kala i yulubine fe ra.

¹⁴ I tan, i dəgema nən i mi lugo.

Kaməni i kuiin bərəxəma nən.
I sena ndee ramarama nən,
koni sese mi luma.

I na naxan namara,
n na kalama nən yengəni.

¹⁵ I seen sima nən,
koni i mi a xabama.
I oliwi turen bama nən,
koni i mi a turen nawalima.
I manpa bogi igen bama nən,
koni i mi a minma.

* **6:5:** Balaki nun Balami a fe sebəxi Yatene 22 han 24 kui.

¹⁶ I Manga Omiri a sariyane nan suxuma e nun Manga Axabi a denbayaan misaale birin,[†]
i bira e kawandi xuine fɔxɔ ra.
Nanara, n halagin nagidixi i ma,
n na i ya muxune findima nən gele ma feen
na
e nun yagina siyane tagi.

7

Nabina mawuga xuina

¹ Gbalona n xa!
Amasətə n sunuxi
alo naxan se bogin fenma a xəri makentun
waxatini.

A dondaxin se mi fa na,
hali xəde bogi keden pe
naxan yi naxunjə n də.

² Təgəndiya muxune bata naxi yamanani na
kiini.

Muxu faj yo mi fa luxi.
E birin dəxi e bode yee ra faxa ti xinla ma.
Birin lutin natima a ngaxakedenna yee ra.

³ E yiine fatan fe naxin ligə.
Mangane seen nan fenma,
kitisane dimi yi seene rasuxuma mayifuni,
kuntigine e waxən feen falama,
e birin yi malan na feen ma.

⁴ Naxan fisamantenna ra e ye,
na naxu alo janla.
Naxan tinxin e tagi,

na fe raxələ sansanna nali kanna xa.
E kantan tiine bata ε rakolon ləxən naxan
ma fe ra,
ε kewanle saranna sətəma ləxən naxan yi,
na bata li.

E kontəfilima nən iki.
⁵ I nama la i adamadi boden na.
I nama i taxu i xəyin na.

I nama falan ti
hali i ya naxanla yee xəri.

⁶ Amasətə dii xəməna a baba rafeyama,
diitəməne fan yi keli e ngane xili ma,
naxanle fan yi keli e mamene xili ma.
Muxune yaxune kelima e denbayane
yətəen nin.

⁷ Koni n tan,
n na Alatala yee ra kira yitoma nən yigini,
n yi Ala mame, n nakisimana.
N ma Ala n xui naməma nən.

Ala maxandin nun yigina

⁸ I nama sewa n ma fe ra,
n yaxuna.
Amasətə xa n bira,
n kelima nən.
Xa n lu dimini,
Alatala findima nən kənənna ra n xa.
⁹ N na Alatalaa xələn naxanma nən,
amasətə n bata yulubin liga a ra,
han a yi n xun mayəngə,
a yi n ma kitin sa.

A n naminima nən kənənni,
n yi a tinxinyaan to.

¹⁰ N yaxuna a toma nən,
a yi yagi han!
A tan naxan yi a falama n xa,
a naxa, “Alatala minən, i ya Ala?”
N yee n a biraxin toma nən,
a yi yibodon,
alo boron kiraan xən.

¹¹ Taan nabilinna yinna mən na ti ləxən
naxan yi,
ndee mən sama nən ε bəxən danne fari na
waxatini.

¹² Na ləxəni, muxune fama nən i fəma,
keli Asiriya yi han Misiran taane yi,
keli Misiran yi sa dəxə Efirati baan na,
keli Efirati baan na han fəxə igena,
keli geyane birin ma.

¹³ Bəxən kalama nən a muxune kəwanle fe
ra.

¹⁴ I ya yamaan nagbəngbən i ya dunganna
ra,
i kurun naxan sətəxi i kəen na,
naxan sa dəxi a danna burunna ra səxə faj
yireni.

E yi e dəge Basan nun Galadi yi
alo ləxə danguxine.

¹⁵ N mən kabənako wanle yitama e ra nən
alo e mini waxatini Misiran yi.

¹⁶ Siyane a toma nən e yagi,
hali e sənbən to gbo.
E yiin sama nən e də ra,
e tunle yi xəri.

¹⁷ E burunburunna dunxunma nən
alo sajina,
alo daliseen naxanye e bubuma bəxəni.
E minima nən xuruxurunjə e luxundene
yi,

[†] 6:16: Isirayila mangane nan yi Omiri nun Axabi ra naxanye yi sən naxu. E fe səbəxi Mangane Singen 16.23-33 kui.

e fa Alatala ma, en ma Ala.
E gaxuma nən i yee ra, e yilanyilan.

¹⁸ Nde luxi alo i tan, Ala,
i tan naxan i ya yamaan muxu dənxəne
yulubin xafarima,
i tan naxan murutən mafeluma?
I ya xələn mi buma han habadan
amasətə hinanna rafan i ma.

¹⁹ I mən kininkininma nən nxu ma,
i nxə hakəne yibodonma nən i sanna bun,
i nxə yulubine birin wolima ayi nən
fə fəxə igen tilinna ma.

²⁰ I ya lannayaan yitama nən Yaxuba
bənsənne ra
i yi hinan Iburahima yixətene ra,
alo i kələ kii naxan yi nxu benbane xa a
singeni.

Nahun Nabi Nahun Alaa Falan Naxan Sεbε

Nabi Nahun yi kawandi bama Niniwa taan kala feen nan ma Asiriya yamanan manga taana. Isirayila yamanan sogeteden kɔmen fɔxɔn nan yi suxi yεngεni Asiriya kaane xɔn na waxatini. Gbalotɔ gbeen nan yi Niniwa kaane ra naxanye yi siyane nɔma yεngεni e muxu wuyaxi faxa naxankatani. Nabi Nahun Kitabun yireni ito sεbεxi nεn yanyina nde nεe kεmε sennin benun Marigi Yesu xa bari. Yanyina nde e nun Nabi Sofoni nun Nabi Yeremi nan yi walima e bode xɔn.

¹ Waliyiya falan ni ito ra Niniwa taan xili ma, Nabi Nahun Elekosi kaan fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a sεbε.

² Alatala a yamaan namarama xɔxɔlɔnna nin.*

A gbeen jɔxɔma nεn.

Alatalaa xɔlɔn gbo,
a gbeen jɔxɔma nεn.

A yεngεfane saranna fima nεn,
a fitinaxin yi a gbeen jɔxɔ a yaxune ma.

³ Alatala mi xɔlɔn xulεn,
a sεnbεn gbo!

Alatala mi yulubi kanna yatεma tinxinden
na mumε!

Alatala dangu funfun findixi
wuluwulu gbeen nun foye kala tiin nan na.
Kundaan yi findi gbangbanna ra a sanna
bun.

⁴ A na falan ti fɔxɔ igen xili ma,
a xara, baane birin yi xɔri.

Basan nun Karemele yamanane sεxεne yi
gbeeli,

Liban yamanan wudi fugene yi lisi a ra.

⁵ A geyane birin yimaxama nεn a yεε ra,
yire matexine birin yi xuya ayi.
Bɔxɔn yi xuruxurun a yεtagi,
e nun dunuŋa nun a yi seene birin.

⁶ Nde nɔε tiyε a xɔlɔn yεε ra nayi?
Nde kise a xɔlɔn gbalon ma?

A fitinan sigama ayi alo tεεna
hali gemene a e birin ganma.

⁷ Alatala fan.
Luxunden nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.

A yengi muxune xɔn
naxanye na e yigiya a yi.

⁸ Koni a yaxune dɔxɔden kalama nεn
alo fufaan na dangu na xun ma.
A yi a yεngεfane kedi han laxira dimini.

⁹ ε feen mundun yitɔnma Alatala xili ma?
A tan nan halagin tima fefe!
Naxankatan firinden mi ε lima.

¹⁰ Amasɔtɔ e luma nεn pali jansanne yi,
e xunne kelima nεn e dɔlɔne ra,
e yi halagi alo sεxε xaren na gan fefe!

¹¹ Niniwa kaane,
muxuna nde minixi ε tan nan yε
naxan fe jaxini tɔnma Alatala xili ma,
naxan maxadi jaxine tima.

¹² Alatala ito nan falaxi, a naxa,
“Hali e kamalixi,
e na wuya ki yo ki,
e raxɔrima nεn, e jan.

Yuda kaane,
xa n bata tɔrɔn nagidi ε ma iki,
na ligaxi nεn
alogeo ε nama fa tɔrɔ sɔnɔn.

¹³ N na ε xunbama nεn konyiyani iki,
n yi yɔlɔnɔnne yibolon,
e ba ε ma.”

¹⁴ Niniwa kaane,
Alatala ito nan yamarixi ε fe yi, a naxa,
“ε bɔnsɔnna muxu yo mi luyε.
N na ε wudi susurene
nun ε wure susurene kalama nεn ε kidene
yi.

N yi ε gaburune yitɔn,
bayo sese mi ε ra.”

2

¹ ε mi a to,
xεraan sigan tima geyane fari,
naxan fama xibaru fajin na
naxan bɔjε xunbenla a fe ralima.
Yuda kaane, ε sanle raba,

* ^{1:2:} Ala xɔxɔlɔn, bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xεmεna a naxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbεtε fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔŋen xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

ε de ti xuine rakamali.
Amasətə halagi tiin mi fa danguma ε konni.
A bata raxəri fefe!

² Niniwa kaane,
halagi tiine bata keli ε xili ma.
Ε yinna makantan,
ε yeeen ti kirane ra,
ε tagi xidi yengε so xinla ma,
ε fangan birin malan.

³ Amasətə Alatala mən binyen soma nən
Yaxuba bənsənne yii e nun Isirayila
bəxəna,
hali halagi tiine to bata yi so na kaladeni
e yi e manpa binle jan.

⁴ Yaxu sofani itoe yε masansan wure lefane
gbeeli.

E sofa wəkilexine maxidixi dugi gbeele nin.
Wurene mayilenma e wontorone ma,
e na e yitən yengeso ləxən xili yi,
e yi tanbane tongo.

⁵ Yengε so wontorone e gima taan kirane
xən han!

E gixin sigama yama malandene yi.
E mayilenma alo xaye xidi dəgəne,
e xulun alo kuye sarinna.

⁶ A bata a sofa yəbaxine maxili,
koni e fama dagalanjε ayi.
E e gima siga taan nabilinna yinna ma,
e luxun e yε masansan wurene bun.

⁷ Taan so dəeñe bata rabi baan mabinni,
manga banxin fan birama.

⁸ Feen bata ragidi,
e bata taan muxune suxu,
e siga e ra konyiyani.
Taan konyi giləne yi lu kutunjε
alo ganbane,
e siga e kanken makudunjε sununi.

⁹ Niniwa taan luxi nən
alo ige sa sena

igen minima naxan na.

E a falama a muxu gixine xa,
e naxa, “Ε ti! Ε ti!”

Koni muxu yo mi xətəma.

¹⁰ Ε gbetin tongo!

Ε xəmaan tongo!

Nafunla na naxan mi janma.
A sifan birin malanxi na yi.
¹¹ Kalan nun halagin nun bənəna!
Bənəne bata kala,
xinbine yi sin.
Fatine birin yi xuruxurun,
yətagine birin yi yitənən.

¹² Yatane sodeni ito luxi di,
dənaxan yi findixi yatadine dəgeden na,
yatane nun e diine yi e gima dənaxan yi,
muxu yo mi e yikala?

¹³ Yatan yi subene faxama a diine xa,
a yi a se susine kəeñ bolon a gileñ xa,
a luxunden nafe xəayı seene ra
a soden nafe se susine ra.

¹⁴ Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito
ra,
a naxa, “N bata keli ε xili ma!
N na ε yengε so wontorone ganma nən
e findi tutin na.
E banxulanne faxama nən silanfanna ra*
alo yata sənbəmane.
N danna sa ε se tongon na yengεne yi
dununa yi.
Muxu yo mi fa ε xərane xuiin məma sənən.”

3

¹ Gbalon faxa ti taani ito xa,
naxan nafexi wule falane nun gbalotəne
ra,
se tongoxine mi janma dənaxan yi.

² Bosa xuiin minima,
e nun soone nun yengε so wontorone gi
xuina.

³ Soo ragine e gima siga yengəni,
e silanfanne mayilenma,
e tanbane luxi alo kuye sarinna!
Muxu maxələxine yiren birin yi!
Binbine saxi e bode fari han!
Faxa muxune mi janma mumε!*
Muxune e sanna radinma binbine ra.

⁴ Na feene birin fataxi
yalundena yalunyaan kunfan nan na,†
naxalan tofajin nun woyimə naxanla
naxan ma yalunyaan yi siyane findima
konyine ra,
a yama wuyaxi tirin a kərəyani.

* ^{2:14:} Silanfanna: Sofane yengeso dəgəmana. * ^{3:3:} Asiriya mangane yi faxa gbeen tima yengəni. Waxatina nde
e yi faxa muxune xunne səgəma e də e malan taa nəxin yətagi misaala ra. Waxati gətə e binbi wuyaxi sa e bode fari
taan yətagi muxune magaxu xinla ma. † ^{3:4:} Yanyina nde, yalundeni ito findixi Niniwa taana ala naxalanmaan
nan na.

⁵ Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra,
a naxa, “N bata keli i xili ma!
N na i ya dugin lenben soma nən i yətagin
xunna,
n yi i ragenla yita siyane ra,
yamanane yi i ya yagitarayaan to.
⁶ N se xəsixine wolima i ma nən,
n yi i rayagi, i findi misaala ra.
⁷ Nayi, naxan yo na i to,
na kanna a gima nən i ma,
a yi a fala, a naxa,
‘Niniwa taan bata kala.
Nde kininkininjə a ma?’
N sa i madəndən muxune sətə minən?”

⁸ Ε tan Niniwa kaane,
ε taan fisa No-Amoni taan xa ba,[‡]
naxan yi baan də,
igen naxan nabilinxı?
A yi makantanxi baan nan na,
igene nan yi a rabilinni
alo taan yinna.

⁹ Kusi yamanan nun Misiran yamanan nan
yi e fangan na
dan mi naxan na.
Puti kaane nun Libiya kaane nan yi findixi
e xəyine ra.

¹⁰ Anu, na taan suxu nən yəngəni,
a muxune yi xali konyiyani.
Yaxune yi e dii futene yibutuxun
taan kira xunne birin na.
A kuntigi suxine yi yitaxun masənsənna
xən,
a muxu gbeene birin yi xidi yələnxənna ra.

¹¹ Ε fan xunne kelima nən dələ xəlen na,
ε yi ε luxun ε yaxune bun,
ε fan yi yigiyaden fen.

¹² Ε yire makantanxine birin luma nən
alo xədən na mə.
Muxune na a yuguyugu,
a bogine yi lu yolonjə e də.
¹³ Ε ganla mato.
Naxanle nan tun fa ε konni.
Ε yamanan so dəeñe bata rabi ε yaxune xa
mumε!
Təen bata ε taan so dəeñe balan wurene
gan.

¹⁴ Ε igen namara taani yəngən yee ra!
Ε taan nabilinna yinni tən!

Ε bəndən malan,
ε gberingbəen namaxa!
Ε bitikidine rafala!§
¹⁵ Nayi, təenə ε ganma nən,
silanfanna yi ε raxəri alo sujəne.
Ε wuya, ε wuya ayi alo sujəne!
Ε findi ganla ra alo tuguminne!
¹⁶ Ε yulane bata wuya ayi
dangu sarene ra kore.
Anu, ne fan luxi
alo tuguminne na tigan, e tunun.
¹⁷ Ε taan kantan muxune luxi
alo tuguminne,
ε kuntigine fan
alo tuguminne na wuya ayi.
E dəxən sansanna ma xunbeli waxatini.
Sogen na te, e tigan,
e sigade mi kolon.

¹⁸ Asiriya mangana,
i ya yəeratine bata xi habadan.
I ya sofa kuntigine mi fa e ramaxama.
I ya yamaan bata xuya ayi geyane xun xən,
muxu yo mi fa e malanjə.
¹⁹ I ya furen dandan se mi na.
I maxəldene i faxama nən.
Naxan yo na i ya fe mə
na kanna a yiin bənbəma nən səwani
bayo muxu yo mi na,
ε fe jaxin tərən munma naxan li
dan mi naxan na.

^{‡ 3:8:} Yanyina nde No-Amoni taan findixi Tebe taan nan na Misiran yamanani Asiriya mangana nde naxan suxu yəngən jəe kəmə sənnin jəe tonge sənnin nun saxan benun Marigi Yesu xa bari. ^{§ 3:14:} Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”

kiti tinxintarene yi lu se.

Xabakuki Nabi Xabakuki Alaa Falan Naxan Sebe

Xabakuki falani itoe sebexi nən yanyina nde, jee keme sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, sogeteden binna muxune yi Babilon kaane noon nan bun ma.

Nabi Xabakuki Ala maxodinxi nən fa fala nanfera Ala mi tinxintarene halagima a yamaan ye. Ala yi a yabi a naxa, na ligama nən koni Babilon kaane nan fama yamaan birin jaxankatadeni tinxintarene fe ra. Nayi, Nabi Xabakuki mən yi Ala maxodin fa fala nanfera a tinma Isirayila kaa tinxinxine yi halagi Babilon kaa tinxintarene xən bayo Isirayila kaane tinxin Babilon kaane xa. Ala yi a yabi fa fala ne fan e saranna sotoma nən. A mən yi a ralimaniya fala kendeni ito xən, a naxa, “Tixin muxun nii rakisin sotoma nən a denkelyaan xən.” (Xabakuki 2.4)

Xera Pəli xetexi falani ito ma nən, a yi a findi Yesu a fe Xibaru Fajin yeba falana de ra. A mato Romi Kaane 1.17 e nun Galati Kaane 3.11. A mən sebexi Heburune 10.38 kui.

¹ Waliyya falan naxan so Nabi Xabakuki yii fe tooni alo xiyyena:

Nabi Xabakuki a mawuga singena

² Alatala, n luma i maxandə han waxatin mundun yi n mali feen na i mi n xuiin me?
N luma gbelegbelə
han waxatin mundun yi n naxa, “Gbalona!”
i mi n nakisi?
³ Nanfera i tinxi
n yeeen yi lu hakən na?
Nanfera i tinxi
a yamaan xa jaxankata?
Halagin nun gbalona n yetagi waxatin
birin.
Lantareyaan nun yengen bata gbo ayi.
⁴ Nanara, senbe mi fa sariyan na,
kiti kendən mi sama mumə!
Bayo muxu jaxine bata tixin muxune rabilin,

Ala yi Nabi Xabakuki yabi

⁵ E yeeen ti siyane ra,
e mato, e yi kabə,
e yigitəgə.
Bayo n fena nde ligama nən e waxatini ito
yi
e mi yi le naxan na,
hali xa a fala e xa.
⁶ Bayo n Babilon kaane raketima nən,
siya kininkintare wəkiləxina,
e yi bəxən birin yisiga
e yi yirene tongo
e gbee mi naxanye ra.*
⁷ E magaxu, e senben gbo,
e fangan nan e sariyan nun e xunna kenla
ra.
⁸ E soone xulun burunna jərin xa,
e xajənjinbari ra kankone xa.
E soo ragine gixin fama nən tuganjə
sa keli yire makuyeni.
E gima alo singbinna nəen fənjə seen ma.
⁹ E birin fama gbalon nan xili ma.
E ganle yeeen tixi e sigaden nan na,
e susu muxune malan
alo jəmənsinna.
¹⁰ E mangane magelema,
e gelema kuntigine ma.
E gelema yire makantaxine birin ma
e gbingbinne nan nafalama taan yinna xən
e dangu yinna xun ma,
e taan susu.
¹¹ E yi dangu alo foye kala tiina,
e birin hake kan,
e fangan nan e gbee ala ra.

Xabakuki a mawuga firindena

¹² Koni Alatala xa mi i tan na xabu a fəloni
ba,
n ma Ala sarijanxina?
Nayi, e mi nxu faxama!
Alatala, i bata e findi nxu makiti muxune
ra.
Ala, n kantan fanyena,
i bata e senbe so
aloge e xa nxo wanle saran nxu ra.
¹³ I yeeen sarijan fe jaxin toon ma.
I mi tinjə yamana jaxankatan matoe.
Nanfera nayi,

* ^{1:6:} Babilon kaane senben gbo nən ayi jee keme sennin benun Marigi Yesu xa bari. E mangan yi na rabilinna bəxən birin tongo yengen na waxatini.

i yeeñ tixi yanfantenni itoe ra?
 Nanfera i dunduxi
 muxu naxini itoe yi yamaan naxori
 naxanye tinxin e xa?
¹⁴ I bata adamadiine lig
 alo yexene baani,
 alo kari mi niimaseen naxanye ma.
¹⁵ Yaxune e birin suxuma konna ra,
 e yi e rate e yalaan na,
 e e malan e benbenla kui,
 e naxan han!
¹⁶ Nayi, e yi saraxane ba e yalane xa
 e yi wusulanna gan e benbenle xa,
 bayo ne nan a ligama
 e balon yi gbo ayi,
 e donse naxumene sot.
¹⁷ Nayi, a monxa lu a yalan kunkunjene nñ
 ba,
 a monyi siga siyane halage kininkin-
 intareyani ba?

2

¹ N tan luma nñ tixi kantan tideni,
 n yi lu taan nabilinna yinna xuntagi
 alogo n xa a kolon
 Ala naxan falama n xa,
 mawuga xuini ito yabima kii naxan yi.

Ala monyi Nabi Xabakuki yabi

² Alatala yi n yabi, a naxa,
 "Fe tooni ito sebe
 n naxan yitama i ra,
 i yi a sebe walaxane ma ki faj
 alogo muxune xa mafura a xarandeni.
³ Bayo fe makñenxin na a ra
 naxan nakamalima a waxatini.
 A fa a waxatin nan legedenma,
 a mi luma a ligataren na.
 Hali a bu, a mame,
 bayo a rakamalima nñ yati.
 A mi xunkuyama ayi.
⁴ A mato! A yete yigboxi,
 a niin mi fan.
 Koni tinxin muxun nii rakisin sotoma nñ
 a denkelyaan xon."

⁵ "Dølon mayanfan nan tima.
 Wasoden mi a raxare mume!
 A mi wasama alo laxira,
 alo sayaan to mi wasama.
 A siyane birin malanma a yete xa
 a e birin suxu yengeni.
⁶ Na muxune birin xa mi a mafalama ba

magele falane nun fala xolene ra?
 E naxa, 'Gbalon na kanna xa
 naxan se mujaxine malanma.
 A yi a doli goronna fari sa!
 Ito fa ligama
 han waxatin mundun yi?'
⁷ I doli faane mi kel i xili ma ba?
 Ne mi xulunjne ba,
 e fa i yimaxa?
 I fan findima nñ e se suxin na!
⁸ Bayo i bata siya wuyaxine yii seene tongo
 yengeni,
 yama dñnxene i fan yii seene tongoma nñ
 yengeni.
 Amasot i bata muxune faxa,
 i yi yamanane nun taane nun e muxune
 birin halagi."

⁹ "Gbalon na kanna xa,
 naxan tonen fenma tinxintareyani
 alogo a xa tide gbeen sot,
 a yi a futuxulu toron na.

¹⁰ I bata i ya denbayaan yagi feen nan nata
 na ra,
 i yi yama wuyaxi halagi,
 i bññ i niini.

¹¹ Bayo hali i banxin tixi gemen naxanye ra,
 ne gbelegbelema nñ i xili xunna,
 xalanbene fan yi a ratin."

¹² "Gbalon na kanna xa,
 naxan taan nasabatima muxun wunla xon
 naxan taan beten sama naxankatan xon.

¹³ Alatala Senben Birin Kanna xa mi a
 ragidixi ba,
 a yamane wali xonne findixi yegen nan tun
 na teen xa,
 a siyane e yete yixadanma fuyan?

¹⁴ Amasot bññ xonna rafema nñ
 Alatalaa binyen kolonna ra
 alo igen baane rafexi kii naxan yi."

¹⁵ "Gbalon na kanna xa,
 naxan dolon firma a adamadi bodene ma
 han e xunne yi keli,
 a yi e ragenla to.

¹⁶ I tan lugoxi yagin nan tun na,
 binyen mi a ra.
 I fan xa i min,
 i xunna yi keli,
 i ragenla yi lu.
 Alatala a yiifari ma igelengen xolen soma
 nñ i yii

i ya binyen yi findi yagin na!

¹⁷ Bayo i gbalon naxan nabaxi Liban ya-
manani,

na xetema nən i ma.

I bata xuruseen naxanye halagi,
na feen findima gaxun nan na i ma.

Amasotə i bata muxune faxa,
i yamanane nun taane nun e muxune birin
halagi.

¹⁸ Suxurene tənən nanse ra
naxan a ligə muxune xa e yitən?
Sawuran nan tun ne ra
naxanye rafalaxi wuren naxulunxin na.

E wulen nan falama muxune xa
alogo e rafala muxun xa e yigi sa e yi.
E ala bobone nan nafalama.

¹⁹ Gbalon na kanna xa,
naxan a falama wudin xa,
a naxa, 'Keli!'

A yi a fala gəmən xa,
a naxa, 'Xulun!'

Xəmaan nun wure gbeti fixən nan soxi a
ma,
koni nii mi a yi.

Na fa i xaranma di?

²⁰ Koni Alatala nan a Batu Banxi
sarijanxini.

Bəxən muxune birin xa sabari a yetagi."

3

Nabi Xabakuki Ala maxandina

¹ Nabi Xabakuki Ala maxandina, mux-
une naxan bama mawuga bətin na.

² Alatala, n bata i xinla mə.

Alatala, n bata kabə i kewali gbeene ma.

I mən xa ne rakamali to!

I mən xa i kewanle yita waxatini ito mux-
une ra.

I ya kininkininna xa rabira i ma i ya xələni.

³ Ala kelima Teman nin.

Sarijantən sa kelima Paran geyaan nin.

Bəti xuini te.

A binyen kore xənna birin ma,

a tantunna bəxə xənna rafexi.

⁴ A nərən gbo alo sogena.

Təə degen kelima a yiini
a sənbən luxunxi dənaxan yi.

⁵ Fitina furen minima a yee ra,
furene biraxi a fəxə ra.

⁶ A na ti, a bəxəni maxa.

A na a yee ti siyane ra,
e xuruxurun.

Habadan geyane xuyama ayi,

geya singene kalama,
a dangu funfune luma nən habadan.

⁷ N Kusan kaane bubune kalaxine toma,
n Midiyān kaane dəxədene yigitəgəxin to.

⁸ Alatala i yi xələxi baane nan ma ba?

I bəjə te nən xudene xili ma ba?

I xələxi fəxə igen nan ma,

i te i ya soone fari waxatin naxan yi,
i to te i ya yengə so wontorone kui nə sətəni?

⁹ I ya xanla bata ramini,
i kələ xuine luxi nən
alo xalimakunle.

Bəti xuini te.

I bəxəni bəma,
baa igene yi mini.

¹⁰ Geyane to i to,
e xuruxurun,
tule gbeen yi fa,
tilinna yi xuxu,
a yi a mərənne yite.*

¹¹ I xalimakunla naxanye wolima
sogen nun kiken bata ti e funfuni ne dəgen
bun,
koren yi a jinna masəxən i ya tanban bun.

¹² I fitinaxin nan bəxəni siga,
i siyane halagi xələni.

¹³ I minima i ya yamaan nan xunbadeyi,
alogo i xa i ya muxu yəbaxin nakisi.
I muxu jaxine bənsənna mangan faxa,
i yi a bundəxəne birin naxəri.

Bəti xuini te.

¹⁴ I e kuntigine xunne səxənma
e yetəna xalimakunle nan na
naxanye gixin yi fama nxu raxuyadeni ayi
e gbelegbelema səwani,
alo e nəma yiigelitəne faxama wundoni.

¹⁵ I ya soone bata fəxə igeni bodon,
igene yi walanjə ayi.

¹⁶ N to na birin mə,
n bəjən yi mini,

n də xara gaxuni.

N xənne yi n xələ,

n sanne yi lu xuruxurunjə.

Anu, n gbalo ləxəni ito maməma li-
maniyan nin

bayo a fama nxu jaxankata siyaan nan xili
ma.

* **3:10:** Igen mərənne: alo foyer na so igeni.

¹⁷ Hali xɔde binle mi fa fugama,
 manpa binle mi fa bogima,
 oliwi bogine yi kala,
 hali donse yo mi fa kelima xεεne ma,
 hali yεxεεne mi fa kulani,
 jingene fan yi jan ε sansanne yi,
¹⁸ koni n tan sewama nεn Alatala yi,
 n tan jaxanma nεn Alaa fe ra,
 n nakisimana.

¹⁹ Marigina Alatala nan n sεnbεn na.
 A bata n sanne lu
 alo xεnla sanne
 a yi geyane xuntagine findi n ma siga tiden
 na.

Na sεbεxi bεti baane kuntigin nan xa. A
 xa ba maxase luti kanne ra.

Sofoni Nabi Sofoni Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Sofoni kawandini ito sebexi nən yanyina nde jee keme sennin jəxən be-nun Yesu xa bari. Yanyina nde a tan nan nabiya falane ti benun Xabakuki xa a nabiya wanla fələ. A yi falan tima waxatin naxan yi, Manga Yosiya munma yi Isiray-ila yamaan maxili singen, alogo e xa Alaa sariyan suxu tinxinni. Na taruxun mato Mangane Kitabu firinden kui a sora 23.1-28.

Sofoni naxa a Alaa wanla rakamalima yamanane ma ikii nin: Ala Yuda muxune nun Yerusalən muxune makitima nən (1.1 han 2.3). A yi Yuda yamaan dəxən siyane kala (2.4-15). A mən yi Yerusalən yitən a na yelin fe jaxin bə a yi, a yi yama xuruxin lu na alogo a xa dunuha muxune birin mabandun a yətə ma (3.1-20).

Sofoni a falama nən a lanna mi nəe luyə Ala nun a yamaan tagi xa na muxune mi ba a yamaan yə naxanye e yətə hayun kataxi e Marigina yamarine rabejin. Koni muxun naxanye xuruxi Alaa yamaan yə, Ala ne xanuxi ki fəni (2.3 e nun 3.12).

¹ Alatala yi falan ti Kusi a dii xəmən Sofoni xa. Kusi findixi Gedaliyaa dii xəmən nan na. Gedaliya yi findi Amari a dii xəmən na. Amari yi findixi Xesekiyya dii xəmən nan na. A falaxi Yuda mangan Yosiya waxatin nin Amən ma dii xəməna.

² Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N seene birin naxərima nən bəxə xənna fari.
³ N na adamadiine nun subene birin naxərima nən,
n yi xəline nun yəxəne raxəri,
e nun seen naxanye muxu jaxine birama yulubini.
N mi muxu yo luyə bəxə xənna fari.”
Alatalaa falan nan na ra.

⁴ “N na n yiini bandunma nən Yuda kaane nun Yerusalən kaane birin xili ma.
N yi Baali susurene birin jənan e yi,
yamaan yi jənan e ki muxune xənna

naxanye yi saraxane bama e xa,
⁵ e nun naxanye e xinbi sinma kore banxin xuntagi
kore xənna yanban seene batudeni,
e nun naxanye e kələma Alatala yi,
e mən yi e kələ e gbee ala Mələkə yi,
⁶ e nun naxanye e xun xanbi soxi Alatala yi naxanye mi Alatala fenma,
e mi a maxədinma.”

Alatalaa kiti sa ləxəna fe

⁷ E raxara Marigina Alatala yətagi,
bayo Alatalaa ləxən bata maso.
Alatala bata saraxani tən,
a yi a muxu xilixine rasarijan.

⁸ Anu Alatala naxa,
“N ma saraxa ba ləxəni,
n kuntigine nun manga diine saranma nən
e fe jaxine ra,
e nun naxanye birama siya gbətəne na-munne fəxə ra.

⁹ Na ləxəni,
n muxune saranma nən e fe jaxine ra
naxanye birin e sanna ratuganma so dəen
gbingbinna xun ma*
e nun naxanye birin e kanne banxine
rafema nafunle ra
naxanye sətəxi funmaan nun yanfane yi.”
¹⁰ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“Na ləxəni,
gbelegbele xuiin tema nən taan so dəen na
dənaxan xili Yəxə Dəna,
e nun wuga xuiin Yerusalən Taa Nənəni
e nun sənxə xui gbeena geyane yi.

¹¹ Naxanye dəxi taan laben na,
e gbelegbele!
Bayo yulane birin bata halagi,
gbeti fenne birin naxərima nən.

¹² Na waxatini,
n lənpun nadəgəma nən,
n yi Yerusalən taan birin yigbə.
N yi na muxune saran e hakəne ra,
naxanye e wasa soxi e fe jaxine yi,
e lu a fale, e naxa,
‘Alatala mi fefe rabama,
a fəjina hanma a jaxina.’

¹³ Yaxune e nafunle birin tongoma nən
yəngəni,
e banxine yi kala.

* **1:9:** Suxure batune mi yi e sanna tima so dəen gbingbinna fari. Yanyina nde na yi findixi binyen nan na e susurene xa. A mato Samuyeli Singen 5.4-5 kui.

E banxine tima nən,
koni e mi soma e kui.
E wudine sima nən,
koni e mi e bogine igen minma.”

14 Alatalaa ləxə gbeen bata maso,
a bata maso,
a famatən ni i ra.
Hali sofa wekilexine gbelegbelema nən
yigitəgeni
Alatala fa ləxən xuiin bun.
15 Na ləxən findixi xələ ləxən nan na.
Kontəfinla nun xamin ləxəna,
naxankatan nun halagi ləxəna,
dimin nun nii rafərən ləxəna,
kundaan nun kuye yi fərən ləxəna.
16 Sofane xəta fe xuiin minima nən na
ləxəni
e sənxə yengə so xinla ma
taa sənbəmane nun e rabilinne yinne xili
ma.

17 N muxune luma nən naxankatani,
e yi sigan ti alo danxutəne
amasətə e bata Alatala yulubin tongo.
E wunla radinma nən
alo burunburunna bəxən ma,
e fatin yi kun alo naman bəxən ma.
18 E gbetin nun e xəmane mi nəe e rakisə
Alatalaa xələn fa ləxəni.
A xələ gbeen yi bəxə xənna birin halagi alo
təəna,
a muxune birin naxəri a fari ki magaxux-
ini.

2

1 Ε malan, ε bode to,
ε tan yama yagitarena,
2 benun waxati saxin xa a li,
benun ləxəni ito xa dangu
alo se dagin foyeni,
benun Alatalaa xələ gbeen xa ε li,
benun Alatalaa xələ ləxən xa fa ε ma.
3 Ε Alatala fen,
ε tan yamanan muxu xuruxine,
ε tan naxanye a sariya kəndən ligama.
Ε tinxinyaan fen,
ε lu yətə magodoni.
Waxatina nde, ε tangama nən
Alatalaa xələ ləxən ma.

Gbalona siyane xa

4 Gasa taan nabəjinma nən,

Asikalən taan halagima nən,
Asadodi kaane yi kedi yanyin na,
Ekirən yi raxəri.
5 Gbalon na muxune xa,
naxanye dəxi fəxə igen də
siyaan naxanye sa kelixi Kereti yamanani.
Ε tan Kanan kaane,
ε tan Filisitine,
Alatala falan tima ε xili ma,
a naxa, “N na ε raxərima nən,
muxu yo mi luyə ε yi.”
6 Fəxə igen dəxənne findima nən
xuruse rabadene nun kula yirene ra xu-
ruse kantanne xa.
7 Mənne findimə nən Yuda muxu dənxəne
gbeen na.*
E yi e xuruseene raba na.
Ninbanna ra,
e sa e sa Asikalən kaane banxine kui.
Bayo, Alatala, e Ala,
e malima nən,
Ala yi e muxune raxətə e ma
naxanye yi suxi yengəni.
8 N bata Moyaba konbi ti xuine mə
e nun Amonine n ma yamaan magelema
kii naxan yi,
e yi e yamanan danne fari sa,
ba Isirayila bəxən na.
9 Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra,
Isirayilaa Ala naxa,
“N tan habadan Ala,
n bata n kələ n yətəni,
Moyaba yamanan luma nən
alo Sodoma taana,
Amoni yamanan yi lu
alo Gomora taana,
səxə naxine dənaxan yi,
fəxən gema dənaxan yi,
dənaxan halagixi han habadan.
N ma yamaan muxu dənxəne yi ne yii
seene tongo.
N ma muxun naxanye na lu,
ne yi e bəxən tongo.”

10 Na fena e sətəma e wason saranna nan
na,
bayo e bata Alatala Sənbən Birin Kanna
yamaan konbi
e yi keli e xili ma.
11 Alatala naxuma ayi nən e ra,

* **2:7:** muxu dənxəne: Yuda kaane fama suxudeni yengəni nən. Muxun naxanye luma e nii ra yengən jan xanbini,
ne nan ma fe falaxi be.

bayo a e gbee alane birin nax̄rima n̄en
yamanani.

Hali yire makuyene yi,
siyane birin a batuma n̄en e konne yi.

¹² Ε tan Kusi kaane,[†]
n na ε fan yenḡema n̄en,
n yi ε faxa.

¹³ A kelima n̄en sogeteden k̄mennna binna
yamanan xili ma,

a yi Asiriya rax̄ori.

A yi Niniwa taan halagi,
a na findi tonbonna ra.

¹⁴ Xuruseene yi na findi e kuruden na,
e nun suben sifan birin.

Singbinne nun sagalene yi xi a s̄enbeten
longonne nun kondene yi.

S̄onx̄o xuiin minima n̄en foye soden na, a
naxa,

“Taan bata kala fefe f̄ol̄ so d̄εen ma,
bayo suman xalanbene birin bata mini
k̄enenni.”

¹⁵ Taa faj̄i makantinxini ito mato,
naxan yi a falama, a naxa,

“Ba n tan na, gb̄et̄ mi na!”

Taani ito kalaxi di,
a findi subene birin konna ra?
Naxan yo na dangu a d̄ex̄o,
na kanna kolinma a ma n̄en,
a yiin ti a ma, a kab̄e.

3

Yerusalen kaane mi e tuli mati

¹ Gbalon na taan xa,
naxan findixi taa murutexi x̄osixin na,
naxankata tiine d̄enaxan yi.

² Men kaane mi ndende xui ram̄ema,
e mi e tuli matima maxadi xuine ra,
e mi laxi Alatala ra,
e mi e masoma e Ala ra.

³ E kuntigine luxi n̄en
alo yata xaj̄ene.

E kitisane luxi n̄en
alo kankon naxanye suben suxun
jinbanna ra,

e mi sese ramara x̄ot̄onna xa.

⁴ E nabine xurutare,
e muxune yanfanten.

E saraxaraline se sarijanxine rax̄osima,
e sariyan kalama.

⁵ Anu, Alatala d̄oxi taani n̄en
alogo a xa a tinxinyaan mayita.

A kiti k̄end̄en sama l̄ox̄o yo l̄ox̄o waxatin
birin.

Koni fe jnaxi rabane mi yagima mum̄ε.

⁶ N bata siyane rax̄ori
n yi e taa makantinxine kala.

N yi e taane nun e kirane findi yire
rabejinxine ra.

Muxe mi fa d̄ox̄oma e taane yi,
muxe mi danguma e kirane x̄o.

⁷ N na a fala n̄en men kaane xa, n naxa,
“Xa ε yi gaxu n yee ra nun,
xa ε yi tin n ma maxadi xuiin na nun,
n mi yi ε d̄ox̄den kalama nun.

N nem̄a ε fe jnaxine saranma ε ra,
ε tan m̄en ε mafurama fe jnaxi rabadeni ε
feene birin yi.”

⁸ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,
“Ε waxatin mam̄ε,
n fama ε suxudeni yenḡeni waxatin naxan
yi.

Bayo, n bata a ragidi,
n xa siyane nun yamanane birin malan,
n yi n ma x̄ol̄ gbeen nagodo e xili ma.
Bayo n ma x̄ol̄ gbeen b̄ox̄on birin halagima
n̄en alo t̄eena.”

Siyane findima n̄en Ala gbeen na

⁹ Nayi, n fala sarijanxine rasoma n̄en ya-
manan muxune d̄ε,
alogo e xa Alatala maxandi a xinla ra.
E birin yi a batu e bode x̄o.

¹⁰ Naxanye n batuma,
naxanye raxuyaxi ayi b̄ox̄on xun x̄o,
ne sa fama n̄en saraxane ra n xa
sa keli Kusi yamanan baane kidi ma.*

¹¹ Na l̄ox̄oni,
ε mi fa yagima ε k̄ewanle fe ra,
ε n yulubin naxanye tongo
bayo, n wasodene birin bama n̄en ε ye na
l̄ox̄oni.

Ε yi ba ε yet̄e yigboε n ma geya sarijanxin
fari.

¹² N muxu dijnjaxine nun yiigelit̄one luma
n̄en ε ye,
naxanye e yigi sama Alatala yi.

¹³ Isirayila muxu d̄onx̄ene mi fa tinx-
intareyaan nabama s̄on̄on.

* ^{2:12:} Kusi: Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan d̄ε. Fati f̄or̄e yamanan nan yi a ra. * ^{3:10:} Kusi: Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan d̄ε. Fati f̄or̄e yamanan nan yi a ra.

E mi wule falama.
 E mi yanfa falane tima.
 E na e yigiyaden li waxatin naxan yi
 muxu yo mi e yigbeteŋŋe menni.
¹⁴ Siyon kaane, ε naxan!
 Isirayila kaane,
 ε gbelegbele səwani!
 Yerusalen kaane,
 ε səwa ε bəŋnen ma feu!
¹⁵ Alatala bata kitin masiga ε ra,
 a yi ε yaxune ragi ε bun.
 Alatala, Isirayila mangana ε xən.
 Ε mi fa gaxuma gbalo fe yo yee ra.
¹⁶ Muxune a falama nən Yerusalen kaane
 xa na ləxəni,
 e naxa, “Siyon kaane,
 ε nama gaxu!
 Siyon kaane, ε nama tagan!
¹⁷ Alatala, ε Ala ε xən,
 naxan ε rakisima a sənbəgbeeni.
 A səwama nən ε fe ra han!
 A i madəndənma nən a xanuntenyani,
 a sənχə səwani ε fe ra.
¹⁸ N sali ləxən naxankatane bama nən ε ma,
 naxanye bata yi findi goronna nun yagin
 na ε ma.
¹⁹ Na waxatini,
 naxanye birin ε naxankata,
 n kelima nən ne xili ma.
 Naxanye naxankataxi,
 n yi ne rakisi.
 Naxanye yi raxuyaxi ayi,
 n yi ne malan.
 N yi tantunna nun xinla fi e ma yirene birin
 yi,
 e yagin sətə dənaxanye yi.”
²⁰ Alatala naxa,
 “Na ləxəni,
 n mən fama nən ε ra ε konni,
 n yi ε malan.
 Bayo n na ε findima nən xili kanne nun
 binye muxune ra
 bəxən muxune birin ye,
 n na fa ε muxune ra ε yetagi waxatin naxan
 yi
 naxanye yi suxi yəngəni.”

Xage

Nabi Xage Alaa Falan Naxan Sεbε

Nabi Xage a kawandina ndee nan sεbεxi Kitabun yireni ito kui a naxanye ba alogo a xa a yamaan nawεkile e mən xa Ala Batu Banxin ti Yerusalen yi. A lixi Yahudiyane bata yelin soe Yerusalen yi keli Babilən yi, e yi suxi konyiyani dənaxan yi. Nabi Xage falani itoe tixi jee kəmə suulun jee məxəjən benun Yesu xa bari. E nun Nabi Sakari yi nabiya wanla kəma waxati kedenni.

Yahudiya singen naxanye mini konyiyaan bun fo jee kəmə suulun jee tongue saxan nun solomasexə benun Yesu xa bari, ne yi lan nun e xa Ala Batu Banxin ti Babilən kaane naxan kala. A kalan bata yi jee tongue suulun nan ti na waxatini. Koni e tunnaxələ nən e ma han jee fu nun solomasexə. Nanara, nabiin yamaan kuntigine sənbə soma lan wanle ma. A naxa a e nafunle sigama xurunjə ayi nən fanni e luma e gbee banxine tiyə e Alaa banxin bətə raba. Nabiya falani itoe tiin xanbini, e Ala Batu Banxin ti jən jee naanin bun ma.

Alaa Banxin ti waxatin bata a li

¹ Manga Dariyusi a mangayaan jee firinden kike senninden xi singe ləxəni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xən Selatili a dii xəmə Sorobabeli Yuda yamana kanna xa, e nun Yehosadaki a dii xəmə Yosuwe saraxarali kuntigina: ² Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Yamani ito a falama, e naxa, ‘En lan en xa Alatala Batu banxin ti waxatin naxan yi, na munma a li singen.’” ³ Nayi, Nabi Xage yi Alatalaa falani ito ti, a naxa, ⁴“E lan ε lu ε banxi tofanjine kui waxatini ito yi ba, n ma banxin yi lu kalaxi?” ⁵ Iki, Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E miri ε sigati kiin ma. ⁶ E bata sansi gbegbe si, koni ε ndedi nan sətəxi. E dəgema, koni ε mi lugoma. E minma, koni ε mi wasama. Dugina ε ma, koni xunbenla mən ε ma. E bata ε wanla saranna sətə, ε yi a sa bənbəli səxənxin kui.”

⁷ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E miri ε sigati kiin ma.” ⁸ Alatala naxa, “E siga geyane fari, ε sa fa wudin na, ε yi n ma banxin ti alogo n xa sewa a ra, n binyen sətə.” ⁹ Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “E yengi yi se gbegbe nan ma nun, koni a mato, ε ndedi nan sətəxi. E naxan namaraxi banxini, n bata na raxuya ayi n də foyen na. Nanfera? N batu banxina fe ra, naxan kalaxi. Anu, ε birin yengi dəxi ε banxine xən. ¹⁰ Na nan a ligaxi tule mi faxi ε konni, sansine fan mi bogi. ¹¹ N bata fitina furun naso yamanani geyane fari, e nun murutu xəene nun manpa bili nakəne yi. Turen yi dasa. Sansine mi fa bogi. Muxune nun xuruseene bata tərə, e nun ε wali xənne birin.”

¹² Nayi, Selatili a dii xəmə Sorobabeli nun Yehosadaki a dii xəmə Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan dənxeñ birin naxanye luxi yamanani, ne yi Alatalaa falan suxu, e Ala, Alatala Nabi Xage xə falan naxan tideyi. Yamaan yi gaxu Alatala yee ra. ¹³ Alatalaa xərana Xage yi falan ti yamaan xa alo Alatala a fala kii naxan yi, a naxa, “N luma nən ε xən.” Alatalaa falan nan na ra. ¹⁴ Alatala yi Selatili a dii xəmə Sorobabeli bəjən nadin, Yuda yamana kanna, e nun Yehosadaki a dii xəmə Yosuwe saraxarali kuntigina e nun yamaan birin alogo e xa fa Alatala Sənbən Birin Kanna Batu Banxin ti, e Ala, ¹⁵ Manga Dariyusi a mangayaan jee firinden kike senninden xi məxəjən nun naaninde ləxəni.

2

Ala Batu Banxi nənən binyena

¹ Kike solofereden xi məxəjən nun kedende ləxəni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xən, a naxa, ²“Falān ti Selatili a dii xəmə Sorobabeli Yuda yamana kanna nun Yehosadaki a dii xəmə Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan birin xa, i naxa, ³‘Banxini ito yi nərəxi kii naxan yi a singeni, nde luxi ε yə naxan a to na waxatini? A fa di to? Sese mi a ra ε yee ra yi ba?’ ⁴ Nayi, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Sorobabeli, i wəkilə! Yehosadaki a dii xəmə Yosuwe, saraxarali kuntigina,

i wəkile! Ε tan yamanan muxune birin, ε wəkile! Alatala Senben Birin Kanna fala ni ito ra, a naxa, ‘Ε wali! Amasotən luma nən ε xən. ⁵ Hali ε mi gaxu bayo n layirin nan tongoxi ε xa, ε benbane to mini Misiran yamanani. N ma Nii Sarıjanxi mən ε tagi.’ ⁶ Bayo Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Benun waxatidi, n mən bəxə xənna nun kore xənni maxama nən, e nun baane nun xareyana.’ ⁷ Alatala Senben Birin Kanna naxa, ‘N siyane birin yimaxama nən. Siyane kufaxi naxan xən, na yi fa, n yi banxini ito rafe binyen na.’ ⁸ Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan nan gbee gbetin nun xəmaan na.’ ⁹ Alatala Senben Birin Kanna naxa, ‘Dənxə ra banxini ito binyen gboma ayi nən dangu a singen na.’ Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘N bəjə xunbenla fima yireni ito nin.’ ”

Barakan nun sarijan tarayana

¹⁰ Dariyusi a mangayaan jee firinden kike solomanaaninden xi məxəjenen nun naaninde ləxəni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xa: ¹¹ Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Sariyanan nde maxədin saraxaraline ma. ¹² Xa sube dungina nde kankanxi muxuna nde a domaan lenben na naxan bata rasarijan saraxabadeni, na xanbi ra, na doma lenben yi sa din donse na nde ra, buruna hanma sabina hanma manpana hanma turena hanma donse yo donse, na fan nasarijanxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi a yabi, e naxa, “A mi sarijanxi.” ¹³ Xage yi e maxədin, a naxa, “Nayi, xa muxuna nde a yiin din binbin na, a sarijanan yi kala, a yi a yiin din na donse sifana nde ra, na fan sarijanan kalaxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi a yabi, e naxa, “Na fan mi fa sarijan.”* ¹⁴ Nayi, Xage mən yi falan tongo, a naxa, “Awa, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Yamani ito nun siyani ito fan na kii nin n tan yee ra yi. E kəwanle birin na kii nin. E naxan yo bama n xa saraxan na, a mi sarijan.’ ”

¹⁵ “Ε miri na ma, naxan fa ε sətəma, fələ to ma siga yee na. Benun ε xa Alatala Batu Banxin ti gəməne dəxə fələ e bode jəe ra

waxatin naxan yi, ¹⁶ ε yi luxi ikii nin: Xa muxuna nde siga ligaseen ye məxəjenen tongodeni sagan kui, a sa a ye fu nan liin na. Xa a siga manpa ige səgə seen ye tonge suulun səgedeni, a sa a ye məxəjəe nan liin na.’ ¹⁷ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N bata yi ε wali xənne birin kala xərinxərinna nun funen nun balabalan kəsene ra, koni ε mi ε xun xəte n ma. ¹⁸ Nayi, ε miri a ma ki fajni, naxan fama ligadeni, fələ to ma siga yee na, keli jee kike solomanaaninden xi məxəjenen nun naaninden ma, Alatala Batu Banxin bətən saxi ləxən naxan yi. Ε miri na ma ki fajni. ¹⁹ Sansina nde mən sagan kui ba? Benun to, manpa binle nun xədə binle nun girenada binle mi yi bogixi mumə. Koni to dangu xanbini, n barakan sama nən ε fe yi.’ ”

Sorobabeli sugandi fena

²⁰ Alatala mən yi falan ti Xage xa kiken xi məxəjenen nun naaninde ləxəni, a naxa, ²¹ “Sa a fala Yuda yamana kanna Sorobabeli xa, a n kore xənna nun bəxə xənni maxama nən, ²² n yi mangane ba, n yi siyane senben kala. N wontorone kalama nən e nun naxanye e ragima. Soone nun soo ragine birama nən, e birin yi faxa e ngaxakedenmane silanfanna ra.”† ²³ Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Selatili a dii xəmen Sorobabeli, n ma walikəna, na ləxəni, n na i tongoma nən, n yi i findi n ma taxamaseri yiisolirasoona na,‡ bayo n bata i sugandi.” Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

* **2:13:** A mato Yatene 19.22 kui. † **2:22:** Silanfanna: Sofane yəngeso degəmana. ‡ **2:23:** Na waxatini mangane yi e taxamasenna sama e kədi sebəxine ma nən alogo muxune xa e yii funfu kolon alo tanpuna. Na yi finde e yətə gbee taxamaseri yiisolirasoona funfun na.

Sakari Nabi Sakari Alaa Falan Naxan Sebε

Nabi Sakari a nabiya falani itoe sεbεxi nεn yanyina nde jee kεmε suulun jee məxəjε benun Marigi Yesu xa bari. E nun Nabi Xage yi walima waxati kedenna nin. Yuda bənsənna muxune bata yi keli konyiyani Babilən taani. E katama e mən xa Ala Batu Banxin ti.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dəxə firin. Sakari sora keden han sora solomasexəna, na fe toone nan yəbama naxanye luxi alo xiyena. Ne bunna nεn fa fala yamaan mən na Yerusalən taan nun Ala Batu Banxin ti, na findima waxati nεn nan na Alaa muxune xa.

Kitabun yireni ito bode fəxən waxatina nde a fe falama, manga fajina nde yi fama Alaa mangayaan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani (Sakari 9 han Sakari 12). Na nabiya falane Marigi Yesu a fe falaxi jee kεmε suulun benun a xa liga. Na mato Sakari 9.9 nun 11.12-13 nun 12.10 nun 13.7 kui. A fe mən sεbεxi Matiyu 21.4-5 nun Matiyu 26.31 nun Maraka 14.27 nun Yoni 19.37 kui.

¹ Dariyusi a mangayaan jee firinden kike solomasexədeni, Alatala yi falan ti Nabi Sakari xa, Bereki a dii xəməna, Yido mamandenna. A naxa:

² “Alatala xələ gbeen ti nən ε benbane xili ma. ³ Koni, i xa a fala e xa fa fala Alatala Sənbən Birin Kanna naxa iki: ‘Ε mən xa fa n ma,’ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘N fan fama nən ε ma.’ Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra. ⁴ Ε nama lu alo ε benbane, nabi fonne yi ito ralima naxanye ma: Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Ε xətə ε fe naxine nun ε kewali naxine fəxə ra.’ Koni e mi e tuli mati, e mi n xuii name. Alatalaa falan nan na ra. ⁵ Ε benbane minən? Nabine go? E jəjə habadan? ⁶ Anu, n falane nun sariyan naxanye yamari nabine ma, n ma walikəne, ne xa mi

ε benbane li ba? Nayi e yi tubi, e yi a fala, e naxa, ‘Naxan lanxi nxə feene nun kewanle ma, Alatala Sənbən Birin Kanna bata na nan liga nxu ra alo a bata yi a ragidi kii naxan yi.’”

Fe to singena alo xiyena: Soone

⁷ Kike fu nun kedenden xii məxəjən nun naanindena, Sebati kikena, Dariyusi a mangayaan jee firindena, Alatala yi falan ti Nabi Sakari xa, Bereki a dii xəməna, Yido mamandenna.

⁸ N fe toon tixi nən kəeən na alo xiyena. N soo ragina nde nan to soo gbeela fari, a yi tixi miriti wudine tagi darani. Soo gbeeble, a gbeeli makatunxine e nun a fixəne yi a xanbi ra. ⁹ N yi a maxədin, n naxa, “Nanse itoe ra, n kanna?” Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi n yabi, a naxa, “N xa a yita i ra naxan e ra.” ¹⁰ Muxun naxan yi tixi miriti wudine tagi, na yi a fala, a naxa, “Alatala ne nan xəxi bəxəni sigadeni.” ¹¹ E yi dentəgen sa Alatala malekan xa naxan yi tixi miriti wudine tagi, e naxa, “N xu bata bəxən birin yisiga, bəxən muxune birin sabatixi bəjə xunbenli.” ¹² Nayi, Alatalaa malekan yi a fala, a naxa, “Alatala Sənbən Birin Kanna, i mi tinma kininkininjə Yerusalən nun Yuda taane ma han waxatin mundun yi, i xələxi naxanye ma xabu jee tongue solofer?”* ¹³ Malekan naxan yi falan tima n xa, Alatala yi fala fajine ti na xa, a yi a masabari.

¹⁴ Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a fala n xa, a n xa falani ito rali: “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xəxələn gbeena n yi Yerusalən nun Siyon ma fe ra.’† ¹⁵ Siya gbətən naxanye bəjə xunbenli, n bata xələne ma han! Amasətən yi xələxi nən ndedi, koni e tan bata yihadin fari sa.” ¹⁶ Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N mən fama nən Yerusalən taani kininkininni, n ma banxin mən yi ti. Se maliga lutin mən yibandunma nən Yerusalən taan xun ma.’ Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra. ¹⁷ I mən xa ito rali: Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Naxunna mən soma nən n ma taane yi.

* ^{1:12:} jee tongue solofer: Na mato Yeremi 25.11 nun Yeremi 29.10 kui. † ^{1:14:} Ala xəxələn, bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xəməna a jaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbətə fəxə ra a batu xinla ma, a mən mi tinma yama xəjən xa a raxəri. Na feen mato Xərəyaan 20.5 kui.

Alatala mən Siyon muxune madəndənma nən, a mən yi Yerusalən sugandi.”

2

Fe toon firindena alo xiyena: Fenne nun xabune

¹ N yi n yeeen nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Feri naanin yi n yetagi. ² Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxədin, n naxa, “Nanse itoe ra?” A yi n yabi, a naxa, “Sənbəne nan e ra naxanye Yuda nun Isirayila nun Yerusalən raxuyaxi ayi.”

³ Na xanbi ra, Alatala yi xabu naanin yita n na. ⁴ N yi maxədinna ti, n naxa, “Itoe faxi nanse ligadeyi be?” A yi n yabi, a naxa, “Fenni itoe nan Yuda raxuyaxi ayi fefe, han muxu yo mi fa nəe a xunni tə. Koni xabuni itoe tan faxi e magaxudeni, e yi siya gbətəne sənbəne rabira, naxanye kelixi Yuda bəxən xili ma alogo e xa Yuda kaane raxuya ayi.”

Fe toon saxandena alo xiyena: Se maliga lutina

⁵ N yi n yeeen nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Se maliga lutin yi suxi muxuna nde yii. ⁶ N yi a maxədin, n naxa, “I sigan minən?” A yi n yabi, a naxa, “N Yerusalən nan maligama, alogo n xa a yigboon nun a kuyan kolon.”

⁷ Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi siga, koni maleka gbətə yi fa na ralan. ⁸ A yi a fala a xa, a naxa, “I gi, sa a fala banxulanni ito xa, a Yerusalən kaane nun xuruseene wuyama ayi nən han! Yinna mi fa nəe taan nabilinjə. ⁹ Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan yetəna a kantanma nən alo teəna a rabilinni, n yi n norən nagodo a yi.’”

¹⁰ “Ε xədəxə de!
Ε gi kəmən fəxən yamanan bun!”
Alatalaa falan nan na ra,
“Bayo n na ε raxuya ayi nən
bəxən tongon naaninne ma.”
Alatalaa falan nan na ra.

¹¹ “Ε xədəxə!
Syon kaane, ε gi,
ε tan naxanye dəxi Babilən yi.”

¹² Alatala Sənbən Birin Kanna naxa iki:
“A bata n xə binyeni siyane ma
naxanye fuxi ε ma,

bayo naxan na a yiin din ε ra,
a luxi nən
alo na bata a yiin din Ala yε diin na.

¹³ N kelima nən e xili ma yati,
e konyine yi e yii seene birin tongo yəngəni.
Nayi, ε a kolonma nən
a Alatala Sənbən Birin Kanna nan n nafaxi.
¹⁴ Ε xuini te sewani,
ε tan Siyon kaane,
bayo n fama nən,
n yi lu ε tagi.”

Alatalaa falan nan na ra.

¹⁵ Siya wuyaxine fama nən Alatala ma na
ləxəni

e yi findi n ma yamaan na.
N luma nən ε tagi,
ε yi a kolon
a Alatala Sənbən Birin Kanna nan n nafaxi
ε ma.

¹⁶ Yuda mən findima nən Alatala gbeen na,
yamana sarijanxina,
a mən yi Yerusalən sugandi.

¹⁷ Adamadiin birin xa a dundu Alatala
yetagi,
amasətə a bata keli mini a yire sarijanxini.

3

Fe toon naanindena alo xiyena: Saraxarali kuntigina

¹ A yi saraxarali kuntigi Yosuwe yita n na, a yi tixi Alatalaa malekan yetagi. Setana yi tixi a yiifanna ma a tənəgədeni.

² Alatalaa malekan yi a fala Setana xa, a naxa, “Alatala xa falan ti i xili ma, Setana, a xa falan ti i xili ma, a tan naxan Yerusalən sugandixi! Təə yege dungin xa mi yi xəməni ito ra ba naxan baxi təəni?”*

³ Dugi xəsixine nan yi ragodoxi Yosuwe ma, a yi tixi malekan yetagi. ⁴ Naxanye yi tixi a yetagi, malekan yi a fala ne xa, a naxa, “Ε dugi xəsixine ba a ma!” A mən yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata i hakəne ba i ma n dugi fajine ragodo i ma.” ⁵ N yi a fala, n naxa, “Ε xa namu sarijanxin so a xunna!” E yi namu sarijanxin so a xunna, e yi dugine ragodo a ma. Alatala malekan yi tixi na.

⁶ Alatala malekan yi ito rali Yosuwe ma, a naxa, ⁷ “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa i sigan ti n ma kirane

* ^{3:2:} Yosuwe ito baxi kelideni Babilən taani a yi konyiyani dənaxan yi. E nun Yahudiyanə ndee nan faxi Yerusalən yi.

xən, xa i n ma yamarine suxu, i tan nan dəxəma n ma banxin nun n ma tandem xun na, n yi tiden fi i ma itoe yε naxanye tixi be. ⁸ Nayi, saraxarali kuntigi Yosuwe, i tan nun i fəxərabiran naxanye dəxi i yetagi, ε tuli mati! Amasətə muxuni itoe findima fe famatōne taxamasenne nan na. N nan n ma walikeen nafama nən, naxan xili “Niməna.” ⁹ Amasətə gəmən mato n naxan dəxi Yosuwe yetagi. Fəxə soloferere nan na gəmə kedenna ma. N sebənla tima nən a ma. Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra: N yamanani ito haken bama nən a ma ləxə kedenni. ¹⁰ Na ləxəni, muxun birin a lanfaan xilima nən, e yi dəxə e manpa binla nun xəde binla nininna ra.’ Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.”

4

Fe toon suulundena alo xiyyena: Lenpu dəxə sena

¹ Malekan naxan yi falan tima n xa nun, na mən yi fa, a n nakeli alo muxun naxan naxulunxi xixənlı. ² A yi n maxədin, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N lenpu dəxə se xəma daxin nan toma, e nun ture ramaradena a xuntagi. Lenpu soloferere a ma. Ture godode soloferere nan turen sama lenpu soloferene kui. ³ Oliwi wudi bili firin tixi ture ramaraden dəxən ma, keden a yiifanna ma, keden a kəmənna ma.” ⁴ Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxədin, n naxa, “N kanna, nanse itoe ra?” ⁵ A yi n maxədin, a naxa, “I mi a kolon?” N yi a yabi, n naxa, “N mi a kolon, n kanna.” ⁶ Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Alatalaa falan ni i ra, a naxan tixi Sorobabeli ma, a naxa, ‘A mi ligama sənbən xən hanma fangana, koni fə n ma Niin barakan nin.’ Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.”

⁷ “Hali geysa gbeen naxan Sorobabeli yεε ra, na findima nən lantaan na. A fama nən Ala Batu banxinconde gəmən na, yamaan yi e xuini te, e naxa, ‘Ala xa hinan a ra habadan!’”

⁸ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ⁹ “Sorobabeli bata banxini ito ti fələ, a mən a rajanma nən. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala Sənbən Birin Kanna nan n nafaxi ε ma. ¹⁰ Nde feene fələn magelema nən a to

xurun? Yamaan jaxanma nən e na gəmə matinxin seen to Sorobabeli yi.”

Na lenpu soloferene findixi Alatala yεεne nan na naxanye bəxən birin yisigama.

¹¹ N yi a maxədin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi firinna ne ra, lenpu dəxə seen yi ifanna nun a kəmənna ma?” ¹² N mən yi a maxədin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi yi firinna ne ra, naxanye ture godode xəma daxi firinne dəxən, oliwi turen danguma naxanye kui?” ¹³ A yi n maxədin, a naxa, “I mi a kolon naxan ne ra?” N yi a yabi, n naxa, “N mi e kolon, n kanna.” ¹⁴ Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “E findixi muxu firinne* nan na naxanye masusan turen na alogo e xa wali dunuya birin Marigin xa.”

5

Fe toon sennindena alo xiyyena: Danga kedina

¹ N mən yi n yεen nakeli, n fe toon ti alo xiye, n kədin mafilinxin to kore. ² Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N kədin nan toma kore, a kuya nəngənna yε məxəjə, a yigbo nəngənna yε fu.”

³ Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Dangan na ra naxan xuyama ayi yamanan birin yi. A sebəxi kədin fəxə kedenna ma fa fala mujadene birin kedima nən yamanani. A mən sebəxi fəxə kedenna boden ma fa fala naxanye birin e kələma wuleni, ne fan kedima nən. ⁴ Alatala Sənbən Birin Kanna falan ni ito ra: ‘N dangani ito rafama nən, a yi so mujadene birin ma banxine yi e nun muxun naxanye birin e kələma wuleni n xinli. A luma nən e banxine kui alogo a xa e nun a xalambene nun a gəməne birin kala.’”

Fe toon soloferedena alo xiyyena: Naxanla debedin kui

⁵ Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a maso, a a fala n xa, a naxa, “I yεen nakeli, i a mato naxan minin be iki.” ⁶ N yi a maxədin, n naxa, “Nanse a ra?” A yi n yabi, a naxa, “Liga se debedin nan famatō a ra.” A mən yi a fala, a naxa, “Na nan toma yamanan muxun birin yi.”

* **4:14:** Na muxu firinne findixi saraxarali Yosuwe nun yamanan kanna Sorobabeli nan na.

⁷ E yi debedin də raganla yəxə daxini te, n yi naxanla nde to dəxi a kui. ⁸ Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe naxin misaala nan naxanli ito ra.” Na xanbi ra, a mən yi naxanla madəten debedin kui, a yi a dəraganla dəten a də ra.

⁹ N yi n yəen nakeli, n yi fe toon ti alo xiyyena, n yi naxalan firin to tugarjne. Foyen yi e gabutene yi alo yaya xənla gabutene. E yi debedin tongo, e te a ra kore. ¹⁰ Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxədin, n naxa, “E debedin xalima minən?” ¹¹ A yi a fala n xa, a naxa, “E sa banxin nan tima a xa Babilən yamanani. Banxin na rajan, debedin dəxəma nən mənni, e yi a batu.”

6

Fe toon solomasəxədena alo xiyyena: Wontoro naaninne

¹ N mən yi n yəeñe rakeli, n yi fe toon ti alo xiye. N wontoro naanin to mine geya firinne longonna ra, sulan geyaan nan yi ne ra. ² Soo gbeele nan yi wontoro singen bandunma, a firindena soo fərəne, ³ a saxandena, soo fixəne, a naanindena, soo gbeeli makatunxine. ⁴ Malekan naxan yi falan tima n na, n yi na maxədin, n naxa, “Nanse itoe ra n kanna?” ⁵ Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Bəxən tongon naaninne moyene nan ne ra. E kelixi dunuña birin Marigin nan fəma. ⁶ Soo fərəne naxan bandunma, na sigama kəmenna yamanan binna nin. Na xanbi ra, a fixəne nan minima. A makatunxine sigama yiifanna yamanan binna nin.” ⁷ A gbeeli makatunxine yi mini, e yi wama bəxəni siga feni. Malekan yi a fala e xa, a naxa, “E siga, e bəxəni siga!” E yi bəxəni siga. ⁸ A yi n xili, a naxa, “A mato, naxanye sigama kəmenna yamanan binni, ne bata n nii yifan n ma kəmenna yamanani.”

Yosuwe a mangayana

⁹ Alatala yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁰ “I xa suxu muxune kiseene rasuxu, Xelidayi, Tobiya e nun Yədaya. I xa siga Sofoni a dii Yosiya a banxini to, e faxi dənaxan yi keli Babilən yi. ¹¹ I xa gbetin nun xəmaan tongo. I yi mangaya taxamasenna rafala i yi a so saraxarali kuntigi Yosuwe xun na, Yehosadaki a dii xəməna. ¹² I xa a fala a xa

a Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Muxun ni i ra naxan xili “Niməna,” a sabatima nən a dənaxan yi, a yi Alatala Batu Banxin ti. ¹³ A tan nan Alatala Batu Banxin tima, mangayaan binyen yi lu a tan ma. A dəxəma nən a mangaya gbedəni, a nəən ti. Saraxaralina nde fan dəxəma nən a mangaya gbedəni. Bəjəe xunbenla yi lu e firinna tagi.’ ¹⁴ Mangaya taxamasenna luma nən Alatala Batu Banxini jəxə lu seen na Xelemi nun Tobiya nun Yədaya nun Sofoni a dii Xeni xən. ¹⁵ Muxun naxanye makuya, ne fama nən, e wali Alatala Batu Banxin tideni. Nayi, ε a kolonma nən a Alatala Sənbən Birin Kanna nan n nafaxi ε ma. Na ligama nən, xa ε Alatala xuiin name ki fajni, ε Ala.”

7

Sun susxuna fe

¹ Dariyusi a mangayaan jəee naaninden kike solomanaaninden xii naaninde ləxəni, Kisilewi kikena, Alatala yi falan ti Sakari xa. ² Beteli kaane bata yi Sareseri nun Regemi-Meleki nun e muxune rasiga Alatala maxandideni. ³ E yi lan e Alatala Sənbən Birin Kanna a saraxaraline nun nabine maxədin, e naxa, “Nxu lan nxu yi lu sunuxi ba, nxu lu sunna suxə kike suulunden ma ba, alo nxu a ligam kii naxan yi jəee wuyaxi danguxine yi?”

⁴ Alatala Sənbən Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa, ⁵ “A fala yamanan muxune birin xa e nun saraxaraline, i naxa, ‘E to yi sunna suxuma ε yi sunu kike suulundene nun kike soloferedene yi, xabu jəee tongue solofer, ε yi sunna suxuma n tan nan xa ba? ⁶ E to yi ε dəgema, ε yi ε min, ε mi yi a ligama ε yətə xan xa ba? ⁷ Alatala mi falan ne xan ti nabi singene xən ba, Yerusalən nun a rabilinna taane yi sabatixi bəjəe xunbenli waxatin naxan yi, muxune yi dəxi Negewi nun Sefala geyane yi waxatin naxan yi?’ ”

Sariya kendəna

⁸ Alatala yi falan ti Sakari xa, a naxa, ⁹ “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘E xa kitin sa tinxinni, ε hinan ε bode ra, ε yi kininkinin. ¹⁰ E nama kəja giləne nun kiridine nun xəjnəne nun yiigelitəne tərə, ε nama miriya naxin tongo ε bode xili ma.’ ¹¹ Koni e tan mi tin na ramə,

e yi e xun xanbi so, e yi e tunle dutun. ¹² E bəjnene yi xədəxə ayi alo dayimuna. E yi tondi Alatala Sənbən Birin Kanna sariyane rame e nun falane a yi naxanye tima nabi singene xən Alaa Niin barakani. Nayi, Alatala Sənbən Birin Kanna yi xələ han! ¹³ Alatala Sənbən Birin Kanna naxa, ‘N to yi xinla tima, e mi n natin. E fan na n xili, n mi e ratinma. ¹⁴ N na e raxuya ayi nən siyane birin yə e mi naxanye kolon. Yamanani geli nən e xanbi. Muxu yo mi yi sigan na, muxu yo mi yi keli na. E yi yamana fajini geli.’ ”

8

Yerusalen mən tima nən

¹ Alatala Sənbən Birin Kanna yi falan ti, a naxa, ² “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xəxələn gbeena n yi Siyon ma fe ra han. N bəjən wolonxi a fe ra ki fajil!’ ”

³ Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N mən fama nən Siyon yi, n yi dəxə Yerusalen taani. Yerusalen fama nən xili badeni ‘jəndi taana.’ Alatala Sənbən Birin Kanna geyaan yi xili ba ‘geya sarihanxina.’ ”

⁴ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Xəmə fonne nun jaxalan fonne mən dəxəma nən Yerusalen taan malandene yi, dunganna suxi e birin yii e simaya xunkuyena fe ra. ⁵ Taan malandene rafema nən dii xəməne nun dii təməne ra saba sodeni.”

⁶ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yanyina nde, yama dənxən naxan na lu, na kabəma nən na feen ma na ləxəni, koni na mi n tan naterənama!” Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.

⁷ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N nan n ma yamaan nakisima nən sogeteden nun sogegododen yamanane ma. ⁸ N fama nən e ra, e yi dəxə Yerusalen taani. E findima nən n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra, jəndin nun tinxinni.”

⁹ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E wəkile, ε tan naxanye falani itoe məma, nabine yi naxanye falama muxune yi Alatala Sənbən Birin Kanna banxin bətən sama waxatin naxan yi a ti feen na. ¹⁰ Bayo benun na ləxəne, walikəna hanma jingene wanla saranna mi yi sətə. Yaxune mi yi tinjə yamaan yi

mini hanma e so bəjə xunbenli. Amasətə n yi muxune luma e bode xili ma nən. ¹¹ Koni iki n mi fa a ligama yama dənxəni ito ra alo waxati danguxine,” Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra. ¹² “E sansiin sima nən bəjə xunbenli. Manpa binle bogima nən. Bəxən balon naminima nən. Tule igen fama nən. N na birin soma nən yama dənxən yii e keən na. ¹³ Yuda bənsənna nun Isirayila kaane, ε bata yi findi danga muxune ra siyane tagi kii naxan yi, n na ε rakisima nən, ε yi baraka na kiini. Ε nama gaxu, ε wəkile.”

¹⁴ Amasətə Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Ε benbane to yi n naxələma, n na a ragidi nən n xa ε naxankata, n mi nimisa. ¹⁵ Koni iki n mən bata a ragidi, n xa a fajin naba ε xa, Yerusalen nun Yuda bənsənna muxune. Nayi, ε nama gaxu. ¹⁶ Ε xa feni itoe liga: Ε xa jəndin fala ε bode xa, ε kitin sa jəndini, kitin naxan bəjə xunbenla rasoma. ¹⁷ Muxu yo nama miriya jəxin tongo a boden xili ma. Ε nama ε kələ wuleni. Amasətə n na feene rajaxuxi,” Alatalaa falan nan na ra.

Sun suxun maxədinna yabina

¹⁸ Alatala Sənbən Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa, ¹⁹ “Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: Kike naaninden sunna, kike suulunden sunna, kike solofereden sunna e nun kike fuden sunna, ne findima nən Yuda bənsənna səwa ləxəne nun jaxanaxa ləxəne ra, e nun sali ləxəne. Koni jəndin nun bəjə xunbenla xa rafan ε ma de!”

²⁰ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siyə wuyaxine nun taa wuyaxi muxune mən fama nən. ²¹ Taa keden muxune fama nən taan bonna muxune ma, e naxa, ‘En siga Alatala maxandideni, en yi Alatala Sənbən Birin Kanna fen! N tan fan sigama nən!’ ²² Nayi, yama wuyaxin nun siya sənbəmane fama nən Alatala Sənbən Birin Kanna fendeni Yerusalen taani, e yi a maxandi.”

²³ Alatala Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Na ləxəne yi, xəmə fu fama nən keli siyane birin yi naxanye xuine birin falama, e yi e singan Yahudiya keden ma domaan lenben na, e yi a fala, e naxa,

'En birin nan sigama, amasətə nxu bata a
mə a Ala i xən.' "

9*Siya gbetene kitina*

- ¹ Waliyya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Xadiraki yamanan
xili ma,
a Damasi taan li.
Amasətə Alatala gbeen nan adamadiin
bonne ra,
alo Isirayila bənsənne birin.
- ² A mən xa Xamata taan li,
Damasi danna,
e nun Tire taan nun Sidən taana,
kolonna gbo dənaxan yi.
- ³ Tire taan bata yinna ti,
a bata gbetin malan
alo burunburunna.
A xəmaan gbo alo kira xən borona.
- ⁴ Koni Marigina a bama a yii nən,
a yi a yinna radin baani,
teən yi taan gan.
- ⁵ Asikalən kaane na toma nən e gaxu.
Gasa kaane fan gaxuma nən e xuruxurun,
e nun Ekirən kaane,
amasətə e yigitegəma nən.
Mangayaan janma nən Gasa taani,
Asikalən taani gelima nən.
- ⁶ Siya basanxin fa Asadodi taan tongoma
nən,
n yi Filisitine wason kala.
- ⁷ N suben bama nən e də wunla naxan yi,
e nun donse haramuxine.
E dənxən naxanye na lu,
ne fan findima nən en ma Ala gbeen na.
E yi lu alo Yuda xabila kedenna.
Ekirən kaane luma nən alo Yebusu kaane.
- ⁸ Ganla naxanye danguma
hanma naxanye fama,
n daaxama nən n ma yamaan makant
tandeni ne ma.
E mi luma fitina muxu yo a nəən bun,
amasətə iki n yəen tixi e ra.

Mangan famatəna

- ⁹ Siyon kaane, ε jaxan han!
Yerusalən kaane, ε xuini te sewani.
Ε a mato!
Ε mangan fama ε ma.
A tinxin. A bata rakisi.
A limaniya.

A fama sofanla nan fari,
sofali diina, sofali gilən diina.
¹⁰ N yəngə so wontorone bama nən Efirami
yi
e nun soone Yerusalən taani.
Yəngə so xanle kalama nən.
A tan bəjəe xunbenla ralima siyane ma nən.
A mangayaan xuyama ayi nən
keli fəxə igen ma han fəxə igena,
keli baan ma han bəxən danna.
¹¹ Ε tan mabinni,
n na ε muxu susine xunbama nən
en ma layirin wunla fe ra
naxanye ramaraxi alo kasorasane yili kui
xareni.
¹² Ε mən xa so taa makantxini,
ε tan kasorasaan naxanye yigi saxi.
N mən xa a rali ε ma to:
n ni i saranma nən dəxəja ma firin.
¹³ Amasətə n bata Yuda yitən alo xanla,
Efirami yi lu alo n ma xalimakunla.
Siyon, n ni i ya dii xəməne rakelima nən
Gireki kaane xili ma.
N yi ε lu alo sofana silanfanna.*
¹⁴ Alatala a makənənma nən e xun ma,
a xalimakunla yi siga alo kuye sarinna.
Marigina Alatala xətaan fema nən,
a fa yiifari ma tule foyeni.
¹⁵ Alatala Sənbən Birin Kanna e rakan-
tanma nən.
E dəgema nən,
e sigan ti lantan gəməne fari.
E e minma nən sewani,
e sarin alo dələ minne.
E lugo alo goron nafexina
alo saraxa ganden tongonne wasan wunla
ra kii naxan yi.
¹⁶ Alatala, ε Ala e rakisima nən na ləxəni,
alo a xuruse kuruna.
E nərəxin yi lu a yamanani
alo gəmə fajine mangaya taxamaseri
kəmətin ma.
¹⁷ E tofanma nən han!
E rayabuma nən han!
Balon banxulanne ragboma nən,
minse fajine yi sungutunne rayabu.

10*Ala nan bəjəe xunbenla fima*

- ¹ Ε xa Alatala maxədin
a xa tulen nafa ε ma jəmən na.

* 9:13: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

A tan nan foyen nakelima,
a yi tule gbeen nafa
a yi birin ma xeeen nasabati.
² Amasoto wule falan nan suxurene ra.
Yimatone wule feene nan toma.
E wule xiye falane nan tima!
E madendenna tima fala fuune nan na.
Nanara, yamanan bata siga a xun xon,
e toroxi
alo kari mi xuruseen naxanye ma.
³ N bata xolo na xuruse rabane ma han!
N yeeratine hakene saramma e ra nen.
Amasoto Alatalaa Senben Birin Kanna
a noxa luma nen a kurun xon,
a yamana, Yuda bonsonna.
A fama e ra nen yengeni
alo a soo kendene.
⁴ Kuntigine sifan birin minima a tan nin.
Banxin tongon geme kendem minima a tan
nin.
Bubu wudin minima a tan nin.
Yengi so xanla minima a tan nin.
⁵ E luma nen alo sofa wekilexine
naxanye e yaxune yibodonma yengeni
alo kira xon borona.
Bayo Alatalaa e xon,
e yengen soma nen,
e sofa soo ragine yarabi.
⁶ N Yuda bonsonna senbe soma nen,
n yi Yusufu bonsonna rakisi.
N mon e rafama nen e konni
bayo n bata kininkinin e ma.
E luma nen alo n mi e rabejin.
Alatalaa nan n tan na, e Ala,
n na e maxandine yabima nen.
⁷ Efirami kaane findima nen sofa
wekilexine ra.
E sewama nen alo e minxin na a ra.
E diine na toma nen, e naxan,
e sewama nen Alatalaa fe ra.
⁸ N nan n ma yamanan xilima nen,
n yi e malan.
N na e xunbama nen,
e mon yi wuya alo a foloni.
⁹ Hali n to e raxuyaxi ayi siyane ye,
n ma fe rabirama e ma nen yire makuyeni.
E nun e diine yi kisi,
e mon yi xete.
¹⁰ N na e rafama nen
keli Misiran yamanani
n yi e malan keli Asiriya yamanani.
N fama nen e ra Galadi nun Liban ya
manani,
kon e mi xanje menni.

¹¹ Ala baan walanne ragodoma nen
e yi toro baani gidi,
hali Nila baan tilinne xorima nen.
Asiriya yamanan wason kalama nen,
Misiran yamanan senben yi jan.
¹² N tan nan e senbe soma,
e yi sigan ti n xinli,
Alatalaa falan nan na ra.

11

¹ Liban boxona, i ya deene rabi.
Teeen xa i ya suman binle gan.
² Fofa binle, e gbelegbele,
amasoto suman wudin bata bira.
Wudi gbeene bata kala.
Basan warine, e gbelegbele,
amasoto foton xolen bata kala.
³ Xuruse rabane bata gbelegbele,
amasoto e binyen waxatin bata dangu.
Yatane bata wurundun,
bayo foton gbeen bata kala Yuruden baan
de.

Xuruse rabane

⁴ Alatalaa n ma Ala naxa iki:
“I xa xuruse kuru faxa daxini ito raba.
⁵ Muxun naxanye e sarama
ne e ko raxabama,
e kewali jaxin mi saran e ra.
Naxanye e matima ne naxa,
‘Alatalaa tantun!
N bata bannaya!’
E raba muxune mi kininkininxi e ma.
⁶ Amasoto n mi fa kininkininma yamanan
muxune ma,”
Alatalaa falan nan na ra.
“N bata e birin lu e bode a yii ma,
e nun e mangana yiin ma.
E yamanan naxankatama nen.
N mi muxu yo bama e yii.”

⁷ Nayi, n yi xuruse kuru faxa daxin naba,
katarabi xuruse toroxine ma. N yi dungan
firin tongo. N yi keden xili sa “Fanna,”
bonna “Lanna.” N yi xuruse kurun naba.
⁸ N yi xuruse raba saxan kedi kike kedenna
bun. Dijan yi jan n yi, n fan yi rajaxu
xuruseene ma. ⁹ Nayi, n yi a fala ne xa, n
naxa, “N mi fa e rabama. Xa naxan faxama,
a xa faxa. Xa naxan loma ayi, a xa l o ayi.
Naxanye na lu, ne xa e bode suben don.”
¹⁰ N yi n ma fanna dunganna tongo n yi a
yigira, alogo n xa n ma layirin kala n naxan
xidi nxu nun siyane birin tagi. ¹¹ A yi kala

na ləxəni, nayi xuruse tərəxin naxanye yi n matoma na ləxəni, ne yi a kolon a Alatalaa falan nan yi a ra. ¹² N yi a fala e xa, n naxa, “Xa a ε kənən, ε n saranna fi, xanamu, ε a lu na.” E yi gbeti gbanan tongue saxan fi n saranna ra. ¹³ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A wole ayi fəjəne rafalan xa, e saran gbeeni ito naxan mirixi n xa.” N yi gbeti gbanan tongue saxanna tongo, n yi e woli Alatala banxini fəjəne rafalan xa. ¹⁴ Na xanbi ra, n yi n ma lan dunganna fan yigira alogo n xa ngaxakedenyaan kala Yuda nun Isirayila tagi.

¹⁵ Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mən xa xuruse raba xaxilitarena waliseene tongo. ¹⁶ Amasətə n tan yətəen xuruse rabana nde rafama nən yamanani. A mi a yengi dəxə xuruseene xən ma naxanye ləma ayi, a mi a dii xali nənəne fenjə, a mi a maxələxine dandanjə, a mi a kəndəne baloe. Koni a yəxəe turaxine domma nən a yi e toron koten.”

¹⁷ Gbalon na xuruse raba fuyantenna xa, naxan xuruseene rabejinma!
Silanfanna xa a yiin səgə*
a yi a yiifari ma yəen səxən.
A yiin xa faxa a ma fefe,
a yiifari ma yəen yi xəri.

12

Yerusalən xunba famatəna

¹ Waliyya falan ni i ra,
Alatala falan naxan tixi Isirayila fe yi.
A tan naxan kore xəonna nun bəxə xəonna
daxi,
a yi muxun niin sa a yi,
Alatalaa falan ni ito ra:

² N Yerusalən findima nən dələ min seen na,
naxan a rabilinna siyane birin fugama a
ra.

Yerusalən taan nabilinma nən yəngəni,
e nun Yuda yamanan birin.

³ Na ləxəni, n Yerusalən findima nən
gəmə binyen na siyane birin xa.
Naxan yo na kata a yite feen na,
na maxələma nən.
Bəxən siyane birin e malanma nən a xili
ma.

⁴ Alatalaa falan ni ito ra:
Na ləxəni
n faan nasoma nən e soone birin yi,

n yi gaxun naso e soo ragine yi.
Koni n nan n yəen tima nən
Yuda bənsənna muxune ra.
N yi siyane soone birin yəe ne xəri.
⁵ Yuda mangane a falama nən e bəjəni,
“Yerusalən muxune bata en sənbə so
Alatala Senben Birin Kanna barakani, e
Ala.”

⁶ Na ləxəni,
n Yuda mangane luma nən
alo təe wolonne yegene də,
alo xaye radəgəxin malo xidine tagi.
E fama e rabilinna siyane halagideni
e kəmənna nun e yiifanna ma.
Koni Yerusalən kaane mən luma nən e
konni.

⁷ Alatala Yuda dəxədene nan singe rak-
isima,
alogo Dawuda yixətəne nun Yerusalən
muxune
binyen nama dangu Yuda muxune ra.

⁸ Na ləxəni,
Alatala Yerusalən kaane ratangama nən.
Hali naxan bata tagan e yə,
a yəngən soma nən na ləxəni
alo Dawuda.

Dawuda yixətəne fan luma nən
alo Ala yətəna,
alo Alatalaa malekana e yəe ra.

⁹ Na ləxəni,
n siyane birin naxərima nən
naxanye fama Yerusalən xili ma.

¹⁰ Nayi, n hinanna nun maxandin niin
nagodoma nən
Dawuda yixətəne ma e nun Yerusalən mux-
une.

E yi e yəe rafindi n ma,
e naxan yisəxənxi.
E sunuma nən a fe ra
alo dii keden peena.
E a wugama nən səxəleni,
alo dii singena.

¹¹ Na ləxəni,
sunun gboma ayi nən Yerusalən taani,
alo Xadada-Rimən ma sununa Megido
mereməreni.

¹² Yamanan sunuma nən,
xabilane birin yi lu e danna.
Dawuda bənsənna a danna,
e naxanle fan e danna,
Natan bənsənna a danna,
e naxanle fan e danna,

* 11:17: Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

13 Lewi bɔnsɔnna a danna,
e naxanle fan e danna,
Simayi bɔnsɔnna a danna,
e naxanle fan e danna,
14 e nun bɔnsɔnna bonne birin.
Birin luma nən a danna,
e naxanle fan yi lu e danna.

13

Suxurene nun wule nabine

- ¹ Na lɔxɔni,
tigin minima nən Dawuda yixetene xa,
e nun Yerusalen muxune,
alogo yulubine nun xɔsin xa ba e ma.
² Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra:
Na lɔxɔni,
n suxurene xinle bama nən yamanani,
jinan yi ti e xɔn ma fefe!
N mən nabine nun xaxili jaxin bama nən
yamanani.
³ Xa muxuna nde mən nabiya falan ti,
a nga nun a baba naxan a barixi,
ne a falama a xa nən,
e naxa, "I xa faxa,
amasətɔ i bata wulen fala Alatala xinli."
A nga nun a baba naxan a barixi,
ne a səxənma nən
a nəma nabiya falane tima.
⁴ Na lɔxɔni, nabine birin yagima nən
e fe toxine nun e waliyya falane ra.
E mi fa nabiya domaan soma sənən
alogo e xa madaxun ti.
⁵ E birin a falama nən, e naxa,
"Nabi mi n na, xee biin nan n na.
Amasətɔ muxuna nde n sara nən
xabu n dii jɔrə waxatini."
⁶ Koni e a maxədinma nən, e naxa,
"Nanse laru itoe ra i kanken ma?"
A e yabima nən, a naxa,
"E n maxələ nən n xɔyine konni."

Silanfanna

- ⁷ "Silanfanna,
i xa keli n ma xuruse rabaan xili ma,
xəmen naxan n fəma."
Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra.
"Xuruse rabaan faxa,
yəxəene xa xuya ayi.
N yi keli a xunxurine xili ma.
⁸ Nayi, yamaan dəxəde saxan,
firin faxama nən keden yi lu na.
Alatalaa falan nan na ra.
⁹ N yi a dənxən sa təeni

n yi a rasənseñ alo gbetina.
N yi e mato təeni,
alo xəmaan matoon kii naxan yi.
Nayi, e n maxandima nən,
n yi e yabi.
N na a falama nən,
'N ma yamaan nan ne ra.'
E yi a fala, e naxa,
'Alatala nan nxɔ Ala ra.' "

14

Alatala fa lɔxɔna

- ¹ Alatalaa lɔxɔn fama.
Yaxune ε seene yitaxunma nən ε yee xɔri.
² N siyane birin malanma nən
e yi Yerusalen yengε.
Taan suxuma nən.
Banxine yi kui geli.
E yi fu jaxanle ma.
Taan fɔxɔ kedenna yi siga suxuni.
Koni yama dənxən luma nən taani.
³ Alatala kelima nən
a yi na siyane yengε,
alo a yi yəngən soma waxati gbete yi kii
naxan yi.
⁴ A tima nən na lɔxɔni Oliwi geyaan fari,
naxan Yerusalen yetagi a sogeteden binni.
Oliwi geyani bɔma nən a tagi,
keli a sogeteden binni
han a sogegodode binni.
Folo gbeen yi lu na.
Geyaan fɔxɔ kedenna xətema nən kəmənna
ma,
a fɔxɔ kedenna boden fan yi siga yiifanna
ma.
⁵ Nayi, ε ε gima nən n ma geyane folon na.
Amasətɔ geyane folon sigama nən han
Aseli.
Ε ε gima nən
alo ε to ε gi bɔxɔ xuruxurunna yee ra,
Yusiya waxatini, Yuda mangana.
Nayi, Alatala fama nən, n ma Ala,
e nun malekane birin.
⁶ Na lɔxɔni,
kənən mi luma na,
hanma xunbenla hanma ige xundina.
⁷ E nun lɔxɔn bonne keden mi a ra.
Alatala nan na lɔxɔn kolon.
Yanyi mi luma na,
kɔe mi luma na.
Hali kɔeñ na,
kənənna luma nən na.
⁸ Na lɔxɔni,

siimaya igen minima nən Yerusalən taani.
A fəxə kedenna yi siga sogetede baan binni,
a fəxə kedenna yi siga sogegodode fəxə igen
binni.

A minima nən soge fure waxatini alo
jəməna.

⁹ Alatala nan findima bəxən birin mangan
na.

Na ləxəni,
Alatala nan keden yatəma Ala ra,
a keden peen xinla yi lu na.

¹⁰ Yerusalən rabilinna bəxən birin
findima nən mərəmerən na,
keli Geba yi han Rimən yi,
Yerusalən yiifanna ma.

Yerusalən tima nən.

Taan danne yi lu iki:

Keli Bunyamin dəen na
han də singen yireni
han tongonna dəna.

Keli Xananeli sangansoon ma
han mangana manpa ige badena.

¹¹ Muxune dəxəma nən taani.

A mi fa halagima.

Yerusalən luma nən bəjəe xunbenli.

¹² Siyaan naxanye Yerusalən yəngəxi,
Alatala fitina fureni ito nan sama ne fari:
E birin fatin kunma nən e jənən na.

E yəne kunma nən e yə yinla ra,
e lenne fan yi kun e də.

¹³ Na ləxəni,

Alatala gaxu gbeen nasoma nən e yi,
e yi e bode suxu e yiin ma,
e yi e bode yəngə.

¹⁴ Yuda kaane fan Yerusalən xun
mayəngəma nən.

E e rabilinna siyane birin ma nafunle ton-
goma nən:

xəmaan nun gbetin nun dugi gbegbe.

¹⁵ Na fitina fure sifan soone nun gbax-
alone*

nun jəgəməne nun sofanle fan suxuma nən
e nun xuruseen naxanye birin yaxune
daaxadeni.

¹⁶ Nayi, siyaan naxanye birin Yerusalən
yəngəxi

na muxu dənxəne fama nən jəe yo jəe,
e Manga Alatala Sənbən Birin Kanna batu,
e yi Bubu Kui Sanla raba.†

¹⁷ Xa bəxən xabilana nde tondi sigə
Yerusalən taani
Manga Alatala Sənbən Birin Kanna batu-
deni,
tulen mi fama e konni.

¹⁸ Xa Misiran kaane tondi sigə,
xa e mi fa, tulen mi fama na.
Alatala fitina furen nagodoma e ma nən
a naxan nagodoma siyane ma
naxanye tondixi sigə Bubu Kui Sanla
rabadeni.

¹⁹ Ala Misiran kaane fe naxin saranma e ra
na kii nin,
a siyane yulubine birin saran e ra,
naxanye mi sigama Bubu Kui Sanla
rabadeni.

²⁰ Na ləxəni,
hali talandin naxanye singanxi soone ra
a səbəma nən ne ma fa fala:
“A Sarıjanxi Alatala xa.”

Tunden naxanye Alatalaa banxini
ne fan yatəma nən se rasarıjanxine ra
alo saraxa ganden goronne.

²¹ Tunden naxanye birin Yerusalən nun
Yuda yi,
ne birin nasarıjanma nən Alatala Sənbən
Birin Kanna xa.

Naxanye birin fama saraxa badeni,
ne nde xalima nən,
aloge e xa sa kudin so e kui.

Na ləxəni, sare mati yo mi fa luma
Alatala Sənbən Birin Kanna batu banxini.

* **14:15:** Gbaxaloni itoe sətəma soon nun sofanla na diin sətə waxatin naxan yi. † **14:16:** Bubu Kui Sanla fe səbəxi
Saraxaraline 23.33-38 kui.

Malaki Nabi Malaki Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Malaki kawandini ito sebexi nən jee keme naanin joxon benun Marigi Yesu xa bari. A sebe waxatin naxan yi, fayida jee keme nan bata yi dangu xabu Yahudiyane xete e konni sa keli konyiyani Babilon yi. Suxu muxune xete xanbini, Isirayila kaane yi lu e kejaan masare Ala mabinni ndedi ndedi, e tunnaxol e ma. A lixi Nabi Xage nun Nabi Sakari bata yi yelin e kawandise be xabu jee tongue saxan hanma jee tongue suulun. Isirayila kaane bata yi Nabi Xage nun Nabi Sakari a xinla ratin, e yi Ala Batu Banxin ti Yerusalen taani. Na xanbi ra, yamaan yi yigi nenen naxan sotksi yamanan kanna Sorobabeli a mangayaan bun, na yi kala. Esirasi mon munma yi e dina feene yitonna folo singen.

Nayi, dina feene yi xetema xanbin nan na. Sanla mi yi fa rabama, e mi yi saraxane bama a kiini. Alaa sariyan mi yi suxi.

Nabi Malaki yi yamaan nalimaniya, a Alaa xanuntenyana fe rabira e ma e nun a kitin naxan mon bata maso e ra. A e rakolon a Ala fama a Muxu Sugandixin nan nafadeyi. Na sebexi Malaki 3.1-4 kui. Nabi Malaki nan Yoni Marafu Tiina fe fala waliyyani jee keme naanin benun a xa fa. A naxa, a nabina nde fama Alaa Muxu Sugandixin yee ra, a kirani ton a xa naxan luma alo Nabi Eli. Na sebexi Malaki 3.1 kui e nun 3.23-24 kui. Ningila Yesu kui, feni ito falaxi lan Yoni Marafu Tiin nan ma naxan Marigi Yesu fa feni ton. Na sebexi Matiyu 17.11-13 kui e nun Luka 1.17 kui.

¹ Alatala yi waliiya falani ito ti Isirayila kaane xa Malaki xon.*

Ala bata a yamaan xanu

² Alatala naxa, "N bata e xanu." Koni e naxa, "I ya xanuntenyaa yitaxi nxu ra di?" Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, "Esayu xunyen xa mi yi Yaxuba ra ba? Anu n bata Yaxuba xanu," ³ koni n bata Esayu rajaxu. N bata a geya yirene findi tonbonne ra, n yi a kcen lu kankone xa."

* ^{1:1:} Malaki bunna nən fa fala "N ma xerana."

⁴ Xa Edən kaane a fala, e naxa, "Nxu bata halagi, koni nxu mon nxo taa kalaxine tima nən!"

Nayi, n tan Alatala Senben Birin Kanna naxa, "E na e ti, n mon yi e rabira. Muxune menna xilima nən, 'Boxə Naxina,' Alatala xoloxi yamaan naxan ma habadan! ⁵ E na toma nən, ε yi a fala, ε naxa, 'Alatala gbo hali Isirayila yamanan fari ma!' "

Saraxaraline magifena

⁶ "Diina a fafe binyama nən. Walikeen fan a kuntigin binyama nən. Xa n tan nan ε fafe ra, na binyen sifan minen yi? Xa ε mangan nan n na, na binyen sifan minen yi?" Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. "Ε tan saraxaraline, ε tan nan n xinla rayelefuma. Ε mon yi a fala, ε naxa, 'Nxu i xinla rayelefumi di?' ⁷ Ε fama donse haramuxin nan na, ε yi a doxə saraxa ganden fari. Ε mon yi a fala, ε naxa, 'Nxu i ya sarijanna kalaxi di?' A luxi nən alo ε a falama nən, ε naxa, 'Alatalaa saraxa ganden tənə mi na' ⁸ ε na fa xuruse yεtaren na saraxan na. Fe jaxin xa mi na ra ba? Ε na fa xuruseen na, a sanna giraxi hanma a furaxi, fe jaxin xa mi na fan na ba? Xa i na fi i ya yamanan kanna ma, na go? A sewe i ra ba? A i yisuxε a fajin na ba?" Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

⁹ "Nayi, iki, ε kata ε Ala mafan alogo a xa hinan en na! Ε to na se sifane fima a ma, a a tuli matiyε ε ra ba?" Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

¹⁰ "Hali ε tan nde kedenna yi Ala Batu Banxin deen nagale nun alogo ε nama teen nadegε fuuni n ma saraxa ganden fari! N mi n sewa fe yo toxi ε yi," Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. "N mi ε saraxane rasuxuma. ¹¹ N xinla binyama nən siyane birin yε keli sogeteden ma han a bidadena. E wusulanna nun kise sarijanxine bama saraxan na n xinli yiren birin yi. N xinla binyama nən siyane birin yε." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

¹² "Koni ε tan nan n ma sarijanna kalama, ε to a falama, ε naxa, 'Marigina saraxa ganden haramuxi, en donseen naxan sotma a fari na yelefū.' ¹³ Ε a falama, ε naxa, 'Fitinan ni ito ra!' Ε yi ε

kutun marajaxuni.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

“Anu, ε fama xuruse mujaxine ra n xən saraxan na, naxanye madənxi hanma naxanye furaxi. N tan tinjε ne rasuxε ε ra ba?” Alatala naxa na kiini.

¹⁴ “Dangan na yanfantenna xa xuruse xəmə radaxaxin naxan ma kuruni, a yi a kələ a so feen na n yii, a fa fa a madənxin na Marigin xən saraxan na. Bayo manga gbeen nan n na. N xinla magaxu siyane yε.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

2

¹ “Iki, yamarini ito ε tan saraxaraline nan xa! ² Xa ε mi ε tuli mati, xa ε mi a ragidi ε bəjnəni, a ε xa n xinla binya, n dangan nafama nən ε ma, n yi ε dubane findi dangane ra. N bata ε dubane danga yati! Bayo ε mi n ma fe ragidixi ε bəjnəni.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

³ “Iki, n kənkəxi ε bənsənna xili ma ε fe ra. ε xuruseen naxanye bama saraxan na n xa sali waxatini, n na e gbiine soma nən ε yetagi, muxune yi sa ε nun na woli ayi ε bode xən. ⁴ Nayi, ε a kolonma nən, a n yamarini ito falaxi ε xa nən alogo layirin naxan nxu nun Lewine tagi, na nama kala.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. ⁵ “N ma layirin luxi nən ε xən, a findi siimayaan nun bəjəe xunbenla ra e xa. N na e so nən ε yii alogo e xa gaxu n yee ra. E lu nən n yeeragaxuni yati, e yi n xinla binya. ⁶ N ma sariyan nəndin yi e de. Wule fala yo mi lu e de. E bira nən n fəxə ra bəjəe xunbenla nun muxu fəjiyani, e yi muxu wuyaxi raxetə hakən fəxə ra.”

⁷ “Amasətə saraxaralina falane fekolonna nan fima muxune ma. Muxune xaranna fenma a tan nan na lan sariyane ma. Amasətə Alatala Senben Birin Kanna xəraan nan a ra. ⁸ Koni ε tan bata kiraan bejin, ε bata muxu wuyaxi ratantan sariyan xən. N layirin naxan xidi nxu nun Lewi bənsənna muxune, ε bata na kala.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. ⁹ “N marajaxun nun marayarabin nagidima ε ma nən yamaan tagi. Amasətə ε mi biraxi n ma kiraan fəxə ra, fə ε to muxune rafisaxi ε bode xa sariyan xən.”

Futu feen sariyana

¹⁰ En birin fafe keden xa mi a ra ba? Ala kedenna xa mi en birin daxi ba? Nanfera nayi en na en bode yanfama, en yi layirin kala naxan xidi en benbane nun Ala tagi? ¹¹ Yuda kaane bata tinxintareyaan liga. Fe haramuxin bata liga Isirayila nun Yerusalən yi, bayo yire sarijanxin naxan yi rafan Alatala ma, Yuda kaane bata na raharamu. E bata sungutunne futu naxanye ala xənəna nde batuma. ¹² Naxan na ito liga, Alatala xa na kanna kedi Yaxuba bənsənne dəxədene yi. A tan nan kantanna tima, a yabin ti. Ala xa na kanna kedi hali a saraxane ba Alatala Senben Birin Kanna xa.

¹³ A mato, ε mən naxan xunna. ε wugama, ε kutunma, ε yi Alatalaa saraxa ganden nafe yeegeen na bayo a mi fa ε saraxane matoma, a mi sese rasuxuma ε yii. ¹⁴ ε mən yi a fala, a nanfera? Bayo Alatala nan seren na ε nun naxanla tagi i naxan dəxi i foninge waxatini, i naxan yanfaxi, hali i fe rafala boden to yi a ra, hali ε nun na to bata yi layirin xidi. ¹⁵ Ala mi ε findixi gbindi kedenna xan na ba, a yi niin bira na yi? Na gbindi kedenna nanse fenma fə bənsənna naxan Ala kolon. Nayi, ε yetə suxu ε niini, ε nama ε foninge waxatin naxanla yanfa. ¹⁶ Alatala, Isirayilaa Ala naxa, “Naxan na a me a naxanla ra xənnantenyani, na gbalon funfu luma a ma nən. Nayi, ε yetə suxu ε niini ε nama muxune yanfa.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

Ala fəfəna kitisadeni

¹⁷ ε fala xuine Alatala xadanma. ε a falama, ε naxa, “Nxu a raxadanma di?” ε nəma a fale, ε naxa, “Naxan yo fe naxin liga, ne nan fan Alatala yee ra yi. Na kanne nan nafan a ma.” Hanma ε naxa, “Ala naxan kiti kendən sama, na minən yi?”

3

¹ “A mato, n nan n ma xəraan nasigama nən, a yi kirani tən n yee ra. Nayi, sanja ma kedenni, ε marigin naxan fenma, na soma nən a batu banxini. ε n ma xəraan naxan maməma lan n ma layirin ma, na fama nən.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. ² Anu, nde luyε a nii ra a fa ləxəni? Nde luyε tixi a na fa waxatin naxan yi? Bayo a luma nən alo xabuna sulun

teena,* alo dugin xana xəsi ba safunna. ³ A dəxəma nən alo xabun naxan wure gbeti fixən naxulunma a rasənsən xinla ma a yi a gbiin ba. A Lewine rasarijanma nən alo xəmaan nun wure gbeti fixən nasənsənma kii naxan yi, e findi saraxarali tinxinxine ra Alatala xa. ⁴ Nayi, Yuda kaane nun Yerusalən kaane kiseene rafanma nən Alatala ma, alo waxati danguxine yi.

⁵ “N nan n maṣoma nən ε ra kitisadeni. N yi sereyaan ba kəəramuxune nun yalundene xili ma mafuren, e nun naxanye e kələma wulen fari, e nun naxanye walikene saranna nun kana giləne nun kirdine kansunma, e nun naxanye xəjene rabəjənma, naxanye mi gaxuma n yee ra.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

Yaganne fe

⁶ “N tan Alatala, n mi masaraxi. N nara, ε tan Yaxuba bənsənne, ε mi raxərixi. ⁷ Xabu ε benbane waxatini, ε bata ε xun xanbi so n ma tənne yi, ε mi e suxi. ε mən xa xətə n ma, n fan yi n yee rafindi ε ma.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. “Anu, ε a falama, ε naxa, ‘Nxu fa xətemə Ala ma di?’ ⁸ Adamadiin nəe Ala mujə ba? Anu ε bata n muja. ε n maxədinma, ε naxa, ‘Nxu i mujəxi di?’ ε to mi yaganna nun kise defexine fima. ⁹ Dangana ε tan yamanan muxune birin fəxə ra amasətə ε n mujəma. ¹⁰ ε fa yaganne defexin na se ramaradeni alogo balon xa lu n ma banxini waxatin birin.” Alatala Senben Birin Kanna naxa, “ε n nakərəsi feni ito yi iki, ε a mato, xa n mi kore xənna dəen nabiye ε xa, n baraka gbeen nagodo ε ma han a dangu ayi.” ¹¹ Alatala Senben Birin Kanna naxa, “N mi tinjə se kalane yi ε sansine kala bəxəni, ε wudi binle mi luyə e bogitarene ra. ¹² Siyane birin a falama nən ε ma a dubadene, bayo ε yamanan naxunma nən.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

Ala tinxin muxune saranma nən

¹³ Alatala naxa, “ε fala xələne ti nən n ma. ε mən a falama, ε naxa, ‘Nxu nanse falaxi i ma?’ ¹⁴ ε a fala nən, ε naxa, ‘Ala batun tənə yo mi na! Nxu nanse sətəxi a sariya suxuni, nxu sunuxin yi lu sigan tiyə Alatala Senben Birin Kanna fe ra. ¹⁵ Nxu fa a falama nən

iki a səwan yətə yigboone nan xa. Fe naxi rabane nan sabatixi yati! Hali naxanye Ala bunbama, e yətə sətəma a ra.’ ”

¹⁶ Nayi, naxanye gaxuxi Alatala yee ra, ne falan tima e bode tagi, Alatala tuli matixi e ra, a e xuiin naməma. Muxun naxanye gaxuxi Alatala yee ra e a xinla binya, ne xinle yi səbə Ala yətagi alogo a xa a nəxə lu e xən. ¹⁷ Alatala Senben Birin Kanna naxa, “E findima nən n gbeen na. N na e findi n yətə gbee yamaan na ləxə naxan yi, e kininkininna n suxuma nən alo dii fafan kininkininma a dii ma kii naxan yi naxan walima a xa. ¹⁸ Nayi, ε mən tagi rabaan toma nən tinxin muxun nun muxu nəxin tagi, e nun Ala batu muxun nun naxan mi a batuma.” ¹⁹ Amasətə Alatala Senben Birin Kanna naxa, “Na ləxən fama təen nan na alo sulun təen.† Yətə yigboone nun fe naxi rabane birin findima səxə xaren nan na, na ləxən yi findi təen na e xa. E salen mi luyə, hali e siyadina a mi luyə. ²⁰ Koni ε tan naxanye n xinla binyaxi, n ma tinxinyaan minima nən kənənni ε xa alo sogen na te, a kənənnə yi ε rakisi, ε xərəyama nən, ε yi tigan sewani alo jingə dii lugoxine.” ²¹ Alatala Senben Birin Kanna naxa, “Nayi, ε muxu nəxine yibodonma nən, e lu alo xubena ε sanna bun, na ləxəni, n ləxən naxan yitənma.”

Nabi Eli faan firindena

²² N sariyan naxanye so n ma walikəen Musa yii Horebe geyani Isirayila kaane xa, n ma tənne nun yamarine, ne fe xa rabira ε ma. ²³ N tan yətəen Nabi Eli rafama nən ε ma benun Alatalaa ləxə gbee magaxuxin xa a li. ²⁴ A yi dii fafane bəjən nafindi e diine ma, a diine bəjən nafindi e fafane ma, alogo n nama fa ε bəxən halagi.

* **3:2:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.” † **3:19:** Sulun təen mən falama yirena nde yi fa fala “Furu təena.”

Matiyu

Matiyu Yesu a Fe Xibaru

Fanin Naxan Sebe

Matiyu Kitabun yireni ito sebexi nən jee tonge saxan e nun suulun jəxən Yesu te xanbini kore xənna ma. Mudu maxinla nan yi Matiyu ra Romi kaane xa Yesu a xilima waxatin naxan yi. Matiyu findi Yesu a xarandiina nde nan na. Yesu a taruxun ligaxi nən Matiyu yee xori, a yi a sebe waxati gbete yi.

Matiyu nun Maraka nun Luka Yesu a taruxun yebama fayida kii kedenna nin. Koni Matiyu a gbeen sebexi Yahudiyane nan xa. Na nan a liga, a yirena ndee sebe Yahudiyane naxanye famuma dangu siya gbetene ra. A mən nabiya fala fonne fe falama dangu bonne ra alogo a xa a yita Yahudiyane ra fa fala Yesu bata nabine birin ma falane rakamali.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yebama, Mariyamaa diina. Yesu xaran wuyaxi ti nən a dunuja yi gidini a yamaan xa. A mən kabankoko wuyaxi liga nən. Matiyu na nan yebama Ningila Yesu kui. Dənxən na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

Yesu benbane fe

Taruxune Singen 2.3-15 nun Luka 3.23-

38

¹ Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbane xinle nan itoe ra. Dawuda bənsənna nde nan yi Yesu ra. Iburahima bənsənna nde nan yi Dawuda ra.

² Iburahima nan Isiyaga sətə. Isiyaga yi Yaxuba sətə. Yaxuba yi Yuda nun a xunyene nun a tadane sətə. ³ Yuda yi Peresi nun Sera sətə. E nga nan yi Tamari ra. Peresi yi Xesirən sətə. Xesirən yi Rami sətə. ⁴ Rami yi Aminadabo sətə. Aminadabo yi Naxason sətə. Naxason yi Salimon sətə. ⁵ Salimon nun Raxabi yi Boosu sətə. Boosu nun Ruti yi Obedi sətə. Obedi yi Yesə sətə. ⁶ Yesə yi Manga Dawuda sətə.

Dawuda yi Sulemani sətə. A nga yi findixi Yurayaan naxanla nan na. ⁷ Sulemani

yi Robowan sətə. Robowan yi Abiya sətə. Abiya yi Asa sətə. ⁸ Asa yi Yosafati sətə. Yosafati yi Yehorami sətə. Yehorami yi Yusiya sətə. ⁹ Yusiya yi Yotami sətə. Yotami yi Axasi sətə. Axasi yi Xesekiya sətə. ¹⁰ Xesekiya yi Manase sətə. Manase yi Amən sətə. Amən yi Yosiya sətə. ¹¹ Yosiya yi Yekonaya nun a xunyene nun a tadane sətə, e Isirayila muxune susu waxatin naxan yi, e siga e ra Babilən taani konyiyani.

¹² E siga xanbini Babilən taani, Yekonaya yi Selatili sətə. Selatili yi Sorobabeli sətə. ¹³ Sorobabeli yi Abiyudi sətə. Abiyudi yi Eliyakimi sətə. Eliyakimi yi Asori sətə. ¹⁴ Asori yi Sadəki sətə. Sadəki yi Ahimi sətə. Ahimi yi Eliyudi sətə. ¹⁵ Eliyudi yi Eleyasari sətə. Eleyasari yi Matani sətə. Matani yi Yaxuba sətə. ¹⁶ Yaxuba yi Yusufu sətə, Mariyamaa xəməna, naxan Yesu bari, naxan xili “Alaa Muxu Sugandixina.” ¹⁷ Awa, fələ Iburahima ma, han sa dəxə Dawuda ra, na findi mayixete fu nun naanin nan na. Fələ Dawuda ma, han e siga Isirayila yamaan na Babilən taani waxatin naxan yi, na fan mayixete fu nun naanin. Fələ e sigan ma Babilən taani, sa dəxə Alaa Muxu Sugandixin bari waxatin na, na fan findixi mayixete fu nun naanin nan na.

Mariigi Yesu sətə fena

Luka 2.1-7

¹⁸ Awa, Yesu Alaa Muxu Sugandixin sətəxi kii naxan yi, na nan ito ra. A nga, Mariyama yi masuxi Yusufu xən ma nun, koni benun a xa dəxə a xən ma waxatin naxan yi, a yi a to a bata fudikan fata Alaa Nii Sarıjanxin na. ¹⁹ Tinxin muxun nan yi a xəmən Yusufu ra. A mi yi waxi a xa Mariyama rayagi yamaan yetagi. Nanara, a yi a miri a xa a futun kala luxunni. ²⁰ A yi a mirima na feen ma waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini a xa xiyeni, a naxa, “Yusufu, Dawuda bənsənna, i nama gaxu i ya naxanla Mariyama tongə, amasətə a diin naxan barima, na fataxi Alaa Nii Sarıjanxin nan na. ²¹ A dii xəmən barima nən, i yi a xili sa Yesu* amasətə a tan nan a yamaan nakisima e yulubine ma.”

* **1:21:** Yesu xinla bunna nən, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

22 Ito birin ligaxi nən alogo Marigin naxan falaxi a nabiin xən ma, a na xa kamali. **23** A naxa,

“Sungutun nasələnxin fudikanma nən, a dii xəmən bari.

E yi a xili sa Emanuweli, na bunna nən fa fala, ‘Ala en tagi.’ ”[†]

24 Nanara, Yusufu xulun waxatin naxan yi, Marigina malekan naxan yamari a ma, a na liga, a yi Mariyama tongo a jaxanla ra.

25 Koni e mi kafu han a yi dii xəmən bari. Yusufu yi a xili sa “Yesu.”

2

Xəntən tiin naxanye sa keli sogeteden binni

1 Yesu to sətə Bəteləmi taani Yudaya yamanani Manga Herode waxatini, fekolonne yi fa sa keli sogeteden binni, fa Yerusalən taani. **2** E muxune maxədin, e naxa, “Diidin naxan barixi Yahudiyane mangan na, na minən yi? Nxu bata a taxamaseri sare to nxu yi sogeteden binni waxatin naxan yi. Nanara, nxu bata fa nxu xa fa a batu.” **3** Manga Herode na mə waxatin naxan yi, a kuisan, e nun Yerusalən kaane birin. **4** A yi yamaan saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne xili, a yi e maxədin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin yi lan a xa bari minən yi?”* **5** E yi a yabi, e naxa, “A barima Bəteləmi taan nin Yudaya yamanani. Nabini ito nan səbəxi, a naxa,

6 ‘I tan, Bəteləmi taan Yuda yamanani, taa xuri mi i tan na Yudaya taa gbeene yə. Amasətə mangana nde kelima nən i tan yi naxan Isirayila muxune masuxuma, n ma yamana.’ ”[†]

7 Awa, Manga Herode yi fekolonne xili wundoni, a yi e maxədin na sare mini waxatin yətəen ma. **8** A yi jnugun sa e ma siga Bəteləmi taani, a naxa, “Ə sa diidina fe yəe fen han! Ə na a to waxatin naxan yi, ə yi n nakolon alogo n fan xa sa a batu.”

9 E to mangana falan name, e yi siga. E sare naxan to sogeteden binni a fələni, e mən yi na to, a yi lu e yəe ra han a sa ti diidin yiren xun ma. **10** E to na sare to, e

yi səwa han! **11** E to so banxini, e yi diidin nun a nga Mariyama to. E yi e xinbi sin a xa, e yi a batu. Na xanbi ra, e yi e sanba seene rəmini, e yi xəmaan nun wusulanna nun mirihi latikənənna fi a ma. **12** Ala yi fekolonne rakolon xiyeni, a e nama fa xətə Manga Herode fəma. E yi xətə kira gbətə xən ma e konni.

Yesu sətə muxune yi e gi

13 Fekolonne kelixin na yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, ə yi ə gi, ə siga Misiran yamanani. Ə sa lu na han n na falan ti ə xa waxatin naxan yi. Amasətə Herode diidin fenma a faxa xinla nan ma.” **14** Nayi, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo kəeən na, e siga Misiran yamanani. **15** A lu na han Herode yi faxa. Marigin naxan fala nabiin xən ma, na yi kamali, a naxa, “N na n ma dii xəmən xili nən a xa keli Misiran bəxəni.”‡

Diine faxa fena

16 Herode to a kolon a fekolonne bata a mayenden, a bəjənən yi te katı! A yi yamarın fi, a dii xəmən naxanye Bəteləmi taan nun a rəbilinna birin yi, naxanye barin munma jəe firin sətə, a ne birin xa faxa. A na waxatin nagidi fekolonne gbee falan nan xən. **17** Nayi, Nabi Yeremi a falan yi kamali, a naxa,

18 “Gbelegbele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani, Rakeli nan a diine wugama. A mi tinjə a xa masabari amasətə e birin bata faxa.”§

E xətə fena keli Misiran yi

19 Herode faxa waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyeni Misiran yamanani, **20** a yi a fala, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, i xətə Isirayila yamanani amasətə naxanye diidin fenma a faxa feen na, ne bata faxa.”

21 Nanara, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo, a xətə Isirayila yamanani. **22** Koni a mə waxatin naxan yi, a Herode a dii xəmən Arikelayusi dəxi a fafe jəxəni mangan na

† **1:23:** Esayı 7.14 nun 8.8 nun 8.10 fan mato. * **2:4:** A na maxədinna tixi nən bayo muxune yi Alaa Muxu Sugandixin faan maməma bayo nabi fonne waliyyiya falane bata yi a fe yita xabu jəe kəmə wuyaxi.

‡ **2:15:** Hose 11.1 § **2:18:** Yeremi 31.15

† **2:6:** Mika 5.1

Yudaya yamanan xun na, Yusufu yi gaxu na yidəxə feen na. Ala mən yi a rakolon xiyeñi, a yi siga Galile yamanani. ²³ A yi sa dəxə taana nde yi naxan xili Nasarəti. Nabine falane yi rakamali, fa fala, “A xili bama nən ‘Nasarəti kaana.’”

3

Yoni Marafu Tiina kawandina

Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28

¹ Yoni Marafu Tiin yi fa na waxatini a kawandin ba fələ tonbonni Yudaya yamanani. ² A naxa, “Ε xun xanbi so ε hakene yi, amasotə Ariyanna Mangayaan bata maso!” ³ Nabi Esayi yi a tan nan ma fe falama, a naxa, “Muxuna nde xuiin minima tonbonni, naxan a falama, ‘Ε kirani tən Marigin yee ra, ε kirane matinxin a xa! ”*

⁴ Nəgəmə xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma. A yi tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.

⁵ Yamaan yi lu fe a fəma keli Yerusalən nun Yudaya yamanan nun Yurudən baan nabilinna birin yi. ⁶ E yi e ti e yulubine ra, a yi e rafu Yurudən baani e tubi xinla ma Ala ma.

⁷ Yoni to Farisi muxune[†] nun Saduse muxun[‡] wuyaxi to fe a fəma, a xa e rafu igeni, Yoni yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan sənjə bənsənne! Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Ala xələn bun ma? ⁸ Ε kewanle xa a yita fa fala ε bata ε xun xanbi so ε hakene yi. ⁹ Ε nama ε miri fa fala ε benban nan Iburahima ra. N xa a fala ε xa, Ala nəe gəmeni itoe finde nən Iburahimə bənsənne ra! ¹⁰ Bunbin bata yitən wudi salenne səge feen na. Wudin naxan mi bogi fani tima, na səgəma nən, a woli təeni. ¹¹ N tan ε rafuma igeni ε tubi xinla nan ma Ala ma. Koni naxan sənbən gbo n tan xa, na fama n tan xanbi ra, n mi nəe naxan ma sankidi fulunjə yati. Na ε rafuma Ala Nii Sarıjanxin nun təen nin.

* ^{3:3:} Esayi 40.3 † ^{3:7:} Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. ‡ ^{3:7:} Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lan mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mən mi yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. * ^{4:2:} Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi doneen donma hali kəən na. Waxatina nde yi, e mən yi a jənige e nama igen fan min hali kəən na. † ^{4:4:} Sariyane 8.3 ‡ ^{4:5:} Yerusalən nan xili Taa Sarıjanxina bayo a rasarıjanxi Ala xa. Na feen səbəxi Yaburin 87.1-3 kui.

¹² A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nən təə tutareni!”

Yesu rafu fena igeni

Maraka 1.9-11, Luka 3.21-22, Yoni 1.32-34

¹³ Na waxatini Yesu yi keli Galile yamanani, a siga Yoni fəma Yurudən baani, alogo Yoni xa a rafu igeni. ¹⁴ Koni Yoni yi tondi, a naxa, “N makona a ma, i tan nan xa n tan nafu, koni i bata fa n tan fəma.” ¹⁵ Yesu yi a yabi, a naxa, “Tin ito xa liga singen, amasotə a lan nən en xa fe tinxinxine birin nakamali.” Nanara, Yoni yi tin. ¹⁶ Yesu to rafu, a keli igeni nən tun, kore xənna dəen yi rabi a xa, a yi Ala Nii Sarıjanxin to godə ganba sawurani, a dəxə a ma. ¹⁷ Fala xuiin yi keli kore, a yi a fala, a naxa, “N nafan Dii Xəmən nan ito ra naxan bata n kənen ki fajı.”

4

Setana yi kata Yesu ratantandeni

Maraka 1.12-13, Luka 4.1-13

¹ Na xanbi ra, Ala Nii Sarıjanxin yi Yesu xali tonbonni alogo Yinna Manga Setana xa kata a ratantan feen na. ² Yesu yi səge tongue naanin kəə tongue naanin ti sunni, a mi donse don, sunna yi a suxu.*

³ Maratantan tiin yi fa Yesu fəma, a naxa, “Xa Ala Dii Xəmən nan i tan na, a fala gəməni itoe xa, e xa maxətə burun na.”

⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “A səbəxi Kitabun kui, a naxa, ‘Muxun mi balon doneen xan gbansan na fə Ala falan naxanye birin tima.’”

⁵ Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Taa Sarıjanxini,[‡] a sa a ti Ala Batu Banxin xun tagi. ⁶ A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Xa Ala Dii Xəmən nan i tan na, tungan, amasotə a səbəxi Kitabun kui, a naxa,

‘Ala yamarin fima nən a malekane ma i ya fe yi.

E yi i tongo, alogo i nama i sanna din gəmə yo ra.’[§]

⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “A mən səbəxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama i Marigina Ala mato bumbani.’^{*}

⁸ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana mən yi a tongo, a siga a ra geya gbeen fari, a dununa mangayane nun a binyene birin yita a ra. ⁹ Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa i xinbi sin n bun ma, i yi n batu, n ni itoe birin fima i ma nən.” ¹⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Setana, keli be! Amasətə a səbəxi Kitabun kui, a naxa, ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu.’[†]

¹¹ Nayi, Yinna Manga Setana yi keli Yesu fəma. Malekane yi fa a mali.

*Yesu yi a wanla fələ Galile yi
Maraka 1.14-15, Luka 4.14-15*

¹² Yesu a mən waxatin naxan yi, a e bata Yoni sa kasoon na, a siga Galile yamanani.

¹³ A mi fa dəxə Nasareti taani sənən, a sa dəxə Kaperunān taani Galile daraan də Sabulon nun Nafatali bəxəni. ¹⁴ A na ligaxi nən, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,

¹⁵ “Sabulon kaan nun Nafatali kaan naxanye baan binni, Yurudən baan də, siya gbətəne gbeen Galile naxan na,

¹⁶ yamaan naxan dəxi dimini,

ne bata kənən gbeen to.

Naxanye dəxi sayaan dimini,

kənənna bata mini ne ma!”[‡]

¹⁷ Na waxatini, Yesu yi kawandin ba fələ, a naxa, “E xun xanbi so ε hakəne yi! Amasətə Ariyanna Mangayaan bata maso.”

*Yesu yi muxu naanin xili
Maraka 1.16-20, Luka 5.1-11*

¹⁸ Yesu sigan tima Galile Daraan dəxən ma waxatin naxan yi, a yi ngaxakedenma firin to. Yəxə susun nan yi e ra. Simən naxan xili Piyəri[§] e nun a ngaxakedenna, Andire, e yi yəxə susuni yalaan na darani.

¹⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bira n fəxə ra. N xa ε findi muxu fenne ra Ala xa alo ε yəxən suxuma kii naxan yi.” ²⁰ E yi e yalane sa mafuren! E bira a fəxə ra. ²¹ A

sigaxin yəen na ndedi, a yi ngaxakedenma firin gbətəye to, Yaki nun Yoni, Sebede a dii xəməne. E nun e fafe yi e yalane yitənma kunkin kui. Yesu yi e xili. ²² E yi e fafe lu kunkin kui sa! E bira Yesu fəxə ra.

*Yesu yi yamaan mali
Luka 6.17-19*

²³ Yesu yi siga Galile yamanan birin yi, a yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Fajin kawandin ba e xa, a yi yamaan furetəne rakəndəya furen sifan birin ma. ²⁴ Muxune yi na feen xibarun mə Siriya yamanan birin yi. Yamaan yi fa furetən sifan birin nun tərə muxune ra e nun jinan jaxin yi naxanye fəxə ra e nun gan furetəne nun lebutenne. Yesu yi ne birin nakəndəya. ²⁵ Yama gbeen yi bira a fəxə ra keli Galile yamanan nun Taa Xun Fune yi. Ndee fan yi sa keli Yerusalən nun Yudaya nun Yurudən baan kidi ma.

5

Yesu yi kawandin ba geyaan fari

¹ Yesu to yama gbeen to, a te a sa dəxə geyaan fari. A xarandiine yi fa a fəma. ² A yi e xaran fələ.

*Səwa gbeena fe
Luka 6.20-23*

³ A naxa, “Səwan na kanne xa, naxanye mako Ala ma bayo ne Ariyanna Mangayaan sətəma nən.

⁴ Səwan na kanne xa, naxanye wugama, bayo Ala ne madəndənma nən.

⁵ Səwan na kanne xa, naxanye limaniyaxi, bayo bəxən findima nən ne kəen na.

⁶ Səwan na kanne xa, tinxinna xənla naxanye suxuma alo kamen nun min xənla, bayo ne wasama nən.

⁷ Səwan na kanne xa, naxanye kininkininma, bayo Ala kininkininma nən ne fan ma.

⁸ Səwan na kanne xa, naxanye bəjən sarijanxi, bayo ne Ala toma nən.

⁹ Səwan na kanne xa,

naxanye bɔŋe xunbenla rasoma,
Ala ne xilima nən a a diine.
¹⁰ Sewan na kanne xa,
naxanye bɛsɛnxɔnxi e tinxinyana fe ra,
bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma
nən."

¹¹ "Yamaan na ε konbi, e yi ε bɛsɛnxɔnya,
e yi fala naxin sifan birin ti ε xili ma n tan
ma fe ra, sewana ε tan xa nayi. ¹² Ε sewa,
ε naxan, amasɔtɔ barayi gbeen namaraxi
ε xa ariyanna yi. Amasɔtɔ e nabine fan
bɛsɛnxɔnya na kii nin xabu a fɔlɔni."

Fɔxɔn nun kənənna fe

Maraka 9.50, 4.21, Luka 14.34-35, 8.16

¹³ Yesu naxa, "Ε luxi nən alo fɔxɔna
dunuja muxune birin xa. Koni xa fɔxɔn
mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa rameɛmɛxɛnma
nanse ra nayi? A tɔnɔ mi fa na fɔ a woli
ayi, yamaan yi a yibodon. ¹⁴ Ε luxi nən alo
kənənna dunuja muxune birin xa. Taan
naxan tixi geyaan fari, na mi luxuŋjɛ.
¹⁵ Muxu yo mi lənpun nadɛgɛ, a a raso
deben bun ma. Koni fɔ lənpun xa dɔxɔ seen
nan fari. Nanara, a kənənna fiyɛ banxi kui
kaane birin ma. ¹⁶ A na kii nin, ε kənənna
xa yanban yamaan yetagi alogo e xa ε wali
fanine to, e yi ε Fafe Ala binya ariyanna yi."

Musaa Sariyana

¹⁷ Yesu naxa, "Ε nama ε miri fa fala n bata
fa Sariya Kitabun nun nabine kitabune
kaladeni. N mi faxi e kaladeni fɔ e raka-
malideni. ¹⁸ N xa nɔndin fala ε xa, fanni
kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi, sese mi
bɛ Sariya Kitabun na hali sɛbɛnla yiredi
keden pe han feen birin yi kamali. ¹⁹ Nanara,
naxan na yamarini ito nde keden kala hali
a xurun ki yo ki, a bonne xaran na ma, na
kanna yatɛma muxudin nan na Ariyanna
Mangayani. Koni naxan sariyani itoe sux-
uma, a bonne xaran ne ma, na kanna find-
ima nən muxu gbeen na Ariyanna Man-
gayani. ²⁰ N xa nɔndin fala ε xa, xa ε
tinxinyaan mi dangu sariya karamɛxɔne
nun Farisi muxune tinxinyaan na, ε mi soε
Ariyanna Mangayani mumɛ!"

Yesu a falana xɔlɔna fe yi

* **5:21:** Xɔrɔyaan 20.13 e nun Sariyane 5.17 † **5:27:** Xɔrɔyaan 20.14 e nun Sariyane 5.18 ‡ **5:31:** Sariyane 24.1
§ **5:32:** A bata a naxanla ti yalunyaan ma. Bayo a naxanla nan mɔn a ra Ala yɛɛ ra yi bayo a futun kala xun mi yi na
Ala yɛɛ ra yi. * **5:33:** Saraxaraline 19.12 e nun Yatɛne 30.3 e nun Sariyane 23.22-24

²¹ Yesu naxa, "Ε bata a mɛ a Ala bata yi a
fala en benbane xa, a naxa, 'I nama faxan
ti. Naxan na muxun faxa, na kitima nən.'*

²² Koni n tan a falama ε xa iki, naxan na
xɔlɔ a ngaxakedenna ma, na kitima nən. Naxan na a ngaxakedenna konbi, kitisa
yamaan na makitima nən. Naxan na a fala
fa fala, 'I tan xaxilitarena,' na kanna lan
yahannama tɛɛn nin. ²³ Nanara, i nɛma i
ya kiseen nalima Ala ma waxatin naxan
yi saraxa ganden yetagi, a na rabira i ma
fa fala i ngaxakedenna xɔlɔxi i ma, ²⁴ i ya
kiseen lu saraxa ganden yetagi singen. I
siga xulen, i sa ε nun i ngaxakedenna tagini
tɔn. Na xanbi ra, i yi i ya kiseen fi Ala ma."

²⁵ "Xa i yɛngɛfaan sigama i ra i kitideni,
ε nɛma kira yi, i xa kata i na feen han ε tagi
sinma alogo a nama i so kitisaan yii. Na fan
yi i so doma kanne yii. Ne fan yi i sa kasoon
na. ²⁶ N xa nɔndin fala i xa, nayi, i mi kele na
mumɛ, fɔ i yanginna birin fi!"

Yesu a maxadina yalunyan fe yi

²⁷ Yesu naxa, "Ε bata yi a mɛ nun a Ala
bata yi a fala, a naxa, 'I nama yalunyaan
liga.'† ²⁸ Koni n tan a falama ε xa, naxan na
naxanla mato han a kunfa a ma, na kanna
bata yelin yalunyaan ligɛ a bɔŋeni. ²⁹ Xa i
yiifari ma yɛɛn nan i bire yulubini, a ba na,
i yi a woli ayi. Amasɔtɔ i fatin yirena nde
halagixin fisa dangu i gbindin birin soon
na yahannama yi. ³⁰ Xa i yiifari ma yiin
nan i bire yulubini, a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi.
I yii kedenna sɛgɛxin fisa dangu i gbindin
birin soon na yahannama yi."

Futu kala feen maxadina

Matiyu 19.9, Maraka 10.11-12, Luka 16.18

³¹ Yesu naxa, "E yi a falama nun, e naxa,
'Naxan yo nɛma a naxanla bejinjɛ, a xa
futu kala kɛdin so a yiii.'‡ ³² Koni n tan
a falama iki, xa muxuna a naxanla bejin,
naxanla mi yalunyaan ligaxi, a bata a naxanla
ti yalunyaan ma nayi,§ bayo xa xɛmɛ gbɛtɛ
a futu, na bata yalunyaan liga a xɔn ma."

Kɔlɔna fe maxadina

³³ Yesu naxa, “Ε mən bata yi a mə nun, a a fala nən en benbane xa, a i na i kələ Marigini, fə i xa a rakamali.* ³⁴ Koni n na a falama ε xa iki, ε nama ε kələ ariyanna yi amasətə Ala mangaya gbeden mənni.† ³⁵ Ε nama ε kələ dunuja ra amasətə Ala san tiden na a ra. Ε nama ε kələ Yerusalən taani amasətə Manga gbeena taan nan na ra. ³⁶ Ε nama ε kələ ε xunna ra amasətə hali ε xun səxə kedenna, ε mi nəe a fərə hanma ε yi a fixa. ³⁷ Koni i ya falan xa findi ‘On,’ hanma ‘En-en’ tun! Xa i nde sa na fari, na kelixi Fe Naxin Kanna nin.”

*I nama i gbeen jəxə
Luka 6.29,30*

³⁸ Yesu naxa, “Ε bata yi a mə nun fa fala, ‘Yeeñ jəxən xa fi yeeñ na, jinna jəxən xa fi jinna ra.’‡ ³⁹ Koni n tan a falama iki, i nama i kankan muxu naxin yee ra. Naxan na i dəen fəxə kedenna garin a ma, bode fəxə fan ti a xa. ⁴⁰ Xa muxuna nde waxy i kit feni i ya doma bun birana fe ra, tin a xa i ya doma gbeen fan tongo. ⁴¹ Xa muxu yo i karahan i xa goronna maxali kilo kedenni, i tan xa a findi kilo firinna ra. ⁴² Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde wa i doli feni sena nde yi, i nama tondi.”

*Iyaxune xanu
Luka 6.27-28, 32-36*

⁴³ Yesu naxa, “Ε bata yi a mə nun fa fala, ‘I adamadi boden xanu, i yi i yaxune rajaxu.’§ ⁴⁴ Koni n tan a falama ε xa iki, ε xa ε yaxune xanu. Naxanye ε besənxənyama, ε xa Ala maxandi ne xa. ⁴⁵ Nanara, ε ligama nən alo ε Fafe Ala naxan ariyanna yi. Amasətə a sogen natema muxu fajine nun muxu naxine nan xa. Amasətə tinxin muxun nun tinxitarena, Ala tulen nafama ne birin xa. ⁴⁶ Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sətəma nayi di? Hali mudu maxinle fan na ligama! ⁴⁷ Xa ε ε ngaxakedenne nan tun xəntən, ε nanfe ligaxi nayi naxan dangu bonne gbeen na? Amasətə hali dənkəleyatārene na jəxənna ligama. ⁴⁸ Nanara, ε lu fətareyani alo fə mi ε Fafe Ala ra kii naxan yi naxan ariyanna yi.”

* 5:34: A mi kələna fe falama be lan wulen gbansanna ma. Koni hali jəndin na a ra, Yesu naxa, i nama i kələ. Xa muxun dari feen nan jəndi falan na, muxune lama a falan na nen hali a mi a kələ. † 5:38: Xərəyaan 21.23-25 e nun Saraxaraline 24.19-20 e nun Sariyane 19.21 § 5:43: Saraxaraline 19.18

6

Xaranna Ala kiseene fe ra

¹ Yesu naxa, “Ε a liga ε yeren ma, ε nama ε wali fajine ke yamaan yetagi alogo e xa ε to. Xa ε na liga, ε mi barayi sətəma ε Fafe Ala ra ariyanna yi. ² Nanara, xa i yiigelitəne kima, i nama xətaan fe i yee ra a ralideni alo nafigine a ligama kii naxan yi salide banxine nun taa tagine yi alogo yamaan xa e matəxə. N xa jəndin fala ε xa, e bata yelin e saranna sətə yamaan yee. ³ Koni xa i yiigelitəne kima, hali i kəmenna nama a kolon i yiifanna naxan ligama ⁴ alogo i ya hinan wanla xa raba suturani. Nayi, i Fafe Ala naxan i toma suturani, na i barayima nən.”

*Xaranna Ala maxandin ma
Luka 11.2-4*

⁵ Yesu naxa, “Ε nəma Ala maxandε, ε nama a liga alo nafigine. Amasətə a rafan e ma, e xa ti salide banxine nun taa tagine yi, e yi sali alogo yamaan xa e to. N xa jəndin fala ε xa, e bata yelin e saranna sətə yamaan yee. ⁶ Koni i tan nəma Ala maxandε, so i ya banxini, i dəen nagali, i yi i Fafe Ala maxandi i mi naxan toma. Nayi, i Fafe Ala naxan wundo yi feene toma, na i barayima nən.”

⁷ Yesu naxa, “Ε nama lu xətə fala fuyanne ma tun Ala maxandini alo dənkəleyatārene. Amasətə e mirima a ma fa fala e na falan nawuya ayi Ala e xuiin naməma na nin. ⁸ Ε nama liga alo ne, bayo ε Fafe Ala ε makone kolon benun ε xa a maxandi. ⁹ Awa, ε Ala maxandima ikiini, ε naxa, ‘Nxu Fafe naxan kore xənna ma, i xinla xa sarijan.

¹⁰ I ya Mangayaan xa fa,
i sagoon xa liga dunuja yi
alo a ligama kore xənna ma kii naxan yi.

¹¹ I nxə to balon fi nxu ma.

¹² I nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan nxu hakə tongone mafeluma
kii naxan yi.

¹³ I nama tin nxu xa bira tantanni
fə i nxu rakisi fe naxin ma.’ ”

¹⁴ “Amasətə xa ε ε hake tongone mafelu, ε Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε mafeluma nən. ¹⁵ Koni xa ε mi ne mafelu e hakene ra, ε Fafe Ala fan mi ε mafeluyε ε yulubine ra.”

Sun suxufreen xaranna

¹⁶ Yesu naxa, “Ε nəma sunni, ε nama ε yətagini təjən alo nafigine e yətagine yixidima kii naxan yi alogo yamaan xa a kolon a e sunni. N xa nəndin fala ε xa, ne bata yelin e saranna sətə yamaan yii. ¹⁷ I tan nəma sunna suxuma, i yətagin maxa, i yi i xunni tən ¹⁸ alogo yamaan nama a kolon fa fala i sunni fō i Fafe Ala i mi naxan toma, na a kolonma nən. I Fafe Ala naxan wundo feene toma, na i barayima nən.”

Ariyanna nafunla fe

Luka 12.33,34

¹⁹ Yesu naxa, “Ε nama ε nafunle ramara dunujani ito yi ε banxine kui, xərinxərinna nun məlimenle a kalama dənaxan yi. Muñadene fan soma nən, e yi a muña. ²⁰ Koni ε xa nafunla ramara ariyanna yi, xərinxərinna nun məlimenle mi a kale dənaxan yi, muñadene fan mi soəna, e a muña ²¹ bayo i ya nafunla dənaxan yi, i xaxinla fan mənna nin.”

Fati bəndən gbee kənənna a fe

Luka 11.34-36

²² Yesu naxa, “Muxun yeeen luxi nən alo lənpuna a fati bəndən xa.* Xa i yeeen kənde, i fatin birin luma nən kənənni. ²³ Koni xa i yeeen kala, i fatin birin luma nən dimini. Nayi, kənənna naxan i yi, xa na bata findi dimin na, na dimin gboma ayi nən.”

Ala nun nafunla fe

Luka 16.13, 12.22-31

²⁴ Yesu naxa, “Muxu yo mi nəe wale kari firinna xa sanja ma kedenni. Amasətə a kedenna rajaxuma nən, a kedenna xanu, hanma a kedenna binyama nən, a yi bona rayelefu. Ε mi nəe wanla kε Ala nun nafunla xa sanja ma kedenni.”

²⁵ “Nanara, n na a falama ε xa, ε nama kəntəfili ε dunuja yi gidina fe ra, ε naxan donma hanma ε naxan minma hanma ε ε

maxidima naxan yi. Niin mi dangu donseen na ba? Fati bəndən mi dangu dugin na ba? ²⁶ Ε xəline mato, e mi se sima, e mi se xabama, donse ramarade mi e yii, koni ε Fafe naxan ariyanna yi, na nan e baloma. Ε mi fisə xəline xa ba? ²⁷ Ε tan nde nəe waxatidi se ε yətə siine fari ε xaminna ma ba? ²⁸ Ε xaminma dugina fe ra nanfera? Ε wudi fuge fajine gbo kiin mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yətə xa, ²⁹ anu n xa a fala ε xa, hali Manga Sulemani e nun a nərən birin yi, a mi a yətə marabəri ba alo e tan nde. ³⁰ Ala nan səxəne marabəri bama naxanye solima to, tila e gan, e nan fefe! A mi ε marabəri bε dangu ne ra ba? Ε dənkəleyaan xurun.”

³¹ “Nanara, ε nama xamin fa fala, ‘En balon sətəma di?’ hanma ‘En na igen sətəma di?’ hanma ‘En dugin sətəma di?’ ³² Amasətə dənkəleyatarene seni itoe birin fenma. Koni ε Fafe naxan ariyanna yi, na ε makoon kolon. ³³ Koni ε Alaa Mangayaan fen singen e nun a tinxinyana, na xanbi ra a seni itoe birin soma ε yii nən. ³⁴ Nanara, ε nama xamin tila tərəna fe ra. Tila xaminna tila nan ma. Amasətə loxən birin nun a tərən na a ra.”

7

Ε nama bonne yalagi

Luka 6.37-38, 41-42

¹ Yesu naxa, “Ε nama ε yətə findi ε adamadi boden kəwanle makiti muxun na, alogo Ala nama ε fan makiti. ² Bayo ε na bonne kəwanle makiti kii naxan yi, Ala ε fan makitima na kii nin. Ε ligaseen naxan yatəma bonne xa, Ala fan na nan yatəma ε xa. ³ Nanfera jnamadin naxan i adamadi boden yeeen xən, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yeeen xən, i mi na toma? ⁴ I ya a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, ‘Tin, n xa jnamadin ba i yeeen xən ma,’ koni gbindonna i tan yeeen xən ma. ⁵ I tan nafigina! Gbindonna ba i yətə yeeen xən ma singen, na xanbi ra, i nəe na jnamadin toε nən, i yi a ba i adamadi boden yeeen xən ma.”

* **6:22:** alo lənpuna: Sandani ito kui, i nəe i yeeen tiye nən se fajin na hanma a kobina. Xa i yeeen tixi se fajin na, na findima nən kənənna ra i xa. * **7:6:** barene: Yanyina nde, sandani ito bunna nəe, fa fala i lan i xa muxune kawandi naxanye nəe e tuli matiyε i ra. † **7:6:** bəxə bun nafunla: Gəmən siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fəxə ige yi xaxunna ndee kui. Na gəmən xili nən “perili.”

⁶ “Ε nama se sarijanxin sa barene bun.* Ε nama ε bɔxɔ bun nafunla woli xəsene bun ma.† Xa i na ligi xəsene e yibodonma nən, barene yi xajε ε ma, e yi ε xin.”

Ala maxandina fe

Luka 11.9-13

⁷ “Ε seen maxədin, ε a sətəma nən. Ε seen fen, ε a toma nən. Ε dəen kənkən, a rabima ε xa nən. ⁸ Amasətə naxan yo na seen maxədin, na a sətəma nən. Naxan na seen fen, na a toma nən. Naxan na dəen kənkən, a rabima a xa nən. ⁹ Muxuna nde ε yε ba, naxan ma diin burun maxədinma a ra, a gəmen so a yii? ¹⁰ Hanma a na yəxən maxədin a ra, a sajin so a yii? ¹¹ Hali ε to findixi muxu jaxine ra, ε a kolon fa fala a lan nən, ε xa se fajin so ε diine yii. E faxi fa, ε Fafe naxan ariyanna yi, na se fajine soma a maxandi muxune yii kii naxan yi!”

¹² “Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin bunna nan ito ra: I waxi muxune xa feen naxanye raba i xa, na jəxənna ligi bonne xa.”

De xurina fe

Luka 13.24

¹³ “Ε so də xurin na, amasətə kiraan naxan sigama yahannama yi, na ragbo, a so dəen nagbo. Muxu wuyaxi soma nən mənni. ¹⁴ Kiraan naxan sigama habadan nii rakisini, na yisiga raxələ, a dəen mi ragbo, muxu wuyaxi mi a toma.”

Wudin nun a bogina fe

Luka 6.43-44

¹⁵ “Ε a ligi ε yeren ma wule nabine fe yi. E nəma fama e xuruxi alo yəxəena, koni e kui feen luxi nən alo kanko xajεne. ¹⁶ Ε ne kolonma e kewanle nan xən. I manpa bogin bolonjəne tansinna kəε ra ba? I xədə bogin bolonjəne wudi majalixin kəε ra ba? ¹⁷ Wudi fajin bogi fajin nan tima. Wudi naxin bogi jaxin nan tima.‡ ¹⁸ Wudi fajin mi bogi fajin jaxin tima. Wudi jaxin mi bogi fajin tima. ¹⁹ Wudin naxan mi bogi fajin tima, na səgəma nən, a gan. ²⁰ Nba, ε wule nabine kolonma e kewanle xən ma na kii nin.”

Ala xuiin suxutare muxune fe

Luka 13.25-27

‡ 7:17: bogina: Sanda sifani ito kui, bogi fajin findixi kewali fajin nan na. § 7:22: Na ləxən nəe finde kitisa ləxən nan na waxati rajanni.

²¹ “Muxun naxanye a falama, e naxa, ‘Marigina, Marigina!’ ne birin mi soma Ariyanna Mangayani fə naxanye n Fafe Ala sagoon ligama. ²² Nanara, na ləxən na a li, muxu wuyaxi a falama nən, e naxa, ‘Marigina, Marigina! Nxu bata yi nabiya falane ti i xinli nun, nxu jinanne kedi i xinli, nxu kabanako fe wuyaxi ligi i xinli!’ ²³ Nba, n na a falama e xa nən, n naxa, ‘N mi ε kolon mume! Ε tan fe jaxi rabane, ε keli n fema!’ ”

Banxi ti firinne fe

Luka 6.47-49

²⁴ “Awa, muxun naxan birin n ma falane raməma, e yi e suxu, ne luxi nən alo xəmə xaxilimaan naxan a banxin ti fanyen fari. ²⁵ Tulen fa waxatin naxan yi, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa. Koni na banxin mi bira bayo a yi tixi fanyen nan fari. ²⁶ Muxun naxanye birin n ma falane raməma koni e mi e suxuma, ne luxi nən alo xaxilitaren naxan a banxin ti məjnənsinna fari. ²⁷ Tulen faxina, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa, banxin yi bira kii jaxini!”

Yesu sənbəna fe

²⁸ Yesu yelinxina falane birin tiyε, yamaan yi kabə a xaran ti kiin ma. ²⁹ A tan mi luxi alo e sariya karaməxəne kii naxan yi, Yesu yi xaranna tima Ala sənbən nin.

8

Yesu yi dogonfontən nakəndəya

Maraka 1.40-45, Luka 5.12-16

¹ Yesu yi godo keli geayaan ma, yama gbeen yi biraxi a fəxə ra. ² Awa, dogonfontən yi fa a fema, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nəe n nakəndəye nən.” ³ Yesu yi a yiin sa a ma, a yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kəndəya.” Dogonfontən yi kəndəya mafureñ. ⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliñ fema, a xa sa i mato. Na xanbi ra, Musaa

sariyan saraxan naxan yamarixi, i na ba. Na finde nən sereyaan na e xa.”*

*Sofa kuntigina walikeen nakendeya fena
Luka 7.1-10*

⁵ Yesu so Kaperunan taani waxatin naxan yi, Romi sofaan keme kuntigin yi fa a fəma, a yi a mafan, a naxa, ⁶“N fafe, n ma walikeen furaxina n konni, hali a mi nəe a mamaxe. A tərəxi kati!” ⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa sa a rakendeya.” ⁸ Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N fafe, na binyen mi lan n ma, i siga n konni. Falan ti tun, n ma walikeen kendeyama nən. ⁹ N fan kuntigina nde nan ma nə bun, sofane n fan bun. N na a fale na ndee xa nən, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbete xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito ligi,’ a na ligi.”†

¹⁰ Yesu na mə waxatin naxan yi, a kabə. Muxun naxanye yi biraxi a fəxə ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N xa nəndin fala ε xa, n munma dənkelyaan sifani ito to Isirayila muxu yo yi. ¹¹ N xa a fala ε xa, muxu wuyaxi fama nən sa keli sogeteden nun sogegodode binni, e yi fa dəxə Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba fəma Ariyanna Mangayani.‡ ¹² Koni naxanye yi lan nun e xa so Ariyanna Mangayani,§ ne raminima nən tandem ma dimini, wugan nun jin naxinna dənaxan yi.” ¹³ Yesu yi a fala kuntigin xa, a naxa, “Siga, a ligama i xa nən alo i dənkelyaxi a ma kii naxan yi.” Kuntigina walikeen yi kendeyya na waxatin yetəni.

*Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya
Maraka 1.29-34, Luka 4.38-41*

¹⁴ Yesu yi siga Piyeri* konni, a yi a bitan gilən furaxin li saxi a konni a fatin wolonxi a ma. ¹⁵ Yesu yi naxanla yiin suxu, fati

* **8:4:** dogonfontəna: Alaa sariyan kui, dogonfontən mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nən. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinje dogonfontən na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nən. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fo a xa saraxan ba alogo a mən xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dəxə a konni. A mato Saraxaraline sora 14. † **8:9:** Xəmeni ito yi laxi a ra fa fala sənbən Yesu yii daala xun na alo sənbəna a tan sofa kuntigin yii a sofane xun na kii naxan yi. Xəmen misaala nan tongoxi a yetə dunuja yi gidin kiin ma alogo a xa a yita fa fala Yesu yi nəe a walikeen nakendeyə nən a sənbən na hali a gbindin mi siga. ‡ **8:11:** A bunna nən fa fala siya gbetəne fan kisin sətəma nən hali ba Yahudiyane ra.

* **8:14:** Muxune mən Piyeri ma a Pita. † **8:17:** Esayi 53.4 ‡ **8:22:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fəxə ra naxanye mi nii rakisin sətəxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. § **8:24:** Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

mawolonna yi a bejin, a keli, a ti, a wali fəlo a xa.

¹⁶ Ninbanna soxina, yamaan yi fa muxu wuyaxi ra Yesu fəma yinna naxine yi naxanye fəxə ra. Yesu yi yinnane kedi a falan xən, a furetəne birin nakendeyə. ¹⁷ A na ligi nən, alogo Nabi Esayi naxan fala, a na xa kamali, a naxa, “A en ma tərəne nan tongoxi, en ma furene nan yi a fari.”†

*Birana Yesu fəxə ra
Luka 9.57-62*

¹⁸ Yesu to yama gbeen to a rabilinni, a yi a fala a xarandiine xa, a e xa gidi daraan bode fəxən na. ¹⁹ Sariya karaməxəna nde yi fa a fəma, a naxa, “Karaməxə, i siga dədə, n sigə i fəxə ra.” ²⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xəline yi e təen sa, koni hali n na n xunna sama dənaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xəmən yii.” ²¹ A fəxərabirana nde yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.” ²² Yesu yi a yabi, a naxa, “Bira n fəxə ra, a lu faxa muxune xa faxa muxune maluxun.”‡

*Yesu yi foye gbeen nati
Maraka 4.35-41, Luka 8.22-25*

²³ Yesu yi dəxə kunkin kui, a xarandiine yi siga a fəxə ra. ²⁴ E daraan xun ma, foye gbeen yi keli, a igeni maxa. Igen mərənne§ yi sa kunkin xun ma. Koni Yesu yi xima. ²⁵ Xarandiine yi siga a fəma, e yi a raxulun. E yi a fala, e naxa, “Marigina, nxu rakisi, nxu faxamaan ni i ra.” ²⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “E gaxuma nanfera? E dənkelyaan mi gbo mumə!” Na xanbi ra, a keli, a foyen nun ige mərənne yamari, e yi e raxara. ²⁷ Muxune birin yi kabə, e naxa, “Muxu sifan mundun ito ra? Hali foyen nun igen mərənne a falan suxuma!”

§ **8:12:** Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. * **8:12:** Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. † **8:12:** Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. ‡ **8:22:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fəxə ra naxanye mi nii rakisin sətəxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. § **8:24:** Igen mərənne: alo foyen na so igeni.

*Yesu yi muxu firin nakendeya yinnane
naxan fəxə ra*

Maraka 5.1-20, Luka 8.26-39

²⁸ Yesu yi siga Gadara yamanani daraan bode fəxən na. Muxu firin yi a li na yi naxanye yi kelixi bilingan yireni, yinna naxine yi e fəxə ra. E yi xajə kati! Muxu yo mi yi susə sigan tiyə na kiraan xən. ²⁹ Yinnane yi e rasənxə e falan ti e xən, e naxa, “Alaa Dii Xəməna, i nanse fenma nxu fəma? I faxi nxu naxankataden nin ba benun waxatin xa a li?” ³⁰ Xəsə kuru gbeen yi e dəgema na dəxən ma nun. ³¹ Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Xa i nxu kedima, nxu rasiga xəsə kuruni ito yi.” ³² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə siga.” Nayi, e sa so na xəsə kuruni. Xəsə kurun yi godo e giyə geyaan ma, e sa faxa darani. ³³ Muxun naxanye yi xəsene kantanma, ne yi e gi, e siga taani. E sa na feene birin fala e nun feen naxan ligaxi na muxune xa yinna naxine yi naxanye fəxə ra. ³⁴ Na ma, taa yi kaane birin yi sa Yesu ralan. E a to waxatin naxan yi, e yi a mafan, a xa keli e yamanani.

9

*Yesu yi lebutenna rakendeya
Maraka 2.1-12, Luka 5.17-26*

¹ Yesu yi dəxə kunkin kui, a darani gidi, a siga a kon taani. ² Muxuna ndee yi fa xəmə lebutenna nde ra a fəma, a saxi a sa seni e yii. Yesu yi e dənkəleyaan to, a yi a fala lebutenna xa, a naxa, “N ma diina, i bəjən xəsa, i yulubine bata xafari.” ³ Sariya karaməxəna ndee yi e miri, e naxa, “Xəməni ito Ala rayelefuma!”* ⁴ Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala, a naxa, “Ə mirima fe naxi sifani itoe ma nanfera? ⁵ Mundun fala raxələ, ‘I yulubine bata xafari’ hanma, ‘Keli, i sigan ti?’ ⁶ N na a yitama ε ra nən nayi fa fala sənbəna n tan Muxuna Dii Xəmen yii dunuja yi, n muxune mafelu e yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!” ⁷ Xəmən yi keli, a siga a konni. ⁸ Yamaan to na to, e gaxu, e yi

Ala tantun amasətə a bata na sənbə sifan fi muxune ma.

Yesu yi Matiyu xili

Maraka 2.13-17, Luka 5.27-32

⁹ Yesu yi keli, a siga. A yi mudu maxinla nde to, a yi xili Matiyu, a yi dəxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxə ra.” Matiyu yi keli, a bira a fəxə ra.

¹⁰ Yesu yi a dəgema Matiyu a banxini waxatin naxan yi, mudu maxili wuyaxi nun hake kan wuyaxi yi fa, e dəxə Yesu nun a xarandiine fəma e dəgedeni. ¹¹ Farisi muxuna ndee na to waxatin naxan yi, e yi a fala a xarandiine xa, e naxa, “Ə karaməxənun mudu maxinle nun hake kanne e dəgema e bode xən ma nanfera?” ¹² Yesu yi e xuiin mə, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kəndə, na mako mi seribaan ma fəfuretəne. ¹³ Ə siga, e sa Kitabuna falani ito bunna fəsəfəsə, a naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’† Amasətə n mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fə hake kanne.”

Maxədinna sun səxu feen ma

Maraka 2.18-22, Luka 5.33-39

¹⁴ Yoni a xarandiine yi fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa, “Nxu tan nun Farisi muxune sunna suxuma, koni nanfera i ya xarandiine mi sunna suxuma?” ¹⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nəma naxalandi tiine fəma waxatin naxan yi, e lan e xa sunu ba?‡ Koni waxatina nde fama naxalandi kanna bama nən e yə, e sunna suxuma nən na yi. ¹⁶ Muxu yo mi nən dugi nənən tongə a yi dugi fonna bəterən a ra§ amasətə a dugi nənən bəma nən a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi. ¹⁷ Muxun mi manpa nənən se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nənən se sase fonna kalama nən, manpaan yi bəxən, se sase fonna yi kala. Koni manpa nənən sama se sase nənən nan kui, e firinna birin namarama nən nayi ki fajı.”

Yesu yi muxu firin nakendeya

Maraka 5.21-43, Luka 8.40-56

¹⁸ Yesu yi na falama e xa waxatin naxan yi, Yahudiya kuntigina nde yi fa a xinbi sin

* **9:3:** Ala rayelefuna: Karaməxəne na falaxi nən bayo Yesu bata falan ti alo Ala nan yi a tan na, a naxa, “i yulubine bata xafari” anu, Ala nan yulubine xafarima. † **9:13:** Hose 6.6 ‡ **9:15:** Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo naxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nənən, fa fala muxune mi sunna suxuma səwə waxatine yi. § **9:16:** dugi nənəna: Yesu a sariya nənən mi se Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mən mi se sariya nənən ma.

Yesu bun, a naxa, “N ma dii temen bata faxa iki sa! Koni fa i yiin sa a ma, a niin birama a yi nən na yi.” ¹⁹ Na ma, Yesu yi keli, a bira a fɔxɔ ra, e nun a xarandiine.

²⁰ Naxanla nde yi na yi, naxalan furen yi a ma xabu jee fu nun firin. Na yi fa Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan lenben na. ²¹ Bayo a yi a mirixi a ma, a naxa, “Xa n na n yiin din a domaan na tun, n kendeyama nən na yi.” ²² Yesu yi a firifiri, a yi a to, a yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii temen, i bɔjən xasa, i ya dənkelyaan bata i rakendeya.” Naxanla yi kendeyna waxatin yeteni!

²³ Awa, Yesu yi so kuntigina banxini, a xulen fene to e nun yamaan naxan yi wugama, ²⁴ a naxa, “E mini! Dii temen ito mi faxaxi, a xiin nən tun!” E birin yi gele a ma. ²⁵ E to yamaan namini, Yesu yi so, a dii temen suxu a yiin ma, dii temen yi keli. ²⁶ Muxune yi na feen xibarun me na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi danxuto firin nakendeya

²⁷ Yesu keli mənni waxatin naxan yi, danxuto firin yi bira a fɔxɔ ra. E gbelegbele a fɔxɔ ra, e naxa, “Dawudaa Dii Xemena,* kininkinin nxu ma!” ²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, danxuto firin yi so a fema banxin kui. A yi e maxdin, a naxa, “E laxi a ra yati fa fala a n nəe ito ligə nən ba?” E yi a yabi, e naxa, “On, nxu fafe.” ²⁹ Yesu yi a yiin din e yee ne ra. A yi a fala, a naxa, “A xa liga e xa alo e dənkelyaxi a ma kii naxan yi.” ³⁰ E yee ne yi raba ayi. Yesu yi falan ti e xa a səbeen na, a naxa, “Muxu yo nama feni ito kolon!” ³¹ Koni e yi siga, e sa Yesu a fe xibarun nali na yamanan yiren birin yi.

Yesu yi bobon nakendeya

³² Awa, na xemene yi sigama waxatin naxan yi, muxuna ndee yi fa xemena nde ra Yesu fema naxan mi yi nəe falan tiye amasoto yinna naxin nan yi a fɔxɔ ra. ³³ Yesu yinnan kedi waxatin naxan yi, bobon yi falan ti fɔlɔ! Yamaan yi kabə, e naxa, “Ito nəxənna munma to Isirayila

muxune ye singen!” ³⁴ Koni Farisi muxune yi a fala, e naxa, “Yinna mangan nan senben fixi a ma a yinnane kedi.”

Yesu yi kininkinin yamaan ma

³⁵ Awa, Yesu yi siga taane nun banxidene yi, a sa yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Fajin kawandin ba e xa, a yi muxune rakendeya furen sifan birin ma. ³⁶ A yamaan toxi waxatin naxan yi, a yi kininkinin e ma, amasoto e xaminxi, e mali muxu mi yi na yi alo yeeen naxanye kantan muxu mi na. ³⁷ Nanara, Yesu yi sandan sa a xarandiine xa, a naxa, “Malo xaba dixin gbo koni a xaba muxune mi wuya. ³⁸ E xee kanna mafan, a xa walikena ndee rasiga malo xabadeni.”†

10

Xera fu nun firinne fe

Maraka 3.13-19, Luka 6.12-16

¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili. A senben fi e ma a e xa yinna naxine kedi, e mən yi furetən sifan birin nakendeya. ² Na xera fu nun firinne xinle nan itoe ra.

A fələna, Simən, naxan mən yi xili “Piyeri,” e nun a ngaxakedenna Andire nun Sebede a dii xemən Yaki nun a xunyen Yoni ³ nun Filipi nun Barotolome nun Tomasi nun mudu maxinla Matiyu, e nun Alifaa dii xemən Yaki nun Tade ⁴ nun Simən, e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”* e nun Yudası Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Xera fu nun firinne xe fena

Maraka 6.7-13, Luka 9.1-6

⁵ Yesu yi yamarine fi muxu fu nun firinni itoe ma, a naxa, “E nama siga siya gbetene yamanani hanma Samariya taane yi. ⁶ Koni e siga Isirayila muxune fema naxanye ləxi ayi alo yeeene. ⁷ E siga, e sa e kawandi, e naxa, ‘Ariyanna Mangayaan bata maso.’ ⁸ E yi furetəne rakendeya, e faxa muxune rakeli sayani, e dogonfontəne rakendeya, e jinanne kedi. E seen naxanye sətxi e mi ne saraxi, nayi e bonne ki

* **9:27:** Dawudaa Dii Xemena: E na falaxi nən bayo Yesu findixi Dawuda bənsənna muxuna nde nan na. † **9:38:** Dənkelyea muxune lan e xa muxune sətə Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi. * **10:4:** Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengəma alogo Isirayila kaane xa mini e senben bun ma.

hali ε mi se rasuxu. ⁹ Ε nama xεma xali, hanma gbeti fixεna hanma wure gbeeli gbananne, ε naxanye singanma ε tagixidin na, ¹⁰ hanma bøndunla ε sigatini, hanma doma firin, hanma sankidina, hanma dunganna. Amasøtø walikεen lan a yi a balon søtø.”

¹¹ “Awa, ε na taan li hanma banxidøna, ε muxu kendøna nde fen, ε yi yigiya a konni han ε kelin waxatin naxan yi. ¹² Ε na so banxini, ε naxa, ‘Ala xa bøjøe xunbenla lu banxini ito kui.’ ¹³ Xa na falan lanxi na banxi kui kaane ma, na duban xa lu e xøn. Koni xa na mi a ra, na duban møn xa xεte ε ma. ¹⁴ Xa muxune mi ε yisuxu, ε mi e tuli mati ε falane ra banxina nde yi hanma taana nde yi, ε sanne rakunkun, ε kenla.[†] ¹⁵ N xa jøndin fala ε xa, kiti sa løxøni, Ala kininkininma nøn Sodoma taan nun Gomora taan[‡] ma dangu na taan na!”

Besønxønyaan naxan fama

Maraka 13.9-13, Luka 21.12-17

¹⁶ Yesu naxa, “Ε tuli mati, n bata ε xε alo yεxεene kankone tagi. Nayi, ε køta ayi alo sajine, ε findi søntarene ra alo ganbane. ¹⁷ Ε a ligø a yeren ma amasøtø muxune ε suxuma nøn, ε siga ε ra e taan fonne fεma ε makitideni, ε yi ε bønbø e salide banxine yi. ¹⁸ E sigama ε ra nøn mangane nun kuntigine fεma n tan ma fe ra, ε yi findi n serene ra e xa e nun siya gbøtene xa. ¹⁹ E na ε suxu waxatin naxan yi, ε naxan falama ε nama xamin na fe ra. A waxatin na a li, ε naxan falama Ala na fima ε ma nøn. ²⁰ Amasøtø a mi findima ε tan ma fala ra. ε falan tima ε Fafe Alaa Nii Sarjanxin nan xøn.”

²¹ “Muxune ε ngaxakedenne yanfama nøn, ε yi faxa, fafane fan na ligama nøn e diine ra. Diine fan murutøma nøn e søtø muxune xili ma, ε yi findi e faxa sabun na. ²² Muxune birin ε rajaxuma nøn n tan ma fe ra. Koni naxan na a yixødøxø han a rajanna, na kisima nøn. ²³ E na ε besønxønya taana nde yi, ε ε gi mənni, ε siga yire gbøtε yi. N xa jøndin fala ε xa, ε mi ε wanla rajanjø Isirayila taane birin yi benun n tan Muxuna Dii Xømen xa fa.”

²⁴ “Xarandiin mi dangu a karamøxøn na, konyin mi dangu a kanna ra. ²⁵ Xarandiin na ligø alo a karamøxøna, na bata lan. Konyin fan xa ligø alo a kanna. Xa e bata denbaya kanna xili ba yinna mangan Belesøbu, e nde falama nøn denbayaan fan ma dangu na ra!”

Alayøeragaxuna fe

Luka 12.2-7

²⁶ Yesu naxa, “Na ma, ε nama gaxu ya-maan yεe ra. Fe luxunxine minima nøn kεnenni, wundo feen birin kolonma nøn. ²⁷ N naxan falama ε xa dimini, ε na fala kεnenna ma. N na naxan køyekøyen ε xa, ε na rawanga banxine xuntagi. ²⁸ Muxun naxanye fati bøndøn faxama, koni e mi nøe ε niin halage, ε nama gaxu ne yεe ra. Koni ε gaxu Ala yεe ra naxan fati bøndøn nun niin halagima yahannama yi. ²⁹ Xølidi firin mi sare gbanan firinna ra ba? Koni hali na xølidi keden pe mi bire bøxøni xa i Fafe Ala mi tin. ³⁰ Hali ε xun sεxε keden kedenne, Ala e birin xasabin kolon. ³¹ Nanara, ε nama gaxu, ε tan fisø xølidi wuyaxi xa!”

I ti Yesu a fe rayamaan yøtagi

Luka 12.8-9

³² Yesu naxa, “Naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yøtagi, n fan na jøxønna ligama a xa nøn n Fafe Ala yøtagi ariyanna yi. ³³ Koni naxan yo na a me n na yamaan yøtagi, n tan fan n mεma a ra nøn n Fafe Ala yøtagi ariyanna yi.”

Bøjøe xunbenla mi a ra dunuja yi

Luka 12.51-53, 14.26-27

³⁴ Yesu naxa, “Ε nama ε miri fa fala n faxi bøjøe xunbenla nan na dunuja yi. N mi faxi bøjøe xunbenla xan na koni fø silanfanna.[§] ³⁵ N bata fa alogo dii xømøne xa keli e fafane xili ma, dii temøne yi keli e ngane xili ma, naxanle fan yi keli e mamene xili ma. ³⁶ Muxune yaxune kelima e denbayane yøtøen nin. ³⁷ Naxan yo a nga hanma a fafe xanu dangu n tan na, na kanna mi finde n gbeen na. Naxan yo a dii xømøna hanma a dii temøn xanu dangu n tan na, na kanna mi finde n gbeen na. ³⁸ Naxan mi a faxa

[†] **10:14:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. [‡] **10:15:** Sodoma nun Gomora findi taa jøxøne nan na Ala naxanye halagi Iburahima waxatini. A mato Dunuja Føløn sora 19 kui. [§] **10:34:** Silanfanna: Sofane yøngøso degømana.

wudin* tongoma, a bira n fɔxɔ ra, na kanna mi finde n gbeen na. ³⁹ Naxan na a niin makantan, na bɔnɔma ayi nən. Koni naxan na bɔnɔ a niini n ma fe ra, na kisima nən.”

Barayinafe

Maraka 9.41

⁴⁰ Yesu naxa, “Naxan na ε tan yisuxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xəxi. ⁴¹ Naxan na Alaa xərana nde yisuxu bayo Alaa xəraan to a ra, na kanna barayin sətəma nən naxan nagidixi Alaa xərane ma. Naxan na tinxin muxuni suxu bayo a tinxin, na kanna barayin sətəma nən naxan nagidixi tinxin muxune ma. ⁴² N xa jəndin fala ε xa, naxan na ige xunbenla gbansanna fi muxudina nde ma bayo n fɔxɔrabirana nde to a ra, na mi fulama a barayin na.”

11

Yoni Marafu Tiina xərane

Luka 7.18-35

¹ Yesu yelin yamarine fiyε a xarandii fu nun firinne ma waxatin naxan yi, a yi siga xaran tideni e nun kawandi badeni Galile yamanan taane yi.

² Yoni yi Alaa Muxu Sugandixina wanle fe me kasoon na, a yi a xarandiina ndee rasiga a fəma. ³ E xa sa Yesu maxədin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbətε nan legeden?” ⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε naxan məma, ε yi a to, ε sa na fala Yoni xa. ⁵ Danxutəne seen toma, lebutenne sigan tima, dogonfontəne kəndeyaan sətəma, tuli xərine falan məma, faxa muxune kelima sayani, n ma falan Xibaru Fajin nalima yiigelitəne ma. ⁶ Sewan na kanna xa naxan mi birama tantanni n ma fe yi!”

⁷ Yoni a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fələ yamaan xa, a naxa, “Ε siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen səxε ramaxan ba? ⁸ Xa na mi yi a ra, ε siga nanse matodeyi? Xəmən

naxan marabəri baxi dugi fajin na ba? Koni muxun naxanye marabəri baxi na kiini, ne manga banxine nin! ⁹ Nayi, ε siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ε xa, ε bata nde to naxan gbo nabiin xa. ¹⁰ Amasətə Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘N nan n ma xəraan nasigama i yee ra, naxan kirani tənma i xa.’* ¹¹ N xa jəndin fala ε xa, muxun naxanye birin fələ bari, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Ariyanna Mangayani, na gbo Yoni xa. ¹² Fələ Yoni a waxatin ma han iki, e bata Ariyanna Mangayaan jaxankata. Gbalotəne kataxi e xa a suxu. ¹³ Nabine kitabune nun Sariya Kitabun bata nabiya falane ti fa han fa dəxɔ Yoni a waxatin na. ¹⁴ Xa ε tinqə a feen mε, ε a kolonma nən, Yoni nan Nabi Eli ra naxan yi daxa a xa fa.† ¹⁵ Awa, xa tunla naxan xən, na xa a tuli mati!”

¹⁶ “Awa, n to muxune misalε nanse ra iki? E luxi nən alo diidin naxanye sabaan soma ləxɔ tideni e yi e xui ramini bonne ma, ¹⁷ e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ε xa koni ε mi ε bodon. Nxu bata binbi wuga sigin sa koni ε mi wuga!’ ¹⁸ Yoni fa nən a mi donse don, a mi a min, bayo a yi sunni waxatin birin, e birin yi a fala, e naxa, ‘Ninanna nan a fɔxɔ ra!’ ¹⁹ N tan Muxuna Dii Xəmən yi fa, n donseen don, n yi n min, e birin yi a fala, e naxa, ‘Xəməni ito mato! Fudimaan nun dələ minna nan a ra. Mudu maxinle nun hake kanne xəyin nan a ra!’ Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne jəndin yitama e kəwanle xən ma nən.”

Taa dənkəleyatarene fe

Luka 10.13-15

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi na taane yalagi fələ, a bata yi kabanako fe wuyaxi liga dənaxanye yi, bayo e muxune mi yi tinma e kəwanle masare. ²¹ A yi a fala, a naxa, “Gbalon Korasin kaane yee ra! Gbalon Betasada kaane yee ra, bayo kabanako feen naxanye liga ε tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidən taani nun, na kaane yi e xun xanbi soma e hakəne yi nən, e kasa

* **10:38:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nən, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra. * **11:10:** Malaki 3.1. † **11:14:** Nabi Eli a fe sebəxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxəne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli man fama nən benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamali. ‡ **11:21:** E dəxɔ fena xubeni, e namunna nan yi na ra naxan yi a yitama fa fala e bata e xun xanbi so e hakəne yi.

bənbənle ragodo e ma nimisani, e dəxə xubenı. [‡] ²² Nba, n xa a fala ε xa, fa fala Ala kininkininma nən Tire taan nun Sidəntaa ma Kiti Sa Ləxəni dangu ε tan na. ²³ Ε tan Kapərunan kaane, ε tema nən kore xənna ma ba? En-en, ε godoma laxira nin! Bayo kabanako feen naxanye bata liga ε tagi, xa na yi liga Sodoma taani nun, sa a mən yi na nun han to! ²⁴ N xa a fala ε xa, Ala kininkininma Sodoma kaane ma nən Kiti Sa Ləxəni dangu ε tan na!"

*Fa Yesu ma
Luka 10.21-22*

²⁵ Yesu yi a fala na waxatini, a naxa, "N Fafe Ala, kore xənna nun dunuja Marigina, n barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra. ²⁶ N Fafe, a i kənənxi na kii nin. ²⁷ N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Alaa Dii Xəmən kolon fə a Fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fə a Dii Xəməna e nun a Dii Xəmən waxy a yita feni naxanye ra."

²⁸ "Ε tan naxanye birin xadanxi, goron binyene ε tan naxanye xun ma, [§] ε fa n ma, n xa matabun fi ε ma. ²⁹ Ε n ma goron tongo gbelemen* tongo, ε yi n ma xaranna susu bayo n limaniyaxi, n nan n yətə magodoxi, ε niine matabun sətəma nən. ³⁰ Amasətə, n ma goron tongo gbelemen mi binya, n ma goronna yelefu."

12

*Matabu Ləxəna fe
Maraka 2.23-28, Luka 6.1-5*

¹ Na waxatini, Yesu yi danguma xəena nde ma Matabu Ləxəni, kamən yi a xarandiine susu e sansi tənsənnə ratorondon fələ, e yi e don. ² Farisi muxune to na to, e yi a fala Yesu xa, e naxa, "A mato, i ya

^{§ 11:28:} Goronna mi a ra muxun xun ma fə naxan a niin tərəma. ^{*} ^{11:29:} Goron tongo gbelemen ito bunna nən fa fala muxune lan e xa Yesu a dunuja yi gidi kiin tongo. Na mi muxune findima konyine ra, koni a e raxərəyama e yulubina konyiyaan nan ma. ^{*} ^{12:2:} Farisi muxune namunne mi yi tinqə wali yo xa kə Matabu Ləxəni. Na feen səbəxi Xərəyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxəlexine mi yi maliyə na ləxəni. [†] ^{12:3:} A mato Samuyəli Singen 21.2-7 kui. [‡] ^{12:6:} Yesu faxi kisi kiraan naxan na, na tənən gbo dangu Ala Batu Banxin na. ^{§ 12:7:} Hose 6.6 Na waxatini, saraxane yi ralima Ala ma, nde yətəen yi sa təəni muxu yo mi e don. Ala naxa, a rafanjə a ma, i hinan i adamadi boden na benun i xa saraxan ba Ala xa. ^{*} ^{12:10:} Musaa sariyan mi tinqə muxun xa wali Matabu Ləxəni. (Xərəyaan 20.8-10) Muxuni itoe yi laxi a ra fa fala dandan tiin findixi wanla nan na. Yesu yi muxune rakəndəyama Matabu Ləxəni. Na yi findi yəngən na Yesu nun dina muxune tagi naxanye yi sariyan suxi kii xədəxəni.

xarandiine feen naxan ligama na mi daxa Matabu Ləxəni."*

³ Yesu yi e yabi, a naxa, "Ε mi na xaranxi ba, kamən Dawuda nun a fəxərabirane susu waxatin naxan yi? [†] ⁴ Na waxatini, a so nən Alaa banxini. A tan nun a fəxərabirane yi buru ralixin don, muxun mi yi daxa a xa naxan don fə saraxaraline. ⁵ Ε munma Sariya Kitabun xaran ba? A səbəxi naxan kui fa fala a saraxaraline walima saraxa badeni Ala Batu Banxin Matabu Ləxən birin yi koni e mi yalagixi. ⁶ N xa a fala ε xa, fena nde be naxan gbo Ala Batu Banxin xa. [‡] ⁷ Kitabun naxa, 'Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.'[§] Xa ε yi na bunna kolon nun, ε mi yi yo kannal yagalima nun. ⁸ Bayo n tan Muxuna Dii Xəmən nan Matabu Ləxən kanna ra."

*Xəmə yii madənxina fe
Maraka 3.1-6, Luka 6.6-11*

⁹ Yesu yi keli na, a siga e salide banxini. ¹⁰ Xəməna nde yi na yi naxan yiin yi madənxı. E yi Yesu maxədin, e naxa, "A daxa dandanna yi ti Matabu Ləxəni ba?"* Amasətə e yi wama a təŋege feni fena nde ma. ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa yəxəəna ε tan nde keden yii, xa a sin yinla ra Matabu Ləxəni, ε mi a rate ba? ¹² Muxun fisa yəxəən xa pon! Nanara, a daxa muxun xa fe fajin liga Matabu Ləxəni." ¹³ Na xanbi ra, a yi a fala xəmən xa, a naxa, "I yiini bandun." Xəmən yi a yiini bandun. A yiin yi kendəya alo a yiin bona kii naxan yi.

¹⁴ Farisi muxune yi siga, e sa e bode to Yesu xili ma a faxa feen ma.

Ala walikəen naxan sugandixi

¹⁵ Yesu yi na kolon, a keli, a siga. Muxu wuyaxi yi biraxi a fəxə ra. A yi e furetəne birin nakəndəya, ¹⁶ a yi e yamari, a e nama a fe fala bonne xa. ¹⁷ A na ligaxi nən, alogo

Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,
 18 “Ala naxa, ‘N ma walikεen ni i ra, n naxan sugandixi, n xanuntenna naxan n kεnenxi han! N nan n ma Nii Sarijanxin nagodoma a ma nεn.

A yi n ma kiti kendεn nali siyane ma.
 19 A mi fe matandin tiyε, a mi sɔnxɔ sɔnxɔε. A mi falan tiyε taan xun xɔn.
 20 A mi xaye yidəxini gire, a mi lenpun tumatɔon natuye.† Han a yi nɔɔn sɔtɔ kiti kendεn xa.
 21 Siyane e yigi sama nεn a yi.’ ”‡

*Yesu nun Yinna Manganafe
Maraka 3.20-30, Luka 11.14-23*

22 Muxuna nde yi fa xεmε danxutɔna nde ra Yesu fεma, a mi yi nɔε falan fan tiyε bayo jinan jaxin nan yi a fɔxɔ ra. Yesu yi a rakendεya, a nɔ falan tiyε, a yi seen to. 23 Yamaan birin yi kabε e maxɔdinna ti, e naxa, “Dawudaa Dii Xεmen nan ito ra ba?”§ 24 Farisi muxune to na mε, e yi a fala, e naxa, “A jinanne kedima yinna mangan Belesεbu barakan nin.” 25 Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala e xa, a naxa, “Yengen yamanan naxan yitaxunxi,* na yamanan kalama nεn mafuren! Yengen tandem naxan kui hanma taana, na fan kalama nεn. 26 Xa Setana nan Setana kedima, a mangayaan bata yitaxun yengeni. A sabatima nayi di? 27 Xa n jinanne kedima Belesεbu barakan nin, ε fɔxɔrabirane e kedima nanse xɔn nayi? Na ma, ε fɔxɔrabirane a yitama nεn nayi fa fala yo mi ε xa! 28 Koni xa n jinanne kedima Alaa Nii Sarijanxin barakan nin, na a yitama nεn nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ε li.”

29 “Muxu yo mi nɔε soe senbemana banxini,† a yi a yii seene tongo, fɔ a senbemaan xidi singen. Na xanbi ra, a nɔε banxin kui seene tongε nεn. 30 Xa muxun mi luxi n xa,

na bata keli n xili ma. Xa nxu nun muxu yo mi malan, ne sigama ayi nεn.”

31 “Nanara, n na a falama ε xa fa fala muxun yulubin naxan birin ligama e nun a fala jaxin naxan birin tima Ala ma, Ala e mafeluyε nεn ne birin na. Koni muxu yo na Alaa Nii Sarijanxin nayelefū, na kanna mi mafeluyε mumε! 32 Muxu yo fala jaxin ti n tan Muxuna Dii Xεmen ma, Ala a mafeluyε nεn. Koni muxu yo fala jaxin ti Alaa Nii Sarijanxin ma, Ala mi na kanna mafeluyε dunuja yi hanma waxati famatɔni han habadan.”

*Wudin nun a bogine fe
Luka 6.43-45*

33 “Xa wudin binla fan, a begin fan fanma ayi nεn. Xa wudin binla kobi, a begin fan kobima ayi nεn. Bayo wudin kolonma a begin nan xɔn. 34 Ε tan saji bɔnsɔnne! Ε nɔε fala fajin tiyε di, bayo ε jaxu? Amasɔtɔ feen naxanye muxun bɔjεni, a ne nan falama. 35 Muxu fajin fe fajin nan naminima a muxu fajiyani. Muxu jaxin yi fe jaxin namini a muxu jaxiyani. 36 N xa a fala ε xa fa fala muxune dεntεgen sama nεn kiti lɔxɔni lan e fala fuune birin ma. 37 Bayo i ya fala tixine nan yoon fima i ma, e tan nan mɔn findima i yalagi xunna ra.”

*Nabi Yunusaa taxamasenna fe
Maraka 8.11-12, Luka 11.29-32*

38 Na xanbi ra, sariya karamɔxɔn nun Farisi muxuna ndee yi falan ti a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu waxi a xɔn ma, nxu xa i to kabanako taxamasenna nde ligε.” 39 Yesu yi e yabi, a naxa, “Iki muxune findixi muxu jaxine nun nafigine nan na, ε to n maxɔdinna kabanako taxamasenna ma. Koni ε mi kabanako fe yo toε ba Nabi Yunusa taxamasenna ra. 40 Nabi Yunusa kɔε saxan sage saxan ti yεxε gbeen kui kii naxan yi, n tan Muxuna Dii Xεmen fan kɔε saxan sage saxan tima na kii nin bɔxɔn

† 12:20: a mi lenpu tumatɔon natuye: Na findixi a limaniyan misaala nan na fa fala a maliin nan tima benun a xa kalan ti. ‡ 12:21: Esayi 42.1-4 § 12:23: Dawudaa Dii Xεmena: Yamaan yi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde legedenma naxan yi lan nun a findi mangan na fata nabiya falane ra naxanye Alaa Muxu Sugandixin fa feen falaxi benun a waxatin xa a li. * 12:25: yamanana: Jinanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nεn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kedε alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † 12:29: Sandani ito kui, Setana findixi senbemaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

bun ma. ⁴¹ Niniwa kaane tima nən Kiti Sa Ləxəni, e yi iki muxune yalagi bayo ne Yunusaa kawandin mə waxatin naxan yi, e xun xanbi so nən e hakəne yi. Anu, fena nde be naxan gbo Yunusa xa.[‡] ⁴² Naxalan Mangan naxan keli sogetede yiifanna ma, na tima nən kiti sa ləxəni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bəxən danna nan na fa a tuli matideni Sulemani a fekolonna falane ra. [§] Awa, n xa a fala ε xa, naxan gbo Sulemani xa, na be yi.”

*Yinna jaxine xətə fena
Luka 11.24-26*

⁴³ “Yinna jaxin na xətə muxun fəxə ra waxatin naxan yi, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to, ⁴⁴ a a mirima nən nayi, a naxa, ‘N kelixi dənaxan yi, n mən xa xətə na.’ Nayi, a na xətə na, xa a sa na kui genla li,* a makəxi, a yitənxi, ⁴⁵ a sigama nən nayi, a sa fa yinna jaxi solofera gbətəye ra naxanye jaxu dangu a tan na. Ne yi lu a fəma. Na muxuna fe rajanna jaxuma ayi nən dangu a fələn na. A ligama na kii nin iki muxu jaxine fan na.”

*Yesu nga nun a xunyene fe
Maraka 3.31-35, Luka 8.19-21*

⁴⁶ Yesu yi falan tima yamaan xa waxatin naxan yi, a nga nun a xunyene yi fa, e ti tandemī, e yi waxyi a xən ma, e xa falan ti Yesu xa. ⁴⁷ Nanara, muxuna nde yi a fala a xa, a naxa, “I nga nun i xunyene tixi tandemī, e waxyi i to feni.” ⁴⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nga nun n xunyene findixi nde ra?” ⁴⁹ Na xanbi ra, a yi a yiin ti a xarandiine ma, a naxa, “Nga nun n xunyene itoe nan na. ⁵⁰ Bayo naxanye n Fafe Ala sagoon liga, naxan ariyanna yi, ngaxakeden xəməmaan nun jaxalanmaan ne nan na, e nun nga.”

13

*Sansi wonla fe sandana
Maraka 4.1-9, Luka 8.4-8*

¹ Na ləxən yetəni Yesu yi keli banxini, a siga daraan dəxən ma, a sa dəxə na yi.

² Yama gbeen yi malan a fəma. Nayi, a yi so

kunkin kui, a dəxə. Yamaan yi lu xareyaan na. ³ A fala wuyaxi ti e xa sandani, a naxa,

“Xəe biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. ⁴ A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xən ma, xəline yi ne don. ⁵ Ndee yi bira fanyen fari, bəndə gbee mi yi dənaxan yi. E yi soli mafureñ, amasətə bəndən mi yi gbo na yi. ⁶ Sogen to te, ne yi lisi a ra, e xara bayo e salenne mi yi godoxi bəxəni ki fajı. ⁷ Sansina ndee yi bira səxə nali kanne tagi, səxəne yi gbo, e yi e don. ⁸ Koni ndee yi bira bəxə fajini, e bogi, e keden kedenna birin yi kəmə sətə hanma tonge sennin, hanma tonge saxan. ⁹ Xa tunla naxan xən, na xa a tuli mati!”

*Sandane sa xunna
Maraka 4.10-12, Luka 8.9-10*

¹⁰ Xarandiine yi fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa, “Nanfera i falan tima yamaan xa sandani?” ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ariyanna Mangayaan wundo feene kolonna bata so ε yii koni a mi soxi e tan yii. ¹² Amasətə seen muxun naxan yii, nde mən soma nən na yii, a yi gbo ayi. Koni se mi muxun naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nən. ¹³ Nanara, n falan tima ne xa sandan nin. Amasətə e seen matoma nən han, koni e mi a yigbəma, e tuli matima nən han, koni e mi fe məma, e mən mi a famuma. ¹⁴ Na ma, Nabi Esayı a nabiya falan bata kamali nayi, a naxa, ‘E tuli matima nən han, koni ε mi fefe famuma. E seen matoma nən han, koni ε mi a yigbəma.

¹⁵ Amasətə yamani ito bəjən bata xədəxə ayi.

E bata e tunle dutun,
e yi e yəeñe raxi.
Na ma, e mi fa seen toma
e tunle yi falan mə,
e xaxinla yi feen famu.

E yi xətə n ma, n yi e rakəndəya.*”

¹⁶ “Koni səwana ε xa, amasətə ε yəeñe bata seen to, ε tunle mən bata feen mə. ¹⁷ N xa jəndin fala ε xa, nabi wuyaxi nun tinxin muxu wuyaxi yi waxi a to feni ε naxan

[‡] **12:41:** A mato Yunusa sora 1 han sora 4 kui. [§] **12:42:** A mato Mangane Singen 10.1-10 kui.

* **12:44:** Na yire

kui genla findixi muxun bəjən nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Saripanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

* **13:15:** Esayı 6.9-10

toma, koni e mi a to, e mɔn mi a mε ε naxan mεma.”

*Yesu yi sandan bunna yeba
Maraka 4.13-20, Luka 8.11-15*

¹⁸ Yesu naxa, “Ε tuli mati, ε yi sansi wonla fe sandan bunna kolon. ¹⁹ Naxanye na Ariyanna Mangayaan falan mε, koni e mi a famu, Fe Naxin Kanna fama nεn, a yi a xasun e bønøni. Ne luxi nεn alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma. ²⁰ Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne luxi nεn alo muxun naxanye falan mε, e yi a suxu sewani sa! ²¹ Koni salen mi e bun, e mi buma. Tørøn nun bøsenxønyaan na fa waxatin naxan yi Alaa falana fe ra, e birama nεn tantanni xulen! ²² Sansiin naxanye bira sexε jali kanne tagi, ne luxi nεn alo muxun naxanye falan mεma, koni dunuja xaminne nun nafulu feen kunfan yi a ligi e Alaa falan bejñin, a tønøn mi lu e ma. ²³ Sansiin naxanye bira bøxø fajini, ne luxi nεn alo muxun naxanye falan mε, e yi a famu. E bogima nεn, ndee yi bogi kεmε ramini, ndee tongue sennin, ndee tongue saxon.”

Maala nun xaratuna fe sandana

²⁴ Yesu yi sanda gbøte sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo xεmen naxan sansi fajin woli a xεen ma. ²⁵ Koni yamaan yi xima waxatin naxan yi, a yaxun yi fa xaratu kεsen woli maali, a siga. ²⁶ E to sabati, maala yi a biyε ayi, xaratun fan yi a biyε ayi. ²⁷ Xεε kanna walikεne yi fa a fεma, e naxa, ‘N xu fafe, i mi sansi fajin xan woli i ya xεen ma ba, xaratuni ito kelixi minεn yi?’ ²⁸ A yi e yabi, a naxa, ‘N yaxuna nde nan na ligaxi.’ Walikεne yi a maxødin, e naxa, ‘I waxi a xɔn nxu xa sa e mata ba?’ ²⁹ A yi e yabi, a naxa, ‘En-εn de! Ε nεma xaratune tale waxatin naxan yi, ε maala nde fan talama nεn. ³⁰ Ε xa a lu na, maala nun xaratun xa gbo e bode xɔn ma han a xaba waxatina. N na a fale n ma walikεne xa na waxatini, n naxa, ε xaratun singen malan, ε yi a raxidi alogo e xa sa tεeni. Na xanbi ra, ε maala fan malan, ε yi a sa n ma sagan kui.’”

*Sansi kεse xunxurina fe sandana
Maraka 4.30-32, Luka 13.18-19*

³¹ Yesu yi sanda gbøte sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo sansi kεse xuridina,[†] muxun naxan sima a xεen ma. ³² Hali a to xurun sansiin birin xa, koni a na gbo waxatin naxan yi, a danguma nεn sii seene birin na, a findi wudi binla ra, xøline yi e tεen sa a yi.”

*Burun nate sena fe sandana
Luka 13.20-21*

³³ Yesu yi sanda gbøte sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo burun nate sena[‡] naxanla naxan tongo, a yi a sa buru funi bønbøli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

*Yesu yi e xaran sandane ma
Maraka 4.33-34*

³⁴ Yesu yi feni itoe birin fala yamaan xa sandane yi. A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. ³⁵ Nayi, nabina falan yi kamali, a naxa, “N sandane nan sama. N wundo fonne nan yεbama naxanye yi luxunxi xabu dunuja da.”§

Yesu yi xaratu kεsen feen yeba

³⁶ Na xanbi ra, Yesu yi keli yamaan fεma, a so banxini. A xarandiine yi fa a fεma, e naxa, “Xaratun naxanye xεen ma, na sandan bunna fala nxu xa.” ³⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Xεmen naxan sansi fajin woli, n tan Muxuna Dii Xεmena nan na ra. ³⁸ Xεena, dunuja nan na ra. Sansi fajina, Ariyanna Mangayaan muxune nan ne ra. Xaratu kεsene, Fe Naxin Kanna muxune nan ne ra. ³⁹ Yaxun naxan xaratu kεsen wolin xεen ma, Yinna Mangan nan na ra, Setana. Malo xabana, waxati rajanna nan na ra, malo xabane nan malekane ra. ⁴⁰ Xaratun ba fena maali, a sa tεeni, a ligama na kii nin waxati rajanni. ⁴¹ N tan Muxuna Dii Xεmena, n nan n ma malekane rasigama nεn. Naxanye birin muxune birama tantanni e nun fe jaxi rabane birin, malekane ne malanma nεn, e yi e ba n ma Mangayani. ⁴² E yi e woli sulun tεeni,* wugan nun jin naxinna dønaxan yi. ⁴³ Koni tinxin muxune yilenma nεn alo sogena e fafe

[†] 13:31: Sansini ito xili nεn mutaridi. [‡] 13:33: burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

§ 13:35: Yaburin 78.2 * 13:42: Sulun tεen mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tεena.”

Alaa Mangayani. Xa tunla naxan xən, na xa a tuli mati!"

Nafulu luxunxina fe sandana

⁴⁴ Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nən alo nafulu gbeen naxan luxunxi xəen ma. Xəməna nde yi na to, a mən yi a luxun. Nayi, a sewaxin yi sa a yii seene birin mati, a xətə, a fa na bəxən sara."

⁴⁵ Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan mən luxi nən alo yulan naxan bəxən bun na-funla[†] fenma. ⁴⁶ A to gəmə faj fajin to naxan sare gbo han, a yi xətə a konni, a yi sa a yii seene birin mati, a sa na gəmən sara."

Yəxə suxu yalana fe sandana

⁴⁷ Yesu naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nən alo yəxə suxun yalaan naxan wolin baani, a yi yəxən siyane birin suxu. ⁴⁸ Yalaan na rafe waxatin naxan yi, yəxə suxune yi a bandun. E yi a rate xareyaan na, e dəxə. E yi yəxə sensenne malan debene kui, e yi a naxine woli ayi. ⁴⁹ A ligama na kii nin waxati rajanni. Malekane sigama nən, e muxu naxine malan e danna, keli tinxin muxune tagi, ⁵⁰ e yi e woli sulun təeni, wugan nun jin naxinna dənaxan yi."

Fe fonna nun a nənəna a fe

⁵¹ Yesu yi e maxədin, a naxa, "Ə bata feni itoe famu ba?" E yi a yabi, e naxa, "Ən."

⁵² A yi a fala e xa, a naxa, "Nanara, sariya karaməxən naxanye birin bata xaran lan Ariyanna Mangayana fe ma, ne luxi nən alo banxi kannā naxan nafulu nənəne nun a fonne raminima a se ramaradeni."

Nasarti kaane yi e me Yesu ra

Maraka 6.1-6, Luka 4.16-30

⁵³ Yesu yelin sandane sə waxatin naxan yi, a yi keli mənni, ⁵⁴ a xətə a konni a maxuruxi taan naxan yi. A e xaran e salide banxini waxatin naxan yi, naxanye a xuiin mə, ne yi kabə. E maxədinna ti, e naxa, "A xaxili sifani ito nun kabanako sənbəni ito sətəxi minən yi? ⁵⁵ Kamudərəna dii xəmənxa mi ito ra ba? Mariyama a diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Simən nun Yudasi tada xa mi ito ra ba? ⁵⁶ A xunyə dii təməne xa mi dəxi be ba? A tan feni itoe birin sətəxi minən yi?" ⁵⁷ E yi e mə a ra.

Yesu yi a fala e xa, a naxa, "Nabiin binyə yiren birin yi fə a konna nun a denbayani."

⁵⁸ A mi kabanako fe wuyaxi liga na amasətə e mi yi dənkelyaxi.

14

Herode yi Yoni Marafu Tiin faxa Maraka 6.14-29, Luka 9.7-9

¹ Na waxatini, Galile mangan Herode yi Yesu a fe mə. ² A yi a fala a fəxərabirane xa, a naxa, "Yoni Marafu Tiin nan a ra. Yoni bata keli sayani! Nanara, sənbəna a yii, a kabanako feene liga."

³ A na fala nən, amasətə a bata yi Yoni suxu nun, a yi a xidi, a yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan yi findixi Herode fafaxakedenna Filipi a naxanla ra nun. ⁴ Yoni yi a falama Herode xa, a naxa, "A mi daxa, i xa Herodiyade futu!"

⁵ Herode yi waxi a xən ma a xa Yoni faxa, koni a yi gaxuxi yamaan yee ra bayo ne yi Yoni yatəxi nabiin nan na.

⁶ Awa, Herode bari ləxən sumunna a lixina, Herodiyade a dii təmen yi a bodon yamaan yetagi. Na yi Herode kənən han ⁷ a yi saratin tongo na sungutunna xa, a yi a kələ, a a na a xandi sese yi, a na soma a yi nən. ⁸ A nga yi a radin alogo a xa ito nan fala, a naxa, "Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma be." ⁹ Manga Herode niin yi rafərə a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yee xəri, a yi yamarin fi, a na xa liga. ¹⁰ Nayi, e sa Yoni xunna səgə a də kasoon na. ¹¹ E yi fa a xunna ra wure lefaan ma, e yi a so sungutunna yii, a siga a ra a nga fəma.

¹² Yoni a xarandiine yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun. Na xanbi ra, e yi sa a fala Yesu xa.

Yesu yi muxu wuli suulun dəge

Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-

¹³ Yesu na feen xibarun mə waxatin naxan yi, a siga kunkin kui a danna yire madunduxina nde yi. Yamaan to na mə, e keli e taane yi, e siga a fəxə ra e sanna ma. ¹⁴ Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to, a kininkinin e ma, a yi e furetəne rakəndəya.

[†] **13:45:** bəxə bun nafunla: Gəmən siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fəxə ige yi xaxunna ndee kui. Na gəmən xili nən "Perili."

¹⁵ Ninbanna ra, a xarandiine yi e maso a ra, e naxa, “Kœ bata so, burunna nan nun be ra, yamaan bejin, e xa siga banxidene ra, alogo e xa sa donseen sara e yëte xa.”

¹⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali e mi siga, ε tan yëteen xa donseen so e yii.” ¹⁷ E yi Yesu yabi, e naxa, “Naxan nxu yii be buru xun suulun nun yëxe firin.” ¹⁸ Yesu naxa, “Ε fa ne ra be.” ¹⁹ A yi a fala yamaan xa, a e xa dəxə sexene fari. Na xanbi ra, a yi na buru xun suulunne nun yëxe firinne tongo, a yi a yëen nate kore, a barikan bira Ala xa, a burune yigira. A yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na. ²⁰ E birin yi e dëge, e lugo ken! A xarandiine yi debe fu nun firin nafe e dungi dungi dənxene ra. ²¹ Muxun naxanye e dëge, ba jaxanle nun diidine ra, muxu wuli suulun jəxən.

Yesu yi sigan ti igen fari
Maraka 6.45-52, Yoni 6.15-21

²² Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yee ra daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na, a yi yamaan naxete. ²³ A to yelin yamaan nasige, a kedenna yi te geyaan fari Ala maxandideni. A yi lu na han kœ yi so.

²⁴ Kunkin bata yi siga daraan xun ma pon! Igen məronne* yi lu kunkini maxe amasətə foye gbeen bata yi a xun sa e ma. ²⁵ Yesu yi fa sigan tiyε igen fari, a yi sa e li subaxa makedini. ²⁶ A xarandiine to a to sigan tiyε igen fari, e gaxu kati! E gbelegbele, e naxa, “Muxun yelenna nan ito ra!”

²⁷ Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “Ε wekile, n tan nan a ra. Ε nama gaxu!”

²⁸ Piyeri yi falan ti, a naxa, “Marigina, xa i tan nan a ra yati, n yamari a n xa siga i fəma igen fari.” ²⁹ Yesu yi a yabi, a naxa, “Fa be!” Nayi, Piyeri yi keli kunkin kui, a sigan ti fələ igen fari siga Yesu fəma. ³⁰ Koni a toxina a foyen gbo, a yi gaxu, a godo fələ igen bun ma. A gbelegbele, a naxa, “Marigina, n nakisi.” ³¹ Yesu yi a yiin nasiga mafuren! A yi a rate, a naxa, “I ya dənkelyaan xurun. I sikəxi nanfera?” ³² E firinna birin yi dəxə kunkin kui, foyen yi a raxara. ³³ Xarandiin naxanye yi kunkin kui, ne yi e xinbi sin

* **14:24:** Igen məronne: alo foyen na so igeni. * **15:4:** Esayi 29.13

Yesu bun ma, e naxa, “Nəndin nan a ra yati, Alaa Dii Xəmən nan i tan na!”

Yesu yi muxune rakəndəya
Maraka 6.53-56

³⁴ E to daraan gidi, e sa xaren li Genesareti yamanani. ³⁵ Yamaan yi Yesu kolon menni. Na ma, e xəraan nasiga na rabilinna taane birin yi, e yi fa e furetəne ra Yesu fəma. ³⁶ E yi a mayandi, a xa tin furetəne xa e yiine din a doma gbeen lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendəyama nən.

15

Yahudiyane namun feene
Maraka 7.1-13

¹ Na xanbi ra, Farisi muxuna ndee nun sariya karaməxəne yi keli Yerusalən taani. E fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa,

² “Nanfera i ya xarandiine mi en benbane namun feene suxuma? Benun e xa donseen don e mi e yiin naxama en ma dinan kiin ma.” ³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε fan Alaa yamarin kalama ε yëte namun feene ma nanfera? ⁴ Bayo Ala naxa, ‘I baba nun i nga binya. Naxan na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa.’* ⁵ Koni ε tan naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga, a naxa, ‘I yi maliin naxan sətəma n na nun, n bata na fi Ala ma’ ⁶ hali na kanna nama fa a fafe binya na maliin na. Nayi, ε bata Alaa falan kala ε namunna fe ra. ⁷ Ε tan nafigine! Nabi Esayi waliyyi falan naxan ti ε fe ra, jəndin na a ra, a naxa,

⁸ ‘Ala naxa, yamani ito n binyama e dəen nin koni e bəjən makuya n na pon!

⁹ E n batuma fuyan!
Bayo e xaranna findixi adamadiine yamari xaranxine nan gbansan na!†”

Muxuna sarijanna kala fena
Maraka 7.14-23

¹⁰ Na xanbi ra, Yesu yi yamaan xili a fəma. A yi a fala e xa, a naxa, “Ε tuli mati, ε yi ito famu. ¹¹ Seen naxan soma muxun də, na mi a sarijanna kalama fə falan naxan minima a də.”

¹² Axarandiine yi fa Yesu fəma, e naxa, “I mi a kolon ba, fa fala i ya falan bata Farisi

Xərəyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16 † **15:9:**

muxune xəlo?" ¹³ Yesu yi e yabi, a naxa, "N Fafe naxan ariyanna yi, na mi si seen naxanye sixi, ne birin talama nən. ¹⁴ E e lu na, danxutəne nan e ra danxutəne yee ra. Xa danxutəen danxutəon yii rasuxu, e firinna birin birama nən yinla ra."

¹⁵ Piyeri yi falan ti, a naxa, "Sandani ito bunna fala nxu xa." ¹⁶ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E fan munma xaxili sətə ba? ¹⁷ E mi a kolon ba? Seen naxan na so muxun də, na godoma a kui nən, na xanbi ra, a mini a fatini. ¹⁸ Koni falan naxan minima muxun də, na kelima a bəjen nin, na nan muxune sarijanna kalama. ¹⁹ Bayo miriya jaxine kelima muxun bəjen nin, a yi a ti muxu faxan nun yalunyaan nun yanga suxun nun mujan nun wule sere baan nun konbin ma. ²⁰ Na feene nan muxune sarijanna kalama. Koni i na i dəge i yiin naxataren na, na mi muxune sarijanna kalama."

Naxanla dənkəleyana fe Maraka 7.24-30

²¹ Yesu yi keli na, a siga Tire taan nun Sidən taan yamanani. ²² Kanan kaa naxanla nde yi na yi, na yi fa Yesu fəma. A gbelegbelema, a naxa, "N fafe, Dawudaa Dii Xəməna, kininkinin n ma! Ninanna n ma dii təmen fəxə ra, a tərəxi han!" ²³ Koni Yesu mi fala yo ti a xa. Yesu a xarandiina ndee yi fa a fəma, e yi a mafan, e naxa, "Naxanli ito rasiga! A biraxi en fəxə ra, a gbelegbelema." ²⁴ Awa, Yesu yi e yabi, a naxa, "N mi faxi muxu gbətə ma fə Isirayila kaa tununxine alo yəxəne." ²⁵ Awa, na naxanla yi fa, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a yi a fala, a naxa, "N fafe, n mali." ²⁶ Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, "A mi lan i xa diidine donseen sa barene bun ma."[‡] ²⁷ Naxanla yi a yabi, a naxa, "N fafe, jəndin nan na ra. Koni hali barene donse yolonxine donma nən e kanna naxanye rayolonma bəxəni." ²⁸ Nayi, Yesu yi a yabi, a naxa, "Nganjaxanla, i ya dənkəleyaan gbo! I rafan feen bata ligə i xa." Na waxatin yətəni, a dii təmen yi kəndeyə.

Yesu yi muxu wuyaxi rakəndeyə

[‡] **15:26:** Yesu naxanli ito a dənkəleyaan nan fəsəfəsəma sandani ito xən. Sandan kui, siya gbətəne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

²⁹ Yesu yi keli na yi, a siga Galile Daraan dəxən ma. A yi te geyaan fari, a dəxə. ³⁰ Yama gbeen yi fa a fəma, e fa ləbutənne nun danxutəne nun madəntəne nun bobone nun furetə wuyaxi gbətəye ra, e yi e sa Yesu bun ma. A yi e rakəndeyə. ³¹ Yamaan to a to, fa fala bobone falan tima, madəntəne bata kəndeyə, ləbutənne bata sigan ti, danxutəne seen toma, e kabə. E yi Isirayilaa Ala tantun.

Yesu yi muxu wuli naanin dəge

Maraka 8.1-10

³² Yesu yi a xarandiine xili a fəma, a yi a fala e xa, a naxa, "Yamani ito kininkininna bata n suxu bayo e bata sogə saxan ti n fəma, donse mi fa e yii iki. N mi waxi e rasiga feni kaməna e ma. Xa na mi a ra, e fangan jənma nən kira yi." ³³ Xarandiine yi a maxədin, e naxa, "Nxu tan donseen sətəma minən yi wulani ito yi naxan yama gbeenitə luge?" ³⁴ Yesu yi e maxədin, a naxa, "Buru xun yoli ε yi?" E yi a yabi, e naxa, "Buru xun solofer, e nun yəxədi dando nan nxu yi." ³⁵ Yesu yi yamaan xili a e xa fa dəxə bəxən ma. ³⁶ Na xanbi ra, a buru xun soloferen nun yəxəne tongo, a barikan bira Ala xa. A yi e yigira, a yi e so a xarandiine yi, xarandiine yi e yitaxun yamaan na. ³⁷ E birin yi e dəge, e lugo. Xarandiine yi a dungi dungine matongo, e debe solofer rafe ne ra. ³⁸ Xəmən naxanye na don, ba jənaxanle nun diidine ra, muxu wuli naanin.

³⁹ Na xanbi ra, Yesu yi yamaan nasiga, a dəxə kunkin kui, a siga Magadan yamanani.

16

Taxamasenna maxədin fəna

Maraka 8.11-13, Luka 12.54-56

¹ Farisi muxuna ndee nun Saduse muxuna ndee yi fa Yesu fəma alogo e xa a kəjaan fəsəfəsə, e a maxədin a xa taxamasenna yita e ra keli ariyanna yi. ² Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa kuyeni gbeelixi jənbənna ra ε a falama nən a kuye fəjə yibama nən tila. ³ Xətənni xa kuyeni gbeelixi ε naxa, 'Tulen famaan ni i ra.' ε nəe kore xənna matoε nən ε yi a bunna kolon. Koni ε mi

nœ waxatini ito feene bunna kolonjœ. ⁴ Iki muxune findixi muxu jaxine nun nafigine nan na, ε to n maxədinma kabanako taxamasenna ma. Koni ε mi sese toma xa naxan mi findixi Yunusa taxamasenna ra.”

Na xanbi ra, a keli e fœma, a yi siga.

*Marakolonna lan xaranne ma
Maraka 8.14-21*

⁵ Xarandiine yi gidima daraan kidi ma waxatin naxan yi, e yi jinan, e mi buru xali e yii. ⁶ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε a liga ε yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune burun nate sena* fe ra.” ⁷ E falan ti fœlœ e bode tagi, e naxa, “A ito falama nœn bayo en mi faxi buru ra en yii.” ⁸ Yesu yi a kolon e yi naxan falama. Nanara, a yi e maxədin, a naxa, “Ε nanse falama ε bode tagi, a ε mi faxi burun na? Ε dœnkelyaan xurun jœ? ⁹ Ε munma xaxili sœtœ ba? Ε bata jinan na xœn ba, n muxu wuli suulunna dœge waxatin naxan yi buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe buru dungi dungi dœnxene ra? ¹⁰ Hanma buru xun soloferen naxan yitaxun muxu wuli naaninna ra, ε debe yoli rafe buru dœnxene ra na yi? ¹¹ Nanfera ε mi a bunna kolonxi fa fala n mi burun xan ma fe falama ε xa. N naxa, ‘Ε a liga ε yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune buru rate sena fe ra!’” ¹² Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon, a mi yi a falama e xa a e xa a liga e yeren ma burun nate sena a fe yi naxan buruni, koni fœ Farisi muxune nun Saduse muxune xaranna fe yi.

*Piyéri a falana Yesu a fe yi
Maraka 8.27-30, Luka 9.18-21*

¹³ Yesu yi siga Sesariya taani Filipi yamanani, a yi maxədinni ito ti a xarandiine ma, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan Muxuna Dii Xœmen na?” ¹⁴ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na. Nde gbœtœye fan naxa, a Yeremi nan i tan na hanma nabina nde.” ¹⁵ A yi e maxədin, a naxa, “Ε tan go, ε tan naxa di? Nde n tan na?” ¹⁶ Simœn Piyéri yi a yabi, a naxa, “Alaa

Muxu Sugandixin nan i tan na, habadan Alaa Dii Xœmena.”

¹⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “Sewana i tan xa Simœn, Yunusaai dii xœmena, bayo adamadi mi ito makenenxi i xa, fœ n fœfa Ala naxan ariyanna yi. ¹⁸ Nanara, n na a falama i xa, Piyéri, gœmen nan i tan na, n nan n ma banxin tima gœmen naxan fari, n ma dœnkelyaya yamana. Hali laxira so dœne mi nœœn sœtœ n ma dœnkelyaya yamaan ma mumœ!† ¹⁹ N na Ariyanna Mangayaan so dœen jinna soma i yii nœn. I na tœnna dœxœ feen naxan na dunuja yi, Ala tœnna dœxœma nœn na ra ariyanna yi. I na tin feen naxan ma dunuja yi, Ala tinma nœn na ma ariyanna yi.” ²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama a fala muxu yo xa fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

*Yesu yi a sayana fe fala
Maraka 8.31-9.1, Luka 9.22-27*

²¹ Fœlœ na waxatin ma, Yesu yi a yeba fœlœ a xarandiine xa, a naxa, a fœre mi na fœ a xa siga Yerusalœn taani, a sa tœrœ wuyaxi sœtœ yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamœxjœne yii, e yi a faxa, a mœn yi keli sayani a soge saxande lœxœni. ²² Piyéri yi Yesu ba bonne fœma, a Yesu maxadi fœlœ, a naxa, “Marigma, Ala xa i tanga na ma, na nama liga i ra mumœ!” ²³ Yesu yi a yœœ rafindi a ma, a yi a fala Piyéri xa, a naxa, “Setana, fata n ma! I kataxi n natantan feen nan na. I mi i mirima Alaa feene ma fœ adamadiine.”

²⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa muxu yo waxy birä feni n tan fœxœ ra fœ a xa a mœ a yœte ra, a yi a yœte faxa wudin‡ tongo, a birä n fœxœ ra. ²⁵ Bayo naxan waxy a niin nakisi feni, na bœnœma ayi nœn, koni naxan bœnœma a niini n tan ma fe ra, na kisima nœn. ²⁶ Xa muxun dunuja birin sœtœ, a bœnœ a niini habadan, na tœnœn nanse ra? Muxun nœ nanse fiyœ, alogo a niin mœn xa kisi? ²⁷ Bayo n tan Muxuna Dii Xœmen fama nœn n Fafe Alaa binyeni, nxu nun a malekane. N yi muxun birin saranna fi lan a kewanle ma. ²⁸ N xa jœndin fala ε xa, muxuna ndee be e mi faxœ

* **16:6:** burun nate sena: Lebœnna na a ra naxan burun nagboma ayi. † **16:18:** Piyéri xinla bunna nœn fa fala gœmena. ‡ **16:24:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nœn, fa fala fœ Yesu a xarandiine xa e wœkilœ sayaan na Yesu fœxœ ra. § **16:28:** A Matiyu 17:2-3 nan ma fe falama.

fō e n tan Muxuna Dii Xemēn to fē n ma mangayani.”[§]

17

Yesu a norona fe

Maraka 9.2-13, Luka 9.28-36

¹ Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun a ngaxakedenna Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. ² A kēnaan yi masara e yee ra yi, a yetagin yi lu mayilenje alo sogena. A dugine yi fixa ayi alo kēnenyana. ³ Na waxatin yeteni, Nabi Musa nun Nabi Eli yi mini kēnenni e yetagi, e yi lu falan tiyē Yesu xa. ⁴ Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, a lanxi bayo nxu be. Xa i waxy a xōn ma, n xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.”

⁵ A yi falan tima waxatin naxan yi, kunda mayilenxin yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xemēn nan ito ra naxan bata n kēnen ki fajī, ε tuli mati a xuiin na!” ⁶ Xarandiine na mē waxatin naxan yi, e gaxu kati, han e sa felen, e yetagine yi lan bōxōn ma. ⁷ Yesu yi fa e fēma, a yi a yiin din e ra, a naxa, “E keli, ε nama gaxu!” ⁸ E yi e yee rakojin, e mi muxu yo to fō Yesu.

⁹ E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a naxa, “Ε feen naxan toxi, ε nama a fala muxu yo xa han n tan Muxuna Dii Xemēn yi keli sayani.”

¹⁰ Xarandiine yi Yesu maxōdin, e naxa, “Sariya karaməxōne a falama nanfera nayi fa fala Nabi Eli nan singe fama?” ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitōn. ¹² Koni n xa a fala ε xa fa fala Eli bata yelin fē koni yamaan mi a kolon, e yi e rafan feene birin liga a ra. Awa, e n tan Muxuna Dii Xemēn fan tōrōma nēn na kiini.” ¹³ Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon fa fala a falan tima Yoni Marafu Tiin nan ma fe ma.*

Yinnan diidin naxan fōxōra

Maraka 9.14-29, Luka 9.37-43

¹⁴ E fa yamaan fēma waxatin naxan yi, xemēna nde yi fa Yesu fēma, a yi a xinbi

sin a bun ma, ¹⁵ a naxa, “N fafe, kininkinin n ma dii xemēn ma. Gan furen nan a fari, a tōrōxi kati, a bata bira tēni sanja yi wuyaxi hanma igeni. ¹⁶ N bata fa a ra i ya xarandiine fēma koni e mi nōxi a rakendeyε.” ¹⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ε tan dēnkēleyatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fēma han waxatin mundun yi? N xa dija ε xa han waxatin mundun yi? Fa diin na n fēma!” ¹⁸ Yesu yi yinnan yamari, a xētē a fōxō ra. Nayi, a dii xemēn yi kendεya na waxatin yeteni.

¹⁹ Na xanbi ra, xarandiine yi siga Yesu fēma e danna, e yi a maxōdin, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nōxi yinnan kedε?” ²⁰⁻²¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo ε dēnkēleyaan xurun. N xa nōndin fala ε xa. Xa dēnkēleyana ε yi, hali a xurun alo sansi kēsē xurudina,[†] ε nōe a fale nēn geyani ito ma, ε naxa, ‘Keli be, i siga mēnni!’ a yi siga. Ε nōe feen birin ligε nēn!”

Yesu mōn yi a faxa feen fala

Maraka 9.30-32, Luka 9.43-45

²² Xarandiine birin ε malan ε bode xōn ma waxatin naxan yi Galile yamanani, Yesu yi a fala ε xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xemēn soma nēn muxune yii, ²³ ε yi n faxa. Koni n mōn kelima nēn sayani a sage saxande lōxōni.”

Xarandiine nii yi rajaxu ε ma kati!

Ala Batu Banxin mudu fi fena

²⁴ Yesu nun a xarandiine Kapērunan taan li waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin mudu maxinle yi fa Piyeri fēma, e yi a maxōdin, e naxa, “I karaməxōn mi Ala Batu Banxin mudun fima ba?” ²⁵ Piyeri yi e yabi, a naxa, “A fima nēn.” Piyeri so banxini waxatin naxan yi, Yesu singe yi falan ti, a naxa, “Simōn, i mirixi a ma di? Dunuja mangane mudun maxilima nde ra? E diine ba, hanma muxu gbētēye?” ²⁶ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Muxu gbētēye.” Yesu yi a fala, a naxa, “Na bunna nēn, hali a diine mi a fi. ²⁷ Koni nxu mi waxi a xōn ma, nxu xa muxuni itoe rafen. Nanara, siga baani, i sa kōnna bira. I na yēxē singen naxan susu, i a dēeni bi, i gbeti gbanan keden toma nēn a

* ^{17:13:} Nabi Eli a fe sebxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxōne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mōn fama nēn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. † ^{17:20-21:} Sansini ito xili nēn mutaridi.

de, naxan lanje en ma mudun ma. I siga na ra, i sa i gbeen nun n gbeen fi."

18

Nde gbo birin xa?

Maraka 9.33-37, Luka 9.46-48

¹ Xarandiine yi fa Yesu fēma na waxatini, e yi a maxōdin, e naxa, "Nde gbo birin xa Ariyanna Mangayani?"

² Yesu yi diidina nde xili, a yi a ti e birin yētagi. ³ Yesu yi a fala, a naxa, "N xa jōndin fala ε xa, xa ε mi maxēte, ε ligā alo diidine, ε mi soε Ariyanna Mangayani mumē! ⁴ Nanara, naxan yo na a yēte magodo alo diidini ito, na gbo dangū a birin na Ariyanna Mangayani. ⁵ Naxan yo mōn na diidini ito sifani suxu n xinli, na bata n tan yisuxu."

Yulubina fe

Maraka 9.42-48, Luka 17.1-2

⁶ "Diidini itoe naxanye bata dēnkēleya n ma, xa muxu yo ne bira yulubini, a fisa na kanni gēmē gbeen xidi a kōe ra, a woli baan tilinna ma."

⁷ "Gbalon dunuja muxune yēe ra bayo feen naxanye yamaan birama yulubini. A fēre mi na fōna fe sifane xa fa koni e fatama muxun naxanye ra, gbalon na kanne yēe ra! ⁸ Xa i yiina hanma i sanna i birama yulubini, a sēgē a ra, i yi a woli ayi! A fisa i yii dungin nun i san dungi kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firinna nun i san firin kanna xa woli yahannama tēeni. ⁹ Xa i yēen nan i bire yulubini, a ba na, i yi a woli ayi! A fisa i yēe keden kanna yi so habadan nii rakisini, benun i yēe firin kanna xa so yahannama tēeni."

Yēxēe tununxina fe sandana

Luka 15.3-7

¹⁰⁻¹¹ "Ε a ligā ε yeren ma, ε nama diidini itoe rafeyā. N xa a fala ε xa, e kantan malekane ariyanna yi. E n Fafe Ala yētagin toma waxatin birin."

¹² "Ε mirixi a ma di? Xa yēxēe kēmē muxuna nde yii, xa keden siga na xun xōn, na kanna nanfe ligama? A yēxēe tonge solomanaanin e nun solomanaaninne lumā nēn e dēgedeni geyaan fari, a siga a tununxi kedenna fendeni. ¹³ N xa jōndin fala ε xa, a na a to waxatin naxan yi, a sēwama

nēn na yēxēe kedenna fe ra dangū tonge solomanaanin e nun solomanaaninne ra naxanye mi lōxi ayi. ¹⁴ A na kii nin, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, a mi rafan a ma diidini ito nde keden peen xa lō ayi."

Hakē tongone

¹⁵ "Xa i ngaxakedenna haken liga i ra, siga a fēma i yi a sōnna fala a xa ε firinna tagi. Xa a i xuiin name, i bata i ngaxakedenna sōtō na yi. ¹⁶ Koni xa a mi a tuli mati i xuiin na, ε nun muxu keden hanma muxu firin xa siga a fēma alogo 'feen birin xa makiti sereya firin hanma saxan xuiin xōn.* ¹⁷ Koni xa a mi a tuli mati ne xuiin na, na feen fala dēnkēleya yamaan xa. Xa a mi a tuli mati dēnkēleya yamaan xuiin na, a yate alo dēnkēleyatarena hanma mudu maxinla."

Tondifeen nun tinfena

¹⁸ "N xa jōndin fala ε xa, ε na tōnna dōxō feen naxan na dunuja yi, Ala tōnna dōxōma nēn na ra ariyanna yi. ε na tin feen naxan ma dunuja yi, Ala tinma nēn na ma ariyanna yi."

¹⁹ "N mōn xa a fala ε xa, xa muxu firinna lan fefe ma dunuja yi Ala maxandini, n Fafe naxan ariyanna yi, a na ligama ε xa nēn. ²⁰ Bayo muxu firin hanma saxan na e malan dēdē yi n xinli, n fan luma nēn mēnni e yē."

Muxun naxan mi mafeluun tima

²¹ Na xanbi ra, Piyeri yi fa Yesu fēma, a yi a maxōdin, a naxa, "Marigina, n xa ngaxakedenna mafelu dōxōna ma yoli, a na n haken tongo waxatin naxan yi? Han dōxōna ma solofera ba?" ²² Yesu yi a yabi, a naxa, "N xa a fala i xa, dōxōna ma solofera mi a ra de, fōtonge solofera e nun solofera."

²³ "Nanara, Ariyanna Mangayaan luxi nēn alo mangan naxan waxi a walikēne sareni fi feni. ²⁴ A na fōlōxina, e fa walikē keden na gbeti gbananna wuli fu donla yi naxan ma, donla naxan nun a siimayaan birin wali saranna yi lan. ²⁵ Bayo a mi yi nōe a donla fiye, mangan yi a ragidi a e xa a tan nun a naxanla nun a diine nun a yii seene birin mati e findi konyine ra, alogo a xa donla fi. ²⁶ Nanara, walikēn yi a xinbi

* **18:16:** Sariyane 19.15

sin mangan bun ma, a yi a mafan, a naxa, 'Dijna n xa, n na i ya donla birin fima nən!' ²⁷ A kanna yi kininkinin a ma, a yi dijna a donla ma, a yi a lu na."

²⁸ "Koni na walikəen yi siga, a sa a lan-fana nde to a gbeti xurudi yi naxan ma. A yi a susu, a yi a kœen dëten. A yi a fala, a naxa, 'N ma donla fi!' ²⁹ A lanfaan yi a xinbi sin a bun ma, a yi a mafan, a naxa, 'Dijna n xa, n na i ya donla fima nən!' ³⁰ Koni a mi tin. A yi sa a sa kasoon na han a na a donla fi waxatin naxan yi. ³¹ Walikəen bonne to na to, e xələ kati, e siga e kanna fəma, e sa na birin fala a xa. ³² Nanara, e kanna yi a tan walikəen xili, a naxa, 'I tan walikə naxina, n ma donla naxan birin i ma, n dijna nən na ma bayo i bata n mafan. ³³ A mi yi lan nun ba, i fan xa kininkinin i walikə boden ma alo n kininkinin i ma kii naxan yi?' ³⁴ Nayi, a kanna yi a sa kasoon na a xələni alogo a kantan muxune xa a naxankata han a yi a donla birin fi. ³⁵ N Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε suxuma na kii nin, xa ε tan nde mi a ngaxakedenna mafelu a bəjəni."

19

Futu kala fena

Maraka 10.1-12

¹ Yesu yelinxi na falane tiyε, a keli Galile yamanani, a siga Yudaya yamanani denaxan Yuruden baan kidi ma. ² Yama gbeen yi bira a fəxə ra, a yi ne rakendεya.

³ Farisi muxuna ndee yi fa a fəma a bunbadeni, e yi a maxədin, e naxa, "Sariyan na a ra ba, xəmən xa naxanla rame, a findi bun yo ra?" ⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, "Ε mi Kitabun xaranxi ba? A naxa fa fala a fələni 'Ala yi adaman da, xəmən nun naxanla,'* ⁵ a naxa, 'Nanara, xəməna a nga nun a fafe bepinma, a a maso a naxanla ra, e findi fati bəndə kedenna ra.'† ⁶ Nayi, muxu firin mi fa e ra koni fə keden. Nayi, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata."

⁷ E yi a maxədin, e naxa, "Nanfera Musa a yamarixi fa fala a xəmən xa futu kala kədin so a naxanla yii, a yi a bejin?" ⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, "Musa bata tin, a ε xa

ε naxanle bejin amasətə ε bəjən xədəxə. Koni a mi yi na kiini nun a fələni. ⁹ Awa, n xa a fala ε xa, xəmən naxan na a me a naxanla ra, xa a naxanla mi yalunya ligaxi, xəmən yi nde gbətə futu, na xəmən bata yalunyaan liga."

¹⁰ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Xa xəmən nun a naxanla tagi na kii nin, a lan futu nama ti na yi." ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "Birin mi nəe xaranni ito suxε, koni fə Ala bata a fəren fi naxanye ma. ¹² Xəməna ndee mi nəe naxanla futu amasətə e bari kiin xən, muxune nan ndee gbətəye ligaxi na kiini, koni ndee gbətəye lanxi a ma nən a e nama naxanla futu alogo e xa lu wale Ariyanna Mangayaan xa. Awa, xa naxan nəe xaranni ito suxε, na xa a susu."

Yesu yi duba diidine xa

Maraka 10.13-16, Luka 18.15-17

¹³ Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fəma, alogo a xa a yiin sa e diidine xunni, a yi Ala maxandi e xa koni xarandiine yi falan ti ne ma. ¹⁴ Yesu naxa, "Ε tin diidine xa fa n fəma, ε nama e raxətə amasətə e tan sifane nan gbee Ariyanna Mangayaan na." ¹⁵ A yi a yiin sa e xunni, a yi duba e xa, a siga.

Xəmə nafulu kanna fe

Maraka 10.17-31, Luka 18.18-30

¹⁶ Banxulanna nde yi fa Yesu fəma, a naxa, "Karaməxə, n fe fəjin mundun ligε, n habadan nii rakisin sətə?" ¹⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, "Nanfera i n maxədinma fe fəjina fe mə? Ala nan keden fan. Xa i waxi a xən ma, i xa nii rakisin sətə, yamarine suxu."

¹⁸ A mən yi maxədinna ti, a naxa, "Yamari mundun ne ra?" Yesu yi a yabi, a naxa, "I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama mujan ti. I nama wule seren ba.

¹⁹ I baba nun i nga binya, i yi i adamadi boden xanu alo i yetəna."‡ ²⁰ Banxulanna yi a yabi, a naxa, "N bata ne birin suxu, nanfe fa luxi?" ²¹ Yesu yi a yabi, a naxa, "Xa i waxi a xən ma, i xa findi muxu kamalixin na, siga, i sa i yii seene mati, i yi yiigelitəne ki. I nafunla sətəma nən ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fəxə ra." ²² Banxulanna

* **19:4:** Dunuja Fələn 1.27 nun 5.2 † **19:5:** Dunuja Fələn 2.24 ‡ **19:19:** Xərəyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20 nun Saraxaraline 19.18

na mε waxatin naxan yi, a sunuxin yi siga amasətə nafulu gbee kanna nan yi a ra.

²³ Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, nafulu kanne so raxələ Ariyanna Mangayani! ²⁴ N mɔn xa a fala ε xa, nafulu kanna so raxələ Alaa Mangayani dangu jɔgɔmən so feen na sagilaan yinla ra.” ²⁵ Xarandiine na mε waxatin naxan yi, e yi kabə kati! E yi a maxədin, e naxa, “Nde fa nɔε kisə nayi?” ²⁶ Yesu yi e mato, a naxa, “Muxun mi nɔε na lige koni Ala nɔε feen birin ligε nən.”

²⁷ Na xanbi ra, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fɔxɔ ra. Nxu tan nanse sətəma nayi?” ²⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, waxati nənə famatəni, n tan Muxuna Dii Xəmən na dəxɔ n ma mangaya gbede binyaxini, ε tan naxanye biraxi n fɔxɔ ra, ε fan dəxɔma nən manga gbede fu nun firinne ma, ε yi Isirayila bənsən fu nun firinne makiti. ²⁹ Naxanye birin bata banxine lu na, hanma a ngaxakeden xəməmane nun a naxalanmane hanma a fafe hanma a nga hanma a diine hanma a xəeñe n tan ma fe ra, a na jɔxən kəmə sətəma nən e nun habadan nii rakisina. ³⁰ Koni naxanye yeeñ na, ne wuyaxi sa luma nən xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeeñ na.”

20

Xee kanna walikene fe

¹ Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nən alo xee kanna naxan minin subaxani muxu fendeni alogo e xa sa wali a manpa bili nakəni. ² E yi lan a ma, a xa e saranna fi gbeti gbanan keden keden, naxan lanjəsoge keden saranna ma. A yi e rasiga a manpa bili nakəni. ³ Soge raxənxən waxatini, a keli, a siga ləxɔ dəen na, a yi muxuna ndee li tixi na, naxanye mi yi wali yo ra. ⁴ Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, ‘Ε fan xa siga, ε sa wali n ma manpa bili nakəni, a lan n xa ε sareni fi naxan na, n na soe ε yii.’ ⁵ Awa, ne yi siga walideni. Na danguxina, a mən yi na jɔxən ligə yanyi tagini e nun se din waxatin masoxina. ⁶ Awa, se din waxatin danguxina, a mən yi siga, a sa muxu gbeteye fan li tixi na. A yi e maxədin, a naxa, ‘Ε ferijenxi be nanfera? Ε mi fefe

ligama?’ ⁷ E yi a yabi, e naxa, ‘Bayo muxu yo mi nxu tixi wali ra.’ A yi a fala e xa, a naxa, ‘Awa, ε fan xa siga wali kədeni n ma manpa bili nakəni.’ ”

⁸ “Ninbanna soxina, manpa bili nakə kanna yi a fala walikə kuntigin xa, a naxa, ‘Walikəne xili, e saranna xa fi. A fələ dənxə ra xiine ma, i sa a rajan a singe ra xiine ma.’ ⁹ Xəmən naxanye wanla fələ jinbari waxatini, ne keden kedenne birin yi gbeti gbanan keden keden sətə. ¹⁰ Nanara, muxun naxanye singe wanla fələ, ne to fa, e yi a miri fa fala, a e a sətəma nən dangu bonne ra, koni e keden kedenna birin yi gbeti gbanan keden keden sətə.”

¹¹ “Awa, e to yi a rasuxuma, e xee kanna mafala fələ. ¹² E yi a fala, e naxa, ‘Muxun naxanye faxi dənxən na, ne waxatidi nan tun wali kəxi. I nxu nun ne birin sarefima kii kedenna nin ba, nxu tan naxanye ferijenxi sogen na?’ ¹³ Xee kanna yi e tannde keden yabi, a naxa, ‘Səxɔ, n mi tinxitareya xan ligaxi i ra. En mi lanxi gbeti gbanan keden xan ma ba?’ ¹⁴ I saranna tongo, i siga i konni. Naxanye faxi dənxən na, n waxi ne saranna fi feni alo n bata i saranna fi kii naxan yi. ¹⁵ N mi daxaba, n xa n sagoon liga n ma gbetini? I n maxəxələnma nən ba bayo n fonisire?’ ¹⁶ Na kiini, naxanye yeeñ na, ne wuyaxi sa luma nən xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeeñ na.”

Yesu mən yi a faxafeen fala

Maraka 10.32-34, Luka 18.31-34

¹⁷ Yesu yi sigama Yerusalən taani waxatin naxan yi, a yi a xarandii fu nun firinne xali e danna. A yi a fala e xa, ¹⁸ a naxa, “Ε a mato, en sigama Yerusalən taani, n tan Muxuna Dii Xəmən sa soma nən saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yii na yi. E n ma kitin bolonma nən, a lan sayaan ma. ¹⁹ Na xanbi ra, e yi n so siya gbetene yii naxanye n magelema, e yi n bulan, e yi n gbangban wudin ma. A soge saxande ləxəni n kelima nən sayani.”

Yaki nun Yoni nga maxandina

Maraka 10.35-45

²⁰ Sebede a dii xəməne nga yi fa Yesu fema e nun a dii xəməne, e yi e xinbi sin Yesu bun ma, e yi a maxandi fena nde ma.

21 Yesu yi e maxədin, a naxa, “I waxi nanse xən ma?” A yi a yabi, a naxa, “Tin, i na i ya mangayaan sotə, n ma dii xəmə firinni itoe xa dəxə i fəma, kedenna i yiifanna ma, kedenna i kəmenna ma.” **22** Yesu yi e yabi, a naxa, “Ə n maxandixi naxan ma, ε mi na kolon. Ə nəe ε minjə tərəya igelengenna ra ba, n fama n mindeni naxan na?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu nəe nən.” **23** Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə fama ε mindeni nən n ma tərəya igelengenna ra yati! Koni muxun dəxə fena n yiifanna ma hanma n kəmenna ma, na mi n tan ma fə n fafe bata yi a ragidi naxanye xa.”

24 Xarandii fuun bonne na mə waxatin naxan yi, e xələ na ngaxakedenma firinne ma. **25** Nanara, Yesu yi e birin xili a fəma, a naxa, “Ə a kolon yati siyane mangane nəyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigyaan naba e xun na. **26** Koni a mi na kiini ε tan tagi. Xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ε ye, fə a xa findi ε walikəen nan na. **27** Xa naxan yo wa findi feni ε yəeratiin na fə a xa findi ε konyin nan na **28** alo n tan Muxuna Dii Xəmən to mi faxi muxe xa wali n xa koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxutə firin nakəndəya
Maraka 10.46-52, Luka 18.35-43*

29 E yi kelima Yeriko taani waxatin naxan yi, yama gbeen yi bira Yesu fəxə ra. **30** Danxutə firinna naxanye yi dəxi kiraan na, ne yi a mə a Yesu dangumatəən nan yi a ra, e yi gbelegbele, e naxa, “Nxu fafe, Dawudaa Dii Xəməna, kininkinin nxu ma!” **31** Yamaan yi e masabari, koni e mən yi gbelegbele kati, e naxa, “Marigina, Dawudaa Dii Xəməna, kininkinin nxu ma.” **32** Awa, Yesu yi ti, a yi e xili, a yi e maxədin, a naxa, “Ə waxi a xən ma n xa nanfe ligə ε xa?” **33** E yi a yabi, e naxa, “Marigina, nxu waxi a xən ma nən, nxu mən xa seen to.” **34** Yesu yi kininkinin e ma, a yi a yiin din e yəe ra. E yi seen to mafuren, e bira Yesu fəxə ra.

* **21:5:** A mato Sakari 9.9 kui. † **21:13:** A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

21

*Yesu so fena Yerusaleñ taani
Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40, Yoni
12.12-19*

1 E to maso Yerusaleñ taan na, e yi Betifage taan li, Oliwi Geyaan fari. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yee ra. **2** A yi a jəngu e ma, a naxa, “Ə siga banxideən na ε yee ra, ε sa sofanla nde lima xidixi na yi, a diina a fəma. Ə e fulun, ε fa e firinna ra n xa. **3** Xa muxuna nde ε maxədin, ε a fala a xa, ε naxa, ‘Marigin nan mako e ma,’ na kanna e soma ε yii nən sa.”

4 Na liga nən alogo nabiin naxan fala, na xa kamali, a naxa, **5** “Ə a fala Siyon kaane xa, ε naxa, ‘Ə a mato! Ə mangan fama ε ma. A limaniya. A fama sofanla nan fari, sofali diina, sofali gilən diina.”*

6 Na ma, xarandiine yi siga, Yesu naxan fala e xa, e sa na liga. **7** E yi fa sofanla nun a diin na. E yi e dugine yifulun e fari, Yesu yi dəxə sofanla fari. **8** Yamaan yi e dugine yifulun kiraan xən ma, nde yi jəxəndene magira, e yi e sa kiraan xən a binya feen na. **9** Yamaan naxan yi a yee ra e nun a xanbi ra, ne birin yi lu sənxəe, e naxa, “Tantunna xa fi Dawudaa dii xəmən ma! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xənna ma pon!”

10 Yesu so Yerusaleñ taani waxatin naxan yi, taan yi maxa. Yamaan yi maxədinna ti, e naxa, “Nde ito ra?” **11** Yamaan yi e yabi, e naxa, “Nabi Yesu nan ito ra, keli Nasareti taani Galile yamanani.”

*Yesu Ala Batu Banxini
Maraka 11.15-19, Luka 19.45-48, Yoni
2.13-22*

12 Yesu to so Ala Batu Banxini, a yi sare matine nun sare soone birin kedi na yi. A yi gbeti masarane tabanle rafelen e nun ganba matine gbedene. **13** A yi a fala e xa, a naxa, “A səbəxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nən Ala maxandi banxina.’† Koni ε tan bata a findi mujadene luxunden na!”

14 Danxutəne nun ləbutenne yi siga Yesu fəma Ala Batu Banxini, a yi e rakəndəya.

15 Koni saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne to a to kabanako feene ligə, e

diidine fan to naxanye yi sənxəma Ala Batu Banxini, e naxa, "Tantunna xa fi Dawudaa Dii Xəmən ma," e yi xəlo. ¹⁶ E yi a fala Yesu xa, e naxa, "I mi diidine falan məen ba?" Yesu yi e yabi, a naxa, "Di! E mi Kitabun yireni ito xaranxi ba, naxan a falaxi, 'I bata diidine nun dii ɲorəne yamari, e yi i matəxə?'"[‡]

¹⁷ Yesu yi e lu mənni, a keli taani, a siga Betani taani, a sa xi na.

*Yesu yi xədə binla danga
Maraka 11.12-14, 20-24*

¹⁸ Na xətən bode, a xətəmatən Yerusalən taani, kamen yi a suxu. ¹⁹ A yi xədə binla to kiraan dəxən ma, a yi siga a bun ma, koni a mi a bogi yo li a ra, fə a dəne. Nanara, a yi a fala xədə binla ma, a naxa, "I tan mi fa bogin sənən!" Awa, na waxatin yetəni xədə binla yi xara! ²⁰ Xarandiine to na to, e yi kabə, e maxədinna ti, e naxa, "Xədə binli ito xaraxi di xulen?" ²¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa ɲəndin fala ε xa, xa ε dənkəleyaxi, ε mi sike, n naxan ligaxi xədə binli ito ra, ε fan nəe na ɲəxənna ligə nən. A birin xa mi na ra, ε nəe a fale nən geyaan xa, ε naxa, 'Keli be, i sa sin fəxə igeni,' na yi liga. ²² Xa ε dənkəleyaxi, ε na sese maxədin Ala ra, ε na sətəma nən."

*Yesu sənbən maxədinna fe
Maraka 11.27-33, Luka 20.1-8*

²³ Yesu mən yi fa Ala Batu Banxini. A yi yamaan xaranma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi fa a fema, e yi a maxədin, e naxa, "I feni itoe ligama sənbə mundun na, nde i yamarixi i xa feni itoe liga?" ²⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, "N fan xa ε maxədin fe keden ma, xa ε n yabi, n feene ligama sənbə naxan yi, n fan na falama ε xa ɳən. ²⁵ Nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?" E yi falan ti fələ e bode tagi, e naxa, "Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a falama nən nayi, a naxa, 'Nanfera ε mi laxi Yoni ra?' ²⁶ Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, en gaxu yamaan yee ra bayo e birin laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra." ²⁷ Nanara, e yi Yesu yabi, e naxa, "N xu

mi a kolon." Awa, a yi a fala e xa, a naxa, "N tan fan feni itoe ligama sənbən naxan yi, n mi na falama ε xa na yi."

Dii xəmə firinna fe sandana

²⁸ "E xaxili lu ito xən ma. Xəməna nde yi na, dii xəmə firin yi naxan yii. A siga a forimaan fema, a sa a fala a xa, a naxa, 'N ma diina, siga wali kədeni n ma nakəni to.' ²⁹ A yi a yabi, a naxa, 'N mi waxi siga feni.' Koni dənxən na, a bəjən yi maxətə, a siga. ³⁰ A fafe yi siga a diin bona fema, a sa na fala kedenna ti na fan xa, a yi a yabi, a naxa, 'N fafe, n sigama nən.' Koni a mi siga. ³¹ Ne firinna yε, nde a fafe sagoon ligaxi?" E yi a yabi, e naxa, "Forimana." Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N xa ɲəndin fala ε xa, mudu maxinle nun yalundene singe soma ε yee ra Alaa Mangayani. ³² Amasətə Yoni bata fa, a tinxinna kiraan yita ε ra, ε mi la a ra. Koni mudu maxinle nun yalundene bata la a ra. Hali ε to na to, ε bəjən mi maxətə, ε la a ra."

*Nakə kantanne fe sandana
Maraka 12.1-12, Luka 20.9-19*

³³ Yesu naxa, "E tuli mati sanda gbətə ra. Nakə kanna nde yi na nun naxan manpa bili nakən sa, a yi a sansan, a yi manpa ige badeni tən, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a yi nakən taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini. ³⁴ Awa, a bogi waxatina a lixina, a yi a walikəna ndee rasiga a nakən kantan muxune ma, a e xa a gbeen so ne yii. ³⁵ Nakən kantan muxune yi nakə kanna walikəne suxu, e kedenna mabənbə, e bona faxa, e bona magələn gemene ra. ³⁶ Na xanbi ra, nakə kanna mən yi a walikə gbətəye rasiga, naxanye yi wuya dangu a fəloyixine ra. Nakən kantan muxune yi ne fan liga na kii kedenni. ³⁷ Dənxən na, a yi a dii xəmən nasiga e ma, a naxa, 'E danma nən n ma diin tan na.' "

³⁸ "Koni nakə kantanne to a dii xəmən to, e yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nakə kanna kə tongon nan ito ra, ε fa be, en na a faxa alogo en xa a kəen sətə.' ³⁹ Nayi, e yi a suxu, e siga a torontoronye nakə xəen fari ma, e sa a faxa. ⁴⁰ Awa, nakə kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama nakə

^{‡ 21:16:} Yaburin 8.3 ^{§ 21:39:} Sandani ito kui Ala nan misalixi nakə kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikəne findixi nabine ra naxanye xə Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra.

kantanne ra?” ⁴¹ E yi a yabi, e naxa, “A na muxu jaxine faxama n̄en kii jaxini, a yi nakɔɔn taxu muxu gbeteye ra naxanye a gbeen soe a yii a xaba waxatini.” ⁴² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E munma Kitabun yireni ito xaran ba? A naxa, ‘Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin ḡeme fisamantenna ra. Marigin nan na ligaxi, a findi kabanako feen na en yee ra yi.’*”

⁴³ Yesu naxa, “Nanara, n na a falama ε xa, Alaa Mangayaan bama ε yii n̄en, a so yama gbeten yii, naxanye kewali lanje a ma. ⁴⁴ Naxan yo na bira ḡemēni ito fari, na yigirama n̄en a dungin dungin na. Koni xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma n̄en.”

⁴⁵ Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune to Yesu a sandan me, e yi a kolon a falan tima e tan nan ma. ⁴⁶ Nanara, e yi kata a suxu feen na, koni e yi gaxu yamaan yee ra naxanye yi a mirixi fa fala a nabiin nan Yesu ra.

22

Naxalandi tiin sandana Luka 14.15-24

¹ Yesu m̄n yi sandan sa yamaan xa. ² A yi a fala, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi n̄en alo mangan naxan jaxalandi tiin sewa donse donna malanni t̄n a dii x̄emēn xa. ³ A yi a walikene rasiga a muxu xilixine ma alogo e xa fa donse donna malanni, koni e mi tin fe. ⁴ Nanara, a yi a walikene gbeteye rasiga e ma, a naxa, ‘E sa a fala e xa, a doneen birin bata yit̄n iki. N bata n̄ ma turaan nun jingē raturaxine faxa, seen birin bata yit̄n. E fa jaxalandi tiin donse donna malanni!’ ⁵ Koni e mi a yate, e siga e makone ra. Nde yi siga x̄eene ma, nde yi siga e wanle ra. ⁶ A d̄onxene yi walikene suxu, e yi e rayarabi, e yi e faxa.”

⁷ “Mangan yi x̄elə kati, a yi a sofane rasiga, e sa faxa tiine halagi, e yi e taan gan. ⁸ Na xanbi ra, a yi a walikene xili, a naxa, ‘Naxalandi tiin malanna bata yit̄n koni n̄ muxun naxanye xilixi, ne mi yi

daxa e xa xili. ⁹ Awa, iki ε siga kira xunne ma. ε na muxu yo to, ε ne xili malanni.’ ¹⁰ Nanara, walikene yi siga kira xunne ma, e muxun naxanye birin to, e yi ne malan muxu jaxine nun muxu fajine birin. Nayi, jaxalandi tiin malan yiren yi rafe muxu xilixine ra.”

¹¹ “Koni mangan to so, a xa a muxu xilixine to, a yi x̄emēna nde to m̄enni, jaxalandi ti domaan mi yi a ma. ¹² A yi a max̄din, a naxa, ‘Sɔxɔ, i soxi be di, anu, i mi maxidixi alo a daxa jaxalandi ti malanni kii naxan yi?’ Koni x̄emēn mi a yabi s̄ot̄. ¹³ Mangan yi a fala a walikene xa, a naxa, ‘E a xidi ken, ε yi a ramini tandem ma dimini, wugan nun jin naxinna d̄enaxan yi.’ ” ¹⁴ Yesu naxa, “Muxu wuyaxi xilixi koni muxu dando nan tun sugandixi.”

Mudu fin max̄dinna fe

Maraka 12.13-17, Luka 20.20-26

¹⁵ Farisi muxune yi siga, e sa Yesu t̄nēgē feni t̄n a fala xuiin x̄n ma. ¹⁶ E yi e xarandiina nde nun Herode a muxuna nde rasiga Yesu f̄ema a faladeni, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala j̄ondi falan nan i tan na, i yamaan xaranma Ala j̄ondin nan ma. Muxe mi n̄e i ya miriyaan max̄te, amas̄t̄ i mi muxune rafisaxi e bode xa. ¹⁷ Awa, i mirixi a ma di, a fala nxu xa, a daxa mudun yi fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi?”

¹⁸ Koni Yesu yi e nata jaxin kolon. A yi e yabi, a naxa, “E tan nafigine! Nanfera, ε katama n̄ bunbadeni? ¹⁹ E gbeti gbananna yita n̄ na mudun fima naxan na!” E yi gbeti gbananna yita a ra. ²⁰ Yesu yi e max̄din, a naxa, “Nde xili nun a ȳet̄agin sawura a ma?” ²¹ E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen yi so Ala yii.”* ²² E na me waxatin naxan yi, e kab̄e kati, e keli a f̄ema, e siga.

Faxa muxune rakeli fena

Maraka 12.18-27, Luka 20.27-40

²³ Na l̄x̄on ȳet̄eni, Saduse muxune yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa

* **21:42:** Yaburin 118.22-23 * **22:21:** Ala gbeena: Mangan ȳet̄agin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen nan na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen nan na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e ȳete so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

muxune mi kelima sayani. E yi Yesu maxədin,²⁴ e naxa, “Karaməxə, Musa bata yi a fala, a naxa, ‘Xa xəmən faxa, a mi dii lu, a ngaxakedenna xa a kə naxanla tongo alogo a xa diina nde bari faxa muxun xa.’[†]
25 Awa, ngaxakedenmane muxu soloferere yi be nun, forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii sətə, a naxanla yi lu a xunyen xa.
26 A yi liga na kiini a firinden fan na, a saxanden fan yi liga na kiini, na yi liga han soloferere. **27** Dənxən na, naxanla fan yi faxa. **28** Awa, faxa muxune na keli waxatin naxan yi, naxanla findima nde gbee ra na muxu soloferene yε? Bayo e birin bata yi a dəxə.”

29 Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata tantan, amasətə ε mi Kitabun kolon hanma Ala senbəna. **30** Bayo faxa muxune na keli waxatin naxan yi, e ligama nən alo malekan naxanye ariyanna yi. Xəmən mi naxalan fute, naxanla mi dəxə xəmən xən.
31 Awa, naxan lanxi faxa muxune rakeli feen ma, ε mi Alaa falan xaranxi ba? A naxa, **32** ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.’ Anu, faxa muxune Ala mi a tan na fo niiramane.”[‡]

33 Yamaan na mε waxatin naxan yi, e kabə Yesu a xaranna ma kati!

Yamarifisamantenna fe

Maraka 12.28-34, Luka 10.25-28

34 Farisi muxune a mε waxatin naxan yi, a Yesu e yabi kiin bata a liga Saduse muxune yi e dundu, e yi e malan.
35 Sariya karaməxə keden yi na, na yi Yesu kəŋnaan fəsəfəsə, a yi a maxədin,³⁶ a naxa, “Karaməxə, yamarin mundun gbo dangu a birin na Sariya Kitabuni?”³⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “I Marigina Ala xanu i bəŋen birin na e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na.”[§] **38** Yamarini ito gbo dangu e birin na.³⁹ A firindeni ito luxi nən alo bona, a naxa, ‘I adamadi boden xanu

alo i yetəna.’^{*} **40** Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin singanxi yamari firinni itoe nan na.”

Yesu yi maxədinna ti

Maraka 12.35-37, Luka 20.41-44

41 Farisi muxune malanxi waxatin naxan yi, Yesu yi e maxədin, a naxa,⁴² “E mirixi Alaa Muxu Sugandixina feen ma di? Nde bənsən a ra?” E yi a yabi, e naxa, “Dawuda bənsənna nan a ra.”⁴³ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Nanfera Dawuda a xili bama ‘N Marigina’ fata Alaa Nii Sarijanxin na? Amasətə Dawuda a falama, a naxa,
44 ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, “Dəxə n yiifanna ma, han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”[†]
45 Awa, xa Dawuda a xili bama, ‘N Marigina,’ na ma, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bənsənna ra di?”[‡] **46** Muxu yo mi nə a yabe fala keden peen na! Keli na waxatin ma, muxu yo mi fa susu a maxədinjə fe gbətə ma.

23

Yesu yi sariya karaməxəne nun Farisi muxune yalagi

Maraka 12.38-39, Luka 11.43, 46, 20.45-46

1 Na xanbi ra, Yesu yi falan ti yamaan nun a xarandiine xa, **2** a naxa, “Sariya karaməxəne nun Farisi muxune dəxi Nabi Musa funfun nin. **3** Nayi, ε e falane birin suxu, ε yi e liga. Koni ε nama e kewali sifane tan liga, amasətə e naxan falama, e mi na ligama. **4** E goron binyene raxidima, e yi e dəxə muxune xun ma, koni hali e yii sonla, e tan mi waxi na din feni e ra e maxalideni. **5** E feen birin ligama nən alogo muxune xa e to. Nayi, e Kitabu falane səbəma, e yi e xidi e tigine nun e yiine ra han a gbo ayi. E domane maxidixi luti dənbəxi kuyene ra.
6 Binye dəxədene rafan e ma malanne yi, e dəxə yamaan yee ra salide banxine yi.

[†] **22:24:** A mato Dunuja Fələn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. [‡] **22:32:** niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mato Xərəyaan 3.6 nun 3.15-16 kui. A mi a falaxi nun a Iburahimaa Ala nan yi a tan na Iburahima yi a nii ra waxatin naxan yi. Na luxi nən alo Ala yee na e ra laxira yi. E mən e nii ra Ala yee ra yi. Nanara, faxa muxune kelima nən sayani. [§] **22:37:** Sariyane 6.5 ^{*} **22:39:** Saraxaraline 19.18 [†] **22:44:** Yaburin 110.1 [‡] **22:45:** Na waxatini karaməxəne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bənsənna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburi 110 səbə, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nən fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yee ra yi.

⁷ Binye xəntənne rafan e ma ləxə tidene yi,
muxune yi e xili ‘Karaməxə.’ ”

⁸ “Koni muxe nama ε tan xili ba fa fala, ‘Karaməxə,’ amasətə ngaxakedenmaan nan ε birin na, karaməxə keden pee nan ε yii. ⁹ Awa, ε nama muxu yo xili dunuya ito yi fa fala, ‘N Fafe,’ amasətə Fafe keden pee nan ε yii ariyanna yi. ¹⁰ Ε nama tin muxune xa ε xili ‘Kuntigina,’ amasətə kuntigi keden peen nan ε yii. Alaa Muxu Sugandixin nan na ra. ¹¹ Muxun naxan gbo ε birin xa, na xa findi ε konyin na. ¹² Naxan na a yεtε yite, na yigodoma nεn. Naxan na a yεtε magodo, na yitema nεn.”

Sariya karaməxəne nun Farisi muxune nafigiyana

Maraka 12.40, *Luka* 11.39-42, 44-52,
20,47

13 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karaməxəne
nun Farisi muxu nafigine! Amasətə ε
Ariyanna Mangayaan dəen nagalin mux-
une yεε ra, ε tan yetəen mi soma, ε mən mi
muxune luma e so naxanye waxi so feni.”

14 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karamoxone nun Farisi muxu nafigine! Amasoto ε kajna gilene yii seene bama e yii. ε yi ε yete mayita sali xunkuyeni. ε yalagima nən na feene ma a paxin na.”

15 “Gbalona ε xa, ε tan sariya karaməxəne
nun Farisi muxu nafigine! Ε fəxə igen nun
bəxə xənna birin yisigama alogo ε xa tubi
muxu keden peen sətə. Ε na a sətə ε a
findima nən yahannama kaan na naxan
naxu ε tan xa dəxə firin.”

16 “Gbalona ε xa, ε tan danxutəɔn nax-
anye danxutəɔn yii rasuxuma. ε tan nax-
anye a falama, ε naxa, ‘Xa muxuna nde
a kələ Ala Batu Banxin xinli, hali a mi a
rakamali, koni naxan na a kələ Ala Batu
Banxin xəmani, fɔ na kanna xa a falan
nakamali.’ **17** ε tan danxutəɔn xaxilitarene!
Mundun gbo xəmana hanma Ala Batu
Banxin naxan xəmaan nasarijanma? **18** ε
mən a falama, ε naxa, ‘Xa muxuna nde
a kələ saraxa ganden xinli, hali a mi a
rakamali. Koni xa muxuna nde a kələ
saraxan yetəni naxan saraxa ganden fari,
fɔ a xa a falan nakamali.’ **19** Danxutəɔn!
Mundun gbo saraxana hanma saraxa gan-
den naxan saraxan nasarijanma? **20** Awa,
naxan na a kələ saraxa ganden xinli, na

bata a kələ saraxa ganden xinli e nun seen naxanye birin a fari. ²¹ Naxan na a kələ Ala Batu Banxin xinli, na bata a kələ Ala Batu Banxin nun Ala yetəni, naxan luma ε ye menni. ²² Muxun naxan na a kələ ariyanna yi na bata a kələ Alaa manga gbədəni e nun naxan dəxi a yi.”

23 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine, ε nakə yi seene yaganna bama alo sorontonna nun sabi se gbətəye, koni ε bata ε mε sariyana fe gbeene ra, alo kitī kəndən nun kininkininna nun təgəndiyana. Anu, ε lan ε xa ne nan ligə, ε nun fe dənxəne. 24 ε tan danxutən naxanye danxutəne yii rasuxuma, ε min-seen naserendenma alogo ε xa soso keden peedin ba a yi, koni ε yi nəgəmən gerun!”

25 "Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine, ε igelengenna nun ε donse saseen fanna masugusuguma, koni e kuiin nafexi milan nun yεtε rafan fe naxine ra. 26 I tan Farisi muxu danxutəna, i ya igelengenna nun i ya donse saseen kui maxa singen, alogo a fanna fan xa sarijan."

27 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine. Ε luxi nən alo banxi fəjin naxan tixi gaburun xun ma bəndə fixən soxi naxan ma naxanye fari tofan, koni e kuiin nafexi faxa muxu xənne ra e nun se xəsixin sifan birin. **28** Ε fan na kiini, ε yətə findima tinxin muxun nan na muxune birin yətagi, koni ε kuiin nafexi nafigiyaan nun fe naxine ra pen!”

Yesu yi e naxankatana fe fala

Luka 11.47-51

29 “Gbalona ε xa, sariya karaməxəne nun Farisi muxu nafigine. ε banxi tofanjine tima nabine gaburune xun ma, ε yi tinxin muxune gaburune ratofanje ayi. 30 ε yi a fala, ε naxa, ‘Xa nxu yi na nun nxu benbane waxatini, nxu mi yi kafuma e ma e nabine faxa waxatin naxan yi.’ 31 Awa, ε tan yeteen sereyaan bama ε yete xili ma fa fala naxanye nabine faxa, ne nan bənsən ε ra. 32 Awa, ε benbane hakne dəfe! 33 ε tan kosone, ε tan saji bənsənne, ε giyε yahan-nama kitin bun ma di?”

³⁴ “Nanara, n nabine nun xaxilimane nun sariya karaməxəne rasigama ε ma. Ε nde faxama nən, ε yi nde gbangban wudin

ma. ε yi nde bulan salide banxine kui, ε yi e sagatan keli taa ma han taa ma. ³⁵ Na kiini, ε saranma n ε n na tinxin muxune birin faxa feen na, keli Habilat tinxin muxun ma han Sakari, Ber ε kaya dii x ε m ε na, ε naxan faxa Ala Batu Banxin nun saraxa ganden tagi. ³⁶ N xa j ε ndin fala ε xa, na birin x ε t ε ma n ε n iki muxune ma.”

Yesu yi Yerusalen taan xanu

Luka 13.34-35

³⁷ “Yerusalen kaane! Yerusalen kaane! ε tan naxanye nabine faxaxi, ε yi Alaa x ε rane mag ε l ε n. A x ε nla n suxu n ε n sanja ma wuyaxi n xa ε malan n f ε ma alo t ε x ε ngana a diine malanma a gabuteen bun kii naxan yi, koni ε mi tin! ³⁸ Awa, Ala ε konna rabejinma n ε n fefe! ³⁹ Amas ε to n xa a fala ε xa, ε mi fa n toma s ε n ε n han ε yi a fala, ε naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

24

Ala Batu Banxin kalana fe

Maraka 13.1-2, Luka 21.5-6

¹ Yesu yi keli na, a siga. A to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiine yi fa a f ε ma, ε yi Ala Batu Banxin ti kiin yita a ra. ² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “ ε mi seni itoe birin toma ba? N xa j ε ndin fala ε xa, g ε m ε ni ito kedenna mi luma a funfuni be. E e birin naxuyama ayi n ε n.”

T ε ron nun besenx ε nyana fe

Maraka 13.3-13, Luka 21.7-19

³ Yesu yi d ε xi Oliwi Geyaan fari waxatin naxan yi, a xarandiine yi siga a f ε ma wundoni, ε yi a max ε din, ε naxa, “Feni itoe birin lig ε n waxatin naxan yi, na fala nxu xa, e nun taxamasenna naxanye i fa waxatin nun waxati rajanna yitama nxu ra.”

⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “ ε a lig ε a ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden.

⁵ Amas ε to muxu wuyaxi fama n ε n n xinli, ε yi a fala, ε naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin nan n tan na,’ e muxu wuyaxi mayenden.

⁶ ε y ε ng ε feene m ε ma n ε n, ε y ε ng ε na ndee xinle m ε . Koni ε nama gaxu. A f ε re mi na f ε na fe sifane xa liga n ε n, koni waxati rajanna mi na ra singen. ⁷ Siyana ndee

siyana ndee y ε ng ε ma n ε n, yamanana ndee yi yamanana ndee y ε ng ε . Fitina kam ε ne yi so, b ε x ε n yi xuruxurun yirena ndee yi. ⁸ Na feene birin ligama n ε n alo j ε xanla dii bari kuiin x ε le singena.”

⁹ “Na xanbi ra, ε ε suxuma n ε n, ε yi ε t ε ro, ε yi ε faxa. Siyane birin ε rajaxuma n ε n n tan ma fe ra. ¹⁰ Muxu wuyaxi bi-

rama n ε n tantanni na waxatini, ε yi e bode yanfa, ε e bode so yiini, ε yi e bode rajaxu. ¹¹ Wule nabi wuyaxi fama n ε n e fa muxu wuyaxi mayenden. ¹² Fe j ε xin gboma ayi n ε n dunuja yi han muxu wuyaxi a xanunteyaan yi xurun. ¹³ Koni naxan na a yix ε d ε x ε han a rajanna, na kisima n ε n. ¹⁴ Awa, Alaa Mangayana falan Xibaru Fajin kawandin bama n ε n dunuja yiren birin yi, a findi seren na siyane birin xa, na xanbi ra waxati rajanna yi a li.”

Se Haramuxina fe

Maraka 13.14-23, Luka 21.20-24

¹⁵ “ ε na Se Haramuxin to tixi yire sarijanxini naxan halagin tima, Nabi Daniy ε li naxan ma fe fala, (naxan ito xaranma, na xa a bunna kolon,)* ¹⁶ nayi, naxanye Yudaya yi, ne xa e gi, ε te geyane fari. ¹⁷ Muxun naxan a kore banxin k ε ra, na nama x ε te, a godo banxini a yii seene tongodeni. ¹⁸ Muxun naxan x ε en ma, na nama x ε te banxini a domaan tongodeni.

¹⁹ Gbalo gbeen fudi kanne nun diin ngane y ε e ra na waxatine yi! ²⁰ ε Ala maxandi alogo ε giin nama lan xunbeli waxatin ma hanma Matabu L ε x ε na! ²¹ Amas ε to na l ε x ε ne t ε ron j ε xuma ayi n ε n dangu a birin na. A j ε x ε n munma liga singen xabu dunuja da waxatini han iki. A j ε x ε n fan mi fa ligama s ε n ε n! ²² Xa Ala mi yi nde ba na l ε x ε ne ra nun, muxu yo mi yi kisima, koni a bata nde ba a ra a muxu sugandixine fe ra.”

²³ “Awa na waxatini, xa muxuna nde a fala, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi,’ hanma, ‘A sa m ε nni,’ ε nama la na ra. ²⁴ Amas ε to muxu wulexi sugandixine nun wulen nabine kelima n ε n, ε taxamaseri gbeene nun kabanako feene liga alogo hali Alaa muxu sugandixine, ε xa ne mayenden, xa na

* **24:15:** A mato Daniyeli 9.27 nun 11.31 nun 12.11 kui.

lanje. ²⁵ E a mato, n bata a fala e xa benun a waxatin xa a li. ²⁶ Nanara, xa muxu yo a fala e xa, a naxa, ‘A mato, a sa burunna ra!’ E nama siga na! Hanma xa e a fala fa fala, ‘A luxunxi be yi!’ E nama la na ra! ²⁷ Amasətə alo kuyen na a ŋinna masəxən keli sogetedeni han sogegododen, n tan Muxuna Dii Xemən fama na kii nin. ²⁸ Binbin dənaxan yi, dugane e malanma mənna nin.’

Muxuna Dii Xemən fa fena

Maraka 13.24-27, Luka 21.25-28

²⁹ “Na tərə ləxəne na dangu, ‘sogeni dimima nən, kiken mi fa dəgema, sarene kelima nən kore e bira, kore xənna sənbene yimaxama nən.’[†] ³⁰ Nayi, n tan Muxuna Dii Xemən taxamasenna minima nən kənenni kore. Dunuja siyane birin yi wuga. E n tan Muxuna Dii Xemən toma fe nən kore xənna kundani sənbenn nun binyeni. ³¹ Xətəa xui gbeen na mini, n na n ma malekan rasigama nən bəxən tongon naaninne birin yi, e yi n ma muxu yəbaxine malan, keli dunuja danna bona ma sa dəxə bona ra.”

Xədə binla fe taxamasenna

Maraka 13.28-31, Luka 21.29-33

³² “E xaxili sətə xədə binla fe ma. A yiine na majingi, a deene yi mini fələ, e a kolonma nən nayi fa fala ŋemen bata maso. ³³ A na kii nin, e na feni itoe birin to waxatin naxan yi, e a kolonma nən fa fala waxati saxin bata maso, a bata so de yəteen li. ³⁴ N xa ŋondin fala e xa, iki muxune mi danguma fə na feene birin liga. ³⁵ Kore xənna nun bəxə xənna danguma nən, koni n ma falane mi danguma habadan!”

Muxu yo mi na waxatin kolon

Maraka 13.32-37, Luka 17.26-30, 34-36

³⁶ “Muxu yo mi na ləxən nun waxati saxin kolon, hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Dii Xeməna, fə a Fafe Ala keden peena. ³⁷ N tan Muxuna Dii Xemən fa feen ligama nən alo naxan liga Nuhan gbee waxatini. ³⁸ Benun fufaan xa fa waxatin naxan yi, yamaan yi e dəgema, e yi e minma, e yi naxanle futuma, e yi e diine firma xeməne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui.

³⁹ Koni feen naxan fama ligadeni, e mi yi na kolon mumə han fufaan yi fa, a yi e birin xali. Muxuna Dii Xemən na fa waxatin naxan yi, a ligama na kii nin. ⁴⁰ Muxu firin luma nən xəen ma na waxatini, keden xalima nən, keden yi lu na. ⁴¹ Naxalan firin luma nən se dinni, kedenna xalima nən, keden yi lu na. ⁴² E lu e yəee ra yi, amasətə e mi e Marigin fa waxatin kolon. ⁴³ E e xaxili lu ito xən ma. Xa banxi kanna yi mujaden fa waxatin kolonje kəen na nun, a mi yi tinje mujaden xa so a banxini, a yi luma a yəee ra yi nən. ⁴⁴ Nanara, e xa e yitən amasətə e xaxili mi ləxən nun waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xemən fama na waxatin nin.”

Walikə tinxinxina fe

Luka 12.41-48

⁴⁵ “Walikəen mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dəxi walikəen bonne xun na, a e donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra. ⁴⁶ Na walikəen sewama nən, xa a kuntigina a li na wanla ke! ⁴⁷ N xa ŋondin fala e xa, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nən. ⁴⁸ Koni xa walikə naxin na a ra, a a falama nən a yəte ma, a naxa, ‘N ma kuntigin bata buye ayi.’ ⁴⁹ A yi lu walikəen bonne bənben, a yi a dege, a yi a min e nun dələ minne. ⁵⁰ Awa, walikəen yengi mi ləxən naxan ma, a mi waxatin naxan kolon, a kuntigin fama na waxatin nin. ⁵¹ A kuntigina a ŋaxankatama nən, a yi a saran a xun yifu wanle ra, a lu yire yi wugan nun ŋin naxinna dənaxan yi.”

25

Sungutun fuuna fe sandana

¹ “Ariyanna Mangayaan luxi nən alo sungutun fuun naxanye e lenpune tongo e siga naxalandi kanna ralandeni siga naxalandi tiine malanni. ² Xaxilitare suulun yi e ye, xaxilimaan nan yi suulunna bonne ra. ³ Xaxilitarene yi e lenpune tongo koni e mi ture tongo. ⁴ Koni xaxilimane yi e lenpune tongo, e yi turena nde sa e goronne kui lenpun nadegə seen na. ⁵ Naxalandi kanna to bu, xixənla yi sungutunne susu, e xi.”

[†] **24:29:** Esayi 13.10 nun Esayi 34.4

⁶ “Koe tagini sonxø xuiin yi mini, e naxa, ‘Naxalandi kanna bata fa. E fa a ralan!’
⁷ Nayi, sungutunne birin yi xulun, e yi e lenpune yitøn. ⁸ Xaxilitarene yi a fala xaxilimane xa, e naxa, ‘E nxu ki turen, amasøtø nxø lenpune tumaan ni i ra.’ ⁹ Xaxilimane yi e yabi, e naxa, ‘En-en, a mi en birin yiliye. E siga sare matine fëma ε sa nde sara ε yetε xa.’ ¹⁰ Nayi, sungutun xaxilitarene yi siga ture saradeni. E sa mènni waxatin naxan yi, naxalandi kanna yi fa. Sungutun suulunna naxanye yitønxi, ne yi so naxalandi kanna føxø ra malanni. E deen nagali. ¹¹ Na xanbi ra, sungutunna bonne yi fa, e naxa, ‘Nxu fafe, yandi, deen nabi nxu xa.’ ¹² Naxalandi kanna yi e yabi, a naxa, ‘Nxa jøndin fala ε xa, n mi ε tan kolon mume!’ ”

¹³ Yesu yi a fala, a naxa, “E lu ε yee ra yi amasøtø ε mi løxøn nun waxati saxin kolon.”

Walike saxanna fe sandana

Luka 19.11-27

¹⁴ “Ariyanna Mangayaan ligaxi nèn alo xemèn naxan yi sigama sigatini, a yi a walikene xili, a yi a yii seene taxu e ra. ¹⁵ A yi xëma gbanan suulun so keden yii, a yi firin so gbëte yii, a yi keden so a saxanden yii, e birin nun e yilan. Na xanbi ra, a yi siga sigatini. ¹⁶ Walikeen naxan xëma gbanan suulun sòtø, na yi siga na rayulayadeni mafuren, a yi xëma gbanan suulun gbëte sòtø. ¹⁷ Walikeen naxan xëma gbanan firin sòtø, na fan yi firin gbëte sòtø. ¹⁸ Koni walikeen naxan xëma gbanan keden sòtø, na yi sa yinla ge, a yi a kuntigina xëmaan luxun na.”

¹⁹ “Waxati xunkuye danguxina, walikene kuntigin yi fa alogo e xa e dentegé. ²⁰ Walikeen naxan xëma gbanan suulun sòtø, na yi fa, a yi xëma gbanan suulun gbëte yita a ra. A yi a fala, a naxa, ‘N kanna, i xëma gbanan suulun nan taxu n na. N bata suulun gbëte sòtø, a tan ni i ra.’ ²¹ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixødøxø, i tan walike fajin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nèn. Fa sewa n xøn!’ ²² Na xanbi ra, a xëma gbanan firinna so naxan yii, na yi fa, a

naxa, ‘N kanna, i xëma gbanan firin nan so n yii. N bata firin gbëte sòtø, a tan ni i ra.’ ²³ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yixødøxø, i tan walike fajin nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra nèn. Fa sewa n xøn!’ ²⁴ Dønxøn na, naxan xëma gbanan keden sòtø, na yi fa, a naxa, ‘N kanna, n na a kolon a i ya fe xødøxø. I seen xabama yireni i mi a bixi døanaxan yi, i donseen malanma yireni i mi se sixi døanaxan yi. ²⁵ Na nan n gaxu, n yi siga, n yi sa i ya xëmaan luxun bøxøn bun. I gbeen naxan na, na ni i ra.’ ²⁶ A kuntigin yi a yabi, a naxa, ‘I tan walike naxi salantenna, i a kolon ba, fa fala a n seen xabama yireni n mi a bixi døanaxan yi, n yi donseen malan yire yi n mi a sixi døanaxan yi. ²⁷ Na ma, a yi lan nun i xa sa n ma xëmaan taxu gbëti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi xëmaan nun a tønødin sòtø. ²⁸ Nba, ε xëma gbananna ba a yii, xëma gbanan fu naxan yii, ε a so na yii. ²⁹ Amasøtø seen muxun naxan yii, nde soma nèn na yii mòn, a yi a gbegbe sòtø. Koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nèn. ³⁰ Nba, tønø mi na walikeen naxan na, ε na woli tandem, dimini, wugan nun jøn naxinna døanaxan yi.’ ”

Kiti dønxønfe

³¹ “N tan, muxuna Dii Xemèn na fa a binyeni waxatin naxan yi, e nun malekane birin a føxø ra, a døxøma nèn a mangaya gbëdeni binyeni. ³² Dunuja siyane birin malanma nèn a yetagi. A yi e yitaxun døxø firinna ra, alo xuruse rabaan yëxëne nun siine yitaxunma kii naxan yi. ³³ A yëxëne malanma nèn a yiifanna ma, a siine malan a kømenna ma. ³⁴ Na xanbi ra, mangana a falama nèn a yiifari ma muxune xa, a naxa, ‘E fa be, n Fafe Ala dubaxi ε tan naxanye xa. E fa ε keen sòtø, mangayaan naxan yitønxi ε xa xabu dunuja da waxatini. ³⁵ Bayo kamena n susu nèn, ε yi donseen so n yii. Min xønla yi n susu, ε yi igen so n yii. N siga nèn xøneyani, ε yi n yigya. ³⁶ Marabenna yi n susu, ε yi n marabéri ba. N yi fura, ε yi n dandan. N yi sa kasoon na, ε yi fa n xøntøn.’ ³⁷ Tinxin muxune a yabima nèn na yi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kametøn to

minen yi, nxu yi donseen so i yii, hanma i min xəlitəna, nxu yi igen so i yii? ³⁸ Nxu i to xəneyani waxatin mundun yi, nxu yi i yigiya, hanma marabənna i ma, nxu yi i maraberri ba? ³⁹ Nxu i to furaxi waxatin mundun yi, hanma i kasoon na, nxu yi i xəntən? ⁴⁰ Mangana e yabima nən, a naxa, ‘N xa jəndin fala ε xa, ε naxan liga ngaxakeddina nde xa, naxan xurun dangu birin na, ε na liga n tan nan xa nayi! ’ ”

⁴¹ “Na xanbi ra, naxanye na lu a kəmenna ma, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ε masigan na, dangatəne, ε siga habadan təeni naxan yitənxi Yonna Manga Setana nun a malekane xa. ⁴² Bayo kaməna n suxu nən, ε mi donseen so n yii. Min xənla yi n suxu, ε mi igen so n yii. ⁴³ N yi lu xəneyani, ε mi n yigiya. Marabənna yi n suxu, ε mi n maraberri ba, n fura kasoon na, ε mi n mali.’ ⁴⁴ Ne fan yi a yabi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kamətən to minen yi, hanma i min xəlitəna hanma i xəneyani hanma i maraberitəna hanma i furetəna hanma i kasoon na, nxu mi tin i maliye?’ ⁴⁵ Mangana e yabima nən, a naxa, ‘N xa jəndin fala ε xa, ε mi naxanye liga muxudini ito nde keden xa naxan xurun dangu birin na, ε mi na ligaxi n tan fan xa na yi.’ ⁴⁶ Awa, ne sigama habadan tərən nin. Koni tinxin muxune sigama habadan nii rakisin nin.”

26

*Mangane yi yanfani tən Yesu ma
Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53*

¹ Yesu to yelin na falane birin tiyε, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, ² “Ε a kolon, a luxi xii firin Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla^{*} xa a li. N tan Muxuna Dii Xəməna, e n yanfama nən, n lu yiini, e n gbangban.”

³ Na waxatini, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e malan Saraxarali Kuntigi Singe Kayafa konni. ⁴ E yi a nata, e xa Yesu suxu yanfani, e yi a faxa. ⁵ E yi a fala, e naxa, “En nama a suxu sanla

* **26:2:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. † **26:15:** A mato Sakari 11.12 kui. ‡ **26:17:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lebən mi yi saxi naxan yi xii solofera sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

waxatini, xanamu, yamaan murutəma nən!”

*Latikənənna sa fena Yesu ma
Maraka 14.3-9, Yoni 12.1-8*

⁶ Yesu yi Simən dogonfontəna banxini waxatin naxan yi Betani taani, ⁷ naxanla nde yi fa a fəma, a fa latikənənna sare xədəxən na a sase gəmə ramaan kui, gəmen naxan xili “alabasita.” A yi a sa Yesu xunna ra a binya feen na, a yi a dəgema waxatin naxan yi. ⁸ Yesu a xarandiine to na to, e yi xələ, e yi maxədinna ti, e naxa, “I ito birin yikalama nanfera? ⁹ Latikənənni ito yi matiye nən dəə xədəxən na, a sareyi so yiigelitəne yii.” ¹⁰ Koni Yesu yi a kolon, e yi naxan falama, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε naxanli ito mafalama nanfera? A bata fe fajin liga n xa. ¹¹ Amasətə yiigelitəne ε fəma waxatin birin koni n tan mi luma ε fəma waxatin birin. ¹² A bata latikənənna sa n fatin ma alogo n xa n yitən gaburuna fe ra. ¹³ N xa jəndin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuña yire yo yi, naxanli ito kəwanla falama nən, yamaan yi e miri a ma.”

*Yudasi yi Yesu yanfa
Maraka 14.10-11, Luka 22.3-6*

¹⁴ Nayi, xarandii muxu fu nun firinna nde keden naxan yi xili Yudasi Isakariyoti, na yi siga saraxarali kuntigine fəma, ¹⁵ a naxa, “Xa n Yesu so ε yii, ε nanse soma n yii?” Ne yi gbeti gbanan tonge saxan so a yii.† ¹⁶ Fələ na waxatin ma, Yudasi yi lu fəren fenjə, alogo a xa Yesu yanfa, a a so e yii.

*Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe
Maraka 14.12-21, Luka 22.7-14, 21-23,
Yoni 13.21-30*

¹⁷ Buru Tetaren Sanla‡ sogen fələna, xarandiine yi fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa, “I waxi a xən ma nxu xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseen nafala i xa minen?” ¹⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Ε siga xəməna nde fəma taani, ε sa a fala a xa, ε naxa, ‘Karaməxə naxa, n ma waxatin bata

a li. N tan nun n ma xarandiine xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseen don i ya banxini.’” ¹⁹ Xarandiine yi a liga alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseni tən.

²⁰ Ninbanna to so, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi dəxə e dəgedeni. ²¹ E yi e dəgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa jəndin fala ε xa, ε tan nde keden n yanfama nən, a yi n so yiini.” ²² Xarandiine yi sunu han, e yi a maxədin fələ keden keden yeeen ma, e naxa, “Marigina, n tan nan na ra ba?” ²³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nxu nun naxan nxu yiin nagodoxi lenge kedenna kui, na nan n soma yiini. ²⁴ N tan Muxuna Dii Xəmən faxama nən, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yee ra naxan Muxuna Dii Xəmən soma yiini! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumə!” ²⁵ Yudasi naxan a soma yiini, na yi falan tongo a naxa, “Karaməxə, n tan nan na ra ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

*Marigina ximənna fe
Maraka 14.22-26, Luka 22.15-20, Kərenti
Kaane Singena 11.23-25*

²⁶ E yi e dəgema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ε a tongo, ε yi a don, n fati bəndən nan ito ra.” ²⁷ Na xanbi ra, a yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, a yi a fala, a naxa, “Ε birin xa a min ²⁸ amasətə n wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xən, a minima muxu wuyaxi xa nən e yulubin mafeluun na. ²⁹ N xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han en birin mən yi sa a min n Fafe Alaa Mangayani.”

³⁰ Na xanbi ra, e yi bətin ba, § e siga Oliwi Geyaan fari.

*Piyəri a mə fena Yesu ra
Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34, Yoni
13.36-38*

³¹ Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε birin ε məma n na nən to kəeən na, amasətə a səbəxi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan

faxama nən, yeeεne birin yi xuya ayi.”* ³² Koni n na keli sayani, n sigama nən ε yee ra Galile yamanani.” ³³ Piyəri yi Yesu yabi, a naxa, “Hali bonne birin e mə i ra, n tan mi n mə i ra mumə!” ³⁴ Yesu yi a fala Piyəri xa, a naxa, “N xa jəndin fala i xa, benun dontonna xa wuga to kəeən na, i a falama nən dəxəna ma saxan fa fala i mi n kolon.” ³⁵ Piyəri yi a yabi, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a fale mumə, fa fala n mi i kolon.” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

*Yesu yi Ala maxandi nakəni
Maraka 14.32-42, Luka 22.39-46*

³⁶ Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. A yi a fala e xa, a naxa, “Ε dəxə be, n tan sigan mənni, n xa sa Ala maxandi.” ³⁷ A siga Piyəri nun Sebede a dii xəmə firinne ra. A bəjən yi rafərəxi, a yi sunuxi.† ³⁸ Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “N bəjən nafrəxi han n faxa, ε lu be, ε lu ε yee ra yi n xən ma.”

³⁹ A yi siga ndedi, a yi bira, a yətagin yi lan bəxən ma, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa a lanjə tərəya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama ligə fə i tan sagona.” ⁴⁰ Na xanbi ra, a mən yi xətə, a yi a xarandiine li xixənli. A yi a fala Piyəri xa, a naxa, “Ε mi nəxi luyε ε yee ra yi n xən ma hali waxatidi? ⁴¹ Ε lu ε yee ra yi, ε Ala maxandi, alogo ε nama bira tantanni. Ε niin waxən feen fan koni ε fati bəndən sənbə mi na.”

⁴² Yesu mən yi siga a firindeni, a sa Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa tərəya igelengenni ito mi nəxə masigə n na, fə a xa n li, i sagoon xa liga.” ⁴³ A mən yi xətə, a xarandiine li xiye, bayo xixənla bata yi e suxu.

⁴⁴ A mən yi keli e fəma, a siga a saxa-den, a sa Ala maxandi, a mən yi na fala kedenna ti. ⁴⁵ Na xanbi ra, a xətə xarandiine fəma, a naxa, “Ε mən xima ba? Ε mən ε matabuma ba? A mato! Waxatin bata a li! N tan, Muxuna Dii Xəmən bata so hakə kanne sənbə bun ma iki. ⁴⁶ Ε keli, en siga, muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na bata fa!”

§ **26:30:** bətinə: E namunna nan yi a ra na sanla waxatini e xa Yaburin yirena nde ba, fata sorani ito nde ra: 113 han 118. * **26:31:** A mato Sakari 13.7 kui. Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na bayo e a faxama nən.

† **26:37:** A sunu bayo a a kolon fa fala muxune a faxama nən.

*Yesu suxu fena
Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53, Yoni
18.3-12*

⁴⁷ A yi falan tima waxatin naxan yi, Yudasi a xarandii fu nun firinna nde yi fa, gali gbeen yi biraxi a fōxō ra saraxarali kuntigine nun sariya karamōxōne nun yamaan fonne naxanye xε. Silanfanne nun gbeng-betenne yi e yii.[‡] ⁴⁸ Naxan yi a yanfama, a a so yiini, na bata yi taxamasenni ito fala yamaan xa nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu,[§] a tan nan na ra. ε a suxu ken!” ⁴⁹ Nanara, Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamōxō, i nuwali.” A yi a sunbu. ⁵⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “N xōyina, i faxi naxan na, na liga.”

Nayi, e yi Yesu suxu ken! ⁵¹ Naxanye yi Yesu fōxō ra, na nde keden yi a silanfanna botin, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sēgē a ma. ⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I ya silanfanna raxētē a funfuni, amasōtō naxan birin silanfanna tongoma, ne faxama silanfanna nan na. ⁵³ I mi a kolon ba, fa fala n nōe n Fafe Ala xile nēn, a yi maleka gali gbee fu nun firin nafa n ma mafuren? ⁵⁴ Koni xa na liga, Kitabun fala xuiin kamalima* di nayi? Bayo a sēbēxi a fō a xa liga ikiini.”

⁵⁵ Yesu yi falan ti ganla xa, a naxa, “ε bata fa n suxuden silanfanne nun gbeng-betenne ε yii alo mafu tiin nan yi n na nun. N yi xaranna tima Ala Batu Banxini lōxō yo lōxō, koni ε mi n suxu. ⁵⁶ Koni na birin lig-axi nēn alogo nabine falan naxanye sēbēxi, ne xa kamali.”

Nayi, a xarandiine birin yi a rabejin, e yi e gi.

*Yesu Yahudiya mangane yetagi
Maraka 14.53-65, Luka 22.54-55, 63-71,
Yoni 18.13-14, 9-24*

⁵⁷ Naxanye Yesu suxu, ne yi a xali Kayafa konni Saraxarali Kuntigi Singena, sariya karamōxōne nun yamaan fonne yi malanxi dēnaxan yi. ⁵⁸ Piyeri yi bira Yesu fōxō ra, koni e nun ganla tagi kuya, han Saraxarali

Kuntigi Singena tandem ma. A yi so tandem ma e nun kantan muxune yi dōxō alogo a xa a kolon a rajaanma kii naxan yi.

⁵⁹ Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi katama wule seren ba feen na Yesu xili ma, alogo e xa a faxa. ⁶⁰ Koni hali muxu wuyaxi to fa wule seren ba a xili ma, e mi sese sōtō. Dōnxēn na muxu firin yi ti e yetagi, ⁶¹ e naxa, “Xemēni ito naxa, a nōe Ala Batu Banxin kale nēn, a mōn yi a ti soge saxan bun ma.” ⁶² Saraxarali Kuntigi Singen yi keli, a falan ti Yesu xa, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xōn ba?” ⁶³ Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen yi falan ti a xa mōn, a naxa, “N na i rakōlōma habadan Ala xinli, xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xemēna, na fala nxu xa.” ⁶⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala. Koni n xa a fala ε birin xa, fōlō iki ma, ε n tan Muxuna Dii Xemēn toma dōxi Ala Sēnbēmaan yiifanna ma, ε yi n famatōon to kore kundani.”

⁶⁵ Saraxarali Kuntigi Singen na mē waxatin naxan yi, a yi a domani bō, a naxa, “A bata Ala rayelefu![†] En mako mi fa sere yo ma sōnōn! ε bata a fala naxine mē! ⁶⁶ ε mirixi a ma di?” E yi a yabi, e naxa, “A lan nēn a xa faxa.” ⁶⁷ Nayi, e yi e dēgen puru Yesu yetagi, e yi a bōnbo. ⁶⁸ E lu a maxōdinjē, e naxa, “I tan Alaa Muxu Sugandixin, a fala nxu xa fata Ala ra, nde i bōnboxi?”[‡]

*Piyeri a mē fena Yesu ra
Maraka 14.66-72, Luka 22.56-62, Yoni
18.15-18, 25-27*

⁶⁹ Piyeri yi dōxi tandem ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena wa-like naxanla nde yi fa a fēma, a naxa, “I tan fan yi Yesu Galile kaan fōxō ra nun.” ⁷⁰ Koni a yi a tandi e birin yetagi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi.”

⁷¹ Na xanbi ra, a yi siga tandem so dēen na. Walike naxalan gbētē yi a to. Muxun naxanye yi dōxi na, a yi a fala ne xa, a naxa, “Xemēni ito yi Yesu Nasareti kaan fōxō ra

* 26:47: Silanfanna: Sofane yēngeso dēgēmana. § 26:48: sunbuna: Mēn kaane yi darixi e bode xōntōnjē sunbuni, koni Yudasi yi a findi taxamasenna ra, a xa Yesu yita a yaxune ra. * 26:54: Kitabuna falan kamalima: Esai 53.5 a falaxi a Alaa Muxu Sugandixin faxama nēn yamaan yulubine fe ra. A na falaxi yanyina nde jēē kēmē solofera benun a xa raba. † 26:65: Musaa sariyan kui, muxun naxan na Ala rayelefu, na kanna lan a xa faxa. A mato Saraxaraline 24.16 kui. ‡ 26:68: Muxun naxanye a bōnbo, ne mōn a magelema na falan na.

nun.” ⁷² Piyeri yi a tandi, a yi a kolo, a naxa, “N mi na xemen kolon!” ⁷³ Waxatidi danguxina, naxanye yi tixi na, ne yi fa Piyeri fēma, e naxa, “A tan nan nde i tan fan na! Amasōtō i fala ti kiin bata a yita nxu ra!”[§] ⁷⁴ Nayi, Piyeri yi a kolo dangane ra, a yi a fala, a naxa, “N mi xemēni ito kolon mume!” Na waxatin yēteni dontonna yi wuga mafuren. ⁷⁵ Nayi, Yesu a falan yi rabira Piyeri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga i a falama nēn dəxəna ma saxan fa fala i mi n kolon.” Piyeri yi mini, a nimisa wugan ti!

27

E siga Yesu ra Pilati fēma

Maraka 15.1, Luka 23.1-2, Yoni 18.28-32

¹ Xətən xətən, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi a ragidi, a e xa Yesu faxa.
² E yi a xidi, e siga a ra yamaan kanna Pilati fēma.

Yudasi faxa fena

Kewanle 1.18-19

³ Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na to a to, e bata Yesu yalagi sayaan na, a yi nimisa, a yi gbeti gbanan tonge saxanna raxete saraxarali kuntigine nun yamaan fonne ma. ⁴ A yi a fala, a naxa, “N bata yulubin liga, n muxun yanfa naxan mi hakə yo ligaxi alogo e xa a faxa!” E yi a yabi, e naxa, “Nxu tan ma fe mi na yi, i ya feen nan na ra!” ⁵ Yudasi yi gbetin woli Ala Batu Banxini, a siga, a sa a yēte singan.

⁶ Saraxarali kuntigine yi gbetin matongo, e naxa, “A mi daxa gbetini ito xa sa en ma gbeti ramarade sarijanxini, bayo faxa tiin sareñ nan a ra.” ⁷ E yi lan a ma a e xa na gbetin tongo, e feñe rafalana nde a bəxən sara na gbetin na, e yi na findi xəjə maluxunden na. ⁸ Nanara, han to, e na bəxən xili bama a “Wuli Bəxəna.” ⁹ Nayi, Nabi Yeremi naxan fala, na yi kamali, a naxa, “E yi gbeti gbanan tonge saxanne tongo, Isirayila kaane a sara gbetin naxan na. ¹⁰ E feñe rafalana bəxən sara a ra alo Marigma n yamari kii naxan yi.”*

§ 26:73: a fala ti kiina: Yanyina nde, a yi falan tima alo muxun naxanye kelixi Galile yamanani hanma Nasareti yamanana. * 27:10: A mato Sakari 11.12-13 nun Yeremi 18.2-3 nun 19.1-2 nun 32.6-15 kui. † 27:11: mangana: Yamana kanna yi waxi a kansun feen nin fa fala a murutəxi a mangayaan nan ma. Xa a tan nan a yēte findi mangan na, na yi findima a yalagi xunna nan na.

Pilati yi Yesu maxədin

Maraka 15.2-5, Luka 23.3-5, Yoni 18.33-

38

¹¹ Yesu yi ti yamaan kanna yētagi, yamaan kanna yi a maxədin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”[†] Yesu yi a yabi, a naxa, “Ibata a fala.” ¹² Koni saraxarali kuntigine nun yamaan fonne a kansun waxatin naxan yi, a mi fefe fala. ¹³ Nayi, Pilati yi a fala a xa, a naxa, “E i kansunma feen naxanye birin na, i mi ne mē ba?” ¹⁴ Koni Yesu mi tin a yabə mumə, yamaan kanna yi kabə kati!

E Yesu faxa feen nagidi

Maraka 15.6-15, Luka 23.13-25, Yoni

18.39-19.16

¹⁵ Nba, sanli ito na yi a li nun, yamaan kanna yi darixi kasorasaan muxu keden bejinnejə nēn, yamaan na wa naxan xən ma. ¹⁶ Na waxatini, kasorasa naxina nde yi na naxan xili Baraba. ¹⁷ Nanara, Pilati yamaan kanna yi yamaan malanxin maxədin, a naxa, “E waxi a xən ma n xa nde bejin, Baraba hanma Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina?” ¹⁸ Bayo a yi a kolon yati, fa fala e Yesu soxi a yii xəxələnyaan nan ma.

¹⁹ Pilati yi dəxi kitit sadeni waxatin naxan yi, a jnaxanla yi xəraan nasiga a ma, a naxa, “I nama fefe liga tinxin muxuni ito ra amasōtō n tərəxi nēn xiyeñi a fe ra to ki fəñi!” ²⁰ Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi yamaan nadin, a Pilati xa Baraba bejin, a yi Yesu faxa. ²¹ Yamana kanna yi e maxədin, a naxa, “E waxi a xən ma muxu firinni itoe, n xa nde bejin?” E yi a yabi, e naxa, “Baraba!” ²² Pilati yi e maxədin, a naxa, “Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina, ε waxi a xən ma, n xa nanfe liga a ra?” E birin yi a yabi, e naxa, “A xa gbangban wudin ma.” ²³ Koni Pilati yi e maxədin, a naxa, “A fe jnaxin mundun ligaxi?” Koni e sənxən yi siga gboə ayi, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

²⁴ Pilati a to waxatin naxan yi, a mi yi nəe sese ra, sənxən yi gboma ayi, a yi igen tongo, a yi a yiin naxa yamaan yee xəri, a

naxa, "N gbee yo mi xemēni ito faxa feni! E feen ni ito ra!"²⁵ Yamaan yi a yabi, e naxa, "A wunla goronna xa lu nxu tan nun nxo diine xun ma!"²⁶ Awa, na xanbi ra, Pilati yi Baraba bejin, a yi a yamari a e xa Yesu bulan, a yi a so e yii alogo e xa a gbangban wudin ma.

Sofane yi Yesu magele

Maraka 15.16-20, Yoni 19.2-3

²⁷ Yamana kannna sofane yi Yesu xali yamaana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan a rabilinni.²⁸ E yi a dugine ba a ma, e yi doma gbeela‡ ragodo a ma.²⁹ E yi wudi yii jali kanne dēnbē kōmōtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e dunganna so a yii.[§] E yi e xinbi sin a bun ma, e lu a magele, e naxa, "I kēnē Yahudiyane mangana!"³⁰ E yi dēgen puru a ma, e yi a dunganna tongo, e yi a bōnbō a xunna ma.³¹ E to yelin a magele, e domaan ba a ma, e mōn yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

Eyi Yesu gbangban wudin ma

Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27

³² E yi minima taani waxatin naxan yi, e yi lan xemēna nde ra, naxan yi xili Simōn Sirēni kaana. E yi na karahan, a xa Yesu gbangban wudin tongo.³³ E yi fa na yireni dēanaxan xili Gologota, naxan bunna nēn "xun xōri yirena."³⁴ E yi manpaan so a yii naxan yi basanxi se gbētē ra naxan xōlō, alogo a xa a min, koni a to a lēnna ti a ma, a mi tin a minjē.

³⁵ E yi a gbangban wudin ma.* Na xanbi ra, e yi masēnseenna ti lan a dugine yitaxun feen ma.³⁶ E yi dōxō a kantandeni.

³⁷ E yi a kansun kēdin sēbē, e yi a gbangban a xun ma, e naxa, "Yahudiyane Mangan nan Yesu ito ra."

³⁸ E yi mujade firin gbangban wudin ma Yesu fēma, kedenna a yiifanna ma, bona a kōmēnna ma.

³⁹ Yamaan yi dangu a makonbē, e lu e xunni maxē,⁴⁰ e naxa, "I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i mōn yi a ti

soge saxan, i yētē rakisi! Xa Alaa Dii Xēmē nan i tan na, godo, i keli wudin kōe ra."⁴¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karamōxōne nun yamaan fonne fan yi a magele na kii nin,⁴² e naxa, "A bonne rakisi nēn, koni a mi nōe a yētē rakise! Isirayila mangan xa mi a tan na ba? A xa keli wudin kōe ra, a godo be alogo nxu xa dēnkēleya a ma!⁴³ A dēnkēleyaxi Ala ma, a naxa, a Alaa Dii Xēmēnan a tan na. Nba, xa a rafan Ala ma, a xa a xunba!"⁴⁴ Hali mujaden naxanye yi gbangbanxi wudin ma a dēxōn, ne fan yi a makonbi na kiini.

Yesu faxa fena

Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30

⁴⁵ Sogen bata yi a ratinxin nun, dimin yi so yamanan birin yi han se din waxatin yi maso.⁴⁶ Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini, a naxa, "Eli, Eli, lama sabakitan?" na bunna nēn, "N ma Ala, n ma Ala, i n nabējinxī nanfera?"†⁴⁷ Muxuna ndee yi tixi na yi, ne yi a xuiin mē, e naxa, "A Nabi Eli nan xilima."⁴⁸ E tan nde keden yi a gi mafuren, a sa dugi dungin tongo, a yi a sin minse muluxunxini, a yi a filin tamin jōe ra, a yi a ti a xa, a xa a min.⁴⁹ Koni bonne naxa, "A māmē, en na a mato xa Nabi Eli fa a rakise."

⁵⁰ Yesu mōn yi a xui ramini fangan na, a niin yi ba.

⁵¹ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bōfirinna ra, fōlō a xunna ra han a sanbun na. Bōxōn yi xuruxurun, fanyene yi bō.⁵² Gaburune yi rabi, faxa muxu saripanxina ndee yi keli.⁵³ E keli gaburune kui. Yesu keli xanbini sayani, e yi siga Taa Saripanxini, e mini kēnenni muxu wuyaxi xa.

⁵⁴ Sofa kēmēn kuntigin nun a sofaan naxanye yi Yesu kantanma, ne to bōxōn to xuruxurunjē, e nun feen naxanye birin bata liga, e yi gaxu kati! E yi a fala, e naxa, "Alaa Dii Xēmēnan yi a ra yati!"

⁵⁵ Naxanla naxanye yi biraxi Yesu fōxō ra keli Galile yamanani, naxanye yi a malima

‡ 27:28: Doma gbeela yi findixi mangayaan taxamasenna nde nan na. Yamaan to a kansun fa fala a bata a yētē findi mangan na, sofane fa a mangayana fe magelema. § 27:29: E dunganna so a yii alo mangaya dunganna a magele feen na. * 27:35: Sofane yi a yiine nun a sanne gbangban wudin ma, e yi a singan na kiini. E yi na ligama nēn alogo muxune xa jēnin benun e xa faxa. † 27:46: A mato Yaburin 22.2 kui.

nun, ne wuyaxi yi na, e tixi wulani, e a matoma. ⁵⁶ Mariyama Magadala kaan yi ne ye nun, e nun Mariyama, Yaki nun Yusufu nga, e nun Sebede a dii xemene nga.

Yesu maluxun fena

Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁵⁷ Ninbanna to a li, nafulu kanna nde yi fa naxan yi xili Yusufu Arimate kaana, Yesu a xarandiina nde nan yi a fan na. ⁵⁸ A yi siga Pilati fema, a yi a maxodin Yesu binbina fe ma. Pilati yi e yamari, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii. ⁵⁹ Nanara, Yusufu yi a binbin tongo, a yi a kasangen dugi fixeni, ⁶⁰ a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili, a yi baxi naxan gedeni a yete xa nun. Na xanbi ra, a yi geme belebelen makutukutu gaburun de ra, a siga. ⁶¹ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bona yi dixi na nun, e yeen lanxi gaburun ma.

Gaburu kantanne

⁶² Yuma loxen xetan bode, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi siga Pilati fema, ⁶³ e naxa, "N xu fafe, wule falani ito yi a nii ra waxatin naxan yi, nxu xaxili dixi na xon ma, a fala nen, a naxa, 'Soge saxan na dangu waxatin naxan yi, n mon kelima nen sayani.' ⁶⁴ Na ma, i xa yamarin fi, gaburun xa kantan ken, han a soge saxande loxeni alogo a xarandiine nama fa a binbin muja, e siga a ra. E yi a fala yamaan xa fa fala 'A bata keli sayani.' Xa ito ligi, wule donxeni ito naxuma ayi nen dangu a felon na." ⁶⁵ Pilati yi a fala e xa, a naxa, "E kantan muxune tongo, e xa sa gaburun kantan alo e noe a ra kii naxan yi." ⁶⁶ Nanara, e yi siga, e sa gaburun deen nagali ki fani, e taxamasenna sa a ma, e yi a kantan sofane lu na yi.

28

Yesu keli fena sayani

Maraka 16.1-10, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-

¹⁰

¹ Matabu Loxen danguxina, xati loxen subaxani, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bona yi siga gaburu matoden. ² Boxen yi xuruxurun gbeen ti. Marigina malekan yi godo keli kore, a yi geme

gbeen makutukutu, a dox a fari. ³ Na malekan yetagin yi luxi alo kuyen na a ninna masoxon, a dugine yi fixa alo balbalan kesena. ⁴ Kantan muxune yi gaxu han e xuruxurun, e yi fuga a ra, e lu alo faxa muxune. ⁵ Koni malekan yi falan ti naxanle xa, a naxa, "E nama gaxu, n na a kolon fa fala ε Yesu nan fenma naxan gbangban wudin ma. ⁶ A mi be yi, a bata keli alo a a fala kii naxan yi. E fa a saden mato. ⁷ E siga mafuren, ε sa a fala a xarandiine xa, ε naxa, 'A bata keli sayani, ε sa a lima Galile yamanani, ε a toma nen na yi!' N bata a fala ε xa iki."

⁸ Nanara, e keli gaburun yireni mafuren gaxun nun sewani, e siga e giye, e sa a fala a xarandiine xa.

⁹ Yesu yi e ralan mafuren, a naxa, "E nuwali." E yi fa a sanna suxu, e yi a batu. ¹⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E nama gaxu, ε siga, ε sa a fala ngaxakedenne xa, a e xa siga Galile yi, e sa n toma menna nin."

Kantan muxune dentegena

¹¹ Naxanle mon yi kira yi waxatin naxan yi, sofaan naxanye yi gaburun kantanma, na ndee yi xete taani. Feen naxan birin ligaxi, e na fala saraxarali kuntigine xa. ¹² Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e bode to, e lan fe keden ma, e gbeti gbeen so sofane yii. ¹³ E yi a fala e xa, e naxa, "E xa ito fala, ε naxa, 'A xarandiine bata fa koeen na, e yi a binbin muja, nxu yi xiin waxatin naxan yi.' ¹⁴ Xa yamana kanna na me, nxu a mafanje, nxu yi ε ba kontofinli." ¹⁵ Kantan muxune yi gbetin nasuxu. E naxan fala e xa, e yi na ligi. Na falan yi xuya ayi na kiini Yahudiyane tagi han to.

Yesu yi a xarandiine xe

Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

¹⁶ Xarandii fu nun kedenna yi siga Galile yamanani geyaan fari Yesu naxan ma fe fala e xa. ¹⁷ E to a to, e yi a batu. Koni sikin yi ndee yi. ¹⁸ Yesu yi a maso e ra, a naxa, "Senben birin bata fi n ma kore xonna nun box xonna fari. ¹⁹ Nayi, ε siga, ε sa siyane birin findi n ma xarandiine ra, ε yi e rafu igeni n Fafe Ala nun a Dii Xemen nun a Nii Sarijanxin xinli, ²⁰ n na ε yamarixi

naxanye birin ma, ε yi e xaran ne suxun
ma. A mato, n luma nən ε xən ma waxatin
birin han dunuya rajanni.”

Maraka

Maraka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Yesu fôxərabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sebe Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sebexi nén alogo Romi kaane xa denkéléya Yesu ma. A feene yebaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu senben na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yebaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sebexi nén jee tonge saxan jaxondon Yesu te xanbini kore xonna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yebama igeni. A mi a bari feen yebama. Yesu dunuja yi gidini, a xaran wuyaxi ti nén a yamaan xa. A mōn kabanako fe wuyaxi liga nén. Maraka na nan yebama Ningila Yesu kui. Dənxen na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Marafu Tiina kawandina *Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28*

¹ Ningila Yesu a fe fəlon ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xemēna.* ² A sebexi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa, “N nan n ma xeraan nasigama nén i yee ra, a kiraan nafala i xa.

³ Muxuna nde xuiin minima tonbonni, a naxa, ‘E kirani tən Marigin yee ra, ε kirane matinxin a xa!’ ”†

⁴ Nanara, Yoni yi mini kənənni tonbonni, a lu yamaan nafuye igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari. ⁵ Yudaya kaane nun Yerusalən kaane birin yi siga a fəma. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yurudən baani e tubi feen na. ⁶ Nəgəmə xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na. ⁷ A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n tan xanbi ra, na senben gbo dangu n tan na, n mi sa lan nén

* **1:1:** Yesu yatesti Alaa Dii Xemēna bayo a fafe mi toxi dunuja yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sebexi Luka 1.34-35 nan kui. † **1:3:** Esayi 40.3

n xa findi a sankidin luti fulunna ra. ⁸ N tan ε rafuma igen nin iki, koni a tan ε rafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.”

Yesu rafu fena igeni *Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13*

⁹ Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasareti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yurudən baani. ¹⁰ Yesu yi a rakelima igeni waxatin naxan yi, a yi kore xonna to rabiyε, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma ganba sawurani. ¹¹ A yi fala xuiin me keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xemēna ni i tan na. I bata n kenen ki faji.”

¹² Na waxati yeteni, Alaa Nii Sarijanxin yi a rasiga tonbonni. ¹³ A yi lu na yi soge tonge naanin. Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

Yesu yi muxu naanin xili *Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11*

¹⁴ E yelin xanbini Yoni se kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba yamaan xa, ¹⁵ a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. ε ε xun xanbi so ε hakene yi, ε denkéléya n ma falan Xibaru Fajin ma.”

¹⁶ Awa, Yesu yi siga tima Galile Daraan dəxən ma waxatin naxan yi, a yexε suxun muxu firin to, Simən nun a ngaxakedenna Andire. E yi yexε suxu nin yalaan na darani. ¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε bira n fəxə ra. N xa ε findi muxu fenne ra Ala xa alo ε yexən suxuma kii naxan yi.” ¹⁸ E yi e yalane bira mafuren! E bira a fəxə ra. ¹⁹ Yesu mōn yi siga yee na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xemēne. E yi e yalane yitənma kunkin kui. ²⁰ Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikene lu kunkin kui, e bira Yesu fəxə ra.

Yinnan muxun naxan fəxə ra *Luka 4.31-37*

²¹ E yi sa Kapərunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Ləxəni, a yi lu xaranna tiyε. ²² Yamaan yi kabε Yesu xaran ti kəjaan ma, amasotə a yi xaranna tima Ala senben nin. A mi yi luxi alo sariya

karaməxəne. ²³ Na waxatin yeteni, xəməna nde yi e salideni yinna naxin yi naxan fəxəra. Yinnan yi xəmənə nasənxə, a yi falan ti a xən, ²⁴ a naxa, “Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xən ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sarıjanxin nan i tan na.” ²⁵ Yesu yi yinnan yamari a səbəen na, a naxa, “I dundu, xətə xəməni ito fəxəra.” ²⁶ Yinnan naxin yi xəmənə naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xətə a fəxəra. ²⁷ Muxune yi kabə, e yi e bode maxədin fələ, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nənən ni ito ra ba, Ala sənbən naxan yi? A yinna naxine yamarima, e yi a falan suxu.” ²⁸ Muxune yi Yesu a fe xibarun mə Galile yamanan yiren birin yi mafureñ!

*Yesu yi muxu wuyaxi rakəndəya
Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41*

²⁹ E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simən nun Andire konni keden na. ³⁰ Simən bitan gilən furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa! ³¹ Yesu yi siga na naxanla fəma, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a bejñin, a wali fələ e xa. ³² Ninbanna ra, sogen godo xanbini, yamaan yi fa furetəne birin na Yesu fəma e nun jinan naxine muxun naxanye fəxəra. ³³ Taan birin yi e malan dəen na. ³⁴ Yesu yi furetə wuyaxi rakəndəya furen sifan birin ma, a jinan wuyaxi kedi muxune fəxəra. Koni a mi yi tinma jinanne yi falan ti hali ndedi amasətə e yi a kolon.

*Yesu yi kawandin ba Galile yi
Luka 4.42-44*

³⁵ Na xətən bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala maxandideni. ³⁶ Koni Simən nun a lanfane yi siga Yesu fendeni. ³⁷ Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma iki.” ³⁸ Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “En siga taa gbətəye yi be dəxən ma, alogo n mən xa sa kawandin ba mənne fan yi, amasətə n faxi na nan ma.” ³⁹ Nayi, a yi siga Galile

yamanan yiren birin yi, a sa kawandin ba salide banxine kui, a yi jinanne kedi.

*Yesu yi dogonfontən nakəndəya
Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16*

⁴⁰ Dogonfontən yi fa Yesu fəma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa, “Xa i tinqə, i nəe n nakəndəyə nən.” ⁴¹ Yesu yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kendəyə!” ⁴² Dogonfonna yi a bejin sa! Xəmən yi kendəyə. ⁴³ Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na, ⁴⁴ a naxa, “Ituli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin fəma mafureñ, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima nən sereyaan na saraxaraline xa.”‡ ⁴⁵ Koni xəmən yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a fala kati, han Yesu mi yi fa nəe soe taani kənənni, a lu a danna burunna ra. Yamaan yi fa a fəma sa keli yiren birin yi.

2

*Yesu yi lebutənna rakəndəya
Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26*

¹ Waxatidi danguxina, Yesu yi xətə Kaperunan taani. Yamaan yi a mə a Yesu bata fa a konni. ² Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandem, tide mi yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa. ³ Muxu naanin yi fa xəmə lebutənna nde ra e yii. ⁴ E mi yi nəe Yesu masətə amasətə yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna raba banxin fari Yesu xun ma. E xəmən nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa seni. ⁵ Yesu to e dənkəleyaan to, a yi a fala lebutənna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine bata mafelü.”

⁶ Sariya karaməxəna ndee yi dəxi na yi, ne yi e miri e yətə ma, e naxa, ⁷ “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi nəe yulubine mafeluye fə Ala keden peena!” ⁸ Yesu yi e miriyaan kolon

‡ 1:44: dogonfontən: Alaa sariyan kui, dogonfontən mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nən. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarıjan, hanma xa a mi sarıjan. Muxu gbətə mi yi a yiin dinjə dogonfontən na, bayo na yi na kanna sarıjanna kalama nən. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fə a xa saraxan ba alogo a mən xa sarıjan kii naxan yi, a fa so taani, a dəxə a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

mafuren! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera? ⁹ Nanse fala raxolə lebutenna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’ ¹⁰ N na yitama ε ra nən nayi fa fala senbena n tan Muxuna Dii Xəmən yii dunuya yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, ¹¹ “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i siga i konni.” ¹² Xəmən yi keli mafuren, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yee xəri. E birin yi kabə kati! E yi Ala tantun, e naxa, “N xu munma ito jəxənna to singen mumε!”

*Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32*

¹³ Yesu mən yi siga daraan dε, yama gbeen yi fa a fəma, a e xaran fələ. ¹⁴ A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi, Alifaa dii xəməna, a yi dəxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxə ra.” Lewi yi keli, a bira a fəxə ra. ¹⁵ Na xanbi ra, Yesu yi siga a dəgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun hake kan wuyaxi yi dəxə e dəgedeni Yesu nun a xarandiine fəma, bayo na muxu sifan wuyaxi yi biraxi a fəxə ra. ¹⁶ Farisi muxu* sariya karaməxəna ndee yi Yesu to a dəgə hake kanne nun mudu maxinle fəma. Nanara, e yi a xarandiine maxədin, e naxa, “Nanfera Yesu a dəgema mudu maxinle nun hake kanne fəma?” ¹⁷ Yesu yi e xuiin me, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kənde na mako mi seribaan ma fəfuretəne. N mi faxi tinxin muxune xan xilidey fə hakə kanne.”

*Sun suxun maxədinna
Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39*

¹⁸ Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu fəma, e yi a maxədin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?” ¹⁹ Yesu yi e yabi,

* **2:16:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbə so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. † **2:19:** Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo paxalandi kanna sandani ito kui. Abunna nəen, fa fala muxune mi sunna suxuma səwa waxatine yi.

‡ **2:21:** dugi nənen: Yesu a sariya nənen mi sə Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mən mi sə sariya nənen ma. § **2:24:** Farisi muxune namunne mi yi tinqə wali yo xa ke Matabu Ləxəni. Na feen səbəxi Xərəyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxəlexine mi yi maliyə na ləxəni. * **2:25:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7.

a naxa, “Naxalandi kanna nəma paxalandi tiine fəma, e sunna suxə ba?† Na mi ligə, xa a e fəma! ²⁰ Koni waxatina nde fama, paxalandi kanna bama nən e yε. Na waxatini, e sunna suxuma nən. ²¹ Muxu yo mi dugi nənə dungan tongə, a yi dugi fonna betəren a ra.‡ Xa a na liga, a dungi nənən bəma nən a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi. ²² Muxun mi manpa nənen se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nənen se saseen kalama nən, se saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nənen sama se sase nənen nan kui.”

*Matabu Ləxəna fe
Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5*

²³ Yesu nun a xarandiine yi danguma xəəna nde ma Matabu Ləxəni nde yi, a xarandiine yi sansi tənsənne ratorondon fələ. ²⁴ Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Ləxəni.”§ ²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “E munma na xaran ba, kamen Dawuda nun a fəxərabirane suxu waxatin naxan yi?* ²⁶ A so nən Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxe mi daxa a xa naxan don fə saraxaraline. Dawuda mən yi ndee so a fəxərabirane fan yi.” ²⁷ Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, “Matabu Ləxəni daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Ləxəni xa. ²⁸ Nanara, n tan Muxuna Dii Xəmən nan Matabu Ləxəni kanna ra.”

3

*Xəmə yii madənxina fe
Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11*

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi siga salide banxini. A yi xəmə yii madənxina nde li mənni. ² E yi lu Yesu matoe xa a xəmən nakəndəye Matabu Ləxəni alogo e xa a kansun na fe ra. ³ Yesu yi a fala xəmə yii madənxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan

* **2:16:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbə so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. † **2:19:** Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo paxalandi kanna sandani ito kui. Abunna nəen, fa fala muxune mi sunna suxuma səwa waxatine yi.

‡ **2:21:** dugi nənen: Yesu a sariya nənen mi sə Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mən mi sə sariya nənen ma. § **2:24:** Farisi muxune namunne mi yi tinqə wali yo xa ke Matabu Ləxəni. Na feen səbəxi Xərəyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxəlexine mi yi maliyə na ləxəni. * **2:25:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7.

yetagi be.” ⁴ Na xanbi ra, a yi yamaan maxədin, a naxa, “Matabu Ləxəni, nanse daxa a xa liga, a jnaxin ba, xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala. ⁵ Yesu xələxin yi e mato. A sunu e kininkintareyana fe ra ki faji. A yi a fala xəmən xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kendəya. ⁶ Nanara, Farisi muxune yi mini mafuren! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tən.

Yamaan yi e malan daraan de

⁷ Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dexən ma, yama gbeen yi bira a fəxə ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya ⁸ nun Yerusalən nun Idumeya nun Yuruden baan kidimaan nun Tire taan nun Sidən taan nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama, yamaan yi na mə, e yi fa a fəma. ⁹ A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbətən. ¹⁰ A bata yi muxu wuyaxi rakəndəya nun. Furetəne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra. ¹¹ Nba, yinna jnaxine yi muxun naxanye fəxə ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna jnaxine yi lu e ragbelegbelə, e falan ti e xən, e naxa, “Alaa Dii Xəmən nan i tan na.” ¹² Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

Yesu yi xəra fu nun firinne yəba

Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16

¹³ Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xən ma, a yi ne xili, e yi fa a fəma. ¹⁴ A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xərane ra alogo e xa lu a fəma, ¹⁵ a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e jinanne kedi. ¹⁶ A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simən, Yesu naxan xili sa Piyəri,* ¹⁷ e nun Sebede a dii xəmən Yaki nun a xunyən Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerige.” Na bunna nəen “Kuye Sarinna diine.” ¹⁸ E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyu nun Tomasi nun Alifaa dii xəmən

Yaki nun Tade nun Simən e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”† ¹⁹ e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

Yesu nun Yonna mangana fe

Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10

²⁰ Na xanbi ra, Yesu yi xətə banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a xarandiine mi yi fa nəe e dəge fəren sətə. ²¹ A denbayaan na mə waxatin naxan yi, e siga a tongodeni, amasətə a denbayaan yi a falama nən, e naxa, “Seen bata so a yi.” ²² Sariya karaməxən naxanye fa sa keli Yerusalən taani, ne yi a fala, e naxa, “Bələsəbu nan a fəxə ra!” Bonne naxa, “A yinnane kedima yinna mangan Bələsəbu barakan nin.” ²³ Nanara, Yesu yi e xili a fəma, a sandana ndee sa e xa, a naxa, “Setana nəe Setana kedə ba?” ²⁴ Xa yamanan bata yitaxun yəngəni, na yamanan mi sabatima.‡ ²⁵ Yəngən tandem naxan kui, na tandem mi sabatima. ²⁶ Xa Setana keli a yətə xili ma, a mangayani taxunma yəngəni nən. A mi sabatima, a jnana nən na yi. ²⁷ Muxu yo mi nəe soe sənbəmana banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi sənbəmaan xidi singen.§ Na xanbi ra, a banxi kui seene tongə nən. ²⁸ N xa jəndin fala ε xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala rayelefu, Ala e mafeluyε nən na birin na. ²⁹ Koni muxun naxan na Alaa Nii Sarıjanxin nayelefū, na mi mafeluyε mumə, habadan yulubin luma a ma nən.” ³⁰ Yesu ito falaxi nən amasətə muxune yi a falama nən, e naxa, “Yinna jnaxin nan a fəxə ra.”

Yesu nga nun a xunyəne fe

Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21

³¹ Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyəne yi fa. E ti tandem, e xəraan nasiga a xilidənə banxini. ³² Yamaan yi dəxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa, e naxa, “A mato, i nga nun i xunyəne tandem e waxi i to feni.” ³³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun i xunyəne ra?” ³⁴ Muxun naxanye dəxi a

* **3:16:** Muxune mən Piyəri ma a Pita. † **3:18:** Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yəngəma alogo Isirayila kaane xa mini e nəən bun ma. ‡ **3:24:** yamanana: Jinanne nun yinnane Setana sənbən bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sənbən bun, xa ne e bode kedi, na luxi nən alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kedə alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27:** Sandani ito kui, Setana findixi sənbəmaan nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jnaxine sənbən bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

rabilinni, a yi ne mato, a naxa, “N nga nun n xunyene mato be yi. ³⁵ Amasətə muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xəməmaan nun a naxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

4

Sansi wonla fe sandana *Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8*

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi xaranna fələ daraan də. Yama gbeen yi malan a fəma han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xə deen xən ma. ² A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa, ³ “E tuli mati. Xəə biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. ⁴ A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xən ma. Xəline yi ne don. ⁵ Ndee yi bira fanyen fari bəndə gbee mi yi dənaxan yi. E yi soli mafuren, amasətə bəndən mi yi gbo na yi. ⁶ Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bəxəni ki fajni. ⁷ Sansina ndee yi bira sexə jali kanne tagi, sexəne yi gbo, e yi e don, e mi bogi. ⁸ Koni ndee yi bira bəxə fajni, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin yi tongue saxan sətə hanma tongue sennin, hanma kəmə.” ⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xən, a feen me, na xa a tuli mati!”

Sandane sa xunna *Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10*

¹⁰ Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxədin sandane fe ma. ¹¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ε tan yii. Koni muxun naxanye a fari ma, ne feen birin məma sandan nin ¹² bayo, ‘E seen matoma nən han, koni e mi a yigbəma. E e tuli matima nən han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama maxətə, e yulubine yi xafari.’* ”

Yesu yi sandan bunna yəba *Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15*

¹³ Na xanbi ra, Yesu yi e maxədin, a naxa, “E mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ε mi ito kolon, ε sandan bonne bunne kolonma di?”

* ^{4:12:} Esayi 6.9-10

¹⁴ “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima. ¹⁵ Muxuna ndee luxi nən alo sansiin naxanye bira kiraan xən ma. E na Alaa falan me tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi. ¹⁶ Muxuna ndee luxi nən alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan me, e a suxuma nən sewani mafuren! ¹⁷ Koni salen mi e bun ma, e mi buma. Tərən nun bəsənxənyaan na fa Alaa falana fe ra, e birama nən tantanni mafuren! ¹⁸ Muxuna ndee luxi nən alo sansiin naxanye bira sexə jali kanne tagi. E Alaa falan me, ¹⁹ koni dunuja xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gbətəye yi a ligə e falan bejin, a tənən mi lu e ma. ²⁰ Koni muxuna ndee luxi nən alo sansiin naxanye bira bəxə fajni. E Alaa falan məma nən, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tongue saxan namini, ndee tongue sennin, ndee kəmə.”

Lenpun dəxə fena seen bun ma *Luka 8.16-18*

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Lenpun dəxə deben bun ma hanma saden bun ma ba? A mi dəxəma seen xan fari ba? ²² Feen naxanye birin luxunxi, ne makənənma nən. Feen naxanye birin wundoni, ne minima nən kənənni. ²³ Xa tunla naxan ma a feen me, na xa a tuli mati!” ²⁴ A mən yi a fala e xa, a naxa, “E feen naxan məxi, ε na fe ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na yatema ε xa nən, a yi nde sa a fari. ²⁵ Seen muxun naxan yii, nde mən soma nən na yii, koni se mi muxun naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nən a yii.”

Sansi xənna fe sandana

²⁶ Yesu mən yi a fala, a naxa, “Alaa Mangayaan luxi nən alo xəmən naxan a sansiin woli a xəen ma. ²⁷ Xa a xi, xa a mi xi, kəeən ba, yanyin ba, sansi xənna solima nən, a yi gbo, koni a tan mi a ligə kiin kolon. ²⁸ Bəxən nan bogi seene raminima a yətə ra. A solima nən singe, na xanbi ra, a sabati, dənxən na a yi bogi. ²⁹ A na mə waxatin naxan yi, xəmən yi wəlitən naso a ra, bayo a xaba waxatin bata a li.”

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19

³⁰ Yesu yi maxədinna ti, a naxa, “En na Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma

en nœ a yebœ sandan mundun xœn? ³¹ Aluxi nœn alo sansi kœsœ xuridin[†] naxan xurun dangu se kœsen birin na muxune naxanye sima. ³² Koni a na si, a gboma nœn han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han xœline yi e tœne sa a yiine yi, a nininna ra.”

³³ Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani ito wuyaxi xœn, e yi nœ naxanye famunjœ. ³⁴ A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine nœma yi e dannna, a yi e birin yebama nœn e xa.

*Yesu yi foye gbeen yamari
Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25*

³⁵ Na lœxœn jinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En gidi daraan kidi ma.” ³⁶ Nayi, e yi keli yamaan yœ, e sa so kunkin kui Yesu yi dœxi naxan kui. Kunki gbeteye fan yi a dexœn. ³⁷ Foye gbeen yi keli, igen mœronne[‡] yi so fœlœ kunkin kui, a yi luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.

³⁸ Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamœœ, i ya fe mi nxu faxa feni ba?” ³⁹ Yesu yi keli, a foyen nun igen mœronne yamari, a naxa, “I raxara, i sabari!” Foyen yi dœxœ, na yi madundu yenyen! ⁴⁰ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E gaxuxi nanfera? Denkeleya mi e yi singe ba?” ⁴¹ Koni e gaxukati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xœmeni ito ra? Hali foyen nun igena a falan suxuma!”

5

Yesu yi muxun nakendœyay innane naxan fœxœ ra

Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39

¹ E yi dangu Galile Daraan bode fœxœ na Gadara yamanani. ² Yesu godo nœn kunkin kui tun, xœmena nde yi fa sa keli bilingan yireni, yinna jaxin yi naxan fœxœ ra. ³ Na xœmen yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nœ a xide sœnœn, hali yœlœnxœnna ra. ⁴ Amasœtœ e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yœlœnxœnne ra sanja ma wuyaxi, koni a yi a yœlœnxœnne yibolonma nœn, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nœ. ⁵ A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kœeen nun yanyin birin

na. A yi gbelegbelema nœn waxatin birin, a yi lu a yœte maxabœ gemen na.

⁶ A to sa Yesu to fœ wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma. ⁷ A yi a xuini te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xœn, a naxa, “Kore Xœnna Alaa Dii Xœmœna, Yesu, i waxy nanse xœn ma n tan xa? I kolo Ala yi, fa fala i mi n jaxankatama!” ⁸ A na falaxi nœn, amasœtœ Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna jaxina, xœte xœmeni ito fœxœ ra.” ⁹ Yesu yi yinnan maxœdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nœn, ‘Ganla.’ Amasœtœ nxu wuya!” ¹⁰ Yinnan yi lu Yesu mafanjœ, a nama yinnane kedi yamanani.

¹¹ Awa, xœsœ kuru gbeen yi na dexœn ma, e yi e dœgema geyaan ma. ¹² Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xœsœ kuruni itoe yœ, alogo nxu xa sa so ne yi.” ¹³ Nanara, a yi tin. Yinna jaxine yi xœte xœmen fœxœ ra, e sa so xœsœne yi. Xœsœ kurun birin yi godo e giyœ geyaan na, e godo darani, e faxa. Xœsœ wuli firin jœxœn.

¹⁴ Muxun naxanye yi xœsœne kantanma, ne yi siga e giyœ taani, e sa na xibarun nali taani e nun xœsœne ma. Yamaan yi siga na feen matoden. ¹⁵ Awa, e siga Yesu fœma, e na xœmen to yinna ganla yi naxan fœxœ ra nun. A dœxi, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxili sœtœ. Nanara, e birin yi gaxukati! ¹⁶ Naxanye na feene birin to, e yi ne yœba yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa yinna jaxin yi naxan fœxœ ra e nun naxan ligaxi xœsœne ra. ¹⁷ Nanara, e Yesu mafan fœlœ, a xa keli e yamanani. ¹⁸ Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna jaxin yi xœmen naxan fœxœ ra nun, na yi Yesu mafan alogo a xa lu a fœma. ¹⁹ Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “Xœte i konni i ya denbayaan fœma. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininx i ma kii naxan yi, i sa na fala e xa.” ²⁰ Awa, xœmen yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kabœ kati!

*Yesu yi muxu firin nakendœya
Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56*

[†] 4:31: Sansini ito xili nœn mutaridi. [‡] 4:37: Igen mœronne: alo foyen na so igeni.

²¹ Yesu mən yi xete daraan bode fəxən na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan dəxən ma. ²² Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bir a Yesu san bun ma. ²³ A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii temen faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kəndəya, a lu a nii ra.”

²⁴ Awa, Yesu yi siga a fəxər a, yama gbeen fan yi siga a fəxər a, e yi a yigbeten han! ²⁵ Naxanla nde yi na nun naxalan furen yi naxan ma xabu jee fu nun firin. ²⁶ A bata yi tərə seriba wuyaxi fəma a dandanden, a gbetin birin bata yi jan, koni a mi kəndəya, fə a furen to yi sigan gboe ayi! ²⁷ A to Yesu a fe mə, a yi fa yamaan ye Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan na. ²⁸ Amasətə a yi a mirima nən, a naxa, “Hali n na n yiin din a domaan na gbansan, n kəndeyama nən.” ²⁹ Na waxatin yəteni, wunla naxan yi minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kəndəya.

³⁰ Yesu yi a kolon mafureñ a sənbəna nde bata mini a yi. A yi a yee rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma domaan na?” ³¹ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbetenjə, i mən a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n na?’” ³² Koni Yesu yi lu a rabilinna matoe alogo a xa naxanla to naxan a yiin dinxi a ra. ³³ Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi jəndin fala a xa. ³⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii temen, i ya dənkəleyaan bata i rakisi, siga bəjən xunbenli, i ya tərən bata jan.”

³⁵ Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xərana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, “I ya dii temen bata faxa. I karaməxə tərəma nanfera?” ³⁶ Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa dənkəleya tun!” ³⁷ A mi tin muxu yo xa siga a fəxər a, fə Piyeri nun Yaki nun Yaki xunyən Yoni. ³⁸ E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kəntəfili xi, e yi wugama han, e gbelegbelema! ³⁹ A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, “E

kəntəfili xi nanfera, ε yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nən.”

⁴⁰ Koni, e yi a magele fələ. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi denaxan yi, e so mənni. ⁴¹ A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, “Talita kumi.” Na bunna nən fa fala, “Dii temen, n na falama i xa, keli!” ⁴² Dii temen yi keli mafureñ, a sigan ti fələ. A barin bata yi jee fu nun firin ti. E yi kabə na ma kati! ⁴³ Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mən xa donseen so diin yii.

6

*Nasarəti kaane yi e mə Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Luka 4.16-30*

¹ Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a fəxər a. ² Matabu Ləxən to a li, a yi xaranna ti fələ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli matixi a ra, ne yi kabə, e yi a fala, e naxa, “A ito sətəxi minen yi? A xaxinla sifani ito sətəxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama? ³ Kamuderen xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Yudasi nun Simən tada xa mi ito ra ba? A xunyə naxalanmane xa mi dəxi be ba?” E yi e mə a ra.

⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyə yiren birin yi, fə a kon taan nun a xabilan nun a denbayani.” ⁵ A mi nə kabanako fe yo ligə mənni, fə a to a yiin sa furetəna ndee tun ma, a yi e rakəndəya. ⁶ A yi kabə e dənkəleyatareyaan ma han!

*Xəra fu nun firinne xə fena
Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6*

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran. ⁷ A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yeeñ ma. A yi sənbən so e yee yinna naxine xun na. ⁸ A yi e yamari, a naxa, “E nama siga sese ra ε yee sigatini, fə dunganna. E nama siga buru ra hanma bəndunla hanma gbetina ε tagi xidini. ⁹ E xa sankidin so ε sanni koni ε nama doma gbee firin xali ε yee.” ¹⁰ A mən yi a fala e xa, a naxa, “E na yigiya banxin naxan yi, ε xa lu mənni han ε yi keli na taani. ¹¹ Xa ε yirena nde li, yamaan mi ε rasuxu, e mi e tuli mati ε ra, ε xa keli na yi.

ε yi ε sanne rakunkun, ε yi na gbangbanna ba ε sanne ra.* Na findima nən sereyaan na e xa!” 12 Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e hakene yi. 13 E yi jinan wuyaxi kedi, e turen sa furetōne xunne yi misaala ra, e yi e rakendεya.

*Yoni Marafu Tiin faxa fena
Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9*

14 Manga Herode yi na birin mε amasətə Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara, sənbəna a yii, a kabanako feene liga.” 15 Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

16 Herode a mε waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna səge a dε! A bata keli sayani!” 17 Herode yεtεen yamarin fi nən, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi dəxə Herodefafaxakedenna Filipi xən, Herode naxan dəxə a naxanla ra. 18 Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna naxanla dəxə!” 19 Nanara, Herodiyade yi xələ Yoni ma, a yi waxy a faxa feni. Koni a mi nə, 20 amasətə Herode yi gaxuxi Yoni yεe ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxi sarijanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangε. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nən, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.

21 Koni ləxəna nde, Herode yi a bari ləxən sumunna donse donni tən a kuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa. 22 Herodiyade a dii temen yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kənen. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xən ma, n na soe i yii.” 23 A yi a kələ, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nən hali n ma yamanan fəxə kedenna!” 24 Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxədin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin

xunna.” 25 Nayi, dii temen yi xεtε mangan fəma mafureñ, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xən ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!” 26 Na yi mangan niin nafərə a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yεe xəri, a mi yi wama tondi feni. 27 A yi sofana nde yamari mafureñ, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna səge a dε kasoon na, 28 a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii. 29 Yoni a xarandiine to na mε, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

*Yesu yi muxu wuli suulun dεge
Matiyu 14.13-21, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14*

30 Xərane yi e malan Yesu fəma, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e yi na birin yeba a xa. 31 A yi a fala e xa, a naxa, “E fa ε danna yire madunduxina nde yi, ε fa ε matabu n fəma.” Amasətə muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi fərən yati sətəma, e yi e dεge. 32 Nayi, e yi te kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.

33 Koni muxu wuyaxi yi e to sigε, e yi a kolon mafureñ! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so. 34 Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkin e ma amasətə e yi luxi nən alo yεxεen naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran fələ fe wuyaxi ma.

35 A xarandiine yi fa a fəma jinbanna ra, e naxa, “Kəeñ bata so, burunna nan nun be ra. 36 Yamaan naxetε alogo e xa siga be rabilinna banxidəne ra e nun xεne ma, e sa donseen sara e yεtε xa.” 37 Yesu yi e yabi, a naxa, “E tan yεtεn xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xən ma, nxu xa sa walikεen kike solomasəxε saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?” 38 Yesu yi e maxədin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii? ε sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yεxε firin nan be.” 39 Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dəxəde yεen ma, e dəxə səxεne fari. 40 Awa, yamaan yi dəxə muxu kəmε yεen nun muxu tonge

* 6:11: E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xərane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

suulun yeeen ma. ⁴¹ Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yexε firinne tongo, a yi a yeeen nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yexε firinne fan yitaxun e ra. ⁴² E birin yi e dεge, e lugo ken! ⁴³ Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yexε dungi dənxεne ra. ⁴⁴ Muxun naxanye na burune don, xemene gbansan, muxu wuli suulun.

*Yesu yi sigan ti igen fari
Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21*

⁴⁵ Na waxatin yeteni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yee ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxetedeni. ⁴⁶ A to keli yamaan fema, a yi te geyaan fari Ala maxandideni. ⁴⁷ Nimbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bəxəni. ⁴⁸ A yi a to a xarandiine tərəma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a lig a siga e fema subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun. ⁴⁹ Koni e to a to sigan tiyε igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yelenna nan a ra. E gbelegbele, ⁵⁰ amasətə e birin a to nən, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “E wəkile, n tan nan a ra. E nama gaxu.” ⁵¹ A so kunkin kui e fema, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabə han! ⁵² Amasətə e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bəjən yi xədəxə.

*Yesu yi furetəne rakəndəya
Matiyu 14.34-36*

⁵³ Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesətə yamanani, e kunkin xidi na yi. ⁵⁴ E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon. ⁵⁵ Men kaane na yi a xinla me dənaxan yi, e birin yi fama e furetəne ra nən a fema dagine ma. ⁵⁶ Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidəne nun taane nun xəeñe, men muxune yi fama e furetəne ra nən loxə tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetəne xa e yiin din a domaan lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendəyama nən.

7

*Yahudiyane namun feene
Matiyu 15.1-9*

¹ Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karaməxəna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalən taani. ² E yi a to fa fala a xarandiina ndee e dəgema, e yiine mi yi sarijan lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna neen fa fala e mi e yiin naxaxi.

³ Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donjə xe a mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasətə e yi kankənxi e benbane namun feene ma. ⁴ E na keli loxə tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e dəgə. Namun fe wuyaxi mən e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

⁵ Farisi muxune nun sariya karaməxəne yi Yesu maxədin, e naxa, “Nanfera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!” ⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyya falan naxan ti ε fe yi, a nəndin nan yi a ra, ε tan nafigine, bayo a səbəxi, a naxa, ‘Yamani ito n binyama e dəen nin, koni e bəjən makuya n na pon! ⁷ E n batuma fuyan! Amasətə e xaranna findixi adamadiyaan yamari xaranxine nan gbansan na.”*

⁸ Yesu naxa, “E bata Alaa yamarine bejin, ε adamadiine namun feene suxu.

⁹ E fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ε xa kankən ε gbee namun feene ma!

¹⁰ Amasətə Musa a fala nən, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mən naxa, ‘Naxan na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa.’† ¹¹ Koni ε tan a falama, ε naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa, a naxa, ‘I yi maliin naxan sətəma n yii nun, na bata findi Ala gbeen na,’ e yi na falama e kon xuini, fa fala ‘korobanna.’

¹² Xa a na fala, ε mi fa tinma a xa sese liga a fafe nun a nga xa. ¹³ Nayi, ε Alaa falan kalama ε namun feene xən ε yamaan xaranma naxanye ma. E na fe sifa wuyaxi gbeleye ligama.”

*Muxuna sarijanna kala fena
Matiyu 15.10-20*

* **7:7:** Esayi 29.13 † **7:10:** Xərəyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sarijane 5.16

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu mən yi yamaan xili a fəma. A yi a fala e xa, a naxa, “E birin xa ε tuli mati n xuiin na, ε yi ito famu. ¹⁵ Muxun seen naxan birin donma, na mi a sarijanna kalama. Koni feen naxan kelima a bəjəni, na nan a sarijanna kalama. ¹⁶ Awa, xa tunla naxan xən, a xa feen mə, na xa a tuli mati!”

¹⁷ A keli yamaan fəma waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a maxədin na sandan bunna ma. ¹⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E fan munma xaxili sətə ba? E mi a to, muxuna sarijanna mi kalama donseen xan xən naxan soma a də? ¹⁹ Amasətə a mi soma a bəjən xan yi, fə a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini a fatini.” Yesu to ito fala, a yi a falama nən fa fala donse yo mi haramuxi.

²⁰ A yi a fala, a naxa, “Naxan kelima muxun bəjəni, na nan a sarijanna kalama.

²¹ Bayo feen naxanye kelima a bəjəni, ne nan itoe ra, miriya jaxin nun yanga suxun nun mujan nun muxu faxana ²² e nun yalunyaan nun milan nun fe jaxin nun yanfantenyaa nun haramu feene nun xəxələnyaan nun muxu makonbin nun wason nun xaxilitareyana. ²³ Fe jaxin sifani itoe birin kelima muxun bəjən nin, e yi a sarijanna kala.”

Naxanla a dənkəleyana fe Matiyu 15.21-28

²⁴ Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi waxy a xən ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi nəε a luxunjə. ²⁵ Naxanla nde yi na, yinna jaxin yi naxan ma dii temen fəxə ra. Na to Yesu a fe mə tun, a fa bira a sanna bun ma.

²⁶ Gireki kaan nan yi na jaxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii temen fəxə ra. ²⁷ Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “En diidine dəge singen han e lugo. A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma.”[‡] ²⁸ Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bəxəni!” ²⁹ A yi a fala a xa, a naxa, “I bata n yabi ki fajı.

[‡] **7:27:** Yesu jaxanli ito a dənkəleyaan nan fəsəfəsəma sandani ito xən. Sandan kui, siya gətəne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

Nayi, siga i konni, yinnan bata xətə i ya dii təmən fəxə ra!” ³⁰ Nayi, a yi xətə a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata xətə a fəxə ra fefe!

Yesu yi bobon nakəndəya

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidən yamanani. A yi gidi Galile Daraan binni Taa Xun Fune yamanani.

³² Muxuna ndee yi fa xəmə tuli xərina nde ra a fəma fala ti feen yi xədəxə naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma.

³³ Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan yε. A yi a yii sonla raso a tunle kui, a yi a dəgen namini, a yi a sa xəmen lenna ma.

³⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yəen nate kore, a yi kutun sununi! A yi a xui ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna neen “A xa rabi!” ³⁵ Na waxatin yetəni xəmen tunle yi raba ayi, a lenna yi fulun, a falan ti fələ ki fajı.

³⁶ Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin. ³⁷ Yamaan yi kabə kati, e naxa, “A feen birin ligama ki fajı! Hali tuli xərine, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

8

Yesu yi muxu wuli naanin dəge Matiyu 15.32-39

¹ Na waxatini, yama gbeen mən yi malan. Donse to mi yi na, Yesu yi a xarandiine xili a fəma, a yi a fala e xa, a naxa, ² “N bata kininkinin yamani ito ma, amasətə e bata sogə saxan ti n fəma. Donse yo mi fa e yii iki. ³ Xa n na e kamətəne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nən kira yi amasətə e tan ndee kelideni kuya.”

⁴ A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sətən minən yi wulani ito yi naxan e lugə?”

⁵ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii?” E yi a yabi, e naxa, “Soloferere.”

⁶ A yi a fala yamaan xa, a e xa dəxə bəxəni. A yi na buru xun soloferen tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e yitaxun yamaan na. Awa, xarandiine yi a liga na kiini.

⁷ Yεxεdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa, a e xa ne fan yitaxun yamaan na. ⁸ Muxune birin yi e dεge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na dənxε dungi dungine matongo, e debe solofera rafe ne ra. ⁹ Xεmεne gbansanna, e muxu wuli naanin nan nəxən yi a ra. Nayi, Yesu yi e rasiga. ¹⁰ Na waxatin yεtεni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga Dalamanuta yamanani.

*Taxamasenna maxədin fena
Matiyu 16.1-4*

¹¹ Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi fələ. E yi waxi a bunba feni, e yi a maxədin, a xa taxamasenna nde ligia sa keli ariyanna yi. ¹² Yesu yi kutun sununi ki fajı, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to muxune taxamasenna nde maxədinma? N xa nəndin fala ε xa, e mi taxamaseri yo toma.” ¹³ Na xanbi ra, a yi keli e fεma, a mən yi te kunkin kui, a yi dangu daraan bode fəxən na.

*Marakolonna lan xaranne ma
Matiyu 16.5-12*

¹⁴ Nba, xarandiine yi jinan, e mi siga buru ra e yii fə buru xun keden pe, na nan yi kunkin kui. ¹⁵ Yesu yi e yamari, a naxa, “Ε a ligia ε yeren ma Farisi muxune nun Herode a muxune buru rate sena* fe yi.” ¹⁶ E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan nən bayo buru mi en yii.”

¹⁷ E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e maxədin, a naxa, “Ε falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? Ε mən munma a yεε to ε munma xaxili sətə? Ε bəjən nan xədəxə ba? ¹⁸ Yεεna ε ma ba, ε mi sese toma? Ε tunla na koni ε mi fefe mεen ba? Ε bata jinan ba, ¹⁹ n to muxu wuli suulunna dεge buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe a dungi dungi dənxεne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.” ²⁰ Yesu mən naxa, “N to muxu wuli naaninna dεge buru xun soloferen na, ε debe yoli rafe a dungi dungi dənxεne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Solofera.” ²¹ A yi e maxədin, a naxa, “Ε munma a famu ba?”

* **8:15:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lebenna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo lebən xurudin burun birin nagboma kii naxan yi. † **8:26:** Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xən ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakəndεya alogo yamaan nama gbo ayi.

Yesu yi danxutəɔn nakəndεya

²² Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Be-tasada taan li, muxuna ndee yi fa xεmε danxutəɔn na Yesu fεma. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutəɔn ma. ²³ Yesu yi danxutəɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a dεgen sa xεmen yεεne ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxədin, a naxa, “I sena nde toma ba?” ²⁴ Xεmεn yi a yεεn nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi binle nan sigan tima.” ²⁵ Yesu mən yi a yiine sa xεmεn yεεne ma. A yεεne yi rabi, a yi seene yigbε ki fajı! ²⁶ Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “Inama fa xεtε taani sənən de!”†

*Piyεri a falana Yesu a fe yi
Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21*

²⁷ Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxədin kira yi, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan na?” ²⁸ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee gbεtεye fan naxa, a nabina nde nan i tan na.” ²⁹ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Ε tan go? Ε tan naxa a di? Nde n tan na?” Piyεri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.” ³⁰ Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

*Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27*

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fələ, a naxa, a fεre mi na fə a tan Muxuna Dii Xεmεn xa tərə wuyaxi sətə. A naxa, a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne e mεma a ra nən, e yi a faxa. A sage saxanden, a yi keli sayani. ³² A yi ito yεba e xa ki fajı. Nanara, Piyεri yi a ba bonne fεma, a yi a maxadi fələ. ³³ Koni Yesu yi a yεε rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyεri maxadi, a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fə adamadiine.”

³⁴ Yesu yi yamaan xili a fεma e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa

muxu yo waxi bira feni n tan fəxə ra, a xa a me a yete ra, a yi a faxa wudin‡ tongo, a bira n fəxə ra. ³⁵ Amasətə naxan waxi a niin nakisi feni, na bənəma a yi nən. Koni naxan na bənə a niini n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra, na kisima nən. ³⁶ Xa muxun dunuja birin sətə, a bənə a niini habadan, tənən mundun na ra? ³⁷ Muxun nəe nanse fiyə, a mən yi a niin sətə? ³⁸ Awa, xa muxun yagi a tiyə n tan nun n ma fe falana fe ra hake kanne nun nafigine yee ra iki, n tan Muxuna Dii Xəmen fan yagima nən na kanna fe ra, nxu nun maleka sarijanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

9

¹ A mən yi a fala e xa, a naxa, “Nxa nəndin fala ε xa: Ndee be, ne mi faxə fə e Alaa Mangayaan to fə a sənbəni.”

Yesu a nərəna fe

Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36

² Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. A kejaan yi masara e yee ra yi. ³ A dugin yi lu mayilene, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuja yi naxan nəe dugin fixə na kiini. ⁴ Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kənənni e yetagi, e yi lu falan tiyə Yesu xa. ⁵ Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karaməxə, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” ⁶ A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasətə gaxun bata yi e suxu han! ⁷ Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xəmen nan ito ra, ε tuli mati a xuiin na!” ⁸ E yi e yee rakoñin e rabilinni mafuren, koni e mi muxu yo to e fəma fə Yesu kedenna!

⁹ E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e nama na fala muxu yo xa fə a tan Muxuna Dii Xəmen na keli sayani. ¹⁰ E yi na falan namara, koni e yi falan ti fələ e bode tagi, e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”

¹¹ E yi Yesu maxədin, e naxa, “Sariya karaməxəne a falama nanfera fa fala Nabi Eli nan singe fama?”* ¹² A yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitən. Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xəmen tərəma nən kati, muxune yi e me a ra? ¹³ Koni n xa a fala ε xa, Nabi Eli bata yelin fə. E yi e rafan feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi.”

*Yinnan yi diidin naxan fəxə ra
Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43*

¹⁴ E to fa xarandiin bonne fəma, e yi yama gbeen to e rabilinni. E nun sariya karaməxəna ndee yi e bode matandima.

¹⁵ Yamaan to Yesu to, e yi kabə kati! E siga e giyə a ralandeni, e yi a xəntən. ¹⁶ Yesu yi a xarandiine maxədin, a naxa, “Ε bode matandima nanfera?”

¹⁷ Muxu keden yi a yabi yamaan yee, a naxa, “Karaməxə, n bata fa n ma dii xəmen na i fəma amasətə yinnana a fəxə ra. A mi nəe falan tiyə. ¹⁸ Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nən bəxəni. A də xunfanna yi lu minə, a lu a jinna raxinjə. A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa yinnani ito kedi, koni e mi nəxi a kedə.” ¹⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε tan dənkeleyatarene, n luma ε fəma han waxatin mundun yi? N xa dija ε xa han waxatin mundun yi? Ε fa diin na n fəma.” ²⁰ E yi fa a ra Yesu fəma.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira bəxəni, a yi lu a makutukute, a də xunfanna yi lu minə. ²¹ Yesu yi banxulanna fafe maxədin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii nəreña. ²² Yinnan bata kata a faxa feen na sanja ma wuyaxi. A bata yi a rabira təen nun igeni. Xa i nəe a ligə, kininkinin nxu ma, i yi nxu mali.” ²³ Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nəe.’ Naxan na dənkeleya, na nəe feen birin ligə nən.” ²⁴ Banxulanna fafe yi a xuii te sa, a naxa, “N dənkeleyaxi, koni n mali n ma dənkeleyatareyani.”

‡ 8:34: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nən, fa fala fə Yesu a xarandiine xa e wəkile sayaan na Yesu fəxə ra. * 9:11: Nabi Eli a fe səbəxi Malaki 3.23 kui. Sariya karaməxəne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mən fama nən benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

²⁵ Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna jaxin yamari, a naxa, “I tan yinnan bobo tuli xɔrīna, n bata i yamari, x̄ete diidini ito fɔxɔ ra, i nama fa a tɔrɔ sənən!” ²⁶ Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A x̄ete a fɔxɔ ra. Banxulanna yi liga alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata faxa.” ²⁷ Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.

²⁸ Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandiine yi a maxɔdin e danna, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedε?”

²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedε Ala maxandin xanbi.”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45*

³⁰ E yi keli mənni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxy a xɔn ma muxune xa a yire kolon, ³¹ amasɔtɔ a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xemən yanfama nən, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni soge saxan na dangu, n mɔn kelima nən sayani.” ³² Koni, e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a maxɔdinjɛ.

*Nde gbo birin xa?
Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48*

³³ E Kapérunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “E yi ε bode matandima kira yi nanfe ma?” ³⁴ Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo birin xa e ye. ³⁵ Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxy findi feni xunna ra, na xa a yete lu a rajanna ra, a findi birin ma walikeen na.” ³⁶ A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin yetagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa, a naxa, ³⁷ “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan n xexi.”

*Naxan mi kelixi ε xili ma
Luka 9.49-50*

³⁸ Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu bata xeməna nde to jinanne kede i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra.”

³⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “E nama a raxɔlɔ amasɔtɔ muxun naxan kabanako feen ligama n xinli, na mi nɔe n ma fe jaxin fale. ⁴⁰ Amasɔtɔ naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nən. ⁴¹ N xa jəndin fala ε xa, muxu yo igen so ε yii amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ε tan na, na barayin sətəma nən!”

*Yulubina fe
Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2*

⁴² Yesu naxa, “Diidin naxanye dənkelyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira yulubini, a yi fisa nun ḡemε gbeen yi xidi na kanna kɔe ra, a woli tilinna ma. ⁴³ Xa i yii nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i yii keden kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama te tutareni, ⁴⁴ ‘kunle nun t̄een mi jənjɛ dənaxan yi habadan!’ ⁴⁵ Xa i sanna nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i san keden kanna xa so ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁶ ‘kunle nun t̄een mi jənjɛ dənaxan yi habadan!’ ⁴⁷ Xa i yee nan i bire yulubini, a ba na. A fisa i yee keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i yee firin kanna xa so yahannama yi, ⁴⁸ ‘kunle nun t̄een mi jənjɛ dənaxan yi habadan!’ ⁴⁹ Amasɔtɔ t̄een sama muxun birin ma nən mənni alo i na fɔxɔn so suben ma.”

⁵⁰ “Fɔxɔn fan, koni xa a məxəməxənna ba ayi, a fa raməxəməxənna nanse ra nayi? E kewali fajine xa lu ε dunuja yi gidini alo fɔxɔn naxan donse jaxuməni, ε lu bɔjɛ xunbenli ε bode xɔn.”

10

*Xaranna lan futu kala feen ma
Matiyu 19.1-12, Luka 16.18*

¹ Na xanbi ra, Yesu yi keli mənni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yuruden baan gidi. Yamaan mɔn yi malan a fəma. A mɔn yi e xaran alo a darixi a lige kii naxan yi.

² Farisi muxuna ndee yi fa a fəma, e yi a maxɔdin alogo e xa a kənaan fəsəfəsε, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xemən xa a mε a jaxanla ra?” ³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so ε yii?” ⁴ E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xemən xa futu kala kedin səbe, a yi a jaxanla bejin.”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin sebexi ε xa nən bayo ε bəjən xədəxə. ⁶ Koni a fələni dunuña da waxatini, ‘Ala xəmən nun jaxanla da nən,’ ⁷ ‘Nanara, xəməna a nga nun a fafe bejinma nən, a yi a maso a jaxanla ra, ⁸ e findi fati bəndə kedenna ra.’* Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu keden. ⁹ Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”

¹⁰ E xətə banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxədin na feen ma. ¹¹ A yi a fala e xa, a naxa, “Xəmən naxan na a jaxanla bejin, a jaxalan gbətə futu, a bata yalunyaan liga lan a jaxalan singen ma. ¹² A na kii nin, jaxanla naxan na a mə a xəmən na, a lu xəmə gbətə xa, na jaxanla bata yalunyaan liga.”

Yesu yi duba diidine xa

Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17

¹³ Muxune yi fa diidine ra Yesu fəma, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma. ¹⁴ Yesu to na to, a yi xələ, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ə tin diidine xa fa n fəma, ε nama e raxətə amasətə e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na. ¹⁵ N xa jəndin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soə Alaa Mangayani mumə!” ¹⁶ Na xanbi ra, a yi diidine dəxə a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

Xəmə nafulu kanna fe

Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30

¹⁷ Yesu sigamatəna, xəməna nde yi a gi Yesu fəxə ra, a sa a xinbi sin a bun ma. A yi a maxədin, a naxa, “Karaməxə fəjina, n nanfe ligə n habadan nii rakisin sətə?”

¹⁸ Yesu yi a maxədin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu fəjina? Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan. ¹⁹ I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama mujan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I baba nun i nga binya.’‡”

²⁰ Xəmən yi a fala, a naxa, “Karaməxə, xabu n dii jərəyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.” ²¹ Yesu yi a mato, a yi a xanu,

a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma. Siga, i sa i yii seene birin mati, i yiigelitəne ki. I nafunla sətəma nən ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n fəxə ra.” ²² Xəmən na mə waxatin naxan yi, a bəjən yi rajaxu a ma, a sunuxin yi siga, amasətə nafulu kan gbeen nan yi a ra nun. ²³ Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu kanne so raxələ Alaa Mangayani han!”

²⁴ Xarandiine yi kabə na falan ma. Koni Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, “N ma diine, Alaa Mangayani so raxələ han! ²⁵ Nafulu kanna so raxələ Alaa Mangayani dangu jəgəmən so feen na sagilaan yinla ra.”

²⁶ Xarandiine yi kabə kati, e yi e bode maxədin, e naxa, “Nde nəe kisə nayi?”

²⁷ Yesu mən yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxun mi nəe na ligə koni Ala tan nəe nən. Ala nəe feen birin ligə nən.”

²⁸ Piyəri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fəxə ra.” ²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ngaxakeden xəməmane nun a jaxalanmane, hanma a nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xəeñe, n tan nun n ma falan Xibaru Fəjina fe ra, ³⁰ na kanna na jəxən kəmə sətəma nən waxatini ito yi, banxine nun ngaxakeden xəməmane nun jaxalanmane nun ngane nun diine nun xəeñe, bəsenxənyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin sətə waxati famatəni.

³¹ Koni naxanye yeeñ na, ne wuyaxi sa luma nən xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeeñ na.”

Yesu mən yi a faxa feen fala

Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34

³² E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalən taani, Yesu yi tixi a xarandiine yeeñ ra. Xarandiine yi kuisan kati! A fəxərabirane yi gaxu. Yesu mən yi a xarandii fu nun firinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a na fala e xa. ³³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə a mato, en sigama Yerusalən taani. N tan Muxuna Dii Xəmən soma nən saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yii na yi.

* **10:8:** Dunuña Folən 1.27 nun 2.24 † **10:11:** A yalunyaan ligaxi bayo a mən futu singen yamarin bun Ala yeeñ ra yi. ‡ **10:19:** Xərəyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

E n ma kitin bolonma nən, a lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbetene yii,³⁴ naxanye n magelema, e yi e dəgen namin i n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxan na dangu, n mən kelima nən.”

*Yaki nun Yoni e maxandina fe
Matiyu 20.20-28*

³⁵ Na xanbi ra, Sebede a dii xəməne Yaki nun Yoni yi fa Yesu fəma, e naxa, “Karaməxə, nxu waxi a xən ma, i xa fena nde liga nxu xa.” ³⁶ Yesu yi e maxədin, a naxa, “Ə waxi a xən ma, n xa nanfe liga ə xa?” ³⁷ E yi a yabi, e naxa, “I na dəxə i ya binyeni, tən nxu xa dəxəden sətə i fəma, keden i yiifanna ma, keden i kəmənna ma.” ³⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ə n xandima naxan yi, ə mi na kolon. N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ə nəe ə minjə na ra ba hanma ə rafuyə xələni alo n na-fuma kii naxan yi?” ³⁹ E yi a yabi, e naxa, “Ən, nxu a nəe.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n minma tərəya igelengenna naxan na, ə fama ə minden na ra nən yati! N na-fuma xələni kii naxan yi, ə fan yi rafu na kiini. ⁴⁰ Koni muxun dəxə fena n yiifanna ma hanma n kəmənna ma, n tan mi na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragidə muxune ma.”

⁴¹ Xarandii fuun bonne na mə waxatin naxan yi, e yi xələ Yaki nun Yoni ma. ⁴² Nanara, Yesu yi e birin xili a fəma, a naxa, “Ə a kolon fa fala naxanye yatəxi mangane ra siyane yə, ne nəyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigyaan dəxə e ra. ⁴³ Koni a mi na kiini ə tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ə yə, fə na xa findi ə walikeən na. ⁴⁴ Xa naxan yo waxi findi feni ə yəeratiin na, fə a xa findi birin ma konyin na. ⁴⁵ Amasətə hali n tan Muxuna Dii Xəməna, n mi faxi fa fala muxe xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxutən yəen naba ayi
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43*

⁴⁶ Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandiine nun yama gbeen yi minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutəna nde yi dəxi kiraan də xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna nəen “Time a dii

xəməna.” ⁴⁷ A to a mə a Yesu Nasareti kaan nan danguma, a gbelegbele fəlo, a naxa, “Yesu, Dawudaa Dii Xəməna, kininkinin n ma!” ⁴⁸ Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mən yi lu gbelegbelə, a naxa, “Dawudaa Dii Xəməna, kininkinin n ma!” ⁴⁹ Yesu yi ti, a naxa, “Ə a xili.” Nayi, e danxutən xili, e naxa, “I bəjənən xa xunbeli. Keli i ti, a i xilima.” ⁵⁰ A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tugan, a fa Yesu fəma. ⁵¹ Yesu yi a maxədin, a naxa, “I waxi a xən ma, n xa nanfe liga i xa.” Danxutən yi a yabi, a naxa, “Karaməxə, n waxi a xən ma, n xa seen to.” ⁵² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya dənkəleyaan bata i rakəndəya.” A yi seen to mafureñ, a bira Yesu fəxə ra kiraan xən ma.

11

*Yesu so fena Yerusalən taani
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19*

¹ E to maso Yerusalən taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi Geyaan dəxən ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yəe ra. ² A yi a jəngu e ma, a naxa, “Ə siga banxidən na ə yəe ra. Ə na na li tun, ə sofalidina nde toma nən xidixi, muxe munma dəxə naxan fari singen. Ə a fulun, ə fa a ra be. ³ Xa muxuna nde ə maxədin fa fala, ‘Ə na ligama nanfera?’ Ə a fala a xa, ə naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ə yii nən mafureñ.”

⁴ Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan də banxina nde də ra. E yi a fulunma waxatin naxan yi, ⁵ muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxədin, e naxa, “Ə sofalidini ito fulunma nanfera?” ⁶ E yi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga. ⁷ E yi fa sofalidin na Yesu fəma, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu yi dəxə a fari. ⁸ Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xən ma, bonne yi jəxəndene magira, e yi e sa kiraan xən ma a binya feen na. ⁹ Naxanye yi sigama a yəe ra e nun naxanye yi biraxi a fəxə ra, ne yi lu sənxəe, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! ¹⁰ En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xənna ma pon!”

¹¹ Yesu yi so Yerusalen taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin mato, koni a li koe bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii fu nun firinne.

*Yesu yi xode binla danga
Matiyu 21.18-19*

¹² Na xoton bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kam'en yi Yesu suxu. ¹³ A yi xode binla to wulani a deene ningixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee fen a koe ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fo a deene amasoto xoden bogi waxatin munma yi a li. ¹⁴ Yesu yi a fala xode binla ma, a naxa, "Muxu yo mi fa i tan bogin donma!" A xarandiine yi a fala xuiin me.

*Yesu yi siga Ala Batu Banxini
Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22*

¹⁵ E Yerusalen li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare matiin nun sare soni menni, a ne kedi folo. A yi gbeti masarane tabanle rafelen, e nun ganba matine gbedene. ¹⁶ A mi yi tinma muxu yo xa goronna radangu Ala Batu Banxin tandem ma. ¹⁷ A yi yamaan xaran, a naxa, "A sebexi Kitabun kui, Ala naxa, 'N ma Banxin xili bama nen, Ala maxandi banxina siyane birin xa.*" Koni e tan bata a findi mujadene luxunden na!"

¹⁸ Saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone na me waxatin naxan yi, e yi Yesu faxa feren fen folo. Bayo e yi gaxuxi a yee ra nun, amasoto yamaan birin bata yi kabé a xaranna ma. ¹⁹ Ninbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

*Xode binla fe xaranna
Matiyu 21.20-22*

²⁰ Na xoton bode subaxani, e yi sigama kiraan xon ma waxatin naxan yi, e yi na xode binla to xaraxi han a salenne. ²¹ A fe yi rabira Piyeri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, "Karamoxo, i xode binla naxan danga, a mato, a bata xara!"

²² Yesu yi e yabi, a naxa, "E denkeleya Ala ma. ²³ N xa jondin fala e xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, 'Siga, i sa bira foxo igeni,' xa a mi sike a bojeni, a yi denkeleya, fa fala a falan nakamalima nen, a ligama a

xa nen. ²⁴ Na na a toxi, n na a falama e xa, e na Ala maxandi fena nde ma, xa e la a sotó feen na, e na sotoma nen. ²⁵ Awa, e nem'a Ala maxande waxatin naxan yi, xa fena nde e kui muxuna nde xili ma, e xa a mafelu na ra. Nanara, e Fafe Ala naxan ariyanna yi, na e mafeluy e hakene ra. ²⁶ Xa e mi bonne mafelu, e Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi e fan mafeluy e yulubine ra."

*Yesu senben maxodinnafe
Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8*

²⁷ Awa, e mon yi so Yerusalen taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tandem ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone nun yamaan fonne yi fa a fema. ²⁸ E yi a maxodin, e naxa, "I feni itoe ligama senben mundun yi? Nde i tixi itoe ligan na?" ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa e maxodin fe keden na, xa e n yabi, naxan n tixi na feene ra, n na falama e xa nen. ³⁰ Awa, e a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?"

³¹ E yi falan ti folo e bode tagi, e naxa, "Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a a falama nen nayi, a naxa, 'Nanfera e mi la Yoni ra?' ³² Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?" Amasoto, e yi gaxuxi yamaan yee ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra. ³³ Nayi, e Yesu yabi, e naxa, "N xu mi a kolon." Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N tan fan feni itoe ligama senben naxan yi, n mi na falama e xa na yi."

12

*Nakó kantanne fe sandana
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19*

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, "Muxuna nde yi manpa bili nakoon sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni ton, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakoon taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.

² A bogi waxatin to a li, a yi a walikéna nde rasiga nakó kantanne ma, a e xa a gbeen so na yii. ³ Nakó kantanne yi na walikéen suxu, e yi a bénbó, e yi a raxete. E mi sese so a yii. ⁴ Na xanbi ra, nakó kanna mon yi waliké gbete rasiga e ma, e yi na fan

* **11:17:** Esayı 56.7 nun Yeremi 7.11

bɔnbɔ a xunna ma, e yi a makonbi. ⁵ A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee gbeteye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e yi ndee faxa. ⁶ A lu a rafan dii xemə keden peen ma. Dənxən na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E yagima nən n ma diin tan yee ra.’ ⁷ Koni nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna ke tongon nan ito ra, ε fa be, en na a faxa. Nayi, a keen yi findi en gbeen na!’ ⁸ Awa, e yi a dii xemən suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakɔn fari ma.’*

⁹ Yesu yi e maxɔdin, a naxa, ‘Nakɔ kanna nanfe ligama nayi? A fama nən nayi, a yi na muxune faxa. A nakɔn taxu muxu gbeteye ra. ¹⁰ Ε munma Kitabun yireni ito xaran ba, a sebexi denaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e me gemən naxan na, na bata findi banxin gemə fisamantenna ra. ¹¹ Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yee ra yi.’† ?’

¹² E yi kata Yesu suxu feen na amasɔtɔ e yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yee ra. Nanara, e keli a fema, e siga.

*Mudu fin maxɔdinna fe
Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26*

¹³ E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fema alogo e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra. ¹⁴ E yi fa a fema, e naxa, ‘Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala jɔndi falan ni i ra. Muxu yo mi nɔe i ya miriyaan maxete, amasɔtɔ i mi muxune rafisaxi e bode xa fɔ i yamaan xaranma Alaa kiraan ma jondini. Awa, a daxa mudun xa fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a fi?’‡

¹⁵ Koni Yesu yi e nafigiyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, ‘Ε n dεn bunbama nanfera?

* **12:8:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xε Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra.

† **12:11:** Yaburin 118.22-23 ‡ **12:14:** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nən, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nən naxanye yigbetenxi mudu maxinle xɔn.

§ **12:17:** Ala gbeena: Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yete so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

* **12:18:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani.

† **12:19:** Dunuja Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-10 ‡ **12:26:** Xɔrɔyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16 § **12:27:** niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yee na e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yee ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani.

Ε fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.” ¹⁶ E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi e maxɔdin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” ¹⁷ Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”§ E kabε a ma kati!

*Faxa muxune rakeli fena
Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40*

¹⁸ Saduse muxuna* ndee yi fa Yesu fema naxanye a falama fa fala a muxune mi kelima sayani. E yi a maxɔdin, ¹⁹ e naxa, “Karamɔxɔ, Musa ito nan sebexi en xa, a naxa, ‘Xa xeməna nde faxa, a jaxanla lu, koni dii mi a yii, xemən na ngaxakedenna xa na ke jaxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’† ²⁰ Awa, ngaxakedenmane muxu soloferere yi na nun, a forimaan yi jaxanla futu, a faxa, a mi dii lu. ²¹ Axunyen yi ke jaxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A liga na kiini a xunyen saxanden fan na. ²² Na muxu soloferene sese mi dii lu. Dənxən na, na jaxanla fan yi faxa. ²³ Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na jaxanla findima nde gbee ra nayi? Amasɔtɔ a bata yi dɔxɔ muxu solofereni ito birin xɔn ma nun!”

²⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε bata tantan, amasɔtɔ ε mi Kitabun kolon hanma Ala sebexa. ²⁵ Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nən alo malekan naxanye ariyanna yi. Xemən mi jaxalan futuma, jaxanla mi dɔxɔn xemən xɔn ma. ²⁶ Awa, n xa faxa muxune rakeli feen jɔndin yita ε ra. Ε mi na xaranxi Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa fɔtɔndin yireni, a naxa, ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?’‡ ²⁷ Anu, faxa muxune Ala mi

a tan na, koni fɔ niiramane. § ε tantanna gbo."

*Yamari fisamantenna fe
Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28*

²⁸ Sariya karaməxəna nde yi na nun naxan e fe matandi xuiin mε. Na yi a to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki faj. Nanara, a yi a maxədin, a naxa, "Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine yε?" ²⁹ Yesu naxa, "Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. 'Isirayila kaane, ε tuli mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra. ³⁰ I xa i Marigina Ala xanu i bɔjnen birin na, e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun i sənbən birin na."* ³¹ A firinden nan ito ra. 'I adamadi boden xanu alo i yetəna.'† Yamari gbətε mi na naxan gbo itoe firinna xa."

³² Sariya karaməxən yi a fala Yesu xa, a naxa, "Karaməxə, na lanxi. I bata jəndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbətε yo mi na fɔ a tan. ³³ I na Ala xanu i bɔjnen birin na e nun i xaxinla birin e nun i sənbən birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yetəna, na dangu saraxa gan daxine nun saraxane birin na." ³⁴ Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I mi makuya Alaa Mangayaan na."

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxədinjε fe gbətε ma.

*Yesu yi maxədonna ti
Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44*

³⁵ Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi maxədonna ti, a naxa, "Sariya karaməxəne a falama nanfera fa fala Dawudaa bɔnsənna nan Alaa Muxu Sugandixin na?" ³⁶ Dawuda yetəen bata a fala, fata Alaa Nii Sarijanxin na, a naxa,

'Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, "Dəxə n yiifanna ma han n yi i yaxune sa i sanna bun ma." †

* **12:30:** Sariyane 6.4-5 † **12:31:** Saraxaraline 19.18 ‡ **12:36:** Yaburin 110.1 § **12:37:** Na waxatini karaməxəne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsənna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 səbə, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala "N Marigina." Na bunna nεen fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yεε ra yi.

³⁷ Dawuda yetəna a xili nεn, a naxa, 'N Marigina.' Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsənna ra di nayi?"§

Yama gbeen yi Yesu xuiin name səwani.

*Yesu yi Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yalagi
Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47*

³⁸ A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, "Ε a liga ε yeren ma sariya karaməxəne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyε. A rafan e ma yamaan xa e xəntən ləxə tidene yi. ³⁹ Muxu gbee dəxədene rafan e ma salide banxine yi, e nun dəxədene fajine donse donna malanne yi. ⁴⁰ E kaja gilene yii seene bama e yii. E yi e yetε mayita sali xunkuyene yi! E yalagima nεn na feene ma han a radangu ayi!"

*Kaja gilena kisena
Luka 21.1-4*

⁴¹ Yesu yi dəxə Ala Batu Banxin gbeti maraden yetəgi yamaan yi darixi Ala kiseene se dənaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa. ⁴² Koni, kaja gile yiigelitən fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, naxanye munanfanna xurun a birin xa.

⁴³ Yesu yi a xarandiine xili a fəma, a yi a fala e xa, a naxa, "N xa jəndin fala ε xa, fa fala kaja gile yiigelitəni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa. ⁴⁴ Amasətə bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na, koni kaja giləni ito, hali yiigelitən to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi."

13

*Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6*

¹ Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa, "Karaməxə, i yεen ti gəmə fajine nun banxi fajine ra!"

² Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoe to ba? Hali gemeni ito kedenna mi luyε a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

*Tərən nun bəsənxənyana a fe
Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19*

³ Yesu yi dəxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yətagi waxatin naxan yi, Piyeri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fəma e danna a maxədinden. ⁴ E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden.

⁶ Muxu wuyaxi fama nən n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi mayenden. ⁷ Ε na yēngε feene mε e nun yēngεna ndee xinla, ε nama gaxu. A fere mi na fə na fe sifane xa liga nən. Koni waxati rajanna mi na ra singen. ⁸ Siya kedenna siyaan bona yēngεma nən, yamana keden yi yamanan bona yēngε. Bəxən xuruxurunma nən yirena ndee yi. Fitina kaməne yi so. Na feene birin ligama nən alo naxanla dii barin kui xəlε singena.”

⁹ “Ε a liga ε yeren ma, amasətə muxune ε suxuma nən, e siga ε ra kiti sadeni.* E ε bulan salide banxine yi. Ε tima nən yamana kanne nun mangane yətagi n tan ma fe ra, ε yi n ma fe sereyaan ba e xa.

¹⁰ A fere mi na fə n ma falan Xibaru Fajin kawandin xaba siyane birin xa singen. ¹¹ E na ε suxu waxatin naxan yi, e siga ε ra kiti sadeni, ε naxan falama, ε nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so ε yii na waxatini, ε na fala. Amasətə ε tan xa mi falan tima fə Alaa Nii Sarıjanxina.

¹² Muxuna a ngaxakedenna yanfama nən, a yi a faxa. Fafane na jəxənna ligama nən e diine ra. Diine murutəma nən e sətə muxune xili ma, e yi e ti sayaan ma. ¹³ Muxun birin ε rajaxuma nən n tan ma fe ra. Koni muxun naxan dijama han a rajanna, na kisima nən.”

*Se Haramuxina
Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24*

¹⁴ “Ε na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to yirena nde yi, a mi daxa denaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te

geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon! ¹⁵ Muxun naxan a kore banxin kəε ra, na nama xətε, a godo banxini a yii seene tongodeni. ¹⁶ Muxun naxan xəen ma, na nama xətε banxini a domaan tongodeni. ¹⁷ Gbalo gbeen fudi kanne yεε ra na ləxəni e nun diin ngane! ¹⁸ Ε Ala maxandi alogo na feene nama liga xunbeli waxatini! ¹⁹ Amasətə na ləxəne tərən jəxən munma liga singen xabu Ala dunuja da waxatin naxan yi han iki. A jəxən fan mi fa ligama sənən! ²⁰ Xa Marigin mi yi nde ba na ləxəne ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yēbaxine fe ra.”

²¹ “Xa muxu yo a fala ε xa na waxatini, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mənni,’ ε nama la ne ra. ²² Amasətə muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nən, e taxamasenne nun kabanako feene liga alogo e xa Ala muxu yēbaxine mayenden, xa na lanjε. ²³ Koni, ε xa a liga ε yeren ma! N bata feene birin fala ε xa benun e waxatin xa a li.”

*Muxuna Dii Xəmən fa fena
Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28*

²⁴ “Na ləxəne yi, na tərə ləxəne na dangu, ‘sogeni dimima nən, kiken mi fa degəma.

²⁵ Sarene kelima nən kore, e yolon. Kore xənna sənbəne yimaxama nən.’ ²⁶ N tan Muxuna Dii Xəmən minima nən kənənni kundani sənbə gbeen nun binyeni. ²⁷ N yi n ma malekane rasiga bəxən tongon naaninne birin yi. E yi n ma muxu yēbaxine malan keli dunuja danna bona ma sa dəxə bona ra.”

*Xəde binla fe taxamasenna
Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33*

²⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε xaxili sətə xəde binla fe ma. A yiine na majingi, a dəeñe yi mini fələ, ε a kolonma nən nayi fa fala jəmən bata maso. ²⁹ A na kiini, ε na feni itoe to ligε waxatin naxan yi, ε a kolonma nən nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dəen yetəen li. ³⁰ N xa jəndin fala ε xa, to muxune mi dangue mumə fə na feene birin liga. ³¹ Kore xənna

* **13:9:** ε suxuma nən: E suxuma Yesu a xinla fe ra.

nun bəxə xənna danguma nən. Koni n ma falane mi danguma habadan!"

*Muxu yo mi na waxatin kolon
Matiyu 24.36-44*

³² "Muxu yo mi na ləxən nun waxati səxin kolon hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Muxuna Dii Xəməna, fo Fafe Ala keden peena. ³³ E a ligə ε yeren ma, ε yi lu ε yee ra yi amasətə ε mi na waxatin kolon. ³⁴ A ligama nən alo xəmən naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a sənbən nadangu a walikəne ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xunna xa, a xa lu a yee ra yi. ³⁵ Awa, ε lu ε yee ra yi amasətə ε mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa jənbənnna na a ra ba hanma kəe tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xətənni. ³⁶ Xa a fa sinma, a nama ε li xixənli! ³⁷ Awa, n naxan falama ε xa, n na a falama muxune birin nan xa. E lu ε yee ra yi!"

14

*Mangane yi yanfani tən Yesu ma
Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-*

⁵³

¹ A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla* nun Buru Tetaren Sanla[†] xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa. ² E yi a fala, e naxa, "En nama a ligə sanla waxatini alogo yamaan nama sənxə sənxə."

*Latikənənna sa fena Yesu ma
Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8*

³ Yesu yi Simən dogonfontəna banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a dəgema, jəxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gəmen muranna suxi a yii latikənənna sare xədexən yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bə Yesu xun ma a latikənənna sa a xunni. ⁴ Muxuna ndee yi na yi, ne yi xələ, e yi a fala e bode xa, e naxa, "Latikənənni ito yikalaxi nanfera? ⁵ A yi sare nən dangu walikəen jəee keden

səranna ra, na gbetin yi so yiigelitəne yii." E yi jəxanla mafala kati!

⁶ Koni Yesu yi a fala, a naxa, "E fata a ma, ε a mafalama nanfera? A bata fe fajin naba n tan xa. ⁷ Amasətə yiigelitəne ε fəma waxatin birin, ε fe fajin nabə e xa nən, xa ε wa, koni n tan mi luma ε fəma waxatin birin yi. ⁸ A nəe naxan lige, a bata na liga. A bata latikənənna sa n fatin ma, a yi a yitən n maluxun ləxəna fe ra benun na waxatin xa a li. ⁹ N xa jəndin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuña yire yo yi, jəxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nən, yamaan yi e miri a ma."

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6

¹⁰ Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fəma Yesu so feen na e yii. ¹¹ E yi e tuli mati a ra səwani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi fəren fen fəlo, a xa Yesu so e yii.

Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe

*Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23,
Yoni 13.21-30*

¹² Buru Tetaren Sanla ləxə singena, yəxəə diin faxama ləxən naxan yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxədin, e naxa, "I waxi a xən ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseen nafala i xa minən yi?" ¹³ Awa, Yesu yi a jəngu muxu firin ma e yə, a yi e rasiga, a naxa, "E siga taani, ε xəməna nde toma nən ige fəjen dəxi a xun ma, ε bira a fəxə ra. ¹⁴ A na so dənaxan yi, ε a fala mənna banxi kanna xa, ε naxa, 'Karaməxə naxa, a xəjə yigiyaden minən e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donse donna tiin dənaxan yi?' ¹⁵ Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama ε ra nən kore banxin kəe ra, a yitənxi ki fajin, ε xa donseen nafala en xa mənni." ¹⁶ Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla donseen nafala.

* **14:1:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. † **14:1:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma lebən mi saxi naxan kui xii soloferə sanli ito bun. E sərijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

¹⁷ Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa. ¹⁸ E yi e d̄egema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa j̄ondin fala ε xa, ε tan naxanye ε d̄egema n f̄ma, ε tan nde keden n yanfama n̄en.” ¹⁹ Xarandiine yi sunu han, e yi e bode max̄odin f̄l̄o keden keden ȳen ma, e naxa, “N tan nan a ra ba?” ²⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge ke-denna kui yati! ²¹ N tan Muxuna Dii X̄emēn faxama n̄en alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna ȳee ra naxan n tan Muxuna Dii X̄emēn soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumε!”

*Marigina ximenna fe
Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, K̄orenti
Kaane Singena 11.23-25*

²² E yi e d̄egema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “Ε a tongo, n fati b̄endēn nan ito ra.”

²³ Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra. ²⁴ Yesu naxa, “N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan x̄on. A minima muxu wuyaxi nan xa. ²⁵ N xa j̄ondin fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han n m̄on yi a min Alaa Mangayani.”

²⁶ Na xanbi ra, e b̄etin ba,‡ e siga Oliwi Geyaan fari.

*Piyeri yi a m̄e Yesu ra
Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni
13.36-38*

²⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε birin ε m̄ema n na n̄en, amasōt̄o a seb̄exi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan faxama n̄en, ȳexēne birin yi xuya ayi.’§ ²⁸ Koni n na keli sayani, n sigama n̄en ε ȳee ra Galile yamanani.” ²⁹ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali bonne birin e m̄e i ra, n tan mi na ligε!” ³⁰ Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “N xa j̄ondin fala i xa. To k̄oeen na, benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i yet̄ena

a falama n̄en d̄ox̄ona ma saxan a i mi n kolon.” ³¹ Piyeri yi a yabi a s̄ob̄een na, a naxa, “Hali en birin faxa, n mi a fale mumε, fa fala n mi i kolon!” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

*Yesu yi Ala maxandi nak̄oni
Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46*

³² E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesmani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ε d̄ox̄o be, n tan xa sa Ala maxandi.”

³³ Na xanbi ra, a Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a b̄oñen yi raf̄r̄o, a yi sunu. ³⁴ A yi a fala e xa, a naxa, “N b̄oñen naf̄r̄oxi han n faxa. Ε lu be, ε lu ε ȳee ra yi.”

³⁵ A yi a masiga ndedi, a yi bira b̄ox̄oni, a yi Ala maxandi alogo a xa n̄o na t̄or̄ waxatin makuye a ra. ³⁶ A yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe Ala, baba, i n̄o feen birin ligε n̄en. T̄or̄oya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liḡa f̄o i tan sagona.” ³⁷ Na xanbi ra, a m̄on yi x̄ete, a yi a xarandiine li xix̄onli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Sim̄on, i xiin n̄en ba, i mi n̄oxi luyε i ȳee ra yi hali waxatidi? ³⁸ Ε lu ε ȳee ra yi, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni. Ε niin wax̄on feen fan koni ε fati b̄endēn s̄enb̄en mi na.”

³⁹ A m̄on yi siga, a sa Ala maxandi, a m̄on yi x̄ete na falane ma. ⁴⁰ A m̄on yi x̄ete, a xarandiine li xiyε, bayo xix̄onla bata yi e suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na. ⁴¹ A m̄on yi x̄ete a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, “Ε m̄on xima ba? Ε m̄on ε matabuma ba? Ε a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii X̄emēn bata so hakε kanne s̄enb̄en bun ma iki. ⁴² Ε keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

*Yesu susu fena
Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni
18.3-12*

⁴³ A m̄on yi fala tiini, Yudasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla biraxi a f̄ox̄o ra saraxarali kuntigine nun sariya karamox̄one nun yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbengbetenne e yii.* ⁴⁴ Naxan yi a yanfama, na

‡ 14:26: E namunna nan yi a ra e xa b̄etin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui. § 14:27: Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi n̄en. * 14:43: Silanfanna: Sofane ȳengeso d̄egema.

bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, "N na muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. E yi a susu, kantan muxune yi siga a ra!"

⁴⁵ Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, "Karaməxə!" A yi a sunbu. ⁴⁶ Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a susu! ⁴⁷ Muxun naxanye yi tixi na dəxən, na nde yi a silan-fanna botin, a yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla səgə a ma. ⁴⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E bata fa n suxuden silanfanne nun gbengbetenne ε yii alo mafu tiin nan yi n na nun. ⁴⁹ N yi ε fəma ləxə yoləxə, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, ε mi n suxu. Koni a fərə mi na fə Kitabuna falan xa kamali."

⁵⁰ Na xanbi ra, xarandiine birin yi a rabeñin, e yi e gi. ⁵¹ Banxulanna nde yi biraxi Yesu fəxə ra, a bitinganna nan tun yi mafilinfilinxı a ma. E yi a susu, ⁵² koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

*Yesu Yahudiya mangane yetagi
Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71,
Yoni 18.13-14, 19-24*

⁵³ E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne yi e malan na. ⁵⁴ Piyəri yi bira a fəxə ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A dəxə kantan muxune fəma təen xən e maxaradeni. ⁵⁵ Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese sətə. ⁵⁶ Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.

⁵⁷ Muxuna ndee mən yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa, ⁵⁸ "N xu a xuiin məxi nən a falama, a naxa, 'N na Ala Batu Banxini ito kalama nən adamadiine naxan nafalaxi, n yi gbatə ti soge saxan bun ma, adamadiine mi naxan tiye.' " ⁵⁹ Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.

⁶⁰ Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yetagi, a Yesu maxədin, a naxa, "Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xən ba?" ⁶¹ Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mən yi a maxədin, a naxa, "Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?" ⁶² Yesu yi a yabi, a naxa, "A tan nan n tan na. Awa, ε birin n tan Muxuna Dii

Xəmen toma nən dəxi Ala Senbemaan yi-ifanna ma. E yi n famatəən to kundani keli kore." ⁶³ Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bə, a naxa, "En mako mi fa sereya yo ma sənən! ⁶⁴ E bata a xuiin me a Ala rayelefuma. E mirixi a ma di?" E birin yi a yalagi, e naxa, a lan nən a xa faxa. ⁶⁵ Ndee yi e dəgen namini fələ Yesu ma. E yi a yəen maxidi, e yi a bənbə, e naxa, "Nabiya falane ti!" Kantan muxune yi a susu, e yi a bənbə.

*Piyəri a me fena Yesu ra
Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni
18.15-18, 25-27*

⁶⁶ Piyəri yi dəxi tandem ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena wa-like naxanla nde yi fa. ⁶⁷ A to Piyəri to a maxare, a yi a mato ki fajı, a naxa, "I tan fan yi Yesu Nasareti kaan fəxə ra." ⁶⁸ Koni Piyəri yi a tandi, a naxa, "N mi a kolon i wəxi naxan fala fe yi," a siga tandem so dəen na. Nayi, dontonna yi wuga. ⁶⁹ Walike naxanla to a to mənni, muxun naxanye yi tixi na, a mən yi a fala ne xa, a naxa, "A tan muxuna nde nan ito ra." ⁷⁰ A mən yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne mən yi a fala Piyəri xa, e naxa, "A tan nde nan i tan fan na yati, amasətə Galile kaan nan i tan fan na." ⁷¹ Nayi, Piyəri yi a kələ dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, "N mi xəməni ito kolon ε naxan ma."

⁷² Na waxatin yetəni dontonna mən yi wuga a firinden, Yesu falan naxan ti, na yi rabira Piyəri ma, a naxa, "Benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i a falama nən dəxəna ma saxan a i mi n kolon." Nayi, a yi wuga fələ.

15

*E siga Yesu ra Pilati fəma
Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni
18.28-38*

¹ Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a xali Pilati fəma. ² Pilati yi a maxədin, a naxa, "Yahudiyane mangan nan i tan na ba?" Yesu yi a yabi, a naxa, "I bata a fala." ³ Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra. ⁴ Nanara, Pilati mən

yi a maxədin, a naxa, “I mi e yabin ba? A mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra.” ⁵ Yesu mi tin fala yo tiyε. Pilati yi kabε na ma kati!

*E Yesu faxa feen nagidi
Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16*

⁶ E yi darixi nən kasorasa keden bejinjε sali lɔxəni, yamaan na naxan ma fe fala. ⁷ Na waxatini xəmena nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun muxu murutexin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti. ⁸ Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa. ⁹ Pilati yi e maxədin, a naxa, “E waxy a xən ma n xa Yahudiyane mangan bejin ε xa?” ¹⁰ Amasotə a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii xəxələnyaan nan ma.

¹¹ Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan bejin. ¹² Pilati mən yi falan ti yamaan xa, a naxa, “E naxan xilima fa fala a Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?” ¹³ E yi sənxə, e naxa, “A gbangban wudin mal!” ¹⁴ Koni Pilati yi e maxədin, a naxa, “A fe naxin mundun ligaxi?” Koni e sənxən yi siga gboε ayi, e naxa, “A gbangban!” ¹⁵ Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba bejin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

*Sofane yi Yesu magele
Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3*

¹⁶ Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamaana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan. ¹⁷ E yi doma mamiloxin nagodo a ma,* e wudi yii nali kanne dənbə kəmətin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna. ¹⁸ E yi lu a magelε, e naxa, “I xənyε, Yahudiyane mangana!” ¹⁹ E yi tamina nde tongo, e lu a bənbə a xunna ma, e yi e dəgen namin a ma, e yi e xinbi sin a yetagi, e a binya mageleni. ²⁰ E to yelin a magelε, e doma mamiloxin ba a ma e mən yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbandeni wudin ma.

*Eyi Yesu gbangban wudin ma
Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27*

* **15:17:** Doma mamiloxin findixi mangane domaan na. E fa a mangayaan nan magelema. † **15:34:** Yaburi 22.2

²¹ E yi lan xəmena nde ra naxan yi xili Simən Sirəni kaana, Alesandire nun Rufu fafe. A yi kelima xəen ma siga taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo. ²² E yi siga Yesu ra han na yireni dənaxan xili Gologota, naxan bunna nəen, “xun xəri yirena.” ²³ E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi ba tərəyaan na, koni a mi tin a rasuxε. ²⁴ Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masensenna ti lan a dugine yitaxun feen ma. ²⁵ E yi a gbangban wudin ma soge raxənxən waxatini. ²⁶ E yi a kansun kədin səbə fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.” ²⁷ E yi mujade firin gbangban wudine ma Yesu fəma, keden a yiifanna ma, keden a kəmənna ma.

²⁸ Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yate nən alo fe naxi rabane.” ²⁹ Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soğe saxan bun ma, ³⁰ awa, iki, godo i keli wudin kəe ra, i yi i yetə rakisi!” ³¹ Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne fan yi Yesu magele na kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nəe a yetə rakise! ³² Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan to gode iki keli wudin ma alogo nxu xa dənkəleya a ma!”

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fəma, ne fan yi a makonbi han!

*Yesu faxa fena
Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30*

³³ Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso. ³⁴ Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitan?” Na bunna nəen fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabəjinxı nanfera?”†

³⁵ Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin mε, e naxa, “E tuli mati, a Nabi Eli xilima!” ³⁶ E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyε, a sa a sin minse muluxunxini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dəen ma, a naxa, “A mame, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragode keli wudin kəe ra!”

³⁷ Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

³⁸ Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fələ a xunna ma han a labena. ³⁹ Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yetagi nun, na yi Yesu xuiin mɛ, a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xemɛn nan yi a ra yati!”

⁴⁰ Naxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome. ⁴¹ Ne nan yi biraxi a fɔxɔ ra Galile yamanani nun a malideni. Naxalan wuyaxi gbete ye fan yi na naxanye fan fa a fɔxɔ ra Yerusalen taani.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42

⁴² Ninbanna bata yi a li. Yuma ləxən nan yi a ra Matabu Ləxən nan yi na xətən bode. ⁴³ Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi Alaa mangayaan mamɛma, na yi susu sigɛ Pilati fɛma a maxədindeni Yesu binbina fe ma. ⁴⁴ Pilati na mɛ waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi terēna na falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxədin xa Yesu bata faxa. ⁴⁵ Pilati to sofa kuntigina falan mɛ, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii. ⁴⁶ Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi a kasangen, a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a gɛmɛ gbeen makutukutu gaburun dɛ ra. ⁴⁷ Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bona, Yose nga, ne yi a matoma e Yesu sa dənaxan yi.

16

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-

10

¹ Matabu Ləxən to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun Salome yi latikənənna sara alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma. ² Xatin xətənni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu dəen na, ³ e yi e bode maxədin, e naxa, “Nde gɛmɛn makutukutuma, a yi a ba gaburun dɛ ra en xa?” ⁴ E fa e yɛn nakelɛ, e yi a to a gɛmɛn bata yi makutukutu, a ba gaburun dɛ ra. Na gɛmɛn yi gbo han! ⁵ E yi so gaburun kui,

e banxulan doma fixɛ kanna nde to dɔxi yiifanna ma, e gaxu kati!

⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “ɛ nama gaxu, ɛ Yesu Nasareti kaan nan fenma naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin. ⁷ Koni ɛ siga, ɛ sa a fala a xarandiine nun Piyeri xa, ɛ naxa, ‘A sa ɛ lima Galile yamanani, ɛ sa a toma nən na yi, alo a fala ɛ xa kii naxan yi.’ ” ⁸ E kui fuxin yi siga e giyɛ keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo xa amasɔtɔ e yi gaxuxi han!

Yesu yi mini kənenni Mariyama Magadala kaan xa

Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18

⁹ Yesu to keli sayani xatin subaxani, a mini Mariyama Magadala kaan nan singe xa kənenni, a jinān soloferen kedi naxan fɔxɔ ra. ¹⁰ Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxərabirane ma, naxanye yi wugama Yesu jan feen na. ¹¹ Awa, e to a mɛ a Yesu niin mən bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi la a ra.

Yesu yi a yɛtɛ yita a xarandii firin na

Luka 24.13-35

¹² Na xanbi ra, Yesu yi a yɛtɛ yita e tan muxu firinna nde ra kii gbete yi kiraan xən ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi. ¹³ E yi xətɛ, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

Yesu yi a xarandiine xɛ

Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi mini kənenni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dəgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e dənkəleyatareyaan nun e bɔjɛ xədəxeyana fe ma amasɔtɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “ɛ siga dunuŋa yiren birin yi, ɛ n ma falan Xibaru Fajin kawandin ba daala birin xa.

¹⁶ Naxan na dənkəleya, a rafu igeni, na kisima nən. Xa naxan mi dənkəleya, na yalagima nən. ¹⁷ Naxanye na dənkəleya, e taxamasenni itoe ligama nən n xinli: E jinanne kedima nən, e yi xui gbete nənene fala, ¹⁸ e yi sapine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama nən furetəne ma, e yi e rakəndəyə.”

Yesu te fena ariyanna yi

Luka 24.50-53, Kewanle 1.9-11

¹⁹ Marigi Yesu yelin falan tiyε e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala yiifanna ma. ²⁰ E yi siga kawandin badeni yiren birin yi. Marigin yi walima e xɔn, a yi a falan sɛnbɛ so taxamasenne ra.

Luka Luka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebε

Marigi Yesu fəxərabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sebε Alaα Nii Sarıjanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito sebεxi nən fə yee tongue saxan e nun suulun nəxəndən Yesu te xanbini kore xənna ma. Luka mi yi Yesu fəxə ra a dunuña yi gidini. A dənkeleya Yesu te xanbin nin kore xənna ma Xəra Pəli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lənnixi ki fajı. A siga nən Yesu a xarandiine fəma Yerusalən taani, a yi Yesu a fe birin fəsəfəsə alogo a xa dəntegə kamalixin sa dunuña muxune birin xa. A sebεxi muxuna nde nan ma naxan xili, "Teyofili." A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna nən fa fala "Ala Xanu Muxuna." Han to, a mən sebεxi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yəbama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuña yi gidini, a xaran wuyaxi ti nən a yamaan xa. A mən yi kabanako wuyaxi ligə. Luka na nan yəbama Ningila Yesu kui. Dənxeñ na, a Yesu a sayaan nan yəbama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi, na fan yəbaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaα Diin na kii naxan yi. Na feen sebεxi Luka 1.34-35 kui. Ala mi finde diin sətə muxun na alo adamadiine diin sətən kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nən alo a dunuña da a fala xuiin xən ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuña yi. Xa a fafe mi toxi dunuña yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaα Diin na.

¹ N xəyin Teyofili,*

Muxu wuyaxi bata sebənla ti lan feene ma naxanye ligə nxu yee xəri. ² E feene

yəbaxi nən alo sereya kəndəne a fala e xa kii naxan yi, xabu a fələni, naxanye Alaα falan nalima. ³ Awa, n xəyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e fəsəfəsə ki fajı xabu a fələni. N bata n miri a ma, n naxa, "A lan n xa a sebε ki fajı, n yi a rasiga i ma." ⁴ N ni ito ligaxi nən alogo i xa na feene birin nəndin kolon i xaranxi naxanye ma.

Yoni bari feen yi fala

⁵ Ito birin fələxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari naxan yi kelixi saraxarali Abiya bənsənni. A naxanla yi xili Elisabeti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bənsənna nin. ⁶ E firinna birin yi tinxin Ala yee ra yi, e yi Marigina yamarın nun a sariyan birin suxi. ⁷ Dii yo mi yi e yii nun, amasətə gbantan nan yi Elisabeti ra, e firinna birin bata yi fori han!

⁸ Ləxəna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa, ⁹ e yi a sugandi masənənna xən alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi, alogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan ganden. ¹⁰ Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxandideni wusulanna gan waxatini, ¹¹ nayi, Marigina malekan yi mini kənənni a xa, a ti wusulan ganden yiifanna ma. ¹² Sakari malekan to waxatin naxan yi, a kuisan, a gaxu. ¹³ Koni malekan yi a fala a xa, a naxa, "Sakari, i nama gaxu! Ala bata i xuiin mə, i ya naxanla, Elisabeti dii xəmən sətəma nən i xa, i yi a xili sa Yoni. ¹⁴ I səwama nən, muxu wuyaxi fan yi səwa a bari feen na. ¹⁵ Amasətə a findima nən muxu gbeen na Marigin yetagi. A nama manpaan min, a nama dələ ma se yo min. A lugoma nən Alaα Nii Sarıjanxin na xabu a nga kui waxatin naxan yi. ¹⁶ A fama nən Isirayila kaan wuyaxi ra e Marigina Ala ma. ¹⁷ A sigama Marigina xərayaan na nən sənbəni alo Nabi Eli[†] a ligə kii naxan yi. A yi dii fafane bənən nafindi e diine ma. A yi muxu murutəxine masara, e miriyaan yi ligə alo tinxin muxune, alogo a xa yamani tən Ala xa ki fajı."

* **1:1:** Teyofili: Muxu xinla na a ra naxan bunna nən, fa fala "Muxun naxan Ala xanuxi." † **1:17:** A mato Malaki 3.23-24 kui.

¹⁸ Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, “N na a kolonma di, fa fala jøndi nan ito ra? N tan bata fori, n ma naxanla fan bata fori.”

¹⁹ Malekan yi a yabi, a naxa, “Baraka Yibirila nan n tan na, naxan tima Ala yøtagi. A tan nan n xøxi i ma feni ito Xibaru Fajin nalideni i ma. ²⁰ Koni bayo i mi laxi n ma falan na, naxan sa kamalima a waxatini, i findima nøn bobon na, i mi falan tima han na yi liga.”

²¹ Na waxatini, yamaan yi Sakari mamøma. E yi køntøfili bayo a bata yi bu Ala Batu Banxini. ²² Koni a to mini, a mi nø falan tiyø e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe toon ti Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga e xa bayo a mi yi nøe falan tiyø.

²³ A wali løxøne jønxina Ala xa, Sakari yi xøte a konni. ²⁴ Na dangu xanbini, a naxanla Elisabeti yi fudikan. Kike suulun, a mi mini tandem. ²⁵ A yi a fala, a naxa, “Marigina ito nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma yagin ba n ma n ma muxune tagi.”

Yesu bari feen yi fala

²⁶ Elisabeti kuiin kike senninna, Ala yi maleka Yibirila rasiga Galile taana nde yi naxan xili “Nasareti.” ²⁷ A falan ti sungutun nasølonxin xa, xømena nde bata yi a masuxu naxan yi xili Yusufu, Manga Dawuda bønsønna muxuna nde nan yi na ra. Na sungutun nasølonxin yi xili nøn Mariyama. ²⁸ Malekan yi fa a fëma, a naxa, “Sewani i xa Ala fe fajin nagidixi i tan naxan ma. Marigina i xøn!”

²⁹ Mariyama yi kuisan malekana falana fe ra, a yi a miri a xøntønna bunna ma. ³⁰ Malekan yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama, i nama gaxu amasøtø Ala bata maragidi fajin fi i ma. ³¹ I fudikanma nøn, i dii xømen søtø, i yi a xili sa Yesu.[‡]

³² A binyen søtøma nøn, a xili bama nøn a Kore Xønna Alaa Dii Xømena. Marigina Ala a findima nøn mangan na alo a benba Dawuda yi kii naxan yi. ³³ A findima nøn Yaxuba bønsønna mangan na habadan. A mangayaan mi jønjøe mumø!

³⁴ Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa, “Sungutun nasølonxin nan n tan na, ito ligama di nayi?”

³⁵ Malekan yi a yabi, a naxa, “Alaa Nii Sarjønxin godoma nøn i ma, Kore Xønna Ala sønbøn godoma nøn i xun ma. Nanara, na dii sarjønxin xili bama nøn a Alaa Dii Xømena. ³⁶ I ngaxakedenna Elisabeti fan fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori, e yi a falama naxan ma a gbantana, na kuiin kike senninden na ra iki. ³⁷ Amasøtø Ala nøe feen birin lige nøn.”

³⁸ Mariyama naxa, “Marigina walikeen nan n tan na, Ala xa na liga n xa alo i bata a fala kii naxan yi.” Malekan yi keli a fëma.

Mariyama yi siga Elisabeti fëma

³⁹ Na xanbi ra, Mariyama yi a yitøn mafureñ, a siga taana nde yi Yuda yamanani, geya wuyaxi yi dønaxan yi. ⁴⁰ A siga Sakari konni Elisabeti xøntøndeni. ⁴¹ Elisabeti Mariyama xøntøn ti xuiin me waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa Elisabeti kui. Elisabeti yi lugo Alaa Nii Sarjønxin na. ⁴² A yi a fala ti xuiin te, a naxa, “Baraka diin nan i tan na naxanle tagil! I diin naxan fan søtøma, baraka diin nan na ra! ⁴³ N binyen sifani ito søtøxi di, n kannha nga xa fa n konni? ⁴⁴ Amasøtø, n na i xøntøn ti xuiin me waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n kui sewani. ⁴⁵ Sewani i xa, i tan naxan laxi a ra fa fala Marigina falan kamalima nøn.”

Mariyamaa bøtina

⁴⁶ Mariyama naxa,
“N Marigin tantunma n bøjeni.
⁴⁷ N sewaxi n bøjeni n nakisimana Alaa fe ra.

⁴⁸ Amasøtø a bata a xaxili lu
n tan a walike magodoxin xøn ma.
Nanara, følø iki ma han habadan,
muxun birin a falama nøn
a baraka diin nan n tan na.

⁴⁹ Amasøtø Ala Sønbømaan bata fe gbeen
liga n xa.
A xinla sarijan.

⁵⁰ A kininkinin a yøeragaxu muxune ma
han mayixøte mayixøtene.

⁵¹ Ala bata a yiini bandun,
a yi waso muxune raxuya ayi
e nun e fe yitønxine.

⁵² Ala bata manga sønbø kanne ba e manga
gbødøne yi.
Naxanye e yøte magodoxi, a yi ne yite.

[‡] 1:31: Yesu xinla bunna nøn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

53 A kametəne ralugo fe fajin na.
 A nafulu kanne yii seene ḥan.
 54 Ala layirin naxan xidi en benbane xa,
 a mi ḥinanxi na ma.
 55 A yi a xaxili lu a hinanna xən ma
 Iburahima xa e nun a bənsənna birin
 han habadan!"
 56 Mariyama yi kike saxan ti Elisabeti
 fema. Na xanbi ra, a yi xətə a konni.

Yoni Marafu Tiin bari fena

57 Elisabeti dii bari waxatin yi a li, a yi dii
 xəmen sətə. 58 A dəxə bodene nun a xabilan
 muxune yi a mə a Marigin bata kininkinin
 a ma, e yi səwa e bode xən ma.

59 Diin barin ləxə xunna, e fa a ra a banx-
 ulandeni, e yi a xili sama nən Sakari alo a
 fafe xinla kii naxan yi. 60 Koni a nga naxa,
 "En-en de! A xili sama nən Yoni."

61 E yi a fala a xa, e naxa, "Muxu yo mi i
 bənsənni naxan xili na kiini." 62 Nayi, e yi
 e yiin maliga a fafe xa, e yi a maxədin diin
 xinla ma.

63 Sakari yi walaxan tongo, a yi a səbe, a
 naxa, "A xili nən Yoni." E birin yi kabə kati!

64 Na waxatin yetəni, Sakari yi nə falan tiyə,
 a Ala tantun fələ. 65 A dəxə bodene yi gaxu
 kati! Muxune yi na feene falama Yudaya
 yamanan birin yi. 66 Naxan birin a mə, ne
 yi e miri, e maxədinna ti, e naxa, "Diini ito
 sa ligama di?" Amasətə e bata yi a yigbə
 kati, a Marigin sənbəna a xun ma.

Sakari yi waliyyiya falane ti

67 Yoni Fafe Sakari yi lugo Alaa Nii
 Sarıjanxin na, a yi waliyyiya falane ti, a
 naxa,

68 En Marigin tantun, Isirayilaa Ala!

Amasətə a bata fa,
 a yi a yaman malı,
 a yi e xərəya.

69 A bata Marakisi Tiin sənbəmaan namin
 a walikəen Dawuda bənsənni,

70 alo a fala a nabi sarıjanxin xən ma kii
 naxan yi
 xabu waxati danguxine.

71 A layirin xidi
 a a en xunbama nən en yaxune yii,
 e nun naxanye birin en najaxuxi.

72 A yi kininkinin en benbane ma,
 a yi a xaxili lu a layiri sarıjanxin xən ma,
 73 alo a kələ en benba Iburahima xa kii
 naxan yi.

74 A yi en xunba en yaxune ma.
 A tin, en yi a batu bəjəe xunbenli.
 75 A yi en findi a muxu sarıjanxine
 nun tinxin muxune ra a yee ra yi en siin
 birin yi.

76 N ma diina, e i xilima nən
 a Kore Xənna Alaa nabina.
 I sigama nən Marigin yee ra.
 I kirani tən a xa.

77 I yi kisi feen yita a yamaan na,
 e yulubine yi xafari

78 a kininkinin gbeen barakani.
 A tan nan a ligama en lu kənənni
 alo sogen tematəna.

79 A yi muxune makənen
 naxanye dəxi dimini sayaan yee ra.
 A yi bəjəe xunbenla kiraan yita en na.

80 Awa, diin yi gboma, a yi sənbən sətəma
 e nun xaxinla. A yi lu wulani han a mini
 waxatin yi a li kənənni Isirayila muxune
 xa.

2

Yesu yi bari *Matiyu 1.18-25*

1 Na waxatini, Romi Manga Gbee Ogustu
 yi yamarin fi a yamanan muxune birin
 xinla xa səbe. 2 Kiriniyusi yi yamana
 kanyani Siriya yamanani waxatin naxan
 yi, a səbe fələnan yi na ra. 3 Awa, muxune
 birin yi siga e taane yi e xinle səbedeni.

4 Yusufu fan yi keli Galile Nasarəti taani,
 a siga Yudaya taana nde yi naxan yi xili
 Bəteləmi, Manga Dawuda sətəxi dənaxan
 yi. Yusufu yi siga na, amasətə Dawuda
 bənsənni nan yi a tan fan na, 5 a siga a xili
 səbedeni e nun Mariyama naxan yi masuxi
 a xən ḥanaxalandiyani. A fudi kanna nan yi
 a ra. 6 E yi Bəteləmi yi waxatin naxan yi,
 Mariyama dii bari waxatin yi a li. 7 A yi a
 dii xəmə singen sətə. A yi a maflin dugini,
 a yi a sa xuruseene balon sa seen kui kulani
 amasətə e mi yigiyə sətə xənə yigiyadəni.

Yəxəe kantanne nun malekane fe

8 Yəxəe kantanna ndee yi na yamanani
 naxanye yi xima burunna ra, e yi e yəxəe
 kantanna kəeən na. 9 Marigina malekan yi
 mini kənənni e xa, Marigina nərən yi godo
 e xun ma. E gaxu kati! 10 Koni malekan yi
 a fala e xa, a naxa, "E nama gaxu amasətə

n faxi fena nde Xibaru Fajin nan nalideyi ε ma, naxan findima səwa gbeen na ya-maan birin xa. ¹¹ Marakisi Tiin bata sətə ε xa to koeen na Dawuda gbee taani. Alaa Muxu Sugandixin na a ra! Marigin na a ra! ¹² Taxamasenna ni ito ra ε xa, ε diidin lima saxi nən xuruseene balon sa seen kui kulani, a mafilinxsi dugini.”

¹³ Na waxatin yetəni maleka ganla yi keli kore, e fa malekan boden fəma, e yi Ala tantun, e naxa,

¹⁴ “Binyen xa fi Ala ma kore xənna ma pon! Muxun naxanye bata Ala kənən, ne xa bəjəe xunbenla sətə dunuja yi.”

¹⁵ Malekane keli e fəma waxatin naxan yi, e xətə ariyanna yi, yəxəe kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga Beteləmi yi, en sa feni ito to naxan ligaxi, Marigin naxan falaxi en xa.”

¹⁶ Nanara, e siga mafureñ, e sa Mariyama nun Yusufu li na, e diidin to saxi xuruseene balon sa seen kui kulani. ¹⁷ Yəxəe kantanne to diidin to, malekan falan naxan ti e xa diidina fe yi, e yi na birin yəba. ¹⁸ Muxun naxanye birin e xuiin mə, ne yi kabə xuruse kantanne falan ma. ¹⁹ Mariyama yi feni itoe birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne ma kati! ²⁰ Yəxəe kantanne yi xətə, e Ala tantunma, e a binya na feen na e naxan toxi alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

Yesu xili sa fena

²¹ Ləxə xun keden danguxina, diidin banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa Yesu alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa bari.

E Yesu taxu Ala ra

²² E marasarijanna waxatin to jan alo Musaa Sariya Kitabun naxan falaxi lan dii bari feen ma,* Yusufu nun Mariyama yi siga diidin na Yerusalən taani, e sa a taxu Marigin na. ²³ A sebəxi Marigina Sariya Kitabuni, a naxa, “Dii xəmə singen birin xa rasarijan Marigin xa.”† ²⁴ E yi saraxan ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “ganba firin hanma kolokonde dii firin.”‡

²⁵ Muxuna nde yi Yerusalən taani nun, a xili Simeyən. Tinxin muxu təgəndiyaxin nan yi a ra. A yi Ala maməma Isirayila

* ^{2:22:} Na feen sebəxi Saraxaraline 12.1-4 kui. † ^{2:23:} A mato Xərəyaan 13.2 nun 13.12 nun 13.15 nun Yatəne 18.15-16 kui. ‡ ^{2:24:} A mato Saraxaraline 12.8 kui.

mali feen na. Alaa Nii Sarijanxin yi a yi. ²⁶ A bata yi a kolon Alaa Nii Sarijanxin xən ma fa fala a mi faxə fə a Marigina Muxu Sugandixin to. ²⁷ Alaa Nii Sarijanxin yi Simeyən nasiga Ala Batu Banxini. Yesu sətə muxune yi fa a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya Kitabuna a fala kii naxan yi. ²⁸ Simeyən yi Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan bira Ala xa, a naxa, ²⁹ “Marigina, i bata i ya layirin nakamali n xa. Iki, i ya walikəen xa siga bəjəe xunbenli ³⁰ amasətə n bata i ya kisi feen to, ³¹ i naxan yitənxi yamane birin yee ra. ³² A tan nan findima kənənna ra siyane xa, a findima nən Isirayila binyen na, i ya yamana.”

³³ Simeyən falan naxan ti Yesu a fe yi, a nga nun a fafe yi kabə na ra. ³⁴ Simeyən yi duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata diini ito yəba, a yi Isirayila muxu wuyaxi halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima nən taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a matandima nən, ³⁵ a yi e miriya luxunxine ramini kənənni. Tərəna i bəjən səxənma nən alo dəgəma xənxəna.”

³⁶ Nabi jəxalanmana nde yi na nun, a yi xili Anna, Fanuwəli a dii temena. A yi kelixi Aseri bənsənna nin. Naxalan fori gbeen nan yi a ra naxan bata yi jee soloferi ti futuni nun, ³⁷ a jee tongue solomasəxə e nun jee naanin ti kaja gileyani. A yi Ala Batu Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma koeen nun yanyin na, a yi Ala maxandə, a sunna susu. ³⁸ Na waxatin yetəni, a fa, a barika bira Ala xa, a lu diina fe fale muxune xa naxanye yi Yerusalən taan xunba waxatin maməma.

Xətə feen Nasareti yi

³⁹ Yusufu nun Mariyama to yelin feene birin nakamalə alo Marigina Sariya Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xətə Galile yamanani e taani Nasareti. ⁴⁰ Diidin yi gboma, a sənbən sətə, a fe kolonna yi dəfe. Alaa hinanna yi a yi.

Yesu dii jəreña Ala Batu Banxini

⁴¹ Yesu sətə muxune yi sigama Yerusalən taani jee yo jee Halagi Tiin Dangu Ləxən

Sanli. § 42 Yesu səton jee fu nun firinna ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni alo e namunna kii naxan yi. 43 Sanla jan waxatin naxan yi, e xete e konni. Yesu yi lu Yerusalen taani, koni a sətə muxune mi yi a kolon. 44 E yi e miri, a a yi yamaan ye, e fərijenən sigan tiye. Na xanbi ra, e Yesu fen fələ e ngaxakedenne nun e xoyine tagi. 45 Koni e mi a to. Nanara, e xete a fendeni Yerusalen taani. 46 A soge saxandeni, e yi sa a to Ala Batu Banxini, a dəxi Yahudiya karaməxəne tagi, a tuli matixi e ra, a e maxədinma. 47 Naxan birin a xuiin mə, ne yi kabə a xaxilimayaan yabine ma. 48 A sətə muxune a to waxatin naxan yi, e kabə. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N ma diina, i ito ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata yigitegə i fendeni kati!”

49 A yi e yabi, a naxa, “E n fenma nanfera? E mi a kolon fa fala a lan nən n xa lu n Fafe a banxini?” 50 Koni a naxan fala e xa, e mi na famu.

51 Nanara, Yesu yi siga e fəxə ra Nasareti yi, a yi e sagoon liga. A nga yi feni itoe birin namara a xaxinla ma. 52 Yesu yi xungbo, a xaxili sətə, a fe yi rafan Ala nun yamaan ma.

3

Yoni Marafu Tiina kawandina

Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Yoni 1.19-

28

1 Pənsi Pilati yi yamana kanyani Yudaya yamanani waxatin naxan yi, Romi Manga Gbeen Tibəri a mangayaan jee fu nun suulunna nan yi a ra nun. Herode fan yi kuntigiyani Galile yamanan xun na. A ngaxakedenna, Filipi fan yi kuntigiyani Iture nun Tirakoniti yamanane xun na. Lisanisa fan yi kuntigiyani Abileni yamanan xun na. 2 Anasa nun Kayafa, saraxarali kuntigi singene nan yi ne fan na. Ala falan ti Sakari a dii xəmən Yoni xa na waxatin nin wulani. 3 Yoni yi sigama Yuruden baan de kawandi badeni, a naxa, “E xun xanbi so ε yulubine yi, ε rafu igeni, ε yulubine xafarima nən.” 4 Nabi Esayi a sebe nən a Kitabun kui, a naxa,

“Muxuna nde xuiin minima tonbonni, a naxa, ‘E kirani tən Marigin yee ra, ε kirane matinxin a xa!

5 E folone birin naxutu, ε geyane nun yire matexine birin wuru. Kira yidəxine birin yi tinxin.

Kira jaxine birin yi malaxun.

6 Adamadiine birin kisi feen toma nən fata
Ala ra!* ”

7 Yamaan yi fa Yoni fəma, a a xa e rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. A yi a fala e xa, a naxa, “E tan saji bənsənne! Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Alaa xələn bun ma?

8 E kəwanle xa a yita fa fala ε bata ε xun xanbi so ε hakəne yi. E nama ε miri fa fala, ε benban nan Iburahima ra. N xa a fala ε xa, Ala nəe geməni itoe maxəte nən, a e findi Iburahima bənsənne ra! 9 Bunbin bata yitən wudi salenne səgə feen na. Wudin naxan mi bogi fajin tima, na səgəma nən, a woli təeni.”

10 Yamaan yi a maxədin, e naxa, “Nxu nanfe ligama na yi?”

11 A yi e yabi, a naxa, “Doma firin naxan yii, a xa keden fi gbətə ma se mi naxan yii, donseen muxun naxan yii, a xa a yitaxun.”

12 Mudu maxinla ndee yi fa alogo e xa rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma, e yi a maxədin, e naxa, “Karaməxə, nxu tan nanfe ligama?”

13 A yi e yabi, a naxa, “E nama seen maxili dangu a danna ra.”

14 Sofana ndee fan yi a maxədin, e naxa, “Nxu tan go? Nxu nanfe ligama?”

A yi a fala e xa, a naxa, “E nama gbetin ba muxune yii fangan na hanma wuleni. E wasa so ε saranni.”

15 Yamaan yi e yigin sa fələ Yoni yi. E yi mirixi a ma fa fala Alaa Muxu Sugandixin na a ra. 16 Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a naxa, “N tan ε rafuma igen nin, koni naxan sənbən gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan mi sa lan nən n findi a sankidi fulunna ra. Na ε rafuma Alaa Nii Sarıjanxin nun təen nin. 17 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nən təe tutareni!”

§ 2:41: Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. * 3:6: Esayi 40.3-5

¹⁸ Yoni yi Alaa falan Xibaru Fajin nali yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi. ¹⁹ Koni Yoni yi Manga Herode sən naxina fe fala, amasətə a bata yi a faxakedenna naxanla Herodiyade futu e nun a mən bata yi fe naxi wuyaxi liga. ²⁰ Herode mən yi fe naxi gbete liga naxan dangu bodene ra, a Yoni sa kasoon na.

Yoni yi Yesu rafu igeni

Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34

²¹ Yamaan birin yelin nafuyε waxatin naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni. Yesu yi Ala maxandima waxatin naxan yi, kore xənna dəen yi rabi, ²² Alaa Nii Sarıñanxin yi godo a ma ganba sawurani. Fala xuiin yi keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xəmən nan i tan na. I bata n kənen ki fəni.”[†]

Yesu benbane fe

Matiyu 1.1-17

²³ Yesu to jee tongue saxan sətə, a yi a wanla fələ. Yamaan yi mirixi a Yusufu a dii xəmən nan a tan na.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,
²⁴ Mataha nan ma dii yi Heli ra,
 Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
 Meliki nan ma dii yi Lewi ra,
 Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,
 Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,
²⁵ Matahisə nan ma dii yi Yusufu ra,
 Amosi nan ma dii yi Matahisə ra,
 Nahun nan ma dii yi Amosi ra,
 Esili nan ma dii yi Nahun na,
 Nagagi nan ma dii yi Esili ra,
²⁶ Maati nan ma dii yi Nagagi ra,
 Matahisə nan ma dii yi Maati ra,
 Səmənni nan ma dii yi Matahisə ra,
 Yoseke nan ma dii yi Səmənni ra,
 Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,
²⁷ Yohana nan ma dii yi Yoda ra,
 Resa nan ma dii yi Yohana ra,
 Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,
 Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,
 Neri nan ma dii yi Selatili ra,
²⁸ Meliki nan ma dii yi Neri ra,
 Adi nan ma dii yi Meliki ra,
 Kosan nan ma dii yi Adi ra,
 Elemadan nan ma dii yi Kosan na,

Eri nan ma dii yi Elemadan na,
²⁹ Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,
 Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,
 Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,
 Mataha nan ma dii yi Yorimi ra,
 Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
³⁰ Simeyən nan ma dii yi Lewi ra,
 Yuda nan ma dii yi Simeyən na,
 Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,
 Yonan nan ma dii yi Yusufu ra,
 Eliyakimi nan ma dii yi Yonan na,
³¹ Meleya nan ma dii yi Eliyakimi ra,
 Mena nan ma dii yi Meleya ra,
 Matata nan ma dii yi Mena ra,
 Natan nan ma dii yi Matata ra,
 Dawuda nan ma dii yi Natan na,
³² Yese nan ma dii yi Dawuda ra,
 Obedi nan ma dii yi Yese ra,
 Boosu nan ma dii yi Obedi ra,
 Salimon nan ma dii yi Boosu ra,
 Naxason nan ma dii yi Salimon na,
³³ Aminadabo nan ma dii yi Naxason na,
 Rami nan ma dii yi Aminadabo ra,
 Xesirən nan ma dii yi Rami ra,
 Peresi nan ma dii yi Xesirən na,
 Yuda nan ma dii yi Peresi ra,
³⁴ Yaxuba nan ma dii yi Yuda ra,
 Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba ra,
 Iburahima nan ma dii yi Isiyaga ra,
 Tera nan ma dii yi Iburahima ra,
 Nahori nan ma dii yi Tera ra,
³⁵ Serugu nan ma dii yi Nahori ra,
 Rehu nan ma dii yi Serugu ra,
 Pelegi nan ma dii yi Rehu ra,
 Eberi nan ma dii yi Pelegi ra,
 Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,
³⁶ Kayinan nan ma dii yi Selaxa ra,
 Arapaxadi nan ma dii yi Kayinan na,
 Semi nan ma dii yi Arapaxadi ra,
 Nuhan nan ma dii yi Semi ra,
 Lameki nan ma dii yi Nuhan na,
³⁷ Matusela nan ma dii yi Lameki ra,
 Xenəki nan ma dii yi Matusela ra,
 Yaredi nan ma dii yi Xenəki ra,
 Mahalaleli nan ma dii yi Yaredi ra,
 Kenan nan ma dii yi Mahalaleli ra,
³⁸ Enosi nan ma dii yi Kenan na,
 Seti nan ma dii yi Enosi ra,
 N Benba Adama nan ma dii yi Seti ra,

[†] 3:22: A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Ala nan N Benba Adama da.

4

Setana yi kata a xa Yesu ratantan Matiyu 4.1-11, Maraka 1.12-13

¹ Yesu yi keli Yurudən baani a lugoxi Alaa Nii Sarıjanxin na. Alaa Nii Sarıjanxin yi siga a ra tonbonni. ² Yinna Manga Setana yi kata a xa Yesu ratantan soge tonge naanin. Yesu mi sese don na waxatini, sunna yi a suxu han!*

³ Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, "Xa Alaa Dii Xəmən nan i tan na, a fala gəməni ito xa, a xa findi burun na."

⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, "A səbəxi Kitabuni, a naxa 'Muxun mi balon donseen xan gbansan na.'†"

⁵ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a tongo, a siga a ra, a dunuja mangayane birin yita a ra mafuren. ⁶ Awa, Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, "N nəən birin fima i ma nən e nun nafunli ito birin amasətə a birin taxuxi n tan nan na, muxun naxan na n kənən, n yi a so na yii. ⁷ Awa, xa i n batu, n ni ito birin fima nən i ma."

⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, "A səbəxi Kitabuni, a 'I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu!'‡"

⁹ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Yerusalən taani, a yi a ti Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa, a naxa, "Xa Alaa Dii Xəmən nan i tan na, tugan be, ¹⁰ amasətə a səbəxi Kitabuni, fa fala, 'Ala yamarin fima nən a malekane ma i ya fe yi alogo e xa i kantan,' ¹¹ a mən yi a fala, a naxa, 'e i tongoma nən alogo i nama i sanna din gəmə yo ra.'§"

¹² Yesu yi a yabi, a naxa, "A səbəxi, 'I nama i Marigina Ala mato bumbani.'"

¹³ Yinna Manga Setana to yelin Yesu matoe kiin birin yi, a keli a fəma han waxati gbətə.

Yesu yi a wanla fələ Galile Matiyu 4.12-17, Maraka 1.14-15

¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi xətə Galile yi, Alaa Nii Sarıjanxin sənbəna a xun ma. A fe xibarun yi rali na yamanan birin yi. ¹⁵ A yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a tantun.

Nasareti kaane yi e mə Yesu ra Matiyu 13.53-58, Maraka 6.1-6

¹⁶ Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasareti taani, a maxuruxi dənaxan yi. Matabu Ləxəni, a yi siga salide banxini alo a darixi a ligə kii naxan yi. A keli, a ti xaran feen na. ¹⁷ E yi Nabi Esayı gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi, a na yiren to a səbəxi dənaxan yi, a naxa,

¹⁸ "Marigina Niina n yi. A bata n sugandi, a n xa Alaa falan Xibaru Fajin nali yi-igelitəne ma. A bata n nasiga, a n xa xərəya feen kawandin ba suxu muxune xa, n yi danxutəne yəen nabi. Naxanye nəən bun ma, n ne xərəya. ¹⁹ N xa Marigina muxune xunba jəən nali."†

²⁰ Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu muxun yii, a dəxə. Muxun naxanye birin yi salide banxini, ne yi e yəen ti a ra. ²¹ A falan ti fələ e xa, a naxa, "To, n bata naxan xaran, e yi a mə, na bata kamali."

²² E birin yi a sere ba, e kabə na fala fajine ma a naxanye ti e xa. E yi a fala, e naxa, "Yusufu a dii xəmən xa mi ito ra ba?"

²³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N laxi a ra yati, fa fala ε sandani ito sama n ma nən fa fala, 'Seribana, i yətə rakəndəya.' ε mən a falama n ma nən fa fala, 'Nxu feen naxanye mexi i ya fe yi Kaperunan yi, ne fan liga i gbee taani.' " ²⁴ Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, "N xa jəəndin fala ε xa, nabiin mi binyen sətə a kon taani mumə!"

²⁵ A yi a fala, a naxa, "Ε tuli mati, jəəndin na a ra, ke jəəxalan wuyaxi yi Isirayila muxune yə Nabi Eli waxatini. Na waxatini tulen mi fa jəəe saxan e nun a tagi, fitina kamən yi so na yamanan birin yi. ²⁶ Koni hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde keden yo ma, fə ke jəəxalan keden peen naxan yi Sarepata taani, Sidən yamanani. ²⁷ Dogonfontə wuyaxi yi Isirayila muxune

* ^{4:2:} Yesu mi sese don: Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi doneen donma hali kəən na. Waxatina nde, e mən yi a jəənige e nama igen fan min hali kəən na. † ^{4:4:} Sariyane 8.3 ‡ ^{4:8:} Sariyane 6.13-14 § ^{4:11:} Yaburin 91.11-12 * ^{4:12:} Sariyane 6.16 † ^{4:19:} Esayı 61.1-2 ‡ ^{4:27:} A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

yε Nabi Elise waxatini, koni hali na keden pe, a mi kεndεya fō Naman, Siriya kaana.”[‡]

28 Muxun naxanye yi salide banxini, ne na mε waxatin naxan yi, e bɔjnen yi te. **29** E keli, e siga a ratuntunjε taan fari ma han geyaan tintinna ra taan yi geyaan naxan fari, alogo e xa a radin lanbanni. **30** Koni a dangu yamaan tagi, a siga.

Yinnan muxun naxan fɔxɔ ra

Maraka 1.21-28

31 Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile Kapεrunan taani, a yamaan xaran dεnaxan yi Matabu Ləxəni. **32** E birin yi kabε a xaran ti kiin ma amasotø a yi falan tima Ala sεnbεn nin. **33** Xεmena nde yi salide banxini yinnan yi naxan fɔxɔ ra, yinna jaxina. A yi a xuini te, a gbelegbele, a naxa **34** “Ee! Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xɔn ma nxu yii? Ifaxi nxu halagiden nin ba? N na a kolon nde i ra. Alaa muxu sarijanxin nan i tan na.”

35 Yesu yi yinnan yamari a səbεen na, a naxa, “I dundu, xεtε xεmeni ito fɔxɔ ra.” Yinnan yi xεmen nabira e birin yetagi, a xεtε a fɔxɔ ra, a mi sese jaxi liga a ra.

36 Muxune birin yi kabε, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra? Xεmeni ito bata falan ti yinna jaxine xa nɔen nun sεnbεni, e xεtε muxune fɔxɔ ra!” **37** Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan birin yi.

Yesu yi muxu wuyaxi rakendεya

Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34

38 Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn konni. A yi a li Simɔn bitan gileñ fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa. **39** A sa a ti a saden dεxɔn ma, a yi falan ti fati mawolonna xili ma, jaxanla yi kεndεya na waxatin yeteni, a yi keli a fɔlø wale e xa.

40 Sogen godo waxatin naxan yi, furenmane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fεma. A yi a yiin sa e birin xun ma, a yi e rakendεya. **41** Ninanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xεmen nan i tan na!” E xεtε muxu wuyaxi fɔxɔ ra.

Koni, a yi jinanne yamari a e nama falan ti, amasotø e yi a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

Yesu yi kawandin ba

Maraka 1.35-39

42 Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlø. E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a makankan alogo a nama siga **43** koni a yi a fala e xa, a naxa, “A fεre mi na fō n xa Alaa Mangayaan Xibaru Fajin nali taan bonne fan yi nεn amasotø Ala n xεxi na nan ma.”

44 Nanara, a yi kawandin bama Yudaya yamanani salide banxine yi.

5

Yesu yi a xarandii singene xili

Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20

1 Ləxəna nde, Yesu yi tixi Genesareti Daraan dε, yamaan yi a yigbetenma Alaa falan mεdeni, **2** a yi kunki firin to igen dε yεxε suxune bata yi keli naxanye kui e lu e yalane raxε. **3** Yesu yi so Simɔn ma kunkin kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma ndedi. Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a yamaan xaran.

4 A yelin falan tiye waxatin naxan yi, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “Kunkin nasiga tilin yireni ε nun i lanfane xa yalane ragodo igeni, ε yεxεn suxu.”

5 Simɔn yi a yabi, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata wali kɔεen na kat! Nxu mi sese suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane ragodoma nεn igeni.” **6** E to yalane ragodo igeni, e yεxε wuyaxi suxu han yalane yi lu yibøε. **7** E lanfaan naxanye yi kunkin boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi kunkin firinne birin nafe yεxεn na han e godo fɔlø igen bun ma. **8** Feen naxan liga, Simɔn Piyeri* na to waxatin naxan yi, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, “Marigina, i masiga n na amasotø hake kanna nan n tan na!”

9 Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin na yεxε suxine fe ra **10** hali Yaki nun Yoni Sebede a dii xεmenε. Yesu yi a fala Simɔn xa, a naxa, “Inama gaxu, fɔlø to ma, i fa muxune nan sεtøma Ala xa alo i yi yεxεn suxuma kii naxan yi.”

* **5:8:** Muxune mən Piyeri ma a Pita.

¹¹ E kunkine rate xareyaan na, e seene birin lu na, e bira Yesu fɔxɔ ra.

*Yesu yi dogonfontɔɔn nakendεya
Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45*

¹² Yesu yi taana nde yi, xemena nde yi fa dogonfonna yi naxan fatin birin ma. A Yesu to waxatin naxan yi, a yi bira, a yetagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a mafan, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nœ n nakendεyε nœ!”

¹³ Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, “N bata tin, i xa kendεya!” Dogonfonna yi a bejin sasa! ¹⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fεma, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Musa a yamari kii naxan yi. Na findima seren na e xa.”[†]

¹⁵ Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren birin yi. Yama gbeen yi fa a falan namedeni e nun e rakendεya feen na. ¹⁶ Koni a yi keli, a siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi a ra kii naxan yi.

*Yesu yi lebutenna rakendεya
Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-12*

¹⁷ Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi muxuna[‡] ndee nun sariya karaməxɔne yi dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun Yudaya taan birin yi e nun Yerusalen taani. Marigin senben yi Yesu yi a furetɔne rakendεya. ¹⁸ Muxuna ndee yi fa lebutenna ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.

¹⁹ Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔtɔ e yi a raso. Na nan a ligi e te banxin fari e yinla raba mənni, e yi e nun a sa seen nagodo yamaan tagi Yesu yetagi. ²⁰ Yesu e dənkəleyaan to waxatin naxan yi, a yi a fala xemén xa, a naxa, “N xɔyina, i yulubine bata mafelu.”

²¹ Sariya karaməxɔne nun Farisi muxune yi e miri, e naxa, “Nde xemén i to ra

naxan Ala rayelefuma? Muxu yo mi nœ yulubine mafeluye fɔ Ala keden peena!”

²² Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera? ²³ Nanse fala raxɔlɔ, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’ ²⁴ N na yitama ε ra nœ nayi fa fala senbena n tan Muxuna Dii Xemén yii dunuja yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

²⁵ Xemén yi keli e birin yetagi, a yi a sa seen tongo, a siga a konni mafuren, a yi Ala tantun. ²⁶ E birin yi kabε kat! E yi Ala tantun amasɔtɔ e bata yi gaxu Ala yee ra, e naxa, “En bata kabanako feen to to!”

*Yesu yi Lewi xili
Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17*

²⁷ Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.” ²⁸ Lewi yi keli, a yi a seene birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.

²⁹ Na xanbi ra, Lewi yi naxanaxani tɔn a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi nun muxu gbeteeye fan wuyaxi yi dɔxɔ e fεma. ³⁰ Farisi muxuna ndee nun sariya karaməxɔne ndee yi falan ti Yesu a xarandiine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ε donseen donma ε yi ε min mudu maxinle nun hake kanne fεma?”

³¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kendε na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. ³² Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xili-den i hake kanne, alogo e xa e xun xanbi so e hakene yi.”

*Sun suxu feen maxɔdinna
Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22*

³³ Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa, “Yoni a xarandiine sunna suxuma ye yo ye,

[†] 5:14: dogonfontɔɔn: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nœ. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinje dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nœ. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. [‡] 5:17: Farisi muxune: Yahudiyan nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xədexəni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nœ sayani.

e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen donma, e yi e min.”

³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nema jaxalandi tiine fema waxatin naxan yi, e sunε ba?§ Na mi ligε mumε! ³⁵ Koni waxatina nde fama jaxalandi kanna bama nεn e yε, e sunna suxuma nεn na waxatini.”

³⁶ Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa, “Muxu yo mi nœ dugi nεnen tongε, a yi a yibø, a dugi fonna beterøn a ra.* Xa a na liga, a dugi nεnen kalama nεn. Dugi dungi nεnen fan mi lanjøe a fonna ma. ³⁷ Muxun mi manpa nεnen se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nεnen se sase fonna kalama nεn, manpaan yi bøxøn, se sase fonna yi kala. ³⁸ Koni manpa nεnen sama se sase nεnen nan kui! ³⁹ Awa, muxun na manpa fonna min waxatin naxan yi, a nεnen mi fa rafan a ma sønøn, a falama nεn nayi, a naxa, ‘A fonna fan.’”

6

Matabu Løxøni fe

Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28

¹ Yesu yi danguma xεena nde ma løxøna nde yi, Matabu Løxøni, a xarandiine yi sansi tønsønne ratorondon følø, e yi a terexøn e yiin kui, e a kesen don. ² Farisi muxuna ndee naxa, “E ito ligama nanfera? A mi daxa Matabu Løxøni.”*

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “E mi na xaranxi ba, kamen Dawuda suxu waxatin naxan yi, e nun a føxørabirane naxan liga?† ⁴ A so nεn Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a yi nde so a muxune fan yii. Anu, a mi daxa muxun xa a don fø saraxaraline.”

⁵ Yesu møn yi a fala, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xεmen nan Matabu Løxøn kanna ra.”

Xεme yii madønxina fe

Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6

⁶ Yesu yi siga salide banxini Matabu Løxøn gbøte yi, a sa e xaran. Xεmena nde yi na

§ **5:34:** Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo jaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nεn, fa fala muxune mi sunna suxuma sewa waxatine yi. * **5:36:** dugi nεnen: Yesu a sariya nεnen mi se Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna møn mi se sariya nεnen ma. * **6:2:** Farisi muxune namunne mi yi tinjø wali yo xa ke Matabu Løxøni. Na feen sebøxi Xøøyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu søxølexine mi yi maliyε na løxøni. † **6:3:** A mato Samuyøli Singen 21.2-7 kui. ‡ **6:15:** Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yøngøma alogo Isirayila kaane xa mini e nøn bun ma.

naxan yiifari ma yiin yi madønxi. ⁷ Sariya karamøxøna ndee nun Farisi muxuna ndee yi waxi a xøn ma e xa Yesu tøjøge. Nanara, e yi e yεen ti a ra alogo e xa a kolon xa a muxun nakendøye Matabu Løxøni. ⁸ Koni Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xεmø yii madønxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yøtagi be.” Xεmen yi keli, a ti e yøtagi. ⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ε maxødin, Matabu Løxøni, nanse daxa a xa liga, a jaxina xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” ¹⁰ A yi e birin mato, a yi a fala xεmen xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a liga na kiini, a yiin yi køndøyea.

¹¹ Koni e xølø kati, e naxan ligama Yesu ra e na fala e bode tagi.

Yesu yi xøra fu nun firinneyøba

Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19

¹² Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na waxatini, a xi Ala maxandø.

¹³ Kuye ba waxatin naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin yøba e tagi, a yi ne xili sa xørane. ¹⁴ E xønle ni itoe ra, Simøn, a naxan xili sa Piyøri, e nun a ngaxakedenna Andire, e nun Yaki nun Yoni nun Filipi nun Barotolome nun ¹⁵ Matiyu nun Tomasi e nun Alifaa dii xεmen Yaki, e nun Simøn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”‡ ¹⁶ e nun Yaki a dii xεmen Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a yi a so yiini.

Yesu yi yamaan mali

Matiyu 4.23-25

¹⁷ Yesu yi godø keli geyaan fari e nun a xørane, a ti lanbanni, e nun a xarandiø wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren birin yi, e nun keli Yerusaløn taani, e nun taan naxanye tixi føxø igen døxøn ma, naxanye xili Tire e nun Sidøn. Men kanne yi fa a xuiin namødeni e nun e rakendøyadeni e furen sifan birin ma. ¹⁸ Yinna jaxine bata yi naxanye tørøne fan yi fa e rakendøyadeni. ¹⁹ Muxun

birin yi kataxi, alogo e xa e yiin dinje a ra, amasətə sənben yi minima ayi naxan yi e rakendeyama.

Sewa kendəna Matiyu 5.1-12

20 Yesu yi a xarandiine mato, a naxa, "Sewana ε tan yiigelitəne xa, amasətə ε gbeen nan Alaa Mangayaan na!"

21 Sewana ε xa, kamen naxanye ma iki amasətə ε lugoma nən ken! Sewana ε xa, naxanye wugama iki, amasətə ε gelema nən!"

22 "Yamaan na ε rajaxu waxatin naxan yi, e yi ε kedi, e yi ε konbi fa fala muxu naxin nan ε tan na Muxuna Dii Xemena fe ra, sewana ε xa na yi. **23** Na na liga waxatin naxan yi, ε xa sewa, ε yi ε bodon sewana fe ra amasətə barayi gbeen namaraxi ε xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine tɔrɔ na kii nin."

24 "Koni nafulu kanne, gbalona ε yee ra amasətə ε bata yelin ε gbee naxunna sətə ε siini.

25 ε tan naxanye lugoxi iki, gbalona ε yee ra, amasətə kaməna ε suxuma nən. ε tan naxanye gelema iki, gbalona ε yee ra, amasətə ε mənəma nən, ε wuga."

26 "Muxun birin na ε xili fajin fala waxatin naxan yi, gbalona ε yee ra amasətə ε benbane a fala na kii nin wule nabine ma."

Iyaxune xanu Matiyu 5.38-48

27 "Koni, naxanye n xuiin məma, n na falama ε xa nən. ε ε yaxune xanu, naxanye bata ε rajaxu, ε xa fe fajin liga ne xa. **28** ε xa duba ε danga muxune xa. Naxanye ε tɔrɔma, ε xa Ala maxandi ne xa. **29** Naxan na i dəen fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo. **30** Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxədin na ra sənən. **31** I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na nəxənna liga bonne xa."

32 "Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sətəma na yi di? Hali hake kanne fan muxun xanuma naxan bata e xanu! **33** Muxun naxanye bata fe fajin liga ε xa, xa ε fe fajin liga ne nan tun xa, ε barayin sətəma na yi di? Hali hake kanne fan na ligama. **34** Xa ε muxune nan tun dolima naxanye a firma, ε barayin sətəma na yi di? Hali hake kanne fan e bode dolima na kiini. **35** Koni, ε tan xa ε yaxune xanu, ε fe fajin liga e xa. ε muxune doli, ε nama ε miri se sətə feen ma ne yi. ε barayi gbee sətəma nən na yi. ε ligama nən alo ε Fafe, Kore Xənna Ala. Amasətə a fe fajin ligama finsiriwanle nun muxu naxine xa. **36** ε kininkinin alo ε Fafe Ala kininkininxi kii naxan yi."

Ə nama ε lanfane kəwanle makiti Matiyu 7.1-5

37 "Ε nama ε yεtε findi ε lanfane kəwanle makiti muxun na, alogo Ala nama ε fan makiti. Ε nama bonne yalagi alogo Ala nama ε fan yalagi. ε muxune mafelu alogo Ala xa ε fan mafelu. **38** ε muxune ki alogo Ala xa ε fan ki. ε yi liga seen nafexin sətə na yi, a rafexina ken, a madətən, ε yi a sa ε dugi dəni. ε ligaseen naxan yatəma bonne xa, Ala fan na yatəma ε xa nən."

39 Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, "Danxutəən mi danxutəən yii rasuxε, xa a na liga e firinna birin birama nən yinla kui. **40** Xarandiin mi gboε a karaməxə xa. Xarandii yo xarandii, a na yelin xaranna ra waxatin naxan yi, a ligama nən alo a karaməxəna."

41 "Nanfera namadin naxan i adamadi boden yeeən xən, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yeeən xən, i mi na toma? **42** I a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, 'Yandi, tin n xa namadin ba i yeeən xən ma.' Koni i mi na gbindonna toma i yεtε yeeən xən ma ba? I tan nafigina, gbindonna ba i yεtε yeeən xən ma singen, na xanbi ra i nəe na namadin toε nən, i yi a ba i adamadi boden yeeən xən ma."

Wudin nun a bogina fe Matiyu 7.16-20, 12.33-35

43 "Wudin fajin mi bogi naxin tima, wudi naxin mi bogi fajin tima. **44** Wudin birin kolonma a bogin nan xən ma, i mi xədə

bogin bolonjε wudi majalixin kε ra, i mi manpa bogin bolonjε tansinna kε ra.

⁴⁵ Muxu fajin fe fajin nan naminima a muxu fajiyani. Muxu naxin yi fe naxin namini a muxu naxiyani. Amasεtε feen naxan muxun bεjεnε, a na nan falama.”

*Banxi ti firinne fe
Matiyu 7.24-27*

⁴⁶ “Σ n xilima nanfera fa fala, ‘Marigina, Marigina,’ koni n naxan falama ε xa, ε mi na ligama? ⁴⁷ Naxan birin fama n fema, e yi n ma falane rame, e yi e suxu, n na muxune maligan yitama ε ra nεn. ⁴⁸ A ligaxi nεn alo naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a fanyen li a bun ma, a banxin ti fanyen fari. § Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa amasεtε a tixi ki faji. ⁴⁹ Koni muxun naxan bata n ma falane me, a mi e suxu, a ligaxi nεn alo muxun naxan a banxin tiin bεxεn fari ma, a mi bεxεn ge alogo a xa a beten sa. Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala kiin yi naxu ayi kati!”

7

*Sofa kuntigina walikεen nakendeyा fena
Matiyu 8.5-13*

¹ Yesu yelin na falane birin tiyε yamaan xa waxatin naxan yi, a siga Kaperunan yi.
² Romi kaa sofa kεmen kuntigina nde yi na, a walikεen naxan yi rafan a ma han, na yi furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa. ³ Na kuntigin Yesu a fe mε waxatin naxan yi, a Yahudiya fonna ndee rasiga Yesu ma, e yi a mafan a a xa fa a walikεen nakendeyा. ⁴ E fa Yesu mafan, e naxa, “A lan i xa xεmeni ito mali ⁵ amasεtε a bata en kon kaane xanu, a tan nan mεn nxε salide banxin tixi.”

⁶ Yesu yi siga e fεxε ra. E bata yi maso banxin na, kuntigin yi a xεyina ndee rasiga a faladeni a xa, e naxa, “N kanna, i nama i yetε tεrε. Na binyen mi lan n ma, i so n ma banxini, ⁷ na nan a ligaxi, n yi n miri n yetε ma fa fala a mi lan n xa fa i fema. Falan ti tun, n ma walikεen kendeyama nεn! ⁸ N tan fan kuntigina ndee senben bun ma, koni sofane fan n bun ma. N na a falama na nde xa nεn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde

gbεtε xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito ligा,’ a na ligা.”

⁹ Yesu na mε waxatin naxan yi, a kabε, a yi a yεee rafindi e ma, a yi a fala yamaan xa a fεxε ra, a naxa, “N xa a fala ε xa, n munma dεnkεleyaan sifani ito to singen hali Isirayila muxune yε!”

¹⁰ Xerane yi xεtε kuntigin konni, e yi a li a walikεen bata kendeyा.

Yesu yi kana gilena dii xεmen nakeli sayani

¹¹ Na xεtεon bode, Yesu yi siga taana nde yi naxan xili Nayin. A xarandiine nun yama gbeen yi siga a fεxε ra. ¹² A taan so dεen li waxatin naxan yi, a sa binbi tiine li. Kana gilena dii xεme keden peen bata faxa. Muxu wuyaxi yi na naxanla fema keli na taani. ¹³ Marigin na naxanla to waxatin naxan yi, a kininkinin a ma kati, a yi a fala naxanla xa, a naxa, “I nama wuga.” ¹⁴ A sa a yiin din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti. Yesu naxa, “Banxulanna, n na a falama i xa, keli, i ti!” ¹⁵ Faya muxun yi keli, a falan ti fεlε. Yesu yi a raxetε a nga ma mεn.

¹⁶ Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tantun, e naxa, “Nabi gbeen bata mini kεnenyi nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”

¹⁷ Muxune yi Yesu a fe xibarun mε Yudaya nun a dεxεn yamanan birin yi.

*Yoni Marafu Tiina xerane fe
Matiyu 11.2-19*

¹⁸ Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala a xa. Yoni yi muxu firin xili a fema, ¹⁹ a yi e rasiga Marigin fema, e yi a maxεdin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fe falama, fa fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbεtε nan legeden?”

²⁰ E fa Yesu fema waxatin naxan yi, e naxa, “Yoni Marafu Tiin nan nxu xεxi i ma, a nxu xa i maxεdin, fa fala a yi muxun naxan fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbεtε nan legeden?”

²¹ Na waxatin yetεni, Yesu yi muxu wuyaxi rakendeyा furen sifan birin ma e nun jinan naxin yi naxanye fεxε ra. A danxutε wuyaxi yεen naba ayi. ²² Yesu

yi Yoni a xərane yabi, a naxa, “Ε χετε, ε naxan toxi, ε yi a me, ε sa na fala Yoni xa fa fala danxutone seen toma, ləbutenne sigan tima, dogonfontone kəndəyaan sətəma, tuli xərine falan məma, faxa muxune kelima sayani, Alaa falan Xibaru Fajin nalima yi-gelitone ma. ²³ Naxan mi biran tantanni n ma fe yi, sewan na kanna xa!”

²⁴ Yoni a xərane siga waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fələ yamaan xa, a naxa, “Ε siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sexə ramaxan ba? ²⁵ Xa na mi a ra, ε siga nanse matodeyi? Xəmən naxan marabəri baxi dugi fajin na ba? Koni, naxanye marabəri baxi na kiini, ne manga banxine nin! ²⁶ Nayi, ε siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ε xa, ε bata nde to naxan gbo nabiin xa. ²⁷ Amasəto Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma xəraan nasigama nən i yee ra, a yi kirani tən i xa.’* ²⁸ Yesu mən yi a fala, a naxa, “N xa a fala ε xa, muxun naxan birin bata bari a fələni, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Alaa Mangayani, na gbo Yoni xa.”

²⁹ Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu xuiin me, e yi Alaa tinxinyaan falan suxu, bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. ³⁰ Koni Farisi muxune nun sariya karaməxəne bata yi e me Alaa fe ragidixine ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.

³¹ “Awa, to muxune, n na e misalima nanse ra iki? E nun nanse maliga? ³² E luxi nən alo diidin naxanye sabaan soma ləxə tideni. Bonne a falama bonne xa, e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ε xa, koni ε mi ε bodon. Nxu yi binbi wuga sign sa koni ε mi wuga!’ ³³ Yoni Marafu Tiin yi fa, a sunna suxu, a mi manpaan min, koni ε naxa, ‘Ninanna a fəxə ra!’ ³⁴ N tan Muxuna Dii Xəmən yi fa, n donseen don, n yi n min, koni ε naxa ‘Xəməni ito mato! Fudimaan nun dələ minna nan a ra! Mudu maxinle nun hake kanne xəyin nan a ra!’ ³⁵ Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne jəndin yitama e kəwanle xən ma nən.”

Yesu yi siga Farisi muxun konni

³⁶ Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni, alogo a xa fa a dege a fəma. Nanara, Yesu

yi siga a banxini, a sa a dege a xən ma. ³⁷ Naxanla nde yi na taani, yalunden nan yi a ra. A yi a me, a Yesu a degema na Farisi muxun konni. Nanara, a fa alabasita gəmən muranna ra latikənənna yi naxan kui. ³⁸ A ti Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna makun a yeegeen na. Na xanbi ra, a yi a sanna masugusugu a xun sexən na, a yi a sanna sunbu, a latikənənna sugusugu a ma a binya feen na. ³⁹ Farisi muxun naxan Yesu xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri a yetə ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi xəməni ito ra nun, a yi a kolonma nən nun, nde jənaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A yi a kolonma nən nun a naxanli ito yulubin gbo!”

⁴⁰ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simən, n waxi a xən ma, n xa fena nde fala i xa.”

A yi a yabi, a naxa, “Karaməxə, awa, a fala n xa.”

⁴¹ Yesu naxa, “Xəmə firin yi na nun naxanye gbetin doli gbeti kanna ma, kedenna yi kəmə suulun tongo a yii, bona yi tonge suulun tongo a yii. ⁴² E firinna sese mi a donla fi. Nama, a yi dija e firinna birin ma donle ma. Na muxu firinna, mundun a xanuma dangu a lanfaan na?”

⁴³ Simən yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma, doli gbeen naxan ma.”

Yesu naxa, “I bata a yabi ki fəni.” ⁴⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a yee rafindi jənaxanla ma, a yi a fala Simən xa, a naxa, “I bata jənaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i mi igen so n yii n yi n sanna maxa. Koni a tan bata n sanna maxa a yeegeen na, a yi a masugusugu a xun sexən na. ⁴⁵ N fa waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu n fa a tan mi xadan n sanna sunbue. ⁴⁶ I mi turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra, koni a tan bata n sanna birin masugusugu latikənənna ra. ⁴⁷ N na a falama i xa nən nayi, fa fala jənaxanli ito yulubi wuyaxine birin bata mafelu bayo a bata xanuntenya gbeen yita n na. Koni naxan bata mafelu ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nən ndedi.”

⁴⁸ Na xanbi ra, Yesu yi a fala jənaxanla xa, a naxa, “I bata mafelu i yulubine ra.”

⁴⁹ Muxun naxanye yi dəxi na, ne yi a fala

* ^{7:27:} Malaki 3.1 Xərəyaan 23.20 fan mato.

fɔlɔ e bode xa, e naxa, “Nde ito ra naxan yulubin mafeluma?”

⁵⁰ Koni Yesu yi a fala naxanla xa, a naxa, “I ya dənkəleyaan bata i rakisi, siga bɔjɛ xunbenli.”

8

Naxanla naxanye Yesu fɔxɔ ra

¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun banxidene yi, a sa Alaa Mangaayan Xibaru Fajin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun firinne yi siga a fɔxɔ ra, ² e nun naxanla ndee naxanye rakendεya jinan naxine nun furene ma, ne nan xiliye itoe ra: Mariyama naxan xili Magadala kaana jinan solofera raxetε naxan fɔxɔ ra e nun ³ Yoyana Herode a tande kuntigin Kusa a naxanla, e nun Susana e nun naxalan gbεtε wuyaxi. Ne nan yi Yesu nun a xarandiine malima e yεtε yii seene ra.

Sansi wonla fe sandana

Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9

⁴ Yama gbeen yi e malan a fεma, taa wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani ito sa e xa, a naxa, ⁵ “Xεε biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, yamaan yi dangu ne fari, xɔline yi e don. ⁶ Ndee yi bira fanyen ma, bεndε gbee mi yi dənaxan yi. E to soli, e xara mafuren amasɔtɔ igen mi yi e bun ma. ⁷ Sansina ndee yi bira sexε jali kanne tagi e nun sexεne yi gbo e bode xɔn ma, sexεn yi e don. ⁸ Sansina ndee yi bira bɔxɔ fajini, e soli, e bogi, e keden kedenna birin yi kεmε sɔtɔ. A yelinxi na falε, a yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mε, na xa a tuli mati.”

Sandane sa xunna

Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12

⁹ Yesu a xarandiine yi a maxɔdin sandani ito bunna ma. ¹⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangaayan wundo feene kolonna bata so ε yii, koni a falama bonne xa sandane nin alogo e xa e yεen ti, koni e nama a yigbe, e yi e tuli mati, koni e nama a famu.”*

Yesu yi sandan bunna yeba

Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20

¹¹ Yesu naxa, “Sandani ito bunna nan ito ra. Sansina, Alaa falan nan na ra.

¹² Sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε koni Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔjεni, alogo e nama dənkεleya, e kisi. ¹³ Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, e yi a suxu sewani, koni salen mi e bun ma. E dənkεleya waxatidi tun, koni e na tɔrɔ waxatin naxan yi, e bama nεn dənkεleyani. ¹⁴ Sansiin naxanye bira sexε jali kanne tagi, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, koni dunujia xaminna nun nafulu feen nun yεtε rafan feene yi e kala, e mi begin nayi e mɔ hali! ¹⁵ Sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mε, a lu e bɔjεni sɔbεen na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a mɔ.”

Lənpun dɔxɔ fena seen bun ma

Maraka 4.21-25

¹⁶ “Muxu yo mi lənpun nadεgε, a deben so a xun na, hanma a yi a raso saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini waxatin naxan yi, e kεnεnna to. ¹⁷ Feen naxanye birin luxunxi, ne makεnεnma nεn. Wundo feen birin kolonma nεn, a yi mini kεnεnni.”

¹⁸ “Ε a ligα ε yeren ma ε fe mε kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde soma nεn na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii, na bε a yii.”

Yesu nga nun a xunyεne fe

Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35

¹⁹ Yesu nga nun a xunyεne yi fa a fεma, koni e mi nɔ a masɔtε, amasɔtɔ yamaan yi gbo. ²⁰ E yi a fala Yesu xa, e naxa, “Inga nun i xunyεne tixi tandem, e waxi i to feni.”

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Naxanye Alaa falan namεma, e yi a suxu, n nga nun i xunyεne ne nan na.”

Yesu yi foye gbeen nati

Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41

²² Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a naxa, “En dangu daraan bode fɔxɔn na.” Nayi, e siga.

²³ E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi

* **8:10:** Esayi 6.9

xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli daraan xun ma. Kunkin yi rafe fōlō igen na, na yi magaxu han! ²⁴Xarandiine yi fa Yesu fēma, e yi a raxulun, e naxa, “Nxu kanna, nxu kanna, nxu faxamaan ni i ra!”

Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mōrōnne xili ma,† e yi e raxara. ²⁵A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E mi dēnkēleyaxi ba?” Koni e kabē, e gaxu. E yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxun sifan mundun ito ra? A bata igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!”

Yesuyi muxun nakendeyay innane naxan fōxō ra

Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20

²⁶ E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yetagi. ²⁷ Yesu ti bōxōni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani yinna naxin yi a fōxō ra. A bata yi bu a mi domaan nagodo a ma, a mi yi tinjē dōxē a konni fō a dōxō bilingan yireni. ²⁸ A to Yesu to, yinnan yi a rasōnxō kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi falan ti a xōn a xui yitexin na, a naxa, “Yesu, Kore Xōnna Alaa Dii Xēmena, i waxy nanse xōn ma n tan xa? Yandi, i nama n naxankata!” ²⁹ Amasōtō Yesu bata yi yinna naxin yamari a xa xēte xēmen fōxō ra, a bata yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima yēlōnxōnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nēn, yinnan yi a rayaya ayi burunna ra.

³⁰ Yesu yi yinnan maxōdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nēn ‘Ganla.’” Amasōtō yinna wuyaxi bata bira a fōxō ra. ³¹ Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili naxin na.

³² Xōsē kuru gbeen yi na dēxōn ma nun, e yi e dēgema geyaan na, yinnane yi Yesu mafan, a xa tin a yi e rasiga xōsēne fōxō ra. A tin e xa. ³³ Nanara, yinnane yi xēte xēmen fōxō ra, e siga xōsēne fōxō ra. Xōsē kurun yi godo a giyē geyaan na, e sa faxa darani. ³⁴ Muxun naxanye yi xōsēne kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giyē, e sa na feen xibarun nali taan nun banxidēne yi. ³⁵ Muxune yi siga na feen matoden, e yi fa Yesu fēma, e xēmen li dōxi a fēma yinnane xēte naxan fōxō ra, domaan

nagodoxi a ma, a bata xaxinla sōtō. E birin yi gaxu. ³⁶ Yinnane xēte xēmen fōxō ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala bonne xa. ³⁷ Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasōtō e birin bata yi gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga. ³⁸ Yinnane xēte xēmen naxan fōxō ra, na yi Yesu mafan, a naxa, “Tin n xa siga i fōxō ra.” Koni Yesu yi a raxēte, a naxa, ³⁹ “Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yēba.” Yesu naxan ligaxi a xa, a sa na rali taan birin ma.

Yesuyi muxu firin nakendeyya

Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43

⁴⁰ Yesu xēte daraan bode fōxōn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan amasōtō e birin yi a legedenma. ⁴¹ Xēmena nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a ra. A yi bira Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni ⁴² amasōtō a dii tēmē keden peen yi faxa feni. A sōtōn bata yi jēe fu nun firin ti. Yesu sigama Yirusu fōxō ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbēten han! ⁴³ Naxanla nde yi na yi, naxalan furen yi a ma xabu jēe fu nun firin. A bata yi a yii seen birin so seribane yii, koni muxu yo mi nō a rakendēye. ⁴⁴ A fa yamaan tagi Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma lenben na, a kendēya mafureñ! ⁴⁵ Yesu yi maxōdinna ti, a naxa, “Nde a yiin dinxi n na?” Muxun birin yi a tandi, koni Piyēri yi a fala, a naxa, “N kanna, yamaan tixi i rabilinni, e bata i yigbēten.” ⁴⁶ Koni Yesu naxa, “Muxuna nde bata a yiin din n na yati, n bata a kolon amasōtō senbēna nde bata mini n yi.” ⁴⁷ Naxanla yi a to fa fala a bata mini kēnenni. Nayi, a fa, a xuruxurunma, a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yetagi. A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a na fala a xa, e nun a kendēyaxi kii naxan yi mafureñ! ⁴⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tēmēna, i ya dēnkēleyaan bata i rakendēya. Siga bōjē xunbenli.”

⁴⁹ Yesu na falama waxatin naxan yi, xēraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I ya dii tēmēna bata faxa, i nama Karamēxō tōrō sōñōn.” ⁵⁰ Yesu yi na me, a yi a fala Yirusu

† 8:24: Igen mōrōnne: alo foyen na so igeni.

xa, a naxa, "I nama gaxu, i dənkeleya tun, a kəndeyama nən."

⁵¹ Yesu na li waxatin naxan yi, a mitin muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyeri nun Yoni nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe. ⁵² Muxune birin yi wugama, e gbeleg-belema diidina fe ra. Yesu naxa, "E nama wuga, diidin mi faxaxi, a xiin nən tun!"

⁵³ E birin yi gele a ma amasətə e yi a kolon yati, fa fala diidin bata faxa! ⁵⁴ Koni Yesu yi a suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, "Diidina, keli!" ⁵⁵ A niin yi xətə ayi, a keli mafureñ! Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E donseen so a yi." ⁵⁶ A sətə muxune yi kabə, koni Yesu yi e maxadi, a naxa, "Feen naxan ligaxi, e nama na fala muxu yo xa."

9

Xəra fu nun firinne xəfena Matiyu 10.5-15, Maraka 6.7-13

¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a sənbən so e yii alogo e xa jinanne kedi, e furetəne rakəndəya. ² A yi e rasiga, a e xa sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetəne rakəndəya. ³ A yi a fala e xa, a naxa, "E nama siga sese ra ε yii sigatini. E nama siga dungari ra ε yii, ε nama siga bəndluli ra ε yii, hanma donsena hanma gbetina. E nama siga doma firin na ε ma. ⁴ E na yigiyə dənaxan yi, ε xa lu mənni han ε keli waxatini na taani. ⁵ Xa muxe mi ε yisuxu taan naxan yi, ε keli na taani, ε yi ε sanne rakunkun ε na gbangbanna ba ε sanne ra, na yi findi sereyaan na e xa."

⁶ Xarandiine yi siga banxidəne birin na, e sa Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba, e yamaan nakəndəya yiren birin yi.

Manga Herode kuisan fena Matiyu 14.1-12, Maraka 6.14-29

⁷ Herode, Galile mangan yi feni itoe birin mə, a kuisan kati! Amasətə ndee naxa, "Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!"

⁸ Bonne naxa, a Nabi Eli bata mini kənənni. Koni bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani. ⁹ Manga Herode naxa, "N bata yi Yoni xunna səgə a də nun. Koni muxun mundun ito ra, n naxan ma fe məma?" Awa, a yi kata Yesu to feen na.

* ^{9:5:} E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xərane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

*Yesu yi muxu wuli suulun dəge
Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Yoni*

6.1-14

¹⁰ Xərane to xətə, e naxan birin liga, e na yeba Yesu xa. A siga e ra a fɔxɔ ra a danna taana nde yi naxan xili Betasada. ¹¹ Yamaan na mə waxatin naxan yi, e siga a fɔxɔ ra. A yi e yisuxu, a yi Alaa Mangayana fe fala e xa. Naxanye yi waxy kəndəyaan xən ma, a yi ne rakəndəya.

¹² Sogen godo fələxina, xarandii fu nun firinne yi fa a fəma, e naxa, "Yamaan bejən alogo e xa nə sigə banxidəne ra e nun xəeñe ma naxanye en nabilinni, e yi donseen nun e yigiyəan sətə menne yi, bayo en burunna nan na be."

¹³ Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E tan yətəen xa donseen so e yii."

E yi a yabi, e naxa, "Naxan nxu yii, buru xun suulun e nun yəxə firin. I waxy a xən ma nxu xa donseen sara yamani ito birin xa di?" ¹⁴ Xəməne gbansanna, muxu wuli suulun jəxən nan yi e ra.

Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "E yamaan nadəxə tonge suulun suulun yəen ma."

¹⁵ Xarandiine yi na liga, e yi e birin nadəxə. ¹⁶ Yesu yi buru xun suulunne nun yəxə firinne tongo, a yi a yəen nate kore, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na. ¹⁷ E birin yi e dəge, e lugo ken! Xarandiine yi deben fu nun firin nafe a dungi dənxəne ra.

Piyeri a falana Yesu a fe yi Matiyu 16.13-19, Maraka 8.27-29

¹⁸ Ləxəna nde Yesu yi Ala maxandima a kedenna a xun xən ma, a xarandiine yi fa a fəma, a yi e maxədin, a naxa, "Yamaan naxa, a nde n tan na?"

¹⁹ E yi a yabi, e naxa, "Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Ndee naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani."

²⁰ Yesu mən yi e maxədin, a naxa, "E tan go, ε naxa a nde n tan na?"

Piyeri yi a yabi, a naxa, "Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na!"

*Yesu yi a sayana fe fala
Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1*

²¹ Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama na fala muxu yo xa. ²² A mən yi falan ti, a naxa, “A fere mi na fō n tan Muxuna Dii Xəmən xa tərə wuyaxi sətə. Yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne e məma n na nən, e yi n faxa, a soge saxandeni n keli sayani.”

²³ A yi a fala e birin xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fəxə ra, fō a xa a mə a yete ra, a yi a faxa wudin[†] tongo ləxə yo ləxə, a bira n fəxə ra. ²⁴ Amasətə naxan na wa a niin nakisi feni, a bənəma ayi nən. Koni naxan bənəma a niini n tan ma fe ra, na kisima nən. ²⁵ Hali muxun dunuya birin sətə, koni xa a bənə a niini habadan, na nanse fanma a ma? ²⁶ Xa muxun yagi a tiyə n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii Xəmən fan yagima nən na kanna fe ra a na fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a Fafe Alaa binyena e nun maleka sarijanxine. ²⁷ N xa jəndin fala ε xa, ndee be, ne mi faxə fō e Alaa Mangayaan to.”

*Yesu a nərəna fe
Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8*

²⁸ Yesu yelin feni itoe fale waxatin naxan yi, ləxə xun keden jəxən danguxina, a Piyəri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a fəxə ra geyaan fari Ala maxandideni. ²⁹ A yi Ala maxandima waxatin naxan yi, a yetagin kəjaan yi masara, a domaan yi fixa ayi alo kuyen na a jinna masəxən! ³⁰ Na waxatini, muxu firin yi mini kənənni, Nabi Musa nun Nabi Eli, e falan ti a xa. ³¹ E yi nərəxi. E yi Yesu faxa feen fala a xa naxan yi kamalima Yerusalən taani. ³² Piyəri nun a lanfane yi xima, koni e xulun, e Yesu a nərən to e nun xəmə firin yi tixi a dəxən ma. ³³ Na muxune kelima Yesu fəma waxatin naxan yi, Piyəri yi a fala a xa, a naxa, “N xu kanna, a lanxi bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” A mi yi a kolon a naxan falama.

³⁴ A falan tima waxatin naxan yi, kundaan yi godo e xun ma, xarandiine yi gaxu. ³⁵ Fala xuiin yi keli kundani, a naxa, “N ma

Dii Xəmən nan ito ra, n batə naxan sugandi, ε tuli mati a xuiin na!”

³⁶ Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu keden peen yi lu na yi. Xarandiine yi e dundu feni ito birin ma, e feen naxanye toxi, e mi ne fala muxu yo xa na waxatini.

*Yinnan yi diidin naxan fəxə ra
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27*

³⁷ Na xətən bode e godo keli geyaan fari, yama gbeen yi Yesu ralan. ³⁸ Xəmən yi a xuiini te yamaan tagi, a naxa, “Karaməxə, n ni i mafanma, i xa n ma dii xəmə keden peen mato. ³⁹ Yinnan na keli a ra, a gbeleg-belema nən mafuren, a xuruxurun, a yi a rabira, a də xunfanna yi lu mine, a mi a bejinma xulen fō a na a tərə kati! ⁴⁰ N batə i ya xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fəxə ra, koni e mi nəxi a kedə.”

⁴¹ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! ε tan dənkəleyatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fəma han waxatin mundun yi? N dijama ε xa han waxatin mudun yi?” A yi a fala xəmən xa, a naxa, “Fa i ya diin na be.”

⁴² Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan yi a raxuruxurun, a yi a rabira bəxəni. Yesu yi falan ti yinna jəxin xili ma, a diidin nakendəya, a yi a so a fafe yii mən.

⁴³ Muxune birin yi kabə Ala sənbən ma.

*Yesu mən yi a faxa feen fala
Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32*

Yesu feen naxan birin ligə, yamaan yi lu kabə ne ma, a yi a fala a xarandiine xa na waxatini, a naxa, ⁴⁴ “N naxan falama ε xa, ε nama jənan na xən ma! N tan Muxuna Dii Xəmən soma nən yamaan yii, n lu e sənbən bun ma.” ⁴⁵ Koni e mi ito bunna kolon. A batə luxun e ma alogo e nama a bayen kolon. E mən yi gaxu a maxədinjə na feen na.

Nde gbo birin xa?

Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37

⁴⁶ Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na. ⁴⁷ E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dəxən ma. ⁴⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n

[†] 9:23: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nəen, fa fala fō Yesu a xarandiine xa e wəkile sayaan na Yesu fəxə ra.

Xəxi. Amasətə naxan xurun ε birin tagi, na nan gbo ε birin xa.”

*Naxan mi kelixi ε xili ma
Maraka 9.38-40*

⁴⁹ Yoni yi falan ti, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata xəməna nde to jinanne kedə i xinli, nxu yi a raxələ, a xa a lu amasətə a mi en tan fəxə ra.”

⁵⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε nama a raxələ amasətə naxan mi kelixi ε xili ma, na ε xa nən.”

Muxune yi tondi Yesu yisuxε

⁵¹ Yesu siga waxatin masoxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalən taani.

⁵² A xərane rasiga a yee ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitən a yee ra. ⁵³ Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasətə e a kolon, a a sigama Yerusalən taan nin. ⁵⁴ A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, i waxy a xən ma ba, nxu xa təen yamari keli kore xənna ma, a yi itoe halagi?”

⁵⁵ Yesu yi a yee rafindi e ma, a yi e maxadi.

⁵⁶ E yi siga taa gbete yi.

*Birana Yesu fəxə ra
Matiyu 8.19-22*

⁵⁷ E yi kira yi waxatin naxan yi, xəməna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, “I siga dədə, n sigə i fəxə ra.”

⁵⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xəline yi e təen sa, koni hali n na n xunna sama dənaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xəmən yii.” ⁵⁹ A yi a fala xəməna nde xa, a naxa, “Bira n fəxə ra.”

Koni na xəmən yi a fala, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

⁶⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.‡ I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali.”

⁶¹ Gbete fan yi a fala, a naxa, “N kanna, n birama nən i fəxə ra, koni tin n xa sa n jngu n kon kaane ma singen.”

‡ **9:60:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fəxə ra naxanye mi nii rakisin sətəxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. * **10:2:** Sandani ito kui, xəe kanna findixi Ala nan na. Denkeleya muxune lan e xa muxune sətə Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi. † **10:12:** Sodoma findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dununa Fələn 19.1-29 kui.

⁶² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxu yo ninge kenna suxu, a lu a xanbi ratoε, na mi daxa a wali Alaa Mangayani.”

10

Xarandii tongue solofer e nun firinne xərayana

¹ Na xanbi ra, Marigin yi muxu tongue solofer e nun firin gbeteye yeba. A yi e rasiga firin firin yeeen ma a yee ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yeeen yi lan a xa siga dənaxanye yi. ² A yi a fala e xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya. Ε xee kanna mafan, a xa walikəna ndee rasiga e sa maala xaba.* ³ Ε siga, n bata ε xe alo yeeene kankone tagi. ⁴ Ε nama siga gbeti ra, ε nama bənbəlidi xali, ε nama sankidi xali. Ε nama bu muxune xəntəndeni kira yi. ⁵ Ε na so banxin naxan kui, ε xa a fala singen, ε naxa, ‘Ala xa bəjəe xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xən ma. Xa na mi a ra, na duban mən xa xətə ε tan ma. ⁶ Ε xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so ε yii, ε xa na don, ε yi ε min, amasətə walikeen lan nən a yi a saranna sətə. Ε nama lu sigamatini keli banxini ito yi, siga ito yi. ⁸ Ε na so taan naxan yi, xa e ε yisuxu, e na naxan so ε yii, ε na don. ⁹ Ε xa furetəne yiyalan na taani, ε yi a fala na muxune xa, ε naxa, ‘Alaa Mangayaan bata maso ε ra.’ ¹⁰ Koni ε na siga taan naxan yi, xa e mi ε yisuxu na yi, ε siga yamaan malanden, ε yi a fala e xa, ε naxa, ¹¹ ‘Hali ε taan gbangbanna naxan nxu sanna ra, nxu bata na rakunkun ε xili ma, koni ε xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’ ¹² N xa a fala ε xa, Kiti Sa Ləxəni Ala xələma nən na taan ma dangu Sodoma taan na!”†

*Taa dənkəleyatarene fe
Matiyu 1.20-24*

¹³ “Gbalon Korasin kaane yee ra! Gbalon Betasada kaane fan yee ra, bayo kabankako feen naxanye liga ε tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidən taani nun, na kaane yi

tinxinma ayi nən nun, to mi na ra, e yi kasa bənbəli dugin nagodo e ma, e yi xuben so e yetə ma, e yi a yita fa fala e bata e xun xanbi so e hakene yi! ¹⁴ Ala kininkininma nən Tire taan nun Sidən taan ma Kiti Sa Ləxəni dangu ε tan na. ¹⁵ Ε tan Kaperunan kaane, ε tema nən kore xənna ma ba? Εn-εn, ε godon laxira nin!"

¹⁶ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, "Naxan na a tuli mati ε xuiin na, na kanna bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a mε ε ra, na kanna bata a mε n fan na. Naxan na a mε n tan na, na kanna bata a mε n xε muxun fan na."

Namuxutongesolofereenunfirinna xetəfena

¹⁷ Na muxu tonge solofere e nun firinna yi xetə sewa gbeeni. E yi a fala, e naxa, "Marigina, hali jinanne nxu xuiin namə nən i xinli!"

¹⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata Setana to birε keli kore xənna ma alo galanna. ¹⁹ A mato, n bata sənbən fi ε ma, ε xa sigan ti sajine nun tanle fari e nun yaxun Setana sənbən fari, na sese mi ε maxələ. ²⁰ Koni ε nama sewa tun, fa fala jinanne bata ε fala xuiin suxu, koni ε sewa amasətə ε xinla bata səbə ariyanna yi."

Yesuyisewa

Matiyu 11.25-27, 13.16-17

²¹ Na waxatini, Yesu yi lugo sewan na Alaa Nii Sarijanxin xən ma, a naxa, "N Fafe, kore xənna nun dunuŋa Marigina! N barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin."

²² "N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Dii Xəmən kolon fə a fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fə a Dii Xəməna e nun a Dii Xəmən waxi a xən ma a xa a yita naxanye ra."

²³ Na xanbi ra, Yesu yi a yee rafindi a xarandiine ma, a yi a fala e xa wundoni, a naxa, "Sewan na kanne xa naxanye yeeñ feen toma ε naxan toma. ²⁴ Amasətə n xa a fala ε xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi waxi a to feni ε naxan toma, koni e mi a to, e mi a mε ε naxan məma."

Samariya kaana fe sandana

²⁵ Awa, na waxatini Sariya karaməxəna nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a maxədin, a naxa, "Karaməxə, n nanfe ligə n habadan nii rakisin sətə?"

²⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, "Sariya Kitabun nanfe falaxi? I a xaranma di?"

²⁷ Xəmən yi a yabi, a naxa, "I xa i Marigina Ala xanu i bəjen birin na, e nun i niin birin na e nun i sənbən birin na e nun i xaxinla birin na' e nun 'i yi i adamadi boden xanu alo i yetəna."[‡]

²⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, "I ya falan tinxin. I xa na liga, i niin kisima nən."

²⁹ Koni Sariya karaməxən yi waxi a xən ma nən, a xa yoon sətə a yetə xa. Nanara, a Yesu maxədin, a naxa, "N adamadi bodena nde ra?"

³⁰ Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, "Xəməna nde yi keli Yerusalən taani siga Yeriko yi, muxu mafune yi a susu, e yi a bənbə, a lu ndedi e xa a faxa. ³¹ A mi bu saraxaralina nde yi fa na kiraan xən ma. A na xəmən to waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fəxən na. ³² Lewi bənsənna muxuna nde fan yi fa, a xəmən to, a dangu a dexən ma. ³³ Koni Samariya kaana nde dangumətən na a ra, na kiraan xən ma, na yi a li na, a to a to, a kininkinin a ma kati!§

³⁴ A siga a fəma, a turen nun manpaan sa a maxələdene də, a yi e maxidi. Na xanbi ra, a xəmən sa a soon fari, a siga a ra xəjə yigiyə banxini a dandandeni. ³⁵ Na xətən bode, a gbeti gbanan firin tongo, a yi a so xəjə yigiyə banxin kanna yii. A yi a fala a xa, a naxa, 'A dandan, n na xetə waxatin naxan yi, i naxan yo baxi a fe ra, n na a raxetə i ma.'"

³⁶ Yesu yelinxina sandan se, a yi a maxədin, a naxa, "I tan yee ra yi, na muxu saxanne yee, muxu mafune xəmən naxan bənbəxi, nde na adamadi bode kəndən na?"

³⁷ Sariya karaməxən yi a yabi, a naxa, "Naxan kininkininxi a ma."

Yesu yi a yabi, a naxa, "Siga, i sa na jəxənna liga."

MaratanunMariyamafe

³⁸ Yesu nun a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, e taana nde li, naxanla nde yi

[‡] **10:27:** Sariyan 6.5 nun Saraxaraline 19.18 **§ 10:33:** Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatexi kafirine nan na. E fe földən səbəxi Mangane Firinden 17.24 kui.

na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini. ³⁹ A xunye naxalanmaan xili Mariyama, na yi dəxə Marigin dəxən ma, a yi a tuli mati a xaranna ra. ⁴⁰ Marata yi xaminxi wali wuyaxi kə feen na. Nanara, a fa a fala Marigin xa, a naxa, “Marigina n xunyen bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba? A fala a xa, a xa fa n mali!”

⁴¹ Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata, i xaminxi, i kontɔfilixi fe wuyaxi ra. ⁴² Koni adamadiin makoon se keden peen nan ma. Mariyama bata wa fe fajin xən. Na mi fa bə a yii!”

11

Xaranna Ala maxandin ma Matiyu 6.9-13, 7.7-11

¹ Ləxəna nde, Yesu yi Ala maxandima yirena nde yi. A yelin waxatin naxan yi, a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu xaran Ala maxandin ma alo Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”

² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandima ikiini, ε naxa, ‘Nxu Fafe, i xinla xa sarijan, i ya Mangayaan xa fa.

³ I xa nxə ləxə yo ləxə balon fi nxu ma.

⁴ I xa nxu mafelu nxu yulubine ra, alo nxu fan bata nxu hake tongone mafelu kii naxan yi.

I nama tin nxu xa bira tantanni.’”

⁵ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa ε tan nde keden siga a xəyin fəma kə tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xəyina, n doli buru xun saxan yi ⁶ amasətə n lanfaan naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni sese mi n yii n naxan soε a yii!’ ⁷ Koni xa bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n tərə! Dəen balanxi, nxu nun n ma diine bata nxu sa, n mi fa nəε kele, n sena nde so i yii.’ ⁸ Awa, n xa a fala ε xa, hali xa a mi keli e xəyiyana fe ra, a burun so a yii, koni a kele, a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii amasətə a mi yagixi a xande. ⁹ Awa, n xa a fala ε xa, ε seen maxədin, ε a sətəma nən, ε seen fen, ε a toma nən, ε dəen kənkən,

a rabima ε xa nən. ¹⁰ Amasətə naxan yo na seen maxədin, na a sətəma nən. Naxan na seen fen, na a toma nən. Naxan na dəen kənkən, a rabima a xa nən. ¹¹ Muxuna nde ε ye ba, naxan ma diin yəxən maxandima a ra, a yi sajin so a yii? ¹² Hanma a na a xandi təxə xələni, a yi tanla so a yii? ¹³ Hali ε to findixi muxu naxine ra, ε a kolon fa fala a lan nən, ε xa se fajin so ε diine yii. E faxi fa, ε Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii Sarıjanxin fima a maxandi muxune ma kii naxan yi!”

Bobon nakendəya fena

Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27

¹⁴ Ləxəna nde Yesu yi jinanna raxətə bobon fəxə ra. Ninanna xətə xəmen fəxə ra waxatin naxan yi, a falan ti fələ, yamaan yi kabə. ¹⁵ Koni e ndee naxa, “A jinanne kedima Yinna Mangan Beləsəbu barakan nin.”

¹⁶ Bonne yi waxy a xən ma e xa a kəjaan fəsəfəsə. Nanara, e yi a maxədin a a xa kabanako fena nde liga, naxan kelixi Ala ma. ¹⁷ Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan yitaxunxi yəngəni, na yamanan kalama nən mafuren!* Yəngən tandem naxan kui, na fan kalama nən. ¹⁸ Awa, xa Setanaa mangayana a yətə yəngə, a sabatima nayi di? ε bata a fala, a n bata jinanne kedi Beləsəbu barakani. ¹⁹ Xa n jinanne kedima Beləsəbu barakan nin, ε fəxərabirane e kedima nanse xən nayi? Na ma, ε fəxərabirane a yitama nən nayi fa fala yo mi ε xa! ²⁰ Xa n jinanne kedima Ala sənbən barakan nin, na a yitama nən nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ε li.”

²¹ “Sənbəmaan na a yitən yəngə so xinla ma, a yi a banxin kantan, a seene birin natangama nən.† ²² Koni xa sənbə kanna nde baga a ma, a yi a nə, a sigama a yəngə so seene birin na nən nayi, a yigi saxi naxanye fari, seen naxanye a yii, a yi ne yitaxun.”

²³ “Naxan mi n tan fəxə ra, na bata keli n xili ma. Nxu nun naxanye mi malanma, ne sigama ayi nən.”

* **11:17:** yamanana: Jinanne nun yinnane Setana sənbən bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana sənbən bun, xa ne e bode kedi, na luxi nən alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kedə alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **11:21:** Sandani ito kui, Setana findixi sənbəmaan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana jinan naxine sənbən bun ma, nayi, Yesu bata Setana nə.

Yinna naxin xetē fena
Matiyu 12.43-45

²⁴ Yesu naxa, “Yinna naxin na xetē muxun fōxō ra, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to, a a mirima nēn nayi, a naxa, ‘N kelixi dēnaxan yi, n mōn xa xetē na.’ ²⁵ Nanara, a na xetē na, xa a li na makōxi, a yitōnxi,‡ ²⁶ nayi a sigama nēn, a sa fa yinna naxi solofera gbētēye ra naxanye naxu dangu a tan na. Ne yi lu a fema. Na muxuna fe rajanna naxuma ayi nēn dangu a fōlōn na.”

Sewa kendēna fe

²⁷ Yesu ito fala waxatin naxan yi, naxanla nde yi falan ti a xa yamaan ye, a naxa, “Naxanla naxan i sōtōxi, a yi i maxuru, muxu sewaxin nan na ra!”

²⁸ Koni Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan dangu na ra, muxu sewaxin nan ne ra naxanye Alaa falan mēma, e yi a suxu ken!”

Taxamasenna fe
Matiyu 12.38-42

²⁹ Yamaan malan Yesu fema waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Iki muxune findixi muxu naxine nan na, ε to n maxōdinma kabankoko taxamasenna ma. Koni ε mi kabankoko fe yo toe ba Nabi Yunusaa taxamasenna ra. ³⁰ Nabi Yunusa§ findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa kaane xa, n tan Muxuna Dii Xemēn findima taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa.

³¹ Naxalan Mangan naxan keli sogeteden yiifanna ma, na tima nēn Kiti Sa Lōxōni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bōxōn danna nan na, a fa a tuli mati Sulemani a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala ε xa, naxan gbo dangu Sulemani ra, na be yi. ³² Niniwa kaane tima nēn Kiti Sa Lōxōni, e yi ε yalagi amasōtō ne Yunusa a kawandin me waxatin naxan yi, e xun xanbi so nēn e hakene yi. Koni n xa a fala ε xa, nde be naxan gbo Yunusa xa!”

Fati bēndēn kēnēnna fe
Matiyu 5.15, 6.22-23

³³ Yesu naxa, “Muxu yo mi lēnpun nadēgēma, a yi a luxun hanma a yi a raso deben bun ma, koni a dōxōma seen nan fari alogo yamaan na so banxini, e xa kēnēnna

to. ³⁴ I yēen luxi nēn alo lēnpuna i fati bēndēn xa. Xa i yēen kēndē, i fatin birin luma nēn kēnēnni, koni xa i yēen kala, i fatin luma nēn dimini. ³⁵ A liga i yeren ma nayi, kēnēnna naxan i yi, na nama findi dimin na. ³⁶ Xa i fatin kēnēnni, dimi yo mi a yi, a birin dēgēma nēn alo lēnpun dēgēma kii naxan yi.”

Yesu yi Sariya karamōxōne nun Farisi muxune yalagi

Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

³⁷ Yesu yelin falan tiyε waxatin naxan yi, Farisi muxuna nde yi a xili, a a xa sa a dēge a konni. Nanara, a so, a dōxō a dēgedeni.

³⁸ Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a Yesu mi a yiin naxaxi lan e dinan kiin ma benun a xa a dēge, a kabē. ³⁹ Nanara, Marigin yi a fala a xa, a naxa, “Ε tan Farisi muxune, ε igelengenna nun donse sa seen fanna maxama, koni ε kuiin nafexi muxu seen nun fe naxin na. ⁴⁰ Ε tan daxune! Xa Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin fan daxi ba? ⁴¹ Koni naxan ε donse don goronna kui, ε xa na so yiigelitōne yii, seen birin sarijanma nēn na yi.”

⁴² “Ε tan Farisi muxune, gbalona ε yεε ra! Amasōtō ε nakō yi seene yaganna bama, alo sorontonna nun sabi gbētēye, koni ε bata ε me tinxinyaan nun Alaa xanuntenyana fe ra. A lan nēn ε xa ne nan liga, e nun yagan baana.”

⁴³ “Gbalona ε xa, ε tan Farisi muxune, amasōtō dōxōde fajin nafan ε ma salide banxine yi, binye xōntōnne rafan ε ma lōxō tideni. ⁴⁴ Gbalona ε xa! Amasōtō ε ligaxi nēn alo gaburu fonna. Yamaan sigan tima a fari, e mi a kolon.”

⁴⁵ Sariya karamōxō keden yi a fala a xa, a naxa, “Karamōxō, i naxan falama ito ra, i nxu fan nafeyama nēn nayi!”

⁴⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “Gbalona ε xa, ε tan sariya karamōxōne! Amasōtō ε goronna sama yamaan xun ma naxan binya kati, koni ε tan yetēen mi ε yii dinjē a ra hali, ε yi e mali a tongε. ⁴⁷ Gbalona ε xa! ε bata gaburu fajine rafala nabine xa, ε benbane nabiin naxanye faxa yati! ⁴⁸ ε benbane naxan liga, ε yetēen bata tin, ε bata a mayita

‡ 11:25: Na yire makōxin findixi muxun bōjēn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma. § 11:30: A mato Yunusa sora 1 han 4 kui.

amasotə e nabine faxa nən, ε tan bata gaburune yitən mən. ⁴⁹ Nanara, en bata Ala xaxinla to, a naxa, ‘N nabine nun xərane rasigama e ma nən, e ndee faxama nən, e yi ndee bəsənxənya.’ ⁵⁰ Nanara, iki muxune saranma na nabine birin faxa feen nan na xabu dunuŋa da waxatini, ⁵¹ fələ Habila saya feen ma han sa dəxə Sakari saya feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun yire sarijanxin tagi. N xa a fala ε xa, na feene xətəma nən iki muxune ma.”

⁵² “Gbalona ε xa, ε tan sariya karaməxəne, amasotə e bata dəen jinna mara naxan xaxilimaya banxin dəen nabima, ε tan yətəen mi soε. Naxanye waxi so feni, ε bata ne raxətə!”

⁵³ Yesu keli na yi waxatin naxan yi, sariya karaməxəne nun Farisi muxune yi a yigbətən fələ, e yi a ye mə ayi kati! E yi a maxədin fe wuyaxi ma amasotə ⁵⁴ e yi waxi a xən ma, e xa a suxu feni tən a falana fe ra.

12

Maxadina naficina fe yi Matiyu 10.26-27

¹ Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin naxan yi han e lu tiyε e bode ma, Yesu yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa, “Ε a liga ε yeren ma Farisi muxune buru rate sena* fe yi, naxan findixi e nafigiyaan na. ² Feen naxan luxunxi na minima nən kənənni, wundo feen birin kolonma nən. ³ Nanara, ε bata naxan fala dimini, na məma nən kənənni. Ε bata naxan birin kəyəkəyen muxune xa konkoni, ne ralima nən taa tagini kənənni.”

Alayəragaxuna fe Matiyu 10.28-31

⁴ “N xəyine, n xa a fala ε xa, ε nama gaxu ne yee ra naxanye fati bəndən faxama koni e mi nəe fefe ligε dangu na ra. ⁵ Ε gaxuma naxan yee ra, n na yitama ε ra nən: ε xa gaxu Ala yee ra, sənbəna a yii, a na i faxa waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga yahannama yi. N xa jəndin fala ε xa, ε xa gaxu na nan yee ra!”

⁶ “Xəlidi suulun mi sare gbanan firin na ba? Koni hali na keden, Ala mi jinənje a xən ma. ⁷ Hali ε xun sexən keden kedenne,

Ala e xasabin birin kolon. Nanara, ε nama gaxu, ε dangu xəlidi wuyaxin na!”

Iti Yesu a fe ra yamaan yetagi Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ “N xa a fala ε xa, naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xəmən fan na jəxənna ligama nən a xa Alaa malekane yetagi. ⁹ Koni naxan yo na a mə n na yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xəmən fan n məma a ra nən Alaa malekane yetagi.”

¹⁰ “Naxan na n tan Muxuna Dii Xəmən nayelefu, na mafeluma nən. Koni naxan na Alaa Nii Sarıjanxin nayelefu, na mi mafeluyε mumə!”

¹¹ “E na siga ε ra salide banxin yetagi waxatin naxan yi, e yi ε yigbətən, hanma mangane yetagi hanma kuntigine yetagi, ε nama xamin ε xən ba feen na hanma ε naxan falama. ¹² Amasotə ε naxan falama Alaa Nii Sarıjanxina ε xaranma nən na ra na waxatin yetəni.”

Nafulu kan daxuna fe sandana

¹³ Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi, a naxa, “Karaməxə, a fala ngaxakedenna xa, nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a yitaxun, a yi n gbeen so n yii.”

¹⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan! Nde n findixi kiti bolonna ra hanma se taxun na muxu firinna tagi?” ¹⁵ Na xanbi ra, a yi a fala e birin xa, a naxa, “Ε a liga ε yeren ma milana fe yi amasotə muxun findi nafulu kanna ra ki ki, a mi nəe luyε a sii ra a nafunla fe ra.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Bəxəna nde yi nafulu kanna nde yii nun naxan sise yi sabatima kati! ¹⁷ A yi a miri a yetə ma, a naxa, ‘Yire mi n yii, n na n ma sisee bogine ramare dənaxan yi. N nanfe ligama nayi?’ ¹⁸ A yi a miri a yetə ma, a naxa, ‘N naxan ligama na ni ito ra. N na n ma se ramara banxine kalamə nən, n yi nde gbətəye ti naxanye gbo dangu a fonne ra. N yi n ma maala nun n yii seene ramara na yi. ¹⁹ Na xanbi ra, n na a fale nən n yetə ma, n naxa, n makoon seen naxan birin ma nəe wuyaxi bun ma, n bata ne sətə. N xa n dege ki fajı, n yi n min, n yi n yetə rasəwa.’ ²⁰ Koni Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan daxuna, to kəeən na ε nun i niin fatama

* **12:1:** burun nate sena: Lebənna na a ra naxan burun nagboma ayi.

nən, na xanbi ra i bata seen naxanye birin namara i yetə xa, ne findima nde gbee ra?”

21 Yesu naxa, “A na kii nin ε birin xa naxanye nafunla malanma e yetə xa, koni nafulu kan mi e ra Ala yεe ra yi.”

*Iyigi sa Ala yi
Matiyu 6.25-34*

22 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandine xa, a naxa, “Nanara, n na a falama ε xa, ε nama kəntəfili ε dunuja yi gidina fe ra, ε naxan donma hanma ε ε maximadima naxan yi. **23** Amasətə niin dangu donseen na, fati bəndən dangu dugin na pon! **24** Ε xəline mato, e mi sese sima, e mi sese xabama, donse ramarade mi e yii, koni Ala e baloma. Ε tan dangu xəline ra pon! **25** Ε tan nde nəe waxatidi se a yetə siin fari xaminna fe ra ba? **26** Xa ε mi nəe fe xuridine ligε, nanfera ε xaminma a dənxəne fe ra nayi? **27** Ε wudi fuge fajine gbo kii mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yetə xa, koni n xa a fala ε xa, hali Manga Sulemani e nun a nərən birin yi, a mi marabəri ba alo e tan nde. **28** Ala nan sexəne marabəri bama naxanye be yi to, tila a ganma nən, a þan fefe! A mi ε marabəri bə dangu ne ra ba? Ε dənkəleyaan xurun. **29** Nanara, ε nama kəntəfili sena fe ra ε naxan donma e nun ε naxan minma. **30** Amasətə dunuja dənkəleyatarene seni itoe birin fenma waxatin birin. Koni ε Fafe Ala ε makoon kolon. **31** Koni ε Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a seni itoe fan soma ε yii nən.”

*Ariyanna nafunla fe
Matiyu 6.19-21*

32 Yesu naxa, “Yexee kurudina, ε nama gaxu amasətə a bata ε Fafe Ala kənən, a Mangayaan so ε yii. **33** Ε ε yii seene birin sara, ε gbetin so yiigelitəne yii. Ε gbetin namara seene sətə ε yetə xa naxanye mi kale. Ε yi ε nafunle ramara ariyanna yi a mi þanma dənaxan yi, mujadene nun melimənle mi a kale dənaxan yi. **34** Bayo i ya nafunla dənaxan yi, i xaxinla fan mənna nin.”

Walikəen naxanye yitənxi

35 Yesu naxa, “Ε ε yitən alogo ε xa wali, ε yi ε lənpune radəge. **36** Ε xa liga alo walikəen naxanye e kuntigin legedenma keli naxalandi tiin malanni. A na fa waxatin naxan yi a dəen kənkən, e a rabima a xa nən mafuren! **37** Muxu sewaxin nan ne ra naxanye kuntigina e lima e yε, e yitənxi! N xa þəndin fala ε xa, a a tagi xidima nən, a yi e radəxə, a donseen so e yii. **38** Muxu sewaxin nan ne ra xa a e yitənxi li, hali a fa kəε tagini hanma dangu na ra. **39** Ε xaxili lu ito xən ma. Xa banxi kanna mujaden fa waxatin kolon, a mi tinhə mujaden yi so a banxini. **40** Ε fan xa ε yitən amasətə ε xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xəmən fama na waxatin nin.”

*Walikə tinxinxina fe
Matiyu 24.45-51*

41 Piyəri yi Yesu maxədin, a naxa, “Marigina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba hanma muxun birin xa?”

42 Marigin yi a yabi, a naxa, “Walikəen mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dəxi walikəen bonne xun na, a donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra. **43** Na walikəen sewama nən xa a kuntigina a li na wanla ke! **44** N xa a fala ε xa yati, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nən. **45** Koni xa a walikəna a miri a yetə ma fa fala, ‘N ma kuntigin bata buyə ayi, a mi xətən xulen,’ xa a walikəen bonne bənbə fələ, xəmən nun þaxanle, a a dəge, a yi a min han a yi a radangu ayi, **46** a kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikəen na xaxili mi a xən ma waxatin naxan yi, a kuntigina a þaxankatama nən nayi, a yi a saranna fi alo dənkəleyatarene kii naxan yi.”

47 “Walikəen naxan a kuntigin sagoon kolon, koni a mi tən na ligε, na bənbəma nən bosaan yε wuyaxi ra katı! **48** Koni walikəen naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na fena nde liga, a bosaan sətəma naxan ma fe ra, a bulanma nən nayi ndedi. Awa, a wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima nən na ra. A gbegbe soxi naxan yi, a gbegbe maxilima nən na fan na dangu bona ra.”

*Mayitaxun tiin nan Yesu ra
Matiyu 10.34-36*

⁴⁹ Yesu naxa, “N bata fa t̄en na dunuja yi. Xa a yi dege nun, na rafan n ma han! ⁵⁰ Koni fō n xa mamin t̄orōni singen. N bōne mi sc̄ han a kamali! ⁵¹ E mirixi a ma fa fala a n faxi bōne xunbenla nan na dunuja yi ba? N xa a fala ε xa, n mi faxi bōne xunbenla xan na fō mayitaxunna. ⁵² To xanbi ra, muxu suulun yitaxunma nēn denbaya kedenna kui, saxan fōxō kedenni, firin fōxō kedenni. ⁵³ Dii fafane kelima nēn e dii xemene xili ma, dii xemene fan yi keli e fafane xili ma. Dii ngane kelima nēn e dii temene xili ma, dii temene fan yi keli e ngane xili ma. Mamene kelima nēn e diine naxanle xili ma. Diine naxanle fan yi keli e mamene xili ma.”

Waxatine famu fena Matiyu 16.2-3

⁵⁴ Yesu mōn yi a fala yamaan xa, a naxa, “E na kundaan to sogegododen i waxatin naxan yi, ε a kolonma nēn nayi fa fala, ‘Tulen famaan ni i ra,’ a ligama na kii nin. ⁵⁵ E na foyen to kele sogetede yiifari fōxōni waxatin naxan yi, ε a falama nēn, ε naxa, ‘Kuye wolonma nēn to,’ anu a ligama nēn. ⁵⁶ E tan nafigine, ε nōe kore xōnna nun bōxō xōnna matoe nēn, ε yi a bunna kolon, nanfera ε mi nōe waxatini ito bunna kolonjē?”

Yengen jan fena yengefane tagi Matiyu 5.25-26

⁵⁷ “Nanfera ε mi nōe kitin se ε yete ma, naxan tinxin ε na liga? ⁵⁸ Xa i yengefaa sigama i ra i kitideni, ε nēma kira yi waxatin naxan yi, i xa kata i na feen jan ε tagi alogo a nama siga i ra kitisaan fēma, alogo kitisaan fan nama i so doma kanne yii, doma kanne fan yi i sa kasoon na. ⁵⁹ N xa a fala i xa, i mi kelē na fō i yanginna birin fi.”

13

E xun xanbi so ε hakene yi

¹ Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa ε yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi. ² Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo Galile kaane bata faxa na kiini, ε mirima na ma nēn ba, fa fala hakε kanna nan ne ra dangu Galile kaan bonne birin na ba? ³ En-en de! N xa a fala ε xa, xa ε mi ε xun xanbi so ε hakene yi, ε birin faxama nēn alo bonne. ⁴ Kore banxin

naxan Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasexen naxanye fari, ne fe di? E mirixi a ma fa fala ne jaxu dangu Yerusalēn kaane birin na ba? ⁵ En-en de, n xa a fala ε xa, xa ε mi ε xun xanbi so ε hakene yi, ε birin faxama nēn alo bonne.”

Xəde binla fe sandana

⁶ Yesu yi sandani ito sa ε xa, a naxa, “Xəde binla yi xemēna nde yii a nakōni. A siga a bogin fendeni koni a mi sese to a kōe ra. ⁷ Nanara, a yi a fala a nakō kantanna xa, a naxa, ‘A mato, a jēe saxanna nan ito ra, n fama be yi, n fa xədēni ito bogin fen koni n mi se to a ra. A sege, i yi a woli ayi, a nama bōxō fajin kala.’ ⁸ Koni a nakō kantanna yi a yabi, a naxa, ‘N kanna, a lu na jēe kedenni ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe lōxōn na naxan a sabatima. ⁹ Xa xəde binli ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi a sege.’”

Yesu yi naxalan furetōn nakendēya Matabu Lōxōni

¹⁰ Matabu Lōxōna nde yi, Yesu yi xaranna tima salide banxini. ¹¹ Naxanla nde yi na nun jinjan jaxin yi naxan fōxō ra, a bata yi a rafura jēe fu nun solomasex, a bata yi a mafelen, a mi yi fa nōe a ratinxinjē hali! ¹² Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a xili, a yi a fala, a naxa, “Nga naxanla, i bata i sōtō i ya furenit oto ra to!” ¹³ A yi a yiin sa a fari, naxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala tantun.

¹⁴ Salide banxin kuntigin yi xōlō, bayo Yesu bata muxun nakendēya Matabu Lōxōni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a naxa, “Wanla kēma xii sennin nan bun, nayi ε xa fa na lōxōne ma, ε fa kēndēyaan sōtō, koni a mi ligē Matabu Lōxōni!”

¹⁵ Marigin yi a yabi, a naxa, “E tan nafigine, ε tan naxanye birin be, ε mi ε jingena hanma ε sofanla fulunma ba, ε sa a ramin Matabu Lōxōni? ¹⁶ Awa, Iburahima bōnsōnna nan jaxanli ito ra, Setana bata naxan xidi jēe fu nun solomasex. A mi lan, a xa xōrōya, a fulun Matabu Lōxōni ba?” ¹⁷ Yesu a falan yi a yengefane birin nayagi. Na waxatini yamaan birin yi lu sēwē a kabanako feene birin na.

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32

¹⁸ Yesu naxa, “Alaa Mangayaan maligaxi nanse ra? N na a misalima nanse ma? ¹⁹ A luxi nən alo sansi kese xuridina,* xəmən naxan si a xəen ma, a gbo, a findi wudin na, xəline yi e təen sa a yi.”

*Burun nate senafe sandana
Matiyu 13.33*

²⁰ Yesu mən yi maxədinna ti, a naxa, “N na Alaa Mangayaan misalima nanse ma? ²¹ A ligaxi nən alo burun nate sena† naxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuji bənbəli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

*So de xurinafe
Matiyu 7.13-14, 21-23*

²² Yesu yi siga taa gbeene nun banxide ne ra, a xaranna ti a yi a tinxin Yerusalən taan na.

²³ Nde yi a maxədin, a naxa, “N kanna, muxun naxan kisima, na mi wuya ba?”

Yesu yi e yabi, a naxa, ²⁴ “Ə yixədəxə ε so de xurin na, n xa a fala ε xa, muxu wuyaxi katama nən so feen na koni e mi nəe soε.”

²⁵ “Banxi kanna kelima nən, a dəen balan. Ε ti a xanbi ra, ε dəen makənkən fələ, ε naxa, ‘N kanna, dəen nabi nxu xa,’ a ε yabima nən nayi, a naxa, ‘N mi ε keliden kolon!’

²⁶ Awa, ε a yabima nən nayi, ε naxa, ‘Nxu bata yi nxu dəge, nxu yi nxu min i fəma, i bata xaranna ti nxə taani! ²⁷ A mən a falama nən, a naxa, ‘Ə tan tinxintarene, ε keli n fəma, n mi ε keliden kolon.’ ²⁸ Ε na Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin to Alaa Mangayani waxatin naxan yi, koni ε tan mi so, ε wugama nən nayi, ε yi ε jinna raxin kati! ²⁹ Yamaan fama nən, sa keli sogeteden nun sogegododen nun yiifari fəxən nun kəmənna ma, e dəxə sewa bande dondeni Alaa Mangayani. ³⁰ Nayi, naxanye xanbin na, na ndee sa luma nən yəen na. Naxanye yəen na iki, ne yi sa lu xanbin na.”

*Yesu yi Yerusalən taan xanu
Matiyu 23.37-39*

³¹ Na waxatin yetəni Farisi muxuna ndee yi fa Yesu fəma, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli be yi, i siga yire gbətə yi, amasətə Herode wəxi i faxa feni.”

³² Yesu yi e yabi, a naxa, “Ə sa a fala na xulumaseen xa, ε naxa, ‘N jinanne kedima nən, n muxune rakəndəya to nun tila yi, a soğe saxandeni, n yelinma nən n ma wanla ra.’ ³³ Koni hali na, fə n xa lu sigan tiyə nən to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi lan nabiin xa faxa yire gbətə yi fə Yerusalən taani.”

³⁴ A yi a fala, a naxa, “Yerusalən kaane! Yerusalən kaane! Ə tan naxanye nabine faxaxi, ε yi Alaa xərane magələn. A xənla n suxu nən sanja ma wuyaxi n xa ε malan n fəma alo təxə ngana a diine malanma a gabuteen bun ma kii naxan yi, koni ε mi tin!”

³⁵ Awa, Ala ε konna rabəjinma nən fefe! N xa a fala ε xa, ε mi fa n toma han ε yi a fala, ε naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’”

14

Yesu yi furetəon nakəndəya

¹ Matabu Ləxəna nde yi, Yesu yi siga a dəgedeni Farisi muxu gbeena nde konni. Awa, yamaan yi Yesu matoma kati!

² Xəmən naxan fatin yi makusinxı, na yi fa Yesu yetəgi. ³ Yesu yi sariya karaməxəne nun Farisi muxune maxədin, a naxa, “A daxa muxune yi rakəndəya Matabu Ləxəni ba, hanma na mi lan?”

⁴ Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xəmən tongo, a yi a rakəndəya, a siga. ⁵ Na xanbi ra, a yi a fala ε xa, a naxa, “Xa dii xəməna hanma turana ε tan nde yii, xa a bira xəjənna kui Matabu Ləxəni, i mi a ratema mafureən Matabu Ləxəni ba?” ⁶ Koni e mi nə a maxədinna yabe.

Yetə yitənafe

⁷ Yesu mən yi falan ti muxu xilixine xa sandani, amasətə a yi e rakərəsimə e katama dəxədeni yəen na kii naxan yi, a naxa, ⁸ “Muxuna nde na i xili jaxalandi ti malanni waxatin naxan yi, i nama dəxə yəen na, amasətə yanyina nde muxu gbətə xilixi naxan dangi i tan na. ⁹ Awa, naxan ε birin xilixi, na fama nən, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Dəxədeni ito so a yii.’ Xa na ligə, i yagima nən nayi amasətə i bata keli na dəxəde fajini. ¹⁰ Koni e na i xili waxatin

* **13:19:** Sansini ito xili nən mutaridi. † **13:21:** burun nate sena: Ləbənna na a ra naxan burun nagboma ayi.

naxan yi, sigma i sa dəxə xanbin na, nayi i xəjne yatigin fama nən i fəma, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Səxə, fa i magodo yire fəjini ito yi.’ I binyama nən nayi muxu xilixin bonne birin yətagi. ¹¹ Amasətə naxan birin a yətə yitema, na magodoma nən. Naxan na a yətə magodo, na yitema nən.”

¹² Yesu yi a fala xəjne yatigin xa, a naxa, “Xa i ferijen seen hanma ximənna soma yamaan yii, i nama i xəyine xili, hanma i ngaxakedenne hanma i xabilane hanma i dəxə bode nafulu kanne, amasətə ne fan i xilima nən, e yi i ya donla saran. ¹³ I na jaxajaxan ti waxatin naxan yi, i xa yiigelitəne xili e nun madəntəne nun sankalatəne nun danxutəne. ¹⁴ Awa, i barayın sətəma nən nayi amasətə ne mi nəe a donla saranjə. Koni Ala a saranna fiyə muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani.”

Dege malan gbeena fe sandana *Matiyu 22.1-10*

¹⁵ Donse donna nde yi a fəma, na ito mə waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Muxu sewaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa Mangayani.”

¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xəməna nde yi na naxan donse donna malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili. ¹⁷ Na malanna waxati saxini, a yi a walikəen nasiga, a xa sa a fala a muxu xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitənjə! ¹⁸ Koni e birin yi e makone fala fələ. A singe ra xiin yi a fala walikəen xa, a naxa, ‘N bata xəen sara fə n xa sa na mato, yandi i hake lu n xa.’

¹⁹ Bonna naxa, ‘N bata ninge fu sara, n sa e matoma, yandii xa i hake lu n xa.’ ²⁰ Bonna fan naxa, ‘N baxi naxanla futudeni nən. Nanara, n mi nəe sige.’ ²¹ Walikəen yi xətə, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi xələ nayi han, a yi a fala a walikəen xa, a naxa, ‘I mafura, i sigma kirane xən ma, i sa fa yiigelitəne nun madəntəne nun danxutəne nun sankalatəne ra.’ ²² A mi bu walikəen naxa, ‘N kanna, i naxan fala n xa, n bata na ligi koni dəxədena ndee mən luxi.’ ²³ Nanara, kuntigin yi a fala walikəen xa, a naxa, ‘Sigma xəen ma kirane xən ma e nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa

fa, alogo n ma banxin xa rafe. ²⁴ N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa ferijen seni ito donjə! ”

Bira Yesu fəxə ra *Matiyu 10.37-38*

²⁵ Yama gbeen yi Yesu fəxə ra sigatini, a yi a yee rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, ²⁶ “Muxu yo fa n tan fəma, a mi nəe finde n ma xarandiin na fə a xa a mə a nga nun a fafe ra e nun a jaxanla nun a diine nun a ngaxakeden xəməmane nun a jaxalanmane nun a yətəen na. ²⁷ Muxu yo mi a faxa wudin* tongo, a bira n fəxə ra, na mi finde n ma xarandiin na. ²⁸ Xa ε tan nde waxi a xən, a xa sangansoon ti, a dəxəma nən singen, a yi a gbetin yate a yi a kolon naxan nəxən a yii, xa na wanla nən. ²⁹ Xa a mi na ligi, a na yelin a bətən se waxatin naxan yi, a mi nəe sangansoon nən. Naxan birin na na to, e a magelema nən. ³⁰ E a falama nən, e naxa, ‘Xəməni ito bata banxin ti fələ koni a mi nəxi a rajən. ³¹ Yesu naxa, “Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liyə, a waxi a xən ma, a xa sa mangan bona yəngə naxan ma gali sige han muxu wuli məxəjə, a dəxəma nən singen, a yi a yate xa a sənbən na mangan yəngə. ³² Xa sənbə mi a yii, a xəraan nasigama nən benun a xa a fəman li, a yi a mafan, alogo e nama yəngə. ³³ Awa, a na kii nin, ε tan nde keden mi nəe finde n ma xarandiin na fə a xa a yii seen birin yiba.”

Fəxəna fe *Matiyu 5.13, Maraka 9.50*

³⁴ “Fəxən fan, koni xa a məxəməxənna ba ayi, a fa raməxəməxənma nanse ra nayi?”

³⁵ A mi lan bəxən ma, a mən mi finde ləxən na sansine xa fə a xa woli ayi nən. Xa tunla naxan ma a feen mə, na xa a tuli mati!”

15

Yəxəe tununxina fe sandana *Matiyu 18.12-14*

¹ Ləxəna nde mudu maxinle nun yulu-bitə wuyaxi yi fa Yesu fəma e tuli matideni.

² Farisi muxune nun sariya karaməxəne yi falan ti fələ e də bun ma, e naxa, “Xəməni ito

* **14:27:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nən, fa fala fə Yesu a xarandiine xa e wəkile sayaan na Yesu fəxə ra.

yulubit̄ne yisuxuma, a yi a d̄ege e f̄ma.”
 3 Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,

4 “Xa yεxεe kεmε ε tan nde yi, na nde keden yi l̄ ayi, a nanfe ligama? A yεxεe tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma n̄en burunna ra, a sa a tununxin fen han a yi a to. 5 A na a to waxatin naxan yi, a s̄ewama n̄en, a yi a sa a k̄oe ma, 6 a m̄on yi siga a ra a konni, a yi a d̄ox̄o bodene nun a x̄oyine xili, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En s̄ewa amas̄t̄o n ma yεxεen naxan yi tununxi n bata a to!’ 7 N xa a fala ε xa, a na kii nin, s̄ewan tima n̄en ariyanna yi hake kan keden tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma.”

Gbeti gbanan tununxina fe

8 “Awa, gbeti gbanan fu jaxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a nanfe ligama? A lenpun nan nadeḡema, a yi a banxin mak̄o mafuren, a yi a fen yiren birin yi han a yi a to. 9 A na a to waxatin naxan yi, a a x̄oyine nun a d̄ox̄o bodene xilima n̄en e bode x̄on ma, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En s̄ewa en bode x̄on ma amas̄t̄o n ma gbetin naxan tunun, n bata a to!’ 10 Awa, n xa a fala ε xa a na kii nin, Ala malekane s̄ewama n̄en hake kan keden na fe ra naxan bata tubi.”

Dii Xεmε tununxina fe sandana

11 Yesu yi lu falan tiyε, a naxa, “Xεmεna nde yi na, dii xεmε firin yi a yii. 12 A xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, ‘N fafe, i ya nafunla taxun, i n gbeen so nyii.’* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun a tada ra. 13 Waxatidi danguxina xurimaan yi a gbee seene sara, a gbetin tongo, a siga yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin birin kala dunuja feene yi. 14 A yii seen birin yi jan, na xanbi ra, kamε gbeen yi so na yamanan birin yi, sese mi yi fa a tan yii s̄on̄n. 15 Awa, a siga na yamanan dugurennna nde f̄ma wali k̄edeni, na yi a rasiga a xεen ma x̄ose kantandeni. 16 X̄ose ne toge dagin naxan donma, a x̄onla yi a suxu a xa na nde don koni muxe mi na so a yii. 17 D̄onxεn na, a yi a miri, a naxa, ‘N fafe a walikεne donseen donma han e mi a janjε koni kam̄ena n tan

faxamaan ni i ra. 18 N xa siga n fafe f̄ma n sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata hakεn liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo. 19 I mi lan s̄on̄n i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n suxu alo i ya walikεen bonne.’ 20 Awa, a keli, a x̄et̄e a fafe konni.”

“Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe yi a to fε, a ndedi makuya. A kininkinin a ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin nabilin a dii xεmen ma, a yi a sunbu. 21 A dii xεmen naxa, ‘N fafe, n bata hakεn liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo, a mi lan s̄on̄n i xa n xili fa fala i ya diina.’ 22 Koni a fafe yi a walikεne xili, a naxa, ‘Ε mafura, ε fa doma gbeen na, ε yi a ragodo a ma, ε yii rasoon so a yii sonla ra, ε sankidin so a sanni. 23 Ε sa j̄inge raturaxin faxa, en malanna raba, en s̄ewa. 24 Amas̄t̄o n ma dii xεmen bata yi faxa nun koni iki a niin bata bira ayi m̄on. A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.’ Awa, e naxajaxan f̄lo.”

25 “Na waxatini, dii xεmen forimaan sa xεen ma. A faxi na sa keli xεen ma, a maso banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin nun bodon ti xuiin me. 26 Awa, a walikε keden xili, a yi a max̄odin, a naxa, ‘Nanfe ligaxi?’ 27 Walikεen yi a yabi, a naxa, ‘I xunyεn bata fa, i fafe bata j̄inge raturaxin faxa a xa, amas̄t̄o a m̄on bata a dii xεmen to, a k̄endε.’ 28 A tada yi xεlo kati, a mi tin soε banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a mafan a xa so. 29 Koni, a yi a yabi, a naxa, ‘A mato, n bata j̄ee ni itoe birin wanla kε i xa alo konyina, n mi i ya yamarin matandi hali sanja ma keden pe. I nanse soxi n yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun n lanfane yi s̄ewa nxu bode x̄on ma! 30 Koni i ya dii xεmen naxan bata i ya nafunla birin kala yalunyani, bayo na m̄on bata fa, i bata j̄inge raturaxin faxa a xa!’ 31 A fafe yi a yabi, a naxa, ‘N ma diina, i tan n f̄ma be waxatin birin, n yii seen birin i tan nan gbee a ra. 32 Koni a lan en xa malanna ti, en s̄ewa amas̄t̄o i xunyεn bata yi faxa nun koni a niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun koni iki n bata a to.’”

16

Kuntigi tinxintarena fe

* 15:12: A waxi a keen nan x̄on benun a baba xa faxa.

¹ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nafulu kannu nde yi na nun, walikæn yi naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala nafulu kannu xa, e naxa, ‘I walikæ mangan naxan døxi, a i ya nafunla kalama.’

2 Nafulu kannu yi na walik  mangan xili banxini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N naxan m xi i ya fe yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii, fa i dent ge amas to n mi i findima walik  mangan na sının.’ **3** A yi a fala a yet  ma, a naxa, ‘N ma kuntigina n yiibama n n n ma wanli ito ra, n nanfe ligama nayi? Senbe mi n na n x en sa, n yagima n n xanditideni. **4** Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki! Benun n xa n yii ba wanli waxatin naxan yi, n x yine s t ma n n naxanye n yisux  e konne yi.’

⁵ Awa, a kuntigina donla muxun naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala a singe ra xiin xa, a naxa, ‘N ma kuntigina donla yoli i ma?’ ⁶ A yi a yabi, a naxa, ‘Oliwi turen ligə se xungbeen ye keme donla nan n ma.’ Walike mangan yi a fala, a naxa, ‘I ya doli kedin nan ito ra, dɔxɔ i tonge suulun səhs’

7 A yi a fala bona xa, a naxa, ‘Yoli i tan ma?’ Na yi a yabi, a naxa, ‘Malo bənbəli kəmə nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya doli kədin nan ito ra, tonge solomasəxə səbe.’ **8** Na walike manga tinxitarena kuntigin yi a matəxə a to kətaxi ayi fe naxi rabadeni, amasətə dunuŋa muxune kəta fe naxi rabadeni dangu kənənna gbee muxune ra.”

9 Yesu yi a fala, a naxa, “E xøyine fen ε yεtε xa dunuja nafunli alogo a na jan i yii waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ε yisuxuma nən habadan banxine yi. **10** Naxan lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan ligama nən fe gbeene fan yi. Koni naxan tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinxintareyaan ligama nən fe gbeene fan yi. **11** E nafunla naxan soma ε yii dunuja yi, xa ε mi lannayaan liga nayi, nde lama ε ra nafulu feni ariyanna yi? **12** Xa ε mi lannayaan liga muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i yii?”

¹³ "Walikε yo mi nœ wale kuntigi firinna
xa sanja ma kedenni. Amasotø a kedenna
rajaxuma nœn, a kedenna xanu, hanma a
kedenna binya, a yi a mœ bonna ra. Σ mi

nœ wanla kœ Ala nun nafunla xa sanja ma kedenni.”

Yesu yi yamaan kawandi

Matiyu 11.12-13, 5.31-32, Maraka 10.11-

12 ¹⁴ Farisi muxune yi ito birin mε, e yi Yesu magele amasötø e bata gbetin xanu. ¹⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E yεtε findima muxu tinxinxine ra yamaan yεtagi, koni Ala tan ε bɔŋε yi feen kolon. Amasötø muxun feen naxan yatεxi, fe haramuxin nan na ra Ala yεε ra yi.”

¹⁶ “Benun Yoni gbee waxatin xa a li Sariya Kitabun nun nabine kitabune nan yi ralima nun. Fələ na waxatin ma Alaa Mangayana fe Xibaru Fajin yi rali, muxun birin yi e yixədəxə, e so a yi. ¹⁷ Koni kore xənna nun bəxə xənna danguma nən benun Sariya Kitabun səbenla yiredi keden xa ba a ra.”

18 “Xemén naxan na a me a naxanla ra a yi nde gbete futu, na bata yalunyaan liga. Xemén naxan na naxalan namexin futu, na fan bata yalunyaan liga.”

Nafulu kanna nun Lasarusi a fe

19 Yesu naxa, "Nafulu kannu nde yi na
nun naxan yi maraberi baxi dugi sare
xodxsne ra a yi naxunni waxatip birin.

20 Yiigelitona nde fan yi na nun, a xili Lasarusi, koron yi a fatin birin ma. Na yi saxi nafulu kanna deen na waxatin birin.

21 A yi waxi a xən ma bande kəsedin naxanye yolonma keli nafulu kannā tabanla
ra, a xa ne don. Barene fan yi lu a korone
de kənje. **22** Xəmə yiigelitəən na yi faxa,
malekane yi siga a ra Iburahima dəxən ma
yire naxuməni. Awa, nafulu kannā fan yi
faxa, e yi a maluxun. **23** A tərə laxira yi kati!
A yi a yee rasiga, a yi Iburahima to wulani,
Lasarusi a dəxən ma. **24** A yi gbelegbele,
a naxa, ‘N Fafe Iburahima, kininkinin n
ma, Lasarusi xə n ma, a xa a yii sonla sin
igeni, a yi fa a dindin n lənna ma, amasətə
n tərəxi təəni be kati! **25** Koni Iburahima yi
a yabi, a naxa, ‘N ma dii, i xaxili na xən ma
ba, i yi kəndə waxatin naxan yi, i se fajin
birin sətə nən koni Lasarusi tan yi tərən nin.
Iki a tan səwaxi be, i tan tərəni. **26** Mən
sənən, yili gbeena en tagi alogo naxanye
waxi keli feni be, siga i fəma, ne nama siga.

Muxe nama keli i fan fēma mēnni fa nxu fēma be.’²⁷ Nafulu kanna naxa, ‘N fafe, n na i mafanma, i xa Lasarusi xε, a xa siga n fafe konni,²⁸ bayo ngaxakedenmaan muxu suulun na yi, a xa sa e kawandi alogo e nama fa tōrō yireni ito yi be.’²⁹ Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘Musa nun nabine falane e fēma na, e xa ne xuiin name.’³⁰ Nafulu kanna yi a yabi, a naxa, ‘N fafe Iburahima, na mi a gasē! Koni xa muxun keli sayani, a siga e fēma, e e xun xanbi soma e hakēni nēn, e tubi.’³¹ Koni Iburahima naxa, ‘Xa e mi e tuli mati Musa nun nabine ra, hali muxun keli sayani, a siga e fēma, e mi lē a ra.’³²

17

Yulubina fe

Matiyu 18.6-7, Maraka 9.42

¹ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Feen naxanye muxune birama yulubini, a fēre mi na fō ne xa taran na, koni gbalona e yēe ra naxanye na findi sabun na.² A yi lan ne ma, gēmē gbeen xa xidi e kōe ra, e woli baan nin benun e xa diidi xurini ito nde keden bira yulubini.³ E a ligā ε yeren ma!”

“Xa i ngaxakedenna hakēn ligā, i xa a sōnna yita a ra. Xa a na feen bejñin, i xa a mafelu.⁴ Xa a hakēn ligā i ra sanja yi soloferē soge kedenni, koni a yi fa i fēma na waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a mafelu.”

Dēnkēleyana fe

⁵ Xērane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxō dēnkēleyaan fari sa.”

⁶ Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ε dēnkēleyaan gbo ayi alo sansi kēsē xuridina,* ε nōe a fale nēn wudi bili gbeenitō ma, ε naxa, ‘I yētē tala bōxōni, i sa ti fōxō igen tagi!’ A ε fala xuiin suxuma nēn.”

Walikēen lan a xa naxan ligā

⁷ “Xa konyina ε tan nde yii naxan xēen sama hanma a yēxēne kantan, a na fa waxatin naxan yi, sa keli xēen ma, i a falama a

xa nēn ba, fa fala, ‘Fa i dēge?’⁸ Σn-εn, koni i a falama nēn, i naxa, ‘N ma ximēnna rafala, i yi i ya walikē domaan tongo, i wanla kē n xa. N na n dēge waxatin naxan yi, n yi i min, na xanbi ra i fan yi i dēge, i yi i min.’⁹ Konyi kanna mi barika bire a konyin xa bayo a bata wanla kē a tixi naxan na.¹⁰ Σtan fan na kii nin ε na Alaa yamarine birin suxu waxatin naxan yi, ε xa a fala, ε naxa, ‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxō wanla kē.’

Yesu yi dogonfontō fu rakendeya

¹¹ Yesu sigama Yerusalēn taani waxatin naxan yi, a dangū Samariya yamanan nun Galile yamanan tagi.¹² A soma taadina nde yi waxatin naxan yi, dogonfontō fu yi a ralan. E yi yire makuyeni. E gbelegbele, e naxa,¹³ “Nxu kanna! Yesu! Kininkinin nxu ma!”

¹⁴ Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “Σ siga saraxaraline konni, e xa ε mato.”†

Awa, e sigama kiraan xōn ma waxatin naxan yi, e kendeya.¹⁵ Muxu keden yi e tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala a bata kendeya, a xētē Ala tantunjē a xuini texin na.¹⁶ A bira Yesu sanna bun ma, a yētagin yi lan bōxōn ma, a barikan bira a xa. Samariya kaan nan yi na xēmen na nun.¹⁷ Yesu yi a fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kendeyaxi ba? A dōnxe muxu solomanaaninna bonne tan minen yi?¹⁸ Muxu yo mi luxi naxan xētexi, a fa barikan bira Ala xa, fō xējēni ito ba?”¹⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya dēnkēleyaan bata i rakisi.”

Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne *Matiyu 24.23-28, 37-41*

²⁰ Farisi muxuna ndee yi Yesu maxōdin, a Alaa Mangayaan fama waxatin mundun yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi fama alo en seen naxan toma.²¹ Muxu mi a fale fa fala, ‘A mato, a be yi,’ hanma, ‘A sa mēnni.’ Amasōtō Alaa Mangayana ε tan yi.”

²² A yi a fala xarandiine xa, a naxa, “Waxatina nde fama a xōnla ε suxuma nēn, ε

* **17:6:** Sansini ito xili nēn mutaridi. † **17:14:** dogonfontōna: Alaa sariyan kui, dogonfontōn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nēn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu ḡbētē mi yi a yiin dinjē dogonfontōn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nēn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fō a xa saraxan ba alogo a mōn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dōxō a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

xa n tan Muxuna Dii Xemén fa waxatin to koni ε mi a toε. ²³ Nde taranma nēn nayi naxanye a falama, e naxa, ‘A sa mēnni,’ hanma ‘A be yi.’ Koni ε nama siga, ε nama ε gi a matoden. ²⁴ Amasətə a luma nēn alo kuyen na a jinna masəxən keli bode fəxən na sa ti bode fəxən na. N tan Muxuna Dii Xemén fama na kii nin n fa ləxəni. ²⁵ Konfə n xa tərə nēn singen kati! A fərē mi na fə iki muxune xa e mē n na. ²⁶ Nuhan gbee waxatin ligi kii naxan yi, [‡] a ligama na kii nin n tan Muxuna Dii Xeména waxatini. ²⁷ Muxune birin yi e dəgema na waxatini, e yi e minma, e yi naxanle futuma, e yi e divine fima xemene ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e birin faxa. ²⁸ A mən ligama nēn na kiini alo a liga Loti gbee waxatini kii naxan yi. Muxun birin yi lu e dəgə, e yi e min, e seen sara, e seen mati, e seen si, e banxin ti. ²⁹ Awa, Loti keli Sodoma yi waxatin naxan yi, təen nun dolen ganmatən yi godo keli kore, a yi e birin faxa. [§] ³⁰ N tan Muxuna Dii Xemén na mini kənenni waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.”

³¹ “Na ləxəni, muxun naxan a kore banxin kəe ra, na nama godo banxini a yii seene tongoden. A mən na kii nin, muxun naxan xəen ma, na nama fa xəte banxini. ³² E xaxili lu Loti a naxanla xən ma.* ³³ Naxan na kata a niin nakisi feen na, na bənəma ayi nēn. Naxan na bənə a niini, na kisima nēn. ³⁴ N xa a fala ε xa, na kəe naxan na xəmə firin luma nēn sade kedenna ma, keden xalima nēn, keden yi lu na. ³⁵ Naxalan firin luma nēn se dinni, kedenna xalima nēn, keden yi lu na. ³⁶ Xemə firin luma nēn xəen ma, kedenna xalima nēn, keden yi lu na.”

³⁷ Xarandiine yi a maxədin, e naxa, “Margina, na ligama minen yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Sube faxaxin dənaxan yi, dugane e malanma mənna nin.”

18

Kaja gilen nun kitisana fe

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin, e nama xadan, ² a naxa, “Kitisana nde yi taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi

‡ 17:26: Dunuja Fələn 6.5-12 nun 7.6-23

§ 17:29: Na feen səbəxi Dunuja Fələn 19.24 kui.

Ala yee ra, a mi danma muxe ra. ³ Kaja gilena nde yi na taani nun, na yi siga a fema, a yi a mafan, a naxa, ‘Kitin sa nxu nun n yəngəfaan tagi.’ ⁴ A bu han, a mi tin, koni dənxən na a miri a yətə ma, a naxa, ‘Hali n mi gaxu Ala yee ra, n mi danjəe muxe ra, ⁵ koni bayo kaja giləni ito n yee gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin sa, xa na mi a ra a luma fə nēn waxatin birin han n tunnaxələn ma.’”

⁶ Awa, Marigin mən yi siga falan ma, a naxa, “Kiti bolon tinxitaren naxan fala, ε tulı mati na ra. ⁷ Awa, Ala mi a gbee muxune xun mafale ba, naxanye a xilima kəe n nun yanyin na? A buye na yi ba? ⁸ N xa a fala ε xa, a e xun mafala kitin bolonma nēn mafuren! Konfə n tan Muxuna Dii Xemén na fa waxatin naxan yi, n dənkəleyaan liyə dunuya yi ba?”

Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana

⁹ Yesu yi sandani ito fan sa na muxune xa naxanye laxi e yətəna tinxitayaan na, e muxun bonne yalagi. ¹⁰ A naxa, “Muxu firin yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni, Farisi muxun nan yi bona ra, bona mudu maxinla. ¹¹ Farisi muxun yi ti, a yi Ala maxandi a bənəni. A Ala maxandi ikiini, a naxa, ‘Ala, n barikan birama i xa amasətə kumade mi n tan na, tinxitare mi n tan na hanma yalundena alo muxun bonne birin a ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa amasətə n tan mi ligaxi alo mudu maxinli ito. ¹² Ləxə xun yo ləxə xun n sunna suxuma nēn soge firin, n naxan birin sətəma, n ne yaganna fima.’”

¹³ “Koni mudu maxinla yi ti yire makuyeni, a mi tin a yəe nate kore koni a yi lu a kanken makudunje, a yi a fala, a naxa, ‘Ee! Ala, kininkinin n tan hakə kanna ma!’” ¹⁴ Yesu naxa, “N xa a fala ε xa, xeməni ito, benun a xa siga a konni waxatin naxan yi, a tinxin nēn Ala yee ra yi fefe! Amasətə muxun naxan birin a yətə yitema, ne magodoma nēn. Naxan birin a yətə magodoma, ne yitema nēn.”

Yesu yi duba diidine xa
Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16

* 17:32: A mato

¹⁵ Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fəma, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e xa. Koni a xarandiine to na to, e yi falan ti e ma amasətə e bata fa diidine ra Yesu fəma. ¹⁶ Koni Yesu yi diidine xili a fəma, a naxa, “E tin diidine xa fa n fəma, ε nama e raxəte amasətə e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na. ¹⁷ N xa jəndin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soε Alaa Mangayani mume!”

Xəmə nafulu kanna fe

Matiyu 19.16-30, Maraka 10.17-31

¹⁸ Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu maxədin, a naxa, “Karaməxə fəjina, n nanfe ligə n habadan nii rakisin sətə?”

¹⁹ Yesu yi a maxədin, a naxa, “Nanfera, i n xilima karaməxə fəjina? Muxu yo mi fan fə Ala keden peena! ²⁰ I yamarine kolon fa fala, ‘I nama yalunyaan liga, i nama faxan ti, i nama mujan ti, i nama wule seren ba, i baba nun i nga binya.’”

²¹ Xəmən yi a yabi, a naxa, “Xabu n dii jərəyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

²² Yesu ito mə waxatin naxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden nan luxi, i xa i yii seene birin sara, i yiigelitəne ki, i nafunla sətəma nən ariyanna yi. Na xanbi ra, i bira n fəxə ra.” ²³ Koni xəmən na mə waxatin naxan yi, a bəjen yi rajaxu a ma kati, amasətə nafunla yi a yii nun kati!

²⁴ Yesu yi a mato, a naxa, “Nafulu kanne so raxələ Alaa Mangayani han! ²⁵ Nafulu kanna so raxələ Alaa Mangayani dangu jəgəmen so feen na sagilaan yinla ra.”

²⁶ Muxun naxanye na mə, ne yi a maxədin, e naxa, “Nde nəε kise nayi?”

²⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun mi nəε feen naxan ligə, Ala nəε na ligə nən.”

²⁸ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fəxə ra.”

²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a jəxanla hanma a ngax-akedenne hanma a sətə muxune hanma a diine Alaa Mangayana fe ra ³⁰ na kanna na jəxən sətəma nən dangu na ra waxatini ito

* **18:20:** Xərəyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

yi, a habadan nii rakisin fan sətə waxati famatəni.”

Yesu mən yi a faxafeen fala

Matiyu 20.17-19, Maraka 10.32-34

³¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili a fəma e danna, a yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati! En sigama Yerusalən taani, nabine feen naxan birin səbə n tan Muxuna Dii Xəməna fe yi, ne kamalima nən na yi. ³² N tan Muxuna Dii Xəmən soma nən siya gbətəne yii, e yi n magele, e yi n nafəya, e yi e de igen namin i ma. ³³ E n bulanma nən, e yi n faxa, koni a soğe saxandeni n mən kelima nən sayani.”

³⁴ A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne bayen kolon, bayo falan bunna yi luxu-nxi e ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun, e mi na kolon.

Yesu yi danxutən nakəndəya

Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52

³⁵ Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi, danxutəna nde yi dəxi kiraan na xanditideni. ³⁶ A yamaan dangu xuiin mə waxatin naxan yi, a maxədinna ti, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

³⁷ E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasarəti kaan nan danguma.”

³⁸ A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii Xəmən Yesu, kininkinin n ma!”

³⁹ Muxun naxanye yəen na, ne yi xənə a ma, a xa a dundu koni a mən yi gbelegbele kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xəmən Yesu, kininkinin n ma!”

⁴⁰ Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa danxutən na a fəma. A fa a fəma waxatin naxan yi, Yesu yi a maxədin, a naxa, ⁴¹ “I wəxi a xən n xa nanfe liga i xa?”

A yi a yabi, a naxa, “N kanna, n wəxi a xən ma nən, n mən xa seen to.”

⁴² Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa seen to, i ya dənkeləyaan bata i rakəndəya.”

⁴³ Xəmən yi seen to mafuren, a bira Yesu fəxə ra, a Ala matəxəma. Yamaan na to waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

¹ Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatən nan yi a ra nun. ² Mudu maxinle kuntigina nde yi na nun a xili Sakεyε. Nafulu kanna nan yi a ra. ³ A yi kata a xa Yesu to alogo a xa a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a yi dungi nun, a mi yi nœ Yesu toε amasətə yamaan yi gbo. ⁴ Nanara, a yi siga a giyε yamaan yεe ra, a sa te xədə binla kœ ra alogo Yesu nœn dangue kiraan xən ma waxatin naxan yi, a xa a to. ⁵ Yesu na li waxatin naxan yi, a yi a yεen nate kore, a yi a fala Sakεyε xa, a naxa, “Sakεyε, godo mafureñ, amasətə n yigiyama i konna nin to!”

⁶ Sakεyε yi godo mafureñ, a yi a rasənε sewani. ⁷ Muxun naxanye birin na to, e falan ti fələ e de bun ma, e naxa, “Xεmeni ito bata sa yigiya hake kanna konni.”

⁸ Sakεyε yi keli a ti, a yi a fala Marigin xa, a naxa, “N kanna, a mato, n na n ma nafunla fəxə kedenna soma yiigelitəne yii nœn. Xa n bata naxan yii se kansun, n na jəxən naanin naxetəma nœn na kanna ma.”

⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxune bata kisin sətə denbayani ito yi to. Iburahima bənsənna nan xεmeni ito fan na. ¹⁰ Amasətə naxanye ləxi ayi, n tan Muxuna Dii Xεmen faxi ne nan fende yi, n yi e rakisi.”

Xεma gbananna fe sandana Matiyu 25.14-30

¹¹ Muxune yi Yesu xuiin namεma, a sandan sa e xa. Bayo a bata yi maso Yerusalən taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan yi minima nœn kənenni. ¹² Nanara, Yesu naxa, “Muxu gbeena nde yi na nun naxan siga yamana makuyeni, a xa findi a konna mangan na, na xanbi ra, a xεtε a konni. ¹³ Benun a xa siga a sigatini, a yi a walikε fu xili, a xεma gbananna so e keden kedenna birin yii, a naxa, ‘Ε kata ε tənən sətə itoe fari n xanbi han n fa.’ ¹⁴ Koni a yamanan muxune bata yi a rajaxu. Nanara, e xεrane rasiga a fəxə ra, e naxa, ‘Nxu mi waxy a xən ma, xεmeni ito xa mangayaan sətə nxu xun na.’”

¹⁵ “Koni xεmen na yi mangayaan sətə, a mən yi xεtε a konni. A xεma gbananne so a walikεen naxanye yii, a ne xili mafureñ, a e tənən naxanye sətəxi, e xa na yita a ra. ¹⁶ A singe ra xiin yi fa, a naxa, ‘N kanna,

i xεma gbananna naxan so n yii, n bata fu sətə a fari.’ ¹⁷ A yi a yabi, a naxa, ‘I bata i yixədəxə, walikε fajin nan i tan na, amasətə i bata lannayaan ligi fe xurini, n na i findima nœn kuntigin na taa fu xun na.’ ¹⁸ Walikεen firinden yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xεma gbananna naxan so n yii, n bata suulun sətə a fari.’ ¹⁹ A yi a fala na fan xa, a naxa, ‘N na i dəxəma nœn taa suulun xun na.’ ²⁰ Walikεen bonna fan yi fa, a naxa, ‘N kanna, i ya xεma gbananna rasuxu. N na a ramaraxi dugi dungin nin. ²¹ N gaxuxi i yεe ra amasətə i ya fe xədəxə, i gbee mi seen naxan na, i na nan tongoma. I mi naxan wolixi, i na nan xabama.’ ²² A yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan walikε naxina, n na i yalagima i yεtε de xuiin nan ma! I a kolon fa fala n ma fe xədəxə, n gbee mi seen naxan na, n na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na nan xabama. ²³ Awa, nanfera nayi, i mi n ma gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin nun a tənədin sətə?’ ²⁴ Naxanye yi tixi na yi, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘Ε xεmaan ba ito yii, xεmaan gbanan fuun yi naxan yii, ε a so na yii.’ ²⁵ E yi a fala a xa, e naxa, ‘Nxu kanna, koni xεmaan gbanan fu a tan yii!’ ²⁶ A yi e yabi, a naxa, ‘N xa a fala ε xa, seen muxun naxan birin yii, nde sama nœn ne xun ma e xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bε a yii. ²⁷ Nba, n yaxuni itoe a mi rafan naxanye ma, n xa findi mangan na, ε fa ne ra be yi, ε yi e faxa n yεtagi!’”

Yesu so fena Yerusalən taani Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19

²⁸ Yesu ito fala xanbini, a siga e yεe ra Yerusalən taani. ²⁹ A maso Betifage taan nun Betani taan na Oliwi Geyaan dəxən ma waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin nasiga a yεe ra, ³⁰ a yi a jəngu e ma, a naxa, “Ε siga banxideñ na ε yεe ra. Ε nεma na liyε waxatin naxan yi, ε sofalidin xidixin toma nœn muxe munma dəxə naxan fari singen. Ε a fulun, ε fa a ra be. ³¹ Xa muxuna nde ε maxədin fa fala, ‘Ε ito fulunma nanfera?’ ε a fala e xa, ε naxa ‘Marigin nan mako a ma.’”

³² Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin fala e xa, e sa na birin li na kiini alo a a fala

e xa kii naxan yi. ³³ E yi sofalidin fulunma waxatin naxan yi, a kannan yi a fala e xa, a naxa, “E ito fulunma nanfera?”

³⁴ E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a ma.” ³⁵ E siga sofalidin na Yesu fema. E yi e domane yifulun sofalidin fari, e yi Yesu mali a dəxə a fari. ³⁶ A yi sigama waxatin naxan yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xən a yee ra a binya feen na.

³⁷ A maso Yerusalen taan na waxatin naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan bira fələ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin na, fata kabanako feen birin na e naxanye toxi. ³⁸ E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bəjne xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”

³⁹ Farisi muxuna ndee yi yamaan ye, na ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karaməxə, i ya xarandiine yamari, e xa e dundu.”

⁴⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ε xa, xa e dundu, gəmeni itoe nan sənxəma.”

Yesu yi wuga Yerusalen ma fera

⁴¹ A maso taan na waxatin naxan yi, a yi a to, a wuga a fe ra, ⁴² a naxa, “Ee! ε tan, xa ε yi bəjne xunbenla kiraan kolon nun to, na yi lan, koni iki ε mi a kolonje amasətə a bata luxun ε ma! ⁴³ Ləxəna nde a lima ε ma nən, ε yaxune luma ε rabilinje nən, e yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan bolon ε ma yiren birin yi. ⁴⁴ E ε halagima nən, e nun muxun naxanye birin taan kui. Hali gəmə keden pena, a mi luyε a funfuni ε taani ito yi, amasətə Ala fa ε kisideni waxatin naxan yi, ε mi yi a kolon nun!”

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22

⁴⁵ Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone kedi fələ, ⁴⁶ a yi a fala e xa, a naxa, “A səbəxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili bama nən Ala maxandi banxina.’* Koni ε tan bata a findi mujadene luxunden na!”

⁴⁷ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini ləxə yo ləxə. Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne nun yamaan yeeratine yi kata a faxa feen na. ⁴⁸ Koni e mi yi a

kolon e a masətə kii naxan yi, bayo yamaan birin yi tuli matixi a ra.

20

Yesu sənbən maxədinna fe

Matiyu 21.23-27, Maraka 11.27-33

¹ Ləxəna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba, saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne nun yamaan fonne yi fa. ² E yi a fala a xa, e naxa, “I feni itoe ligama sənbən mundun na? Na fala nxu xa. Nde sənbən soxi i yii, i yi e liga?”

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxədin, ε a fala n xa. ⁴ Nde Yoni rafaxi, a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

⁵ E yi falan ti fələ e bode xa, e naxa, “Xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi Ala nan ma,’ a falama nən nayi fa fala, ‘Nanfera, ε mi laxi Yoni ra?’ ⁶ Koni xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi muxun nan ma,’ yamana en magələnma nən, amasətə e yi laxi a ra fa fala nabiin nan yi Yoni ra nun.” ⁷ Nanara, e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi a keliden kolon.”

⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama sənbən naxan na, n mi na falama ε xa na yi.”

Nakə kantan fe sandana

Matiyu 21.33-46, Maraka 12.1-12

⁹ Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa yamaan xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakən sa, a yi a taxu a kantan muxune ra, a keli a konni, a sa buyε ayi. ¹⁰ A bogi waxatina a lixina, a yi a walikə keden xə nakən kantan muxune ma, a e xa sa a gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na walikən bənbə, e yi a raxətə, e mi se so a yii. ¹¹ Na xanbi ra, a walikə gbətə xə e ma, e yi na fan bənbə, e yi a rayagi katı, e yi a raxətə, e mi sese so a yii. ¹² A yi walikən saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxələ, e yi a kedi. ¹³ Awa, na xanbi ra nakə kanna naxa, ‘N nanfe ligama? N xa n nafan dii xəmen nasiga e ma, yanyina nde, e danma nən na ra.’ ¹⁴ Koni a kantan muxune to a to, e yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakə kanna kə tongon nan ito ra. En na a faxa

* **19:46:** A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

alogo nakoon xa findi en gbeen na.’¹⁵ E yi a torotoron nakoon fari ma, e sa a faxa.* Awa, nakoo kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama a kantan muxune ra?¹⁶ A na muxune faxama nen, a nakoon taxu muxu gbeteeye ra.”

Yamaan to na me, e naxa, “Ala xa nxu tanga na ma.”

¹⁷ Yesu yi e mato, a yi e maxoedin, a naxa, “Kitabun yireni ito bunna di? A naxa, ‘Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin gemes fisamantenna ra.’† ¹⁸ Naxan yo na bira gemeni ito fari, na yigirama nen dungi dungin na. Xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nen.”

Mudu fin maxoedinna

Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17

¹⁹ Sariya karamoxone nun saraxarali kuntigine yi kata Yesu suxu feen na na waxatini amasoto e yi a kolon a sandani ito saxi e tan nan ma fe ra koni e gaxuxi yamaan yee ra.²⁰ Nanara, e feren fen. E seen so muxuna nde yii naxanye e yete finde muxu tinxinxin na, e ne xe Yesu ma a suxu feen na a fala xuine xon ma alogo e xa no a rasoe yamana kanna senben nun a noon bun ma.²¹ Na muxune yi a maxoedin, e naxa, “Karamoxo, nxu a kolon i xaranna naxan tima e nun i falan naxan tima, e tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi muxune rafisaxi e bode xa. I muxune xaranma Alaa kiraan nan ma jondini.²² A fala nxu xa, xa nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga Gbeen yii ba?”

²³ Koni Yesu yi e yanfanteraan to, a yi a fala e xa, a naxa,²⁴ “E gbeti gbananna yita n na. Nde xili nun a yetagin sawura a ma?”

E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”

²⁵ Nanara, Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”‡

* **20:15:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakoo kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xe Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yete so Ala yi bayo e findixi e da mangan gbeen na. § **20:27:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mon mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani. * **20:28:** A mato Dunuja Folon 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. † **20:37:** A mato Xoroyaan 3.2-6 kui. ‡ **20:38:** niiramane: Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yee na e ra laxira yi. E mon e nii ra Ala yee ra yi.

²⁶ E mi no a suxun feren sote yamaan yetagi. Nanara, e yi e dundu, e kabey a fala ti kiin ma.

Faxa muxune rakeli fena

Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27

²⁷ Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani, e yi a maxoedin, e naxa,²⁸ “Karamoxo, Musa sariyani ito sebe nen nxu xa, a naxa, ‘Xa xemen faxa, a naxanla lu, koni a mi dii lu, na xemena ngaxakedenna nde xa ke naxanla tongo, e yi diin bari faxa muxun xa.’* ²⁹ Awa, ngaxakedenne mane muxu soloferere yi na yi nun, forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii soto.³⁰ A firinden yi na naxanla tongo,³¹ a saxanden fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu soloferene birin na, e birin yi faxa, e mi dii soto.³² Donxen na, naxanla fan yi faxa.³³ Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, a findima nde a naxalan na nayi? Bayo e muxu soloferene birin bata yi a tongo!”

³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Waxatini ito yi, xemene naxanla futuma nen naxanle fan yi dexo xemen xon,³⁵ koni naxanye na keli sayani waxati famatoni, na xemene mi naxalan fute, a naxanle mi dexo xemen xon.³⁶ E luma nen nayi alo malekane. E mi faxama, e findima Alaa diine nan na amasoto e bata keli sayani.³⁷ Koni Musa na yita nen a faxa muxune kelima nen sayani. Awa, Kitabun kui, fotandin gan feen sebexi denaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi, a naxa, ‘Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’† ³⁸ Awa, a bunna ni ito ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faxa muxune gbee mi a ra, amasoto e birin niina e yi Ala yee ra yi.”‡

³⁹ Sariya karamoxona ndee yi falan ti a xa, e naxa, “Karamoxo, i bata a yabi ki faji!”

40 Na xanbi ra, e mi fa susu a maxədinjne fefe ra.

*Yesu yi maxədinna ti
Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37*

41 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a falama di fa fala Dawuda bənsənna nan Alaa Muxu Sugandixin na? 42 Amasətə Dawuda yətəen bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa,

‘Marigin yi a fala n margin xa, a naxa, “Dəxə n yiifanna ma

43 han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” §

44 “Dawuda yi a xili, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bənsənna ra di?”*

*Yesu yi a xarandiine maxadi
Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40*

45 Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, 46 “E a liga ε yeren ma sariya karaməxəne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyε. A rafan e ma yamaan xa e binya, e yi e xəntən ləxə tidene yi. A rafan e ma e xa muxu gbee dəxəden sətə salide banxini e nun dəxəde fajine malanni. 47 E kaja giləne yii seene bama e yii. E yi e yetə mayita sali xunkuyeni. E yalagima nən na feene ra han a radangu ayi!”

21

*Kaja giləna kisenafe
Maraka 12.41-44*

1 Yesu yi a yeeñ nasiga, a nafulu kanne to, e kiseen sama Ala Batu Banxin gbeti maradeni. 2 A kaja gile yiigelitəna nde fan to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui. 3 Yesu naxa, “N xa jəndin fala ε xa, kaja gile yiigelitəni ito bata naxan sa, na gbo bonne birin gbeen xa. 4 Amasətə bonne naxan saxi, e nafulu dənxən xa mi ne ra. Koni a tan, hali yiigelitən to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

*Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Maraka 13.1-2*

§ 20:43: Yaburin 110.1 * 20:44: Na waxatini karaməxəne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bənsənna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 səbə, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nən fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yee ra yi.

5 Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin yi maxidixi gəmə to fajine nan na e nun muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na Ala xa. Yesu naxa, 6 “E naxan toma ito ra, waxatina nde fama, gəmen naxanye birin banxini ito yi, keden mi luyε a funfuni, e birin naxuyama ayi nən.”

*Tərən nun bəsenxənyana fe
Matiyu 24.3-14, Maraka 13.3-13*

7 E yi a maxədin, e naxa, “Karaməxə, na ligama waxatin mundun yi? Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

8 Yesu naxa, “E a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden. Amasətə muxu wuyaxi fama nən n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘A tan nan n tan na.’ E naxa, ‘Waxatin bata a li!’ Koni ε nama bira ne fəxə ra. 9 E na yəngε feene nun murutε feene mə waxatin naxan yi, ε nama gaxu amasətə a ferε mi na fə ne xa liga singen. Koni waxati rajanna munma maso singen.”

10 A lu falan tiyε, a naxa, “Siya keden siyaan bona yəngəma nən yamana keden yi yamanan bonne yəngε. 11 Bəxən xuruxurun gbeen tima nən e nun fitina kamən nun fitina furen yi so yirena ndee yi. Gaxu fe gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nən kore xənna ma. 12 Koni benun feni itoe birin xa liga, e ε suxuma nən, e yi ε bəsenxənya. E yi ε raso salide banxine yi, e yi ε makiti, e yi ε sa kasoon na. E sigama ε ra nən mangane nun kuntigine fəma n tan ma fe ra. 13 Nayi, ε findima nən n serene ra e xa. 14 E nama xamin, ε sa ε xun mafalama naxan na. 15 Amasətə n falan nun xaxinla soma ε yii nən. Nanara, ε yaxune mi ε tandə e yi ε nə. 16 E sətə muxune nun ε ngaxakedenne nun ε xabilane nun ε xəyine ε soma nən e yii, e yi ε tan ndee faxa. 17 Muxun birin ε rajaxuma nən n tan ma fe ra. 18 Koni hali ε xun səxə kedenna mi lə ayi. 19 Nayi, ε tunnafan alogo ε niin xa ratanga.”

*Yesu yi Yerusalən kala feen fala
Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19*

20 “Ε na a to waxatin naxan yi, sofane bata Yerusalen taan nabilin, ε a kolonma nən nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma sənən. 21 Xa naxan Yudaya yi na waxatini ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye taan kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xəen ma, ne nama xətə taani. 22 Amasətə ‘Tərən Ləxənə’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a na birin xa kamali. 23 Gbalo gbeen ligama nən fudi kanne nun dii ngane ra na ləxəne yi! Tərə gbeen fama nən bəxə xənni ito ma. Alaa xələn fama nən yamani ito xili ma. 24 E faxama nən silanfanna ra,* ndee sigama nən konyiyani yamanan birin yi. Yerusalen taan luma nən siya gbətəne bun ma han e waxatin yi dəfe.”

Muxuna Dii Xəmən fa fena

Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27

25 “Awa, na waxatini taxamasenna sama nən sogen ma, e nun kiken nun sarene ma. Dunuja siyane birin yigitegema nən nayi, e gaxu fəxə igen xuiin nun xunfan gbeen yee ra. 26 Feen naxanye ligama dunuja yi, muxune nəma ne mame waxatin naxan yi, e gaxuma nən, e fuga a ra. Amasətə kore xənna sənbəni maxama nən. 27 N tan Muxuna Dii Xəmən minima nən kənənni, n fa kundani sənbəni e nun binye gbeen. 28 Koni feni itoe na ligə fələ waxatin naxan yi, ε xa ε xunna rakeli, ε yi ε yee nabi amasətə ε xunba waxatin bata maso.”

Xədə binla fe taxamasenna

Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31

29 Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa, a naxa, “Ε ε xaxili lu xədə binla nun wudin birin xən ma. 30 E na ngingi waxatin naxan yi, ε a kolonma nən nayi fa fala nəmən bata maso. 31 A na kii nin, ε na feni itoe to ligə waxatin naxan yi, ε a kolonma nən nayi fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata maso.”

32 “N xa nəndin fala ε xa. Iki muxune mi danguma fə na feene birin ligə. 33 Kore xənna nun bəxə xənna danguma nən koni n ma falane mi danguma habadan.”

* 21:24: Silanfanna: Sofane yengeso degemana. * 22:1: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii soloferə leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarajan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui.

* 22:1: Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii soloferə leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarajan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui. † 22:1: Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

34 “Ε a ligə ε yerən ma! Ε nama ε yetə findi fudimane nun dələ minne ra. Ε nama xamin ε lu kiina fe ra alogo na Ləxən nama ε ratereṇa. 35 Amasətə a dunuja muxune birin natəreṇama nən alo woson suben natəreṇama kii naxan yi. 36 Ε lu ε yee ra yi, ε yi Ala maxandi waxatin birin, ε sənbən sətə, ε ratanga feni itoe birin ma naxanye ligama alogo ε xa ti n tan Muxuna Dii Xəmən yetagi.”

37 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini nən yanyin na, a sa kəeən nadangu geyaan fari naxan xili Oliwi. 38 Yamaan birin yi sigama nən a fəma xətənni Ala Batu Banxini, alogo e xa e tuli mati a ra.

22

Mangane yiyanfanı tən Yesu ma

Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53

1 Buru Tetaren Sanla* yi maso naxan xili Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla.†

2 Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi kata Yesu faxan fəren fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yee ra.

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11

3 Setana yi so Yudasi yi, naxan xili Isakariyoti, xarandii fu nun firinna nde nan yi a ra. 4 Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine xa, a nəe Yesu soe e yii kii naxan yi. 5 Na yi rafan e ma, e gbetin ba, a e xa a saren fi. 6 Yudasi yi tin na ma, a fəren fen fələ, a nəe Yesu soe e yi kii naxan yi hali yamaan mi fe kolon ayi.

Yesu yi a yitən sanla fe yi

Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21

7 Buru Tetaren Sanla yi a li, yəxəə diin faxa waxatin yi a li Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. 8 Yesu yi Piyəri nun Yoni xə, a yi a jungu e ma, a naxa, “Ε sa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla ximənna rafala en xa.”

⁹ E yi a maxɔdin, e naxa, “Iwaxi a xɔn ma, nxu xa a rafala minen yi?”

¹⁰ A yi e yabi, a naxa, “Σ nema soma taani waxatin naxan yi, ε xemena nde lima kira yi, ige fejen dɔxi a xun ma. Σ bira a fɔxɔ ra han a na so banxin naxan kui. ¹¹ Σ yi a fala na banxin kanna xa, ε naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔne yigiyaden minen yi, a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla doneen donma dənaxan yi?’ ¹² A banxin yire gbeena nde yitama ε ra nən kore banxin kɔe ra, naxan kui yitənxi ki faj. Σ doneene rafalama mənna nin.” ¹³ E sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximenna rafala mənni.

Marigma Ximenna fe

Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kɔrenti Kaane Singena 11.23-25

¹⁴ Na waxatina a lixina, Yesu yi dɔxɔ a degedeni e nun a xəra fu nun firinne. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “A xənla n ma kati, n xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla doneen don ε xɔn benun n xa tɔrɔ! ¹⁶ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, n mi a donma sɔnɔn han a bunna rakamalima Alaa Mangayani waxatin naxan yi.”

¹⁷ Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a naxa, “Σ ito tongo, ε yi a yitaxun ε ra. ¹⁸ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han Alaa Mangayaan yi fa.”

¹⁹ Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so e yii, a naxa, “N fati bəndən ni ito ra naxan fixi ε fe ra, ε xa ito liga naxan n ma fe rabire ε ma.” ²⁰ Ximən donna baxi na a ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a naxa, “Igelengenni ito, Layiri Nənən na a ra naxan xidima en tagi n wunla xɔn naxan minima ε fe ra.”

²¹ “Koni a mato! Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na kanna a degema n xɔn be yi! ²² Awa, Muxuna Dii Xemən faxama nən alo Ala bata a ragidi kii naxan yi, koni muxun naxan a yanfama, gbalon na kanna yee ra!”

²³ E yi e bode maxɔdin fɔlɔ naxan na ligama e yε.

Naxan gbo a birin xa

²⁴ Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala muxune mirima nde ma e tagi a gbo dangu e birin na. ²⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun na. Kuntigine e xili bama nən fa fala, ‘Yamaan Yatigine.’ ²⁶ Koni a mi na kiini ε tagi. Naxan gbo ε birin xa ε tagi, fɔ na xa lu alo dii jɔrenna. Σ yeezatiin xa liga alo walikɛna. ²⁷ Amasɔtɔ nde gbo dangu bodene ra, naxan dɔxi a dəgedeni hanma naxan fama doneen na a xa? Naxan a degema, na nan gbo! Koni n tan ε tagi alo walikɛna.”

²⁸ “Ε bata lu n fəma n ma tɔrɔn birin yi.

²⁹ Nanara, n mangayaan fima ε ma alo n Fafe Ala bata a fi n ma kii naxan yi. ³⁰ Σ ε degema nən, ε yi ε min n xɔn ma n ma Mangayani, ε dɔxɔ mangaya gbədene yi. Σ yi Isirayila bənsən fu nun firinne makiti.”

Piyeri a me fena Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-38

³¹ Yesu naxa, “Ee! Simən, i tuli mati, Setana bata Ala mafan alogo a xa tin Setana yi ε birin mato, a yi ε yife alo xee biina a maali fema kii naxan yi, a yi a deela ba a yi. ³² Koni Simən, n bata Ala maxandi i xa alogo i ya dənkəleyaan nama jan. I mɔn na xete n fəma waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne sənbə so.”

³³ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigma, n bata n yitən siga feen na kasoni i fɔxɔ ra, n faxa i fɔxɔ ra!”

³⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Piyeri, n xa a fala i xa benun dontonna xa wuga, i a falama nən sanja ma saxan, i naxa, i mi n tan kolon.”

³⁵ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na ε xε waxatin naxan yi, ε mi siga gbeti yo ra ε yii, hanma bənbəlidina hanma sankidina, sena nde dasa nən ε ma ba?”

E yi a yabi, e naxa, “Sese mi dasa.”

³⁶ Yesu naxa, “Koni iki xa gbeti sa seen naxan yii hanma bənbəlidina, a xa a tongo. Silanfan mi muxun naxan yii, na xa a domaan mati, a silanfanna sara.‡ ³⁷ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma fe yi fɔ na xa kamali nən, a naxa, ‘A yate nən alo fe jaxi rabane.’”

‡ 22:36: Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

³⁸ Xarandiine naxa, “Marigina, a mato, d^{eg}ema firin be yi.”

A yi e yabi, a naxa, “Na bata wasa ti.”

Yesu yi Ala maxandi

Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42

³⁹ Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan fari alo a darixi a lige kii naxan yi. Xarandiine yi siga a f^{ox}o ra. ⁴⁰ A na yiren li waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandi alogo e nama bira tantanni.”

⁴¹ Na xanbi ra, a keli e fema, a yi a makuya e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi Ala maxandi. ⁴² A yi a fala, a naxa, “N fafe, xa i tinqe, i xa t^{or}oya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama ligaf^oi tan sagona.” ⁴³ Malekan yi mini k^{en}enni a xa, keli ariyanna yi, a yi s^{en}ben fi a ma. ⁴⁴ A t^{or}xi kii naxan yi, a yi a yix^od^{ox}o Ala maxandideni na kiini. Kuye wolonna yi mini a ma, a lu dindinqe alo wunla.

⁴⁵ A yelin Ala maxande waxatin naxan yi, a x^et^e a xarandiine fema, a yi e sunuxin li xix^{on}li! ⁴⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “E xima nanfera? E keli, e yi Ala maxandi alogo e nama bira tantanni.”

Yesu suxu fena

Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11

⁴⁷ A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi fa, Yudasi xarandii fu nun firinna nde tixi yamaan yee ra, a fa Yesu fema a sunbudeni. ⁴⁸ Koni Yesu naxa, “Yudasi, i n tan Muxuna Dii Xem^{en} yanfama sunbun nan x^{on} ma ba?”

⁴⁹ Xarandiin naxanye yi Yesu f^{ox}o ra, feen naxan fama ligadeni Yesu ra, e na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, nxu xa nxo silanfanne tongo, nxu yengen so ba?”[§] ⁵⁰ E tan nde yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla s^{eg}e a ma.

⁵¹ Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “A lu.” Yesu yi a yiin sa na xem^{en} tunla ma, a kendey^a.

⁵² Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine nun yamaan fonne xa naxanye faxi a suxudeni, a naxa, “E bata fa silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma alo gbalot^{on}nan n tan na ba? ⁵³ N yi e fema

§ 22:49: Silanfanna: Sofane yengeso d^{eg}emana.

Ala Batu Banxini nun l^{ox}o yo l^{ox}o, e mi kata e yi n suxu. Koni e waxatin na a ra iki e nun dimin s^{en}bena.”

Piyeri yi a me Yesu ra

Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27

⁵⁴ E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singen konni, Piyeri yi bira a f^{ox}o ra koni e yi tagi kuya. ⁵⁵ E yi t^{ee}n sa kiti saden tandem tagi, e yi a d^{ox}o menni. Piyeri yi d^{ox}o e fema. ⁵⁶ Walik^e naxanla nde a to d^{ox}i t^{ee}n x^{on} ma waxatin naxan yi, a yi a mato ki faji, a naxa, “Xem^{en} ito fan yi a f^{ox}o ra nun yati!”

⁵⁷ Piyeri yi a tandi, a naxa, “Ee! I tan naxanla, n mi a kolon mum^e!” ⁵⁸ A mi bu na xanbi ra xem^{en}na nde fan yi a to, a naxa, “A tan nan nde i tan fan na!”

Koni Piyeri yi a yabi a naxa, “Ee! I tan xem^{en}na, a tan se mi n tan na de!”

⁵⁹ Awa, waxatidi danguxina, xem^{en}na nde fan yi a fala a xa a s^{ob}e^{en} na, a naxa, “Sik^e yo mi naxan yi, xem^{en} ito yi a f^{ox}o ra nun amas^{ot} Galile kaan nan a tan fan na!”

⁶⁰ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan xem^{en}na, i naxan falama, n mi na kolon!”

Awa, a yi falan tima waxatin naxan yi, dontonna yi wuga mafuren! ⁶¹ Marigin yi a firifiri, a Piyeri mato. Piyeri yi a miri Marigina falan ma alo a fala kii naxan yi, a naxa, “Benun dontonna xa wuga to, i a falama n^{en} d^{ox}o saxan a i mi n kolon.” ⁶² Piyeri yi mini, a s^{ox}le wugan ti!

Eyi Yesu magele, e yi a b^{on}b^o

Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65

⁶³ Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a b^{on}b^o. ⁶⁴ E yi a yee^{en} maxidi, e yi a max^odin, e naxa, “Nde i b^{on}b^oxi? Nabiya falane ti nxu xa.” ⁶⁵ E yi a makonbi han!

Eyi Yesu ti muxu gbeene yetagi

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24

⁶⁶ Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karam^oxone yi e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fema. ⁶⁷ E yi a fala, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa.”

A yi e yabi, a naxa, “Xa n na a fala ε xa, ε mi lama n na.”⁶⁸ Xa n na ε maxədin, ε mi n yabe,⁶⁹ koni fələ iki ma, n tan Muxuna Dii Xemən dəxəma nən Ala Sənbəmaan yi-ifanna ma.”

⁷⁰ E birin naxa, “Alaa Dii Xemən nan i tan na nayi ba?” A yi e yabi, a naxa, “Ε bata a fala. A tan nan n tan na.”

⁷¹ E yi a fala, e naxa, “En mako mi fa sere ma sənən! En tan yətəen bata a xuiin me!”

23

E siga Yesu ra Pilati fəma

Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-38

¹ Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fəma,² e a kansun fələ na yi, e naxa, “Nxu bata xəməni ito suxu, a nxə siyani murutəma. A yi a falə e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”

³ Awa, Pilati yi a maxədin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Ən, alo i a falaxi kii naxan yi.”

⁴ Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa, “N mi xəməni ito yalagi fe toxi hali!”

⁵ Koni e mən yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xən ma! A fələxi Galile nin han sa dəxə Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”

⁶ Pilati ito me waxatin naxan yi, a yi maxədinna ti, a naxa, “Galile kaan nan xəməni ito ra ba?”⁷ A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode yi kuntigiani dənaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalem taani na waxatini.

Yesu Herode fəma

⁸ Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasətə a bata yi Yesu a fe me nun! A xənla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A yi waxi a xən ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee ligə.⁹ Nanara, Herode yi Yesu maxədin sanja ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi hali fala keden peen na!¹⁰ Saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yi Yesu kansun kati!¹¹ Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafeyə kati! E yi doma fəjin nagodo a ma, e yi

a raxətə Pilati ma.¹² Na ləxən yətəni Pilati nun Herode yi findi xəyimane ra amasətə e mi yi rafan e bode ma nun.

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Maraka 15.6-15, Yoni 18.39-19.16

¹³ Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e malan,¹⁴ a yi a fala e xa, a naxa, “Ε bata fa xəməni ito ra n fəma, a a yamaan namurutəma. Nba, n bata a fəsəfəsə ε yee xəri. Ε a kansunxi fe naxin naxanye ra, n mi a sən toxi hali keden.¹⁵ Herode fan mi a sən toxi. Nanara, a bata a raxətə n ma, xəməni ito mi fe yo ligaxi a faxə naxan ma.¹⁶ Awa, n xa a bənbə, n yi a bejın.”

¹⁷ Bayo Halagi Tiin Dangu Ləxən Sali waxatine yi, fə Pilati xa muxu keden namini nən kasoon na e xa.¹⁸ Muxune birin yi sənəxə, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba bejın nxu xa!”¹⁹ Baraba yi kasoon na murutən nun muxu faxa feen nan ma taani.

²⁰ A xəli yi Pilati ma a xa Yesu bejın. Nanara, a mən yi yamaan xili.²¹ Koni e mən yi sənəxə, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

²² Pilati yi a fala e xa sanja ma saxan, a naxa, “A fe naxin mundun ligaxi? N mi fe naxi yo toxi a ra a faxə naxan ma. N xa a bənbə, n yi a bejın.”

²³ Koni e lu sənəxə, e yi e xuini te, e naxa, a Yesu xa gbangban wudin ma. E kui feen yi ligə e sənəxə sənəxəna fe ra.²⁴ Nanara, Pilati yi a kitin bolon alo e a fala a xa kii naxan yi.²⁵ Waxi xəmən naxan xən ma, a na bejın e xa naxan sa kasoon na murutən nun muxu faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e rafan feen ligə a ra.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27

²⁶ E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin ma waxatin naxan yi, e lan xəməna ndee ra, a xili Simən Sirəni kaana. A kelima xəen ma siga taani. E yi a suxu, e Yesu gbangban wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu fəxə ra.

²⁷ Muxu wuyaxi yi bira a fəxə ra. Naxanla ndee yi e ye nun, ne yi e yiin sa e xun ma, e gbelegbele a fe ra.²⁸ Yesu yi a yee rafindi

e ma, a yi a fala e xa, a naxa, "Yerusalen jaxanle, ε nama wuga n tan ma fe ra, koni ε wuga ε yεtε nun ε diine fe ra." ²⁹ Amasotə ləxəna nde fama, muxuna nde a falama nən fa fala, 'Sewan gbantane xa, sewan jaxanle xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.' ³⁰ Nayi, muxune a falama nən geyane xa, e naxa, 'Ε bira nxu fari,' e yi a fala yire matexine xa, e naxa, 'Ε nxu yε maluxun.' ³¹ Amasotə xa fe sifani itoe liga wudi xinden na, nanfe ligama wudi xaren na nayi?"

³² E fe jaxi raba firinne fan tongo, a e xa faxa Yesu fəma. ³³ E na yiren li waxatin naxan yi naxan xili "xun xəri yirena," e Yesu gbangban wudin ma na yi e nun fe jaxi raba firinne, keden a yiifanna ma, bodena a kəmənna ma. ³⁴ Yesu naxa, "N Fafe, e mafelu, amasotə e naxan ligama e mi na kolon."

Awa, e yi masenseenna ti lan a dugine yitaxun feen ma. ³⁵ Yamaan yi ti na yi, e lu Yesu matoe. Yamaan kuntigine yi a magele, e naxa, "A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na, a xa a yεtε rakisi!"

³⁶ Sofane fan yi a magele, e fa a fəma, e yi minse muluxunxin ti a xa. ³⁷ E yi a fala, e naxa, "Xa Yahudiyane mangan nan i tan na, i yεtε rakisi."

³⁸ E falani itoe səbe a xun ma, e naxa, "Yahudiyane Mangan ni ito ra."

³⁹ Fe jaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi a fəma, na nde keden yi a rayelefu, a naxa, "Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I yεtε rakisi e nun nxu tan fan!"

⁴⁰ Koni bonna yi a maxadi, a naxa, "I mi gaxue Ala yεtε ra ba? En tan fan yalagin nan bun ma be yi. ⁴¹ Koni en gbeen lanxi, amasotə en na en ma fe jaxin saranna nan sətəma ito ra. Koni a tan mi fe jaxi yo ligaxi." ⁴² A yi a fala Yesu xa, a naxa, "Yesu, i na fa i ya Mangayani waxatin naxan yi, i xa i xaxili lu n xən ma!"

⁴³ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "N xa jəndin fala i xa, i luma n fəma nən ariyanna yi to."

Yesufaxa fena
Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-30

* 23:46: Yaburin 31.6

⁴⁴ Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so yamanan yiren birin yi han se din waxatin yi maso. ⁴⁵ Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bə firinna ra. ⁴⁶ Yesu yi a xuini te kati, a naxa, "N Fafe, n bata n niin so i yii."* A na fala xanbini, a faxa.

⁴⁷ Feen naxan liga, sofa kəmən kuntigin yi na to, a yi Ala tantun, a naxa, "Muxutinxinxin yatin nan yi ito ra!"

⁴⁸ Muxun naxanye fa fe yigbedeni, a feen naxanye ligaxi e yεtε xəri, e ne to waxatin naxan yi, e birin yi xεtε e konni, e yiin saxi e xun ma, e wugama. ⁴⁹ Naxanye birin yi Yesu kolon ki fajni e nun jaxanla naxanye bira a fəxə ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire makuyeni, e lu feni itoe matoe.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42

⁵⁰ Xəməna nde yi na nun, a xili Yusufu. A yi yamaan fonne yε. A yi fan, a yi tinxin. ⁵¹ A mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kəwənle ma. Arimate taan muxuna nde nan yi a ra, Yudaya yamanana. A yi Alaa Mangayaan nan maməma. ⁵² A siga Pilati konni, a sa a maxədin Yesu binbina fe ma. ⁵³ A yi a binbin ba wudin kərə ra, a yi a kasangen. Awa, gaburun naxan gəxi fanyeni alo faran yinla, muxe munma yi sa naxan kui singen, a yi sa a maluxun mənni. ⁵⁴ Yuman nan yi a ra nun. Matabu Ləxən bata yi maso nun.

⁵⁵ Naxanla naxanye bira Yesu fəxə ra keli Galile, ne yi siga Yusufu fəxə ra, e sa gaburun to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi kii naxan yi. ⁵⁶ E xεtε e konni, e sa se xiri naxuməne nun latikənənna rafala a binbin xa.

E yi e matabu Matabu Ləxəni alo sariyana a fala kii naxan yi.

24

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10

¹ Xati ləxən xətən xətənni, naxanle ture xiri naxumən naxanye rafalaxi, e yi siga ne ra gaburu deen na. ² E yi a li gəmen

baxi gaburun d^e ra. ³ E yi so gaburun kui koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi. ⁴ E kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e t^ereⁿa x^em^e dugi mayilenxi kan firinna e d^ex^eon ma. ⁵ Naxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin, e e tigine sin b^ex^eon ma. Na x^em^e firinne yi a fala naxanle xa, e naxa, “E niiramaan fenma faxa muxune ye nanfera? ⁶ A mi be, a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin naxan yi, a naxan fala ε xa, ε xaxili lu na x^eon ma. ⁷ A naxa, ‘F^o Muxuna Dii X^em^en xa so hak^e kanne yii, e yi a gbangban wudin ma, a soge saxandeni a keli sayani.’”

⁸ Na xanbi ra, a falane yi rabira naxanle ma. ⁹ E x^et^ee keli gaburu d^een na, e sa na birin fala xarandii fu nun kedenna xa e nun a muxune birin. ¹⁰ Naxanli itoe nan a fala x^erane xa, Mariyama Magadala kaan nun Yoyana nun Mariyama Yaki nga e nun naxanla bonne, ne yi feni itoe fala x^erane xa. ¹¹ Koni e yi a miri a naxanle daxuya falan nan tixi, e mi la e ra mume! ¹² Koni Piyeri yi keli, a siga gaburu d^een na, a yi a yigodo, a yi a ye masa gaburun kui, a kasangenna kui genla to saxi, a x^et^ee a konni. Feen naxan ligaxi, a kab^ema na ra.

Yesu siga fena Emayusi Taani Maraka 16.12-13

¹³ Na l^ex^e y^eteni, muxu firin yi sigama taadina nde yi naxan yi xili Emayusi, e nun Yerusal^en taan yi tagi kuya ndedi. ¹⁴ Feen naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma. ¹⁵ E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a maso e ra, e birin yi lu sigε. ¹⁶ E yi a to koni hali na, e mi a kolon. ¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E sigama kiraan x^eon waxatin naxan yi, ε yi nanfe falama?”

E sunuxin yi ti. ¹⁸ Na nde keden, naxan yi xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, “I tan keden peen nan Yerusal^en taani ba, naxan mi a kolon feen naxanye ligaxi m^enni waxati danguxini itoe yi?”

¹⁹ A yi a max^edin, a naxa, “Nanfe ne ra?”

E yi a yabi, e naxa, “Feen naxan ligaxi Yesu Nasareti kaan na. Nabi s^enbe^e kannan yi a ra a falan nun kewanli Ala nun yamaan birin y^etagi. ²⁰ Saraxarali kuntigine nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a faxa. E yi a gbangban wudin ma. ²¹ Anu, nxu bata yi nxu yigi sa a yi nun fa

fala a tan nan Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na ra, a lig^ean soge saxanna nan to, ²² naxanla ndee yi nxu tagi, ne nxu rakont^efil^e n^en. E siga n^en gaburu d^een na subaxani, ²³ e mi a binbin to, e x^et^ee, e fa a fala nxu xa, a malekane mini n^en e ma naxanye a fala e xa, a a niin bata bira ayi! ²⁴ Nxu lanfana ndee yi siga gaburu d^een na, e sa a to alo naxanle a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na kii nin, koni e mi a to.”

²⁵ Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili mi na. Nabine feen naxanye birin fala ε xa, ε mi la ne ra ε b^ej^eni xulen! ²⁶ E mi a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa t^ero feni itoe ra benun a xa so a binyeni?” ²⁷ Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a fe yi Kitabun kui, f^ol^e Nabi Musaa Kitabun ma, han nabi gb^et^eye, a na birin y^eba e xa.

²⁸ E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso m^enna ra, Yesu yi a liga alo a dangumato^eon na a ra. ²⁹ Koni e yi a rax^et^e, e naxa, “Lu nxu f^ema amas^eto k^es somaan ni i ra, dimin yi so.” Nayi, a yi lu e f^ema. ³⁰ A d^ex^e a dege^edeni e f^ema, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii. ³¹ E y^een yi rabi mafure^en, e yi a kolon fa fala a Yesu na a ra. Koni a tunun e y^etagi. ³² E yi a fala e bode xa, e naxa, “A ligaxi n^en alo te^en nan yi en kuiin ganma, a Kitabun f^esef^esema en xa waxatin naxan yi kiraan x^eon ma.”

³³ E keli mafure^en, e x^et^ee Yerusal^en taani, e xarandii fu nun kedenna li malanxi denaxan yi e nun bonne. ³⁴ E yi a fala, e naxa, “Marigin bata keli sayani yati! Sim^eon bata a to!”

³⁵ Feen naxan liga kiraan x^eon ma, muxu firinne yi ne y^eba e xa, e Marigin kolon kii naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

Xarandiine yi Yesu to Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

³⁶ E yi ito falama waxatin naxan yi, Marigin y^ete^en yi ti e tagi mafure^en, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala xa ε b^ej^eni xunbeli.”

³⁷ E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata muxun y^elenna to. ³⁸ Koni a yi a fala e xa, a naxa, “E kuisanxi nanfera, sikena ε b^ej^eni nanfera? ³⁹ E n yiine nun n sanne mato, ε a kolonma n^en a n tan nan a ra. E yiin din

n na, ε a toma nən nayi amasətə fati bəndən
nun xənne mi muxun yələnni alo ε a toma
n tan yi kii naxan yi.”

⁴⁰ A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun
a sanne yita e ra. ⁴¹ Səwan nun kabən yi a
liga, e mi la a ra xulən. Nayi, a yi e maxədin,
a naxa, “Donsena ε yii be ba?” ⁴² E yəxə
gilinxi dungin so a yii, ⁴³ a yi a tongo, a yi
a don e yətagi.

⁴⁴ Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N
yi ε fəma waxatin naxan yi, n feni itoe nan
fala ε xa. Feen naxan birin səbəxi n ma fe
yi Musaa Sariya Kitabun kui e nun nabine
kitabune nun Yaburin kui, fə ne xa kamali
nən.”

⁴⁵ A yi a ligə e xaxili sətə alogo e xa
Kitabuna feene famu. ⁴⁶ A yi a fala e xa,
a naxa, “Ito nan səbəxi fa fala Alaa Muxu
Sugandixin xa tərə, a keli sayani a səge
saxandeni. ⁴⁷ Tubi feen nun yulubi xafarin
kawandin bama nən a xinli siyane birin xa,
fələ Yerusalən taan ma. ⁴⁸ Feni itoe seren
nan ε tan na. ⁴⁹ N Fafe Ala ε tuli sa naxan
na, n tan yətəen na rafama nən ε ma. Koni
ε lu Yerusalən taani han na sənbən yi fa sa
keli kore a godo ε xun ma.”

Yesu yi te ariyanna yi

Maraka 16.19-20, Kəwanle 1.9-11

⁵⁰ Na xanbi ra, a siga e ra han Betani
taani, a sa a yiini te dənaxan yi, a duba e
xa. ⁵¹ A yi dubama e xa waxatin naxan yi,
a keli e fəma, a te ariyanna yi. ⁵² E to yəlin
a batue, e səwaxi gbeen yi xətə Yerusalən
taani. ⁵³ E yi lu Ala Batu Banxini waxatin
birin, e lu barikan bire Ala xa.

Yoni Yoni Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebε

Marigi Yesu fɔxərabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sεbεxi Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Yoni a fe yεba kiin nan baxi bonne ma. A luxi alo Yoni yi waxi Yesu a fe tilinxine nan makenen fe yi muxune xa. Na kui, a Yesu a fala wuyaxi sεbεxi nεn bonne mi naxanye sεbεxi e nun a taruxuna ndee. A mɔn Yesu a dunuja yi gidin bunna yεbama miriya tilinxin nin. Yoni Kitabun yireni ito sεbεxi nεn fo nεe tongue naanin hanma jεe tongue sennin jøxøndøn Yesu te xanbini kore xønna ma.

Kitabun yireni ito miriya tilinxina ndee nan singe yitama naxan Yesu fa xunna yεbama. Yoni Yesu tiden yεbama fala tilinxin nin alogo muxune xa e miri ki fajin Yesu a fe ma. Yoni mi Yesu bari kiin yεbaxi. Yesu a dunuja yi gidini, a xaran wuyaxi ti nεn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nεn. Yoni na nan yεbama Ningila Yesu kui. Yoni mɔn Yesu a fala dønxεne yεbama dangu bonne ra. Dønxεn na, a Yesu a sayaan nan yεbama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Yesu a falane nan sεbεxi itoe ra naxanye Yesu kεjaan yitama en na: Yesu naxa, “N tan nan nii rakisin balon na.” (Yoni 6.35 nun 6.41 nun 6.48 nun 6.51) Yesu naxa, “N tan nan dunuja kεnenna ra.” (Yoni 8.12) Yesu naxa, “N tan nan sansanna so dεen na yεxεne xa.” (Yoni 10.7) Yesu naxa, “N tan nan xuruse raba fajin na.” (Yoni 10.11 nun 10.14) Yesu naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na.” (Yoni 11.25) Yesu naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun jøndina e nun nii rakisina.” (Yoni 14.6) Yesu naxa, “N tan nan jøndin binla ra alo wudi binla.” (Yoni 15.1 nun 15.5)

Yesu mɔn a Alayana a fe falaxi wundoni na yire sisana ndee yi, a naxa, “N tan nan a ra, naxan na yi.” (Yoni 8.24 nun 8.28 nun 8.58 nun 13.19 nun 18.5) Kitabun yireni naxan xili Xørøyaan sora 3.14, na naxa fa

fala Ala xinla yεtεen findixi na falan nan na bayo Ala naxa mεnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mεnni fa fala a yεtεen xili nεn “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “N tan nan a ra, naxan na yi,” na bunna nεn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. (Yoni 1.1).

Alaa Falana fe

¹ Dunuja fɔløni, Alaa Falan yi na. Falan yi Ala fεma. Falan nan mɔn yi Ala ra. ^{* 2} A yi Ala fεma a fɔløni. ³ Ala seen birin daxi a tan nan xøn ma. Ala mi sese daxi a tan xanbi. ⁴ Nii rakisin yi a tan nin. Na nii rakisin yi findi kεnenna ra adamadiine xa. ⁵ Kεnenna yi mini dimini, koni dimin mi a nø.

⁶ Ala yi muxuna nde xe naxan yi xili Yoni. ^{† 7} Na yi fa, a findi kεnenna seren na, alogo muxun birin xa dεnkεleya a tan xøn. ⁸ Kεnenna mi yi a tan na, koni a fa nεn, alogo a xa fa kεnenna sereyaan ba. ⁹ Kεnenna yεtεen nan yi na ra, naxan famatø yi a ra dunuja muxune birin makenendeni.

¹⁰ Alaa Falan yi dunuja yi. Dunuja da a tan nan na, koni dunuja muxune mi a kolon. ¹¹ A fa nεn a konni, koni a kon kaane mi a rasuxu. ¹² Koni naxanye a rasuxu e dεnkεleya a xinli, a sεnbεn fi nεn ne ma e findi Alaa diine ra. ¹³ E mi barixi Ala diine ra adamadiyaan kiin xan xøn ma hanma fati bεndεna hanma muxun sagona, koni na fataxi Ala nan na.

¹⁴ Alaa Falan yi findi fati bεndεna, a yi lu en yε. Nxu bata a binyen to, alofafana dii xεmε kedenna binyena, a lugoxi hinanna nun jøndin na.

¹⁵ Yoni yi a feen fala a xuini texin na, a naxa, “N na a tan nan ma fe fala, n naxa, ‘A fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasøtø benun n tan xa da, a tan yi na.’”

¹⁶ En birin bata barakan søtø barakan fari a hinan kamalixin xøn ma. ¹⁷ Amasøtø Alaa sariyan falaxi yamaan xa Musa nan xøn ma, koni hinanna nun jøndin faxi Yesu nan xøn ma, Alaa Muxu Sugandixina. ¹⁸ Muxu yo munma Ala to singen. Kon i a Dii Xεmε keden peen naxan nun a tan Ala

* **1:1:** Alaa Falani ito findixi Yesu nan na. A mato Yoni 1.14 kui. Ala dunuja da a falan naxan xøn a fɔløni, Ala na nan findixi muxun na, Yesu. † **1:6:** Yoni Marafu Tiin nan Yoni ito ra.

lan, naxan a fafe fəma, na nan bata Ala yita en na.

*Yoni Marafu Tiina sereyana fe
Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18*

¹⁹ Yoni sereyani ito nan ba, Yahudiyane to saraxaraline nun Lewine xε a ma a maxədindeni keli Yerusalen taani, e naxa, “Nde i tan na?” ²⁰ Yoni mi tondi a fale, a yi a fala e birin yetagi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na.”

²¹ E yi a maxədin, e naxa, “Nde fa i tan na? Nabi Eli nan i tan na ba?” Yoni yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.” E mən yi a maxədin, e naxa, “Nabiin nan i tan na ba?” A yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.” ²² E yi a fala, e naxa, “Nde i tan na? Amasətə naxanye nxu xəxi, fə nxu xa sa nxu dəntəgə nən ne xa. I nanse fale i yetə a fe yi?” ²³ Yoni yi e yabi Nabi Esayi a falane xən, a naxa, “N tan na a ra naxan a xuini tema ton-bonni, n naxa, ‘E kira tinxinxin nafala Margin xa.’[‡]”

²⁴ Farisi muxun§ naxanye yi xəxi Yoni ma, ²⁵ ne yi a maxədin, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin mi i tan na, Nabi Eli mi i tan na, nabi mi i tan na, nanfera i fa muxune rafuma igeni e sarijan feen na?”

²⁶ Yoni yi e yabi, a naxa, “N tan marafuun tima igen nin, koni muxuna nde ε tagi ε mi naxan kolon. ²⁷ A fama nən n xanbi ra, koni n tan mi lan hali n yi findi a sankidi fulunna ra.”

²⁸ Ito birin ligaxi Betani taan nin, Yuruden baan kidima, Yoni yi muxune rafuma igeni dənaxan yi.

Alaa Yexee Diina fe

²⁹ Na xətən bode, Yoni yi Yesu to fe a fəma, a naxa, “Alaa Yexee Diin nan ito ra, naxan dunuya birin yulubin bama. ³⁰ N yi ito nan ma fe falama, n naxa, ‘Muxuna nde fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasətə benun n tan xa bari, a tan yi na.’ ³¹ N tan mi yi a kolon nun, koni n bata fa yamaan nafudeni igeni alogo n xa a yita Isirayila yamaan na.” ³² Yoni mən yi sereyani ito

ba, a naxa, “N bata Alaa Nii Sarijanxin to godə a ma ganba sawurani, a yi lu a ma.

³³ N mi yi a kolon nun, koni naxan n nafaxi yamaan nafudeni igeni, na a fala n xa nən, a naxa, ‘I na Alaa Nii Sarijanxin to godə naxan ma, a tan nan marafuun tima Nii Sarijanxin na.’ ³⁴ N bata a to, n yi a seren ba, fa fala Alaa Dii Xəməna a tan nan na.”

Yesu a xarandii singene fe

³⁵ Na xətən bode Yoni nun a xarandii firin yi tixi nun, ³⁶ a yi Yesu to dangue, a naxa, “Alaa Yexee Diin nan ito ra!” ³⁷ A xarandii firinna yi a xuiin me, e siga Yesu fəxə ra. ³⁸ Yesu yi a yee raxetə, a yi e to biraxi a fəxə ra, a yi e maxədin, a naxa, “E nanse fenma?” E yi a yabi, e naxa, “Rabi, i yigiyaxi minən?” Rabi bunna nən fa fala, “Karaməxə.” ³⁹ A yi e yabi, a naxa, “E fa a mato.” Se din waxatin nan yi a ra nun. E yi siga, e sa a yigiyaden to. Ejinbari raso a fəma.

⁴⁰ Xarandii firinna naxanye Yoni xuiin me e bira Yesu fəxə ra, na keden yi xili nən Andire, Simən Piyəri xunyəna.* ⁴¹ Andire yi a tada Simən fen keden na, a yi a fala a xa, a naxa, “Nxu bata Mesiya to.” Mesiya bunna nən fa fala, “Alaa Muxu Sugandixina.” ⁴² Na xanbi ra, a fa Simən na Yesu fəma.

Yesu yi a mato, a naxa, “Simən nan i tan na, Yoni a dii xəməna. I xili bama nən sənən, Sifasi.” Xinli ito nun Piyəri, xili kedenna nan e ra.[†]

Yesu yi Filipi nun Nataniyəli xili

⁴³ Na xətən bode Yesu yi a ragidi, a xa siga Galile yamanani. A yi Filipi to, a yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxə ra!” ⁴⁴ Filipi yi kelixi Betasada taan nin alo Andire nun Piyəri. ⁴⁵ Filipi yi Nataniyəli to, a yi a fala a xa, a naxa, “Musa muxun naxan ma fe səbə Sariya Kitabun kui e nun nabine fan naxan ma fe səbə, nxu bata a to, Yusufu a dii xəməna Yesu, Nasareti kaana.”

⁴⁶ Nataniyəli yi a maxədin, a naxa, “Se fəjin nəe kele Nasareti ba?” Filipi yi a yabi, a naxa, “Fa a mato.” ⁴⁷ Yesu Nataniyəli to fe

‡ 1:23: Esayi 40.3 § 1:24: Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbə so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani. * 1:40: Muxune mən Piyəri ma a Pita. † 1:42: Piyəri xinla bunna nən fa fala gəməna.

a fəma waxatin naxan yi, a naxa, "Isirayila kaan yeteen nan ito ra! Yanfa mi naxan ma fe yi!" ⁴⁸ Nataniyeli yi a maxədin, a naxa, "I n kolonxi di?" Yesu yi a yabi a naxa, "N ni i toxi nən, i xədə binla bun ma waxatin naxan yi benun Filipi xa i xili." ⁴⁹ Nataniyeli yi a yabi, a naxa, "Karaməxə, Alaa Dii Xəmən nan i tan na! Isirayila Mangan nan i tan na!" ⁵⁰ Yesu yi a fala, a naxa, "N to a falaxi i xa, n naxa, 'n bata yi i to xədə binla bun ma,' i dənkeleyaxi n ma na nan na ba? I feene toma nən naxanye gbo na xa!" ⁵¹ A yi a fala e xa, a naxa, "N xajəndin fala ε xa, ε ariyanna dəeñ nabixin toma nən, ε yi Ala malekane to, e tema, e godoma Muxuna Dii Xəmən xən ma!"

2

Naxalandi tiina Kana taani

¹ Soge firin danguxina, e siga jaxalandi tideni Kana taani, Galile yamanani. Yesu nga yi na nun. ² E yi Yesu nun a xarandiine fan xili na jaxalandi tiini. ³ Manpaan to dasa, Yesu nga yi a fala a xa, a naxa, “Manpaan bata jan e yii.” ⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “N na, en ma fe na yi? N ma waxatin munma a li singen.” ⁵ Yesu nga yi a fala walikene xa, a naxa, “A na naxan fala ε xa, ε na ligi.”

⁶ Awa, ige fejne sennin yi dɔxi na nun, nax-anye yi findixi Yahudiyane marasarijan ige sa seen na, litiri ye keme nan yi sama e keden kedenna birin kui. ⁷ Yesu yi a fala walikene xa, a naxa, “E ige fejneni itoe rafe igen na.” E yi e rafe igen na pen! ⁸ Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “E igena nde sege, e siga a ra naxalandi ti sumunna kuntigin fema.” E yi siga a ra a xa. ⁹ Naxalandi ti sumunna kuntigin yi igen mato, a bata maxete manpaan na, koni a mi yi a keliden kolon. Anu, walikeen naxanye igen sege, ne yi a kolon. Nanara, kuntigin yi naxalandi kannna xili, ¹⁰ a yi a fala a xa, a naxa, “Manpa fajin nan soma muxune yii singen, na xanbi ra, manpaan na muxune suxu waxatin naxan yi, i yi nde

gbete ramini naxan mi fan jaxi ra. Koni i bata manpa fajin namara han iki!"

11 Yesu à kabánako fe singen ni ito ra, a naxan liga Kana taani Galile yamanani. A yi a binyen mayita a xarandiine ra, ne yi la a ra.

12 Na xanbi ra, Yesu nun a nga nun
a xunyene nun a xarandiine yi siga
Kaperunan yi, e yi sa xi dando ti na.

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-13, Maraka 11.15-17, Luka

19.45-46

¹³ Waxatin bata yi maso Yahudiyane Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla* yi rabama waxatin naxan yi nun, Yesu yi siga Yerusalen taani. ¹⁴ A yi muxune li Ala Batu Banxin tandem ma, e jingene nun yexxeene nun ganbane matima na. Gbeti masarana ndee fan yi doxi na nun. ¹⁵ Nayi, a yi fosonna rafala, a yi e birin kedi Ala Batu Banxini, jingene nun yexxeene, a yi gbeti masarane gbeti gbananne raxuya ayi bokoni, a yi e tabanle rafelen. ¹⁶ Muxun naxanye yi ganba matini, a yi a fala ne xa, a naxa, “E itoe birin ba be. E nama n Fafe Alaa banxin findi sare soden na!” ¹⁷ Naxan sebexi Kitabuni, na feen yi rabira a xarandiine ma, a naxa, “I ya banxina fe xaminna n na han a n ganma alo teena!”

18 Yahudiyane yi a maxədin, e naxa, “I nəe taxamasenna mundun yitə nxu ra fa fala sənbəna i vii. i vi na birin liga?”

19 Yesu yi e yabi, a naxa, “E Alaa banxini
ito kala, n mən a tivə soge saxanna hūn.”

20 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Ala Batu Banxini ito tixi nee tonge naanin e pun

Batu Banxin ri to tixijie tonge naamii e nun jne sennin nan bun ma. I tan noe na tiye soge saxanna bun?" ²¹ Koni Yesu yi Ala Batu Banxin naxan ma fe falama, a yeteeen fati benden nan yi na ra. ²² Nanara, Yesu to keli sayani, a falan yi rabira a xarandiine ma. E yi la Kitabun na e nun Yesu a fala tixin.

Yesu muxune kui feene kolon

²³ Yesu yi Yerusalen taani waxatin naxan yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla waxatini, muxu wuyaxi yi a kabanako feene to,

* **2:13:** Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa neen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoruyaan 12:1-13 kui.

e dənkeleya a ma. ²⁴ Koni Yesu mi yi a lannayaan saxi e yi, bayo a yi adamadiine birin kui feene kolon. ²⁵ A mako mi yi a ma, e xa muxu yo a fe fala a xa, bayo a tan yeteeen yi adamadiin kui feene kolon.

3

Yesu nun Nikodem a fe

¹ Farisi muxuna nde yi na nun, a yi xili Nikodem, Yahudiyane kuntigina nde nan yi a ra. ² Na yi fa Yesu fəma kœen na, a yi a fala a xa, a naxa, “Karaməxə, nxu a kolon a karaməxən nan i ra fata Ala ra. I kabanako feen naxanye ligama, muxu yo mi nœ ne ligə xa Ala mi a xən ma.” ³ Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jəndin fala i xa, xa muxun mən mi xətə, a bari a nənen na, a mi nœ Alaa Mangayaan toe.” ⁴ Nikodem yi a maxədin, a naxa, “Muxun naxan bata fori, na mən nœ bare di? A mi nœ xətə a nga fatini, a mən yi a bari!” ⁵ Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jəndin fala i xa, muxu yo mi nœ soə Alaa Mangayani fə a bari fata igen nun Alaa Nii Sarıjanxin na. ⁶ Naxan barixi fati bəndəni, fati bəndən nan na ra. Naxan barixi Alaa Nii Sarıjanxini, niin nan na ra. ⁷ I nama kabə bayo n bata a fala i xa, n naxa, ‘Fə ε mən xa xətə, ε bari a nənen na.’ ⁸ Foyen fama yiren nin dənaxan na a kənen, i yi a xuiin mε, koni i mi a keliden kolon, i mən mi a sigaden kolon. A na kii nin birin xa naxanye na bari Alaa Nii Sarıjanxini.”

⁹ Nikodem yi a maxədin, a naxa, “Na ligan di nayi?” ¹⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Isirayila kaane karaməxən nan i tan na, i mi feni itoe kolon ba? ¹¹ N xa jəndin fala i xa, nxu naxan kolon, nxu na nan falama. Nxu naxan toxi, nxu na nan sereya bama. Koni hali na, ε mi nxə sereya falan suxi. ¹² Nba, xa n dunuja feene fala ε xa, ε mi la ne ra. N na kore xənna feene fala ε xa, ε lama ne ra di? ¹³ Muxu yo munma te ariyanna yi singen, fə naxan kelixi ariyanna yi, n tan Muxuna Dii Xəməna.”

¹⁴ “Musa sajini te kore kii naxan yi tonbonni wudin ma, fə n tan Muxuna Dii Xəməna fan xa yite na kii nin* ¹⁵ alogo naxan yo na dənkeleya n ma, na xa habadan nii

rakisir sətə. ¹⁶ Amasətə Ala bata dunuja xanu han a bata a Dii Xəməne keden peen fi en ma, alogo muxu yo na dənkeleya a ma, na nama halagi fə a habadan nii rakisin sətə. ¹⁷ Bayo Ala mi a Dii Xəmən nafaxi dunuja yi alogo a xa dunuja muxune yalagi, koni alogo dunuja muxune xa kisi a xən ma.”

¹⁸ “Naxan yo na dənkeleya a ma, na kanna mi fa yalagin sənən. Koni naxanye mi dənkeleyaxi a ma, ne bata yelin yalage, bayo e mi dənkeleyaxi Alaa Dii Xəməne keden peen ma. ¹⁹ E yalagima ito nan na: Kənənna bata fa dunuja yi koni dimin nan nafan adamadiine ma dangu kənənna ra, amasətə e kəwanle mi fan. ²⁰ Naxan yo fe naxin ligama, kənənna mi rafan na ma. Na mi minin kənənna ma, alogo a sənna nama mini kənənni. ²¹ Koni naxan fe tinxinxin ligama, na fama nən kənənna ma, alogo yamaan xa a yigbe a a walima Ala sagoon nin.”

Yesu nun Yoni a fe

²² Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Yudaya yamanani. A waxati ti e fəma. A yi yamaan nafuma igeni e tubi feen na. ²³ Yoni fan yi marafuun tima Ayenon xuden Salin taan dəxən ma, amasətə ige gbeen yi na nun. Yamaan yi lu sigə mənni e rafudeni. ²⁴ Yoni munma yi sa kasoon na singen.

²⁵ Yoni a xarandiina ndee nun Yahudiyana nde yi e bode matandi fələ lan marasarian feen ma. ²⁶ E yi siga Yoni fəma, e yi a fala a xa, e naxa, “Karaməxə, i xaxili luxi a xən ma ba, ε nun naxan yi Yuruden kidima, i naxan ma fe sereya ba nxu xa. Nba iki, a marafuun tima, muxune birin sigama a fəma!” ²⁷ Yoni yi e yabi, a naxa, “Muxun mi sese sətəma fə Ala na naxan fi a ma. ²⁸ E tan yeteeen nan n seren na, a n na a fala nən, n naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na, xəraan nan tun n tan na a yee ra.’ ²⁹ Naxalandi kanna nan gbee naxanla ra. Koni a xəyin naxan tixi a fəma, na tuli matixi a ra. A na a xuiin mə waxatin naxan yi, a sewama nən. N ma səwan na kii nin, a dəfexi. ³⁰ Fə a tan xa yite nən, n tan yi magodo.”

* ^{3:14}: Sajini te feen Musa xən, na mato Yatene 21.8-9 kui. Yesu yite nən a yelin xanbini gbangbanjə wudin ma. A mən yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

Naxan kelixi ariyanna yi

³¹ “Naxan kelixi kore xənna ma, na seen birin xun na. Naxan kelixi dunuja yi, dunuja gbeen nan na ra. Na dunuja feene nan falama. Naxan kelixi ariyanna yi, na nan seen birin xun na. ³² A naxan toxi, a a mε, a na nan sereya bama koni yamaan mi a sereya falan suxi. ³³ Naxan na a falan suxu, na bata a mayita a Ala nan tinxin. ³⁴ Ala naxan xεxi, na Alaa falan nan tima amasötø Alaa Nii Sarijanxin fima a ma nən dan mi naxan na! ³⁵ Fafe Alaa Dii Xεmen nafan a ma. A bata feen birin taxu a ra. ³⁶ Naxan na dənkelya a Dii Xεmen ma, na habadan nii rakisin sötəma nən. Naxan mi laxi a Dii Xεmen na, na mi nii rakisin sötø, bayo Alaa xələn luma nən a fari!”

4

Samariya kaa naxanla fe

¹ Farisi muxune yi a mε fa fala Yesu yi xarandiine sötəma dangu Yoni ra, a yi e rafu igeni. ² Anu, Yesu yεtεen mi yi marafuun tima, koni a xarandiine nan yi muxune rafuma. ³ Yesu to muxune falane mε, a keli Yudaya yamanani, a siga Galile yamanani.

⁴ A yi lan nun a xa dangu Samariya yamanani. ⁵ A taana nde li Samariya yamanani naxan xili Sikara, naxan yi maso xεen na Yaxuba naxan so a dii xεmen Yusufu yii. ⁶ Yaxubaa xəjinna yi na yi. Yesu bata yi xadan siga tideni, a yi dəxə na xəjinna de ra yanyin na.

⁷ Samariya kaa naxanla nde yi fa ige badeni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ki igeni, n xa n min.” ⁸ A xarandine bata yi siga taani donse saradeni. ⁹ Samariya kaa naxanla yi a yabi, a naxa, “Yahudiyane nan i tan na, Samariya kaan nan n tan na. I n xandima igeni nanfera?” Amasötø Yahudiyane mako mi Samariya kaane ma.* ¹⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i yi Alaa kiseen kolon nun e nun naxan i xandixi igeni, xa i yi na fan kolon nun, i yi a xandima nən nun, a yi siimaya igen fi i ma.” ¹¹ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, ige rate se mi i yii, anu igen makuya. I na siimaya igen sötən minen yi? ¹² N xu benba Yaxuba

nan xəjinni ito fixi nxu ma, a tan nun a diine nun a xuruseene birin yi e minma be nin nun. I tan gbo Yaxuba xa ba?”

¹³ Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo igeni ito min, min xənla a suxuma nən mən, ¹⁴ koni n tan igen naxan fima muxune ma, xa muxun na min, min xənla mi fa a suxuma sənən. Amasötø n ni igen naxan fima a ma, na luma nən a yi alo tigi igen naxan minima han a habadan nii rakisin sötø.” ¹⁵ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, na igen fi n ma alogo min xənla nama fa n suxu sənən, n mən yi fa ige badeni be.”

¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Sa i ya xεmen xili, ε fa be.” ¹⁷ Naxanla yi a yabi, a naxa, “Xεmen mi n yii.” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata jəndin fala fa fala xεmə mi i yii. ¹⁸ Koni i bata yi dəxə xεmə suulun xən ma nun. I naxan yii iki, i ya xεmen yεtεen mi na ra. I bata jəndin fala n xa.”

¹⁹ Naxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, n bata a kolon fa yati, fa fala nabiin nan i tan na. ²⁰ Nxu tan Samariya kaane, nxu benbane Ala batu geyani ito nan fari, koni ε tan Yahudiyane naxa, a lan nən, en xa Ala batu Yerusalən nin.” ²¹ Yesu yi a fala naxanla xa, a naxa, “La n na, waxatina nde fama, yamaan mi fa fama Fafe Ala batuden'i geyani ito fari, e mən mi a batue Yerusalən taan fan yi. ²² ε tan Samariya kaane, ε naxan batuma, ε mi na kolon. Nxu tan Yahudiyane naxan batuma, nxu na kolon, amasötø kisi feen fataxi Yahudiyane nan na. ²³ Koni waxatina nde fama, a yεtεen bata a li, Ala batu muxu kendene fama Fafe Ala batuden'i niin nun jəndini nən yati! Bayo Fafe Ala na muxu sifane nan fenma, e yi a batu. ²⁴ Niin nan Ala ra. Naxanye a batuma, ne xa a batu niin nun jəndin yatin nin.”

²⁵ Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N na a kolon fa fala Mesiya fama nən, naxan xili Alaa Muxu Sugandixina. A na fa waxatin naxan yi, a feen birin yεbama nxu xa nən.” ²⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na, n tan naxan falan tima i xa ito ra.”

²⁷ Na waxatin yεtεni, Yesu a xarandiine yi fa, e kabə amasötø e bata a li falan tiye naxanla xa. Koni e sese mi naxanla

* **4:9:** Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatəxi kafirine nan na. E fe foloden səbəxi Mangane Firinden 17.24 kui.

maxɔdin fa fala, “I waxi nanse xɔn?” E mi Yesu fan maxɔdin fa fala, “I nanse falama naxanla xa?” ²⁸ Nba, naxanla yi ige ba fejnen lu na, a xetε taani. A sa a fala yamaan xa, ²⁹ a naxa, “E fa xemena nde mato, n bata feen naxanye birin liga, a bata ne birin fala n xa. Alaa Muxu Sugandixin mi a ra ba?” ³⁰ Na ma, yamaan yi keli taani, e siga Yesu fema.

³¹ Xarandiine yi Yesu mafanma na waxatini, e naxa, “Karamɔxɔ, donseen don!” ³² Koni a yi e yabi, a naxa, “Donsena n yii, ε mi naxan kolon.” ³³ Nayi, xarandiine yi e bode maxɔdin fɔlɔ, e naxa, “Muxuna nde bata donseen fi a ma ba?” ³⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma donseen nan n xε muxun sagoon wanla kεen na han wanla yi kamali. ³⁵ Ε a falama nεn, ε naxa, ‘Kike naanin luxi, malo xaba waxatin yi a li,’ koni n xa a fala ε xa, ε yεen nakeli, ε xεene mato. Maala bata mɔ, malo xaba waxatin bata a li. ³⁶ Malo xabane bata fɔlɔ e saranna sotε. E naxanye malanma, ne habadan nii rakisin sotεma nεn. Nanara, maala bi muxun nun a xaba muxun sεwama nεn e bode xɔn ma. ³⁷ Na kui, jondin nan sandani ito ra, naxan a falaxi, a naxa, ‘Muxuna nde maala bima, gbεtε yi a xaba.’ ³⁸ N bata ε xε, ε sa maala xaba, ε mi naxan walixi. Muxu gbεtεye nan a walixi. Ε tan yi tɔnɔ sotε e wanli.”

³⁹ Samariya kaan naxanye yi na taani, ne wuyaxi yi dεnkεleya Yesu ma na naxanla falana fe ra, a naxa, “N feen naxan birin ligaxi, a bata na fala n xa.” ⁴⁰ Nanara, Samariya kaane to fa Yesu fema, e yi a mafan, a xa lu e fema. Yesu yi lu e fema xii firin. ⁴¹ Muxu wuyaxi gbεtεye yi dεnkεleya Yesu ma a falane fe ra. ⁴² Ne yi a fala naxanla xa, e naxa, “Nxu bata dεnkεleya iki koni nxu mi dεnkεleyaxi i ya falan gbansanna xan ma fe ra bayo nxu fan bata a xuiin mε. Nxu bata a kolon yati fa fala dunuya muxune rakisimaan nan a tan na.”

Yesu yi kuntigina diini yalan

⁴³ Yesu to xii firin ti na, a yi siga Galile yamanani. ⁴⁴ Yesu yεtεen bata yi a fala e xa nun, a naxa, “Nabiin mi binyen sotε a

yεtεna yamanani.” ⁴⁵ A Galile yamanan li waxatin naxan yi, na kaane yi a yisuxu ki faji, amasotɔ e fan bata yi a fe ligaxine to Yerusalen taani Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla[†] waxatini. Bayo e fan yi na nun. ⁴⁶ Nayi, Yesu mɔn yi xetε Kana taani Galile yamanani, a igen maxetε manpaan na dεnaxan yi.

Mangana kuntigina nde yi menni naxan ma dii xεmεn yi furaxi Kaperunyan yi. ⁴⁷ A to a me a Yesu bata fa Galile yi sa keli Yudaya yamanani, a yi siga a fema, a yi a mafan, alogo a xa siga Kaperunyan yi, a sa a dii xεmεni yalan. Amasotɔ a faxamatɔɔn nan yi fa a ra. ⁴⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Ε tan tondixi dεnkεleyε fɔ ε na taxamasenne nun kabanako feene to.” ⁴⁹ Mangana kuntigin yi a yabi, a naxa, “Nkanna, yandi, fa en siga benun n ma diin xa faxa.” ⁵⁰ Yesu yi a fala, a naxa, “Siga, i ya dii xεmεn mi faxama.” Xεmεn yi la Yesu a falan na, a siga. ⁵¹ A yi sigama a konni waxatin naxan yi, a lan a walikene ra. Ne yi a fala a xa, fa fala a a diin mɔn a nii ra. ⁵² A yi e maxɔdin a dii xεmεn fisaxi waxatin naxan yi. E yi a yabi, e naxa, “Xoro yanyi tagini, a fati mawolonna yi a bejin.” ⁵³ Na yi rabira a fafe ma a Yesu a fala na waxatin nin, a naxa, “I ya dii xεmεn mi faxama.” Nanara, a tan nun a denbayaan birin yi dεnkεleya Yesu ma.

⁵⁴ Kabanako feen firinden nan ito ra Yesu naxan liga a to keli Yudaya yamanani siga Galile yamanani.

5

Yesu yi lebutenna rakendεya

¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga Yerusalen taani Yahudiyane sanla nde a fe ra. ² Nba, maxadene nde yi rafalaxi Yerusalen taan yεxεne so dεen dεxɔn, a xili “Betesata” Heburu xuini. Gage suulun tixi na maxaden nabilinni. ³ Furetɔ wuyaxi yi saxi na gagene bun ma, danxutɔne nun sankalatɔne nun lebutenne. E yi igeni maxa waxatin nan legedenma ⁴ amasotɔ malekana nde yi godoma igeni waxatina nde yi, a yi a yimaxa. Furetɔɔn naxan singe

[†] 4:45: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nεn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dε wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

na yi godo igeni, malekana igeni maxama waxatin naxan yi, na furen yi yalanma nən, a na findi a sifa yo ra.

⁵ Xemēna nde yi na nun naxan yi furaxi jee tongue saxan e nun solomasexe. ⁶ Yesu to a to saxi na yi, a yi a kolon fa fala na xemēn bata yi bu furaxi, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi a xən ma, i xa kendeyya ba?”

⁷ Furetəon yi a yabi, a naxa, “N kanna, igeni maxan waxatin naxan yi, muxe mi n yii be naxan n nagode igeni. N na kata, n xa godo a yi, muxu gbete singe nan godoma n yee ra.” ⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga.” ⁹ Xemēn yi yalan sa, a yi a sa seen tongo, a siga.

Matabu Ləxən nan yi a ra. ¹⁰ Na ma, xemēn naxan kendeyaxi, Yahudiyane yi a fala na xa, e naxa, “Sariyan mi a falaxi i xa i ya sa seen tongo Matabu Ləxəni.”* ¹¹ A yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan n nakendeyaxi, na nan a falaxi, a n xa n ma sa seen tongo, n siga.” ¹² E yi a maxədin, e naxa, “Nde na ra naxan a falaxi, a i xa i ya sa seen tongo, i siga?” ¹³ Koni xemēn naxan yi kendeyaxi, na mi yi a kolon, bayo Yesu bata yi lə ayi yamaan ye. ¹⁴ Na xanbi ra, Yesu yi sa a to Ala Batu Banxini, a naxa, “A mato, i bata kendeyya. Fata yulubin ma alogo fe gbeten nama i sətə naxan jaxu dangu ito ra.” ¹⁵ Xemēn yi siga, a sa a fala Yahudiyane xa, a naxa, a Yesu nan a rakendeyaxi. ¹⁶ Nayi, e yi Yesu fen yengen na, bayo a bata yi na ligi Matabu Ləxəni.

¹⁷ Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe Ala walima waxatin birin, a lan nən, n fan xa wali.” ¹⁸ Na ma, Yahudiyah kuntigine mən yi e yixədəxə fəren fəndeni Yesu faxa xinla ma. Amasətə a mi yi Matabu Ləxən sariyan xan gbansan kalama, koni a mən yi a falama a a Fafe nan Ala ra, a yi a fala alo e nun Ala keden.

Alaa Dii Xemēn senbenafe

¹⁹ Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa. Fafana a Dii Xemēn mi fefe ligε a yεtε ma, fə a na a Fafe to naxan ligε. N Fafe Ala na naxan ligi, n tan a Dii Xemēn fan na nan ligama.” ²⁰ Bayo a Dii Xemēn

nafan a ma, a yi a yita a ra a feen naxanye birin ligama. A feene yitama a ra nən naxanye gbo itoe xa, alogo ε birin xa kabə ne ma. ²¹ Amasətə n Fafe Ala faxa muxune rakelima sayani kii naxan yi, a nii rakisin fi e ma, a Dii Xemēn fan nii rakisin fima a waxən muxune ma na kii nin. ²² Fafe Ala mi muxu yo a kiti bolonma koni a bata muxu makitin birin taxu a Dii Xemēn na, ²³ alogo muxun birin xa a Dii Xemēn binya, alo Fafe Ala binyaxi kii naxan yi. Muxu yo mi a Dii Xemēn binya, na mi Fafan fan binyaxi naxan a xəxi.”

²⁴ “N xa jəndin fala ε xa, naxan yo n ma falan mε, a denkelya n xε muxun ma, na habadan nii rakisin sətəma nən. Na kanna mi yalagima, koni a bata keli sayani, a so nii rakisini. ²⁵ N xa jəndin fala ε xa, waxatin fama, a bata a li, faxa muxune Alaa Dii Xemēn xuiin naməma nən. Naxanye na a mε, ne nii rakisin sətəma nən. ²⁶ Bayo alo habadan nii rakisin Fafe Ala yii kii naxan yi, a bata a ragidi a Dii Xemēn ma na kiini. ²⁷ A bata kiti saan sənbən fi a Dii Xemēn ma, amasətə Muxuna Dii Xemēn na a ra. ²⁸ E nama kabə ito ra, bayo waxatin fama faxa muxune birin a xuiin naməma nən, ²⁹ e yi keli e gaburune kui. Naxanye fe fajin ligaxi, ne kelima nən, e nii rakisin sətə. Naxanye fe jaxin ligaxi, ne fan kelima nən, e yalagi. ³⁰ N mi nəe fefe ligε n yεtε ra. N kitin sama nən alo n na məma kii naxan yi. N ma kitin mən tinxin bayo n mi n yεtε sagoon ligama, koni fə n xε muxun sagona.”

Yesu a sereyane fe

³¹ “Xa n tan nan n yεtε sereyaan bama, ε mi na yatəma jəndin na. ³² Koni muxu gbete na naxan sereyaan bama n xa. N na a kolon, a sereyaan naxan bama n ma fe yi, jəndin nan na ra. ³³ E bata xərane rafa Yoni ma, a seren ba jəndini. ³⁴ N tan mako mi adamadiine sereyaan ma koni n na falama nən alogo ε xa kisi. ³⁵ Yoni luxi nən alo lenpu dəgena ε tagi, a findi kənənna ra ε xa. E bata tin səwε a kənənna ra waxatidi bun. ³⁶ Koni sereyana n yii naxan gbo Yoni gbeen xa. N Fafe Ala wanla

* **5:10:** Farisi muxune namunne mi yi tinjə wali yo xa kə Matabu Ləxəni. Na feen sebəxi Xərəyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu səxəlexine mi yi maliyə na ləxəni hali muxune tərəxi na namunna fe ra a xədəxən na.

naxanye soxi n yii n xa e rakamali, ne a yitama nən a n Fafe nan n xəxi. ³⁷ Fafe Ala naxan n xəxi, na fan bata seren ba n xa. Ε munma a xuiin mε, ε mən munma a yetagin to mume! ³⁸ A falan mi ε tan kui, amasətə ε mi dənkeleyaxi a xeraan ma. ³⁹ Ε kitabun fəsəfəsəma amasətə ε mirixi a ma, a ε habadan nii rakisin sətəma a xən ma, koni na fan seren bama n tan nan xa! ⁴⁰ Hali na, ε mi tinxi fe n tan ma, ε nii rakisin sətə.”

⁴¹ “N mako mi adamadiine binyen ma. ⁴² Koni n na ε tan kolon. Alaa xanntenyaan mi ε bəjənəni. ⁴³ N bata fa n Fafe Ala xinli koni ε mi n nasuxi. Xa muxu gbətə fa a yetə xinli, ε na tan nasuxuma nən. ⁴⁴ A rafan ε ma, ε xa binyen sətə ε bode ra koni ε mi kataxi ε yi binyen sətə Ala keden peen yii. Ε dənkeleyama na yi di? ⁴⁵ Koni ε nama ε miri fa fala n na ε magima n Fafe xa nən. Musa nan ε magima, ε yigi saxi naxan yi. ⁴⁶ Xa ε yi laxi Musa ra nun, ε yi lama n tan fan na nən nun amasətə a bata n ma fe səbə. ⁴⁷ Koni xa ε mi laxi a fe səbəxine ra, ε lama n ma falan na di nayi?”

6

Yesu yi muxu wuli suulun dege

Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17

¹ Na xanbi ra, Yesu yi dangu Galile Daraan kidima, naxan mən xili Tiberiyadi Darana. ² Yama gbeen yi biraxi a fəxə ra amasətə e bata yi a kabanako wanle to. A yi furetəne yiylanma. ³ Yesu nun a xarandiine yi te geyaan fari, e sa dəxə na.

⁴ Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla* bata yi maso.

⁵ Yesu yi a yəen nasiga, a yama gbeen to fe a fəma. A yi a fala Filipi xa, a naxa, “En donseen sarama minən yi muxuni itoe xa, e yi e dege?” ⁶ A na fala a xa nən alogo a xa a kənaan fəsəfəsə, bayo a yi a kolon a yi naxan ligama. ⁷ Filipi yi a yabi, a naxa, “Hali en gbeti gbanan kəmə firin sara donseen na, birin mi ndedi sətə!” ⁸ Yesu a xarandiina nde Simən Piyəri ngaxakedenna Andire yi a fala, a naxa, ⁹ “Banxulanna nde be buru

xun suulun nun yəxə firin a yii. Koni na nanse ligə muxuni itoe birin na?”

¹⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε yamaan nadəxə.” Nba, səxən yi mənni han. Nayi, muxune birin yi dəxə. Fayida xəmə wuli suulun nan jəxən yi e ye nun. ¹¹ Yesu yi buru xunne tongo, a barikan bira Ala xa. Muxun naxanye yi dəxī na, a yi a taxun ne ra han e wasa! A yəxən fan liga na kiini. ¹² E birin to lugo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ε dungi dungi dənxəne matongo. Ε nama sese yikala.” ¹³ Nanara, e ne birin matongo. E debe fu nun firin nafe buru xun suulunna dungi dungine ra, naxanye lu e dege xanbini.

¹⁴ Na muxune to a to Yesu kabanako feen naxan liga, e yi a fala, e naxa, “Nabiin nan yati xəməni ito ra naxan yi lanma a fa dunuja yi.” ¹⁵ Yesu yi a kolon, a e yi fama a karahanden nin, a xa findi mangan na. Nayi, a mən yi keli na, a kedenna yi siga geyaan fari.

Yesu yi sigan ti igen fari

Matiyu 14.22-23, Maraka 6.45-52

¹⁶ Ninbanna a lixina, a xarandiine yi godo daraan də, ¹⁷ e te kunkin kui siga daraan kidima Kapərunan binni. Kəe yi so, Yesu mi fa e fəma. ¹⁸ Foye gbeen yi fa, igen yi walanjə ayi kati! ¹⁹ Na waxatini, xarandiine bata yi siga kilo suulun hanma sennin igen xun ma. E yi Yesu to a masəe kunkin na, a sigan tima igen fari. E yi gaxu. ²⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε nama gaxu, n tan nan a ra.” ²¹ Xarandiine yi tin a so kunkin kui, kunkin yi a sigaden li mafuren.

Yamaanyi Yesufen

²² Na xətən bode yamaan naxan lu daraan də, ne yi a to a kunki keden peen nan yi na yi, anu Yesu mi te na kunkin kui. A xarandiine nan gbansan siga. ²³ Marigi Yesu barikan bira Ala xa dənaxan yi, yamaan yi burun don, kunki gbətəye yi fa mənni sa keli Tiberiyadi taani. ²⁴ Nanara, yamana a to waxatin naxan yi, a Yesu nun a xarandiine mi yi na, e te kunkine kui, siga Yesu fendeni Kapərunan yi.

* **6:4:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

Yesu luxi nən alo burun naxan findixi nii rakisi seen na

²⁵ E Yesu to daraan xanbi ra waxatin naxan yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamoxo, i faxi be waxatin mundun yi?” ²⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, ε mi n fenma amasətə ε bata kabanako feene to, koni bayo ε bata burun don, ε lugo. ²⁷ ε nama wali donsena fe ra naxan kalama, fə naxan habadan nii rakisin fima ε ma n tan Muxuna Dii Xəmən naxan soma ε yii. Amasətə Fafe Ala bata a taxamasenna sa n ma.” ²⁸ E yi a maxədin, e naxa, “Nxu tan nanfe ligama alogo nxu yi Alaa wanle ke.” ²⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε walima Ala xa ikiini: Ε xa la a xəraan na.” ³⁰ E yi a yabi, e naxa, “I kabanako feen mundun ligama, nxu a to, nxu dənkəleya i ma? I nanfe ligama na yi? ³¹ Nxu benbane donseen don nən tonbonni naxan xili ‘Manna donsena’ alo a səbəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, ‘A burun so e yii sa keli kore, e yi a don.’[†]

³² Yesu naxa, “N xa jəndin fala ε xa. Musa xa mi burun so ε yii de sa keli kore, koni n Fafe Ala nan buru kəndən so ε yii, sa keli kore. ³³ Amasətə Ala burun naxan fima ε ma, sa keli kore, na nan nii rakisin fi dunuya muxune ma.”

³⁴ Nayi, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu kanna, lu na burun soε nxu yii tun.”

³⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan nan nii rakisin balon na. Muxu yo fa n tan ma, kamen mi na suxε mumε! Muxu yo dənkəleya n tan ma, min xənla mi na suxε mumε! ³⁶ Koni n na a fala ε xa nən, a ε bata yi n to nun koni ε mi dənkəleya. ³⁷ N Fafe Ala muxun naxanye fi n ma, ne fama nən n fəma. Naxan na fa n fəma, n mi na kedə mumε! ³⁸ Amasətə n godoxi nən sa keli ariyanna yi alogo n xa fa n xε muxun sagoon liga koni n tan sagoon mi a ra. ³⁹ N xε muxun sagoon ni i ra: a bata muxun naxanye fi n ma, n nama ne sese rələ ayi, koni fə n xa e rakeli sayani ləxə dənxəni. ⁴⁰ Amasətə n Fafe Ala sagoon nan ito ra, a naxan yo na a Dii Xəmən to, e dənkəleya a ma, n yi e rakeli sayani ləxə dənxəni, ne habadan nii rakisin sətəma nən.”

⁴¹ Yahudiyane yi Yesu mafala fələ bayo a bata a fala, a naxa, “N tan nan balon na naxan sa kelixi ariyanna yi.” ⁴² Na ma, e naxa, “Yusufu a dii xəmən Yesu xa mi ito ra ba? Nxu a fafe nun a nga kolon. A tan a falama di nayi, a godoxi nən sa keli ariyanna yi?”

⁴³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε ba n mafalε ε bode tagi. ⁴⁴ Muxu yo mi fə n fəma fə n Fafe Ala na naxan mabandun, n xε muxuna. Awa, n na a rakelima nən sayani ləxə dənxəni. ⁴⁵ Nabine bata a səbə, e naxa, ‘Ala e birin xaranma nən.’ Naxan yo na n Fafe Ala xuiin name, a yi a xaranna suxu, na fama nən n fəma. ⁴⁶ Muxu yo munma Fafe Ala to, fə naxan kelixi Ala yi, na nan tun bata Fafe Ala to. ⁴⁷ N xa jəndin fala ε xa, muxu yo na dənkəleya, na bata habadan nii rakisin sətə. ⁴⁸ N tan nan nii rakisin balon na. ⁴⁹ ε benbane burun don nən tonbonni, naxan xili Manna donsena, koni e faxa nən. ⁵⁰ Koni na balon ni i ra naxan sa kelixi ariyanna yi, muxu yo na a don, na mi faxama. ⁵¹ N tan nan nii rakisin balon na sa keli ariyanna yi. Muxu yo na baloni ito don, a nii rakisin sətəma nən habadan. N fati bəndən nan findixi baloni ito ra, n naxan fima alogo dunuya muxune birin xa nii rakisin sətə.”

⁵² Yahudiyane xəlxin yi e bode matandi fələ, e naxa, “Xəməni ito nəe a fati bəndən fiyε en ma di, en yi a don?”

⁵³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, xa ε mi Muxuna Dii Xəmən fati bəndən don, ε yi a wunla min, nii rakisin mi luma ε xa mumε! ⁵⁴ Muxu yo n fati bəndən don, a yi n wunla min, habadan nii rakisina a xa. N na a rakelima nən sayani ləxə dənxəni. ⁵⁵ Amasətə donse kəndən nan n fati bəndən na. Min se kəndən nan n wunla ra. ⁵⁶ Naxan na n fati bəndən don, a yi n wunla min, na bata lu n tan yi, n fan bata lu na kanni. ⁵⁷ Habadan Fafe, na nan n xəxi. Nii rakisina n tan yii a barakani. Na kiini, naxan na balo n tan xən, na fan nii rakisin sətəma nən n barakani. ⁵⁸ Baloni ito nan godoxi sa keli ariyanna yi. ε benbane burun don nən naxan xili Manna donsena, e faxa. Koni, naxan na baloni ito don, na nii rakisin sətəma nən habadan.”

[†] **6:31:** Manna donsena: A mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

⁵⁹ Yesu na birin falaxi waxatin naxan yi, a yi xaranna tima salide banxini Kapərunan taani.

Habidan nii rakisina fe

⁶⁰ E to na mε, a xarandii wuyaxi yi a fala, e naxa, "Xaranni ito xədəxə de! Nde tinjε a ma?" ⁶¹ Yesu yi a kolon a yetε ma fa fala a xarandiine a mafalama a falana fe ra. Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, "Na falan bata ε magaxu ba? ⁶² Xa ε fa Muxuna Dii Xemən to tε a kelideni go? ⁶³ Alaa Nii Sarıñanxin nan nii rakisin fima. Sese mi fati benden na. N falan naxanye tixi ε xa, niin nun nii rakisin nan ne ra. ⁶⁴ Koni hali na, ε tan ndee mi dənkəleyaxi." Amasətə xabu a fələni, Yesu yi ne kolon naxanye mi yi dənkəleyaxi a ma e nun naxan sa a yanfama. ⁶⁵ A mən yi a fala, a naxa, "Na feen ma, n bata a fala ε xa, n naxa, 'Muxu yo mi nəe fe n fema fə n Fafe Ala na naxan mali.' "

⁶⁶ A xarandii wuyaxi yi xεtε a fəxə ra na waxatini, e mi fa siga a fəxə ra sənən.

⁶⁷ Nanara, Yesu yi a fala a xarandii fu nun firinne xa, a naxa, "Ε tan go, ε fan waxi xεtε feni ba?" ⁶⁸ Simən Piyeri yi a yabi, a naxa, "Marigina, nxu sigama nde fema? Habidan nii rakisi falane i tan nan yii. ⁶⁹ Nxu bata dənkəleya, nxu bata a kolon fa fala i tan nan Alaa Muxu Sarıñanxin na." ⁷⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, "N tan xa mi ε tan muxu fu nun firinne sugandixi ba? Koni hali na, muxu keden ε ye, se jaxin nan na ra!" ⁷¹ A yi na falama Simən Isakariyoti a dii xemən Yudasi nan ma. Na yi a xarandii fu nun firinne nan ye, koni na nan yi a yanfama.

7

Yesu nun a ngaxakedenne fe

¹ Na xanbi ra, Yesu yi Galile yamanani siga. A mi tin sigε Yudaya yamanani amasətə Yahudiyan naxanye yi na, ne yi waxi a faxa feni. ² Yahudiyan Bubu Kui Sanla* bata yi maso. ³ Nanara, Yesu ngaxakedenne yi a fala a xa, e naxa, "I lan nən i xa keli be, i siga Yudaya yamanani, alogo i ya xarandiine xa i ya kabankoko fe wanle to. ⁴ Muxun wanla naxan kəma, a mi na

luxunjε xa a waxi findi feni xili kanna ra. Bayo i feni itoe ligama, i yetε yita dunuŋa birin na." ⁵ Amasətə hali a ngaxakedenne mi yi laxi a ra. ⁶ Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N ma waxatin munma a li singen. Koni waxatin birin lan ε tan xa. ⁷ Dunuŋa mi nəe ε tan najaxue. Koni a bata n tan najaxu, amasətə n bata a fala a a kewanle jaxu. ⁸ Ε siga sanli. N tan mi sigama iki, amasətə n ma waxatin munma a li singen." ⁹ A yi na fala e xa, a lu Galile yamanani.

Yesu yi siga yamaan malanni

¹⁰ Yesu ngaxakedenne sigaxin sanli, na xanbi ra a fan yi siga. Koni a mi a yetε makənen, a yi a yεe raluxunjε ayi.

¹¹ Yahudiyan yi a fen malanni, e naxa, "A minen yi?" ¹² Yamaan yi koyəkoyənma a fe yi han! Nde naxa, "Muxu fəjin nan a ra." Nde fan naxa, "En-en, a yamaan mayendenma." ¹³ Koni muxu yo mi falan ti kənənni a fe ma, amasətə e yi gaxuxi Yahudiyan yεe ra.

¹⁴ Malanna bata yi siga han a tagi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini, a yamaan xaran fələ. ¹⁵ Yahudiyan yi kabə kati! E yi a fala, e naxa, "Xeməni ito Kitabun kolonxi di? A mi xaranxi." ¹⁶ Yesu yi e yabi, a naxa, "N xaranna naxan tima, na mi kelixi n tan ma, koni a kelixi n xε muxun nan ma. ¹⁷ Naxan waxi Ala sagoon liga feni, na a kolonma nən, xa xaranni ito kelixi Ala nan ma, hanma xa a kelixi n tan nan ma. ¹⁸ Muxun naxan a yetε a fe falama, na binyen nan fenma a yetε xa. Koni naxan binyen fenma a xε muxun xa, na jəndin nan falama, tinxintareya mi na kanni. ¹⁹ Musa xa mi Alaa sariyan so ε yii ba? Koni ε sese mi sariyan suxi! Nanfera ε kataxi n faxa feen na?"

²⁰ Yamaan yi a yabi, e naxa, "Yinnani i fəxə ra! Nde kataxi i tan faxa feen na?"

²¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata yi kabankoko fe gbee keden liga, ε birin kabə nən na ma. ²² Musa gaan tiin yamarin so nən ε yii. Nanara, ε ε dii xemene dugi soma Matabu Ləxəni. Anu, Musa xa mi a fələ koni xabu ε benbane. ²³ Xa ε ε dii xemene dugi soma Matabu Ləxəni, alogo Musaa sariyan nama kala, ε xələma n tan

* **7:2:** Bubu Kui Sanla fe səbəxi Saraxaraline 23.33-38 kui.

ma nanfera, a n bata xemén gbindin birin nakendęya Matabu Loxəni? ²⁴ E nama kitin bolon benun ε xa feen fesefesę. E kitin sa tinxinna nin.”

Yamaan yi Yesu a fe fala

²⁵ Yerusalen taan muxuna ndee yi a fala, e naxa, “Na xemén xa mi ito ra ba, e kataxi naxan faxa fe ra? ²⁶ A mato, a falan tima kənənni, e mi a mafalama! Kuntigine bata a kolon ba, fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan ito ra? ²⁷ Koni Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, muxu yo mi a keliden kolonjne. Koni en birin xemeni ito keliden kolon.” ²⁸ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi a xuini te, a naxa, “E n kolon ba e nun n keliden yetəna? N mi faxi n yete ma. Naxan n xəxi, jəndin nan na kanna ra. E mi a tan kolon, ²⁹ koni n tan a kolon, amasətə n kelixi a tan nan fema. A tan nan n xəxi.” ³⁰ Na xanbi ra, e kata a susu feen na. Koni muxu yo mi a yiin din a ra, amasətə a waxatin munma yi a li singen.

³¹ Koni muxu wuyaxi yi dənkəleya a ma yamaan yε, e naxa, “Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, a kabanako feene ligε nən naxanye gbo muxuni ito gbeene xa ba?” ³² Farisi muxune yi yamaan koyekoyen xuiin mε Yesu a fe ma. Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kantan muxune rasiga a susudeni.

³³ Yesu naxa, “N na ε fema han waxatidi mən, na xanbi ra n siga n xε muxun fema. ³⁴ E n fenma nən, koni ε mi fa n toe sənən, amasətə n sigan dənaxan yi, ε mi nəe sige na yi.” ³⁵ Yahudiyane yi a fala e bode tagi, e naxa, “A sigan minen yi, en mi a toe dənaxan yi? A sigama Girékine yamanani ba, en kon kaane xuyaxi ayi dənaxan yi, a yi Girékine xaran? ³⁶ A falani ito bunna di? Fa fala, ε n fenma nən, koni ε mi n toe? Fa fala, n sigan dənaxan yi, ε mi sige mənni?”

Igen naxan habadan nii rakisin fima

³⁷ Sanla ləxə dənxeñi, sanla ləxə gbeena, Yesu yi ti, a yi a xuini te, a naxa, “Xa min xənla naxan ma, a xa fa n ma, a fa a min. ³⁸ Naxan na dənkəleya n tan ma, siimaya

igene minima nən na kanni alo baana, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.”[†] ³⁹ Yesu yi Alaa Nii Sarıñanxin nan ma fe falama. Naxanye yi dənkəleyama Yesu ma, ne yi a sətəma nən. Na waxatini, Nii Sarıñanxin munma yi fi, amasətə Yesu munma yi keli a binyeni.

Yamaan yi yitaxun Yesu a fe ra

⁴⁰ Muxuna ndee yi Yesu xuiin mε yamaan yε, e naxa, “Nabi yeteen nan xemeni ito ra yati!” ⁴¹ Nde gbətəye fan naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan a ra.” Koni nde gbətəye naxa, “Alaa Muxu Sugandixin minima Galile yamanani di?” ⁴² Kitabun xa mi a falaxi ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin minima Dawuda bənsənna nin keli Bətəleemi taani, Dawuda dəxədena?”[‡] ⁴³ Nanara, yamaan yi yitaxunxi a fe ra. ⁴⁴ Ndee yi waxi a susu feni koni muxu yo mi a yiin din a ra.

Yahudiya kuntigine dənkəleyatareyana fe

⁴⁵ Kantan muxune yi xətə saraxarali kuntigine nun Farisi muxune fema, naxanye e maxədin, e naxa, “Nanfera ε mi faxi Yesu ra?” ⁴⁶ Kantan muxune yi e yabi, e naxa, “Muxu yo munma falan ti singen alo xemeni ito falan tima kii naxan yi.” ⁴⁷ Farisi muxune yi e maxədin, e naxa, “A bata ε fan mayenden n je? ⁴⁸ E yamaan kuntigina nde kolon hanma Farisi muxuna nde naxan laxi a ra? ⁴⁹ Yamani ito mi Musaa sariyan kolon. Nanara, Ala dangana e fəxə ra!” ⁵⁰ Nikodemı naxan bata yi fa Yesu fema a fələni nun, na yi e yε, a yi a fala e xa, a naxa, ⁵¹ “En ma sariyan na a ra ba, en xa muxun yalagi benun en xa a xuiin mε, en yi a kolon a naxan ligama?” ⁵² E yi a yabi, e naxa, “Galile kaan nan i tan fan na ba? Kitabun xaran. I a kolonma nən nayi a nabiin mi kele Galile yamanani mumε!” ⁵³ Nayi, birin yi siga a konni.

8

Naxanla naxan susu yalunyani

¹ Yesu yi siga Oliwi geyaan fari. ² Na xətən bode subaxani, a mən yi xətə Ala Batu

[†] **7:38:** Siimaya igena fe mən səbəxi Sakari 14.8 kui. [‡] **7:42:** A mato Samuyəli Firinden 7.12 nun Yaburin 89.4-5 nun Yeremi 23.5 nun Mika 5.1 kui.

Banxini. Yamaan birin yi fa a fəma, a dəxə, a yi e xaran fələ.

³ Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yi naxanla nde suxu yalunyaan ligadeni, e fa a ra, e yi a ti e tagi. ⁴ E yi a fala Yesu xa, e naxa, “Karaməxə, nxu naxanli ito suxi yalunyaan nan lige. ⁵ Musa a yamari nən Sariya Kitabuni, a na naxalan sifan xa magələn gəmən na han a faxa. Nba, i tan naxa a di?” ⁶ E yi na falama a bunba feen nan ma, alogo e xa a suxu. Koni Yesu yi a yigodo, a lu səbenla tiyə a yii sonla ra bəxən ma. ⁷ E yi tixi a dəxən ma na waxatini, e lu a maxədinjə. Yesu yi a rakeli, a yi a fala e xa, a naxa, “Naxan munma yulubin liga ε tagi singen, na singe xa gəmən woli a ma.” ⁸ A mən yi a yigodo, a lu səbenla tiyə bəxən ma. ⁹ E ito mə waxatin naxan yi, e birin yi keli na yi keden keden yəen ma fələ xəmə fonne ma. Yesu kedenna yi lu na yi, naxanla fan yi lu tixi na yi. ¹⁰ Yesu yi keli, a yi a fala naxanla xa, a naxa, “Nga naxanla, e minən yi? Muxə mi lu be, e yi i yalagi?” ¹¹ A yi a yabi, a naxa, “N fafe, muxu yo.”

Yesu naxa, “Nba, n tan fan mi i yalagima. Siga, koni i nama fa yulubin liga sənən.”

Dunuja kənənna nan Yesu ra

¹² Yesu mən yi falan ti e xa, a naxa, “N tan nan dunuja kənənna ra. Naxan na bira n tan fəxə ra, na nii rakisin kənənna sətəma nən, a mi sigan tiyə dimini mumə!”

¹³ Farisi muxune yi a fala a xa, e naxa, “I yətə seren nan bama iki, nəndi mi i ya sereyaan na!” ¹⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali n nan n yətə seren ba, n nəndin nan falama. Amasətə n na n keliden nun n sigaden kolon. Koni ε tan mi n keliden nun n sigaden kolon. ¹⁵ ε kitin sama adamadiyaan nin. N mi muxu yo a kiti bolonma. ¹⁶ Koni xa n tan na kitin sa, n ma kitisaan findima nəndin nan na, amasətə n keden mi a ra. Nxu nun n fafe na a ra naxan n xəxi. ¹⁷ A səbəxi ε sariyan kui, a naxa, ‘Xa sere firinna falan naxan ti,

nəndin nan na ra.’* ¹⁸ N seren bama n yətə xa, n Fafe naxan n xəxi, na fan seren bama n xa.” ¹⁹ E yi a fala a xa, e naxa, “I fafe minən yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε mi n kolon, ε mi n Fafe fan kolon. Xa ε yi n tan kolon nun, ε yi n Fafe fan kolonma nən.”

²⁰ Yesu yi na falane birin tima, a lu xaranna tiyə Ala Batu Banxini, Alaa kiseene rasuxuma dənaxan yi. Hali na, muxu yo mi a suxu, amasətə a waxatin munma yi a li singen.

Yesu sigama dənaxan yi

²¹ Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, “N bata siga. Ε n fenma nən, koni ε faxama nən ε yulubine yi. N sigama dənaxan yi, ε mi nəe sigə menni.” ²² Nanara, Yahudiyane yi maxədinnə ti, e naxa, “A waxi a yətə faxa feen nin ba, bayo a falama, a naxa, ‘N sigama dənaxan yi, ε mi nəe fe menni?’” ²³ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Dunuja gbeen nan ε tan na, koni n tan kelixi kore xənna nan ma. Ε tan fataxi dunuja ito nan na, koni n tan mi kelixi dunuja ito yi. ²⁴ Nanara, n na a falaxi ε xa fa fala, ε faxama nən ε yulubine yi. Nba, xa ε mi laxi a ra fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi,’ ε faxama nən ε yulubine yi yati!”† ²⁵ E yi a maxədin, e naxa, “Nde i tan na?” Yesu yi e yabi, a naxa, “N naxan falama ε xa xabu a fələni, na nan n tan na. ²⁶ Fala wuyaxi n xən ε kitideni, koni naxan n nafaxi, nəndin nan a tan na. N naxan mexi a ra, n na falama nən dunuja muxune xa.” ²⁷ E mi yi a famuma fa fala a Fafe Ala nan ma fe falama e xa. ²⁸ Nanara, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε na Muxuna Dii Xəməni te‡ waxatin naxan yi, ε a kolonma nən na yi fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’§ Ε a kolonma nən na waxatini, n mi fefe ligama n yətə ma fən Fafe Ala n xaranxi naxan ma. ²⁹ Naxan n xəxi, na n fəxə ra, a mi n kedenna luxi, amasətə n na a rafan feen ligama waxatin birin.”

³⁰ Muxu wuyaxi yi a falane mə, e dənkeləya a ma.

* **8:17:** A mato Sariyane 17.6 nun 19.15 kui. † **8:24:** A səbəxi Xərəyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yətəen findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mən naxa menni fa fala a yətəen xili nən “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nən fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mən səbəxi Yoni 1.1 kui. ‡ **8:28:** Muxuna Dii Xəməni te fena: A mato Yoni 3.14 kui. Yesu yite nən a yelin xanbini gbangbanjə wudin ma. A mən yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. § **8:28:** A mato Xərəyaan 3.14 kui.

Nəndina i xərəyama nən

³¹ Na ma, Yahudiyen naxanye yi denkəleyaxi a ma, Yesu yi a fala ne xa, a naxa, “Xa ε n ma xaranna suxu, n ma xarandiin yətəen nan ε tan na na yi.” ³² ε jəndin kolonma nən, jəndin yi ε xərəya.” ³³ E yi a yabi, e naxa, “Iburahima bənsənna nan nxu tan na. Han to, nxu mi yi muxe konyiya bun. Fa fala, ε xərəyama nən, na bunna di?”

³⁴ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, naxanye yulubin ligama, yulubina konyin nan ne ra.” ³⁵ Konyin mi luma denbayani waxatin birin, koni dii xəmen luma nən denbayani habadan. ³⁶ Xa Dii Xəməna ε xərəya, ε bata xərəya nayi yati! ³⁷ N na a kolon Iburahima bənsənna nan ε tan na. Anu, ε kataxi n faxa feen na amasətə n ma falan mi xanma ε ma. ³⁸ N naxan toxi n Fafe Ala fəma, n na nan falama ε xa, koni ε naxan mexi ε fafe ra, ε na nan ligama.”

³⁹ E yi a yabi, e naxa, “Nxu fafe nan Iburahima ra.” Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa Iburahimaa diine nan yi ε ra nun, ε yi a ligi feene ligama nən. ⁴⁰ N jəndin naxan mexi Ala ra, n na nan falama ε xa, koni hali na, ε kataxi n faxa feen na. Iburahima mi ito jəxənna ligə! ⁴¹ ε fafe ligi feene nan ligama.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi barixi futun fari ma. Ala nan keden peen nxu Fafe ra.”

⁴² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε fafe nan yi Ala ra nun yati, ε yi n xanuma nən nun, amasətə n fataxi Ala nan na, n be nin iki. N mi faxi n yətə ra, Ala nan n xəxi. ⁴³ N naxan falama, nanfera ε mi na yəe toma? Amasətə ε mi nəe n fala xuiin me. ⁴⁴ ε fafe nan Yinnan Manga Setana ra, ε waxi a xən ma, ε xa a rafan feene ligi. Xabu a fələni muxu faxan nan a tan na. A mi tin jəndin ma amasətə jəndi mi a tan yi mumə! A nəeñ wulen falama, a minima a yətə gbee kəjaan nan ma amasətə wule xəlen nan a ra. Wulene birin fafe nan a tan na. ⁴⁵ Koni ε mi laxi n na bayo n jəndin nan falama

ε xa. ⁴⁶ Nde ε ye be naxan a yite a n bata yulubin ligi? Xa jəndin fala ε xa, nanfera ε mi lama n na? ⁴⁷ Naxan fataxi Ala ra, na a tuli matima nən Alaa falan na. ε mi ε tuli matima bayo Ala gbee mi ε tan na.”

Yesu nun Iburahima fe

⁴⁸ Yahudiyane yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi jəndin xan falan ba, fa fala Samariya kaan nan i tan na jinian naxan fəxəra?”* ⁴⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Yinnan mi n tan fəxəra. N na n Fafe Ala nan tun binyama, koni ε tan n yelefuma. ⁵⁰ N mi binyen fenma n yətə xa. Ala naxan kitin sama, na nan binyen fenma n tan xa. ⁵¹ N xa jəndin fala ε xa, naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sətə habadan!”

⁵² Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a kolon yati, fa fala yinnana i tan fəxəra! Iburahima bata faxa, nabine fan bata faxa, koni i tan naxa, ‘Naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sətə habadan.’

⁵³ I tan gbo nxu fafe Iburahima xa ba, naxan bata faxa? Nabine fan bata faxa. I ya fe mirixi di?” ⁵⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa n yi n yətə binya nun, n ma binyen mi findima sese ra. N Fafe nan n binyama, ε a falaxi naxan ma fa fala ε Ala nan a ra. ⁵⁵ ε mi a tan kolon, koni n tan a kolon. Xa n na a fala fa fala n mi a kolon, n bata findi wule xəlen na nayi alo ε tan. Konı n na a kolon, n na a falan suxuma. ⁵⁶ ε fafe Iburahima yengi yi tixi n fa waxatin na səwani. A bata a to, a yi səwa.” ⁵⁷ Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “I munma jəe tonge suulun sətə singen, i yi Iburahima to nun ba?” ⁵⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, Iburahima barixi nən, n tan na yi.”†

⁵⁹ Na ma, e yi gəməne tongo a magələn xinla ma, koni Yesu yi a luxun, a mini Ala Batu Banxini.

9

Yesu yi danxutən yəeñ nabi

¹ Yesu yi a masiga tima waxatin naxan yi, a yi xəməna nde to naxan barixi

* **8:48:** Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatexi kafirine nan na. E fe fələden səbəxi Mangane Firinden 17.24 kui. † **8:58:** Yesu a alayana a fe falaxi wundoni yireni ito yi. Na feen mən səbəxi Xərəyaan 3.14 kui, na naxa fa fala Ala xinla yətəen findixi na falan nan na bayo Ala naxa mənni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mən naxa mənni fa fala a yətəen xili nən “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “Iburahima barixi nən, n tan na yi,” na bunna nən fa fala Yesu findixi Alaa falan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mən səbəxi Yoni 1.1 kui.

danxutøyani. ² A xarandiine yi a maxədin, e naxa, "Karaməxə, nanfera xəməni ito barixi danxutøyani, a yetəen nan yulubin ligaxi ba hanma a sətə muxune?" ³ Yesu yi e yabi, a naxa, "A yetəna yulubin xa mi a danxuxi, a sətə muxune fan gbeen mi a danxuxi. A danxuxi nən alogo Ala sənbən wanla xa mayita yamaan na a tan xən ma. ⁴ Fanni sogen texi fə en xa n xə muxuna wanle ke nən. Amasətə kəeən somaan ni i ra, muxe mi nəe wale waxatin naxan yi. ⁵ N dunuja yi waxatin naxan yi, dunuja kənənna nan n tan na."

⁶ Yesu to na fala, a dəgen naminibəxəni, a bəndən namulan a ra, a boron bəli danxutəən yeeəne ma. ⁷ A yi a fala xəmənxa, a naxa, "Sa i yeeən naxa ige ramaradeni naxan xili Siloyan." Siloyan bunna neən, "Xərana." Na ma, xəmən yi siga, a sa a yeeən naxa. A xətematəna, a seen to.

⁸ Na xanbi ra, a dəxə bodene nun muxun naxanye yi a toma xandi tideni a fələni, ne yi maxədinna ti, e naxa, "Xəmən naxan yi dəxi xandi tideni nun, na xa mi ito ra ba?"

⁹ Nde naxa, "A tan nan a ra." Koni bonne naxa, "En-en, e maliga nən tun!" Koni xəmən yetəen yi a fala, a naxa, "N tan nan yati a ra." ¹⁰ E yi a maxədin, e naxa, "I yeeən nabixi di?" ¹¹ A yi e yabi, a naxa, "Xəmən naxan xili Yesu, na nan bəndən namulanxi a yi boron bəli n yeeəne ma. A yi a fala n xa, a naxa, 'Siga Siloyan yi, i sa i yeeən naxa.' Nayi, n sa n yeeən naxa, n yi seen to." ¹² E yi a maxədin, e naxa, "Na xəmən minən yi?"

A yi e yabi, a naxa, "N mi a kolon."

Farisi muxune yi danxutəən maxədin

¹³ Nba, xəmən naxan yi danxuxi nun, e yi siga na ra Farisi muxune fəma. ¹⁴ Anu, Yesu bəndən namulan waxatin naxan yi, a xəmən yeeəne rabi, Matabu Ləxən nan yi a ra. ¹⁵ Nanara, Farisi muxune mən yi xəmən maxədin a yeeən nabi kiin ma. A yi a fala e xa, a naxa, "A bəndən nan namulanxi, a yi a bəli n yeeəne ma, n yi n yeeən naxa, iki n bata seen to." ¹⁶ Farisi muxuna nde naxa, "Xəmən naxan ito ligaxi, na mi fataxi Ala xan na, amasətə a mi Matabu Ləxən tənna suxi." Koni nde gbətə naxa, "Yulubi kanna nəe kabanako fe sıfani itoe ligə ba?" Na ma, e yitaxun. ¹⁷ Nba, Farisi muxune mən yi

xəmən maxədin, e naxa, "I tan naxa a di a fe yi, a i tan naxan yeeəne rabixi?"

A yi e yabi, a naxa, "Nabiin nan a ra."

¹⁸ Benun e xa xəmən sətə muxune xili, Yahudiyane mən mi yi laxi a ra a danxutəən nan yi a ra, a bata seen to. ¹⁹ E yi a maxədin, e naxa, "E diin nan ito ra ba, e naxan ma a a sətəxi danxutəyaan nin? Nanfe ligaxi a to fa seen toma iki?" ²⁰ A sətə muxune yi e yabi, e naxa, "Nxu a kolon fa fala a nxə diin na a ra. Nxu mən a kolon a sətəxi danxutəyaan nin. ²¹ Koni nxu mi a kolon naxan a ligaxi a fa seen toma iki. Naxan a yeeən nabixi, nxu mi na fan kolon. E a maxədin, bayo dii jərə mi fa a ra sənən. A yetəen xa e yabi!" ²² A sətə muxune ito fala nən, amasətə e yi gaxuxi Yahudiyane yeeə ra, bayo Yahudiyane bata yi lan a ma fa fala naxan na a tiyə a ra, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, e na kanna kedima nən salide banxini. ²³ Na nan a ligə, a sətə muxune naxa, "E a maxədin, amasətə dii jərə mi fa a ra sənən!"

²⁴ E mən yi na xəmən xili naxan yi danxuxi, e yi a fala a xa, e naxa, "Nəndin fala, i binyen fi Ala ma! Nxu a kolon fa fala yulubi kanna nan na xəmən na." ²⁵ Xəmən yi e yabi, a naxa, "N tan mi a kolon xa yulubi kanna nan a ra. N naxan kolon, danxutəən nan yi n na, koni iki n seen toma!" ²⁶ E yi a maxədin, e naxa, "A nanfe ligaxi i ra? A i yeeən nabixi di?" ²⁷ A yi e yabi, a naxa, "N bata yelin na fale e xa, koni e mi e tuli mati. Nanfera e mən waxi a mə feni? E fan waxi findi feni a xarandiine nan na ba?" ²⁸ E yi a makonbi, e yi a fala a xa, e naxa, "A xarandiina i tan nan na, Musa gbee xarandiine nan nxu tan na. ²⁹ Nxu a kolon fa fala Ala falan ti nən Musa xa, koni nxu mi xəməni ito kelide kolon!" ³⁰ Xəmən yi e yabi, a naxa, "Ee! Nba, kabanako feen nan na ra, e mi a keliden kolon, koni a bata n tan yeeən nabi. ³¹ En na a kolon fa fala Ala mi a tuli matima yulubi kanne ra. A tuli matima a binya muxu nan xui ra naxan a sagoon ligama. ³² Xabu dunuja da, muxe munma a mə singen fa fala muxuna nde bata danxutəən yeeən nabi naxan sətəxi danxutəyani. ³³ Xa xəməni ito mi fataxi Ala xan na nun, a mi yi nəe fefe ligə nun." ³⁴ E yi a yabi, e naxa, "Isətəxi yulubin

yeteen nin, i kataxi nxu xaran feen nan na ba?" E yi a kedi tandem ma.

Danxutɔyana Alaa feene yi

³⁵ Yesu yi a me fa fala a e bata xemən kedi. A yi a to, a naxa, "I bata denkeleya Muxuna Dii Xemən ma ba?" ³⁶ Xemən yi a yabi, a naxa, "N kanna, nde na ra alogo n xa denkeleya a ma?" ³⁷ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I bata yelin a toe, a tan nan falan tima i xa iki." ³⁸ Xemən yi a fala, a naxa, "N Marigina, n bata denkeleya i ma." A yi a xinbi sin Yesu bun ma.

³⁹ Yesu naxa, "N faxi dununa makitiden nin alogo danxutɔne xa seen to, yee kanne yi danxu." ⁴⁰ Farisi muxuna ndee yi a fema na yi, ne yi a xuiin me. E yi a maxədin, e naxa, "I yengi a ma danxutɔon nan nxu tan fan na ba?" ⁴¹ Yesu yi e yabi, a naxa, "Xa danxutɔon nan yi ε ra nun, ε mi yi yatəma yulubi kanna ra na yi. Koni bayo ε naxa, 'Nxu seen toma,' ε yulubin luma nen ε ma na yi."

10

Yexee kulana fe sandana

¹ Yesu naxa, "N xa jəndin fala ε xa, muxun naxan mi soma xuruse sansanni fata a so dəen na, koni a te sansanna ra, munaden nun mafu tiin nan na kanna ra.

² Muxun naxan soma xuruse sansanni fata a dəen na, xuruse rabaan nan na kanna ra.

³ Də kantanna dəen nabima a xa nen. A na a yexeeene xili waxatin naxan yi, e a xuiin mema nen, a yi e ramini. ⁴ A na a gbeene ramini waxatin naxan yi, a ti e yee ra, a yexeeene birama a fəxə ra nen, amasətə e a xuiin kolon. ⁵ E mi birama muxu gbətə fəxə ra, e gima muxu gbətə yee ra nen, amasətə e mi a xuiin kolon."

⁶ Yesu yi sandani ito sa e xa, koni a feen naxan falama e xa, e mi na famu.

Yesu, xuruse raba fajina

⁷ Nayi, Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, "N xa jəndin fala ε xa, n tan nan sansanna so dəen na yexeeene xa. ⁸ Naxanye birin faxi n yee ra, munadene nun mafu tiine nan yi ne ra. Koni yexeeene mi e tuli mati ne xuine ra. ⁹ N tan nan sansanna so dəen na. Muxu yo so n tan xən ma, na kisima nen. Na nəe mine nen a so, a yi balon sətə. ¹⁰ Munaden

mi fama fefe ra fə munjan nun faxa tiin nun kalan xili ma. N tan faxi nen alogo e xa dununa yi gidi defexin sətə."

¹¹ N tan nan xuruse raba fajin na. Xuru se raba fajin tinje nen, a faxa yexeeene fe ra. ¹² Koni walikeen tan mi luxi alo xuruse rabana bayo a gbee mi yexeeene ra. Xa a kankon to fe, a yexeeene rabejınma nen, a yi a gi. Kankon yi wuru yexee kuruni a yi e raxuya ayi. ¹³ Walikeen nan na ra, yexeeene fe kəntəfili mi a ma. ¹⁴ N tan nan xuruse raba fajin na. N na n ma xuruseene kolon, e fan n kolon ¹⁵ alo Fafana n kolon kii naxan yi, alo n fan Fafan kolon kii naxan yi. N nan n niin fima nen n ma xuruseene fe ra. ¹⁶ Yexee gbətəye n yii naxanye mi kulani ito yi fə n xa fa ne fan na. E tuli matima nen n xuiin na. E findi kuru kedenna ra xuruse raba kedenna xa. ¹⁷ N Fafe Ala bata n xanu amasətə n bata n niin fi, alogo n mən xa sa a sətə. ¹⁸ Muxu yo mi n niin bə n yi, koni n na a fima nen n yetə ra. Senbenə n yii, n yi a fi, a senben mən n yii, n yi a tongo. Nyamarini ito nan sətxi n Fafe Ala ra."

¹⁹ Yahudiyane mən yi yitaxun na falane fe ra. ²⁰ E wuyaxi yi a fala, e naxa, "Yinna jaxin nan ito fəxə ra. Seen bata so a yi! E tuli matima a ra qanfera?" ²¹ Koni bonne naxa, "Yinna jaxin naxan fəxə ra, na mi falan tima na kiini. Yinnan nəe danxutɔon yee nabiye ba?"

Yahudiyane yi e me Yesu ra

²² Ala Batu Banxin nabi waxatin sanla sewan nan yi a ra Yerusalem taani, xunbeli waxatini. ²³ Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tandem ma Sulemani a Gagene bun ma. ²⁴ Yahudiyane yi a rabilin, e yi a fala a xa, e naxa, "I sikəni ito bama nxu ma waxatin mundun yi? Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa kənənni."

²⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, "N bata yelin a fale ε xa, koni ε mi laxi a ra. N kabanako fe wanla naxanye kema n Fafe Ala senbeni, ne nan n seren na. ²⁶ Koni ε mi laxi n na, amasətə n ma yexeeene mi ε tan na. ²⁷ N ma yexeeene n xuiin mema nen. N na e kolon, e birama nen n fəxə ra. ²⁸ N habadan nii rakisin fima e ma nen, e mi faxə habadan. Muxu yo mi nəe e bə n yii. ²⁹ N Fafe Ala naxan e soxi n yii, na gbo birin xa. Muxu yo mi nəe e bə n Fafe Ala yii. ³⁰ N tan nun

n Fafe, keden nan nxu ra.” ³¹ Yahudiyane mən yi gemene tongo a magolən xinla ma.

³² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N bata wali fani wuyaxi kε ε yetagi n Fafe Ala barakani. E n magolənma wanla mundun ma fe ra ne yε nayi?” ³³ Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Nxu mi i magolənma wali fajine xan ma fe ra fō i Ala rayelefun naxan tima! Bayo muxun nan tun i tan na, koni i kataxi i xa i yetε findi Ala ra!” ³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “A mi sebexi ε sariyani ba, a Ala naxa, ‘Alane nan ε tan na.’” ³⁵ Kitabun naxan falaxi jəndin nan na ra habadan. Alaa falan tixi muxun naxanye xa, xa a yi a fala ne ma, a ‘alane’ nan ne ra, ³⁶ nanfera ε tan naxa, a n tan bata Ala rayelefu n to a falaxi a Alaa Dii Xemēn nan n tan na? N Fafe Ala nan n sugandixi, a yi n nafa dunuja yi. ³⁷ Awa, xa n mi Fafe Alaa wanla kəma hali ε mi la n na. ³⁸ Koni xa n na e kəma, xa ε mi la n na, ε la n ma wanle ra alogo ε xa a kolon fa, a Fafana n yi e nun n tan fafani.”

³⁹ Yahudiyane mən yi kata Yesu susu feen na, koni a yi a ba e yiii.

⁴⁰ Yesu mən yi xεtε Yurudən kidi ma, Yoni yi marafuun tima dənaxan yi igeni a fələni. A sa lu na. ⁴¹ Muxu wuyaxi yi fa a fəma, e naxa, “Yoni mi kabanako fe liga, koni a falan naxanye birin tixi xemēni ito a fe yi, jəndin nan ne ra.” ⁴² Muxu wuyaxi yi dənkəleya a ma mənni.

11

Lasarusi faxa fena

¹ Xemēna nde yi furaxi, naxan yi xili Lasarusi Betani kaana, Mariyama nun a tada jaxalanma, Marata yi dəxi taan naxan yi. ² Mariyama findi jaxanla nan na naxan latikənənna sa Marigin sanne ma, a yi e masugusugu a xun sexene ra, na ngaxakedenna Lasarusi nan yi furaxi. ³ Nanara, a tadane yi xəraan nasiga Yesu ma, e naxa, “Marigina, i xəyin bata fura.” ⁴ Yesu to na mε, a naxa, “Saya fure mi a ra. Ito ligaxi nən alogo Ala xa binya. Alaa Dii Xemēn binyama nən furen i to xən ma.”

⁵ Marata nun a xunyən jaxalanmaan nun Lasarusi yi rafan Yesu ma han! ⁶ Anu, a to a mε fa fala a Lasarusi furaxi, a yi

dənaxan yi, a mən yi xii firin ti mənni. ⁷ Na xanbi ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En xεtε Yudaya yamanani.” ⁸ A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Karaməxə, a munma bu singen Yahudiyane yi waxi i magolən feni, i mən waxi xεtε feni mənna nin ba?” ⁹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Yanyin birin na, kənənna mi na ba? Naxan na sigan ti yanyin na, na mi dagalanma ayi amasətə a dunuja kənənna toma. ¹⁰ Koni xa muxun sigan ti kəeən na, a dagalanma ayi nən amasətə kənənna mi na.” ¹¹ Yesu to na fala, a naxa, “En xəyin Lasarusi xiin nən, koni n xa sa a raxulun.” ¹² A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Marigina, xa a xiin nən, a kəndəyama nən.” ¹³ Koni Yesu yi Lasarusi faxa feen nan ma fe falama nun. A xarandiine yi mirixi a ma, a xixənla nan tun yi a ma. ¹⁴ Nanara, Yesu yi falan makənən e xa, a naxa, “Lasarusi faxaxin nan a ra. ¹⁵ Koni n bata sewa ε tan ma fe ra bayo n mi yi a fəma nun, alogo ε xa dənkəleya. En siga a fəma.” ¹⁶ Nayi, Tomasi, naxan yi xili a “Gulunna,” na yi a fala xarandiin bonne xa, a naxa, “En fan xa siga, alogo en birin xa sa faxa!”

Yesu nan nii rakisin fima

¹⁷ Yesu to fa, a yi a kolon a Lasarusi maluxunna bata yi xii naanin ti. ¹⁸ Betani nun Yerusalən taan yi tagi so, fō kilo saxan jəxən. ¹⁹ Yahudiya wuyaxi bata yi fa nun Marata nun Mariyama xunyε xemēmaan saya xəntənna tideni e ma.

²⁰ Marata to a mε, a Yesu fama, a yi siga a ralandeni koni Mariyama yi lu banxini.

²¹ Marata yi a fala Yesu xa, a naxa, “N Marigina, xa i yi be nun, n xunyən mi yi faxə nun! ²² Koni n na a kolon, hali iki, i na Ala maxandi fefe ra, a na ligama i xa nən.”

²³ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I xunyən mən kelima nən sayani.” ²⁴ Marata yi a yabi, a naxa, “N na a kolon a kelima nən sayani dunuja rajanni.” ²⁵ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na. Naxan na dənkəleya n tan ma, hali a faxa, a nii rakisin sətəma nən.”

²⁶ Naxan na lu a nii ra a dənkəleya n ma, na mi faxə mume! I laxi ito ra ba?” ²⁷ Marata yi a yabi, a naxa, “On Marigina, n laxi a ra

fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xemena, naxan yi fama dunuja yi nun.”

²⁸ Marata na fala xanbini, a xete, a yi a xunyen Mariyama xili wundoni, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamoxo be yi, a i xilima.”

²⁹ Mariyama na me waxatin naxan yi, a yi keli mafuren, a sa a ralan. ³⁰ Yesu munma yi taan li nun, Marata a li denaxan yi, a yi menna nin nun. ³¹ Yahudiyan naxanye siga Mariyama xontonden, ne a to waxatin naxan yi Mariyama bata keli mafuren, a mini, e yi bira a foxo ra. E yengi yi a ma, a sigan gaburun deen nan na wugadeni.

³² Mariyama Yesu feman li waxatin naxan yi, a yi a to, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “Marigma, xa i yi be nun, n xunyen mi yi faxe nun!” ³³ Yesu yi a to, a wugama, Yahudiyan naxanye fan yi a foxo ra, ne fan yi wugama, na yi a niin sunu han! ³⁴ A yi e maxodin, a naxa, “E a maluxunxi minen yi?” E yi a yabi, e naxa, “Marigma, fa a mato.”

³⁵ Yesu yi wuga. ³⁶ Na ma, Yahudiyan naxa, “A bata a xanu kii naxan yi, e na mato!” ³⁷ Koni nde naxa, “Ito xa mi danxutoon yeen nabi ba? A mi yi a lige nun, Lasarusi nama faxa ba?”

Lasarusi rakeli fena sayani

³⁸ Yesu bojen yi sunuxi, a siga gaburun deen na. Faranna nan yi a ra nun, gemen saxi a deen na. ³⁹ Yesu yi e yamari, a naxa, “E gemen ba a de ra!” Faxa muxun tadan naxalanmaan Marata yi a fala a xa, a naxa, “Marigma, a xirin nan fa minima iki amasot a maluxunna bata soge naanin ti.” ⁴⁰ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa nun fa fala xa i denkeleyaxi, i Alaa binyen toma nen?” ⁴¹ Nayi, e gemen ba na. Yesu yi a yee rate kore, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, n barikan birama i xa amasot i bata n xuiin me. ⁴² N na a kolon fa fala i n xuiin mema waxatin birin. Koni n ni ito falama muxuni itoe nan ma fe ra naxanye tixi be, alogo e xa la a ra fa fala a i tan nan n xexi.” ⁴³ A to na fala, a yi a

xuini te, a naxa, “Lasarusi, mini!” ⁴⁴ Taxa muxun yi keli gaburun kui, a sanna nun a yiine raxidixi kasangenna ra, a xunna fan mafilinxi kasangenni. Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a mafulun, e a lu, a xa siga.”

*E wundo fena Yesu xili ma
Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2*

⁴⁵ Nanara, Yahudiyan naxanye yi na Mariyama xontonden, Yesu feen naxan liga, e to na to, e wuyaxi yi denkeleya a ma. ⁴⁶ Koni nde yi siga Farisi muxune fema. Yesu feen naxan ligaxi, e sa na fala e xa.

⁴⁷ Nanara, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kitisa yamaan xili bode toni, e naxa, “En nanfe ligama? Xemeni ito kabanako fe wuyaxi ligama! ⁴⁸ Xa en na a lu iki, muxune birin denkeleyama a ma nen. Romi kuntigine kelima nen, e yi en ma yire sarijanxin kala e nun en siyaan birin!”* ⁴⁹ E tan nde keden nan yi xili Kayafa, naxan yi Saraxarali Kuntigi Singen na nun na jen na, a yi a fala, a naxa, “E mi fefe kolon! ⁵⁰ E mi a kolon ba, fa fala a fisa muxu kedenna xa faxa yamaan xa benun siyaan birin xa halagi?”

⁵¹ Anu, a mi na falaxi a yete ma. Kayafa to yi saraxarali kuntigiyani nun na jen na, a waliyya falan nan tixi na ra fa fala Yesu xa faxa Yahudiyan siyaan xa. ⁵² Koni na siyaan gbansanna xa mi a ra fo Ala diin naxanye xuyaxi ayi, a yi ne findi yama kedenna ra. ⁵³ Nba, folo na waxatin ma, Yahudiya kuntigine yi Yesu faxa feni ton. ⁵⁴ Nanara, Yesu mi fa a masiga ti Yudaya yamanani kenenni sonon koni a keli, a siga taana nde yi tonbonna dexon ma, denaxan xili Efirami. E nun a xarandiine yi lu na yi.

⁵⁵ Yahudiyan sanla, Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla[†] bata yi maso. Muxu wuyaxi yi keli na yamanani siga Yerusalen taani alogo e xa sa e yete rasarijan benun sanla xa a li. ⁵⁶ E yi lu Yesu fenje. E yi malanxi Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, e yi lu e bode maxodinje, e naxa, “E mirixi nanse

* **11:48:** Yesu a waxatini, Romi kaane Isirayila yamanan suxu nen yengeni. Nayi, xa Yerusalen taani maxa jaxi ra, Romi kaane yi na yatemna nen muruten na nun, e fa yengen so, e taan yirene kala. Na nan gaxu yi Isirayila kaane ma.

[†] **11:55:** Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui.

ma? A mi fe sanli ba?” ⁵⁷ Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune bata yi yamarin fi, e naxa, xa naxan Yesu yire kolon, a xa a yire ba alogo e xa sa a suxu.

12

Latikənənna sa fena Yesu ma Matiyu 26.6-13, Maraka 14.3-9

¹ A bata yi lu soge sennin benun Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla xa a li, Yesu yi siga Betani taani, Lasarusi yi dəxi dənaxan yi, Yesu naxan nakeli sayani. ² E yi donseen nafala a xa na yi. Lasarusi yi dəxi Yesu fəma a dəgedeni, Marata yi walima e xa. ³ Nba, Mariyama yi latikənənna sare xədəxən litiri tagi tongo, naxan xili naradi, a yi a sa Yesu sanne ma. A yi e masugusugu a xunsexən na. Latikənənna xirin yi banxin suxu. ⁴ Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandina nde naxan yi a yanfama, a a so yiini, na yi a fala, a naxa, ⁵ “Nanfera latikənənni ito mi matixi gbeti gbanan kəmə saxan na, a so yiigelitəne yii?” ⁶ A mi na falaxi fa fala a xaminxi yiigelitəne fe ra, koni bayo mujaden nan yi a tan na nun. Gbeti bənbənla yi ramaraxi a tan nan yii. A yi na gbetina nde donna nun. ⁷ Koni Yesu naxa, “Fata a ra! A ito maraxi n binbin maluxun ləxən nan yee ra. ⁸ Yiigelitəne ε fəma waxatin birin koni n tan mi luma ε fəma waxatin birin.”

Eyi Lasarusi fan faxa feni tən

⁹ Yahudiya wuyaxi yi a mə, a Yesu na yi. E yi siga Yesu nun Lasarusi fan matodenı Yesu naxan nakeli sayani. ¹⁰ Na ma, saraxarali kuntigine yi Lasarusi fan faxa feni tən. ¹¹ Amasətə Yahudiya wuyaxi yi xətemə e fəxə ra, e yi dənkəleya Yesu ma Lasarusi a fe ra.

Yesu yi so Yerusalən taani Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40

¹² Na xətən bode, yama gbeen naxan yi faxi sanli, ne yi a mə, a Yesu fama Yerusalən taani. ¹³ Nanara, e sa tugu yiine masəgə, e sa a ralan, e sənxə, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala xa Isirayila Mangan baraka!”

¹⁴ Yesu yi sofanla to, a dəxə a fari alo a səbəxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa, ¹⁵ “Siyon kaane, ε nama gaxu! A mato, ε mangan fama. A dəxi sofali diin fari.”*

¹⁶ A xarandiine mi yi na birin famuxi singen, koni Yesu binya waxatin naxan yi, nayi e yi a kolon a na feene yi səbəxi a tan nan ma fe ra, a e tan yetəen bata yi na liga a xa.

¹⁷ Yamaan naxan yi Yesu fəma a Lasarusi xili gaburun na waxatin naxan yi, a yi a rakeli sayani, ne birin yi lu na seren bə. ¹⁸ Nanara, yamaan yi siga a ralandeni amasətə e bata a mə Yesu kabanako feen naxan ligaxi. ¹⁹ Farisi muxune yi a fala e bode xa, e naxa, “Ε mi a to, en katan naxan tima, a munanfan yo mi en ma! A mato, dunuja muxune birin biraxi a fəxə ra!”

Girəkina ndee yi Yesu fen

²⁰ Girəkina ndee bata yi siga sanli Ala batudenı. ²¹ E fa Filipi fəma naxan yi kelexi Betasada taani Galile yamanani, e yi maxədinna ti, e naxa, “Nxu Fafe, nxu waxi a xən ma, nxu xa Yesu to.” ²² Filipi yi sa a fala Andire xa, e firinna birin yi siga, e sa a fala Yesu xa.

²³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxuna Dii Xəmen binya waxatin bata a li. ²⁴ N xa nəndin fala ε xa, fanni sansi kesən mi bira bəxəni a yee maluxun, a mi wuyə ayi. Koni xa a yee maluxun, a solima nən, a wuya ayi. ²⁵ Muxu yo niin nafan a ma, a bənəma a yi nən, koni muxu yo a mə a niin na dunuja ito yi, na a ramarama nən habadan nii rakisini. ²⁶ Muxu yo waxi a xən ma, a xa wanla ke n xa fə a xa bira n fəxə ra nən. Nayi, n dənaxan yi, n ma walikeən fan luma nən mənni. Muxu yo wanla kəma n xa, n Fafe Ala na binyama nən.”

Yesu yi a faxa feen fala

²⁷ Yesu naxa, “N bəjən tərəxi na a ra iki. N nanfe falama? N xa a fala ba, fa fala, ‘N Fafe, i nama tin waxatini ito xa n li?’ Anu, n faxi na nan ma. ²⁸ N Fafe, i xinla binya!” Nayi, fala xuiin yi keli kore naxan a fala, a naxa, “N bata a binya, n mən a binyama nən.” ²⁹ Yamaan naxan yi tixi na, ne yi fala xuiin mə, e naxa, “Galanna

* **12:15:** Sakari 9.9

bata a xui ramini!” Ndee naxa, “Malekan bata falan ti a xa!”³⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Fala xuini ito mi minixi n tan ma fe ra, fō ε tan ma fe ra.³¹ Dunuja kitin bolon waxatin bata a li iki. Ala dunujani ito kuntigi naxin kedima nēn iki.³² N na yite[†] bōxōn ma waxatin naxan yi, n muxune birin mabandunma nēn n ma.”³³ A ito falaxi nēn alogo a xa a faxa kiin yita e ra.³⁴ Yamaan yi a yabi, e naxa, “N xu bata a kolon Sariya Kitabun xōn, a Ala Muxu Sugandixin luma nēn habadan. I tan a falama nanfera fa fala a Muxuna Dii Xēmeni tema nēn? Nde Muxuna Dii Xēmeni ito ra?”³⁵ Yesu yi e yabi, a naxa, “Kēnenna kanna mōn ε yē singen waxatidi tun. Kēnenna ε tagi waxatin naxan yi ε sigan ti, alogo dimin nama so ε ma. Bayo naxan dimini, na mi a sigaden kolon.³⁶ Kēnenna kanna ε tagi waxatin naxan yi, ε dēnkeleya a ma, alogo ε xa findi kēnenna muxune ra.”

Yesu ito fala e xa waxatin naxan yi, a yi siga, a a luxun e ma.

Yahudiyane mi tin dēnkeleye

³⁷ Hali a to kabanako fe wuyaxi ligā e yē xōri, e mi la a ra.³⁸ Na ligā nēn alogo Nabi Esayi fala xuiin xa kamali, a naxa, “Marigina, nde laxi nxō falan na? Marigina a sēnbēn makēnēn nde xa?”[‡]

³⁹ Nanara, e mi yi nōe dēnkeleye bayo Esayi mōn naxa,

⁴⁰ “A bata e yēen danxu,
a yi e bōjen xōdōxō ayi,
alogo e yēne nome toon ti,
e xaxinla nome feene famu,
a e nome maxētē,
Ala yi e rakēndēya.”[§]

⁴¹ Esayi na falaxi nēn, bayo a bata yi Yesu a binyen to, a yi a tan nan ma fe falama.

⁴² Anu, hali yamaan kuntigine yē, muxu wuyaxi dēnkeleya nēn Yesu ma. Koni e mi yi tinma a fale Farisi muxune fe ra alogo e nome e ramini salideni.⁴³ A rafan e ma muxune xa e binya benun Ala xa e binya.

Kitisana

⁴⁴ Yesu yi a xuini te, a naxa, “Naxan na dēnkeleya n ma, a mi dēnkeleyaxi n tan xan

tun ma fō naxan n xēxi.⁴⁵ Muxu yo n to, na bata n xē muxun fan to.⁴⁶ N bata fa dunuja yi alo kēnenna kanna. Naxan na dēnkeleya n ma, na mi luyē dimini.⁴⁷ Muxu yo n ma falan mē, a mi a suxu, n tan xa mi a yalagima. Amasōtō n mi faxi dunuja muxune yalagideni, fō e rakisideni.⁴⁸ Naxan na a mē n na, a mi tin n ma falane suxē. N ma falan na kanna yalagima nēn lōxō dōnxēni.⁴⁹ Amasōtō n mi falan tima n yēte xan ma fe ra fō n Fafe Ala naxan n xēxi. Na nan n ma fala tixine yamarima n ma.⁵⁰ N na a kolon fa fala a yamarin findima nēn habadan nii rakin na. N falan tiin nēn alo n Fafe Ala a yamarixi n ma kii naxan yi.”

13

Yesu yi a xarandiine sanne maxa

¹ Nba, na xōtōn bode, Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla nan yi a ra. Yesu yi a kolon fa fala a keli waxatin bata a li dunuja yi, siga a Fafe Ala konni. A gbee muxun naxanye yi dunuja yi, a yi ne xanu waxatin birin, a yi e xanu han a rajanna.

² E yi e dēgema waxatin naxan yi, Yinna Manga Setana bata yi yelin soe Simōn ma dii xēmen Yudasi Isakariyoti bōjeni a xa Yesu yanfa, a a so yiini.³ Yesu yi a kolon fa fala Fafe Ala bata feen birin sa a sēnbēni. A yi a kolon fa fala a fataxi Ala nan na, a mōn sigama Ala nan ma.⁴ Nanara, e to yi e dēgema, a yi keli, a yi a doma gbeen ba a ma, a dugin xidi a tagi.⁵ Na xanbi ra, a yi igen sa ige sa seen kui, a yi fōlō a xarandiine sanne maxē. Dugin naxan yi xidixi a tagi, a yi e sanne masugusugu na ra.⁶ A yi fa Simōn Piyéri fēma, na yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, i tan nan n sanna maxama ba?”

⁷ Yesu yi a yabi, a naxa, “I mi a kolon n naxan ligama iki, koni i fama a kolondeni nēn.”⁸ Piyéri yi a fala, a naxa, “I tan mi n sanna maxē mumē!” Yesu yi a yabi a naxa, “Xa n mi i sanna maxa, i mi finde n ma xarandiin na.”⁹ Simōn Piyéri yi a yabi, a naxa, “Marigina, i nome n sanna gbansanna maxa nayi, koni e nun n yiine nun n xunna!”¹⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan bata a gbindin maxa, na mako mi

[†] 12:32: Yesu yite nēn a yelin xanbini gbangbanjē wudin ma. A mōn yi te ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. A mato Yoni 3.14 kui. [‡] 12:38: Esayi 53.1 [§] 12:40: Esayi 6.9-10

fa a maxan ma fɔ a sanne, bayo a sarijan. Ε fan sarijan, koni ε birin mi a ra.” ¹¹ Yesu yi a yanfa muxun kolon. Nanara, a yi a fala, a naxa, “Ε birin mi sarijan.”

¹² Yesu yelin e sanne maxε waxatin naxan yi, a yi a doma gbeen nagodo a ma, a mɔn yi sa dɔxɔ a funfuni. A yi e maxɔdin, a naxa, “N naxan ligaxi ito ra, ε na famunxi ba? ¹³ Ε n tan xilima fa fala ‘Karamɔxɔ’ e nun ‘Marigina.’ Na falan lanxi amasɔtɔ na nan n tan na. ¹⁴ Xa n tan ε Marigin nun ε karamɔxɔn bata ε sanne maxa, ε tan fan xa ε bode sanne maxa. ¹⁵ N misaala yitaxi ε ra nɛn, alogo ε xa a liga alo n na a ligaxi kii naxan yi. ¹⁶ N xa jɔndin fala ε xa, konyin mi gbo a kanna xa, xeraan mi gbo a xε muxun xa. ¹⁷ Ε bata feni itoe kolon iki, sewana ε xa, xa ε lu na lige!”

¹⁸ “N mi falan tima ε birin ma fe ra. N bata naxanye sugandi, n ne kolon. Koni fɔ Kitabun fala xuiin xa rakamali nɛn, a naxa, ‘Nxu nun naxan donseen donma nxu bode xɔn, na bata keli n xili ma.’* ¹⁹ N ni ito falama ε xa iki benun a xa liga. Nayi, a na liga waxatin naxan yi, ε lama a ra nɛn, fa fala, ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’ †

²⁰ “N xa jɔndin fala ε xa. Naxan na n ma xεrani suxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na kanna bata Ala yisuxu naxan n xεxi.”

Yudasi Yesu yanfama nɛn

Matiyu 26.20-25, Maraka 14.17-21, Luka 22.21-23

²¹ Yesu ito fala waxatin naxan yi, a niin yi sunu! A yi sereya falani ito ti, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, ε tan nde keden n yanfama nɛn, a n so yiini yati!” ²² A xarandiine yi e bode mato, e mi yi a kolon a yi muxun naxan ma. ²³ Yesu a xarandii keden yi na, a yi naxan xanuxi kati, na yi dɔxi a dεxɔn ma. ²⁴ Simɔn Piyeri yi a yiin maliga na xa, a naxa, “A maxɔdin, a nde a fe falama.” ²⁵ Na xarandiin yi a maso Yesu ra, a yi a maxɔdin, a naxa, “N Marigina, nde na ra?” ²⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “N na donseen sin sabini, n na a so naxan yii, na kanna nan a ra.” Awa, a donseen sin sabini, a yi a

so Simɔn ma dii xεmɛn Yudasi Isakariyoti yii. ²⁷ Yudasi donseen nasuxina, Setana yi so a yi sa! Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na liga mafureñ.” ²⁸ Yesu naxan fala a xa, bona naxanye yi dɔxi e dεgedeni, ne sese mi yi na famunxi. ²⁹ Bayo Yudasi nan yi e gbetin marama, ndee yengi yi lu a ma, a Yesu bata a fala a xa, a xa sa sena ndee sara sanla fe ra. Hanma a xa sa sena nde so yiigelitɔne yii. ³⁰ Yudasi yi na donseen nasuxu, a mini na sa! Kɔeɛn nan yi a ra.

Sariya nɛnɛna fe

³¹ Yudasi siga waxatin naxan yi, Yesu naxa, “Iki, n tan Muxuna Dii Xεmɛna binyen bata makɛnen, Alaa binyen fan bata makɛnen n barakani. ³² Xa Alaa binyen bata makɛnen n tan barakani, Ala yetɛna n tan Muxuna Dii Xεmɛna binyen makɛnenma nɛn mafureñ!”

³³ “N ma diine, n mi buma ε fεma sɔnɔn. Ε n fenma nɛn, koni n naxan fala Yahudiyane xa, n na nan falama ε fan xa, n naxa, ‘N sigama yiren naxan yi, ε mi nɔɛ sigε na yi.’ ³⁴ N yamari nɛnɛnan soma ε yi, ε bode xanu. Ε ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi. ³⁵ Ε na ε bode xanu, muxune birin ε kolonma n ma xarandiine ra na nan xɔn.”

Yesu yi Piyeri rakolon

Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34

³⁶ Simɔn Piyeri yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina, i sigan minɛn yi?” Yesu yi a yabi, a naxa, “N sigama dεnaxan yi, i mi nɔɛ sigε n fɔxɔ ra mɛnni iki, koni i sigama n fɔxɔ ra nɛn waxati famatɔni.” ³⁷ Piyeri yi a maxɔdin, a naxa, “Marigina, nanfera, n mi nɔɛ bire i fɔxɔ ra iki? N faxε nɛn i ya fe ra!” ³⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, “I faxε n ma fe ra ba? N xa jɔndin fala i xa, benun dontonne xa wuga waxatin naxan yi, i ya falama nɛn dɔxɔna ma saxan fa fala i mi n kolon.”

14

Kiraan nan Yesu ra

* ^{13:18:} Yaburin 41.10 † ^{13:19:} A sɛbɛxi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yetɛen findixi na falan nan na bayo Ala naxa mɛnni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa mɛnni fa fala a yetɛen xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sɛbɛxi Yoni 1.1 kui.

¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε bɔŋen nama tɔrɔ, ε denkeleya Ala ma, ε denkeleya n tan fan ma. ² Banxi wuyaxi n Fafe Ala konni. Xa a mi yi na kiini, n yi a falama ε xa nən nun. N sigama n xa sa yirena nde yitɔn ε xa na yi. ³ N na sa yirena nde yitɔn ε xa, n mən fama nən, n yi siga ε ra n yii alogo n denaxan yi, ε fan yi sa lu mənni. ⁴ N sigan denaxan yi, ε mən kiraan kolon.”

⁵ Tomasi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu mi i sigaden kolon, nxu na kiraan kolonma di?” ⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun jəndina e nun nii rakisina. Muxu yo mi sige n Fafe Ala ma n tan ma sabuyaan xanbi. ⁷ Xa ε n tan kolon, ε n Fafe fan kolonma nən. To xanbi ra, ε bata a kolon, ε bata a to.”

⁸ Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, Fafe Ala yita nxu ra, na nan nxu wasama.”

⁹ Yesu yi a yabi, a naxa, “Filipi, en bata bu en bode fema kati! Han to, i mi n kolon? Muxu yo na n to, na kanna bata Fafe Ala to. I tan a falama nanfera fa fala a n xa Fafe Ala yita ε ra? ¹⁰ Filipi, i mi laxi a ra ba, fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi? N falan naxanye tima ε xa, n gbee mi ne ra. Koni n Fafe Ala naxan luma n tan yi, na nan a wanla kema. ¹¹ Ε denkeleya a ma fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi. Hanma ε denkeleya kabanako fe wanli itoe xən.”

¹² “N xa jəndin fala ε xa, naxan na denkeleya n ma, na feene ligama nən alo n naxanye ligama. A yetεen feene ligama nən naxanye gbo itoe xa, amasətɔ n sigama n Fafe Ala fema. ¹³ Ε na Ala maxandi fefe ra n tan xinli, n na ligama ε xa nən alogo n Fafe Alaa binyen xa mayita a Dii Xəmən barakani. ¹⁴ Xa ε n xandi fefe ra n xinli, n na ligama ε xa nən.*”

Alaa Nii Sarıjanxin fa fena

¹⁵ “Xa ε n xanuxi, ε n ma yamarine suxu. ¹⁶ N Fafe Ala maxandima nən, a yi Mali Ti gbete so ε yii naxan luma ε fema habadan. ¹⁷ Alaa Nii Sarıjanxin nan a ra, jəndin kanna. Dunuja muxune mi nəe na sətə amasətɔ e mi nəe a tos, e mi a kolonjε. Koni ε tan a kolon amasətɔ a luma nən ε fema, a mən yi lu ε yi. ¹⁸ N mi ε luye alo kiridine, n mən fama nən ε fema. ¹⁹ Ndedi nan fa

luxi, dunuja muxune mi fa n toma sənən koni ε tan n toma nən. Bayo n tan bata niin kisin sətɔ, ε fan nii rakisin sətəma nən. ²⁰ Na waxatin na a li, ε a kolonma nən, a n Fafe Ala yi, ε tan fan n tan yi alo n tan ε yi kii naxan yi. ²¹ Muxu yo n ma yamarine sətɔ, a yi e suxu, na nan bata n xanu. Muxu yo n xanu, n Fafe Ala fan na kanna xanuma nən, n tan fan yi a xanu, n yi n yetε yita a ra.”

²² Yudasi bona, Yudasi Isakariyoti mi naxan na, na yi a fala, a naxa, “Marigina, nanfera i lan i xa i yetε yita nxu ra, koni i mi i yetε yite dunuja muxune ra?” ²³ Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo n xanu, na n ma falan suxuma nən. N Fafe Ala fan yi a xanu, n tan nun n Fafe Ala yi siga a fema, nxu yi nxu konni ton a fema. ²⁴ Muxu yo mi n xanu, na mi n ma falan suxε. Ε bata falan naxan me, n gbee fala mi na ra. N Fafe Ala naxan n xəxi, na nan gbee na ra.”

²⁵ “N to yi ε fema, nanara, n falani itoe ti ε xa. ²⁶ Koni Mali Tiina, Alaa Nii Sarıjanxin, Fafe Ala naxan nafama ε ma n xinli, na ε xaranma nən feen birin ma. N feen naxan birin falaxi ε xa, a ne birin nabirama nən ε ma.”

²⁷ “N bata bɔŋε xunbenla lu ε yi. N bata n ma bɔŋε xunbenla fi ε ma. N mi a fixi ε ma alo dunuja kiin tima kii naxan yi. Ε bɔŋen nama tɔrɔ, ε nama gaxu. ²⁸ Ε bata n ma falan me, n naxa, ‘N sigama koni n mən fama ε fema nən.’ Xa ε yi n xanuxi, ε yi sewama nən n siga feen na n Fafe Ala konni amasətɔ a gbo n tan xa. ²⁹ N feni itoe falama ε xa nən iki benun a xa liga. Nanara, a na liga waxatin naxan yi, ε denkeleyama nən. ³⁰ N mi fa buma falan tiyε ε fema sənən, amasətɔ dunuja ito kuntigi jəxin fama. Sese mi a ra n tan yi. ³¹ Koni dunuja xa a kolon fa fala n bata n Fafe Ala xanu. Nanara, n feen birin ligama alo a n yamarixi kii naxan yi. Ε keli, ε fa, en siga.”

15

Nəndin binla nan Yesu ra

¹ Yesu yi a fala, a naxa, “N tan nan jəndin binla ra alo wudin binla. N Fafe Ala nan nakəən kanna ra. ² Wudi yiin naxanye birin n tan wudi binla ma, xa na naxanye

* ^{14:14:} Ala maxandi feni ito mən səbəxi Yoni 15.16 nun 16.23-26 nun 15.7 kui.

mi bogi, Fafe Ala ne bama nən n ma. Naxanye birin bogima, a ne rasarijanma nən alogo e mən xa bogi dangu a singen na.³ N falan naxan tixi ε xa, na bata ε sarijan iki.⁴ ε lu n tan yi, n fan yi lu ε yi. Wudi yiin mi nəε boge a yetε ra, xa a mi a binla ma. ε fan na kii nin, xa ε mi lu n tan yi.⁵ N tan nan wudin binla ra, a yiine nan ε tan na. Naxan na lu n tan yi, n tan fan luma nən na kanni, a yi bogi wuyaxi ti a kewanli.* Amasətə ε mi nəε sese ligε n tan xanbi.⁶ Xa muxun naxan mi lu n tan yi, na rawolima ayi nən alo wudi yiina, a xara. Na wudi yii sifane malanma nən, e sa tεeni, e gan.⁷ Xa ε lu n tan yi, n ma falan yi lu ε yi, ε na n xandi sese yi, ε na sətəma nən.⁸ ε na findi n ma xarandiine ra, ε yi bogi wuyaxi ti ε kewanli, na nan n Fafe Alaa binyen makenənma.”

⁹ “N Fafe Ala n xanuxi kii naxan yi, n fan bata ε xanu na kiini. ε lu n ma xanuntenyani.¹⁰ Xa ε n ma yamarine suxu, ε luma nən n ma xanuntenyani alo n fan n Fafe Alaa yamarin suxi kii naxan yi, n lu a xanuntenyani.¹¹ N ni ito falaxi ε xa nən alogo n ma səwan xa lu ε yi, ε səwan yi dəfe.”

¹² “N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi.¹³ Xanuntenyaan mi muxu yo yi dangu ito

ra fa fala a xa faxa a xəyine fe ra.¹⁴ Xa ε n ma yamarine suxu, n xəyine nan ε tan na.¹⁵ N mi fa a falama ε ma sənən fa fala walikəne amasətə walikeen mi a kolon a kuntigin naxan ligama. Koni n fa ε xili bama nən, ‘n xəyine’ amasətə n naxan birin mexi n Fafe Ala ra, n bata na yəba ε xa.

¹⁶ ε tan mi n sugandixi koni n tan bata ε sugandi, n yi ε ti a ra a ε xa siga, ε sa bogi wuyaxi ti ε kewanle xən, begin naxanye luma a ra habadan alogo ε na fefe maxandi n xinli, n Fafe Ala xa na fi ε ma.¹⁷ N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu.”

Dunuja muxune ε rajaxuma nən

¹⁸ “Xa dunuja muxune ε rajaxu, ε xaxili lu a xən ma fa fala a e n singe nan naxaxu.

¹⁹ Xa dunuja muxun nan yi ε tan na nun, dunuja muxune yi ε xanuma nən alo e kon

kaane. Koni n bata ε sugandi keli dunuja muxune tagi. E gbee mi fa ε tan na. Na nan a ligaxi dunuja muxune ε rajaxuxi.²⁰ N naxan falaxi ε xa, ε xaxili lu na xən ma, n naxa, ‘Konyin mi gbo a kanna xa.’ Xa e bata n tan besənxənyə, e ε fan besənxənyama nən. Xa e bata n ma falan suxu, e ε fan gbeen suxuma nən.²¹ Koni e ito birin ligama ε ra nən amasətə n gbeen nan ε tan na, bayo e mi n xε muxun kolon.²² Xa n mi yi fa nun, n fa falan ti e xa, e mi yi yatεma yulubi tongone ra nun. Koni iki, mawuga yo mi fa e xa yulubina fe ra sənən.²³ Muxu yo n tan naxaxu, na kanna bata n Fafe Ala fan naxaxu.²⁴ Xa n mi yi kabanako fe wanle kε e tagi nun, muxu gbεtε munma yi naxanye ligə singen, e mi yi yaten yulubi tongone ra nun. Koni iki, n naxan ligaxi, e bata na to. Hali na, e n tan nun n Fafe Ala rajaxuxi.²⁵ Koni naxan səbəxi e Sariya Kitabun kui, fə na xa kamali nən, a naxa, ‘E bata n tan naxaxu fuuni.’†”

²⁶ “Mali Tiin na fa, n naxan nafama sa keli Fafe Ala fəma, Alaa Nii Sarijanxina, nəndin kanna, na n ma fe sereyaan bama nən.²⁷ ε tan fan n ma fe sereyaan bama nən amasətə ε yi n fəxə ra nun xabu a fələni.”

16

¹ “N ni ito birin falaxi ε xa nən alogo ε nama bira tantanni.² E ε kedima nən salide banxine yi. Nba, waxatina nde fama, xa muxu yo ε faxa, na kanna a mirima nən fa fala a bata Alaa wanla kε.³ E feni itoe ligama ε ra nən amasətə e mi n tan kolon, e mi n Fafe Ala fan kolon.⁴ Koni n bata feni itoe fala ε xa. Nanara, e nəma feni itoe ligε ε ra waxatin naxan yi, n ma falane rabirama ε ma nən. N munma yi feni itoe fala ε xa nun a singeni amasətə n yi ε fəma.”

Alaa Nii Sarijanxin wanlafe

⁵ “Koni iki, n sigama n xε muxun fəma koni ε tan sese mi n maxədinma fa fala, ‘I sigan minən yi?’⁶ Koni xabu n na a fala ε xa, ε bənən bata rafərə.⁷ Hali na, n xa nəndin fala ε xa, a fisa ε ma n siga. Amasətə xa n

* **15:5:** Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan kewali fajin nan ligama. Na luxi nən alo wudin nun a bogina. Na feen mən səbəxi Galati 5.22 kui. † **15:25:** Yaburin 35.19 nun 69.5 * **16:7:** Mali Tiini ito findixi Alaa Nii Sarijanxin nan na. A mi nəε finde adamadi yo ra bayo a luma nən dənkəleya muxune bənəni. Na feen səbəxi Yoni 14.17 kui.

mi siga, Mali Tiin* mi fama ε fēma. Koni xa n siga, n Mali Tiin nafama ε ma nēn. ⁸ A na fa, a dunuja muxune tantanna yitama e ra nēn lan yulubin nun tinxinyaan nun Ala kiti bolonna ma. ⁹ Yulubina, amasōtō e mi dēnkelyaxi n tan ma. ¹⁰ Tinxinyaana, amasōtō n sigama n Fafe Ala konni, ε mi fa n toma sōnōn. ¹¹ Kiti bolonna, amasōtō dunuja kuntigi naxin bata yelin yalage.”

¹² “Fe wuyaxi n kui, n naxanye fale ε xa, koni e mi xanjε ε ma iki. ¹³ Koni Alaa Nii Sarijhanxina, nōndin kanna na fa, a ε tima nēn nōndin birin kiraan xōn. A mi a yētē sagoon xan falama. Koni a naxan mēma, a na nan falama ε xa. A yi fe famatōne rali ε ma. ¹⁴ A n tan binyama nēn amasōtō a na naxan sōtō n tan yii, a na nan nalima ε ma. ¹⁵ N gbeen nan n Fafe Ala yii seene birin na. Nanara, n naxa, ‘Alaa Niin na naxan sōtō n yii, a na nan nalima ε ma.’”

Bōjē rafōrōn yi masara sēwan na

¹⁶ Awa, Yesu yi a fala, a naxa, “Ndēdi mōn luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangū ε mōn n toma nēn.”

¹⁷ A xarandiina ndee yi a fala e bode tagi, e naxa, “Ito bunna di? Fa fala, ‘Ndēdi mōn luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangū, ε mōn n toma nēn?’ A mōn naxa, a sigama a Fafe fēma.” ¹⁸ E yi a falama, e naxa, “A nanse falama ito ra, a naxa, ‘Waxatidi?’ En mi a kolon a naxan falama.”

¹⁹ Yesu to a kolon fa fala e yi waxi a maxōdin feni, a yi a fala e xa, a naxa, “N naxan falaxi ε xa fa fala, ‘Ndēdi mōn luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangū, ε mōn n toma nēn’ ε e bode maxōdinma na nan ma ba? ²⁰ N xa nōndin fala ε xa, ε wugama nēn, ε sunu koni dunuja muxune sewama nēn. ε bōjē nafōrōma nēn koni ε bōjē rafōrōn findima nēn sēwan na. ²¹ Xa naxanla diin barima waxatin naxan yi, a niini suxuma a ma nēn kati, amasōtō a waxatin nan na ra. Koni a na diin sōtō waxatin naxan yi, a jinānma nēn a tōrōn birin na, a sēwa amasōtō a bata diin sōtō dunuja yi. ²² ε tan fan na kii nin. ε bōjē nafōrōxi iki koni n mōn ε toma nēn. ε bōjē yi rafe sēwan na. Muxu yo mi nōe ε sēwan bē ε yii. ²³ Na waxatin na a li, ε mi n maxōdinjē fefe ra. N xa nōndin fala ε xa, ε na n Fafe Ala maxandi fefe ra n tan xinli, a na fima ε ma

nēn. ²⁴ Han iki, ε munma Ala maxandi fefe ra n xinli singen. ε xandin ti, ε a sōtōma nēn alogo ε sēwan xa dēfe.”

Yesu bata dunuja nō

²⁵ “N bata yi feni itoe fala ε xa sandani. Koni waxatina nde fama, n mi fa falan tima ε xa na kiini, koni n nan n Fafe a fe makēnēnma ε xa nēn na waxatini. ²⁶ Na waxatin na a li, ε Ala maxandima nēn n xinli. N mi a falama a n tan nan n Fafe maxōdinma ε xa. ²⁷ Na mi a ra. Amasōtō Fafe Ala bata ε xanu bayo ε bata n tan xanu, ε bata la a ra fa fala n kelixi Ala nan ma. ²⁸ N kelixi n Fafe Ala nan fēma, n fa dunuja ito yi. Iki n kelima dunuja yi, n siga n Fafe Ala fēma.”

²⁹ A xarandiine yi a fala, e naxa, “A mato, i falan tima nxu xa kēnēnna nin iki, i mi fa sanda sama sōnōn. ³⁰ Nxu bata a kolon iki fa fala i feen birin kolon. Nanara, i mako mi a ma a muxe xa maxōdinna ti. Nayi, nxu bata la a ra fa fala i kelixi Ala nan fēma.”

³¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “ε bata la a ra iki ba? ³² Waxatina a limaan ni i ra, a bata a li, ε birin xuyama ayi nēn na waxatini, ε birin yi siga ε konne yi. ε yi n keden peen lu. Koni n keden mi a ra amasōtō n Fafe Ala n fēma. ³³ N feni itoe falaxi ε xa nēn alogo ε xa bōjē xunbenla sōtō n tan barakani. ε tōrōma nēn dunujani ito yi, koni ε wēkile! N tan bata dunuja nō.”

17

Yesu yi Ala maxandi

¹ Yesu yelin na fale waxatin naxan yi, a yi a yētē rate kore, a naxa, “N Fafe, waxatin bata a li. I ya Dii Xēmēna binyen makēnēn alogo i ya Dii Xēmēn xa i binya. ² I bata sēnbēn fi n tan ma adamadiine birin xun na, a n xa habadan nii rakisin fi muxune ma i naxanye soxi n yii. ³ Habadan nii rakisin nan ito ra, a e xa i tan Ala keden peen nan kolon e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina i naxan xēxi. ⁴ N bata i ya binyen makēnēn dunuja yi. I wanla naxan soxi n yii, n bata yelin na ra. ⁵ N Fafe, iki n ma binyen makēnēn i yētagi, binyen naxan yi n yii i fēma nun benun dunuja xa da.”

⁶ “I muxun naxanye fixi n ma dunuja yi, n bata i makēnēn ne xa. I gbeen nan yi e tan na. I bata e so n tan yii, e yi i ya falan suxu. ⁷ E bata a kolon iki fa fala i seen naxan birin

fixi n ma, ne kelixi i tan nan yii. ⁸ I falan naxan tixi n xa, n bata na fala e xa, e yi a suxu. E bata a kolon yati, fa fala n kelixi i tan nin. E bata la a ra fa fala i tan nan n xəxi.”

⁹ “N ni i tan Ala maxandima e xa. N mi i maxandima dunuja muxune birin xan xa fɔ i muxun naxanye soxi n yii amasətɔ i gbeen nan ne ra. ¹⁰ Naxanye birin n yii, i gbeen nan ne ra. I gbeen naxanye birin na, n gbeen nan ne ra. N binyaxi e tan xən. ¹¹ Iki n sigama i fəma, n mi fa luma dunuja yi sənən koni e tan mən dunuja yi. N Fafe sarijanxina, i xinla naxan fixi n ma, e ratanga na xinla sənbəni alogo e xa findi kedenna ra, alo en tan findixi kedenna ra kii naxan yi. ¹² N yi e fəma waxatin naxan yi, i xinla naxan so n yii, n na e ratanga na xinla sənbən nan xən, n yi e kantan. Hali keden mi lɔ ayi, fɔ halagin yi ragidixi naxan ma, alogo Kitabun sebənla xa kamali. ¹³ Iki n sigama i fəma, n bata feni itoe fala dunuja muxune xa alogo e xa n ma sewa dəfexin sətɔ e bɔŋəni. ¹⁴ N bata i ya falan nali e ma koni dunuja muxune bata e rajaxu amasətɔ dunuja gbee mi e tan na alo dunuja gbee to mi n tan na. ¹⁵ N mi i mafanma fa fala i xa e ba dunuja yi koni n ni i mafanma nən, i xa e ratanga Fe Naxin Kanna ma. ¹⁶ Dunuja gbee mi e ra alo dunuja gbee to mi n tan na. ¹⁷ E rasarijan jəndin xən. I ya falan nan jəndin na. ¹⁸ I n xəxi dunuja yi kii naxan yi, n fan bata e xə dunuja yi na kiini. ¹⁹ N bata n yətə rasarijan e fe ra alogo e fan xa rasarijan jəndin xən.”

²⁰ “N mi i maxandima e tan xan tun ma fe ra, koni fɔ e nun muxun naxanye fan dənkəleyama n ma e fala xuiin xən ma ²¹ alogo e birin xa findi muxu kedenna ra, alo i tan n tan yi kii naxan yi, e nun n fan i tan yi kii naxan yi. N Fafe, e fan xa findi kedenna ra en tan yi alogo dunuja muxune xa la a ra fa fala i tan nan n xəxi. ²² I binyen naxan soxi n yii, n fan bata na so e yii, alogo e fan xa findi kedenna ra alo n tan nun i tan kedenna ra kii naxan yi, ²³ n tan e tan yi, i tan fan n tan yi. E xa findi kedenna ra ngaxakedenya kamalixini alogo dunuja muxune xa a kolon fa fala i tan nan n xəxi,

a i bata e xanu alo i n xanuxi kii naxan yi. ²⁴ N Fafe, i bata e so n yii. N dənaxan yi, n waxi a xən ma, e fan xa siga n fɔxɔ ra mənna nin, alogo e xa n ma binyen to, i binyen naxan fixi n ma, bayo i n xanuxi nən benun dunuja xa da. ²⁵ N Fafe tininxina, dunuja muxune mi yi i kolon, koni n tan i kolon, e fan bata a kolon a i tan nan n xəxi. ²⁶ N bata a ligi, e yi i kolon. N na ligama nən, alogo i n xanuxi xanuntenyaan naxan na, na xa lu e tan fan yi, n tan fan yi lu e yi.”

18

Yesu susu fena

Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53

¹ Yesu yelin Ala maxandə waxatin naxan yi, e nun a xarandiine yi siga, e sa dangu Kedirən lanbanna fɔxɔ kedenni, oliwi wudi bili nakən yireni, e nun a xarandiine sa so dənaxan yi. ² Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na yi mənna kolon amasətɔ Yesu nun a xarandiine yi darixi e malanjə mənna nin. ³ Yudasi yi fa nakəni, e nun Romi sofa ganla nun Yahudiyane kantan muxune, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune naxanye xəxi. Xaye dəgəne nun lənpune nun yəngə so seene yi e yii.

⁴ Feen naxanye fama ligadeni Yesu ra, a yi ne birin kolon. Yesu yi fa e fəma, a yi e maxədin, a naxa, “E nde fenma?” ⁵ E yi a yabi, e naxa, “Nxu Yesu Nasareti kaan nan fenma.” Yesu naxa, “N tan ni i ra.” Yudasi naxan a yanfama, a a so yiini, na fan yi tixi e tagi. ⁶ Yesu to a fala, a naxa, “N tan ni i ra,” e xətə e xanbi ra, e bira.

⁷ Yesu mən yi e maxədin, a naxa, “E nde fenma?” E yi a fala, e naxa, “Yesu Nasareti kaana.” ⁸ Yesu yi a fala, a naxa, “N bata yi a fala ε xa, a n tan ni i ra. Xa ε n tan nan fenma, ε bonni itoe yiiba, e xa siga.” ⁹ A na ligi nən alogo a fala tixin xa kamali, a naxa, “N Fafe Ala naxan birin fixi n ma hali na keden mi lɔxi ayi.”

¹⁰ Silanfanna yi Simən Piyəri yii.* Piyəri yi a botinjə ayi, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla səgə a ma. Na konyin yi xili nən “Malikusi.” ¹¹ Yesu yi a fala Piyəri xa, a naxa, “I ya silanfanna

* **18:10:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

sōti a t̄eeni! N Fafe t̄or̄ igelengenna naxan nagidixi n ma, n mi n minjē na ra ba?”

E siga Yesu ra Anasa konni

¹² Sofa ganla nun e mangan nun Yahudiyane kantan muxune yi Yesu suxu, e yi a xidi. ¹³ E siga Yesu ra Anasa singe fēma amasōtō Kayafa bitan xēmēmaan nan yi na ra. Kayafa nan yi Saraxarali Kuntigi Singen na na j̄een na. ¹⁴ Kayafa nan bata yi Yahudiyane rakolon nun, a naxa, a fisa muxu kedenna xa faxa yamaan xa.

Piyeri a me fena Yesu ra

Matiyu 26.69-70, Maraka 14.66-68, Luka 22.55-57

¹⁵ Simōn Piyeri nun xarandiina nde yi b̄iraxi Yesu fōxō ra. Saraxarali Kuntigi Singen yi xarandiin bona kolon ki fajī. Nanara, a so Yesu fōxō ra Saraxarali Kuntigi Singena tandem ma kiti sadeni. ¹⁶ Koni Piyeri yi tixi sansanna so d̄eēn d̄exōn. Xarandiin bona, Saraxarali Kuntigi Singen yi naxan kolon, na yi mini, a falan ti walikē naxanla xa, naxan tixi d̄eēn na, na yi Piyeri raso. ¹⁷ Walikē naxanla naxan yi tixi d̄eēn na, na yi a fala a xa, a naxa, “Xēmeni ito a xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “N tan mi a ra.” ¹⁸ Xunbenla yi fama na waxatini. Nanara, walikēne nun d̄e kantanne yi t̄een sa a ra, e yi tixi naxan xōn e maxaradeni. Piyeri fan yi tixi e yē a maxaradeni.

Kuntigin yi Yesu maxōdin

Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Luka 22.66-71

¹⁹ Saraxarali Kuntigi Singen yi Yesu maxōdin a xarandiine nun a xaranna fe ma. ²⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “N bata falan ti yamaan birin xa kēnenni, n yi darixi xaranna tiyē salide banxine nin hanma Ala Batu Banxini, Yahudiyane birin e malanma dēnaxan yi. N mi sese falaxi wundoni. ²¹ I n maxōdinna na ma nanfera? Muxun naxanye n xuiin mexi, ne maxōdin. E n ma fala tixine kolon ki fajī!” ²² Yesu ito fala waxatin naxan yi, d̄e kantanna naxanye yi na yi, na nde yi a d̄eēn garin, a naxa, “I Saraxarali Kuntigi Singen

yabima na kii nin?” ²³ Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n fala jāxin tixi, na sereyaan ba. Koni xa n jōndin nan falaxi, nanfera i n garinxi?”

²⁴ Nayi, Anasa yi a xidixin nasiga Kayafa ma, Saraxarali Kuntigi Singena.

Piyeri mōnyi a me Yesu a xarandiyaan na Matiyu 26.59-66, Maraka 14.69-72, Luka 22.58-62

²⁵ Simōn Piyeri yi lu tixi na yi a maxaradeni. E yi a fala a xa, e naxa, “A xarandina nde xa mi i fan na ba?” Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, “N tan mi a ra.” ²⁶ Piyeri Saraxarali Kuntigi Singena konyin naxan tuli sēge a ma, na kon kaana nde yi a maxōdin, a naxa, “N mi i tan xa to a fēma oliwi bili nakōni?” ²⁷ Piyeri mōn yi a tandi. Dontonna yi wuga keden na!

E siga Yesu ra Pilati konni

Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Luka 23.1-5

²⁸ E yi Yesu tongo Kayafa konni siga yamaana kanna banxini. Xōtōn xōtōnna nan yi a ra nun. Yahudiyane yētēen mi so yamana kanna banxini alogo Romi kaane nama e sarijanna kala, bayo e yi sigama Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla[†] donse donden nin. ²⁹ Pilati yi mini tandem e fēma, a yi a fala e xa, a naxa, “Ε xēmeni ito kansunma feen mundun ma?” ³⁰ E yi a yabi, e naxa, “Xa xēmeni ito mi fe jāxi rabaxi, nxu mi yi fama a ra i fēma nun.” ³¹ Pilati yi a fala e xa, a naxa, “Ε a tongo, ε yētēen xa a makiti ε sariyan na.” Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Koni ε sariyan mi a ra, nxu xa muxun faxa.” ³² Ito ligaxi nēn alogo Yesu naxan fala lan a faxa kiin ma, na xa kamali.

³³ Pilati yi xēte yamana kanna banxini, a sa Yesu xili, a yi a maxōdin, a naxa, “Yahudiyane Mangan nan i tan na ba?” ³⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “I yētēna maxōdinna ni ito ra ba hanma muxune nan a falaxi i xa?” ³⁵ Pilati yi a yabi, a naxa, “I mirixi a ma fa fala Yahudiyen nan n tan na ba? I kon kaane nun i ya saraxarali kuntigine nan i soxi n yii. I nanfe ligaxi?” ³⁶ Yesu yi a fala a xa, a

[†] **18:28:** Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nēn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kōe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine d̄e wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xōrōyaan 12.1-13 kui.

naxa, "Dunujani ito gbee mi n ma mangayaan na. Xa dunujana ito gbeen nan yi n ma mangayaan na nun, n ma waliñene yi yengen soma n xa nñen nun alogo Yahudiyane nama n suxu. Koni iki, n ma mangayaan mi be xan yi." ³⁷ Nanara, Pilati yi a maxödin, a naxa, "Mangana nde nan i tan na nayi ba?" Yesu yi a yabi, a naxa, "I tan nan a falaxi fa fala a mangan nan n tan na. N barixi dunuja yi na nan ma, a n xa ñondin seren ba. Naxan yo ñondin xa, ne e tuli matima n xuiin na nñen." ³⁸ Pilati yi a maxödin, a naxa, "Nanse ñondin na?"

E Yesu faxafeen nata

Matiyu 27.15-31, Maraka 15.6-20, Luka 23.13-25

A to na fala, Pilati yi mini banxini, a mñen yi siga Yahudiyane fëma, a sa a fala e xa, a naxa, "N mi a yalagi xun toxi hali ndedi! ³⁹ Koni ε namunna nan a ra, n muxu keden yiiba ε xa Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla waxatini. ε waxi a xøn ma, n xa Yahudiyane mangan yiiba ε xa ba?" ⁴⁰ E sɔnxø sɔnxø, e yi a yabi, e naxa, "Εn-εn, a tan mi a ra. Nxu waxi Baraba nan xøn!" Anu, mafu tiin nan yi Baraba ra.

19

¹ Nayi, Pilati yi Yesu tongo, e yi a bulan. ² Sofane yi komotin jali kanna rafala mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e yi doma mamiloxin nagodo a ma. ³ E yi lu fe a fëma, e yi a fala a xa, e naxa, "Yahudiyane Mangana, i kene." E yi a garin.

⁴ Pilati mñen yi mini, a yi a fala Yahudiyana yamaan xa, a naxa, "Ε a mato, n xa a ramini ε ma tandem, alogo ε xa a kolon a n mi a yalagi xun toxi mumε!" ⁵ Nayi, Yesu yi mini tandem, mangaya komoti jali kanna soxi a xun na, doma mamiloxin fan yi ragodoxi a ma. Pilati yi a fala e xa, a naxa, "A tan xemén ni i ra!"

⁶ Saraxarali kuntigine nun de kantanne to a to, e sɔnxø sɔnxø, e lu a fale, e naxa, "A xa gbangban, a xa gbangban!" Pilati yi a fala e xa, a naxa, "Ε tan xa a tongo, ε sa a gbangban. N tan mi a yalagi xun toxi mumε!" ⁷ Yahudiyane yi a yabi, e naxa, "Sariyana nxu yii, fata na sariyan na a daxa a xa faxa amasøtø a bata a yete findi Alaa Dii Xemén na."

⁸ Pilati to na me, a yi gaxu kati! ⁹ A mñen yi xete yamana kanna banxini, a yi a fala Yesu xa, a naxa, "I tan kelixi minen yi?" Koni Yesu mi a yabi. ¹⁰ Pilati yi a fala a xa, a naxa, "I mi n yabima? I mi a kolon fa fala senbena n yii, n ni i bejin hanma n ni i gbangban?" ¹¹ Yesu yi a yabi, a naxa, "No yo mi i yii n tan fari fo Ala naxan soxi i yii. Nanara, xemén naxan n soxi i yii na bata findi yulubi tongon na dangu i tan na."

¹² Pilati na me waxatin naxan yi, a bejin xønla yi a suxu kati! Koni Yahudiyane yi lu sɔnxø sɔnxø, e naxa, "Xa i xemén i to bejin, Romi Manga Gbeen Sesare xøyi mi i tan na. Naxan yo a yete findi mangan na, na bata keli Romi Manga Gbeen xili ma." ¹³ Pilati to falani ito me, a Yesu ramini, a doxø a kiti sa gbedeni, denaxan xili "Geme Kirana" denaxan xili Heburu xuini, "Gabata." ¹⁴ Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla nan yi na xøtan bode. Pilati yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, "Ε mangan ni i ra, ε høn!" ¹⁵ E lu sɔnxø, e naxa, "A xa faxa! A xa faxa! A xa gbangban!" Pilati yi e maxödin, a naxa, "Ε waxi a xøn ma, n xa ε mangan gbangban wudin ma ba?" Saraxarali kuntigine yi a yabi, e naxa, "Manga yo mi nxu tan yii, ba Romi Manga Sesare ra." ¹⁶ Na xanbi ra, Pilati yi Yesu so e yii, a e xa a gbangban wudin ma.

Yesu yi gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43

Nayi, sofane yi siga Yesu ra. ¹⁷ A yeteen yi a faxa wudin tongo, e siga yirena nde yi denaxan xili "Xun Xøri Yirena" denaxan xili Heburu xuini, "Gologota." ¹⁸ E yi sa a gbangban wudin ma mènni. E yi muxu firin fan gbangban wudin ma a fëma, bona a foxø kedenni, bona fan a foxø kedenni. Yesu yi lu e tagi.

¹⁹ Pilati yi yamarin fi, e sebenla ti, e sa a singan a faxa wudin na, a naxa, "Yesu Nasareti kaana, Yahudiyane Mangana." ²⁰ Yahudiyana wuyaxi yi na xaran amasøtø Yesu yi gbangbanxi wudin ma denaxan yi, men yi taan dexøn ma nñen, na yi sebexi Heburu xuiin nun Latin xuiin nun Giriki xuiin nin. ²¹ Yahudiyane saraxarali kuntigine yi a fala Pilati xa, e naxa, "I

nama a səbe fa fala ‘Yahudiyane Mangana,’ koni fa fala xəməni ito naxa, a Yahudiyane Mangan nan a tan na.” ²² Pilati yi e yabi, a naxa, “N naxan səbəxi, n mi fa na kalama sənən.”

²³ Sofane to yelin Yesu gbangbanjə wudin ma, e yi a dugine tongo, e yi a yitaxun dəxəde naanin sofa keden dəxəde keden. A doma bun biran naxan mi yi dəgəxi bayo dugi kedenna nan yi a ra, na yi lu. ²⁴ Sofane yi a fala e bode xa, e naxa, “En nama a yibə, en masənənnə ti, a na naxan suxu, na yi a sətə.” Ito ligaxi nən alogo Kitabuna falan xa kamali, a naxa, “E bata masənənnə ti n ma dugine fe ra, e xa e yitaxun e bode tagi.”*

Nayi, sofane yi na liga.

²⁵ Yesu nga yi tixi a faxa wudin fəma nun, e nun a ngaxakeden naxalanmana, Mariyama, Kilofasi a naxanla, e nun Mariyama Magadala kaana. ²⁶ Yesu yi a nga tixin to na yi e nun a xarandiina, a yi naxan maxanuxi han! A yi a fala a nga xa, a naxa, “Nga, i ya dii xəmən nan ito ra.” ²⁷ A yi a fala na xarandiin xa, a naxa, “I nga ni ito ra.” Na waxatin yətəni, na xarandiin yi a nga tongo, a siga a ra a konni.

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-56, Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49

²⁸ Yesu yi a kolon fa fala feen birin bata yelin ligə, a naxa, “N kəe yinla bata raxara.” A na fala nən alogo naxan səbəxi Kitabuni na xa kamali.† ²⁹ Ige sasena nde yi dəxi na, na yi rafexi manpa muluxunxin na. E dugi dungina nde ragodo manpa muluxunxin, e yi a filin wudin ma naxan xili hisopi wudina.‡ E yi a lan Yesu dəen ma a gbangban wudin kəe ra. ³⁰ Yesu to manpa muluxunna min, a yi a fala, a naxa, “A birin bata kamali.”

Na danguxina, a yi a xun sin, a niin yi ba.

Sofane yi Yesu nənənnə səxən tanban na

³¹ Yuman nan yi a ra, na xətən bode yi findima ləxə binyen nan na Matabu Ləxəne

ye. Yahudiyane kuntigine mi yi waxi e xa faxa muxune lu wudin kəe ra Matabu Ləxəni. E yi a fala Pilati xa a e xa e sanne yigira alogo e xa e ragodo sinma. ³² Nanara, sofane yi siga, e yi xəmən bonne sanne yigira naxan yi gbangbanxi Yesu dəxən e nun bonne. ³³ Koni e Yesu li waxatin naxan yi, e yi a to, a bata faxa. Nanara, e mi a sanne yigira. ³⁴ Koni sofana nde yi Yesu səxən a nənənnə tanban na. Wunla nun igen yi mini a ma mafuren. ³⁵ Naxan na toxi, na bata a seren ba. Nəndin nan a sereyaan na. A tan yatigi a kolon a nəndin nan falaxi. Nayi, e fan xa dənkeleya. ³⁶ Na ligaxi nən alogo Kitabun səbenla xa kamali, a naxa, “Hali a xəri kedenna mi yigirə.”§

³⁷ A səbəxi yire gbətə yi Kitabun kui, a naxa, “E muxun naxan yisəxənxi, e e yəen tima nən na ra.”*

Yesu Maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56

³⁸ Na xanbi ra, Yusufu Arimate kaan yi Pilati mafan, a xa Yesu binbin tongo. Nba, Yesu a xarandiina nde nan yi Yusufu ra, koni wundoni, amasətə a yi gaxuxi Yahudiyane yee ra. Pilati yi tin. Nanara, a yi fa Yesu binbin tongodeni. ³⁹ Nikodemī naxan siga Yesu fəma kəeən na a fələni, na fan yi bira Yusufu fəxə ra. Ture xiri nəxumən kilo tonge saxan, mirihi latikənənna nun latikənən gbətə basanxin nan yi a yii. ⁴⁰ E yi Yesu binbin kasan-gen dugi fixən nun ture xiri nəxumən na amasətə Yahudiyane namunna nan yi na ra. ⁴¹ Yesu gbangban wudin ma dənaxan yi, nakə yiren nan yi na dəxən. Bilinganna nde yi na nun, muxe munma yi maluxun dənaxan yi. ⁴² Na xətən bode Yahudiyane Matabu Ləxən nan yi a ra, gaburun faranna to mi yi makuya, e sa Yesu maluxun mənni.

20

Yesu keli feen gaburun kui

Matiyu 28.1-8, Maraka 16.1-8, Luka 24.1-12

* ^{19:24:} Yaburin 22.19 † ^{19:28:} A mato Yaburin 22.16 nun 69.22 kui. ‡ ^{19:29:} Hisopi yi findixi sansi bili xurudina nde nan na e yulubi safari wunla xuyama naxan na saraxabdeni. Na feen səbəxi Xərəyaan 12.22 kui.

§ ^{19:36:} A mato Xərəyaan 12.46 nun Yatene 9.12 nun Yaburin 34.21 kui. * ^{19:37:} A mato Sakari 12.10 kui.

*Yesu yi mini kənənni Mariyama Maga-
dala kaan xa
Matiyu 28.9-10, Maraka 16.9-11*

¹¹ Mariyama tan tixin yi lu wugε gaburu dεen na. A wugama, a yi a felen a yεe masadeni gaburun kui. ¹² Yesu binbin yi saxi dεanaxan yi nun, a yi maleka dugi fixε kan firin to dɔxi mεnni. Kedenna dɔxi a xun saden binna ra. Bonna dɔxi a san saden binna ra. ¹³ E yi a maxɔdin, e naxa, “I wugan nanfera, nga jaxanla?” A yi e yabi, a naxa, “E bata n Marigin ba be yi, n mi a kolon e a saxi dεde.”

¹⁴ A ito fala waxatin naxan yi, a yi a firifiri, a Yesu to tixi na yi. Koni a mi yi a kolon, xa Yesu nan yi a ra. ¹⁵ Yesu yi a maxədin, a naxa, “I wugan nanfera, nga naxanla? I nde fenma?” Naxanla yengi yi a ma, a nakə kantanna nan yi a ra. A yi a fala a xa, a naxa, “N fafe, xa i tan nan a baxi be, i sigaxi a ra dənaxan yi, na fala n xa, n xa sa a tongo na.” ¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama.” A yi a firifiri, a falan ti Yesu xa Heburu xuini, a naxa, “Raboni.” Na bunna nəen, “Karaməxə.”

17 Yesu yi a fala a xa, a naxa, "I nama kankan n ma, amasətə n munma siga n

Fafe Ala fëma singen. Koni siga, i sa a fala ngaxakedenne xa, i naxa, a n tema n Fafe nun ε Fafe fëma, n ma Ala nun ε Ala.” ¹⁸ Nayi, Mariyama Magadala kaan yi siga a faladeni xarandiine xa fa fala a bata Marigin to, a bata falani itoe ti a xa.

Yesu yi a xarandiine xe

Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Luka 36-49

Yesu nun Tomasi

²⁴ Muxu keden yi a xarandii fu nun firinne yε, Tomasi, naxan mɔn yi xili “Gulunna,” na mi yi e fεma Yesu fa waxatin naxan yi. ²⁵ Nanara, xarandiin bonne yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata Marigin to!” Tomasi yi a fala e xa, a naxa, “Xa n mi a gbangban funfun to a yiine kui, n yi n yiι sonla raso a sɔxɔndene ra, n yi n yiιn naso a jensenna sɔxɔnden na, n mi le a ra mumε!”

26 Loxə xun keden danguxina, xarandine mən yi e malan banxini, Tomasi yi e fəma, dəene yi balanxi. Koni Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, “Ə bənen xa xunbeli.”

27 Na xanbi ra, a yi a fala Tomasi xa, a naxa, “I yii sonla rafa, i yi n yiine mato. I yiini bandun, i yi a raso n jensenni, alogo i nama dənkeləvatareyaan liga, dənkeləva.”

²⁸ Tomasi yi a yabi, a naxa, "N Marigina, n ma Ala!" ²⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Bayo i bata n to, i bata dənkəleya ba? Muxun naxanye dənkəleyaxi hali e munma n to, səwan ne xa!"

Kitabun yireni ito səbə xunna

30 Yesu kabananiko fe gbete wuyaxi liga
nen a xarandiine yee xori naxan mi sebexi

Kitabuni ito kui. ³¹ Koni itoe sebexi nen alogo ε xa la a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, Alaa Dii Xemena. Ε na dənkeleya a ma, ε nii rakisin sətəma nen a xinli.

21

Yesu yi mini kənənni xarandiī soloferē tagi

¹ Na xanbi ra, Yesu mən yi a yətə makənən a xarandiine xa Tiberiyadi daraan dəxən ma. A a yətə makenən kii naxan yi, na nan ito ra. ² Simən Piyəri nun Tomasi naxan xili Gulunna, e nun Nataniyeli naxan kelixi Kana taani Galile yamanani e nun Sebede a dii xeməna nun xarandii firin gbətəye, ne yi malanxi. ³ Simən Piyəri yi a fala bonne xa, a naxa, “N sigama yəxəsuxudeni.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu fan sigama i fəxəra nən.” Nayi, e siga, e sa dəxəkunkin kui. Koni e mi sese suxu na kəeən na.

⁴ Kuye yibaxina, Yesu yi fa ti daraan də. Koni a xarandiine mi yi a kolon a Yesu nan yi a ra. ⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “Banxulanne, ε bata yəxəna nde suxu ba?” E yi a yabi, e naxa, “En-en.” ⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Ε yalaan nagodo kunkin yiifanna ma, ε nde suxuma nən na yi.” E to yalaan nagodo mənni, e mi nə a bandunjə amasətə yəxəwuyaxi bata yi e suxu yalaan na. ⁷ Yesu yi xarandiin naxan maxanuxi, na yi a fala Piyəri xa, a naxa, “Marigin nan a ra!” Simən Piyəri to na mə tun, fa fala Marigin nan a ra, a yi a domaan xidi a ra, amasətə a ragenla nan yi a ra. A tugan, a sin igeni. ⁸ Xarandiin bonne yi bira a fəxəra kunkin kui, e fa yalaan bandunjə, a rafexi yəxən na ken! Amasətə, e nun xaren mi yi tagi kuya, fə nəngənna yə kəmə firin jəxən.

⁹ E to xaren li, e yi təen to na, yəxəne yi ganma dənaxan yi e nun buruna. ¹⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε baxi yəxən naxan suxude, ε fa na nde ra.” ¹¹ Simən Piyəri yi so kunkin kui, a yalaan bandun xareyaan na, a rafexi yəxəsungbene ra. Kəmə tonge suulun e nun saxan nan yi a birin na. Hali e to a wuyaxi suxu, koni yalaan mi yibə. ¹² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ε fa ε dəge.” Xarandiine sese mi susu a maxədinjə fa fala, “Nde i tan na?” Amasətə e yi a kolon,

a Marigin nan yi a ra. ¹³ Nanara, Yesu yi a maso, a burun tongo, a yi a so e yii. A yəxən fan liga na kiini.

¹⁴ A saxanden nan yi na ra Yesu xa a makənən a xarandiine xa, xabu a keli sayani.

Yesu nun Piyəri

¹⁵ E yelin xanbini e dəge, Yesu yi a fala Simən Piyəri xa, a naxa, “Simən, Yoni a dii xeməna, i n xanuxi dangu itoe ra ba?” Piyəri yi a yabi, a naxa, “On, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dəxən ma yəxəsdiine xən.”

¹⁶ Yesu mən yi a fala a xa a firindeni, a naxa, “Simən, Yoni a dii xeməna, i n xanuxi ba?” Piyəri yi a yabi, a naxa, “On, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi lu n ma yəxəsene xən.”

¹⁷ Yesu mən yi a fala a xa a saxanden, a naxa, “Simən, Yoni a dii xeməna, n nafan i ma ba?” Piyəri bəjən yi yifu amasətə Yesu bata a maxədin dəxənma ma saxan fa fala, “I n xanuxi ba?” Piyəri yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, i feen birin kolon, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dəxən ma yəxəsene xən.” ¹⁸ N xənəndin fala i xa. I yi banxulanyani waxatin naxan yi, i yi darixi i yətə maxidə nən, i yi siga dənaxan na i kənən. Koni i na fori waxatin naxan yi, i yiine yibandunma nən muxu gbətə yi i maxidi, a siga i ra yire yi dənaxan mi rafan i ma.” ¹⁹ Yesu yi na falama nən alogo a xa Piyəri faxa kiin yita, a yi Ala binyama naxan xən. A yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxəra.”

²⁰ Piyəri yi a firifiri, a yi xarandiin bonna to e fəxəra, Yesu yi naxan maxanuxi. A tan nan yi dəxi Yesu fəma e dəgedeni, a Yesu maxədin waxatin naxan yi, a naxa, “Marigina, nde i yanfama, a i so yiini?”

²¹ Awa, Piyəri a toxina, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, nanfe ligama xeməni ito ra?” ²² Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n waxi a xən ma, a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na? I tan xa bira n fəxəra tun.” ²³ Nayi, falani ito yi xuya ayi Yesu a xarandiine tagi fa fala xarandiini ito mi faxama. Koni Yesu mi a falaxi fa fala a mi faxama, koni a a fala a xa nən, a naxa, “Xa n waxi a xən ma a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na?”

²⁴ Na xarandiin nan feni itoe seren bama. A tan nan mɔn itoe sɛbɛxi. En na a kolon fa fala jɔndin nan a sereyaan na.

Fala dɔnxɛna

²⁵ Yesu mɔn fe gbɛtɛ wuyaxi ligə nɛn. Xa ne birin yi sɛbɛ nun, n ma miriyani, a kitabune mi yi xanjɛ dunujpani ito yi.

Kewanle Yesu a Xerane Kewanle

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde səbəxi, na nan mən yireni ito fan səbəxi naxan xili “Yesu a Xerane Kewanle.” Ningila Yesu a yitama en na nən Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firindeni ito fələxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nən Yesu fəxərabirane nun a xerane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuja yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xerane xε, a e xa a xaranna kawandin ba dunuja yirene birin yi, a yi a Nii Sarıjanxin fan nagodo e ma alogo e xa sənbən sətə a wanla kε feen na. E to na sətə, e yi kawandin ba fələ Yerusalən taani. Muxu wuyaxi yila e falane ra, e findi Yesu fəxərabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xerane falane ra.

Na kawandin yi sənbən sətəma Yerusalən taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi dənkəleya muxune tərə fələ. Na kui, Yesu fəxərabirane yi xuya ayi Yerusalən taan fari ma. E yi siga kawandin bε Yudaya nun Samari bəxən ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyeri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xεra gbətε xili naxan findixi Pəli ra. Benun Ala xa a xili, Pəli yi Yesu fəxərabirane naxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yetε yita Pəli ra, a fa a xε yamana gbətεye ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi dangu Isirayila bəxən danne ra siga siya gbətεne yamanane yi.

Pəli yi na wanla ke yire wuyaxi yi, keli Yerusalən taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a naxankata, koni e mi a nə. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mən yi a bama siya gbətεne se batudene kui. A na liga nən alogo dunuja muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fəsəfəsəxi nən, a e səbε. Koni yirena nde səbε kiina a yitama

en na, a a ligaxi Luka yε xəri nən. Waxatina nde Luka naxa, “N xu yi siga iki...” Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pəli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to dənkəleya muxune nəs a kolonjə nən Yesu fəxərabira singene dunuja yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

Yesu te feen kore

¹ N xəyin Teyofili,*

N bata Yesu a feene səbε i xa n ma səbε singen kui a wanla fələ feen naxanye birin ma e nun a xaranna naxan birin ti xabu a fələni ² han a te kore waxatin naxan yi a yelin xanbini yamarine fiyε a xεra sugandixine ma Alaa Nii Sarıjanxin barakani. ³ A naxankata xanbini, a yi a niiramaan yita e ra taxamaseri wuyaxi xən ma xii tonge naanin bun, a mən yi Alaa Mangayana fe fala e xa. ⁴ A yi e fəma waxatin naxan yi, a yi e yamari, a naxa, “E nama keli Yerusalən taani singen. N Fafe Ala ε tuli saxi naxan na, ⁵ ε na mame be, n bata yi naxan ma fe fala ε xa. ⁵ Amasətə Yoni muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma, ε rafu Alaa Nii Sarıjanxin.”

⁶ Nba, xerane yi malanxi Yesu fəma waxatin naxan yi, e yi a maxədin, e naxa, “Marigina, i mən Isirayila mangayani tənma waxatini ito nin ba?”⁶ ⁷ Yesu yi a fala xerane xa, a naxa, “N Fafe Ala bata waxatin naxanye ragidi a sənbən bun, a mi lan ε xa ne liga waxatine kolon. ⁸ Koni Alaa Nii Sarıjanxin na godo ε ma waxatin naxan yi, ε sənbən sətəma nən, ε yi findi n serenē ra Yerusalən taani, e nun Yudaya yamanan nun Samariya yamanan birin siga han bəxən danne ra.” ⁹ A yelinxini ito fale, Ala yi a rate kore e yε xəri, a yi lə ayi e ma kundani. ¹⁰ E yεen mən yi xəlexi ayi a fəxə ra waxatin naxan yi, xεmə dugi fixε kan firin yi ti xerane fəma. ¹¹ E yi a fala, e naxa, “Galile kaane, ε tixi be nanfera, ε koren matoma? Yesu ito naxan bata tongo

* ^{1:1:} Teyofili: Muxu xinla na a ra naxan bunna nəen, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.” A mato Luka 1.1 kui.

† ^{1:4:} Ala e tuli saxi naxan na, na findixi Alaa Nii Sarıjanxin nan na. A mato Xerane 2.2 kui. ‡ ^{1:6:} E yi waxyi a xən ma Ala xa Isirayila mangayani tən bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yəngəni.

ε tagi, a te kore xənna ma, a mən fama nən
alo ε a toxi tə kii naxan yi.”

Yudasi nəxən sugandi fena

¹² E yi xətə Yerusalən taani sa keli Oliwi
geyaan na. Na geyaan nun taa tagina, kilo
keden nəxəndən na a ra. ¹³ E soxina taani, e
te kore banxin kui e yigiyaañ na. Naxanye
yi na yi, ne nan xili itoe ra, Piyeri§ nun
Yoni nun Yaki nun Andire nun Filipi nun
Tomasi nun Barotolome nun Matiyu nun
Alifaa dii xəməna Yaki nun Simən e naxan
ma a “Yahudiya siya xanuna,”* e nun Yaki
a dii xəməna, Yudasi. ¹⁴ Itoe birin yi e
malanma yire kedenni Ala maxandideni
waxatin birin e nun naxanla ndee nun
Yesu nga, Mariyama e nun Yesu xunyene.

¹⁵ Na waxatini, Piyeri yi keli, a falan ti
dənkəleya muxune yε. Muxu kəmə muxu
məxəjənə nan yi na yi. ¹⁶ A yi a fala, a
naxa, “Ngaxakedenne, Alaa Nii Sarıjanxin
naxan falaxi Kitabun kui Dawuda xən ma
Yudasi a fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune
yε̄ ra fə na xa kamali nən. ¹⁷ Yudasi, en
tan nde nan yi a ra nun. A fan yi wanli ito
ligama en xən ma.”

Yudasi faxa fena

Matiyu 27.3-9

¹⁸ Nba, Yudasi gbetin naxan sətə a
saranna ra tinxintareyaan xən ma, a bəxən
sara na ra. A bira na bəxən fari, a faxa,
a kuiin yi rabə ayi. A kui seene birin yi
mini. ¹⁹ Yerusalən kaane birin yi na feen
kolon. Nanara, e na bəxən xili sa e kon
xuini, Hakəladama. Na bunna nəen, “Wuli
bəxəna.”

Yudasi nəxən sugandi fena

²⁰ Piyeri mən yi a fala, a naxa, “Amasətə
a səbəxi Yaburin kui, fa fala, ‘A yireni
genla xa lu, muxu yo nama lu na yi.’ A
mən səbəxi, ‘Muxu gbətə xa a tiden tongo.’†
²¹ Nanara, fə muxuna nde xa sugandi,
naxan yi en fəma waxatin birin yi, en Ma-
rige Yesu yi sigan tima en xən ma waxatin
naxan yi ²² fələ Yesu rafu waxatin ma Yoni
xən, han sa ti Yesu rate ləxən ma kore. Fə na
kanna xa kafu en ma, a fan yi findi seren na
a Yesu bata keli sayani.” ²³ Nanara, e muxu

firin yeba, Yusufu naxan yi xili Barasaba,
a mən yi xili Yusutu e nun Matiyasi. ²⁴ E
yi Ala maxandi, e naxa, “Marigina, i tan
muxun birin bəjən yi feen kolon. Nanara,
a yita nxu ra, itoe firinna, i bata naxan
sugandi ²⁵ alogo a xa wali xərayani Yudasi
nəxəni, Yudasi wanla naxan bejin, a siga a
sigadeni.” ²⁶ Na danguxina, e masənsenna
ti, a yi Matiyasi suxu, a sa Yesu a xera fu
nun kedenna fari.

2

Alaa Nii Sarıjanxin fa fena

¹ Se Xaba Singen Sali ləxəna a liyε,
dənkəleya muxune birin yi malanxi yirena
nde yi, ² sanja ma kedenni, e yi xui gbeena
nde mə keli kore naxan yi ligaxi alo foye
gbeen xuina. E yi dəxi banxin naxan kui,
a yi na rafe. ³ Təə degene yi siga godə
e keden kedenna birin xun ma alo təən
lənna. ⁴ E birin yi lugo Alaa Nii Sarıjanxin
na. E falan ti fələ xui gbətene yi, alo Nii
Sarıjanxina a fixi e ma kii naxan yi.

⁵ Yahudiya təgəndiyaxina ndee yi
yigiyaxi Yerusalən taani na waxatini,
naxanye sa kelixi dunuya siyane birin
yε. ⁶ E to xui gbeeni ito mə, yamaan yi e
malan. Na yi e birin natərena amasətə e
keden kedenna birin yi e yetə kon xuiin
nan məma dənkəleya muxune falani. ⁷ E
yi kabə han, e naxa, “Naxanye falan tima
itoe ra, Galile kaane xa mi e birin na
ba? ⁸ Nanfera nayi, en keden kedenna
birin fa e xuiin məma en yetə bari xuine
yi? ⁹ Parate kaane, Mede kaane, Elan
kaane, naxanye dəxi Mesopotamiya nun
Yudaya nun Kapadose nun Pontu nun Asi
yi ¹⁰ e nun Firigi nun Panfiliya nun Misiran
nun Libiya bəxən naxan Sireni yamanan
dəxən e nun naxanye kelixi Romi taani
¹¹ Yahidiyane ba, Yahidiyataren naxanye
so Yahudiya dinani ba, Kireti kaane ba,
Arabi kaane ba, en birin e xuiin məma,
e Alaa kabanako feene ralima en ma, en
ma xuine yi!” ¹² E birin yi kabə, e yifu,
e lu a fəlc e bode xa, e naxa, “Ito bunna
di?” ¹³ Koni ndee yi lu dənkəleya muxune
magelə, e naxa, “Ito minxin nan a ra.”

§ **1:13:** Muxune mən Piyeri ma a Pita. * **1:13:** Yahudiya siya xanuna: Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi
kaane yəngəma alogo Isirayila kaane xa mini e nən bun ma. † **1:20:** A mato Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

Piyeri kawandin naxan ba

¹⁴ Nba, Piyeri nun xarandii fu nun keddenna bonne yi keli, e ti, Piyeri yi falan ti yamaan xa a xuini texin na, a naxa, “ ε tan Yahudiyane nun Yerusalen kaane, ε tuli mati n xuiin na, alogo ε xa a kolon, ¹⁵ fa fala muxuni itoe mi minxi alo ε yengi a ma kii naxan yi, soge raxenxen* waxatin na a ra iki. ¹⁶ Koni Ala naxan fala Nabi Yoweli a Kitabun kui, na nan ito ra. A naxa,

¹⁷ ‘Waxati rajanni,
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma n ε n adamadiin birin ma.
 ε dii xemene nun ε dii temene nabiya falane
tima n ε n.
 ε banxulanne yi fe toon ti
alo xiyena.
 ε xemeonne yi xiyen sa.

¹⁸ Na l ε xone yi,
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma n ε n
hali n ma konyi xemene
nun n ma konyi gilene xun ma,
e yi nabiya falane ti.

¹⁹ N kabankoko feene yitama n ε n kore
x ε nna ma
e nun taxamasenne b ε xo x ε nna ma,
wunla nun t ε en nun t ε e tuti gbeen minima
n ε n.

²⁰ Sogeni dimima n ε n,
kiken yi gbeeli alo wunla,
benun Marigina l ε xo binye gbeen xa a li.

²¹ Nba, muxu yo na Marigin maxandi a
xinla ra,
na kisima n ε n.*[†]

²² “Isirayila xemene, ε tuli mati falani ito ra. Ala nan Yesu Nasareti kaan x ε xi. Ala bata na yita ε ra kabankoko feene nun fe magaxuxine nun taxamasenne x ε n a naxanye ligi ε tagi alo ε tan yetena a kolon kii naxan yi. ²³ Ala bata yi a ragidi alo a yi a kolon kii naxan yi, a Yesu xa so ε yii. ε yi kafu gbalotone ma, ε yi a gbangban wudin ma, ε yi a faxa. ²⁴ Koni Ala m ε n yi a rakeli, a yi a ba sayaan x ε leni amasoto sayaan mi yi n ε e a ramare. ²⁵ Bayo Dawuda a fala n ε n a fe yi, a naxa,
‘N xaxili Marigin x ε n ma waxatin birin,
bayo a n d ε x ε n ma,
sese mi n mamaxe.

²⁶ Nanara, n b ε jnen sewaxi,

n yi falan ti sewani.
N fati b ε nden fan luma n ε n yigini.

²⁷ Amasoto, i mi i me n na,
n siga laxira yi.
I mi tinje i ya muxu t ε gondiyaxin yi kun
gaburun na.

²⁸ I bata kiraan yita n na
nii rakisin s ε toma naxan x ε n.

I n nalugoma n ε n sewan na i yetagi.*[‡]

²⁹ “Awa, ngaxakedenne, n xa en benba Dawudaa fe fala ε xa sike mi naxan yi. A faxa n ε n, a maluxun, a gaburun m ε n na han to. ³⁰ Koni nabiin nan yi a ra, a a kolon n ε n a Ala bata a tuli sa, a yi a k ε lo, a Dawuda b ε ns ε nna nde findima n ε n Mangan na a tan funfuni. § ³¹ Ala yi feen naxan ligama, Dawuda to na to, a yi Alaa Muxu Sugandixin nakeli feen fala, a naxa, a mi a me a ra, a siga laxira yi. A fati b ε nden m ε n mi kunma.* ³² Ala na Yesu nan nakelixi sayani. En birin bata findi na seren na.

³³ A bata te Ala yiifanna ma. A yi Alaa Nii Sarijanxin s ε t ε , Fafe Ala bata en tuli sa naxan na, a yi a ragodo en ma iki. ε na nan toma. ε na nan mema iki. ³⁴ Amasoto Dawuda yeteen mi te ariyanna yi. Anu, a yeteen bata a fala, a naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa,
“D ε xo n yiifanna ma

³⁵ han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”[†]

³⁶ “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon yati, a ε Yesu naxan gbangbanxi wudin ma, Ala bata na findi Marigin na e nun a Muxu Sugandixin na.”

³⁷ Nba, yamaan to na me, na yi e b ε jnen kala. E yi a fala Piyeri nun xeraan bonne xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenne, nxu nanfe ligama?” ³⁸ Piyeri yi a fala e xa, a naxa, “ ε keden kedenna birin xa ε xun xanbi so ε hakeni, ε rafu igeni Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, alogo ε yulubine xa xfari, ε yi Alaa kiseen s ε t ε , a Nii Sarijanxina. ³⁹ Amasoto Ala bata ε tan nun ε diine tuli sa na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi en Marigina Ala naxanye xilima a fema.”

* ^{2:15:} Piyeri soge raxenxen fe falaxi n ε n alogo yamaan xa la a ra a dol ε fe mi yi a ra bayo men kaane mi yi darixi dalen minje x ε t ε nni. † ^{2:21:} Yoweli 3.1-5 ‡ ^{2:28:} Yaburin 16.8-11 § ^{2:30:} Yaburin 132.11 * ^{2:31:} Yaburin 16.10 † ^{2:35:} Yaburin 110.1

⁴⁰ Piyeri yi sereyaan ba, a yi e rawekile fala wuyaxi ra, a naxa, “E yete ratanga waxatini ito tinxintareyaan ma.” ⁴¹ Naxanye tin a falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli saxanjəxən yi sa dənkəleya muxune fari na ləxəni. ⁴² E yi bira xerane xaranna fəxə ra, e yi lu ngaxakedenyani, e lu e dəgə e bode xən ma,[‡] e lu Ala maxandə.

⁴³ Xerane yi kabanako fe wuyaxi ligə e nun taxamasenne han birin yi gaxu. ⁴⁴ Dənkəleya muxune birin yi lu e bode fəma, e yii seene birin yi findi e bode gbee ra. ⁴⁵ E yi e bəxəne nun e yii seene matima nən, e yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden kedenna birin makona a ma kii naxan yi. ⁴⁶ E yi lu e malanjə Ala Batu Banxini ləxə yo ləxə, e yi e dəgema e bode xən ma e konne yi, səwan nun bəjə xunbenli. ⁴⁷ E yi lu Ala tantunjə, e yi rafan yamaan birin ma. Marigin yi nde sama kisi muxune fari nən ləxə yo ləxə.

3

Ləbutenna rakəndəyə fəna

¹ Ləxəna nde, Piyeri nun Yoni yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandi waxatini, be-nun se din waxatin xa a li. ² Nba, muxune yi fama xəməna nde ra Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dəen na xandi tideni ləxə yo ləxə naxan yi barixi ləbutənyani. Na so dəen yi xili nən, “De Tofajina.” ³ A to Piyeri nun Yoni to soə, a yi e xandi gbetini.

⁴ E yi e yeeñ ti a ra. Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu mato.” ⁵ A yi e mato. A yengi yi a ma, a e yii sena nde nan fima a ma. ⁶ Koni Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Gbeti mi n yii! Xəma mi n yii! Koni seen naxan n yii, n na soma nən i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin Nasareti kaan xinli, keli, i sigan ti.” ⁷ Piyeri yi a suxu a yiifanna ma, a yi a rakeli. Xəmen sanne nun a wəsəxəne yi sənbən sətə. ⁸ A yi tugan, a ti a sanne xun na, a sigan ti fələ. E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a sigan tima, a tuganma, a Ala tantunma.

⁹ Yamaan birin yi a to sigan tiye, a Ala tantunma. ¹⁰ E yi a kolon a a tan nan yi xandi tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dəen na, naxan yi xili “De

Tofajina.” Feen naxan ligə xəmən xa, e birin yi e tərəna na ra, e kabə kati!

Piyeri a kawandina

¹¹ Bayo a mi yi fa xətemə Piyeri nun Yoni fəxə ra, yamaan kuisanxin yi fa e giyə, e yi e malan Sulemani a Gagene bun ma.

¹² Piyeri yamaan to waxatin naxan yi, a yi falan ti e xa, a naxa, “Isirayila xəməne, nanfera ε kabəma feni ito ma? Nanfera ε nxu matoma alo nxu tan nan a ligaxi xəməni ito yi sigan ti nxu sənbən nun nxə Ala kolonna barakani? ¹³ Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala nan a walikeən Yesu a binyen mayitaxi, ε naxan yanfa, ε yi ε mə a ra Pilati yetagi, naxan yi wama a bejin feni. ¹⁴ ε ε mexi muxu sarijanxin nun muxu tinxinxin na, ε Pilati mafan, a xa muxu faxan bejin ε xa. ¹⁵ ε nii rakisin kanna faxa nən, koni Ala yi a rakeli sayani. Na seren nan nxu tan na. ¹⁶ Nxu to dənkəleyaxi Yesu xinla ma, na nan fangan fixi xəməni ito ma, ε naxan toma, ε a kolon. Dənkəleyana Yesu xinla ma na nan a rakəndəyaxi ε yee xəri.”

¹⁷ “Nba, ngaxakedenne, n na a kolon ε tan nun ε mangane feen naxan ligə Yesu ra, ε a ligaxi a kolontareyaan nan ma.

¹⁸ Ala bata yi naxan fala a nabine birin xən ma, a na nan nakamalixi, a fə a Muxu Sugandixin xa tərə. ¹⁹ Nanara, ε xun xanbi so ε hakəni, ε tubi Ala ma alogo ε yulubine xa xafari ²⁰ Marigin yi matabu waxatine fi ε ma, a mən yi a Muxu Sugandixin nafa ε ma Yesu, a naxan nagidi ε ma. ²¹ Koni fə a xa lu nən kore xənna ma singen han a waxati saxin na a li Ala feen birin yitonma waxatin naxan yi alo a bata a fala a nabi sarijanxine xən ma kii naxan yi waxati danguxine yi. ²² Musa a fala nən, a naxa, ‘Marigina ε Ala nabina nde raminima nən ε ye alo n tan, ε tuli mati a falane birin na. ²³ Xa naxan yo mi a tuli mati na nabiin na, a kedima nən yamaan ye.* ²⁴ Nabiin naxanye birin bata falan ti xabu Nabi Samuyəli waxatini, ne birin bata yi ləxəni itoe fe fala. ²⁵ ε findixi nabine diine nan na. Ala layirin xidixi e nun ε benbane tagi nən, a yi a

[‡] 2:42: Yanyina nde, ito bunna nəen fa fala e yi Marigina ximenna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui. * 3:23: A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. [†] 3:25: Dunuña Fələn 22.18 nun 26.4 kui.

fala Iburahima xa, a naxa, ‘Dunuŋa siyane birin duban sotoma nən i tan bənsənnna barakani.’[†] ²⁶ Ala to a walikəen nafa, a a xε ε singe nan ma alogo ε xa duban sotə a xən, a yi ε birin naxete ε fe naxine fɔxə ra.”

4

Piyeri nun Yoni makiti fena

¹ Piyeri nun Yoni yi fala tiini waxatin naxan yi yamaan xa, saraxaraline nun Ala Batu Banxin kantan muxune mangan nun Saduse muxune* yi fa. ² E yi xələxi han, bayo xərane yi yamaan xaranma. E yi a falama a faxa muxune kelima nən sayani alo Yesu. ³ E yi e suxu, e yi e sa kasoon na han xətonni bayo kəeñen bata yi so. ⁴ Koni muxun naxanye e falan mε, na wuyaxi yi la a ra. Dənkəleya muxune yi wuya ayi han muxu wuli suulun jəxən xəmene gbansanna.

⁵ Na xətən bode, yamaan mangane nun fonne nun sariya karaməxəne yi e malan Yerusalən taani. ⁶ Saraxarali Kuntigi Singena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni nun Alesandire nun Saraxarali Kuntigi Singena denbayaan muxu gbeteye. ⁷ E yi Piyeri nun Yoni ti e yətagi, e yi e maxədin, e naxa, “E ito ligaxi nde sənbə bun hanma xinla mundun yi?”

⁸ Piyeri yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a yi e yabi, a naxa, “Yamaan mangane nun fonne, ⁹ xa ε nxu makitima wali fajina fe ra to naxan ligaxi lebutenna xa, e nun a rakəndeyaxi kii naxan yi, ¹⁰ nayi ε xa a kolon, ε tan nun Isirayila yamaan birin, fa fala xəməni ito tixi ε yətagi kendeyani Yesu Nasareti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu Sugandixina, ε naxan gbangban wudin ma, Ala yi a rakeli sayani. ¹¹ Kitabun Yesu ito nan ma fe falaxi, a naxa, ‘E tan banxi tiine ε mε gəmən naxan na, na bata findi banxin gəmə fisamantenna ra.’[†] ¹² Kisin mi sətə muxu gbətə yo xən, bayo xili gbətə yo mi dunuŋa yi, naxan fixi muxune fe ra en kisin sətə naxan sabu ra.”

¹³ E yi kabə Piyeri nun Yoni a xaxili ragidin ma, amasətə xarantarene nan tun

yi e ra naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e yi Yesu nan fɔxə ra. ¹⁴ Koni bayo e yi xəmən kəndeyaxin toma tixi e dəxən ma, e mi yi nəe sese fale. ¹⁵ Koni e yi xarandiine yamari, a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi falan ti fələ e bode xa, e naxa, ¹⁶ “En nanfe ligama muxuni itoe ra? Amasətə Yerusalən kaane birin a kolon a e bata kabanako fe gbeen liga. En mi nəe a matandə. ¹⁷ Koni en xa tənna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo xa Yesu xinli alogo feni ito nama xuya ayi yamaan tagi.”

¹⁸ E yi Piyeri nun Yoni xili, e yi e yamari a e nama fa fala yo ti hanma e xaranna ti Yesu xinli. ¹⁹ Koni Piyeri nun Yoni yi e yabi, e naxa, “E tan yətəen xa a mato xa nxu lan nxu xa ε tan nan xui suxu hanma Ala. ²⁰ Nxu naxan toxi nxu yi a mε, nxu mi nəe tondə na fale.” ²¹ E mən yi e kənkə e ma kati, na xanbi ra, e yi e bejin. E mi yi nəe e naxankate, amasətə yamaan birin yi Ala tantunma fe ligaxini ito a fe ra. ²² Amasətə xəmən naxan nakəndeya findi kabanako feen na, na barin bata yi dangu jəe tong naanin na.

Yesu mantonne Ala maxandina

²³ E to e bejin, Piyeri nun Yoni yi siga e lanfane fəma. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na birin yəba e xa. ²⁴ E na mε waxatin naxan yi, e birin yi e xui ramini Ala ma jənige kedenni, e naxa, “Nxu kanna, i tan naxan kore xənna nun bəxə xənna nun fɔxə igen nun e yi seene birin daxi, ²⁵ i tan naxan falan ti Alaa Nii Sarijanxin nun nxu benba Dawuda xən ma, i ya walikəna, i naxa, ‘Nanfera siyane murutəma?’

Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?

²⁶ Dunuŋa mangane bata tondi, kuntigine bata e malan
Marigin nun a Muxu Sugandixin xili ma.’[‡]

²⁷ “Bayo jəndin na a ra yati, Herode nun Pənsi Pilati nun Yahudiyatārene nun Isirayila yamaan birin e malan nən taani ito kui i ya walikə sarijanxin Yesu xili ma i naxan sugandixi. ²⁸ I sənbən nun i sagoon

* ^{4:1:} Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mən mi yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani.

† ^{4:11:} Yaburin 118.22 ‡ ^{4:26:} Yaburin 2.1-2

bata yi feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga. ²⁹ Awa iki, Marigina, i tuli mati e fala xəlēne ra, i tin i ya walikēne xa i ya falan nali xaxili ragidi gbeeni. ³⁰ I yiini bandun alogo muxune xa kēndēya, taxamasenne nun kabanako feene yi liga i ya walikē sarijanxin Yesu xinli.”

³¹ E yelinxina Ala maxandē, e yi malanxi dēnaxan yi, mēnna yi xuruxurun. Ebirin yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na. E yi Alaa falan nali xaxili ragidini.

Denkēleya muxune lanna

³² Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu dēnkelēya yamaan muxune birin ma. Muxu yo mi yi a falama, a naxa, n gbeen ni ito ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene ra. ³³ Xērane yi lu Marigi Yesu keli feen sereyaan bē sēnbē gbeeni. Baraka gbeen yi lu e birin xən! ³⁴ Bayo sese mi yi dasaxi muxu yo ma e ye. Xēe bōxōn nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nēn, e yi e sarex xali, ³⁵ e sa e sa xērane bun. Xērane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.

³⁶ Awa, Lewi bōnsōnna xēmena nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xērane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nēn, “Muxu Ralimaniyana.” ³⁷ Xēe bōxōna nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xērane bun.

5

Ananiyasi nun Safira a fe

¹ Xēmena nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a naxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e bōxōna nde mati, ² a yi a sarex fōxō kedenna ramara a yetē xa. A naxanla fan yi na kolon. A siga a dōnxēn na xērane yēe ra. ³ Piyēri yi a fala a xa, a naxa, “Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i bōjēni, han i wulen fala Alaa Nii Sarijanxin xa? Nanfera i bōxōn sarex fōxō kedenna ramaraxi i yii?” ⁴ Benun i xa na xēe bōxōn mati waxatin naxan yi, i gbeen xi mi yi a ra ba? I to a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fō Ala.” ⁵ Ananiyasi ito mē waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na

me, ne yi gaxu. ⁶ Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.

⁷ Awa waxatidi danguxina, a naxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na mē singen. ⁸ Piyēri yi a fala a xa, a naxa, “A fala n xa, ε bōxōn saraxi xasabini ito nan na ba?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “On, a sarex yatin nan ito ra.” ⁹ Nayi, Piyēri yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ε nun i ya xēmen lanxi a ma ε xa Marigina Nii Sarijanxin bunba? I ya xēmen maluxun muxune san xuiin ni i ra dēen na, e i fan xalima nēn iki sa!” ¹⁰ A yi bira Piyēri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi naxanla fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xēmen dēxōn ma. ¹¹ Denkēleya yamaan nun muxun naxanye birin na feen mē, gaxu gbeen yi ne suxu.

Taxamasenne fe

¹² Xērane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan tagi. Denkēleya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun ma. ¹³ Muxu yo mi susu a masoe e ra. Hali na, yamaan yi e xili fajin falama. ¹⁴ Koni muxu wuyaxi yi lu se e fari, xēmen nun naxanla naxanye dēnkelēya Marigin ma. ¹⁵ Nayi, muxune yi lu fē furetēne ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma kirane xən ma alogo Piyēri dangumatōn nininna xa e li. ¹⁶ Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalēn rabilinna taane yi. E fa e furetēne ra e nun ninan naxine naxanye tōrōma. E keden kedenna birin yi kēndēya.

Xērane bēsēnxōnyana fena

¹⁷ Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse muxune ra, ne yi xērane maxōxōlōn han e yi keli e xili ma. ¹⁸ E yi xērane suxu, e yi e sa kasoon na. ¹⁹ Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin dēen nabi kōeēn na. A yi e ramini, a yi a fala e xa, ²⁰ a naxa, “Ε siga, ε sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuja yi gidi kiin naxan yitaxi ε ra, ε na feene birin yēba yamaan xa.” ²¹ E to na mē, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti fōlō.

Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun

nasiga kaso banxini, a e xa sa fa xərane ra e yetagi. ²² Koni e na lixina, kantan muxune mi xərane to. E yi xətə, e sa a fala bonne xa, e naxa, ²³ “Nxu kasoon lixi balanxi nən ken, kantan muxune tixi dəen na, koni nxu to dəen nabi, muxu yo mi yi na kui!” ²⁴ Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito məxina, e yi kui fu xərane fe yi, e naxa, “Nanfe ligaxi e ra?” ²⁵ Nba, xəməna nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, “Ə fa a mato, ə xəmən naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!” ²⁶ Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xərane ra. Koni e mi fa xərane karahan, amasətə e yi gaxuxi e magələn feen na yamaan xən.

²⁷ E faxina xərane ra, e yi e ti kitisa yamaan yetagi. Saraxarali Kuntigi Singen yi e maxədin, ²⁸ a naxa, “Nxu mi yi ə yamari nun, a ə nama fa yamaan xaran xəməni ito xinli ba? Koni a mato, ə bata Yerusalən taan birin nafe ə xaranni ito ra. Ə waxi a xən ma, ə xa xəməni ito faxa feen sa nxu xun ma!”

²⁹ Piyəri nun xəraan bonne yi e yabi, e naxa, “A fərə mi na fə nxu xa Alaa falan nan suxu dangu muxune gbee falan na. ³⁰ En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, ə naxan gbangban wudin ma, ə yi a faxa. ³¹ Ala mən yi a rate kore, a yi a dəxə a yiifanna ma, a yi a findi Mangan na e nun Marakisi Tiin na alogo Isirayila kaane xa nə e xun xanbi soə e hakəne yi, e yulubine yi xafari. ³² Feni itoe serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii Sarıjanxin naxan fi a falan suxu muxune ma, na feene seren nan na fan na.”

³³ E ito məxina, e bəjən yi te kati, han xərane faxa xənla yi e suxu! ³⁴ Koni Gamaliyəli naxan findixi Farisi muxuna* nde ra, na yi na yi. Sariya karaməxən nan yi a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xən. Na yi keli, a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin fi, a xərane xa ramini singe. ³⁵ Na danguxina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, “Isirayila kaane, ə muxuni itoe fe liga ə yeren ma. ³⁶ Waxati danguxina nde yi, xəməna nde yi xili Tudasi, na a

yətə findi nən muxu gbeena nde ra, muxu kəmə naanin jəxən yi bira a fəxə ra. Koni muxune a faxa nən. A fəxərabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu fuu. ³⁷ Na danguxina, Yudası Galile kaan fan yi keli muxune birin xili səbə waxatini, a yi ti ganla nde yəe ra murutə xinla ma. Koni muxune yi a fan faxa, a fəxərabirane fan yi xuya ayi. ³⁸ Nanara, n xa a fala ə xa iki, ə muxuni itoe lu na, ə e bejən, e xa siga. Amasətə xa e feene nun e wanle fataxi muxune nan na, e kalama nən. ³⁹ Koni xa a fataxi Ala nan na, ə mi e nəe mumə! Na ma, ə a liga ki fəpi alogo a nama liga alo ə Ala nan yəngəma.” E yi tin a maxadi xuiin ma.

⁴⁰ E yi xərane xili banxini, e yi e bulan, e yi tənna dəxə a e nama fa falan ti Yesu xinla ra. E yi e bejən. ⁴¹ Xərane səwaxin yi keli kitisa yamaan fəma bayo Ala bata na binyen fi e ma a e xa jaxankata Yesu xinla fe ra. ⁴² E yi lu yamaan xaranjə, e Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe xibarun nali Ala Batu Banxin nun muxune konne yi ləxə yo ləxə.

6

Dənkəleyə yamaan mali tiine fe

¹ Na waxatini, Yesu fəxərabirane to yi wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi Gireki xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan bonne fari naxanye yi Heburu xuiin falama bayo e kaja giləne mi yi ləxə yo ləxə balon sətəma a kiini a taxun waxatini. Yahudiya Gireki xui falane naxa, “Gbetin naxan yitaxunma ləxə yo ləxə balon na, nxə kaja giləne mi na se sətəma.”

² Nayi, xarandii fu nun firinne yi Yesu fəxərabirane birin malan, e yi a fala e xa, e naxa, “A mi lan nxu yi Alaa falan nabəjən donse feen na. ³ Na ma, ngaxakedenne, ə muxu binyaxi soloferə sugandi ə yə naxanye lugoxi Alaa Nii Sarıjanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti na wanla ra. ⁴ Nayi, en nəe en səbə soə nən Ala maxandin nun a falan wanli.”

⁵ Na falan yi yamaan birin kənən. Nayi, e yi Etiyən sugandi, naxan yi lugoxi dənkəleyaan nun Alaa Nii Sarıjanxin na,

* **5:34:** Farisi muxune: Yahudiyan nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbə so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani.

e nun Filipi nun Pirokoru nun Nikanoro nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi Antiyəki kaan naxan so Yahudiya dinani. ⁶ E yi ne yita xərane ra. Xərane yi e yiin sa e ma, e yi Ala maxandi e xa.

⁷ Na ma, Alaa falan yi lu xuyə ayi. Yesu fəxərabirane yi wuya ayi Yerusalən taani kati! Saraxarali wuyaxi yi dənkəleya.

Etiyən suxu fena

⁸ Nba, Etiyən yi lugoxi Alaa hinanna nun a sənbən na. A yi kabanako fe gbeene nun taxamasenne liga yamaan tagi. ⁹ Koni salide banxina nde muxune yi keli Etiyən xili ma naxan yi xili “Muxu Xərəyaxine Salide Banxina” naxanye yi kelixi Sirəni nun Alesandire taan nun Silisi nun Asi yamanani, e yi Etiyən matandi fələ. ¹⁰ Koni e mi yi nəe tiyə Etiyən ma fe kolonna yee ra e nun a yi falan tima Nii Sarıjanxin naxan baraka yi. ¹¹ Awa, e muxuna ndee saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, “Nxu a xuiin naməxi nən Musa nun Ala rayelefue!”

¹² Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne radin Etiyən xili ma. E yi Etiyən suxu, e siga a ra kitisa yamaan fəma. ¹³ E yi fa wule sere baane ra. Ne yi a fala, e naxa, “Xəməni ito luma fala naxine tiyə Yire Sarıjanxin ito nun Musaa sariyan xili ma. ¹⁴ Amasətə nxu bata a mə a ra, a a falama, a naxa, a Yesu Nasareti kaan yire Sarıjanxin kalama nən, a yi en ma namun fonne maxətə en naxanye sətəxi Musa ra.”

¹⁵ Naxanye birin yi dəxi kitisa yamaan malanni, ne birin yee yi lu tixi Etiyən na, e yi a yetagin to alo malekan yetagin na a ra.

7

Etiyən ma sereyana

¹ Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma, nəndin na a ra ba?”

² Etiyən yi a yabi, a naxa, “N fafane nun ngaxakedenne, ε tuli mati n xuiin na. En benba Iburahima yi Mesopotamiya yamanani waxatin naxan yi benun a xa dəxə Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yetə makenən nən a xa. ³ Ala yi a fala a xa, a

naxa, ‘Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga na yamanani, n naxan yitama i ra.’* ⁴ Nayi, a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dəxə Xarani taani. A fafe to faxa, Ala yi a rafa yamanani ito yi, ε dəxi dənaxan yi iki. ⁵ Ala mi bəxə yo fi Iburahima ma yamanani ito yi na waxatini hali san tide keden, nəxən. Koni Ala a tuli sa nən, a yamanani ito findima nən a tan nun a bənsənna gbeen na. Anu, dii yo mi yi a yii na waxatini. ⁶ Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bənsənna dəxəma nən yamana gbətə yi, e konna mi dənaxan yi, e yi tərə jee kəmə naanin konyiyani. ⁷ Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nən. Na xanbi ra, e minima nən na yamanani, e yi fa n batu be.’† ⁸ Na xanbi ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun Iburahima tagi. Na xanbi ra, a yi Isiyaga bari, a yi a banxulan a xii solomasəxəde ləxəni. Isiyaga fan yi Yaxuba banxulan. Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne banxulan.”

⁹ “Awa, Yusufu a fe xəxələnyaan ma, en benbane yi a mati Misiran kaane ma. Koni Ala yi a xən. ¹⁰ Ala yi a xunba a tərən birin yi. A yi xaxilimayaan fi Yusufu ma, a yi a rafan Misiran mangan ma. A yi Yusufu dəxə Misiran yamanan xun na e nun a banxi yi feene birin. ¹¹ Nba, fitina kamən yi so Misiran yamanan nun Kanan yamanani, tərən yi gbo ayi. Donse yo mi yi fa en benbane yii. ¹² Koni Yaxuba a mə waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran yi, a yi en benbane rasiga a singeni. ¹³ E sigan firindeni, Yusufu yi a yetə yita a ngaxakedenne ra. Misiran mangan Yusufu kon kaane fe kolon na waxatin nin. ¹⁴ Na xanbi ra, Yusufu yi xəraan nasiga a fafe Yaxuba nun a denbayaan birin tongoden, muxu tonge soloferə e nun suulun nan yi e birin malanxin na. ¹⁵ Yaxuba yi siga Misiran yi, a faxa dənaxan yi e nun en benbane. ¹⁶ Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani. Iburahima gaburun naxan sara Hamori a diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi sa e maluxun mənni.”

¹⁷ “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na rakamali waxatin yi maso, en ma yamaan yi wuya ayi Misiran yi. ¹⁸ Na danguxina,

* ^{7:3:} Dunuja Fələn 12.1 † ^{7:7:} Dunuja Fələn 15.13-14 nun Xərəyaan 3.12

Manga gbete yi dəxə Misiran yi naxan mi yi Yusufu kolon. ¹⁹ Na Mangan yi en ma yamaan yanfa, e yi en benbane tərə, a yi e karahan alogo e xa e diine rabepin, e faxa. ²⁰ Musa bari na waxatin nin, a yi Ala kənen han! A lu nən a fafe konni han kike saxan. ²¹ A ba a fafe konni waxatin naxan yi, Misiran mangana dii temen yi sa a tongo, a yi a maxuru, a yi a findi a dii xəmən na. ²² E yi Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin ma, a yi sənben sətə a falan nun a kewanli.”

²³ “Musa barin to jee tonge naanin sətə, a ngaxakeden Isirayila kaan bonne xəntən xənla yi a suxu. ²⁴ A yi Misiran kaana nde to a ngaxakedenna nde tərə, a yi a xun mayəngə, a yi a gbeen jəxə, a Misiran kaan faxa. ²⁵ A yengi yi a ma a a kon kaane yi a famuma nən a Ala yi waxy e xunba feni a tan nan xən. Koni e mi a famu mumə! ²⁶ Na xətən bode a yi Isirayila kaan muxu firin to yəngə, a kata e tagini təndeni. A yi a fala e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan ε ra, nanfera ε ε bode tərəma?’ ²⁷ Koni naxan yi a boden naxankatama, na yi Musa radinjə ayi, a yi a fala, a naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na? ²⁸ I waxy n fan faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii naxan yi xoro?’ ²⁹ Musa to na mə, a yi a gi, a siga Midiyā yamanani. A dii xəmə firin sətə mənni.”

³⁰ “Awa, jee tonge naanin danguxina, malekan yi mini kənenni Musa xa təen yiyani fətəndin tagi Sinayı geyaan dəxən ma burunna ra. ³¹ Musa na to waxatin naxan yi, a kabə. A to yi a masoma a ra alogo a xa a yigbe, Marigin xuiin yi mini, a naxa, ³² ‘I benbane Ala nan n tan na, Iburaḥimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’ Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a matoe. ³³ Marigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya sankidine ba i sanni amasətə i tixi dənaxan yi, bəxə sarıjanxin na a ra. ³⁴ N bata n ma yamanan tərən to Misiran yamanani, n bata e kutun xuiin mə, n bata fa e xunbadeni. Fa iki, n xa i xə Misiran yamanani.’ ”[‡]

³⁵ “Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila kaane bata yi e mə naxan na nun, e yi a fala, e naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na?’ Ala a tan nan nasiga e mangan nun e xunbaan na fata malekan fala xuiin na naxan mini kənenni a xa fətəndini. ³⁶ Musa e ramini nən na yi, a kabanako feene nun taxamasenne liga Misiran yi e nun Baa Gbeeli, e nun tonbonni jee tonge naanin. ³⁷ Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila kaane xa, a naxa, ‘Ala nabina nde raminima nən ε ye, naxan luma alo n tan.’ ³⁸ A tan nan yi yamaan ye tonbonni, e nun malekan nan yi a ra naxan yi falan tima a xa Sinayı geyaan fari, a yi falane sətə naxanye nii rakisin fima muxune ma alogo a xa ne radangu en ma.”

³⁹ “Koni en benbane mi tin a falan suxe, e yi e mə a ra, xətə xənla yi e suxu Misiran yi. ⁴⁰ E yi a fala Haruna xa, e naxa, ‘Ala gbətəne rafala en xa naxan tima en yee ra amasətə Musa naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sətəxi.’ ”^{*}

⁴¹ Nayi, e ningi dii sawuran nafala e suxuren na, e saraxan ba na xa, e yi sewa e yətəna se rafalaxina fe ra. ⁴² Na ma, Ala yi xətə e fəxə ra, a yi e lu kore xənna yanban seene batue alo a səbəxi nabine kitabune kui kii naxan yi, a naxa, ‘E tan Isirayila yaman to yi tonbon yireni jee tonge naanin, ε saraxane ba nən n tan xa ba? ⁴³ E Mələkə suxuren batu bubun[†] nan xali, e nun Ramafan sareen suxuren, ε suxuren naxanye rafalaxi ε batu seene ra. Nanara, n na ε xalima nən konyiyani Babilən xanbi ra.’ ”[‡]

⁴⁴ “Layiri sereyaan bubun[§] yi en benbane yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a yeba Musa xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra. ⁴⁵ E to na sətə, en benbane yi a xali e yii Yosuwe a mangayaan bun ma, e yi en ma bəxən tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi siyaan naxanye kedima e yee ra. A yi lu en ma bəxəni han Dawuda waxatini. ⁴⁶ Dawuda yi Alaa hinanna sətə, a yi a maxədin alogo a xa nō Yaxubaa Ala Batu Banxin tiye. ⁴⁷ Koni Sulemani nan

^{‡ 7:34:} A mato Xərəyaan 2.14 han 3.10 kui. ^{§ 7:37:} Sariyane 18.15 ^{*} ^{7:40:} Xərəyaan 32.1 nun 32.23 ^{† 7:43:} bubuna: Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. Eyi e maxalima yirene yi e nəma sigatini waxatin naxan yi. ^{‡ 7:43:} Amosi 5.25-27 Mələkə findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Mələkə nun Ramafan kolonxi e alane nan na waxatini. ^{§ 7:44:} Xərəyaan 25.9

banxin ti a xa."

⁴⁸ "Koni Kore Xɔnna Ala mi dɔxɔma muxune banxi tixine kui, alo nabina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

⁴⁹ 'Margin naxa:

Kore xɔnna nan n ma manga gbədən na, bɔxən yi findi n san tiden na.

ɛ banxin sifan mundun tiyɛ n tan xa?

N ma matabuden finde minen na?

⁵⁰ N tan xa mi seni itoe birin nafalaxi ba?
,,*

⁵¹ "ɛ tan yama murutexina, ɛ bɔjene nun ɛ tunle luxi alo Ala kolontarene. ɛ Alaa Nii Sarıjanxin matandima alo ɛ benbane! ⁵² ɛ benbane mi nabiin mundun besenxɔnya? E nabine faxa nən, naxanye Tinixinna Kanna fa feen fala. Iki ɛ fan bata a tan yetee yanfa, ɛ yi a faxa. ⁵³ ɛ tan bata Alaa sariyan sɔtɔ fata malekane ra, koni ɛ mi a suxi!"

Etiyen magəlon fena

⁵⁴ E to na mɛ, e bɔjnen yi te, han e yi e jinne raxin! ⁵⁵ Koni Etiyen yi lugoxi Alaa Nii Sarıjanxin na, a koren mato, a yi Ala nɔrɔn to, Yesu yi tixi Ala yiifanna ma. ⁵⁶ A yi a fala, a naxa, "A mato! N kore xɔnna rabixin toma, Muxuna Dii Xemén tixi Ala yiifanna ma!"

⁵⁷ E yi sɔnxɔ gbeeni te. E yi e yiine sa e tunle dɛ ra. E birin yi gbisin a xili ma. ⁵⁸ E yi a bubu, e a ramini taani, e sa a magəlon han a faxa. Na feen serene yi e dugine taxuma banxulanna nde ra, naxan yi xili Sɔli. ⁵⁹ E yi Etiyen magəlonma waxatin naxan yi, Etiyen yi lu Ala maxandɛ, a naxa, "Marigi Yesu, n niin nasuxu!" ⁶⁰ A yi a xinbisin, a yi gbelegbele, a naxa, "Marigina, i nama e susu e yulubini ito ra." A yelin xanbin na falɛ, sayaan yi a li.

8

Sɔli yi dənkəleya yamaan besenxɔnya

¹ Sɔli yi tinxi Etiyen faxa feen ma.

Nba, na lɔxɔni, besenxɔnya gbeen yi keli dənkəleya yamaan xili ma Yerusalən taani. E birin yi xuya ayi Yudaya yamanan nun Samariya yamanani, fɔ xərane. ² Muxu tɔgɔndiyaxina ndee yi Etiyen binbin maluxun, e wuga a fe ra kat!

* ^{7:50:} Esayi 66.1-2

³ Koni Sɔli tan yi kataxi dənkəleya yamaan kala feen nan na. A yi soma banxine kui, a dənkəleya xemene nun naxanle susu, a yi e sa kasoon na.

Yesu a fe yi rali Samariya yi

⁴ Dənkəleya muxun naxanye xuya ayi, ne yi lu Alaa falan naliyɛ yiren birin yi.

⁵ Filipi yi siga Samariya yamanan taana nde yi, a sa Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin ba na yi. ⁶ Yamaan birin yi e tulı mati Filipi a falane ra ki fajı, e mən yi lu a kabanako feene matoe a yi naxanye ligama. ⁷ Yinna paxine yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne yi e ragbelegbele, e xətə e fɔxɔ ra. Fati mafaxatəne nun ləbutən wuyaxi fan yi kendəya. ⁸ Sewa gbeen yi so na taani.

⁹ Xemene nde yi na taani naxan yi xili Simən. Na yi woyimeyaan ligama. Samariya kaane birin yi kabəma a ma. A yi a yetə yigboma. ¹⁰ Taan muxune birin yi biraxi a fɔxɔ ra, fonna nun dii nɔrenə, e lu a falɛ, e naxa, "Xemene ito, Ala senben ni ito ra, yamaan naxan xili sa a 'Fanga Gbee Kanna.' "

¹¹ E yi biraxi a fɔxɔ ra, bayo e yi kabəma a ma xabu to mi na ra a woyimeyana fe ra. ¹² Koni Filipi Alaa Mangayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina a fe xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e yi dənkəleya. Xemene nun paxanle, e birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. ¹³ Simən fan yetee yi dənkəleya. A yi rafu igeni, a lu biraxi Filipi fɔxɔ ra yiren birin yi. A yi taxamaseri gbeene nun kabanako feene to, a kabə kat!

¹⁴ Xeraan naxanye yi Yerusalən taani, ne a mɛ waxatin naxan yi a Samariya kaane bata Alaa falan susu, e Piyeri nun Yoni rasiga e ma. ¹⁵ E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo e xa Alaa Nii Sarıjanxin sɔtɔ.

¹⁶ Amasɔtɔ Alaa Nii Sarıjanxin munma yi godo e tan sese fari singen. E bata yi rafu igeni Marigi Yesu xinla nan tun yi gbansan!

¹⁷ Nayi, Piyeri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa Nii Sarıjanxin sɔtɔ.

¹⁸ Simən a to waxatin naxan yi, a Nii Sarıjanxin yi sɔtɔma xərane yiine xɔn, a yi fa gbetin na e xɔn, ¹⁹ a naxa, "ɛ senbeni ito fi n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma, na kanna fan xa Alaa Nii Sarıjanxin sɔtɔ."

²⁰ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “E nun i ya gbetin xa halagi yire kedenni, amasətə i mirixi a ma fa fala a i Alaa kiseen sətən gbetin nan xən! ²¹ I gbee yo mi nxə wanle yi amasətə i bəjən mi tinxinxı Ala yee ra yi. ²² Nayi, xətə i ya miriya naxin fəxə ra, i yi Marigin maxandi alogo a xa i mafelu i ya miriya naxin na, xa a sa tin. ²³ Amasətə n bata a to, i lugoxi xəxələnyaan nan na, i kankan tinxintareyaan ma.”

²⁴ Simən yi a fala Piyeri nun Yoni xa, a naxa, “Yandi, e Marigin maxandi n xa, alogo, e feen naxanye falaxi, ne sese nama n li.” ²⁵ Piyeri nun Yoni seren baxina, e Marigina falan nali, e xətə Yerusalən taani, e dangu Yesu a fe Xibaru Fajin naliyə Samariya taa wuyaxi yi.

Filipi nun Etiyopi kaana fe

²⁶ Marigina malekan yi falan ti Filipi xa, a naxa, “Keli, i siga sogeteden yiifanna ma, kiraan naxan kelima Yerusalən taani siga Gasa taani naxan dangun burunna ra, i siga na xən.” ²⁷ Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi kaa xəmə tegənxina* nde li kira yi. Kuntigi gbeen nan yi na xəmən na nun. A tan nan yi Etiyopi Naxalan Mangan Kandasi a nafunle birin xun na. A bata yi siga Yerusalən taani Ala batudeni. ²⁸ A xətəmatəna a konni, a yi dəxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayı a Kitabun xaranje. ²⁹ Alaa Nii Sarıjanxin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na wontoron na.” ³⁰ Filipi yi siga a giye, a yi Etiyopi kaan xuiin mə Nabi Esayı a Kitabun xaranje. Na ma, Filipi yi a maxədin, a naxa, “I naxan xaranma, i a bunna kolon ba?”

³¹ A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma di, xa muxe mi a yeba n xa?” A Filipi xili alogo a xa te, a dəxə a fəma wontoroni. ³² A yi dənaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito ra, a naxa,
“E a xali nən
alo yəxəen faxa daxina.

A mi fala yo ti,
alo yəxəen naxan a dunduma a fati ma
xaben xaba muxun bun.[†]

³³ E a rayagi nən,
e mi tin a kitin bolonjə tinxinni.

Nde nəe a yixətena fe fale?
Amasətə e bata a siimayaan dan dunuja yi.”[‡]

³⁴ Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe falama, a yətə fe ba, hanma muxu gətə a fe?” ³⁵ Filipi yi falan tongo, a yi a fələ na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun nali a ma. ³⁶ E yi sigan tima kiraan xən ma waxatin naxan yi, e xudena nde li. Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, “Igen mato, nanfera n mi rafuye?” ³⁷ Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Xa i bata dənkeleya i bəjəni, i nəe rafuye nən.” Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N bata dənkeleya a ma, a Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan Alaa Dii Xəmən na.”

³⁸ A yi yamarin fi a e xa wontoron nati. E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu. ³⁹ E to te igeni, Marigina Nii Sarıjanxin yi Filipi tongo, a siga a ra. Kuntigin mi fa a to sənən, koni a səwaxin yi siga a sigatini. ⁴⁰ Filipi yi sa mini Asotu taani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nalima a dangu taane birin yi, han a sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

9

Səli tubi fena

Xərane 22.6-16 nun 26.12-18

¹ Nba, Səli naxan yi kənkəxi Marigin fəxərabirane ma e faxa feen na, na yi siga Saraxarali Kuntigi Singen fəma, ² a yi kədine maxədin a ra, a naxanye səbə Damasi taan salide banxine muxune ma, alogo xa a sa naxanye li na, xəmən nun naxanla, e biraxi Yesu a Kiraan fəxə ra, a xa fa e xidixin na Yerusalən taani.

³ A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan na, təe dəgə gbeen yi keli kore mafuren, a lu dəgə a rabilinni. ⁴ A yi bira bəxəni, a fala xuiin mə, naxan yi a falama, a naxa, “Səli, Səli i n bəsənxənyama nanfera?” ⁵ Səli yi maxədinna ti, a naxa, “Marigina, nde i tan na?” Na xuiin yi a yabi a naxa, “N tan, Yesu na a ra, i naxan bəsənxənyama. ⁶ Koni keli, i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na falama i xa nən.” ⁷ Muxun naxanye yi Səli fəxə ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi fala

* ^{8:27:} Xəmə tegənxina: Na waxatini, mangane yi xəməna ndee tegənma nən alogo e xa e yengi dəxə mangana feene xən, e mi bira mangana naxanle fəxə ra. † ^{8:32:} xaben: Yirena ndee yi, yəxəe xaben kuyama ayi nən, a yi xaba a findi dugin na. ‡ ^{8:33:} Esayı 53.7-8

xuiin mëma koni e mi yi muxu yo toma. ⁸ Səli yi keli, a ti, a yi a yeeen nabi, koni a mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e siga a ra Damasi taani. ⁹ A lu danxutøyani han soge saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a minma.

¹⁰ Nba, Yesu fəxərabirana nde yi Damasi taani nun, a xili Ananiyasi. Marigin yi falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa, “Ananiyasi.” Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, n tan ni i ra.” ¹¹ Marigin yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga kiraan xən ma, naxan xili Kira Tinixinxina, i sa muxuna nde maxədin Yudasi a banxini naxan kelixi Tarise taani naxan xili Səli bayo a n maxandima. ¹² A bata fe toon ti alo xiyena, a xəməna nde to fe naxan xili Ananiyasi, a yi a yiin sa a ma, alogo a mən xa nə seen toε.” ¹³ Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, muxu wuyaxi bata na xəməna fe fala n xa, a fe naxin naxanye birin ligaxi i ya yama sarijanxin na Yerusalən taani. ¹⁴ A bata sənbən sətə saraxarali kuntigine yii, a xa fa Damasi taani alogo muxun naxanye birin i xinla falama, a xa ne suxu.” ¹⁵ Marigin yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, “Siga tun, amasətən bata Səli sugandi n ma walikeen na, a xa n xinla rali siya gbətəne nun e mangane nun Isirayila muxune ma. ¹⁶ N na yitama a ra nən a tərən yaten naxan sətəma n ma fe ra.”

¹⁷ Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a sa a yiin sa Səli ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Ngaxakedenna Səli, Marigi Yesu naxan mini i xa kənənni kira yi, i to yi fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mən xa seen to, i lugo Alaa Nii Sarijanxin na.” ¹⁸ Mafurən sena nde yi ba Səli yeeen ma alo se xanla, a mən yi seen to. A yi keli, a rafu igeni. ¹⁹ A yi a dege, a mən yi sənbən sətə.

Səli yi kawandin ba Damasi taani

Səli yi xii dando raba Yesu fəxərabirane fema Damasi taani. ²⁰ A yi kawandin ba fələ salide banxine kui keden na, a Alaa Dii Xəmən nan Yesu ra. ²¹ Naxanye birin na mə, ne yi kabə, e maxədinna ti, e naxa, “Xəməni ito xa mi yi muxune naxankatama Yerusalən taani naxan yi Ala maxandima xinli ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi be ba, alogo a xa siga e ra saraxarali

kuntigine fema?” ²² Koni Səli sənbən yi gboma ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na han Damasi taan Yahudiyane yifu.

²³ Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyane yi e bode to Səli faxa feen ma. ²⁴ Koni Səli yi e wundon kolon. E yi lu taan so dəene kantanjə kəeən nun yanyin na, alogo e xa a faxa. ²⁵ Koni Səli a xarandiine yi sa a ragodo sagan kui taan nabilinna yinna xanbi ra.

Səli Yerusalən taani

²⁶ Səli yi siga Yerusalən taani, a kata sigadeni Yesu fəxərabiranane fema. Koni e gaxu a yee ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu fəxərabiran nan yi a ra nun. ²⁷ Koni Barabasi yi a xali xərane fema. Səli Marigin to kii naxan yi kira yi, a mən yi a xuiin mə, a na yeba e xa e nun Səli kawandin ba kii naxan yi Damasi taani Marigi Yesu xinli. ²⁸ Nayi, Səli yi lu e fema. A lu sigə kawandi badeni xaxili ragidini Marigi Yesu xinli Yerusalən taan birin yi. ²⁹ Yahudiyen naxanye yi Girəki xuiin falama, Səli yi lu ne matandə, koni ne fan yi kata a faxa feen na. ³⁰ A ngaxakedenne to na mə, e yi siga a ra Sesariya taani, e yi a rasiga Tarise taani.

³¹ Nayi, dənkəleya yamaan yi waxati ti bəjənə xunbenli Yudaya yamanan nun Galile yamanan nun Samariya yamanani, e lu e bode sənbə soε. Alaa Nii Sarijanxin yi lu e ralimaniyə Marigin yeeragaxuni, e wuya ayi.

Piyəri yi siga Lida nun Yafa yi

³² Piyəri yi a masigan tima na yirene birin yi. Ləxəna nde, a yi siga Lida taan yama sarijanxin xəntəndeni. ³³ A xəməna nde li na naxan yi xili Ene, ləbutənna nan yi a ra. Na yi saxi xabu jəe solomasəxə. ³⁴ Piyəri yi a fala a xa, a naxa, “Ene, Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata i rakəndəya. Keli, i sadeni tən.” Ene yi keli mafurən! ³⁵ Lida kaane nun Sarən kaane birin yi xəmən to, e tubi Marigin ma.

³⁶ Naxanla nde yi Yafa taani naxan findixi Yesu fəxərabirana nde ra, a xili Tabita, naxan mən yi xili Dərakasi Girəki xuii. A yi fe fajin ligama waxatin birin, a yi yiigelitəne malima. ³⁷ Na waxatini, a yi

fura, a faxa. E to yelin a binbin maxε, e yi sa a sa kore banxina nde kui.

³⁸ Awa, Yesu fɔxərabiran naxanye Yafa taani, ne bata yi a mε a Piyeri Lida taani Yafa taan dəxən ma. E yi xəraan muxu firin nasiga, e naxa, "Yandi, fa nxu fəma keden na." ³⁹ Piyeri yi keli, e nun na xəməne yi siga. E to so, e yi siga a ra kore banxin kui. Kaja gilene birin wugamatən yi fa a fəma. Dərakasi domaan nun gubaan naxanye rafala a to yi jəjə, e yi ne yita a ra. ⁴⁰ Piyeri yi e birin namini banxini, a yi a xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a yee rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa, "Tabita, keli." A yi a yee nabi, a Piyeri to, a keli, a dəxə. ⁴¹ Piyeri yi a suxu a yiin ma, a yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sarijanxin nun kaja gilene xili, a yi a jəjən yita e ra. ⁴² Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren birin yi. Muxu wuyaxi yi dənkəleya Marigin ma. ⁴³ Piyeri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xəməna nde fəma naxan yi xili Simən. Garangen nan yi a ra.

10

Piyeri nun Kərəneyi afe

¹ Xəməna nde yi Sesariya taani a xili Kərəneyi, sofa kəmən kuntigin nan yi a ra, a yi Itali yamanan ganla nin. ² Dina muxun nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi gaxuxi Ala yee ra. A yi Yahudiya yiigelitəne kima han! A yi Ala maxandima waxatin birin. ³ Loxəna nde, se din waxatin bata yi maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa malekana nde to, a a yigbe ki faj. Malekan yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa, "Kərəneyi!" ⁴ A yi malekan mato gaxuni, a yi a yabi, a naxa, "N kanna, nanfe ligaxi?" Malekan yi a yabi, a naxa, "I ya maxandi xuiin nun i ya yiigelitə kiseene bata Ala kənən. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i xən. ⁵ Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e xa sa fa muxun na naxan xili Simən, naxan mən xili Piyeri. ⁶ A yigiyaxi Simən garangen konna nin, fəxə igen də."

⁷ Na xanbi ra, malekan naxan yi falan tima Kərəneyi xa, na yi siga. Kərəneyi yi a walikəen muxu firin xili e nun sofa dinaxina nde naxan yi walima a fəma. ⁸ Feen

naxan ligaxi, a na birin yeba e xa, a yi e rasiga Yafa taani.

⁹ Na xətən bode, e yi kira yi, e bata yi maso Yafa taan na, Piyeri yi te kore banxin xuntagi yanyi tagini Ala maxandidi. ¹⁰ Kamən yi a suxu, a yi waxi a dəge feni. E yi donseen nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon ti alo xiyena. ¹¹ A yi kore xənna rabixin to, a sena nde to gode, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma godo bəxəni. ¹² Subene nun bubu seene nun xəliin siyaan birin yi na kui. ¹³ Piyeri yi fala xuiin mən fe tooni, a naxa, "Piyeri, keli i yi nde faxa, i yi a don!"

¹⁴ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, "En-en de Marigina! Han iki, n munma se haramuxin* hanma se sarijantaren don singen." ¹⁵ Na fala xuiin mən yi mini, a naxa, "Ala bata naxan nasarijan, i tan nama na yate se sarijantaren na." ¹⁶ Na yi liga dəxəna ma saxan. Na seen mən yi te kore keden na.

¹⁷ Piyeri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a mirima na bunna ma waxatin naxan yi, Kərəneyi a xərane bata yi Simən ma banxin to, e tixi a də ra. ¹⁸ E yi muxune xili, e maxədinna ti, xa Simən yi yigiyaxi mənni naxan mən xili Piyeri.

¹⁹ Piyeri mən yi a mirima a fe toon bunna ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sarijanxin yi a fala a xa, a naxa, "Simən, a mato, xəmə saxan i fenma. ²⁰ Keli i siga e fəxə ra hali i mi sike, amasətən tan nan e rafaxi." ²¹ Nayi, Piyeri yi siga na muxune fəma, a yi a fala e xa, a naxa, "N tan ni i ra, ε naxan fenma. ε faxi nanfera?" ²² E yi a yabi, e naxa, "Kərəneyi, sofa kəmən kuntigin nan nxu xəxi. Muxu tinxinxin nan a ra, a gaxu Ala yee ra, Yahudiyane birin a seren bama! Maleka sarijanxin bata a fala a xa, a xa i xili a konni a yi i ya falane ramə." ²³ Nayi, Piyeri yi e yigiyaxi banxini. Na xətən bode, a yi keli, e birin yi siga. Yafa taan dənkəleya muxuna ndee yi siga e fəxə ra.

²⁴ Na xətən bode mən, e Sesariya taan li. Kərəneyi yi e legedenma, a bata yi a kon kaane nun a xəyine birin malan nun. ²⁵ Piyeri to so banxini, Kərəneyi yi a ralan,

* **10:14:** se haramuxina: Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

a yi a xinbi sin Piyéri bun ma a binya feen na. ²⁶ Koni Piyéri yi a rakeli, a naxa, “Keli, amasotó muxun nan tun n fan na.” ²⁷ E yi lu fala tiini han Piyéri yi so, a yi muxu wuyaxi li malanxi na yi. ²⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “E a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan mi tinje e nun siya gbéten xa lu e bode xon hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi sarijan hanma a haramuxi. ²⁹ Nanara, i ya xerane to n xili, n mi tondixi fe. Nba, ε n xilixi nanfera?”

³⁰ Köroneyi yi a fala, a naxa, “A soge naaninna nan i ra, n yi salima n ma banxini alo waxati sifani ito yi, benun se din waxatin xa a li, nba, xemena nde yi mini kénenni n xa, a ti n yestagi, a domaan mayilenma. ³¹ A yi a fala, a naxa, ‘Köroneyi, Ala bata i ya maxandin xuiin me. I ya yiigelito kiseene bata a ligia Ala yi a yengi lu i xon ma. ³² Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simón xilideni naxan mən xili Piyéri. A yigiyaxi Simón garangen konna nin fəxə igen de.’ ³³ Nanara, n xeraan nasigaxi i fəxə ra keden na, i fan bata tin fe. Awa, iki nxu birin Ala yestagi be alogo nxu xa na falan me Marigina i yamarixi naxan na.”

Piyéri yifalan ti

³⁴ Piyéri yi falan ti fəlo, a naxa, “Iki, n bata a kolon, a jəndin na a ra, fa fala Ala mi muxune rafisaxi e bode xa. ³⁵ Naxan na gaxu a yee ra, a tinxinyaan naba, a na yisuxuma nən, a na findi muxun siya yo ra. ³⁶ Ala bata a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma fa fala a bojə xunbenla sotəma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin, muxun birin Marigina. ³⁷ E a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin yi, naxan bata yi fəlo Galile yamanani Yoni kawandin ba xanbini a yamanan xa rafu igeni e tubi xinla ma. ³⁸ E mən a kolon, a Alaa Nii Sarijanxin nagodo nən Yesu Nasareti kaan xun ma alo masusan turena, a yi senben fi a ma. E mən a kolon Yesu siga kii naxan yi yiren birin yi, a yi lu fe fajine ligε, a muxune rakendεya, naxanye birin yi Yinna Manga Setana senben bun ma, amasotó Ala yi a xon ma. ³⁹ A feen naxanye birin liga Yahudiyane yamanan nun Yerusalen taani, ne serene

nan nxu tan na. E yi a gbangban wudin ma, e yi a faxa. ⁴⁰ Koni Ala yi a rakeli sayani a soge saxande ləxəni, a yi a yita yamaan na. ⁴¹ Yamaan birin mi a to, koni fə Ala sereyaan naxanye sugandixi, en tan naxanye en dege a xon, en yi en min a dəxən a keli xanbini sayani. ⁴² A bata en yamari, a en xa kawandin ba yamaan xa, en yi a serenba fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a xa faxa muxune nun jeje muxune makiti. ⁴³ Nabine birin a seren ba nən, a muxu yo na dənkelya a ma, na kanna yulubine xafarima nən Yesu xinla barakani.”

Siya gbetene Alaa Nii Sarijanxin sətəfena

⁴⁴ Piyéri yi falan tima waxatin naxan yi, naxanye birin yi tuli matixi a falan na, Alaa Nii Sarijanxin yi godo ne birin ma. ⁴⁵ Yahudiyen dənkelya muxun naxanye fa Piyéri fəxə ra, ne yi kabə bayo Ala a Nii Sarijanxin nagodo nən siya gbetene fan ma. ⁴⁶ Amasotó e yi na muxune fala xuine məma e Ala matəxəma xui gbetene yi. Nayi, Piyéri yi a fala, ⁴⁷ a naxa, “Tondi tiye muxuni itoe rafuye igeni ba, naxanye bata Alaa Nii Sarijanxin sətə alo en tan a sətəxi kii naxan yi?” ⁴⁸ Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na xanbi ra, e yi Piyéri mafan, a xa lu na xi dando.

11

Piyéri yi a dentegε Yerusalen denkelya yamaan xa

¹ Xerane nun dənkelya muxun naxanye yi Yudaya yamanan birin yi, ne yi a me, a siya gbetene fan bata Alaa falan suxu. ² Piyéri to siga Yerusalen taani, Yahudiyen dənkelya muxune yi a mafala fəlo, e naxa, ³ “I bata siga banxulantarene konni, ε birin yi ε dege ε bode xon ma!”

⁴ Piyéri yi na feene yeba e xa ki fajin a danguxi kii naxan yi, ⁵ a naxa, “N yi Ala maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n fe toon ti nən alo xiyena. N sena nde to gode, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma, a ti n dəxən ma. ⁶ N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna subene nun bubu seene nun xəline to. ⁷ Na xanbi ra, n fala xuiin me, a naxa, ‘Piyéri, keli, i nde faxa, i yi a don!’ ⁸ Koni

n yi a yabi, n naxa, ‘En-en de, Marigina, n munma donse haramuxin don singen hanma donse sarijantarena.’⁹ Fala xuiin mən yi keli kore, a naxa, ‘Ala bata naxan nasarijan, i nama na yate se sarijantaren na!’¹⁰ Na yi liga dəxəja ma saxan. Dənxən na, na seen mən yi te kore.¹¹ Na waxat in yetəni xəmə saxan yi fa n ma banxini nxu yi yigiyaxi dənaxan yi keli Sesariya taani.¹² Alaa Nii Sarijanxin yi a fala n xa, a n nama sike sige e fəxə ra. Dənkəleya muxu senninni itoe naxanye be, ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kərəneyi a banxini.¹³ Kərəneyi malekan to tixi a banxini kii naxan yi, a yi na yeba nxu xa. Malekan yi a fala a xa, a naxa, ‘Muxuna nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simən xili, naxan mən xili Piyəri.¹⁴ A falane tima i xa nən, naxanye ε nun i ya denbayaan birin nakisima.’¹⁵ N to falan fələ, Alaa Nii Sarijanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan ma kii naxan yi a fələni.¹⁶ Nayi, Marigin falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a naxa, ‘Yoni marafuun tixi igen nin, koni ε tan nafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.’¹⁷ Awa, Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en tan naxanye dənkəleyaxi Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa Ala matandi ba?’

¹⁸ E na falane me waxatin naxan yi, e birin yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, ‘Ala bata tin siya gbətəne fan xa tubi, e nii rakisin sətə!’

Antiyəki dənkəleya yamanəfe

¹⁹ Awa, tərə ləxən naxanye fa Etiyen faxa waxatini, na yi a liga dənkəleya muxune yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun Sipiri nun Antiyəki taani. E yi Alaa falan nalima Yahudiyane nan tun ma.²⁰ Koni xəmen naxanye dənkəleya Sipiri yamanan nun Sirəni taani, na ndee yi siga Antiyəki taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Fajin nali Girəkine fan ma.²¹ Marigin sənbən yi lu e fəxə ra, muxu wuyaxi yi dənkəleya, e tubi Marigin ma.

* **12:2:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana. † **12:3:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii soloferə leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xərəyaan 12.15 kui. ‡ **12:4:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui.

²² Awa, na fe xibarun yi Yerusalən dənkəleya yamaan li, e Baranabasi rasiga Antiyəki taani.²³ A to na li, Ala hinanxi e ra kii naxan yi, a na to, a sewa. A yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin fəxə ra e bəjən birin na!²⁴ Muxu fajin nan yi Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a dənkəleyaxi. Muxu wuyaxi yi bira Marigin fəxə ra.

²⁵ Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise taani Səli fendeni.²⁶ A to waxatin naxan yi, a yi fa a ra Antiyəki yi. Baranabasi nun Səli yi lu dənkəleya yamaan xən, e muxu wuyaxi xaran han jəee keden. Antiyəki kaane nan singe Yesu fəxərabirane xili sa a Yesu mantonne.

²⁷ Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli Yerusalən taani, e siga Antiyəki taani.²⁸ E tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a fala Alaa Nii Sarijanxin barakani, a fitina kamən soma nən dunuya birin yi. Na feen kamali nən Manga Kilədi waxatini.²⁹ Men kaan naxanye yi Yesu fəxə ra, ne yi lan a ma, a e birin xa e fanga bərən liga alogo e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma naxanye yi Yudaya yamanani.³⁰ E yi na liga, e yi na so Baranabasi nun Səli yii siga Yudaya dənkəleya yamaan fonne ma.

12

Piyəri sa feen kasoon na

¹ Na waxatini, Manga Herode yi dənkəleya yamaan muxuna ndee suxu, a xa e naxankata.² A yi yamarin fi, a e xa Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.*³ A to a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mən yi Piyəri fan suxu. Na liga Buru Ratetaren Sali ləxəne nin.†⁴ Herode to Piyəri suxu, a yi a sa kasoon na, a yi sofa naanin dəxəde naanin ti a kantandeni. A xəli yi Herode ma, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla‡ na ba a ra, a yi a makiti yamaan yetagi.⁵ Nanara, e yi Piyəri ramara kasoon na, koni dənkəleya yamaan yi Ala maxandima a xa kat!

Piyəri mini fena kasoon na

⁶ Na kœen na, benun Herode xa Piyeri makiti, Piyeri yi xidixi yølønxønne ra, a xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan muxune tixi dœn na. ⁷ Marigina malekan yi mini kœnni a xa, kaso banxin kuiin yi yalan. Malekan yi Piyeri jœnsenna magarin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa, "Keli mafuren!" Yølønxønne yi ba a yiine ra, e yolon. ⁸ Malekan yi a fala a xa, a naxa, "I maxidi, i ya sankidine so." Piyeri yi na liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, "I ya domaan nagodo i ma, i bira n fœxa ra." ⁹ Piyeri yi bira malekan fœxa ra mini kasoon na. Koni malekan yi naxan ligama, Piyeri mi yi a kolon xa jœndin nan yi a ra. A yengi yi a ma a a yi fe toon nan tima alo xiyena. ¹⁰ E yi dangu kantan ti singen na, e nun a firindena, e yi sa tande yi dœe wure dixin li siga taani. Na yi rabi a yœte ra, e yi mini. E sigaxin kiraan xœn ndedi, malekan yi tunun Piyeri ma.

¹¹ Piyeri to xaxili sœtœ, a yi a fala, a naxa, "N bata a kolon yati, a Marigin nan a malekan xœxi, a n nakisi Herode senben ma e nun Yahudiya yamaan yi waxi naxan birin liga fe yi n na." ¹² A yelin xina a mire, a yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni. Muxu wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala maxandima. ¹³ Piyeri to dœen kœnkœn, walike naxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda. Na yi siga, a sa a tuli mati. ¹⁴ A Piyeri xuiin kolonxina, a sewa han a yijinan dœen nabi feen xœn, a xœtc a giye. A sa a fala, a naxa, "Piyeri tixi dœen na!" ¹⁵ E yi a fala a xa, e naxa, "I xunna bata keli!" Koni a kankan a ma a jœndin na a ra. E yi a yabi, e naxa, "Piyeri yœlenna nan na ra."

¹⁶ Koni na waxatin birin, Piyeri yi dœen kœnkœma tun. Dœnxen na e dœen nabi. E Piyeri to waxatin naxan yi, e kabœ. ¹⁷ Koni a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu. Marigina a raminixi kasoon na kii naxan yi, a yi na yœba e xa, a naxa, "E na fala Yaki§ nun en ngaxakedenne birin xa." Na xanbi ra, a yi mini, a siga yire gbœte yi.

¹⁸ Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e naxa, "Nanfe ligaxi Piyeri ra?" ¹⁹ Herode yi e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a

yi kaso kantanne makiti, a yi a yamari, a e xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yudaya yamanani, a sa waxati ti Sesariya taani.

Herode faxa fena

²⁰ Herode yi xœlœxi Tire kaane nun Sidœn kaane ma nun. Nanara, ne yi e malan, siga Herode fœma. E yi mangana muxu gbeena nde singe masœtœ, Bilasati. Na xanbi ra, e yi kata yœngen nan feen na e nun mangan tagi, amasœtœ e yamanan muxune yi donseen sœtœma Manga Herode a yamanan nin. ²¹ E lœxœn naxan saxi, Herode yi a mangaya domaan nagodo a ma, a dœxœ a mangaya gbœdœni, a falan ti yamaan xa. ²² Yamaan yi sœnxœ, e naxa, "alana nde nan xui ito ra, adama mi a ra." ²³ Na waxatin yœteni, Marigina malekan yi furen nadin Herode ma, amasœtœ a mi yi Ala binyaxi. Kunle yi a don, a faxa.

²⁴ Alaa falan yi xuya ayi, a sœnbœn sœtœ.

²⁵ Baranabasi nun Sœli yi yelin e xœrayaan na, e keli Yerusalœn taani, e xœte Antiyœki taani. E siga Yoni Maraka ra e fœxa ra.

13

E Baranabasi nun Sœli rasiga

¹ Nabina ndee nun karamœxœna ndee yi Antiyœki dœnkœleya yamaan ye nun, Baranabasi nun Simeyœn, e yi naxan xilima a fati fœrena, e nun Lusiyusu Sirœni kaan nun Manahœn naxan nun Manga Herode maxuruxi e bode xœn ma, e nun Sœli. ² Lœxœna nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa Nii Sarjœnixin yi a fala e xa, a naxa, "E Baranabasi nun Sœli lu e danna n xa n ma wanla ra, n na e xilixi naxan ma." ³ Nayi, e to yelin sun sœxun nun Ala maxandin na, e yi e yœn sa Baranabasi nun Sœli ma e taxu feen na Ala ra, e yi e rasiga.

⁴ Nba, Alaa Nii Sarjœnixin to Baranabasi nun Sœli rasiga, e yi siga Silusi taani, e dœxœ kunkin kui fœxa igen xun ma, e siga han Sipiri yamanani. ⁵ E to so Salamin taani, e sa Alaa falan nali Yahudiyane salide banxine yi. Yoni Maraka yi e fœxa ra e mali feen na.

⁶ E dangu na yamanan birin yi, han e sa Pafosi taan li. E yi woyimœna nde li

§ 12:17: Herode bata yi Yaki gbœte nan faxa. A mato Xœrane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalœn dœnkœleya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xœrane 15.13 kui.

na, a xili Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya yamanani. ⁷ Kuntigina nde nan yi a ra yamana kanna Səriyu Pəli fəma. Xaxilimaan nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi nun Səli xili a konni amasətə a yi waxy a xən ma a xa Alaa falan name. ⁸ Koni Barayisa na woyimeen naxan mən yi xili Girəki xuini, Elimasi, na yi e matandi. A yi kata a yamana kanna xa tondi dənkəleya feen ma. ⁹ Awa, Səli naxan mən xili Pəli, na yi lugoxi Alaa Nii Sarıjanxin na, a yi woyimeen mato kati! ¹⁰ A yi a fala, a naxa, “I tan lugoxi yanfan nun kətə naxin siyaan birin na! Yinna Manga Setanaa diina! Tinxinyaan birin yaxun nan i tan na. I mi bə Marigina kira tinxinxine matandə ba? ¹¹ A mato, Marigin bata a yiini te i xili ma iki, i danxuma nən. I waxati tima nən i mi sogen to.”

Na waxatin yətəni, kundaan nun dimin yi Elimasi yeeen suxu. A lu a masiga tiyə, a muxune fenma naxan a yii rasuxə. ¹² Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a dənkəleya, a kabə Marigina xaranna ma.

Pəli a kawandina Pisidiya yi

¹³ Pəli nun a fəxərabirane yi dəxə kunkin kui Pafosi taani siga Pəriga taani Panfiliya yamanani. Koni Yoni Maraka yi xətə e fəxə ra na yi, a siga Yerusalən taani. ¹⁴ E yi keli Pəriga taani siga Antiyəki taani naxan Pisidiya yamanani. Matabu Ləxəni, e sa so Yahudiyane salide banxini, e dəxə. ¹⁵ E yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xaranjə waxatin naxan yi, salide banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa, “Ngaxakedenne, xa kawandi falana nde ε xən lan yamaan ma, ε a fala.” ¹⁶ Pəli yi keli, a yi e masabari a yiin na, a falan fələ, a naxa, “Ε tan Isirayila kaane nun siya gətən naxanye gaxuxi Ala yee ra, ε tuli mati n xuiin na! ¹⁷ Isirayila kaane Ala bata en benbane sugandi, a yi e rawuya ayi, e yi Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na xanbi ra, a yi e ramini na yamanani a sənbə gbeeni. ¹⁸ A yi ti e bun ma tonbonni jee tongue naanin, ¹⁹ a yi siya solofer halagi Kanan bəxəni, a yi a yamaan findi na bəxən kanna ra. ²⁰ Na birin danguxi jee kemə

naanin e nun jee tongue suulun jəxən nan bun.”

“Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi Samuyəli a waxatini. ²¹ Na xanbi ra, e yi mangan maxədin Ala ra, Ala yi Bunyamin bənsənna Kisu a dii xəmən Səli findi e mangan na jee tongue naanin. ²² Ala Səli ba mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda findi e mangan na. Ala a fala nən Dawuda fe yi, a naxa, ‘N bata a to, a muxun nan Yese a dii xəmən Dawuda ra naxan bəjen luxi alo n bəjenə.’ ”*

²³ “Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini Dawuda bənsənni Isirayila xa, a bata yi e tuli sa naxan na. ²⁴ Benun Yesu xa fa waxatin naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin kawandi, a e xa e kejaan maxətə, e rafu igeni e tubi xinla ma. ²⁵ Yoni yi yelinma a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala yamaan xa, a naxa, ‘Ε mirixi a ma, a nde n tan na? Ε naxan maməma, na mi n tan na. Koni na fama nən n tan xanbi ra. N yətəen mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”

²⁶ Pəli mən yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Iburahima bənsənne nun siya gətən naxanye gaxuma Ala yee ra, kisi feen Xibaru Fajini ito faxi en tan nan ma. ²⁷ Amasətə Yerusalən kaane nun e kuntigine mi Yesu kolon. E mən mi nabine falane famuxi naxanye xaranma Matabu Ləxəne birin yi. Koni, e na falane rakamali nən, e to Yesu yalagi. ²⁸ Hali e to mi a yalagi xun yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma. Koni e Pilati mafan nən, alogo a xa a faxa. ²⁹ Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin nakamali waxatin naxan yi, e yi a ragodo a gbangban wudin ma, e yi a maluxun. ³⁰ Koni Ala yi a rakeli sayani. ³¹ Naxanye yi biraxi a fəxə ra Yerusalən taani nun keli Galile yi, ne yi a to xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en ma yamaan xa iki.”

³² “Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Fajini ito ralideni ε ma. Ala bata yi en benbane tuli sa naxan na, ³³ a bata na rakamali en tan xa, e bənsənne, a Marigi Yesu rakeli sayani, alo a səbəxi kii naxan yi Yaburin sora firinden kui, a naxa, ‘N ma dii xəmən nan i tan na. N bata findi i fafe ra to.’ †”

³⁴ “Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani, alogo a nama fa faxa sənən, a ito nan fala,

* **13:22:** Samuyəli Singen 13.14 † **13:33:** Yaburin 2.7

‡ **13:34:** Esayı 55.3

a naxa, 'N Dawuda tuli sa duba sarijanxi kenden naxanye ra, n na firma nən ε ma.'[‡]

³⁵ Nanara, a səbəxi yire gbətε yi, a naxa, 'I mi tinjε i ya muxu sarijanxin yi kun gaburun kui.'[§] ³⁶ Anu, Dawuda yelin xanbini wale Ala xa a waxatini, a faxa nən, e yi a maluxun a benbane fəma, a binbin yi kun. ³⁷ Koni Ala naxan nakeli sayani, na mi kunma.'

³⁸ "Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali ε ma, ε xa a kolon, a yulubine xafarima Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi nəe ε ratinxinjε Ala yee ra yi yulubine fe ra, ³⁹ koni naxanye na dənkəleya Yesu ma, ne tinxinma nən Ala yee ra yi a barakani.

⁴⁰ Nanara, ε a liga ε yeren ma, nabine naxan fala, na nama fa ε sətə, ⁴¹ e naxa, 'Ε tan muxu dε naxine, ε kabε, ε xuya ayi. Bayo n fena nde ligama nən ε waxatini ito yi ε mi yi le naxan na, hali xa a fala ε xa.'* "

⁴² Pəli nun Baranabasi yi minima salide banxini waxatin naxan yi, yamaan yi e mafan, a e mən xa falani ito ti e xa Matabu Ləxə famatəni. ⁴³ Awa, yamaan keli malanni waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun siya gbətən naxanye yi tubixi Yahudiye dinan ma, ne yi bira Pəli nun Baranabasi fəxə ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu Alaa hinanna bun ma.

⁴⁴ Na Matabu Ləxən xunsagin ma, fayida taan muxune birin yi e malan Marigina falan name xinla ma. ⁴⁵ Yahudiyan bonne yamaan to waxatin naxan yi, e xəxələnyaan yi keli e ra kati! E yi Pəli a falane matandi, e yi a rayelefu. ⁴⁶ Koni Pəli nun Baranabasi yi falan ti xaxili ragidini, e naxa, "A fərε mi na fə Alaa falan xa ti ε tan nan singe xa. Koni bayo ε bata ε mə Alaa falan na, ε mi ε yetε yatexi habadan nii rakisin muxune ra, nxu kelima ε fəma nən, nxu siga siyane fəma. ⁴⁷ Amasətə Marigina a yamarixi en ma na kii nin, a naxa, 'N bata i findi kənənna ra siyane xa, alogo i xa siga kisi feen na han bəxən danne.'[†]"

⁴⁸ Siya gbətene ito mə waxatin naxan yi, e sewa, e Marigina falan binya. Naxanye

birin yi yəbaxi nun habadan nii rakisin sətə feen na, ne yi dənkəleya.

⁴⁹ Marigina falan yi xuya ayi na yamanan yiren birin yi. ⁵⁰ Koni taan muxu gbeene nun siya gbətən paxalan xili kanna naxanye yi gaxuma Ala yee ra, Yahudiye yi ne radin. E bəsənxənyaan nakeli Pəli nun Baranabasi xili ma, e yi e kedi e yamanani. ⁵¹ Xərane yi e sanne rakunkun[‡] e ramə feen na, e siga Ikonyon taani. ⁵² Yesu fəxərabirane tan bənən yi rafe səwan nun Alaa Nii Sarijanxin na.

14

Eyi siga Ikonyon taani

¹ Pəli nun Baranabasi yi so Yahudiye salide banxini Ikonyon taani alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi falan ti a fajin na han Yahudiye nun siya gbətə wuyaxiye yi dənkəleya. ² Koni Yahudiyan naxanye mi tin dənkəleye, ne yi siyaan bonne radin dənkəleya muxune xili ma. ³ Pəli nun Baranabasi yi bu Ikonyon taani. E yi falan ti xaxili ragidini Marigina fe yi, naxan yi taxamasenne nun kabanako feene liga sənbən fima e ma alogo na xa findi a hinanna xibarun sereyaan na. ⁴ Taa kui kaane yi yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiye mabinji, bonne yi lu xərane fari.

⁵ Yahudiye nun siya gbətene nun e kuntigine yi e yitən Pəli nun Baranabasi rayarabi feen na, e nun e magələn feen na e faxa xinla ma. ⁶ Xərane na məxina, e yi e gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire nun Deribe, Likayoni yamanani, e nun na rabilinna birin. ⁷ E yi lu Yesu a fe Xibaru Fajin naliyε na yi.

Pəli nun Baranabasi Lisitire yi

⁸ Xəməna nde yi dəxi Lisitire taani, lebutənna nan yi a ra. Xabu a bari, a lebutənxi. A munma yi sigan ti mumə!

⁹ A yi a tuli mati Pəli a falane ra. Pəli to a yeeen ti xəməna, a yi a kolon a na xəməna dənkəleyaan yi nəe a rakendeyε nən. ¹⁰ Nayi, Pəli yi a fala xuini te, a naxa, "Keli, i ti i

§ **13:35:** Yaburin 16.10 * **13:41:** A mato Xabakuki 1.5 kui. † **13:47:** Esayi 49.6 ‡ **13:51:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mən səbəxi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

sanne xun na!" Xemən yi tigan, a sigan ti fələ.

¹¹ Yamaan Pəli a fe ligaxin to waxatin naxan yi, e yi sənxə Likayoni xuini, e naxa, "Alane nan bata godo en tagi adamadiine maligan na!" ¹² E yi Baranabasi xili sa, a "Seyusi," e Pəli fan xili sa, "Hərəmə"^{*} amasətə Pəli nan yi fala tiin na. ¹³ Seyusi batuden naxan yi taa dəen na, na saraxaraliin yi fa turane nun jəxənde komətine ra taan so dəen na. E yi waxi nən, a yamaan xa saraxane ba Pəli nun Baranabasi xa.

¹⁴ Xərane, Baranabasi nun Pəli to na kolon, e yi e domane yibə e ma. E siga e giyə yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa, ¹⁵ "E ito ligama nanfera? Muxun nan tun nxu tan na alo ε tan! Nxu faxi Yesu a fe Xibaru Fajin nan nalideyi ε ma, alogo nxu xa a fala ε xa, a ε xa xətə fe fuuni itoe fəxə ra, ε yi bira habadan Ala fəxə ra, naxan kore xənna nun bəxə xənna nun igen daxi e nun e yi seene birin. ¹⁶ Waxati danguxine yi, Ala tin nən siyane birin yi sigan ti e gbee kiraan xən. ¹⁷ Koni a yi wali fajine ligama a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore, sansine yi bogima e waxatini, a yi ε ralugo balon nun səwan na." ¹⁸ Hali xarandiine to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa saraxan ba e xa.

¹⁹ Yahudiyana ndee yi keli Antiyəki taan nun Ikoniyon taani. E yi yamaan nadin. E yi Pəli magələn, e yi a bubu siga taan fari ma. E yengi yi a ma, a a bata faxa. ²⁰ Koni Yesu fəxərabirane to a rabilin, a yi keli, a mən yi xətə taani. Na xətən bode e nun Baranabasi yi siga Deribe taani.

E yi xətə Antiyəki yi Siriya yi

²¹ Pəli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba Deribe taani, e xarandii wuyaxi sətə na yi. Na xanbi ra, e xətə Lisitire taan nun Ikoniyon taan nun Antiyəki taani. ²² E yi Yesu fəxərabirane sənbə so, e yi e ralimaniya, a e xa lu dənkəleyaan kiraan xən ma. E yi e xaran, e naxa, "A fərə mi na fə en xa tərə nən han, en yi fa lu soə Alaa Mangayani." ²³ E yi fonne dəxə e xunna dənkəleya yamaan keden kedenna birin yi. E sunna suxu, e

yi Ala maxandi, e ne taxu Marigin na e dənkəleyaxi naxan ma.

²⁴ E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Panfiliya. ²⁵ E to Yesu a fe Xibaru Fajin nali Periga taani, e yi godo Atali taani. ²⁶ E kelixin mənni, e dəxə kunkin kui, e xətə Antiyəki taani, e yi taxuxi Ala hinantenna ra dənaxan yi a wanla fe ra, e naxan naka-mali.

²⁷ Pəli nun Baranabasi Antiyəki lixina, e yi dənkəleya yamaan malan. Ala feen naxan birin ligaxi e xən, e yi na birin yəba, e nun Ala tinxi kii naxan yi siya gbətəne yi findi dənkəleya muxune ra. ²⁸ E yi waxati xunkuye ti Yesu fəxərabirane fəma Antiyəki yi.

15

Yerusalən Malanna fe

¹ Xəməna ndee yi keli Yudaya yamanani, siga Antiyəki taani, e dənkəleya muxune xaran fələ, e naxa, "E mi nəe kisə fə ε banxulan alo Musaa sariyana a falaxi kii naxan yi." ² Fe matandi gbeen yi keli e nun Pəli nun Baranabasi tagi han e yi lan a ma, a Pəli nun Baranabasi nun Antiyəki dənkəleya muxuna ndee xa siga Yerusalən taani, e sa xərane nun fonne to falani ito ma.

³ Nayi, dənkəleya yamaan yi e mali e siga. E yi dangu a falə Fenisa yamanan nun Samariya yamanani, siya gbətəne tubixi kii naxan yi Ala ma. Xibaruni ito yi e ngax-akedenne birin nasəwa kati! ⁴ E Yerusalən taan lixina, dənkəleya yamaan nun xərane nun fonne yi e rasənə. Ala feen naxan liga e xən ma, e na birin yəba e xa. ⁵ Farisi muxun naxanye bata yi dənkəleya, na ndee yi keli, e naxa, "Fə siya gbətəne xa banxulan nən, e yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu."

⁶ Xərane nun fonne yi e malan, e feni ito fəsəfəsə. ⁷ Matandin pənxina, Piyeri yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, "Ngaxakedenne, ε a kolon a Ala bata n sugandi ε tagi to mi na ra, alogo n tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali siya gbətəne ma, e yi a mə, e dənkəleya. ⁸ Ala naxan muxun birin bəjə yi feene kolon, na bata e fan nasuxu, a a Nii Sarıjanxin so e yii alo a liga en fan xa kii naxan yi.

* **14:12:** Girəki kaane gbee alane mangan yi xili nən Seyusi. E gbee alane xəraan fan xili nən Hərəmə.

⁹ A mi tagi raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasətə a bata e bɔjən nasarijan dənkəleyaan xən. ¹⁰ Awa, nanfera ε Ala bunbama, ε goronna sa Yesu fɔxɔrabirane xun ma, en benbane nun en tan yetεen mi nəε goronna naxan tongε? ¹¹ Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu a hinanna nan xən alo e tan.”

¹² Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli mati Baranabasi nun Pəli a falan na. Ala taxamasenne nun kabanako feen naxanye liga e xən ma siya gbetene tagi, e yi ne birin yeba yamaan xa. ¹³ E yelin falan tiyε waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, ε tuli mati n xuiin na! ¹⁴ Ala siya gbetən muxune findi a yamaan na kii naxan yi a singeni, Simən bata na yeba en xa. ¹⁵ Awa, nabine falan bata lan ito ma yati! Alaa falan səbəxi Kitabuni na kii nin, a naxa, ¹⁶ ‘Na xanbi ra, n mən fama nən, n Dawudaa banxi kalaxini tən. N na rafalama nən, n yi a nənən ti ¹⁷ alogo muxu dənxən naxanye luxi yamaan yε, ne xa Marigin fen, e nun siyane birin naxanye n xinla batuma,* Marigina ito nan falaxi, naxan feni itoe birin ligama ¹⁸ naxanye kolonxi xabu a fələni.”

¹⁹ Yaki mən yi a fala, a naxa, “N gbee miriyani, siya gbetən naxanye tubima Ala ma, en nama ne tərə. ²⁰ Koni fə en xa kədin səbə, en yi a fala e xa, a e xa e yetε ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun sube yifaxi donna nun sube wuli donna.† ²¹ Amasətə xabu en benbane waxatine yi, Musaa sariyana fe kawandin bama taane birin yi, a xaranma salide banxine kui Matabu Ləxəne birin yi.”

E kedin nasiga siya gbetene dənkəleya muxune ma

²² Xərane nun fonne nun dənkəleya yamaan birin yi lan a ma, a e xa muxuna ndee sugandi e yε, e yi e rasiga Antiyəki yi Pəli nun Baranabasi fɔxɔ ra. E yi Yudasi sugandi naxan mən xili Barasaba e nun Silasi, naxanye findixi yεεratine ra dənkəleya muxune yε. ²³ E yi na xərane rasiga kədini ito ra e yii, a səbəxi, e naxa,

“Xərane nun fonne, ε ngaxakedenne bata kədini ito səbe dənkəleya muxune ma naxanye siya gbetene yε Antiyəki nun Siriya nun Silisi yi. Nxu ε xəntən.”

²⁴ “Nxu bata a mε, a muxuna ndee bata keli nxu konni, nxu mi naxanye xəxi, e sa ε tərə, e yi ε rakəntəfili e falane ra. ²⁵ Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa muxuna ndee rasiga ε ma sa en xanuntenne Baranabasi nun Pəli fari, ²⁶ naxanye bata e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. ²⁷ Nanara, nxu Yudasi nun Silasi rafaxi ε ma feni ito yəbadeni alogo e xuiin fan xa lan kədina falan ma. ²⁸ Amasətə Alaa Nii Sarıjanxin nun nxu tan bata tin, a nxu nama goron gbete sa ε xun ma ba sariyani itoe ra: ²⁹ ε xa ε yetε ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wuli donna nun sube yifaxi donna nun yanga suxuna. A lan ε nama na feene liga. Ala xa ε ratanga.”

³⁰ Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyəki yi. E yi dənkəleya yamaan birin malan, e yi kədin so e yii. ³¹ Yamaan to kədin xaran, e birin yi səwa na kawandi falana fe ra. ³² Yudasi nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne fan yi dənkəleya muxune ralimaniya, e yi e sənbe so fala wuyaxi ra. ³³ E to waxati ti e fəma, dənkəleya muxune yi tin e siga bɔjən xunbenli, e yi xətε e xε muxune fəma. ³⁴ Koni Silasi yi lu na.

³⁵ Pəli nun Baranabasi yi lu Antiyəki yi. E nun bonne yi lu xaranna tiyε, e lu Marigina falan kawandin bε.

Pəli nun Baranabasi fata fena

³⁶ Na dangu xanbini, Pəli yi a fala Baranabasi xa, a naxa, “En Marigina falan kawandin baxi taan naxanye birin yi, en mən xa xətε mənne yi en ngaxakedenne xəntəndeni, alogo en xa sa a kolon e kii naxan yi.” ³⁷ A xəli yi Baranabasi ma, Yoni Maraka xa siga e fɔxɔ ra, ³⁸ koni Pəli yi a miri, a na mi daxa, amasətə a xətε nən e fɔxɔ ra Panfiliya yi benun e xa yelin e wanla ra. ³⁹ E yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi yi Yoni Maraka tongo, e

* **15:17:** Amosi 9.11-12 † **15:20:** A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma mənni.

so kunkin kui, siga Sipiri bəxəni fəxə igen tagi.

⁴⁰ Koni Pəli tan yi Silasi tongo e yi siga, dənkeleya muxune yelin xanbini e luyə Marigina hinantenzaan bun.

⁴¹ A yi dangu Siriya nun Silisi yamanane yi, a dənkeleya yamane sənbə so.

16

Timəte yi siga Pəli nun Silasi fəxə ra

¹ Pəli yi siga Deribe nun Lisisire yi. Denkeleya muxuna nde yi na, a xili Timəte. Yahudiyane nan yi a nga ra e nun dənkeleya muxuna. Koni Girəki kaan nan yi a fafe ra. ² Denkeleya muxun naxanye yi dəxi Lisisire taan nun Ikoniyon taani, ne birin yi a xili fajin falama. ³ A xənla yi Pəli suxu, a xa siga a ra a fəxə ra. Nayi, a yi a rabanxulan Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani, bayo e birin yi a kolon a Girəki kaan nan yi a fafe ra. ⁴ E dangu taan naxanye birin yi, xərane nun fonne lanxi sariyan naxan ma Yerusalən taani, e yi na fala na kaane xa, alogo e xa a suxu. ⁵ Awa, denkeleya yamane yi sənbən sətə dənkeleyani. Ləxə yo ləxə, muxune yi xun masama nən.

Pəli yife toon ti alo xiyena

⁶ Alaa Nii Sarıjanxin mi yi tinxi e Alaa falan nali Asi yamanani. Nayi, e yi siga Firigi nun Galati yamanane yi. ⁷ E Misi yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga feen na Bitini yamanani, koni Yesu a Nii Sarıjanxin mi tin e xa. ⁸ Nayi, e dangu Misi yamanani, siga Tirowasi taani. ⁹ Kəeən na, Pəli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya kaana nde to tixi, naxan yi a mafanma, a naxa, “Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu mali!” ¹⁰ Na fe toon danguxina, nxu* yi kata siga feen na Masedoniya yamanani mafuren, amasətə nxu yi laxi a ra a Ala nan nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni e ma.

Lidi tubi fena Filipi taani

¹¹ Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi taani, nxu siga nxu tinxinni Samatirosi bəxəni fəxə igen tagi. Na xətən bode, nxu siga Neyapoli taani. ¹² Nxu yi keli na yi, nxu

siga Filipi taani, na rabilinna taa singena Masedoniya bəxəni Romi kaane yi dəxi dənaxan yi. Nxu yi xi dando ti na taani. ¹³ Matabu Ləxəni, nxu yi mini na taan so dəen na, nxu siga ba dəen na. Nxu yengi yi a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toə mənni. Naxanla naxanye yi malanxi na yi, nxu yi dəxə ne fəma, nxu falan ti ne xa. ¹⁴ Na naxanle yε, keden yi na naxan yi xili Lidi, na yi kelixi Tiyatire taan nin. Dugi mamiloxi yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yee ra. A yi a tuli mati. Marigin yi a bəjən nabi alogo Pəli yi naxan falama a xa na suxu. ¹⁵ E nun a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. Na xanbi ra, a yi nxu mafan, a naxa, “Xa ε laxi a ra, a n dənkeleyaxi Marigin ma, ε fa yigiyə n ma banxini.” A yi nxu karahan, a nxu xa so a banxini.

Pəli nun Silasi kasoon na

¹⁶ Ləxəna nde, nxu yi sigama salideni, nxu lan konyi sungutunna nde ra, yinnan yi naxan fəxə ra alo ninginangana, a yi fe famatəne falama naxan baraka yi. A yi gbeti gbeen nan sətəma na xən so a kanne yii. ¹⁷ A yi bira nxu nun Pəli fəxə ra, yinnana a rəsənəxəma, a falan ti a xən, a naxa, “Kore Xənna Alaa walikəən nan itoe ra! E kisi feen kiraan nan yitama ε ra!” ¹⁸ A yi lu na ligə xii wuyaxi han a yi gba Pəli ra. Dənxən na, a yi a yee rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa, a naxa, “N bata i yamari Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, xətə sungutunni ito fəxə ra!” Yinnan yi xətə a fəxə ra na waxatin yetəni!

¹⁹ Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi, a e mi fa gbeti sətəma a ra sənən, e Pəli nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra kuntigine fəma ləxə tideni. ²⁰ E siga e ra kitisane yetagi. E yi a fala e xa, e naxa, “Yahudiyane nan xəməni itoe ra, e en ma taan basanma kati! ²¹ E yamaan xaranma namunna naxanye ma, en tan Romi kaane mi daxa en xa tin ne ma en yi e liga.”

²² Ganla yi keli e xili ma, kitisane yi Pəli nun Silasi a domane ba e ma, e yi yamarin fi, a e xa e bulan. ²³ E to e bulan kati, e yi e raso kasos banxini, e yi a fala kasos kantanna

* **16:10:** Fələ be ma, Kitabun yireni ito səbə muxun luma a falə fa fala “Nxu” naxan bunna nən Luka fan yi Pəli fəxə ra sigatiini itoe yi.

xa, a a xa e mara ki faji! ²⁴ Kaso kantanna yamarin sɔtɔ waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na kasoo banxin tagi konkon.

²⁵ Kœ tagini, Pɔli nun Silasi yi Ala maxandima, e bɛtin bama Ala xa, kasorasaan bonne yi tuli matixi e ra. ²⁶ Sanja ma kedenni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti, han kasoo banxin yi xuruxurun han! Banxin kasoo yirene dɛene birin yi rabi, yɔlɔnxɔnne yi ba kasorasane birin ma. ²⁷ Kaso kantanna xulun waxatin naxan yi, a dɛene rabixin to, a yi a silanfanna botinjɛ ayi, [†] alogo a xa a yetɛ faxa, bayo a yengi yi a ma, a kasorasane bata e gi. ²⁸ Koni Pɔli yi sɔnxɔ, a naxa, “I nama i yetɛ maxɔlɔ! Nxu birin be!”

²⁹ Nayi, kasoo kantanna yi lenpun maxili, a so kasoo banxini mafureñ, a xuruxurunma, a yi a bira Pɔli nun Silasi bun ma. ³⁰ Na xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxɔdin, a naxa, “N nanfe ligɛ, n kisi?” ³¹ E yi a yabi, e naxa, “Dənkəleya Marigi Yesu ma, i yi kisi, ε nun i ya denbayana.” ³² E yi Marigina falan kawandin ba e nun a denbayaan birin xa. ³³ Na kœen yeteeen na, kasoo kantanna yi e tongo, a e maxɔldene dɛ fitan. E nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi xinla ma mafureñ! ³⁴ A siga Pɔli nun Silasi ra a banxini, a donseen so e yii. E nun a denbayaan birin yi sewa amasɔtɔ e bata dənkəleya Ala ma.

³⁵ Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne rasiga kasoo kantanna ma, e naxa, “Na xemene bejin.” ³⁶ Nayi, kasoo kantanna yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Kitisane bata yamarin fi, a n xa i tan nun Silasi bejin, ε siga bɔjɛ xunbenli.” ³⁷ Koni Pɔli yi a fala doma kanne xa, a naxa, “E bata nxu tan Romi dugurenne bɔnbɔ kənenna ma, e mi sa nxu makitixi nɛn, e yi nxu sa kasoon na. Koni iki, e fa waxi nxu bejin feen nin wundoni ba? Na mi lanjɛ mumɛ! Fɔ e yeteeen xa fa be, e fa nxu bejin.”

³⁸ Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane xa. E a mɛ waxatin naxan yi, a Romi dugurennna nan Pɔli nun Silasi ra, e gaxu kati! ³⁹ Nanara, e yi Pɔli nun Silasi mafan. Na xanbi ra, e yi e ramini kasoon na, e yi e mafan, a e xa keli na taani. ⁴⁰ Pɔli nun

Silasi to mini kasoon na, e yi siga Lidi a banxini, e sa e ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya, e siga.

17

Pɔli a kontɔfinle Tesaloniki taan nun Beere taani

¹ E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane yi, e fa Tesaloniki taani, Yahudiyane salide banxina nde yi dənaxan yi. ² Pɔli yi so e salide banxini alo a yi darixi a ra kii naxan yi. A yi xunsagi saxan ti na, Yahudiyane nun Pɔli yi Kitabuna fe falama Matabu Lɔxɔne yi. ³ A yi a yeba e xa, a a yita e ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a tɔrɔ, a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, “N Yesu naxan ma fe kawandi bama ε xa, Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.” ⁴ Yahudiyana ndee yi la a ra, e yi sa Pɔli nun Silasi fari. Gireki kaan naxanye yi gaxuxi Ala yɛe ra, ne wuyaxi yi na liga e nun naxalan xili kan wuyaxi.

⁵ Koni xɔxɔlɔnyaan yi keli Yahudiyane ra, e fuyantenna ndee malan lɔxɔ tideni a e xa yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga Yason ma banxini Pɔli nun Silasi fendeni alogo e xa sa e ti yamaan yetagi. ⁶ Koni e to mi e to, e yi Yason nun dənkəleya muxuna ndee bubu, e siga e ra taan kitisane fema. E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Muxuni itoe dunuja birin yifuma, iki e bata fa be, ⁷ Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe birin tondixi Romi Manga Gbeena sariyan suxɛ, amasɔtɔ e a falama a manga gbɛtɛ na naxan xili Yesu.” ⁸ Na falane yi taan kitisane nun yamaan nakontɔfili, ⁹ e mi Yason nun bodene bejin fɔ e to e xunba gbetin fi.

E siga Beere taani

¹⁰ Kœ to so, dənkəleya muxune yi Pɔli nun Silasi rasiga Beere yi. E na li waxatin naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini. ¹¹ Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane xa, bayo Alaa falan nasuxun kunfan yi ne yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun fɛsɛfɛsɛma nɛn alogo e xa Pɔli a falane jɔndin kolon. ¹² Yahudiyen wuyaxi yi dənkəleya e yɛ, e nun Gireki naxalan xili kan wuyaxi nun Gireki xemɛ wuyaxi. ¹³ Koni Yahudiyen naxanye yi Tesaloniki taani, ne to a mɛ a Pɔli Alaa

[†] 16:27: Silanfanna: Sofane yɛngeso dɛgɛmanta.

falan nalima Beere taani, e fan yi fa na yi, e yamaan nadin, a yi maxa. ¹⁴ Mafuren dənkəleya muxune yi Pəli rasiga fəxə igen binni, koni Silasi nun Timəte yi lu Beere taani. ¹⁵ Muxun naxanye sa Pəli mati, ne yi siga a ra han Atəna taani. Na xanbi ra, e mən yi xətə Beere taani Pəli a jnungu xuiin na, a Silasi nun Timəte xa fa a fəma sinma.

Pəli Atəna taani

¹⁶ Pəli yi e legedenma waxatin naxan yi Atəna taani, a niin yi rajaxu a ma, bayo a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na taan na. ¹⁷ Nanara, e nun Yahudiyane yi batuma feene ma salide banxini e nun Girəkin naxanye yi gaxuma Ala yee ra, e nun a yi naralanma muxun naxanye ra ləxə tideni ləxə yo ləxə. ¹⁸ Lənnilana ndee yi na yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoyisi muxune, ne yi falan ti fələ a xa.* Nde yi lu e bode maxədinjə e naxa, “Fala tiini ito waxy nanse fala fe yi?” Bonne naxa, “A ligaxi alo a ala xəjəne nan ma fe ralima.” Amasətə Pəli yi Yesu a fe xibarun kawandin bama e nun a keli fena sayani. ¹⁹ Nayi, e yi Pəli tongo, e siga a ra Areyopagi malan yireni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu wama a kolon feni nanse xaran nənəni ito ra i naxan ma fe falama? ²⁰ Amasətə nxu fe nənəne nan məma, nxu waxy e bunna kolon feni.” ²¹ Atəna kaane nun xəjən naxanye yi e yε, ne yi e waxatin birin nadanguma fala nənəne nan tun namədeyi.

²² Pəli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala tidi, a naxa, “Atəna kaane, n bata a to a ε dinaxi feen birin yi. ²³ Amasətə n yi ε taani sigama waxatin naxan yi, n yi ε batu seene toma. N mən bata saraxa gandena nde fan to, a səbəxi dənaxan ma fa fala, ‘En mi ala naxan kolon.’ Awa, ε naxan batuma ε mi a kolon n faxi na nan ma fe ralideyi ε ma. ²⁴ Ala naxan dunuja nun a yi seene birin daxi, na nan kore xənna nun bəxə xənna Marigin na. Na mi dəxəma seene batu banxine kui muxune naxanye tixi. ²⁵ A mako mi muxun yii fəxən ma. Amasətə a tan nan siimayaan fima yamaan ma, e nun

niiraxinla nun seen birin. ²⁶ A siyane birin da nən mini muxu kedenni. A yi e dəxə dunuja yiren birin yi. A yətəen yi e gbee waxatine nun e dəxədene danne ragidi. ²⁷ Ala na ligaxi nən alogo muxune xa a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nəε. Anu, a mi makuya en sese ra. ²⁸ Amasətə, ε gbee fala jaxumə tiina ndee a falama, e naxa, ‘En dunuja yi gidin ligama a tan nin, en na en masigama a tan nin, en luma dunuja yi a tan nin.’ E mən naxa, ‘Ala bənsənna nan en fan na.’ ²⁹ Xa Ala bənsənna nan en tan na, en nama en miri, a Ala maliga xəmaan na hanma gbetina hanma gəmə sawuran naxan nafalaxi adamane kətəne nun miriyane xən. ³⁰ Ala mi na fe kolontareya waxatine yatexi, koni iki, a muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa e kəjaan maxətə. ³¹ Amasətə a bata ləxə keden nagidi a dunuja birin kitin bolonma naxan yi tinxinni a muxu yəbaxin xən. A bata na kanna mataxamaseri muxun birin xa, a to a rakeli sayani.”

³² E to Pəli xuiin me a muxune kelima sayani, nde yi a magele, koni bonne naxa, “Nxu mən waxy i ya falan name feni waxati gbətə.” ³³ Nanara, Pəli yi keli e tagi. ³⁴ Koni muxuna ndee yi sa a fari, e dənkəleya alo Denisi Areyopagi muxuna nde, e nun naxanla nde naxan yi xili Damarisi e nun ndee gbətəye.

18

Pəli yi siga Kərenti taani

¹ Na xanbi ra, Pəli yi keli Atəna taani, a siga Kərenti taani. ² A Yahudiyana nde li na, naxan yi xili Akila Pontu kaana. E nun a jaxanla Pirisila yi baxi fade nən sa keli Itali yamanani. Amasətə Manga Kilədi bata yi a yamari a Yahudiyane birin xa keli Romi taani. Pəli yi kafu e ma, ³ bayo e birin yi fatan wali siya kedenni ito ra, kidi dəgəna bubun na. A yi lu e fəma walideni. ⁴ Matabu Ləxən birin, a yi falan tima nən Yahudiyane salide banxini, a yi kata Yahudiyane nun Girəkine masətədeni.

* **17:18:** Men kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunuja kəjaan fəsəfəsen ma. E mi yi dina yi. E fe fəsəfəsen nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fəxə ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunuja feene mi ragidixi fəxunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga tərəyaan na. Sitoyisi muxune yi biraxi muxu gbətə a xaranna fəxə ra naxan xili Senoni. E yi waxy dunuja gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki fajni.

⁵ Silasi nun Timote na li waxatin naxan yi keli Masedoniya yi, Pøli yi lu kawandin bø waxatin birin. A sereyaan ba Yahudiyane xa, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na. ⁶ Koni Yahudiyane to a matandi, e a rayelefu, a yi a domani kunkun taxamasenna ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε halagi, ε yeteen nan funfu na ra. Na goronna mi fa n tan xun ma. Iki n sigama siya gbetene nan fema.” ⁷ Awa, a yi keli na, a siga, a sa so muxuna nde a banxini naxan yi xili Titi-Yusutu. Ala yeeragaxu muxun nan yi na ra. A banxin yi salide banxin dæxøn ma. ⁸ Salide banxin kuntigin naxan yi xili Kirisipu, na nun a denbayaan birin yi dænkelya Marigin ma. Korenti kaa wuyaxi yi a falan mε, e dænkelya, e rafu igeni e tubi xinla ma.

⁹ Løxøna nde, Pøli yi fe toon ti kœen na alo xiyena. Marigin yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni falan ti! I nama i dundu! ¹⁰ Amasøtø n na i føxø ra. Muxu yo yii mi i liye, a fe þaxin naba i ra, bayo n ma muxu wuyaxi taani ito yi!” ¹¹ Nanara, Pøli yi lu na yi jee keden kike sennin, a yamanan xaran Alaa falan ma.

¹² Galiyon yi Akaya yamana kanna ra waxatin naxan yi, Yahudiyane birin yi e malan Pøli xili ma, e siga a ra kiti sadeni. ¹³ E yi a kansun, e naxa, “Xemeni ito yamaan mabandunma Ala batu kiina nde nin naxan mi daxa sariyani.”

¹⁴ Benun Pøli xa falan ti, Galiyon yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, “Xa ε tan Yahudiyane yi ε mawugama tinxitareyana fe yi nun hanma gbalona nde, a yi lan nun nayi n xa n tuli mati ε falan na. ¹⁵ Koni ε to ε bode matandima ε falane yi, e nun xinle nun ε gbee sariyane, na ε tan nan ma. N tan mi waxyi findi feni na feen kitisaan na.” ¹⁶ A yi e kedi kiti sadeni. ¹⁷ Awa, e birin yi salide banxin kuntigi Sosaten suxu, e yi a mabønbø kitisa banxin yetagi. Koni Galiyon ma fe mi taran na yi hali!

E xete Antiyøki taani

¹⁸ Pøli yi sage wuyaxi ti a ngaxakedenne fema Korenti taani. Na xanbi ra, a yi keli e fema. E nun Pirisila nun Akila yi so kunkin kui siga Siriya yamanani. Koni a bata yi a

xunna bi Sankire taani a dε tiina nde a fe ra. ¹⁹ E to sa Efesi li, Pøli yi Pirisila nun Akila lu na yi. Koni Pøli yeteen yi siga Yahudiyane salide banxini, e falan ti e bode tagi. ²⁰ E yi a mafan, a a xa bu e fema, koni a mi tin. ²¹ A yi sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa Ala tin, n møn fama nøn ε fema.” A yi døxø kunkin kui, a siga Efesi taani.

²² A Sesariya taan li waxatin naxan yi, a yi siga Yerusalen taani, a sa na dænkelya yamaan xøntøn. Na xanbi ra, a yi siga Antiyøki taani. ²³ A yi waxatidi ti, a yi siga. A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi yamanan birin yi, a yi Yesu føxørabirane kawandi, e sønben søtø.

Apolosi Efesi nun Korenti yi

²⁴ Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga Efesi taani, a xili Apolosi naxan bari Alessandire taani. A yi falan kolon kat, a yi Kitabun kolon ki faji. ²⁵ A yi xaranxi Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe xaranna tima a søbeen nun tinxinna nin. Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon marafu feen na igeni. ²⁶ A yi falan ti følø xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini. Pirisila nun Akila a xuiin mε waxatin naxan yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yeba a xa a kiin yeteni. ²⁷ Siga xønla bata yi Apolosi suxu Akaya yamanani. Nanara, dænkelya muxun naxanye yi Efesi taani, ne yi a mali, e kedin søbe Yesu føxørabirane ma Akaya yi, a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan yi, naxanye yi dænkelyaxi Ala hinanna barakani, a yi ne mali kat! ²⁸ Amasøtø a yi Yahudiyane falan matandima sønbeni kønenni, a yi a yita Kitabun kui, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

19

Pøli yi siga Efesi taani

¹ Apolosi yi Korenti taani waxatin naxan yi, Pøli yi geya yamanani siga, a yi fa Efesi taani. A yi Yesu føxørabirana ndee li na yi. ² A yi e maxødin, a naxa, “Ε dænkelya waxatin naxan yi, ε yi Alaa Nii Sarijanxin søtø ba?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu munma sa Alaa Nii Sarijanxina fe mε nøn.” ³ Pøli yi e maxødin, a naxa, “Ε rafuxi igeni xaranna mundun xøn?” E yi a yabi, e naxa, “Yoni gbee marafuun xaranna.” ⁴ Pøli yi a fala e

xa, a naxa, "Yoni yi muxune rafuma igen nin alogo e xa e kej̄aañ maxet̄e. A yi a falama yamaan xa n̄en, a e xa d̄enk̄eleya na kanna ma naxan fama a tan xanbi ra. Na nan Yesu ra."

⁵ E na m̄e waxatin naxan yi, e rafu igeni Marigi Yesu xinli. ⁶ P̄oli yi a yiin sa e ma, Alaă Nii Sarjanxin yi godo e ma, e yi falan ti xui gbet̄ene yi, e yi nabiya falane ti. ⁷ E tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin j̄eñd̄en.

⁸ P̄oli yi siga Yahudiyane salide banxini, a falan ti yamaan xa xaxili ragidini kike saxan. A yi kata a xa e mabandun Alaă Mangayaan ma. ⁹ Koni ndee yi tengbesen, e mi tin d̄enk̄eleye, e yi lu Yesu a Kirana fe yibes̄e yamaan yet̄agi. Nanara, P̄oli yi a masiga e ra, a Yesu f̄ox̄rabirane xali e danna. E yi lu falan tiye l̄ox̄a yo l̄ox̄a Tiranusi a xarande banxini. ¹⁰ Na yi lu liḡe han j̄ee firin. Nanara, muxun naxanye birin yi d̄oxi Asi yamanani, Yahudiyane nun Gir̄ekine, ne birin yi Marigina falan m̄e.

Sebaa dii x̄emene fe

¹¹ Ala yi kabanako fe gbeene liga P̄oli x̄on ma. ¹² Nanara, dugi dungin nun wali domaan naxanye bata yi din a fatin na, e yi ne tongoma n̄en, e yi e sa furemane fatin ma. E yi kend̄eja, yinnane fan yi x̄ete e f̄ox̄a ra. ¹³ Yahudiyane naxanye yi sigama yirene yi yinnane kedideni, ne fan yi kata Marigi Yesu xinla rawalideni e yinnan j̄axine kedi. E yi a falama yinnane xa n̄en, e naxa, "N bata ε yamari Yesu xinli, P̄oli naxan ma fe kawandi bama, ε x̄ete muxuni ito f̄ox̄a ra!" ¹⁴ Yahudiyane saraxarali kuntigina nde Sebaa dii x̄emene soloferene yi na nan ligama.

¹⁵ Koni l̄ox̄ona nde yinnan yi e yabi, a naxa, "N Yesu kolon, n P̄oli fan ma fe kolon, koni nde ε tan na?" ¹⁶ Yinnan yi x̄emene naxan f̄ox̄a ra, na yi dutun e ma s̄enben na, han a yi e birin n̄o. A yi e mab̄nb̄o han e ragenle yi e gi, e maxel̄oxin yi mini banxini. ¹⁷ Yahudiyane nun Gir̄ekin naxanye yi d̄oxi Ef̄esi taani, ne to ito m̄e, e birin yi gaxu kati! Marigi Yesu xinli binya han! ¹⁸ Muxun naxanye d̄enk̄eleya, na wuyaxi yi fa, e yi e ti e fe j̄axine ra k̄enenna ma. ¹⁹ Naxanye yi

woyim̄yaan ligama, ne yi e k̄edine malan, e fa e ra, e yi e gan birin yet̄agi. E yi k̄edine sareñ yate, a birin malanxina, gbeti gbanan wuli tongue suulun. ²⁰ Alaă falan yi xuyama ayi na kii nin, Marigin s̄enben barakani.

S̄onx̄o s̄onx̄o naxan te Ef̄esi taani

²¹ Na feene danguxina, P̄oli yi a miri, a xa siga Masedoniya nun Akaya yamanani, siga han Yerusalen taani. A yi a fala, a naxa, "N na siga na waxatin naxan yi, f̄o n xa sa Romi fan to." ²² Nanara, a yi a mali muxu firin nasiga Masedoniya yamanani, Timote nun Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.

²³ Na waxatini, s̄onx̄o gbeen yi te Ef̄esi taani mas̄to Yesu a Kirana fe ma. ²⁴ Xabuna nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi e gbee ala j̄axalanmana nde Aritemi batu banxin sawura xunxurine rafalama gbeti b̄onb̄oxin na. Na yi t̄on̄o gbeen nan s̄ot̄oma a tan nun a walik̄e bodene xa. ²⁵ Nanara, a yi a walik̄e bodene birin xili, e nun naxanye yi na wali sifan ligama, a yi a fala e xa, a naxa, "Nfafane, ε a kolon en nafunla s̄ot̄oma wanli ito nin.

²⁶ P̄oli ito feen naxan ligama, ε bata na m̄e, ε yi a to. A naxa, a muxune susuren naxanye rafalama e ala ra, Ala mi ne ra mumε! A bata muxu wuyaxi mayenden, a yi e maxet̄e Ef̄esi taani be e nun fayida Asi yamanan birin. ²⁷ Fe x̄adex̄en nan na ra. En ma wanli ito fama xili j̄axin s̄ot̄deni n̄en! En ma ala Aritemi batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi naxan batuma Asi yamanan nun dunuja yiren birin yi, na binyen bama a ma n̄en."

²⁸ Yamaan falani itoe m̄e waxatin naxan yi, e b̄on̄en yi te, e s̄onx̄o s̄onx̄o, e naxa, "Ef̄esi kaane gbee ala Aritemi gbo!" ²⁹ S̄onx̄o s̄onx̄on yi te taan yiren birin yi. Yamaan yi P̄oli sigati bodene susu, Gayi nun Arisitaraki, Masedoniya kaane. E birin gitmat̄on yi siga ne ra yamaan malanden.

³⁰ A x̄onla yi P̄oli susu, a xa siga yamaan yet̄agi koni Yesu f̄ox̄rabirane mi tin a siga. ³¹ Yamanan muxu gbeena ndee naxanye yi P̄oli x̄oyine ra, na ndee yi x̄eraan nasiga a ma, e yi a mafan a nama so yamaan ye.

³² Malanden tan yi basanxi han! Ndee yi s̄onx̄oma fena nde ra, bonne yi s̄onx̄oma fe

gbetē ra, amasōtō e yi malanxi na feen nax-anye ma, a wuyaxi mi yi sa ne kolon nēn. ³³ Yahudiyane yi muxuna nde radinma yēn na alogo a xa falan ti naxan yi xili Alesandire. Muxuna ndee yi a yebama a xa naxan ligaxi, nayi, a yi yamaan masabari a yiin na alogo a xa falan ti. ³⁴ Koni e a kolon waxatin naxan yi, a Yahudiyā nan yi a ra, e birin yi sōnxō e bode xōn ma han waxati xunkuye, e naxa, “Efesi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

³⁵ Dōnxēn na, taan sēbeli tiin yi yamaan masabari, a naxa, “Efesi kaane, dunuja muxune birin a kolon, a Efesi taan nan Aritemi batu banxin kantanma e nun a sawuran naxan godo keli kore! ³⁶ Muxu yo mi nōe feni itoe matande. Nanara, ε lan nēn ε yi ε sabari. Ε nama fefe lig a wolonni. ³⁷ Ε bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se muñaxi alane batu banxine yi, e mi en ma suxuren naxalanmaan nayelexuxi hali! ³⁸ Xa mawugana nde Demetiri nun a walikeēn bodene kui lan muxu yo ma, kiti banxine nun kitisane na. Exa sa e mawuga mēnni. ³⁹ Xa ε mōn wama fe gbetē xōn ma fō ε xa a fala taan dugurenne malanni. ⁴⁰ E nama sa en kansun murutē feen na to sōnxō sōnxōna fe ra. Bayo en mi nōe dēntegē yo se malanni ito ti xunna ma.” A yelinxini ito fale, a yamaan nasiga.

20

Poli Masedoniya nun Akaya yi

¹ Sōnxō sōnxōn baxina a ra, Poli yi Yesu fōxrabirane malan. A yi e ralimaniya, a yi a jnungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya yamanani. ² A dangū na yamanan birin yi, a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na danguxina, a siga Gireki yamanani, ³ a kike saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya yamanani kunkin kui, koni a to a kolon a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi a miri, a xa xētē Masedoniya kiraan xōn ma. ⁴ Pirusi a dii xēmēn Sopateri Beere kaan yi siga a matideni, e nun Arisitaraki nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi Deribe kaan nun Timōte e nun

Tikiko nun Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani. ⁵ Ne yi siga yēn na, e sa nxu legeden Tirowasi taani. ⁶ Buru Tetaren Sanla* danguxina, nxu yi dōxō kunkin kui keli Filipi taani. Xii suulun danguxina, nxu yi sa bonne li Tirowasi taani, nxu yi lōxō xun keden ti na yi.

Poli Eyutiki rakeli fena sayani

⁷ Simitin jinbanna ra, nxu yi malanxi buruni gira feen na nxu bode xōn ma. ⁸ Poli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyε han kōe tagini amasōtō a yi sigama nēn na xōtōn bode. ⁹ Nxu yi malanxi kore banxin naxan kōe ra, lenpu wuyaxi yi mēnni. ¹⁰ Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na yi dōxi kore banxin foye soden nan na. Poli to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna yi xi han! Xixōnla yi gbo ayi han, a yi bira keli kore banxin saxandeni. E yi sa a faxaxin li. ¹¹ Awa, Poli yi godo, a yi a felen a xun ma mafureñ, a yi a tongo, a naxa, “Ε nama xamin, a niin mōn a yi.” ¹² Na xanbi ra, Poli mōn yi te sangansoon kōe ra. A yi buruni gira, a yi a don. Poli yi falan ti e xa han xōtōnni, na xanbi ra a yi siga. ¹³ E siga banxulanna kēndēn na, na yi e ralimaniya ki faji.

Poli jnungu fena Efesi kaane ma

¹⁴ Nxu yi siga Poli yēe ra kunkin kui Asosi taani, nxu yi Poli tongoma kunkin kui dēnaxan yi. Amasōtō, a yi sigama a sanna nan ma. ¹⁵ A to nxu li Asosi taani, nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana nde yi, naxan yi xili Mitilene. ¹⁶ Na xōtōn bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma han Kiyo taani. A soge firindeni, nxu yi fa Samosi yi, a soge saxandena, nxu sa Miletli li. ¹⁷ Poli yi a ragidi, a xa dangū Efesi taan dēxōn kunkin kui amasōtō a mi yi waxi ti feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi mafuraxi alogo Se Xaba Singen Sanla xa a li Yerusalēn taani, xa na lanjē.

Poli a jnungu xuina

¹⁸ Poli yi xeraan nasiga Efesi taani keli Miletli yi, a dēnkelya yamaan fonne xa fa. ¹⁹ E to fa, a yi a fala e xa, a naxa,

* **20:6:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii soloferē lēben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarjan kiina nde nan yi a ra. A mato Xoroyaan 12.15 kui. [†] **20:7:** Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximēnna nan na.

“Xabu n faan soge singena Asi yamanani ε tagi, ε n kewanle kolon. ¹⁹ N bata wali Marigin xa yεtε magodon nun yεegeni. N mən yi tɔrɔma Yahudiyane yanfantenyaa bun. ²⁰ Ε a kolon a n mi ε munanfan fe yo luxunxi ε ma. N bata xaranna ti ε xa yamani e nun ε banxine yi. ²¹ N bata a rali Yahudiyane nun Girékine birin ma a e xa e kεnjaan maxεte, e tubi Ala ma, e dεnkeleya en Marigi Yesu ma.”

²² “Nba, Alaa Niin nan sigama n na Yerusalen taani iki. Feen naxanye sa ligama n na na yi, n mi ne kolon. ²³ N naxan tun kolon fō n nema danguma taa yo taa, Alaa Nii Sarjanxina n nakolonma a kasorasaan nun tɔrɔ wuyaxi n mameen yεen na. ²⁴ Koni n mi n niin yatεxi sese ra fō n bata kiraan naxan de suxu, n xa na rakamali. Marigi Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na rajan. Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru Fajin seren ba.”

²⁵ “Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan ti ε tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Mangayaan kawandin ba ε xa, ε tan sese mi fa n toma sənən. ²⁶ Nanara, n na a falama ε xa to yεtεni, xa ε tan nde yo halagi, na goronna mi fa n tan xun ma. ²⁷ Amasətə n bata Ala sagoon birin nali ε ma, a sese mi fa luxi. ²⁸ Ε jəxə lu ε yεtε xən e nun Alaa Nii Sarjanxina ε findixi yamaan naxan birin masuxu muxuye ra. ²⁹ Alaa yamaan masuxu alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a bata a sara a yεtε wunla ra. ³⁰ Amasətə n na kolon, n na keli ε tagi waxatin naxan yi, muxu jəxine fama nən sodeni ε tagi, e kata ε yamaan kaladeni alo kankone xuruse kurun tagi. ³¹ Muxuna ndee kelima nən ε tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu fəxərabirane xa bira e fəxə ra. ³² Nanara, ε lu ε yεe ra yi! N na ε keden kedenna birin nakolonxi feen naxanye ma jεe saxan kəeεn nun yanyina yεegeni, ε nama ninan ne xən!”

³² “Awa, iki n bata ε taxu Ala ra e nun a hinan falan naxan nəe sənben fiyε ε ma, a yi na keen fi ε ma naxan maraxi muxu sarjanxine birin xa. ³³ N mi kunfaxi muxu yo a gbeti xən, hanma xəmana, hanma dugine. ³⁴ Ε yεtεna a kolon, n yεtεen yii fəxəne

nan nxu nun n lanfane makone fanxi. ³⁵ A lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n bata na birin yita ε ra wali xədεxε sifani ito xən ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ε xaxili lu ne xən ma. A naxa, ‘Naxan seen fima, na barayin gbo dangu a sətə muxun na.’”

³⁶ Pəli to yelin falan tiyε e xa, a yi a xinbi sin e fəma, e birin yi Ala maxandi. ³⁷ E birin yi wuga, e yi e yiin nabilin Pəli ma, e yi a sunbu. ³⁸ A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a toma sənən, na yi e sunu katı. E sa a mati han kunki dεen na.

21

Pəli siga fena Yerusalen taani

¹ Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi bəxən na kunkin kui. Na xətən bode, nxu sa so Rəde bəxəni, nxu yi keli mənni nxu fa Patara taani. ² Nxu yi kunkina nde li mən naxan yi fəxə igeni gidima siga Fenisa yamanan binni, nxu yi te na kui. ³ Nxu Sipiri bəxən toxina, nxu yi dangu a ra, a lu kəmen fəxən binni. Nxu yi siga Siriya yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin yi lanma a xa goronne ragodo dənaxan yi.

⁴ Nxu yi Yesu fəxərabirana ndee li mən. Nxu yi ləxə xun keden ti ne fəma. E yi a fala Pəli xa Alaa Nii Sarjanxin sənbeni, e naxa, a a nama siga Yerusalen taani. ⁵ Koni na xunsagin jəxine, nxu yi keli, nxu siga. Yesu fəxərabirane birin yi sa nxu mati, e nun e naxanle nun e diine han taan fari ma. Nxu yi nxu xinbi sin baan de, nxu yi Ala maxandi mənni. ⁶ Na xanbi ra, nxu yi nxu jəngu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e tan yi xεtε e konni.

⁷ Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire taani siga Pitolome taani, nxu yi dənkeleya muxune xəntən na yi, nxu ferijen e fəma.

⁸ Na xətən bode nxu yi keli mən, nxu yi siga Sesariya taani. Nxu yi sa so Filipi Xibaru Fajin Raliin konni naxan yi na muxu sugandixi soloferene ye.* ⁹ Dii təmə fututare rasələnxi naanin yi Filipi yii, ne yi nabiya falane tima. ¹⁰ Nxu xi dando tixin na, nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa sa keli Yudaya yi. ¹¹ A yi fa nxu fəma, a yi Pəli a tagi xidin tongo, a yi a yεtε sanne nun a yiine xidi na ra, a naxa, “Alaa Nii

* **21:8:** A mato Xərane 6.5 nun Xərane 8.5-40 kui.

Sarihanxin naxa, ‘Yahudiyane tagi xidini ito kannna xidima ikiini Yerusalen taani, e a so siya gbetene yii.’”

¹² N xu na mε waxatin naxan yi, n xu birin yi Pəli mafan, a a nama siga Yerusalen taani. ¹³ Koni a yi n xu yabi, a naxa, “Nanfera ε wugama han ε n bøjen kala? Amasətən yitənxi na a ra e xa n xidi Yerusalen taani, e yi n faxa Marigi Yesu xinla fe ra.” ¹⁴ A to mi tin nxø falan suxε, n xu mi kankan a ma, n xu yi a fala, n xu naxa, “Marigin sagoon xa liga.”

¹⁵ Na lɔxøne to dangu, n xu yi n xu yitən, n xu yi siga Yerusalen taani. ¹⁶ Yesu fɔxərabirana ndee yi n xu mati keli Sesariya taani. E yi n xu xali Menason Sipiri kaan konni, n xu yi lan n xu xa yigiyə dənaxan yi. Yesu fɔxərabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

Pəli yi Yaki xəntən

¹⁷ N xu Yerusalen taan li waxatin naxan yi, dənkəleya muxune yi n xu yisuxu səwani. ¹⁸ Na xətən bode, n xu nun Pəli yi siga Yaki xəntəndeni. Dənkəleya yamaan fonne birin yi malanxi na yi. ¹⁹ Pəli yi e xəntən, a yi a wanla birin dəntəgen sa e xa Ala feen naxanye ligaxi siya gbetene tagi. ²⁰ E na mε waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pəli xa, e naxa, “N xu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyan wuli wuyaxi bata dənkəleya, e birin mən tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni. ²¹ Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyan naxanye birin siya gbetene yε, a i ne xaranma e xa xεtε Musaa sariyan fɔxø ra, a e mən nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu. ²² En fa nanfe ligan nayi? Amasətəsikε yo mi na, e a məma nən, a i bata fa. ²³ Nanara, n xu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xəmε naanin be naxanye bata e dε ti Ala xa. ²⁴ Siga e fɔxø ra, ε sa ε rasarijan ε bode xən ma. I mən xa e sareñ fi, alogo e xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nən, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a jəndi mi e sese ra, koni a i fan yεtεen Musaa sariyane suxi. ²⁵ Koni siya gbetē naxanye tan bata dənkəleya, n xu bata nxø miriyane səbε, n xu yi a rasiga ne ma. N xu naxa, e xa e yεtε

ratanga donseen donna ma naxan bata rali susurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna.”[†]

²⁶ Na xətən bode, Pəli yi na xəmεne tongo e yi rasarijan e bode xən ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a xa a fala e xa e sarijan lɔxøne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e keden kedenna birin xa.

Pəli suxu fena Ala Batu Banxini

²⁷ Soge solofereden jənmatəna, Yahudiyan naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pəli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu. ²⁸ E sənxø sənxø, e naxa, “Isirayila muxune, ε n xu mali. Xəməni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yεtεen bata Girəkine raso Ala Batu Banxini, e yi na sarijanna kala.” ²⁹ E ito falaxi nən bayo e bata yi Tirofime Efəsi kaan to a fɔxø ra taani, e yengi yi a ma a Pəli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

³⁰ Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pəli suxu, e yi mini a bubue Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so dεtεne ragali keden na. ³¹ Yamaan yi waxi Pəli faxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sənxø sənxøn Yerusalen taan yiren birin yi. ³² Sofa mangan yi sofane nun sofa kəmen kuntigine xili, e siga e giyε yama gbeen fəma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pəli bənbə. ³³ Sofa mangan yi sa Pəli suxu, a yi e yamarı, a e xa a xidi yələnxən firin na. Na xanbi ra, a yi maxədinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi. ³⁴ Koni muxuna ndee yi sənxəma fena nde ra, bonne sənxəma fe gbetε ma. Sofa mangan mi yi sese yεtε toma sənxø sənxən. Nayi, a yi yamarın fi a e xa siga Pəli ra yire makantanxini. ³⁵ Pəli to e banxin te dεtεn li, fɔ sofane xa yi fa a tongo nən, e siga a ra amasətə yamaan yi jənaraxi. ³⁶ Yamaan birin yi biraxi a fɔxø ra, e sənxəma, e naxa, “A xa faxa!”

Pəli yi a yεtε yεba

³⁷ E yi sigama Pəli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan

[†] 21:25: A mato Xerane 15.20 kui.

xa, a naxa, “I tinje ba n xa falana nde ti i xa?” Sofa mangan yi a maxədin a naxa, “I Girəki xuiin məma? ³⁸ Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutedeni, a siga yəngə so muxu wuli naaninna ra tonbonni?” ³⁹ Pəli yi a yabi, a naxa, “Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurennan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa.”

⁴⁰ Sofa mangan yi tin. Nanara, Pəli yi keli a ti banxin te dəen na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pəli yi falan ti e xa Heburu xuini.

22

¹ A naxa, “Ngaxakedenne nun n fafane, ε tuli mati, n xa n xənba ε xa!” ² E to a mə a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pəli yi siga falan ma, a naxa, ³ “Yahudiyan nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyeli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan yi n fan yi alo ε tan birin kii naxan yi to. ⁴ N fan yi Yesu a Kiraan muxune bəsenxənyama han n yi e faxa. N yi xəməne nun naxanle suxuma, n yi e sa kasoon na. ⁵ Saraxarali Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n seren bə nən na ma, amasətə n kədin sətə e ra nən, siga en ngaxakeden Yahudiyanne ma Damasi taani. Nanara, n yi siga na yi muxuni itoe suxu xinla ma, n yi e xidi, n xətə e ra Yerusalən taani e naxankatadeni.”

Pəli yi a tubifeen fala Xərane 9.1-19, 26.12-18

⁶ “Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, n bata yi maso Damasi taan na, təe dəgə gbeen yi ti n ma mafuren keli kore! ⁷ N bira bəxəni. N fala xuiin mə, a naxa, ‘Səli, Səli, i n bəsenxənyama nanfera?’ ⁸ N yi a maxədin, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu Nasareti kaan nan n tan na, i naxan bəsenxənyama iki!’ ⁹ Muxun naxanye yi n fəxə ra, ne fan yi na təe dəgen to. Koni naxan yi falan tima n xa, e mi na xuiin mə. ¹⁰ N yi maxədinna ti, n naxa, ‘Marigina, n xa nanfe liga?’ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Keli, i siga Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin liga fe ra, ne birin sa falama i xa nən

mənni.’ ¹¹ Na təe dəgə gbeen yi n danxu, na ma, n lanfane yi n yi rasuxu e siga n na Damasi taani.”

¹² “Awa, xəməne nde yi na yi, naxan yi xili Ananiyasi. Muxu təgəndiyaxin nan yi a ra, a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyan naxanye birin yi dəxi mənni, ne yi a binyaxi kati! ¹³ Na yi fa, a ti n dəxən, a naxa, ‘Ngaxakedenna Səli, seen to fa!’ N yi toon ti keden na, n yi a tan to. ¹⁴ A yi a fala, a naxa, ‘Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa a sagoon kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to, i yi a xuiin yətəen mə. ¹⁵ Amasətə i bata feen naxanye to, i yi a mə, i findima nən na seren na muxune birin xa. ¹⁶ Awa, i fa nanse maməma iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine birin xa ba i ma, i yi a maxandi a xinli.’”

Pəli a xərayana siyane ma

¹⁷ “N xətexina Yerusalən taani, n yi Ala maxandima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, n yi fe toon ti alo xiyena. ¹⁸ N yi Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, ‘I mafura, i keli Yerusalən taani keden na, amasətə i sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na suxuma.’ ¹⁹ N yi a yabi, n naxa, ‘Marigina, e a kolon yati a n yi sigama salide banxine yi, naxanye dənkəleyaxi i ma, n yi ne sa kasoon na, n yi e bənbə. ²⁰ E to yi i serena Etiyen faxama, n tan yətəen yi na, n tin nən. Naxanye yi a faxama, n tan nan yi ne dugine kantanma.’ ²¹ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Siga, amasətə n na i rasigama nən siya gbətəne ma yire makuyene yi.’”

²² Yamaan yi e tuli mati Pəli xuiin na han a yi na fala. E yi sənxə fələ kati, e naxa, “A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a ra a nii ra!” ²³ E yi sənxəma, e e domane wolima kore, e gbangbanni te. ²⁴ Romi sofa mangan yi yamarin fi, a e xa so Pəli ra yire makantaxini. A naxa, a e xa a bulan, e yi a maxədin alogo a xa a kolon yamaan sənxəma a ma feen naxan ma. ²⁵ Koni e to a xidi a bulan xinla ma, sofa kəmən kuntigin naxan yi tixi na, Pəli yi na maxədin, a naxa, “A daxa ε xa Romi dugurennan nde bulan hali ε munma naxan makiti singen?”

²⁶ Sofa kəmən kuntigin na mə waxatin naxan yi, a yi siga sofa mangan fəma, a yi na fala, a yi a maxədin, a naxa, “I nanfe liga? Romi dugurennan nde nan xəməni ito

ra!” ²⁷ Nanara, sofa mangan yi siga, a yi Pəli maxədin, a naxa, “A fala n xa, xa Romi dugurennna nde nan i tan na?” Pəli yi a yabi, a naxa, “Ən, a tan nan nde n na.” ²⁸ Sofa mangan yi a fala, a naxa, “N gbeti gbeen nan baxi, n findi Romi dugurennna ra.” Pəli yi a yabi, a naxa, “Koni n tan barixi Romi dugurenyaan nin.”

²⁹ Muxun naxanye yi a bulanma nun alogo a xa falan ti, ne yi keli a fəma keden na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan yi, a bata yi Romi dugurennna nde xidi yələnxənna ra nun, na fan yi gaxu.

Yahudiyane yi Pəli makiti

³⁰ Yahudiyane yi Pəli kansunma feen naxan na, sofa mangan yi waxy na kolon feni. Nanara, na xətən bode, e yi Pəli fulun. Sofa mangan yi saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan yamari, e yi e malan. Na xanbi ra, a yi Pəli ti e yətagi.

23

¹ Pəli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa, “Ngaxakedenne, n feen naxanye ligaxi Ala yee xəri han to, n mi n yətə yalagima ne ra.” ² Muxun naxanye yi tixi Pəli fəma, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi ne yamari, a e xa Pəli dəen garin. ³ Pəli yi a fala a xa, a naxa, “Ala i fan bənbəma nən, i tan naxan luxi alo banxin naxan fari mafixa, koni a kuiin ləxi. I dəxi n makitideni sariyan xən. Koni i tan sariyan kalama amasətə i bata yamarin fi, a e xa n bənbə!” ⁴ Muxun naxanye yi Pəli fəma, ne yi a fala a xa, e naxa, “I Alaa Saraxarali Kuntigi Singen nan konbima na ra.” ⁵ Pəli yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi a kolon a Saraxarali Kuntigi Singen nan a ra. Amasətə a səbəxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama fala jaxin ti i ya yamaan mangan ma.’”^{*}

⁶ Pəli yi a kolon, a Saduse muxune nun Farisi muxune nan yi na yamaan na. A yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa yamaan tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, Farisi muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun na a ra. E n makitima bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nən sayani!” ⁷ A na falaxina, Saduse muxune nun Farisi muxune yi fəlo e bode matandə, yamaan yi taxun.

⁸ Saduse muxune yi a falama, e naxa, a muxune mi kelima sayani, e mən naxa, a malekane mi na hanma sənbə totarene. Koni Farisi muxune tan yi laxi ne birin na. ⁹ Nanara, sənxə sənxə gbeen yi keli. Awa, sariya karaməxəna ndee yi keli Farisi muxune yə, e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe jaxi yo toxi xəməni ito a fe yi. Yanyina nde, sənbə totarena nde hanma malekan falan ti a xa nən yati!”

¹⁰ Matandin yi gbo ayi han sofa mangan yi gaxu, a e nama Pəli yibə dungi dungin na. Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pəli tongo yamaan tagi, e siga a ra yire makantaxini.

¹¹ Na kəeen na, Marigin yi mini Pəli xa, a naxa, “I wəkilə! I sereyaan bama n xa nən Romi taani alo i a liga Yerusalən taani kii naxan yi.”

Eyanfan so Pəli ma

¹² Na xətən bode, Yahudiyane yi e malan e lan a ma, e yi e kələ, a e mi donseen donma, e mi igen minma fə e Pəli faxa.

¹³ Naxanye na feni tən, e dangu muxu tonge naanin na. ¹⁴ Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine nun fonne fəma, e naxa, “Nxu bata nxu kələ, a nxu nama sese don fə nxu Pəli faxa. ¹⁵ Awa, nayi ε tan nun kitisa yamaan xa xəraan nasiga Romi sofa mangan ma, a a xa Pəli rafa ε ma alogo ε xa a fe fəsəfəsə. Nxu yitənxi nxu xa a faxa benun a xa be li.”

¹⁶ Koni Pəli magiləna dii xəmen na yanfan mexina, a yi siga yire makantaxini, a sa feni ito fala Pəli xa. ¹⁷ Na xanbi ra, Pəli yi sofa kəmən kuntigina nde xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a ra sofa mangan fəma, a waxi falana nde ti feni a xa.” ¹⁸ A yi a tongo, a siga a ra sofa mangan fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Pəli naxan kasoon na, na nan n xilixi, a yi a fala n xa, a naxa, a n xa fa banxulanni ito ra i fəma amasətə a waxi fena nde fala feni i xa.” ¹⁹ Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a siga a ra a danna, a sa a maxədin, a naxa, “I nanfe falama n xa?” ²⁰ Banxulanna yi a fala a xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila e xa i mafan, a i xa Pəli rasiga kitisa yamaan ma alogo e xa a fe fəsəfəsə. ²¹ Koni i nama i tuli

* 23:5: Xərəyaan 22.27

mati ne ra amassōtō e dangu muxu tonge naanin na naxanye luxunxi Pəli yee ra. E birin bata e kələ, a e nama sese don, e nama e min, han e yi a faxa. E yitənxi na nan ma iki. E i ya yamarin nan tun legedenma.”
22 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa fa fala i bata na yeba n xa.” A banxulanna yiba, a yi siga.

Pəli yi rasiga Felisi ma

23 Sofa mangan yi sofa kəmən kuntigi firin xili, a naxa, “E sofa kəmə firin tongo, e nun soo kan tonge solofera nun tanba kan kəmə firin. E ne yitən, siga Sesariya taani to kəeen na dəge waxatin na dangu.
24 E fa soona ndee ra Pəli tongo xinla ma, alogo a xa sa yamana kanna Felisi konna li bəjəe xunbenli.” **25** Na xanbi ra, a kədin səbe, a naxa, **26** “N tan Kilədi Lisiyasa bata i tan Felisi yamana kan fajin xəntən.
27 Yahudiyane xəməni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxa. N to a kolon a Romi dugurennna nan a ra, nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi. **28** E a kansunma feen naxan na, n yi waxi na kolon feni. Nanara, n siga a ra e kitisa yamaan fəma. **29** N yi a to, a e a kansunma e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo ligaxi, a faxə feen naxan ma hanma e a sə kasoon na feen naxan ma. **30** Kon i to a mə a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a rasiga i ma keden na. N mən yi a kansun muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan fəma.”

31 Yamarin naxan fi sofane ma e yi na liga. E yi Pəli tongo, e siga a ra Antipatiri taani. **32** Na xətən bode sofaan naxanye siga e sanni, ne yi xətə yire makantanxini. Soo kanne yi Pəli tongo. **33** E yi siga Pəli ra Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e kədin fan so a yii. **34** Yamana kanna yi kədin xaran, a Pəli maxədin a kelixi yamanan naxan yi. A a kolon waxatin naxan yi, a a kelixi Silisi yamanan nin, **35** a naxa, “I kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n na n tuli matima nən i ya fe ra na waxatini.” Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune xa Pəli mara yamana kan banxini.

24

Yahudiyane yi Pəli kansun

1 Soge suulun danguxina, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga Sesariya taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu xun mayəngən naxan xili Teritule. Ne yi e mawuga Pəli fari yamana kanna yetagi. **2** E to Pəli maxili, Teritule yi Pəli kansun fələ falani itoe yi, a naxa, “Felisi manga fajina, nxu bəjəe xunbeli gbeen naxan sətəma i barakani, e nun i feen naxanye yitənxi i ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen na, **3** nxu fe fajin naxanye birin sətəma i yii waxatin birin e nun yiren birin yi, nxu barikan birama i xa na ra, manga Felisi.
4 Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo. Nanara, n na i mafanma, yandi i tuli mati nxu dəntəgə xuiin na ndedi. **5** Nxu bata xəməni ito to, muxu tərə gbeen na a ra naxan sənxə sənxən nakelima Yahudiya yamaan ye dunuja yiren birin yi. A tan nan Yesu Nasareti kaana dinan yeeṛatiin na. **6** A mən bata kata a xa Ala Batu Banxina sarijanna kala. Nanara, nxu a suxi. A xənla yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxə sariyan kii naxan yi. **7** Koni sofa mangana, Lisiya yi fa a tongo nxu yii karahanni. **8** Na xanbi ra, a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i fəma. Xa i xəməni ito maxədin, i yetəna a kolonma nən nxu a kansunma feen naxan birin na.” **9** Yahudiyane fan yi tin na falan ma, e naxa, a jəndi nan na birin na.

Pəli yi a xənba Felisi yetagi

10 Yamana kanna yi Pəli yamari, a a xa falan ti. Pəli yi a fala, a naxa, “N na a kolon, a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na xabu jəe wuyaxi. Nanara, n na n xənbama i yetagi xaxili ragidini. **11** I yetəen nəe a kolonjə nən yati, a munma dangu xi fu nun firin na singen xabu n siga Yerusalən taani Ala batuden. **12** E mi n lixi Ala Batu Banxini muxe matandide yi, hanma yamaan kui sodeni salide banxine yi hanma yire gbətə yi taani. **13** E n kansunma feen naxanye ra iki, e mi nəe na jəndin yite i ra. **14** N na n tiyə na ra i yetagi fa fala a n na n benbane Ala nan batuma Yesu a Kiraan xən e a falan naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu, feen naxan birin səbəxi Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin na. **15** Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi kii kedenna nin, a faxa

muxune kelima nən sayani, tinxin muxune nun tinxintarene birin. ¹⁶ Nanara, n na n fanga bərən ligama waxatin birin, alogo n nama n yete yalagi Ala yetagi e nun muxune yetagi.”

¹⁷ “N bata yi nee dando ti n mi Yerusalen taan li. Koni iki, n sigaxi Yerusalen taani nən alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa yiigelitəne xa. N mən yi saraxane ba Ala xa. ¹⁸ N bata yi n yete rasarijan, e n li Ala Batu Banxini na ligadeni waxatin naxan yi. Gali mi yi n fema, sənxə sənxən mi yi na. ¹⁹ Koni Yahudiyan naxanye kelixi Asi yamanani, ne nan yi lanma e xa fa i yetagi n kansundeni, xa fena nde e kui n xili ma. ²⁰ Xanamu, muxun naxanye be, ne xa a fala n kalan naxan tixi, n yi tixi kitisa yamaan yetagi waxatin naxan yi. ²¹ Fə n falan naxan tixi e tagi n xuini texin na, n naxa, ‘E n makitima to bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nən sayani!’ ”

²² Felisi naxan yi Yesu a Kiraan kolon ki faj, na yi falani so, a yi a fala e xa, a naxa, “Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan yi, n yi i ya kitin bolon.” ²³ A yi a fala sofa kəmen kuntigin xa, a xa Pəli kantan kasoon na, a yi a xənbəjin ndedi, a e mən nama tondi a xəyine xa a mali a makone ra.

Pəli Felisi nun Dirusila yetagi

²⁴ Xi dando danguxina, Felisi nun a naxanla Dirusila yi fa, Yahudiya naxanla nan yi na ra. Felisi yi xəraan nasiga Pəli xilideni, a yi a tuli mati a falan na lan dənkəleyaan ma Alaa Muxu Sugandixin ma Yesu. ²⁵ Koni Pəli yi falan tima waxatin naxan yi lan tinxinna nun yete suxun nun kitifamatəna fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A yi a fala a xa, a naxa, “Siga singen, xa waxati sa lu n yii, n na i xile.” ²⁶ A mən yi waxi a xən a Pəli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi a xilima waxatin birin alogo e xa batu.

²⁷ Neε firin danguxina, Pərusu Fesitu yi dəxə yamana kanyani Felisi funfuni. Felisi yi waxi a xən ma, a xa Yahudiyan rafan feen liga. Nanara, a yi Pəli lu kasoon na.

¹ A faan xii saxanna yamanani, Fesitu yi keli Sesariya taani siga Yerusalen taani. ² Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne yi e mawuga Pəli fari. ³ E yi Fesitu mafan a a xa e rafan feen liga, a yi fa Pəli ra Yerusalen taani. E bata yi yanfan so a ma nun, e yi wama a faxa feni kira yi. ⁴ Fesitu yi e yabi, a naxa, “Pəli maraxi kasoon na Sesariya taani, n tan fan yeteen mi buma, n siga na yi. ⁵ Xa a fe jaxi ligaxi, e yəeratina ndee xa siga n fəxə ra Sesariya taani, e sa a kansun.”

⁶ Fesitu yi lu e fema xii solomasəxə han fu yate, na xanbi ra, a siga Sesariya taani. Na xətən bode, a yi dəxə kiti sadeni, a yi e yamari, a e xa Pəli raso. ⁷ Pəli na li waxatin naxan yi, Yahudiyan naxanye yi kelixi Yerusalen taani, ne yi ti a rabilinni, e fe jaxi wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nəe naxanye nəndin mayite. ⁸ Koni Pəli yi a yete xənba, a naxa, “N mi kala yo tixi Yahudiyan sariyan ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi Manga Gbeen ma.”

⁹ Fesitu yi waxi a xən ma, a xa Yahudiyan rafan feen liga. Nanara, a yi Pəli maxədin, a naxa, “I waxi a xən ma, i xa siga Yerusalen taani, i sa makiti feni itoe ma n yetagi na yi ba?” ¹⁰ Pəli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a lan n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi Yahudiyan ra hali alo i yetena a kolon kii naxan yi. ¹¹ Xa n bata tinxintareyaan liga hanma fe gbətə, n faxə naxan ma, n mi tondima n xa faxa. Koni itoe wulen nan sama n xun ma. A mi daxa muxu yo xa n so e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi taani!”

¹² Fesitu yelin falan tiyə a maxadi muxune xa waxatin naxan yi, a yi Pəli yabi, a naxa, “I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma, i sigama nən Manga Gbeen yetagi!”

Pəli yi ti manga gbətə yetagi

¹³ Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun Berinisi yi siga Fesitu xəntəndeni Sesariya taani. ¹⁴ E to yi xii wuyaxi radanguma na, Fesitu yi Pəli a fe yəba Mangan xa, a naxa, “Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon na. ¹⁵ N siga Yerusalen taani waxatin naxan yi, Yahudiyan saraxarali kuntigine nun yamaan fonne mawugan sa nən a fari, a n xa a yalagi.

¹⁶ Koni n yi a fala e xa, n naxa, Romi kaane mi darixi muxun faxe benun e nun a kansun muxune xa ti kitisaan yetagi a yi a yeba. ¹⁷ Nanara, e birin yi fa n fɔxɔ ra be. N mi bu tixi n yi a makiti fɔlɔ na xɔtɔn bode, n yamarin fi a e xa fa xemén na. ¹⁸ A kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen jaxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese ra ¹⁹ fo e to lu e bode matandε e dinanq fe ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxa, koni Pɔli naxan ma fe falama a a bata keli sayani. ²⁰ N tan mi yi a kolon n naxan ligε matandi sifani ito yi. Nanara, n yi Pɔli maxɔdin, xa a yi wama siga feen nin Yerusalen taani alogo a xa sa makiti feni ito ra mənni. ²¹ Koni Pɔli yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yetagi Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen ma.”

²² Agiripa yi a fala Fesitu xa, a naxa, “N fan waxi xeméni ito xuiin namε feni.” Fesitu yi a yabi, a naxa, “I a xuiin namεma nən tila.”

²³ Na xɔtɔn bode Agiripa nun Berinisi yi fa, yama gbeen biraxi e fɔxɔ ra binyeni. E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu gbeene yi siga malan banxini. Fesitu yi yamarin fi, a e xa fa Pɔli ra. ²⁴ Fesitu yi a fala, a naxa, “Manga Agiripa nun muxun naxanye birin nxu dəxən ma be, ε bata xeméni ito to Yahudiya yamaan birin mawugan saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalen taani. E birin yi lu sənxɔ sənxε, e naxa, a a mi lan a xa lu a nii ra sənən. ²⁵ Koni n mi fefe toxi a faxe naxan ma. Koni a yεtεn bata Romi Manga Gbeena fe fala. Na nan a toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga. ²⁶ Koni fala kəndε yo mi n yii n naxan səbεma Manga Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ε yetagi katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en na yelin a fεsεfεsεdeni, n nəe fena nde səbε nən. ²⁷ Amasɔtɔ n tan yεε ra yi, a mi lan n kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fɔ n na a yeba a kalan naxan tixi.”

26

Pɔli yi a yεtε xɔnba

¹ Agiripa yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Waxatini i yii i falan ti i yεtε a fe yi.” Pɔli yi a yiini te, a yi a yεtε xɔnba iki:

² A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n kansunma feen naxanye ra, n səwaxi to, n xa ti i yetagi n xɔnbadeni i xa lan ne birin ma. ³ Amasɔtɔ i Yahudiyane namunne nun matandine birin kolon ki fajni. Awa yandi, n bata i mafan, i tuli mati n na ki fajni.”

⁴ “Yahudiyane birin n səonna kolon xabu n dii jɔrεyani. Xabu a fɔlɔni, n na n ma si-imayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalen taan nin. ⁵ E n kolon xabu to mi a ra. E nəe sereyaan bε nən, xa e sa wa, fa fala n yi Farisi muxune nan yε, naxanye findixi nxɔ dinan dina xɔnχɔnne ra. ⁶ Ala en benbane tuli sa naxan na, n yigi saxi na nin. Na nan a ligaxi, e n makitima iki. ⁷ En bɔnsɔn fu nun firinne birin yigi saxi na tuli sa raka-malixin nan to fe yi, e nəma Ala batue kɔεen nun yanyin na e sɔbεen birin na. Mangana, Yahudiyane n kansunma na yigin nan ma fe ra. ⁸ Nanfera ε tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima nən sayani?”

⁹ “N tan fan ma miriyani, n bata yi a ragidi nun n xa Yesu Nasareti kaan xinla yεngε. ¹⁰ N na nan liga Yerusalen taani. N nəən sɔtɔ saraxarali kuntigine ra, n yi muxu sarijanxi wuyaxi sa kasoon na. E na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi. ¹¹ N yi e jaxankatama salide banxine birin yi sanja ma wuyaxi. N yi e karahanma e xa e Marigin nayelefu. N ma xələn yi gbo ayi e xili ma han n yi e besεnχənya yamana gbatene taane yi.”

Pɔli yi a tubi feen fala

Xεrane 9.1-19 nun 22.6-16

¹² “Na ma, lɔxəna nde, n yi siga Damasi taani saraxarali kuntigine nəən nun e tinna ma. ¹³ Mangana, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, tεe dεgε gbeen yi ti nxu nun n fɔxɔrabirane ma keli kore, a dεgεn yi gbo sogen xa. ¹⁴ Nxu birin yi bira bɔxəni. N yi xuina nde mε Heburu xuini naxan yi a falama n xa, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n besεnχənya nanfera? A xədəxɔ i tan ma, i tondi i gbengben muxun bun alo turana.’

¹⁵ N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu nan n tan na, i naxan besεnχənya. ¹⁶ Koni keli, i ti. N minixi kεnenni i xa nən alogo i xa findi n ma walikeεn na, i feen naxanye toxi n ma fe yi to, i findi ne seren na e nun n

naxanye yitama i ra. ¹⁷ N ni i ratangama nən i ya yamaan ma e nun siya gbetene, n na i xəma naxanye ma ¹⁸ alogo i xa sa e yeene rabi, i yi e ba dimin nun Setana noon bun ma, i fa e ra Alaa kənenna ma. Xa e denkéléya n ma, e yulubi xafarin sətəma nən, e lu Ala muxu sarijanxine yε.' "

Pəli yi a wanla fe fala

¹⁹ "Nanara, Manga Agiripa, n fe toon naxan ti keli kore, n mi na matandi. ²⁰ N yi kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalən kaane nun Yudaya kaane birin nun siya gbetene fan tagi. N yi a fala e xa, n naxa, e xa e xun xanbi so e hakene yi, e fa Ala ma, e kəwanle yi a yita fa fala a e bata tubi. ²¹ Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na nan ma, e kata n faxa feen na. ²² Koni Ala n malima nən han to, n mən be alogo n xa sereyaan ba birin xa, muxudin nun muxu gbeena. N mi sese falama fə nabine nun Musa bata yi naxan fala nun lan fe famatəne ma. ²³ E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi tərəma nən, a findi muxu singen na naxan kelima sayani, a yi kənenna rali a yamaan nun siya gbetene ma."

²⁴ Awa, Pəli to yi a yεtε xənbama na kiini, Fesitu yi a fala a xuini texin na, a naxa, "Pəli, seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata seen naso i yi!"

²⁵ Pəli yi a yabi, a naxa, "Fesitu, muxu fajina, se mi soxi n yi. N jəndin nun lənnin nan falama i xa. ²⁶ Amasətə Manga Agiripa feni ito kolon, nayi n nəe falan tiyε a xa nən xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon ki fajı, bayo e mirabaxiluxunni.

²⁷ Manga Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a kolon a i bata la e ra!"

²⁸ Agiripa yi Pəli yabi, a naxa, "I n finde Yesu mantonna ra waxatidini ito yi ba?"

²⁹ Pəli yi a yabi, a naxa, "Xa waxatin xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na Ala maxandima nən i tan xa e nun naxanye birin tuli matixi n na to, alogo ε xa lu alo n tan kii naxan yi to, ba yələnxənni itoe ra!"

³⁰ Na xanbi ra, mangan nun yamana kanna nun Berinisi nun muxun bonne birin yi keli, ³¹ e to yi minima, e yi lu a fale e bode xa, e naxa, "Xəməni ito mi fefe ligaxi a faxə naxan ma hanma a sama kasoon na naxan ma." ³² Agiripa yi a fala Fesitu xa, a

naxa, "Xa xəməni ito mi yi maxandin ti nun a Romi Manga Gbeen xa a makiti, en yi a bejinma nən nun."

27

Pəli yi siga Romi taani

¹ E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Pəli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kəmən kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeena sofane yε. ² Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanan fəxə igen taa dəne nan na. Arisitaraki yi nxu fəxə ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.

³ Na xətən bode nxu yi sa so Sidən taani. Awa, Yuliyusi yi fe fajin naba Pəli xa, a tin a xa siga a xəyine fəma fanda fendeni.

⁴ Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini dənaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma. ⁵ Nxu yi fəxə igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanan dəxən ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani. ⁶ Sofa kəmən kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.

⁷ Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bəxən li fəxə igen tagi tərəni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mən binni, na yi a ligi nxu siga Kirəti bəxən bode fəxən na fəxə igen tagi, nxu yi dangu Salemone gəmən yətagi. ⁸ Nxu yi dangu xareyaan dəxən tərəni, nxu yi yirena nde li dənaxan yi xili Tide Fajina Lase taan dəxən ma.

⁹ Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a ligi Pəli yi e rakolon, ¹⁰ a naxa, "Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yεtεen ma." ¹¹ Koni sofa kəmən kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kanna xuiin na dangu Pəli a falan na. ¹² Bayo na bəxəni, kunki tiden mi yi fan jəmən nadanguden na, muxu wuyaxi yi waxyi kata feni, a nxu xa siga Kirəti bəxən kunki ratideni jəmən nadanguden

dənaxan xili Fenixi, dənaxan yee rafindixi sogegododen ma.

Foye gbeena fe fəxə igen xun ma

¹³ Foyedin yi fələ fe keli yiifanna ma. E yi e miri, a e waxən feen bata ligə xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigə Kirəti bəxən de. ¹⁴ Koni mafuren, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kəmən ma foyena.” ¹⁵ Na foyen yi kunkin tuntun. E mi yi nəe kunkin natiyə. Nxu yi a lu foyen yi siga nxu ra. ¹⁶ Nxu yi dangu bəxəna nde dəxən, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na mənni. Nxu yi kata gbeen ti nxu xa marakantan kunkidin nate kunkin fari. ¹⁷ E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa bənbə Sirite nəmənsin gbiligbinle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sigə nxu ra. ¹⁸ Foyen yi nxu bənbə ki fajı. Na xətən bode, e yi goronne ramini fələ kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni. ¹⁹ A soge saxanden, kunki ragine yətəen yi kunkin nagi seene rawoli ayi igeni. ²⁰ Xii wuyaxi nxu mi sogen to hanma sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi nən tun. Dənxən na nxu yi yigitəgə, a nxu mi fa kisima.

²¹ A bata yi xii wuyaxi ti e mi e dege. Pəli yi keli, a ti muxune tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, ε yi lanma nun ε yi n xuiin suxu ε mi keli Kirəti bəxəni. ε mi yi kalan nun bənə gbeeni itoe sətəma nun.” ²² Nba, iki n na ε mafanma nən, ε xa ε wəkile. Muxu yo mi faxama, kunkin nan tun kalama. ²³ Amasətə n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a maso n na to kəeən na. ²⁴ A yi a fala n xa, a naxa, ‘Pəli, i nama gaxu! A fərə mi na fə i xa ti Romi Manga Gbeen yətagi. Ala bata i sigati bodene birin fan niin fi i ma a hinanni.’ ²⁵ Nanara, ngaxakedenne, ε wəkile amasətə n bata dənkəleya Ala ma, a a ligama nən alo a falaxi n xa kii naxan yi. ²⁶ Koni en sa dinma nən bəxəna nde ra igen tagi.”

²⁷ Awa, foyen yi nxu rasigama Adiriyatike fəxə igen xun ma a xi fu nun naaninden, kəe tagini, kunki ragine yi sike a nxu bata maso xareyaan na. ²⁸ E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke

ye tongue naanin. E sigaxina ndedi, e mən yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke ye tongue saxan nan lixi. ²⁹ E yi gaxu, a kunkin nama a din gəməne ra. Nanara, e kunkin nati wure naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E digi kuye baan na. ³⁰ Kunki ragine yi waxi keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin nagodo igen xun ma. E a ligə alo e yi kunkin nati sena ndee nan nagodoma kunkin yee ra igeni. ³¹ Koni Pəli yi a fala sofa kəmen kuntigi gbeen nun sofane xa, a naxa, “Xa kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, ε mi kisima.” ³² Nanara, sofane yi maratanga kunkidin xidi lutine rasəgə ayl, a sin igeni.

³³ Kuye baan masoxina, Pəli yi e birin mafan a e xa donseen don, a naxa, “A xii fu nun naaninna nan to, ε legeden tiini han iki ε munma donse don. ³⁴ Nanara, n na ε mafanma, alogo ε xa donseen don, bayo ε makona a ma ε kisi. Hali xun səxə kedenna ε tan sese mi bənəma a yi.”

³⁵ Pəli yelin falan tiyə waxatin naxan yi, a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa e birin yee xəri, a buruni gira, a a don fələ. ³⁶ Bonne fan yi e wəkile, e birin yi donseen don. ³⁷ Nxu tan naxanye birin yi kunkin kui, muxu kəmə firin muxu tongue soloferie muxu sennin. ³⁸ E birin lugo waxatin naxan yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin xa yelefū ayi.

Kunkin kala fena

³⁹ Kuye to yiba, kunki ragine yi bəxən naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa igen to soxi bəxən kui mənənsin yirena nde yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga mənənsinna ma, xa e nəe. ⁴⁰ E yi kunkin nati wurene fulun, e yi e lu fəxə igeni. E mən yi kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yee ra. Foyen yi lu kunkin nasige xareyaan binni. ⁴¹ Koni kunkin yi sa nəmənsinna gbiligbinla li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa nəe sigə. Walanna sənbən yi a xanbin kala.

⁴² Sofane yi lan a ma, a e xa kasō ra muxune birin faxa alogo muxu yo nama a futuxulu, a siga igen xun ma. ⁴³ Koni sofa kəmen kuntigin yi waxi a xən ma nən, a xa Pəli rakisi. Nanara, a yi e raxələ, a e

nama na liga. Koni naxanye birin yi nœ baan gide, a yi ne yamari, a ne singe xa e bœxœn igen ma siga xareyaan na. ⁴⁴ Awa, a dœnxœn naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene fœxœ ra. Nxu birin yi xareyaan li herini.

28

Poli Malita fœxœ ige tagi bœxœni

¹ Nba, nxu to xareyaan li herini, nxu yi a me a na bœxœn yi xili nœn Malita. ² Nxu yi rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa, xunbenla yi mini. Nayi, e yi tœen sa nxu xa, e nxu yisuxu ki fani. ³ Poli yi yegene malan, a yi e sa tœeni, tœen wuyenna to gbo ayi, sajin yi mini, a yi a singan Poli yiin na. ⁴ Na dugurenne yi sajin to singanxi Poli yiin na, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxu faxan nan xœmœni ito ra, hali a to bata tanga fœxœ igen ma, haken mi tinma a xa lu a nii ra.” ⁵ Koni Poli yi a yiin lisan, sajin yi bira tœeni, sese mi a to. ⁶ E birin yengi yi a ma, a a yiin yi xungboma nœn hanma a yi bira a faxa sa! Koni e bu a legedenje, e mi fefe to ligœ a ra. Nanara, e yi e miri fe gbœte ma, a alana nde nan yi Poli ra.

⁷ Bœxœna nde yi na dœxœn ma naxan yi Pubiliyusi gbeen na, mœnna mangana. Na yi nxu yigiyi binyeni xii saxan. ⁸ Pubiliyusi fafe furaxin yi saxi saden ma, fati ma-wolonna nun wulixœnden nan yi a ma. Poli yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala maxandi a xa, a yi a rakendœya. ⁹ Na liga waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin yi na bœxœni, ne yi fa, e rakendœya. ¹⁰ E yi nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na, e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

Poli yi keli Malita yi

¹¹ Kike saxan to dangu, nxu mœn yi siga kunki gbœte kui naxan yi kelixi Alesandire yi. Na bata yi jœmen nadangu na bœxœni. E alane, gulun sawura firin yi tixi na kunkin xunna ma. ¹² Nxu yi Sirakusi taan li, nxu xii saxan ti mœnni. ¹³ Nxu yi keli na yi, nxu sa Regiyo taan li. Na xœtœn bode foyen yi fa fœlœ keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii firin ti kunkin kui nxu sa Pusole taan li. ¹⁴ Nxu yi dœnkœleya muxuna ndee li mœnni. Ne yi nxu mafan, a nxu xa lœxœ xun

keden ti e fœma. Nxu sa Romi taan li na kii nin. ¹⁵ Dœnkœleya muxun naxanye yi Romi taani, ne yi nxu fa feen me. E yi fa nxu ralandeni han Apiyusi Lœxœtiden nun yiren naxan xili “Xœjœ Yigiyi Banxi Saxanna.” Poli ne to waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a yi senben sœtœ.

Poli yi Romi taan li

¹⁶ Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi tin a Poli xa lu a danna mœnni, sofana nde yi lu a sanna.

¹⁷ Xi saxan danguxina, Poli yi Yahudiya muxu gbeene xili. E malan waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, hali n to mi sese ligaxi en ma yamaan na hanma n yi en benbane namun fena nde kala, e bata n suxu Yerusalen taani, e yi n so Romi kaane yii. ¹⁸ Ne yelin xanbini maxœdinne tiye n ma, e yi lan a ma e xa n bejin amasœtœ e mi fefe toxi n faxœ feen naxan ma. ¹⁹ Koni Yahudiyane mi tin. Na yi a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa fa n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun maxidi feni. ²⁰ Na nan a liga, n yi a fala, n naxa, fœnxa i to, n yi falan ti i xa. N xidixi yœlœnxœnni itoe ra Isirayila kaane yigin nan ma fe ra.”

²¹ Eyi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kœdi yo sœtœxi i ya fe yi sa keli Yudaya yamanani. Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa i xili jœxin falaxi. ²² Koni nxu waxi i kui feen kolon feni amasœtœ nxu a kolon, muxune dinani ito mafalama yiren birin.”

²³ Nanara, e yi waxatina nde sa Poli xa. Muxu wuyaxi yi siga Poli yigiyaaan na, Poli yi Alaa Mangayana fe yœba e xa, keli xœtœnni han jœinbanna. A mœn yi kata Yesu a fe yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xœn alogo e xa la Yesu ra.

²⁴ Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin dœnkœleye. ²⁵ Koni bayo e yi xuyama ayi lantareyani, Poli yi ito fala e xa, a naxa, “Alaa Nii Sarjanxin bata jœndin fala e benbane xa Nabi Esayi xœn. ²⁶ A naxa,

‘Siga, i sa a fala yamani ito xa,
i naxa: E tuli matima nœn han,
koni e mi fefe famuma.
E seen matoma nœn han,
koni e mi a yigbœma.

²⁷ Amasœtœ yamani ito bœjœn xœdœxœ,

e bata e tunla dutun,
 e yi e yεεn naxi.
 Xa na mi yi a ra nun,
 e yεεne yi toon tima nεn,
 e tunle yi falan mε,
 e xaxinla yi feen famu,
 e yi xεtε n ma,
 n yi e rakendεya.*

²⁸ Nanara, ε xa a kolon Alaa kisi feen falan
 bata siga siya gbεtene ma. Ne tan e tuli
 matima nεn.” ²⁹ Pøli yelin ito falε wax-
 atin naxan yi, Yahudiyane yi xεtε e bode
 matandε.

³⁰ Pøli yi nεε firin ti na, a banxi saren
 firma. Naxanye birin yi fama a fεma, a
 yi ne birin nasεnεma. ³¹ A yi Alaa Man-
 gayaan kawandin ba, a yamaan xaran Ma-
 rigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ma
 xaxili ragidin birin yi. Muxu yo mi a raxølo.

* **28:27:** Esayi 6.9-10

Romi Kaane Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Romi Kaane Ma

Nee dando dangu xanbini Yesu faxan nun a kenla sayani, Yahudiya dənkəleya muxune yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali fələ Romi taani, manga taana. Nanara, benun Pəli xa kawandin ba waxatin naxan yi Siriya nun Asi nun Giréki yamanane yi, dənkəleya yamaan yi fa Romi taani. Ala to a fala Pəli xa fa fala a a xa siga han dunuja danna, a yi waxi siga feni Romi taan nun Esipaja yamanan nin dənaxanye sa Romi taan xanbi ra pon! A Kitabun yireni ito səbəxi Romi taan dənkəleya muxune nan ma a sigatiin xili yi naxanye yi e malanma Pirisila nun Akila konni. A yi waxi a xən ma nən, ne xa a mali a sigatini, e sena ndee so a yii alogo a xa sa na yire makuyen li dənkəleya yamaan munma yi sətə dənaxan yi.

Pəli yi katama Kitabun yireni ito yi nən a xa a yita mənna dənkəleya muxune ra a tan a xərayaan nakamalima kii naxan yi siya gbətəne ye. Kitabun yireni ito Pəli a kawandi ti kiin nan yəbama dangu Kitabun yire gbətəye ra a naxanye səbə alogo mən kaane xa tin a mali feen ma. A tan yətəen bata a kawandin falani so iki, a naxa, “N mi yagixi Yesu a fe Xibaru Fajin naliye, bayo Ala sənbən na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, fələ Yahudiyane ma siga siya gbətəne ma.” (Romi Kaane 1.16).

Xəra Pəli waxatini, matandi wuyaxi yi Yahudiyane nun siya gbətəne tagi dənkəleya muxune ye. A gbəngbenna, siya gbətə muxune na findi dənkəleya muxune ra, xa a yi lanma ne xa Yahudiyane sariyan suxu hanma e nama a suxu. Na yi findixi matandi gbeen nan na han a fe yi fala Pəli a kədi wuyaxi yi. Kitabun yireni ito yi, Pəli a falama a a Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, na siyane birin nan gbee ra (Romi Kaane 1.16). A mən a yəbama Ala hake kanne rakisima kii naxan yi, a findi ndenden na, naxan dənkəleyaxi Yesu ma (Romi Kaane 1.18 han 8.39).

Na xanbi ra, a yi a fala Alaa falan nakamalima kii naxan yi Yahudiyane fe ra hali Yahudiya muxuna ndee to tondi Yesu yate Alaa Muxu Sugandixin na. A falama a na tondin mi nəe Alaa falan kale bayo dənxən na, a hinanna ne fan lima nən (Keli Romi Kaane sora 9 ma han 11). Na kui, Ala bata hinan siya gbətəne fan na benun Yahudiyane mən xa xətə a ma waxatin naxan yi alogo Yesu a fe Xibaru Fajin xa siya gbətəne li, e yi dunuja yi gidi sarijanxin liga. (Keli Romi Kaane 12.1 ma han 15.13).

A rajanna, Pəli a falama e xa fa fala a wama siga feni Romi taan nun Esipaja yamanan alogo a xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali mən kaane fan ma. A yi Romi kaane xəntən (15.14 han 16.27). Naxanye birin wama a kolon feni Ala muxune rakisima kii naxan yi, Kitabun yireni ito e malima nən na ra.

Pəli Xibarun Fajin naxan nalima

¹ N tan Pəli, Alaa Muxu Sugandixinna Yesu a walikəna, Ala bata naxan xili alogo n xa findi a xəraan na, a yi n yəba alogo n xa Alaa falan Xibaru Fajin nali, n bata ito səbə e ma.

² Ala yamaan tuli sa Yesu a fe Xibaru Fajini ito nan na a nabine falane xən e Kitabu Sarijanxine kui. ³ A dii xəməna fe nan yi a ra, naxan barixi Dawuda bənsənni fati bəndən mabinni, ⁴ Alaa Nii Sarijanxin mən yi a mayita sənbəni fa fala a Alaa Dii Xəmən nan a ra, bayo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani. ⁵ Ala bata nxu findi xərane ra a hinanni Yesu xinla barakani alogo siyane birin xa a xuiin susu dənkəleyani. ⁶ E tan fan na muxune ye, Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata naxanye xili.

⁷ Awa, ε tan naxanye birin Romi taani, Ala xanuntenne, a mən naxanye xili, ε yi findi a yama sarijanxin na, n bata ito səbə e birin ma.

En Fafe Ala nun Marigi Yesu, a Muxu Sugandixin xa hinanna nun bənə xunbenla fi ε ma.

Ala maxandin nun barika birana

⁸ N barikan nan singe birama Ala xa ε birin ma fe ra, Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. Amasətə muxune ε dənkəleyana

fe falama dunuja yiren birin yi. ⁹ Ala nan n seren na, n walima naxan xa a Dii Xemena fe Xibaru Fajin nalini n niin birin na. A a kolon a n miriyana ε xən ma waxatin birin ¹⁰ n nema Ala maxandε waxati yo yi. N na Ala maxdinma, xa a sagoon na a ra, a xa feren fi n ma n siga ε konni. ¹¹ Amasotε to xənla n ma kati, alogo Alaa Nii Sarinanxin bata naxan fi n ma, n yi na nde radangu ε ma, ε yi senben sotε ¹² alogo en yi en bode ralimaniya en ma dənkəleyani.

¹³ Ngaxakedenne, n waxi a xən ma ε xa a kolon, n bata yi kata nun sanja ma wuyaxi, n xa sa ε xəntən koni n mi ferε sotε. N yi waxi a xən ma, n xa dənkəleya muxuna ndee sotε ε konni alo n na a sotε siya gbetene ye kii naxan yi. ¹⁴ Goronna n xun ma n xa wali birin fəma, Girekine nun xuluntarene e nun xaxilimane nun xaxilitarene. ¹⁵ Nanara, a xənla n ma han, n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε tan Romi kaane fan ma.

Yesu a fe Xibaru Fajina senbenə

¹⁶ N mi yagin Yesu a fe Xibaru Fajin naliye, bayo Ala senben na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, fələ Yahudiyane ma siga siya gbetene ma. ¹⁷ Yesu a fe Xibaru Fajin bata tinxinyaan makenen, Ala naxan fima muxune ma. Na fələxi dənkəleyaan nan ma a rajan dənkəleyaan ma, alo a sebəxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Naxan na tinxin dənkəleyaan xən, na nii rakisin sotma nən.”*

Muxune yalagifena

¹⁸ Ala bata a xəlon makenen sa keli ariyanna yi lan muxune Ala kolontareyaan nun e tinxintareyaan ma naxanye jəndin luxunma tinxintareyani. ¹⁹ Amasotε muxune nəe naxan kolonje Ala fe yi, e bata na yigbe, bayo Ala bata yi na makenen e xa. ²⁰ Bayo xabu dunuja da, Ala kənaan naxanye mi toma yəen na alo a habadan senben nun a Alayana, ne yigbəma ki fəni, bayo muxune e famuma a daala xən. Nanara, e mi nəe e yəte xun mafalə. ²¹ Hali e to Ala kolon, e mi a binyama, e mən mi barikan birama a xa. Koni e miriyane bata lu fuyan. E xaxilitareyaan yi e bəjnəne lu dimini. ²² E

bata e yəte yate xaxilimane ra, koni e findi daxune ra. ²³ E bata habadan Alaa binyen masara susurene ra naxanye rafalaxi muxune nun xəline nun subene nun bubu seene maligan na naxanye faxama.

²⁴ Nanara, Ala bata e rabejin e xəsi feene yi e bəjnəne kunfazi naxanye xən, e yi lu e bode fati rayelefuε. ²⁵ E yi Alaa jəndin masara wulen na, e wali dali seene xa, e yi e batu, benun e xa daala kanna Ala yətəen batu naxan lan a batu han habadan. Amina.

²⁶ Na feene ma, Ala yi e lu e kunfa fe rayelefuxi xəsixine yi. Amasotε hali e jaxanle fan bata e mə e da kiin na, e kafu jəxəya gbeteye liga naxanye mi daxa. ²⁷ Xeməne fan na kii nin, e yi e mə e jaxanle kafu jəxəyaan na, e yi e bode rakunfa. Xemən nun xəmen yi e bode rayagi e kafu. E yi e fe jaxin saranna sotε.

²⁸ Bayo e to bata tondi Ala kolonje, a bata e rabejin e xaxilitareyani, e yi lu fe haramuxine ligε. ²⁹ E lugoxi tinxintareyaan sifan birin na, fe jaxin nun milen nun jaxuna. E lugoxi xəxələnyaan nun faxa ti xənla nun lantareyaan nun yanfantenyaa nun marajaxun nun muxu mafalan na. ³⁰ E bata findi muxu xili kalane nun Ala yaxune nun yanda muxune nun wasodene nun muxu kambaxine ra, e fe jaxi kətə nənəne raminima, e murutə e bari muxune ma. ³¹ Xaxilitarene nun lannayatarene nun hinantarene nun kininkintarene nan e ra. ³² Anu, e Alaa sariya tinxinxin kolon, a muxun naxanye feni itoe ligama, ne lan nən, e faxa. Hali na, e luma na feene nan ligε tun, a mən nafan e ma muxu gbeteye fan yi ne ligə.

2

Alaa kitina

¹ I findi ndenden na, i tan naxan bōdene yalagima, i mi nəe i yəte xun mafalə. Amasotε i bodene yalagin feen naxanye ma, i tan fan yətəen ne ligama. Nayi, i bata i yətəen fan yalagi. ² En na a kolon Ala kitin tinxinxin sama nən muxune ma, naxanye fe sifani itoe ligama. ³ Koni i laxi a ra a i tan mine Alaa kitin bun ba, i tan naxan

* **1:17:** Xabakuki 2.4

bodene yalagima feene ma i tan yetee nax-anye ligama? ⁴ Hanma i yoxi Alaa nema fisamanten gbeen ma ba, e nun a dijana? I mi a kolon a Alaa fanna lan nen a yi i sigati kiin maxete ba? ⁵ Koni i ya tengbesenyaan ma, i mi waxy i bogen maxete feni. Nanara, i luma Alaa xelon fari se naxan namaraxi i xili ma, a yi i li Alaa kiti tinixin na mini kenenni waxatin naxan yi. ⁶ Amasota na waxatini, Ala “muxun birin saranma nen a kewanle ra.”* ⁷ A habadan nii rakisin fima nen muxune ma naxanye na e tunnafan fe fajin ligadeni e yi binyen nun xunnayerenna nun faxatareyaan fen. ⁸ Koni a xelon nun a bogen teen kelima nen muxune xili ma naxanye e yete yigboma, e tondi nondin ma, e lu tinxitareyaan bun. ⁹ Awa, toron nun kontofinle sama nen fe naxi rabane birin fari, folo Yahudiyane ma siga siya gbetene ma. ¹⁰ Koni Ala binyen nun xunna kenla nun bogen xunbenla fima nen fe fajin rabane ma, folo Yahudiyane ma siga siya gbetene ma. ¹¹ Amasota Ala mi muxune rafisama e bode xa.

¹² Naxanye birin yulubin ligama, e mi Musaa sariyan bun, ne halagima nen hali ba na sariyan na. Koni naxanye birin yulubin ligama Musaa sariyan bun, ne yalagima nen sariyan xon. ¹³ Amasota naxan na a tuli mati sariyan na, na xa mi Ala kenexi koni naxan na sariyan suxu, Ala na nan yatexi tinxin muxun na. ¹⁴ Awa, siya gbeten naxanye mi Musaa sariyan kolon ne na fena nde ligi naxan daxa sariyan e gbee muxuyaan xon, ne bata e gbee sariyan namini hali Musaa sariyan to mi yi e yii. ¹⁵ Na a yitama nen a sariyan yamarin naxan fixi, na yi sebexi e bogen nin. E yete xaxinla fan luma e kawande, a yi e fe kalan yita e ra waxatina nde, a mon yi e kewanle xun mayenge waxati gbete. ¹⁶ A ligama na kii nin Ala na mini muxune wundo feene makitidiyi lxon naxan yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani, alo n Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, na a falan kii naxan yi.

Yahudiyane nun sariyana fe

¹⁷ Koni i tan naxan a falama a Yahudiyane nan i ra, i yengi saxi sariyan ma, i yete

matoxoma Ala yi, ¹⁸ i a sagoon kolon, sariyan bata i xaran fe fisamantenna sugandin ma. ¹⁹ I laxi a ra fa fala a danxutone yii rasuxun nan i tan na, e nun kenenna naxan muxune malima dimini, ²⁰ naxan xaxilitarene xaranma e nun diidine karamoxona, bayo i laxi a ra a i bata fe kolonna nun nondin yetee soto sariyani. ²¹ Nayi, i tan naxan bonne xaranma, i yete xaranma ba? I tan naxan kawandin bama a muxun nama mujan ti, i tan mi mujan tiin ba? ²² I tan naxan tonna doxoma yalunyaan na, i tan mi yalunyaan ligab? Suxurene rajaxu i tan naxan ma, i mi e batu banxine kui seene tongon ba? ²³ I i yete matoxoma sariyani, koni i Ala matandima sariya kalan xon! ²⁴ Amasota, Kitabun naxa, “Ala xinla rayelefuxi siya gbetene ye ε tan nan ma fe ra.”†

²⁵ Yahudiyane banxulanna lan, xa i sariyan suxu. Koni xa sariya kalan nan i ra, hali i banxulanxi, i fa yatexi nen alo siya gbete banxulantarena. ²⁶ Siya gbeten naxanye mi banxulanxi, xa ne sariyan suxu, Ala mi na yate alo Yahudiyane sariya suxune ba? ²⁷ Xa banxulantarena Alaa sariyan suxu, a mi i tan Yahudiyane banxulanna yalageba? Amasota i sariyan kalama, hali a sebexin to i yii. ²⁸ Yahudiyane dinan maligan muxun naxan yi, na mi findixi Yahudiyane kendre yetee na. Banxulan feen mi findixi fati bendena fe gbansanna ra. ²⁹ Koni muxun findima Yahudiyane kendren na a kui feene nan xon. Banxulanya kendren luma muxun bogen nin fata Alaa Nii Sarijanxin na. Sariya sebexi mi a ra. Na muxu sifan mi tantunna sotoma adamadiine ra fo Ala yetena.

3

¹ Nanse Yahudiyane rafisaxi muxun bonne xa nayi? Banxulanna tonon nanse ra? ² Tonwuyaxi a ra kiin birin yi. A singen naxan na, Ala bata a falane birin taxu Yahudiyane ra. ³ Awa, na di, xa denkelyaan mi muxuna ndee yi, na Alaa tinixinna kale ba? ⁴ En-en de! Nondin kanna nan Ala ra hali muxune birin findi wule falane ra. A sebexi Kitabuni, a naxa,

* **2:6:** A mato Yaburin 62.13 nun Sandane 24.12 kui.

† **2:24:** Esayi 52.5 * **3:4:** Yaburin 51.6

“Nanara, i na falan ti, i tan nan tinxin. I na kitin sa, i yoon sotɔ.”*

⁵ Koni xa en ma tinxintareyana Alaa tinxinna raminima kənənni, en nanse falama lan na feen ma? Ala mi tinxintareyaan xan ligama nayi, a na a xələn nagodo en ma? N falan tima alo muxune. ⁶ En-en de! Xa a yi na kii nin nun, Ala nəe dunuja makite di?

⁷ Koni na di? Xa Alaa jəndin makənənma n ma wulen nan xən, a binyen yi fari sa, nanfera n tan mən yalage nayi alo yulubi kanna? ⁸ Nayi, nanfera en mi a falama, en naxa, “En fe jaxin liga alogo a xa yate fe fajin na?” Wule falana ndee na falan sama nxu xun ma. Na kanne yalagi daxin na a ra.

Muxu yo mi na naxan tinxin

⁹ A di nayi? Nxu tan fisa bonne xa ba? En-en de! En bata yi a yigbe nun fa fala Yahudiyane nun siya gbətəne birin yulubin sənbən bun ma, ¹⁰ alo a səbəxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,

“Tinxin muxu yo mi na hali keden pe!

¹¹ Muxu yo mi na

naxan fe kolon.

Muxu yo mi na naxan Ala fenma.

¹² Muxun birin bata kiraan fata.

E birin bata lu fufafu.

Muxu yo mi a fajin nabama hali muxu keden pe!

¹³ E kəe yinle rabixi

alo gaburuna,

yanfa falane nan e lənne ma.

E fala xuine xələ

alo koson xələna.

¹⁴ E dəen nafexi dangane nun fala xui xələne nan na.

¹⁵ E mafura wuli raminideni.

¹⁶ Gbalon nun kalan nan e kirane xən.

¹⁷ E mi bəjəe xunbenla kiraan kolon!

¹⁸ E mi gaxuma Ala yee ra mumə!”†

¹⁹ Anu, en na a kolon a sariyan naxan birin falama, a falama muxune nan xa naxanye sariyan bun, alogo birin dəen xa suxu, dunuja muxune birin yi kolon fe kalane ra Ala yetagi. ²⁰ Nanara, adamadi yo mi yatexi tinxin muxun na Ala yee ra

yi sariya suxun xən, bayo sariyan yulubin nan tun yitama en na.

²¹ Koni iki, ba sariyan na, tinxinna nde bata mini kənənni Ala naxan fima muxune ma, Sariya Kitabun nun nabine kitabune bata yi naxan seren ba. ²² Naxanye birin na dənkəleya, Ala ne ratinxinma a yee ra yi nən dənkəleyaan xən Yesu yi, Alaa Muxu Sugandixina. Amasətə tagi raba mi na.

²³ Muxun birin bata yulubin liga. Nanara, e mi Alaa binyen sotəxi. ²⁴ Koni Ala muxune kima tinxinni a hinanna nan xən, a yi e xunba a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

²⁵ Ala a tan nan findixi a solona saan na e nun yulubi xafari saraxana, na muxune xa naxanye na dənkəleya a wunla ma. Na bata a gbee tinxinna yita. Bayo yulubin naxanye liga benun iki, a mi yi muxune yulubine saranma e ra a dijan waxatini, ²⁶ koni a bata wa a tinxinna yita feni waxatini ito yi, alogo a xa tinxin feu, a mən yi muxune ratinxinje ayi a yee ra yi naxanye bata dənkəleya Yesu ma.

²⁷ Nayi, muxune lan e xa e yətə matəxə nanfe ma? Sese! Nanfera? E to sariyan suxi, e yətə matəxəma na nan na ba? En-en, na mi a ra, fə e dənkəleyana. ²⁸ Amasətə en bata a to muxun tinxinma Ala yee ra yi dənkəleyaan nan xən, hali ba sariya suxun na. ²⁹ Yahudiyane nan tun gbee Ala ra ba? Siya gbətəne fan ma Ala xa mi a tan na ba? Siya gbətəne fan ma Ala na a ra yati!

³⁰ Ala kedenna na a ra naxan Yahudiyane ratinxinma a yee ra yi dənkəleyaan xən e nun siya gbətəne fan na dənkəleya kedenna xən. ³¹ Na bunna nəen a en xa sariyan bejin dənkəleyani ba? En-en de! En lan nən en yi sariyan yate.

4

Iburahima misaala

¹ En nanse falama en siyaan benba Iburahima a fe yi nayi? A nanse kolonxi feni ito yi? ² Xa Iburahima tinxinje ayi nən Ala yee ra yi a kəwanla xən, a yi a yətə matəxə nən na yi. Koni a mi nəe na lige Ala yetagi!

³ Kitabun nanse falaxi lan na fe ma? A naxa, “Iburahima yi dənkəleya Ala ma, Ala yi na yate tinxinna ra a xa.”* ⁴ Muxun

* ^{3:18:} Yaburin 14.1-3 nun 53.2-4 nun 5.10 nun 140.4 e nun Esayi 59.7-8 nun Yaburin 36.2
15.6

* ^{4:3:} Dunuja Fəlon

naxan na wali, a yi a saranna sōtō, na mi yatēma kiseen na a xa, bayo a wali saranna na a ra. ⁵ Koni muxun naxan mi walima, koni a laxi Ala ra naxan Ala kolontarene matinxinma, Ala na kanna dēnkelēyaan yatēma nēn tinxinna ra. ⁶ Dawuda fan muxuna sēwana fe falaxi na kii nin, Ala naxan yatēxi tinxin muxun na, ba kēwanle ra, a naxa,

⁷ “Sewan na kanna xa,
naxan ma sariya kalane bata mafelu
naxan yulubiye bata xafari.

⁸ Sewan na adaman xa,
Marigin bata dija naxan haken ma.”[†]

⁹ Na sēwan findixi Yahudiya banxulanxine nan gbansan gbee ra ba hanma siya gbētēne fan? Awa, en baxi a faladeni, en naxa, a Ala Iburahimaa dēnkelēyaan yate nēn tinxinna ra a xa. ¹⁰ Koni na liga waxatin mundun yi? A bata yi banxulan hanma a munma yi banxulan? A munma yi banxulan. ¹¹ A banxulanyaan sōtō nēn a tinxinyaan taxamasenna ra a naxan sōtōxi a dēnkelēyaan xōn benun a xa banxulan waxatin naxan yi. Nanara, Iburahima yi findi muxune birin benban na naxanye dēnkelēyaxi Ala ma, na yi yate e xa tinxinna ra hali e mi banxulanxi. ¹² Naxanye banxulanxi, e mōn biraxi nxu benba Iburahima dēnkelēyaan fōxō ra Iburahima yi naxan yi nun benun a xa banxulan, ne fan benban nan Iburahima ra.

Ala Iburahima tuli sa naxan na

¹³ Ala yi Iburahima nun a bōnsōnna tuli sa, a naxa, dunuña findima nēn e keēn na. Koni a mi na tuli saan sōtōxi sariyan xan xōn fo a tinxinna dēnkelēyaan barakani.[‡] ¹⁴ Xa muxune yi na keēn sōtōxi sariya suxun nan xōn nun, nayi dēnkelēyaan tōnō mi na. Ala en tuli saxi nēn nayi fuyan! ¹⁵ Amasōtō sariyan nan fama Alaa xōlōn na, bayo xa sariya mi na, sariya kalan fan mi na.

¹⁶ Nayi, Ala en tuli saxi dēnkelēyaan nan baraka yi, alogo a xa findi Alaa hinanna ra Iburahima yixētēne birin xa naxanye sariyan sōtōxi e nun naxanye fan dēnkelēya alo Iburahima. Iburahima nan en birin benban na, ¹⁷ alo a sēbēxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “N na i findima nēn

siya wuyaxine benban na.”[§] A tan nan en benban na Ala yēe ra yi, Iburahima dēnkelēya Ala naxan ma, Ala naxan faxa muxune niin birama e yi, Ala naxan seen yamarima naxan mi na, a yi taran na. ¹⁸ Iburahima dēnkelēya nēn a yigin ma, hali a yigin xunna to mi yi toma. Na kiini, a yi findi “siya wuyaxine benban na,” alo Ala a fala a xa kii naxan yi, a naxa, “I yixētēne luma na kii nin.”^{*} ¹⁹ A bata yi jēe kēmē jōxōndōn sōtō nun, fayida a fati bēndēn yi faxa feni, a naxanla Saran fan yi findixi gbantan na koni a dēnkelēyaan tan yi kēndē. ²⁰ Ala a tuli sa naxan na, a mi sike na ma dēnkelēyatareyani, koni a dēnkelēyana a sēnbē so nēn, a yi Ala binya. ²¹ A yi laxi a ra yati, fa fala Ala a tuli saxi naxan na, a sēnbēn na rakamalima nēn. ²² Nanara, Ala na yate nēn tinxinna ra a xa.[†] ²³ Koni na falan mi sēbēxi a tan keden ma fe ra, fa fala, “A yatēxi tinxinna ra a xa.” ²⁴ A mōn sēbēxi en tan nan xa bayo na yatēma tinxinna ra en tan fan xa, en na dēnkelēya Ala ma naxan en Marigi Yesu rakelixi sayani. ²⁵ Yesu faxaxi en hakēne nan ma fe ra, a yi keli sayani, a en natinxin Ala yēe ra yi.

5

Tinxinyana fe Ala yēe ra yi

¹ Bayo en bata tinxinjē ayi Ala yēe ra yi dēnkelēyaan xōn, lanna bata taran en nun Ala tagi Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina. ² A bata en nafa a hinanni dēnkelēyaan xōn en naxan yi iki. En yi sēwa Alaa binyen sōtō feen yigin na. ³ En mōn sēwaxi en ma tōrōne ra amasōtō en na a kolon a tōrōn fama tunnafanna nan na. ⁴ Tunnafanna yi fa lannayaan na. Lannayaan yi fa yigin na. ⁵ Na yigin mi en yanfama, amasōtō Ala bata a xanuntaanyaan sa en bōneni a Nii Sarijanxin xōn ma, a bata naxan fi en ma.

⁶ Amasōtō sēnbē mi yi en na waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin faxa nēn Ala kolontarene fe ra a waxati ragidixini.

⁷ Fayida muxe mi yi tinjē faxe tinxin muxuna fe ra, koni yanyina nde, muxuna nde

^{† 4:8:} Yaburin 32.1-2 ^{‡ 4:13:} A mato Dunuña Fələn 12.2-3 nun 17.4-6 nun 22.15-18 kui. ^{§ 4:17:} Dunuña Fələn 17.5 ^{*} ^{4:18:} Dunuña Fələn 15.5 ^{† 4:22:} Dunuña Fələn 15.6

suse nən faxε muxu fajina fe ra. ⁸ Koni Ala a xanuntenyaan yitaxi en na na kii nin, en mən yi yulubi kanne ra waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin yi faxa en xa. ⁹ Iki xa en bata tinxinjε ayi Ala yee ra yi Yesu wunla xən ma, a mi sa taganjε en kisε Alaa xələn ma a barakani. ¹⁰ Bayo xa Ala yaxun yi en na waxatin naxan yi, en nun Ala tagin yi yitən a Dii Xəməna sayaan xən, xa en tagin bata yitən nayi, a tagan xun mi na nayi en nakise Yesu a nii rakisin barakani. ¹¹ Koni a birin mi na ra, en mən səwaxi Ala ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fe ra naxan bata en nun Ala tagini tən iki.

En Benba Adama nun Yesu a fe

¹² Nanara, yulubin soxi dunuja yi muxu keden peen nan xən ma, sayaan fan yi fa yulubin xən. Nanara, sayaan bata fa muxun birin ma, amasətə muxun birin bata yulubin liga. ¹³ Yulubin yi dunuja yi nun benun sariyan xa fa, anu xa sariyan mi na, yulubin fan mi yatəma. ¹⁴ Koni fələ En Benba Adama waxatin ma han sa dəxə Musa waxatin na, sayaan mangayaan ligama muxun birin xun na, hali naxanye mi En Benba Adamaa yulubin sifan liga naxan Alaa sariyan kala.

En Benba Adama yi findixi muxu famatəən misaala nan na. ¹⁵ Koni Alaa kiseen mi maligaxi Adama haken na. Hali muxu wuyaxi to bata sayaan sətə a tan kedenna haken xən, Alaa hinanna nun a kiin hinanna gbo na xa, a naxan fixi muxu wuyaxi ma muxu keden peen barakan xən, Yesu, a Muxu Sugandixin. ¹⁶ Alaa kiseen nun muxu kedenni ito yulubin mən mi rəjanma fe kedenna ma. Bayo yulubi keden peen kitin bata a liga adamadiine yi yalagi, koni Alaa kiseen faxi yulubi wuyaxin liga xanbin nin, a yi tinxinyaan nafa. ¹⁷ Xa sayaan bata nəən sətə muxu kedenna haken xən, na muxu kedenna fe ra, na muxune fan mi taganjε nəən sətə Alaa Muxu Sugandixin Yesu kedenna dunuja yi gidin xən, naxanye Alaa hinan nantaren sətəma e nun a kiseen naxan findixi tinxinna ra.

¹⁸ Nanara, birin yalagixi kii naxan yi hakə kedenna xən, kəwali tinxinxı kedenni ito fan bata findi tinxinna ra na kiini naxan nii rakisin nafama muxune birin

ma. ¹⁹ Amasətə muxu wuyaxi findixi hakə kanne ra kii naxan yi muxu kedenna fala suxutareyaan xən ma, muxu wuyaxi fan natinxinma ayi na kii nin Ala yee ra yi muxu kedenna a fala suxun barakani.

²⁰ Sariyan bata fa alogo hakəne xa wuya ayi, koni yulubin gboxi ayi dənaxan yi, Alaa hinanna fan bata gbo ayi menni mən. ²¹ Nanara, yulubin mangayaan ligaxi kii naxan yi sayani, Alaa hinanna fan mangayaan ligama tinxinyaan xən ma na kii nin, a yi en naso habadan nii rakisini, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

6

Sayaan nun siimayana Yesu xən

¹ En nanfe falama? En luyε yulubine ligε ba alogo Alaa hinanna xa gbo ayi? ² Eñ-en de! En luxi nən alo en bata faxa yulubin mabinni, en mən luyε en ma dunuja yi gidin ligε yulubini di nayi? ³ E mi a kolon ba, a en tan naxanye bata rafu igeni Alaa Muxu Sugandixin Yesu xinli, a en bata rafu a xən ma a sayani? ⁴ Nayi, en nun Yesu bata maluxun en bode xən ma a sayani en nafuxi igeni waxatin naxan yi, alogo Alaa Muxu Sugandixin kelixi sayani kii naxan yi a fafe a binyeni, en fan xa sigan ti dunuja yi gidi nənəni na kiini.

⁵ Amasətə xa en birin bata findi kedenna ra a sayani, en fan kelima nən sayani alo a tan. ⁶ En xa ito kolon: en ma muxuya fonna bata faxa Yesu xən wudin ma, alogo en ma muxuyaan naxan yulubini, na xa jan, en yi ba yulubina konyiyani. ⁷ Amasətə muxun na faxa, a xərəyama nən yulubin ma. ⁸ Xa en nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en bode xən ma, en mən laxi a ra nayi fa fala en nii rakisin sətəma nən en bode xən ma. ⁹ Amasətə en na a kolon fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, a mi fa faxama sənən, sənbə mi fa sayaan na a fari sənən. ¹⁰ Amasətə a faxa nən, a faxa yulubin nan ma fe ra sanja ma keden han habadan. Iki a a nii ra, a siimayani Ala nan xa. ¹¹ A na kii nin, ε fan xa ε yətə yate muxu faxaxine ra yulubin ma, koni ε luxi ε siimayani Ala xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin.

¹² Nanara, yulubin nama fa mangayaan liga ε fati bəndəni sənən naxan faxama, ε lu a waxən feene ligε. ¹³ ε nama ε fatin yire yo lu yulubini alo yεngε so sena tinx-intareyaan xa, koni ε yεtε so Ala yii, alo a bata muxun naxanye rakeli sayani. ε fatin yiren birin so Ala nan yii yεngε so seen na tinxinyaan xa. ¹⁴ Na ma, yulubin nama mangayaan liga ε xun na, bayo ε mi fa sariyan bun ma sənən, fō Alaa hinanna.

Tinxinyaana konyine

¹⁵ Na di nayi? A lan en xa lu yulubin ligε ba, bayo en mi fa sariyan bun ma sənən, fō Alaa hinanna? Εn-εn de! ¹⁶ ε mi a kolon ba, ε na ε yεtε so muxuna nde yii ε findi a xui suxu konyin na, ε findima na kanna konyin nan na ε naxan xui suxuma? A finde yulubin na, i yi faxa, hanma a finde Ala xuiin suxun na, i yi yate tinxin muxun na. ¹⁷ Koni tantunna Ala xa, bayo yulubina konyin nan yi ε ra nun, koni xaranna naxan taxu ε ra, ε bata na suxu ε bəjəni. ¹⁸ ε bata xərəya yulubin ma, ε findi tinxinyaana konyine ra. ¹⁹ N dunuja misaali ito falama ε xa nən alogo ε xa a yεe to hali sənbə to mi ε yi. A fələni nun ε bata yi ε fatin birin findi xəsi feene konyin na, ε kewali naxine yi siga gboε ayi. Koni iki, ε fatin birin xa findi tinxinyaana konyin na, ε yi sarijan.

²⁰ ε yi yulubina konyiyani waxatin naxan yi, ε mi yi tinxinyaan bun ma nun. ²¹ ε feen naxanye liga na waxatini, ε yagixi naxanye ra iki, ε tənən mundun sətəxi ne yi? Ne rajanna findixi sayaan nan na. ²² Koni iki, ε bata xərəya yulubin ma, ε findi Alaa konyine ra. ε marasarijananna nan findixi na tənən na, naxan najan findixi habadan nii rakisin na. ²³ Bayo yulubin saranna nan sayaan na koni Alaa kisena, habadan nii rakisin nan na ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

7

Denkəleya muxune bata xərəya

¹ Ngaxakedenne, ε tan naxanye sariyan kolon, ε a kolon fa fala a sariyan muxun yamarima fanni a daxi. ² A misaala findixi naxanla nan na naxan dəxi xəmən xən. Na

* ^{7:7:} A mato Xərəyaan 20.17 nun Sariyane 5.21 kui.

nun a xəməna e bode ra fanni a daxi, koni xa a xəmən faxa, a bata mini sariyan bun naxan yi e xidixi e bode ra. ³ Nanara, xa a dəxə xəmə gətə xən, a xəmə singen mən a nii ra, a bata yalunyaan liga na yi. Koni xa a xəmən faxa, nayi a bata mini na sariyan bun. Nayi, a nəs dəxə gətə xən nən, na mi findixi yalunyaan na. ⁴ Ngaxakedenne, ε tan fan bata faxa sariyan mabinni Alaa Muxu Sugandixin fati bəndən xən ma. Nayi, ε bata findi na gbeen na, naxan kelixi sayani alogo en xa wali fəjine ke Ala xa. ⁵ Amasətə fati bəndən nafan feene yi en yamarima waxatin naxan yi, yulubin nafan fe jaxine yi walima en fatine yi sariyan xən alogo naxan en faxama en yi na liga. ⁶ Koni iki, en bata mini sariyan bun, amasətə en bata faxa sariyan bun, naxan yi en suxi. En fa Alaa Nii Sarıjanxina a kira nənen nan xən, en mi fa fe fori səbəxine bun.

Sariyan nun hakəna fe

⁷ En nanfe falama nayi? Sariyan yεtεen nan yulubin na ba? Εn-εn de! Sariyan nan a ligaxi n yulubin kolon. Xa sariyan mi yi a fala n xa nun, i nama mila ayi, n mi yi milan kolonma nun.* ⁸ Na ma, yulubin yi fəren sətə, a milan sifan birin nəso n tan yi sariyan xən ma. Amasətə xa sariyan mi yi na nun, yulubin faxaxin nan yi a ra. ⁹ Sariyan mi yi na waxatin naxan yi, n yi kəndə, koni yamarin to fa, yulubin yi fa, n yi faxa. ¹⁰ Yamarin naxan faxi siimayana fe ra, na faxi sayaan nan na n tan ma. ¹¹ Bayo, yulubin bata fəren sətə yamarin xən, a yi n yanfa, a n faxa.

¹² Nanara, sariyan sarijan, yamarin sarijan, a tinxin, a fan. ¹³ Na bunna di? Fa fala naxan fan, na bata findi sayaan na n tan xa? Εn-εn de! Yulubin nan bata n faxa na se fəjin xən, alogo a xa kolon yulubin na. Nayi, yulubin sənbə gbeen yi makenən yamarin xən.

Yulubin yi muxun nə

¹⁴ En na a kolon fa fala a sariyan faxi Alaa Nii Sarıjanxin nan na, koni fati bəndən nan n tan na, naxan bata mati a

findi yulubina konyin na. ¹⁵ N naxan ligama, n mi na bayen kolon. Amasətə n waxi naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni fə naxan mi rafan n ma n na nan ligama. ¹⁶ N mi waxi naxan liga feni, n na nan ligama. Na a yitama nən fa fala a n bata tin a sariyan fan. ¹⁷ Nayi, n tan xa mi na ligama, koni yulubin nan na ra naxan n yi. ¹⁸ Amasətə n na a kolon a fe fajin mi n tan yi fata n fati bəndən nafan feene ra, bayo hali fe fajin liga xənla n ma, n mi nəe a ligə. ¹⁹ N waxi fe fajin naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni n mi waxi fe naxin naxan liga feni, n luma na nan ligə. ²⁰ Feen naxan liga xəli mi n ma, xa n na liga, na bunna nəen, fa fala n tan xa mi a ligaxi, koni yulubin naxan n yi.

²¹ Nanara, sariyan naxan walima n tan yi, na ni ito ra. Fe fajin liga xənla n ma waxatin naxan yi, a fərə mi na bayo fe naxina n yi. ²² Anu, n sewaxi Alaa sariyan na n sondonni. ²³ Koni n sariya gbetə nan toma n fati bəndəni naxan n xaxinla sariyan yengəma, na yi n findi kasorasaan na yulubina sariyan xən ma, naxan walima n fati bəndəni. ²⁴ Tərə muxun nan n na! Nde n xunbama fati bəndəni ito nun a rafan feene yi naxanye n xalima sayani? ²⁵ Tantunna Ala xa en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani!

Nayi, n bata findi Alaa sariyan konyin na n xaxinli, koni n fati bəndən nafan feene bata n findi yulubina sariyana konyin na.

8

¹ Nanara, muxun naxanye Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, Ala mi fa ne yalagima. ² Amasətə, Alaa Nii Sarıjanxina nii rakisin sariyan bata n xərəya yulubin nun sayaan sariyan ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. ³ Amasətə sariyan mi yi nəe na ligə, bayo fati bəndən nafan feene bata a senbenən. Ala nan na liga, a yi a yetəna Dii Xəmən nafa adamadi yulubi kanne sawurani, a yulubin yalagi fati bəndəni. ⁴ Ala na ligaxi nən alogo sariyan tinxinna xa kamali en yi, en tan naxanye mi fa en fati bəndən nafan feene ligama, koni fə Alaa Nii Sarıjanxin nafan feene. ⁵ Awa, naxanye e fati bəndən nafan feene ligama, ne luma e mire na fe sifane nan ma, koni naxanye

Alaa Nii Sarıjanxin nafan feene ligama, ne luma e mire Alaa Nii Sarıjanxina feene nan ma. ⁶ Fati bəndən natan miriyane na lu i yi, sayaan nan na ra, koni xa i miriyane keli Alaa Nii Sarıjanxin nin, simayaan nan na ra e nun bəjəe xunbenla. ⁷ Amasətə fati bəndən natan miriyane findixi Ala yaxun nan na, bayo e mi nəe i xure Alaa sariyan bun mumə! ⁸ Naxanye e fati bəndən nafan feene ligama, ne mi Ala kənənje mumə!

⁹ Koni ε tan mi fa ε fati bəndən nafan feene ligama fə Alaa Nii Sarıjanxin nafan feene, Alaa Nii Sarıjanxin to ε yi. Amasətə xa Alaa Muxu Sugandixin Niin mi muxun naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin gbee mi na kanna ra. ¹⁰ Koni xa Alaa Muxu Sugandixin ε tan yi, ε fati bəndən bata faxa yulubina fe ra, koni ε niina ε yi, amasətə ε bata ratinxinje ayi Ala yetagi. ¹¹ Anu, Alaa Niin naxan Yesu rakelixi sayani, xa na lu ε yi, a tan naxan Alaa Muxu Sugandixin nakelixi sayani, na mən nii rakisin fima nən ε fati bəndəne ma a Nii Sarıjanxin barakani naxan luma ε yi.

¹² Na ma, ngaxakedenne, goronna en xun ma. Koni fati bəndən tan goronna mi en xun ma en yi a rafan feene liga. ¹³ Amasətə xa ε lu ε fati bəndən nafan feene ligə, ε faxama nən. Koni xa ε fati bəndən natane faxa Alaa Nii Sarıjanxin xən, ε nii rakisin sətəma nən. ¹⁴ Alaa Nii Sarıjanxin muxun naxanye yii rasuxi, Alaa diin nan ne ra. ¹⁵ Amasətə ε Niin naxan sətəxi, na mi ε findixi gaxun konyin na. Koni a bata ε findi Alaa diine ra. En xinla tima na nan baraka yi, en naxa, “Baba, n fafe!” ¹⁶ Alaa Nii Sarıjanxin yetəen sereyaan bama en niin xa, a Alaa diin nan en tan na. ¹⁷ En to findixi Alaa diine ra, en fama nən keen sətədeni alo a diine bayo Ala barayın naxan namaraxi a Muxu Sugandixin nun a muxune xa, en na sətəma nən. Xa en nun Yesu tərə en bode xən ma, en birin nan a binyen sətəma nayi.

Binyen naxan fama

¹⁸ N bata a kolon a en tərən naxan sətəma iki, e nun binyen naxan fama, ne tagi kuya kati! ¹⁹ Bayo daala birin luxi nən alo a Ala legedenma, a digima na waxatin na han Ala diine nərən sa minima kənənni

waxatin naxan yi. ²⁰ Amasotə daala lu nən kobiyan bun.* A sago mi yi a ra, koni Ala sagoon nan a luxi na kiini alogo yigin xa sotə, ²¹ fa fala daala xɔrɔyama nən kalana konyiyaan ma, a yi fa Alaa diine xɔrɔya kəndeni. ²² Amasotə en na a kolon, xabu a fələni han waxatini ito yi, a luxi alo daala birin kutunma xələni alo jnaxanla naxan dii barini. ²³ Koni daala xa mi keden a ra, koni en tan naxanye fan singe Alaa Nii Sarıjanxin sotəxi, en fan səxəlexi en bəjəni, en Ala maməma waxatin naxan yi a en findi a diine ra, a yi en gbindin xunba. ²⁴ Amasotə en bata kisi na yigin xən. Anu, i yigin saxi feen naxan yi, xa i bata na to, na mi fa xile yigina. En bata yelin naxan sotə, en fa en xaxili tima na ra di? ²⁵ Koni en munma naxan sotə, xa en na en yigin sa na fari, en na a maməma nən tunnafanni.

²⁶ Alaa Nii Sarıjanxina en tan sənbətare kanne malima na kii kedenna nin. Amasotə en mi a kolon en lan en xa Ala maxandi naxan ma. Koni Nii Sarıjanxin yetəna Ala mafanma en xa kutunni naxan mi nəe falə. ²⁷ Ala naxan muxune bəjəyi feene toma, na a Nii Sarıjanxina miriyaan kolon, amasotə Alaa Nii Sarıjanxina Ala mafanma a yama sarıjanxin xa alo Ala sagoon kii naxan yi.

²⁸ En na a kolon a Ala feene birin najanma a fajin nan ma a xanu muxune xa, a naxanye xilixi a maragidini. ²⁹ Amasotə Ala naxanye sugandi a fələni, a mən bata a ragidi a xa ne findi a Dii Xəmən maligane ra, alogo Yesu xa lu alo dii singena a xunyene yə. ³⁰ Ala bata yi na ragidi naxanye xa, a mən bata ne xili. A naxanye xilixi, a mən bata ne ratinxinjə ayi a yetagi, a mən yi a binyen fi e ma.

Alaa xanuntenyana

³¹ Nayi, en nanse falama na fe ra? Xa Ala en xən, nde fa kele en xili ma nayi? ³² A tan naxan mi a yetəna dii xəmən natanga, koni a yi a fi en birin xa, nanfera nayi a mi seen birin soə en yii a Dii Xəmən xən? ³³ Ala bata muxun naxanye sugandi, nde ne kansunjə? Ala nan yoon fin kanna ra. ³⁴ Nde nəe en yalagə? Muxu yo, bayo Alaa

Muxu Sugandixin Yesu bata faxa, a mən yi keli sayani, a mən tixi Ala yiifanna ma, a Ala mafanma en xa. ³⁵ Nanse en bə Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyani? Tərən nun kəntəfinla ba, hanma bəsenxənyana hanma kaməna hanma marabənna hanma gbalona hanma sayana silanfanna ra?† Ne sese mi nəe a ligə. ³⁶ Bayo a səbəxi Kitabuni, a naxa, “E nxu faxama i tan nan ma fe ra ferijən gbən! E nxu ligama alo yəxəen naxan faxa daxi a ra!”‡ ³⁷ Koni naxan en xanuxi, en nən sotəma nən na xən feni itoe birin yi fefe. ³⁸ Amasotə n na a kolon yati, sayana hanma dununa yi gidina hanma malekane hanma jninanne hanma waxatini itoe hanma waxati famatəne hanma sənbe kanne ³⁹ hanma naxanye kore xənna ma hanma naxanye bəxən bun ma, dalise yo mi na yi naxan en bə Alaa xanuntenyani en naxan sotəxi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

9

Ala muxun naxanye sugandixi

¹ N xa jəndin fala ε xa Alaa Muxu Sugandixin barakani, n mi wulen falama, n xaxinla mi n yalagima. N seren bama Alaa Nii Sarıjanxini: ² N sunuxi, n bəjənen mən səxəlexi waxatin birin. ³ Amasotə, n yi wəxi nən n tan yətəen nan xa Alaa dangan sotə, n yi masiga a Muxu Sugandixin na ngaxakedenne funfuni, n kon kaane, ⁴ Isirayila kaane, e tan naxanye findi Alaa diine ra, e a binyen nun a layirine nun a sariyan nun a batu kiine nun a tulisane sotə. ⁵ E fataxi Nabi singene bənsənne nan na, Alaa Muxu Sugandixin yi mini e tan yi adamadiyaan kii ma. Ala naxan seen birin xun na, na xa tantun habadan! Amina.

⁶ Anu, na xa mi na ra de fa fala a Alaa tuli saan tənə mi fa na, bayo Isirayila kaane birin mi findixi Alaa yamana Isirayila xan na. ⁷ E to barixi Iburahima bənsənmi, na mi a ra fa fala e birin findixi Iburahimaa dii kəndəne nan na. Amasotə Ala a fala nən a xa, a naxa, “Naxanye yatema i bənsənna ra, ne minima Isiyaga bənsənna nin.”* ⁸ Na nan na ra, diin naxanye barixi adamadiyaan kii ma, Alaa dii mi ne ra,

* 8:20: A mato Dunuja Fələn 3.17 † 8:35: Silanfanna: Sofane yəngəso degəmana. ‡ 8:36: Yaburin 44.23

* 9:7: Dunuja Fələn 21.12

koni fɔ Ala Ibura hima tuli sa diin naxanye ra, ne nan findixi a dii kəndene ra. 9 Amasətə Ala Ibura hima tuli sa na kii nin, a naxa, “N fama nən waxati saxini, Saran yi dii xəmen bari.”†

10 A birin mi na ra, Rebeka a dii firinne birin fafe keden nan yi a ra, en benba Isiyaga. 11 Anu, benun gulunni itoe xa bari, benun e xa fe fajin liga hanma a naxina, Ala bata yi a ragidi na nde keden xa sugandi 12 hali ba e kewanle ra koni fɔ a naxan xilixi. A yi a fala Rebeka xa, a naxa, “Tadan luma nən xunyəna nən bun ma.” 13 A səbəxi Kitabun kui ikiini, a naxa, “N bata Yaxuba xanu koni n bata Esayu rajnaxu.”‡

14 En nanfe falama nayi? Ala tinxintareyaan nan ligaxi nayi ba? Ən-ən de! 15 Amasətə a bata a fala Musa xa, a naxa, “N hinanjə naxan na, n hinanma nən na ra, n kininkininjə naxan ma, n kininkininma nən na ma.”§ 16 Na mi fataxi muxun waxən feene xan na hanma a kewanle, koni fɔ Alaa kininkininna. 17 Amasətə a səbəxi Kitabuni, Ala a falama Firawona xa denaxan yi, a naxa, “N na i findixi mangan na nən alogo n xa n sənbən mayita i tan xən, n xinla yi rali dunuja yiren birin yi.”* 18 Nayi, Ala na wa kininkinin feni naxan ma a kininkinin na ma, a na wa naxan natengbesen fe yi ayi, a na ratengbesenma ayi nən.

Alaa xələn nun a kininkininna

19 Muxuna nde a falama n xa nən, a naxa, “Nanfera Ala mən nxu yalagima? Amasətə nde Alaa fe ragidixin matandə?” 20 Nde i tan na naxan Ala matandima? Fejən nəe a falə a rafala muxun ma ba fa fala naferra i n nafalaxi iki? 21 Awa, nən mi fejə rafalan yii ba, a fejə firin nafala fejə bəndə kedenni, keden binye wanle xa, boden fe fune xa?

22 Nayi, Ala yi wa a xələn nun a sənbən mayita feni, a yi dija kati, a ti na muxune bun a xələ naxanye ma, naxanye yi halage. 23 A na ligi nən alogo a xa a binye gbeen yita na muxune ra, a kininkinin naxanye ma, a bata yi naxanye yitən a binyen sətə

xinla ma. 24 Na nan en tan na, a naxanye xilixi, keli Yahudiyane yε e nun siya gbətəne fan ye. 25 Amasətə a fala nən Nabi Hose xa, a naxa,

“Naxanye mi yi n ma yamaan na, n ne xilima nən n ma yamana, n mi yi naxanye xanuxi, n ne xilima nən n xanuntenne.”

26 A mən səbəxi mənni, a naxa, “A yi falama e ma dənaxan yi, ‘N ma yamaan mi ε ra,’ e fa xili bama nən mənni ‘Habadan Alaa diine.’†”

27 Nabi Esayi yi a xuini te Isirayila muxune fe ra, a naxa, “Hali Isirayila muxune yi wuya ayi alo mənənsinna naxan fəxə igen də, hali na, e dənəxədin nan tun kisima.

28 Amasətə Marigina a fe ragidixinne rakamalima nən dunuja ma a kiini sa!”‡

29 A na kii nin, alo Nabi Esayi a fala kii naxan yi a fələni, a naxa, “Xa Marigina Sənbən Birin Kanna mi yi en yixətəna ndee lu nun, en yi luma nən nun alo Sodoma taana, en ligi alo Gomora taana.”§

Isirayila nun Xibaru Fayina fe

30 En nanfe falama nayi? Siya gbətən naxanye mi yi tinxinna fenma, ne bata a sətə dənkəleyaan barakani. 31 Koni Isirayila kaan naxanye yi sariyan tinxinna fenma, ne mi a sətəma. 32 Na di? Bayo e mi a fenxi dənkəleyaan xən fɔ e kewanle. E yi e sanna radin gəmən na naxan xili, “San nadın gəməna” 33 Kitabun naxan ma fe fala, a naxa, “A mato, n bata gəmən sa Siyon yi, yamana e sanna radinma gəmən naxan na, e bira. Koni naxan na dənkəleya a ma, na kanna mi nimisama.”*

10

1 Ngaxakedenne, n waxi a xən ma n bəjen birin yi, n kon kaane xa kisi. N na Ala maxandima e xa na ra kat! 2 N findima nən e tan seren na fa fala Alaa fe kənfəna e yi, koni e kolontareyani. 3 Ala muxune ratinxinma kii naxan yi a yətə yəe ra yi, e mi na kolon. Nayi, e bata kata, e yi e gbee

† 9:9: Dunuja Fələn 18.10-14 ‡ 9:13: A mato Dunuja Fələn 25.23 nun Malaki 1.2-3 kui. § 9:15: Xərəyaan 33.19

* 9:17: Xərəyaan 9.16 † 9:26: Hose 2.1-3 nun 2.25 ‡ 9:28: Esayi 10.22-28 § 9:29: Esayi 1.9. A mato Dunupa Fələn 19.23-28 kui. * 9:33: Esayi 28.16

kiraan sa, e mi xuruxi Alaa tinxinyaan bun. ⁴ Amasətə Alaa Muxu Sugandixin bata sariyan nakamali. Nanara, naxan na dənkeleya a ma, na kanna bata tinxin Ala yee ra yi.

Kisi fena muxune birin xa

⁵ Muxune tinxinyaan naxan sətəma sariyan xən, Musa bata na fe səbe, a naxa, "Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sətəma nən e xən."* ⁶ Koni tinxinyaan naxan sətəma Ala yee ra yi dənkeleyaan xən, na səbəxi Kitabun kui ikiini, a naxa, "I nama a fala i yetə ma fa fala nde nəe te kore?" Na bunna nəen, alogo a xa sa Alaa Muxu Sugandixin nagodo. ⁷ Hanma "Nde sigama laxira yi?" A xa sa Alaa Muxu Sugandixin nakeli sayani. ⁸ Koni a nanse falaxi? A naxa, "Alaa falana i dəxən ma, a i dəen kui, a i bəjəni,"† na nan dənkeleyaan falan na, en naxan nalima iki. ⁹ Xa i i tiye a ra i dəni fa fala Yesu nan Marigin na, i dənkeleya i bəjəni, a Ala a rakeli nən sayani, i kisima nən. ¹⁰ Amasətə muxun dənkeleyama a bəjən nin, Ala yi a ratinxinje ayi a yee ra yi. A yi a ti a ra a dəni, a kisi. ¹¹ Amasətə Kitabun naxa, "Naxan yo na dənkeleya a ma, na mi nimisama."‡ ¹² Amasətə tagi raba mi Yahudiyane nun siya gbetene tagi. Marigi keden peen nan e birin xun na naxan a maxandi muxune birin kima a fonisireyani. ¹³ Amasətə Kitabun naxa, "Naxan yo na Marigin xili, na kisima nən."§

¹⁴ Koni e a xilima di, xa e mi dənkeleya a ma? E dənkeleyama di, xa e munma a fe mə? E na məma di, xa muxe mi kawandin ba e xa? ¹⁵ Na kawandin bama di, xa xərane mi rasiga? A səbəxi Kitabun kui na kii nin, a naxa, "Xəra fajı yibane faan lanxi han!"* ¹⁶ Koni Isirayila kaane birin mi na fe Xibaru Fajin suxi. Amasətə, Nabi Esayi a fala nən, a naxa, "Marigina, nde laxi nxə falan na?"† ¹⁷ Anu, dənkeleyaan fama Alaa falan məen nan xən ma. Alaa falan fan məma Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin nan xən.

* **10:5:** Saraxaraline 18.5 † **10:8:** A mato Sariyane 30.12-14 kui. ‡ **10:11:** Esayi 28.16 § **10:13:** Yoweli 3.5
 * **10:15:** Esayi 52.7 † **10:16:** Esayi 53.1 ‡ **10:18:** Yaburin 19.5 § **10:19:** Sariyane 32.21 * **10:20:** Esayi 65.1 † **10:21:** Esayi 65.2 * **11:3:** Mangane Singen 19.10 nun 19.14 † **11:4:** Mangane Singen 19.18 ‡ **11:8:** A mato Sariyane 29.3 nun Esayi 6.10 kui.

¹⁸ Koni n xa maxədinna ti: E mi a fe mexi ba? Ən-ən, e bata a mə! Kitabun naxa, "E fala xuiin bəxən birin li nən. E falane yi siga han dunupa danna."‡

¹⁹ Awa, n mən xa maxədinna ti, "Isirayila muxune mi a famu ba?" Musa nan singe ito yabi. A naxa, "N na ε raxəxələnma ayi nən muxune xən yama fajin mi naxanye ra. N yi ε raxələ siya xaxilitaren xən."§ ²⁰ Esayi yi susu Alaa falani ito tiyε, a naxa, "Naxanye mi yi n maxədinma, n bata n yetə yita ne ra."* ²¹ Koni a yi a fala Isirayila a fe ra, a naxa, "N na n yiini bandunma yama fala suxutare murutexine ma ferijən gən!"†

11

Alaa kininkininna Isirayila ma

¹ N xa maxədinni ito ti: Ala bata a mə a yamaan na ba? Ən-ən de! Amasətə Isirayila kaan nan n tan yetəen na, Iburahima yixətəna nde Bunyamin bənsənni. ² Ala yamaan naxan sugandi a yetə xa a fələni a mi ne rabejinxi. Nabi Eli a mawugama Ala xa Isirayila kaane fe ra Kitabun kui dənaxan yi, ε mi mənna kolon ba? A naxa, ³ "Marigina, e bata i ya nabine faxa, e yi i ya saraxa gandene kala, n keden peen nan fa luxi, e mən kataxi n fan faxa feen na."* ⁴ Ala a yabi di? A naxa, "N bata muxu wuli soloferə ramara n yetə xa naxanye mi e xinbi sinxi Baali suxuren bun ma."† ⁵ A mən na kii nin iki, Alaa yama dənxeñ luxi naxanye sugandixi hinanna xən waxatini ito yi. ⁶ Xa a ligaxi hinanna nan xən, muxune kəwənla mi fa a ra. Xanamu Alaa hinanna mi yi findima hinanna ra.

⁷ Nanfe ligaxi nayı? Isirayila kaane yi naxan fenma nun e səbəen na, e mi na sətəxi. Koni fə Ala naxanye sugandixi ne nan a sətəxi. A dənxeñne tondixi nən ⁸ alo a səbəxi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, "Ala bata xaxili xədəxən fi e ma, e nun yəen naxanye mi seen toma e nun tunla naxanye mi falan məma han to."‡ ⁹ Dawuda yi a fala, a naxa, "Ala xa e naxanaxane findi e suxu

fərən na e nun lutı ratixin na e yee ra naxan e rabirama, e hakne yi saran e ra.¹⁰ E yee ne xa raforo ayi, e yi danxu! E fanna xa ba a ra waxatin birin!"§

¹¹ N na ε maxdinma, Yahudiyane tantan waxatin naxan yi, e bira nən ba habadan? En-en de! Koni e to sin hakni, siya gbetene yi kisi feen sotə alogo xəxəlonyaan xa Isirayila kaane suxu.¹² Anu, xa Yahudiyane hakən findi həri gbeen na dunuya muxune xa, xa e bənən findi hərin na siya gbetene xa, e na a rakamali waxatin naxan yi, na fan mi hərin nafə nayi ba?

¹³ N falan tima ε tan siya gbetene nan xa iki. N bata findi xeraan na siya gbetene xa. N sewaxi na wanla ra bayo,¹⁴ yanyina nde, n xəxəlonyaan nasoma nən n bənsənnna muxuna ndee yi alogo e fan ndee xa kisi.¹⁵ Amasətə Isirayila kaane raməxi waxatin naxan yi, xa Ala nun dunuya muxune tagini tən, nanse fa ligama nayi, xa e mən so a lannayani? Na findima kenla nan na sayani siga nii rakisini.

¹⁶ Anu, xa buru keden nali Ala ma, e nun naxanye bənbəxi e bode xən, ne fan sarijan.* Xa wudin salenna sarijan, a yiine fan luma na kii nin.¹⁷ Koni xa a yiina ndee səgə wudi binla ma, i tan siya gbetene naxan luxi alo burunna Oliwi bili yiina, i tan yi xidi wudin binla ma e funfuni, i yi lu na wudin salenna igen sotə,¹⁸ i nama i yetə yite na wudi yii səgəxine ma. Xa i na ligi, i nama jinan fa fala i tan xa mi salenna baloma de, salenna nan i tan baloma.

¹⁹ Koni waxatina nde i tan a falama nən, i naxa, "Wudi yiine səgəxi nən alogo n tan xa ti e funfuni."²⁰ Nəndin na a ra, e səgəxi nən masətə e dənkəleyatareyaan ma, i tan yi ti e funfuni dənkəleyaa xən. Nayi, i nama yanda ayi na feen na de, koni a ligi i yeren ma.²¹ Amasətə, xa Ala mi Yahudiyane ratangaxi, naxanye luxi alo wudi yii singene, a mi i fan natangama.²² Nayi, en na en miri Ala nəmaan nun a ye xədəxən ma. Naxanye tantanxi, a xədəxənne ma, koni a nəmaan fan i tan na, koni fo i xa lu a nəmaan bun nən, xanamu, a i fan səgəma a binla ma nən alo wudi yiina.²³ Xa

Yahudiyane mi lu e dənkəleyatareyaani, e mən tugunma nən e tiden na. Amasətə Ala nəe e raxətə nən e funfuni.²⁴ Bayo, xa i tan siya gbetən ligaxi nən alo burunna Oliwi wudi yiin naxan yi səgəxi a binla ma, i yi tugun taa kui Oliwi wudi kəndən na hali i dakii mi yi a ra, nayi Yahudiyane yetəen naxanye ligaxi alo taa kui Oliwi wudi kəndən yiine, Ala taganjəne ne tiyə e yetə binla ma e funfune yi ba?

Isirayila birin kisima nən

²⁵ Ngaxakedenne, n waxi Alaa wundo feni ito yita feni ε ra, alogo ε nama ε yetə yate fekolonne ra: Isirayila yamaan fəxə kedenna tondixi han siyaan bonne xasabi dəfexin yi so.²⁶ Nanara, Isirayila birin kisima nən alo a səbəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,

"Xunbaan kelima nən Siyon yi,
a Ala kolontareyaan birin jən Yaxuba bənsənni.

²⁷ N na e yulubin ba e ma waxatin naxan yi,
n layirin xidima na nan na e xa."†

²⁸ Yahudiyane bata findi Ala yaxune ra alogo ε tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin sotə. Koni Ala rafan yama sugandixin mən e ra e benba nabi singene fe ra.²⁹ Amasətə Alaa kiseene nun maragidin mi kalama.³⁰ ε tan siya gbetene, ε munma yi Alaa falan suxu a singeni, koni ε bata Ala kininkininna sotə iki amasətə Yahudiyane mi Alaa falan suxi.³¹ Na kiini, iki Yahudiyane mi fa Ala xuiin suxuma alogo ε tan siya gbetene kininkininna naxan sotəxi, e fan xa na sotə ε tan siya gbetene sabun na.³² Ala bata muxun birin findi kasorasane ra e fala suxutareyaan xən alogo a xa kininkinin e birin ma.

Ala xa tantun

³³ Alaa fonisireyaan nun a xaxilimayaan nun a fe kolonna tilin de! Nde nəe Alaa fe ragidixine famunjə? Nde nəe a feene famunjə?³⁴ A səbəxi Kitabuni, a naxa,

"Nde Marigina miriyane kolon? Nde nəe finde a kawandi muxun na?‡³⁵ Nde nəe Ala dole, alogo a mən xa a raxətə a ma?"§

³⁶ Amasətə feen birin kelixi a tan yii a tan

§ **11:10:** Yaburin 69.23-24 * **11:16:** A mato Yatene 15.19-21 kui. † **11:27:** Esayi 59.20-21 ‡ **11:34:** Esayi 40.13 § **11:35:** Yuba 41.3

nan baraka yi a tan xa. Binyena a tan nan
xa habadan. Amina!

12

Denkəleya muxun xa wali Ala xa

¹ Ngaxakedenne, Ala to kininkininxi ε ma, n na ε mafanma ε ε fati benden fi Ala ma saraxan na ε dunuja yi gidini, a sarijan, a rafan Ala ma. Na nan findixi batu fajin na ε naxan ligama Ala xa. ² Ε nama ε yetε lu dunuja feene yi, koni ε xa ε kεnaan masara xaxilimaya nεnεn xɔn, alogo ε xa Ala sagoon kolon naxan fan, a rayabu, a kamalixi.

³ N na a falama ε birin xa Alaa maragidini a naxan fixi n ma, n naxa, ε nama a miri xaxilitareyani a ε dangu bonne ra, koni ε miri ε yetε ma xaxilimayaan nun yetε suxuni alo Ala denkəleyaan yaten naxan fixi ε ma. ⁴ En fatin yirene wuya, koni ε birin nun e wali. ⁵ A na kii nin, hali en to wuya, en bata findi fati bende kedenna ra Alaa Muxu Sugandixini, en lu en bode yi alo fatin yirene. ⁶ Ala en kixi seen sifa wuyaxi nan na, alo a ragidixi en ma kii naxan yi. Xa muxuna nde kixi nabiya falane yi, a falane xa lan denkəleyaan ma. ⁷ Xa wanla na a ra yamaan xa, a xa wanla kε. Naxan nεx xaranna tiyε, na xa xaranna ti. ⁸ Xa naxan nεx muxune ralimaniyε, na xa ε ralimaniya. Naxan kiin tima, na xa a ligi fonisireyani. Xa yεεratiin na a ra, na xa a sōbε so na ma. Xa naxan kininkininma muxune ma, a xa a ligi sēwani.

⁹ Ε xanuntenyaan nama findi nafigiyaan na. ε ε me fe jaxin na. Naxan fan, ε na suxu ken! ¹⁰ Ε ε bode rafan ngaxakedenyaan xanuntenyani, ε yi ε bode binya ki faji. ¹¹ Ε tunnafanna nama findi salayaan na. Koni ε wali Marigin xa wekileni. ¹² Ε sēwa ε yigina fe ra, ε dija tɔrɔni, ε lu Ala maxandini tun. ¹³ Ε muxu sarijanxine goronna tongo e makone yi. Ε fatan muxune yisuxε.

¹⁴ Ε duba ε bēsenxɔnya muxune xa, ε duba, ε nama dangan ti. ¹⁵ Naxanye sēwaxi, ε sēwa ne xɔn ma. Naxanye wugama, ε wuga ne xɔn ma. ¹⁶ Ε kui feene xa findi kedenna ra ε bode xa. Ε nama ε

waso, koni naxan yo magodoxi ε tin na ma. Ε nama ε yetε yate fekolonne ra.

¹⁷ Ε nama fe jaxin jɔxɔ fe jaxin na. Ε kata fe fajin liga feen na muxune birin yεε ra yi. ¹⁸ Xa a lanjε, fanni na fate ε tan na, lanna xa lu ε nun muxune birin tagi. ¹⁹ N xanuntenne, ε nama ε gbeen jɔxɔ, koni ε a lu Alaa xɔlɔn ma, amasɔtɔ a sεbεxi Kitabuni, Marigin naxa, “N tan nan gbeejjɔxɔ tiin na. N feene saranma nεn e jɔxɔnne ra.”* ²⁰ Koni ε tan xa a liga na kiini: Kitabun naxa, “Xa kamεna i yaxun ma, donseen so a yii. Xa min xɔnla a ma, igen so a yii, amasɔtɔ xa i na liga a xa, na luma a xa nεn alo i tεε wolonne nan malanma a xunna ma.”† ²¹ I nama tin fe jaxin xa i nɔ. Koni fɔ i xa fe jaxin nɔ fe fajin xɔn.

13

En xuru mangane ma

¹ Muxun birin xa xuru mangane ma. Amasɔtɔ mangaya yo mi na, naxan mi kelixi Ala ma. Mangan naxanye dɔxi, a tan nan ne dɔxi. ² Nanara, naxan na murutε mangane ma, na murutεxi Alaa yamarin nan ma. Naxanye na ligama, ne kitin nan tima ε yetε ma. ³ Fe faji rabaan mi gaxuma mangane yεε ra, koni fɔ fe jaxi rabana. I waxi i nama gaxu mangan yεε ra ba? Nayi, fe fajin liga alogo a xa i matɔxɔ. ⁴ Amasɔtɔ a findixi Alaa walikeεn nan na alogo a xa fe fajin liga i xa. Koni xa i fe jaxin liga, gaxu a yεε ra! Bayo silanfanna mi a yii naxi fuu.* Alaa walikeεn nan a ra naxan a xɔlɔn nagodoma fe jaxi rabaan ma, a a fe jaxin saran a ra. ⁵ Nanara, fɔ ε xa xuru nεn mangane ma, fa fala ε nama i tɔrɔ, na mi a ra, koni alogo i nama i yetε yalagi i xaxinli.

⁶ Nanara, ε mudun fima, bayo naxanye ε rasuxuma, ne Alaa wanla nan na. ⁷ Ε muxune donle fi. Ε lan ε xa mudun sifa yo fi, ε na fi. Xa ε yii seene mudun na a ra, ε na fi, xa binyen na a ra, ε na fi, xa xunnayerenna na a ra, ε na fi.

⁸ Muxu yo a doli nama lu ε ma, fɔ xanuntenyana ε lan ε xa naxan namara ε bode xa. Naxan na a boden xanu na bata sariyan dεfe. ⁹ Bayo yamarine naxa, “I

* **12:19:** Sariyane 32.35 † **12:20:** Sandane 25.21-22

* **13:4:** Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

nama yalunyaan liga. I nama faxan ti. I nama mujantti. I nama mila ayi.” Enun yamarin dənxən bonne birin fala yisoxin ni i ra, “I adamadi boden xanu alo i yetəna.”[†] **10** Xanuntenyaan mi tinjə fe paxin ma i boden xa mumə! Xanuntenyaan nan sariyan nakamalima.

11 Ε na suxu bayo ε waxatini ito kolon. Waxatini ito bata fa ε raxulundeni ε xixənli, bayo en kisi waxatini so iki dangu en ma denkəleyaan fələ waxatin na. **12** Kəεen bata yanfan, kuye baan bata maso. Nayi, en xətə feene fəxə ra naxanye ligama dimini, en yi kənən ma yənge so seene tongo. **13** En xa sigan ti alo naxan daxa, alo a lan kənenni kii naxan yi. En nama haramu sumunne liga, hanma dələn minna hanma yanga suxuna hanma haramu feene hanma lantareyana hanma xəxələnyana. **14** Koni ε xa Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixin tongo alo ε domana. Ε nama lu ε mire ε fati bəndən nafan feene liga feen ma.

14

I nama i ngaxakedenna yalagi

1 Muxun naxan ma denkəleya xurun ε ye, ε xa na yisuxu, ε nama a miriyane matandi. **2** Muxuna ndee seen birin donma e denkəleyani, koni ndee tan bogi seene nan tun donma e denkəleyaan sənbətareyani. **3** Muxun naxan seen birin donma, na nama muxun najaxu naxan bata a dəen gele sa. Naxan a dəen gele saxi, na nama muxun yalagi naxan seen birin donma, amasətə Ala bata a fan yisuxu. **4** Nde i tan na, i tan naxan muxu gbətəna konyin makitima? Xa a bira, hanma xa a ti, na a kanna nan ma. Koni a kelima nən, a ti amasətə a rati sənbən Marigin yi.

5 Muxuna ndee mirixi nən, a ləxəna nde dangu nde ra. Gbətəye mirixi a ma, a ləxən birin keden. Fə birin xa la a miriyaan na nən. **6** Naxan mirixi a ma, a ləxəna nde dangu nde ra, na a ligama Marigin binya feen nan na. Naxan seen birin donma, na fan na ligama Marigin binya feen nan na, amasətə a barikan birama Ala xa na donsena fe ra. Naxanye gele donsena nde ra, ne na ligama Marigin binya fe nan na.

Ne fan barikan birama Ala xa. **7** Amasətə en sese mi en nii ra en yetə xa. En sese mi faxama en yetə xa. **8** Xa en lu en nii ra, en luxi en nii ra Marigin nan xa. Xa en faxa, en faxaxi Marigin nan xa. Nanara, xa en lu en nii ra, hanma xa en faxa, Marigin nan gbee en na. **9** Amasətə Alaa Muxu Sugandixin faxaxi nən, a keli sayani alogo a xa findi faxa muxune nun niiramanne Marigin na. **10** Koni i tan, nanfera i i ngaxakedenna yalagima? Nanfera i a rajaxuma? En birin tima nən kiti sadeni Ala yetəgi. **11** Amasətə a səbəxi Kitabuni, a naxa,

“Marigin naxa,
‘Habadan Ala nan n na,
n bata n kələ n yetə yi,
xinbin birin sinma nən n bun ma,
lenña birin yi Alaa binyena fe fala.’* ”

12 En keden kedenna birin en yetə dəntəgəma nən Ala xa.

I nama muxune ti hakən ma

13 Nanara, en xa fata en bode yalagin ma. Koni ε kata alogo ε nama fefe liga naxan ε ngaxakedenna ratantanjə hanma a yi a bira yulubini. **14** Bayo n na a kolon, n bata a famu Marigi Yesu barakani fa fala donse yo mi haramuxi a yetə ma, koni xa muxuna a miri fa fala a haramuxi, nayi a haramuxi a tan xa. **15** Xa i ngaxakedenna xələxi i ya donsena nde a fe ra, i mi fa xanuntenya kira xən. Alaa Muxu Sugandixin faxaxi muxun naxan ma fe ra, i nama a liga, na yi halagin sətə i ya donseen xən. **16** Feen naxan fan ε tan xa, na nama findi ε mafala xunna ra. **17** Amasətə Alaa Mangayaan mi findixi donseen nun minseen xan na, koni fə tinxinna nun bəjəe xunbenla nun səwana, fata Alaa Nii Sarıjanxin na. **18** Amasətə muxun naxanye birin walima Alaa Muxu Sugandixin xa na kiini, ne rafan Ala ma e nun muxune.

19 Nanara, feen naxanye findixi bəjəe xunbenla nun en sənbə soon na fə en xa ne nan liga. **20** I nama Ala kewanla kala donseen xən. Donseen birin donna daxa, koni donseen naxan muxu gbətən birama yulubini, na donseen donna mi daxa. **21** A fisə, i nama suben don, i nama manpaan

[†] **13:9:** A mato Xərəyaan 20.13-17 nun Sariyane 5.17-21 nun Saraxaraline 19.18 kui. * **14:11:** Esayı 45.23

min, i nama fefe liga xa a i ngaxakedenna bire hakəni. ²² I laxi naxan na feni itoe yi, na mara i yətə xa Ala yətagi. Sewan na kanna xa naxan mi a yətə yalagima a fe raba kiini. ²³ Koni xa naxan sike dōnsena nde dōndeni, na kanna yalagixin na ra Ala xən, amasətə a mi feen ligama dənkəleyani. Anu, feen naxan mi ligama dənkəleyani, yulubin nan na ra.

15

En misaala tongo Yesu ma

¹ En tan naxanye sənbə gbo dənkəleyani, a lan en xa dija sənbətare kanne bun e dənkəleya xuriyani. En nama en yətə rafan feen liga, ² fə en xa en boden nafan feen nan naba, en yi fan e ra. Nanara, e sabatə dənkəleyani. ³ Amasətə Alaa Muxu Sugandixin mi a rafan feene xan liga, koni alo a səbəxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa, “E i konbin naxanye tima, ne n tan nan lima.”* ⁴ Amasətə naxan birin səbəxi waxati danguxine yi, ne səbəxi en xaran feen nan ma, alogo Kitabun xuiin xa tunnafanna nun limaniyaan fi en ma, en yi yigin sətə. ⁵ Ala naxan tunnafanna nun limaniyaan firma, na xa ε mali, ε miriyane yi findi kedenna ra ε bode xa, ne yi lan Alaa Muxu Sugandixin Yesu kəjaan ma, ⁶ alogo ε xa Ala binya miriya kedenna nun xui kedenni, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

Xibaru Fajin Siyane birin xa

⁷ ε bode yisuxu Alaa binyena fe ra, alo Alaa Muxu Sugandixin ε yisuxi kii naxan yi. ⁸ N xa a fala ε xa, Alaa Muxu Sugandixin bata findi Yahudiyane walikəen na Alaa jəndina fe ra alogo Ala bata en benba nabi singene tuli sa naxan na, a xa na rakamali, ⁹ siya gbətəne fan yi Ala binya a kininkininna fe ra, alo a səbəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “Nanara, n ni i tantunma siyane tagi, n yi i xinla binya bətini.”† ¹⁰ A mən yi a fala, a naxa, “Siyane, ε nun Alaa yamanan xa səwa ε bode xən.”‡ ¹¹ A mən yi a fala, a naxa, “Siyane birin xa Marigin tantun! Yamane birin xa a batu!”§ ¹² Awa,

Esayi fan yi a fala, a naxa, “Yese bənsənna mən kelima nən alo wudi salenna naxan a majingima, a nən sətə siyane xun na. Siyane yi e yigi sa a yi.”*

¹³ Nba, Ala naxan yigin kanna ra, na xa ε ralugo sewan nun bəjə xunbenla birin na ε dənkəleyani alogo ε yigin xa lu fari se Alaa Nii Sarıhanxin barakani.

Pəli a wanla

¹⁴ Ngaxakedenne, n na a kolon fa fala ε lugoxi fanna nun fe kolonna birin na. ε nəε ε bode xaranje nən. ¹⁵ Koni n bata susu, n yi fena ndee səbə ε ma, alogo n mən xa a rabira ε ma bayo Ala bata a ragidi n ma, ¹⁶ n yi findi Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikəen na siya gbətəne xa. N lan n xa wali alo saraxaraliin naxan Alaa falan Xibaru Fajin nalima alogo siya gbətəne xa findi saraxa se fajin na Ala xa, e rasarıjan Alaa Nii Sarıhanxin xən. ¹⁷ Nayi, n nəε n kanbə nən Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi n ma wanla fe ra Ala xa. ¹⁸ N mi suse falan tiyε sese ma fə Alaa Muxu Sugandixin bata naxan liga n tan xən, a yi siya gbətəne findi Alaa fala suxune ra n kəwanle nun n ma falane xən, ¹⁹ e nun sənbən taxamasenne nun kabanako feene Alaa Nii Sarıhanxin sənbən barakani. Nanara, fələ Yerusalən taan ma han sa dəxə Iliri yamanan na,† n bata Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin nali na yiren birin yi han a kamali. ²⁰ Na ma, xunnayerenna na a ra n tan xa, n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali na yirene yi Alaa Muxu Sugandixin fe munma kolon dənaxanye yi, alogo n nama banxin ti muxu gbətə a banxin bətən saxin fari. ²¹ A səbəxi Kitabuni na kii nin, a naxa, “A fe munma fala naxanye xa singen, ne a toma nən. Naxanye munma a fe mə singen, ne a famuma nən.”‡

Siga xənla yi Pəli suxu Romi yi

²² Na nan n yikalaxi sigadəni ε konni. ²³ Koni iki, n ma wanla bata jan yamanani itoe yi. Nanara, xabu jəe wuyaxi n to waxy siga feni ε xəntəndeni, ²⁴ n yi a miri n xa na liga n nəma sigə Sapan yamanani waxatin naxan yi. N yi waxy ε to feni n

* **15:3:** Yaburin 69.10 † **15:9:** Samuyeli 22.50 nun Yaburin 18.50 ‡ **15:10:** Sariyane 32.43 § **15:11:** Yaburin 117.1 * **15:12:** Esayi 11.10 † **15:19:** Iliri yamanan sa Girəki yamanan sogeteden kəmənna ma. ‡ **15:21:** Esayi 52.15

nema dangue, ε yi n mali n ma sigatini, n waxatidi ti ε fema, n siga na yamanani. ²⁵ Koni iki, n sigama Yerusalen taani, n sa yama sarijanxin mali na. ²⁶ Amasotə a bata Masedoniyā kaane nun Akaya kaane kenen, e xa e yii malan yiigelitəne fe ra yama sarijanxin ye Yerusalen taani. ²⁷ A e kenen nən e xa na liga, koni a donla mən yi e ma. Bayo xa siya gbetəne bata Yahudiyane dinan tənəne sotə, siya gbetəne fan lan nən e yi Yahudiyane mali e yii seene ra. ²⁸ N na yelin feni ito ra waxatin yi, n yi a tənən so e yii, n danguma nən ε konni n nema sigε Sapen yamanani. ²⁹ N na a kolon yati, fa fala n nema sigε ε konni waxatin naxan yi, n sigama Alaa Muxu Sugandixin duba kamalixin nin.

³⁰ Ngaxakedenne, n na ε mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli e nun Alaa Nii Sarijanxina xanuntenyani, ε xa ε yixədəxə, ε yi Ala maxandi n xa. ³¹ ε Ala maxandi n xa alogo a xa n xunba Yudaya dənkəleyatarene yii, e nun n wanla naxan kəma Yerusalen taani, na xa rafan yama sarijanxin ma na yi. ³² Nayi, xa Alatın, n fama sewani nən ε fema, en birin yi matabun sotə en bode xən ma. ³³ Bəjəe xunbenla Ala xa lu ε birin xən. Amina.

16

Pəli a xəntənna

¹ ε en ngaxakeden paxalanmaan Foyibe yate muxu fajin na, naxan walima Sankire dənkəleya yamaan xa. ² ε a yisuxu Marigin xinli alo a lan yama sarijanxin tagi kii naxan yi, ε a mali kiin birin yi a makoon na lu a ma denaxan yi. A tan yetəen bata muxu wuyaxi mali a gbengbenna n tan.

³ ε Pirisila nun Akila xəntən, n walikə bodene Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa. ⁴ E bata susu sayaan na n tan niina fe ra. N keden xa mi barikan birama e xa, siya gbetə dənkəleya yamane birin barikan birama e xa. ⁵ Denkəleya muxun naxanye e malanma e banxini, ε ne fan xəntən. ε n xanuntenna Epayinəte xəntən, naxan singe dənkəleya Alaa Muxu Sugandixin ma Asi yamanani. ⁶ ε Mariyama xəntən naxan

walixi ε xa kati! ⁷ ε Andironiki nun Yuniyasi xəntən n kon kaane, nxu nun naxanye sa kasoon na. E yatexi xərane ye. E singe dənkəleya Alaa Muxu Sugandixin ma n tan yee ra.

⁸ ε Anpiliyati xəntən n xa, n xanuntenna Marigini. ⁹ ε Yurubani xəntən n xa, en walikə bodene Alaa Muxu Sugandixin xa, e nun n xanuntenna Satakisi. ¹⁰ ε Apeləsi xəntən naxan a yetə yita Alaa Muxu Sugandixin gbeen na matoon xən. ε Arisitobulaa denbayaan xəntən. ¹¹ ε Herodiyon xəntən, n kon kaana. ε Narisisa denbayaan muxune xəntən naxanye laxi Marigini na.

¹² ε Tirifina nun Tirifosa xəntən, naxanla naxanye walima Marigin xa han! E nun n xanuntenna Perasi naxalan gbetən naxan walixi Marigin xa han! ¹³ ε Rufu xəntən, Marigin naxan sugandixi, e nun a nga, naxan lu alo nga. ¹⁴ ε Asinkirite nun Filegon nun Hərəmə nun Patirobasi nun Herimasi xəntən e nun en ngaxakedenna naxanye e fema. ¹⁵ ε Filologe nun Yuliye xəntən e nun Nere nun a magilena, e nun Olinpasi nun yama sarijanxin naxanye birin e fema.

¹⁶ ε bode xəntən ngaxakedenya xəntən sunbuni. Alaa Muxu Sugandixin yamane birin ε xəntənma.

Marakolon dənxəne

¹⁷ Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ε a ligə ε yeren ma muxune fe yi naxanye muxune tagi taxunma, e yi e bira tantanni. ε xaranna naxan sotəxi, e na matandima. ε masiga ne ra. ¹⁸ Amasotə na muxu sifane mi walima en Marigina Alaa Muxu Sugandixin xan xa mumə, koni e yetə rafan feene! E səntarene mayendənma e fala fajine nun e wule matxə falane ra. ¹⁹ Muxun birin bata a mə a ε Alaa falan suxuma. Nayi, n sewaxi ε fe ra han, koni n wama nən ε xa findi xaxilimane ra ε fe fajin kolon, ε yi fe naxin matanga səntareyani. ²⁰ Bəjəe xunbenla Ala Setana halagima nən ε sanna bun. En Marigi Yesu xa hinan ε ra.

²¹ N walikə boden Timote ε xəntən e nun Lusiyusu nun Yason nun Sosipateri, n kon kaane.

* ^{16:22:} Teritiyusi nan Pəli xuiin səbə a xa. Yanyina nde a wanla nan yi səbeli tiin na.

²² N tan, Teritiyusi nan kedini ito səbəxi
Pəli xa, n fan bata ε xəntən Marigin xinli.*

²³ Gayi ε xəntən, nxu nun dənkeləya ya-
maan birin yatigina. Erasite, taan gbeti ra-
marana e nun en ngaxakedenna Kuwara-
tusi ε xəntən.

²⁴ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin
xa hinan ε ra. Amina.

Ala maxandin nun Ala tantunna

²⁵ Ala naxan nəε ε sənbəs soε n ma Xibaru
Fajı raliin xən, e nun Yesu Alaa Muxu
Sugandixina fe kawandi baan xən, fata na
wundo feen kolonna ra naxan yi luxunxi
to mi na ra, ²⁶ naxan bata mini kənənni
iki nabine kitabune xən, fata habadan Ala
yamarin na fa fala a xa rali siyane birin ma
e yi dənkeləya a ma, e yi a xuiin suxu,

²⁷ Ala naxan keden pe fe kolonna ra,
en xa na Ala binya Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakani habadan! Amina.

Kɔdi Singen Kɔrenti Kaane Ma Pɔli Alaaf Falan Kɔdi Singena Kɔrenti Kaane Ma

Pɔli a xərayaan sigatiin firinden, a yi kike fu nun solomasɛxɛ raba Girɛkine konni Kɔrenti taani. A dənkeleya yamaan malanna naxan fɔlo na, na muxune yi findixi siya gbetene nan na naxanye yi suxure batuni nun.

Na waxatini Kɔrenti taan yi sabatixi han, fata a kunki tide firinne ra. Yulayaan yi sabatixi han! Namun feene fan yi sabatixi. Dunuja fe kolonna xaranna nun suxure batu feene fan yi sabatixi. Fe naxin nun sɔn naxin fan yi gbo. Nayi, na feene yi dənkeleya yama nenen dexɔn ma, ne yi e mabandunma kiin birin yi. En na a toma nən nayi fa fala na kɔntɔfili wuyaxi ti nən xəraan ma.

Pɔli keli xanbini na, a yi kɔntɔfili fe wuyaxi mɛ lan mən kaane dənkeleya yamaan ma. Nayi, a yi kedin səbə han naanin nəxɔn. Firin yi ne yɛ naxanye ramaraxi Kitabun kui. Koni a dənxe firinna naxanye mi fa en yii to, ne fe falaxi Kɔrenti Kaane Kedine kui a Singena, keli a sora 5.9-13. E fe mən falaxi a kedin firinden kui a sora 2.3 e nun a sora 7.8. Kɔdi firinna naxanye Kitabun kui, ne səbəxi Pɔli a xəraya sigatiin saxanden nin, a singen səbəxi Efesi taani (a mato Kɔrenti Kaane Kɔdi Singen sora 16.8), a firinden səbəxi Efesi taani hanma Masedoniya yi.

Kɔdi singen kui naxan səbə Kɔrenti kaane ma, a yelin xanbini xəntɔnna tiyɛ, a yi wali fajni kolonna ti Ala maxandini (1.1 han 9), Pɔli yi a fala mən kaane xa, a e xa mayitaxunna jan naxan e tagi (1.10 han 4.21), e fe naxin jan yamani (sora 5), e yi ba e feene raliyɛ siya gbetene kiti sadene yi (6.1 han 11). A mən a yitama dənkeleya muxune lanma e xa e fati bəndən nawali kii naxan yi (6.12 han 20). Na xanbi ra, a mən yi mən kaane maxədin wuyaxi yabi, lan feni itoe ma:

- Futu tiina (sora 7)
- Subena fe naxan baxi saraxan na suxurenne xa, e nun muxun lan a xa a yɛtɛ suxu

kii naxan yi lan suxure batu feene nun namun fonne ma (8.1 han 11.1)

- Dənkeleya yamaan malanna nun Marigina ximənna fe (11.2 han 34)

- Alaa Nii Sarıjanxina kiseene fe (sora 12 han 14)

- Faxa muxune keli fena sayani (sora 15)

Kedin najanxi xibaruna nde nan ma alo xərana wanle nun xəntɔnne (sora 16). Dunuja kɔntɔfili feni itoe birin yi, xərana a yitama nən Yesu nəe muxune kɔntɔfili feene be e ma kii naxan yi, a a xanuntanyaan nan kiraan na naxan dangu feen birin na (sora 13).

¹ N tan Pɔli, Ala naxan xilixi a sagoni, a yi n findi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xəraan na, nxu nun en ngaxakedenna Sosaten nan ito səbəma ε ma. ² Nxu yi a rasiga Alaa dənkeleya yamaan ma Kɔrenti taani, muxun naxanye bata rasarijan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, naxanye xilixi alogo e xa findi yama sarijanxin na, e nun muxun naxanye birin Ala maxandima yiren birin yi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, e Marigina, e nun nxu fan gbeena.

³ En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəjɛ xunbenla fi ε ma.

Barika Birana Ala xa

⁴ N barikan birama Ala xa ε fe ra waxatin birin amasətɔ a bata hinanna fi ε ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

⁵ Amasətɔ ε feene birin bata sabati Yesu barakani, a yi ε mali falan nun ε fe kolonni.

⁶ Amasətɔ nxɔ sereyaan bata rakamali ε yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra. ⁷ Nayi, Alaa kise yo mi dasaxi ε ma ε nəma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin mamə han a mini kənenni. ⁸ A mən ε marama nən ken, han waxati rajnanna alogo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin nama fe yo li ε ra a Fa Ləxəni. ⁹ Ala naxan ε xilixi alogo ε nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa lan ε bode ma, na tinxin.

Mayitaxunna dənkeleya yamani

¹⁰ Ngaxakedenne, n na ε mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε birin xa lan ε bode ma, alogo ε nama yitaxun. ε findi muxu kedenna ra, ε

miriyane nun ε kui feene yi findi kedenna ra. ¹¹ Amasətə ngaxakedenne, n bata a kolon Kilowe kon kaane xən, a lantareyana ε tagi. ¹² N waxi naxan fala feni, na ni i ra: muxuna ndee a falama ε ye, e naxa, “N tan Pəli nan fəxə ra.” Bonna naxa, “N tan Apolosi nan fəxə ra.” Bonna fan naxa, “N tan Piyeri nan fəxə ra.” Nde gbətə fan naxa, “N tan Alaa Muxu Sugandixin nan fəxə ra.” ¹³ Alaa Muxu Sugandixin taxunxin na a ra ba? Pəli nan gbangban wudin ma ε xa ba? Ε rafuxi igeni Pəli nan xili yi ba?

¹⁴ N barikan birama Ala xa fa fala n mi ε sese rafuxi igeni ε tubi xinla ma fə Kirisipu nun Gayi ¹⁵ alogo muxu yo nama a fala fa fala ε rafuxi n xinla nin. ¹⁶ N bata yi Esitefana nun a kon kaane fan nafu. Koni n mi fa a kolon xa n bata muxu gbətə rafu. ¹⁷ Alaa Muxu Sugandixin mi n xəxi, a n xa marafuun ti. A n xəxi nən, a n xa sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali, anu, n mi na ligama adamadiine lənni falane xən alogo Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin* senben nama ba a ra na yi.

Xaxilimayaan nun xaxilitareyana

¹⁸ Yesu faxa fena wudin ma, na findixi xaxilitareyaan nan na muxune xa naxanye halagima. Koni Ala en tan naxanye rakisma, a findixi Ala senben nan na en tan xa. ¹⁹ Ito nan səbəxi Kitabun kui: “N fe kolonne fe kolonna kalama nən, n yi xaxilimane xaxilimayani fu.”[†] ²⁰ Fe kolonna minen yi? Sariya karaməxən minen yi? Waxatini ito muxu lənnixin minen yi? Dunuja muxune nun e fe kolonna mi Ala kolonxi a fe kolonni. Ala mi dunuja fe kolonna findixi daxuyaan na ba?

²¹ Amasətə Alaa fe kolonna mi tinxi dunuja muxune xa Ala kolon e fe kolonni. A Ala kənənxi nən a xa muxu dənkəleyaxine rakisi kawandini ito xən naxan luxi alo daxuyana yamaan xa. ²² Yahudiyan taxamasenne maxədinma, Girekine fe kolonna fenma. ²³ Koni Alaa Muxu Sugandixin gbangban feen wudin ma, en na nan ma fe kawandi bama. Yahudiyan mi tinma na nan mə, e nun daxuyaan na a ra siya gbətəne xa. ²⁴ Koni Ala bata naxanye xili,

xa a findi Yahudiyan na hanma Girekina, Alaa Muxu Sugandixin findixi Ala senben nun a fe kolonna nan na, na kanne xa. ²⁵ Amasətə hali Alaa fena ndee nun daxuyaan maliga, na daxuyaan dangu muxune fe kolonna ra. Hali Alaa fena ndee nun senbetareyaan maliga, na senbetareyaan gbo muxune senben xa.

²⁶ Ngaxakedenne, ε miri a ma, ε yi findixi muxun sifan naxanye ra Ala ε xilixi waxatin naxan yi. Fe kolon wuyaxi mi yi ε ye adamadiine yee ra yi. Senbəma wuyaxi mi yi ε ye, denbaya barakaxi wuyaxi mi yi ε ye. ²⁷ Koni naxan ma fe findixi daxuyaan na dunuja muxune xa, Ala na nan sugandixi a xa fe kolonne rayagi. Naxan findixi senbetaren na dunuja muxune xa, a na nan sugandixi alogo a xa senbəmane rayagi. ²⁸ Dunuja muxune yoxi naxan ma, e yi a rajaxu, e yi a bətə raba, e mi naxan yatexi se ra, Ala na nan sugandixi a xa dunuja se yatexine halagi. ²⁹ Nayi, adamadi yo mi nəe a yetə matəxə Ala yetagi. ³⁰ Koni Ala bata ε kafu a Muxu Sugandixin Yesu ma, a yi a findi en ma fe kolonna ra fata Ala ra, e nun en ma tinxinna nun sarijanna nun xunbana. ³¹ Nanara, a səbəxi Kitabun kui, a naxa, “Xa muxun naxan a yetə matəxəma, a xa a yetə matəxə Marigma fe ra.”[‡]

2

Yesu gbangban feen wudin ma

¹ Ngaxakedenne, n to fa ε fəma n xa fa Alaa fe sereyaan ba ε xa, n mi fala tilinxi ti ε xa fe kolonni. ² Amasətə n na a ragidi nən fa fala n nama fefe kolon ε tagi, fə Yesu Alaa Muxu Sugandixin fe, naxan gbangban wudin ma. ³ Nanara, n yi ε fəma senbetareyani, n yi xuruxurunma gaxuni. ⁴ N yi xaranna nun kawandin naxan tima, n mi yi katama muxune mabandundeni adamadiine fe kolonna xan xən, fə Alaa Nii Sarijanxin senbəna, ⁵ alogo ε nama dənkəleya adamadiine fe kolonna ma, fə Ala senbəna.

Alaa fe kolonna

* **1:17:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan findixi senben nan na naxan habadan nii rakisin fima muxune ma. Yesu gbangban wudin naxan ma, na bata findi kisin taxamasenna ra. † **1:19:** Esayı 29.14 ‡ **1:31:** A mato Yeremi 9.22-23 kui.

⁶ Anu, naxanye dənkəleyaan bata kɔxɔ, nxu ne xaranma fe kolonna nde ma. Koni dunuja ito fe kolonna mi a ra, hanma dunuja kuntigine* gbeena, naxanye halagima. ⁷ Nxu tan Alaa fe kolonna wundo feen nan yebama, naxan yi luxunxi, koni Ala bata yi naxan nagidi en ma en ma binyena fe ra, benun dunuja xada. ⁸ Dunuja kuntigi yo mi na fe kolonna kolonxi. Xa e yi a kolon, e mi yi Marigin binyen kanna gbangbanjɛ wudin ma nun. ⁹ Koni alo a səbəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,

“Ala feen naxan yitɔnxi a xanu muxune yee ra,

yɛn munma na to, tunla munma na mɛ, muxun xaxinla munma na yee to.”[†]

¹⁰ Koni Ala bata a makənen en tan xa a Nii Sarijanxin barakani. Alaa Nii Sarijanxin feen birin bunna fenma hali Alaa fe tilinxine. ¹¹ Amasətɔ nde muxune yɛ naxan nœ muxun kui feen kolonjɛ, ba a yete nii yi feen na naxan na kanna fatini. Na kiini, Alaa Nii Sarijanxin nan fan Alaa feene birin kolon.

¹² En mi dunuja ito xaxinla xan sɔtɔxi, koni fɔ Alaa Nii Sarijanxina, Ala naxan nafaxi, alogo Ala seen naxanye birin fixi en ma, en xa ne kolon. ¹³ Nxu na feene nan falama, naxanye mi findixi muxune fe kolonne xaranne ra, koni fɔ Alaa Nii Sarijanxina xaranna. Nxu Alaa Niina feene yebama na kanna nan xa, na niin naxan yi. ¹⁴ Koni Alaa Nii Sarijanxin mi muxun naxan yi, na kanna mi Alaa Niina feene suxe mumɛ. Daxuya feene nan ne ra a yee ra yi, a mi nœ e famunjɛ. Amasətɔ Alaa feene kolomma a Nii Sarijanxin nan xɔn. ¹⁵ Alaa Nii Sarijanxin muxun naxan bɔnjɛ yi, na kanna nœ feene birin tagi rabɛ nɛn, koni muxu yo mi nœ na kanna feene kolonjɛ. ¹⁶ Amasətɔ, a səbəxi Kitabuni, a naxa,

“Nde nœ Marigma miriyane kolonjɛ alogo a xa a kawandi a yi a rakɔta?”[‡]
Koni en tan, Alaa Muxu Sugandixina miriyana en yi.

* **2:6:** Yanyina nde Pɔli falan tima dunuja kuntigi jaxine nan ma e nun Setana yinnan naxanye na kuntigine jaxine senben binla ra. † **2:9:** A mato Esayi 64.3 kui. ‡ **2:16:** Esayi 40.13

3

Alaa walikene fe

¹ Ngaxakedenne, n mi yi nœ falan tiyɛ ε xa alo muxun naxanye kɔxɔxi Alaa feene yi, koni alo dunuja muxune alo muxun naxanye dii jɔrɔyanı Alaa Muxu Sugandixina feene yi. ² N bata xaranna fi ε ma naxan luxi alo xijɛ igena, donse xədexen mi yi a ra, bayo ε mi yi nœ a rasuxε. Koni hali iki, ε mi a nœ singen. ³ Amasətɔ ε mɔn luxi nɛn alo dunuja muxune. Bayo xɔxɔlɔnyaan nun lantareyana ε tagi. Na mi a yitaxi ba fa fala a dunuja muxune nan ε tan na naxanye sigan tima alo adamadii bonne? ⁴ ε tan nde keden na a fala, a naxa, “N tan, Pɔli nan gbee n na,” boden yi a fala, a naxa, “N tan, Apolosi nan gbee n na,” adamadiyaan feene xa mi ne ra ba?

⁵ Nde Apolosi ra? Nde Pɔli ra? Alaa walikeen nan tun nxu tan na, naxanye ε malixi ε dənkəleya. Birin a wanla rakamalima nɛn Marigin naxan soxi a yii. ⁶ N sansiin si nɛn, Apolosi nan yi a ige sama, koni Ala nan a rasabati. ⁷ Na kiini, sese mi sansiin si muxun nun a ige sa muxun na fɔ Ala naxan a rasabatima. ⁸ Sansiin si muxun nun a ige sa muxun birin lan, Ala ne keden ke-denna birin saranma nɛn lan e wanla yaten ma. ⁹ Amasətɔ nxu findixi walikene nan na, naxanye nun Ala walima. ε tan findixi Alaa xɛen nan na, xanamu, Alaa banxina. ¹⁰ Ala bata a ragidi n ma a hinanni, n yi wali a xa alo banxi tiin naxan fatan, n yi banxin beten sa. Iki, muxu gbɛtε bata banxin ti na fari. Konfɔ birin xa a lig a yeren ma na banxin ti feni. ¹¹ Amasətɔ banxi tiin mi nœ banxi beten saxin maxɛtε, bayo a bata yelin beten se. Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan a beten saxin na. ¹² Koni, xa muxu yo banxin ti na beten saxin fari, a xɛma banxin ti, hanma gbeti daxina, hanma bɔxɔ bun nafunle, hanma wudina, hanma sɛxɛna, ¹³ birin wali xɔnna makənenma nɛn Yesu Fa Lɔxɔni. Amasətɔ tɛen nan fama, na yi muxun birin wali funfun mayita, xa a fan, xa a mi fan. ¹⁴ Xa muxun wanla nde kɛ tɛen mi naxan halage, na kanna na saranna sɔtɔma nɛn. ¹⁵ Koni xa muxun wali xɔnna gan, a bata bɔnɔ na yi. A yeteɛn kisima nɛn,

koni a luma nən alo muxun na dangu təen xun ma.

¹⁶ Ε mi a kolon ba, fa fala a ε findixi Ala Batu Banxin nan na, Alaa Nii Sarijanxin dəxədena? ¹⁷ Nanara, xa muxu yo Ala Batu Banxin kala, Ala na kanna halagima nən. Amasətə Ala Batu Banxin sarijan, ε tan yetəen nan Ala Batu Banxin na.

¹⁸ Nanara, muxu yo nama a yetəe mayenden. Xa muxuna nde ε tagi naxan a mirima fa fala a fe kolonna nan a tan na dunuja muxune yee ra yi, a yi lan nən, na kanna xa a yetəe yate xaxilitaren na, alogo a xa findi fe kolonna yatin na. ¹⁹ Amasətə dunuja fe kolonna findixi daxuyaan nan na Ala yee ra yi, alo a sebəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “Ala xaxilimane suxuma e yetəna kətene nan xən.”* ²⁰ A mən naxa yire gbeitε yi, “Marigin fe kolonne miriyane kolon fe fuune nan na.”† ²¹ Nanara, muxu yo nama a kanba adamadiine yi sənən! Amasətə ε tan nan gbee itoe birin na: ²² Pəli yo, Apolosi yo, Piyeri yo, dunuja ito yo, siimayana hanma faxana, waxatini ito hanma naxan fama, ε gbeen nan e birin na, ²³ koni Alaa Muxu Sugandixin nan fan gbee ε tan na, Ala nan fan gbee Yesu ra.

4

Yesu a xərane

¹ Na kui, muxune xa nxu yate Alaa Muxu Sugandixin walikene nan na, Alaa wundo feene taxuxi naxanye ra. ² Nba, tinxinna nan maxədinxı walikən ma. ³ Na mi fefe ra n tan xa, xa ε tan n yalagi hanma adamadiine kiti sadena nde. N tan yetəen mi nəe n yetəe yalage, ⁴ bayo n xaxinla mi n yalagixi. Koni na mi a ligε a n tinxin, bayo Marigin nan n makitima. ⁵ Nanara, ε nama kitin sa benun a waxati saxin xa a li, benun Marigin xa fa, naxan dimin fe luxunxine raminima kənenni, a yi bəjε yi feene makənen. Nayi, birin a binyen sətə Ala yii.

⁶ Ngaxakedenne, n na feene birin falaxi n yetəe nun Apolosi ma ε tan nan ma fe ra alogo nxə misaala xa sandani ito bunna yita ε ra fa fala “Ε nama dangu fe sebexine ra.” Ε yi waso ayi, ε muxune rafisa e bode xa. ⁷ Nanse i tan danguxi bodene ra? Nanse i

yii, naxan mi soxi i yii? Xa a soxi i yii nən, nanfera i fa i yetəe matəxəma alo i tan yetəen nan a sətəxi?

⁸ Ε bata wasa sinma! Ε bata findi nafulu kanne ra sinma! Ε bata findi mangane ra, hali nxu tan mi naxan sətəxi. A yi rafanjε n ma ε xa findi mangane ra yati alogo nxu fan xa findi a ra ε xən. ⁹ Amasətə n yengi yi a ma fa fala Ala bata nxu tan xərane lu xənbən na alo muxu suxin naxanye yalagixi ε xa faxa yamaan yee ramaxa seen na, nxu to bata findi mato seen na dunuja muxune birin yetəgi e nun malekane. ¹⁰ Daxun nan nxu tan na Alaa Muxu Sugandixin fe ra. Koni xaxilimaan nan ε tan na Alaa Muxu Sugandixin. Senbe mi nxu tan na, koni ε tan, sənbəna ε tan na. Ε tan binyaxi, koni nxu tan yarabixi. ¹¹ Kaməna nxu səxuma han iki yetəni e nun min xənla nun marabənna. Nxu naxankataxi, sigatiin nan fa nxu ra. ¹² Nxu taganma wale nxu yiine ra. E na nxu danga, nxu duba e xa. E na nxu besənxənya, nxu limaniya. ¹³ E na nxu mafala, nxu tan yi e ralimaniya. Nxu bata findi dunuja nama bəxən daxin na alo se xəsixinə han iki.

¹⁴ N mi ito sebəxi ε ma alogo n xa ε rayagi, koni alogo n xa ε rakolon alo n xanunten diine. ¹⁵ Amasətə hali karaməxə wuli fu yi tixi ε yee ra nun naxanye ε xaranma Alaa Muxu Sugandixin fe ma, fafe keden peen nan ε xa. Amasətə n bata findi ε fafe ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, n Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma. ¹⁶ Nanara, n na ε mafanma, ε xa n naliga. ¹⁷ N Timəte rasigama ε ma na nan ma. N nafan diin nan a tan na e nun təgəndiya muxuna Marigina fe yi. A n ma kirane rabirama ε ma nən Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, n denkəleya yamane birin xaranma naxanye ma yiren birin yi.

¹⁸ Ε tan ndee ε yetəe yigboma, a n mi fa fama ε fəma sənən. ¹⁹ Koni xa Marigin tin, n fama nən ε fəma iki sa. Nayi, n fama nən na muxu wasoxine sənbən kolondeni, hali ε falan gbansanna mi a ra. ²⁰ Amasətə falan xa mi Alaa Mangayaan na, fə sənbəna. ²¹ Nanse rafan ε ma? N xa fa bosaan na ε yee ra? Hanma xanuntenyaan nun limaniya?

* **3:19:** A mato Yuba 5.13 kui. † **3:20:** Yaburin 94.11

5*Yalunyana fe*

¹ Nba, e a falama fa fala a muxuna ndee yanga suxuni ε tagi. Na yanga suxu kiin naxu kati, hali dənkeleyatarene mi na nəxənna ligama. Muxuna nde bata a nga xuri tongo. ² Hali na, ε mən ε wasoma! A yi lan nun, ε xa sunu na ma, muxun naxan na fe sifan ligaxi, ε yi na ba ε tagi. ³ Hali n gbindin mi ε fəma koni n xaxili ε xən. Muxun naxan bata na fe sifan liga, n bata yelin na kanna yalagε alo n nəma yi ε fəma. ⁴ Ε na ε malan Marigi Yesu xinli, n fan xaxili ε xən ma, Marigi Yesu sənbən fan ε xən ma, ⁵ na waxatini, ε na kanna kedi ε tagi, a lu Setana yii, alogo a fati bəndən nafan feene xa kala, a niin yi kisi Marigin Fa Ləxəni.

⁶ Ε yetε matəxən mi fan mume! Ε mi a kolon ba, fa fala a “Buru rate sena* ndedi nan buru fujin birin natema?” ⁷ Nayi, ε yetε rasarijan! Ε hakən ba ε tagi naxan luxi ε ye alo buru rate se fonna buru xunni. Ε lu alo buru nənen naxan mi basanxi se gbete ra. Amasətə Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en xa alo Halagi Tiin Dangu Ləxən† saraxa yəxəena.‡ ⁸ Nayi, en xa na sanla raba a kiini. En nama a liga buru rate se fonna ra naxan luxi alo marajaxun nun fe naxina. Koni en xa a liga alo buru rate seen mi basanxi burun naxan na, sarijanna nun nəndini.§

⁹ N na a səbe nən ε ma n ma kədin kui, a ε nama ε nun yanga suxune malan. ¹⁰ Koni n mi a falaxi dunuja ito muxune xan ma fe ra, naxanye yanga suxuni, hanma milantenne hanma kansun tiine hanma suxure batune. Xa a yi na kii nin nun, fə ε mini dunuja yi feu! ¹¹ Iki, n na a səbəma ε ma fa fala, muxun naxanye bata e yetε findi dənkeleya muxune ra, koni e lu yanga suxuni, hanma milantenyana, hanma suxure batuna, hanma nafigiyana, hanma dələ minna hanma kansun tina. Hali ε nun ne nama ε yii malan donse donden. ¹² Anu, n tan ma wali mi a ra, n yi dənkeleyatarene

makiti. Koni ε tan xa mi lan ε yi dənkeleya yamaan muxune makiti ba? ¹³ Ala nan dənkeleyatarene kitine bolonma. A səbəxi Kitabuni, a naxa, “Ε xa muxu naxin kedi ε tagi.”*

6*Kitina ngaxakedenmane tagi*

¹ Xa yəngən muxu firinna tagi dənkeleya yamani, nanfera ε tinma na kitin xa sa tinxitarene tagi, benun a xa sa yama sarijānxin tagi? ² Ε mi a kolon ba, fa fala yama sarijānxin dunuja kitine sama nən? Nba, xa ε dunuja kitine sama nən, nanfera ε mi nəe fe xuridine kitin se? ³ Ε mi a kolon ba fa fala a en tan nan malekane makitima? En fa taganjə dunuja ito feene ma nayi ba? ⁴ Nba, xa yəngəne ε tagi dunuja feene ma, ε muxune dəxə kitisane ra nayi naxanye mi binyaxi dənkeleya yamaan tagi ba? ⁵ N na ε yagi feen nan falama nayi. Na bunna nəen ba, fa fala fe kolon yo mi ε tagi naxan nəe dənkeleya muxu firinna tagi kitin se? ⁶ Koni dənkeleya muxuna nde bata a ngaxakedenna nde xili kitini dənkeleyatarene konni dənkeleyatarene yee xəri!

⁷ Xa kitine ε tagi, bənən nan na ra. Benun na xa liga, a mi yi lan ba, ε xa tin tinxitareyaan yi liga ε ra nayi? Nayi, ε mi yi lan ba, ε tin kansunna ma? ⁸ Koni ε tan yetεen nan tinxitareyaan ligama, ε yi ε ngaxakedenmane yii seene kansun. ⁹ Ε mi a kolon ba fa fala tinxitarene mi kəen sətəma Alaa Mangayani? Ε nama ε yetε mayenden. Yanga suxune hanma suxure batune hanma yalundene hanma xəmen naxanye kafuma e bode ma, ¹⁰ hanma mujadene hanma milantenne hanma dələ minne, hanma nafigine, hanma kansun tiine, ne sese mi kəen sətəma Alaa Mangayani. ¹¹ Ε tan ndee yi na kii nin nun, koni ε yulubine bata xafari, ε rasarijan, ε yi findi muxu tinixinxine ra en Marigi

* 5:6: buru rate sena: Ləbənna na a ra naxan burun nagboma ayi. † 5:7: Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. ‡ 5:7: A mato Xərəyaan 13.7 nun 12.21 kui. § 5:8: A mato Xərəyaan 12.15-20 nun Sariyane 16.3 kui. * 5:13: Sariyane 17.7

Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli a Nii Sarijanxin barakani.

ɛ Ala binya ɛ fati bəndəni

¹² ɛ a falama nən, ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni tənɔ mi feen birin na. ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni n tan mi tinje luyε sese a konyiya bun. ¹³ ɛ mən a falama, ɛ naxa, “Kuiin nan gbee donseen na, donseen nan fan gbee kuiin na.” Koni Ala e firinna birin halagima nən. Muxun fati bəndəni mi rafalaxi yanga suxun xan xili yi bayo Marigin nan gbee fati bəndəni na, e nun Marigin fan fati bəndəni nan xa. ¹⁴ Ala bata Marigin nakeli sayani, a en tan fan nakelima nən a sənbəni. ¹⁵ ɛ mi a kolon ba fa fala a ɛ fati bəndəni findixi Alaa Muxu Sugandixin fati bəndəni yirena nde nan na? Nayi, n lan n xa Marigin fati bəndəni din yalunden fatin na ba? En-ən de! ¹⁶ ɛ mi a kolon ba fa fala xəmən naxan nun jaxalan yalunden kafuma, a ne bata findi fati bəndə kedenna ra? Na ma, a səbəxi Kitabuni: Ne firinna bata findi fati bəndə kedenna ra.* ¹⁷ Koni naxan a yetε tugunma Marigin na, na nun Marigin findima nən kedenna ra.

¹⁸ ɛ gi yanga suxun bun. Muxun yulubi gbətən naxanye ligama ne mi a fati bəndəni, koni muxun naxan yangan suxuma na yulubin ligama a yetε fati bəndəni nan xili ma. ¹⁹ ɛ mi a kolon ba fa fala Alaa Nii Sarijanxin Batu Banxin nan ɛ fati bəndəni na, Niin naxan ɛ yi, Ala naxan fixi ɛ ma? ɛ gbee mi ɛ fati bəndəni na. ²⁰ Amasətə a ɛ xunbaxi sare xədəxən nan na. Nayi, ɛ Ala binya ɛ fati bəndəni.

7

Futu feen maxədinna

¹ ɛ naxan falaxi ɛ kədin kui, en fa na ma fa fala xa a lan xəmən nama jaxanla tongo. ² Anu, yanga suxun to bata gbo ayi, a lan xəmən birin xa jaxalan keden futu a yetε xa. Xəmən birin ma jaxalan xa lu a yii, jaxanla birin ma xəmən yi lu a yii. ³ Xəmən lan a xa naxan liga a jaxanla xa, a xa na liga a xa. Naxanla fan na kii nin a xəmən xa. ⁴ Naxanla sago mi a yetε fati bəndəni fə a xəməna. Na kiini, xəmən fan sago mi a yetε fati bəndəni fə a jaxanla. ⁵ ɛ nama tondi ɛ

bode ra fə xa ɛ firinna bata waxatina nde sa lan na fe ma alogo ɛ xa lu Ala maxande. Na xanbi ra, ɛ mən yi lu ɛ bode ra alogo Setana nama ɛ ratantan ɛ yetε suxutareyaan xən.

⁶ N tinxi naxan ma n na nan falama na ra. A mi findixi yamarin xan na. ⁷ N yi wama nən, birin xa findi jaxalan dəxətaren na alo n tan, koni birin nun a kiseen na a ra Ala xən. Nde na ito sətə, nde fan yi nde gbətə sətə.

⁸ Nba, naxanye mi futun bun e nun kaja gilene, n ni ito nan falama ne fe yi. A lan e xa lu e danna alo n tan. ⁹ Koni xa e mi nəε ɛ yetε suxε, a lan nən e xa lu futun bun, amasətə na fisa benun e xa lu kunfa gbeeni.

¹⁰ Nba, naxanye futun bun, n yamarini ito fima ne nan ma fe ra. N tan mi a ra fə Marigina. Naxanla nama a me a xəmən na. ¹¹ Xa a a me a xəmən na, a nama dəxə xəmən gbətə xən. Xanamu, e nun a xəmən tagin xa yitən. Xəmən fan nama a jaxanla rame.

¹² N ni ito nan falama muxun bonne xa. N tan nan a falama, Marigina falan mi a ra. Xa jaxalan dənkəleyatarena nde xəmən dənkəleyaxina nde yii, xa jaxanla tin a e xa lu e bode ra, a mi lan xəmən yi a me a ra.

¹³ Xa jaxalan dənkəleyaxina nde dəxi xəmən dənkəleyatarena nde xən, xa xəmən tin a e xa lu e bode ra, a mi lan jaxanla yi a me a ra. ¹⁴ Amasətə xəmən dənkəleyataren bata rasarijan a jaxanla xən. Na kiini jaxalan dənkəleyataren fan bata rasarijan a xəmən dənkəleyaxin xən. Xa na mi yi a ra nun, ɛ diine yi findima nən muxu sarijantarene ra, anu jəndin naxan na e rasarijanxi.

¹⁵ Koni xa dənkəleyataren waxi a me feni a xəmən na hanma a jaxanla ra, a lu a xa siga. Dənkəleya muxun mi fa xidixi nayi a na findi xəmən na hanma jaxanla. Amasətə Ala en xilixi bəjən xunbenla nin. ¹⁶ Amasətə i tan jaxanla, i a kolonma di, xa i nəε i ya xəmən nakise? I tan xəməna, i a kolonma di, xa i nəε i ya jaxanla rakise?

Birin xa lu Ala fe ragidixini

¹⁷ Ba na ra, birin xa lu a kiini alo Marigina a ragidixi a ma kii naxan yi Ala a xili waxatin naxan yi. N yamarini ito nan soxi dənkəleya yamane birin yii. ¹⁸ Alo misaali itoe: Xa xəməna nde yi banxulanxi Ala a

* **6:16:** Dunujia Fələn 2.24

xili waxatin naxan yi, a nama a banxulanyaan luxun. Koni xa nde gbete mi yi banxulanxi benun Ala xa a xili, a nama tin sənən, a xa banxulan. ¹⁹ Amasətə xa i banxulanxi, xa i mi banxulanxi, fefe mi na ra fə i xa Alaa yamarine nan suxu. ²⁰ Birin xa lu a kiini alo a yi kii naxan yi benun Ala xa a xili. ²¹ Ala i xili waxatin naxan yi, xa konyin nan yi i tan na, i nama xamin na ra. Koni xa i nəe ferən sətə i xərəya, na liga. ²² Amasətə Marigin bata konyin naxan xili, Marigin xərən nan na ra. Ala bata xərən naxan xili, na fan bata findi a Muxu Sugandixina konyin na. ²³ Ala ε saraxi sare xədəxən nan na. ε nama findi adamadiine konyine ra. ²⁴ Ngaxakedenne, ε keden kedenna birin xa lu ε kiini Ala yetagi alo ε yi kii naxan yi benun Ala xa ε xili.

Muxun naxanye mi futun bun e nun kaja gilene fe

²⁵ Muxun naxanye mi futun bun, ε naxan səbəxi ne fe ra, en fa na ma. Marigin yamarin xa mi ito ra, koni Ala to bata n findi tinxin muxun na a kininkininni, n na n ma miriyaan nan falama.

²⁶ Tərə waxatini ito yi, a lan nən muxun xa lu alo a kii naxan yi. ²⁷ Xa naxanla i yii, i nama kata fa fala i xa a bejən. Xa naxalantare kanna nan i ra, i nama naxanla fen. ²⁸ Koni xa i futun ti, yulubin mi na ra. Xa sungutunna dəxə xəmə taa ra, yulubin mi na ra. Koni naxanye futun tixi, ne tərə wuyaxi sətəma nən e dunuña yi gidini, n waxi n xa ne masiga ε ra.

²⁹ Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra. Waxatin mi fa xunkuya sənən. Fələ iki ma, naxalan kanne xa lu alo naxalan mi e yii. ³⁰ Muxun naxanye wugama, e xa liga alo e mi yi wugama. Muxun naxanye səwaxi, e xa liga alo e mi yi səwaxi. Naxanye bata sare so, ne xa liga alo e mi se ramarama. ³¹ Muxun naxanye dunuña seene rawalima, e xa liga alo e mi tənə sətəma e yi. Amasətə dunuña ito danguma nən.

³² Nba, a xəli n ma nən ε xa xərəya xam-inna birin ma. Naxalantare kanna a nəxə luma Marigin wanla nan tun xən alogo a xa Marigin nan kənən. ³³ Koni naxalan kanna a nəxə luma dunuña feene nan xən

alogeo a xa a naxanla kənən. ³⁴ Nayi, a feene yitaxunxin na a ra. Naxanla naxan fan mi futuxi hanma sungutunna, ne jəxə luma Marigin wanle nan tun xən alogo e xa findi Ala gbeen na fati bəndən nun niini. Koni naxanla xəmə kanna, na a nəxə luma dunuña feene nan xən, alogo a xa a xəmən kənən.

³⁵ N na falama ε xa ε mali feen nan na. N mi kataxi, n xa ε raxələ. Koni n waxi a xən ma nən ε xa lu fe fajine nan fari naxanye lanxi, alogo ε xa lu biraxi Marigin nan tun fəxə ra.

³⁶ Xa banxulanna bata naxanla masuxu, a yi a miri a a sungutunna tərəma nən, xa a fa fori, a mi a dəxə. Xa a waxi a dəxə feni, nayi a xa a waxən feen liga, a mi yulubi ligaxi na yi. ³⁷ Koni xa xəməna a ragidi a bəjeni, karahan mi naxan na, a a nama sungutunna dəxə, a mən nəe a yetə suxε, fe fajin nan na fan na. ³⁸ Na ma, naxan bata a gbeen futu, na bata fe fajin liga, koni naxan mi a gbeen futuxi, na bata fe fajin liga dangu bona ra.

³⁹ Naxanla xa dəxə a xəmən xən han a xəmən yi faxa. Koni xa a xəmən faxa, a bata xərəya nayi, a nəe dəxə nən gbete xən ma naxan nafan a ma. Koni a xa findi Marigin gbeen nan na. ⁴⁰ Koni n ma miriyani, səwana a xa, xa a lu a kiini. Nlaxi a ra mən, fa fala Alaa Niina n fan yi.

8

Suben naxan nalixi suxuren ma

¹ E naxan səbəxi subena fe yi naxan bata rali suxurene ma, en fa na ma. Fe kolonna en birin yi. Fe kolonna muxun findima wasoden nan na, koni xanuntenyaan maliin nan tima. ² Muxun naxan a mirima fa fala a fe kolon, na mi fe kolon alo a lan a xa a kolon kii naxan yi. ³ Koni muxun naxan bata Ala xanu, Ala na kanna kolon.

⁴ Nanara, donseen naxan bata rali suxurene ma, en fa na nan ma fe falama. En na a kolon fa fala suxuren mi findixi sese ra dunuña yi. Ala keden peen na a ra. ⁵ Hali batu se wuyaxi to bəxə xənna nun kore xənna fari, muxun naxanye ma a “alone,” hali “ala” wuyaxi nun “marigi” wuyaxi yi na nun, ⁶ koni en tan mabinni, Ala keden peen na a ra. A tan nan en fafe ra naxan seen birin daxi. En na en ma dunuña yi

gidin ligama a tan nan xa. Marigi keden peen na a ra, Yesu Alaa Muxu Sugandixina. Seen birin daxi a tan nan baraka yi. En na en ma dunuja yi gidin ligama a tan nan baraka yi.

⁷ Koni muxun birin mi ito kolon. Muxuna ndee bata dari suxure kii feene ra. Hali iki, e nema donse sifani ito donjɛ, e yengi luma a xən ma nən a e suxuren kiseen nan donma. E xaxili kobil fan e yalagima, a e xəsi. ⁸ Koni donseen mi en masoma Ala ra. Xa en na a don, en mi bənəma sese yi. Xa en mi a don, en mən mi tənə yo sətəma.

⁹ Koni hali feene liga feen xərəyaan to ε yi, ε a liga ε yeren ma, ε nama na muxune bira yulubini naxanye munma sənbə sətə dənkəleyani. ¹⁰ Amasətə muxun naxan sənbə mi gbo dənkəleyani feni ito yi naxan xaxinla kobi, xa na i tan fekolonna li i dəge suxure banxini, na mi na fan nawəkile a fan yi suxure kii donseen don ba? ¹¹ Nba, na muxun naxan munma sənbə sətə dənkəleyani, Alaa Muxu Sugandixin faxaxi naxan xa, na halagima nən i tan fekolonna xən ma na yi. ¹² Nba, ε na haken liga i ngaxakedenna ra na kiini, i yi a xaxili kobil natantan, i mən yulubin ligama Alaa Muxu Sugandixin na na haken nan xən. ¹³ Nanara, xa donsena a lige ngaxakedenna yi bira yulubini, n tan fan mi fa na suben donjɛ sənən mumε, alogo n nama a bira yulubini!

9

Feen naxanye lan xərane ma

¹ Xərə mi n tan na ba? Xəra mi n tan na ba? N tan mi en Marigi Yesu toxi ba? N wali xənna xa mi ε tan na Marigini ba? ² Hali bonne mi n kolon xeraan na, koni fə ε tan xa a kolon nən! Bayo ε tan to bata dənkəleya, na findixi n ma xərayaan taxamasenna nan na Marigini.

³ N na n xənbama falani itoe ra n təŋege muxune nan xa. ⁴ N naxa, nxu mi daxa nxu xa nxu dəge nxu yi nxu min? ⁵ Nxu mi daxa, nxu fan yi dənkəleya jaxanla nde futu ba, a yi siga nxu fəxə ra sigatini alo xəraan bonne nun Marigin xunyene nun Piyeri a ligan kii naxan yi? ⁶ Nxu nun

Baranabasi nan tun daxa ba, nxu wali donse feen na? ⁷ Sofaan mundun a yɛtɛ goronna tonge a sofa wanli? Nde wudin siyε, a mi a bogine don? Nde xuruseene rabe a mi e nənən min?

⁸ N ma falani ito findixi adamadiine miriyaan gbansanna nan na ba? Sariya Kitabun fan mi na fe kedenna xan falaxi ba? ⁹ Amasətə, a səbəxi Musaa Sariya Kitabun kui, a naxa, “I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a dəen xidi.”* Ala a jəxə luxi jingene nan gbansan xən ma ba? ¹⁰ A mi ito falaxi en tan xan ma fe ra ba? Di, ito səbəxi en tan nan ma fe ra yati. Xəe biin nəen xəen bima, malo xaban nəen maala xabama, e yigi saxi se xabaxine yitaxunna nan ma. ¹¹ Nxu tan to bata sansiin woli ε tagi naxan findixi Alaa feene ra, xa nxu fati bəndən mali seen sətə ε yii, na naxu ba? ¹² Xa a daxa ε xa bonne mali seni itoe ra, a mi daxa nxu tan xa dangu ne ra ba? Anu, nxu tan mi sariyani ito rawalixi. A makuya na ra. Nxu bata dija feen birin ma alogo sese nama Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin madigan.

¹³ ε mi a kolon ba, fa fala a muxun naxan walima Ala Batu Banxini, na a donseen sətəma Ala Batu Banxin nin? Naxanye saraxane bama, ne e gbeen sətəma saraxan nin. ¹⁴ Marigina en yamarixi na kii nin fa fala naxan Yesu a fe Xibaru Fajin nalima, na xa a balon sətə na xən ma.†

¹⁵ Koni n tan mi sariyani ito sese rawalixi. N mən mi ito səbəxi ε ma ε xandi feen xan ma iki. A rafanjɛ n ma n xa faxa benun n kanba xunni ito xa ba n yii. ¹⁶ Anu, n na Yesu a fe Xibaru Fajin nali, na mi finde kanba xunni ra n xa bayo Ala bata na goronna dəxə n xun ma. Gbalona n tan xa, xa n mi Xibaru Fajin nali! ¹⁷ Xa n yi wanli ito kəma n jənige fajin nin, n yi saranna sətəma nən, koni bayo n karahanxi nən, n goronna nan tun bama n ma. ¹⁸ N saranna nanse ra na yi? Na ni ito ra: n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali hali n sare mi fi alogo n nama na sariyan nawali n yi seen sətə Xibaru Fajin xən.

¹⁹ Xərənan n tan na, muxu yo a konyi mi n tan na koni n bata n yɛtɛ findi muxun birin ma konyin na alogo n xa

* 9:9: Sariyane 25.4 † 9:14: A mato Matiyu 10.10 nun Luka 10.7 kui.

muxu wuyaxi sōtō n nōe naxan na. ²⁰ N nēma Yahudiyane tagi, n na n yētē lu alo Yahudiyane alogo n xa e masōtō. Naxanye sariyan bun ma, n nēma ne tagi, n yi n yētē lu alo n sariyan nan bun ma alogo n xa ne masōtō, hali n to mi sariyan bun ma. ²¹ Naxanye mi sariyan sōtōxi, n yi n yētē lu ne yē alo e tan, naxanye mi sariyan kolon alogo n xa ne masōtō hali n to mi xərəyaxi Alaa sariyan ma amasōtō n fa Alaa Muxu Sugandixinna sariyan nan bun. ²² Muxun naxanye munma sēnbēn sōtō dēnkēleyani, n yi lu ne tagi alo naxan sēnbēn xurun dēnkēleyani, alogo n xa e masōtō. N bata n yētē findi muxun sifan birin na muxun birin xa alogo n xa ndee rakisi kiin birin yi.

²³ N ni ito birin ligama Alaa falan Xibaru Fajin nan ma fe ra alogo n fan xa n gbeen sōtō a yi. ²⁴ E mi a kolon ba fa fala naxanye e malanma e gidi xatajōxōya giini alogo xulunden xa to, a e birin e gima nēn koni keden nan gbansan yēerati kōntōnna sōtōma. Nayi, e gi alogo e xa kōntōnna sōtō. ²⁵ Muxun naxan katama a boden lu feni fe sifani itoe yi fō na kanna xa a yixədəxō, a a yitōn yētē suxuni. A na ligama nēn alogo nō sōtōn taxamasenna xa so a xunna naxan mi buma. Koni en tan a ligama nēn alogo mangaya taxamasenna xa so en xun na naxan luma habadan. ²⁶ Nanara, n mi n gima n xunna yi. N mi yēnge soma alo muxun naxan a yiin wolima foyeni tun. ²⁷ A makuya na ra. N na n fatin suxuma a xədexēn nan na alo konyina, alogo n na kawandin ba bonne xa, n tan yētēn nama fula a tōnōn na.

10

Suxure feen maxadina

¹ Ngaxakedenne, n waxi a xōn ma e xa a kolon fa fala en benbane bira nēn Musa fōxō ra kundaan bun han e birin yi baani gidi.* ² A yi luxi alo e rafu nēn e tubi xinla ma Musa xōn kundaan nun baa igeni. ³ E birin yi na niin donse kedenna don, ⁴ e yi na siimaya ige kedenna min, bayo e igen min nēn keli Alaa gēmeni gēmen naxan

findixi a Muxu Sugandixin na naxan yi biraxi e fōxō ra.† ⁵ Koni hali na, e wuyaxi mi Ala kēnēn, e binbine yi lu burunna ra.‡

⁶ Nba, misaala nan ne birin na en tan xa alogo en nama en miri fe jaxin ma alo ne a liga kii naxan yi. ⁷ En nama suxuren batu alo na ndee a liga kii naxan yi. Bayo a sēbēxi Kitabuni, a naxa, “Yamaan yi dōxō e dēgedeni e nun e minden, e lu kele, e sabaan so.”§ ⁸ En nama yangan suxu alo na ndee a liga kii naxan yi, e muxu wuli mōxōnēn nun saxan yi faxa sogē kedenni.* ⁹ En nama Alaa Muxu Sugandixin mato bumbani alo na ndee a liga kii naxan yi, sajine yi e faxa. ¹⁰ E nama e mawuga alo na ndee a liga kii naxan yi, Ala yi Halagi Tiin nafa, a yi e faxa. ¹¹ Feni itoe birin liga nēn e ra, e findi misaale ra, e yi sēbē en nakolon seen na, waxati rajanna bata a li en tan naxanye ma. ¹² Nayi, naxan na a miri fa fala a a tixi ki fāji, na xa a liga a yeren ma alogo a nama bira.

¹³ E ratantan feen naxanye bata e sōtō, ne darixi adamadiine liyē nēn. Koni bayo Ala tinxin, a mi tinjē tantan feen xa e sōtō dangu e sēnbēn yatēn na. Na ma, tantan feen nēma e fōxō ra, Ala yi na yi mini fēren fi e ma, alogo e xa lu tinxinni.

¹⁴ Nanara, n xanuntenne, e e gi suxure batun bun. ¹⁵ N falan tima e xa alo xaxilimane, e yētēn xa n ma falan mato. ¹⁶ En na barikan bira Ala xa Marigina igelengenna xōn, en yi en min, na mi en nun Alaa Muxu Sugandixin wunla malanma ba? En burun naxan donma na waxatini, na mi en nun Marigin fati bēndē keden malanma ba?† ¹⁷ Buru xun keden to a ra, en birin bata malan en lu alo fati bēndē keden peena, hali en to wuya, bayo en birin nde sōtōma na buru kedenna nin.

¹⁸ E Isirayila kaane mato, naxanye saraxa subene donma, lanna mi ne nun saraxa ganden tagi ba? ¹⁹ N waxi nanse fala fe yi nayi? Suxure kiin findixi sēnbēna nde ra ba hanma suxuren findixi se kēndēnan na ba? ²⁰ Na mi a ra, koni suxure batune saraxan naxanye bama, e ne

* **10:1:** A mato Xərəyaan 13.21-22 nun 14.22-29 kui. † **10:4:** A mato Xərəyaan 16.4-35 nun Sariyane 8.3 nun Yatēne 20.8-11 kui. ‡ **10:5:** A mato Yatēne 14.16 nun 14.23 nun 14.29-30 kui. § **10:7:** Xərəyaan 32.6 * **10:8:** A mato Yatēne 25.1-9 kui. † **10:16:** Marigina ximēnna nan ito ra. A mato Luka 22.19 nun Korenti Singen 11.23-26 kui.

ralima Setana malekane nan ma, Alaa fe mi na ra feu! Anu, n mi waxi lanna xa lu ε nun yinnane tagi. ²¹ Ε mi nœ ε minjε Marigina igelengenna ra, ε mœn yi ε min suxurene igelengenna ra. Ε mi nœ Marigina ximenna donjε e nun jinanne don seene. ²² En waxi Marigina xɔxələnna nan nakeli fe yi ba? En sənbən gbo a xa ba?

²³ Ε naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa.” Koni tənɔ mi feen birin yi. Ε naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa,” koni feen birin xa mi en malima. ²⁴ Muxu yo nama herin fen a yεtε xa tun, fɔ muxu gbεtεye fan xa. ²⁵ Seen naxan birin sarama lɔxɔ tideni, ε na don. Ε nama maxɔdinna ti xa ε gelen mi a ra. ²⁶ Bayo Kitabun naxa, a Marigin nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na. [‡] ²⁷ Xa dənkəleyatarena nde ε xili donse donden, xa siga xɔnla ε ma, a na donseen naxan so ε yii, ε na don. Ε nama maxɔdinna ti xa ε gelen mi a ra. ²⁸ Koni xa muxuna nde a fala ε xa, a naxa, “Donseni ito bata rali suxuren ma,” nayi, ε nama na donseen don masɔtɔ na muxuna fe ra naxan ε rakolonxi lan xaxinla yaten ma. ²⁹ Ε tan xaxinla yaten mi a ra koni fɔ bona xaxinla. Anu, nanfera n tan ma xɔrɔyaan finde yalagin na muxu gbεtε xaxinli? ³⁰ Xa n barikan bira Ala xa n ma donsena fe ra, nanfera muxuna nde n nayelefuma lan na donsena fe ma, n bata barikan bira Ala xa naxan ma fe ra?

³¹ Na kui, xa ε donseen donma hanma ε ε minma, ε nɛma fefe ligε, ε a ligα Alaa binyena fe ra. ³² Ε kewanle nama Yahudiyane ratantan, hanma Girekine hanma Alaa dənkəleya yamana, ³³ alo n tan fan katama n xa muxun birin kənɛn kii naxan yi. N mi fe fajin fenma n yεtε xan tun xa, fɔ muxu wuyaxi xa alogo ne fan xa kisi.

11

Feen naxanye daxa sali waxatini

¹ Ε findi n naliga muxune ra, bayo n tan fan Alaa Muxu Sugandixin naligama.

² N bata ε tantun, n ma fe to rabiraxi ε ma feen birin yi, e nun ε to n ma xaranne suxi alo n na a falaxi ε xa kii naxan yi.

³ Koni, n waxi a xɔn ma ε xa a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan xemene birin

xun na. Xemēn nan jaxanla xun na. Ala nan a Muxu Sugandixin xun na. ⁴ Nanara, xemēn naxan Ala maxandima, hanma naxan nabiya falane tima yamaan tagi, xa kəmətina a xun na, a bata a kuntigin nafεya. ⁵ Naxanla naxan Ala maxandima, hanma a nabiya falane tima yamaan tagi, a xunna magenla a ra, na a kuntigin nan nayagima. Na luxi nən alo a na a xunna gbanan. ⁶ Xa jaxanla mi a xunna maxidi, a mən lan nən a yi a xunna gbanan. Koni jaxanla xunna gbananxina, e nun a maxabaxina, na birin to mayagi nən, a lan nən nayi a yi a xunna maxidi. ⁷ Xemēn tan mi lan a yi a xunna maxidi bayo a findixi Ala maligan nun a binyen nan na. Koni jaxanla nan a xemēna binyen na. ⁸ Amasɔtɔ Ala mi xemēn xan baxi jaxanli, koni jaxanla nan baxi xemēni. ⁹ Xemēn mi daxi jaxanla fe ra, koni jaxanla nan daxi xemēna fe ra. ¹⁰ Nanara, jaxanla xa a xunna maxidi a xemēna sənbən taxamasenna ra e nun malekane fe ra. ¹¹ Koni Marigina dinani, jaxanla mi fataxi xemēn na, xemēn fan mi fataxi jaxanla ra. ¹² Bayo alo jaxanla kelixi xemēni kii naxan yi, jaxanla fan xemēn barixi na kii nin. Koni feen birin kelixi Ala nan ma.*

¹³ Ε tan yεtεen xa na feen makiti: Xa jaxanla lan a yi Ala maxandi a xunna mi maxidixi. ¹⁴ Nba, Adamadiin kejaan mi ε xaranjε ba, fa fala xa xemēn xunsexen kuya ayi, a yagima nən nayi? ¹⁵ Koni binyen nan na ra jaxanla xa xa a xunsexen kuya ayi. Bayo a xunsexen kuyan bata findi a maxidi seen na. ¹⁶ Koni xa muxu yo waxi a xɔn ma, a xa tandin ti feni ito ma, n naxan falama nayi, na ni ito ra. Namunni itoe nan nxu nun dənkəleya yamaan birin yii nxu nɛma Ala batue waxatin naxan yi.

Marigina ximenna fe

Matiyu 26.26-29 Maraka 14.22-25 Luka 22.14-20

¹⁷ N falan naxan tima ε xa iki, n mi ε tantunma na ra amasɔtɔ ε malanna mi fe fajin ligama fɔ a naxina. ¹⁸ Fe singena, e bata yi a fala n xa a ε na ε malan dənkəleya yamaan kiin ma, mayitaxun feene ε tagi. N laxi na ra han yirena nde. ¹⁹ A fere mi

‡ 10:26: A mato Yaburin 24.1 kui.

* 11:12: A mato Dunupa Fəlon 1.26-27 nun 2.18-23 kui.

na fō mayitaxunna nde xa lu ε tagi, alogo naxanye Ala kēnēnxi, ne xa kolon. ²⁰ ε na ε malan waxatin naxan yi, ε mi Marigina ximēnna xan donma, ²¹ bayo ε nēma ε dēgema, birin a mafurama nēn a gbee donseen donden. Nanara, kamēna ndee ma, koni ndee minxin na a ra. ²² Banxi mi ε yī ba, ε donseen donjē dēnaxan yi, ε yi ε min? ε Alaa dēnkēleya yamaan nājāxuma ba, ε to yiigelitōne biran lanbaranni? N nanse falama ε xa? N na ε tantunjē nayi ba? Nayi, n mi ε tantunjē mumē!

²³ Amasōtō Marigina n xaranxi naxan ma, n fan bata ε xaran na ma fa fala Marigi Yesu yanfaxyi, a so yiini kōeēn naxan na, a burun tongo nēn. ²⁴ A barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a naxa, “N fati bēndēn ni ito ra naxan fixi ε fe ra. ε ito ligā naxan n ma fe rabirε ε ma.” ²⁵ E yelinxina ximēnna donjē, a yi igelengenna fan tongo, a naxa, “Layirin nēnēn naxan xidixi en tagi n wunla xōn, na ni ito ra. ε nēma ito minjē waxati yo yi, n ma fe xa rabira ε ma.” ²⁶ Amasōtō ε nēma buruni ito donjē waxatin naxan yi, ε yi ε min igelengenni ito ra, ε Marigina saya feen nan nalima han a fa.

²⁷ Nanara, xa muxu yo Marigina a burun don, hanma a yi a min Marigina igelen-genna ra daxatareyani, na kanna yulubin nan tongoma Marigin fati bēndēn nun a wunla fe yi. ²⁸ Nanara, birin xa a yētē kōrōsi, a yi Marigina burun don, a yi a min Marigina igelengenna fan na na kiini. ²⁹ Amasōtō naxan na burun don, a yi a min igelengenna ra, e nun Marigin fati bēndēn mi lanxi e bode ma, a kitin nan xilima a yētē ma na ra. ³⁰ Nanara, ε wuyaxi furama, sēnbē mi ε ra, ndee bata faxa. ³¹ Koni xa en na en yētē rakōrōsi, en tangama nēn Alaa kitin ma. ³² Koni Marigin na en kitin, a en maxuruma nēn alogo en nun dunuña muxune nama yalagi en bode xōn.

³³ Nanara, ngaxakedenne, ε na ε malan waxatin naxan yi ε dēgedeni, ε xa ε bode legeden. ³⁴ Xa kamēna nde ma, a xa a dēge a konni alogo ε malanna nama kitin xili ε ma. N na fa waxatin naxan yi, n fe gbētēye yēbama nēn.

12

Alaa Nii Sarijānxina kiseene fe

¹ ε naxan sēbexi Alaa Nii Sarijānxina kiseene fe ra, en fa na ma. Ngaxakedenne, n mi waxyi ε xa lu fe kolontareyani. ² ε a kolon fa fala ε yi dēnkēleyatareyani waxatin naxan yi, ε yi biraxi suxurene nan fōxō ra e nun naxanye mi falan tima, ε lō ayi. ³ Nanara, n na a falama ε xa fa fala, naxan yo falan tima Alaa Nii Sarijānxin barakani, na mi nōe a fale, a naxa, “Yesu dangaxi.” Muxē mōn mi nōe a fale, a naxa, “Marigin nan Yesu ra,” Alaa Nii Sarijānxin xanbi.

⁴ Alaa Nii Sarijānxin keden peen na a ra, koni a kiseen sifan wuya. ⁵ Marigi keden peen na a ra, koni muxune walima a xa kii wuyaxi. ⁶ Wanla sifan wuya, koni Ala kedenna nan ne birin nakamalima muxune birin yi. ⁷ Alaa Nii Sarijānxina fena ndee minima kēnēnni muxu keden kedenna birin xōn alogo yamaan birin xa sabati. ⁸ Alaa Nii Sarijānxin muxuna nde kima xaxilimaya falan nan na. Na Nii Sarijānxin kedenna nan mōn muxu gbētē fan kima fe kolonna falan na. ⁹ Na Nii Sarijānxin kedenna nan mōn muxu gbētē kima dēnkēleyani. Na Nii Sarijānxin kedenna mōn yi muxu gbētē ki muxu rakēndēya kiseni. ¹⁰ Muxu gbētē yi ki kabanako fe ligā sēnbēni, muxu gbētē yi ki nabiya falane ra, gbētē yi sēnbē naxine nun Ala sēnbēn tagi raba, gbētē yi falan ti xui sifa gbētēne yi, gbētē mōn xui gbētēye madanguma. ¹¹ Koni a tan Alaa Nii Sarijānxin kedenna nan na birin ligama. A tan nan muxun birin kima alo a waxi a xōn ma kii naxan yi.

Gbindi kedenna na a ra

¹² Nba, Alaa Muxu Sugandixin luxi nēn alo gbindi kedenna koni yire wuyaxi a ma. Koni hali a yirene to wuya, gbindi kedenna nan a ra. ¹³ Amasōtō en birin nafuxi igeni Alaa Nii Sarijānxin kedenna nan baraka yi, en so fati bēndē kedenni, Yahudiyane nun Girekine, konyine nun xōrōne, Ala bata a Nii Sarijānxin fi en birin ma.

¹⁴ Fati bēndē mi findixi yire kedenna xan na koni yire wuyaxi. ¹⁵ Xa sanna a fala, a naxa, “N tan mi fati bēndēni, bayo n mi

findixi yiin na,” na mi a bε fatin na. ¹⁶ Xa tunla a fala, a naxa, “N tan mi fati bεndεni, bayo n mi findixi yεen na,” na mi a bε fatin na. ¹⁷ Xa fati bεndεn birin yi findi yεen nan tun na, feen yi mεma di nayi? Xa fati bεndεn birin yi findi tunla nan tun na, seen xirin yi mεma di nayi? ¹⁸ Koni Ala bata fati bεndεn yirene birin yeba alo a waxi a xən ma kii naxan yi. ¹⁹ Xa a birin yi findi se keden peen na, fati bεndεn yi luma minεn? ²⁰ A kii naxan yi iki, fatin yire wuyaxi na koni fati bεndε kedenna na a ra.

²¹ Nanara, yεen mi nøε a falε yiin ma, a naxa, “N mako mi i ma.” Xunna mi a falε sanne ma, a naxa, “N mako mi ε ma.” ²² A makuya na ra. Hali sεnbε mi fati bεndεn yiren naxanye ra, e tiden na. ²³ Hali fatin yiren naxanye mayagi dangu fatin yirene birin na, en ne maxidima binyeni ki faji. Fatin yiren naxanye mi lan e to, en mεnne suturama bonne xa. ²⁴ Koni fati bεndεn yiren naxanye mi mayagi, ne mako mi na ma. Ala yetεen bata en fati bεndεn yirene yeba, a binyen fi fati bεndεn yirene ma a yi dasaxi naxanye ma, ²⁵ alogo fati bεndεn nama yitaxun, koni fatin yirene birin xa e jøxø lu e boden xən ma. ²⁶ Xa fati bεndεn yirena nde xəleni, fatin yire dønxøn birin søxølema nεn a xən. Xa yire keden binyen søtø, bonne birin sεwama nεn a xən.

²⁷ Nba, ε tan nan Alaa Muxu Sugandixin fati bεndεn na. A fati bεndεn yirena nde nan ε keden kedenna birin na. ²⁸ Ala xεrane nan singe luxi dønkεleya yamani, a firindena, nabine, a saxandena karamøxøne, e nun kabanako feene raba muxune, e nun naxanye kixi muxu rakendεya kiseen nun mali ti kiseen nun yεerati kiseni e nun naxanye falan tima xui gbεtεne yi. ²⁹ Birin mi finde xεraan na, hanma nabine hanma karamøxøne hanma kabanako feene raba muxune ³⁰ hanma muxun naxan kixi muxu rakendεya kiseni hanma xui gbεtε falana hanma xui radanguna. ³¹ Koni, ε søbε so kise fisamantenne ma. Iki n xa kira fisamantenna yita ε ra. Na ni i ra:

13

Xanuntenyana fe

¹ Hali n falan ti adamadiiñe xuine nun malekane xuine yi, koni xa xanuntenyaañ mi n bøjεni, n fala xuiin luxi nεn nayi alo talan xuiin nun karijan xuina. ² Hali nabiya falane n dε, e nun lønnina han n wundo feene birin kolonna søtø, hali dønkεleyana n yi, n geyane ba e funfuni, koni xa xanuntenyaañ mi n bøjεni, sese mi n tan na na yi. ³ Hali n na n yii seen birin fi yiigelitøne ma, hali n na n fati bεndεn fi, a gan, koni xa xanuntenyaañ mi n bøjεni, na mi fefe fanjøe n ma.

⁴ Dijan xanuntenyani. A fe fajin nan ligama. Xøxølønyaan mi xanuntenyani. A mi a yetε yigboma. Waso mi xanuntenyani. ⁵ Marayagi mi a yi. A mi a yetε a herin xan tun kataxi. A bøjεn mi tema fefe ma. A mi xøløn namarama. ⁶ A mi sεwama tinxtintareyaan na fø jøndina. ⁷ A mafeluun tima feen birin yi. A tøgøndiyaxi waxatin birin. Yigina a yi feen birin yi. A tunnafan feen birin yi.

⁸ Xanuntenyaañ mi jønjø habadan. Nabiya falane danguma nεn, xuine yi jøn, fe kolonna yi dangu. ⁹ Amasøtø en fe kolon ndedi, en nabiya falane tima ndedi, ¹⁰ koni a kamalixin na fa waxatin naxan yi, a kamalitaren jønma nεn na yi.

¹¹ N to yi dii jøreyani waxatin naxan yi, n yi falan tima alo dii jørena, n yi n mirima alo dii jørena, n yi feene famuma alo dii jørena. Koni n to findi fonna ra, n mi fa dii jøre fe rabama sønøn. ¹² Iki, en sawura yidimixin nan toma alo matoon kikeni, koni waxati famatøni, en toon tima nεn yεε nun yεε. Iki, danna n ma fe kolonna ma, na waxatini n feene kolonma nεn alo Ala n kolon kii naxan yi.

¹³ Iki fe saxanni itoe luma nεn, dønkεleyaañ nun yigin nun xanuntenyana, koni xanuntenyaañ nan gbo e birin xa.

14

Alaa Nii Sarijnanxina kiseene

¹ ε yixødøxø ε lu xanuntenyani. Nii Sarijnanxina a kiseene xønla xa ε susu, a gbengbenna ε yi nabiya falane ti. ² Amasøtø muxun naxan xui gbεtε falama, na mi falan tima muxune xan xa, fø Ala, amasøtø muxu yo mi a xuiin mεma. A wundo feene

falama Alaa Nii Sarijanxin barakan nin. ³ Koni naxan nabiya falane tima yamaan xa, na falan tima e sabati feen nan na, a yi e ralimaniya, a yi e bɔŋɛn xunbeli. ⁴ Koni muxun naxan falan tima xui gbeteni, na a yeten nan tun malima, koni naxan nabiya falane tima, na denkelya yamaan birin nan malima.

⁵ Xa ε birin xui gbetene falama, na rafan n ma. Koni naxan nafan n ma dangu na ra, ε birin xa nabiya falane ti. Amasotø muxun naxan nabiya falane tima, na dangu xui gbete falan na, fɔ xa muxuna nde na naxan a xuiin nadangue alogo denkelya yamaan birin maliye kii naxan yi. ⁶ Ngaxakedenne, xa n siga ε fema, n sa falan ti ε xa xui gbetene yi, n nanfe fanxi ε ma nayi, xa n mi Alaa fena nde makənen ε xa, hanma fe kolonna nde hanma nabiya falana hanma xaranna?

⁷ Hali maxa seene fan na kii nin, alo xulenna nun kondenna. E b̄tin naxan bama, muxun na kolonma di xa ε mi e xuine ramini ki faj? ⁸ Xa x̄taan xui fajin mi mini, a rafixa, nde a yitənje yenge so xinla ma? ⁹ A na kii nin ε konni, ε na falan ti xui gbetene yi, xa a mi findi fala yigbexin na, na bunna kolonma di nayi? Fala fuun nan tun na ra. ¹⁰ Xui wuyaxi nan dunuya yi, koni ne sese mi na naxan bun mi na. ¹¹ Koni xuiin naxan falama, xa n mi na məma, naxan a falama, xɔŋɛn nan n tan na na yee ra yi. Xɔŋɛn nan a fan na n yee ra yi. ¹² A na kii nin ε fan xa, ε to waxi Alaa Nii Sarijanxina a kiseene xən ma, naxanye denkelya yamaan malima, ε yixədəxə ne nan ma.

¹³ Nanara, muxun naxan falan tima xui gbeteni, a xa Ala maxandi alogo a xa n̄ a bunna fale. ¹⁴ Amasotø xa n na Ala maxandima xui gbeteni, n niin nan Ala maxandima nayi, koni n xaxinla mi walima. ¹⁵ N nanfe ligama nayi? N xa Ala maxandi n niini e nun n xaxinla fan yi. N xa b̄tin ba n niini e nun n xaxinli. ¹⁶ I na barikan bira Ala xa i niini, muxun naxan mi na bunna kolon, na a falama di fa fala "Amina?" Amasotø i naxan falama, a mi na kolon. ¹⁷ Hali i barikan birama Ala xa ki faj, muxu gbete mi maliin s̄te nayi mumé!

¹⁸ N barikan birama Ala xa amasotø n tan xui gbetene falama dangu ε birin na. ¹⁹ Koni en nema denkelya yamaan malanni hali n fala xui suulun nan tun ti, naxanye bunna kolonje, alogo n xa muxune xaran, na fisa benun n xa falan wuli wuyaxi ti xui gbeteni.

²⁰ Ngaxakedenne, ε miriyaan nama liga alo diidine. ε xa liga alo dijnɔrəne fe naxine fe yi, koni ε findi fonne ra ε xaxinli. ²¹ A s̄ebɛxi Sariya Kitabun kui:

"Marigin naxa,

'N falan tima yamani ito xa ne xən naxanye xɔŋɛ xuine falama e nun xɔŋɛne de xuiin xən koni hali na,

e mi e tuli matima n na.' ”*

²² Na ma, xui gbetene findixi taxamasenne ra denkelyatarene nan xa. A mi ligama denkelya muxune fe ra. Nabiya falane fan mi findixi taxamasenne ra denkelyatarene xa fɔ denkelya muxune.

²³ Nba, xa denkelya yamaan birin e malan, e falan ti fɔlɔ xui gbetene yi, xa muxuna ndee fa, naxanye e tuli matima gbansan hanma e mi denkelyaxi, ne mi a fale ba, fa fala a seen nan soxi ε yi?

²⁴ Koni xa ε birin nabiya falane tima, denkelyatarena nde yi so ε fema, hanma naxan a tuli matima gbansan, na falane birin a sɔnne yitama a ra n̄en, birin yi a kiti.

²⁵ A miriya wundone minima n̄en kənenni. Nayi, a xinbi sinma n̄en, a yetagin yi lan bɔxən ma, a yi Ala batu, a yi a fala, a naxa, "Nondin na a ra, Ala ε tagi."

Fe yibasanna denkelya yamani

²⁶ Ngaxakedenne, ε xa nanse liga ε na ε malan waxatin naxan yi? Birin xa fa e nun b̄tina nde, hanma xaranna, hanma Alaa fe makənen, hanma xui gbetena nde, hanma xui madanguna. Na birin xa findi denkelya yamaan s̄bε so feen na.

²⁷ Xa muxuna ndee falan tima xui gbeteni, muxu firin hanma saxan, ne birin xa falan ti keden keden yee n̄ ma. Koni e naxan falama fɔ muxu gbete xa na radangu. ²⁸ Xa muxe mi na naxan a bunna fale, na kanna xa a dundu denkelya yamani nayi, koni a xa falan ti e nun Ala tagi. ²⁹ Nabine tan,

* 14:21: Esai 28.11-12

muxu firin hanma saxan naxanye nabiya falane tima, ne xa falan ti, bonne yi e falan fesefese. ³⁰ Koni xa muxuna nde dɔxi ε tagi malanni, Ala yi fena nde makənən a xa, a lan nən, fala ti singen xa a dundu singen. ³¹ Amasətə a lan nən, ε xa nabiya falane ti keden keden yεen ma alogo ε birin yi xaranna sətə, ε yi ralimaniya. ³² Nabine kisena e nən nan bun, ³³ bayo Ala mi findixi fe yibasanna Ala ra, koni fo bɔjə xunbenla.

A ligān kii naxan yi dənkəleya yama sarijanxine birin yi, ³⁴ naxanle xa e dundu malanni, amasətə e mi lan e falan ti, koni e xa e yεtε magodo alo sariyana a falaxi kii naxan yi. ³⁵ Xa e waxi a xən ma, e xa yirena nde yεe to, e xa e xəməne maxədin e konni. Naxanla na falan ti malanni, yagi feen nan na ra.[†]

³⁶ Alaa falan minixi ε konna nin ba? Hanma a faxi ε tan nan keden ma ba? ³⁷ Xa muxu yo a mirima fa fala nabiin nan a tan na hanma Alaa Nii Sarijanxina kisena a yii, n feen naxanye səbəma ε ma, a lan nən a xa ne kolon fa fala Marigina yamarine nan ne ra. ³⁸ Xa a mi falani ito yatε, a fan mi yatεma.

³⁹ Nanara, ngaxakedenne, nabiya falane ti xənla xa ε suxu. ε mən nama tənna dəxə xui gbətε fala feen na. ⁴⁰ Koni feen birin xa yeba ki fajii a kiraan xən ma.

15

Yesu keli fena sayani

¹ Nba, ngaxakedenne, n xa Yesu a fe Xibaru Fajina fe rabira ε ma, n naxan nali ε ma, ε yi a rasuxu, ε səbə soxi naxan yi, ² ε kisixi naxan xən, xa ε a suxu alo n na a ralixi ε ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, ε bata la a ra fuuni na yi.

³ A singen naxan na, n naxan sətəxi, n bata na rali ε ma: Alaa Muxu Sugandixin faxaxi en yulubine nan ma fe ra, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi. ⁴ A maluxun nən, a sayaan soge saxande ləxəni a keli sayani, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi. ⁵ A yi a yεtε yita Piyeri ra, na xanbi ra a xəra fu nun firinne. ⁶ Na xanbi ra, dənkəleya

muxun kəmə suulun e nun nde yi a to waxati kedenni. Na wuyaxi mən e nii ra, koni nde bata faxa. ⁷ Na xanbi ra, Yaki yi a to, a xərane birin yi a to mən.

⁸ Dənxən na a yi a yεtε yita n tan fan na, n tan naxan luxi alo diin naxan mi bari a waxatini. ⁹ Amasətə xəraan birin gbo n tan xa. N tan mi sa lan nən, a fala n ma a “xərana,” amasətə n bata yi Alaa dənkəleya yamaan bəsənxənya. ¹⁰ Koni Alaa hinanni, a yi n kəjaan masara iki. A hinanna naxan nagidixi n ma na mi luxi fuuni, bayo n wali nən dangu xəraan bonne birin na. N tan mi a ra koni Alaa hinanna nan yi n bɔjəni. ¹¹ Nayi, xa a findi n tan na, xa a findi e tan na, nxu ito nan kawandi bama. ε fan bata la na nan na.

En keli fena sayani

¹² Nba, nxu to kawandin bama fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, nanfera ε tan ndee a falama fa fala faxa muxune mi kelima sayani? ¹³ Xa faxa muxune mi kelima, na bunna nən fa fala Alaa Muxu Sugandixin yεtεen mi yi kelexi sayani na yi nun. ¹⁴ Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi kelixi sayani nun, kawandin ba xun mi yi na nxu xən ma nayi, ε dənkəleyaan fan bata lu fuyan. ¹⁵ Naxan dangu na ra, en bata wule seren ba Alaa fe ma nayi amasətə en bata a fala a a bata a Muxu Sugandixin nakeli sayani. Koni xa faxa muxune mi kelima sayani, na bunna nən fa fala, Ala mi a fan nakelixi sayani. ¹⁶ Amasətə xa faxa muxune mi kelima sayani, Alaa Muxu Sugandixin fan mi kelixi sayani na yi. ¹⁷ Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi keli sayani nun, ε dənkəleyaan bata findi fe fuun na, ε mən ε yulubine yi na yi. ¹⁸ Na bunna nən fa fala, naxan bata yi dənkəleya Alaa Muxu Sugandixin ma, e faxa, ne bata lə ayi na yi. ¹⁹ Xa en na en yigin saxi Alaa Muxu Sugandixin dunuya yi gidini ito nan tun yi, nayi en tan makininkinin dangu muxune birin na.

²⁰ Koni Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani yati! Muxu singe kelixin na a ra sayani faxa muxune yε. ²¹ Bayo sayaan

[†] 14:35: Yanyina nde naxanla ndee yi Kɔrenti taan dənkəleya yamani naxanye yi darixi maxədinna tiyε kawandi ba waxatini, na yi kawandi baani fu yamaan lan e xa e tuli mati waxatin naxan yi. Koni waxati gbətε naxanle lan e falan ti alo a falan kii naxan yi Kɔrenti Singen 11.5 kui.

to faxi muxu kedenna nan xən, na kiini mən, muxune fan kelima sayani muxu keden peen nan fan xən. ²² Muxun birin to faxama nən adamadiyani, na kiini mən, e birin mən kelima nən sayani Alaa Muxu Sugandixini. ²³ Koni muxun birin nun a waxati saxon na a ra, Alaa Muxu Sugandixin nan muxu singen na naxan keli sayani. Na xanbi ra, a muxune fan kelima nən sayani a fa waxatini. ²⁴ Na na dangu, a rajanna na a li, Yesu fama mangayane nun nøyane nun sənbəne birin kaladeni nən, a yi mangayaan naxətə a Fafe Ala ma. ²⁵ Amasətə a fərə mi na fə Yesu xa mangayaan liga nən han Ala yi a yaxune birin sa a sanna bun ma. ²⁶ Yaxun naxan halagima dənxən na, na nan sayaan na. ²⁷ Amasətə Kitabun bata a fala, a naxa, "A bata seen birin lu a sanna bun."* Koni a to a fala a seen birin bata lu a bun ma, na fixa fa fala Ala mi na ye ma naxan seen birin luxi a tan bun ma. ²⁸ Seen birin na lu a bun ma, nayi a tan yetəna, Alaa Dii Xəmən fan luma nən Ala bun ma naxan seen birin saxi a bun ma, alogo Ala xa lu seen birin xun na feen birin yi.

²⁹ Xa na kii mi a ra, muxun naxanye rafuxi igeni faxa muxune fe ra ne nanse fenma? Xa faxa muxune mi kelima, nanfera muxune rafuma igeni ne fe ra? ³⁰ Nxu tan fan, nanfera nxu tan gbalon də be waxatin birin? ³¹ Ngaxakedenne, n sayaan də ləxə yo ləxə. N binyen naxan sətəxi ε to lu Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n bata n kələ na nin, nəndin nan na ra. ³² Xa n dalise xajəne yəngəxi Efəsi taani adamadiiine feene nan tun yi, na munan-fanna mundun yi n ma nayi? Xa faxa muxune mi yi rakele sayani nun, nayi en yi sandani ito suxuma nən nun,
"En na en dəge, en yi en min
bayo en faxan nən tila."†

³³ E nama ε mayenden amasətə, "Xəyi naxine sən fajin kalama nən." ³⁴ E mən xa xaxili sətə alo a daxa kii naxan yi. E fata yulubi feene ra. E tan nde mi Ala kolon, n na ito falama ε yagin nan ma.

Fati bəndən keli fena sayani

* **15:27:** Yaburin 110.1 † **15:32:** Esayi 22.13 ‡ **15:45:** Adama singena fe toma Dunuŋa Fələn 2.7 kui. Adama dənxə ra xina, na findixi Yesu nan na.

³⁵ Ndee maxədinna tima nən, e naxa, "Faxa muxune kelima sayani di? E fama fati bəndən sifan mundun yi?" ³⁶ Xaxilitarena! I na sansiin woli i ya xəen ma waxatin naxan yi, a mi sole fə a lu faxan yiyani singen. ³⁷ I mi sii se binla xan wolima koni fə a sansi kəsedin tun, maala hanma sansi gbətə. ³⁸ Koni Ala nan sansiin nasolima a binli gbo ayi alo a rafan a ma kii naxan yi. A tan nan sansiin siyaan birin binla kəjaan nagidima a ma.

³⁹ Niimaseen birin fatin keden mi a ra. Muxun fatina a danna, suben fatina a danna, xəliin fatina a danna, yəxən fatina a danna. ⁴⁰ Kore xənna fatine na yi, dunuŋa fatine na yi. Kore xənna fatine nərəna a danna, dunuŋa fatine nərəna a danna. ⁴¹ Sogen gbee nərəna a danna, kiken gbee nərəna a danna, sarene fan gbee nərəna e danna, sarene keden kedenna birin ma nərəna a danna.

⁴² Faya muxune na keli, a ligama na kii nin. Fati bəndən naxan maluxunma, a nəe kale. Koni a na keli faxa muxune tagi, a mi nəe kale. ⁴³ A maluxunma waxatin naxan yi, a mi fan, sənbə mi a ra. Koni a na keli, a nərəxi, sənbəna a yi kat! ⁴⁴ A maluxunma waxatin naxan yi, fati bəndən nan yi a ra, a na keli, ariyanna fatin nan na ra. Xa fati bəndəna en yi be, ariyanna fatin fan na yi. ⁴⁵ Amasətə a səbəxi Kitabun kui iki, a naxa, "Adama, Alaa Muxu daxi singen yi findi dəjəxən na."

Koni Adama dənxə ra xina,‡ Yesu, na yi nii rakisin fi yamaan ma. ⁴⁶ En mi ariyanna fatini ito singe sətəma fə fati bəndəna, na xanbi ra, en ariyanna fatin sətəma nən na yi. ⁴⁷ Adama singe ra xina, Ala na daxi bəxəni ito bəndən nan na. Adaman firindena, na kelixi ariyanna nin. ⁴⁸ Naxan daxi bəndəni ito yi, dunuŋa muxune na nan maliga yi. Muxun naxan sa kelixi ariyanna yi, ariyanna gbee muxune nun na nan maliga. ⁴⁹ En to bata maliga adama ra naxan minixi bəndəni, en mən fama maligadeni na kiini ariyanna gbee muxun na.

⁵⁰ Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra fa fala naxan daxi fati bəndən nun

wunla ra, e mi nœ Alaa Mangayaan sœtœ. Seen naxan kunma, na mi luma habadan.

⁵¹ Ε tuli mati, n wundo feen nan falama. En birin mi faxe, koni en birin maxetœma nœn. ⁵² Amasœtœ xœta dœnxœn na fe waxatin naxan yi, faxa muxune kelima nœn, e habadan nii rakisin sœtœ, en birin yi maxetœ mafuren benun ye magira. ⁵³ Amasœtœ en fati bœndœn naxan kalama, a fœrœ mi na fœ a xa maxetœ fatin na naxan mi kale. A faxa dixin yi maxetœ a faxataren na. ⁵⁴ Nanara, en fatin naxan kalama, a na maxetœ fati kalataren na waxatin naxan yi, a faxa dixin yi maxetœ faxataren na. Na na liga, Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, "Sayaan bata halagi nœ sœtœn bun."

⁵⁵ "Sayana, i ya nœon minen yi?"

Sayana, i faxa ti senben minen yi?"[§]

⁵⁶ Sayaan faxa ti senben nan yulubin na, yulubin fan senben nan sariyan na. ⁵⁷ Koni barikan xa bira Ala xa naxan nœon fima en ma a Muxu Sugandixin barakani en Marigi Yesu.

⁵⁸ Nanara, n nafan ngaxakedenne, ε sœbe so ki faji! Ε nama yimaxa. Ε lu walœ Marigin xa waxatin birin amasœtœ ε a kolon fa fala ε wanla naxan kœma Marigin xa, fe fuu mi na ra mum!

16

Yiimalanna Yerusalen denkœleya muxune xa

¹ Ε naxan sœbœxi yiimalanna fe yi lan yama sarijanxina fe ma Yerusalen taani, en fa na ma. Ε liga alo n yamarin naxan fi Galati yamanan denkœleya yamaan malanne ma. ² Xati yo xati, ε kedenn kedenna birin xa gbetina nde ramara a danna ε konne yi, lan ε fœren yaten ma, alogo ε nama n faan mame ε yii malan feen na. ³ N na fa waxatin naxan yi, ε na muxun naxanye sugandi, n ne rasigama nœn kedina e yii, e yi ε kiseene xali Yerusalen taani. ⁴ Koni xa a lan n tan yetœen xa siga, fœ nxu birin xa siga na yi.

Pœli a wanle fe

⁵ N na dangu Masedoniya yamanani waxatin naxan yi, n sigama nœn ε konni, bayo n danguma nœn na. ⁶ N waxati dando tima nœn ε konni, hanma xunbeli waxatin

birin. Nayi, ε yi n fanda n ma sigatini.

⁷ Amasœtœ n mi waxi a xœn ma, n xa ε to gbansan, n dangu. N wama nœn n xa waxatidi ti ε konni, xa Marigin tin. ⁸ Koni n luma nœn Efesi taani han Se Xaba Singen Sali lœxœna. ⁹ Bayo dœen bata rabi n xa n yi n ma wanla kœ, anu n yengœ faane wuya.

¹⁰ Xa Timœte fa, ε a yisuxu alogo xamin yo nama a susu, amasœtœ a walima Marigin nan xa alo n tan. ¹¹ Nayi, muxu yo nama a rajaxu. Koni ε a fanda a sigatini bœnœ xunbenli, alogo a mœn xa xœtœ n fœma, amasœtœ nxu nun denkœleya muxun bonne a mamœma be.

¹² Ε naxan sœbœxi en ngaxakedenna Apolosi a fe ra, en fa na ma. N bata a mafan han alogo a xa siga ε konni e nun denkœleya muxun bonne, koni a jœnige ma fe mi yi a ra a xa na liga singen. Xa a fœren sœtœ, a sigama nœn.

Yamari dœnxœne nun xœntœnne

¹³ Ε lu ε yœœ ra yi, ε lu denkœleyani. Ε wekile, ε senben sœtœ. ¹⁴ Ε feen birin liga xœnuntenyaan nin.

¹⁵ Ε a kolon a Esitefana nun a denbayaan nan singe tubi Yesu ma Akaya yamanani, e yi e yetœ lu yama sarijanxina wanla ra. Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ¹⁶ ε xuru na muxu sifane ma naxanye birin e yixœdœxœma wanli ito yi.

¹⁷ N bata sewa Esitefana fa feen na, e nun Foritunatusi nun Axayikusu. Ε to mi yi be, naxan yi dasaxi n ma e na so nœn n yii ε funfuni. ¹⁸ E bata n nii yifan n ma alo e ε nii yifan ε ma kii naxan yi. Ε na muxu sifane wali faji kolon.

¹⁹ Asi yamanan denkœleya yamane ε xœntœn. Akila nun Pirisila nun denkœleya yamaan naxanye e malanma e banxini, ne ε xœntœnma Marigin xinli ki faji! ²⁰ Denkœleya muxun naxanye birin be, ne ε xœntœnma. Ε bode xœntœn ngaxakedenya xœntœn sunbuni.

²¹ N tan Pœli nan xœntœn xuini itoe sœbœma n yiin na.

²² Naxan mi Marigin xanuma, dangatœn nan na ra.

N naxa, "Nxu Marigina, fa xulen!" ²³ En Marigi Yesu a hinanna xa lu ε xœn. ²⁴ N

ma xanuntenyana ε birin xa Alaa Muxu
Sugandixin Yesu barakani.

Kədi Firindena Kərenti Kaane Ma Pəli Alaα Falan Kədi Firindena Kərenti Kaane Ma

Kədi firindeni ito xədəxən nan yitama Pəli nun Kərenti dənkəleya muxune tagi. Muxuna ndee yi e ye, ne bata yi sike Pəli a xərayaan ma e yi a bətə raba. Na feen yi Pəli xələ han! Koni hali na, a mən yi a xanuntenyaan yitama Kərenti kaane ra e nun a mən yi wama e lanna xən ma kii naxan yi. Nanara, a to e xili fajine mə, a feene bata lan fələ, a yi sewa (sora 7.5-15).

Kədin fələna, a tan yətəen mantərə naxine nan yəbama, a naxanye sətə Efəsi yamanani (1.1-11), a fe xədəxə gətəye fan yəba naxanye dangu e nun Kərenti kaane tagi. A mən yi xərayaan wanla tənəna fe fala, Marigi Yesu naxan xəxi. Nayi, a yi a yəba nanfera a yətə findi muxu a fe maxədəxən na a kədi danguxin kui e nun a səwaxi kii naxan yi na fe ra bayo a bata a to fa fala na tənəna bata lu e ma (sora 1.12 han sora 7.16).

A yi yiimalanna fe fala lan Yudaya yamanan dənkəleya muxune fe ma (sora 8 han 9). A yi a fala Kərenti kaane xa a e xa kiin ti fonisireyani.

Kədin najanna fala ti kiin masaraxi ndedi (sora 10 han 13). Pəli falan tima muxune ma naxanye a falama a Yesu a xəra mi a tan na. Kədin najanxi xanuntenya falane nan ma (sora 13.11-13).

Kitabun yireni ito kui, Pəli nəma a xərayaan xun mafalama, a mən Xibaru Fajin yətəen xun mafalama. Xa a kataxi alogo a xərayaan sənbən xa kolon, a yi na ligama nən alogo muxune xa tin Yesu a fe Xibaru Fajin na, Alaα Muxu Sugandixin yi kolon Marigin na.

Duban nun xəntənne

¹ N tan Pəli naxan findixi Yesu Alaα Muxu Sugandixina xəraan na Ala sagoni, n tan nan kədini ito səbəma ε ma, nxu nun en ngaxakedenna Timəte, siga dənkəleya yamaan ma Kərenti taani e nun muxu sarijanxine birin Akaya yamanani.

² En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaα Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəjəs xunbenla fi ε ma.

Pəli yi barikan bira Ala xa

³ En barikan bira en Marigi Yesu a Alaα Muxu Sugandixin Fafe Ala xa, en Fafe kininkininna kanna, Ala naxan muxune ralimaniyama. ⁴ A en nalimaniyama en ma tərəne birin yi nən alogo en xa nə tərə muxune ralimaniyə na limaniyaan xən Ala naxan fixi en ma. ⁵ En nun Alaα Muxu Sugandixin tərəma en bode xən kii naxan yi, en ma limaniyaan gboma ayi Alaα Muxu Sugandixin barakani na kii nin. ⁶ Xa nxu tərə, na findixi ε ralimaniya fərən nun ε rakisi fərən nan na. Xa nxu limaniyaan sətə, ε fan limaniyaan sətəma nən, alogo ε xa sənbən sətə tərəne bun, en na tərə en bode xən ma waxatin naxan yi. ⁷ Nxu mən laxi ε ra ki fajı, bayo nxu a kolon fa fala en to tərəma en bode xən, en limaniyaan sətəma nən en bode xən.

⁸ Nba, ngaxakedenne, nxu tərən naxanye sətə Asi yamanani, nxu waxi ε rakolon feni ne ra. Goronna naxan sa nxu xun ma, na yi binyan! Nxu mi yi a nəe! Nxu yigitəgə nən, a nxu mi yi kisima sayaan ma. ⁹ Nxu yi nxu mirixi nun fa fala sayaan bata ragidi nxu ma. Koni na ligaxi nən alogo nxu nama la nxu yətə ra fə Ala naxan faxa muxune rakelima sayani. ¹⁰ A bata nxu xunba sayaan gbalon ma, a mən fama nxu xunbadeni nən. Nxu bata nxu yigi ti Ala ra yati fa fala a mən luma nxu xunbə, ¹¹ ε nəma nxu malima Ala maxandideni. Nayi, Ala hinanma nən nxu ra masətə muxu wuyaxi a Ala maxandin xən, nanara muxu wuyaxi fan mən nəe nən barikan bire Ala xa nxə fe yi.

Pəli yi a waxən feene maxəte

¹² Nxə binyen ni ito ra: Nxu xaxinla sereyaan bama, nxu bata sigan ti dunuŋja yi Alaα sarıjanna nun tinxinni, a gbeng-benna ε mabinni. Muxune fe kolonna mi yi a ra, koni Alaα hinanni. ¹³ Nxu mi sese səbəma ε ma ε mi naxan xaranjə, ε yi a kolon. A xənla n na ε xa a kolon a fajin na, ¹⁴ alo ε to a kolonxi ndedi fa fala nxu findixi ε binyen nan na en Marigi Yesu fa waxatini alo ε fan findixi nxu gbeen na kii naxan yi.

¹⁵ N to laxi ito ra, n yi a miri, fa fala n xa siga ε tan nan fēma singen alogo ε xa a tōnōn sōtō sanja ma firin. ¹⁶ Amasōtō n bata yi a miri, n xa dangu ε xəntənje n nēma sigē Masedoniya yi waxatin naxan yi. Na xanbi ra, n xētematōn mōn yi dangu ε konni keli Masedoniya yi, ε yi n mali siga feen na Yudaya yi. ¹⁷ N feni ito ragidi waxatin naxan yi, n na ligaxi fuun nin ba? Hanma, n ma feene ligε alo adamadiin bonne ba? N yi “ən” e nun “ən-ən” falan sanja yi kedenni? ¹⁸ Koni Ala to tinxin, nxu falan naxan tixi ε xa, na mi findixi wulen nun jōndin na sanja ma kedenni. ¹⁹ Amasōtō Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xemēna, Silasi nun Timōte nun n tan yētēen naxan ma fe kawandi ba ε tagi, na falan mi findixi fala firinna ra, alo “ən” e nun “ən-ən.” Fala gbētē mi a tan yi, fō “ən!” ²⁰ Amasōtō Ala bata en tuli sa feen naxan birin na, ne kamalixi Yesu a falani ito xōn fa fala “ən.” Nanara, nxu fan a falama Yesu barakani fa fala, “amina,” Ala binya feni. ²¹ Amasōtō Ala yētēen nan nxu tan nun ε tan sēnbē soxi a Muxu Sugandixini. A bata en masusan turen na en sugandi feen na, ²² a yi a taxamasenna sa en ma, a a Nii Sarihanxin naso en bōjeni a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatōne ra.

²³ Ala nan n seren na, n bata n kōlō n niini: Xa n mi xētexi Korenti yi na ligaxi nēn alogo n nama ε raxəlō. ²⁴ Fa fala nxu nōōn sōtōxi ε dēnkēleyaan xun na, na mi a ra. Koni en walima nēn en bode xōn ma ε sēwana fe ra amasōtō ε sēnbē soxi dēnkēleyani.

2

¹ Nanara, n bata a ragidi fa fala n nama xētē ε konni xəlōni. ² Amasōtō xa n na a liga ε xəlō, nde n tan nasēwama ba ε tan na, n naxanye raxəlōxi? ³ Nanara, n kēdin sēbēxi ε ma* fa fala n mi yi sigama ε konni, alogo n nama na muxune raxəlō naxanye finde n sewa xunna ra. N yi laxi a ra, a n ma sēwan finde en birin ma sēwan na. ⁴ N kēdin sēbēxi ε ma tōrō gbeen nun bōjē rafōrōn nun yēegen nin. N mi yi waxi ε

raxəlō feni, koni n yi ε rakolonma nēn, a n na ε xanuxi han!

Fe naxi rabaan mafelu fena

⁵ Xa ε tan nde findi yamaan naxəlō feren na, a mi n tan xan naxəlōxi, koni fō ε tan yamaan birin, anu jōndin naxan na, a nde nan tun naxəlōxi. ⁶ Ε wuyaxi to bata a haken saran a ra, na bata a li. ⁷ Nba, iki, fō ε xa na kanna mafelu nēn, ε yi a ralimaniya, alogo a bōjen nama fōrō gbeen ti han a yigitege. ⁸ Nayi, n bata ε mafan, ε mōn xa ε xanuntenyaan yita a ra. ⁹ Bayo n na a sēbēxi ε ma nēn alogo n xa ε sōnna kolon, xa ε xuruxi feen birin yi. ¹⁰ Ε na muxun naxan mafelu, n fan na mafeluma nēn. N tan na naxan mafelu, xa n bata na mafelu, n na ligama ε tan nan ma fe ra Alaa Muxu Sugandixin yēe xōri, ¹¹ alogo Setana nama en mayenden, bayo en na a waxən feene kolon.

¹² Nba, n siga Tirowasi taani Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni waxatin naxan yi, n yi a to fa fala Marigin bata dēen nabi n xa mēnni. ¹³ Koni n xaxili mi yi saxi, amasōtō n mi ngaxakedenna Tito lixi na. Nanara, n yi n jōngu mēn kaane ma, n siga Masedoniya yi.

Yesu nan tima en yēe ra

¹⁴ Koni Ala tantun, amasōtō a Muxu Sugandixina en nasoma a fangan bun ma nēn, a ti en yēe ra siga yiren birin yi, a kolonna yi xuya ayi en xōn ma alo se xiri fajin naxan xuyama ayi. ¹⁵ Amasōtō en luxi nēn alo wusulanna xirina Alaa Muxu Sugandixin naxan ganma, a rali Ala ma yamaan birin tagi, kisi muxune nun kisitarene. ¹⁶ A findixi sayaan xirin nan na muxuna ndee xa naxanye xalima sayani. A findi nii rakisin xirin na ndee gbētēye xa naxanye xalima nii rakisini. Nde nōē wanli ito kē? ¹⁷ Anu, nxu tan mi luxi alo muxun naxanye Alaa falan findima yulaya seen na. Koni nxu tan falan tima Alaa Muxu Sugandixin barakan nin fata Ala ra nxu bōjē fixēn na Ala yetagi.

3

Layiri nēnen walikēne

* **2:3:** A kēdin naxan ma fe falama be, yanyina nde na mi ramaraxi muxune yii to.

¹ Nxu mən bata nxu yete matəxə fəlo ba? Hanma nxu makoon mən nxu dəntəgə kədine ma ba naxanye nxu tənən falama ε xa hanma ε naxanye səbəma bonne ma nxə fe yi alo muxuna ndee kii naxan yi? ² Ε tan yetəen findixi nxu dəntəgə kədin nan na, naxan səbəxi nxu bəjəne yi, muxune birin nəε naxan kolonjε, e a xaran. ³ Ε bata findi kədin na Alaa Muxu Sugandixin naxan səbəxi nxə wanla xən, naxan mi səbəxi duba igen na hanma gəmə walaxan fari,* koni habadan Alaa Nii Sarıjanxin nan na səbəxi fati walaxane ma ε bəjəne yi.

⁴ Na yigin nan en yi Ala yetagi a Muxu Sugandixin barakani. ⁵ Anu, na mi na ra fa fala sənbəna nxu ra nxu na wanla ke, koni nxu sənbən kelixi Ala nan yii. ⁶ A tan nan sənbən fixi nxu ma, a nxu xa layiri nənən wanla ke, naxan mi fataxi sariya səbəxin na fə Alaa Nii Sarıjanxina. Amasətə sariya səbəxin sayaan nan nafama, koni Alaa Nii Sarıjanxin nii rakisin nan firma.

⁷ Nba, sariyan naxan sayaan nafaxi, naxan yi kərəndənxi gəmə walaxan ma, xa na faxi binyeni han Musa yetagin yi mayilen a nərəni, Isirayila kaane mi nə e yəen tiyə a ra hali a yetagin nərən to yi sigama janjε, xa na fa na binyen sifani, ⁸ Alaa Nii Sarıjanxin wanla binyen mi gboma ayi dangu na ra ba? ⁹ Wanla naxan muxune yalagima, xa na findi binyen na, wanla naxan muxune ratinxinma Ala yəe ra yi, na binyen gboma ayi nən han dangu na ra. ¹⁰ Naxan yi findixi binyen na nun, na mi fa a ra iki binye fisamantenni ito a fe ra. ¹¹ Awa, nərən naxan yi janma, xa na faxi binyena nde yi, nayı naxan luma habadan, na tan ma binyen danma minən?

¹² Nanara, na yigin to en yii, en xaxili ragidixi han! ¹³ En tan mi ligaxi alo Musa, naxan yi dugin soma a yetagin xun na alogo Isirayila kaane nama a mayilenna to, naxan yi sigama janjε. ¹⁴ Koni e bəjən bata yi xədəxə ayi. Bayo han to, e nəma Layiri Fonna Kitabun xaranjε, a luxi alo na dugin mən na yi, e mi a yəe to. A munma ba singen, bayo a mi bə fə Alaa

Muxu Sugandixin. ¹⁵ Hali to, e nəma Musaa Kitabu yirene xaranjε, dugin soxi e bəjən xun na. ¹⁶ Koni muxun na a yəe rafindi Marigin ma, dugin bama nən na yi.† ¹⁷ Bayo Marigin nan Nii Sarıjanxin na. Marigina Nii Sarıjanxin dənaxan yi, xərəyaan nan mənni. ¹⁸ En tan birin, Alaa binyen nan mayilenma en yetagine ma, anu en mi dugin soma en yetagin xun na. En luma maxətə a tan maligan nan na, en ma binyen yi siga gboe ayi, fata Marigin na, naxan findixi Alaa Nii Sarıjanxin na.

4

¹ Nanara, wanli ito to en yi Alaa kininkininni, nxu mi tunnaxələma nxu ma. ² Nxu bata nxu mə yagi fe luxunxine birin na, nxu mi fefe ligama yanfani, nxu mi Alaa falan maxətəma. Koni nxu jəndin nan mayitama, alogo muxune birin xa nxə lan-nayaan nakərəsi e xaxinle yi Ala yetagi.

³ Nxu Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, xa na mən luxunxi, a luxunxi muxune nan ma naxanye halagima. ⁴ Dunujpani ito mangan Setana bata dənkəleyatarene xaxinle yidimi alogo e nama Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin nərən to dəgə. Alaa Muxu Sugandixin nan Ala sawuran na. ⁵ Nxu mi nxu yetə a fe kawandi xan bama, fə nxu a falama Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, e nun nxu bata findi ε walikəne nan na Yesu a fe ra. ⁶ Amasətə Ala naxan a falaxi, a naxa, “Kənənna xa mini dimini,”* na Ala nan a ligaxi kənənna yi lu en bəjəni, alogo en xa Alaa binyen kənənna kolon, naxan a Muxu Sugandixin yetagin ma.

⁷ Koni en na nafulu kəndən namaraxi bəndə fəjəne nan kui naxanye findixi en fati bəndəne ra, naxan a yitama a sənbə fisamantenni ito findixi Ala gbeen nan na, a mi kelixi en tan ma. ⁸ Nxu yigbetənxi kiin birin yi, koni nxu mi yilunburunxi! Nxu xaminxi koni nxu mi yigitegəxi! ⁹ Nxu bəsənxənyaxi, koni nxu mi rabejinxı! Nxu rabiraxi koni nxu mi halagixi! ¹⁰ Nxu Yesu a sayaan tərən tongoma nxu fatini waxatin

* **3:3:** Nabi Musaa sariyan nan yi səbəma walaxan fari. A mato Xərəyaan 24.12 kui. Nabi Yeremi fan a fala nən fa fala sariya nənən na fa, na fa səbəma muxune bəjəni benun a xa səbə walaxan ma. A mato Yeremi 31.33 nun Esekiyeli 11.19 nun 36.26-27 kui. † **3:16:** A mato Xərəyaan 34.34 kui.

* **4:6:** Dunupa Fələn 1.3

birin, alogo Yesu a dunuja yi gidin fan xa mak'en'en nxu fatin xən. ¹¹ Hali nxu to nxu nii ra, nxu sayaan de waxatin birin Yesu a fe ra, alogo a dunuja yi gidin xa mak'en'en nxu fati bənden xən. ¹² Na bunna nəen fa fala sayaan walima nxu tan yi koni nii rakisin nan walima ε tan yi.

¹³ A sebəxi Kitabun kui, a naxa, "N dənkəleyaxi, nanara n yi falan ti."[†] Nxu tan nan fan falan tima dənkəleyani na xaxili kedenni amasətə nxu bata dənkəleya. ¹⁴ Bayo nxu a kolon fa fala Ala naxan Marigi Yesu raketixi sayani, na nan en fan nakelima sayani Yesu xən, a yi en birin malan en bode xən a yetagi. ¹⁵ Na birin ligama ε tan nan ma fe ra alogo Alaa hinanna xa siga warε, a yi muxu wuyaxi li, e barika biran yi gbo ayi, na yi findi Alaa binyen na.

En yigin saxi se totarene yi

¹⁶ Nanara, nxu mi tunnaxələma nxu ma. Hali nxu fati bənden to danguma, koni niin naxan nxu yi, na findima nən a nənen na ləxə yo ləxə. ¹⁷ Bayo, en tərədin naxan yi waxatidini ito bun ma dunuja yi, na mi gbo xa a sa habadan barayi gbeen ma, en naxan sətəma e xən. ¹⁸ Nxu bata nxu yigin sa se totarene fari. Bayo seen naxanye toma, ne mi buma, koni seen naxanye mi toma, ne luma nən habadan!

5

¹ Amasətə en na a kolon fa fala en niin fati bənden nin naxan luxi alo en dəxə bubuna dunuja yi. Xa na kala, habadan banxina en yii naxan findixi ariyanna fatin na Ala wali xənna, muxune mi naxan nafalaxi. ² Nba, iki en kutunma bubuni ito yi, en fati bəndena, bayo en ma habadan dəxəden xənla en suxuma ki fajı, alogo ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina. ³ Bayo en na na dugin so en mi fa luma alo en nagenla na a ra. ⁴ Amasətə en nəma bubuni ito kui, en kutunma, en tərəxi. En mi waxi dugi fonna ba feni en ma, koni a xənla en na, ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina, alogo seen naxan faxama, nii rakisin xa findi na rajanna ra. ⁵ Ala en daxi na feen nan ma. A bata a Nii Sarıjanxin fi en ma, a lu alo se singen naxan soxi en yii

taxamasenna ra alogo en xa la fe famatəne ra.

⁶ Nanara, en xaxili ragidixi waxatin birin. En mən a kolon fa fala fanni en na en konni fati bənden i to yi, en nun Marigin dəxəden tagi kuya. ⁷ Amasətə en sigan tima dənkəleyaan nan xən ma, koni se toxin mi a ra. ⁸ Anu, en xaxili ragidixi. A rafanjə en ma, en keli fati bənden i to yi, en sa dəxə Marigin konni. ⁹ Naxan xunna kenla ra en xa, en yi Ala kənen, xa en lu en fati bənden hanma en faxa. ¹⁰ Amasətə a fərə mi na fə en birin xa ti kənənni Alaa Muxu Sugandixina kiti saden yetagi nən. Muxune birin e kewanle saranna sətəma nən keden keden yəen ma, a naxan nabaxi a dunuja yi gidini, a fajina hanma a naxina.

Ala nun muxune tagini tənna

¹¹ Nxu to Marigin yəeragaxun kolon, nanara, nxu kataxi, nxu xa muxune sətə. Ala nxu kolon ki fajı. N ma miriyani, ε fan nxu kolon ε xaxinli. ¹² Nxu mi kataxi nxu mən xa nxu yətə matəxə ε xa. Konı nxu fərən nan fima ε ma, ε yi ε kanba nxə fe yi, alogo ε xa nə na muxune yabə naxanye e kanbama e tofanni benun e xa e kanba e bəjə yi feene yi. ¹³ Xa xaxilitaren nan nxu tan na, na Ala nan ma. Konı xa xaxilimaan nan nxu ra, na ε tan nan xa. ¹⁴ Amasətə Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan nan nxu karahanma, nxu tan to laxi a ra fa fala a muxu keden peen nan faxaxi birin xa, nayı, birin bata faxa a tan yi. ¹⁵ A bata faxa muxun birin xa. Nanara, muxun naxanye e nii ra, ne mi fa e nii ra e yətə xa sənən, koni fə naxan faxaxi, a keli sayani e tan xa.

¹⁶ Nba, iki en mi fa muxu yo yatəma adamadiyaan kiraan xən. Hali en to yi Alaa Muxu Sugandixin yatəma na kiini nun, en mi fa na ligama. ¹⁷ Nayi, xa muxu yo Alaa Muxu Sugandixini, na kanna bata findi dali nənen na. A kəna fonne bata dangu, a nənəne bata fa! ¹⁸ Na birin kelixi Ala nan ma, naxan en nun a tan tagini tənxi a Muxu Sugandixin xən, a yi wanla so en yii a en fan xa a tan nun bonne tagini tən. ¹⁹ Bayo, Ala a yetəen nun dunuja muxune tagini tənma a Muxu Sugandixin nan xən, a mi fa e sənna yatəma. A mən bata na tagi tən fərən xibarun taxu nxu ra.

[†] 4:13: Yaburin 116.10

²⁰ Nayi, Alaa Muxu Sugandixina xerane nan en na. Ala yeteeen nan muxune rawekilema en ma falan xon. En naxa, "N xu bata ε mafan Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε a lu ε nun Ala tagin xa yitən." ²¹ Naxan mi yulubi yo ligaxi, Ala en yulubin saxi na nan ma alogo Ala gbee tinxinna xa lu en yi Yesu barakani.

6

¹ En to walima en bode xon, nxu bata ε mafan, ε Alaa hinanna naxan sotəxi, ε nama na tongo fe fuun na. ² Bayo a falaxi nən, a naxa,
"N bata i yabi n ma marafanna waxatini, n yi i mali marakisi ləxəni."*

A mato, Ala rafan waxatin ni i ra, marakisi ləxəni ni i ra.

³ Nxu mi sese luye naxan muxun birə tantanni, alogo fε yo nama to nxo wanla ra. ⁴ Koni nxu kataxi kiin birin yi nxu xa findi Alaa walikə fajine ra: tunnafan gbeen nun tərən nun fe xədəxəne nun kəntəfinle yi. ⁵ Xa e nxu bənbə, nxu nəma kasoon na, xa e yamaan nadin nxu ma, xa nxu wali xədəxəne nun xixəlitareyaan nun kaməni. ⁶ Nxu kataxi sarijanna nun fe kolonna nun dijan nun jənige fajin nun Alaa Nii Sarijanxin nun xanuntenya kendəni, ⁷ e nun jəndi falan nun Ala sənbəni. Nxu tinxinna rawali yəngə so seen nun nxu makantan seen na. ⁸ Nxu nəen binyeni, hanma yagini, nxu nəen xili kalani hanma xili fajina, nxu tinxin hali nxu to yatexi yanfanterne ra. ⁹ Nxu suxi alo muxun naxanye mi kolonxi, anu nxu kolonxi ki faj. Nxu yatexi alo nxu faxamatən nan yi a ra nun, anu ε mato nxu jənə mi a ra iki ba? Nxu jəxankataxi, koni e munma nxu faxa. ¹⁰ Nxu yatexi muxu sunuxine ra, anu nxu səwaxi waxatin birin. Nxu suxi alo yiigelitəne koni nxu bata muxu wuyaxi findi se kanne ra. Sese mi nxu yii, koni nxu gbeen nan seen birin na.

¹¹ Korenti kaane, nxu bata falan ti ε xa kənənni, nxu yi nxu kui feen birin fala ε xa.

¹² Nxu mi nxo xanuntenyaan luxunxi ε ma, koni ε tan bata ε gbeen luxun nxu ma. ¹³ N

bata falan ti ε xa alo n ma diine. A daxa, ε fan xa ε kui feene yita nxu ra!

Denkelyatarene nun denkelya muxune nama malan

Korenti Singen 10.14-22, Efesi 5.5-11, Piyeri Singen 2.9-12

¹⁴ ε nun denkelyatarene nama xun xidi wudi kedenna tongo ε malan fe kedenna ma. Amasətə tinxinyaan nun tinxintareyaan lanjə e bode ma feen mundun yi? Kenenna nun dimin lanjə e bode ma ba? ¹⁵ Alaa Muxu Sugandixin nun Setana nəe lanjə di? Denkelya muxun lanxi denkelyataren ma kiin mundun yi? ¹⁶ Layirin mundun xidixi Ala Batu Banxin nun suturene tagi? Amasətə habadan Ala Batu Banxin nan en na, alo Ala a falaxi kii naxan yi, a naxa, "N luma nən e yε. N yi n masiga ti e tagi, n findi e Ala ra. E yi findi n ma yamaan na." ¹⁷ Nanara, Marigin naxa,

"Ε mini ne yε, ε ε masiga e ra. Ε nama din se saripantare yo ra, nayi n tan ε rasuxuma nən." ¹⁸ Marigina Sənbən Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, "N findima nən ε fafe ra, ε findi n ma dii xəməne nun n ma dii təməne ra."†

7

¹ Bayo Ala to bata en tuli sa feni itoe birin na, ngaxakedenne, en ba feen birin ma naxan fati bəndən nun niin xəsimə, en yi lu en ma sarijanna rakamalə Ala yəəragaxuni.

Pəli a səwana

² ε bənəni tən nxu xa. Nxu mi tinxintareya ligaxi muxe ra, nxu mi e ratantan, nxu mi e yii se kansun. ³ N mi ito falaxi ε yalagi feen xan na, amasətə n bata yi a fala a singeni, n naxa, "Ε fe nxu bənəni kii naxan yi, en birin na a ra siimayaan nun sayani." ⁴ N laxi ε tan na kati! N na n kanbama ε tan nin. Ε fe n nalimaniyama han n dəfe. Hali nxu to tərən birin yi, n ma səwan dan mi na!

⁵ Amasətə, nxu Masedoniya li waxatin naxan yi, nxu mi matabu yo sətə. Nxu yi tərəxi kiin birin yi. Matandi tiine yi nxu rabilinni, gaxun yi nxu yi. ⁶ Koni Ala

* **6:2:** Esayi 49.8 † **6:18:** A mato Saraxaraline 26.12 nun Esekiyeli 37.27 nun Esayi 52.11 nun Yeremi 31.9 nun Esekiyeli 20.34 nun Samuyeli Firinden 7.14 nun Esayi 43.6 nun Hose 2.1 kui.

naxan muxu magodoxine ralimaniyama, na yi nxu ralimaniya Tito a faan xən ma. ⁷ A fa feen gbansanna xa mi yi a ra, fə a limaniyaan naxan sətə ε xən. A yi a fala nxu xa, n xənla ε suxu kii naxan yi, ε sunu, n ma fe kunfan yi lu ε yi. Nanara, n ma səwan yi gbo ayi.

⁸ Hali n to ε raxələxi n ma falan xən kədin kui,* n tan mi nimisaxi a səben na. N nimisa nən waxatidi, n to a kolon a na kədin bata yi ε raxələ. ⁹ Koni iki, n səwaxi, ε to nimisaxi na mi a ra, koni na nimisan to ε fe raba kiine masaraxi. Ala nan na nimisan nagidixi. Nanara, ε mi tərə yo sətəxi nxu yii. ¹⁰ Amasətə nimisan naxan kelixi Ala ma, na a ligā nən muxune yi e xun xanbi so e hakəni, e kisi. Nanara, mənε yo mi na yi. Koni nimisan naxan kelixi dunuya feene yi, na rajanma sayaan nan ma. ¹¹ Nimisani ito naxan kelixi Ala ma, ε na mato. A bata ε findi səbə ralane ra. ε kunfaxi ε səntareyaan mayita feen na. ε xələxi fe jaxin ma, ε bəjen bata te, fe fajin xənla bata ε suxu ken! ε fe jaxi rabane hakəne saranma e ra. Na bata a yita fa fala fe yo mi ε ra fefe yi.

¹² Xa n na kədin səbəxi, n mi a səbəxi fe kalane xan ma fe ra hanma e muxun naxanye tərəxi. Koni alogo ε səbə soxi nxu xa kii naxan yi, na xa mini kənənni ε yətəen xa Ala yətagi. ¹³ Ne nan birin nxu ralimaniyaxi.

E nun mən, ba nxu ralimaniya feen na, ε Tito rasewaxi kii naxan yi, nxu səwaxi na fan na han! Bayo ε birin bata a nii yifan a ma. ¹⁴ N bata yi ε matəxə Tito xa nun. ε mi n nayagixi. Bayo nxu bata jəndin fala ε xa waxatin birin, nxu ε matəxən naxan tixi Tito xa, na fan bata findi jəndin na. ¹⁵ A marafanna luma gboε ayi ε tan ma fe yi, a na rabira a ma ε birin xuruxi feen birin yi kii naxan yi, e nun ε a rasənəxi kii naxan yi binye gbeeni han ε xuruxurun. ¹⁶ N səwaxi bayo n laxi ε ra feen birin yi.

8

Yiimalanna Yerusalen denkəleya muxune xa

¹ Ngaxakedenne, Alaa hinanna walima Masedoniya dənkəleya muxune tagi kii

* **7:8:** Yanyina nde Pəli kədina nde səbəxi e ma naxan mi luxi en yii to. * **8:15:** Xərəyaan 16.18

naxan yi, nxu waxi a xən ε xa na kolon. ² Hali e to yi tərəya jaxini, e səwa gbeen sa nən e yiigelitəya xədəxən fari, e yi kiin ti fonisireya gbeeni. ³ N na e seren bama fa fala e kiin tixi nən alo e fanga bərəna, a mən yi dangu na ra e jənige fajini. ⁴ E nxu mafan nən kati, a e xa na binyen sətə, e fan yi yama sarijanxin mali Yerusalən taani. ⁵ E dangu nən nxu gbee miriyaan na. E yi e yətə fi Marigin ma singen. Na xanbi ra, e yi e yətə fi nxu fan ma Ala sagoni. ⁶ Nayi, Tito naxan hinan wanli ito fələxi ε konni, nxu bata na mafan, a xa sa a rakamali ε tagi. ⁷ Koni ε to ε sənbə soma feen birin yi, dənkəleyaan nun falan nun fe kolonna nun wəkilən nun xanuntenyaan na nxu xa, nayi ε sənbə so hinanna fan yi.

⁸ N mi yamarin sama ε ma, koni n nəma bonne wanla a fe fale, n fərən fima ε ma nən alogo ε xa ε xanuntenyaan mayita. ⁹ Amasətə ε en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna kolon. Se kanna nan yi a ra, koni a yi a yətə findi yiigelitəən na ε fe ra, alogo ε xa findi se kanne ra a yiigelitəyaan xən.

¹⁰ Nayi, n nan n ma miriyaan nan yitama ε ra feni ito yi: ε tan nan singeye ε yii malan yala, ba na ra mən, ε tan nan singe a jənigexi. ¹¹ Awa, ε na wanla rajan alogo ε lanxi jənige fajin naxan ma a fələni, ε xa na rakamali na kiini, fata ε fərəne ra. ¹² Amasətə xa ε nənigen fan, Ala ε kiseen yətəma nən ε yii seene xasabin ma, seen naxan mi ε yii, na mi a ra.

¹³ Nxu mi waxi a xən ma, nxu xa goronna ba bonne xun ma, a dəxə ε tan xun ma, koni nxu waxi nən birin xa yə lan. ¹⁴ Koni bayo se wuyaxi ε yii waxatini ito yi, a lan nən, ε xa ne mali naxanye mako ε yii seene ma iki. Nayi, ε yii seene na dasa waxatin naxan yi, e fan ε malima nən e yii seene ra alogo ε birin yi yə lan. ¹⁵ A səbəxi Kitabuni, a naxa, “Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma.”*

Tito nun a lanfane

¹⁶ Nxu barikan birama Ala xa, amasətə a bata a ligā Tito xa a səbə so ε xa alo n tan.

¹⁷ Nxu naxan maxodinxi Tito ra, a bata tin na ma, a mən bata a səbe so, a yi a jenige a xa siga ε fema. ¹⁸ Nxu e nun nxu ngaxakedenna nde rasigama ε ma, dənkəleya yamane birin naxan matəxəma a wanla fe ra Yesu a fe Xibaru Fajin nali feen na. ¹⁹ Naxan mən dangu na ra, dənkəleya yamaan birin bata a tan sugandi, a xa siga nxu matideni, nxu nəma kiseni itoe xalə waxatin naxan yi, naxanye goron saxi nxu xun ma Marigin yetəen binya feen na e nun nxu jenige fajin seren na.

²⁰ Nxu a ligama nxu yeren ma alogo muxe nama nxu mafala nxu kise gbeeni itoe masuxu kiina fe ra. ²¹ Naxan daxa Marigin yetəgi e nun muxune yetəgi, nxu katama na nan ligadeyi.

²² Nxu naxan sama na muxu firinne fari, nxu nxu ngaxakedenna nde rasigama e matideni. Nxu bata a mato sanja ma wuyaxi, nxu yi a kolon, a səbe soxi waxatin birin. A mən bata na səbeen yita iki a to laxi ε ra han! ²³ Tito tan, na findixi n xəyin nun n walike boden nan na. Nxu ngaxakedenna naxanye rasi-gaxi, dənkəleya yamana xərane nan ne ra Alaa Muxu Sugandixina binyena fe ra. ²⁴ Nanara, ε xa xanuntenyaan yita e ra alogo dənkəleya yamane xa nxu kanba xunna kolon ε yi, e yi a to.

9

Dənkəleya muxune mali fena

¹ ε maliin naxan nabama lan yama sarijanxin ma, a tənə mi na n xa kədin səbe ε ma lan na ma. ² Bayo, n na a kolon fa fala ε jenigen fan. N luma ε matəxε Masedoniya kaane xa, n naxa, “Xabu yala, Akaya kaane yitənxi mali ti feen na.” ε bata muxu wuyaxi rakunfa ε səbe soon xən.

³ Nayi, n na ngaxakedenna ndee rasigama ε ma alogo nxu ε matəxəxi kii naxan yi, na nama findi fe fuun na. Koni a xa a li ε yitənxi alo n na a falaxi kii naxan yi. ⁴ Xa Masedoniya kaana nde fa n fəxə ra ε fema, e yi a li ε mi yitənxi, nxu yi yagima nən nayi nxu to laxi ε ra, koni katarabi ε tan nan ma. ⁵ Nanara, n bata a miri, fa fala, a lan n xa ngaxakedenna ndee mafan, e siga ε fema n yee ra, ε yi na fonisireya kiseni tən,

ε bata yi nxu tuli sa naxan na alogo a xa fi fonisireyani benun a xa findi karahanna ra.

⁶ ε xaxili lu ito xən ma. Naxan na sansina ndedi woli, na ndedi nan xabama. Koni naxan na sansi gbeen woli, na a gbegbe xabama nən. ⁷ Birin xa Ala ki alo a bata a ragidi a bəjəni kii naxan yi. A nama findi mənen na hanma karahanna. Amasətə naxan kiin tima sewani, na kanna rafan Ala ma. ⁸ Ala nəe ε kiye nən a hinan defexini alogo a xa ε makone fan feen birin yi waxatin birin, nde mən yi lu ε yii wali fajine birin kədeni. ⁹ A səbəxi Kitabuni, a naxa, “A bata tərə muxune ki fonisireyani. A tinxyaan luma nən habadan!”*

¹⁰ Nba, Ala naxan sansiin fima xee biin ma e nun donsena, na sansiin fima ε ma nən, a a rawuya ayi, a yi ε tinxyaan wali xənne ragbo ayi. ¹¹ ε findima nən se kanne ra kiin birin yi, alogo ε xa lu fonisireyani waxatin birin. Nayi, muxu wuyaxi barikan birama nən Ala xa, nxu na ε kiseene xali e xən. ¹² Amasətə ε wanla naxan nabama ito ra, na mi yama sarijanxin makone xan gbansan fanma, koni a mən wali fəni kolonna rayiriwama Ala xa. ¹³ Muxu wuyaxi Ala binyama nən ε wanli ito tənən xən, ε to yamari suxun saxi ε tubi feen fari Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajini. E mən Ala binyama nən ε fonisireyana fe ra ε to e kima ε seene yi e nun muxun bonne. ¹⁴ Nanara, e Ala maxande ε xa xanuntenyani Alaa hinan gbeena fe ra a naxan nagidixi ε ma. ¹⁵ En barikan bira Ala xa a kisena fe ra naxan nəxən mi na.

10

Pəli yi a wanla xun mayəngε

¹ N tan Pəli, n bata ε mafan Alaa Muxu Sugandixina limaniyaan nun dijənani, hali ndee to a falama a n falan tima ε yee xəri yetə magodon nin, koni a n na keli ε fema, n jaxu ε ra. ² N bata ε mafan, n na fa ε fema, ε nama n karahan a n xa jaxu ε ra səbeen na, amasətə n laxi a ra, n susue nən na ligə ndee ra yati, naxanye e mirixi a nxu nxə dunuya yi gidin ligama adamadiyaan kiraan nan

* 9:9: Yaburin 112.9

xɔn. ³ Amasɔtɔ, nxu dunuŋa yi gidin ligama adamadiyaan nin, koni nxu mi yɛngɛn soma adamadiyaan kiraan xɔn. ⁴ Bayo nxɔ yɛngɛ so seene mi luxi alo adamadiine gbeene: Alaa yɛngɛ so se sɛnbɛmane nan e ra, naxanye nɔɛ yire makantanxine kalɛ. Nxu wule miriyane kalama ne nan na, ⁵ e nun wason naxan birin kelima Alaa kolonna xili ma. Nxu yi xaxinle birin yɛɛ rafindi Ala ma alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin ma. ⁶ ε na Alaa fala suxun nakamali waxatin naxan yi, nxu tinma nɛn fala suxutarene hakɛne saranjɛ e ra.

⁷ ε feene fanna nan tun toma. Xa muxuna ndee bata la a yɛtɛ ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixini, a mɔn xa a miri ito ma: a Alaa Muxu Sugandixin nan gbee en fan na alo a tan. ⁸ Marigin nɔɔn soxi n yii ε sɛnbɛ so feen nan na, ε kala feen mi a ra. Hali n nan n yɛtɛ matɔxɔma na ra jnaxi ra, n mi yagixi na feen na. ⁹ N mi waxi a xɔn ma, a xa liga alo n na ε magaxuma n ma kɛdine ra nɛn. ¹⁰ Bayo, ndee a falama, e naxa, “Pɔli a kɛdine xədɔxɔ, e sɛnbɛn gbo, koni xa a yɛtɛna en fɛma, sɛnbɛ mi a ra, sese mi a falan na.” ¹¹ Na kanna xa a miri nɛn fa fala nxu kii naxan yi nxu nɛma kɛdin sɛbɛ, nxu kewanle luma na kii nin nxu nɛma ε yɛ.

¹² Muxuna ndee na yi naxanye e yɛtɛ matɔxɔma, anu nxu mi susue nxu yɛtɛ sɛne ma hanma nxu nun ne yi yate nxu bode xɔn. E na misaala tongo e yɛtɛ ma, e yi e yɛtɛ sa e yɛtɛ ma, xaxilitaren nan ne ra. ¹³ Koni nxu tan mi nxu yɛtɛ matɔxɛ jnaxi ra. Ala bata wanla naxan so nxu yii, nxu mi nxu yɛtɛ matɔxɔma dangu na ra, naxan a ligama nxu fa han ε fɛma. ¹⁴ Bayo nxɔ yɛtɛ matɔxɔn mi danguxi nxu danna ra, alo nxu yi naxan ligama nun xa nxu mi yi fa ε konni, anu nxu singe nan faxi han ε fɛma Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni. ¹⁵ Nxu mi nxu yɛtɛ matɔxɛ bonne wanla fe ra, nxu a radangu ayi. Koni nxu laxi a ra fa fala ε dɛnkɛleyaan gboma ayi nɛn, nxu yi nɔ wali kɛndɛ gbɛtɛ rakamale ε tagi hali nxu mi dangu nxu danne ra* ¹⁶ bayo taan naxanye ε konna xanbi ra, nxu nɔɛ Yesu a fe Xibaru Fajin naliyε nɛn ne ma, benun nxu xa nxu yɛtɛ matɔxɔ bonne

wanli naxan kɛxi muxu gbɛtɛne walideni. ¹⁷ Koni, a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, “Xa naxan a yɛtɛ matɔxɔma, a xa a yɛtɛ matɔxɔ Marigina fe ra.”[†] ¹⁸ Amasɔtɔ muxun naxan a yɛtɛ matɔxɔma, Ala mi na rasuxɛ fɔ Marigin na naxan matɔxɔ.

11

Pɔli nun wule xerane

¹ ε dijɛ ba, xa n fatoyana ndedi fala ε xa? Koni ε dijaxi xɛ! ² Bayo xɔxəlɔnyaan nan n yi ε fe ra, xɔxəlɔnyaan naxan kelixi Ala ma. Amasɔtɔ a luxi alo n na ε masuxi futun nin xɛmɛ keden peen xa, Alaa Muxu Sugandixina, alogo n xa ε yita a ra alo sungutun nasɔlɔnxina. ³ Koni alo sajina Nmahawa mayenden kii naxan yi, n gaxuxi nɛn ε fan miriyane nama ε yifu ε yi ε masiga ε lannaya kɛndɛn nun ε sarijanna ra Alaa Muxu Sugandixin xa. ⁴ Bayo xa muxuna nde fa Yesu gbɛtɛ a fe kawandi ba ε xa, nxu mi naxan ma fe kawandin ba, hanma xa ε nii gbɛtɛ sɔtɔ ε mi naxan sɔtɔ nxu ra, hanma xa ε Xibaru Fajin gbɛtɛ me, ε mi naxan nasuxu a singeni, ε tinma nɛn na birin ma ki fajin! ⁵ Koni muxuni itoe naxanye e yɛtɛ yate ma xera fisamantenne ra, n mi laxi a ra xa ne dangu n tan na kii yo yi. ⁶ Yanyina nde, n mi fatan falan na, koni n fe kolon. Bayo nxu bata na rafixa ε xa kiin birin yi.

⁷ N na Alaa fe Xibaru Fajin nali ε ma waxatin naxan yi, n mi sese rasuxu ε ra, n yi n yɛtɛ magodo alogo n xa ε tan yite, n hakɛn nan ligaxi ε ra nayi ba? ⁸ N seen nasuxu nɛn dɛnkɛleya yama gbɛtɛye ra, e yi n saranna fi, alogo n xa wali ε xa. ⁹ N yi ε fɛma waxatin naxan yi, n hayu ramaan yi lu, koni n mi muxu yo tɔrɔ, bayo dɛnkɛleya muxun naxanye keli Masedoniya yi, ne n makone fan nɛn. N mi tin n xa findi goronna ra ε xun ma, n mɔn n yɛtɛ suxuma nɛn na ma. ¹⁰ N bata n kɔlɔ Alaa Muxu Sugandixina jnɔndini naxan n yi, muxu yo mi n kumɛ binyeni ito yi Akaya yamanani. ¹¹ N na falaxi nanfera? N to mi ε xanuxi ba? Ala a kolon, a n na ε xanuxi!

¹² N naxan ligama, n mɔn na ligama nɛn alogo nxu mafala xunna nama taran na naxanye a lige na muxune yi e yɛtɛ matɔxɔ

* **10:15:** A mato Romi 15.17-21 kui. † **10:17:** A mato Kɔrenti Singen 1.31 kui.

a nxu nun ne birin lan. ¹³ Ne findixi wule xərane nun mafu tiine nan na, naxanye e yete findixi Alaa Muxu Sugandixina xərane maligan na. ¹⁴ Nba, kabanako fe mi na ra, bayo hali Setana nœ a yete finde nœ kənənna malekan maligan na. ¹⁵ Nayi, na mi finde tərena fe ra xa Setanaa walikəne fan e yete findi tinxinyaan walikəne maligan na. Ne rajanna lanma nœ e kəwanle saranna ma.

Poli a torəna xərayani

¹⁶ N mən xa a fala, muxu yo nama n yate xaxilitaren na. Hanma xa ε a mirixi na kiini, ε tin n xa findi xaxilitaren maligan na alogo n fan xa n yete matəxə ndedi. ¹⁷ N falan naxan tima iki, n mi na falama Marigina kiraan xən, koni n na a falama xaxilitareyaan nin. ¹⁸ Bayo muxu wuyaxi to e yete matəxəma adamadiyaan kiraan xən, nanara, n fan n yete matəxəma nœn. ¹⁹ Ε tan to findixi xaxilimane ra, ε mafura dijə xaxilitarene bun ba? ²⁰ Ε tinxi e xa ε findi konyine ra, e yi ε rawali, e yi ε yii seene kansun, e yi e yete yite ε ma, e yi ε yetagi garin! ²¹ N xa a fala ε xa, yagin nan na ra, koni nxu mi susue na ligε.

Nayi, muxu gbete nœ a yete matəxə dənaxan yi, n xa falan ti alo xaxilitarena, n fan susue nœn n yete matəxə mənni. ²² Heburun nan e ra ba? A tan nan n fan na. Isirayila kaan nan e ra ba? A tan nan n fan na. Iburahima bənsənna nan e ra ba? A tan nan n fan na. ²³ Alaa Muxu Sugandixina walikeen nan e ra ba? N falan tima alo xaxilitaren yetəna, koni n dangu e tan na! N bata tərə walideni dangu e tan na pon! N bata sa kasoon na dangu e tan na pon! Muxune yi n bulan dangu e tan na, n yi lu sayaan də waxati wuyaxi. ²⁴ Yahudiyane yi n bulan dəxəja ma suulun bosaan yε tonge saxan e nun solomanaanin.* ²⁵ Romi kaane yi n mabənbə gbelemene ra dəxəja ma saxan. E n magələn n faxa feen na sanja ma keden. Kunkin yi kala n na fəxə igen tagi dəxəja ma saxan, n lu fu-fani yanyi keden kəe keden, na waxatina nde yi. ²⁶ N yi sigatini waxati wuyaxi gbalon də, baane nun mafu tiine nun n kon kaa Yahudiyane nun siya gbetene gbalone.

N yi taan nun burunna nun fəxə igene nun wule dənkəleya muxune gbalone də. ²⁷ N tərə nœn waliden nun waxati xədəxəne yi, n lu xii xəlitareyani waxati wuyaxi, n lu kamən nun min xənla ra. Donseen muməen yi dasa n ma waxati wuyaxi, n lu xunbenla ra marabənni. ²⁸ Naxan saxi na birin fari, n goronna naxan tongoma ləxə yo ləxə, n kəntəfilixi dənkəleya yamane birin na. ²⁹ Xa muxuna nde sənben xurun, n fan sənben xurunma nœn. Xa muxuna nde bira yulubini, na n bəjən ganma nœn.

³⁰ Xa n yi daxa nun n xa n yete matəxə, n yi n yete matəxəma n ma sənbetareyaan nan na. ³¹ En Marigi Yesu Fafe Ala a kolon fa fala n mi wulen falama. Tantunna xa fi a ma habadan! ³² N yi Damasi taani waxatin naxan yi, Yamana Kanna naxan Manga Aretasi bun ma, na yi muxune ti taan so dəen na n suxu xinla ma. ³³ Koni muxune yi n dəxə sagan kui, e yi n nagodo taan nabilin yinna xanbi ra, n nan n futuxulu a yii na kii nin.†

12

Poli fe toon naxan ti alo xiyena

¹ A daxa n xa lu n yete matəxə, hali tənə yo mi a yi. Koni fe toon naxanye tixi alo xiyena, e nun Marigin bata feen naxanye makənən, n xa ne fan fala. ² N muxuna nde* kolon naxan Alaa Muxu Sugandixini. Na rate nœn han kore xənna saxandena. Na jəe fu nun naaninna ni i ra. Agbengbenna, n mi a kolon xa a fatin nan te kore, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena. Ala nan na kolon. ³ N na a kolon xəməni ito te nœn, koni xa a fatin nan te, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena, n mi na tan kolon. Ala nan na kolon. ⁴ A tongo nœn a rate ariyanna yi. A yi falane mə naxanye mi nœfale, e nun muxu yo mi nœ xətə naxanye ma. ⁵ N na muxu sifan matəxəma nœn, koni n tan, n mi n yete matəxə fə n ma sənbetareyani. ⁶ Xa n yi waxi n yete matəxə feni nun, n mi yi findin xaxilitaren na nun, bayo n yi jəndin nan falama. Koni n na n yete suxuma alogo muxu yo nama n yate dangu n kəwanle ra ε naxanye toxi e nun ε naxanye fe məxi.

* **11:24:** A mato Sariyane 25.3 kui. † **11:33:** A mato Xərane 9.23-25 kui. * **12:2:** Muxuni ito findixi Poli yetəen na. A mato Korenti Firinden 12.7 kui.

⁷ Na ma, Ala tɔrɔ fena nde ragidi nən n ma alo janla na lu fati bəndəni, naxan yi findixi Setana xərana nde ra. Na yi n naxankata alogo n nama lugo wason na, n to fe makənenxi gbeeni itoe toxi. ⁸ N bata Marigin maxandi sanja ma saxan alogo a xa na tɔrɔ feen ba n ma. ⁹ A yi n yabi, a naxa, "N ma hinanna bata i wasa. N sənbən nakamalima muxuna sənbətareyaan nin." Nayi, n mafura n yətə matəxə n ma sənbətareyani, alogo Alaa Muxu Sugandixin sənbən xa lu n xən ma. ¹⁰ N na n yətə kənenxi sənbətareyaan nun konbine nun fe xədəxəne nun bəsənxənyaan nun kəntəfinle yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Amasətə xa n sənbən jan waxatin naxan yi, n sənbən sətəma na waxatin nin.

Pəli a xaminna

¹¹ N falan tima alo xaxilitarena, koni ε n karahanxi nən. Ε tan yi lan nun ε yi n xun mafala, bayo naxanye e yətə yatəma xera fisamantenne ra, ne mi dangu n na sese yi, hali se mi n na. ¹² Taxamasenna naxanye a yitaxi a xəraan nan n tan na, nxu bata ne ligə ε tagi tunnafanni, e findi taxamasenne nun kabanako feene nun fe magaxuxine ra. ¹³ Nxu dənkəleya yamaan bonne rafisaxi ε xa kiin mundun yi? Fə n goronna to mi luxi ε xun ma tun. Ε mi dijənε na haken ma ba?

¹⁴ N yitənna saxanden ni ito ra siga feen na ε konni. N goronna mən mi luma ε xun ma. Amasətə n mi ε yii seene xan fəxə ra, koni fə ε yətena. Na ma, diine xa mi gbetin malanma e sətə muxune xa, koni denbaya kanne nan gbetin malanma e diine xa. ¹⁵ Nayi, a finde səwan nan na, n yi n yii seene birin fi, n yi n yətə fi ε niine fe ra. Xa n na n ma xanuntenyaan fari sa ε xa, ε xanuntenyaan xurunjə ayi n tan xa ba?

¹⁶ A xa lu na ki. N mi findixi goron na ε xun ma. Koni muxune a falama, a n to findixi yanfantenna ra, n na ε suxi kətən nan na. ¹⁷ N xəraan naxanye rasiga ε ma, n na ε rawali nən na nde xən ba? ¹⁸ N Tito mafan nən alogo a xa siga ε konni, n yi dənkəleya muxuna nde[†] rasiga a fəxə ra. Tito ε rawali nən ba? Nxu birin kui fe keden kəjəa keden xa mi yi a ra nxu sigati kiini

ba? ¹⁹ Yanyina nde, ε mirixi fa fala a to mi na ra a nxu kataxi nxu xun mayəngə feen nan na ε fema. En-en. Nxu falan tima Ala nan yee xəri a Muxu Sugandixin barakan. N xanuntenne, nxu na birin ligama ε yee rasiga feen nan ma. ²⁰ N gaxuxi nən, n na fa waxatin naxan yi, n na ε liyə kii naxan yi, na mi rafanjə n ma, e nun ε fan n liyə kii naxan yi, na mi rafanjə ε ma. N gaxuxi nən lantareyaan nun xəxələnyaan nun bəjənε teen nun yətə yigboon nun fala jaxin nun muxu mafalan nun wason nun fe yibasanna nama lu ε tagi. ²¹ N gaxuxi nən a n na fa, n ma Ala nama n nayagi ε fe yi, n yi wuga muxu wuyaxi a fe ra naxanye bata yi yulubin liga koni han to e mi e xun xanbi soxi e fe xəsixinə nun e yanga suxun nun e haramu feene yi, e yi naxanye ligama.

13

Maxadi dənxən nun xəntənne

¹ A saxanden ni i ra n fama ε konni. A səbəxi Kitabuni, a naxa, "Feeñ birin makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan xən."* ² N bata yi ε rakolon n faan firindeni ε fema. N to mi ε fema iki, n mən xa a fala na muxune xa naxanye bata yi yulubin liga a fələni e nun bonne birin, n naxa, n na fa ε fema sənən, n mi ε xun mafalama ε yulubine fe ra, ³ bayo ε waxi a xən n xa sereyane yita ε ra fa fala n na Alaa Muxu Sugandixina falane nan tima. A tan mi ε masuxə sənbətareyani, bayo sənbə kanna nan a tan na ε tagi. ⁴ Amasətə a gbangban nən wudin ma a sənbətareyani, koni a luxi a nii ra Ala sənbən barakan nin. Nxu fan bata findi sənbətarene ra a tan yi, koni nxu nii rakisin sətəma ε tan ma fe ra, alo a tan kii naxan yi, Ala sənbən barakan.

⁵ Ε ε yətə rakərəsi, alogo ε xa a kolon xa ε dənkəleyaxi. Ε ε yətə fəsəfəsə. Ε mi a kolon ba fa fala a Yesu Alaa Muxu Sugandixina ε yi? Fə xa a li de, ε bata fula fəsəfəsen na. ⁶ N laxi a ra, ε a kolonma nən a nxu mi fulaxi fəsəfəseni. ⁷ Nxu Ala maxandima a ε nama fe jaxi yo liga. Nxu mi waxi na xən ma alogo yamaan xa a kolon a nxu bata nənən sətə fəsəfəseni, koni alogo ε xa

[†] **12:18:** Pəli bata yi dənkəleya muxuni ito a fe fala Korenti Firinden 8.22 kui. * **13:1:** A mato Sariyane 19.15 kui.

fe fajin ligi, hali a luxi alo nxu fa fulama fesefesen. ⁸ Bayo nxu mi nœ sese ligε Alaa jɔndin xili ma, koni nxu nœ wale a xa nœn.

⁹ Nxu səwama nœn xa sənbε mi nxu ra, ε tan sənbən yi gbo ayi. Na ma, nxu Ala maxandima nœn a ε xa kamali. ¹⁰ Nanara, n feni itoe səbεma ε ma, n to mi ε fεma, alogo n na fa ε fεma, n nama ε suxu a xədexən na n ma sənbεmayani, Marigin sənbən naxan soxi n yii ε rawεkile feen na benun a xa ε halagi.

¹¹ Awa, ngaxakedenne, Ala xa səwan fi ε ma. ε kata ε xa dεfe, ε yi ε bode ralimaniya, ε lu xaxili kedenna nun bɔjε xunbenli. Nayi, xanuntenyaan kanna nun bɔjε xunbenla kanna Ala luma nœn ε xɔn.

¹² ε bode xəntən ngaxakedenyə xəntən sunbuni. Yama sarijanxin birin ε xəntənma.

¹³ Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun Alaa xanuntenyaan nun Alaa Nii Sarijanxin lanna xa lu ε birin xɔn.

Galati Kaane Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Galati Kaane Ma

Galati kaana nde Yesu a fe Xibaru Fajin sotə nən Xera Pəli a xəraya sigatiin firinden nun a saxanden xən (Xərane 16.6 e nun 18.23). Ne yi e malan, e findi dənkəleya yamaan na. Mən kaane mi yi Yahudiyane ra fə siya gbətə. Koni Yahudiya dənkəleya muxuna ndee yi siga Galati kaane fəma Pəli xanbi. Ne yi Galati kaane xaranma wulen nan ma fa fala dənkəleya muxun birin lan e xa Yahudiyane sariyan suxu, a gbengbenna e yi banxulan alogo e xa kamali dənkəleyani. Ba Yahudiyane ra, mən kaane namunne mi yi darixi gaan tiin na. Nayi, Galati kaane sese mi yi banxulanxi. Na yi gbaxi Yahudiyane dənkəleya muxune ra naxanye yi wama siyane birin xa liga alo e tan alogo e xa kamali dinani bayo Yahudiyen nan yi Yesu ra. Pəli tan naxa, a na mi lan Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin ma. Amasətə na yi Galati dənkəleya muxune findima konyine nan na dinan kiraan xən. Pəli naxa, a sariya suxun mi muxu yo nii rakise fə Ala hinanna e na dənkəleya Yesu ma. Waxatina nde, Pəli yi Efesi taani, a e xibarū mə waxatin naxan yi. A yi a mə a Galati kaane tinma a yaxune kawandin na. Na ma, a yi xanuntenya kedini ito səbə e ma alogo e xa Alaa fe famu.

Pəli yi Kitabun yireni ito səbə dəxə saxan alogo a xa a ngaxakedenne xili “Xibaru Fajı” keden peen jəndin ma. Na yire saxanne ni i ra:

A singena, a yi a yətəna feene yəba, a fələ a yətəna tubi kiin ma Yesu ma. A yi a yəba e nun Yerusalən dənkəleya muxune lan feen naxan ma fa fala dənkəleya muxun naxanye mi findixi Yahudiyane ra, ne mi luma Yahudiyane sariyan bun. A mən yi a fala e nun Piyeri a feene fataxi kii naxan yi lan na feen ma. Pəli a xərayaan sənbən nan xun mayengəma, a naxa, a Ala nan a findixi xəraan na naxan mi fata adamadi yo ra, hali Yesu xəra boden naxanye dəxi Yerusalən taani. Na bunna nən, Galati kaane mi lan e xa e tuli mati muxu gbətə

yo ra naxan Pəli matandima hali e keli Yerusalən taani (sora 1 han sora 2).

A firindena, Pəli yi falan ti fata Layiri Fonna Kitabun na, a naxa, a muxun mi kisima Yahudiyane sariya suxun xan xən, koni fə a xa dənkəleya Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan ma (sora 3 han sora 4).

A rajanni, a naxa, a Galati kaane lan e xalu xərəyani Alaa Nii Sarıjanxin yamarın bun amasətə Alaa Nii Sarıjanxi kəwali fajin birin nasoma nən muxuni, katarabi xanuntenyaan ma (sora 5 han sora 6).

Yamaan laxi sariya suxun nan na dinani. E e mirixi a ma fa fala, e sariya suxun na dangu e yulubi ligan na, na e rasoma ariyanna nin. Anu, Kitabun yireni ito naxa, a muxun mi nəe tinxinjə Ala yəe ra yi sariya suxun xən. I na Ala sariya keden kala, i bata findi yulubi tongon na. Xa na yulubi mi ba i ma, Ala mi tinma i yi so ariyanna yi. Fə yulubin xa ba muxun ma singen, a fa so ariyanna kui. Yesu nan findixi na muxun na naxan adamadiine yulubine bama e ma. Naxan na dənkəleya Yesu ma, na bata kisin sotə. Na kui, dənkəleyaan nan en nakisima. Sariya suxun mi a ra.

¹ N tan Pəli, Alaa Muxu Sugandixin xərana, n bata kedini ito səbə Galati dənkəleya muxune ma. Adama mi n xəxi fə Yesu nun Fafe Ala naxan a rakelixi sayani.

² N tan nun ngaxakedenna naxanye birin be, nxu Galati dənkəleya yamaan xəntənma:

³ En Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu xa hinanna nun bəjənə xunbenla fi ε ma.

⁴ Yesu nan a yətə fixi en yulubine fe ra, a yi en xunba waxati naxini ito yi alo en Fafe Ala waxi a xən ma kii naxan yi. ⁵ En xa binyen fi a ma habadan han habadan! Amina.

Xibaru Fajı gbətə yo mi na yi

⁶ N bata kabə ε ma amasətə ε bata ε xun xanbi so Ala yi mafureñ naxan ε xilixi a Muxu Sugandixin hinanna xən. ε yi xibaru gbətə suxu. ⁷ Koni Xibaru Fajı gbətə yo mi na yi mumə! Muxune nan tun ε tərəma, e waxi Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin maxətə feni. ⁸ Koni hali

nxu tan hanma malekana nde yi fa sa keli ariyanna yi, a xibaru gbete kawandin ba ε xa, nxu tan mi naxan baxi ε xa, Ala xa na kanna halagi habadan! ⁹ Nxu bata yi a fala. Iki, n mən xa a fala ε xa. Xa muxu yo xibaru gbete kawandin bama ε xa, ba Yesu a Fe Xibaru Fajin na, ε naxan singe suxi, Ala xa na kanna halagi habadan!

¹⁰ Iki n yamaan nan mafanma ba? Hanma Ala? N katama n xa rafan adamadiine nan ma ba? Xa n mən yi katama n xa yamaan nan kənən nun, nayi n mi finde Alaa Muxu Sugandixina walikeen na!

Poli a xerayana

¹¹ Ngaxakedenne, n xa a fala ε xa, n Yesu a fe Xibaru Fajin naxan naliyi ε ma, a mi fataxi adamadiine ra. ¹² N mi a sətəxi muxu yo ra. Muxu yo mi n xaranxi a ma. Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan a makənənxi n xa.*

¹³ Amasətə ε bata n kewanle fe me, n naxan naba n yi Yahudiya dinani waxatin naxan yi. N bata dənkəleya yamaan naxankata han a radangu ayi. N yi a kalama nən. ¹⁴ N yi danguma nən n lanfa wuyaxi ra Yahudiya dinani n siyaan muxune ye. Dinan muxu gbee nan yi n tan na n benbane namunne xən.

¹⁵ Koni xabu n bari waxatin naxan yi, Ala yi n sugandi, a n xili a hinanni. Bayo a a kənən nən ¹⁶ a xa a Dii Xəmən makənən n xa, alogo n xa a fe Xibaru Fajin nali siya gbetene ma. Nayi, n mi sigaxi adamadi yo fəma, a xa n kawandi. ¹⁷ N mi sigaxi Yerusalən taani ne fəma naxanye singe yi xərane ra. Koni n siga nən Arabu yamanani mafuren! N mən yi xətə Damasi yi. ¹⁸ Nee saxan dangu xanbini, n yi siga Yerusalən taani alogo nxu nun Piyəri xa nxu bode kolon, n xii fu nun suulun ti a fəma. ¹⁹ N mi xəra gbete to na yi fə Marigi Yesu xunyen Yaki. ²⁰ N naxan səbəxi, Ala nan seren na, nəndin na a ra.

²¹ Na xanbi ra, n yi siga Siriya yi e nun Silisi yi, ²² koni muxe mi yi n kolon Yudaya dənkəleya yamane ye naxanye Alaa Muxu Sugandixin xən. ²³ E ito nan gbansan me: "Xəmən naxan yi en naxankatama a fələni, na nan fa dənkəleyaan kirana fe kawandin

bama iki, a yi naxan kalama." ²⁴ Nanara, e yi Ala tantun n tan ma fe ra.

2

Poli nun xəraan bonne

¹ Nee fu nun naanin dangu xanbini, n tan nun Baranabasi yi siga Yerusalən taani. N Tito fan xali. ² N siga nən bayo Ala bata a makənən n xa. N darixi Yesu a fe Xibaru Fajin naliye siya gbetene ma kii naxan yi, n yi na yəba e muxu gbeene xa wundoni, alogo n ma wanle birin nama lu fufafu! ³ Koni hali Tito Gireki kaan naxan yi n fəma, e mi a karahan a banxulan feen ma. ⁴ Koni nafigina ndee yi basanxi nxu ra alogo e xa nxə feene rakərəsi, e yi nxə xərəyani gbe Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan fixi nxu ma, e yi nxu findi konyin na. ⁵ Nxu mi tin e xa hali ndedi, alogo nxu xa Yesu a fe Xibaru Fajin nəndin mara ε xa.

⁶ Naxanye yi luxi alo e muxu gbeene, e yi findixi naxan yo ra, n ma kolon, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa. Na muxu gbeene mi sese saxi n ma xaranna fari. ⁷ A makuya na ra! E a toxi nən a Ala bata Yesu a fe Xibaru Fajin kawandi baan wanla taxu n tan na siya gbetene xa alo a bata a taxu Piyəri ra kii naxan yi Yahudiyane xa. ⁸ Amasətə naxan Piyəri findixi xəraan na Yahudiyane xa, na nan n fan xəxi siya gbetene ma. ⁹ Yaki nun Piyəri nun Yoni, naxanye yi luxi alo e yəeratine, e to Alaa maragidin kolon a naxan fixi n ma, e yi n tan nun Baranabasi yisuxu ngaxakedenyani alogo nxu xa wali siya gbetene tagi, e tan yi wali Yahudiyane tagi. ¹⁰ E yi nxu mafan, a nxu xa nxu xaxili lu yiigelitəne xən ma. N fan yi n səbə soxi na nan ma.

Poli yi Piyəri sənna fe fala a xa

¹¹ Piyəri fa Antiyəki yi waxatin naxan yi, n yi a matandi amasətə a yi tantanxi. ¹² Benun muxuna ndee xa fa keli Yaki fəma, Piyəri yi a dəgema siya gbete dənkəleya muxune nan xən ma nun. Koni ne to fa, a yi keli e fəma, a a makuya e ra amasətə a gaxuxi Yahudiyane yee ra naxanye yi waxi siya gbetene banxulan feni. ¹³ Yahudiyə

* ^{1:12:} A mato Xərane 9.3-6 kui.

dənkəleya muxun bonne fan yi so a tantanni. Hali Baranabasi fan yi so a yi. ¹⁴ N to a to a e mi sigan tima Yesu a fe Xibaru Fajin jəndin kira tinxinxin xən ma, n yi a fala Piyeri xa e birin yee xəri, n naxa, "Yahudiyen nan i tan na koni i ya kewanle ligaxi alo siya gbetene, e mi luxi alo Yahudiyane! Nayi, i siya gbetene karanma di, a e xa Yahudiyane namunne suxu?"

¹⁵ En tan naxan barixi Yahudiyayani, siya gbete mi en tan na, naxan findixi yulubi kanne ra. ¹⁶ En na a kolon a muxun mi tinxinma ayi Ala yee ra yi sariya suxun xan xən ma, fə a na dənkəleya Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. Nanara, en bata la Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra alogo en xa tinxin dənkəleyaan xən Alaa Muxu Sugandixin ma. Sariya suxun mi a ra bayo adamadi yo mi nəe tinxinjə sariya suxun xən.* ¹⁷ Koni en na kata en xa tinxin Alaa Muxu Sugandixin barakani, xa a li yulubi kannan en fan na, nanara ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin walima yulubi nan xa nayi? En-en de! ¹⁸ N bata n mə sariyan naxanye ra, xa n mən tin ne ma, na bunna nəen, n bata findi sariya kalan na. ¹⁹ N luxi nən alo n bata faxa sariyan bun, n mi fa sariyan bun sənən. Nanara, Ala nan gbee n ma dunuja yi gidin na. N bata gbangban wudin ma Alaa Muxu Sugandixin xən ma, ²⁰ nanara, n tan mi fa n nii ra sənən koni Alaa Muxu Sugandixin niin nan fa n yi. N dunuja yi gidin naxan nabama n fati bəndeni sənən, n na rabama dənkəleyaan nin Alaa Dii Xəməni, naxan bata n xanu, a faxa n ma fe ra. ²¹ N mi n məma Alaa hinanna ra. Amasətə xa muxun yi tinxinma sariyan nan xən ma nun, Alaa Muxu Sugandixin bata faxa nayi fufafu!

3

Sariya suxun nun dənkəleyana

¹ Ee! Galati kaa xaxilitarene! Nde ε tirinxi? Ε tan bata yi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa feni gbe wudin ma ki faj! ² Ε xa maxədin keden yabi n xa: Ε Alaa Niin sətəxi sariya suxun nan xən ma ba hanma

* **2:16:** A mato Yaburin 143.2 nun Romi 3.20 nun 3.23 kui.
Fələn 12.3 ‡ **3:10:** Sariyane 27.26 § **3:11:** Xabakuki 2.4 * **3:12:** A mato Saraxaraline 18.5 nun Romi Kaane 10.5 kui. † **3:13:** Sariyane 21.23

dənkəleyaan xən ma ε naxan ma fe məxi? ³ Ε bata yi a fələ Alaa Niin barakani, koni iki ε xaxilitareyaan bata radangu ayi, han ε fa waxi a xən ε xa a rajan ε yetə sənbən na iki ba? ⁴ Ε tərəxi nən fufafu ba? Fufafu mi yi a ra ba? ⁵ Ala a Nii Sarijanxin fima ε ma, a kabanako feene ligama ε tagi sariya suxun nan xən ma ba, hanma dənkəleyaan xən ma ba, ε naxan ma fe məxi?

⁶ A luxi nən alo naxan səbəxi: "Iburahima yi dənkəleya Ala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa."* ⁷ Ε xa a kolon fa fala muxun naxanye dənkəleyaxi, Iburahima bənsənna muxune nan ne ra. ⁸ Kitabun bata yi a fala nun, a Ala siya gbetene ratinxinma nən a yetə yee ra yi dənkəleyaan barakani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali Iburahima ma benun a waxatin xa a li, a naxa, "Dunuja siyane birin duban sətəma nən i tan barakani."† ⁹ Naxanye dənkəleyaxi, ne duban sətəma nən alo dənkəleya muxuna Iburahima.

¹⁰ Naxanye xaxili tixi sariya suxun na, dangan ne xa. Amasətə a səbəxi, "Feen naxanye birin səbəxi Sariya Kitabuni, naxan mi ne suxuma, Ala xa na kanna danga."‡

¹¹ Nba, a bata yigbe feu, fa fala muxu yo mi tinxinjə Ala yee ra yi sariyan xən ma. Amasətə Kitabun naxa, "Naxan na tinxin dənkəleyaan xən, na nii rakisin sətəma nən."§ ¹² Koni sariyan mi minixi dənkəleyani, bayo a mən naxa, "Naxan na itoe suxu, na kanna nii rakisin sətəma nən e xən."*

¹³ Alaa Muxu Sugandixin findixi danga muxun nan na en tan ma fe ra, a en xunba sariyan dangan bun ma, bayo a səbəxi, "Naxan yo na singan wudin ma, dangan na kanna xa."† ¹⁴ A na liga nən en xa alogo Ala duban naxan nagidixi Iburahima ma, siya gbetene fan xa na sətə Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. En mən yi Alaa Niin sətə dənkəleyaan xən ma, a en tuli saxi naxan na.

Ala en tuli saxi naxan na

¹⁵ Ngaxakedenne, n xa misaala yita ε ra fata dunuja yi gidin na. Awa, xa muxu firinna lan fena nde ma, e layirin xidi,

* **3:6:** A mato Dunuja Fələn 15.6 kui. † **3:8:** Dunuja

* **3:12:** A mato Saraxaraline 18.5 nun Romi Kaane

muxu yo mi na layirin kale hanma a nde sa a fari. ¹⁶ Na ma, Ala bata Iburahima tuli sa e nun a yixetena. Kitabun mi a falaxi fa fala “a yixetene,” naxan yi findima muxu wuyaxi ra. Koni a naxa, “i yixetena,”[‡] na bunna neen muxu kedenna na a ra, Alaa Muxu Sugandixin. ¹⁷ N naxan ma, na ni ito ra: Ala bata yi layirin naxan xidi ken, Musaa sariyan mi na kale naxan falaxi nee keme naanin nee tonge saxan dangu xanbini. Na mi Alaa tuli saan kalama. ¹⁸ Amasotxa Alaa keen fima sariyan nan xon ma, a mi findixi tuli saan na na yi. Koni Ala hinan nen Iburahima ra, a a tuli sa.

¹⁹ Sariyan fa fixi nanfera nayi? A fixi hakene nan ma fe ra han Iburahima yixeten fa waxatin yi a li, Ala en tuli sa naxan na. Sariyan fixi malekane nan xon muxuna nde sabun na. ²⁰ Sabu wuyaxi na yi, koni Ala keden peen na a ra!

Sariyan bunna

²¹ Awa, sariyan saxi Alaa tuli saan nan xili ma ba? En-en de! Bayo xa sariyan yi fixi nun naxan yi noe nii rakisin fiye, nayi yamaan yi tinxinma ayi nen Ala yee ra yi sariyan xon. ²² Koni Kitabun naxa, a dunuja birin yulubin senben bun ma. Nanara, naxanye denkelyaxi, ne xa Alaa tuli saan soto Yesu a togondiyaan barakani, Alaa Muxu Sugandixin.

²³ Koni benun denkelyani ito xa fa waxatin naxan yi, sariyan yi en birin maraxi nen alo kasro ra saane han denkelyaan yi lankenemaya. ²⁴ Nanara, sariyan findixi en xuru seen nan na, a en xali Alaa Muxu Sugandixin ma alogo en xa tinxin Ala yee ra yi denkelyaan xon ma. ²⁵ Koni denkelyaan bata fa. Nanara, en mi fa na sariyan bun ma sonen naxan yi findixi en xuru seen na.

²⁶ Amasotxa birin bata findi Alaa diine ra denkelyaan xon ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi. ²⁷ Amasotxa bata rafu igeni e tubi xinla ma Alaa Muxu Sugandixin ma. Nayi, Alaa Muxu Sugandixin muxuyaan bata ragodo e ma alo domana. ²⁸ Nanara, tagi raba mi fa Girekine nun Yahudiyane tagi. Tagi raba mi fa konyine nun xorone tagi. Tagi raba

mi fa xemen nun naxanla tagi, e birin bata findi kedenna ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi. ²⁹ Xa Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan e tan na, e bata findi Iburahima bonsonna ra e nun a kee tongone alo Ala a tuli saxi kii naxan yi.

4

¹ Koni n na ito nan falama: Fanni kee tongon mon dii norayani, a mi fisa konyin xa hali seen birin kanna to a ra. ² E diin taxuma a kantan muxune ra naxanye a feene yebama a xa han na waxatin yi a li a fafe naxan saxi. ³ Na kiini, benun en xa kox denkelyani, en fan yi konyiyani dunuja gele ma feene yi. ⁴ Koni a fa waxatin to a li, Ala yi a Dii Xemen nafa. Naxanla yi a bari. A barixi sariyan nan bun ma, ⁵ alogo a xa ne xoroya naxanye sariyan bun ma, a en xa findi Alaa diine ra.

⁶ Bayo e bata findi a diine ra, Ala bata a Dii Xemena Nii Sarjanxin nagodo, a so en bojeni. Na Nii Sarjanxin nan Ala xilima en bojeni, a naxa, “Baba! N fafe!” ⁷ Nayi, konyimi fa i tan na fo a diina. Xa ibata findi a diin na, Ala mon i findima kee tongon na nen.

Poli a xaminna Galati kaane fe ra

⁸ A foloni e mi yi Ala kolon nun, e yi batu seene nan ma konyiya yi. Ala mi yi ne ra mum! ⁹ Koni iki, e Ala kolon. Ala fan e kolon. Nanfera e birama dunuja gele ma feene fojo ra sonen, naxanye senbe mi na? E waxi a xon ma nen ba, e mon xa findi ne konyine ra? ¹⁰ E sali loxone binyama, e nun kikene nun waxatine nun neene! ¹¹ N gaxuxi xa n mi toroxi e fe ra fuu!

¹² Ngaxakedenne, n na e mafanma, e xa lu alo n tan. Bayo n tan luxi nen alo e tan. E mi tinxitareya yo doxi n na. ¹³ E a kolon fa fala n ma furen nan a ligaxi, n Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba e xa a foloni. ¹⁴ Koni hali n ma furen to e toroxi, e mi n najaxuxi, e mi e mexi n na. Koni e n yisuxi alo Alaa malekan nan yi n na nun, alo Alaa Muxu Sugandixin Yesu yetena. ¹⁵ E yi sewaxi nun kati! Nanfe ligaxi? N sereyaan bama e fe ra, xa e yi noe a ligee nun, e yi e yeeene bama nen nun, e yi e so n yii! ¹⁶ Koni

[‡] 3:16: Dunuja Folon 12.7 § 3:19: Yahudiyane namunne kui, e laxi a ra fa fala Musa Alaa sariyane sotksi malekane nan xon.

iki, n mi findixi ε yaxun na jəndi falan xən ba?

¹⁷ Muxuni itoe kunfaxyi ε xən, koni fe fajni mi a ra! E kataxi ε ba feen nan na nxu fəma alogo ε fan xa kunfa e xən. ¹⁸ Kunfan fan, xa ε fe fajin nan fəxə ra, e nun xa ε luyε a fari waxatin birin. Hali n yε xənna mi a ra. ¹⁹ N ma diine, n mən tərəni ε fe ra alo naxanla kuiin na a ramaxa a ma, han Alaa Muxu Sugandixina muxuyaan yi sabati ε bəjəni. ²⁰ Koni a yi rafanma n ma nun, iki n lu ε fəma, alogo n xa n fala ti kiin maxətε. Ε fe n yifuxi kati!

Hagara nun Saran mafe misaala

²¹ Ε xa a fala n xa, ε tan naxanye waxyi a xən ma ε xa lu sariyan bun ma, ε mi na sariyan kolon ba? ²² Bayo a səbəxi a Iburahima dii xəmə firin sətə nən. A keden sətə konyi gilən ma, a bona sətə xərən gilən ma.*

²³ A naxan sətə konyi gilən xən ma, na sətəxi nən alo adaman birin sətəma kii naxan yi. Koni a diin naxan sətəxi xərə naxanla xən ma, Ala nan a tuli sa na tan na.[†] ²⁴ Feni itoe luxi nən alo misaala. Layiri firinna misaala nan naxalan firinni itoe ra. Kedenna kelixi Sinayi Geyaan nan fari, naxan diine barima konyiyani. Hagara nan na ra. ²⁵ Sinayi Geyaan naxan Arabu yamanani, na misaala nan Hagara ra. E nun Yerusalən taan naxan na yi iki, ne keden. Bayo, Yerusalən nun mən kaane birin konyiyaan nin.[‡] ²⁶ Koni Yerusalən taan naxan kore, xərən nan na ra. En nga nan na ra. ²⁷ Bayo Kitabun naxa, “Gbantana, i xa səwa, i tan naxan mi dii barixi! Naxan, i sənxə səwani, naxan mi diin sətə xələn kolon. Bayo naxalan nabəjinxina diine wuyama ayi nən

dangu xəmə taa ra dəxən gbeene ra.”§

²⁸ Nba, ngaxakedenne, ε fan bata sa Isiyaga fari, Ala e tuli sa naxan na. ²⁹ Na waxatini diin naxan sətə alo adaman birin

sətəma kii naxan yi, na yi bonna naxankata naxan sətəxi Alaa Niin barakani. Han iki, a mən na kiini. ³⁰ Koni Kitabun nanfe falaxi? A naxa, “Konyi naxanli ito nun a diin kedi. Amasətə konyi naxanla diin nun xərə naxanla diin mi kəen tongε e bode xən ma mumε!”* ³¹ Nanara, ngaxakedenne, konyi gile dii mi en tan na fə xərə diine.

5

Ε lu xərəyani

¹ Alaa Muxu Sugandixin bata xərəyaan fi en ma alogo en xa xərəya. Nanara, ε kankan na ma, ε nama so konyiyaan bun ma sənən.

² Ε tuli mati. N tan Pəli nan ito falama ε xa. Xa ε tin, e yi ε banxulan, Alaa Muxu Sugandixin tənə mi fa ε ma sənən. ³ N mən ito nan falama muxun birin xa, naxan na tin e xa a banxulan: sariyan birin suxu goronna na xun ma. ⁴ Ε tan naxanye katama ε xa tinxin Ala yee ra yi sariyan xən, ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata taxun. Ε bata keli Alaa hinanna bun ma. ⁵ Bayo en xaxili tixi en ma yigin nan na Alaa Niin barakani dənkəleyaan xən ma, a en natinxinma nən. ⁶ Amasətə xa ε Yesu Alaa Muxu Sugandixini, banxulanna nun banxulantareyaan tənən mi na, fə dənkəleyaan naxan walima xanuntenyani.

⁷ Ε yi a ligama ki fajil! Nde ε jəndin suxuni kalaxi? ⁸ Ala naxan ε xilixi, a tan mi na ligaxi. ⁹ “Hali buru rate se* xurudin nəe burun birin nagboe ayi nən.” ¹⁰ Koni n laxi ε ra Marigin barakani fa fala ε mi miriya gbətə tongε. Nba, muxun naxan ε yifuma, a findi muxu yo ra, Ala na yalagima nən.

¹¹ Koni, ngaxakedenne, xa n mən yi banxulan feen kawandin nan bama nun, nanfera e mən n bəsənxənyama? Nayi, Yesu faxa wudin[†] mi finde e xa terəna feen na. ¹² Nayi, naxanye ε yifuma banxulan feen na, ne yi lan e xa e gbeena ngaan ba na!

* **4:22:** A mato Dunuja Fələn 16.15 nun 21.2 kui. † **4:23:** A mato Dunuja Fələn 17.16 kui. ‡ **4:25:** Yerusalən taan findixi Yahudiyane dinana misaala ra be. Mən kaane yi e gbee namunne konyiyaan nin. § **4:27:** Esayi 54.1

* **4:30:** A mato Dunuja Fələn 21.10 kui. * **5:9:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Alo lebenna siyadın burun birin natema kii naxan yi, feen naxan Galati kaane ratantanma, na nan e yamaan birin xunna kalama na kiini. † **5:11:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu gbangban wudin naxan ma, na findixi kisin sətə kiin na. Na nan muxuna ndee terənama a fe yi.

¹³ Amasətə ε tan, ngaxakedenne, ε xilixi xərəyaan nan ma. Anu, ε nama xərəyaan findi fati bəndən nafan feene ra. Koni ε xa wali ε bode xa xanuntenyani. ¹⁴ Amasətə sariyan birin fala yisoxin ni i ra: “I adamadi boden xanu alo i yetəna.”[‡] ¹⁵ Koni xa ε liga alo subene, ε ε bode yenge, ε yi ε balo ε bode ra, ε xa a liga ε yeren ma, xa na mi a ra, ε ε bode þanma nən feu!

Alaa Nii Sarijanxina fe yi

¹⁶ Koni n tan naxa, ε xa sigan ti Alaa Niin barakani. Nanara, ε mi fati bəndən nafan feene rakamale sənən. ¹⁷ Amasətə fati bəndən nafan feene mi tinjə Alaa Niina feene ma. Alaa Niin fan mi tinjə fati bəndən wanle ma. Ne firinne yaxun nan e bode ra. Nanara, ε mi ε yetə waxən feene ligama. ¹⁸ Xa ε biraxi Alaa Nii Sarijanxin fəxə ra, ε mi fa sariyan bun sənən.

¹⁹ Fati bəndən nafan feene kolon mi raxələ: yanga suxuna, xəsi fena, haramu feene, ²⁰ suxure batuna, kəərayana, xənnantenyana, lantareyana, xəxələnyana, bəjə teena, yetə yigbona, mayitaxunna, ²¹ miləna, dələ minna, haramu sumunne, e nun na fe sifane. N na ε rakolonma alo n bata yi a fala kii naxan yi: Naxanye fe sifani itoe ligama, ne mi Alaa Mangayaan toma.

²² Muxun na lugo Alaa Nii Sarijanxin na, kəwanli itoe nan findima a bogin na: § xanuntenyana, səwana, bəjə xunbenla, dijnana, jənige fajina, fanna, təgəndiyana, ²³ limaniyana, yetə suxuna. Tən mi dəxə na feene ra. ²⁴ Naxanye bata findi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na, ne bata e fati bəndən wanle gbangban a faxa wudin ma e nun e waxən feene nun e rafan feene. ²⁵ Xa en dunuja yi gidin nabama Alaa Nii Sarijanxin xən, fə en kəwanle xa lan Alaa Nii Sarijanxin ma. ²⁶ En nama waso, en yi en bode rafen, en yi en bode maxəxələn.

6

Ε ε bode mali

¹ Ngaxakedenne, xa muxuna nde bira hakəni, ε tan naxanye Alaa Nii Sarijanxini, ε xa a matinxin limaniyani. Koni ε ε yetə

rakərəssi alogo Setana nama ε fan natantan. ² Ε ε bode goron tongo, nayi ε bata Alaa Muxu Sugandixin sariyan nakamali. ³ Xa muxuna nde a miri a ma a a tan se ra koni sese mi a ra, a a yetə nan tun mayendenma. ⁴ Muxun birin xa a yetə kəwanle rakərəsi. Xa ne fan, a kanba xunna taranma nən na nayi, a nama a sa muxu gbətə ma. ⁵ Muxun birin xa a yetə goronna tongo.

⁶ Naxan xaranma Alaa falan ma, na xa a karaməxə ki a se fajin birin yi.

⁷ Ε nama ε yetə mayenden bayo Ala mi mayendenjə. Muxun sansiin naxan sifa wolima, a na nan sifa xabama. ⁸ Nayi, naxan na a fati bəndən wanle kε, na halagin sətəma nən ne xən. Koni, naxan na Alaa Nii Sarijanxin wanle kε, a habadan nii rakisin sətəma nən Alaa Nii Sarijanxin xən. ⁹ Nanara, en nama xadan fe fajin rabadeni. Amasətə xa en lu na fari, en na a tənən sətəma nən waxati famani. ¹⁰ Nanara, xa a ferəna en xa, en xa fe fajin liga muxune birin xa, koni katarabi en ngaxakeden dənkəleya muxune nan ma.

Maxadi dənxəne nun xəntənne

¹¹ Ε mi a to, n səbeli xungbeen naxanye səbəma n yetə yiin na iki! ¹² Naxanye waxi a xən ma, e xa yamaan kənen fati bəndən kiraan xən ma, ne nan katama e xa ε karahan a ε xa banxulan. E na ligama nən alogo yamaan nama e bəsənxənya Alaa Muxu Sugandixin faxana fe ra wudin ma.

¹³ Hali naxanye banxulanxi, e mi sariyan suxuma. Koni, e waxi a xən ma nən, ε xa banxulan alogo e xa e kanba a ε fan bata tin banxulanna ma. ¹⁴ Koni n tan, n na n kanbama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin nan tun yi. N faxaxi dunuja feene yi na wudin nan xən, dunuja feene fan bata faxa n yi. ¹⁵ Xa muxun banxulanxi hanma xa a mi banxulanxi, na mi fe ra, fə a xa findi dali nənən na. ¹⁶ Nba, naxan na falani ito suxu, Ala xa bəjə xunbenla nun kininkininna fi na kanna ma, e nun Ala gbee Isirayila!

¹⁷ Dənxən na, muxu yo nama n tərə, amasətə larun naxanye n fatin ma, ne a yitama a Yesu gbeen nan n na.

‡ 5:14: Saraxaraline 19.18 § 5:22: Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan kəwali fajin nan ligama. Na luxi nən alo wudin nun a bogina.

18 Nba, ngaxakedenne, en Marigi Yesu
Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε
niini. Amina.

Efesi Kaane Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Efesi Kaane Ma

Pəli yi kasoon nan na Romi taani a Kitabun yireni ito sebə waxatin naxan yi, a yi a rasiga Efesi kaane ma. Koni, a mi yi waxyi a xən ma Efesi kaane gbansanna xa a xaran. A luxi alo a yi kedini ito rasigama Efesi kaane dənkəleya yamaan nun a rabilinna taane dənkəleya yamane nan ma Asi yamanani alogo e birin xa a xaran. Nayi, a mi muxu wuyaxi xəntənxi a kui, a mən mi Efesi kaane maxadi e sənne fe yi. Kitabun yireni ito sebəxi nən alo jee tongue saxan jəxən Yesu te xanbini ariyanna yi.

Xəra Pəli fa nən Efesi taani a xəraya sigatiin saxandeni, a yi jee saxan naba na. (Xerane 19.1 han 20.1) Kitabun yireni ito sora 3.1 nun 4.1 nan a yitama en na a xəraan yi kasoon nan na a yi ito sebəma Efesi kaane ma waxatin naxan yi. A mən itoe fan sebə kasoon nan na: Filipi Kaane, Filemən, e nun Kələsi Kaane.

Kitabun yireni ito fala yisoxini ito ra fa fala Ala feen birin nagidixi nən alogo “A xa seen birin malan, naxanye kore xənna nun bəxə xənna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.” (1.10) Ala a dənkəleya yamaan nan findixi Yesu fati bəndən na dunuja yi alogo a xa dunuja feene birin malan Yesu yamarin bun. Nayi, dənkəleya yamaan lan nən e sarijan e dunuja yi gidini. Lanna xa lu yamaan ni alogo Yesu a yamaan lanna xa findi a binya xunna ra dunuja nun kore xənna ma. Ala to dunuja muxune birin malanma alogo a xa binyen sətə kore xənna ma, en tan sese mi lan en yi na lanna kala en nun muxun bodene tagi fə en na en yetə magodo en bode xa, en sarijan. (5.21)

A Kitabun yireni ito fələxi duban nan ma (1.1-2) a yi a rajan duban ma. (6.21-24) Falan naxan tixi Kitabun kui, a yitaxunxi dəxə firin: A singena (1.3-3.21), Ala naxan ligaxi en xa a Muxu Sugandixin Yesu xən, Pəli yelin xanbini a səwan mayite na fe ra, a yi dənkəleya muxune lan feen yəba, a

yi a yita en na Ala Yahudiyane nun siya gbetəne malanxi kii naxan yi, e findi yama kedenna ra, a yamana. A firindena (4.1-6.20), xərana a falama a Kitabun xaran muxune lan nən a e xa findi kedenna ra nii nənəni Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin. A yi a yəba lanna luma e nun bonne tagi kii naxan yi dənkəleya yamani e nun denbayani.

Pəli Alaa yamaan lan feen nan yəbama misali saxan xən: fati bəndən lanna nun banxin ti kiina nun lanna xəmən nun a naxanla tagi. Alaa Muxu Sugandixin Yesu luxi alo fati bəndən xunna, e nun alo banxin bundəxə gəməna. Dənkəleya yamaan mən luxi Alaa Muxu Sugandixin xa nən alo naxanla a xəmən xa. Nayi, en na a toma nən fa fala lanna mi luye dənkəleya muxune tagi xa muxune mi xətə hakən nun yulubin fəxə ra, e la Marigin na.

¹ N tan Pəli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixinə xəraan na Ala sagoon xən ma, n tan nan ito sebəma yama sarijanxin ma Efesi taani, təgəndiya muxun naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixin. ² En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi ε ma.

En barakan naxan sətəma

³ En barikan bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa naxan niin duban birin nagidixi en ma ariyanna yi a Muxu Sugandixin. ⁴ Benun dunuja xa da waxatin naxan yi, Ala bata yi en sugandi nun alogo en xa sarijan, en lu fətareyani a yee ra yi. Ala bata yi a ragidi a xanuntənyani, ⁵ a xa en findi a diine ra Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani alo a rafan a ma a yetəen sagoni kii naxan yi. ⁶ Na yi findi Ala hinan gbeen kanna tantun xunna ra a naxan fixi en ma a xanuntənna xən.

⁷ Amasətə en bata xunba Yesu wunla xən ma,* en yulubine yi xafari, a yi a hinan dəfəxi gbeen mayita, ⁸ Ala bata naxan nagidi en ma a fəjin na a fekolonna nun a xaxilimayaan birin yi. ⁹ A bata a sagoon wundo feen makənen en xa, a rafan feen naxan nagidi Yesu barakani ¹⁰ alogo a xa na rakamali a waxatin na a li. Na sagoon ni i ra fa fala a xa seen birin malan, naxanye

* ^{1:7:} Yesu wunla xən ma: Na bunna nəen, fa fala a sayaan xən ma.

kore xənna nun bəxə xənna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.

¹¹ En mən sugandixi en xa lu Yesu yi, alo Ala bata yi a ragidi en ma kii naxan yi nun, Ala naxan feen birin nakamalima a yetə a maragidin nun a sagoon xən. ¹² Na ligaxi nən alogo en tan naxanye singe bata en yigi sa Alaa Muxu Sugandixini, en xa findi tantun seen na Ala binyen kanna xa.

¹³ Ε tan fan bata lu Yesu yi, ε to jəndin falan məxi, ε rakisi fe Xibaru Fajina, ε yi la Yesu ra, Ala yi a Nii Sarıjanxin lu ε yi a taxamasenna ra, a bata yi en tuli sa naxan na. ¹⁴ Alaa Nii Sarıjanxin luxi nən alo Ala se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa a kolon en sa kəen sətəma nən Alaa yamaan na xunba waxatin naxan yi, en yi Ala tantun a binyeni.

Poli a Ala maxandina

¹⁵ Nanara, xabu n na ε dənkəleyana fe mə Marigi Yesu ma e nun ε xanuntenyana yama sarıjanxin birin xa, ¹⁶ n barikan bırama Ala xa ε fe yi waxatin birin, n nəma Ala maxande ε xa. ¹⁷ N Fafe Ala, binyen kanna maxandima ε xa, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina Ala alogo a xa a Nii Sarıjanxin nagodo ε ma naxan fe kolonna fima, a feene makənen alogo ε Ala kolonna xa fari sa. ¹⁸ N na Ala maxandima ε xa alogo ε xa feene yee to ε bəjəni, a fixa, alogo a ε xilixi yigin naxan ma, ε xa na kolon, a bata kəe nərəxin binyen naxan lu a yama sarıjanxin xa, ¹⁹ e nun a sənbə fisamantenna en tan dənkəleya muxune xa. Na findixi a sənbə yetəen nan na a naxan nawalixi a fanga gbeeni ²⁰ a to a Muxu Sugandixin nakeli sayani, a yi a lu a yiifanna ma ariyanna yi. ²¹ A yi a lu mangayane nun nəyane nun sənbəne nun kuntigiyane birin xun na e nun xinla naxanye birin nəe fale dununani ito yi e nun waxati famatəni. ²² Ala bata seen birin lu Yesu sanna bun ma, a yi a findi e xunna ra dənkəleya yamaan xa. ²³ Dənkəleya yamaan luxi nən alo Yesu fati bəndena. Dənkəleya yamaan Yesu a feene birin nakamalima, Yesu naxan feen birin nakamalima kiin birin yi.

2

En kisima Alaa hinanna nan xən

¹ Ε tan fan, ε faxaxin nan yi a ra ε hakəne nun ε yulubine fe ra, ² ε yi sigan tima naxanye yi nun ε yi dunuja muxune fəxə ra waxatin naxan yi, e nun bəxən nun kuyen lan tagin yinnane mangana, na nii jəxin naxan walima Ala matandi muxune yi iki. ³ A fələni nun, en fan birin yi en ma dunuja yi gidin ligama nən alo ne, en yi biraxi en fati bənden sagoon nan fəxə ra, en yi en fati bənden nun en yugo jəxine natane liga. Nayi, fata en kəjaan na, Alaa xələn nan yi ragidixi en ma alo bodene.

⁴ Koni Alaa kininkininna gbo, a bata en xanu xanuntenya tilinxin na. ⁵ En tan naxanye yi faxaxi en hakəne fe ra, Ala bata en niin bira en yi a Muxu Sugandixin barakani. ⁶ ε kisixi Alaa hinanna nan xən ma. ⁷ Ala bata en tan nun Yesu rakeli en bode xən ma sayani, en yi dəxəden sətə Yesu Alaa Muxu Sugandixin fəma ariyanna yi, ⁸ alogo a xa a hinan tilinxı fisamantenna mayita waxati famatəne yi a fanna xən a naxan yitaxi en na Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. ⁹ Amasətə ε kisixi Alaa hinanna nan xən dənkəleyaan barakani. Na mi fataxi ε tan xan na, Alaa kiseen na a ra. ¹⁰ Ε katan tənən xa mi a ra, nayi muxu yo mi nəe a yetə matəxə. ¹¹ Ala wali xənna nan en na. A bata en da Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, alogo en xa wali fajine raba, Ala bata yi naxanye yiton en yee ra, alogo en xa sigan ti ne xən ma.

Yama kedenna nan dənkəleya muxune birin na

¹¹ Ε tan naxanye barixi siyaan bonne yə, Yahudiyane naxanye yatexi banxuləntarene ra fati bənden kiraan xən, n xa a rabira ε ma ε yi kii naxan yi a fələni nun: ¹² Ε mi yi Alaa Muxu Sugandixini na waxatini. ¹³ Ε mi yi lan nun ε Isirayila tənənə sətə, Alaa yamana. Xəjəne nan yi ε ra. Layiri yo mi yi ε nun Ala tagi. A mi yi ε tuli saxi sese ra. Yigi yo mi yi ε ma, Ala mi yi ε yi dunuja yi. ¹⁴ Koni iki Yesu Alaa Muxu Sugandixini, ε tan naxanye yi makuya nun, iki ε bata maso a ra Alaa Muxu Sugandixin wunla xən ma. ¹⁵ A tan nan lanna rasoxi en birin tagi. A bata Yahudiyane nun siya

gbetene findi yama kedenna ra, a to a fati benden fi, alogo a xa na danna kala naxan yi en tagi taxunxi yaxuyani. ¹⁵ A tan nan sariyan nun a yamarine nun tønne jan, a yi na yama firinne birin findi muxu nene kedenna ra a yøte xa, a bøne xunbenla rafa e tagi, ¹⁶ a e nun Ala tagini tøn a sayaan xøn a faxa wudin ma, e yi lan e bode ma alo gbindi kedenna, a e yaxuyaan kala. ¹⁷ Yesu yi fa, a bøne xunbenla Xibaru Fajin nali ε tan ma, naxanye yi makuya Ala ra nun e nun Yahudiyan naxanye yi maso a ra. ¹⁸ Yesu nan kiraan nabama en tan yama firinna birin xa, siga Fafe Ala yøtagi a Nii Sarijanxin barakani.

¹⁹ Nanara, ε tan naxanye mi yi Alaa yamani, xøje mi fa ε ra. Ε bata findi dugurenne ra yama sarijanxin. Ε bata so Alaa denbayani. ²⁰ Ε bata lu alo banxin naxan bøten saxi gemene ra. Na gemene findixi xerane nun nabine nan na. Yesu Alaa Muxu Sugandixin yøteen nan banxin tongon gemε kenden na. ²¹ Banxin yiren birin tugunxi e bode ra, a te a tan barakani, a yi findi Ala Batu Banxi sarijanxin na Marigin xa. ²² A ε nun bonne tugunma nen ε bode ra a tan barakani, ε lu alo banxina Ala døxøma naxan yi a Nii Sarijanxin.

3

Pøli a wanla siya gbetene xa

¹ Nanara, n tan Pøli Ala maxandima ε tan siya gbetene xa, n tan kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixa fe ra. ² N laxi a ra, ε bata a me Ala hinanna naxan nagidixi n ma alogo n xa ε mali. ³ Ala bata a wundo feen kolonna makenen n xa, alo n bata a fena nde sebe ε ma kii naxan yi. ⁴ Ε na n ma sebenla xaran, n xaxinla naxan søtxi Alaa Muxu Sugandixa wundo feni, ε na yee toma nen. ⁵ Wundo feni ito mi makenenxi singe ra muxune xa, koni Ala bata a makenen a xera sarijanxine nun nabi sarijanxine xa a Nii Sarijanxin barakani. ⁶ Na wundo feen nan ito ra fa fala siya gbetene nun Yahudiyan kee kedenna søtoma nen Yesu a fe Xibaru Fajin barakani. E birin bata findi yama kedenna ra alo fati bønde keden. Ala en tuli sa naxan na, e firinna birin na søtoma nen a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

⁷ Ala bata a senben nawali, a n ki a hinanni, alogo n xa findi Yesu a walikeen na naxan a falan Xibaru Fajin nalima. ⁸ Hali n to xurun muxu sarijanxine birin xa, anu Ala bata a hinanna ragidi n ma, a n xa Alaa Muxu Sugandixin fe Xibaru Fajin nørø tilinxin nali siya gbetene ma. ⁹ N møn xa a makenen wundo feni ito rakamalima kii naxan yi. Xabu waxati singene, wundoni ito yi luxunxi Daala Mangana Ala xøn ¹⁰ alogo iki kuntigine nun nø kanna naxanye bøxøn nun koren lan tagini, dønkøleya yamaan xa Alaa fe kolonna kejaan birin yita ne ra. ¹¹ Na birin findixi a habadan fe ragidixin nan na, a naxan nakamalixi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. ¹² Nayi, en nø en masøe Ala ra nen en ma dønkøleyani Yesu barakani xaxili ragidini, sike yo mi na. ¹³ Nanara, n na ε mafanma, ε nama yigitge n ma tørøne fe ra ε tan xa amasøtø ε binyen nan ne ra.

Yesu bata en xanu kii naxan yi

¹⁴ Na nan a ligaxi, n nan n xinbi sinma n Fafe Ala bun ma ¹⁵ bønsønna birin xinla fataxi naxan na naxanye kore xønna nun bøxø xønna ma. ¹⁶ N na a maxandima fa fala a xa tin a binyen nørøni, a ε søbe so senbeni ε muxuyaan feene yi a Nii Sarijanxin barakani, ¹⁷ alogo Alaa Muxu Sugandixin xa lu ε bønøni dønkøleyaan barakani. N na Ala maxandima ε xa, ε xa sabati, ε bitin xanuntenyani alo salenna ¹⁸ alogo ε nun yama sarijanxin birin xa senben søtø ε Alaa Muxu Sugandixin xanuntenyaan gboon nun a tilinna nun a tiden famu, ¹⁹ ε yi a xanuntenyaan kolon naxan dangu kolonna birin na, alogo ε xa døfe Alaa fe kamalixin birin na.

²⁰ Nba, senben Alaa naxan na, a feen birin liga en xa fata senben na naxan walima en yi, en na naxan maxødin hali en nø en mirø naxan ma, møn hali dangu en ma miriyane ra pon, ²¹ binyen xa fi na ma dønkøleya yamani, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin, waxatin birin habadan han habadan. Amina!

4

Dønkøleyayamaan xa lu lanna nin alo fati bønde kedenna

¹ N tan naxan findixi kasorasaan na Marigina fe ra, n na ε mafanma, Ala bata ε xili naxan liga fe ma, ε sigati kiin xa lan na ma. ² Ε xa ε yετε magodo, ε limaniya feen birin yi, ε yi dija. Ε dija ε bode xa xanuntenyani, ³ ε yi kata kiin birin yi alogo Alaa Nii Sarıjanxin lanna naxan fixi ε ma, na xa lu ε tagi, bøŋe xunbenla yi ε tugun ε bode ra. ⁴ Denkelya yamaan luxi nən alo fati bende kedenna. Alaa Nii Sarıjanxi kedenna na a ra alo ε xilixi yigi kedenna ma kii naxan yi. ⁵ Marigi kedenna na a ra e nun denkelya kedenna e nun marafu kedenna igeni tubi xinla ma. ⁶ Ala kedenna na a ra, muxun birin Fafe naxan seen birin xunna, naxan walima feen birin xən, naxan feen birin kui.

⁷ Ala bata kisena nde fi en keden kedenna birin ma alo a Muxu Sugandixina en kixi kiseen sifan naxan na. ⁸ Nanara, Kitabun naxa,

“A te kore waxatin naxan yi,
a yi siga suxu muxune ra a yii.

A yi kiseene fi adamadiine ma.”*

⁹ Nba, fa fala, “A bata te kore,” na bunna nanse ra? Na bunna nən fa fala a godo nən dunuya yi bøxən ma. ¹⁰ Naxan godo dunuya yi, na nan mən te kore xənna ma pon, alogo a xa feen birin nakamali. ¹¹ A tan nan kiseene yitaxunxi, a yi muxuna ndee findi xərane ra, a yi ndee findi nabine ra, a yi ndee findi Xibaru Fajin nali muxune ra, a yi ndee findi yəeratine ra, a yi ndee findi karaməxəne ra. ¹² A en kixi na kii nin alogo muxu Sarıjanxine birin xa nə a wanla kε, alogo a yamaan xa sabati naxan luxi alo Alaa Muxu Sugandixin fati bendeña. ¹³ Na ligama nən han en birin yi findi kedenna ra denkelyani Alaa Dii Xəmən kolonni. En findi muxu kamalixine ra alo Alaa Muxu Sugandixin kamalixi kii naxan yi. ¹⁴ Nayi, en mi finde dii jərəne ra sənən, alo foyen nun ige walanna kunkin xalin kii naxan yi, en yi bira xaranne birin fəxə ra, muxune yi en mayenden e kətene nun wulene xən. ¹⁵ Koni xa en jəndin fala xanuntenyani, en kəxəma nən, en yi findi Alaa Muxu Sugandixin maligane ra feen birin yi, a tan naxan findixi en xunna ra. ¹⁶ A tan nan a ligaxi denkelya yamaan

xa findi fati bende kedenna ra, a muxune yi lu e bode yi alo fati bəndən yirene to tugunxi e bode ra fasane xən. Nayi, xa fatin yirene birin a wanla kε, a gboma nən, a kəxə xanuntenyani.

En muxuya nənən naxan sətəma

¹⁷ Nba, n xa maxadi falani ito ti ε xa Marigin xinli: Ε nama fa sigan ti alo denkelyatarene. E miriyane biraxi fufafu feene nan fəxə ra. ¹⁸ E xaxinle yidimixi. E fe mi Alaa nii rakisina fe yi masətə e fe kolontareyaan nun e bøŋe xədəxəyeaan xən. ¹⁹ E mi fa yagima sənən. E yi e yεtε findi haramu fe rabane ra alogo e xa fe xəsixin sifan birin naba han e lu künfə ayi.

²⁰ Koni ε tan mi Alaa Muxu Sugandixina fe xaranxi na kiini. ²¹ Ε bata a fe mε, ε yi xaran Yesu gbee jəndin ma yati. ²² Fa fala ε xa xətε ε dari fe fonne fəxə ra, e nun ε muxuya fonna naxan luma ε rakunfə a ε ratantan. ²³ Koni ε niin nun ε xaxinla xa findi a nənən na. ²⁴ Ε mən xa muxuya nənən tongo, Ala muxuyaan naxan daxi a yεtε maligan na, tinxinna nun sarijanni.

²⁵ Nanara, ε wulen lu, birin yi jəndin fala a muxu bodene xa amasətə en findixi gbindi kedenna yirene nan na. ²⁶ Xa ε xələ, ε nama hakən liga. Ε nama lu xələxi han sogen bira waxatina ²⁷ alogo ε nama fəren fi Yonna Manga Setana ma. ²⁸ Xa naxan darixi mujən tiyε, a xa a lu. A xa wali kendəna nde kε, alogo a xa seen sətə a yiigelitəne maliyε naxan na. ²⁹ Ε nama fala kobi yo ti fə fala fajin tun naxan muxune maliyε e hayun naxan ma, alogo na xa findi hinanna ra a ramə muxune xa. ³⁰ Ε nama Alaa Nii Sarıjanxin nasunu, Ala naxan findixi taxamasenna ra ε yi han a sa fama ε xunbadeni ləxən naxan yi. ³¹ Ε ba xənnantenyaaan nun bøŋe teen nun xələn nun sənəxə sənəxən nun muxu mafalan nun paxuyaan ma ε tagi. ³² Ε fanna nun kininkininnaya ita ε bode ra. Ε yi ε bode mafelu alo Ala bata ε mafelu Alaa Muxu Sugandixin barakani kii naxan yi.

* **4:8:** Yaburin 68.19

¹ Nanara, ε to findixi Ala xanuntenne nan na, ε Ala raliga, ² ε sigan ti xanuntenyani alo Alaa Muxu Sugandixina en xanuxi kii naxan yi, a yi a yete fi en ma fe ra, a ligia alo saraxa baxina Ala xa, naxan gan xiri rafan a ma.

³ Koni yanga suxun nun fe xəsixine nun milan nama lu ε yε, e fe yeteεn nama fala mumε, alo a lan yama sarijanxini kii naxan yi. ⁴ Ε mən nama fe xəsixine nun xaxilitareya falane nun yagitaraya falane ti. Ne mi daxa koni fō barika birana. ⁵ Amasətə ε xa ito kolon yati, fa fala muxun naxan yanga suxun nun fe xəsixine nun mile feene ligama, na sese mi keen sətəma Ala nun a Muxu Sugandixina mangayani. Amasətə milen findixi se batun nan na alo suxure kiina.

⁶ Ε nama tin muxu yo xa ε mayenden fala fuune xən, amasətə Alaa xələn fama fala suxutarene xili ma na fe sifane nan ma fe ra. ⁷ Nanara, ε nama basan ne ra. ⁸ Amasətə ε tan fan yi luxi nən alo dimina koni iki ε bata lu alo kənənna Marigin barakani. Nayi, ε sigan ti alo kənənna muxune. ⁹ Amasətə fe fajin sifan birin nun tinxinyaan nun jəndin fama kənənna nan xən. ¹⁰ Ε feene fəsəfəsə ε Marigin nafan feen kolon. ¹¹ Ε fefe nun dimin kewanla fe fuune nama malan, koni fō ε xa e ramini kənənna nin. ¹² Amasətə muxune feen naxanye ligama wundoni, hali ne falan gbansanna mayagi. ¹³ Koni kənənna na sənna naxan birinye makənən, ne yigbəma nən. ¹⁴ Amasətə naxan birin na yigbə, na bata lu kənənni. A falaxi na nan ma, a naxa, “Ε tan naxanye xima, ε xulun, ε keli faxa muxune tagi, nayi Alaa Muxu Sugandixina ε luma nən kənənni.”

¹⁵ Nayi, ε a ligia ε yeren ma ε sigati kini, ε nama lu alo fe kolontarene, koni alo fe kolonne. ¹⁶ Ε ferən fen waxatine ma, amasətə waxatini itoe mi fan. ¹⁷ Nanara, ε nama findi xaxilitarene ra, koni ε kata Marigin sagoon kolon feen na.

¹⁸ Ε nama lugo dələn na, amasətə xurutareyaan nan na ra, koni ε lugo Alaa Nii Sarijanxin na. ¹⁹ Nba, ε falan ti ε bode

xa Yaburi falane nun bətine nun Ala tantun sigi sarijanxine yi, ε bətin ba Marigin xa, ε yi a tantun ε bəjən birin na! ²⁰ Ε barikan bira Fafe Ala xa seen birin ma fe yi waxatin birin en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli.

Naxanle nun e xəməne fe

²¹ Ε xuru ε bode ma Alaa Muxu Sugandixin yəeragaxuni. ²² Naxanle, ε xuru ε xəməne ma alo ε a ligama Marigin xa kii naxan yi. ²³ Amasətə xəmən nan jaxanla xunna ra, alo Alaa Muxu Sugandixin dənkəleya yamaan xunna ra kii naxan yi, naxan luxi alo a fati bəndəna, a naxan nakisixi. ²⁴ Naxanle lanma nən e yi xuru ε xəməne ma feen birin yi alo dənkəleya yamaan xuruxi Alaa Muxu Sugandixin ma kii naxan yi.

²⁵ Xəməne, ε fan xa ε jaxanle xanu alo Alaa Muxu Sugandixin bata dənkəleya yamaan xanu kii naxan yi, a yi a yete fi e fe ra, ²⁶ alogo a xa e rasarijan, a yi e rafixa igen nun fala xuiin xən,* ²⁷ alogo a xa e ti a yetagi yama nərəxin na, alo ləxə yo mi dugin naxan na, a mi yijərənmənxi, fe yo mi a ra koni yama sarijanxin na a ra fetareyani. ²⁸ Xəməne lan e xa e jaxanle xanu na kii nin alo e yete gbindina. Xəmən jaxan a jaxanla xanuma, na bata a yete xanu. ²⁹ Muxu yo munma a yete fati bəndən najaxu singen. Konia a degema nən ki fajı, a yi a masuxu alo Alaa Muxu Sugandixin dənkəleya yamaan masuxuma kii naxan yi ³⁰ amasətə a fati bəndən yirene nan en tan na. ³¹ Kitabun naxa, “Nanara, xəməna a nga nun a fafe bəjinma, a yi a maso a jaxanla ra, e findi fati bəndə kedenna ra.”† ³² Wundo gbeen nan ito ra, koni n na Alaa Muxu Sugandixin nun dənkəleya yamaan nan ma fe falama. ³³ Koni ε fan birin xa ε jaxanla xanu alo ε yetəna, jaxanla fan yi a xəmən binya.

6

Diine nun e sətə muxune fe

¹ Diine, ε ε sətə muxune fala xuiin suxu Marigna fe ra, amasətə na nan tinxin.

² Yamari singen nan ito ra tuli saan saxi

* ^{5:26:} A muxune rasarijanma igeni, a e rafu e tubi xinla ma. A mato Tito 3.5 kui. A mən muxune rasarijanma Yesu nun a fala xuiin xən. A mato Yoni 1.1 nun 15.3 kui. † ^{5:31:} Dunuya Fələn 2.24

naxan fari, a naxa, "I baba nun i nga binya ³ alogo i xa herin nun siimaya xunkuyen sotø dunuja yi."*

⁴ Dii fafane, ε nama ε diine raxəlo. Koni ε e xuru, ε yi e maxadi Marigina kiraan xən.

Konyine nun e kanne fe

⁵ Konyine, ε kanne fala xuiin suxu naxye ε xun na dunuja yi, ε yi e binya, ε gaxu e yee ra. ε e sagoon ligə bøjε fajin na alo ε a ligama Alaa Muxu Sugandixin xa kii naxan yi. ⁶ ε nama a ligə e ye xənnna gbansan xan yi, alogo ε xa rafan e ma, koni alo Alaa Muxu Sugandixin yetena konyine, ε Ala sagoon ligə bøjen birin na. ⁷ ε wali e xa jenige fajini, alo ε walima Marigin nan xa, muxune mi a ra. ⁸ Bayo ε a kolon fa fala Marigin muxun birin saranma nən a wali fajin na, xa a findi konyin na hanma xərəna.

⁹ Konyi kanne, ε fan xa a ligə ε konyine xa na kiini. ε nama ε kənkə e ma. ε xa a kolon, a ε nun ε konyine birin kari keden peen sa ariyanna yi, naxan mi muxune rafisama a bode xa.

Alaa yengε so seene

¹⁰ Falani soxin naxan na, ε səbε so Marigina fe yi a senben barakaxini. ¹¹ ε Alaa yengε so seene birin tongo alogo ε xa nə tiyε Yinna Manga Setanaa kətene birin yee ra. ¹² Amasətə en mi adamadiine xan yengema, koni kuntigine nun nə kanne nun senbe kanna naxanye dunuja yidimixini ito xun na, e nun yinna naxin naxanye koren nun bəxən lan tagini. ¹³ Nanara, iki ε xa Alaa yengε so seene birin tongo alogo waxati naxin na a li, ε xa nə tiyε na yaxune yee ra, ε yi nəən ti feen birin yi, ε yi lu ε funfuni ken!

¹⁴ Nanara, ε xa ti ken! Nəndin yi findi ε tagi xidin na, tinxinyaan yi findi ε kanke ye masansanna ra. ¹⁵ ε mayitənna nun ε wəkilen xa lu alo ε sankidina ε sanni Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni naxan bøjε xunbenla fima. ¹⁶ ε dənkəleyaan xa lu ε yi alo ε ye masansan wure lefana ε yii ε Fe Naxin Kanna xalimakuli radəgxine birin natuun naxan na. ¹⁷ ε xa kisi feen nasuxu alo xunna makantan wure kəmətina, ε Alaa falan lu ε yii Alaa Nii Sarijanxina

silanfanna ra.[†] ¹⁸ ε Ala maxandi waxatin birin Alaa Nii Sarijanxin barakani Ala maxandin sifan birin yi. ε lu ε yee ra yi na ma, ε tunnafan Ala maxandin ma yama sarijanxin birin ma fe ra waxatin birin. ¹⁹ ε Ala maxandi n fan xa, alogo n na keli fala tideni waxatin naxan yi, Ala xa falan so n yii, n yi n wəkile Xibaru Fajin wundo feen makənəndeni yamaan xa, ²⁰ n findixi xəraan na naxan ma fe ra hali n to xidixi yələnxənna ra iki. ε Ala maxandi, alogo n xa n wəkile falan tideni alo n daxa kii naxan yi.

Xəntən dənxene

²¹ En nafan ngaxakedenna nun en wali like bode təgəndiyaxin Tikiko naxan walima Marigin xa, na n ma fe birin yəbama nən ε xa, alogo ε fan xa n ma fe xibarune kolon e nun n feen naxanye ligama. ²² N na a rasigama ε ma na nan ma alogo ε xa nxə fe kolon, a yi ε ralimaniya.

²³ Fafe Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixin xa bøjε xunbenla nun xanunteyaan nun dənkəleyaan fi en ngaxakedenne birin ma. ²⁴ Naxanye xanunteyaan mi jənma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa, Ala xa hinan ne ra.

* **6:3:** A mato Xərəyaan 20.12 nun Sariyane 5.16 kui. † **6:17:** Silanfanna: Sofane yengəso dəgəmania.

Filipi Kaane

Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Filipi Kaane Ma

Yesu a Xəra Pəli nan Alaa falani ito səbəxi Yesu a muxune ma naxanye yi dəxi Filipi taani. Waxati danguxini, Pəli bata yi kawandin ba na. E dənkəleyaan yi sabati ki fəni, han e yi Pəli mali a wanla ra yire gətə yi. Na birin yəbaxi Xərane Kəwanle kitabu yireni kui a sora 16.

Pəli to sa Romi kasoon na a dənkəleyana fe ra, Ala yi a ligə a xa kədine səbə dənkəleya yamane ma. Pəli yi kədi keden səbə Filipi kaane ma. A yi e ralimaniya alogo e xa lu Ala sagoon kui, e mən xa findi misali fəjin na naxan nəe a ligə muxu gətə yi bira Yesu fəxə ra. Pəli yi a rabira e ma a e mi nəe e yətə rakise e wali fəjine xən, fə Yesu barakani naxan a yətə baxi saraxan na dunuya birin xa.

Xəra Pəli Yesu a fe Xibaru Fəjin kawandin ba nən Filipi taani Girəki kaane yamanani, a yi dənkəleya yamaan malan fələ mənni a xəraya sigati firinden ni (Xərane Kəwanle 16.12-24 mato). Nee dando danguxina, a yi kasoon na waxatin naxan yi (Filipi kaane 1.7 mato), Xəra Pəli yi ngaxakedenya kədin səbə Filipi kaane ma. A yi wama e nuwali sa feni se fixine fe ra e bata yi naxanye rafa a ma so Epaforodite yii, a tan yətəen yi tərəni waxatin naxan yi. A mən yi wama nən a xa a fala e xa a e xa e sənbə so e tinxin Alaa Muxu Sugandixin yəe ra yi. E mən nama kunfa wule dinane xən mə naxanye e yamaan yə.

Kitabun yireni ito fələni (1.1-11), Pəli a səwan nun a wali fəji kolonna nan mayitama Filipi dənkəleya muxune ra. Na xanbi ra, a yi a yətə kiin yəba. A bəyə xunbenla naxan sətəma Yesu barakani, a yi na mayita hali a to mi a kolon Romi kaane yi naxan ligama a ra kasoon na. (Filipi Kaane 1.12-26) A yi e kawandi a e xa lu dənkəleya kəndəni, e yi lanna raso e tagi, e yi xuru e bode ma, nii fəjin yi lu e yi naxan kelixi Yesu ma (1.27-2.18). Benun e mən xa e bode to, Pəli naxa, a Filipi kaane xəra

Epaforodite nun Pəli fəxərabira Timəte xa lu e nun Filipi kaane tagi. (2.19-30)

Na xanbi ra, Pəli mən yi e rakolon muxune fe ma naxanye mi tinxinxı Yesu a fe Xibaru Fəjin xa. A yi a fala Filipi kaane xa a e xa lu alo a tan, e yi e sənbə so dənkəleyani, e yi lu alo Yesu (Filipi Kaane sora 3). Kitabun yireni ito rəjanxi kawandi wuyaxi nan ma e nun nuwali saane nun xəntənne (Filipi Kaane sora 4). To, Yesu a muxune mən nəma limaniyaan sətədeni Kitabun yireni ito xən.

Xəntənne

¹ N tan Pəli nun Timəte, Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikəne, nxu bata ε tan Alaa Muxu Sugandixina yama sarıjanxin xəntən naxanye sa Filipi taani e nun dənkəleya yamaan xunmatone nun mali tiine. ² En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəyə xunbenla fi ε ma.

Pəli Ala maxandina Filipi dənkəleya muxune xa

³ ε fe na rabira n ma waxati yo yi, n barikan birama nən Ala xa. ⁴ N na Ala maxandima ε xa səwan nin waxatin birin! ⁵ Amasətə ε bata n mali Yesu a fe Xibaru Fəjin nalideni keli ləxə singen ma han to. ⁶ N laxi a ra yati, Ala naxan wali fəjini ito fələxi ε tagi, a a rakamalima nən han a Muxu Sugandixin Yesu fa ləxəni. ⁷ A lan xaxinli ito xa lu n ma ε fe yi, amasətə ε fe ramaraxi n bəyəni. Bayo xa n xidixi yələnxənna ra, hanma xa n Yesu a fe Xibaru Fəjin xun mayəngəma, n yi a yəba, en birin Alaa hinanni. ⁸ Ala nan n seren na a ε rafan n ma xanunteya kəndəni naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yətəen ma.

⁹ N ma Ala maxandin ni ito ra: Ala xa lu ε xanunteyaan fari sə fe kolonna nun famun kəndən na han, ¹⁰ alogo ε xa nə fe fəjin kolonje, ε yi lu fətareyaan nun səntareyani han Alaa Muxu Sugandixin fa ləxəna. ¹¹ ε xa defe kəwali tinxinxine yi naxanye kelixa Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, Ala binye feen nun a batu feen na.

Pəli kasoon na

¹² Ngaxakedenne, n waxi a xən ma nən, ε xa a kolon feen naxanye ligə n na, ne bata Yesu a fe Xibaru Fəjin mali, a siga yəen

na. ¹³ Amasətə a bata makenen mangana sofane birin nun muxune birin xa, fa fala a n kasoon na Alaa Muxu Sugandixin nan ma fe ra. ¹⁴ Ngaxakedenna naxanye e lannayaan saxi Marigini, n to saxi kasoon na, ne bata wəkilən sətə Alaa falan nalideni ki fajni, e mi gaxu.

¹⁵ Nəndin na a ra, e tan ndee Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi bama milen nun lantareyaan nin, koni ndee a ligama jenige fajnyaan nin. ¹⁶ Ne a ligama xanuntenyaan nin, amasətə e a kolon a n ma wanla findixi Yesu a fe Xibaru Fajin xun mayengə feen nan na. ¹⁷ Bodene tan Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin bama yete yigboon nin. E miriyane mi fan. E waxi nde sa feni n ma tərən fari kasoon na.

¹⁸ Fefe mi na ra. Xa e miriyaan findi a fajin na, xa a findi a naxin na, Alaa Muxu Sugandixina fe bata rali kiin birin yi. Na bata n sewa, n mən luma nən sewani. ¹⁹ Amasətə n na a kolon fa fala na birin findima n ma kisin nan na ε Ala maxandine nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina Niin barakan nin. ²⁰ Bayo n naxan maməma e nun naxan xəli n ma, n nama yagi fe yo yi mume. Koni n xa limaniya iki alo waxati danguxine yi alogo yamaan xa Alaa Muxu Sugandixin binya n fati bəndəna fe ra, xa n lu n nii ra, hanma xa n faxa. ²¹ Amasətə Alaa Muxu Sugandixina nan findixi n tan ma dunuya yi gidin na, sayaan yi findi tənən na n xa.

²² Koni xa n lu dunuya yi, n nəe wali fajina nde ke nən. N lan n xa nanse ligə? N mi a kolon. ²³ Fe firinni itoe birin xənla n ma: N waxi keli feni dunujani ito yi, n sa lu Alaa Muxu Sugandixin fəma, na nan fan ki fajni. ²⁴ Koni ε tan ma fe ra, a lan n lu n nii ra fati bəndəni. ²⁵ N to laxi na ra, n bata a kolon a n luma nən ε ye alogo ε xa siga yeeen na, ε sewa ε dənkeleyani. ²⁶ N mən na xəte ε fəma, ε Alaa Muxu Sugandixin Yesu matəxən xun masama nən n ma fe ra.

²⁷ Koni, ε siga ti kiin xa lan Alaa Muxu Sugandixina Xibaru Fajin ma, alogo xa n fa ε fəma, hanma xa n be, n xa a mə nən fa fala ε xaxili kedenni, ε səbe soxi ε bode xən ma dənkeleyani Xibaru Fajina fe ra kii kedenni. ²⁸ ε nama gaxu ε yengefane yee ra mumel! Na a yitama e ra nən fa fala e halagima nən, a ε tan kisin kiraan nan

xən Ala barakani. ²⁹ Bayo a bata a ragidi a hinanni a ε xa la Alaa Muxu Sugandixin na, ε mən yi tərə a fe ra, ³⁰ ε lu na yengə kedenna soε, ε n to naxan soε, alo ε mən bata a mə kii naxan yi, han iki n na fari.

2

Yesu raliga fena

¹ Xa Alaa Muxu Sugandixin sənbə yo fima ε ma, xa a xanuntenyaan limaniya yo fi ε ma, xa lanbodeya yo ε nun Alaa Nii Sarıjanxin tagi, xa xanuntenyaan nun kininkinin yo ε yi, ² nba, ε xa n ma səwan nakamali, ε yi lan ε bode ma, xanuntenya kedenna yi lu ε tagi, e nun xaxili keden. ³ ε nama fefe ligə yete yigboni hanma wasoni, koni ε yete magodo, ε yi bonne yate dangu ε yeteεn na. ⁴ ε nama ε miri ε makone gbansanna ma fə bonne fan gbeena.

⁵ ε kəjaan xa lu ε bode tagi alo Alaa Muxu Sugandixina, Yesu.

⁶ Alayaan yi a tan naxan yi a mi na ramara a yete yi.

⁷ Koni a yi a mə a yete ra, a yi a yete findi konyin na, a lu adamadiyaan kiini.

A to adamadiyaan sətə,

⁸ a yi xuru Alaa falan bun han a tin sayaan ma a faxa wudin ma.

⁹ Na nan a ligaxi, Ala a ratexi binyeni kore xənna ma, a yi xinla fi a ma

naxan gbo xinla birin xa,

¹⁰ alogo naxanye birin kore xənna ma naxanye bəxə xənna ma e nun a bun ma, e na Yesu xinla mə waxatin naxan yi, xinbin birin sinma nən a bun ma,

¹¹ lenna birin yi a fala fa fala Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, Fafe Ala binya feen na.

Ə degə alo kənənna dunuya yi

¹² Nayi, n xanuntenne, ε darixi n ma falan suxə kii naxan yi n yee xəri, ε mən xa a suxu n xanbi dangu na ra iki, ε yi lu ε kisi feen nakamalə gaxun nun xuruxurunni.

¹³ Amasətə Ala nan walima ε yi, alogo ε jenigen nun ε kəwanle xa lan a waxən feen ma.

¹⁴ Ε feen birin ligia hali ε nama a findi mawugan nun fe matandin na, ¹⁵ alogo ε xa findi səntarene ra, ε sarıjan. Ε findi Alaa diine ra, fe mi naxanye ra naxanye degemba alo sarene kore xənna ma waxatini ito muxu tinxintare sarijanantarene ye, ¹⁶ ε nema nii rakisin falan naliye. Xa ε na ligia, n nan n kanbama ε yi nən Alaa Muxu Sugandixin fa ləxəni fa fala n ma dunuya yi gidin nun n ma wanla mi findixi fe fuun na.

¹⁷ Hali n faxa ε xa, n lu alo minse saraxan naxan nabəxənma ε fe ra, sa ε dənkəleyaan fari Ala yetagi naxan fan luxi alo saraxana, na n nasewama nən, en birin yi sewa. ¹⁸ Ε fan xa sewa na kiini, en lu en bode yi sewani.

Timote nun Epaforodite afe

¹⁹ N xaxili tixi Marigi Yesu ra, a xa n mali Timote rasige ε ma xulen, alogo n tan yeteen bəjəe xunbelə kii naxan yi ε xibarune fe yi. ²⁰ Muxu gbete mi n dexən naxan xaminxi ε fe ra alo a tan. ²¹ Bonne tənən nan tun fenma e yetə xa. E mi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen fenma. ²² Koni ε yetena a kolon a Timote bata a kəjaan mayita tərəni, a yi a yetə findi Xibaru Fajina walikəen na n dexən alo diin nun a fafe. ²³ N waxy a rasiga feni ε ma, n na n ma feene to fixaxi waxatin naxan yi. ²⁴ N laxi a ra Marigin barakani fa fala n fan yeteen sigama nən ε fema.

²⁵ N bata a miri fa fala a ferε mi na fo n mən xa ngaxakedenna Epaforodite raxetə ε ma, n wali ke boden nun n yengə so bodena, ε naxan nafa n ma, ε seene so a yii n mali feen na. ²⁶ Ε birin to xənla a ma ki faj! A bata kəntəfili bayo ε bata a furena fe mε. ²⁷ Nəndin nan a ra, a fura nən yati! A yi luxi ndedi a xa faxa. Koni Ala yi kininkinin a ma. A mi kininkininx a kedenna xan ma, koni n tan fan, alogo na sunun nama sa n ma tərən fari. ²⁸ Nanara, n waxy a rasiga feni ε ma mafuren alogo ε na a to waxatin naxan yi, ε mən yi sewa, n bəjən yi sa ndedi. ²⁹ Ε a rasene sewa gbeeni Marigin xinli. Ε na muxu sifan binya, ³⁰ bayo a yi faxama nən nun Alaa Muxu Sugandixinna wanla fe

ra. A yi tinxi a niin fi feen ma alogo a xa n mali ε tan yeteen mi yi nəe naxan ligε.

3

Kisin sətəfena

¹ Iki, ngaxakedenne, ε sewa Marigini. Na mi n təre xa n xətə na feene ma n bata yi naxanye sebe ε ma nun alogo na xa ε ratanga. ² Ε masiga fe xəsixi rabane nun fe jəxi rabane ra, e nun muxun naxanye a falama fa fala xa muxun mi banxulan a mi kisima. ³ Anu, nəndin naxan na, en tan nan muxu banxulanxine yeteen na, en tan naxanye Ala batuma a Nii Sarıjanxin barakani, en tan naxanye en kanbama Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, en tan naxanye mi laxi en yetə ra.

⁴ Xa n wa, n fan nəe le n yetə ra nən. Xa bonne e mirixi nən a e nəe e yetə rakise nən, n dangu ne ra pon! ⁵ Amasətə n banxulan n barin xii solomasəxəde ləxən nin. Isirayila kaan nan n na, keli Bunyamin bənsənni, Heburune Heburu nan n tan na. N yi biraxi sariyan fəxə ra Farisi muxune* kiin ma nun. ⁶ Yahudiya dina xənənna nan yi n na nun han n yi dənkəleya yamaan naxankatama. Fe yo mi yi n ma tinxinna ra sariyan mabinni. ⁷ Koni n yi seen naxanye yatəma tənən na, iki n bata ne yatə bənən na Alaa Muxu Sugandixin fe ra. ⁸ Koni n feene birin yatəxi bənən nan na fe fisamantenni ito a fe ra naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin kolon feen na, Yesu n Marigina. Amasətə n bata bənə feen birin yi a fe ra. N bata seen birin yatə fe fuune ra alogo n xa Alaa Muxu Sugandixin sətə, ⁹ n yi lu a tan xa. N mi n yetə findima tinxin muxun na n ma sariya suxun xən, koni fo dənkəleyaan barakani Alaa Muxu Sugandixin ma. Tinxinyaan na a ra naxan kelixi Ala ma a sətə dənkəleyaan barakani. ¹⁰ N fa waxy Yesu kolon feni, e nun sənben naxan a rakelixi sayani, nxu nun a tan yi tərəya kedenna kolon, n yi lu alo a tan a sayani ¹¹ alogo n fan xa keli sayani.

Giina han a danna

* **3:5:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e səbə so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyen bonne ra. E mən yi e benbane namunne suxuma kii xədəxəni. E tan yi laxi malekane ra. E mən yi laxi a ra a muxune kelima nən sayani.

¹² N munma yelin na birin sōtē singen, hanma n yi kamali. Koni n yixədəxəxi a fendeni alogo n xa n kōntənna rasuxu bayo Ala Sugandixin Yesu nan n fan naxuxi. ¹³ Nba, ngaxakedenne, n na a kolon, n munma a sōtē singen. Koni n fe keden nan nabama iki: feen naxanye n xanbi ra, n bata jinan ne xən. Naxan n yee ra, n kataxi na nan li fe ra iki. ¹⁴ N na n gima, alogo n xa sa a danna li, n yi ariyanna sōtē, Ala n xilixi naxan ma a Sugandixin barakani, Yesu.

¹⁵ Nanara, en tan naxanye bata kəxə denkəleyani, a lan en birin xa na to na kii nin. Koni xa fe gbete ε tan nde kui, Ala na fan nafixama nən na kanna xa. ¹⁶ Na ma, en xun tixi dənaxan na, en xa siga yeeen na na kii nin.

¹⁷ Ngaxakedenne, ε birin xa n tan naliga. Muxun naxanye sigati ki luxi alo nxu gbeena, ne nan xa findi misaala ra ε xa.

¹⁸ N bata yi ito fala ε xa nun sanja ma wuyaxi, n wugamatən mən xa a fala ε xa iki. Sugandixin faxa wudin[†] xaranna fe yaxune ra. ¹⁹ Na muxune e raja nma yahannama nin. E ala nan e fati bəndən sagone ra. E rafeya feene nan nafan e ma. Dunuya feene nan tun nafan e ma. ²⁰ Koni ariyanna dugurenne nan en tan na. En na en nakisimaan nan maməma keli ariyanna yi, en Marigina Yesu Ala Sugandixin. ²¹ A en fati bəndən sənbətaren maxetəma nən, a lu nərəni alo a gbeena, a yi a liga sənbən na naxan feen birin saxi a nəən bun ma.

4

Pəli a maxadina

¹ Nanara, ngaxakedenne, n xanuntenne nun n nafan muxune, naxanye findixi sewan nun xunnayerenna ra n xa, ε lu Marigini gben gben, n xanuntenne.

² Ewodi nun Sintiki, n na ε mafanma, ε lan ε bode ma Marigini. ³ I tan, n lanfana, lannaya muxuna, n bata i maxandi, i xa na naxanle mali amasətə e bata wali n dəxən

Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra, e nun Kilementi e nun n lanfane birin naxanye xinle səbəxi Nii Rakisin Kitabun kui.

⁴ Ε sewa Marigini waxatin birin. N mən xa a fala, ε sewa. ⁵ Muxun birin xa a kolon fa fala ε dijaxi. Marigin famatən ni i ra! ⁶ Ε nama xamin fefe ra, koni ε makone fala Ala maxandideni e nun barika birani waxatin birin. ⁷ Nba, Ala bəjəe xunbenla naxan fima, xaxinla mi nəe naxan famunjə, na ε bəjən nun ε xaxinla kantanma nən Marigini, Ala Sugandixin Yesu.

⁸ Nba, dənxən na, ngaxakedenne, feen naxan yo finde jəndin na, fe kəndəna, tinxinna, sarijanna, marafanna, binyen feen naxan yo yi, xa sən fajin na a ra, naxan finde tantunna ra, ne xa findi ε miriyane ra. ⁹ Ε bata xaranna naxanye sōtē n na, ε bata naxan mə e nun n kəwanle, ε xa ne liga. Nayi, bəjəe xunbenla Ala luma nən ε xən ma.

Pəli a barika birana

¹⁰ N səwaxi Marigini ki fajin bayo ε mən bata ε jəxə lu n xən. Ε xaxili yi n xən nun yati koni ε mi fərə sōtē ε xa a yita n na. ¹¹ N mi ito falama ε xa n makoon xan ma fe ra, bayo n bata dari a ra n xa n wasa so n kiini. ¹² N yiigelitəyaan kolon, n nafulu kanyaan kolon. N bata wundo feni ito kolon fa fala xa n lugoxi hanma xa n kameksi, xa se gbegbe n yii hanma ndedi, n wasa soxi na yi yiren birin e nun waxatin birin bayo ¹³ n nəe feen birin ligə nən Yesu barakani naxan sənbən fima n ma.

¹⁴ Koni hali na, ε bata fe fajin ligə ε n mali n ma tərəne yi. ¹⁵ Ε tan Filipi kaane fan yatina a kolon, ε Yesu a fe Xibaru Fajina fe mə waxatin naxan yi, n kelimatəna Masedoniya yi, ε tan nan tun n mali denkəleya yamane ye, ε se fajina ndee fi, ε ndee rasuxu. ¹⁶ N yi Tesaloniki taani waxatin naxan yi, sanja ma firin, ε seene rafama n ma n makoon yi naxanye ma. ¹⁷ N mi kiseene xan fenma n yətə xa, koni n waxi nən ε xa barayin nan sōtē. ¹⁸ Ε seen naxanye birin soxi Epaforodite yii, n bata e birin masətə, ne bata n makone birin li, e n wasa. A ligaxi nən alo wusulanna naxan ganma saraxa fajin na, naxan Ala kənənxi.

[†] 3:18: Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan nan habadan nii rakisin fima muxune ma. A faxa wudin yi findi kisin taxamasenna ra.

¹⁹ Nba, n ma Ala ε malima ε makoon birin na nən a nafulu kanyaan xən Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. ²⁰ En xa binyen fi en Fafe Ala ma habadan han habadan. Amina.

Xəntən dənxəna

²¹ Ε yama sarijanxin birin xəntən nax-anye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. En ngaxakedenna naxanye n fəma be, ne fan ε xəntənma. ²² Yama sarijanxin naxan birin be, ne ε xəntənma, katarabi Romi Manga Gbeena muxune ma.

²³ Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε yi.

Kələsi Kaane Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Kələsi Kaane Ma

Yesu a xəraan Pəli kitabu yiren i to rasiga dənkeleya muxune nan ma naxanye yi dəxi Kələsi taani. Pəli singe xa mi kawandin ba e xa, koni a e fe kolon nən Romi taani, a yi kasoon na dənaxan yi. Alaa Nii Sarıjanxin yi kawandina nde fi Pəli ma Kələsi kaane xa e nun dənkeleya muxune birin xa naxanye dunuya yi.

Kələsi taan yi Efəsi taan sogeteden binna nin fə kilo kəmə firin yate. A luxi alo Pəli mi siga na mumə. A fəxərabirana nde, Epafirasi nan siga na, Kələsi kaan nan yi Epafirasi ra, naxan singe sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali na taani (Kələsi kaane sora 1.7 nun sora 4.12).

Pəli yi kasoon na waxatin naxan yi, yanyina nde Romi taani, Epafirasi yi fa a fala a xa a Kələsi kaane bata kunfa dina gbetə xaranna xən. Muxu gbetəne bata sa xaranna ti Kələsi kaane xa, e naxa fa fala a xa i wama Ala kolon feni, xa i wama kisi feni, fə i xa sənbə gbetəne nan batu, i yi so namun fena nde yi, alo banxulanna nun donse donna tənne nun minseene tənne. E to Pəli rakolon na feene ma, mafurən a yi Kitabun yireni ito səbe Kələsi kaane ma, alogo a xa a fala e xa fa fala Ala kisin naxan firma, na sətə a Muxu Sugandixin Yesu nan xən naxan kamalixi. A yi kədin so Tikiko nun Onesimo yii siga e ma (sora 4.7,9).

A yelin xanbini xəntənna tiyə e nun wali fajı kolonna Ala xa (sora 1.1-14), Kitabun yire singen Yesu a mangayaan nan ma fe falama. A naxa, fa fala Yesu sənbən gbo jinanne birin xa, a Yesu nan keden findixi Alaa falan Xibaru Fajin kanna ra (sora 1.15 han sora 2.3). Pəli yi falan ti Kələsi kaane xa lan tantanna fe ma muxuna ndee naxan ligama e konni (sora 2.4-25). Dənxən na, a e kawandi lan e kewanle ma e lan e xa naxan liga Alaa Muxu Sugandixin xən, dənkeleya kendəni (sora 3.1 han sora 4.6).

A rajanni, a falana nde səbe a kolon muxune ma a yi a rajanna səbe a yətə yiin na, a falani so (sora 4.7-18). Kitabun yireni

ito Alaa Muxu Sugandixin tiden yəbama nxu xa ki fajı.

¹ N tan Pəli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xəraan na Ala sagoon xən ma, n tan nun en ngaxakedenna Timətə nan kədini ito səbəxi, ² siga ngaxakeden sarıjanxine ma naxanye təgəndiyaxi Alaa Muxu Sugandixin ma Kələsi taani.

En Fafe Ala xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi ε ma.

Barika birana Ala maxandideni

³ Nxu nəma Ala maxandima ε xa, nxu barikan birama Ala xa ε fe ra waxatin birin, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe. ⁴ Amasətə nxu bata ε dənkeleyana fe mə lan Alaa Muxu Sugandixina Yesu a fe ma e nun ε a yama sarıjanxin xanuxi kii naxan yi. ⁵ Nanara, ε dənkeleyaan nun ε xanuntenyaan xunna tixi na yigin nan na naxan namaraxi ε xa ariyanna yi. ε bata na yigin kolon Xibaru Fajin gbee jəndi falana ε li waxatin naxan yi. ⁶ Xibaru Fajini ito bata fa ε ma alo a fama dunuya birin ma kii naxan yi. A fama nən barakan na, a yiriwa. A na kiin fan yi ε tagi xabu ε jəndin mə ləxəni, ε yi Ala hinanna kolon. ⁷ Epafirasi nan ε tan xaranxi, en nafan walikə bodena, naxan findixi ε tan xa Alaa Muxu Sugandixin xəra təgəndiyaxin na. ⁸ A tan nan a falaxi nxu xa, Alaa Nii Sarıjanxin xanuntenyaan fixi ε ma kii naxan yi.

⁹ Na nan a toxi, xabu nxu na mə ləxəni, nxu Ala maxandima ε xa tun! Nxu mafanna tima alogo ε xa kamali Ala sagoon kolonni e nun fekolonna nun xaxilimayaan birin Alaa Nii Sarıjanxin naxan firma. ¹⁰ Nayi, ε nəə sigan tiyə nən alo Margin wəxi a xən ma kii naxan yi, ε yi a kənən kiin birin yi. ε sabati ε kewali fajine xən ε yiriwa Ala kolonni. ¹¹ Nxu mən Ala maxandima alogo ε xa sənbə gbeen sətə Ala gbee sənbə nərəxin xən ma, ε nə ε tun-nafanjə, ε mən yi limaniya. ¹² ε xa barikan bira Fafe Ala xa sewani bayo a tan nan a ligaxi ε yi ε gbee keən sətə naxan kənənna mangayani yama sarıjanxin xa. ¹³ A tan bata en xunba dimin nən bun ma, a en xali

a rafan dii xəməna mangayani ¹⁴ naxan en xunba, a yi en yulubine xafari.

Alaa Muxu Sugandixina

¹⁵ Ala totaren maligan nan a Muxu Sugandixin na. A tan nan dii singen na daala birin ye. ¹⁶ Amasətə Ala bata seen birin da a tan barakani kore xənna nun bəxən ma, seen naxanye toma e nun naxanye mi toma, mangayane, kuntigine, nə kanne, e nun sənbə kanne. Seen birin daxi a tan nan baraka yi a tan xa. ¹⁷ A yi na benun seen birin xa da. Sena ngaan masuxi a tan nan xən. ¹⁸ A tan nan dənkəleya yamaan xunna ra naxan luxi alo a fatina. A tan nan habadan muxu singe kelixin na sayani, alogo a xa findi yəeratiin na feen birin yi. ¹⁹ Amasətə a bata rafan Ala ma a xa a kəna kamalixin birin lu Yesu yi. ²⁰ A mən bata tin, a xa e nun seen birin tagini tən naxan bəxən nun kore xənna ma a Muxu Sugandixin barakani. A wunla yi mini a faxa wudin ma alogo a xa bəjən xunbenla fi en ma.

²¹ A fələni nun, ε yi makuya Ala ra pon! ε yi ε yetə findi a yaxune ra ε miriyane nun ε kewali naxine xən. ²² Koni iki, a bata ε tagini tən a fati bəndəna sayaan xən ma, alogo a xa fa ε rasarijanxin na a yetagi. Fe mi fa ε tan yi, a mi fa ε magima. ²³ Koni, fə ε xa lu dənkəleyaan fari ken, alogo ε nama makuya Xibaru Fajin yigin na ε naxan mexi naxan nalixi daala birin ma e nun n tan Pəli findi naxan wali muxu ra.

Pəli a wanla

²⁴ Iki, n sewaxi n ma tərəne yi ε fe ra, bayo na tərəya dənxən naxanye luxi Alaa Muxu Sugandixina tərən na, n na dəfema nən n fati bəndəni dənkəleya yamaan xa naxan findixi a fatin na. ²⁵ Ala nan n findixi dənkəleya yamana walikəen na, a n xa Alaa fala kamalixin nali ε ma. ²⁶ Wundon na a ra naxan yi luxunxi waxati danguxine yi muxun birin ma, koni iki a bata a ye makenən a yama sarıjanxin xa. ²⁷ Ala bata tin a siyane birin yi a wundo fe tilinxı mamirinxı kolon. Na wundon ni i ra: Alaa Muxu Sugandixin luma ε tan yi. Yigin na a ra, a ε xa nərə.

²⁸ Nxu Muxu Sugandixina fe ralima muxun birin ma, nxu e kawandi, nxu yi e xaran fekolonna birin na alogo nxu

xa fa muxun birin dəfexin na Alaa Muxu Sugandixin ma. ²⁹ N walima a xədəxən na na feen nan ma. N na n səbə so a sənbə gbeeni naxan walima n yi fangan na.

2

¹ N wama nən ε xa a kolon a n yəngə gbee sifan naxan yi ε xa e nun Layodise kaane e nun naxanye birin munma n gbindin to. ² N yəngən soma e xa nən alogo e bəjən xa limaniya, e findi gbindi kedenna ra xanuntenyani, e yi fekolonna kamalixin sətə xaxilimayani alogo e yi Alaa wundo feen kolon, Alaa Muxu Sugandixina, ³ dahamun fekolonna nun xaxinla birin luxunxi naxan yi.

⁴ Nba, n na a falama ε xa, alogo muxu yo nama ε mayenden fala naxuməne ra. ⁵ Bayo hali n gbindin mi ε fəma koni n xaxili ε xən. N səwaxi, n na a to sariyan naxan ε tagi e nun ε dənkəleya kəndəna Alaa Muxu Sugandixin ma!

Nii nənən dəfexina Yesu yi

⁶ Nayi, bayo ε bata Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin sətə, ε lu a tan yi. ⁷ ε xa ε salenna bitin, ε sabati a tan yi. ε sənbə so dənkəleyani alo e ε xaranxi kii naxan yi. ε xa barikan bira Ala xa waxatin birin.

⁸ ε a ligə ε yeren ma. Nanara, muxu yo nama ε findi konyin na dunuňa fala naxuməne nun mayanfa feene xən, fata adamane namunne nun dunuňa gele ma feene ra, naxanye mi kelixi Alaa Muxu Sugandixini. ⁹ Amasətə alaya kamalixin birin luxi Yesu fati bəndən nin. ¹⁰ ε fan bata kamali a tan yi. A tan nan sənbəne nun nəoone birin xunna ra.

¹¹ ε bata banxulan Yesu xən, muxune banxulan tiin mi naxan na, koni naxan muxune xərəyama fati bəndən nafan feene sənbən bun, Alaa Muxu Sugandixin naxan ligama. ¹² Amasətə ε rafu igeni waxatin naxan yi, ε nun Yesu bata maluxun ε bode xən ma. ε mən bata keli sayani ε bode xən ma dənkəleyaan barakani Ala sənbən ma naxan a rakelixi sayani. ¹³ ε faxaxin nan yi a ra nun ε hakəne fe ra e nun ε fati bəndən banxulantareyaan ma. Koni iki, Ala bata en hakəne mafelu, a ε nun Yesu niin bira ε yi ε bode xən ma. ¹⁴ Doli kədin naxan yitənxi en xili ma e nun tənna naxanye yi

en halagima, a bata ne ba, a e jan, a e gbangban a faxa wudin fari. ¹⁵ Na kiini, Ala bata nō kanne nun sēnbē kanne yēngē so seene ba e yii, a ti e yēc ra dunuja yētagi alo muxu suxine yēngēni, a nōon sōtō e ma a sayaan barakani a faxa wudin ma.

¹⁶ Nanara, ε nama tin muxu yo xa ε kiti ε donsena fe ra hanma ε minsena hanma sali lōxōna nde, hanma kike nēnen malanne, hanma Matabu Lōxōna fe ra. ¹⁷ Ne birin findixi fe famatōne nininna nan na naxanye yi fama, koni nōndin yētēen findixi Alaa Muxu Sugandixin nan na. ¹⁸ Ε nama tin, muxu yo xa ε yalagi wulen yēte magodoni e nun maleka batun xōn. Na muxu sifana a kanbama a xiye toxine nan ma fe ra. A lugoxi waso fuun nan na a munadabayaan miriyani, ¹⁹ a ba Yesu yi. Anu, a tan nan luxi alo fati bēndēn xunna. Yesu barakani fatin birin baloxi, a findi kedenna ra salen seene nun fasane xōn, a yi gbo alo Ala waxy a xōn ma kii naxan yi.

Xōrōyana Yesuyi

²⁰ Xa ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa ε bode xōn, a yi ε xōrōya dunuja gele ma feene ma, nanfera nayi ε sigan tima alo dunuja gbee muxun nan ε tan na? Nanfera ε tinma e xa tōn sifani itoe sa ε ma? ²¹ Ε nama a tongo! Ε nama a mato ε lēnna ra! Yiin nama din a ra! ²² Ne findixi seene nan na naxanye lōma ayi e na rawali waxatin naxan yi. Ne findixi yamarine nun xaranne nan na fata muxune ra. ²³ Na yamarine maligaxi fekolonna nan na, fata e karahan batu kiin ma, e nun e yēte magodona, e nun e fati bēndēn suxu kii xōdēxēna, koni sēnbē mi ne yi, e yi fati bēndēn natane xuru.

3

Alaa kirana

¹ Bayo ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata rakeli sayani, nayi ε xa ariyanna feene fen, Alaa Muxu Sugandixin dōxi Ala yiifanna ma dēnaxan yi. ² Ε xa ε miri ariyanna feene ma, ε nama ε miri dunuja feene ma. ³ Amasōtō ε bata faxa, ε dunuja yi gedin luxunxi Alaa Muxu Sugandixin Ala xōn. ⁴ Alaa Muxu Sugandixin na mini kēnenni, a tan naxan ε rakisixi, ε fan minima nēn a fēma a binyeni.

⁵ Nanara, dunuja fe kobil naxanye ε yi, ε xa ne yiiba: yanga suxuna, xōsi feene, kunfa jaxine, waxōn fe jaxine, e nun milēntenyana, naxan findixi se batun na. ⁶ Sōnna sifani itoe nan Ala xōlōn nafama fala suxutarene ma. ⁷ Ε tan fan yētēen yi sigan tima na kii nin nun ε to yi ε dunuja yi gedin ligama e yi.

⁸ Koni iki, ε xa na feene birin yiiba: xōlōna, bōjē teena, jaxuna, kombina, e nun fala jaxin naxan minima ε de. ⁹ Ε nama wulen fala ε bode xa amasōtō ε bata muxuya fonna yiiba e nun a kewanle. ¹⁰ Ε mōn bata muxuya nēnen sōtō naxan luma yitōnjē Ala kolonni han a findi a da muxun maligan na. ¹¹ Na dali nēneni, Girékine nun Yahudiyane, banxulanne nun banxulantarene, xōjēne nun xuluntarene, konyine nun xōrōne, ne birin keden Alaa Muxu Sugandixin, fangan naxan yi feen birin yi.

¹² Nanara, bayo Ala bata ε yēba, a ε findi a rafan yama sarijanxin na, ε xa kininkininna nun fanna nun yēte magodon nun limaniyaan nun dijan tongo. ¹³ Ε xa dija ε bode xa, ε ε bode mafelu. Xa nde feen liga a lanfaan na, ε xa ε bode mafelu alo Marigin bata ε mafelu kii naxan yi. ¹⁴ Ε xa xanuntenyaan sa ne fari, naxan ε birin defema. ¹⁵ Alaa Muxu Sugandixin bōjē xunbenla xa yiriwa ε bōjēni. Bayo Ala ε xilixi na nan xōn, ε findi fati bēndē ke-denna ra. Ε findi wali faji kolonna ra. ¹⁶ Alaa Muxu Sugandixin falan xa lu ε yi, a jaxunna birin yi, ε yi ε bode xaran, ε yi ε bode kawandi fekolonna birin yi, e nun Yaburi falane nun betine nun Ala tantun sigi sarijanxine ra. Ε barikan bira Ala xa ε bōjēni. ¹⁷ Ε naxan birin ligama hanma ε a fala, ε xa na birin liga Marigi Yesu xinli ε yi barikan bira Fafe Ala xa a barakani.

Denbaya sariyana

¹⁸ Naxanle, ε xuru ε xēmēne ma alo a lan naxanle ma kii naxan yi Marigin yētagi.

¹⁹ Xēmēne, ε jaxanle xanu, ε nama jaxu e ra.

²⁰ Diine, ε sōtō muxune fala xuiin suxu feen birin yi, amasōtō na nan nafan Marigin ma.

²¹ Dii fafane, ε nama ε diine raxōlo alogo e nama tunnaxōlo.

²² Konyine, ε kanne fala xuiin suxu feen birin yi naxanye ε xun na dunuja yi. Ε nama wali e ye xənna gbansan xan yi, al-ogo ε xa rafan e ma, koni ε wali bəjəe fajin na Marigin binya feen na. ²³ Ε nəma fefe ligε, ε xa a liga ε bəjən birin na alo ε a ligama Marigin xa kii naxan yi koni muxune mi a ra. ²⁴ Bayo ε a kolon, fa fala ε ε saranna sətəma nən Marigin yii, a keen naxan namaraxi a yamaan xa. Ε kanna nan Alaa Muxu Sugandixin na ε walin naxan xa. ²⁵ Naxan na wali tinxintareyani, a tinx-intareyaan saranna sətəma nən, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa.

4

¹ Konyi kanne, feen naxan lan, naxan tinxin, ε xa na liga ε konyine xa. Ε a kolon fa fala ε fan kanna ariyanna yi.

Maxadine

² Ε xa lu Ala maxandε waxatin birin, ε yi lu ε yee ra yi, ε barikan bira a xa. ³ Ε mən xa Ala maxandi nxu xa. Nanara, Ala xa nxə falan nasənəya alogo n xa nə Alaa Muxu Sugandixina wundo feen nalideni, n kasoon na naxan ma fe ra. ⁴ Ε xa a mafan, n xa a fala a fixən na alo n lan kii naxan yi.

⁵ Ε sigan ti xaxilimayani dənkəleyatarene mabinni, ε fərə fen waxatine ma. ⁶ Ε falan xa findi hinan fala kəndən nan na. Ε xa a kolon ε muxun birin yabima a fajin na kii naxan yi.

Xəntən dənxəne

⁷ Nxu rafan ngaxakedenna Tikiko nan n ma feen birin fale ε xa. Marigina walikε təgəndiyaxin na a ra naxan walima Marigin xa alo n tan. ⁸ N na a rasigama ε ma alogo ε xa nxu kiin kolon, a yi ε ralimaniya. ⁹ En nafan ngaxakedenna, təgəndiya muxuna, Onesimo sigama a fəxə ra. Ε muxuna nde na a ra. Feen naxan danguxi be yi, e na birin yebama ε xa nən.

¹⁰ N kasorasa bodena Arisitaraki ε xəntənma e nun Maraka, Baranabasi dunbode. Ε bata yi yamarine mə naxan ma fe ra, xa a fa ε konni, ε xa a rasənə ki fajin. ¹¹ Yisa, naxan xili sa Yusutu, na fan ε xəntənma. Yahudiyane tagi ne nan tun walima n xən ma Alaa Mangayana fe ra, ne nan findixi n niini fan muxune ra.

¹² Epafirasi, ε muxuna nde ε xəntən Yesu a walikəna, Alaa Muxu Sugandixina. A yəngən soma ε xa Ala maxandini waxatin birin, alogo ε xa dəfe, ε yi ε yixədəxə, ε kamali Ala sagoon birin yi. ¹³ N na seren bama a xa, a tərəxi ε fe ra ki fajin e nun Layodise kaane nun Herapolis kaane. ¹⁴ En nafan muxuna, Luka dandan tiina, e nun Demasi ε xəntən.

¹⁵ Ε ngaxakedenne xəntən nxu xa naxanye Layodise yi, e nun Nimifa nun dənkəleya yamaan naxan malanna tima a banxini. ¹⁶ Ε na kədini ito xaran ε konni, ε a liga a xa xaran Layodise kaane dənkəleya yamaan xa. Naxan fan kelima Layodise yi, ε na fan xaran. ¹⁷ Ε xa a fala Arikipe xa, ε naxa, “I wanla naxan sətəxi Marigin na, a liga i yeren ma, i yi a rakamali.”

¹⁸ N tan Pəli nan xəntən dənxəni ito səbəxi n yiin na: Ε nama jinan n ma kasorasaan xən ma.

Ala hinanna xa lu ε xən.

Kədi Singen Tesaloniki Kaane Ma Pəli Alaa Falan Kədi Singen Tesaloniki Kaane Ma

Tesaloniki yi findixi Romi manga taan nan na Masedoniya yamanani, Gireki yamanan kōmen fəxəni. Xəra Pəli fa nən na taani a xərayaan sigatiin firindeni, a keli xanbini Filipi taani. A yi dənkəleya muxuna ndee sətə mənni, koni a mi bu na, bayo Yahudiyana ndee yi na, naxanye mi yi tinxi a fe ma. Nayi, fə a xa yi keli nən Tesaloniki taani mafuren. Nanara, a yi siga Beere taani (Xərane 17.1-10). Dənxən na, a yi fa Kərenti taani, a fəxərabiran Timəte yi sa a li na, a yi Tesaloniki kaane feene yəba a xa. Nayi, Pəli yi kədi singen nasiga Tesaloniki kaane ma. Waxatina nde, a səbə Kərenti taan nin. Fe kolonne a falama fa fala Kitabun yireni ito nan singe səbə benun Ningila Yesu kitabu yire gətəye, a a səbə nən fə jəee fu nun soloferə jəxən Yesu te xanbini kore xənna ma.

Xibarun naxanye fa sa keli Tesaloniki taani, xəraan yi səwa ne fe ra. A barikan birama Ala xa lan na misali fajin nan ma Tesaloniki kaane naxan yitama yamanan muxun bonne ra. A mən a falama a waxi e to feni han (1.1-3.13). Nayi, a e kawandima a e xa e tunnafan, e mən yi yanfan dənkəleyani Yesu ma (4.1-12). Na xanbi ra, e bata maxədinna naxanye ti lan faxa muxune keli feen ma sayani e nun Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma, a yi ne yabi (4.13-5.11). A a kədin nənanxi sariyane nun xəntənne nan ma (5.12-28).

Kitabun yireni ito feene nan yəbama lan waxati rajanne fe ma. A falama dənkəleya muxune xa nən fa fala e xa seren ba, a e xa a kolon a waxatina nde fama, “e sa luma nən Marigin fəma habadan!” (4.17)

¹ Pəli nun Silasi nun Timəte nan ito səbəxi siga Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu a dənkəleya yamaan ma Tesaloniki taani.

Ala xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi ε ma.

Barika birana

² Nxu barikan birama Ala xa ε birin ma fe yi waxatin birin, nxu nəma Ala maxandə ε xa. ³ Nxu nəma Ala maxandə, nxu xaxili ε feene xən: ε dənkəleyaan wanle nun ε xanuntenya wanle nun ε tunnafanna nun ε yigina Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin en Fafe Ala yətagi. ⁴ Ngaxakedenne, ε tan Ala xanuntenne, nxu a kolon fa fala Ala bata ε sugandi. ⁵ Amasətə nxu to Yesu a fe Xibar Fajin nali ε ma, na mi findi falan xan tun na, koni fə sənben nun Alaa Nii Sarıjanxin nun xaxili ragidi kamalixina. Nxu yi sigan tima ε fe ra kii naxan yi ε tagi, ε na kolon. ⁶ ε findi nən nxu tan nun Marigin naliga muxune ra. Hali ε to tərə gbeen sətə, ε falan nasuxu nən səwani Alaa Nii Sarıjanxin naxan fixi ε ma. ⁷ Na kui, ε bata findi misaala ra dənkəleya muxune birin xa Masedoniya yamanan nun Akaya yamanani. ⁸ Amasətə Marigina falan xuyaxi ayi ε barakan nin, a mi dan Masedoniya yamanan nun Akaya yamanan xan gbansan yi. Koni ε dənkəleyana Ala ma, na feen bata kolon yiren birin yi. Nayi, nxu tan mako mi fa a fala feen ma. ⁹ ε nxu yisuxu kii naxan yi, muxune na falama e nun ε xətəsuxurene fəxə ra kii naxan yi, ε tubi Ala ma, ε habadan Ala jəndin kanna batu. ¹⁰ ε yi a Dii Xəmən fa feen mame keli kore, Ala bata naxan nakeli sayani, Yesu naxan en xunbama Ala xələ famatən ma.

2

Pəli a xərayana Tesaloniki yi

¹ Ngaxakedenne, ε yetəna a kolon fa fala nxu fa fena ε konni, na mi luxi fuu. ² Nxu bata yi tərən nun naxankatan sətə Filipi taani, alo ε a kolon kii naxan yi, nxu yi nxu wəkile Ala yi, nxu yi Yesu a fe Xibar Fajin nali ε ma hali muxu wuyaxin to nxu yəngə ε konni. ³ Amasətə nxə kawandi xuine mi fataxi tantanna ra hanma jənige sarıjantarena hanma yanfantenyana. ⁴ Koni Ala to bata nxu kejaan fəsəfəsə, a yi a falan Xibar Fajin taxu nxu ra. Nxu falan tima na kii nin. Nxu mi waxi muxune xan kənən fe yi, koni Ala naxan muxune bəjən fəsəfəsəma. ⁵ Bayo ε a kolon yati, fa fala nxu mi ε rawalixi wulen matəxə xuiin xən hanma nxu mila ε seene xən luxunni. Ala nan nxu seren na. ⁶ Nxu

mi binyen fenma muxu yo ra, ε tan hanma ndee gbeteye. ⁷ Alaa Muxu Sugandixina xərane to nxu ra, nxu yi nœ nxo goronna se nœn ε xun ma nun. Koni, nxu findi nœn muxu sabarixine ra ε ye, alo dii ngana a diin masuxuma kii naxan yi. ⁸ Nayi, nxu yi tinxi nxo sabarini nxu xa Alaa falan Xibaru Fajin nali ε ma, nxu yi nxu yete niin fi ε fe ra amasotø nxu yi ε xanuxi han! ⁹ Nxu ngaxakedenne, ε xaxili lu nxo yanyin nun nxo kœen wanla nun yegbaan xœn. Nxu na wanla ke nœn alogo goronna nama lu muxu yo xun ma, nxu nœma Yesu a fe Xibaru Fajin nalima ε ma waxatin naxan yi.

¹⁰ Nxu seren nan ε ra, e nun Ala fa fala nxu yi sarijanna nun tinxinna nun fetareyaan nin ε tan dœnkœleya muxune tagi. ¹¹ ε a kolon fa fala nxu luxi ε keden kedenna birin xa nœn alo fafan nun a diine kii naxan yi. ¹² Nxu yi ε ralimaniya, nxu yi ε masabari, nxu yi ε mafan a ε sigati kiin xa lan Ala ma, a tan naxan ε xilixi alogo ε xa so a mangayaan nun a binyeni.

¹³ Na nan a ligaxi, nxu luma barikan birε Ala xa waxatin birin. Bayo ε to Alaa falan me nxu ra, ε a rasuxu nœn Alaa jœndi falan yetœen na, alo a lan kii naxan yi, naxan walima ε tan dœnkœleya muxune tagi. ε mi a susu alo muxune falana. ¹⁴ Ngaxakedenne, ε bata Alaa dœnkœleya yamane raliga, naxanye Yudaya yamanani, Yesu Alaa Muxu Sugandixina muxune. ε kon kaane ε tœrœ kii naxan yi, Yahudiyane ne fan tœrœ nœn na kiini. ¹⁵ E tan Yahudiyane nan Marigi Yesu faxa e nun nabine, e yi nxu fan kedi. E mi Ala kœnenje mumε! E muxune birin matandima. ¹⁶ E mi tinma nxu xa falan ti siya gbetene xa, alogo e xa kisi. Nayi, e luma e yulubin nan tun fari se han a dœfe. Koni Alaa xœlœn bata yelin e liyε.

Pœli mon waxi e xœntœn feni

¹⁷ Nxu ngaxakedenne, wulana nxu masigaxi ε ra waxatidi, koni nxu bœjen mi masigaxi ε ra. Nxu katan birin tima alogo nxu xa fa ε fema bayo ε to xœnla bata nxu susu han! ¹⁸ Nxu waxi fa feni ε fema, a gbengbenna n tan Pœli bata kata sanja ma firin. Koni Setana yi nxu yikala. ¹⁹ Amasotø nde finde nxu yigin nun nxu sewa xunna nun

nxo xunna kenla ra alogo nxu xa matœxœn sœtø en Marigi Yesu yetagi a na fa waxatin naxan yi, xa ε tan mi a ra? ²⁰ ε tan nan nxo binyen nun nxu sewa xunna ra yati!

3

¹ Nxu to mi yi fa nœ legedenna tiyε sœnœn, nayi, nxu yi lan a ma a nxu xa lu Atœna taani, ² nxu yi en ngaxakedenna Timœte rasiga ε ma, naxan walima Ala xa a Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni alogo a xa sa ε senbe so, a ε ralimaniya ε dœnkœleyani. ³ Nayi, ε tan muxu yo nama kuisan naxankatani itoe fe ra. Bayo ε tan a kolon a na nan nagidixi en ma. ⁴ Amasotø nxu yi ε fema waxatin naxan yi, nxu yi a falama ε xa fa fala a en naxankatama nœn. ε na kolon, na nan ligaxi. ⁵ Nanara, n to mi yi fa mame tiyε, n yi Timœte rasiga ε ma alogo a xa sa xibarun sœtø lan ε dœnkœleyaan ma. Bayo n yi gaxuxi fa fala maratantan tiin nama ε ratantan, nxo wanla yi lu ε ma fuuni.

⁶ Koni Timœte baxi fadeni nxu fema, sa keli ε fema. A bata ε dœnkœleyaan nun ε xanuntenyana fe xibarun nali nxu ma. A naxa, a ε mirixi nxo a fe ma sewani waxatin birin, a nxu to xœnla ε ma ki fajni alo ε fan to xœnla nxu ma kii naxan yi. ⁷ Nanara, nxu ngaxakedenne, hali nxu to tœrœn nun naxankatani, ε dœnkœleyana nxu ralimaniyaxi. ⁸ Iki ε bata nxu nii yifan nxu ma, bayo ε mœ Marigina kiraan xœn gben! ⁹ Nba, nxu lan nxu xa barika biran dan minen yi Ala xa ε fe ra, naxan lanjœ na sewan yaten ma naxan nxu yi ε fe ra Ala yetagi? ¹⁰ Nxu Ala maxandima kœen nun yanyin na han a gbo ayi fa fala a nxu xa ε to, alogo naxan dasaxi ε dœnkœleyani, nxu yi na rakamali.

¹¹ En Fafe Ala yetœen nun en Marigi Yesu xa kirani tœn nxu xa, siga ε fema. ¹² Xanuntenyaa naxan ε tagi e nun naxan ε nun muxun birin tagi, Marigin xa na fari sa, a ragbo ayi alo nxu gbeen kii naxan yi ε tan xa. ¹³ A xa ε bœjen senbe so alogo fe yo nama lu ε sarijanni en Fafe Ala yetagi, en Marigi Yesu nun a sarijantœne birin fa waxatini.

4*Sigati kii naxan Ala kənənxi*

¹ Dənxən na, ngaxakedenne, nxu ε mafanma, nxu yi ε kawandi Marigi Yesu barakani. Ε bata a kolon nxu xən ma ε lan ε xa sigan ti kii naxan yi, ε yi Ala kənən, ε yeteeñ na ligama koni ε mən xa yanfan na kui. ² Bayo ε a kolon nxu yamarin naxan soxi ε yii Marigi Yesu xinli. ³ Ala sagoon ni i ra, ε xa sarijan, ε fata yanga suxun ma. ⁴ Ε keden kedenna birin xa ε yete fati bəndən suxu kiin kolon sarijanna nun xunna kenli. ⁵ Ε nama kunfa fe yalunxine xən alo dənkəleyatārene, naxanye mi Ala kolon. ⁶ Muxu yo nama hakən liga, a yi a dənkəleya adamadi boden yanfa feni ito nde yi. Nxu bata yi a fala ε xa nun, nxu yi a makəxə ε xa ken, naxan na ito ndee liga, Marigin na feen saranma na kanna ra nən. ⁷ Amasətə, Ala mi en xilixi a en xa fe sarijantaren liga, koni a en xa sarijan. ⁸ Nanara, naxan na tondi falani itoe suxε, na mi tondixi muxune xan xa, koni a tondixi Ala nan xa naxan a Nii Sarijanxin fixi ε ma.

⁹ Hali nxu mi se səbe ε ma dənkəleya muxun bonne xanu feen ma, amasətə ε ε bode xanuma kii naxan yi, Ala bata ε xaran na ma. ¹⁰ Ε na nan ligama ngaxakedenne birin xa Masedoniya yamanan yiren birin yi. Koni nxu ε mafanma ngaxakedenne, fa fala ε siga yεen na na kui. ¹¹ Na xa findi xunna kenla ra ε xa ε lu sabarini, ε yi ε xaxili lu ε feene xən, ε wali, alo nxu ε yamarixi kii naxan yi, ¹² alogo ε sigati kiin xa findi binyen na dənkəleyatārene yε, ε goronna nama lu muxu yo xun ma.

Yesufa fena

¹³ Ngaxakedenne, nxu mi waxi ε lu feni kolontareyani muxune fe ra naxanye bata laxiraya, alogo ε nama lu sunuxi alo bonne, yigi mi naxanye ma. ¹⁴ En laxi a ra a Yesu bata faxa, a mən yi keli sayani. Na ma, en mən laxi a ra, a Ala faxa muxune rakelima nən Yesu xən, naxanye yi dənkəleyaxi a ma.

¹⁵ Awa, nxu Marigin falani ito nan tima ε xa: Marigin fa waxatina en tan naxanye lima en nii ra, en tan singe mi tema faxa muxune yεe ra. ¹⁶ Amasətə, yamarin na fi xui yitexi gbeeni, maleka kuntigin xuiin na mini, Alaa xətaan na fe, Marigin yeteeñ

godoma nən keli kore. Nayi, muxun naxanye faxaxi e biraxi Alaa Muxu Sugandixin fəxə ra, ne nan singe kelima sayani. ¹⁷ Na xanbi ra, en tan naxanye na lu en nii ra na waxatini, en birin natema nən ne fəma kundani kore mafureñ, en sa Marigin nalan kore. En mən yi lu Marigin fəma habadan. ¹⁸ Nayi, ε bode ralimaniya falani itoe ra.

5*Eyitən Yesufa waxatin yεe ra*

¹ Nba, ngaxakedenne, hali nxu mi se səbe ε ma feni itoe liga waxatine fe ra, ² amasətə ε yetəna a kolon yati, Marigin Fa Ləxən ligama nən alo mujaden fama kəeñ na kii naxan yi. ³ Muxune bəjəe xunbenla nun maratangana fe falama waxatin naxan yi, halagin godoma e xun ma na waxatin yeteeñ nin, e raterəna alo naxanla dii bari kuiin na keli a ra. E mi tangə na ma mumə! ⁴ Koni ngaxakedenne, ε mi fa dimin xan yi sənən, na ləxən yi ε raterəna alo mujadena. ⁵ Ε birin findixi kənənna nun yanyin muxune nan na. Kəeñ nun dimin gbee mi en tan na. ⁶ Nayi, en nama xi alo bonne, koni en lu en yεe ra yi, en yi en yete suxu! ⁷ Xi xəlitəne xima kəeñ nan na, dəlo minne fan e minma kəeñ nan na. ⁸ Koni en tan naxanye findixi yanyin muxune ra, en na en yete suxu, en yi xanuntenyaan nun dənkəleyaan findi en kanke yε masansanna ra, en yi en kisi feen yigin findi en xunna makantan yεngε so kəmətin na. ⁹ Ala mi en sugandixi a xələn xan xili yi, koni a en xa kisin sətə en Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina. ¹⁰ A faxaxi en xa nən, alogo xa en faxa, xa en lu en nii ra, en xa lu a fəma. ¹¹ Nayi, ε lu ε bode ralimaniye, ε lu ε bode sənbə soε, alo ε a ligama kii naxan yi iki.

Kawandin nun xəntən dənxəna

¹² Nba, ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε xa ne binya naxanye walima a xədəxən na ε tagi, naxanye tixi ε yεe ra Marigin naxanye ε rakolonma feene ma. ¹³ Ε e yate muxu binyene ra xanuntenyani e wanla fe ra. Lanna xa lu ε tagi.

¹⁴ Ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε salantenne maxadi, naxanye tunnaxəlxı e

ma, ε yi ne ralimaniya, ε senbetarene mali, ε dija muxun birin xa. ¹⁵ Ε a ligə ε yeren ma muxu yo nama fe naxin saran fe naxin na, koni ε kata fe fajin ligadeni ε bode xa e nun muxun birin xa waxatin birin yi.

¹⁶ Ε lu səwaxi waxatin birin. ¹⁷ Ε Ala maxandi waxatin birin. ¹⁸ Ε barikan bira Ala xa feen birin yi. Ala sagoon nan na ra ε xa, ε to Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

¹⁹ Ε nama Alaa Nii Sarijanxini kala a wanli. ²⁰ Ε nama nabiya falane rajaxu.

²¹ Koni ε feen birin fesefesε, ε a fajin namarra. ²² Ε makuya fe naxin sifan birin na.

²³ Bəŋε xunbenla Ala xa ε rasarijan ε keŋaan birin yi. Ala xa ε xaxinla nun ε niin nun ε fati bəndən lu fetareyani en Marigi Yesu fa waxatini, Alaa Muxu Sugandixina. ²⁴ Ala naxan ε xilixi, na tinxin, a tan nan na ligama.

²⁵ Ngaxakedenne, ε Ala maxandi nxu fan xa.

²⁶ Ε ngaxakedenne birin xəntən mənni ngaxakedenyaan xəntənna sunbuni.

²⁷ N bata ε yamari Marigin xinli, ε kədini ito xaran dənkəleya muxune birin xa.

²⁸ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε birin xən ma.

Kədi Firindena Tesaloniki Kaane Ma Poli Alaa Falan Kədi Firinden Tesaloniki Kaane Ma

Kədin frinden kui naxan səbə Tesaloniki kaane ma, Xəra Poli xətəma feene ma a bata yi naxan fala a kədi singen kui: Maxədinna naxan lanxi Yesu fa feen ma. Na feen mən Tesaloniki dənkəleya muxune yimaxama. Muxuna ndee a falama e yə a na ləxən bata a li (2.2), nde tondima wale na waxati rajanna fe ra, a to yiso, e goronna yi lu se bonne xun ma (3.6-12). Nayi, Kitabun yireni ito səbəxi nən alogo a xa xaxili naxin ba muxune xunni naxan Tesaloniki dənkəleya muxune tərəma.

Xəra Poli falan fələma Ala tantunna nan ma dənkəleyaan nun xanuntenyana fe ra, Tesaloniki dənkəleya muxune naxan yitaxi, a mən Ala maxandima alogo a xa e sənbə so wanli e xilixi naxan ma (1.1-12). Na danguxina, a yi fa Kitabun yireni ito a fala xənna ma, naxan lanxi Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma binyeni. Na mi ligama fə muxu makabəxina nde mini kənənni, "Muxu naxina," naxan kelima Ala xili ma a murutə Alaa Muxu Sugandixin xili ma (2.1-12). Naxuyaan waran sənbəna fe ra, a lan dənkəleya muxune xa e sənbə so e dənkəleyani Yesu a fe Xibaru Fajini, e yi lu Ala maxandə yə yo yə (2.13-3.5). Xəra Poli xələxin nan falan tima salantenne ma, a yi a yita e ra bonne walima kii naxan yi alogo e goronna nama lu muxe xun ma (3.6-15). A a falan nəjanma duban nun xəntənna nan ma (3.16-18).

Kitabun yirena nde naxa, "Xa naxan mi waxy wali feni, hali na kanna fan nama donse don." (3.10) Na falan tima Kitabu xaranne nan xa a e xa a liga e yeren ma a dənkəleyaan mi findixi salayaan na, fə wanla xa kə nən Ala e tixi naxanye ra ləxə yo ləxə.

¹ Poli nun Silasi nun Timəte nan ito səbəxi Tesaloniki dənkəleya yamaan ma naxanye bata findi en Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na. ² Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi e ma.

Kitina fe Mariginfa waxatini

³ Ngaxakedenne, a lan nən nxu xa barikan bira Ala xa ε fe ra waxatin birin. Na nan daxa amasətə ε birin ma dənkəleyaan gboma ayi kati, e nun ε xanuntenyaan fan ε bode xa. ⁴ Nanara, nxu yətəna ε matəxəma Alaa dənkəleya yamane tagi ε tunnafanna nun ε dənkəleyana fe ra hali ε to tərəxi bəsənxənyani.

⁵ Na feene a yitama nən a Alaa kitı sa kiin tinxin naxan a ligama ε xa yate muxu kamalixine ra naxanye soma Alaa Mangayani, ε naxankatani naxan ma fe ra. ⁶ Ala to tinxin, naxanye ε naxankatama, a ne saren fima naxankatan na nən, ⁷ ε tan naxanye naxankataxi, a yi matabun fi ε ma e nun nxu fan. Na ligama nən Marigi Yesu na makənen waxatin naxan yi, keli kore e nun a maleka sənbəmane ⁸ təe dəgə gbeeni. A yi Ala kolontarene saran e fe naxine ra naxanye mi Marigin Yesu a fe Xibaru Fajin falan suxi. ⁹ Ne naxankatama habadan halagin nan na, e ba Marigin yətagi e nun a binye magaxuxina. ¹⁰ Na ligama nən a na fa ləxən naxan yi e tagi, a yama sarijanxin birin yi a binya, e yi kabe a ma naxanye birin dənkəleyaxi. ε fan taranma nən ne yə amasətə nxu seren naxan ba ε xa, ε la nən na ra.

¹¹ Na kui, nxu Ala maxandima ε xa waxatin birin, alogo, a bata ε xili feen naxan ma, ε xa kamali, ε yi lan na ma. Nxu mən a xandima alogo, ε bata fe fajin naxan birin jənige, e nun ε na wanla naxan kə ε dənkəleyani, Ala xa na birin nakamali a sənbən xən ma. ¹² Nxu na maxandin tima alogo en Marigi Yesu xinla xa binya ε xən, ε fan yi binyen sətə a tan yi, en ma Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin hinanna barakani.

2

Fe naxi rabana fe

¹ Ngaxakedenne, en faan Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen nan ma iki e nun en malan fena a fəma. Nxu ε mafanma, ² xa ε nabiya falana ndee fe mə hanma xibaruna hanma kədina naxan a falama Marigin fa ləxən bata a li, ε xaxinla nama mafura yifuyε, ε bəjən yi mini, hali e naxa a fataxi nxu tan nan na. ³ ε nama tin

muxu yo xa ε mayenden kii yo yi, amasətə na ləxən mi a liyε fə na murute dənxeṇa a li singen, Xəmə Sariyataren yi makenən, halagin nagidixi naxan ma. ⁴ Muxune seen naxanye birin yatexi “alane” ra, e yi e batu, a a yətə yitema nən, a yi keli ne xili ma. Na kui, a dəxəma nən Ala Batu Banxini, a yi a yətə findi ala ra.*

⁵ N yi ε fema waxatin naxan yi, n yi naxan falama ε xa, ε mi ε yengi dəxi ne xən ba? ⁶ Anu, iki ε a kolon ki fajı, naxan na xəmen makankanxi, alogo a nama mini han a waxatin yi a li. ⁷ Amasətə iki, sariyataraeyaan bata wali fələ wundoni. A luma na kii nin han naxan a makankanxi, na yi ba na singen. ⁸ Na waxatini, Xəmə Sariyataren makenənma nən, Marigi Yesu naxan halagima a de foyen na, a yi a jan a fa feen nərən na. ⁹ Xəmə Sariyataren fama Setana sənbən barakan nin e nun wule kabənako feene nun wule taxamasenne nun wule fe magaxuxin sifan birin, ¹⁰ e nun tinxintareyaan sifan birin naxanye halagi muxune mayendenma, amasətə e mi tinxi jəndin nasuxə, a yi rafan e ma, e kisi. ¹¹ Nanara, Ala tantanna sənbən nafama nən, naxan a ligə e la wulen na. ¹² Na birin ligama nən alogo naxanye mi dənkəleyaxi jəndin ma, tinxintareyaan nafanxi naxanye ma, ne xa makiti.

Ə sugandixi ε kisi feen nan ma

¹³ Koni ngaxakedenne, Marigin xanuntenne, fə nxu xa barikan bira Ala xa ε fe ra waxatin birin, amasətə xabu a fələni Ala ε sugandixi ε kisi feen na nən a Nii Sarıjanxin xən naxan ε rasarıjanma e nun dənkəleyaa xən jəndin ma. ¹⁴ A mən ε xilixi na nan ma Yesu a fe Xibaru Fajın barakani, nxu naxan nalixi ε ma, alogo ε xa binyen sətə naxan kelima en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini. ¹⁵ Nayi, ngaxakedenne, nxu xaranna naxanye radanguxi ε ma, a na findi kawandi xuiin na hanma səbenla, ε ne suxu, ε lu e yi ken!

¹⁶ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yətəen nun en Fafe Ala naxan en xanuxi, a habadan bəjə xunbenla nun yigi fajın fi en ma a hinanni, ¹⁷ na Ala xa ε ralimaniya

ε bəjeni, a ε sənbə so wali fajin nun fala fajini.

3

Ə Ala maxandi nxu xa

¹ Dənxeṇ na, nxu ngaxakedenne, ε Ala maxandi nxu xa alogo Marigina falan xa xuya ayi, a yi binya alo a ε konni kii naxan yi, ² alogo nxu xa xunba muxu kobine nun muxu naxine ma, bayo e birin mi dənkəleyaxi.

³ Koni Marigin tinxin, a ε sənbə soma nən, a yi ε ratanga Fe Naxin Kanna ma. ⁴ Nxu laxi ε ra Marigini, fa fala nxu ε yamarixi naxan na, ε na ligama iki, ε mən luma nən a ligə. ⁵ Marigin xa ε bəjen ti Alaa xanuntenyaan nun a Muxu Sugandixina tunnafanna ra.

Wanla tənəna

⁶ Ngaxakedenne, nxu ε yamarima Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, ε makuya ε ngaxakedenne birin na naxanye bata e yətə lu salayani, e mi sigan tima xaranne xən ε naxanye sətəxi nxu yii. ⁷ E yətəna a kolon a lan ε xa nxu raliga kii naxan yi. Amasətə nxu mi yi salayaan xan yi ε konni. ⁸ Nxu mi muxu yo a donse don nxu mi a sareñ fi, koni nxu tin nən tərən nun xadanna ma, nxu wali kəeñen nun yanyin na, alogo nxu goronna nama lu ndenden xun ma. ⁹ Na mi na ra fa fala nxu mi nəe na sətə ε yii, koni alogo ε xa misaala tongo nxu ma. ¹⁰ Amasətə, nxu yi ε fema waxatin naxan yi, nxu ε yamari nən fa fala naxan yo mi tinqə wale, na nama a dege.

¹¹ Anu, nxu bata a me a muxuna ndee ε yə, salantenne nan ne ra, e mi walima fə e to fe yibasanni. ¹² Nxu bata na muxune yamari, nxu yi e ralimaniya Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, a ε xa e raxara, e wali alogo ε xa e balon sətə.

¹³ E tan, ngaxakedenne, ε nama tagan fe fajin nabə. ¹⁴ Xa muxuna nde mi tin falani itoe suxə nxu naxanye səbəxi, ε na kanna rakərəsi, fefe nama lu ε tan nun na kanna tagi, alogo a xa yagi. ¹⁵ Koni ε nama a yate ε yaxun na, koni ε a rakolon alo ε ngaxakedenna.

Xəntən xuine

* **2:4:** A mato Daniyeli 11.36 nun Esekiyeli 28.2 kui.

¹⁶ Ala xa Marigin bɔŋe xunbenla kanna
xa bɔŋe xunbenla fi ε ma waxatin birin nun
kiin birin yi. Marigin yi lu ε birin xən. ¹⁷ N
tan Pɔli yetεen nan xəntən xuini itoe sεbεxi.
N ma taxamasenna nan ito ra n ma kedine
birin yi, n yii funfun ni ito ra.

¹⁸ En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandix-
ina hinanna xa lu ε birin xən.

Kədi Singen Timote Ma Pəli Alaa Falan Kədi Singen Timote Ma

Yahudiyan nan yi Timote nga ra, a findi nən dənkəleya muxun na, Gireki kaan nan yi a fafe ra. Pəli Timote kolon a xərayaan sigatiin firinden nin, a to Lisisire taan li, Asi yamana fonni dənaxan xili iki a Turiki (Xərane 16.1-3). Fələ na ləxən ma, Timote yi findi Xəra Pəli fəxərabira kəndən na. A tan nan yi biraxi a fəxə ra a xərayaan sigatiin wuyaxi yi. Na nan yi a ra, Pəli yi Timote rasigama taane yi fena nde ra sanja ma wuyaxi a xa sa yamaan mali dənkəleyani. Nanara, sanja ma wuyaxi a xinla toma Xərane Kəwanle Kitabun yiren kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Xərane 17.14-15, 18.5, 19.22. A xinla mən toma Pəli a kitabune kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Kərenti Singen 4.17 nun 16.10-11 e nun Filipi Kaane 2.19-24 nun Tesaloniki Singen 3.2-6 e nun gətəye fan na. Kədi firinna naxanye səbəxi Timote ma e nun naxanye səbə Tito ma, muxune e xili bama fa fala: "Yəəratine Kitabu Yirene" amasətə e kiraan nan yitama dənkəleya yamaan yəəratine ra.

Kədi singen naxan səbə Timote ma, na fe dəxə saxan kəndə nan yitama: A singena a dənkəleya yamaan nakolonma lan wule dinane ma naxanye Yahudiyanе di-nan nun suxure feene xaxinle basanma. Na wule dinane yi muxune xaranma nən a dunuya yi seene birin naxu. E mən naxa a muxun kisin sətəma wundo kolonna nan xən ma, naxan namaraxi e xarandii dando xa. E mən tənne dəxəma futu xidin na e nun donsena ndee. Kitabun yireni ito mən yamarine fima lan Ala Batun malanne ma, e nun dənkəleya yamaan yəba kiin nun a kuntigine kəwanle fe. Dənxən na a maxadi xuine nan tima Timote xa lan a wanla kii ma, a mən yi a yengi dəxə dənkəleya muxune xən, alogo a xa "findi Alaa Muxu Sugandixinia walike fəjin na." (4.6)

¹ N tan Pəli, Yesu, Alaa Muxu Sugandixina xəraan nan ito səbəxi, fata en nakisimana Alaa yamarin na, e nun Yesu, Alaa Muxu Sugandixinia, en yigina.

² N na a səbəma Timote ma, n ma diin yətəna dənkəleyani.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun bəjə xunbenla fi i ma.

Wule dinane fe

³ N yi i mafanma kii naxan yi, n ke-limatəna siga Masedoniya yamanani, n mən waxi a xən, i xa lu Efəsi taani alogo i xa mən kaana ndee yamari e nama fa xaran gətəye ti yamaan xa. ⁴ A e xa ba kankanjə taline ma, e nun e benbane xinle fəsəfəsen naxan mi ənma. Na fe matandine nan nakelima. E mi Alaa wanla kəma dənkəleyani. ⁵ N yamarini ito fi nən alogo xanunteyaan xa gbo ayi naxan ke-lima bəjə səriñanxin nun nii fəjin nun dənkəleya kəndəni. ⁶ Muxuna ndee bata masara, kiraan yi lə ayi e ma e bira fala fuune fəxə ra. ⁷ E waxi a xən ma, e xa findi səriya karaməxəne ra, koni e naxan falama, e a rali e səbəen yətəen na, e mi na kolon mumə!

⁸ En na a kolon fa fala səriyan fan, xa a rawalima a səriya kiin ma. ⁹ En mən a kolon fa fala səriyan mi saxi tinxin muxune xan ma fe ra, koni səriya kalane nun muxu murutəxine nun Ala kolontarene nun yulubi kanne nun səriñantarene nun dina suxutarene nun fəfa faxane nun nga faxane nun fəxa təne ¹⁰ e nun yanga sux-une nun xəmən naxanye kafuma xəməne xən e nun konyi matine nun wule falane nun wule sere baane e nun feen naxanye birin xaran kəndən matandima. ¹¹ Xaranni ito lanxi Ala barakan kanna falan Xibarū Fəjin nərən nan ma, a naxan taxu n na.

Pəli a barika birana

¹² N barikan birama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa naxan n sənbe soxi amasətə a bata n yate tinxin muxun na, a yi n tongo a walikəen na. ¹³ Hali n to bata yi a rayelefu, n yi a naxankata, n yi a rafəya. Koni a bata kininkinin n ma amasətə n ne ligaxi kolontareyaan nun dənkəleyatareyaan nin. ¹⁴ En Marigin yi a hinan gbeen nagodo n ma han a yi dənkəleyaan nun xanunteyaan fi n ma, naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. ¹⁵ Nəndin nan falani ito ra, en birin

xa la naxan na, fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxi dunuja yi yulubi kanne nan nakisi fe ra. N tan naxu dangu e birin na. ¹⁶ Koni a yi kininkinin n ma, alogo Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa a dija gbeen yita n tan yulubi kan naxin xən, a findi misaala ra dənkəleya muxune xa, naxanye habadan nii rakisin sətəma. ¹⁷ Nba, habadan mangana, niin kanna nun totarena, Ala keden peena, gboon nun binyen xa fi na ma habadan han habadan! Amina.

¹⁸ N ma diin Timote, n bata na yamarin fi i ma, naxan fataxi nabiya falane ra naxanye fala lan i ya fe ma, alogo i xa na suxu, i yi nō yēnge fajin soe. ¹⁹ I xa lu dənkəleyaan nun nii fajiyani. Muxuna ndee bata ne rabeñin, e dənkəleyaan yi jan alo kunkin na godo igen bun. ²⁰ Humeneyo nun Alessandire na muxune ye. N bata ne lu Setana xa,* alogo e xa xaran fa fala e nama Ala rayelefu.

2

Tagi yitənna ε nun Ala tagi

¹ N na ε mafanma fe singen naxan ma, ε Ala mafan, ε yi a maxandi, ε Ala maxandi muxune xa, ε barikan bira a xa muxun birin ma fe ra, ² mangane nun yēeratine birin, alogo en ma dunuja yi gidin xa findi bəjəe xunbenla nun xaxili saan na en xa, Ala kolonna nun binyeni. ³ Fe fajin nan na ra naxan lan Ala yee ra yi, en nakisimana, ⁴ naxan waxy a xən ma muxune birin xa kisi, e yi nəndin kolon. ⁵ Bayo Ala keden peen na a ra, e nun tagi yitən keden peena Ala nun muxune tagi, naxan findixi adamadiin na Yesu Alaa Muxu Sugandixina, ⁶ naxan a yēte fi muxune birin xunba seen na, naxan findi sere nəxəyaan na a waxatini. ⁷ Nanara, n tan yētəen findixi xəraan nun kawandi baan na e nun karaməxən naxan siyane xaranma dənkəleyaan nun nəndin ma. N nəndin nan falama, wulen mi naxan na.

⁸ Nanara, n waxy a xən ma muxune xa Ala maxandi yiren birin yi, e yi e yii

* **1:20:** Yanyina nde, na bunna nəen fa fala a ne kedi nən keli dənkəleya yamaan ye. * **2:15:** Yireni ito bunna mən nəe finde ito nan na: Koni Nmahawa rakisima nən a to bata diine bari, xa e lu dənkəleyaan nun sarijanna nun xuruni.

sarijanaxine ti Ala xa. Xələn nun matandin yi ba e tagi.

Naxanle lan e xa naxan liga

⁹ Na kiini, naxanle xa e maxidi ki fajini xurun nun yēte suturani. E nama e yēte rayabu e xunna dənbəxin nun xəmaan nun gəmə tofajine nun dugi sare xədexene ra. ¹⁰ Koni e xa rayabu e kewali fajine nan xən, alo a lan naxanle ma kii naxan yi naxanye a falama e Ala binyaxi. ¹¹ Naxanle xa xaran sabarin nun xuru kəndəni. ¹² N mi tinje naxanla xa xaranna ti, a yi nəən sətə xəmən fari. A xa sabari. ¹³ Amasətə N Benba Adama nan singe daxi, na xanbi ra Nmahawa. ¹⁴ Setana mi n benba Adama xan nakunfa, fə a naxanla, a yi findi yulubitən na. ¹⁵ Koni Ala naxanle ratangama e dii barini, xa e lu dənkəleyaan nun xanunteyaan nun sarijanna nun xuruni.*

3

Dənkəleya yamane yēeratine fe

¹ Nəndin nan falani ito ra: Xa muxuna nde waxy findi feni dənkəleya yamaan xunmatoon na, a waxy wali fajin nan xən.

² Nayi, dənkəleya yamaan xunmatoon xa findi səntaren na, naxalan keden kanna, a xa findi yēte suxun nun muxu xuruxin nun muxu suturaxin nun xəjəe yisuxun nun xaran tiin na. ³ A nama findi dələ minna ra, hanma naxan bəjəe mafura tə, koni a xa findi muxu dijaxin nun fe yitənna ra, a nama findi gbeti xənxənna ra. ⁴ A xa a yengi dəxə a denbayaan xən ki faji, a yi a diine suxu xurun nun binyen birin yi.

⁵ Bayo xa muxun mi fatan a yētəna denbayaan suxə a fajin na, na a yengi dəxəma Alaa dənkəleya yamaan xən ma di? ⁶ A nama findi muxu tubixi nənen na, alogo a nama a waso ayi, e nun Yinna Manga Setana yi yalagi na fe kedenna ra. ⁷ A mən xa findi xili faji kanna ra dənkəleyatarene tagi alogo muxune nama a mafala, a suxu Yinna Manga Setana luti ratixin na.

Dənkəleya yamaan mali tiine

⁸ Muxun naxanye findima dənkəleya yamaan mali tiine ra, ne fan lan na kiini. E xa

findi muxu binyen na. E nama findi nafigine ra hanma dələ minne. E nama tənən fen mayifuni. ⁹ E xa dənkəleyaan wundon namara e səndəmə fixəni. ¹⁰ Fə e kejaan xa fesefese nən singen. Na xanbi ra, xa fe mi e ra, e nəe finde nən dənkəleya yamaan mali tiine ra. ¹¹ Mali ti naxalan fan lan na kiini. E xa findi naxalan binyaxine ra, e nama dari fala naxine tiyə, e xa e yetə suxu, e təgəndiya feen birin yi. ¹² Dənkəleya yamaan mali tiine xa findi naxalan keden kanne ra, e yi e yengi dəxə e diine nun e tandem xən a fajin na. ¹³ Amasətə naxanye dənkəleya yamaan malima ki fajı, ne nan xunna kenla tiden sətəma, e nun yigi gbeena dənkəleyani Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

¹⁴ N kedini ito səbəxi i ma xaxili ragidin nin fa fala a mi fa buma n fa i konni. ¹⁵ Koni xa n bu, i mən a kolonjə nən i lan i xa sigan ti kii naxan yi Alaa denbayani, naxan findixi habadan Ala dənkəleya yamaan na, naxan findixi nəndin sənbətənna nun a betən saxin na. ¹⁶ Nəndin naxan na, Ala kolonna wundo feen gbo, na ni i ra:
A bata makənən fati bəndəni,
Alaa Nii Sarıjanxin yi a tinxinyaan mayita,
malekane yi a to,
a fe kawandin yi ba siyane tagi
muxune yi dənkəleya a ma dunuŋa yi,
a yi rate binyeni.

4

Wule karaməxəne fe

Yoni Firinden 4.1-3 Kələsi 2.16-23 Timote Firinden 2.4-6

¹ Alaa Nii Sarıjanxin bata a fala a fixən na, a muxuna ndee xətəma nən dənkəleyaan fəxə ra waxati rəjanne yi, e bira Setanaa jinan yanfanenne nun e xaranne fəxə ra. ² E tinma nən e yi mayenden wulen kawandi baane filankafuyaan xən, naxanye səndəmə xədəxə alo təə laruna. ³ Na muxu sifane tənna dəxəma futu xidi feen na nən e nun donseen sifana ndee, Ala naxanye da alogo dənkəleya muxune xa e rasuxu barika birani, naxanye nəndin kolon. ⁴ Amasətə Ala seen naxanye birin daxi, e birin fan. A mi lan muxu yo xa a mə ne ra, xa e birin nasuxu

barika birani. ⁵ Amasətə Alaa falan nun en ma Ala maxandin ne rasarijnanma nən.

Yesu a walikə fajina fe

⁶ Xa i ngaxakedenne kawandi na feene ma, i findima nən Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikə fajin na, dənkəleya falan nun xaran fajin yi findi i balon na i biraxi naxanye fəxə ra. ⁷ Koni xətə dina suxutare falane nun naxalan fonne taline fəxə ra, i yi i xaran Ala kolonna ma. ⁸ Fati maxədəxən tənən na ndedi, koni Ala kolonna tənən gbo waxatin birin. Amasətə a iki nun habadan nii rakisin sətəma nən. ⁹ Nəndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na: ¹⁰ En tərəma, en yi en yixədəxə, bayo en to bata en yigin sa habadan Ala yi, adamadiine birin nakisimana, a gbengbenna dənkəleya muxune.

¹¹ I lan i xa yamaan yamari na feene nan ma, i yi e xaran ne ma. ¹² I nama tin muxu yo yi yo i ma i ya foningeyani, koni findi misali fajin na dənkəleya muxune xa i fala ti kiin nun i fe raba kiini xanunteyanan nun dənkəleyaan nun sarijnanni. ¹³ I lu Alaa falan xaranjə muxune xa, i kawandin ba, i xaranna ti han n fa. ¹⁴ Ala i kixi kiseen naxan yi fata nabiya falana nde ra, dənkəleya yamaan fonne to e yiine sa i xunni, i nama i tunnaxələ na bun ma.* ¹⁵ I yengi dəxə feni itoe xən, i lu e fari alogo birin xa i sigati kiin to. ¹⁶ I yetə rakərəsi, e nun i ya xaranna. I tunnafan feni itoe yi amasətə xa i na ligə, i kisin sətəma nən i yetəen xa e nun naxanye na e tuli mati i ra.

5

Dənkəleya muxune masuxu kiina

¹ I nama xəmə fonna maxadi a xədəxən na, koni a ralimaniya alo i baba na a ra, e nun banxulanne fan alo i xunyəne nan e ra. ² E nun naxalan fonne fan alo i nga. E nun sungutunne fan alo i xunyəne sarijanna birin yi.

³ I xa kaja giləne binya a gbengbenna naxanye luma kedenyani. ⁴ Koni xa diine hanma mamandenne kaja gilən naxanye yii, fə ne xa e Ala kolonna yita na kaja giləne nan singe ra, e yi e nəxə lu e xən, e yi e fonne saran e wali fajı fonne ra,

* ^{4:14:} E e yiine sa a xunni Ala maxandini alogo e xa a ti wanla nde ra.

bayo na nan nafan Ala ma. ⁵ Kaja gilen naxan keden a ra, a yigin saxi Ala yi, na luma Ala maxande nen kœen nun yanyin na. ⁶ Koni kaja gilen naxan biraxi a yete rafan feene fôxø ra, hali a to a nii ra, a faxaxin na a ra. ⁷ Ixa e yamari na ra alogo e xa findi sôntarene ra. ⁸ Xa muxun mi a kon kaane mali katarabi a denbayaan ma, na bata a me dënkelleyaan na. Na kanna naxu dënkelleyataren xa.

⁹ Kaja gilen naxan xinla lan a sebe dënkelleya yamaan kaja gilene xinle ye fô naxan bata jœe tonge senninna sotø, e nun naxan yi dœxi xemë kedenna xøn ¹⁰ naxan kolonxi a wali fajine xøn dii xuru feen kui hanma xøne yigiyana a konni hanma yama sarijanxin sanne maxa fena* hanma tørø muxune mali fena hanma bira fena wali fajin birin fôxø ra. ¹¹ Koni kaja gilen naxanye munma fori i nama ne xinle sebe bayo e waxøn feene nœ e raxete nen Alaa Muxu Sugandixin fôxø ra, futu xønla yi e suxu. ¹² Nayi, e finde yulubi tongon na nen bayo e bata e layiri tongoxi singen kala. ¹³ Na mœn xanbi ra, bayo wali mi e ma, e luma nen sige banxine de ra. E nafigiyaan sa walitareyaan fari, e lu muxune mafale, e feen fala naxanye mi daxa. ¹⁴ Nanara, a xølin ma kaja gile sungutunne mœn xa dœxø xemë taa yi, e diine bari, e yi e yengi dœxø e denbayaan xøn, alogo e nama fere yo fi en yaxun ma a fala naxin ti. ¹⁵ Amasotø kaja gilena ndee bata kiraan fata, e bira Setana fôxø ra. ¹⁶ Koni xa kaja gilena ndee dënkelleya naxanla nde a denbayani, a xa ne goronna tongo. E nama findi dënkelleya yamaan goronna ra, alogo dënkelleya yamaan xa nœ kaja gilene maliye naxanye luxi kedenyani.

¹⁷ Denkelleya yamaan fonna naxanye tixi yamaan yœe ra ki faji, ne lan e xa xunna kenla dœxode firin nan sotø, a gbengbenna naxanye kawandin bama, e nun naxanye xaranna tima. ¹⁸ Amasotø Kitabun naxa, “I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a dœen xidi.” A mœn naxa, “Walikœen lan nen a yi a saranna sotø.”[†] ¹⁹ Xa muxune dënkelleya yamaan fonna nde tønegema, i nama i tuli mati fô xa sereya firin hanma saxan bata

mini a ma. ²⁰ Naxanye bata yulubin ligø, ne sœnna xa fala birin yetagi, alogo bonne fan xa gaxu. ²¹ N bata i yamari Ala nun Yesu a Muxu Sugandixin nun maleka sugandixine yetagi, a i xa kawandini itoe suxu. I nama muxu yo rafisa e bode xa i kewanle yi. ²² I nama kejœn i yiin se muxune xunna ma Ala maxandini e ti feen na Alaa wanla ra, i yi i yete findi yulubi tongo ferøn na muxune xa. Lu i ya sarijanni.

²³ Inama lu igen gbansanna minjœ, koni i xa manpana ndedi basan a ra alogo i kuiin xa bœrœxø, bayo i furama waxatin birin.

²⁴ Muxuna ndee yulubine makenenma nen benun e xa kiti yiren li. Ndee gbeene kolonma e xanbi nen. ²⁵ A na kii nin, wali fajine makenenma nen hali naxanye mi ligaxi kœnenna ma, ne mi nœ luxunjœ.

6

Sariyana dënkelleya muxune xa

¹ Denkelleya muxun naxanye konyiyaan bun ma, ne lan e xa e kanne binya kiin birin yi alogo Ala xinla nama rayelefu e nun nxø xaranna. ² Konyin naxanye kariye findixi dënkelleya muxune ra, na konyine nama e kanne rayelefu e to findixi dënkelleya muxune ra. Koni fô e xa wali nen e xa dangu bonne ra bayo dënkelleya muxune nan e wanla tønøn sotøma, e xanntenne.

Wule dinane nun nafulu xønxønne

I xa muxune xaran feni itoe ma, i yi e ralimaniya. ³ Xa muxu yo xaran gbete tima, a mi bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fala kendene fôxø ra, e nun Ala kolonna xaranna, ⁴ na kanna rafexi wason nan na, a mi sese kolon. Fe matandine rafan a ma naxi ra e nun sœnxø sœnxøne falane bunne ma. Na nan fama milen nun lantareyaan nun marayelefun nun sike jaxine ra, ⁵ e nun yengœ jantarene muxu xaxili yifuxine tagi, jœndin mi naxanye yi, naxanye yengi a ma fa fala a Ala kolonna findixi nafulu sotø ferøn nan na.

⁶ Anu, tønø gbeen nan Ala kolonna ra, xa en na en wasa so en yii seene yi. ⁷ Amasotø en mi faxi sese ra en yii dunujani ito yi, en mœn mi sigan sese ra en yii. ⁸ Nayi,

* **5:10:** Mœn kaane xøne yisuxu kiina nde nan ito ra. † **5:18:** A mato Sariyane 25.4 nun Kœrenti Singen 9.9 nun Matiyu 10.10 kui.

xa donseen nun dugina en yii, en na en wasa so ne yi. ⁹ Koni naxanye waxi findi feni nafulu kanne ra, ne birama nən tantan feene yi, e susu luti ratixin na e nun kunfa xaxilitare naxi wuyaxin naxanye muxune rasinma halagin nun bənəni. ¹⁰ Amasətə gbeti xənxənnə nan fe naxine birin binla ra. Nde bata mila gbetin xən, e masiga dənkəleyaan na, e kəntəfili fe wuyaxi ti e yətə ma.

¹¹ Koni i tan Alaa muxuna, i gi na feene ma. I tinxinna nun Ala kolonna nun dənkəleyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna nun limaniyaan fen. ¹² I dənkəleyaan geren fəjin so. I habadan nii rakisin suxu, i xilixi naxan ma, i i tixi sereya fəjin naxan na sere wuyaxi yətagi. ¹³ N na i yamarima Ala yətagi naxan niin fima niimaseen birin ma, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin yətagi naxan sere fəjin ba Pənsi Pilati yətagi, ¹⁴ i xa yamarini ito suxu səntareyaan nun fətareyani, han en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi mini kənənni waxatin naxan yi. ¹⁵ Na rabama a waxatin nin Ala naxan saxi,
Ala Barakan Kanna,
Kuntigi Keden Pena,
Mangane Mangana,
Marigine Marigina.

¹⁶ Niin Kan Keden Pena
naxan konna kənən gbeeni
muxe mi e masoe kənənna naxan na,
muxe munma naxan to,
a mən mi nəe toe.
Binyen nun sənbən xa fi a ma habadan!

Amina.

¹⁷ Yamarini ito fi waxatini ito nafulu kanne ma, a e nama waso ayi, a e mən nama e yigi sa nafunli naxan nənma, koni e xa a sa Ala yi naxan en kima seen birin yi fonisireyani alogo en xa lu səwani. ¹⁸ E xa fe fəjin naba, e kewali fəjine yi findi e nafunla ra, e bodene ki fonisireyani. ¹⁹ Na kiini, e nafulu kəndən namarama nən e yətə xa yəen na, e nii rakisi yətəen sətə.

²⁰ Timote, seen naxan taxuxi i ra, na kantan ki fəjni. Fala fuune nun dina suxutare falane, i ne lu na, e nun wulen naxan yatəxi fe kolonna ra naxan en matandima. ²¹ Ndee bata tubi na ma, e masiga dənkəleyaan na.

Alaa hinanna xa lu ε xən.

Kədi Firindena Timote Ma Pəli Alaa Falan Kədi Firinden Timote Ma

Kədi firinden naxan səbə Timote ma, na səbə Romi taan nin (1.17). Pəli suxu nən a sa kasoon na kii xədəxəni (2.9) a yi lu a danna (4.10,16), a yi kawandi falani itoe səbə a fəxərabira kəndən ma xanuntenyani (1.2).

Xərana a falan fələma Ala tantunna nan ma lan Timote a xanuntenyaan nun a dənkəleyaan ma. Hali tərə gbeen nun matandin to xun tixi Yesu a fe Xibaru Fajin nali muxune ma, a Timote yamarima a xa a sənbə so, a yi yəngən so wəkiləni “alo Ala Alaa Muxu Sugandixina sofa tinxinxina” (1.3 han 2.13). A a rakolonma a a xa a liga a yeren ma muxune fe yi naxanye fala fuune tima a findi matandin na e nun sənxə sənxən naxanye tənə mi na, naxanye dənkəleyaan makuyama muxune ra. A yi a fala a xa, a a xa lu alo a tan yetəna, a yi lu tinxinni alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, Timote naxan xaranxi xabu a banxulan jərə waxatini (2.14 han 4.5). A kədin najanna ra, xərana a yetəna mantərəne nan ma fe falama, a yi Ala tantun naxan yi a malima (4.6 han 22).

Xera Pəli gerenna so nən Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni han a siimayaan najanna (4.7). Kitabun xaran muxune fan lan nən, e yi na gerenna so, dənkəleyaan nun dijan nun xanuntenyaan nun sənbə soni, hali e mi gaxu Setana yee ra.

¹ N tan Pəli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xəraan na Ala sagoon xən ma alogo Ala en tuli saxi nii rakisın naxan na Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n xa na rali, n tan nan ito səbəxi, ²n yi a rasiga n nafan dii xəmən Timote ma.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun bəjəe xunbenla fi i ma.

Barika biran nun kawandina

³ N walima Ala naxan xa bəjəe rafixəni alo n benbane a liga kii naxan yi, n barikan birama na xa, n nəma a maxande i xa kəeən nun yanyin na waxatin birin. ⁴ Amasətə,

n nan n miri i ya wugan ma, a xənla n suxuma nən n xa i to alogo n xa lugo səwan na.* ⁵ N xaxili mən i ya dənkəleya kəndən xən, naxan yi i mame Lowisi nun i nga Ewunise yi. N laxi a ra, fa fala a i fan yi. ⁶ Nanara, n na a rabirama i ma, Ala kiseen naxan fixi i ma, i xa na rawali i səbəen na, i naxan sətəxi n na n yiin sa i xunni waxatin naxan yi Ala maxandini. ⁷ Amasətə Ala mi Nii gaxuxin xan fixi en ma koni a Nii Sarıñanxina naxan sənbən nun xanuntenyaan nun sən fajin fima en ma.

⁸ Nba, i nama yagi sereyaan bə en Marigin xa, hanma i yagi n tan ma fe ra hali n to kasoon na a fe ra. Koni en firinna xa tin tərəyaan ma en bode xən lan Yesu a fe Xibaru Fajina fe ma Ala sənbən barakani.

⁹ A tan nan en nakisixi, a yi en xili a en xa sarijan. En kəwanle fe mi a ra de, koni a yetəna fe ragidixina, e nun a hinanna, a naxan fi en ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani benun dunuña xa da.

¹⁰ Koni iki a bata a yita en na en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin minin xən ma kənənni, naxan faxan sənbən nəxi, a yi nii rakisın nun faxatareyaan makenen Yesu a fe Xibaru Fajin xən ma.

¹¹ Ala bata n findi kawandi baan nun xəraan nun karaməxən na Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra. ¹² Nanara, n tərəma feni itoe ra, koni n mi yagixi e fe ra amasətə n dənkəleyaxi naxan ma, n na kolon. N laxi a ra, a nəe n gbeen namarə nən han na ləxəni. ¹³ I fala kəndən naxanye məxi n yii, ne ramara misaala ra xanuntenyaan nun dənkəleyani Alaa Muxu Sugandixin Yesu xən. ¹⁴ Se fajin naxanye taxuxi i ra, ne mara Alaa Nii Sarıñanxin sənbən barakani naxan en yi.

¹⁵ I a kolon fa fala naxanye birin Asi yanani, ne bata n nabəjən, hali Figelo nun Heremogene. ¹⁶ Ala xa Marigin kininkinin Onesiforo a denbayaan ma amasətə a n nii yifan nən n ma sanja ma wuyaxi. A mi yagi n ma fe ra hali n to kasoon na. ¹⁷ A Romi taan li waxatin naxan yi, a yi a tunnafan n fenjəe han a yi n to. ¹⁸ Ala xa Marigin kininkinin a ma na Ləxəni. A feen naxanye liga n xa Efəsi taani, i ne kolon yati!

* ^{1:4:} Timote wuga nən Pəli keli Efəsi taani waxatin naxan yi. A mato Timote Singen 1.3 kui.

2*Yesu a walike fajine*

¹ Nba, i tan n ma diina, i senbe so na hinanni naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini. ² I feen naxanye m̄xi, n naxanye rali sereya wuyaxi yee x̄ori, ne taxu lannaya muxune ra, naxanye fan n̄e muxu gbete ye xaranje.

³ En na en w̄ekile t̄r̄oni en bode x̄on ma bayo en luxi n̄en alo Yesu Alaa Muxu Sugandixina sofa fajine. ⁴ Muxun naxan sofa wanli, na mi basanje dunuja fe gbete ra xa a waxy a kuntigin k̄enēn feni. ⁵ Muxun naxan fan a gima xatajoxoyani, xa na mi a yixodex a gideni giin sariyani, a mi n̄oōn tiye mum̄. ⁶ Xee biin naxan wali x̄odexen k̄ema, na singe xa a gbee x̄ee ma seen s̄o. ⁷ N naxan falama i xa, i miri na ma, amasot̄ Marigin famun fima n̄en i ma ne birin yi.

⁸ I xaxili lu Yesu Alaa Muxu Sugandixin x̄on ma naxan kelixi Dawuda b̄onsənni, naxan keli sayani, alo n na a ralima kii naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajini, ⁹ n t̄r̄oma naxan ma fe ra han n xidi alo fe jaxi rabana. Koni Alaa falan tan mi xide mum̄. ¹⁰ Nanara, n dijaxi t̄r̄one birin bun ma yama sugandixina fe ra, alogo e fan xa kisin s̄o naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini, e yi lu habadan binyeni. ¹¹ N̄ondin nan falani ito ra:

Xa en nun a tan bata faxa en bode x̄on, en nun a tan nii rakisin s̄ot̄ma n̄en.

¹² Xa en na en tunnafan, en nun a tan luma n̄en mangayani.

Xa en na en me a ra, a fan a mema n̄en en na.

¹³ Xa en mi tinxinje ayi, a tan tinxinma n̄en ayi, amasot̄ a mi n̄e a me a yete ra.

¹⁴ Na feene rabira muxune ma, i yi e yamari Ala yetagi, a e xa e yete ratanga matandine ma lan falane bunne ma, matandin naxanye t̄no yo mi na. A e ram̄e muxune nan halagima tun! ¹⁵ I kata, i yi i yete yita Ala ra walike k̄endēn na, naxan wali x̄onne mi mayagi, naxan Alaa n̄ondi falan nalima a kiini. ¹⁶ Xete dina suxutare fala fuune f̄ox̄a ra, amasot̄ naxanye e falama, ne luma e masige Ala kolonna ra n̄en tun. ¹⁷ E falan luxi n̄en alo furen naxan de gboma ayi fatin

ma. Humeneyo nun Fileto na muxune nan yε, ¹⁸ naxanye bata e masiga n̄ondin na. E naxa, a muxune rakelima sayani waxatin naxan yi, na bata dangu. E muxuna ndee denkeleyaan kala. ¹⁹ Anu, Alaa banxin b̄eten saxi sandox̄a k̄endēn naxan fari, na d̄oxi ken, falani itoe k̄erendēnxi a ma, a naxa, "Marigin gbeen muxun naxanye ra, a ne kolon. Xa naxan yo Marigin xinla falama, na xa a xun xanbi so tinxitareyani."*

²⁰ Waliseen sifa wuyaxi nan banxi gbeen, gbeti dixin nun x̄ema dixin na koni a wudi dixin nun a b̄ende ganxin fan na. Ndee rawalima binya feene yi, ndee rawalima binyatare feene yi. ²¹ Xa muxu yo a yete rasarjan na binyatareya feene ma, a luma n̄en alo walise binyaxina. A to sarijan, a kanna n̄e a rawale wali fajin birin yi. ²² I gi foningeyaan waxatin kunfa feene ma. E nun naxanye Marigin batuma b̄oje fixen na, ε bira tinxinyaan nun denkeleyaan nun xanuntenyaan nun b̄oje xunbenla nan f̄ox̄a ra ε bode x̄on. ²³ I me xaxilitareyaan nun daxuyaan fe matandine ra, i yi a kolon fa fala a ne fama yengen nan na. ²⁴ Anu, Marigina walikeen mi lan a yengen so. Koni a lan n̄en a fan birin na, a findi karamox̄a fajin nun muxu dijixin na. ²⁵ A lan n̄en a xa fe matandine matinxin limaniyani alogo Ala xa a ligā e yi e kewanle maxet̄, e yi n̄ondin kolon. ²⁶ E yi xaxili s̄o, e e yete ba Yinna Manga Setanaa luti ratixine ra, e suxi naxanye ra alogo e xa lu a sagoni.

3*Dunuja rajanna fe*

¹ A kolon fa fala a waxati donxene x̄odexma ayi n̄en. ² Amasot̄ muxune findima n̄en wasodene nun gbeti x̄onxonne nun yete matox̄e nun yandadene nun konbi tiine ra. E murute e s̄ot̄ muxune ma, e findi wali faji kolontarene nun dina kolontarene ra, ³ e nun hinantarene nun kininkintarene nun muxu xili kalane nun yete suxutarene nun muxu yee x̄odexne nun fe faji rabane yaxune ⁴ e nun yanfantenue nun kufadene nun yete yigboon naxanye waxon feene rafan

* 2:19: Yatene 16.5

e ma dangu Ala ra. ⁵ E e yete findi Ala kolonne ra, koni e e mema n̄en a s̄enben na. I makuya na muxune ra. ⁶ Ndee ε ye, ne e yete rasoma n̄en banxine kui muxu rakunfa feen na, naxanla naxanye s̄enbe mi gbo dinani, e yi ne masōt̄ yulubin goron binyen naxanye xun ma naxanye mabandunxi kunfan sifan birin x̄o. ⁷ Na naxanle katama n̄en e xa xaran, koni e mi n̄ondin kolonje mumε! ⁸ Na xemene luxi n̄en alo Yannesi nun Yanberesi naxanye Musa matandi.* Xemeni itoe fan n̄ondin matandima na kii nin. E xaxinli fuxi, e denkeleyaan bata findi bɔnɔn na. ⁹ Koni ne mi sige yeen na mumε amasōt̄ muxun birin e xaxilitareyaan kolonma n̄en, alo Yannesi nun Yanberesi liga kii naxan yi.

Kawandi dənxene

¹⁰ Koni i tan bata n̄ ma xaranna kolon, e nun n̄ kewanle nun n̄ n̄enigen nun n̄ ma denkeleyaan nun n̄ ma dijan nun n̄ ma xanuntenyaan nun n̄ ma tunnafanna ¹¹ e nun n̄ ma besenxonyaan nun n̄ ma t̄or̄yana. T̄or̄on sifan mundun na, n̄ mi naxan toxi Antiyoki nun Ikonyon nun Lisi-tire taane yi? Besenxonyaan sifan mundun na n̄ mi naxan to? Koni Marigin yi n̄ xunba ne birin yi. ¹² Naxanye birin waxi a x̄o ma, e xa sigan ti Ala kolonni Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, ne besenxonyama n̄en. ¹³ Koni muxu naxine nun naxanye e yete findima dina muxune ra, ne yanfanma naxuyaan nin tun, e bonne mayenden, e fan yi mayenden. ¹⁴ Koni i tan, i xaranxi feen naxan ma, i denkeleyaxi naxan ma yati, lu na yi amasōt̄ i i karamox̄ne kolon. ¹⁵ Xabu i dii j̄ore waxatini, i Kitabu Sarjjanxin yire sebexine kolon naxan n̄o xaxinla fiye i ma lan kisi feen ma denkeleyaan x̄o Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. ¹⁶ Amasōt̄ Kitabun sebenla birin fataxi Ala nan na. A fan xaran ti seen nun tantanna yabi seen nun fe matinxin seen nun muxu xuru seen na tinxinna ma ¹⁷ alogo Alaa muxun xa kamali, waliseen yi lu a yii wali fajin birin k̄ xinla ma.

* **3:8:** Yahudiyane namunne xaranna kui, woyimeen naxanye Musa matandi Misiran yamanani, ne yi xili na kiini. A mato Xor̄yaan 7.11 nun 7.22 kui.

4

¹ N na i yamarima Ala yetagi e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan faxa muxune nun muxu niiramane birin makitima, naxan makenenma a mangayani. ² Alaa falana fe kawandin ba, xa a fala waxatin fan, xa a mi fan, i wekile. I muxune s̄onna fala, i e maxadi, i e ralimaniya, i yi e xaran dijan birin yi. ³ Amasōt̄ waxatin fama n̄en, muxune mi tinma xaran kendēn ma. E birama e yete waxon feene nan fɔxɔ ra, e lu karamox̄ne malanje e yete xa, naxanye e xaranma e tunla rafan feene ma. ⁴ E yi e tunla ba n̄ondi falane ra, e yi e tuli mati taline ra. ⁵ Koni i tan, i xa i yete suxu feen birin yi, i tunnafan t̄or̄one bun ma, i Yesu a fe Xibaru Fajin nali, i yi i ya wanla birin nakamali.

⁶ Amasōt̄, n tan bata lu alo minse saraxa bɔxɔnxina, n̄ siga waxatin bata maso. ⁷ N bata yenge fajin so, n̄ nan n̄ ma giin danna li, n̄ lu denkeleyani. ⁸ To xanbi ra, n̄ tinxinyaan n̄o s̄ot̄on kontonna s̄ot̄ma n̄en Marigin naxan namaraxi n̄ xa, a naxan firma n̄ ma na lɔxɔni, a tan naxan findixi kiti sa tinxinxin na. N tan kedenna mi a ra koni a fa feen x̄onla naxanye birin ma.

⁹ Kata, i fa n̄ f̄ema mafuren! ¹⁰ Dunujani ito to rafan Demasi ma, a bata n̄ nabejin a siga Tesaloniki taani. Kiresen yi siga Galati yamanani. Tito yi siga Dalamatiya yamanani. ¹¹ Luka nan keden pe fa n̄ f̄ema. E nun Maraka birin xa fa amasōt̄ a n̄o n̄ maliye n̄en walideni. ¹² N bata Tikiko rasiga Efesi taani. ¹³ I n̄ema fe waxatin naxan yi, n̄ bata n̄ ma gubaan nun n̄ ma k̄edine lu Karapo konni Tirowasi taani, i fa e xel̄e n̄ xa a gbengbenna naxanye sebexi kidine ma.

¹⁴ Siyakin Alesandire bata fe x̄elen liga n̄ na han! Marigina a saranje a wanla ra. ¹⁵ I fan xa a fe liga i yeren ma, amasōt̄ a nxo falane matandi n̄en a naxin na!

¹⁶ N nan n̄ yete xun mafala singen naxan ti kitisadeni, muxu yo mi n̄ mali, birin yi n̄ nabejin. Koni Ala nama e suxu na ra. ¹⁷ Marigin nan n̄ mali, a yi n̄ s̄enbe so alogo n̄ xa kawandi kamalixin ba, siyane birin yi a me, n̄ yi xunba yatane de. ¹⁸ Marigina

n xunbama nən fe naxin wanle birin ma,
 a yi n nakisi alogo n xa so a mangayani
 ariyanna yi. Binyen xa fi a tan ma habadan
 han habadan, amina.

Xəntən dənxene

¹⁹ N xa Pirisila nun Akila xəntən e nun
 Onesiforo a denbayana. ²⁰ Erasite bata
 lu Kərenti taani, n bata Tirofime furaxin
 fan lu Mileti taani. ²¹ Kata, i xa fa benun
 xunbeli waxatin xa a li.

Ewubulo i xəntən, e nun Puden nun
 Linosi nun Kelodiya e nun en ngaxake-
 denne birin.

²² Marigin xa lu i niini. Ala xa hinan ε ra.

Tito Pəli Alaa Falan Naxan Nasiga Tito Ma

Tito findi dənkəleya muxun nan na. Yahudiya mi yi a ra (Galati Kaane 2.1-3). Pəli fəxərabira fajin nan yi a ra, bayo a tan nan yi Kərenti Kaane nun xəraan tagini tənma (Kərenti Kaane Kedi Firindena 7.6-16). Kitabun yireni ito səbə Tito ma waxatın naxan yi, a yi Kireti fəxə ige tagi bəxəni. Xəra Pəli bata yi a yamari a a xa dənkəleya muxune xun mato a ra mənni, a yi dənkəleya yamane yəba ki fajı (1.5).

Xərana falan xun soxi a falan fələdeni (1.4). Sora singen naxalan dənkəleya yamaan kuntigine fe nan ma (1.5-16). Sora firindeni, Tito kawandi xuine nan sətəma lan dənkəleya muxune masuxu kiin ma dənkəleya yamanı: Xəmə fonne nun naxalan fonne nun banxulanne nun konyine masuxu kiina (2.1-15). Dənkəleya muxune lan e xa naxan liga, sora saxanden na nan yitama en na, e lu e bode yi bəxə xunbenli, e mayitaxunna matanga (3.1-11). Kədin yi rəjan Pəli a yamarine nun xəntən xuine ma (3.12-15).

Kitabun yireni ito xaran muxune lanma nən e yi a famu fa fala maxadi xuiin naxan a kui, na mi səbəxi Tito xan keden xa. Kəntəfili feen naxanye e kui, ne nan dənkəleya yamaan ma waxatin birin.

Xəntənna

¹ N tan Pəli nan ito səbəxi naxan findixi Alaa walikeen na, e nun Yesu a Muxu Sugandixina xərana alogo a muxu sugandixine xa dənkəleya, e nəndin kolon, e lu Ala kolonni. ² Na dənkəleyaan nun na nəndin fataxi habadan nii rakisin sətən yigin nan na, Ala en tuli sa naxan na xabu waxatine fələni, Ala naxan mi nəe wulen falə. ³ A bata a falan makenən a waxatini kawandin xən ma a naxan taxu n na Alaa yamarin xən ma, en nakisimana.

⁴ N ni ito səbəxi Tito nan ma, n ma diin yətəna en ma dənkəleyani.

Fafe Ala nun Yesu Alaa Muxu Sugandixa en nakisimaan xa hinanna nun bəxə xunbenla fi i ma.

Tito a wanla fe

⁵ N bata i lu Kireti yamanani alogo feen naxan yitən daxi luxi, i xa na yəba, i yi dənkəleya yamaan fonne dəxə taan birin yi fata n ma yamarine ra. ⁶ Dənkəleya yamaan fonne xa findi muxune ra fe mi naxanye ra, naxalan keden kanne, e diine dənkəleyaxi, muxune nama e diine yate yətə suxutarene ra hanma xurutarene.

⁷ Dənkəleya yamaan xunmatoon xa findi muxun na fe mi naxan na, amasətə Alaa wanla taxuxi a tan nan na, a nama findi yətə yigboon na, hanma bəxə maxələna, hanma dələ minna, hanma naxan bəxən mafura tə, hanma gbeti xənxənna tinx-intareyani. ⁸ Koni a xa xəjəne yisuxu ki fajı, fe fajin xa rafan a ma, a xuruxi, a tinxin, a sarijan, a yətə suxi. ⁹ A xa a səbə so nəndin falan ma alo a xaranxi a ma kii naxan yi, alogo a xa nə bonne ralimaniye xaran kəndəni, a yi fe matandine tantanna yita e ra.

¹⁰ Muxu wuyaxi na, a gbengbenna Yahudiya dənkəleya muxun naxanye banxulanyaan falan tima, naxanye findixi murutədene ra naxanye fala fuune tima, e bodene rakunfa. ¹¹ I xa ne dəeñe suxu, amasətə denbaya kalane nan ne ra, fata e xaranne ra naxanye mi daxa, e na ligama yagitarayaan nin nafulu feen na. ¹² E yətəen kon kaa nabina nde nan a fala, a naxa, “Wule falan nan Kireti kaane ra waxatin birin, alo sube xəjəne, fudi naxinten salayaxine.” ¹³ Nəndin nan na falan na. Nanara, e sənna fala e xa kati alogo e xa dənkəleya kəndən sətə, ¹⁴ e yi ba e tuli matiyə Yahudiyane taline ra, e nun yamarin naxanye fata na muxune ra naxanye e mexi nəndin na. ¹⁵ Seen birin sarijan muxu sarijanxine yii, koni sese mi sarijan muxu xəsixine nun dənkəleyatarene yii. E xaxinla nun e səndəmən birin xəsixi. ¹⁶ Ne a falama nən a e Ala kolon, koni e e mexi Ala ra e kəwanle yi. E haramuxi, e mi fala suxə, e mi nəe wali fajı yo rabə.

¹ Koni i tan ma falane xa lan xaran kəndən nan ma. ² A fala xəməe fonne xa, a e xa e yətə suxu, e findi muxu binyene ra, e nun muxu xuruxine. E yi e səbə so dənkəleyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna ma.

³ A fala naxalan fonne fan xa, a e kəjaan xa lan Ala batun ma. E nama findi muxu xili kalane nun dələ minne ra. E xa muxune xaran fe fajin ma ⁴ alogo e xa nə sungutunne maxaranje e xəməne nun e di-ine xanun kiin ma, ⁵ e findi naxalan xuruxine ra, naxanye luma sarijanni, naxanye walima denbayani, e jənigen fan, e xuru e xəməne ma alogo muxu yo nama Alaa falan nayelefū.

⁶ I mən xa banxulanne fan nalimaniya na kiini, a e xa xuru feen birin yi. ⁷ I tan yətəen xa findi misali fajin na i kəwali fajine yi. I ya xaranna xa findi nəndin na binyeni. ⁸ I fala kəndəne ti, yalagi mi naxanye yi, alogo i yəngəfane xa yagi amasətə e mi fe yo toxi en tan na e naxan fale.

⁹ A fala konyine xa, a e xa xuru e kanne ma, e yi e kənen feen birin yi. E nama e tandi, ¹⁰ e nama e muňa, koni e xa e lannayaan yita e ra waxatin birin alogo en nakisimana Alaa xaranna xa xunnay-erenna sətə feen birin yi.

¹¹ Ala bata a hinanna makənen muxun birin xa kisin sətəma naxan xən. ¹² Na en xaranma nən, a en xa xətə Ala kolontareyaan fəxə ra e nun dunuňa rafan feene, en yi en xuru tinxinna nun Ala kolonna ma dunuňani ito yi, ¹³ en nəma hərin mame en yengi naxan ma, en ma Ala sənbə kanna nun en nakisimaan Yesu a Muxu Sugandixina binyen makənenma ləxən naxan yi. ¹⁴ A bata a yətə fi en ma fe ra alogo a xa en xunba en ma sariya suxutareyaan birin yi, a yi yama rasarijanxin sətə a yətə xa, naxanye səbə soxi wali fajine rabaan ma.

¹⁵ I lan i xa falan ti muxune xa na kii nin, i yi e ralimaniya, i yi e sənna fala i sənbən birin na. Muxu yo nama i rajaxu.

3

*Denkəleya muxun lan a xa feen naxanye
liga*

¹ A fala dənkəleya muxune xa a e xa xuru mangane nun kuntigine ma, e yi e falane suxu. E xa e yitən kewali fajin sifan birin xili ma. ² E nama muxu yo rayelefu, e xa findi fe yitənne nun muxu diňaxine ra, e limaniya muxune birin xa. ³ Amasətə a fələni, xaxilitarene nun murutəde tununxine nan yi en na. En yi en ma kufan nun en waxən feene birin ma konyiyaan nan bun. En yi en ma dunuňa yi gidi nabama naxun nun xəxələnyaan nin. Xənnantenyaaan yi lu en nun bodene tagi. ⁴ Koni en nakisimana Ala to a fanna nun a xanuntenyaan makənen en xa, ⁵ a yi en nakisi. Anu, a mi yi na ligaxi nun a en bata fe tinxinxine liga, koni fə a kinink-ininna fe ra. A bata en nakisi fata en ma marafuna igeni, en yi xətə, en bari. En yi dunuňa yi gidi nənen sətə Alaa Nii Sarijanxin barakani, ⁶ a naxan dəfexin nagodo en ma, en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, ⁷ alogo en xa tinxin a yəe ra yi a hinanna barakani, en yengi yi lu habadan nii rakisin sətə feen ma en kəen na.

⁸ Nəndin nan na falan na. A xəli n ma i xa kankan a falan ma, alogo naxanye na la Ala ra, ne xa e səbə so wali fajin ma. Na feene nan lan, ne nan tənə gbo muxune birin ma. ⁹ Koni i yətə ratanga fe matandi xaxilitarene ma e nun muxune benbane xinle fəsəfəsən nun lantareyaan nun sənxa sənxa naxanye fataxi sariyan na, amasətə ne tənə mi na, e ligama fuyan. ¹⁰ Muxun naxan mayitaxunna rasoma yamani, i na a rakolon waxatin naxan yi sanja ma keden han firin, i masiga na ra. ¹¹ A kolon a na kanna xaxinli fuxi. A nəma yulubin ligama, a yətə yalagima.

Yamari dənxəne

¹² N na Aritema rasiga i fəma waxatin naxan yi hanma Tikiko, kata i fa n fəma Nikopoli taani, bayo n waxi a xən ma, n xa xunbeli waxatin ti mənni. ¹³ I xa sariya karaməxə Senasi nun Apolosi mali e fanda feen na e sigatini alogo sese nama dasa e ma. ¹⁴ Fə en ma muxune fan xa e xaran nən fe fajin rabaan ma e yi e tunnafan, alogo e xa nə e mako xədəxəne gasə, e mən nama lu dəxi fuu.

¹⁵ N fɔxɔ ra muxune birin i xəntən. Nxu
dənkəleya muxune xəyine birin xəntən.
Ala xa hinan ε birin na.

Filemon Pəli Alaα Falan Naxan Nasiga Filemon Ma

Filemon yi findixi dənkeleya muxu kənden nan na. Yanyina nde, a yi Kələsi taan dənkeleya yamaan nin. Xəra Pəli xəyin nan yi a ra (fala tide 1). Konyina nde yi a yii, naxan yi xili Onesimo, naxan a gi a kanna ma. En mi a kolon Onesimo nun Pəli e bode kolon kii naxan yi, bayo Pəli yi kasoon na. Koni Onesimo fan findixi dənkeleya muxun na. Pəli yi a ragidi a xa a raxetə a kanna ma, a kedini ito səbə naxan ma, a xa a rasuxu a konni, koni a nama a suxu konyi gixin na, koni alo a ngaxakedenna dənkeleyani. Konyin naxan a gi a kanna ma, na yi naxankatama nən a xədəxən na.

A yelin xanbini Filemon nun a fəxərabirane xəntənje (1-3), Pəli yi barika bira Ala xa Filemon ma dənkeleyaan nun a wəkilena fe ra (4-7). A mən yi mayandin ti Onesimo a fe ra, naxan sigama a kanna fəma (8-22). Kitabun yireni ito rajanxi xəntənne nan ma, en mən muxu wuyaxi xili toma a kui, naxanye Pəli kədi səbəxin kui a naxan nasiga Kələsi kaane ma (Kələsi Kaane 4.10,12,14 Arikipe fan xinla səbəxi fala tide firindeni Kitabun yireni ito yi e nun Kələsi Kaane 4.17). Yanyina nde Onesimo siga nən kədi firinne ra Kələsi taani Kələsi kaane ma e nun Filemon ma.

En Pəli a fanna toma nən Kitabun yireni ito kui. A ito səbəxi a xəyin Filemon ma, koni a mi yamari yo fixi a ma, a mi a karahanxi sese ma, a mi a sariyane baxi a yii Onesimo xun ma. Koni a a rabirama a ma nən, e nun naxanye birin Kitabun yireni ito xaranma, fa fala a Alaa xanuntenyaan muxune kejaañ maxetəma nən.

Xəntənne

¹ N tan Pəli naxan findixi kasorasaan na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, nxu nun ngaxakedenna Timəte nan ito səbəxi nxu xanuntenna nun nxu walike boden Filemon ma, ² e nun Apiya nxu magiləna e nun Arikipe nxu yengə so bodena e nun dənkeleya yamaan naxanye e malanma i konni.

³ En Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi e ma.

Filemon ma xanuntenyaan nun a dənkeleyaya fe

⁴ Filemon, n nəma n ma Ala maxandə waxati yo yi, n barikan birama a xa nən i ya fe ra, ⁵ amasətə n bata a me i dənkeleyaxi Marigi Yesu ma kii naxan yi, i mən a yama sarijanxin birin xanuxi. ⁶ N na Ala maxandima alogo ngaxakedenna naxan fataxi i ya dənkeleyaan na, na xa a ligə i fe fajin birin kolon ki fajı, en naxanye sətəxi Alaa Muxu Sugandixin barakani. ⁷ Ngaxakedenna, i ya xanuntenyaan bata səwa gbeen fi n ma, a yi n nalimaniya, bayo i bata yama sarijanxin birin nii yifan e ma.

Pəli yi Filemon mafan

⁸ Nanara, hali n to nəe susue i yamarə Alaa Muxu Sugandixini fa fala a i xa feen naba naxan daxa, ⁹ koni n ni i mafanma xanuntenyaan nin, n tan Pəli xəmə fonna, e nun iki kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra. ¹⁰ Nayi, n na i mafanma n ma dii Onesimo a fe ra, n findixi naxan baba ra kasoni. ¹¹ A tənə mi yi i ma waxati danguxini, koni iki, a tənən luma en birin ma nən.

¹² N bata a raxetə i ma iki, a tan naxan nafan n ma alo n niina. ¹³ A yi rafan n ma nun, a lu n fəma be, alogo a xa wali n xa i funfuni, n kasoon na waxatin naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra. ¹⁴ Koni n mi waxi fefe ligə feni, ba i sagoon na, alogo i ya wali fajin nama findi karahanna ra, koni a xa findi i jənige ma feen na.

¹⁵ Yanyina nde, Onesimo masigaxi i ra nən waxatidi tun, alogo i mən xa a sətə habadan, ¹⁶ anu konyi gbansan mi fa a ra sənən, koni a bata dangu konyin na, a bata findi i rafan ngaxakedenna ra. A rafan n tan ma, koni a xa rafan i tan ma dangu n tan na adamadiyani e nun Marigini.

¹⁷ Nayi, xa i n yatexi i xəyin nan na, i xa Onesimo fan yisuxu alo i n yisuxuma kii naxan yi. ¹⁸ Xa a tinxintareyaan ligaxi i ra, hanma xa a lan a xa sena nde raxetə i ma, na goronna sa n tan xun ma. ¹⁹ N tan yətəen nan ito səbəxi n yiin na, n tan Pəli. N na i yii raxetəma nən, koni n mi waxi a

fala feni i xa fa fala i tan lan i xa i niin so n yii. ²⁰ Ngaxakedenna, yandi na fe fajin liga n xa Marigina fe ra, n nii yifan n ma Alaa Muxu Sugandixin barakani.

²¹ N to laxi i ra a i n xuiin suxuma n̄en, n xa ito s̄eb̄e i ma. N na a kolon i nde ligama n̄en dangu n ma falan na. ²² I m̄n xa yigiya banxina nde yit̄n n yee ra amas̄t̄o n laxi a ra, n m̄n xet̄ema n̄en ε ma ε Ala maxandin barakani.

Xəntən dənxene

²³ Epafirasi naxan n f̄ema kasoon na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, na i xəntənma. ²⁴ N walik̄e bodene Maraka n̄un Arisitaraki nun Demasi nun Luka, ne birin i xəntən.

²⁵ Ala xa Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε niini.

Heburune Alaa Falan Naxan Nasiga Heburune Ma

Naxan yo na Kitabun yireni ito xaran a yeren ma, a luma nən na kanna xa alo a kawandi rameen nin. Kitabun yireni ito səbəxi nən alo kawandi ba dixin na. Kitabun yireni ito rajanna a yitama a səbəxi muxune nan ma. A mən mi a səbəxi muxun fan mayitaxi. Yanyina nde, Kitabun yireni ito səbəxi Romi kaane nan ma (13.24). Feen naxan kolonxi Kitabun yireni ito səbəxi muxuna fe yi, Yahudiyan na a ra naxan dənkəleyaxi Marigi Yesu ma. Muxun naxan a səbəxi, a Tawureta nun Yaburi Kitabun yirene kolonxi ki fani. A Kitabun yireni ito səbəxi Yahudiya gbətəye ma naxanye fan bata yi dənkəleya Yesu ma alo a tan. Koni, e to jaxankataxi Yesu xinla fe ra, e xətematən na a ra Yahudiya dinan ma. E yi e məma nən dənkəleyaan na Yesu ma. Kitabun səbəxi muxuna e kawandima nən a e xa e sənbə so e dənkəleyani, a yi Alaa Muxu Sugandixin fisamantenyaa mayita alogo e nama xətə e namun fonne ma. Yanyina nde Kitabun yireni ito səbəxi nən nəe tonge saxan Yesu keli xanbi sayani.

Kitabun yireni ito yitaxunxi yire dəxə firin nan na. A yire singena (1.1-10.18) Alaa Muxu Sugandixinna fisamantenyana feen nan falama. Fa fala a dangu nabine ra (1.1-3), a mən dangu malekane ra (1.4-2.18), a dangu Nabi Musa nun Yosuwe ra (3.1-4.13); a tan nan keden findixi habadan saraxan na, a gbo dangu Layiri Fonnan saraxarali gbeene ra (4.14-7.28); a saraxa kamalixin baxi nən naxan ba sanja ma keden pe a muxune rakisi han habadan, a dangu Layiri Fonnan saraxa wuyaxine birin na (8.1-10.18).

Kitabun yire firindena (10.19-13.19) na muxune sənbə soma alogo e xa lu dənkəleyani (10.19-39) e nama xətə dina gbətə ma. En misali kəndəne toma mənna nin lan Layiri Fonnan dənkəleya muxune ma (Sora 11), a mən a falama dənkəleya muxune yəen xa lu tixi Alaa Muxu Sugandixin na, e yi nəən sətə alo a

tan (12.1-11). A yelin xanbini yamarina nde fiyə e ma e nun a yi e kawandi (12.12-13.19), Kitabun səbəxi muxun a rajanma duba tiin nan ma e nun xəntənne (13.20-25).

Kitabun səbəxi muxun mi danma fala jaxuməne xan tun ma alogo a xa a Kitabun xaran muxune mali e tunnaxəleni. A a yəbama e xa a dənkəleya muxune tərəma dunuya ayi, a mən yi Alaa Muxu Sugandixinna wanla xunna fala. Fa fala a faxan bata kisi feen nakamali saraxa yo mi yi nəe naxan nakamale. Nayi, a muxune mafanma e xa lu Alaa Muxu Sugandixin fəxə ra. En fan lan en Habadan Alaa Muxu Sugandixin fisamantenna xuiin suxu.

Yesu gbo malekane xa

¹ Waxati danguxini, Ala falan ti nən en benbane xa nabine xən sanja ma wuyaxi nun ki wuyaxi yi. ² Koni a falan tixi en tan xa waxati rajanni ito nin a Dii Xəmən xən. A bata daala birin sa a Dii Xəmən sagoni alo a kəəna. A dunuya daxi a tan nan baraka yi. ³ Alaa Dii Xəmən findixi a binyen nərən nan na. Ala maligan yetəen nan a ra. A dunuya yisuxi a falan sənbən nan na. A to yelin yulubi xafarin nakamale, a yi dəxə Ala Sənbən Birin Kanna yiifanna ma ariyanna yi.

⁴ Alaa Dii Xəmən tiden yi gbo ayi dangu malekane ra, a yi xinla fi a ma naxan dangu e xinle ra. ⁵ Bayo, Ala mi a falaxi a maleka yo xa, a naxa,

“N ma dii xəmən nan i tan na,
n bata findi i fafe ra to.”*

A mən mi a fala maleka yo xa, a naxa,
“N findima nən i fafe ra,
i fan yi findi n ma dii xəmən na.”†

⁶ Ala to a diin nafa dunuya yi alo dii singena, a mən naxa,

“Alaa malekane birin xa a batu.”‡

⁷ A mən yi a fala malekane fe yi, a naxa,
“Alaa malekane luma nən alo foyena,
a walikəne yi lu alo təe dəgena.”§

⁸ Koni a mən yi a fala a dii xəməna fe yi, a naxa,

“Ala, i luma nən i ya mangaya gbedeni habadan!

* **1:5:** Yaburin 2.7

† **1:5:** Samuyəli Firinden 7.14

‡ **1:6:** Sariyane 32.43

§ **1:7:** Yaburin 104.4

I ya manga dunganna yi findi tinxinyaan
taxamaseňna ra.
⁹ Tinxinna rafan i ma,
fe jaxin mi rafan i ma.
 Nanara, Ala, i ya Ala bata i rafisa i bodene
xa
a səwa turen sa i xunni i sugandi feen na.”*
¹⁰ A mən naxa,
“Marigma, i bəxə xənna da nən
xabu a fələni.
 I yii fəxən nan kore xənna ra.
¹¹ Ne birin danguma nən,
koni i tan luma nən na.
 Ne birin forima nən
e kala alo dugina.
¹² I yi e yisa alo domana,
e yi masara alo dugina,
koni i tan luma nən i kiini,
i siin fan dan mi na mumə!”†
¹³ Ala mən mi a fala a maleka yo xa, a
naxa,
“Dəxə n yiifanna ma,
han n yi i yaxune sa i sanna bun.”‡
¹⁴ Malekane mi findixi Alaa walike
totarene xan na ba, a naxanye rasigama
kisi muxune malideni?

2

E jəxə lu kisi feen xən

¹ Nanara, en bata feen naxanye mə, fo
en xa en jəxə lu nən ne xən alogo en
nama kiraan bej̄in. ² Amasətə, malekane*
fa xərayaan naxanye rali en benbane ma
lan sariyan ma, ne birin suxutareyaan
saranma nən a kala muxune ra alo a daxa
kii naxan yi. ³ Nayi, en fa ratangama di, xa
en na en mə kisi gbee sifani ito ra, Marigm
yətəen singe naxan nali, na xanbi ra, a
rame muxune fan yi a jəndin yita en na?
⁴ Ala fan e sereya baan fari sa nən taxam
masenne nun kabanako feene nun sənbə
fe sifa wuyaxi ra, a yi a Nii Sarıjanxin
kewanle yitaxun e ra a sagoni.

Yesu en nakisimana

⁵ Awa, en yire famataon naxan ma fe
falama, Ala mi na luma malekane xan
sago yi. ⁶ Koni sereyani ito səbəxi Kitabun
yirena nde yi, a naxa,
“Nanse dajəxən na,

i to i yengi dəxi a xən.
 Nanfera i jəxə luxi adamadiin xən?
⁷ I a daxi nən,
a nərən yi maso malekane ra.
 I binyen nun xunnayerenna fi a ma.
⁸ I bata seen birin lu a bun.”†
 A to seen birin luxi adamadina nən bun,
Ala mi sese lu naxan mi xuru a nən bun.
 Hali na, iki en mi a toma fa fala seen
birin muxuna nən bun ma. ⁹ Koni en
na a toma fa fala, Ala Yesu magodo nən
waxati dungidi dangu malekane ra, alogo
a xa faxa masətə Alaa hinanna xən muxune
birin xa. Iki en na a mangayaan binyen
nun a xunna kenla toma a faxana fe ra a
tin naxan ma. ¹⁰ Ala naxan seen birin da a
yətəxa, a yi waxy adamadi wuyaxi raso feni
a binyeni. Na yi lanxi, a to en nakisimana
fe rakamali a tərən xən.

¹¹ Bayo Yesu naxan muxune rasarıjanma
e nun a naxanye rasarıjanxi, ne birin fafe
keden. Nanara, Yesu mi yagima a fale ne
ma, “Ngaxakedenne.” ¹² A naxa Kitabuni,
“N na i xinla ralima nən ngaxakedenne ma.
N ni i matəxəma nən yamaan ye.”‡

¹³ Kitabun mən naxa, “N nan n yigi sama
Ala nin.” A mən naxa, “Nxu nun n ma diine
nan ito ra, Ala naxanye fixi n ma.”§

¹⁴ Nayi, bayo Yesu a muxune findixi
adamadiine nan na fati bəndən nun wunli,
Yesu fan yətəen bata lu alo e tan. Na ma,
a yi Yinna Manga Setana halagi a yətəna
sayaan xən ma sənbən yi naxan yii sayaan
xun na. ¹⁵ A na ligaxi nən alogo naxanye
yi sayaan gaxun konyiyani e dunuňa yi
gidini, a xa ne xərəya. ¹⁶ Amasətə a mi
faxy malekane xan malideyi, koni fə Ibu
rahima bənsənne. ¹⁷ Na nan a ligə, a yi lu
alo a ngaxakedenne feen birin yi, alogo a
xa nə saraxarali kuntigyaan wanla ke Ala
xa kininkininna nun təgəndiyani, a yi Ala
solona yamaan yulubine xafari feen na.
¹⁸ Bayo Setana kataxi a xa a fan natantan, a
tan yətəen yi tərəna feni, nayi, a ferəna a xa,
a yi muxune mali e nəma e ratantan feene
de waxatin naxan yi.

* ^{1:9:} Yaburin 45.7-8 † ^{1:12:} Yaburin 102.26-28 ‡ ^{1:13:} Yaburin 110.1 * ^{2:2:} Yahudiyane namunne
xaranna kui, Nabi Musa Alaa sariyane sətxi malekane nan xən ma. † ^{2:8:} Yaburin 8.5-7 ‡ ^{2:12:} Yaburin 22.23
§ ^{2:13:} Esayi 8.17-18

3***Yesu dangu Nabi Musa ra***

¹ Nanara, ngaxakeden muxu rasarijanxine,
Ala bata ε tan naxanye xili, ε xaxili lu Yesu a
fe xən, Alaa Xeraan nun Saraxarali Kuntigi
Singena, en naxan ma fe falama yamani.
² Muxu təgəndiyaxin nan yi a ra Ala xa,
naxan a sugandixi alo Musa yi kii naxan yi
Alaa banxin birin yi.* ³ Banxi tiina xunna
kenla gbo dangu banxin yetεen na. Nanara,
Yesu a xunna kenla gbo Musaa xunna
kenla xa. ⁴ Awa, muxune nan banxine
tima, koni Ala nan seen birin daxi. ⁵ Musa
tan təgəndiya nən wali kədeni Ala xa a
banxin muməni, a sereyaan ba lan na
feene ma Ala yi fama naxanye ligadeni.
⁶ Koni Alaa Muxu Sugandixin tan luxi na
alo Alaa Dii Xəmen naxan a banxin xun na.
En findixi a banxin nan na, xa en na en
wəkile, en yi en ma yigin namara en naxan
matəxəma.

Matabuna Alaa yamaan xa

⁷ Nayi, alo Alaa Nii Sarıjanxina a falaxi
kii naxan yi, a naxa,
“Xa ε Ala fala xuiin me to,
⁸ ε nama ε bəjəni xədəxə
alo ε yi murutəxi Ala ma waxatin naxan yi,
ε yi matoon xun ti Ala ra tonbonni.
⁹ ε benbane n bunba nən mənni, e yi n
matandi,
hali e to n kəwanle birin to jee tongue
naanin.
¹⁰ Nayi, n xələ nən na waxatin muxune ma,
n naxa,
‘E bəjən makuya n na waxatin birin,
e mi n ma kiraan xən.’

¹¹ N yi n kələ n ma xələni, n naxa,
‘E mi soε n ma matabudeni mumε! ’†
¹² Ngaxakedenne, ε a ligə ε yeren ma,
bəjən jaxin nun dənkəleyatareyaan nama lu
ε sese yi naxan a ligε ε xətə habadan Ala
fəxə ra. ¹³ Koni ε bode ralimaniya ləxə yo
ləxə, fanni en mən na waxatini Kitabun
naxan ma fa fala “To” alogo ε tan nde
nama tantan yulubin xən, ε tengbesenjə
ayi. ¹⁴ Amasətə en bata findi Alaa Muxu
Sugandixin gbeene ra, xa en lu en ma
təgəndiyaan singeni, han a rajanna.

¹⁵ Kitabun naxa,

“Xa ε Ala fala xuiin me to,
ε nama ε bəjəni xədəxə
alo ε yi murutəxi Ala ma waxatin naxan
yi.”‡

¹⁶ Awa, ndee yi ne ra, naxanye Alaa falan
me, e murutə a xili ma? Ne findixi mux-
une nan na Musa naxanye ramini Misiran
yamanani. ¹⁷ Ala xələ ndee ma jee tongue
naanin? Naxanye yulubin ligə, e faxa ton-
bonni. ¹⁸ Ala a kələ ndee a fe ra, a e mi soε
a matabu yireni? Naxanye tondi a falan
suxə, a yi falan tima ne nan ma fe yi.§
¹⁹ En bata a to nayi, fa fala e mi yi nəe soε
matabudeni lan dənkəleyatareyaan ma.

4***Matabudenia Alaa muxune xa***

¹ Nayi, Ala to en tuli sa, a en nəe soε nən
a matabuden, en na a ligə en yeren ma
nayi alogo ε tan nde nama lu alo ε fulaxi
na ra. ² Bayo Alaa falan Xibaru Fajin nali
nən en fan ma alo na waxati danguxin
muxune. Koni e falan naxan me, na tənə
yo mi lu e tan ma, amasətə naxanye a ramə,
ne mi a suxu dənkəleyani. ³ En tan naxanye
dənkəleyaxi, en tan soma nən na matabu-
deni alo Ala a fala kii naxan yi, a naxa,
“N bata n kələ n ma xələni, n naxa,
‘E mi soε n ma matabudeni mumε!’ ”*
Anu, Alaa wanla bata yi kamali xabu
dunuja da waxatini. ⁴ Amasətə ito falaxi
Kitabun yirena nde yi xii soloferedena fe
yi, a naxa, “Ala yi a matabu a wali kəen xii
soloferede ləxəni.”† ⁵ A mən naxa Kitabun
yireni ito yi, “E mi soε n ma matabudeni
mumε!” ⁶ Na bunna nən fa fala ndee
gbətəye soε nən, ba muxune ra naxanye
singe Alaa falan Xibaru Fajin me, e mi
so lan e fala suxutareyaan ma. ⁷ Nanara,
waxati xunkuye to dangu, Ala mən yi ləxə
nən sa, a yi na feen fala Dawuda a
Kitabun kui, a yi na ləxə nən xili sa fa fala
“To.” A naxa,
“Xa ε Ala fala xuiin me to,
ε nama ε bəjəni xədəxə.”

⁸ Awa, xa Yosuwe bata yi yamaan naso
Alaa matabudeni nun, Ala mi yi ləxə gbətə a
fe falə na xanbi ra. ⁹ Na bunna nən fa fala
matabuden mən Alaa yamaan xa yəen na.

* 3:2: A mato Yatəne 12.7 kui. † 3:11: Yaburin 95.7-11 ‡ 3:15: Yaburin 95.7-8 § 3:18: A mato Yatəne
14.1-35 nun Yaburin 95.11 kui. * 4:3: Yaburin 95.11 † 4:4: Dunuja Fələn 2.2

10 Amasətə muxu yo so Alaa matabudeni, na fan a matabuma nən alo Ala a matabuxi kii naxan yi. ¹¹ Na ma, en kata en so matabudeni, alogo muxu yo nama findi fala suxutaren na alo en benbane.

¹² Amasətə Alaa falana, niiramaan na a ra, a sənbən gbo, a dəen xanxan dangu silanfanna də firin kannra. [‡] A soma nən han a səndəmən nun niin yətəen fata, e nun fatin nadəxədene nun fasane. A muxun miriyane nun a natane makitima nən. ¹³ Ala dali se yo mi luxunxi a ma. Ala feen birin toma. En birin en dəntəgəma nən a xa.

Saraxarali kuntigin nan Yesu ra

¹⁴ Nanara, bayo saraxarali kuntigi gbeena en yii naxan kelixi kore, Yesu Alaa Dii Xəməna, nayi en na en səbə so en ma dənkəleyani, en naxan ma fe falama yamani. ¹⁵ Amasətə en ma saraxarali kuntigina en ma fangatareyaan kolon, bayo Setana kata nən a fan natantandeni kiin birin yi alo en tan, anu, a mi yulubi yo ligi. ¹⁶ Nanara, en na en maso Ala hinantenna manga gbedən na xaxili ragidini alogo en xa kininkininna nun hinanna sətə en makoon naxanye ma.

5

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

¹ Saraxarali kuntigine birin sugandima nən adamadiine yə, alogo e xa wali Ala xa, e yi kise ralixine nun saraxane ba yulubi xafarin na. ² E nəe xaxilitarene nun muxu tantanxine famunyə nən, bayo e tan fan yətəen tantanma. ³ E yulubi xafari saraxane bama e tan yətena fe ra na nan ma, e nun yamaan xa. ⁴ Muxu yo mi saraxarali kuntigiyaa xunna kenla fenyə a yətə xa. Ala nan a xilixi alo a Haruna xili kii naxan yi.

⁵ A na kii nin, Alaa Muxu Sugandixin mi saraxarali kuntigi binyen sətə a yətə ra, koni Ala a fala nən a xa, a naxa, "N ma dii xəmən nan i tan na, n bata findi i fafe ra to."*

⁶ A mən yi a fala Kitabun yire gbətə yi, a naxa, "Saraxaraliin nan i ra habadan, alo Melikisedeki yi kii naxan yi."†

⁷ Yesu yi dunuya yi waxatin naxan yi, a yi Ala maxandima, a xuini te, a yəegen yi mini, a yi Ala mafan naxan yi nəe a rakise sayaan ma. Ala yi a xuiin name bayo a yi xuruxi a ma. ⁸ Koni hali Alaa Dii Xəmən to a ra, a a xaran nən fala suxun ma a tərəne yi. ⁹ Yesu a fe kamali waxatin naxan yi, a yi findi habadan Marakisi Tiin na muxune xa naxanye birin a xuiin suxuma. ¹⁰ Ala yi a findi saraxarali kuntigin na alo Melikisedeki yi kii naxan yi.

Senbə soon dənkəleyani

¹¹ Fe wuyaxi nxu kui a fala daxin na ε xa lan feni ito ma, koni a yəba raxələ ε xa, bayo ε mi a famuma xulen. ¹² A yi lan nun ε yi findi karaməxəne ra waxatini ito yi, anu han iki ε makoon mən ε xaran muxun ma lan Alaa falan fe singene ma. ε luxi alo dii jəren naxan mən xijən na bayo ε mi donse xədexən donyə singen. ¹³ Muxun naxan mən xijə minni, dii jəren nan na ra. A mi xaranna kolon lan tinxinyaan ma. ¹⁴ Koni fonne nan gbee donse xədexən na. Naxanye dənkəleya bata kəxə, ne bata e yətə xaran fe fajin nun a jəxin tagi rabaan ma.

6

¹ Nanara, en dangu Alaa Muxu Sugandixina xaranna fe singene ra, en siga yəen na, hali en nama fa xətə fe fələne ma sənən alo itoe: en na en xun xanbi so fena wali jəxine yi naxanye muxun xalima yahannama, e nun dənkəleyana Ala ma, ² e nun xaranna muxu rafu feene ma igeni e tubi xinla ma e nun yii saan muxune ma Ala maxandini e nun faxa muxune rakenla sayani e nun habadan kitina. ³ Xa Ala tin, en sigə nən yəen na.

⁴ Amasətə naxanye bata yi kənənna sətə sanja ma keden, e Ala kisin sətə, e yi Alaa Nii Sarıjanxin sətə, ⁵ naxanye bata yi Alaa falan jəxunna kolon e nun waxati famatəən sənbəne, ⁶ ne na ba dənkəleyani, e mi fa nəe raxətə sənən, e mən yi tubi. Amasətə ne luxi nən alo e mən Alaa Dii Xəmən nan gbangbanma wudin ma, e yi a rayarabi yamaan yətagi.

⁷ A misaala, bəxən naxan tule igen sətəma waxatin birin, a si seene sabati a

‡ 4:12: Silanfanna: Sofane yəngəsə dəgəməna.

* 5:5: Yaburin 2.7 † 5:6: Yaburin 110.4

kanna xa, Alaa barakan nan na ra. ⁸ Koni bɔxən naxan janle nun tansinne tunna raminima, na tənə mi na, a masoxi Alaa dangan nan na. A rajanni, təen yi a gan.

⁹ Koni n xanuntenne, hali nxu falan tima na kiini, nxu laxi a ra, a fe gbete nan ε tan yee ra lan ε kisi feen ma. ¹⁰ Bayo tinxitare mi Ala ra. A mi jinanma ε wanle xən, e nun ε xanuntenyaan naxan yitaxi a ra ε to a yama sarijanxin malima han iki. ¹¹ Nxu waxi a xən ma, ε keden kedenna birin xa lu na tunnafanni han a rajanna alogo ε yengi seen naxanye ma, ε ne sətə. ¹² Nxu mi waxi, ε xa tunnaxələ ayi. Koni fə ε xa na dənkələya muxune raliga naxanye dija alogo Ala ε tuli saxi naxan na, ε na sətə.

Alaa layirina

¹³ Ala IburaHima tuli sa waxatin naxan yi, a yi a kələ a yetə yi, bayo muxe mi na a kələe naxan yi naxan gbo a tan xa. ¹⁴ A yi a fala, a naxa, "N na i barakama nən han! I bənsənna wuyama ayi nən."* ¹⁵ IburaHima yi dija, a yi a legeden, Ala a tuli sa naxan na, a yi na sətə. ¹⁶ Adamadiine e kələma fena nde yi naxan gbo e tan xa, e kələn yi e falan sənbe so alogo muxune nama e matandi. ¹⁷ Nanara, Ala yi IburaHima tuli sa, a yi a kələ alogo naxanye yi lan e na feen sətə, ne xa a kolon a na fe ragidixin mi masarama. ¹⁸ Ala na liga nən alogo en tan naxanye a falan findixi en yigin na en xaxili tixi naxan na, en xa limaniya ki faj, a to na yitaxi en na fe firinna xən, naxanye mi maxətə, Ala mən mi wulen falε. ¹⁹ Na yigina en yii alo kunkin balana a rati seen na igen bun ma† naxan sigama han yire sarijanxin yε masansan dugin xanbi ra en niin nasuxu seen na barakani ²⁰ Yesu singe soxi en xa dənaxan yi, bayo a bata findi habadan saraxarali kuntigin na, a lu alo Melikisedeki.

7

Melikisedeki saraxaraliyani

¹ Melikisedeki* nan yi Salemi mangan na e nun Kore Xənna Alaa saraxaralina.

* **6:14:** A mato Dunuja Fələn 22.16-17 kui. † **6:19:** Kunkin balani ito findixi wure gbee konkərənxina nde nan na naxan xidima kunkin ma yələnxənna ra. A wolima igeni alogo a xa sa digi gemena nde ra igen bun ma, a kunkin naxara. Yireni ito niin gbee maraxara seen misalixi na kunki raxara seen nan ma. * **7:1:** Melikisedeki a feen mato Dunuja Fələn 14.17-20 kui. † **7:5:** A mato Yatene 18.21 kui.

Iburahima yi kelima yengeni waxatin naxan yi, a mangane nə naxan yi, Melikisedeki yi siga a ralandeni, a yi duba a xa. ² Iburahima yi a se tongoxine birin yaganna so a yii. Melikisedeki xinla bunna neen "Tinxin Mangana." Salemi mangan nan mən yi a ra nun, na fan bunna neen "Bəjə Xunbeli Mangana." ³ A baba mi kolon, a nga mi kolon, a xabila mi kolon, a siimayaan fələn nun a rajanna mi kolon. A luxi nən alo Alaa Dii Xəmena naxan luma saraxaraliyani habadan.

⁴ ε a gbo kii mato, hali en benba IburaHima yetəen seen naxanye tongo yengeni, a ne yaganna so a tan nan yii. ⁵ Sariyan naxa, a Isirayila yamaan bənsənna lan e xa yaganna so Lewi bənsənna muxune nan yi, saraxaraline.† Anu, ngaxakedenne nan e ra, e birin minixi IburaHima bənsənna nin. ⁶ Melikisedeki tan mi yi findixi Lewi bənsənna muxu ra, koni a yaganna sətə nən IburaHima ra, Ala naxan tuli sa. Melikisedeki yi duba a xa. ⁷ Anu, matandi mi naxan na, naxan duban tima, na dangu duba sətən na. ⁸ Lewi muxun naxanye yaganne rasuxu, ne faxama nən, koni Melikisedeki tan mabinni, Kitabun naxa a na mi faxaxi. ⁹ Na kui a luxi alo Lewi bənsənna muxun naxanye yaganna rasuxuma, hali ne fan yaganna ba nən Melikisedeki xa IburaHima sabun na. ¹⁰ Bayo Lewi bənsənna muxune mən yi e benba IburaHima fatini, a naralan Melikisedeki ra waxatin naxan yi.

¹¹ Xa feene yi nəe rakamale Lewi bənsənna saraxaraliyaan barakani nun, yamaan sariyan sətə naxan xən, e makoon mi yi birama saraxaraliya gbetə ma na xanbi ra nun naxan luxi alo Melikisedeki hali ba Haruna bənsənne ra. ¹² Bayo saraxaraliyaan na masara, fə sariyan fan xa masara. ¹³ Feni itoe fala Yesu naxan ma fe ra, na barixi bənsən gbetəni, saraxaraliin munma yi mini bənsənna naxan yi. ¹⁴ A kolonxi nayi fa fala en Marigin barixi Yuda bənsənna nin. Awa, Musa saraxarali feen fala waxatin naxan yi, a mi na bənsənna fe

fala.

Saraxarali gbete alo Melikisedeki

¹⁵ Feni ito fixama nən dangu na ra xa saraxarali gbete fa naxan luxi alo Melikisedeki ¹⁶ naxan mi findixi saraxaraliin na sariyan xən a benbane fe ra, koni a findixi saraxaraliin na a faxatareyaan nan sənbəx xən. ¹⁷ Amasətə Kitabun bata a fala, a naxa, “Saraxaraliin nan i ra habadan, alo Melikisedeki yi kii naxan yi.” ¹⁸ Awa, yamari fonna bata ba na a sənbətareyana fe ra, a tənə to mi yi na. ¹⁹ Bayo sariyan mi sese rakamalixi. Koni yigi fisamantenna bata mini, en na en masoma Ala ra naxan baraka yi.

²⁰ Na fe nənən mi tixi kələn xanbi. Bonne findi saraxaraline ra waxatin naxan yi, na kələ sifan mi ti. ²¹ Koni Yesu findixi saraxaraliin na kələn nan xən, Ala a fala a xa waxatin naxan yi, a naxa,

“Marigin bata a kələ,
a mi a xuiin maxetema, a naxa,

‘Saraxaraliin nan i ra habadan.’ ”[§]

²² Kələni ito bata Yesu findi layirin xui kəndən na en tan xa.

²³ Saraxarali singene yi wuya bayo e yi faxama, ²⁴ koni Yesu tan luun nən habadan. A saraxaraliyaan fan luma nən habadan. ²⁵ Nayi, a nəe muxune rakise nən yati naxanye fama Ala ma Yesu barakani amasətə a tan luma nən habadan Ala solona fe nan na.

²⁶ En makoon yi na saraxarali kuntigi sifan nan ma: naxan sarijan, a mi fe naxi rabama, fe mi naxan na, naxan mi yulubi kanne ye, naxan yitexi kore xənna ma. ²⁷ A tan mi ligaxi alo saraxarali kuntigine bonne, amasətə ne saraxan bama ləxə yo ləxə e yetə yulubine fe ra e nun yamaan yulubine fe ra. Koni Yesu tan a yetə ba nən saraxan na yamaan yulubine fe ra sanja ma keden pe han habadan.

²⁸ Musaa sariyan yi adamadi sənbətarene nan dəxəma saraxarali kuntigine ra, koni Ala a kələ falan naxan ma sariyan xanbi ra, na a Dii Xəmən nan dəxəma naxan bata yelin kamale han habadan.

8

Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na

¹ En ma falan birin xunna nan ito ra: En ma Saraxarali Kuntigin dəxi Alaa Mangaya gbedən yiifanna ma ariyanna yi. ² A walima yire sarijanxin yetəni, Marigma a yetə batuden naxan tixi, adamadiine mi naxan ti.

³ Saraxarali kuntigin birin dəxi nən alogo e xa kiseene nun saraxane rali Ala ma, nayi fə sena nde xa lu a fan yii a naxan bə saraxan na. ⁴ Xa a yi dunujani nun, a mi yi findima saraxaraliin na nun, amasətə gbeteye na naxanye Ala kiseene ralima alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

⁵ Na saraxaraline walima yire sarijanxin naxan yi, mən findixi ariyanna fe misaala nun a nininna nan na. Nanara, Ala Musa rakolon na ki, a to yi Ala Batu Bubun tima, a naxa, “A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na a misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi.” ⁶ Koni iki, Yesu bata wanla sətə naxan fisa saraxaraliin bonne wanla xa bayo a bata fa layirin na naxan fan Layiri Fonna xa, bayo na en tuli sa feen naxanye ra, ne fan a fonna xa.

⁷ Xa fe yo mi yi layiri singen na nun, [†] en mako mi yi fa a firinden ma nun. ⁸ Koni Ala yi feen to a muxune ra, a yi a fala, a naxa, “Marigin naxa, ‘Na waxatin fama, n layiri nənən xidima nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.

⁹ A mi ligama
alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,
n to e yii rasuxu
n yi e ramini Misiran yamanani.
Amasətə e mi n ma layirin suxu,
n fan yi e rabejin.’
Marigin naxa na kiini.

¹⁰ Layirin ni i ra,
n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.

Marigin naxa iki:
Na waxatin na dangu,
n na n ma sariyane sama nən e xaxinli,
n yi e səbə e bəjəni.
N findima nən e Ala ra,

^{‡ 7:17:} Yaburin 110.4 ^{§ 7:21:} Yaburin 110.4 ^{*} ^{8:5:} Xərəyaan 25.40 ^{† 8:7:} Layiri singena fe mato Xərəyaan 24.3-8 kui.

e yi findi n ma yamaan na.

¹¹ Muxu yo mi fa a boden maxaranma, muxu yo mi a fale a ngaxakedenna xa, a naxa, 'I xa Marigin kolon,' bayo e birin n kolonma nən, keli muxudin ma han muxu gbeena.

¹² N dijama nən e tinxintareyaan ma, n yi e yulubine xafari."‡

¹³ Ala to na layirin xili sa a nənəna, na bunna nəen a nənəna bata lu a fonna nəxoni. Seen naxan bata fori, na tununma nən.

9

Yesu saraxana

¹ Layiri singen kui, yamarina ndee yi na nun lan Ala batu feen nun a yire sarijanxina fe ma dunuja muxune naxan tixi a xa. ² E Ala batu bubun ti nən nayi. Na bubun kui singen yi xili Yire Sarijanxina. Lenpune dəxə seen yi na, e nun tabanla nun burun naxanye ralixi Ala ma. ³ Ye masansan dugin firinden xanbi ra, bubu kui gbete yi na naxan yi xili Yire Sarijanxi Fisamantenna, ⁴ e nun a wusulan saraxa grande xəma daxina, e nun a Layiri Kankirana.* Xəmaan yi saxi na kankiraan birin ma. Xəma kundidin yi na kui, Manna don-seen† fan yi na kui. Haruna dunganna fan yi kankiraan kui naxan bata yi a mañingi e nun gəmə walaxane layirin yi səbəxi naxanye ma. ⁵ Na Layiri Kankiraan xun ma, maleka gubugubu kan nərəxine sawuran yi na. E gubugubune yi bandunxi kankiraan dəraganla xun ma, Ala solonaden na. Koni en nama na feene birin yəba iki.

⁶ Feene birin to yitən na kiini, saraxara-line yi soma nən na yire singeni waxatin birin alogo e xa e wanla rakamali. ⁷ Koni yiren firindeni, saraxarali kuntigin nan tun keden yi soma na sanja ma keden nəen bun ma. Anu, fə a saraxan wunla xali, a yi a rali a yətə yulubine nun yamaan yulubine xafari seen na. ⁸ Alaa Nii Sarijanxin munma yi a kiraan makənen yamaan yi soma yire sarijanxi fisamantenni naxan xən Ala batu bubu singen yi tixi waxatin

naxan yi. ⁹ Misaala nan na ra waxatini ito xa. Nanara, kiseene nun saraxan naxanye yi ralima Ala ma, ne mi yi nəe Ala batu muxune səndəmene sarijanje. ¹⁰ Tonna nan tun yi ne ra lan donseene nun min seene ma e nun fati maxana e dinan kiine ma, naxanye yi daxa han waxati nənən yi a li.

¹¹ Koni Alaa Muxu Sugandixin to fa alo saraxarali kuntigin naxan fe fajine rafa, a danguxi Ala Batu Banxi fisamantenna nin naxan kamalixi, muxune mi naxan tixi, dunuja gbee mi naxan na. ¹² Yesu to so Yire Sarijanxi Fisamantenni, a mi kətən wunla xan ba saraxan na de hanma tura dina, a yətə wunla nan ba sanja ma keden pe, a yi en xunba habadan. ¹³ Amasətə kətən wunla hanma turana, e nun pinge gile ganxin xubena, xa ne xuya muxu xəsixine ma, na yi e fati bəndən nasarijan, ¹⁴ nayi, Alaa Muxu Sugandixin wunla sənben gbo dangu na ra! Amasətə, a bata a yətə ba saraxa fetaren na Ala xa, Alaa habadan Nii Sarijanxin barakani. Na wunla en səndəmene sarijanma nən kewali nəxine ma naxanye en faxama, en yi nə habadan Ala batue.

¹⁵ Na nan a ligaxi Yesu findixi layiri nənən sabun na alogo Ala naxanye xilixi, ne xa nəhabadan kəen sətə, a e tuli sa naxan na. A faxa na nan ma, a findi e xunba seen na yulubine yi naxanye ligaxi na layiri singen waxatini. ¹⁶ Amasətə xa layirin xidixi lan muxuna nde kəe yitaxunna ma, na mi kamale fə na kanna na faxa. ¹⁷ Kəen mi taxunma fanni a kanna mən nəyə fə a na faxa, a layirin yi rakamali. ¹⁸ Nanara, hali layiri singen yətəna, a mi fələ benun wunla xa mini. ¹⁹ Musa to yelin yamarine birin fale yamaan birin xa fata sariyan na, a yi turadine nun kətəne wunla tongo, e nun igena, e nun yəxəe xabe gbeela, a yi wunla xuya Sariya Kitabun nun yamaan birin ma nəxənden na naxan xili hisopina.‡ ²⁰ A yi a fala, a naxa, "Wunli ito nan layiri xidi seen na, Ala ε yamarixi naxan suxu feen ma."§ ²¹ Musa mən yi wunla xuya Ala Batu Bubun

‡ **8:12:** Yeremi 31.31-34 * **9:4:** 9.4 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui. † **9:4:** Manna donsena a fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. Donseene nan yi a ra Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni.

‡ **9:19:** Hisopi findixi sansi bili xurudin nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen səbəxi Xərəyaan 12.22 kui. § **9:20:** Xərəyaan 24.3-8

nun a rawali seene birin ma. ²² Sariyan kui, fayida seen birin nasarianxi wunla nan xən, anu, xa wunla mi mini, yulubin mi xafare.

Yesu saraxan nan yulubin xafarima

²³ A yi daxa na seene xa rasarijan na kii nin, bayo e findixi ariyanna seene misaale nan na. Koni ariyanna seene yeteen yi daxa e rasarijan saraxan na naxan dangu ne ra. ²⁴ Amasot Alaa Muxu Sugandixin mi soxi yire sarijanxini, muxune naxan tixi, denaxan findixi ariyanna misaala gbansanna ra, koni a soxi ariyanna yeteen nin, alogo a xa ti Ala yetagi en xa iki. ²⁵ A mi soxi a yete badeni saraxan na sanja ma wuyaxi alo saraxarali kuntigin soma kii naxan yi yire sarijanxi fisamantenni jee yo jee sube wunla ra a yii. ²⁶ Bayo xa na nan yi a ra nun, Yesu yi toroma nen nun sanja ma wuyaxi xabu dunuja da waxatina. Koni iki, waxati rajanni, a bata mini kenenni sanja ma keden han habadan, a a yete ba saraxan na, a yi yulubine birin jan. ²⁷ Adamadiine birin faxan nen sanja ma keden pe, na xanbi ra kitin yi a li. ²⁸ Alaa Muxu Sugandixin fan findixi saraxan na na kii nin sanja ma keden pe, a muxu wuyaxi yulubin jan. A mən fama nen, koni a mi fama yulubi xafari feen na. A fama a legeden muxune nan nakisideyi.

10

Yesu saraxana

¹ Musaa sariyan findixi fe famatone maligan nan na, e tan yeteen mi a ra. Nanara, saraxan naxanye bama waxatin birin jee yo jee, ne mi nəe Ala batu muxune rakamale. ² Xa e yi nəe na ra nun, muxune mi yi luyə e be waxatin birin. Bayo Ala batu muxune yi sarijanma nen nun sanja ma keden han habadan, e mi yi fa e yete kolonje yulubi tongon na nun. ³ Koni na jee yo jee saraxane muxune yulubine rabirama e ma nen. ⁴ Amasot turaan wunla nun siin wunla mi nəe yulubin janje mumē!

⁵ Na nan a ligaxi, Yesu fa dunuja yi waxatin naxan yi, a yi a fala Ala xa, a naxa, "I mi waxi saraxane nun kiseene xən,

koni i bata n fati bəndəni tən n xa,

⁶ Saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.

⁷ Nayi, n yi a fala,

n naxa, 'N tan ni i ra.

N ma fe səbəxi Kitabuni.

Ala, n bata fa i tan sagoon ligadeni.* "

⁸ Awa, a naxan singe fala, a naxa, "Saraxane nun kiseene nun saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma." Anu, sariyana e ba feen yamarixi. ⁹ Na xanbi ra, a mən yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra, n bata fa i sagoon ligadeni." Nayi, a yi saraxa singene ba na, a yi a masara a nənən na. ¹⁰ Yesu Alaa Muxu Sugandixin a sagoon naxan ligaxi, a yi a fati bəndən ba saraxan na, na en sarijanma nən sanja ma keden pe han habadan.

¹¹ Saraxaraline birin e wanla kəma ləxə yo ləxə. E saraxane bama yeyə, naxanye mi nəe yulubin xafare! ¹² Koni Yesu tan, na saraxa keden peen nan ba yulubine fe ra, a yi dəxə Ala yiifanna ma han habadan.

¹³ Iki a Ala maməma alogo a xa a yaxune lu a sanna bun ma. ¹⁴ Amasot muxun naxanye rasarijanma, a bata ne rakamali saraxa keden peen xən han habadan.

¹⁵ Alaa Nii Sarijanxin fan na feen seren bama en xa. A fala singen naxan ti, a naxa, ¹⁶ "Layirin ni i ra nxu nun Isirayila kaane naxan xidima:

Na waxatin na dangu,
n nan n ma sariyane sama nən e bəjəni,
n yi e səbə e xaxinla ma.[†]

Marigin naxa na kiini.

¹⁷ A mən naxa,

"N mi fa n xaxili luma e yulubine
nun e sariya kala feene xən sənən."

¹⁸ Anu, ne na mafelu, saraxa mi fa bama yulubina fe ra.

En na en tunnafan

¹⁹ Nayi, ngaxakedenne, en xaxili ragidixi so feen na yire sarijanxi fisamantenna nin Yesu wunla barakani. ²⁰ A so deen naxan nabixi en xa, kira nənən nan na ra naxan tixi nii rakisin ma, en nəe sigə ye masansan dugin xanbi ra naxan xən, kiraan naxan findixi a fati bəndən na.

²¹ En ma saraxarali kuntigin nan Ala Batu

* **10:7:** Yaburin 40.7-9 † **10:16:** Yeremi 31.33-34 naxan bata yi səbə nun Heburune 8.8-12 kui.

Banxin xunna, ²² nayi, en xa en maso Ala ra bɔjɛ sarijanxin nun dənkəleya defexini, en bɔjɛn to sarijanxi feene birin ma, en xaxinla en yalagima naxanye ma, en fati bəndən to maxaxi ige sarijanxin na. ²³ En lu en tiyɛ en yigina fe ra yamani, amasətə naxan en tuli saxi, na tinxin. ²⁴ En na en jɔxɔ lu en bode xɔn ma, en yi en bode rawɛkile xanuntenyaan nun wali fajri rabaan ma. ²⁵ En nama en mɛ en ma malanne ra alo muxuna ndee darixi a lige kii naxan yi. Koni en na en bode ralimaniya waxatin birin, alo en to Marigina lɔxɔn toon masoe.

²⁶ En yelin xanbini jɔndin kolonna sətə, xa en na a rakeli a ma, en lu yulubin ligɛ, saraxa mi fa en yii sənən yulubin mafelu feen na, ²⁷ fɔ kiti famatɔɔn nun tɛɛ gbeen gaxuna naxan Ala matandi muxune halagima. ²⁸ Ala sariyan naxan so Musa yii, naxan yo na yi na kala, na kanna yi faxama kininkintareyaan nin, xa muxu keden hanma firin bata sereyaan ba. ^{‡ 29} Awa, na kanna mi saranjɛ a kewanle ra ba, naxan na Alaa Dii Xemena fe rayelefu, hanma naxan na Alaa layirin xidi wunla rafeyá naxan a sarijanma, hanma naxan na Ala hinantenna Nii Sarijanxin nasətə? ³⁰ Bayo en tan a kolon naxan a falaxi, a naxa, "N tan nan gbeɛjɔxɔ tiin na, n tan nan donle saranma e yatene ra." E nun mən, a naxa, "Marigina a yamaan makitima nən." ³¹ Gbalon na a ra xa muxun bira habadan Ala ra.

³² Na lɔxɔ singene fe xa rabira ε ma, ε Alaa kənenma sətə waxatin naxan yi. ε tunnafan nən yɛngɛ xədəxən nun tɔrɔyani na waxatini. ³³ E yi ε konbima yamaan yetagi waxatina nde yi, e ε tɔrɔ. Waxati gbɛtɛ, naxanye na fe sifan sətə, ε kafu nən ne ma. ³⁴ E yi kininkinin kasorasane ma, ε yi tin səwani muxune yi ε yii se seene tongo, bayo ε yi a kolon fa fala ε yii se fisamattenne ramaraxi habadan. ³⁵ Nayi, ε xaxili ragidixi naxan ma, ε nama na rabejin, bayo a findima nən kəntən gbeen na ε xa. ³⁶ E makoon tunnafanna ma, alogo ε na Ala sagoon liga, a ε tuli sa naxan na, ε yi na sətə.

³⁷ Amasətə Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa,
"A bata lu ndedi, siya di,
naxan fama, na yi fa,
a mi fa buma.

³⁸ Koni n ma tinxin muxun nii rakisin sətəma nən
a dənkəleyaan xɔn.*

Anu, xa naxan xətə a xanbi ra,
na kanna mi n kənenjɛ."

³⁹ En tan mi xətəma en xanbi ra, en yi halagi, koni en luma dənkəleyani nən, en niin yi kisi.

11

Dənkəleyaya fe

¹ En na la en yigin na, en yi xaxili ragidi feen ma en mi naxan toma, na nan dənkəleyaan na. ² A singe ra muxune sereya fajin sətə e dənkəleyaan nan xɔn.

³ Dənkəleyaan xɔn, en na a kolon fa fala dunuja daxi Ala fala xuiin nan ma. Nana, en seen naxanye toma ne mi fataxi fe toxine ra.

⁴ Dənkəleyaan xɔn, Habila yi saraxan ba Ala xa naxan yi fisa Kayini gbeen xa. Ala yɛtɛen yi sereyaan ba a saraxana fe ma, fa fala, a tinxin muxun nan a ra. Dənkəleyaan xɔn, hali Habila to bata faxa, koni a mən falan tima.*

⁵ Dənkəleyaan xɔn, Xenɔki yi te kore xənna ma, a mi faxa, a mi fa to sənən. Amasətə Ala bata yi a xali. Benun a xa xali kore, a bata yi na serejɔxɔyaan sətə nun fa fala a bata Ala kənen. ^{† 6} Muxu yo mi Ala kənenjɛ dənkəleyaan xanbi, bayo naxan fama Ala ma, fɔ na xa la a ra nən fa fala Ala na yi, e nun muxun naxanye a fenma, Ala ne kəntənna fima nən.

⁷ Dənkəleyaan xɔn, Nuhan to rakolon fe famatone fe yi, a munma yi naxanye to, a yi kunkin nafala Ala yɛeragaxun ma a tan nun a denbayaan nakise naxan kui. A dənkəleyaan yi findi dunuja muxun bonne yalagi xunna ra, a tan yi tinxyaan sətə a keen na dənkəleyaan xɔn.

⁸ Dənkəleyaan xɔn, Ala to Iburahima xili, a yi a falan suxu, a siga na yamanani, a yi naxan sətəma a keen na, hali a to mi yi

‡ 10:28: A mato Sariyane 19.15 kui. § 10:30: Sariyane 32.35-36 * 10:38: Xabakuki 2.3-4 * 11:4: A mato Dunuja Fələn 4.3-10 kui. † 11:5: A mato Dunuja Fələn 5.18-24 kui.

a kolon a sigan dənaxan yi. ⁹ Denkeleyaan xən, Ala a tuli sa yamanan naxan na, a dəxə mənni xəjəyani. A yi lu bubune kui, alo Isiyaga nun Yaxuba fan a ligə kii naxan yi, Ala naxanye fan tuli sa na kəe kedenna ra. ¹⁰ Amasətə Iburahima yi taan nan maməma nun naxan bətən sa kii kəndə, Ala naxan ma fe yitən, a yi a ti.‡

¹¹ Denkeleyaan xən, Iburahima fan yi sənbən sətə a nə diin sətə hali a to bata yi fori, hali gbantan to yi Saran fan na, amasətə naxan bata yi a tuli sa, a yi laxi na kanna tinxinyaan na. ¹² Nanara, hali faxan to bata yi maso a ra, a bənsən wuyaxi bari nən, naxanye yi wuya alo sarene hanma baan xən jəmənsinna naxanye xasabin mi nəe yate.

¹³ Na muxune birin faxa denkeleyaan nin. Ala e tuli sa naxanye ra, e mi ne sətə, koni e e to nən wulani, e səwa e fe ra. E yi e ti a ra fa fala a xəjən nun sigatiin nan tun e tan na dunujani ito yi. ¹⁴ Naxanye falan tima na kiini, ne a yitama nən fa fala a e dəxəden nan fenma e yetə xa. ¹⁵ E keli yamanan naxan yi, xa na xənla yi e susu nun, waxatina nde e yi fərən sətəma nən e xətə na. ¹⁶ Koni e yi taa fisamantenna nan fenma, naxan findixi ariyanna ra. Nanara, na yagin mi Ala ma, e na a xili a e Ala, amasətə a bata taani tən e xa.

¹⁷ Denkeleyaan xən, Ala to wa Iburahima kəjaan fəsəfəsə feni, Iburahima mi tondi Isiyaga bə saraxan na a xa. Ala naxan tuli saxi, na yi tin a dii xəmə kedenna bə saraxan na, ¹⁸ hali Ala to bata yi a fala a xa nun, a naxa, "Naxanye yatəma i bənsənna ra, ne minima Isiyaga bənsənna nin."* ¹⁹ Iburahima yi laxi a ra nun fa fala a Ala nəe Isiyaga raketə nən sayani. A dii xəmen mən yi raxetə a ma, na feen yi findi taxamasenna ra.

²⁰ Denkeleyaan xən, Isiyaga yi duba Yaxuba nun Esayu xa lan waxati famatəne ma.

²¹ Denkeleyaan xən, benun Yaxuba xa faxa, a duba nən Yusufu a dii xəmə keden

kedenne birin xa. A yi a tingilimati a dun-ganna xunna, a yi Ala batu.

²² Denkeleyaan xən, benun Yusufu xa faxa waxatin naxan yi a Isirayila kaane ramini feen fala nən Misiran yamanani, a yamarin fi lan a binbina fe ma.

²³ Denkeleyaan xən, Musa bari waxatin naxan yi, a sətə muxune yi a luxun kike saxan, bayo e bata yi a to, a dii fajin nan yi a ra, e mi gaxu mangana tənna yee ra.

²⁴ Denkeleyaan xən, Musa to gbo, a mitin e xa a xili fa fala Misiran Mangana dii təməna dii xəməna. ²⁵ A yi tin a ma a e nun Alaa yamaan xənaxankata e bode xən, benun a xa lu yulubini xənaxunni naxan mi buma. ²⁶ A yi rafan a ma, a xa xənaxankata Alaa Muxu Sugandixina fe ra benun a xa Misiran yamanan nafunle sətə bayo a yee yi tixi a kəntən famatən na.

²⁷ Denkeleyaan xən, Musa yi keli Misiran yamanani, a mi gaxu mangan xələ feen na. A yi a tunnafan alo a yi Ala totaren toma nun. ²⁸ Denkeleyaan xən, a yi Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla† yamarine suxu, a wunla xuya banxine dəne ma alogo Halagi Ti Malekan nama Isirayila dii singene faxa.

²⁹ Denkeleyaan xən, Isirayila kaane yi Baa Gbeela gidi, alo e yi xaren nan na, koni Misiran kaane to kata gidideni e birin yi mamin igeni.

³⁰ Denkeleyaan xən, Yeriko taan nabilinna yinna yi bira, e yelin xanbini a rabilinje xii solofer. ³¹ Denkeleyaan xən, yalunde xənaxanla Raxabi mi halagi denkeleyatarene xən, amasətə a xərane yisuxu nən ki fajı naxanye yi taan nakərəsimə wundoni.‡

³² N mən nanse fale? Waxati mi n yii, n Gedeyən ma fe fala, hanma Baraki hanma Samisən hanma Yefite hanma Dawuda hanma Samuyəli hanma nabine. ³³ Ne yamanane nə denkeleyaan nan xən. E tinxinyaan ligə. Ala e tuli sa naxan na, e yi na sətə. E yi yatane də xidi. ³⁴ E

‡ **11:10:** A findixi Yerusalen nənən nan na naxan ariyanna yi. A mato Heburune 11.16 nun 12.22 kui. § **11:13:** A mato Dunuja Fələn 23.4 kui. * **11:18:** A mato Dunuja Fələn 21.12 nun 22.1-14 kui. † **11:28:** Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nən Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kəe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine də wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xərəyaan 12.1-13 kui. ‡ **11:31:** A mato Yosuwe 6.12-21 kui. § **11:34:** Silanfanna: Sofane yəngəso dəgəmana.

teeen senben natu. E tanga silanfanna ma, § e senbetareyaan yi masara senben na, e fangan sotə yengeni, e sofa xəjnene kedi.

³⁵ Naxanla ndee faxa muxune yi xetə e ma keli sayani.* Muxu gbete yi naxankataxi, koni e tondi e xunbe alogo e xa marakeli fisamantenna sotə sayani. ³⁶ E yi ndee magele, e yi ndee bulan. E yi ndee xidi, e yi e sa kasoon na. ³⁷ E yi e magolən. E yi ndee yixaba seraan na. E yi ndee faxa silanfanna ra. Ndee yi maraberi baxi yexxex xabe dugine nun sii xabe dugine nan na, e yii gelixi, e besenxonyaxi, e naxankataxi. ³⁸ E yi xuyaxi ayi burunna xun xon geyane fari. E doxə faranne nun yinle ra. Anu, e tan nərən mi lan dunuja muxune ye.

³⁹ Na muxune birin sereya fajin sotə e denkelleyaan nan xon, anu, Ala e tuli sa naxan na, e mi na sotə. ⁴⁰ Koni Ala bata a ragidi a xa fe fajini ton en xa alogo na muxune fe nama kamali en xanbi.

12

Ala nan en xuruma

¹ Bayo en nabilinx yama gbee sifani ito nan na en serene ra, nayi, en na en me en yulubine nun en hake goronne ra naxanye en madiganma, en yi en tunnafan xatajoxaya giini naxan nagidixi en ma. ² En na en yeen ti Yesu ra, naxan denkelleyaan kiraan nabixi en xa e nun naxan mon a rakamalima. A tan naxan a me sewan na naxan yi finde a gbeen na, a yi a wekile faxan ma wudin fari, a mi na yagin yate. Na xanbi ra, a yi doxə Alaa manga gbeden yiifanna ma.

³ E miri Yesu ma naxan dija yulubi kanne besenxonya gbee sifani ito bun ma alogo e niin nama raforo, e yigitege.

⁴ Amasotə e munma yulubin yenge singe han e wunla yi mini. ⁵ E batajinan na falan na, Ala e ralimaniya naxan na, a e xili fa fala "A diine." A naxa, "N ma diina, Marigin nemma i xure, i nama yo na ma. A nemma i sonna yite i ra, i bojen nama kala.

* **11:35:** A mato Mangane Singen 17.17-24 kui. * **12:6:** Sandane 3.11-12 † **12:20:** A mato Xoroyaan 19.12-13 nun Sariyane 9.19 kui.

⁶ Amasotə Marigina a xanuntenne xuruma nen.

A naxanye birin yatexi a diine ra a ne fe naxine saranma e ra nen.*

⁷ E tarone yisuxu ε yi, bayo Ala ε xuruma nen alo a diine. Diin mundun na naxan fafe mi a xuruma? ⁸ Xa Ala mi ε xuruma alo a lan birin ma kii naxan yi, na luxi nen alo ε mi findixi a diine ra fo muxu gbetena diine. ⁹ En birinfafane en xuruma dunuja yi, en yi e binya. A mi lanje nayi ba, en xuru en niin kanna ma dangu ne ra, en yi nii rakisin sotə? ¹⁰ En fafane en xuruma waxatidi tun, alo a lanxi e miriyani kii naxan yi. Koni Ala en xuruma en munanfanna nan ma, alogo en xa a sarijanna sotə. ¹¹ Muxun nema xure, a mi sewε na ra bayo a xəlo. Koni dənxen na, naxanye xuruxi, ne a tənən sotəma nen bojε xunbenla nun tinxinyani.

Xaranna nun maxadina fe

¹² Nanara, ε xa ε xadan yiine yixədəxə, ε yi ε xinbine senbe so ken! ¹³ E sigantikira tinxinxine nan xon, alogo naxanye godoma e sanna ma, ne sanna nama kala, fo e kendəya.

¹⁴ E yixədəxə, lanna xa lu ε nun muxune birin tagi, ε mən yi sarijan. Amasotə muxu yo mi Marigin toε sarijanna xanbi. ¹⁵ E a ligayeren ma, muxu yo nama fula Alaa hinanna ra. E sese nama ligalo sansi salen xəlen naxan solima, a yengene rakeli ε tagi, a ε wuyaxi dabari. ¹⁶ E a ligayeren ma, muxu yo nama findi yanga suxun na hanma dina rabatutarena alo Esayu naxan a foriya tiden masara donseen na. ¹⁷ E a kolon fa fala dənxen na, a wa nən keen duban xon a baba yii, koni a mi a sotə. A yi feen birin ligal, koni na mi feene maxete mume, hali a to wuga.

¹⁸ E mi luxi alo Isirayila kaan naxanye e maso geyaan na yiin dinje naxan na e nun teeen nun dimin nun kunda yidimixin nun moyena. ¹⁹ E mi xəta xuiin nun Ala fala xui magaxuxin mexi alo ne. E fala xuiin me waxatin naxan yi, e yi Musa mafan, a e nama fa fala gbete me sənən. ²⁰ Amasotə e yi gaxuxi Ala yamarin yee ra, naxan a fala,

a naxa, "Naxan na a sanna ti geyaan ma, a xa magələn han a faxa hali subena."[†] ²¹ Na feen yi magaxu ayi han Musa yi a fala, a naxa, "N bata gaxu han n xuruxurunma."

²² Koni ε ε masoxi Siyon geyaan nan na, habadan Alaa taana, Yerusalən ariyanna yi. A maleka wuli wuli wuyaxi malanxi naxapaxani. ²³ Ε bata maso dənkəleya yamaan na, Alaa dii singene, naxanye xili səbəxi ariyanna yi. Ε bata maso Ala ra, muxune birin ma kitisana. Ε bata maso tinxin muxune ra naxanye niin sarijan. ²⁴ Ε bata maso Yesu ra naxan layiri nənəni tənxi, a wunla yi mini, a fala ti kiin yi fisa Habila wunla gbeen xa.

²⁵ Ε a ligə ε yeren ma naxan falan tima ε xa, ε nama tondi na xuiin name. Amasətə Ala to Isirayila kaane rakolon dunuja yi, e tondi nən, e yi jnaxankata. Nba, en tan kisima nayi di, xa en tondi na falan mε naxan fataxi ariyanna ra? ²⁶ Na waxatini, a fala xuiin bəxən naxuruxurun nən, koni iki a bata en tuli sa, a naxa, "N mən bəxəni maxama nən sanja ma keden e nun kore xənna fan."[‡] ²⁷ Fa fala, "sanja ma keden" na bunna nəen, naxan yo yimaxama dunuja yi, a na bama nən alo dali seene. Naxanye mi mamaxε, ne yi lu.

²⁸ Nanara, en to mangayaan sətəma naxan mi mamaxε, en barikan bira Ala xa, en na Ala batu a tinna kui binyen nun gaxuni. ²⁹ Amasətə en ma Ala mən luxi nən alo halagi ti təeena.

13

En na Ala kənenma kii naxan yi

¹ Ε lu ngaxakedenyaa xanuntenyani. ² Ε nama jinian xəjəne yisuxun xən ma amasətə ndee malekane yisuxu na kii nin, hali e to mi yi a kolon. ³ Ε jəxə lu kasorrasane xən, a xa liga alo ε birin nan kasoon na. Ε jəxə lu muxu jnaxankataxine xən, a xa liga alo ε birin nan tərəxi.

⁴ Muxun birin xa futun binya, yalunyaan nama a xəsi. Ala yanga sxuxune nun yalundene kitima nən.

[‡] **12:26:** Xage 2.6

^{*} **13:5:** A mato Sariyane 31.6 nun 31.8 nun Yosuwe 1.5 kui.

[†] **13:6:** Yaburin 118.6

[‡] **13:10:** Na findixi ariyanna gbeen nan na, Yesu soxi dənaxan yi. A mato Heburune 9.11-14 kui. ^{*} **13:11:** A mato Saraxaraline 16.27 kui.

^{*} **13:12:** A mato Yoni 19.17-20 kui.

⁵ Ε dunuja yi gidin nama findi gbeti xənənna ra. Seen naxan ε yii, na xa ε wasa amasətə Ala bata a fala, a naxa, "N mi kelε i dəxən mumε, n mi ε rabəjinqε fefe ma."^{*}

⁶ Nayi, en xa xaxili ragidi fa fala, "Marigin nan n mali muxun na, n mi gaxun sese yee ra!" Adamadiin nəe nanfe ligε n na?"[†]

⁷ Ε xaxili lu ε yeezati singene xən, naxanye Alaa falan ti ε xa. Ε miri e dunuja rajanna kiin ma, ε yi e raliga e dənkəleyani.

⁸ Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi kii naxan yi xoro, a mən na kii nin to, a luma na kii nin habadan. ⁹ Ε nama tin xaran xəjəne sifa yo ma naxan ε ratantanma. Amasətə a lan en niin xa sənben sətə Alaa hinanni, koni don seene yamarine fe mi a ra, naxanye tənə mi na.

¹⁰ Saraxa gandena nde en tan yii, Ala Batu Bubuna saraxaraline mi daxa ε yi na saraxa seen don.[‡] ¹¹ Amasətə saraxarali kuntigin suben naxan ba yulubi xafari saraxan na, a ne wunla xalima yire sarijanxi fisamantenna nin. Koni e gbindin tan ganma yamaan daaxaden fari ma nən.[§] ¹² Nanara, Yesu fan faxa taan xanbi ra, alogo a xa yamaan nasarijan a yeeen wunla xən.* ¹³ Nayi, en siga a fəxə ra yamaan dəxəden fari ma, en sa a yagin jəxənna sətə. ¹⁴ Amasətə taa mi en yii dunujani ito yi naxan buyε. Taan naxan fama, en na nan fenma. ¹⁵ Nayi, en ma tantunna xa findi saraxan na naxan nalima Ala ma waxatin birin, en yi lu en tiye a xinla ra. ¹⁶ Ε nama jinian ε fe fajin naba, ε yi ε bode mali ngaxakedenyani, amasətə na saraxa sifan nan nafan Ala ma.

¹⁷ Ε ε yeezatine fala xuiin susu ε xuru ε sariyan bun. Amasətə ε niin nakantanma, bayo ε fan ε dəntəgəma nən. Nayi, ε liga ε xa wanla ke sewani benun a xa ε tərə, bayo na tənə mi ε tan ma.

¹⁸ Ε lu Ala maxande nxu xa. Amasətə nxu laxi a ra a nxu bata xaxili sətə, e nun nxu waxyi a xən ma nxu xa sigan ti fe fajin nin.

¹⁹ N na ε mafanma ε Ala maxandi alogo n xa xətə ε ma mafureñ!

Dubana

²⁰ Bojne xunbenla Ala, naxan en Marigi Yesu rakeli sayani habadan layirin xidi wunla barakani, Yesu naxan a jəxə luma en xən alo xuruse rabana, ²¹ na Ala xa fe fajin birin fi ε ma, alogo ε nə a sagoon ligε, naxan a kənenjə. Ala xa na liga Alaa Muxu Sugandixin Yesu xən, binyen fiin naxan ma habadan. Amina.

Fala dənxəne

²² Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ε tuli mati maxadi falani ito ra dijnani amasətə n kədin naxan səbəxi ε ma ito ra, a mi gbo. ²³ ε xa a kolon a en ngaxakedenna Timəte bata mini kasoon na. Xa a fa sinma, nxu birin fε ε fəma.

²⁴ Nxu xa ε yəeratine nun ε yama sarıñanxin birin xəntən. Itali kaane fan ε xəntən.

²⁵ Ala xa hinan ε birin na.

Yaki Yaki Alaa Falan Naxan Sεbε

Denkéléya muxune lan e xa bira kiraan naxanye fōxō ra e dunuja yi gidini, ne nan səbəxi Yaki a kitabu yiren kui a naxan səbəxi Alaa yamaan birin ma naxanye xuyaxi ayi dunuja xun xən ma (1.1). Muxu wuyaxi laxi a ra, Yaki ito nan findixi Yesu xunyēna nde ra. A tan ma fe falaxi Kitabun yireni itoe yi: Xerane 15.13, 21.18, Kərenti Singen 15.7, Galati 1.19, 2.9, 2.12, Yudi 1.1. Na nan Kitabun yireni ito səbəxi denkéléya muxune ma alogo a xa e sigati kiin yita e ra e bode tagi e nun lan denkéléyatarene ma. Yesu xunyē Yaki findixi Yerusalēn denkéléya yamaan yeeratina nde nan na. Yaki naxan findixi Yesu a xarandiin na, na mi finde Kitabun yireni ito səbə muxun na bayo Manga Herode bata na Yaki faxa nun sinma naxan findixi Yesu a xarandiin na (a mato Xerane Kewanle 12.2 kui).

A səbə kiin maligaxi Sandane kitabu yiren nan na Layiri Fonna Kitabu yiren kui naxan yi Alaa fe kolonna mayitama a yamaan na. Kitabun yireni ito fan Alaa fe kolonna mayitama Yesu a kiraan xən. Yaki fe kolonna nan ma fe singe falama fa fala a a kelixi Ala nan ma e nun muxun lan a Ala maxədin a ma denkéléyani (1.2-8). Na na dangu, falane xunna tixi yi igelitoon nun nafulu kanyaan nan ma, e nun tantan feene nun mantərəne e nun dina kəndəna, naxan lan a xa wali fajine kε (1.9-27). Yaki mən a falama a e nama muxune rafisa e bode xa lan e yii seene ma (2.1-13). Na danguxina a yi fa a fala kəndəna, denkéléyaan nun kewanle tagiin kii naxan yi (2.14-26). A yi a fala a yεtε suxun xədəxə lenna nun fala xuiin mabinni. (3.1-12). Na danguxina, a fa fe kolon kəndəna fe ma (3.13-18). A yi na muxune maxadi naxanye yengen nakelima e nun naxanye findixi dunuja muxune xəyine ra, a yi falan ti nafulu kanne xili ma naxanye jaxu e walikene ra (4.1-5.6). Falan najandeni, a yi a fala a muxune xa dija, e Ala maxandi waxatin birin yi, e yi e bode mali denkéléyani (5.7-20).

Kitabun yireni ito kankanma falan

naxan ma naxan səbəxi denkéléya muxune ma a fixa: I nama la Yesu a fe Xibaru Fajin na i xaxili gbansanni tun, fō denkéléyaan xa lu i kewanle yi, bayo xa “denkéléyaan naxan mi findi kewanle ra, na faxaxi na a ra.” (2.26).

¹ N tan Yaki, Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixina walikena, n ni ito səbəxi Isirayila bənsən fu nun firinne nan ma naxanye xuyaxi ayi siyane tagi. N bata ε xəntən.

Denkéléyaan nun fe kolonna

² Ngaxakedenne, mantərən sifa wuyaxi na ε li, ε xa na yate sewan dəfexin na, ³ bayo ε a kolon, ε denkéléyaan na tərəyane raxan, na a ligama nən ε tunnafanna sətə. ⁴ Koni fō tunnafanna xa wali kamalixin nan kε, alogo ε xa kamali ε yi dəfe. Sese nama dasa ε ma. ⁵ Xa fe kolonna dasaxi ε tan nde ma, a xa a maxədin Ala ma, naxan muxune birin kima a fonisireyani, a mən mi na kanna yalagima. A soma nən a yii. ⁶ Koni a xa a maxədin denkéléyaan nin, a nama sike. Bayo naxan na sike, na luxi nən alo fōxō igen walanna, foyen naxan nasigama, a a raxetε. ⁷ Na muxu sifan nama a miri fa fala a seen sətə Marigin yii nən. ⁸ Amasətə xaxili firin kanna nan na ra, a mi raxaraxi a feene yi.

Yiigelitoon nun nafulu kanna fe

⁹ Denkéléya muxu yiigelitoon xa sewa amasətə Ala bata a yite. ¹⁰ Nafulu kanna fan xa sewa amasətə Ala bata a ragodo, bayo nafulu kanna fe danguma nən alo səxε fuge fajina. ¹¹ Sogen na xələ, a wuyenna yi səxən xara, a jingine yi lisi a ra, a fugene yi yolon, a tofanna yi dangu. Nafulu kanna fan ma binyen ləma ayi na kii nin a nema a feene rawalima.

Maratantan feene

¹² Sewan na kanna xa naxan a tunnafanma tərəni, amasətə Ala na yelin a kejaan fəsəfəsε, a nii rakisin taxamaseri kəmətin soma nən a xun na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na. ¹³ Naxan na bira tantan feni waxatin naxan yi, na kanna nama a fala, a naxa, “Ala nan n natantanma.” Amasətə Ala mi ratantanje fe naxini, a fan mi muxe ratantanma. ¹⁴ Koni muxun birin tantanma a yεtəna

kunfa feene nan xən ma naxanye a mabandunma, e yi a kənən. ¹⁵ Na xanbi ra, kunfa naxin sa findima yulubin nan na. Yulubin na kəxə waxatin naxan yi, a rəjanma sayaan nan ma.

¹⁶ Ngaxakeden xanuntenne, ε nama ε yetε mayenden. ¹⁷ Kise fajin birin, fe mi naxan na, na fataxi kore xənna nan na, keli Fafe Ala yii naxan kore xənna yanban seene daxi. A mi maxetema alo nininna! ¹⁸ A bata a ragidi a en xa balo a jəndi falan xən ma alogo en xa findi a dali fisamattenne ra.

Fe meen nun a ligana

¹⁹ Ngaxakeden xanuntenne, ε xa a kolon, fa fala muxun birin xa mafura falan name, koni ε nama mafura falan tiyε. ε nama xələ sinma. ²⁰ Amasətə muxu xələxin mi fe Alaa tinxinyaan na. ²¹ Nayi, ε xa fe xəsixine birin yiba e nun fe naxin naxanye waraxi ayi. ε yi na falan suxu limaniyani, a naxan saxi ε bəjəni, naxan nəe ε niin nakise.

²² ε nama ε tuli mati Alaa falan na tun, ε yi ε yetε mayenden, fo ε xa a liga nən. ²³ Amasətə naxan a tuli matima Alaa falan na, a mi a liga, na luxi nən alo muxun naxan a yetε matoma kiken, ²⁴ a na yelin a yetε matoε, a siga, a jinian a yetagin kiin xən sa! ²⁵ Koni naxan na sariya kamalixin tilinna fəsəfəsə, sariyan naxan muxun xərəyama, a lu a fari, a mi a tuli mati a ratun a yi jinian a xən, koni a yi a liga, na kanna səwan sətəma nən a kewanla xən.

²⁶ Xa muxuna nde a yetε yatexi dina muxun na, koni a mi a lenna mara, a bata a yetε mayenden, a dinan findima fe fuun nan na. ²⁷ Dinan naxan sarijan, fe mi naxan na Fafe Ala yee ra yi, na ni ito ra: ε jəxə lu kiridine nun kaja gilene xən e tərəne yi. ε yi ε yetε ratanga dunuja fe xəsixine ma.

2

Ε nama muxune rafisa e bode xa

¹ Ngaxakedenne, ε to dənkəleyaxi en Margin binyen kanna Yesu ma, Alaa Muxu Sugandixina, ε nama muxune rafisa e bode xa. ² Xa muxuna nde so ε malanni xəmaan yiisolirasoон soxi a yiin na, doma fajin nagodoxi a ma, na xanbi ra yiigelitoon fan yi so, dunkobine ragodoxi a ma, ³ ε yi

ε yengi dəxə dugi fajin kanna xən, ε yi a fala a xa, ε naxa, “Fa i magodo gbədə fajini,” koni ε a fala yiigelitoon ma fa fala “Ti mənni,” hanma “Dəxən sanna dəxən ma bəxəni,” ⁴ xa ε na liga, ε mi muxune rafisaxi e bode xa ba? ε mi tagi rabaan xan tima ε miriya naxine yi nayi ba?

⁵ Ngaxakeden xanuntenne, ε tuli mati. Ala mi yiigelitoone xan sugandi dunuja yi, alogo e dənkəleyaan xa findi e bannayaan na, e yi mangayaan sətə e keen na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na? ⁶ Koni ε tan yiigelitoone rafeyama! Nafulu kanne xa mi ε rawalima ba, e yi ε xali kitisadeni? ⁷ Ne xa mi ε kanna xili fajin kalama ba?

⁸ Xa ε Manga Alaa sariyan nakamalima yati, naxan Kitabun kui, ε bata fe fajin liga nayi, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yetəna.” ⁹ Koni xa ε muxune rafisa e bode xa, nayi ε bata yulubin liga. Na ma, sariyan fan ε sənna yitama ε ra nən bayo ε mi a suxi. ¹⁰ Bayo xa muxun sariyan birin suxu, a yi keden peen kala, a bata e birin kala na yi. ¹¹ Bayo naxan a falaxi fa fala i nama yalunyaan liga, na nan mən a falaxi, a i nama faxan ti. Nayi, xa i mi yalunyaan liga koni i muxun faxa, i bata findi sariya kalan na na yi. ¹² ε sigati kiin nun ε falati kiin xa lan na sariyan ma naxan xərəyaan firma bayo ε makitima na nan xən. ¹³ Amasətə Ala kininkintarene makitima kininkintareyaan nin. Anu, kininkininna nan kitin nəma.

Dənkəleyaan nun kewanle fe

¹⁴ Ngaxakedenne, tənən mundun na ra xa muxuna nde a fala a dənkəleyaxi, xa a kewanle mi a yitama? Na dənkəleyana a rakise ba? ¹⁵ A luxi nən alo marabenna nəma ngaxakedenna nde ma, xəməna hanma naxanla, a balon mi a yii. ¹⁶ Awa, xa ε tan nde a fala na nde ma, ε naxa, “Ε siga bəjəne xunbenli. Ε sa ε maxara, ε yi lugo.” Xa ε mi e ki e fatin mako ma seene yi, na tənən nanse ra? ¹⁷ Dənkəleyaan fan na kii nin, xa wali fajin mi dənkəleyani a faxaxin na ra na yi.

¹⁸ Koni muxuna nde a falama nən, a naxa, “Dənkəleyana i tan yi, koni kewanle nan n tan yi.” N na a yabima nən, n naxa, i ya dənkəleyaan yitama n na di, ba

i kewanle ra? N tan xa dənkeleyaan yita i ra n kewanle xən. ¹⁹ E laxi a ra ba fa fala Ala keden peen na a ra? Na lanxi. Hali jinanne fan laxi na ra, e xuruxurun gaxuni. ²⁰ I tan xaxilitarena, i mi a kolon ba, fa fala kewali fajni mi dənkeleyaan naxan yi, na neen fuu? ²¹ En benba Iburahima mi yate tinxin muxun na Ala yee ra yi a kewanle xan xən ba, a to a dii xemena Isiyaga ba saraxan na saraxa ganden fari? ²² I bata a to? A dənkeleyaan nun a kewanle nan walixi e bode xən ma. A kewanla nan a dənkeleyaan nakamalixi. ²³ Kitabuna falan nakamali na nin, a naxa, “Iburahima yi dənkeleya Ala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa.”* Nanara, e yi a fala a ma fa fala “Ala xoyina.” ²⁴ Awa, ε bata a to, fa fala muxun natinxinma Ala yee ra yi a kewanle nan fan xən, a dənkeleyaan gbansan mi a ra.

²⁵ Na kiini, hali yalunde naxanla, Raxabi fan tinxin nen Ala yee ra yi a kewanle xən ma, a to Yahudiyane xərane yisuxu ki fajni, a yi kira gbete yita e ra.† ²⁶ Fati bənden nun niin na fata, fatin bata faxa na yi. Na kiini, dənkeleyaan fan faxaxi na a ra xa kewanle mi a yi.

3

Lenna fe

¹ Ngaxakedenne, ε wuyaxi nama findi karaməxəne ra, amasətə ε a kolon fa fala nxu tan karaməxəne gbee kitin xədəxəma ayi nen bonne gbeen xa. ² En birin tantanma kii wuyaxi. Muxun naxan mi tantanma fala tideni mumə, muxu kamalixinnan na ra, a nəe a yetə xure nen. ³ A luxi nen alo en na karafen bira soon dəen ma, a a xa en sagoon liga. Nayi, a gbindin birin birama na nən fəxə ra. ⁴ Kunkin fan na kii nin. Hali a to gbo, foye gbeen mən a rasigama, koni se xurudin nan a matinxinma kunki ragiin sagoon ma. ⁵ Lenna fan na kii nin, a xurun fatin yirene ye koni a kanba fala gbeene nan tima. Təedin fan nəe burun gbeen ganjə nen. ⁶ Awa, lenna fan luxi nen alo təena. En fati yirene ye, tinxintareyaan birin en lenna nin. A tan nan muxun gbindin birin birama xəsini,

alo a yi təen nan soma a dunuja yi gidin muməen na! Na təen yetəen kelixi yahan-nama nin. ⁷ Adamadiine nəe burunna suben sifane birin xure nen, xəline nun bubu seene nun yəxəne. ⁸ Koni muxu yo munma lenna xuru. Se naxin nan a ra naxan mi raxaraxi. A rafexi dabarin nan na, muxu faxa xinla ma. ⁹ En barikan bırama en Marigin nun en Fafe Ala xa lenna nan na, en mən muxune dangama a ra Ala naxanye daxi a maligan na. ¹⁰ Barika biran nun dangan minima də kedenna nin. Ngaxakedenne, na mi daxa mumə! ¹¹ Ige bəxin nun fəxə igen nəe minə tigin mundun kedenna? ¹² Ngaxakedenne, xədə binla nəe oliwi bogin namine nen ba? Manpa bogi binla nəe xədə bogin namine ba? Ige bəxin mən mi sətəma fəxə igen də.

Fe kolonna fata Ala ra

¹³ Xaxilimaan nun fekolonna nde ra ε ye? A xa na mayita fata a sigati ki fajin na, e nun a kewanla naxanye fataxi limaniyaan nun xaxilimayaan na. ¹⁴ Koni xa xəxələnna nun yetə yigboon nan ε bəjeni, ε ba ε yetə matəxə, ε nama wulen fala nəndin fari. ¹⁵ Na xaxili sifan mi kelixi ariyanna xan yi. Na fataxi dunuja nun fati bənden nun Yonna Manga Setana nan na. ¹⁶ Amasətə xəxələnyaan nun yetə yigboon dənaxan yi, fe yibasanna nun fe naxin sifan birin nan mənni. ¹⁷ Koni fe kolonna naxan sa kelixi ariyanna yi, a singen naxan na, a sarıjan, a mən bəjə xunbenla fima, a dijaxi, a mafan mi raxələ, a lugoxi kininkininna nun kewali fajin nan na. A mi muxune rafisama e bode xa. A mi nafigiyaan ligama. ¹⁸ Fe yitənna naxanye walima bəjə xunbenli, ne tinxinna nan sətəma.

4

E xuru Ala ma

¹ Yəngəne nun matandin naxanye ε tagi, ne kelixi minən yi? Ne mi kelixi ε rafan fe naxine xan yi ba naxanye ε fati bənden nakunfama? ² Sena nde xənla ε ma, koni ε mi a sətəma. Nanara, ε faxan tima, ε mila, koni ε mi nəe a sətə. ε yəngəne so, ε matandine ti. Se mi ε yii bayo ε mi Ala maxandima. ³ ε na Ala xandi seen naxan

* **2:23:** A mato Dunuja Fələn 15.6 kui. † **2:25:** Yosuwe 2.1-21

yi, ε mi a sot̄ma, bayo ε Ala maxandi xunna kobi, amas̄t̄o ε yet̄e rafan feene nan tun fɔxɔ ra. ⁴ Ε tan tinxintarene! Ε mi a kolon ba, fa fala a dunuja xanuntenyaan findixi Alaa fe xənnantenaan nan na? Muxun naxan na a yet̄e findi dunuja xɔyin na, na bata a yet̄e findi Ala yaxun na. ⁵ Ε laxi a ra ba, a Kitabun falan tixi n̄en tun? A naxa, “Ala bata Niin naxan sa en yi, na rafan a ma han!”* ⁶ Koni Alaa hinanna luma fari se n̄en en xa, amas̄t̄o a m̄on a falaxi, a naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma n̄en yet̄e magodone ra.†” ⁷ Nanara, ε xuru Ala ma, ε ε kankan Yonna Manga Setana yee ra, a gima n̄en ε bun. ⁸ Ε maso Ala ra, a masoma ε ra n̄en. Yulu-bit̄ne, ε ε yulubi yiine raxa. Ε tan nafigine, ε bɔn̄ene rasarijan! ⁹ Ε nimisa ε hakene fe ra, ε sunu, ε wuga! Ε gelen xa maxet̄e wugan na. Ε s̄ewan yi findi nii yif̄ren na. ¹⁰ Ε magodo Marigin xa, a ε yitema n̄en.

Ε nama ε bode yalagi

¹¹ Ngaxakedenne, ε nama ε bode mafala. Muxu yo a ngaxakedenna mafala hanma a yi a yalagi, na kanna bata Alaa sariyan mafala, a yi a yalagi. Xa i sariyan yalagi, sariya suxu mi fa i ra nayi sənən, i to a yalagima. ¹² Sariyasa keden peen nun kitisa keden peen nan na, naxan n̄e marakisnun halagin tiye. Koni i tan, nde i tan na, i to i adamadi boden yalagima?

I nama findi wasoden na

¹³ Ε tuli mati, ε tan naxanye a falama, ε naxa, “To hanma tila nxu sigama taana nde yi, nxu sa j̄eēn nadangu na, nxu sa yulayaan naba na, nxu tənəna nde sot̄.” ¹⁴ Anu, ε mi a kolon naxan ligama ε dunuja yi gidini tila! Amas̄t̄o ε luxi n̄en alo kundaan naxan godoma, a waxatidi ti, na xanbi ra a tunun. ¹⁵ A lanma n̄en ε xa ito nan fala, ε naxa, “Xa Marigin tin, nxu luma nxu nii ra n̄en, nxu feni ito liga hanma na.” ¹⁶ Koni iki ε wasoma, ε yet̄e matəx̄oma. Na yet̄e matəx̄ən sifan birin naxu. ¹⁷ Nanara, xa muxun mi fe fajin liga, anu a kolon a lanma a xa naxan liga, na kanna bata yulubin sot̄.

* **4:5:** Ala waxi a xən ma n̄en, a niin naxan saxi muxune yi, e nama na sa se gb̄et̄e sagoni, e yi na seen batu. † **4:6:** Sandane 3.34

5

Nafulu kanna fe falana

¹ Ε tan nafulu kanne, ε tuli mati. Ε wuga, ε gbelegbele tərɔyana fe ra naxan fama ε lideni. ² Ε nafunle bata kala. Xiine bata ε dugine don. ³ Xɔrinxɔrinna bata ε xəmane nun gbeti gbananne suxu. Xɔrinxɔrinni ito findima n̄en sereyaan na ε xili ma. A yi ε fati bəndən don alo teəna, bayo ε nafunla malanxi waxati dənxən nin. ⁴ Walikeen naxanye ε xee ma seene xabaxi, ε mi naxanye saranna fixi, ε mi ne mawuga xuiin m̄ema ε xili ma ba? Naxanye ε se xabaxine malanxi, ne wuga xuiin bata Marigin li, Senben Birin Kanna. ⁵ Ε bata lu dunuja yi naxunna nun yet̄e rafan feene yi. Ε bata ε yet̄e rajaxun alo xuruse faxa daxine. ⁶ Ε bata tinxin muxune yalagi, ε yi e faxa, naxanye mi yi tixi ε kanke.

Dijan nun maxandina fe

⁷ Nanara, ngaxakedenne, ε dija han Marigin yi fa. Ε miri xee biina dijan ma, a a xee mamem̄a waxatin naxan yi, a yi a tənəne sot̄. A dijama n̄en han tule singene nun a rajanne yi fa. ⁸ Ε fan xa dija na kiini, ε yi ε wəkile amas̄t̄o Marigin fa waxatin bata maso.

⁹ Ngaxakedenne, ε nama ε bode mafala, xanamu Ala ε makitima n̄en. Kitisaan famatəon ni i ra. ¹⁰ Ngaxakedenne, nabiin naxanye falan ti Marigina fe yi, naxanye dija tərəni, ne fe xa findi misaala ra ε xa.

¹¹ En na a falama ne ma n̄en a s̄ewana ε xa amas̄t̄o ε e tunnafan n̄en. Ε bata Yuba a tunnafanna fe me, ε m̄on bata a me Marigin naxan liga a xa a rajanni. Amas̄t̄o kininkininna nun fanna kanna nan Marigin na.

¹² Ngaxakedenne, na birin yi, ε nama ε kələ ariyanna yi hanma dunuja bəxɔ xənna hanma sese. Koni i ya “ən” xa findi ənna ra, i ya “en-en,” na yi findi εn-enna ra alogo i nama bira Alaa kitini.

¹³ Tɔrɔ muxuna nde ε yε ba? Na kanna xa Ala maxandi. Muxuna nde s̄ewaxi ε yε ba? Na kanna xa bətin ba. ¹⁴ Furetəna nde ε yε ba? A xa dənkəleya yamaan fonne xili, e yi Ala maxandi a xa, ε a masusan turen na Marigin xinli. ¹⁵ Ala maxandina dənkəleyani, na furetəni yalanma n̄en.

Margin furetɔɔn nakelima nɛn. Xa a bata yulubin naxanye ligɑ, Ala a mafeluma nɛn ne ra. ¹⁶ Nanara, ε ti ε yulubine ra ε bode xa, ε yi Ala maxandi ε bode xa, alogo ε xa yiylan. Tinxin muxuna Ala maxandin sɛnbɛn gbo, a feene gasama. ¹⁷ Adamadiin nan yi Nabi Eli ra alo en tan. A yi Ala maxandi han, a tulen nama fa. Tulen mi fa yamanani han jneε saxan e nun a tagi. ¹⁸ A mɔn yi Ala maxandi, tulen yi fa, bogi seene yi bogi.*

¹⁹ Ngaxakedenne, xa muxuna nde a mɛ jɔndin na ε yɛ, muxu gbɛtɛ yi a raxɛtɛ jɔndin kiraan xɔn, ²⁰ ε xa a kolon a muxun naxan yulubi kanna bama a tantanna kiraan xɔn, na bata a niin nakisi faxan ma, a yulubi wuyaxi xafarin sɔtɔ.

* **5:18:** Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 17.1 kui.

Piyeri a Kedi Singena

Piyeri Alaa Falan Kedi Singena

Piyeri a kedi singen səbe dənkəleya muxune nan ma naxanye yi xuyaxi ayi yamana suulunne ma naxanye yi Asi xurin yamanan kəmən fəxən nun sogeteden binna. To, Asi xurin yamanan xili nən “Turiki,” Arabune bəxəni. Piyeri a səbəxi e ma Romi taan nin a dənaxan xili saxi a “Babilən” (sora 5.13). A feen naxanye falama lan e ma, ne a yitama nən a e yi tərəxi, fe wuyaxi yi sama e xun ma. Nanara, xəraan katama a xa e sənbə so, e la Alaa Muxu Sugandixin na, hali e to tərəni.

Xa a bata fala kədini ito xaran muxune xa a e xa lu dənkəleyani hali e tərəxi, a gbengbenna, na rakelixi e sereyaan nan ma fe ma e lan e xa naxan ba dunuňa yi. Fə e dunuňa yi gidin birin nun e sigati kiin birin xa “Alaa wanle nun binyen nan mayita” (2.9), alogo dənkəleyatarene xa “e fe fajine kolon e yi Ala tantun a na fa ləxə naxan yi.” (2.12)

¹ N tan Piyeri, Yesu Alaa Muxu Sugandixina xərana, n tan nan ito səbəma Alaa muxu sugandixine ma, naxanye xuyaxi ayi xəjəyani Pontu nun Galati nun Kapadose nun Asi nun Bitini yamanane yi. ² E sugandixi nən alo Fafe Ala xaxinla yi a ma kii naxan yi nun. A bata e rasarijan a Nii Sarıjanxin barakani alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin Yesu ma, a wunla yi xuya e ma e rasarijanandi. Ala xa hinanna nun bənə xunbenla fi e ma han!

Habadan yigina

³ En barikan bira Alaa Muxu Sugandixina en Marigi Yesu Fafe Ala xa. A bata a ligə a kininkinin gbeeni, en yi xətə, en yi bari a nənən na, en so nii rakisin yigini Yesu a Muxu Sugandixin nakenla xən sayani. ⁴ Keen naxan mi kalama, a mi xərinxərinma, a mi ləma ayi, na nan namaraxi e xa ariyanna yi, ⁵ e tan naxanye kantanxi a sənbəni dənkəleyaan xən alogo e xa

kisin sətə, naxan minima kənənni waxati rəjanne yi.

⁶ Na ma, e səwa, hali e to tərəxi e bunba feen sifan birin yi waxatidini ito yi ⁷ alogo e dənkəleyaan xa rasənən. Hali xəmaan naxan nəe kale, na raxulunma təen nan na, a rasənən. Nayi, e dənkəleyaan naxan tənən gbo xəmaan xa, na fan lan a rasənən bunbaan xən, e yi tantunna nun binyen nun xunna kenla sətə Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini waxatini kənənni. ⁸ E munma Marigin to singen koni e a xanuxi. E mi a toma iki, koni e dənkəleyaxi a ma, e lu səwa gbeeni naxan mi nəe yəbə. ⁹ Amasətə e e dənkəleyaan xunna sətəma nən, naxan findixi e niin kisi feen na.

¹⁰ Nabiin naxanye hinanna fe fala, naxan yi ragidixi e ma, naxan findixi kisi feen na, na findi nən ne fe yəfenna nun fe fəsəfəsə xunna ra. ¹¹ E yi katama waxatine nun taxamasənne kolon feen na Yesu a Nii Sarıjanxin yi naxanye makenənma e xa, a to yi e yi, a yi Alaa Muxu Sugandixin a tərən nun a binye famatəna fe fala benun a waxatin xa a li. ¹² Ala a makenən nən nabine xa, a e mi yi walima e yətə xa koni e tan, e to yi feene falama e naxanye fe mexi na muxune ra naxanye Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma Nii Sarıjanxin barakani naxan kelixi ariyanna yi. Hali malekane fan kunfaksi na feen fəsəfəsə feni.

En lu Alaa Nii Sarıjanxinini

¹³ Nanara, e xaxinli tən wanla fe ra, e yətə suxu, e yi e yigi sa na hinanni e naxan sətəma Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini ləxəni kənənni. ¹⁴ E lu alo Alaa dii xuruxine, e nama tin luye e kunfa naxine yi, e yi naxanye yi nun e to yi xaxilitareyani. ¹⁵ Koni Ala sarıjanxi to e xilixi, e fan xa sarıjan e kəwanle birin yi alo a tan. ¹⁶ Amasətə a səbəxi, “E xa sarıjan, amasətə n tan sarıjan.”*

¹⁷ E to e Fafe Ala maxandima, naxan muxune birin kəwanle makitima kii ke-dənni, e lu alo xəjəne dunujəni ito yi waxatidi, e gaxu Ala yəs ra. ¹⁸ E a kolon a e mi xunbaxi e fafane namun fe fuune ma se kala daxine xan na alo gbetina hanma xəmana, ¹⁹ koni e xunbaxi Alaa Muxu Sugandixin wuli fisamantenna nan

* 1:16: Saraxaraline 19.2

xən, naxan baxi saraxan na alo yexəe diina, fe mi naxan na. ²⁰ Ala bata yi na sugandi benun dunuja xa da, a yi a ramini kenenni ε tan ma fe ra waxati dənxəni itoe yi. ²¹ Ε denkeleyaxi Ala ma a tan nan baraka yi, Ala naxan a rakelixi sayani, a binyen fi na ma, alogo ε denkeleyaan nun yigin xa lu Ala yi.

²² Bayo ε bata ε yetε niin nasarijan jəndi suxun xən ma, ε yi xanuntenya kendən sətə ε ngaxakedenne xa, nayi, ε bode xanu ε sənbən birin na sarijanni. ²³ Amasətə ε bata xətə, ε mən yi bari a nənən na, naxan mi fata adamadiin na naxan faxama, koni fata Alaa falan na naxan niima, a luma habadan. ²⁴ Bayo a səbəxi Kitabuni, a naxa, "Adamadiine birin luxi nən
alo sexəna,
e binyen birin yi lu
alo se fugena.
Sexəne xarama nən,
e fugene yi yolon.

²⁵ Koni Marigina falan luma nən
habadan."†
Na falan findixi Yesu a fe Xibaru Fajin nan
na naxan nalixi ε ma.

2

Yama sarijanxina

¹ Na ma, ε ba fe jaxin sifan birin ma e nun yanfantenyaa nun nafigiyaan nun milen nun fala jaxin birin. ² Niin balo kendən xənla xa ε suxu alo xjəne xənla dii futen suxuma kii naxan yi, alogo ε fan xa sabati ε kisi feni a xən, ³ ε to bata a mato, ε yi a kolon a Marigin fan.*

⁴ Ε maso a ra, naxan findixi siimaya gemen na, adamadii e məxi naxan na, koni Ala naxan sugandixi, a mən yi a xunna keli. ⁵ Ε tan fan bata findi Alaa banxin ti seene ra alo gəmə niiramane, ε yi findi saraxarali yama sarijanxin na, ε yi siimaya saraxane ba Ala tinxi naxanye ra fata a Muxu Sugandixin Yesu ra. ⁶ Amasətə Kitabuni ito nan falaxi, a naxa,
"N bata gəmena nde dəxə Siyon taani
alo banxin tongon gəmə fajni yəbaxina.
Naxan na denkeleya a ma,
yagin mi na kanna liye."†

* 1:25: Esayi 40:6-8 * 2:3: Yaburin 34:9 † 2:6: Esayi 28:16 † 2:8: A mato Yaburin 118:22 nun Esayi 8:14 kui.

⁷ Gemeni ito xunna kenla ε tan denkeleya muxune nan xa, koni Kitabun yireni ito nan lanxi denkeleyatarene tan ma, a naxa, "Banxi tiine e me gəmən naxan na,
na bata findi banxi gəmə fisamantenna ra."

⁸ A mən səbəxi Kitabun kui, a naxa, "Yamana e sanna radinma gəmən naxan na,
a findi e rabira gəmən na."‡

E e dinma a ra nən amasətə e mi tinxi falan suxə, anu na nan yi ragidixi e ma.

⁹ Koni ε tan bata findi yama sugandixin na. Mangane nun saraxaraline nan ε tan na, siya sarijanxina, Ala gbeen yamaan naxan na, alogo ε xa a wali fajni gbeene fe rali, a tan naxan ε xilixi, a yi ε ba dimini, siga a kabanako kənənyani. ¹⁰ A fələni, Alaa yama mi yi ε ra nun koni iki, ε bata findi a yamaan na. ε tan naxan mi yi Alaa kininkininna sətəxi, koni iki, ε bata a kininkininna sətə.

Denkeleya muxune xa xuru

¹¹ Nba, ngaxakedenne, ε tan naxanye luxi alo xəjnəne nun sigatine dunuja yi, n na ε mafanma, ε yetε suxu fati bəndən kunfa feene ma naxanye ε niin yəngəma. ¹² Ε kəwanle xa fajni ayi nən denkeleyatarene ye, alogo, e na ε mafala fe jaxi rabaan na, e xa ε kewali fajni to, e yi Ala binya a fa ləxəni.

¹³ Ε xuru adamadiyaan mangayane birin bun Marigina fe ra, a na findi manga gbeen na ¹⁴ hanma yamana kanne, a naxanye rasigaxi wali kobine sarandeni fe jaxi rabane ra, e yi fe fajni rabane tantun e wali fajni ra. ¹⁵ Amasətə Ala sagoon na a ra, a ε fe fajni rabaan xa xaxilitarene radundun e xaxilitareyani. ¹⁶ Ε findi muxu xərəyaxine ra, koni ε nama ε xərəyaan findi fe jaxin luxun seen na, ε findi Alaa konyi fajni ra. ¹⁷ Ε muxun birin binya, ε yi ε denkeleya muxun bonne xanu, ε yi gaxu Ala yee ra, ε yamana kanna binya.

Yesu a tərəne misaala

¹⁸ Walikene, ε xuru ε kuntigine ma, ε yi kuntigi jaxine binya feen birin yi alo a fajni nun a dijaxine. ¹⁹ Amasətə, na findixi fe fajin nan na, xa muxun limaniya

naxankatan bun ma Ala kolonna fe ra, a a li na naxankatan mi lanxi a kewanle ma. ²⁰ Koni na finde binyen na ε xa di, xa ε naxankata ε kala tixine fe ra, ε yi limaniya? Anu, xa ε tɔrɔ ε kewali fajine fe ra, ε yi limaniya, fe fajin nan na ra Ala yεε ra yi. ²¹ Ala ε xilixi na nan ma, bayo Alaa Muxu Sugandixin yeteen tɔrɔ nən ε xa, a yi misaala lu ε yii alogo ε xa bira a fɔxɔ ra. ²² Kitabun naxa, “A mi yulubi yo liga, a mi yanfa fala yo ti.”§

²³ E a konbi waxatin naxan yi, a tan mi konbi ti. A tɔrɔ waxatin naxan yi, a mi xajε e ma koni a a yetε lu kitisa tinxinxina Ala nan yii.

²⁴ Yesu yeteen bata en yulubine goronna tongo a fati bəndeni, a to gbangban wudin ma, alogo en xa lu alo faxa muxune yulubine mabinni, en yi lu en nii ra tinxinni. ε kendyeaan sɔtɔxi a maxɔlne nan xɔn. ²⁵ ε yi luxi nən alo yexεen naxanye lɔxi ayi, koni iki ε mɔn bata xεtε xuruse rabaan fəma naxan ε niin kantanma.

3

Naxanle nun e xəməne fe

¹ ε tan naxanle, ε xuru ε xəməne ma, alogo xa e tan ndee mi laxi Alaa falan na, e xa findi dənkeleya muxune ra, fata e naxanle sigati kiin na, hali ba falan na, ² e na fa ε sigati kiin nakɔrɔsi waxatin naxan yi ε sarijanna nun binyen naxan yi. ³ ε marayabun nama fata ε maxidi kii yo ra, alo ε yi ε xunna dənbə, hanma ε yi xəmaan so hanma ε yi dugi de xədexene so, ⁴ koni ε bɔnε yi feen xa fanje ayi naxan luxunxi, a mi forima, a xa findi nii limaniyaxin nun nii sabarixin nan na, Ala naxan yatəma han! ⁵ Na nan yi findixi a fɔlən naxalan sarijanxine rayabu seen na, naxanye yi e yigi saxi Ala yi. E yi xuruxi e xəməne ma ⁶ alo Iburahimaa naxanla Saran yi xuruxi a ma kii naxan yi, a yi a xilima nən, a naxa, “N kanna.” Na dii teməne nan ε ra, xa ε fe fajin liga, ε mi gaxun sese yεε ra.

⁷ ε fan xəməne na kii nin, ε a liga xaxinla ra ε nun ε naxanla nəma ε dunuja yi gidin ligama ε bode xɔn ma, ε yi e binya e fati bənden sənbən to mi ε gbeen lixi, bayo ε nun

ne birin nii rakisin hinanna sɔtɔma ε keeən na nən. Na ma, sese mi ε Ala maxandini kale.

Tɔrɔn tinxinni

⁸ Nba, ε birin xa lu xaxili kedenni, ε kininkinin, ε yi ε bode xanu ngaxake-denyani, ε fan ε bode ra, ε yetε magodo. ⁹ ε nama fe naxin nɔxɔ fe naxin na, ε yi konbin nɔxɔ konbin na, koni ε xa duban ti, amasətə Ala ε xilixi na nan ma alogo ε xa barakan sɔtɔ ε keeən na. ¹⁰ Bayo Kitabun naxa, “Siimayaan nafan naxan ma, naxan waxy siimaya fajin xɔn, na kanna xa a lenna suxu fala naxine ma, a dεen suxu wulen ma.

¹¹ A yi a xun xanbi so fe naxini, a fe fajin liga.

A bɔnε xunbenla fen, a bira a fɔxɔ ra.

¹² Marigin yεε tinxin muxune ra, a tuli matixi ε maxandi xuiin na. Kon Marigin xun xanbi soxi fe naxi rabane yi.”*

¹³ Xa fe fajin kunfana ε yi, nde nɔε fe naxin ligε ε ra? ¹⁴ Koni hali ε tɔrɔ ε wali fajine fe ra, səwan nan na ra ε xa. E gaxu naxan yεε ra, ε nama gaxu na yεε ra, ε nama kuisan. ¹⁵ Koni ε Alaa Muxu Sugandixin binya ε Marigin na ε bɔnεni. ε lu yitənxi ε xun mafala feen na lan ε yigin ma, e na ε maxɔdin waxatin naxan yi. ¹⁶ Koni ε a liga limaniyaan nun binyeni. ε bɔnεn xa sarijan waxatin birin alogo ε nəma wali fajine kəma Alaa Muxu Sugandixin fe ra, muxun naxanye ε mafalama, ne xa yagi e falane ra. ¹⁷ Amasətə xa Ala sagoon na a ra, a fisa muxun yi tɔrɔ fe fajin nabadeni benun a xa tɔrɔ a naxin nabadeni. ¹⁸ Bayo Alaa Muxu Sugandixin faxa nən en yulubine fe ra sanja ma keden han habadan, a tan tinxin muxuna tinxintarene xa, alogo a xa fa ε ra Ala ma. A faxa nən fati bəndeni, koni Alaa Nii Sarijanxin yi a niin naxətə a yi. ¹⁹ Na Nii Sarijanxin xɔn, a yi siga kawandi badeni niin kasorasane xa, ²⁰ naxanye bata yi murute Ala ma a fɔləni, Ala yi Nuhan legedenma a dijani, a yi kunkin nafalama waxatin naxan yi. Muxu dando nan tun kisi igen ma na kui, muxu solomasəxε gbansan.

²¹ Na igen

findixi marafuun misaala nan na igeni ε tubi xinla ma naxan ε fan nakisima iki. A mi findixi fati bēndēn xəsine ba seen xan na, koni de xui tongona Ala xa xaxili sarijanxini. Na marafuun nan ε rakisima iki Yesu, Alaa Muxu Sugandixin nakenla xən sayani, ²² naxan sigaxi ariyanna yi, a dəxə Ala yiifanna ma malekane nun nøyane nun sənbə kanne birin xun na.

4

Dunuya yi gidi nənəna fe

¹ Nanara, Alaa Muxu Sugandixin to tərəxi a fati bēndēni, ε fan xa ε yitən na xaxili kedenni, amasətə naxan bata tərə fati bēndēni, na nun yulubin bata fata. ² Na kanna mi fa a siimayaan ligama adamadiine kunfa feene xən fə Ala sagona. ³ Amasətə ε bata yi bu dənkelyatarene rafan feene ligε waxati danguxini, ε yi ε səbə so haramu feene nun kunfa jaxine nun dələ minna nun haramu sumunne nun dələ min sumunne nun suxure batu xəsixin ma. ⁴ Na ma, a bata findi ε ratərəna feen na ε to mi fa ε gima ε fəxə ra xaxilitare fe tilinxı wuyaxini itoe yi, ε yi ε rayelelef. ⁵ Koni e e dəntegema nən Ala xa na feen ma, naxan yitənxi faxa muxune nun niiramanne makiti feen na. ⁶ Nanara, Alaa falan Xibaru Fajin nali nən hali faxa muxune ma, alogo hali e fati bēndēna feene to bata yelin makite alo adamadiine birin, ε xa lu nii rakisini Ala xən ma a Nii Sarijanxin barakani.

En xa Ala kiseene rawali ki fajni

⁷ Feene birin najanna bata maso. Nayi, ε a ligə xaxinla ra, ε yi ε yetə suxu alogo ε xa nə Ala maxande. ⁸ Na birin yi, ε səbə so xanuntenyaan ma ε bode xa, amasətə xanuntenyaan nan yulubi wuyaxi janma.* ⁹ ε bode yigiyə hali ε mi ε mawuga. ¹⁰ Ala kiseen naxan fixi ε keden kedenna birin ma, ε bode mali na ra. Nayi, ε findima nən Alaa walikə fajine ra naxanye a hinanna sifane birin nawalima. ¹¹ Xa naxan falan tongo, na xa falan ti alo a Alaa falane nan yetə tima. Xa muxuna nde walima bonne xa, a xa wali alo Ala a kixi sənbəni kii naxan yi, alogo binyen xa fi Ala ma feen birin yi

a Muxu Sugandixin Yesu barakani. Binyen nun sənbənxa fi a tan nan ma habadan han habadan. Amina.

Tərəna Yesu xən

¹² Ngaxakedenne, ε tərə xədəxən nama ε ratərəna naxan ε lima ε mato feen na, alo fe daxatarena nde na ε li. ¹³ Koni xa ε nun Alaa Muxu Sugandixin tərə ε bode xən, ε xa səwa na ra han, alogo a binyen na mini kənənni ε səwan xa gbo ayi. ¹⁴ Xa ε konbi Alaa Muxu Sugandixin xinla fe ra, səwana ε xa nayi, amasətə Alaa Nii Sarijanxi binyaxina ε yi. ¹⁵ Anu, ε tan nde yo nama tərə bayo ε bata findi muxu faxan na hanma mujadena, hanma fe jaxi rabana, hanma nafigina. ¹⁶ Koni xa ε tərə bayo Yesu mantonne nan ε ra, yagi mi na ra, fə ε Ala binya, bayo a xinla bata lu ε xun ma.

¹⁷ Amasətə kiti sa waxatin bata a li, a fələma Alaa yamaan nan ma. Anu, xa a fələma en tan nan ma, naxanye tondima Alaa falan Xibaru Fajin suxε ne tan najanna di? ¹⁸ “Xa tinxin muxun kisi raxələ, Ala kolontarene nun yulubi kanne tan luma di?”[†] ¹⁹ Nayi, naxanye tərəma Ala sagoni, ne xa ε yetə lu e Dali Marigin yii naxan tinxin, ε yi lu fe fajin ligε.

5

Fonne wanla yamani

¹ N xa dənkelya yamaan fonne fan nalimanıya ε ye amasətə n fan findixi yamaan fonna nde nan na alo e tan, ε nun Alaa Muxu Sugandixinə tərən serena nde. Binyen naxan fama minideni kənənni, n fan na nde sətəma nən. ² ε yengi dəxə Alaa xuruse kurun xən, a naxan taxuxi ε ra. ε karahanxin nama ε xun mato a ra de, koni jənige fajini Ala sagoni. ε nama a ligə yagıtareya feene tənə sətən ma koni fə ε səbeni. ³ Naxanye taxuxi ε ra, ε nama nøyān ligə ne xunna alo kuntigine, koni ε findi misaala ra kurun xa. ⁴ Xuruse Raba Kuntigin na mini kənənni waxatin naxan yi, ε mangayaan taxamasenna kəmətin sətəma nən binyeni naxan mi kale mumε!

⁵ Banxulanne, ε fan xa xuru fonne ma. ε birin xa yetə magodon lu ε ma alo dugina

* ^{4:8:} A mato Sandane 10.12 nun Yaki 5.20 kui. † ^{4:18:} Sandane 11.31

ε nema ε bode xən ma. Amasətə Kitabun naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nən yetə magodone ra.”*

⁶ Ε ε magodo Ala senben bun, alogo a xa ε yite a waxən waxatini. ⁷ Ε ε xaminna feene birin lu a ma, amasətə a yengi ε xən.

⁸ Ε yetə suxu, ε lu ε yee ra yi, amasətə ε yaxun Yinna Manga Setana sigan tima alo yatan naxan wurundunma. A muxune fenma a naxanye donma. ⁹ Ε kankan a yee ra dənkəleyani ken! Ε xa a kolon a na tərə sifane ε ngaxakedenne fan fari dunuja yiren birin yi. ¹⁰ Ε na tərə waxatina nde yi, Ala hinanna birin kanna naxan ε xilixi a habadan binyeni a Muxu Sugandixini, na yetəna ε rakelima nən, a yi ε senbe so, a ε maxədəxə, ε mi mamaaxe. ¹¹ Senben xa lu a tan nan xa habadan! Amina.

Fala rajanna nun dubana

¹² Silasi, n naxan yate ngaxakeden təgəndiyaxin na, na nan n malixi n kədi dungini ito sebe ε ma, alogo n xa ε ralimaniya, n yi sereyaan ba ε xa, a Alaa hinanna jəndin nan ito ra, ε naxan yi ken! ¹³ Dənkəleya yamaan naxan Babilən taani,† Ala naxanye sugandixi alo ε tan, ne ε xəntənma. N ma dii xəmen Maraka fan ε xəntənma. ¹⁴ Ε bode xəntən ngaxakedenya sunbuni.

Ala xa bəne xunbenla fi ε birin ma ε tan naxanye a Muxu Sugandixini.

* ^{5:5:} Sandane 3.34 † ^{5:13:} Babilən taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nəen “Romi Taana.” N ma dii xəmen Maraka: na bunna nəen Piyeri Maraka xanuxi alo a diina. Yanyina nde Piyeri nan Maraka xaranxi dənkəleyaan ma.

Piyeri a Keddi Firindena

Piyeri Alaa Falan Keddi Firindena

Kitabun yireni ito səbəxi dənkəleya muxune nan ma. A səbəxunna findixi muxune nan yenge fe ra naxanye dina fe xaranna tima naxan mi findixi Yesu a fe Xibaru Fajin kedenna ra. Na wule karaməxəne bata yi basan dənkəleya muxune ra Piyeri a waxatini.

Wule dinane rali muxune mi jənje dunuja yi mumə. Nayi, kawandin naxan səbəxi Piyeri a Kitabun firinden kui, na feene mən ligama to. A dənkəleya muxune kawandima a e xa sənbə so Marigina fe kolonni, alogo e nama e yete mayenden wule karaməxəne tantan fala fuune xən.

¹ N tan Simən Piyeri Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikeen nun a xərana, n tan nan ito səbəxi, siga ε ma, ε tan naxanye fan bata dənkəleyaan sətə naxan nun nxu gbee binyen lan ε naxan sətə nxə Ala nun nxu rakisimana tinxinyaan xən ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina. ² Ala xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi ε ma, a gbo ayi Ala kolonna nun en Marigi Yesu kolonna xən ma.

Dənkəleya muxune yugona

³ Ala sənbən naxan Yesu yi, na bata fəren birin fi en ma alogo en xa en ma dunuja yi gidin naba Ala kolonni naxan en xilixi a binyen nun a fanni. ⁴ Na ma, a bata en tuli sa feene ra, naxanye xunnayerenna nun e gboyaan dangu a birin na, alogo ε xa ε yete sətə xəsi feene ra kunfan naxanye tima muxune ma dunupani ito yi, ε fan yi Ala kəjaan sətə. ⁵ Na ma, ε kata ε sənbən birin na, ε sən fajin sa ε dənkəleyaan fari, ε kolonna sa sən fajin fari. ⁶ ε yete suxun sa ε kolonna fari. ε tunnafanna sa yete suxun fari. ε Ala kolonna sa tunnafanna fari. ⁷ ε ngaxakedenyaa marafanna sa Ala kolonna fari. ε xanuntenyaan sa ngaxakedenyaa marafanna fari. ⁸ Xa kəjnani itoe lu ε yi, e yi sabati, e mi ε luyə tunnaxələn nun walitareyani en Marigi Yesu kolonni

mumə, Alaa Muxu Sugandixina. ⁹ Koni xa ne mi muxun naxan yi, na kanna yee mi feni gbəma, a luma nən alo danxutəna, a jinan fa fala a Ala bata a yulubi fonne xafari.

¹⁰ Nanara, ngaxakedenne, ε mən xa ε yixədəxə dangu iki ra Alaa xinla ratindeni e nun a ε sugandi naxan tixi, amasətə xa ε na ligi, ε mi birə mumə! ¹¹ Nayi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin habadan mangayani so fəre gbeen fima ε ma nən en Marigin nun en nakisimana.

¹² Na nan a ligaxi, n feni itoe rabirama ε ma waxatin birin, hali ε to e kolon, ε mən yi na jəndi feen suxu ken ε naxan sətəxi. ¹³ N ma miriyani, fanni n na n niini fati bəndəni, n lan n na feene rabira ε ma alogo ε xa lu ε yee ra yi. ¹⁴ Amasətə n na a kolon, n niin bamatən ni i ra fati bəndəni, alo en Marigina Alaa Muxu Sugandixin Yesu yeteen n nakolon kii naxan yi. ¹⁵ Nayi, n katama nən fəren birin na, alogo n na faxa, feni itoe xa nə rabire ε ma waxatin birin.

Piyeri bata yi Yesu a binyen to

¹⁶ Nba, Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen sənbəni, nxu mi muxune tali yitənxine xan falaxi ε xa lan na feene ma, bayo nxu tan yeteen nan a binyen toxi nxu yee ra. ¹⁷ Amasətə a xunnayerenna nun binyen sətəxi nən Fafe Ala yii, a to na xuiin mə fata binye gbee yiren na, a naxa, “N nafan Dii Xəməni ito ra, a bata n kənen ki faj!”* ¹⁸ Nxu yeteen yi na fala xuiin mə, sa keli kore, nxu yi a fəma geaya sarıjanxin fari waxatin naxan yi.

¹⁹ Nxu laxi nabine fala tixine ra iki dangu waxati danguxine ra. ε lan ε xa ε xaxili ti ne ra alo lenpun naxan degəma dimini han kuye yi yiba, tagalan saref fan yi degə fələ ε bənəni. ²⁰ Naxan dangu a birin na, ε na kolon, a Kitabun nabiya fala yo mi fataxi nabina fe yeba kiin na. ²¹ Amasətə nabiya fala yo mi yi kelima adamadiine sagoon ma, koni Alaa Nii Sarıjanxin nan yi adamadiine malima, e yi falan ti fata Ala ra.

2

Wule karaməxəne fe

* **1:17:** A mato Matiyu 17.1-5 nun Maraka 9.2-7 nun Luka 9.28-35 kui.

¹ Koni wule nabine yi yamaan ye a fələni. A mən na kii nin to, wule karaməxəne fan ε ye iki. E wule xaranne rasoma ε tagi naxanye muxune halagima han e yi e me ε kanna ra naxan e xunbaxi. Ne halagin nan xilima e yεtε ma xulen! ² Muxu wuyaxi birama nən e haramu feene fəxə ra, na muxune yi a liga jəndi dinan kiraan yi rayelefu. ³ Karaməxəni itoe ε rawalima nən mayendenni e fala yitənxine xən e milani. Koni e makiti feen bata fələ to mi na ra, e halagi feen mi fa buma.

⁴ Malekan naxanye yulubin liga a fələni, Ala mi ne ratanga, koni a e rawoli ayi nən yahannama yi. E maraxi yələnxənna ra dimini e kiti sa ləxən yεe ra. ⁵ Muxu singene dunuja yi, a mi ne fan natanga, a yi fufa gbeen nafa Ala kolontarene ma, koni a muxu solofera nan tun nakisi e nun Nuhan naxan yi tinxinyana fe kawandin bama.*

⁶ Ala mən Sodoma nun Gomora taane fan halagi nən tεen na, e findi xuben na. A yi e findi misaala ra Ala kolontarene xa, feen naxan fama ligadeni e ra.[†] ⁷ Ala mən Loti tinxin muxun xunba nən, naxan bəjənə tərə na sariyatate kanne haramu feene fe ra. ⁸ Bayo na tixin muxun to yi dəxi e tagi, a niin yi lu tərə ləxə yo ləxə e fe naxine fe ra, a yi naxanye toma, a e me. ⁹ Na feene birin nan a yitama fa fala Marigin nəe dina muxune xunbe nən maratantan feene yi, a yi tinxintarene mara jaxankatan yεe ra kiti sa ləxəni, ¹⁰ katarabi na muxune ma, naxanye biraxi fe xəsixine fəxə ra, e fati bəndən nafan feene, e yi murutə Marigina nən bun.

Wule karaməxəni itoe wekilexi, e wasoxi. E mi gaxuma binye kanne rayelefue. ¹¹ Hali malekan naxanye sənbən nun fangan gbo wule karaməxəni itoe xa, ne mi na sifane rayelefuma kitini Marigin yətagi. ¹² Koni muxuni itoe feene rayelefuma e mi naxanye kolon, e lu alo sube xaxilitare suxu daxin naxanye halagima. Na muxune halagima nən alo subene, ¹³ e tinxintareyaan birin yi saran e ra. A rafan e ma, e yi wasa e waxən fe kobine birin na yanyin na. E nəma e dəge ε fəma, yagin nun xunnagodon nan a ra, e sewa e to ε

yanfama. ¹⁴ E yalunyaan fenma e yεen na. E mi wasan yulubin na mumə! E fangatarene mabandunma. E darixi mile feene nan na. Dangatəne nan e ra. ¹⁵ E bata kira tinxinxin yiba, e yi bira Beyori a dii xəmə Balami a kiraan fəxə ra tantanni naxan ma tinxintareyaan saranna yi rafan a ma. ¹⁶ Koni a sofanla naxan mi nəe falan tiyε, na a muxu xuiin namini nən, a yi nabiin danna sa a xaxilitareya wanli.[‡]

¹⁷ Wule karaməxəni itoe luxi nən alo tigi yili raxarena, alo foyen kundaan naxan tuntunma kore, dimi tilinxi gbeen nan namaraxi e yεe ra. ¹⁸ E waso fala fuune tima, e yi muxune rakunfa fati bəndən nafan haramu feene xən, naxanye baxi e sətədeni muxu tantanxine ra. ¹⁹ E muxune tuli sama xərəyaan na, anu, e tan yεtəen xəsi feene konyiyani. Amasətə sese muxun nə, a bata findi na konyin na. ²⁰ Xa e bata futuxulu dunuja xəsi feene ma en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin kolon feen xən, e mən yi tin na feene yi e nə, e rajanna jaxuma ayi nən dangu e fələn na. ²¹ Bayo a yi fisa nun na kanne nama tinxinyaan kiraan kolon, benun e xa a kolon e mən yi e xun xanbi so yamari sarijanxini e naxan sətəxi. ²² Naxan ligaxi e ra, na bata sandani itoe jəndin yita fa fala, “Baren xətəma a baxunna ma.”[§] E nun “I nəen fa xəsen maxa tun, a mən bata sa a makutukutu boroni.”

3

Marigin fa ləxəna fe

¹ Ngaxakedenne, n ma kədin firinden ni ito ra, n bata naxan səbə ε ma. N na e firinna səbəxi ε ma nən alogo n xa feene rabira ε ma, ε yi xaxili sarijanxin sətə, ² alogo, nabi sarijanxine bata yi falan naxanye ti, ne xa rabira ε ma e nun en Marigin nun en nakisimana yamarine, xərane naxanye rali ε ma. ³ ε xa a kolon singen fa fala waxati rajanne yi, magele tiine fama nən ε mageledeni naxanye birama e kunfa fe naxine fəxə ra. ⁴ E a falama nən, e naxa, “Yesu ε tuli sa a fa feen naxan na, na minən? Xabu en benbane faxa waxatin naxan yi feene birin mən kii kedenni keli dunuja

* ^{2:5:} A mato Dunuja Fələn 6.1 han 7.24 kui. † ^{2:6:} A mato Dunuja Fələn 19.24 kui. ‡ ^{2:16:} A mato Yatəne 31.16 kui. § ^{2:22:} Sandane 26.11

da waxatin ma han to.” ⁵ Amasətə, e a raketima a ma nən e jinan ito ra fa fala, to mi na ra Ala yi kore xənna da a fala xuiin na, a bəxən ba igen na a lu igen tagi.

⁶ Na igen nan na waxatin dunuña birin halagi fufaan na.* ⁷ Koni to kore xənna nun bəxən xənna ramaraxi təen nan xili yi na fala kedenna xən, kiti sa ləxən nun Ala kolontarene halagin yee ra.

⁸ Koni, ngaxakedenne, ε nama jinan fe kedenni ito xən ma, soge kedenna luxi nən Marigin yee ra yi alo jee wuli kedenna, jee wuli kedenna fan alo soge kedenna.

⁹ Marigin mi buma a tuli saan nakamalideni, alo muxuna ndee a mirima kii naxan yi. Koni a dijəxi ε xa nən amasətə a mi waxi muxe xa halagi, koni fərən muxune birin xa e xun xanbi so nən e hakene yi.

¹⁰ Anu, Marigin fa ləxəna a lima nən, a muxune raterəna alo mujadena. Na ləxəni, kore xənna danguma nən halagi xui gbeeni, a yi seene fan yi gan. Bəxən nun a feene birin yi makənen kitin xili yi. ¹¹ Ne birin to halagima na kii nin, ε lan ε xa findi muxun sifan mundunye ra? Ε dunuña yi gidin xa sarijan Ala kolonni, ¹² ε yi gbətən Ala fa ləxən na, ε kewanle yi a faani fura, dunuña nun a yi seene halagima təen na ləxən naxan yi. ¹³ Anu, Ala bata en tuli sa kore xəri nənən nun bəxən xəri nənən na, tinxinyaan luma dənaxan yi. En na nan maməma.[†]

¹⁴ Nanara, ngaxakedenne, ε to na feen maməma, ε fərən birin naba alogo a xa ε li fətareyaan nun səntareyani, bəjənə xunbenla yi lu ε nun Ala tagi. ¹⁵ Ε xa a kolon a en Marigina dijənan nan muxune rakisima alo en nafan ngaxakedenna Pəli a səbəxi ε ma kii naxan yi fe kolonna xən Ala naxan fixi a ma. ¹⁶ A na nan səbəxi a kədine birin kui lan feni itoe ma. A kədine yirena ndee famu raxjə, xaxilitarene nun xarantarene yi ne bunne yifu, alo e Kitabun yire gbətəne fan ligama kii naxan yi, e yi e yətə rahalagi.

¹⁷ Nanara, ngaxakedenne, ε tan to rakolonxi, ε a ligə ε yeren ma, alogo sariyatare kanne tantanna nama ε li, ε yi bənə ε tide barakaxini. ¹⁸ Koni ε lu sigə yeeen na en Marigin nun en nakisimaan Yesu

Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun a kolonni. Binyen xa fi a tan nan ma iki han habadan. Amina.

* **3:6:** A mato Dunuña Folən 1.6-9 nun 7.11 kui. † **3:13:** A mato Esayi 65.17 nun 66.22 kui.

Yoni a Kədi Singena Yoni Alaa Falan Kədi Singen Naxan Səbə

Kədi saxan nan xili saxi Yoni xun ma hali a xinla to mi səbəxi e kui. Dənkəleya yamaan singe ra muxune nan a falaxi na kiini, a yi findi namunna ra. A singen mi xibaru yo fixi en ma lan a səbə muxun ma, a mən mi a falaxi a səbəxi naxanye ma. Kədini ito səbəxi nən alogo a xaran muxune xa e sənbə so, e xa lu Alaa yamani, nanara e lu xanuntenya kəndəni. A mən səbəxi alogo e xa e makuya wule dinane ra naxanye yi Yesu a fe Xibaru Fajini fuma.

Kitabun yireni ito fələni a səbə xunna nan yəbama (1.1-4). A yi yamaan sənbə so naxanye lan e lu Ala nun a Muxu Sugandixin Yesu xən, e nun lanna xa lu e tagi. Nayi, e lan nən e yi muxune sereyaan suxu naxanye Yesu to. Kitabun yireni ito səbə muxuna a xaran muxune sənbə soma a e xa lu kənənni, bayo kənənni nan Ala ra. Na feen ma, e lan nən e xanuntenyaan yamarin suxu (1.5-2.17). Na xanbi ra, Kitabun səbə muxuna Yesu a dinan matandi muxune nan ma fe falama en xa, wule falan naxanye a falama a Marigin mi Yesu ra (2.18-29). Na xanbi ra, a mən yi Alaa diine kii kəndən yita en na: Etinxinna, e mən e bode xanuxi kii naxan yi (3.1-24). A yelin xanbini tantanna nun nəndin tagi rase (4.1-6), Kitabun yireni ito səbə muxun mən yi xətə xanuntenyana fe ma: Findi fena Ala gbeen na, i xanuntenyaan liga, bayo Ala nan xanuntenyaan na (4.7-21). A a falan najanma dənkəleyaan sənbən nan ma, a mən yi a Kitabun fala xənne makenən (5.1-21).

Kitabun yireni ito dənkəleyaan kii yətəen nan yitama. A dənkəleya muxune xaxinla nan yigboma, a yi e mali e xətə fe naxin fəxə ra, a yi e sənbə so Yesu yi, e nun a xanuntenyana lan bonne ma.

Habidan nii rakisin falana fe

¹ Siimaya falan naxan yi na nun xabu dunuña fələni, nxu bata na mə, nxu yi a to, nxu yi a yigbə, nxu bata nxu yiin din

a ra, nxu na nan ma fe ralima ε ma. ² Na siimayaan bata mini kənənni, nxu yi a to. Nxu na nan ma fe sere bama. Nxu yi habadan nii rakisina fe rali ε ma naxan yi Fafe Ala fəma, naxan minixi kənənni nxu xa. ³ Nxu naxan məxi, nxu yi a to, nxu na nan ma fe falama ε fan xa, alogo ε xa sa nxu fari ngaxakedenyani, naxan Fafe Ala nun a Dii Xəməna Yesu Alaa Muxu Sugandixin. ⁴ Nxu ito səbəxi ε ma nən alogo en ma səwan xa dəfe.

Ala nan kənənni ra

⁵ Nxu falan naxan məxi Yesu ra, nxu na nan nalima ε ma fa fala kənənni nan Ala ra, dimi yo mi a yi! ⁶ Xa en na a fala a en ngaxakedenyaa ligama a tan xən ma, koni en sigan tima dimini, en bata wulen fala na yi. Nəndin mi en kəwanle yi. ⁷ Xa en sigan ti kənənni alo a tan yətəen kənənni kii naxan yi, en bata lu en bode xən ngaxakedenyani nayi, Alaa diin Yesu wunla yi en sarijan en yulubine birin ma.

⁸ Xa en na a fala fa fala yulubi mi en ma, en bata en yətə mayenden nayi, nəndi mi en xa nayi! ⁹ Konı xa en na en ti en yulubin na, a tan lannayaan nabama nən, a tinxin, a en mafeluma nən en yulubine birin na, a yi en sarijan tinxitareyaan birin ma. ¹⁰ Xa en na a fala fa fala en mi yulubi ligaxi, en bata Ala findi wule falan na nayi. Nayi, a falan mi en yi mumə!

2

Ala solona muxun nan Yesu ra

¹ N ma diine, n ni ito səbəma ε ma nən alogo ε nama yulubin liga. Konı xa muxuna nde yulubin liga, Fafe Ala solona tiina en yii naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra, Tinxindena. ² Amasətə Yesu bata findi en yulubine xafari saraxan na. En tan gbansanna mi a ra, koni en nun dunuña muxune birin.

³ En na a kolonma ito nan xən a en bata Ala kolon, xa en bata a yamarine suxu.

⁴ Naxan na a fala, a naxa, “N bata Ala kolon” koni a mi a yamarine suxi, wule falan nan na kanna ra, nəndi mi a tan yi. ⁵ Konı naxan Alaa falan suxuma, Alaa xanuntenyaan kamalixi na kanni. En na a kolonma na kii nin fa fala en na Ala yi:

⁶ Naxan na a fala a a tan Ala nin, fo na kanna xa sigan ti nən alo Yesu.

Yamari nənənafe

⁷ N xanuntenne, n mi yamari nənən xan səbəma ε ma fo a fonna naxan yi ε yii xabu a fələni. Yamari fonni ito, falan na a ra, ε bata yi naxan me. ⁸ Anu, n yamari nənən səbəma ε ma, naxan jəndin makenenxi fata Yesu ra e nun ε tan.* Amasətə dimin danguma. Jəndin kənənna nan bata dəgə fəlo.

⁹ Muxun naxan a falama a a tan kənənna nin, koni a a ngaxakedenna rajaxuxi, na kanna mən dimin singen. ¹⁰ Naxan a ngaxakedenna xanuma, na kanna kənənna nin. Muxu ratantan fərə yo mi na kanni.

¹¹ Koni naxan a ngaxakedenna rajaxuma, na kanna dimin nin, a sigan tima dimin nin. A mi a sigaden kolon amasətə dimin bata a yəen danxu.

¹² N ma diine,
n na a səbəma ε ma
fa fala ε bata mafelu ε yulubine ra Yesu
xinla fe ra.

¹³ Fafane, n na a səbəma ε ma
fa fala naxan yi na xabu a fələni,
ε bata na kolon.

Banxulanne, n na a səbəma ε ma
fa fala ε bata Fe Naxin Kanna nə.

¹⁴ N ma diine, n na a səbəma ε ma
fa fala ε bata Fafe Ala kolon.

Fafane, n na a səbəma ε ma
fa fala naxan yi na nun
xabu a fələni, ε na kolon.

Banxulanne, n na a səbəma ε ma
fa fala, ε sənbən gbo.

Alaa falana ε yi,
ε mən bata Fe Naxin Kanna nə.

¹⁵ ε nama dunuja nun a yi seene xanu. Naxan na dunuja xanu, Fafe Alaa xanuntenyaan mi na kanni. ¹⁶ Amasətə feen naxan birin dunuja yi, alo fati bəndəna kunfa jaxine e nun yəen kunfama seen naxanye xən e nun nafunla naxan muxun wasoma ayi, ne mi fataxi Ala xan na, fo dunuja. ¹⁷ Dunuja nun a kunfane birin danguma nən. Koni naxan Ala sagoon ligama, na kanna luma nən han habadan.

Yesu yaxune fe

* **2:8:** A mato Yoni 13.34 kui. † **2:18:** A mato Tesaloniki Firinden 2.3-4 kui.

¹⁸ N ma diine, waxati rajanna bata a li. ε bata yi a mə nun fa fala Alaa Muxu Sugandixin yaxun fama.† Nba, iki Alaa Muxu Sugandixin yaxu wuyaxi bata mini kənənni. Nanara, en na a kolonxi fa fala a waxati rajanna bata a li. ¹⁹ Na muxune minixi en tan nan ye, koni en gbee mi yi e ra, bayo xa en gbeen nan yi e ra nun e yi luma nən en ye. Koni e bata keli en ye. Na nan a yitaxi fa fala en gbee mi yi ne sese ra nun.

²⁰ Koni Sarijantən bata a Niin nagodo ε xun ma, ε birin a fe kolon. ²¹ N mi ito səbəxi ε ma nayi fa fala a ε mi jəndin kolon, koni bayo ε a kolon, e nun wule yo mi kelixi jəndini.

²² Wule falana nde ra? Naxan a falama, a naxa, Alaa Muxu Sugandixin mi Yesu ra. Alaa Muxu Sugandixin yaxun nan na ra. Na kanna bata a mə Alaa Diin nun Fafe Ala ra sanja ma kedenni. ²³ Bayo naxan yo na a mə Alaa Diin na, Fafe Ala fan mi na kanni. Naxan na a ti Alaa Diina fe ra, Fafe Ala fan na kanni.

²⁴ ε a liga ε yeren ma ε falan naxan me a singeni, na xa lu ε yi ken! Xa na liga, ε fan luma nən Dii Xəmən nun Fafe Ala yi. ²⁵ Yesu yətəen bata en tuli sa naxan na, habadan nii rakisin nan na ra.

²⁶ N feni itoe səbəxi ε ma muxune nan ma fe ra naxanye kataxi ε mayenden feen na.

²⁷ ε tan fan, ε Nii Sarijanxin naxan sətəxi a ra, fanni na ε yi ε mako mi fa xaranna ma sənən. A Nii Sarijanxina ε xaranma nən feen birin ma. Na to findixi jəndin nan na wule mi naxan yi, nayi ε lu a tan nin alo a ε xaranxi kii naxan yi.

²⁸ N ma diine, iki, ε xa lu a tan yi, alogo a na mini kənənni waxatin naxan yi, en yi lu xaxili ragidini, alogo en nama yagi a yəε ra a fa ləxəni. ²⁹ Xa ε a kolon fa fala Yesu tinxin, ε mən xa a kolon fa fala muxun naxan tinxinyaan ligama, na bata bari Ala yi.

3

Alaa Diine

¹ A mato Fafe Ala xanuntenya sifa gbeen naxan fixi en ma a yi a fala en ma a a diine. Na nan en na yati! Na nan a ligaxi dunupa

mi en kolon amasətə e mi Ala kolon. ² N xanuntenne, Alaa diine nan en na iki, koni en sa findima naxan na, na munma mini kənənni singen, koni en na a kolon fa fala a Yesu na mini kənənni waxatin naxan yi, en ligama nən alo a tan amasətə en na a toma nən alo a kii naxan yi. ³ Muxu yo a yigin saxi Yesu yi, na a yətə rasarijanma nən alo Yesu sarijan kii naxan yi.

⁴ Naxan yo yulubin ligama, na bata sariyan kala. Yulubin nan sariya kalan na. ⁵ Anu, ε a kolon fa fala a Yesu bata mini kənənni alogo a xa en ma yulubine xafari. Yulubi yo mi a tan yi. ⁶ Muxu yo luma Yesu yi, na kanna mi luye yulubin ligε. Naxan luma yulubin ligε, na mi Yesu toxi singen, a mən munma a kolon. ⁷ N ma diine, muxu yo nama ε mayenden. Naxan fe tinxinxin ligama, tinxin muxun nan na ra alo Yesu tinxinxí kii naxan yi. ⁸ Naxan luma yulubin ligε, na fataxi Yinna Manga Setana nan na amasətə Yinna Manga Setana bata yulubin liga xabu a fələni. Alaa Dii Xəmən minixi kənənni ito nan ma fe ra yati, a Yinna Manga Setana wanle kala.

⁹ Naxan barixi Ala yi, na mi luye yulubin ligε amasətə Ala sənbən bata lu a tan yi, a mi nəe luye yulubin ligε, bayo a barixi Ala nin. ¹⁰ Alaa Diine nun Yinna Manga Setana a diine tagi rabaan na kii nin. Naxan mi fe tinxinxin ligama na mi fataxi Ala ra hanma naxan mi a ngaxakedenna xanuxi.

Ε ε bode xanu

¹¹ Ε falani ito nan məxi xabu a fələni, a en xa en bode xanu. ¹² En nama liga alo Kayini naxan yi fataxi Fe Naxin Kanna ra, a a xunyən faxa. Kayini a xunyən faxa nanfera? Amasətə a tan kewanle yi naxu, koni a xunyən yi tinxin.

¹³ Ngaxakedenne, na nama findi ε tərəna feen na, xa dunuja muxune ε rajaxu.

¹⁴ En tan a kolon, a en bata keli sayani, en so nii rakisini bayo en bata en ngaxakedenne xanu. Xanuntenyaan mi muxun naxan yi, na mən sayani singen. ¹⁵ Muxun naxan a ngaxakedenna rajaxuma, faxa tiin nan na kanna ra. ε a kolon fa fala habadan nii rakisin mi luxi faxa ti yo yi!

¹⁶ En xanuntenyaan kolonma ito nan xən ma fa fala Yesu bata a niin fi en ma fe ra. En fan daxa en yi en niin fi en ngaxakedenne

fe ra. ¹⁷ Xa dunuja nafunla muxuna nde yi, a yi a ngaxakedenna to, a makoon sena nde ma, koni a mi kininkinin na kanna ma, Alaa xanuntenyaan luxi a yi di nayi? ¹⁸ N ma diine, en ma xanuntenyaan nama findi de yi falan na tun, fə en kewanle xa a yita jəndini.

Xaxili ragidina Ala yətagi

¹⁹ En na a kolonma na nan ma, fa fala en jəndini, en bəjən yi sa Ala yətagi. ²⁰ Amasətə xa en bəjəna en yalagi, en na a kolon fa fala Ala gbo en bəjən xa, a feen birin kolon. ²¹ Nanara, n xanuntenne, xa en bəjən mi en yalagi, en xaxili ragidini Ala yətagi. ²² En na sese maxədin a ra, en na sətəma nən bayo en na a yamarine suxuma, en yi a kənən feene liga. ²³ A yamarin nan ito ra, a en xa dənkəleya a Dii Xəmən xinla ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina, en yi en bode xanu alo a en yamarixi kii naxan yi. ²⁴ Muxu yo a yamarine suxu, na kanna Ala yi, Ala fan na kanni. En na a kolon fa fala Ala en yi, a to bata a Nii Sarıjanxin fi en ma.

4

Wule nabine fe

¹ N xanuntenne, ε nama la muxune birin na a Alaa Nii Sarıjanxina e yi, koni ε e kejaan fəsəfəsə singen, ε yi a kolon, niin naxan e tan yi, xa na kelixi Ala nan ma. Amasətə wule nabi wuyaxi bata mini dunuja xun xən. ² Ε Alaa Niin kolonma ikii nin: Nii yo a ti a ra fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata fa fati bəndəni, ne kelixi Ala nan ma. ³ Koni nii yo mi a ti Yesu a fe ra, na mi kelixi Ala ma. Alaa Muxu Sugandixin yaxun niin nan na ra, ε naxan fa fe məxi, anu, a dunuja yi iki.

⁴ Ε tan, n ma diine, ε fataxi Ala nan na, ε bata ne nə. Amasətə sənbən naxan ε tan yi, na gbo dunuja gbeen xa. ⁵ Dunuja muxune nan e tan na. Nanara, e dunuja feene falama, dunuja muxune yi e tuli mati e ra. ⁶ Koni en fataxi Ala nan na. Naxan Ala kolon, na a tuli matima en xuiin na nən. Koni naxan mi fataxi Ala ra, na mi a tuli matima en xuiin na. En na a kolonma na kii nin, niin naxan findixi jəndin kanna ra e nun tantanna niina.

Ala nan xanuntenyaan na

⁷ N xanuntenne, en na en bode xanu, amasətə xanuntenyaan kelixi Ala nan ma, anu naxan yo muxun xanu, na barixi Ala nin, na kanna mən Ala kolon. ⁸ Naxan mi a boden xanuma, na mi Ala kolon, amasətə Ala nan xanuntenyaan na. ⁹ Ala a xanuntenyaan yitaxi en na ikii nin: Ala bata a Dii Xəmə keden peen nafa dunuja yi, alogo en xa nii rakisin sətə a xən ma. ¹⁰ Xanuntenyani ito, fa fala en bata Ala xanu, na xa mi a ra, koni a tan bata en xanu, a yi a Dii Xəmən nafa en yulubi xafari saraxan na.

¹¹ N xanuntenne, xa Ala bata en xanu na kiini, a lan nən en fan xa en bode xanu. ¹² Muxu yo munma Ala to singen. Koni, xa en na en bode xanu, nayi Ala bata lu en yi, a xanuntenyaan fan bata kamali en yi nayi.

¹³ En na a kolonma ito nan xən ma fa fala en Ala yi, a fan en yi: a to bata a Nii Sarıjanxin fi en ma. ¹⁴ Nxu bata a to, nxu yi a seren ba bonne xa, nxu naxa, “Fafe Ala bata a Dii Xəmən nafa, a findi dunuja rakismaan na.” ¹⁵ Naxan na a tiyə a ra fa fala Yesu Ala Dii Xəmən nan a ra, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni. ¹⁶ Alaa xanuntenyana en xa, en bata na kolon, en mən bata dənkəleya a ma.

Ala nan xanuntenyaan na. Muxu yo lu xanuntenyani, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni. ¹⁷ Xanuntenyaan kamalixi en tan yi na nan ma, alogo en xa xaxili ragidin sətə lan Kiti Sa Ləxəna fe ma. Amasətə en fan luxi nən alo a tan dunujani ito yi. ¹⁸ Gaxu mi xanuntenyani. Xanuntenya defexin gaxun kedima nən, bayo muxun gaxuma a fe jaxin saranna nan yee ra. Nayi, naxan gaxuma, na mi kamalixi xanuntenyani.

¹⁹ En bata Ala xanu bayo a singe en xanuxi. ²⁰ Xa muxuna a fala, a naxa, “N bata Ala xanu,” koni a ngaxakedenna rajaxu a ma, wule falan nan na kanna ra. Amasətə a a ngaxakedenna naxan toma, xa a mi na xanu, a mi nəe Ala xanue nayi a mi naxan toma. ²¹ Anu, a bata yamarini ito so en yii, a naxa, “Naxan Ala xanuxi, a lan nən na kanna xa a ngaxakedenna fan xanu.”

* **5:6:** A faxi igen naxan na, na findixi marafuun misaala ra. Yesu fan nafu nən igeni. Wunla findixi Yesu a faxa feen nan misaala ra.

5

En bata dunuja fe jaxine nə

¹ Naxan yo dənkəleyaxi a ma, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, a Alaa Diin nan a ra, na barixi Ala nin. Naxan na Fafe Ala xanu, na bata a Diin fan xanu. ² En na a kolonma ikii nin a en bata Alaa diine xanu: en na Ala xanu, en yi a yamarine suxu. ³ Amasətə Ala xanu feen findixi a yamarine suxu feen nan na. Anu, a yamarine mi goron xan na en tan xa, ⁴ amasətə naxanye birin barixi Ala yi, ne bata dunuja feene nə, anu dunuja feene nə fəren findixi en ma dənkəleyaan nan na. ⁵ Nde dunuja feene nə? Fə naxan na dənkəleya Yesu ma fa fala a Alaa Dii Xəmən nan a ra.

Sereyaan naxan ba Yesu fe yi

⁶ Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan faxi igen nun wunla ra.* A mi faxi igen xan gbansan na, koni e nun a wunla. Alaa Nii Sarıjanxin nan na sereyaan bama bayo Nii Sarıjanxin nan nəndin na. ⁷ Amasətə sere saxan na Yesu a fe yi: ⁸ Alaa Nii Sarıjanxina, igena, e nun wunla, ne birin sereya kedenna nan bama. ⁹ Xa en muxune sereyaan name, Ala sereyaan gbo na xa, amasətə Ala sereyaan bama a Dii Xəmən nan ma fe yi. ¹⁰ Naxan na dənkəleya Alaa Dii Xəmən ma, sereyan ito nan na kanna bəjəni. Koni xa naxan mi dənkəleya Ala ma, na bata Ala yate wule falan na amasətə a mi dənkəleyaxi Alaa sereya baxin ma a Dii Xəməna fe yi. ¹¹ Awa, na sereyaan ni ito ra fa fala Ala bata habadan nii rakisin fi en ma. Habadan nii rakisini ito a Dii Xəmən nin. ¹² Dii Xəməni ito nəma muxu yo yi, nii rakisin fan na kanni. Alaa Dii Xəmən mi muxun naxan yi, nii rakisin mi na kanna fan yi.

Habadan Niina fe

¹³ E tan naxanye bata dənkəleya Alaa Dii Xəmən xinla ma, n feni itoe səbəxi ε ma nən alogo ε xa a kolon fa fala habadan nii rakisina ε xa. ¹⁴ Xaxili ragidini ito en yi Ala yetagi fa fala xa en na a maxədin fefe ra lan a sagoon ma, a en xuiin naməma nən. ¹⁵ Xa en na a kolon a a en xuiin naməma nən,

nayi en mən a kolon a en na a maxədin fefe
ra, en bata na sətə.

¹⁶ Xa muxu yo a ngaxakedenna to yu-
lubin ligə naxan mi rajanma sayaan ma,
a xa Ala maxandi a xa, a nii rakisin fama
a ma nən. N naxan ma, naxan yulubin
mi rajanma sayaan ma. Koni yulubina
nde na naxan najanma sayaan ma, n mi a
fale ε xa fa fala ε xa Ala maxandi na feen
na. ¹⁷ Tinxintareyaan birin findixi yulubin
nan na, koni yulubin birin mi rajanma
sayaan ma.

¹⁸ En na a kolon fa fala naxan yo bata
bari Ala yi, na mi luyε yulubin nabε.
Amasətə Alaa Dii Xeməna a kantanma. Na-
nara, Fe Naxin Kanna mi nəε sese ra a xili
ma.

¹⁹ En na a kolon fa fala en fataxi Ala nan
na, en mən a kolon a dunuja birin Fe Naxin
Kanna sənbən nan bun ma.

²⁰ En na a kolon fa fala Alaa Dii Xemən
bata fa, a yi xaxinla fi en ma alogo en xa
Nəndin Kanna kolon. En fan luxi Nəndin
Kanna Ala yi a Dii Xemən Yesu Alaa Muxu
Sugandixin barakan nin. A tan nan Nəndin
Kanna Ala ra, e nun habadan nii rakisina.

²¹ N ma diine, ε masiga suxure feene ra.

Yoni a Kεdin Firindena Yoni Alaa Falan Kεdin Firinden Naxan Sεbε

Kitabun yireni ito sεbε muxun findε Xera Yoni nan na. A mən a sεbεxi muxun naxanye ma, a naxa, “Naxalan sugandixina Ala xən e nun a diine.” Ne findixi dənkəleya muxuna ndee nan na. A naxanye ma fa fala “Naxalan sugandixina,” na nəe findε wundo falan nan na naxan bunna nən “dənkəleya yamana.” Kitabun yireni ito sεbεxi nən yanyina nde jəe tongue suulun yate, Yesu te xanbini kore xənna ma. A muxune sənbə soma alogo e xa lu jəndin nun xanuntenyani. A mən e rakolonma wule xərane fe ma.

¹ N tan dənkəleya yamaan fonna nan kedini ito sεbεxi jaxalan sugandixin ma e nun a diine,* n xanuntenne jəndini. Naxanye birin jəndin kolon, ne fan e xanuxi ² jəndina fe ra naxan luma en yi a mən luma en xən nən habadan.

³ Fafe Ala e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Fafe Alaa Dii Xəməna, na xa hinan en na, a kininkinin en ma, a bəjəe xunbenla fi en ma jəndin nun xanuntenyani.

Nəndin nun xanuntenyana fe

⁴ N sewa nən kati, n to ε diina ndee to sigan tiye jəndin kiraan xən ma alo Fafe Ala a yamari en ma kii naxan yi. ⁵ Iki, i tan jaxalan[†] sən fajina, n naxan maxədinma i ma səbeni ito yi, na mi findixi yamari nən xan na fə naxan yi en yi xabu a fələni fa fala en xa en bode xanu. ⁶ Xanuntenyaan ni ito ra fa fala en xa sigan ti a yamarine bun. A yamarin ni ito ra a en xa sigan ti xanuntenyani alo ε bata a mə kii naxan yi xabu a fələni.

⁷ Muxu mayenden wuyaxiye bata mini dunuja yi, naxanye mi e tima a ra fa fala a Yesu, Alaa Muxu Sugandixin fa nən fati bəndən kiini. Muxu mayendenne nun Alaa Muxu Sugandixin yaxune nan na muxu

sifane ra. ⁸ E a ligə ε yeren ma, ε nama en ma wanla tənən kala, alogo ε xa ε kəntən kamalixin sətə. ⁹ Naxan mi luma Alaa Muxu Sugandixina xaranni fə a dangu a ra, Ala mi na kanni. Naxan na lu Yesu a xaranni, Fafe Ala nun a Dii Xəmən fan luma nən na kanni. ¹⁰ Xa muxu yo fa xaranna ra ε konni naxan mi findixi xaranni ito ra, ε nama a yigiyə ε konni, ε nama a xəntən. ¹¹ Amasətə naxan a xəntənma, na bata kafu a ma a wali jaxine yi.

Fala dənxeña

¹² Fe wuyaxi n kui n naxan falə ε xa, koni n mi waxi a sεbε fenj kədini. Koni a xənla n ma, n xa sa falan ti ε xa yəe nun yəe alogo en ma səwan xa defe.

¹³ Ala i magilən naxan sugandixi, na diine i xəntən.[‡]

* **1:1:** Naxalan sugandixin findixi dənkəleya yamana nde nan na. Wundo falan na a ra. A diine findixi dənkəleya muxune nan na na yamaan ye. † **1:5:** ito findixi wundo falan nan na lan dənkəleya yamana nde ma. ‡ **1:13:** Na findixi wundo falan nan na lan sorani ito falatide singen ma. Yoni yi dənkəleya yamaan naxan kui, na nan yamaan boden magilən na. A diine findixi dənkəleya muxun bodene nan na.

Yoni a Kεdin Saxandena Yoni Alaa Falan Kεdin Saxanden Naxan Sεbε

Xera Yoni Kitabun yireni ito sεbεxi muxuna nde nan ma naxan xili Gayosi. A na muxun nakolon muxu gbεtε a fe ma naxan xili Diyotirefi. En na a rakorosima Kitabun yireni ito xən ma, a dεnkεleya muxune yisuxi kii naxan yi, na findixi xanuntenyaan nun tinxinyaan nan na.

¹ N tan dεnkεleya yamaan fonna nan ito sεbεxi n xanuntenna Gayi ma, naxan nafan n ma jəndini.

² N xanuntenna, n na Ala maxandima alogo feen birin xa siga yεen na i tan xa, i fatin yi kεndεya alo i niin fan kii naxan yi. ³ N sεwaxi kati, amasətə ngaxakedenna ndee bata fa, e yi sereyaan ba lan i ya jəndi suxun ma, a i sigan tima jəndini. ⁴ Naxan findixi n ma sεwa gbeen na, n to a mε fa fala a n ma diine sigan tima jəndin nin.

Gayi tantun fena

⁵ N xanuntenna, i wanla kεma en ngaxakedenne xa lannayani hali i to mi yi e kolon. ⁶ E bata i ya xanuntenyana fe fala dεnkεleya yamani be. Nayi, i lan i xa e mali fanda feen na e xεraya sigatini alo Ala wama a xən kii naxan yi. ⁷ Amasətə e sigatiin dε suxuma Yesu xinla nan ma fe ra. E mi sese sötəma dεnkεleyatarene yii. ⁸ Nayi, en lan en yi muxu sifani itoe mali alogo en xa wali en bode xən jəndini.

Diyotirefi nun Demetiri

⁹ N fena nde sεbε nən dεnkεleya yamaan ma, koni a xənla Diyotirefi ra a xa findi e yεratiin na, na mi n ma falan yatexi sese ra. ¹⁰ Nanara, xa n fa, a feen naxanye birin ligama, a yi fala jənaxine raxuya ayi nxə fe yi, nxu ne birin falama nən. A mi a luxi na ma fə a tondi en ngaxakedenne yisuxε. Naxanye fan yi waxi e yisuxu feni, a yi tonna sa ne fan na, a yi ne kedi dεnkεleya yamani.

¹¹ N xanuntenna, i nama fe jənaxin naliga fə fe fajina. Naxan fe fajin ligama, na fataxi Ala nan na. Naxan na fe jənaxin liga, na mi Ala kolon.

¹² Muxun birin Demetiri xili fajin falama alo a lan jəndin ma kii naxan yi. Nxu fan a fe fajin sereyaan bama. Anu, ε a kolon a jəndin nan nxə sereyaan na.

Xəntən dənxəna

¹³ Fe wuyaxi n kui, n xa a fala i xa, koni n mi waxi a sεbε feni. ¹⁴ Konı a xənla n ma n xa i to sinma alogo en xa falan ti yεε nun yεε. ¹⁵ Ala xa bəjə xunbenla fi i ma. I xəyine birin i xəntən. En xəyine birin xəntən nxu xa mənni ki fani.

Yudi a Kedina

Yudi Alaa Falan Naxan Sεbε

Yudi Kitabun yiren naxan sεbεxi, na kawandin masoxi Piyεri a kεdin firinden nan na, a gbengbenna a sora firindena. E firinna birin muxune nan matandima naxanye dina fuune ralima naxanye mi findixi xaxili fajin na.

Xɔntɔnne

¹ N tan Yudi nan ito sεbεxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikεna, Yaki ngaxakedenna. N yi a rasiga Fafe Alaa muxu xilixine ma, a naxanye xanuxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxanye kantanma.

² Ala xa kininkininna nun bɔŋε xunbenla nun xanuntenyaan sabati ε yi.

Wule karamɔxɔne fe

³ Ngaxakedenne, a xɔnla yi n ma nun ki fajin n xa ito sεbε ε ma lan en kisi feen ma, koni n na a toxi nεn fɔ n xa a sεbε nεn lan ε sεnbe so feen ma dεnkεleyaan xun mayεngεdeni Ala bata naxan fi a yama sarijanxin ma sanja ma keden han habadan. ⁴ Amasɔtɔ muxuna ndee bata so ε ye wundoni naxanye yalagi feen bata yi sεbε nun xabu a rakuya. Ala kolontarene nan ne ra, naxanye Alaa hinanna findima haramu feene ligia xunna ra, e yi e mε Yesu ra, Alaa Muxu Sugandixina, en kari keden peena, en Marigina.

⁵ Koni hali ε to feni ito kolon, n mɔn waxi a rabira feen nin ε ma fa fala Marigina Isirayila yamaan nakisi nεn Misiran yamanani, koni a mɔn yi dεnkεleyatarene fan halagi na xanbi ra. ⁶ Malekana ndee fan to e yεtε lu binyetareyani, e e mε e tiden na, Ala yi ne balan dimi tilinxin xɔrε ra, e xidixi habadan yɔlənxɔnne ra han kitit sa lɔxɔ gbeena. ⁷ A mɔn na kii nin, Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane fan yi yalunyaan ligama e kafu e bode ma kiina nde yi naxan mi lan adamadiine ye. Ala ne fan findi nεn missala ra, a yi e naxankata habadan tεeni.*

* ^{1:7:} A mato Dununa Fɔlɔn 19.1-29 kui. † ^{1:9:} Taruxun naxan ma fe falaxi be, na mi toma Kitabun kui yire gβεtε.
‡ ^{1:11:} Kayini a fe mato Dununa Fɔlɔn 4.3-8 kui. Balami a fe mato Yatene 31.16 kui. Kora a fe mato Yatene 16.1-35 kui. § ^{1:13:} Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

⁸ Na muxun naxanye soxi ε tagi, ne fan xiye sama naxanye a ligama e haramu feene raba e fatine yi, e murute sariya kanne ma, e malekane rayelefu. ⁹ Bayo, hali maleka kuntigin Mikeli mi susu Yinna Manga Setana yalagi konbin tiyε. E yi fe matandini waxatin naxan yi lan Musa binbina fe ma, a fala nεn gbansan, a naxa, “Marigina Ala xa falan ti i xili ma.”† ¹⁰ Koni muxuni itoe tan sεnbe kanna naxanye rayelefuma, e mi ne kolon. E na ndee kolon e xaxilitareyani alo subene xaxili mi naxanye ma, anu, na nan yati e birama halagini. ¹¹ Gbalona e xa bayo e bata bira Kayini misaala fɔxɔ ra. E bata e gi tɔnεne fɔxɔ ra tantanni alo Balami. E bata halagi amasɔtɔ e bata murute alo Kora.‡ ¹² Na muxune bata ε ngaxakedenyaan malanne raharamu, e e dege ε xɔn han! E mi yagima, e e yεtε nan tun katama. E luxi nεn alo tulen na te ayi, foyen yi a tuntun, a dangu. E mɔn luxi nεn alo wudin naxanye mi bogima e waxatini, e yi tala, e raxɔri. ¹³ E luxi nεn alo fɔxɔ igen mɔrɔn gbeene,§ e yagitareya feene raxuyama ayi alo baan xunfanna, alo sare tununxin naxanye sa sinma habadan tilin dimi gbeen xɔrε ra.

¹⁴ N benba Adama bɔnsɔnna yixεtεn solofereden Xenɔki nabiya falane ti e tan nan ma fe ra, a naxa, “Marigin fama nεn e nun a maleka sarijanxi wuli wuli wuyaxi, ¹⁵ alogo a xa fa birin makiti, a yi Ala kolontarene birin sɔnna yita e ra e Ala kolontare wanle fe ra, e nun Ala kolontare yulubi kanne fala xɔdεxεn naxanye birin tixi Ala ma.” ¹⁶ Na muxune luma e mawugε, e mi wasama. E biraxi e kunfa feene nan tun fɔxɔ ra, e lu waso falane tiyε, e muxune matɔxɔ se feen na.

Kawandina

¹⁷ Koni ngaxakedenne, en Marigina Yesu Alaa Muxu Sugandixina xεrane fe famatɔɔn naxanye fe falaxi, na xa rabira ε ma. ¹⁸ E a fala nεn ε xa, e naxa, “Muxu magelene fama nεn waxati rajanne yi, naxanye biraxi e kunfa feene fɔxɔ ra Ala kolontareyani.” ¹⁹ Na fe naxi

rabane nan ε yitaxunma, naxanye luxi alo subene, Alaa Nii Sarjñanxin mi naxanye yi. ²⁰ Koni ε tan, n xanuntenne, ε lu sabate ε dñkεleya sarjñanxini. Ε Ala maxandi a Nii Sarjñanxini. ²¹ Ε lu Alaa xanuntenyani, ε nema Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna mame waxatin naxan yi, a xa ε xali habadan nii rakisini.

²² Sikεn naxanye yi, ε kininkinin ne ma. ²³ Ε e xasun tεeni, ε yi e rakisi. Ε kininkinin bonne fan ma Alaa yεeragaxuni, hali e dugin naxanye xɔsxi e fati bñden nafan feene xɔn, ε yi ε masiga ne ra.

Ala maxandin nun Ala tantunna

²⁴ Naxan nɔε ε ratangε tantan feene birin ma, a yi ε ti fεtareyani a binyeni a yetagi sewani, ²⁵ binyen nun mangayaan nun sεnbεn nun nɔɔn xa fi na Ala keden peen ma, en nakisimana, Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani en Marigina, xabu a fɔlɔni han to han habadan. Amina.

Lankənəmayaan Fe Toon Naxan Makənən Yoni Xa

Yoni naxan Ningila Yesu a fe yirena nde səbə, na taxamasenne nun misaale nan yəbama en xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu naxanye yita a ra. A itoe səbəxi nən al-ogo dənkəleya yamaan xa e tunnafan e nəma bəsənxənyani waxatin naxan yi. A yi Kitabun yireni ito səbəma waxatin naxan yi, a yi kedixi Patiməsi bəxədin nin fəxə igen tagi, a lu ramaraxi mənni alo a kasoon nan na. Yamana kanna yi dənkəleya muxune naxankatama na waxatini. Kitabun yireni ito yi səbəxi Asi bəxən dənkəleya yama soloferen nan ma.

Fe toone nun misaala naxanye səbəxi be, ne yəbaxi sanda daxin nin alo xiyena, koni e birin fe kedenna nan falama: a Yesu fe jaxin nun Setana sənbəne nəma nən. A nabiya falane tima be naxanye bata kamali Romi bəxən mangaya waxatini. A nabiya falana ndee fan ti naxanye sa kamalima dunuja rajanna waxatini. Yesu to sənbə jaxine birin kalama dunuja rajanni, en na en tunnafan en ma dənkəleyani.

Yesu feen naxanye yita Yoni ra

¹ Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan fe famatəni itoe makənənxi a walikene xa fata Ala ra. A a malekan nan xə a walikən Yoni ma a rakolondeni. ² Na Yoni nan na feene seren bama fa fala a a feen naxanye birin toxi, Alaa falan nan ne ra e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin sereyana. ³ Səwan na kanna xa naxan na nabiya falani itoe xaran e nun naxanye na e tuli mati e ra, e yi a falane suxu naxanye səbəxi a kui, amasətə waxatin bata maso.

Xəntən xuiin nun Ala tantunna

⁴ N tan Yoni nan bata ito səbə dənkəleya yama soloferene ma Asi yamanani.

* **1:4:** Solofere bunna nən fa fala “Se dəfexina.” Yanyina nde nii soloferene bunna nən fa fala, “Alaa Nii Sarıjanxin dəfexin birin.” † **1:5:** Na bunna nən fa fala a wunla minixi, na yi findi saraxan na en xa a en xərəya. ‡ **1:7:** A mato Sakari 12.10 nun Yoni 19.37 kui. § **1:16:** Silanfan xənən də firin kanna a fe mato Heburune 4.12 kui. Alaa falan sama silanfanna ma bayo a sənbən gbo a səndəmən nun niin yətəen fatama e bode ra, a e kejaan fəsəfəsə. Efesi 6.17 fan mato. Alaa falan findixi silanfanna ra a Nii Sarıjanxin xa. Silanfanna, sofane yəngə so dəgəmaan na a ra.

Ala naxan na, naxan yi na, naxan fama, na Ala xa hinanna nun bəjəe xunbenla fi ε ma, fata nii soloferene ra* naxanye a manga gbedən yetagi, ⁵ e nun fata Yesu Alaa Muxu Sugandixin na, sere tinxinxin nun habadan muxu singe kelixin sayani e nun dunuja mangane mangana.

Naxan bata en xanu, a yi en xərəya en yulubine ma a wunla xən, ⁶ a mən yi en findi a mangayaan muxune nun saraxaraline ra a Fafe Ala xa, binyen nun sənbən xa lu na nan xa habadan han habadan. Amina.

⁷ E a mato, a fama kundani!

Muxune birin a toma nən hali naxanye a səxənxi.‡

Bəxən bənsənne birin wugama nən a fe ra. A xa liga na kiini yati! Amina.

⁸ Marigina Ala naxa, “N tan nan a fələn na e nun a rajanna, naxan na, naxan yi na e nun naxan fama, Sənbən Birin Kanna.”

Yoni a fe toona alo xiyena

⁹ N tan Yoni, ε ngaxakedenna, naxan findixi ε boden na en ma tərəyaan nun mangayaan nun tunnafanni Yesu yi, e bata yi n nasiga Patiməsi bəxən ma fəxə igen tagi Alaa falana fe ra, n to yi Yesu seren bama. ¹⁰ Marigin batu ləxəna nde yi, n yi Alaa Nii Sarıjanxini, n fala xui gbeena nde me n xanbi ra, a gbo alo xəta xuina. ¹¹ A naxa, “I feen naxanye toma, e səbə, i yi e rasiga dənkəleya yama soloferene ma Efesi taan nun Simirini taan nun Pəragama taan nun Tiyatire taan nun Saridesi taan nun Filadəlifi taan nun Layodise taani.”

¹² N yi n yəe raxətə na kanni gbedeni. N to n yəe raxətə, n yi xəma lənpun dəxə se soloferen to na. ¹³ Na lənpu dəxə seene tagi, n yi adamadi maligana nde to. Doma gbeen nagodoxi a ma, xəma tagi xidin yi xidixi a kanken ma. ¹⁴ A xunna nun a xun səxəne yi fixa alo yəxəe xabe dugi fixəna hanma balabalən kəsəna, a yəe luxi alo təe dəgenə, ¹⁵ a sanne mayilenma alo sulan təen na, a xuiin yi gbo alo walən gbeen

xuina. ¹⁶ Sare soloferere yi a yiifanni, silanfan xənxən də firin kanna yi minima a də, [§] a yetagin yi mayilenma alo soge xəlena yanyi tagini. ¹⁷ N to a to, n yi bira a san bun ma alo faxa muxuna. A yi a yiifanna sa n fari, a naxa, “I nama gaxu. N tan nan a fələn nun a rajanna ra. ¹⁸ Nii rakisina n tan nan yii. N bata yi faxa nun, koni iki n na n niini han habadan. Sayaan nun laxira dəjinna n tan nan yii. ¹⁹ Awa, i naxan toxi, na səbe, naxan ligama iki e nun naxan fama ligadeni. ²⁰ I sare soloferen naxanye toxi n yiifanni, e nun xəma lənpu dəxə se soloferene, ne bunna ni ito ra: Sare soloferene findixi dənkəleya yama soloferene malekane nan na, xəma lənpu dəxə se soloferene, dənkəleya yama soloferene nan yi ne ra.”

2

Falan naxan ti Efesi dənkəleya yamaan xa

¹ “A səbe Efesi dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Sare soloferene suxi naxan yiifanni, naxan sigan tima xəma lənpu dəxə se soloferene tagi, na ito nan falaxi. ² N na i kəwanle kolon, i ya wanla nun i ya tunnafanna. N na a kolon yati, a muxu naxine mi rafan i ma. I bata muxune kəjaan fəsəfəsə naxanye a falaxi a xəraan nan e tan na, koni jəndi mi a ra, i yi e kolon wule falane ra. ³ I tunnafanxi, i bata tərə n ma fe ra, koni i mi tunnaxəlxı i ma. ⁴ Koni mawugana ndee n yii ε xili ma, i bata i mə i ya xanuntenya singen na. ⁵ Nayi, i biraxi sa keli yire matexin naxan yi, na yirena fe xa rabira i ma, i yi i kəjaan maxətə, i mən yi i ya wali singene də suxu. Xa i mi tin xətə, n fama nən i ma, n yi i ya lənpu xəma dəxə seen ba na. ⁶ Koni i fe fəjini ito ligama: na Nikolayiti muxune* kəwanle rajaxu i ma, naxanye rajaxu n fan ma.”

⁷ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarıjanxin naxan falama dənkəleya yamanə xa, a xa na mə. Naxan na nən sətə, n tinma nən a yi siimaya wudi bogin don naxan tixi Alaa nakəni ariyanna yi.”†

Falan naxan səbe Simirini dənkəleya yamaan ma

⁸ “A səbe Simirini dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Naxan a fələn nun a rajanna ra, naxan faxa, a mən yi keli sayani, na ito nan falaxi. ⁹ N na i ya tərən nun i ya yiigelitəyaan kolon, anu nafulu kanna nan yati ε ra. Naxanye a falama a Yahudiyan nan e ra, koni a tan mi e ra, n na a kolon ne ε rayelefuma kii naxan yi. E findixi Setana salide banxin yamaan nan na. ¹⁰ I nama gaxu i tərə fe famatəne ra sese ma. Yinna Manga Setana ε tan nde sə nən kasoon na, alogo a xa ε mato, ε yi xi fu tərən sətə. ε təgəndiya han ε sayana, n yi nii rakisin mangaya taxamaseri kəmətin so ε xun na.”

¹¹ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarıjanxin naxan falama dənkəleya yamanə xa, a xa na mə. Naxan na nən sətə, sayaan firinden mi na kanna liyε mumε.”

Falan naxan səbe Peragama dənkəleya yamaan ma

¹² “A səbe Peragama dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Silanfan xənxən də firin kanna naxan yii, na naxa iki: ¹³ N na i dəxəden kolon, Setanaa manga gbedən dənaxan yi. I kankanxi n xinla ma, i mi i məxi n ma dənkəleyaan na, hali e n ma sere təgəndiyaxi Antipasi faxa ləxən naxan yi ε konni Setana dəxədeni. ¹⁴ Koni mawugana ndee n yii ε xili ma, muxuna ndee i konni naxanye Balami a xaranna suxi, naxan Balaki xaranxi Isirayila kaane rabira kiin ma yulubini sube donna xən naxan bata ba saraxan na susurene xa e nun yalunyaan xən.‡ ¹⁵ Na kiini, muxuna ndee i konna fan yi naxanye fan Nikolayiti muxune xaranna suxi. ¹⁶ Nayi, i xun xanbi so i hakəni, xanamu, n fama nən i ma sasa, n yi na muxune yəngə n də silanfanna§ ra.”

¹⁷ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarıjanxin naxan falama dənkəleya yamanə xa, a xa na mə. Naxan na nən sətə, n Manna donse* luxunxina nde soma nən a yii e nun gəmə fixəna xili nənən səbəxi

* 2:6: Nikolayiti muxune yi xaranna nde tima na waxatini naxan findixi wulen na, koni e fe mi fa kolonxi iki.

† 2:7: A mato Dunuya Fələn 2.8-9 kui. ‡ 2:14: A mato Yatene 31.16 kui. § 2:16: A də silanfanna findixi Alaa falan nan na. *

2:17: Manna donseen findixi donseen nan na Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni ləxə yo ləxə Nabi Musaa waxatini. Na fe mato Xərəyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

naxan ma, muxu yo mi naxan kolon, fo naxan a sotəma.”

Falan naxan səbə Tiyatire dənkəleya yamaan ma

¹⁸ “A səbə Tiyatire dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Dii Xəmən naxan yəen luxi alo təe degena, a sanne mayilenma alo sula xuruxina, a tan naxa: ¹⁹ N na i kewanle nun i ya xanuntenyaan nun i ya dənkəleyaan kolon i walima muxune xa kii naxan yi e nun i ya tunnafanna. N na a kolon i ya wali dənxene wuya dangu a singene ra. ²⁰ Koni mawugani ito n yii i xili ma, Yesabele,[†] naxanla naxan a falama a nabiin nan a tan na, i bata tin na xan ma walikəne mayenden, a yi e xaran yalunyaan nun suben donna ma naxan baxi saraxan na susurene xa. ²¹ N bata waxatin fi a ma alogo a xa a xun xanbi so a hakəni, koni a mi tin xətə a yalunyaan fəxə ra. ²² Nanara, n na a rasama nən naxankatani. E nun naxanye yalunyaan ligama e bode xən, e tərə kati, xa e mi xətə e wali naxine fəxə ra. ²³ N na a diine faxama nən. Dənkəleya yamaan birin yi a kolon a n tan nan muxune miriyane nun bəjən e feene fəsəfəsəma. N na ε tan birin saranma nən ε kewanle ra.”

²⁴ “Koni ε tan muxu dənxən naxanye birin Tiyatire taani, ε tan naxanye mi biraxi xaran naxini ito fəxə ra, naxanye mi Setana ‘wundo fe tilinxine’ kolonxi, e naxan ma fe falama, n mi goron gbetə dəxəma ε xun ma. ²⁵ Naxan ε yii, ε na suxu tun, han n yi fa. ²⁶ Naxan na nəən sətə, a n sagoon liga han a rajanna, n sənbən fima nən na ma siyane xun na. Kitabun naxa,

²⁷ a mangaya xədəxən ligama nən e xun na a mangaya wure dunganna ra,

a yi e rayensenə ayi alo fəjəna.[‡]

²⁸ N sənbən fima a ma nən alo n na a sətəxi n Fafe ra kii naxan yi, n yi tagalan saref fan so a yi.”

²⁹ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama dənkəleya yamanə xe, a xa na me.”

[†] 2:20: Yesabele findixi naxanla nde ra naxan yi Alaa muxune yengəma. A fe mato Mangane Singen 16.31 nun 19.1-2 nun Mangane Firinden 9.22 nun 9.30 kui. [‡] 2:27: Yaburin 2.9

3

Falan naxan səbə Saridesi dənkəleya yamaan ma

¹ “A səbə Saridesi dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Nii soloferene nun a sare soloferene naxan yii, na ito nan falaxi: N na i kewanle kolon, yamaan laxi a ra a i bata nii rakisin sətə, koni faxa muxun nan i ra. ² Xulun! Sənbə dənxən naxan luxi i yi, i na masuxu benun a xa jən, amasətə n mi i kewali dəfexin toxi n ma Ala yetagi. ³ Nba, i xaranna naxan məxi, i yi a sətə, na feen xa rabira i ma, i yi a suxu, i yi i xun xanbi so i hakəni. Xa i mi lu i yee ra yi, n na i ratərenama nən alo mujadena, i mi n fa waxatin kolonjə. ⁴ Anu, muxuna ndee i konni Saridesi taani naxanye mi e dugine raxəsixi. Ne sigan tima nən n xən dugi fixəne yi, amasətə e sarijan. ⁵ Naxan na nəən sətə, na dugi fixən soma nən, n mi a xinla bə Nii Rakisin Kitabun kui mume. N na n tima a xinla ra nən n Fafe Ala nun a malekane yetagi.”

⁶ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama dənkəleya yamanə xe, a xa na me.”

Falan naxan səbə Filadelifi taan dənkəleya yamaan ma

⁷ “A səbə Filadelifi dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: Sarijanna nun Nəndin Kanna nan ito falaxi, Dawudaa dejinna naxan yii, naxan dəen nabima, muxu yo mi nəə a ragalə, naxan dəen nagalima, muxu yo mi nəə a rabiyə, na naxa: ⁸ N na i kewanle kolon. A mato, n bata dəen nabi i yee ra, muxu yo mi nəə a ragalə, bayo n na a kolon a i sənbən mi gbo, anu i n ma falan suxu nən, i mi i me n xinla ra. ⁹ Nba, a mato n naxan ligama Setana salide yamaan muxune ra, na wule falan naxanye e yətə yatəxi Yahudiyane ra, koni a tan mi e ra. N ne rafama nən e yi e xinbi sin i bun ma, e yi a kolon a n bata i xanu. ¹⁰ Amasətə i to bata n ma yamari falan suxu i yi i tunnafan, n fan yətəna i kantanma nən maratantan waxatini, naxan fama dunuya muxune birin kejaan fəsəfəsədeni bəxən yiren birin yi. ¹¹ N famatən ni i ra! Naxan i yii, na suxu ken alogo muxu yo

nama i ya nə sətən taxamaseri kəmətin ba i xunna ma. ¹² Naxan na nəən sətə, n na kanna findima nən senbetenna ra Ala Batu Banxini. A mi fa mine na mumē! N yi n ma Ala nun a taan xinla səbə a ma, Yerusalən nənən naxan godoma keli ariyanna yi n ma Ala fema. N na n xili nənən fan səbəma nən a ma.”

¹³ “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama dənkəleya yamané xa, a xa na mε.”

Falan naxan səbə Layodise taan dənkəleya yamaan ma

¹⁴ “A səbə Layodise dənkəleya yamaan malekan ma, i naxa: N tan nan xili ‘Amīna,* sere tinxinxin nun jəndina, Alaa daala birin xun na, n naxa: ¹⁵ N na i kewanle kolon. I mi xunbeli, i mi wolon. A yi lan nun, i wolon hanma i xunbeli. ¹⁶ Koni bayo i təxəfiləxin nan a ra, i mi wolonxi, i mi xunbelixi, n na i ya fe bax-unma nən! ¹⁷ Bayo i a falama, i naxa, ‘Nafulu kanna nan n na, n ma nafunla bata gbo ayi, n mako mi fa sese ma.’ Koni i mi a kolon a i tərəxi, a i makininkinin, se mi i yii, danxutən nan i ra, marabenna i ma. ¹⁸ Nba, n na i kawandima, i xa xəma fajin sara n ma naxan nasənənxi təen na, alogo i xa findi nafulu kanna ra jəndini. E nun dugi fixəne alogo i ragenla nama lu, i yagi. E nun i yee dandan senna alogo i xa seen to. ¹⁹ N na n xanuntenne sənna yitama e ra, n yi e xuru. Nayi, i səbə so, i yi i xun xanbi so i hakene yi. ²⁰ I tuli mati, n tixi dəen na, n na a makənkənma, naxan na n xuiin mε, a yi na rabi, n soma nən na kanna konni, nxu yi nxu dəge nxu bode xən. ²¹ Naxan na nəən sətə, n tinma nən na yi dəxə n fema n ma mangaya gbədəni alo n tan fan nəən tixi kii naxan yi, n dəxə n Fafe Ala fema a mangaya gbədəni.”

²² “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama dənkəleya yamané xa, a xa na mε.”

4

Alaa manga gbədəna ariyanna yi

¹ Na xanbi ra, n yi fe gbətə to, n yi dəna nde to rabixi ariyanna yi. N fala xui singen

* ^{3:14:} Na bunna nən Yesu nan Alaa falane birin nakamalima.

naxan mε, naxan yi gbo alo xəta xuina, na yi a fala, a naxa, “Te be, feen naxanye fama ligadeni to xanbi ra, n xa ne yita i ra.” ² Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi mafureñ! N yi muxuna nde to dəxi manga gbədəni ariyanna yi. ³ A yetagin yi mayilenma alo yasipi gəmen nun karineliya gəmena. Manga gbədən yi rabilinxı sengunna ra naxan yi mayilenma alo emerodi gəmena. ⁴ Manga gbədə məxəjən nun naanin gbətəye yi manga gbədən nabilinni, fori muxu məxəjən nun naanin yi dəxi naxanye ma e maxidixi dugi fixəne yi, xəma mangaya kəməti taxamasenne soxi e xun na. ⁵ Kuyen jn̄in masəxənna nun xuine nun galan xuiin yi minima manga gbədəni. Lenpu dəgə gbeen soloferə yi dəgəma mangaya gbədən yetagi. Alaa Nii soloferene nan yi ne ra. ⁶ Lonna nde yi mangaya gbədən yetagi naxan gbo alo fəxə igena, a fixa alo mato kikena alo kilasina.

Dalise naanin yi mangaya gbədən yireni, e nun a rabilinni, naxanye yəeyə yi e yetagi nun e xun xanbin ma. ⁷ Dalise singen yi maliga yatan nan na. A firinden tan yi luxi alo turana. Muxun yetagin yi a saxanden ma. A naaninden yi luxi alo singbinna tugarmatənə. ⁸ Gubugubu sennin nan yi na daliseene keden kedenna birin ma, e yee yi e fatin yiren birin ma, e yi bətin bama kəeñ nun yanyin birin na, e naxa, “Marigina Ala Sənbən Birin Kanna sarijan, a sarijan, a sarijan, naxan yi na, naxan na, e nun naxan fama.”

⁹ Naxan dəxi mangaya gbədəni naxan luma habadan, dalise naaninne nəma yi binyen nun xunna kenla nun barikan bire na xa waxatin naxan yi, ¹⁰ na fori muxu məxəjən nun naaninne yi e xinbi sinma nən a yetagi, e yi a batu, e yi e manga kəmətine woli mangaya gbədən yetagi, e yi a fala na kanna xa naxan dəxi manga gbədən ma naxan luma habadan, e naxa,

¹¹ “Nxu Marigina, nxə Ala, binyen nun xunna kenla nun sənbən daxa a fi i ma, amasətə i tan nan seen birin daxi, e taranxi na i sagoon nin, e daxi i sagoon nin.”

5*Kedin nun Yεxεe Diina fe*

¹ Naxan yi dəxi mangaya gbədəni, n yi kədi mafilinxina nde to suxi na yiifanni səbenla yi tixi naxan fəxə firinna birin ma. A yi balanxi taxamaseri solofera nan na. ² N yi maleka sənbəmana nde to naxan yi falan tima a xuini texin na, a naxa, “Nde daxa a kədini ito taxamasenne kala alogo a xa kədi mafilinxin nabi?” ³ Koni muxu yo mi sətə ariyanna nun bəxə xənna ma, hanma bəxən bun ma naxan yi nəe a kədin nabiyə, hanma a yi a mato. ⁴ N yi wuga kati, amasətə muxu yo mi sətə naxan yi daxa a na kədin nabi, hanma a yi a mato. ⁵ Nayi, na fonna nde yi a fala n xa, a naxa, “I nama wuga. A mato! Yuda bənsənna yatan naxan luxi alo salenna naxan maŋingi kəlixi Dawuda xabilani, na bata sənbən sətə a xa kədin nabi e nun a taxamaseri soloferene.”

⁶ Nba, n yi yεxεe diina nde to tixi manga gbədən nun dalise naaninne nun fonne tagi. Na Yεxεe Diin yi luxi alo a kəe rax-abaxin nan yi a ra nun. Feri solofera, yεe solofera nan yi a ma, naxanye yi findixi Alaa Nii soloferene ra a naxanye rafa dunuya yiren birin yi. ⁷ Naxan yi dəxi manga gbədəni, Yεxεe Diin yi sa kədi mafilinxin nasuxu na yiifanni. ⁸ A to na rasuxu, dalise naaninne nun fori məxənən nun naaninne yi e xinbi sin Yεxεe Diin bun, kondenna yi e keden kedenna birin yii e nun xəma wuren naxanye yi rafexi wusulanna ra naxan yi findixi yama sarihanxina Ala maxandi xunei ra. ⁹ E yi bəti nənən ba, e naxa, “I daxa i yi kədi mafilinxin tongo, i yi a taxamasenne ba a ma, alogo a xa rabi. Amasətə i bata yi faxa nun, i yi muxune xunba Ala xa i wunla xən ma, keli bənsənne birin nun xunei birin nun yamane birin nun siyane birin yi.

¹⁰ I yi e findi en ma Alaa mangayaan muxune nun a saraxaraline ra, e mangayaan ligama nən bəxən xun na.”

¹¹ N yi a matoma waxatin naxan yi, n maleka wuyaxi xuiin mə daliseene nun fonne nun manga gbədən nabilinni, e xasabin yi sigə han wuli wuli wuyaxi naxan mi

yi yate. ¹² E yi bətin bama, e yi e xuini te, e naxa,

“Yεxεe Diin naxan bata yi faxa nun, na daxa a xa sənbən nun nafunla nun xaxinla nun fangan nun xunna kenla nun binyen nun tantunna sətə!”

¹³ Daliseene birin kore xənna nun bəxə xənna ma e nun bəxən bunni, e nun naxanye birin fəxə igeni, n yi daala birin xuiin məma, e betin bama, e naxa, “Naxan dəxi manga gbədəni e nun Yεxεe Diina, tantunna nun xunna kenla nun binyen nun sənbən xa fi ne nan ma habadan!”

¹⁴ Dalise naaninne yi a fala, e naxa, “Amrina.” Fonne yi e xinbi sin, e yi Ala batu.

6*Taxamasenne fe*

¹ Na xanbi ra, n yi Yεxεe Diin to na taxamaseri soloferena nde keden nabiyə, n yi dalise naaninne nde keden xuiin mə, a xuiin luxi alo kuye sarinna, a naxa, “Fa be!” ² N yi soo fixən to. Naxan yii dəxi a fari, xanla yi suxi na yii. E yi mangaya kəməti taxamasenna so a xun na. A siga nə sətən xunna kenli, alogo a xa sa nəən ti.

³ A to taxamasenna firinden nabi, n yi daliseen firinden xuiin mə, a naxa, “Fa be!” ⁴ Soo gətə yi mini naxan yi gbeeli alo təena. Naxan yi dəxi a fari, dunuya muxune bəjənə xunbenla kala sənbən yi so na yii alogo muxune xa e bode faxa, silanfan kuye gbeen yi so a yii.

⁵ A to taxamaseri saxanden nabi, n yi daliseen saxanden xuiin mə a fale, a naxa, “Fa be!” N yi soo fəren to. Naxan yi dəxi a fari, sikeela yi suxi na yii. ⁶ N yi xuna nde mə dalise naaninne tagi alo fala xuna, a naxa, “Ligaseen yε keden maala ra sage keden saranna ra. Ligaseen yε saxan fundenna ra sage keden saranna ra. Koni i nama turen nun manpaan tan kala.”

⁷ A to a taxamaseri naaninden nabi, n yi dalise naaninden xuiin mə a fale, a naxa, “Fa be!” ⁸ N yi soo fati nəxəndedə ramaan to. Naxan yi dəxi a fari, na yi xili nən sayana. Laxira yi biraxi a fəxə ra. Bəxəni taxunxin dəxəde naaninne ra, na kedenna halagi sənbən yi so e yii silanfanna nun

fitina kamən nun fitina furen nun burunna
sube xəjəne xən.

⁹ A to taxamasenna suulunden nabi,
muxun naxanye bata yi faxa Alaa falan
nun a sereyana fe ra, n yi ne niine yəlenne
to saraxa ganden bun ma. ¹⁰ E yi gbeleg-
bele, e naxa, “Marigi sarijanxina, jəndin
kanna, i mən buma han waxatin mundun
yi benun i xa kitin sa, i yi nxu faxa feen
saran dunuja muxune ra?” ¹¹ Doma fixən
yi so e keden kedenna birin yii. A yi fala e
xa, a e xa e matabu waxatidi singen han e
walike bodene nun e ngaxakedenne birin
xasabin yi dəfe naxanye faxama alo e tan.

¹² A to taxamasenna senninden nabi, n
ni ito nan to: Bəxən yi xuruxurun kati!
Sogen yi fərə alo kasa dugina. Kiken fan yi
gbeeli alo wunla, ¹³ kore xənna sarene yi
yoloni bəxəni, alo foye gbeen na xədən binla
yigisan a bogine yi yolon. ¹⁴ Kore xənna
yi tunun alo kədin na mafillin, geyane nun
fəxə ige tagi bəxəne birin yi ba e funfuni.
¹⁵ Na xanbi ra, dunuja mangane nun a
kuntigine nun sofa kuntigine nun nafulu
kanne nun sənbə kanne nun muxun birin,
konyine nun xərəne birin, ne yi sa e luxun
faranne nun geya yinle ra. ¹⁶ E lu a fale
geyane nun gəməne xa, e naxa, “Ə bira nxu
fari! Naxan manga gbədəni, e nxu luxun
na nun Yəxəə Diina xələn bun. ¹⁷ Amasətə
e xələ ləxə gbeen bata a li, nde nəe tiye a
yətagi?”

7

Taxamasenna yi sa dənkəleya yamaan ma

¹ Na xanbi ra, n yi maleka naanin to tixi
dunuja tongon naaninne ma. Bəxə xənna
foye naaninne yi susxi e yii, alogo foye yo
nama mini bəxə xənna xun ma, hanma
fəxə igena hanma wudine xun ma. ² N yi
maleka gbətə to fe, keli sogeteden binni,
habadan Alaa taxamasenna yi susxi naxan
yii. Bəxə xənna nun fəxə igen tərə sənbən
so maleka naaninna naxanye yii, a yi sənxə
ne ma, a naxa, ³ “Ə nama fe jaxin ligə bəxə
xənna ra singen hanma fəxə igena hanma
wudine han en yi taxamasenna sa en ma
Alaa walikəne tigi ra.”

⁴ Nba, Alaa taxamasenna sa naxanye tigi
ra, n yi na xasabin mə, muxu wuli kəmə

muxu wuli tongue naanin e nun naanin keli
Isirayila bənsənne birin yi:

⁵ Taxamasenna yi sa muxu wuli fu nun
firin ma Yuda bənsənni,
Rubən bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Gadi bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
⁶ Aseri bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Nafatali bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Manase bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
⁷ Simeyən bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Lewi bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Isakari bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
⁸ Sabulon bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Yusufu bənsənna,
muxu wuli fu nun firin,
Bunyamin bənsənna,
muxu wuli fu nun firin taxamasenna yi
naxanye ma.

Yama gbeena Ala yətagi

⁹ Na xanbi ra, n yi yama gbeen to naxan
xasabin mi yi yate, sa keli siyane birin
nun bənsənne birin nun yamane birin nun
xuine birin yi. E yi tixi manga gbədən nun
Yəxəə Diin yətagi, doma fixən nagodoxi e
ma, tugu dəeñe suxi e yii. ¹⁰ E yi e xuini te,
e naxa,

“Kisina en ma Ala nan yii
naxan dəxi manga gbədəni
e nun Yəxəə Diina.”

¹¹ Malekane birin yi tixi manga gbədən nun
fonne nun dalise naaninne rabilinni, ne yi
bira manga gbədən yetagi, e yətagine yi lan
bəxən ma, e yi Ala batu, ¹² e naxa,
“Amina! Tantunna nun binyen
nun fe kolonna nun barika biran
nun xunna kenla nun sənbən
nun fangan xa lu en ma Ala xa
habadan han habadan! Amina.”

¹³ Na fonna nde yi n maxədin, a naxa,
“Doma fixən nagodoxi ndee ma itoe ra? E
kelixi minən yi?” ¹⁴ N yi a yabi, n naxa, “N
fafe, i tan nan na kolon.” A yi a fala n xa,
a naxa, “Muxune nan e ra naxanye bata

dangu naxankata waxati gbeeni. E bata e domane xa, e yi e rafixa Yεxε Diin wunli.”
15 Nanara, e tixi Alaa manga gbədən yətagi, e a batu yanyin nun kəeən na a Batu Banxini.

Naxan dəxi manga gbədəni, na e yigiyama nən a konni.

16 Kamen mi fa e suxe sənən, min xənla mi fa e suxe sənən, sogen mi fa e ganjə sənən, kuye wolon yo mi minə e ma,

17 amasətə Yεxε Diin naxan manga gbədəni, na e masuxuma nən alo xuruse rabana, a yi ti e yεe ra, siga siimaya tigi igene yi, Ala yi e yεegene birin fitan e yεe ra yi.

8

Taxamasenna soloferedenafe

1 Yεxε Diin to taxamasenna solofereden nabi, kore xənna yi madundu han waxatidi. **2** N yi maleka soloferere to tixi Ala yətagi, xəta soloferere yi so ne yii.

3 Maleka gbətə yi fa saraxa ganden yətagi, wusulan gan se xəma dixin suxi a yii. E wusulan gbegbe so a yii a gan dixin na, sa yama sarijanxine birin ma maxandi xuine fari, a yi ne gan saraxa ganden xəma dixin fari manga gbədən yətagi. **4** Wusulanna tutin nun yama sarijanxina Ala maxandi xuine yi te, keli malekan yii siga Ala yətagi. **5** Na xanbi ra, malekan yi wusulan gan seen tongo, a yi a rafe saraxa ganden təen na, a yi a woli bəxəni. Galan xuiin nun xuine nun kuyen jin masəxənna yi mini, bəxən yi xuruxurun.

Xəta naanin singene yife

6 Nayi, xəta soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi keli xətane fedeni. **7** Maleka singen yi a gbee xətaan fe. Balabalan kesən nun təen nun wunla basanxin yi fa bəxə xənna fari. Bəxəni taxunxin dəxəde saxanna ra, na kedenna yi gan, e nun a wudine nun a səxə xindene birin.

8 Malekan firinden yi a xətaan fe. Gəmə gbeena nde yi sin fəxə igeni naxan yi gbo alo geyaan ganmatənə. Fəxə igene yitax-unxin dəxəde saxanna ra, na kedenna yi findi wunla ra, **9** daliseen naxanye birin yi jəjə na fəxə igeni, ne yi faxa, mənna kunkine fan yi kala.

10 Malekan saxanden yi a gbee xətaan fe. Sare gbeen ganmatənən yi keli kore, a ganma alo xaye raxidi dəgenə. Baane nun tigine birin yitaxunxin dəxəde saxanna ra, saren yi bira na keden yi. **11** Na saren yi xili nən, “Se Xələna.” Na igene yi xələ ayi, muxu wuyaxi yi faxa na ige xələn minden.

12 Malekan naaninden yi a gbee xətaan fe. Sogen nun kiken nun sarene yitax-unxin dəxəde saxanna ra, na kedenna yi yidimi, alogo na yaten jəxən xa ba e dəgen na. Na kənənna jəxən yi ba yanyin nun kəeən kənənna ra.

13 Nba, n yi fe gbətə to, n singbinna nde fala ti xuiin mə, a yi foyeni kore, a naxa, “Gbalona, gbalona, gbalon bəxə xənna muxune xa, maleka saxanna bonne na e xətane fe waxatin naxan yi.”

9

Xətaan suulunden yife

1 Malekan suulunden yi a xətaan fe. N yi saren* to kelə kore, a bira bəxəni, yili naxi tilinxin dəjinna yi so a yii. **2** A yi yili naxin dəen nabi, tutin yi te a kui alo sulun gbeen təen tutina. Na yi sogen nun kuyen fərə. **3** Tuguminne yi mini təen tutini e xuya ayi bəxən ma, sənbən yi so ne yii alo tanle bəxən ma. **4** A yi fala e xa a e nama səxəne halagi bəxən ma, hanma se xinde yo hanma wudine fə adamadiine tun, Alaa taxamasenna mi naxanye tigi ra. **5** E mi yi daxa e muxune faxa koni e xa e naxankata kike suulun. E yi səxəlen naxan tima muxune ma, na yi luxi nən alo tanla na muxun xin. **6** Na ləxəne yi, muxune sayaan fenma nən koni e mi a toma. Sayaan xənla e səxəne han, koni sayana a gima nən e ma.

7 Na tuguminne yi luxi nən alo soon naxanye yitənxi yəngə so xinla ma. Mangaya kəməti taxamasenna e xunna alo xəmana,

* **9:1:** Sareni ito findixi malekana nde taxamasenna ra alo Lankənəmayaan 12.4.

e yetagine luxi alo muxun yetagine. ⁸ E xun sexene luxi alo naxanle xun sexena. E jinne luxi alo yatan jinna. ⁹ E xanle yi e kanken ma alo yenge so seen kanke masaan wure daxina. E gabutene xuiin luxi alo soo wuyaxin na xidi wontorone ra, e yi e gi siga yengeni. ¹⁰ E xunle luxi alo tali xunla. Xirinna yi e xunla nan na naxan muxune səxəlema han kike suulun. ¹¹ Yili Naxin Malekan nan yi e xun na e mangan na, naxan xili Heburu xuini, Abadən. Gireki xuiin tan yi, a xili nən, Apoliyon. Na bunna nəen, "Halagi Tiina."

¹² Gbalo singen bata dangu. Gbalo firin mən luxi.

Xətaan senninden yife

¹³ Malekan senninden yi a xətaan fe. N yi xuina nde mə keli saraxa gande xəma daxin feri naaninne binni naxan yi Ala yetagi. ¹⁴ Xətaan senninden yi malekan naxan yii, a yi a fala na xa, a naxa, "Malekan naaninna naxanye xidixi Yu-fareti baa gbeen də, ne fulun." ¹⁵ Na maleka naaninna naxanye yi yitənxi na waxatin nun ləxən nun kiken nun nəen ma, ne yi fulun alogo dunuja muxune yitax-unxin dəxəde saxanna ra, e xa na kedenna faxa. ¹⁶ Yenge soon naxanye yi soone fari, muxu wuli məxənən dəxəde wuli fu. N na xasabin nan mexi. ¹⁷ Na fe toon kui, n soone nun soo ragine to na kiini: E kanke masane yi gbeeli alo təna, e mamiloxi alo safiri gəməna, e nəri fuñiramana alo dole təe fuñina. Soone xunne luxi alo yata xunna, təen nun tutin nun dole təen yi minima e də. ¹⁸ Dunuja muxune birin yitaxunxin dəxəde saxanna ra, na kedenna yi faxa na naxankata saxanne xən, təen nun tutin nun dole təen naxanye yi minima e də. ¹⁹ Amasətə soone sənbən yi e dəen nun e xunla nin. E xunle yi luxi alo sajine. E xunne na, e muxune maxələma naxanye ra.

²⁰ Na gbalone mi muxun naxanye faxa, ne mi xətə e yii fəxən batu feen fəxə ra e mi jinanne kiin yiba hanma suxure xəma daxina hanma a sula daxina hanma a gəmə daxina hanma a wudi daxina naxanye mi seen toma, e mi fe məma, e mi nəe sigan tiyə. ²¹ E mi xətə e muxu faxan

nun e kəerayaan nun e yanga suxun nun e muñan fəxə ra.

10

Malekan nun kədi xurina fe

¹ N yi maleka sənbəma gbətə to godə keli ariyanna yi, kundaan filinxı a ma alo dugina, sengunna rabilinxı a xunna ma. A yetagin mayilenma alo sogena, a sanne yi təen yiyanı alo təe sənbətənne. ² Kədi mafilinxı xuridin nabixin yi suxi a yii. A yi a yiifari ma sanna ti fəxə igeni, a kəmənna xaren na. ³ A sənxə xuini te alo yatan wu-rundun xuina. A to a xuini te, kuye sarin soloferene yi e xui ramini. ⁴ E yi naxan falama, n yi nəe na səbə nən nun, koni n yi fala xuina nde mə keli kore, a naxa, "Kuye sarin soloferene naxan falama, na ramara wundoni, i nama a səbə!"

⁵ Na xanbi ra, n malekan naxan to tixi fəxə igen nun xaren ma, na yi a yiifanni te kore xənna ma. ⁶ A yi a kələ habadan Ala xinli, naxan kore xənna nun bəxə xənna nun fəxə igen daxi e nun e yi seene birin. Malekan yi a fala, a naxa, "A mi fa buma sənən! ⁷ Koni maleka solofereden na a xətaan fe waxatin naxan yi, Alaa wundo fe ragidixin kamalima nən nayi alo a rali a nabine ma kii naxan yi, a walikəne."

⁸ Nba, n fala xuiin naxan mə a singeni keli kore, na mən yi falan ti n xa, a naxa, "Siga, i sa kədi rabixin tongo na malekan yii naxan tixi fəxə igen nun xaren ma." ⁹ N yi n maso malekan na, n yi a fala a xa, a xa kədi mafilinxı xuridin so n yii. A yi a fala n xa, a naxa, "A tongo, i yi a ragerun, a naxunma ayi nən i də alo kumina, koni a i kuiin nafema nən xəlen na." ¹⁰ N yi kədi mafilinxı xuridin tongo malekan yii, n to a raso n dəe, a yi naxun n dəe alo kumina, koni n to a ragodo n kuini, n kuiin yi rafe xəlen na. ¹¹ Na xanbi ra, e yi a fala n xa, a n mən xa nabiya falane ti lan yamane nun siyane nun xuiine nun mangane ma.

11

Sere firinne

¹ Awa, e yi xayen so n yii naxan yi luxi alo tamina se maliga seen na, a naxa, "Keli, i

yi Ala Batu Banxin nun saraxa ganden maliiga e nun muxun naxanye Ala batuma a kui. ² Koni hali i mi Ala Batu Banxin sansan kuiin tan maliga, na lu na. Amasətə na bata so siyane yii naxanye Taa Sarijñanxini bodonma han kike tonge naanin e nun firin. ³ N nan n sere firinne rasigama nən nabiya falane ralideni kasa dugine rago-doxi naxanye ma sununa fe ra, xi wuli keden xi kəmə firin xi tonge sennin.”

⁴ Na sere firinne findixi oliwi wudi firinne nun lənpune dəxə se firinne nan na naxanye tixi bəxən birin Marigin yətagi. ⁵ Muxu yo wa fe jaxin naba feni e ra, təen minima nən e də, a yi e yaxune halagi. Muxu yo wa fe jaxin naba feni e ra, fə na kanna xa faxa na kii nin. ⁶ Kore xənna balan sənbəna e ra alogo tulen nama fa e nəma nabiya falane tiyə waxatin naxan yi. Igene maxəte sənbən fan e ra wunla ra, e mən yi fitinan sifan birin nadin dunuja muxune ma, e na wa a xən waxati yo yi.

⁷ E nəma yelin e sereyaan bə waxatin naxan yi, sube magaxuxin naxan tema yili jaxin kui, na e yəngəma nən, a yi e nə, a yi e faxa. ⁸ E binbine yi lu saxi taa gbeen yama malanden, muxune e Marigin gbangban wudin ma taan naxan yi. Na taan luxi nən alo Sodoma hanma Misiran. ⁹ Yamane nun bənsənne nun xuine nun siyane birin e binbine toma nən han soge saxan e nun a tagi. E mi tinjə ne xa maluxun. ¹⁰ Dunuja muxune səwama nən muxu firinni itoe faxa feen na, e jaxan, e sanbane rasiga e bode ma amasətə na nabi firinne bata yi muxune jaxankata bəxə xənna fari. ¹¹ Koni na soge saxan e nun a tagiin na dangu, niin soma nən e yi fata Ala ra, e yi keli. Naxanye birin e toma, ne gaxuma nən kati. ¹² E yi xui gbeena nde mə kore naxan yi a falama, a naxa, “E te be.” E yi te kore kundani, e yaxune yee xəri. ¹³ Na waxatin yəteni, bəxən yi xuruxurun gbeen ti. Taani taxunxin dəxəde fuun na, na keden yi kala. Muxu wuli solofera yi faxa na bəxə xuruxurunni. Muxun dənxəne yi gaxu, e yi Ala tantun naxan kore.

* **11:19:** 11.19 Layiri Kankirana fe mən səbəxi Xərəyaan 25.10-22 kui. ^{*} **12:1:** Fe tooni ito foləxina, jaxanli ito findixi Yesu nga nan na. Koni falatide 12,17 kui, a bənsənna yi findi dənkəleya yamaan na. Yanyina nde, a findixi dənkəleya yamaan maligan na fe toon kui. [†] **12:3:** Ninginangan findixi Setana misaala nan na.

¹⁴ Gbalon firinden bata dangu, koni a saxanden famatəən ni i ra.

Xətaan soloferedena

¹⁵ Maleka solofereden yi a xətaan fe. Fala xui gbeene yi keli kore, e naxa, “Dunuja mangayaan bata findi en Marigin nun a Muxu Sugandixin gbeen na, a mangayaan ligama a xun na nən habadan han habadan!”

¹⁶ Fori məxəjən nun naaninna naxanye yi dəxi e manga gbedəne yi Ala yətagi, ne yi e xinbi sin a bun ma, e yətagine yi lan bəxən ma, e yi a batu. ¹⁷ E naxa, “Marigma Ala Sənbən Birin Kanna, naxan na, naxan yi na a fələni! Nxu bata barikan bira i xa bayo i bata i sənbə gbeen nawali, i ya mangayaan tixi naxan na.

¹⁸ Siyane bata yi xələ, koni i ya xələn yi fa, faxa muxune makiti waxatin yi a li, i yi i ya walikəne saranna fi, i ya nabine, muxu sarijñanxine, e nun naxanye gaxuxi i xinla yee ra, muxudin nun muxu gbeena, i yi ne halagi naxanye bəxən halagima.”

¹⁹ Ala Batu Banxin naxan ariyanna yi, na yi rabi. N yi a Layiri Kankiraan* to Ala Batu Banxini. Na xanbi ra, kuyen jin masəxənna nun xuine nun galan xuiin yi mini, bəxən yi xuruxurun, balabalan kəsəne yi yolon han!

12

Naxanla nun ninginangana fe

¹ Taxamaseri gbeena nde yi mini kore: jaxanla* maxidixin sogeni, kikena a sanna bun ma, mangaya kəməti taxamasenna soxi a xun na sare fu nun firin yi naxan ma.

² A fudikanna nan yi a ra, a gbelegbelema dii barin səxələni.

³ Taxamaseri gbətə yi mini kore: Ninginanga gbeeli gbeen[†] nan yi na ra, xun solofera yi a ma e nun feri fu, mangaya

kəməti taxamasenna yi soxi a xun soloferene birin na. ⁴ Sarene[‡] yitaxunxin dəxəde saxanna ra, a yi na keden bandun kore a xunla ra, a yi e rayolon bəxəni. Naxanla naxan yi diin barima, ninginangan yi sa ti na yetagi alogo a xa a diin don a na a bari waxatin naxan yi. ⁵ Naxanla yi dii xəmen bari, naxan mangaya xədəxən ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra. Koni a dii xəmen yi rate kore Ala nun a manga gbeden fəma. ⁶ Naxanla yi a gi, a siga tonbonni Ala dənaxan yitənxi a xa, alogo a xa sa balo na han xi wuli keden kəmə firin xi tongue sennin.

⁷ Nayi, yəngε gbeen yi keli kore xənna ma. Malekan Mikeli nun a malekane yi na ninginangan yəngε. Ninginangan nun a malekane fan yi yəngən soma. ⁸ Koni a mi nə sətə, dəxəde mi fa lu e xa kore xənna ma. ⁹ E yi ninginanga gbeen woli bəxəni, saji fonna, naxan xili Yinna Mangana hanma Setana, naxan dununa muxune birin mayendenma. Enun a malekane birin yi rawoli ayi bəxə xənna ma. ¹⁰ Nayi, n yi fala xui gbeena nde mə keli kore, a naxa, “Iki, en ma Alaa kisin nun a sənbən nun a mangayaan waxatin bata a li, e nun a Muxu Sugandixina sənbəna. Amasətə en ngaxakedenne kansun muxun bata woli bəxəni, naxan yi e kansunma kəeeen nun yanyin na en ma Ala xa.

¹¹ E yi a nə Yəxəe Diin wunla nun e sereya falan xən, e mi e yəte niin natanga, e tin sayaan ma.

¹² Nanara, ε tan naxanye kore xənna ma, ε səwa. Koni gbalon bəxə xənna nun fəxə igen xa, bayo Yinna Manga Setana xənejxin bata godo ε fəma, amasətə a kolon a waxati xunkuye mi a xa.”

¹³ Ninginangan to a to, a bata rawoli ayi bəxən ma, naxanla naxan dii xəmen bari, a yi na sagatan fələ. ¹⁴ Nayi, gubugubune yi so naxanla yii alo singbin gbeen gubugubune alogo a xa tungan a siga

han dənaxan sa yitənxi a xa tonbonni, a sa baloma dənaxan yi jəe saxan e nun a tagi, a yi tanga sajin ma. ¹⁵ Nayi, sajin yi igen baxun naxanla fəxə ra alo baana, alogo baan walanna xa a xali. ¹⁶ Koni bəxə xənna yi naxanla mali, a yi rabi, a yi igen min ninginangan naxan baxun naxanla fəxə ra. ¹⁷ Ninginangan yi xələ naxanla ma kat! A yi siga naxanla bənsən dənxəne yəngədeni, naxanye Alaa yamarine suxuma, e nun naxanye Yesu a fe sereyaan bama. ¹⁸ Ninginangan yi sa ti fəxə igen də.

13

Sube magaxuxi firinne fe

¹ Nba, n yi sube magaxuxina* nde to tə fəxə igen xərə ra, xun solofer, feri fu a ma. Mangaya kəməti taxamasenne soxi a feri fune ra, Ala rayelefu xinla nde səbəxi a xunne birin ma. ² N sube magaxuxin naxan to, na yi maliga burunna nərin nan na, a sanne yi luxi alo kanko gbeen sanne. A dəen luxi alo yatan dəna. Ninginangan yi a sənbən nun a manga gbeden nun nə gbeen so a yii. ³ Nyi a xunna nde to, na yi luxi alo e na a maxələ gbeen ti naxan a faxə, koni na yiren bata yi bari. Dununa muxune birin yi kabə gbeen ti sube magaxuxini ito ma, e bira a fəxə ra. ⁴ Muxun birin yi ninginangan batu amasətə a bata yi sənbən so sube magaxuxin yii. E yi sube magaxuxin batu, e naxa, “Nde luxi alo sube magaxuxini ito, nde nə a yəngε?”

⁵ Waso falan nun marayelefu falan ti fena Ala ma, na sənbən yi sa sube magaxuxin də, fe nəxin naba sənbən yi so a yii kike tongue naanin e nun firin. ⁶ A yi Ala rayelefu fələ, a lu a xili kale e nun Ala dəxədena e nun naxanye birin ariyanna yi. ⁷ Yama sarijanxin yəngε sənbən yi so a yii, alogo a xa e nə. Sənbən yi so a yii bənsənna birin nun yamane birin nun xuine birin nun siyane birin xun na. ⁸ Dununa muxune birin e xinbi sinma nən a bun ma, naxanye

[‡] **12:4:** Sareni itoe findixi malekane taxamasenne ra. Setana bata malekana ndee ramurute Ala ma, e yi godo bəxəni e findi jinanne nun yinnane ra. * **13:1:** Sube magaxuxin findixi yamanan manga gbeen sənbən misaala ra na waxatini. Yamanan manga gbeen yi dənkəleya muxune nəxankatama. A mən finde to dununa mangane sənbə nəxin misaala ra.

birin xili mi səbəxi Yəxəe Diina Nii Rakisin Kitabun kui xabu dunuja da waxatini, naxan bata yi faxa nun e fe ra. ⁹ Nba, xa naxan tuli na, a xa a tuli mati.

¹⁰ Xa kasorasaan nagidixi naxan ma, na sama nən kasoon na yati.

Xa sayaan nagidixi naxan ma silanfanna ra,
na faxama nən silanfanna ra yati.

Nanara, yama sarıjanxin lan e xa e tun-nafan e təgəndiya.

¹¹ Nba, n yi sube magaxuxi gbətə[†] to mine bəxəni. Feri firin yi a ma, ne luxi alo Yəxəe Diin fenne, koni a yi falan tima alo ninginangana. ¹² A yi sube magaxuxi singena nəən birin nawalima a nəxəni, a yi a ligə bəxən nun a muxune birin yi e xinbi sin na sube magaxuxi singen bun ma, naxan maxələde nəxin bata yi bari. ¹³ Sube magaxuxi firinden ito yi kabanako taxamasenne ligama, a yi təen nagodo bəxən ma muxune yətagi keli kore. ¹⁴ Sənbən naxan so a yii a xa kabanako taxamasenne raba sube magaxuxi singen nəxəni, na yi dunuja muxune mayenden, a yi a fala dunuja muxune xa a e xa sube magaxuxi singen sawuran nafala e susuren na suben naxan bata yi maxələ silanfanna ra, a yi bari. ¹⁵ Sənbən yi so sube magaxuxi firinden yii alogo a xa niin bira sawurani, alogo na sawurani xa falan ti, a mən xa muxune faxa naxanye mi e xinbi sinma sawurani bun ma. ¹⁶ A yi a ligə a muxune birin xa karahan taxamasenna yi lu e birin yiifanna ma hanma e tigi ra, muxudin nun muxu gbeena, nafulu kanna nun yiigelitəna, xərən nun konyina. ¹⁷ Muxu yo mi nəe seen sare hanma e seen mati xa na taxamasenna mi a ma, sube magaxuxin xinla hanma a xinla taxamasenna xasabina.

[†] **13:11:** Sube magaxuxi gbətə findixi mangane seri batune misaala ra. Na waxatini, yamanan manga gbeen yi batuma alo alana nde. Naxanye findixi yamanan manga gbeen sawurane ki muxune ra, ne sənbən misaala nan sube magaxuxi firinden ito ra. Ne nan yi katama yamanan muxune birin xa mangan batu alo ala, anu, dənkəleya muxune mi yi nəe na ligə. A finde to dunuja mangane seri batune fan misaala ra. [‡] **13:18:** 666: Ndee laxi a ra fa fala na yaten findixi wundo taxamasenna nan na lan Romi taan manga gbeen xinla ma naxan xili Nero. Heburu xuiin nun Girəki xuiin səbelidine keden kedenna birin yi lanxi yatenə nde ma men kaane gbee wundo kiini. Muxun na mangan xinla tongo, a yi a xinla səbelidine yatenə sa e bode ma, na malanxin lanma kəmə sennin tonge sennin e nun sennin nan ma. Men kaane miriyani, soloferen yate kamalixin na. Sennin fan yi a yita fa fala, na muxuna fe mi kamalixi.

^{*} **14:1:** A mato Lankənəmaya 7.4-8 kui. [†] **14:8:** Babilən taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nəen fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan nəxankatama Yoni waxatini alo Babilən taan yi Alaa yamaan nəxankatama Daniyeli waxatini.

¹⁸ Fə xaxinla xa sətə nən feni ito yi. Xa naxan xaxili na, na kanna xa sube magaxuxin xinla taxamasenna xasabini ito yate ki fəjə, a yi a bunna fala, amasətə xəməna nde xinla nan a bunna ra, a tan ni i ra: kəmə sennin tonge sennin e nun sennin.[‡]

14

Muxu xunbaxine bətina

¹ Nba, n mən yi Yəxəe Diin to tixi Siyon Geyaan fari, e nun muxu wuli kəmə wuli tonge naanin wuli naanin nan yi a ra a xinla nun a Fafe xinla yi səbəxi naxanye tigi ra.* ² N yi fala xuina nde mə keli kore, naxan yi luxi alo ige walān gbeen xuina alo kuyen sarin xui gbeena. N fala xuiin naxan mə, na yi luxi nən alo konden maxane nan yi konden maxani. ³ E yi bəti nənen bama manga gbədən nun dalise naaninne nun fonne yətagi. Muxu yo mi yi nəe a maxaranjə na bətin ma fə na muxu wuli kəmə wuli tonge naanin wuli naaninna naxanye yi xunbaxi bəxə xənna fari. ⁴ Ne nan mi e yətə raxəsi nəxanle xən, e sarıjan. E yi biraxi Yəxəe Diin fəxə ra a na yi siga dədə. E bata yi xunba muxune tagi e lu alo bəxən bogise singe fəjin naxanye fima Ala nun Yəxəe Diin ma. ⁵ Wule falan mi yi minima e də mume! Fe yo mi yi e ra.

Maleka saxanne fe

⁶ Nba, n yi maleka gbətə to tuganjə kore xənna ma. Habadan Xibaru Fəjin falana a yii, a a ralima dunuja muxune ma, e nun siyane nun bənsənne nun xuinie nun yamane birin. ⁷ A yi a falama a xuinie texin na, a naxa, “Ə gaxu Ala yəe ra, ə yi binyen fi a ma, amasətə a kiti sa waxatin bata a li. Ə a batu, a tan naxan kore xənna nun bəxə xənna nun fəxə igen nun tigine daxi.”

⁸ Malekan firinden yi fa a fɔxɔ ra, a naxa, “Babilən taa gbeen[†] bata kala! A bata kala, a tan naxan a tinxintareyaan dələn fixi siyane birin ma.”

⁹ Malekan saxanden yi fa e fɔxɔ ra, a yi a xuini te, a naxa, “Xa muxu yo sube magaxuxin nun a sawuran batu, a yi tin a taxamasenna xa sa a tigi ra hanma a yiin ma, ¹⁰ na kanna fan Alaa xələn manpaan minma nən naxan saxi xələ igelen-genna kui, a yi naxankata təen nun dole təeni maleka sarijanxine nun Yəxəe Diin yetagi. ¹¹ E naxankata təen tutin tema nən habadan han habadan, matabu mi e xa kəeən nun yanyin na e tan naxanye sube magaxuxin nun a sawuran batuma e tan naxanye tinma a xinla taxamasenna yi sa e ma.” ¹² Nanara, yama sarijanxin lanma nən e yi e tunnafan, naxanye Ala yamarine suxuma e dənkəleya Yesu ma.

¹³ Na danguxina, n yi fala xuiin mε keli kore, a naxa, “Ito səbe: Sewan na kanne xa naxanye faxama Marigini fələ iki ma.” Alaa Nii Sarijanxin naxa, “Nəndin nan na ra, e e matabuma nən e wanli, amasətə e wanle biraxi e fɔxɔ ra.”

Se xabana bəxəni

¹⁴ Nba, n yi kunda fixən to. Adamadi maligana nde yi dəxi na kundaan fari, mangaya taxamaseri kəmətin xəma dixin soxi a xun na, wəlite xənxəna a yii. ¹⁵ Maleka gbətə yi keli Ala Batu Banxini, naxan yi dəxi kundaan fari, a yi a xui ramini na ma, a naxa, “I ya wəlitən tongo, i seen xaba, amasətə se xaba waxatin bata a li bəxəni, a bata mə.” ¹⁶ Nayi, naxan yi dəxi kundaan fari, na yi a wəlitən nadangu bəxə xənna fari, a bəxə xənna se xaba dixin nən fefe!

¹⁷ Awa, n yi maleka gbətə to kele Ala Batu Banxini ariyanna yi, wəlite xənxəna nde na fan yii.

¹⁸ N mən yi maleka gbətə to minə ariyanna saraxa badeni, naxan yi təen xun na. Wəlite xənxən yi suxi naxan yii, a yi falan ti na xa a xuini texin na, a naxa, “I ya wəlite xənxən naso bəxə xənna manpa bogine ra, i yi e xaba amasətə e bata mə!”

¹⁹ Malekan yi a wəlitən nadangu bəxən fari, a manpa bogine xaba. A yi e rawoli Alaa xələ gbeen manpa igen badeni. ²⁰ E

sa manpa bogine bodon manpa bogi ige badeni taa xanbin na. Wunla yi mini manpa bogi ige badeni, a te han soone dəni lanna, a bəxən manpa ige baden ma han fayida kilo kəmə saxan nəxən.

15

Malekane nun fitina dənxəne fe

¹ Nba, n mən yi taxamaseri gbee magaxuxi gbətə to kore xənna ma, maleka soloferere nan yi a ra fitina fe soloferere yi naxanye yii. Fitina fe dənxəne nan ne ra, amasətə Alaa xələn kamalima ne nan xən ma.

² Na xanbi ra, n yi lonna nde to, a gbo alo fɔxɔ igena naxan mayilenma alo kilasi fixəna, a basanxi təen na. N yi muxuna ndee fan to tixi na lonna ma naxanye sube magaxuxin nə e nun a sawuran nun a xinla xasabina, Alaa kondenne yi suxi e yii. ³ E yi Alaa walikəen Musaa bətin bama e nun Yəxəe Diina bətina, e naxa, “Marigina, Ala Sənbən Birin Kanna, I ya wanle gbo, e magaxu! Siyane birin ma mangana, i ya kiraan tinxin. Nəndin nan a ra.

⁴ Marigina, nde mi gaxue i tan yəe ra, a tondi i xinla binyə? Amasətə i tan nan keden pe sarijan. Siyane birin fama nən, e yi i batu. Amasətə i ya tinxinyaan bata makənən.”

⁵ Na xanbi ra, n yi Ala Batu Banxin dəen nabixin to kore, Alaa sereya bubuna.

⁶ Fitina fe soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi mini Ala Batu Banxini, e maxidixi taa dugi sarijanxine yi naxanye yi mayilenma, e kanke yi xidixi xəma tagi xidine ra. ⁷ Awa, na dalise naaninna nde keden yi xəma lenge soloferere so maleka soloferene yi naxanye yi rafexi habadan Alaa xələn na. ⁸ Ala Batu Banxin yi rafe təe tutin na fata Alaa binyen nun a sənbən na. Muxu yo mi yi nəe soe Ala Batu Banxini han maleka soloferene fitina fe soloferene yi kamali.

16

Alaa xələ lengenne fe

¹ Nba, n yi fala xui gbeen mε keli Ala Batu Banxini. A yi a falama maleka soloferene xa, a naxa, “E siga, ε sa Alaa xələ lengan solofereni itoe yixələ bəxə xənna ma!”

² Maleka singen yi siga, a sa a gbee lengenni xələ bəxən ma. Sube magaxuxin taxamasenna yi muxun naxanye ma, e nun naxanye yi a sawuran batuma, fure naxin yi mini ne fatin ma. ³ Malekan firinden yi a gbee lengenni xələ fəxə igeni. Igen yi liga alo muxu faxaxin wunla. Daliseen naxanye birin yi fəxə igeni, ne birin yi faxa. ⁴ Malekan saxanden yi a gbee lengenni xələ baane nun tigine yi, e birin yi findi wunla ra. ⁵ Malekan naxan yi igene xun na, n yi na xuiin mε, a naxa, “I tinxin, i tan naxan na, i tan naxan yi na a fələni, i tan sarijandena, i bata kitin sa tinxinni,

⁶ bayo e bata i ya yama sarijanxin nun nabine wunla ramin.

Nayi, i bata wunla so e yii, e yi a min.

Na nan lan e ma.”

⁷ Awa, n yi fala xuiin mε keli saraxa ganden, a naxa, “Nəndin na a ra, Marigina, Ala Sənbə Birin Kanna, i kitine sama tinxinna nun nəndin nin.”

⁸ Malekan naaninden yi a gbee lengenni xələ sogen fari. Ala yi tin, sogen xa yamaan magan a yilinga gbeen na. ⁹ A yilinga gbeen yi muxune magan, e yi Ala xinla rayelefu, sənbən naxan yii a fitina feni itoe rafa. E mi e xun xanbi so e yulubine yi, e yi Ala binya.

¹⁰ Malekan suulunden yi a gbee lengenni xələ na sube magaxuxina manga gbədən ma, a yamanan yi lu dimini, muxune yi lu e lenne xinjə xəleni. ¹¹ Ala Naxan Kore, e yi na rayelefu e xəlen nun e fure də naxine fe ra. Koni e mi xətə e kewali naxine fəxə ra.

¹² Malekan senninden yi a gbee lengenni xələ Yufareti baa gbeeni. Baan yi xara alogo mangan naxanye fama sa keli sogeteden binni, ne xa kiraan sətə. ¹³ Nba, n yi yinna saxan to mine ninginangan nun

sube magaxuxin nun wule nabiin dε, e luxi alo xunjəne. ¹⁴ Yinnane nan yi ne ra naxanye kabankoko feene ligama. E siga dunuja mangane birin fəma alogo e xa e malan yəngə so xinla ma Sənbə Birin Kanna, Alaa ləxə gbeena fe ra.

¹⁵ Marigin naxa, “A mato, n fa feen muxune ratərenama nən alo mujadena. Səwan na kanna xa naxan luma a yee ra yi, a yi a dugine kantan alogo a ragenla nama mini, a yagi.”

¹⁶ Nba, yinnane yi mangane malan yirena nde yi dənaxan xili Heburu xuini Haramagedon.

¹⁷ Malekan solofereden yi a gbee lengenni xələ foyeni. Fala xui gbeen yi keli manga gbədəni Ala Batu Banxini, a yi a fala, a naxa, “A bata jən!” ¹⁸ Kuyen jən masəxənna nun xuiin yi mini, bəxən yi xuruxurun gbeen ti naxan jəxən munma yi liga xabu muxune da!

¹⁹ Taa gbeen yi taxun saxanna ra. Siyane taane yi kala. Ala mi jinan Taa gbeen Babilən* xən, a yi a xələ gbeen manpa lengenna so mən kaane yii, alogo e xa Alaa xələn min. ²⁰ Ige tagi bəxəne birin yi tunun. Geyane fan mi yi fa toma. ²¹ Balabalan kəsə binyene yi lu yolonjə muxune ma naxanye yi kilo tonge naaninna liye. Muxune yi Ala rayelefu na fitina balabalan kəsəna fe ra, amasətə na yi magaxu kati!

17

Yalunde naxalan gbeena fe

¹ Na xanbi ra, lenge soloferene yi susi maleka soloferen naxanye yii, na nde keden yi fa n fəma, a naxa, “Fa be, yalunde naxalan gbeena* fe kitin sama kii naxan yi, n xa na yita i ra, naxan findixi taa gbeen misaala ra naxan tixi baa wuyaxi longonna ra. ² Dunuja mangane yalunyaan liga a tan nan xən, dunuja muxune birin yi e min a yalunyaan dələn na han e xunne yi keli.”

³ Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, malekan yi n tongo, a siga n na tonbonni. N yi

* **16:19:** Babilən taan findixi wundo falan nan na naxan bunna nən fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan naxankatama Yoni waxatini alo Babilən taan yi Alaa yamaan naxankatama Daniyəli waxatini. * **17:1:** Yalunde naxalan gbeeni ito findixi Romi taan misaala ra.

sa naxanla nde to, a dəxi sube magaxuxi gbeela nde fari, Ala rayelefu falane yi səbəxi naxan yiren birin ma a xinle ra. Xun soloferen feri fu nan yi a ma. ⁴ Na naxanla yi maxidixi dugi mamiloxin nun a gbeela nan na e nun xəmaan nun bəxə bun nafunle nun gəmə tofajine.[†] Xəma igelengenna a yii, na rafexi fe haramuxine nun a yalunya fe xəsixine birin na. ⁵ Xinla nde yi səbəxi a tigi ra, wundo feen nan yi na ra, a naxa,

“Babilən Taa Gbeena,[‡]

Yalunde naxanle nun dunuja fe haramuxine birin nga.”

⁶ Awa, n yi na naxanla to, a minxin nan yi a ra yama sarijanxin wunla nun Yesu a sere təgəndiyaxine wunla ra. N to a to, n yi kabə kati. ⁷ Malekan yi n maxədin, a naxa, “I kabən nanfera? N naxanla fe wundo feen bunna falama i xa nən e nun sube magaxuxin naxan a xalima, xun soloferen feri fu naxan ma. ⁸ I sube magaxuxin naxan toxi, na yi na nun, koni iki, a mi fa na. Anu, a mən tema nən yili jaxin na, a sa halagi. Dunuja muxun naxanye birin xili mi sebəxi habadan Nii Rakisin Kitabun kui benun dunuja xa da waxatin naxan yi, ne na sube magaxuxin to waxatin naxan yi, e kabəma nən, amasətə a yi na nun, koni a mi fa na iki, anu a mən fama nən.”

⁹ “Na ma, fə xaxinla nun fe kolonna nan xa lu en yi: Xun soloferene findixi na taan geayaan soloferene nan na, naxanla dəxi naxanye fari. E mən findixi manga soloferene nan na. ¹⁰ Suulun bata kala. Keden mangayani iki, boden munma fa singen. A na fa waxatin naxan yi, a waxatidi nan tun nabama. ¹¹ Sube magaxuxin naxan yi na nun, koni a mi fa na, na yətəen findixi mangā soloməsəxəden nan na, a mən manga soloferene yə, a sigan halagin nan ma.”

¹² “I feri fuun naxanye toxi, ne findixi manga fuuna ndee nan na, naxanye munma mangayaan fələ singen, koni e mangayaan ligama nən waxatidi bun ma sube magaxuxin waxatini. ¹³ E birin miriyaan keden: e e sənbən nun e fangan birin soma nən sube magaxuxin yii. ¹⁴ E

Yəxəe Diin yəngəma nən, koni Yəxəe Diina e nəma nən, amasətə Marigine Marigin nan a ra, e nun Mangane Mangana. E nun a muxu xilixine nun a muxu sugandixine nun a muxu təgəndiyaxine fan yi nəən sətə.”

¹⁵ Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I igen naxanye toxi, yalunde naxanla yi dəxi dənaxan yi, bənsənne nun yamane nun siyane nun xuine nan ne ra. ¹⁶ I feri fuun nun sube magaxuxin naxanye toxi, ne yalunde naxanla rajaxuma nən, e yi a yii seene birin ba a yii, e yi a rageli. E yi a fati bəndən don, e yi a gan. ¹⁷ Amasətə Ala nan na saxi e bəjəni, e xa a sagoon liga. E birin yi lan a ma, e yi e sənbən nawali sube magaxuxina mangayani han Alaa falan yi kamali.”

¹⁸ “I naxanla naxan toxi, na findixi taa gbeen nan na naxan mangayaan ligama dunuja mangane birin xun na.”

18

Babilən kala fena

¹ Na danguxina, n mən yi maleka gbətə to godə keli kore naxan sənbə yi gbo, a nərən dəgen yi bəxən birin yiylan. ² A yi a xuinte, a naxa,

“Babilən taa gbeen* bata bira, a bata kala!

A bata findi jinanne nun yinna jaxine birin dəxəden na e nun xəli jaxin nun sube haramuxi xəsixin sifan birin konna.

³ Amasətə siyane birin bata a yalunyaan dələ xələn min.

Dunuja mangane birin bata yalunyaan liga a xən.

Dunuja yulane bata findi nafulu kanne ra a nafulu kanya gbeen xən.”

⁴ Na xanbi ra, n yi fala xui gbətə mə keli kore, a naxa,

“N ma yamana, ε keli a yi, alogo ε nama basan a yulubine ra, ε nun ne yi fitina fena ndee sətə ε bode xən.”

⁵ Amasətə a yulubine bata e malan e bode fari te han kore xənna.

* 17:4: bəxə bun nafunla: Gəmən siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fəxə ige yi xaxunna ndee kui. Na gəmən xili nən “pərili.” † 17:5: Babilən Taa Gbeena: Wundo falan na a ra naxan Romi taan nan ma fe falama. * 18:2: Babilən taa gbeena: Wundo falan na a ra naxan bunna nən fa fala Romi taana.

Ala mi jinanxi a fe naxine xən ma.

⁶ E a saranna fi
alo a bonne saranxi kii naxan yi,
ε a saranna fi a kewanle ra dəxəde firin.
A dələn saxi igelengenna naxan kui,
ε na rafe dəxəde firin.

⁷ A binyen nun yətə yijnaxunna naxan
nagidi a yətə ma,
ε na tərən nun a səxəlen jəxənna ragidi a
ma.

Amasətə a fala nən a yətə ma, a naxa,
'A mato,
n bata findi jaxalan mangan na,
kaja gile mi n na,
n mi sunə mumə!'

⁸ Na ma, fitina feni itoe birin fama a ma nən
ləxə kedenni:
furen nun sunun nun fitina kaməna,
a mən yi woli təeni, a gan.

Amasətə Marigina Ala sənbən gbo
naxan a kitin saxi."

⁹ Dunuja mangan naxanye luxi yalunyaan nun yətə yijnaxunni a xən, ne na a
ganmatəon tutin to tə waxatin naxan yi, e
sunuma nən, e wuga a fe ra. ¹⁰ E gaxuxin yi
sa ti wulani a jaxankatana fe ra, e yi a fala,
e naxa,
"Gbalona, gbalona,
Babilən taa gbeena,
taa sənbə kanna,
i ya kitin bata fa i ma sanja ma kedenni!"

¹¹ Dunuja yulane fan sunuma nən, e
wuga a fe ra, amasətə muxu yo mi fa e sare
seene sarama sənən: ¹² naxanye findixi
xəmaan nun gbeti fixən nun bəxə bun na-
funle nun pərili gəmə tofajin nun taa dugi
fajine nun dugi mamiloxine nun dugi faji
gbətə nun dugi gbeele nun wudi faji sifane
birin na e nun se fajin sifan birin naxanye
rafalaxi sama jinna ra, e nun wudi fajine
nun sulan nun wuren nun gəmə faji fixəne,
¹³ e nun sinamon wudi xiri jaxumən nun
se xiri jaxuməne nun latikənənna nun mir-
ihı latikənənna nun wusulanna nun dələn
nun turen nun murutu fujin nun murutun
nun jingene nun yəxəne nun soone nun
wontorone nun konyine nun muxune ni-
ne. ¹⁴ Yulane yi a fala taan muxune xa, e
naxa,
"Sare seen naxanye birin xəli i ma,
ne bata tunun,
i ya nafunle nun i ya nərən bata jan.
E mi fa toma sənən!"

¹⁵ Yulan naxanye nafunla sətə na taani
yulayani, ne sa tima nən wulani, amasətə e
bata gaxu a jaxankatan yəe ra, e wugama
nən, e sunu. ¹⁶ E yi a fala, e naxa,
"Gbalona.

Gbalon taa gbeeni ito xa.

Na kaane yi maxidixi taa dugi fajin nin,
e nun dugi mamiloxin nun a gbeela
e nun xəmaan nun gəmə tofajine.

¹⁷ Nafulu gbee sifani ito bata raxəri sanja
ma kedenni!"

Kunki ragine nun kunki kui muxune
nun kunkin walikəne birin yi sa ti wulani.

¹⁸ E gbelegbelema, e yəen tixi a ganmatəon
tutin tematəon na, e naxa, "Taa mundun yi
maliga taa gbeeni ito ra?" ¹⁹ E lu gbang-
banna sə e xunne yi sununi, e yi lu wuge,
e sunu, e naxa,

"Gbalona,
gbalon taa gbeeni ito xa!

Kunki kanne birin findixi nafulu kanne ra
taani ito nin.

A bata raxəri sanja ma kedenni!"

²⁰ E səwa a halagi feen na,
ε tan naxanye kore xənna ma,
ε tan yama sarijanxin nun a nabine nun a
xərane,
ε fan xa səwa.

Amasətə Ala bata a makiti,
a yi ε xun mafala kitin bolon.

²¹ Nba, maleka sənbəmana nde yi gəmə
gbeen tongo alo se din gəməna a yi a woli
fəxə igeni, a naxa,
"Babilən taa gbeen nawolima ayi kala
sənbə sifani ito nin,
a mi fa to sənən.

²² Konden xuiin nun yenla xuiin nun xulen
xuiin nun

xəta xuiin mi fa məma ayi sənən!

Walikə kesuxi sifa yo mi fa toma ayi sənən!

Se din xuiin mi fa məma ayi sənən!

²³ Lenpu dəgen mi fa toma ayi sənən.

Naxalandin nun jaxalandi kanna xuiin mi
fa məma ayi sənən.

Na birin bayo ε yulane yi findixi dunuja
sənbə kanne nan na.

Na birin bayo ε dunuja muxune birin
mayenden nən ε woyimeya feene
xən.

²⁴ Alaa nabine nun a yama sarijanxin
wunla minixi Babilən taan nin
muxun naxanye birin faxa bəxəni,

ne wunla goronna a tan nan ma.”

19

¹ Na danguxina, n yi fala xui gbeen mε kore naxan yi luxi alo gali gbeen xuina, a naxa,

“Tantunna Ala xa!

Kisin nun binyen nun sənbəna en ma Ala nan yii!

² Amasōtə a kitine sama ḥəndin nun tinx-inna nin.

A bata ḥaxalan yalunxi gbeen makiti naxan yi dunuja kalama a yalunyaan na.* A mən yi a walikəne faxa feen saran a ra.”

³ E mən yi a fala, e naxa,

“Tantunna Ala xa!

Taan gan tutin luma nən tə habadan.”

⁴ Fori məxəjən nun naaninne nun dalise naaninne yi e xinbi sin, e yi Ala batu, a dəxi a manga gbedəni, e naxa,

“Amina! Tantunna Ala xa!”

Yəxəe Diina ḥaxalandi tiin ḥaxanaxana

⁵ Na xanbi ra, fala xuiin yi keli manga gbedəni naxan a fala, a naxa,

“E en ma Ala tantun,

ε tan a walikəne birin,

ε tan naxanye gaxuxi a yee ra,

muxudin nun muxu gbeena.”

⁶ Nba, n yi fala xuiin mε, naxan yi luxi alo gali gbeen xuina, a mən yi luxi alo ige walān gbeen xuina, e nun kuye sarin gbeen xuina. A naxa,

“Tantunna Ala xa!

Amasōtə en Marigina,

Ala sənbən birin kanna nan mangayaan nabama!

⁷ En sewa, en ḥaxan.

En yi binyen fi a ma!

Bayo Yəxəe Diina ḥaxalandi tiin waxatin bata a li,

a ḥaxalandin bata a yitən.

⁸ Dugi fajin sarijanxin mayilenxin bata so a yii a maxidi seen na.”

Dugi fajin findixi yama sarijanxina tinxinyaan misaala nan na.

⁹ Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Ito sebə: ‘Səwan na kanne xa naxanye xiliyi Yəxəe Diina ḥaxalandi tiin sewa bande donni.’” A mən yi a fala n xa, a naxa, “Alaa ḥəndi falane nan itoe ra.”

¹⁰ N yi n xinbi sin a bun ma a batu feen na, koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na ligi! I walike boden nan n tan na e nun i ngaxakedenna naxanye birin na Yesu a fe seren ba. Ala nan xa batu!” Bayo Yesu a fe sereya falan findixi Alaa Nii Sarıjanxin nabiya falane nan na.

Soo ragiin nun soo fixəna fe

¹¹ Nba, n yi kore xənna to rabixi, n yi soo fixən to. Naxan yi dəxi a fari, na yi xili nən Tinixinna nun ḥəndina. A kitin nun yəngən nabama tinxinna nin. ¹² A yee yi luxi alo tə degəna. Mangaya taxamaseri wuyaxi yi soxi a xun na. Xinla yi səbəxi a ma, muxu yo mi naxan kolon, fə a tan.

¹³ Domaan naxan yi ragodoxi a ma, na bata yi sin wunli. A xili nən, “Alaa Falana.”

¹⁴ Ariyanna ganle yi biraxi a fəxə ra, e yi dəxi soo fixəne fari. E maxidixi taa dugi fixə sarijanxini. ¹⁵ Silanfan xənxən yi minima a də, a yi siyane nəma naxan na. A tan nan mangaya xədəxən ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra.† A tan nan manpa bogine bodonma Ala Senben Birin Kanna xələ gbeen manpa ige badeni.

¹⁶ Xinla səbəxi a domaan nun a danban ma, a naxa, “Mangane Mangana, Marigine Marigina.”

¹⁷ Nba, n yi malekan to tixi sogen tagi. Xənla naxanye birin yi kore foyeni, a yi falan ti ne xa a xuii texin na, a naxa, “E fa be, ε fa ε malan Alaa donse donna malan gbeena fe ra, ¹⁸ alogo ε xa fa mangane suben don e nun sofa kuntigine nun sənbəmane nun soone nun soo ragine e nun muxune birin, xərəne nun konyine, muxu gbeen nun muxudina.”

¹⁹ N yi na sube magaxuxin to, e nun dunuja mangane nun e ganle. E yi malanxi alogo e xa na kanna yəngə naxan dəxi soo fixən fari, e nun a ganla. ²⁰ E yi sube magaxuxin suxu, e nun wule nabiin naxan yi kabənako feene ligama a yətagi a muxune mayenden naxanye xən e yi tin sube magaxuxin taxamasenna xa sa e ma, e yi a sawuran batu. E firinna birin nən yi woli ayi tə darani naxan degəma dole təen na. ²¹ Naxan yi dəxi soo fixən fari,

* ^{19:2:} Naxalan yalunxin findixi wundo falan na lan Romi taan ma. † ^{19:15:} Yaburin 2.9

silanfanna naxan yi minima na dε, na yi a dənxene faxa, xəline yi lugo e binbine ra.

20

Nee wuli kedenna mangayana fe

¹ Nba, n yi malekan to gode keli kore, yili naxin dəjinna a yii e nun yələnxən kuye gbeena. ² A yi ninginangan suxu, saji fonna, Yinnna Mangana, Setana, a yi a xidi, a lu na han jee wuli keden. ³ Malekan yi a woli yili naxin na, a yi na səxən a ma, a taxamasenna sa a ma, alogo a nama fa siyane mayenden han jee wuli kedenna yi kamali. Na na dangu, fə a mən xa fulun nən han waxatidi.

⁴ N yi manga gbədəne to. Naxanye yi dəxi e yi, kitī sa sənben yi so ne yii. Naxanye xunne bata yi səgə e dε Yesu a fe sereyaan nun Alaa falana fe ra, naxanye mi sube magaxuxin nun a sawuran batu, naxanye mi tin a taxamasenna xa sa e tigi ra hanma e yiin ma, n yi ne niine to. E niin mən yi bira e yi e nun Alaa Muxu Sugandixin yi mangayaan liga han jee wuli keden. ⁵ Fxa muxun dənxene niin mi birama e yi han jee wuli kedenna yi dəfe. Fxa muxune kenla sayani, a fələn nan na ra. ⁶ Səwan muxune xa naxanye na lu na keli singeni sayani. Sayaan firinden mi sənbə sətəma e tan ma, e findima nən Ala nun a Muxu Sugandixina saraxaraline ra, e yi mangayaan liga a xən han jee wuli keden.

Setana nəfəna

⁷ Na jee wuli kedenna na dangu waxatin naxan yi, Setana raminima nən kasoon na. ⁸ A minima nən a siyane birin mayenden bəxən tongon naaninne birin yi alogo a xa e malan yəngən xili ma, na yi xili sa “Gogo nun Magogo.”* E wuya ayi alo fəxə igen məjənsinna. ⁹ E fama nən e bəxən yiren birin li, e sa yama sarijanxin daaxaden nabilin e nun Alaa taa rafanxina. Koni təen yi godo keli kore, a yi e halagi. ¹⁰ Na Yinnna Mangana, Setana naxan e mayenden, na yi woli təe darani naxan dəgəma dole təen na, sube magaxuxin nun wule nabiin dənaxan

yi. E lu naxankataxi yanyin nun kəeən na habadan han habadan.

Kiti dənxəna fe

¹¹ Nba, n yi manga gbədə fixə gbeen to, e nun naxan yi dəxi a yi. Bəxə xənna nun kore xənna e gima a yee ra, e mi fa to sənən. ¹² Na xanbi ra, n yi faxa muxune to, muxu gbeene nun muxudine, e tixi manga gbədən yetagi. Kitabune yi rabi, Kitabu gbətə fan yi rabi. Nii Rakisin Kitabun nan yi nara. Faxa muxune yi makiti alo a yi səbəxi kii naxan yi kitabune kui, lan e kewanle ma. ¹³ Fəxə igen yi a gbee faxa muxune ramini, sayaan nun laxira fan yi e gbee faxa muxune ramini, e birin yi makiti e kewanle ma. ¹⁴ Nayi, sayaan nun laxira yi woli təe darani. Na findin sayaan firinden nan na, təe darani. ¹⁵ Naxan yo xili mi to səbəxi Nii Rakisin Kitabun kui, na wolima ayi nən təe darani.

21

Kore xəri nənen nun bəxə xəri nənenəna fe

¹ Na xanbi ra, n yi kore xəri nənen nun bəxə xəri nənen to. Amasətə kore xəri singen nun bəxə xəri singen bata yi tunun, fəxə igen mi yi fa na sənən. ² Awa, n yi Alaa Taa Sarijanxin to gode keli ariyanna yi Ala fəma, Yerusalən nənenə, a yitənxi alo naxalandin naxan a yitənxi siga a xəmen nalandeni. ³ N yi fala xui gbeen me manga gbədəni, a naxa, “Ala dəxəden bata lu adamadiine tagi! A luma nən e fəma, e findi a yamaan na. Ala yetəen luma nən e fəma, a findi e Ala ra. ⁴ A yi e yeegeen birin fitan e yee ra yi, sayaan mi fa luma na sənən hanma sununa hanma wugana hanma xələna. Amasətə fe fonne bata jan.”

⁵ Na xanbi ra, naxan yi dəxi manga gbədəni, na yi a fala, a naxa, “N bata feen birin findi a nənen na!” A mən yi a fala, a naxa, “Ito səbə, amasətə fe ragidixin nun jəndin nan falani itoe ra.” ⁶ A mən yi a fala n xa, a naxa, “N tan nan Alifa nun Omega ra.* Na nan na ra, a fələn nun a rajanna. Xa min xənla naxan ma, n siimaya tigi igena nde soma nən a yii, a sare mi na.

* **20:8:** Alaa yamaan yaxune xili na kiini Nabi Esekiyeli kitabu yiren kui. A mato Esekiyeli sora 38 han 39 kui.

* **21:6:** Gireki xuiin gbee səbəlidine fələn nan Alifa ra, a rajanna yi findi Omega ra. Na nan na ra, a fələn nun a rajanna.

⁷ Na nan findima nō sōtō muxun kēen na. N findima nēn a Ala ra, a yi findi n ma diin na. ⁸ Koni nafigine nun dēnkēleyatarene nun muxu xəsixine nun faxa tiine nun yanga suxune nun kēramuxune nun suxure batune nun wule falane birin, ne tan gbeen tēe daraan nan na naxan dēgēma dole tēen na. Sayaan firinden nan na ra.”

Yerusalen nēnēnafe

⁹ Lenge soloferen yi suxi maleka soloferen naxanye yii, naxanye yi rafexi fitina fe dōnxē soloferene ra, na nde keden yi fa n fēma, a naxa, “Fa be, n xa naxalandin yita i ra, Yēxēe Diina naxanla.” ¹⁰ Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, malekan yi siga n na geya gbeen fari pon, a sa Taa Sarijanxin yita n na, Yerusalen naxan godo keli ariyanna yi Ala fēma. ¹¹ Alaa nōrōn yi a ma, a mayilenna alo yasipi gēmena alo gēmē fixēna. ¹² Yinna yi taan nabilinxī, a mate, a gbo. So dē fu nun firin yi a ma. Maleka fu nun firin tixi na dēene ra. Isirayila bōnsōn fu nun firinne xinle sēbēxi dēene ma. ¹³ Sogeteden binni dē saxan, kōmenna ma dē saxan, yiifanna ma dē saxan, sogegododen binni dē saxan. ¹⁴ Bētēn sade fu nun firin nan yi taan yinna bun, Yēxēe Diina xēra fu nun firinne xinle sēbēxi e ma.

¹⁵ Malekan naxan yi falan tima n xa, se maliga tamin yi suxi na yii naxan yi rafalaxi xēmaan na, alogo a xa taan maliga e nun a dēene nun a yinna. ¹⁶ Tongon naanin nan yi taan ma. A kuyan nun a yigboon yi lan. Malekan yi taan maliga se maliga tamin na: kilo wuli firin. A kuyan nun a yigboon nun a yiteen birin yi lan. ¹⁷ Malekan yi yinna maliga adamadiine se maliga kiini, nōngonna yē kēmē tonge naanin e nun naanin. ¹⁸ Na yinna yi tixi yasipi gēmen nan na, taan yi tixi xēma fajin nan na. A fixa alo kilasina. ¹⁹ Taan nabilinna yinna bētēn sadene yi rayabuxi gēmē fajin sifan birin na: yasipi gēmen nan yi a bētēn sade singen ma, a firindena safiri gēmena, a saxandena agati gēmena, a naanindena emerodi gēmena, ²⁰ a suulundena onixi gēmena, a sennindena karineliya gēmena, a soloferdena kirisoliti gēmena, a solomasēxēdena

berili gēmena, a solomanaanindena topasi gēmena, a fudena kirisopirasi gēmena, a fu nun kedendena yasinti gēmena, a fu nun firindena ametisi gēmena. ²¹ A so dē fu nun firinne birin yi rafalaxi gēmē fajine nan na. Dē keden kedenna birin yi rafalaxi pērili gēmē tofaji keden nan na. Taan kira gbeen yi rafalaxi xēma fajin nan na, a fixa alo kilasina.

²² Koni n mi Ala Batu Banxin se to na taani, amasōtō Marigina, Ala Sēnbēn Birin Kanna nun Yēxēe Diin nan findixi Ala Batu Banxin na. ²³ Taan mako mi yi sogen nun kike dēgen ma, amasōtō Alaa nōrōn yi a yiyalanma. Yēxēe Diin nan a lēnpun na. ²⁴ Dunuja siyane sigan tima a dēgen nan ma, dunuja mangane fama nēn e binyen na a xōn. ²⁵ Taan dēene mi ragalin mumē, amasōtō kōeēn mi soma na yi mumē! ²⁶ Siyane birin fama nēn e binyene nun e xunnayerenne ra a xōn. ²⁷ Koni se sarijantare yo mi soē na taani, hanma fe xəsxi rabana hanma wule falana, koni fō naxanye xili sēbēxi Yēxēe Diina Nii Rakisin Kitabun kui.

22

Ariyanna

¹ Malekan yi siimaya baa igen fan yita n na. A fixa alo kilasina, keli Ala nun Yēxēe Diina manga gbedēni. ² Siimaya wudin yi tixi taan yama malanden tagi, e nun baan fōxō firinne ra, naxan yi bogima sanja ma fu nun firin jēēn bun ma. A yi bogima nēn kike yo kike. Siyane rakēndēya seen nan yi a dēene ra. ³ Danga mi fa na sōnōn.

Ala nun Yēxēe Diina manga gbedēn luma nēn na taani. A walikēne yi a batu. ⁴ E yi a yetagin to, a xinla yi lu e tigi ra. ⁵ Kōeēn mi fa soē mumē, e mako mi fa luma lēnpu dēgen ma hanma sogena, amasōtō Marigina, Ala nan e luma kēnenni. E luma nēn mangayani habadan han habadan.

Yesu fa fena fe

⁶ Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe ragidixin nun jōndin nan falani itoe ra. Marigina, Ala naxan xaxinla firma nabine ma, na nan a malekan nafaxi alogo a xa sa a yita a walikēne ra naxan fama ligadeni.”

⁷ Yesu naxa, “N famatɔ̄n ni i ra. S̄ewan na kanna xa naxan na nabiya fala s̄ebexini itoe suxu.”

⁸ N tan Yoni nan feni itoe mexi, n yi e to. Nba, n to e mε, n yi e to, malekan naxan yi e yitama n na, n yi bira na san bun ma, alogo n xa a batu. ⁹ Koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na liga de! I walike boden nan n na, e nun i ngaxakeden nabine e nun naxanye birin fala s̄ebexini itoe suxuma. Ala nan batu!” ¹⁰ A yi a fala n xa, a naxa, “I nama nabiya fala s̄ebexini itoe findi wundo feene ra de. Amasɔ̄tɔ waxatin bata maso. ¹¹ Xa tinxintaren naxan na, na xa lu tinx-intareyani. Xa xɔ̄siden naxan na, na xa lu xɔ̄si fe rabani. Xa naxan tinxin, na xa lu tinxinyaan fari. Xa naxan sarijan, na xa lu sarijnanni.”

¹² Yesu naxa, “N famaan ni i ra. N fama n̄en birin kewanla saranna ra n yii. ¹³ N tan nan Alifa nun Omega ra, na bunna n̄en fa fala a singen nun a d̄ənxena, a folɔ̄n nun a rajanna.”

¹⁴ “S̄ewan na kanne xa naxanye e domane xama alogo e xa siimayaan wudin s̄otɔ̄, e so taan so d̄eene ra. ¹⁵ Koni fe xɔ̄sidi rabane nun kɔ̄eramuxune nun yalundene

nun faxa tiine nun suxure batune nun wule falan nafan naxanye birin ma, ne luma n̄en taan fari ma.”

¹⁶ “N tan Yesu bata n ma malekan xε ε ma alogo a xa sa sereyani ito ba d̄enkeleleya yamane xa. Dawuda bɔ̄nsɔ̄nna nan n na, keli a denbayani. Tagalan sareñnan n tan na, naxan tema xɔ̄tonni.”

¹⁷ Awa, Alaa Nii Sarijanxin nun naxalandin yi a fala, e naxa, “Fa be!” Naxan yo na a mε, na fan xa a fala, a naxa, “Fa be!” Xa min xɔ̄nla naxan ma, na xa fa. Xa naxan wama siimaya igen xɔ̄n, na xa a rasuxu, a mi sarama.

Fala D̄ənxena

¹⁸ N muxune nan maxadima naxanye birin nabiya fala s̄ebexini itoe m̄ema, xa naxan nde sa e fari, Ala fitina feene sama n̄en na kanna fari naxanye s̄ebexi kitabuni ito kui. ¹⁹ Xa naxan yo nde ba nabiya fala s̄ebexini itoe ra, Ala na kanna gbee bama n̄en siimaya wudin nun taa sarijanxina fe yi, naxanye fe falaxi kitabuni ito kui.

²⁰ Naxan feni itoe seren bama, na naxa, “N̄ondin na a ra, n famaan ni i ra.” Amina! Marigi Yesu fa! ²¹ Marigi Yesu xa hinan ε birin na.